

שער אורח חיים שאלה א גורקה מפי חבורה עוגות שאפאו לצורך שבת ונשרף קצת מהעוגה למדנו רבינו אם יוצאים בעוגה הנז' לענין לחם משנה אם זה מקרי לחם שלם או לא מאחר שנשרף קצת ואינו ראוי לאכילה ונאמר דהוי פחתוה.

ואם נאמר שאינו פחתוה מאחר שענתה העוגה היא שלמה אז למדנו רבינו אם חתכו את הנשרף אם נאמר שיוצאים בעוגה זו לענין לחם משנה מאחר שפבר ראוי לחתוה את הנשרף ושכמ"ה.

תשובה גרסינו במסכת טבול יום פ"ק משנה ג' וז"ל מסמר שאחרי הפפר וגרגר מלח קטן וחרחור פחות מפאצבע ר' יוסי אומר כל שהוא נאכל עליו טמאים בטבול יום ואצ"ל בשאר טומאות.

ובמשנה ד' שם אמרי הצרור שבפפר וגרגר מלח גדול והתורמוס והחרחור יותר מפאצבע ר"א כל שאינו נאכל עמו טהורים באב הטומאה ואצ"ל בטבול יום עכ"ל: הנה יש לדקדק במתני' שאמר וגרגר מלח קטן ולא נתפרש שם איזה מקרי גרגר מלח קטן ואיזה מקרי גרגר מלח גדול.

וראיתי בהרב בעל תוי"ט שכתב שם בשם מהר"מ שמקשה קושיא זו ורצה לפרש דכנלה מתני' ר' יוסי היא שאמר כל שנאכל עליו טמאים בט"י כו'. וא"כ שיעור גרגר קטן של מלח הוא כל שנאכל עמו ולהיפך כל שאינו נאכל עמו וה"ה לענין חרחור ג"כ כל שאוכל עמו מקרי חבור וטמא בטבול יום ומכ"ש בשאר טומאות וא"כ ה"ה בנ"ד לענין לחם משנה בשבת אם מה שנשרף מהעוגה נאכל עמו אז מקרי חבור ולחם שלם הוא ומשא"כ אם מה שנשרף מהעוגה אינו נאכל עמו אז לא מקרי חבור ואינו לחם שלם הוא.

אמנם הרמב"ם פ"ח מהל' טומאות אוכלין פסק דלא כר' יוסי. וא"כ אין לחלק בין הנאכל עמו לשאינו נאכל עמו רק צריכין אנו לחלק לפי דברי הת"ק בין חרחור שהוא פחות מפאצבע לבין יותר מפאצבע.

וא"כ ה"ה בנ"ד לענין לחם משנה בשבת אם הוא פחות מפאצבע אז (לא) הנה חיבור ולחם שלם מקרי ומשא"כ אם הוא יותר מפאצבע אז לא מקרי לחם שלם ביום יש לחלק ולומר דגבי טומאה הואיל והוא יותר מפאצבע וראוי לחתכו לכן אינו חבור משא"כ לענין לחם משנה אף ביותר מפאצבע אם לא חתכו מ"מ מקרי לחם שלם.

אמנם פד מעיינת בחולין עלה ע"ב וע"ג דמקשה שם בגמ' גבי בהמה המקשה כו' אמאי טומאת בית הסתרים הוא ואינו מטמא לימא ר"מ לטעמיה דתנן ג' על ג' שנחלקו טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דר"מ כו' עד רבינא אמר בגד לאו לחתיכה קאי עובר לחתיכה קאי וכל העומד לחתוה פחתוה קאי כמאן כר"מ דתנן כל ידות האוכלין שהן ארופות ועתיד לקוצצן מטביל עד מקום המדה דר"מ וחכ"א עד שיטביל את פולו אפילו תימא רבנן חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי כו' עכ"ל ע"ש.

וא"כ משמע מגמ' הנז' דמשני סתמא דחבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי וכל העומד לחתוה פחתוה דמי לענין אוכלין. וא"כ ה"ה בנ"ד דאם נשרף העוגה אליבא דר"י כשאינו נאכל עמו או אליבא דת"ק כשהוא יותר מפאצבע הוי פחתוה ולא מקרי לחם שלם לענין

לחם משנה בשבת וכי תימא מה ענין טומאה לענין לחם משנה שנלמוד ממנו מה שמקרי לחם שלם.

דהלא מצינו במשנה דט"י והובא בפ' העור והרנטב עלה קכ"ח בסוגיא מי אמר ר"מ אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ומקשה ורמינהו אנכל שפירס ומעורה במקצתו רמ"א אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ואם לאו אינו כמוהו כו' וא"ר יוחנן מןחלפת השיטה כו' ע"ש.

ובמתני' דטבול יום פ"ג פה היא הגירסא רי"א אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו. ור"מ ור"י הלכה כר"י ומזה למד הרא"ש בברכות פ' פיצד מברכין וז"ל ורבא אמר מברך ואח"כ בוצע שלא יפריד הפרוסה מן הפת עד לאחר ברכה ויש שאינם רוצים לחתוך הלחם כלל עד לאחר הברכה משום דחשיב הפסקה כו'.

ויראה לי שצריך לחתוך מעט שאם יאחז בפרוסה שייעלה הפפר עמו דאל"כ חשוב בפרוסה וכן שנינו בפ"ג דט"י רמ"א אם אוחז בגדול וקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו רי"א אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ונהלכה כר"י עכ"ל הרא"ש.

וכ"כ בנו הרי"ב בא"ח סי' קס"ז וכ"כ הגמ"י בשם הר"מ ז"ל. הרי זכינו מזה שהרא"ש והטור והגמ"י כולם לומדים הדין דפרוסת בציעת המוציא מהא דט"י מדין טומאה אם אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו דהוי כפרוס אף שיש לומר דמה ענין פריסת המוציא לטומאה: וביותר שמצאתי ראיתי בשלטי הגבורים אשר סביב להמרדכי פ' פיצד מברכין עלה נ"ב סעיף ד' וז"ל ואני שמעתי בשם ה"ר יצחק מאיבר"א כי בשבת שצריך לחם משנה ושלם צריך לחתוך מן הפת חתיכות גדולות כדי שיהא הפת ניטל עם הפרוסה כו' דאל"כ כל הלחם נחשב בפרוסה ונמצא שלא בירך על פת שלם כדאיתא בירושלמי מונין ראשון ושני אם לא יהיה ניטל עם הפת פי' שרץ שנגע בלחם חתוך כו' הוא ראשון ואחריו שני אבל אם יהיה הפת ניטל עם החתיכות הרי כולן ראשון דהוי כפת שלם אלמא משמע דאין נקרא פת שלם אם לא ניטלו הפרוסות עם הפת עכ"ל.

הרי לפנינו דלומד מדיני טומאה וטהרה מה שנקרא לחם משנה לענין שבת וה"ה בנ"ד אם נשרף העוגה דיש ללמוד מהא דט"י אליבא דר"י כל מה שנאכל עמו מקרי חבור וטמא בט"י ומכ"ש בשאר טומאות ואליבא דת"ק אם התרחור הוא פחות מכאצבע הוי חבור וה"ה לענין לחם משנה דבענין לחם שלם יש ללמוד מזה דאם מה שנשרף הוא פחות מכאצבע הוי חבור ומקרי לחם שלם ואם הוא יותר מכאצבע אינו מקרי לחם שלם הואיל ואינו חבור לטומאה לפי מאי דפסק הרמב"ם כת"ק ואפשר עוד לומר דאף להרמב"ם ושאר פוסקים שפסקו הלכה כת"ק דתרחור פחות מכאצבע מקרי חבור אף שאינו נאכל עמו ודלא כר' יוסי מודים דכל מה שאינו נאכל עמו לא מקרי חבור לענין לחם משנה דנקראת לשבת עונג בעינין וכמ"ש בפסחים פ' אלו דברים ע"ש ובאכילה תליא מילתא וה"ה לנ"ד.

וראיתי בהגמ"י הנז' פ"ד מהל' ברכות דמיתי פלוגתא דאוהז בקטן ואין גדול עולה עמו לענין פרוסת המוציא ומיתי שם דברי הרב רבינו ברוך שפתב דאין לחוש לכה פיון דסוף סוף יש לחתוך ולבצוע לית לן בה וקרינו ביה פפר שלם וע"ש.

והרב הב"י מביא דברי הגמ"י ש'מביא בשם רבינו פרוף הנז' ומסיים הכי ונ"ל מ"מ ה"ל ר"ב יחיד לגבי הר"מ והרא"ש ז"ל ועוד שאין טעם בדבריו עכ"ל. ובאמת דברי הב"י נכונים בזה מ"ש שאין טעם בדבריו וזולת זה שהרי דברי הר"מ והרא"ש לקוחים ונובעים מסוגיא דהעור והרוטב הנז' וממתני' דט"י הנז'.

ואפשר להליץ בעד ר"ב שסובר פסוגיא דבהמה המקשה הנז' דמשני רבינא בגד לאו לחתיכה קאי עובר לחתיכה קאי וכל העומד לחתונה פחתוה דמי ומסיק דלרבינא חבורי אונקלין פמאן דמפתי דמי וסובר רבינו פרוף ג"כ פ' רבינא דכל העומד לחתונה פחתוה דמי וחבורי אונקלין פמאן דמפתי דמי וא"כ אם נאמר דדוקא באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו אינו חבור ומשא"כ פשגדול עולה עמו הלא קי"ל כל העומד לחתונה פחתוה דמי וחבורי אונקלין פמאן דמפתי דמי וא"כ פינון דסוף סוף יש לחתונה ולבצוע נאמר דכמאן דחתוה דמי אף אם גדול עולה עמו ואינו מקרי שלם אלא ודאי דאף דנאמר דמכאן דחתוה דמי מ"מ מקרי שלם לענין לחם משנה אם הגדול עולה עמו הואיל ועדיין לא נחתה לגמרי.

ומ"ש בגמ' דהעור והרוטב ובט"י גבי אונקל שגפרס ומעורה במקצת איירי שגפרס שלא בכונה ולכן אמר לשון שגפרס והיינו מעצמו ולא איירי בעומד לחתונה לכן לא מקרי פפרוס וחתוה אם הגדול עולה עמו ומש"כ הגמ"י והרא"ש וסיעתם סוברי' דלמדין שפיר מהא דט"י אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו לענין שבת דסברי דכל העומד לחתונה לאו פחתוה דמי.

ומ"מ צריכין אנו לישוב דברי הרב הב"י ז"ל במ"ש שאין טעם בדבריו הלא לפי מ"ש לעיל שר"ב סובר פסוגיא הגמ' דבהמה המקשה דכל העומד לחתונה פחתוה דמי וא"כ דברי רבינו פרוף נכונים בטעמם וננימוקו עמו ולע"ד דמה שדחה הב"י דברי ר"ב הנז' וכתב שאין טעם בדבריו לפי שסבר הב"י דסוגיא דבהמה המקשה במ"ש רבינא דכל העומד לחתונה פחתוה דמי אינו עולה יפה אליבא דהלכתא דלפ"ז דאמרי' דכל העומד לחתונה פחתוה דמי א"כ נאמר ג"כ דכל העומד לפדות פפדוי דמי וכל העומד לזרוק פזרוק דמי וכמ"ש בב"ק פ' מרובה דף ע"ו בסוגי' דרש"א קדשים שחייב באחריותו משלם תשלומי ד' וה' ומקשי' שם לר"ש דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא כו' ומסיק אשתמיטתיה הא דר"ש כל העומד לזרוק פזרוק דמי וכל העומד לפדות פפדוי דמי דתניא רש"א יש נותר שמטמא טומאת אונקלין כו' פי' צד לן לפני זריקה כו' לאתר זריקה מטמא טומאת אונקלין כו' אלמא כל העומד לזרוק פזרוק דמי וכל העומד לפדות פפדוי דמי דתניא רש"א פרה מטמאה טומאת אונקלין הואיל והיתה לה שעת הפושר ואמר ר"ל אומר הנה ר"ש פרה נקיפדית ע"ג מערכתה אלמא כל העומד לפדות פפדוי דמי כו' וא"כ לפי דבריו אמרי' ג"כ כל העומד לחתונה פחתוה דמי ואין הלכה כר"ש.

ואין לומר דוקא כל העומד לזרוק פזרוק דמי וכל העומד לפדות פפדוי דמי אמרי' אליבא דר"ש ומשא"כ בשאר דברי' לא אמרי' כל העומד כו' חדא דאם איתא דאמרי' ר"ש לא סבר כל העומד לחתונה פחתוה דמי וא"כ מכ"ש דחכמים לא סברי דכחתוה דמי דהלא ר"ש סבר בעלמא גבי פרה נותר דכל העומד לזרוק פזרוק דמי וכל העומד לפדות פפדוי

דְּמִי וְאֶפֶ"ה אָמְרִי דְּלֹא סֹבֵר דְּכָל הָעוֹמֵד לְחֶתְנוּךָ פְּחֻתוּךָ דְּמִי וּמַכ"ש אֲלֵיבָא דְּחֻכְמִי דְּלֹא סֹבְרִי כֹּל הָעוֹמֵד לְפָדוֹת כּו' וְכָל הָעוֹמֵד לְזָרוּק כּו', וּמַכ"ש דְּלֹא אָמְרִי לְפִי דְּבְרִיָּהֶם שְׁפָבְרִי דְּכָל הָעוֹמֵד לְחֶתְנוּךָ פְּחֻתוּךָ דְּמִי וּא"כ דְּבְרִי רְבִינָא שְׁפָבֵר בְּבִהְמָה הַמְקֻשָּׁה כֹּל הָעוֹמֵד לְחֶתְנוּךָ פְּחֻתוּךָ דְּמִי אֲמַאן תְּרַמִּיהוּ.

וְעוֹד הֵלֵא אָמְרִי בְּמִנְחוֹת בִּפ' הַמִּנְחוֹת וְהַנְּסֻכִים דְּרַף ק"ב ע"ב וְז"ל א"ל רב אָשִׁי לְרַב כְּהֵנָּא מְדַאֲמַר ר"ש כֹּל הָעוֹמֵד לְזָרוּק פְּזָרוּק דְּמִי וְכָל הָעוֹמֵד לְשָׁרוּף נְמִי פְּשָׁרוּף דְּמִי נוֹתֵר וּפְרָה אֲמַאי מְטַמְּאִים טַוּמְאָת אֲוֹכְלִין עֶפְרָא בְּעֵלְמָא נִינְהוּ וּמִשְׁנֵי חִיבַת הַקּוֹדֵשׁ מְכַשְׁרֵתָן ע"ש וְקֻשָּׁה מֵאִי מְקֻשָּׁה רַב אָשִׁי דְּלֵמָּא דְּוֹקָא כֹּל הָעוֹמֵד לְזָרוּק אָמְרִי וּבִשְׁאָר דְּבְרִים לֹא אָמְרִי כֹּל הָעוֹמֵד כּו'.

וְדוּחֶק לֹוֹמֵר דְּקוֹשְׁנִית רַב אָשִׁי הוּא דְּהֵלֵא גְבִי נוֹתֵר וּפְרָה אָמְרִי דְּכָל הָעוֹמֵד לְזָרוּק וְכָל הָעוֹמֵד לְפָדוֹת כּו' וּא"כ מְקֻשִׁי רַב אָשִׁי שְׁפִיר דְּנִימָא ג"כ גְּבִי נוֹתֵר וּפְרָה כֹּל הָעוֹמֵד לְשָׁרוּף כּו' אָמְנָם כֹּד מְעֵינְתָּ בַתּוֹס' בְּחֻלְיִין פ' או"ב דְּרַף פ"א ע"ב וּבַתּוֹס' מְרַבְּהָ הַנּוֹז' ד"ה פְּרָה מְטַמְּאָה כּו' וּמְקֻשִׁי הַתּוֹס' וְז"ל וּא"ת וְאֲמַאי לֹא אָמַר דְּכָל הַקְּדוּשִׁים יִקְבְּלוּ טַוּמְאָה מְחִיִּים פִּינּוֹן דְּמַצְנָה לְשׁוֹחֲטוֹ וְנִימָא דְּכָל הָעוֹמֵד לְשַׁחוּט פְּשָׁחוּט דְּמִי כּו' וְכֹן מְקֻשִׁי הַתּוֹס' אַח"כ וְז"ל וּמִיָּהוּ גְבִי שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח קֻשָּׁה לַר"י שְׁיִטְמָא מְחִיִּים טַוּמְאָת אֲוֹכְלִין לַר"ש וְנִימָא דְּכִינּוֹן שְׁעוֹמֵד לְדַחוֹת פְּדַחוֹי דְּמִי כּו' ע"ש וּא"כ נִשְׁמַע מְזָה דְּאֲלֵיבָא דַר"ש אָמְרִי בְּכָל מְקוֹם הוֹאִיל וְעוֹמֵד לְעֵשׂוֹת פְּעֻשׁוֹי דְּמִי וְה"ה בַּנ"ד גְּבִי כֹּל הָעוֹמֵד לְחֶתְנוּךָ כּו' וְאֵע"ג שְׁהַתּוֹס' מְתַרְצִים שָׁם וְז"ל דְּלֹא אָמְרִי כֹּל הָעוֹמֵד לְעֵשׂוֹת פְּעֻשׁוֹי דְּמִי אֵלָּא בְּאִנְכָל הָאָסוּר לְהִיּוֹת כְּמוֹתֵר כּו' וְקָרִינּוֹן בְּיָה אִנְכָל שְׁאֲתָה יָכוֹל לְהַאֲכִיל לְאַחֲרִים (הֵינּוּ לְעַנּוֹן טַוּמְאָת אֲוֹכְלִין) אֲבָל לֹא מְהִי לְשְׁאִינוֹ אֲוֹכָל כְּמוֹ בְּעֵלֵי חִיִּים לִיחְשָׁב כְּאִנְכָל כּו' ע"ש וּא"כ מְחַלְקִים הַתּוֹס' דְּלֹא בְּכָל מְקוֹם אַר"ש כֹּל הָעוֹמֵד לְעֵשׂוֹת פְּעֻשׁוֹי דְּמִי אָמְנָם מ"מ גְּבִי כֹּל הָעוֹמֵד לְחֶתְנוּךָ שְׁפִיר לְמִימַר דְּסֹבֵר ר"ש פְּחֻתוּךָ דְּמִי לְפִי תִּירוּץ הַתּוֹ' וּא"כ לִית הַלְכָתָא כְּנוֹתִי דַר"ש בְּהָא דְּכָל הָעוֹמֵד לְחֶתְנוּךָ פְּחֻתוּךָ דְּמִי דִּיחֻדְאִי הוּא וּא"כ י"ל דְּלָכוֹן פְּתַב הָרַב הַב"י ז"ל עַל דְּבְרֵי ר"ב ז"ל דְּאִין טַעַם בְּדְבָרֵיו לְפִי דְּלֹא קו"ל בְּהָא דְּכָל הָעוֹמֵד לְחֶתְנוּךָ כּו' כְּנוֹתִיָּה מְטַעַם דְּכַר"ש אַתִּי דִּיחֻדְאִי הוּא.

בַּפ"א מֵהַל' ט"א בְּרַמְב"ם דִּין כ"ה שְׁכַתֵּב הָעֶרְלָה זְכַלְאֵי הַפָּרִם כּו' וּבִשְׁר פְּרָה אֲזוּמָה וּפְגוּל וְנוֹתֵר כְּנוֹן מְטַמְּאִין טַוּמְאָת אֲוֹכְלִין עַכ"ל וְכַתֵּב הַכ"מ וְז"ל וּמ"ש וּבִשְׁר פ"א בַּפ' או"ב וּפְרַת חֲטָאֵת שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָה וְהַתְּנִיָּא רַש"א פְּרָה מְטַמְּאָה ט"א הוֹאִיל וְהִנֵּה לָה שְׁעַת הַכּוֹשֵׁר וְאֵר"ל אוֹמֵר הִנֵּה ר"ש פְּרָה גְּפָדִית ע"ג מְעַרְכָּתָה כּו' ע"ש וּמוֹכַח מְדְבָרֵי הַכ"מ דְּהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כַר"ש שְׁהֵרִי מְבִיא רְאוּיָה מְדְבָרֵי ר"ש לְדְבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל.

אֵיבְרָא אִין זֶה מְוֹכַרְח וְאֵדְרַבָּא מְדְבָרֵי הַרְמַב"ם מְוֹכַח אֲפָכָא שְׁפּוֹסֵק דְּלֹא כַר"ש דָּאֵם אִיתָא דְּהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כַר"ש דְּפְרָה מְטַמְּאָה טַוּמְאָת אֲוֹכְלִין וְהֵינּוּ מְטַעַם שְׁהִיתָה לָה שְׁעַת הַכּוֹשֵׁר וּכַמ"ש בַּגַּמ' הַנּוֹז' יִהְיֶה דְּבְרֵי הַרְמַב"ם סוֹתְרִים זַא"ז פִּי בְּהִדְאָ מְצִינוּ שְׁהַרְמַב"ם פּוֹסֵק דְּלֹא כַר"ש בַּפ"א מֵהַל' פ"א דִּין ט' וְז"ל נִשְׁחָטָה לְשֵׁם חֻלְיִין תְּפָדָה כּו' נִשְׁחָטָה ע"ג מְעַרְכָּתָה אִין לָה פְּדִיָּה עוֹלָמִית עַכ"ל וְזֵהוּ דְּלֹא כַר"ש וּכַמ"ש בַּגַּמ' דְּשְׁבוּעוֹת פ"ק עֲלֵה י"א ע"ב וְהֵרִי פְּרָה דְּלֹא שְׁכִיחָא וְתַנְיָא פְּרָה גְּפָדִית כּו' נִשְׁחָטָה ע"ג מְעַרְכָּתָ' אִין לָה פְּדִיָּה עוֹלָמִית כּו' עַד הָא מְנִי ר"ש כּו' עַד אִי ר"ש אֵימָא סִיפָא שְׁחָטָה ע"ג מְעַרְכָּתָ'

אין ליה פדיה עולמית והתניא רש"א פרה מטמאה טומאת אונקלין כו' ושר"ל אימר הנה ר"ש פרה כפדיה ע"ג מערכתה כו' ע"ש וא"כ מוכח משם דאליבא דרבנן דוקא אמרונן נשחטה ע"ג מערכתה אין לה דראיתי (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר וכן מצאתי ראיתי בתוס' פ' ארוסה דף כ"ה שכתבו גבי שטר העומד לגבות לאו פגבוי דמי הכא לא שייכי כל הני פלוגתא דר"מ ורבנן כו' ופלוגתא דר"ש ורבנן כפ' המנחית כל העומד לזרוק פזרוק דמי וכן לפדות ולשרוף דלאו בחדא מחתא מחו להו כו' והא דאמר גבי שופר של ע"א וגבי לולב ומנעל כפ' מצנות חליצה פתותי מכתת שעורין' כו' וצ"ע פלאי הפך אמאי מטמאי' ט"א ולא אמר פתותי מכתת שיעורין' הלכך ליכא לדמויי להקדי עכ"ל הנה לפום ריהטא הנה נלע"ד לישוב קו' התו' הנז' וליתן טעם על שפלאי הפך מטמאים ולא אמר פתותי כו' דומיא דבשר בחלב שאמרינן בגמ' דבכורות דף ט' ובמנחות ומודה ר"ש בבשר בחלב שמתמא ט"א הואיל והיתה לו שעת הפיזור ופירש"י קודם בישול עכ"ל.

וה"ה בכלאי הפך קודם שזרע מיני זרעים בפך כ' א' בפני עצמו מותר והנה להם שעת הפיזור רק בהתחברם יחד איסור פלאים רביע עלייהו אמנם הסוגיא דשמעתא הנז' לא אגלא לפ"ז והל"ל ומודה ר"ש בכלאי הפך ובבשר בחלב פי בחדא מחתא מחו ומה גם שקושית התו' הוא אליבא דת"ק ואפשר לומר שמתעם זה אינו מודה ר"ש בכלאי הפך לפי שטעמי בבשר בחלב היא מקרא דמפל האוכל כו' אונקל שאתה יכול להאכיל כו' וכמ"ש שם בגמ' ומש"כ בכלאי הפך אפי' העץ שאינו אוכל איסור בהנאה ולכן לא אר"ש אלא בשר בחלב לבד.

ועיין בפסחים דף כ"ה ובחולין דף קט"ז בגמ' ובתוס' שם גם איכא למידק למה מקשי' התו' על פלאי הפך ולא על הערלה שהרי פה שנו חכמים הערלה וכלאי הפך כו' מטמאים ט"א וצ"ע.

ויש לי כמה דקדוקים בדברי התו' הנז' ואין מקום פאן להאריך ודוק פדיה עולמית והיא דלא פר"ש וא"כ איך מביא הכ"מ ראיה מדברי ר"ש גבי ט"א לדברי הרמב"ם ז"ל ונהרי לפנינו שהרמב"ם פוסק דלא פר"ש הנה לכאורה יש לישוב דברי הרמב"ם והל"מ דהרמב"ם פוסק פרבנן ולא כר"ש ולכן פסק בפ"א מהל' פ"א נשחטה ע"ג מערכתה אין לה פדיה עולמית והיינו פרבנן ומה שפסק בפ"א מהל' ט"א דפרה מטמאה ט"א היינו דוקא שאר איסור הנאה אף בלא שעת הפיזור וכדאיתא במנחות דף ק"א ובכורות פ"ק דף ט' ע"ב דתניא הערלה וכלאי הפך ושור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי מצורע כו' ובשר בחלב כולן מטמאין ט"א רש"א כולן אין מטמאין ט"א ומודה ר"ש בבשר בחלב כו' הואיל והיתה לו שעת הפיזור כו' וכמ"ש הכ"מ גמ' הנז' בפ"א מהל' ט"א הנז' ומה שביא הכ"מ הגמ' גבי פ"א דר"ש ור"ל סברי דפ"א מטמאה טו"א הואיל והיתה לה שעת הפיזור כו' באמת גם רבנן מודו לזה דפ"א מטמאה טומאת אונקלין היינו מטעם שאסורי הנאה מטמאין טומאת אונקלין דומיא דערלה וכלאי הפך רק שלא מצינו בהדיא פ"א גבי הנך איסורי הנאה הנז' דערלה וכלאי הפך לכן מביא ראיה מר"ש שסבר דפרה מטמאה טומאת אונקלין ומדר"ש נשמע לרבנן דמה התם גבי ערלה וכלאי הפך ואינך דקחשיב התם דסבר ר"ש דאינו מטמאי' טומאת אונקלין ואפ"ה סברי רבנן דמטמאה

וא"כ בפ"א דסבר ר"ש דמטמא' מכ"ש רבנן דסברי דמטמאה ולא מטעם שהיתה לו שעת הפנור.

וגם מה שמביא הא דר"ש לפי שיש לדקדק למה מביא הכ"מ הא דר"ש דפ"ה מטמא' טומאת אונקלין מ"כ היא סוגיא דאו"ב דמקשה שם ופ"ה חטאת שחיטה שאינה ראויה והתניא רש"א כו' ולא מביא בקצור הא דר"ש שסבר דפ"א מטמא' טומאת אונקלין אלא לפי שמביא לפני זה גבי עגלה ערופה הסוגיא דאו"ב דשחיטת ע"ע מקרי שחיטה ראויה וה"ה שחיטת פ"א ובאמת גם זה ללא צורך דחכמים דמחייבי באו"ב סברי באמת דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מהלכות שחיטה וז"ל שחיטה שאינה ראויה לאכילה שמה שחיטה לפיכך ראשון ששחט כו' עגלה ערופה ופ"ה אדנמה כו' ובא האחרון ושחט השני ה"ז לוקה כו' ע"ש א"כ מכל המ' אין שום תפיסה על הרמב"ם ולא על הכ"מ כי הרמב"ם פסק פ"ה חכמים ולא כר"ש אמןם הפ"מ ניצול מן הארי ופגע בו הדוב כי פד מעינת ברמב"ם בהלכ' פ"א פ"ה דין ז וז"ל הנוגע בפ"ה ובשעירים הנשרפים כו' בין אונקלין בין משקין הפל טהור וכתב הכ"מ שם וז"ל הנוגע בפ"ה כו' בפ"ח דפ"ה השורף פ"ה ופ"ה ושעיר המשתלח כו' עד אינו מטמאין בגדי' אבל מטמאין לאונקלין ומשקין דר"מ וחכ"א פ"ה ופ"ה מטמאין אונקלין ומשקין ושעיר המשתלח אינו מטמא כו'.

ומקשה הכ"מ וז"ל ויש לתמוה על דברי רבינו שהם דלא כר"מ ולא פ"ה חכמי' ובתוספתא דפ"ה רש"א פ"ה מטמאה טומאת אונקלין שהיה לה שעת הפנור פ"ה הנשרפים ושעירים הנשרפים אינם מטמאים טומאת אונקלין שלא היה להם שעת הפנור ונראה שרבינו פסק כמותו ולפ"ז לדעת רבינו פ"ה מטמאה טומאת אונקלין.

וכמו שנראה מ"ש לעיל ופ"ה עצמה אינה מטמאה אדם וכלים הא אונקלין ומשקין מטמאה כו'. אבל קשה למה הניח דברי חכמים ופסק כר' שמעון.

וכתב הר"י קורקוס אפ"ש שטעמו משום שדברי ר"ש הוזכרו בכמה מקומות בגמ' כו' ואין זה פדאי לפסוק כמותו וצ"ע עכ"ל: דברי הכ"מ ודברי הר"י קורקוס צ"ע פי איך יעלה על הדעת ובדאי שהרמב"ם פוסק כר"ש ולא פ"ה חכמי' וכבר פתבנו דלפי דר"ש פ"ה מטמאה טומאת אונקלין הואיל והיתה לה שעת הפנור ושעת הפנור שלא דפ"ה נפדית ע"ג מערכתה וכמ"ש ר"ש לקיש בגמ' הנז' ולפ"ז הי' לו לפסוק ג"כ כר"ש דפ"ה נפדית ע"ג מערכתה ובפ"א מהל' פ"ה אדנמה פוסק שאין לו פ"ה עולמית כו' וכמ"ש לעיל ונפלאה בעיני על הגאונים הכ"מ והר"י קורקוס הנז' שנגעלם מהם מ"ש הרמב"ם גבי נשחטה ע"ג מערכתה ונהו בהדיא דלא פ"ה ש.

ועוד יש לתמוה דלפי דברי הגאונים הנז' משמע שחלק הרמב"ם בין פ"א לפ"ה הנשרפים כו' דפ"ה אדנמה מטמא טומאת אונקלין הואיל שהיתה לה שעת הפנור ופ"ה הנשרפים ושעירי' הנשרפים אינם מטמאין הואיל שלא היה להם שעת הפנור והיינו כר"ש וכד מעינת ברמב"ם בהל' שאר אבות הטומאה פ"ג דין ג' וז"ל פ"א ושעירים הנשרפים אף על פי שמטמאים המתעסק בהן אם חישב עליהם לאכילה צריכים שתגיע בהן טומאה וא"כ פ"ה מטמא טומאת אונקלין כו' עכ"ל.

הרי נשמע מפאן דאין חילוק בין פרה אַדנמה לשעירים הנשׁרפים כו'. וכן מוכח ממ"ש הרמב"ם בפ"ו מהל' שאר אבות הטומאה דין ט"ו השורף פרה אַדנמה ושעירים הנשׁרפים כו' אם נגעו באוכלין כו' הרי הן שני לטומאה כו' וע"ש בכ"מ שפתיב וז"ל השורף פ"א כו' עד ומ"ש רבינו אם נגעו באוכלין ודבר תימה היא אפ"ש שיטמאו (השורף והמשלח) בגדים ולא יטמאו אוכלין אלא להיות שני לכה נראה דאפ"ה ופ"ה ושעיר עצמם קאי והוא מדאיתא בפ"ט פ"ה ושעיר המשלח אינם מטמאים בגדים אכל מטמאין אוכלין ומשקין מפני שהוא חי ומ"מ צריף לי לימוד מנין לו שאינו מטמאין אוכלין אלא להיות שני וע"ק שפ"ה מדבריו ושעיר המשלח ג"כ מטמא אוכלין והיינו כר"מ ולמה פסק פמותו וצ"ע עכ"ל הכ"מ.

ולענד"ן לישב דברי הרמב"ם דמעולם לא פסק כר"ש רק פרבנו ולכן פסק בפ"א מהל' פרה אַדנמה נשחטה ע"ג מערכתה אין לה פדיה עולמית. ומ"ש בהל' טומאת אוכלין סוף פ"א דבשר פרה אַדנמה מטמאה פירושו שאם נגע שרץ בבשר פ"א אז מקבלת טומאת אוכלין וזהו שכתב הרמב"ם ובשר פ"א והפגול והנותר אע"פ שכל אלו אסורין בהנאה כולן מתטמאין טומאת אוכלין וכתב לשון מתטמאין ולא כתב מטמאין אלא פירושו אם נגע בהם שרץ אז מקבלין טומאת אוכלין כו' ולא שהבשר פ"א יטמא אחרים טומאת אוכלין אם לא נגע בהם שרץ דא"כ הול"ל כן מטמאין ולא מתטמאין וכן להורות שכל אסורי הנאה מקבלין טומאת אוכלין כשנגע בהם שרץ והיינו פרבנו דבכורות דף ט' ע"ב ודלא כר"ש ושם איירי כשנגע בהם שרץ שמקבלין טומאת אוכלין וכמ"ש רש"י אף ששם בבכורות לא נזכר רק עגלה ערופה וצפורי מצורע ולא פרה אַדנמה מ"מ חד טעמא אית להו ולכן כתב הרמב"ם בפ"ו מהל' אבות הטומאה שאם נגעו באוכלין יש להם דין שני לפי פירושו של הפ"מ שקאי על פרה ופ"ה הנשׁרפים עצמם והוקשה לו שצריף לימוד מנין להרמב"ם שיש לו דין שני, ולפי מ"ש הוא נכון (אמנם בעיקר פירושו שמפ' שדברי הרמב"ם קאי על פ"ה ופ"ה עצמם לא נ"ל פירושו כי דחוק הוא וכמו שאכתוב עוד לקמן בעז"ה).

ולכן כתב בפ"ג מהל' אבות הטומאה פ"א ושעירים הנשׁרפים אע"פ שהם מטמאין המתעסק בהן אם חישיב עליהן לאכילה צריכין שתנגע בהן טומאה ואח"כ יטמאו טומאת אוכלין והיינו פרבנו דאסורי הנאה מקבלין טומאת אוכלין ע"י שרץ ודלא כר"ש ולאפוקי הם עצמם אינם מטמאים בלא שרץ וכמו שמוכח מסוגיא דשבועות עלה י"א ומ"ש הרמב"ם בפ"ה מהל' פ"א דין ז דאם נגעו באוכלין ומשקין הפל טהור איירי בין בפ"א בין בפ"ה ושעירים הנשׁרפים והיינו כשלא נגעו בהם שרץ ומה שהשמיט הרמב"ם פרה אַדנמה לפי שכתב פ"ה הרמב"ם בהל' אבות הטומאה פ"ג ובהל' טומאת אוכלין ה"ל.

וע"ש בהכ"מ במה שרצה ליישב השגת הראב"ד על מה דאמרי בגמ' דט"י בהא דתנא דבי ר' ישמעאל מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה כו' לפי דעת הרמב"ם ז"ל ע"ש. וא"כ מ"ש הרמב"ם דפ"ה ושעירים הנשׁרפים כו' בין אוכלין בין משקין הפל טהור היינו אם לא נגע בו שרץ ואתנא כר"מ וכחכמים והיינו גבי פרה ופ"ה כתב דהפל

מוֹדִים שְׁמִטָּמָאִים דְּהֵינּוּ בְּהַכְּשֵׁר שְׁרָץ וּ"כ דְּבָרֵי הַכ"מ וְהַר"י קוֹרְקוֹס שְׁפָתָבו דְּהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כַּר"ש זֶהוּ דְּבָר שְׁאִין לֹא שְׁחַר.

וּמ"ש הַכ"מ וּלפ"ז לְדַעַת רַבֵּינוּ פֶּרֶה מְטַמְּאָה טְנוּמָאָת אֲנוּכְלִין כּו' ז"א רַק ע"י הַכְּשֵׁר שְׁרָץ וְדְבָרֵיהֶם צ"ע. וּמ"ש הַכ"מ בַּפ"ו מֵהַל' אַבּוֹת הַטְּנוּמָאָה הַשּׁוֹרֵף פֶּרֶה אֲדוּנָמָה כּו' מִפְּשֵׁט לְשׁוֹן רַבֵּינוּ נִרְאָה דְּאֲשׁוּרֵף קָאִי כּו' וְדְבָר תִּימָה דְּהַרְמַב"ם לֹא יִטְמָאוּ אֲנוּכְלִין וּמִשְׁקִין כּו' ע"ש.

וּמִפְּחַ קְנוּשֵׁיָא זֶה הַשִּׁיא לֹא דְבָרֵי הַרְמַב"ם וְ"ל לְמָה שְׁלֵא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ וְלֹא רִאָה שְׁהַרְמַב"ם וְ"ל בְּעֶצְמוֹ מִקְשָׁה קְנוּשֵׁיָא זֶה בַּפ"ה מֵהַל' זָבִים מִש"ה י' בְּפִירוּשׁוֹ לְהַמְשִׁינָה וְ"ל וְדַע כִּי שׁוֹרֵף פֶּרֶה וּפְרִי' וּמִשְׁלַח שְׁעִיר מְטַמְּאִים בְּגָדִים אֲמָנָם עִם זֶה אֵינָם מְטַמְּאִים שְׁנִיָּם כּו' אֲבָל מְטַמְּאִים אֶחָד כּו' וְאֵל תַּחֲשׁוּב כִּי זֶה שְׁזָכַר הַכֹּלֵל אֲשֶׁר אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ (וְהֵינּוּ בַּמְשָׁנָה א' פ"ה שְׁאָמַר כֹּלֵל אַר"י כֹּל הַמְטַמְּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ מְטַמְּא אֲנוּכְלִין וּמִשְׁקִין לְהִיּוֹת תַּחֲלָה כּו') לְפִי שֶׁהוּא מְבַרְאָר וְאָמַר כֹּל הַמְטַמְּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ וְלֹא אָמַר כֹּל הַמְטַמְּא בְּגָדִים גְּרִידָא וְאֵלָה לֹא יִטְמָאוּ בְּגָדֵיהֶּ אֲבָל בְּהַתְעַסֵּק עִסְק מִיְנוּחַד וְהָבּוּ זֶה עַכ"ל.

וּא"כ בְּזֶה מְסוּלָק תִּמְיֵית הָרַב בְּעַל פְּסָף מִשְׁנָה וְדְבָרֵי הַרְמַב"ם עוֹלִים יָפָה וְעֵינֵין בְּזֶה מ"ש הָרַב בְּעַל תו"ט: כֹּלֵל הָעוֹלָה מְכַל מ"ש דְּאִין הִלְכָה כַּר"ש בְּהֵיא דְּפֶרֶה מְטַמְּא טְנוּמָאָת אֲנוּכְלִין הוּאִיל וְהִיָּתָה לָהּ שַׁעַת הַפְּנוּשֵׁר מִטַּעַם דְּפֶרֶה נִפְדֵּית ע"ג מְעַרְכָתָה וְכֹל הָעוֹמֵד לְפָדוֹת כְּפָדוּי דְּמִי.

וּא"כ לפ"ז דְּלֹא אֲמַרִּינוּ כֹּל הָעוֹמֵד לְפָדוֹת כּו' ה"ה דְּלֹא אֲמַרִּינוּ כֹּל הָעוֹמֵד לְחַתְנוּף כְּחַתְנוּף דְּמִי וְלָכֵן דְּחָה הַב"י דְּבָרֵי רַבֵּינוּ בְּרוּף הַנּוֹ' וְכַתֵּב שְׁאִין טַעַם בְּדְבָרֵינוּ לְפִי שְׁדְּבָרֵי ר"ב אֲתֵיָא כַּמ"ד דְּכֹל הָעוֹמֵד לְחַתְנוּף כְּחַתְנוּף דְּמִי וְזֶהוּ דְּלֹא כְּהִלְכָתָא.

וְאֵע"ג דְּאֲמַרִּינוּ בְּגִמְרָא פ' בְּהֵמָה הַמְקֻשָּׁה הַנּוֹ' בְּסוּגֵיָא דְּרַבִּינָא אָמַר בְּגַד לֹא לְחַתִּיכָה קָאִי עוֹבֵר לְחַתִּיכָה קָאִי וְכֹל הָעוֹמֵד לְחַתְנוּף כְּחַתְנוּף דְּמִי וּמִקְשָׁה שָׁם כְּמֵאן כַּר"מ דְּאָמַר גְּבִי כֹל יְדוֹת הַפְּלִים שֶׁהֵן אֲרוֹכוֹת וְעַתִּיד לְקַצֵּץ מְטַבִּיל עַד מְקוֹם הַמְדָה דַּר"מ וּחֹכֵ"א עַד שְׁיִטְבִּיל אֵת כְּלוֹל וּמִשְׁנֵי אֶפְיָלוֹ תִימָא רַבָּנָן חַבּוּרֵי אֲנוּכְלִין כְּמֵאן דְּמִפְּרָתֵי דְּמִי כּו' ע"ש.

וּא"כ מִשְׁמַע גְּבִי אֲנוּכְלִין אֶפְיָלוֹ אֵלִיבָא דְּחַכְמִים כֹּל הָעוֹמֵד לְחַתְנוּף כְּחַתְנוּף דְּמִי וּא"כ זֶהוּ סוּמַר לְמָה שְׁפָתָבְתִי דְּדְבָרֵי רַבִּינָא הַנּוֹ' אֲתֵיָא כַּר"ש בַּמ"ש כֹּל הָעוֹמֵד לְחַתְנוּף כְּחַתְנוּף דְּמִי: וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לִינִשְׁבַּב כַּד מְעֵינָת בְּרַמַּב"ם בְּפִירוּשׁוֹ לְמִשְׁנָה בַּמ"ס מְקוּנָאוֹת מִשְׁנָה ה' בַּפ"י שְׁפָתָב כֹּל יְדוֹת הַפְּלִים שֶׁהֵן אֲרוֹכִים וְעַתִּיד לְקַצֵּץ מְטַבִּיל עַד מְקוֹם הַמְדָה רַי"א עַד שְׁיִטְבִּיל אֵת כְּלוֹל וּא"כ דְּבָרֵי הַת"ק דְּמְקוּנָאוֹת הֵם דְּבָרֵי ר"מ דְּבֵהֵמָה הַמְקֻשָּׁה וְדְבָרֵי הַחַכְמִים שָׁם הֵם דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה דְּמְקוּנָאוֹת וְאִין הִלְכָה כַּר"י דְּמְקוּנָאוֹת וּמִמִּילָא אִין הִלְכָה כְּחַכְמִים דְּבֵהֵמָה הַמְקֻשָּׁה.

וְכֹן פְּסֵק הַרְמַב"ם בַּהַל' מְקוּנָאוֹת פ"ג דִּין כ"ה וּבִטִי"ד ס' ר"ב כַּת"ק דְּמְקוּנָאוֹת וְלֹא כַּר"י וּא"כ לפ"ז דְּבָרֵי רַבִּינָא דְּאָמַר כֹּל הָעוֹמֵד לְחַתְנוּף כּו' אֲתֵיָא כְּחַכְמִים שֶׁהֵם כְּדְבָרֵי רַי"א דְּמְקוּנָאוֹת וְזֶהוּ דְּלֹא כְּהִלְכָתָא וּא"כ דְּבָרֵי הַב"י נְכוּנִים בְּמָה שְׁדְּחָה דְּבָרֵי רַבֵּינוּ בְּרוּף הַב"ל.

אָמַנְם פֿד מַעֲיִנֶת בַּגַּמ' דְּבַהֲמָה הַמְקַשָּׁה תִּמְצָא שְׂיָשׁוּב זֶה אֵינּוּ נֶכּוֹן שְׁהָרִי אָמְרִינוּ שָׁם רְבִינָא אָמַר פֿל הָעוֹמֵד לַחֲתוּךָ כּו' פֿמֵאן כּר"מ כּו' וּמִשְׁנֵי אֶפְיָלוּ תִּימָא רַבָּנָן כּו' מִשְׁמַע דְּכַר"מ נְמִי אֶתְיָא.

אָכַן פֿד מַעֲיִנֶת בְּסוּגֵיָא דְּבַהֲמָה הַמְקַשָּׁה הַנּוּ' תִּמְצָא שְׂאִין אָנוּ צָרִיכִין לְקַל הַנּוּ' דְּבִנְדָאִי דְּבָרֵי רְבִינָא אֵינָם אַלְיָבָא דְּהִלְכְתָא שְׁהָרִי דְּבָרֵי רְבִינָא הֵם אַלְיָבָא דְּר"מ דְּמַתְנִי' דְּסִבְר דְּבָשָׁר הָעוֹבֵר מַגַּע נְבִילָה וְעַל זֶה מְקַשָּׁה וְאִמָּאי טוֹמְאָת סְתָרִים הוּא כּו' וּמִשְׁנֵי רְבִינָא פֿל הָעוֹמֵד לַחֲתוּךָ פְּחִתוּךָ דְּמִי לְאִפּוֹקִי אַלְיָבָא דְּחֻכְמִים דְּמַתְנִיתִין דְּסִבְרֵי הַבָּשָׁר מַגַּע טְרִיפָה שְׁחוּטָה אֵינּוּ קָשָׁה פְּלוּם וְאָנּוּ קו"ל פְּחֻכְמִים וּכְמ"ש הָרַמְבַּ"ם בַּפ"ב מֵהַל' שְׂאָר אַבּוּת הַטּוֹמְאָה וְא"כ אֵין אָנוּ צָרִיכִין לְדְבָרֵי רְבִינָא שְׁסִבְר פֿל הָעוֹמֵד לַחֲתוּךָ כּו' וְא"כ דְּבָרֵי רְבִינָא אֵינָם אַלְיָבָא דְּהִלְכְתָא.

וְאִף שְׂיָשׁ לְדַחּוּת זֶה דִּי"ל דְּגַם אַלְיָבָא חֻכְמִים צָרִיכִין אָנוּ לְתִירוּצוֹ שֶׁל רְבִינָא בְּאֶשֶׁר שָׁגַם אַלְיָבָא דְּחֻכְמִים קָשָׁה לָמָּה יִטְמָא הָעוֹבֵר פְּדִין מַגַּע טְרִיפָה שְׁשֻׁחֲטָה הֲלֵא הוּא טוֹמְאָת בֵּית הַסֵּתְרִי' וְאֵינּוּ מְטַמָּא וְצָרִיכִין אָנוּ לְדְבָרֵי רְבִינָא דְּכָל הָעוֹמֵד לַחֲתוּךָ פְּחִתוּךָ דְּמִי.

אַבֵּל זֶה אֵינּוּ מְוַכַּח דִּי"ל דְּאִף דְּטוֹמְאָת בֵּית הַסֵּתְרִים אֵינּוּ מְטַמָּא הֵינּוּ לְטַמָּא פְּלוּם וּבְגָדִים וְשְׂאָר דְּבָרִים בְּחֻלִּין אַבֵּל בְּקִדְשֵׁים מְטַמָּא אִף טוֹמְאָת בֵּית הַסֵּתְרִים דְּזִהוּ רַק חוּמְרָא בְּעֵלְמָא וְזִהוּ שְׁמַקְשָׁה בַּגַּמ' לִימָא ר"מ לְטַעְמִיהָ דְּמִשְׁמַע דְּמַקְשָׁה אַלְיָבָא דְּר"מ וְלֵא אַלְיָבָא דְּחֻכְמִים פִּי חֻכְמִים אֵינְרִי בְּמִוֹקְדָשִׁים דְּוָקָא וּכְמ"ש רַש"י וְכַמְבֹּאֵר בְּגִמְרָא וְכ"כ הָרַמְבַּ"ם הַנּוּ' וְא"כ מְפָל מ"ש מוֹכַח דְּדְבָרֵי רְבִינָא אֶתְיָא דְּלֵא פְּהִלְכְתָא.

וְאֶפְשָׁר שְׂזִהוּ קוֹשְׁיַת הַמְקַשָּׁן עַל דְּבָרֵי רְבִינָא פֿמֵאן כּר"מ גַּבִּי פֿל יְדוּת הַפְּלוּם כּו' וְאָנּוּ קו"ל כּר"מ גַּבִּי פֿל יְדוּת הַפְּלוּם וְהֵינּוּ דְּבָרֵי הַת"ק דְּמַקְנָאוֹת וּכְמ"ש לְעֵיל וְהִלְכָה פְּמוֹתוֹ וּכְמ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ם וְהַטּוֹר וּבְאֶמֶת דְּבָרֵי רְבִינָא אֵינָם עוֹלִים יָפָה אַלְיָבָא דְּהִלְכְתָא פִּי דְּבָרֵי בְּשֻׁטָה א' עַם ר"ש דְּפָרָה מְטַמָּאָה טוֹמְאָת אֶןְכְּלִין דְּסִבְר ג"כ פֿל הָעוֹמֵד לְפָדוּת פְּפִדוּי דְּמִי וְלִית הִלְכְתָא פְּנוּתִיהָ וּמִשְׁנֵי אַפ"ת רַבָּנָן כּו' וְהֵינּוּ כּר"י דְּמַקְנָאוֹת: וְרֵאִיתִי בְּרַמְבַּ"ם בַּפ"ג מֵה' פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָשִׁין דִּין י"ט שְׁפָתַב וְז"ל וְכִלִּי שֶׁרַת מְקוֹדָשִׁין דָּם הַפְּסוּל לְקִרְבַּב וְכַתֵּב שֵׁם הַכ"מ וְז"ל בְּרִישׁ פ' בְּתָרָא דְּכָרִיתוֹת תָּנּוּ אֶשֶׁם וְדָאִי (צ"ל תְּלוּי) שְׁנוּדַע שְׁלֵא חֲטָא לר' יוֹסִי אִם פְּכָר נִשְׁחַט וְקִבֵּל הָדָם בְּפּוֹס יִזְרַק וּפְסַק כּר' יוֹסִי דְּנִמְוָקוּ עֲמוֹ עַכ"ל.

הַנּוּ' פֿד מַעֲיִנֶת שֵׁם בְּכָרִיתוֹת פ"ו מוֹכַח דְּטַעְמָא דְּר"י שְׁסִבְר אִפִּי הָדָם בְּפּוֹס יִזְרַק הֵינּוּ לְפִי שְׁסִבְר ר"י דְּכָל הָעוֹמֵד לְזָרוּק פְּזָרוּק דְּמִי וְכַד מַעֲיִנֶת בַּגַּמ' דַּב"ק פ' מְרוּבָה דָּף ע"ו תִּמְצָא דְּר"ש דְּפָרָה סִבְר דְּכָל הָעוֹמֵד לְפָדוּת פְּפִדוּי דְּמִי וְכָל הָעוֹמֵד לְזָרוּק פְּזָרוּק דְּמִי וְלִית הִלְכְתָא פְּנוּתִיהָ דְּר"ש וּכְמ"ש לְעֵיל וְא"כ אִיף פְּתַב הַכ"מ דְּהָרַמְבַּ"ם פּוֹסַק כּר' יוֹסִי וְהֵינּוּ מְטַעַם הַנּוּ' וּבְאֶמֶת לֵא קו"ל פְּנוּתִיהָ פִּי שֵׁיטַת ר"י בְּשֵׁיטַת ר"ש אֶזְלָא וְלִית הִלְכְתָא פְּנוּתִיהָ דְּר"ש וְזוּלַת זֶה דְּבָרֵי הַכ"מ תְּמוּוֹהִים בְּמ"ש דְּהָרַמְבַּ"ם פְּסַק כּר"י וְכַשְׁתַּעֲיִין בְּפִי הַמְּשֻׁנָּה לְהָרַמְבַּ"ם בַּפ"ו דְּכָרִיתוֹת תִּמְצָא שְׁפָסַק דְּלִית הִלְכְתָא כּר' יוֹסִי וְכֵן פְּסַק הָרַמְבַּ"ם בַּפ"ד מֵהַל' פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָשִׁין הַנּוּ' דִּין י"ט וְז"ל הִבִּיא אֶשֶׁם תְּלוּי כּו' עַד הָדָם יִשְׁפָּד וְהַבָּשָׁר יִשְׂרַף כּו' וְזִהוּ כַת"ח דְּר"י וְכֵן מוֹכַח מִדְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם ז"ל בַּפ"י מֵהַל' פ"ה הַנּוּ' דִּין י"ט שְׁפָתַב וְז"ל וְאֵלוּ הֵן הַנְּשָׂרְפִין כּו' עַד וְאֶשֶׁם תְּלוּי שְׁנוּדַע לוֹ קוֹדֵם שְׁנוּרַק דְּמוֹ כּו'

ע"ש והיינו כת"ק דר"י הנז' דר"י סבר אפי' הדם בפוס ינרק והבשר יאכל כו' וא"כ לפ"ז דברי הרב בעל כ"מ צ"ע וראיתי שערב בעל לחם משנה הרגיש קצת בזה וע"ש, ובמקום אחר הארכת למעניתי בדברי הרמב"ם בביאור דבריו ואין פאן מקום להאריך: ובזה נשוב לנ"ד דהעולה מפל מה שפכתנו דלית הלכתא פרכינא שסבר דכל העומד לחתוך פחתוך דמי.

וא"כ ה"ה בנ"ד שנסרף העוגה שאפאו לצורך שבת לבצוע עליו המוציא אינו פחתוך דמי ונקרא לחם שלם לענין לחם משנה אף אם נשרף יתר מאצבע דלא הוי חיבור לענין טומאה מ"מ שלם מקרי כל פמה דלא נחתך וכמש"ל אף שראוי ועומד לחתוך אפ"ה לא הוי פחתוך ממש ויוצאין בו לענין לחם משנה בשבת והנלע"ד פתבתי אנכי עפר ואפרי"ם הוא הצעיר במוהר"ר יעקב מבית אהרן מווילנא שאלה בתחלת דברי פיהו אשר הקשה לי מר וזהו תנרף קושיותו מאי שנא גבי בדיקת חמץ דאמרי' בפ"ק דפסחים גבי השוכר בית מחבירו פחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק אינו יכול לחזור בו ולטעון מקח טעות ואפילו במקום שנותנים שכר על הבדיקה וכתב שם הר"ן דהמשפיר בית אינו מחויב להחזיר להשוכר דמי האגר אשר נתן עבור הבדיקה מטעם דאמרינן דנדאי גיחא ליה לאינש למיעבד מצנה בממוניה ולאפוקי מדעת הרמב"ן שסבר שמ"מ צריך להחזיר לו השכירות כו' ע"ש וגבי ס"ת אמרי' בגמרא דאילו מציאות גבי השואל ס"ת אינו רשאי להשאיל ואמרי' בגמרא שם מאי איירא ס"ת אפי' כל מילי נמי דארשב"ל וכו' ומשני ס"ת אצטריכא ליה סד"א גיחא לאינש למיעבד מצנה בממוניה קמ"ל ומעל"ת הרבה להשיב אפו וז"ל דמר והשתא קשה טובא למאן דס"ל גבי בדיקת תמן דניחא ליה לאינש למעבד כו' ולהוציא הוצאות מביתו אע"פ שאינו נפרע א"כ למה לא ישאל ס"ת לאחר שהרי מצנה הוא עושה והדברים ק"ו ומה בבדיקת חמץ שלא גילה דעתו אי גיחא ליה למיעבד מצנה בממוניה או לא אעפ"כ אמרינן דניחא ליה למיעבד מצנה בממוניה ומכ"ש גבי משאל ס"ת לחבירו דחזינן לדעתיה דבעי למיעבד מצנה בממוניה ומשאל ספרו לאחר ואינו חושש לקלוקלו לא כ"ש וא"כ מפני מה אסור להשאילו לאחרים ועוד צריך לדקדק מ"ש הטור בהל' ציצית גבי טלית שמוטר לברך בטלית חבירו בלא דעתו דניחא ליה לאינש למיעבד מצנה בממוניה ובלבד שיקפול איתה אם מצאה מקנפלת משמע טעמא משום שחזור לקנפלה כאשר בתחלה הא אם לא קפלה אסור בשביל שהטלית מתקלקל ויש להקשות ומ"ש מבדיקת חמץ דאמרי' דניחא ליה לאינש למיעבד מצנה בממוניה אעפ"י שמוציא הוצאות משלו ועל הפל יורנו מורנו הרב נר"ו ושכרו פפול מן השמים אהא הא סאאהא מאנהט:א הנה של פת קודמין ובנדאי לגבי הנה הקושיות הנז' הנה מש"ה מילתא זוטרתה הוא וכיון בשכלו לדעת הקדמונים אשר הרגישו כבר בזה המרדכי בפ' אלו מציאות בס' רס"ג וז"ל סד"א דניחא ליה לאינש לקיומי מצנה בממוניה קמ"ל אין להקשות מיהא שמסיק בפ"ק דפסחים דניחא ליה לאינש למיעבד מצנה דהפח איירי שלא מדעתו והא נדאי לא גיחא ליה אכל לקיומי מצנה בממוניה מדעתו בנדאי דניחא ליה.

ול"נ דהתם גבי בדיקת חמץ דאית ביה טרחא לכוף גמר ומשעבד נפשיה אכל בעלמא לא עכ"ל המרדכי. וגם בהגמ"י בהל' חמץ ומצה כתב וז"ל גיחא ליה לאינש למעבד מצנה בממוניה והא דאמרי' בפ' אלו מציאות דגרס מ"ד גיחא ליה לאינש למעבד מצנה בממוניה

קמ"ל פ"י התוס' דמיירי שלא מדעתו והא נדאי לא ניחא ליה אבל לקיומי מצנה בממוניה מדעתיה ודאי ניחא ליה עכ"ל.

וגם הקושיא השני אשר הקשה מר מטלית המקופלת יענין בתנמת ישירים סי' מ"ו שפכת ונ"ל ועוד הקשה לי שאם מטעם ניחא ליה מה לי קיפל הטלית או לא עד שאמרו שלא ניחא ליה אם לא קיפלו ונהרי בפסחים בההוא דהשוכר דמייתי עלה האי דניחא ליה לאיניש בדאיכא הפסידא דמזון קאמר וה"נ דאפי' בלא קיפלו ניחא ליה עכ"ל.

ונפלאה בעיני על מעל"ת אשר נעלם ממנו המקומות בפוסקים הנז' וביותר במרדכי בפ' אלו מציאות אשר אותו מקום במרדכי הנז' הביא מעל"ת בכתבו המחלוקת שבין הראב"ן ואבי העזרי בענין אי מקרי שולח יד בפקדון המשמש בספר שלא מדעתו כו' וזהו פתוב שם במרדכי בסי' רס"ב וקושיא הנז' מקשה בסי' רס"ג אחר זה תיכף ע"ש אבל מ"מ להוציא חלק א"א אף שהרגישו בזה הקדמונים בקושיא הזאת מ"מ הלא התורה מונחת בקרן נזירות וכתר התורה כל הרוצה ליטול יבא ויטול ואמינא לכאורה פד מעינת בסוגית הגמ' פ' אלו מציאות שמקשה ונ"ל מאי אריא ס"ת כו' אפי' כל מילי נמי דארשב"ל פאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל כו', ופירש"י פאן שנה ר' במסכת גיטין השולח גט בא"י כו' ואם אמר לו טול חפץ פלוני כו' לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ואר"ל עלה פאן שנה רבי כו' דבכולהו שייך למימר אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ומשני ס"ת איצטריכא ליה מ"ד ניחא ליה לאיניש למיעבד מצנה בממוניה כו' קמ"ל.

הנה עיקר קושית הגמ' הנז' הוא לפי מ"ש הטעם דאסור להשואל או להשוכר להשאיל או להשכיר מטעם דאמרי' בגיטין אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר וא"כ ה"ה כל מילי ועל זה מתרץ ס"ת איצטריכא ליה דה"א ניחא ליה לאיניש למעבד מצנה כו' וא"כ אף שבעלמא אמרי' אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר משא"כ גבי דבר מצנה דניחא ליה לקיומי מצנה בממוניה כמו בההוא דפסחים מ"מ פאן אין השואל רשאי להשאיל מטעם שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר כי שמא אותו אחר יכפור בפקדון.

א"כ בזה מתורץ מה שהקשה מעל"ת וגם המרדכי והגמ"י הנז' דגבי המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק אפי' באתרי דיהבי אגרא ובדקו לא שייך לטעון טענת מקח טעות לפי דניחא ליה לאיניש למעבד מצנה בממוניה ומשא"כ גבי ס"ת אין השואל רשאי להשאיל כו' אפילו ס"ת היינו מטעם דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר שמא יכפור בו ואף דאמרינן דניחא ליה לאיניש למעבד מצנה בממוניה מפל מקום אינו רוצה שימסור פקדונו לאיש אחר כי שמא יכפור בפקדונו והוי מצנה הבאה בעבירה ואף אם ימסור לו בפני עדים יש עוד טעמים אחרים וענין בתוס' פ' המפקיד דף ל"ו ד"ה אין רצונו שיהא פקדונו כו' ע"ש.

אמנם עדיין לא יצאנו ידי חובתנו ביישוב הנז' כי לפ"ז דברי המרדכי והגמ"י הנז' תמוהים דהא"י לא הרגישו בכוננת סוגית הגמ' הנז' ודקארי להו מאי קארי. והנה נראה לכאורה לומר דעיקר קושית המרדכי והגמ"י הוא מהא דאמרינן שם בגמ' דא"מ אמר שמואל המוצא תפילין שם דמיהן ומניחן לאלתר והינו פירושו ששם דמיהן ומניחן

בראשו לאלתר וקשה ל"ל שם דמיהו ואח"כ ניחן בראשו אמאי לא ניחן בראשו תכף
הלא ניחא ליה לאינש למעבד מצנה בממוניה אלא ודאי דלא אמרינן ניחא ליה לאינש
למעבד כו'.

וכן מצאתי ראיתי בני"פ המוכר את הספינה דף ר"ה שכ' על הא דאמרינן במתני'
השולח בנו אצל התנני ומדד לו באיסור שמן כו' וז"ל שם אמר המחבר וכיין דקי"ל
כרבנן דקאמרי גזלן הוי הנה נראה שאסור לאדם להניח תפילין של חבירו שלא מדעתו
אבל מורי נר"ו אמר דבדבר מצנה שאני דניחא ליה לאינש למיעבד מצנה בממוני' עכ"ל
הריטב"א ותמהני על פסק זה של רבותינו דבהדיא אמרינן סוף פ' א"מ מצא תפילין שם
דמיהו ומניחן ואם לא ששם וקנאם לא הנה מתירים אותו להניחם פשאר גוף האבידה
שאסור להשתמש בה ולא התירו משום מצנה גבי ס"ת נמי גבי אין השואל רשאי
להשאיל דאמרינן סד"א דניחא ליה לאינש כו' קמ"ל ואלו הנה לרבותינו שום ראיה
הייתי דוחק עצמי לנישב זה עכ"ל הגמ"י יוסף ו"ל הנז' א"כ מוכח מדברי הנ"י דמפח
מימרא דשמואל גבי תפילין ששם דמיהו כו' מוכח דלא אמרינן ניחא ליה לאינש למעבד
מצנה בממוניה ולכן מקשים המרדכי והגמ"יי מ"ש גבי השוכר את הבית בחזקת שהוא
בדוק בפ"ק דפסחים דמסיק שם דניחא ליה לאינש כו' ועל זה מתרץ דיש לחלק בין
מדעתו בין שלא מדעתו.

ואף שהמרדכי מציין קושיתו אהא דאמרי' בגמ' מהו דתימא ניחא ליה לאינש כו' וזהו
אתמר בגמרא גבי השואל ס"ת ה"ז לא ישאלנו כו' וכמבואר שם ולפי מ"ש עיקר
קושיתו הוא מהא דאמר שמואל כו' כי מהא דאתמר גבי השואל ס"ת אינו קושיא וכמ"ש
דיש לתרץ ששם הטעם דיכול לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר וא"כ הנה לו לציין
קושיתו על הא דאמר שמואל המוצא תפילין שם דמיהו כו' כי משם עיקר קושיתו אבל
ז"א קושיא כ"כ על המרדכי הואיל ושם גבי שואל ס"ת אתמר בהדיא בגמ' מ"ד ניחא
ליה לאינש למעבד כו' לכן ציין שם קושיתו אף שבאמת יש לתרץ שם הקושיא כמו
שתרצנו מהא דשם הטעם משום שיוכל לומר דאין רצוני כו' אבל מ"מ הואיל דפשוט
בגמרא שם במימרא דשמואל גבי המוצא תפילין שם דמיהו ומניחן לאלתר כו' ומוכח
בהדיא דלא אמרינן ניחא ליה לאינש כו' אף במקום דלא שייך למימר הטעם אין רצוני
שיהא פקדוני ביד אחר כו' ממילא גם גבי השואל ס"ת הטעם זה דיכול לומר אין רצוני
שיהא פקדוני כו' אינו עיקר ולכן מקשי' המרדכי והגמ"יי שפיר מ"ש ס"ת מהא
דהמשפיר בית לחבירו בחזקת בדוק כו' איברא נלע"ד דגם מסוגיא הנז' במימרא
דשמואל גבי תפילין ששם דמיהו כו' ג"כ ליכא להוכיח מידי ואי עיקר קושית המרדכי
והגמ"יי במימרא דשמואל הנז' ועל מימרא דשמואל סמכו ומקשי מהא דלא אמרינן ניחא
ליה כמו גבי תפילין ששם דמיהו ומניחן כו' גם מהא קושיתם אינו קושיא שהרי הרמב"ם
כתב בפ"ג מהלכות גזילה מצא תפילין שם דמיהו ומניחן עליו מיד אם ירצה וזהו פירוש
המימרא דשמואל מצא תפילין שם דמיהו ומניחן לאלתר ויכול ליקחם לעצמו דהיינו
שיהיו לחלוטין שלו ואף שאמרינן בגמ' דניחא ליה לאינש כו' לא שיהיו לחלוטין שלו
רק להשתמש בו באקראי בעלמא.

ובזה מתורץ ג"כ קונשיות הנ"י מה שהקשה על רבותיו של הריטב"א מה שאמרו דניחא ליה לאיניש וכו' ומקשה מהא דתפילין שם דמיהן כו' וכמו שהעתיקתי לשונו לעיל. ולפי מה שפתיחתי אין זה קונשיא דמ"ש שמואל גבי תפילין שם דמיהן ומניחן היינו שמניחן בתמידות ולא באקראי ומש"כ רבותיו של הריטב"א איירי באקראי בעלמא.

ואף לפי שאר פוסקים שפירשו פרושים אחרים על המימרא דשמואל בהא דשם דמיהן ומניחן וכמבואר בב"י סי' רס"ז בח"מ שחולקים על פירושו של הרמב"ם הנז' מ"מ הדין דין אמת והפל מתוקן שיש לחלק בין אי מניחן תדיר או באקראי בעלמא כו' וכ"כ הב"ח בא"ח סי' י"ד ע"ש וביותר נפלאה בעיני על בעל נ"י הנז' שמהקשה עוד וכמ"ש לעיל ונ"ל גבי ס"ת גמי אין השואל רשאי להשאיל כו' דאמרי' סד"א דניחא ליה לאיניש כו' קמ"ל ולא שית לבו למה שפתיחתי לעיל דגבי שואל ס"ת אינו ראיה דשם הטעם משום דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר וכמ"ש לעיל ואפשר שהטעם של הפוסקים שלא שיתו לבם שהטעם גבי השואל ס"ת משום דיכול לומר אין רצוני שיהא פקדוני כו' שכד מעיינת בגמ' דהמפקיד גבי שומר שומר רב אמר פטור ורבי יוחנן אמר חייב ואיתא שם מחלוקת אב"י ורבא אליבא דאב"י דאמרי' דאמר חייב משום דא"ל אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ורבא סבר דטעמא דר"י הוא משום דא"ל את מהימנית לי בשבועה האיה לא מהימן לי בשבועה ופסקו כל הפוסקים הרי"ף והרמב"ם ז"ל והרא"ש פ"ב וכו' ולא פאב"י וע"ש בגמרא ובפוסקים הנפקותא לדינ' בין שני הטעמים הנז' אליבא דר"י וא"כ הואיל וסברת אב"י במ"ש אליב' דר"י הטעם משום דא"ל אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר גבי שומר שומר רב אמר שומר היא סברא דחוייה ונהלכה פ"ב וכו' גם במה שפסיק בגמרא פ' אלו מציאות הטעם דשואל ס"ת אינו רשאי להשאיל כו' מהטעם דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר נידחית גם פן סברא זו ולכן לא שיתו לבם שהטעם גבי שואל ס"ת משום שיכול לומר אין רצוני כו'.

אמנם אי מהא לא איריא דתייתי מהיכי תייתי אף שהטעם של אב"י נידחה דמפרש אליבא דר"י דשומר שומר רב אמר חייב משום שיכול לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אבל מ"מ סברת רבא וטעמו אינו נידחים משום שיכול לומר את מהימנית לי בשבועה כו' וזה הטעם שייך ג"כ גבי השואל ס"ת שאינו רשאי להשאיל כו' ואף שיש נפקותא לדינא בין השני טעמים הנז' וכמבואר בפוסקים ועיין בטח"מ סי' רצ"א פגון אם דרף הבצעלים להפקיד תמיד אצל השומר השני או במקום שהשומר השני אינו צריך לישבע וכמבואר שם ועיין בתוס' ד"ה אין רצוני כו' אבל מ"מ בנדון דידן לענן שאין השואל רשאי להשאיל אין שום נפקותא בין שני הטעמים הנז' ועיין בטח"מ סי' שמ"ב.

ובר מן דין אף אי אמרינן שהטעם דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר בטל ונדחה מ"מ המימרא דרשב"ל שאמר גבי גיטין ואם אמר לו טול חפץ פלוני כו' לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא כו' וארשב"ל פאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל וכו' ושם אינו נדחית סברא זו דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר וע"ש בתוס' פ' המפקיד גבי פלוגתא דשומר שומר רב אמר פטור ור"א חייב והקשה שם התוס' ד"ה רב אמר פטור וא"ת והא דתנן פ"ג דגיטין אם אמר טול הימנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר וי"ל דאע"ג דאסור להפקידו ביד אחר מ"מ בשביל פה אינו חייב לפרוע עכ"ל וא"כ הדר'

קוּשְׁיָא לְדוֹכְתִּי לְמָה לֹא שָׂתוּ לָבָם לַיֵּשֶׁב דְּל"ק מִיַּדִּי מֵהוּא דְשׂוֹאֵל ס"ת מְהָא דְמַסִּיק
מֵהוּ דְתִימָא נִיחָא לִיהָ לְאִינִישׁ לְמַעְבַּד מַצָּנָה בְּמִמוּנְיָה קמ"ל כו' עַל הַגַּמ' דְפָסְחִים גְּבִי
הַמְשַׁפֵּיר בֵּית בְּחֻזְקָתָא שְׂהוּא בְּדוּק כו' וּמַסִּיק דְנִיחָא לִיהָ לְאִינִישׁ כו' פִּי שָׁם הַטַּעַם מְשׁוּם
שְׂאִין רְצוּנֵהּ שְׂיֵהָא פְקֻדוֹנֵהּ בְּיַד אַחַר וְאִינִישׁ לְדַחֵת דְּאִינִישׁ לְדַחֵת דְּאִינִישׁ אִי
אֲמַרִּינָן גְּבִי הַשׂוֹאֵל ס"ת הַטַּעַם מְשׁוּם שְׂאִין רְצוּנֵהּ כו' מ"מ קָשָׁה לְפִי מֵאִי דְאֲמַרִּינָן
בְּפָסְחִים דְנִיחָא לִיהָ כו' נִדְחָה זֶה הַטַּעַם דְּאִין רְצוּנֵהּ כו' פִּי לְמָה יִטְעוֹן אִין רְצוּנֵהּ שְׂיֵהָא
פְקֻדוֹנֵהּ כו' הֲלֹא נִיחָא לִיהָ לְאִינִישׁ לְמַעְבַּד מַצָּנָה בְּמִמוּנְיָה מַה לִּי אִם הוּא בְּיַד רְאוּבֵן
כְּשֶׁעֲשׂוּהָ מַצָּנָה בְּמִמוּנֵהּ אוֹ בְּיַד שְׁמַעוֹן כְּשֶׁעֲשׂוּהָ מַצָּנָה בְּמִמוּנֵהּ אֲבָל ז"א כמ"ש לְעֵיל וְעֵינָן
בְּתוֹס' ד"ה אִין רְצוּנֵהּ כו' דְּאִי אִם נֶאֱנַס בְּיַד הַשְּׂנִי אוֹתוֹ הֶאֱנַס שְׂאִירַע גַּם בְּיַד הַרְאִישׁוֹן
מ"מ יְכוּל לֹמַר אִין רְצוּנֵהּ שְׂיֵהָא פְקֻדוֹנֵהּ כו' וְהַרְאִישׁוֹן חֲזִיב וְזוּלַת זֶה יֵשׁ עוֹד כְּמָה טַעְמִים
כְּמָה שְׂיֵכּוּל לְטַעוֹן אִין רְצוּנֵהּ כו' וְדוּק שָׁם בְּפִסְגֵינָא וְאִי שְׂבֻדָּאִי הַטַּעַם דְּאִין הַשׂוֹאֵל רִשְׁאִי
לְהַשְׂאִיל הֵינְנוּ שְׂלֵא מִדְּעַתוֹ וּכְמ"ש בְּמִרְדְּכִי וְהַגַּמ"י אֲבָל מ"מ בְּמִקּוּמוֹת אַחֲרוֹת פְּגוֹן
גְּבִי טְלִית מְקַנְפֶּלֶת אוֹ שְׂאֵר דְּבָרִים כְּמוֹ שְׂאֲכָתוּב לְקַמֵּן אִי שְׂהוּא שְׂלֵא מִדְּעַתוֹ אִינוּ יְכוּל
לְלַמּוֹד מֵהַשׂוֹאֵל ס"ת דְּלֹא נִיחָא לִיהָ לְמַעְבַּד מַצָּנָה בְּמִמוּנְיָה שְׂלֵא מִדְּעַתוֹ פִּי דְּנֹקָא גְּבִי
שׂוֹאֵל ס"ת אֲמַרִּינָן פֶּן וּמַטַּעַם דְּאִין רְצוּנֵהּ שְׂיֵהָא פְקֻדוֹנֵהּ כו' וְלִכְּן אִין הַשׂוֹאֵל רִשְׁאִי
לְהַשְׂאִיל וְלֹא פּוֹקִי בְּמִקּוּמוֹת אַחֲרוֹת נִדְחָה תִּירוּצוֹ שֶׁל הַמְּרַדְּכִי וְהַגַּמ"י וְהוּא לְהוּ לְתַרְץ
דְּהַטַּעַם גְּבִי ס"ת מְשׁוּם שְׂאִין רְצוּנֵהּ כו': אֲכֹן כְּדִי שְׂלֵא לְשׁוּנְיָה לְהִנִּי רַבְּנוּ אֲתָא פְקֻטְלֵי קְנִי
בְּאַגְמֵי בְּקוּשְׁיָתָם הַנּוֹ אֲמִינָא דְּהוֹכְחוֹת הַרְבָּנוּתָא הַנּוֹ וְעִיקַר קוּשְׁיָתָם הוּא מְהָא דְּאֲמַרִּי
בְּגַמְרָא ס"ת אִי צְטִירִיכָא לִיהָ מֵהוּ דְּתִימָא נִיחָא לִיהָ לְאִינִישׁ לְמַעְבַּד כו' לְפִי שְׂמַסִּיק שָׁם
בְּגַמ' עַל סִיפָא דְּבִרְיִיתָא וְכֵן הַמְּפָקִיד ס"ת אֲצֵל חֲבִירוֹ גּוֹלְלוּ כָּל י"ב חֲדָשׁ פּוֹתְחוֹ וְקוּרָא
בוֹ וּמְקַשֵּׁי בְּגַמ' שָׁם מֵאִי עֲבִידְתִּיהָ גְּבִי וּפִירִשׁ"י מֵאִי עֲבִידְתִּיהָ גְּבִי קס"ד לְצַרְפוֹ קְאָמַר
וְלֹא לְצוּרָה ס"ת כו' לְהִכִּי פְּרַכִּינָן מֵאִי עֲבִידְתִּיהָ דְּהֵאִי גְּבִי ס"ת לְקֻרָתָא בוֹ לְצוּרָה עֲצָמוֹ
וְתוֹ אִם בְּשִׁבְלֵהּ פּוֹתְחוֹ אֲסוּר כו' וּמַסִּיק ה"ק אִם כְּשֶׁהוּא גּוֹלְלוּ פּוֹתְחוֹ וְקוּרָא בוֹ מוֹתֵר
וְאִם בְּשִׁבְלֵהּ פּוֹתְחוֹ אֲסוּר בוֹ ע"ש וּא"כ קָשָׁה עַל מְסַקְנַת הַגַּמ' דְּלְמָה בְּאַמַּת אֲסוּר
כְּשֶׁפּוֹתְחוֹ בְּשִׁבְלֵהּ נִימָא דְנִיחָא לִיהָ לְאִינִישׁ לְמַעְבַּד מַצָּנָה בְּמִמוּנְיָה אֲלֵא וְדֵאִי דְּלֹא אֲמַרִּינָן
נִיחָא לִיהָ כו' לִכְּן מְקַשֵּׁי הַמְּרַדְּכִי וְהַגַּמ"י מ"ש מְבַדִּיקַת חֲמִין גְּבִי הַמְשַׁפֵּיר בֵּית לְחֲבִירוֹ
בְּחֻזְקָתָא בְּדוּק כו'.

וְאִי שְׂמַקְשִׁים מְהָא דְּהַשׂוֹאֵל ס"ת שְׂאִינוּ רִשְׁאִי לְהַשְׂאִיל כו' וּמְשָׁם אִינוּ קָשָׁה פְּלוּם דְּאִיכָּא
לְמִימַר הַטַּעַם מְשׁוּם דְּיְכוּל לֹמַר אִין רְצוּנֵהּ כו' אֲבָל מ"מ הַרְבָּנוּתָא הַנּוֹ סְמִכֵי אֲסִיפָא
דְּבִרְיִיתָא גְּבִי וְכֵן הַמְּפָקִיד ס"ת כו' וְשָׁם אִין שְׂיֵהָ לֹמַר הַטַּעַם דְּאִין רְצוּנֵהּ כו'.

וּא"כ לִפ"ז קוּשְׁיָתוֹ דְּמַר וְקוּשְׁיָתָא הַגְּאוּנִים הַנּוֹ קוּשְׁיָא אֲלִימָתָא הִיא. וְהַנְרָאָה בְּעֵינֵי לְתַרְץ
שְׂיֵשׁ לְחַלְקָא בֵּין הֵיא דְחֲמִין לְהֵיא דְּהַשׂוֹאֵל ס"ת עִם מ"ש הַב"י בְּשֵׁם ר"ת בַּח"מ ס'י
ע"ב גְּבִי דְּבָרִים הַעֲשׂוּיִים לְהַשְׂאִיל וְלְהַשְׁפִּיר דְּנֹקָא סְפָרָא דְּאַגְדָּתָא עֲשׂוּיִין לְהַשְׂאִיל כו'
עַד וּר"ת כְּתִב פִּי יֵשׁ סְפָרִים נְחֻמְדִּים שְׂאִין דְּרָה לְהַשְׂאִילָן כו' וּכ"כ הַר"ף בְּתַשׁוּבָה ע"ש
וּגְדוּלָה.

מִזוֹ כְּתִב הַרְא"ש בַּפ' אֵלוּ מְצִיאוֹת וְנ"ל בְּדָף קל"ד ע"ב אָמַר שְׂמוּאֵל הַמּוֹצֵא תְּפִילִין שָׁם
דְּמִיָּה וּמְנִיחָן לְאַלְתֵּר וּא"צ לְטַפֵּל בְּהֵם כְּדִי שְׂלֵא יִרְקִיבוּ כְּמוֹ בְּסְפָרִים וּבְשָׂאֵר אַבְיָדוֹת

דתפילין מןשפכ שכיחי כו' אבל שאר אבידות אדם חפץ בשלו יותר כו' א"כ מוכח מזה דיש ספרים נחמדים שאין דרוך להשאילן ואף אם ירצה לשום דמיהן אסור שאדם חפץ בשלו יותר.

נהרי לפנינו אף דניחא לי' למעבד מצנה בממוני' היינו דוקא בספרים כמו תפילין דשכיחי בי בר חבו וה"ה שאר דברים השכיחים ומצויין לקנותן ולאפוקי ספרים הנחמדים מזהב ומפז כמו ס"ת שאינו בנמצא לקנותו לא שינה בנה למימר דניחא לי' לאינש למעבד מצנה כו' ומשא"כ גבי חמץ דניחא ליה לאינש כו' והנה ראיתי מה שמחלק מעכ"ת בין ההיא דחמץ לההיא דס"ת פי לא אמרינו דניחא ליה לאינש למעבד מצנה בממוניה אלא דוקא היכא שהוא בעצמו עושה המצנה בידו כמו גבי בדיקת חמץ ובנה ניחא ליה אפי' שיש בו חסרון פיס ומשא"כ במצנה הנעשית ע"י אחר כגון שאלה בס"ת או עטיפת הטלית בההוא לא אמרינו דניחא ליה לאינש למעבד מצנה בממוני'.

ובנה מישב מעכ"ת ג"כ קושיא אחרת מה שהקשה על מ"ש הרמב"ם סוף הלכות נחלות בדין מי שנשתטתה או נתחרש שב"ד פוסקים עליו צדקה אם היה ראוי כו' ותמה עליו הר"ן שאינו יודע מהיכן הוציא דין זה שלא אמרו בגמ' אלא שפוסקים לאשתו תכשיט אבל לא צדקה והכ"מ הליץ בעדו וכתב שטעמו של הרמב"ם הוא משום דמסתמא כל אדם ניחא לי' למעבד מצנה בממוניה וכשהלך למד"ה אין פוסקים עליו צדקה מפני שהוא עושה צדקה בכל מקום שהוא ומה שאין פן בנתחרש או נשתטתה ע"ש והקשה מעכ"ת דזהו ממש כדברי הר"ן דס"ל דניחא ליה לאינש למעבד מצנה בממוניה גבי בדיקת חמץ ואפי' שאינו חוזר ליטול שבר הבדיקה והב"י בעצמו פתב בהלכות ציצית שמותר ליטול טלית חבירו ולברך עליו ובלבד שיקפל אותו האם לא קיפלואו דאיכא חשש הפסד מוזן לא אמרי' דניחא ליה לאינש כו' זהו תנרף דברי מעכ"ת ומישב אותו ג"כ בחילוק הנז' בין שעושה המצנה בידו או אם נעשה ע"י אחר.

ובאמת זהו חילוק נכון אף שיש לפקפק קצת בזה דהלא גבי השואל ס"ת או הטלית כו' ג"כ המצנה נעשית על ידו כי הוא מקיים מאמר הפתוב עושה צדקה בכל עת זה הפותב ספרים ומשאילן וה"ה גבי טלית בציצית דהמצנה זאת נעשית על ידו שמשאיל ספריו לאחרים ואחרים קוראין בהם או משאיל הטלית בציצית שיברך עליו מכירו.

אמנם מ"מ בעבור דהיה זו אינו כדי לדחות דבריו פי מ"מ ז"א דומה לבדיקת חמץ דשם כל המצנה נעשית על ידו ולפי מ"ש לעיל מןושב הקושיא שהקשה מעכ"ת מהא דמי שנשתטתה או נתחרש דאמרינו ניחא ליה לאינש כו' בענין אחר.

ובעיקר הקושיא שלו שהקשה מהא דכתב הכ"מ גבי מי שנתחרש שפוסקין עליו צדקה מטעם דאמרינו דניחא ליה לאינש למעבד מצנה בממוניה מצנה בממוני' נלע"ד דקושיא הזאת מעיקרא ליתא פי האמת מעל"ת העתיק בקיצור דברי הרב בעל כ"מ ונהו גרם למעל"ת שמקשה שדבריו סותרים אהדדי אבל אעתיק למר דברי הכ"מ ככתבו וכלשונו ואז לא יקשה כלום.

ונ"ל הכ"מ בסוף הלכות נחלות ואפשר לומר שטעם רבינו דמסתמא כל אדם ניחא ליה למעבד מצנה בממוניה וגם פי כל ממונו של אדם משועבד לעשות ממנו צדקה כו' ע"ש

וקשה לשון הכ"מ שפתיב וגם פי ממונו של אדם משועבד לצדקה והלא הדברים האלה הם אף למותר אמנם הנלע"ד שגם הכ"מ לא רצה לסמוך על סברת דניחא ליה למיעביד מצוה בממוניה פי הוקשה לו ג"כ דיש בזה שיטות חלוקות וכמ"ש גם מעל"ת ולכן הוסיף עוד נוסף משלו דשאני גבי צדקה שיש עוד טעם אחר שממונו של אדם משועבד לצדקה ובזה מנושב הקושיא דמר דאף דלא אמרינו בעלמא דניחא לי לאינש למיעביד מצוה בממוניה כגון גבי טלית שצריך לקפלו כו' מ"מ גבי מי שנשתטה או נתחרש שפוסקים עליו צדקה היינו מטעם שממונו של אדם משועבד לצדקה והוי כמו חוב.

אכן לפי מה שמנישב בעל תומת ישרים בסי' מ"ו קושיתו דמר דמ"ש גבי טלית מקנפלת מהא דבדיקת חמץ גבי השוכר בית בחזקת בדוק כו' ומשני דכל הפסד ממון הצריך בעשיית מצוה ניחא לי לאינש למיעביד ולכן בלבישת הטלית ניחא לי ואע"פ שיהיה היזק בשעת לבישתו אבל בהיזק דהוי אחר לבישתו לא ניחא ליה ולכן אמרו דצריך לקפלו כיון שמצאו מקנפל שאם לא יקפלונו נמצא הטלית ניזוק אחר עשיית המצוה ולא ניחא ליה שיוזק הטלית אחר עשיית מצוה עכ"ל בעל ת"י.

א"כ בזה מתורץ ג"כ קושיתו דמר מה שהקשה בכ"מ שפוסקים צדקה על מי שנתחרש מטעם דניחא ליה לאינש כו' וזהו דנקא שבשעת עשיית המצוה הוא ניחא ליה כמו גבי צדקה וחסד ומשא"כ בטלית מקנפלת ההיזק נעשה אחר עשיית המצוה: ונראה עוד לענ"ד לישוב דברי הרמב"ם בההיא דנתחרש או נשתטה שב"ד פוסקים עליו צדקה עבורו מטעם דניחא ליה לאינש למיעביד מצוה בממוני' אף שיש להסתפק דבשאר מקומות לא אמרינו דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה כגון גבי טלית מקנפלת או גבי ס"ת מ"מ אמרינו מה פח ב"ד יפה והרשות בידם להפקיר את ממונו פדין הפקר ב"ד ופוסקים צדקה מממונו דבנדאי ניחא ליה למיעביד מצוה בממוניה ואף א"ת שיש להסתפק בדבר מ"מ הרשות בידי ב"ד לעשות פן ולפסוק צדקה עבורו ומטעם דהפקר ב"ד הפקר והרשות בידי ב"ד לנותר ממונו אף פי במקום מצוה ומשא"כ גבי השואל ס"ת שאינו רשאי להשאיל בעצמו וה"ה גבי טלית מקנפלת אז אינו רשאי להשתמש בו פי שם אין שייך הפקר ב"ד כו' ולאפוקי גבי צדקה אמרינו מה פח ב"ד יפה וכמבואר בכתובות פ' אלמנה נזונית ובגיטין פ' השולח ובכמה מקומות דמה פח ב"ד יפה, והנה הסברא הזאת דמה פח ב"ד יפה צריכין אנו לומר גם אליבא דהמרדכי והגמ"יי הנז' שמחלקים בין ההיא דפסחים פי שם איירי מדעתו ומשא"כ גבי השואל ס"ת איירי שלא מדעתו ולפי חילוק זה צריכין אנו לומר ג"כ מה שפוסקים צדקה על מי שנתחרש כו' אף שלא מדעתו אלא ודאי הואיל והב"ד פוסקים צדקה זה מקרי מדעתו דאנן אחר הב"ד נגדרים וכמ"ש בגמרא דב"ב הוי עובדא ואפפיה כו'.

גם מ"ש בתחלה דהטעם הוא שפוסקים צדקה על מי שנתחרש או נשתטה לפי דעת הכ"מ היינו מטעם שממונו של אדם משועבד לצדקה ג"כ אתי שפיר לסברת הגאונים המרדכי והגמ"יי אף שהוא שלא מדעתו מ"מ הוי כמו מדעתו דהוי כמו חוב שחייב שנשתמעבד ממון שלו לצדקה ונפרעין ממנו אף שלא מדעתו דומיא דב"ח שפא בשטר מקוים שנפרעים ממנו שלא בפניו אם אין יכולין להודיע לו וכמבואר בגמ' ובטח"מ סי' ק"ו: אמנם באשר שמעל"ת דלי לי מרגניתא ואשפח תותיה ואי קשיא לי הא קשיא לי בענין

זה אי אמרינו דניחא ליה למעבד מצוה בממוניה קשה מהא דאמרי' בפ' לולב הגזול דף ל' הא דקאמר רב הונא להנהו אוננפרי פי זבגיתו אסא מגזים לא תגזו אתון אלא לגזו אינהו ונהבו לכו מ"ט סתם עכו"ם גזלי ארעתא ניהו וקרקע אינה נגזלת כו' עכ"ל וקשה הלא אף שהקרקע אינה נגזלת נימא דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה ומכ"ש בהנהו אוננפרי בודאי אמרינו דניחא ליה לאותו ישראל שגזל העכו"ם הקרקע ממנו שישחח הישראל חבירו משדהו לולב או הדס להושענא פי אם לא ישחח הישראל הלולב או ההדס אזי ישאר ביז עכו"ם הגזלן.

ולולי פירש"י הנה נראה בעיני לתרץ ולנישב סוגית התלמוד הנז' דה"פ דסתם עכו"ם גזלי ארעתא ניהו ר"ל שסתם עכו"ם גזל מחבירו עכו"ם וקרקע אינה נגזלת הלכך לגזי אינהו כו' וכמו שמסיק בגמ' וא"כ לא שייך פאן לומר דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה ולכן אמר רב הונא להנהו אוננפרי דלגזו אינהו לפי דקרקע אינה נגזלת והוי פאלו ישראל גזל מקרקע של עכו"ם הלולב או ההדס וגזל העכו"ם אסורה הנה נראה בעיני ישוב זה ישוב נכון.

אמנם רש"י פי בסוגי' הנז' ד"ה מ"ט דסתם עכו"ם גזלי ארעתא דישאל ניהו ושמא אותו קרקע גזל הוי מישאל הרי מפירושו נראה דמ"ש רב הונא דסתם עכו"ם גזלי ארעתא דישאל הוא ולפי זה יש לתמוה למה אמר רב הונא להנהו אוננפרי דלגזי אינהו והדרא קושיא לדוכתיה לימא דודאי ניחא ליה לישראל הנגזל שיעשה ישראל חבריה מצוה משדהו שיקיים ע"י מצות לולב או הדס הלא אפילו במקום חסרון פיס אמרי' לפעמים דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוני' ומכ"ש בהנהו אוננפרי דודאי ניחא ליה לישראל הנגזל כי באם שלא יקחנה הישראל הדס או הלולב למצוה אזי ישאר ביז עכו"ם הגזלן וכמש"ל ובאמת דברי רש"י צריכין ישוב כי למה באמת פרש"י שהעכו"ם גזל קרקע מישאל ולמה לא פירש דסתם עכו"ם גזלי ארעתא מעכו"ם חבריה וקרקע אינה נגזלת ואסור לישראל לתלוש פירותם וכמ"ש בסמוך.

ולכא למימר שאם הנה מיירי בקרקע של עכו"ם שגזל מעכו"ם הנה מותר לישראל לתלוש ממנו פי גזל העכו"ם מותר אבל ז"א שהרי כתב הטח"מ סי' שנ"ט אסור לגזול אפילו כל שהוא ל"ש מישאל ול"ש מעכו"ם שגזל העכו"ם אסור והוא מוסכם מכל הפוסקים וכמ"ש הרי"ף והרמב"ם הרא"ש וכמ"ש הב"י והוא מבואר בפ' הגזול ומאכיל.

וכדי לישב זה נלע"ד דרש"י אגזל לטעמי' שפי' בסנהדרין פ' ארבע מיתות דף נ"ז ונ"ל שם בסוגיא ועל הגזל ב"נ נהרג והתניא על הגזל גנב וגזל וכן יפ"ת וכינצא בהן עכו"ם בעכו"ם ועכו"ם בישאל אסור וישאל בעכו"ם מותר ופרש"י דישאל בעכו"ם מותר דלא תעשוק את רעה כתיב ולא עכו"ם ומדרבנן איכא למ"ד דאסור משום ח"ה בהגזול בתרא וא"כ מוכח מדברי רש"י דגבי גזל ישראל מעכו"ם אין פאן לאו דלא תעשוק והוא מותר שהרי אמרי' בגמ' ישאל בעכו"ם מותר וממ"ש רש"י מדרבנן איכא למ"ד דאסור משום חלול השם בהגזול ומאכיל משמע שרש"י פוסק דלא פאותו מ"ד דאסור מדרבנן מאחר שכתב דאיכא למאן דאסיר משמע שהוא יחידאי ולא קי"ל כנותיה ולכן מוכרח רש"י לפרש בסופה פ' לולב הגזול בסוגיא הנז' דסתם עכו"ם גזלי ארעתא דישאל ניהו לפי שאם הי' גזל מעכו"ם חבירו אז הי' מותר לישראל שישאלוהו בעצמו לפי שישאל

מעפוי"ם מןתר לגמרי ואפי' לאיפא מאן דאסר וכמ"ש רש"י היינו דוקא משום ח"ה וכן בנהי אוננפרי אין פאן ח"ה שהרי העפוי"ם הגזלן בעצמו אומר לישראל שיגזו וזהו נלע"ד ברור בדברי רש"י אמנם מצאתי ראיתי בתשו' הרשב"א סי' תתצ"ב שכתב ונ"ל ראיתי בני אדם שהולכים בשדה של עפוי"ם ברשות העפוי"ם וקוצרים הערבה להושענה רבא ונ"ל דשלא פדין הם עושים מדאמר רב הונא להני אוננפרי כי זבניתו אסא מעפוי"ם לא תגזוון אתון אלא לגזווי אינהו כו' מ"ט סתם עפוי"ם גזלי ארעתא כו' ובכי הא הונתרו על הגזל ואפילו עפוי"ם מעפוי"ם כדמוכח בפ"ד מיתות כו' וקי"ל נמי בפ' הגזל בתרא גזל העפוי"ם אסור כר"ע מפאן אני אומר דבזמן הזה נמי סתמא עפוי"ם גזלי שדות הם בח"ל ואע"פ שפירש"י סתם עפוי"ם גזלי שדות הם מישראל לאו דוקא הוא מה לי עפוי"ם מה לי ישראל שהרי שניהם תורת גזל נוהג בהם יואל בר יצחק הלוי עכ"ל.

דנה מ"ש הרשב"א בשם ריב"ה שמ"ש רש"י בפסוקה סתם עפוי"ם גזלי שדות הם מישראל לאו דוקא דברים תמוהים הם לענ"ד פי מ"ש דרש"י אגיל לטעמיה פפי מה שפי' בפ' ד"מ הנז' הם דברים ברורים ומדוקדקי' בדברי רש"י במ"ש גזלי שדות הם מישראל הוא דוקא לפי שיטתו שפוסק דגזל העפוי"ם מותר וכמו שמוכח מפירושו בפ"ד מיתות הנז' ואישתמיטה דברי רש"י הנז' אף דסוגיא דפ"ד מיתות הנז' הנה תחת לשונו וכמבואר בתשובה הנז' ולענ"ד דבריו בפ' רש"י צ"ע ולכאורה נראה מדברי הטור והרמב"ם שפוסקים פדעת הרשב"א מ"ש בשם הריב"ה ונ"ל הרמב"ם ונהטור בח"מ סי' שנ"ט אסור לגזול כל שהוא לא שנא מישראל ולא שנא מעפוי"ם שגזל העפוי"ם אסור א"כ מוכח מזה שגזל העפוי"ם וישראל שונים הם לדינא וזהו פדעת הריב"ה ושלא פדעת רש"י הנז'.

אמנם פד מעיינת ברמב"ם ונ"ל ובטור הנז' תמצא שדבריו מוכרחים בדברי רש"י ונ"ל הרמב"ם בריש הל' גזילה כל הגזל את חבירו שנה פרוטה עובר בלא תעשה שנאמר לא תגזול עד ואסור לגזול כל שהוא דין תורה אפי' כותי עע"א אסור לגזולו או לעושקו ואם גזולו או עשקו יחזיר עכ"ל.

הנה לכאורה משמע שדברי הרמב"ם הם שלא בדברי רש"י שכתב אפי' כותי עע"א אסור לגזולו וזהו שלא בדברי רש"י שכתב שגזל העפוי"ם מותר אם לא במקום שיש חילול השם אבל פד מעיינת ברמב"ם ודייקת במתק לשונו תמצא שדברי הרמב"ם לדינא הנה בדברי רש"י שהרי פתח הרמב"ם כל הגזל את חבירו (דהינו ישראל) עובר בלאו כו' ואח"כ מסיים אפי' כותי עע"א אסור לגזולו ולא כלל עפוי"ם וישראל בחד בבא משמע שגבי עפוי"ם אין פאן רק איסור והינו מדרבנן וכדעת רש"י.

וכן מוכח מדברי הכ"מ שם שכתב ונ"ל בריש ה' גזילה הנז' אפילו כותי עע"א אסור לגזולו או לעושקו יש לתמוה על זה דהא קרא דלא תעשוק את רעה פתיב דמשמע לאפוקי עפוי"ם כו' וי"ל שרבינו סובר כדפירש"י דהפקעת הלואתו שאינו גזל ממש שרי פי ליכא חילול השם וכו' עד ודייק רבינו לכתוב אסור לגזולו או לעושקו ולא כתב שעובר בל"ת לומר שאין זה אסור מן התורה עכ"ל וזהו ממש כמ"ש שדעת הרמב"ם פרש"י בסנהדרין שכתב שגזל העפוי"ם מותר מטעם דלא תעשוק את רעה פתיב אינו אסור רק מדרבנן כו' ונפלאה בעיני על הכ"מ שכתב שרבינו סובר כפירש"י כל שאינו

גזול ממש שרי כי ליפא ח"ה ולא הביא דברי רש"י בסנהדרין הנז' שפכת רש"י בהדיא דגזול העפוי"ם מותר מטעם דלא תעשוק את רעהו כתיב כו' ואפשר שלמד הכ"מ בדברי הרמב"ם שהרמב"ם ורש"י חלוקים הם בטעמם לפי שרש"י מסיים בסנהדרין פ"ד מיתות הנז' שגזול העפוי"ם מדרבנן אסור מפני חילול ה' ולאפוקי הרמב"ם אוסר אף במקום שאינו ח"ה לפי שראיתי בדברי ה"ה מוהרש"ל בספרו ים של שלמה שפכת ונ"ל בפ' הגזול ומאכיל סי' ר' ומ"ש רש"י מפני חילול ה' לא נ"ל כלל דגזול העפוי"ם אסור אפי' בלא ח"ה אלא נ"ל משום שירחיק עצמו מן הפגיעה כו' ולא ירגיל את עצמו בגזילה וגניבה עכ"ל.

אם כן זהו פנונת הכ"מ שהשמיט דברי רש"י בסנהדרין שסבר הטעם אליבא דהרמב"ם כמו הרש"ל שגזול העפוי"ם אף שאינו אסור מדברי תורה מ"מ אסור מדרבנן אף בלא ח"ה והיינו מטעם שלא ירגיל עצמו כו'.

ואף שלכאורה נראה מדברי הרמב"ם בריש הל' גניבה שעפוי"ם וישראל שונים באיסור גניבה ונ"ל הרמב"ם שם כל הגונב ממון מש"פ כו' עובר בל"ת כו' וא' הגונב ממון מישראל או מעפוי"ם ע"א וא' הגונב את הגדול או את הקטן כו' ע"ש ואם כן משמע דישראל ועפוי"ם שונים בזה כי כאן שינה בלשונו ממ"ש בריש הל' גזילה אכל מ"מ מןכרחים אנו לומר שבקנה דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה וכמו שפירשו בהל' גזילה שגזול העפוי"ם אינו אסור מן התורה וה"ה לגניבתו דחד דינא אית לתרנוייהו ולפ"ז נלע"ז דמדוקדקים דבר הטור ח"מ סי' שמ"ח שפכת ונ"ל אסור לגונב כו' וכל הגונב אפילו ש"פ עובר על הלאו דלא תגנבו וסייב לשלם א' הגונב מישראל בין קטן בין גדול וא' הגונב מעפוי"ם שגניבתו אסורה עכ"ל ע"ש.

וקשה למה שינה הטור מלשון הרמב"ם והלא דבריו לקוחים מדברי הרמב"ם וכמ"ש הב"י שם והרמב"ם פתב בריש הל' גניבה כל הגונב ממון עובר בל"ת וא' הגונב מישראל או מעפוי"ם וא' הגונב את הגדול כו' א"כ פתב הרמב"ם תחלה הפבא דא מישראל כו' ואח"פ פתב א' הגונב מגדול כו' והטור שינה לשונו וכתב תחלה הפבא דא' הגונב מגדול כו' ואח"פ פתב הפבא א' הגונב מע"א כו' וע"ק שהטור מסיים גבי הגונב מעפוי"ם שגניבתו אסור והרמב"ם אינו מסיים כן והדקדוקים אלו מןכרחים אנו ליישב כי לא דבר רק הוא.

ולפי מ"ש דברי הטור מדוקדקים ובאים ליישב דברי הרמב"ם שלא תטעה בל' רמב"ם שגניבת העכו"ם עובר ג"כ בלאו ודינן שנה לישראל לכל דבר וא"כ יהיו דברי הרמב"ם בהל' גניבה ובהל' גזילה הנז' סותרים זא"ז ולכן שינה הטור בלשונו דברי הרמב"ם וכתב תחלה הבב' דכל הגונב עובר בל"ת וסמך לזה הפבא דא' הגונב מישראל בין גדול כו' ואחר כך פתב וא' הגונב מעפוי"ם ומסיים שגניבתו אסורה ר"ל שמ"מ אינו שנה ישראל לגניבת העפוי"ם כי בגניבת העפוי"ם אין שום לאו ואיסור דאורייתא רק שגניבתו אסורה וכמ"ש הכ"מ בהל' גזילה הנז' וזהו גם כן פי' דברי הרמב"ם.

והארכתי בזה קצת לאפוקי ממ"ש ה"ה מהרש"ך בחיבורו לח"מ בסי' הנזכר שמדברי הרמב"ם משמע שאסור מן התורה וכ"כ ה"ה מהרש"ל ביש"ש פ' הגזול בתרא כו' וע"ש שמדברי הרמב"ם והטור משמע שגניבה וגזול העפוי"ם אסור מן התורה כו' ע"ש ולפ"ז מקשה שם ממ"ש הרב בעל המפה בא"ע סי' כ"ח גבי קידשה בגזול או בגניבת העפוי"ם

הווי מקודשת דהא אינה צריכה להחזיר רק משום קדוש השם כו' ע"ש ולא שתו לבם למה שדקדקתי בדברי הטור שמוכח משם שהטור סובר שאינו אלא איסור בעלמא וכן יש לפרש דברי הרמב"ם.

ומה שמשנה הרמב"ם דין הגונב מישראל ודין הגונב מעפ"ם היינו לענין שחייב לשלם ומוציאין בדינינים ולא שיהא אסור מן התורה וכמ"ש הכ"מ בריש הל' גזילה והנה קראי דגליף בפירק הגזול דגזל העפ"ם אסור אינו אלא אסמכתא וכמו שכתב ה"ה מהרש"ל.

ואף שדברי הטור מוכרחים שחולק על רש"י בטעמו שכתב בסנהדרין שגזל העפ"ם אסור מדרבנן משום ח"ה והטור בסי' שמ"ח כתב א' הגונב מעפ"ם שגניבתו אסור אבל טעותו כו' או להפקיע הלנאתו מותר ובלבד שלא יודע לו דליכא חלול ה' עכ"ל אם כן משמע מזה דדוקא טעותו או הפקעתו אסור כשיש ח"ה ומותר כשאין שם ח"ה ולאפוקי גנבתו וה"ה גזילתו אסור אף כשאין שם ח"ה מפל מקום אפשר לומר שהטור סובר הטעם שכתבתי לעיל בשם הרש"ל דגזל העפ"ם וה"ה גניבתו אסור מטעם שלא ירגיל עצמו וירחיק עצמו מן הפגיעה כו' וכמ"ש הטור בתחלת הסי' אסור לגנוב וכו' אפי' דרף שחוק אפי' על מנת להחזיר כו' שלא ירגיל עצמו בכך כו' ע"ש.

אבל לדינא הרש"י והטור והרמב"ם שונים דאינו אסור אלא מדרבנן וזהו שכתב בעל המפה בא"ע סימן כ"ח דקידשה בגזל או בגניבת פותי דהוי מקודשת דהא אינה צריכה להחזיר רק משום קדוש השם וענין במהרי"ו סי' קל"ח דזוק שם: כלל העולה ממ"ש שרש"י סבר דגזל העפ"ם מותר ולכן כתב רש"י סתם עפ"ם גזלי ארעתא מישראל נינהו ולא פדעת הרשב"א בתשו' הנז' בשם הר"י בי"ה דגזל העפ"ם אסור ובשמעתא איירי דגזלי ארעתא בין של עפ"ם בין של ישראל.

וראיתי בס' מלחמות ה' להרמב"ן פ' לולב הגזול דף שמ"ה שכתב וזה לשונו ומה שהשיב (פי' בעל המאור) ממאי דקאמר רב הונא להנהו אוננברי ושקלינו וטרנינו ונקטנהי בשנינוי השם ואע"ג דמצנה הבאה בעבירה היא יש להשיב דארעתא דעפ"ם גזלי ולא של ישראל דלא שכחי ומשום לך אתמר דלמיקנייהו מינייהו בעינן יאוש ושנינוי רשות ומיהו מצנה הבאה בעבירה ליכא כו' עכ"ל.

ודבריו צריכין ביאור שדעתו הוא דעה שלישית דסתם עפ"ם גזלי ארעתא דעפ"ם נינהו ולא של ישראל וזה שלא פדעת הרשב"א בתשובה הנז'ל ושלא פדעת רש"י גם כן שאליכא דרשב"א סוגיא דשמעתא איירי דגזלי ארעתא נינהו בין משל עפ"ם בין משל ישראל ואליכא גזל העפ"ם אסור ולפי מ"ש אליכא דעת רש"י פירושו הוא בסוגיא דשמעתא דסתם עפ"ם גזלי ארעתא דישאל נינהו ולא של עפ"ם פי גזל העפ"ם מותר מה שאין כן הרמב"ן הנז' כתב דסתם עפ"ם גזלי ארעתא דעפ"ם ולא של ישראל וזהו שלא פדעת שניהם: אמנם מוכח מדבריו שבזה סבר פדעת רש"י דגזל העפ"ם מותר שיהי מסיים ומיהו מצנה הבאה בעבירה ליכא והיינו משום שפי' דסתם עפ"ם גזלי ארעתא דעפ"ם נינהו וגזל העפ"ם מותר ולכן אין כאן מצנה הבאה בעבירה אבל לא מקרי לך ולכן אמר ולקנינהו בשנינוי השם ולאפוקי אי אמרינן דסתם עפ"ם גזלי ארעתא דישאל נינהו אז הוי אסור משום מצנה הבאה בעבירה אף דקנה בשנינוי השם: אבל זאת היא נפלאה בעיני על הרמב"ן בספר המלחמות הנז' שרצה לתרץ קושית הר"ה

בעל המאור בָּמָה שְׁמַקְשָׁה עַל הַמְקַשֵּׁן שְׁמַקְשָׁה וְלִיקְנִיָּהוּ בְּשִׁנּוּי הַשֵּׁם וְאָף עַל גַּב דְּמִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית הוּא וְגַם תְּמִיּהֵנִי עַל הָרִז״ה הַנּוֹ' שְׂרָצָה לְהוֹכִיחַ מִפְּחַ קוֹשֵׁיָא הַנּוֹ' דְּאִין הִלְכָה כַר״י מִשׁוּם רִשְׁבִּי שְׁסָבֵר הַטַּעַם מִשׁוּם מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית כִּי לְפִי דְבָרֵיהֶם קִשָּׁה עַל רִשׁ״י שְׁפִירֵשׁ דְּסַתֵּם עִפּוֹ"ם גְּזֵלִי אַרְעָתָא דְיִשְׂרָאֵל וְכַתֵּב אַחַר כֶּף רִשׁ״י בַד"ה קַרְקַע אֵינָה נִגְזָלֶת כּו' וְאִי נְמִי קִנִּי מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית אִי אַתָּם תַּחֲתֻכּוּהָ כּו' תְּהִיֹּ אַתָּם גּוֹזְלִים כּו' עַכ"ל וַאֲ"כ לְפִי דְבָרֵי קִשָּׁה מֵאֵי מַקְשָׁה וְלִקְנִיָּהוּ בְּשִׁנּוּי הַשֵּׁם הֲלֹא קִשָּׁה קוֹשֵׁיִת הָרִז״ה דְּהוּי מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית.

ובְּיֹתֵר קִשָּׁה לְפִי דַעַת הַרְשָׁב־א שְׁסָבֵר דְּגִזְלֵי הַגּוֹי אָסוּר וְסוּגְיָא דְשִׁמְעָתָא אֵינְרִי דְסַתֵּם עִפּוֹ"ם גְּזֵלִי אַרְעָתָא בֵּין בְּשָׁל עִפּוֹ"ם וּבֵין בְּשָׁל יִשְׂרָאֵל וַאֲ"כ אֵיךְ יִתְוַרַץ קוֹשֵׁיִת הָרִז״ה עַל הַמְקַשֵּׁן שְׁמַקְשָׁה וְלִקְנִיָּהוּ בְּשִׁנּוּי הַשֵּׁם וְאָף עַל גַּב דְּמִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית וְאִין לְתַרַץ תְּיָרוּצוֹ שֶׁל הַרְמַב״ן שֶׁהָרִי הַרְשָׁב־א סָבֵר גְּזֵל הַעִפּוֹ"ם אָסוּר וְלֹאפּוֹקִי לְפִי דַעַת הַרְמַב״ן צ"ל דְּסָבִירָא לֵיהּ דְּגִזְלֵי הַעִפּוֹ"ם מְוַתֵּר וְלִכּוֹן אִין פָּאן מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית אֵיבְרָא פֶּד מְעִינָת בְּסוּגְיַת הַגַּמ' הַנּוֹ' תְּמַצָּא שְׁקוֹשֵׁיִת הָרִז״ה מְעִיקְרָא לִיתָא וְאִין אָנוּ צְרִיכִין לְתִירוּצוֹ שֶׁל הַרְמַב״ן הַנּוֹ' דַּמ"ש בַּגַּמ' וְקַרְקַע אֵינָה נִגְזָלֶת אֵינְרִי בֵּין בְּקַרְקַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְכַמ"ש רִשׁ״י וּבֵין בְּקַרְקַע שֶׁל עִפּוֹ"ם אֵלִיבָא דַעַת הַרְשָׁב־א שְׁסָבֵר דְּגִזְלֵי הַעִפּוֹ"ם אָסוּר וְלִכּוֹן כ' רִשׁ״י אַחַר כֶּף וְאִי נְמִי קִנִּי הוּי מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית אִם תַּחֲתֻכּוּהוּ בְּעִצְמָם דְּבִשְׁעָה שְׁיַחֲתֻכּוּהוּ הֵם גּוֹזְלִים וְאָף אִם יִתְחַיְלוּ לְקַנּוֹת בְּיָאוּשׁ ה"ל מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית וְלֹאפּוֹקִי הַמְקַשֵּׁן שְׁמַקְשָׁה אַחַר כֶּף וְלִקְנִיָּהוּ בְּשִׁנּוּי הַשֵּׁם אוֹ בְּשִׁנּוּי הַמַּעֲשֵׂה הַכִּי פִּירוּשׁוֹ דְּאָף אִם בְּשַׁעָה שְׁיַחֲתֻכּוּהוּ הֵם בְּעִצְמָם הוּי הֵם גּוֹזְלִים וְהוּי מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית הֵינּוּ אִם הִיּוּ יְכוּלִים לְצַאת כֶּף בְּלִי שִׁנּוּי הַשֵּׁם וְשִׁנּוּי מַעֲשֵׂה וּמִשָּׂא"כ בְּשַׁעָה שְׁיַחֲתֻכּוּהוּ וּגְזֻלוּהוּ לֹא הִיּוּ יְכוּלִין לְצַאת רַק בְּשִׁנּוּי הַשֵּׁם וְשִׁנּוּי מַעֲשֵׂה וַאֲ"כ בְּקִנְיָן שְׁנׁוּי הַשֵּׁם וְשִׁנּוּי מַעֲשֵׂה אִין פָּאן גְּזֻלָּה הוּאִיל וּכְבָר נִקְנָה לוֹ מִקְדָּם בְּיָאוּשׁ בְּשַׁעַת חֲתִיכָה שְׁיַחֲתֻכוּ הֵם בְּעִצְמָם וַאֲ"כ שׁוּב אִין פָּאן מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית (וְעֵינִן בְּחִידוּשֵׁי רִשׁ"א) וַאֲ"כ לַפ"ז דְּבָרֵי רִשׁ"י וּתְשׁוּ הַרְשָׁב־א בְּשֵׁם הַרִיבִי"ה נְכוּנִים וּבְרוּרִים וְקוֹשֵׁיִת בַּעַל הַמַּאֲוֵר אֵינּוּ קוֹשֵׁיִת וְאִין לְהוֹכִיחַ מִקּוֹשֵׁיִת הַגַּמ' דְּאִין הִלְכָה כַר״י מִשׁוּם רִשְׁבִּי וְאִין אָנוּ צְרִיכִין לְתִירוּצוֹ שֶׁל הַרְמַב״ן בַּס' הַמְלַחְמוֹת: וְהַנְרָאָה בְּעֵינֵי לִישָׁב מַה שְׁדַחַק לְהַרְמַב״ן הַנּוֹ' בְּתִירוּצוֹ לְקוֹשֵׁיִת הָרִז״ה לְפִי שְׁהַרְמַב״ן סוּבֵר כְּסִבְרַת הַתּוֹס' שְׁפָתָבוּ שֵׁם וַז"ל בַּד"ה הָא קִנְיָא בְּיָאוּשׁ כּו' וַי"ל דָּאִם אֵיתָא דְיָאוּשׁ כְּדִי קִנִּי לֹא מִקְרִי מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעִבְרִית כּו' וְזֵהוּ שְׁלֵא כְּפִי מ"ש אֵלִיבָא דְדַעַת רִשׁ"י (וְעֵינִן בְּחִידוּשֵׁי רִשׁ"א) וְעֵינִן בַּס' הַמְלַחְמוֹת שְׁכַתֵּב סְבָרָא זֹו אַחַר כֶּף (וְע"ש מַה שְׁמַאֲרִיף בְּזֵה וְכַתֵּב גַּם כֵּן בְּיָשׁוּב אַחַר כְּסִבְרַת רִשׁ"י וְלְפִי שְׁכַל מַאֲרִיף טִירְחָא לֹא רְצִיתִי לְהַאֲרִיף בְּזֵה יוֹתֵר מִמַּה שְׁיֵשׁ עוֹד לְדַקְדָּק וְלִפְלַפֵּל בְּעֵנִין זֵה): וְנִרְאִיתִי בְּרִי"אז הוּבָא בְּשִׁלְטֵי הַגַּבּוּרִים רִישׁ פ' לְוֵלֵב הַגְּזוּל וַז"ל הַלּוֹקַח א' מַד' מִיָּנִים מְשֻׁדָּה הַעִפּוֹ"ם הָרִי זֵה לֹא יִתְלַוֵּשׁ בְּעִצְמוֹ כּו' עַד תְּלַשׁוּ הַעִפּוֹ"ם וְנִתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל הָרִי זֵה קְנָה בְּיָאוּשׁ וְשִׁנּוּי רְשׁוּת כּו' עַד וְנִרְאָה בְּעֵינֵי שְׁלֵא נִאָּמַר כֵּן אֵלָא בְּמִקּוּם שְׁיֵשׁ בּוֹ רֹב יִשְׂרָאֵל כְּגוֹן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כּו' אֲבָל בְּמִקּוּמוֹת שְׁלֵא הִיּוּ שֵׁם רֹב יִשְׂרָאֵל אִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא נִגְזָלָה מִיִּשְׂרָאֵל וְאִפְּיֻלוּ אִם נִגְזָלָה מִן הַעִפּוֹ"ם הוּאִיל וְנִתְיָאֵשׁ אוֹתוֹ הַעִפּוֹ"ם הַנִּגְזָל הָרִי הוּא הַפְּקָר בְּיַד יִשְׂרָאֵל זֵה הַתּוֹלְשׁוֹ יוֹצֵא בָּהּ י"ח אָף עַל פִּי שְׁהוּא עִצְמוֹ תּוֹלְשׁוֹ כְּמִבּוֹאֵר בְּקוֹנְטְרָס הַרְאִיּוֹת עַכ"ל בְּקוֹצְוֹר:.

הנה הרב הנזכר הרחיק עדותו כמ"ש כמבואר בקונטרס הראיות אבל דבריו צריכין ביאור במה שמחלק בין שדה עכו"ם לשדה של ישראל אבל מפל מקום נראה מדבריו שדעתו פדעת רש"י במה שמפרש בגמרא דסתם עכו"ם גזלי ארעתא דישראל כו' ולא איירי בקרקע של עכו"ם ושללא פדעת הרשב"א (אבל לא מטעם רש"י הנז' שפתבתי שרש"י סבר דגזל העכו"ם מותר) ויש לומר עוד שסבר לגמרי פדעת רש"י דגזל העכו"ם מותר ומ"ש רי"אז ואפילו אם נגזלה מן העכו"ם הואיל ונתניאש העכו"ם הוי הפקר כו' היינו פירושו דאז מקרי לכם וכמ"ש ריא"ז לפני זה ודוק בזה.

אם כן לפי דעת הרשב"א והרשב"א בתשו' בשם הר"י בי"ה שפירשו בגמ' דסתם עכו"ם גזלי ארעתא דעכו"ם גינהו כו' וכמ"ש לעיל אם כן לפי זה מתורץ הקושיא שהקשיתי לעיל למה אמר רב הונא להנהו דמזבני אוננברי דלגזו אינהו שלא יהיה גזל ביד ישראל הלא אמרי' דניחא ליה לאינש למיעבד מצנה בממוניה ומפל שפן בנדון זה.

ולפי דעת הרשב"א והרשב"א דאיירי דגזלי ארעתא דעכו"ם אין פאן קוש' דלא שייך לומר דניחא ליה לאינש למיעבד מצנה בממוניה פי איירי בשל עכו"ם שגזל מעכו"ם. אבל לפי דעת רש"י ורי"אז הנ"ל דאיירי שהעכו"ם גזל קרקע מישראל אם כן קשה למה אמר רב הונא דלגזו אתון שלא יהי' גזל ביד ישראל כו' נימא דבנדאי ניחא ליה לישראל שיתעבד מצנה משדהו ואף (דשלא) מדעתו לא אמרי' דניחא לי' כו' הקא לא שייך חילוק זה לחלק אף שהוא שלא מדעתו דאנן סהדי דבנדאי ניחא ליה לישראל הנגזל שיעשה ישראל חברה מצנה משדהו שגזלה העכו"ם ממנו פי אם לא יקחנה הישראל אזי ימכרנה העכו"ם הגזלן לעכו"ם אחר או שיחזיקנה לעצמו.

ואין לומר דלא ניחא ליה לישראל הנגזל שיקח ישראל חבירו הפירות משדהו לפי שעתידין בעלי זרוע ליפול ויכול ישראל הנגזל להוציא מהעכו"ם הקרן עם הפירות ומשא"כ כשיקח הישראל הפירות שלא מדעתו משדהו.

אבל ז"א שהרי מה שאמר רב הונא לא תגזו אתון אמר בהדיא פי זבניתו מעכו"ם משמע שישראל נותן המעות להעכו"ם הגזלן בעד הלולב והדס ואינו לוקח בחנם ואם כן אפי' פשעתידין בעלי זרוע ליפול יכול הישראל הנגזל להוציא מן העכו"ם הגזלן הקרקע עם הפירות ולעולם אנן סהדי בשעה שיגזו ישראל האסא מן הקרקע של ישראל הנגזל בנדאי ניחא ליה לישראל הנגזל וכמש"ל.

והנה לפי הישוב שמישב מר קושיתו שמחלק בין הוא בעצמו עושה המצנה אז אמרי' דניחא ליה למיעבד מצנה בממוניה יש ליישב גם כן הקושיא הזאת הא דאמר רב הונא להנהו אוננברי דלא לגזו אינהו כו' לפי שאין המצנה נעשית על ידו לא שייך לומר דניחא ליה לאינש כו' אף שזהו קצת דחוק דמהיכי תיתי לומר דהוי גזל ביד ישראל שיעשה ישראל המצנה וכמש"ל.

אבל לפי תירוצים של המרדכי הנז' ושאר תירוצים הנז' צריך ליישב גבי הגני אוננברי למה אמר לגזו אתון. ובדחוק יש ליישב אליבדיהו דמ"ש לישראל אינהו היינו מטעם לכם אף שאינו גזל מפל מקום לא מיקרי לכם.

ומה שנסתפק מר מה יהיה משפט המשאיל ס"ת השאול אצלו לאחר או אם לבש טלית ולא קיפל אותה כפאר בתחלה אם יש לקרותו גזלן ופסול לעדות ולשבועה ומתחלה רצה לדמות להנהו קבוראי דקברי מת ביום טוב ואחר כך החליט הענין שהוא מחלוקת בין הפוסקים הרמב"ם ורמב"ם ז"ל במרדכי פרק אלו מצאיות יפה כתב מעל"ת.

וכבר ביאר הפל הרב בעל המפה בריש סי' ע"ב לטח"מ שהביא דעת הרמב"ם ורמב"ם הנז' וגם במ"ש מעל"ת שבאר הרמב"ם ג' הודעות כדי שיהיה פסול לעדות כו' יפה כתב וכמבואר בסמ"ע לטח"מ ס"ק נ"ז בסי' ל"ד.

ונלע"ד דאף שאין הכרעת תלמיד פמוני מכריע בין ההרים הגדולים מפל מקום נראה דאף לפי דעת הרמב"ם שכתב דמקרי שולח יד בפקדון מודה לפי דעת הפוסקים שהבאתי לעיל וכמו שהאריך הב"י בספרו גבי דברים העשויים להשאיל ולהשפיר דיש ספרים עשויים להשאיל ולהשפיר כמו ספרא דאגדתא ושאר ספרים דשכיחי כמו תפילין בי בר חבו ובעל הבית אינו מקפיד עליהם גם הרמב"ם מודה בזה דלא מקרי שולח יד בפקדון ואמרי' ניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה ואשר הקשה מעל"ת עוד ונ"ל עוד כתב הט"ח סי' תרצ"ד ונ"ל בענין דומה לזה במעות שגבו העניינים בפורים שאינם רשאים להוציאם לדבר אחר שכל המעביר על דעת בעל הבית נקרא גזלן כו' והקשה מעל"ת וזה לשונו ויש לתמוה שפסק נגד סברת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כו' עכ"ל.

הנה יעיין מעל"ת במרן ב"י שהקשה קושיא הנז' ונ"ל ויש לתמוה על רבינו שפסק להאי ברייתא כו' שהרי כתבו הרי"ף והרא"ש דלית' וגם הרמב"ם השמיט כו'. ויש בסוגיא זו חילוף גוסס' בזה דאין העני רשאי ליקח מהם רצועה לסנדלו דר"מ שאמר משום ר"ע והלכה כר"ע מחבירו וע"ז סמך הטור ועיין ב"ח ועיין במרדכי ובהגמ"י אבל מפל מקום רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים לא הזכירו והשמיטו הא דאין העני רשאי ליקח כו' ולית הלכתא כמ"ד פל המעביר ע"ד ב"ה נקרא גזלן כו' ואם פן ממילא אין פאן ספק אם העני פסול לעדות ולשבועה אם שינה העני מדעת בע"ה וכמעט הטור יחיד בדבר זה ולא אמרי' קים לי בזה במקום שפמעט פל חכמי ישראל בכף מאזנים חולקים עליו וכמ"ש מוהרי"ק ושאר פוסקי'.

וכמ"ש מר בזה בענין ספק ספיקא שכתב ה"ה מוהרי"ב שמוציאין ממון מיד המוחזק וכמ"ש הרא"ש בפ' ביצד הרגל כו' לא רציתי להאריך בזה פעת פי כמה וכמה דיואות שפכנו וכמה קולמוסים שברו על עסק זה והוא מים שאין להם סוף ובנדאי גלוי וידוע לו מה שכתב בזה ה"ה מהרי"ט בתשו' וגם ה"ה מהרח"ש וה"ה מהרש"ח בספרו הגי שמואל יענין שם: וגם באתי כמזכיר את מעל"ת מ"ש בתחלת דבריו ונ"ל מ"ש טלית מבדיקת חמץ וסיים מר אמנם אי סבירא להטור דגם גבי בדיקת חמץ חוזר ומוציא ש"כר הבדיקה מן המשפיר אתי שפיר.

אמנם הטור לא פירש אי סבירא ליה דמוציא ש"כר הבדיקה אי לאו אמנם מדברי הרא"ש נראה דסבירא ליה כהרמב"ם דחוזר ומוציא ש"כר הבדיקה כו' שכתב בפ' כל הבשר ונ"ל ונהגו להתעטף בטלית של חבירו כו' עד ואם מצא מקופלת יחזור ויקפלונו כו' משמע דסבירא ליה להרא"ש דלא אמרי' ניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה אלא דוקא במקום שאין חסרון פיס עכ"ל מעל"ת ודבריו תמוהים במ"ש שהטור לא פירש דבריו

אי סבירא ליה דמוציא שְׁכַר הַבְּדִיקָה וְהָרָא"ש פִּירֵשׁ דְּבָרָיו בַּפ' כֹּל הַבְּשָׁר שְׁהָרִי גַם הַטּוֹר בַּא"ח סִי י"ד פֶּתַח מִמֶּשׁ כְּדַבְּרֵי הָרָא"ש וְז"ל וְלִיטּוֹל טְלִית תְּבִירוּ בְּלֹא דַעְתּוֹ כּו' י"א שְׁמוֹתָר דְּנִיחָא לִיה כּו' וּבְלִבְד שְׁיִקְפַל אוֹתָהּ אִם מְצָאָה מְקוֹפְלָת עַכ"ל.

וּדְבָרָיו לְקוֹחִים מִדְּבָרֵי הָרָא"ש בְּפָרָק כֹּל הַבְּשָׁר וּמַעַל"ת הַעֲתִיק לְשׁוֹן הַטּוֹר מִמֶּשׁ תּוֹךְ כְּדִי דְבוּר וְגַם בְּהַתְחַלַּת דְּבָרָיו וְזֶה לְשׁוֹנוֹ פֶּתַח הַטּוֹר א"ח וְלִיטּוֹל טְלִית תְּבִירוּ כּו' עַד אִם מְצָאָה מְקוֹפְלָת כּו' וְאִם כֵּן דְּבָרֵי הַטּוֹר מִמֶּשׁ כְּדַבְּרֵי הָרָא"ש.

וְאִי מִשׁוּם דְּהָרָא"ש סִיִּים בְּדַבְּרָיו וְאִם מְצָאָה מְקוֹפְלָת יַחְזוֹר וְיִקְפְּלָה כְּבִרְאשׁוֹנָה דְּאִי לֹא הָכִי לֹא נִיחָא לִיה וּמָה שְׁאִין כֵּן הַטּוֹר לֹא סִיִּים הַלְשׁוֹן דְּאִי לֹא הָכִי לֹא נִיחָא לִיה אָבֵל ז"א דְקָדוּק דְהֵלֵא דְבָרֵי הַטּוֹר לְקוֹחִים מִדְּבָרֵי הָרָא"ש וּבְנֻדָּי טַעְמוֹ שֶׁל הַטּוֹר בַּמ"ש וּבְלִבְד שְׁיִקְפַל אוֹתָהּ אִם מְצָאָה מְקוֹפְלָת הֵיִינוּ מִטַּעַם דְּלֹא נִיחָא לִי אִם לֹא יִקְפַל אוֹתָהּ.

עוֹד רְאִיתִי מָה שְׁהַקְשָׁה מַעַל"ת עַל מָה שְׁפַתְבְּתִי מְקוֹדֵם בְּדַבְּרֵי רַש"י בַּפ' לוֹלֵב הַגְּזוּל גְּבִי הָא דְאָמַר רַב הוֹנָא לְהִנְהוּ דְמַזְבְּנֵי אֲנוּנְפְרֵי כּו' לֹא תַגְזוּזוּ אֶתְוֹן וּפִירֵשׁ"י מִשׁוּם דְּסַתְּמַם עַפּו"ם גְּזִלֵי אַרְעָתָא דִּישְׂרָאֵל וְכַתְבְּתִי לְמַעְלָה שְׁדַקְדָּק רַש"י גְּזִלֵי אַרְעָתָא דִּישְׂרָאֵל לְאַפּוֹקִי אֵלּוּ הָיוּ גּוֹזְלִים מַעַפּו"ם אֲזִי הָיָה מוֹתֵר לִישְׂרָאֵל לִיטּוֹל מֵהֶם לְפִי שְׁרַש"י אֲזִיל לְטַעְמֵיהּ שְׁפַתְבַּב כּו' דְּמִיתוּת דִּישְׂרָאֵל בְּעַפּו"ם מוֹתֵר לְפִי שְׁגִזוּל הַעַפּו"ם מוֹתֵר דְּלֹא תַעֲשׂוּק אֶת רַעְוָה כְּתִיב וּמְדַרְבְּנֵן אִיכָא מֵאֵן דְּאָסַר בַּפ' הַגְּזוּל בְּתֵרָא כּו' מִשׁוּם ח"ה.

וְהַקְשָׁה מַעַל"ת דְּלִפִּי דְבָרֵי הֵלֵא דְבָרֵי רַב הוֹנָא בְּעַצְמוֹ סוֹתְרִים שְׂרַב הוֹנָא אָמַר בַּפ' הַגְּזוּל בְּתֵרָא א"ר הוֹנָא מִנִּין לְגִזְלֵי הַעַפּו"ם שֶׁהוּא אָסוּר שְׁנֹאֲמַר וְאֶכְלֶתְ אֶת הָעַמִּים אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיהֶם נֹתֵן לָהֶם וְגו' בְּזִמְנָא שְׁהֵם מְסוּרִים בְּיַדְהוּ וְלֹא בְּזִמְנָא שְׁאִינָם מְסוּרִים בְּיַדְהוּ וְאִם כֵּן אִיךָ נֹכַח לְפָרֵשׁ בְּדַבְּרֵי רַב הוֹנָא בְּמֵאִי דְקָאֲמַר דְּסַתְּמַם עַפּו"ם גְּזִלֵי אַרְעָתָא דִּישְׂרָאֵל לְפִי שְׁאִם הָיָה גּוֹזֵל מַעַפּו"ם הָיָה מוֹתֵר גַּם מָה שְׁדַקְדָּקְתִי מִדְּבָרֵי רַש"י בְּסִנְהֶדְרִין שְׁסַכְרַת יַחִיד הִיא כּו' לְכַאוּרָה יָפָה הַקְשָׁה מַעַל"ת עַל דְּבָרֵי.

וּמַעַתָּה הַכְרִיחֵנִי מַעַל"ת לְהַצִּיג לְפָנָיו מ"ש הַגְּאוּן מוֹהֲרַש"ל בְּסִפְרוֹ יַש"ש בַּפ' הַגְּזוּל בְּתֵרָא וְזֶה לְשׁוֹנוֹ כְּתַב הַרְמַב"ם וְהַסְמ"ג וְהַטּוֹר אַחֲרָיו שְׁגִיבָהּ וּגְזִילָהּ שְׁוִים בֵּין יִשְׂרָאֵל לְהַעַפּו"ם וְכֹל הַגּוֹנֵב מַעַפּו"ם עוֹבֵר בְּלֹא פְּאֵלוֹ גּוֹנֵב מִישְׂרָאֵל וְדָבַר תִּימָה הוּא בְּעֵינֵי כִי הַתּוֹרָה בְּכֻלָּהּ וּבְפִרְטָהּ לִישְׂרָאֵל נִיחָתָהּ.

וְלְכַאוּרָה נִרְאָה מְהֵאִי סוּגְיָא דְדוֹרֵשׁ גְּזֵל הַעַפּו"ם מְקַרְאֵי לְאַסוּר אִינוּ אֱלֵא אֲסַמְכָתָא בְּעֻלְמָא וְאָף אַת"ל דְּדַרְשָׁא גְמוּרָה הִיא מְכַל מְקוּם אִינוּ אֱלֵא לְאַסוּרָא בְּעֻלְמָא אָבֵל אִינוּ בְּכֻלֵּל לֹא דְלֹא תַגְזוּל וְלֹא תַגְנוּב וְרַש"י פִּירֵשׁ לְהַדְיָא בַּמַּס' סִנְהֶדְרִין בְּפָרָק ד' מ' דְּאִינוּ אֱלֵא מְדַרְבְּנֵן עַל הָא דְאִיתָא הֵתֵם סַתְמָא דְבְּרִייתָא דִּישְׂרָאֵל בְּעַפּו"ם מוֹתֵר וּפִירֵשׁ"י מִשׁוּם דְּלֹא תַעֲשׂוּק אֶת רַעְוָה כְּתִיב וְלֹא עַפּו"ם וּמְדַרְבְּנֵן אִיכָא לְמֵאֵן דְּאָמַר דְּאָסוּר מִשׁוּם ח"ה כּו' עַכ"ל.

אִם כֵּן נִשְׁמַע מִדְּבָרֵי מְהַרְש"ל דְּהִנְהוּ אֲמוּרָאֵי דְדַרְשֵׁי גְזֵל הַעַפּו"ם אָסוּר אִינוּ אֱלֵא אֲסַמְכָתָא בְּעֻלְמָא. וְאָף דַּאֲת"ל דְּדַרְשָׁא גְמוּרָה הִיא מְכַל מְקוּם אִין שׁוּם לֹא וּבִיּוֹתֵר שְׁמִדְּבָרֵי רַש"י מוֹכַח שְׁאִינוּ אֱלֵא מְדַרְבְּנֵן.

ואם כן לפי זה אינו קושיא מדברי רב הונא דסבר דגזל העפוי"ם אסור דאינו אלא אסמכתא ועל כל פנים אינו אלא לאיסורא בעלמא ומדברי רש"י דסנהדרין ג"כ מוכח דהני דרשות אינו אלא אסמכתות בעלמא לפי פי' מוהרש"ל ולכן כתב רש"י דאינו אסור אלא מדרבנן משום ח"ה.

ונה מה שכתבתי בפ"י דברי רש"י שפירש דסתם עפוי"ם גזלי ארעא דישאל כו' לפי שסבר רש"י דגזל העפוי"ם מותר כו' ואף לפי דברי רב הונא בפרק הגזול בתרא שסבר דגזל העפוי"ם אסור אינו אלא אסמכתא ועיקר משום ח"ה וכן בדין אנוניארי אין פאן ח"ה שהרי ישאל הוא הקונה מעפוי"ם הגזלן אשר גזל מעפוי"ם ואם כן למה אמר לא תגזו אתון לכן הוכרח רש"י לפרש דגזלי ארעא מישראל גם אליבא דרב הונא דסבר גזל העפוי"ם אסור.

ומ"ש מעל"ת שמ"ש רש"י דגזל העפוי"ם מותר היינו בזמן שהם מסורים בידינו כו' אם כן קשה לפי דברי מר ל"ל הלימוד דלא תעשוק את רעה ולא עפוי"ם הלא מואכלת את כל העמים אשר ה' אלקיך נותן לך גילף דדוקא בזמן שהם מסורים בידיך ורעה הוא מותר וצריכין אנו למודעי מה שגלוי ידוע לפניו סוגית הגמ' דהמקבל דיליף מלא תעשוק את רעה דגזל העפוי"ם מותר וכתבו התוס' בפסוקא דהגזול בתרא דבכל הני שמעטתא לא אייתי אלא הני דאסרי' גזל העפוי"ם ולא מייתי תנאי דהמקבל דשרי כו' ולפי דברי מעל"ת דרש"י סבר דגזל העפוי"ם מותר מלא תעשוק את רעה כו' סבר גם כן הלימוד דנאכלת את כל העמים ומ"ש רש"י שמוותר היינו בזמן שהם מסורים בידינו מואכלת את כל העמי' וז"א כמו שמוכח בפסוקא הנז' אלא ע"כ צריכין אנו לומר דרעה אתי לגזל העכו"ם שהוא מותר ומ"ש רב הונא שגזל העפוי"ם אסור מואכלת אינו אלא אסמכתא כו' ומדרבנן הוא אסור משום ח"ה וגם בשם בתוס' משמע בהד' דמאן דאסיר בהגזול גזל העפוי"ם היינו מטעם ח"ה וז"ל התוס' ד"ה הכי קאמינא נראה לר"י כו' עד דא"כ הנה סובר דגזל העפוי"ם מותר דאין חילוק כו' דבגניבה איכא ח"ה כשידוע לבסוף כו' דמשמע מזה דמאן דאסיר גזל העפוי"ם הוי הטעם גם כן משום ח"ה כמו גבי גניבה דאם לא כן היא מוכחים דברי ר"י שפך הנה דעתו מתחלה ודלמא שהנה סובר כמו שהעפוי"ם סובר מאי אמרת דאם כן הנה מוכח דגזל העפוי"ם מותר דלמא יש לחלק בין גניבה לגזל דדוקא בגניבת העפוי"ם מותר משום דאינו אסור רק משום ח"ה ומשא"כ גזל העפוי"ם אסור אף בלי ח"ה אלא ודאי דמאן דאסיר גזל העפוי"ם אינו אלא משום ח"ה וקראי אינו אלא אסמכתא בעלמא.

עוד ראיתי מה שהקשה מעל"ת על דברי ביהא דאמרי' השואל ס"ת לא ישאלנו לאחר כו' והיינו מטעם שאין רצוני שיהא פקדוני בידי אחר ולכן לא אמרינו דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה ולאפוקי גבי בדיקת חמץ כו' והקשה מר על דברי מהא דאמרינו במשנה מצא ספרים קורא בהם אחד לשלשים יום כו' ולמה לא יקרא בכל יום הלא שם לא שייך לומר אין רצוני כו'.

הנה מתוך פותלי פתבו ניפר שלא קרא כתבי הראשונים עד גמירא במה שדחיתי זה וכתבתי דלא לשווייה דברי המרדכי ושאר פוסקים פקטלי קניא באגמא והעיקר ראיתו

מֵהָא דְאָמַר שְׂמוּאֵל הַמּוֹצֵא תְּפִלִּין שָׁם דְּמִיָּהוּן וּמִיָּהוּן לְאַלְתֵּר וּמָה שְׁנִשְׂאָתִי וְנִתְּתִי בְּסוּגִית
הַנּוֹ יִהְיוּ נִכְלָלִין גַּם דְּבָרֵי מַעַל"ת.

וְגַם מֵה שְׂדֵקְדָק מַעַל"ת בְּמָה שְׂכַתְבִּתִּי לְפִי מְסַקְנַת הַגַּמ' שְׂרָבָא חוֹלֵק עַל אַבְיֵי וְסָבַר
הַטַּעַם דְּאֵת מְהִימְנָת לִי בְּשִׁבּוּעָה וְטַעַם זֶה מְסַפִּיק גַּם לְשׂוֹאֵל ס"ת כּו' וְהַקְּשָׁה מַעַל"ת
דְּהִיָּה רָאוּי לְלַמְדָּנוּ שְׂיִהֵא מְוֹתֵר אִם הִיָּה שָׁם הַנְּפָקֵד הָרֵאוּשׁוֹן אוֹ שְׂהִיָּה אוֹ שְׂהִיָּה
דְּרָף הַמְּפָקִיד לְהַפְקִיד אֶצְלוֹ כּו' הִנֵּה פֶּאֶשֶׁר יִדְקָדֵק בְּכַתְבֵּי הָרֵאוּשׁוֹנִי יִרְאֶה שְׂהַפֵּל מִיָּנֻשָׁב
דְּהֵלֵא גַם לְפִי הַטַּעַם דְּקִי"ל גַּבִּי ס"ת דְּאִין רְצוֹנִי שְׂיִהֵא פְּקֻדוֹנִי בְּיַד אַחַר קֶשֶׁה ג"כ יִהֵא
מְוֹתֵר אִם דְּרָף הַנְּפָקֵד לְהַפְקִיד תְּמִיד כּו' אֲבָל [לְפִי] מ"ש לְמַעַל"ת מְקַדָּם יִתְיַשְׁבַּה הַפֵּל
וְגַם יַעֲיִין בְּתוֹס' בַּפ' הַמְּפָקִיד ד"ה אִין רְצוֹנִי כּו' וְיֻבֵן הַפֵּל עַל נְכוּן וְקִצְרֵתִי כִּי סְמַכְתִּי
עַל הַמְּעִיָּין וְלַחֲכָם כְּמוֹתוֹ יִסְפִּיק הַקִּיצוֹר.

וְגַם מ"ש מֵר דְּלְפִי זֶה הַטַּעַם דְּאִין רְצוֹנִי שְׂיִהֵא פְּקֻדוֹנִי בְּיַד אַחַר יִהֵא אָסוּר לִיקַח טְלִיתוֹ
שְׁל חֲבִירוֹ וְלִהֲתַעֲטֹף בּוֹ מִשּׁוּם שְׂיִאמַר לוֹ אִין רְצוֹנִי כּו'. גַּם זֶה יִשְׁכַּתִּי שָׁם דְּעִיקָר הַטַּעַם
דְּאִין רְצוֹנִי שְׂיִהֵא פְּקֻדוֹנִי כּו' לֹא שְׂיִיָּדָה כִּי אִם בְּמִי שְׁנוֹתָן פְּקֻדוֹן לְשׂוֹמֵר לִיַּד אַחַר וְאִז
הָאִיסוּר וְהַחֲיוּב הוּא עַל אוֹתוֹ הַשׁוֹמֵר שְׂאִינוֹ רִשְׁאֵי לְמַסְרָה הַפְּקֻדוֹן לִיַּד אַחַר מְטַעַם דְּאִין
רְצוֹנִי אוֹ אֵת מְהִימְנָת לִי בְּשִׁבּוּעָה כּו' לְאַפּוּקִי אִם הַטְּלִית שְׁל חֲבִירוֹ מְוַנַּח שְׂאִמְרוֹ דְּנִיחָא
לִיָּה לְעִשׂוֹת מַצְוָה בְּמִמוּנְיָה אִז רִשְׁאֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וְלִהֲנִיחוֹ וְלִקְפְּלוֹ כְּבָרֵאוּשׁוֹנָה וְלֹא שְׂיִיָּדָה
הַטַּעַם דְּאִין רְצוֹנִי כּו' וְגַם לֹא שְׂיִיָּדָה הַטַּעַם דְּאֵת מְהִימְנָת לִי בְּשִׁבּוּעָה כִּי זֶה הָאִישׁ הַמְּתַעֲטֵף
בְּטְלִית שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ אִין דְּעַתּוֹ לְנִטְלוֹ וְלֹא, לְהַזִּיקוֹ רַק שְׂאִם הַבַּע"ה מְסָרוֹ לְאִישׁ אַחַר
לְשׁוֹמֵר אוֹ גַּבִּי אֲבִידָה אִז עִיקָר הָאִיסוּר עַל אוֹתוֹ הַשׁוֹמֵר שְׂאִיסוּר לְהַנִּיחַ לְאַחֲרִים לְהַתַּעֲטֹף
בּוֹ מְטַעַמִּים הַנּוֹ כִּי פֶּן הַבַּע"ה יֵאמַר אִין רְצוֹנִי אוֹ אֵת מְהִימְנָת לִי אֲבָל אִם לֹא מְסָרוֹ
לְשׁוֹמֵר רַק אִישׁ א' מוֹצֵא בְּבֵית הַכְּנֻסָּת טְלִית שְׁל חֲבִירוֹ מְוֹתֵר לְהַתַּעֲטֹף בּוֹ וְלֹא שְׂיִיָּדָה
טַעַמִּים הַנּוֹ וְזֶה רְמִזֵּתִי ג"כ בְּכַתְבֵּי הָרֵאוּשׁוֹנִים וּבְזֶה יִתְיַשְׁבַּה כָּל מֵה שְׂדֵקְדָק מַעַל"ת הַפֵּל
בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת וְלַחֲכָם גְּדוּל כְּמוֹתוֹ יִסְפִּיק הַקִּיצוֹר וְדִי בְּרַמִּיזָא: וּמָה שְׂהַקְּשָׁה מַעַל"ת
בְּכַתְבֵּי הַשְּׁנִי אֶשֶׁר שְׁלַח אֵלַי בְּמָה שְׂהַקְּשָׁה הָר"ן בְּר"ה פ"ד מ"ש דְּגַבִּי שׁוֹפֵר וְלוּלָב גְּזָרִינָן
מִשּׁוּם גְּזִירָה דְּרַבָּה וּמ"ש גַּבִּי מִיָּלָה דְּשָׂרְיָא בְּשַׁבָּת וְלֹא גְּזָרִינָן שְׂמָא יַעֲבִיר הַתִּינּוּק אוֹ
הָאִיזְמַל ד' אַמּוֹת הַג"ה מִבֶּן הָרַב הַמְּחַבֵּר ז"ל) וְזֹאת לִיהוּדָה וְיֵאמַר הִנֵּה קוֹשְׁתּוֹ שְׁל הָר"ן
כְּבָר קְדָמוֹהוּ הַתּוֹס' בַּפ"ק דְּמַגִּילָה דָּף ד' ד"ה וְיַעֲבִירָנָה ד"א בְּר"ה שְׂכַתְבוּ וְז"ל אֲבָל
מִיָּלָה בְּשַׁבָּת אִין לְדַחוֹת דְּהָא חֲמִירָא שְׁפֹן נְכָרְתּוֹ עֲלֵיָּה י"ג בְּרִיתוֹת וְגַם אִין אָדָם מֵל
אֵא"כ הוּא פְּקִי דְּסַפְנָה יֵשׁ בְּדָבָר עַכ"ל.

וּבְזֶה מְתוֹרֵץ קוֹשְׁתֵי הָר"ן הַנּוֹ וְכֹן קְרִיתִי קוֹשְׁיָא הַנּוֹ כְּמִזְנוּמָה לִי בְּתִשּׁוֹ הָרַב בְּעַל תּוֹמַת
יְשָׁרִים ע"ש וְכַעַת הַתְּשׁוּבָה הַנּוֹ אִינָה בְּיַדִּי לְעִיָּין בָּהּ. אֲמַנָּם בְּעִיקָר הַקּוֹשְׁיָא שְׂהַקְּשָׁה הַחֲכָם
הַשׁוֹאֵל לֹא א"מ"ו הַגְּאוּן ז"ל עַל הָר"ן מֵאִי דְּקִשְׁיָא לִיָּה אֵלוּלָב כּו' וְאֵהִיכָא קֵאִי אִי קֵאִי
אִיוֹם רֵאוּשׁוֹן בְּזִמְנָן שְׂבִית הַמְּקַדָּשׁ קֵיָּים הָא אֲמַרִּינָן שְׂיוֹם רֵאוּשׁוֹן דּוּחָה שַׁבָּת כּו'.

וְלַעֲנַד"נ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הָר"ן דְּוַדָּאִי קֵאִי עַל בְּזִמְנָן שְׂבִית הַמְּקַדָּשׁ קֵיָּים בֵּין בְּר"ה עַכ"ל
הָר"ן וְהַקְּשָׁה מֵר מֵאִי קִשְׁיָא לִיָּה אֵלוּלָב דְּהָא אֲמַרִּינָן בַּפ' לְוִלָּב וְעַרְבָּה דְּמָה שְׂאִין אָנוּ
נוֹטְלִין לְוִלָּב בְּיוֹם רֵאוּשׁוֹן שְׂחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת בְּזִמְנָן הִנֵּה הָנִי טַעַמָּא מִשּׁוּם דְּלֹא בְּקִיאִינָן
בְּקִבְעֵי דִּירְחָ' וְדִלְמָא אִינוּ י"ט וּמִשְׁא"כ בְּמִיָּלָה וְאִי קֵאִי הָר"ן אִיוֹם רֵאוּשׁוֹן בְּזִמְנָן שְׂבִית

המקדש קנים הא אמרינו שיום ראשון דוחה שבת בזמן שבית המקדש קנים ואי קאי אשאר ימים של י"ט שאינו דוחה שבת אפילו בזמן שבית המקדש קנים גם לזה כבר נתנו בגמ' טעם מספיק לפי שאינו נוהג אלא בירושלים ולא בגבולין ולא חשיבה נטילה דידהו וגזרי בהו רבנו אף במקדש משום חומרא דשבת זהו תנורף קונשיתו דמר.

הנה הוא מותיב והוא מפרק דנדאי בזמן הזה אין שום מקום לקונשיתו לפי שליום ראשון הוי טעמא משום דלא בקיאינו בקביעא דירחא כו' עד אלא מאי דקשנא ליה להר"ן משאר ימים בזמן שבית המקדש קנים דמפני מה גזרו נדאי מפני שאינו נוהג בכל ישראל אלא בירושלים בלבד ואינו נוהג בגבולין ומשום הכי לא חשיבה נטילה דידהו כו' א"כ נמצאנו למידים דאף על גב דהו מצינו איתא בכל ירושלים אפ"ה מצות יחיד היא ק"ו במצות מילה כו'.

הנה מתוך פותלי פתבו ניפר שמה שאמרינו שם ובשאר מקומות לולב נישל במקדש שבועה ובמדינה יום א' או מ"ש בגמרא יום ראשון דאית ליה עיקר מן התורה בגבולין היינו שאר א"י ומ"ש במקדש היינו בירושלים ועליה בנה מר את יסודו ותמיה לי שפחזיק זה לפשוט ובאמת זה מחלוקת בין הגאונים פי אליבא דדעת רש"י ותוס' ריש פ"ד דר"ה מ"ש במקדש היו תוקעים או בשופר בין בלולב וזהו שמקשה מע"ש בשופר דאמרינו ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משום גזרה דרבה ומ"ש מילה דלא גזרו וכן מ"ש בלולב דאמרינו בגמרא דסופה דף מ"ב ומ"ג ונ"ל אמאי טלטול בעלמא הוא ולדחי שבתא אמר רבה גזרה שמה שטלנו כו' אי הכי ביום ראשון נמי ראשון הא תקינו ליה בביתו ופירש"י ומתוך שלא התרחה לו ליטול אלא בביתו זכור הוא ולא אחי לאפוקי עכ"ל ע"ש.

ועל זה מקשה למה תקנו ליטול בביתו ביום ראשון במקדש אף שהוא מדאורייתא דגזרינו משום גזרה דרבה ומ"ש מילה דשריא בשבת ולא גזרינו שמה יעביר כו' וזהו שמשני דהתם הפל טרודים ולא מידכר לכך גזר ליטול בביתו וזכור הוא וכמ"ש רש"י לעיל ומשא"כ במילה והנלע"ד כתבתי.

במקדש היו נוטלין לולב היינו דוקא במקדש ומ"ש אבל לא במדינה ולא בגבולין היינו בירושלים ושאר א"י וא"כ במ"ש מר שהו מצינו איתא בכל ירושלים זה אינו ובנדאי דברי מר הוה אליבא דדעת הרמב"ם שסבר שבמקדש פירושו בכל ירושלים ובמדינה או בגבולין היינו בכל א"י ויעיין מר בשקלים פ"ק משנה ג' ובתוס' בר"ה פ"ד הנז' אבל בעיקר הענין מה שהקשה מעל"ת דקונשית הר"ן אהיכא קאי אי קאי אי"ט ראשון בזמן הזה שאינו דוחה אפילו בי"ט ראשון הא טעמא משום דלא ידעינו בקביעא דירחא כו' נפלא בעיני למה לא הקשה מעל"ת גם אשופר פי בשופר גם כן צריכין אנו לומר אליבא דהר"ן הטעם דאינו דוחה שבת משום שברוב השנים אין אנו יודעים בשעת תקיעת השופר בקביעא דירחא ואם כן ליקשי מר אליבא דהר"ן מאי מקשי משופר אמילה בשלמא שופר הטעם משום שברוב השנים לא ידעינו בקביעא דירחא, ונ"ל הר"ן פ' לולב וערבה אינהו דינדי בקביעא דירחא כו' וא"ת והא שופר דאיתא בגבולין דאורייתא ואפילו הכי לא דחי שבת ואפילו בזמן שבית המקדש קנים כו' י"ל דהיינו טעמא לפי שברוב השנים לא היו יודעים בשעת תקיעת השופר בקביע' של חודש זה לפיכך אמרו

שבמדינה לא היו תוקעים כו' עד וכתב הרמב"ן שלזה כיון הרי"ף שפכתב כו' מפני מה אין לולב דוחה שבת הלא מצותו מן התורה אפי' בגבולין משום דלא ידעינן בקביעא דירחא כו' והיינו טעמא דשוכר כו' ואם כן אליבא דהר"ן שהסכים בזה להרמב"ן ודלא כהר"ן"ה וא"כ קשה קושיתו דמעל"ת מאי מקשה מ"ש שופר ולולב ממילה לישני לפי שלא ידעינן בקביעא דירחא דשוכר בנדאי הטעם משום דלא ידעינן ברוב השנים בקביעות החודש אמנם נלע"ד הדברים פשוטים דקושית הר"ן הוא בין אשאר ימים בזמן שבת המקדש קיים ובין ראשון דהיינו גבי שופר בין בזמן שבת המקדש קיים ובין בזמן הגה וגבי לולב קאי גם אי"ט ראשון בזמן הגה וזהו קושית הר"ן לפי שמקשו שם אמאי טלטול בעלמא ולידחי שבת וכן גבי שופר גם כן חכמה ואינו מלאכה וכמבואר בר"ה שם ואם כן אף שאין אנו יודעים בקביעא דירחא כמו בשופר ברוב השנים אף בזמן שביה"מ קיים ובלולב בזמן הגה ואם כן לידחי שבת אלא ודאי צ"ל משום גזירה דרבה דחינו מצנה דאורייתא מטעם שמא יעביר ד"א בר"ה וזהו ספק איסור דאורייתא ואם כן גבי מילה גם כן נגזור משום גזירה דרבה מאי אמרת משום דלא ידעינן בקביעא דירחא הלא אין שום מלאכה בנטילת לולב ובתקיעת שופר ומשום גזירה דרבה דחינו מצנה דאורייתא וא"כ ה"ה מילה נידחי משום גזירה דרבה.

וק"ו הוא דבשופר ובלולב הוא מצנה עוברת ואפ"ה דחינו המצנה לגמרי משום גזירה דרבה ומכ"ש מילה שהיא מצנה שאינו עוברת ובדבר קל דחינו מצות מילה כגון נולד בין השמשות ושאר דברים וא"כ נידחי גם כן מצות מילה משום גזירה דרבה וע"ז משני הר"ן דהתם הפל טרודים ולא מידכר ומשא"כ במילה.

ואגב זה ראיתי להגאון מהרמ"י בלבוש החזר סי' תכ"ח שכתב ונ"ל אין קובעין ר"ה ביום אד"ו והטעם ביום א' אין קובעין ר"ה כפי שלא יבא הו"ר ביום השבת שאין חובטין ההושענות בשבת שהוא איסור דאורייתא והחביטה אינה אלא מנהג כו' עכ"ל.

ולענ"ד דבריו תמוהים במה שכתב שאין חובטין ההושענות בשבת שהוא איסור דאורייתא מה איסור דאורייתא יש בחביטת הערבה הלא זהו בתלוש ואין כאן משום תולש וגם כן משום קלקול הערבה.

ולפע"ד פבדו במקומו מנוח וישגגה יצתה מלפניו הטעם דאינו דוחה שבת אינו משום חביטת הערבה רק משום גזירה דרבה כמו גבי לולב ועיין ב"ן פ"ק לולב וערבה באריכות והנלע"ד כתבתי אנכי עפר ואפר"ים הוא הצעיר מבית אהרן מווילנא: שאלה ג נשאלתי אי רשאי למפור חמץ בערב פסח לשפחה הקנויה לישראל תשובה לכאורה נראה שאסור מטעם מה שקנה עבד קנה רבו וכאלו קנאה ישראל ואין לדחות ולומר מטעם שאמרינו בגמרא דהיתירא ניתא ליה דליקני ואיסורא לא ניתא ליה דליקני עיין בב"מ פ' השואל ובחגיגה פ"ק ועיין בטא"ח סי' ש"ד ובש"ע שם ובגמרא דהחולץ גבי שפחות שלא טבלו ובגיטין פ' השולח ועיין בתשובת הרדב"ז ח"מ סי' נ' וש"ד ובתשובת הרשד"ם ל"ד סי' קצ"ה ובמהריב"ל ח"מ וז"ל וברשב"א סי' נ"ט ובתשובת הרמב"ן סי' קמ"ט ובכנסת הגדולה שאסור להבעיר לישראל אש בשבת (ע"כ מצאתי רשום בכתבי קודש של הגאון אמ"ו זצוק"ל): שאלה ד נשאלתי פה ק"ק בודון שנת הת"ל ליצירה בערב פסח אחר חצות קרוב לשקיעת החמה הנה לאחד בביתו יין שרף הנעשה

מתבואה תמוצה והוריתי לו שאין תקנה להיין שרף הנז' אלא שפיקה לחוץ ע"פ מ"ש הרב בעל משאת בנימין סי' נ"ח שזהו חמור משכר שלנו וק"ו מפותח הבבלי וחומץ אדומי ע"ש.

הנה יש טועים בזה וסוברים מאחר שנעשה מזיעה של העשן העולה מתבואה תמוצה הנז' דהוי רק זיעה בעלמא ואין בזה חשש חימוץ ומביאין ראיה מגמ' דכיצד מברכין גבי האי דובשי דתמרי מברכין עליו שהפל מ"ט זיעה בעלמא הוא וכן פל המשקין של שאר מיני פירות וטעמייהו מדלא חשיב ליה גוף הפרי לעננו ערלה ועיין בתוס' וברא"ש שם אבל ז"א דהיינו דוקא לעננו ברכה אין מברכין רק שהפל דאין לו דין משקה לפי שאינו עומד למשקה וכמ"ש בשבת פ' חביות גבי אין סוחטין הפירות להוציא מהן משקה וגם גוף הפרי אין פאן ומשא"כ לעננו שאר איסורים דקי"ל טעם פעיקר דאורייתא דילפינו ממשרת וכמ"ש בגמ' פ' אלו עוברין ובגזיר פ' כ"ג ואם פן מכ"ש בנ"ד ואין להפסיד בחנם הגזיר ודיו ולדחות סברות אלו ועיין בס' הרי"ף דפוס קראקא בהקדמה לסדר נשים והאריך בזה הרב מוהר"מ מטיקטין וע"ש.

ואחר שהוריתי לו כנז' לעיל הלה בעל היין שרף ולא שפף אותו לחוץ רק נתן היין שרף הנז' במתנה להישמעאל ובעל הסיכה סיבב הסיכה שאחר זמן זה יצא גזירה מאת המלך ירום הודו שלא להחזיק שום משקה בביתו מדבר המשפר ובא להישמעאל הנז' והחזיר היין שרף להיהודי הנותן לו היי"ש ובכן נשאלתי אם היין שרף הנז' מותר להנותן היהודי הנז' וגם בעודו בבית ישמעאל אם מותר להנות מיין שרף הנז' כדין חמץ שעבר עליו הפסח הואיל באיסור נתנו להישמעאל הנז' במתנה שהיה צריך לשופכו תכף אחר זמן איסורו ובכן יורנו מוריניו ורבינו המורה לצדקה מאחר שהוא הפסד מרובה תשובה גרסינו במסכת קידושין בפ"ב דף נ"ו ונ"ל המקדש בערלה בכלאי הפסח כו' אינה מקודשת מכרו וקידש בדמיהן מקודשת הנה משמע מגמרא זו דחליפי אסורי הנאה מותרים וה"ה לחמץ בפסח ואף שבמשנה לא חשיב חמץ בפסח אבל התוס' שם פתבו ד"ה המקדש בערלה והא דלא חשיב חמץ בפסח משום דסבר כר"י הגלילי דשרי בהנאה ואם פן אף דאנו לא קי"ל כר"י אבל מפל מקום חליפי החמץ מותרים אבל ראיתי ברש"י בגמ' דע"א דף נ"ד (הביאו הרא"ש פ' הנז') שהביא גם פן המשנה דהמקדש בערלה כו' מכרו וקידש בדמיהן מקודשת ופירש"י שם ונ"ל וקידש בדמיהן אף על גב דאיהו אסור לאתהנוני מינייהו כו' מיהו הנאה מטאי ליה על ידי ערלה אבל איהי לאו מערלה קמטיא ליה ודוקא קידושי אשה אבל אתהנוני מינייהו מדרבנן אסור ואם פן לפ"ז אף חליפי החמץ אסור ודוקא לקידושי אשה שרי בדיעבד ומשא"כ לאתהנוני מינייהו אסור מדרבנן ואם פן ה"ה בנ"ד אסור להנות מאותו יין שרף ולקנות ממנו ז"א שהרי אמרינו בגמרא דחולין פ"ק דף ד' גבי ישראל מומר אוכל נבילות כו' א"ל רבנו לרבא תנא דמסייע לה חמץ של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שמחליפין ופירש"י דלדידה דוקא אסור ולדידן מיהא שרי דאין לה איסור הנאה תופס חליפין חוץ מע"א ושביעית וא"כ מוכח מזה דדוקא לדידה אסור אבל לאחריני מותר ואם פן ה"ה בנ"ד לאחריים מותר ואף שיש לחלק בשלמא התם איירי בחליפין זהו מותר לאחריים ומשא"כ הקא אותו יין שרף עצמו הנאסר ביז הישראל הוא בעין ואם פן כשעבר ונתנו לעפוס או לישמעאל א"כ האיסור במקומו עומד וגדולה מזו מצינו מ"ש הטור א"ח סי' תמ"ג

מעשה שקנתה שפחה א' גויה ירקות בקמץ אחר חצות והתירם ר"ת לפי שאינו תופס דמיו פדאמרינו חמץ של ע"ע אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין ואם כן משמע מזה שהתיר אפילו לאותו הבעל הבית בעצמו ואף שלכאורה באמת תמוה המעשה דר"ת הנז' שהתיר לאותו בעל הבית בעצמו הירקות שהרי מ"ש בגמרא חמץ של ע"ע שמוותר מיד היינו לאחרים ונאמר וראיתי בב"ח סי' הנז' שהרגיש בזה וכתב וז"ל ונראה דמאחר שהשפחה קנתה הירקות בלי ידיעת הבעל הבית פלאחריני דמי כו' ע"ש מהא דחמץ של ע"ע דמותר לאחרני היינו ונאמר בקמץ לאחר הפסח דאינו אסור אלא דרבנן וכו' שדקי"ל פנותיה ומה שאין כן בקמץ משש שעות ולמעלה שאסור מד"ת וכו' דלמא אף לאחרים אסור ואם כן אין כאן שום ראיה מהא דחמץ של ע"ע.

ולענד"ן דאפשר דר"ת סבר פדעת הי"א שהביא רש"י בחולין די"א דאף לעצמו מותר חמץ של ע"ע לאחר הפסח ואם כן גבי חמץ בערב פסח אף דאסור משש שעות ולמעלה מד"ת אבל מקום לאחרים שרי אף מדרבנן והוא דשפחה שקנתה ירקות בלי ידיעת בעל הבית מקרי לאחרים ואף שרש"י דוחה דעת הי"א דאף לעצמו מותר מהא דא"כ מציינו דמים לחמץ בפסח אם מקרו כו' אבל ז"א דחיה וכמ"ש התוס' בחולין דף הנז' ד"ה מותר מיד וז"ל ונראה שפשוט לו לרש"י דאסור מדרבנן מטעם דאם כן מציינו דמים לחמץ בפסח ואין זה דיוקא דאפילו יהיו הדמים מותרים כשמתכוין מקל מקום פיון דלכתחלה אסור למפור לאו בר דמים וכן הוא דעת הרמב"ן הביאו הר"ן פ"ק דחולין (ובקצת ספרי הר"ן נכתב הרמב"ם והוא ט"ס וכן מבואר בהד"א בספרי הרי"ף דפוס קראקא דאפילו לדידיה אם עבר והחליפן מותרים.

ולכאורה קושית הר"ן מעיקרא ליתיה במה שמקשה הר"ן על וז"ל ואיכא למידק עליה דהרי ערלה שאסורים בהנאה ויתנו מכרו וקידש בדמיהו מקודשת אלמא חליפי אסורי הנאה מותרים אף למחליף עצמו דאי לא האיה אשה מתקדשת בהו עכ"ל ולכאורה קשה מאי מקשה הר"ן על רש"י מהא דמכרו וקידש בדמיהו הא בגמ' דנדרים פ' השותפין דף מ"ח מסיק דהא דמכרו וקידש בדמיהו איירי ונאמר בדיעבד אבל לכתחלה אסור וע"ש ואם כן אסור למחליף עצמו לכתחלה אמנם נלעד לישב דברי הר"ן דקושית הר"ן הוא על רש"י שכתב די"א דאף לעצמו מותר והיינו ר"ל שחמץ של ע"ע מותר אף למחליף עצמו והיינו בדיעבד וע"ז כתב רש"י שטעות הוא בינדם ולכן מקשי הר"ן דהרי ערלה שאסורה בהנאה ויתנו מכרו כו' שמקודשת בדיעבד ומותר אף למחליף עצמו בדיעבד וכדמסיק בגמרא דנדרים ואם כן ה"ה לחמץ בפסח דמותר אף למחליף עצמו בדיעבד ואם כן למה כתב רש"י שטעות הוא בינדם ומתיר הר"ן דלעולם למחליף עצמו אסורים אף בדיעבד ומה שהאשה מתקדשת כו' כדמסיק ע"ש בר"ן.

וזהו שכתב הר"ן אחר כך וז"ל אבל הרמב"ן כ' דאפילו לדידיה אם עבר והחליפן מותרים כו'. ור"ל שלפ"מ שמתרן הר"ן דברי רש"י שאפילו בדיעבד אסור למחליף עצמו וקידושין שאני בכי ומה שאין כן הרמב"ן חולק על זה שכתב דבדיעבד שרי למחליף עצמו שכתבתי כל זה לפי שראיתי בחידושי רש"א בחולין דף הנז' ל שכתב שם וז"ל הר"ן בשמעתתי הקשה לפירוש"י דאסור למחליף עצמו מהא דמכרו וקידש בדמיהו

מקודשת אלמא חליפי איסורי הנאה מותרים ולא ידענא מאי קושיא הא בנדרים מקשינו לה בתלמודא ומשני דלמא לכתחלה הוא דלא הא בדעביד עביד ודוק עד פאן לשונו.

והנה אני תמה על תמיהתו מאד שמחשב הר"ן פטועה שישכח הגמרא דנדרים שהרי הר"ן בעצמו בפירושו לנדרים פרק השותפין פתב שם בהאיבעיא דעיקר האיבעיא הוא אי אסור למחליף מדרבנן ופשוט מהא דמכרן וקידש בדמיהו כו'.

ולפי מה שפכתתי לעיל דברי הר"ן נכונים הם ואפשר ממהרש"א למד ברש"י שרש"י איירי לכתחילה לפי שרש"י מקשי מהא דאם פן מצינו דמים לחמץ בפסח שאם רצה למוכרו לעכו"ם ואם איתא שרש"י איירי בדיעבד אם פן מאי.

מקשה מהא דמים לחמץ בפסח שאם רצה למוכרו דשם איירי לתחילה אבל זה אינו דרש"י איירי בדיעבד ומחשב הדיעבד כמו לכתחלה הואיל וירצה ליהנות מחליפין סבר רש"י דזה מקרי לכתחלה.

ולכן מקשי רש"י מהא דאם פן מצינו דמים לחמץ בפסח. ובאמת התוס' הנז' וגם הר"ן דוחים קושית רש"י שאינו קשה כלום מהא דאם פן מצינו דמים לחמץ בפסח הואיל ולכתחילה אסור למוכרו (ובאמת הנה נראה לי לומר שקושית הר"ן על רש"י מהא דמכרן וקידש בדמיהו מקודשת מעיקרא ליתא) דהא רש"י מחלק בין קידושי אשה לשאר חליפין דדוקא בקידושי אשה שרי משום פריה ורביה אבל לא בשאר חליפין ואפשר לפי שראה הר"ן בגמרא דנדרים הנז' דבעי למפשט' האבעיא מהא דמכרן וקידש בדמיהו ודחי הא לכתחלה והא בדיעבד ולא דחי דדוקא קידושי אשה התירו ולכן מקודשת משום פ"ו ולא בשאר דברים אלא נדאי דאין לחלק בזה (ע"כ מצאתי) (הנה"ה מפן הרב המהר"ם ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר עפר אני תחת פפות רגלי א"א מ"ו הגאון זצוק"ל תורה היא וללמוד אני צריך וכאן הבן שואל למה החליט ההוראה לאיסורא שאין לו תקנה אלא שפיקה שהרי לפום ריהטא נלע"ד לכאורה שיש צד היתר בשאלת הנ"ל ובפרט בנראה מהשאלה שהוא הפסד מרובה ולהפסד מרובה חששו חז"ל וע"פ מה שאמרו בגמרא בפ"ק דפסחים דף ו' וז"ל אר"י אמר רב הבודק צריך שיבטל ופירש"י צריך שיבטל בלבד סמוך לבדיקה מיד ואומר כל חמירא כו' מ"ט אי נימא משום פירוורין.

הא לא חשיבי כו' אמר רבא גזירה שמה ימצא גלוסקא יפה ונדעתיה עלוניה ופירש רש"י דעתיה עלוניה חשובה היא בעיניו וחס עליה לשורפה ומשהא אפי' רגע א' ונמצא עובר עליה בבל יראה כו' אבל משבטלה אינו עובר דלא כתב אלא תשביתו עכ"ל וכתבו התוס' ד"ה ונדעתיה עלוניה פי' ולא בטל מאליו כמו פירוורין ועל פ"ה קשה מאי פריה פי' משפחת לה לבטלה הא פי' ונדעתיה עליונה שחש עליה לבטלה עד פאן לשונם.

הנה דברי התוס' מאד נפלאים ממני שהרי רש"י אינו אומר אלא שחס עליו לשורפה וטובא איפא בניניהו והכי פריה פי' משפחת לה לבטלה ר"ל למה גזרו לבטלו בלילה אחר הבדיקה תכף דחיישינו שמה ימצא גלוסקא יפה ונדעתיה עלוניה שחס עליה לשורפה כו' וכי משפחת לה לבטלה פי' על הבטול אינו חס כמו על השריפה שהוא בינים ומשני דלמא כו' ואם פן בזה דברי רש"י מנוסדים על אדני פז ודברי התוס' צ"ע.

וְרֵאִיתִי בַב"ח א"ח סי' תל"ד ס"ג שְׁמֵבִיא שֵׁם הַמִּמְרָא דְרַב הַגְּזַפְרִי וּמְפָרֵשׁ שְׁמָא יִמְצָא גְלוּסְקָא יְפָה בְּתוּף הַפְּסַח כּו' וְכַשְׁמֶשְׁקָא אוֹתִי אֶפְיְלוּ רַגְעֵי אֶחָד עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה כַּדפִּירֵשׁ"י וְכּו' פִּי הֶר"ן עכ"ל. הִנֵּה עֵינֵינִי בְּרֵשׁ"י וְאֵינּוּ מִזְפִּיר כָּלֵל בְּתוּף הַפְּסַח וְאֶפְשֵׁר שְׁהֶר"ן מְפָרֵשׁ כֶּהָ וְכַעַת הֶר"ן אֵינּוּ בְּיָדֵי לְעֵינַי בּוֹ וְלֹא יִדְעֵתִי מִי הִכְרִיחַ לָזֶה וּתְמַהְנִי עַל פִּי זֶה מֵאִי מְשַׁנֵּי בְּגִמְרָא דְלִמָּא מְשַׁפְּחַת לְבַתֵּר אִיסוּרָא כּו' שְׁהֵרִי גַם בְּרֵישָׁא אֵינִירִי שְׁחֵינִישִׁינּוּ שְׁמָא יִמְצָא גְלוּסְקָא לְבַתֵּר אִיסוּרָא וְגַם מֵאִי פְרִיף וְכִי מְשַׁפְּחַת לָהּ לְבַטְלָהּ וְכִי לֹא יִדַּע שְׁכַשְׁמֶשְׁקָא בְּתוּף הַפְּסַח שְׁאֵינּוּ מוֹעִיל בִּיטוּל וְאֶפְשֵׁר שְׁלִמְדוֹ זֶה הִפִּי בְּרֵשׁ"י בַּמ"ש אַחַר כֶּהָ וּמְשַׁקָּא אֶפְיְלוּ רַגְעֵי אֶחָד עוֹבֵר בְּלֹא דְבַל יִרְאֶה וְזֶה שְׁהִכְרִיחוּ דָּאִי אֵינִירִי שְׁמֶצָא הַגְּלוּסְקָא קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרָא לְמָה עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה בְּרַגְעֵי אֶחָד אֶלָּא וְדָאִי שְׁאֵינִירִי בְּתוּף הַפְּסַח אֲמַנָּם לְפִי פִי זֶה סוּגְיָא דְגִמְרָא לֹא אֶזְלָא וְלַעֲנֹד"ן שְׁכַנּוֹנַת רֵשׁ"י בְּגִמְרָא כֶּהָ הוּא שְׁמָא יִמְצָא גְלוּסְקָא הֵינּוּ קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרָא וְה"פ וְדַעֲתִיָּה עֲלֻנְיָה וְחַשׁ עֲלִיו לְשׁוֹרְפָה וְעַל יְדֵי כֶּהָ יִבֵּא לְשִׁהוּתוֹ עַד אַחַר זְמַן אִיסוּרָא אֶפְיְלוּ בְּרַגְעֵי אֶחָד שְׁמֶשְׁקָא עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה אֲבָל מְשַׁבְּטָהּ אֵינּוּ עוֹבֵר וְעַל זֶה פְרִיף וְכִי מְשַׁפְּחַת לָהּ לְבַטְלָהּ וְכִמוֹ שְׁפַתְבִּתִּי לְעִיל וּמְשַׁנֵּי דְלִמָּא מְשַׁפְּחַת לָהּ לְבַתֵּר אִיסוּרָא וְלֹא בְרֵשׁוּתִיָּה קֵינִימָא בְּשִׁלְמָא כְּשִׁמוּצָא הַגְּלוּסְקָא קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרָא וְכִמוֹ שְׁפַתְבִּתִּי מִתְחַלָּה פְרִיף שְׁפִיר וְכִי מְשַׁפְּחַת לָהּ לְבַטְלָהּ פִּי יֵשׁ לוֹ שִׁהוּת עַד יֵינּוּ לְבַטְלָהּ וּמָה שְׁאֵינּוּ כֶּהָ שְׁחֵינִישִׁינּוּ דְלִמָּא מְשַׁפְּחַת לְגְלוּסְקָא בְּתֵר אִיסוּרָא כּו' וְכַמ"ש הַב"ח הַנּוֹ' לֹא אֶזְלָא הַסּוּגְיָא דְגִמְרָא שְׁפִיר אֲבָל לְפִי מ"ש יְבִיאוּ דְבַרֵּי הַתְּרַצֵּן וְהַמְקַשֵּׁן בְּגִמְרָא בְּטוֹב טַעַם וְלֹא כַּמ"ש הַב"ח וְכַמ"ש לְעִיל וְדוּק.

הֵרִי זְכִינוּ מַגְמ' וּמְפִירֵשׁ"י הַנּוֹ' כְּשִׁמְבִטְלֵי אַחַר הַבְּדִיקָה וְאוֹמֵר כָּל חֲמִירָא אֶפְיְלוּ שְׁלֹא מְכַר אוֹ נָתַן לְעַפּוֹ"ם. בְּמַתְנָה מְכַל מְקוּם אֵינּוּ עוֹבֵר, בְּבַל יִרְאֶה וּבַנ"ד שְׁכַנּוֹדָאִי הַשּׁוֹאֵל הַנּוֹ' בִּיטְלֵי אַחַר הַבְּדִיקָה וְכִמוֹ שְׁאֵנּוּ נוֹהֲגִין בְּזְמַן הַזֶּה שְׁתִּיקְנוּ לוֹמֵר בְּלִילָהּ כָּל חֲמִירָא לְאַחַר הַבְּדִיקָה וְלַהּוּצִיא בְּפִיו מְשׁוּם ע"ה וְכַמ"ש הַב"ח וְכִמוֹ שְׁאֶכְתּוּב מְזִה בְּסִמּוּף וְאִם כֶּן לִיכָּא לְמַקְנִסִּיָּה שְׁהֵרִי מָה שְׁאֶסְרוּ חֲמִיץ שְׁעֵבֵר עֲלִיו הַפְּסַח מְשׁוּם קַנְס' דְקַנְסִי ר"ש הוֹאִיל וְעֵבֵר בְּבַל יִרְאֶה כּו' וְכַמ"ש בְּפְסָחִים דָּף כ"ט וּבְהֶרִיף וְהֵרָא"ש בַּפ' כָּל שְׁעָה וּבִטּוֹר וּב"י בְּסִי' תַּמ"ז וּבַנ"ד לֹא עֵבֵר עַל בַּל יִרְאֶה וְכַמ"ש לְמָה קַנְסוּ שְׁאֵינּוּ לְהֵינּוּ שְׁרָף הַנּוֹ' תִּקְנָה אֶלָּא שְׁפִיכָה אַחַר שְׁבִיטְלוֹ וְאֵינּוּ לוֹמֵר שְׁאֵינּוּ נֶאֱמַן לוֹמֵר שְׁבִיטְלוֹ וְכַמ"ש הֵרָא"ש בַּפ' כָּל שְׁעָה וּבְנוֹ הַרִיב"ה בְּסִי' תַּמ"ח וּב"י שֵׁם בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי בְּדִין חֲמִיץ שְׁנִמְצָא בְּבֵית יִשְׂרָאֵל אַחַר הַפְּסַח אֶסוּר אֶף עַל פִּי שְׁבִיטְלוֹ דְחֵינִישִׁינּוּ שְׁמָא יַעֲרִים לוֹמֵר שְׁבִיטְלוֹ אֶף עַל פִּי שְׁלֹא בִיטְלוֹ ע"כ וַא"כ ה"ה בַּנ"ד.

אֲמַנָּם ז"א פִּי לְפִי סְבֵרַת בְּעַל הָעֵיטוֹר שֵׁם פְּשִׁטָּא שְׁמוֹתָר בְּהַנָּאָה וְאֶף לְפִי סְבֵרַת הִירוּש' הֵינּוּ דְנֹקָא בְּנִדוֹן שְׁלוֹ שְׁנִמְצָא הַחֲמִיץ בְּבֵית יִשְׂרָאֵל אַחַר הַפְּסַח לְכֶה אוֹסֵר מָה שְׁאֵינּוּ כֶּן בַּנ"ד שֶׁהוּא קוֹדֵם הַפְּסַח אֶף שֶׁהוּא אַחַר זְמַן הַבִּיעוּר כְּשִׁאוֹמֵר שְׁבִיטְלוֹ נֶאֱמַן וְלֹא חֵינִישִׁינּוּ לְהַעֲרִים.

וְטַעֲמָא רַבָּה יֵשׁ בְּדַבָּר כִּי זוֹלַת זֶה יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הִירוּשְׁלָמִי אִטּוּ בְּרֵשִׁיעֵי עֶסְקִינּוּ שְׁיַעֲרִימוּ לוֹמֵר שְׁבִיטְלוֹ כְּשִׁלֹּא בִיטְלוֹ אֶלָּא וְדָאִי כַּנּוֹנַת הִירוּשְׁלָמִי הוּא דְנֹקָא בְּחֲמִיץ שְׁנִמְצָא אַחַר פְּסַח בְּבֵיתוֹ חֵינִישִׁינּוּ לְהַעֲרִמָה אֶפְיְלוּ שְׁאוֹמֵר שְׁבִיטְלוֹ וְהֵינּוּ מֵאַחַר שְׁכַפְרָה עֲבָרוּ כְּפָה יָמִים מִזְמַן הַבְּדִיקָה עַד זְמַן הַמְצִיאָה.

ואפֿשר שְׁשִׁיכַח אִם בְּיָטְלוּ אוֹ לֹא וּמִתּוֹךְ שְׁאָדָם בְּהוּל עַל מְמוֹנוֹ חִיּוּשֵׁינוּ שְׁמָא דַעְתּוֹ וְלִבּוֹ יִטְנוּ לִזְמַר שְׁבִיטְלוּ כִּי אֵין אָדָם רוּאָה חוּב לַעֲצָמוֹ וְלִבּוֹ יֶאֱנָסְנוּ וְלִכְפָּה אֵינוּ נֶאֱמָן לִזְמַר שְׁבִיטְלוּ וּמָה שְׁאֵין כֵּן בְּנִ"ד שְׁתַּכְּרַף בְּיוֹם י"ד נִמְצָא הַחֲמִיץ בְּבֵיתוֹ בְּנֻדָּא אִם אוֹמַר שְׁבִיטְלוּ פְּשִׁיטָא שְׁנֶאֱמָן דְּאִטּוּ בְּרִשְׁיַעֵי עֶסְקִינוּ וּבְזָה גַם הִירוּשְׁלָמִי מוֹדָה שְׁנֶאֱמָן.

עוֹד אֶפְשָׁר לְחַלֵּק וְלִזְמַר שְׁהִירוּשְׁלָמִי אֵינְרִי בְּזַמְנוֹ שְׁהִיו מְבִטְלִין בְּלֵב כִּי מִדְּאוּרִינְיָה' בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי וְהֵינּוּ בְּיָטוּל בְּלֵב וּכְמ"ש בְּגַמ' בְּרִישׁ פְּסָחִים וּבִטְא"ח סִי תִל"א וְאָז חִיּוּשֵׁינוּ לְהַעֲרָמָה שְׁיֵאֵמַר שְׁבִיטְלוּ וְלֹא בְּיָטְלוּ כִּי יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ אִם בְּיָטְלוּ אוֹ לֹא מֵאַחַר שְׁהַבְּיָטוּל שְׁבֵלֵב שׁוֹכְחִים וּכְמ"ש הַב"ח בִּטְא"ח סִי תִל"ד ס"ד וְז"ל דְּעֵיקַר חַיּוּב הַבְּיָטוּל אֵינוּ אֱלָא בְּלֵב כּו' לְרוּחָא דְּמִלְתָּא הוּא שְׁנֶהְגּוּ כֵּן אוּלֵי מְשׁוּם עַמֵּי הָאָרֶץ שְׁמָא יִשְׁכַּחוּ הַבְּיָטוּל שְׁבֵלֵב נֶהְגּוּ לִזְמַר כָּל חֲמִירָא עַכ"ל וְלִכְפָּה אֲזִלִּינוּ לְחוּמְרָא מִכַּח הָאֲנֻמְדָן מֵאַחַר שְׁשִׁיכַחָא הַשְׁכָּחָה אֲמַרִּינוּ אֶפְשָׁר לֹא בְּיָטְלוּ וּמָה שְׁאֵין כֵּן בְּזַמְן הַזֶּה שְׁתִּיקְנוּ לִזְמַר כָּל חֲמִירָא תַּכְרָף אַחַר הַבְּדִיקָה לְהוֹצִיא בְּפִיו בְּנֻדָּא לֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְשְׁמָא יַעֲרִים וְלֹא יֵשׁ חֲשִׁשָׁא לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ וּבְזָה גַם הִירוּשְׁלָמִי מוֹדָה וְעַם הַחִילּוּקִים הַנִּזְכָּרִים גַּם הַמְּיָרָא דְּרַב בַּ"ק דָּף ו' הַנּוֹז' וְהִירוּשְׁמִי הַנּוֹז' שְׁנִיחָם בְּקִנְיָה אַחַד חוּלִין וְדוּק וּמְכַל זֶה נִשְׁמַע שְׁאַחַר שְׁבִיטְלוּ אֵינוּ עוֹבֵר בְּבֵל יִרְאָה וְלִכְפָּא לְמִיקְנָסְיָה וּלְפ"ז לְמָה אֵין לְהִי"ש הַנּוֹז' תַּקְנָה וּבִיּוֹתֵר שְׁרֵאִיתִי בְּרִש"י בַּמְּשֻׁנָה דָּף י' בַּ"ק דְּפְסָחִים רִי"א בּוֹדְקִין אוֹר י"ד וּבִי"ד כּו' וְחֲכָמִים אוֹמְרִים לֹא בְּדַק אוֹר י"ד יְבַדְּקוּ בִי"ד כּו' לֹא בְּדַק בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד יְבַדְּקוּ לְאַחַר הַמוֹעֵד וּפִירֵשׁ"י בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד בְּשַׁעֲרֵה שְׁשִׁית שְׁהוּא מוֹעֵד הַבְּיָעוּר לְאַחַר הַמוֹעֵד מְשֻׁשׁ שְׁעוֹת וְלִמְעַלָּה עַד שְׁתַּחֲשֵׁף עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' שֵׁם ד"ה וְאִם לֹא בְּדַק בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד פ"ה בְּשַׁעֲרֵה ו' וְקִשָּׁה דְּלִר"י קָרִי לְיָהּ בְּשַׁעֲרֵה הַבְּיָעוּר וְלְמָה שְׁיִנָּה לְשׁוֹנוֹ אֱלָא תוֹךְ הַמוֹעֵד הֵינּוּ מִתְחַלְתָּ ז עַד סוּף הַפְּסָח כּו' וְרִש"י לֹא רָצָה לְפָרֵשׁ כֵּן מְפָנִי שְׁפִי בַּמְּשֻׁנָה דְּבוֹדְקִין שְׁלֹא יַעֲבֹר בְּבֵל יִרְאָה עַכ"ל הַתּוֹס' וְהֵינּוּ בַּמְּשֻׁנָה קָמָא רִישׁ פִּירְקִין פִּירֵשׁ"י זֶה הַטַּעַם ע"ש.

וּבַב"ק פ' הַגּוֹזֵל קָמָא דָּף צ"ח ע"ב אֵיתָא אֲמַר רַבָּה גּוֹזֵל חֲמִיץ לְפָנֵי פְּסַח וּבָא אַחַר וְשׁוֹרְפוֹ בְּמוֹעֵד פְּטוּר כּו' וּפִירֵשׁ"י ד"ה בְּמוֹעֵד וְז"ל בְּזַמְן בְּיָעוּרוֹ בּו' שְׁעוֹת וְדַכְּנוּתָהּ בְּפְסָחִים לֹא בְּדַק בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד יְבַדְּקוּ לְאַחַר הַמוֹעֵד עַכ"ל וְע' בְּתִי"ט בַּ"ק דְּפְסָחִים בַּמְּשֻׁנָה הַנּוֹז'.

אֲמָנָם אֵיכָּא לְמִידַק בְּפִי הַמְּשֻׁנָה הַנּוֹז' בֵּין אֵלִיבָא דְּפִירֵשׁ"י וּבֵין אֵלִיבָא דְּפִי הַתּוֹס' שְׁהִרִי לְשׁוֹן הַחֲכָמִים שְׁבַמְּשֻׁנָה אֵינוּ מְשַׁמַּע כֵּן בַּמ"ש לֹא בְּדַק בִּי"ד יְבַדְּקוּ בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד מְשַׁמַּע שְׁבַתּוֹךְ הַמוֹעֵד אֵינוּ בִי"ד אֱלָא בְּתוֹךְ הַפְּסַח מְשַׁשׁ.

בְּרַם רֵאִיתִי בְּהִרְי"ף וְהָרָא"ש ספ"ק דְּפְסָחִים שְׁכַתְּבוּ וְז"ל פִּי בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד וְלְאַחַר הַמוֹעֵד בְּתוֹךְ הַפְּסַח וְלְאַחַר הַפְּסַח עַכ"ל וְנִלְע"ד שְׁמִשְׁמַעוֹת דְּקְדוּקָה הַלְּשׁוֹן הַנּוֹז' שְׁדַקְדַּקְתִּי הַכְּרִיחֵם לְפָרֵשׁ כֵּן.

וְרֵאִיתִי מ"ש הַרְבֵּי הַב"י וְז"ל סִי תִל"ה לֹא בְּדַק בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד יְבַדְּקוּ לְאַחַר הַמוֹעֵד וּפִירֵשׁוּ הַתּוֹס' בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד הֵינּוּ מִתְחַלְתָּ ז עַד סוּף הַפְּסַח כּו' וְכֵן פִּירֵשׁוּ הִרְי"ף כּו' עַכ"ל. וְהַמְּעִינִין בְּהִרְי"ף יִרְאָה שְׁאֵינוּ מְפָרֵשׁ כְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' הַנִּזְכָּרִים לְשַׁבַּתּוֹךְ הַמוֹעֵד הוּא מִתְחַלְתָּ ז

אלא בתוך הפסח ואפשר מ"ש הב"י וכן פירשו הרי"ף קאי על לאחר המועד שפי' לאחר הפסח וע"ש.

וכדי לתרץ קושית התוס' במאי דמקשים על פירש"י פ"ג דלר"י קרי ליה שעת הביעור ולמה שינה לשונו כו': נלע"ד כי ר"י סובר שבדקין שחרית ובשעת הביעור והיינו מתחלת שש ולא בתוך שש וכמ"ש ר"י במשנה לקמן אוכלין פל ד' כו' ושורפין תחלת שש ואם לא בדק תחלת שש שהוא שעת הביעור שוב אינו בודק ומה שאין פן החכמים סוברים שבדקים בי"ד שחרית ובתוך המועד והיינו בתוך שש ולכך שינו לשונם ואמרו ובתוך המועד ולא אמרו הלשון ובשעת הביעור לאפוקי מר"י שסובר ששעת הביעור הוא דוקא בתחלת שש ולא בתוך שש עד סוף שש ובזה מתורץ קושית התוס' הנז' ודו"ק ודלא כמ"ש הרב בעל תוי"ט במשנה ג' בפ"ק דפסחים הנז' הטעם ששינה משום דחייב אדם לומר בלשון רבו כו' ע"ש אגמ"מ מכל מקום מוכח מדברי התוס' הנז' אליבא דרש"י שאינם עוברים על יראה עד שתחשף וכבר כתבנו פשיטתו עובר בבל יראה ליכא למקנסיה.

עוד מצאתי ברש"י בהדיא בפ' כל שעה דף כ"ח גבי חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו עובר בלאו כו' ד"ה בין לפני זמנו משש שעות עד שתחשף עכ"ל. והיינו שרש"י אגיל לטעמיה שאין עוברים בבל יראה עד שתחשף משש שעות עד שתחשף לפני זמנו מקרי ולפ"ז אפי' שפא השואל הנז' לשאול אחר חצות קרוב לשקיעת החמה עדיין הנה לו שהות למנכרו או ליתן במתנה לעכו"ם.

אכן כבר כתב מ"ן הב"י בס' תמ"ג שפשט המנהג בכל ישראל לאנסרו בהנאה משש שעות ולמעלה והגם לפי בהוראה להתייגר בפני ע"ה להורות קולא בדבר על סמך בעל המאור ראוי לגזיפה כו' ואין דבריו של בעל המאור שהוא יחיד כו' עכ"ל ע"ש.

ותמיהני שהרי לפי מ"ש לעיל גם רש"י סובר שמשש שעות עד שתחשף אינו עובר בבל יראה ומותר בהנאה. ואפשר לפי שבעל המאור כתב דמותר אפילו באכילה עד שתחשף ובזה הוא יחיד ומשא"כ רש"י איירי דמותר בהנאה עד שתחשף ולא באכילה.

וכל זה כשלא ביטלו אם פן מוכח מכל מ"ש דאפילו אליבא דהירושלמי הנז' נאמן לומר בנ"ד שביטלו ולא חיישינו להערמה וכמ"ש לעיל וביותר שאלבא דרש"י אפי' בי"ד עד שתחשף אינו עובר בבל יראה ואם פן בנ"ד ליכא למקנס' ומ"ש אמ"ו הגאון צוק"ל שפסק לאיסור ע"פ מ"ש הרב בעל מ"ב בס' נ"ח האלקים שתשו' הנז' אינו בנדי פעת לעיין בו אבל פשהייתי בק"ק פראג המפוארה נשאתי ונתתי באמונה עם חכם א' בשאלה הדומה קצת לשאלה זאת ואמר לי שרא' של המ"ב הוא ממתני' הג"ל לא בדק בי"ד בדוק בתוך המועד ולאחר המועד כו' ומשמע דאף לאחר הפסח אסור בהנאה והשבתי לו אפשר שהמשנה הזאת איירי כשלא ביטלו ומשא"כ כשביטלו מותר בהנאה ואם פן ראית הרב מ"ב הג"ל דחוי מעיקרא ודברים האלה כמעט שנשכחו ממני פי דרף משא ומתן נשאנו ונתננו יחד וכשבאתי לכאן להעלות השאלה ותשו' הגנ"ז על מזבח הדפוס עיינתי בקצת פוסקים הנמצאים פעת במחיצתי ומצאתי בב"ח בס' תמ"ח שכתב שם לפי סברת בעל העיטור כמ"ש שהמשנה הנז' איירי בלא ביטלו והנאני פלל העולה מכל מ"ש דבנ"ד מועיל הביטול שאנו נוהגין לבטל אחר הבדיקה וכמ"ש אפילו אליבא דהירושלמי

הנז' ואם פן ליפא למקנסיה מטעם זה וביותר שאליבא דרש"י שמפרש שאינם עוברים
בבל יראה עד שתחשה וכמ"ש לעיל ואם פן אפילו שנתן הזין שרף להעפוי"ם אחר תצות
ליפא למקנסיה ובפרט שהיא הפסד מרובה והרבה חשו חז"ל אף מאחר שכבר יצא מפי
אמ"ו הגאון זצו"קל שפמה על הרב בטל מ"ב ואינני פדאי להקל נגד ההרים הרמים
האלה ובפרט שאינו מחק האוסר לחלוק נגד אביו אף שידעתי בנדאי שגיל יגיל אבי
הצדיק אשר בשיבתו העליונה מ"כ ובכל מתקנאים חוץ כו' והני תרונניהו איתניהו בי
אעפ"כ פתבתי כל זה להלכה דרף פלפולא בעלמא ולא למעשה והמענין יבחר שאלה ה
מעשה בא לידי בפסח שהביא עורב פף אחר מלולכה בשומן ונפל הפך לתוף הקדירה
של בשר אם יש לאסור כל הקדירה וגם פן שאר הפפות והמאכל שנגע במאכל שבקדירה
הזאת מחמת איסור חמץ שהוא במשהו פי אותו הפך שהביא העורב שפא של חמץ הוא
שלקחו מבית העפוי"ם: תשובה הנה מחמת האיסור שהיה מלולכה בשומן ושפא הנה
חלב שהביא מבית העפוי"ם אין לאסור שהיה בקדירה וששים רק מחמת איסור חמץ
שהוא במשהו יש להסתפק.

ולכאורה נלע"ד להביא ראיה מגמרא דפנ"ח דף צ"ה רב נחמן מנהרדעי איקלע לגבי רב
כהנא וכו' במעלי יומי דכיפורי אתו עורבא שדו פבדי וכולייתא וא"ל שקול ואכול
האינדא דהיתירא שכייח טפי ופירש"י דהיום רוב שוחטים ישראל לספק טריפה לא
חיישינן כו' דרוב בהמות אינן טריפות ע"ש וא"כ בנ"ד דהיתירא שכייח טפי יש לומר
שמותר אבל יש לחלק בין עיר שרובא עפוי"ם או רובא ישראל וע' במשנה דמכשירין
מצא בה בשר אם רוב עפוי"ם כו' ועי' שם בפג"ה דף הנז' ע"א בדין בשר שנתעלם מן
העין שמביא שם המשנה דמצא בה בשר מבושל ועיין בפ' אלו מציאות בעובדא דההוא
דיו דשקיל בישרא ועיין בתוס' פג"ה דף הנז' ד"ה ה"נ בשנמצא כו' שמקשי' שם מההוא
דפסחים מתשע צבורים של חמץ כו' ואחת של מצה כו' ועיין בב"ח לטור א"ח בהל'
יוה"כ סי' תר"ה במ"ש בדרף שפ"ה ע"א ובמה שהקשיתי עליו בדרף א' בקונטרס שלי
במקום א'.

ע"כ מצאתי רשום בכתב אמת בכתבי קודש של א"א מ"ו הגאון זצוק"ל) שאלה ו
נשאלתי חמאה מבושלת של עפוי"ם שדרכם להדליק בפמותות אם רשאי בפסח מטעם
איסור חמץ תשובה הנה נלע"ד אם מבשלי' החמאה פנהוג שדרף ליתן בתוכו קמח
שיקלנט כל הפסולת זהו פשוט לאסור מטעם שסתם קמח של עפוי"ם הוא לתות ודמאי
למה שכתב בעל ת"ה סי' קי"ט גבי צוקר בפסח וג"כ למ"ש הטור והב"י בסימן תס"ד
גבי דבש של עפוי"ם שפסק מהר"מאי לאסור וזולת הנז' יש קצת טעם לאסור מאחר
שמתיבין אותו בכלי חמץ ואף שסתם פלי עפוי"ם אינן ב"י הלא פתב הסמ"ק והובא בסי'
תמ"ז בא"ח גבי שומן שלא נזקרו מעשיית חמץ שאסור בפסח ועיין מ"ש הב"ח שם דלא
אמרי' גבי איסור חמץ סתם פלי ש"ע אינן ב"י.

ואף שי"ל דנדקא באכילה אסור ומשא"כ באיסור הנאה להדליקם בפמותות מותר אבל
ז"א ועיין במהרי"ל שכתב שלא רצה להדליק בשמנים העשויים ממיני קטנית מטעם
חמץ וכ"כ בתשו' ת"ה סי' קי"ג וג"כ הפמותות של חמץ ועיין מ"ש במקום א' בשם תשו'
הר"י מטרנאני בהלכות פסח והנלע"ד פתבתי שאלה ז נשאלתי בא' שהיה שכיר שנה

להשר שיטת עסק בשכר ויין שרף העושים מתבואה חמוצה דהיינו שיצמוד תמיד על המשמר בעסק הנז' לעשות פן אי רשאי בימי פסח בח"ה שימכרו העכו"ם השכר ויין שרף להעכו"ם והיחיד השכיר וגם יקבל המעות בעד השכר ונמ אם יצמוד על המשמר בשעה שימכרו העכו"ם השכר לתוף הקביות שלא יגנבו הפועלים השכר וגם פן שלא יעשו שום נזק להשר בשעת שפיקה.

ושפמ"ה תשובה הנה לכאורה נראה פשוט שאסור מטעם דאמרינן בגמרא דע"א בפרק השוכר את הפועל לעשות עמו ביי"נ שכתרו אסור ואפילו שכתרו לסתם יינם דמבעי' שם בגמ' דף ס"ב ע"ב שכתרו לסתם יינם מהו ופשיט לאיסור ובשכתרו לשכור ביי"נ מבעיא שם ופשוט דמותר מטעם למעוטי תיפלה דוקא וע"ש ואם פן ומה התם דאפילו בדעביד שכתרו אסור ומכל שכן דאסור לעמוד עליו ולשמור את החמץ מאחר שרוצה בקיומו של חמץ ואף שיש לחלק ועיין בטא"ח סי' ת"ף במעשה דהר"ש פן אבר' ובשאר דינים ובהגמ"י בהג"ה.

בהגה"ה.

ארנפה שם ונראה שמתר ע"כ, (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) מצאתי נזאת ליהודה ויאמר מ"ש אמ"ו ההגאון זצ"ל ונראה שמתר עכ"ל הנה אנכי הפעוט והעולל בעו"ללות אפריים לא ידענא מאיזה טעם ואי לא דמסתפינא הייתי אומר אדרבה שיש צד לאסור ונלע"ד לדמות למ"ש הריב"ש בתשו' והובא בב"י סי' ת"ן וכן פסק הרב בעל המפה המפה וז"ל פתב הריב"ש בתשו' סי' ת"א לקנות חמץ לצורך העכו"ם במעותיו של עכו"ם בחש"מ איסור גמור הוא שיהי לכל הפחות איכא למיחש דלמא אתי למיכל מיניה ולא עוד אלא שעובר עליו בבל יראה לפי שפשהו קונה אותו בשביל העכו"ם אין העכו"ם בעל המעות קונה אותו שיהי אין ישראל נעשה שליח לעכו"ם פדאיתא בפרק א"פ ואם פן הרי הוא חמצו של ישראל ועובר עליו עכ"ל וה"ה בנ"ר גם פן אסור לישראל לעמוד על משמר מכירת החמץ הנז' ויקבל המעות משני טעמים שכתב הריב"ש הנז' לפי הטעם הראשון שכתב משום דאיכא למיחש כו' ה"ה בנ"ד דאיכא למיחש גם פן דלמא אתי למשתי מיניה כמ"ש בהד"א בפ"ק דפסחים רה דף י"א וז"ל אלא אמר אבייחדש בדיל מיניה חמץ לא בדיל מיניה ופירש"י ד"ה חדש מבדיל בדיל מיני' שיהי לא הורגלו לאוכלו כל השנה ואין למודין לפשוט יד להושיט לפיהם אבל חמץ למוזים הם בכף כל השנה עכ"ל ומכל שכן בנ"ד שהוא שכיר להשר בעסק השכר ויי"ש כל השנה ואינו מתעסק במלאכה אחרת רק בשמירת דברי' החמוצים הנז' פשיטא שאסור להיות יושב ומשמר שם בפסח משום ל' ל' אמרינן לגזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב.

ואף שיש לחלק ולומר דשאני התם בגדון דהריב"ש דשם איירי כשנוגע באיסור עצמו ומה שאין פן בנ"ד אינו נוגע בחמץ אלא יושב ומשמר מרחוק ונאמר דמותר וכמ"ש הרב מהר"י איסרלן בת"ה סי' קל"ה בשם הגמ"י ע"ש.

אמנם יש להביא ראיה מגמ' דע"א בפ' ר"י דף נ"ח בעי מיניה ר' אסי מר"י יין שמשכו עכו"ם מהו כו' א"ל אסור משום ל' ל' אמרינן גזירא סחור סחור לכרמא כו' ופירש"י ד"ה אסור אף על גב דלא נגע גזרו רבנן כו' משום הרחקת עבירה כו' ע"ש וה"ה בנ"ד.

וגם מלשון עצמו שאמרי לנזירא יש להוכיח שאסור לעמוד שם אפילו שאינו נוגע באיסור כי יש לדקדק למה לא אמרי' ליה סחור לכרמא לא תגע ודי בכך אלא ודאי אפי' שאינו נוגע אפילו הכי אסור לעמוד שם דחיישינן שמא ישכח ויאכל מפרי הגפן וכן בחמץ גופא שגזרו שלא לבדוק בפסח מטעם דלמא אתו למיכל מיניה איירי אפילו לא נגע בו (ועיין בגמ' הנז' דף י"א) וה"ה בנ"ד אפילו שאינו נוגע בחמץ מפל מקום אסור לעמוד שם על המשמר מאחר שהורגל בכך כל השנה דחיישינן שמא ישכח ואתי למשתי מיניה וכמו שפכתתי לעיל.

וראיתי בתשו' הרב ת"ה סי' קמ"ז והובאו דבריו בב"י בטא"ח סי' תרי"ו שכתב בשם גאון א' טוב לנזיר דמאן דאית ליה טליא וטלייתא כו' שיאכלו הם בעצמם כדי שלא יצטרכו הגדולים ליגע המאכל כו' ואיפא למיגזר כמו חמץ דלמא אתי למיכל כו' ויש ליישב דלא דמי לחמץ כמ"ש חילוק כו' דמי שמתענה מותר להתעסק במאכלות ובמשקיות ואין פאן משום לה' לה' אמרי' לנזירא כו' דשאני נזיר דמותר בכל ענייני מאכל ומשטה בר מיין ופרי הגפן חיישינן דלמא משתלי אכל המתענה דאסור בכל מיני מאכל ומשטה אסח דעתיה מינייהו כו' ומהאי סברא יש לחלק גם כן שפיר בין חמץ ליוה"כ דחמץ הוא לכל העולם כמו לנזיר היין וק"ל עכ"ל.

ויש לתמונה על החילוק של הרב בעל ת"ה הנז' שהרי אמרינן בפ"ק דפסחים דף י"א ע"א אלא אמר אב"י חדש בדיל מיניה ולא גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה חמץ לא בדיל מיניה וגזרי' ולפי דברי הרב בעל ת"ה קשה מאי משני אב"י שהרי החדש גם כן הוא לכל העולם אסור כמו החמץ ולפ"ז נגזור גם בחדש כמו שגזרינן בחמץ ובה' הדרא קושית הגמ' בפסחים לדוכתיה.

ויש ליישב בדוחק וצ"ע. הרי לפנינו שגזרי' בחמץ כמו לנזיר היין ואמרי' סחור סחור כו' וה"ה בנ"ד דאיפא למיגזר כמו לנזיר היין דלמא אתי למשתי מיניה.

עוד ראיתי מ"ש הרשב"א והובא בטור י"ד סי' קי"ז כל דבר שהוא אסור מן התורה כו' אם הוא דבר המיוחד למאכל אסור לעשות ממנו סחורה מטעם דשמא יבא לאכול מהן וכן פסק מרן הב"י בשלחנו הטהור שם וכתב הרב בעל ש"ך בס"ק ב' וז"ל א"נ לשמא יבא לאכול לא חיישי' דאטו ברשיעי עסקינן דלא מנדהרי למיכל איסור אלא משום דהרואה כו' עכ"ל.

ויש לתמונה עליו אם כן למה גזרי' בחמץ בפ"ק דפסחים דף י' וי"א נימא גם כן דאטו ברשיעי עסקינן. ונלע"ד ליישב דברי הש"ך הנז' וה"פ א"נ לשמא יבא לאכול לא גזרי' דאטו ברשיעי עסקינן והיינו מאחר שאיסורו אסור עולם ובדילי מיניה ובנדאי מנדהרי למיכל מיניה דאטו ברשיעי עסקינן ומה שאין כן בחמץ שמותר כל השנה ולא נאסר רק בפסח ולא בדילי מיניה חיישינן שמא ישכח ויבא לאכול ופירושו זה הוא נכון.

וכן מצאתי און לי מתוס' ריש פ"ק דפסחים ד"ה אור לי"ד בודקין שכתבו הטעם שהחמירו בחמץ מטעם דלמא אתי למיכל מיניה והצריכו לבערו יותר משאר איסורי הנאה לפי שחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק בפסח ולא בדילי מיניה ושאר איסורי הנאה איסורן נוהג איסור עולם ונזיר נמי דאיסורא לאחרינא כו' ע"ש זכינו מכל זה

שְׂבַחְמֵן הַחֲמִירוּ דְלָמָא אֲתִי לְמִיכַל מִינֵיהּ יוֹתֵר מִבְּשָׂאָר אִיסוּרֵי הַנְּאָה וְה"ה בִּנ"ד אָף שְׂמִדְבָּרֵי הָרֵב ת"ה הַנּו' יֵשׁ קֶצֶת רֵאִי לְסִתּוֹר לְפּוּם רִיחָא בְּמָה שְׂמִדְמָה גְדוּן שְׁלוֹ לְחֲמֵן וּלְפִי מ"ש לְעִיל שְׂגִזְרוּ בְּחֲמֵן אֲפִילוּ שְׂאִינוּ נוֹגַע בּוֹ וְגִדוּן שְׁלוֹ אִיגְרִי בְּנוֹגַע הָא אִם אִינוּ נוֹגַע לָא בְּעֵי שְׂאֵלָה וּמִוֹתֵר.

אֲמַנָּם אִי מְהָא לָא אִירִיא וְאִדְרָבָה הַרְאֵיהּ שֶׁל ת"ה מִחֲמֵן יוֹתֵר חֲזָקָה כְּשֶׁאֲמַרִי שְׂבַחְמֵן אִיכָּא לְמִיגְזֵר דְלָמָא אֲתִי לְמִיכַל מִינֵיהּ אֲפִילוּ בְּאִינוּ נוֹגַע וּמְכַל שְׁפֵן בְּנוֹגַע וְה"ה בִּיוֹה"כ כּו' וּמ"ש אַחַר כֶּף וְלֹא דְמִי לְחֲמֵן כִּי חֲמֵן הוּא לְכָל הָעוֹלָם כּו' הִינּוּ אֲפִילוּ בְּאִינוּ נוֹגַע גְּזָרוּ מִטְעָם דְלָמָא מְשַׁתְּלִי שְׂמִוֹתֵר בְּכָל עֲנִינֵי מְאָכַל בֵּר מִחֲמֵן וּמְכַל שְׁפֵן בְּנוֹגַע וּמָה שְׂאִין כּוֹ בִּיוֹה"כ אֲפִילוּ בְּנוֹגַע מִוֹתֵר מִטְעָם דְאִסוּר בְּכָל מִינֵי מְאָכַל וּמְשַׁתָּה מִסַּח דְעֵתְהָ מִינֵיהּ כּו' וְאִם כֵּן לֹא יֵשׁ לָנוּ סְתִירָה כְּלָל מִתְּשׁוֹ ת"ה הַנּו'.

וְגַם מִטְעָם הַשְּׁנֵי שְׂפֵתָב הַרִיב"ש גַּם כֵּן לְכַאוּרָה יֵשׁ לְאַסּוֹר בִּנ"ד שְׁהַרִי הַיִּשְׂרָאֵל הוּא כְּמוֹ שְׁלוּחוֹ שֶׁל הַשֵּׁר הַעֲכוּו"ם לְקַבֵּל הַמְּעוֹת בְּעַד הַמְּשַׁקָּה הַנּו' וְאִין יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְעַכּוּו"ם וְהַרִי הוּא כְּאֵלוּ חֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵר עָלָיו בְּפִסּוּחַ וְאָף שְׂנֵישׁ לְדַחוֹת רְאֵיהּ הַשְּׁנִית וּלְחַלֵּק וְלוֹמֵר דְשֶׁאֲנִי הֵתָם גְּבִי עַכּוּו"ם שְׁנוֹתֵן מְעוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְקִנּוֹת חֲמֵן בְּפִסּוּחַ הַרִי הוּא כְּאֵלוּ קִנְיָה לְעַצְמוֹ מִטְעָם דְאִין יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְעַכּוּו"ם וּמָה שְׂאִין כֵּן בִּנ"ד שְׁהַיִּשְׂרָאֵל אִינוּ עוֹשֶׂה שׁוּם דְבָר כִּי הַעֲכוּו"ם מוֹכְרִים הַמְּשַׁקִּים רַק מָה שְׁהַיִּשְׂרָאֵל מְקַבֵּל מְעוֹת הִינּוּ מִטְעָם שְׂאִין הַשֵּׁר מְאָמִין לְהַמְשַׁרְתִּים כְּמַבְנֹאָר בְּשֶׁאֵלָה וְלֹא שְׁיִיף בְּזָה לּוֹמֵר אִין יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְעַכּוּו"ם אֲמַנָּם נְקוּט מִיָּהָא פְּלִגָּא דְלָמָא אֲתִי לְמְשַׁתִּי מִינֵיהּ וּכְמ"ש לְעִיל וְכֵן יֵשׁ לְהַבִּיא רְאֵיהּ מִן הַבְּעִי' דְרָבָא בַּפ"ק דְּפִסְחִים דָּף י' ע"ב כְּפָר בְּשִׁמֵי קוּרָה כּו' אוֹ דְלָמָא זְמַנִּין דְנִפְקִיל וְאֲתִי לְמִיכְלֵיהּ כּו' ע"ש וּמ"ש אַמ"ו הַגָּאוֹן זצ"ל וְנִרְאֶה שְׂמִוֹתֵר קָאִי אֶלְמַעְלָה לְעַנֵּן מְאֵחַר שְׁרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל חֲמֵן כִּי לֹא דְמִי לְהַמְשַׁפִּיר כְּלִי לְעַכּוּו"ם בְּפִסּוּחַ שְׂבַחְמֵן בּוֹ הַחֲמֵן שְׂפֵתָב הַטָּא"ח בְּסִי' ת"ן שְׂאִסוּר מְפָנִי שְׁרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל אִיסוּר ע"ש דְהִינּוּ דוֹקָא כְּשֶׁעוֹשֶׂה הָאִיסוּר בְּיָדָיו וּמִשָּׂא"כ בִּנ"ד שְׁהוּא יוֹשֵׁב וְאִינוּ עוֹשֶׂה שׁוּם אִיסוּר בְּיָדָיו לְכֵן כְּתֹב וְנִרְאֶה שְׂמִוֹתֵר וּמִהָאִי סְבָרָא יֵשׁ לְחַלֵּק גַּם כֵּן בֵּין הַדִּין דִּי"ג הַנּו' לִנ"ד וּק"ל אִיבְרָא מְכַל מְקוּם מִטְעָם דְלָמָא אֲתִי לְמְשַׁתִּי אִיכָּא לְמִיחַשׁ וּכְמ"ש לְוִמְזָה הַטְעָם אֲפִשֵׁר גַּם אַמ"ו הַגָּאוֹן זצוק"ל הִזָּה אוֹמֵר שְׂאִסוּר לוֹ לִישֵׁב שָׁם עַל הַמְּשַׁמֵּר רַק שְׁלֹא נַחֲזִית עַדִּינִן לְזָה הַטְעָם כִּי לֹא גָמַר הַתְּשׁוּבָה שְׁלוֹ.

וְכָל זֶה כְּתִבְתִּי לְכַאוּרָה אֲמַנָּם בְּאֲשֶׁר שְׂפַח דְהִתִּירָא עַדִּיף נִלְע"ד לְמַצָּא לוֹ הִתִּיר וּלְדַמּוֹת לְמ"ש הַגַּמ' דְשֶׁבֶת פ"ק דָּף י"ב וְלֹא יִקְרָא לְאוֹר הַגַּר אֲמַר רָבָא אֲפִי' גְבוּהָ ב' קוּמוֹת כּו' חַד הוּא דְלֹא לְקַרִי הָא תְּרִי ש"ד וּפְרָש"י וְאֲפִילוּ גְבוּהָ דְלִיכָּא לְמִיחַשׁ לְהַטְיִיָּה כִּינּוּן דְגִזּוּר לֹא פְלוּג לְמִילְתֵּיהּ הָא תְּרִי ש"ד שְׂאִם יָבֵא לְהַטּוֹת יִזְכְּרוּ חֲבִירוֹ עכ"ל.

וְכֵן פִּסְק הָרֵא"ש וְהַטּוֹר בְּסִי' עַר"ה וְהַרְמַב"ם וְהַב"י בְּשֶׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר בְּסִי' הַנּו'. וְיֵשׁ לְתַמּוּהָ כִּי לְפּוּם רִיחָא נִרְאֶה שְׂדַבְרֵי רָבָא סוֹתְרִים זֶה אֶת זֶה שְׁהַרִי בַּפ"ק דְּפִסְחִים דָּף י' בְּעֵי רָבָא כְּפָר בְּשִׁמֵי קוּרָה צְרִיף סוּלָם לְהוֹרִידָהּ אוֹ לֹא מִי אֲמַרִינּוּ כְּנֹלִי הָאִי לֹא אֶטְרַחוּהּ רַבְּנָן כִּינּוּן דְלֹא נַחֲזִית מִנְפְּשֵׁיהּ לֹא אֲתִי לְמִיכְלָהּ אוֹ דְלָמָא זְמַנִּין דְנִפְקִיל וְאֲתִי לְמִיכְלָהּ כּו' ע"ש וּמֵאִי קַמְבַּעֲנָא לִיהּ יִפְשׁוּט לְחוּמְרָא כְּמוֹ בְּשֶׁבֶת דְחָשׁ רָבָא לְשִׁמָּא יָבִיא סוּלָם וְיִטְהָ

אפילו שהוא גבוה הרבה וכן בתמץ יחדש רבא רבותא טפי דתיישינו דלמא יביא סנלם
ויוריד התמץ ויאכלנו וראיתי בהרא"ש בפ"ק דשבת שגורס רבה וכן בב"ח בסי' ער"ה.

אמנם ראיתי בהרי"ף והב"י שגורסים רבא. ונלע"ד לישב דלא דמי כי גבי נר בשבת
מאחד שאין לו נר אחר ומתירא שלא ישב בחשף ותיישינו שפא ישפח ויטה אפילו גבוה
הרבה ומה שאין פו בתמץ למה יביא סנלם להוריד התמץ שהרי יש לו לאכול מצה ונכון
הוא ומדוקדק גם פו בלשון האבעיא דרבא הנ"ל פיון דלא נחית מנפשיה לא אתי למיכלה
מאחר שיש לו מצה ובודאי לא יביא סנלם להוריד א"ד זמנין דנפל ואתי למיכלה כי
ישפח מאחר שהורגלו בכך כל השנה ולא בדילי וכמ"ש פירש"י בגמ' דפסחים הנ"ל וכן
פסק הרמב"ם בפ"ק מהל' תמץ בדין פכר בשמי קורה שצריך סנלם להורידו כו' ע"ש
זכינו מזה אף שגזרינו בשבת ותיישינו לשפא יטה אפי' גבוה הרבה מכל מקום יש לו
תקנה על ידי שישב איש אחד עמו ויזכירו וה"ה בנ"ד יש לו תקנה על ידי שיקח אחר
עמו ואם יבא למשתי יבא ויזכירו ואדכורי מדפרי אהדדי.

והנה נלע"ד לכאורה להביא עוד ראיה מתשובת הרשב"א סי' קע"ז והובא בבית יוסף
לטא"ח סי' ת"מ שכתב עפ"י"ם הנכנס לבית ישראל לאכול חמצו דא"צ לעשות לו מחיצה
שלא אמרו אלא במנפקד אצלו שפא ישפח ויאכל פיון שמסור בידו ולא בדיל מיניה אבל
כאן משמרו ואף ישראל בודל ממנו ודומה לתמץ של הקדש דמתמת חומר הקדש גזרה
בו ובודל ממנו כ"ש זה שאינו מסור בידו עכ"ל.

וה"ה בנ"ד שהישראל אוכל בבית העכו"ם בפסח לשמור דברים התמוצים הנ"ל לא
תיישינו שפא ישפח וישתה מן התמץ כי העכו"ם משמרו ואף הישראל בודל ממנו. אמנם
אינו דומה כלל לנ"ד כי בנ"ד היין שרף עומד למפור ויכול ליקח מן העכו"ם בדמים
וזולת זה שהרי הישראל מקבל דמי מכירת התמץ וכמבואר בשאלה נקרא כמו מסור
בידו ומה שאין פו בגדון דהרשב"א הנז'.

וגם מ"ש ואף הישראל בודל ממנו ומדמה לתמץ של הקדש. איני מבין זה הדמיון כלל
מאי חומרא יש בתמץ של עכו"ם אין לומר החומרא דאיסורי מאכלי עכו"ם שהרי אפשר
לו לאכול שאר דברים שאין איסורי מאכלי עכו"ם נגע בהם ואפילו הכי יש בהם חשש
איסור תמץ שהוא במשהו וצ"ע.

ואפשר עוד לומר דדוקא למיכל התמץ איכא למיחש וכמ"ש הרא"ש בע"א פ' א"מ משום
דעל הלחם יחיה האדם ומה שאין פו בשתיית התמץ ועיין בש"ף ל"ד סי' פ"ח ס"ק ב'
העולה מכל מ"ש לעיל שרשאי הישראל לעמוד על המשמר אצל העכו"ם בפסח בחול
המועד ומטעם שרוצה בקיומו לא שייך הכא וכמ"ל ומטעם דאיכא למיאש.

שפא ישתה מהם יקח לו איש אחר עמו אף שמבואר בש"ע סי' ער"ה ס"ג שצ"ל לו תן
דעתך עלי שלא אטה כו' אבל מן הסתם אין לסמוך אפילו יש. בני בית הרבה כמ"ש בעל
עולת תמיד שם היינו דוקא בהטיית הגר גזרינו מאחר שאינו עוסק עמו בקריאה מה
שאין פו בנ"ד די בזה שאיש אחר יושב עמו והנלע"ד פתבתי שאלה ח הנני נותן בריתי
שלום לאהובי ידידי רדידי הרב המנפלא והמנפלא שבב"ד פבז מוהר"ר חנוך הנ"ל נר"ו
אודות אשר הקשה לי מעל"ת בכ"מ פ"ח מהלכות קרבן פסח ונ"ל הרמב"ם שם בדין ד'

אכל נא ומבןשל פאחת אינו לוקה אלא אחת וכתב הכ"מ אכל נא ומבןשל כו' בס"פ כל שעה אמר אב"י כו' ויש לתמוה למה פסק פלישנא קמא כו' ואפשר שטעמו משום דאמרין א"ד וא"ד ולא אתבריר הי הוי לישנא קמאוהי הוי לישנא בתרא והלכך נקטינו לקולא ומה גם בדין מלקות שהוא במיתה עכ"ל הכ"מ והקשה מר הלא דבריו תמוהים שזהו חומרא אליבא דלישנא קמא ואדרבה אליבא דלישנא בתרא הוא קולא שהוא פטור לגמרי: תשובה הנה נלע"ד שמה שכתב הכ"מ דפסק לקולא במה שאינו לוקה אלא א' אף דאליבא א"ד אינו לוקה אפילו א' לפי שהכ"מ סבר שזהו קולתו הואיל ויש לו פפירה במלקות ומה שאין פן אם לא ילקה כלל אז אין לו פפירה וזהו שסמכים הכ"מ ומה גם בדין מלקות שהוא במיתה ר"ל מלקות שהוא פפירה פעין מיתה וא"כ אם אינו נלקה אז אין לו כפר' ויצטרף לסבול עונש אחר או מיתה ממש וזהו קולתו ודוגמא לזה מצינו בגמ' דסנהדרין דף ס"ד ע"ב גבי המעביר בנו כו' שהוא חייב ואמר' שם בגמ' אמר רב אחא ברי' דרבא העביר כל זרעו פטור שנא' מזרעה ולא כל זרעה והק' בסמ"ג הלא זהו נגד הסברא שאם יעביר א' מהם יהיה חייב ועל כל זרעו פטור ומשני נותן טעם לישבח לפי שאם העביר א' מהם אז נתן לו הקב"ה שיתפטר בסקילה ומשא"כ אם העביר כל זרעו אז עונו כ"כ גדול וחסור מנשוא ולא נתן לו הקב"ה פפירה בעוה"ז רק צריך לעונשים קשים בעה"ב ולכן פטור לגמרי כו' ע"ש ואם פן ה"ה בנ"ד אי אמרינן שאינו לוקה כלל א"כ הוי קולא דאחי לידי חומרא לכן סבר הכ"מ דזהו מקרי לקולא פן נלע"ד לישב דברי הכ"מ.

אמנם באשר שמגלגלין זכות ע"י זכאי פמותו עיינתי קצת ברמב"ם ז"ל ונלע"ד לישב קושית הכ"מ באופן אחר ע"פ סוגית הגמ' דכל שעה וקושית הכ"מ מעיקרא ליתא מה שהקשה למה פסק פלישנא קמא ולא פלישנא בתרא.

ונלע"ד שהרמב"ם פוסק פלישנא בתרא באשר נדקדק בגמ' הנז' שאמר אכל נא לוקה שתיים מבןשל לוקה שתיים נא ומבןשל לוקה ג' ורבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות א"ד תרתי לא לקי אבל חדא לקי וא"ד חדא נמי לא לקי וקשה בסוגי' הנז' למה אמר תרתי לא לקי כו' הלא זהו קאי על נא ומבןשל שלוקה שלש והל"ל א"ד ג' הוא דלא לקי אבל חדא מיהא לקי ולישב זה נ"ל דה"פ בגמ' לפי שיש פאן ב' לאוין שבכללות חדא משום צלי אש וחדא משום נא ומבןשל שנקרא גם פן לאו שבכללות וכמ"ש הרמב"ם בפי"ח מהלכות סנהדרין דין ג' ואם פן ה"פ בסוגי' הגמ' הנז' א"ד תרתי הוא דלא לקי ר"ל שאם התרו בו משום ג' לאוין דנא ומבןשל וצלי אש דסבר ת"ק דלוקה ג' ורבא סבר דאין לוקין על לאו שבכללות ועל זה קאי איכא דאמר' תרתי הוא דלא לקי ר"ל מאותן שלשה מלקיות שסבר ת"ק שלוקין שנים מהם הנה לאו שבכללות ועל אותן שנים אמר רבא שאינו לוקה משום לאו שבכללות על שנים מהם אבל חדא מיהא לקי דהיינו משום נא ומשום מבןשל כי חד לאו ומלקות לא מקרי לאו שבכללות ומה שאין פן הלישנא בתרא דא"ד אמר אפילו חדא לא לקי אף על א' מהלאו שבכללות אינו לוקה ר"ל שאינו לוקה כלל על אלו ב' לאוין שהם לאוין שבכללות פגון צלי אש ונא ומבןשל אבל על א' לוקה מפל מקום פגון משום נא או משום מבןשל ואם פן פסק הרמב"ם ממש פלישנא בתרא בגמ'.

והנלע"ד פתבתי: שאלה י העמק שאלה והגבה למעלה אשר שאלוני ודרשוני חכמי ק"ק ויניציאה העיר רבתי בדעות שרתי בתכונות על ידי ש"ב האלוף הקצין כהר"ר בער פון הראש והקצין מחותני כמה"רר זכריה הלוי מק"ק וינא אודות דברי ריבות אשר בשעריהם בענין הפיוט אקדמות שנוהגים האשפנזי' לאמרו בחג השבועות בשעת קריאת התורה אחר פסוק ראשון של בחודש השלישי וחדשים מקרוב באו לבטל המנהג שהוא מטעם שאסור להפסיק בקריאת התורה ורוצים שיאמרו קודם קריאת התורה אם יש פח בידם לבטל מנהג הקדמונים מטעם הנז' או נאמר שלא יכלו לבטל מנהג אבותינו הקדושים אשר בארץ המה מטעם אל תטוש תורת אמה ואף שהיא נגד הדין מנהג עוקר הלכה.

ונ"ל החכם השואל תפול נא תחינתי לפניכם ושאלתי תיקר בעיניכם על הדין ועל האמת ועל השלום. על הדי"ן אם ב"ד הספרדי והמערכי פסולים לדון דין פנה פי החשוד על הדבר אינו נאמן על אותו דבר ואם פן הם בנדאי פסולים פי כמנהגם לא קראו אקדמות מעולם ואם יוכלו לפסוק על מנהגינו לא יבצר מהם אשר יזמו לעשות ולהבא בטלו כל המנהגים שלנו פי הם הרוב.

על האמת אם באמת הורו בהלכה פי פשפשתי ומצאתי כל המנהגים הקדומים ומחזורים הישנים כמנהגינו האשפנזים ובעל הלבושים ומהרי"ל זולתם פה אחד כמנהג האשפנזים אשר מעולם וע"כ לענ"ד לא היה להם פח לחדש או לבטל מנהג אבותינו תורה היא.

ועל השלום להשקיט המריבות פי רבו הקטטות בין היחידי סגולה ואין פלי מחזיק ברכה אלא שלום. עכ"ל שאלת החכם החתום בשולי היריעה יצחק שמעיה לבית הלוי הורוויץ פה ק"ק פהגים.

תשובה הנה אף פי בער אנכי מאיש ובביתי אין לחם ושמלה מכל מקום להפקת רצון ש"ב האלוף הנז' להוציא חלק א"א בכך אחנה דעתי הקלושה. ואשיב על ראשון ראשון כו' בשאלת החכם הנז' בראש אודות אשר שאל אם ב"ד הספרדי והמערכי פסולין לדון פי החשוד על הדבר אינו נאמן על אותו דבר כו'.

הנה לפי סברת השואל דימה דין זה לחשוד על הדבר והוא סתם משנה בבכורות בס"פ עד כמה זה הפלל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וזה היה סברת השואל אבל לענ"ד אנכי לא כן אדמה דלכאורה נראה דסתם משנה דחוייה היא דהלא משנה הנז' במחלוקת שנויה בפ' כל פסולי המוקדשים דף ל"ה וז"ל כל המומין הפוסלים כו' רועי פהגים אינו נאמנים רשב"גא נאמנים על של אחרים ואינו נאמנים על של עצמן רמ"א החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו ואם פן סתם ואחר כך מחלוקת ואין הלכה פסתם וזהו פלל גדול במשנתנו כמבואר בפ"ק דע"א ובהגוזל קמא וכמ"ש הבית יוסף בי"ד סי' קי"ט וכן פסק שם בגמ' בהד"י פרש"ב"ג וכ"פ הרמב"ם בהלכות בכורות בפרק ב' והרא"ש שם ובטי"ד סי' פי"ד.

ואין לחלק ולומר דדוק' לענין עדות פסקינו פרש"ב"ג דנאמן על של אחרים לפי שאינו מעיד רק מה שראה ואין אדם חוטא ולא לו ומה שאין פן לענין דין לעולם הלכה כר"מ דחשוד על הדבר אינו דן וכסתם משנה ואפשר שגם רשב"ג מודה לזה פי הדין הוא

מילתא דתליא בסברא והחשוד על הדבר בקל נוטה דעתו להתיר וכמ"ש הפוסקים חילוק זה בח"מ סי' ל"ג גבי גיש שפשוט להעיד ואינו פשוט לדון ואם פן ה"ה בנ"ד לפי סברת השואל הספרדי והמערכי פסולים לדון זה.

אבל ז"א דאם פן קשה למה אמרינו בגמ' דנדה פ' בא סימן דף נ' פל הפשוט לדון פשוט להעיד ויש שפשוט להעיד ואינו פשוט לדון ואמרינו בגמ' לאתויי סומא בא' מעיניו ור"מ היא ולפי מ"ש ה"ל לאוקמי גם אליבא דחכמים וככ"ע ולא תויי חשוד על אותו דבר דכשר להעיד לאחרים ואינו פשוט לדון וכמ"ש לעיל.

ואף שי"ל שז"א דקדוק כ"כ הלא בלא"ה קשה קושית התוס' שם ד"ה ור"מ היא למה לא אמר לאתויי אוהב ושונא שפשוט להעיד ופסול לדון אף אליבא דחכמים ותירצו התוס' שם שגוי תירוץ ואל"כ תירוץ הב' של התוס' דמתני' ע"כ לא מצוי לאוקמיה פרבנו לא קשה קושיתנו הנז' ויתורץ בתירוץ זה.

ואפ' לתי' ראשון בתוס' דאוהב ושונא לא פסיקא ליה שקהרי לכל עולם פשרים ואם פן ה"א דקשה קושיתנו דהלא חשוד פסול לכל העולם לדבר זה אבל מכל מקום לא קשה מידי שקהרי ג"כ לא פסיקא ליה הלא לשאר דברים פשוט לדון רק אליבא דר"מ מקשה שם בגמ' החשוד לדבר א' חשוד לכל התורה א"כ פהגים החשודים על הבכורות הא"י יהיו פשרים לדון כו' ואפילו הכי מסיק דכשרים ומכ"ש אליבא דרשב"ג דכשר לשאר דברים ואם פן לעולם החשוד אף דכשר להעיד לאחרים על אותו דבר מכל מקום פסול לדון לאחרים על אותו דבר.

אמנם ז"א שקהרי הרמב"ם בפ"י המשנה שם בפ' בא סי' משנה ד' הרגיש בקושית התוס' וכתב לפי שאוהב ושונא נעמק הענין במהרה שישוב האוהב לשונא וה"ה אפפא כו' ע"ש ומתירוץ זה של הרמב"ם הוכיח ה"ה מהריק"ו בתשו' סי' כ"א דאפילו אבי חתן ואבי פלה שפשוט להעיד פשרים אף לדון דאלמלא היו פסולים הל"ל בגמ' לאתויי כו' לפי שאינו נעמק במהרה כמו אוהב ושונא ואם פן מוכח מזה דגם חשוד שפשוט להעיד פשוט לדון.

ולכא למימר שגם חשוד נעמק מהרה מענין לענין דהיינו פשיעשה תשובה שוב לא מקרי חשוד אבל ז"א שקהרי המקור דחשוד על הדבר שיהא נאמן בשל אחרים פמבואר בגמ' הנז' הנה הפהגים החשודים על הבכורות וגבי פהג אמרי' בגמ' דלעולם מקרי חשוד וכמבואר שם במעשה דר' צדוק א"ל פלום חלקנו בין חב"ר לע"ה א"ל ר"ג לא חלקנו ונהלכה כר"נ דאפילו פהג חב"ר אינו נאמן וכמ"ש הרא"ש ושאר פוסקים וא"כ פהג לעולם נחשד ועדיף יותר מאבי חתן ואבי פלה אליבא דמהריק"ו דיכול מכל מקום להתפטר על די' מימת חתן או הפלה ואפילו הכי מקרי אינו נעמק מענין לענין ומכ"ש חשוד דהיינו פהגים דלעולם פסולים.

שהגאון מהר"מ מלובלין בתשו' סי' ס"ג רצה השואל שם לסתור דעת מהרי"קו הנז' באומרו שתירוץ של התוס' הוא עיקר רק שהרמב"ם מתרץ זה לרוחא בעלמ' והגאון מהר"מ הנז' בתשו' אף שמישב קצת דעת מהריק"ו הנז' מכל מקום הסכים לדעת התוס'.

וּכְבָר פְּתִיבָנוּ שְׂאֵלֵיבָא הַתּוֹס' קוֹשְׁתָנוּ אֵינּוּ קוֹשְׁיָא וְא"כ חֲשׂוּד לְאוֹתוֹ דְּבָר פְּסוּל לְדוֹן
לְאַחֲרִים וְא"כ בְּנ"ד לְפִי סְבֵרַת הַשּׁוֹאֵל הַסְּפֵרְדִיִּים וְהַמְעַרְבִים פְּסוּלִים לְדוֹן זֶה.

אַבְל כַּד מְעִינַת בְּשִׁמְעַתָּא תַּמְצָא שׁו"א שְׁהָרִי גְמָרָא עֲרוּכָה בְיוֹמָא פ' יוֹם הַכְּפִיפּוּרִים דְּרַף
ע"ח וְנ"ל שְׂאֵלוֹ אֵת ר"א הַזְּקֵן וְיֹשֵׁב בִּישִׁיבָה צְרִיף לִטּוּל רְשׁוּת לְהַתִּיר בְּכוֹרוֹת כּו' א"ל
ר"א ב"א לֹא כְּהָ הָיָה הַמְעַשָּׂה אֲלֵא ר"י בֵּן זְמָרָא פִּהּוּ הָיָה וְקַמְבַּעֲנִי לִיָּה הִלְכָה כּו' מֵאִיר
דְּאָמַר הַחֲשׂוּד עַל הַדְּבָר לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוּ א"ד הִלְכָה פְּרִשְׁבָּ"ג דְּאָמַר נֶאֱמַן הוּא עַל שְׁל
חֲבִירוֹ וְאֵינּוּ נֶאֱמַן עַל שְׁל עֲצָמוּ וּפְשִׁיט לִיָּה הִלְכָה פְּרִשְׁבָּ"ג וְהֵתֵם לְדוֹן אֵינְרִי שְׁכָשֵׁר
לְהַתִּיר בְּכוֹרוֹת אַחֲרִים.

וְכֵן פְּסַק הַרְמְב"ם בְּהִדְיָא בַּפ"י מֵהִלְכוֹת מְטָמְאֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב בְּסוּפוֹ וְנ"ל וְכָל הַחֲשׂוּד
עַל הַדְּבָר נֶאֱמַן לְהַעֲיֵד בְּשִׁל אַחֲרִים וְלְדוֹן לְאַחֲרִים חֲזָקָה שְׂאֵין אָדָם חוּטָא וְלֹא לּו' כְּדִי
שְׁיִהְיֶה אַחֲרִים וְכ"פ בְּהִלְכוֹת עֲדוּת בַּפ"י א דְּחֲשׂוּד לְאוֹתוֹ דְּבָר נֶאֱמַן לְדוֹן בְּשִׁל אַחֲרִים
וְאִף שְׁהָרָאב"ד חוֹלַק שָׁם בְּמִקּוֹמוֹת הַנּוֹ' אֶהְרַמְב"ם וּפְסַק דְּחֲשׂוּד עַל הַדְּבָר לֹא דָנוּ וְלֹא
מְעִידוּ חוּץ מִפְּהִינִים גְּבִי בְּכוֹרוֹת אַבְל הַכְּרִיעוּ כְּבָר פּוֹסְקִים רֵאשׁוּנִים וְאַחֲרוֹנִים פְּהַרְמְב"ם
בְּלִי שׁוּם חוֹלַק הַרִיב"ש בְּתִשׁוּ' ס' ד' גְּבִי יֵין נְסוּף הַבִּיאוּ הַבֵּית יוֹסֵף ס' קכ"ד וְס' קי"ט
וְכֵן הַרְשָׁב"א בְּתִשׁוּ' ס' ס"ד וְכֵן הַר"ן בְּתִשׁוּבָה ס' כ"ה וְכ"פ גַּם בַּש"ע ס' קי"ט דְּבָשֵׁל
אַחֲרִים נֶאֱמַן אֲפִילוּ עַל אוֹתוֹ דְּבָר וְלֹא חִילְקוּ בֵּין עֲדוּת לְדוֹן פְּהַרְמְב"ם וְכַרְשָׁב"ג הַנּוֹ'.

וּמְצָאֵתִי רֵאִיתִי בַּהֲגַמ"ר בִּיבְמוֹת פְּרָק א' שְׁנִסְתַּפֵּק רֵאוּבֵן שְׁפִירֵשׁ מִמְּאָכֵל לְפִי שְׁסָבֵר
שְׂאֵסוּר לְאֹנְכְלוֹ וְשִׁמְעוֹן נוֹהֵג בּוֹ וְאִף הֵיטֵר וְנִרְאָה לּוֹ שְׂרֵאוּבֵן טוֹעָה מֵהוּ יֵשׁ לְחוּשׁ לְרֵאוּבֵן
שְׂמָא יֵאָכְלוּ שְׁמְעוֹן דְּתַנּוּ בַּפ' עַד כְּמָה הַחֲשׂוּד עַל הַדְּבָר לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוּ א"ד לֹא סְפִי
אֵינְשׁ לְחַבְרִי מִיָּדִי דְּלֹא כְּשִׁירָה לִיָּה וּפְשִׁט לִיָּה מֵהוּא דְּעֵשׂוּ ב"ש כְּדַבְרֵיהֶם וּמוֹדְעֵי לִיָּה
ע"ש.

וּתְמַהֲנִי שְׁהָרִי מְפָל הַפּוֹסְקִים וְגְמָר' הַנּוֹ' מוֹכַח דְּאִינְהִלְכָה כְּסַתֵּם מְשֻׁנָּה הַנּוֹ' וְדוֹחֵק לּוֹמַר
שְׁסוּבֵר פְּהַרְאָב"ד וְאֲפִשֵׁר שְׁהַגְמ"ר סוּבֵר דְּאִף ר' שְׁמְעוֹן בֵּן גְּמְלִיאֵל מוֹדָה בְּזֶה וְלֹא שְׁיִיךְ
לּוֹמַר שְׁיִהְיֶה נֶאֱמַן בְּשִׁל אַחֲרִים דְּהָרִי זֶהוּ מְאָכֵל עֲצָמוּ שְׂאוּכֵל מִמֶּנּוּ וְאוּכְלִים יַחַד וְלָכֵן
כ"ע מוֹדִים דְּאֵינּוּ נֶאֱמַן בְּשִׁל עֲצָמוּ וְאֵם כֵּן מְפָל הַנּוֹ' מוֹכַח דְּבַנ"ד אִף לְפִי סְבֵרַת הַשּׁוֹאֵל
שְׁמַדְמָה לְחֲשׂוּד עַל הַדְּבָר כּו' וְאֲפִילוּ הַכִּי הַסְּפֵרְדִי וְהַמְעַרְבִי כְּשֵׁרִים לְדוֹן זֶה וְגַם בְּלֹא
הַכִּי נִלְע"ד דְּלֹא דְּמִי כָּלֵל לְחֲשׂוּד עַל הַדְּבָר הוֹאִיל וְהֵם לֹא קָרְאוּ אַקְדָּמוֹת מְעוּלָם וְאַדְרָבָה
הֲלֵא הַבְּתִי דִּינִים הַנּוֹ' רוֹצִים לְהַחְמִיר שְׁלֵא לְהַפְסִיק בַּקְרִיאַת הַתּוֹרָה: וְרֵאִיתִי שְׁפַתְב
הַחֲכָם הַשְּׁלֵם הַפּוֹסֵק הַזְּקֵן זֶה קִנְיָה חֲכָמָה הָרַב כְּמַהוּר"ר הוֹשַׁע אֶהְרֵן פִּהּוּ עַל עֲנִיֵן הַנּוֹ'
שְׁהַסְּפֵרְדִי וְהַמְעַרְבִי פְּסוּלִים לְדוֹן הַנּוֹ' וְדִקְמָה לְבַנֵּי הָעִיר שְׁנַגְנַב סְפָר תּוֹרָה שְׁלֵהֶם כּו'
שְׂאֵין דְּנִין בְּדִינֵי אוֹתָהּ הָעִיר.

וְנ"ל הַחֲכָם הַנּוֹ' וְאֵין לָהּ נְגִיעָה גְדוּלָה מִזּוּ שְׁפָמוּ שְׁחַן מְקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו כְּמוֹ כֵּן חֵן מְנַהֵג
עַל מְנַהֲגָיו וְנוֹהֲגָיו וְלֹא יִמְצָאוּ לְעוֹלָם זְכוּת לְקִיָּים מְנַהֵג אַבּוֹתֵינוּ תּוֹרָה כּו' עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.
אַבְל לְבָבִי לֹא כֵן יַחְשׁוֹב דָּאָם כֵּן לְפִי דְּבָרֵי הַח' הַפּוֹס' הַנּוֹ' לֹא יִמְצָאוּ דִּינֵן פֶּשֶׁר לְדוֹן הַנּוֹ'
כִּי הַסְּפֵרְדִי וְהַמְעַרְבִי אֲשֶׁר מְעוּלָם אֵין לָהֶם פִּיּוּט אַקְדָּמוֹת פְּסוּלִים לְדוֹן דִּין הַנּוֹ' לְפִי
דְּבָרָיו לְפִי שְׁהֵם נוֹגְעִים בְּדְבָר שְׁלֵא יִמְצָאוּ לָהֶם שׁוּם זְכוּת וְהָאֲשִׁפְנִזִים אֲשֶׁר מְעוּלָם הֵמָּה
נוֹהֲגִים מְנַהֵג זֶה לּוֹמַר אַקְדָּמוֹת פְּשִׁיטָא לְע"ד שְׁפְסוּלִים לְזֶה שְׁהָרִי הֵמָּה נוֹגְעִים בְּזֶה יוֹתֵר

כי לא ימצאו צד חובה לבטל מנהגם ואם כן נפל פותא בבירא ותנאי שקלת מעלמא לדון דין זה ויהיה מונח עד שיבא אליה.

ואדרבה לכאורה נראה שאם יכול אחד להכריע את חבריו למנהגו להיות שפה אחת ודברים אחדים לעבדו שכם אחד ולנהוג מנהג אחד מה טוב ומה נעים דהלא פשוטהגים בעיר ב' מנהגים זהו לכאורה אסור משום לא תתגודדו כמ"ש בגמ' דסופה פ' לולב וערכה דף מ"ג גבי ערכה דמקשי אינהו דינדי בקביע' דירחא לידחי שבת ומסיק פיון דאנו לא דחינו אינהו נמי לא דחי ופירש"י לדידהו נמי לא דחי שלא לעשות אגודות אגודות ואם כן ה"ה בנ"ד וק"ו הוא ומה ה"ה דנחתן שבת לדחות אצלם לפי שידעי בקביע' דירחא ואפ"ה בטלו המצוה משום לא תתגודדו כדי להיות מנהג א' בישראל ומכ"ש בנ"ד שלא להפסיק בקריאת התורה וגם מצינו בגמ' דפסחים פ' מקום שנהגו דף נ' שאפילו היחיד היה מבטל המנהג של בני העיר שנהגו הקדמונים ונ"ל הגמ' שם בני חוזאי נהגו להפריש חלה מארוזא אתו ואמרו ליה לרב יוסף אמר להו ניקליה זר באנפיהו עכ"ל ואם כן רב יוסף יחיד עקר מנהג שלהם ואפי' מחומרא לקולא ונהג היתר כמה שהם נהגו אסור מקדמונים.

ואף שבגמ' שם הקשה אביי לר"י מהא דדברים המותרים באחרים נהגו בו אסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם ומסיק דלמא אתי לאפרושי מחיוב על הפטור כו' משמע הא במקום דלא שנייה טעם זה אינו רשאי לבטל מנהגם היינו מאיסור להיתר כמו שכתוב דברים המותרים באחרים נהגו אסור אי אתה כו' אבל מהיתר לאיסור לעולם רשאי לשנות המנהג ובנ"ד הוא מהיתר לאיסור שאסור להפסיק בקריאת התורה.

ועוד ראיה מגמ' דביצה פרק א' דאמרין שם שלחו מתם הנהרו במנהג אבותיכם זמנין דגורו שמדא ואתי לקלוקלא מוכח שם דהיו צריכין אזהרה שיקיימו מנהג אבותיהם משום דלמ' אתי לקלוקלי משמע הא בלא"ה היו רשאים לבטל מנהג אבותיהם.

כל זה פתבתי מה שנהגה לכאורה ולפום ריהטא קצת לפי סברת השואל וקצת על פי סוגי' התלמוד הנ"ל אבל אחר העיון היטב הדק להחזיק בדק שלא יבא שום פירצה וסדק נראה דאין מש"ס הנזכר שום ראיה ואדרבה איפכא מסתבר'.

וראשון לציון על מה שבא בשאלה אם הספרדי והמערבי פשרים לדין זה ובאשר שהמה הרוב א"כ יבטלו כל מנהגם. גלע"ד דהרוב שלהם אינו פלום ולא כל פמינייהו לבטל מנהג אבותיהם שנהגו כן מכמה דורות מנהג אשפנזים וראיה לזה ממתניתין דבבבירית' פרק ה' משנה ו' ז' ונ"ל עקביא בן מהללאל העיד ד' דברים אמרו לו עקביא חזור בך בד' דברים הנז' ונעשיתך אב"ד לישראל כו' ובשעת מיתתו אמר לבנו חזור בך בד' דברים שהייתי אומר אמר ליה למה לא חזרת בך א"ל אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים כו' אבל אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובים מוטב להניח דברי היחיד ולאחוז בדברי המרובים עד כאן לשונו.

הנה לכאורה יש לדקדק במשנה זו שאמר עקבי' מוטב להניח דברי היחיד הלא דאוריית' היא אחרי רבים להטות פתיב המחוייב להניח דברי היחיד ולאחוז בדברי הרבים בעל פרחו.

אָבֵל כַּד מְעַיֵינָת בְּפִי הַמְשָׁנָה לְהַרְמַב"ם וְהַר"ע מִבְּרִטְנֹוּרָה תִּמְצָא שֶׁהֲרֵגִישׁוּ בְּזֶה וְתִיַרְצוּ מִשׁוּם דְּהוּא נְמִי מְרַבִּים קִיבֵּל וְהָיָה דְבָרָיו וְהָיָה דְבָרָיו רַבִּים לְכֹן אָמַר מוּטָב כּו'. א"כ מוֹכַח מִזֶּה אִף שֶׁעַקְבֵי הָיָה יַחֲדָה הוֹאִיל וְקִיבֵּל מְרַבִּים הָיָה דִּינוֹ פְּאֵלוֹ הוּא עֲצָמוֹ רַבִּים אִף שֶׁרַבִּים חוֹלְקִים עָלָיו בְּב"ד זֶה מְפָל מְקוֹם הוֹאִיל וְקִיבֵּל מְרַבִּים לֹא הָיוּ יְכוּלִים הַחֲכָמִים לְהַכְרִיעַ אֶת עַקְבֵי לְדַבְרֵיהֶם לְפִי שֶׁהוּא מְרַבִּים קִיבֵּל וְגַם אָמַר לְבָנוּ בְּלִשׁוֹן מוּטָב וְלֹא בְּלִשׁוֹן חַיִּיב אִף שֶׁקִּיבֵּל מִיַּחֲדָה וְאִף שֶׁרַבִּים חוֹלְקִים עָלָיו בְּבֵית דִּין זֶה וּמַכ"ש בְּנ"ד בְּעֵנָן הַפְּיוּט אַקְדָּמוֹת לֹאמַר אַחַר פְּסוּק רֵאשׁוֹן שֶׁהַקְּבֵלָה שֶׁל הָאֲשַׁכְּנַזִּים הוּא מְרַבִּים וְגְדוּלִים וּמְפֹרְסָמִים וּכְתוּבִים עַל סֵפֶר הַיִּשָּׁר הֲלֹא הִמָּה הָרַב מְהַר"י מוּלִין בְּסִפְרוֹ שֶׁהָיָה גְדוֹל בְּדוֹרוֹ וְכָל מְנַהֲגֵי הָאֲשַׁכְּנַזִּים נִהְגוּ עַל פִּי וְחֲכָמֵי דוֹרוֹ הָיוּ גְדוּלִים וּמְפֹלְגִים וְנִכְתָּב דְבָרָיו בְּסִפֵּר בְּלִי שׁוּם חוֹלָק שֶׁנִּהְגוּ לֹאמַר אַקְדָּמוֹת .

אַחַר פְּסוּק רֵאשׁוֹן וְגַם הָרַב מְהַר"א טִירְנָא בְּסִפְרוֹ בְּמְנַהֲגִים אֲשֶׁר אָנוּ נוֹהֲגִים אַחֲרָיו כְּתַב גַּם כֹּן בְּנִזְכָּר וְאַחֲרֵיהֶם הַגְּדוֹל בְּדוֹרוֹ הָרַב מוֹהַר"מ יָפֵה בְּעַל הַלְבוּשִׁים אֲשֶׁר הָיָה מְחַכְמֵי פוֹלְגֵינֵי וְהִבִּיא דְבָרֵיהֶם לְנִהְיֵה כֹן בְּלִי שׁוּם חוֹלָק וְאִם כֹּן הַסְּפָרְדִי וְהַמְעַרְבִי בְּטָלִים בְּמִיעוּט וְה"ה בְּכָל מְנַהֲגֵיהֶם אֲשֶׁר חֲלוּקֵי הָאֲשַׁכְּנַזִּים עִם הַסְּפָרְדִים וְהַמְעַרְבִים אִף שֶׁהִמָּה הָרוֹב מְפָל מְקוֹם לֹא בְּתַר רֹב דִּידֵהוּ אֲזַלִּינוּ כִּי גַם הָאֲשַׁכְּנַזִּים קָבְלוּ מְרַבִּים וְרַבִּים מְרַבִּים.

וְכֹן כְּתַב ה"ה מֵהַר"קוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁנֵי עָשָׂר קַע"א שֶׁהוֹכִיחַ מִגְּמָר' וּמִרַמְב"ם בְּעֵנָן מְנַהֲג סְבִלּוֹנוֹת בְּאַתְר' דְּמַקְדָּשֵׁי נְהַדָר מְסַבֵּלִי כּו' דְּלֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר רֹב שֶׁל אוֹתוֹ עִיר רַק בְּתַר רֹב שֶׁאֵר עֵינֵירוֹת ע"ש שֶׁהָאֲרִיף בְּזֶה וְנִלְאִיתִי לְהַעֲתִיק לְשׁוֹנוֹ מ"מ מוֹכַח מִדְּבָרָיו דְּאִף בְּנ"ד הָרוֹב שֶׁל הַסְּפָרְדִים וְהַמְעַרְבִים אִינוּ כְּלוּם לְשִׁנוֹת מְנַהֲג שֶׁל הָאֲשַׁכְּנַזִּים עַל פִּי הָרוֹב שֶׁלָּהֶם וְעוֹד יֵשׁ לְהִבִּיא רְאִיָּה דְּהָרוֹב שֶׁלָּהֶם אִינוּ כְּלוּם מִגְּמָר' דַּע"א פ"ק דָּף ז' וְז"ל תְּנוּ רַבָּנָן הַנְּשָׂאֵל לְחֲכָמִים וְטִימָא לֹא יִשְׂאֵל לְחֲכָמִים וְיִטְהַר הָיוּ שְׁנַיִם זֶה אוֹסֵר וְזֶה מִתִּיר אִם הָיָה א' גְּדוֹל מִחֲבִירוֹ בְּחֻמְרָה וּבְמִנְיָן הִלָּךְ אַחֲרָיו וְאִם לֹא הִלָּךְ אַחַר הַמְּחַמֵּיר רִיב"ק א' בְּשֶׁל תוֹר' הִלָּךְ אַחַר הַמְּחַמֵּיר וּבְשֶׁל סוֹפְרִים הִלָּךְ אַחַר הַמִּיקָל וְאַמְרִינוּ שֶׁם אָמַר רַב יוֹסֵף הִלָּכָה כְּרִי"ב ק עכ"ל אִם כֹּן מִשְׁמַע אִף שֶׁא' גְּדוֹל מִחֲבִירוֹ בְּחֻמְרָה וּבְמִנְיָן אֲפִילוֹ הִכִּי בְּשֶׁל סוֹפְרִים הִלָּךְ אַחַר הַמִּיקָל וְכִמוֹ שֶׁפָּסַק הַהִלָּכָה כְּרִי"ב ק עכ"ל וְא"כ בְּנ"ד הוּא דְבָרֵי סוֹפְרִים כִּי קָרִיאַת הַתּוֹרָה הוּא דְרַבָּנָן זוּלַת פ' זְכוֹר וּפ' פָּרָה אֲלִיבָא דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת בְּמַגִּילָה פָּרָק ג' וְכַמְבֹּאֵר בְּמַס' סוֹפְרִים פ"י הִלָּכָה א' ב' וְאִם כֹּן לֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר רֹב וְהִלָּכָה כְּדְבָרֵי הַמִּיקָל.

וְאִין לֹאמַר דַּמ"ש הִלָּכָה כְּרִיב"ק דְּבְשֶׁל סוֹפְרִים הִלָּךְ אַחַר הַמִּיקָל הִינּוּ בְּשִׁנְיָהֶם שְׁנַיִם אָבֵל אִם א' גְּדוֹל מִחֲבִירוֹ בְּחֻמְרָה וּבְעֵנָן אִז גַּם רִיב"ק מוֹדָה שֶׁאִף בְּדְבָרֵי סוֹפְרִים הִלָּךְ אַחַר הַמְּחַמֵּיר כִּי רִיב"ק לֹא פְּלִיג רַק אֲסִיפָא וְלֹא אֲרִישָׂא אִם א' מִהֶם גְּדוֹל מִחֲבִירוֹ כּו' וְאִם כֹּן ה"ה בְּנ"ד הַב"ד דְּסִפְרֵי הִמָּה גְּדוּלִים עכ"פ בְּמִנְיָן.

אָבֵל ז"א שֶׁהָרִי הַרְמַב"ם כְּתַב בְּסוֹף פ"א מֵהַלְכוֹת מְמָרִים וְז"ל ב' חֲכָמִים אוֹ ב' בְּתֵי דִינִים שֶׁנִּחְלָקוּ זֶה אוֹסֵר וְזֶה מִתִּיר כּו' בְּשֶׁל תּוֹרָה הִלָּךְ אַחַר הַמְּחַמֵּיר וּבְשֶׁל סוֹפְרִים הִלָּךְ אַחַר הַמִּיקָל וְלֹא חִילָק בֵּינָם אִם א' גְּדוֹל מִחֲבִירוֹ וְזֶהוּ כְּרִי"ב ק דְּפְלִיג נְמִי אֲרִישָׂא וּכ"כ הַכ"מ שֶׁם וְעַיִן בְּסִמָּ"ג עֲשִׂין קי"א וְכֹן נִרְאִין דְבָרֵי הַגַּמ"י ספ"א מֵהַלְכוֹת הַנּוֹז' וּכ"כ בְּסִפֵּר תּוֹרַת חַיִּים בְּמַס' ע"א פ"א דָּף נ"ט וְאִף אִם י"ל שֶׁהַרְמַב"ם סָבַר שְׂרִי"ב ק לֹא פְּלִיג רַק

אסיף' משא"כ אם א' גדול מחברו הולכים אחריו בין לקולא בין לחומרא וכמו שהספיק הרשב"א בתשובה סי' רנ"ג ומהרמ"א"י הביא דבריו בח"מ סימן כ"ה דבזמן שא' גדול מחברו וכו' אין סומכין על דברי קטן בין לקולא בין לחומרא ודלא כדברי המפרשים ששפירשי' דברי הרמב"ם דהרמב"ם פסק כרי"ב ופליג גם ארישא אם א' גדול מחברו כו' ודברי הרמב"ם מוכרחים פן למענין שם שהרי פתב בצחות לשונו ב' חכמים או ב' פתי דינים א' מטמא וא' מטהר אם אינה יודע להיכן הדין נוטה בשל תורה הלא אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המיקל ודייק הרמב"ם בלשונו דוקא אם אינה יודע להיכן הדין נוטה דהיינו ששניהם שונים משא"כ אם א' מהם רוב מנין פשיטא דהולכים אחר רבים ולמה אינו יודע להיכן הדין נוטה הלא קי"ל אחר רבים להטות וגם דברי הגמ"יי יש לפרש דהרמב"ם פוסק כריב"ק היינו ריב"ק לא פליג רק אסיפא דהיינו בשניהם שונים משא"כ אם א' גדול מחברו אז הלכה כמותו בין לקולא בין לחומרא וע"ש בהג"מ"י ודלא כמ"ש עמיתו הרב בעל ש"ך בספרו ל"ד בסימן רמ"ב בפלפול הנהגת הוראות איסור וקיתר דהגמ"יי מפרש דהרמב"ם סובר דריב"ק פליג גם ארישא וז"א כי למה נרבה מחלוקת בין הפוסקים הרשב"א והרמב"ם ושאר פוסקים) פי וזלת זה תמוהים דברי המפרשים ברמב"ם דסבר דריב"ק פליג נמי ארישא אף אם א' גדול מחברו בחכמה ובמנין אפ"ה הולכים אחר דברי המיקל בדברי סופרים הלא קי"ל אחר רבים להטות והלכה כרבים ואיך יחלוק הרמב"ם בזה וכמ"ש הרמב"ם בהדיא לפני זה בפ"א מהלכות ממרים פ"ה פ"ע"מ וא"כ בכאן למה אין הולכין אחר הגדול בחכמה ובמנין וגדולה מזו פתב בהג"א בשם א"ז פ"ק דע"א דאם א' גדול מחברו זה גדול במנין וזה גדול בחכמה הולכים אחר הגדול במנין ומפל שפן אם אהד גדול בחכמה ובמנין אף שדברי הא"ז בעצמם תמוהים וצריכין לשוב ולומר מהיכן לקוחים דבריו שהרי בעינו גדול בחכמה ובמנין.

ונלע"ד דלמד ממה דקיי"ל הלכה כבית הגלל נגד בית שמאי לפי שב"ה היו רוב מנין אף דבית שמאי מחדדי טפי כמו שאמרו ביבמות פרק קמא והיו גדולים בחכמה ואפילו הכי הוקבע הלכה כבית הגלל אם פן גדול במנין עדיף: וראיתי מ"ש עמיתו הרב בעל ש"ך בחיבורו ל"ד סי' רמ"ב שפתב על דברי הא"ז הנז' ונ"ל ונ"ל שייצא לו פן ממאי דאמרינן בפרק קמא דיבמות לא עשו ב"ש כדבריהם דב"ה רובא אף על גב דבית שמאי מחדדי טפי ואפילו למאן דאמר עשו כדבריהם מודה דלאחר ב"ק לא עשו עכ"ל.

ודבריו תמוהים שהרי אמרינן בגמ' שם אבע"א קודם ב"ק מ"ד לא עשו דהא ב"ה רובא ומ"ד עשו דהא ב"ש מחדדי טפי ואי בעית אימא לאחר בת קול מ"ד לא עשו דהא נפק ב"ק ומ"ד עשו ר"י היא דאמר אין משגיחין בבית קול כו' ומסיק שם בין קודם בת קול ובין לאחר בת קול דעשו ב"ש כדבריהם כדמסיק שם בדרף ט"ז גבי צרת הבת ואם פן היאך פתב אפילו למאן דאמר עשו מודה דלאחר בת קול לא עשו וזהו דבר שאין לו שחר למענין שם בסוגיא ואין לומר דמה שפתב בעל ש"ך דאפילו למאן דאמר עשו מודה דלאחר בת קול לא עשו היינו אליבא דאבע"א ראשון דאם פן קשה.

מנא ליה להא"ז להוכיח מאבע"א הראשון אדרבא מאבע"א השני מוכח דעשו אף לאחר בת קול דאם לא פן מאי מקשה בגמרא ומוכיח דעשו כל הני דלמא איירי קודם בת קול

עשו מה שאין פן אחר בת קול אמנם מכל מקום נשמע מכל הדברים הנז' דאזלינו בטר הגדול בתקמה ובמנון ואם פן האיה נאמר שהרמב"ם סובר דריב"ק פליג גם ארישא אף אם א' גדול מתבירו.

ויש ליישב ברוחק אליבא דמפרשים הנז' דמ"ש בגמ' אם א' גדול מתבירו בתקמה ובמנון פ' מנון שנים וכמ"ש הרמב"ם בפירושו המשנה לעדיות בפ"א עפ"י הירושלמי אף שהרמב"ם ז"ל כתב בפרק ב' מהל' ממרים אם א' גדול מתבירו במנון היינו במנון חכמי הדור ונדקא בב"ד תלוי במנון חכמי הדור (ודלא כבעל ש"ף הנז' שכתב בס' רמ"ב דדוקא בב"ד תלוי בשנים ולא בא' גדול מתבירו וז"א מצד הגמ' ולא מצד הסברא) ומשא"כ בגמ' דע"א דאיירי בשני חכמים א' אוסר וא' מתיר לא שייך לומר אם יש א' גדול מתבירו בתקמה ובמנון היינו במנון חכמי דורו פי הלא א' גדול מתבירו קאמר ומוכרח שגדול מתבירו במנון פ' שנים ואם פן אין פאן רבים ולכן פסק הלכה כרי"ב וכן נאף שבלשון הרמב"ם הנז' כתב ב' ת"ח או ב' ב"ד שפשול סופרים הלך אחר המיקל והיינו כריב"ק ולא חילק בין גדול בתקמה ומנון היינו לפי שסמך הרמב"ם אפלקא דכל מקום הלך הרוב ובשני פתי דינים איירי בשניהם שנים ואם א' גדול מתבירו במנון שנים סבר הרמב"ם דמנון שנים אינו מעלה ומוריד והיינו כריב"ק ולכן סתם וכתב אם אינה יודע להיכן הדין נוטה דהיינו שאין פאן רוב מנון חכמי הדור פן י"ל לפי דעת המפרשים דעת הרמב"ם דריב"ק פליג גם ארישא.

ולפי זה הרשב"א והרמב"ם הנז' אינם חולקים יחד. אבל לפי מ"ש לעיל אין פאן פלוגתא בין הרמב"ם והרשב"א דגם הרמב"ם בצחות לשונו מודה דאם א' גדול מתבירו בתקמה ובמנון שהולכים אחריו וליפא מאן דפליג בזה ולכן כתב אם אינה יודע להיכן הדין נוטה ואם פן לפי זה בנ"ד הספרדים והמערכים הנה הרוב ואזלינו בתרייהו.

אבל ז"א שהרי כבר כתבנו למעלה שק"ק אשכנזים במנהגייהם בענין פיוט אקדמות ושאר דברים לא מפייהם הנה חיים רק קבלו מנהגייהם הגדולים אשר בארץ הנה בתקמה ובמנון ויפה צפנון של ראשונים כו' ואשר כתבתי לעיל מגמ' דפסחים מהא דר"י גבי חזאי דאפרישו ואשר חלה מארזא כו' והוכחתי משם דיש רשות בינך פל' א' לשנות המנהג באמת אין משם ראיה כלל שהרי הקשו התוס' שם בד"ה אי אתה רשאי להתירן וז"ל וא"ת דמשמע דוקא בכותאי או בגי המדינה אינו רשאי להתיר ואמאי וקא תנו בותנין עליו חומרי מקום שיצא משם כו' ותירצו אומ' ר"י דמתניתין מייירי במנהג חשוב ומוכח משם דרב יוסף גבי בני חזאי איירי במנהג שנהגו בגי המדינה מעצמם כו' עיין שם.

אם פן מוכח דאיירי במנהג שאינו נעשה על פי מנהג ותיקין לכן רשאי לעקור המנהג מהיתר לאיסור מה שאין פן במנהג חשוב שנעשה על פי ותיקין אז אינו רשאי לשנות אף מהיתר לאיסור ובגידון דידן לענין פיוט אקדמות הוא מנהג ותיקין ונעשה על פי חכמי גדולי הדור וכמו שכתבתי לעיל בשם מהרי"ל ושאר גאונים.

וגם מגמרא פרק קמא דביצה דמה שאמרו ששולחו מתם הזנהו במנהג אבותיכם היינו לפי שמתחילה המנהג לא ניתקן רק שלא היו בקיאים בקביעת דירת' לכן הו"א דליכטל המנהג וכמו שכתוב בגמ' שם גבי עיטור שוקי ירושלים בפירות שהראשונים תקנוה

ורבי"ז בטלחה אחר התורן מן משום ששטל הטעם ואף שהרמב"ם חולק בזה לכן הוצרכו לשלוח מתם הזקרו במנהג אבותיכם.

ומה שפתי לעיל מגמ' דסנפה דאם נוהגים בעיר אחד שני מנהגים זהו אסור משום לא תתגודדו ומה שכתב רש"י בסנפה כיון דאנו לא דחינו אינהו נמי לא דחו ופירש"י משום לא תתגודדו ז"א דהלא אמרינו בגמ' דיבמות דף י"ד ולמ"ד עשו ב"ש פדבריהם קרי פאן לא תתגודדו אמר אבני פי אמרי' לא תתגודדו פגון ב' ב"ד בעיר א' אבל בב' עירות לית לן בה ומקשה רבא והא ב"ש וב"ה כב' ב"ד בעיר א' דמי ומסיק אלא אמר רבא פי אמרינו לא תתגודדו פגון ב"ד א' בעיר א' פלג מורין כב"ש כו' אבל ב' פתי דינין בעיר א' לית לן בה ואם פן בנידון דידן בענין פיוט אקדמות הם ב' ב"ד בעיר א' וליפא משום לא תתגודדו.

ומ"ש רש"י בסנפה דלדידהו נמי לא דחי משום לא תתגודדו אף שהם ב' פתי דינין בב' עירות ואם פן פשיטא אליפא דרבא דברי רש"י תמוהים ואפילו אליפא דאבני גם פן תמוהים דזה מקרי ב' פתי דינים בב' עירות וכבר הרגיש בזה הרב בעל פאר שבע בספרו והניח בצ"ע אבל באמת דברי רש"י נכונים ובעל פאר שבע לא ראה שהרגיש בזה גם הרב בעל משפטי שמואל סי' כ"ה וישבו דברי רש"י בטוב טעם ודעת.

וזולת הישוב של הרב מ"ש הנז' יש לי עוד ישוב נכון בדברי רש"י ולא רציתי להאריך. ומפל מה שפתי מוכח דאין להפתי דינים של הספרדיים והמערבי' לבטל המנהגים של האשפנזים פאשר הנה להם מקדם אף על פי שהמה רוב פי פבר הוכחנו לעיל שרוב שלקהם פמאן דליתא דמי: ועל דבר הבא בשאלה זו"ל על האמת אם באמת הורו פהלקה כו' בענין הפיוט אקדמות שלא לאמרו אחר פסוק ראשון כדי שלא להפסיק בקריאת התורה נלע"ד דלא הורו יפה פאשר אבאר בסוף התשובה.

הנה אמת הדבר דלפנים ריהטא נראה שהדין נוטה שאם רוב הקהל או אפילו רוב פרנסי הק"ק והמה טובי העיר מסכימים לבטל המנהג שיוכלו לבטל המנהג אפילו מדבר אסור להיתר ומפל שפן שיוכלו לבטל מהיתר לאסור פמו בנ"ד שהדין פשוט שאסור להפסיק בקריאת התורה ודבר זה מבואר בגמ' ובפוסקים בכמה ראיות אמיתיות ראיה ראשונה ממס' חולין פרק קמא דף ו' ע"ב וזה לשונ' העיד ר"י ו' זירוז כו' על ר"מ שאכל עלה של ירק בבית שאן (פלא עישור) והתיר רבי את בית שאן פולה על ידו חברו עליו אחיו ובית אביו וא"ל מקום שאבותיה ואבות אבותיה נהגו בו אסור אתה תנהוג בו היתר כו' עד מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו עכ"ל.

ואם פן נראים הדברים ק"ו ומה בשביל טעם פל דהו של מקום הניחו לי כו' הנה סותר רבי מנהג אבותיו ולקולא מפל שפן שנוכל לסתור מנהג אבותינו מטעמא רבא שאסור להפסיק בקריאת התורה ולחומרא ואף דמסיק שם בגמ' טעמא דרבי דהתיר משום דקסבר קדושה ראשונה קדושה לשענה ולא קדושה לע"ל מפל מקום קשה האיך סותר רבי מנהג אבותיו שאסרו וכדאיתא הפלוגתא בזה במס' יבמות פרק הערל ולמה לא סבר רבי גם פן פמאן דאמר שקידושה לע"ל אלא ע"כ עיקר טעמא דרבי שסתור מנהג אבותיו מטעם הניחו לו מקום להתגדר ואם פן ה"ה בנידן דידן נראים הדבר ס"ק"ו פנזכר ראיה שניה ממאי דגרסינו בגמ' דע"א פרק ב' דף ל"ו וזה לשונ' שמן ר"י נשיאה וב"ד ננימו

עליו והתירוהו קסבר נותן טעם לפגם מותר וכו' ופריה ור"י נשיאה היכי מצי למשרי תקנתא דשמאי והלל והתניא אין בית דין יכול לבטל כו' אלא אם פן גדול ממנו בתקמה ובמגן ועוד הא אר"י בכל יכול בית דין לבטל דברי ב"ד חבירו חוץ מי"ח דבר שאפילו בא אליהו וב"ד אין שומעין לו א"ר משרשי מה טעם הואיל ופשט איסורו בכל ישראל ומשני שמן שאני לא פשט איסורו ברוב ישראל עכ"ל.

ופירשו התוס' שם דמוכח מפאן בדבר שלא נתפשט איסורו אפי' בית דין קטן יכול לבטל דברי ב"ד גדול שהרי ר"י נשיאה וב"ד היו ב"ד קטן נגד שמאי והילל ואפילו הכי הי' מבטל דבריהם מטעם דלא נתפשט איסורו והנה בנ"ד גם פן לא נתפשט המנהג הזה ברוב ישראל כי הספרדים ומערבי אין אומרים אקדמות כלל ואם פן יוכלו לבטל אפי' בית דין קטן רק שבמדינת פולין ורוסיה ואגפיהם בקצת מקומות אומרים אותו קודם קריאת התורה ואף את"ל שנתפשט המנהג הזה ברוב ישראל מכל מקום לא שמענו מבריתא זו אלא במקום שנתפשט איסורו אסור לבטל בית דין קטן האיסור שגזרו אבל לבטל ההיתר ולנהוג האיסור יכול אפי' ב"ד קטן לבטל דברי ב"ד גדול ולנהוג איסור אף שנתפשט ההיתר ברוב ישראל מטעם שחזר הדין לדין תורה שאסור להפסיק בקריאת התורה.

ראיה שלישית ממאי דגרסי בתוס' ב"ב פ"ק קמא ונהביאה הטור בי"ד סי' רנ"ו ובח"מ סי' רל"א וזה לשון הגמ' ורשאים בני העיר לעשות קנפה ותמחוי כו' ולשנותה לכל מאי שירצה ותו ה"מ בגמ' אמר אב"י מריש הנה עביד מר תרי כ"סין כו' כיון דשמעי' להאי דשמואל עביד ליה חז כ"סא ואתני עליה רב אשי אמר אנא אתנויני נמי לא צריכנא דכל דקאתי אדעתא דידי קאתי ולמאן דבעינא דהיבנא ליה עכ"ל.

מכל הלין נשמע דבני העיר יכולין לבטל קנפה ותמחוי שנהגו מפמה שנים וגם פן נשמע דאף חכם העיר אפילו בלי הסכמת בני העיר יכול לבטל כמו רב אשי שאמר אנא אתנויני לא צריכנא דכולי אדעת' דידי קאתי וכן פסק הטור בי"ד סי' רנ"ז.

ראיה רביעית ממאי דאיתא בריש בבא בתרא הביאו הטור ח"מ סי' קנ"ו בשם ר"ת שהקשה בתוס' על מתני' דריש פירקין דקתני מקום שנהגו לבנות גויל גזית הכל כמנהג המדינה והקשה בתוס' וז"ל וא"ת מאי בעי בגמ' הכל לאתויי מאי ומשני לאתויי אתרא דנהיגי בהוצי ודפנא לימא לאתויי כמנהג כל המקומות שנהגו ונראה לר"ת דדוקא בהוצי ודפנא אבל בפחות מפאן אפי' נהגו מנהג הדיוט הוא ומוכח מפאן ר"ת דיש מנהגים שאין לסמוך עליהו אפילו היכא דתנו הכל כמנהג המדינה עכ"ל התוס' ומטעם זה כתב המרדכי פ' הפועלים בשם א"ז והובא בת"ה סימן שמ"ב דלא אמרי' שמנהג מבטל הלכה אלא במנהג ותיקין אבל מנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא טועה בשיקול הדעת ואם פן בנ"ד מנהג זה לא די שאין לו ראיה מן התורה אלא אף זו שמנהג זה נגד הדין תורה שהרי הלכות רנוחות בישראל שאסור להפסיק בקריאת התורה מכל הלין נשמע בראיות ברורות לפי הנראה לכאורה דיוכלו לבטל המנהג שנהגו מקדמונים מטעמים ונימוקים המבוארים.

אמנם פד מעיינת במילת' שפיר ואחר העיון מצאתי און לי שאין כח בידם לבטל המנהג שנהגו מפמה שנים קדמונים ולכונלהו אית להו פירכא רק נקדים מ"ש התוס' בפ"ק ב'.

דע"ז דף ל"ו ממה שהבאתי בראיה שניה ומתוכו יתבאר הפל באר היטב הדק והוא פלל גדול בדין זה.

ונ"ל התוס' שם בד"ה והתניא אין בית דין יכול לבטל וכו' תימא דבפרק השולח גבי פרוזבול דקאמר שמואל האי פרוזבול עולבנא דדייני הוא אי אפשר חילי אבטלי כו' ומסיק אי איישר חילי יותר מהלל וה"ד אי פשטה תקנת פרוזבול אפי הנה גדול אין יכול לבטלה ואי לא פשטה א"כ ל"ל איישר חילי יותר מהלל הרי ר"י נשיאה התיר שמו אפי שהוא קטן מאותו טעם דלא פשיט איסורו וי"ל דה"נ מטעם דלא פשיט גרידא לא התיר אם לא הנה ג"כ הטעם משום דאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה וכדמסיק בגמ' גבי שמו שסמכו על דברי רשב"ג שאומרים אין גוזרים גזירה וכו' אבל פרוזבול נהי דלא פשט תקנתא דפרוזבול מ"מ רוב הצבור יכולין לעמוד בה עכ"ל התוס' נשמע מדבריהם במקום דלא שינו הטעם של אין רוב צבור יכולין לעמוד בה אף שלא פשטה תקנת' אין יכולין לבטלה אם לא שהב"ד הוא גדול מהב"ד הראשון כמו גבי פרוזבול שאמר שמואל אי איישר חילי יותר מהלל דוקא אבטליניה וא"כ בנ"ד דלא שינו לומר אין גוזרי גזירה וכו' כי מגילה זו אין בה לא איסור ולא היתר לא טומאה ולא טהרה על פן אף שלא נתפשט המנהג אינם יכולים לבטלה אם לא הב"ד הגדול ממנו כמשמעות התוס' ומכ"ש וק"ו שפבר נתפשט המנהג שאינם יכולים לבטלו.

ועדיין יש לפקפק לפום ריהטא למאי דמסקי שם בתוס' ודחו התירוי הנז' ונ"ל מכל מקום קשה דדבר תימא הוא היאך לא פשטה תקנת' דפרוזבול מאחר שהוא רינח המלוים לקה נראה דנדאי פרוזבול פשט תקנת' ודקשי' לה אפי' גדול האיה יכול לבטלה נדאי דוקא בי"ח דבר גזרו שאם יבא אליהו אינו יכול לבטלה כמו שפנרש הטעם בירושלמי מפני שעמדה להם בנפשותיהם ממה שפעצו חרב בב"ה כו' עכ"ל אם פן נראה לומר דבשאר דברים במקום שלא עמדו על נפשותיהם אף שנתפשט המנהג יכולים לבטלה.

מכל מקום הא מסיק שם בתוס' דדוק' ב"ד הגדול ממנו יכולין לבטלו אבל לא קטן ממנו ולכך הוצרך שמואל לומר גבי פרוזבול אי איישר חילי יותר מהלל דוק' וכנדאי בנ"ד שנהגו פן הראשונים בית דין הגדול ברוב מנין ובנין ואם הראשונים פמלאכים כו' ומי הוא זה שמלאו לבו לומר שב"ד זה הוא גדול מן הראשונים'.

ואל תשיבני מן הראיה א' ג' ד' שהבאתי שראיה פסותרי' שמשמעותם שיכולים לבטל המנהג דטעמא רבא אית להו לכולהו פי מה דמצינו בראי' א' שר' התיר בית שאן אף שאבותיו נהגו בו איסור הכרח גמור הוא מטעם שמסיק שם בגמ' כדי שייסמכו עניים עליהם בשביעי' ופרש"י שלא החזירו לקדושה ראשונה כדי שיהא לעניים לאכול בשביעית ומ"ש ר' הניחו לי מקום להתגדר אינו אלא לתת טעם מפני מה לא חשו הראשונים לתקנת עניים לז"א הניחו לי מקום כו' אבל עיקר טעמ' הוא כדי שייסמכו עניים עליו משא"כ בנ"ד מי מכריחנו לסתור מנהג הראשונים כי על פרקו הראשונים גם פן ידעו הדין שאסור להפסיק בקריאת התורה אלא נדאי שמצאו היתר לזה.

וקרוב לומר שיש להם היתר מטעם דמצינו בימי חכמי התלמוד להפסיק ג"כ בתרגום שמתרגם המתרגם בתורה וגם י"ל טעם להיתר זה שבזמן הזה שאין המכרה בתורה קורא כמו בימיהם רק החזן הוא הקורא הפרשה בלי ברכה אין פאן הפסק וכיוצא בזה

מטעם זה פסק הרב בעל משאת בננימין בתשובו' שסומא יכול לקרות בתורה בזמן הזה מטעם שהתחזן הוא הקורא וא"כ איך נבטל מנהג הראשונים בלי שום הַכְרַח.

ועל הראי' ג' שהבאתי מגמ' דב"ב פ"ק בענין שרשארין בני העיר לעשות קנפה ותמחוי וכו' גם פן טעמא רבא אית בהו וכדמסיק הרא"ש שם והובא בי"ד סי' רנ"ו ונ"ל ורשאים בני העיר לשנות מקנפת צדקה לתמחוי אם רבו עליהם עניי עולם שגבו בשבילם עכ"ל הרי דלא הותר לבטל הקנפה או התמחוי אלא להכרח גמור כמו אם רבו עליהם עניי עולם או עניי העיר מה שאין פן בנ"ד לבטל המנהג בלי שום הַכְרַח אין בידינו פת לבטל מנהג הראשונים ומכ"ש לדברי הרא"ש שהביא בטור י"ד סי' רנ"ו ונ"ל דהקשה מהא דאמרי' בפ"ב דשקלים מותר עניי לעניי מותר שבוים לשבוים כו' ומשני דוקא קנפה ותמחוי יכולים לשנותן שהוא דבר קבוע ואם יחסר להם יגבו פעם אחרת אבל במעוה שגבו ע"י מקרה לצורך עניי שפאו עניי הרבה וגבו לשמם לא ישנו ליתנו לצורך דבר אחר ולא אפי' לצורך עניי אחרים עכ"ל הרי דלא הותר להם לבטל קנפה ותמחוי אלא מפני דאין נ"מ בביטולם שהוא דבר קבוע ואם מחסר שום דבר לקנפה או לתמחוי שיגבו בפעם אחרת נמצא בזה השינוי אין מבטלין עיקר הדברים של תמחוי וקנפה כי אם יחסר לעניי העיר או לעניי העולם יגבו בפעם אחרת אבל בנ"ד אם ישנו יבטלו עיקר הדבר מעיקרו מה שתקנו הראשונים לאמרו אקדמות אחר פסוק ראשון של בחודש השלישי ונלע"ד ליתן טעם לשבח פי בנדאי שלא לחנם קבעו הפיוט של אקדמות דוקא אחר פסוק ראשון ולא אחר פסוק שני או אחר פסוק ג' ולא קודם פסוק ראשון אחר הברכה לפי שקודם פסוק ראשון פשיטא דהוי הפסק קודם התחלת המצוה כמו סח בין ברפת המוציא לאכילה וצריף לחזור ולברך ואחר פסוק שלישי כבר גמר המצוה וצריף לברך וכמ"ש הב"י בשם מהרי"א בא"ח סי' ק"מ דדוק' פשקרא ג' פסוקים ואח"כ שח הוי הפסק לפי שהוא אחר גמר המעשה גם אחר שקרא שני פסוקים לא רצו לתקן לומר הפיוט אקדמות שהרי כתב הרב מהרי"קו בשו' קע"ח בשם קצת גאונים בס' חקת התורה שאם קרא הא' אף שני פסוקים שיצא ידי קריאה וא"צ לחזור ולברך ואם פן אליבא דעת מהר"י אבוהב הנז' הוי אחר גמר המעשה והוי הפסק וצריף לחזור ולברך לכן תיקנו דוקא אחר פסוק ראשון דהוי התחלת המצוה ואמצע המצוה ואליב' דכ"ע אם שח לא הוי הפסק ואף לכתחלה מותר להפסיק מפני כבוד הש"י והתורה וכמ"ש הרב הלבבוש בסימן תצ"ד ע"ש ולא גרע מהא דשואל מפני הכבוד.

ועל ארבע לו אשיבנו מה שהבאתי ראיה לפום ריהטא מדברי התוס' בשם ר"ת בריש מתני' בפ"ק דב"ב דיש מנהגים שאין לסמוך עליהו אלא דוק' מנהג ותיקין אבל מנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא טועה בשיקול הדעת כו' גם בזה אין הנדון דומה לראיה מטעם דאית' בת"ה סי' שמ"ב בעניי מסים שכתב שם ונ"ל ונראה לר"ת והובא במרדכי ריש פ' הפועלים בשם א"ז דלא אמרינו מנהג מבטל הלכה אלא דוקא מנהג ותיקין מ"מ נ"ל דבעניי מסים וכו' ג כולו מודו דאזלינו בטר מנהגם דבני העיר או בני המדינה שנהגו בו מקדם אפי' אם לא הוקבע ע"פ חכמים וראיה ברורה ע"ז מההיא דחמרים וספנים בפ' הגוזל ונראה דפיה יש לחלק דעניי מסים כו' וכל דבר שרבים מצורפים יחד צריכין למיזל בטר מנהגם דיזהו דהואיל שהוא עסקי רבים וצריכים להיות צייתי להדדי שלא תהא מריבה ביניהם גמרי ומקני אהדדי לזיל בטר מנהגם אף שהוא

נגד דין תורה ונהיא דר"ת בפ"ק דב"ב וא"ז הנז' קאי על חילוק תצרות כו' וכל כה"ג דלאו עסקי רבים ניהו לכה צריף מנהג שיהא לו עיקר מן התורה עכ"ל ואם פן ה"ה כנ"ד שהוא דבר שרבים מצורפים יחד והוא עסקי רבים צריכין למיזל בתר מנהגם דידיהו אף בדבר שאין לו עיקר מן התורה וביותר שבנ"ד המנהג זה יש לו עיקר ונעשה פדת וכהלכה.

ובזה תשאו ברכה. מאלקי המערכה.

והנלע"ד כתבתי אנכי עפר ואפרי"ם הוא הצעיר מבית אהרן מוה"לנא: שאלה יא אשה שאינה חייבת בבהמ"ז אלא מדרבנן ושכחה לברך אם מחוייבת לחזור ולברך פי באיש שהוא מסופק אם בירך בהמ"ז צריף לחזור ולברך מספק מאחר שהיא דאוריית' ומשא"כ אשה שהיא מדרבנן ובכן יורינו מורנו ורבנו פדת מה לעשות ושכמ"ה.

תשובה הנה מבואר בהג"ה אשיר"י פ"ק דמגילה ונ"ל ונשים חייבות בבהמ"ז מן התורה אבל אינן מוציאות את האנשים לפי שאינן יכולין לומר ברית עכ"ל. ולענ"ד דבריו תמוהים פד מעיינת בגמר דברכות פ' מי שמתו דף ד' ונ"ל אמר רבינא לרבא נשים בברכת המזון דאוריית' או דרבנן למנ"מ לאפוקי רבים י"ח אא"ב דאוריית' כו' ומוכח משם בגמ' דא"א דנשים בבהמ"ז דאורייתא אז מוציאות האנשים ומשא"כ אי אמרינן דרבנן אז אינן מוציאות האנשים וא"כ לפ"ז דברי הג"ה הנז' תמוהים דהוא מזכיר שטרא לבי תרי וארבעיה אתרי ריקשי שכתב שהנשים חייבות בבהמ"ז מן התורה ואפ"ה אינן מוציאות את האנשים ואף שכתב הטעם מפני שאינן יכולין לומר ברית אבל פד מעיינת בסוגי' הנז' בתוס'.

ד"ה נשים חייבות בבהמ"ז כו' שהקשו על פירש"י ופירשו משום דכתיב על ברייתך שחתמת בבשרינו כו' ע"ש. ועכ"פ מוכח משם דאי נשים בבהמ"ז דאוריית' אז מוציאות האנשים וא"כ הדרא קושיא לדונקתיה.

ורציתי לישוב בדוחק לפי שהאיבעיא בגמ' לא איפשט' ופסק הכא לחומ'ר' והכא לחומ'רא שבהמ"ז דאוריית' וגם אינן מוציאות האנשים אבל ז"א פד מעיינת בטור א"ח סי' קפ"ו שמוכח מהראב"ד שכתב דנשים חייבות בבהמ"ז דאוריית' שסבר ג"כ דמוציאות האנשים וא"כ לפי מ"ש אין משם שום הוכחה דלמא פסק הכא לחומ'רא כו' ועיין ג"כ בשאר הדברים בטור וב"י וב"ח בזה ועוד שזהו חומ'רא דאתי לידי גולא דהא אי אמרי' בהמ"ז דאוריית' אז אי שכח אם בירך אי לאו מחוייב לחזור ולברך וכמ"ש בגמ' דברכות גבי אמת ניציב ובטור סי' קפ"ד ומשא"כ אי אמרי' שהיא ספק אי דאוריית' אי לאו אז מספק אין צריף לחזור פי הוי ברכה לבטלה (ועיין בתוס' ובר"ן אי לאו דלא תשא גבי ברכה לבטלה הוא דאוריית' אי לאו ואף שיש להקשות ע"ז למה לא אמר בגמ' זה הנפקות' אי בהמ"ז דאוריית' או דרבנן דהיינו בשכח אם בירך כו' אלא ודאי שאין חילוק כו' אבל ז"א שהרי זהו מוסכם בגמ' הנז' ובפוסקים ומה שאינו מחלק בגמ' היינו מטעם דחדא מתרי ותלתא טעמי נקיט ואף ש"ל שזהו אינו חומ'רא דאתי לידי גולא דאי אמרי' דהאיבעיא לא נפשטא בגמ' וא"כ אזלינן הכא לחומ'רא כו' דהיינו הנשי' חייבות מן התור' וא"כ אם שכח אינה חייבת לברך מספיק' דהוי ס"ס ספק דלמא כבר בירכ' בהמ"ז ואת"ל שלא בירכ' דלמ' אינ' חייבת מדאורי' וגם זהו ס"ס המתהפך אבל ז"א דהלא אי אמרינן

את"ל שלא בִּירְכָה א"כ מְקַרֵי וְדַאי לֹא בִּירְכָה אִם פֶּן אַף שְׂאִינָה חֲיִיבָת רַק מְדַרְבְּנָן צְרִיכָ' לְבַרְךָ רַק א"ת ואת"ל שְׁהוּא סַפֵּק אִם בִּירְכָה כו' אָבָל ז"א ודו"ק וע"ק דְּאִי אֲמַרִינָן מְסַפִּיק' חֲיִיבוֹת בְּבַה"מ דְּאִרְיִית' וְאִינָה צְרִיכָה לְחִזּוֹר וּלְבַרְךָ מְסַפִּיק' וְגַם פֶּן אֵינָן מוֹצִיאֹת הָאֲנָשִׁים א"כ מֵאֵי חוּמְרָא וּמֵאֵי נ"מ אִיפָּא בְּזֵה שְׁחִיבָת לְבַרְךָ בַּה"מ דְּאִרְיִית' וְעֵינָן בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁפ"א בְּבִרְכוֹת פ' מִי שְׁמַתוּ שְׁפַתְבּוּ הוּאִיל וּמְקַשָּׁה שָׁם בְּגִמְר' פְּשִׁטָּא דְּנֻשִׁים בְּבַה"מ דְּאִרְיִית' הֲלֹא אֵין זֶה מְצֻנָת עֲשֵׂה שְׁהַזְמַן גְּרָמָא וּמְתַרְזֵן הוּאִיל וְכַתִּיב בְּעַרְב תֹּאכְלוּ בָשָׂר וְאִם פֶּן פְּשִׁט' לְהַגְמֵר' דְּחֲיִיבוֹת מְדִאֲרִיית' וְלֹא שְׁבָקִינָן מֵאֵי דְּפְשִׁיט' לְגַמְר' מִשּׁוּם מֵאֵי דְּמִסְתַּפֵּק' לְרַבִּינָא ע"ש אָבָל מ"מ שְׁלִפֵי דְּבָרֵי מוֹצִיאֹת אֶת הָאֲנָשִׁים וְלֹא כְּדַבְרֵי הָא"ז בְּהַג"ה אֲשִׁיר"י הֵנּוּ וְעֵינָן בְּתַשׁוּבָה הֶרַב מֵהֶרַש"ח בְּסַפְרוֹ בְּנֵי שְׁמוּאֵל בְּשִׂאלָה אִם נִסְתַּפֵּק בְּבִרְכַת הַטּוֹב וְהַמְטִיב אֵי צְרִיךְ לְחִזּוֹר וּלְבַרְךָ וּפְסַק דְּצְרִיךְ לְחִזּוֹר וּלְבַרְךָ (ע"כ מְצִאתִי): שְׂאֵלָה יב וִיהוּדָה רַד עִם אֵל תַּפְאָרַת יִשְׂרָאֵל אֶהוּבֵי יְדִידֵי הֶרַב הַמְּנוֹפֵּלָא עוֹשֶׂה פְּלֵא בְּעִיּוּנָא וּפְלִפּוּלָא כ"ש כְּמוֹהֶר"ר יְהוּדָה בֵּר"י.

הֵנָּה בָּאתִי לְהַשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד אֹדוֹת הַקּוֹשְׁיָא אֲשֶׁר הִקְשִׁיתִי לוֹ בְּהַג"א דפ"ק דְּמַגִּילָה וְהִרְאִיתִנִי לְדַעַת הַדִּבְעוֹר תּוֹסְפוֹת בְּסוּפָה דָּף ל"ח ד"ה בְּאַמַּת אֲמָרוּ בַּמ"ש וְאֵין יָכוֹל לְדַקְדָּק מִפְּאֵן בְּהַמ"ז לֹא דְּאִרְיִית' דְּדַלְמ' הֵנּוּ דְּאִרְיִיתָא וְכו' עַד מִשּׁוּם דְּרַבִּים זִילָא בְּהוּ מְלִתָּא דְּהָרֵי מַגִּילָה כו' זֶהוּ לְשׁוֹנוֹ דְּמַר וְכַתִּב שָׁם עוֹד וְנ"ל בְּכַתְּבוּ וְאִף שְׁדַבְרֵי הַתּוֹס' צְרִיכִין בִּיאוֹר כִּי אֵיךְ אֲפֹשֶׁר לוֹמַר דְּהֵנּוּ דְּאִרְיִית' וְאִפ"ה אֵין מוֹצִיאִין וְהָא בְּבִרְכוֹת אֲמָרוּ בְּגִמְר' נ"מ לְאַפּוֹקֵי רַבִּים י"ח דַּא"א דְּאִרְיִית' מוֹצִיאֹת י"ל דֵּהַנ"מ הֵיִינוּ מְדִיןתּוֹרָה כו' אָבָל מִשּׁוּם אִישׁ דְּחֻשִׁיב אוֹ מִשּׁוּם דְּזִילָא בְּהוּ מִלַּת גְּזָרוּ בְּהוּ רַבְּנָן וְנ"מ טוֹבָא כו'.

וְכַתִּב עוֹד מֵעַל"ת וְאֵע"ג דַּא"ז מְסִיִּים מִשּׁוּם שְׂאִינָן יְכוֹלִין לוֹמַר בְּרִית אֵין זֶה דְּוָחַק דַּמ"מ לְגוֹפָא דְּדִינָא ס"ל כְּדַחֲיוֹת הַתּוֹס' וְאֲפֹשֶׁר דְּהָא וְהָא אֵיתָא מִפְּחַ זִילוּתָא וּמִפְּחַ שְׂאִינָן בְּנֵי בְּרִית וְסִיִּים מֵעַל"ת שְׁדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת צ"ע לְפָרְשָׁם עַל נְכוֹן לְפִי הַסּוּגָ' דְּבִרְכוֹת עכ"ל.

וְלַעֲנ"ד דְּבָרֵי הַתּוֹס' הֵמָּה פְּשׁוּטִים עַל פִּי הַסּוּגָ' דְּבִרְכוֹת אִף שְׁהַתּוֹסְפוֹת בְּעֲצָמָם הֵמָּה שׁוֹנִים וּמְשׁוֹנִים ע"פ חֲלוּפֵי הַגִּיְרָס' וּבְפֶרֶט ע"פ גִּיר' רש"ל בח"ש בְּתוֹס' הֵנּוּ הוּא תְּמוּדָה לְכַאוּרָה וְכַבֵּר פִּגְעוּ בּוֹ קִנְאִין בְּסַפְרֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּחִידוּשֵׁיהֶם הֶרַב מֵהֶר"מ מְלוּבְלִין וְהֶרַב הֶרַש"א וְהִגִּיהוּ הַפֶּךְ דְּבָרֵי כַּאֲשֶׁר הֶעֱתִיק מֵעַל"ת בְּכַתְּבוּ וְאִנִּי יִשְׁבַּתִּי הַפֶּל עַל נְכוֹן שְׁדַבְרֵי הֶרַש"ל רְאוּיִים לְמִי שְׂאֲמָרָם.

וּמֵעַתָּה אֲבָא אֵל הָעִיּוֹן בַּמ"ש מֵעַל"ת דְּבָרֵי הַתּוֹס' צְרִיכִין בִּיאוֹר וְהֵיִינוּ כְּמוֹ שְׁהַקְשִׁיתִי לְעֵיל וּמְסִיִּים דֵּהָא"ז וְהַתּוֹס' הֵם אֲחָד וְהָא וְהָא אֵית' בְּאַמַּת לַעֲנ"ד הֵמָּה רְחוּקִים כְּמִטְחָוֵי הַקְּשָׁת וּבְתַחֲלָה גְבָאָר דְּבָרֵי הַתּוֹס' שְׁלֹא יִהְיֶה קֶשֶׁה לְפִי הַסּוּגָ' דְּבִרְכוֹת וְכֹף הוּא הַמְשָׁךְ הַתּוֹס' וּפְשׁוּטִי לְמַעֲיִין שָׁם.

שְׁלִפֵי הַתּוֹסְפֵת' שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' שְׁכַתּוּב שָׁם אֵין מוֹצִיאִין אֶת הֶרַבִּים י"ח כו' קֶשֶׁה לְפִי זֶה לְמָה אֲשֶׁה מְבָרַכַת לְבַעֲלָה אֵלָא צ"ל שְׂאָכַל כְּשִׁיעוֹר דְּאִרְיִית' וְאִם פֶּן קֶשֶׁה לְתוֹס' לְמָה לֹא פְּשִׁט הַגְּמֵר' אִיפְּכָא מֵתּוֹסְפֵת' דְּבַה"מ"ז גְּבִי נָשִׁים לֹא דְּאִרְיִית' הוּאִיל וְאֵינָן מוֹצִיאֹת לְכֹן כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דֵּאֵין לְהוֹכִיחַ וּלְדַקְדָּק כו' דִּי"ל דְּחֲיִיבֵי מְדִאֲרִיית' וּמָה שְׂאִינָם מוֹצִיאֹת הוּאִיל וְאֵינָן מְצַטְרְפוֹת וּמָה שְׂאִין פֶּן בַּג' לְבַד הָאֲשֶׁה אוֹ בְּאֲשֶׁה עִם בְּעֵלָה י"ל שְׁמוֹצִיאֹת וְזֶהוּ הַאִיבְעֵי' בְּגִמְר' אִם מוֹצִיאֹת אִם לֹא מִטְעַם שְׂאִינָן יְכוֹלִין לוֹמַר בְּרִית

דְּהֵינּוּ כַּמֵּ"ש בְּתוֹסְפוֹ בַּפ' מִי שֶׁמָּתוּ דְּהֵאִיבְעֵי הוּא מִטַּעַם שְׂאִינָן יְכוּלִין לֹאמַר בְּרִית (אוּ
אִף לְפִי הַטַּעַם שֶׁל רַש"י שָׁם) וְאִף שְׁהָאִישׁ מוֹצִיאָן אִף בְּשִׁלְשָׁה לְבַד הָאִשָּׁה שְׂאִינִי אִישׁ
דְּחָשִׁיב אֲנִי לְעוֹלָם דְּנָשִׁים חֲזִיבוֹת מְדַאֲרֵינִי וּמֵ"ש בְּתוֹסְפֹתָּ שְׂאִין מוֹצִיאִין הֵינּוּ מִשׁוּם
דְּרַבִּי זִילָא בְּהוּ מְלִתָּא וְהֵאִיבְעֵיָא בְּגַמ' הוּא אִי מוֹצִיאִין הֵיחִיד כְּגוֹן אִשָּׁה עִם בְּעֻלָּה
(וּמִטַּעַם שְׂאִינָה יְכוּלָה לֹאמַר בְּרִית וּפְשִׁיט מְהָא דְּאִשָּׁה מְבָרַכַת לְבְעֻלָּה אִף בְּיַחֲדִיד אִף
שְׂאִינָה יְכוּלָה לֹאמַר בְּרִית וּמְסִיק כּו' כְּשִׁיעוּרָא דְּרַבְּנָן וְהֵאִיבְעֵי לֹא נִפְשָׁטָא) וְאֵ"כ לַפ"ד
הַתּוֹס' מִטַּעַם זִילוּתָא אוּ מִטַּעַם דְּאִינָה מְצַטְרַפַת י"ל דְּלְעוֹלָם דְּאֲרֵינִי וּמוֹצִיא' הַרְבֵּים
הֵינּוּ כְּשִׂאִין שְׂיִיךְ טַעַם זִילוּתָא וְגַם כְּשִׂאִינָה מְצַטְרַפַת כְּגוֹן אִשָּׁה עִם בְּעֻלָּה וּמִשָּׂא"כ אִי
אֲמַרִינָן מִטַּעַם דְּהֵא"ז הֵינּוּ מִטַּעַם שְׂאִינָה יְכוּלָה לֹאמַר בְּרִית אֲזִי אִינָה מוֹצִיא' אֶת הָאִישׁ
לְעוֹלָם בְּשׁוּם פְּנִים וְאֵ"כ אֵ"א לֹאמַר דְּהוּי דְּאֲרֵינִי וְכִשְׂאֲמַרִי דְּחֲזִיבוֹת דְּאֲרֵינִי אֵ"כ
מְוַרְחָ שְׂמוֹצִיא' הָאִישׁ אִף שְׂאִינָה יְכוּלָה לֹאמַר בְּרִית וּמִשָּׂא"כ הֵא"ז מְזַכֵּי שִׁטְר' לְבִי תְרִי
וְהִדְר' קוּשְׂיָא לְדוֹקְת'.

וְאֲשֶׁר כָּתַב עוֹד מֵעַל"ת עַל דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים בַּמֵּ"ש שָׁם שֶׁאֵ"א לֹאמַר שְׂפִסְקָה הָכָא לְחוּמְר' כּו'
דְּאִין כְּאֵן שׁוּם נְפִקוּתָא לְדִינָא וְהֵמָצִיא מֵעַל"ת בְּשִׁכְלוֹ הַזֶּה נ"מ לְדִינָא אִם אִישׁ שְׂאֵכֵל
חֲזִיבָא דְּרַבְּנָן אִם מוֹצִיא הַנָּשִׁים שְׂאֵכֵל כְּדִי שְׂבִיעָה דֵּא"א נָשִׁים בְּבַהמ"ז דְּרַבְּנָן אֲתִי
דְּרַבְּנָן וּמְפִיק דְּרַבְּנָן וּמִשָּׂא"כ אִם הוּא דְּאֲרֵינִי וְכָתַב מֵעַל"ת שְׂזֵהוּ אֲמַת לְדִינָא.

הֵנָּה אִף שְׁלִפּוּם רִיקְהָט' סְבָרָא זֹו נְכוּנָה הִיא אָבֵל מֵאִי דְּפְשִׁיט' לִיה לְמַר קְמַבְעֵי לִי טוֹבָא
ע"פ סוּגְיָא הַגַּמ' דַּפ"ג שְׂאֵכֵל גְּבִי עוֹבְדָא דִּינָאִי מְלָפָא וּמְלָפָתָא כְּרִיכוּ רִיקְפָתָא בְּהַדִּי הַדִּי
לֹא הוּי לְהוּ אִינְשׁ לְבְרוּכִי וּמְסִיק דְּשִׁמְעוֹן ב"ש לְגַרְמִיָּה הוּא דְּעֻבְד כּו' עַד דְּלְעוֹלָם אִינּוּ
מוֹצִיא אֶת הַרְבֵּים עַד שְׂיֵאכֵל כְּזִית דְּגָן וְהוֹכִיחוּ מִזֶּה הַתּוֹס' וְהֵרָא"ש וְהֵרָא"ן וְשָׂרָא פּוֹסְקִים
דְּמִי שְׂאֵכֵל כְּזִית דְּגָן מוֹצִיא אַחַר אִף שְׂאֵכֵל כְּדִי שְׂבִיעָה דְּהֵלֵא יֵנְאִי מְלָפָא וּמְלָפָתָא אָכְלוּ
כְּדִי שְׂבִיעָה וְאִם כֵּן דוֹן מִינָהּ וּמִינָהּ דְּהֵלֵא זֵהוּ פְּשׁוּט בְּכָל הַפּוֹסְקִים דְּאִשָּׁה יוֹצֵאת בְּזִימּוֹן
וְחֲזִיבַת בְּזִימּוֹן וְכַמְבֹּרָאָר בַּא"ח ס' קצ"ז וְקצ"ט (אִף נָשִׁים שְׂמֻזְמָנוֹת רְשׁוּת לְפִי דַעַת
קִצַּת פּוֹסְקִים) וְאֵ"כ גַּם הַמְלָכָה הֵיחֵה יוֹצֵאת בְּזִימּוֹן שֶׁל שְׁב"ש וְלְפִי מ"ש מֵעַל"ת לֹא
הֵיחֵה יוֹצֵאת דְּהֵלֵא הִיא אָכְלָה כְּדִי שְׂבִיעָה וְלִיכָא לְמִימַר דְּהִיא מְבָרַכַת לְעֻצְמָה דְּהֵלֵא
אֲמַר בְּגַמ' לֹא הוּי לְהוּ אִינְשׁ לְבְרוּכִי מִשְׁמַע שְׁלֵא הוּי בְּקִיאִים וְלִיכָא לְמִימַר דְּאִינָהוּ לֹא
הוּי בְּקִיאִים וְהִיא הֵיחֵה בְּקִיאָה אֵ"כ יִצִּיבָא בְּאַרְעָא וְגִיּוֹרָא בְּשְׂמִי שְׂמִיא וּבְגַמ' אֲמַרִי תְבֵא
מְאִירָה לְאֲדָם שְׂאִשְׁתּוֹ וּבְנִיו מְבָרְכִין לוֹ מִשְׁמַע שְׂזֵהוּ לֹא שְׂכִיח' כְּלָל שְׂאִשְׁתּוֹ תְּהִיבָה בְּקִיאָה
יּוֹתֵר מִמֶּנּוּ וְאֵ"כ לְמָה הִית' יוֹצֵאת בְּזִימּוֹן שֶׁל שְׁב"ש שְׁלֵא כְּדִין וְלֹא צִיּוֹתָה לְאַחִיָּה שְׂמֻעוֹן
ב"ש שְׂיֵאכֵל כְּדִי שְׂבִיעָה כְּדִי שְׂתַצָּא גַם הִיא בְּזִימּוֹן שְׁלוֹ וְאִין לֹאמַר דְּהֵמָּה סְבוּרִים דְּנָשִׁים
בְּבַהמ"ז דְּרַבְּנָן וְאֲתִי דְּרַבְּנָן וּמְפִיק דְּרַבְּנָן כּו' דֵּא"כ לְפִשְׁוֹט הַגַּמ' הֵאִיבְעֵי מְהֵאִי מַעֲשָׂה
דְּשִׁמְעוֹן ב"ש דְּנָשִׁים בְּבַהמ"ז דְּרַבְּנָן, וְאִף שְׂסָבְרַת מֵעַל"ת נְכוּנָה בְּזֵה הוּאִיל וְאִינָה בְּכָלֵל
הָעֲרָבוֹת אָבֵל מ"מ אֲפֻשֶׁר לֹאמַר דְּשְׂאִינִי אִישׁ דְּחָשִׁיב וּמוֹצִיא אִף שְׂהִיא אִינָה מוֹצֵאת הָאִישׁ
וְגַם כֵּן לֹא מְצִינוּ שׁוּם חִילּוּק בְּשׁוּם פּוֹסְקָא גְּבִי נָשִׁים מְזֻמָּנוֹת לְעֻצְמָן וּמוֹצִיאֹת זֹו אֶת זֹו
אִף אִם אַחַת אָכְלָה כְּדִי שְׂבִיעָה וְאַחַת אָכְלָה כְּזִית כִּי לְפִי סְבָרַת מֵעַל"ת אִינָה מוֹצִיאָה זֹו
אֶת זֹו אִף שְׂאִישׁ שְׂאֵכֵל כְּזִית מוֹצִיא גַם מִי שְׂאֵכֵל כְּדִי שְׂבִיעָה הֵינּוּ מִטַּעַם עֲרָבוֹת וְזֵהוּ
לֹא שְׂיִיךְ גְּבִי נָשִׁים וְלְפִי סְבָרַת מֵעַל"ת הֵיחֵה לוֹ לְחַלְקָא.

ואֲשֶׁר תָּמָה מֵעַל"ת עַל הָרַב בְּעַל הַלְבוּשׁ בְּסִי' קַפ"ו עַל מ"ש וְנ"ל אֲבָל אֲנָשִׁים שְׁלֵא אֲכָלוּ
רַק שְׁיַעוּר דְּרַבְּנָן וְאִשָּׁה שְׁאֲכָלָה פְּדֵי שְׂבִיעָה כּו' וְהַקְשָׁה מֵעַל"ת דְּאִינוּ יוֹדְעֵי מַנֵּינ לֹא זֶה
וְלֹא מֵצֵא שׁוּם רְאִיָּה בְּגַמ' וּבְשׁוּם פּוֹסֵק דְּמַנֵּינ לֹא זֶה אִם הָאִשָּׁה אֲכָלָה פְּדֵי שְׂבִיעָה דּוּק!
אֵלָּא אֲפִילוּ אֲכָלָה פְּזִית הִיא מוֹצִיא' אֲנָשִׁים שְׁאֲכָלוּ חַיּוּבָא דְּרַבְּנָן עַכ"ל.

וְתָמָה אֲנִי עַל תְּמִיחָתוֹ הֲלֹא דְּבָרִים הַנּוֹפְרִי' מְבִנְיָרִים בְּגַמ' וּבְפּוֹסְקִים וְעֵינֵי בַפ"ק דְּמַגִּילָה
דָּף י"ט וּבַתּוֹס' שָׁם ד"ה וּר"י מְכַשִּׁיר בְּקָטָן וּמְקַשֵּׁי הַתּוֹס' מ"ש מַגִּילָה מִבַּהַמ"ז וּמְתַרְצִים
דְּלֹא אֲתִי חַד דְּרַבְּנָן וּמְפִיק תְּרֵי דְּרַבְּנָן אֲבָל הֵוא דְּבַהַמ"ז אֲיִירִי שְׁאֲכָל הַקָּטָן פְּדֵי שְׂבִיעָה
דְּלִיפ' אֵלָּא חַד דְּרַבְּנָן וּא"כ ה"ה בְּנ"ד דְּאִי לֹא אֲכָלָה פְּדֵי שְׂבִיעָה הֵוִי תְּרֵי דְּרַבְּנָן וְאִינָה
מוֹצִיא' וּכ"כ הַמְרַדְכִי בְּמַגִּילָה שָׁם וּכ"כ הָרַב מֵהַר"מ מִינֵץ בְּתַשׁו' ס' ע"ח גְּבִי יֵשׁ
מְגַמְגָּמִים לְלַפְנוֹשׁ טְלִית קָטָן שֶׁל מְשִׁי בְּאֶמְרָם אֲפִי שֶׁל צָמַר אִינוּ אֵלָּא דְּרַבְּנָן א"כ שֶׁל
מְשִׁי הֵוִי תְּרֵי דְּרַבְּנָן וּמְבִיא רְאִיָּה ג"כ מְסוּגָּא זֹה וּמִינָה דְּלֹא תַקִּינוּ רַבְּנָן גְּבִי אִשָּׁה
שְׂתַתְּחִיב בְּבַהַמ"ז רַק פְּעִין דְּאוֹרְיִית' הֵינּוּ פְּשָׁאֲכָלָה פְּדֵי שְׂבִיעָה.

וְאֵגַב זֶה עֵינֵינִי בְּדְבָרֵי הַתּוֹסְפֹתָא הַנּוֹפְרִת שֶׁהוּבָא בְּסַפְרֵי הָרִי"ף הַגְּדוּלִים הַנְּדַפְסִים בְּסוּף
כָּל מַסְכָּתָא וְנ"ל הַפֶּל חֵיבִים בְּבִרְכַת הַמְזוֹן כּו' עַד נְשִׁים וְעַבְדִּים וְקַטְנִים פְּטוּרִים וְאִין
מוֹצִיא' הַרְבִּים י"ת בְּאֶמְת אֶמְרוּ בֵּן מְבָרַךְ לְאָבִיו וְאִשָּׁה לְבַעְלָהּ וְעַבְד לְרַבּוֹ וְתוֹסְפֹת' זֹה
תְּמוּזָה הוּא ע"פ סוּגְי' דְּבִרְכוֹת וְדַסְנוֹפָה דַּא"א לֹמַר כְּמוֹ שְׁמַתְרָצִים הַתּוֹס' בְּסוּפָה דַּמ"ש
אִין מוֹצִיאִין הַרְבִּים י"ח אֲיִירִי כְּשֶׁאֲכָל שְׁיַעוּרָא דְּאוֹרְיִית' דַּא"כ לְמָה אֶמַר בְּסִיפָא כֹּן
מְבָרַךְ לְאָבִיו וְאִשָּׁה לְבַעְלָהּ וְלִיפָא לְמִימַר כְּשֶׁאֲכָל שְׁיַעוּרָא דְּרַבְּנָן א"כ הו"ל לְחַלְקָא.

וְרַצִּיתִי לִישְׁבוּ שְׁלֵא כְּדְבָרֵי הַתּוֹס' דְּסִיפָא דְּבֵן מְבָרַךְ לְאָבִיו אֲיִירִי בְּמַקְרָא וְהוּא עוֹנָה
אֲחֵרִיָּה וּכַמ"ש גְּבִי הַלֵּל בְּסוּפָה וְשְׁלֵא כְּדְבָרֵי הַתּוֹס' דְּסוּפָה וְסוּגְיָא דְּבִרְכוֹת וְדוּק. וְרַצִּיתִי
לִישְׁב ע"פ זֶה סוּגְי' הַתּוֹס' כְּפִי אֲשֶׁר הִגִּיָּה הַרְש"ל וְזֶה יִהְיֶה הַמְשָׁף הַתּוֹס' ע"פ גִּירְסַת
הַרְש"ל (ע"כ מְצֵאתִי): שְׁאֵלָה יֵג נְשָׂאֲלָתִי אִם הָאֲשָׁפְנִזִי שְׂמַתְפַּלֵּל עִם הַסְּפָרְדִּים אוֹ אִם
הַסְּפָרְדִי מַתְפַּלֵּל עִם הָאֲשָׁפְנִזִים אִם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבוֹת תְּפַלְתָּם וּג"כ בְּשָׂאֵר חֵילוּקֵי מְנַהֲגָם
שֶׁהַסְּפָרְדִים אֵינָם מְנִיחִים תְּפִלִּין בַּחֲש"מ וְהָאֲשָׁפְנִזִים מְנִיחִים.

תְּשׁוּבָה הֵנָּה זֶהוּ מַחְלֻקָת בֵּין הַפּוֹסְקִים עֵינֵי בְּתַשׁו' הַרְשַׁד"ם בִּי"ד ס' קכ"ט וּקַמ"ט וְעֵינֵי
בְּר"ן פ' מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ וְהוּבָאוּ בַּא"ח ס' תס"ח וְעֵינֵי בִי"ד ס' רי"ד וּבב"י שָׁם וּבש"ף.
וְע"ד הַשְּׂאֵלָה רֵאשׁוֹנָה אִינָה צְרִיכָה לְפָנִים וּכְבָר נְשָׂאֲלָה זֹה לְהָרַב הַגְּדוּל הַרְשַׁד"ם בַּא"ח
ס' ל"ד אֲבָל רְאִיתִי שָׁם שֶׁהוּא מְפַקֵּק בְּתַפְלוֹת הָאֲשָׁפְנִזִים בְּפִיּוּטִים וּמְבִיא רְאִיָּה מִדְּבָרֵי
הָאֲבֵן עֲזָרָא בְּס' קַהֲלַת ע"ש וּבְנֹדָאֵי כִי הַרְבֵּנִים הַנּוֹז' בְּאֲשֶׁר שְׁהִיוּ סְפָרְדִים מְשַׁבְּחֵי
לְתַפְלוֹת הַסְּפָרְדִי ע"ד יִשְׁמַעְאֵל כְּהֵנָּה מְסִיעַ כְּהֵנָּה אֲבָל חֵלִילָה לְפַקֵּק בְּתַפְלוֹת הָאֲשָׁפְנִזִי
אֲשֶׁר רַבִּים וּגְדוּלֵי בְּחֻמָּה וּבְמַנְיָן אֲשֶׁר הַתּוֹרָה יֵצֵא מֵהֶם וּמִימֵיהֶם אָנוּ שׁוֹתִים יְסֻדוּ
אוֹתָם.

וּגְדוּלָה מְזוּ מְצִינוּ בַּטַּא"ח ס' ס"ח הַקְּרוּב"ץ פִּיּוּטִים שְׁאוּמְרֵי אִם יֵשׁ לְהַפְסִיק בְּבִרְכַת
ק"ש שֶׁהַרְמ"ה וְגַם הַטוּר הֵיוּ קוֹרְאֵי תַגָּר עֲלֵיהֶם מֵאַחַר שְׁאִין לְהַפְסִיק בְּבִרְכַת ק"ש וּמ"מ
מְסִיִּים שְׁנוֹהֲגִים לְאוּמְרוּ בְּכָל מְקוּמוֹת וּכ"כ שָׁם בְּשֵׁם הָרַאב"ד דֵּהֵינּוּ אֲפִילוּ לְהַפְסִיק בֵּין
הַבְּרָכוֹת שֶׁל ק"ש וּמכ"ש לְאֶמְרוּ בְּמְקוּם שְׁאִין שָׁם הַפְּסֵק כְּגוֹן בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה שְׁרַשְׁאֵי
לְהוֹסִיף שַׁכ"ע מוֹדֵי וּכ"פ הָאֲחֵרוּנִי הוּבָא בְּשַׁבְּלֵי לְקַט בְּשֵׁם הַגְּאוּנִי הַגְּדוּלִים ר"ע וְרַב

כהן צדק ורב פלטי גאון ורבינו קלונימוס ור"י ט"ע ור"ש הגדול ור"ס הגאון ונהרב ר' יונה וכל גאוני לותיר כתבו שיש לומר פיוטי'.

ואף שהטור כתב בעצמו ומ"מ טוב ויפה לבטלה למי שאפשר וגם כתב שלא ישר המנהג בעיני אביו הרא"ש ז"ל היינו מטעם שכתב הטור כי הוא סיבה להפסיק בשיחה בטילה ובדברי הבאי והיינו פדי שלא להפסיק בפיוטים בין ברכות דק"ש אבל לאומרו בתוך התפלה או לאחר התפלה ע"ז לא קראו תגר הטור והרמ"ה וסיעתם מעולם אף שאינם מובנים לכל אדם.

ובזה מיושב התימה שתמה הגאון בעל בית חדש על דברי הטור שכתב שלא ישר בעיני אביו הרא"ש ז"ל המנהג כו' ועל זה תמה הלא הרא"ש ס"פ אין עומדין כתב על הך דר' יהודה לא ישאל אדם צרכיו כו' עד ומטעם זה נהגו לומר קרוב"ץ בג' הראשונות וכן ר"א הקליר שהיה מא"י כו' והוא תיקון קרוב"ץ לאומרו בג' הראשונות עכ"ל מדהפליג בשבחו אלמא משמע דר"ל דראוי לסמוך עליו לומר צרכי צבור בג' ראשונות וא"כ האיו כתב רבינו להשיג על ר"א הקליר שתיקן קרוב"ץ ולהאריך בברכה שאמרו לקצר מטעם שלא ישר בעיני הרא"ש ז"ל פירושו של ר"ת שפי' לקיים המנהג אלמא דיש לבטל המנהג וז"א ואדרבה הרא"ש מחזיק ביד המנהג ולסמוך על ר"א הקליר שתיקן קרוב"ץ בג' הראשונות ולכן נראה דאפילו אמר פן הרא"ש דלא ישר בעיניו מ"מ על עיקר הדין לא נחלק ועוד נדאי דחזר בו בפסקיו שהם אחרוני' והחזיק המנהג לומר קרוב"ץ ורבינו מתוך שהיה דעתו נוטה לבטל המנהג השים על לבו מ"ש אביו הרא"ש בע"פ כו' ולא שית לבו למ"ש הרא"ש בפסקיו כפ' אין עומדין שהם עיקר ושארי ליה מאריה גם רבינו עצמו כ"כ לקמן בסי' קי"ב עכ"ל.

הנה הגאון בעל ב"ח הנז' התפלל על אחרים והוא צריך לאותו הדבר כי פבודו במקומו מונח ובמחילה מעצמותיו הקדושי' דאין פאן שום תימה על הטור ודברי הטור נכונים שמ"ש הטור לבטל המנהג וגם כתב שפי' ר"ת לקיים המנהג לא ישר בעיני הרא"ש הפל עולה בקנה א' שמ"ש הטור לבטל המנהג היינו שלא יאמר פיוטים וקרוב"ץ בין ברכות דק"ש וע"ז קאי הטור וז"ל בענין ההפסקה שמפסיקין בברכה דק"ש לומר קרוב"ץ ראוי היה שלא להפסיק ועל זה מיוסד פל הסימן והפלוול בין הרמ"ה וראב"ד וזש"א הטור בשם הראב"ד לפיכך נהגו להוסיף פיוטים במאורות ובאהבה ובזנות וגם פיר"ת במקום שאמרו לקצר כו' קאי ג"כ על אותן הברכות שלפני ק"ש ולאחריה כי על זה קאי במתני' וע"ז כתב הטור בשם הרא"ש שלא ישר בעיניו פיר"ת דהיינו לומר פיוטי' וקרוב"ץ בין הברכות דק"ש אבל לאמור קרוב"ץ אחר הברכות דק"ש במקום שאין שם הפסק כגון בתוך התפלה ע"ז לא ערער מעולם הטור והרא"ש ולכן כתבו רבינו בסי' קי"ב ע"ש.

והטעם שיקדו התנאים והגאוני' הפיוטים שלנו בלשון שאינ' מובנים לכל אדם אפשר לומר ע"ד מ"ש בגמ' דגיטין פ' הניזקין דף ס' בפלוגתא ר"א ור"י אם תורה רופא בכתב ומיעוטא בע"פ כו' עד והוא אמתוהי אמתה אכתוב לו רובי תורתתי כמו זר נחשבו וכתבו התוס' שם בשם המדר' כמו זר נחשבו שפכו"ם כתבו את התורה אם היתה נכתב לישראל הפל היו עכו"ם כותבי' אותם כו' וכן איתא בהדיא במ"ר כי תשא ולזה המדרש פיונו

התוס' ולזה הטעם לא רצו התנאים והגאונים אשר יסדו הפיוטי לכתוב בלשון שמבינים הכל כדי שלא יבואו העכו"ם ויתפללו אלו התפלות לע"א שלקהם וכמו ששיבחו חכמי גם כן לאנשי בית אבטינס וחביריו שלא רצו ללמד על מעשה הקטורת ולקחם הפנים מטעם הנז' וכדאית' בגמ' דיומא ומי שרוצה ללמדם המה מובני היטב ע"פ שיטת תלמוד ומדנשי ומאמרי הזוהר וספרי הקבלה ואף שאינם מובני לשאר העם.

והרב מהרשד"ם הנז' מביא ראיה מגמ' דר"ה מהא דאין ש"ץ מוציא את שאינו בקי עד דאתי לבי כנישתא ושמע מש"ץ והיינו עד שייבין מה שש"ץ אומר וכמ"ש הטור בסי' קצ"ג וכן דקדק הב"י בסי' קכ"ד אבל אין משם ראיה וקונשיא פלל על אותם הפיוטי כי מ"ש הטור וגם הרא"ש והתוס' עד שייבין מ"ש הש"ץ היינו אם רוצה לצאת בתפלת הש"ץ והוא אינו רוצה להתפלל וכן גבי ברכת המזון שנים שאכלו א' סופר וא' בור סופר מברך ובור אינו מברך ויוצא בברכת הסופר וכשרוצה לסמוך בברכת הסופר צריך שייבין מ"ש הסופר אף שאינו יודע לסדר הברכה כתיקנה וזולת זה אינו יוצא בתפלתו וגם בבהמ"ז אבל אם הבור מברך לעצמו או איזה ע"ה שמתפלל לעצמו אף שאינו יודע מה שמדבר מכל מקום יוצא בתפלתו ובברכת המזון וכמ"ש בגמ' דמגילה מידי דהוי אנשי וע"ה ולא כ"ע גמירי פי' התפלה וברכת המזון.

ואף שהתוס' והרא"ש פ"ג שאכלו דף מ"ה ע"ב והרא"ש שם כתבו דוקא גבי מגילה אמרינן דנשים וע"ה יוצאי אף שאינם מבינים והיינו מטעם פרסומי נוסא ומשא"כ גבי בה"מז ותפלה ומשום הכי כתבו התוס' והרא"ש דנשים אינם יוצאי בבהמ"ז שלנו כו' וא"כ משמע דנשים וע"ה צריכי להבין דוקא ואז יוצאים אבל ז"א דאדרבה משם משמע דוקא פשהאשה רוצה לצאת בבהמ"ז שלנו והיא אינה מברכת אז אינה יוצאת אם אינה מבינה דדוקא במגילה משום פרסומי נוסא יוצאת משא"כ בשאר דברי אבל אם הנשים וע"ה מתפללי או מברכי לעצמם אז אינם צריכי להבין ומה שהביא רש"י ראיה מהא דמגילה דלועזי ששמע אשורית יצא אף על פי שאינו מבין כו' וה"ה אשה בבה"מ נדאי אי לאו דמסתפינא הייתי אומר דראיית רש"י מעיקר' ליתא דיש לחלק בין דאוריית' לדרבנן דבשלמא מגילה שהיא מדרבנן אז יוצאי הנשים וע"ה אף שאינם מביני מאי דשמעי ומשא"כ בה"מ דאוריית' אז אינם יוצאי.

ויש לדחות דרש"י אזיל לטעמיה דאינו מחלק בין דאוריית' לדרבנן וכמ"ש התוס' ריש פ"ג שאכלו ד"ה אם רצו כו' וכ"כ הרא"ש על הא דאמר אבבי שנים שאכלו מצוה לחלק ופירש רש"י בין ברכת המוציא ובין ברכת הזימון והשיג עליו הרא"ש ומביא בשם הר"י בשם הרשב"ם דיש לחלק בין ברכת הזימון שהוא דאוריית' ובין ברכה ראשונה שהוא מדרבנן וא"כ משמע דרש"י בעצמו סובר שאין לחלק בין ברכת דאוריית' לדרבנן בענין א' מוציא את חבירו וה"ה בנ"ד ולכן דחו הרא"ש ראיתו ממגילה מטעם אחר אבל לפי דעת הר"ר יוסף בשם רשב"ם י"ל באמת שיש חילוק בין מגילה לב"המ דבה"מ הוא דאוריית' כו' לכן צריך להבין ומשא"כ מה שהוא מדרבנן ואף שגם תפלת ח"י ברכות הוא מדרבנן ואפילו הכי כתב הב"י סי' קכ"ד הביאו הרשד"ם דמה שש"ץ מוציא את שאינו בקי דהיינו שצריך שייבין מ"ש הש"ץ אבל ז"א ראיה דתפלה חמירא לענין זה כמו הדברי הנאמרים מן התורה שהרי אית' בירושלמי הביאו הר"ן סוף ר"ה גבי יחיד

שלא בירך אין חבירו מברך לו וכתב הר"ן ואף על גב דקי"ל דכל הברכות אף על פי שיצא מוציא פבר הוציאו מפלל זה בירושלמי דברכות ברפת המזון וק"ש ותפלה וא"כ תפלה דומה לבהמ"ז וק"ש שהוא דאוריית' וג"כ בגמ' דמי שמתו אמרי' נשים חייבות בתפלה ובהמ"ז אף שהם פטורי' ממצות עשה שהזמן גרמא מ"מ חייבות בתפלה אף שי"ל ג"כ שהיא מצות עשה שהזמן גרמא כו' מ"מ הואיל ורחמי ניהו חייבי' ועיין בגמ' ובתוס' שם.

ונחזור לנ"ד במ"ש הרשד"ם מגמ' דר"ה דאין ש"ץ מוציא עד דשמעי מש"ץ והיינו עד שיבין ז"א קוש' דזהו דוקא אם הש"ץ מוציא משא"כ אם הוא מתפלל בעצמו אף שאינו מבין התפלות ואפשר שגם הרשב"ם מודה לזה רק שעיקר מה שקורא תגר על הפייטים לפי שאמרו בגמ' הנזכר דש"ץ אינו מוציא את שאינו בקי עד דאתי לבי פנשטא ושמע מש"ץ ואם פן מוכח מזה על כל פנים דש"ץ צריך להבין מה שמתפלל ובאותם הפייטים גם הש"ץ אינו מבין פלום אמנם אין זה קוש' דממ"נ אם הש"ץ הוא אדם כזה שהוא ירא שמים ויכול להבין אם פן גם באותם הפייטים יכול להבין פי המה מן סודים על אדני פז התלמוד ומדרשי' ואף אם אינו יכול להבין בפשוטו אבל באשר שהוא ירא שמים ויכול לילה אצל בקי לתמוד ובאם שהוא אינו יכול להבין ואינו ירא שמים א"כ גם בתפלות הנאמרי' בלשון הקודש לשון קל אינו יכול להבין ולא מירמי אנפשיה שילך אצל בקי לתמוד ונמצאים ג"כ בש"ץ בין הספרדיי' שאינם בקיאים ואינם מביני' אף שהתפלות שלהם בלשון קל אבל להוציא אחרי' א"צ שהם יבינו מה שהוא אומר באשר שז"א חובות ק"ש ותפלה רק שבח להמקו' ובקשות יתירות.

וא"כ מפל זה נידחים דברי הרשד"ם הנז' וא"כ בנ"ד גם הספרדי אם מתפלל תפלת האשפנזים יצא וה"ה להיפך פי אין ביניהם שום חילוקי דינים שיפסול תפילת האחת לפי סברת פת האחר' כי הם קורין ק"ש ותפלה בברכותיה כמו האשפנזים ואף שיש ביניהם חילופי גוססאות בברכת שמונה עשרה ז"א מעפכ וכמ"ש מהרד"א יש אנשים שמונו התפלות שיש בכל ברכה וברכה מ"ח והביאו פסוקים על כל ברכה וברכה שעולי' למנין תפלות הברכה ונראה שזהו אין לו יסוד כי לא תמצא בשום מקום שאומרי' י"ח בענין אחד תיבה בתיבה ע"ש.

והנלע"ד פתבתי: שאלה יד נשאלתי לבאר קושית הרב בעל ש"י למורא בתשו' סי' נ"ד בשאלה אם פהגים ולוים חייבי' בברפת המזון והיינו מטעם שאין להם חלק בארץ ומקשה שדברי הרמב"ם נראים פסותרי' זא"ז מ"ש גבי וידוי מעשר כתב דגרים אין מתודים ועיין בסוף הל' מעשר שני) מפני שאין להם חלק בארץ ונהרי הוא אומר באשר נשבעת לאבותינו ובהלכות בפורים פ"ד כתב הרמב"ם שהגר מביא וקורא ומ"ש הרי גם בבכורי' פתיב אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו ע"ש מה שתיירץ: תשובה נלע"ד דדברי הרמב"ם נכונים פי שם בן וידוי מעשר נאמר באשר נשבעת לאבותינו בענין התפל' שמתפלל אחר הווידי השקיפה ממעון קדשך כו' וברך את עמך ישראל כו' באשר נשבעת גו' ואם הוא גר אינו מן הראוי שישקר בתפלתו לומר השקיפה גו' באשר נשבעת לאבותינו גו' וכמ"ש בגמ' דיומא גבי אנשי כנסת הגדולה כו' שהדור שלפניהם לא רצה לומר הגדול הגבור והנורא הואיל ויודעים שהקב"ה הוא אמיתי לא רצו לכזב בתפלתן

וה"ה גבי תפלה אחר הוידיי שאומר השקיפה ולאפוקי גבי וידיי דבכורים לא נזכר שם שום תפלה רק שמתנדב ומספר בשבחו של מקום מה שעשה הנסים כו' ואינו (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר ולענ"דן שדברי הרמב"ם בהלכות מעשר ובהלכות בכורים שניהם בקנה א' יעלו וטעמו ונזמקו עמו כי גבי וידיי מעשר פוסק שיהגור אינו מתנדב מטעם שאין לו חלק בארץ ומלשון הוידיי משמע שיש לו חלק בארץ במ"ש ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת וגו' וזהו שקר וכתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני וכמ"ש הרשב"ם בגמ' בפ' הספינה דף פ"ב כי כ"ע מודים דהגרי אין להם חלק בארץ ולפ"ז אף דמצי למימר לאבותינו מטעם דאברהם נקרא אב המון גוים מ"מ נתת לנו לא מצי למימר ולכן פסק דהגרים אינן מתודים במעשר ואף שכתב הרשב"ם בב"ק דף ק"ן דהאי לנו דכתיב גבי מעשר קאי אכל ישראל היינו דוקא בישראל איירי אף דאין לו קרקע מ"מ יתודה מה"ט אבל הגרים דכ"ע מודים דאין להם חלק בארץ אינן יכולין לומר לנו במעשר וע"ש ומטעם דגבי מתפלל על העתיד לכן מתודים גם הגרים וכמ"ש הרמב"ם וזהו שמדוקדק בדברי הרמב"ם בסוף הלכות מעשר שני שכתב וז"ל השקיפה ממעון קדשך כו' עד כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש זו בקשה שיתן טעם בפירות ואח"כ כתב הרמב"ם ז"ב תקף ישראל ומזירים מתודים אבל לא גרים ומשונחרים מפני שאין להם חלק בארץ ונהרי הוא אומר כאשר נשבעת לאבותינו וקשה למה מסמיה זה בכאן למ"ש הגרים אינם מתודי כו', ולפ"ד הוא מדוקדק מאחר שסיים שהשקיפה הוא לשון בקשה כו' ועל זה קאי כאשר נשבעת לאבותינו לכן אמר תקף אחר זה שהגרים אינן מתודי מאחר שהוא לשון בקשה ותפלה וכמ"ש לעיל בהל' בכורים שמתודי והיינו מטעם שאברהם נקרא אב המון גוים כו' אבל בתפלה צריך לדקדק יותר ודו"ק ועיין בתשובת ש"י למורא הנזכר והנלע"ד פתבתי: מעשר אומר ואת האדמה אשר נתת פאשר נשבעת וקאי השבועה על הנתינה ולהגרים לא נשבע ליתן ומשא"כ גבי בכורים אומר כי באתי אל הארץ אשר נשבע י"י ואומר הנתינה לבסוף ונוכל לפרש דהשבועה אינו קאי אלא על נתינת הארץ לישראל ולתת לנו דקאמר אינו קאי לא על השבועה ולא על נתינת הארץ אלא על דברים אחרים וכמ"ש בפ' הספינה והכתיב אשר נתת לי ומשני דיהבת לי זוזי וזבני בהו וכן מ"ש אח"כ ויתן לנו את הארץ וגו' מאחר שאינו מזכיר שם השבועה נמי יש לפרש הכי דיהבת לנו זוזי וזבני בהו קרקע כף נלע"ד לישב דברי הרמב"ם הנז' ומה שחילק אמ"ו הגאון זצוק"ל בין מעשר לבכורים דבמעשר מתפלל ואינו מן הראוי שישקר בתפלתו ומה שאין פן בבכורים וקאן הבן שואל ואומר מי יתן ואבין דברות קדשו דהא גמרא ערוכה היא בפרק הספינה דף פ"ב דפריי רב אחא לרב אשי מפדי פסוקי גינהו לקרי א"ל משום דמחזי כשיקרא ופי' רשב"ם שהרי משום הבאת בכורי קא קרי ושמא לאו בקרקע שלו גדלו ומשקר וכתוב דובר שקרים לא יכון עכ"ל.

ולפי החילוק של אמ"ו הגאון מאי משני רב אשי הרי מקרא בכורים אינו תפלה כ"א שבחו של מקום. ועם הגמ' זו נלע"ד לסלק התמי' מה שתמה הרב בעל תי"ט בפרק קמא דבכורים שכתב וז"ל ואנדרוגינוס וכתב הרע"ב וכתוב איש לפי פקודיו וכו' ותמהני דבכל דוכתי אימעותי מכת ספק ובמתני' דלקמן נמי ממעטינו קונה ב' אילנות מחמת ספק עכ"ל.

ותמהני על תמיהתו שְהָרִי בְּכָל דְּוֹכְתֵי צָרִיף קָרָא לְמַעוּטֵי וְלֹא מְמַעְטִינֵן לְהוּ מֵהִיכָא דְּמַמְעֵט הָאִשָּׁה זֹלַת בְּקִדּוּשׁ מִי חֲטָאָת בְּיוֹמָא דְּף מ"ג ע"ש וה"ה בְּכַפּוּרִים אַף דְּלֹא נִתְחַלְק' הָאָרְצ' לְנִקְבוֹת מְכָל מְקוֹם צָרִיף קָרָא לְמַעֵט טְנֻמָּטוּם וְאַנְדְּרוּגִינוּס וְעֵינֵן בְּתוֹס' בְּכַוּרוֹת דְּף מ"ב ד"ה אֶלְמָא כּו' וְתוּ שְׁהָרִי אֶמְרִינֵן בְּגַמ' דְּחִגְיָה דְּף ד' אֶמְר מֶר זְכוּרָה לְהוֹצִיא טְנֻמָּטוּם וְאַנְדְּרוּגִינוּס בְּשֶׁלְמָא אֶנְדְּרוּגִינוּס אִיְצְטְרִיף סד"א הוּאִיל וְאִית לִיה צד זְכוּרוֹת לְחִיב קמ"ל דְּבָרִיָּה בְּפָנֵי עֲצָמוּ הוּא אֶלָּא טְנֻמָּטוּם סְפִיקָא הוּא מִי אִיְצְטְרִיף קָרָא לְמַעוּטֵי סְפִיקָא אֶמְר אֶבְי פְּשִׁיפִּיזִיו מִבְּחוּץ עכ"ל ע"ש וה"ה בְּכַפּוּרִים אִי לֹא הֵאִי קָרָא דְּאִישׁ לְפִי פְקוּדֵיו לֹא הֵינּוּ מְמַעְטִינֵן לְטְנֻמָּטוּם וְאַנְדְּרוּגִינוּס וּבְזָה נִסְתַּלְקָה תְּמִיּהַת הָרַב בְּעַל תי"ט.

גַּם מ"ש מְקוֹנָה ב' אֵילָנוֹת מְחַמַּת סְפָק לְענ"ד אֵינוּ דוֹמָה זֶה לְזֶה דְּלְפִי מ"ש לְעִיל בְּשֵׁם הַגַּמ' דפ' הַסְפִּינָה הַנּוֹז' דְּגַבֵּי קוֹנָה ב' אֵילָנוֹת אִיכָּא תְּרֵי טַעְמֵי בְּגַמ' הַנּוֹז' אֶלְיָבָא דְּרַב אֲשִׁי מְשׁוּם דְּמִיחְזִי פְּשִׁיקָר' וְאֶלְיָבָא דְּרַב מְשִׁרְשִׁיא דְּלְמָא אֲתִי לְאַפְקוּעִינָהוּ מִתְרוּמָה וּמַעֲשׂוֹר וּמָה שְׂאִין כֵּן גַּבֵּי כַפּוּרֵי טְנֻמָּטוּם וְאַנְדְּרוּגִינוּס בְּכַפּוּרֵי נְדָאִין נִינְהוּ אֶלָּא דְּסַפְק אִישׁ אוֹ אִשָּׁה נִינְהוּ וּמַטְעָמָא דְּרַב מְשִׁרְשִׁיא הֵיוּ מְבִיאִין וְקוֹרִין וְרֵאִיתִי בְּב"ח לֹא"ח ס' קצ"ט שְׁמַקְשָׁה עַל הַטּוֹר בְּמָה שְׁמַבִּיא רָאִיָּה לְדַבְּרֵי ר"ת מְדַתְנָא בְּסַפְרֵי פְּאֲשֵׁר נִשְׁבַּעַת לְאַבְוֹתֵינוּ פְּרִט לְגַרִים כּו' וְז"ל וְלָמָּה אֵינוּ מְבִיא מִן הַמְּשֻׁנָּה דְּבַפ"ק דְּכַוּרוֹת (צ"ל דְּכַפּוּרִים) תַּנּוּן לְהַדְּיָא דְּגַר מְבִיא וְאֵינוּ קוֹרָא שְׂאִינוּ יְכוּל לֹאמַר אֲשֵׁר נִשְׁבַּע י"י לְאַבְוֹתֵינוּ כּו' עכ"ל.

וּלְעַנְד"ן דְּהַרִי"בֵּה סוֹבֵר פְּהַרְמַב"ם דְּפּוֹסֶק בְּכַפּוּרִים דְּהַגְרִים מְתוּנְדִים וְלַכּוּף אֵינוּ מְבִיא רָאִיָּה מִמְשֻׁנָּה דְּכַפּוּרִים אֶלָּא מְדַתְנָא בְּסַפְרֵי גַבֵּי מַעֲשׂוֹר דְּכּוּלֵי עֲלָמָא מוֹדִים דְּאִינָם מְתוּנְדִים וְכַוּוֹנַת הַטּוֹר לְהַשׁוּוֹת הֵנִי תְּרֵי פִּסְקֵי דְּהַרְמַב"ם גַּם אֶלְיָבָא דְּר"ת עוֹד רֵאִיתִי בְּב"ח שֶׁם שְׁכַתָּב בְּמָה שְׁמַפְרֵשׁ דְּבָרֵי ר"י וְז"ל וְצָרִיף לִישֵׁב הַהוּא דְּסַפְרֵי לְדַעַת ר"י דְּסַבִּירָא לִיה לֹר"י דְּהַשְׁקִיפָה נְמִי לֹא מְצִי אֶמְר מְדַכְתִּיב וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֵׁר נָתַתְּ לָנוּ וְגו' דְּדוֹחֶק הוּא לְחַלֵּק בֵּין מְקָרָא דְּהַשְׁקִיפָה לְמְקָרָא דְּהַגְדְּתִי אֲשֵׁר נִשְׁבַּע י"י לְאַבְוֹתֵינוּ וְגו' כְּדָפִי בְּסַמוּף אֶלְיָבָא דְּר"ת כּו' עכ"ל ע"ש.

הַנּוֹה הָרַב בְּעַל ב"ח נִיצוֹל מִן הַר"י וּפְגַע בּוֹ הֵנִי תְּרֵי פִּסְקֵי עַל הַרְמַב"ם הַנּוֹז' דְּסַתְרֵי אֶהְדְּדִי לְפִי קוֹשְׁיַת הָרַב בְּעַל ש"י לְמוֹרָא הַנּוֹז' אִם דְּוֹחֶק הוּא לְחַלֵּק בֵּין מְקָרָא דְּהַשְׁקִיפָה לְמְקָרָא דְּהַגְדְּתִי אִיף דְּדוֹחֶק עֲצָמוּ לְתַרְצַן קוֹשְׁיַת הָרַב בְּעַל שְׁפַתֵי יוֹנָה בְּתַשׁוּב' שִׁי לְמוֹרָא הַנּוֹז' לְהַשׁוּוֹת דְּבָרֵי הַרְמַב"ם.

וּלְפִי מ"ש גַּם הַסְפִּירֵי מִינְשָׁב אֶלְיָב' דְּר"י הַנּוֹז' וְאַל דַּעוֹת אֶלְקִים הוּא יוֹדַע שְׁהַסְפֵּר שִׁי לְמוֹרָא הַנּוֹז' אֵינוּ בְּנִדֵי פְעַת לְהַשְׁתַּעֲשַׁע בְּדַבְּרֵיו וְכַד הוֹינָא טְלִיא קְרִיתִי קוֹשְׁיָא זֹו בְּסַפְרוֹ אֶבְל אֵינִי זוֹכֵר מָה שְׁתִּירְצַן וְהַנְלַע"ד פְּתַבְתִּי: שְׁאֵלָה טו פְּתַב הָרַב הַב"י בְּטֵא"ח ס' ש"ג אֶבְל אֶסוּר לְהַטְבִּיל פְּלִי חֲדָשׁ כּו' עַד וְלְהַלְכָה פִּינוּן דְּלֵהַרִי"ף וְהַרְמַב"ם מְשַׁמַּע דְּשָׂרֵי לְהַטְבִּיל פְּלִים חֲדָשִׁים בִּי"ט הֵכִי נִקְטִינֵן כּו' עכ"ל הַב"י וְה"ה מְהַרְש"ל פְּתַב בִּיש"ש בְּגַמ' דְּבִיצָה בַּפ' יו"ט ס' י"ט וְז"ל וְטַעַה בְּזָה (הַב"י) טַעוֹת גְּדוֹל דְּהָא פְּתַב הַרְמַב"ם לְהַדְּיָא בַּפ' כ"ג דְּהַל' שְׁבַת דְּאִין מְטַבִּילִין פְּלִים בְּשְׁבַת מְשׁוּם דְּמַחְזִי כְּמַתְקֵן וּלְפ"ז אֶפְּלוּ פְּלִים חֲדָשִׁים נְמִי אֶסוּרִים עכ"ל ה"ה הַרש"ל שֶׁם וְעֵינֵן שֶׁם מָה שְׁכַתָּב בְּאַרְיִכוֹת.

ונפלאתי מאד על ה"ה מהרש"ל שמתחשב להב"י פטועה וכבודו . .

במקומו מונח ולענד"ן דדברי הב"י נכונים ואוסיף להפליא על הרש"ל ממה שכתב בהל' שבת פתב הרמב"ם ז"ל הטעם משום דמחזי כמתקן ולפ"ז אפילו פלים חדשים נמי אסורים הו אמת שפדכריו פן הוא בזה שאפילו פלים חדשים נמי אסורים דמ"ש הרמב"ם בשבת דאסור להטביל משום דמחזי כמתקן זהו לאו מטעמיה דרבא שכתב פאן משום דמחזי כמתקן רק מטעם שמבואר במשנה פ' במה מדליקין דאין מטבילין פלים בספק חשיכה ואין מעשרים את הנדאי וטעמיהו משום מתקן וכמ"ש רש"י שם ובזה מודה הרב הב"י דאסור בשבת משום דמחזי כמתקן רק שפוננת הב"י הוא מאחר שהרמב"ם כתב גבי יו"ט הטעם שמא ישהה ולא כתב משום מתקן משמע שסובר דכלים חדשים מותר להטביל ביום טוב ודייק דשם לא שינה הטעם שמא ישהה וכמ"ש למטה אמנם לא עלה על דעת הב"י מעולם שמשמע מדברי הרמב"ם שבשבת מותר להטביל פלים חדשים פי דברי הב"י אינם אלא ביום טוב ולא איירי בשבת ואף שכתב הב"י בשלחנו הטאה דעת המתיר היינו דעת הפלפו או אפשר שסבר דגם אליבא דמתקן מותר להטביל כלי חדשי דשם לא שינה תיקון הואיל והוא מד"ס.

וגם מה שתמה הרש"ל ז"ל על המ"ע שפראה כמסופק בדברי הרמב"ם אם סובר הטעם דמתקן גם בזה נפלאתי מאד שהרי כתב המ"מ בהדיא בפ' כ"ג מהל' שבת דין ח' וז"ל ומותר להטביל במים וכו' ודע שטבילת פלי תשמיש הנקחים מן העכו"ם אסור בשבת משום שהוא כמתקן פלי ואם פן הלא כתב המ"מ בהדיא שבשבת אסור להטביל פלים חדשים מפני שפראה כמתקן פלי ואיך כתב רש"ל שהוא כמסופק כו' ובאמת מה שהוא מסופק היינו גבי יו"ט דוקא דדוקא בשבת אסור משום שפראה כמתקן אבל לא בי"ט משום דהוי כמו אוקל נפש (אע"ג דהרמב"ם סבר דמכשירי אוקל נפש אסור בי"ט פרפון ולא כר"י כפי"ט ולכן לא חילק בשפוד שפראה כמו שחלק רש"י בפסק אין צדין אלא דלעולם אסור לתקנו ביום טוב וכמ"ש פל זה בהמ"מ עם פל זה נראה לחלק דדוקא בפעושה מעשה בגוף הפלי אסור משום מתקן אפילו במכשירים אמנם בטבילת הפלי פינון שאינו מעשה בגוף הפלי אם הפלי הוא ממכשירי אין ראוי לגזור בו משום מתקן ועיין בתשו' ה"ה רלב"ח סי' ט"ו): ועוד גלע"ד דדוקא בשבת אסור דלא מצינו היתר משום תיקון פלי אבל ביום טוב דהתירו פמה דברים אפי' מלאכה גמורה ואין בזה תיקון גמור לגזור בו וכמו שמצינו פמה חלוקים בדיני י"ט בענין טבילת פלים בפ"ד מהל' יום טוב בדין י"ז פלי שנטמא כפי"ט אין מטבילין אותו ובדין י"ח כתב פלי שנטמא ביום טוב מטבילין אותו ואם נטמא בולד הטומאה בעי"ט מטבילין אותו ביום טוב ושאר דיני' מחולקים גבי יום טוב לאפוקי גבי שבת סותם הרמב"ם שאסור מכל צד ולא חלק שום חילוק ולכן המ"מ מסופק דוקא גבי יום טוב.

גם מה שהקשה על הרא"ש דהלא אם לרב ביבי שרי להטביל פלים חדשים למה לן לאסור משום דרבא ורבה דסתמא דגמ' פסק פרב ביבי י"ל לענין חומרא דאין מטבילין ביום טוב פסק כברייתא אבל להקל לא פסק כברייתא פגון גבי פלים חדשים והברייתא לא איירי בדין זה דטבילת פלים חדשים.

וגם מ"ש רש"ל אחר כך דגם אליב' דרב ביבי אסור להטביל כלים חדשים משום שמה שיקנה ואתי לידי תקלה ז"א דדוקא גבי טבילת כלים טמאים גזרינו דאתי לידי תקלה אם יקנה הואיל ומותר להשתמש בתוכם חולין ולא כל אדם אוכל חולין בטרה וכמ"ש התוס' שם ד"ה פלי שנטמא באב הטומאה כו' לכן גזרינו שפא יבא לידי תקלה ובכ"ח אף שישקא אין פאן איסור ואם פן איך יעלה על הדעת שיאסור טבילת כלים חדשים משום שמה שיקנה ואתי לידי תקלה ז"א דדוקא גבי טבילת כלים חדשים וכמ"ש הר"ן) חדא דמפל מקום דברי הרש"ל תמוהים דהוא כתב מטעם תקלה ועוד אף אם נאמר שיכונן מלאכתו במועד לא שייך גבי טבילת כלים חדשים וכמ"ש ה"ה הרלב"ח בתשו' הנז' דדוקא בכלים שהם ביד ישראל דכיון שנטמאו במקרה אפשר שלא יחוש אליהן להטבילם מיד וישקא אותן עד י"ט מה שאין פן בכלים הנלקחים העפויים פיון שישקאל יודע שהוא אסור להשתמש בהם קודם טבילה ומיד פשלוקחם מטבילין וליפא למיחש שמה שיקנה.

וגם לפי החילוק שכתבתי לפני זה הוא גם פן נכון דדוקא גבי כלים טמאים חיישינו שמה שיקנה לפי שמ"מ מותר להשתמש בו קצת דברים פגון חולין ושאר דברים טמאים רק שבי"ט צריך לטהר עצמו וטבילו ביום טוב מה שאין פן גבי כלים חדשים אסור להשתמש בו פנ"ל.

וגם מ"ש רש"ל עוד וזה לשונו ותדע דמשום הכי אמר תנא פנותי דרב ביבי כו' שיקרי בגמ' פריך אטעמ' דרבא דאמר משום מתקן כו' עד והשתא אי נאמרה הלכה פרב ביבי ובטלו כל הגי טעמא אחרוני אם פן אפילו תאמר דרבא הדר ביה לשם אנו לא מהדר ביה (ולמה פסק הר"ף מגמע ופולט) עד פאן לשונו ע"ש.

ולפי מ"ש לעיל אין מקום לקושיתו דודאי גבי י"ט פסק פרב ביבי ולא פרבא משום גבי יום טוב לא שייך תיקון וכמו שכתבתי לעיל מה שאין פן בשבת פסק פרבא דהיינו פמתניתין דבמה מדליקין דאין מטבילין כלים בשבת והטעם משום מתקן וכמ"ש הרמב"ם גבי שבת ואם פן קשה אפילו אדם נמי ומשני משום דנראה פמיקר כו' ומסיק דרבא הדר ביה ולכן פסק גבי שבת דמגמע ופולט וזה פרוור וע' ברי"ו נתיב ד' ח"א ועיין בתשו' הרלב"ח סי' ט"ז הנז' והנלע"ד פכתתי: ראיתי בפסך באר שבע במס' פריית דף מ"ו שאלה טז שהקשה על הב"י בא"ח סי' קל"ג שכתב שם דאם חסר מעלה עשן ליפא שום איסור והביא הראיה כו' ע"ש עכ"ל הב"י ומקשה הרב בעל באר שבע הלא אמרינו בהדיא בגמ' דיומא פרק הוציאו לו דף נ"ג דאם חסר מעלה עשן או אחת מפל סממניה חייב מיתה והביא ראיה מקרא אם פן איך כתב הב"י שאפ"י איסורא ליפא ומפח קושיתא זו משני להרב הב"י פטועה ח"ו ע"ש: תשובה הנה לענ"ד יש ליישב הקושיתא הנז' ודברי הרב הב"י נכונים בטעמם פי פד מעיינת בגמ' דיומא דף ל"ח ע"א אשר משם הב"י הביא ראיה לדבריו וז"ל הגמ' בית אבטינס היו פקיאים במעשה הקטורת ולא רצו ללמד שלחו חכמים לאלפסנדר' של מצרים כו' ולא היו יודעים להעלות עשן פמותן כו' עכ"ל ע"ש.

ויש להקשות על הראיה זו של ב"י דמנ"ל דניסו פקטרת זה בעזרה דלמא ניסו חוץ לעזרה ואין פאן שום איסור דהואיל וניסו צורה הקטורת או שעשאו מתחלה מינים של

חול סמני קטורת וכו' וניסו ולא בשל קודש אף שאסור לפטם קטורת במתפונתה דלמא לא עשאו ממש כמשקל הנז'.

אמנם נלע"ד להביא ראיה מגמ' הנז' למ"ש הב"י לפי שאמרינן בגמ' בסוף ענין הנז' ונ"ל הגמ' שם וכששמעו חכמים הדבר אמרו כל מה שפרא הקב"ה לכבודו פראו כו' וחרו בית אבטינס למקונו עכ"ל לפ"ז למה חזרו בית אבטינס למקומו עבור שכל מה שפרא הקב"ה לא פרא אלא לכבודו משמע מפת כבוד י"י החזירו למקומו הלא פשאינם יודעים העשב של מעלה עשן חייב מיתה אלא מוכח מזה שאינו חייב מיתה רק לכבוד י"י בעלמא.

ומ"ש הגמ' דיומא עלה נ"ג שאם חיסר מעלה עשן חייב מיתה היינו כשלא הניח בתוכו שום עשב שמעלה עשן אבל אם הניח בתוכו עשב אף שאינו טוב כמו מעלה עשן שגורם לעשן לעלות זקוף כמקל אינו חייב מיתה וזהו פונת הב"י במ"ש שאם חיסר מעלה עשן שאינו חייב מיתה ואפילו איסור ליפא היינו שמ"מ נתן בתוכו עשב אחר שמעלה עשן אף שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל כמו העשב מעלה עשן וכמו שמוכח מהגמ' שמביא הב"י לסייע לו ובאמת גם הב"י מודה שאם לא נתן בתוכו שום עשב שמעלה עשן שחייב מיתה כמ"ש אם חיסר מעלה עשן חייב מיתה.

וכן מוכח מגמ' דיומא עלה נ"ג שם ונ"ל אמר מר מנין שנותן בה מעלה עשן כו' קרא לקרא אר"י ה"ק אין לי אלא עלה מעלה עשן עיקרי מעלה עשן מנין כו', א"ל אפיי והא איפכא תניא כו' ע"ש אם פן מוכח מגמ' זו שפרבה אף שאינו טוב כמו (הגה"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר אגב העיון בדין הנז' ראיתי בתי"ט ביומא סוף פרק ג' שכתב על הא מתני' דאבטינוס לא רצה ללמד על מעשה הקטורת הגרס בן לוי הנה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד כו' ונ"ל ואני תמה על שלא מצא הגרס בן לוי גם בן תשובה לדבריו שפא ללמוד אדם שאינו הגון כו' עכ"ל.

ולי הצעיר נלע"ד דאין פאן מקום לתמיהתו דהא גמרא ערוכה היא ביומא סוף הממונה דף ל"ח ונ"ל פולן מצאו תשובה לדבריהם בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו ומשמע להדני' דגם הגרס בן לוי הוא בכלל מן אותם שמצאו תשובה לדבריהם ואם בעבור שפבאר בגמ' ששאלו לבית גרמו ולבית אבטינס ומצאו תשובה לדבריהם ומה שאין פן גבי הוגרס חזא מאן יימר לן דלא מצא תשובה דמאחר שלא שאלו לו לא השיב וכי איהו חלים ואיהו מפשר ובאמת אם היו שואלים לו גם הוא היה מצא תשובה לדבריו שלא ללמוד אדם כו' וכו' ניחא על ששאלו לכן קמצר ולא שאלו להגרס לפי שתשובתו ידעו מבית גרמו כו' ומשא"כ בן קמצר לא שייך האי טעמא וכמ"ש ביפה מראו ומביאו הרב בעל תי"ט ע"ש ותו הוה הוכחנו לעיל מגמ' דגם הוגרס הוא מן אותם שמצאו תשובה לדבריהם אשר נאמר עליהם זצ"ל וכו' נסתלק תמיהת הרב בעל תי"ט.

העיקר מעלה עשן כו' א"כ ה"ה שיכול לרבות מן רבוייא דקרא אף שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל דק שנותן בה עשב שמעלה עשן די וכו' דברי הב"י נכונים והנראה לעניות דעתי פתבתי: שאלה יז מה שכתב הרב בעל המפה בא"ח סי' רל"ד ס"א ונ"ל אין לומר אשרי קודם מנחה אלא פשיש מנין בב"ה כדי שיאמרו עליו קדיש ואיפא למידק מאי שנא ממ"ש בסי' ס"ט בש"ע גבי פורס שמע דאף בשביל א' יכול לומר קדיש וקדושה

כו' ע"ש אף שיש לחלק דשם נקרא רק פורס שמע ולא נקרא תפלת צבור לכן מותר אף בשביל יחיד משא"כ בתפלת צבור.

אבל כד מעיינות במקור מוצא דין זה שכתב שם ומסיים ולכך ישתבח בעמידה כדי לומר עליו קדיש משמע שהטעם הוא משום הפסק שלא נפסיק הש"ץ בין ישתבח לקדיש וה"ה גבי אשרי ה"פ דאין לומר בלא מנגן כדי שלא נפסיק בין אשרי לקדיש בדברים בטלים דאל"כ הלא הקדיש שאחר ישתבח אינו קאי אישתבח אלא אפסוקי דזמרה והאיך יאמרו קדיש אישתבח אלא נדאי כמ"ש וכן מוכח מתשו' הר"מ מינץ סי' ח' שכתב שישמתינן בישתבח עד שיבא מנגן ויאמר קדיש ושללא נפסיק וע"ש ולכאורה סותר מ"ש לעיל ודוק שם ועיינן מ"ש מרן הב"י בשם מהרי"א דהטעם משום הפסק אף משמע קצת משם שכתב שגם הש"ץ יאמר פסוקי דזמרה י"ל דהיינו במנגן (עד פאן מצאתי): שאלה יח נשאלתי אם רשאי לקדש או להבדיל על יין שמסריח קצת אחר ההחביות או לא זהו פשוט לענין קידוש שפסול לקדש עליו וזהו גמ' ערוכה פ' לענין פירות אין מקדשין אלא על יין הראוי לנסף ע"ג המזבח ולאפוקי ריח רע שמסריח קצת ופי' רשב"ם כגון הנחתן בחביות שאינו נקי והובא גם כן בטא"ח סי' ער"ב אבל לענין הבדלה או לקידוש של שחרית צ"ע אם הם פסולי' לכאורה י"ל שפשרים להבדלה מאחר שמבדילין על חמר מדינה ומשא"כ קידוש שאין מקדשין על שכר אף שהוא חמר מדינה אבל עדיין צ"ע כי מה מקדשין על שכר כשהוא חמר מדינה היינו לפי שאפשר לקדש על הפת ומשא"כ בהבדלה וא"כ לענין יין בעצמו אין חילוק בין קידוש והבדלה וראיתי בך"ן פ' ע"פ וז"ל אין מקדשין אלא על היין לאו למעוטי פת אלא למעוטי שכר אפי' קבע סעודתא עליוהי א"כ הני חמר מדינה אין מקדשין עליו דהא אמרי' פ' המוכר פירות אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסף ע"ג המזבח דקידוש אפשר בפת אבל בהבדלה ובה"מ ז"א א"כ בפת התירו ובהבדלה פל היכא דהני חמר מדינה עכ"ל א"כ משמע להדי' שמ"ש שאין מקדשין אלא על היין הראוי לנסף היינו מטעם שקידוש אפשר בפת לכן אין מקדשין ומשא"כ בהבדלה וא"כ לפ"ז בהבדלה מבדילין על יין שריחו רע דלא גרע משכר אבל יש לדחות דהרי לפי הדעה שהביא ב"י בש"ע סימן רע"ב סעיף ט' שמקדשי' על השכר אף שאפשר בפת ואפ"ה סבר דאין מקדשין על יין שריחו רע א"כ מוכח דשכר עדיף מיינן שריחו רע ומזה מוכח דגם בהבדלה אין מבדילין על היין שריחו רע ומבדילין על השכר.

ואין לומר שמ"ש אין מקדשין על היין שריחו רע היינו במקום שאפשר למצוא יין אחר ומשא"כ אם אינו בנמצא אז יותר טוב לקדש עליו מעל השכר אבל ז"א שהרי אמרו הטעם לפי שאינו ראוי לנסף ע"ג המזבח א"כ משמע אף שאינו בנמצא וצ"ע לדינא ועיינן באגור מ"ש על דברי הרמב"ם שהביא הטור.

(ע"כ מצאתי): שאלה יט כתב ה"ה רש"ל ביש"ש פ' פל הבשך סימן נ"ג ומחלק בין נשים לשאר פטורים דגבי ציצית אפשר לכל עולם להיות בלא ציצית כו' ע"ש איני יודע מה יחלק לגבי ציצית גופה דאשה יכול' לברך כמו בשאר מצות עשה שהזמן גרמא וכמ"ש הטא"ח סי' י"ז ולמה שואל אינו יכול לברך.

גם מה שדחה ראיות הרא"ש ותוס' דגבי שואל חלוקו שאני דא"א לו לילה ערום משא"כ גבי ציצית איני מבין דבריו נמי אפשר לו שלא לקרוע כמו בשואל חלוק ולא הודיעו

שהולך לבקר חולה אסור לו לקרוע דברי אינו מחויב ג"כ לקנות חלוק פדי לקרוע כמו גבי ציצית שאינו מחויב לקנות טלית אלא אמרי' פיון שהודיעו שהולך לבקר אמרי' מסתמא הוי פאלו נתן לו במתנה ה"ה גבי ציצית פיון ששאל אצלו פדי לצאת אמרי' דסתמא נתן לו באופן שיצא ורשאי לברך עליו וקיל טפי יותר משואל חלוק דהתם מפסיד לו בקרעתו משא"כ גבי ציצית.

גם מ"ש גבי אתרוג א"א בלעדו מש"ה אמרו מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה משא"כ גבי ציצית משמע מלשונו דס"ל אפילו מתנה על מנת להחזיר לא מהני גבי ציצית ותמהני דברי קי"ל בכל מילי אמרי' מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה חוץ מלגבי קידושי אשה.

גם מה שחילק בסברת הפרס דאפילו לדעת המברכין דוקא פשלו"בש בעת התפלה עם הנחת תפילין משא"כ אם לובש פדי לעלות לתורה או לירד לפני התיבה אנא לא חילוק ולא בילק ידענא דלטעמ' שפכת הרא"ש דהוי פאלו נתן לו במתנה ע"מ להחזיר א"כ מה לי בשחרית עם הנחת תפילין או כשיורד לפני התיבה.

וראיה לזה דברי בריש הל' ציצית כתב הרא"ש דטועה אותו הש"ץ שילוקח הטלית אחר כשמשפמיין לסליחות לפני יה"כ פדי לפטור מברכה דע"כ לא אמרינו שאולה פטור אלא פשיאנה מצויצת אבל מצויצת מברך משמע אפי' אינו בעת התפלה בשעה הנחת תפילין לפ"ז נראה דדברי הרא"ש שרירין וקיימין ואין חילוק בין בשחרית או לעלות בתורה או לירד לפני התיבה ויברך בכל פעם (ועיין היטב בדברי ה"ה רש"ל הג"ל): שאלה כ נשאלתי על הא דאמרו בגמ' ק"ו מצייץ שאין בו אלא אנכרה א' ק"ו לתפילין שיש בו כמה אנפרות כו' ונהלא כתב מהר"מ יפה בסי' כ"ז סעיף ח' שמצנפת יש בו קדושה יותר מן התפילין ואין בה הנכרה כלל.

ועוד מנ"ל לומר שאסור לתת פלי א' של מצנה על המצנפת שיש בו יותר קדושה מהתפילין דלמא אנכרה יש בתפילין יותר קדושה מן המצנפת לכך אסור לחצוץ במצנפת לתפילין עכ"ל השאלה: תשובה אין אני רואה שום קושיא בזה דמה שאנו לומדים ק"ו מצייץ לתפילין אין הטעם שתפילין יש בהן יותר קדושה מן הציץ כי לעולם בעצמות הענין של בגדי כהונה פגון הציץ והמצנפת יש בהן יותר קדושה מן התפילין רק זאת אנו לומדים מן הציץ שהזהירה תורה ונהיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו ולמה דוק גבי ציץ הזהירה תורה שלא יסיח דעתו ממנו ולא על שאר בגדי כהונה אלא משום אנכרה שבו וא"כ ק"ו לתפילין שלא יסיח דעתו מהם אף שבלא"ה אין זה ק"ו גמור וכמ"ש התוס' בפ"ק דיומא ריש דף ח' שהק"ו יש לו פירכא אבל מ"מ שפיר למדין ממנו שלא יסיח דעתו אבל לענין קדושה לעולם הציץ ושאר בגדי כהונה פגון מצנפת קדושים יותר מן התפילין כי מה ענין אנכרה לענין קדושה.

גם מה שפא בשאלה מנא לן לומר שאסור לתת פלי א' של מצנה על המצנפת כו' דלמא אנכרה כו' לא חש לקמחיה דהלא דברי הרב רמ"י הנז' לקוחים מדברי הר"ן במגילה פ' הקורא גבי נתנם על בית יד אונקלי שלו ה"ז דרך החיצונים והיינו מטעם דכתיב לאות על כו' וכתב הר"ן דמזה דקדק הרשב"א דתפילין של ראש מותר לתת כובע וע"ז הקשה הר"ן הלא אמרינו מקום יש בין ציץ למצנפת להניח תפילין ומשני משום דאסור לתת פלי א' של מצנה על המצנפת וא"כ מהיכי תימי לומר דאסור לחצוץ במצנפת לתפילין

אי אַמרינו דײַש בתפילין יותר קדושה מן המצנפת הלא דקדוק הרשב״א הוא מגמר׳ דנתנם על בית יד אונקלי שלו דמוכח שפיר מזה דמותר לתת תפילין על חלוקו אף שחלוקו אין בו קדושה כלל ומפסיק בין תפילין לבשרו רק שׁבא לתרץ מההיא דמצנפת אפשר משום שאסור לתת פלי של מצנה כו׳ אבל עיקר הדקדוק הוא מגמר׳ הנז׳ והנלע״ד פתבתי: שאלה כא פיס שׁצר בו מעות אסור למיצר בו תפילין יורנו מורנו ורבינו אם עושה למטה במקום הנחת תפילין בתוך הפיס מדבר הקדש שלא נשתמש בו שום דבר חול ולמעלה חוץ למקום הנחת תפילין תופר בפיס הזה מדבר של חיל אם מותר להניח בו תפילין: תשובה הנה יש להביא ראיה לזה ממשנה דמס׳ פלים פכ ט משנה ג׳ ד׳ ה׳ עד סוף הפרק מה שהוא חיבור לטומאה והמותר אינו מטמא וע״ש וכן מפמה משניות שׁבפרקים הקודמים שם יש להביא ראיה ג״כ לנ״ד מה שהוא מותר לא מקרי צנר׳ תפילין.

(הג״ה מן הרב המחבר ז״ל) וזאת ליהודה ויאמר ולענד״ן להביא ראיה ולדמות למ״ש הסמ״ק והוא דבריו בטי״ד סי׳ ק״ך וז״ל פתב בס׳ המצות פוס של פסוק מחנך בכלי עץ צריף טבילה פינון שמשמש בשל פסוק כו׳ וכן פסק הב״י בש״ע ס״ז וכתב הרב שׁר׳ שם וז״ל ומשמע וצריף גרקה ואף על גב דבב״י פסק בכוס של פסוק ומעמידו בשל עץ דיש לטובלו בלא ברכה י״ל דהתם אי לאו העץ לא הי׳ הכוס מתקן כלל כו׳ אבל הכא מיירי שהכוס הוא פהלקתו רק שהוא מחנך בכלי עץ עכ״ל.

וכ״כ הרב בעל ט״ז שם וה״ה בנ״ד אף שמחנך למעלה דבר חול פינון שבמקום שמשמש בו התפילין הוא של היתר הולכין אחר מקום התשמיש ומותר וליכא למימר דדוק׳ בטבילת הכוס אזלינן בתר מקום התשמיש לפי שפוסק לחומר׳ ומשא״כ בנ״ד הוא קולא אמנם ז״א שהרי לפי מ״ש בשם הפוסקי׳ הנז׳ שצריף טבילה וברכה זהו נקר׳ קולא לפי משמעות לשון הטור שכתב וז״ל ויש מחמירין להטבילו בלא ברכה משמע הוּא אם טובל בברכה הוא קולא ומטעם ספק ברכות להקל וק״ל ועיין בב״ח ובפרישה שם במאי שמקשים על דברי הב״י: דבור התוס׳ בפרק דיבמות עלה ד׳ ע״ב ד״ה שאלה כב ואמר רחמנא עביד ליה תכלת כו׳ וא״ת והיכא משמע מהכא דשרי פלאים בציצית ובאמצע דברייהם פתבו ובמנחות דקדק דקשר עליון דאוריית׳ עכ״ל ודברייהם תמוהים וצ״ע דמה צריף ראיה לזה הוּא כפי אַמרינו בסמוך דתוכף תכיפה א׳ אינו חבור ונלע״ד לומר דהוקשה להם דפשיט׳ דכלאים בציצית שרי רחמנ׳ דמדגלי רחמנא גבי פלאים דכתיב יחזיו דתכיפה א׳ אינו חיבור א״כ מינה דבציצית תרי תכיפות בעינן דהוּא פתיל אמר דרוצה לומר חיבור וכבר גילה ליה הרב בכלאים דאין חיבור פחות מב׳ תכיפות ולזה אמרו דהוּא ליתא דבמנחות דקדק דקשר עליון דאוריית׳ משום דשׁר פלאים בציצית הרי מוכח בהדי׳ דאי לאו דשרי פלאים בציצית מגלוי׳ דאין חיבור בפחות מב׳ תכיפות לא הוי אַמרינו הכי.

ובמה שתיירץ ר״י קלצין קשי׳ לי דמנ״ל להוכיח מדאצטריף יחזיו דכלאים בציצית שרי וכו׳ דלמא לעולם אה״נ דאי לא פתב יחזיו נמי ה״א דבכלאים תרי תכיפות בעינן פי הכי דלא ליהוי פלאים בציצית ובציצית מצותו בתכיפה א׳ אבל לעולם דלמא גם לבתר דכתיב יחזיו לא שרי פלאים בציצית ויחזיו אתי לאצרוכי בכלאים ג׳ תכיפות וצ״ע.

גם קָשָׁה שָׁם לְמֵאֵי דְמַסִּיק שָׁם בְּחוּס' בְּשֵׁם ר"י קִלְצִין דַּע"כ אָמַר רַחֲמָנִי לְעֵבֶיד תְּכַלֵּת
בְּעֵנְיָ דְהוּי פְּלֵא' א"כ מַה שְׁמַבִּיא הַתּוֹס' לִפְנֵי זֶה בְּשֵׁם סִפְרֵי דְכְּתִיב פְּתִיל תְּכַלֵּת שְׂיִהְיֵ'
טוּוּי וְשִׁזּוּר ל"ל דְּכַתְּב רַחֲמָנָא פְּתִיל שְׂיִהְיֵה טוּוּי וְשִׁזּוּר הֲלֵא מְדַאֲצְטְרִיף יַחְדָּיו כּו' דַּע"כ
אָמַר רַחֲמָנִי לְעֵבֶיד תְּכַלֵּת בְּעֵנְיָ דְהוּי פְּלֵא' וְשִׁזּוּר לֵא הוּי פְּלֵא' וּי"ל בְּדוֹחַק
דַּה"א דְלַמְעַלָּה בְּמַקּוֹם הַקָּשֶׁר לִיְהוּי שִׁזּוּר וּלְמַטָּה בְּמַקּוֹם פְּתִיל לֵא לִיְהוּי טוּוּי וְשִׁזּוּר
לְהֵכִי אֲצַטְרִיף פְּתִיל תְּכַלֵּת שְׂיִהְיֵה בְּמַקּוֹם פְּתִיל ג"כ טוּוּי וְשִׁזּוּר וְדו"ק: בַּא"ח ס' ר"ב
פְּתַב הַב"י ס"א עַל רַבֵּינוּ יְרוּחָם שְׂאֵלָה כַּג שְׂאֵלָה דַּק בַּמ"ש נּוֹבְלוֹת שֶׁהוּא מִיָּן פְּרִי וְלֵא
נִגְמַר בִּישׁוּלוֹ שֶׁהַכֹּל שֶׁהָרִי אֲמָרִינוּ בַּגַּמ' שְׁנוֹבְלוֹת הֵינּוּ בְּנִשְׁלֵי פְּמָרָא וּפִירֵשׁ"י שְׁשָׁרְפוּם
הַחֹם וַיִּבְשׂוּ כּו' וְהַקְּשָׁה הָרַב הַב"ח ז"ל דַּמ"ש רִי"ו הֵמָּה דְבָרֵי הַטּוֹר וְהַרְמַב"ם וּר' יוֹנָה
וְכַתְּב וְנִרְאָה דְדַעַת הַר"י וְהַרְמַב"ם וְהַטּוֹר הֵיא דְבַנּוֹבְלוֹת פִּי פִירוֹת שְׁנַפְלוּ מִהָאֵילָן כְּגוֹן
בְּהָא כ"ע מוֹדוֹ דְּפִלִּיגִי וְהָאֵי דְּפִלִּיגִי בְּנוֹבְלוֹת כּו' ח"א הֵךְ נּוֹבְלוֹת הוּי בְּנִשְׁלֵי פְּמָרָא כִּי
הֵיכִי דְּפִלִּיגִי בְּנוֹבְלוֹת שֶׁהוּן פִּגִּין אֲבָל בְּתַמְרֵי דְזִיקָא ל"פ כּו' ע"ש וּמִפְּחַ הַדְּחַק הַזֶּה נִכְנַס
בְּדוֹחַק אַחַר וּמְפָרֵשׁ דַּמ"ש בַּגַּמ' אֲשָׁאֲרָא פִירוֹשׁוֹ לְדַעַת הַרְמַב"ם אֲשָׁאֲרָא נּוֹבְלוֹת שֶׁהוּן
פִּגִּין וְכֵן נּוֹבְלוֹת שֶׁהוּן בְּנִשְׁלֵי פְּמָרָא קֵאֲר"י כִּי פִירוֹשׁוֹ וְדֵלָא כַּפִּירֵשׁ"י וְזֵהוּ דוֹחַק
גְּדוֹל ע"ש.

הֵנָּה מַה שֶׁהַשֵּׁיג עַל הַב"י בְּמַה שֶׁהַשֵּׁיג הַב"י עַל רַבֵּינוּ יְרוּחָם יָפָה כִּינּוֹן אֲבָל לֵא מְטַעֲמִיָּה
כִּי בְּאַמַּת דְּבָרֵי הַב"י תְּמוּהֵי וְשֶׁלֵּא כַּדִּין הַשֵּׁיג עַל רִי"ו כִּי הַב"י סָבַר דַּמ"ש רִי"ו נּוֹבְלוֹת
שֶׁהוּא מִיָּן פְּרִי שְׂאֵלָה נִגְמַר בִּישׁוּלוֹ וְזֵהוּ אֵינוֹ בְּנִשְׁלֵי פְּמָרָא מ"ש בַּגַּמ' כִּי רִש"י פִּי בְּנִשְׁלֵי
פְּמָרָא שְׁשָׁרְפוּם הַחֹם וְכַמוֹ כֵּן לְמַד הָרַב הַב"ח אֵלֵיבָא דְהַרְמַב"ם וּרִי"ו וְטוֹר וּר' יוֹנָה
שֶׁזֵּהוּ אֵינוֹ בְּנִשְׁלֵי פְּמָרָא שְׁאֲמָרוּ בַּגַּמ' רַק מִיָּן אַחַר וְאֵינוֹ נִקְרָא בְּשֵׁם בְּנִשְׁלֵי פְּמָרָא
שְׁמַחֲזוֹלְקִים בַּגַּמ' הָאֲמוֹרָאִי וְאֲשַׁתְּמִיטְתִּיהָ מ"ש הַר"ש בַּמַּס' דַּמַּאי פ"א מְשַׁנָּה א' נּוֹבְלוֹת
תְּמָרֵי ר"א וּר' זִירָא ח"א בְּנִשְׁלֵי כְּמָרָא פְּלוּמַר מִיַּחֲזִין אוֹתָן בְּאֵילָן לְהַצְטַמֵּק מְלִשׁוֹן עוֹרְנוּ
כַּתְּנוּר נִכְמָרוּ וּי"מ שְׁאֵין מְתַבְּשְׁלִין בְּאֵילָן אֵלָא תּוֹלְשִׁין וְעוֹשִׂין אוֹתָן (כְּנִמְר) בְּאֵרֶץ
וּמְתַבְּשְׁלִין וְח"א תְּמָרֵי דְזִיקָא וּפִי הָרֵאשׁוֹן דְּבִנְשְׁלֵי פְּמָרָא שְׁמַיַּחֲזִין אוֹתָן לְהַצְטַמֵּק בְּאֵילָן
הוּא פִירֵשׁ"י שְׁשָׁרְפוּם הַחֹם וּפִי הַשֵּׁנִי שְׁתּוֹלְשִׁין אוֹתָן וְעוֹשִׂין אוֹתָן כְּנִמְר בְּאֵרֶץ
וּמְתַבְּשְׁלִין הוּא הַפִּי שֶׁל רִי"ו וְהַרְמַב"ם וּר' יוֹנָה וְזֵה שְׁכַתְּב הַר"ש בְּמַסְכַּת עֶרְלָה פ"א
בְּמַשְׁנָה ח' בְּנוֹבְלוֹת סְתָמָא כ"ע ל"פ דְּבִנְשְׁלֵי כְּמָרָא כּו' וּפִי תְּמָרִים פִּגִּין שְׁאֵינָן רֵאוּיִים
לְאֲכִילָה וְכּוֹמְרֵי אוֹתוֹ בְּעַפְרָא לְהַתְּבַשֵּׁל וְזֵהוּ כַּפִּי הַב' שְׁכַתְּב הַר"ש בַּמַּס' דַּמַּאי וְזֵהוּ מְמַשׁ
כַּפִּי דַּעַת רִי"ו וְהַרְמַב"ם וּר"י וְטוֹר שֶׁזֵּהוּ בְּנִשְׁלֵי פְּמָרֵי שְׁאֲמָרֵי בַּגַּמ' וְדֵלָא כַּפִּירֵשׁ"י וַא"כ
שִׁיטַת הַגַּמ' כַּפְּשׁוּטוֹ אֵלֵיב' דִּרִי"ו וְהֵינּוּ בְּנִשְׁלֵי פְּמָרָא וְגַם מַה שְׁמַתְרֵץ בַּגַּמ' דַּמ"ש כִּי
שֶׁהוּא מִיָּן קִלְלָה קָאֵי אֲשָׁאֲרָא הוּא מְמַשׁ כַּמ"ש רִש"י וְדֵלָא כַּהֲב"ח שֶׁהַשֵּׁיג עַל הַב"י וְעֵינָן
אַחֲרֵת וְעֵינָן בְּטִי"ד ס' רצ"ד גְּבִי עֶרְלָה בַּמ"ש הַב"י וּמַה שֶׁהַב"ח הַשֵּׁיג עַל הַב"י וְעֵינָן
מ"ש עֲמִיתֵי הָרַב בַּעַל שְׁפַתֵי כֹהֵן שֶׁהַשֵּׁיג עַל הַב"ח וּבִהְיוֹת שֶׁהַב"ח מִי"ד אֵין עֵתָה בְּיַדֵי
לְהַשִּׁיב עֲלָיו וְעֵינָן כַּפִּי הַמְּשַׁנָּה בְּחִיבוּרוֹ גְּבִי בְּרַכָּה וְגַם בְּדַמַּאי וּבְעֶרְלָה מוֹכַח גַּם כֵּן כַּפִּי
מ"ש.

וּמ"ש הַטּוֹר בְּסִי ר"ד בַּא"ח וְעַל הַנּוֹבְלוֹת שֶׁהוּן מִיָּן תְּמָרִים שְׁאֵינָן מְתַבְּשְׁלוֹת עַל הָאֵילָן
וְהֵינּוּ ג"כ בְּנִשְׁלֵי פְּמָרָא כַּפִּי הַשֵּׁנִי שְׁכַתְּב הַר"ש הַגְּז"ל וּמ"ש הַב"ח שֶׁם פְּלוּמַר שְׁנוֹפְלִין
פִּגִּין מִן הָאֵילָן כּו' ע"ש וּבְחִנָּם פִּי כֵּן וּפִירוֹשׁ הַטּוֹר הוּא שְׁתּוֹלְשִׁין אוֹתָן מִן הָאֵילָן וְעוֹשִׂין

אותם פְּנֹמֶר בְּאֶרֶץ כּוֹ וְדו"ק וְהַנְּלַע"ד פְּתַבְתִּי: שְׁאֵלָה כַּד פְּתַב הָרַב בְּעַל הַמִּפָּה בַש"ע א"ח ס' קנ"ו בהג"ה וְיֵשׁ מְקַלְיִן בְּעִשְׂיִית הַשְּׁתֹפּוֹ עִם הָעֲכוּ"ם מִשׁוּם שְׁאֵיִן הָעֲכוּ"ם נִשְׁבָּעִים בַּע"א אֶלָּא שְׁמִשְׁתַּפִּים ש"ש וּד"א כּוֹ שְׁהָרִי הָעֲכוּ"ם אֵינָן מְוַזְהָרִי עַל הַשְּׁתֹפּוֹ וְהַג"ה הַנּוֹזֵ' הִיא לְקוּחָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין פ"ד מִיִּתִית דָּף ס"ג ד"ה אָסוּר לְאָדָם כּוֹ וְכֹן בְּהָרָא"ש שָׁם וְגַם בְּהָרָא"ש בַּפ"ק דְּבַכּוּרוֹת וְגַם בְּר"ן פ"ק דַּע"ז וְרִי"ו נ"ז ח"ה.

הִנֵּה רְאִיתִי רַבִּים טוֹעִים בְּפִי זֶה שְׁאוּמְרִי שְׁאֵיִן בֶּן נֹחַ מְוַזְהָר עַל הַשְּׁתֹפּוֹ פְּגוּן לַע"א שְׁעוֹבְדֵי אֲמוֹנֹת הַשִּׁילּוּשׁ דְּהָלֵא כַּד מְעִינָתָ בְּרַמְב"ם בַּה"ל מְלָכִים וְגַם בְּסַמ"ג וְלֹא מְצִינּוּ בְּשׁוּם פּוֹסֵק שְׁבָנִי נֹחַ אֵינָם מְוַזְהָרִי עַל הַשְּׁתֹפּוֹ וְאֶדְרַבָּה מְוַזְכֵּר שָׁם בְּרַמְב"ם פֶּל ע"א שֶׁב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְמִיתִין עֲלֶיהָ ב"נ מְוַזְהָר עֲלֶיהָ וְע"ק מֵה לִי ב"נ מ"ל יִשְׂרָאֵל וְנַלַע"ד דַּה"פ שֶׁל הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וְשְׁאָר פּוֹסְקִים הַנֶּז"ל שְׁפָתָבוּ וְז"ל הַתּוֹס' מ"מ בְּזִמְנֵן הִזָּה פְּנֹלָם וְשְׁבָעִי בְּקִדְשִׁים שְׁלֵהֶם וְאֵיִן תּוֹפְסִין בָּהֶם לְאֵלּוּקוֹת וְאֵע"פ שְׁמִזְכִּירִין ש"ש וְכַנּוּנָתָם לַד"א (וְכַמ"ש בְּרִי"ו) מ"מ אֵיִן זֶה שָׁם ע"א ר"ל שְׁאֵיִן מְזַכִּירִין שָׁם ע"א וְכַמ"ש הָרָא"ש וְרִי"ו ע"ש וְאֶרֶץ לְפִי לְשׁוֹן הַתּוֹס' שְׁלֵא כְּתָבוּ לְשׁוֹן שְׁאֵיִן מְזַכִּירִין רַק לְשׁוֹן מ"מ אֵיִן זֶה שָׁם ע"א ר"ל שְׁנִשְׁבָּעִים בְּקִדְשִׁי וְלֹא בְּשָׁם ע"א גַּם דַּעְתָּם לְשָׁמִים כּוֹ אַע"פ שְׁכַנּוּנָתָם לַד"א כּוֹ וְאֵע"פ שְׁמִשְׁתַּפִּי ש"ש וּד"א ר"ל שְׁמִשְׁתַּפִּים ש"ש וּד"א דְּהֵינּוּ שְׁנִשְׁבָּעִים בְּקִדְשִׁים לֹא מְצִינּוּ דְּאָסוּר לְגָרוֹם לְאַחֲרֵי לְשַׁתֵּף דְּהֵינּוּ בְּקִדְשִׁי וּמִשׁוּם לְפָנֵי עֲנַר לִיכָא בְּב"נ דְּלֹא הִוְנָהּרוּ עַל כֶּף שְׁלֵא יִשְׁתַּפּוּ ש"ש וּד"א דְּהֵינּוּ בְּקִדְשִׁי שְׁלֵהֶם כְּמוֹ לְהַבְדִּיל אֶלְף הַבְּדִלוֹת בֵּין טוֹמְאָה לְטַהָרָה שְׁנֵא' נִיאָמִינוּ בִּי"י וּבְמִשְׁה אֶרֶץ שְׁהָעֲכוּ"ם מְשַׁתַּפִּי בְּמִקּוֹם מֵרַע"ה אֵיזָה מְקִדְשִׁים שְׁלֵהֶם לֹא הִוְנָהּרוּ עַל כֶּף אִם לֹא יֵאָמִינוּ בְּמִשְׁה שֶׁהוּא נְבִיא אוֹ בְּשְׁאָר נְבִיאִים מִשָּׂא"כ בִּישְׂרָאֵל זֶהוּ הַמְּשִׁךְ הַתּוֹס' וְכֹן הָרָא"ש וְשְׁאָר פּוֹסְקֵי וְלָכֵן לֹא מְצִינּוּ שְׁכַתְּבוּ זֶה רַק גְּבִי שְׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת שְׁתֹפּוֹת עִם הָעֲכוּ"ם וְדו"ק.

וְזֶהוּ בְּרוּר וְכֹן קַבְּלָתִי מִמּוֹרֵי הַגָּאוֹן מֵהַר"מ אב"ד דַּק"ק וְוִילְנָא וְנִפְקָ' מִיִּזְהָ בְּזָה לְדִינָא כִּי לְפִי דַעַת הַחוֹשְׁבִים דְּלֹא הִוְנָהּרוּ ב"נ עַל הַשְּׁתֹפּוֹ ע"א אֶרֶץ כְּשִׁעִבְד ע"א וְא"כ יִהְיֶה מוֹתֵר כְּשִׁנְשָׁבַע בְּשָׁמוּ בְּשִׁתּוֹף וְא"כ לְמָה אָמַר דְּנִשְׁבָּעִים בְּקִדְשִׁי הֲלֵא לְפִי דַעַת הַתּוֹס' שֶׁל"מ דְּאָסוּר שְׁיִגְרוֹם לְאַחֲרֵי לְשַׁתֵּף דְּהֵינּוּ ע"א עֲצָמָה וְגַם מִשׁוּם לְפָנֵי עֲנַר לִיכָא א"כ גַּם ע"א עֲצָמוּ בְּשְׁתֹפּוֹת יִהְיֶה מוֹתֵר אֶרֶץ שְׁיֵשׁ לְדַחוֹת דַּמ"מ אָסוּר מִשׁוּם לֹא יִשְׁמַע עַל פִּיָּה דְלָמָּא בְּשְׁתֹפּוֹת מוֹתֵר אֶרֶץ בַּע"א עֲצָמָה בְּשְׁתֹפּוֹת מִשָּׂא"כ לְפִי מ"ש כְּשִׁיּוֹדְעִין שְׁנִשְׁבָּע בַּע"א אָסוּר וְדו"ק.

וְכַתֵּב הָאֲגוּדָה פ"ד מִיִּתּוֹת וְז"ל וְעוֹד דְּבִזְמַן הִזָּה פְּנֹלָן נִשְׁבָּעִין בְּקִדְשִׁין וְאֵיִן תּוֹפְסִין בְּהֵן אֱלֹהוֹת וְאֵע"פ שְׁמִשְׁתַּפִּים ש"ש וּד"א לֹא אֲשַׁכְּחָנָא דְּאָסוּר לְגָרוֹם לְשַׁתֵּף דַּב"נ לֹא הִוְנָהּרוּ עַל כֶּף וְזֶהוּ מוֹכַח כְּפִי מ"ש לְעֵיל דְּלֹא הָעֵתִיק בְּלִשׁוֹן הַתּוֹס' הַנֶּז"ל שְׁמִזְהִירִין ע"א וְדוּק הֵיטֵב וְעִיִּין בְּסוּף פ"ק דַּע"א בְּר"ן וְעִיִּין בְּרַמְב"ם בְּהַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת גְּבִי יִשְׂרָאֵל שְׁאָסוּר לְשַׁתֵּף בְּשְׁבוּעָה ש"ש וּד"א וְהַנְּלַע"ד פְּתַבְתִּי: אֵיִתָּא בַטָּא ח' ס' ש"ס' בְּעַל הַבֵּית שְׁהִנָּה שְׁתֹפּוֹת שְׁאֵלָה כַּה לְשַׁכְּנֵי כּוֹ וּבְלַבַּד שְׁיָהָא בְּכָלִי א' כּוֹ וְכַתֵּב מְרֹן הַב"י וְז"ל בַּפ' הַדָּר כּוֹ עַד רַש"א אָחַד זֶה וְאָחַד זֶה א"צ לְעַרְב כּוֹ וּפְסַק כַּר"ש כּוֹ עַד וְרַבִּינוּ סָבַר כִּינּוּן דְּמִשְׁנֵי רַבָּה כּוֹ פְּסַק כְּרַבָּה כּוֹ.

פירושו שהגמרא מקשה ואפי' לזה בינו ולזה בשמן בתמיה ומתרץ הגמ' בתצור שבין ב' מבואות דהיינו ב' עירובין מוכח מהגמ' אבל בתצור א' אפי' בכלי א' בינו ושמן אסור כמ"ש דדוקא בב' מבואות שהן ב' עירובין שרי אבל בתצור שהפל עירוב א' אסור והטור כתב דין זה בתצור א' ונ"ל בעה"ב שהיה שותף עם שכניו דהיינו פלישנא דמתני' ולא חילק בין ב' מבואות בשלמא בל"ז הייתי יכול לומר דהטור פוסק פרישנא דמתני' וכו' יוסף דתלי פלוגתא בת"י כמו הרמב"ם אבל עתה שפתב הבית יוסף שהוא פוסק פרישה קשה וגם האת"ל שהטור פוסק כר"ש היינו אליבא דרב יוסף דטבול יום אלא שהוא כותב בפ' שפוסק פרישה והוא תמוה וצ"ע היטב בב"י ובש"ס.

והנה רבו הפירושים בבניאור דברי הבית יוסף כדי לישבו וכלי"ם מכלי"ם שונים משונים וכולם לא סלקא אליבא דהלכתא לכן לא הבאתים: איתא במשנה דעירובין בפ' בפל מערבין נתנו שאלה כו במגדל ואבד המפתח ה"ז עירוב רא"א אין זה עירוב וכתב הרב מברטנורא דפליגי היכא דמנעל קטיר במיתנא ובעי ספינא למפסקיה דצריף ליהוי ב' שבותים דהיינו טלטול הספין ונחתיכת החבל דמקלקל אינו אלא שבות דת"ק סבר שהוא מותר דדבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ור"א סבר אף דסבר ר' דדבר שהוא משום שבות לא גזרו הא בשבות א' אבל כאן ב' שבותים הם והנה פליאה נשגבה מי הגיד להרב מברטנורא לחלק בין שבות א' לב' שבותים הלא במשנה הקדומה גבי נתנו באילן ואבד למעלה מעשרה טפחים אין זה עירוב למטה מי"ט ה"ז עירוב ושקיל וטרי בגמ' עד וזה קמשתמש באילן אמר רבה לעולם כו' כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בהש"מ והקשה רש"י למה לא פריף הגמ' כו' מפרמלית לר"ה דלמטה מעשרה פרמלית הוא אלא דחזא מב' פירכי נקט ובתירוץ א' תישבו שניהם ואם פן הרי בהדיא דסבר ר' אף בב' שבותים לא גזרו דכאן ב' שבותין הם משתמש באילן וקמוציא מפרמלית לר"ה.

ונלע"ד לישב דכד מעיינת שם בתוס' ד"ה וזה קמשתמש באילן הקשה התוס' קושית רש"י הנז' ומתריצים דה"מ לתרץ דקאי בפרמלית לכן לא מקשה הגמ' קושית דמוציא מפרמלית לר"ה ואם פן שיטה אחרת הנה להרב מברטנורא בגמ' פי מה שמתרץ הגמ' לעולם דקאי בר"ה היינו לפי סברת המקשן שאינו מקשה לו כ"א קושית דקא משתמש באילן יכול הוא לישב אפי' דקאי בר"ה אבל האמת הוא בגמ' שקאי בפרמלית ואם פן אינו אלא שבות כו' דהיינו משתמש באילן דאפי' רבי מודה דגזרו בב' שבותים ולמעלה מעשרה אין זה עירוב משום דלמעלה מי' רה"י הוא וקמוציא מפרמלית לרה"י וגם משתמש באילן כמו שפירשו התוס' קודם המסקנא דה"מ לשנויי דקאי בפרמלית ואתי ככ"ע דלמטה מעשרה ה"ז עירוב לפי שקאי בפרמלית ואין כאן שבות לפי שלא ידע עדיין מהשבות דקמשתמש באילן ולמעלה מי' אין זה עירוב לפי שהוא מוציא מפרמלית לרה"י ולא אתיא כו' דאמר לא גזרו.

וגם יש קצת הוכחה לדברי פי במשנה גבי נתנו באילן פי' הר"ע בברטנורא למטה מעשרה ה"ז עירוב לפי שאינו אלא דמוציא מפרמלית לר"ה ויקשה עליו למה לא מזכיר השבות דגמ' דהיינו משתמש באילן פי על משתמש באילן תירץ הגמ' דאתיא כו' וקאי בר"ה אלא כמו שכתבתי פי האמת הוא דקאי בפרמלית ומה שדחק הר"ב עצמו לזה הדוחק

מפני שהוא רוצה לאוקמי' מתני' דנתנו במגדל אפי' ככ"ע לפי שקשה לו בגמ' ל"ל להגמ' לאוקמיה במנעל דקטיר במיתנא ובעי ספינא למפסקיה לוקמיה פפשוטיה דקטיר במיתנא ובעי למפסקיה ביד שהוא שבות דמקלקל אלא לפי שנה השבות א' כ"ע מודים דה"ז עירוב דשבות א' לא גזרו אלא דפלוגתיהו בשני שבותין ודיוקו הוא מרש"י ו"ל אבל עם קל זה נראה לדונק.

ומהגאון הרב מהר"ר העשל נר"ו שמעתי ישוב על זה שהנה מחלק בין אלו השבותים לשבותים דנתנו באילן לפי שהשבותין דנתנו באילן הם מיך בעשיית המצוה דהיינו בנטילת העירוב הוא עובר על שני שבותין דהיינו שמשמש באילן ושמוציא מפרמלית לר"ה אבל פאן גבי מגדל הוא עובר על שבות דטלטול הספין קודם שום מצוה לכן מודה ר' פאן דגזרו.

אבל אין זה אמת נרש"י יכול לסבור זה הפשט לפי שהתוס' מקשים פאן קוש' על רש"י ע"ש וצ"ע ודו"ק: שאלה כז בהל' פסח סי' תע"ג פתב הרב הב"י ו"ל בשם רי"ו סומא פטור מלומר הגדה כמו שפטור מקל המצות ומ"מ חייב בכל מדרבנן ולהוציא הרבים יכול להוציא למ"ד מצה בזמן הזה דרבנן כו' פה פשוט בפ' ערבי פסחים ומברך עכ"ל הנה מ"ש רי"ו פה פשוט בפ' ערבי פסחים לכאורה איתא שם אפא דהכא אמרי' שם דף קט"ז א"ר אחא ב"י סימא פטור מלומר אגדה פתיב הכא בעבור זה וכתב התם בגי'נו זה גבי בן סורר מה להלן פרט לסומא אף פאן פרט לסומא אינו והא שאלתינהו מאן אמר אגדתא בי רב יוסף וכן בי רב ששת כו' ומשני קסברי רב יוסף ורב ששת מצה בזמן הזה דרבנן ופריה מקלל דרב אחא סבר דאורייתא כו' בתמיה ומשני קסבר רב אחא פל דתיקון רבנן פעין דאורייתא תיקון כו' ופריה לרב ששת ולרב יוסף נמי והאיה אמרי הגדה והוציאו אחרים ומשני בשלמא התם גבי בן סורר מדה"ל למכתב הוא וכתב זה פרט לסומין כו' אבל הכא זה לבעבור מצה ומרור אתי ולא פרט לסומין כו' א"כ משמע לפי מסקנת הגמ' אליבא דרב יוסף ורב ששת דסומא חייב לומר הגדה כמו שאמרו רב יוסף ורב ששת וא"כ היא מיייתי הרי"ו הג"ל ראיה מהא דע"פ דסומא פטור מלומר הגדה.

תשובה נלע"ד דדברי רי"ו נכונים הם דה"ק סומא פטור מלומר הגדה כמו שפטור מקל המצות וכמ"ש בגמ' דהקובל וכמו שמקשה הב"י באמת אח"כ דזהו אליב' דרבי יהודה בפ' החובל ולא קיי"ל כןותיה משמע דז"א גלמד מגמ' דע"פ רק מ"ש רי"ו אח"כ ומ"מ חייב בכל מדרבנן ויכול להוציא אחרים למ"ד מצה בזמן הזה דרבנן כו' וזהו גלמד מגמ' דע"פ ממסקנת הגמ' דרב יוסף ורב ששת דהוציאו רבים י"ח לפי שסברי מצה בזמן הזה דרבנן כו' וק"ל ועיין בתשו' מהרדב"ז סי' נ"ט: שאלה פח ראובן שתבע את שמעון שנתפו שפשע שלא מכר חמצו לגוי בע"פ ועי"ז עבר את הפסח ואסור בהנאה ושמעון טוען שכחתי בכך יורנו מורינו ורבינו הדין עם מי ושכרו כפול מן השמים: תשובה הנה צ"ע אי יש לדמות זה למ"ש בגמ' דהגוזל קמא גבי הגוזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי (הג"ה מן הרב המחבר ו"ל) שלח לפניה ע"ש.

(ע"כ מצאתי) וזאת ליהודה ויאמר ונראה מה שנסתפק אמ"ו הגאון צוק"ל אי יש לדמות להגוזל חמץ ועבר עליו הפסח כו' אפשר לפי שראה שה"ה מהרש"ל ביש"ש בהגוזל

קמא סי' כ' מחלק בין ההוא דהגזול חמץ כו' ובין שומר כו' ומסיים שם וז"ל הלפך בכל איסורי הנאה שבעולם והן בעין אומריו הש"ל גבי גזלן ולא גבי שומר עכ"ל ובב"ד שהשותרף פשע ולא מכר חמצו והשותרפי ש"ש זה לזה וכמ"ש בב"ב פ"ק חזקת ובטח"מ סי' קע"ו ע"ש בודאי שאינו יכול לומר הש"ל ומחויב לשלם לראובן מפיו.

ברם ראיתי שהרב בעל ש"ף בספרו לח"מ סי' שס"ג ס"א השיג עליו וכתב וז"ל מה שפסק רש"ל כו' אינו נראה לענ"ד כו' בראש מ"ש תימא בעיני שרישא ד"ה וסיפא דמתני' הוי ר' יעקב כו' לא קשה מידי דהא לא אמרינו דרישא רבנן לחוד דנימ' דמתני' אתי פתרי תנאי אלא כולי מתני' אתיא כר"י ורישא אתיא אפילו כרבנן כו' והכי משמע לישנא דגמ' חמץ ועבר עליו הפסח כו' ולא קאמר מני מתני' ר"י היא כו' אלא נדאי משום דהאימתני' בלא"ה ר"י הוא כו' עכ"ל ע"ש.

ונאני בעיני לא יכולתי לירד לסוף דעתו ובמה חשד להרש"ל שהרי זיל קרי בי רב הוא זה אלא שתמיתה הרש"ל הוא שלפי פירש"י לא הוי הסיפא אליבא דהלכתא דהלכה הוא כרבנן דר"י וכמ"ש הוא בעצמו בספרו בפ' שור שנגח ד' וה' בסי' כ"ט ע"ש.

גם מ"ש והכי משמע לישנא דגמ' כו' ולא אמר מני מתני' ר"י היא אלא נדאי כו' אינו יודע מי הגיד לו זה ואדברה אפכא מסתבר' שהתלמודא לא רצה לומר מני מתניתין לפי שהמתני' אתי ככ"ע וכמ"ש הרש"ל רק שבעי תלמודא לאשפוחי תנא דאמר באיסורי הנאה שאינו מדבר לענין גזילה שאומרים הש"ל אמר רב חסדא ר"י היא דמתני' כו' גבי שומר כו' ורב חסדא הבין שהתלמודא בעי מאן תנא כו' גבי גזל חמץ כו' לפי שגזלן ושומר בחד דינא איתדנו ולזה בא רבה ואמר לא דכ"ע אמרי בגזלן באיסורי הנאה הרי שלף לפניך כו' וזהו פבר ידע התלמודא דבעי מאן תנא כו' ולא בעי מני מתני' וכמ"ש אלא בשומר דוקא פליגי רבנן עלה דר"י מטעמא דא"ל אם החזרת לי כו' אבל בגזלן לא שייך האי טעמא דכתיב והשיב את הגזלה וגו' וזהו פנונת הרש"ל שכתב וכן משמע לשון הסוגיא והיינו כמ"ש גם מ"ש אחר כך וז"ל עוד כתב מהרש"ל שם אלא נראה בעיני כו' אבל גבי גזלן לא שייך האי טעמא כו' ע"ש שחלק בין גזלן לשומר ומלבד מה שאין השכל נותן דשומר יגרע מגזלן לענין זה דבריו תמוהים שהרי בהדיא מסיק בגמ' והשיב את הגזלה כו' מכאן אמרו כו' מאן שמעת ליה דאמר כו' וכמזונה לי שמהרש"ל אגב חורפי' לא ראה סוף הסוגיא עכ"ל הנה מ"ש שאין השכל נותן דשומר יגרע מגזלן למה שהרי נותן טעם לשבח פי גזלן רחמנא פטריה פדכתיב והשיב את הגזילה אשר גזל אם פעין שגזל כו' ומשא"כ שומר שפשע רחמנא חייביה.

אף בזה דבריו נכונים פי באמת מסוף הסוגיא מבריינתא דרבה בר שמואל משמע שאין חילוק בין שומר לגזלן ואפשר שמהרש"ל למד מה שאמרו בבריינת' דרבה בר שמואל שור עד שלא נגמר דינו הוא לאו דוקא דאם פן קשה קושית הגמ' נפלגי בחמץ בפסח ובפטרט שמביא פה דברי רבנן ולמה אינו מביא דברי ר"י אלא נדאי דרבנן סברי גבי גזלן אפי' משנגמר גמר דינו אומרים הש"ל מדכתיב והשיב את הגזילה אם פעין שגזל כו' והטעם שלא אמר משנגמר דינו לפי שפא להשמיע לנו שאתיא כרבנן שאלולי פן הייתי סובר שהבריינת' ומתני' אתיא כר"י ולא כרבנן וזהו דלא פהלקתא ובאמת רבנן סברי גבי גזלן אפי' משנגמר דינו אומרים הש"ל ולישנא דגמ' נמי הכי משמע קצת דאמר מאן

שְׁמַעְתָּ לִיהָ דְאָמַר עַד שְׁלֵא נִגְמַר דִּינֹו אִין מְשַׁנְגַּמַר דִּינֹו לָא רַבְּנֵי וְקַתְנֵי כּו' הֲרֵי לְהִדְיָא שְׁמַפְכָּה שְׁאָמַר בְּבְרִייתָא הַלְשׁוֹן עַד שְׁלֵא נִגְמַר דִּינֹו אָנוּ יוֹדְעִים שְׁהַבְרִייתָא אֲתִי פְּרַבְּנֵי וְלִכְּהָ לְמַד הַבְרִייתָא בְּלִשׁוֹן שְׁאָמְרוּ רַבְּנֵי גַבִּי שׁוֹמֵר כְּדִי לְהַשְׁמִיעַ לָנוּ שְׁהַמְתַּנִּי גַבִּי גִזְלֵן אֲתִיָּא כַכ"ע וְכַמ"ש מְהֵרָש"ל וְלִכְּהָ פִּסְק הֶרְמֵב"ן גַּבִּי גִזְלֵן אֲפִילוּ נִגְמַר דִּינֹו אֲמַר לֹו הַש"ל וְנֶאֱפָה שֶׁהוּא דְנוֹחַק קִצְתָּ מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ לְפָרֵשׁ פֶּה פְּנוּנַת הַרש"ל בְּסוּגְיָא דַגְמ'.

הַעוֹלָה מַמ"ש שְׁלִפֵי סְבַרְתָּ הַרש"ל בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה הַשׁוֹמֵר חַיִּיב לְשַׁלֵּם וְאִינוּ יָכוֹל לֹוֹמַר הַש"ל וְלִפֵי סְבַרְתָּ הַש"ף אִין חִילּוּק בֵּין שׁוֹמֵר לְגִזְלֵן וּבַנ"ד הַשְׁוֹתָף שְׁפִשְׁעַ וְלֹא מְכַר חֲמִצּוֹ הוּא מְנוֹחָזֵק פְּנִירָאָה מִן הַשְּׂאֵלָה וְיָכוֹל לֹוֹמַר קִים לִי פְּהַרְב בַּעַל ש"ף.

אֲמַנְם צְרִיכִין אָנוּ לְדַקְדֵּק תַּחֲלָה אִם טַעֲנַת שְׁכַחְתִּי הוּא פְּשִׁיעָה אוֹ לֹא. לְכַאוּרָה הִיָּה נִרְאָה לְהִבִּיא רֵאִי מִגְמַר' דְּבִי צָה דָּף ט"ז מִמְעַשָּׂה דְּהַהוּא סְמִי' דַּא"ל אֲמַאי עֲצִיבְתָּ א"ל דְּלֹא אוֹתִיבִי עַל תְּנַאי שְׁשַׁכְחְתִּי) א"ל פּוֹשְׁעַ אֲתָּ כּו' מְשַׁמַּע מִכָּאֵן אִם אָמַר שְׁכַחְתִּי נִקְרָא פְּשִׁיעָה וְכ"כ הַרִי"בָה בְּסִי' תַקכ"ז וּבְב"י ע"ש.

אֲמַנְם אֲדַרְבָּה מִשָּׁם נִרְאָה שְׁטַעֲנַת שְׁכַחָה אִינוּ פְּשִׁיעָה לְפִי שְׁבִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה חֲזִי' דַּעֲצִיב א"ל סְמַן דְּאִדִּידִי רַק מִפְּכָה שְׁעַשָּׂה פֶּה שְׁנֵי פְּעֻמִּים א"ל פּוֹשְׁעַ אֲתָּ וְכֵן יֵשׁ לְהִבִּיא רֵאָה מְדַבְּרֵי רִש"י בְּב"ק פֶּרֶק פִּיצַד הַרְגֵל דָּף כ"ו ע"ב שְׁפַתְב ד"ה לַעֲנִין ד' דְּבַרִי פְטו' דַּאע"ג דְּהַפִּיר בָּה הֲוֵי שְׁכַחָה שׁוֹגֵג וְלֹא פְּשִׁיעָה עַכ"ל.

אָבֵל יֵשׁ לְחַלֵּק דְּדוֹקָא שָׁם הֲוֵיָא שְׁכַחָה שׁוֹגֵג וְלֹא פְּשִׁיעָה דְּלֹא אֲסִיק אֲדַעְתִּיָּה שְׁיִשְׁפַח וְאֲפִי' שְׁיִשְׁפַח לֹא אֲסִיק אֲדַעְתִּי' שְׁבִנְפִילָה זֹו מַחֲסִיקוּ שְׁיִזִּיק לְחַבְּירוּ אָבֵל בַּנ"ד הִיָּה לֹו לְאֲסוּקֵי אֲדַעְתִּיָּה שְׁיִשְׁפַח וּבְשַׁכְחָה זֹו תִּיְכַף יַעֲבֹור עַל זְמַן אִיסוּרָא וַא"כ י"ל שְׁשַׁכְחָה זֹו הִיא פְּשִׁיעָה.

אָכֵן נִלְע"ד לְהִבִּיא רֵאָה מִגְמַר' דְּב"מ פ' הַמִּפְקִיד דָּף מ"ב בְּעוֹבְדָא דְּהַהוּא גִבְרָא דַּאֲפִקִיד זֹוִי גַבִּי חֲבַרְיָה אָמַר לִיהָ לֹא יִדְעָנָא אֲתָּא לְקַמְיָה דְּרַבָּא א"ל פֵּל לֹא יִדְעָנָא פְּשִׁיעוּתָא הִיא וְכֵן פְּתַב הֶרְמֵב"ם בַּפ"ד מֵהַל' שְׂאֵלָה דִּין ז' וְז"ל הַמִּפְקִיד אֲצֵל חַבְּירוּ בֵּין פְּלִים בֵּין מְעוֹת וַא"ל אִינִי יוֹדַע אָנָּה הַנְּחַתִּי כּו' ה"ז פּוֹשְׁעַ וְחַיִּיב לְשַׁלֵּם מִיָּד עַכ"ל וְכַתְּב הָרַב הַמַּגִּיד פְּשׁוּט הוּא בַגְמ' דְּהַמִּפְקִיד כּו' פֵּל לֹא יִדְעָנָא כּו' וְיֵשׁ לְתַמְנָה עַל הֶרְמֵב"ם שְׁהַרִי בַגְמ' לֹא אָמַר רַק זֹוִי וּמַהִיכֵן הוֹצִיא לֹוֹמַר בֵּין פְּלִים כּו' וְאֲפֹשֶׁר שְׁהוֹצִיא זֶה מִלְשׁוֹן הַגְּמַר' שְׁאָמַר הִיכֵן אוֹתְבִינָהוּ וְלָמָּה לֹא אָמַר הִיכֵן קַבְרִיתִינָהוּ כִּי פְּסָפִים אִין לָהֶם שְׁמִירָה אֵלָּא בְּקַרְקַע וְכ"כ הֶרְמֵב"ם בַּפ"ד מֵהַל' שְׂאֵלָה דִּין ד' וְכַמ"ש בְּגְמַר' אַח"כ בְּעוֹבְדָא דְּהַהוּא קַרְטִילִיתָא כּו' ע"ש וּמִזֶּה הוֹצִיא הֶרְמֵב"ם דִּין זֶה שְׁאִירֵי שְׁהַפְקִיד גַּבִּיָּה בֵּין פְּלִים בֵּין מְעוֹת וְלִכְּהָ אָמַר בְּלִשׁוֹן אוֹתְבִינָהוּ שְׁנוּטָה לְב' פִּירוּשִׁים וְקֵאִי עַל הַנְּחַת פְּלִים בְּתִיבָה וְעַל הַנְּחַת זֹוִי בְּקַרְקַע.

אוֹ אֲפֹשֶׁר לֹוֹמַר שְׁהַרְמֵב"ם הוֹצִיא זֶה מִלְשׁוֹן שְׁאָמַר רַבָּא פֵּל לֹא יִדְעָנָא פְּשִׁיעוּתָא הִלָּא פֵּל מִיּוֹתֵר הוּא אֵלָּא וְדַאי שְׁפַל פִּירוּשׁוֹ עַל כְּוֹלָם שְׁאָמַר לֹא יִדְעָנָא בֵּין פְּלִים בֵּין מְעוֹת נִקְרָא פּוֹשְׁעַ וְלִכְּהָ נִקְט פְּלִים בְּרִישָׁא.

וּבְמְקוֹם שְׁאָמְרוּ לְקַצֵּר אִינוּ רִשָּׁאי לְהַאֲרִיף כִּי יֵשׁ לִי פְּמָה דְּקְדוּקִים בְּהַאי לִישְׁנָא דְּהֶרְמֵב"ם וּבְתִשׁו' א' הַאֲרַכְתִּי לְמַעַנִּיתִי זְכִינוּ מִזֶּה שְׁלֵא יִדְעָנָא הוּא פְּשִׁיעָה וְה"נ בַּנ"ד

שְׁזָה טוֹעַן שְׂכַחְתִּי נִקְרָא פְּשִׁיעָה וְכֵן מְבוֹאֵר בְּרִישׁ פ"ב ד"י"ט דף ט"ו ע"ב וְנ"ל מֵאֵי אִיִּרְיָא מַעֲי"ט אִפִּי' בִּי"ט נְמִי אֵין ה"נ אֶלָּא גְזוּרָה שְׂמָא יִפְשַׁע וּפִירִשׁ"י ד"ה שְׂמָא יִפְשַׁע יִשְׁפַח וְלֹא יַעֲרֹב כּו' ע"ש וְאִם כֵּן בִּנְד"ד שְׂאֵפְלִי אִם הִיָּה הִתְנַאי שְׁלָהֶם שְׂאִינוּ בְּשִׁמִּירַת הַשְׁתַּפְּתִים אֶלָּא כְּשׁוֹמֵר חֲנֻם מְכַל מְקוֹם חֲזִיב מֵאַחַר שְׂפִשְׁעֵי אִיבְרָא לְפִי מְשִׁמְעוֹת לְשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה מוֹכַח שְׁזָה הַחֲמִץ הִי' שֶׁל רְאוּבֵן לְבַד וְלֹא שֶׁל הַשְׁתַּפּוֹת וְהַנִּיחַ אֶצֶל הַשְׁתַּפּוֹת בְּתוֹרַת פְּקוּדוֹן וּכְבָר פְּתַב הַרְמַב"ם בַּפ"א מֵהַל' שְׂכִירוֹת וְהוֹבְאוּ דְבָרָיו בַּטַּח"מ ס' רצ"א וּבש"ע סוֹף הַסִּי' הִנּוּ וְנ"ל הַמְּפָקִיד אֶצֶל חֲבִירוֹ בֵּין בְּחֻנָּם בֵּין בְּשִׁכָּר אִם שְׂאֵל הַשְׁוֹמֵר אֶת הַבְּעָלִים עִם הַדְּבָר אוֹ שְׂכָרָם הָרִי הַשְׁוֹמֵר פְּטוּר אִפִּי' פְּשַׁע כּו' בַּד"א בְּשִׁשְׂאֵל הַבְּעָלִים כּו' בְּעַת שְׁנִטְלָה הַחֲפִץ כּו' אוֹ שְׁהִיוּ שְׂאוּלִים אוֹ שְׂכוּרִים אֶצֶלוֹ מְקוֹדֵם כּו' פְּטוּר כּו' עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וּבִנְד"ד שְׁהֵם שְׁתַּפְּתִים בְּיַחַד וּבְעַת שְׁהַנִּיחַ חֲמִצּוֹ בְּיַד הַשְׁתַּפּוֹת נִרְאָה שְׁהִיָּה שְׂמִירָה בְּבַעֲלִים וּפְטוּר וּבִיּוֹתֵר לְפִי מֵהַ שְׂפִתְבְּתִי לְעִיל שְׂשִׁמְעוֹן הוּא הַמְּוַחֲזֵק וְיָכוֹל לֹמַר קִים לִי כְּהַרְבֵּ בַעַל שְׂ"ה שְׂאִין חֲזִלוּק בֵּין שׁוֹמֵר לְגַזְלָן וְיָכוֹל שְׂמַעוֹן לֹמַר לְרְאוּבֵן הָרִי שְׁלָה לְפִנְיָה וְהַנְּלַע"ד כְּתַבְּתִי: שְׂאֵלָה כֵּט נִשְׂאֵלְתִי לִפ' מ"ש בְּכִמָּה דְּוֹכְתִי בְּתַלְמוּד כָּל אֲמַתָּא בְּרַבּוּעַ אֲמַתָּא וְתָרִי חֲנוּמְשִׁי בְּאַלְכֶסוֹנוֹ וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' בַּפ"ק דְּסוֹפָה דָּף ח' ע"א דְּאִין מְכוּוֹן כ"כ וְלַחֲוּמָרָא לֹא דַק וְהַשְׂבְּתִי לָהֶם לְהַבִּין הַעֲנִינוּ תַעֲשֶׂה רַבּוּעַ י' עַל י' וְתַחֲלוּק הַרַבּוּעַ עַל שְׂתִי נַעֲרֹב כְּזָה.

וְאִם כֵּן כָּל חֲדָר בְּרַבּוּעַ הוּא ה' עַל ה' וְאִם תַּחֲלוּק אוֹתוֹ לְרַצְוֵעוֹת טַפַּח רְחוּב וְאוֹרְהָ תְּמַצָּא בּוֹ חֲמוּשִׁים טַפְּחִים כִּי ה' טַפְּחִים ה' בְּאוֹרְהָ הוּא כ"ה וְכֵן בְּרְחוּב נְמַצָּא שְׁהֵם נ' טַפְּחִים תַעֲשֶׂה אֶלְכֶסוֹן בְּכָל הַרַבּוּעִים שֶׁל ה' עַל ה' הִנּוּ וְלֹא לְאוֹרְהָ אֶלְכֶסוֹן.

שֶׁל י' עַל י' אֶלָּא מִצַּד הַב' מֵהַרְיָבוּעַ שֶׁל ה' עַל ה' עֲשֶׂה אֶלְכֶסוֹן י' עַל י' כְּזָה. .

וּא"כ לְפִי הַחֲשָׁבוֹן שֶׁל כָּל אֲמַתָּא כּו': יְהִיָּה אֶלְכֶסוֹן שֶׁל רַבּוּעַ ה' עַל ה' נוֹסֵף עַל כָּל א' ב' חֲנוּמְשִׁים וְאִם כֵּן יְהִיָּה ז' אֲמוֹת כָּל אֶלְכֶסוֹן וְרַבּוּעַ ז' עַל ז' אִם תַּחֲלוּק לְרַצְוֵעוֹת טַפַּח הוּא מ"ט טַפְּחִים וּכְבָר אֲמַרְנוּ שֶׁצ"ל חֲמוּשִׁים אִם הוּא רַבּוּעַ שֶׁל ה' עַל ה' רַבּוּעַ שֶׁל הָאֶלְכֶסוֹנִים שֶׁל ז' עַל ז' הִנּוּ הוּא ג"כ חֲצִיָּה שֶׁל רַבּוּעַ י' עַל י' וְכַנְרָאָה בְּצִיּוּר הַשְּׁנִי שְׂצִיּוּרְתִי לָהּ וּא"כ נִחְסַר טַפַּח א' וְכַנְרָא אֶלָּא צ"ל דְּלֹא דַק כְּנֹלִי הָאִי אֶלָּא הָאֶלְכֶסוֹן הוּא מְעַט יוֹתֵר מִב' חֲנוּמְשִׁין וְלָקָה ג"כ בְּרַבּוּעַ שֶׁל הָאֶלְכֶסוֹן ז' עַל ז' יְהִיָּה ג"כ חֲמוּשִׁים טַפְּחִים וְדו"ק.

וּבְשֵׁם הַגָּאוֹן מְהַר"ם חִיּוֹת ז"ל הֵרֵב דַּק"ק וְנִילְנָא שְׂמַעְתִּי הוֹכְחָה אַחֲרַת בְּקַצּוּר מִןפְּלָג דְּלֹא דַק וְהוּא זָה עֲשֶׂה לָהּ צִיּוּר רַבּוּעַ ה' עַל ה' וְאִם כֵּן יְהִיָּה הָאֶלְכֶסוֹן ז' טַפְּחִים לְחֲשָׁבוֹן כָּל אֲמַתָּא כּו' אַחַר כֵּף תַעֲשֶׂה מֵהָאֶלְכֶסוֹן רַבּוּעַ לְצַד הַחוּץ כְּשִׁיעוּר ז' עַל ז' כְּזָה.

א"כ יְהִיָּה הָאֶלְכֶסוֹן שֶׁל רַבּוּעַ ז' עַל ז' עֲשֶׂרָה אֲמוֹת פְּחוֹת חֲנוּמְשִׁין וְעֵינֵינוּ רּוֹאוֹת בְּמוֹפֵת שֶׁל הַצִּיּוּר שְׁהַרַצְוֵעָה שֶׁל רַבּוּעַ ה' עַל ה' הוּא חֲצִי אֶלְכֶסוֹן שֶׁל רַבּוּעַ ז' עַל ז' וְאִם כֵּן הָאֶלְכֶסוֹן שֶׁל מ' עֲשֶׂרָה אֲמוֹת כָּפֵל מֵהַרַצְוֵעָה שֶׁל ה' אֲמוֹת וְלְפִי הַחֲשָׁבוֹן שֶׁל כָּל אֲמַתָּא כּו' הוּא פְּחוֹת חֲנוּמְשִׁין אֶלָּא ע"כ צ"ל דְּלֹא דַק וְהָאֶלְכֶסוֹן שֶׁל ה' עַל ה' הוּא מְעַט יוֹתֵר מִז' אֲמוֹת וְיְהִיָּה אֶלְכֶסוֹנוֹ עֲשֶׂרָה אֲמוֹת שְׁלֹמִים וְדו"ק וְהַנְּלַע"ד כְּתַבְּתִי: שְׂאֵלָה לְ נִשְׂאֵלְתִי לְחִיּוֹת

דְּעֵי לְבָאָר קְנֻשֵׁית הָרַב בְּעַל תִּי"ט עַל הַרְמַב"ם וְנ"ל בְּעַל תִּי"ט בַּר"ה פ"ד מְשֻׁנָּה ד' בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְקַבְּלִים עֲדוּת הַחֻנְדֵּשׁ כָּל הַיּוֹם וְנִתְקַלְקְלוּ הַלְלוּיִם בְּשִׁיר אֲבָל הַרְמַב"ם בְּפָרָק ג' מֵהַל' קִידוּשׁ הַחֻנְדֵּשׁ כָּתַב וְנ"ל וְנִתְקַלְקְלוּ בְּמִקְדָּשׁ וְלֹא יָדְעוּ מַה יַּעֲשׂוּ אִם יַעֲשׂוּ עוֹלָה שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים שְׁמָא יָבֹאוּ עֲדִים וְא"א שְׁיִקְרִיבוּ מוֹסֵף הַיּוֹם אַחַר תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ וּבְאֵמַת שְׁדַבְּרִיו צ"ע שֶׁל' הַמְשֻׁנָּה אֵינּוּ כְּדַבְּרִיו גַּם בְּש"ס פְּלִיגֵי בְּקִלְקוּל הַשִּׁיר אִם לֹא אָמְרוּ כָּל עֵינְקָר כְּדַפְּנֵי הַר"ב אוֹ שְׁאָמְרוּ שֶׁל חוּל בְּתִמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים וּבְפִי' הַמְשֻׁנָּה כָּתַב נִתְקַלְקְלוּ הַלְלוּיִם בְּשִׁיר עֲנִינּוֹ שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁירָה כָּלֵל שֶׁלֹּא יָדְעוּ אִם הִיָּה חוּל כּו' כִּי עַל כָּל פָּנִים צְרִיךְ שִׁירָה עַל כָּל קֶרֶבֶן כּו' וְאַחַר שְׁמִקְרִיבִין תְּמִיד לֹא הָיוּ מְקַרִּיבִין אַחֲרָיו שׁוֹם דָּבָר וְצ"ע עַד כָּאֵן לְשׁוֹן בְּעַל תִּי"ט תְּשׁוּבָה נִלְע"ד דְּקָשָׁה לְהַרְמַב"ם קְנֻשֵׁי' הַתּוֹסֵף בְּגִמְרָא דַּר"ה דָּף ל' ד' הַיּוֹם וְנִתְקַלְקְלוּ וְנ"ל וְאֵמַאי לֹא תִשָּׁיב קִלְקוּל מוֹסֵף שֶׁל רֹאשׁ חֻנְדֵּשׁ שְׁאֵחַר הַתְּמִיד שְׁאֵין יָכוֹל לְהַקְרִיבוֹ כּו' עַד וְכ"ת דְּהַקְרִיבוּ כְּבֶשׂ א' ע"ת דָּאֵם יָבֹאוּ עֲדִים יְהִי מוֹסֵף וְאִם לֹא יָבֹאוּ עֲדִים יְהִי תְּמִיד דָּאֵם כֵּן מֵאֵי קִלְקוּל בְּתִמִּיד דָּאֵי מְשׁוּם שֶׁהָיוּ סְבוּרִים שֶׁלֹּא יָבֹאוּ עֲדִים וְאָמְרוּ שִׁירָה שֶׁל חוּל זֶה הַקִּלְקוּל לֹא הִיָּה בְּתִמִּיד אֲלָא בְּמוֹסֵף שֶׁל רֹאשׁ חֻנְדֵּשׁ שְׁאָמְרוּ עָלָיו שִׁירָה שֶׁל תְּמִיד שֶׁל חוּל וְעוֹד לְמַ"ד שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁירָה כָּל עֵינְקָר הֵינּוּ לְפִי שֶׁהָיוּ מְמַתִּינִים כָּל שְׁעָה שְׁמָא יָבֹאוּ עֲדִים עֲדִינּוֹ וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים מַה שִׁיר יֵאמְרוּ וְהַשְּׁתָּא אִם בָּאוּ עֲדִים וְלֹא הִיָּה לָהֶם שְׁהוּת בֵּינֵם לֹמַר שִׁיר אִם כֵּן עֲדִינּוֹ נִתְקַלְקְלוּ הַלְלוּיִם יוֹתֵר בְּשִׁאָר קֶרֶבְנוֹת שֶׁלֹּא קֶרְבוּ מֵהוּ אֶפְשָׁר לֹמַר שֶׁלֹּא בָּאוּ לְפִיכָּךְ לֹא הִיָּה לָהֶם קִלְקוּל אֲלָא בְּשִׁיר וִי"ל כּו' ע"ש בְּתוֹסֵף'.

הִנֵּה לְפִי זֶה מְבֹאָר ל' הַרְמַב"ם דְּהִנְקָשָׁה לְהַרְמַב"ם קְנֻשֵׁית הַתּוֹסֵף אֵמַאי לֹא תִשָּׁיב קִלְקוּל מוֹסֵף וְלִמַּד הַרְמַב"ם דְּבְאֵמַת הַקְרִיבוּ קֶרֶבֶן מוֹסֵף עַל תְּנַאי וְכַמ"ש הַתּוֹסוֹכ"ת כּו' וְזֶה הִיָּה קִלְקוּל בְּמִקְדָּשׁ וְז"ש הַרְמַב"ם וְנ"ל בְּהַל' קִידוּשׁ הַחֻנְדֵּשׁ דְּלֹא יָדְעוּ מַה יַּעֲשׂוּ בְּמוֹסֵף וְר"ל דְּהַקְרִיבוּ עַל תְּנַאי רַק בְּשִׁיר לֹא יָדְעוּ מַה לַעֲשׂוֹת אִם יֵאמְרוּ שִׁיר שֶׁל י"ט כְּמוֹ בְּמוֹסֵף אוֹ שֶׁל חוּל וְעֵבוּר זֶה לֹא אָמְרוּ שִׁיר כָּלֵל כִּי לֹא הִיָּה אֶפְשָׁר שְׁיֵאמְרוּ שִׁיר עַל תְּנַאי כִּי שְׁמָא הוּא חוּל וְלֹא שְׁיֵיךְ לֹמַר שִׁיר שֶׁל י"ט וְזֶהוּ שְׁכַתֵּב בְּפִי' הַמְשֻׁנָּה שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁיר כָּלֵל ר"ל עֵבוּר סֶפֶק מוֹסֵף וּפְסֵק הַרְמַב"ם כַּת"ק וְדָלָא כַּר' זִירָא שְׁאָמַר שְׁאָמְרוּ שִׁיר שֶׁל חוּל עִם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים וְסִבֵּר הַרְמַב"ם שְׁבְאֵמַת בָּאוּ עֲדִים לְבִסּוּף וְלֹא הָיוּ שְׁהוּת לֹמַר שִׁיר אַחַר כֶּף וְכַפִּי הַס"ד בְּתוֹסְפוֹ'.

וּלְפִי זֶה מְתוּרָץ מ"ש הַטּוֹר בְּסִי' קַל"ג וְרַל"ז שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁיר בְּתִמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים וְלִכֵּן אֵין אוֹמְרִים הַשִּׁירִים בְּמִנְחָה וְזֶהוּ תְּמוּהָ שְׁהָרִי סוֹתֵר מ"ש בְּגִמְרָ' דַּר"ה שְׁקִלְקְלוּ הַלְלוּיִם בְּשִׁיר שֶׁל תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים וְקְנֻשֵׁיָא זֶה הַקָּשָׁה הָרַב בְּעַל בָּאָר שְׁבַע בְּסִפְרוֹ סוּף מִס' תְּמִיד עֵינּוֹ שָׁם.

אֲמָנָם לְפִי מ"ש לֹא מוֹכַח מִיַּד דְּהַטּוֹר לְמַד כְּהַרְמַב"ם וְקִלְקוּל הַשִּׁיר הִיָּה בְּקֶרֶבֶן מוֹסֵף וְמַה שְׁאֵין כֵּן בֵּין הָעֲרָבִים אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁירָה כָּלֵל וְעֵינּוֹ מ"ש בְּמִקּוֹם אַחַר תְּנַרְוִץ אַחַר עַל קְנֻשֵׁיָא זֶה וְהַנְּלָע"ד כְּתַבְתִּי: מַעֲשֵׂה אֵיבָרַע לְיָדֵי פֶה ק"ק בּוֹדוֹן שְׁהַקְהֵל חִלְקוֹ שְׁאֵלָה לֹא תְּפִילוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשְּׁנָה וְיוֹם כְּפוּר לְבַעֲלֵי הַבָּתִּים לְהַתְּפַלֵּל וְאַחַר כֶּף חֲלָה א' מֵהֶם וְלֹא יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל וְרָצָה אוֹתוֹ הָאִישׁ שְׁחָלָה לְהַעֲמִיד אִישׁ אֶחָד בְּמִקּוֹמוֹ שְׁיִתְּפַלֵּל תְּפַלְתּוֹ וְהַקְהֵל רָצוּ לְהַעֲמִיד אִישׁ אַחַר לְהַתְּפַלֵּל וּבְכֵן הַדִּין עִם מִי.

תשובה נראת פשוט שהדין עם הקהל ולכאורה נראה להביא ראיה לזה מהא דאמרי בגמ' דיומא ז' ימים קודם יום הכפורים וכו' ומתקנין פהו אחר תחתיי שפא יארע בו פסול ואמרי בגמ' אחר פהו אירע בו פסול בכ"ג ראשון חוזר לעבודתו והשני אינו עובד לא בכ"ג ולא בכ"ה כ"ג משום איבה כו' ע"ש ואם אית' דמי שגדח' יכול להעמיד איש א' במקומו למה אינו עובד ככ"ג משום איבה יתקנו פהו א' בידיעתו) או שהוא יברר פהו א' תמורתו בעצמו למי שהוא אוהב לו וכו' לא יתקנו בו ואם פן אין פאן איבה אלא נדאי שאין בידו לברר פהו אחר תמורתו פשידחה מן העבודה ואם פן י"ל בכ"ד שאין ביד האיש שחלה להעמיד איש אחר במקומו: (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר ולענד"ן להביא ראיה מגמרא דהגוזל קמא דף ק"ט וק"י וז"ל תנו רבנן מנין לכהן שפא ומקריב קרבנותיו וכו' ואם הנה זקן או חולה נותנו לכל פהו שירצה כו' האי זקן או חולה ה"ד אי דמצי עביד כו' ואי דלא מצי עביד עבודה שליח היכי משוי אמר רב פפא שיכול לעשות על ידי הדחק דכי עביד על ידי הדחק עבודה הוא ומשוי שליח וכתבו התוס' ד"ה דכי עביד על ידי הדחק עבודה היא וז"ל דלא מצינו בפנהים פסול בשנים אלא דנתנו חכמים שיעור עד שירמת בהפל שוחטין עד פאן לשונ' ואיפא למידק מאי בעי התוס' בזה שכתבו דלא מצינו כו' אלא דנתנו חכמים שיעור כו'.

ונלע"ד לפי שאמרינו בגמ' דחולין פ"ק דף כ"ד ת"ר פהו משיביא שתי שערות עד שיזקין פשר לעבודה כו' עד שיזקין עד כמה א"ר אלעא אמר ר' חנינא עד שירמת עד פאן לשונ' לפום ריהטא נראה שקושית הגמ' הוא עד כמה לפי שהלשון עד שיזקין שקול הוא ונוטה לב' פירושים אם הוא עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל ולזה אר"א כו' עד שירמת והיינו עד ועד בכלל וזה שהוקש' להתוס' על דברי רב פפא שאמר עבודה ע"י הדחק עבודה היא ולמה אמר בחולין עד שירמת יאמר עד שאינו יכול לעבוד על ידי הדחק ולזה באים התוס' לשלול פי' הקוש' דגמ' דחולין הנז' שכתבתי וכתבו דלא מצינו בפנהים פסול בשנים (מדאורייתא) ואיך קס"ד לומר שנסתפק הגמ' אם עד בכלל או לא אלא פוננת הגמ' במאי שמקשה עד כמה ר"ל אפי' אחר שיזקין עד כמה יהיה פשר לעבוד ונ"מ אם יעבוד על ידי הדחק אם יהיה עבודה או לא א"ר אלעא אמר ר' חנינא עד שירמת אבל כשמירת פסול כי עבודה על ידי הדחק אינו עבודה ואם פן הדר' קוש' הנז' לדוכתיה על רב פפא וזה שכתבו לתרץ אלא דנתנו חכמים שיעור עד שירמת ודייקי לשון חכמי"ם פי' מדאוריית' אפי' זקן ומירמת פשר לעבודה ועבודה על ידי הדחק עבודה היא וכדברי רב פפא וזהו שהראו לנו מקום בהפל שוחטין ודו"ק.

זכינו מזה פשהכחן הוא זקן או חולה שאינו יכול לעבוד עבודה לא מצי משוי שליח להעמיד פהו אחר שיקריב אלא חוזר לאנשי המשמר וה"ה בנ"ד זה שחלה אין לו רשות להעמיד איש אחר במקומו להתפלל אלא חוזר להק"ק ואף שמגמ' הנז' משמע אם יכול לעבוד על ידי הדחק מצי למשוי שליח וה"ה בנ"ד אם אמר יאמר זה החולה מאחר שאוכל להתפלל על ידי הדחק אעמיד איש אחר במקומי אמנם גם בזה לא דיבר גכונה פי' שם איירי שאין שום אדם מוחה בו אבל בכאן הקהל מוחים בו ונדמא למ"ש ה"ה מוהרי"קו כמ"ש בסמוך ואין להקשות מהא דכתב הרשב"א בתשו' סי' ש' והובא בהרב בעל המפה לא ח סימן נג בהג"ה סעיף כ"ד וז"ל ושל"ץ פשהזקין ורוצה למנות בנו ולסייע לו לפרקים ואף על פי שאין ק"ל בנו ערב פקולו אם ממלא מקומו בשאר דברים בנו

קודם לְכָל אָדָם וְאִין הַצְבוּר יְכוּלִים לְמַחֹת בְּיָדוֹ עַד פְּאָן לְשׁוֹנוֹ הָרִי לְהִדְיָא שְׁהַרְשׁוּת בְּיַד הַחֲזָן לְמַנּוּת בְּנוֹ וְאִין הַצְבוּר יְכוּלִים לְמַחֹת בְּיָדוֹ וְאִ"כ ה"ה בנ"ד.

אָמְנָם אִינוֹ דּוֹמָה זֶה לְזֶה כִּלְכָּל כִּי בְּנִדּוֹן דְּהַרְשָׁב"א מִיָּרִי שֶׁהַש"ץ הִתְנָה עִם הַק"ק בְּשַׁעַת קַבְּלָתוֹ שְׂיִהְיֶה רְשׁוּת בְּיָדוֹ לְמַנּוּת אַחַר בְּמַקּוּמוֹ וְעוֹד שְׁהָרִי פָּתַח שֵׁם הַרְשָׁב"א בְּהִדְיָא וְנ"ל וְכִלְכָּל גְּדוּל אָמְרוּ בְּכָל עֲנִינֵי הַמְּנוּיִין שְׁאֵם הָיָה הַבֵּן רְאוּי הוּא קוֹדֵם לְכָל וְכוּ' ע"ש וְמָה שְׁאִין פֶּן בנ"ד שְׁהָא וְהָא לָא אִיתָא פְּשִׁיטָא שְׁהִדִּין עִם הַקְּהָל וְכמ"ש א"א מ"ו הַגְּאוּן הַמְּחַבֵּר זְצוּק"ל.

וְגִדּוּלָהּ מִזּוֹ פָּתַח ה"ה מֵהַר"י קוֹ שׁוֹרֶשׁ ל' שְׁהַתְּפִלָּה שֶׁל הַקְּהָל הוּא בְּמַקּוּם תְּמִידִין וּבְאִין מְשַׁל צְבוּר וְאִין רְאוּי שְׂיִהְיֶה שְׁלּוּחָם מְקַרִּיב שְׁלֹא מְרַצּוֹנָם כּוּ' ע"ש וּמְכַל שְׁפֶן בְּתַפְלוּת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַכַּפּוּרִים צָרִיף יוֹתֵר לְדַקְדָּק לְפִי שְׁאִין קְטִיגוֹר נַעֲשֶׂה סְנִיגוֹר וְכמ"ש בְּגִמְר' דר"ה דף כ"ו מְפַנֵּי מָה אִין פֶּהֶן גְּדוּל גְּכִנְס בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים בְּבִגְדֵי זָהָב וְעֵינֵין שְׁם: שְׁאֵלָה לֵב פָּתַח רַמְבַּ"ם בְּפִי"ד מֵהַל' מַע"ק דִּין י"ג וְנ"ל עֲבָרוּ עָלָיו ג' רְגָלִים כּוּ' ה"ז עוֹבֵר עָלָיו בל"ת כּוּ' אִינוֹ עוֹבֵר בל"ת עַד שְׂיַעֲבְרוּ עָלָיו רְגָלֵי הַשָּׁנָה כְּנִלְקָה וְכַתֵּב עָלָיו הַכ"מ וְנ"ל וְאָף עַל גַּב דְּסִתָּם מִתְּנִי' כר"ש לָא חָשׁ לָהּ רַבִּינוּ מִשּׁוּם דְּתַנָּא דְּבַרְיֵיתָא פְּלִיג ור"מ ורַאב"י כּוּ'.

וְעוֹד דְּמִשְׁמַע דְּרַבָּא סְבַר הָכִי כּוּ' וְכַתֵּב הַר"י קוֹרְקוֹס כּוּ'. וְלַעֲנֵנ"ד דְּבַרְיֵי הַגְּאוּנִים הַנְּז"ל תְּמוּהִים דְּהִלָּא דְּבַרְיֵי הַרְמַב"ם הֵם מִמֶּשׁ כר"ש דְּאָמַר בְּעֵינֵין ג' רְגָלִים פְּסִדְרָן דַּאל"כ לְמָה כְּפַל הַרְמַב"ם דְּבַרְיֵי תַחֲלָה כְּתִיב פִּינּוֹן שְׂעֲבָרוּ ג' רְגָלִים עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְלָמָּה חֲזוֹר וְכַתֵּב אִינוֹ עוֹבֵר בל"ת עַד שְׂיַעֲבְרוּ עָלָיו ג' רְגָלֵי הַשָּׁנָה דְּהִלָּא שְׂעֲבָרוּ עָלָיו ג' רְגָלִים זֶהוּ רְגָלֵי הַשָּׁנָה אֲלֵא דְּהַרְמַב"ם בָּא לְפִסּוּק כר"ש לְכֵן פְּסַק תַּחֲלָה פִּינּוֹן שְׂעֲבָרוּ ג' רְגָלִים דְּהֵינּוּ פְּסִדְרָן וּבְבַבְבָּא הַשְּׁנִי פְּסַק בְּאֵם נִזְר שְׁלֹא פְּסִדְרָן כְּגוֹן אַחַר חַג הַמִּצּוֹת בְּעֵינֵין שְׂיַעֲבָרוּ עָלָיו רְגָלֵי הַשָּׁנָה כְּנִלְקָה דְּהֵינּוּ פְּסִדְרָן דְּנִקָּא וְגַם קָשָׁה עַל הַכ"מ שְׁכַתֵּב דר"מ ורַאב"י וְתַנָּא דְּבַרְיֵיתָא חוֹלְקִים עַל ר"ש הִלָּא לַפ"ד שְׁפַסְק פְּתַנָּא דְּבַרְיֵיתָא אָף שְׁלֹא פְּסִדְרָן קָשָׁה גַם פֶּן שְׁהָרִי פְּלִיגֵי עָלָיו ר"מ ורַאב"י ור"ש וְגַם מְרַבָּא לִיכָא שׁוּם מְשַׁמְעוֹת וְכֵן פְּסַק הַרַא"ש בְּפ"ק דר"ה כר"ש אָף שְׁמַדְבַּרְיֵי הַרַא"ש לִיכָא כ"כ הַהוֹכְחָה אֲבָל בְּרַמְזִים כְּתִיב בְּהִדְיָא בְּפ"ק שְׁהִלְכָה כְּר"ש וְשָׂאֵר סְפָרִים אִין בְּיָדֵי פְּעֵת לַעֲיִין בְּהֵם בַּעו"ה.

גַּם יַעֲיִין מַעַל"ת בְּפִרְק הַנְּז"ל בְּדִין י"ד מָה שְׁכַתֵּב הַכ"מ אֲבָל הַיּוֹרֶשׁ כּוּ' ג"ז אֲבַעֲיָא דְּאִפְשָׁטָא אֲלִיבָא אֲלִיבָא דר"ז וְאֵע"ג דְּמִשְׁמַע דְּאֲבֵי פְּלִיג נְקִטִּינָן כר"ז וְכַד מַעֲיִינָתָּ בְּגִמְר' דר"ה שְׁם מוֹכַח שֵׁט"ס יֵשׁ פְּאָן כִּי מ"ש בְּגַמ' דְּאֲבֵי פְּלִיג הֵינּוּ גַבֵּי בַּעֲיָא אִם הָאִשָּׁה עוֹבֵר' בְּבַל תֵּאָחֵר וְנ"ל שֵׁט"ס יֵשׁ פְּאָן וְקִאֵי אַמ"ש לַפְּנֵי זֶה.

וְהַנְּלַע"ד כְּתִיב: שְׁאֵלָה לֵג שְׁאֵלוּנֵי בְּחַג הַסְּנוֹפוֹת שְׁחַל בִּימֵי הו"ז וְכֵן ש"ע וּבְקִשׁוֹ אֲנָשִׁי הַק"ק בְּוִדּוֹן לִיסַע לִירִיד אֲסִיק בִּי"ט שְׁנֵי וּקְצָתָם בְּשַׁבַּת הַסְּמוּף עַל הַסְּפִינָה אִיף תַּנְהַגוּ בְּקִנְיִית הַשְּׁבִיתָה בַּעֲי"ט עַל י"ט שְׁנֵי אוֹ עַל שַׁבַּת הַסְּמוּף כִּי הִתְיַתֵּר פְּשׁוּט הַנּוֹהֲגִי' בְּכָל הַשָּׁנָה לִיסַע אֶל הַסְּפִינָה בְּשַׁבַּת הוּא ע"פ מ"ש הַרִי"ב בִּשְׁבִי' י"ז קנ"א וְקנ"ב שְׁעוֹשִׁין קִידוּשׁ בְּסְפִינָה וְחוֹזְרִים לְבִתְיָהֶם וְאַחַר כֵּף הוֹלְכִים לְמַחֵר אֶל הַסְּפִינָה וְכ"כ בַּעַל הַמְּפָה בְּשִׁמּוֹ בַּא"ח הַל' שַׁבַּת סִי' רמ"ח וְבנ"ד יֵשׁ לְהַסְתַּמֵּק כְּמָה סְפִיקוֹת כִּי קְנִיִית הַשְּׁבִיתָה הוּא מְשַׁתְּשָׁף וְאִין י"ט א' מְכִין לִיו"ט שְׁנֵי וּמכ"ש לְשַׁבַּת הַסְּמוּף וְעוֹד יֵשׁ לְהַסְתַּמֵּק אִם יִרְצָה

לעשות קידוש גם ביום ה' וביום ו' אי מועיל לו מטעם שאין קונין שביטה ב"ט ובשבת:
תשובה גרסי' בגמ' דעירובין דף ל"ח ר"א אומר י"ט הסמוך לשבת בין מלפניה ובין
מלאחריה מערב אדם ב' עירובין כו' לפי שסבר שהן שני קדושות וחכ"א מערב אדם
לרוח א' או אינו מערב כל עיקר או מערב לשני ימים או אינו מערב כל עיקר ואמרי'
בגמ' אמר להם ר"א אי אתם מודים שאם עירב ברגליו ביום ראשון מערב ביום שני
נאכל עירובו ביום ראשון אין יוצא עליו בשני אמרו לו אבל הוא לאי שני קדושות הן
ורבנו ספוקי מספקא לי' הכא לחומרא והכא לחומרא א"ל לר"א אי אתה מודה שאין
מערבין בתחלה מ"ט לשבת אמר להן אבל הוא לאי שני קדושה אחת היא ור"א התם משום
הכנה דרבה עכ"ל.

ויש לדקדק דמנ"ל לר"א שאמר לחכמים אי אתם מודים שאם עירב ברגליו כו' דלמא
באמת חכמים סברי שאם עירב ברגליו בראשון א"צ לערב ברגליו בשני וכן אם נאכל
עירובו בראשון א"צ לצאת עליו בשני בשלמא לפני זה מה שמקשים החכמים לר"א אי
אתה מודה שאין מערבין א' חציו לצפון וחציו לדרום אינו קשה מנ"ל לרבנן שמודה
ר"א בזה וג"כ מה שמקשה אחר כף א"ל לר"א אי אתה מודה שאין מערבין בתחלה מיום
טוב לשבת אינו קשה מנ"ל לחכמים שר"א מודה בזה י"ל שחכמי' ראו שאמר ר"א
במשנה שיו"ט הסמוך לשבת שמעירב ב' עירובין ה"ל לאשמעין לאשמעין קידוש
שמעירב מיו"ט לשבת אלא צ"ל שזהו אסור באם לא עירב מעי"ט רק דאתי לאשמעין
שמעירב יום טוב יכול לערב לשני רוחות לשני ימים אבל קשה במצעתא (ע"כ מצאתי):
ושאלתי לשון הגמ' דסנפה פ' הישן אמר רבא אבל חייב בסנפה פשיטא מ"ד האי מצטער
כו' קמ"ל וקשה הלא אמרי' בגמ' דערכין דף ג' ת"ר הפל חייבים בסנפה פהגים לויים
וישראלים פשיטא פהגים איצטריכ' ליה מ"ד תשובו פעין תדורו כו' וכהגים אינן נזקקין
לגשותיהם בשעת העבודה כו' קמ"ל נהי דבשעת עבודה פטורי' שלא בשעת העבודה
חייבי מחייבי מידי דהוי אהולכי דרכים דפטורי' ביום ותייבים בליילה ע"ש.

אם כן מוכח דכהגים בשעת עבודה פטורים מסנפה הואיל ואין נזקקים לגשותיהן ולפ"ז
קשה הלא אבל גם כן אסור בתשמיש המטה? והא פטור מן הסנפה ואין לומר שזהו מקרי
תשובו פעין תדורו דגם בביתו אבל אסור בתשמיש המטה ולכן חייב בסנפה אבל ז"א
דאם כן אף כהן כשרוצה לעבוד עבודה אסור בתשמיש אף בביתו ואם כן למה יפטר מן
הסנפה בשעת העבודה וא"ל דאיירי באבל שאחר ז' פי סתם אבל הוא תוף ז' ועוד דלא
אשתמיט שום תנא או פוסק לומר דאבל תוף ז' פטור מן הסנפה עכ"ל השאלה: תשובה
נלע"ד דה"פ בגמ' דערכין פהגים איצטריכא ליה מ"ד כו' קמ"ל דנהי בשעת עבודה
פטורי' כו' ר"ל קמ"ל דכהגים חייבים אף בשעת עבודה דנהי דהוי אמינא דפטורי' פהגים
היינו דוקא בשעת עבודה אבל שלא בשעת עבודה לא הלא מפל מקום חייבים מידי דהוי
וכו' ולכן אשמעין הבריית' דהפל חייבים בסנפה פהגים כו' אף בשעת עבודה דזהו מקרי
פעין תדורו וזהו מוכרח דאל"כ האייך אמר פהגים איצטריכא דחייבים שלא בשעת
העבודה מהיכי תימי שיפטרו שלא בשעת העבודה וגם לא אשתמיט הרמב"ם לכתוב
דכהני' פטורים מן הסנפה בשעת עבודה ואין לחלק ולומר דתשמיש המטה גבי אבל הוא
מדרבנן ומה שאין כן גבי כהן אלא ז"א ויש לי עוד ישוב אחר ודו"ק: שאלה לה צ"ע
לדינא דמאי דאמרי' דכל הפסולין גבי אתרוג או ביום ראשון או ביום שני דנוטלין ולא

מְבָרְכִין אֵי אֲמָרִי דְלִבְרָךְ עָלָיו שְׁהַחֲיִינוּ מ"מ מ"מ נ אי פֶּשֶׁר לְגַבִּי אֲתָרוּג הוּא מְבָרְךְ שְׁהַחֲיִינוּ עַל מַצּוֹת נְטִילָה אֵי הוּא אֲתָרוּג פֶּסוּל מְכַל מְקוֹם מְבָרְךְ שְׁהַחֲיִינוּ עַל גְּמַר הַפִּירִי דְהֵינּוּ עַל פְּרִי הַמִּתְחַדֵּשׁ מִשְׁנֵה לְשֵׁנָה וְאֵין לֹאמַר דְּאֵין מְבָרְכִין אֲלֵא עַל אֲכִילָה הֲלֵא פֶּשׁוּט הוּא בְּהַרְמַב"ם וּבְטוֹר וּבִש"ע סִי רכ"ה דְּמְבָרְכִין עַל הַרְאָיָה וְאֵין לֹאמַר דְּזֵהוּ עֲדִינּוּ לֹא נְגַמַר פְּרִיּוֹ וּפְסָק הַפְּלָבוֹ וְהַרְשָׁב"א הִבִּיאוּ בְּסִי הַנּוֹ דְּאֵין מְבָרְכִין אֲלֵא עַל גְּמַר בְּרִייתוֹ דְּהֵלֵא זֶה לֹא נִקְרָא בְּנוֹסֵר דְּשַׁעוּרוֹ פְּפוּל הַלְבָן וְאֲתָרוּג הַבְּנוֹסֵר פֶּסוּל גַּם לְגַבִּי בְּרָכָה (וְעֵינּוּ בַתְּשׁוּי הֶרֶב אֲלִישִׁיף) אֲבָל יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִתְּשׁוּי הַרְש"ל סִי ח' בְּמַעֲשֵׂה שְׁאֲרֵעַ בְּק"ק אוֹסְטְרָא שְׁלֵא הָיָה לְהֵם הֵדֵס וְאִפ"ה צָנָה לְבָרְךְ שְׁהַחֲיִינוּ אַחַר כֶּף בְּיוֹם שְׁנֵי עַל ד' מִינִים וְלֹא בִי"ט רֵאשׁוֹן עַל ג' מִינִים דְּמ"מ הִי רְאוּי לְבָרְךְ עַל הַפְּרִי אֲתָרוּג שְׁהַחֲיִינוּ עַל חִידוּשׁ הַפִּירִי כּו' ע"ש.

אִם כֵּן מוֹכַח מְזֵה דְּאֵין לְבָרְךְ עַל חִידוּשׁ הַפְּרִי וְהַטַּעַם אֲפֹשֶׁר לְפִי שְׁבִשְׁלָמָא כְּשֶׁמְבָרְכִין עַל חִידוּשׁ הַמַּצָּנָה א"כ כָּל הַקְּהָל שְׁנוּיִם שְׁמְבָרְכִים פְּאָחַד מִשְׁא"כ כְּשֶׁמְבָרְכִי עַל חִידוּשׁ הַפְּרִי אֵינוֹ מִקְלָתָא דְּפִסְקָא דְּלַפְעָמִים קִצָּת מִן הַצְּבוּר בְּרָכוֹ עַל חִידוּשׁ הַפְּרִי בְּשַׁעַת רֵאִי וְא"כ אֵיךְ יְבָרְכוּ עַל הַפְּרִי שְׁהַחֲיִינוּ בְּסִתְמָא וּלְפ"ז יֵשׁ גַּם כֵּן לְדַחוּת דֵּא"כ כְּשִׁיחֲדָעִים שְׁבִירְכוּ כָּל הַקְּהָל שְׁהַחֲיִינוּ עַל חִידוּשׁ הַפְּרִי אֲבָל י"ל טַעַם אַחַר דְּשְׁהַחֲיִינוּ שְׁבִירְכוּ בְּב"ה אֵינוֹ אֲלֵא עַל חִידוּשׁ הַמַּצָּנָה וְלֹא עַל הַפְּרִי וְאִם כֵּן כְּשִׁיחֲדָעִים שְׁבִירְכוּ שְׁהַחֲיִינוּ סִתְמָא יֵהִי סְבוּרִים דְּכָשֶׁר לְנְטִילָה וְאֵין לֹאמַר ג"כ דְּתַלּוּי בְּרֵאִיָּה רֵאשׁוֹנָה שְׁהַחֲיִינוּ עַל הַפְּרִי הֲלֵא קִי"ל כְּהַאגוּר הִבִּיאוּ בְּסִי הַנּוֹסֵר דְּאֵי מִי שְׁלֵא בְּרֵיךְ בְּשַׁעַת רְאָיָה רֵאשׁוֹנָה מְכַל מְקוֹם בְּרָךְ בְּשַׁעַת רְאָיָה שְׁנֵיָה וּבְכֵן צ"ע לְדִינָא.

(ע"כ מְצֵאֵתִי): שְׁאֵלָה לֹא אֵי שְׁרִי לְנַגֵּן וּלְהַכּוֹת בַּחֲש"מ עַל פְּלִי זְמַר בְּנָבֵל וְכִנּוֹר וּשְׁאָר פְּלִי זְמָרִים דְּהָא גְזִירָה שְׁמָא יִתְקַן פְּלִי שִׁיר וְגַם בְּאַמַּת מְתַקְנִים כְּשֶׁנִּקְרַע נִימָא מִן הַכְּלִי שִׁיר: תְּשׁוּבָה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּיא רְאָיָה מִמָּה דְּאֲמָרִי בְּגַמ' דְּסוֹפָה פ' הַחֲלִיל וְנ"ל הַחֲלִיל שְׁשָׂה וְשִׁבְעָה כּו' לְפִי שְׁאֵינוֹ דוֹחָה לֹא אֵת הַשְּׁבַת וְלֹא אֵת הַי"ט וּמִשְׁמַע לְאַפּוֹקִי חֲש"מ דוֹחָה וְהֵינּוּ דוֹקָא חֲלִיל שְׁל בֵּית הַשְּׁאוּאָבָה שְׁהוּא שְׁמַחָה שְׁל מַצָּנָה לְאַפּוֹקִי אוֹתָן שְׁמַנְגָנִים בְּכָלִי זְמַר לֹא מִשׁוּם שְׁמַחָה שְׁל מַצָּנָה עוֹשִׂי וְאֲסוּר אִף שִׁי"ל דְּהֵתָם שְׁמַחֲכִין עַל פְּלִי זְמַר הוּא לְצוּרָךְ שְׁמַחַת נְשׁוּאִין וְאֵז הוּא מַצָּנָה אֲבָל ז"א שְׁהַרִי אֲסוּר לְעֲשׂוֹת שְׁמַחַת נְשׁוּאִין בַּחֲש"מ מִטַּעַם דְּאֵין מְעַרְבִין שְׁמַחָה בְּשְׁמַחָה וְא"ת שְׁמַחַת יו"ט נְמִי שְׁמַחָה שְׁל מַצָּנָה הוּא אֲבָל ז"א שְׁהַרִי פְּתוּבוֹ הַתּוֹס' שָׁם בְּרִישׁ הַפ' הֲלֵא זֵהוּ רַק גְזִירָה שְׁמָא יִתְקַן פְּלִי שִׁיר וְאֵין שְׁבוּת בְּמַקְדָּשׁ שְׁתִּירְצוּ לְפִי שְׁמַחַת בֵּית הַשְּׁאוּאָבָה הוּא שְׁמַחָה יִתְרָה וְע"ש וְא"כ ה"ה אוֹתָן שְׁמַחֲכִין עַל פְּלִי זְמַר בַּחֲש"מ עֲבוּר שְׁמַחַת יו"ט נִקְרָא ג"כ שְׁמַח' יִתְרָה וְאֲסוּר וְדו"ק: (הַג"ה מִכֵּן הֶרֶב הַמְּחַבֵּר ז"ל) וְזֹאת לִיהוּדָה וְיֵאמַר לְפּוֹם רִיחָט' גַּלְעָד לְכַאוּרָה לְהַבִּיא רֵאִי לְהַתִּיר מִמִּשְׁנֵה דְּמִשְׁלִין דָּף ל"ו וְאֵלוֹ הֵן מִשׁוּם שְׁבוּת כּו' לֹא מְטַפְּחִין וְלֹא מְסַפְּקִין וְלֹא מְרַקְדִין כּו'.

כָּל אֵלוֹ בִּיּו"ט אֲמָרוּ ק"ו בְּשַׁבַּת כּו' וּבְגַמ' מְפָרֵשׁ לֹא מְטַפְּחִין וְלֹא מְסַפְּקִין וְלֹא מְרַקְדִין גְזִירָה שְׁמָא יִתְקַן פְּלִי שִׁיר ע"ש הַרִי נְשִׁמַע דְּדוֹקָא בִּיּו"ט אֲסוּר לְטַפַּח וּלְסַפֵּק וּלְרַקַּד מִפְּחַ הַגְזִירָה שְׁמָא יִתְקַן פְּלִי שִׁיר אֲבָל בַּחֲש"מ מוֹתֵר וְלֹא גְזִירָה שְׁמָא יִתְקַן פְּלִי שִׁיר דַּלְת"ה לְמָה אֲמָרוּ עַל יו"ט שְׁאֲסוּר יֵאמְרוּ רְבוּתָא טְפִי שְׁבַחֲש"מ אֵין מְטַפְּחִין כּו' וְק"ו בְּיוֹם טוֹב

אֵלָא וְדַאי בַּחֲשׁ"מ מְוֹתֵר וּכ"כ הֶרִיב"ש בְּתִשׁוֹ הֵבִיאוּ הַמְּאֹר הַקְּדוּשׁ מִן הַב"י וְל' בְּסִפְרוֹ הָאֲרוֹךְ וְהַקָּצֵר בְּסִי תַקְמ"ו וְנ"ל וּמְוֹתֵר לַעֲשׂוֹת רִיקוּדִין וּמְחֹלוֹת (בְּחֹל שָׁל מוֹעֵד) וְלַעֲשׂוֹת סְעוּדַת הָאָרוֹס כּו' ע"ש.

וּגְדוּלָהּ מִזֹּו פְּתֻבוֹ הַתּוֹס' בְּר"פ הַמְּבִיא פְּדֵי יָיָן וְנ"ל תָּנָן אִין מְטַפְּחִין וְאִין מְרַקְדִין פִּירֵשׁ"י שְׁמָא יִתְקַן כְּלֵי שִׁיר וּמִיָּהוּ לְדִינָן שְׁרֵי דְדוֹקָא בִּימֵיהֶם שְׁהִי בְּקִיָּאִים לַעֲשׂוֹת כְּלֵי שִׁירִים שְׁיָיָה לְמִיגְזֹר אֲבָל לְדִינָן אִין אָנוּ בְּקִיָּאִים לַעֲשׂוֹת כְּלֵי שִׁירִים וְלֹא שְׁיָיָה לְמִיגְזֹר עַכ"ל הַתּוֹס' וְעֵינָן בְּא"ח סִי שֶׁל"ט וְאִם בְּיוֹם טוֹב הִתִּירוּ מִטַּעַם דְּלֹא שְׁיָיָה לְמִיגְזֹר שְׁמָא יִתְקַן כְּלֵי שִׁיר ק"ו בַּחֲשׁ"מ דְּקִיל דְּלֹא גְזָרִי שְׁמָא כְּלֵי שִׁיר.

אֲמַנָּם מְפָל זֶה אֵינּוּ רְאָיָה לְנ"ד שְׁהֵרִי מ"ש בְּגִמְר' אִין מְטַפְּחִין וְאִין מְסַפְּקִין וְאִין מְרַקְדִין הֵינּוּ בְּלֹא כְּלֵי שִׁיר אֵלָא בְּיָד וּבְכַף וּבְרַגְלָא וּכְמוֹ שְׁפִירֵשׁ"י שְׁם בְּהֶדְל' וְאִם כֹּן נִרְאִים הַדְּבָרִים לְהִיפָּךְ וּק"ו הוּא וּמָה הֵתָם שְׁאִין כְּלֵי שִׁיר בְּיָדוֹ אֵלָא מְטַפֵּחַ וּמְסַפֵּק בְּיָד גְּזָרוּ שְׁמָא יִתְקַן כְּלֵי שִׁיר וְאִסּוּר עֵאכ"ו שְׁלֹא יִגְזֹן וְיִכְּה עַל כְּלֵי זְמַר דְּהֵרִי שׁוֹר שְׁחוּט לְפָנָיו שְׁבִנְדַאי גְזָרִינָן שְׁמָא יִתְקַן כְּלֵי שִׁיר וּמ"ש הַתּוֹס' וּמִיָּהוּ לְדִינָן שְׁרֵי דְדוֹקָא בִּימֵיהֶם שְׁהִי בְּקִיָּאִים לַעֲשׂוֹת כְּלֵי שִׁירִים כּו' הֵינּוּ גַם כֹּן כְּמוֹ שְׁכַתְּבִתִּי לְעִיל שְׁפָל זֶה אֵינְרִי בְּלֹא כְּלֵי שִׁיר שְׁרֵי לְדִינָן לְסַפֵּק וּלְטַפֵּחַ וּלְרַקֵּד מִטַּעַם שְׁאִין אָנוּ בְּקִיָּאִים לַעֲשׂוֹת כְּלֵי שִׁיר וְזֶהוּ שְׁמִדְּוֹקָדֵק בְּלִשׁוֹן הַתּוֹס' שְׁאִין אָנוּ בְּקִיָּאִים לַעֲשׂוֹת וְלֹא אֲמָרוּ לְתַקַּן כִּי הֵם מְפָרְשִׁים מ"ש בְּגִמְר' שְׁמָא יִתְקַן כְּלֵי שִׁיר הֵינּוּ לַעֲשׂוֹת כִּי בְּדָבָר שְׁכַבֵּר עֲשׂוּי וְנִשְׁבֵּר שְׁיָיָה לְשׁוֹן יִתְקַן וּמָה שְׁאִין כֹּן שְׁם בְּגַמ' לֹא שְׁיָיָה לֹא מְרַקְדֵי שְׁמָא יִתְקַן כְּלֵי שִׁיר שְׁהֵרִי אִין לְהֵם כְּלֵי שִׁיר רַק בְּיָד וּבְכַף וּבְרַגְלָא מְשׁוֹרְרִי וְלִכֵּן פְּתֻבוֹ הַתּוֹס' לְשׁוֹן לַעֲשׂוֹת ר"ל מֵאַחַר שְׁבִימֵיהֶם הָיוּ בְּקִיָּאִים לַעֲשׂוֹת כְּלֵי שִׁיר מְחֻדָּשׁ גְזָר שְׁמָא יַעֲשֶׂה וְיִגְזֹן גַם כֹּן בְּכֵלֵי שִׁיר וּמִשָּׂא"כ לְדִינָן דְּאִין אָנוּ בְּקִיָּאִים לַעֲשׂוֹת מְחֻדָּשׁ כְּלֵי שִׁיר לֹא גְזָרִינָן אֵלָא גְזָרִינָן שְׁמָא יִתְקַן אֵת אֲשֶׁר כְּבָר עֲשִׂהוּ לִכֵּן אִין לוֹ הֵיִתֵר אֵלָא ע"י עַפּוֹ"ם גַם מ"ש הֵרִי"ב שׁ בְּתִשׁוֹ הַנ"ל וּמְוֹתֵר לַעֲשׂוֹת רִיקוּדִין וּמְחֹלוֹת בַּחֲשׁ"מ אֵינְרִי גַם כֹּן בְּלֹא כְּלֵי זְמַר אֵלָא בְּיָד וּבְרַגְלָא וּכְמוֹ שְׁכַתְּבִתִּי לְעִיל אֲבָל בְּכֵלֵי זְמַר נִרְאָה שְׁאִסּוּר.

שְׁאֵלָה לֹז לְשׁוֹן דְּבוּר תּוֹס' בְּחִגִּיגָה פ' חוֹמֵר בְּקוּדָשׁ עֲלֵה כ"ה חוֹמֵר בְּתֵרוּמָה מְבֻקְוֹדָשׁ שְׁבִיחֻדָּה הָיוּ מְטֵהֲרִי יָיָן לְנִסְכִּים אֲבָל לֹא לְתֵרוּמָה כּו' וְאֲמָרִי שְׁם בִּיהוּדָה הָיוּ מְטֵהֲרִין אֲבָל לֹא בְּגָלִיל אֲמָר ר"ל מְפָנִי שְׁרַצוּעָה שְׁל אֲרִץ הָעַמִּים מְפָסְקַת בִּינֵיהֶם כּו' וּמְקַשִּׁים הַתּוֹס' בְּד"ה אֲבָל לֹא בְּגָלִיל כּו' וְנ"ל וְקָשָׁה הָאִיף מְבִיאִים אֲפָר חֲטָאֵת וִי"ל דְּהֵיָה שְׁם שְׁבִיל קָטָן אֲבָל לְנִסְכִּים צָרִיף שְׁבִיל רְחֵב אֲבָל קָשָׁה הָאִיף יִשְׂרָאֵל עָלוּ לְרַגְלָא וְהֵלֵא צָרִיף הַזָּאָה ג' וז' וצ"ע עכ"ל.

הֵנָּה דְּבָרֵי הַתּוֹס' תְּמוּהִים דְּמֵאִי מְקַשִּׁים הָאִיף עָלוּ לְרַגְלָא דְּלִמָּא עָלוּ לְרַגְלָא וּכְבָאוּ ז' יָמִים קוּדָם הֶרֶגְלָא וְנִטְהָרוּ אֵת עֲצָמָן ג' וז'. וּבְדוּחַק י"ל דְּהוֹקְשָׁה לְהֵם מִן פֶּסַח עַד שְׁבוּעוֹת לֹא יִסְפִּיק הַזְּמַן כְּדֵי לִילָף לְבֵיתָם וּלְחַזֵּר וּלְהִתְמַיֵּן ז' יָמִים לְטְהָרָה אֲבָל כִּד מְעִינְתָּ בְּגַמ' פ' אֵלוּ מְצִיאוֹת תְּמַצָּא שֶׁא"צ רַק ט"ו יוֹם כְּדֵי שְׁיִגִיעַ אַחֲרוֹן שְׁבִא"י לְנִהַר פָּרַת וְאִם כֹּן נִשְׂאָרוּ יָמִים הַרְבֵּה לְטְהָרָה וּלְחַזֵּר וּלְיִלָף וְאֲפָשֶׁר לֹא מְרַקְדֵי נִהַר פָּרַת רַק ט"ו יָמִים אֲבָל מִשְׁם וְאִילָף הוּא זְמַן אֲרוֹךְ עַד שְׁיִגִיעַ לְסוּף א"י וְדוּחַק בְּרַם ז"א גְּוָשִׂיא לְפָה לֹא מְקַשִּׁים

התוס' דהיאף הביאו בכורים הלא צריך שבייל רחב די"ל דבכורים הביאו פירות דלא הוכשרו לקבל טומאה.

והגאון מהר"ר העשיל נר"ו הרב דק"ק לופלין תירץ די"ל דהביאו בכורים בכלי המוקף צמיד פתיל וקנשנית המקושן בגמ' לפי שהתירוץ של דאין צמיד פתיל לחטאת לא שייך גבי בכורים ודוק: ושאלה לח טנרא תקיפא תרבא שליפא ספינא חריפא אלה אמרתו מנפיה ביג נפה סולת צפה הוא אהובי מיודעי המאור הגדול המאיר בכל המדינה קברנטי הספינה קנה בינה הגאון ר"מ ואב"ד ור"ג כמוהר"ר גרשון אשפנזי נר"ו ינח בהבל פיו נשרף עוף הפורח וצדיק פתמר יפרח.

הנה באתי לדביר היכלו כבוד אומר פולו לשחר את פניו ולדרוש בשלום תורתו ומשנתו עתה באתי ע"ד תורה באתי אודות אשר נשאלתי ונדרשתי לאשר שאלוני זה מקרוב קודם ימי חנוכה והמעשה שהיה כף הנה שבישלו חמאה בקדירה של בשר ב"י ונאסרה עבור שלא היה ששים ושאל השואל ב' שאלות אחד אי שרי להדליק בחמאה להאיר במקום נר והב' אי שרי להדליק בחמאה הנ"ל במנורה של חנוכה ולצאת י"ח במקום שמו לנר חנוכה.

הנה על השאלה א' א"צ לפני' ופשוט לאסור בהיות שפשר בחלב אסור בהנאה ואף שאמרי' בפסחים פרק כל שעה גבי תנור שהסיקוהו בעצים של ערלה לא משפחת עצים דאיסורא לרבנן אלא בשרשיפא הלא כבר הקשו התוס' קושיא זו גם בהגוזל עצים דף ק"א ד"ה ולא יצבע וגם בבמה מדליקין ד"ה הא בחול ש"ד דאמאי אמרינן גבי ערלה שלא ידליק את הניר בשמן ערלה משום דמקרי הנאה וגבי עצי ערלה מתיר הדלקה אלא בשרשיפא ותירצו בדוחק דשמן ובשר ותבואה מקרי איסורא בעין בשעה שהוא דולק ואין להארי' בזה וגם לא קי"ל בהא פרבנן אלא כר' וכמבואר בפוסקים אבל בשאלה השנייה צ"ע לי הצעיר לדינא א' שרי להדליק או אסור להדליק במקום שמו לנר חנוכה מאחר דמבואר בגמ' פרק במה מדליקין נר חנוכה אסור להשתמש לאורה אפילו תשמיש של קדושה וכמבואר בטא"ח סי' תקע"ב וכל הפוסקים דנר חנוכה אסור בהנאה וכמבואר שם באריכות ואם פן אין זה הנאה והיה מותר להדליק החמאה הנ"ל לצאת י"ח נר חנוכה תשובה הנה לכאורה אין לאסור מטעם דכתב רי"ו הובא ב"י סי' קנ"ד באו"ח גבי גרות של שעה שנתנם לע"א וכיפן העובד ונתן או מכרן לישראל אסורים להדליק בב"ה וכ"כ המרדכי בפר"י דאסורים לנר חנוכה ולנר מצנה ונר שבת וכמבואר בי"ד סימן קל"ט ואם פן ה"ה בנ"ד גם פן אסור בהנאה ואסורים לנר מצנה הנז' אבל ז"א דהתם לאו משום איסור הנאה נגעו בו שהרי הם מותרים להדיוט כמ"ש בהדיא ר"יו בתשו' הנ"ל וכ"כ רמ"א בסי' והטעם מאחר דנתן או מכרן לישראל זהו ביטולו ומה שאסור לנר שבת וחנוכה היינו משום דמאיסי למצנה וכמ"ש בפ' כל הצלמים דף מ"ז בעי ר"ל המשפחה לדקל לולבו מהו למצנה ומסיק באשירה שביטלו קמבעי' ליה מי מאיס כלפי גבוה כו' ומשא"כ בשאר איסורי' לא שייך מאיס ואין ללמוד ק"ו דמה התם שמוותר להדיוט ואפ"ה אסור למצנה ומפל שפן בנ"ד דאסור להדיוט א"ד שיהא אסור לגבוה דהיינו למצנות נר חנוכה אבל ז"א וכמ"ש דהתם לאו מטעם איסור הוא אלא מטעם מאיס וזהו לא שייך בשאר איסורי' הנאה רק בע"א מטעם דמאיס לגבוה אבל נלע"ד להביא

רָאִיָה לְהַתִּיר מִגַּמ' דְּסוֹנְפָה פֶּרֶק לְוֹלֵב הַגְּזוּל דָּף ל"ד וְזֶה לְשׁוֹנ' אֶתְרוּג הַגְּזוּל וְהַיְבֵשׁ פְּסוּל
שֶׁל אֲשִׁירָה וְשֶׁל עַה"נ פְּסוּל שֶׁל עֶרְלָה פְּסוּל שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה פְּסוּל וְאֶמְרִינָן בְּגַמ' שֶׁל
אֲשִׁירָה וְשֶׁל עַה"נ מִשּׁוּם דְּכַתּוּמֵי מִכְתִּיבֵי שְׁעוֹרֵיהֶּּ פִּינּוּ דְלִשְׁרֵפָה קָאִי וְשֶׁל עֶרְלָה פְּסוּל
מ"ט פְּלִיגֵי בֵּה רַבִּי חִיָּיא בַּר אֲבִין וְרַב אֲסִי ח"א לְפִי שְׂאִין בֵּה הֵיִתֵר אֲכִילָה וְח"א לְפִי
שְׂאִין בֵּה דִין מְמוֹן כּו' וּפִירֵשׁ"י לְפִי שְׂאִין בֵּה הֵיִתֵר אֲכִילָה אוּ דִין מְמוֹן שְׂאִינוּ ש"פ
דְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה הוּא הַלְפָּךְ לֹא שְׁלָכְם הוּא וְאִם פֶּן מוּכַח מְזִה דְטַעַמ' דְּכַתְּב רַחֲמָנָא לְכֶם
גַּבִּי אֶתְרוּג דְּמִמְעֻטִּין מִיַּגִּיָּה עֶרְלָה וְתְרוּמָה טְמֵאָה וְכַמ"ש בְּגַמ' שֶׁם אוּ מִטַעַם הֵיִתֵר
אֲכִילָה אוּ מִטַעַם דִּין מְמוֹן לְאִפּוֹקִי אִי לֹא פְתַב רַחֲמָנָא לְכֶם הוּא דְגַם עֶרְלָה וְתְרוּמָה
טְמֵאָה פֶּשֶׁר לְאֶתְרוּג אִף שֶׁהוּא אֲסוּר בִּהַנָּאָה וּמָה הֵתֵם דְּמַצּוֹת אֶתְרוּג הוּא דְאוּרִיִּית' וְ
נֶאֱפ"ה אֶמְרִינָן אִי פְשִׁירִים בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה פְּגוּן עֶרְלָה אִי לֹא פְתִיב לְכֶם וְהֵיִינוּ מִטַעַם
דְּמַצּוֹת לֹא לִיְהִנּוּת נִיִּתְנוּ וְכֵן אֶמְרִי בְּגַמ' דַּר"ה פֶּרֶק רְאוּהוּ ב"ד גַּבִּי שׁוֹפֵר שֶׁל ע"א וּבַפ'
חֲלִיצָה גַּבִּי מְנַעַל שֶׁל ע"א כו' וְהַנְּכַרְחֵתִי לְהַבִּיא גַמ' הָאֵלוּ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמּוֹן) וְאִם פֶּן
מַכ"ש בַּנ"ד גַּבִּי מַצּוֹת נֵר חֲנֻכָּה שֶׁהוּא מַצְוָה דְרַבְּנָן שֶׁפֶשֶׁר בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה כְּמוֹ בַּה"ד
וְאִין לֹמַר אֲדַרְבֵּי אִיפְכָּי מִסְתַּבְּרָא דְבִשְׁלָמָי גַּבִּי אֶתְרוּג אִיִּצְטְרִיף לְמַכְתַּב לְכֶם לְאֶסְרוּ
עֶרְלָה וְתְרוּמָה טְמֵאָה דְאִי לֹא פְתִיב לְכֶם ה"א דְעֶרְלָה פְשִׁירָה לְפִי דְמַצּוֹת לֹא לִיְהִנּוּת
נִיִּתְנוּ וְכַמ"ש גַּבִּי שׁוֹפֵר וְחֲלִיצָה מָה שְׂאִין פֶּן גַּבִּי נֵר חֲנֻכָּה שֶׁהוּא מַצְוָה דְרַבְּנָן י"ל דְּאִיסוּר
לְקַיָּים הַמַּצְוָה בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה וְלֹא שִׁיָּף בְּזֶה מַצְוָה לֹא לִיְהִנּוּת נִיִּתְנוּ הוּאִיל וְהוּא דְרַבְּנָן
וּמִסְתַּיִיעַ לְסַבְּרָא זֹו מָהָא דְכַתְּב הַר"ן בַּפ' רְאוּהוּ ב"ד בְּשֵׁם הַרְז"ה וְז"ל אֶמַר רַבָּא הַמְּוֹדֵר
הַנָּאָה מִחֲבִירוֹ כו' וְהַמְּוֹדֵר הַנָּאָה מִשׁוֹפֵר מוֹתֵר לְתַקְוַע בּוֹ תְקִיעָה שֶׁל מַצְוָה דְמַצּוֹת לֹא
לִיְהִנּוּת נִיִּתְנוּ כו' וְכַתְּב הַרְז"ה דְכִי שְׂרִי דְנִקָּא בְתַקִּיעוֹת דַּר"ה שֶׁהֵן מַצּוֹת מִן הַתּוֹרָה אֲבָל
בְּתַעֲנוּת לֹא וּלְפִי דְבָרֵינוּ אִף בְּתַקִּיעוֹת שׁוֹפֵר דַּר"ה צְרִיף לְדַקְדַּק לְפִי שִׁישׁ בְּהֵן מְדַרְבְּנָן
כו' וְאִם פֶּן מוּכַח מְזִה דְבְּמַצְוָה דְרַבְּנָן לֹא אֶמְרִי מַצּוֹת לֹא לִיְהִנּוּת נִיִּתְנוּ וְאִיסוּר בְּאִיסוּרֵי
הַנָּאָה וְאִם פֶּן ה"ה בַּנ"ד וְאִף שֶׁכַּתְּב הַרְז"ן בְּעַצְמוֹ שְׂאִין דְבָרֵינוּ מְחַנּוּרִין מְפַל מְקוּם לֹא
יִדְעָתִי לְמָה שֶׁהַשִּׁיג עָלָיו בְּלֹא טַעַם וּרְאָל'.

אֲבָל נִלְע"ד דְּדַבְּרֵי הַרְז"ה תְּמוּהִים וְדַחוּיִי הֵם דְּאִיתָא בְּגַמ' דְּעִירוּבִין פ' בַּפֶּל מְעַרְבִין דָּף
ל"א וְז"ל מְעַרְבִין לְפָהֵן בְּבֵית הַפָּרֶס רִי"א אִף בַּב"ה מְפַנֵּי שְׂכִיכּוֹל לִילָף לַחוּץ וְלֶאֱכֹל כו'
עַד מ"ט דְּרַבְּנָן קִסְרֵי אֲסוּר לְקַנּוֹת בֵּית בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה מְפַלֵּל דַּר"י קִסְרֵי מוֹתֵר וּמִשְׁנֵי
קִסְרֵי מַצּוֹת לֹא לִיְהִנּוּת נִיִּתְנוּ וְאֵלָּא הָא דְאֶמַר רַבָּא מַצּוֹת לֹא לִיְהִנּוּת נִיִּתְנוּ לִימָא כְּתַנְּאִי
אִמְרָה לְשִׁמְעָתֵתִי א"ל רַבָּא כו' וּמִסִּיק דַּכ"ע סְבַר אִין מְעַרְבִין אֵלָּא לְדַבֵּר מַצְוָה וְדַכ"ע
מַצּוֹת לֹא לִיְהִנּוּת נִיִּתְנוּ וְכֵן פְּסָקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים וְדַבֵּר מַצְוָה הֵיִינוּ לְלַכְת אֶל בֵּית הָאֲבָל
וּלְבֵית הַמְּשֻׁתָּה וְכַמ"ש בְּמִשְׁנָה בְּפֶרֶק פִּיצַד מִשְׁתַּתְּפִין וְכַמ"ש רַש"י שֶׁם ע"ש וְאִם פֶּן
מַצּוֹת אֵלוּ הֵם מַצּוֹת דְרַבְּנָן וְאִף שֶׁתַּנְּחוּמֵי אֲבָלִים לְלַכְת אֶל בֵּית הָאֲבָל י"ל שֶׁהוּא
דְאוּרִיִּית' וְסִמְכוּהָ אִקְרָא דְוַהֲלַכְת בְּדַרְכֵינוּ וְכַמְבָּאֵר בְּסִמ' ג עֶשְׂרִין ז' וּבְסִמ' ק ס"י וְעַכ"פ
לְלַכְת אֶל בֵּית הַמְּשֻׁתָּה מִשְׁוֹט' שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן אִף שֶׁהוּא סְעוּדַת מַצְוָה וְאִף שְׂאֶמְרִינָן בְּגַמְר'
דְּסַנְהֶדְרִין פֶּרֶק בֶּן סוּרֵר אֲכַל בְּסְעוּדַת מַצְוָה כו' אֲכַל דְּבַר שֶׁהוּא מַצְוָה לְאֶתְוִי תַנְּחוּמֵי
אֲבָלִים וּפְיִרְש"י אַע"ג שֶׁהוּא תַקְנָתָא דְרַבְּנָן דְאִי מְרִישָׁא ה"א חֲבוּרַת מַצּוֹת הֵיִינוּ כְּהַנִּים
שְׂאוּכְלִים פְּסָחִים אוּ קְדָשִׁים אִם פֶּן מוּכַח שֶׁסְעוּדַת פְּסָחִים אוּ קְדָשִׁים דְאוּרִיִּית' הוּא אֲבָל
מ"מ לְלַכְת לְבֵית הַמְּשֻׁתָּה לֹא מִשְׁמַע הֵכִי וְגַם הַרְמַב"ם בַּפ"ו מַהֲל' עִירוּבִין כְּתַב דִּין ו'

ונו"ל אין מערבין אלא לדבר מצנה פגון שרוצה לילך לבית האבל או לבית המשטה של נשואי' או להקביל פני רבו או חבירו שפא מן הדרך כו' ולהקביל פני חבירו עכ"פ הוא מצנה דרבנן ואף שאמרו בגמ' דניח' לי בחבירו מ"מ הוא מצנה דרבנן ואפ"ה מערבין בבית הקברות באיסורי הנאה מטעם דמצות לאו ליהנות ניתנו ואף שהוא מצנה דרבנן וע"ק מאי מקשה ואלא הא דאמר רבא מצות לאו ליהנות ניתנו ואף שהוא מצנה דרבנן לשמעתיה לישני דמה שאמר רבא מצות לאו ליהנות ניתנו היינו במצנה דאוריית' פגון שופר ומשא"כ במצנה דרבנן פליגי וכן מוכח מתשובת הרשב"א סי' תשמ"ו דלא פהרין"ה ונו"ל נשאל עוד המודר הנאה מחבירו ונתן לו לולב לצאת בו ע"מ שיחזירהו אם שינה בכי הא מצות לאו ליהנות ניתנו והשיב דביום ב' נדאי יוצא דמצות לאו ליהנות ניתנו אבל ביום א' לא יצא דבעינו ולקחתם לכם משלכם ולא משל איסורי הנאה והכא כיון שפא לידו אסור כו' אם פן מוכח מזה דבי"ט שני דהוי מדבריהם ואפ"ה אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו וזהו דלא פהרין"ה ואף שיש להשוות המחלוקת ולומר אפי' שהוא קצת דחוק דדוק' פאן סבר הרשב"א דבמצנה מדבריהם לאו ליהנות ניתנו ויצא בו היינו במודר הנאה לפי שיש עוד צד היתר לצאת בו היינו שיכול חבירו לישאל על נדרו ומשא"כ בשאר איסורי הנאה דאם פן קשה ביום ראשון שהוא מצנה דאורייתא ויותר סברא לומר לפי דעת הרז"ה דמצות לאו ליהנות ניתנו מביום ב' ויש עוד סברא לומר דאי בעי מיתשל חבירו עליה ולא דמי לשאר איסורי הנאה דלישתרי ובאמת נשמר הרשב"א מזה וכתב בתשו' הנ"ל ונו"ל וכשאר איסורי הנאה דמי דהא בנדריים אבעי' לן קונם פירות אלו על פלוני מהו בחלופיהן כו' ת"ש המקדש בערלה וכלאי הפרם אינה מקודשת מכרו וקידש בדמיהו מקודשת אלא דמי להדדי.

איברא לפי האמת דברי הרשב"א לכאורה תמוהים הם דסבר לתקן ולא תיקון דאין משם ראיה למה שמדמה פלאי הפרם לקונם פירות אלו על פלוני מהו בחלופיהן כו' דהכי בעי למיפשט מפלאי הפרם וערלה מפח ק"ו דמה ערלה וכלאי הפרם שהם חמורים דאין היתר לאיסורו ואפ"ה מכרו וקידש בדמיהו מקודשת ומכ"ש בקונם דיש היתר לאיסורו ע"י שאלה דמותר בחלופיהו ולעולם נודר לא דמי לשאר איסורי הנאה להחמיר בשאר איסורי הנאה הואיל ויש לו היתר ע"י שאלה אבל לפי מה שאכתוב לקמן יתלשב זה.

ובר מן כל דין סברא זו דחוייה בדברי הרשב"א לומר דהרשב"א סובר דוקא פאן הואיל ואי בעי מיתשיל עליה ואין לחלק כלל ביניהו וממילא נידחי' דברי הרז"ה שהרי הרשב"א פתב בתשובה סי' תשמ"ז ששאל היכא דאסר הוא על עצמו נכסיו או לולבו אי יוצא בזה אף ביום א' הואיל ואי בעי מיתשיל עליה והשיב דאף בזה אינו יוצא דאם פן אף באתרוג של תרומה שנטמא ביז ישראל יוצא בה דהא אי בעי מיתשיל עליה כו' ואם פן מוכח מזה דהרשב"א בעצמו סבר שאין סברא לומר דאי בעי מיתשיל עליה וה"ה בתשובה שלפני זה ואם פן ממילא נידחים דברי הרז"ה הנ"ל.

אמנם דברי הרשב"א בתשוב' זו נפלאים ממני וצריכים נגר להולמו אבע"א גמרא ואבע"א סברא מה שמביא ראיה דאם לא פן גם תרומה טמאה באתרוג יוצא בה כו' דאי בעי מיתשיל עליה אבע"א גמרא הלא גמרא ערוכה היא בסוגי' דנדריים סוף פ' הנזיר מן הירק בשיטה דגידיולי היתר מעלין את האיסור בדבר שאין זרעו פלה דמקשי רמי בר

תָּמָא מִמִּתְנִי' קוֹנָם פִּירוֹת הָאֵלוּ עָלֵי אֶסוּר בְּחִילוּפִיָּהוּ וְגִידוּלִיָּהוּ כּו' אֲבָל בְּדָבָר שְׂאִין וְרָעוּ
פְּלָה אִפִּי' גִּידוּלִי גִידוּלִין אֶסוּרִין אָמַר ר' אֲבָא שְׂאִי קוֹנְמוֹ דְּאֵי בְּעֵי מִיתְשִׁיל עָלֶיהָ וְכַדְבָּר
שִׁיל"מ דְּמִי וְאִינוּ בְּטָיִל בְּרוּב וּמִקְשָׁה וְהָרִי תְרוּמָה טְמֵאָה דְּאֵי בְּעֵי מִיתְשִׁיל עָלֶיהָ וּבְטָיִל
בְּרוּב דְּתַנּוּ סָאָה תְרוּמָה טְמֵאָה כּו' אָמְרִי בְּתְרוּמָה בִּיַד פְּהֵן כּו' אֲלֵא בְּתְרוּמָה שְׁנַפְלָה לּוֹ
מִבֵּית אָבִי אֲמוֹ פְּהֵן כּו' וּמְסִיק לְפִי גִירְסַת רִשִׁי וְשָׂאָר מְפָרְשִׁים אֲלֵא קוֹנְמוֹת מְצָנָה
לְאִתְשׁוּלֵי עָלֶיהָ מְשׁוּם דְּר"נ אֲבָל בְּתְרוּמָה מְאִי מְצָנָה לְאִתְשׁוּלֵי עָלֶיהָ כּו' וְכ"כ הֶרְמֵב"ם
בִּפ' ה' מֵהַל' גְּדָרִים גְּבִי קוֹנָם דְּגִידוּלִי גִידוּלִים אֶסוּרִים מְטַעֵם הַנּוֹל וְגַם בְּתְרוּמָה טְמֵאָה
פְּסָק בִּפְי"ד מֵהַל' תְרוּמָה דִּין י"א דְּהִיָּנוּ לְפַחוֹת מְמֵאָה תְּרַקֵּב לְאִפּוּקֵי לְמֵאָה תַּעֲלָה אִף
שֶׁהוּא דְשִׁיל"מ וְהִיָּנוּ מְטַעֵם שְׂאֲמָרִי בְּגַמ' לְפִי שְׂאִינוּ מְצָנָה לְאִתְשׁוּלֵי וְא"כ אִיךָ מְדַמָּה
הֶרְשֵׁב"א וּמִבִּיא רְאֵיָה דְּאֶסוּר בְּלוּלְבוֹ וְלֹא אָמְרִינוּ הוּאִיל וְאִי בְּעֵי מִיתְשִׁיל עָלֶיהָ דַּאל"כ
לְמָה יִפְסֵל בְּתְרוּמָה טְמֵאָה לְאִתְרוּג נִימָא גַם כֵּן הוּאִיל וְאִי בְּעֵי מִיתְשִׁיל עָלֶיהָ הֲלֵא כְּבָר
תִּירְצוּ זֶה בְּגַמ' שְׂאִי קוֹנְמוֹת דְּמְצָנָה לְאִתְשׁוּלֵי וְמָה שְׂאִין כֵּן תְרוּמָה טְמֵאָה וְאִף שְׂאֲמָרִי
בְּגַמְר' שֶׁל תְרוּמָה טְמֵאָה פְּסוּל וְלֹא אָמְרִי אִי בְּעֵי מִיתְשִׁיל עָלֶיהָ מְכַל מְקוּם הִיכָא דְּאֶסוּר
הוּא עַל עֲצָמוֹ נְכֶסֶיו שְׁמוֹתָר בְּלוּלְבוֹ.

וּאֲבַע"א סְבָרָא שְׁהָרִי קִשָּׁה בְּתִשׁוּי' הֶרְשֵׁב"א הַנּוֹל הִיאָךְ מְדַמָּה קוֹנָם לְתְרוּמָה טְמֵאָה בְּיוֹם
א' בְּשִׁלְמָא קוֹנָם אִי מִיתְשִׁיל עָלֶיהָ אֲזִי יַעֲקוֹר הַגְּדָר מְעַיְקָרוּ וְיִהְיֶה מְוֹתָר תְּכַף בְּעַיְקוֹר
הָאִסוּר מָה שְׂאִין כֵּן גְּבִי תְרוּמָה טְמֵאָה אִי מִיתְשִׁיל עָלֶיהָ אֲזִי נַעֲשֶׂה טְבָל לְמַפְרָע וְאִין
מְגַבִּיהִין תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת בְּיוֹם טוֹב וְכַמְבֹּאֵר בְּגַמְרָא דְּבִיצָה וְאִין יוֹצְאִים בְּאִתְרוּג שֶׁל
טְבָל דְּאִין בֵּה הִיתָר אֲכִילָה וְכַמ"ש רִשִׁי בְּסוּפָה דִּף הַנּוֹל דְּסַבְרוּהָ דְּמֵאֵן דְּבְעֵי דִין מְמוֹן
לֹא בְּעֵי הִיתָר אֲכִילָה וּמְכַשִּׁיר אִתְרוּג שֶׁל טְבָל וּמְסִיק דְּהִיתָר אֲכִילָה כ"ע בְּעֵינוּ וְאִין
יוֹצְאִין בְּשֶׁל טְבָל וְכַמְבֹּאֵר שֶׁם בְּתוֹס' ד"ה אִתְיָא לְחַם לְחַם וְאִף שְׁהֶרְמֵב"ן פְּתַב שְׁיוֹצְאִים
בְּאִתְרוּג שֶׁל טְבָל וְכַמְבֹּאֵר בְּר"ן שֶׁם אֲבָל כְּבָר גִּידוּחִים דְּכָרִיו וְכַמְבֹּאֵר שֶׁם בְּר"ן וּבְשָׂאָר
פּוֹסְקִים וְכ"כ הֶרְמֵב"ם בְּהִדְיָא בְּפָרָק ח' מֵהַל' לוּלֵב דְּאִין יוֹצְאִין בְּאִתְרוּג שֶׁל טְבָל.

וְאִף שְׂאֲמָרִינוּ בְּגַמ' דְּעִירוּבִין פ' בְּכַל מְעַרְבִין דִּף ל' עַל הַמְשָׁנָה דְּמְעַרְבִין לְנִזִּיר בְּיַין
וְלִישְׂרָאֵל בְּתְרוּמָה סוּמְכוֹס אֹמַר בְּחֻלִּין אֲבָל לֹא בְּתְרוּמָה וּמְפָרֵשׁ בְּגַמְר' טַעֲמָא דְּסוּמְכוֹס
דְּבִשְׁלָמָא גְּבִי נִזִּיר אִי בְּעֵי מִיתְשִׁיל עָלֶיהָ לְכֵן מְעַרְבִין לְנִזִּיר בְּיַין מִשְׂא"כ תְרוּמָה אִף אִי
מִיתְשִׁיל עָלֶיהָ אֲזִי הִדָּר לְטִיבְלִיָּה וּפְסָקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים דְּלֹא כְּסוּמְכוֹס מְשַׁמַּע דְּאִין סְבָרָא
לוֹמַר גְּבִי תְרוּמָה דְּהִדָּר לְטִיבְלִיָּה וְכַמ"ש שֶׁם בְּגַמְרָא וְא"כ ה"ה בְּנ"ד וְא"כ דְּבָרֵי הֶרְשֵׁב"א
נְכוּנִים שְׂמִבִּיא רְאֵיָה דַּא"כ תְרוּמָה טְמֵאָה נְמִי אִי בְּעֵי מִיתְשִׁיל עָלֶיהָ וּמ"ש שְׁנַעֲשֶׂה טְבָל
לְמַפְרָע אִין זֹו סְבָרָא.

אֲמָנָם ז"א וְשִׁלָּא לְחַנְּם גְּדָחוּ דְּבָרֵי סוּמְכוֹס דְּהֵלֵא סְבָרָא נְכוּנָה דְּהִדָּרָא לְטִיבְלִיָּה אֲלֵא דְּהֵתָם
גְּדָחוּ דְּבָרֵיו אוֹ מְטַעֵם דְּסוּמְכוֹס סְבָר דְּכָל דְּבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוֹת גְּזָרוּ רַבְּנָן עָלֵיו בַּהֲש"מ
שֶׁהוּא שְׁעַת קְנִיית עִירוּב וְאֲזִי אִינוּ רְאוּי לְהַפְרִישׁ מְטָבֵל תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת לְאִפּוּקֵי אֲנָן
קו"ל כּו' דְּסַבְר דְּכָל דְּבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוֹת לֹא גְּזָרוּ עָלֵיו בַּהֲש"מ לְכֵן רְאוּי לְתַקַּן הַטְּבָל
בַּהֲש"מ אוֹ מְטַעֵם דְּסוּמְכוֹס סְבָר דְּבְעֵינוּ סְעוּדָה הֶרְאוּיָה לּוֹ דְּוָקָא וְאֲנָן קו"ל דְּאִף דְּאִין
רְאוּי לּוֹ הוּאִיל וְרְאוּי לְאִתְרִינֵי וְכַמ"ש ב"ה שֶׁם דְּמְעַרְבִין לְגָדוּל בִּי"כ הוּאִיל וְרְאוּי לְקַטֹּן
מִשְׂא"כ בְּנ"ד לֹא שְׁיִיכֵי הִנֵּי טַעֲמֵי גְּבִי אִתְרוּג דְּבְעֵינוּ דְּבָר הֶרְאוּי לּוֹ בְּשַׁעַת גְּטִילָה דְּהִיָּנוּ

זמנה ביום ואז באותו פעם לא שינה להפריש עליו תרומה ומעשר ביו"ט וגם פן מטעם השני הנזכר אפילו רבנן דפליגי על סומכוס מודים פאן דבעינן לך שראוי לו לאכילה דנקא וכמ"ש הר"ן גבי ושל תרומה טמאה לא יטול ואם נטל פשר דהיינו פהן דנקא וא"כ דברי הרשב"א בתשוב' סימן תשמ"ז הנז' תמוהים אבע"א גמרא ואבע"א סברא ותמיה לי על הרב בעל המפה באו"ח סי' תרמ"ט שפוסק בפשוטו לדינים הנז'.

ורציתי לתרץ הקושיא שהקשיתי על הרשב"א מגמ' דנדרים דמה שאומרים שאני קונמות פינו דאי בעי למיתשל עליה כדשי"ל מ דמי ר"ל פינו דאי בעי מיתשל עליה והנה מותר בגידולין ובחילופיהן גם בעיקר וגם מצוה לאתשולי עליה מדר"נ ומאחר שאינו מיתשל עליה גלי דעתיה דניחא ליה בנדריה שיהא האיסור הנדר במקומו לכן אפי' גידולי גידולים אסורים משא"כ גבי תרומה טמאה אף דמצי מיתשל עליה ולא מיתשל לא אמרי' דניחא ליה בהפרשת תרומה הנז' פינו דלאו מצוה לאתשולי לכן אם נפלה למאה תעלה ולא מקרי דשי"ל מ וזהו שהוכיח הרשב"א בתשוב' סי' הנז' דאי אמרי' גבי הנז' מלולב שיהא מותר הואיל ואי בעי מתשיל א"כ גבי תרומה טמאה נמי נימא הכי מאי אמרת גבי נדר מצוה לאתשולי לכן? היא מותר משא"כ גבי תרומה טמאה הלא אדרבה אי אמרי' גבי נזיר דמצוה לאתשולי ולא איתשל אם פן לכן? היא אסור בלולבו הואיל ולא קיים המצוה לאתשולי עליה מדר"נ א"כ ניחא ליה בנדרי' וא"כ אי ס"ד גבי נזיר אף דמצוה למיתשל עליה ולא איתשל הרי הוא כאלו מיתשל עליה ומותר א"כ אף בתרומה טמאה שניטמא ביד ישאל נמי נימא הואיל ואי בעי מיתשל עליה מאי אמרת דשם בתרומה אינו מצוה מה שאין פן גבי נזיר א"כ אדרבה מכ"ש הואיל והוא מצוה והוא אינו מקיים המצוה מגלה אדעתיה דניחא ליה בנדריה ולכן יאסר בלולבו וכאלו נדרו קיים וכמ"ש בגמ' גבי קונם פירות אסור בגידולין מטעם זה שהוא מצוה והוא אינו מיתשל כו' וה"ה גבי לולב ותי' זה הוא לכאורה טעם נכון ומדוקדק אליבא דהרשב"א.

אמנם יש לפקפק על זה מפח סוגית הגמ' הנז' אבל קושיות האחרונ' מ"מ קשיא על הרשב"א וצ"ע לענ"ד. ואין לתרץ דהרשב"א מביא ראיה מתרומ' טמאה למה יפסל בזה"מ הלא אי בעי מיתשל עליה ויפריש תכף תרומה ומעשר מטבלו אבל ז"א שהרי אמרו בגמ' הטעם דלא מקרי לך ולכן פסול וזה איירי ביום ראשון.

ויש רוצים לישב הרשב"א דגם גבי תרומה טמאה מצוה למשאל עליה כשאין לו אתרוג רק מתרומה טמאה אז מצוה למשאל כדי לקיים מצות לולב ואתרוג אבל ז"א דבשאלמא גבי קונם מצוה למשאל כדי שלא לעבור עברה דהנזיר כאלו בנה פמה והמקימו כאלו הקריב קרבן ומשא"כ גבי אתרוג מנ"ל דמצוה הוא למשאל כדי שיקיים מצוה אחרת ודוק בזה.

וגם רוצים לישב הקוש' שהקשיתי על הרשב"א מפח הסברא דאי מתשיל עליה הדר לטבליה ואין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט דאיירי בטבל הטבול האידנא ובזה אמרינו בהד"א בפ' משילין דמגביהין תרומות ומעשרות אמנם לפ"ז צריה לישב הסוגיא דעירובין גבי סומכוס ועיין בהר"ע מברטנורה בפ' בכל מערבין גבי הפלוגתא דסומכוס ועיין בטא"ח סי' תק"ו שם.

ונָשׁוּב לנ"ד דעכ"פ מוכח מתשובת הרשב"א הנז' דלא פֿהרנ"ה ואין לחלק בין מצות דאוריית' למצות דרבנן ובכל מקום אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו וה"ה בנ"ד וא"כ מותר להדליק גרות חנוכה בחמאה שְׁנֶאֱסְרוּ אסורי הנאה .

איברא נראה מגמ' הנז' איפכא שאסור להדליק שְׁהרי פֿתבו התוס' פ' לולב הגזול גבי אתרוג של ערלה ד"ה לפי שאין היתר אכילה ונ"ל וא"ת אתרוג של ערלה תיפוק ליה דמפתית שיעוריה דמצנתו בשריפה דקחשיב ליה בתמורה בהדי הנשפכים ואמרי' התם הנשפכים לא יקברו ומדאורייתא הוי ערלה בשריפה דילפינן מפלאי הפך כו' ומהאי טעמא נמי פסול אתרוג של תרומה טמאה דמצנתו בשריפה ול"ל טעמ' דהיתר אכילה י"ל דנדאי לא הנה צריך אלא נחלקו בה טעם משום דנ"מ לענין מעשׂר שני כדמסיק ע"ש וא"כ מוכח מזה דערלה ותרומה טמאה פסולים משום דמפתית שיעורין וכן הוא בר"ן בפירושו להמשנה שהשמיט הטעם דדין ממון או היתר אכילה וכתב הטעם משום דמפתית שיעוריה וכ"כ הר"ן בר"פ הגזול דלכן של ערלה ותרומה טמאה פסול כל ז' משום דמפתית שיעוריה וא"כ בנ"ד גבי גר חנוכה אמרי' בגמ' דבמה מדליקין מצנתו משתשקע חמה ועד דכליא רגלא דתרמודאי ואמרינן בגמ' אי נמי לשיעור' שצריך ליתן שמן בזה השיעור שידליק כשיעור הנז' וכן פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם וכל האחרונים ואם פן אסור להדליק באיסור הנאה כמו בנ"ד בבשר בחלב לפי דכתותי מיפתית שיעוריה ונהרי אין פאן שיעור שמן.

ואף שאמרינן בגמ' דבמה מדליקין ולא בשמן שריפה בשבת ואמרי' בגמ' היינו שמן של תרומה שנטמאה ואמרי' בגמרא שם דכל הפתילות ושמןים שאמרו אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת ואם פן שמן שריפה א' מהשמןים שאמרו מדליקין בהן בשבת ואפילו הכי מדליקין בחנוכה אף שתרומה טמאה כתותי מיפתית שיעוריה וכמ"ש הר"ן הגזול ואם פן ה"ה בנ"ד אף שהוא אסור בהנאה מ"מ מותר להדליק בהן בחנוכה ולא אמרי' מפתית שיעוריה, אבל אחר קצת העיון תמצא שז"א קושיא אמרי' בגמרא ולא בשמן שריפה מטעם דאין שורפין קדשים ביום טוב וביו"ט שחל להיות בערב שבת והא בחול ש"ד ואמרי' בגמ' מ"ט א"ר פשם שמצונה לשרוף את הקדשים כה מצונה לשרוף את התרומ' שנטמאה ואמרה תורה ואני הנה נתתי לה משמרת תרומתי בשתי כד שלף תהא להסקה ובשעת ביעור תתהני מיניה (לאפוקי אי לא הוי פתיב קרא ה"א דאסור בהנאה ואם פן הוי אסור להדליק) וכמ"ש הר"ן ריש פ' לולב הגזול וא"כ תרומה טמאה לא נאסרה בהנא' לענין הדלקה דהתורה התירה ליהנות ממנה בשעת ביעור' לכן מותר להדליק בשבת ובחנוכה אם לא ביו"ט שחל להיות בערב שבת ולא אמרי' כתותי מיפתית שיעוריה משא"כ בנ"ד שהוא בשר בחלב ואסור בהנאה ממש ואין היתר לאיסורו ליהנות בשעת ביעורו היינו הדלקה וכמ"ש בריש התשובה וא"כ אסור להדליק מזה בחנוכה מטעם דכתותי מיפתית שיעוריה.

ואף שכד דייקת בתוס' פ' לולב הגזול דבבור הגזול תמצא איפכא דלא אמרינן בנ"ד כתותי מיפתית שיעוריה שְׁהרי פֿתבו שם התוס' בקושיותם תיפוק ליה דמיכתית שיעוריה דמצנתו בשריפה ואמרי' התם הנשפכים ל"א יקברו וזהו לכאורה מותר אלא צ"ל דהוקשה להתוס' והלא אין זה קושיא דמיכתית שיעוריה משום דמצנתו בשריפה דהלא

אם ירצה לא יקיים בזה מצות שריפה רק יקבור אותו ואז לא הוי מפתית שעורו דדוקא גבי נשרפים אמרי דמפתית שיעורו ומשא"כ בנקברים וכמו שאכתוב לקמן לכן פתבו התוס' ואמרי' שם דהנשרפים לא יקברו וזהו שדדוקו התוס' ואפשר דאפי' מדאורייתא הוי בשריפה כו' דאי הוי מדרבנן לא שייך מפתית שיעוריה.

ויצא לנו דין מחודש מגדון הנז' דתינוח אלו הוי שמן מזיתי ערלה אז פסול להדליק בו גרות חנופה מטעם דמפתית שיעוריה דהוי מנשרפים ומשא"כ בנ"ד בשר בחלב אמרי' שם במשנה דתמורה דף ל"ג ול"ד אלו הן הנקברים בשר בחלב כו' וא"כ בשר בחלב מהנקברים ולא שייך בזה מפתית שיעוריה ומוכח מזה דמותר לגר חנופה אבל אדברה מכ"ש קשה ומוכח שאסור שהרי אמרי' שם בתמורה דכל הנקברים לא ישרפו ואם פן אסור לשרוף בשר בחלב ומכל שכן שאסור לשרוף ולהדליק במקום גר חנופה לפי שצריך קבירה ואף שאמר ר' יהודה שם במשנה דאם רצה להחמיר על עצמו ולשרוף את הנקברים רשאי וא"כ ה"ה בנ"ד דשרי לשרוף ולהדליק במקום גר חנופה בשר בחלב אבל ז"א שהרי חכמים חולקים ואמרו שאסור לשנות וכ"פ הרמב"ם בסוף הל' פסולי המוקדשין שאסור לשנות ואף שהטעם דאסור לשנות מטעם דנקברים אפרן אסור ונשרפין אפרן מותר וכ"כ הראב"ד וא"כ בנ"ד אף שהוא מהנקברים מודים חכמים דאם רצה לשרוף דהיינו לגר חנופה שמוותר דבנ"ד לא שייך הטעם דאפר הנקברים פי מה אפר שייך מגר חנופה ואף שיש לומר שיש אפר מעט מן הפתילה אבל מפל מקום הלא הפתילה אינו אסורה בהנאה רק החמאה ומהחמאה אין פאן אפר וא"כ פשטל הטעם דאפרן אסור שלא שייך פאן בטל גם הדין ומודים חכמים לר"י שאם רצה להחמיר ולשרוף את הנקברים שרשאי ולכן בנ"ד מותר להדליק בחמאה של איסור בשר בחלב מטעם דהדלקה פאן אסורה בהנאה להשתמש בגר חנופה ואין לו רק הנאת מצוה ומצות לאו ליהנות ניהו וכתותי מפתית שיעורו ג"כ לא שייך בכאן לפי שהוא מהנקברים וכמו שהוכחתי מלשון התוס' הנ"ל ולא שייך פאן דהנקברים לא ישרפו לפי שאפרן אסור שפאן אין שייך אפר אבל ז"א מ"ש שמודים חכמים לר"י בנ"ד שאם רצה לשרוף את הנקברי' שרשאי וא"כ אם הטעם בטיל אז הדין יבטל אבל ז"א שהרי מבואר בכמה תשובו' בפוסקים ראשונים ואחרונים אף שפטל הטעם לא ישתנה הדין עבור זה וכמבואר בתשובת הריב"ש סי' ל"ד גבי ענין שמקדשין בב"ה וגם לענין לומר מגן אבות אע"פ שפטל הטעם כו' ובפסקי מהרא"י סי' ק"ח גבי מי שמתו אחיו מחמת מילה ולא מל עצמו אם יניח תפילין בשפת כו' ובתשובת הרשב"א סי' רמ"ח גבי פת הפומרים שאין להם בנים אם מותר אף שבתשובת הר"י סי' י"ד גבי ע"א אי נאמן ביבמה לא משמע הכי אבל יש לחלק וע"ש ועוד אף שאמרי' בתוס' הנ"ל דגבי נקברים לא שייך מכתת שיעורי' טעמא רבא אית בהו לפי שנקברים משייך וקיים זמן מרובה ועדיין שיעורו קיים שאינו פלה ולא שייך פתותי מפתית שיעורו ומשא"כ פשנשרף הנקבר באותו רגע תכף נשרף וכלה שיעורו אז שייך מכתת שיעורו קודם שריפה כמו בנ"ד לכן נראה לאיסור ואף דאיכא למימר בנשרפים היינו טעמא דמפתית שיעוריה משום דכל העומד לשרוף כשרוף דמי מה שאין פן בנקברים ולכן בנשרפים דוקא ולא בנקברים וכמ"ש רש"י בכמה מקומות אבל זה שייך דוקא בנקברים ממש ולא פשנשרף הנקבר וכן משמע

בְּר"ן דְּכַתוּמֵי מִפְתִּית שְׁיַעוּרוֹ וְכָל הָעוֹמֵד לִישְׁרָף תְּרֵי טַעְמֵי נִיגְהוּ וְכַמְבֹּנָאָר בְּר"ן פ"ב דְּגִיטִין ע"ש.

וְרֵאִיתִי בִש"ע לֵא"ה סִי קכ"ד מ"ש בַּעַל הַמַּפָּה סְעִיף א' פְּתָבוּ לְגִט עַל אִיסוּרֵי הַנָּאָה כְּשֶׁר מִיָּהוּ בְּדָבָר שְׁצָרִיף בִּיעוּר מִן הָעוֹלָם וְצָרִיף שְׁרִיפָה אִם פְּתָב עָלָיו הִגִּט בְּטַל עכ"ל וְהַג"ה הֵנּוּ מְקוּנָה בְּר"ן הַג"ל וְנ"ל פְּתָבוּ עַל אִיסוּרֵי הַנָּאָה בְּכָל אִיסוּרֵי הַנָּאָה קְאָמַר וְאֵע"ג דְּמִפְתִּית שְׁיַעוּרֵיהּ לֹא אָמְרִי אֶלָּא בְּמִיָּדֵי דְּבַעֵי שְׁיַעוּר כְּשׁוֹפָר וְלוּלָב כּו' וּמִיָּהוּ בְּאוֹתָן שְׁצָרִיכִים לְהַתְּבַעַר מִן הָעוֹלָם לְמ"ד כָּל הָעוֹמֵד לִישְׁרָף כְּשָׁרוּף דְּמִי וּמוּכָח מְדַבְּרִי שְׁלַמ"ד אֵינּוּ וְא"כ דְּבָרֵי הַר"ן הֵמָּה לְמ"ד כָּל הָעוֹמֵד לִישְׁרָף כְּשָׁרוּף דְּמִי וּמוּכָח מְדַבְּרִי שְׁלַמ"ד אֵינּוּ כְּשָׁרוּף (הַג"ה מִפְּנֵי הָרַב הַמְּחַבֵּר זצ"ל) וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמֶר לְפִי מ"ש הַר"ן דְּלֹא אָמְרִי כְּתוּמֵי מִפְתִּית שְׁיַעוּרוֹ אֶלָּא בְּמִיָּדֵי דְּבַעֵי שְׁיַעוּר כְּגוֹן שׁוֹפָר וְלוּלָב כּו' הִנֵּה נִרְאָה לַעֲנִיד לְכַאוּרָה לִישֵׁב קוֹשְׁיֵי הַתּוֹס' שְׁמַקְשִׁים בְּסוּטָה פ' אַרוֹסְהַדָּף כ"ה ד"ה לֹא פְּגָבוּי דְּמִי וְנ"ל וְצ"ע כְּלָאֵי הַפְּרָם אֲמַאי מְטַמָּא ט"א וְלֹא אָמַר פְּתוּמֵי מְכַתֵּת שְׁיַעוּרֵיהּ עכ"ל וְלְפִי סְבֵרַת הַר"ן הֵנּוּ לֹא קוֹשֵׁי מִיָּדֵי כִּי כְּלָאֵי הַפְּרָם לְטַמָּא ט"א מֵאֵי שְׁיַעוּר בְּעֵי אִפִּי כָּל שֶׁהוּא דִּי.

אֲכֹן רֵאִיתִי בְּרַמְב"ם בְּפִי הַמְּשַׁנֵּי בַּפ"ב דְּטְהָרוֹת מְשַׁנָּה ב' וְנ"ל וְלִשׁוֹן סְפָרֵי אֲנֹכֶל טַמָּא מְלַמֵּד שֶׁהוּא מְטַמָּא בְּכָל שֶׁהוּא יָכוֹל יְטַמָּא אֶף לְאַחֲרִים בְּכָל שֶׁהוּא ת"ל אֲשֶׁר יֵאָכֵל הָאֵי אֵינּוּ מְטַמָּא אֶלָּא בְּכַבִּיצָה עכ"ל וְנִשְׁמַע מִזֶּה שֶׁלְּטַמָּא אַחֲרִים בְּעֵי שְׁיַעוּר וְאִם כֵּן הִדְר' קוֹשֵׁי הַתּוֹס' לְדוֹנְפְתָה.

וְרֵאִיתִי בְּרַמְב"ם בַּפ"א מֵהַל' ט"א דִּין כ"ה שֶׁפְּתָב הָעֶרְלָה וְכֵלָאֵי הַפְּרָם כּו' כְּלוֹן מִתְּטַמָּאִין ט"א עכ"ל וְאֵיפֹא לְמִיָּדֵק לְפָה אָמַר מִתְּטַמָּאִין וְלֹא אָמַר מְטַמָּאִין כְּלִישְׁנָא דְּגַמ' בְּבִכּוּרוֹת דָּף ט' וְעֵינִן לְעִיל בִּישְׁאָלָה א' מ"ש אַמ"ו הַגָּאוֹן זצ"ל קל.

שְׁהוּקְשָׁה לְהַרְמַב"ם קוֹשְׁיֵי הַתּוֹס' הֵנּוּ וְלִזָּה דְּקָדַק הַרְמַב"ם וּמְפָרֵשׁ מ"ש בַּגַּמ' מְטַמָּאִין פִּירוּשׁוֹ מִתְּטַמָּאִין וְהֵינּוּ לְקַבֵּל טוֹמְאָה וּבְצִחַ לִישׁוֹנוֹ מְתָרַץ קוֹשְׁיֵי הַתּוֹס' הֵנּוּ כִּי זְכַרְנֵי לְעִיל בְּשֵׁם הַסְּפָרֵי שְׁלִגְבֵי טוֹמְאָת אֲוֹכְלִין לְטַמָּא טוֹמְאָת עֲצָמָן לֹא בְּעֵי שְׁיַעוּר וְכ"כ הַרְמַב"ם לְהַדְיָא בַּפ"ד מֵהַל' טוֹמְאָת אֲוֹכְלִין שְׁאִין שְׁיַעוּר לְאַוֹכְלִין לְטוֹמְאָת עֲצָמָן וְעֵינִן בְּתוּי"ט בַּפ"ב דְּטְהָרוֹת מְשַׁנָּה ב' וְכִבֵּר כְּתַבְנוּ לְעִיל בְּשֵׁם הַר"ן שֶׁלֹּא אָמְרִי כְּתוּמֵי מִקְּבֵרַת שְׁיַעוּרֵיהּ אֶלָּא בְּמִיָּדֵי דְּבַעֵי שְׁיַעוּר וְלָכֵן כְּתַב הַרְמַב"ם הָעֶרְלָה וְכֵלָאֵי הַפְּרָם כּו' כְּלוֹן מִתְּטַמָּאִין ט"א פִּירוּשׁוֹ כְּלוֹן מְקַבְּלִין טוֹמְאָה וְלֹא בְּעֵי שְׁיַעוּר לְאַפּוֹקֵי אִם נִפְרֵשׁ מ"ש מְטַמָּאִין ט"א הֵינּוּ לְטַמָּא לְאַחֲרִים וּבְעֵי שְׁיַעוּר כְּפִיצָה יִשְׁאַר קוֹשֵׁי הַתּוֹס' הֵנּוּ בְּצ"ע לְכֹן כְּתַב הַרְמַב"ם לִישׁוֹן מִתְּטַמָּאִין לְתַרַץ קוֹשֵׁי הַתּוֹס' הֵנּוּ וְדו"ק.

וְלִיכָּא לְמִיָּמַר שְׁאִפִּי הַפֶּל שֶׁהוּא דְּבַעֵי בְּקִיבּוּל טוֹמְאָה הוּא ג"כ שְׁיַעוּר וְהַדְר' קוֹשֵׁי הַתּוֹסְפוֹת לְדוֹנְפְתָה וְגַם הַרְמַב"ם ז"ל לֹא תִּיקֵן כְּלוֹם בְּזָה שֶׁכְּתַב לִישׁוֹן מִתְּטַמָּאִין שְׁהָרֵי אֵימָא בַּגַּמ' דְּעִירוּבֵין דָּף פ' אֲתַמַּר ר' חִיקָי בַּר אֲשִׁי אָמַר עוֹשִׁין לְחֵי אֲשִׁינָה כּו' אֲבָל קוּרָה לֹא פְּתוּמֵי מִקְּבֵרַת שְׁיַעוּרֵיהּ וּמְקַשִּׁים הַתּוֹס' אַע"ג דְּלְחֵי נְמִי בְּעֵי שְׁיַעוּר גוֹבָה וְגַם רֹחֵב מְשָׁהוּ מ"מ כִּינּוֹן דְּלֹא בְּעֵי אֶלָּא שְׁעוּר זוּטָא לֹא הִתְחַמִּירוּ בּוֹ עכ"ל וְהָרַב הַב"י ז"ל בְּרִישׁ סִי' ש"ג פְּתָב יוֹתֵר מְפוֹרֵשׁ דְּלֹא אָמְרִי מִקְּבֵרַת שְׁיַעוּרֵיהּ אֶלָּא בְּמִיָּדֵי דְּבַעֵי שְׁיַעוּר מִדִּין שְׁיַעוּר וְכ"כ הַב"ח ז"ל אַע"פ דְּכַתוּמֵי כּו' לְפִי שְׁלַחֵי סְגִי בְּכָל שֶׁהוּא כְּשֶׁר עכ"ל ע"ש וְה"ה בַּנ"ד.

איבָּרָא כְּדִי לִיִּישֵׁב קִנְשֵׁי הַתּוֹס' הַנּוּ לְפִי פִירוּשׁם בַּגֹּמ' דְּבִכּוּרוֹת הַנּוּ שְׁמַטְמָאִין טַנְמָאָת אֹכְלִין לְאַחֲרִים מְשַׁמַּע נִלְע"ד עַפ"י מַה שְׁמַחֲלָקִים הַתּוֹס' בַּגְּמָרָא דְעִירוּבִין הַנְּל"ל דָּף פ' דִּלְגַבִּי לִוְלָב שֶׁל מְצוּהָ הִחְמִירוּ אִפִּי בְיוֹם שְׁנֵי לְפָסוּל בְּשֵׁל אֲשִׁירָה וְאַמְרִי כְּתוּמֵי מִכְתַּת כּו' ע"ש וּמְשַׁמַּע הָא בְּדָבָר שְׁאִינוּ שִׁינָה לְמְצוּהָ לֹא אֲמָרִי כְּתוּמֵי מִכְתַּת כּו' וּבְזוֹה הַתּוֹרָה קִנְשֵׁי הַתּוֹס' הַנְּל"ל בְּמֵאֵי שְׁמַקְשִׁי וְצ"ע כְּלָאֵי הַפָּרָם אֲמֵאֵי מְטַמְאִין טַנְמָאָת אֹכְלִין וְלֹא אֲמָרִינוּ כְּתוּמֵי מִכְתַּת שְׁיַעוּרְיָהּ פִּי דְנֹקָא גַבִּי דְבָרִים שֶׁהֵם לְצוּרָה מְצוּהָ כְּמוֹ שׁוֹפָר שֶׁל ע"א וְלִוְלָב שֶׁל אֲשִׁרָה וּמִנְעֵל שֶׁל חֲלִיצָה וְקוּרָה שֶׁל אֲשִׁירָה לְמַבּוּי וְכִיּוֹצֵא בָהֶם הִחְמִירוּ לִזְמַר כְּתוּמֵי מִכְתַּת שְׁיַעוּרְיָהּ וּמַה שְׁאִין כּוּ בְּכִלְאֵי פָּרָם לְטַמְאָת טַנְמָאָת אֹכְלִין מֵאֵי מְצוּהָ שְׁיַנָּה בּוֹ וְדו"ק.

וּמַה שְׁכַתְּבֵתִי לְעִיל בְּסִי א' בַּהֲג"ה לְמַה מְקַשִּׁים הַתּוֹס' עַל כְּלָאֵי פָּרָם וְלֹא עַל עֲרָלָה הַקּוּדָם בְּסִדֵּר הַגֹּמ' וְאַפְשָׁר לְפִי שֶׁהָעֲרָלָה שְׁדִינוּ בְּשִׁרְיָהּ לֹא מְצִינוּ בְּפִי בְּתוֹרָה אֲלֹא דִילְפִינָן מִכְּלָאֵי הַפָּרָם וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּסוּפָה דָּף ל"ה ע"ש וְלָכֵן מְקַשִּׁים הַתּוֹס' מִכְּלָאֵי הַפָּרָם אוֹ אֲפָשָׁר שֶׁהַתּוֹס' נִקַּט לְפִי סִדֵּר הַתּוֹרָה וְק"ל: שְׁאֵלָה לֵט מִי שְׁרוּצָה לְהַדְלִיק גֵּרוֹת חֲנוּכָה קִצְתָם מְשַׁעוּהָ וְקִצְתָם מְשַׁמֵּן זֵית אוֹ שְׂאֵר שְׁמָנִים אִם רְשָׁאֵי הוּא אוֹ לֹא דְמֵי אִזְ הוּי גַּט וְעֵינֵינִתִּי וְחַפְשֵׁתִי בַּגֹּמ' אִם יֵשׁ פְּלוּגְתָא בְּזוֹה וְהוּא פְּלוּגְתָּא בְּמִנְחוֹת דָּף ק"ב ע"ב וְנ"ל א"ל רַב אֲשִׁי לְרַב כְּהֵנָּה מְדַאֲמַר ר"ש כָּל הָעוֹמֵד לְזֵרוּק כְּזֵרוּק דְמֵי כָּל הָעוֹמֵד לְשִׁרוּף גַּמִּי כְּשִׁרוּף דְמֵי נוֹתָר וּפְרָה אֲמֵאֵי מְטַמְאִים טַנְמָאָת אֹכְלִין כּו' וּמְשַׁמַּע מַגֹּמ' מְדַמְקָשָׁה אֲלִיבָא דר"ש מְשַׁמַּע אֲבָל חֲכָמִים חוֹלְקִים עַל זֶה וְאַלִּיבָא דְרַבִּינוּ לֹא קָשָׁה מִנוֹתָר וּפְרָה אֲמֵאֵי מְטַמְאִים לְפִי שְׁכָל הָעוֹמֵד לְשִׁרוּף אִינוּ כְּשִׁרוּף דְמֵי וְכָל הָעוֹמֵד לִיְזַרְק אִינוּ כְּזֵרוּק דְמֵי וְכֵן מוֹכַח בְּב"ק פ' מְרוּבָה וּבִי פְרָה מְטַמְאָה טַנְמָאָת אֹכְלִין (וְעֵינֵי בְּחִידוּשֵׁי רִש"א שָׁם וְעֵינֵי בַּגֹּמ' דְּכִרְיָתוֹת דָּף כ"ד דְּפָרִיף לר' יוֹסִי דְאָמַר אִפִּי הָדָם בְּכּוֹס יְזַרְק כּו' אָמַר רַבָּא ר' יוֹסִי סָבַר כּו' שְׁכַר כּו' שְׁכַר כּו' שְׁכַר כּו' וְכַמ"ש עַל הַרְמַב"ם בְּזוֹה).

וּא"כ דְּבָרֵי הַג"ה צָרִיף יֵשׁוּב וּבִיאָוֹר שְׁמַחֲלָק הַר"ן בֵּין שְׂאֵר אֲסוּרֵי הַנְּאָה לְאוֹתָן שְׁצָרִיכִין לְהַתְּבַעַר מִן הָעוֹלָה וְאַלִּיבָא דַּמ"ד כָּל הָעוֹמֵד לְשִׁרוּף כְּשִׁרוּף דְמֵי כִּי בְּשְׂאֵר אֲסוּרֵי הַנְּאָה אִף דְּכְתוּמֵי שְׁעוּרְיָהּ שָׂרִי לְכַתּוּב עָלָיו הִגַּט וְלֹא מְצִינוּ הַנְּשַׁרְפִים בְּמִשְׁנֵה דְתַמּוּרָה רַק קְדוּשֵׁי פְּסוּלִים וְעָרְלָה וְכִלְאֵי הַפָּרָם כִּי חֲמִץ בְּפִסְחָא אִינוּ מְנַשְׂרְפִים וְכַמְבָּאָר בַּא"ח סִי תַמ"ה וּבְרַמְבַּ"ם שָׁם וּא"כ לְפִי דְבָרֵי הַר"ן אִף דְּהוּא מְהַנְּשַׂרְפִים וּמְכַתִּית שְׁיַעוּרְיָהּ מ"מ לֹא אֲמָרִי כָּל הָעוֹמֵד לְשִׁרוּף כְּשִׁרוּף דְמֵי דוֹק בְּאוֹתָן שְׁצָרִיכִין לְהַתְּבַעַר מִן הָעוֹלָה וְכַגּוֹן אֲשִׁירָה דְמִשְׁעָה וְעַה"נ וְזוֹה דְּנֹקָא לְמ"ד כָּל הָעוֹמֵד לְשִׁרוּף כְּשִׁרוּף דְמֵי דְהֵינּוּ אֲלִיבָא דְר"ש וְלֹא קִי"ל כּו' שְׁכַר וְא"כ הַג"ה זוֹ צ"ע קִצְתָּ (וְכַד מְעֵינֵינִת בְּרִש"י בַּפ' מְצַנֵּת חֲלִיצָה וּבְחֻלִין סוּף פ' פִּסְוֵי הָדָם וְגַם בְּסוּגְיָא דַּגֹּמ' הַנּוּ תְּמַצָּא שְׁהוּא פְּשׁוּט וְדו"ק.

(ע"כ מְצַאֲתִי) תְּשׁוּבָה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּיא רְאָיָה מַגֹּמ' דְּגִיטִין פ"ב וְגַם בְּעִירוּבִין ד' צ"ג גַּבִּי מְחִיצָה חֲמִשָּׁה וּגִידוּד חֲמִשָּׁה וְכֵן גַּבִּי נִט"י חֲצִיָּה בְּנִטְיָלָה וְחֲצִיָּה בְּטְבִילָה וְה"ה גַּבִּי גַּט בַּפ"נ וּבַפ"נ.

כּו' אֲמָנָם יֵשׁ לְדַחוֹת דְּאִף שְׁמֹנֶתֶר בְּמִקּוּמוֹת הַנּוּ מְכָל מְקוֹם בְּנ"ד מְשׁוּם פְּרָסוּמֵי נִיטָא הוּא שְׁלֵא יִהְיֶה הִיכָר שְׁיִאֲמָרוּ לְצָרְכּוֹ הַדְּלִיק לְפִי שְׁיִאֲמָרוּ שְׁקִצְתָם אִינָן כְּפִי הַמְּהַדְרִים דְּדִי בְּנָר א' וְאִינָן מִן הַמְּהַדְרִים מִן הַמְּהַדְרִים כִּי יִאֲמָרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הַדְּלִיקוּם זֶה מְשַׁעוּהָ

ונזה משמן ולפ"ז בנר שבת ונר יום טוב מותר דמפל מקום איפא שלום בית ודוק בגמ' ובפוסקים והנלע"ד פתבתי: שאלה מפתב בס' צידה לדבר בפ' בהעלותה דף קס"א ע"ב שחיבר הרב בעל באר שבע ונ"ל שוב מצאתי מי שפתב על רש"י ונ"ל שעליה הפהו עומד ומטיב הל"ל ומדליק וי"ל דהדלק' יכולה להיות בלי מעלה דהיה יכול להדליק ע"י מקל ובראשו נר אבל הטבה א"א בלי מעלה עכ"ל.

וכתב עליו הרב הנ"ל ונ"ל ונאני אומר שטעה בדבר משנה ואשתמיטתיה מיניה גמ' ערוכה בפ' במה מדליקין מתיב רב ששת מחוץ לפתחת יערוך כו' והא קא דקביעי גרות לא סגי דלא משקל קינסא ואדלוקי כו' ומשני רב פפא בפתילות ארנפות הרי קמן דלא היה יכול להדליק ע"י מקל ונר בראשו אלא מיני' וביה וכ"כ הרמב"ם בפ' ג' מהל' תמידין ומוספין כו' עכ"ל ע"ש.

ונפלאה בעיני שפתב שטעה בדבר משנה ואשתמיטתיה גמר' ערוכה ונהפוך הוא דאשתמיטתיה מיניה סוף הגמ' הנ"ל וגם מ"ש התוס' בהדני' ד"ה מאי הני עלה ונ"ל הגמ' תרגומא רב פפא בפתילות ארנפות סוף למ"ד משום אכחוש' מצנה קשיא מאי הני עלה אומר רב הונא בר"י חזינא אי הדלקה עושה מצנה מדליקין מנר לנר ואי הנחה עושה מצנה אין מדליקין מנר לנר וכתבו התוס' דהלכה פשמואל דהא רבא עבד פנותיה ואם כן קינסא נמי שרי.

וכתבו בשם רי"ם דמבעי' ליה אליבא דשמואל דהלכתא פנותיה אי שרי בקינסא ומסיק דלשמואל אפי' בקינסא שרי (גבי נר חנוכה) וא"כ ה"ה במנורה וכ"כ הרא"ש בשם ס' התרומות דמתיר אפי' בקינסא משום דמ"ד משום אכחוש' מצנה עמד בקוש' ופליגי בבבזוי מצנה והלכתא פשמואל ואם כן ה"ה גבי גרות ב"ה אין אנו צריכין להעמיד בפתילות ארנפות רק על ידי קינסא ומקל אליבא דשמואל כי תירוצ' של רב פפא הוא אליבא דרב ואם כן יפה כתב המפרש הנז' מי שפתב על רש"י פנ"ל ואדרבה הרב בעל צידה לדבר אשתמיטתיה מיניה גמ' ערוכה ותוס' והרא"ש הנ"ל והרמב"ם שפתב בפ' ג' מהל' תמידין דמדליק על ידי פתילות ארנפות לפי שאזיל בשיטת הרי"ף דמדליק משרגא לשרגא אבל לא על ידי קינסא וכ"כ הרא"ש בשם הרי"ף ומה שאין כן הראב"ד חולק על הרמב"ם בהלכות חנוכה בפ' ד' דין ט' ומתיר אפי' על ידי קינסא וכ"כ בהגמ"י וע' בטא"ח וב"י סי' תרע"ד ע"ש והנלע"ד פתבתי פתב הב"ח בטא"ח סי' תרע"ע ונ"ל ומה שקשה הלא גם המנורה היתה טמאה וי"ל שחשמונאים עשו מנורה של עץ כדמוכח בפ' כל הצלמים בפירש"י כו' עכ"ל הנה דבריו תמוהים כד מעינת' בפ' כל הצלמים דף מ"ג לא יעשה מנורה תבנית מנורה אבל הוא עושה של חמשה כו' ושל שבועה לא יעשה ואפילו של שאר מיני מתכות ר"י ברי"א אף של עץ לא יעשו כדבר' שעשו בית חשמונאי א"ל משם ראיה שפודים של ברזל היו וחיפום בבעץ העשירו עשאום של כסף ופירש"י מלכות של חשמונאי עשאום במקדש של עץ לאחר שטימאו יונים את ההיכל כו' ור"י בר"י דריש ליה בריבוי ומיעוט כו' א"כ משמע לפי דברי ר"י בר"י של עץ דוקא מותר לאפוקי לפי דברי ת"ק אסור של עץ ואינו מותר אלא של ברזל וכמ"ש משם ראיה שפודין של ברזל וחיפום בבעץ וא"כ היאך תירץ דעשאום של עץ שלא פדברי הת"ק וההלכה כת"ק וכמ"ש הרמב"ם בהלכות פלי מקדש וראיתי בס' שנדפס מקדש והוא פי

על מס' מגילת תענית שכתב וז"ל שם בפנים ומה ראו להדליק גרות אלא בימי מלכות
ינו שונכנסו חשמונאים להיכל ז' שפודים של ברזל בינדם וחיפום בעץ והדליקו בהם את
הגרות משמע גם כן ששפודים של ברזל היו כו' וכתב עליו בעל הספר הנז' ונקרא שמו
בשם פי' מהרא"ה וחיפום בעץ ר"ל פינון שהם מחופים בעץ אם כן הם פשוטי כלי עץ
ואינו מטמא ועיין בלבוש לטא"ח כו' לכן אמר וחיפום בעץ כו' וק"ל עכ"ל.

הנה אף שאני מפיר המספר הנז' אומר אני לא נהיר ולא צהיר בגמ' בכמה מקומות נעלם
ממנו בראש פ' כל הצלמים פירש"י וחיפום בעץ בדיל דמתרגימנא אבצא וטעותו הנה
על שלא נאמ' וחיפום בבעץ אמנם הכל א' למענין בסוגי' שם.

וזולת זה עיקר הדין שקר שפי' כן לפי שקשה הלא פשוטי כלי מתכות מטמא אם כן
לפ"ז אף אם חיפום בעצים אינו מתורץ שהרי אמרי' במשנה דכלים פי"ג משנה ו' עץ
המשמש את המתכת טמא וכמבואר ברמב"ם בהל' פלים אף אם הוא מחופה אף שי"ל
שזהו נקרא מתכת המשמש את העץ אבל ז"א למענין שם והנלע"ד כתבתי: שאלה מב
כתב הרב בעל המפה בש"ע בא"ח סי' תרע"א ס"ב בהג"ה וי"א דכ"א מבני הבית ידליק
(רמב"ם) וכן המנהג פשוט הנה צריף לישוב לפ"ז למה לא נהגו גם כן הנשים להדליק
בפני עצמן כמו האנשים הלא אפילו קטן שהגיע לחינוך צריף להדליק כמ"ש בסי' תרע"ז
ס"ב ואמרי' בגמ' דב"מ נשים חייבות בנ"ח שאף הן היו באותו הג"ס ומ"ש ממקרא מגילה
דאמרינו נשים חייבות בקריאת מגילה שאף הן באותו ג"ס היו וכן אמרי' בסי' תרפ"ט
דלפירש"י ושאר פוסקי' מוציאות אף האנשי' וא"כ למה לא ידליקו הנשים כמו האנשים.

בשלקמא לפי דעה ראשונה שהביא המספר ל"ק דסבור דמ"ש בגמרא מהדרים מן
המהדרים לא עשו כמו המהדרים וכדעת התוספות וא"כ סגי בנ"ד איש וביתו או ח' גרות
לכל היותר לכן לא ידליקו הנשים ובאמת אם היא מדלקת מוציאה את האנשים ומה
שאין כן לפי דעת הרמב"ם שהביא מור"ם בהג"ה קשה למה גם הנשים אינן מדליקין
בפני עצמן וכמ"ש בגמ' דב"מ גבי ר' זירא דאמר דקא מדלקת עלי בגו ביתאי משמע
שא"צ להדליק בפני עצמן.

ועיין בתשו' תרומת הדשן סי' ק"א שדייק מזה מ"ש ר' זירא פי' נסיבנא אמינא השתא
ודאי לא צריכנא דקא מדלקת עלי כו' היינו דלא מחייב אבל אי בעי מציי להדליק ולא
הוי ברכה לבטלה והב"י בסי' תרע"ז חולק על דין זה של ת"ה וז"ל ול"נ דאין לסמוך
ע"ז לברך ברכ' שאינה צריכה.

ונראה דטעם פלוגתתו הוא לפי שהב"י אגזיל לשיטתיה שפסק כמנהג ערי ספרד שהביא
הרמב"ם וכדעת התוס' וכמ"ש בש"ע בסי' זה דמצות המהדרין מן המהדרין הוא גר איש
וביתו ואחר כך מוסיף עד ח' ואפ' רבים בני הבית לא יעשו יותר לכן כתב דהוי ברכה
שאינה צריכה כשמדליקין עליו בגו ביתא ומשא"כ הת"ה סבר פדעת הרמב"ם עצמו
שהביא מור"ם בהג"ה דכל א' מבני הבית ידליק וזהו מצות מהדרין מן המהדרין לכן
פסק גבי אכסנאי דיכול להדליק בברכה חוץ לביתו וכן מוכח מל' ת"ה בסוף התשובה
אמנם מטעם מהדרים אפטר דשפיר דמי להדליק בברכה דכי היכי דיש הידור בגר לכל
א' בבית א' ה"נ יש הידור בגר לאיש וגר לאשתו בב' מקומות וזהו פשוט דמ"ש בת"ה
מטעם מהדרין היינו מהדרין מן המהדרין וזה לא בודאי פסק הת"ה כטעם מהדרין מן

המהדרין שפכל לילה מוסיף עד ח' רק שפסק ג"כ שמהדרין מן המהדרין היו עושין ג"כ הידור ראשון דהיינו גר לכל א' וכדעת הרמב"ם ודלא פדעת התוס' וערי ספרד ולכן פתב דכי היכי דיש הידור בגר לכל א' וא' בבית א' ה"נ יש הידור בגר לאיש וגר לאשתו אף בשני מקומות ואף לפי דעת מהדרין מן המהדרין.

ולפיא למידק איפכא דהת"ה סבר ג"כ פדעת התוס' דמהדרין מן המהדרין לא עשו הידור ראשון דאל"כ שפסבר פדעת הרמב"ם אם פן למה אמר ה"נ יש הידור בגר לאיש כו' בשני מקומות ולא במקום א' דהלא גם במקום א' יש הידור בגר לאיש כו' דלפי דעת הרמב"ם גם המהדרין מן המהדרין עשו ג"כ פמהדרין.

ז"א דהוא גופא אחי לאשמועינן דגם בשני מקומות יש הידור וליפא לשנויי דמעשה שהיה פה היה בשני מקומות דהלא גלוי ומפורסם שהרב בעל תרומת הדשן לא פתב תשובותיו ע"י מעשה שישאלו אותו רק מעצמו עשה השאלות וכתב עליהם תשובותיו.

ולפ"ז יש לדייק ג"כ מת"ה דפשיטא במקום א' יש הידור פשאיש ואשתו מדליקין כ"א לעצמו ולכאורה צ"ע קצת מ"ש בש"ע בהג"ה סי' תרע"ה ס"ג דלדין דכ"א מבני הבית מדליק בפני עצמו קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק ג"כ משמע מדבריו דדוקא לפי דעה זו פסק פן ולא לפי דעת הב"י שפסק בסי' תרע"א ס"ב דאפ"י אם רבים בני הבית ל לא ידליקו יותר אינו מחוייב הקטן שהגיע לחינוך להדליק וקשה דהלא בסי' תרע"ז בש"ע פסק הב"י דקטן שהגיע לחינוך צריך להדליק היינו פשיש לו בית מיוחד ואין שם עמו שום גדול אזי ידליק הוא לבדו דלא תימא הואיל וקטן הוא פטור קמ"ל משום פרוסומי ניפסא.

אבל פד מעיינת בב"י תמצא שדברים אלו לקוחים מדברי א"ח שהביא בב"י וז"ל קטן שהגיע לחינוך מדליק פינון שמצוה דרבנן היא משמע שאף פשיש גדול בבית מדליק גם הוא דאל"כ הל"ל שמדליק משום פרוסומי ניפסא אלא ודאי דבלא"ה איפא פרוסומי ניפסא הואיל וגדול מדליק רק הואיל ומצוה דרבנן הוא ועדיין נשאר לנו לבאר דהלא מ"מ אשה חייבת יותר להדליק מן שהגיע לחינוך ולמה פתב בש"ע שלדין קטן שהגיע לחינוך חייב להדליק ולא פתב שגם אשה חייבת להדליק בפני עצמה ועיין ברי"ו נ"ט ח"א שפתב וז"ל הפל חייבים בגר חנוכה אפ"י נשים ולפיכך מוציאות את הרבים ידי חובתן ויכולה להדליק גר חנוכה ע"ש.

ואל תקשה שדבריו סותרים שמתחלה פתב שחייבת להדליק ואחר פה פתב ויכולה להדליק היינו בשביל איש ומוציאה אותו (דהיינו פשאין האיש בביתו ואינו יכול להדליק) (ע"כ מצאתי): בטור א"ח סי' תרפ"ו פתב הב"ח סעיף ג' וז' שאלה מג והא דכתב רבינו לפניהם כו' עד ואיפא להקשות לדעת רבינו דאפ"י לכתחלה יכולין לגזור תענית בפניהם כו' וזהו סותר מ"ש הרא"ש ע"ש הרמב"ד כו' עד ואפשר דדוקא בעיקרון קאמר שאין גוזרין כו' עד אבל לפניהם בטלו ואם פן יכולים לגזור תענית בהן עכ"ל והנה דברים תמוהים ראיתי פה וצ"ע לענ"ד מה שהקשה מהראב"ד הנז' הביאו הרא"ש בפ' ב' דתענית דין כ"ד וע"ש ברמזים וז"ל והלכת' בטלה מגילת תענית כו' אבל ציבור אינו יכולין לגזור תענית לא לפניהם ולא לאחריהם אם פן מוכח בהדיא דהראב"ד איירי אפ"י בפניהם וכ"כ הטור בהדיא ע"ש הראב"ד לעיל סי' תקע"ג דגם לפניהם אין גוזרין

בציבור (וי"ג דאָר שׂאני לפי שדברי קבלה כד"ת וגם הוא מעיקר הנס) ואישתמיטתיה להרב הב"ח פל זה ולא היתה לו להקשות פי אם מן הרא"ש פי אם מן הטור בעצמו שהביא דברי הראב"ד לפסק הלכה סימן הנז' וגם האיד פתב הב"ח דוקא בעיקרון אבל לפנייהם בטלו אליבא דהטור והטור פתב בפ"י איפכא בסי' תקע"ג וכן הוא האמת וצריכין אנו לומר דיש חילוק בין צבור ליחיד.

וחילוק זה מוכרחים אנו לומר גם פן בקיצור פסקי הרא"ש דבמס' מגילה בהרא"ש דין ח' וגם ברמזים פסק ונ"ל אבל בחנוכה ופורים לא בטלה אבל בלפניהם מותר וברמזים בתענית דין כ"ד פסק דאסור לפנייהם אלא צריכין אנו לחלק בין יחיד לצבור (ועיין בר"ן פ' סדר תעניות פיצד במ"ש אכל הראב"ד פתב כו').

רק נשאר לנו לישוב מ"ש הרא"ש במגילה ולכך נהגו להתענות בי"ג באדר וקשה הלא לפי מ"ש מודה הרא"ש דאסור להתענות בציבור אף דמותר ליחיד בלפניהם י"ל דהרא"ש קאי אמ"ש לפני זה ואית דאמרי דלא עדיף לפנייהם ולאחריהם משאר יומי מגילת תענית וכן מסתבר ועל זה קאי ולכך נהגו להתענות בי"ג כו' ר"ל אותן דאמרי דלא עדיף לפנייהם משאר יומי דמגילת תענית כו' ואינם מחלקים בין תענית יחיד לצבור וכמ"ש הראב"ד הנז' נהגו מטעם זה להתענות בי"ג דאדר אבל הרא"ש בעצמו פתב וכן מסתברא לא מטעמם וזהו שפסיים ולפי מאי דפרשי לעיל זמן קהלה לפל היא הוי תענית אסתר תקנת חכמים אף קודם שבטלו מגילת תענית ר"ל פי טעם זה דמותר לפנייהם לא יספיק להתענות בציבור בי"ג דאדר לכן צריף טעם א' שזמן קהלה לכל כו' ונ"מ לדינא מזה לאפוקי חנוכה אסור להתענות בצבור לפנייהם.

ובזה יש לישוב גם פן דברי הטור כאן שכתב ועוד יש סמך מהא דאיתא בגמ' זמן קהלה כו' ר"ל דמתחל' פתב הטעם דלא עדיף לפנייהם כו' משאר יומי דמגילת תענית ושם תאמר דלפ"ז מכל מקום בצבור אסור וכמ"ש הטור בסי' תקע"ג על שם הראב"ד בלי שום חולק לכן פתב ועוד יש סמך אחר זמן קהלה לכל כו' וטעם ראשון הוא לפי דעת החולקים על ראב"ד הנז' ונ"מ בין הטעמים דלפי טעם א' מותר להתענות גם בחנוכה לפניו בצבור מה שאין פן לפי טעם ב' ודלא כב"ח שכתב בסעף ב' דנ"מ בין הטעמים אי מצטער בעלמא יכול שלא להתענות וז"א ואם פן מה שפסיים פה בב"ח סעף ג' אבל לרבינו והיא מסקנת הרא"ש ספ"ק דמגילה כו' ממילא יכולים נמי לגזור תענית בהן ולפי מה שכתבתי זה אינו ודברים ברורים הם ועיין ב"י סימן תקע"ג ובב"ח שם.

מ"מ נראה לדינא יפה פיון הב"ח במסקנתו שפסק לאסור בתענית דלפני חנוכה הואיל והוכחתי מדברי הרא"ש דגם הוא סבר כהראב"ד וכן הטור והיינו בציבור דוקא ומכל מקום צ"ע לדינא אם מותר בהספד וגם שלא בציבור וגם לאחריהם ועיין בסוג' הגמ' דתענית לפי גירסת המשנה ובפרש"י חילוק שבין הספד לתענית ולכאורה צריף ישוב ודוק אכן ברי"ו משמע שדעת הראב"ד הוא כמו שפירשו הב"ח שדוקא בעיקרון קאמר שאין גזרין לא לפנייהם שכתב בנתיב י' ח"ב בחנוכה אין מתעניין כו' ומותר להתענות יום שלפני חנוכה כו' עד לא (גרע) (נ"ל צ"ל לא עדיף) יום שלפני חנוכה משאר יומי דמג"ת דבטלי וזהו פהכרעת הרא"ש פ"ק דמגילה וכטעם הא' וגם בנ"י ח"א פתב ונ"ל ואף על גב דאמרי' במג"ת שאסור להתענות לפנייהם כו' ולפי זה נרא' שאסור להתענות

בי"ג באדר ה'א לימא דלא עדיף לפנייהם משאר יומי מג"ת דבטלויה כו' עכ"ל ובני"ח ח"א פתב ימים הפתובים במגילת תענית כו' והאיך דנא בטלה מגילת תענית כו' וגזרין תענית באותן הימים ובראש השנה ותנופה ופורים לא בטלה (מ"ש ובר"ה ט"ס וקאי אמ"ש לפני זה וכו' פשוט בר"ה ר"ל במס' ראש השנה והמדרשים טעה וכתב ובר"ה ודוק) ומה שאנו מתעניין בי"ג באדר כו' דדברי קבלה כד"ת כו'.

ועוד זמן קהלה לכל הוא וזהו פדברי הרא"ש כו' ואחר כה פתב וכתב הרמב"ד כו' אבל תענית צבור לא גזרי' עכ"ל י"ל שהראב"ד איירי בעיקרו ולא בלפניהם ולא קאי אהנופה ופורים רק אשאר יומי דמגילת תענית וכמ"ש אע"ג דאמרי' בטלה מגילת תענית כו' ולכן לא מקשה הראב"ד אחר כה ומה שאנו מתעניין י"ג באדר כמו שהקשה שם בהרא"ש אחר סברת הראב"ד אלא שהראב"ד איירי בעיקר מגילת תענית ולא קאי אהנופה ופורים ודוק ועיין בס' צדה לדור במאמר ד' פלל ז' פ"ד וז"ל אף על פי שמגילת תענית כו' חנוכה ופורים ואסור להתענות לפנייהם כו' ומה שמתעניין בי"ג לפי שהוא זמן קהלה כו' וי"א אע"פ שלא בטלו חנוכה ופורים לפנייהם כו' בטלו ע"ש ואם פן לפי טעם הראשון אסור להתענות בערב חנוכה ע"ש ודוק ועיין בגמ' דתענית דף ט"ו ע"ב במשנה פל הפתוב במגילת תענית בחילוק שבין הספד ותענית ובפולוגתא דר' יוסי ות"ק דמשמע במשנה דתענית קיל מהספד ובגמ' שם דף י"ז ע"ב בפירש"י ד"ה דלא להתענות בהון שפולן אסורי' בתענית כו' שבהספד נמי אסורי' ועיין בגמ' שם עלה י"ח רב אשי אמר פל שלאחריו בתענית אסור ובהספד מותר ועיין בגמ' דמנחו' עלה ס"ה ובגמ' דר"ה עלה י"ח וי"ט ועיין ברי"ף בסוף פ"ק דמגילת' במ"ש שם מהר"מ מטיקטין בגליון וז"ל והיינו דלא פרב אשי כו' ע"ש וכמדונה שלא דקדק היטב בגמרא ועיין בבעל המאור ועיין בתשו' ה"ה מהראנ"ח ח"ב סימן ה' שפתב דאסור להתענות בכ"ד בכסלו בפ' פיצד סדר תעניות ובפ"ק דמגילה ובמה שמגיה בדברים האלו ומוכח שם וגם בב"ח דהספד קיל מתענית ודוק היטב בכל זה וגם ברי"ן שם: שאלה מד לשון הסמ"ק צ"ו דף ל' ד"ק וז"ל ואין גזרין תענית על הצבור בראש חודש ובחנוכה ובפורים ובחש"מ ואם התחילו אין מפסיקין אבל יחיד שקיבל עליו תענית ביום טוב של תורה יפסיק ימים הפתובים במגילת תענית לא יפסיק ע"ש וזהו לענ"ד תמוה מ"ש ימים הפתובים במגילת תענית אינו מפסיק וזהו נגד פל הפוסקים הרי"ף והרא"ש בפ"ק דתענית גבי יחידין מתעניין כו' דייחיד מפסיק וגם זהו לכאורה נגד הגמ' דף י"ב שם פתוב במגילת תענית כו' אם גזירתינו קודם לנדרו יבטל נדרו את גזירתינו וזה א"ל דאיירי לאחר שבטלו מגילת תענית א"כ קש' למה אמר שאינו מפסיק אפילו לכתחלה נמי וגם קשה דלאו רישא סיפא כו' דמתחיל אין גזרין בראש חודש ובחנוכה כו' ומסיים אבל יו"ט של תורה כו' ובמגילת תענית כו'.

תשובה נלע"ד דה"פ לפי שנה מבואר בפוסקים דר"ח וחש"מ הוי יו"ט דאורייתא אף שקצת מן הפוסקים מפקפקי' בר"ח ועיין ב"י סי' תי"ח בא"ח ובתשו' ה"ה הרלב"ח סי' ק"ג דף קל"ג ע"ש מקל מקום רובם סברי דר"ח דאורייתא וכמשמעות הגמ' דתענית וגם חש"מ הוא דאורייתא וז"ש אין גזרין תענית על הצבור בר"ח כו' והוסיף בחש"מ וכמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' תענית ע"ש וז"ש אבל יחיד שקיבל עליו כו' יו"ט של תורה ר"ל ר"ח וחש"מ מפסיק ומכל שפן שפתות וימים טובים ממש אבל ימים הפתובים במגילת תענית ר"ל חנוכה ופורים דאמרי' בגמ' דר"ה דף י"ח ובכל הפוסקים דחנוכה ופורים לא

בטלו מכל מקום אינו מפסיק ובזה דין יחיד פדין צבור ומ"ש בגמ' גזירתנו קודם לנדרו היינו קודם שבטלה מגילת תענית אבל לאחר שבטלו מגילת תענית אף שחננכה ופורים לא בטלה מכל מקום חזר הדין יחיד להיות פצבור ועיין ב"ח וב"י בסי' רט"ו ב"ד שהביא הסמ"ק ולא הרגיש בכל מ"ש לעיל אמנם מכל מקום צ"ע מנין לו דין זה ועיין בסמ"ק: שאלה מה לשון התוס' בפ"ק דמגילה דף ט"ז ע"א ונ"ל ד"ה נדחי עשרת אלפים כו' שמעתי כו' עולין חצי שקל לכל א' מישראל שהיו ת"ר אלה כו' עכ"ל ע"ש.

והנה דברי התוס' חתומים וסתומים וראיתי בגמ' של הרב הגאון מהר"ל חננלש ז"ל שמגיה בגליון שלו ז"ל נ"ל דצ"ל עולים חמשים פעמים חצי שקל עכ"ל. גם דבריו אין להם הבנה אמנם לפי מ"ש החזקוני בפ' תשא א"ש שפך ישראל לא נתנו שקליהם אלא מן ר' ועד בן ע' שנה ואם פן לאיש א' כל חיי שנותיו הגיע חמשים חצי שקל שהם כ"ה שקלים שלמים ואם פן מגיע לס' אנשים ס' מנים שהוא פכר ולס' אלה אנשים אלה פכרים ולס"ר מגיע י' אלה פכר וזהו פוננת התוס' דוק ותשכח ולענ"ד דן שהמדפיסים טעו במה שהי' פתוב לפניהם עולים ח"ש לכל א' וסברו שהר"ת הוא חצי שקל ובאמת הוא חמשים שקלים וע"ד מ"ש בבבחי פ' פקודי ז"ל ומעתה פיון שחצי שקל לכל א' מישראל עולה לס"ר מאת פכר ואם היו נותנים פל א' פכר שלם היה עולה ר' פכרים והמן היה רוצה ליתן עבור ערכם והאומר ערפי עלי מן עשרים נותן חמשים שקלים עכ"ל בקיצור בשנינו לשון קצת ע"ש וא"כ לפי זה דברי התוס' הם נכוחים למבין והוא פי לס"ר אנשים יגיע לכל א' פשנותן חצי שקל עולה מאת פכר ושקל שלם עולה ר' פכרים וחמשים שקלים עולה עשרת אלפי פכרים ולכך נתן המן עשרת אלפי פכרי כדי שיתן כל הערו של ישראל בדמי תמורת נפשם וזהו שדקדקו התוס' כל פדיונם ר"ל דמי ערכם ודוק ותשכח וזהו נראה יותר להגיה ממה שהגיה הגאון הנז' כי זה הטעות אנו תולים במדפיסים שדרכם לטעות בזה וכיוצא בו והנלע"ד פתבתי.

תשובה מן הרב הגדול דק"ק איזמיר הארז אשר בלבנון אין די בא"ר אחד מני אלה ממעלותיו. המקרה במים חיים עליוותיו.

והרבנה פוראותיו ודליותיו. על פן נראתי לנגוע אפי' בקצהו ולהשמיע קול בן לוי לספר בתהלותיו ה"ה הרב המופלא נר ישראל ע"ה פ"ה ריש מתא ואב"ד כמוהר"ר אפרים פ"ן נר"ו שלח א' מן השיח"ם אל אילן שענפיו מועטין ופירותיו ומד' רוחות שבעולם נשבו בו והוציא והו מקומו ורבו עשתנותיו.

ויעלהו גם עלה בתור האדם במידותיו. וכייל ליה במדה מרובה דלא דמי פעוקלא לדנא ובהא מילתא עבדי רבנן דמשני דבוריהו ולזה נסתתמו טענותיו ומה יענה איש אשר פמוני ומימי מי מע"רה ואין מים לשותות כי אם לקידוש ברו"כות בידים פרושות השמים לברך את עם בני ישראל בברכותיו.

אבל מה אעשה ומוכרח אני לגלות דעתי במאי דבדיק לן מר בלשון הרא"ש ז"ל בפ"ק דמגילה ז"ל אמר ריב"ל פורים שקל להיות בשפת פי' ט"ו של פורים שקל להיות בשפת שואליו ודורשין בענינו של יום כו' ע"ש.

והקשה מר דדברי הרא"ש סתרי אהדדי במה שפ"ל לקמן אומר רב מגילה בזמנה כו' וכתב הרא"ש ז"ל וי"מ שלא בזמנה פגון שחל י"ד לבני עיירות וט"ו לבני פרקים כו' ולפום ריקהט' נראה לתרץ דידוע שבין בימי רי"ל בין בימי רב לדברי הי"מ א' דבריהם בי"ד וט"ו אמן הרא"ש ז"ל ב'א לפרש דברי רי"ל בל להלכה למעשה רצוני לומר פי ידוע מ"ש הרמב"ם בהל' ק"הח דעד זמן אבני ורבא היו מקדשים ע"פ הראיה ואם פן הנה יכול לחול י"ד בשבת לבני עיירות בין בימי רי"ל בין בימי רב ואם פן הי"מ שהביא הרא"ש שפירשו דבריהם על זמן ריב"ל ורב שהיה יכול לחול י"ד בשבת פניו שבזמנם היו מקדשים ע"פ הראיה אמן הרא"ש ז"ל ב'או דבריו על זמנינו זה להלכה ולמעשה ולקף פ"ל פגון ט"ו לבני פרקים כו' לפי שבזמן הזה א"א י"ד לחול בשבת וכן תיקן הרי"ף ז"ל ותרנוייהו לא פ"ל אלא על זמנינו זה ולקף פתב הרא"ש בתחלה פגון ט"ו לבני פרקים כו' אמן אחר דברי רש"י שהביא דבריו שהוא מפרש בדברי רב ורב אסי וכתב הדוחק שיש בפירש"י דהינו דשלא בזמנה פדי נסבוה רב ורב אסי שהרי אפי' בזמנם לא היתה קדימה ולתקן זה הביא דברי הי"מ שהם מפרשי דברי רב ורב אסי כמו שהיה יכול לחול בזמנם דבזמנם היה יכול לחול בי"ד לבני עיירות בשבת לפי שהיו מקדשים ע"פ הראיה כנז'.

איברא דבמה שכתב הרא"ש ז"ל על דברי רש"י ז"ל וז"ל ונאף על גב דבימי רב ליפא להאי הקדמה כו' איפא למידק דהו אמת שהרמב"ם ז"ל תלה טעם הקדימה ביש לישראל מלכות יע"ש ואם פן בימי רב ורב אסי אף על פי שהיו מקדשים על פי הראיה בטלה הקדימה אמן ראיתי בהגמ"י שפ"ל הואיל והעם מסתפלין כו' פ"ל דאין מקדשין ע"פ הראיה לזה בטלה הקדימה ע"ש ואם פן בימי רב ורב אסי שהיו מקדשים ע"פ הראיה לא בטלה הקדימה ואימא דרש"י ז"ל הכי סבירא ליה וגם דבריו בפ"ל הגמ"ר נוטים לפי הגמ"י הו אמת שלשונו שקול ואיפא לפרושי דבריו שינטו לדברי הרמב"ם ז"ל ועוד נבאר הדבר בעזה"י זה נראה פשוט נכון לדעת הרא"ש ז"ל ודו"ק.

אמן לא נוכל להתעלם מלפלפל בדבריו בעומק ולבאר קודם דברי רש"י למה נדחק לפרש שלא בזמנה על הקדימה ולא פ"ל כ"מ דנראה פשטיות הדברים והדבר קשה ולעמוד על דעתו צריך קודם לבאר מ"ש ז"ל בזמנה בי"ד שהוא חובה בו ביום על כל יחיד ויחיד קורין אותה אפילו ביחיד דהפל קורין בו ואיפא פרסום נס.

ויש לדקדק בדבריו למה נקט י"ד ולא ט"ו ועוד למה האריך כל כך וידוע דרש"י ז"ל לית ליה דיו לכתוב על מגן ואנכי הרואה שגם הטור ז"ל הלה בעקבותיו וכתב ז"ל מגילה בזמנה שהוא בי"ד שהוא עיקר זמנה כו' איברא דמ"ן ב"י פתב די"ד לאו דוקא דה"ה לט"ו אמן בעיני יפלא ששניהם קצרו בלשונם ובפרט שהטור קוצר במקום שאמרו להאריך והאריך במקום שאמרו לקצר וכתב שהוא עיקר זמנה גם רש"י ז"ל דייק בסוף לשונו וכתב דהפל קוראים בו ולא פתב בהם בנדאי דלית זה על מגן.

אמן נבאר הפל בעזה"י וקודם נבין דברי הרמב"ם ז"ל והרב המגיד והנה הרמב"ם ז"ל סתם דבריו וכתב פל שמקדימים כו' אין קוראין אותה בפחות מעשרה והראב"ד השיב עליו דאף בי"ד עצמו מצוה בעשרה וכתב הרב המגיד דהרמב"ם ז"ל פסק פרב ופי' דבזמנה אין צריך לחזור אחר עשרה.

ולפי שהוקשה לה"ה ז"ל דמנ"ל לומר דכשאר רב מגילה בזמנה קורין אותה ביחיד ר"ל דא"צ לחזור אחר י' גימא דכוננת רב לומר דבזמנה קורין אותה ביחיד היכא דלא אפשר בעשרה אבל שלא בזמנה אפי' היכ' דלא אפשר לא יקראו אותה אלא בעשרה וגימא שזו היא פוננת הרמב"ם ז"ל בעצמו שכתב וכל שמקדימין כו' לזה כתב ה"ה ז"ל וזה דעת רב אסי ממש כו' יענין שם ואם פן מאחר דרב אסי סובר דהיכא דלא אפשר בעשרה קורין אותה ביחיד אם פן מוכרח דרב דפליג עליה סבר דאין צריך לחזור אחר עשרה דאלת"ה במאי קמפלגי, ואם פן הרמב"ם ז"ל דפסק פהרי"ף רבו דפסק פרב מוכרח הוא שישפוך שבזמנה אין צריך לחזור אחר עשרה.

זהו פוננת דברי ה"ה ז"ל וק"ל על דבריו שהוא הכריח דרב אסי סבר דהיכ' דלא אפשר בי' קוראין אותה ביחיד שהרי לא קאמר אין קורין אותה כו' הן אמת דנראה דג"ה הרא"ש ז"ל בדברי רב ורב אסי אין קורין אותה אלא בי' אמנם זה לא קשה שהרי גיר' הגמ' שלפנינו גריס בין בדברי רב בין בדברי רב אסי בעשרה ולא גריס אין קורין אותה אבל קשה דמאחר דה"ה נחית לדקדוק הנה אם פן כיצד א"ש שהרמב"ם ז"ל פסק פרב שהרי רב בשלא בזמנה פרב אסי סביר' ליה ואם פן בשלא בזמנה סבר רב שצריך לחזור אחר עשרה ואם לא ימצא יקרא ביחיד שכ"כ ה"ה שהוא סברת רב אסי ואם פן כיצד כתב הרמב"ם ז"ל אין קורין אותה בפחות מעשרה וזהו קושי עצום בדברי ה"ה ז"ל.

איברא דברי ה"ה בדעת הרמב"ם ז"ל ודברי הרמב"ם ז"ל פולם נכוחים למבין בהם וזה פשוט דקדוק דק דברי הרב המגיד ז"ל שכתב לעיל וזה לשונו ופי' בזמנה בי"ד וט"ו שלא בזמנה קודם לכן לאיזה סיבה שיהיה דקשה מי הכריחו לה"ה לפרש לשון הגמ' אמנם הרב המגיד ז"ל פל' ישעו ונחפצו להשוות דברי הרב ודברי התלמיד הרי"ף והרמב"ם ז"ל כמנהגו הטוב והנה הרי"ף בפירושו פוסק פרב ופי' הר"ן דבריו דס"ל דבזמנה אין צריך לחזור אחר י' ואם פן שלא בזמנה שוין רב ורב אסי לצריך לחזור ואם לא ימצא לא בשביל זה פנע מלקרא והוקשה לו דהרמב"ם ז"ל כתב אין קורין אותה כו' לזה הקדים ופי' כלומר דע שיש ב' סיבות לקרא שלא בזמנה א' הפכים שמקדימין וגם פשחל להיות בשפת והנה הרמב"ם ז"ל לא הזכיר אלא הסיבה הא' דהיינו המקדימין ולזה כתב אין קורין דבהא פולי עלמא מודו שאם לא ימצאו עשרה לא יקראו מאחר שעוד חזון למועד ואם היום לא ימצאו י' למחר ימצאו וסוף סוף יקראו בזמנה ביחיד אבל פשחל בשבת לא נחית עתה הרמב"ם ז"ל לפרש דינו דממילא משמע מדכתב וכל אלו שמקדימין כו' אין קורין בפחות מי' משמע הא אחר' המקדימין יקראו בפחות מי' אם לא ימצאו אבל פשיטא שצריך לחזור אחר עשרה דדי להם לעלות מדרגה א' דהיינו שנתיר להם לקרות בפחות מי' היכא דלא אפשר וממיל' דבזמנה אין צריך אפילו לחזור אחר עשרה דמעלות יעלו הנה נתבאר דברי הרמב"ם ז"ל והרב המגיד ז"ל באר היטב בעז"ה.

ומעתה אלה לי אל הר המור רש"י והרא"ש ז"ל פבר פתבנו דרש"י והרא"ש ז"ל גרסינן בגמ' אין קורין אלא בי' בין בדברי רב בין בדברי רב אסי ועוד יש שינוי דרש"י ז"ל גרס קורין אותה אדיוקא דברי שא כתב קורין אותה אפילו ביחיד דנראה דאפי' לחזור אחר י' אין צריך דאלת"ה ל"ל למכתב אפילו הל"ל קורין אותה ביחיד ונלף דצריך

לחזור אחר עֲשָׂרָה אֲלָא נְדָאי דְאֶפִּילוּ לְחִזּוֹר אִין צְרִיף וּבְסִיפָא נְקֻט הַקְּצָה הָאֲחֵרוֹן דְאִין קוֹרִין אֲלָא בִי' כּו' וְאִם לֹא יִמְצְאוּ עֲשָׂרָה לֹא יִקְרְאוּ לְזָה פִי' דְזִמְנָה דְרִישׁ' הֵינּוּ י"ד לְבַד וְלֹא ט"ו וְאִז אִין צְרִיף אֶפִּילוּ לְחִזּוֹר וְהָאֲרִיף לְתַת טַעַם דְחֻבָּה בּוּ בְיוֹם עַל כָּל יַחֲדִיד פְּיֻדוּעַ דְעִיר שְׁהִיא סְפֵק וַיַּחֲדִיד הֵהוּלֵף בְּמַדְבָּר קוֹרָא בִי"ד שְׁהוּא זְמַן קְרִיאַת רֹחַב הָעוֹלָם וְאִיפ' פְּרָסוּם שְׁהַפֵּל קוֹרִין בּוּ פִי' בִי"ד מַה שְׁאִין כֵּן בִּט"ו דְאִין קוֹרִין בּוּ אֲלָא כְּרַפִּים דְהוּי מִיעוּט' דְמִיעוּט' וְלִיפָא כ"כ פְּרָסוּם וּמַה שְׁאֲמַר שְׁלֹא בְזִמְנָה אִין קוֹרִין אוּתָהּ לֹא מִיפְרָשָׁא אֲלָא בְכַפְרִים הַמְקַדִּימִים דְאִם לֹא יִמְצְאוּ י' לֹא יִקְרְאוּ דְכָבֵר יֵשׁ לְהֵם תְּקֻנָּה לְקִרוֹת בְּזִמְנָה בְּיַחֲדִיד וְאִלוּ הֵם הִב' קְצוּוֹת אֲמָנָם מִמִּילָא מְשַׁמַּע דְיֵשׁ אֲמַצְעֵי בִינִיָּהֶם דְהֵינּוּ ט"ו לְכַנֵּי הַכְּרַפִּים וְהַמְקַדִּימִים לְקָרָא בְּשִׁבִיל שְׁחַל בְּשַׁבַּת דְאִז יַחֲזִרוּ אַחַר י' וְאִם לֹא יִמְצְאוּ לֹא בְשִׁבִיל זֶה יִבְטְלוּ קְרִיאַתָּהּ עִמָּה וְרַב אֲסִי אֲמַר בְּעֲשָׂרָה וּפִי' דְהֵינּוּ מְצוּהָ לְחִזּוֹר וְאִם לֹא יִמְצְאוּ לֹא יִבְטְלוּ וּמַה דְנִקְט רַב אֲסִי אִין קוֹרִין יַפְרֵשׁ בִּב' פְּנִים אוּ דְלָאוּ לְעִיכּוּבָא נְקֻטָּיהָ אֲלָא לְפִי דְרַב נְקֻט אִין קוֹרִין גַּם רַב אֲסִי נְקֻט אִין קוֹרִין.

וְלָזָה דְיִיק רִשׁ"י בְּלִשׁוֹן הַזֶּהָב דְבְדַבְרֵי רַב אֲסִי לֹא כְתֹב אִין קוֹרִין כְּמוּ בְדַבְרֵי רַב לְלַמַּד דְאִין קוֹרִין לֹא דוֹקָא וְזֶה הִפִּי' נִרְאָה אֲמַת. אוּ פִי' יַפְרֵשׁ אִין קוֹרִין דוֹקָא וְקָאֵי אֲבֻזְמָנָה לְיוֹם י"ד לְבַד דְאִז אִם לֹא יִמְצְאוּ י' יִקְרְאוּ דְיֵשׁ לוֹ תְּקֻנָּה לְקָרְוָא בְּיוֹם ט"ו וְאֶפְשָׁר שְׁיִמְצְאוּ י' וְשְׁלֹא בְזִמְנָה אֲקַדִּימָה כְּנ"ל וְהוּא פִי' דְבַרֵי רִשׁ"י בְּבִירוֹר וּמַעֲתָהּ נוֹכַח לֹמַר דְלָזָה כְּיוֹן הָרָא"ש ז"ל לְכַתּוּב דְבַרֵי הִי"מ בְּלִשׁוֹנָם י"ד וְט"ו לְרַמּוֹז דְהִי"מ פְּלִיגֵי אֲרִשׁ"י ז"ל בְּתַרְתִּי חֲדָא דְהוּא פִי' בְּזִמְנָה י"ד לְבַד וְהֵם פִּירְשׁוּ י"ד וְט"ו וְחֲדָא שְׁהוּא פִי' שְׁלֹא בְזִמְנָה אֲקַדִּימָה וְהֵם פִי' אֲשַׁבַּת זֶהוּ מַעֲשֵׂה חִידוּדִין בְּדַבְרֵי הָרָא"ש ז"ל אֲמָנָם הַנְּכוּן הוּא מַה שְׁפִירְשִׁתִּי בְדַבְרֵי כְּפִשׁוּטָן בְּפִי' הָא' וְאִלּוּ תִשְׁמַעוּן.

וְאִם הִצְעִיר שְׁלֵמָה הַלּוּי: שְׁאֵלָה מַז לִשׁוֹן הָרָא"ש בְּע"א פ' הַשׁוֹכֵר גְּבִי עַכְבָּר שְׁנַפֵּל לְשִׁיכְרָא תִימָא דְהָאֵי שְׁיִכְרָא וְחֲלָא דְלַקְמָן צוּנָן הֵם וְלָמָּה נְאָסְרוּ וְכִי אִם נָפֵל זְבוּב בְּיַין צוּנָן אֲסוּר וְהִלָּא הַעִיד אוֹתוֹ רְשָׁע שְׁכָף נִהְגוּ זוֹרְקוּ וְשׁוּתְהוּ וי"ל שְׁשָׁהּ בּוּ זְמַן מְרוּבָה דְהוּי כְּבוֹשׁ עַכ"ל ע"ש.

וְיֵשׁ לְדַקְדַּק מֵאֵי רֵאזָה מְבִיא מֵהֶמֶן דְלָמָּא מֵאֵי דְהַעִיד אוֹתוֹ רְשָׁע נִגְדַּ אַחְשׁוּרוּשׁ הֵינּוּ לְפִי שְׁהִיָּה שְׁשִׁים נִגְדַּ הַזְּבוּב לְכֵן הַעִיד דְזוֹרְקוּ וְשׁוּתְהוּ וְכִמוּ כֵן בְּעַכְבָּר אִם יֵשׁ שְׁשִׁים מוֹתֵר וְכ"ת דְהֶמֶן הַעִיד סֵתָם אַף בְּאִין שְׁשִׁים שְׁזוֹרְקוּ וְשׁוּתְהוּ אִם כֵּן מֵאֵי תִיַרְץ דְמֵאֵי דְאֲסוּר בְּזָבוּב וּבְעַכְבָּר הֵינּוּ כְּכָבוֹשׁ וְהֶמֶן הַעִיד כְּשִׁלָּא נְכַבֵּשׁ בְּתוֹכוֹ וְהִלָּא הֶמֶן הַרְשָׁע הַעִיד סֵתָם אַף כְּכָבוֹשׁ וְנִלְע"ד לְיִישָׁב כְּוָנַת דְבַרֵי הָרָא"ש הַנּוֹ' דְהִלָּא הֶמֶן לֹא יָדַע הַדִּין דְיֵשׁ חִילוּק בֵּין שְׁשִׁים לְאִין בּוּ שְׁשִׁים רַק רֵאזָה מְנַהֵג הִיְהוּדִים שְׁזוֹרְקוּ וְשׁוּתְהוּ אִם כֵּן אַף בְּאִין ס' זוֹרְקוּ וְשׁוּתְהוּ פִי' לְפַעֲמִים יֵשׁ כּוֹס קֶטֶן שְׁאִין בּוּ ס' וְאִם כֵּן לָמָּה נְאָסְרָא בְּנִפְלִית עַכְבָּר וְתִיַרְץ דְמַה שְׁנִאָסְרָא הֵינּוּ כְּכָבוֹשׁ וּמַה שְׁהַעִיד הֶמֶן הַרְשָׁע הֵינּוּ בְּלֹא כְּבוֹשׁ דְהֵינּוּ אַף שְׁלֹא יָדַע הַדִּין שְׁיֵשׁ חִילוּק בֵּין כְּבוֹשׁ מ"מ רֵאזָה כְּשִׁהִיָּה לְפַעֲמִים אֲצֵל הִיְהוּדִים רֵאזָה כְּשִׁהִיָּה זְבוּב זוֹרְקוּ וְשׁוּתְהוּ מִיָּד מַה שְׁאִין כֵּן כְּשִׁהִיָּה נִגְעָה בְּכּוֹס אַף מִיָּד אֲסוּר וְדו"ק: שְׁאֵלָנִי מִשְׁפִּיל א' מ"ש רִשׁ"י ב'פ' תִּשְׁאָא בְּפִסּוּק שְׁאֵלָה מִזַּח וְרַחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם בְּבַת אַחַת הִי' מְקַדֵּשׁ יְדָיו וְרַגְלָיו וְכָף שְׁנֵינּוּ בְּזַבְחִים פִּיצַד קִידוּשׁ יְדִים מִנִּים יְדוּ הִימְנִית ע"ג רַגְלָיו כּו' ע"ש וּבְגַמ' דְמַגִּילָה רִישׁ פְּרָקִין דָּף ב' אֲמַרִי' כְּרַפִּין הַמְּוַקְּפִין קוֹרִין בִּט"ו

כו' מנה"מ אָמר רַבא אָמר קרא על כן הַיהודים הַפְּרָזִים כו' וְאִימָא פְּרָזִים בִּי"ד מְנַקְפִּים בִּי"ד וּבִט"ו פְּדַכְתִּיב לְהִיּוֹת עוֹשִׂים אֶת יוֹם י"ד לְחֻדְשׁ אָדָר וְאֶת יוֹם ט"ו כו' וּמְשַׁנֵּי אִי הָיוּ פְּתִיב אֶת יוֹם י"ד וּט"ו פְּדַקְאָמְרַתְּ הַשְּׁתָּא דְכְּתִיב אֶת יוֹם י"ד וְאֶת יוֹם ט"ו אֶתִּי אֶת וּפְסִיק הָנִי בִּי"ד וְהָנִי בִּט"ו כו' ע"ש הָרִי שְׁאָמְרִי אֶתִּי אֶת וּפְסִיק הָעֲנִין וְקָשָׁה גַבִּי וְרַחְצוּ אֶת יְדֵיהֶם וּגו' גַּם כֵּן גִּימָא דְאֶתִּי אֶת וְהַפְּסִיק הָעֲנִין וְלֹא יִקְדְּשׁוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם בְּבַת אַחַת: וְהַשְּׁבִתִּי לוֹ דְשָׁם גַּבִּי מְנַקְפִּים פְּתִיב לְהִיּוֹת עוֹשִׂים אֶת יוֹם י"ד לְחֻדְשׁ אָדָר וְאַחַר כֶּה פְּתִיב וְאֶת יוֹם ט"ו לְכֹן אָמְרִינֵן דְּאֶתִּי אֶת וּפְסִיק דְּאִי אָמְרִי דְקָאִי אֲשַׁלְמַעְלָה דְהֵינֵנו שְׂיַעֲשׂוּ יוֹם י"ד וּט"ו קָשָׁה דַּה"ל לְמַכְתָּב אֶת יוֹם י"ד וְאֶת יוֹם ט"ו לְחֻדְשׁ אָדָר וְאִזְ הֵינָה יָכוֹל לְמִילְךָ שְׁפִיר דְמְנַקְפִּין קוֹרִין בִּי"ד וּבִט"ו (הַג"ה מִפֶּן הָרַב הַמְּחַבֵּר ז"ל) וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמֶר לְעַנְדִּין לְיִשָּׁב קוֹשְׁנֵי הַמְּשַׁכֵּיל הַנּוֹז' ע"פ הַסּוּגָ' דַּגְמ' בְּב"ק פֶּרֶק מְרֻבָּה דָּף ס"ה ע"ב גַּבִּי וְאֶת אֲשַׁמוּ אָמַר לָךְ רַבְּנֵן אֶת פְּסָקִיהָ קְרָא וְרַשְׁבִּי וְאֶת עַרְבֵיהָ וְרַבְּנֵן אָמְרִי לָךְ לֹא לִיְכַתּוּב רַחֲמָנָא לֹא וַי"ו וְלֹא אֶת וְרַשְׁבִּי א"ל אֶת לֹא סְגִיא דְלֹא פְּתִיב לְאַפְסוּקִי בֵּין מָמוֹן גְּבוּהָ לְמָמוֹן הַדְּיוּט הַלְכָּךְ אֶתִּי וַי"ו עַרְבֵיהָ קְרָא עַד כָּאֵן לְשׁוֹנ' ע"ש הָרִי זְכִינוּ דְלֹא אָמְרִינֵן הָנִי"ו הַדֵּר עַרְבֵיהָ הִיכ' דְלֹא סְגִיא דְלֹא פְּתִיב אֶת לְאַפְסוּקִי.

וּבְזָה מִתּוֹרֵץ גַּם כֵּן לָמָּה לֹא מְקַשָּׁה בְּגַמְר' דְּמַגְלִיָּה שְׁהֵנִי"ו דּוֹאֶת הַדֵּר עַרְבֵיהָ לְפִי שְׁשָׁם לֹא שְׂיַיְךָ לְמִימַר אֶת לֹא סְגִי דְלֹא כְּתִי לְאַפְסוּקִי וּק"ל. וְאִימָא בַּגְמ' דְּנִבְחִים דָּף י"ט וְזֶה לְשׁוֹנ' תְּנוּ רַבְּנֵן כִּיִּצַד קִידוּשׁ מְנִיחַ יָדוֹ הִימְנִית עַל גַּבִּי רַגְלוֹ הִימְנִית וַיְדוֹ הַשְּׁמַאלִית עַל גַּבִּי רַגְלוֹ הַשְּׁמַאלִית וּמְקַדְּשׁ ר"י בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר מְנִיחַ שְׁתֵּי יָדָיו זוֹ עַל גַּבִּי זוֹ וְעַל גַּבִּי שְׁתֵּי רַגְלָיו זוֹ עַל גַּבִּי זוֹ וּמְקַדְּשׁ עֵינֵי שָׁם.

וְרַשְׁבִּי בְּחֻנְשׁ מְפָרֵשׁ כְּתָנָא קָמָא מְטַעַם דְּאֶת לֹא סְגִיא דְלֹא פְּתִיב לְאַפְסוּקִי בֵּין יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם לְאַפְסוּקִי מְסַבְּרַת ר"י בַּר יְהוּדָה שְׁהֵיָה מְנִיחַ שְׁתֵּי יָדָיו זוֹ עַל גַּבִּי זוֹ וְעַל גַּבִּי שְׁתֵּי רַגְלָיו זוֹ עַל גַּבִּי זוֹ אֶף הֵייתִי סוֹבֵר הֵיָדִים לְבַד וְהַרְגְלִים לְבַד הַלְכָּךְ אֶתִּי הָנִי"ו הַדֵּר עַרְבֵיהָ קְרָא וְכַסְבְּרַת הַתָּנָא קָמָא וְהֵינֵנו שְׂמַנִּיחַ יָדוֹ הִימְנִית עַל גַּבִּי רַגְלוֹ הִימְנִית וַיְדוֹ הַשְּׁמַאלִי כו' וְלָכֵן מְפָרֵשׁ רַשְׁבִּי גַבִּי וְרַחְצוּ אֶת יְדֵיהֶם כו' בְּבַת אַחַת הֵיָה מְקַדְּשׁ כו' לְפִי שְׁהֵנִי"ו דּוֹאֶת הַדֵּר עַרְבֵיהָ וּמָה שְׂאִין כֵּן בְּגַמְרָא דְמַגְלִיָּה לֹא שְׂיַיְךָ לּוֹמַר כֶּה וּכְמ"ש וּמָה שְׂאִין כֵּן עֵתָה שְׁהַפְּסִיק לְחֻדְשׁ אָדָר בְּאַמְצַע וּגַם אָמַר וְאֶת יוֹם ט"ו וְלֹא אָמַר יוֹם ט"ו לְכֹן אָמְרִי שְׁהַפְּסִיק הָעֲנִין וּמָה שְׂאִין כֵּן גַּבִּי וְרַחְצוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם אֶף שְׁקָשָׁה עַל זֶה דַּהוּל"ל בְּקִיצוֹר לְחֻדְשׁ אָדָר הַפְּסִיק הָעֲנִין אָבֵל זֶה אֵינוֹ קוֹשְׁיָא וְדו"ק עוֹד הַקָּשָׁה בַּגְמ' דְעַרְכִּין דָּף י"ט ת"ר מְשַׁקֵּל יָדֵי כו' רִי"א מְבִיא חֲבִית וּמְמַלֵּא מִים וּמְכַנֵּס בְּיַד עַד הָעֲצִיל כו' עַד וְרַמְיָנָהוּ קִידוּשׁ יָדִים וְרַגְלֵי בְּמַקְדָּ' עַד הַפֶּרֶק וּמְשַׁנֵּי דְאוֹרֵיָתָא עַד הַפֶּרֶק בְּנִדְרִים הַלָּךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וּמְקַשֵּׁי וְדְאוֹרֵיָתָ' עַד הַפֶּרֶק וְהָא גַבִּי תְּפִילִין דְכְּתִיב יָדָה וְתָנָא דְבֵי מְנַשֵּׂה יָדָה זֶה קִיבוּרִית וּמְשַׁנֵּי דְאוֹרֵיָתָ' קִיבוּרִית כֹּלָה בְּנִדְרִים הַלָּךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וּקִידוּשׁ יָדִים וְרַגְלִים בְּמַקְדָּשׁ הַלְכָתָ' גְּמִירֵי לֵה עַד כָּאֵן לְשׁוֹנ' וְקָשָׁה לָמָּה לֹא מְקַשָּׁה הַגְמ' בְּקִיצוֹר דְגַבִּי תְּפִילִין פְּתִיב יָדָה וְזוֹ קִיבוּרִית כו' וּגַבִּי קִידוּשׁ יָדִים וְרַגְלִים בְּמַקְדָּשׁ גְּמִי פְּתִיב יָד וְהוּא עַד הַפֶּרֶק וּמָה עֲנִין קוֹשְׁנֵי' זֶה לָמָּה שְׂתִירֵץ לְפָנֵי זֶה דְאוֹרֵיָתָ' עַד הַפֶּרֶק וּבְנִדְרִים כו'.

ולכאורה נראה דמה שמקשה תחלה מקידוש ידים ורגלי' במקדש לא מקשה מכח שנאמר בקרא ורחצו ידיהם כו' רק ממה דקנינ' לו קידוש ידים במקדש הוא עד הפרק ולמה בנדרים עד העציל והתרחצון השיב לו בקידוש ידים הוא דאוריית' כו' ומה שאין פן בנדרים כו' ועל זה מקשי מתפילין שהוא גם פן דאוריית' וק"ל ויש לנישב בענין אחר ודוק: לעיל וזהו מן קדק ברש"י שפתב וכך שנינו בזבחים כו' ודו"ק עוד אפשר לומר דבקידוש ידים פתיב ב' פעמים ורחצו ובשניה פתיב ורחצו ידיהם ורגליהם ולא פתיב ואת י"ל מה שפירש"י בבת אחת הנה מקדש גלמד מקרא בתרא.

אף לפי זה קצת קשה למה לא מצינו רש"י בקרא בתרא וק"ל: לבאר דיבור תוס' בעירובין פרק הדר שאלה מט נשאליתי דף ס"ג ע"א ד"ה פל הנותן מתנותיו לכהן א' מביא רעב לעולם שנאמר עירי היארי הנה כהן לדוד כו' הא דקרי לי' עירא היארי אף על פי שהיה פהו שמא אביו מאהרן ואמו מנשה כדאמרין במגילה אביו מיהודה ואמו מבנימין ופשטיה דקרא פהו לדוד לאו פהו ממש אלא שר כו' עד כאן לשון התוס' וצריך ישוב מה הוקשה להתוס' במ"ש פשטיה דקרא במאי פתיב ולמה לא פתבו התוספות תיכף פשטיה דקרא כו': תשובה נלע"ד דהוקשה להתוס' על מה שפתבו לפני זה שאמו משבט מנשה ואביו מאהרן כמו גבי מרדכי דאביו מן יהודה ואמו מבנימין על זה הקשו הא לא דמי דבשלמא גבי מרדכי מיחסו אחר אביו איש יהודי שהיה משבט יהודה ואגב מיחסו וקרי ליה איש ימיני שאמו היתה מבנימין ומה שאין פן גבי עירא היארי אינו מיחסו פלל אחר אביו ולזה באים התוס' לתרץ פשטיה דקרא הוא שלא הנה פהו פלל אלא שר ומה שדרש ר' אבא שפל הנותן מתנותיו לכהן א' כו' הוא אסמכת' בעלמ' מאחר שקראו בלשון פהו לומד מזה שפל הנותן מתנותיו לכהן א' מביא רעב לעולם אבל באמת הי' פהו ולכן מיחסו בשם עירא היארי פי גם מצד אביו הנה משבט מנשה ושמעתי אומרים דרף א' שהוקשה להתוס' אמ"ש לפני זה היא הנה פהו אם הנה משבט מנשה וע"ז נותנין טעם על שאינם מקשים קושיא זו על הפסוק שאמר עירא היארי הנה כהן וכי אפשר שהיה פהו אם הוא משבט יאיר בן מנשה וע"ז תירצו דפשטיה דקרא יכולים לתרץ שמ"ש פהו הוא שר רק על הגמ' קשה שרוצה לקמוד מזה שפל הנותן מתנותיו לכהן א' גורם רעב לעולם אם פן מוכרח הוא שהוא פהו ממש ועל זה הקשו הלא הוא מיאיר בן מנשה ותירצו שאמו מיאיר ולעולם הוא פהו ממש וק"ל: שאלה נ' נשאליתי לבאר דיבור התוס' בפ"ק דע"א דף ה' ע"א ד"ה וצריכא פירוש לכתוב הטאם וקבלתתשובתם עד כאן לשונ'.

הנה דברי התוספות צריכין ביאור להבנתם ומה באים לתרץ בפירוש הנה כו': הנה לפום ריהט' י"ל דהתוס' נשמרו מזה שלא תאמר שזהו הצריכא הוא כמו פל הצריכות של סוגית הש"ס שהוקשה ל"ל להפנא או לאמורא לאשמועינן שתי פבות ועל זה קאמר הצריכא ואם פן שמא תאמר כאן גם פן שהוקשה להגמ' ל"ל לרשב"י לאשמועי' שלא היו ישראל ראויים כו' ולא דוד הנה ראוי כו' לאשמועי' רשב"י או לגבי ישראל או גבי דוד שלא היו ראויין כו' אלא פדי ליתן פ"פ לבע"ת ועל זה אמר בגמ' וצריכא ר"ל הרשב"י הוצרך לאשמועי' תרנויהו דאי אשמועינן יחיד כו' אבל זה הפי' אינו סובל כאן דהלא הוצרך הרשב"י לאשמועינן תרנויהו שישאל לא היו ראויין וגם דוד לא הי' ראוי כו' דאלו לא אשמועינן ישאל ה"א שישאל מצד רשעתם היו חוטאים ולא ליתן

פתחון פה כו' ואלו לא אשמועינן דוד ה"א שדוד מצד רשעתו היה חוטא ואם פן אין אנו צריכין לתי' הגמ' דאי אשמועינן יחיד כו' ולזה באים התוס' לתרץ דפי' הצריכא הוא פי' לכתוב חטאם וקבלת תשובתם ור"ל דהקושני' הוא וצריכא על הפסוק למה הוצרכו הפסוקים למכתב חטאם וקבלת תשובתם לאשמועינן גבי ישראל שהקב"ה מקבל שבים ונלמד גם יחיד מזה או שיכתוב הפסוק גבי דוד וילמדו גם רבים מזה שהקדוש ברוך הוא מקבל שבים וע"ז אמר בגמ' וצריכא דאי אשמועי' יחיד כו'.

אמנם לפי זה הפי' אינו מדקדק למה האריכו התוס' בלשונם וכתבו פי' לכתוב חטאם הל"ל בקיצור וצריכא פי' לכתוב קבלת תשובתם. והלרע"ד דהתוס' באים לתרץ קושני' אחרת לפי שקשה בגמ' מאי מקשה הגמ' צריכא למה כתבה התורה תרנייהו משה ודוד כו' בשלמא גבי דוד קשה למה הוצרך הפסוק לכתוב מעשה דוד וכתב שבע דנלמד מישראל קבלת תשובה אבל זה אינו קושניא למה הוצרך הפסוק לכתוב מעשה עגל וקבלת תשובתם דהלא ממעשה העגל עד מעשה דוד יש כמה מאות שנה והאיך נאמר שנסמך המקרא על דוד ללמוד דרכי התשובה שהקב"ה מקבל שבים מדוד וכל אותן הדורות ממעשה העגל עד דוד האיך ידעו שהקב"ה מקבל שבים ואם פן לא היה צריך הגמ' לומר הצריכות על שתי פבות רק הל"ל וצריכא לאשמועינן גבי דוד דאי אשמועינן גבי ישראל ה"א דוקא צבור כו' וגבי ישראל לא היה צריך לומר שום צריכות וקושניא זו קשה בגמ' ולזה באים התוס' לתרץ וכתבו וצריכ' פי' למכתב חטאם וקבלת תשובתם ר"ל לא שקושני' הצריכ' הוא דלא לכתוב מעשה ד'ישראל שקבלם בתשובה כי זהו אינו קושני' וכמו שפכתבו רק שעיקר הקושני' שבאים לתרץ וצריכא היינו פי' למכתב חטאם וקבלת תשובתם ר"ל שקשה דל"ל להפסוקים למכתב חטאם פי הלא דוד וישראל לא היו ראויים לאותו מעשה אלא כדי ללמוד דרכי התשובה אם פן ה"ל למיכתב רק החטא של ישראל וקבלת תשובתם וה"ה גבי דוד ולמה לא חס הקב"ה על פבודם של ישראל ודוד ולא ה"ל למיכתב שחטאו חטאים גדולים פאלה ישראל בע"א ודוד בא"א שהמה מחייבי מיתות ועל זה מתרץ הגמ' וצריכא למכתב חטאם שחטאו חטא חמור כזה וקבלת תשובתם שאפ"ה קיבל הקדוש ברוך הוא תשובתם דאי אשמועינן יחיד כו' ה"א דוקא יחיד מקבל הקב"ה שבים בחטא חמור כזה כו' ואי אשמועינן צבור כו' לאפוקי אי לא אשמועינן שחטאו חטא חמור ה"א דוקא חטא קל הקב"ה מקבל שבים ולא בחטא חמור לכן הוצרך למכתב חטאם וקבלת תשובתם ודו"ק והנלע"ד כתבתי: בעזרת שוכן שמים.

זכינו לסיים. שער אורח חיים: שער דעה ושאלה נא המעשה שהיה כף היה ראובן קנה במקולין של עכו"ם ערך ט"ו אקע"ם בפשר ואחר כף נתן לו העכו"ם להכרע עוד רביע אק"ע ויהי פאשר מלחו הפשר פאן נמצא וכאן היה הרביעית אקע בפשר אשר נתן לו להכרע היה מבשר טריפה אשר היה במקולין ונראה לחוש העין וכל רואיו יפירו כי הפשר הפשר אינו שיעור ששים נגד חתיכה הטרפה ואם נבא לשער האיסור והיתר במשקל תמצא שהאיסור בטל בששים ונפלה מחלוקת בין חכמי הדור קצתם אומרים שהמשקל הוא עיקר וקצתם אומרים שאם נבא לשער האיסור והיתר באומדן ובמדידה נראה בחוש העין שאין פאן שיעור ששים והפל אסור ובכך יורנו מורנו ורבינו באיזה דרך ישפון אור פדת מה לעשות ושכרו כפול מן השמים.

תשובה הנה לכאורה נלע"ד דיש להביא ראיה דהמשקל הוא עיקר דגרוסי במסכת תרומות פ"ד משנה ו' וזה לשונו' בשלשה פנקים משערין הכלכלה כו' המונה הרי זה משונבך והמודד הרי זה משונבך והשוקל משונבך משלשתן הנה לפי פשוטו הפי' דמתניתין דהשוקל משונבך משלשתן בין להרבות בין למעט דהיינו בין פשמד תחלה הפירות והפריש שיעור מעשר ע"פ המדה ואחר כך שקל אותן הפירות שמד וע"פ המשקל אין כאן שיעור מעשר והוצרך להשלים שיעור מעשר ע"פ המשקל אפ"ה השוקל משונבך ואין כאן המרבה במעשרות כו' ואם לא השלים שיעור הוי טבל וכמ"ש במשנה גבי המפריש מקצת מעשרותיו וכן פשמד תחלה הפירות והיה שיעור מעשר ע"פ המדה וע"פ המשקל מצא יותר משיעור מעשר ואפ"ה השוקל משונבך ויכול לפחות הפירות ולמעט משיעור המדה שמד הואיל והוא שיעור מעשר ע"פ המשקל ומתירים את הטבל ע"י מעשר זה דמתניתין סתמא קאמר השוקל משונבך משלשתן וא"כ ה"ה בנ"ד גבי חתיכת בשר טריפה אף שאין כאן שיעור ששים ע"פ האומד והמדידה כשיש שיעור ע"פ המשקל מותר ובטל בששים.

והיה אפשר לפרש דמתני' איירי ממש דומיא דנ"ד דהשוקל משונבך כגון שמתחלה שקל הפירות והפריש שיעור מעשר ע"פ המשקל ואח"כ מדד אותן הפירות ומצא שהמעשר שיהפריש ע"פ המשקל הוא פחות ממעשר שמגיע ע"פ המדה או שהוא יותר משיעור מעשר ע"פ המדה נמצא או שהוא מרבה במעשרות או שהוא ממעט במעשרות וע"ז קאמר השוקל משונבך והוי שפיר שיעור מעשר וא"כ בחד חלקה פשמצא פחות מכשיעור מעשר ע"פ המדה הוי ממש נ"ד ואפ"ה השוקל משונבך וא"כ ה"ה בנ"ד אבל לישא דמתני' דהמודד משונבך ממנו והשוקל משונבך משלשתן לא משמע ששקל מתחלה הפירו' אבל מ"מ הדין הוא דין אמת והכל מתקון.

ואין לומר דהוא דהשוקל משונבך איירי דוקא כדי להרבות במעשר דהיינו כשלא יהיה חלק מעשר ע"פ המשקל אף שיהיה חלק מעשר ע"פ המדה אז השוקל משונבך וצריך להשלים שיעור מעשר ע"פ המשקל ואין כאן המרבה במעשרות אבל למעט במעשר ע"פ המשקל אין השוקל להתיר הטבל על ידו וא"כ ה"ה בנ"ד אם אין כאן שיעור ששים ע"פ האומד ומדידה אף שיש כאן שיעור ששים ע"פ המשקל אסור.

אבל ז"א דאם הפי' דהשוקל משונבך איירי דוקא להרבות במעשר אבל לא למעט וא"כ ה"ה ברישא דמתני' דהמודד משונבך ממונה איירי גם כן דוקא כדי להרבות במעשר ולא למעט דהיינו כשיש חלק מעשר ע"פ המגן ולא ימצא ע"פ המדה אז המודד משונבך מהמונה וצריך להשלים שיעור מעשר ע"פ המדה וזהו דיחוי מעיקרא וכד מעיינת בגמרא דמנחות בפ' כל המנחות דף נ"ד מוכח שם איפכא וז"ל הסוגי' שם גבי פלוגתא אי משערין כמות שהן או לכמות שהן כו' ת"ש תורמים תאנים על גרוגרת במגן (אבל לא במדה) אא"ב לכמות שהן משערין שפיר אא"א כמות שהן משערין ה"ל מרבה במעשרות (ופירש"י לגבי מדה) ותנו המרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלים עכ"ל הגמ' וקשה מאי מקשי ה"ל מרבה במעשרות הלא לפי מ"ש לעיל זהו משונבך המודד מהמונה דוקא כדי להרבות במעשר אלא נדאי הוא מה שהמודד משונבך מהמונה לא איירי דוקא להרבות במעשר ואדרבה איפכא מסתבר שם וא"כ ה"ה דהשוקל משונבך

איירי ג"כ שהוא ממצט במעשר ואפ"ה מתירים הטבל על ידו וא"כ ה"ה בנ"ד אף דאין ס' באומד ובמדיד' פשיש ס' במשקל שרי כנלע"ד לכאורה.

איברא פד מעינת שם בפסוג' הנז' תמצא שז"א סברא פלל לומר דדוקא למצט במעשר ה"ז משנבא אבל לא להרבות ואדרבה י"ל דדוקא להרבות ה"ז משנבא מאי אמרת הלא מוכח איפכא בפסוג' דמנחות הנז' וכמ"ש לעיל אבל ז"א דבשלמא כשמד הפירות תחלה אף שהוא מרבה במעשרות לגבי מנין מפת המדה ה"ז משנבא מהמונה הואיל כשמד ה"ז מכונן שיעור מעשר משא"כ גבי תורמים תאנים על גרוגרת במנין איירי שתרם במנין זה ועי"ז מרבה במעשרות ממילא לגבי מדה הקשה שפיר ה"ל מרבה במעשרות לגבי מדה דזה אינו מכונן שיעור מעשר במדה ולא שינוי לגבי זה לומר המודד ה"ז משנבא כשאינו מכונן שיעור מעשר במדה דכאן אינו מכונן שיעור מעשר רק לגבי מנין ולא לגבי מדה.

וסברא זו מוכח מגמ' שם דמקשה אלא מאי לכמות שהן משערינן אימא סיפא גרוגרת על התורים במדה אא"ב כמות שהן משערינן שפיר אא"א לכמות שהן משערינן מרבה במעשרות וקשה למה אמר אי אמרת כמות שהן שפיר הלא מפל מקום מרבה במעשרות לגבי מנין דקב גרוגרת על עשרה קבים תאנים הוי א' מחמשה ולא א' מעשרה אלא נדאי הואיל דלגבי מדה הוא מכונן לא הוי מרבה במעשרות אף שלגבי מנין הוא מרבה ואינו מכונן וא"כ ה"ה הא דהשוקל ה"ז משנבא מהמודד אף שלגבי מדה אינו מכונן והוא מרבה במעשרות כיון שלגבי משקל הוא מכונן אין פאן מרבה במעשרות ולעולם י"ל דדוקא להרבות במעשר ה"ז משנבא ולא למצט וה"ה בנ"ד גבי שיעור ששים אין הולכים אחר המשקל אם אינו שיעור ששים על פי האומד והמדידה וכן מוכח סברא זו ממסקנא דגמ' שם מה שמשיני אליבא דאבא אליעזר בן גמלא מדבריו נשמע ג"כ אליבא דרבנן למעינין שם בפסוג' דשמעתתא בתוס' שם ד"ה אלא ה"כ בתרומת מעשר כו'.

ובר מן דין סמוכו לנא נלע"ד דלא דמי נ"ד להא מתני' דתרומות דהמודד ה"ז משנבא והשוקל משנבא מפנו בשלמא מדידה דמעשר הוא ע"י הפלפלה וכמ"ש במשנה שם בג' פרקים משערים את הפלפלה (דהיינו שמשערים הפלפלה כמה תכילותחזיק פלפלה של פירות כו') ולכן המודד עדיף ממנה פי פון יהיה אחת מהפירות גדולה מחברתה פגון אגוזים או תאנים וכדומה לזה לכן עדיף המודד מהמונה וגבי המודד ג"כ יש לחוש פי לפעמים פירי א' גדולה מחברתה ויש ריוח בין פירי לפירי בכלפלה יותר מחברתה ולכן השוקל משנבא.

ומשא"כ בנ"ד שמשערינן שיעור ששים במים ע"י המדה כמ"ש המרדכי בשם הרוקח סוף פ' ג"ה גבי שיעור ששים נגד הפלי דהיינו שמשערינן אלו הנה מניחים בשור היתר לתוף הפלי של מים מליאה ותפלוט הפלי מים כפי שיעור הבשור וכנגד זה משערינן ג"כ האיסור כו' וזהו עדיף יותר ממשקל ולעולם המשקל אינו מועיל וכ"פ הרמב"ם בהל' חמץ פ"ה גבי שיעור חלה וכמה שיעור חלה כמו מ"ג ביצים וחומש ביצה בגוף הביצה ולא במשקלה וכתב הרב המגיד ודבר ברור הוא שאין גופה ומשקלה שוים ומוכרח הוא שהשיעור הוא במדה ולא במשקל ועיין ברמב"ם בפ"י המשנה בפ"ב דחלה משנה ו' ועיין בתשו' המבי"ט ח"א סי' קמ"ג גבי שיעור מקנה אי משערינן במדה או במשקל וא"כ

פְּשִׁיטָא מִין שְׁלֵא בְּמִינוּ שְׁנַתְעָרְבוּ שְׂאֵי אַפְשָׁר לְשַׁעַר בְּמִשְׁקַל שְׁשִׁים רַק בְּמִדָּה וּכְמוֹ שְׂאֵבָאָר וְאַפִּילוּ מִין בְּמִינוּ כְּמוֹ בְּנִי בְּשַׁר נְבִילָה בְּבִשָׁר כְּשִׁירָה אַפְ"ה א"א לְשַׁעַר עַל פִּי הַמִּשְׁקַל לְפִי שְׁיֵשׁ בְּשַׁר קַל וּבְשַׁר כְּבֵד וּרְאִיָּה לְזֶה מִגַּמ' דְּעַרְכִּין דְּף י"ט פ' הָאוֹמֵר מִשְׁקֵלוֹ עָלֵי בְּמִשְׁנָה וּבְגַמ' הָאוֹמֵר מִשְׁקַל יָדֵי עָלֵי רִי"א מְבִיא חֲבִית וּמְמַלֵּא מִיָּם וּמְכַנִּס' עַד הָאֲצִיל וְשׁוֹקֵל בְּשַׁר חֲמוֹר וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ א"ר יוֹסִי הֵיאָדָּה אַפְשָׁר לְכוּנּוֹן בְּשַׁר נֶגֶד בְּשַׁר וְעֲצָמוֹת נֶגֶד עֲצָמוֹת אֲלָא שְׁמִין אֶת הַיָּד כּו' וְא"כ פְּשִׁיטָא אֲלִיבָא דְר' יוֹסִי א"א לְכוּנּוֹן הַמִּשְׁקַל וְאַפְ"י אֲלִיבָא דְר' יְהוּדָה לֹא כָּל הַמִּשְׁקַל בְּשַׁר שְׁנֵה שְׁהָרֵי לֹקְחִים בְּשַׁר חֲמוֹר שֶׁהוּא כְּעֵין מִשְׁקַל בְּשַׁר אָדָם וּכְמ"ש רְש"י שֵׁם מִשְׁא"כ בְּשַׁאָר בְּשַׁר שְׁאִינוּ שְׁנֵה וְא"כ ה"ה בְּנ"ד.

וְאִף שְׁיֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּבִשְׁלֵמָא הֵתָם שְׁאָמַר מִשְׁקַל יָדֵי עָלֵי וְהַעֲצָמוֹת אֵינָם שְׁוִים לְמִשְׁקַל הַבְּשַׁר שְׁבִיד וְהוּא חֲיִיב עֲצָמוֹ לִיתֵן דְּמֵי מִשְׁקַל יָדוֹ לְהַקְדִּישׁ דְּהֵינּוּ כְּפִי מִשְׁקַל הַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וּבְשַׁר שְׁבִיד וּבְשַׁר חֲמוֹר עִם הַגִּידִים וְעֲצָמוֹת אֵינָם מְכוּוֹנִים מִמֶּשׁ לְבְּשַׁר גִּידִים וְעֲצָמוֹת שֶׁל הַיָּד וְהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁקּוֹל אֶת יָדוֹ בְּמַחְנֹבֵר לְגוֹפּוֹ מִשְׁא"כ בְּנ"ד צָרִיף ס' נֶגֶד הַחֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא וְא"כ כְּשִׁישׁ ס' בְּמִשְׁקַל נֶגֶד הַחֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא שְׁרִי וְא"כ פְּשִׁיטָא אֲלִיבָא דְהַר"ש וְהַר"ש וְהַר"ן בְּפ' ג"ה שְׁפוֹסְקִים דְּקַלִּיפּוֹת הָאִיסוּר מְעַלִּין הַהִיתָר וּכְמִבְּנָאָר בִּירוּשְׁלַמִי וְא"כ הַעֲצָמוֹת שֶׁל הָאִיסוּר מְצַטְרְפִים עִם הַהִיתָר פְּשִׁיטָא שְׁא"צ לְכוּנּוֹן בְּמִשְׁקַל עֲצָמוֹת נֶגֶד עֲצָמוֹת שְׁהָרֵי א"צ ס' רַק נֶגֶד בְּשַׁר שֶׁל הָאִיסוּר אֲלָא אַפִּילוּ אֲלִיבָא שְׁאָר פּוֹסְקִים דְּיָלְפִי מְזֻרְעֵי בְּשַׁל' כְּמ"ש בְּגַמ' שֵׁם וְאַלִיבִיָּהוּ עֲצָמוֹת הַהִיתָר מְצַטְרְפִים עִם הַהִיתָר וְעֲצָמוֹת הָאִיסוּר מְצַטְרְפִים עִם הָאִיסוּר וְצָרִיף ס' גַּם נֶגֶד הַעֲצָמוֹת שֶׁל אִיסוּר וְאַפְ"ה א"צ.

לְשַׁעַר בְּמִשְׁקַל עֲצָמוֹת נֶגֶד עֲצָמוֹת וּבְשַׁר נֶגֶד בְּשַׁר לְפִי שְׁיִכּוֹל לְשַׁקּוֹל הַהִיתָר נֶגֶד הָאִיסוּר וּכְשִׁישׁ מִן הַהִיתָר ס' בְּמִשְׁקַל נֶגֶד הָאִיסוּר שְׁרִי אִף שֶׁהַהִיתָר כְּלוֹ מִן הַעֲצָמוֹת וְהָאִיסוּר בְּשַׁר אוֹ אִיפְכָא וְא"כ בְּנ"ד לְעוֹלָם כְּשִׁישׁ ס' בְּמִשְׁקַל נֶגֶד הָאִיסוּר אִף שְׁאִין כְּאִין ס' בְּמִדְּיָה שְׁרִי.

אַבְל ז"א שְׁהָרֵי זֶהוּ פְּשוּט בְּגַמ' וּבְפוֹסְקִים דְּאֵם נִתְעָרַב אִיסוּר בְּהִיתָר וְיֵשׁ ס' בְּהִיתָר נֶגֶד הָאִיסוּר בְּמִדָּה אִף שְׁאִין כְּאִין ס' בְּמִשְׁקַל שֶׁהוּא בְּטֵל וּרְאִיָּה מֵהָא דְּכַתֵּב הַטּוֹר בִּי"ד ס' צ"ח בְּקִדְרָה שְׁיֵשׁ בּוֹ נ"ט זְתִים שֶׁל הִיתָר וְנִפְלוּ בֵּהּ ב' זְתִי שֶׁל חֶלֶב א' וְשֶׁל דָּם א' כָּל א' מְצַטְרֵף עִם הַחֲמִשִּׁים וְתִשְׁעָה זְתִים לְבִטֵּל חֲבִירוֹ וְזֶהוּ פְּשוּט שְׁמִשְׁקַל זֵית דָּם וּמִשְׁקַל זֵית חֶלֶב אֵין מִשְׁקָלָן שְׁנֵה וְהַחֲוֹשׁ יַעֲיֵד וְאַמְרִי שְׁזֵית חֶלֶב עִם נ"ט זְתִים מְצַטְרְפִים לְבִטֵּל וְה"ה אִיפְכָא אִף שְׁבִנְדָאֵי מְמ"כ אֵין כְּאִין ס' מְכוּוֹן בְּמִשְׁקַל זֵית דָּם עִם הַנ"ט נֶגֶד הַחֶלֶב אוֹ זֵית חֶלֶב עִם הַנ"ט נֶגֶד זֵית דָּם אֲלָא וְדָאֵי דְאֵין מְשַׁגְיַחִין בְּכַף מְאֻזְנִים כָּל עֵיקָר וְאִף שְׁאֵעִיקָרָא דְדִינָא פִּירְכָא כִּי דִין זֶה מְקוּרוֹ נּוֹבַע מִתְּשׁוֹ הָרָא"ש וְכַמ"ש בְּב"י ס' צ"ח וּרְאִיָּתוֹ שֶׁל הָרָא"ש הוּא מִגַּמ' דְּנִבְחָזִים בְּפ' הַתְּעָרוּבוֹת מֵהָא דְּאַמְרִי הַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר וְהַטְּמֵא שְׁבִלְלוֹן זֶה בְּזֶה וְאַכְלוֹן פְּטוֹר וְלִכּוֹן כְּתֵב הַטּוֹר ג"כ בְּסוֹף ס' צ"ח וְכֵן ג' אִיסוּרִים שֶׁל יָבֵשׁ שְׁנַתְעָרְבוּ כּו' לְקוֹחַ ג"כ מִגַּמ' הַנּוֹ וּבְאַמְתָּ כַּד מְעִינָתָ בְּנִבְחָזִים דְּף ע"ח בְּשֵׁם רַב פְּפָא הָא דְּהַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר וְהַטְּמֵא שְׁבִלְלוֹן זֶה בְּזֶה וְאִיתָא שֵׁם בְּדָף ע"ט וּפְלִיגָא דְר"א דְאָמַר כּו' אֵין אִיסוּרִין מְבַטְלִין זֵא"ז וְהַרְמַב"ם בַּה"ל פְּסוּלֵי הַמְּקוֹדְשִׁין פִּי"ח פְּסַק כְּר"א וְז"ל הַרְמַב"ם הַפְּגוּל

והנותר והטמא שפלטן זה בזה ואכלו חייב אע"פ שריבה מין על חבירו שאין האסורים מבטלין זא"ז וכתב הכ"מ דפסק כר"א משום דרבה אותבי' לרב פפא ועוד דבירושלמי סבר ר"י כר"א עכ"ל ע"ש וא"כ לפ"ז צ"ע לענ"ד דהאיך פסק הטור בפשיטות דלא כהלכתא וזהו דוחק לומר שהרא"ש והטור חולקים על הרמב"ם ופוסקים כרב פפא ולא כר"א ודא שריי הכ"מ מביא הירושלמי שחולקים בזה ר"י ור"ל וא"כ הלכה כר"י ועוד דהו"ל להטור להביא דברי הרמב"ם שחולק בדין על דבריו ולא אשתמיט שום חד מהפוסקים להביא דברי הרמב"ם שחולק בדין זה בנדאי בדין הראשון הא דחלב ודם שני זתים שנתערבו בנ"ט זתים יש להרא"ש ראייה ע"ז מהא דערלה מעלה את הפלאים אבל הראייה שמביא מהא דפגול ונותר וטמא שנתערבו אינו ראייה ואדרבה סותר את זה וכמ"ש.

והא דערלה מעלה את הפלאים אינו סותר להא דהפגול ונותר וטמא שנתערבו לפי דההוא דערלה מעלה את הפלאים איירי שנתערבו בכולו היתר וכמו שהוא דחלב ודם שנתערבו בנ"ט זתים ומשא"כ הא דפגול ונותר וטמא פולו איסור ואף שיש לומר מה לי היתר מעלה א האיסור או איסור מעלה את ההיתר וכמ"ש הפוסקים מ"מ יש לחלק בזה ועיין בתשו' הרשב"א סי' תש"ל: ובזה מיושב מה שיש להקשות על הרמב"ם לכאורה שפסק בהל' פסולי המוקדשין גבי פגול ונותר וטמא שנתערבו שחייבים ובפ"ז מהל' מאכלות אסורות פסק דערלה מעלה את הפלאים אבל על הטור בדין האחרון גבי ג' מיני אסורים שנתערבו צ"ע לענ"ד ויש לישיב בדוחק אמנם מ"מ נשמע ומוכח ממ"ש הטור גבי חלב ודם ב' זתים שנתערבו בנ"ט זתים של היתר דאין משגיחין במשקל המדה ולא המשקל וא"כ ה"ה איפכא כמו בנ"ד פשיט' ס' במשקל ג"ה שהוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבישרא סבר לשעורין בתלתין פלגא דזיתא אף שאין משקל החלב ובשר שונים וה"ה הרוטב והקיפה ודון מינה ומינה כמו בנ"ד דהעיקר הוא המדה.

ואף שאמ' במשנה דתרומות פ"י דג טמא שפכשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל י' זוז ביהודה שהם חמשה סלעים בגליל דג טמא צירו אסור כו' משמע שמשערין האיסורי' ע"פ המשקל ולכאורה יש לישיב דכד מעיינת בפירוש המשנה ברמב"ם ובתמורה תמצא שהאיסור הוא משום ציר ולא משום דג עצמו ואפשר שציר דג טמא ודג טהור משקל ומדה הפל' א' והשיעור הוא א' מתתק"ס ואם יהיה א' מתתק"ס במשקל יהיה ג"כ במדה אבל זהו דוחק כי כד מעיינת בתשו' הרשב"א סי' ר"ע ור"פ דהוכיח דפי' המשנה דכל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל י' זוז איירי בבטיול גופו ולא בציר והדרא קושיא לדוכתא.

אבל יש לישיב ג"כ אליבא דהרשב"א לפי שיש לדקדק במתני' דפתח במדה וסיים במשקל שאמר כל גרב שהוא מחזיק סאתים היינו במדה ומסיים אם יש בו משקל י' זוז אלא לא שפא להורות שמשערין האיסורים במשקל רק שפאן גבי ברי' פא להורות שבטיילה בתתק"ס וע"פ חשבון זה אם יש בו משקל י' זוז ביהודה החשבון מכונן שהוא שיעור תתק"ס וכמ"ש בירושלמי דתרומות הובא בר"ש וכן בתשו' הרשב"א הנז' כי סאה עבדי כ"ד לוגי ולוגי עבדא ב' ליטרא וליטרא ק' זוז הרי פל' ק' זוז עבדי תתק"ס

ומסיים בַּרְשָׁבִי א נִמְצָא גָּרַב שֶׁל סֵאתִים עוֹשִׂים תַתִּק"ס כּו' וְתַדַע שֶׁהָרִי אַחַר כָּף מְסִיִּים רִי"א רַבִיעִית בְּסֵאתִים וְלֹא הַזְפִיר הַמְשַׁקֵּל.

וְאֵגַב זֶה רְאִיתִי בְתִשׁוֹ הַרְשָׁבִי א סִי שַׁצ"ב שֶׁהִקְשָׁה עַל מ"ש הַרְמָב"ם בִּפ' ט"ו מֵהַל' מֵאֲכֻלוֹת אֲסוּרוֹת דָּג טָמֵא שֶׁכִּבְשׁוּ עִם דָּג טְהוֹר צִיר הַפֶּל אֲסוּר אֵא"כ הִיָּה הַטָּמֵא א' מִמֵּאֲתִים מִן הַטְּהוֹר וְהִקְשָׁה דְלָמָּה פָּסַק כֹּר' אֲבָהוּ כּו' וְעֵינַי בְּגוֹף הַרְמָב"ם תִּמְצָא שֶׁלֹּא כָּתַב הַרְמָב"ם פְּלוּם מְצִיר רַק דָּג טָמֵא עֲצָמוֹ שֶׁנִּתְעַרַב וְאֵינִי בְּבִטּוּל גּוֹפוֹ וְלֹא מְצִיר וְלִכְאוּרָה י"ל דמ"מ: הַרְשָׁבִי א שֶׁפִיר דָּאֵם אֵינִי בְּבִטּוּל גּוֹפוֹ הִנֵּי בְּרִיָּה וְאֶפְּלוֹ בְּאֶלְף לֹא בְּטִיל וְכמ"ש גַּם הַרְמָב"ם בִּפְט"ז מֵהַל' הַנּוֹז גַּבִּי בְּרִיָּה אֲבָל מ"מ אֵין זֶה דִּיוֹק כ"כ דִּהְיוּ בְּרִיָּה אֶפְשָׁר דְּאֵינִי בַחֲתִיכַת דָּג וְאֵין זֶה בְּרִיָּה פִי בְּרָמְב"ם הַנִּדְפָּסִים לְפָנֵינוּ אֵין שׁוּם מְשֻׁמְעוֹת דְּאֵינִי בְּצִיר.

כָּלֵל הָעוֹלָה מְדַבְּרִינוּ הַנּוֹז דְּעִיקָר בְּאִיסוּרִים לְשַׁעַר בְּאֻמָּד וּבְמַדִּיד' וְלֹא בַּמְשַׁקֵּל כִּי הַשְׁיָעוֹר הַיּוֹתֵר נִכּוֹן בְּמַדִּידָה וְלֹא בַּמְשַׁקֵּל. לְהַשִּׁיב עַל זֶה הֲלֵא גַם (הג"ה מִבֶּן הָרַב הַמְחַבֵּר ז"ל) וּמִצָּאתִי לְהַדְיָא בְּתוֹס' בְּיוֹמָא פ' יו"כ דָּף ע"ט שֶׁבְּאִיסוּר מְשַׁעְרִין אַחַר שְׁמִיעָף חֲלָלָה וְז"ל הַתּוֹס' שֶׁם וְהֵינּוּ דֵא"ר יוֹסִי זֹאת אוֹמֶרֶת צָרִיף לְמַעַף חֲלָלָה כְּדִי שִׁידְבַּק גּוֹפָה שֶׁל כּוֹתֶבֶת בְּגֻרְעֻנִיתָהּ וְלֹא יִשְׁאַר בָּהּ חֲלָל וּבַתֵּר הִכִּי מְשַׁעְרִין בָּהּ אֲכִילָה שֶׁל יוה"כ מְשׁוּם סְבִין אֲצֻטְרִיף כְּמוֹהַּ וּכְגֻרְעֻנִיתָהּ לְמַעוּטֵי חֲלָלָה עַכ"ל הַתּוֹסְפוֹת שֶׁם בְּשֵׁם הַירוּשְׁלָמִי ע"ש בְּאֵרִיכוֹת וְגַם מְשֵׁם מוֹכַח דְּמְשַׁעְרִין בְּאֻמָּד מְשַׁעְרִין אַחַר שְׁנַתְמַעָף חֲלָלָה לְפִי שְׁשִׁיעָרוֹ חֲכָמִים דְּבַהֲכִי מִיתְבָּא דְעֵתִיָּה וְגַם הוּא חוֹמְרָא מִשֵּׁא"כ בְּיַד לְשַׁעַר הָאִיסוּר תַּעֲרוּבוֹת אֶפְשָׁר שְׁמְשַׁעְרִים אֶפְּלוֹ קוֹדֵם שְׁנַתְמַעָף חֲלָלָה.

גַּם מֵה שְׁמַבִּיא אִמ"ו הַגָּאוֹן זְצו"ק לְבָשֵׁם הַתּוֹ דְּבִכּוּרוֹת שְׁמַחֲלָקִי בֵּין אִיסוּר לְטוֹמְאָה לֹא הִי צָרִיף לְהַתּוֹס' הַנּוֹז שֶׁהָרִי גְמָרָא עֲרוּכָה הִיא בִּיבְמוֹת פ' מִצְוֹת חֲלִיצָה דָּף ק"ג ע"ב גַּבִּי סַנְדֵּל הַמְּוֹסָר כּו' ת"ש מְטָלִית שִׁישׁ בּוֹ ג' עַל ג' כּו' וְלִגְמַר מִיָּנִיָּה אִיסוּר מְטוֹמְאָה לֹא גְמָרִינוּ וּפִירֵשׁ רַש"י ד"ה אִיסוּר מְטוֹמְאָה לֹא גְמָרִי שֶׁהֲלָכוּ טוֹמְאָה חִידוּשׁ הוּא ע"ש אֲבָל כָּכָר כָּתַב וְאֵף שֶׁבְּכּוּרוֹת פ"א דָּף ז' כְּתִבּוּ בְּמַדִּידָה אֵינוּ יְכוּל לְשַׁעַר יָפָה כִּי לְפַעְמִים יֵשׁ חֲלָל בְּבִשָּׁר עַל יְדֵי שְׁנַתְפַּח וּמִשֵּׁא"כ בַּמְשַׁקֵּל לֹא אִיכְפַּת לָן בְּזָה אֲבָל לֹא קָשִׁיא מִיָּדִי שֶׁהָרִי מְשָׁנָה שְׁלִימָה שְׁנִינוּ בְּעוֹקְצִין פ"ב מְשָׁנָה, ח' עָלִי בְּצֻנִים וּבְנִי בְּצָלִים כּו' אִם יֵשׁ בְּהוֹן חֲלָל יִמְעָף פֶּת סוֹפְגִין מְשַׁתְּעֶרֶת בְּכּוּמוֹת שֶׁהִתְהַה אִם יֵשׁ בְּהוֹן חֲלָל מְמַעָף אֵת חֲלָלָה וְגַם אֲמָרִינוּ בַּמְשָׁנָה שֶׁם בְּסִיפָא בְּשַׁר הָעַגְל שְׁנַתְפַּח וּבְשַׁר זְקִינָה שְׁנַתְמַעָף מְשַׁתְּעֶרֶת בְּכּוּמוֹת שֶׁהוּן וְהֵינּוּ כְּשֵׁאֵין שֶׁם חֲלָל בְּבִשָּׁר הָעַגְל שְׁנַתְפַּח רַק שְׁנַתְפַּח עַל יְדֵי בִשׁוּל וְכמ"ש מְפָרְשֵׁי הַמְשָׁנָה שֶׁם וּמִשֵּׁא"כ כְּשֶׁתְּפַח הַבְּשָׁר וְיֵשׁ שֶׁם חֲלָל צָרִיף לְמַעַף הַחֲלָל וְא"פ ה"ה בְּמַדִּידָה וְיְכוּל לְמַעַף הַחֲלָל וְאֵין לְחַלֵּק בֵּין אִיסוּרִים לְטוֹמְאָה שֶׁהָרִי אֲמָרִינוּ בַּמְשָׁנָה דְּטְהָרוֹת פ"ג מְשָׁנָה ד' הוּבָא בְּגַמ' דְּמִנְחוֹת דָּף נ"ד כְּזִית מִן הַמַּת וּמִן הַנְּבִילָה וְכֵן כְּזִית פֶּגוּל וְנוֹתֵר וְחֲלָב (שְׁנַתְמַעָפוֹ בַחֲמָה) טְהוֹרִים וְאֵין חֲזִיבִים עֲלֵיהֶם מְשׁוּם פֶּגוּל וְנוֹתֵר כּו' וְאִם כֵּן מוֹכַח מִזֶּה שֶׁהָאִיסוּר וְטוֹמְאָה דִּין א' לְהַם הַתּוֹס' ד"ה דָּג טְהוֹר שְׁבָלַע דָּג אִמ"ו הַגָּאוֹן זְצו"ק שֶׁבַּכ"ד אֵין לְחַלֵּק בֵּין אִיסוּר לְטוֹמְאָה וּק"ל: טָמֵא אֲסוּר בְּאֲכִילָה מְקֻשִׁי שֶׁם הַתּוֹסְפוֹת מְהָא דְכָלֵב שְׁאָכַל בְּשַׁר הַמַּת וּמְחַלְקִים בֵּין אִיסוּר לְטוֹמְאָה ע"ש.

אָמַנְם בנ"ד נראָה שאַין לחלק בּין אַיסור לטַנמאַה וּכְמוֹ שְׁמוּכַח קצַת ג"כ בַּמְשָׁנָה הַנּוֹ' אַבְע"א גַּמְרָא אַבְע"א סְבָרָא דְמַהֲיָכִי תִּיְתִי לַחֲלֵק בנ"ד בּין אַיסור לטַנמאַה נְרֵאִיתִי בְרַמְב"ם בַּפ' ד' מֵהַלְכוֹת שְׁאָר אַבוֹת הַטַּנמאַה הִלְכָה י"ג וְנ"ל וּפְחוֹת מְפֻזֵּית מִן הַנְּבִילָה שְׁתַּפְּחוּ וְעָמְדוּ עַל כְּשִׁיעוֹר טַמְאִים מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים כו' (אַבְל מְדַאֲוֵרֵי תַּא טְהוּרִים וְאִם כֵּן אִם נִכְנַס לְמַקְדָּשׁ בְּטַנמאַה זֶה אֵינוֹ חַיִּיב קָרְבָּן) וְלִקְוֹת מְשִׁיטַת הַגַּמ' דְּמִנְחוֹת הַנּוֹ' וּבְגַמ' דְּשַׁבַּת פ' הַמְצַנִּיעַ דָּף צ"א בְּעֵי רַבָּא הוֹצִיא חֲצֵי גְרוּגְרַת לְזַרְעֵה וְתַפְּחָה וְנִמְלָךְ עָלֶיהָ לְאַכִּילָה מֵהוּ כִּיּוֹן שְׁבַעֲדִנָּא דְאַפְקִיָּה לָא הוּי שְׁיעוֹר אַכִּילָה לָא מְחַיִּיב כו' ע"ש.

וְהִנֵּה רֵאִיתִי בְרַמְב"ם פ"ח מֵהַלְכוֹת שַׁבַּת שְׁפִסַּק הוֹצִיא חֲצֵי גְרוּגְרַת לְזַרְעֵה וְתַפְּחָה וְנִמְלָךְ עָלֶיהָ לְאַכִּילָה שְׁהוּא חַיִּיב וְאַף עַל גַּב דְּמִתְחַלְלָה לָא הוּי שְׁיעוֹר אַכִּילָה מ"מ חַיִּיב קָרְבָּן וְאִם כֵּן לָמָּה פִּסַּק הַרְמַב"ם גַּבֵּי טַנמאַה בְּפְחוֹת מְפֻזֵּית מִן הַנְּבִילָה שְׁתַּפְּחָה שְׁהוּא פְּטוֹר מִן הַקָּרְבָּן עַבּוּר שְׁלֵא הִיא מִתְחַלְלָה כְּשִׁיעוֹר וְכַתּוּב הַכ"מ בְּשֵׁם הַר"י קוֹרְקוֹס שְׁמַקְשָׁה גַם כֵּן עַל הַסִּיפָא דְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם סוֹתְרִים זא"ז מֵהַ שְׁפִסַּק בְּהַלְכוֹת שַׁבַּת וּמְשַׁנֵּי דְגַבֵּי שַׁבַּת שְׁאֵנִי דָּאִם הַנִּיחָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הִי מִיְפְטָר וְלִכְּךָ י"ל שְׁלֵא תַצְטָרֵף הַנְּחָה עִם עֵקֶרָה וְאִם כֵּן לַפ"ז ה"ה דְּלִפְטוֹר אִם הוֹצִיא חֲצֵי גְרוּגְרַת לְזַרְעֵה וְתַפְּחָה וְנִמְלָךְ לְאַכִּילָה הוֹאִיל וְאֵינִן מְצַטְרְפִין הַעֵקֶרָה עִם הַנְּחָה וְאִם כֵּן לָמָּה פִּסַּק גַּבֵּי שַׁבַּת שְׁחַיִּיב אֵף שְׁלֵא הִיא תְּחַלְלָה כְּשִׁיעוֹר הִנֵּה זֶה יֵשׁ לִישָׁב דְּגַבֵּי שַׁבַּת שְׁאֵנִי מְטַעַם דְּאַמְרֵי בַּגַּמ' כִּיּוֹן דְּאִישְׁתִּיק וְלֵא חַיִּיב עָלֶיהָ מְחַיִּיב אִמְחַשְׁבָּה דְּזַרְעֵה וְכַמ"ש הַרְבַּ הַמַּגִּיד שֵׁם שְׁפִסַּק כַּאֲת"ל בַּגַּמ'.

אַיְבָרָא זֹאת נִפְלְאָה בְּעֵינֵי קֶצֶת לְכַאוּרָה דְּבַרֵּי הַתּוֹסְפוֹת בְּמִנְחוֹת דָּף נ"ד בְּשִׁיטָה הַנּוֹ' ד"ה דְּמַעֲיָקְרָא לָא הוּי בִּיהַ וְנ"ל וְתִימָה דְּבַרֵּישׁ הַמְצַנִּיעַ בְּעֵי רַבָּא הוֹצִיא חֲצֵי גְרוּגְרַת לְזַרְעֵה וְתַפְּחָה וְנִמְלָךְ עָלֶיהָ לְאַכִּילָה מֵהוּ מֵאִי קַמְבַּעֲיָא לִיהַ וְכו' דְּלִיפָא שְׁיעוֹרָא בְּשַׁעַת הַנְּחָה דְּמַשׁוּם דְּתַפְּחָה לָא מְחַיִּיב כו' דְּמַשְׁמַע לְכַאוּרָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּפְשִׁיטָא דְּפְטוֹר גַּבֵּי תַפְּחָה וְנִמְלָךְ לְאַכִּילָה וּמֵאִי דְּפְשִׁיטָא לְהַתּוֹסְפוֹת קַמְבַּעֲיָא לִי טוּבָא הֲלֵא יוֹתֵר סְבָרָא לְחַיִּיב וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בְּאַמַּת וְאִיךָ סְבָרוֹת הַפּוֹכוֹת דְּבַרֵּי הַרְמַב"ם מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' דְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם הַמָּה בְּפְשִׁיטוֹת לְחַיִּיב וְכַמ"ש בַּגַּמ' כִּיּוֹן דְּאִישְׁתִּיק וְלֵא חַיִּיב עָלֶיהָ מְחַיִּיב הַשְׁתָּא נְמִי מְחַיִּיב.

וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לִישָׁב דְּהַתּוֹס' אֲזַלִּי לְשִׁיטָתוֹן דְּאֵינָם פּוֹסְקִים כַּאֲת"ל בַּגַּמ' וְלָכֵן נִקְטִי בְּפְשִׁיטוֹת לְפְטוֹר מְסַפֵּק וְזֶהוּ מִחֲלֻקַּת בּין הַרְמַב"ם וְשְׁאָר פּוֹסְקִים וְכַמ"ש הַרָא"ש בְּקִדּוּשֵׁין פ"ק גַּבֵּי הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּחֲצֵי פְרוּטָה דְּכָל הַנֵּי בְּעִיּוֹת עָלוּ בְּתִיקוֹ וְעַבְדִּינוֹ לְחוּמְרָא וְהַרְמַב"ם פְּתַב דְּמַקְוֹדֶשֶׁת וְדַאי דְּסְבָרְתוֹ בְּזֶה הִיא שִׁיטַת הַגְּאוּנִים דְּכָל אַת"ל פְּשִׁיטוֹת' הִיא וְאִם כֵּן ה"ה בנ"ד אַלִּיב' דְּתוֹס' שְׁאֵינָם פּוֹסְקִים כַּאֲת"ל וְאִם כֵּן אֵין לְחַיִּיבוֹ מְסַפֵּק וּמִשָּׂא"כ אַלִּיב' דְּרַמְב"ם.

וּבְהִיּוֹתִי בְּעִיר שֶׁל חֲכָמִים וְסוֹפְרִים לְאַלְקִים ק"ק וְוִילְנָא יַע"א הַקְּשִׁיתִי עַפ"ז קוֹשְׁיָא גְדוּלָה לְעַמִּיתֵי הַרְבָּנִים מְהַר"ש קַאֲדִינוֹיָאָר וּמְהַר"ש פֶּהֶן נר"ו בְּעַל שְׁפָתַי פֶּהֶן עַל הַר"ן וְהַמ"מ וּב"י וְהַרְמַב"ן וְרַשְׁב"א אֲשֶׁר לֹא מְצָאוּ כָּל אַנְשֵׁי חֵיל יְדִיהֶם בְּהַרְמַב"ם וְהוּבָא בְּטוֹר א"ה ס' קל"ט זְרָקוּ לָהּ לְרִשׁוּתָהּ וְעַבְרָה פֶּל רִשׁוּתָהּ וְיִצְא חוּץ לְרִשׁוּתָהּ אֵינָה מְגוֹרֶשֶׁת וְכַתּוּב הַב"י פֶּהֶן הֵם דְּבַרֵּי הַרְמַב"ם בַּפ"ב מֵהַל' גְּיִרוּשֵׁין וְכַתּוּב הַמ"מ וְאַף עַל גַּב דְּבַפ"ק דְּמַצִּיעָא בְּעֵי רַבָּא אֲוִיר שְׁאֵין סוֹפּוֹ לְנוּחַ כְּמִנְחָה דְּמִי כו' סְבַר הַרְמַב"ם לְגַבֵּי גַט

מדאמרי' אַבְל דְּרַךְ עֲלֵיהּ כּו' וְהַרְמַב"ן וְהַרְשֵׁב"א מְחַלְקִים כּו' וּלְדַעְתָּם הָיִ סֶפֶק מְגוֹרְשָׁת
וְעֵינָן בּמ"מ בּפ"ב מֵהַל"ג שְׁהֶאָרִיף כְּזוֹה.

וּלְעַנ"ד דְּאִישׁוֹתְמִיטְיָהוּ לְכָל הַפּוֹסְקִים הַנּוֹזֵף גַּמ' עֲרוּכָה בְּזַבְחִים דְּף כ"ה ע"ב בּפ"ב
דְּמִשָּׁם יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּהֶאֱיָבְעֵיָא בּפ"ק דְּמִצִּיעָא נִפְשָׁטָא אֲלֵיב' דַּעַת הַרְמַב"ם וְז"ל הַגַּמ' שָׁם
בְּעֵי רַב אֶסִי מַר"י הָיָה מְקַבֵּל וְנִפְתָּחוּ שׁוּלֵי הַמְזַרְק כּו' אֲוִיר שְׁאִין סוֹפּוֹ לְנוּחַ לָאוּ כְּמִנְחָה
דְּמִי אִו כְּמִנְחָה דְּמִי וְכו' עַד אַת"ל אֲוִיר שְׁאִין סוֹפּוֹ לְנוּחַ לָאוּ כְּמִנְחָה דְּמִי אֲוִיר שְׁסוֹפּוֹ לְנוּחַ
מֵאִי וּפְסוֹק הַרְמַב"ם ז"ל בַּהַל' מַעַה"ק פ"ד דִּין ט' הָיָה מְקַבֵּל וְנִפְתָּחוּ שׁוּלֵי הַמְזַרְק כּו' עַד
שְׁהֶאָרִיף שְׁאִין סוֹפּוֹ לְנוּחַ אִינוּ כְּמִנְחָה דְּמִי וְכַתּוּב שָׁם הַכ"מ הָיָה מְקַבֵּל כּו' שָׁם בְּעֵי
דְּאִישׁוֹתְמִיטְיָא וְקָשָׁה לְכַאוּרָה הֵיכ' אִפְשָׁטָא הֲלֵא בַּגַּמ' עֲלֵתָה בְּתִיקוּ אֲלֵא צ"ל מִכַּח הַאֲת"ל
הַנ"ל שְׁפִשְׁטָא הוּא בַּגַּמ' אֲלֵיב' הַרְמַב"ם דְּכָל אַת"ל פְּשִׁיטוּתָא הִיא וַא"כ אֲוִיר שְׁאִין סוֹפּוֹ
לְנוּחַ לָאוּ כְּמִנְחָה דְּמִי וּמִכַּח זֶה אִפְשָׁטָא גַּם הַאֲבַעֲיָא בַּגַּמ' דְּמִצִּיעָא אִף שְׁלֵא נִפְשָׁטָא בְּמִקּוּמָה
וְלָכֵן פְּסוֹק הַרְמַב"ם גַּבֵי גִיטִין בְּפְשִׁיטוּת דְּאִינָה מְגוֹרְשָׁת וְהֵינּוּ מִכַּח אֲוִיר שְׁאִין סוֹפּוֹ לְנוּחַ
לָאוּ כְּמִנְחָה דְּמִי וּבִטּוּחַ אֲנִי בָּאֵם אֲזַכָּה לְרֵאוּת פְּנֵי הַרְמַב"ם שְׁיַחְזִיק לִי טוֹבָה שְׁכִינּוֹנָתִי
הַאֲמַת בְּדַבְרֵי וְכַמ"ש הָרֵא"ש בְּתָשׁוּ' פְּלָל ל"א מִי שְׁלֵא לְמַד כָּל שִׁיטַת הַתְּלִמוּד אִינוּ
יְכוֹל לְהוֹרוֹת עַל פִּי דְּבַרֵי הַרְמַב"ם וְכַמ"ש לְעַנ"ד לְהַקְשׁוֹת עֲלֵיו וְאִף שְׁבִנְדָאֵי הַגְּאוּנִים
הַנ"ל הַג"ה אִף שְׁמִצָּאֲתִי קוֹשְׁיָא זֹו בְּסִפְרָא בְּרַכַּת הַזִּבְחָה דְּף כ"ה אֲמַנָּם כְּכָר כְּתַב
אֲמ"ו הַגְּאוּן הַמְחַבֵּר זְצוּק"ל שְׁהַקְשָׁ' קוֹשְׁיָא זֹו לְהַרְבַּ בַּעַל בְּרַכַּת הַזִּבְחָה.

לְמַדּוֹ כָּל שִׁיטַת הַתְּלִמוּד מִכָּל מְקוֹם אֲפֻשֵׁר לְהַלִּיץ בַּעֲדָם שְׁסַבְרוּ שְׁהֶתְאַ"ל לָאוּ פְּשִׁיטוּתָא
הִיא לָכֵן סְבָרוּ שְׁגַם בְּזַבְחִים לָא אִיפְשָׁטָא אַבְל ז"א וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בְּמַעֲשֵׂה הַקְּרִבְנוֹת
כֵּן נִלְע"ד לְכַאוּרָה לִישָׁב דְּבַרֵי הַתּוֹס' ס' בְּמִנְחוֹת שְׁמַחְוֹלֵק עִם הַרְמַב"ם אִם אִיפְשָׁטָא
הֶאֱיָבְעֵיָא מִכַּח הַאֲת"ל אִם לָאוּ.

אֲמַנָּם כַּד מְעִינָת בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' תְּמַצָּא שְׁהֶמָּה סוֹבְרִים גַּם כֵּן לְפִי הַדִּין בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם
וְהֵינּוּ כַּהֲאֲת"ל וְהַכִּי פִּירוּשׁ דְּבַרֵי הַתּוֹס' שְׁמַקְשִׁים קוֹשְׁיָא חֲזָקָה עַל דְּבַרֵי רַבָּא שְׁאָמַר
כָּל הֵיכָא דְּמַעֲיָקְרָא לָא הָיִ בֵּיהּ פְּשִׁיטָא דְּפִטּוּר אִף דְּתַפְחָה אַח"כ דְּלְפִי סְבָרָא זֹו כֵּינּוּ
דְּבַעֲדָנָא דְּאִפְקִיָה לָא הָיִ שְׁיַעוּר אַכִּילָה לָא מְחַיִּיב וְע"ז מְקַשִּׁים לְמָה קַמְבַּעֲיָא לִיהּ
בְּתַפְחָה וְנִמְלָף עֲלֵיהּ לְאַכִּילָה הֲלֵא תַפְחָה אִינוּ מַעֲלָה וְאִינוּ מוֹרִיד וּמַמ"נ אִם הוּא סְבָר
שְׁחַיִּיב אִמְחַשְׁבָּה קַמֵּייתָא דְּזַרְיַעָה אִם כֵּן גַּם בְּלֵא תַפְחָה יִתְחַיִּיב דְּאִין לוֹמַר דְּעִיקָר חַיִּיב
מִשׁוּם דְּתַפְחָה הוּא דְּהֵלֵא אִלוּ עֵבִיד הַשְׁתָּא עִיקְרָה וְהַנְחָה אַחַר שְׁתַּפְחָה פְּטוּר הוּאִיל וְלִית
בֵּיהּ שְׁעוּרָא מִתַּחֲלָה וְאִם הוּא סְבָר דְּפִטּוּר אִמְחַשְׁב' קַמֵּייתָא דְּזַרְיַעָה הוּאִיל וּבְעִידָנָא
דְּאִפְקִיָה לָא הָיִ שְׁיַעוּר אַכִּילָה אִם כֵּן גַּם בְּתַפְחָה הוּאִיל וְהוּא פְּשׁוּט יִהְיֵה פְּטוּר הוּאִיל
וּמַעֲיָקְרָא לָא הָיִ וְהַשְׁתָּא הָיִ בֵּיהּ מְדַרְבְּנָן כּו' וְכָף הַל"ל הוֹצִיא חֲצִי גְרוּגְרַת לְזַרְיַעָה
וְנִמְלָף עֲלֵיהּ לְאַכִּילָה כּו' מַהוּ.

וּבְזָה יִתְיַשְׁבוּ דְּבַרֵי הַתּוֹסְפוֹת כְּהוֹנָן. וְיִצְאָתִי קָצַת מְגֹדֵר הַעֲנָן לְפִי אֲהַבַת הַתּוֹרָה הַקְּשׁוּרָה
נִימָא בְּנִימָא וְחָבֵל בְּחָבֵל אַבְל מ"מ זְכִינוּ לְדִין דְּעִיקָר בְּאֶסוּרִין לְשַׁעַר בְּמִדָּה וְלֵא בְּמַשְׁקֵל
כֵּן נִלְע"ד נְאֻם אֲפָרִים הוּא הַצִּעִיר מִבֵּית אֶהֱרֹן מוֹוִילָנָא: שְׁאֵלָה נַב רַב כַּהֲנ"א.

בְּחַפְיָא טוֹבִינָא. רַב חֲסֵד"א וְרַב חֲנִינ"א.

ה"ה אהובי ידידי הגאון הגדול המנופל והמנופלג. כל סתום ונעלם מברר ומלבן כשילג
ע' חילו"ק אומ"ן ובי"לג.

נ"י פ"ה ע"ה ר"מ ואב"ד הישראלי אוני ועוצם חילי כמהר"ר אפרים יכהן פאר ויבוקש
תורה מפייהו פה קדוש יאמר לו ולכל העומדים צופפים ומסתופפים בצלו צל החכמה
שלום עד בלי ירח. וצדיק פתמר יפרח.

מרום התלאות וטירדות חבילות אגודות אינני אוכל לכונן דעתי בכתב ולארזג מליצות
ולתארו בתוארים הראויים לו מקצת שבחו בפניו ומטיבו דמר קאמינא שישמור הטעם
ולא המלות.

והנה מנדע להני למכ"ת שכתבי הוד יקרו קבלתי במילי דעלמא ובמילי דשמיא תורה
היא וששתי ולא פסיק חוקא מפנמאי כולא יומא כו' וכל מה שבנידי לעשות אעשה לו
ובריתינו לא תופר כו'.

אף ורק להראות לרום מעלתו שחביבים עלי דברי דודים אשיב לו בקצרה מה שנלע"ד
לענין דינא הנה באמת יש אתי להשיב ולפלפל על כל דברי פי חכם חן הוצק בשפתותיו
שפתי פהו וצייד בקל צידי צידים כמראה האופן הראה פנים לכל צד הו לאסור הו
להיתר רק לעמוד על שורשן ועיקרן שראיתי בהם תינוהא רק שאין הזמן מספיק פעת
ולא אכתוב אלא ראשי פרקים.

והנה לכאורה אין שאלה זו צריכה פנים ומילתא דא אמורה ומפונרש במרדכי ס"פ ג"ה
בשם הרוקח הובא בב"י סי' צ"ח וז"ל האיה משערין ששים נגד כל הפלי האיסור
ממלאים כל הפלי מלא מים וישער בהיתר נגד אותן המים עד כאן לשונו וכ"כ האגודה
בשם הראב"י בפג"ה, וא"כ הרי לפנינו שמשערין ע"י מדידה אמנם אפשר לשדות בו
נרא וזומר דונקא התם גבי פלי שא"א לומר שנסקול הפלי ויצטרף ס' נגד משקל
הקדירה הלא הפלי חרס או מתכות אינו אסור מצד עצמו אלא מה שבלוע בו הוא אסור
ולא ידעינו כמה בלע לכן כל עובי הקדירה כאלו הוא חתיכה של איסור עצמו אבל אין
סברא לומר שיהא לאותו האיסור במשקל של המתכת או החרס לכן אין לשער זה
במשקל אלא ע"י מים וכנז' אבל במקום שיש לשקול האיסור עצמו וגם ההיתר ודאי
משקל טפי עדיף בין לקולא בין לחומרא.

ולכאורה חילוק זה מוכרע דאל"כ קשה למה פתבו הפוסקים הנז' כיצד משערין ס' גבי
קדירה ולא פתבו דין זה גבי שאר אסורים שנפלו לתוך היתר אלא ודאי גבי שאר
אסורים ששייך בהם משקל משערין ע"י משקל משא"כ גבי קדירה וכנז' אבל באמת
אין זו הכרעה כלל כי איכא למימר לעולם כל השיעורים משערין ע"י מים והא דלא
פתבו פן גבי שאר אסורים משום שהוא דבר פשוט משא"כ גבי קדירה הוצרך להורות
דבר ישר לשער הדפנות לבד ולא החלל וממילא אין ראיה מדברי הפוסקים הנז' כלל.

אמנם נלע"ד פשוט שמשערין כל האסורים ע"י מים כנז' מהא דכתב הר"ן בפג"ה הובא
ב"י סי' צ"ח וז"ל פתב הר"ן בשם הרא"ה פמשערין ברובט משערין לכזית ביצה
ומחצה של רובט שפן שיעורו אם יקרוש יעמוד על כזית והוא ז"ל דחה את דבריו שאין
נראים פיון שאמרו בגמרא משערין ברובט סתמא משמע כמות שהוא משערין אותו

וּכְדַבְרֵי הָרִ"ן פָּתַח הַרְשָׁפִ"א וְ"ל בְּשֵׁם בְּעַל הָעֵיטוֹר עַכ"ל ב"י וְעֵינָן בְּרִ"ן שֶׁפָּתַח מִקְלָתָא בְּטַעְמָא וּמְהַרְשָׁ"ל בְּשִׁמְעָתִין הַנּוֹ' בִּישׁ"ש הֵבִיא הָרִ"ן הַנּוֹ' לְהַלְכָה א"כ מְבֹנָאָר נִגְלָה שְׁאִין מְשַׁעְרִינָן הָאִיסוֹר וְהִתְיָתֵר עַל פִּי הַמְּשַׁקֵּל כִּי הַחוּשׁ מְעִיד שְׁפִזִּית קְרוּשׁ הוּא יוֹתֵר כְּבֹד בְּמִשְׁקַל מִן פְּזִית רוֹטָב אֱלָא וְדַאי לֹא אֲזַלִּינָן בְּשִׁיעוּרִין בְּתֵר מִשְׁקַל בִּין לְקוּלָא בִּין לְחֻמְרָא וְלַע"ד דָּא הִיא רְאִיָּה שְׁאִין אֲחֲרֵיהָ תְּשׁוּבָה.

וְעוֹד נִלְע"ד לְהֵבִיא רְאִיָּה מְהָא דְאִיתָא בַּפְג"ה א"ר חֲנִינְאָא בְּשִׁמְשַׁעְרִין מְשַׁעְרִין בְּרוֹטָב וּבְקִיפָה וּבְחֲתִיכוֹת וּבְקִדְיָה א"ד בְּקִדְיָה עֲצָמָה וּא"ד בְּמָה שְׁפִלְעָה הַקְּדִיָּה וּלְפִי מְקַצָּת הַמְּפָרְשִׁים הֵבִיאוּ דְבָרֵי רַש"י בְּקִדְיָה עֲצָמָה הֵינּוּ בְּחֲרָסֵי הַקְּדִיָּה וּא"כ הוּא שְׁמִשְׁעָרִינָן בְּקִדְיָה עֲצָמָה אִין סְבָרָא בְּעוֹלָם לּוֹמֵר שְׁמִשְׁעָרִין ע"פ הַמְּשַׁקֵּל כַּמ"ש לְעִיל אַע"פ שְׁאֲנָן לֹא ס"ל כִּהְיָ לִישָׁנָא מ"מ אִין סְבָרָא שְׁהַלְשׁוֹנוֹת יִחְלְקוּ בְּאִנְפֵּן הַשִּׁיעוּר אִי מְשַׁעְרִינָן עַל יְדֵי הַמְּשַׁקֵּל אוֹ ע"י הַמְּדָה וּק"ל.

וְתוֹ לֹא מִיָּדֵי פְּעֵת כִּי מוֹכִיל פְּתִיבֵי אֲזַן לִילָף לְדַרְכּוֹ. תִּיקַר נָא נְפִשֵׁי אִם יִסְתַּיֵּעַ אִיזָה דְבָר חִידוּשׁ בְּבֵית מְדַרְשׁוֹיּוֹדִיעֵנִי נְאֻמִי שׁוֹתֵה בְּצָמָא אֶת דְּבָרֵי וּבְזָה אֲצָא וְאוֹמֵר שְׁלוֹם מְאֹדוֹן הָעוֹלָם וּמִמֵּנִי אוֹהֵבוּ כְּנַפְשׁוֹ נֶצַח לֹא יִשְׁקַר נִקְשֵׁר בְּעֲבוֹתוֹת אֶהְבְּתוּ בְּקִשְׁרָא שְׁל קִינְיָמָא נְאֻם הַטְּרוּד גְּרִשׁוֹן אֲשַׁכְּנִי חוֹנָה פֶּה ק"ק נִיקְלָשְׁפוֹרְג.

יּוֹם ב' כ"ד שְׁבַט תכ"ב לפ"ק: שְׁאֵלָה נִג אֲפִרִ"ם מְעוֹז רֵאשׁ בְּשָׁמִים פְּלִפְלָא חֲרִיפְתָּא וּמְלָא צָנָא דְקָרִי וְתַנִּי וּמְתַנִּי לִית לִיהָ שְׁעוּרָא שְׁעוּרָן שְׁל חֲכָמִים חֲכָם טוֹבָא מִיְגָרַע גּוֹרַע וּמוֹסִיף וְדוֹרֵשׁ מְקַרְאוֹת פְּסִינֵי וְעוֹקֵר הָרִי הָרִים הָרָמִים אֶהוּבֵי הָרַב הַגְּדוֹל וּמְפֹרָסֵם נ"י ע"ה הַגָּאוֹן כְּבוֹד מַהֲר"ר אֲפִרִ"ם נַר"ו יִזְכֶּה לְרֵאוֹת בְּנַחְמָה בְּבִנְיָן בֵּית עוֹלָמִים.

פִּינּוֹן דְּלָאו זְמַן בִּיאוֹר"ה וְנִטְרָפָה עָלֵי הַשְּׁעָה בְּסִיבַת הַבְּעַל הַדְּרָף הָעוֹמֵד עָלֵי וְאוֹמֵר פְּלָה מְעַשִּׂיף ע"כ לֹא אוֹכַל לְצָאָת וְלִבָּא בְּדַבְרֵי תוֹרָה פְּרָאוּי רַק בְּקִצְרָה. כ"י הַנְּקִי קַבְלָתִי לְשַׁעֲבֵר וּמְצָאֲתִי בְּהֵן נַחַת.

וְהִיו חֲבִיבִים עָלֵי בְּיוֹתֵר עַד לְאַחַת. וְע"ד הַשְּׁאֵלָה שְׁשָׂאֵל מִן הַגָּאוֹן הַמְּוִפְלָג הָאֲב"ד דְּקַהֲלֵתִינוּ יצ"ו.

אִף כִּי יִרָא אֲנָכִי לְהַכְנִיס רֵאשׁ בִּין הָהָרִים וּבִין שְׁנֵי מְאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים פֶּן יִשְׁרַפּוּנִי בְּהֵבֵל פִּיָּהֵם בְּהֵנִי זִיקוּקִין דְּנוֹר דְּנַפְקִין מִפִּיָּהֵם מ"מ לֹא אוֹכַל עֲצָרָה לְחוֹת גַּם דַּעֲמֵי הַקְּלוּשָׁה וְהַחֲסוֹר' דַּעַת וִידִיעַת.

וְהַמְּקוֹם יוֹדֵעַ הַכְּרַעַת. רֵאשׁוֹנָ' נ"ל דְּמְשַׁעְרִין בְּמִים וְלֹא בְּמִשְׁקַל כְּדִמְצִינוּ בְּכָל מְקוֹם בְּתַלְמוּד וּבְרִיָּהטָא דְּפוֹסְקִים הַקְּדוּמוֹנִים זִית אִיסוֹר שְׁנַתְעָרַב בְּכָף זִית שְׁל הִתְיָתֵר בַּל' אוֹ בַנ"ט וְעַל פְּרַחֲנוּ שְׁיַעוֹר זִית לְפִי הַמְּדָה דְּמִים הוּא וְלֹא לְפִי הַמְּשַׁקֵּל וְכֵן כָּל שְׁיַעוֹרָן שְׁל חֲכָמִים דְּהֵינּוּ פְּכוּתְבַת וְכַבִּיצָה כָּף הוּא לְפִי גְּדוּלוֹתוֹ וְלֹא לְפִי מְשַׁקְלוֹ, וְרֵאִיָּה מְפֹרָשֵׁת לְזָה מְתוּס' פ"ק דְּעִירוּבִין דָּף ד' ע"א בַּהַג"ה וְ"ל וְנִרְאָה לַר"ת דְּגְרָסִינָן גְּפִן כְּדֵי פְּזִית לְנִזִּיר וְכו' פְּלוֹמֵר דְּמְשַׁעְרִינָן עָלֵיו וְלוֹלְבִין שְׁאֲכַל כְּשִׁיעוּר שְׁיַפִּיל כְּזִית אַגוּרִי מִיָּין שְׁהוּא שְׁיַעוֹר מוֹעֵט וְלֹא בְּמִים יַעֲיִין מַר שָׁם.

א"כ מוֹכַח לְהַדְיָא מְדַאֲצְטְרִיף רַחֲמָנָא לְמַכְתַּב גְּפִן לּוֹמֵר שְׁשַׁעֲרֵר דְּוּוּקָא ע"י יִין שְׁיַשׁ בּוֹ גְּוֹדֵשׁ וְלֹא עַל יְדֵי הַמִּים ש"מ דְּבַתֵּר הַגְּדוּלוֹת וְהַפְּמוֹת אֲזַלִּינָן וְלֹא בְּתֵר הַמְּשַׁקֵּל. וְאִף עַל

גב שיש לךחות ולחלק מ"מ ריקטא דפוסקים שהביאו אצל שיעור ששים לישנא דזוית
כך משמע.

ועוד נ"ל ראיה ברורה ממ"ש הרא"ש הביאו ב"י סוף סי' צ"ח שאין פלי המחזיק שיעור
ששים פנגדו ואי בתר משקל אולינו יעיד החוש שאפשר שיהיה ס' נגדו היכי שפלע
הקדירה דברים קלים ונדקים והוא פלי חרס ואחר כך בשלו בו בשור כבד וחלב ומיני
חטים.

משא"כ אי בתר הפמות אולינו בנדאי א"א לפי החוש והשכל שיחזיק פלי ס' פעמים
פנגדו. וא"ל דכיון דע"כ שאני פלי שא"א לשערו פי אם ע"י מים דאי ע"י משקל א"כ
תלקה שורת הדין בכלי מתכות וכלים כבדים לשער נגדם כמו שמבואר במרדכי וברוקח
הביאם ב"י סי' צ"ח לכה פתב הרא"ש שא"א לכלי להחזיק ס' פנגדו ע"י מים פדינו אבל
לעולם היכי דאפשר לשער במשקל משערינו ולא ילפינו אפשר משאי אפשר.

זה אינו דהא אף לפ"ז הא דלא משערינו בכלים פי אם על ידי מים היינו לקולא. אבל
נדאי אם נבא לשער במשקל לחומרא או בכלי עץ הקל נדאי משערינו א"כ הדרא קושיא
לדוכתיה שיש למצוא הרבה פלים שיחזיקו ס' פנגדו.

ובר מן דין שיעור המים מצינו ברוקח הנ"ל ושיעור משקל לא מצינו בשום מקום. שוב
דברי מר וראיותיו לא קריתי בעיון עדיין והה ראיה שהביא ממתני' דערכין פ' האומר
בחי' שלא קריתי שנים ושלש דלתות פונותי מיד לראיה הזאת בפני הגאון הנ"ל אבל
אין בה ממש פאשר סתרה מר בעצמו ובלאו הכי נמי אלא שאינו מן הצורה להאריך בזה
במ"ש לי מר שאע"פ כמה שהקשה על הטור שפסק סימן צ"ח בכזית חלב וכזית דם
שנתערב בנ"ט זיתים של היתר שנתבטלו ומקורו בתשו' הרא"ש דהוא שלא אליבא
דהלכתא לפי דברי הרמב"ם דפסק דלא פריש לקיש פ' התערוכת.

והנה עדיפא ה"ל למיפרך מהגוף הדין שפסק הטור ג' מיני איסורין שבללן זה בזה ואכל
מהן פטור ודלא פהרמב"ם. אבל נדאי הני תרי פוסקי צדקו יחדיו מההיא דעירלה וכלאי
הפרם כמבואר בתשו' הרא"ש.

והנלפע"ד דהרמב"ם לטעמיה אגיל דפסיק בפ"ח מהל' חמץ ומצה דין ו' פהלל דסבר
שאין מצות מבטלות זו את זו ומיניה יליף ר' אלעזר דכשם שאין מצות מבטלות זו את
זו כך אין איסורין מבטלין זו את זו.

אבל הרא"ש והראב"ד מרי דהה פוסקא שפסק הטור בג' מיני איסורין שבללן האוכלן
פטור כמו שכתב הב"י בשם הרשב"א בשם הראב"ד לטעמיהו אולי דס"ל דלית הלכה
פסוקה פהלל כמו שהשיג הראב"ד על הרמב"ם שם בפ' ח' מהלכות חמץ דין ו' הנ"ל
במה שפסק פהלל ואם פן פיון דלא נתברר הלכה פהלל ואדרבה סוגיא דשמעתתא אגיל
פרבנן דס"ל מצות מבטלות זו את זו ואם פן כ"ש שאסורין מבטלין זו את זו.

ומ"ש המ"מ דלא ידע טעמו של הראב"ד וגם המגדול עוז השיג על הראב"ד. אמת
שלקאורה דברי הראב"ד תמוהים הם במ"ש דדברי הרמב"ם הם פהלל.

מאי הוי הא עדיו בכתומיו זכין לו ומשני ה"מ היכי דמטי שטרא לידו אבל היכי דלא מטי לידיה לא ואי בדברי הרי"ף קשה משוברין.

בזה נתקשיתי אבל במ"ש מר דהטור פסק תרי דינים כרש"י וכהרי"ף אינו דיוקא שכן מצינו כמה פעמים ואף כי יודע אני שהשיטה זאת צריף עיון ואפשר שאחר העיון יבא הפל על הנכון ויתפרשו הב' דינים בהטור בלי דוחק אלא שבעת הזאת מפני הטרודות לא עיינתי כלל בתוף הספר בענין הזה ולכשאפנה אשנה ואכתוב למר וכאשר ישיב לי מר תשובה לדברי אדעה כי מצאתי חן בעיניו ובטוח אני במר שכל יזיחני ויהנהני אם פתבתי דברים שלא פהלכה וכענין ואת אשר קצרת בדברי הטח"מ באשר נודע למר רוב הטרודות המסבכים אותי המבטלים אותי מלימודי אבל גמרת בדעתך להסיר מעלי כל עסקי והכלי עולם ובתורתו אשתעשע כל היום המקום יהיה בענין ובזה ישקוט שאנו כזית רענו מאל חונן ומנאי אהובו נאמן המוסיף בו אהבה על אהבה עתיקתא הצעיר יהודה ליב מק"ק וראנקבורט שאלה נד ארי"ה דבי עילאי.

שמו הטוב הוא פלאי. פום ממלל רברבן ומילין ימלל לצד עילאי.

כל רז לא אנגיס ליה והוא מגלאי כמהר"ר יהודה ליב נר"ו הוא אהובי הרב המובהק נ"י ע"ה כ"ש ליב נר"ו כת"ב נבחר לשון צדק קבלתי ושמתתי וערבים עלי דבריו פנופת צופים והנה במאי דסיים מר אפתח אודות הקושא שהקשה מעל"ת בדברי הרי"ף בגמ' דב"מ וכתב שתמוהים בעיניו דבריו מ"ש פשבקש לזכות בדבר שהוא כבד בידו דלא צריף דלימטיה שטרא לידו והקשה מר דלא משמע פן בגמ' דף י"ג מהא דאוחבינו ממתני' דמצא גיטי נשים דייתיקי ושוברין ה"ז לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלה כו' הא עידיו בכתומיו זכין לו ומשני ה"מ היכי דמטי שטרא לידו כו' והקשה מעל"ת אי בדברי הרי"ף קשה משוברין ונלע"ד דז"א קושא כלל דמ"ש הרי"ף פשבקש לזכות בדבר שהוא בידו דאין צריף דלימטיה לידו היינו פשהאשה מודה שפתכה השובר לבעל רק שיש לחוש שלא מסרה לידו וממנה נפל ואז זכה הבעל מטעם מחילה וכמ"ש הרי"ף והרא"ש שם וע"ז קאי הרי"ף שם דמ"ש בגמ' ועוד שובר בזמנו טורף כו' לתרץ קושא הגמ' שמקשה בזמן שהאשה מודה אמאי יחזיר לבעל כו' מה שאין פן מה שהקשה בגמ' בדף י"ג על הא דאב"י ממתניין דמצא גיטי נשים כו' ושוברין איירי גבי גיטי נשים שאין הבעל מודה וכן איירי כולי מתני' למענין שם בפסוגיא לכן צריף דוקא דלימטיה שטרא לידיה והדברים פשוטים למענין שם.

ואגב זה עיינתי בסמ"ע סי' ל"ט ס"ק ל"ח ומצאתי דבר תמוה שכתב שם וז"ל ורי"ו בנ"ד כתב דעת ג' שמחלק בין דבר שהוא בידו דזכה משעת החתימה כו' ע"ש ודבריו תמוהים פי זהו דעת הרי"ף ממש ואין כאן דעת שלישית רק הטור והרא"ש פוסקים כאב"י והרי"ף לא פסק פן ואלקבא דהרי"ף מחלק בין דבר שהוא בידו כו' וזהו ברור למענין שם.

ומה שהקשיתי למעל"ת בדין הנז' כמה שהטור מזכיר שטר' לבי תרי כהרי"ף והחולקים עליו וכתב מעל"ת שאינו דיוקא פי כן מצינו כמה פעמים הנה נפלאה אהבתו עלי אבל דבר זה נר הוא בעיני שיוציא מעל"ת דבר פנה מפיו ובנדאי קושא זו צ"ע ויפה כתב מעל"ת שמפני הטירודות לא עיין בענין זה בספר כלל.

גם במ"ש מעל"ת בתחלה על מ"ש לו בטור הנז' שאינו יודע אם הוא פמשיב על דבריו שדבר בקצרה פשהייתי אתו עמו או אם באתי לשאול וזהו תימא הלא לא פתבתי למעל"ת שום תי' כי לא ידעתי משום קושיא ממעל"ת רק מה שהקשה לי מעל"ת עתה בקרי"ף וכאשר יעיין מעל"ת בפסגיא הנז' אזי יעיין גם במ"ש בסמ"ע הנז'.

ואשר רצה מעל"ת לישוב ע"ד השאלה שפתבתי להגאון כמהר"ג נר"ו וגם למעל"ת ומתוך הפלפול בתשו' הנז' הקשיתי קושיא עצומה בטי"ד סי' צ"ח בענין פזית חלב ודם שנתערב בנ"ט זיתים כו' וכתב מעל"ת ונ"ל והנה עדיפא ה"ל למפרך מגוף הדין שפסק הטור בג' מיני איסורין שבללן כו' וכתב מעל"ת ונ"ל אבל ודאי דהנהו תרי פיסקי צדקו יחדיו מההיא דערלה וכלאי הפרם כמבואר בתשובת הרא"ש.

הנה מתוך פותלי פתבו ניפר שלא קרא מעל"ת תשובתי הנזכרת עד גמירא כי בסוף התשובה פתבתי שלא במקומו מה ששייך לקושיא הנזכרת אשר הרגשתי אחר פתיבת התשובה הנזכרת ונ"ל שם בנדאי בדין הראשון הא דחלב ודם ב' זתים שנתערבו בנ"ט זיתים יש להרא"ש ראה מהא דערלה מעלה הפלאים אבל הראיה שהביא מהא דפגול ונותר וטמא כו' אינו ראי' ואדרבה סותר את זה וכמ"ש בשם הרמב"ם והא דערלה מעלה הפלאי' אינו סותר להא דפגול ונותר שנתערבו לפי שהא דערלה מעלה הפלאים מייירי שנתערבו בהיתר ולכן ערלה מעלה הפלאים לפי שרוב מן ההיתר אבל הא דפגול ונותר פולו איסור ולכן לא קשה מידי על הרמב"ם שפסק גבי פיגול ונותר שחייבים ובפט"ז מהל' מ"א פסק דערלה מעלה הפלאים אבל בטור בדין האחרון גבי ג' מיני איסורים שפסק דפטורים וזהו צ"ע כי זהו אינו אליבא דהלכת' וכמ"ש הכ"מ על מ"ש הרמב"ם שחייבים וצ"ע עד כאן לשוני שם ואיך פתב מעל"ת על הדין האחרון דג' מיני איסורין דצדקו יחדיו מהא דערלה.

ועל העיקר במה שכתב מעל"ת ורצה ליישב קושיא הנז' ונ"ל דהרמב"ם אגיל לטעמיה שפסק בפ"ח מהל' חמץ ומצה פהלל שאין מצות מבטלות זו את זו כו' בנדאי צלל מעל"ת במים אדירים והעלה בידו מרגניתא אבל בקצת דבריו ראיתי תינהא ונ"ל שם ומ"ש המ"מ דלא ידע טעמו של הראב"ד אבל פד מעינין שם יבוררו דברי הראב"ד על נכון דהראב"ד בשיטת רש"י אגיל דפי' דרבנן דבריית' מודו להלל אבל ר' יוחנן קאמר דפליגי רבנן על הלל וסבירא ליה דלית להו פריכה כו' ואם פן שפיר קאמר הראב"ד דהרמב"ם דפסק פהלל בזמן מקדש פריכה ע"כ פהלל דבריית' ס"ל דאי לרבנן אינו יוצא בפריכה כו' עד כאן לשון מעל"ת.

הנה מ"ש מעל"ת דהראב"ד אגיל בשיטת רש"י (צ"ל רשב"ם) ונראה מתוך דבריו שהבין מדברי רשב"ם דרבנן דברייתא והלל אינם חולקים פלום דרבנן דבריית' סברי ומודו להלל דכריכה נמי שפיר דמי והלל בעצמו סבר גם פן אליבא דרשב"ם דיצא בין בכריכה בין שלא בכריכה אליבא דבריית' ועל זה בנה מעל"ת סודו וכתב שהרמב"ם פסק פהלל דבריית' וע"ז פתב הראב"ד שזהו פהלל והבין מעל"ת אליב' דרשב"ם שאין כאן רק ב' מחלוקת דהיינו הפריכה הוא ממש פהלל ואינן חולקים רק ר' יוחנן חולק וסבר דרבנן חולקים על הלל ולית להו פריכה.

ואנכי לא כן עמדי בהבנת דברי הרשב"ם וסוגי דגמרי הנז' דלפי דבריו קשה מהו זה שאמר בגמ' בבריית' עפ"י תי' רב אשי יכול לא יצא י"ח אא"כ פורכן כו' ת"ל כו' אם כן משמע שהברייתא חולקים על הלל וגם הלל חולק על הבריית' אלא ודאי דגם הרשב"ם סבר אליב' דרב אשי בבריית' דהלל עצמו סבר דאינו יוצא רק בכריכה לכן מקשה בבריית' אליב' דרב אשי יכול לא יצא י"ח אא"כ פורכן פהלל פי הלל סבר דוקא כריכה לאפוקי הבריית' סברה דיוצא אף בזה בפני עצמו ומכל מקום מודו רבנן להלל דכריכה נמי ש"ד ולכן אמר בבריית' אפי' זה בפני עצמו אבל מכל מקום הבריית' חולקים על הלל דסבר שצריף דוקא כריכה מה שאין כן ר' יוחנן סבר אליב' דרבנן דלית להו כריכה פלל וג' מחלוקת בדבר.

ומה שהכריח לרשב"ם לפרש זה דג' מחלוקת בדבר ולא נימא דגם ר' יוחנן סבר כרבנן דבריית' אליבא דרב אשי דמודו דכריכה נמי ש"ד רק שחולקים על הלל שצריף דוקא כריכה לפי שהוקשה לרשב"ם דאם לא כן דגם ר"י סבר בבריית' דרבנן מודו להלל דכריכה נמי ש"ד ואמר אפילו זה בפני עצמו יצא משמע דמודו דכריכה עדיף דאם כן למה אמר בגמ' והשתא דלא איתמר הלכתא לא פהלל ולא כרבנן לכן מברר על מצה נהדר על מרור כו' ונהדר פריף ליה כו' דלמה לן פולי האי הלא גם רבנן מודו להלל דכריכה נמי ש"ד ואדרבה מדקאמר אפילו זה בפני עצמו יצא משמע דכריכה עדיף וזהו לשון אפי' ואם כן ליכול מצה תחלה לחודיה דלא לייתי מרור דרבנן וליבטל טעם מצה דאוריית' ונהדר ליכרף מצה ומרור ביחד ובה יצא גם לרבנן דהלא גם רבנן מודו דמצות כריכה עדיף וקושיא זו קשה גם אהרי"ף ונהרא"ש שכתבו להיא בריית' בשם ר' יוחנן דחולקים חביריו על הלל וכמ"ש רב אשי הבריית' דיצא אפי' זה בפני עצמו.

ומתוך קושיא זו פתב הר"ן דלא יכול למיעבד הכי דדלמא הלכה כרבנן וכיון שאכל מצה לחודיה פי פריף לה בהדי מרור הוי מצה רשות כו' מה שאין כן רשב"ם סבר דאף רבנן דבריית' מודו דכריכה עדיף וזהו לשון אפי' כו' ואם כן עכ"פ צריף לעשות מצות כריכה ולא מקרי רשות כו' ועבור קוש' זו פתב הרשב"ם דאליב' דר' יוחנן דלרבנן לית להו כריכה פלל ולכן צריף למיכל מרור לחודיה פי דלמא הלכה כרבנן וכריכה אינו מועיל.

ואפשר מה שדחק למעל"ת שהבין כן מדברי הרשב"ם דהלל ורבנן דבריית' הפל א' לפי שכתבו התוס' בד"ה אלא אמר רב אשי אין נראה כפ"ה דמשבש רב אשי מילתיה דר"י כו' וקשה על התוס' דלמה משבש דברי ר"י הלא גם רב אשי סבר דחולקים חביריו על הלל לפי שהלל סבר דוקא כריכה וחביריו סוברים דיצא אפי' זה בפני עצמו כו' וכמו שבאמת סוברים הרי"ף ונהרא"ש כן אליבא דר' יוחנן אלא ודאי שלמדו התוס' ברשב"ם דסבר הרשב"ם דבריית' דהלל ורבנן אינן חולקים דמתרנוניהו סברי דכריכה נמי ש"ד כו' ובה הוא משבש דר"י שסבר דחולקים אבל לדידי לא איריא דה"פ התוס' אין נראה כפ"ה דמשבש רב אשי מילתיה דר"י לפי שכתב הרשב"ם דר"י סבר דלרבנן לית להו כריכה פלל ואם כן קשה מאי אפי' מה שאין כן רב אשי משבש דר"י וסבר דגם אליב' דרבנן כריכה ש"ד אלא שחולקים בזה לפי שהלל סבר דוקא כריכה מה שאין כן רבנן דבריית' חולקים דכריכה נמי ש"ד אבל יצא בדיעבד גם בזה בפני עצמו מפח קושית הגמ' מאי אפי' ועל זה הקשה התוס' דה"ל להגיה הבריית' כו' אלא רב אשי אתקיה אבני

ישיבה שִׁמְפָרְשִׁי דר"י דחולקים רבנן ואֶסְרֵי פְרִיָּה וְאִם פֶּן מֵאֵי אִפִּי אֵלָא סְבָרֵי בְּכַל עֲנָנָן מְצֻנָן כּו' פְּלִיגֵי אֵהֲלֵל דְּמִצְרִיָּה לְכַרְוָה וּג"כ דְּבָרֵי ר"י קִינְמִי וְהִמָּה מִמֶּשׁ פְּדָבְרֵי רב אִשִּׁי (וְלֹא כִּמוֹ שִׁמְפָרְשִׁי בְּגֵי הַיְשִׁיבָה דר"י) וְאִינוּ קָשָׁה קְוָשְׁנָי הַרְשֵׁב"ם שְׁפַתְבָּתֵי לְעִיל דְּלָמָּה לָן פְּוֹלֵי הָאֵי הֵלֵא גַם רַבְּנָן מוֹדוּ לְהֵלֵל כּו'.

ז"א קְוָשְׁנָי לְפִי שְׁהַתּוֹס' סוֹבְרִים עכ"פ דְּאֵלִיב' דְּרַבְּנָן עֲדִיף לְכַתְּחֵלָה זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ מִמְצֻנָן פְּרִיָּה וְלָכֵן פְּתַבּוּ הַתּוֹס' דְּנִקְטוּ אִפִּי מִשּׁוּם הֵלֵל מַה שְּׂאִין פֶּן לְרַבְּנָן אֲדַרְבֵּה עֲדִיף זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ לְפִי שְׁסֻבְרֵי דְּמִצְוֹת מְבֻטְלוֹת זֹו אֵת זֹו בְּעֵלְמָא רַק הֵכָא מִשּׁוּם דְּגִלִּי לָן קָרָא וּכמ"ש הַתּוֹס' וּמוֹקְמֵי הַקָּרָא דְּכַרְיָה בְּדִיעֵבַד וְלָכֵן צְרִיָּה לְאֶכּוֹל גַּם מְרוֹר בְּפָנֵי עֲצָמוֹ מַה שְּׂאִין פֶּן אֵלִיב' דְּהֵלֵל דְּמִצְרִיָּה פְּרִיָּה לְכַתְּחֵלָה וְאִי הָוֵי קִי"ל פְּהֵלֵל תְּחֵלָה לְחוּדֵיהּ וְאַחַר כֶּף הָוֵי פְּרִיָּה מִצָּה וּמְרוֹר כִּינּוּן שְׁצָרִיָּה לְעֵשׂוֹת תְּחֵלָה מְצַנֵּת פְּרִיָּה הָוֵי דְּרַבְּנָן וְדְרַבְּנָן וּכמ"ש הַתּוֹס' אַחַר כֶּף (וְעֵינָן בְּחִדּוּשֵׁי הַרְש"א שְׁפַתְב דְּמֵי הַכְרִיחַ לְהַתּוֹס' לֹוֹמֵר דְּלֹא גִלִּי קָרָא אֵלִיב' דְּהֵלֵל פְּרִיָּה אֵלָא לְכַתְּחֵלָה וְלֹא לְעִיפּוֹב וְכַתְּב לְעֵינָן בְּמִרְדְּכֵי כּו' ע"ש) וְאִם פֶּן לְפִי זֶה נִסְתַּר הַבְּנִין דְּמַעַל"ת שֵׁכ' שְׁהֶרָאָב"ד כְּתַב עַל הַרְמֵב"ם זֶהוּ פְּהֵלֵל דְּבַרְיָתָא וּכְשִׁיטַת הַרְשֵׁב"ם וּבְאַמַּת אֵלִיב' דְּרִשְׁב"ם זֶהוּ אֵלִיבָא דְּרַבְּנָן כִּי אֵלִיבָא דְּהֵלֵל צְרִיָּה דּוֹקָא פְּרִיָּה גַם בְּמ"ש מַעַל"ת וְאִין לְהַקְשׁוֹת עַל הַרְמֵב"ם מִמ"ש הַתּוֹס' דְּכִינּוּן שְׁצָרִיָּה לְעֵשׂוֹת מְדַרְבְּנָן כּו' דֵּה"מ אִם נִפְסַק פְּהֵלֵל דְּצְרִיָּה דּוֹקָא פְּרִיָּה אֲבָל לְהַרְמֵב"ם דְּפִסַּק פְּהֵלֵל דְּיָצָא בֵּין בְּכַרְיָה כּו' עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ וּז"א שְׁהֶרִי הַתּוֹס' פִּסְקוּ בְּד"ה אֵלָא אָמַר רב אִשִּׁי דְּאֵלִיב' דְּהֵלֵל א"צ פְּרִיָּה רַק לְכַתְּחֵלָה וְאִפִּילוּ הֵכִי כְּתַבּוּ שְׁצָרִיָּה לְעֵשׂוֹת מְדַרְבְּנָן פְּרִיָּה בְּד"ה אֵלָא מְבָרַךְ כּו' וְאִפְשֵׁר שְׁמַעַל"ת סוֹבֵר שְׁבִזָּה חוֹלֵק הַרְמֵב"ם עַל סְבַרַת הַתּוֹסְפוֹת וְאִמְנָא לְיִשָּׁב לְפַעַנ"ד לְפִי דְּרָף דְּמַעַל"ת דְּבָרֵי הַרְאָב"ד אִיפְכָא דְּאֲדַרְבֵּה דְּבָרֵי הַרְמֵב"ם בְּגוֹיִים בְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּהֵלֵל סְבַר דְּלְכַתְּחֵלָה יִשׁ לְעֵשׂוֹת פְּרִיָּה וּבְדִיעֵבַד יָצָא אִף זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ כִּי אֵלִיבָא דְּרַבְּנָן לְפִי שִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת צְרִיָּה לְכַתְּחֵלָה זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וּבְדִיעֵבַד יוֹצֵא בְּכַרְיָה וְלָכֵן כְּתַב הַרְמֵב"ם לְכַתְּחֵלָה צְרִיָּה פְּרִיָּה וּבְדִיעֵבַד יָצָא בְּזֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וּמ"ש הַרְמֵב"ם אַחַר כֶּף דְּבִזְמַן הַזֶּה מְבָרַךְ תְּחֵלָה עַל אֲכִילַת מִצָּה כּו' וְהִזְדַּר פְּרִיָּה כּו' הֵינּוּ מִשּׁוּם מְרוֹר שְׁהִיא מְדַרְבְּנָן רַק בְּזֶה חוֹלֵק הַרְמֵב"ם אֶסְבַּרַת הַתּוֹס' שְׁפַתְבּוּ וְאִי הָוֵי קִי"ל פְּהֵלֵל הָוֵי בִּינְרָף אִמְצָה תְּחֵלָה וְאַחַר כֶּף הָוֵי פְּרִיָּה מִצָּה וּמְרוֹר כּו' לְאַפּוֹקֵי סְבַרַת הַרְמֵב"ם הוּא כִּינּוּן דְּעכ"פ צְרִיָּה לְאֶכּוֹל מִצָּה לְחוּדֵיהּ מִשּׁוּם דְּלֹא לִיבְטְלֵי מְרוֹר לָכֵן צְרִיָּה אַחַר כֶּף לְאֶכּוֹל גַּם מְרוֹר לְחוּדֵיהּ דְּמִקְרֵי אַח"כ מִצָּה רְשׁוּת אִף אֵלִיבָא דְּהֵלֵל אִף דְּצְרִיָּה פְּרִיָּה לְכַתְּחֵלָה הוּאִיל וְגַם אֵלִיבָא דְּהֵלֵל יָצָא בְּדִיעֵבַד בְּלֹא פְּרִיָּה וְאַחַר כֶּף עוֹשִׂים פְּרִיָּה זָכַר לְמִקְדָּשׁ פְּהֵלֵל שְׁהַצְרִיָּה לְכַתְּחֵלָה פְּרִיָּה וְהַטַּעַם שְׁפִסַּק פְּהֵלֵל לְפִי שְׁפִסַּק בַּהֲל' פְּסוּלֵי הַמְּוֻקְדָּשִׁין כּו' אֲלַעֲזַר דְּאִיסוּרִין אִין מְבֻטְלִין זֹא"ז וְה"ה הַמְצֻנָת וּכמ"ש גַּם מַעַל"ת (וְאִפְשֵׁר דְּגַם הַרְאָב"ד פִּסַּק בְּג' מִינֵי אִיסוּרִין פְּהַרְמֵב"ם וְלָכֵן לֹא הִשִּׁיג עָלָיו בַּהֲל' פְּסוּלֵי הַמְּוֻקְדָּשִׁין פ"ח הַנּוֹ' וּמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּשֵׁם הַרְאָב"ד גִּבֵּי הָעֶרְלָה מַעֲלָה הַפְּלִאִים בְּב"י בִּי"ד ס' צ"ח אִינוּ עֲנָנָן לְזֶה וְכִי אִינְרֵי שְׁנַתְעַרְב בְּהִיתַר אֵלִיבָא דְּשִׁיטַת הַתּוֹס') וְהַרְאָב"ד הִשִּׁיג עָלָיו דְּגַם לְפִי סְבַרַתוֹ שְׁפִסַּק פְּהֵלֵל דְּמ"מ לֹא דִּינִיק זֶה הַסְדֵּר דְּאִף דְּלְפִי סְבַרַת הֵלֵל הִיָּה כּוֹרָף מִצָּה וּמְרוֹר הֵינּוּ בְּאַחְרוּנָה אַחַר הַמְאָכֵל דְּמְצַנֵּת פְּרִיָּה הֵינּוּ לְבִסּוּף אַחַר הַמְאָכֵל וּכמ"ש הַתּוֹסְפוֹת פ' ע"פ דָּף ק"ד ד"ה בְּאַחְרוּנָה וְז"ל וְכֵן צ"ל אֵלִיבָא דְּהֵלֵל שְׁהִיָּה כּוֹרָף מִצָּה

ופסח בסוף הסעודה והכי הוי אכיל מצה דאורייתא כו' ולכן פתב הרמב"ד דמפיל מקום לא דייק זה הסדר.

ובזה מתורץ קושית המ"מ על הרמב"ד ודבריו דברי המ"מ תמוהים בזה שהבין ברמב"ם דזהו שפתב הרמב"ם הפריכה פהלל וכתב שאם אכל בפני עצמו יצא וכן אמרו בגמ' השת' דלא איתמר הלכתא כו' דמשמע מדברי המ"מ דאם אכל בפני עצמו יצא היינו פרבנו והלא לפ"ז לא יצא אליבא דהלל ולפי מ"ש הוא נכון וקושית הרמב"ד על הרמב"ם אינו קושית לפי מ"ש שלמה לא פתב הפריכה באחרונה די"ל דהרמב"ם סבר פהרא"ש וז"ל אמנם תמהני למה אנו עושים פריכה בתחלה כו' ולמענין שם יתורץ קושית הרמב"ד ואפשר שלזה פיון הרב בעל מגדל עזו שפתב על מ"ש הרמב"ד שלא דייק זה הסדר שיש לזה פנים פהלכה ואלו ואלו דברי אלקים חיים: והנה מגלגלין זכות על ידי זכאי פמותו פאפשר שרוב אהבתו וחבתו עלי שעניינתי בדברי הרמב"ם בהל' פסח הרגשתי שדברי הרמב"ם תמוהים בענין הנז' שכתב הרמב"ם ואחר כך כורף מצה ומרור פאחד ומטבל בתרוסת ומברך כו' וזה קאי בזמן שבית המקדש קיים שהרי כתב אחר כך בדין ז ואחר כך מברך על הזבח כו' ועל הפסח כו' ובדין ח' פתב הסדר שבזמן הזה כו'.

הנה מצאתי מקום עיון בדברי הרמב"ם הנז' דלמה פתב הרמב"ם ז"ל שהיה כורף מצה ומרור ביחד שהרי בזמן שבית המקדש קיים היה הלל כורף מצה ומרור ופסח ביחד וזהו הלימוד דעל מצות ומרורים יאכלוהו דהיינו פסח וכמ"ש הרשב"ם ורש"י בפסחים דף קט"ו ובזבחים דף ע"ט וכן הרא"ש והטור סי' תע"ג וכן הר"ן וכ"כ התוס' בפסחים דף ק"ד ד"ה באחרונה ולענ"ד זהו קושית גדולה ברמב"ם כי לא עלתה בידי שום ישוב לישוב דברי הרמב"ם בכן יענין בזה ורציתי לומר לכאורה שעל זה פתב הרמב"ד דלא דייק זה הסדר דהל"ל אליבא דהלל שהיה כורף מצה ומרור ופסח ביחד אבל לפ"ז קשה על המ"מ ומגדל עזו שכתב שיש לו פנים פהלכה וז"א וצ"ע ומה שהאר"י מעל"ת בזה לתרץ דברי הרמב"ד בהל' פסח מה שאינו נוגע לענייננו דהוי ליה לישוב בקיצור דהרמב"ם אזיל לטעמיה דפסק פהלל.

גם מה שפסקים מעל"ת בתירוץ על הקושית בסי' צ"ח דהטור פסק בג' מיני איסורין שבללן היינו מספק פטור באמת נכנס מעל"ת בפריצה דחוקה דלמה פתב מעל"ת שפטורים מספק הלא זהו פשוט בפ' התערובות אליב' דרב פפא רק שקשה על זה קושיתתי שהבאתי בשם פסח משנה דהרמב"ם מ פסק כר"י בירושלמי ובאמת גם מעל"ת פתב דליבא למילף מזה היתירא לפי דבריו וגם פן לא תירץ עיקר קושיתתי דלא אישתמיט חז מהפוסקים להביא דברי הרמב"ם למחלוקת שסבר חייב גם מה שהביא מעל"ת ראיה לדבריו דאין שום פלי שמתחזיק שיעור ס' נגדו וכתב מעל"ת שהוא ראיה ברורה ותמהני דא"י יעלה על הדעת שיעלה במשקל החרס או המתכות הלא זהו אינו אסור רק הבלוע בתוכו וכמ"ש גם מעל"ת דלא ילפינו אפשר משאי אפשר.

והגאון כמהר"ג הביא ראיה גם פן מהא דאמרי' בגמ' דמשערינו בקדירה עצמו ומפרש רש"י הביאו הר"ן היינו פחרסי קדירה ואין סברא לומר שישער במשקל ויש גם פן לדחות בסברא הנז'.

ואשר כתב מעל"ת ובר מן דין שיעור המים מצינו ברוקח ושיעור המשקל לא מצינו בשום מקום מוכח מזה שלא קרא מעל"ת התשובה עד גמירא במה שהראיתי לדעת ממתניתין דתרומות פרק י' משנה ה' גבי דג טמא שפכשו עם דג טהור אם יש בו משקל י' וזו דמשערינו במשקל אף שישבתי זה בכתבי אמנם נראה לי קצת דוחק הישוב אליבא דהרשב"א בתשו' סי' ר"ע ור"פ דמפרש המשנה דאיירי בגופו של דג טמא ואפילו הכי הולכין אחר המשקל והנלע"ד פתבתי: שאלה נה נדרשתי לאשר שאלוני אודות בועה גדולה כמו אגוז שנמצאת באונה האמצעית על גבה כנגד הצלעות והיא בולטת לחוץ ואין לה דיבוק בריאה אלא השורש שהיא דבוקה בה והשאר הוא לחוץ ילמדנו רבינו אם היא טריפה או פשיטה ושקרו כפול מן השמים.

תשובה הנה לכאורה מתוך הסוגיא דפ' אלו טריפות גבי ריאה שהעלתה צמחים וגם בעובדא דר' יצחק בר יוסף דהוי אגזיל בתריה דר' ירמיה בשוקא חזינהו להנהך דקיימי צימחי צימחי או פנדי פנדי כו' וגם במ"ש שם הני תרי בועי דסמיכי להדדי טריפה כו' משמע דאין להחמיר בבועה אבל המעיין בספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים ימצא שאין זה ראי' מסוגיות התלמוד לנ"ד כי כל מ"ש בגמ' להקל היינו פשאין הבועה גבוה מבשר הריאה ומה שאין פן אם הבועה גבוה מבשר הריאה בנדאי אם היתה הריאה הנז' נפוחה ואחר הנפיחה היתה הריאה מכסית הבועה הנ"ל אין ספק שהיא פשיטה כי כל מה שאנו מדמין בטריפות היינו לאחר נפיחת הריאה כי הבהמה בחייה הריאה היא נפוחה אבל אני רואה בנדון הנז' מתוך משמעות השאלה שהבהמה הנזכר' היתה הבועה בולטת לחוץ ולא היתה דבוקה בריאה רק בשורש שלה מתוך זה נראה שאף אחר הנפיחה היתה בולטת יותר מטורפא דאסא נלע"ד שהיא טריפה והארכתי בזה קצת בתשובתי והראיתי פנים יפות לטריפות הנ"ל מתוך ספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים ונשאתי ונתתי בסוגיות התלמוד בדינים הנז' ופה קצרתי.

ואף אם יש ספק אם היתה הבועה הנ"ל מכוסה מבשר הריאה אחר הנפיחה והנה מקום לבע"ד לחלוק ולהתיר מטעם שהבהמה אחר שנשחטה בחזקת היתר עומדת אבל זה אינו פשוט כ"כ ובפרט לפי דעת המרדכי והג"א ושאר פוסקים שמחמירים בנאכד הריאה קודם בדיקה ועיין ברש"ל פרק קמא דחולין ובב"ח במ"ש על מ"ש הרשב"ץ אם שני בודקים מכחישים זא"ז א' אומר פסדרן היתה וא' אומר שלא פסדרן היתה כו' ע"ש ועיין בש"ף סי' ל"ט ס"ק מ"א ועיין בתשו' הרשב"א סי' ר"ג ובחי'דושיו בפרק קמא דחולין וגם בר"ן שם.

והנה בא אלי החכם הבודק ש ד שהטריף גם פן הבהמה הנז' מכמה טעמים אשר הציע. צפר ואף שיש לפקפק בקצת טעמים שלו אבל קצת טעמים שלו הם נכונים וראי לסמוך עליהם והסקמתי עמו מכמה טעמים נכונים ע"פ ראיות חזקות מספר הפוסקים אשר מימיהם.

אנו שותים וכראי מוצקות. ושמעתי שיש רוצים להכשיר מטעם שאין להוסיף על טריפות שמנו חכמים ולא מצינו בתלמוד אבל זהו דעת המבדילים אשר לא ידעו ולא בינו מהו שאמרו חכמים אין מדמין בטריפות שהרי מבואר בתשובות המינוחסות להרמב"ן סי' קס"ב שנשאל על ריאה שהיתה קצת הכבד עובר לריאה בדרה נקב שהנה

בטרפּש וְהִיתָה סִינְרָא יוֹצֵאת מִן הַרְיָאָה וְדָבְקָה לְכַבֵּד וְהִיא דַעַת אַחֲרִים לְהַכְשִׁיר מִטַּעַם שְׂאִין לְהוֹסִיף עַל הַטְּרִיפּוֹת שְׂמֵנו חֲכָמִים וְאָסוּר לְאָבֵד מִמוֹנוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאַחֲרִים הָיוּ מְטָרִיפִין מִטַּעַם כָּל הַמְחַמֵּיר תַּע"ב וְהַשִּׁיב הוּא ו"ל שְׂיַפָּה הוֹרוּ הַמְטָרִיפִים שְׂאִין זֶה תוֹסֵפוֹת עַל הַטְּרִיפּוֹת שְׂמֵנו חֲכָמִים בְּרִיאָה כּו' שְׂאֵם נִפְשָׁךְ לֹאמַר שְׂלֵא מִנוּ סִינְרָא בְּכַבֵּד אִם פֶּן נִבּוֹא וְנִתִּיר לְטְרַפְשָׁא וְלִשְׂמֻנוּנִית הַלֵּב וְכָל הַסִּינְרָאוֹת חוּץ מִתְּרִיתִי אוֹנוֹת שְׂלֵא כְּסֻדְרָן כּו' לִפִּי שְׂלֵא הַזְּנוּפְרוּ אֲלֵא אֵלּוּ בִּתְלֻמוֹד כּו' אֲלֵא הֵם אָמְרוּ כּו' עכ"ל ע"ש וְאִם פֶּן אַף אָנוּ נֹאמֵר בְּנִדּוֹן זֶה אִם לֹא נֶאֱסַר רַק מ"ש בְּתַלְעוֹד אִם פֶּן לֹא נֶאֱסַר גַּם פֶּן רַק תְּרִי בּוֹעֵי דְסִמִּיכִי לְהַדְדִי וְאַנְן קי"ל כְּמָה טְרִיפּוֹת בְּבוּעָה כַּמ"ש הַגְּאוֹן מֵהֵרִי"ו בְּבִדְיָקוֹת וְאַחַר כֵּךְ סוֹסִיפוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּהִגָּהוֹת וְעֵינֵין בְּב"י וּבְעַל הַמַּפָּה סִי' ל"ה ל"ז ל"ט וְתַמְצָא הַכֵּל מְבֻנָּאָר וְאַף אָנוּ לֹאמְדִים הַלְמַד מִן הַלְמַד דְזִיל בְּתַר טַעְמִיהָ פִּי חֲכָעֵי הַמְשָׁנָה וְתַלְמוּד מִנוּ הַרְיָאָה שְׂנִיקְבָה וְאַחַר כֵּךְ פִּינְשׁוּ מֵהוּ רִיאָה שְׂנִיקְבָה וְהַנְלַע"ד כְּתַבְתִּי.

כ"ד הַטְּרוּד אַפְרִים מִבֵּית אֶהֱרֹן מוֹוִילְנָא חוֹנָה פָּה ק"ק בְּוִדּוֹן: שְׂאֵלָה בּוּ הַקְּהֵל שְׂקִיבְלוּ לְשׁוֹחֵט וּבּוֹדֵק וּפְסָקוּ לוֹ שְׂכִירוֹת וּבִתּוֹף הַשְׂכִּירוֹת נִכְלָל גַּם פֶּן שְׂמֵפֵל בְּהֵמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂיִשְׁחוּט אִזִּי מְחֻיָּב בְּעַל הַבְּהֵמָה לִיתֵן לְהַשׁוֹחֵט הַלְשׁוֹן מִן אוֹתוֹ הַבְּהֵמָה וְהַשְׂחִיטָה הוּא בֵּין הַיִּשְׁמַעְאֵלִים וְהֵנָּה מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה רְאוּבֵן עֲשֵׂה שְׁנוֹתָפּוֹת עִם הַיִּשְׁמַעְאֵל עַל אִיזָה מַשָּׂא וּמִתֵּן שְׂיִחְלָקוּ הַרְיֹנָח בֵּינֵיהֶם וְנָתַן לְיִשְׁמַעְאֵל מְעוֹת שְׂיִקְנָה בְּהֵמוֹת לְשְׁנוֹתָפּוֹת וְקָנָה הַיִּשְׁמַעְאֵל בְּהֵמוֹת לְתוֹף הַשְׁנוֹתָפּוֹת וְהַשׁוֹחֵט הַנְּ"ל שְׂחַט הַבְּהֵמוֹת שֶׁל הַשְׁנוֹתָפּוֹת וְתַבַּע מִן רְאוּבֵן שְׁנוֹתָפּוֹ שֶׁל הַיִּשְׁמַעְאֵל שְׂיִתֵּן לוֹ הַלְשׁוֹנוֹת מִהַבְּהֵמוֹת שֶׁל הַשְׁנוֹתָפּוֹת הַנְּז' כְּפִי הַמַּעֲמָד שְׂיִשׁ לוֹ עִם הַקְּהֵל וְרְאוּבֵן טַעַן מֵאֲסַר שְׂיִשׁ לְיִשְׁמַעְאֵל חֵלֶק בּוּ פְטוּר הוּא מִלִּיתֵן לוֹ כְּלוּם מֵאֲחַר שֶׁהַיִּשְׁמַעְאֵל שְׁנוֹתָפּוֹ אֵינּוּ רוֹצֵה לִיתֵּן לוֹ כְּלוּם וְהַשׁוֹחֵט טַעַן מֵה לִי לְשְׁנוֹתָפּוֹת שֶׁלוֹ עִם הַיִּשְׁמַעְאֵל הֵלֵא רְאוּבֵן הוּא הַיִּשְׂרָאֵל וְהוּא יִפְיִיס לְהַיִּשְׁמַעְאֵל שְׂיִתֵּן לוֹ.

וְעַתָּה יוֹרְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּינוּ הַדִּין עִם מִי וּשְׂכַמ"ס. תְּשׁוּבָה גְרָסִינָן בְּגַמ' דְּבִיצָה דָּף כֵּא אָמַר ר' חֲסֵדָא בְּהֵמָה חֲצִיָּה שֶׁל עֶכּו"ם וְהַצִּיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹתֵר לְשׁוֹחֵטָה בְּיוֹם טוֹב דְּאִי אֶפְשָׁר לְכַזִּית בְּשָׂר בְּלֹא שְׂחִיטָה עִסָּה חֲצִיָּה שֶׁל וְחַנִּי' שֶׁל יִשְׂרָאֵל אָסוּר לְאַפּוֹת בְּיוֹם טוֹב דְּהֵא אֶפְשָׁר לְמִפְלָגָה בְּלִישָׁה עכ"ל הֵנָּה נִשְׁמַע מִגַּמ' הַזֹּאת דְּבִהֵמָה שְׁנוֹתָפּוֹת עֶכּו"ם מוֹתֵר לְשַׁחוּט בְּיוֹם טוֹב מֵאֲחַר דֵּא"א לְכַזִּית בְּשָׂר בְּלֹא שְׂחִיטָה וְה"ה בְּנ"ד הַשׁוֹחֵט בְּהֵמוֹת הַשְׁנוֹתָפּוֹת הַנְּ"ל כְּאֵלוֹ כָּל הַבְּהֵמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאֲחַר דֵּא"א לְכַזִּית בְּשָׂר בְּלֹא שְׂחִיטָה וּבְלֹא בְּדִיקָה וּמְחֻיָּב הַיִּשְׂרָאֵל לִיתֵּן הַלְשׁוֹן מִן אוֹתוֹ הַבְּהֵמָה לְהַשׁוֹחֵט כְּאֵלוֹ כָּל הַבְּהֵמָה שֶׁלוֹ וְאִין לְחַלֵּק דְּבִשְׁלָמָא הֵתֵם שְׂאִין לְיִשְׂרָאֵל וְהַעֲכּו"ם שְׁנוֹתָפּוֹת רַק בְּהֵמָה אַחַת וְהוֹאִיל וֵא"א לְכַזִּית בְּשָׂר בְּלֹא שְׂחִיטָה וְיִשְׂרָאֵל רוֹצֵה לְאַכּוֹל בְּיוֹם טוֹב מִן בְּהֵמוֹת שְׁנוֹתָפּוֹת לְכֹן מוֹתֵר לְשׁוֹחֵטָה וְמֵה שְׂאִין פֶּן כְּשִׁהִיָּה לְיִשְׂרָאֵל עִם הַעֲכּו"ם בְּשְׁנוֹתָפּוֹת שְׂחִיטָה בְּהֵמוֹת אִזִּי אֶפְשָׁר דְּאָסוּר לְשַׁחוּט שְׂנִיָּהֶם בְּיוֹם טוֹב מֵאֲחַר שְׂאֶפְשָׁר לְחַלּוֹק קוֹדֵם שְׂחִיטָה וְאִם פֶּן לְמָה יִשְׁחוּט בְּהֵמוֹת עֶכּו"ם דְּהוּי דּוֹמִיא דְּעִסָּה דְּאֶמְרִי' עִסָּה שֶׁל עֶכּו"ם חֲצִיָּה וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּאָסוּר לְאַפּוֹת בְּיוֹם טוֹב מֵאֲחַר דְּאֶפְשָׁר לְמִפְלָגָה בְּלִישָׁה וְאִם פֶּן ה"ה בְּשְׁנֵי בְּהֵמוֹת וּבְזֵה מְדוּקָדֵק לְשׁוֹן הַגַּמ' א"ר חֲסֵדָא בְּהֵמָה חֲצִי' שֶׁל עֶכּו"ם וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִזִּי אֶמְרִי' מֵאֲחַר דֵּא"א לְכַזִּית בְּשָׂר בְּלֹא שְׂחִיטָה וֵא"א לְחַלּוֹק בֵּינֵיהֶם בְּלֹא שְׂחִיטָה לְכֹן מוֹתֵר לְשׁוֹחֵטָה וְמֵה שְׂאִין פֶּן כְּשִׁישׁ לָהֶם שְׂחִיטָה לְאֵם בְּהֵמוֹת בְּשְׁנוֹתָפּוֹת לֹא שְׂיִיָּדָה זֶה וְאִם פֶּן בְּנ"ד דִּישׁ לְהַעֲכּו"ם וְיִשְׂרָאֵל בְּשְׁנוֹתָפּוֹת הַרְבֵּה בְּהֵמוֹת וְאַפְשָׁר לָהֶם לְחַלּוֹק הַבְּהֵמוֹת וְאִם פֶּן חֵלֶק

ש'ל עכו"ם פטור מלינת פלום להשוות ואף שלא חלקו ביחד ה"ל פאלו חלקו וכמ"ש בגמ' בכמה מקומות כל הראוי לביקלה אין ביקלה מעפכת).

אמנם פד מעינת בדברי הרא"ש תמצא שז"א שהרי כתב הרא"ש בפרק ב' דביצה א"ר חסדא בהמה חציה של עכו"ם כו' מותר לשוחטה ביום טוב אבל עיסה כו' דהא אפשר למיפלגה בלישה ובהמה אפי' הן שתיים אי אפשר למיפלגה לפי שאינן שוות עכ"ל אם כן משמע דאפי' שתי בהמות א"א למיפלגה ומותר לשוחטה ביום טוב ואם כ"ה בנ"ד אף שיש לראובן שנותפות עם העכו"ם בכעה בהעות מכל מקום אי אפשר למיפלגה והדרן למ"ש לעיל הואיל וא"א לכזית בשור בלא שחיטה וה"ל פאלו הוי פולו של ישראל ומחויב ליתן להשוות הלשונות שלו.

וראיתי בכלבו הביאו המאור הקדוש הב"י סי' תצ"ח בא"ח וזה לשונו בהמה המשותפת עם העכו"ם שוחטין אותם ביום טוב לפי שא"א לאכול ממנה פזית בלא שחיטה כו' ואעפ"י שיש להם שתי בהמות אם אינם שוות בדמיהם שיאמר לו העכו"ם טול איזה מהם שתראה עכ"ל וכתב הב"י ע"ז משמע מדבריו שאם הם שנות בדמיהן אינו יכול לשוחטם אלא חולקין אותה מחיים כו' ועם כן ה"הא"ד אף שאינם שוות בדמיהם י"ל הואיל ודמיהן עומד לחלוק ה"ל פאלו חלקו ופטור מלינת חלקו של העכו"ם להבדוק.

ולפ"ז י"ל אף שחלק הב"י על הפל בו וכתב עליו וז"ל ולי נראה שאע"פ שהן שוות בדמיהן אם אינן שוות לגמרי פגון שזו גדולה וכחוששה זו שממנה וקטנה שזה יכול לומר אי אפשר ליקח כל חלקי בקטנה כו' ולפיכך יכול לשוחטה ביום טוב זהו דוקא שייך בנדון שלו אי רשאי לשחוט ביו"ט בהמה של השנותפות לפי שצריך לגוף הבהמה ומה שאין כן בנ"ד לענין אי מחויב ליתן להשוות מן הבהמה מה ששייך לו מן הבהמה של הישראל בזה מודה הרב הב"י ז"ל דאינו מחויב הישראל ליתן להשוות חלק של העכו"ם דלענין זה הוי כמאן דפליגי דמי לפי שבלאו הכי עתידין לחלוק דמי הבהמות בשנה אמנם י"ל גם כן איפכא (עד כאן מצאתי): שאלה נז נשאלתי ראובן שמחויב ליתן בשור לגוים או לחיילות וגם לשחוט הבהמות והוא אינו בקי בהל' בדיקה וגם אין שם איש מי שפקי בבדיקה אם רשאי לשחוט בברכה הואיל ואין סופו לאכול ממנה: תשובה הנה קצת משמע ממה שהביאו הפוסקים גבי פיסוי הדם שלא יברך עד שיבדוק כו' ומקשים שם משחיטה ומתמצים דמכל מקום מוציא מידי גבילה ועיין ב"ח סי' כ"ח ב"ד ופרישה דרישה שם ע"ש אם כן משמע דצריך לברך כדי לטהרה מידי גבילה.

אבל אינו ראיה משם ויש להביא ראי' מגמ' דע"א פ"ק דף י"ג גבי אין מקדישין בזמן הזה ואם הקדיש בהמה תעקר ופריה ונשחטה משחיט (פי' אף שאינו ראוי לאכילה) ומשני אתי ביה לידי תקלה דלמא אתי למיכליה ע"ש א"כ מוכח מזה דשרי למשחט דאל"כ מאי מקשה ונשחט משחט הלא אסור לשחוט פשאיין סופו לאכול ממנה אבל יש לדחות די"ל שזהו תירוץ התרצון שאמר אתי לידי תקלה ר"ל מאחר שרואים ששחטה מוכרח שראוי לאכילה דאל"כ אינו רשאי לשחוט (ויבדוק איש אחר ויאכלנו) וגם י"ל מה שמקשה ונשחטה משחיט היינו בלא ברכה פי הברכה אינו מעפכת ודוק ועיין בב"ח בא"ח סי' תקנ"א גבי אי רשאי לנהור התישים עבור העורות ועיין בתשובות משאת

בנימין סי' ס"ח ודברי הב"ח צ"ע לשם ועיין בתוס' בע"א דף י"א ד"ה עיקור שיש בה טריפה.

ואין להביא ראיה מגמ' דביצה דף כ"א ונ"ל והתנא מעשה בשמעון התימני שלא בא אמש לב"ה כו' עד א"ל בולשת באה לעירינו ושחטנו להם עגל והאכלנום כו' ומסיק דעגל טריפה הוי וזה ה"ה בי"ט ואמר להם שיצא שחכם בהפסד' הואיל ושחטו לעפוי"ם הלא בלא"ה אסור לשחוט לעפוי"ם פשאין ישראל אוכל ממנו וגם לפי מאי דמסיק עגל טריפה הוי אמנם יש לדחות דשם איירי בלא ברכה אבל לא משמע פן מדמשני עגל טריפה הוי דהאידך יעשו ברכה על הטריפ' ואין לומר שאח"כ מצאו טריפה ולא בשעת שחיטה וז"א דהאידך אמר שיצא שחכם בהפסדן שהרי אמרה תורה לכם ולא לעפוי"ם וקשה קושית המקשה ואמאי והא חזי למיכל מיניה מאי אמרת שהי' טריפה הלא מתחלה לא ידעו שהיא טריפה והיה ראוי לאכול מזה ע"ש ודוק.

אבל יש להביא ראיה מגמרא דסנהדרין דף קי"ב בעי רב חסדא בהמת עיר הנדחת מהו דתתהני בה שחיטה לטהרה מידי גבילה לפי הרב אמר רחמנא ל"ש שחט' משחט ל"ש קטלה מקטל או (הג"ה מ"ב הרב המחבר זצ"ל) וזאת ליהודה ויאמר מ"ש אמ"ו הגאון זצוק"ל אבל אינו ראיה משם נלע"ד מטעם ששם סמכינן אחזקה דרוב בהמות בחזקת פשרות וכמ"ש הרב ש"ף בסי' כ"ח ס"ק כ"ו ע"ש ואפילו אם ימצא טריפה אהני לטהרה מידי גבילה כדיעבד מה שאין פן בנ"ד שפודאי לא יאכל הישראל ממנה ודמאי קצת למ"ש הא"ז והובא בש"ע סימן י"ט ונ"ל ואם שחט דבר דאיתיליד בו ריעותא וצריף בדיקה ושחטנו בלא ברכה עכ"ל ע"ש הרי להדיא שלכתחלה אין מברכין על דבר דאיכא לספוקי אם יאכל ממנו אי לא אף שי"ל דאהני שחיטה לטהרה כו' ומכ"ש בנ"ד שפודאי לא יאכל הישראל ממנה פשיטא שלא ישחוט בברכה אף דאהני שחיטה לטהרה מידי גבילה.

וכן מצאתי און לי בדברי הרב בעל ט"ז סי' כ"ח ס"ק ט"ו שכתב ונ"ל ובדרישה פתב בשם רש"ל דברכת שחיטה שאני דמהני לטהרה מידי גבילה ותמוה הוא דאם פן למה אמרו בשוחט דבר דאיתיליד ביה ריעותא דשוחט בלא ברכה פדאי' בסי' י"ט כו' הא מטהרה מידי גבילה אלא ע"כ דלא מברכין אלא על מה שפותר לאכול ממנה עכ"ל ואם פן ה"ה בנ"ד אסור לשחוט בברכה מאחר שאינו אוכל ממנה אף שיש לסלק תמיהת הט"ז הנז' מן הרש"ל דמ"ש דברכת שחיטה מהני לטהרה כו' היינו פשאין ריעותא בבהמה ואחר כך אשתכח שהיא טריפה אפילו הכי שוחטין בברכה ולא קפדינן מטעם שכתבתי לעיל שסמכינן ארנבא ומשא"כ בשוחט דבר דאיתיליד בו ריעותא שוחטין בלא ברכה אף שי"ל דאהני ברכת שחיטה לטהרה כו' פי בשביל זה אין אנו סומכין לברך לכתחלה ברכ' מספק ולפ"ז דברי הרש"ל ודברי הא"ז הנז' שניהם בקנה א' עולים אמנם דברי הרש"ל מצד עצמם תמוהים היכן מצינו שברכת השחיט' מטהרה מידי גביל' וכמ"ש אמ"ו הגאון זצו"קל לקמן בסוף התשו' זו על הגמ' דסנהדרין ע"ש: דילמא פיון דשחטה מהני לה שחיטה מאי תיקו וא"כ מוכח מזה דיכול לשחוט אף שלא יבא לידי בדיקה וגם אינו ראוי לאכילה דהלא בהמת עה"נ אסור בהנאה ואפ"ה יכול לשוחטה אבל מ"מ אין

להוכיח מזה לענין ברכה וגם ענין בקידושין ובפ' ד' וה' גבי שור הנסקל אע"ג דעבדן' כעין בפ' ש' ושחטה משחט ע"ש והנלע"ד כתבתי.

שאלה נח שאלוני פה ק"ק מעזריטש בשנת תכ"א לפ"ק כבד של אונזא לעוטה ונהיה בצד התחתון המונח על הנושט והקורקבן והדקים כמין פיס של פשר ומחופה בעור הפכד ונהיתה גבוה וקשה קצת מפשר הפכד וקרעתי הפיס ומצאתי בתוכה שיפולת שועל שלימים וגם מרוקבים ומעופלים וגם חול כעין הנמצא בקורקבן ובכנן יורנו מורינו אם האונזא פשירה או לא ושכמ"ה.

תשובה נלע"ד דהאונזא הנז' היא טריפה וראיה מההוא דאמרי' בגמ' דא"ט ההוא מחטא דאשתכח בכתוכא דכבדא דאמרי' שם שאנו חוששים שמה נכנסה מהנושט לדקים ונקבו הדקים ומשם נכנס לכבד כו' ע"ש וה"ה בנ"ד דמה ענין שיפולת שועל לבא בכיס הפכד אלא ודאי שניקבה הנושט או הקורקבן או הדקים ונקנס' לכבד ואף שיש לחלק בין מחט לשאר דברים וג"כ אמרי' שם במחט דאמרי' דרף סמפונות אטאי אבל ז"א ונהרי הוא דומיא דמחט דקה וג"כ בפכד של אונזא לענ"ד אין שינוי דרף סמפונות אטאי וגם אמרי' גבי ההוא קשייתא דאשתכח במרה דאם הוא דזיתא מיקבוע בוע וה"ה בנ"ד דאמרי' שניקבה הנושט או הדקים ונקנסו לשם ואף שלא ראיתי באונזא הנז' שום ריעותא בנושט או בקורקבן ובדקין מ"מ הטריפתיו הלא אמרי' שם גבי ההוא קשייתא הנז' דאף דאין אנו רואים שום ריעותא במרה אנו תולין שניקבה ועלתה בה קרום מחמת המכה ואינו קרום וה"ה בנ"ד כי א"א בשום ענין בעולם לבא לתוך הפכד שפולת שועל אם לא ע"י נקיבת אחד מהאברים הנ"ל כי השפולת שועל היא חדה כעין קוץ.

ויש רוצים להכשיר שמה דרף הקנה נכנסה לשם ואף שניקבה הקנה פשירה דהיינו שהקדימה הקנה לנושט אבל ז"א פאשר ראיתי בחוש העין דא"א לבא משם דרף הפכד כי הקנה של העור מחובר בריאה שמנחת בין הצלעות והפכד מונחת למעלה על הנושט והקורקבן ודקים וא"א בשום ענין לבא לצד התחתון של הפכד אם לא על ידי נקיבת אברים הנז' שניקבתו במשהו ואין להאריך בזה והנלע"ד נשאלתי עוף שלם עם הפכד ולב דהיינו שלא שאלה נט נקרע כלל רק היתה שלימה עם הבני מעיים ונמלח פה אם הוא אסור או מותר.

תשובה לכאורה הנה נראה שהוא מותר אף שיש לפקפק לפי שנמלח רק מצד א' בעוף וגם דמיה לנמלח בכלי שאינו מנוקב אמנם ז"א כי העוף יש לו חלל וחלחולי מחלחל ויכולעו פה פולטו וממ"נ אם יצא המלח לעבר השני דהיינו לתוך העוף אם פן יכולעו פה פולטו ואם לא נכנס לעבר השני א"כ לא פלט הפכד והלב מעולם וגם לא הוי פנמלח בכלי שאינו מנוקב כי המקום שחיטה פתוח וגם מטעם שכתבתי ואף שיש לחלק אם מונח במקום שחיטה דמידב דייב אם לאו וענין בי"ד סי' ע"ו גבי מוליאתא בפ' ש' שלא נמלח אבל נראה לדינא דיש לצלות העוף כמו בנמלח מצד א' וענין בסי' ס"ט ובדין הצלייה.

שמעתי בשם הרב הגדול הגאון מהור"ר שמעון שפירא נר"ו מפראג שהטריף עוף שצלו עם הלב בבעקין"ן אף שיש ששים נגד הלב מאחר ששופכין מעט מים בבעקין"ן והוי מקצת חתיכה בתוך הרוטב ומקצתה חוץ לרוטב והוי איסור דבוק אמנם לענ"ד צ"ע

לדינא ועינן בי"ד סי' צ"ב בש"ע ס"ד בהג"ה במ"ש ודוקא אם האיסור דבוק או שהתמיכה כולה חוץ לרוטב כו' ע"ש והנלע"ד פתבתי אכן פינה.

קברניט הספינה. יתד אמונה.

קנה שאלה סתקמה ובינה. הוא אהובי המאור הגדול המושל בכל המדינה מפיו יוצא דעת ותבונה.

עמוד הימיני. הגאון ר"מ ואב"ד פבוד מהור"ר מענדל נר"י.

הנה באתי להשתחות אליו מרחוק ולדרוש בשלום תורתו ומשנתו כו' ואודיע למעל"ת מה שצ"ע לדינא אשר התעוררתי מקרוב מה שלא נמצא בשום פוסק על אותן אנונות הלעוטות אם יש לכסות דמן בברכה קודם בדיקת הנשט במקום שיש תקנה בעיר שצריכין לבדוק הנשט תחל' וכמ"ש מהרמא"י בהג"ה בי"ד סי' ל"ג פי לפי מ"ש בטי"ד בשם בעל העיטור סי' כ"ח השוחט חיה לא יכסה דמו עד שיבדוק הריאה ואם נמצא ספק טריפה מכסה בלא ברכה וכן פסק בש"ע סעיף ב' וקי"ל דאם נאבד' הריאה בלא בדיקה פראב"ן ומרדכי ובעה"ת ושאר פוסקים דאין להתיר רק בגדיים וטלאים וסחיות שאין סירכות מצויות בהם וכמו שפסק מהרמא"י בהג"ה סי' ל"ט סעיף ב' א"כ מוכח שהסירכות אינו מצוי בסחיות ואפ"ה קי"ל כבעל העיטור הנ"ל דאין לכסות דמן עד שיבדוק הריאה מכ"ש גבי נשט דאנונות הלעוטות דשכיחי בהם דין נקיבת הנשט יותר מסירכות הריאה וכמ"ש מהרא"י בסי' ל"ג סעיף ט' א"כ מכ"ש דאין לכסות הדם דאנונות הלעוטות עד שתבדק הנשט תחלה וכמנ"ל לי שבתשו' הרב מהר"מ מלובלין נסתפק אם נאבדה נשט של אנונות הלעוטות אם יש להכשיר האנונות וכעת אין הספר הנז' בידי.

גם נפלאה בעיני על מעל"ת מדוע בושש תשובתו הרמה זה זמן זמניהם אשר פתבתי למעל"ת באריכות שאלה ותשובה בדין ס"ת שהיה כתוב בו הזי"ן ושצורת ני"ו רק שהוא מתנייג בתגין של שעטנ"ז ג"ץ וכן הנז"ן פשוטה כצורת ני"ו ארנקה ולענ"ד ימצא בתוכו כמה דברים מעולים הראויים להעלות על שלחן מלכים וחסלותי היא שישבי לי על ראשון כו' ובזה אדע אהבתו פי מצאתי חן בעיניו והיה זה חיים ושלום מצור נעלם ומנאי אהובו הנרצע למעל"ת אפרים מבית אהרן מוילנא: שאלה סא ידי הרמותי וחקקתי אותתי ליתן את בריתי לאיש אפרתי הכרתי והפליתי.

אחד מאלף מצאתי האלוף התורני המופלא נר ישראל פטיש החזק עמוד הימיני כמוהר"ר אפרים פ"ץ יצ"ו. את אשר נתעורר מעל"ת שיש להחמיר שלא לכסות דם השחיטה מאנונות שמלעטיין אותן עד אחר בדיקת הנשט מהא דכתב הרב בהג"ה ש"ע בי"ד סימן ל"ג דיותר שכיח ריעותא דתחיבת קוץ מחמת הלעטה מסרכות הריאה בבהמה וסיה ואם בחיה דאין הסרכות מצויות כל כך פדמסיק בהג"ה סימן ל"ט פסקו הפוסקים בסימן כ"ח דאין לכסות דם הסיה עד אחר בדיקת הריאה אנוזו' שמלעטיין דשכיחי בהו טובא ריעות' דתחיבת קוץ לא כ"ש שאין לכסות דמן אלא עד אחר בדיקת הנשט זהו תנורף דברי מעל"ת בשינוי לשון קצת.

הנה צד חומרא זו יש לה מקום ורוח אלקים בקרב מעל"ת על התעוררת הגה אף ע"ג דיש לחלק קצת בין אנונות לחיות דשאני חיות דבכולן יש חשש ריעותא דסרכות משא"כ

באנוזות דליפא חשש דתחיבת קוץ אלא באותו שמלעיטין אכל לא באותו שאין מלעיטין ואפשר שלא רצו לחלק בין האנוזות קצתן לכסות וקצתן שלא לכסות וסמכו ארנבן שאין בהן ריעותא ומכסין דם שחיטת כולן מ"מ האמת יורה דרפו שאין חילוק זה מספיק שלא להשהות הכיסוי היכא דידוע הוא שאנוזא היא שהלעיטו אותה כיון דאפשר בכיסוי אחר בדיקת הנושט ויש תקנה בעיר לבדוק הנושט.

אמנם נראה לדינא שאין להחמיר בכך גבי אנוזות אע"ג דשכיחי בהו טובא ריעותא דתחיבת קוץ משום דאיפא למיחש לתקלה שלא יכסה כלל אח"כ אפי' כשתמצא פשיטה ושאני חיה אע"פ דאין הסרכות מצויות כ"כ כמו בבהמה אפילו הכי החמירו שלא לכסות עד אחר בדיקת הרגאה משום דלא אתי לידי תקלה שלא יכסה כלל אח"כ כשתמצא פשיטה משום דאותו שוחט עצמו ששחט החיה הוא בודק אותה אח"כ ואין הטבח רשאי לפתוח החצר הפבד בלא שוחט שהוא ואז מיד פשימצא השוחט שהחיה היא פשיטה יכסה דם שחיטתה ולא אתי לידי תקלה שלא יכסה אכל באנוזות שאין השוחט עצמו בודק את הנושט אלא מביאין את הנושטין לביתם ורואים אם יש בהם ריעותא אז מראין להחכם ואיפא למיחש היכא שלא ימצא ריעותא או היכא שיימצאו ריעותא אלא שהחכם יכשירנה לא יהיו נזקרים להודיע להשוחט שיהא מכסה דמה ולא יבא לידי פיסוי כלל לכה מוטב לסמוך ארנבא ולכסות מיד.

דומיא דברכת שחיטה שמברכין מיד ולא החמירו שלא לברך עד אחר הבדיקה כמו שהחמירו בכיסוי משום דלא אפשר הוא כיון שהברכה צריכה עובר לעשייתה וסמכין ארנבא ומברכין על השחיטה מיד הכי נמי באנוזות הלעוטות כיון שיש לחוש לתקלה שלא יבא לידי פיסוי כלל סמכין ארנבא ומכסין מיד דהוי בלא אפשר כיון שיש לחוש לתקלה שלא יבא לידי פיסוי כלל כדפי' וזהו נכון.

ועוד נראה לחלק בין ריעותא דתחיבת קוץ באנוזא ממלעיטין ובין ריעותא דסרכות בחיה דבאנוזות אף ע"ג דשכיחי בהו טובא ריעותא דתחיבת הקוץ ע"י הלעטה מ"מ לא שכיחי כ"כ דמטרפי בהו משא"כ בחיות דשכיחי בהו ריעותא דסרכות אע"ג דלא שכיחי בהו ה"כ כמו בבהמה מ"מ שכיחי בהו ריעותא דסרכות כו' (הג"ה מ"פ הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר באשר שהתשובה של הרב הגאון הנז' כבר נדפסה בספרו צמח צדק כאשר ראיתה פה עה"ק ירושלים תו"ב לא רצייתי להעתיקו כאן עד גמירא וע"ש בסי' קט"ו.

ולע"ד נראה ליתן טעם לשיבח בשאלה ששאל א"א מ"ו הגאון זצ"ל על שמכסין דם האנוזות קודם בדיקת הנושט לפי מאי דכתב הרב בעל המפה בסי' ל"ג סעיף ט' באותו המקומות שמלעיטין האנוזות יש תקנה לבדוק אחר נקיבת הנושט כו' ונהגו להקל בישב קוץ בנושט כו' ויש לדקדק בזה הרבה פי הוא איסור דאורייתא ויותר טוב שלא לבדוק כלל ולסמוך ארנבא מלבדוק ולהקל במקום דאיפא ריעותא עכ"ל ועיין בהרב ש"ך שם ס"ק כ"ג ע"ש א"כ לפ"ז כבר אנו מנוהרים ועומדים שלא לבדוק אותן אנוזות הלעוטות אפי' במקום שיש תקנה בעיר מטעם דזהו חומרא דאתי לידי קולא בדין ישב לו קוץ בנושט אם אינו נקוב משני צדדים וגם אין קורט דם מבחוץ שנוהגים להקל באיסור דאורייתא וה"ה בכיסוי דם לא הצריכו שייכסה הדם אחר שיבדוק הנושט מטעם זה פי

לפועמים ימצא קוץ בנשט כו' ואין קנרט דם בחוץ ובנה נוהגים באותו מקום להקל וכשר לפי מנהגם וכסו אז בברכה וזהו מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידיים וכמ"ש הרב בעל המפה ויותר טוב שלא לבדוק כלל מלבדוק ולהקל וא"כ לפ"ז איך נקום ונגזר לתחלה על אותן האנושות הלוטות שלא לכסות דמן עד אחר בדיקת הנשט פי על הראשונות אנו מצטערים אלא שנבא להוסיף עליהן ועל זה וכיוצא בו נאמר הנח לישראל מוטב שיהיו שוגגין כו' פי בנה יעשו ג"כ ברכה לבטלה על הפיסוי לכן סמכינו ארנבא וכמ"ש הרב בעל המפה שם בסי' ל"ג ע"ש ומשא"כ בסרכות הריאה וכמ"ש וק"ל והוא ברור לענ"ד: שאלה סב נשאלתי מב"ד יפה דק"ק טריבטש ונ"ל השאלה ביום ה' פ' שמיני נמצא תחוב בקיבה יתד א' דהיינו בסוף הקיבה של הבהמה פאשר יעידון ונגידון שני אנשים הנקובים בשמותם כמ"ר חנן וכמ"ר יוקל יצ"ו וראינו שהקיבה אינה ניקבה מעבר אל עבר וגם שני האנשים הנז' לא ראו פלום אם ניקב אם לא אף שיבולת הנקרא בל"א ווי"רץ קשה עומדת על הקיבה נגד אותו מקום שהמחט תחוב מבפנים ואותו יבולת לא היתה מראה חלודה ודחינו אותו המחט דרך הלוכה לצד חוץ ולא היתה נכנסת דרך אותו יבולת והכשרנו אותה מחמת שלא ניקבה מעבר אל עבר ואמר לי הנעלה כהר"ר פלק דיין אפי' אם ניקבה מעא"ע נמי כשרה לפי שהחלב דאייתרא מכסה אותו נקב כו' ובכן יורנו מורנו אם עשינו כדין וכווננו להלכה ושכמ"ה.

תשובה הנה אף שנחויץ עלי הדבר מ"מ לא אוכל לסרב באשר שהפצירו בי לחוות דעתי בקיצור גדול. בראש מ"ש הכת המתירים מטעם שלא ניקב מעבר אל עבר זהו לענ"ד אינו ולא יפה כיוונו לפי העדות של האנשים הנז' וגם הוא בעצמו פתב פן שיש שם יבולת שקורין ווירץ על מקום היתד וא"כ הוי קרום שעלה מחמת המכה ואמרי' בגמ' דאלו טריפות א"ר קרום שעלה מחמת המכה בנשט אינו קרום ואין לומר דדוקא בנשט לא הוי קרום משום דאכלה בי' ופע'י ביה חוזר וניקב וכמ"ש הרמב"ם ומשא"כ בשאר מקומות אבל ז"א שהרי אמרי' בגמ' ג"כ אר"י קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום ומייתי ראיה מהא דכרות שפכה דזהו פסול החוזר להכשירו זהו למעוטי קרום שעלה מחמת המכה בריאה ושם לא ממעטי ריאה בהדיא וכ"כ הר"ן ריש אלו טריפות וכ"כ רש"י דה"ה לכל הנקובים וכ"כ בת"ח דף קל"ב וא"כ אף שלא הנה מעבר אל עבר דהלא נראה בחוש דהיה שם יבולת על מקום היתד מזה מוכח דניקב תחלה מעבר אל עבר רק שעלה קרום מחמת המכה ואף שפתבו המורים ונ"ל והנה דחינו אותו המחט דרך הלוכה לצד חוץ ולא היתה נכנסת דרך אותה יבולת ונעבור זה הכשרנו מחמת שלא ניקב מעבר אל עבר אינו ראיה אף שלא נכנסה בכח מ"מ סופה לינקב מעט מעט עבור שהמכה מעלה חלודה וא"כ י"ל במידי דמשתבחה לא מטרפי דמיטרפי מי משבחה יותר מתחילה וכמ"ש בגמ' גבי עוף שניטלה נוצתה אבל זה אינו כו' וא"כ לפי זה יש להטריף הפל ובנ"ד גם הפלים אסורים לא מבעיא אליבא דהעדים שאמרו שהיה היתד בדקין פשיטא דטריפה שהרי פתב הר"ן דאפילו מחט שנמצא בדקין טריפה דחיישינו שמא ניקב וכמ"ש הב"י סימן מ"ז והובא בש"ע סעיף ד' ומכ"ש בנתחב בדקין דאין לו בדיקה אלא אפילו אליבא דהעדים שהעידו שהיתד היה תחוב בקיבה דמקילין בנמצא בתוכו אבל מ"מ יש להחמיר בנתחב בדקין שהיה ומכ"ש בניקב הקיבה רק שעלה קרום מחמת המכה דמדינא טריפה דהלא ניקבה הקיבה טריפה.

א"כ לפי זה יפה כיוונו פת האוסרים אבל לפי מ"ש אלי פת המתירים דאחד מן הב"ד רצה להתיר מטעם דאפילו ניקב מעבר אל עבר נמי פשרה לפי שחלב דאייתרא סותם אותו נקב והשיב לו הדין השני דאינו דומה סתימת הנקב בלא מחט וקוץ לסתימת הנקב במחט וקוץ ודחה אותו בגילא דחיטתא והתירו מטעם שלא ניקב מעבר אל עבר וזהו דבר שאין לו שחר להתיר מטעם שלא ניקב מעבר אל עבר וכמ"ש לעיל אמנם נלע"ד להתיר אם ברור הוא להדיינים שהיבולת היתה מכוסה בחלב שעל היתר נלע"ד דכשרה בלי שום ספק וזהו פשוט דחלב שעל גבי היתר סותם וכמ"ש כל הפוסקים לא מבעיא אליבא דהרי"ף והרמב"ם שפוסקים פלישנא בתרא דגמ' פ' אלו טריפות דף מ"ט גבי חימצי ובר חימצי ודאקשתי אסור וחלב שעל גבי היתר מותר פשיטא שסותם אלא אפילו אליבא דדעת הטור שפוסק דחלב שעל גבי היתר אסור בסי' ס"ד וכלישנא קמא דפלוגתא דר"י ור"ע ואפילו הכי סותם וכמ"ש בגמרא שם אמר רב נחמן אינהו מיכל אכלי ולדידן מיסתם נמי לא סתים וכפירש"י בלשון בתמיה וכמו שכתב הטור סימן מ"ח וכ"כ בש"ע בלי שום חולק, ומה שרצה אחד מהב"ד לפקפק בזה דאינו דומה סתימת הנקב בלא מחט וקוץ כו' אמנם לא ראה מה שכתב המרדכי פרק אילו טריפות וגם בתוס' ובתרומת הדין סימן קס"ה וזה לשון המרדכי נשאל לר"י על מחט שנמצא בקורקב וניקב הכיס שלו וגם בשרו והיה שומן סותם למעלה מבחוץ והתיר דלא אמרי' אלא בחלב חיה שפנגדו בבהמה טריפה אינו סותם אבל חלב טהור דעוף שלא מצינו פנגדו טמא פשיטא דסותם דמהדיק שפיר ואע"פ שהיה שומן דק על הקורקב וכמ"ש בת"ה סי' קס"ה ועיין בתוס' פא"ט וא"כ ה"ה בנ"ד בחלב שעל היתר אם ידוע בודאי שהיה המחט בסוף הקיבה במקום יחד והחלב סותמו דכשר.

ואף שיש לחלק דדוקא בקורקב שהוא חלב טהור לגמרי מה שאין פו בחלב שע"ג היתר דלענין אכילה אסור ואף דמ"מ סותם י"ל דדי לן שיסתום בנקב ע"י חולי ולא ע"י מחט אבל זהו דוחק לחלק בזה וכן משמע מסתימת דדברי הפוסקים ואף שיש לאסור פאן מטעם דהעיד העד כמר יצחק שמצא בחלב פתם שחור במקום שהי' דבוק להיבולת ומזה היה נראה דניקב גם את החלב וזהו כמין קורט דם מבחוץ אבל ז"א שהרי הפתם שחור היה במקום שהיה דבוק להיבולת אבל הי' עליו ג"כ חלב עב ומבחוץ לא ראו שום פתם שחור וא"כ אין זה קורט דם מבחוץ רק כאלו היה קורט דם באמצע הבשר ולא ניקב מעבר אל עבר.

ומה שרצה לפקפק בזה קצת מהאוסרים שהמחט היה בסוף הקיבה ושם אינו לא קשת ולא יתר אבל ז"א שהרי פירש"י דמבחוץ לעיגול קרי קשת ומבפנים לעיגול קרי יתר ושניהם עד סוף הקיבה ואף שהרמב"ם פתב פירוש אחר על יתר שהוא כמו חוט משווד כמו יתר נראה דלדינא אין נפקותא ביניהם שהרי לא חילקו הפוסקים לענין דינא בפירושיהם.

ואשר רצה לפקפק בזה פת האוסרים מטעם שהעידו שהיה המחט בדקין ולא בקיבה חזא דאף אם היה בדקין דהיינו במעי היצא מהקיבה נלע"ד טעם נכון להיתר שהרי כל העדים העידו שהיה החלב סותם הנקב ואף אותו העד שהעיד שהיה בדקין מ"מ מודה שהחלב סותמו שהרי הטור סי' ס"ד פתב שם והרמב"ם בהל' מ"א בפ"ז פתב שהמעי

הסמוך להקיבה שהוא תחלת בני מעיים צריף לגרור חלב שעליו ניש מהגאונים שאמרו ראש המעים שצריף לגרורו הוא המעי שיוצא בו הרעי כו' ובש"ע הביא דעת שניהם וכתב וירא שמים יוצא ידי שניהם וא"כ אליבא דהגאונים אותו חלב שעל המעי הינצא מהקיבה פשר לגמרי ואמרי' בגמ' פא"ט דף מ"ח גבי חמצי ובר חמצי אר"נ לדידהו מיכל אכלי ולדידן מסתים נמי לא סתים ואלבא דפירש"י הוא בלשון בתמיה וכמו שפסק הטור הנ"ל בסי' הנ"ל אלבא דעת רש"י ולכן חלב שעל היתר סותם וא"כ ה"ה בנ"ד אף דאלבא הרמב"ם אסור חלב שע"ג מעי מ"מ הואיל ואלבא דהגאונים מותר לגמרי דמ"ש בגמ' ריש מעי באמת' בעי גרירא קאי אפרכשתא וב"י הכריע פדעת שניהם לחומר' ומ"מ אלבא דהגאונים חלב מן המעי הינצא מותר לגמרי אף דאנו לא קי"ל פונותיהו בזה ומ"מ לענן מסתים סתים וכמ"ש רב נחמן גבי חמצי לדידהו מיכל אכלי ולדידן מסתים נמי לא סתים ומה התם דלא הנה רק לבני א"י ואנו נוהגין אסור מ"מ קי"ל דסותם ומכ"ש אלבא דגאונים והראב"ד דסוכרים אלבא דכ"ע דינא הכי מכ"ש דאלבא דידן מסתם נמי סתים.

ואף שיש לפקפק קצת על ראיה זו שהרי העד העידו שהיה המחט בקיבה והכחישו השני כמ"ר ליב שהעיד שהיה בדקין וגם הכחישו אותו שהגיד להם שהיה בקיבה ועד א' בהכחשה אינו פלום וגם כמ"ר משה מה שהעיד אינו פלום שהרי סיים בסוף עדותו ונ"ל כאשר שאלתי אותו שהם העידו שהיה המחט בקיבה והשיב בל"א דא מוזין זיא בעסיר פער שטיין אז איה א"כ מזה מוכח שהעיד על עצמו שלא הבין הדברים יפה ואף שהעדות של כמ"ר חנן וכמ"ר יוקל וכמ"ר יצחק הנ"ל הנה עדות פסולים והרשב"א כתב בתשו' סי' תקמ"ד ונ"ל ששאלת שני אחים לענן אסורא אם דינן כב' עדים להכחשה אם לא והשיב שלעולם אין דינן אלא כאחד וא"כ אינו מוכחש העד כמ"ר ליב הנ"ל אמןם נלע"ד דמ"מ יותר נאמנים העדים שהעידו שהיה בקיבה היתר דאפ"ל אם הי' מוכחשת ודל עדותן מהקא מ"מ הב"ד אשר הורו להיתר המה נאמנים יותר מק' עדים שהורו ע"פ זה להיתרא שהיה המחט בקיבה וכמ"ש הפוסקים ואין להאריך בזה כעת יותר והנלע"ד כתבתי.

שאלה סג ע"ד הגזירה אשר גזר הרב הפוסק מוהר"ר אור שרגא וייבש זצ"ל מקרתא קדישא ירושלים תו"ב אשר אינו נתקן בחברה הקדושה דביקור חולים והלוית המת והלבשת ערומים פה ק"ק אוכנ שטאט יע"א ונ"ל אחר שהעידו זקני העיר על הנהגת חברה קדישא ביקור חולים והלבשת ערומי דק"ק אוכנ שטאט שנה פמה שנים יותר מארבעים שנה שתמיד נוהגים בני החבר' הנ"ל ביום השבת נחמו ובלשבת חנוכה דורש א' מן החברה דהיינו הרב שבהם ומספר בשבח ומעלות הצדקות הנז' של בק"ח ומלביש ערומים נאח"פ מתנדבים העם מקטן ועד גדול לצורך הלבשת ערומים כל א' לפי נדבת לבו ואף שהנה תמיד הרב ואב"ד קבוע פה בקהלה יצ"ו פגון הגאונים מוהר"ר חת ואחריו מוהר"ר יששכר בערמן ז"ל אעפ"כ לא דרש הרב הקבוע כ"א הרב שבתוך החברה הנז' שפכדו אותו הגבאים מן החברה ולא הכניסו ראשם שום אב"ד ומנהיגי קהלה לבטל דבר זה אף חדשים מקרוב באו שלשה אנשים בגובה אפם וזדון לבם ובטלו בכח כבוד החבר' הנ"ל וכבוד הס"ת בשנה דאשתמד והנה עשו שלא כהוגן לעשות מעשה כזה אחר שפכר החזיקו באותו מצנה חבריה קדישא הנ"ל הדין פשוט דלא פמינייהו לשאר בני קהלה לבטל דבר זה ולטרדת הדרך לא רצייתי להאריך בראיות על זה מן הפוסקים בכן

גזרתינו בגזירת נח"ש ובכל קללות הפתובים בספר התורה שלא יגרע פח החברה הנז' מן היום והלאה לשנות להם דבר רק על פי ההנהגה ראשונה פן יקום והרב מן החברה הנז' ידרוש תמיד בלי שום מונע והמסרב לנגד דברינו יהיה מנודה בשני עולמות ועונשו יהי פקרח ועדתו ולא יאבה י"י סלוח לו.

פה דברי הרודף שלום ולעשות חיוזק לרודפי צדקה וחסד חבירה הנז' אשר נתחברו לעשות חסד בגופם ובממונם. נאם אור שרגא וייבש יכונה חותם פה ק"ק אוכו ע"פ בקשת המנהיגים דק"ק הנז' לדון ביניהם ולתקן פל הפירצות דקהלתם יצ"ו.

היום יום א' כ"ב סיון דרף ענברו לארץ קדוש"ה לפ"ק עכ"ל. ובכן המעשה שהי' פך ה"י שפשבת חנוכה שנת תל"ד לפ"ק פכדו הגבאים בצירוף קצת אנשים מהחברה פנהוג את הרב שבק"ק הנ"ל לדרוש בבית הפנסת הגדולה פנהוג והרב הנ"ל אינו בתוך החברה ובבית הפנסת הקטנה פכדו הגבאים בצירוף קצת אנשים מהחברה חתן א' שאינו בתוך החברה לדרוש בב"ה הנז' ועל הסעודה שעושים החברה הקדושה הנז' בשעת ההלבשה בחנוכה פנהוג פכדו הגבאים הנז' ג"כ לחתן אחר לדרוש על הסעודה ואביו של החתן ואבי הכלה המה בתוך החברה פכן קמו קצת אנשים מתוך החברה וערערו על הגבאים ובצירוף האנשים הנ"ל שעברו על הגזירה ותיקון אשר תיקון וגזר ונסד הרב מהרא"ש וייבש הנ"ל פחרם שלא ידרוש רק הרב שפכתרה והשיבו הגבאים הנ"ל שהרשות פידם ליתן לדרוש למי שירצו ועיקר התקנה של הרב זצ"ל הנז' היתה עבור אנשים אשר לא היו בחברה שרצו למעט כבוד החברה ולכבד לאיש אחר אבל הגבאים רשות פידם לכבד בדרשה למי שירצו פי זהו כבוד החברה.

ועוד שטעו הגבאים שהתיקון הנ"ל נתבטל שפמה שנים לפני זה פכדו גם פן הגבאים להרב שבק"ק אף שלא היה בתוך החברה וכמו בשנת תכ"ז לפ"ק בשפת חנוכה אף שהיה רב אחר בתוך החברה ומכ"ש היום שאין להם רב בתוך החברה ועל שפכדו בב"ה הקטנה למי שאינו בתוך החברה השיבו על זה שעיקר התקנה היתה על ב"ה הגדולה עבור המעשה שהיה ולא על ב"ה הקטנה שעיקר דרשת הרב בב"ה הגדולה ולא בב"ה הקטנה כ"א דורש הרב שפכתרה בב"ה הגדולה לא יכול לדרוש בב"ה הקטנה.

והמערערים השיבו על שפכדו בשנת תכ"ז לפ"ק לרב שאינו בתוך החברה ע"ז הספימו פל פני החברה ומחלו על התיקון הנ"ל ומשא"כ עתה ושאל הרב אשר פכדו הגבאים לדרוש בב"ה הגדולה אם המה מערערים עליו שלא ידרוש אזי הוא מוחל על פכדו ואינו רוצה לדרוש אף שפכדו אותו פי לא נחשב זה בעיניו לכלום ובאם המה רוצים או שסבורים בעיניהם שעוברים על התיקון של הרב זצ"ל הנ"ל אזי יכבדו למי שירצו והשיבו המערערים חלילה לנו שאין לנו שום ערעור על הגבאים בצירוף האנשים הנ"ל אשר פכדו להרב שידרוש בב"ה הגדולה פי הלא הרב היה דרש דרש להם מפמה שנים בב"ה הגדולה בלי שום פוצה פה ומצפצף שתי פעמים בפנהוג בשפת נחמו ובשפת חנוכה רק עיקר הערעור שלהם הוא על שפכדו לדרוש בב"ה הקטנה למי שאינו בתוך החברה שלהם ותיקנת הרב זצ"ל הנ"ל מ"ל בב"ה הגדולה ומ"ל בב"ה הקטנה הלא הרבה פעמים הרב שפכתרה דרש בב"ה הגדולה וכשגמר הדרוש דרש בב"ה הקטנה ג"כ וקצתם מערערים על שפכדו לדרוש החתן על הסעודה הנ"ל.

וע"ז השיבו הגבאים אף שלפעמים היה דורש להם הרב שפתיחה גם בב"ה הקטנה היינו מחמת דוחק וגם היה מרוצה לדרוש גם בב"ה הקטנה ומשא"כ הרב הזה אינו רוצה לדרוש גם בב"ה הקטנה פי מעולם לא דרש רק בב"ה הגדולה לכן אנו מוכרחים לכבד לאיש אחר בב"ה הקטנה שידרוש שם פי עיקר התקנה היתה על ב"ה הגדולה וכמבואר בתיקון וגזרת הרב מהרא"ש וייבש זצ"ל הג"ל ועל שפיבדו לדרוש על הסעודה לאיש אחר השיבו הגבאים שלא זכר זה בתיקון הג"ל שום דבר מזה ובכן על פולם יורנו מורינו ורבינו אם פדין עשו הגבאים בצירוף האנשים הג"ל או לאו ושכמ"ה.

תשובה טרם אצלה לדבר ולבאר נ"ד צריכין אנו לדקדק תחלה בלשון התקנה אשר אנו וחקר ותיקו ונסד הרב המובהק כמהרא"ש וייבש ז"ל פי פבר פתיחתי והארכתי בפסקים אשר לי בסוגי' הגמ' דב"מ פ' המקבל ר"מ היה דורש לשון הדיוט כו' ר"י היה דורש לשון הדיוט כו' וגם במ"ש התוס' שם דאעפ"י שלא נכתב פאלו פתב דמי וכתבתי שם ממשמעות לשון הסוגיא דאמי לאשמעינן דדורשים לשון הדיוט אפי' באיסור חמור דחשש ממזרות ומיתות ב"ד ואף שיש לפרש פי' אחר וכמבואר בנ"י שם ואפ"ה דרש לשון הדיוט והתיר א"א ולא חש לחשש ממזרות חלילה כמו כן צריכין אנו לדקדק בטופס לשון התיקון הנז' וגם צריכין אנו לחקור אחר הסיבה אשר התקנה והגזירה הנז' נעשית בעבורה שאז דנין אנו לשון התקנה אשר נעשית בעבורה וכמבואר במתני' ובריייתא בנדרים פ' הנודר מן הירק קונם צמר עולה עלי כו' ואמרי' שם בברייתא ר"א הפל לפי הנודר תניא פיצד אמר ר"י הפל לפי הנודר הי' לבוש צמר והצר ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור להתפסות כו' ואף על פי שלשון קונם צמר עולה עלי משמעותו בין ללבוש בין לטעון ואפילו הכי הולכין אחר הסיבה אשר נדר בשבילו וכבר אנו מקובלים מפי סופרים ומפי ספרים שהתקנות והסכמות יש להם דין נדרים וא"כ בנ"ד צריכין אנו לחקור אחר הסבה אשר בשבילם גזר ונסד הגזירה והתקנה הנז' ובה נבא להשיב על טענת הצדדים הג"ל על ראשון ראשון כו'.

ונחזור על הראשונות טענת המערערים שהגבאים בצירוף האנשים עוברים על גזירת הרב מהרא"ש זצ"ל אשר גזר בחרם כו' וזה יצא ראשונה תשובת הגבאים שהרשות בידם לכבד לכל מי שירצו פי עיקר התקנה היתה עבור ג' אנשים שלא היו בתוך החברה כו' לאפוקי הגבאים הרשות בידם לכבד למי שירצו.

הנה לכאורה דברו נכונה בזה פי באשר שהקדמנו שצריכים אנו לחקור אחר הסיבה כו' וה"ה בנ"ד וכד מעיינת בטופס הגזירה וז"ל שם ולא הכניס ראש שום אב"ד כו' אף חדשים מקרוב באו ג' אנשים בגובה אפם וזדון לבם ובמלו פבוד החברא וכבוד הס"ת כו' ועשו שלא כהוגן כו' בכן גזרתנו כו' דמשמע משם שנעשית התקנה הנז' עבור הג' אנשים בגובה אפם כו' בטלו פבוד החברה כו' והיינו ג' אנשים שלא היו בתוך החברה וכמבואר בטעמתי' ואף אם נאמר שהיו בתוך החברה אבל מ"מ לא היו גבאים וזה היה גובה אפם וזדון לבם שבטלו בכח פבוד החברה לאפוקי הגבאים שבתוך החברה רשאים לכבד למי שירצו ולא מקרי זדון לבם וגבה אפומעולם לא גזר הרב זצ"ל על זה ומסתייע לזה ממה שמבואר בלשון התקנה הג"ל וז"ל ואעפ"כ לא דרש הרב הקבוע כ"א הרב

שְׁבִתוֹף הַחֲבֵרָה שְׁפִיכְדוֹ אוֹתוֹ הַגְּבָאִים וְאִ"כ מִשְׁמַע שְׁלֵהֲגַבְאִים נִתְּנָה רְשׁוֹת לְכַבֵּד שְׁדַיִיק שֵׁם שְׁגַם הָרַב שְׁבִחְבֵּרָה דְּנֹקָא אֲשֶׁר כִּיכְדוֹ אוֹתוֹ הַגְּבָאִים אֲזִי יְדָרוֹשׁ מִשְׁמַע לְאִפּוֹקִי אִם לֹא יְכַבְדוּ אוֹתוֹ הַגְּבָאִים לֹא יְדָרוֹשׁ אִפִּי הָרַב שְׁבִחְבֵּרָה כִּי לְהַגְּבָאִים לְבַד נִתְּנָה רְשׁוֹת לְכַבֵּד וְאִ"כ בְּנִ"ד שְׁפִיכְדוֹ הַגְּבָאִים אִף לְמִי שְׁאִינוּ בְּתוֹף הַחֲבֵרָה הָרְשׁוֹת בִּינְדָם וְדַבְרֵי הַמְעַרְעָרִים בְּטָלִים וּמְבֻטְלִים.

אָמְנָם פֶּד מְעִינָת וּתְדַקְדָּק בְּלִשׁוֹן הַתְּקָנָה תְּמַצָּא שְׁאִין זֶה פְּשׁוּט כִּ"כ כִּי יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּלִשׁוֹן הַמְּבֻנָּאָר בְּתְקָנָה הַנְּזִ' וְנִ"ל וְאֵע"פ כִּי לֹא דָרַשׁ הָרַב הַקְּבֹועַ כִּ"א הָרַב שְׁבִתוֹף הַחֲבֵרָה הַנְּזִ' שְׁפִיכְדוֹ אוֹתוֹ הַגְּבָאִים וְיֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם מ"ש שְׁלֹא דָרַשׁ הָרַב הַקְּבֹועַ כִּ"א הָרַב שְׁבִתוֹף הַחֲבֵרָה הוּא דְּנֹקָא אוֹ מ"ש אִתְּ"פ שְׁפִיכְדוֹ אוֹתוֹ הַגְּבָאִים הוּא דְּנֹקָא דְּמִשְׁמַע שְׁאִם לֹא כִיכְדוֹ אוֹתוֹ הַגְּבָאִים לֹא יְדָרוֹשׁ הָרַב שְׁבִתוֹף הַחֲבֵרָה וְלֵהֶם נִתְּנָה רְשׁוֹת לְכַבֵּד לְמִי שְׁיִרְצוּ וְכוּ יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּמָה שְׁמַסִּינִים שֵׁם בְּגִזְיָה הַנְּזִ' וְנִ"ל בְּכֵן גִּזְרִיתִינוּ כו' שְׁלֹא יִגְרַע פֶּח הַחֲבֵרָה כו' לְשִׁנּוֹת לֵהֶם דְּבָר רַק ע"פ הַהֲנַהֲגָה רֵאשׁוּנָה פֶּן יָקוּם וְהָרַב מִן הַחֲבֵרָה הַנְּזִ' הוּא יְדָרוֹשׁ תְּמִיד בְּלִי שׁוּם מוֹנֵעַ כו' עכ"ל וְהַלְשׁוֹן הַזֶּה מִשְׁתַּמֵּשׁ לְכַמָּה אֲנָפִי אִם מ"ש שְׁלֹא לְשִׁנּוֹת לֵהֶם דְּבָר רַק ע"פ הַהֲנַהֲגָה רֵאשׁוּנָה פֶּן יָקוּם וְהִינּוּ מ"ש לְפָנֵי זֶה שְׁהַהֲנַהֲגָה רֵאשׁוּנָה הִיא שְׁלֹא דָרַשׁ רַק הָרַב שְׁבִחְבֵּרָה אֲשֶׁר כִּיכְדוֹ אוֹתוֹ הַגְּבָאִים וְאִ"כ מ"ש אִתְּ"פ וְהָרַב מִן הַחֲבֵרָה הוּא יְדָרוֹשׁ תְּמִיד קָאִי אִמ"ש לְפָנֵי זֶה דְּהִינּוּ שְׁהָרַב שְׁבִחְבֵּרָה יְדָרוֹשׁ תְּמִיד בְּלִי שׁוּם מוֹנֵעַ דְּהִינּוּ אִף שְׁיִכְדוֹ הַגְּבָאִים לְאִישׁ אַחַר אֲזִי הַפִּיבּוּד הַנְּזִ' הוּא בְּטָל וְלֹא יְדָרוֹשׁ רַק הָרַב שְׁבִחְבֵּרָה.

וְדוּגְמָא לְזֶה מְצִינוּ בְּגַמ' דְּכְתוּבוֹת פ' הַכּוֹתֵב רִי"א לְעוֹלָם הוּא אוֹכַל פִּירֵי פִירוֹת עַד שְׁיִכְתוּב דִּין וְדַבְרִים כו' וּבְפִירֵי פִירוֹתֵיהֶן עַד עוֹלָם וְאִמְרֵי שֵׁם בְּגַמ' אֲבַעְי' לְהוּ פִירֵי פִירוֹת דְּנֹקָא אוֹ עַד עוֹלָם דְּנֹקָא אוֹ דְּלָמָּא תְּרַנְוִיָּהוּ דְּנֹקָא וְכִמוֹ כֵּן בְּנִ"ד יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִי מ"ש וְהָרַב שְׁבִחְבֵּרָה יְדָרוֹשׁ תְּמִיד הוּא דְּנֹקָא הִינּוּ אִף שְׁלֹא יְכַבְדוּ אוֹתוֹ הַגְּבָאִים אוֹ מ"ש שְׁע"פ הַהֲנַהֲגָה רֵאשׁוּנָה פֶּן יָקוּם דְּהִינּוּ דְּנֹקָא שְׁיִכְבְּדוּ הַגְּבָאִים וְלֵהֶם נִתְּנָה רְשׁוֹת לְכַבֵּד לְמִי שְׁיִרְצוּ אוֹ תְּרַנְוִיָּהוּ דְּנֹקָא שְׁהַגְּזִירָה הִיא עַל הַגְּבָאִים שְׁאִינָם רְשָׁאִים לְכַבֵּד כִּי אִם לְהָרַב שְׁבִתוֹף הַחֲבֵרָה וְאִם הַגְּבָאִים שְׁבִתוֹף הַחֲבֵרָה רוֹצִים לְכַבֵּד לְאִישׁ אַחַר אִינָם רְשָׁאִים רַק לְהָרַב שְׁבִחְבֵּרָה וְאִם פֶּן בְּנִידוֹן דִּידוֹן לְפִי זֶה אִינָם רְשָׁאִים הַגְּבָאִים לְכַבֵּד לְאִישׁ אַחַר וּבְפֶרֶט בְּנִידוֹן דִּידוֹן שְׁהַגְּזִירָה הַנְּזִ' נַעֲשִׂית בְּחֶרֶם וְקִי"ל סְפֵק חֲרָמִים לְהַחְמִיר וְכַמְבֻּנָּאָר בְּתִשׁוּ' הָרֶשֶׁבֶ"א סִי' תַקְצ"א.

וְאִף שִׁי"ל דְּלֹא דְמִי נִ"ד לְהָא מִתְּנִי דְּהַכּוֹתֵב דְּאִף דְּמִדְּקָדִיקִים בְּלִשׁוֹן הַתְּנָאִים הַנְּאָמָר בְּמִשְׁנָה אַבְל בְּלִשׁוֹן הַשְּׁטָר אִין לְדַקְדָּק כִּ"כ אַבְל ז"א דְּגַם בְּהַכּוֹתֵב בְּמִשְׁנָה אִיירֵי בְּבַעַל שְׁכֵתֵב בְּשְׁטָר לְאִשְׁתּוֹ דִּין וְדַבְרִים אִין לִי בְּנִכְסֵיהֶן וּבְפִירוֹתֵיהֶן כו' וְע"ז מְסַתַּפֵּק בְּגַמ' אִי תְּרַנְוִיָּהוּ דְּנֹקָא וְעוֹד פֶּד מְעִינָת בְּגַמ' דְּתַמּוּרָה פ' אֵלוֹ קַדְשִׁים בְּתוֹס' רִישׁ פ' הַנְּזִ' לְד"ה לֹא מְבַעֲיָא כו' אֵלָא אִפִּי עַד סוּף הָעוֹלָם לֹא מוֹדִינָא לָךְ דְּמִקְשִׁי הַתוֹס' וְאִ"ת לִיתְנִי עַד סוּף הָעוֹלָם וְלֹא לִיתְנִי וְלָד וְלָדוֹן וִי"ל דְּזוֹ אִף זוֹ קָתְנִי שְׁכֵן דְּרָךְ לְשִׁנּוּי הִכִּי וְתִמָּא דְּבָרִישׁ הַכּוֹתֵב בְּעִי פִירֵי פִירוֹת דְּנֹקָא כו' אוֹ תְּרַנְוִיָּהוּ דְּנֹקָא כו' וְהִכָּא לֹא הָיִי בְּעִי הִכִּי וִי"ל דְּהֵתָם בְּלִישְׁנָא הַפְּתוּב בְּשְׁטָר דִּיִּיקִי דְּאִין לְכַתּוּב בְּשְׁטָר דְּבָר שְׁאִינוּ צָרִיךְ אַבְל בְּלִישְׁנָא דְּמִתְנִי'

ליפא למידק פולי האי כו' ע"ש א"כ מוכח מזה שיותר מדקדקים בלשון השטר מאשר מדקדקין בלשון המשנה וא"כ ה"ה בנ"ד.

ואף שדברי התוס' הנז' צריכין ישוב בכמה דברים ואזכיר א' מהם מה שצריך לעניינינו כי יש לדקדק איה פתבו התוס' בתירוץ' ו"ל דהתם בלישנא הפתוב בשטר דייקי דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך כו' וקשה ע"ז הלא אמרי' בגמ' דהפתוב הנז' ריש פרקין הפותב לאשתו דין ודברים כו' ואמרי' בגמ' אח"כ תני ר' חייא האומר לאשתו ופרש"י ולא תני פותב דאשמועינן דבאמירה בעלמא נמי סליק נפשיה בלא קנן וכתובה וכן פסקו הפוסקים ועיין בא"ה סי' צ"ב דבאמירה בעלמא סגי וע"ז קאמר ר"י לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב כו' וע"ז האבעיא בגמ' אי תרנניהו דוקא כו' דמייירי אף באומר כן ולא דוקא פותב וא"כ איה מחלקין התוס' בתמורה הנ"ל דהתם בלישנא הפתוב בשטר דייקי דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך כו' הלא לפי מאי דקי"ל דהפתוב לאו דוקא אלא אפילו באמירה בעלמא סגי אין שייך לומר דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך הלא לא איירי בפתוב בשטר רק אפי' בע"פ.

ויש ליישב דמ"ש התוס' דהתם בלישנא הפתוב בשטר דייקי דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך היינו לפי משמעות לשון המשנה דאיירי בכתובה ובאמת לפי מה שמפרש ר' חייא דאיירי באמירה בעלמא ג"כ הכי פירושו שיותר יש לדקדק בלשון הנאמר בע"פ הואיל וראויים לכתוב בשטר דברים האלה אם נאמרו בפני עדים ובקשו הצדדים מהעדים שיכתבו עדותן בשטר ואז מחוייבים העדים לדקדק מה שנאמר בפניהם ויכתבו בשטר ואז מדקדקים יותר באלה הדברים מאשר מדקדקים בלשון המשנה.

ועיין בתשו' הרב מהר"א ו' ששון סימן מ"ח שמביא דברי התוס' בתמורה הנ"ל דבלשון השטר יש לדקדק יותר מבלשון המשנה כו' ומסיים שם ונ"ל ואע"פ שבלשון התוס' אלו כו' צריך להתישב כו' ע"ש ואולי פיונתי בקושיא הנז' לדעת הרב הנ"ל בתשובה הנ"ל ובאמת יש עוד כמה דברים הצריכים ישוב בתוס' הנ"ל ולא אאריך פה ועכ"פ נשמע מדברי הרב מהרא"ש הנ"ל שמביא תירוץו של התוס' לראיה לפסק הלכה שלו שיש לדקדק בלשון השטר יותר מבלשון המשנה וה"ה בנ"ד לפי מאי שיש לדקדק בלשון התקנה יש להסתפק כנז' לעיל.

ואע"פ שיש לחלק בין שטר הנז' בתוס' דתמורה לשטר דנ"ד כי השטר הנז' בתוס' דהיינו בהפכות דין ודברים כו' איירי בשטר חיוב שהתחייב עצמו נגד אשתו אז אמרי' שמדקדקין בו יותר מבלשון המשנה משא"כ בנ"ד איירי בלשון טופס הגזירה ותיקון הנ"ל די"ל דלא דייקינו פולי האי אכל כד מעיינת בתשו' הרב מהרא"ש בתשו' הנ"ל תמצא קצת ראיה משם דאין חילוק ומכ"ש בנ"ד שיש ספק חרמים והולכים להחמיר וכמ"ש לעיל וא"כ בנ"ד מצד הטענה הזאת שטענו הגבאים שהרשות בידם לכבד למי שירצו כי עיקר התקנה וגזירת הרב זצ"ל הנה עבור האנשים שלא היו מבני החברה שרצו למעט כבוד החברה בגובה אפם כו' וכנז' לעיל לאפוקי הגבאים לפי טענתם רשאים לכבד למי שירצו הטענה הזאת בטלה ומבוטלת ודברי המערערים קיימים כי יפה דברו וערערו על זה מכל הטענה הזאת שלא יפה עשו הגבאים שכיבדו לאנשים אחרים שאינם בתוך החברה מאחר שיש לספק בלשון התקנה ואז יש לו דין ספק חרמים

והולכין להחמיר, פי הגזירה והתיקון הנז' נעשה בתרמות וספק חרם להחמיר וכמ"ש לעיל.

ולכאורה הנה נראה למצוא זכות להגבאים מצד הטענה הזאת כפי מ"ש לעיל שמהספמות והתקנות יש להם דין נדרים וגבי נדרים הקדמנו לעיל מתני' וברייתא דפ' הנודר מן הירק דאר"י הכל לפי הנודר גבי הנה לבוש צמר והוצר לו כו' אסור ללבוש ומותר לטעון וגבי הנה טעון פשתן אמרי' איפכא כו' והטעם הוא שהכל הולכין אחר מקור הסיבה אשר בשבילה נדר וא"כ ה"ה בנ"ד אם באנו לילך אחר הסיבה הנה הדין עם הגבאים וכמ"ש לעיל כי דוקא עבור הג' אנשים שאינם מבני החברה שרצו לבטל פבוד החברה בגובה לבם כו' ואף אם היו מבני החברה מ"מ לא היו גבאים אכל להגבאים הרשות נתונה לכבד למי שירצו אמנם נלע"ד שז"א דלא דמי נ"ד להא דנדרים גבי הנה לבוש צמר והנה טעון פשתן כו' כי פד מעיינת ברי"בש סי' קצ"ה שכתב וז"ל ולא דמי להיא דתנו בפ' הנודר כו' הנה טעון והזיע והנה ריחו קשה כו' ותניא נמי התם הנה לבוש צמר והוצר ואמר קונם כו' אסור ללבוש ומותר לטעון הנה טעון פשתן והזיע ואמר קונם כו' מותר ללבוש ואסור לטעון דבשילמא התם הטעינה והלבישה הם שני ענינים חלוקים וכיון שיש הוכחה גדולה על מי מהם נתפגין הולכין אחריו אלא מפני שגדר בצערו לא חש לדקדק ולפרש ומ"מ בהנה לבוש צמר והוצר אסור בכל לבישה לא שנאמר שלא יהיה אסור אלא במלבוש צר כו' אבל במי שנותן מתנה לחבירו כל שלשון המתנה כולל הולכין אחריו כו' ע"ש באריכות וא"כ ה"נ בנ"ד י"ל ג"כ דאינו ראיה מהא דהנה לבוש צמר והוצר ואמר קונם כו' שמותר לטעון כו' דהיינו לפי שהלבישה והטעינה הם שני ענינים חלוקים לכן הולכים אחר הסיבה ומותר לטעון ואסור ללבוש ומשא"כ בנ"ד שפוננת המתנה והגזירה שלא יתעקר ויתבטל פבוד החבר' ומה לי אם יתעקר ויתבטל פבוד החבר' אם לא יכבדו הגבאים את הרב שבחברה או שיתבטל פבוד החברה על ידי האנשים אחרים ודומה זה למה שמסיים שם בריב"ש סימן קצ"ה דמ"מ בהנה לבוש צמר והוצר אסור בכל לביש' לא שנאמר שלא יהיה אסור אלא במלבוש צר וכן בטעון פשתן לא יהיה אסור אלא במשא גדול שמזיע מחמת פובדו אלא אסור בכל לבישה וטעינה כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד דברי המערערים במקומ' עומדת וטענת הגבאים בטלה מטעם זה.

אף שלכאורה יש להביא ראיה מדברי הריב"ש הנז'ל עצמו בהיפך ממ"ש לעיל כי פד מעיינת בדברי הריב"ש סי' של"א שכתב וז"ל שם בענין ב"ה שגזר ונפל מקדם ועתה קם דון יוסף בן יחזקאל ומרפא בית י"י החרוס וקצתם ערערו ע"ז בעבור שהיתה ההספמה מקדם שהחרימו שלא יתפללו בי' כ"א בב"ה הגדולה ובשאר ב"ה המבוארים שם וכתב ע"ז הריב"ש שם וז"ל אף בגדון זה ראוי לומר שלא היתה פוננתם לכלול בתקנתם הבתי פנסיות העתידין להפנות כו' אלא על בתי היחידים כו' עד ואף אם לא הנה נזכר בלשון התקנה אלא שידענו שבסיבת הענין שהוא נעשית יש לנו לדון פן כו' פדתניא בפ' הנודר הנה לבוש צמר והוצר ואמר קונם צמר כו' הנה טעון פשתן כו' עד אע"פ שהלשון בעצמו כולל בין ללבוש ובין לטעון כו' אין דנין אותו אלא על הענין שבסבתו נדר כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד היינו יכולין להפך בזכות הגבאים שצדקו דברייהם מצד הטענה הזאת מפח דברי הריב"ש הנז'ל כי אין דנין אלא על הענין שבסבתו נדר והסיבה מבוארת בתיקון הנז' מחמת ג' אנשים כו' וכמבואר לעיל ולאפוקי הגבאים אינם בכלל זה.

אָמַנְם כַּד מְעַיְינַת בְּדַבְרֵי הָרִיב"ש הַיֵּטֵב תִּמְצָא שְׁדַבְרֵי הַגְּבָאִים בְּטֹלָה מִצַּד הַטְּעֵנָה הַזֹּאת וְדַבְרֵי הַמְעַרְעָרִים קַיָּמִים כִּי לְכַאוּרָה דַּבְרֵי הָרִיב"ש שְׁבִסִּי שֶׁל"א סוֹתָרִים לִמ"ש בְּסִי קַצ"ה הַנָּל דְּמֵאֵי רְאִיָּה מִיְיָתִי בְּסִי שֶׁל"א מֵהַבְּרִיָּת' דְּהִיָּה לְבוּשׁ צָמֵר כּו' הֲלֹא כָּבֵר פִּירְשָׁה הָרִיב"ש בְּעֵצְמוֹ בְּסִי קַצ"ה דְּבִשְׁלֵמָא הֵתֵם עֲנִין הַלְבִּישָׁה הוּא דְּבֵר גִּפְרֵד מְעַנֵּן הַטְּעֵנָה כּו' וְהֵם שְׁנֵי עֲנִינִים כּו' וְכִמ"ש לְעִיל בְּשֵׁמוֹ וּלְאַפּוֹקֵי בְּנִדּוֹן הָרִיב"ש בְּסִי שֶׁל"א אָף עַל פִּי שְׁהַסְפָּמָה הִיָּתָה נְעֻשִׁית בְּעִבּוּר שְׁהִיּוּ מִתְקַבְּצִים לְהַתְפַּלֵּל בְּבִתֵּי אִיזָה יְחִידִים וְכִשְׁהִיּוּ צְרִיכִים לְאִיזָה הַסְפָּמָה לֹא הִיּוּ מִתְקַבְּצִים בְּב"ה הַגְּדוֹלָה אִפ"ה כֹּל דְּאִתִּי מִחֲמַתִּי נִכְלָל בְּלִשׁוֹן הַתְּקֵנָה שְׁהִיּוּ אִם יִתְפַּלְלוּ חֲדָשָׁה גַם כִּן אִינֵם נִמְצָאִים בְּב"ה הַגְּדוֹלָה בְּעַת צִוְרָה הַנּוֹעַד אִם כִּן דְּמִי לְהִיכָא שְׁהִיָּה לְבוּשׁ צָמֵר וְהוּצָר וְאָמַר קוֹנָם כּו' שְׁאָסוּר בְּכָל מִינֵי לְבִישָׁה וְכִמ"ש לְעִיל בְּשֵׁם הָרִיב"ש וְאִם כִּן לְכַאוּרָה דְּבִרְיוֹ תְּמוּהִים.

וְרִאִיתִי בְּתִשׁוּי הָרֵב מְהַר"י לְבֵית לְוֵי סִי ל' שְׁהַרְגִּישׁ בְּקוֹשְׁיָה הַנָּל בְּמ"ש הָרִיב"ש בְּסִי שֶׁל"א בְּמָה שְׁמִבִּיא רֵאִי מְהָא דְּהִי לְבוּשׁ צָמֵר וְכַתֵּב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְלַעֲנַד לֹא דְּמִי דְּבִשְׁלֵמָא הֵתֵם עֲנִין הַלְבִּישָׁה הוּא דְּבֵר גִּפְרֵד מְעַנֵּן הַטְּעוֹנָה כּו' וְע"ש בְּמ"ש וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְאִם כִּן ה"נ אָף עַל גַּב שְׁהַסְפָּמָה נְעֻשִׁית בְּעִבּוּר שְׁמִתְקַבְּצִים לְהַתְפַּלֵּל בְּבִתֵּי יְחִידִים כּו' וְכִמוֹ שְׁפַתְבִּתִּי לְעִיל.

אִיבְרָא כַּד מְעַיְינַת בְּרִיב"ש תִּמְצָא שְׁאִינוֹ קוֹשְׁיָא כִּי הוּא הִבִּין דְּמָה שְׁפַתְבִּי הָרִיב"ש שְׁנְעֻשִׁית הַסְפָּמָה עִבּוּר שְׁהִיּוּ מִתְקַבְּצִים לְהַתְפַּלֵּל בְּבִתֵּי יְחִידִים וְכִשְׁהִיּוּ צְרִיכִים לְאִיזָה הַקְּהֵל לֹא הִיּוּ מִתְקַבְּצִים כּו' הִיּוּ עִבּוּר שְׁלֹא הִלְכוּ לְהַתְפַּלֵּל בְּבֵית הַפְּנֹסֶת הַגְּדוֹלָה וּמִזָּה רְצָה לְלַמּוֹד דְּגַם בְּב"ה הַחֲדָשׁ יֵהָא אָסוּר לְהַתְפַּלֵּל כִּינּוֹן שְׁיִתְבַּטֵּל הַנּוֹעַד עִבּוּר זֶה.

הִנֵּה עַל הַבְּנָה הַזֹּאת שְׁעֵיקָר הַסְפָּמָה נְעֻשִׁית עִבּוּר שְׁלֹא יִתְבַּטֵּל הַנּוֹעַד כְּשִׁיתְפַּלְלוּ בְּב"ה הַחֲדָשִׁים אִם כִּן קֶשֶׁה עַל זֶה כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ לְיִלְתָּא עֲבָדֵי חֲסֵרֶת כּו' וְכִי אִין לְהַקְהֵל מְשָׁרְתִים וְשְׁמֻשִׁים אֲשֶׁר הֵמָּה מוֹכְנִים וּמְזַוְּנִים לְקַבֵּץ וּלְהַתְאַסֵּף אֶת הַיְחִידִים לְשַׁעֲה קִלְיָה וְלִישָׂא אוֹתָם עַל כְּנֵפֵי נְשָׂרִים לְב"ה הַגְּדוֹלָה כְּשִׁיצְטָרְכוּ לְאִיזָה אֲסִיפָה וְקִיבּוּץ וְעַד וּלְתַקֵּן אִיזָה תִּיקוֹן אוֹ לְאִיזָה הַסְפָּמָה הֲלֹא זֹלַת זֶה קֶשֶׁה שְׁמִבְּנֵי אֶרֶץ שֶׁם בְּרִיב"ש בְּהַסְפָּמָה הַבְּתִי כְּנִסְיוֹת הַנָּל שְׁהוּצִיאָו מִכָּלל הַקְּנִסוֹת וְנִידוּי כְּמָה בְּתִי כְּנִסְיוֹת שְׁרִשָׁאִים לְהַתְפַּלֵּל בְּתוֹכָם אִם כִּן אִיךָ יִתְוַרֵץ בְּזֶה עֵיקָר הַתְּקֵנָה אֲשֶׁר נְעֻשִׁית שְׁלֹא יִתְקַבְּצוּ לְב"ה הַגְּדוֹל וְיִתְבַּטֵּל הַנּוֹעַד אָמַנְם לֹא כִן אֲנֹכִי עֲמָדִי בְּהַבְּנַת הַסְפָּמָה אֲשֶׁר נִשְׁאָל עֲלֶיהָ הָרִיב"ש הַנּוֹז' כִּי שֶׁם עֵיקָר הַסְפָּמָה הִיָּה שְׁלֹא יִתְפַּלְלוּ בְּבִתֵּי יְחִידִים בְּעִשְׂרָה כִּי מָה שְׁמִתְפַּלְלִין בְּעִשְׂרָה בְּבִתֵּי יְחִידִים זֶה אִינוֹ מְקַרֵי קְבִיעוֹת כָּלל כִּי לְפַעְמִים מִתְפַּלְלִי בְּבֵית הַזֶּה וְלְפַעְמִים בְּבֵית אַחֵר כִּי הַבְּתִי יְחִידִים לֹא מְקַרֵי קְבִיעוֹת וּבְכַרְט שְׁמִפְּנֵי רִסָּם בִּינִינוּ בְּגִלוֹת הַזֶּה שְׁאֲנַחְנוּ אִינֵם רִשָׁאִים לְהַתְפַּלֵּל בְּקְבִיעוֹת בְּבֵית אִיזָה יְחִיד מִחֲמַת סַפְּנַת עֲלִילוֹת כְּנֹדַע לְכָל וְמָה שְׁמִתְפַּלְלִי לְפַעְמִים בְּבֵית אִיזָה יְחִיד הוּא רַק דְּרָךְ אַרְעֵי וְאִם כִּן לֹא יִהְיֶה לָהֶם קְבִיעוֹת לְיַדַע בְּאִיזָה מְקוֹם הֵם מִתְפַּלְלִי וְאִם כִּן עִבּוּר זֶה יִתְבַּטֵּל קִיבּוּץ וְעַד שְׁלָהֶם כִּי אָף בְּכַמָּה מְשָׁרְתִים וְשְׁמֻשִׁי אִינֵם יְכוּלִים לְקַבֵּץ אוֹתָם כְּשִׁיתְפַּלְלוּ בְּבִתֵּי יְחִידִים שְׁלֹא בְּקְבִיעוֹת וְעַל זֶה כָּתֵב הָרִיב"ש אָף בְּנִדּוֹן זֶה רְאוּי לִזְמַר שְׁלֹא הִיָּתָה כְּנֹנְתָם לְכָלל בְּתַקְנַתָּם הַבְּתִי כְּנִסְיוֹת שְׁעֵתִידִי לְהַבְּנוֹת וְהַמְּוַקְדָּשִׁי לְכָל יְבֵא אֲלָא עַל בְּתִי יְחִידִים לְבַד כּו' וּמִבִּיא רֵאִי מְהָא דְּלְבוּשׁ צָמֵר כּו' אוֹ טְעוֹן פְּשָׁתָן כּו' וְאִינוֹ קֶשֶׁה הֲלֹא הֵתֵם אָסוּר בְּכָל מִינֵי לְבִישָׁה וְגַבִּי

פִּשְׁתֵּן אָסוּר בְּכָל מִינֵי טְעִינָה וּמֵה שְׂאִינֹו נֶאֱסָר בְּלְבוּשׁ צָמֵר בְּטְעִינַת צָמֵר וְה"ה בְּטְעוֹן פִּשְׁתֵּן שְׂאִינֹו נֶאֱסָר בְּלְבִישַׁת פִּשְׁתֵּן לְפִי שֶׁהוּא דָּבָר נִפְרָד כּו' וּכמ"ש הַרִיב"ש וּמֵה שְׂאִין כּו' בְּב"ה הַחֲדָשָׁה אֵינוֹ דָּבָר נִפְרָד וִיחַד אָסוּר וְכַהֲנַת הָרַב מְהַר"י הַלְוִי הַגָּ"ל דִּהְלֵא זֶהוּ מִמֶּשׁ דּוּמָה לְמִי שְׁנוֹדֵר צָמֵר עוֹלָה עָלָי כּוֹלֵל לְבִישָׁה וְטְעִינָה וְאִם כֵּן כְּשֶׁאֵינָם יוֹדְעִים הַטַּעַם וְהַסְּפִיפָה לְמֵה נִדָּר אָסוּר בְּכּוֹלָם וְכִשְׂיֹודְעִים הַטַּעַם וְהַסְּפִיפָה לְמֵה נִדָּר אֵינוֹ אָסוּר בְּכּוֹלָם אֲלֵא בֵּא' מֵהֶם בְּלְבִישָׁה אוֹ בְּטְעִינָה וְאִם שְׂנֶאֱסָר בְּכָל מִינֵי לְבִישָׁה וּבְכָל מִינֵי טְעִינָה אִפִּי שְׂאִינֹו דּוּמָה מִמֶּשׁ לְהַטַּעַם וְהַסְּפִיפָה אֲשֶׁר נִדָּר בְּשִׁבְלֵהּ מִכָּל מְקוֹם בְּנ"ד אֵינוֹ נֶאֱסָר בְּשָׂאֵר בְּתֵי כְּנִסְיוֹת הַחֲדָשִׁים שׁו"א סִיפָה כָּלֵל לְהַתְּבַטֵּל הַקִּיבוּץ דָּאֵטוֹ אִם אוֹתָם הָאֲנָשִׁים הִרְאוּם לְהַתְּקַבֵּץ בְּב"ה הַחֲדָשָׁה אִם שְׂיֶאֱסְרוּ עֲלֵיהֶם מְלִילָה לְב"ה הַחֲדָשׁ אֲשֶׁר כֵּנִי מִחֲדָשׁ וְלֹא יִרְצוּ אוֹתָם הָאֲנָשִׁים לִילָה לְהַתְּפַלֵּל בְּב"ה הַגְּדוֹלָה רַק לְשָׂאֵר בְּתֵי כְּנִסְיוֹת שְׁמוֹתָרִים לְהַתְּאַסֵּף שָׁם כִּי הֵלֵא אֵין שׁוּם אָדָם יָכוֹל לְמַחֹות בָּהֶם לִילָה לְשָׂאֵר בְּתֵי כְּנִסְיוֹת שְׁלֵא הָיוּ בְּכָלֵל הַהֶסְפָּמָה וְהַחֲרָם וְאִם כֵּן הֵלֵא יִתְּבַטֵּל מ"מ הַקִּיבוּץ אֲלֵא צ"ל שְׁלֵא יִתְּבַטֵּל הַקִּיבוּץ וְכִמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל כִּי בְּנֹדָאֵי יֵשׁ לְהַפְרִינְסִים כְּמֵה מְשַׁרְתִּים וְשְׁמָשִׁים שְׁיִכּוֹלִים לְהַתְּאַסֵּף אוֹתָם לְשַׁעַת קָלָה רַק כְּשִׂיֹודְעִים בְּאִיזָה ב"ה קְבוּעַ הֵם מְתַפְּלִים וְהַעֲיָקֵר הַסְּפָמָה וְגִזְיָרָה הִי עַל בְּתֵי הַיְחִידִים שְׂאִין לָהֶם קְבִיעוֹת וְאֵינָם יָכוֹלִים לְהַתְּאַסֵּף וּלְקַבֵּץ אוֹתָם אִם עַל יְדֵי מְשַׁרְתִּים וְשְׁמָשִׁי כְּשֶׁאֵינָם יוֹדְעִים מְקוֹם קְבוּעַ לְבַעֲלֵי בְּתֵים בְּתַפְּלָתָם וְאֵינוֹ דּוּמָה כָּלֵל לְהֵא דְנוֹדֵר בְּשִׁבְלֵהּ שֶׁהִי לְבוּשׁ צָר שְׂאֵסוּר אִם בְּלְבוּשׁ רַחֵב דֶּהֱתָם מְקָרִי לְבוּשׁ מִכָּל מְקוֹם אֲבָל בְּנִדּוֹן דֶּהֱרִי"ב שׁ לֹא גִזְרוּ כָּלֵל עַל בְּתֵי כְּנִסְיוֹת הַקְּבוּעִי' רַק עַל בְּתֵי הַיְחִידִים וְדוּמָה לְלְבִישָׁה וְטְעִינָה וּמֵה שְׁלֵא גִזְרוּ בְּקִיצוֹר שְׁלֵא יִתְּפַלְלוּ בְּבְתֵי הַיְחִידִי' רַק בְּבְתֵי כְּנִסְיוֹת הַקְּבוּעִים כּו' זֶה אֵינוֹ קוֹשֵׁי' כִּי כְּבָר הִרִי"ב שׁ בְּעֶצְמוֹ מְרַגֵּשׁ בְּזֶה וּמְתַרְץ דְּחֻשְׁשׁוֹ דָּאֵם כֵּן יֶאֱסָר אִם בְּמ"ד הָאוֹרְגִים.

וְרִאִיתִי בְּדַבְרֵי הָרַב מְהַר"י לְבֵית לׁוֹי שֶׁשׁ שְׁפַתְבּוֹ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְרִאִיתִי לְאַחַד הַמְּיֹוֹחֵד מְגִדוֹלִים שְׁפַתְבּוֹ עַל דְּבָרֵי הָאֵלוֹ כּו' ע"ש וְהוּא גַם כֵּן מֵעִין מֵה שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל וּבְכָלֵל דְּבָרֵי דְבָרֵי אֲמָנָם מֵה שֶׁהַשֵּׁיג עָלָיו הָרַב מְהַר"י לְבֵית לׁוֹי וְכַתְּבֵנּוּ וְנ"ל וְאַחַר הַמְּחִילָה לֹא יִתְּוֹרֵץ בְּזֶה כּו' ע"ש מֵה שֶׁהַקֶּשֶׁה עַל דְּבָרֵי א' מְגִדוֹלִים הַגָּ"ל וּבְמ"ש לְעֵיל יִתְּוֹרֵץ קוֹשְׁיָתוֹ הַנּו'.

כָּלֵל הָעוֹלָה דְּבִנ"ד פְּשִׁיט' לְדַבְרֵי הַרִיב"ש שְׁבָסִי קצ"ה שֶׁהַטְּעִינָה וְהַלְּבִישׁ הֵם ב' עֲנִינֵי חֲלוּקִי' לְכֵן גְּבִי קוֹנָם צָמֵר כּו' אָסוּר בְּלְבִישָׁה וּמִתְּרַב בְּטְעִינָה וּגְבִי קוֹנָם פִּשְׁתֵּן כּו' אָסוּר בְּטְעִינָה וּמִתְּרַב בְּלְבִישָׁה לְפִי שֶׁהֵם עֲנִינֵי חֲלוּקִים וּמִשָּׂא"כ בְּנ"ד אָסוּרִים הַגְּבָאֵי לְכַבֵּד לְאִישׁ נִכְרִי שְׁבָזָה יִתְּבַטֵּל כְּבוֹד הַחֲבָרָה וּכמ"ש לְעֵיל וְאֵין כָּאֵן ב' עֲנִינִים חֲלוּקִים אֲלֵא אִפִּי לְדַבְרֵי הַרִיב"ש בְּסִי' שֶׁל"א שְׁפַתְבּוֹ דָּאִם לֹא גִזְרוּ בְּלִשׁוֹן הַתְּקִנָה אֲלֵא שְׂיִדְעֵנוּ שְׁבָאִיזָה סִיפָה נְעֻשִׁית הַתְּקִנָה יֵשׁ לָנוּ לְדוֹן כֵּן כְּדִמְנָא הִיָּה לְבוּשׁ צָמֵר כּו' דָּאֵין דְּנִין אוֹתוֹ אֲלֵא עַל הָעֲנִין שְׁבָסִבְתּוֹ נִדָּר וְאִם כֵּן הָיוּ אֲמִינָא דְּבִנ"ד יֵשׁ זְכוּת לְהַגְּבָאִים שְׁרַשְׁאִים לְכַבֵּד לְמִי שְׂיִרְצוּ בְּעַבּוּר שְׁעִיקָר הַתְּקִנָה הִי עַבּוּר ג' אֲנָשִׁים אֲשֶׁר בְּגוֹבָה אֲפָם בְּטָלוּ כְּבוֹד הַחֲבָרָה וּמִשָּׂא"כ הַגְּבָאִים לָהֶם הַרְשׁוּת נְתוּנָה כּו' וְכִמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל בְּטְעִינַת הַגְּבָאִים אֲבָל זֶה אֵינוֹ וּכמ"ש לְעֵיל דְּמָה לִי אִם יִתְּבַטֵּל כְּבוֹד הַחֲבָרָה עַל יְדֵי אֲנָשִׁים אַחֲרִים אוֹ עַל יְדֵי הַגְּבָאִים כְּנֹו לְעֵיל.

ואם כן לפי טענה הזאת דברי הגבאים בטלים ודברי המערערים קיימים ומעשה נבוא לבאר דברי מי קיימים מצד הטענה השנית שטועני הגבאי' שפבר נתבטל התיקון שפשנת תכ"ז לפ"ק פיבדו הגבאים להרב שבק"ק אף שהיה להם רב בתוך החברה וגם כן פיבדו פמה פעמים לדרוש בשבת נחמו ובשבת חנוכה להרב שבק"ק פשלא הי' להם רב בתוך החברה ועל זה השיבו המערערים שפאותו פעם הסכימו כל בני החברה ע"ז ומחלו על התיקון הנ"ל משא"כ עתה.

הנה מצד הטענה הזאת יש למצוא זכות להגבאים עבור שנתבטל התיקון הנ"ל על ידי כל בני החברה כפי תשובת פת המערערים שפאותו זמן הסכימו כל בני החברה לכבד את הרב שבק"ק ומחלו על התיקון אף שהי' להם רב בתוך החברה וכבר פתבו הפוסקים דדין הסכמות ותקנות דין נדרים יש להם וכמבואר ברי"בש ובשאר פוסקים ואנן קיי"ל גבי נדרים נדר שהותר מקצתו הותר כולו ומכל שכן בנ"ד שלא הותר מקצתו כי באמת הותר כולו לפי שמחלו על כל התיקון לפי שעה כפי תשובת פת המערערים רק שטענתם הוא שפאותו פעם מחלו אבל לא עתה ומצד תשובה זאת אין הערעור שלקהם כלום.

ונדמה נ"ד למה שכתב הרשב"א בתשוב' הנשבע לפרוע לחבירו ממון לזמן יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם שיאמר לו הריני פאלו התקבלתי אבל להאריכו ושיעמוד בחיובו לאו כל כמיני' כו' ע"ש והובא גם כן בשלחן הטהור סי' רכ"ח סעיף ל"ט ואם כן הי"ה בנ"ד מאחר שמחלו על התיקון לפי שעה נתבטל לגמרי ואם כן מצד הטענה הזאת נתבטל התיקון לגמרי וטענת פת המערערים בטלה.

אבל אין לבטל טענת פת המערערים ולהפך בזכות הגבאים באשר שגם עתה שאל להם הרב דק"ק אם הם מערערים עליו שלא ידרוש אזי הוא מוחל להם ואינו רוצה לדרוש ובאם שפבורים בעיניהם שעוברים על התיקון של הרב מהרא"ש וייבש זצ"ל אזי הוא מוחל להם ויכבדו למי שיירצו והשיבו חלילה שאין להם שום ערעור על הגבאי' על אשר פיבדו להרב שבק"ק בב"ה הגדולה שידרוש והמה מוחלים על התיקון הנ"ל רק עיקר הערעור שלקהם הוא על שפיבדו לדרוש בב"ה קטנה למי שאינו בתוך החברה כו' וכמבואר בטענותיהם ואם כן י"ל שנתבטל טענת פת המערערים הואיל והמה מוחלים עתה על קצת התיקון ונתבטל כולו דומיא דנדר שהותר מקצתו הותר כולו.

אבל זה אינו דבשלמא עתה המה מתנים בפירוש שנגד הרב הנ"ל התיקון מחול אבל לא נגד מה שפיבדו הגבאים בב"ה הקטנה ודומה למ"ש שם מרן הקדיש הב"י ז"ל על מ"ש הרשב"א אבל להאריכו ושיעמיד בחיובו לאו כל כמיניה כו' ומסיים שם הב"י וז"ל ותיקון דבר זה שיאמר והריני פאלו התקבלתי ע"מ שתשבע לפרעני לזמן פלוני כו' ואם כן הי"ה בנ"ד הוי להו פאלו התנו ואם כן מצד זה הטענה של המערערים קיימת אבל מצד שמחלו התיקון בשנת תכ"ז מוכח שנתבטל התיקון והוי דומיא למ"ש הרשב"א הנ"ל אבל להאריכו ושיעמוד בחיובו לאו כל כמיניה והיינו שאינו יכול להאריך לו זמן ושיעמוד אחר כך בחיוב שבועה כי השבועה הראשונה לא נתבטלה ומחויב לפרוע לו לזמן ראשון או שיאמר הריני פאלו התקבלתי והשבועה נתבטלה לגמרי (ועיין בט"ז ס"ק מ"ח מ"ש שם שהעולם נכשלים בזה כו' ע"ש) ואם כן בנ"ד שמחלו על התיקון בשנת תכ"ז לפ"ק ונתזקה על בני חבורה הקדושה שלא יצא מתחת ידם דבר שאינו מתקון

ובנדאי מחלו לגמרי על התקון דאם לא פן לא יצאו ידי החרם של הרב מהרא"ש וייבש זצ"ל.

ואין לדחות ולומר דלא דמי נ"ד להא דתש"ו הרשב"א דבשלמא התם בנדון דהרשב"א איירי בנשבע לחבירו לפרוע לזמן פלוני כו' ואז אינו יכול לבטל מקצת ולקיים מקצת ומשא"כ בבני חבורה שיש להם דין צבור בענייני החברה שלהם וכתב הריב"ש בפתשוב' סי' קפ"ה וז"ל ודע שהקהל יכולים להתיר קודם שיחול עליהם כו' וכן יכולים להתיר מקצתו והשאיר נשאר באיסורו ואין אומרים בו נדר שהותר מקצתו הותר פולו כו' וכ"כ בעל המפה סי' רכ"ח סכ"ז ואם פן נ"ד לא דמי להא דרשב"א דאיירי ביחיד פנ"ל ונ"ד דומה לציבור ויכולין למחול מקצת התקון דהיינו לפי שעה ושמ"מ יהיה האיסור והחרם קיים אח"כ אבל כד מעיינת בתש"ו הריב"ש תמצא שהדחייה הזאת היא דחוי מעיקרא ואינה נראית ונודחית שכתב הריב"ש שם הטעם שאין אומרים נדר שהותר מקצתו הותר פולו אלא בחכם שעוקר הנדר מעיקרו על ידי פתח אבל ציבור הוי כבעל בנדרי אשתו ששפר לחצאין דמיגז גיזו כו' ע"ש וכשתענין בתשובת הרשב"א הנ"ל גבי יחיד שנשבע לפרוע לחבירו לזמן פלוני כו' דלא איירי שם בעקירת חכם השבועה מעיקרו ע"י פתח וחרטה רק חבירו מתיר לו וחבירו אינו עוקר השבועה מעיקרו דומיא דבעל ואפ"ה כתב הרשב"א שאינו יכול להאריכו ושיעמוד בחיובו והארכת הזמן אינו מועיל אא"כ מוחל על השבועה לגמרי דומיא דרישא דאומר הריני פאלו התקבלתי והטעם דאף דאמרי גבי הפרת בעל דהבעל מיגז גיזו ואינו עוקר הנדר מעיקרו כמו חכם וה"ה חבירו גם פן אינו עוקר הנדר מעיקרו כמו החכם מפל מקום אינו יכול להאריכו ושיעמוד בחיובו בשבועתו בשלמא מ"ש דבעל מיגז גיזו בהפרתו היינו שאינו עוקר הנדר לגמרי אבל מפל מקום מה שהוא מפר מפר לגמרי דומיא מ"ש בגמ' נדרה מתאנים וענבים והפר לתאנים מופר אף שלא הפך לענבי' מ"מ לתאנים הפך לגמרי וה"ה בחבירו אם הי' לו חוב אצלו בשבועה שישלם לו ק' זהובים לזמן ומחל לו חמשים זהובים לגמרי אז השבועה במקומה עומדת על חמשים הנותרי' שמחויב לשלם לו לזמן שפנדר לו ומה שאין פן בנידון דהרשב"א שרוצה בשבועתו כמקדם על פל החוב ואינו מבטל השבועה רק לענין הזמן ואז לא מקרי הפרה פלל ואינו יכול להאריכו ושיעמוד בחיוב שבועתו ולא הותרה השבועה פלל ואז השבועה ראשונה במקומה עומדת וה"ה בנ"ד כשפחלו על התקון בשנת תכ"ז לפ"ק מוכח שנתבטלה השבועה לגמרי וכמ"ש לעיל.

אמנם מ"מ קשיא לי לפי מ"ש בריב"ש ששהטעם שאין אומרים נדר שהותר מקצתו הותר פולו אלא דוקא בחכם כו' משא"כ בצבור משום דהוי כבעל בנדרי אשתו כו' ועיין בבעל המפה סי' רכ"ח סכ"ז שכתב וז"ל ויכולים להתיר קצתו ולהניח קצתו עכ"ל.

ודברי' אלו לקוחי' מדברי הריב"ש בס' קפ"ה הנ"ל והיינו גם פן מטעם שכתבנו לעיל בשם הריב"ש דהספמת צבור הוי כמו בעל בנדרי אשתו ומפר קצתו ומקיים קצתו וכמבואר שם ואם פן קשה על זה הלא לקמן בס' רל"ד מביא הב"י בספרו הקצור סעיף ל"ו אסרה עצמה בתאנים וענבים קיים לענבי' והפר לתאנים או איפכא מה שהפר הפר כו' ואין אומרים בהפרה נדר שהופר מקצתו הופר פולו ואם פן תינח לפי דעת הב"י שסבר דלא אמרי' בהפרת הבעל הופר מקצתו הופר פולו יפה כתב בעל המפה בס'.

רכ"ח גבי הסכמת ציבור דיכולים להתיר מקצתו ולהניח קצתו דומיא דהפרת הבעל אבל לפי מה שמסיק שם וכתב ויש חולקי' דאם הפר קצתו אינו מופר כלל וזהו דעת הרא"ש והטור וא"כ ג"כ גבי צבור דינא הכי שאינם יכולים להתיר קצתו כו' ואם פן קשה דדברי בעל המפה סותרים זא"ז דלמה סתיםבסי' רכ"ח דיכולין להתיר מקצת ובאמת לפי מה שמביא דברי הרא"ש והטור בסי' רל"ד דין זה ליטא וצ"ע.

ונחזור על הראשונות למה שפיתנו שאף אם אמרי' גבי הנשבע לחבירו כו' ומוחל לו מקצת החוב מחול ועל המותר השבועה במקומה עומדת ואפילו הכי יפה כתב הרשב"א שאינו יכול להאריך ושיעמוד בשבועתו כו'.

ובזה מיושב גם פן מה שקשה לכאורה בב"י בשלחנו הטהור שכתב בסימן רכ"ח סל"ט הנשבע לפרוע לחבירו לזמן פלוני יכול להתירו כו' באומר פאלו התקבלתי אבל להאריך כו' לאו כל פמיניה כו' והיינו פדעת הרשב"א הנז' ובסי' רכ"ט פתב הב"י בשלחנו הטהור ס"א אבל אם נדר או נשבע לחבירו לפרעו כו' והתיר לו חבירו מקצתו לא הותר פולו דמשמע אבל המקצת הותר לו וזהו דעת רי"ו שהביא הב"י ושהסכים עמו הרמב"ן וזהו סותר מ"ש בסי' רכ"ח שאינו יכול להתיר לו מקצת אא"כ שמחל לו השבועה לגמרי דהיינו שיאמר הריני פאלו התקבלתי לאפוקי להאריך הזמן דהיינו להתיר מקצת אינו יכול ולאפוקי לפי מ"ש לא קשה מידי דמ"ש בסי' רכ"ט דהיינו רי"ו והרמב"ן איירי דנשבע לפרוע לחבירו לזמן ומחל לו על מקצת החוב אז אמרי' דהותר מקצתו אף דלא הותר פולו שעל מקצתו הותר לו לגמרי ומשא"כ בסי' רכ"ח מ"ש בשם הרשב"א שאינו יכול להאריך לו זמן ושיעמוד בחובו דהיינו שאינו רוצה למחול לו השבועה וגם לא למחול לו החוב רק שירויח לו זמן ורוצה לתפוס התכל בתרין ראשין לקד פתב הרשב"א שאינו יכול פי בזה אפי' מקצת לא הותר לו שהרי על כל החוב השבועה במקומה עומדת רק בהארכת זמן ואז אפי' מקצת לא הותר לו ואינו יכול להאריך כו' ועיין מ"ש הב"י בס' בידק הבית בסי' רכ"ח בשם הא"ח ונ"ל ובא"ח פתב נדר שהותר מקצתו הותר פולו וה"ה בשבועה לפיכך אם ראובן חייב לשמעון מנה בתוך שבוע ידוע ובשבועה ובאותו הזמן ידוע בא ראובן ובקש לו שיאריך לו עד זמן אחר לא ינה ראובן עוד חייב באותו שבועה וכן נראה מפשט תשובת הרא"ש כו' וכן נראה מתשובת הרמב"ן דלקמן ומ"מ ראוי לחוש לדברי הרשב"א עכ"ל בידק הבית והיינו שראוי לחוש לדברי הרשב"א שכתב הב"י בספרו הקצר דאינו יכול להאריך ושיעמוד בחיובו דלא הותר השבועה כלל ומחוייב לשלם לו תיקף ושלם פדעת הא"ח שסבר דהותרה השבועה ואם פן לפי מ"ש בב"ה שפן דעת הרמב"ן פדעת הא"ח דהיינו שהותרה השבועה ומטעם דנדר שהותר מקצתו הותר פולו ואם פן זהו סותר מ"ש הב"י בסי' רכ"ט בשם רי"ו הנ"ל ונ"ל וכתב עוד ונראה לי דכ"ש מי שנדר או נשבע לחבירו כו' לפרוע לו חוב והתיר לו חבירו מקצתו דלא הותר השאר וכ"כ הרמב"ן בתשו' כו' ע"ש דמשמע מפאן שהרמב"ן סובר דבנשבע לחבירו לפרוע והתיר לו מקצתו אז לא הותר פולו ובסי' רכ"ח פתב בספר בידק הבית בשם הרמב"ן בתשו' דמי שנשבע לפרוע לחבירו לזמן ידוע כו' דהותר פולו ואם פן לפ"ז דברי הרמב"ן סותרים זה את זה.

אָמַנְם לְפִי מ"ש הוּא נְכוּן דַּמ"ש רִי"ו בְּשֵׁם הַרְמַב"ן דְּלֹא הִוְתַּר פְּלוּוּ הִינְנוּ פְּשֻׁמוּחַל לֹוּ
מִקְצַת הַחוּב אַז הִוְתַּר מִקְצַתוֹ וְלֹא הִוְתַּר פְּלוּוּ וּמִשָּׂא"כ הַב"י בַּס' בְּדַק הַבֵּית מ"ש שְׁפָן
נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ן אֵינְרִי ג"כ כְּמוֹ הַנְּדוּן שֶׁל הָא"ח שְׁחֹלֵק עַל הַרְשֵׁב"א וְסוֹבֵר דְּגַם
כְּשִׁמְאַרְיָה לֹוּ זְמַן אַז הָיָה בְּכָלֵל נִדְרָה שְׁהוֹתַר מִקְצַתוֹ הִוְתַּר פְּלוּוּ וְאַז הַשְּׁבוּעָה בְּטֵלָה לְגַמְרֵי
לְפִי שְׁחֹלֵק עַל הַרְשֵׁב"א בְּזֵה שְׁהַרְשֵׁב"א סָבַר שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהֶאָרִיכוּ וְשִׁיעֲמוּד בְּשְׁבוּעָתוֹ
רַק הַשְּׁבוּעָה רֵאשׁוּנָה אֵינָה בְּטֵלָה וּמִתְחַנֵּב לְשֵׁלֵם לֹוּ לְזְמַן רֵאשׁוֹן תִּיקָף וְהָא"ח סָבַר דְּאַף
שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהֶאָרִיכוּ וְשִׁיעֲמוּד בְּשְׁבוּעָתוֹ וּלְפִי דַעַת הַרְשֵׁב"א אַא"כ בְּאוֹמַר לֹוּ הַתְּקַבְּלֵתִי
וְאַז בְּטֵלָה שְׁבוּעָתוֹ הֵרֵאשׁוּנָה וּבְלֹא הַתְּקַבְּלֵתִי שְׁבוּעָתוֹ הֵרֵאשׁוּנָה קִינְמַת לְאַפּוֹקִי הָא"ח
סָבַר בְּלֹא הַתְּקַבְּלֵתִי כְּשֶׁהוּא מְאַרְיָה לֹוּ זְמַן אַז הַשְּׁבוּעָה רֵאשׁוּנָה בְּטֵלָה וּמִטַּעַם שְׁסָבַר
שְׁזָהוּ מִקְרֵי נִדְרָה שְׁהוֹתַר מִקְצַתוֹ הִוְתַּר פְּלוּוּ וְשִׁיעֲמוּד הַחֶבֶל בְּתַרְיִן רֵאשִׁין וְזָהוּ שְׂאִינוּ
יָכוֹל לְהֶאָרִיכוּ וְשִׁיעֲמוּד בְּשְׁבוּעָתוֹ דְּנֻדָּי כְּשִׁמְאַרְיָה לֹוּ זְמַן אַז מִמִּילָא הַשְּׁבוּעָה רֵאשׁוּנָה
בְּטֵלָה וְדִלָּא כְּהַרְשֵׁב"א וְהַרְמַב"ן גַּם כֵּן סָבַר כִּהָא"ח וְאִינוּ סוֹתַר לַמ"ש הַרִי"ו בְּשֵׁם
הַרְמַב"ן.

וְרֵאִיתִי מ"ש עֲמִיתִי הֶרֶב בַּעַל שְׁ"ף בְּסִי רַכ"ח ס"ק ק"א וְנ"ל וְלְהֶאָרִיכוּ כו' וְבָא"ח כְּתַב
כו' עַד וּמ"מ רֵאִוִי לְחוּשׁ לְדַבְּרֵי הַרְשֵׁב"א עַכ"ל ב"ה וְהַשִּׁיג עָלָיו הַשְּׁ"ף וְדַבְּרֵי הָא"ח
צ"ע דְּמָה עֲנִין זֶה לְנִדְרָה שְׁהוֹתַר מִקְצַתוֹ הִוְתַּר פְּלוּוּ דְּהָא קו"ל בַּעַל מִיגַז גִּיזוּ כו' וְה"נ
חֲבִירוֹ וְנֻדָּי אֵינוּ עוֹקֵר מְעִיקָרוֹ אֲלָא דְּבַדִּידֵן! תְּלִיא מִילַת' וְכֵן מִשְׁמַע מַרִי"ו וְהַמְּחַבֵּר בְּסִי
רַכ"ט כו' וּמְסִיק דֵּהָא"ח מִיִּירֵי בְּהַתְּקַבְּלֵתִי דַּבְּכָה"ג הִוְתַּר פְּלוּוּ וְאִינוּ חוֹלֵק עַל הַרְשֵׁב"א
עַכ"ל ע"ש.

וְדַבְּרֵי תְּמוּהִים מ"ש דְּהָא זָהוּ דוֹמְיָא דְּבַעַל מִיגַז גִּיזוּ וְה"ה חֲבִירוֹ וּמְבִיא רֵאִיָּה מְב"י
מ"ש בְּשֵׁם רִי"ו בְּסִי רַכ"ט הַנְּ"ל הֵלֵא לְפִי דְּבָרֵי קֶשֶׁה ג"כ מֵה שְׁהַקְּשִׁינוּ לְעִיל דְּדַבְּרֵי
הַב"י בְּשִׁלְחָנוּ סִי רַכ"ח וּרַכ"ט סוֹתָרִים זַא"ז וּכְמ"ש לְעִיל וְלֹאֲפּוֹקִי לְפִי מֵה שְׁפַתְּבַתִּי
לְעִיל יְתִישֵׁב הַפֶּל עַל נְכוּן דְּדַבְּרֵי הַב"י בְּב"ה נְכוּנִים הֵם וְאִינוּ עֲנִין לְבַעַל מִיגַז גִּיזוּ
וְהַרְשֵׁב"א חוֹלֵק עַל הָא"ח דֵּהָא"ח סָבַר שְׁזָהוּ מִקְרֵי נִדְרָה שְׁהוֹתַר מִקְצַתוֹ הִוְתַּר פְּלוּוּ לְכוּ
בְּהֶאָרְכַת הַזְּמַן הַשְּׁבוּעָה רֵאשׁוּנָה בְּטֵלָה וּמִשָּׂא"כ הַרְשֵׁב"א סָבַר שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהֶאָרִיכוּ
וְשִׁיעֲמוּד בְּשְׁבוּעָתוֹ דְּלֹא מִקְרֵי זֶה נִדְרָה שְׁהוֹתַר מִקְצַתוֹ לְפִי שְׁהַשְּׁבוּעָה רֵאשׁוּנָה בְּמִקּוּמָה
עוֹמְדַת וְלֹא הוֹתַרָה כָּלֵל וּמִשָּׂא"כ הַב"י בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּב"ה שְׁסָבַר כִּהָא"ח הִינְנוּ גַּם כֵּן
כְּזֵה הָאֲפֹן וְאִינוּ סוֹתַר לַמ"ש הַרִי"ו בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּסִי רַכ"ט דְּשֵׁם הִוְתַּר מִקְצַת הַחוּב
וְלֹא הִוְתַּר פְּלוּוּ וְכֹאן בְּסִימֵן רַכ"ח מֵה שְׁסָבַר הַרְמַב"ן כִּהָא"ח שְׁלֹא הִוְתַּר מִקְצַת הַשְּׁבוּעָה
רַק כָּל הַשְּׁבוּעָה בְּהֶאָרְכַת הַזְּמַן וְאַז הִוְתַּר פְּלוּוּ.

וּמֵה שְׁהַשִּׁיג הַשְּׁ"ף עַל הַבֵּית יוֹסֵף בְּב"ה בְּמֵה שְׁפַתְּבַתִּי דְּמַדְּבָרֵי הָרֵא"ש בְּתַשׁוּ' לֹא מִשְׁמַע
מִיִּדִי (גַּבִּי מִי שְׁנֻשְׁבַּע לֹאֲשַׁתּוֹ שְׁלֹא יֵצֵא שְׁלֹא בְּרִשׁוּתָהּ) הִנֵּה עֵינִין בְּתַשׁוּבַת הָרֵא"ש כָּלֵל
י' סִי א' דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי מִמֶּשׁ כְּדַבְּרֵי הַב"י בְּב"ה וְזָהוּ שְׁדַקְדָּק הַב"י בְּב"ה דְּמִפְּשֻׁט דְּבָרֵי
הָרֵא"ש מִשְׁמַע כֵּן גַּבִּי מִי שְׁנֻשְׁבַּע לֹאֲשַׁתּוֹ שְׁלֹא יֵצֵא בְּלִי רִשׁוּתָהּ וּר"ל אֵף שִׁישׁ לֹוּ לְדַחוּת
קִצַּת אֲבָל מִפְּשֻׁט דְּבָרֵי מִשְׁמַע כֵּן.

וְאַחַר קִצַּת חִפּוּשׁ רֵאִיתִי מ"ש הֶרֶב מְהָר"י לְבֵית לְוִי בְּתַשׁוּ' הַפְּשׁוּטִים סִי י' שְׁמְבִיא תַשׁוּ'
הָרֵא"ש הַנּוֹ' כָּלֵל י' סִי א' עַל מִי שְׁנֻשְׁבַּע לֹאֲשַׁתּוֹ שְׁלֹא יֵצֵא בְּלִי רִשׁוּתָהּ כו' וּמְבִיא ג"כ

היא דתשוי הרשב"א שמביא הב"י בס"י רכ"ח שמקשה שתשובת הרשב"א סותרת לתשובת הר"א ש'הנז' וגם בב"י בח"מ סי' ל"ד הביא שני התשוי הנז' ומקשה שם ג"כ שסותרים זה"ז ומביא תירוץ של הר"ב דשאני התם שהיו שני עדים וכתב ע"ז הרב הר"י לבית לוי תירוץ א' וז"ל ולענד"ן דאין שום סתירה והחילוק מבואר כו' דמ"ש הר"א ש'איירי שהמשפט הוא על השבועה ואם נתבטל השבועה נתבטל כל התביעה ומשא"כ הרשב"א איירי בתביעת ממון שלא נתבטלה עבור השבועה כו' ע"ש.

והנה בנודאי מ"ש שדברי הר"א ש'אינם סותרים להא דהרשב"א הנז' דבריו נכונים דהיינו לפי מאי דמקשה הב"י בח"מ סי' ל"ד אבל לפי מאי דמקשה הב"י בטי"ד סי' רכ"ח וז"ל הר"ב ונדבר פשוט הוא שאין זה סותר לא לתשובת הר"א ש'ולא לתשובת בנו דשאני הקא ששני עדים מעידים עליו שעבר על שבועתו עכ"ל ומ"ש הב"י ו'לא לתשובת בנו לפי שלפני זה העתיק הב"י תשובת הר"א ש'הנ"ל על מי שנשבע לאשתו כו' עד וכיוצא בזה פתב בתשוי בנו הר"י יהודה על מי שחייב מנה לחבירו בשטר וכתוב בו שנשבע לפורעו ביום פלוני ועבר היום והוא טוען שעבר על שבועתו שלא פרעו והלה טוען שפרעו בזמנו והשיב שאם אין כתוב בשטר שלא יוכל לטעון שפרעו אין אנו יכולין לפוסלו מחמת השבועה אע"פ שחייב לפורעו עכ"ל וא"כ לפ"ז אינו עולה יפה חילוקו שמחלק הר"י לבית לוי בתשוי דבתשוי הר"י בן הר"א ש'לא איירי בתביעה לענין שבועה רק עיקר התביעה הוא תביעת ממון ואף אם נתבטל התביעה לענין שבועה מ"מ לענין ממון קיים לכן מוכרח הב"י לתרץ דשאני הקא ששני עדים מעידים ומה שמתרץ הב"י זה התירוץ גם בס"י ל"ד בח"מ אף שלא הביא הב"י שם תשוי הר"י ו' הר"א ש'דהיינו ע"פ ההנחה שפבר תירץ זה התירוץ בס"י רכ"ח בי"ד ושם א"א לתרץ בענין אחר בתירוץ א' תשוי הר"א ש'ותשובת בנו הר"י ובאמת לפי מה שהביא הב"י בס"י ל"ד תשובת הר"א ש'לבד ולא תשובת בנו הנה יכול לתרץ דשאני הנדון של הר"א ש'דמיירי באשה שתבעה את בעלה ואשה פסולה להעיד ואפשר שזהו תירוץ של הב"י אבל תשובת בנו הר"י ו'ל מוכרח לתרץ התירוץ של הב"י ולא התירוץ של הר"י לבית לוי.

עוד ראיתי בתשובת הר"י לבית לוי הנ"ל שמקשה עוד וז"ל ואמנם מאי דקשיא לי הוא בדברי עצמו שגנאים פסותרים זה"ז בהדא לדברי תשוי האחרת שהביא שם הב"י (בס"י ל"ד בח"מ) בסמוך לה וז"ל ולא עוד אלא אפילו העידו המלוים שלא האריכו המלנה והם שנים אינו נפסל על פיהם דנוגעי' בעדותן הם וכו' דנראה בהדא דחולק על תשוי האחרת עכ"ל והנה כפי הנראה שלא תירץ הר"י לבית לוי פלוגתא הזאת.

ובאמת כד מעיינת שם בב"י סי' ל"ד שהביא תשובת הרשב"א הנז' תמצא שקושיתו מעיקרא ליתא פי מ"ש הרשב"א בס"י ל"ד בסמוך לה איירי שאין בידי המלוים התובעים שטר רק תובעי' בע"פ ולכן אינו נפסל על פיהם דנוגעים בעדותן הם כו' והיינו לפי שאין שם שטר בידם ומשא"כ בתשובה האחרת של הרשב"א שמביא הרב הב"י איירי שחייב להם מנה בשטר לכן אינם נוגעים בעדות וכתבואר בהדא בשני תשוי הרשב"א הנז' שהראשונה איירי בלא שטר והשניה בשטר וא"כ קושית הר"י לבית לוי מעיקרא ליתא קלל.

העולה ממ"ש לעיל דבנ"ד כשמתחילו על התיקון בשנת תכ"ז לפ"ק מוכח שנתבטל לגמרי ואינם יכולים המערערים לטעון שמתחילו על התיקון לפי שעה וא"כ טענת הגבאים נכונה כמה שטוענים שהתיקון נתבטל מקדם בעבור שפיבדו לרב שאינו בחברה אף שהיה להם רב בחברה ונזקה על בני החברה שלא יצא מתחת ידיהם דבר שאינו מתקן אבל אין להפך בזכות ולהוכיח שנתבטל התיקון בידיעת כל בני החברה מאחר שמכמה שנים דרש הרב שאינו בתוך החבר' בשבת נחמו ובשבת חנוכה זה ערך ג' שנים רצופים זה אחר זה ולא ערער שום אדם בעולם ע"ז ובנדאי מחלו על התיקון אבל ז"א ראי' פלל ומפח זה לא נתבטל טענת פת המערערים דאף שדרש הרב שאינו בחברה ערך ג' שנים היינו לפי שלא הי' רב בחברה ועל זה לא הית' גזירת הרב מהרא"ש ווייבש זצ"ל וכמבואר בתיקון הרב הנ"ל ומשא"כ מה שפיבדו להרב בשנת תכ"ז לפ"ק שאינו בתוך החברה מזה מוכח שמתחילו ונתבטל התיקון באשר שהי' להם רב בחברה א"כ מפח זה טענת הגבאים נכונה שלא מעלו בחרם פלל.

ואם יתעקש המתעקש אעיקרא דדינא דהיאך נאמר כמ"ש לעיל שאנו רואים שמתחילו על התיקון מאחר שפיבדו לרב שאינו בחברה בשנת תכ"ז לפ"ק וגם עתה וכמבואר לעיל מנא לן שיכולין בני החברה לנותר על התיקון הנ"ל דבשלמא אם הי' התיקון הנ"ל מהסכמת בני החבר' אז פשוט הוא בפוסקים שיכולים לבטלו דהם אמרו והם אמרו הפה שאסר הוא הפה שהתיר וגם מטעם שכתבו הפוסקים הנז' דזה דומה להפכת גדר אשה דא"ר פינחס פל הנודרת ע"ד בעלה נודרת וכמבואר בריב"ש ובשאר פוסקים אמנם נ"ד אינו הסכמה מבני החבורה רק גזרת הרב ז"ל שגזר עליהם בחרם שיתנהגו כנז' וא"כ מנ"ל שיכולין לבטל אף כל בני החברה אבל ז"א שהרי אמרי' בב"ק פ"ק דף ח' ובכתובות דף פ"ג ובכמה מקומות בתלמוד גבי טעמא מאי אמרו רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדין כו' משום תקנתא דידי אנא לא ניחא לי בהאי תקנתא וכדרכא דאמר רבא פל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדאמר רב הונא כו' דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניוונית ואיני עושה כו' וא"כ ה"ה בנ"ד יכולין לומר פל בני החברה ג"כ לא ניחא לן בהאי תקנתא כו' וכנז' לעיל.

ואין לפקפק בזה ולומר שאף פל בני החברה אינם יכולין לבטל התיקון מטעם אחר ונדמה זה למגדר מילתא שכתב הריב"ש בסי' קע"ח (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר מה שאמ"ו הגאון זצ"ל מביא ראיה וקפ"ה דאם היתה ההסכמה גדר לרבי אפי' כולם כא' אינם יכולין לבטל ועיין בש"ע סי' רכ"ח סכ"ח וה"ה בתיקון של בני החברה גם כן הוא מיגדר מילתא אמנם פד מעיינת בגוף הגזר' תמצא שזה לא מקרי מגדר מילתא פשיטא לדברי מוהריק"ו שור' ק"פ דלא מקרי מיגדר מילתא פי אם במילי דשמיא לאפרושי מאיסור פשיט' דזה לא מקרי מגדר מילתא דתיקון הלז לא נעשה כ"א מפני כבוד החברה ואין זה מילי דשמיא לאפרושי מאיסורא ואף שמבואר בתיקון הנז' וז"ל אף מקרוב חדשים באו ג' אנשים ובטלו בכח כבוד החברה וכבוד הס"ת כו' וא"כ י"ל דכבוד הס"ת הוא מיגדר מגמרא דב"ק וכתובות שיכולין בני החברה לומר לא ניחא לן בהאי תקנתא כו'.

הנה על זה יש לבעל דין לחלוק ולומר בשלמא בתקנתה דרבנן האמור בגמ' יכולין לומר לא ניתא לן בהאי תקנתא מאחר שלא נעשה בחרם ומשא"כ התקנה של התבירה קדושה הנז' תיקון להם הרב מהרא"ש וייבש ז"ל בחרם וכמבואר בשאלה הנז' ואינם יכולין לומר אי איפשי בתקנה זו אם לא ע"י התרה פשאר היתר הספמות הנעשים בתרמות.

אמנם נלע"ד שראיתו נכונ' בזה מאחר שדבריהם פגחלי אש וקרי הוא פאלו נעשה בחרם ואפ"ה יכולה לומר אי איפשי בתקנתם וה"ה בנ"ד וק"ל מילתא משום אפרושי מאיסורא אבל כד מעיינת במקור התיקון וגזירה תמצא שעיקר התיקון נעשה שלא לבטל פבוד התבירה כו' ע"ש ואפ"י לפי דברי הרא"ש בתשו' פלל ז' דמשמע משם בסי' א' פלל ו' ובסי' כ"ו פלל ז' שהביא תוך התשו' הנז' שהיא דרשאין בני העיר להסיע על קצותן וסיים בלשונו משום מיגדר מילתא כו' דמשמע משם שחולק על סברת מהרי"קו הנז' וסבר שאפ"י בדבר שאינו נוגע במילי דשמאי לאפרושי מאיסורא אפ"ה מקרי מיגדר מלת' ועיין בזה בתשו' הרב בעל פני משה ח"ב סימן צ"ג שמביא שם בשם מוהריב"ע בספר משא מלך המתלוקת שבין הרא"ש ומוהריק"ו הנז' בענין אי מקרי מגדר מילתא דוקא במילי דשמאי או אף בשאר דברים כו' הנה גוף הספר משא מלך אינו בידי פעת ועיין במ"ש בזה קצת באריכות בא' מהפסקי' שלי ומ"מ נלע"ד דאף לדעת הרא"ש דמקרי מגדר מילתא אף בשאר דברים.

אמנם נלע"ד דלענין זה שלא יהיה היתר להתקנה זו אף אם יספמו פולם כ"ע מודים דלא מקרי מגדר מילתא אלא דוקא בדבר הנוגע במילי דשמאי כי באמת מקור מוצא דין זה הוא בריב"ש סי' קע"ח ומביא ראיה מהירושלמי חד בר נש אתא לקמיה דר' יודן כו' א"ל אישתבעאי דלא מרנוחנא א"ל וכן בר נש עביד א"ל לקוביוסטוס קאמינא כו' ע"ש וא"כ דין מינה ואוקי באתריה דדוקא במילי דשמאי כגון דומיא דגדר של שחוק אז אינם יכולים להתיר ומשא"כ במגדר מילתא בדבר שאינו במילי דשמאי אז יכולין להתיר וזה שפס"ים שם בריב"ש סי' קע"ח וסי' קפ"ה ומ"מ אם היה הגדר גדר לרבי' או סיג לתוך ולדבר מצוה אין רשאי להתיר ואפ"י אם יספמו פולם מההוא דאמרי' בירושלמי הנז' כו' ואין לומר שפיון שעל דעתם נשבעו שהם יתירו לעצמם אפי' לדבר איסור שאין לומר שהיתה דעת הקהל שיתקבצו למשגרי איסורא כו' עכ"ל וא"כ מוכח מהנז"ל שחלילה לומר שיתקבצו למשגרי איסורא דמשמע אבל דבר שאינו דבר איסור יכולין להתיר ואף שכתב הריב"ש ומ"מ אם היה הגדר גדר לרבים או סיג לתורה כו' דמשמע שאם הוא גדר לרבים אף שאינו נוגע במילי דשמאי כו' אמנם ז"א שזהו דבר הלמד מענינו דומה להא דירושלמי הנז' ומ"ש או שהיה גדר לרבים כו' איירי במקום שיש חשש ספנה כבגדון דהריב"ש הנז' שעשו הספמה לבל יוציאו שום חטים לשלחם לארצות הערלי' כו' ומשום חשש ספנה כו' בזה מיקרי גדר לרבים משום חשש ספנה כו' ומקרי ג"כ מילי דשמאי כו'.

א"כ זכינו לדין מכל הנז' דלא מקרי בנ"ד מיגדר מילתא בזה שנאמ' שפטעם זה לא יוכלו כל בני התבירה למחול על התיקון הנז' וא"כ אין לפקפק בזה וזולת כל הנז' יש להפך בזכות הגבאים שלא עברו על תקנת וגזרת הרב הנז' מצד הטענה השלישית שהרי פת המערערי' טוענים שעיקר ערעור שלהם על שפיבדו בב"ה הקטנה לדרוש למי שאינו

בְּחֶבְרָה וְהַגְבָּאִים הַשִּׁיבוּ שְׁמֵעוּלָם לֹא גָזַר הָרַב עַל ב"ה הַקְטָנָה וְעַל זֶה טָעְנוּ כַּתְּמֵי הַמְעַרְעָרִים דְּמִתְקַנְת הָרַב הַנּוֹזֵה הוּא מֵה לִי בְּב"ה הַגְּדוֹלָה וְיֵמָּה לִי בְּב"ה הַקְטָנָה הֲלֹא הִרְבֵּה פְעָמִים דָּרַשׁ הָרַב שֶׁבְּחֶבְרָה בְּשָׂמִי בְּתִי פְּנִסִּיּוֹת כּו' וְהַשִּׁיבוּ הַגְבָּאִים ע"ז דְּדוֹקָא אִם הָיָה מְרֻצָּה הָרַב שֶׁבְּחֶבְרָה ע"ז וּמִשָּׂא"כ עָתָה הָרַב שֶׁכַּפְדָּנוּ כּו' מְעוֹלָה לֹא דָרַשׁ בְּב"ה הַקְטָנָה וְגַם עָתָה אֵינּוּ רוֹצֵה כּו' וְכַמְבֹּאֵן בְּטַעְנוֹתֵיהֶם.

הִנֵּה כֹּד מְעִינָתָהּ בְּמִקּוֹר גְּזִירַת וְתִיקוֹן הָרַב הַנּוֹזֵה תְּמַצָּא שֶׁהַגְבָּאִי יוֹצֵאִים וְזָכָאִים בְּדִין לְפִי שְׁגִירָתוֹ הָיָה עַל ב"ה הַגְּדוֹלָה וְלֹא עַל ב"ה הַקְטָנָה שֶׁהָרִי הַתְּחִלַּת הַתְּקֵנָה שֶׁל הָרַב הַנּוֹזֵה הוּא מֵאַחַר שֶׁהִעִידוּ זְקֵנֵי הָעִיר כּו' שֶׁבְּשִׁבְתָּ נִחְמוּ וּבְשִׁבְתָּ חֲנוּכָה הָיָה דוֹרֵשׁ א' מִן הַחֶבְרָה דְּהֵינּוּ הָרַב שֶׁבָּהֶם כּו' וְזֵהוּ הָעֵדוּת מְוַכָּרָח שֶׁהוּא עַל ב"ה הַגְּדוֹלָה וְלֹא עַל ב"ה הַקְטָנָה שֶׁהָרִי הַפֶּל מוֹדִים שֶׁלֹּא דָרַשׁ הָרַב שֶׁבְּחֶבְרָה בְּקִבְעוֹת בְּשָׂמִי ב"ה וּבְסִיּוֹם דְּבָרֵי הָרַב הַגּוֹזֵר הַנְּ"ל אֹמֵר שֶׁע"פ הַהֲנָהֲגָה רִאשׁוֹנָה כֵּן יָקוּם וְהָרַב שֶׁבְּחֶבְרָה יְדָרוֹשׁ תְּמִיד כּו' וְזֵהוּ דוֹקָא בְּב"ה הַגְּדוֹלָה פִּי בְּב"ה הַקְטָנָה לֹא הִי דוֹרֵשׁ תְּמִיד וְגַם אִם בָּאנוּ לְחַקֵּר אַחַר הַסִּיפָה אֲשֶׁר בְּעֵבֹרָה נִגְזַר הַגְּזֵרָה הַנְּ"ל הָיָה עֲבוּר הַג' אֲנָשִׁים אֲשֶׁר בְּגוֹבָה אָפֶם בְּטָלוּ כְּבוֹד הַחֶבְרָה כּו' וְזֵה הִי ג"כ בְּב"ה הַגְּדוֹלָה כִּידוּעַ לְכָל זְקֵנֵי הָעִיר וְלְכָנֵי הַחֶבְרָה וְא"כ הֵן מִצַּד דְּקָדוּק גְּזֵרַת הָרַב הַנְּ"ל הֵן מִצַּד הַסִּיפָה אֲשֶׁר נִגְזַר הַגְּזֵרָה הַגְבָּאִי הַנּוֹזֵה נְקִיִּים וְזָכָאִים בְּדִין שֶׁשְׁמִשְׁמָעוֹת הַתְּקֵנָה וּמִשְׁמָעוֹת הַסִּיפָה הוֹלְךָ וְסוֹכֵב אֶל מְקוֹם אֶחָד הַפֶּל הָיָה עֲבוּר ב"ה הַגְּדוֹלָה וְלֹא עֲבוּר ב"ה הַקְטָנָה.

אִךְ צְרִיכִין אָנוּ לְדַקְדָּק בְּזֶה אִם יְכוּלִין אָנוּ לְהוֹסִיף עַל לְשׁוֹן הַהֲסַפְמָה מִחֲמַת הָאֲוִמְדָנָא כֹּד מְעִינָתָהּ בְּתִשׁוּי הַרְשָׁפָ"ץ הַבִּיאוּ הַב"י בְּסִי' רִי"ח עַל מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה יֵינן לְמַפְרֵן כּו' מִפְּנֵי שֶׁהִעֲלִילוּ עָלָיו שֶׁמְכַר לִישְׁמַעְאֵלִים וַיֵּשׁ לוֹ יֵינן שֶׁנִּשְׁבַּע מִקְּוֹדֵם שֶׁנִּשְׁבַּע וּפְסִק שֶׁאֲסוּר לְמִוֹכְרוֹ אַע"פ שֶׁלֹּא נִשְׁבַּע אֲלָא שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה יֵינן כּו' הִנֵּה מִשְׁמַע מְזֵה שְׁמוֹסִיפִין עַל נְדָרוֹ וּשְׁבוּעָתוֹ מִחֲמַת הָאֲוִמְדָנָא וְה"ה בְּנ"ד נֹאמַר ג"כ לְהוֹסִיף עַל לְשׁוֹן הַגְּזֵרָה וְהַתְּקֵנָה שֶׁל הָרַב הַנְּ"ל וְנֹאמַר שְׁגִירָתוֹ הִי גַם עַל ב"ה הַקְטָנָה אִךְ שְׂאִין מְבֹאָר בְּגִירָתוֹ וְעִינן בְּתִשׁוּי הָרַב מֵהֲרִי"ט ח"א מֵה שֶׁמְקַשָּׁה שֶׁם בְּסִי' ז' עַל תִּשׁוּי הַרְשָׁפָ"ץ הַנּוֹזֵה וְכַבֵּר יִשְׁבְּתִי הַפֶּל בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת בְּמְקוֹם אַחַר בְּפִסְקֵי וְגַם מֵה שֶׁנִּשְׁבַּע וְנִתְמַתִּי בְּדָבָרֵי מֵהֲרִי"ט הַנּוֹזֵה וְגַם ע"ש מֵה שֶׁלְּכֹאֲוֶרָה דְּבָרֵי הַרְשָׁפָ"ץ בְּסִימֵן רִי"ח סוֹתָרִים לְדָבָרֵי הַרְשָׁפָ"ץ שֶׁהִבִּיא הַב"י בְּסִי' ר"ח ע"ש וְעַכ"פ נִשְׁמַע מְזֵה שֶׁיְכוּלִי לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה וְה"ה בְּנ"ד אֲמַנְם כֹּד מְעִינָתָהּ בְּפּוֹסְקִים תְּמַצָּא שֶׁזֶה מְחַלְקֵת יְשִׁינָה בֵּין הַפּוֹסְקִים אִי מוֹסִיפִין עַל לְשׁוֹן הַהֲסַפְמָה וְהַתְּקֵנָה מִחֲמַת אֲוִמְדָנָא הִנֵּה הָרַב הַגְּדוֹל מְהָר"י טִיטְצַאָק הוֹבָא דְּבָרָיו בְּתִשׁוּי שְׂאֲרִית יְהוּדָה דָּף ע"ו בְּעִנְיָן רְאוּבֵן שֶׁמִּשְׁפָּן לוֹ גוֹי חֲנוּת וּבִשְׂאֲלוֹנִיקוֹ יֵשׁ תְּקֵנָה בְּחָרָם שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּשְׁפֹּר בֵּית מִתוֹגֵר שֶׁלֹּא יְהִי רִשָּׁאִי שׁוּם יְהוּדִי לִיכְנֹס בּוֹ כּו' וְשָׂאֵל הַשׁוֹאֵל אִם רְאוּבֵן זָכָה בְּחֲנוּת הַנְּ"ל מִפְּחַת הַתִּיקוֹן כּו' וְכַתֵּב דְּהַעֲיָקָר גְּדוֹל אֲצִלְיָנוּ בְּתִקְנוֹת הַבּוֹ דְּלֹא לוֹסִיף עָלָה כּו' וְאִין לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה מִחֲמַת הָאֲוִמְדָנָא וְהָרַב הַגְּדוֹל מֵהֲרִי"ט בְּתִשׁוּי בֵּית ל"ב.

חוֹלֵק עָלָיו וְכַתֵּב דְּבַהֲסַפְמוֹת וְתִקְנוֹת אָנוּ הוֹלְכִין אַחַר הָאֲוִמְדָנָא אִךְ לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה מֵה שְׂאִינוּ מְבֹאָר בָּהּ וְכַשֵּׁם שֶׁהַחֲרָם חָל עַל לְשׁוֹן הַמְבֹאָר כֹּף חָל עַל הַתּוֹסֶפֶת מֵאֲוִמְדָנָא הַדַּעַת וְעִינן בְּזֵה בְּתִשׁוּי הַרְשָׁד"ם חֲלָק ח"מ סִי' רכ"ח שֶׁהִבִּיא ג"כ פְּלִגְנָתָהּ הַפּוֹסְקִי הַנּוֹזֵה מֵהֲרִי"ט וְהֲרִי"ט וְכַתֵּב מִי יְכַנִּיס רִאשׁוֹ לְהַכְרִיעַ בֵּין הַגְּדוֹלִי הָאֵלֶּה וְכ"ש בְּעִנְיָן חָרָם דְּהוּי

איסורא דאורייתא כו' וכתב ג"כ הא דרשב"ץ הנ"ל וגם בתשו' מהריב"ל ח"ב סי' פ' הביא ג"כ דברי מהרד"ך הנ"ל והאריף בזה ומסקנת דבריו שהם סברות חלוקות כו' ע"ש.

ובאמת אם לדין יש תשובה במה שכתב הרב מהרד"ך הנ"ל ברוב הראיות שלו. והארכתי בדברים האלה במקום אחר מה שיש לדקדק על דבריו וכאן אין מקום להאריך.

אמנם מי יבא אחרי המלכים האלה את אשר כבר עשהו ולא הכריעו ומכ"ש אנו יתמי דיתמי וא"כ בנ"ד לפי דברי מהרד"ך יש להוסיף על התקנה מפת האומדנא ונאמר שגם על ב"ה הקטנ' הית' הגזרה של הרב הנ"ל ואף שאין מבואר בתקנה בהדיא ובפרט שגזרתו היתה בחרם וספק חרמות להחמיר וכמ"ש לעיל וא"כ לא יפה עשו הגבאים שפבדו למי שאינו בתורה לדרוש בב"ה הקטנ'.

אבל אחר עיון קצת תמצא שלא דמי כלל לנ"ד הא דמתלוקת הפוסקים הנז' ופשיטא לפי דעת הרב מהרי"ט וסיעתו שסברי דאין להוסיף על לשון ההסכמות מפת האומדנא פשיטא שיהיה עשו הגבאים אלא אפילו לדעת הרב מהרד"ך וסיעתו שסברי שנוכל להוסיף על ההסכמות מפת האומדנא כו' מ"מ בנ"ד מודים שהרשות נתונה בידי הגבאים לכבד למי שירצו שידרוש בב"ה הקטנה דע"כ לא קאמר מהרד"ך שיש להוסיף על ההסכמות מפת האומדנא אלא בנידון שלו גבי מי שיירד בתורת משפנתא שזכה בחנות מפת ההסכמ' אף שלא נזכר בהסכמ' רק שכירות דהיינו כל מי שישכור בית מתוגר שלא יהיה אחר רשאי ליכנס באותו בית לדור כו' ולא נזכר באותו ההסכמ' משפנתא מ"מ משפנתא נכנסת ג"כ בסוג ההסכמה הנ"ל וכמבואר שם והטעם שלא יסיג שום בר ישראל את גבול חבירו ומה לי משפנתא ומה לי שכירות דהיינו כל מי שישכור בית מתוגר שלא מהרא"ש וייבש הנ"ל היתה שיתנהגו כמקדם והרב שבחבר' דרוש תמיד בלי שום מונע א"כ מתדא נשמע תרתי שגזרתו היתה שהרב שבחבר' ידרוש נשמע מזה שלא הקפיד כ"א על הרב שבחבר' שהוא ידרוש משמע אם אין להם רב בחבר' שידרוש אז אפי' מי שאינו בחבר' ונתפרדה החבילה והרשות בידי הגבאים לכבד למי שירצו אף למי שאינו בחברה שהרי מעולם לא הוזכר בתקנה שלא יכבדו לאיש אחר למי שאינו בחבר' רק עיקר הקפידה שלו על הרב שבחבר' וע"ז גזר והחרים הרב הנ"ל ולאפוקי פשאין להם רב בחבר' אז הגזרה בטלה אפי' בב"ה הגדולה וגם נשמע ממ"ש בתוך גזרתו שהרב שבחבר' ידרוש תמיד דהיינו במקום שהוא דורש תמיד דהיינו בב"ה הגדול' לאפוקי במקום שאינו דורש תמיד כעין מעשה דנ"ד בב"ה הקטנ' ע"ז לא היתה הגזרה והחרם שלו מעולם ולא שייך בזה להוסיף על התקנה מחמת האומדנא מאחר שעיקר התקנ' והגזרה סותר האומדנא הנ"ל וכמו שהוכחתי פנ"ל.

ועיין מ"ש במקום אחר בפסקי והוכחתי מגמ' דכתובו' פ' אע"ף בר"פ אם רצה להוסיף כו' ראב"עא בתולה גובה מאתים כו' שלא כתב אלא ע"מ לכונס' ואמרי' בגמ' שם רב אמר אין הלכה כר"א ב"ע כו' ורב לא אזיל בתר אומדנא וכו' והוכחתי מגמ' הנז' כשיש אומדנא אחרת שפותר האומדנא ראשונה אז לא אמרינו אומדנ' להוסיף על התקנ' וע"ש בפסקי ועיין מ"ש הרב מהרד"ך בזה) וא"כ ה"ה בנ"ד אף מהרד"ך מודה בזה שלא שייך אומדנא להוסיף על התקנ' מאחר שעיקר התקנה והגזר' סותר האומדנא הנז' וכמבואר

לעיל וכבר כתבנו לעיל בטענת הצדדים שהרב שכתבה לא הי' דורש בקביעות גם בב"ה הקטנה רק בב"ה הגדול' שם הי' עיקר הקביעות של הרב שכתב' שי'דורש שם ומכ"ש כפי מ"ש לעיל בטענת הגבאים בנ"ד שהרב הנ"ל אשר פי'דו לו הגבאים לדורש בב"ה הגדול' לא רצה לדורש בב"ה הקטנ' ומעולם לא דרש שם אף שדרש כמה שנים זה אחר זה בב"ה הגדול' ומכ"ש עתה שלא קיבלו עליהם שום רב בכתב'.

ואין לספק בזה מה שמבואר בגזרת הרב הנז' שלא י'דורש רק הרב שכתב' פירושו מי שמכונה בשם חבר והוא בתוך ה'כתב' וזהו הפי' של הרב שכתב' אבל ז"א שהרי עיקר התיקון וגזר' מהרא"ש וייבש הנ"ל הי' שלא יתעקר ויתבטל כבוד ה'כתב' והרב שכתבה י'דורש תמיד ואי' פירושו של הרב שכתבה היינו מי שהיא מכונה בשם חבר א"כ זהו דבר תמוה שעבור שמכונה בשם חבר והוא בכתב' יתבטל כבוד ה'כתבה אם לא י'דורש בשבתות הנז' הלא אפ'שר שהדרש' שלו יהי' גנאי לכל בני ה'כתב' ולא שנאמר שי'תבטל עבורו כבוד ה'כתב'.

ועוד הלא ה'דבר למד מענינו שמבואר בהתחלת התקנ' וגזרת הרב הנז' אחר שהעידו זקני העירכו' ש'פשבת נחמו ושבת חנוכה דורש א' מן ה'כתבה דהיינו הרב ש'בקה ומפרש אח"כ אעפ"כ לא דרש הרב הקבוע דהיינו האב"ד שבק"ק כ"א הרב שכתב' וא"כ דבר ה'למד מענינו הוא כמו האב"ד מקרי רב שבק"ק וכמו כן מקרי זה הרב שכתב' ואף שגבי הרב אומר הרב הקבוע וגבי הרב שכתב' אומר הרב סתם היינו לפי ששם האי על כל בני הק"ק וזהו שכת' בריש דבריו אחר שהעידו זקני העיר כו' ש'פשבת נחמו כו' דורש א' מן ה'כתבה וזהו מפרש דהיינו הרב ש'בקה היינו הרב ממש ולא עבור שי'הי' מכונה בשם חבר שי'תקרי עבור זה הרב ש'בקה וא"כ מכל הנז' יוצאים הגבאים בצירוף האנשים הנז' נקיים ונפאים בדין שלא מעלו מעל בחרם של הרב מהרא"ש וייבש ז"ל ולא נכוו בגזלת אש הנז' מפמה טעמים שכתבנו לעיל.

ועל שמערערים קצת מבני ה'כתב' אשר פי'דו הגבאים לדורש על הסעודה לחתן אחד בודאי הערעור שלהם אינו פ'לום מאחר שאינו מבואר בגזרת הרב הנז' מזה פ'לל. ואין לומר בזה פ'לל אומדנא להוסיף על לשון התקנ' פי' אינו מבואר שם רק שי'דורש הרב שכתבה בב"ה ולא על הסעוד' ולכאורה ה'ה עולה על הדעת להוסיף על לשון התקנה ב"ה הקטנה ולא עלתה ב'דינו ובטלנו אומדנא הזאת מן הטעמים המבוארים לעיל ומכ"ש שלא י'דורש על הסעודה כ"א הרב שכתבה מזה לא ה'נזכר פ'לל ולא נכנס' בגזר גזרת הרב הנז' אף שי'ש ג"כ סברא לומר ש'זהו ג"כ מקרי כבוד ה'כתב' אם דורש אינה רב על הסעודה אבל כד מעיינת בגזרה של הרב הנז' הסי'בה אשר בעבורה גזר ותיקן הגזרה הנ"ל עבור ג' אנשים אשר בגובה אפם רצו לבטל כבוד ה'כתב' וכבוד הס"ת כו' וזהו דוקא שי'ף בב"ה ולא על הסעודה שאין שי'ף שם לומר כבוד הס"ת וכבר הוכחנו לעיל וכתבנו ג"כ בשם הריב"ש ש'ההספמות והתקנות יש להם דין גדרים שאנו הולכין אחר הסי'בה אשר בעבור' נדר וה"ה בענין התקנות ומכ"ש ש'מפמה טעמים הנ"ל נתבטל ג"כ הערעור ה'זה ולמי שאשר לו השלום ישים ביניהם אהבה ואחנה ריעות ושלום בעבור שמקיימים ג' מצות אשר הק'ן קיימת לעה"ב ומפירוטיהן אוכלין בזה העולם הנלע"ד כתבתי אנכי ע'פר ואפרי"ם הוא הצעיר מבית אהרן מווי'לנא: שאלה סד מעשה שה'ה כ'ד

הי גבר חכם בעיניו שעמד ודרש ברבים ביום שבת קודש בתוך קהל גדול מישראל דרשות של דוכי וגילה פנים בתורה שלא כהלכה בערבוב ובלבול דברים שפדא מלבו ודרש אצל פסוק וסמך ידו על ראש העולה שהוא עמלק וכיוצא בזה הן אלה קצות דרכיו וכאלה רבות אמנם בזה גדול הפאב מאד שפירש מאמר הפתוב בהוציא את העם ממצרים תעבדון את האלקים על הקר הזה שר"ל שיעבדו את העגל על הר סיני ח"ו חלילה חלילה מהקב"ה לבשר את ישראל במעשה העגל ולדרוש שמו הגדול שנכתב בקדושה להוציא לחול ומלבד חטאתו כי כבדה מאד פשתה הצרעת בפי הדיוטים ועמי הארץ לפרש דברי תורה ולהוציא לחול ולתת לכל א' פת לבדר דרש לעצמו והוא מחוסר ידיעתו וחוסר יראת שמים שבו אינו מבחין בין טוב לרע וכשהוכיחו אותו על הדבר הרע הזה כי דיבר תועה על י"י עודנו מחזיק ברשעתו הלא פה דברו פאש תבער יער כי הדרשה תדרוש ויש פת ביד החכמים לטהר את הטמא ולטמא את הטהור כי פה הנה דרפן של הראשונים ופרט בשפתיו אחד מן הקדושים אשר בארץ המה תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק ומעתה יורנו המורה מה הוא משפט האיש הזה וי"י יכפר בעד אכ"ר עכ"ל.

והעלה החכם השואל החכם הדורש ה"ל לנדותו ע"פ הראיות המבוארים שם. תשובה גרסי' בגמ' דמ"ק פ' אלו מגלחין דף י"ז אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיתי צורבא מרבנן מעולם אלא פי קא מיחייב צורבא מרבנן שמתא היכי עביד כי הא דבמערב' מימנו אנגינדא דצורבא מרבנן ולא אימנו אשמתא עכ"ל והרא"ש הביא בפסקיו ה"ל וכו' הרי"ף ככתבם וכלשונום והרמב"ם כתב בפ"ז מהל' ת"ת וז"ל חכם וזקן בכתמה וכן אב"ד שפירח אין מנדין אותו בפרהסיא לעולם אא"כ עשה פירבועם וחבריו כו' וכן כל תלמיד חכם שחייב נידוי אסור לב"ד לקפון ולנדותו במהרה אלא בורחים מדבר זה ונשמטים ממנו ונחסידי חכמים היו משתבחים שלא נימנו מעולם לנדות ת"ח ואע"פ שנימני' להלקותו אם נתחייב מלקות ואפי' מכות מרדות נימני' עליו להלקותו ועיין בכ"מ וגם בב"י סי' של"ד שהעתיק לשון הרמב"ם ה"ל וכת' דהא דחסידי החכמי' היו משתבחים כו' מקורו נובע מגמ' ה"ל מהא דרב פפא כו' ומהא דבמערב' ממנין אנגינדא ולא אשמתא.

ברם יש לדקדק בהרמב"ם ה"ל איך הוציא דברים האלה מגמ' ה"ל שהרי איתא בגמ' דפסחים פ' מקום שנהגו דף נ"ב רב נתן אסיא אזיל מבי רב (גיר' הרא"ש מבירם) לפומבדית' בי"ט שני של גליות שמתיה רב יוסף א"ל אפני ולנגד' מר נגודי א"ל עדיפ' עבדי ליה דבמערבא ממינן אנגינדא דבר פי רב ולא ממינן אשמתי' א"ד נגדיה רב יוסף א"ל אפני נשמתי' מר דרב ושמואל דאמרי תרנייהו מנדין על ב' י"ט של גליות א"ל ה"מ איניש דעלמא חכא צ"מ דטבא ליה עבדי ליה דבמערבא ממינן אנגינדא דבר פי רב ולא ממינן אשמתא וכתבו הרי"ף והרא"ש שם פי' ממנין אנגינדא הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר ולענד"ן לישב קושית אמ"ו הגאון זצוק"ל פי איפא למידק בהאי לישנא דהרמב"ם שכתב כל ת"ח שחייב נידוי אסור לב"ד כו' והל"ל סתם אסור לקפון ולנדותו כו' מאן דהוא אלא פוננתו הוא לב"ד הוא דאסור לנדות ומטעם דארשב"ל באלו מגלחין ת"ח שפירח אין מנדין אותו בפרהסיא שנא' וכשלת היום כו' פסוהו פלילה ע"ש וכל מעשה ב"ד יש להן קול ויתפרסם הדבר ויהיה בזיון התור' ולכך כתב הרמב"ם אסור לב"ד לקפון ולנדותו אבל רב יחידי מותר ופי' זה יש לו הוכחה קצת ברמב"ם מעובדא

דָּמַר זוּטְרָא חֲסִידָא פִּי מִיחֵיב צ"מ שְׁמַתָּא בְּרִישָׁא מְשַׁמֵּית נִפְשֵׁי וְהָדָר מְשַׁמֵּית לְדִידֵיהּ
ע"ש ולפ"ד הַרְמַב"ם קָשָׁה שְׁהָרִי אָסוּר לְנִדּוּת לְצ"מ וְאִיךָ שְׁבִיק מַר זוּטְרָא לְחֲסִידוּתֵיהּ
וְשַׁמֵּית לְצ"מ וְלִיפָא לְמִימַר דְּהַרְמַב"ם אֵינִירִי אִם אֵינָם מְשַׁמֵּיתִי נִפְשָׁם בְּרִישָׁא כְּמוֹ שְׁעָשָׂה
מַר זוּטְרָא שְׁהָרִי פְתַב אַח"כּ אֱלָא בּוֹרְחִים כּוֹ וּמְשַׁמַּע פְּלִל לֹא אֶפְיִלוּ דְּמְשַׁמֵּיתִי נִפְשָׁם
בְּרִישָׁא אֲכַן נִלְע"ד שְׁפָנוּת הַרְמַב"ם הוּא כַּמ"ש לְעִיל דְּדוֹנְקָא לְב"ד הוּא דְּאָסוּר לְקַפּוּץ
וּלְנִדּוּת וּמִטְעַם שְׁפַתְבְּתִי אֲבָל רַב יְחִידִי מְנוֹתָר לְקַפּוּץ וּלְנִדּוּת לְצ"מ (וַיֵּשׁ לְחַלֵּק עוֹד בֵּין
קוֹפֵץ לְשְׂאִינוּ קוֹפֵץ וּק"ל) וְזֶהוּ פְנוּנַת רַב פְּפָא שְׁהָרִי מְשַׁבַּח עֲצָמוּ וְאָמַר תִּיתִי לִי דְלֹא
שְׁמִיתִי צ"מ מְעוּלָם וְהִינּוּ אֵף שְׂיֵשׁ הֵיטֵר לְרַב יְחִידִי אַפ"ה קִידָשׁ עֲצָמוּ בְּמְנוֹתָר לוֹ וְכִי
קָא מִיחֵיב צ"מ שְׁמַתָּא הֵיכִי עֲבִיד פִּי הָא דְבַמְעַרְבָּ מִזְמַנִּין אֲנַגִּידָא דְּבַר בֵּי רַב וְלֹא
אֲשַׁמַּתָּא מִשּׁוּם דְּאִין מְשַׁמֵּתִין אֱלָא עַל דְּבַר חֲמוּר וּבְדָבָר חֲמוּר אִין חוֹלְקִין כְּבוֹד לְרַב
שְׂיִלְכוּ חֲכָמֵי הָעִיר וְלִהְתַּקְבֵּץ אֶל הָרַב לְהַסְפִּים עַל הַשְׁמַתָּא אֱלָא מְשַׁמֵּתִי אוֹתוֹ מִיָּד בְּלֹא
ב"ד וְכַמ"ש הָרִי"ף וְהָרָא"ש בְּפִסְחִים בַּפ' מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ וְהִינּוּ גַם כֵּן מִטְעַם שְׁחוּשְׁשִׁין
לְכַבּוֹד הַתּוֹרָה שְׂאֵם יִתְקַבְּצוּ אֶל הָרַב עַל הַשְׁמַתָּא יְהִי לּוֹ קוֹל וְיִהְיֶה בְּזִיוֹן הַתּוֹרָה וְרַב
פְּפָא אֶפְיִלוּ שְׁהִי חֵיב הַצ"מ שְׁמַתָּא הִיָּה מְאִסָּף הַחֲבֵירִים עַל הַמְּלָקוֹת וְלֹא עַל הַשְׁמַתָּא
וְכַמ"ש אַמ"ו הַגְּאוּן זצ"ל בְּסִמּוּף וְהַפֵּל מְפָנִי כְּבוֹד הַתּוֹרָה.

וּבְזֶה הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם תְּלַמִּיד תְּלַמִּידוֹ וְהָרָא"ש פְּנִלְמָא לְדָבָר א' נִתְפָּנוּנוּ וְנִרְאָה שְׁגַם רַש"י
בְּפִסְחֵיהּ פ' מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ דָּף נ"ב בַּד"ה מִזְמַנִּין אֲנַגִּידָא כו' פִּינּוּן לְדְבָרֵיהֶם ע"ש וּק"ל. עוֹד
אִיפָא לְמִידָק בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם הַנּוֹ' שְׁפַתְבַּת כָּל ת"ח שְׁחֵיב נִידוּי אָסוּר כו' וְאִינוּ אוֹמַר כָּל
ת"ח שְׁחֵיב נִידוּי אִין קוֹפְצִים לְנִדּוּתוֹ כו' וְנִלְע"ד אֶפְשָׁר שְׁנַפְקוּתָא הוּא לְדִינָא אִם קַפֵּץ
וְנִידָהוּ שְׂיִכּוֹל הַמְּנַדָּה לֹאמַר לוֹ אֲדַרְבֵּה דְּוִמְיָא דְּהַמְּנַדָּה לְצ"מ שְׂאִינוּ חֵיב נִידוּי וְכַמ"ש
בַּב"ח וּבְפָרִישָׁה בְּסִי' שַׁל"ד בְּשֵׁם הַב"י ע"ש וּמִשָּׂא"כ אִם הִיָּה אוֹמַר אִין קוֹפְצִין לְנִדּוּתוֹ
מְשַׁמַּע לְכַתְּחֵלָה הָא אִם קַפֵּץ וְנִידָהוּ אִין הַמְּנַדָּה יְכוֹל לֹאמַר אֲדַרְבֵּה וּלְכַף פְּתַב לְשׁוֹן
אָסוּר מְשַׁמַּע שְׁעוּשָׂה אִיסוּר אֶפְיִלוּ לְכַתְּחֵלָה אֵף שְׂיֵשׁ לְחַלֵּק קֶצֶת דָּא"כ מְצִינוּ חוּטָא
נְשָׁפָר אֲבָל מ"מ נִרְאָה שְׁפָנוּת הַרְמַב"ם הוּא מְאִסָּר שְׁהַמְּנַדָּה עוּשָׂה אִיסוּר בְּזֶה הַנִּידוּי
גַם הַמְּנַדָּה יְכוֹל לֹאמַר אֲדַרְבֵּה וְדו"ק: מְקַבְּצִים אֲצֵל הָרַב וְאִין מְלָקִי עַד שְׂיִסְפִּימוּ פְּנִלְמָא
לְהַלְקוֹתוֹ וְלֹא מִזְמַנִּין אֲשַׁמַּתָּא מִשּׁוּם דְּאִין מְשַׁמֵּתִין אֱלָא בְּדָבָר הַחֲמוּר וּבְדָבָר הַחֲמוּר אִין
חוֹלְקִין כְּבוֹד לְרַב אֱלָא מְשַׁמֵּתִין אוֹתוֹ מִיָּד עַכ"ל וּמוֹכַח מִדְּבָרֵיהֶם שַׁמ"ש מִזְמַנִּין אֲנַגִּידָא
וְלֹא אֲשַׁמַּתָּא הִינּוּ כְּשֵׁהֲיָה מְחֻיָּב שְׁמַתָּא בְּדָבָר הַחֲמוּר הִיּוּ מְשַׁמֵּתִין אוֹתוֹ מִיָּד וְלֹא חֲלָקוּ
כְּבוֹד לְרַב וְא"כ הָאִיךָ פְּתַב הַרְמַב"ם וְהוֹצִיא מִגַּמ' הַנְּ"ל וְכֵן כָּל ת"ח שְׁחֵיב נִידוּי אָסוּר
לְב"ד לְקַפּוּץ וּלְנִדּוּתוֹ בְּמַהֲרָה אֱלָא בּוֹרְחִים מְדָבָר זֶה וְחֲסִידֵי הַחֲכָמִי הִיּוּ מְשַׁתְּבַּחִים שְׁלֹא
נִימְנוּ לְנִדּוּת וּלְפִי מ"ש בְּשֵׁם הָרִי"ף וְהָרָא"ש פִּירוּשׁוֹ אִיפָכָא דְּבְדָבָר הַחֲמוּר מְמַנִּין
אֲנַגִּידָא וְלֹא מְמַנִּין אֲשַׁמַּתָּא פִּי שְׁהִי מְשַׁמֵּתִין מִיָּד.

וְאִין לֹאמַר דְּדוֹנְקָא בְּדָבָר הַחֲמוּר כְּתַבּוּ הָרִי"ף וְהָרָא"ש דְּמְשַׁמֵּתִין מִיָּד וּלְאִפּוֹקִי בְּדָבָר
שְׂאִינוּ חֲמוּר אֲזִי לֹא הִיּוּ מְשַׁמֵּתִין כָּלֵל שְׁהָרִי הַרְמַב"ם פְּתַב וְחֲסִידֵי הַחֲכָמִים הִיּוּ מְשַׁתְּבַּחִים
שְׁלֹא נִימְנוּ מְעוּלָם לְנִדּוּת לְת"ח מְשַׁמַּע אִפִּי לְדָבָר הַחֲמוּר שְׁהָרִי פְּתַב מְעוּלָם וְהוּא לְקוֹחַ
מְגַמְר' דְּרַב פְּפָא דְּאָמַר תִּיתִי לִי דְלֹא שְׁמִיתִי צ"מ מְעוּלָם וְנִשְׁמַע אֶפְיִלוּ בְּדָבָר חֲמוּר שְׁהָרִי

מקשי' אח"כ פי קא מיחייב צ"מ שמתא היכי עביד פי הא דבמערבא ממנן אנגינדא כו' מוכרחים אנו לומר דאפילו בדבר התמור לא היו משמתי' דאל"כ הדר' קושיא לדוכתן' אלא פי קא מיחייב צ"מ שמתא בדבר התמור היכי עביד ולכאור' י"ל שמעול' לא בא מעשה פנה לידו שיתחייב ת"ח שמת' בדבר התמור אמנם ז"א סברא שהרי אמר תיתי לי דלא שמיתי צ"מ מעולם ולשון תיתי לי דהיינו שיקבל שכר על זה כמו הגי תיתי לי דפ' כל כתבי (הג"ה לאפוקי מהגי תיתי לי דפ' ר"א דמילה דף קל"ה ע"א ובי"ט פ' משילין דף ל"ו ע"ב ע"ש) וכמ"ש רש"י שם ואם איתא שלא בא לידו מעשה פנה שיתחייב שמתא וא"כ היאך קאמר תיתי לי שישולם שכרי ועל מה יחול שכרו כשלא בא מעשה לידו שיתחייב לשמתי' לצ"מ אלא ודאי שפא מעשה לידו שנתחייב צ"מ שמתא בדבר שאינו תמור אבל מ"מ נתחייב שמת' ואפ"ה משתבח עצמו שלא הנה משמית אותו אף שגבי ע"ה הנה משמית אותו וע"ז קאמר תיתי לי אבל בדבר התמור לא בא מעשה לידו ואלו בא מעשה לידו בדבר התמור לא הי' מחפה עליו אבל לשון הרמב"ם אינו משמע כן והנה נראה לומר דהרמב"ם סובר כפירוש"י בפסחים דף נ"ב דפירש ממנן אנגינדא כו' תלמיד שפירח היו נמנים להלקותו ולא לנדותו משום דשמתא חמירא וחוששין לכבוד התורה משמע דשמתא כלל לא א"כ עשה פירבועם וכו' דזה לא נחשב בכלל ישראל איברא זהו דוחק לומר דהרמב"ם יחלוק על הרי"ף רבו דרבו וליפא למימר דמ"ש הרי"ף והרא"ש אבל בדבר תמור משמתינן מיד כו' היינו פירבועם כו' וכמ"ש בירושלמי שנה אינו נקרא צ"מ ואפ"י בכלל ישראל אינו רק בכלל פושעים הוא נמנה וביותר ק' לפ"ז מ"ש הב"י בי"ד סי' של"ד על מ"ש הרמב"ם הנ"ל וכן כל ת"ח שנתחייב נידוי כו' וז"ל בפרק אלו מגלחין מר זוטרא חסידא פי קא מיחייב צ"מ שמתא ברישא משמית בפשיה נהדר משמית.

כו' וכן רב יהודה דשמית לההוא צורבא מרבנן כו' וכי היכי דלא ליפלוג אדר"ל דאמר ת"ח שפירח אין מנדין אותו ואמאי דקאמר בירושלמי כו' צ"ל דר"ל ודירושלמי ברחם מופלג מיירי וזהו דמר זוטרא איירי ברחם שאינו מופלג (ולכן כתב הרמב"ם בת"ח שאינו מופלג) ולפי פי' הרי"ף והרא"ש דבדבר תמור משמתי' מיד לישני הא דמר זוטרא ורב יהודה דשמתי לההוא סני שומעניה איירי בדבר תמור וכמו שמוכח מדברי הטור ולאפוקי ר"ל איירי בדבר שאינו תמור כ"כ וליפא למימר דא"כ לפ"ז מנ"ל לתלמודא לומר דפליג ר"ל אדרב אפי' דלמא ר"ל איירי בדבר שאינו תמור אין מנדין אותו ורב אפי' איירי בדבר תמור אמנם ז"א קושיא דהלא ר' אפי' ר"ל אפי' בחד לישנא ת"ח שפירח כו' וא"כ תרנוניהו איירי בחד עגנינא ואף שרב אפי' אמר אב"ד שפירח כו' ור"ל אמר ת"ח שפירח כו' ולא אמר ג"כ אב"ד שפירח כמו שאמר רב אפי' מ"מ אמר ופליגא דר"ל דהלא אפי' ת"ח שאינו אב"ד סבר ר"ל שאין מנדין אותו ומכ"ש אב"ד שפירח ורב אפי' סבר אפי' אב"ד שפירח מנדין אותי כו' אבל על מרן הקדוש הב"י קשה שרצה להוכיח פדברי הרמב"ם מהגי סוגיא דרב יהודה שהנה משמית לההוא דסני שומעני' ור"ל סבר שאין משמתינן אותו כו' ולפי פי' הרי"ף והרא"ש אין להוכיח דברי הרמב"ם דיש לחלק בין דבר תמור לשאינו תמור פי' במעשה דר"י ששמית לההוא גברא דסני שומעני' מוכח שאיירי בדבר תמור וכמ"ש הטור ואי סני שומעניה כגון שמתעסק בספרי המניין וש"ש מתחיל על ידו.

ואפֿשר לַיִשָּׁב דְּבָרֵי הַבִּי בְּרַמְבַּ"ם דְּעֵיקָר הוֹכְחָה שְׁלוֹ מְהָא דְּמָר זוּטְרָא חֲסִידָא דְּהֵיָה מְשַׁמֵּית נַפְשֵׁיהּ בְּרִישָׁא כּו' וְאִי אֵינְרִי שְׁחָטָא בְּדָבָר חֲמוּר בְּנֹדָאֵי לֹא הֵיָה מְצַטְעָר כ"כ לְקַבֵּל שְׁמָתָא עַל נַפְשׁוֹ אִם חָטָא הַצ"מ בְּדָבָר הַחֲמוּר אֲלֵא שְׁאֵינְרִי בְּדָבָר שְׁאֵינּוּ חֲמוּר וּא"כ לְמָה אָמַר ר"ל דַּת"ח שְׁפָרַח אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ לְעוֹלָם אֲלֵא מְוַכְרְחִים אָנוּ לוֹמַר דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין זְקוֹן מְוֹפְלָג כּו' וּג"כ בְּהָא דִּירוּשְׁלָמִי דְּאֵין מְנַדִּין זְקוֹן מְוַכְרְחִים אָנוּ לְתַרְזַן ג"כ דוֹקָא פְּתִירוּצוֹ שֶׁל הַבִּי דְּאֵינְרִי בְּזָקוֹן מְוֹפְלָג כּו' דְּאֵין לוֹמַר דְּאֵינְרִי בְּדָבָר שְׁאֵינּוּ חֲמוּר דַּא"כ לְמָה מְסִיִּים אַא"כ עֲשֵׂה פִּירְבָּעֵם כּו' דְּהֵינּוּ שְׁנַמְנָה בְּכָלֵל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שְׁפָפַר בְּעֵיקָר הֲלֵא בְּדָבָר חֲמוּר אַף שְׁאֵינּוּ עֲשֵׂה פִּירְבָּעֵם מְנַדִּין אוֹתוֹ אֲלֵא צ"ל דְּשֵׁם אֵינְרִי בְּזָקוֹן מְוֹפְלָג דְּאֵז אֵין מְנַדִּין אֲלֵא א"כ עֲשֵׂה פִּירְבָּעֵם כּו'.

אַבְל כְּדִי לַיִשָּׁב דְּבָרֵי הַרַמְבַּ"ם עִם דְּבָרֵי הַרִי"ף וְהָרַא"ש נִלְע"ד דַּה"פ בַּגְמ' אֲלֵיבָא דְּהַרַמְבַּ"ם לְפִי פִי' דְּהַרִי"ף וְהָרַא"ש אֲלֵא פִי קָא מִיחְזִיב צוֹרְבָא מְרַבְּנָן שְׁמָתָא הֵיכִי עֵבִיד פִּי הָא דְּבַמְעַרְבָא מְמַנִּין אַנְגִּידָא וְרַצָּה לוֹמַר דְּבַמְעַרְבָא מְמַנִּין אַנְגִּידָא דְּצוֹרְבָא מְרַבְּנָן וְלֹא מְמַנִּין אֲשַׁמְתָּא פִּי בְּדָבָר הַחֲמוּר הֵי מְשַׁמֵּתִים תְּכַף וְלֹא הֵי נַכְנָסִים לְמַנִּין כָּלֵל וְרַב פְּפָא הֵי מְשַׁבַּח עֲצָמוֹ שְׁמַעוֹלָם לֹא הֵי מְשַׁמֵּית לַצ"מ רַק הֵי מְאַסְף חַבִּירִים לְהַלְקוֹתוֹ אַף בְּדָבָר חֲמוּר וְלֹא רַצָּה לְשַׁמֵּית לַצ"מ רַק שְׁהֵי מְהַפֵּךְ בְּזַכּוּתוֹ וְהֵי הַמִּינּוּי שְׁלוֹ לְהַלְקוֹתוֹ וְלֹא לְשַׁמֵּית שְׁהוּא חֲמוּר וּזַש"א הַרַמְבַּ"ם ז"ל וְחֲסִידֵי הַחֲכָמִים הֵי מְשַׁתַּבְּחִים שְׁלֹא נִימְנוּ מַעוֹלָם לְנִדּוּת וְאֵע"פ שְׁנִימְנוּ לְהַלְקוֹתוֹ אִם נִתְחַזְּיב מַלְקוֹת וְהֵינּוּ אַף אִם הֵי מִתְחַזְּיב נִידוּי לְפִי שְׁהַרְשׁוּת בְּיַד ב"ד לְשַׁנּוֹת מְנִידוּי לְמַלְקוֹת וּמַמְלְקוֹת לְנִידוּי וּכְמ"ש הַרַב מַהֲרַד"ךְ בְּתַשׁוּ' בֵּית כ"ב ח"ה וְהוֹכִיחַ מְסוּנְגִי' דַּגְמ' דְּפִסְחִים הַנְּ"ל מְהָא דְּרַב נִתְּוּ אֲסִיא אֲזַל מִבֵּי רַב לְפִנְיָהּ בְּיַד ב"ד לְשַׁנּוֹת מְנִידוּי לְמַלְקוֹת כּו'.

אַכּוֹן נִפְלְאָה בְּעֵינֵי עַל הַרַב מַהֲרַד"ךְ שְׁרַצָּה לְהוֹכִיחַ מְסוּנְגִיא דַּגְמ' הַנּוּ' מְהַנְהוּ תְּרִי לִישְׁנָא דְּשַׁמְתִּי רַב יוֹסֵף לְרַב נִתְּוּ אֲסִיא שְׁבַרְשׁוּת ב"ד הַדְּבָר תְּלוּי לְשַׁנּוֹת מְנִידוּי לְמַלְקוֹת וְהַ"ה אִיפְכָא כּו' וְכַתֵּב דְּלִישְׁנָא בְּתַרְא הַמְקַשֵּׁן הֵי סוֹבַר שְׁהֵדִין פְּסוּק פֶּן מְרַב וּשְׁמוּאֵל כּו' וְהוּא הַשֵּׁיב דְּאַף דְּרַב וּשְׁמוּאֵל מְנַדִּין אֵין הֵדִין פְּסוּק פֶּן אֲלֵא בְּרִשׁוּת ב"ד הַדְּבָר תְּלוּי וְהוּאֵיל וְהוּא צ"מ עֲשִׂיתִי הַיּוֹתֵר טוֹב כּו' ע"ש וְרַצָּה לְהוֹכִיחַ מְזַה דְּגַם בְּאֵינְשׁ דְּעַלְמָא הַדְּבָר מְסוּר לַב"ד לְשַׁנּוֹת מְנִידוּי לְמַלְקוֹת וּמַמְלְקוֹת לְנִידוּי כּו'.

וְלַעֲנַד"ן דְּאֵין לְהוֹכִיחַ מְשֵׁם פְּלוּם דְּלְפִי דְּבָרֵי קֶשֶׁה אִם הָאֲמַת הוּא דְּבַכָּל הָאֲסוּרִים אַף שְׁאֲמָרוּ שֵׁם בְּעוֹנֵשׁ שְׁלוֹ שְׁהוּא מַפְת מְרַדוֹת יְכוּלִין הַב"ד לְשַׁנּוֹת לְשַׁמְתָּא וְהַ"ה בַּכ"מ שְׁאֲמָרוּ שְׁהַעוֹנֵשׁ שְׁלוֹ הוּא שְׁמָתָא יְכוּלִין הַב"ד לְשַׁנּוֹת לְמַכּוֹת מְרַדוֹת וּא"כ לְמָה אָמְרוּ רַב וּשְׁמוּאֵל כָּלֵל דְּמְנַדִּין עַל י"ט ב' שֶׁל גְּלִיּוֹת דְּאִטּוּ מִי לֹא יְדַעִינוּ דְּהַעוֹבֵר עַל הָאִסּוּר שֶׁל דְּבָרֵיהֶם חֲזִיב מַכּוֹת מְרַדוֹת וּמְמִילָא רְשָׁאֵין הַב"ד לְשַׁנּוֹת מְמַלְקוֹת לְשַׁמְתָּא אֲלֵא וְדָאֵי דְּבַכָּל הָאֲסוּרִים גְּבִי אֵינְשׁ דְּעַלְמָא בְּמַקּוֹם שְׁאֲמָרוּ שְׁעוֹנֵשׁוּ שְׁמָתָא מְעַנִּישִׁים אוֹתוֹ בְּשַׁמְתָּא וּבְמַקּוֹם שְׁעוֹנֵשׁוּ מַלְקוֹת אֲזַ מִכִּין אוֹתוֹ מַכּוֹת מְרַדוֹת וְאֵין רְשָׁאֵין לְשַׁנּוֹת וּמַשֵּׂא"כ בַּצ"מ רְשָׁאֵין לְשַׁנּוֹת וְלָכֵן אָמְרוּ רַב וּשְׁמוּאֵל דְּמְנַדִּין אוֹתוֹ הֵינּוּ בְּאֵינְשׁ דְּעַלְמָא אֵין רְשָׁאֵין לְשַׁנּוֹתוֹ אֲלֵא מְנַדִּין אוֹתוֹ שְׁלֹא יַעֲנֵשׁוּ אוֹתוֹ בְּעוֹנֵשׁ הַקַּל וְהֵינּוּ מַכּוֹת מְרַדוֹת וְלֹאפּוֹקִי בַּצ"מ רְשָׁאֵין לְשַׁנּוֹת מִחֲמִירְתָּא לְקִילְתָּא דְּטָבָא לִיהַ עֵבְדִי לִיהַ אַבְל לֹא בְּאֵינְשׁ דְּעַלְמָא וּמ"ש בַּגְמ' דְּסַנְהֶדְרִין א"ר אֲלַעְזָר ב"י שְׁמַעְתִּי שְׁמַכִּין וְעוֹנֵשִׁים שְׁלֹא מִן הֵדִין כּו' אֵינּוּ

סיוע לדברי הרב מהרד"ך בתשוב' דהתם איירי שלא מן הדין רק פדי לעשות סניג וכמבואר שם.

ואין להקשות על דברי מהרד"ך הנ"ל מגמ' דקידושין דף פ"א דאיתא שם א"ר מלקין על היחוד כו' ופירש"י מרדות וקשה בגמ' לדברי מהרד"ך עדיפא מיניה ה"ל לאשמועינן דאפי' מנדין על היחוד לפי דבריו שטרשות בי"ד לשנות משמתא למלקות אלא ודאי שאין לשנות, ובנדאי מ"ש בגמ' אח"כ פ"א ר מלקין על לא טובה השמועה כו' אין להקשות פלוג על הרב מהרד"ך דלמה אמר מלקין ולא מנדין שהוא חמור דשם איירי במלקות גמור ארבעים בפתפיים וזהו חמור מנידוי וכמ"ש רש"י מלקין דלא טובה השמועה לאו הוא דכתיב ב'בני עלי אל בני פי לא טובה השמועה ואתי רב לאשמועינן דמלקין על לא מדברי הקבלה ואף שגמ' שם בעלי אל בני כו' ואמרי' בגמ' דערובין ספ"ק תני רב חייא לוקין על ערובי תחומין ד"ת מתקיף ליה ר' יונתן וכי לוקין על לאו שבאל כו' ז"א קושיא חדא דמסיק התם דלוקין על לאו שבאל מדכתיב אל תפנו אל האנבות כו' ועוד דכאן העיקר לאו הוא לא טובה השמועה וכמ"ש רש"י מלקין אותו דלא טובה השמועה לאו הוא וא"כ אין להקשות משם פלוג דמלקות חמור מנידוי אבל מהא דאמר רב מלקין על היחוד קשה אליבא דמהרד"ך למה לא אמר דאפילו מנדין על היחוד ושם לא איירי במלקות אמנם ז"א סתירה לדברי הרב מהרד"ך דמסיק שם בגמ' אמר רב אשי לא אמרן אלא ביחוד דפנויה אבל ביחוד דא"א לא שלא תהא מוציא לעז על פנויה וא"כ רב אשי שבא לפ' דברי רב דאיירי ביחוד דפנויה ולכן מוכרח רב לומר דמלקין דוקא על היחוד דאי אמר דמנדין על היחוד והיינו על יחוד דפנויה ה"א ביחוד דפנויה מנדין אבל לא ביחוד דא"א לפי שהוא חמור ואתה מוציא לעז על פנויה לאפוקי מכות מרדות מפין אף ביחוד דא"א שהוא אינו חמור כ"כ ואין כאן משום לעז לכן בא רב לאשמועינן מלקין אף ביחוד ולדיוקא אתי לאשמועינן דביחוד דא"א אפילו מכות מרדות אינו מפין אותו שיש ג"כ לעז ואדרבה יש לסיועי מסוגיא הנ"ל למהרד"ך דאף שאמרו שם מלקין מ"מ הטרשות בי"ד לשנות ממכות לשמתא שהרי מסיים שם אבל לא אוסרין על היחוד ואם איתא דדוקא מלקין קאמר א"כ קשה למה אמר אבל לא אוסרים על היחוד כו' ליפלוג וליתני בדידה אבל לא מנדין על היחוד אלא ודאי דמנדין על היחוד אבל לא אוסרין.

ואף שיש לדחות הסיוע הנז' דהיא גופא אתי לאשמועינן דאין אוסרים וביותר לפי מ"ש מהרי"ק שורש ק"ס שמדקדק מלישנא דתלמודא שאמר רב מלקין על היחוד ואין אוסרין על היחוד כו' על היחוד ב' זמני ל"ל הל"ל בקיצור ואין אוסרין ודייק משם דה"פ א"ר מלקין על היחוד ואפי' ביחוד פל דהו ואין אוסרין על היחוד ואפי' ביחוד אדעתא דזנות כו' וא"כ לפי דברי מהרי"ק טובא אתי רב לאשמועינן דאין אוסרים אפילו ביחוד אדעתא דזנות וא"כ מהא לא תסייע להרב מהרד"ך הנ"ל אבל מ"מ אין כאן סתירה לדבריו משמעתייה דרב הנ"ל ואף שאין סתירה לדבריו ממימרא דרב גבי מלקין על היחוד אבל מ"מ הוכחה ש'לו אינו פלוג במה שמוכיח מהא דמנדין על י"ט שני של גליות וכמ"ש לעיל די"ל דדוק' בצ"מ רשאין הב"ד לשנות מתמירתא לקולתא אבל לא בשאר פל אדם ואין להוכיח פדברי מהרד"ך מגמ' דקידושין דף ע' בעובדא דרב יהודה דביזוהו שהוא גברא וקרי ליה יהודה בר שוויסקל ורצה ליקח בשור מקמיה שמעיה דר"י שמתני' ר"י

ואזמניה ההוא גברא לדינא קמיה דרב נחמן וא"ל מ"ט שמתיה מר לההוא גברא והשיב ליה ציער שלוחא דרבנן וא"ל ר"נ ולנגדיה מר נגינדא דרב מנגיד אמאן דמצער שלוחא דרבנן והשיב לו ר"י עדיפא עבידנא ליה ופירש"י מצער שליחא דרבנן בינה את שלוחו לפניו וסגיב מלקות דרב מנגיד אמאן דמצער שליח דרבנן פדאמר בפ"ק דעדיפא מיניה חומרא ממנה עשיתי לו לקונסו וא"כ מוכח משם דהרשות בידיה"ד לשנות ממלקות לשמתא שהרי שם הנה חיוב מלקות דרב מנגיד כו' והשיב לו רב יהודא שהחמור ממנו עשיתי לו ואיך החמיר עליו אלא ודאי שהרשות בידיה"ד לשנות גבי אינש דעלמא מקילתא לחמירתא.

והנה נלע"ד לומר דמ"ש ר"י לר"נ דעדיף מיניה עבדי ליה היינו לפי שר"י סבר פלישנא קמא דסוגי' דפסחים הנה"ל ברב נתן אסיא דאזל כו' ושמתיה רב יוסף וא"ל ולנגדיה מר נגינדא א"ל עדיפא עבידנא ליה משמע שהחמיר עליו וכמ"ש רש"י החמור ממנו עשיתי ונהו ג"כ מה שהשיב לו רב יהודא בעובדא הנה"ל דעדיפא מיניה עשיתי לו היינו פלישנא קמא דפסחים אבל ז"א דאנן קי"ל פלישנא בתרא דפסחים וכמ"ש הרי"ף והרא"ש שם שהשמיטו לישנא קמא וא"כ אליבא דלישנא בתרא אין הב"ד רשאין לשנות באינש דעלמא מקילתא לחמירתא רק בצ"מ הרשות בידיה"ד לשנות מחמירתא לקילתא וא"כ דברי מהרד"ף אינם אליבא דהלקתא אליבא דלישנא בתרא וכמ"ש"ל.

וכל זה איננו שנה לי לומר דר"י סבר פלישנא קמא דפסחים דהלא אנן קי"ל פלישנא בתרא דפסחים וכמ"ש לפני זה וכן הספמת הפוסקים ואיך נוקי דברי ר"י דלא פהלקתא ובפרט שעמד למשפט בפני ר"נ וא"כ האיך הנה לו לר"נ להוכיח אותו על פניו ולומר לו שלא יפה עשה שהחמיר לההוא גברא בר דיניה.

ועוד דגם פלישנא קמא דפסחים אין משם הוכחה שהרשות בידיה"ד לשנות מקילתא לחמירתא דשם איתא א"ל אב"י ולנגדיה מר נגינדא א"ל עדיפא עבדי ליה וא"כ מה שהקשה לו אב"י ולנגדיה מר נגינדא כו' היינו בלי טעם לפי שאב"י סבר שהדין פן שחייב נידוי וכמ"ש אב"י אח"כ באמת פלישנא בתרא דמנדין על י"ט ב' של גליות ואף שתלי ר' יוסף בעצמו היינו לפי שידע שהדין פן שמימרא דרב ושמואל הנה גלוי לפניו ודלא כמ"ש מהרד"ך שם שרצה להוכיח מלישנא קמא דברשות ב"ד תלוי הדבר וא"כ גם מלישנא קמא אין להוכיח דברי מהרד"ך שנגאמ' שהדבר תלוי בידיה"ד לשנות מקילתא לחמירתא באינש דעלמא ומעובדא דההוא גברא שציער שליחא דרב יהודא ושמתיה ר"י ג"כ אין להוכיח דברי הרב מהרד"ך במ"ש לר"נ דעדיפא מיניה עבדי ליה פי יש לדקדק בעובדא דההוא גבר' הנז' פשפא לדין עם ר"י לפני ר"נ וא"ל ר"נ מ"ט שמתיה מר לההוא גבר' וא"ל ר"י ציער שליחא דרבנן וקשה האיך המניהו ר"נ הלא לפני זה אר"נ לר"י הואיל נאמי מר לשפעי מיליה פי היכי דלא לימרי מחנפי רבנן אהדדי וא"כ הנה מתירא ר"נ שלא יחשדיהו ההוא גברא בר דיניה שמתניהו לר"י ובנדאי פשלקח דיסקא דהזמנותא מן ר"נ בנדאי הנה קובל על רב יהוד' שעשה לו שלא פדין וא"כ איך הימניה ר"נ כשא"ל שציער שליח' דרבנן ובנדאי הי' מכחישו ההוא גברא בר דיניה וזולת הנז' יש עוד לדקדק בעובד' דההוא גברא הנה"ל שא"ל ר"נ מ"ט שמתיה מר לההוא גברא והשיב לו שציער שליח' דרבנן וקשה למה אמר שציער שליחא דרבנן הלא

בְּעֹבְדָא דְהוּא גְבָרָא עִם שְׁמַעִי דְר"י שֶׁאֵמ' לְשִׁמְעִיה דְר"י מֵאֵן יְהוּדָא בְּר שְׁוִיִּסְקָל וְא"כ
אֵין לָהּ בִּיזוּי גְדוֹל מְזָה מַה שְׁבִינְזָה אֶת בְּעֶצְמוֹ בְּגִנְאֵי גְדוֹל מְזָה וְכַמ"ש ר'ש"י לְשֵׁם לְשׁוֹן
גְּנָאֵי גְרָגְרָן אוֹכֵל כּו' וְע"ז שְׁמַתְי' ר"י וְכַמ"ש ר'ש"י שְׁמַתְי' כְּדָא שְׁפָחוּ דְמַנְדִּין לְכַבּוּד הָרַב
כו' וְא"כ לְמָה אָמַר ר"י שְׁשִׁמְתִי עֲבוּר שְׁצִיעֵר שְׁלִיחָא דְרַבְּנָן.

וְכַדִּי לִישָׁב סוּגִית הַתְּלִמוּד הִנּוּ צְרִיכִין אָנוּ לוֹמַר בְּנֵדָאֵי כְּשָׁבָא ר"י לְדִין בְּפָנֵי ר"נ עִם
הוּא גְבָרָא הִבִּיא אֶתּוֹ עִמוֹ שְׁמַעִיה שְׁהַעִיד בְּפָנֵי ר"נ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהִי כָּה הָיָה כְּנֹלָה כִּי
הִשְׁלִיחַ נְאֻמָּן כְּבִי תְרִי וְכַמ"ש בְּהַגּוֹזֵל בְּתֵרָא אָמַר רַבָּא שְׁלִיחָא דְבִי דִינָא נְאֻמָּן כְּבִי תְרִי
וְה"מ לְשִׁמְתָא כּו' וְאַף שְׁבַגְמ' שָׁם אָמַר שְׁלִיחָא דְבִי דִינָא וְכֵאֵן לֹא הָיָה שְׁלִיחַ ב"ד אֲבָל
כְּבָר כְּתִבוּ הַתּוֹ בִּיבְמוֹ דָּף נ"ב בְּשִׁמְעֵתָא דְרַב מַגְנִיד ד"ה דְּמַתְּפַקֵּר בְּשְׁלִיחָא דְבִי דִינָא
כו' וַיֵּשׁ סְפָרִים שְׁפָתָב בְּהֵם מֵאֵן דְּמַצְעֵר שְׁלִיחָא דְרַבְּנָן כּו' וְנִרְאָה דְּכָל שְׁלִיחֵי דְרַבְּנָן יֵשׁ
לְהַלְקוֹת אַע"ג דְּלֹא הָיוּ שְׁלִיחַ ב"ד וְאֵם כֵּן בְּנֵדָאֵי הַעִיד שְׁמַעִי דְר"י כָּל הָעֹבְדָא מְרִישָׁא
לְסִיפָא וְשָׁאֵמַר מֵאֵן הוּא יְהוּדָא בְּר שְׁוִיִּסְקָל וְבִינְזָה אֶת ר"י וְגַם שְׁלֹחוֹ וּבְתַחֲלָה כְּשָׁבָא
לְדוֹן ר"י עִם הוּא גְבָרָא בְּפָנֵי ר"נ אָמַר ר"י שְׁצִיעֵר שְׁלִיחָא וְלֹא הִי רוּצָה לְתַלוֹת הַכְּבוֹד
בְּעֶצְמוֹ וְלוֹמַר לְפָנֵי ר"נ שְׁנִינְדָה אוֹתוֹ לְכַבּוּדוֹ וְאָמַר שְׁצִיעֵר שְׁלִיחַ דְרַבְּנָן וְאִז הַעִיד שְׁמַעִי
דְר"י לְפָנֵי ר"נ וְסִיפֵר לוֹ הַמְּאֹנְרַע וְשְׁבִינְזָה אֶת אֲדוֹנוֹ וְקָרָא אוֹתוֹ יְהוּדָה בְּר שְׁוִיִּסְקָל וְא"ל
ר"נ דְּלִינְגְדִי מַר לְפִי דְבָרֵי ר"י שְׁנִינְדָה אוֹתוֹ עַל שְׁצִיעֵר שְׁלִיחָא דְרַבְּנָן וְהַשִּׁיב לוֹ ר"י
דְּעַדִּיפָא מִינְיָה עֲבָדִי לִיָּה שְׁהַחְמִיר עָלָיו לְקוֹנְסוֹ דְהִינּוּ עֲבוּר שְׁצִיעֵר אֶת ר"י בְּעֶצְמוֹ
וְכַמ"ש ר'ש"י שְׁהַחְמִיר עָלָיו לְקוֹנְסוֹ אִף שְׁמֵן הַדִּין לֹא הָיָה חֲזִיב רַק מַלְקוֹת מְכַל מְקוֹם
עֲבוּר שְׁבִינְזָה אֶת ר"י בְּעֶצְמוֹ הָיָה מְשַׁמֵּית אוֹתוֹ וּבְתַחֲלָה לֹא רָצָה לְתַלוֹת בְּעֶצְמוֹ שְׁנִינְדָה
אוֹתוֹ לְכַבּוּדוֹ רַק אַחַר כֵּךְ מֵתוּף שְׁנִתְבָּרְרוּ הַדְּבָרִים לְפָנֵי ר"נ שְׁבִינְזָה לוֹ בְּעֶצְמוֹ לְכֵן אָמַר
רַב חוּמְרָא מִמְּנוֹ עֲשִׂיתִי לוֹ וְכֵן מוֹכַח בְּתוֹס' הַנְּ"ל כְּר"ג שְׁפָתָבוּ ד"ה דְּמַתְּפַקֵּר בְּשְׁלִיחָא
דְבִי דִינָא וְנִרְאָה דְּכָל שְׁלִיחָא דְרַבְּנָן כּו' כְּדָא שְׁפָחוּ דְשְׁמַתְיָה ר"י וְאֵע"ג דְּשְׁמַתָּא חְמִירָא
מַגְנִידָא כּו' שְׁמָא הַחְמִיר עָלָיו מִשׁוּם שְׁבִינְזָה אֶת ר"י בְּעֶצְמוֹ וְזוֹלַת זֶה לֹא הָיָה מְשַׁנָּה
מִמְּלַקוֹת לְנִידוּי.

וְזֶה שְׁלֹא כְּדָבָרֵי הָרַב מֵהַרד"ך ו"ל דְּלְפִי דְבָרָיו הֲלֹא הָרְשׁוֹת בְּיַד ב"ד לְשִׁנּוֹת מְקִילְתָא
לְחַמִּירְתָא וְזוֹלַת הַטַּעַם שְׁנֵי שְׁזַלְזַל לְר"י וְחֲזִיב נִידוּי מִן הַדִּין שְׁמַנְדִּין לְכַבּוּד הָרַב וְכַמ"ש
ר'ש"י שָׁם שְׁכַתְבִּיתִי לְעִיל וְכ"כ הַר"ן בְּפ"ק גְּבִי הוּא גְבָרָא דְקִדְיֵשׁ בְּשׁוֹטִיתָא דְאַסָּא וְז"ל
דְּשְׁמַתְי' ר"י לְהוּא גְבָרָא אַע"ג שְׁהַשְׁמַתָּא חְמִירָא מַגְנִידָא כּו' הַתָּם ה"ט לְפִי שְׁהִיָּה מַגְנִיָּה
אֶת ר"י בְּעֶצְמוֹ כּו' וְכֵן נִתְיָשְׁבוּ הַדְּקִדּוּקִים שְׁדְּקִדּוּקֵי בְּסוּגְי' גַּמ' דְּקִדּוּשֵׁין הַנְּ"ל וְזֶהוּ
שְׁלֹא כְּדָבָרֵי מֵהַרד"ך ו"ל.

וְרֵאִיתִי מ"ש הָרַב בְּעַל מְאִירַת עֵינַיִם בְּש"ע לַח"מ ס' ח' ס"ק כ"ג וְז"ל וְהַמַּצְעֵרוֹ יֵשׁ לוֹ
רְשׁוֹת לְב"ד לְהַכּוֹתוֹ פִּי כְּשִׁישׁ עֲדִים שְׁמַצְעֵרוֹ מִפִּין אוֹתוֹ מְכּוֹת מְרֻדוֹת אֲבָל בְּלֹא עֲדִים
אֵין הִשְׁלִיחַ נְאֻמָּן לְהַכּוֹתוֹ עַל פִּיו וְלְפִי דְבָרָיו צְרִיף לִישָׁב מֵאֵי הַקּוּשָׁה ר"נ לְר"י וְלִנְגְדִי
מַר גְּנִידָא וְהַשִּׁיב לוֹ דְּעַדִּיף מִינְיָה קַעְבְּדִי לִיָּה הֲלֹא לְפִי דְבָרֵי הַסַּמ"ע הַנְּ"ל לִישָׁנִי לִיָּה
ר"י לְפִי שְׁהַשְׁלִיחַ אֵינוֹ נְאֻמָּן רַק לְנִדּוֹתוֹ וְלֹא לְהַכּוֹתוֹ כִּי לֹא הִי הַדְּבָר בְּעֲדִים אֲמָנָם
כְּשִׁתְּעִינּוּ בַּגַּמ' דְּקִדּוּשֵׁין הַנְּ"ל תְּמַצָּא שְׁדְּבָרֵי הַסַּמ"ע נְכוֹנִים דְּאִיתָא בַּגַּמ' שָׁם בְּעֹבְדָא
הִנּוּ דְּקָרִי לִי יְהוּדָא בְּר שְׁוִיִּסְקָל אִיתָא שָׁם בְּזֶה הַלְשׁוֹן אֲזַלוּ אֲמָרוּ לִיָּה מְשַׁמַּע שְׁהַשְׁלִיחַ

לא אמרו לר"י רק האנשי שעמדו שם א"ל ואם פן הי' לר"י עדי' בדבר ולכן הקשה לו ר"נ ולנגדו' מר נגידא הואיל והי' שם עדים כו'.

ובזה מתורץ גם פן הקוש' הנז' האיד המניה ר"נ כו'. ועיין בתשו' הרב מהרש"ח בבאיורו לח"מ סי' ח' שכתב וז"ל נאפי' בשליח ב"ד כו' והמצערו יש לב"ד רשות בפ"ק דקידושין וכתב הרא"ש שם ועל נהרדעי סמכי האינא ואע"ג דר' יוסף כו' וכן ר"י לקמן בפ' עשרה יוחסין דשמת' להווא גברא דציער לשלוח' ומייתי ראיה ממילתא דרב מנגיד מאן דמצער שליחא דרבנן כו' והקש' הרב מהרש"ח וז"ל ולא ידעתי היכן בעובדא דר"י מייתי מרב ראי' אלא רש"י פתב פן וז"ל וכו' וציער שליחא דרבנן ופירש"י בינה את שלוחו וחיוב מלקות דרב מנגיד אמאן דמצער שלוחא דרבנן כדאמ' בפ"ק ע"כ ולא ידעתי אמאי שמת' ר"י הא רב מנגיד אמאן דמצער כו' אבל שמתא דחמירא מנגידא כו' לא הוי עביד כו' ע"ש.

הנה מתוך כותלי פתבו ניכר שגוסקא מוטעת נזדמן לו בש"ס ולכן פתב מה שכתב ואלו הי' לפניו הגוסקא שלפנינו שכתוב בפ' דר"נ הקשה לו דלנגדו' מר נגידא מהא דרב מנגיד כו' והשיב לו ר"י דעדיפא מינ' עבדי כו' לא הי' פותב מה שכותב וגם מ"ש אח"כ על הרב מהריק"א וז"ל דמ"ש הרמב"ם שמשמתין אותו הוציא זה מעובדא דר"י וכפי גרסתו לא קאמר אלא משום דציער שלוחא דרבנן כו' וצ"ע עכ"ל הרב מהרש"ח ולפי מ"ש לעיל אינו פאן קוש'א לדברי מהרי"קא ועיין ב"ח.

וראיתי בתשו' הרב מהר"ש הלוי לטי"ד סי' י' שהרגיש בקוש' הנז' דלמה לא השיב לו ר"י כשאמר לו ר"נ מ"ט שמת' מר כו' היינו משום דנגע בכבודו ובינה לר"י כו' ומקשה עוד שם על מ"ש הרב הגדול מהרש"ל בח"ש מצער שלוחא דרבנן ופירש"י בינה את שלוחו לפניו וז"ל מהרש"ל ויותר נראה שנהיה מבזה שולחו לפניו וכתב וז"ל למה אמר דציער שלוח' דרבנן והלא לא ציער אלא לרבנן והוא שבינה המשלח כו' וע"ק דלפי פי' זה בציער שליח' דרבנן הוא שבינה את המשלח שולחו וכמ"ש רש"י לפי פי' רש"ל קשה הלא בפ' האשה נקנית פי' דרב מנגיד אמאן דמצער שלוחא דרבנן שמזמינו לדין מפי הדיינים וזהו קם עליו ומפהו כו' מוכח שמצער לשליח עצמו כו' עד וצ"ע דברי מהרש"ל עכ"ל.

הנה לפי דברי הר"ש לוי קשה לי למה לא מקשה בלא דברי מהרש"ל שדברי רש"י סותרים זא"ז דבפ"ק דקידושין פירש"י שקם עליו והפהו להשליח וכאן פירש"י שבינה שולחו לפניו ולא פי' שהפהו ואף שי"ל שהפהו ובזיון הפל' א' וכמ"ש בסמ"ע ודלא כמהרש"ח וב"ח הג"ל ועיין בר"ן פ"ק דקידושין סי' הנז'.

אמנם מ"מ קשה למה שינה רש"י בפירושו פאן ממ"ש בפ"ק ול"מ לפי שקשה למה הי' חייב נידוי שהוא חמור הלא אינו חייב רק מלקות ולכן פירש"י פאן שבינה את השליח והוא חמור ממפה את השליח פי' יש בוטה כמדקרות חרב לכן הי' חייב נידוי ומשא"כ בפ"ק דמצער שולחו שמכ' אותו לכן חייב מרדות ומדה פנגד מדה דקשחוטא בפיו כדיבור מכין אותו כדיבור ובסילוןא דלא מבע דמא וכשחוטא שמפה אותו בידיים ידי עשו מפין אותו ג"כ ולכן פירש"י שבינה את שולחו הואיל וחסא בפהו וכדיבור כו' א"כ קשה לפ"ז מאי קאמר לי' ר"נ לנגדו' מר נגידא דרב מנגיד כו' דלמא שם איירי שהפהו

את השליש וכאן איירי שבינה אמנם נלע"ד שהקשה לרש"י בגמ' וגם לרש"ל בדברי רש"י לרש"י הקשה דהלא בעובדא דההוא גברא עם שמעי' דר"י לא מצינו שציער שלוחו בשום דבר רק שקראו יהודה בר שניסקל והיינו ביזוי ומ"ש בפ"ק גבי ציער שלוחא דרבנן פירושו שקם עליו והכהו וכאן לא מצינו שהכה את השליש וא"כ האיך הוציא ר"י שקר מפיו חלילה וע"ז פירש"י שבינה את שלוחו לפניו והקשה להרב רש"ל ג"כ על זה הואיל ורש"י נשמר מזה שלא תקשה לן דמצער שליחא דרבנן פ"י הפאה וכאן לא מצינו שום הפאה ואיך הוציא שקר מפיו א"כ קשה הלא לא מצינו בעובדא הנז' שום ענין שבינה את השליש ואיך הוציא שקר מפיו וגם הקשה למהרש"ל ברש"י לפי פירושו הראשון שבינה את שלוחו לפניו פ"י בפני השליש וזה נראה להרש"ל דחוק תיבת לפניו שפתב רש"י לכן פתב רש"ל ויותר נראה שהיה מבזה שולחו לפניו וזהו פ"י דציער שליחא דרבנן היינו שולחו כו' וא"כ לא הוציא שקר מפיו וא"כ דברי רש"ל נכונים למבין וישרים למוצאי דעת.

והרב מהר"ש הלוי פתב עוד בתשו' הנז' והקשה על פירש"י בזה שפירש"י שציער שליחא דרבנן בינה את שלוחו לפניו ותייב מלקות ונ"ל וקשה טובא דאם ר"י עצמו הוא דקאמר דתייב מלקות א"כ אמאי שמת' כו' וע"ק דר"נ עצמו למה לא אמר כו' ולנגד' מר נגיידא כדאמר מר עצמו דתייב מלקות וע"ק מי הכריחו לרש"י לפרש כן ולומר דר"י אמר ותייב מלקות וכל זה צ"ע בלשון רש"י כו' בנדאי דברי רש"י צריכין ישוב במ"ש בינה את שלוחו לפניו ותייב מלקות כו'.

והנה באשר שהי' ביז הר"ש הלוי הגהות מהרש"ל בח"ש והגיה מהרש"ל שבינה את שולחו לפניו ותייב מלקות הס"ד וע"פ הגהות מהרש"ל הקשה הר"ש הלוי אבל בנסקאות שלפניו ברש"י איתא בזה הלשון שבינה שלוחו לפניו ותייב מלקות דרב מנגיד כו' כדאמר בפ"ק הס"ד וזה הלשון מעתיק ג"כ מהרש"ח בבבאורו לטח"מ הנ"ל שהפך דיבור א' והקשה שם ולא ידעתי אמאי שמת' ר"י כו' וכתב שם דברי רחוקים היינו לפי הנסקאה המוטעת שהיתה לפניו וכמ"ש לעיל ומהרש"ל בהנהגותיו פתב דתייב מלקות הס"ד ודרב מנגיד הוא ד"ה.

אבל לענד"ן ואף שאיני פדאי לחלוק על הגהות מהרש"ל אבל האמת יורה דרכו דמ"ש רש"י מצער שליחא דרבנן בינה שלוחו לפניו הס"ד ותייב מלקות דרב מנגיד כו' הד"ה והוא פ"י בלא גמ' וכמו כן מצינו בכמה מקומות בש"ס ורגיל בו שפתב רש"י פירושו בלי רשימה בגמ' בפ"ט בסוג' זו יש כמה נוסקאות משונבשות וכמ"ש שבינה נפל מהרש"ח ברבנוואת' וכן הוא בדפוס הש"ס בויניציאה שנת ר"פ לפ"ק שלא פתב שם בגמ' שאמר לו ר"י ולנגד' מר כו' והשיב לו ר"י דעדיפא מיני' כו' וזה נשמט מלישנא דתלמודא ואפ"ה ברש"י שם איתא בד"ה דעדיפא מיני' מימרא ממנו עשיתי לו וה"ה ברש"י לפני זה ותייב מלקות דרב מנגיד הוא ד"ה וקאי אמ"ש ולנגד' מר נגיידא כו' ודלא כמהרש"ל ו"ל שפתב דתייב מלקות הוא סה"ד ואף שאנו מוזהרים ועומדים שלא לשבש הספרים אם לא ברצ' ברורה ויכר החרים על זה ר"ת וכמ"ש מהרד"ך בתשו' אמנם מאחר שאנו רואים פה שלישנא דש"ס הוא משונבש וגם ברש"י ואמינא דלאו תרוצי קא מתרצית תריץ הכי וכמ"ש בגמ' דב"מ פ"ק ובכמה מקומות בתלמוד.

ומהרד"ך בתשו' בית כ"ב חי"ג מביא גמרא הנ"ל בקידושין בעובדא דר"י עם ההוא גברא שבא לדין לפני ר"נ שרצה להביא ראיה למ"ש לפני זה אבל היכא שחרפוהו דינא הוא להתנגם ממנו ולנדותו כו' וכתב מהרד"ך וז"ל ותדע שפן הוא שהרי מצינו בפ"ד דקידושין דשמת' ר"י לההוא גברא דלא שביק שמעי' למשקיל בישרא כו' עד ואין לטעות ולומר דההוא לאו משום כבודו נידהו אלא משום שציער לשלוחו וכמ"ש לר"נ כו' עד א"ל ציער שלוחא דרבנן ופירש"י דרב מנגיד מאן דמצער שלוחא דרבנן כדאימא בפ"ק והחמור ממנו עשיתי לו לקונסו כו' ע"ש עכ"ל רואה אני שתי ראיות בדברי מהרד"ך שגם לו הנה נוסח מוטעה ולא הי' פתוב לפניו מה שאמר לו ר"נ ולנגדי' מר נגידא דרב מנגיד.

ומה שהשיב לו דעדיפא עבדי לי וכעין הנוסחאות מהרש"ח הנ"ל והוקשה לו ג"כ הקושיא הנז' של מהרש"ח ו"ל ומפרש הרב מהרד"ך במתק לשונו שרש"י בעצמו מתרץ קושיא זו והיינו מה שמסיים רש"י חומרא ממנו עשיתי לו לקונסו כו' זה הי' תשו' ר"י במה שהשיב לו ר"י בקצרה ציער שלוחא דרבנן ומסיים עוד שם הרב מהרד"ך ואע"ג דר"י קאמר משום ציער שליחא דרבנן שמת' כו' וכאן שנגע בכבוד הרב בעצמו כו' וע"ש שהולך לשטתו אבל לפי מ"ש אין שום הוכחה לדברי מהרד"ך שרשאין הב"ד לשנות באינש דעלמא וכתב עוד שם הרב מהרד"ך ורצה להוכיח ממ"ש הסמ"ג והרמב"ם בפ"ח מהל' יו"ט שהעושה מלאכה בע"ש ובעי"ט מן המנחה ולמעלה שאין מפין אותו מכות מרדות וכתב מהרד"ך ויש לתמונה מנ"ל דהא בפ' מקום שנהגו לא אמרו אלא שאין משמתין אותו ושממא חמירא ממרדות כו' וסוף דבריו ומנ"ל שאין מפין אותו מכות מרדות דילמא נידוי דחמירא כו' אלא ה"ט דכל היכא שאמרו אין מנדין אין מפין אותו.

ולענ"ד אין שום מקום לתמיהתו ואין פאן הוכחה כלל דהכי איתא בגמ' מאי אריא ע"פ אפי' ע"ש ויו"ט נמי דתניא העושה מלאכה בע"ש כו' אינו רואה סי' ברכה כו' ומשני סי' ברכה הוא דלא חזי אבל שמותי לא משמתין לי ה"כא שמותי נמי משמתין ומדקדק הרמב"ם בפרייתא דתני שהעושה מלאכה כו' אינו רואה סימן ברכה לימא דהעושה מלאכה כו' בע"ש כו' מלקין אותו כו' אלא ודאי סימן ברכה הוא דלא חזי הא מלקין לא מלקינן ומ"ש בגמ' אבל שמותי משמתין לי לפי שבא לסיים לאפוקי בע"פ משמתין לי ואי הנה אמר דבע"פ מלקינן לי ה"א דדוקא מלקינן לי אבל שממא דחמיר' לא משמתין לי לכן מוכרח לומר דבע"פ שמותי נמי משמתין לי והוכחתו מרמב"ם אינו פלוג ויתמיהתו על הרמב"ם וסמ"ג אינו תמי' וגם מ"ש עוד הרב מהרד"ך וז"ל ויש לתמונה מנ"ל כו' ושממא חמירא ממרדות כו' מטעם זה פתבו התוס' גבי גרושה שבאה עם המגרש לדין כו' דנגודי מנגדינן לי כו' דתרנייהו בעי שממא ונגוד ואע"ג דהרמב"ם פתב וז"ל וגרושה שבאה לדין עם המגרש מנדין אותו או מפין אותו אין לדקדק משם דאין שממא חמור כו' דהוא ז"ל בהדיא פתב גבי העושה מלאכה בע"ש אין מפין אותו ומכ"ש שאין מנדין אותו אלא ע"כ לומר שסבר פאי נמי שפתב הר"ן כו' עכ"ל ע"ש שותא דמרן מהרד"ך לא ידענא שהרי פתב הר"ן וז"ל א"נ דוקא נגודי קאמר ואע"ג דשממא חמירא לא משמע לי לאינשידבישא עבדי להו עכ"ל וא"כ הר"ן דוקא נגודי קאמר והרמב"ם פתב מנדין אותו או מפין אותו.

ואפֿשר לישב דְּבָרֵי מהרד"ך דמ"ש הָר"ן נגודי קאָמר הַיָּינוּ לְפִי שְׁלֵא מְשַׁמַּע לְאִינְשֵׁי דְשַׁמְתָּ תְּמִירָא אָבֵל מ"מ אָנּוּ יַדְעִינוּ דְשַׁמְתָּ תְּמִירָא כְּמוֹ לֹא תַחְמוֹד לְאִנְשֵׁי בְּלֹא דְמִי מְשַׁמַּע לְהוּ דפ"ק דְּמַצִּיעָא וּא"כ מַהֲדִין חֲזִיב שְׁמַתָּא אֶלְא דְלֹא מְשַׁמַּע לְאִינְשֵׁי לְכֹן בְּיַד הַב"ד הַדְּבָר תְּלוּי פְּשׁוּרָאִי שְׁפָאִים הַמְּגַרְשׁ עִם הַגְּרוּשָׁה דְּמְשַׁמַּע לְהוּ שְׁשַׁמְתָּ תְּמִירָא אַז מְנַדִּין אוֹתוֹ וּכְשָׁרוּאִים שְׁקַל בְּעֵינֵיהֶם הַשְּׁמַתָּ אַז מְכִין אוֹתוֹ.

אַמְנָם מ"מ תְּמָה אָנִי בְּדְבָרֵי מהרד"ך דְּאִשְׁתְּמִטְתִּי מ"ש הַמ"מ פ' כ"א מֵהַל' א"ב שְׁפַתְבּ וְנ"ל וְרַבֵּינוּ כְּתַב מְנַדִּין אוֹתוֹ אוּ מְכִין אוֹתוֹ לְפִי שְׁלֵא אִיפְסָקָא הַלְכְתָּא אִי כְּרַב פְּפֵא שְׁפַתְבּ דְּמְנַדִּין אוֹתוֹ אוּ כְּרַב הוּנָא שְׁפַתְבּ דְּמְכִין אוֹתוֹ כו' עכ"ל וְלָמָּה נִכְנַס בְּדוֹחֻקִים שְׁפַתְבּ כְּאִי נְמִי שְׁפַתְבּ הָר"ן וְמִי סָנִי לִיָּה דְּבָרֵי הַמ"מ הַנְּ"ל שְׁמִישְׁבּ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם הֵיטֵב וּצ"ל דְּדַקְדוּקוֹ שֶׁל מהרד"ך הוּא בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם שְׁפַתְבּ גְּבִי גְרוּשָׁה דְּמְנַדִּין אוֹתוֹ אוּ מְכִין אוֹתוֹ כו' וְכַתְּבַת בְּתַחֲלָה מְנַדִּין וְאַח"כ אָמַר אוּ מְכִין וּא"כ יֹאמַר הָאוּמַר דְּלֹא סָבַר הַרְמַב"ם דְּשַׁמְתָּ תְּמִירָא דֹא"כ כְּשֶׁאָמַר שְׁמְנַדִּין אוֹתוֹ וּא"כ ל"ל לְמִימַר תּוּ אוּ מְכִין אוֹתוֹ הֲלֵא כ"ש הוּא וּבְכַלֵּל מְאֵתִים מְנָה לְכֹן כְּתַב מהרד"ך שֶׁהוּא סוֹבֵר כֹּא"נ שְׁפַתְבּ הָר"ן וְכַמ"ש לְעֵיל שְׁאֵם יִרְאֶה שְׁקַל בְּעֵינָיו הַנִּדְוִי אַז מְכִין אוֹתוֹ וְאֵע"ג דְּשַׁמְתָּ תְּמִירָא לֹא מְשַׁמַּע לְאִינְשֵׁי (וְעַיִן בְּר"ן שֶׁם וְכַפִּי מַה שְׁמַגִּי בְּדְבָרֵי בַס' דְּרַף תְּמִים וְכֹן בְּהָר"ן ד"ק).

וּא"כ לַפ"ז דְּבָרֵי מהרד"ך נְכוּנִים וְלֹא נִעְלַם מִמְּנוּ דְּבָרֵי הַרַב מַגִּיד מְשֻׁנָּה הַנּוֹז' אִיבְרָא תְּמָה אָנִי עַל דְּבָרֵי מהרד"ך שְׁמַקְשָׁה מְהֵא דְּגְרוּשָׁה שְׁפַתְבּ הַרְמַב"ם מְנַדִּין אוּ מְכִין אוֹתוֹ וּמְתַרְץ שְׁפַתְבּ כֹּא"נ שְׁפַתְבּ הָר"ן וְיִמָּה יִתְרַץ מהרד"ך בְּרַמַב"ם בַּהַל' יו"ט פ"א שְׁפַתְבּ וְנ"ל יו"ט שְׁנֵי אַע"פ שְׁאָסוּר מְדְבָרֵי סוֹפְרִים כו' וְכָל הַמְּחַלְל יו"ט שְׁנֵי כו' מְכִין אוֹתוֹ מַכּוֹת מְרָדוֹת כו' אוּ מְנַדִּין אוֹתוֹ אִם לֹא יִהְיֶה א' מִן הַתְּלִמִּידִים כו'.

וּא"כ לְפִי דְּקַדְוִקוֹ בְּהַרְמַב"ם גְּבִי גְרוּשָׁה קְשָׁה כְּפֵאן אִם הוּא סוֹבֵר שֶׁהַשְּׁמַתָּ חָמוּר אָף שְׁלִפִי הָאֵמֶת הַרְמַב"ם סוֹבֵר שֶׁהַשְּׁמַתָּ הוּא חָמוּר וְכְמוֹ שְׁמוּכַח מְדְבָרֵי הַרְמַב"ם הַנְּ"ל בַּהַל' יו"ט שֶׁהֵבִיא הַרַב מהרד"ך אָבֵל מ"מ קְשָׁה לָמָּה כְּתַב כְּפֵאן תְּרַנְיָהּ וְהַל"ל מְנַדִּין אוֹתוֹ וּמַכ"ש שְׁמַכִּין אוֹתוֹ.

וּבִיּוֹתֵר קְשָׁה לָמָּה בְּאֵמֶת כְּתַב הַרְמַב"ם שְׁמַכִּין אוֹתוֹ וּבְגַמ' אֶמְרִי שְׁמַנְדִּין אוֹתוֹ עַל יו"ט ב' שֶׁל גְּלוּת וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בְּעַצְמוֹ בַּפ"ו מֵהַל' ת"ת וְתְּמָה אָנִי עַל הַמ"מ שְׁפַתְבּ שְׁפָסַק רַבֵּינוּ פְּלִישְׁנָא בְּתָרָא וְאַלִּיבָא דְּלִישְׁנָא בְּתָרָא דְּנִקְא מְנַדִּין קְאָמַר.

וְהִי נִרְאֶה בְּעֵינֵי לּוֹמַר לְפִי שְׁבַגְמ' אֵיתָא ב' לְשׁוֹנוֹת לְלִישְׁנָא קְמָא שְׁמַתָּה רַב יוֹסֵף וְהַיָּינוּ כַּמ"ש בַּגְמ' דְּעַדִּיפָא לִי עַבְדִּי לִיָּה שְׁהַחְמִיר עָלָיו רַב יוֹסֵף א"כ מְשַׁמַּע שְׁהִי יְכוּל לְהַקְלַל עָלָיו וְלִלְיִשְׁנָא בְּתָרָא מְנַדִּין זוּלַת לְהַצ"מ וְלֹא אִיפְסָקָא הַלְכְתָּ בֵּין ב' הַלְשׁוֹנוֹת הַנּוֹז' לְכֹן כְּתַב הַרְמַב"ם בְּתַחֲלָה שְׁמַכִּין אוֹתוֹ אוּ מְנַדִּין אוֹתוֹ שֶׁהַרְשׁוֹת בְּיַד ב"ד וְכַמ"ש בַּגְמ' דְּעַדִּיפָא לִיָּה כו' שְׁהַחְמִיר עָלָיו אָבֵל זְהוּ דְּנַחַק לּוֹמ' שִׁיסְתַּפֵּק הַרְמַב"ם בְּזֶה הֲלֵא מְבֹאֵר בְּהַלְכוֹת שְׁהַלְכְתָּא פְּלִישְׁנָא בְּתָרָא וּבִיּוֹתֵר תְּמָה אָנִי עַל הַרְמַב"ם בַּהַל' סְנֵהֲדִרִין בְּסוֹפּוֹ שְׁפַתְבּ וְנ"ל אִינוּ לּוֹקָה עַד שְׁיִתְרוּ בּוֹ כו' אַעפ"י שְׁאִינוּ לּוֹקָה אִם חִירָף ת"ח מְנַדִּין אוֹתוֹ וְאִם רְצוּ הַדְּיָנִים לְהַכּוֹתוֹ מַכּוֹת מְרָדוֹת מְכִין וְעוֹנְשִׁין אוֹתוֹ קְשָׁה לָמָּה אָמַר אִם רְצוּ לְהַכּוֹתוֹ כו' הֲלֵא ק"ו הוּא מְשַׁמְתָּ שֶׁהוּא חָמוּר.

ונפלאה בעיני על הרב מהרד"ך שנהירין ליה שבילי דהרמב"ם ושאר פוסקים ונעלם ממנו הא דכתב הרמב"ם הנז' בשני מקומות הנז' ובפרט לשון הרמב"ם בהל' סנהדרין הנז'ל שמביאו הטור ח"מ סי' כ"ז הלא כל הנסטרות גלויות לו אף פי הנגלות והיה נראה בעיני לסייע לדברי מהרד"ך הנז'ל מלשונות הרמב"ם הנז' במ"ש בתשו' שהדבר תלוי ביד ב"ד לשנות מגידוי למרדות ומרדות לגדוי כו' ולכן פתב הרמב"ם בהל' סנהדרין דאם רצו הדיינים להפכותו מכין אותו מפת מרדות וכן בהל' יו"ט הנז'.

אבל ראיתי בס' מאירת עינים בסי' כ"ז סק"ט שכ' וז"ל ואם רצו הב"ד להפכותו כו' פי' להפכותו יותר על הגידוי א"נ אם רואין איש שקל בעיניו הגידוי יותר מהפאה אז עושין החמור וזהו ג"כ פאי נמי שפתב הר"ן הנז' לעיל וא"כ אין מזה שום הוכחה לדברי הרב מהרד"ך הנז' אבל מ"מ נפלאה בעיני על הרב מהרד"ך הנז' שלפי סברתו יש להוכיח יותר מלשונות של הרמב"ם הנז' שהרשות ביד ב"ד לשנות מגידוי למרדות.

וראיתי בתשו' הר"ש הלוי שפתב וז"ל וראיתי בס' משפטי שמואל סי' קי"ד שפתב שפתבו כל הפוסקים דנראה דביד ב"ד הדבר תלוי להקל או להחמיר ממלקות לגדוי ומגדוי למלקות וכן ראיתי אח"כ בתשו' מהרד"ך ובהיות שהספר משפטי שמואל אינו בידי שאוכל לישא וליתן בו אבל מתשו' מהרד"ך שהוא בידי לא ראיתי שום הוכחה גמורה וכמ"ש לעיל.

כלל העולה מדברינו האלה אף שדברי מהרד"ך אינם מוכרחים מ"מ בצורבא מרבנן הרשות ביד ב"ד לשנות מחמירת' לקילתא ואפ"ה חסיד' הראשונים היו משתבחים שלא לגדות צ"מ מעולם ואפ"י בדבר החמור וכמו שהוכחתי לעיל והיו מהפכים בזכותו וכמ"ש רב פפא תיתי לי היינו שהיה מהפך בזכותו ובזה נבא אל על שאלת החכם הפוס' באותו חכם שדרש ברבים במאמר הפתוב בהוציא את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה שר"ל שיעבדו את העגל על הר סיני ואלהים בכל מקום הוא קודש ואינו נמחק לבד במקצת מקומות המבוארי' בפסוקי' דשבועות והביא מעל"ת לשון התוס' בפ' מפנין ביהוא דאמרי' בגמ' א"ר יהודה א"ר גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה דכתיב ויאמר ה' אם נא מצאתי חן בעיניך כו' וכתבו התוס' ד"ה ויאמר ה' קסבר כמ"ד דהאי שם קודש דאיכא מ"ד התיב שהוא חול שלמלאכים היה מדבר כו' והקשה מעל"ת והדברים תמוהים שדברי התוס' הם מועתקים מדברי הגמ' דשבועות העדות דגרסי התיב כל שמות האמורים בתורה באברהם קודש חוץ מזה שהוא חול שנא' ויאמר ה' אם נא מצאתי כו' חנניא בן אחי ר"י וראב"ע כו' אמר אף זה קודש כמאן אזלא הא דאמר רב יהודה א"ר גדול הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה כמאן פאותו הזוג עכ"ל הגמ' א"כ מה ראו התוס' ז"ל להעתיק דברי הגמ' בלתי שום תוס' כו' עכ"ל מעל"ת בקושיותו.

הנה הכריחני מעל"ת להעתיק לו מה שרשום לפני מזה שנתנים כאשר עבר עלי פה שליח מירושלים ת"ו ודרש בב"ה בפ' חקת והביא בדרשותו דברי התוס' הנז' והקש' קושיא הנז' והניחו בצ"ע.

ואלה הדברים אשר השבתי לו בהבנת התוס' הנז' ואעתיקם למר אות באות אודות השושיא אשר הקשה מעל"ת יום אתמול כי יעבור בדרוש שלו בתוס' פ' מפנין ד"ה

ויאמר ה' אם נא מצאתי כו' שפיתבו התוס' קסבר כמ"ד דהאי שם קודש הוא והקשה מעל"ת מה באים התוס' לחדש פי זהו מפורש בהדיא בגמ' דשבועות הנ"ל.

הנה לענד"ן שאין פאן קושיא ודברי התוס' המה רחוקים מקושית הגמ' דשבועות פמטחוי הקשת פי צריכין אנו לדקדק בדברי הגמ' דשבועות הנז' שאמר פמאן אזלא כו' מאי הוא הספק בגמ' פמאן אזלא פמשמע שיכולין אנו לנטות דברי רב יהודא אמר רב גם לדברי הת"ק שאמר שהשם הזה הוא חול כו' וז"א לכאור' וא"כ מה הוא הספק שלו שאמר פמאן אזלא וע"ק שבגמ' שם בשבועות אינו מביא שום פסוק מה שמביא בפנין דניאמר ה' כו' ע"ק גם בדברי התוס' פ' מפנין יש לדקדק שמצינין התוס' בפסוק ויאמר ה' כו' שהוא סוף דברי אר"י א"ר ולא בתחלת דברי ר"י א"ר וכמו שמביא בגמ' דשבועות פמאן אזלא כו' וגם מה שמסיימים התוס' בדבריהם התם שהוא חול ובזה נראה לענ"ד לישוב דברי הגמ' בשבועות ודברי התוס' בפנין פי באמת בגמ' דשבועות מקשה פמאן אזלא כו' הספק שלו הוא דאף שנאמר דהפסוק ויאמר ה' אם נא מצאתי כו' הוא חול מ"מ נוכל ללמוד מזה שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה שהרי תחילת הפרשה הוא וירא אליו י"י באלוני מפרא ולשם פאו המלאכים ביום ג' למילתו ולא נתפרד ממנו עד מעשה סדום וא"כ היאך עזב השכינה והטריח עצמו באורחים שאמר ויאמר ה' אל נא תעבור דהיינו לגדול שבהם אלא שגדול הכנסת אורחים ולכן אמר פמאן אזלא בלשון ספק ומשני פמאן פאותו הזוב פי יותר נוטים דבריו לדברי האומר שהשם זה הוא קודש זהו סוגיא הגמ' דשבועות.

ובפ' מפנין מקשים התוס' קושיא על דברי רב יהודא א"ר הנ"ל שמביא הפסוק דכתיב ויאמר י"י אם מצאתי כו' ועל זה מקשים התוס' למה מביא הפסוק הזה ולא מביא הפסוק דתחלת הפרשה וירא אליו י"י ומוכח משם בהדיא שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה פי עזב השכינה והטריח עצמו באורחים ואמר לגדול שבהם אל נא תעבור ועל זה כתבו התוספות שסבר פמאן דאמר בשבועות דהאי שם קודש ולכן מביא הפסוק זה ובא להורות לאפוקי מאותו המאן דאמר התם שהוא חול שלמלאכים דייבר כו' לכן לא מביא רב יהודה א"ר הפסוק דריש הפרש' אלא מביא הפסוק דניאמר י"י אם נא מצאתי ובא לשלול שאין לספק שום ספק בפסוק ויאמר י"י אם מצאתי שהוא חול פי בודאי הוא קודש ודלא פאותו מ"ד בשבועות זהו מה שנלע"ד בפ' הגמ' ובתוס' ויתישב פל הדקדוקי וישמע חכם ויוסיף לקח.

ע"כ הדברים אשר השבתי להשליח הנז' ונהו ג"כ מעין הדרה אשר דרה מעל"ת בכתבו אבל בהיות שאין שני נביאים מתנבאים בסגנון א' לכן העתקתי לו כנו'. ובזה נחזור לנ"ד פמאי שדרש אותו הדורש בפסוק תעבדון את האלקים כו' על מעשה העגל בודאי לא דייבר נכונה פמו שהאריה מעל"ת בכתבו אמנם בהיות פי צ"מ הוא ורב פפא הנה משבח עצמו ואמר תיתי לי פד אתי צ"מ לקמאי לדינא לא מזיגנא רישא אבי סדיא עד דמהפכנא בזכותיה וכמבוא' בפ' פל כתבי ובכן מוכרחים אנו להפך בזכות הצ"מ פל מה שאפשר ואפשר שהדורש שהוא רוצה לדרוש פל אתין שבתורה וכמ"ש גבי תלמידי נחום איש גם זו בפ"ב דתגיגה גבי את השמים כו' והוקשה להדורש שהוא מהו תעבדון א"ת האלקים ושגג בזה שלא פי' פשמעון העמסוני פשהגיע לאת י"י אלקייה תירא וכמבוא' בבכורות

ובפסחים ובב"ק ובשאר מקומות בתלמוד ודרש בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים שישתתפו ש"ש ונדבר אחר ע"ד מ"ש בגמ' דפד"מ אר"י אלמלא ני"ו שבהעלויך ששיתפו ש"ש וד"א נתחייבו שונאיהם של ישראל כו' ואמרי' במד' ראה ראיתי אתה רואה ראיה א' ואני רואה ב' ראיות שעתידין לעשות העגל ואפ"ש שזהו היה פוננת אותו הדרש בהוציאך את העם כו' תעבדון את האלקים על ההר הזה דהיינו את אתי לרבות שישתתפו שם שמים ונדבר אחר ובישר למשה בזה שלא יתחייבו פליה ואף גם זה אינו פדאי לאמרו ברבים אבל מ"מ אינו פדאי לתפוס עליו כל פה שיתחייב נידוי פי שם אלקים במקומו ובקדושתו עומד ויהיה פוננת אותו הדרש בכ"י הפסוק בהוציאך את העם ממצרים ר"ל את העם פירושו את אתי לרבות הע"ר עם ישראל פי הער"ב עשו העגל עם ישראל והער"ב החטיאו את ישראל וכמבוא' במפרשי התורה ואף שהעם בכ"מ לשון גנאי על הער"ב כמ"ש בכוננת האר"י מזה ובא להורות שגם ישראל לא היו זכאין לצאת מכור הברזל גלות מצרים וכמ"ש רז"ל על הפסוק לקחת לו גוי מקרב גוי כו' לכן העם שפכאן קאי על ישראל ובא הפתוב לומ' בהוציאך את העם הער"ב עם ישראל.

ומה שתפס מעל"ת עליו וז"ל ולפי שיטתו כלל ח"ו למשה במעשה העגל תאלמנה שפתי שקר כו' יפה דבר מעל"ת אבל יש קצת להמליץ בעד הדרש הנ"ל אף בהיות שלא לדרשא קא אתינא הכא לא רציתי להאריך בזה מ"ש על המדרש ויאמר ה' אל משה לך רד פי שחת עמך מלמד שנתנדה משה מפי ב"ד שלמעלה שהאשימו אותו על שקיבל הער"ב וגרם בזה שהחטיאו את ישראל ואין פאן מקומו וזהו פוננת הדרש הנז' שאמר תעבדון את האלקים וכלל למשה במעשה העגל לפי שמשה קיבל הער"ב.

ומה שכתב מעל"ת ותפס עליו וז"ל מתוך דבריו הנזרות והנכריות משם ג"כ תקלה יוצאה לתת יד לפושעים שיאמרו ח"ו שהקב"ה גזר גזרה על ישראל לעשות העגל ובזה אין שום מקום לשקר ועונש וזהוהיסוד שכל בית ישראל נכון עליו שביד האדם לעשות פרצונו ואין כופה אותו להרע או להטיב אלא שזהו נדאי מינות גזר' בו עכ"ל מעל"ת הנה קושיתו דמר קשה ג"כ על הפסוק וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ הרי שהקב"ה גזר על ישראל לעבד ע"ז ולמה נפרע מהם אבל כבר ידוע למר המחלוק' שינה שפין ההרים הגדולים אשר מימיהם אנו שותים הרמב"ם והראב"ד ז"ל בפ"ו מהל' תשובה בענין ידיעה ובחירה וכתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות תשובה דע שתשובת שאלה זו ארנפה מארץ מדה ורחבה מני ים והראב"ד השיג עליו וע"ש איה מישיבים הפסוקים כל אחד לפי דרכו ובנדאי ידוע למר מ"ש המפרשים בענין ידיעה ובחירה ועיין בס' עשרה מאמרות במאמר המדות ובפרקי האבות להר"ש אוזינדה על משנת הפל צפוי והרשות נתונה ובשאר מפרשים ומה יאמר מר במה שאמ' המדרש בזה ראה ראיתי אתה רואה ראיה א' ואני רואה כו' וא"כ יקשה ג"כ קושיתו הלא דברי הקב"ה היו גזרות וא"כ אין פאן בחירה.

כל זה פתתי פדי להפך בזכות הדורות. אמנם בנדאי אי דרש על שם אלקים בעצמו על העגל להבדיל כמה אלה הבדלות ראוי להוכיחו על פניו שיחזור בו אולי משגה הוא.

ומ"ש מר שהוא בר נידוי דלא גרע מהמעשה שהביא הב"י בש"ע סי' קמ"א בא"ח בפי שינה בענין קרי וכתוב בפני גדולי הדור כו' ונידוהו כו' וק"ו בדבר הגדול והנורא הזה

שָׂרָאוּי לְעֹנֶשׂ הַגָּדוֹל עַכ"ל וְלַעֲנֹד"ן דָּאִין מִשָּׁם רְאִיָּה דְשָׁם אֵינְרִי שְׁהִתְרוּ בּוֹ הַגָּדוֹלִים וְלֹא הִשְׁגִּיחַ בָּהֶם וְאִין לֵה אֶפְיָקוֹרְתָא גְדוֹלָה מְזָה וּמִשָּׂא"כ בְּלִי הַתְּרָאָה.

וְאַף שְׂאֲמַרִּינָן בְּגַמ' דְּמַכּוֹת וּבַפ"ק דְּסִנְהֶדְרִין חֲבַר אִין צָרִיף הַתְּרָאָה וְאַפְּי' לְעֹנֶשׂ קִטְלָא וְאַפְּי' בְּאִשָּׁה חֲבִירָה וּמַכ"ש לְשִׂאָר עוֹנֵשִׁים שְׂאִינָם לְעֹנֶשׂ קִטְלָא אַבְל ז"א דֶּהֱוָא יַחֲדָאִי הִיא ר"י בַר"י הוּא וְרַבִּנּוּן פְּלִיגִי עֲלֵיהּ וְלֹא קִי"ל פְּנוּתִיהּ וְאַף דְּאֲמַרִּינָן בְּגַמ' דְּסִנְהֶדְרִין א"ר פֶּפְא הֵכָא בְּאִשָּׁה חֲבִירָה וּפְלִיגִי בְּפִלּוֹגְתָא דְרַבִּי יוֹסִי בַר"י וְרַבִּנּוּן וּמוֹקִי הָא דַר"י בַר"י פְּרַבְּנָן דְּמַתְנִיתִין אַבְל אֲנִן לֹא קִי"ל כְּאֹקְמַתָּא דְרַב פֶּפְא פִּי אֶפְיָלוּ חֲבַר צָרִיף הַתְּרָאָה.

וּמָה שִׁמְעַל"ת הִבִּיא רְאִיָּה שֶׁהוּא חֲטִיב נִידוּי וְדִקְיָה אֵת נ"ד לְקַצַּת דְּבָרִים מְעַשְׂרִים וְאַרְבַּע שְׁמִנָּה בְּרַמְב"ם וְהַטּוֹר בַּהֲל' ת"ת וּבִסִּי' שֶׁל"ד דֶּהֵינּוּ לֶהְוָא דְשִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטַּח כּו' שֶׁשָּׁלַח לְחוּנִי הַמַּעֲגָל אֶלְמָלָא כּו' עַד דְּכָל הַמְבִיא רַבִּים לִידֵי חֲטָא וְחִילוּל הַשֵּׁם חֲטִיב נִידוּי וּמַכ"ש בַּנ"ד וְגַם לְהַמְכָּשִׁיל הָעוֹר כּו' דְּוִמְיָא דֶּהֱוָא אֲמַתְל' וּמַכ"ש בְּנִדוּן שֶׁל הַדּוֹרֵשׁ בְּדַרְשׁוֹת שֶׁל דּוֹפִי כּו' עַכ"ל דְּמַר.

הֵנָּה בְּנִדָאִי גְלוּי וְיָדוּע לְפָנָיו מ"ש הַרְשָׁב"א בְּתִשׁו' סִי' תִי"ט בְּעֵנָן שְׁהִתְרִימוּ אֵת מְדִינַת פְּרוּבּוֹנְצִיא עַבּוּר חֲכָמוֹת חִיצוֹנוֹת וְכָל הַדּוֹרְשִׁים בְּאַגְדוֹת שֶׁל דּוֹפִי וְהַתְנַצֵּל הַבְּדַרְשִׁי אֵת כָּל הַמְדִינָה נֶגֶד הַרְשָׁב"א וּבְתוֹף כְּתָבוּ כְּתָב שְׁעִיקָר הַמְקַרָּה רְעָה הַזֹּאת בָּא מֵא' מִחֲשׁוּבֵי חֲבָרִים שְׁבָאָרִץ הַזֹּאת שְׁדַרְשׁ בְּרַבִּים בְּמֵאֵמֶר דַּר' בְּנֵאָה הָנִי מְצִיִּין כּו' עַד שֶׁמִּפְּחַזָּה פְּשִׁתָּהּ הִנָּגַע בְּכָל הַמְדִינָה כּו' ע"ש וְאַפ"ה לֹא מְצִינּוּ שְׁנִידוּי לְאוֹתוֹ הַדּוֹרֵשׁ פִּי שְׁגָגָה יִצְאָה מִלְּפָנָיו וּכְמוֹ שֶׁכְּתָב הַבְּדַרְשִׁי בְּהַתְנַצֵּלוֹת שֶׁל וְ"ל שֶׁם בְּעוֹבְדָא דֶּהֱדוֹרֵשׁ בְּמַעֲשֵׂה דַר' בְּנֵאָה דֶּהֵנִי מְצִיִּין כּו' וּבְנִדָאִי הָאֲשִׁמְנוּהוּ וְהַגְדִּלְנוּ עָלָיו פֶּשַׁע ע"ש אַבְל לֹא מְצִינּוּ שְׁהִתְרִים הַרְשָׁב"א וְסִיעֵתוֹ לְאוֹתוֹ הַדּוֹרֵשׁ פִּי שְׁגָגָה יִצְאָה מִלְּפָנָיו וְאַדְרַבָּה שֶׁם כְּתָב הַרְשָׁב"א שְׁהִתְרָה הַרְשָׁב"א וְסִיעֵתוֹ בּוֹ בְּתַחֲלָה כְּמָה פְּעָמִים וְ"ל הַרְשָׁב"א בְּכְתָב הַשְּׁנִי וְזֶה כְּמִשְׁלֵשׁ שְׁנִים חֲתַרְנוּ לְהוֹצִיא רְצוֹנֵינוּ אֶל הַפְּנוּהָ וְחִזּוֹן הַרְבִּינוּ בְּבִקְשָׁה לְהַשִּׁיב הָעֵצָרֶת הַתּוֹרָה לְיוֹשְׁנֵיהּ וְלֹא נִכְנָסוּ דְבָרֵינוּ בְּאַזְנוֹיָהֶם כּו' ע"ש א"כ מוֹכַח מְזָה שְׁהִתְרָה בּוֹ תַחֲלָה.

וְגַם יָדוּע לוֹ מ"ש הַרְבַּ הַגָּדוֹל מֵהַרִּי"ט בְּרֵאשׁוֹנוֹת בְּתִשׁו' סִימָן ק' וְ"ל וְאוֹתוֹ הֶחֱכַם שְׁדוֹרֵשׁ בְּרַבִּים וּמְרַגְלָא בְּפוּמְיָה שֶׁכָּל מִי שְׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה אִין שׁוֹאֲלִין מִמֶּנּוּ חֲשׁוּבּוֹן כּו' וּמְסִיִּים שֶׁם שְׂרָאוּי לְשִׁתְּקוֹ כּו' שְׁזָה הַדּוֹרֵשׁ דִּיקָר סָרָה עַל י"י וְעָשָׂה תּוֹרָתוֹ פְּלִסְתֵּר כּו' ע"ש מָה שְׁהָאָרִיף שֶׁם וְאַפ"ה לֹא מְצִינּוּ שְׁכְּתָב עָלָיו הַרְבַּ מֵהַרִּי"ט שְׁחֲטִיב נִידוּי אוֹ שְׁהִנָּה מְנַדָּה אוֹתוֹ רַק שְׁכְּתָב שְׂרָאוּי לְשִׁתְּקוֹ.

בְּנִדָאִי דְבָרֵי מַעַל"ת נְכוּנִים בְּמִי שְׁדוֹרֵשׁ בְּאַגְדוֹת שֶׁל דּוֹפִי וּמְגַלָּה פְּנִים בְּתוֹרָה שְׁלֹא כִּהְלָכָה שְׁחֲטִיב נִידוּי הֵינּוּ בְּמִי שְׂרָגִיל בְּכַף וּמְזַהִירִין וּמַתְרִין בּוֹ וְאִינוּ מְשַׁגִּיחַ אֲזַרְאוּי לְנִדּוֹתוֹ וְכַמְבֹּאֵר בְּרַמְב"ם בְּסוּף הַל' שְׁבוּעוֹת וְ"ל הַשְּׁמוּעָה הַזְּכָרֶת הַשֵּׁם מִפִּי חֲבִירוֹ לְשׁוֹא כּו' ה"ז חֲטִיב לְנִדּוֹתוֹ כּו' בַּד"א כְּשֶׁהִנָּה הַנְּשַׁבַּע זֶה כּו' מְזִיד אַבְל אִם הִנָּה שׁוֹגֵג וְלֹא יָדַע שְׁזָה אִסוּר אִינוּ חֲטִיב לְנִדּוֹתוֹ וְאִנִּי אוֹמֵר שְׁזָה אִסוּר לְנִדּוֹתוֹ לֹא עָנַשׁ הַכְּתוּב שׁוֹגֵג אֶלָּא מְזַהִירוֹ וּמְזַהִירוֹ בּוֹ שְׁלֹא יַחֲזוֹר עַכ"ל וְכְתָב הַכ"מ בַּד"א כְּשֶׁהִנָּה הַנְּשַׁבַּע מְזִיד כּו' פְּשׁוּט בְּטַעְמוֹ וְכ"כ הַסְּמ"ג וְכ"כ הַרִי"ו בַּס' א"ו נִי"ד ח"ח א"כ מוֹכַח מְכָל הַנְּ"ל דְּבִשְׁוֹגֵג וְלֹא הִתְרוּ בּוֹ אִינוּ חֲטִיב נִידוּי.

ומ"ש מעל"ת שְׁפָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל חֵיב לַנְּדוּתוֹ כּו' בְּנֻדָּאֵי פְּנוּנְתוֹ לַמ"ש בַּגַּמ' דְּנִדְרִים פ"ק א"ר הַשׁוֹמֵעַ הַנִּזְכָּר הַשֵּׁם מִפִּי חֲבִירוֹ צָרִיף לַנְּדוּתוֹ וְאִם לֹא נִידָהוּ הוּא עֲצָמוֹ יֵהָא בְּנִידוּי וּמִתְיָרָא מֵעַל"ת מִן הָעֲנֻשׁ שְׁלֵא יֵהָא הוּא עֲצָמוֹ בְּנִידוּי חֲלִילָה אִם לֹא נִידָהוּ שְׁזָהוּ גְדוּל מִהַשׁוֹמֵעַ הַנִּזְכָּר הַשֵּׁם מִפִּי חֲבִירוֹ אֲבָל זֶהוּ קוּל וְשׁוּבְרוֹ עֲמוֹ שְׁהָרִי פְּתַב הָר"ן שֵׁם וְאִם לֹא נִידָהוּ הוּא עֲצָמוֹ יֵהָא בְּנִידוּי לֹא שְׁיֵהָא בְּנִידוּי מֵאַלְיֹ אֲלָא רְאוּי לְהַתְנַדּוּת קֵאמ' שְׁהָרִי הַמְזַפִּיר צָרִיף נִידוּי וְהָאִיף יֵהָא חֲמוּר מִמְּנוּ הַשׁוֹמֵעַ וְשׁוֹתֵק כּו' וּכ"כ הַתּוֹס' פ"ק דְּקִידוּשֵׁין דָּף כ"ח ד"ה הַקּוּרָא לְחֲבִירוֹ עֶבֶד כּו' ע"ש וְכָבֵר פְּתַבְתִּי וְהוֹכַחְתִּי שְׁזָהוּ דְּנִקָּא אַחַר הַתְּרָאָה וְכַמְבֹּאֵן בְּרַמְב"ם סוּף הַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת שְׁכַתְּבָא כָּל הַנּוֹז' אֵהָא דְאֶמְרִי הוּא עֲצָמוֹ יֵהָא בְּנִידוּי ע"ש.

וְאִף שְׁפָא בְּשִׂאָלָה וְכַשְׁהוֹכִיחוּ אוֹתוֹ עַל הַדְּבָר הַזֶּה כִּי דִיבֵר תּוֹעָה עַל י"י עוֹמֵד בְּרִשְׁעוֹתוֹ כּו' א"כ לְפִי דְבָרָיו דְּמַר כְּבָר הוֹכִיחוּ אוֹתוֹ וְאִינוּ חוֹזֵר מִדְּבָרָיו אֲבָל הֲלֹא יָדוּעַ לְמַר מֵאַמֵּר רַאב"ע בַּגַּמ' דְּעֶרְכִין דָּף ט"ז אַרְב"ע תְּפָה אֲנִי אִם יֵשׁ בְּדוֹר הַזֶּה מִי שְׁיִוָּדַע לְהוֹכִיחַ וְצָרִיף לְהוֹכִיחַ כַּמְשִׂאחֻז"ל עַל פְּסוּק הוֹכַח לְחַכְמָא וְיִאֲהַבְּךָ וּג' הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא וְכַמְאַמֵּר הַזֶּה ר' פ' קְדוּשִׁים בַּר"מ הוֹבָא בְּרֵאשִׁית חֲכָמָה שְׁעַר הָעֲנָנָה פ"ה וְאִם לֹא יִשְׁמַע לְתוֹכַח' אִזִּי צָרִיף הַתְּרָאָה עַפ"י ב"ד.

ומ"ש מעכ"ת שְׁיִצָּא מִזֶּה מְכַשְׁוֹל שְׁיִסְבְּרוּ שְׁזָה הַשֵּׁם הוּא חֲלִילָה מִהַשְׁמוֹת הַנִּמְחַקִּין יָפָה פְּתַב מֵעַל"ת שְׁצָרִיכִין אֲנוּ לְרֵאוּת לְתַקּוֹן הַמְּכַשְׁוֹל הַזֶּה. סוּף דְּבָר הַפֶּל נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹקִים יֵהָא מְכַל הַדְּבָרִים שְׁפַתְבְּנוּ שְׁאִין לַנְּדוּת צ"מ וּבַנ"ד פְּפִי הַצָּעַת הַשִּׂאָלָה רְאוּי לְהוֹכִיחוּ בַּסֵּתֵר ע"י אוֹהֲבֵיו כִּי נֶאֱמָרִים פְּצָעֵי אוֹהֵב שְׁלֵא יָפָה עֲשֵׂה שְׁהִיפָה דְבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים לְתַבְּנִית שׁוֹר אֲוֹכַל עֲשֵׁב אִם כְּנִים הַדְּבָרִים אֲבָל לֹא לַנְּדוּתוֹ וְאִם רַבִּים מִהַרְרִים אַחֲרָיו וַיֵּשׁ לְחוּשׁ לְמְכַשׁוֹל שְׁזָהוּ מִהַשְׁמוֹת הַנִּמְחַקִּין אִזִּי יַעֲמוּד בְּרַבִּים וְלֹא יָבוֹשׁ וַיֹּאמֵר מִה שְׁדַרְשִׁיתִי עַל פְּסוּק תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים לְהַבְדִּיל פְּמָה אֶלְף הַבְּדֻלוֹת עַל הָעֶגְלָה הִזְה רַק דְּרָף הַלְצִי וְלֹא הִי פְּנוּנְתִי לְהַפָּה דְבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים כִּי הָאֲמַת הוּא תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים קֵאִי עַל הָאֱלֹקִים שְׁהוּא תַקִּיף וּבַעַל הַיְכָלָת וּבַעַל הַכּוֹחוֹת כְּנִלְמַד וְהוּא מִהַשְׁמוֹת שְׁאִינן נִמְחַקִּין וּמִי לְנוּ גְדוּל מְרַבָּה בַר רַב הוֹנָא וְרַבָּא וְאַמְרִי בְּגִיטִין פ' הַשׁוֹלַח גְּבִי הַמְּקַדֵּשׁ חֲצִי שְׁפָחָה הִזַּר אוֹקִי רַבָּה בַר רַב הוֹנָא אֲמוּרָא עֲלִיהָ וְדַרְשׁ וְהַמְּכַשְׁלָה הַזֹּאת תַּסַּח יָדָה אִין אָדָם עוֹמֵד עַל ד"ת אַא"כ נִכְשַׁל בָּהּ וְכֵן בַּב"ב פ' י"ג הִזַּר אוֹקִי רַבָּא אֲמוּרָא עֲלִיהָ וְכֵן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּתְּלֻמוֹד וְאִף שְׁאַמְרִי בַּגַּמ' דִּיבְמוֹת פ"ג וּבַפ"ב אִיפָא דְשִׁמְעַ בְּחַלְצָה וְלֹא שְׁמַע בְּהַכְרֵז' מ"מ מִה דְאֶפְשָׁר לְנוּ לְתַקּוֹן נִתְקוּן.

וְאוֹדוֹת אֲשֶׁר פְּתַב מֵעַל"ת שְׁדַרְשׁ עַל זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה שְׁהוּא עֲמֵלֵק לֹא הַבְּנִיתִי הַדְּבָרִים מִה עֲנִין עֲמֵלֵק וְלֹא אוֹכַל לְכַתּוֹב בְּזָה מְאוּמָה כִּי מֵעַל"ת קוּצָר בְּדְבָרִים הָאֵלֶּה. כָּל הַדְּבָרִים הַנּוֹז' הָאֵלֶּה הָעֲלִיתִי בְּמַצוֹדְתִי לְפִי קוּצָר הַשְּׁגָתִי וַי"י אֱלֹקִים יַצִּילֵנִי מִשְׁגִּיאָתִי וַיִּשְׁפֹּת שְׁלוֹם בְּקֶרֶב עַדַת יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלַח לְנוּ הַגּוֹאֵל כ"ע הַדּוֹרְשׁ בְּשְׁלוֹם רַב פְּעֵלִים מְקַבְּצָאֵל וַיִּשְׁמְרֵהוּ וַיִּחַיֵּיהוּ הָאֵל וַיִּזְכֶּהוּ לְרֵאוּת בְּבִנְיָן אֲרִיאֵל אֲנָכִי עֶפְרַי וְאַפְרַיִם מִבֵּית אֲהֵרֹן מוֹוִילְנָא שְׁאֵלָה סֵה יוֹס"ף הוּא הַמְּשַׁבֵּיר.

גְּמִיר וְסָבִיר לוֹחֵם בְּמַלְחָמָה שְׁל תּוֹרָה וּמִתְעַבֵּר. עַל רִיב ל"ו לוּ מִתְגַּבֵּר.

פָּאָרִי שׁוֹאֵג עַל נְוֵהוּ בְּקוֹלוֹ אֶרְזִי שׁוֹבֵר הַנְּעֻלָּב וְאִינוּ עוֹלָב שׁוֹמֵעַ חֶרְפָּתוֹ וְאִינוּ מְשִׁיב דָּבָר עִם עֵקֶשׁ יִתְפַּתֵּל וְיִתְבַּרֵּר עִם נָבֵר. בְּאֵלֵקִים יִהְיֶה דְבַר מֵה לְתַבֵּן אֶת הַבֵּר הוּא אֶהוּבִי הָרַב הַפּוֹלָל בַּתְּלִמוּד וּפְוֹסְקִים הוּא בְּלוּל כַּמְהַר"ר יוֹסֵף אֶלְמוֹשִׁינֵי נר"ו.

וְה' יַגְדִּיל אֶת שְׁלוֹמוֹ. וַיִּנְחֵהוּ בְּמַעְגְלֵי צָדֵק לְמַעַן שָׁמוּ הַנְּהָה זֶה מִקְרוֹב קַבְּלָתִי קִנְיָנוֹתֵי אִס' מִמַּעַל"ת הַכְּצַעְקָתוֹ הַבְּאָה אֵלַי אִדּוֹ' הָאֵשׁ הַמִּתְלַקַּחַת כְּבִשָּׁר בַּקְּלַחַת עַל דְּבַר חֶכֶם א' אֲשֶׁר חִירַף אוֹתוֹ בְּרַבִּים בְּלֵהֵט חֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת וְרָצָה לְדוֹנּוֹ פְּעִיר הַנְּדַחַת וּפְשָׁתָהּ בְּאוֹר הַמְּסַפַּחַת.

עַל הַדְּרָשָׁה אֲשֶׁר דָּרַשׁ בְּשַׁבַּת הַגְּדוֹל הָעֶבֶר בִּפ' וַיֹּאמֶר ה' כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְנָה לָךְ הָאוֹת וְגו' בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הַהָר הַזֶּה וְדַקְדַּק מִעַל"ת בְּפֹסוּק הַלֵּא הַב' הוּא הַמְּדַבֵּר וְאִיךְ קָאָמַר תַּעֲבֹדוּן אֶת אֱלֹקִים תַּעֲבֹדוּן אוֹתִי הַל"ל וְכִמּוֹ שְׁמַצִּינוּ בַּגַּמ' שְׁמַקְשָׁה גַּבִּי וְאֵל מִשָּׁה אָמַר עֲלֶיהָ אֵל ה' וְגו' וְעַבּוֹר הַדְּקָדוּק הַזֶּה הוֹצִיא מִעַל"ת אֶת שֵׁם הָאֱלֹקִים מִקְּוֹדֵשׁ לְחֹוֹל וְדָרַשׁ בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם וְהִינֵנו הָעַר"ב שֶׁהוּא מִמִּצְרַיִם שְׁעֵתִיד' לְעַבְדוֹ לָךְ אֱלֹקִים אַחֲרַיִם שְׁנֵאָמַר קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹקִים וְהָאֱלֹקִים זֶה אֲפָשָׁר שֶׁהוּא לְשׁוֹן חוֹל כְּמוֹ זוֹכֵחַ לְאֱלֹקִים יִחָרַם וְכִמּוֹ עַד הָאֱלֹקִים יָבֵא דְבַר שְׁנִיָּהּ וּמ"ש עַל הַהָר הַזֶּה ר"ל עִם הַיּוֹת שְׁקִיבֵלוּ הַתּוֹרָה עַל הַהָר הַזֶּה יַעֲבֹדוּן אֱלֹקִים אַחֲרַיִם וְכו' זֶהוּ תוֹרַף הָעֲנִינוּ בַּקְּצָרָה הַצָּרִיף לְעֲנִינוּ מִתּוֹךְ הַדְּרוֹשׁ שְׁלוֹ אֲשֶׁר כָּתַב לִי מִעַל"ת וּבֵא מִכ"ת בְּקִנְיָנוֹת רַבָּא אֵלַי וְנ"ל דְּמַר וְהִנֵּה קָמָה רִיחַ בְּאִישׁ לְשׁוֹן כו' כֹּל רוּחוֹ יוֹצִיא כְּסִיל וְקָרָא אוֹתִי כּוֹפֵר בְּעֵינֵיךְ שְׁחִירַף אֱלֹקִים חַיִּים וְכָל הָעוֹמְדִים שָׁם אֲשֶׁר שְׁמַעוּ הַדְּרָשָׁה הַזֹּאת לֹא מִיחוּ בְּיָדוֹ וְעוֹד כְּמָה זִילְזוּלִים אַחֲרַיִם אֲשֶׁר קָרָא בְּאֲזַנֵּי הָעָם קָרְעוּ בַּגְּדֵיכֶם וְחִגְרוּ שִׁקִּים כו' כִּי אוֹי לְדוֹר שְׁחָכְכֶם כְּזֶה יוֹרְנוּ בַּדְּרָף יִבְחַר וְכֹאֲלֶה רַבּוֹת וּבִקְשׁ מִעַל"ת מְמַנֵּי לְעַמּוּד לְיָמִין צָדְקוֹ לְבַל יִהְיֶה נִדַּח וְנִרְדָּף מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ הַחֶכֶם אֲשֶׁר חִירַף אוֹתוֹ בְּרַבִּים וְרוֹצֶה לְהַתְנַצֵּל עֲצָמוֹ וּלְעַשׂוֹת סְנִיגְרוֹן לְדַכְרֵיוּ בְּעַסֵּק הַדְּרוֹשׁ הַנּוֹ' הַנְּהָה בְּאִתִּי לְהוֹדִיעַ לְמַעַל"ת כִּי טָרַם שֶׁהִגִּיעַ לִידֵי הַכְּתָב מִמַּעַל"ת קַבְּלָתִי כְּתָב מִהַחֶכֶם אֲשֶׁר חִירַף אוֹתוֹ בְּלְשׁוֹן שְׂאֵלָה אֲשֶׁר שְׂאֵל מֵאִתִּי שְׂאֵחָד עֲמַד וְדָרַשׁ בְּרַבִּים בְּיוֹם שַׁבַּת קוֹדֵשׁ דְּרָשׁוֹת שֶׁל דּוֹפִי וְגִילָה פְּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כִּהְלָכָה וְדָרַשׁ אֲצֵל הַפֹּסוּק וְסַמָּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעוֹנֶלָה שֶׁהוּא עֲמֵלֵק וְכו' וְכֹאֲלֶה רַבּוֹת וְהַעִיָּקָר גְּדוֹל הַכָּאָב מְאֹד שֶׁפִּירַשׁ מֵאִמֶר הַכְּתוּב בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים שֶׁפִּירוּשׁוֹ שִׁיעֲבֹדוּ אֶת הָעֵגֶל וְזֶהוּ חֲלִילָה וְחֲלִילָה כו' לְדָרוֹשׁ שְׁמוֹ הַגְּדוֹל שְׁנִכְתַּב בַּקְּוֹנֵשׁה לְהוֹצִיאֵנוּ לְחֹוֹל וּמִלְבַּד חֲטָאֵנוּ כִּי כְּבִדָּה מְאֹד פְּשָׁתָהּ הַצָּרַעַת בְּפִי הַהִדְיוּטוֹת כו' וּמַעַתָּה יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה מֵהוּ מְשַׁפֵּט הָאִישׁ הַזֶּה כו' וְכָתַב הַחֶכֶם הַשּׁוֹאֵל פֹּסֵק דִּינוֹ עַל זֶה לְפִי הַנִּרְאָה לְדַעַתוֹ וְהַעֲלִים מֵאִתִּי מִי הוּא הַחֶכֶם הַדּוֹרֵשׁ הַנּוֹ' וּבִקְרָאִי אֶת הַשְּׂאֵלָה שֶׁל הַחֶכֶם הַנּוֹ' עֲמַדְתִּי מִרְעִיד וְאֶחָזְנִי בְּשָׂרִי פְּלִצוֹת בְּאִמְרֵי מִי הוּא זֶה וְאִינְהוּ אֲשֶׁר מְלֹאוֹ לְבוֹ לְהַפֵּךְ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וְלִהְיֶיךָ אֶת כְּבוֹדוֹ בְּתַבְנִית שׁוֹר אֲנִיכָל עֲשֵׂב וְהִנֵּה דְחוּק וְרַחוּק מְשַׁכְּלֵי שְׁמַעַל"ת הוּא הַדּוֹרֵשׁ הַנּוֹ' אוֹ אִם מִעַל"ת הַדּוֹרֵשׁ אִנִּי הַשְּׂאֵלָה שְׂשֹׂאֵל הַחֶכֶם מֵאִתִּי לֹא כְּנִים הַדְּבָרִים רַק הוּא קָנָאת אִישׁ מִרְעָהוּ לְחַפְּאוֹת דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן וְלִהְטִיל מוֹם בְּקִדְשֵׁימִים כִּי בְּאֵמַת לֹא הַפְּרֵתִי אֶת הַחֶכֶם הַשּׁוֹאֵל מֵעוֹלָם רַק זֶה הַכְּתָב הַרְאֵשׁוֹן אֲשֶׁר קַבְּלָתִי מֵאִתּוֹ וּבִהִיּוֹת שְׁמִירָעָא דְאַהֲרֹן קָאֲתִינָא לְאַהֲרֹן שְׁלוֹם בְּמִקוּמוֹ וְלְרִדּוֹף שְׁלוֹם בְּמִקוּם אַחַר וְעֲשִׂיתִי אֶת עֲצָמֵי כְּאֵלוֹ לֹא אֲדַע אֶת יוֹס"ף וְהַפְּכָתִי בְּזִכּוֹת הַדּוֹרֵשׁ הַנּוֹ' לְקִיָּמָתִי בְּעֲצָמֵי תִיתִי לִי דְלֹא מְזִיגְנָא רִישָׁא רִישָׁא אֲבִי סְדִיא עַד דְּמִהַפְּכָנָא

בזכותא דצ"מ אף שְהַעֲנִין בְּעֶצְמוֹ הוּא עֶסֶק מְקוּלְקָל וְלֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת מַחְנֻשָּׁה אִוֵּר וּמְמַר מְתוּק אֲבָל בְּאֶשֶׁר שֶׁהִשְׁאֵלָה וְהִתְשׁוּבָה שֶׁל הַחֶכֶם הֵנּוּ הִיָּה שְׁאוֹתוֹ הַדּוֹרֵשׁ הוּא בַר נִידוּי וְאִסוּר לְשִׁמְנֵעַ דְּבַר תּוֹרָה מִפְּיֵי זוּלַת שְׂאֵר דְּבָרִים בְּכֹן הַפְּכָתִי בְּזִכּוֹתוֹ וְכַתְּבָתִי לְהַחֲכֹם הַנָּ"ל תְּשׁוּבָה עַל שְׁאֵלְתוֹ בְּזֶה הָעֵנִין עֲרַךְ שְׁנַיִם עֶשֶׂר דְּפִין מֵעֵנִין לְעֵנִין בְּאוֹתוֹ עֵנִין ע"פ סוּגֵיַת הַתְּלִמוּד וּפּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים וּבִקְצֵה תְּשׁוּבָתִי כַּתְּבָתִי לְהַחֲכֹם הַשּׁוֹאֵל שְׁאוּלֵי אוֹתוֹ הַדּוֹרֵשׁ רוּצָה לְדַרְוֵשׁ הָאֵתִין שְׁבַתְּוֵרָה וּכְמ"ש גְּבִי תְּלִמִּידֵי נַחוּם אִישׁ גַּם זֶה בְּפ"ב דְּחִגִּיָּה גְּבִי אֵת הַשְּׁמַיִם כּו' וְהִקְשָׁה לְהַדּוֹרֵשׁ מֵהוּ תַעֲבֹדוּן אֵת הָאֱלֹקִים כּו' (עֵינִין לְעֵיל בְּסִי' ס"ד) עַד זֹאת הִיָּתָה תְּשׁוּבָתִי לְחֶכֶם הַשּׁוֹאֵל אֶשֶׁר הִעֲתִיקָתִי לְמַר בְּתַכְלִית הַקְּיָצוּר סוּף הָעֵנִין וְקָשָׁה עָלַי לְבַקֵּשׁ לִי מֵעֲתִיקִים כָּעַת כָּל הַפְּלִפּוּלִים מ"ש לוֹ בְּסוּגֵי הַתְּלִמוּד וְהַפּוֹסְקִים חֲדָשִׁים וְגַם יְשׁוּבָתִי הִזָּה.

וְהִנֵּה עֲתָה בָּא לִידֵי כְּתַב מִמֵּעַל"ת בְּקוֹבְלָנָא רְבָא עַל הַחֶכֶם הֵנּוּ עֶבּוֹר שְׁחִירָף אֵת מֵעַל"ת בְּרַבִּים וְכַנ"ל וּבּוֹדָאֵי אִם הַחֶכֶם הֵנּוּ לֹא הוֹכִיחַ אֵת מֵעַל"ת תְּחִלָּה כְּמָה פְּעֻמִּים בְּסִתְרָ ע"י עֶצְמוֹ אוֹ ע"י אוֹהֲבָיו שְׁיִסוּר מְדַרְכִּים הָאֵלָה לְדַרְוֵשׁ בְּפִסּוּקֵי הַתּוֹרָה מֵה שְׁנוֹגָע בְּכְבוֹד ה' וּכְבוֹד אֱלֹקִים הַסִּתְרָ וְלֹא יַעֲשֶׂה תּוֹרְתוֹ פְּלִסְתֵּר חֲלִילָה רַק תִּכְרַף וּמִיָּד חִירָף אוֹתוֹ בְּרַבִּים וּכְפִי כְּתַבּוֹ דְּמַר אֵז לֹא יָפָה עֲשֶׂה הַחֶכֶם הַנָּ"ל וְכַמְבּוֹאֵר בְּרַמְב"ם פ"ו מֵהַל' דְּעוֹת וְנ"ל הַמוֹכִיחַ אֵת חֲבֵרוֹ בֵּין בְּדְבָרִים שְׁפִינוֹ לְבִינוֹ וּבֵין בְּדְבָרִים שְׁפִינוֹ לְבֵין הַמְּקוֹם צָרִיף לְהוֹכִיחוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עֶצְמוֹ וַיְדַבֵּר לוֹ בְּלִשׁוֹן נַחַת וְרָפָה אִם קִיבַל מִמֶּנּוּ מוּטָב וְאִם לֹא יוֹכִיחֵנּוּ פַּעַם ב' וּג' עַכ"ל א"כ מִשְׁמַע בְּהִדְיָא שְׁצָרִיף לְהוֹכִיחוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עֶצְמוֹ תְּחִלָּה.

וְאִף שְׁבַגְמ' דְּעֶרְכִין דָּף ט"ז אֶמְרִי מִנִּין לְרוּאָה בְּחִבְרִיֹו דְּבַר מְגוּנָה שְׁחִיב לְהוֹכִיחוֹ שְׁנֵא הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ הוֹכִיחוֹ וְלֹא קִיבַל מִמֶּנּוּ מִנִּין שְׁיִחְזוֹר וַיּוֹכִיחֵנּוּ ת"ל תּוֹכִיחַ מ"מ יְכוּל אֶפְּלוֹ פְּנִיֹו מִשְׁתַּנִּים ת"ל לֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא וּפִירָש"י וּפְנִיֹו מִשְׁתַּנִּים שְׁיּוֹכִיחֵנּוּ בְּרַבִּים לְהַלְבִּין פְּנִיֹו עַכ"ל א"כ מִשְׁמַע שְׁאִסוּר לְהוֹכִיחוֹ בְּרַבִּים וְלְהַלְבִּין פְּנִיֹו אִף לְאַחַר כְּמָה תּוֹכְחוֹת שְׁהוֹכִיחוֹ שְׁהָרִי בְּבִרְיָתָא סִידֵר הוֹכִיחַ וְלֹא קִיבַל מִנִּין שְׁיִחְזוֹר וַיּוֹכִיחֵנּוּ ת"ל תּוֹכִיחַ מ"מ וְאַח"כּ מִקְשָׁה יְכוּל אִפִּי פְּנִיֹו מִשְׁתַּנִּים כּו' ת"ל לֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא וּמִשְׁמַע אֶפְּלוֹ אַחַר כְּמָה תּוֹכְחוֹת אִסוּר לְהוֹכִיחוֹ בְּרַבִּים וְלְהַלְבִּין פְּנִיֹו.

אֲבָל נִלְע"ד שְׁיִישׁ לְחַלֵּק דְּדוֹק' בְּדְבָרִים שְׁפִין אֲדָם לְחִבְרִיֹו אֲבָל בְּדְבָרִים שְׁפִינוֹ לְמְקוֹם אִם לֹא קִיבַל מִמֶּנּוּ בֵּינוֹ לְבֵין עֶצְמוֹ יְכוּל לְהוֹכִיחוֹ בְּרַבִּים אִף אִם פְּנִיֹו מִשְׁתַּנּוֹת וְכֹן מְבּוֹאֵר בְּדְבָרֵי הַרְמְב"ם שֶׁם שְׁכַתְּבַתְּ הַמוֹכִיחַ אֵת חֲבֵרֹו תְּחִלָּה לֹא יְדַבֵּר לוֹ קְשׁוֹת עַד שְׁיִכְלִימֵנּוּ שְׁנֵא' וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא כִּף אֶמְרוּ חֲכָמִים יְכוּל אֲתָה מוֹכִיחוֹ וּפְנִיֹו מִשְׁתַּנּוֹת ת"ל וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא מְכָאן שְׁאִסוּר לְהַפְּלִים אֵת יִשְׂרָאֵל וּמַכ"ש בְּרַבִּים כּו' עַד בְּד"א בְּדְבָרִים שְׁפִינוֹ לְחִבְרִיֹו אֲבָל בְּדְבָרֵי שְׁמַיִם אִם לֹא חֲזוֹר בּוֹ בְּסִתְרָ מְכָלִימִין אוֹתוֹ בְּרַבִּים וּמְפָרְסְמִין חֲטָאוֹ וּמְחַרְפִּין אוֹתוֹ וּמְבַזִּין אוֹתוֹ עַד שְׁיִחְזוֹר לְמוּטָב כְּמוֹ שְׁעָשׂוּ כָּל הַנְּבִיאִים שְׁבִיִּשְׂרָאֵל א"כ מוֹכַח מְדַבְּרִיֹו דְּבְדְבָרִים שְׁפִין אֲדָם לְמְקוֹם מוֹתֵר לְהַכְּלִימוֹ בְּרַבִּים אִם לֹא חֲזוֹר בּוֹ בְּסִתְרָ.

אִף שְׁמַדְבְּרֵי הַרְמְב"ם מִשְׁמַע לְכַאוּרָה שְׁדְבְּרִיֹו הֵם נְגִד סוּגֵיַת דְּבְּרִיָּתָא הַנָּ"ל דְּבְּבִרְיָתָא מִשְׁמַע שְׁמַקְשָׁה יְכוּל אֶפְּלוֹ פְּנִיֹו מִשְׁתַּנִּים ת"ל וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא דְּמִשְׁמַע אֶפְּלוֹ לְאַחַר כְּמָה תּוֹכְחוֹת לֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא שְׁאִסוּר לְהַכְּלִימוֹ בְּרַבִּים וּכְמ"ש רַש"י וְע"כ אִיִּירִי

בַּעֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ דְּבַעֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם פְּתַב הַרְמַב"ם שְׁמוֹתָר לְבִינֵי שׁ
אוֹתוֹ בְּרַבִּים אַחַר שֶׁהוֹכִיחוּ בֵּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ תַּחֲלָה וּא"כ ע"כ הַרְמַב"ם סוֹבֵר שֶׁהַבְּרִייתָ'
אֵינִי בַּעֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ וְהַרְמַב"ם פְּתַב הַמוֹכִיחַ אֶת חִבְרוֹ תַּחֲלָה לֹא יִכְלִימוֹ
כּו' מִפְּאֵן שְׁאֶסוֹר לְהַכְלִים אֶת יִשְׂרָאֵל וּכ"ש בְּרַבִּים וְזֶה אֵינִי בְּדַבְרִים שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ
וּכמ"ש אַח"כ בּו"א בְּדַבְרִים שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ כּו' וּמִשְׁמַע מְדַבְרֵיו דְּנוֹקָא תַּחֲלָה לֹא
יִכְלִימוֹ אֲבָל בְּסוֹף פְּשָׁלָא קִיבֵל הַתּוֹכְחוֹת יִכְלִימוֹ שְׁמוֹתָר לְהַכְלִים אוֹתוֹ דַּאל"כ לְמָה
פְּתַב הַרְמַב"ם לְשׁוֹן תַּחֲלָה א"כ דְּבַרִי הַרְמַב"ם הֵם נֶגֶד הַסּוֹגֵיָא דְּבַרִייתָ' הַנּוּ'.

אֲבָל שְׁבַקְיָה לְהַרְמַב"ם דְּאִיהוּ דְּחִיק וּמוֹקֵי אֲנַפְשֵׁיהּ דַּמ"ש הַרְמַב"ם הַמוֹכִיחַ אֶת חִבְרוֹ
תַּחֲלָה לֹא יִדְבֵר לוֹ קְשׁוֹת עַד שְׁיִכְלִימוֹ דְּמִשְׁמַע דְּנוֹקָא תַּחֲלָה לֹא יִכְלִימוֹ אֲבָל אִם לֹא
קִיבֵל עָלָיו תּוֹכְחָה בְּתַחֲלָה מִן־תָּר לְהַכְלִימוֹ אַח"כ הֵינּוּ דְּנוֹקָא בֵּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ מִן־תָּר
לְהַכְלִים אוֹתוֹ אֲבָל לֹא בְּרַבִּים וְהֵי דֵּיִיָּקָא לְיִשְׁנָא דְּהַרְמַב"ם שְׁמִסִּיִּים מִפְּאֵן אֶמְרוּ שְׁאֶסוֹר
לְהַכְלִים אֶת יִשְׂרָאֵל וּכ"ש בְּרַבִּים מוֹכַח מַמ"ש וּכ"ש בְּרַבִּים דַּמ"ש תַּחֲלָה עַד שְׁיִכְלִימוֹ
לֹא אֵינִי בְּרַבִּים.

וְהַמְשָׁף לְשׁוֹן הַרְמַב"ם כֶּף הוּא הַמוֹכִיחַ אֶת חִבְרוֹ תַּחֲלָה לֹא יִדְבֵר עִמּוֹ קְשׁוֹת עַד
שְׁיִכְלִימוֹ אֶפְיָלוֹ בֵּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ לְאִפּוֹקֵי בְּסוֹף אִם לֹא יִקְבֵּל הַתּוֹכְחָה מִן־תָּר לְהַכְלִים
אוֹתוֹ בֵּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ אֲבָל לֹא בְּרַבִּים לְעוֹלָם וְהֵינּוּ בְּדַבְרִים שְׁבִין לְבִין חִבְרוֹ אֲבָל
בְּדַבְרִים שְׁבִין לְמָקוֹם יָכוֹל לְהַכְלִימוֹ וּלְבִינֵי־שׁוֹ בְּרַבִּים.

וְנִרְאָה שְׁדַעַת רַש"י ג"כ כְּהַרְמַב"ם שְׁרַש"י פ"א בַּגַּמ' ת"ל לֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא שְׁיִוְכִיחוּ
בְּרַבִּים לְהַלְבִּין פְּנֵיו דְּמִשְׁמַע דְּנוֹקָא בְּרַבִּים אֶסוֹר לְהַכְלִימוֹ אֲבָל בֵּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ אִף שְׁיִלְבִּין
פְּנֵיו מִן־תָּר לְהוֹכִיחוֹ וְזֶה שֶׁהוֹכֵחַ לְרַש"י לְפָרֵשׁ כֵּן לְפִי שֶׁהוֹקֵשָׁה לְרַש"י אִיךְ אָמַר דָּאֵם
פְּנֵיו מִשְׁתַּנִּים אֶסוֹר לְהוֹכִיחוֹ מִשׁוֹם לֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא הֲלֹא לְפָנָי זֶה אָמַר הוֹכִיחוֹ וְלֹא
קִיבֵּל מִמֶּנּוּ מִנֵּן שְׁיִחְזוֹר וְיִוְכִיחוּ אֶפְיָלוֹ כְּמָה פְּעָמִים וְאִיךְ יִתְחִיל לְהוֹכִיחוֹ כִּי פֶן יִשְׁתַּנֵּה
פְּנֵיו וְאֵז יַעֲבֹר עַל לֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא וְגַם אֶפְשָׁר שְׁבִנְדָּאֵי יִלְבִּין פְּנֵיו וְיִתְבַּיֵּשׁ בְּתוֹכְחָתוֹ
כְּמָה פְּעָמִים כִּי שְׁיַעוֹר הַתּוֹכְחָה הוּא עַד הַפְּאָה אוֹ עַד גְּזִיפָה וּבְנִדָּאֵי מִן־כְּרַח שְׁיִלְבִּין פְּנֵי
הַחוּטָא בְּתוֹכְחוֹת רַבּוֹת פְּאֵלָה עַד שְׁיַפֵּה אֶת הַמוֹכִיחַ לְכֵן פִּירַש"י דְּהֵינּוּ שְׁלֹא יוֹכִיחַ אוֹתוֹ
בְּרַבִּים לְהַלְבִּין פְּנֵיו וּמִשָּׂא"כ בֵּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ מִן־תָּר אִף אִם יִלְבִּין פְּנֵיו וּבְנִדָּאֵי הַבְּרִייתָ'
אֵינִי בְּדַבְרִים שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ דְּבַדְבְּרִים שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם הֲלֹא כֹּל הַמְקַרְאוֹת מְלֵאִים
מִזֶּה שֶׁהוֹכִיחוּ הַנְּבִיאִים בְּרַבִּים אֶת יִשְׂרָאֵל וְהֵיוּ מְחַרְפִּים אוֹתָם הֵן לִיחִידִים הֵן לְרַבִּים
וּכמ"ש הַרְמַב"ם אֲלֵא וְדָאֵי שְׁאֵיִנִי בְּדַבְרִים שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ וְרֵאִיתִי בְּסִפְרָ לַח"מ
לְהַרְאֵד"ב שֶׁהֵנִיחַ פֶּה דְּבַרִי הַרְמַב"ם בְּצ"ע וּלְפִי מ"ש הַפָּה נְכוֹנִים וְיִשְׂרֵים לְמוֹצָאֵי דַעַת
וְשִׁטְתוֹ כְּשִׁטַּת רַש"י בַּגַּמ' וְעֵינֵן בְּתַשׁוּבַת הַרַב מַהֲר"ם מְלוּבְלִין ס' י"ג.

הַרִי בַּנ"ד אוֹתוֹ הַחֲכָם שְׁחִירָף וּבִינָה אֶת מַעַל"ת לֹא יָפָה עֲשָׂה אִם לֹא הוֹכִיחַ אוֹתוֹ תַּחֲלָה
בְּסִתָּר בְּעֲצָמוֹ אוֹ ע"י אוֹהֲבָיו אִף שְׁבַדְבְּרִים שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם הַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ לְחַרְפוֹ
וּלְהַלְבִּינוֹ בְּרַבִּים וּכמ"ש לְעֵיל הֵינּוּ דְּנוֹקָא אִם הוֹכִיחוּ תַּחֲלָה בְּסִתָּר בֵּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ
וּכמ"ש לְעֵיל וּא"כ בַּנ"ד אִף שֶׁהוּא בְּדַבְרִים שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם צָרִיךְ לְהוֹכִיחוֹ בְּסִתָּר
תַּחֲלָה.

ומ"ש מעל"ת וז"ל וכינן דאָתא לידן גימא ביה מילתא כו' שהראד"ב הקשה למה השמיט הרמב"ם דאפילו תלמיד לרב יכול להוכיחו ובסוגי' דא"מ דהוכח אפילו ק"פ משמע ותוכיח אתיא לתלמיד לרב יכול להוכיח ועוד הקשה הראד"ב דבגמ' משמע בא"מ הוכח אפי' ק"פ ובערכין גרסי' הוכח פעם א' ותוכיח ק"פ משמע כו' נכתב מעל"ת בשם חמיו הגאון ז"ל שפתיב בגליון ספרו שהרמב"ם סמך על הברייתא דערכין בפ"ג אף אין צורך לזה דכבר פתחה בפ"ה מהלכות ת"ת ראה רבו כו'.

והנה בהיות שאין משיבין את הארי לאחר מותו וצריכין אנו לישוב דברי חמיו הגאון ז"ל פי לפום ריהטא דבריו אינם מובנים פי לפי מ"ש שהרמב"ם ז"ל פתחה בפ"ה מהלכות ת"ת ראה רבו כו' וא"כ הא דפ"ה מהלכות ת"ת הך דראה רבו איירי בתוכחת תלמיד לרב וא"כ האידך פתיב שהרמב"ם סמך על הברייתא דפ"ג דערכין דתוכיח מאה פעמים משמע והיא חולקת על הסוגי' דאלו מציאות וא"כ לפ"ז תלמיד לרב אינו יכול להוכיח וא"כ אידך פתיב בפ"ה מהלכות ת"ת בכה דראה רבו דמוכח משם דתלמיד לרב יכול להוכיח ובנדאי לפי פשוט אינו קשה על הרמב"ם פלום במ"ש ראה רבו כו' די"ל שזה לא מקרי תוכחה רק שזהו מהדברים הנוגעי' בכבוד רבו אבל לפי מה שמסיים חמיו הרב ז"ל הג"ל אף אין צורך לזה דכבר פתחה בכה דראה רבו כו' משמע שהוא מן התוכחות.

והנה נלע"ד לישוב מה שהקשה הראד"ב ז"ל מהא דהשמיט תלמיד לרב כו' ולומר שהרמב"ם פסק בסוגי' דאלו מציאות ודלא פסוגיא דערכין לפי שאיתא שם בגמ' דא"מ ואימא הוכח חדא זימנא תוכיח תרי זימני א"ל הוכח אפי' מאה פעמים משמש תוכיח אין לי אלא הרב לתלמיד כו' ומסיק עוד שם מות יומת המכה אין לי כו' ת"ל יומת מ"מ וכן גבי הפה תפה והשיב תשיב והעניק תעניק כו' אין לי אלא שנתפרך הפית בגללו כו' ת"ל תעניק כו' ומקשה ולראב"ע דאמר לא נתפרך הפית בגללו אין מעניקין לו תעניק ל"ל ד"ת כל' ב"א וא"כ לפי מאי דמסיק שם בסוגי' דר"ת כל' ב"א וא"כ פל הגי' למוזדים דילפינן מהפה תפה ומות יומת והשיב תשיב ומהוכח תוכיח אין אנו צריכין לזה דתוכיח אינו מיותר דד"ת כל' ב"א וא"כ הא דכתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות דעות דמחונייב להוכיחו אפילו פמה פעמים נלמד מהוכח לבד וכפי התחלת הסוגי' דהוכח אפילו ק"פ משמע ואינו קוש' דתוכח ל"ל דר"ת כלב"א ולא ילפינן מזה תלמיד לרב כו' ולכן השמיט הרמב"ם הא דתלמיד לרב ומ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלכות ת"ת ראה רבו כו' נלמד מגמ' דקידושין מדין בנו לאביו וכ"כ הרמב"ם גוף הדין בפ"ו מהל' ממרים גבי בנו לאביו ראהו עובר על דברי תורה לא יאמר לו אבא עברת על ד"ת וכתב הכ"מ שם דנלמד מגמ' דקידושין ובסנהדרין כו' וז"א מייירי דיוכח את אביו או את רבו דאדרבה משם משמע שלא יוכיח אותו רק יאמר לו למדתנו רבינו וה"ה גבי אביו וכן ראיתי בתוס' שמקשים שם בסוגיא דאלו מציאות ד"ה ד"ת כלב"א כו' וא"ת וכי לית להו פל הגי' דרשות דלעיל וי"ל דדוקא ה"א כו' והנה נראה להרמב"ם תירוץ זה לדונק לפי דאמרין בסוטה פ' ארוסה דף כ"ד בתוס' ד"ה ור' יונתן האי איש איש מאי עביד לי' מפעי ליה כו' והקשו התוס' תימא והא איהו דאמר בפ' אלו הן הנחנקין איש איש דכי יקלל ד"ת כל' ב"א ולא דריש לה לדרשא אחריתי וכ"ת היכא דאיכ' למדרש דרשינן ואפילו למאן דאית ליה ד"ת כל' ב"א א"כ קשה מהא דהשואל כו' ע"ש א"כ נשמע לפי קוש' התוספות דסוטה דמאן דאית ליה ד"ת כלב"א יש לו לספור בכ"מ ד"ת כלב"א ואף שכתבו התוס' אח"כ

וקנשה לישב השמועות דד"ת כלב"א כו' ע"ש מ"מ הרמב"ם סובר לפי מסקנת הסוג' דאלו מציאות לכל הפחות באלו הדברים הנשנים בסוג' זו דאלו מציאות אמרין לפי המסקנ' דד"ת כלב"א וה"ה בהוכח תוכיח ולכן פסק הרמב"ם בפ"ו מהלכות דעות כמ"ד דהוכח אפילו ק"פ משמע ותוכיח לא אתי לתלמיד לרב רק ד"ת פלשון ב"א כו' ולכן השמיט הרמב"ם הא דתלמיד לרב כו' פן הי' נלע"ד לישב לכאורה דעת הרמב"ם אמנם כד מעינות ברמב"ם תמצא שישב זה אינו נכון שהרי אי אמרי' דלפי מסקנת הגמ' דאלו מציאות דאמרין ד"ת כלב"א כו' א"כ לפ"ז הא דאמרי' גבי הענק תעניק ד"ת כלב"א דוקא בנתברך הבית בגללו מעניקין וכשאין נתברך כו' אין מעניקין לו והרמב"ם פסק בהדיא בפ"ג מהל' עבדים בין נתברך הבית בגללו ובין אין נתברך כו' מ"מ מעניקין לו שנא' הענק תעניק מ"מ כו' וזהו דלא כראב"ע בגמ' דאמר ד"ת כלב"א וכן גבי מות יומת דדרשי' אין לי אלא במיתה הפתובה בתורה מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הפתובה בו שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו ת"ל יומת מ"מ וא"כ לפי המ"ד דסבר דברה תורה כלב"א אי אתה יכול לדרוש מזה שאם אי אתה יכול להמיתו במית' כו' שאת' יכול להמיתו כו' והרמב"ם פתב בהדיא בפ"י מהלכות סנהדרין מי ששמר על נפשו ולא יכולין ב"ד לאנסרו ולהמיתו במיתה שהוא חייב בו הורגים אותו עדיו בכל מיתה שיכולין להמיתו כו' ע"ש א"כ מוכח מזה שהרמב"ם סבר הע"ד דלא אמרין ד"ת כלב"א וה"ה בהוכח תוכיח.

וראיתי בהגמ"י שכתב על מ"ש הרמב"ם ז"ל ואם לאו יוכיחונו פעם ב' וג' וכתב ע"ז בהגמ"י ז"ל בא"מ הוכח תוכיח אפילו ק"פ פתב רא"מ אע"ג דדרשינו ה"ת מהוכח תוכיח דתלמיד לרב במקבילו פי' ששוכח ומפקינן נמי לחבירו בשאין מקבילו הוכחת תלמיד לרב במקבילו ולחבירו כשאין מקבילו שקולין הן ויבאו שניהם עכ"ל וכ"כ הסמ"ג במ"ע י"א הוכח תוכיח כו' ודרשו רבותינו מריבוי תוכיח אפי' תלמיד לרב ובמקום אחר מרבה מתופיח אפי' ק"פ ואפילו לא קבל ועיקר הדברים מביא בב"מ וכו' ופי' הר"א מפי' הוכחת תלמיד לרב במקבילו ולחבירו כשאין מקבילו שקולים הן ויבאו שניהם.

ולפי דברי הר"א מ' מין שישב למה השמיט פה דין תלמיד לרב וכתבה בפ"ה מהל' ת"ת לפי שאין הגדון שנה דתוכחת תלמיד לרב מייירי במקבילו ובשוכח וז"ש בפ"ה מהלכות ת"ת ראה רבו עובר על ד"ת יאמר לו למדתנו רבינו פך וכהו וכו' והיינו כמזכיר את רבו ולא פתבה פאן לפי שכאן איירי שיכול להוכיח אפילו פמה פעמים ומשא"כ בתלמוד לרב ולכן כתב' הרמב"ם שם בהלכות ת"ת ונלמד ג"כ מתופיח ומה שנלמד בפ"ק דקידושין היינו שיאמר לו למדתנו רבינו פך והיינו כמזכיר את רבו וה"ה בבבן לאב וכמ"ש בהלכות ממרים וכמ"ש לעיל.

ודברי הר"א מפי' צריכין קצת ביאור בגמ' לפי שאמרי' בסוג' דא"מ א"ל ההוא מרבנן כו' אימא הוכח חדא זימנא תוכיח תרי זימנא א"ל הוכח אפי' ק"פ משמע תוכיח אין לי אלא הרב לתלמיד תלמיד לרב מנין ת"ל תוכיח א"כ לפי משמעו' הסוג' דהוכח אפי' ק"פ משמע וע"ז קא' תוכיח ל"ל ומשני דאלו לא פתיב תוכיח ה"א דהוכח אפילו ק"פ משמע דוקא הרב לתלמיד אבל תלמיד לרב לא יוכיחונו ק"פ לכן פתיב תוכיח אפי' תלמיד לרב יוכיח ק' פעמים פן הוא משמעות הסוג' ולפי דברי הר"א מ' משמע דתוכחות תלמיד

לרב במקבילו כו' ולחבריו בשאינו מקבילו שקולים הם משמע מדבריו דמ"ש בגמ' תלמיד לרב איירי בפעם א' וע"כ צריכין אנו לומר לפי דבריו דמ"ש הגמ' תלמיד לרב מנין לא קאי על הוכח ק"פ משמע שגלמוד מזה דתוכיח אתי לתלמיד לרב דג"כ ק"פ יכול להוכיח רק מ"ש בגמ' תלמיד לרב מנין פירושו מנין שיכול להוכיח כלל לז"א ת"ל תוכיח מ"מ כו' וכמ"ש הרא"מ דמ"ש בערכין תוכיח ק"פ היינו בשאינו מקבילו ובתלמיד לרב במקבילו אבל מ"מ זהו קצת דוחק דמשמעות הסוגיא אינו כן.

אמנם אי קשיא לי הא קשיא לי בין אם נאמר דסוגיות חלוקות הן ולפי הסוגיא דערכין תלמיד לרב אינו יכול להוכיח בין אם נא' דשקולין הם דתלמיד לרב במקבילו היינו בפעם א' כו' וכמ"ש לעיל קשה הלא פד מעיינת בדברי הרמב"ם שכתב פה המוכיח את חבריו כו' צריף להוכיחו כו' אם קיבל ממנו מוטב ואם לאו יוכיחנו פעם ב' וג' וכן תמיד חייב להוכיחו עד שיפנה החוטא כו' וכד מעיינת בערכין מקור מוצא הדינים הנז' תמצא שלקוחים מגמ' דאמרי' שם עד היכן חייב להוכיחו רב אמר עד הפאה ושמואל אמר עד קללה רי"א עד גזיפה כו' ואמרי' שם בגמ' אר"נ ב"י ושלשתן מקרא א' דרשו ניחר אף שאול ביהונתן ניאמר לו בן נענות המרדו וכתוב ויטל שאול את החנית עליו להפוחו כו' ופירש"י יהונתן הוכיח לשאול עד שקצף עליו כו' וא"כ הרמב"ם שפסק שמחוייב להוכיח עד הפאה וזהו נלמד מיהונתן ושאול ויהונתן הוכיחו פמה פעמים לאביו שאול עד שרצה אביו להפוחו וכבר כ' מ"ש הכ"מ בפ"ה מהלכות ת"ת על מ"ש הרמב"ם ראה רבו כו' דמבן לאביו נלמד תלמיד לרבו וה"ה גבי שאול ויהונתן שהוכיח הבן לאביו פמה פעמים עד שרצה אביו להפוחו נלמד ג"כ תלמיד לרבו שיכול להוכיח לרבו פמה פעמים עד שרבו ירצה להפוחו וא"כ קשה לדברי הפוסקים הנ"ל הן לדברי הסוברים דסוגיות חלוקות הן הן לאותם שסוברים דתלמיד לרב איירי במקבילו ולחבריו בשאינו מקבילו וא"כ ה"ה בן לאביו יש לו דין תלמיד לרב וגבי שאול ויהונתן משמע שהוכיח אותו פמה פעמים עד הפאה ומשמע שכן לאביו רשאי להוכיחו פמה פעמים וה"ה תלמיד לרבו דחד דינא אית להו לתרנייהו ובזה צדקו דברי הנ"י שכתב בפ' א"מ דאע"ג דדרשינן תוכיח אפילו ק"פ ואפ"ה דרשינן ליה נמי תלמיד לרב דכולהו שמעית מיניה דתוכיח לכל אדם ובכל ענין כו'.

ונלע"ד לישב דברי הראד"ב קושיתו וגם תירוצו של חמיו הגאון ז"ל דבאמת סמך הרמב"ם על סוגיא דערכין דהוכח משמע פעם אחד ותוכיח אפילו ק"פ משמע וליפא למילף מיניה תלמיד לרב מלשון תוכיח פי סוגיות חלוקות הן.

אמנם אף שפן התורה לא למדנו הוכחת תלמיד לרב או בן לאב מ"מ מדברי קבלה למדנו דהיינו מתוכחות שאול ויהונתן ויהונתן הוכיח לאביו שהיה בנו ותלמידו או שמתוכחת בנו ילפינו תלמיד לרבו וכמ"ש לעיל בשם הכ"מ ולכן לא כתב הרמב"ם זה פה וכתבה במקומו בהל' ת"ת ובהלכות ממרים להורות שדבר זה אינו מן התורה מהוכח תוכיח פי תוכיח אתיא דיוכול להוכיח אפי' ק"פ וכמו כן מצינו בכמה מקומות בגמ' דבר זה מתורת משה לא למדנו ובזבחים בפ"ב דף י"ח בסוגיא ממאי דהאי בד פיתנא רבינא אמר מהכא פארי פשתן יהיו על ראשם א"ל רב אשי והא עד דאתי יחזקאל מנלן ולטעמיה הא דאמר רב חסדא דבר זה מתורת משה לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו פל בן נכר כו'

עד דאָטע יחזקאל מַגְלָן וְכֵן בַּמִּקְדָּשׁ דָּרַךְ ה' אֲרִ"שׁ וְפָזִי רָמְזוּ לְצִיּוֹן מִן הַתּוֹרָה מִיָּנִין ת"ל וְרָאָה עֵצִים וּבְנָה אֲצֻלוֹ צִיּוֹן כּו' עַד דְּבָר זֶה מִתּוֹרַת מִשְׁה לֹא לְמַדְנּוּ וְכֵן בְּתַעֲנִית וּבְכַמְהָ מְקוֹמוֹת א"כ ה"ה בנ"ד דְּתוֹכְחוֹת תְּלִמִיד לְרַב וּבְנּוֹ לְאָבִיו לֹא לְמַדְנּוּ מִתּוֹרַת מִשְׁה רַק מִדְּבָרֵי קַבְלָה מִתּוֹכְחוֹת יְהוֹנָתָן וְשֹׁאוֹל.

וְאַף שֶׁפֶתַח הַרְמַב"ם פֶּה שִׁיעוֹר תּוֹכַח' עַד הַפֶּאֶה אֶף שֶׁדְּבָר זֶה נִלְמַד ג"כ מִשֹּׁאוֹל וְיְהוֹנָתָן וְלֹא כְּתִב ג"כ פֶּה תּוֹכְחוֹת בֶּן לְאָבִיו וְתִלְמִיד לְרַבּוֹ ז"א קִנְשִׁיא דמ"ש פֶּה שִׁינְיָה לְתוֹכְחוֹת כֹּל אֲדָם וְנִלְמַד בַּמִּכ"ש מִמָּה שֶׁיְהוֹנָתָן הוֹכִיחַ לְאָבִיו עַד הַפֶּאֶה וּמִכ"ש לְאִישׁ אַחֵר שֶׁהוּא חֲבִירוֹ.

וְהִנֵּה נִלְע"ד לִישָׁב לְכַאוּרָה קִנְשִׁית הַסֵּמ"ג שֶׁהִקְשָׁה עַל הַרְמַב"ם שֶׁפֶסֶק פָּרַב בְּמִקּוֹם ר' יוֹחָנָן כִּי רַב אָמַר עַד הַפֶּאֶה וְרִי"א עַד גְּזִיפָה וְלָמָּה פֶּסֶק הַרְמַב"ם עַד הַפֶּאֶה וְעֵינָן בַּכ"מ וּבַס' לַח"מ מֵה שֶׁמִּקְשָׁה הַרְאָד"ב עַל יִשׁוּבוֹ שֶׁל הַכ"מ וְרָצָה לִישָׁב קִנְשִׁית הַסֵּמ"ג לְפִי שֶׁלֹּא דִיִּיקִי קִרְאִי פְּנוּתִיהָ דר"י מִשׁוּם דְּמִקְשִׁי בַּגַּמ' עַל ר"י כּו' וְאֵע"ג דְּשֹׁאֲנֵי לִי מ"מ לֹא דִיִּיקִי שֶׁפִּיר כּו' ע"ש וְדְבָרֵיו הֵם בְּלִי טַעַם לָמָּה לֹא דִיִּיקִי שֶׁפִּיר וְלִפִּי מֵה שֶׁאֲכַתּוּב לְקַמְּן יִתְיַשֵּׁב שֶׁפִּיר עַל נְכוּן.

וְרִאִיתִי עוֹד בְּסִפּוּר שְׁנֵי לוחות הַבְּרִית שֶׁכְּתִב בְּהַתְחַלַּת סִפּוּרוֹ שֶׁלֹּא הִנֵּה רֵאוּי לְפִסּוּק כּר"י שֶׁהוּא יִחִידָאָה נֶגְדַּ רַב וְשִׁמוּאֵל שִׁס"ל מְצִנָּה תּוֹכְחָה אֶף לְאַחַר גְּזִיפָה כּו' וּמֵאַחַר שֶׁדְּבָרֵי ר"י בְּטָלִים נֶגְדַּ תְּרַנְיָהוּ ע"כ מִן הַרְאֵוּי לְפִסּוּק פָּרַב כִּי רַב וְשִׁמוּאֵל הִלְכָה פָּרַב בְּאַיִסוּרֵי כּו' ע"ש וְדְבָרֵיו אֵינָם מוֹכֵנִים לִי הֵלֵא ג"כ נוֹכַל לֹדַמַר דְּדְבָרֵי רַב בְּטָלִים נֶגְדַּ ר"י וְשִׁמוּאֵל דְּתְרַנְיָהוּ ס"ל דְּשִׁיעוֹר תּוֹכְחָה אֵינּוּ יוֹתֵר עַד קַלְלָה וְהִלְכָה כּר"י נֶגְדַּ שִׁמוּאֵל כּו' וְא"כ הַדֵּר' קוֹשִׁיא לְדִנְוֹכְתִּיהָ וּבַפֶּרֶט לַמ"ש הַתּוֹס' ד"ה וְלָמ"ד עַד גְּזִיפָה כּו' שֶׁאֲכַתּוּב לְקַמְּן א"נ דְּלֹא דְרָשִׁי קִרְאִי דְּוִיטַל שֹׁאוֹל כּו' דְּמִשְׁמַע שֶׁשִׁמוּאֵל סָבַר הַפֶּאֶה כָּלֵל לֹא.

וְלִפִּי מ"ש לְעִיל הִנֵּה נִרְאָה בְּעֵינֵי לְכַאוּרָה לִישָׁב קִנְשִׁית הַסֵּמ"ג לְפִי שֶׁאֲמַרִי בַּגַּמ' אֲר"נ ב"י וְשֶׁלְשֶׁתָּן מִקְרָא א' דְּרָשׁוּ מִיַּחַד אֶף שֹׁאוֹל וְיְהוֹנָתָן כּו' וְאַף שֶׁה"ל לְפִסּוּק כּר"י עַד גְּזִיפָה הֵינּוּ דוֹקָא בְּבֵן לְאָבִיו שֶׁלֹּא יוֹכִיחַ לְאָבִיו יוֹתֵר מִכְּדֵי גְזִיפָה וְהֵינּוּ כְּמוֹ יְהוֹנָתָן שֶׁהוֹכִיחַ לְשֹׁאוֹל וּמִשָּׂא"כ בְּאֲדָם אַחֵר יֵשׁ לְפִסּוּק פָּרַב עַד הַפֶּאֶה דְּמִבֶּן לְאָבִיו שֶׁהוּא עַד גְּזִיפָה נִשְׁמַע לְאֲדָם אַחֵר שֶׁהוּא עַד הַפֶּאֶה אֲמָנָם לַפ"ז קֶשֶׁה דַּמְנ"ל לְהַגְמ' לְלַמּוֹד שִׁיעוֹר הַתּוֹכְחָה מֵאֲדָם לְחֲבִירוֹ עַד גְּזִיפָה אוֹ עַד קַלְלָה מִשֹּׁאוֹל וְיְהוֹנָתָן דְּלָמָּה שֹׁאֲנֵי בֶן לְאָבִיו שֶׁלֹּא יוֹכִיחוּ רַק עַד גְּזִיפָה אוֹ עַד קַלְלָה וּמִשָּׂא"כ בֵּין אֲדָם לְחֲבִירוֹ.

אַבְל נִלְע"ד לִישָׁב קִנְשִׁית הַסֵּמ"ג הַנִּזְכָּר לְפִי מֵאִי דְּמִשְׁנֵי בַּגַּמ' קִנְשִׁי' שֶׁהִקְשָׁה עַל ר"י הָא כְּתִיב הַפֶּאֶה וּמִשְׁנֵי הֵתָם דְּאֲגַב חֲבִיבוֹתָא יִתִּירְתָּא דְּהוּי בִּיָּה לִיהוֹנָתָן בְּדוֹד מְסַר נַפְשִׁיהָ בְּדוֹד טְפִי וְא"כ לַפ"ז נִתְּתָ תּוֹרַת כָּל א' וְא' בְּיָדוֹ וְהִנֵּה עֲנִין הַתּוֹכְחָה מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁיעוֹר (וּכְמ"ש בְּמִסְכַּת שְׁבִיעִית פ"ב גְּבִי עַד אֵימַתִּי חוֹרְשִׁין) וְא"כ ה"ה בַּנ"ד כִּי לְפַעְמִים יְהִיָּה שִׁיעוֹר תּוֹכְחָה עַד גְּזִיפָה וְלְפַעְמִים מִי שֶׁיְהִיָּה חֲבִיב בְּעֵינָיו יְהִיָּה שִׁיעוֹר הַתּוֹכְחָה עַד קַלְלָה אוֹ עַד הַפֶּאֶה.

וביותר שראיתי בתוס' שם ד"ה ומ"ד עד נזיפה הא כתיב הפאה וקללה וא"ת למ"ד נמי קללה הא כתיב נזיפה וי"ל שפא פדמשני אגב חביבותי דיהונתן א"נ לא דריש קראי דויטל שאול פיון דליתא בהאי קרא עכ"ל התוס'.

נדברי התוס' בזה אינם מובנים לי דמאי מקשו וא"ת למ"ד נמי קללה הא כתיב נזיפה דלמא מתחלה הוכיח אותו עד נזיפה וא"כ הוכיח אותו עד קללה ולכן אמר שמואל דשיעור התוכחה הוא עד קללה.

ואם נאמר דקושני התוס' הוא הלא נזיפה וקללה נאמר בחד עגון ולא הפסיק בנתיים בשום תוכחה אחרת כמו גבי הפאה שהוסיף להוכיח אותו אחר שאמר לו שאול בן נענת המרדות וגו' ולכן רצה להכות אותו לאפוקי נזיפה וקללה הי' בפעם א' לכן הקשו התוס' על שמואל הא כתיב נזיפה פ"י באותו פעם ואם זהו קושניו התוס' קשה מכ"ש על התוס' דהלא מוכרח דיהונתן מסר נפשו בפעם א' עד נזיפה ועד קללה פאשר ראינו מתשובה שהשיב שאול ליהונתן וחרה אפו וקילל אותו וא"כ מה הקשו התוס' למ"ד קללה הא כתיב נזיפה ואדרבה תיקשי איפכא הלא כתיב קללה באותו פעם תכף וגם תירוץ אינו מוכן כלל ואי לא דמסתפינ' הייתי מגיה בדברי התוס' הפאה במקום תיבת נזיפה וכן אומר לי לבי ולפ"ז דברי התוס' המה מיושבי ופשוטים הן בקושניא הן בתירוץ שמואל התוס' הוא למ"ד קללה הא כתיב הפאה וע"ז תירצו שפא פדמשני אגב חביבותי דיהונתן כו' א"נ לא דריש קראי דויטל ושם מבואר הפאה.

וא"כ אליבא דתרנניהו שמואל ור"י החולקים מודים משום חביבותי יש לו שיעור עד הפאה וכמו שתירצו התוס' אליבא דשמואל בתירוץ קמא ואינו קשה לפ"ז מאי מקשה בגמ' אליבא דר"י הא כתיב הפאה וקללה הלא מוכרחים אנו לתרץ לפי שלדברי שמואל קשה ג"כ הא כתיב הפאה ומוכרחים אנו לומר ולתרץ דמשום חביבותי דיהונתן כו' וא"כ ה"ה לפ"ד ר"י ג"כ נוכל לתרץ פן אכל ז"א קושניא דנדאי ידע המקשן משום חביבותי לפעמים יוכל למסור נפשו מקללה להפאה אבל לא מסתברא דמשום חביבותא פולי האי מסר נפשו] מנזיפה להפאה כמו אליבא דר"י זה היתה קושית המקשה ולכן תירץ דשאני יהונתן משום חביבותי יתירתא דייק לכן מסר נפשו עד הפאה מנזיפה ולכן לא כתבו התוספות משום חביבותא יתירתא רק משום חביבותא סתם וא"כ לפ"ז שמואל ור"י מודים דמשום חביבותא יש לו שיעור עד הפאה.

ואף שלפי תי' השני של התוס' שכתבו דלא דריש האי קרא דויטל אין אנו צריכין לומר אליבא דשמואל התירוץ משום חביבותיה אבל מ"מ מאחר שאינו לפי המסקנא של הגמ' דאליב' דר"י הנצרך לומר משום חביבותי כו' ולא סגי בלי טעם א"כ גם אליבא דשמואל הטעם הזה עיקר אף דיוכל לתרץ דלא דריש קרא דויטל כי הלא גם לפי דברי ר"י הנה יכול לתרץ על קושני' הפאה למה לא אמר ר"י עד הפאה היינו מטעם דלא דריש קרא דויטל שאול וגו' אלא מאחר שאנו רואים שמשקנת הגמ' מטעם חביבותא יתירה יכול למסור נפשו עד הפאה ומכ"ש שנוכל לתרץ פן אליבא דשמואל ומה שבאמת תירצו התוס' פן בתירוץ השני א"נ דלא דריש קרא דויטל שאול לפי שהקשה להתוס' על תירוץ א' שתירצו משום חביבותא כו' קושנתנו ה"ל דהלא המקשה לא ידע לתרץ הטעם דמשום חביבותי דא"כ מאי הקשה על ר"י אף שחלקנו בין חביבותא סתם לחביבותא

יתירא בְּזוּה החילוק לא נח דעתם שאלו ידע המקשן הטעם שיש לתרץ משום חביבותא לא הִיָּה מקשה פְּלוּם גַּם לדברי ר"י ואין לחלק בין חביבותא ויתירתא או חביבותא סתם לכן פתבו התוס' א"נ לא דריש קרא דויטל שאול לאפוקי לפי מסקנת הגמ' שמןכרח לתרץ שאני יהונתן דמשום חביבותא ויתירתא כו' אין אנו צריכין להאי א"נ דלא דריש קרא דויטל שאול כו' כמו שאנו מתרצים אליבא דר"י משום חביבותא ויתירא ומכ"ש שנוכל לתרץ אליבא דשמואל פן או נלע"ד דהמשך התוס' פה הוא ובזה יתישב שאר דקדוקי בתוספות הנז' כי יש לדקדק במ"ש התוס' בתירוץ הראשון וי"ל שמה פדמשני אגב חביבותי' כו' קשה הלא מלת שמה הוא מיותר וגם אינו מדוקדק מהו הספק של התוס' וגם למה לא פתבו התוספות בתירוץ הב' ג"כ לשון ושמה והל"ל א"נ שמה לא דריש קרא כו' וגם יש לדקדק לפי מ"ש לעיל כי הלא גם לפי דברי ר"י הי' יכול לתרץ על קושיא הפאה כו' היינו מטעם דלא דריש קראי דויטל שאול כו' ובמ"ש אלא מאחר שאנו רואים שמסקנת הגמרא כו' קשה דנדאי לפי מה שאנו רואים שמסקנת הגמרא לא מתרץ ליה בתירוץ השני של התוס' ומתרץ תי' א' לשני הקושיות להכא' וקללה דהיינו משום חביבות' ויתירא כו' לא קשה פְּלוּם אָבָל מ"מ על המקשה שהקשה על דברי ר"י שאמר עד נזיפה הלא קשה מהפאה וקללה כו' קשה הלא מהפאה לא הקשה פְּלוּם דיש לתרץ דלא דריש האי קרא דויטל שאול כו' וכמו שתירצו התוס' בתי' השני זולת שאר דקדוקים בתוס' אָבָל נלע"ד דהמשך התוס' פה הוא דקושיא הוא על המקשן שהקשה ולמ"ד עד נזיפה ה' כתי' הפאה וקללה וא"ת למ"ד קללה ה' כתיב הפאה וא"כ המקשה מקשה על דברי ר"י לחוד מהפאה הלא גם לשמואל קשה מהפאה וא"כ מנזיפה לקללה ה"ל להקשות על ר"י לבד ומקללה להפאה ה"ל להקשות בין אליבא דשמואל בין אליבא דר"י אלא נדאי דהמקשה הִיָּה יודע איזה תי' אליבא דשמואל וא"כ גם אליבא דר"י אינו קשה פְּלוּם למה לא אמר עד הפאה וע"ז תירצו התוס' וי"ל שמה פדמשני אגב חביבות' כו' אי נמי לא דריש קרא דויטל שאול כו' וכונת התוס' במ"ש וי"ל שמה כו' ר"ל דהמקשה הִיָּה יודע שני טעמים על שלא אמר שמואל עד הפאה דהיינו טעם א' משום חביבותא סתם כו' ולא פתבו התי' משום חביבות' ויתירת' וכמ"ש בגמ' לפי שהמקשן לא ידע ששייך לומר חביבות' ויתירתא וכמ"ש לעיל א"כ לפ"ז שייך לתרץ אליבא דשמואל שמטעם זה אמר עד קללה ולא עד הפאה דשאני יהונתן כו' וא"כ לפ"ז לא יתורץ הקושני למה אמר ר"י עד נזיפה הלא כתיב הפאה וקללה ואיך מסר נפשו כולי האי מנזיפה להפאה משום חביבותא וגם ידע המקשן שיש עוד טעם אחר לתרץ דברי שמואל שאמר עד קללה ולא עד הפאה והיינו א"נ דלא דריש קראי דויטל שאול כו' ובזה התירוץ נוכל לתרץ ג"כ דברי ר"י שלכן לא אמר ר"י עד הפאה רק שקשה על דברי ר"י למה לא אמר עד קללה שהרי נזיפה וקללה הִיָּה בפעם א' גבי יהונתן באלו השני טעמים הִיָּה המקשן מסופק בדברי שמואל ולכן לא הקשה פְּלוּם על דברי שמואל רק על ר"י לבד.

וזהו שפתבו התוס' וי"ל שמה שהמקשן הִיָּה מסופק בדברי שמואל שאמר עד קללה לבד משום חביבות' כו' א"נ שהִיָּה מסופק המקשן דלא דריש שמואל קראי דויטל שאול והאי שמה שפתבו התוס' בתחלה קאי על ספיקו של המקשן גם באי נמי שלא הִיָּה דריש

שמואל קראי דויטל כו' וא"כ לפי טעם ראשון קשה על ר"י מן הפאה ולא מן קללה ולפי טעם השני קשה על ר"י מן קללה ולא מן הפאה ולכן הקשה על ר"י ולא על שמואל.

ואין להקשות על דברי המקשן מאי הקשה על ר"י שאמר עד נזיפה מהפאה וקללה למה לא תירץ המקשן קושיתו שהקשה למה לא אמר ר"י עד הפאה היינו מטעם דלא דריש קראי דויטל שאול וכא"נ של התוספות וקושני' השני' שהיה קשה לו על ר"י למה לא אמר עד קללה לתרץ קושיתו זו דמשום חביבות' מסר נפשו פי לפי מ"ש לעיל היה יודע המקשן שני הטעמים והיה מסופק בהם אבל זה היה נראה בעיני המקשן לדחוק לאחוז החבל בתרין ראשין לכן הקשה המקשן לפי דברי ר"י מתרוננייהו מהפאה ומקללה ויתישבו פל הדקדוקים הנ"ל ויתישב מה שיש לדקדק עוד דהמקשן שהקשה ולר"י דאמר עד נזיפה הא כתיב הפאה וקללה קשה הלא במקרא כתיב קללה ברישא והדר כתיב הפאה והל"ל הא כתיב קללה והפאה (ועיין בזה בס' רצוף אהבה) וא"כ נשמע מזה דאליב' דתרוננייהו שמואל ור"י החולקים על רב מודים דמשום חביבותא או משום חביבותא יתירתא יש לו שיעור עד הפאה וא"כ לפי דברי ר"י ושמואל נמת' תורת פל א' וא' בידו וכמ"ש לעיל פי לפעמים יהיה השיעור עד נזיפה ולפעמים עד הפאה לכן פסק פרב עד הפאה שהוא הקצה האחרון אשר כולם בזה השיעור מודים וביותר שהרמב"ם פתב המוכיח את חבריו בין בדברים שפינו לבין חבריו ובין בדברים שפינו לבין המקום כו' חייב להוכיח עד הפאה כו' ואמרי' בגמ' הנ"ל דאליבא דר"י משום חביבותא יתירתא מחויב למסור נפשו עד הפאה ומכ"ש בדברים שפינו אדם למקום שמחויב למסור נפשו עד הפאה ומשום דאין לה חביבותא יתירת' יותר מאהבת את ד' אליה לכן פסק פרב עד הפאה דרוב התוכחות אף שהם בין אדם לחבריו מ"מ הם נוגע' בדבר' שפינו אדם למקום: ואגב זאת ראיתי אחר החיפוש בתשו' הגאון מוהרש"ל ז"ל סי' כ"ה וז"ל אכן הוכח תוכיח את עמיתך כו' עד פי ארז"ל שיעור הוכחה עד הפאה לדברי רב ואף דהלכה כר"י לגבי רב ושמואל פדאית' בפ' זהו אגב ריהט' פתב פן דליתא זה בפ' מי שהוציא והו ע"ש.

** (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר מ"ש אמ"ו הגאון זצוק"ל דליתא זה בפ' מי שהוציא והו ע"ש ברם עיניתי שם בדר' מ"ד ע"ב ולא נזכר שם רב אלא והא שמואל ור"י הלכה כר"י ע"ש ואף שלא בפ' איתמר מ"מ מפלגא איתמר לפי מאי דאמרי' בבכורות דף מ"ט ע"א דקי"ל הלכה פרב באיסורי נגד שמואל ואפ"ה אמרי' בפ"ק דביצה דף ד' רב ור"י הלכה כר"י ומכ"ש נגד שמואל שהלכה כר"י באיסורי וא"כ שפיר מוכח מפ' מי שהוציא והו הנ"ל וכ"כ התוס' בבכורות דף כ"א ד"ה ר"י אומר תולין ודאי בה"ג פסק כר"י ובביצה אמר רב ור"י הלכה כר"י ובפרק מי שהוציא והו אמרי' שמואל ור"י הלכה כר"י עכ"ל.

ועיין בתוס' בב"ק פ' הגוזל קמא דף ק"ד ע"ב. אכן מצאתי להדיא בתוס' דר"ה דף ל"ד ע"ב ד"ה לדידי לא סבירא כו' וז"ל דק"ל כר"י לגבי רב ושמואל פדמוכח בפ' מי שהוציא והו עכ"ל וזהו ממש כמ"ש ה"ה מהרש"ל בתשו' הנז' וזה שפכתו התוס' פדמוכח ולא כתבו פדאמרי' פי לאו בפ' איתמר שם אלא מפלגא מוכח וכמ"ש לעיל וכן ראיתי בפסקי התוס' למסכת ערכין בפ"ג שפכתו וז"ל חייב להוכיח את חבריו עד כדי נזיפה

עכ"ל והיגונו שפסקו כר"י לגבי רב ושמואל וק"ל:**) * וראיתי עוד במ"ש מעל"ת שמ"ש הכ"מ בפ"ה מהל' ת"ת על מ"ש הרמב"ם ז"ל ראה רבו עובר על ד"ת כו' שהיא נלמד מפ"ק דקידושין הרי שהיה אביו עובר על ד"ת כו' ומשם למד רבינו לרבו כו' עכ"ל.

וכתב מעל"ת שא"צ לדמיונות שהוא גמרא ערוכה בסנהדרין גבי מנין לתלמיד היושב לפני רבו ורואה זכות לעני כו' מנין שלא ישתוק ת"ל לא תגורו מפני איש ומפ"ח זה מקשה מעכ"ת על הגמרא שרוצה ללמוד מתנפית שתלמיד לרב יכול להוכיח הלא נלמד מלא תגורו כו' ונפראה בעיני מה ענין מה שפכת הרמב"ם ראה רבו עובר על ד"ת לזה שאמר מנין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני כו' וגם במה שרצה לדמות הא דלא תגורו לענין תוכחות תלמיד לרב ולא דמי להדדי פאוקלא לדנא דשם לא איירי בתוכחה פלל שאינו מוכיח את רבו שרבו אינו עובר על שום דבר מד"ת רק שרבו רוצה לדמות דין זה לדין אחר שבזה הוא חוב לעני וזכות לעשי' והתלמיד רואה זכות לעני ממקום אחר ועל זה נאמר לא תגורו כו' ולזה אמר ר"נ בגמ' דסנהדרין לא תכניס דבריה מפני איש לפי שיש לדקדקי בגמ' הנ"ל שבתחלה אמר ר"ל שנים שבאו לדין אחד רב ואחד קשה כו' איני נזקק לכם כו' שנא' לא תגורו ואח"כ אמר ריב"ק אומר מנין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני כו' מנין שלא ישתוק שנא' לא תגורו מפני איש ועל זה אמר ר' חנן לא תפנס דבריה מפני איש וקשה למה לא אמר ר' חנן דבריו אדברי ר"ל שאמר שנים שבאו לדין אחד רב וכו' אלא דלפי דברי ר"ל שאמר אחד רב ואחד קשה כו' שנאמר לא תגורו אין אנו צריכין לדברי ר' חנן פי לא תגורו פירושו יראה שלא יתירא מפני בעל דין קשה ומשא"כ לדברי ריב"ק שאמר מנין לתלמיד שיושב לפני רבו כו' שנא' לא תגורו הי' קשה הלא שם אין פאן יראה רק שבא לישא וליתן עם רבו בדין לכן בא ר' חנן לפרש שלא תגורו פירושו אל תפנס דבריה מפני איש ועיין פ"ח בח"מ סי' י"ב ודלא כמ"ש שם הרש"ל בסי' ט' וזהו שנלמד בפ' שבועות העדות מדבר שקר תרחק.

ואף שנלמד בסנהדרין לפי דברי ריב"ק מלא תגורו מ"מ למדו מדבר שקר תרחק פי מלא תגורו אינו פשוט כ"כ דאתיא לזה לתלמיד שיושב לפני רבו פי פן לא תגורו אנו צריכין ללמוד ממנו כמ"ש ר"ל אחד רב ואחד קשה כו' פי לפי דברי ריב"ק דאתיא לתלמיד היושב לפני רבו אנו צריכין להוציא המשמעות דקרא דלא תגורו כמ"ש רבי חנן אל תפנס דבריה כו' לאפוקי לפי דברי ריש לקיש לא תגורו פירושו כפשוטו לכן אנו למידין להא מקרא דמדבר שקר תרחק.

ובזה מיושב מ"ש התוס' בשבועות שם מנין לתלמיד היושב לפני רבו כו' ת"ל מדבר שקר תרחק וכתבו התוספות בפ"ק דסנהדרין נלמד מלא תגורו וכן דרף בכמה דוכתי וקשה למה באמת נלמד פה מדבר שקר תרחק.

ולפי מ"ש מיושב פי לא תגורו משמעותי' לשון יראה וכדריש לקיש ודלא כרי"ב וכוונתי צ"ל דקושית התוס' הוא לפי דברי ריב"ק הנז'. ולפי מ"ש מיושבים דברי הטור בח"מ סי' ט' וסי"ב מה שיש לדקדק שם שפכת ותלמיד היושב לפני רבו ורואה זכות לעני כו' ואם שותק עובר משום מדבר שקר תרחק וקשה שלפני זה פתב הטור אין לדין להניח תלמיד בור כו' ונלמד מקרא דמדבר שקר תרחק ולמה לא כתב ג"כ שם שעובר

משום מדבר שקר תרחק וגם אחר זה פתב הטור ותלמיד היושב לפני רבו ורואה שרבו טועה בדין כו' וזהו גלמוד ג"כ מקרא דמדבר שקר תרחק וקשה למה לא מסיים הטור שעובר על מדבר שקר תרחק ולפי מ"ש הוא מיושב דהטור בא לתרץ שלא תאמר שזהו גלמוד מהקרא דלא תגורו וכמ"ש רי"ב וכו' שפירש' ר' חנן והטור סובר שר"ל ורי"ב פליגי אהדדי והטור פוסק כר"ל דלא תגורו אתיא לאחד רף ואחד קשה כו' ולכן פתב הטור בריש סי' י"ב דין שפא לפניו לדין אחד רף ואחד קשה כו' שנה' לא תגורו כו' והיינו כר"ל לפי שמשמעוטי' דלא תגורו פירושו לשון יראה ולכן הקדים וכתב בסי' ט' דהא דתלמיד היושב לפני רבו ורואה זכות לעני גלמוד מקרא דמדבר שקר תרחק ולא מלא תגורו ולאפוקי בדין שלפני זה ולאחריו אף שגלמוד מקרא דמדבר שקר תרחק א"צ לפרש דלא נפקא מיניה מידי וזהו דקדוק נכון בטור ע"פ האמת מה שלא דקדקו האחרונים בזה בדברי הטור ודברי הטור הם פשיטת הרא"ש שהעתיק לשון הגמ' פה שלא פגירסת הרי"ף ובאמת דרפו בכ"מ להעתיק לשון הרי"ף ממש כי זהו הגמ' שלו כי כד מעיינות בדברי הרי"ף פה תמצא שכתוב בלשון הזה תניא ר"ש בן לקיש אומר שנים שפאו לדין א' רף כו' עד שנה' לא תגורו וא"ר חנן אל תפנס דבריה מפני איש ואח"כ פתב הא דמנין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני כו' והרא"ש פתב הא דר' חנן אהא דתלמיד היושב לפני רבו.

ולפי מ"ש מיושב שהרא"ש סבר שלפי דברי ר"ל לא תגורו פירושו לשון יראה ולא פדברי רבי חנן ולאפוקי לפי דברי רי"ב וכו' לא שייך לשון יראה גבי תלמיד היושב לפני רבו לכן מפרש ר' חנן שפירושו אל תפנס דבריה מפני איש ולאפוקי הרי"ף אינו מפרש פן אף שלפ"ז הנה לו להרא"ש להשמיט הא דרי"ב וכו' אבל מ"מ הואיל והדין דין אמת לכן לא השמיט אבל לא מטעמיה והטור אזיל בפשיטת הרא"ש אביו לאפוקי הרמב"ם אזיל בפשיטת רבו דרבו הרי"ף שפתב הא דר' חנן על הא דר"ל כו' וסבר דמלא תגורו אנו למידים תרנייהו דאם קאי ר' חנן על הא דריש לקיש דלא תגורו אין פירושו לשון יראה ומכ"ש בהא דתלמיד הרואה זכות לעני כו' ואז אין אנו צריכין ללמוד מקרא דמדבר שקר תרחק ולכן פתב הרמב"ם ריש פכ"ב מהל' סנהדרין שנים שפאו לדין אחד רף ואחד כו' שנאמר לא תגורו וכן תלמיד כו' ה"ז עובר משום לא תגורו כו' ומסיים שם ועל זה נאמר מדבר שקר תרחק ואח"כ פתב הרמב"ם מנין לדין כו' ת"ל מדבר שקר תרחק ואח"כ פתב מנין לתלמיד הרואה את רבו טועה בדין כו' ת"ל מדבר שקר תרחק וגבי תלמיד הרואה זכות לעני פתב וע"ז נאמר ולא אמר ת"ל אלא שעיקר הלימוד מלא תגורו כו' רק שעל זה נאמר ג"כ מדבר שקר תרחק ולפ"ז מדוקדק ג"כ דברי הרמב"ם לפני זה בפכ"א אסור לדין לשמוע דברי בעל דין כו' פתב שעובר על שמוע בין אחיכם ועל לא תשא שמע שוא ומסיים ג"כ וגם ע"ז וכיוצא בזה נאמר מדבר שקר תרחק ר"ל לא שהעיקר לימוד גלמוד מקרא דמדבר שקר תרחק פי העיקר לימוד הוא משמוע בין אחיכם שהוא עשה וגם מלא תשא כו' וזהו שפתב הרמב"ם שתייהן וכמ"ש הכ"מ שם.

ונשמע מכל הנז' דהא דתלמיד הרואה את רבו שמבקש זכות לעשיר והוא רואה זכות לעני אינו ענין לתוכחה כלל רק שנושא ונותן לפני רבו ואפ"ל בדין שרואה את רבו טועה בדין לא יאמר אסתננו ואכננו משלי כו' אינו ענין לתוכחה רבו ואף שמסיים בטור

סי' ט' שיאמר לו למדתנו רבינו פ' אף שבגמ' לא מצינו בענין זה שיאמר לו פ' לימדתנו רבינו אבל מ"מ נלמד מפ' רבו ודומיא מ"ש בגמ' דפסחים דף ס"ט ובע"א פ' פל הגלמים גבי השיב ר"ע הגאון תוכיח תניא א"ל ר"א עקיבא בשחיטה השבתני כו' א"ל ר' עקיבא רבי אל תפירני בשעת הדין פ' מקובלני ממה הגאון שבות כו' ואמרי' אחר זה ר"א גמרא איתעקיר לי' ואמרי' ר"ע לאדפורי' וסבר לאו אורח ארעא דלימא לי' בהדי' ואף שלא הוכיח אותו רק דר' פלפול מ"מ אמר לאו אורח ארעא וה"ה בנ"ד פשוטה את רבו טועה בדין והתלמיד בא להזכיר לו מפלפולו מ"מ יאמר לו פ' למדתנו כו' דר' פ' כבוד פנ"ל.

כלל העולה מכל מה שפיתנו שבענין התוכחה צרי' המוכיח להוכיח את חבירו בסתר ואם לא יקבל ממנו אז הרשות בידו להוכיחו בדברים קשים ובלבד שלא יביישו ברבים ובמה דברים אמורים בדברי' שבין אדם לחבירו אבל בדברים שבין אדם למקום אם הוכיח אותו בסתר ולא קיבל ממנו מותר לביישו ברבים וכמ"ש הרמב"ם ובנ"ד החכם אשר בייש וחרף אותו בדברים תיכף ומיד ברבים לא יפה עשה פי הנה צרי' להוכיחו תחלה בסתר וכמ"ש לעיל ולא לביישו תיכף ברבים.

ואף שאמרי' בגמ' דברכות פ"ג אר"י המוציא פלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק מטעם בכל מקום שיש חילול השם אין חולקים פ' כבוד לרב אין להוכיח משם דמותר לבזות בפרהסיא תיכף דפשיטא לדברי' הרא"ש שפיתב בפ"ט דנידה הביאו הטור בי"ד סימן ש"ג בשמו דדוקא פשהיה הלבוש מזיד כו' אבל אם הנה שוגג א"צ לפושטו בשוק רק ימתין לו עד שיבא לביתו דפשיטא בנ"ד דאין לבזות אותו תיכף ברבים דאדרבה משם משמע דאף באיסור דאורייתא פגון פלאים שאסור לבזות את חבירו עד שיוכיחנו ואפ' לדברי' הרמב"ם שאין מחלק בין שוגג למזיד אפ"ה אינו קשיא פלום לומר שסובר הרמב"ם פמו בנ"ד שמוותר לביישו תיכף ברבים דשאני פלאים דקי"ל אין ארעי לכלאים פמבואר במשנה דכלאי' ומנסכם מכל הפוסקים וא"כ על כל פסיעה ופסיעה חייב על הלאו דלא תלבש כו' וראיתי שהביא מעל"ת גמר' הנז' הא דהמוציא פלאים בבגדו בתוך הקונטרס אשר שלח לידי ומחלק מעל"ת דאף אם אמרו שקורעו ופושטו לא אמרו שיזלזלו בשוק פמו שיזלזל החכם את מעל"ת זה החילוק אינו נכון דאם אמרו קורעו ופושטו בשוק אין לה זילזול גדול מזה שיעמידו ערום בשוק וכמ"ש בגמ' דאין לה משונקז ומתנעב מפי שהולך ערום בשוק.

אבל במה שמחלק דגבי פלאים העבירה ביד הרב ומצילו ומשא"כ אחר שפבר נעשית העבירה ואין פאן אלא תוכחה לבד דצרי' להוכיחו בסתר חילוק זהו נכון וכגון זה מוכרחים אנו לחלק בגמ' דפסחים גבי הרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי כו' דטוביה חטא וניגוד מנגיד כו' ומצינו בקידושין פ' האומר גבי ההוא סמא שאמר לו השליח אשתה זינתה שאמר לו שמואל אי מהימן לה כבי תרי כו' ע"ש וקשה הלא השליח הנה ע"א והרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי חייב מלקות פמו גבי טוביה חטא כו' וה"ל לשמואל להלקותו וצריכין אנו לחלק דגבי ההוא סמא פנונת השליח הנה להצילו מן החטא שיפרוש עצמו מהיום והלאה מאשתו ולכן לא הלקה אותו מר שמואל ומשא"כ גבי טוביה חטא פבר נעשה האיסור במקום שלא שי' לאפורשי מאיסורא ועיין

בסמ"ג לאנן רי"ג והגמ"י פ"ה מה' עדות וא"כ במקום דלא שינה לאפרושי מאיסורא צריה להוכיחו בסתר ולא לביישו ברבים תיכף אמנם בעיקרא דדינא אשר התנצל עצמו מעל"ת בענן הדרוש דתעבדון את האלקים על הך הנה שדרש מעל"ת להבדיל כמה אלה הבדלות על העגל חלילה הס כי לא להזכיר.

ואשר הביא מעל"ת ראיה מס' הזוהר עמוד קע"ג בפ' משפטים מלה אלהים על גוים כו' ת"ח פל שמהן וכל פינויין פולהון מתלבשין אילן באילן בר שמה יחידאי ושמה חד משאר שמהן איהו דאיתפליג כו' ואיקרי אלקים ואפי' ע"א בשמה דא איקרי כו' ושמה דא מלה על גוים ולא שמה דמלה על ישראל כו' הנה אין לי עסק בנסתרות להשיב על דברים האלה אבל מעל"ת הוציאני חוץ למחיצתי המעט אשר חנני אלקים אשיב לו דנלע"ד דאין הדברים פן כמו שחשב מעל"ת וז"ל שמשנים בדבריו הרי בהדיא דשם האלקים יען הוא סוד אל החושף שעשו יונק ממנו אפי' ע"א משתמש בו עכ"ל מעל"ת ולפ"ד משמע שמהן אלהים על גוים הוא חול וחלילה מלומר פן רק שפוננת הזוהר הוא במ"ש מלה אלקים על גוים פירושו שעכו"ם יש להם השפעה מסיטרא דגבורה שבקדושה משם הדינים מתגברים והקליפות יש להם יניקה ממקום זה ולכן אפי' ע"א איקרי בשם זה שם אלקים אחרים אבל מלה אלקים על גוים גם הזוהר כתב שהוא קודש רק שהשפעת העכו"ם הוא משם זה ולאפוקי ישראל יש להם השפעה משם הני"ה שהוא רחמים וחסד אל כל היום ושם של רחמים הוא מסיטרא דיעקב תפאר"ת ישראל ומשא"כ העכו"ם.

ואם פוננת מר שמביא ראיה מהזוהר ששם אלקים הוא שאפילו ע"א משתמש בו מזה אין צריה להביא ראיה מהזוהר דזיל קרי בי רב הוא. ומה שמביא מעל"ת ראיה מזובח לאלקים יחרם ונקרב בעל הבית אל האלקים כו' שהוא חול לא ידעתי פוננתו וכי אין אנו יודעים שיש כמה אלקים בתורה שמשמשים חול וקצתם מבואר בשבועות וגם בשאר מקומות ואין לנו אלא מה שמסרו לנו חכמינו ז"ל וחלילה לנו להפך דברי אלהים חיים ומה שמביא מעל"ת ראיה מספר אהבת עולם שפי' על פסוק למה יאמרו הגוים וגו' ואלקינו בשמים שפירש שאלקינו זה הוא חול הנה זה הספר אינו בידי אבל אם הוא בדברי מעל"ת אזי לא אהבתיו אהב"ת עול"ם בזה וצריה סליחה וכפרה ועתיד ליתן את הדין ואשר הביא מעל"ת ראי' שמצא כתוב בשם האר"י על פסוק זובח לאלקים יחרם שאנו מפרשים בלשון חול והוא פירשו בלשון קודש לפי שכל הקרבנות שבתורה קרבן חטאת אשם עולה להוי"ה ואינו כתיב קרבן חטאת לאלקים פוננה דאפילו אם יאמר קרבן לאלקי נפש פי חטאת הוא יען יהיה קטרוג למעלה שהשם הנה הוא משותף לע"א והאריה מעל"ת ללא צורך גם בזה לא אוכל להשיב לו לפי שאין בידי הספר מה שמצא כתוב בו בשם האר"י.

אבל נלע"ד פוננת האר"י ז"ל דזובח לאלקים יחרם בלתי לי"י לבדו הכי פירושו לפי דרכו דהוקשה לו למה פתח בשם אלקים ומסיים בשם הוי"ה ולא בשם אלקים שבקדושה שהוא להבדיל כמה אלה הבדלות ההיפך מאלקים אחרים לכן פירש הקדוש האר"י ז"ל דכוננת הכתוב זובח לאלקים יחרם היינו לאלקים אחרים כמשמעות המקרא וכמבואר בגמ' דסנהדרין רק מ"ש אח"כ בלתי לי"י לבדו ולא סיים בלתי לשם אלקים

שְׁבַקְנוּשָׁה שְׁבַא לְרַמְזֵי בְּזֵה סוּד הַקְּרַבְנוּת שְׁבַקְנוּשָׁה שְׁלֵא יִקְרִיב קְרַבְנוּת שְׁבַקְנוּשָׁה רַק לְשֵׁם הַהוּי"ה וְלֹא לְשֵׁם אֱלֹקִים שְׁבַקְנוּשָׁה הוֹאִיל וְהוּא מְשַׁנְתָּף בְּשֵׁם ע"א בְּשֵׁם אֱלֹקִים אַחֲרֵי יֵשׁ קְטְרוּג לְמַעְלָה אֲבָל בְּדַאי פְּסוּק זֹבַח לְאֱלֹקִים יִתְרָם קָאֵי עַל שֵׁם אֱלֹקִים אַחֲרֵים.

וְאֲשֶׁר מְבִיא מֵעַל"ת רְאִיָּה מֵר' מְאִיר שְׁלֵא קָבְעוּ הֵלְכָה כְּמוֹתוֹ מִפְּנֵי שְׁהִיָּה דוֹרְשׁ לְכָאן וּלְכָאן וּכְשֵׁם שְׁאִין לְלַמּוּד הֵלְכָה מִפִּי ר"מ בְּשִׁבִיל שְׁהִיָּה דוֹרְשׁ לְכָאן וּלְכָאן ה"נ אִין לְלַמּוּד הֵלְכָה מִפִּי אֲגָדוֹת יַעֲזֵן יֵשׁ לְדָרְוֹשׁ לְכָאן וּלְכָאן עכ"ל.

וּתְמַהֲנֵי מַה זֶה רְאִיָּה דִּר"מ הִיָּה דוֹרְשׁ מ"ט פְּנִים טָמֵא וְטַהוֹר וְלֹא קָבְעוּ הֵלְכָה כְּמוֹתוֹ לְפִי שְׁהִיָּה מְרֵאָה פְּנִים לְכָל צַד דְּוִגְמָ' ב"ש וּב"ה זֶה אוֹסֵר וְזֶה מְתִיר וּר' מְאִיר הִיָּה אוֹסֵר וּמְתִיר בְּפַעַם א' לְכֵן לֹא קָבְעוּ הֵלְכָה כְּמוֹתוֹ שְׁלֵא יִרְדּוּ לְסוּף דַּעְתּוֹ וּמִשָּׂא"כ לְהַפִּיף דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים זֶה נִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא נֶאֱמַר וּמִי שְׁשׁוּמַע הַדְּבָר הַזֶּה יִסְבְּרֵן שֶׁהוּא בְּאֵמַת שֵׁם אֱלֹקִים זֶה מְהַשְׁמוֹת הַנְּמַחֲקִים כִּי יֹאמֵר מִי זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר מְלֹאוֹ לְבוֹ לַעֲשׂוֹת מְקוֹדֵשׁ חוּל בְּדָבָר הַנּוֹגַע בְּשִׁמּוֹת הַקְּדוּשִׁי וְלִהְיֵיר הַטּוֹב בְּרַע אֵלָּא בְּדַאי בְּאֵמַת שֶׁהוּא חוּל וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְאָי בִּירוּשְׁלַיִם דְּסוּפָה [פ"ד] גְּבִי רִשְׁבִּי"א ע"ז עֲבָרָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּיָם מ"ט גוֹי וְאֵלְקִיּוֹ וְא"ל ר"ע ח"ו אִם אֲתָה אוֹמֵר כֶּף נִמְצְאָתָּ עוֹשֶׂה אֲתָה אֵת הַקְּוֹדֵשׁ חוּל וּפִי' בַּעַל יִפָּה מְרֵאָה שְׁאֵלְקִיּוֹ שֶׁהוּא קוֹדֵשׁ עוֹשֶׂה חוּל לְפִי שְׂאֵם הוּא קוֹדֵשׁ אֲזִי אִינוּ נִמְחָק וְאֲתָה עוֹשֶׂה חוּל וְשִׁרִית לְמוֹחֲקוֹ א"כ זְכִינוּ לְדִין בְּהִדְאָי מִירוּשְׁלַיִם הַנְּ"ל וּמִבְּעַל יפ"מ הַנְּ"ל שְׁמַתוּף שְׂאֲתָה דוֹרְשׁ אוֹתוֹ חוּל שְׁרִית לְמוֹחֲקוֹ וְא"כ ה"ה בנ"ד.

וְרֵאִיתִי בְּכַתְּבוֹ דְּמַר שְׁהִבִּיא לְשׁוֹן הִירוּשְׁלַיִם הַנְּז' וּמ"ש בַּעַל הַיִּפ"מ הַנְּז' וְנ"ל הִרִי בְּהִדְאָי לְדַעַת בַּעֲיַפ"מ רִשְׁבִּי"א שְׁרִי לְמוֹחֲקוֹ וְעכ"ז ח"ו לֹא נִיְדָהוּ וְדָבָר ר"ע בְּלִשׁוֹן כְּבוֹד עכ"ל תְּמַהֲנֵי שְׁהִבִּיא מֵעַל"ת מַעֲשֶׂה לְסַתּוֹר בְּגוּפָא דְּעוּבָד' דְּמוּכָח מִשֵּׁם דְּמַכְח הַדְּרָשָׁה שְׁרִינֵן לְמוֹחֲקוֹ וּמַה שְׁהִבִּיא רְאִיָּה שְׁלֵא נִיְדָהוּ ר"ע יִפָּה כְּתַב מֵעַל"ת בְּזֵה שְׁאִין לְנִדּוֹת צוּרְבָא מְרַבְּנֵן וּבְפִרְט לְאֲדָם גְּדוּל בְּתוֹרָה כְּרִשְׁבִּי"א כִּי דֵן אוֹתוֹ ר"ע לְשׁוּגַג כְּאֲשֶׁר הֶאֱרַכְתִּי בְּזֵה בְּסוּגִי' דַּמ"ק וּבִטּוֹר שְׁהִיּוֹ מִשְׁתַּבְּאִים חֲסִידִים הֶרְאִשׁוּנִים שְׁלֵא נִיְמְנוּ לְנִדּוֹת צוּרְבָא מְרַבְּנֵן מֵעוֹלָם וְגַם בְּרַמְבַּ"ם וּמְבֹנָאָר שֵׁם הַכָּל בְּכַתְּבֵי עָלֵי הַשְּׁפִיל אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְאִישׁ רִיבּוֹ טָרָם הִגִּיעַ כְּתַבוֹ לְיָדִי וְהַכְּתִי בְּזַכּוֹתוֹ שְׁאִינוּ חֲזִיב נִיְדוּי וְקִשָּׁה עָלֵי לְהַעֲתִיק כָּל הַדְּבָרִים הֶרְאִשׁוּנִים.

וּבַעֲנָנֵן עֵינֵקֵר קוֹנְשִׁיתוֹ דְּמַר אֲשֶׁר הִבִּיא אוֹתוֹ לְדָרְשׁ הַזֶּה בַּמ"ש תַּעֲבֹדוּן אֵת הָאֱלֹקִים וְלֹא קֹאֲמַר תַּעֲבֹדוּן אוֹתִי אִין זֶה קוֹנְשִׁיא דְּכַמָּה מְקַרְאוֹת הֵם בְּתוֹרָה כְּתוּבִים כֶּף וְדָרָף הַמְקַרְא לְדָבָר כֶּף בְּפִסּוּק הַזֶּה אֲנִכִי שְׁוֹלַח מְלֶאכֶף וְגו' וְעַבְדְּתֵם אֵת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא אֲמַר וְעַבְדְּתֵם אוֹתִי וּבְפִסּוּק וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹקֵיכֶם וְגו' כָּל הַמַּחֲלָה וְגו' לֹא אֲשִׁים עָלֶיךָ וְגו' וְהַל"ל אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹלִי וְכַהֲנָה רַבּוֹת אֲבָל מִי שְׁיִוְדַע קֶצֶת בְּעֵנִינִי שְׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים וְכִינוּיִים יְבִין אֵת הַדְּבָרִים לְאִשׁוּרָם וְאוֹדוֹת אֲשֶׁר הֶאֱרִיף מֵעַל"ת וְרַצָּה לִישֵׁב סוּגִיּוֹת הַתּוֹסְפוֹת בְּפִרְקֵי מְפָנִין בְּעֵנֵן גְּדוּל הַכְּנֶסֶת אוֹרְחִים יוֹתֵר מִהַקְּבֵלֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה אֲשֶׁר הִגִּד הוֹגֵד לְמַר אֲשֶׁר הֶאֱרַכְתִּי בְּזֵה הַסּוּגִי' וּבְסוּגִיא דְּשְׁבוּעוֹת כְּדִי לִישֵׁב סוּגִיַת הַתּוֹס' בַּפ' מְפָנִין הַזֶּה כְּעַת קִשָּׁה לְהַעֲתִיק מַה שְׁכַתְּבִי בְּזֵה בְּיִשׁוּב נִכּוֹן בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת וּבְפַעַם אַחַר אֲצַנְהָ לְהַעֲתִיקוֹ לְמַר וְאִין לְהַאֲרִיף כְּעַת יוֹתֵר בנ"ד.

ובפרט שראיתי בכל פתבו דמעל"ת שאינו אלא פמתנצל עצמו וכמ"ש מעל"ת התרעומות שיש לו על איש ריבו אשר פנגדו חלוק עליו שלא הזהיר את מעל"ת ושלח אליו מלאכים שיאמרו למר שישגגה יצאה מלפניו ושלח הנה לו לבזות אותו ברבים ובאמת דברי מעל"ת נכונים בזה שהיה מן הראוי לאותו החכם שפנגדו לדבר אתו עמו בסתר או ע"י אוהביו בשוובה ונחת נשמעים ולא יפה עשה שבייש אותו ברבים תכף אם פדברי מעל"ת פן הוא פי זהו קצת חילול י"י נגד איש ההמוניי כמ"ש.

בהתחלת הענין וראוי לחוש לעצמו לעונש המלבין פני חבירו ברבים אם שינה סדר התוכחה כמ"ש לעיל אבל כדי שלא יהרהרו אחריו במה שעשה קודש חול ושהחליף והמיר טוב ברע חלילה הלא פבר העתקתי למעל"ת מפסקי אשר הארכת להחכם העומד לנגדו וכתבתי למעל"ת בקיצור אשר העליתי בפסקי הנז' ומעין הפתיחה סמוך לתחיתה שבקל יכול מעל"ת לתקן את זה בהיות שפפל ושילש בכתבו אלי שאלו הודיע החכם למעל"ת שלא יפה עשה שפודאי הנה עושה תשובה על זה ובאשר שפפי כתבו של החכם רבים מהרהרים אחריו בענין שעשה קודש חול יוכל לתקן זה הענין כמ"ש למעלה שיעמוד באותו מקום ברבים ולא יבוש ויאמר מה שדרשתי על פסוק תעבדון את האלקים על החר הזה להבדיל כמה הבדלות על העגל הנה רק דרף הלציני ולא הנה פנונתי להפך דברי אלקים חיים חלילה פי העיקר הוא תעבדון את האלקים קאי על האלקים שהוא תיקף ובעל הכולת ובעל הפוחות פולם והוא מהשמות שאינם נחקקין ואם שגיתי י"י יכפר בעדי.

ואף שאמרי בגמ' דיבמות פ' החולץ ובפ"ב איכא דשמע בחליצה ולא שמע בהכרזה מ"מ מה שאפשר לנו לתקן נתקן ומי לנו גדול מרבה בר רב הונא ורבא ואמרין בגיטין פ' השולח גבי המקדש חצי שפחה וחצי בת חורין הדר אוקי רבה בר רב הונא אמוראעליה ודרש והמכשלה הזאת פחת ידך אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בה וכו' וכמו כן בב"ב פ' יש נוחלין הדר אוקי רבא אמורא עליה ודרש דברים שאמרתי לפניכם טעות הם בידי וכן בכמה מקומות בתלמוד ובזה יסלק מעליו פל המקטריגים וזה הנה שבחו דמעל"ת ואז יגידו פולם ויאמרו אין קדוש כי"י אלקינו ויתנו שבחו בפיהם ויאמרו אשרי הדור שהגדולים שומעים ק"ו לקטנים ובזה נזפה לחזות בנזעם את פני י"י אלקינו ונעבדו אותו בכל לבבינו ובכל נפשנו והוא ישפוט את שלומנו שלא הנה קטגוריא בין חכמינו ונזפה לגאולת משיחנו במהרה בימינו.

כ"ע אהובו דורש שלום תורתו ומשנתו פל הימים אנכי עפר ואפר"ים מבית אהרן מווילנא: שאלה סו ראובן ושמעון מתושבי מצרים הקדישו נכסיהם לקריתא קדישא דירושלים ת"ו ויהי פי ארכו הימים האלה פמו ערף עשרים שנה אחרי מות קדושים ראובן ושמעון הנז' נשתקע הדבר ולא בא שום תועלת לירושלים מהקדשות הנז' וכבר נשפח ההקדש הנז' והחזיקו קצת אנשים בנכסי המקדישים הנז' השייכים לירושלים ת"ו פי לא ידעו אנשי ק"ק ירושלים ת"ו מהקדשות הנז' ועתה חדשים מקרוב באו משם ונתגלה להם מההקדשות אשר יש להם בק"ק מצרים ורוצים ק"ק ירושלים למפוך נכסי ההקדשות הנז' ולעשות בהם מה שהוא לתועלת ק"ק ירושלים לפיכך להפוך חובותם ששייכים ק"ק ירושלים ת"ו להנוגשים הישמעאלים פי הנוגשים אצים לאמר

כלו מעשיכם דבר יום ביומו והם אינם יכולים לצאת ידי חובותם מחמת הלחץ זו הדחק ויש לחוש ח"ו שלא יחרב קיבוץ ומעמד ומצב דק"ק ירושלים ת"ו ובזה יהיה זכות גדול להמקדישים נכסיהם הנז' אשר על ידיהם נתקנים הקיום ומעמד ומצב דירושלים ת"ו כי באם יחרב חלילה קיבוץ ומעמד ומצב פליטת בית יהודה וישראל היושבים בירושלים ת"ו על מה יחול זכות המקדישים נכסיהם הנז' העל עצים ואבנים והנה שמעו אנשי ק"ק ירושלים תוב"ב שקצתם מהמחזיקים בנכסי ההקדשות הנז' במצרים מתפארים לעפב מלמכור הנכסים הנז' ולמסור אותם לק"ק ירושלים תו"בב רק שהקרון יהיה קנים במצרים והפירות יהיה לתועלת ירושלים תוב"ב וק"ק ירושלים ת"ו צועקים מאחר שנה קרוב לעשרים שנה שלא הגיע להם שום תועלת מהנכסים הנז' לכן רוצים למכור הנכסים הנז' ולפרוע חובות לישמעאלים הנוגשים.

ובזה יהיה תועלת גדול לירושלים תוב"ב וגם יהיה זכות גדול להמקדישים ההקדשות הנז' ובפרט בעת כזאת אשר ק"ק ירושלים ת"ו בצרה גדולה ויש לחוש שלא יתפרד ח"ו הישוב של ק"ק ירושלים תו"בב חלילה ואז על מה יחול זכות המקדישים ותועלת הנז' העל עצים ואבנים כן נא יורנו מורינו ורבינו הדין עם מי אם יכולין אנשי ק"ק ירושלים למכור הנכסים הנז' ויעשו בהם התועלת לירושלים כפי רצונם הנז' להחזיק במעמד ומצב ירושלים ת"ו אם לא ושכרו יהא כפול מהשמים תשובה גרסינו בערכין בפ"ק דף ו' ת"ר האומר סלע זו לצדקה עד שלא באת ליד גבאי מותר לשנותה משפאת ליד גבאי אסור לשנותה איני נהא ר' ינאי ינוף ופרע שאני ר' ינאי דניחא להו לעניי דכמה דמשהי מעשה ומייתי להו ת"ר ישראל שהתנדב מנורה או נר לב"ה אסור לשנותה סבר ר' חייא בר אבא למימר לא שנה לדבר הרשות לא שנה לדבר מצוה א"ל ר' אמי הכי אמר ר' יוחנן לא שנו אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מותר לשנותה מדאמר רב אסי אר"י עפ"ם שהתנדב מנורה או נר לב"ה עד שלא נשתקע שם בעליה אסור לשנותה כו' למאי אילימא לדבר הרשות מאי איריא עפ"ם אפי' ישראל נמי אלא לדבר מצוה וטעמא דעפ"ם הוא דפעי כו' עכ"ל הגמ'.

הנה טרם אתחיל לבאר הנ"ד מתוך סוגיות התלמוד הנז' ומהפוסקים אודיע אני להשאל ששאלה הנז' היא של פת הקודמין כי פעין שאלה זו נשאלה להגאון הגדול מהריק"ו שורש ה' וז"ל שם למען ציון לא אחשה כו' ע"ד המעות אשר התנדבו לעניי ירושלים תו"בב והשימו אותן המעות ביד הגזברים כו' ויהי פהיום אשר קרה מקרה כי בעו"ה ידו פרש צר על ב"ה שפירושלים ונתן את הבית הגדול והקדוש ועי"ז הוצרכו ק"ק שפירושלים ת"ו להוציא מעות רבות כו' ורצו ליקח מעות הנז' למיד גזברים הנז' לסייע בבנין ב"ה שפירושלים כו'.

זהו תנרף השאלה הנז' ועמד הגאון הנז' לימין צדקו של ירושלים וצריכין אנו לדמות מילתא למילתא אם דומה נ"ד להגדון של מוהריק"ו וז"ל וגם אם פסק הגאון מוהריק"ו מוספם מפל הפוסקים האחרוני'.

הנה התוספות כתבו שם בסוגיא ד"ה משפאת ליד גבאי אסור לשנותה ודוקא יחיד אבל בני העיר רשאים כדמשמע בבבא בתרא ורשאים בני העיר לעשות תמחוי קופה וקופה תמחוי ולשנותה לכל מה שירצו ודוקא לדבר מצוה כדאמר ר' בשלהי שמעתיא גבי

ישראל שהתנדב מנורה כו' והא דאמרינו בהאומנין מגבת פורים לפורים ומגבת אותה העיר לאותה העיר דוקא מחוץ לעיר אסור לשנותה אבל לצרכי העיר מותרים ובגבאים מיירי ע"כ ע"ש.

ודברי התוס' לכאורה צריכין ביאור כי יש לדקדק שכתבו ודוקא יחיד מהו הפירוש של היחיד אם הפירוש דר"ל דדוקא גבאי שהוא יחיד אסור לשנות אבל גבאים רבים יכולים לשנות א"כ קשה הלא לאו רישא סיפא ולא סיפא רישא שפתח ביחיד וסיים אבל בני העיר רשאים ה"ל אבל גבאים רשאים דהיינו שלשה גבאים כי קנפה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה ותמחוי נגבית בג' ומתחלקת בג' וע"ק דאם הפירוש מ"ש ודוקא יחיד פירושו דקאי על הגבאי א"כ קשה מ"ש בסוף הסוגיא הא דאינדב שרגא לבי כנישתא דרב יהודה שעזרק טיעא ושנייה רחבא ואיקפד רבא וא"ד שנייה רבא ואיקפד רחבא וא"ד שנייה חזני דפומבדית' ואיקפד רבא ואיקפד רחבא כו' ומסיק שם דמאן דאיקפד סבר זמנין דמקרי ואתי הגוי ומוכח שם דבישראל שרי וא"כ קשה לפ"ז הא"ד דשנייה חזני דפומבדיתא הנה השמשים או הגבאים דאיקפד רבא ורחבא הואיל וזמנין ומקרי ואתי אבל בישראל שרי וקשה הלא לפי מ"ש התוס' אף בישראל אסור לשנות כי דוקא בני העיר רשאים לשנות ולא אחר.

בשלמא מהא דשנייה רבא ואיקפד רחבא או איפכא לא קשיא למה שכתבו התוס' דדוקא בני העיר רשאים לשנות ז"א קושיא דאיתא בגמרא דב"ב פ"ק רב אשי אמר אנא אתנווי נמי לא צריכנא דכל דקא אתי אדעתא ידי קאתי ולמאן דבעינא יתבינא ליה וכתבו הפוסקים דנלמד מזה דאם יש בעיר חבר העיר פלי אדם גדול שהפל גובין על דעתו יכול לשנותו כו' עיין בטור וב"י בי"ד סי' רנ"ו וא"כ י"ל דמה שאיקפד רבא או רחבא כו' דוקא בעפ"ם אבל בישראל שרי היינו לפי שהמה היו מחברי העיר דומיא דרב אשי לכו איקפד משום שהיה נדבת עפ"ם אבל בישראל שרי אבל לפי הא"ד דשנייה חזני דפומבדיתא קשה למה איקפד רבא ורחבא משום דעפ"ם זמנין דמקרי ואתי הא בישראל שרי ולפי מ"ש התוס' אסור לשנות דוקא בני העיר או חבר העיר ולא איש אחר.

ולפיכא למימר דמנ"ל להקשות ולומר מהא דשעזרק טיעא דבישראל מותר לשנות הואיל ואמר בעפ"ם מאן דאיקפד סבר משום דעפ"ם זמנין דמקרי ואתי כו' דלמא אף בישראל אסור ומ"ש בגמ' ומאן דאיקפד סבר דזמנין מקרי ואתי דמשמע אי לאו דמקרי ואתי הנה שרי לשנות וא"כ בישראל דלא שייך הטעם הנז' שרי לשנות דלמא בישראל פשיטא דאסור לשנות נדבתו דאסור לעבור ע"ד המתנדב אבל בעפ"ם דה"א דמותר לעבור על דעתו ולשנות נדבתו לכו אמר רבא או רחבא משום דזמנין דמקרי ואתי ויתרעם העפ"ם על ששינו נדבתו לכו אסור אבל בישראל אסור מהדין לשנות נדבתו.

אבל ז"א שהרי איתא שם בסוגיא לפני זה בברייתא הנז' ת"ר ישראל שהתנדב מנורה כו' עד מדאמר רב אסי אר"י עפ"ם שהתנדב כו' וטעמא דעפ"ם דפעי אבל בישראל דלא פעי שפיר דמי א"כ מוכח דדוקא בעפ"ם אסור לשנות אבל בישראל כה"ג שרי וא"כ הדר' קושיא לדוקתיה.

ואין לומר דהיא גופה תיקושי דמנ"ל להגמרא להוכיח מדאמר רב אסי אר"י עפ"ם שהתנדב מנורה כו' וטעמא דעפ"ם דפעי אבל בישראל שרי דלמא אף בישראל אסור

והא דנקט עפוי"ם לרבנותא דה"א דשרי לעבנר על דעתו ולשנות נדבתו לכן אמר דמ"מ אסור משום דפעי אכל בישראל מן הדין אסור וכסברת ר"ח בר אבא דסבר ישראל שהתנדב מנורה אסור לשנות בין לדבר הרשות ובין לדבר מצנה כו' אבל כד מעינת שם בפסוקא דשמעתא ותדקדק שם תמצא שגהו מוכרח בדברי ר' אסי אר"י וכמו שפסיק בגמ' שם.

ועם זה יתיישבו דברי התוס' בגמ' הנ"ל אשר הנה תמוהים לכאורה וקשים להולמם וזה לשון הגמ' שם ת"ר ישראל שהתנדב מנורה כו' סבר ר"ח ב"א כו' וכמו שהעתקנו הגמ' לעיל ומסיק הכי אר"י ל"ש כו' מדאמר ר"א אר"י עפוי"ם שהתנדב כו' עד שלא נשתקע כו' למאי אילימא לדבר הרשות כו' וכתבו התוס' שם ד"ה למאי אילימא לדבר הרשות מאי איריא עפוי"ם אפי' ישראל נמי ה"נ ה"מ למימר מאי איריא נשתקע שם בעלים אפי' לא נשתקע שם בעלים נמי עכ"ל ודברי התוס' הנ"ל כמו שהם פתובים לפנינו צריכים נגר דיפרקניה דהלא קושית הגמ' הוא מאי איריא עפוי"ם אפי' ישראל נמי אסור ומאי פתבו התוספות דה"נ ה"מ למימר מאי איריא נשתקע כו' הלא בנשתקע מותר וכמו שפסיק ובלא נשתקע אסור ואיך יכול לומר בגמ' אילימא לדבר הרשות מאי איריא נשתקע שמוותר אפילו בלא נשתקע מותר דהלא לדבר הרשות איך יכול לומר אפילו לא נשתקע שמוותר זולת שאר תמיהות מה שיש לתמוה בדברי התוס' הנז' ונוסף על זה מה הוקשה להתוס' בפסוקא דגמ' שבאים לתרץ וכתבו דה"נ המ"ל מאי איריא נשתקע כו' ועוד דאף אם הנה יכול להקשות מאי איריא נשתקע כו' הלא זהו סיפא דר"א אר"י והגמ' מקשה ארישא אילימא לדבר הרשות מ"א עפוי"ם אפי' ישראל נמי.

איברא גלע"ד דדברי התוס' הנה פשוטים ובאים לתרץ תימה גדולה בגמ' לפי שקשה בגמ' מאי מקשה אלימא לדבר הרשות מאי איריא עפוי"ם אפילו ישראל נמי הלא לפי סברת ר"א ב"א שהבין בברייתא דישראל שהתנדב מנורה אסור לשנותה איירי בין לדבר הרשות ובין לדבר מצנה וא"כ מאי מקשה אלימא לדבר הרשות מאי איריא עפוי"ם אפילו כו' דלמא נקיט ר"י עפוי"ם דנקא משום דבעפוי"ם אסור לשנות לדבר הרשות דוקא בלא נשתקע אבל לדבר מצנה אף בלא נשתקע שרי ומשא"כ בישראל אסו' אף לדבר מצנה וכפי סברת ר"ח ב"א בבריית' דישראל שהתנדב מנורה אסור לשנותה בין לדבר הרשות ובין לדבר מצנה וקושית זו קשה להתוס' הנז' ורוצים לתרץ דגהו אינו סברא לומ' שר' יוחנן אתי לחדש דין זה דגבי עפוי"ם מותר לשנות נדבתו לדבר מצנה אף בלא נשתקע שם בעלים ומשא"כ בישראל אסו' אף לדבר מצנה ז"א סברא דה"נ המ"ל מאי איריא נשתקע אפי' לא נשתקע נמי ר"ל דמקשה בגמ' אלימא לדבר הרשות הנה יכול לדחות את זה דא"כ מאי איריא בנשתקע למה אשמועינן ר"י דבנשתקע מותר לשנות לדבר הרשות אפי' בלא נשתקע נמי דה"ל לאשמועינן חידוש יותר בלא נשתקעו דמותר לדבר מצנה אף דבישראל אסור לשנות נדבתו אף לדבר מצנה וכפי סברת ר"ח ב"א אלא ודאי שז"א סברא לומ' שיהיה מותר בעפוי"ם ובישראל אסור פי מה שאסור בישראל לשנות נדבתו ומכ"ש שאסור בעפוי"ם לשנות נדבתו וכמו שפסיק וא"כ אי אפשר לומר דר"י אתי לאשמועינן הדיוק בעפוי"ם שהתנדב מנורה דלדבר הרשות אסו' בלא נשתקע אבל לדבר מצנה מותר אף בלא נשתקע אף בישראל אסור דגהו אינו סברא לומר שבעפוי"ם יהיה מותר ובישראל יהיה אסור אלא ר"י גוף הדין אתא

לאשמועינן דעפון"ם שהתנדב מנורה דאסור בלא נשתקע לדבר הרשות לכן מקשה מאי איריא עפון"ם אפי' ישראל נמי ומסיק אלא לדבר מצוה ר"ל דבאמת בעפון"ם אסור לדבר מצוה ואין להקשות מאי איריא עפון"ם אפי' ישראל נמי דנזק' בעפון"ם אסור משום דפעי ומשא"כ בישראל שרי דלא פעי ואין לומר בזה דמנ"ל דבישראל שרידא"כ קשה מאי איריא עפון"ם אפי' ישראל נמי דכבר הוכחנו דאין סברא לומר זה שבישראל יהיה אסור לשנות נדבתו ובעפון"ם יהיה מותר וכמ"ש לעיל ובזה מיושב סוג' התלמוד והתוס' הנ"ל על נכון אשר לכאורה אין לו ביאור ומה שיש לדקדק עוד בזה ישמע חכם ויוסיף לקח.

ומצאתי ראיתי בספ' בני שמואל סי' ל"ה שמביא דברי התוס' הנז' ונ"ל ומצאתי בדברי התוספות שכתבו בערכין במאי דקאמ' בגמ' מאי איריא עפון"ם אפילו ישראל נמי כו' ונ"ל ה"נ מ"ל מאי איריא לא נשתקע אפי' נשתקע נמי ואע"פ שאין פתוב פן בספרים דידן פי' פה נראה לי דצ"ל כו' ע"ש וא"כ לפ"ז דברי התוספות הם כפשוטם דהוקשה להתוס' דאי איירי לדבר הרשות א"כ קשה מאי מקשה בגמ' מאי איריא עפון"ם אפי' ישראל נמי דמשמע בעפון"ם ניקח הלא גם אי איירי בעפון"ם קשה לדבר הרשות אפי' בנשתקע אסור לכן באים התוס' לתרץ קוש' זו וכתבו דה"נ המ"ל מאי איריא לא נשתקע דאסור לדבר הרשות אפי' כו' עכ"ל הרב מהרש"ח ז"ל בספרו ב"ש הנ"ל.

הנה זולת שכתב כתבו והתרימו הקדמונים שלא להגיה שום ספר אם לא בראיה ברורה וכמ"ש הרב מהרד"ך בתשו' בית ט"ו וגם שאר פוסקים בשם ר"ת א"כ לא היה לו להגיה בדברי התוספות הנ"ל אבל גם זולת זה פכודו במקומו מונח ובמחילה מעצמותיו הקדושים דבריו אינם נראים בעיני לענ"ד חזק שהוא הגיה בדברי התוספות וכתב דצ"ל איפכא מאי איריא לא נשתקעו אפי' נשתקעו נמי אסור לדבר הרשות וא"כ דברי התוס' הם חולקים על דברי הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים ונ"ל הרי"ף בפ"ק דב"ב גרסי' בערכין כו' עד סבר ר"ח ב"א למימר ל"ש לדבר הרשות כו' א"ר אמי הכי אר"י כו' עד וה"מ עד שלא נשתקע שם בעלים (אז נזקא לדבר מצוה מותר לשנותה) אבל משנשתקע שם בעלים ממנו אפי' לדבר הרשות מותר לשנותה וכ"כ הרא"ש ומביא ראיה מזה לדברי ר"ת שכתב בפ"ק דב"ב אהא דאמרי' שם ולשנותה לכל מה שירצו דפי' ר"ת אפי' לדבר הרשות והתיר לתת מעות הקופה לשומרי העיר כו' וכ"כ שאר פוסקי' וא"כ לפי דברי הרב בעל ב"ש הנ"ל שהגיה בדברי התוס' וע"פ הגהתו מוכח מדבריהם שהוא פשוט בסוגיא דלדבר הרשות אף בנשתקע אסור ויחלוקו על הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים וכבר אנו מוזהרים ועומדים מפי סופרים ומפי ספרים שלא להרבות מחלוקת בין הפוסקים וכל מה שאנו יכולים להשוות אותם אנו מחוייבים לקרב ולהשוות אותם שלא יהיה מחלוקת ביניהם.

וע"ק דלפי הגהות בעל ב"ש הנ"ל בתוס' באים התוס' לתרץ הקוש' דהלא גם אי איירי בעפון"ם קשה למה יהיה מותר בנשתקע לדבר הרשות ומתרצים התוס' דה"נ המ"ל מאי איריא כו' אפי' נשתקעו נמי אסור לדבר הרשות קשה מנ"ל להתוס' לומ' סברא זו בפשיטות דבנשתקע יהיה אסור לדבר הרשות הלא הסברא היא איפכא וכמו שאכתוב לקמן מזה בסמוך בס"ד דהסבר' נותנת דבנשתקע אין לחלק בין דבר מצוה לדבר הרשות ובדבר מצוה הסבר' נותנת שמותר בנשתקע וכמו שמסיק א"כ גם לדבר הרשות דינא

הכי ואף שלשון הרי"ף והרא"ש נשפּתבו וה"מ עד שלא נשפּתקע שם בעליה ממנו אכל נשפּתקע שם בעלים ממנו אפי' לדבר הרשות מותר אינו מפורש בהדיא בגמ' דערכין הנז' אכל פּכר הרגיש בזה הרב מהרש"ח הנ"ל וכתב שדברי' מוכרחי' בגמ' מדמקשי אלימא לדבר הרשות מאי איריא עפוי"ם אפי' ישראל נמי וכפי משמעות הסוגיא ה"ק אלימא לדבר הרשות ובהא הוא דקאמ' דבלא נשפּתקע אסור ובנשפּתקע מותר מאי איריא עפוי"ם אפי' בישראל נמי מצי למנקט האי דינא ונחליקו דהיינו בנשפּתקע שם בעליו שמוּתר לשנותה.

אבל ראיתי מה שהקשה הרב מהרש"ח הנ"ל ונ"ל אכל יש לעיין דאי הכי נראה דקשיא במאי דכתבו התוספות בפ"ק דב"ב ונ"ל נראה לר"ת דיכולין לשנותו אף לדבר הרשות אע"ג דאמר' בערכין כו' ומאי קושני' הא התי' קאמ' דבנשפּתקע שם בעליה אפי' לדבר הרשות מותר וכדכתביבנא וקנפה ותמחוי נשפּתקעו שם בעליה ממנו הוי דמיד הוא נשפּתקע שם בעלים ולא שנייה לא נשפּתקע שם בעלים אלא בנר ומנורה אבל במיני מאכל ופירות או מעות שכל אלו הדברים היו נגבים בקנפה ותמחוי מה צריך בזה נשפּתקע או לא נשפּתקע ומה היכר בעלים יש בזה כו' עכ"ל ע"ש בספ' בני שמואל הנ"ל.

הנה שמואל ל שוכב בהיכל ה' אבל מי יתן ידעתי ואמצאהו אערפה לפניו משפט כי במחילה מפורד תורתו נלע"ד פד מעיינת ודייקת בתוס' שם תמצא שהתוספות בעצמם במתק לשונם הוקשה להם קושני' הנ"ל ומיישבים אותה כי יש לדקדק בדברי התוס' בב"ב הנז' במ"ש ונ"ל נראה לר"ת דיכולין לשנות אף לדבר הרשות אע"ג דאמר' בערכין האי מאן דנדב שרגא לבי פנישת' אסור לשנותו לדבר הרשות ואמר' נמי התי' האומר פרוטה זו לצדקה כו' אסור לשנותה ויש לדקדק בתוספות הנז' הלא פכר הקשו קושני' עצומה מהאי דנדב שרגא כו' דמותר לשנות לדבר הרשות ולמה מביאים עוד אח"כ מהא האומר פרוטה זו לצדקה כו' הלא זהו יתיר בתוס'.

ועוד יש לדקדק בתוספות הנז' הלא פד מעיינת בסוגיא דערכין תמצא שמביא שם תחילה הבריית' הא דאמר סלע זו לצדקה כו' אסור לשנותו ואח"כ מביא הבריית' הא דהתנדב מנורה או נר לב"ה וא"כ למה מהפכים התוס' הסדר ומקשי' מתחלה מהא דמתנדב מנורה כו' ואח"כ מהא דאומר סלע זו לצדקה.

וגם יש עוד לדקדק דבגמ' שם בערכין איתא ת"ר האומר סלע זו לצדקה כו' והתוס' פתבו ואמר' נמי התי' האומר פרוטה זו לצדקה ולא פתבו לשון הגמ' האומר סלע כו'. אמנם לענד"ן דהוקשה להתוס' תחלה על דברי ר"ת מהא דמתנדב מנורה לב"ה דמוכח שם בסוגי' דאסור לשנות להם לדבר הרשות וא"כ קשה על דברי ר"ת שהתיר לשנות לדבר הרשות מאי אמרת דמה שאסור לשנות מנורה לדבר הרשות היינו עד שלא נשפּתקע בעלים וכמו שמוכח בסוגי' שם ומשא"כ מה שהתיר ר"ת לשנות לדבר הרשות היינו בקנפה ותמחוי שהם מאכל או מעות ושם נשפּתקע שם בעלים מיד וכמו שהקשה בספ' בני שמואל הנ"ל לכן פתבו התוס' ומביאים הגמ' ואמר' נמי התי' האומר פרוטה זו לצדקה אסור לשנות ושם ג"כ הוא מעות והוא ג"כ נשפּתקע שם בעלים ואפ"ה אסור לשנותה וזה ששינוי השלשון של הגמ' מסלע לפרוטה שלא תאמר שהמתנדב סלע הוא ג"כ כמו המתנדב מנורה ומקרי לא נשפּתקע לכן פתבו התוס' האומר פרוטה כו' כי בנדאי אין

לחלק בין סלע לפרוטה דבשניהם מקרי נשתמע מיז כמו גבי קנפה ותמחוי שזה נותן סלע וזה נותן פרוטה לקנפה כו' ולכן מביאי' התוס' באחרונה הא דהאומר פרוטה זו לצדקה פי מגמ' זו הוא מוכח סתירת הישוב של הקושא ראשונה מהא דמתנדב מנורה לב"ה כו' וגם מה שאינם מקשים בקיצור מהא דהאומר פרוטה זו לצדקה פי שם בסוגי' העיקר החלוקי' בין נשתמע ללא נשתמע או בין דבר הרשות לדבר מצוה מוכח מהא דהמתנדב מנורה או נר לב"ה כו' וע"ש בגמ'.

ולפי מ"ש לעיל יתישב קצת מה שיש לדקדק בדברי הרא"ש שמייתי ראיה לדברי ר"ת שמתיר לשנותו לכל מה שימצו אף לדבר הרשות מהא דאמרינו בערכין ישראל שהתנדב מנורה או נר כו' ע"ש והתוס' בב"ב פ"ק הנז' מקשים קוש' על ר"ת מגמ' דערכין הנז' ועיין בס' ב"ש הנז' מ"ש בזה ולפי מ"ש בבבאור התוספות יתישב זה לפי שהרא"ש מביא תחלה ראיה מהא דישאל שהתנדב מנורה כו' דמשם מוכח דבנשתמעו שם בעלים מותר לשנותה אפי' לדבר הרשות ואח"כ כתב הרא"ש וזה דאמרי' בערכין האומר סלע זו לצדקה משפאת ליד גבאי אסו' לשנותה ה"מ גבאי אכל ציבור שרי ודברי הרא"ש בזה הם ממש דברי התוס' הנז' כי הרא"ש הרגיש ג"כ בקוש' שהקשה בס' בני שמואל הנז' על דברי התוס' דמאי מקשי' מהא דישאל שהתנדב מנורה הא קנפה ותמחוי הוי דבר שנשתמע שם בעלים ובדבר שנשתמע שם בעלים מוכח דיכול לשנות אפי' לדבר הרשות כו' וכמ"ש לעיל ותיבצתי לעיל דבאמת עיקר קושית התוס' הוא מהא דהאומר סלע זו לצדקה כו' דאסור לשנותה ובזה נדחה התירוץ הנז' לכן הרא"ש שהרגיש בקוש' זו שאין להקשות מהא דישאל שהתנדב מנורה דשם מוכח דבנשתמעו שם בעלים מותר וה"ה בקנפה ותמחוי לכן מביא גם ראיה מזה ואח"כ מקשה הרא"ש קוש' התוס' מהא דהאומר סלע זו לצדקה כו' דאסור לשנותה פי זהו עיקר קושית התוס' וכמ"ש לעיל ותירוץ הרא"ש הוא ג"כ כמו שתיירצו התוס' על דברי ר"ת.

העולה מזה לפי מ"ש שדברי הרא"ש הנה ממש דברי התוס' הנז' בב"ב פ"ק בשם ר"ת שבני העיר יכולין לשנות אף לדבר הרשות וה"ה לפי מ"ש לעיל בשם התוס' בערכין המ"ל מאי איירא נשתמעו אפי' לא נשתמעו נמי דברי התוס' הנה פפשוטם ואין אנו צריכים להגהות הרב בעל בני שמואל ואין פאן מחלוקת בין הרא"ש והתוס' בענין שנשתמע או לא נשתמע וכבר כתבנו שדברי הרא"ש והתוס' פינונו לדבר א' ואף שאנו מוכרחים לומר שהתוספות בערכין מחולקין עם הרא"ש בקצת דברים וכמו שאכתוב לקמן מזה בס"ד לענין אם הגבאי יכול לשנות כו' ע"ש אכל מ"מ פבר כתבנו כל מה שאנו יכולין לקרב את דעת הפוסקים אנו מוזהרים לקרב אותם אף לא מפל וכל ולפי הגהות ס' בני שמואל יהיו מחולקים הרי"ף והרא"ש עם התוס' הנז' מפל וכל לישוב ולומר דאף לפי הגהות ס' ב"ש הנז' בתוספות י"ל דאין פאן מחלוקת בין התוס' והרא"ש דע"כ לא כתבו התוספות דבנשתמעו אסור לדבר הרשות לפי הגהות ס' ב"ש הנז' אלא דוקא בעפ"ם וכמו שפסיק בגמ' משום דעפ"ם מפעי מפעי ומשא"כ בישאל מוידם התוס' דמותר לשנות לדבר הרשות בנשתמעו ומ"ש הרא"ש דבנשתמעו מותר לדבר הרשות היינו בישאל דוקא ולא בעפ"ם.

אָבֵל ז"א דבְּנֵי־שֵׁטַח שֵׁם בְּעָלִים אֵין לְחֵלֶק בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַפּוֹ"ם אַבְע"א גְּמָרָא וַאֲבַע"א סְבַר. אַבְע"א גַּמ' דְּהֵלָא פְּתַבְנּוּ בְּשֵׁם הָרַב מֵהֵרַש"ח הַנּוּז' דְּהוֹכַחְתּוּ הָרִי"ף וְהָרָא"ש הוּא מִמ"ש בַּגַּמ' אֲלִימָא לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת מֵאֵי אַרְיָא עַפּוֹ"ם אִפִּי' יִשְׂרָאֵל נְמִי דְכָפִי הַפְּשִׁט הַקְּשָׁה אֲלִימָא לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת וּבָהָא הוּא דְקָאָמַר דְּבָלָא נִשְׁתַּקַּע אָסוּר וּבְנִשְׁתַּקַּע מוֹתֵר אִפִּי' בְּיִשְׂרָאֵל נְמִי מְצִי לְמִנְקֻט הָאֵי דִינָא מִמֶּשׁ וְחִלּוּקוֹ עַכ"ל הָרַב מֵהֵרַש"ח הַנּוּז' לְוָאֵי אֲמַרְתָּ שְׂיִישׁ סְבַר' לְחֵלֶק בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַפּוֹ"ם לְשַׁנּוֹת לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת בְּנִשְׁתַּקַּע שֵׁם בְּעָלִים דְּבִישְׂרָאֵל פְּשׁוּט שְׁמוֹתֵר וּבְעַפּוֹ"ם יֵשׁ לֹמַר שְׁאָסוּר א"כ קְשָׁה דְלָמָּא בְּאַמְתַּר ר"י אֲתִי לְאַשְׁמַעִי דְאַפִּילוּ עַפּוֹ"ם מוֹתֵר בְּנִשְׁתַּקַּע לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת דַּה"א דְדוֹקָא בְּיִשְׂרָאֵל מוֹתֵר בְּנִשְׁתַּקַּע בְּדַבְרֵי הָרְשׁוּת וּמִשָּׂא"כ בְּעַפּוֹ"ם לְכֹן אֲתִי לְאַשְׁמַעִינוּ דְאַף בְּעַפּוֹ"ם מוֹתֵר דְּהֵלָא לְפִי מ"ש בַּס' ב"ש הַנּוּז' הוֹכַחְתּוּ הָרִי"ף וְהָרָא"ש הוּא מִמ"ש בַּגַּמ' אֲלִימָא לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת מ"א עַפּוֹ"ם אִפִּי' יִשְׂרָאֵל נְמִי דְפִירוּשׁוֹ דְקָאֵי אַרְיָא וְאַסִּיפָא שֶׁל ר"י אֲלָא וְדָאֵי שׁו"א חִידוּשׁ אֲלִימָא דְהָרִי"ף וְהָרָא"ש לֹמַר דְאַתִּי לְאַשְׁמַעִי דְבְּנִשְׁתַּקַּע מוֹתֵר לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת בְּעַפּוֹ"ם דְזָהוּ פְּשׁוּט בֵּין בְּעַפּוֹ"ם וּבֵין בְּיִשְׂרָאֵל וְהָעִיקָר חִידוּשׁ הוּא בְּלֹא נִשְׁתַּקַּע לְכֹן מְקַשָּׁה מֵאֵי אַרְיָא עַפּוֹ"ם דְּהֵינּוּ אַרְיָא דְמִלְתָּא דַר' יוֹחֲנָן.

וַאֲבַע"א סְבַרָּא שְׁמַצֵּד הַסְבָּר' ג"כ אֵין לֹמַר אַחַר שְׁנִשְׁתַּקַּע שֵׁם בְּעָלִיָּה בְּעַפּוֹ"ם שְׂיִהְיָה חִילּוּק לְשַׁנּוֹת נְדַבְתּוֹ בֵּין דְּבַר מְצֻנָּה לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת דְזִיל בְּתַר טַעְמִיָּה לְמָה קוֹנְדִים שְׁנִשְׁתַּקַּע שֵׁם בְּעָלִיָּה בְּיִשְׂרָאֵל מוֹתֵר לְשַׁנּוֹת לְדַבְרֵי מְצֻנָּה וְעַפּוֹ"ם אָסוּר אַף לְדַבְרֵי מְצֻנָּה אֲלָא צ"ל כַּמ"ש בַּגַּמ' הַטַּעַם מְשׁוּם דְפָעִי פְּלוּמַר שְׁצוּעַק לְמָה שְׁנִיתָם נְדַבְתִּי וְאִיפָּא ח"ה שְׁאוּמַר הַקְּדוּשָׁתִי דְבַר לַב"ה שֶׁל יְהוּדִים וְהֵמָּה מְכַרְוֵהוּ וְא"כ לַפ"ז קְשָׁה לְמָה אַחַר שְׁנִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ מְמַנּוּ יְהִיָּה מוֹתֵר לְשַׁנּוֹת אַף לְדַבְרֵי מְצֻנָּה הֵלָא יְהִיָּה ח"ה שְׂיִאמַר הַקְּדוּשָׁתִי דְבַר לַב"ה וְהֵם מְכַרְוֵהוּ וְיִצְעַק ג"כ לְמָה שְׁנִיתָם אֵת נְדַבְתִּי מֵאֵי אֲמַרְתָּ שְׂיִאמְרוּ לְהַעֲפּוֹ"ם שְׁשִׁינוּ לְדַבְרֵי מְצֻנָּה וְא"כ גַּם קוֹנְדִים שְׁנִשְׁתַּקַּע יִאמְרוּ אֲלֵינוּ שְׁשִׁינוּ לְדַבְרֵי מְצֻנָּה וְלֹא יְהִיָּה ח"ה אֲלָא צ"ל דְּהַעֲפּוֹ"ם אֵינוּ מְרַנְּצָה אִפִּי' שְׁשִׁינוּ לְדַבְרֵי מְצֻנָּה וּמ"מ יְהִיָּה ח"ה בְּדַבְרֵי וְלְכֹן אָסוּר קוֹנְדִים שְׁנִשְׁתַּקַּע וְא"כ גַּם לְאַחַר שְׁנִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ מְמַנּוּ לְמָה יְהֵא מוֹתֵר לְשַׁנּוֹת נְדַבְתּוֹ הֵלָא יְהִיָּה ח"ה וְכַנֵּן אֲלָא צ"ל שְׁלֹא אַחַר שְׁנִשְׁתַּקַּע לֹא שְׂיִיף ח"ה מֵאַחַר שְׁנִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ מְמַנּוּ בְּאַרְיִכוֹת הַזְּמַן גַּם הַעֲפּוֹ"ם אֵינוּ פָּעִי אַח"כ וְא"כ לַפ"ז מַה לִּי לְדַבְרֵי מְצֻנָּה וּמַה לִּי לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת בְּשֶׁלְמָא בְּיִשְׂרָאֵל דְלֹא שְׂיִיף הַטַּעַם דַּח"ה לְכֹן מוֹתֵר אַף בְּלֹא נִשְׁתַּקַּע לְדַבְרֵי מְצֻנָּה דְלֹא פָּעִי וְאַף דְפָעִי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ מֵאַחַר שֶׁהוּא כֹן בְּדִינָנוּ וְכַמ"ש הַפּוֹסְקִים וְאַף שְׁבַתְשׁוּ הָרַב מֵהֵרַש"א מוֹרְחֵי סִי' נ"ג דָּף ע"ז פְּתַב הַטַּעַם דְּגַם בְּיִשְׂרָאֵל בְּלֹא נִשְׁתַּקַּע אָסוּר לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת מְשׁוּם דְּכָל זְמַן שְׁלֹא נִשְׁתַּקַּע אִיפָּא קֶצֶת ח"ה כו' ע"ש אָבֵל מ"מ אֵינוּ פְּמוֹ בְּעַפּוֹ"ם וַע"ש.

וְרִאִיתִי מ"ש בְּעַל הַמַּפָּה בִּי"ד סִי' רַנ"ט ס"ג יִשְׂרָאֵל שֶׁהַתְּנַדֵּב כו' אִם נִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ כו' מוֹתֵר אֲפִילוּ לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת וְאַפִּי' אִם מוֹחָה הַתְּנַדֵּב וְנִרְשָׁם בְּצַדוֹ שְׁדַבְרֵיו אֵלוּ לְקוֹחִים מְסַפְרוּ ד"מ בְּשֵׁם מֵהֵרִיק"ו שְׁוֹרֵשׁ קַכ"ג וְקַצ"ג.

הִנֵּה לְכַאוּרָה דְבְרֵיו תְּמוּהִים דְּכַד מְעִינָתָּ בְּתִשׁוּ' מֵהֵרִיק"ו הַנּוּז' בְּמִקוּמוֹת הַנּוּז' תְּמַצָּא שְׁלֹא פְּתַב כֹּן בְּשׁוֹרֵשׁ קַכ"ג בְּשֵׁם הָרֶשֶׁב"א וּבְתִשׁוּ' קַצ"ג בְּשֵׁם הַפְּרֻדְכִי אֲלָא דוֹקָא לְשַׁנּוֹת מְמַצָּנָה לְמַצָּנָה וְלֹא לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת לְאַפּוֹקִי לְשַׁנּוֹת מְמַצָּנָה לְדַבְרֵי הָרְשׁוּת וּמוֹחָה הַתְּנַדֵּב מִנ"ל לְבַעַל הַמַּפָּה לְלַמּוֹד מְזָה דָאֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.

וְרֵאִיתִי בְּתִשׁוּי הָרֵא"ש כָּלֵל י"ג ס' י"ד שְׁכַתְּב וְנ"ל וְאִם קְרוּבֵי נֹתְנֵי הַצְּדָקָה קוֹרְאִים
תִּגְרַר עַל הַשִּׁינּוּי לֹא תִיִּשְׁיִנוּ לְפַעֲיָתָן כְּדֹאִיתָא בַּפ"ק דְּעֶרְכִין כו' עַד אֲלֵא לְדָבָר מְצֻנָה
וְטַעְמָא דְעַפּו"ם דְּפַעֲי כו' אֲבָל יִשְׂרָאֵל דְּלֹא פַעֲי ש"ד אֲלֵמָא עַפּו"ם תִּיִּשְׁיִנוּ דְּפַעֲי אֲבָל
יִשְׂרָאֵל צִיִּית דְּבָרֵי חַז"ל וּמֵאַחַר דְּמֵן הַדִּין שְׁיִנְיָה לֹא פַעֲי וְאִם יֵשׁ יִשְׂרָאֵל דְּלֹא צִיִּית
וּפַעֲי לֹא תִיִּשְׁיִנוּ כו' דְּלִיכָא ח"ה כו' ע"ש א"כ מוּכַח מִלְּשׁוֹנוֹ שְׁכַתְּב אֲבָל יִשְׂרָאֵל צִיִּית
לְדָבָרֵי חַז"ל וּמֵאַחַר דְּמֵן הַדִּין שְׁיִנְיָה אִם פַעֲי לֹא תִיִּשְׁיִנוּ כו' מִזֶּה מוּכַח דְּבָרֵי בַעַל
הַמְּפָה דְּכָל הֵיכָא דְשִׁינְיָה בְּדִין לֹא תִיִּשְׁיִנוּ אִם פַעֲי וְא"כ ה"ה בְּנִשְׁתַּקַּע שְׁמֹנֶתֶר לְשִׁנּוֹת
לְדָבָר הֶרְשׁוֹת מִצַּד הַדִּין וְא"כ שְׁפִיר פְּתַב בַּעַל הַמְּפָה דְאִם מוּחָה הַמְּתַנְדָּב אִין שׁוּמְעִין
לוֹ וְדָבְרִיו אֵלּוּ הֵם לְקוּחִים מִדְּבָרֵי הָרֵא"ש הַנּוֹ בְּתִשׁוּי אֲבָל מִדְּבָרֵי מוֹהֲרִיק"ו צ"ע הָאִיד
נִלְמַד ד"ו וְא"כ לְפִי מ"ש לְעֵיל הֵן מִצַּד הַגַּמ' הֵן מִצַּד הַסְּבָרָא אִי אֲפֹשֶׁר לוֹמַר דְּגַבֵּי עַפּו"ם
בְּנִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ שְׁיִהְיֶה אֲסוּר לְשִׁנּוֹת נְדָבָתוֹ לְדָבָר הֶרְשׁוֹת וְא"כ אִי אֲפֹשֶׁר לִישֵׁב דְּבָרֵי הֶרֶב
מֵהֶרֶש"ח מ"ש בְּסִפְרוֹ ב"ש בְּהִגָּהֲתוֹ בְּתוֹס' דְּעֶרְכִין וְלִהְרֶב יַחַד דְּבָרֵי הָרֵי"ף וְהָרֵא"ש עִם
דְּבָרֵי הַתוֹס' וְלוֹמַר דְּמוֹדִים בְּעַפּו"ם שְׁנִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ דְאֲסוּר לְשִׁנּוֹת נְדָבָתוֹ לְדָבָר הֶרְשׁוֹת
וְזֶה אֵינּוּ מִצַּד הַגַּמ' וְלֹא מִצַּד הַסְּבָרָא.

וּמִצָּאֵתִי רֵאִיתִי מ"ש עֲמִיתֵי הֶרֶב בַּעַל שְׁפַתֵי פִהֵן בְּחִיבּוּרוֹ לִי"ד ס' רנ"ט ב"ס ק"י ג וְנ"ל
כָּל זְמַן שְׁלֹא נִשְׁתַּקַּע שֵׁם בְּעִלְיָה מִשְׁמַע אֲבָל אִם נִשְׁתַּקַּע שֵׁם בְּעִלְיָה מִתְּרַם לְשִׁנּוֹת אֲפִילוּ
לְדָבָר הֶרְשׁוֹת עַכ"ל וְא"כ דְּבָרֵי מִשְׁמַע הֵמָּה כְּדָבָרֵי וְכַמ"ש לְעֵיל דְּבַעַפּו"ם כְּשִׁנִּישְׁתַּקַּע
שְׁמוֹ מִנְּדָבָתוֹ אִזְ יִכּוּלִין לְשִׁנּוֹת אִף לְדָבָר הֶרְשׁוֹת.

אֲבָל דְּבָרֵי הֵמָּה כְּמוֹ אֲלִיָּה וְקוּץ בְּהַ שְׁכַתְּב אַח"כ וְנ"ל וְאֵע"ג שְׁהַתוֹס' פְּתַבּוּ בְּעֶרְכִין כו'
מֵאִי אִירָא נִשְׁתַּקַּע אֲפִי לֹא נִשְׁתַּקַּע נְמִי כו' וְבַע"כ צ"ל ט"ס הוּא וְהִגִּיהַ בְּדָבָרֵי הַתוֹס'
כְּמוֹ שְׁהִגִּיהַ הֶרֶב מֵהֶרֶש"ח בְּסִפְרוֹ בְּנֵי שְׁמוּאֵל הַנּוֹ וְכַתְּב שֵׁם שְׁהַתוֹס' חוֹלְקִים עַל הַטּוֹר
וּשְׁאָר פּוֹסְקִים שְׁלִדְבָרֵי הַטּוֹר וּשְׁאָר פּוֹסְקִים בְּעַפּו"ם בְּנִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ מִתְּרַם לְשִׁנּוֹת נְדָבָתוֹ
אִף לְדָבָר הֶרְשׁוֹת וּמִשְׁא"כ הַתוֹס' סוּבְרִים דְאֲסוּר לְשִׁנּוֹת נְדָבָתוֹ לְדָבָר הֶרְשׁוֹת אִף
בְּנִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ וְחוֹלֵק שֵׁם עַל דְּבָרֵי הַתוֹ' אֲבָל לְפַמ"ש שְׁהַתוֹ' בְּאִים לְתַרְץ מֵהַ שְׁקִשָּׁה
בְּסוּגְיָ הַגַּמ' שֵׁם וְלִכֵּן פְּתַבּוּ ה"נ הַמ"ל מֵאִי אִירָא בְּנִשְׁתַּקַּע אֲפִי לֹא נִשְׁתַּקַּע נְמִי וְאִין אֲנוּ
צָרִיכִין לְהִגִּיהַ שׁוּם דְּבָר בְּתוֹס' הַנּוֹ רַק הַתוֹס' מִישְׁבִּים מֵהַ שְׁקִשָּׁה בְּסוּגְיָ הַנּוֹ וְהָרֵי"ף
וְהָרֵא"ש אֵינֶם מְחוֹלְקִים עִם הַתוֹס' וְכּוֹלֵם כְּאֶחָד מוֹדִים דְּבְנִשְׁתַּקַּע מִתְּרַם אִף לְדָבָר הֶרְשׁוֹת
בֵּין בְּיִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּעַפּו"ם א"כ הַפֶּל עוֹלָה עַל נִכּוֹן וְרֵאִיתִי בְּתוֹסְפָתָא דְּמַגִּילָה פ"ב וְנ"ל
הַעוֹשָׂה מְנוּרָה וְנָר לַב"ה עַד שְׁלֹא נִשְׁתַּקַּע שֵׁם הַבְּעֵלִים מִהֶם רְשָׁאִים לְשִׁנּוֹתוֹן לְדָבָר אַחַר
מִשְׁנִשְׁתַּקַּע שֵׁם הַבְּעֵלִים מִהֶם אִין רְשָׁאִין לְשִׁנּוֹתוֹן לְדָבָר אַחַר עַכ"ל וְהַתוֹסְפָתָא הַזֹּאת
תְּמוּנָה וּמִרְפָּסֵן אִיגְרֵי דְאִידָּ יַעֲלָה עַל הַדַּעַת דְּבִלָּא נִשְׁתַּקַּע יְהִיָּה מִתְּרַם לְשִׁנּוֹת וּבְנִשְׁתַּקַּע
יְהִיָּה אֲסוּר לְשִׁנּוֹת וְכִי יִצִּיבָא בְּאַרְעָא וְגִיּוֹרָא בְּשְׁמֵי שְׁמֵיָא וְרִצִּיתִי לִישֵׁב שְׁקִאֵי עַל
הַבְּעֵלִים דְּקוֹדֵם שְׁנִשְׁתַּקַּע שֵׁם הַבְּעֵלִים יֵשׁ לְבַעֲלִים רְשׁוֹת לְשִׁנּוֹת וְאַחַר שְׁנִשְׁתַּקַּע אִין
לְהֶם רְשׁוֹת לְשִׁנּוֹת דְּהִיָּנוּ הַבְּעֵלִי וְלֵאפּוֹקֵי גַבֵּי הַגְּבָאִי וּבְנֵי הָעִיר הַדִּין הוּא בְּהִיָּפּוּף אֲבָל
מ"מ צ"ע גְּדוּל אִם הַדִּין הַזֶּה מוֹסְכָם בְּפּוֹסְקִים דְּהֵלֵא פְּשׁוּט בַּגַּמ' מִשְׁבָּא לִיד גַּבֵּי אֲסוּר
לְשִׁנּוֹת כו' דְאִין לְבַעֲלִים עוֹד רְשׁוֹת כָּלֵל כו' וְצ"ע אִם לֹא נִאֲמַר שְׁהוּא ט"ס שֵׁם.

הרי מבואר מ"ש למעלה מענין לענין באותו ענין הא דבעכו"ם אסור לשנות נדבתו כגון בלא נשתקע לדבר מצנה או בנשתקע לדבר הרשות אליבא דקצת פוסקים מ"מ בישאל שרי לשנות נדבתו וא"כ קושיותינו במקומה עומדת מההוא עובדא דשערק טייעא דמוכח מעובדא הנז' מהא דשנייה חזני דפומבדיתא דדוקא בעכו"ם אסור ומשום דזמנין דמקרי נאטי ומשא"כ בישאל שרי דמשמע משם אפי' גבאי יכול לשנות וכמ"ש הרא"ש וא"כ איך פתבו התוס' הנז' דוקא יחיד אבל בני העיר רשאיין כו' דמשמע דאין הגבאי יכול לשנות.

והיה נראה לומר לכאורה דמ"ש התוס' משבאת ליד הגבאי אסור לשנותה דוקא יחיד כו' הכי פירושו לפי שהרישא דברייתא הוא ת"ר האומר סלע זו לצדקה עד שלא באת ליד גבאי מותר לשנותה פירושו קאי איחיד המתנדב דרשאי לשנותה למצנה אחרת או לצרכו וכמ"ש רש"י לפני זה בגמ' מותר לשנותה לצרכיו ולאחר זמן ישלם ולאפוקי לאחר שבאת ליד גבאי אז אסור לשנותה דהיינו אותו יחיד המתנדב שירצה לומר לגבאי שישנה לצרכו או לצורך מצנה אחרת כפי דעת הנודר זהו אסור כי זהו אינו תלוי בדעת המתנדב רק בהגבאים או בני העיר ובמ"ש התוספות אבל בני העיר רשאי י"ל דנקללו גם הגבאים המעסקים בצדקה או שאר בני העיר הממונים על זה וכן מוכח בסוף דבור זה בתוס'.

וגם בתוס' ב"ק פ' שור שנגח דף ל"ו מבואר דמ"ש בגמ' משבאת ליד גבאי אסור לשנותה איירי פשהמתנדב ירצה לשנות ונ"ל התוס' שם ד"ה יד עניינים כו' עד ור"ת פ"י שזה לא ה"י רוצה לחזור בו מן הצדקה אלא היה רוצה ללות כו' וא"ל ר"י כו' ואמרי' בגמ' דערכין משבאת ליד גבאי אסור לשנותה עכ"ל א"כ מוכח מתוס' שם וגם ממ"ש פאן בסוף הדיבור דמ"ש בגמ' אסור לשנותה קאי איחיד המתנדב אם ירצה לשנות כו', ויש לפי זה בדברי התוס' פנים בנימוק"י פ"ק דב"ב ונ"ל ורשאים בני העיר לעשות קנפה תמחוי כו' ולשנותן כו' אפי' לדבר שאינו לצורך מצנה לעניינים כו' דאין צבור עני כו' עד והא דתניא בערכין ומשבאת ליד הגבאי אינו רשאי לשנות יחיד שאני דאיכא למיחש שמא ירד מנכסיו ומיהו מדעת הגבאים או הפרנסים רשאים כדתניא בתוספתא דמגילה הפוסק צדקה כו' עכ"ל א"כ מוכח מדברי הנז' שמקשה מהא דתניא בערכין דמשבאת ליד גבאי כו' אהא דב"ב פ"ק ורשאיין בני העיר כו' ומתיר דיחיד שאני והיינו יחיד המתנדב וכולל אח"כ הגבאים או הפרנסים כאחד בדין א' דרשאיין לשנותה וזהו ממש כדברי התוס' בכאן דדוקא יחיד כו' והיינו המתנדב ובכלל בני העיר נכללו ג"כ הגבאים והפרנסים וכמ"ש הנז' לפני זה ולא דוקא פשהספימו בני העיר אלא אפי' הפרנסים הממונים על הצבור משנים כרצונם.

ואף שדברי הנז' מגומגמי וצריכין ביאור שכתב ורשאיין בני העיר כו' ולא דוקא פשהספימו בני העיר אלא אפילו הפרנסים הממונים על הצבור משנים כו' ומביא ראיה מדגרסינן בשקלים בירושלמי אין ממחין ביז הפרנסים פיון שהספימו בני העיר וא"כ הראיה שהביא מהירושלמי הנז' היא מעשה לסתור שכתב מתחלה ולא דוקא פשהספימו בני העיר כו' אלא אפי' הפרנסים כו' ומביא ראיה מהירושלמי אין ממחין ביז הפרנסים פיון שהספימו בני העיר כו' דמשמע דוקא פיון שהספימו בני העיר אז אין

מוזחין בידי הפרנסים וזהו סותר מ"ש הנ"ל מתחלה ולאו דוקא פשהספימו בני העיר אלא אפי' הפרנסים.

והנה פעת אין (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר מ"ש אמ"ו הגאון זצוק"ל ואומר לי לבי דזה הלשון פינון פשהספימו בני העיר אינו מלשון הירושלמי באמת עינתי בירושלמי דשקלים הנדפסים אצל הגמ' דידן בדפוס אמשטרדם וראיתי שיהדין עמו וחקם עדיף מנביא.

ואגב זאת ראיתי בשפתי פהן לי"ד בסי' רנ"ו ס"ק ז' שפכתב וז"ל פכתב ב"י ונראה שדעת הרא"ש לומר דהיא דירושלמי דשקלים בפאים לשנות לדבר שהוא צורך עניים דוקא אבל לדבר הרשות אין רשאים לשנותה לא הפרנסים ולא הצבור עכ"ל הנה הב"י אין בידי לעיין בו אמנם תמהני על ה"ה מן הב"י ז"ל כי המעיין בהרא"ש בפ"ק דב"ב נראים הדברים לפום ריהטא היפך ממ"ש הוא שהרי מתחל' מביא הרא"ש פיר"ת שלשנותן לכל מה שירצו פירושו אפילו לדבר הרשות ואח"כ מביא פ"ה הר"י מגאש שלשנותן פירושו דוקא לצורך עניים כו' ודוחה פ"ה הר"י מגאש ומחזיק פ"ה ר"ת הנז' ומביא הירוש' הנז' וז"ל וגרסי' בירו' דשקלים מותר עניים כו' ואין ממחין בידי הפרנסים פלומר אם ראו שיש צורך בדבר ובאו לשנות אין ממחין בידין על פן נראה דברי ר"ת עכ"ל הרא"ש הא קמן מדקאמ' אחר פ"ה הירושלמי על פן נראה דברי ר"ת משמע שדעת הרא"ש בירושלמי דשקלים כפיר"ת שלדבר הרשות רשאים לשנות וזהו הפך ממ"ש הרב ז"ל ה"ה דאלת"ה איך פכתב הרא"ש על פן נרא' דברי ר"ת ואדרכה הנה לו לכתוב על פן נראה דברי הר"י מגא"ש שהרי הירושלמי מסייע לו לפי הבנת הרב הב"י ז"ל אלא ודאי שדעת הרא"ש לומר דהיא דירושלמי דשקלי' איירי אפי' לדבר הרשות ולא כמ"ש הב"י ה"ה ל.

וביותר תמהני על הרב הש"ך הנז' שמביא דברי הב"י הנז' ומסלק ממנו תלונות הרב מהרמא"י בד"מ ולא הרגיש בזה שדעת הרא"ש הוא היפך ממ"ש הב"י. אמנם אחר העיון קצת נלע"ד שדברי הב"י הנז' הם נכונים בטעמם פי אחר שהרא"ש מחלק לעיל שהמתני' דשקלים דאמרי' שם מותר עניים לעניים איירי במעות שע"י מקרה כו' ובהא הוא דלא ישנוה ליתנו לעניים אחרים כו' וא"כ מה שמביא אח"כ בשם הירושלמי מותר עניים לעניים כו' ואין ממחין בידי הפרנסים כו' פירושו ג"כ שאם באו לשנות אחר שראו שיש צורך בדבר אין בידי ספר הירושל' ולפי הנראה בדעתי ואומר לי לבי דזהו לשון פינון פשהספימו בני העיר אינו מלשון הירושלמי רק שהנ"י הוסיף לשון זה מדעתו דהא הרא"ש מביא הירושלמי הנה בפ"ק דב"ב הא דאין ממחין בידי הפרנסים וגם הב"י מעתיק לשון הירושלמי הנז' בסי' רנ"ג ולא העתיק סוף הלשון פינון פשהספימו בני העיר וא"כ מכ"ש קשה על הנ"י מה זה שהוסיף מדעתו על הירושלמי ולפ"ז הוא מעשה לסתור.

ונלענ"ד לפרש דברי הנ"י ולומר דזה הלשון פינון פשהספימו בני העיר הן אם זהו מלשון הירושלמי הן מלשון הנ"י ה"פ שמתחלה פכתב ולאו דוקא פשהספימו בני העיר לשנות רק אפי' הפרנסים כו' ומביא ראיה מהירושלמי דאין ממחין בידי הפרנסים פינון פשהספימו בני העיר ור"ל שהספימו בני העיר מתחלה שכל מה שיעשו הפרנסים יתא עשוי ואף שלא הספימו בפירוש על הדבר הנה לשנות ואם יתנה זה לשון הירושלמי הנה נראה

בְּעֵינַי קָצַת דִּוְחַק דַּמְנָ"ל לַהֲנִי שְׁאָמַר וְלֹאֵו דְּוֹקָא פְּשֵׁה־סְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר כּו' וּמְבִיא רְאָיָה מִהִירוּשָׁלַיִם כּו' פִּינֵן שְׁהֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר וּמְפָרֵשׁ פִּירוּשׁ דְּחֻוּק בְּהִירוּשָׁלַיִם דְּלִמָּא הִפְּרִישׁ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא כְּפִשׁוּטוֹ דְּצָרִיף הֶסְפַּמְתּ בְּנֵי הָעִיר עִם הַפְּרָנְסִים עַל אוֹתוֹ הַדְּבָר שְׁיִרְצוּ לְשִׁנּוֹת אֲבָל נִלְע"ד שְׁהִוְקֵשׁ לַהֲנִי בְּוֹדָאֵי אִם הֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר עִם הַפְּרָנְסִים מֵהוּ הִלְשׁוֹן שְׂאִין מְמַחִין בִּיד הַפְּרָנְסִים מִי יִמְחָה בִּידֵם וְעֵינֵן בְּר"ן בְּמַגִּילָה רִישׁ פ' בְּנֵי הָעִיר שְׁמְבִיא לְשׁוֹן הִירוּשָׁלַיִם שְׁם מְמַגִּילָה וְתַמְצָא סִיּוּעַ לְדַבְרֵי וְעֵינֵן בְּתִשׁוּי הָרַב הַגְּדוֹל מֵהֲר"א מְזַרְחֵי בְּסִי ג"ן וְתַמְצָא.

שְׁם כְּדַבְרֵי אֲבָל הָעֵינֵקֶר נִרְאָה לַעֲנִ"ד דְּזֵה הִלְשׁוֹן פִּינֵן שְׁהֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר הוּא מְלִשׁוֹן הַנִּי וּפִירוּשׁוֹ כְּנֹז' וְעֵינֵן בְּס' הִירוּשָׁלַיִם. וְגַם מ"ש הַנִּי אַח"כ וְז"ל וְהָא דַּתְּנֵן בְּגַמ' דִּילֵן וּבְשִׁקְלִים מוֹתֵר עֲנִיִּים לַעֲנִיִּים כּו' ה"מ כְּשֵׁלָא הֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר לְשִׁנּוֹת כּו' קִשְׁהָ שְׁהָרִי מוּכַח מִזֵּה דְּצָרִיף הֶסְפַּמְתּ בְּנֵי הָעִיר וּלְפָנֵי זֵה כְּתַבְתִּי בְּשִׁמּוֹ דְּלֹאֵו דְּוֹקָא הֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר אֲלָא אֲפִילוּ הַפְּרָנְסִים כּו' וְצ"ל דַּמ"ש לְבִסּוּף וְהָא דַּתְּנֵן מוֹתֵר הָעֲנִיִּים לַעֲנִיִּים כּו' קוֹנְשִׁיתוּ הוּא עַל הַגַּמ' שְׁאָמַר וְנִשְׂאִים בְּנֵי הָעִיר לַעֲשׂוֹת קוֹנְפָה תְּמַחֲוֵי כּו' וְע"ז מְקַשָּׁה מַגַּמ' דְּשִׁקְלִים מְמוֹתֵר עֲנִיִּים לַעֲנִיִּים כּו' וּמְתַרְץ דְּאִיִּירִי שְׁלָא הֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר וְלֹא אִיִּירִי בְּזֵה כָּלֵל אִם הַפְּרָנְסִים יְכוּלִין לְשִׁנּוֹת כִּי לְפִי מ"מ מְלַפְנֵי זֵה גַם הַפְּרָנְסִים הִמָּה בְּכָלֵל בְּנֵי הָעִיר אוֹ אֲפִשֵׁר שְׁמַקְשָׁה אַמ"ש לְפָנֵי זֵה דְּאַפִּי הַפְּרָנְסִים יְכוּלִין לְשִׁנּוֹת בְּלִי הֶסְפַּמְוֹת בְּנֵי הָעִיר וְשֵׁם אֲמָרִי מוֹתֵר עֲנִיִּים לַעֲנִיִּים וְאִינֵן יְכוּלִין לְשִׁנּוֹת בְּשִׁלְמָא עַל הַגַּמ' דְּרִשְׂאִין בְּנֵי הָעִיר לַעֲשׂוֹת קוֹנְפָה תְּמַחֲוֵי כּו' לֹא קִשְׁהָ מֵהָא דְּמוֹתֵר עֲנִיִּים כּו' דְּשֵׁם אִיִּירִי שְׁהַפְּרָנְסִים אִינֵם יְכוּלִין לְשִׁנּוֹת לְאַפּוֹקֵי בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין לְשִׁנּוֹת לְאַפּוֹקֵי לְפִי מ"ש הַנִּי לְפָנֵי זֵה אִף אִם לֹא הֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין הַפְּרָנְסִים לְשִׁנּוֹת א"כ קִשְׁהָ לְמָה מוֹתֵר הָעֲנִיִּים לַעֲנִיִּים הֲלֹא הֵן הַפְּרָנְסִים הֵן בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין לְשִׁנּוֹת וְאִיף אֲמַצָּא שְׂאִינֵן יְכוּלִין לְשִׁנּוֹת וְע"ז מְשַׁנֵּי הַנִּי מְשַׁלָּא הֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר לְשִׁנּוֹתָהּ וְלֹא נִתְּנוּ כַּח בִּיד הַפְּרָנְסִים לַעֲשׂוֹת מֵה שְׁיִרְצוּ לְכוֹן אֲסוּר לְהַפְּרָנְסִים לְשִׁנּוֹתָהּ.

וּבְזֵה מִיְנוֹשֵׁב מֵה שְׁקִשָּׁה לְכַאוּר' בְּדַבְרֵי הַנִּי שְׁמַתְרֵץ הָא דְּמוֹתֵר עֲנִיִּים כּו' כְּשֵׁלָא הֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר לְשִׁנּוֹתָהּ וְקִשְׁהָ שְׁזֵהוּ מִיְלִתָּא דְּפִשִׁטָּא דְּמִי יִשְׁנָה אֶת מוֹתֵר עֲנִיִּים אִם לֹא הֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר לְאַפּוֹקֵי לְפִי מ"ש הוּא מִיְנוֹשֵׁב שְׁפִירוּשׁוֹ שְׁהַפְּרָנְסִים רוֹצִים לְשִׁנּוֹתָהּ וְלֹא הֶסְפִימוּ בְּנֵי הָעִיר עִמָּהֶם וְגַם לֹא נִתְּנוּ בְּנֵי הָעִיר לְהֵם רְשׁוּת שְׁמָה שְׁיִרְצוּ לַעֲשׂוֹת הַרְשׁוּת בִּידֵם לְכוֹן מוֹתֵר עֲנִיִּים לַעֲנִיִּים וְאִין לְהַפְּרָנְסִים רְשׁוּת לְשִׁנּוֹת וְעֵינֵן מֵה שְׁאֲכַתּוּב מִזֵּה לְקַמֵּן בְּס"ד בַּמ"ש מְמַחִין בִּידֵן הֵינֵנוּ דְּוֹקָא לְצוֹרֶף עֲנִיִּים מֵאַחַר שְׁהַמְתַּנִּי דְּשִׁקְלִים אִיִּירִי לְצוֹרֶף עֲנִיִּים מֵאַחַר שְׁהוּא ע"י מְקַרְהָ וּמְעוֹת שַׁע"י מְקַרְהָ אֲסוּר לְשִׁנּוֹת אֲפִי לַעֲנִיִּים אַחֲרֵים וְכַמ"ש לְעִיל רַק הִירוּשָׁלַיִם כְּתַב עַל הַמְשַׁנָּה דְּשִׁקְלִים הַנֹּז' שְׂאִין מְמַחִין בִּיד הַפְּרָנְסִים הֵינֵנוּ אִם בָּאוּ לְשִׁנּוֹת לְצוֹרֶף עֲנִיִּים אַחֲרֵים.

וּמֵה שְׁהַכְרִיחַ לְהִירוּשָׁלַיִם לְפָרֵשׁ כֵּן נִלְע"ד לְפִי שְׁהִוְקֵשָׁה לוֹ בְּמַתְנֵי דְּשִׁקְלִים דְּאַמְרִי מוֹתֵר עֲנִיִּים לַעֲנִיִּים מוֹתֵר עֲנִי לְאוֹתוֹ עֲנִי כּו' וְלְמָה אִינֵנוּ אוֹמְרֵי ג"כ בְּבַבְא דְּרִישָׁא מוֹתֵר עֲנִיִּים לְאוֹתֵן עֲנִיִּים אֲלָא וְדָאֵי מוֹתֵר עֲנִיִּים אֲפִי לַעֲנִיִּים אַחֲרֵים וְהֵינֵנוּ אִם רָאוּ הַפְּרָנְסִים שְׁיִשׁ צוֹרֶף בְּדַבְרֵי לְשִׁנּוֹת לְצוֹרֶף עֲנִיִּים אַחֲרֵים אִין מְמַחִין בִּידֵן וְכַמוֹ שְׁמַפְרֵשׁ הָרֵא"ש אֲבָל לְדַבְרֵי הָרִשׁוֹ פְּשִׁטָּא שְׂאִינֵן רִשְׂאִין לְשִׁנּוֹתָהּ אֲפִילוּ הַצְּבוּר לְפִי שְׂאִינֵן מְעוֹת שְׁל

קנפּה אַלאַ שע"י מקרה וְנֹה שְׁפָתַי הָרָא"ש אַחַר זֶה תִּכְרַף עַל פֶּן נִרְאֶה דְבָרֵי ר"ת ר"ל אַחַר שְׁזֵה הַחִלּוּק שְׁחֻלְקֵנוּ בֵּין ע"י דְבָר קְבוּעַ אוֹ ע"י מִקְרָה הוּא יִתַּד נֶאֱמָן א"כ בְּנֻדְאֵי דְבָרֵי הַר"י מִגְאֵש דְחוּיִים הֵן עַל פֶּן נִרְא' כַּפִּיר"ת.

וּבְזֵה דְבָרֵי הַב"י בַּמ"ש שְׁנִרְא' שְׁדַעַת הָרָא"ש לֹמַר דְּהֵיִא דִּירוּשְׁלַמִּי דִּשְׁקֵלִי אֵינְרִי בְּפִאֵי לְשִׁנִּית לְדְבָר שֶׁהוּא צֻנְרָה עֲנִיִּים דְּנֻקָּא כּו' הֵמָּה נְכוּנִים וַיִּשְׁרִים לְמוֹצְאֵי דַעַת וְדו"ק: הָרָא"ש בַּפ"ק דַּב"ב בְּשֵׁם הַר"י הַלְוִי וּבְמָה שְׁחֻלְקַ עֲלָיו בְּעֵנְוֵן זֶה.

א"כ נִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַנ"י הַנ"ל דְּקִשָּׁה לֹו ג"כ קְוִשְׁתַּי הַתּוֹס' הָא דַּגְמ' דְּעֶרְכִּין וּמְתַרְץ דַּגְמ' דְּעֶרְכִּין אֵינְרִי בְּיַחֲד וְהֵינְנוּ בְּיַחֲד הַמְתַּנְדָּב וְכֵן נוּכַל לְפָרֵשׁ הַתּוֹס' פֶּה בְּעֶרְכִּין וַא"כ לַפ"ז מִיִּשְׁבַּב מַה שֶּׁהַקְּשִׁיתִי מִהָא דְּשְׁעֻזְרָק טִייעָא וּכְמוֹ שֶׁהַקְּשָׁה הָרָא"ש דְּשִׁנְיָה חֲזָנִי דְּפוּמְבְּדִיתָא דְּהֵינְנוּ הַגְּבָאִים דִּי"ל שֶׁהַגְּבָאִים יֵשׁ לָהֶם דִּין בְּנֵי הָעִיר וְכַמ"ש הַנ"י דַּגְמ' הַמְתַּנְדָּב אִם הוּא מְדַעַת הַגְּבָאִים אוֹ הַפְּרָנְסִים רְשָׁאִים לְשִׁנּוֹת מַכ"ש הַגְּבָאִים בְּעֶצְמָם אוֹ הַפְּרָנְסִים בְּעֶצְמָם וְלָכֵן אֵינְרִי רְבָא אוֹ רַחְבָּא מְטַעַם דְּזַמְנִין מִקְרִי וְאֲתִי וּמִשָּׂא"כ לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל מְוֹתֵר לְשִׁנּוֹת.

וּמִיִּשְׁבַּב הַדְּקָדוּק דְּפִתַּח בְּיַחֲד וְדֻנְקָא יַחֲד וְסִינִים בְּבְנֵי הָעִיר לְפִי שְׁקָאֵי עַל יַחֲד הַמְתַּנְדָּב וּקְרָאוּ בְּלִשׁוֹן יַחֲד. וְאַף שֶׁלְּכַאוּרָה דְּבָרֵי הַנ"י חוֹלְקֵי עַל הַתּוֹס' שֶׁהַתּוֹס' סוֹבְרִים דְּדֻנְקָא לְדָבָר מְצֻנָה יְכוּלִין לְשִׁנּוֹת אֲבָל לֹא לְדָבָר הַרְשׁוֹת וְהַנ"י פָּתַב וְרְשָׁאִים בְּנֵי הָעִיר לְעִשׂוֹת קְוִפָּה וְתַמְחֻוִי כּו' וְלִשְׁנֻתָן כּו' אִפִּי לְדְבָר שְׁאִינוּ צֻנְרָה עֲנִיִּים אֲבָל ז"א רָאִיָּה שִׁישׁ מַחְלֻקַת בְּיַנְיָהֶם דַּמ"ש הַנ"י אַע"פ שְׁאִינוּ לְצֻנְרָה עֲנִיִּים הֵינְנוּ מ"מ צֻרִיָּה שִׁיָּהֲנִי הַשִּׁנּוּי לְאִיזָה דְּבָר מְצֻנָה וְלֹאפּוֹקֵי מְדַעַת הַר"י מִגְאֵש הַלְוִי דְּסִבְר דְּאִינָם יְכוּלִים לְשִׁנּוֹת פִּי אִם לְצֻנְרָה עֲנִיִּים מְזֻזֵן לְכַסּוֹת כּו'.

וַא"כ דְּבָרֵי הַתּוֹס' מְפָשׁ הֵמָּה כְּמוֹ דְּבָרֵי הַנ"י וְהַתּוֹס' וְדֻנְקָא יַחֲד קָאֵי אַמְתַּנְדָּב וְהַנ"י אֲבָל בְּנֵי הָעִיר רְשָׁאִים נְכֻלָּל ג"כ הַגְּבָאִים אוֹ הַפְּרָנְסִים וְתוֹס' נְקֻטוּ לִשׁוֹן הַגְּמ' שְׁמַבִּיאִין רֵאִי מַפ"ק דַּב"ב וְרְשָׁאִים בְּנֵי הָעִיר לְעִשׂוֹת קְוִפָּה וְתַמְחֻוִי כּו' וְתַדַּע דְּלִשׁוֹן בְּנֵי הָעִיר לֹאוּ דֻנְקָא אַלָּא שְׁגַם גְּבָאֵי בְּכֻלָּל שְׁהֲרִי לְפִי דַעַת הָרָא"ש פ"ק דַּב"ב דַּגְמ' הַגְּבָאִים יְכוּלִין לְשִׁנּוֹת לְדְבָר מְצֻנָה א"כ קִשָּׁה לְמָה אָמַר בַּגְמ' דַּב"ב וְרְשָׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְעִשׂוֹת מִקְוִפָּה תַמְחֻוִי הֲלֹא גַם הַגְּבָאִים יְכוּלִים לְשִׁנּוֹת לְדְבָר מְצֻנָה אַלָּא צ"ל דְּבְנֵי הָעִיר לֹאוּ דֻנְקָא וְהַנ"י שִׁישׁ לְדַחּוֹת דַּמ"ש בַּגְמ' וְרְשָׁאִים בְּנֵי הָעִיר כּו' הֵינְנוּ לְפִי שְׁרָצָה לְסִינִים וְלִשְׁנֻתָן לְכָל מַה שִּׁירְצוּ הֵינְנוּ שְׁאֵף לְדָבָר הַרְשׁוֹת וּמִשָּׂא"כ הַגְּבָאֵי.

אֲבָל לְפִי מ"ש שְׁמ"ש הַתּוֹס' דֻנְקָא יַחֲד כּו' פִּירוּשׁוֹ הַמְתַּנְדָּב לְאִפּוֹקֵי הַגְּבָאִים יְכוּלִי לְשִׁנּוֹת א"כ קִשָּׁה מֵאֵי מִקְשָׁה בַּגְמ' אֵינִי וְהָא ר' יִנְאִי יְזוּף וּפְרַע דְּלִמָּא ר' יִנְאִי שְׁהִיָּה גְּבָאֵי לְכֹן הִיָּה מְוֹתֵר לְשִׁנּוֹת מְעוֹת צְדָקָה וְהַנ"י בַּגְמ' מְשַׁבָּאֵת לִיד גְּבָאֵי אֲסוּר לְשִׁנּוֹת הֵינְנוּ יַחֲד הַמְתַּנְדָּב וְאַף שִׁישׁ לִישָׁב דַּמ"ש בַּגְמ' אֵינִי וְהָא ר' יִנְאִי יְזוּף וּפְרַע לֹא שְׁהִיָּה ר' יִנְאִי גְּבָאֵי רַק כְּשִׁהִיָּה מְתַנְדָּב ר' יִנְאִי אִיזָה דְּבָר לְצְדָקָה וְהִיָּה צֻרִיָּה לֹו אַח"כ אִזְ הִיָּה יְזוּף מִגְּבָאֵי וּפְרַע לְהַגְּבָאֵי וַא"כ מִקְשֵׁי שְׁפִיר הֲלֹא מְשַׁבָּאֵת לִיד גְּבָאֵי אֲסוּר לְשִׁנּוֹת אֲבָל ז"א שְׁהֲרִי רַש"י מְפָרֵשׁ בְּהַדְּיָא אֵינִי וְהָא ר' יִנְאִי יְזוּף וּפְרַע ר' יִנְאִי גְּבָאֵי הִיָּה יְזוּף מְעוֹת צְדָקָה לְצֻרְכּוֹ וַא"כ הַדְּרָא קוּשְׁנִי לְדוּכְתִּיָּה וְאַף שִׁישׁ לְהַקְשׁוֹת דַּמְנ"ל לְרַש"י לְפָרֵשׁ פֶּן דַּמ"ש ר' יִנְאִי יְזוּף וּפְרַע פִּי שְׁהִיָּה גְּבָאֵי דְּלִמָּא פִּירוּשׁוֹ כַּמ"ש לְעִיל כְּשִׁהִיָּה ר' יִנְאִי מְתַנְדָּב כּו'.

אָבֵל נִלְעַ"ד דְּדִיּוּקוֹ שֶׁל רִש"י הוּא מִגַּמ' דְּאֵם אֵית' דְּקַנְשֵׁינָת הַגַּמ' הוּא דַר' יִנְאִי יִזְנֵף וּפְרַע פִּירוּשׁוֹ כְּשֶׁהִיָּה הוּא הַמְתַּנְדָּב א"כ לִפ"ז קָשָׁה עַל הַתְּרַצָּן הַיָּאָד מְשַׁנֵּי שְׂאֲנֵי ר' יִנְאִי דְנִיחָ' לְהוּ לְעַנְיִים דְּכַמָּה דְּמַשְׁהֵי מְעַשָּׂה וּמִינִיתִי לְהוּ שְׁהִיָּה כּוֹפָה אֶת בְּנֵי הָעִיר לְצַדִּיקָה כּוֹ בְּשִׁלְמָא אִם ר' יִנְאִי הִי גַבְאִי וְכָל מִזְלֵי דְצַדִּיקָה נְעַשָּׂה עַל פִּיו וְעַל יְדוֹ וְהוּא הִי כּוֹפָה אֶת בְּנֵי הָעִיר לְצַדִּיקָה וְיָכוּל לְהוֹצִיא מֵהֶם וְלַעֲשׂוֹת עִם מְעוֹת צַדִּיקָה מַה שְׂיִרְצָה שְׂפִיר קְאָמַר שְׂאֲנֵי ר' יִנְאִי דְנִיחָא לְהוּ לְעַנְיִים כּוֹ דְּמַעֲשָׂה וּמִינִיתִי לְהוּ כִּי הַצַּבּוֹר לֹא הָיוּ יוֹדְעִים פְּלוּם שֶׁהוּא חֵיִיב מְעוֹת לְצַדִּיקָה וְהִי אֹמֵר ר' יִנְאִי שְׂאִין בְּיָדוֹ מְעוֹת צַדִּיקָה כְּדִי לְחַלֵּק לְעַנְיִים אָבֵל אֵי אָמְרִי דַר' יִנְאִי לֹא הִיָּה גַבְאִי וּמ"ש דַר' יִנְאִי יִזְנֵף וּפְרַע הִיָּינוּ כְּשֶׁהִיָּה הוּא הַמְתַּנְדָּב הִיָּה יִזְנֵף מִהַגַּבְאִי וּפְרַע א"כ הָאִיָּד אָמַר דְנִיחָא לְהוּ לְעַנְיִים דְּמַעֲשָׂה וּמִינִיתִי לְהוּ קָשָׁה הָאִיָּד הִי יָכוּל לְכוּף לְהַקְהֵל שְׂתִנּוּ מְעוֹת לְצַדִּיקָה לְחַלֵּק לְעַנְיִים הֲלֹא יֹאמְרוּ לוֹ הַגַּבְאִים וְהַצַּבּוֹר הַתְּקוּשְׁשׁוֹ וְקוּשׁוֹ קִשְׁנוּט עֲצָמָה כּוֹ שְׂאֵתָה ר' יִנְאִי תְּשַׁלֵּם תְּחַלְּהָ אֶת חוּבָהּ מַה שְׂאֵתָה חֵיִיב לְצַדִּיקָה וְאַח"כּ יִתְּנוּ הַצַּבּוֹר מַחְדָּשׁ מְעוֹת לְצַדִּיקָה לְחַלֵּק לְעַנְיִים כִּי הַהִלְוָאָה שֶׁל ר' יִנְאִי נְעַשִּׂית ע"י הַגַּבְאִים וְהַגַּבְאִי יוֹדְעֵי מַהִּלְוָאָה זֶה וְלָכֵן פִּירֵשׁ"י דַר' יִנְאִי גַבְאִי הִי וְהִי יִזְנֵף מְמַעוֹת צַדִּיקָה בְּסִתְרָא שְׂלֹא יָדַע מְזָה שׁוּם אָדָם וְלָכֵן הִיָּה מְעַשָּׂה הַצַּבּוֹר וּמִינִיתִי לְהוּ וְלֹא הָיוּ יָכוּלִי לֹאמַר הַצַּבּוֹר הַתְּקוּשְׁשׁוֹ וְקוּשׁוֹ שְׂיִשְׁלֵם אֶת חוּבוֹ כִּי הַצַּבּוֹר לֹא הָיוּ יוֹדְעִים מְזָה שְׁהִיָּה חֵיִיב מְמַעוֹת הַצַּדִּיקָה.

וּסְבָרָא זֶה מְוַכַּרְחַת בְּמֶרְן הַקְּדוּשׁ הַב"י ז"ל בִּי"ד סִי רַנ"ט שְׂמַקְשָׁה לְמָה הִי צָרִיף ר' יִנְאִי לְיִזְנֵף וּפְרַע כְּדִי לְכוּף הַצַּבּוֹר בְּאוּמְרוֹ דְלִית לִי מְעוֹת הֲלֹא אִפִּי שְׂלֹא יְלוּהָ אוֹתָם הִיָּה יָכוּל לֹאמַר לְצַבּוֹר שְׂאִין לוֹ מְעוֹת כּוֹ וְא"כ מוֹכַח דַר' יִנְאִי הִיָּה עוֹשֶׂה זֶה בְּסִתְרָא שְׂלֹא יָדַע מְזָה שׁוּם אָדָם וְאִזּוֹ יָכוּל לְכוּפֵם וְאִם הִיָּה יוֹדַע שׁוּם אָדָם שְׂיִישׁ מְעוֹת בְּצַדִּיקָה אוֹ שֶׁהוּא חֵיִיב לְצַדִּיקָה לֹא הִיָּה יָכוּל לְכוּפֵם כּוֹ ע"ש.

וְא"כ מְוַכַּרְחַת רִש"י לְפָרֵשׁ שַׁר' יִנְאִי גַבְאִי הִי וְהִי יִזְנֵף וּפְרַע בְּסִתְרָא כּוֹ וְהִי נִיחָא לְעַנְיִים כּוֹ. אָבֵל מ"מ קָשָׁה קוּשְׁשֵׁינּוּ בַתּוֹס' דְּמֵאִי מְקַשֵּׁי וְהָא ר' יִנְאִי יִזְנֵף וּפְרַע הֲלֹא ר' יִנְאִי גַבְאִי הִי וְיָכוּל לְשַׁנּוֹת וְדוּקָא יַחֲדַי הַמְתַּנְדָּב אֵינוּ רִשְׁאֵי לְשַׁנּוֹת נִדְבָתוֹ מִשְׁבָּתָא לִיד גַבְאִי וְלִכְאוּר' [דְּקוּשְׁשֵׁינּוּ הַנּוֹז' יֵשׁ לִישָׁב עִם מַה שְׂפַתְבוּ הַתּוֹ' אַח"כּ וְז"ל וְדוּק' לְדַבְרַי מְצָנָה כְּדָאמְרִי בְּשִׁלְהֵי שְׂמַעְתָּתָא יִשְׂרָאֵל שְׁהַתְּנַדָּב מְנוּרָה כּוֹ וְא"כ לִפ"ז מ"ש בַּגַּמ' אֲסוּר לְשַׁנּוֹתָהּ הִיָּינוּ לְפִי פִירוּשׁ הַתּוֹס' דְּקָאֵי עַל הַיַּחֲדִיד הַמְתַּנְדָּב הִיָּינוּ אַף לְדַבְרַי מְצָנָה וּמִשָּׂא"כ הַגַּבְאִים אוֹ בְנֵי הָעִיר יָכוּלִין לְשַׁנּוֹת וְהִיָּינוּ לְדַבְרַי מְצָנָה וְע"ז מְקַשָּׁה אֵינִי וְהָא ר' יִנְאִי יִזְנֵף וּפְרַע אַף לְדַבְרַי הַרְשׁוֹת לְצָרְכוֹ וּמְשַׁנֵּי שְׂאֲנֵי ר' יִנְאִי כּוֹ וְא"כ דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּזָה עוֹלִים יָפָה דְּדוּקָא יַחֲדַי הַמְתַּנְדָּב כּוֹ וּמִשָּׂא"כ גַבְאִי אוֹ בְנֵי הָעִיר שְׂרִי לְדַבְרַי מְצָנָה וּמְתוּרָץ ג"כ הַקּוּשְׁשֵׁי הָא דְשִׁלְהֵי שְׂמַעְתָּתָא דְשַׁעֲזָרְק טִייעָא דְשַׁנְיָה חֲזָנִי כּוֹ אָבֵל כַּד מְעַיְינַת בַּתּוֹס' אַח"כּ תְּמַצָּא שֵׂא"א לֹאמַר כֵּן שְׂדוּקָא יַחֲדַי הַמְתַּנְדָּב אֲסוּר לְשַׁנּוֹת אָבֵל גַבְאִי מְתוּרָא לְשַׁנּוֹת וּבְכָלל בְּנֵי הָעִיר נִכְלָלוּ גַם הַגַּבְאִים וּבְדוּקָאֵי כָּל הַמְשָׂא וּמִתְּנָה הַנּוֹז' בְּסוּגָנִי הַתְּלִמוּד וּבִנְי"י הוּא נְכוּן אֵלִיבָא דְהַפּוֹסְקִים הַסּוּבְרִים דְּגַבְאִי יָכוּל לְשַׁנּוֹת מְעוֹת צַדִּיקָה לְאִפּוּקֵי הַתּוֹס' פֶּה בְּעָרְכִין אֵי אֲפִשֵׁר לֹאמַר שְׂיִסְבְּרוּ כֵּן שְׁהִיָּה הַתּוֹס' כְּתִבּוּ אַח"כּ וְז"ל וְהָא דְאָמְרִי גַבִּי מַגְבַּת פּוּרִים כּוֹ עַד וּבַגַּבְאִי מִיָּרִי דְמוֹכַח מְזָה דְּגַבְאִי אֲסוּר וּכ"כ הַתּוֹס' בְּהִדְיָא בְּדַבּוּר שְׂאֵחַר זֶה דַּמ"ש בַּגַּמ' וְרִשְׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְעַשׂוֹת קוּפָה וְתִמְחֹזֵי דוּקָא בְּנֵי הָעִיר וְלֹא גַבְאִי כּוֹ אַף שְׁהַתּוֹס' בְּעַצְמָם מְגוּמְגָמִים וְצָרִיכִין בְּיָאוּר אָבֵל מ"מ נְשַׁמַּע מְשָׁם דְּגַבְאִי אֲסוּר לְשַׁנּוֹת.

ונלע"ד לפרש דברי התוס' דמ"ש משבאת ליד גבאי אסור לשנותה ודוקא יחיד פירושו בין איחיד המתנדב ובין אגבאי' כולם אסורי' לשנותה ולכן אמרו דוקא יחיד ולא קאמרי דוקא גבאי לפי שקאי בין איחיד המתנדב ובין אגבאי ולא פוקי בני העיר רשאים לשנותה וכן איתא בחידושי הרמב"ן בפ"ק דב"ב שפכת בהדיא משהגיע ליד גבאי אסור לשנותה בין המתנדב בין הגבאי כו' נשמר מזה שלא תאמר שיש איזה חילוק ביניהם וא"כ לפ"ז דברי התוס' בכאן הנה מכוונים ממש כמ"ש התוס' אחר זה גבי מגבת פורים כו' עד ובגבאי מיירי לפי שגרע פח הגבאי לכן אינו רשאי לשנות ומשא"כ בני העיר רשאי לשנות.

אבל מ"מ דברי התוס' בעצמם מגומגמי וצריכין ביאור רחב פי יש לדקדק בהם בהא דמקשו מהא דמגבת פורים ומגבת של אותה העיר כו' וכתבו דהיינו דוקא מחוץ לעיר אסור לשנותה אבל לצרכי העיר מותרים ובגבאי מיירי כו' ע"ש פנראה דהתוס' ארפביה אתרי ריקשיה הא דמגבת פורים דדוקא מחוץ לעיר אסור לשנותה אבל לצרכי העיר מותרים ובגבאי מיירי דמשמע אבל בני העיר מותרים אף בחוץ לעיר והגבאי לצרכי העיר מותר וזהו סותר דבריהם הראשונים שכתבתי דמתנדב או הגבאי אסורים לשנות כלל וכאן מסלקי' בין חוץ לעיר ובין צרכי העיר וה"ל להתוס' לתרץ בקיצור בגבאי מיירי לאפוקי לפי מה שמחלקים דוקא חוץ לעיר אסור אבל לצרכי העיר מותר הגבאי לשנות א"כ קשה ההוא דרשאים לעשות מקופה תמחוי כו' דהוא צרכי העיר ואפ"ה אסור לשנות הגבאי ודוקא בני העיר רשאים לשנות.

ומצאתי ראיתי במרדכי בפ"ק דב"ב סי' תצ"א שפכת וז"ל ת"ר האומר סלע זו לצדקה כו' משבאת ליד גבאי אסור לשנותה כו' והיא דפ"ק דב"ב דרשאי' לעשות תמחוי קנפה ולשנותה לכל מה שירצו פר"י בני העיר ודאי רשאים אבל ודאי גבאי שגבה קנפה או תמחוי אינו רשאי לשנות אפילו לדבר מצנה ובני העיר רשאים לשנות לדבר מצנה והיא דמגבת פורים כו' דמשמע דוקא לפור' אבל לשאר מצנה לא היינו דוקא הגבאי פיון שגבה מגבת פורים אין בני העיר יכולים לשנותה למצנה אחרת וכן אם גבה לבני העיר אין הגבאי יכול לשנותה וליתן לעניי עיר אחרת אבל בני העיר יכולין לשנות מגבת פורים לדבר אחר ובלבד שיהי' לדבר מצנה דומיא דקנפה ותמחוי כו' וה"נ רשאים לשנות מגבת פורים לעניי העיר אחרת כו' ע"ש והבאתי לשון המרדכי באריכות לפי שיש לדקדק בהם וגם מתוכם יבנו דברי התוס' בערכין פי המעיין בדברי המרדכי הנ"ל בשם פר"י תמצא שמ"ש התוס' בערכין בסוג' זו ודוקא יחיד אבל בני העיר רשאים ודוקא לדבר מצנה הנה ממש כדברי ר"י שכתב המרדכי הנז' שהגבאי אסור לשנות אף לדבר מצנה כו' וא"כ מה שמקשה בתוס' שלפנינו מההיא דמגבת פורים כו' הוא ממש קושית המרדכי בשם ר"י הנז', והנה בתוס' שלפנינו מאריך בקושיתו ומקצר בתירוץו ובמרדכי בשם ר"י מקצר בקושיתו ומאריך בתירוץו ומבין שניהם תסתיים שמעתא פי בתוס' שלפנינו מקשים מהא דהאומניו דאמרי' מגבת פורים לפורים ומגבת אותה העיר לאותה העיר א"כ מביא בתוס' שלנו שתי בבות הן מגבת פורים הן מגבת אותה העיר ומקצר בתירוץו שיש לחלק בין חוץ לעיר אסור לשנות ומשא"כ לצרכי העיר ובגבאי איירי ושם במרדכי בשם ר"י מקצר בקושיתו שמקשה מהא דמגבת פורים ולא מביא

הַבָּא שְׁנִי הָא דְמַגְבַּת אוֹתָהּ הָעִיר וּמֵאַרְיָה בְּתִירוּצוֹ הֵינּוּ דְנוֹקָא פִּינּוּן שְׁגָבָה מַגְבַּת פּוּרִים כּו' וְכֵן אִם גָּבָה לְבְנֵי הָעִיר כּו'.

וּנְלַע"ד לֹאמַר שְׁשִׁנְיָהֶם לְדָבָר א' נִתְכַּוְּנָנוּ וְדָבָרֵי הַתּוֹס' פִּה בְּעֶרְכִּין הֵמָּה מִמֶּשׁ דְּבָרֵי ר"י שְׁהִבִּיא הַמְרָדְכֵי הַנ"ל וּמָה שְׁמַסִּיִּים פִּה בְּתוֹס' וְדוֹקָא חוּץ לְעִיר אָסוּר כּו' וּבְגַבְאֵי מֵיָרִי מְבֹאָרִים בְּאַרְיָכוֹת דְּבָרֵי שְׁפַתְבּוֹ הַמְרָדְכֵי בְּשֵׁם ר"י וְכֵן גַּם בְּתוֹס' הֵמָּה דְבָרֵי ר"י וְהוֹקְשָׁה לְהַתּוֹס' וְכֵן בְּמְרָדְכֵי בְּשֵׁם ר"י הַנ"ל דְּלִפִּי מֵאֵי דְאַמְרִינוּ דְּדוֹקָא בְּנֵי הָעִיר כּו' יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת לְדָבָר מְצוּהָ אֲבָל לֹא הַגְּבָאִים א"כ תִּקְשָׁה מֵהָא דְמַגְבַּת פּוּרִים דְּאִיתָא שְׁמִי שְׁתֵּי בָבוֹת הָא דְמַגְבַּת פּוּרִים לְפּוּרִים וְעוֹד בָּבָא אַחֲרֵיתִי הָא דְמַגְבַּת אוֹתָהּ הָעִיר לְאוֹתָהּ הָעִיר בְּמֵי מֵיָרִי אֵי מֵיָרִי גַבְאֵי מֵאֵי אֲתִי לְאַשְׁמַעִינוּ הֲלֹא אֵינוּ יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת כָּלֵל אֲפִי שְׁאָר גְּבִיּוֹת וּמכ"ש מַגְבַּת פּוּרִים וְאֵי אֵיָרִי בְּבְנֵי הָעִיר וְאֲתִי לְאַשְׁמַעִינוּ דְּאֲפִי בְּנֵי הָעִיר אָסוּרִים לְשַׁנּוֹת מַגְבַּת פּוּרִים א"כ קִשָּׁה בְּסִיפָא בְּבָבָא אַחֲרֵיתִי שְׁאָמַר מַגְבַּת אוֹתָהּ הָעִיר לְאוֹתוֹ הָעִיר וְקִשָּׁה הֲלֹא בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִים לְשַׁנּוֹת שְׁאָר דְּבָרִים וּע"ז מְתַרְצִים הַתּוֹס' דְּדוֹקָא מְחוּץ לְעִיר אָסוּר לְשַׁנּוֹת אֲבָל לְצָרְכֵי הָעִיר מְתַרְצִים וּבְגַבְאֵי מֵיָרִי וְהַדְּבָרֵי הַנ"ל מְבֹאָרִים בְּדָבָרֵי הַר"י שְׁמַבִּיא הַמְרָדְכֵי הַנ"ל שְׁפַתְבּוֹ וְהִיא דְמַגְבַּת פּוּרִים דְּמִשְׁמַע דְּנוֹקָא לְפּוּרִים אֲבָל לְשְׁאָר מְצוּת לֹא נִתְיָרְצוּ הַתּוֹס' דְּהֵינּוּ דְּנוֹקָא הַגְּבָאֵי פִּינּוּן שְׁגָבָה מַגְבַּת פּוּרִים אֵין כּו' וְכֵן אִם גָּבָה לְבְנֵי הָעִיר כּו' אֵין הַגְּבָאֵי יְכוּלִים לְשַׁנּוֹתָהּ וְלִיתָן לְעַנְיֵי עִיר אַחֲרָת.

פִּי הֵנָּה דְבָרֵי הַמְרָדְכֵי הַנּוֹ' תְּמוּהֵי וְצָרִיכִין בִּיאוֹר וְיָשׁוּב נִכּוֹן פִּי תַחֲלָה יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדָבָרֵי שְׁפַתְבּוֹ וְהִיא דְמַגְבַּת פּוּרִים כּו' דְּמִשְׁמַע דְּנוֹקָא לְפּוּרִים כּו' הֵינּוּ דְּנוֹקָא בְּגַבְאֵי פִּינּוּן שְׁגָבָה מַגְבַּת פּוּרִים אֵין בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין לְשַׁנּוֹתָהּ לְמְצוּהָ אַחֲרָת וּא"כ הֲלֹא בְּזָה מְתוּרָץ קוֹשְׁתּוֹ וּא"כ לְמָה הָאַרְיָה הַמְרָדְכֵי בְּשֵׁם ר"י אַח"כ וְכֵן אִם גָּבָה לְבְנֵי הָעִיר אֵין הַגְּבָאֵי יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת כּו' הֲלֹא זֶהוּ מִיָּתֵר וְגַם בְּמ"ש וְלִיתָן לְעַנְיֵי עִיר אַחֲרָת קִשָּׁה עַנְיֵי עִיר אַחֲרָת מֵאֵן דְּכַר שְׁמִיָּה וְגַם מ"ש אַח"כ אֲבָל בְּנֵי הָעִיר רִשְׁאִים לְשַׁנּוֹת מַגְבַּת פּוּרִים לְדָבָר א' וּבְלִבְד לְדָבָר מְצוּהָ דּוּמְיָא דְקוֹנְפָּה וְתַמְחוּי שְׁרִשְׁאֵי לְשַׁנּוֹתוֹ דְּדָבָר מְצוּהָ נִיגְהוּ כּו' דְּמִשְׁמַע דְּאַפִּי לְדָבָר מְצוּהָ אַחֲרָת יְכוּלִין לְשַׁנּוֹתָהּ אֲפִי לֹא צוּרָה פּוּרִים קִשָּׁה מִנ"ל וְגַם אַח"כ כָּתֵב וְה"נ רִשְׁאֵי לְשַׁנּוֹת מַגְבַּת פּוּרִים לְעַנְיֵי עִיר אַחֲרָת קִשָּׁה מֵהִיכִי תִיָּתִי לֹא וְגַם לְמָה לֹא כָּלֵלִינְהוּ בְּבָבָא אַחַת וְהַל"ל אֲבָל בְּנֵי הָעִיר רִשְׁאִים לְשַׁנּוֹת מַגְבַּת פּוּרִים לְדָבָר מְצוּהָ אַחֲרָת וְלְעַנְיֵי עִיר אַחֲרָת וְלְמָה עָשָׂה מְזָה שְׁנֵי בָבוֹת כָּתֵב מְתַחֲלָה אֲבָל בְּנֵי הָעִיר רִשְׁאִים כּו' וְה"נ רִשְׁאִים לְשַׁנּוֹת שְׁהוּא שְׁנֵי בָבוֹת וּע"ק קוֹשְׁתָּא עֲצוּמָה הֲלֹא דְבָרֵי הַמְרָדְכֵי בְּשֵׁם ר"י סוֹתְרִי זא"ז דְּמִתְחַלְלָה כָּתֵב וְהִיא דְמַגְבַּת פּוּרִים כּו' הֵינּוּ דְּנוֹקָא הַגְּבָאֵי פִּינּוּן שְׁגָבָה מַגְבַּת פּוּרִים אֵין בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין לְשַׁנּוֹתָם לְמְצוּהָ אַחֲרָת א"כ כָּתֵב דְּאֵין בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת מַגְבַּת פּוּרִים אֲפִי לְדָבָר מְצוּהָ וְאַח"כ מְסִיִּים וְכָתֵב אֲבָל בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת מַגְבַּת פּוּרִים לְדָבָר אַחַר וּבְלִבְד שְׁיָהָא לְדָבָר מְצוּהָ כּו'.

וּבְנִדְאֵי הַקּוֹשְׁתָּא אַחֲרוֹנָה הַנּוֹ' שְׁדָבָרֵי הַמְרָדְכֵי סוֹתְרִים זא"ז הוּא תְּמוּהָ בְּעַנְיֵי מְאֹד וְרִצִּיתִי לְדַחֹק וּלְיִישָׁב אֲפִי בְּדוּחַק וְלֹא עֲלֵתָהּ בְּיָדֵי וְהִנֵּה אֲפִי שְׁפָכָר כָּתֵבִי לְעִיל שְׁפָכָר הַחֲמִירוֹ וְהַחֲרִימוֹ הַקְּדוּמוֹנִים וּכְמ"ש מֵהַרד"ך בְּתָשׁוּ' שְׁלֹא לְשַׁבֵּשׁ הַסְּפָרִים אֲבָל כָּאֵן נִלְעַ"ד מוֹכַח שֵׁט"ס יֵשׁ כָּאֵן בְּמְרָדְכֵי בְּרֵאשִׁית דְּבָרֵי בְּמ"ש הֵינּוּ דְּנוֹקָא הַגְּבָאֵי פִּינּוּן שְׁגָבָה מַגְבַּת פּוּרִים אֵין בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִין לְשַׁנּוֹתָהּ תִּיבַת שֶׁל בְּנֵי הָעִיר הוּא ט"ס וְכַצ"ל אֵין יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת

וקאי אגבאי כו' אבל יתר דברי המרדכי הנ"ל יתישבו לענ"ד ברואה אחר קצת עיון ומתוכם יובנו דברי התוס' שלנו ולדבר א' נתפנונו והוא דקושני' המרדכי בשם ר"י הוא מההיא דמגבת פורים דאית' שם בגמ' שני בבות מגבת פורים לפורי' מגבת אותה העיר לאותה העיר קשה במאי מיירי אי איירי בגבאי הא דמגבת כו' א"כ קשה מאי אתא לאשמעונוין כו' וכמ"ש לעיל בקושני' התוס' ואי מיירי בבני העיר קשה הסיפא דמגבת כו'.

וע"ז מתרץ המרדכי בשם ר"י היינו דוקא בגבאי ר"ל דכל שני הבבות דבריית' איירי במגבת פורים ובגבאי ורישא דבריית' אתי' לאשמעינון במגבת פורים דאם גבו מעות פורים סתם לצורף עניים אז לפורים דוקא צריכין הגבאים ליתן להעניים דוקא לצורף שמחת פורים אבל מ"מ יכולין ליתן אף לעניי עיר אחרת לצורף שמחת פורים הואיל ומתחל' גבו סתם מעות פורים ולא התנו לעניי העיר הזאת וז"ש המרדכי בשם ר"י היינו דוקא הגבאי כיון שגבה מגבת פורים אין יכולין לשנותה למצוה אחרת דניק מה שאינו נוגע לשמחת פורים לאפוקי לצורף שמחת פורים יכולין לשנות דהיינו לעניי עיר אחרת וזהו בבבא דרישא ואח"כ פתב וכן אם גבה לבני העיר אין הגבאי יכולין לשנותה וליתן לעניי עיר אחרת והיינו הבבא דסיפא דמגבת אותה העיר לאותה העיר ור"ל דאם גבו בפירוש לאות' עיר מגבת פורים אז דוקא לאותה העיר ואין הגבאי יכול לשנותה לעניי עיר אחרת וז"ש וכן אם גבה לבני העיר אין הגבאי יכול לשנותה וליתן לעניי עיר אחרת אף לצורף שמחת פורים ומכ"ש למצוה אחרת והיינו הבב' דסיפ' דמגבת אותה העיר לאות' העיר דוקא כו' ואח"כ פתב אבל בני העיר יכולין לשנות מגבת פורים לדבר אחר ובלבד שיהא לדבר מצוה כו' והיינו דבר והפוכו של הבבא דרישא דבריית' דבריית' אמר דדוקא הגבאי אינו יכול לשנות מגבת פורים לצורף מצוה אחרת כי אם לצורף שמחת פורים אף לעניי עיר אחרת הואיל וגבו סתם אבל בני העיר יכולין לשנות אף לצורף מצוה אחרת ואח"כ פתב וה"נ רשאים לשנות בני העיר מגבת פורים לעניי עיר אחרת והיינו דבר והפוכו של הבבא דסיפא דמגבת אות' העיר לאות' העיר ר"ל גם גבו בפירוש לצורף שמחת פורים לצורף אותו העיר אז הגבאי אינו רשאי לשנות לצורף שמחת פורים לצורף עניי עיר אחרת אבל בני העיר רשאים לשנות מגבת פורים אף לעניי עיר אחרת אף אם גבו בפירוש לצורף עיר הזאת.

ולפ"ז דברי המרדכי בשם ר"י מיושבים היטב שכל שני הבבות איירי במגבת פורים ובגבאי מיירי ואף שהמרדכי בשם ר"י אינו מביא הסיפא דבריית' קיצר בקושני' אבל מתוך אריכות דברים בתירוץ מובנים דבריו שקושני' הוא ג"כ מסיפא דברייתא ומיושבים היטב.

וכפי מה שביארתי דברי המרדכי בשם ר"י הנ"ל הנה ממש דברי התוס' פה בערכין במ"ש התוס' בתירוץ דהיינו דוקא מחוץ לעיר אסור לשנות אבל לצרכי העיר מותרים ובגבאי מיירי והכי פירושו ג"כ דהתוס' מתרצים קושני' דשני הבבות איירי במגבת פורים ובגבאי ורישא אתי' לאשמעינון הא דמגבת פורים לפורים אם גבי סתם לשמחת פורים זה שייך דוקא לפורים אבל יכולין הגבאים לחלק לצורף שמחת פורים אף לעניי עיר אחרת וז"ש התוס' היינו דוקא מחוץ לעיר אסור לשנות אבל לצרכי העיר מותרים

זֶהוּ פִּירוּשׁוֹ עַל הַב' בְּבוֹת וּר"ל וּלְתַרְץ לְפִי שְׁקוּשֵׁיַת הַתּוֹס' הוּא בְּמֵאֵי מֵיִירֵי הַבְּרִיִּת' דְּמַגְבַּת פּוּרִים אִי אֵיִירֵי בְּגַבְאֵי פְּשִׁיטָא דְּאִינוּ יְכוּל לְשַׁנּוֹת וְאִי אֵיִירֵי בְּבִנֵי הָעִיר קָשָׁה סִיפָא כּו' וּע"ז תִּירְץ דְּדוֹקָא מְחוּץ לְעִיר אָסוּר לְשַׁנּוֹת לְפִי שְׁיִישׁ לְדַקְדַּק בְּתוֹס' בְּתִירוּצָם שְׁאָמְרוּ וְדוֹקָא מְחוּץ לְעִיר אָסוּר לְשַׁנּוֹת הַל"ל בְּקִיצוֹר וְדוֹקָא מְחוּץ לְעִיר אָסוּר וּבִמ"ש אָסוּר לְשַׁנּוֹת מוּכָן שְׁאָסוּר לְשַׁנּוֹת מְחוּץ לְעִיר כְּפִי מַה שְׁגָבוּ אוֹתוֹ לְצוֹרֶךְ שְׁמַחַת פּוּרִים אַז אָסוּר לְשַׁנּוֹת מְחוּץ לְעִיר וְלִיתֵן לְמַצְוָה אַחֲרַת חוּץ לְעִיר אֲבָל לְצוֹרֶךְ שְׁמַחַת פּוּרִים מְוֹתֵר אַף חוּץ לְעִיר וְגַם מ"ש אֲבָל לְצָרְכֵי הָעִיר הַמְּשַׁמְעוֹת שְׁלִצְרָכֵי עִיר הֵיִינוּ לְצוֹרֶךְ שְׁמַחַת פּוּרִים יְכוּל לְשַׁנּוֹת אַף חוּץ לְעִיר אֲלָא דְּבִאֲמַת ה"פ דְּשִׁנֵּי הַבְּבוֹת אֵיִירֵי בְּשְׁמַחַת פּוּרִים וּבְגַבְאֵי וְאִי קָשָׁה מֵאֵי קִמ"ל פְּשִׁיטָא לְכֹן אָמַר דְּדוֹקָא מְחוּץ לְעִיר אָסוּר לְשַׁנּוֹת דְּהֵיִינוּ שְׁיִיתֵן מְעוֹת פּוּרִים לְעִיר אַחֲרַת לְצוֹרֶךְ מַצְוָה אַחֲרַת אָסוּר אֲבָל לְצָרְכֵי הָעִיר וּר"ל לְצוֹרֶךְ שְׁמַחַת פּוּרִים שְׁהוּא צָרְכֵי אוֹת' הָעִיר מְוֹתֵרֵי אַף לְעִנְיֵי עִיר אַחֲרַת הוּאִיל וְגָבוּ סָתֵם לְשְׁמַחַת פּוּרִים א"כ אִינוּ מוּכָח שְׁיִהְיֶה דוֹקָא לְשְׁמַחַת פּוּרִים לְאוֹתָהּ הָעִיר וְלְכֹן לֹא מְקַרִּי זֶה שִׁינוּי וּמִשָּׂא"כ בְּסִיפָא דְּמַגְבַּת אוֹתוֹ הָעִיר אִם גָּבוּ בְּפִירוּשׁ לְשְׁמַחַת פּוּרִים לְאוֹתוֹ הָעִיר אַז לְשְׁמַחַת פּוּרִים לְאוֹתוֹ הָעִיר דוֹקָא הוּאִיל וְגָבֵי בְּפִירוּשׁ כּו' וְזֶהוּ הַסִּיפָא דְּבְרֵיִיתָא וּכְמוֹ שְׁמִבְּנָאָר בְּמֶרְדְּכֵי בְּשֵׁם ר"י בְּאַרְיִכוֹת וּבְתוֹס' קִיצוֹרוֹ בְּתִירוּצָם וּכִמ"ש לְעִיל.

וְרִצִּיתִי לְפָרֵשׁ בְּתוֹס' דִּמ"ש דוֹקָא מְחוּץ לְעִיר אָסוּר לְשַׁנּוֹתָהּ כּו' וּבְגַבְאֵי מֵיִירֵי כּו' פִּירוּשׁוֹ ג"כ דְּשִׁנֵּי הַבְּבוֹת אֵיִירֵי בְּגַבְאֵי וּבְמַגְבַּת פּוּרִים מֵאֵי אֲמַרְתָּ דְּרִישָׂא מֵאֵי קִמ"ל לְכֹן מְתַרְצִים הַתּוֹס' וְדוֹקָא לְחוּץ לְעִיר ר"ל דְּהֵעֵיקָר אֲתִי לְאַשְׁמוּעִי הַבְּבָא דְּבָבָא דְּסִיפָא דְּאִם גָּבוּ לְאוֹתוֹ הָעִיר אָסוּר לְשַׁנּוֹת חוּץ לְעִיר אַף לְמַגְבַּת פּוּרִים וּמִשָּׂא"כ לְצָרְכֵי הָעִיר הֵיִינוּ לְצוֹרֶךְ שְׁמַחַת פּוּרִים מְוֹתֵר בְּתוֹךְ הָעִיר אַף לְעִנְיֵי עִיר אַחֲרַת אֲבָל הֵעֵיקָר כִּמ"ש לְעִיל כִּי מְתִישָׁב בְּזֶה כְּמָה דְּקְדוּקִים בְּתוֹס' וּמִיִּנְסְדִי עַל אֲדָנִי פְּזֵ הַמֶּרְדְּכֵי בְּשֵׁם הַר"י הַנּוֹז'.

וּבְזֶה מְתוֹרֵץ קוּשְׁיָא עֲצוּמָה שְׁדַבְּרֵי הַתּוֹס' לְפּוּם רִיהֶטָא סוֹתֵרִים זֶה"ז שְׁבַפ' הָאֲוֹמְנִין דְּרַף ע"ח פְּתָבוּ הַתּוֹס' וְז"ל מַגְבַּת פּוּרִים כּו' וְא"ת דְּאָמְרֵי בְּעֶרְכִין מְעוֹת שְׁל צְדָקָה מְוֹתֵר לְשַׁנּוֹתָן כּו' וִי"ל דְּדוֹקָא בְּפוּרִים אָמְרֵי הָכִי דְּאִין לְשַׁנּוֹתָן וּמַגְבַּת אוֹתוֹ הָעִיר נְמִי דְּפוּרִים דוֹקָא א"כ מוּכָח מְזֶה דְּמַגְבַּת אוֹתוֹ הָעִיר אֵיִירֵי נְמִי בְּמַגְבַּת פּוּרִים וְכָאן בְּעֶרְכִין פְּתָבוּ הַתּוֹס' דוֹקָא חוּץ לְעִיר אָסוּר כּו' וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ הַמְּשַׁמְעוֹת דְּלֹא אֵיִירֵי בְּפוּרִים.

אֲבָל לְפִי מ"ש מִיִּנְשָׁב שְׁגַם כָּאן בְּעֶרְכִין תִּירְצוּ הַתּוֹס' שִׁמ"ש וּמַגְבַּת אוֹתוֹ הָעִיר אֵיִירֵי ג"כ בְּמַגְבַּת פּוּרִים וּכִמ"ש לְפָנֵי זֶה. אֲבָל זֶהוּ תְּמוּדָה לְכַאוּרָה בְּתוֹס' דְּהָאֲוֹמְנִין שְׁהַקְּשׁוּ וְא"ת דְּאָמְרֵי בְּעֶרְכִין מְעוֹת שְׁל צְדָקָה מְוֹתֵר לְשַׁנּוֹתָן וְאֲפִילוּ בָּאוּ לִיד גַּבְאֵי וְאָפִי אָמַר מְנוּרָה זֶה כּו' וְקָשָׁה הֲלֹא בְּגַמ' שְׁם אָמְרֵי הָאוּמֵר סְלַע זֶה לְצְדָקָה אָסוּר לְשַׁנּוֹתָהּ וְאִידָּהּ פְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּמְעוֹת שְׁל צְדָקָה מְוֹתֵר לְשַׁנּוֹתָהּ.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לִיִּישָׁב זֶה דְּהַתּוֹס' כִּינּוּנוֹ שְׁם לִמ"ש הַתּוֹס' כָּאן דְּדוֹקָא גַּבְאֵי אָסוּר לְשַׁנּוֹת אֲבָל בְּנֵי הָעִיר מְוֹתֵרֵי וְלְכֹן הַקְּשׁוּ הַתּוֹ' לְמָה גַּבֵּי מַגְבַּת פּוּרִי אָסוּר לְשַׁנּוֹת וּמְתַרְצִים דְּדוֹקָא בְּפוּרִים אָמְרֵי הָכִי דְּאִין לְשַׁנּוֹת אֲבָל זֶהוּ סוֹתֵר לִמ"ש לְעִיל וְגַם סוֹתֵר דְּבְרֵי הַמֶּרְדְּכֵי הַנּוֹז' בְּשֵׁם ר"י דִּלְפ"ז מְשַׁמְעַע דְּבִנֵי הָעִיר אָסוּרִים לְשַׁנּוֹת מַגְבַּת פּוּרִים וְלִמ"ש לְעִיל בְּנֵי הָעִיר מְוֹתֵרִים לְשַׁנּוֹת גַּם מַגְבַּת פּוּרִים.

וגם יש עוד לדקדק בדברי התוס' הנ"ל למה מקשים מגמ' דערכין דשם אינו מבואר בהקדמי שרשאים לשנותה ואדרבה משם מבואר דאסור לשנותה וה"ל להקשות מגמ' ערוכה דב"ב דשם מבואר בהקדמי דרשאים בני העיר לעשות קנפה תמחוי ולשנותו לכל מה שירצו וכמ"ש התוס' בערכין ומוכרחים להביא הגמ' דב"ב הנז'.

ואפשר לומר הואיל והתוס' בלא"ה מוכרחים להביא ראיה מגמ' דערכין מהא דהמתנדב מנורה כו' לכן מביאין ג"כ קושיותם מגמ' דערכין מהא דמעוה של צדקה אבל הוא גופה קשיא למה מביאים פלל הא דאמר מנורה זו לב"ה.

ונה יש לישוב שהתוס' מוכרחי להביא הגמ' הא דאמר מנורה זו לב"ה לפי שקושיותם שהקשו מהא דאמרי האומר סלע זו לצדקה דמותר לשנותה כו' י"ל דלמא שאני מגבת פורים דהוי כמו דבר מסוים לצורך מצוה זו ופעם אחת בשנה לכן אסור לשנות ומשא"כ הא דהאומר סלע זו לצדקה לכן מביאים התוס' הא דהמתנדב מנורה לב"ה ושם מקרי דבר מסוים.

ובזה מיושב ג"כ התוס' בפ"ק דב"ב דף ח' ד"ה ולשנותה לכל מה שירצו נראה לר"ת כו' והא דאמרי בערכין האי מאן דנדב שרגא כו' אסור לשנות ואמרי נמי האומר סלע זו לצדקה אסור לשנות וקשה למה מביאים עוד ראיה מהא דהאומר סלע זו לצדקה.

ולפמ"ש מיושב דהתוס' באים לתרץ שלא תאמר דלמא הא דהמתנדב מנורה כו' דאסור לשנות לפי שהוא דבר מסוים ומשא"כ בקנפה תמחוי וכפי מ"ש לעיל בבבאור דברי התוס' האלה גבי חילוק בין נשתקע ללא נשתקע ע"ש אבל מ"מ קשיא דעכ"פ מוכח ממ"ש לעיל בתוס' דב"מ דהא דמגבת פורים איירי שאפילו בני העיר אסורים לשנות וזהו סותר למ"ש בתוס' פאן בערכין דהא דמגבת פורים איירי בגבאי כו' וגרע"ד לישוב דלעולם גם בהאומנין בהא דמגבת פורים איירי בגבאי וכן הוא ההמשך התוס' דתחלה מקשים התוס' למה יהא אסור לשנות מגבת פורים הלא שם בערכין אמרי מותר לשנות מעוה צדקה מאי אמרת דשם איירי בבני העיר (וגם מקרי דבר שאינו מסוים) ומשא"כ מגבת פורים דאיירי בגבאי (ומקרי דבר מסוים) לכן מביאים ראיה ומקשים מהא דאומר מנורה זו לב"ה דמותר לשנותה אפי' הגבאים כדמוכח מההיא עובדא דשעזרק טייעא (וג"כ מקרי דבר מסוים) וע"ז מתרצים התוס' וי"ל דדוקא בפורים אמרי הקא ר"ל דלעולם מהא דסלע זו לצדקה לא קשיא וכמ"ש בתחלה (דמקרי דבר שאינו מסוים) ואיירי בבני העיר מאי אמרת דקשה מהא דהאומר מנורה זו לב"ה י"ל דמגבת פורים עדיף יותר ולעולם בגבאי מירי.

וא"כ לפ"ז דברי התוס' דהאומנין ודברי התוספות בערכין כוליהו בחדא מחתא מחתינהו דהא דמגבת פורים איירי בגבאי ומשא"כ בבני העיר יכולין לשנות אף מגבת פורים) אבל ממ"ש לקמן בס"ד ביישוב הקושיות דשעזרק טייעא יבואר קצת סתירה למש"כ פאן ויש לישוב ודו"ק) א"כ נשמע מפל הנז' דתירץ ר"י דהא דמגבת פורים וכן בבבא דסיפא בהא דמגבת אותו העיר איירי ג"כ במגבת פורים וכמשמעוה התוס' דהאומנין וכן הוא פ"א בתוס' דהערכין אשר אנו עסוקין בו.

אָמַנְם עֲדִינְן וְנִשְׂאָר לָנוּ עוֹד לְתַרְץ לְפִי מ"ש בְּפִי הַתּוֹסֵ' דְבַנְי הָעִיר רִשְׁאִין לְשָׁנוֹת אָבֵל
לֹא הַגְּבַאי א"כ קָשָׁה קְוִשְׁתִּינוּ הַנּוֹ' מָהָא דְשַׁעְזָרְק טִייעָא דְשַׁנְיָה חֲזַנְי דְפּוֹמְבֵדִית' וְכַמ"ש
לְעִיל וּמִפְּחַ קְוִשְׁיָא זֹו פֶּתַח הָרָא"ש בַּפ"ק דַּב"ב דְּגַבְבַּי יְכוּל לְשָׁנוֹת.

וּלְעַנְד"ן לְיִשְׁב קְוִשְׁיָא זֹו לְפִי דַעַת הַתּוֹסְפוֹת פִּי רְאִיתִי שְׂיִיש קָצַת חִילוּף גְּנוֹסְחָאוֹת בַּגְּמ'
שְׁלַפְנִינוּ בְּהָא דְשַׁעְזָרְק טִייעָא וּבִין גְּנוֹסְחַת הָרָא"ש דְשַׁעְזָרְק טִייעָא פִּי בַּגְמ' שְׁלָנוּ אִיתָא
וְשַׁנְיָה חֲזַנְי בִּי"ד לְבַסּוֹף לְשׁוֹן רַבִּים וּבְנוֹסַח שֶׁל הָרָא"ש גְּרַס וְשַׁנְיָה חֲזַנְא בְּאֶל"ף
לְבַסּוֹף וְהוּא לְשׁוֹן יְחִיד וְגִיר' הַתּוֹסֵ' הִיא כַּמ"ש לְפָנֵינוּ וְשַׁנְיָה חֲזַנְי וְלֹא אִיירִי בְּגַבְבַּי רַק
בְּעִיקוּרֵי הַק"ק אֲשֶׁר צָרְכִי הָעִיר נַעֲשִׂים עַל יְדֵיהֶם וְזֶהוּ מְוַכְרַח לְכַאוּרָה בַּגְמ' פִּי לְפִי דַעַת
הָרָא"ש שְׁמַבִּיא רְאִיָּה מְזָה דְּגַבְבַּי יְכוּל לְשָׁנוֹת מָהָא דְשַׁנְיָה חֲזַנְי דְפּוֹמְבֵדִיתָא כּו' קָשָׁה
הֲלֵא זֶהוּ הַמַּעֲשֶׂה דְשַׁעְזָרְק טִייעָא הִיָּה בִּימֵי רַבָּא וְאַמְרִי' בַּגְמ' דְּהַחֹבֵל בְּסוֹפּוֹ הֵהוּא אַרְנָקִי
דְצָדְקָה דְאַתִּי לְפּוֹמְבֵדִיתָא אַפְקֵד' רַב יוֹסֵף גַּבִּי הֵהוּא גַבְרָא וּפְרַש"י רַב יוֹסֵף הִיָּה הַגְּבַבִּי
דְפּוֹמְבֵדִיתָא וְזֶה הִיָּה בִּימֵי רַבָּא שְׁהָרִי אַבְיִי וְרַבָּא וְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף הָיוּ בְּזַמַּן אֶחָד שְׁהָיוּ
מִתְלַמְּדֵיהֶם וַא"כ אִיף נְאָמַר וְשַׁנְיָה חֲזַנְי דְפּוֹמְבֵדִיתָא הִיָּינוּ הַגְּבַבִּים וְקָשָׁה הֲלֵא רַב יוֹסֵף
הִיָּה הַגְּבַבִּי וְגַם אִיף אִיקְפֵּד רַבָּא אֶלָּא וְדַאי שַׁמ"ש וְשַׁנְיָה חֲזַנְי דְפּוֹמְבֵדִיתָא לֹא אִיירִי
בְּגַבְבַּיִם רַק בְּמַמְוָנִים אֲשֶׁר צָרְכִי הָעִיר נַעֲשִׂים עַל יְדֵיהֶם פִּי שֵׁם חֲזַנְי הוּא שֵׁם הַכּוֹלֵל
לְהַרְבֵּה דְבָרִים כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ בַּפ"ק דְשַׁבְּתָא אָבֵל הַחֲזַנְי רֹוֹאָה הִיָּכֵן הַתִּינוּקוֹת קוּרְאִים
וּפִירַש"י חֲזַנְי הוּא מְלַמֵּד תִּינוּקוֹת וְעוֹד פִּירַש"י פִּי אַחַר חֲזַנְי הוּא ש"ץ הַמְקַרָּא וּבְסוֹפָה
גַבִּי חֲזַנְי הַכְּנֹסֶת מְנִיף בְּסוּדְרֵין פִּירַש"י שְׁמַשׁ הַצְּבוּר וּבַגְמ' דְּהַפּוֹעֲלִים גַבִּי אֵלּוּ הֵם אֲוֹנָסִים
שְׁשׁוּמַר שְׁכָר פְּטוּר עֲלֵיהֶם וּמִשְׁנֵי בְּחֲזַנְי מְתָא פִירַש"י שׁוּמְרֵי הָעִיר בְּלִילָה שְׁפַל סְמִיךְ
אַנְשֵׁי הָעִיר עֲלֵיהֶם לְשִׁמּוֹר גּוֹפֶם וּמְמוּנָם א"כ מִשְׁמַע שְׁחֲזַנְי מְתָא הִיָּינוּ הַשׁוּמְרִים אֲשֶׁר
פֶּל עֵיקָר הַשְׁמִירָה נַעֲשִׂית עַל יְדֵיהֶם וּלְפַעֲמִים מְצִינוּ שְׁחֲזַנְי פִּי שְׁלִיחַ ב"ד וְכֵן בְּשַׁבְּתָא
מְגַדְלִים שְׁכָר לְחֲזַנְיִם וְלְסוֹפְרִים וְהִיָּינוּ שְׁלִיחַ ב"ד אֶלְמָא שְׁמַלַת חֲזַנְי הוּא שֵׁם הַכּוֹלֵל אֲשֶׁר
עֵיקָר אוֹתוֹ הַדְּבָר מְוֹטֵל עֲלָיו וּבְעָרוּף פֶּתַח חֲזַנְי הַכְּנֹסֶת הוּא הַמוֹצִיא קְהֵל בְּתַפְלָתוֹ וְנִקְרָא
חֲזַנְי לְשׁוֹן רְאִיָּה שְׁצָרִיף לְרֵאוֹת הָאִיף יִקְרָא כּו' וּבַס' הַתְּשַׁבִּי פֶּתַח שְׁחֲזַנְי הוּא שְׁהוּא צָרִיף
לְרֵאוֹת מַהוּ צָרְכִי הָעִיר שְׂיַעֲשֶׂה הַמְוֹטֵל עֲלָיו עַכ"ל וְעֵינֵין בַּסַּפ' חֲכַמַת שְׁלֵמָה סוּף מַס'
מַכּוֹת וַא"כ ה"ה בַּנ"ד וְשַׁנְיָה חֲזַנְי דְפּוֹמְבֵדִיתָא הִיָּינוּ פִּירוּשׁוֹ מְמוּנֵי הָעִיר אֲשֶׁר פֶּל צָרְכִי
הָעִיר נַעֲשִׂים עַל יְדֵיהֶם וְהֵמָּה כְּמוֹ טוֹבֵי הָעִיר אָבֵל הַגְּבַבִּי הִיָּה רַב יוֹסֵף וְאִינוּ קָשָׁה לְמָה
אָמַר וְאִיקְפֵּד רַבָּא וְלֹא אִיקְפֵּד רַב יוֹסֵף שְׁהִיָּה גְדוֹל מְמוּנֵי י"ל לְפִי שְׁאָמַר בַּגְמ' שַׁעְזָרְק
טִייעָא אֵינְדַב שְׁרָגָא לְבִי כְּנִישְׁתָּא דְרַב יְהוּדָה מִשְׁמַע שְׁהִיָּה שֵׁם בְּתֵי פְּנִסְיֹות אַחֲרוֹת וְרַב
יוֹסֵף אֶפְשָׁר שְׁהִיָּה בַּב"ה אַחֲרַת לְאַפּוֹקִי אִי אִיירִי בְּגַבְבַּי א"כ רַב יוֹסֵף הִיָּה גַבְבַּי בִּימֵי
רַבָּא אֶלָּא וְדַאי הָא דְשַׁנְיָה חֲזַנְי הֵמָּה עַקוּרֵי וּמְמוּנֵי הָעִיר וְגוֹרַס חֲזַנְי בִּי"ד וְאַלִּיבָא
דְּהָרָא"ש שְׁמַבִּיא רְאִיָּה מָהָא דְשַׁנְיָה חֲזַנְי דְפּוֹמְבֵדִיתָא דְגַבְבַּי מוֹתֵר לְשָׁנוֹת לְפִי שְׁגוֹרַס
חֲזַנְי וְהוּא לְשׁוֹן יְחִיד וְאִי אֶפְשָׁר לּוֹמ' שְׁקָאֵי עַל מְמוּנֵי הָעִיר וְאִינוּ קָשָׁה הֲלֵא ר"י הִיָּה
הַגְּבַבִּי בִּימֵי רַבָּא דִּי"ל לְפִי דַעַת הָרָא"ש דְאַבְיִי וְרַבָּא הָיוּ סוּף יְמֵיהֶם שֶׁל רַבָּה וְרַב יוֹסֵף
וְכֵן הוּא הָאָמֶת וְאַפְשָׁר שְׁרַב יוֹסֵף כְּפֶר גְּפֶטֶר וְהִיָּה גַבְבַּי אַחַר שֵׁם וְסוּבֵר הָרָא"ש שְׁהָיוּ
מְוַכְרַח קָצַת בַּגְמ' שְׁאָמַר וְאִיקְפֵּד רַבָּא אוֹ רַחֲבָא שְׁהָיוּ מִתְבִּירֵי הָעִיר וְקָשָׁה הֲלֵא רַב יוֹסֵף
הִיָּה גְדוֹל מָהָם אֶלָּא שְׁכָבֶר גְּפֶטֶר וּז"א דְקָדוּקַ בַּמ"ש אֵינְדַב שְׁרָגָא לְבִי כְּנִישְׁתָּא דְרַב

יהודה וזה המעשה דשעזרק טייעא קיה אחרי מות רב יוסף ושנייה חזנא פי' הגבאי והוכיח שפיר דגבאי מותר לשנות בישראל דלא פעי.

והנה אחרי הודיע אלקים אותנו את כל זאת שדעת התוס' בערכין הוא דעת המרדכי בשם ר"י שדוקא לדבר מצנה יכולין בני העיר לשנות ולא לדבר אחר שהוא רשות אבל גבאי פלל לא יש תימה על מרן הקדוש מהרי"ק שכתב בב"י סי' רנ"ו בי"ד ונ"ל בפסקא ומ"ש בשם הר"י מגא"ש דדוקא לצורך עניים יכולין לשנות כו' עד וכתבו שכן נראה דעת הרי"ף וכ"כ המרדכי בפ"ק דב"ב בשם ר"י וא"כ לפ"ז דעת המרדכי בשם ר"י דבני העיר אינם יכולין לשנות דוקא לצורך עניים ולפי מ"ש במרדכי בשם ר"י מוכח דבני העיר יכולין לשנות לכל דבר מצנה אף שלא לצורך עניים.

וכ"כ מהריב"ל בראשונות סי' מ"ט ונ"ל הסבר' השנית היא דעת ר"י דלכל דבר מצנה משנין ואפ"ל שלא לצורך עניים ולא לדבר הרשות וזהו ממש כמ"ש המרדכי בשם ר"י ודלא כב"י אבל דעת ה"ר א"ש אינו פן שכתב מהא דשעזרק טייעא דבני העיר יכולין לשנות אף לדבר הרשות וגבאי יכול לשנות לדבר מצנה אף שלא לצורך עניים והיינו בנשקעו שם בפעלים וכמ"ש לעיל.

ובזה נבא לבאר גדון דידן עם כל הסעיפים המסתעפים ממנה הנה ה"ר א"ש מביא בפ"ק דב"ב דעת הר"י ו' מגא"ש הלוי דהא דקאמר ולשנותן לכל מה שירצו דוקא שהיא צורך עניים פגון פסות ובית לינה כו' אע"ג דקנפה ותמחוי כו' אבל דבר שאינו צורך עניים אין להם רשות לשנותה דהוי ליה פגוזל עניים והביא ראיה מהא דתנן מותר עניים לעניים כו' וה"ר א"ש הקשה עליו שם דאין ראיה ממתני' דמותר עניים כו' וכן משמע לי'שנא דלשנותן לכל מה שירצו דאין צורך עניים דוקא פינו דאשמועינן דיכולין לשנותה מתמחוי שהוא לעניי עולם לקנפה ומכ"ש שיכולין לשנותה באותן עניים ממעשה למעשה.

וראיתי בתשובת הרב מהרש"ך ח"ב סי' ל"ח שרוצה לתרץ גושאי זו דאמי לאשמועינן דלא מבעיא מקנפה לתמחוי שהוא חד שינוי כו' דהיינו שינוי מזון כו' אלא אפילו שיש בו ב' שינויים שינוי מעניי עיר לעניי עולם ושינוי מזון לכסות כו' קמ"ל דרשאים לשנותו אבל פבר העיד עליו בעצמו שהוא דוחק.

ולענ"ד נראה דאינו פדאי לדחות דברי הר"י מגא"ש הלוי מתמת זו הקושאי די"ל דאמי לאשמועינן דמשנין ממזון לכסות כו' לפי דאיתא פלוגתא שם בגמ' רב הונא ורב יהודה רב הונא סבר בודקין למזונות ואין בודקין לכסות ואין בודקין למזונות וק"ל כר"י וכן פסק הרי"ף וה"ר א"ש ושאר כל הפוסקים וא"כ י"ל דהא אמי לאשמועינן במ"ש ולשנותן לכל מה שירצו דהיינו אף ממזון לכסות דה"א דאף שאמר בגמ' דמשנין מקנפה לתמחוי או איפכא היינו דוקא ממזון למזון דהיינו ממזון עניים העיר לעניי עולם או איפכא דבשניהם אין בודקין אחריהם אליבא דרב יהודה דקי"ל פנותיה משא"כ ממזון לכסות שבודקין אחריו אינן רשאים לשנות אם לא שבדקו אחריו קמ"ל דרשאים לשנותן לכל מה שירצו אף בלא בדיקה והא דאמרינן בגמ' דבודקין לכסות היינו אם ירצו לגבות לכתחלה לצורך פסות של עניי אז בודקין אחריו תחלה ומשא"כ אם גבו מתחלה לצורך מזון דהיינו קנפה ותמחוי יכולין לשנות בלא בדיקה לצורך פסות.

או יש לומר דבמה שאמרין בגמ' דבדוקין לכסות היינו הגבאים ומשא"כ ההיא דלשנותן לכל מה שירצו קאי אבני העיר ויכולין לשנות בלא בדיקה ולעולם דוקא בדבר שהוא לצורך עניים והא דאמרין בגמ' תנא פנותיה דר"י מהא דאמרין בברייתא פסות בודקין אחריו כו' ולא אמר נמי תנא פנותיה דר"י מהא דאמרין בברייתא דרשאין לעשות קנפה ותמחוי ולשנותן לכל מה שירצו דהיינו בלא בדיקה אם ירצו משמע דבסתמא הגבאים צריכין לבדוק אחריו והיינו פרב יהודה אבל ז"א קושא דשם אינו מוכח רק מהדייק לכן מביא תנא פנותיה דרב יהודה מהברייתא המפורש.

עוד ראיתי בתשובת הרב מהרש"ך הנ"ל בסי' הנ"ל שמקשה על הא דמהר"י מגא"ש ז"ל ותו איכא למידק במאי דאמר אבני מריש לא הוי יתיב מר אציפא דבי כנישתא פיון דשמע הא דתנא ולשנותן לכל מה שירצו הוי יתיב כו' עד ולפירש"י אתיא בפירושא רוןחא דממעות הקנפה לקחו וציפי דבי כנישתא הם דבר הרשות עד דשמע דרשאין הם לשנותן אף לדבר הרשות ולפי שיטת הר"י מגא"ש דדוקא לצורך עניים רשאים כו' אין מקום ליישב מיקרא זאת ואיברא דהוא גרס מריש לא הוי יתיב אציפי דבי כנישתא בבי מדרשא וכל זה איננו שנה לי דאפתי איכא למידק טובא דיראה מדבריו דהו' שינוי דציפי דבי כנישתא בבי מדרשא דמי למעות שהגבוי לצורך עניים ושינוי אותם לצורך מצוה אחרת שאינה צורך עניים ומ"ה לא רצה לישב עליהם וא"כ לבסוף פשטמע הא דתנא רשאים לשנותן האיד' ישב עליהם לפי שיטתו דדוקא לצורך עניים רשאים לשנותו והו' שינוי דציפי דבי כנישתא לבי מדרשא דמי לצורך מצוה אחרת.

ולענ"ד פד מעיינת בדברי הר"י מגא"ש תמצא שאין מקום פלל לקושא זו וז"ל הר"י מגא"ש והא דאמר' מריש לא הוי יתיב מר אציפי כו' ה"ג אציפי דבי כנישתא בבי מדרשא וממעות המזונות לצורך אנשי העיר וב"ה לקחום ואעפ"כ לא הנה רוצה לשנותם פלל פיון ששמע שרשאין לשנותם בענין שלהם הוי יתיב דצורך אנשי העיר נמי הוא כו' וא"כ הדברים מבוארים היטב דמתחלה לקחו ממעות המזונות לצורך אנשי העיר ובה"כ אותן הציפי וסבר שאינן רשאין לשנותן פלל [ובתר הכי פדשמע הא דתנא ולשנותה] לכל מה שירצו דהיינו בענין שלה' שלה' ממזון לכסות הוי יתיב על הציפי בבי מדרשא דהוי נמי בענין שלהם וא"כ הקושא מעיקרא ליתא דמוהרש"ך רוצה לדמות זה דמתחלה דמי למעות שהגבוי לצורך עניים ושינוי אותה לצורך מצוה אחרת שאינה צורך עניים אבל ז"א ונסתר הענין ונפל הבגין.

וראיתי בתשובת הרב הגדול מהר"א מזרחי ז"ל סי' נ"ג דף ע"ה ע"ב. שמקשה על הר"י מגא"ש הלוי וז"ל ונראה לי דמילתא דפשיטא הוא דפיל' לשנותה לכל מה שירצו אינו רוצה לומר דוקא לצורך עניים כדפיל' רבינו יוסף הלוי ז"ל דא"כ הא דאמר אבני מריש לא הוי יתיב מר אציפי דבי כנישתא פיון דשמע להא דתנא ולשנותה לכל מה שירצו הוי יתיב אפתי אמאי הוי יתיב הא ציפי דבי כנישתא לאו צורך עניים הו' ומה שפירש הוא ששינה אותה מפנישתא למדרשא ליתא דא"כ מאי פיון ששמע להא דתנא ולשנותה הוי יתיב דקאמ' והלא ההיא דלשנותה בצדקה איירי כדפיל' הוא בעצמו והיכי מייתי ראיה מינה לשנויה דציפי דמפי כנישת' לבי מדרשא דלא מיירי בצדקה עכ"ל.

אף פי הוא האיר ממזר"ח צדק בתורתו אבל נפלאתי עליו הפלא ופלא פה קדוש יאמר לו בקושיתו על הר"י מגא"ש ומי יתן ואבין את דבריך שמקשה ומה שפירש ששינה מבית הפנסת לבית המדרש ליתא דא"כ כו' ונלא ההיא דלשנותה בצדקה קא מיירי כו' והיכי מייתי ראיה ששינה מצופי דבי כנישתא דלא מיירי מצדקה דנראה מדבריך דההיא דכתב הר"י מגא"ש דההיא דציפי ששינה מבי כנישתא לבי מדרשא פאלו מפי של הר"י מגא"ש אנו חיים והוא חידוש זה הדבר ואינם אלא מדברי רבו הר"י ז"ל ונחילה לומ' על הגאון מהרא"מ ז"ל דאשתמיטתיה מנינה דברי הר"י ז"ל הר"י רב"ק דב"ב אמר אפיי מריש לא הוי יתיב מר אציפי דבי כנישתא דבי מדרשא פינון ששמע להא דתניא רשאין בני העיר לעשות קנפה תמחוי ולשנותה לכל מה שירצו הוי יתיב וא"כ לא על הר"י מגא"ש תלונתו שהוא תלמידו פי אם על רבו הר"י ז"ל ואין מי שפירש פ"א אחר דההיא דלשנות' בצדקה קמיירי דקאי על ורשאין לעשות קנפה תמחוי ולשנותה לכל מה שירצו רק שהר"י מגא"ש ז"ל חידוש זה מדעתו דדוקא לצורך עניינים ומשא"כ לפי דעת הרא"ש וסיעתו דיכול לשנותה אף לדבר הרשות אבל עכ"פ הא דלשנותה לכל מה שירצו איירי בצדקה וא"כ הנה לו להקשות קושיתו על הר"י ז"ל היכי מייתי ראיה מנינה כו'.

בשלא על הרב מהרש"ך ה"ל לא קשה קושיתו זו דלמה לא מקשה מהרש"ך קושיתו על הר"י ז"ל שפירש ג"כ כמו שפירש הר"י מגא"ש דהשינוי הנה מצופי דבי כנישתא לבי מדרשא וא"כ דמי למעות שהגבול לצורך עניינים ושינוי לצורך מצנה אחרת כו' וא"כ היכי יתיב אח"כ אציפי בבי מדרשא דיש לומ' דהר"י ז"ל אינו סובר כהר"י מגא"ש במ"ש דדוקא לצורך עניינים רשאים לשנות כגון ממזון לכסות ואפשר דהר"י ז"ל סובר דרשאין לשנות אף למצנה אחרת לכן מתחלה לא הוי יתיב דסבר דאינו רשאין לשנות לצורך מצנה אחרת וציפי דבי כנישתא בבי מדרשא הוי השינוי דמי למעות שהגבול לעניינים ושינוי לצורך מצנה אחרת וסבר מתחלה דאינו רשאין לשנות למצנה אחרת וכינון ששמע שרשאין לשנות לכל מה שירצו אף לצורך מצנה אחרת הוי יתיב זהו אפשר לפרש דברי הר"י ז"ל ואינו קשה עליו פלום רק על תלמידו הר"י מגא"ש דסבר דאין רשאין לשנות רק לצורך עניינים כגון ממזון לכסות וזהו דמי למצנה אחרת וא"כ קושיתו דוקא על הר"י מגא"ש דלמה הוי יתיב לסוף אבל על הרב מזרחי קשה למה לא מקשה קושיתו על הר"י ז"ל דהיכי מייתי ראיה לשינוי דציפי כו' דלא מיירי בצדקה (וכפמ"ש לקמן בסמוך בס"ד הנה ג"כ קשה על הרב מהרש"ך למה לא מקשה קושיתו על הר"י ז"ל מפח קושיתו אחרת).

אמנם קושיתו מעיקרא ליתא מה שמקשה על הר"י מגא"ש שהפירוש ששינה מבי כנישתא לבי מדרשא ליתא דא"כ מאי פינון ששמע כו' ז"א קושיתו דהראיה שמביא מהא דתניא ורשאים לשנותה שכמו שבמעות צדקה כגון קנפה ותמחוי רשאים לשנותה והיינו לצורך עניינים וה"ה בציפי דבי כנישתא לבי מדרשא.

והייתי רוצה לדחוק דקושיתו הוא ג"כ כמו קושית מהרש"ך הנז' והבין דמ"ש הר"י מגא"ש דציפי דבי כנישתא ששינוי לבי מדרשא ג"כ כמו שהבין הרב מהרש"ך שדמי למעות שהגבול לצורך עניינים ושינוי למצנה אחרת וז"ש היכי הוי יתיב ונלא ההיא

דלשנותה בצדקה קמירי כדפי' הוא עצמו ר"ל דלשנותה איירי בצדקה שמשנה לצורך עניים כדפי' הוא עצמו פי הר"י מגאש פי' דדוקא לצורך עניים פגון ממזון לכסות וא"כ איך מייתי ראיה לשנוייה דציפי מבי כנישתא לבי מדרשא דלא מיירי בצדקה כ"א למצנה אחרת וא"כ קושיתו הוא ממש כקושית הרב מהור"ר שלמה הפהן ז"ל ואלו שגם זה אינו קושני' וכמו שתירצתי לעיל קושית מהרש"ך אךל לשונו של הרב מזרחי בקושיתו אינו סובל הפי' של קושני' הרב מוהרש"ך ז"ל.

עוד הקשה הרב מוהרש"ך שם לפי דעת הר"י מגא"ש ז"ל ותו איפא למידק דיראה דציפי דבי כנישתא הוי לדבר הרשות וכמ"ש רש"י וגם במ"ש הרמב"ן בחידושו יראה פן שפכת וממעות המזמנות לצרכי העיר ובה"כ לקחום וגם הר"י מגא"ש מצמו פתב גבי דישאל שהתנדב מגורה שרצה לחלק פי היכי דלא תקשי לפי שיטתו ואמר דשאני התם דכל המתנדב לצורך בה"כ לדעת הצבור מתנדב דבה"כ עצמו יכולים למכרו אפי' למשתי ביה שיקרא וא"כ אמאי לא יתיב רבה אציפי דבי כנישתא בבי מדרשא פיון דציפי דבי כנישתא הוי צורך דבר הרשות השנוי לבי מדרשא הוי למעליותא דקדושת בי מדרשא עדיפא כל זה ראיתי לדקדק בשיטת הר"י מגא"ש ז"ל וצל"ע עכ"ל.

ולא אוכל לידע מה פשעו ומה חטאתו של הר"י מגא"ש אשר מחו לו אמותא במה שפי' אהא דציפי דבי כנישתא בבי מדרשא הלא דברים אלו לקוחים מדברי רבו הר"י שפי' ג"כ בגמ' הא דאמר אביי מריש לא הוי יתיב מר אציפי דבי כנישתא היינו בבי מדרשא כו' וא"כ הוא הולך בשיטת רבו הר"י.

ומפח פי' זה נראה מדברי הפוסקים שהביא הב"י בי"ד סי' רנ"ו וכתב שהרמב"ן והר"ן כתבו שפן נראה דעת הר"י פדעת הר"י מגא"ש ואין לנו הכרח מדברי הר"י שהסכים לדברי הר"י מגא"ש רק במה שפי' ג"כ הא דציפי דבי כנישתא היינו בבי מדרשא פי' אדרבה הר"י פתב ג"כ סוגית הגמ' דערכין בפ"ק דבתרא הא דישאל שהתנדב מגורה כו' עד שלא נשתקע כו' מותר לדבר מצנה והינו אף למצנה אחרת ומשנשתקע אף לדבר הרשות וזהו לכאורה פדעת ר"ת וקרא"ש וצריכין אנו לישב ג"כ כמו שתירץ הר"י מגא"ש דשאני מקלי דבי כנישתא וכמ"ש הרב מהרי"ל ח"א סי' מ"ט ע"ש וא"כ דברי הר"י מגא"ש הפה ממש כהר"י ואל"כ קשה ג"כ קושני' הרב מהרש"ך אהר"י דהלא מוכח דהציפי הנה דבר הרשות וכמ"ש רש"י והרמב"ן כו' וא"כ אמאי לא הוי יתיב הלא השינוי למעליותא מבה"כ לבה"מ.

אבל פד מעינת תמצא שאין זה שינוי למעליותא הן פשתעין בדברי הר"י הן בדברי תלמידו הר"י מגא"ש דהלא לפי דברי הרב מהרש"ך שהחזיק הקושניא במ"ש שהציפוי הנה דבר הרשות וכמו שמוכח באמת מדברי רש"י וכמ"ש מהרש"ך אליבא דהרמב"ן בשיטה זו וא"כ לפ"ז שהציפי הנה דבר הרשות בבי כנישתא לא מקרי דבר מצנה או דבר של קדושה א"כ מה לי שמקרי דבר הרשות בבי כנישתא או בבי מדרשא וא"כ אין זה שינוי למעליותא הלא לא הוסיף לעצמו שום תוספות מצנה או קדושה ואם הנה בו מתחלה איזה דבר קדושה אזי בבי מדרשא הנה מוסיף קדושה לעצמו וה"א דהשינוי בבי מדרשא הוי למעליותא ומשא"כ עתה דמקרי דבר הרשות בבה"כ וא"כ ה"ה בבה"מ ולא קנו הציפי שם בב"ה שום עילוי.

ומצאתי ראיתי בירושלמי דמגילה פ' ב'ני העיר הובא שם ב'ר"ן ב'מתני' ריש פרקין ו'ל כל פלי ב"ה כב"ה ספסלא וקולטרא כב"ה פילא דעל ארונא פארונא א"כ משמע משם דכלי בה"כ כבה"כ וספסל כו' יש לו דין בה"כ וא"כ ה"ה פלי בה"מ כבה"מ וא"כ לכאורה זהו סותר מ"ש וא"כ זהו מקרי שינוי למעליותא בה"מ ציפי דמעיקרא הנה להם דין בה"כ ועתה ניתוסף להם דין פלי בה"מ שקדושתם חמורה.

וצריכין אנו לומר דשאני ציפי דכנישתא דגריעי משאר פלים ותדע דאל"כ קשה ג"כ לפי דעת רש"י שפכת דשינוי הציפי ממעות הקופה לב"ה וקשה למה לא הוי יתיב הלא הנה ג"כ השינוי למעליותא דמצנות בה"כ עדיף יותר ממצות צדקה לעניים וכמו שהוכיח מהריק"ו בשו"ת פ"ח מתוך דברי הירושלמי הובא בב"י סי' רמ"ט ובש"ע דמצנות בה"כ עדיף ממצות צדקה לעניים וא"כ למה מריש לא הוי יתיב אציפי כו' הלא לפי דעת הירושלמי דמגילה ה"ל כל פלי בה"כ יש להם דין בה"כ ספסל כו'.

וכן קשה קושטא הנז' על מהרש"ך הנז' שהחזיק קושטא ב'מה שאמר שהציפי הנה דבר הרשות וקשה הלא יש להם דין בה"כ אלא צ"ל דשאני ציפי דגריעי מספסל ולדברי הפל מקרי דבר הרשות וא"כ ב'נה צדקו דברי הרי"ף והר"י מגא"ש וכמ"ש הרמב"ן בחידושי דממעות המזומנות לצרכי העיר ובה"כ לקחום ואעפ"כ לא הנה רוצה לשנותם כלל פיון ששמע שרשאיין לשנות בענין שלה' דהינו בבה"מ הוי יתיב דזהו נמי צורך אנשי העיר כו'.

וב'ה מ'נשב מ"ש הרב מהרש"ך בקושטא על הר"י מגא"ש שפכת דמוכח מחידושי הרמב"ן דציפי הוי דבר הרשות הואיל וכתב דממעות המזומנות לצרכי אנשי העיר ובה"כ לקחום וקשה לכאורה היאך מוכח מזה דציפי הוי דבר הרשות אכל מ"ש בסוף דבריו אעפ"כ לא הנה רצה לשנותה יובן שקשה מהו הרבותא, שאמר ואעפ"כ אלא צ"ל דציפי הוי דבר הרשות ואפ"ה לא הנה רוצה לשנותם וכמ"ש.

וג"כ צ"ל מ"ש הרמב"ן בחידושי לפי דעת הר"י מגא"ש ו"ל דממעות המזומנות לצרכי העיר ובה"כ לקחום אין פירושו שגבו מעות בפירוש לצורך בה"כ דא"כ אסור לשנות המעות ה"ל אם לא לקדושה חמורה וכמבואר בפ' ב'ני העיר ובטור א"ח סי' קנ"ג וכאן לקחו ממעות הנז' ציפי דבי כנישתא שהוא דבר הרשות אלא הכי פירושו שממעות המזומנות לצרכי העיר ובה"כ לקחום ר"ל שגבו מעות סתם לצרכי העיר שיעשו בהם כל מה שיצטרף הו' לשאר דברים או לבה"כ.

וראיתי מ"ש עמיתי בעל שפתי פהו בי"ד סי' רנ"ט ס"ק ד' שמקשה על דברי הרא"ש בתשו' ו'ל הש"ע שם ס"ב צדקות שהתנדבו לצורך בה"כ או לצורך בית ע"מין יכולין ב'ני העיר לשנותו לצורך בה"מ או ת"ת כו' וכתב הרב ש"ף ו'ל ובתשו' הרא"ש פ'ל י"ג סי' מ"ד מסיים ומשום הנמנה אין לאסור דאפי' ל"ד הנמנה מלתא היא ה"מ באורג בגד למת כו' וצ"ע דאפי' הוי הנמנה מעליותא מ"מ הא מקדושה קלה לחמור' שרי דהא מותר לעשות מבה"כ גופיה בה"מ כו' ועוד דהא ודאי בכה"ג שהכינו המעות הו"ל הקדש מעליותא דאל"כ אפי' לקדושה קלה שרי כו' וכ"כ בתשוב' הרא"מ סי' נ"ג כו' ו'ל ואת פ'גבו מעות לבנות בה"כ או בה"מ כו' ובקמת הטור וב"י לא הביאו סיומ דברי תשוב' הרא"ש אלו וצ"ע עכ"ל הש"ף.

הנה באמת דקוּשיות הנז' צריכין ישוב ולא על תשובת הרא"ש לבד תלונתו כי מצאתי ראיתי ממש כפי מ"ש הרא"ש בתשוב' הג"ל פתוב בתשוב' המיוחסת להרמב"ן סי' רע"ו ונ"ל אם מעות של צדקה מותר לשנותה כו' לבנות בה"כ או לקנות ס"ת כו' תשוב' מדאמרי' מטפחת ספרים לוקחים כו' עד כ"ש מעות שהתנדבו לצורך בגין ב"ה ובית עלמין ומשום הזמנה ליפא דכטוי לארוג דמי ואם קרובי נותני הצדקה צועקים כו' לא: חיישינן כו' ע"ש שםסיים ממש כל התשובה כמ"ש הרא"ש בתשוב' הג"ל וא"כ תלילה ליחס איזה טעות להמאורות הגדולים הנז' אשר מימיהם אנו שותים שלא ראו הגמ' דמותר לשנות מקדושה קלה לחמורה כו'.

אכן נלע"ד דאין זה קוּשיא דמ"ש בתשובת הרב מנחם הנז' דגביות המעות לבה"כ או לבה"מ מקרי מעשה ממש היינו דוקא בנדבת רבים וכמו שםסיים המנחם בתשוב' ונ"ל דשאני מעות שנגבבו לצורך בה"כ כו' דהמעות שנגבבו לא נגבבו על דעת זו שאם לא יקנו בה"כ כו' שיחזרו ויתנו אותם לבעליהם כו' דאנו סהדי דמשעה שנגבבו מיד פבר נתיאשו הבעלים מהם כו' שאפי' לא יקנו לא יחזרו לקחת אותם מיד הגבאי כו' ע"ש וא"כ זהו שינוי בבני העיר שגבבו לבה"כ כו' אז גבייתן מקרי מעשה ולא הזמנה ומשא"כ בנדבת יחיד שהתנדב לצורך בה"כ אז לא מקרי הנדבה רק הזמנה בעלמא עד שיתקיימו דברי המתנדב והזמנה לאו מילתא ואף אם היא מילתא מ"מ פטוי לארוג דמי וגרוע מזה דאסור לשנות נדבתו אף מקדושה קלה לחמורה אם מוחה על זה המתנדב עד שיתקיימו דברי המתנדב דלא נתיאשו הבעלים שישנו נדבתם.

וראיה לדברי מהא דכתב המרדכי פ' בגי העיר ונ"ל ראובן שאמר קרקע זו אני נותן לבנות עליה בה"כ ואחר זמן רוצים הקהל לבנות עליה והיו העפוי"ם מעפבים על ידיהם ועכשיו אומרים הקהל לבנות עליה בית תלמוד וראובן אמר אדעתא דהכי לא נתתיו והשיב הר"מ אלו ראובן לא היה דר בעיר דבגי העיר יכולין לשנות מבי כנישתא לבי רבנן ואפי' לדבר הרשות כו' ואם ראובן מבגי אותו העיר אינם רשאים לשנות בלא דעתו אם הוא עומד וצוח כו' ואם לא יוכלו עתה לעשות ימתינו כו' או שיפייסו את ראובן שיתרצה להם לשנותן עכ"ל ועיין בב"י בא"ח סי' קנ"ג וא"כ מוכח מדברי הר"מ שהביא המרדכי הנז' דבנדבת יחיד כשמוחה שאסור לשנות נדבתו אפי' מקדושה קלה לחמורה.

וא"כ בזה צדקו דברי הרמב"ן בתשובה והרא"ש הנז' ומתורצים היטב שגני הקוּשיות של הרב בעל ש"ף מ"ש בראשונה הלא אף אם הזמנה מילתא מ"מ היא מקדושה קלה לחמורה שרי אבל ז"א דהיינו דוקא בנדבת רבים או בנדבת יחיד שגבבו אדעתא דבגי העיר ומשא"כ ביחיד שלא התנדב אדעתא דבגי העיר אז אסורים לשנות נדבתו אם מוחה אף מקדושה קלה לחמורה וכמבואר במרדכי בשם הר"מ הנז' ובתשובת הרא"ש מיידי בנדבת יחיד שהתנדב לצורך בה"כ כו' והיה אפשר לבעל דין לחלוק ולומר דיש לאסור משום הזמנה שהתנדב לצורך בה"כ שאסור לשנות אף לקדושה חמורה עד שיתקיימו דבריו לכן אמר דמשום הזמנה אין לאסור כו' ובדאי אם היה מוחה היו אסורים לשנות נדבתו וכמבואר במרדכי הג"ל וזהו שםסיים בתשו' הרמב"ן ובתשו' הרא"ש הנז' ואף אם קרובי נותני הצדקה צועקים כו' לא חיישינן כו' משמע שהמתנדב אינו מוחה או מטעם שהלך לעולמו ע"ש.

ובגזרה מיושב ג"כ הקונשניא שגיה שמקשה הש"ך דהא ודאי שהכינו המעות ה"ל הקדש מעליותא כו' ובנדאי הדין עמו שה"ל הקדש מעליותא שאינו יכול לחזור מדבורו ומנדרו וכמבואר במרדכי הנז' אבל שיהיה מותר לשנות נדבתו אם מוחה אף לקדושה חמורה זהו אסור ומה שלא סיים בטור סי' הנז' ובב"י דברי תשו' הרא"ש הנז' דמשום הזמנה אין לאסור כו' לפי שהטור וכן הב"י בספרו הקצר הביאו תשובת הרא"ש לענין נדבת רבים שהתנדבו לצורך בה"כ או לצורך בית עלמין ואז אין פאן קונשניא פלל דיש לאסור משום הזמנה וכמ"ש הרב המזרחי בתשו' הנז' דמקרי הקדש מעליותא וכו' וג"כ מקדושה קלה לחמורה שרי וכמ"ש בש"ך.

ואל תשיבני מהא דאמרי בגמרא דערכין ישראל שהתנדב מנורה לבה"כ כו' שמחלק שם בין נשפקע ללא נשפקע שמותר לשנות נדבתו ואף אם המתנדב מוחה וכמבואר בבעל המפה סי' רנ"ט ס"ג דמשמע אף נדבת יחיד יכול לשנות אמנם בלא"ה צריכים אנו לישוב זה לפי דעת המרדכי בשם הר"ם וצריף לחלק בין מנורה לשאר דברים ועיין בש"ך סי' זה ס"ק י"א וגם בהרא"ש פ"ק דב"ב בהא דרשאין בני העיר לעשות קנפה תמחוי כו' ומביא הסוגיא דערכין ישראל שהתנדב מנורה כו' ע"ש.

ואף שהרמב"ן בתשו' והרא"ש בתשו' הנז' מביאי ראיה דאין שומעים לקרובי נותני הצדקות אף אם צועקים מסוגי' דערכין מעפוי"ם שהתנדב מנורה כו' ומשמע דבישראל לא חיישינן לפעיייתו כו' דמשמע משם אף אם מוחה המתנדב בעצמו אין שומעין לו אבל כפר כתבתי שזה לא עלי תלונתו רק על דברי הר"ם שבמרדכי הנז' צריכין ג"כ לישוב זה ואינו קונשניא דשם איירי אם הוא צועק שלא פדין אז בישראל אין חוששין לפעיייתו וזהו ששייף בקרובים שם דאמרי דדלמא אם היה חי המתנדב לא הי' מעכב ומשא"כ אם ישראל צועק פדין וכעובדא דהר"ם שבמרדכי אז שומעין לו ומ"ש בבעל המפה אפי' אם מוחה המתנדב איירי ג"כ שצועק שלא פדין כגון במנורה וכעובדא דמוהריק"ו שו' קצ"ג וכמ"ש.

ועיין לקמן מה שכתבתי בס"ד בענין נדבת יחיד או נדבת רבים ושלמים וכן רבים פוסקים אף דנדבת יחיד יכולין לשנות מ"מ מודים בזה דאם עומד המתנדב בעצמו ומוחה שלא נדבתי ע"ד פן רק שלא ישנו נדבתי פשיטא שאינם רשאים לשנות נדבתו וכעין עובדא דהמרדכי בשם הר"ם וז"ש הרא"ש דמשום הזמנה אין לאסור ר"ל הואיל ואם היה מוחה היו אסורים לשנות נדבתו אף לקדושה חמורה וא"כ אף עתה שאינו מוחה אסורים לשנות נדבתו משום שהזמינו לבה"כ כו' דהזמנ' לאו מילתא וזהו שכתב ואף אם קרובי נותני הצדקה צועקים כו'.

ותדע שיש לחלק בין נדבת יחיד לנדבת רבים לענין שינוי אף מקדושה קלה לחמורה שהרי מוכרח מהירושלמי דזרעי' דמצות בה"כ עדיפא ממצות צדקה דגרסי' שם רב חזי תרעא דבי כנישתא דקבני א"ל כמה ממון שקעו אבותי כו' עד וכי לית תמן בר איניש למילף באורייתא או חולים המוטלים באשפה וקרא עליו המקרא וישפח ישראל עושהו ויבן היכלות ומזה כתב התשב"ץ בשם הר"ר שמואל שטוב ליתן צדקה כו' לחולין עניים מליטתן לבה"כ והוכיח מזה מוהריק"ו שו' קכ"ח מדקאמר בירושלמי חולים המוטלים באשפה וכן אומר הר"ר שמואל חולים עניים ולא קאמר עניים סתם משמע דאם לא היו

חולים עֲנִיִּים כ"א עֲנִיִּים סְתָם דְּטוֹב יוֹתֵר לִיתֵן לְצַדִּיקָה לְבַה"כ ע"ש וכו"כ מהרי"ק סי' רמ"ט בי"ד וא"כ פֶּתַח מוהרי"קו שו' הַנ"ל דְּמַנְדְּבַת צַדִּיקָה לְעֲנִיִּים מְקַרֵּי שְׂנוּי לְמַעֲלִיּוֹתָא לְצוֹנָרָה בְּנֵן ב"ה וְלַעִיל בְּשׁו' ה' הָאָרִיף מוהרי"קו וְנִשְׂא וְנָתַן אִם רִשְׁאִים לְשִׁנוֹת נְדָבוֹת שֶׁהַתְּנַדְּבוּ לְצוֹנָרָה עֲנִיִּים שְׂבִירוּשְׁלִים לְצוֹנָרָה בְּנֵן ב"ה שְׂבִירוּשְׁלִים וְקָשָׁה עַל זֶה לְמָה הָאָרִיף לְהוֹכִיחַ מִהַפּוֹסְקִים אִם רִשְׁאִים לְשִׁנוֹת הַנְּדָבָה הַנּו' הֲלֹא הָיָה הַשְׂנוּי לְמַעֲלִיּוֹתָא מִן צַדִּיקָה לְעֲנִיִּים לְצוֹנָרָה בְּנֵן בַּה"כ אֲלֹא וְדַאי שְׂיֵשׁ לְחַלֵּק דְּנְדָבַת רַבִּים לְצַדִּיקָה לְעֲנִיִּים רִשְׁאִים לְשִׁנוֹת לְמַעֲלִיּוֹתָא לְצוֹנָרָה בַּה"כ וּמִשָּׂא"כ נְדָבַת יְחִיד הֲ"א דְאָסוּר לְשִׁנוֹת אָף לְמַעֲלִיּוֹתָא לְכַף הַנּוֹצֵרָה לְהָאָרִיף שֶׁם בְּשׁוֹרֵשׁ ה' וְא"כ ה"ה בנ"ד בְּעוֹבְדָא דְתִשׁוּ' הֲרָא"ש הַנּו' בַּמ"ש וּמִשׁוּם הַזְּמִנָּה אֵין לְאַסֹּר.

וְאָף שְׁמוֹהֲרִי"קו בְּשׁו' קכ"ח אֵינוֹ מְחַלֵּק בֵּין נְדָבַת יְחִיד כּו' רַק אִם סְפָקֵי אֲנָשֵׁי הַקְּהֵל לְתַרְנוּנֵיהוּ אוֹ אִם הַיְחִיד בָּא לְיִמְלֹךְ לְאַיְזָה מְצֻנָּה יִתְנַדֵּב הַיְינוּ לְפִי שְׁשָׁם מְקָשָׁה מְנְדָבַת יְחִיד אֲנְדָבַת יְחִיד וְלִכֵּן מְחַלֵּק חִילוּק הַנּו' וּמ"מ מוֹכַח מְדַבְּרֵי מוהרי"ק"ו דְּנְדָבַת יְחִיד וְלֹא סְפָקֵי תַרְנוּנֵיהוּ שְׂאֵינֵן רִשְׁאִין לְשִׁנוֹת אָף לְמַעֲלִיּוֹתָא אִם לֹא ע"פ דָּרָף הַמְּבֹאָר בְּשׁו' ה' שְׂהָרֵי בְּשׁו' ה' הָיָה עוֹבְדָא בְּנְדָבַת יְחִידִים וְלֹא סְפָקֵי הַקְּהֵל לְתַרְנוּנֵיהוּ וְלִכֵּן הַנּוֹכְרַח לְהִבִּיא רְאִיוֹת אַחֲרוֹת דְּרִשְׁאִין לְשִׁנוֹת אָף שְׂהָיָה שְׂנוּי לְמַעֲלִיּוֹתָא וְע"ש וְרִאִיתִי בְּתִשׁוּבַת הָרַב מֵהַרד"ך בְּחֶדֶר ד' שְׁפֶתַח וְנ"ל וְעוֹד שְׂאֵנִי אוֹמֵר שְׂאֵפִי לְדַעְתּוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן מוהרי"ק"ו וְנ"ל הַיְינוּ דְּנִקָּא שְׂלֵא פִי הַמְּתַנַּדֵּב כּו' אֲבָל אִם פִּי הַמְּתַנַּדֵּב וְאִם שְׂלֵא יְהִיָּה רִשׁוֹת לְגוֹזְפְּרֵי לְשִׁנוֹתֵן כְּבַנְדוֹן דִּין פְּשִׁיטָא דְזָכוּ עֲנִיִּים וְאֵין פֶּחַ לְגוֹזְפְּרִים לְשִׁנוֹתֵן וְאֵע"פ שֶׁהַדְּבָר פְּשוּט וְאֵינוֹ צָרִיף לְרִאִיָּה מ"מ לְרוּחָא דְמִילְתָא אֲמִינָא דִּישׁ לְהִבִּיא רְאִיָּה מְהָא דַּעֲפוּ"ם שֶׁהַתְּנַדֵּב מְנוּרָה דְאָסוּר לְשִׁנוֹת מִשׁוּם דְּפָעִי כּו' אֲבָל בְּיִשְׂרָאֵל לֹא דְנִרְאָה דִּישׁ לְהַחֲמִיר טְפִי כְּשִׂישְׂרָאֵל מִתְּנָה שְׂלֵא יוֹכְלוּ הַגּוֹזְפְּרִים אוֹ הַצְּבוּר לְשִׁנוֹתֵם מְנְדָבַת עֲפוּ"ם כּו' כ"ש בנ"ד כּו' עכ"ל ע"ש וּמוֹכַח ג"כ מְדַבְּרֵי דְאִם יִשְׂרָאֵל הַמְּתַנַּדֵּב מוֹחָה שְׂאָסוּר לְשִׁנוֹת נְדָבַתוֹ אֲבָל מֵה שְׂמִבִּיא רְאִיָּה מְהָא דַּעֲפוּ"ם שֶׁהַתְּנַדֵּב מְנוּרָה דְאָסוּר לְשִׁנוֹת אֲפִילוּ לְדַבֵּר מְצֻנָּה מִשׁוּם דְּפָעִי וּמכ"ש לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהַתְּנָה אָף שֶׁהַדִּין אֲמַת בְּאִם שֶׁהַתְּנָה בְּפִירוּשׁ אֲבָל מ"מ מָה רְאִיָּה זֹו מַעֲפוּ"ם דְּפָעִי לְיִשְׂרָאֵל דְּגַבִּי הַעֲפוּ"ם הַטַּעַם מִשׁוּם חִילוּל הַשֵּׁם לְאִפּוּקֵי יִשְׂרָאֵל וּכְמ"ש הַרְמַב"ן וְהָרָא"ש דָּאָף אִם יִמְצֵא יִשְׂרָאֵל דְּפָעִי אִם הוּא שְׂלֵא פְדִין לֹא חִיִּישִׁינֵן לְפַעֲתוֹ עוֹד צְרִיכִין אָנוּ לִישׁוֹב לְדַעַת הַר"י מְגַא"ש שֶׁהִבִּיא הָרָא"ש בְּפ"ק דְּב"ב הָא דְיִשְׂרָאֵל שֶׁהַתְּנַדֵּב מְנוּרָה כּו' אֵינִרִי בְּמִילֵי דְבִי כְּנִישְׂתָא דַּע"ד הַצְּבוּר מְתַנַּדֵּב שְׂיִכּוּלִין לְמַפּוֹר אֲפִי לְמִישְׂתִּי בִּיָּה שְׂיִקְרָא וְדַבְּרֵי צְרִיכִין יִישׁוֹב דְּהֲלֹא קָשָׁה עַל זֶה קוֹשְׁיוֹת הָרָא"ש שְׂמִבִּיא הָרָא"ש לְפָנֵי זֶה בְּבִיאור דְּבָרֵי ר"ת שְׂמִקְשָׁה מְהָא דְשַׁעֲזָרְק טִייעָא אֵינְדֵּב שְׂרָגָא לְבִי כְּנִישְׂתָא וְשִׁנְיָה חֲזָנָא דְמִקְשָׁה שֶׁם וְאֵין לוֹמֵר דְּשָׂאֲנִי מִילֵי דְבִי כְּנִישְׂתָא כּו' דְּהִקָּא חֲזָנָא הוּא דְשִׁנְיָה דְהַיְינוּ גַבְּאִי וְלֹא צְיָבוּר כּו' ע"ש וְא"כ קוֹשְׁיָא זֹו ג"כ לְפִי דַּעַת הַר"י מְגַא"ש דְּדַחֵי הָא דְיִשְׂרָאֵל שֶׁהַתְּנַדֵּב מְנוּרָה דְאֵינִרִי בְּמִילֵי דְבִי כְּנִישְׂתָא כּו' דִּיכּוּלִין צְבוּר לְשִׁנוֹת וְא"כ הָא דְשַׁעֲזָרְק טִייעָא דְשִׁנְיָא חֲזָנָא דְמוֹכַח בְּיִשְׂרָאֵל שְׂרִי קָשָׁה לְפִי דְבָרֵי דְמוֹכַח מִשָּׁם אֲפִי גַבְּאִי שְׂרִי.

וְלְפִי מ"ש לַעִיל בְּיִשׁוּב דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּהָא דְשִׁנְיָה חֲזָנִי אֵינִרִי בְּמִמּוֹנִים וְעַקוּרֵי הָעִיר א"ש דִּי"ל דְּגַם הַר"י מְגַא"ש ס"ל כֵּן דְּגַרְסַּת חֲזָנִי בִּיּו"ד וְקָאֵי עַל עַקוּרֵי הָעִיר אֲבָל עַל הָרָא"ש תִּמְמָה שְׂלֵא דַחָה דְּבָרֵי הַר"י מְגַא"ש מְהָא דְשַׁעֲזָרְק טִייעָא דְשִׁנְיָה חֲזָנָא וְלְפִי

דעת הרא"ש היינו הגבאים ואפשר הואיל והרא"ש כתב פן לפני זה א"כ ממילא נידחים דבריו אבל לפי מ"ש דג"רס חזני אין פאן דחזיה.

עוד הקשה שם הרב מהרש"ך על הר"י מגא"ש ונ"ל גם הראיות שהביא להכריח דבריו כו' מהא דתנן בשקלים מותר עניים לעניים אינו ראיה שהרי בהדיא גרסינן בירושלמי עלה מותר עניים ואין ממחין ביד הפרנסים וה"פ דמ"ש מותר עניים לעניים היינו בסתם אבל אם ראו הפרנסים שיש צורך לשנות הרשות בידם ויש לתמוה על הרא"ש שהביא לשון הירושלמי שמתבאר משם מה שיש לדחות בראיה שהביא הר"י מגא"ש מההוא דמותר עניים ודחק עצמו לדחות בטעם אחר שכתב דהתם איברי שאירע מקרה שהוצרכו לגבות כו' ע"ש באריכות ונפלאה בעיני על הרב מהרש"ך שדחה דברי הר"י מגא"ש פאלו לא ראה את הירושלמי ובאמת הסכים לדבריו הר"י רבו וכמבואר בב"י סי' רנ"ו וביותר תמוה על הרב מהרש"ך שהקשה על הרא"ש שהביא לשון הירושלמי ותמה עליו אמאי דחק עצמו לדחו' בטעם אחר כו' וכנ"ל לעיל אמאי לא שית לבו לישוב דברי הרא"ש ושנייה לטועה חלילה.

והרב מהרש"ח בספר ב"ש סי' ל"ה מתרץ קושית הרב מהרש"ך על הרא"ש הנז' וכתב ואפשר דהאי דכתב הרא"ש אח"כ וגרסינן בירושלמי כו' שרוצה לומר תי' אחר והני פמו ועוד. הנה דבריו תמוהים מאוד ונדא דגם הוא שנייה להגאון הר"י מגא"ש פאלו לא ראה הירוש' ולא תי' פלום על קושית הרב מהרש"ך בזה וגם מה שרצה לתרץ את דברי הרא"ש תמוה וכי הנה טורח להרא"ש לכתוב בדבריו תיבת ועוד ובפרט שהרא"ש מאריך בפי'.

הירושלמי וכתב על הירושלמי הנז' פלומר אם ראו הפרנסים שיש צורך בדבר ובאו לשנות אין ממחין בידם. אבל פד מעיינות בטור וב"י בי"ד סי' רנ"ו תמצא שדברי מהר"י מגא"ש נכונים לפי סברתו וגם הרא"ש יצא זכאי בדבריו ונ"ל הטור שם וכתב הר"י מגא"ש ו"ל דוקא לצורך עניים כו' ור"ת פי' דלכל צרכי הצבור כו' ולזה הסכים הרא"ש וכו' ומיהו דוקא קופה ותמחוי כו' אבל אם אירע מקרה שהוצרכו לגבות כו' לא ישנו לצורך דבר אחר ולא אפי' לעניים אחרים וכתב הב"י ע"ז שדברים אלו לקוחים מדתנן פ"ב דשקלים.

מותר עניים לעניים וכי היכי דלא תיקשי אהא דתניא רשאין לשנותן לכל מה שירצו הוצרך להעמיד ההיא דשקלים שגבו ע"י מקרה כו' והעתיק הב"י פל לשון הרא"ש דפ"ק דב"ב הנז' וגם מ"ש הרא"ש בשם הירושלמי דשקלים מותר עניים לעניים כו' ואין ממחין ביד הפרנסים פלומר אם ראו שיש צורך בדבר ובאו לשנות אין ממחין בידם ע"כ נראה דברי ר"ת עכ"ל וכתב הב"י ע"ז נראה שדעתו לומר דהוא דירו' דשקלים בבאין לשנות לדבר שהוא צורך עניים דוקא אבל לדבר הרשות אין רשאין לשנותן לא הפרנסים ולא הצבור עכ"ל הב"י הנה דברי הב"י צריכין ביאור מה הוקשה להב"י בהרא"ש שכתב עליו ונראה שדעתו לומר דהוא דירו' כו'.

ולענ"ד נראה שהוקשה להב"י קושית הרב מהרש"ך הנז' דלמה לא דחה הרא"ש את דברי הר"י מגא"ש בקיצור מההוא דירושלמי הנז' ולמה דחק עצמו לישוב דבריו באירע דרו' מקרה כו' לכן כתב הב"י ונראה שדעתו לומר דהוא דירושלמי דשקלים בפאים

לשנות לדבר שהוא צורך עניים ור"ל להרא"ש ג"כ קשה על דברי הר"י מגא"ש וכי לא ראה את הירושלמי הנז' שמבואר שם אף שמוטר עניים לעניים אבל מ"מ אין ממחין ביד הפרנסים וזהו סותר את דברי הר"י מגא"ש הלוי פלומר שאם ראו שיש צורך בדבר ובראו לשנות אין ממחין בידם והיינו לפי דברי הר"י מגא"ש בפאים לשנות דוק לדבר שהוא צורך עניים כגון מזון לכסות כו' וא"כ לא קשה מהירושלמי על הר"י מגא"ש והוצרך הרא"ש לתרץ דבריו באירע דרך מקרה וז"ש ב"י ונראה שדעתו לומר דהוא דירושלמי דשקלים בפאים לשנות דבר שהוא (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר מה שאמ"ו הגאון זצוק"ל מיישב קושית הרב מהרש"ך בתשו' עם מ"ש הרב הב"י ז"ל ולענד"ן לישב קושיתו בפשוטו וזהו פי מן הירושלמי לבד בלא החילוק שבין דבר מקרה לדבר קבוע לא היה יכול הרא"ש לדחות ראית הר"י מגא"ש כי אדברה הייתי מפרש הירושלמי לסיוע לדברי הר"י מגא"ש והיינו מ"ש הירושלמי על הא דמותר עניים לעניים ואין ממחין ביד הפרנסים ר"ל אם בני העיר ירצו למחות ביד הפרנסים שלא יתנו המותר לעניים באומנם מאחר שנתנו להם די ספוקם נעשה במוטר לדבר מצוה אחרת או לצרכי הצבור על זה כתב הירושלמי שאין ממחין ביד הפרנסים כי בני העיר אין להם רשות לשנות אפי' לדבר מצוה כי אם לצורך עניים וכסברת הר"י מגא"ש ולכך הוכרח הרא"ש לדחות תחלה ראית הר"י מגא"ש ולחלק בין דבר קבוע לדבר שע"י מקרה כו' ואחר שזה החילוק הוא יתד נאמן אצלנו שהמתני' דמותר שאם ראו שיש צורך בדבר ובראו לשנות אין ממחין בידם והיינו לפי דברי הר"י מגא"ש בפאים לשנות דוק לדבר שהוא צורך עניים כגון מזון לכסות כו' וא"כ לא קשה מהירושלמי על הר"י מגא"ש והוצרך הרא"ש לתרץ דבריו באירע דרך מקרה וז"ש ב"י ונראה שדעתו לומר דהוא דירושלמי דשקלים בפאים לשנות דבר שהוא צורך עניים כו' ור"ל שפנה יתורץ מה שמביא הרא"ש את הירושלמי וביאר דבריו ואינו סותר דברי הר"י מגא"ש מהירושלמי רק באירע דרך מקרה כי מהירושלמי אין משם שום סתירה לדבריו כי בודאי גם הר"י מגא"ש ראה הירושלמי ופירשו בפאים לשנות לדבר שהוא צורך עניים כגון מזון לכסות כו'.

ואף שיש קצת לגמגם בזה במה שמסיים הב"י אבל לדבר הרשות אינן רשאים לשנות לא הפרנסים ולא הצבור ולפ"ד הר"י מגא"ש אפי' לדבר מצוה אינם רשאים לשנות רק לצורך עניים כגון מזון לכסות אבל מלתא דפסיקא נקט דכשגבו מעות דרך מקרה לעניים אז לכל הדעות אין יכולין הפרנסים לשנות לדבר הרשות אף לפי דעת הרא"ש ופשיטא לפי דעת הר"י מגא"ש אפי' לדבר מצוה אין עניים לעניים איירי בדבר שע"י מקרה א"כ גם הירושלמי איירי בכך דעלה קאי ומפרש אותו פלומר כו' והיינו שהירושלמי מוסיף אפי' בדבר שע"י מקרה מותר לשנות לצורך עניים אחרים אם ראו הפרנסים שיש צורך בדבר ועיין לעיל בתשוב' זו דף כ"ט מ"ש שם בהג"ה מה שהכריח להירו' לפרש כן וא"כ בזה נסתלק תמיהת ה"ה ר' שלמה כהן בתשוב' הנז' מן הרא"ש הנז'.

אף צ"ע למה אינו מפרש הרא"ש כפי הראשון שכתבתי לעיל בירושלמי ומפרש פי' אחר שהרי לפי החילוק זה שבין דבר קבוע לדבר מקרה יוכל לפרש ג"כ פי' זה ובפרט שפי' זה נראה יותר מרנוח לפי מה שראיתי בירושלמי שכתב ואין ממחין ביד הפרנסים בכך משמע בזה שהפרנסים נותנים המותר עניים לעניים אין בני העיר ממחין בידן

וּכְמ"ש לְעֵיל וְדו"ק יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת רַק לְדַבֵּר שֶׁהוּא צְנוּרָה עֲנִיִּים כּו' אֲבָל מ"מ לֹכ"ע לְכָל הַפְּחוֹת לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת אֵינָן יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת כּו'.

אֲבָל מ"מ דְּבָרֵי הַב"י צְרִיכִין יִשׁוּב בַּמ"ש אַח"כ וְכ"כ הַנְּמוּק"י בְּשֵׁם הַר"ר יוֹנָה כּו' דָּאֵם הַסְּפִימוּ הַצְּבוּר לְהַרְבּוֹת בְּצַדִּיקָה כּו' וְהוּא דְּהִירוּשְׁלַמִּי דָּאִין מְמַחֵין כּו' הֵינְנוּ פְּשֵׁה־סְפִימוּ לְשַׁנּוֹת מוֹתֵר עֲנִיִּים לְצַרְכֵי הַצְּבוּר וְכֵן כּו' רַשָּׁאִים לְשַׁנּוֹת כּו' קֶשֶׁה מְהוּ וְכ"כ הַנ"י בְּשֵׁם הַר"י וְאֶדְרַבְּהָ זֶהוּ סוֹתֵר מ"ש הַב"י לְפָנָי זֶה וְהַנ"י בְּשֵׁם הַר"י לַעֲנ"ד בָּא לְחַדֵּשׁ דִּין אַחַר פְּשֵׁה־סְפִימוּ הַצְּבוּר לְהַרְבּוֹת בְּצַדִּיקָה אֵין רַשָּׁאִין לְגַזּוֹל וּלְשַׁנּוֹת לְצַרְכֵיהֶם וּמוֹקֵי הַנ"י בְּשֵׁם הַר"י הוּא דְּהִירוּשְׁלַמִּי דָּאִין מְמַחֵין בִּיד הַפְּרָנְסִים אֵינְרִי בְּמוֹתֵר מְפָרְנְסָתָן כּו' וְזֶהוּ דִּין מְחַדֵּשׁ וְלֹא אֵינְרִי כָּלֵל לְפָנָי זֶה וְאֶפְשֵׁר שֶׁמ"ש הַב"י וְכ"כ הַנ"י בְּשֵׁם הַר"י קָאִי אֶדְבָּרֵי הַטּוֹר שְׁפָתַב דָּאֵם אֵירַע מְקַרְהָ שֶׁהַנְּצָרְכוּ לְגַבּוֹת לְצוּרָה עֲנִיִּים כּו' לֹא שְׁנָא לִיתְנָם לְצוּרָה דְּבָר אַחַר כּו' וְע"ז כְּתַב הַב"י שֶׁכ"כ הַנ"י בְּשֵׁם הַר"י אֵם הַסְּפִימוּ הַצְּבוּר לְהַרְבּוֹת בְּצַדִּיקָה וּלְחַלֵּק בְּתַעֲנִיּוֹת וּבִימֵי תְּשׁוּבָה אֵין רַשָּׁאִין לְגַזּוֹל וּלְשַׁנּוֹת כּו' וְהֵינְנוּ הוּא דְּכַתַּב הַטּוֹר אֵם אֵירַע מְקַרְהָ כּו' וְכַתַּב אַח"כ הַנ"י בְּשֵׁם הַר"י דְּהוּא דִירוּשְׁלַמִּי דָּאִין מְמַחֵין בִּיד הַפְּרָנְסִים אֵינְרִי בְּמוֹתֵר דְּרַשָּׁאִין לְשַׁנּוֹת לְצַרְכֵי צְבוּר אֵם הַסְּפִימוּ הַפְּרָנְסִים כּו' ע"ש.

עוֹד הַקְּשָׁה הַרְבּ מֵהַרש"ךְ עַל הַר"י מַגַּא"ש וְנ"ל וְתוּ אֵיכָּא לְמִידָק עֲלֵיהָ עַל הַרְאֵיהָ שְׁמַבִּיא לְהוֹכִיחַ סְבָרְתוֹ מֵהֵיא דְאָמַר אַבְיִי מְרִישׁ הָוִי עֲבִיד מֵר תְּרִי כִּיסֵי כּו' עַד וְעַל נַפְשֵׁי פְּאֶשֶׁר רְאִיתִי הַרְאֵיהָ הַזֹּאת בְּפִסְקֵי הַרְבּ הַגְּדוֹל מֵהַרִּיב"ל (בְּרַאשׁוֹנוֹת סִימָן מ"ט) תְּמַתֵּיהּ וְרִאִיתִי בְּחִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן וְשִׁמְחָתִי מְאֹד וְעַמְדָתִי לְרִאוֹת אֵם הִיָּה מְקוֹם לִינִישׁב הַתְּמִיָּה כִּי רַבָּה הִיא וְשִׁלָּא יִקְשָׁה לְדַבְּרֵי הַר"י מַגַּא"ש וְלֹא עֲלָה בְּיָדֵי שׁוּם דְּבָר וְהִנֵּה הַתְּמִיָּה הַזֹּאת מְנַעַמְתָּת בְּחִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן וְנ"ל וְמָה שֶׁהִבִּיא רְאֵיהָ מְדַאֲמַר אַבְיִי מְרִישׁ הָוִי עֲבִיד מֵר תְּרִי כִּיסֵי כּו' וְקָאֲמַר אֵי ס"ד דְּהָא דְקַתְּנִי וּלְשַׁנּוֹתָהּ לְכָל מָה שְׁיִרְצוּ דְאֶפִּילוּ לְדַבֵּר שְׁאֵינוּ לְצוּרָה עֲנִיִּים דְּכִינּוּ דְהוּי (רַבָּה) רִישׁ מְתָא לְמָה לִיָּה לְאַתְנׁוּיִי וְלֹא חֲזִינָא לִיָּה רְאֵיהָ דְאֶפִּילוּ כִשְׁת"ל כְּדַבְּרֵיו לְמָה לִיָּה לְאַתְנׁוּיִי הָא הַכֵּל לְעֲנִיִּים וְתַנִּי רַשָּׁאִים לְעֲשׂוֹת קוֹפָה תְּמַחׁוּי וְתַמְחׁוּי קוֹפָה כּו' וְעֵינִין בְּחִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן שְׁמִסִּיִּים אֲלֵא מֵאֵי אֵית לָךְ לְמִימַר דְּהָא שְׁיִנׁוּי עֲקִירַת שֵׁם וְתַנְאֵי בְּנֵי הָעִיר בְּעֵי כִּי הוּא דְמַגְבַּת פּוֹרִים כּו' ע"ש בְּחִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן.

הִנֵּה פְּאֶשֶׁר שֶׁהַרְבּ מֵהַרש"ךְ סָמַךְ עַל הַרְמַב"ן בְּחִידוּשֵׁיוּ וְכַתַּב שֶׁלֹּא עֲלָה בְּיָדוֹ שׁוּם דְּבָר לִינִישׁב הַתְּמִיָּה הַנּוֹ וְא"כ לִפ"ד הַרְמַב"ן וּמֵהַרש"ךְ טְעָה הַרְבּ מַגַּא"ש וְאַחֲרָיו הַרְבּ מֵהַרִּיב"ל בְּדַבֵּר פְּשׁוּט בְּסוּגְיָא דְשִׁמְעָתָא בַּמ"ש בַּגְמ' רַשָּׁאִים לְעֲשׂוֹת קוֹפָה תְּמַחׁוּי כּו' וְלְמָה לִיָּה לְאַתְנׁוּיִי כּו' וְלַעֲנַד"ן לִינִישׁב דְּבָרֵי הַר"י מַגַּא"ש שְׁדַבְּרֵיו מְוַכְרְחִים בַּגְמ' לְפִי שְׁיִישׁ לְדַקְדָּק בְּסוּגְיָא שְׁאֲמַר בַּגְמ' אָמַר אַבְיִי מְרִישׁ הָוִי עֲבִיד מֵר תְּרִי כִּיסֵי חַד לְעֲנִיִּי דְמְתָא וְחַד לְעֲנִיִּי עוֹלָם הַל"ל מְרִישׁ הָוִי עֲבִיד מֵר תְּרִי כִּיסֵי חַד לְקוֹפָה וְחַד לְתַמְחׁוּי וּבִיּוֹתֵר שְׁלַפְנֵי זֶה אָמַר בַּגְמ' אָמַר אַבְיִי מְרִישׁ לֹא הָוִי יְתִיב מֵר אַצִּיפִי כּו' כִּינּוּ דְשִׁמְעָה לְהָא דְתַנְאֵי וְרַשָּׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְעֲשׂוֹת קוֹפָה תְּמַחׁוּי כּו' וּלְשַׁנּוֹת לְכָל מָה שְׁיִרְצוּ (כְּפֹה הוּא גִירְסַת הַרְרִי"ף) וְא"כ הַל"ל ג"כ אַח"כ מְרִישׁ הָוִי עֲבִיד מֵר תְּרִי כִּיסֵי כּו' חַד לְקוֹפָה וְחַד לְתַמְחׁוּי כּו' וְקוֹשֵׁיָא זֹו קֶשֶׁה ג"כ לְהַרְבּ מַגַּא"ש בְּסוּגְיָא הַנּוֹ וְעוֹד דְלִשׁוֹן עֲבִיד תְּרִי כִּיסֵי לֹא שְׁיִיךְ בְּקוֹפָה וְתַמְחׁוּי שְׁתַּמְחׁוּי הוּא שְׁגוּבִי' בְּכָל יוֹם מֵינִי מְאָכֵל וְכִיס שְׁיִיךְ גַּבִּי מְעוֹת שְׁגוּבִים

בְּכָל עֵת וּמִפֶּתַח הַכְּרֶחַח קִוְּשִׁיאַ זֶה לְמַד הָרַב מֵגַא"שׁ בִּגְמ' דַּמ"שׁ אֲבִי מְרִישׁ הָיָה עֶבֶד מֶרַר
תָּרִי כִּי־סִי חַד לְעַנְיִי דְמִתָּא וְחַד לְעַנְיִי עוֹלָם עַנְיִי עוֹלָם הֵי־נִינוּ שְׂבָאִים לְדַפְּנָק עַל פִּתְחֵי
הַגְּבָאִים שְׂיִתְנֻנוּ לָהֶם פְּסוּת וְצָרְכֵיהֶם מַה שְׂאִינוּ נֹוגַע אֶל הַמְּזוֹן כִּי הַמְּזוֹן הָיָה לְיוֹקְחִים מִן
הַתְּמַחֵי לְכֵן הָיָה עֶבֶד תָּרִי כִּי־סִי חַד לְעַנְיִי מִתָּא מַה שְׂגָבוּ מְעוֹת מַע"שׁ לַע"שׁ וְחַד לְעַנְיִי
עוֹלָם מַה שְׂגָבוּ לְכַסּוֹת וּשְׂאָר צָרְכֵיהֶם וְלֹא רָצָה לְשַׁנּוֹת דְּהֵי־נִינוּ בְּאֵם שְׂתִּהְיֶה מְעוֹת בְּקִנְיָה
וְהָיָה צָרִיכִים עַנְיִי עוֹלָם לְקִנּוּתֵם פְּסוּת וּשְׂאָר צָרְכֵיהֶם שְׂאִינוּ נֹוגַע לְמְזוֹן לֹא רָצָה לְשַׁנּוֹת
כִּי אִף שְׂאִמְרוּ בִּגְמ' רִשְׁאִין לַעֲשׂוֹת קִנְיָה תְּמַחֵי הֵי־נִינוּ לְשַׁנּוֹת מְמִזוֹן עַנְיִי מִתָּא לְמְזוֹן עַנְיִי
עוֹלָם וּמ"שׁ לְשַׁנּוֹת לְכָל מַה שְׂיִרְצוּ הֵי־נִינוּ לְשַׁנּוֹת מְעַנְיִי מִתָּא מְמִזוֹן לְכַסּוֹת אוֹ מְעַנְיִי
עוֹלָם מִתְּמַחֵי לְכַסּוֹת וּשְׂאָר צָרְכֵיהֶם וּלְאִפּוֹקִי לְשַׁנּוֹת מְמַעוֹת הַקְּנִיָּה הַשְּׂיִיָּה לְמְזוֹן עַנְיִי
מִתָּא לְצִנְרָה פְּסוּת עַנְיִי עוֹלָם אוֹ אִיפְכָּא מַה שְׂגָבוּ לְצִנְרָה פְּסוּת עַנְיִי עוֹלָם לְשַׁנּוֹת לְמְזוֹן
עַנְיִי מִתָּא אִף שְׂהִמָּה צָרְכֵי עַנְיִים מ"מ לֹא רָצָה לְשַׁנּוֹת שְׂיִישׁ כָּאֵן שְׂנִי שְׂיִנּוּיִים מְעַנְיִי מִתָּא
לְעַנְיִי עוֹלָם וְגַם מְמִזוֹן עַנְיִי מִתָּא לְכַסּוֹת עַנְיִי עוֹלָם אוֹ אִיפְכָּא וְזֶה הָיָה סוֹבֵר שְׂאִסוּר
לְשַׁנּוֹת לְכֵן עֶבֶד רַבָּה תָּרִי כִּי־סִי אֲבָל כִּי־נִינוּ שְׂשִׁמַּע לְהָא דַּא"ל שְׂמוּאֵל לְרַב תְּחִלְיָא כּו'
עֶבֶד חַד וְאִתְנִי אִיהוּ נְמִי עֶבֶד וְאִתְנִי וַא"כ בְּזֶה יִתְרַץ הַדְּקִדּוּקִים הַנֶּ"ל שְׂלֹא אָמַר אֲבִי
מְרִישׁ הָיָה עֶבֶד ב' כִּי־סִי חַד לְקִנְיָה וְחַד לְתְּמַחֵי כִּי לֹא אִי־רִי פִּה מִתְּמַחֵי כָּלֵל רַק מְכַסּוֹת
וּשְׂאָר צָרְכֵי עַנְיִי עוֹלָם וְלְכֵן אָמַר ג"כ ב' כִּי־סִי שְׂזָה שְׂיִיָּה גְבִי גְבִי מְעוֹת וְזֶהוּ הַיּוֹכְחוֹת
הַר"י מֵגַא"שׁ כִּי־נִינוּ שְׂרַבָּה הָיָה רִישׁ מִתָּא וְרִשְׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְשַׁנּוֹת אִף לְדַבֵּר שְׂאִינוּ צִנְרָה
עַנְיִים וְזֶהוּ הַפִּי שְׂל וְלְשַׁנּוֹתָה לְכָל מַה שְׂיִרְצוּ א"כ מְכ"שׁ שְׂרִשְׁאִים לְשַׁנּוֹת מְמִזוֹן לְכַסּוֹת
אִף שְׂאִינוּ בְּאוֹתָן עַנְיִים מְמַשׁ וַא"כ לְמָה עֶבֶד ב' כִּי־סִי מִתְּחִלָּה וּלְכַסּוֹף לְמָה הָיָה צָרִיךְ
לְהַתְּנוֹת כּו' אֲלֵא וְדַאי שִׁמ"שׁ וְרִשְׁאִין לַעֲשׂוֹת קִנְיָה תְּמַחֵי וּלְשַׁנּוֹתָה לְכָל מַה שְׂיִרְצוּ
הֵי־נִינוּ לְדַבֵּר שְׂהוּא לְצִנְרָה עַנְיִים כְּגוֹן מְמִזוֹן עַנְיִי עוֹלָם לְכַסּוֹת עַנְיִי עוֹלָם אוֹ מְמִזוֹן עַנְיִי
מִתָּא לְמְזוֹן עַנְיִי עוֹלָם וּמִשָּׂא"כ מְמִזוֹן עַנְיִי מִתָּא לְכַסּוֹת עַנְיִי עוֹלָם דְּהָיָה שְׂנִי שְׂיִנּוּיִים זֶהוּ
אִסוּר לְכֵן עֶבֶד תָּרִי כִּי־סִי אֲבָל כִּי־נִינוּ שְׂשִׁמַּע הָא דַּא"ל שְׂמוּאֵל לְרַב תְּחִלְיָא כּו' עֶבֶד חַד
וְאִתְנִי כּו' שְׂיִהָא רִשְׁאִי לְשַׁנּוֹת מְמִזוֹן עַנְיִי מִתָּא לְכַסּוֹת וּשְׂאָר צָרְכֵי עוֹלָם.

וּבְזֶה מִיְּשֻׁב תְּמִיחַת הַרְמַב"ן בְּחִזְדוּשֵׁיו וּמוֹהַרש"ך הַנּוֹז' וּמ"שׁ עוֹד הַרְמַב"ן לְחִזּוֹק הַקְּנִיָּה
וְנ"ל אֲלֵא מַאי אֵית לָהּ לְמִימַר דְּהָא שְׂיִנּוּי עֲקִירַת שְׂם וְתַנְאִי בְּנֵי הָעִיר בְּעֵי כִּי הֵוּא
דְּמַגְבַּת פּוּרִים כּו' אֵין רְאָיָה מִמַּגְבַּת פּוּרִים לְשְׂאָר גְּבִיּוֹת וּכְמ"שׁ בִּגְמ' דְּהָאֲנִינִין וּבַתּוֹס'
שְׂם וּכְמ"שׁ לְעִיל וְאֵין אָנוּ צָרִיכִין לְמָה שְׂמַסִּים הַרְמַב"ן שְׂם וְנ"ל דַּמ"שׁ וּלְשַׁנּוֹתָן לְכָל
מַה שְׂיִרְצוּ כְּשִׂשְׂנוּ נְמִי אוֹתוֹ בְּמַעַמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר קְאָמַר וְקַסְבַּר נְמִי רַבָּה דְּכִי אֲמַרִּינוּ
וּלְשַׁנּוֹתָן לְכָל מַה שְׂיִרְצוּ ה"מ כְּשִׂהֲנִצְרָכוּ אַח"כ לְשַׁנּוֹתָה אֲבָל שְׂיִתְנֻנוּ עָלֵינוּ מִתְּחִלָּה לֹא
דְּבַעִינוּ כִּי־סִי מְזוֹנָן לְכָל א' וַא' כִּי־נִינוּ דְּחִזִּי לְרַב תְּחִלְיָא כּו' דְּמִתְנִי עִם אֲנָשֵׁי הָעִיר וּמוֹדִיעֵן
אִיהוּ נְמִי מִתְנִי עַכ"ל וְזֶה שְׂהַרְב מוֹהַרש"ך לֹא עָלָה בְּיָדוֹ שׂוּם יָשׁוּב לְתְּמִיחַת הַרְמַב"ן
לְפִי שְׂאִזִּיל לְטַעְמִיָּה שְׂפִתְבָּ שְׂם בְּדָף כ"ו ע"ד בַּמ"שׁ לְתַרְץ קִוְּשִׁי הָרַא"שׁ עַל הַר"י
מֵגַא"שׁ שְׂפִתְבָּ שְׂם דְּהָא דְּלְשַׁנּוֹתָן לְכָל מַה שְׂיִרְצוּ פִּירוּשׁוֹ בְּאַמְתַּת אֲלִיבָא דַּעַת הָרַב מֵגַא"שׁ
שְׂיִכּוֹלִין לְשַׁנּוֹת אִף מְמִזוֹן עַנְיִי מִתָּא לְכַסּוֹת עַנְיִי עוֹלָם כּו' ע"שׁ בְּאַרְיִכוֹת וְלְכֵן לֹא עָלָה
בְּיָדוֹ יָשׁוּב הַנּוֹז' עַל קִוְּשִׁית הַרְמַב"ן לְפִי שְׂיִטַּת הַר"י מֵגַא"שׁ וְלַעֲנִי דִּן כְּמוֹ שְׂפִתְבָּתִי לְעִיל.

נְמַצָּא וְכִי־נִינוּ לְדִין מְדַבְּרִינוּ הַנּוֹז' שְׂיִישׁ שְׂלֵשׁ מִחֲלֻקַּת בְּדַבֵּר הָא' שְׂיִטַּת הַתּוֹס' דְּעָרְכִין דְּבַנִּי
הָעִיר יְכוֹלִין לְשַׁנּוֹת נְדָבַת עַנְיִים וְדוֹקָא לְדַבֵּר מְצוּהָ אֲבָל לֹא לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת וּגְבָאִי אֵינוּ

רשאי לשנות פלל אף לדבר מצוה והיא שיטת המרדכי בשם ר"י בפ"ק דב"ב וכמו שהארבתי בזה לעיל.

השיטה השנייה היא דעת הרא"ש בפ"ק דבתרא דבני העיר יכולין לשנות אף לדבר הרוש והיא שיטת ר"ת וגבאי אינו יכול לשנות לדבר הרוש אבל לדבר מצוה אף הגבאי יכול לשנו' אפי' לדבר שאינו לצורך עניי' אף אם לא יפרענה עוד וכמבוא' בהרא"ש שם ולשיטת ר"ת הסכימו רוב מגני ורוב בנין הרא"ש והטור וסמ"ג וסמ"ק והרמב"ן והר"ן והרמב"ם וכמבואר בב"י סי' רנ"ו והב"י פתב שהרמב"ן והר"ן פתבו שהרי"ף סובר פשיטת הרב מגא"ש אבל עיין בפסקי הרקנטי סי' תפ"ב והובא קצתו בשלטי הגבורים פ"ק דבתרא מ"ש בשם הר"ף דמוכח משם שהסכים הר"ף לשיטת ר"ת ודלא כהר"י מגא"ש ובאמת מדברי הר"ף המבואר בהלכות לא משמע שסבר כהר"י מגא"ש רק במ"ש ג"כ הפירוש דציפי דבי כנישתא שינו לבי מדרשא וכמו שהארבתי לעיל ובתשובת מהר"מ גאלנטי סי' ע"ו פתב שהרי"ף סובר פשיטת ר"ת והרא"ש וע"ש.

השיטה השלישית היא דעת הר"י מגא"ש דאפי' בני העיר אינם יכולין לשנות נדבת עניים רק לצורך עניים כגון ממזון לכסות ומדור וכיוצא בו שהוא לצרכי עניים וכמבואר ברא"ש ובחידושי הרמב"ן פ"ק קמא דבתרא ועיין במהריב"ל בראשונות סימן מ"ט שכתב שהיא שיטת הרמ"ה ומהריק"ו שורש ה' פתב שהוא שיטת הרשב"ם והב"י פתב שהיא שיטת המרדכי בשם ר"י אמנם כבר דחיתי דבריו לעיל.

הנה פמעט כל הנביאים מתנבאים פה אחד להם ודחו דברי הר"י מגא"ש ועיין ברמב"ן פ"ק קמא דבתרא ובתשובת המנחם סי' ג"ן ובמהריק"ו שורש ה' ובס' בני שמואל סי' ל"ה ובתשו' מהרש"ך ח"ב סי' ל"ח אף כי מחמת הקושיות אשר עליו אינו פדאי לדחות את דבריו כי בס"ד צרפתי את דבריו מכל סיג כמבואר לעיל אחת לאחת למצוא השבון.

ובזה נבוא אל נדון דינן כי השאלה שנשאל' לפנינו היא פרשה סתומה מכל צד שמבואר שם שהקדישו אנשי מצרים את נכסיהם לאנשי ירושלים אבל לא נתברר איך ומה הקדישו נכסיהם אם ציו המקדישים את נכסיהם שימכרו את נכסיהם ויהיה הקרן קיים והפירות ישלחו לק"ק דירושלים ת"ו וגם אם מינו גזברים במצרים על זאת הנדבה שיתעסקו קו בפעות הנז' אם לאו וגם אם ציו להגזברים בפירוש שלא ישנו את תפקידם דהיינו ההקדש הנז' לשום דבר שבעולם רק לאותו דבר שהקדישו או ציוו סתם ושאר חילוקי דינים יתבארו היטב בעזה"י.

ובנדאי אם הקדישו המקדישים את נכסיהם ולא מינו גזברים עליהם במצרים רק ציוו שישלחו הקרן לירושלים ושם יחלקו הממונים הנדבות לעניים או ללומדי תורה כפי רצונם בזה נלע"ד דפשיטא הן לפי שיטת ר"ת והרא"ש והנמשכים לדעתם והן לפי שיטת התוספו' דערכין דהרשות נתונה בידי ממונים דירושלים ת"ו לשנות ההקדש הנז' דע"כ לא פליגי אלא אי גבאי יכול לשנות כמו בני העיר לדבר מצוה אבל בני העיר כ"ע מודים דיכולים לשנות לדבר מצוה אף אם לא יפרעו אח"כ דלא גרעו מגבאי שכתב הרא"ש

מֵהָא דר' יִנְאִי יִזְנֵף וּפְרַע דְגַבְאִי יְכוּל לְשַׁנּוֹת לְדַבְרַי מִצְנָה אֶף אִם לֹא יִפְרַע אַח"כּ וּמכ"ש בְּנֵי הָעִיר דִּיכוּלִּין לְשַׁנּוֹת לְדַבְרַי מִצְנָה אֶף אֲלִיבָא דְעַת הַתּוֹס' הַנּו'.

וְאִין לְחַלְק בֵּין גְּדֻבַת רַבִּים לְגְדֻבַת יַחִיד שְׁהָרֵי בְּנֵדְאֵי יוֹתֵר יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּגְדֻבַת יַחִיד מִגְּדֻבַת רַבִּים וְכַמְבֹּנָאָר בְּמַהֲרִיק"ו שׁו' ה' אֲבָל ז"א שְׁהָרֵי מְבֹנָאָר בְּמַרְדְּכֵי בַפ"ק דְּבִתְרָא עַל רְאוּבֵן שְׁנָתָן מְמוֹנֵי לְצַדִּיקָה וְאָמַר זֶה הַמְמוֹן יִנְתֵּן בְּרִינוּחַ וְהָרִינוּחַ יִנְתֵּן לְקַהֲלָא לְשַׁפְּוֹר רַב הַיִּשְׁרָר בְּעֵינֵיהֶם כּו' וּמְבִיא רְאֵיהּ מֵהָא דר"ת שְׁהַתִּיר לְתַת מְעוֹת הַקְּנוּפָה לְצַרְכֵי הָעִיר וּא"כ מְוַכַּח שְׁאִין לְחַלְק בֵּין גְּדֻבַת יַחִיד לְגְדֻבַת צְבוּר וְכֵן פְּתַב מַהֲרִיק"ו הַנּו' לְמֵהָא דְמַרְדְּכֵי הַנּו' וְגַם מֵהָרֵא"ש בַּפ"ק דְּבִתְרָא הַנּו' וְאֶף שְׁהָרַב מֵהָרִיב"ל ס' מ"ט פְּתַב דְּאִין כַּח בֵּיז הַקְּהָל לְשַׁנּוֹת אֶף לְדַבְרַי מִצְנָה בְּמִקּוּם פְּסִידָא דְלֹא הִדְרָא וְכַתְּבַשׁ גַּם הָרֵא"ש בְּפִסְקֵי מְסֻפִּים לְזֹאת הַסְּבָרָא שְׁפַתְבּוּ וְז"ל אֲבָל בְּנֵי הָעִיר שְׁעָשׂוּ קְנוּפָה בְּסִתְמָא עַל דְּעָתָם עָשְׂאוּהוּ לְשַׁנּוֹתָם לְכָל מַה שְׁיַרְצוּ וְכִשְׁיַצְטְרְכוּ מְעוֹת לְעֵנִיִּים יִגְבוּ פַעַם אַחֲרַת עַכ"ל מִשְׁמַע הָא אִם לֹא הָיוּ גּוֹבִים פַּעַם אַחֲרַת לֹא הָיוּ רְשָׁאִים לְשַׁנּוֹתָם עַכ"ל מֵהָרִיב"ל וּא"כ מוּכַח מְדַבְּרֵי דְגַם הַקְּהָל אִין לְהֵם רְשׁוּת לְשַׁנּוֹת אִם לֹא יִפְרַעוּ אַח"כּ וּא"כ ה"ה בְּנ"ד שְׁיַרְצוּ הַקְּהָל לְיַקְחַת הַגְּדֻבָה אֲשֶׁר הִתְנַדְּבוּ בְּמַצְרֵים לְצוּרְךָ פְּרַעוֹן הַחֹבֹבוֹת שְׁלֵהֶם כִּינּוֹן שְׁהוּא פְּסִידָא דְלֹא הִדְרָא שְׁאִינָם חוֹזְרִים וּפּוֹרְעִים עוֹד הַגְּדֻבָה הַנּו' אִינָם רְשָׁאִים לְשַׁנּוֹת וְהִנֵּה אֶף שְׁאִין תְּלַמִּיד כְּמוֹנֵי מְכָרִיעַ אֲבָל תְּמִיחֵנִי שְׁמַבִּיא סוּף דְּבָרֵי הָרֵא"ש וְלֹא הִבִּיא תְּחִלַּת דְּבָרֵי הָרֵא"ש שְׁפַתְבּוּ בְּמָה שְׁמַקְשָׁה לְסַבְּרָתוֹ מֵהָא דְהָאֹמֵר סְלַע זֹו לְצַדִּיקָה כּו' וּמְסִיִּים שְׁם וְגַבְאִי נְמִי לְדַבְרַי הַרְשׁוּת דְּנִקְא אֶסוּר אֲבָל לְדַבְרַי מִצְנָה מוֹתֵר אֶף שְׁלֹא יִפְרַעְנָה עוֹד דְּמִשְׁמַע מִשְׁם אִפִּי גַבְאִי מוֹתֵר לְשַׁנּוֹת לְדַבְרַי מִצְנָה אֶף שְׁלֹא יִפְרַעְנָה עוֹד וּמכ"ש שְׁהַקְּהָל יְכוּלִים לְשַׁנּוֹת לְדַבְרַי מִצְנָה אֶף שְׁלֹא יִפְרַעוּ עוֹד.

וּבְאַמַּת צָרִיכִין אָנוּ לְיִשְׁבַּב דְּבָרֵי הָרֵא"ש לְכַאוּרָה שְׁלֹא יִהְיוּ דְּבָרֵי סוֹתֵרִים זַא"ז דְּמִתְחַלְהָ פְּתַב דְּאִפִּי גַבְאִי יְכוּל לְשַׁנּוֹת לְדַבְרַי מִצְנָה אֶף שְׁלֹא יִפְרַעְנָה עוֹד וְאַח"כּ פְּתַב דְּאִפִּי צִיבּוּר אִינָם יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת אִם לֹא יִפְרַעוּ אַח"כּ.

וְהִנֵּה נִלְע"ד לְיִשְׁבַּב דְּבָרֵי הָרֵא"ש שְׁמ"ש אַח"כּ שְׁאִינָם רְשָׁאִים לְשַׁנּוֹת אִם לֹא מִשׁוּם שְׁאִם יִצְטְרְכוּ יִגְבוּ לְהֵם פַּעַם אַחֲרַת הִיָּינוּ שְׁקֵאֵי שְׁם עַל הָא דְאִמְרֵי בְּגַמ' וְרְשָׁאִין לְעֲשׂוֹת קְנוּפָה תְּמַחוּי כּו' שְׁקֵאֵי עַל עֵיקַר צָרְכֵי הַפְּרִנְסָה שְׁל הָעֵנִיִּים שְׁאִין לְהֵם דִּי חֵיוֹתָם אִם לֹא מִקְנוּפָה וְתַמְחוּי זֹולַת זֶה אִין לְהֵם פְּרִנְסָה לְכֵן אִינָם רְשָׁאִים לְשַׁנּוֹת אִם לֹא מִשׁוּם שְׁאִם יִצְטְרְכוּ יִגְבוּ לְהֵם פַּעַם אַחֲרַת וּמִשָּׂא"כ מ"ש הָרֵא"ש מִתְחַלְהָ שְׁאִפִּי גַבְאִי יְכוּל לְשַׁנּוֹת כּו' אֶף שְׁלֹא יִפְרַע עוֹד קָאֵי עַל הָאֹמֵר סְלַע זֹו לְצַדִּיקָה דְהִיָּינוּ שְׁיִהֵיָה לְהֵם פְּרִנְסָה בְּרִינוּחַ אֶף שְׁיִהֵיָה לְהֵם פְּרִנְסָה מִן הַקְּנוּפָה אֲבָל לֹא כ"כ בְּרִינוּחַ וְאוֹתוֹ הָרִינוּחַ יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת אֶף אִם לֹא יִפְרַעוּ וְאֶף שְׁמַדְּבָרֵי מַהֲרִיק"ו שׁו' קכ"ח נִרְאֵה שְׁחֹלְק עַל סְבָרָא זֹו אֲבָל ז"א פִּי כַּד מְעֵינֵינָת שְׁם תְּמַצָּא מ"ש שְׁם נִגְדַּ סְבָרָא זֹו הִיָּינוּ לְסַבְּרַת הַרְשָׁב"א וְאַח"כּ סִתֵּר דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א בְּעֵצְמוֹ מִפְּתַח תְּשׁוּבָה א' שְׁל הַרְשָׁב"א ז"ל אֲבָל רְאִיתִי בְּתְשׁוּבַת הָרַב מַהֲרַש"ךְ ח"ב ס' ל"ח שְׁמַחְלַק בֵּין דְּבַר מִצְנָה לְדַבְרַי הַרְשׁוּת וְכַתְּבַשׁ אַח"כּ וְז"ל וְרִאִיתִי בְּפִסְקֵי מֵהָרִיב"ל שְׁאִפִּי לְדַבְרַי מִצְנָה אִינָם יְכוּלִים לְשַׁנּוֹת כּו' פִּי אִם עַל מְנַת לְפָרוּעַ וְתַמְהֵתִי שְׁלֹא רְאִיתִי בְּשׁוּם פּוֹסֵק שְׁיִכְתּוּב שְׁאִם שִׁינּוּ לְדַבְרַי מִצְנָה שְׁיִהֵיָה צָרִיף לְחֹזֵר וְלְפָרוּעַ וּפְסִק מַהֲרַש"ךְ שְׁם לְהַלְכָה לְמַעֲשֵׂה שְׁיִכּוּלִין לְשַׁנּוֹת לְדַבְרַי מִצְנָה אֶף שְׁלֹא יִפְרַעוּ עוֹד

ומכ"ש בנ"ד כמ"ש לעיל וכמו שיתבאר עוד בעה"י וא"כ פשיטא אם לא מינו המקדישים גזברים על נכסיהם אשר התנדבו לירושלים רק התנדבו אדעתא דממונים פרנסי ירושלים ת"ו שיכולים לשנות הגזבה הנז' וכמ"ש אלא אפי' מינו המקדישי גזברים על נכסיהם במצרים לשלוח הפירות לירושלים יכולים ג"כ הגזברים לשנות הגזבה הנז' לצורך פירעון החובות דירושלים מאחר שהנוגשים אצים דבר יום ביומו לצאת ידי חובתם ואין ידם משגת ונהרי הם ביד הישמעאלים, פתא מכמר שאין מרחמין עליו ובכל יום יום הם בספנת נפשות.

וגדולה מזו התיר מהריק"ו שור' ה' הנז' על דבר המעות אשר התנדבו לעניי ירושלים לשנות את הגזבה לצורך בגנן בהכ"נ דירושלים ת"ו וכמו שהעתיקתי לשונו בתחלת הפסקא ע"ג דלא יפרעו עוד ואף שמהרד"ך בתשוב' בית ל' חולק עליו וכתב ונ"ל והראיה שהביא הרב הנז' מהריק"ו שור' ה' (ממה שתלה הרא"ש טעמו לומר דבני העיר יכולין לשנות משום דכשיצטרכו מעות לעניים יגבו פעם אחרת כו' וכתב הרב ו"ל א"כ היכי אמרי' ישראל שהתנדב מגזבה דיכולין לשנות כו' והלא פשיטא שאין חזרין ופורעין כו' ע"ש במוהריק"ו לא הבינתי דמילתא דפשיטא שמ"ש ולכשיצטרכו מעות לעניים יגבו פעם אחרת הוא לומר דמטעם זה שמותר לשנות דאמדינן דעתייהו ואמרי' שעל דעתם עשאום דבלא האי טעמ' יש לנו לומר שזכו עניים שעל דעת עניים עשאום הואיל כו' ואין להם מעות אחרים להתפרנס מהם ואין פח לצבור לשנותם שאם ישנו אותם גוזלים את העניים אבל פיון כו' שפשיצטרכו העניים יגבו פעם אחרת יש לנו לומר שלדעתם עשאוהו ויכולין לשנותם וא"כ לא קשיא מידי מההוא דמגזבה כו' דהתם ע"ג דאין חזרין ופורעין מ"מ אמדי' דעת המתנדב דנדאי ע"ד הצבור התנדב ויכולין לשנות כו' עכ"ל ע"ש א"כ משמע מדבריו דמה שהצבור יכולין לשנות היינו דוקא משום דלכשיצטרכו יגבו להם פעם אחרת ולולי זאת הוי פגזול עניים כו' ובזה חולק שם על הרב מהריק"ו הנ"ל.

אבל תחלה צריכין אנו לישוב לפי מה שמחלק שם מוהריק"ו בין היכי שיש טורח לגזברים פגזון במגזרה לכו מותר לשנות אף דלא יפרעו כו' ומשא"כ בקנפה ותמחוי כו' ע"ש א"כ קשה לפ"ז דהא מסיק הרא"ש בהאומר סלע זו לצדקה דמותר לגבאי לשנות לדבר מצנה אף דלא יפרע אח"כ וקשה מה טורח יש לגבאי בסלע זו שיהא מותר לשנות אף דלא יפרע וצ"ל לפי דברי מהרי"ק דע"כ שבקיי לברייתא דאיהו דחיק ומוקי אנפשי' דאיירי ג"כ דהנותן סלע זו לצדקה כדי לסגל ולהרויח בסלע שיהא הקרן קיים כו' או אינה טורח אחר ואז מותר לשנותה לדבר מצנה אף דלא יפרע (ונהו קצת דלא כמ"ש לעיל בשם התוס' ודקדקתי שהתוס' כותבים האומר פרוטה זו לצדקה כו' ע"ש) ואי אפשר לחלק כמו שמחלק מהרד"ך גבי קנפה דאדעתא דהכי התנדב כו' וכן במגזר' כו' לכו מותר לגבאי לשנות באומר סלע זו לצדק' דקשה הלא עיקר טעמו של הרב מהרד"ך שפכר זכו בו העניים והוי כמו גזל עניים אם לא יפרעו אח"כ וא"כ ה"ה בהאומר סלע זו לצדקה למה יהא מותר לשנות לגבאי אם לא יפרעו אח"כ וקשיא זה קשה למוהריק"ו לכו אינו מחלק ביניהם כמו שמחלק הרב מהרד"ך ובחילוק אחר בין היכא שיש טורח להגבאים כו' דלפי דעת מהרד"ך קשה ה"ה דהאומר סלע זו לצדקה ואין להקשות לפי דברי מהרד"ך דמחלק בין מגזרה לקנפה כו' א"כ קשה מאי ראיה מייתי הרא"ש ממגזרה

אקנופה דמונתר לשנות לדבר הרשות לפי דברי ר"ת אבל ז"א קושא דמוהרד"ך מנישב זה במתק לשונו דהעיקר הטעם הוא דאמדי דעת המתנדבים כו' ועוד דכ"ש הוא דמה קתם במנורה שאין חוזרים ופורעים ואפ"ה מותר לשנות לדבר הרשות ומכ"ש בקנופה דאם יצטרכו יגבו פעם אחרת ומכ"ש שמותר לשנות לדברי ר"ת לדבר הרשות.

ונהו צריך לנישב קצת לפי דברי מהריק"ו שמשלק בין היכא שיש טורח לגבאים כו' וא"כ קשה מאי ראיה מיתי ממנורה אקנופה דקנופה אין שום טורח ומשא"כ במנורה לפי דבריו אבל ז"א קשה גם לדברי מהריק"ו דממנורה נשמע לקנופה ותמחוי הואיל ובמנורה מותר לשנות לדבר הרשות בשביל שיש להם טורח אם אינם חוזרים ופורעים נשמע ממנו לקנופה ותמחוי דמותר לשנות לדבר הרשות פשוטין ופורעין אף שאין להם טורח וכמו שמסיק הרא"ש בטעמו דכל המתנדב להביא ליד ציבור אדעתא דציבור התנדב כו' א"כ לפ"ז דברי מהריק"ו נכונים הם שהספים לשיטת ר"ת וקרא"ש ודלא כהר"י מגא"ש אף שמהראיה שמביא לדחות דברי הר"י מגא"ש אינו ראיה שפכת שבמרכי בשם הר"מ מוכח דלא כהר"י מגא"ש ונ"ל המרכי בפ"ק דבתרא פסק ר"מ דהגבאי שאמר בעודו גבאי פך וכך הלוייתי לתוך פיס של צדקה נאמן כו' דאדעתא דהכי מוקמינו ליה דרשאין בני העיר לעשות קנופה תמחוי כו' ע"ש ולא הבנתי דבריו אף מוכח מדברים האלה דלא כהר"י מגא"ש דגם הר"י מגא"ש יודה בזה דגבאי נאמן וגם מודה בזה שרשאים לעשות מקנופה תמחוי אבל מ"מ מראיה הראשונה שהביא מהריק"ו שם ממ"ש המרכי בשם מהר"ם מהא דראובן שנתן ממונו לצדקה כו' מוכח שפיר שפובר כר"ת וקרא"ש ודלא כהר"י מגא"ש.

וא"כ פשיטא לפי דעת מהריק"ו דפסק דישלם לשנות אפי' נדבת יחיד לצורך מצוה אחרת אף דלא יפרענה עוד וכמ"ש לעיל ומכ"ש בנ"ד דיש פמה מעלות טובות למקום עלינו שיכולים ליקח אותם הקרקעות שהתנדבו לעניי ירושלים לצורך פרעון החובות דאנשי ירושלים באשר שאין ידם משגת לצאת ידי חובותם שהחובות עלו וישתרגו על צוואריהם בעבותות העגלה והנוגשים אצים דבר יום ביומו ויש לחוש לסכנת נפשות ושלא יהיה חרב מעמד ומצב וקבוץ ירושלים ת"ו ח"ו וגדולה מזו פתב קרא"ש בתשובה הובא בי"ד סי' רנ"א שיכולים לשנות אפילו מת"ת לצורך שלשים פשיטים להגמון שאם לא יתפשו עמו יש פמה עניים שאין להם ליתן ניכום ויפשיטום צרומים הדין עמהם פינן שיש בו הצלות נפשות הוא קודם ומכ"ש בנ"ד שיש חשש מפמה סכנות נפשות פאשר יאסרום הב"ח הישמעאלים ויחפשום בכבלי ברזל ובימי החורף והקור שומר נפשו ירחק מהם זולת שאר סכנות בכזה כ"ע מודים שיכולים לשנות ולקח הקרקעות הנז' לצורך פרעון חובותם הנ"ל.

ואף שהרב מוהריב"ל בראשונות סי' מ"ט הנז' הוא מן הפת המחמירים וכמבואר שם ואפ"י חשש לדעת מהריק"ו וכתב ואפ"י לדעת מהריק"ו שהתיר לשנות המעות שהתנדבו יחידים לעניי ירושלים לצורך בגין בה"כ של ירושלים ואע"ג דאיכא תרתי לריעותא קדא שהיא נדבת יחיד ועוד דהיא פסידא דלא הקרא מ"מ בנ"ד מודה דאין לשנות כו' ומסיים לבסוף שאין משנין מעות ת"ת אם לא שיש בו הצלות נפשות ומביא ראיה מהא דתשו' קרא"ש הנז' שיכולים לשנות מעות ת"ת לצורך שלשים פשיטים של הגמון כו'

וא"כ בנ"ד מודה מהריב"ל שיכולין לשנות הנז' לצורך פירעון החובות הנז' ועיין בקרב אדרב"י סי' קנ"ו בתשו' שהספדים ג"כ לסברא מהריק"ו ונ"ל שם וכ"כ מהריק"ו שו' ה' ונ"ל פשוטי נפש מניחים לכפרת נפשם וממני' גבאים כו' דיש להם פח כמו בני העי' בצדקת עירם ואפשר לומר דאפילו יותר מבני עירם הרי נכתב בפ"י שיש להם פח כמו בני העיר כו' ומסיים שם ונ"ל והוא ידוע שבני העיר יש להם פח לשנות מקנפה לתמחוי אעפ"י שבא המעות ליד הגבאי של אותה העיר ואיפא למימר כבר זכו בו עניי אותה העיר (ולא עניי עולם) מ"מ יכולין לשנותם (לעניי עולם) כ"ש בנ"ד שמעולם לא זכו בו עניי אות' העיר כו' פשיטא שיכולים להוליכם עמם לאיזה מקום שיירצו עכ"ל הרב דברי ריבות ואף שלכאורה הדברים אינם מובנים דאין זה כ"ש דבשלמא בקנפה ותמחוי שרשאים לשנות לפי שכל צרכי בני העיר מוטל עליהם לפרנסם ואם יצטרכו יגבו להם פעם אחרת ואדעתא דהכי התנדבו וכמ"ש הרא"ש ומשא"כ בנדון שלו וכמו שמקשה באמת הרב מהריק"ו לסברתו שם אבל מ"מ הדין עמו בסברת מהריק"ו וכפי שמסיים הרב מהריק"ו שם וגם הרב מהרש"ך בתשו' סי' ל"ח ח"ב הנז' מסכים לסברת מהריק"ו והעתיק כמעט כל תשוב' מהריק"ו שו' ה' הנז' ועבור זה פסק דיש רשות להגזירי'.

לשנות מעות הנדבה לצורך מצוה אחרת אף שהיא נדבת יחיד ואף אם לא יפרעו אח"כ. וראיתי בתשובת הרב מהרש"ך בסי' הנ"ל שמקשה על מהריק"ו שם דף כ"ז ע"ג ונ"ל והנה לכאורה יש לדקדק במ"ש שיש להוכיח מדברי הרא"ש ז"ל כו' שהיא דישראל שהתנדב מנורה או נר שהיא נדבת יחיד כו' באופן שאין מפאן ראיה למה שרצה להוכיח מפאן מהריק"ו אף אמנם יראה לענ"ד שיש מקום להוכיח דס"ל להרא"ש דנדב' יחיד גמי מותר לשנות כו' וזה ממה שהוקשה לו ז"ל לסברת ר"ת מההיא דהאומר סלע זו לצדקה כו' עכ"ל ע"ש הנה בכפא דחטא נגרא ביה נשרף סרדלא פי לפי מ"ש מהרש"ך בעצמו לפני זה ודחי דברי מוהריק"ו באם רוצה להוכיח מהא דאמרינן בגמרא ישראל שהתנדב מנורה כו' והשנה הרא"ש שהיא דמנורה לההיא דקנפה וכתב הוא אי משום הא לא איירי' דבישראל שהתנדב מנורה איירי' ואחר שנשתקע שם בעלים דנעשה פנדבת ציבור כו' עכ"ל הנה מאותו דחי בעצמו יש לדחות גם הראיה שמביא לסיוע לדברי מהריק"ו מהא דהאומר סלע זו לצדקה כו' דבסלע לא שייך לחלק בין קודם שנשתקע או אחר שנשתקע כו' כי תכף נשתקע שם בעליו ממנו וכמ"ש הרב מהרש"ך בספרו בני שמואל דף פ"א ע"ד דדוקא במנורה או נר שייך לומר ולחלק בין נשתקע.

כו' ומשא"כ במיני מאכל או מעות כו' ע"ש והעתיקתי דבריו לעיל וא"כ גם מהאומר סלע זו לצדקה אין ראיה דמקרי נדבת יחיד פי בסלע ג"כ הוא כמו שנשתקע שם בעלים כו' אבל לפי מ"ש לעיל בדברי מהריק"ו דמ"ש בגמרא האומר סלע זו לצדקה איירי ג"כ שיש טורח להגבאים להתעסק בהם ולא שיוציאו תכף דאל"כ הנה אסור לשנות אם לא יפרעו כו' אחי שפיר דסלע מקרי שפיר דבר מסויים כמו מנורה קודם שנשתקע לפי שהתנדב סלע שיהיה קרן קיים כו' וא"כ מקרי שפיר נדבת יחיד קודם שנשתקע.

גם מה שהקשה הרב מהרש"ך שם דף הנז' ע"ד ונ"ל ונהנה הרב הגדול הנז' להכרח זה החילוק שחילק פתב ונ"ל ותדע כו' ע"ש וכד מעיינת שם תמצא שפקל יוכל ליישבן וסוף דברי מהרש"ך הוא שפסק בפשיטות בנדון שלו שמונתר לשנות מטעמו של מהריק"ו.

וגם מדברי הרב מהרש"ח משמע פן שהספיק ג"כ לדינא של הרב מהרש"ך וישניהם לדבר א' נתפוננו כי על נדון א' דנו שניהם יחדו אף שמחולקים קצת בטעמים היינו דוקא בנדון שלהם שרצו לשנות ההקדש עניי צפת ת"ו לצורך גישואי בת בעל אחותו של המקדיש בשאלונתו שהוא השניוי במקום למקום וגם מהקדש עניי א"י לצורך הכנסת פלה בח"ל די"ל דעניי א"י קודם ע"ש באריכות אבל בנ"ד לשנות ההקדש באותו מקום עצמו גם הוא מספיק בפשיטות דיכולים לשנות ובפרט בנ"ד שהוא תועלת לכולם להציל אותם מחשש ספנות נפשות.

וגם הגאון מהר"י טראני ח"א סי' ס"ג מביא ג"כ לשון מהריק"ו הנז' והספיק עמו לדינא ונ"ל הרב מהריק"ו ו"ל הרחיב בכל מה שראוי לישא וליתן בדבר אם יכולין לשנות ההקדש מדבר לדבר כמו שהאריך בשו"ר ה' על מעות שהתנדבו לעניי ירושלים כו' ומעתיק המקור העולה מתשו' מהריק"ו באריכות ומסיק ונ"ל קצרו של דבר הרוואה פל מ"ש מוהריק"ו ו"ל באותו תשובה יראה בבירור שהממונה שמינהו בעל המעות להשתפר בהם ולסגל יכול לשנות מדבר לדבר אפילו במלתא דאיכא פסידא לגמרי לאותם העניים שהוקדש המעות לשמם ומסיק עוד מהרי"ט הנ"ל ונ"ל ועוד כי פל מה שישאוי ונתנו הפוסקים ו"ל אם יכולים לשנות הצדק' לדבר אחר זהו הצדק' שיצא' מתחת יד הנותן ונתנה ביד הגזבר' כו' די"ל דתכף שיצאו מרשות כו' הגזברים זכו בעד העניים כו' אבל בנדון שלפנינו שעדיין לא יצאו המעות מרשות הנותן כו' ובהא נדאי דמונתר לשנותם וכדאמרינו בערכין האומר סלע זו לצדקה עד שלא בא ליד גבאי מותר לשנות' כו' וכינון שפן כשם שהוא עצמו בהיותו בחיים הי' יכול לשנותה כו'.

ואם פן בנ"ד נדמה מענין לענין באותו ענין שיפה פח הנ"ד מבנדון שלו כפי השאלה שהובא לפנינו שאנשי מצרים הקדישו נכסיהם שלהם לירושלים דהיינו הקרקעות וקרע בחזקת בעליה עומדת וכמבואר בגמ' פ' השואל ובכמה מקומות בתלמוד וכאלו לא יצאה מרשות המקדיש ויכול לשנותה לדבר מצוה אחרת.

ואף שבודאי חל ההקדש ע"ג הקרקע ואפי' במי שגזל קרקע אם יכולים הבעלים להוציא מיזו והקדישו מוקדש' וכמ"ש בב"ק פ' מרובה ובב"מ פ"ק ובשאר מקומות בתלמוד ודין צדקה לעניים יש לו ג"כ דין הקדש ועיין בתשו' הרא"ש ריש פלל י"ג ובח"מ סי' רי"ב מחלוקת הרמב"ם והגאונים והרא"ש בש"מ שאמר פל מה שיוציא אילן זה או שבר בית זה ינתן לעניים אם זכו בו העניים אף שהוא דשלב"ל ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד חל ההקדש על הנכסים וא"כ נאמר דהוי כגזל את עניים אבל ז"א דכבר פתבנו בשם הרב מהריק"ו וכמה פוסקים דאין לומר בזה שזכו בו העניים מכמה טעמי' ואף שבודאי המקדישים אינם יכולי לחזור בהם אבל מ"מ יכולים לשנות למצוה אחרת ובפרט בנ"ד דאין פאן שינוי גמור שזהו טובה לכל בני הק"ק דירושל' ת"ו.

וביותר לפי מ"ש בשם מהרש"ך בנדון שלו דנדאי הגבאים של מעות ההקדש נקראי גבאי צפת ת"ו ולא גבאי שאלונתו שהמעות עתה בידם דגבאי שאלונתו שהמעות עתה

בידום אין להם תורת גבאי שלא נתמנו אלא להתעסק במעות ולשלוח ליד גבאי צפת ת"ו כו' וא"כ ה"ה בנ"ד בנדאי אם מינה המקדיש גבאי' במצרי' לא נתמנו רק להתעסק במעות ולשלוח המעות ליד ממוני ק"ק ירושלים ת"ו.

ובזה מיושב שאל תשיבני ממ"ש המרדכי פ"ק ב"ג העיר על ראובן שאמר קרקע זו אני נוטן לבנות עליה בה"כ כו' ועכשיו אומרי' הקהל לבנות עליה בה"מ וראובן אומר אדעתא דהכי לא נתתיו והשיב דנדאי ראובן לא מצי הדר ביה דנעשה נדר מפי אמר קרקע זו לבה"כ כו' ע"ש והעתקתיו קצת למעלה וא"כ משמע דתיקף קנה ההקדש הקרקע אבל ז"א קושיא דהיגו דוקא לעגנו שרוצה לחזור לגמרי אבל אם רצה לשנות ממצנה למצנה אפ"ש שמודה מהר"ם שהרשות בידו ואף שפסק שם אם הקהל ירצו לשנות הקרקע הנ"ל לבה"מ והוא מוחה אינו יכול לשנות וא"כ לכאורה אף בנ"ד אינו יכול לשנות אבל ז"א דבש"מא התם ראובן המקדיש עומד ומוחה שלא ישנו את נדבתו כו' וכמש"ל משא"כ בנ"ד שפ"ק נפטר והלכו לעולמם ואדעתא דממוני' דירושלי' הקדישו וכמ"ש מהריק"ו וכמ"ש לעיל.

וגם הרב מהרש"ך פ"ק סב"א זו וז"ל יראה לי טעם גדול לשבח דכ"ר ידוע דיש יותר מקום להקל לשנות המעות קודם שפאו ליד הגבאי מלאחר שפאו וכמו שמוכח מגמ' דערבין כו' ובנ"ד מעות אלו שהקדיש הר' משה נ"ע לא פאו ליד גבאי כו' וא"כ חשיבא הך מילתא פאלו הי' עדיין ברשות המקדיש כו' והיה יכול לשנותם כו' לצורך מצנה אחרת אף אם לא יפרע אחרים במקומו כו' ע"ש במוהרש"ך וא"כ מכ"ש בנ"ד וכמ"ש בסמוך.

ובר מ"פ דין פפי המבואר בשאלה שזה זמן רב אחר פטירת המקדישים שלא בא שום תועלת לירושלי' ת"ו מנכסי המקדישים הנז' ובנדאי א"מדי דעת המתנדבי' שיוציאו אנשי ירושלי' ההקדשות הנז' ויעשו מה שלבם חפץ לצורך דבר מצנה רק שיהיה להם לפירת נפשם ומכ"ש להצלת נפשות וכנ' וגם מדברי הרב מהרשד"ם ז"ל מוכח ג"כ שפסק כמהריק"ו וסייעתו ז"ל בטא"ח סי' ל"ה מ"מ פ"ק ב"ג העיר על דע"כ לא פליגי הני רב"רבי אלא ב"מ שצוה סתם לצדקה ולא השליט לשום אדם עליה בפירוש הא אם השליט לאיזה אדם פקיד ושליט עליהם לעשות כפ"ש יראה בעיניו כו' ז"ל מהרי"ק שו' ה' אע"פ שפ"תבו הפוסקים דדוקא צבור רשאי לשנות אבל לא גבאי הלא פ"תבו התוס' שלדבר מצנה אפי' גבאי יכול לשנות וכ"כ בס' האש"ר ופ"י למי שחולק כו' עד אבל כו' פ"שוחי נפש מניחים אינה מעות לצדקה וממני' גבאי' לצדקה ודאי מסתלקי' כו' א"כ בנ"ד הדבר ברור דכיון שהשליט ראובן לבנו שמעון כו' יש לו פ"ח לשנות כו' עכ"ל הרשד"ם ע"ש וא"כ מבואר בהדיא שפסק כמוהריק"ו וכשיטת הרא"ש ור"ת וסייעתו.

וכן פסק בת"ש הרב מהר"מ גאלנטי סי' ע"ו ז"ל ראובן שהקדיש ת' וזו כו' תשו' כו' א"ר האומר סלע זו לצדקה כו' וכתב הרא"ש ז"ל דלדעת ר"ת שמתיר לשנות קנ"פ להל' מה שירצה כו' וגבאי נמי דוקא לדבר הרשות אבל לדבר מצנה מותר לשנותה אפי' בלא פ"רענה כו' הא קמן דלדעת הרי"ף והרא"ש ור"ת שלדבר מצנה מותר לשנותה אפי' בלא פ"רענה עוד כו' עכ"ל ע"ש ומוכח בהדי' מדברי הרמ"ג ז"ל הנ"ל שפסק ג"כ כשיטת הרא"ש ור"ת וחי'דש מדעתו שהרי"ף ג"כ פסק כר"ת ודלא כמ"ש הב"י בשם הרמב"ן

והר"ן וכמ"ש לעיל וזהו ממש כמהריק"ו וכן פסק בתש"ו הרב הגדול מהרא"ם סי' ג"ן ע"ש באריכות וכתבתי קצת דבריו לעיל ופוסק פשיטת הרא"ש ור"ת וסייעתו ולא חש לדברי הרב מגא"ש הלוי וכן פסק בב"י פשיטת ר"ת וסייעתו והביא בספרו הקצ"ר סי' רנ"ו ס"ד לשון הרמב"ם ו"ל לפי שהרמב"ם סובר ג"כ פשיטת ר"ת וכמבואר בב"י שם.

ואף שבעל המפה פתב שם בהג"ה אבל אם מינה בעצמו אין בני העיר יכולין לשנותה דלא על דעתן התנדב וכן אם פירש הנותן ואמר שיתנו לעניי העיר או לעני פלוני אין להם לשנות אפי' לת"ת ומקור הדינים הנז' לקוחים ונובעי' מדברי מהרי"ו ו"ל סי' כ"ו וא"כ משמע שאם פ"ה הנותן עניי העיר אין להם לשנות וא"כ ה"ה בנ"ד אבל פ"ה פתבנו לעיל בשם מהריק"ו שחילק ה"ה דאמרי' בגמ' מותר עניים לעניים איירי דוקא לעניים ידועים כו' עד אבל בנדון הזה שהתנדבו המתנדבים מעות פ"ה שיהיה הקרן קנים תמיד ומהרי"ח יתנו לכל העניים אשר ימצא שם פעם א' בשנה וכן בכל שנה ושנה ולא התנדבו לצורך עניים מיוחדים פ"ה ליתן להם מ"ד כו' עד בהוא נדאי לא שייך למימר פ"ה שנגבה לשמם דלהם לבדם יתן ולא יוכלו הגבאים לשנות דאנו סהדי שהמתנדבי' פ"ה שהתנדבו לא עלה על דעתן שיזכו בהן אותן העניים שהיו בירושלים כו' ע"ש בדברי מהריק"ו וא"כ ה"ה בנ"ד ובהיות שפ"ה פתבנו לעיל שאנו מוזהרים לקרב דעת הפוסקים ושל"ה להרבות מחלוקת בישראל בין הפוסקים א"כ נאמר פ"ה דגם מהרי"ו סובר כמהריק"ו ומהרי"ו איירי בעניים ידועים ומפורשים וכן דעת בעל המפה שכ' וכן אם פ"ה הנותן ואמר שיתנו לעניי העיר או לעני פלו' כו' פ"ה הנותן ג"כ לעניי העיר היינו עניים ידועים ומפורשים וילמד הסתום מן המפורש שאמר אח"כ או לעני פלוני שהוא ידוע ומפורש וה"ה בעניי העיר ג"כ איירי בידועים ומפורשים והוא דוגמת לשון המשנה דשקלי' מותר העניים לעניים מותר עני לאותו עני דאיירי ג"כ בעניים ידועים דוגמת מותר עני כו' כמ"ש מהריק"ו שם והוכיח מהמשנה הנז' דרישא וסיפא איירי בענין א' (ועיין בס' ב"ש סי' ל"ה מ"ש בזה) והמע"ן במהרי"ו הנ"ל ימצא מבואר באר היטב שם שפ"ה הנותן בעניים ידועים ומפורשים שפ"ה שם דברי הרא"ש שדחה דברי הר"י דהא דמותר העניים לעניים שאירי שאירע ד"ה מקרה לגבות לעניים כו' והיינו לעניים ידועים כו' ע"ש וא"כ ה"ה דכתב בעל המפה וכן אם פ"ה הנותן ואמר שיתנו לעניי העיר איירי ג"כ בעניים מפורשים וידועים וזו נאצ"ל זו קתני בעל המפה לאפוקי אי איירי בעניי העיר ה"ל לחלק בין עניי העיר סתומים או עניי העיר ידועים ומפורשים ונלמד ממילא מכ"ש לעני פלוני ואף שדברי הרשב"א בתש"ו הובא בב"י סי' רנ"ט נראה שחילק בזה אבל עיין בדברי מהריק"ו ש"ך קכ"ח שפ"ה תש"ו הרשב"א האחרת שפ"ה את זו ועל תש"ו האחרונה סמך הרב מהריק"ו הנ"ל וע"ש ש"ך ה' וכן ה"ה דכתב בעל המפה אבל אם מינה בעצמו גבאי' אין בני העיר יכולין לשנות דלא על דעתן מתנדבים ודברים האלה ה"ה דברי הר"ן הובא בב"י סי' רנ"ו וא"כ נשמע מפ"ה דאין בני העיר יכולין לשנות אם מינה גבאים בעצמו וא"כ ה"ה בנ"ד אבל ז"א שהרי מבואר בשאלה זו שנה קרוב לעשרים שנה אשר הקדישו המקדישים את נכסיהם לירושלים ומעולם לא בא שום תועלת לירושלים מההקדשות הנז' ואיתא במרדכי פ"ק דבתרא על א' שצ"ב נכסיו לצדקה לימים ירדו קרוביו מנכסיהם וכתב ע"ז שיתן אותן נכסים לקרוביו הנז' כו' מטעם דאזלינו ב"ה אומדנא דאלו ה"ו ידע שיירדו קרוביו מנכסיהם לא ה"ה מניחם לאחרים כו'

ויש חולקים בזה דאדרבא אומדן דעתיה דאפי' אם הנה יודע שעתידין לירד מנכסים הנה יתיב צדקתו לעניים מאחר שקרוכיו עתה עשירים וכוננתו שילך לפניו צדקתו כו' והרב מהרש"ך מביא מחלוקת הנז' וכתב דמוכח מעובדא הנז' שפבר נכנסו המעות ליד הגזברים לחלק לעניים ומשו"ה כתבו החולקים דאדרבא אומדן דעתיה כו' שיעשה פפרה לנפשו ומאריה שם הרב מהרש"ך ומסיים אבל בנדון שלו לא נכנס מעות ההקדש ליד הגזברים הממונים לפרנסת העניים אלא דחשיבי פאלו הם ביד המקדיש ועדיין לא נעשה מהם דבר לכפרת נפשו ואין ספק שאם הנה רואה המקדיש בדוחק ובצער קרוב שלו ואמדי' דעתו שיהיה בוחר שיהיו נתונים מעותיו לקרוב שלו כו' ע"ש ונלמד למד מן הלמד כי זהו ממש נ"ד מאחר שאנו רואים שנה עשירים שנה בקרוב אשר לא הנה שום תועלת מההקדש הנז' לירושלים ת"ו ונהרי הנכסים וההקדש הנז' פאלו הוא עדיין ביד המקדישים ולא יצאתה עדיין מתחת ידי המקדישי וא"כ לפ"ז אף לפי דעת מהרי"ו בתשו' סי' כ"ו שכתב דלא אזלינו בטר אומדנא ע"ש היינו דוקא היכא דזכו בו העניים אבל בנ"ד אף שקנה המקדיש לענין זה שאינו יכול לחזור בו אבל מ"מ יכול לשנות ההקדש עדיין לא זכו בו העניים ויודה מהרי"ו דאזלינו בזה בטר אומדנא גדולה דמוכח בזה שאלוהיו יודעים שירושלים תהיה כ"כ בצער ובדוחק אשר בקל עת ובקל שעה הנוגשים אצים כו' וכמבואר בשאלה ואין לה צרה גדולה מזו ויש לחוש שלא יתבטל ח"ו מעמד ומצב דק"ק ירושלים ת"ו וזה ממש כמעט פ"ש בנדאי שהיו המקדישים נותנים את נכסיהם לפדות בהם אנשי ירושלים שיהי' להם קיום ומעמד ומצב כי באם יגורשו מהסתפח בנחלת ה' ויהיו מפוזרים ומפוזרים מתמת החובות הנז' על מה יחול ההק"ש הנז' ואין לה אומדן דעת גדול מזה ובה נדאי יתנה להם פפרת נפש אשר עשו חיזוק וקיום למעמד ומצב ירושלים לשארית יהודה וישאל הנמצאים שם מפליטת בית ישראל.

והארכתי בזה במקום אחר בתשובתי אם יש שני אומדנות אחר איזה מהן גלף ונשאתי ונתתי בסוגית הגמ' דכתובות פ' אעפ"י במחלוקת ראב"ע וחכמים בענין שלא כתב לה אלא ע"מ לכוונסה, וג"כ בסוגית הגמ' דיש נוהלין דף קל"ו בענין הכותב כל נכסיו לאשתו כו' ע"ש.

ואף אם הנה המעות דמי ההקדש ביד הגזברים בנדאי אמרי' שלא ע"ד אותן הגזברי' הקדיש מאחר שנה עשירים שנה שלא הנה שום תועלת לכפרת נפשם מנכסי ההקדשות פנ"ל ואין לה אומדן גדול מזה שאלו היו קיימים המקדישי' היו מוציאים המעות מידם וכמ"ש לעיל ואף ש"ל מה שמבואר בגמרא ובפוסקי' שבני העיר יכולים לשנות הנדבה אף נדבת יחיד וכמ"ש לעיל היינו בני העיר של המקדישי' כגון בנ"ד אלו היו רוצי' אנשי ק"ק מצרים אשר היו דרים שם המקדישי' לשנות הנדבה הנז' לצורך אנשי מצרים ולא לצורך אנשי ירושלים בזהו המשא ומתן של הגמ' ופוסקים הללו אם יש פח בידם לשנות כו' ומשא"כ בנ"ד שאנשי מצרים אינם רוצים לשנות הנדבה רק אנשי ירושלים רוצים לשנות הנדבה אשר התנדבו אנשי מצרים לק"ק שלהם וא"כ מי יאמר שיכולין לשנות.

אבל ז"א דאדרב' הסברא הוא להיפך ואיפכא מסתברא דאף אליבא דדעת הפוסקי' שבני העיר אינם יכולין לשנות היינו כמו בנ"ד אלו היו אנשי מצרים רוצי' לשנות הנדבה לצרכם, ומשא"כ בני העיר אשר הנדבה הנז' שייך להם בזה מודים כ"ע דיכולי' לשנות

וע"ז שייך ממש מ"ש בגמ' ורש"אין בני העיר לעשות קנפה תמחוי ולשנותה לכל מה שירצו וכפי שיטת ר"ת שהתיר לתת מעות הקנפה לשומרי העיר כו' (ועיין בקמ"ד כ"א פ' בני העיר הובא בב"י סוף סי' קנ"ג בא"ח הבאתיו לעיל) וא"כ מכ"ש בנ"ד שרוצים לשנות לדבר מצנה גדולה שהיא כמעט פדיון שבויים ועלייהו דידהו רמי לפרנס את עניי עירם ולספק לת"ת שהרשות בידם לשנות ההקדשות הנז' ואף שפיתבו הפוסקי קצתם שבזמן הזה שאין מספיקין לעניים כל צרכיהם אין לשנות נדבותיהם אבל כד מעינות במהרי"קו שורש ה' שכתב להקל בנדון שלו וק"ו בנו של ק"ו בנ"ד וע"ש במהרי"קו בסוף התשו' הנז' ותמצא שבנ"ד יש עשר ידות יותר לשנות הנדבות הנ"ל שהוא כמעט פ"ש שיכולין לשנות כל הנדבות לצרכם.

ונ"ל מהרי"קו סוף שו' ה' ואעפ"י שראיתי תשו' להרשב"א שכתב שכל מה שאמר בתלמוד שרש"אין לשנות בני העיר היינו דוקא בימיהם כו' עד וכ"ש פאשר ראוי לחשוב שיש בזה מעלת לעניי ירושלי' פדי שתושבי עירם ינהגו עמהם אהבה וריעות וזכר לדבר ההיא דפ"ק דערבין כו' ועוד שהרי דבר פשוט לפי הנלע"ד שלא נתפוננו המתנדבי בעם שינפו עניי ירושלי' בנדבתם עד שתגיע לידם כו' וכמש"ל באריכות מאי איכא משום שינוי דעת המתנדבי כו' מ"מ ה"א שיש לשער ולומר דאין פאן שינוי דעת המתנדבים כו' משום עניי ירושלים גלו דעתם שרוצים לזכות בהעמדת העניים שם פדי שיהיה להם זכות בזכות העמידה שם פי רב פי שם צנה י"י את הברכה לברך בשמו ולשחרתו ואם ח"ו הייתה ב"ה חריבה והשתות יגרסון צדיקים מה פעלו כו' עכ"ל ע"ש.

וא"כ מכ"ש בנ"ד שי"ל יותר ויותר הני טעמי דלעיל דלשנות הנדבות הנז' שלא יתפרד ויחבר קבוצ פליטת שארית בית ישראל ויהודה הנשארי בירושלים וכמ"ש באריכות: ומזה נלע"ד דאפי' לדעת הר"י נ' מגא"ש שהחמיר ביותר דאין לשנות נדבות עניים אם לא באותן עניים ממזון לכסות כו' וכמבואר לעיל מ"מ מודה בנ"ד שיכולין לשנות פדי לעשות קיום ומצב ומעמד לירושלי' ולהציל אותם מחשש סכנות נפשות דהלא מבואר בגמ' דפ"ש מקרי מצנה רבה וכתב ה"ט"ד סי' רנ"ב וז"ל פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים כו' ואין לה מצנה גדולה כפ"ש הלפ"ה לכל דבר מצנה שגבו מעות בשבילם יכולים לשנות לפ"ש כו' והטעם לפי שיש בו הצלת נפשות כו' א"כ בנ"ד אף שאינו ממש פ"ש מ"מ יש ג"כ חשש סכנות נפשות וכמ"ש לעיל וא"כ אף לדעת הר"י מגא"ש שמחמיר ביותר שאין לשנות נדבת עניים אם לא לצרכם דוקא מ"מ נלע"ד שמודה בנ"ד במקום שיש חשש סכנות נפשות וג"כ יש לזה טובה ג"כ לעניי ירושלים ת"ו ולת"ת פי באם ח"ו יתפרדו שארית בית ישראל היושבים בירושלי' על מה יחול הקדשות הנדבות הנז' העל עצים ואבנים כמבואר בשאלה.

וא"ל דמ"ש הטור דלכל דבר מצנה שגבו מעות בשבילם יכולין לשנות לפ"ש היינו דוקא בנדבת צבור ומשא"כ בנדבת יחיד שהוא חמור וכמש"ל אבל ז"א כדמשמע במהרי"קו שור' ה' ואף שיש לפקפק קצת בדברי מהרי"קו הנז' ועיין בב"ח ובש"ף מ"ש בזה והארכתי בזה במקום אחר ואין פאן מקומו וא"כ בזה כ"ע מודים ואף שהרב בעל תומת ישראלים וגם קצת פוסקי מחמירים לשנות נדבת עניים מ"מ בנ"ד מודי מטעם הנז' ואף

שזוילת טעם הנז' יש ויש עוד לאלוה מילין ולחלק בין הגדון של הרב בעל ת"י לנ"ד אבל לפי טעם שפכתבנו אין אנו צריכין לשום חילוק.

ובזה מיושב ג"כ מה שיש מחלוקת בין הפוסקי דהא דאמרי דלדבר מצוה מותר לשנותם אי צריף עלוי דוקא או אף לדבר מצוה שפחיתא מינה ועיין במרדכי פ"ק דבתרא בשם מהר"ם ועיין בהר"ן פ' בני העיר מחלוקת הר"ן עם הרמב"ן ע"ש ולאפוקי בנ"ד כ"ע מודים ואין לה עלוי גדול מזה שזהו דומה פענן פ"ש שהיא מצוה רבה.

ואף שאיתא בטח"מ סי' ק"א ה"ה לו מטלטלין ויש עליו חובות לעפ"ם ואומרי שאם יטלו ישראל אותם יבואו העפ"ם ויאסרו אותו ויהיה בשביה אין שומעין לו אלא יגבה ישראל חובו ואם יאסרוהו עפ"ם הרי כל ישראל מצונום לפדותו ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד יאמרו העניינים מה לנו לפדות את כל בני העיר היושבי בירושלים במזון השייך לנו לבד הלא אם יאסרו אותם ויהיו בשביה אז כל ישראל מחוייבי לפדותם וכמ"ש הרא"ש והטור בנו אב"ז ז"א קנשיא שהרי פתבתי לעיל שפנדאי לא הי' פוננת המתנדבים שיזכו עניי ירושלים עד שתגיע לידם כו' וכמ"ש לעיל בשם מהריק"ו.

ובנדאי מה שמחלק מהרי"קו לפי דעת הרשב"א שכתב שעתה שאין מספיקין צרכי העניינים אין לשנות וכתב מהרי"קו וז"ל דאפשר לומר דאפי' הרשב"א מודה בכה"ג דדוקא פשגובים ליתן לעניינים מיד הוא דאמר הרשב"א הרי הוא פגוזל העניי' שהרי מיד זכו בו העניינים אבל בנ"ד דלא זכו בו העניי' עדיין עד שתגיע לידם כו' נדאי ראוי לומר דמודה הרשב"א שיכולין לשנות כו' עכ"ל מהרי"קו וזהו תמוה לענ"ד בדברי מהריק"ו שהרי תשו' הרשב"א הנז' בב"י סי' רנ"ט וז"ל וכתב עוד שאלת המקדיש שזה לעניי' וצוה שיחלקו הפירות בכל שנה ורצו הצבור לשנות ולהוציא הפירות לדברי' אחרת תשובה אין רשות בידם כו' עד בזמן הזה שאין מספיקין צרכי העניי' לגמרי ועמד היחיד והקדיש להעניי' להוסיף על קצבתם אין ספק שאין הצבור רשאי לשנות והרי הם פגוזלי את העניי' כו' אם כן משמע מתשו' הרשב"א דאף אם לא זכו העניי' עדיין ולא צוה שיתן להם מיד רק כדי לחלק בכל שנה ואפ"ה פתב הרשב"א שהרי הוא פגוזל את העניי' ואין לחלק בין הקדיש בקרקע למטלטלין ולומר שהרשב"א איירי במי שהקדיש שזה לעניי' והני הפירות פאלו גדלו בקרקע שלהם ולכן פבר זכו בהם העניי' אבל ז"א שהרי מהרי"קו עצמו אינו מחלק בזה שזאת היא תשובת הרשב"א שמביא מהריק"ו סוף דברי הרשב"א.

וביותר נפלאה בעניי' שבשו' קכ"ח מביא תשו' הרשב"א הא דהמקדיש שזה לעניינים והעתיק אותה מתחלתה ועד סופה וא"כ לא שייך חילוק זה אבל מ"מ בשאר חלוקי' שמחלק מוהרי"קו בהא דהרשב"א הם דברי' נכונ' וביותר לפי מ"ש מהריק"ו בשו"ר קכ"ח שמצא תשו' הרשב"א אחרת שפותרת את הראשונה שמשמע שחזר בו הרשב"א כו'.

ועוד בר מן דין בנ"ד כ"ע מודים שהרי מסיים מהריק"ו שם בשם ה'. וז"ל וכ"ש אם יראה להם שגם זה תועלת העניי' אשר שם למען שלא תפול שגאה ותחרות ביניהם ובין תושבי העיר כו' וכמ"ש לעיל וינהגו עמהם באהבה וחיבה כו' וא"כ מכ"ש בנ"ד שיש כמה מעלות שיש בזה תועלת לעניי' ולת"ת שאם ח"ו יהיה פירוד במעמד ומצב בני

הק"ק על מה יחול ההקדש הנ"ל וא"כ לא שייך בנ"ד לומר זה הדין אשר הבאתי בשם הטור ח"מ הנ"ל דכל ישראל מצוונים לפדותו וא"כ לפי המבואר בשאלה שיש בזה חשש שלא יהיה פירוד ח"ו במעמד ומצב דקרתא קדישא דירושלים וגם כתבנו לעיל שנ"ד דומה פעין פ"ש וכמבואר בתשו' הרא"ש גבי שלשים פשיטים של ההגמון שיש חשש ספנות נפשות לפ"ז נלע"ד אף אם התנו המתנדבים שלא ישנו את נדבתם וא"כ הנה מקום לבע"ד לחלוק שאינם רשאי לשנות הנדבות הנ"ל כמבואר בתשו' הרב הרד"ך בית ל' אף שבאמת בראיה שהביא מהרד"ך הנ"ל שדיתי ביה נרגא וכמ"ש לעיל אבל ראיתי בבעל המפה סי' רנ"ט בי"ד ס"ב בהג"ה שכתב ונ"ל ומ"מ אם התנה המקדיש שלא ישנו נדבתו אינו רשאי לשנות וא"כ גם בנ"ד יש פ"פ לומר שאם התנו המתנדבים בפירוש שלא ישנו את נדבתם אז אינן רשאים לשנותו אבל לפי הטעמים שכתבתי לעיל נראה שבנ"ד כ"ע מודים שיכולים לשנות שהרי מבואר בתשו' המזרחי סי' ג"ן הנ"ל שכל צדקות והקדשות אולינו בטר אומדנא וכמו שהאריך שם בראיות הבאתי קצת דבריו לעיל ואין לה אומדנא גדולה מזו שאלו היו יודעים המתנדבים שיגיעו לחשש פירוד ח"ו במעמד ומצב גבול אלמנת ירושלים ת"ו והמה נתונים בצרה גדולה מחמת שהנוגשים הישמעאלים אצים לאמר פלו מעשיכם דבר יום ביומו והנושה בא לקחת ואינם יכולי לצאת ידי חובתם ויש פאן ספנת נפשות וכמבואר בתשו' הרא"ש הנ"ל בודאי היו מסכימים דעתם ליתן את נדבותיהם לק"ק ירושלים תוב"ב לפדות בהם את נפשותיהם ולעשות מעמד ומצב וקיום לק"ק ירושלים ת"ו כי אין לה זכות גדול מזה ובזה יהיה ג"כ קיום לת"ת שבירושל' ויש בזה זכות לנשמת המתנדבי בעם וביותר שנה ערה עשרים שנה שלא הגיע שום תועלת לירושלים ת"ו ולא הגיע עדיין שום תועלת לנשמת המקדישי עד היום פל הנז' כתבתי מה שנלע"ד ע"פ סוגית התלמוד ופוסקים ולרוחא דמילתא אמינא שיקחו הפרנסים והממונים דקרתא קדישא ירושל' ת"ו את הנדבות שהתנדבו במצרים בהלואה ויפרעו בהם את חובותיהם שסייבי לישמעאל' והמה יתקשרו בכל חומר וחוק ותוקף לחלק הרווחים המגיע ממעות הנז' בכל שנה כפי צוואת המתנדבי ובזה אין שום נדנדוד ופקפוק פלל וכמ"ש בגמ' הנ"ל האומר סלע זו לצדקה עד שלא ליד גבאי מותר לשנותה כו' והיינו להלותה כו' וכמו שהארכתי בזה למעלה וזה מקרי קודם שבאת ליד גבאי וכמ"ש לעיל אבל מה שנלע"ד ע"פ סוגית התלמוד והפוסקי כתבתי לעיל וכל מה שכתבתי כתבתי דרך משא ומתן אם יראו דבריי בעיני מורי ורבותי היושבים על כסאות למשפט ולהם משפט הגאולה לבנות העיר על תלה כי מה אני ומה פחי להכניס עצמי במחלוקת פן ירוצו את גלגלתי והי בדעתי למשנה את ידי מזה העסק רק באשר שהפציר החכם הנבון הגביר כמה"ר יעקב בהר' יעקב הראש והמנהיג דק"ק ירושלים ת"ו לא יכולתי פניו ריקם פריקם דמצר"ים ולהעלות על הנניר מה שנלע"ד דרך משא ומתן ודבר זה נפתח בקטנים כמוני ותסתמים בגדולים אשר בארץ המה לפדות במשפט ושביה בצדקה.

אנכי עפר ואפרי"ם הוא הצעיר מבית אהרן מוויילנאשאלה פז אנשי ק"ק בודון קיבלו עליהם לר"מ ולמורה צדק לחכם א' ממרחקים עד עת קיבוץ נדחינו ועזב את ארצו ומולדתו אשר ישב שם בכבוד גדול ובא לכאן לשכון כבוד במקומנו וישן את פני העיר והצליח דרכו אשר לא ישב פה חדש ימים עד אשר הקרה י"י לפניו בת זוג לבנו יתומה

א' בת טובים ונשאה פדת משה וישאל כו' וישב הרב פה שנתים ימים וכאשר פלה זמן של דמי השכירות שלו התנפחו הק"ק אתו עמו מחדש עבור דמי השכירות לפי שטר הרבנות שלו בלי שום פוצה פה ומצפצף ועתה קמו מחדש קצת אנשים ומערערים על בני הק"ק ואומרים שהם עוברים על החכם פי בשנת ת"ו לפ"ק הנה פה הרב מהרא"ש פייבש נר"ו ונתנו לו כח פדי לתקן תקנות והוציאו פתב א' מן הרב מהר"ף הנז' שגזר שלא יקבלו פה רב שיש לו שום צד גורף וצדדים בתוך הק"ק והספיקו עמו שאר רבנים ועבור זה רוצים שהקהל יתנו קנס על שמעלו בחכם וגם יעבירו את הרב מגדולתו והקהל צועקים אנה נוליד את חרפתנו לבייש לאדם הגדול הזה אשר עקר מארצו וממולדתו ובא להסתופף בצל קורתנו הלא לא ינה פפרה לעונותינו לשפוף דם נקי בחנם ועל החכם אשר החרים מהר"ף הנז' ודעמי' לא ידענו מה הנה לו אשר גזר כנו' ונאנחנו לא ידענו משום גזירה רק א' או שנים מהק"ק אשר לקחו פתב הנז' ולא נתפרסמה גזרתו ואף לפי משמעות הגזירה של מהר"ף לא גזר על הרב שלא יתחתן בתוך הק"ק הלא ידוע לכל אשר הק"ק הנז' רחוקה מן הישוב וכל בני הק"ק מוכרחים לשדף את בניהם בתוך הק"ק ולמה יגרע פחו של הרב זה בזה וכי דוקא מוכרחים אנו לקבל איזה רב שהוא זקן וסריס שאין לו בנים ונוסף על זה עוד אף שגזרת מהר"ף הנה ג"כ שלא ישדף עצמו בתוך הק"ק היינו שלא נקבל איזה רב שהתחתן עצמו מקדם בתוך הק"ק אבל הרב זה קבלנו אותו בהכשר גמור רק אח"כ בעל הסיבות סיבב הסיבה אשר מצא בנו בת זוג שלו פה ומעולם לא גזר הרב מהר"ף על איזה רב שנתקבל בהכשר ואח"כ עשה שידוף פה פי הלא קבלתו הנה בהכשר.

ובכן נא יורנו מורינו ורבינו הדין עם מי ושכרכם כפול משמים. תשובה גרסי' בגמ' דב"מ פ' המקבל דף ק"ד ר"מ הנה דורש לשון הדיוט דתניא רמ"א אם אוביר ולא אעביד אשלים במיטבא ור"י הנה דורש לשון הדיוט דתניא רי"א אדם מביא קרבן עשיר על אשתו כו' שפך כותב לה אחריות דאית לה עלי מקדמת דנא הלל הגזן הנה דורש לשון הדיוט דתניא אנשי אלכסנדריא היו מקדשין את נשותיהם ובשעת פניסתן לחופה באים אחרים וחוטפין אותם ובקשו לעשות את בניהם ממזרים א"ל הלל הגזן הביאו לי פתובת אמכם כו' ומצא שפתוב בהם לכשתפנסי לחופה הני לי לאנתו ולא עשו בניהם ממזרים עכ"ל.

תחלה צריכין אנו לישוב האריכו' בגמ' הנז' שמביא כל אלו התנאים שהיו דורשים לשון הדיוט ואגב גישוב מ"ש התוס' ד"ה הנה דורש לשון הדיוט לשונות שלא תיקנו חכמים כו' ואפילו לא פתב כאלו נכתב דמי דיש לתמוה בדברי התוספו' מה חידשו התוס' בזה דאף אם לא נכתב כאלו פתוב דמי ומה הוקשה להתוס' בסוגיא זו שבאים לתרץ דאיירי בלא נכתב וכאלו פתב דמי ואף שכתבו התוס' אח"כ דאי איירי כשפתב מה הנה דורש פשיטא כו' מ"מ קשה מה באו התוספות לאשמעי' בזה דאם הוא פשיטא הוא פשיטא.

ונראה דבסוגיית התוספות הוא שהוקש' להתוס' קושיא א' בגמ' אי איירי דוקא בשפתב ומתרצים התוספות שבלאו הקושיא זאת צריכים אנו לומר דלא איירי בשפתב ולכאורה י"ל דהתוס' באים לתרץ קושית הנמוק"י שהביא בשם הרנב"ר והרמב"ן וז"ל ולפ"ז אין לנו דרשות לשון הדיוט אלא בכתב פן בפ"י אבל בסתמא לא והקשה מהירו' כו' דאמרי'

המבטל שְׁדָה שֶׁל חֲבִירוֹ חַיִּיב לְשַׁפּוֹתוֹ כּו' ע"ש ומסיק ג"כ כמ"ש תוספות אָבֵל לְפִי שְׁלֵא
נִזְכָּר הִירוּשָׁלַיִם הַנּוֹז' פֶּאֶן וּא"כ הִיָּה הָעֵינָקָר חֶסֶר.

אָמְנָם לַעֲנֹד"ן לְפִי שְׁלֵכָאוּרָה הוּא ק' בַּגְּמ' שְׁאָמַר ר"מ הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט דְּתַנְיָא
רַמ"א הִלָּא לְפָנֵי זֶה תְּכַרְפֵּי אִיתָא בְּמִשְׁנָה הַמְּקַבֵּל שְׁדָה מִחֲבִירוֹ כּו' שְׁפָךְ כּוֹתֵב לֹו אִם אוֹבִיר
כו' א"כ הִל"ל בְּשֵׁם מִתְּנִי' אוֹ ר' שְׁסִינְדָרָה הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט אִם אוֹבִיר כּו' וְאִין
לוֹמַר דְּאִתִּי לְאִשְׁמוּעִינָן דְּסִתְמָ' דְּמִתְּנִי' ר"מ הִיא הִלָּא מ"מ קָשָׁה מֵאִי אִתִּי לְאִשְׁמְעִי הִלָּא
זֶהוּ קוֹי"ל בְּכָל שִׁיטַת הַתְּלִמוּד וְקָשָׁיָא זֶה הַנּוֹקֵשׁ' לְהַתּוֹס' לָמָּה מְבִיא הַבְּרִייתָ' לְכֹן מְתַרְצִים
דְּבָא לְהוֹרוֹת דְּר"מ הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט אִף אִם לֹא כְּתִיב הָרִי הוּא פְּאֵלוּ נְכַתֵּב וְלְכֹן
כְּתִבוּ הַתּוֹס' דְּבִלָּא"ה צְרִיכִין אָנוּ לוֹמַר בְּכָל הַסּוּגָיָא דְּהִיוּ דוֹרְשִׁים לְשׁוֹן הַדְּיוּט לֹא אִינְרִי
דְּנוֹקָא פְּשֻׁנְכַתֵּב דֹּא"ל"כ קָשָׁה פְּשִׁטָּא אֱלָא וְדֹאִי צ"ל דְּאִינְרִי בְּלֹא נְכַתֵּב וּבְזֶה מְתוֹרֵץ לָמָּה
אָמַר ר"מ הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט דְּתַנְיָא וְכו' וְלֹא הִבִּיא מִתְּנִי' דְּהַמְּקַבֵּל לְפִי שְׁבַמְתְּנִי'
אָמְרִי שְׁפָךְ כּוֹתֵב לֹו אִם אוֹבִיר כּו' וְאִינְרִי בְּכּוֹתֵב וּמִשָּׂא"כ הַבְּרִייתָא לֹא נֶאֱמַר שְׁפָךְ כּוֹתֵב
רַק רַמ"א אִם אוֹבִיר כּו' ר"ל אִף אִם לֹא נְכַתֵּב וּמָה שְׁיֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' שְׁפַתְבוּ
אִף אִם לֹא נְכַתֵּב פְּאֵלוּ כְּתוּב כּו' א"כ לִפ"ז קָשָׁה מֵאִנְשֵׁי אֱלֶפְסִנְדָּרָיָא שְׁאָמַר הִלָּל הַזְּקֵן
הִבִּיאוּ לִי כְּתוּבַת אֲמָכֶם כּו' מִשְׁמַע כְּשִׁפְתוֹב כּו' וְעֵינִין בְּרִי"ב שִׁמְן שֵׁנ"ט וְז"ל שְׁהַמְּקַדֵּשׁ
סִתְּמָה מְקַדֵּשׁ ע"ד מְנַהֵג הָעִיר כְּדֹאֲמְרִי בִּפ' הַמְּקַבֵּל הִלָּל הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט בְּאִנְשֵׁי
אֱלֶפְסִנְדָּרָיָא כּו' הִבִּיאוּ לִי כְּתוּבַת אֲמָכֶם כּו' וּבְדֹאִי לֹא כְּתוּבַתֵּיהֶם שֶׁל אֱלוּ הִבִּיאוּ לוֹ
דֹּא"כ מֵאִי דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט אֱלָא כְּתוּבָה שֶׁל בְּנוֹת הַמְּדִינָה כּו' וְהַכְּשִׁיר אֶת אֱלוּ כּו' וְכֹן
מִשְׁמַע בְּנֵי הַנּוֹז' אָבֵל אִינוּ קָשָׁה פְּלוּם מְהָא דְּר"י הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט שְׁכֹן כּוֹתֵב
בְּאַחֲרֵי דֹאִית לִיהּ עָלֵי כּו' מִשְׁמַע דְּדוֹקָא בְּדַכְתֵּב לָהּ כּו' אָבֵל ז"א וְכַמ"ש רַש"י דְּזֶה
קָאִי אֲשׁוּבֵר כּו' וְאִינְרִי שְׁהִיא תּוֹבְעַת בְּתַנְיָא ב"ד כּו' ע"ש.

וְנִישָׁב ג"כ מָה שְׁדַקְדָּקְנוּ בְּסוּגָיָא ל"ל לְהַגְמ' הָאֲרִיכוֹת שֶׁל כָּל אֱלוּ הַתְּנָאִים שְׁהִיוּ דוֹרְשִׁים
לְשׁוֹן הַדְּיוּט שְׁבַתְחִלָּה אָמַר ר"מ הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט וּבָא לְתַרְץ אַח"כ דְּלֹא תִימָא
דְּנוֹקָא בְּמִמּוֹן דוֹרְשִׁים לְשׁוֹן הַדְּיוּט וְלֹא בְּאִסּוּר לְכֹן אָמַר ר"י הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט
שְׁאָדָם מְחַוֵּיב לְהִבִּיא קָרְבָן עֲשִׂיר עַל אֲשֵׁתוֹ וְאִם הִבִּיא קָרְבָן עֲנִי לֹא יֵצֵא וְכַמְבּוֹאֵר
בְּמִתְּנִי' דְּנִגְעִים פ"ב וְצָרִיף לְהִבִּיא קָרְבָנוֹת אַחֲרִים שֶׁל עֲשִׂיר וְכַמ"ש בַּגְּמ' דְּיוֹמָא פ' טָרַף
בְּקַלְפֵי ע"ש וְלֹא תִימָא בְּאִסּוּר קַל דְּנוֹקָא הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט לְאַפּוֹקִי בְּאִסּוּר חֲמוּר
לֹא לְכֹן אָמַר הִלָּל הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט בְּאִסּוּר אֲשֵׁת אִישׁ שֶׁהוּא מִיתַת ב"ד וְיֵשׁ לְחֹוֹשׁ
שְׁלֵא לְהַרְבּוֹת מְזוּרִים וְאַפ"ה הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט וּמָה שְׁמְבִיא אַח"כ דְּרִי"ב בַּק הִיָּה
דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט אִף שֶׁהוּא מְמוֹן הַקַּל י"ל דְּאִתִּי לְאִשְׁמוּעִי קוֹנְשִׁית הַמְּקַשָּׁה דְּאִהְנִי
כְּתִיבָה גַם מָה שְׁמְבִיא אַח"כ ר' יְהוּדָה הִיָּה דוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט מִשׁוּם מַעֲשֵׂה דְּרַבִּינָא כּו'.

כָּלל הָעוֹלָה מְדַבְּרִינוּ דַּגְמ' אִתִּי לְאִשְׁמוּעִי דְּדוֹרְשִׁים לְשׁוֹן הַדְּיוּט אִפִּי' בְּאִסּוּר חֲמוּר
דְּמִיתַת ב"ד וְחֲשַׁשׁ מְזוּרוֹת וְאִף שְׁלֵא נְכַתֵּב בְּהִדְיָא וְאַפִּי' שְׁיֵשׁ לְפָרֵשׁ פִּי' אַחַר וְכַמ"ש
הַרְמַב"ן הִבִּיאוּ הַנ"י בְּאִנְשֵׁי אֱלֶפְסִנְדָּרָיָא דִּי"ל שִׁמ"ש: כְּשִׁתְּנָשְׂאִי לְחַוְפָה תְּהִיָּה נְשׁוּאָה
גְּמוּרָה וְקוֹנְדָם שְׁתַּנְשָׂאִי תְּהִיָּה אַרוּסָה וְאַפ"ה דְּרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט וְהַתִּיר א"א וְחֲשַׁשׁ מְזוּרוֹת
וְכַמ"ש בְּנ"ד דְּנִדְרוּשׁ לְשׁוֹן הַדְּיוּט בְּמָה שְׁמְבּוֹאֵר בְּהִדְיָא וְצְרִיכִין אָנוּ לְדַרְוֵשׁ וּלְבַאֵר לְשׁוֹן
הַהֶסְכְּמָה וּגְזֵרַת הָרַב מֵהַר"ף הַנ"ל.

הנה לכאורה י"ל שפנדאי פבר בטלה הספמה וגזרת הגאון מהר"ף מביניהם והתירו אותה כי הרשות בינדם להתיר הספמה ע"פ הרוב ולכל הפחות ע"י פולם וכמבואר בתשו' הרא"ש פ"ל ה' וז' ובשאר אחרונים וכמ"ש בגמ' דב"ק פ"ק ובכתובות ובשאר מקומות האומרת א"א בתקנת חכמים כגון זו שומעין לה גבי אשה האומרת איני ניוזנית ואיני עושה וא"כ ג"כ בנ"ד נאמר שפנדאי התירו הספמה הנ"ל פאשר ספרו לי שמקדם נתקבל פה הגאון הרב מוהר"ר שמחה הפהן מבילוגראדו לר"מ ואב"ד והי' לו משפחה גדולה ראשון בשני ושני בשני ושאר קורב' מעיקורי הק"ק פידוע.

ונדמה את זה למ"ש בגמרא דחולין פ"ק העיד ר"י ו' גירוזו כו' לפני רבי על ר"מ שאכל ע"ה של ירק בבית שאן (בלא מעשר והתיר ר' את בית שאן פלו ע"פ עדותו אע"פ שמקדם היו מחזיקים איסור שהיו מחזיקים את בית שאן בתקנת א"י וע"פ ע"א התיר להם אף שיש פמה קושיו' ע"ז בגמ' וכמ"ש באמת אח"כ ומסיק חזי מאן גברא רבא קמסהיד ע"ז וע"ש ומכ"ש בנ"ד שלא מראש בסתר דברו רוב בני הק"ק וקבלו את הרב הנז' וזה הנה בתשרי שנת תכ"א לפ"ק וגזרת הרב מהר"ף הנה בסיון שנת תט"ו לפ"ק ושלחו אחריו לבילוגראדו אלא נדאי שפבר הספימו בני הקהל' ביניהם לבטל הספמה הנז' והתירו אותה ועיין בריב"ש סי' רע"א דף קצ"ה ע"א ונ"ל ואף אם לא היתה גזירה זו סיבה למניעת התורה אלא היתה למצוה ולגדר והיתה היכולת ביז הגזר לגזור' עדיין לא היו חייבים לקיימה כיון שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה כדאמרי' בע"א גבי שמן כו' ע"ש וגם עבור שבתחלה לא קבלו רוב הצבור את גזרתו וכמ"ש בירושלמי פ"ק דשבת הובא בתוס' בגיטין דף ל"ו ע"ב אר"י בשם ראב"צ מקובלני שפל גזרה שב"ד גוזרים על הצבור ולא קבלו רוב צבור עליהם אינה גזירה כו' וגם כמ"ש בגמ' דע"א פ"ב שמן ר' וב"ד נמנו עליו והתירוהו אף שהוא מגזרת י"ח דבר ואפילו אליהו אינו יכול לבטל אף דבשאר גזירות ב"ד יכול ב"ד הגדול ממנו בתקמה ובמנין לבטל ומשא"כ בגזרת י"ח דבר וכמ"ש בגמ' שם דף ל"ו ור"י הנשיא היאך יכול למשרי תקנתא דשמאי והלל והתנן אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בתקמה ובמנין ועוד כו' ומשני הואיל ושמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וא"כ מכ"ש בנ"ד מתחלת גזרתו הגזר של מהר"ף לא היתה מפורסמת כ"א היתה מפורסמת הנה לגזרה הנז' להפתב בפנקס הקהל פנדרף שאר הספמות וגם הכרזה בבה"כ ברבים וכמ"ש גם הרב מהרשד"ם בח"א בתשוב' סי' קמ"ט ונ"ל אבל אני רואה את דבריהם וזכותם ברור פשמ' מצד שתי טענות האחרונות א' הכחשת הספמ' שלא הוכרזה כלל ומסיק שם עבור שלא הוכרזה לכן בטלה הספמה וע"ש וה"ה בנ"ד הספמה הנז' ג"כ לא הוכרזה רק היתה נחבאת אל הכלים עד שבא זה.

והתעורר עליהם הספמה גזרת מהר"ף עבור שהיה מגלג"ל לעצמו ותולה קלקלת"ו בהחר"ם וכמ"ש ג"כ חכמי ק"ק וינא ומתחלה נתן עיניו בממונם שלא פדין וכמבואר בריב"ש סי' קע"א אם התרימו הקהל שלא יעבור אדם על תקנתם אין על העובר כו' אפי' עבר במזיד אלא שהוא מוחרם כו' אבל לקנוס ממון ממה שלא פירשו בתקנתם אין לנו כו' ואף שמסיים בסוף התשוב' ונ"ל אמנם במה שעבר על הספמת הקהל במזיד כו' ראוי להעניש בממון כו' מ"מ מסיים שם שהתורה חסה על ממוןם של ישראל ומכ"ש

בנ"ד שאין ראוי להעניש הצבור בממון אף אם היו עוברים רק היו צריכים התרה על חרמיהם ומכ"ש במקום שלא היו עוברים' פלל שאינו פדאי לקנוס אותם בממון.

וגדולה מזו פתב מהריק"ו בשו' נ"א על אנשי ק"ק אנקו"נה ששעברו על החרם באיזה עסק ממון ומסיק לבסוף שטוב היה להם להחזיר הממון אם היה באפשר כו' וגם אי לדידי ציייתי יקבלו עליהם תענית בכל שבוע ב"ה משך זמן מה עשרה מהקהל אם יהיה באפשר או לכל הפחות ג' מהם יתענו ב"ה וגם יתן כל נושא עול ביום התענית איזה דבר לצדקה אפי' לא יהיה אלא פרוטה ויחלקוהו לעניי העיר אם ישנם שם ביום התענית קודם שיאכלו וא"כ יעשו מובטח אני שיתעשת אלקים להם ולבניהם עכ"ל מהריק"ו א"כ נשמע שאין לקנוס הקהל אף אם עברו על החרם רק גזר עליהם שיתענו ויתנו פרוטה א' לצדקה ואף שיש בידם גזל גדול הנאכל ומכ"ש בנ"ד אף אם היו עוברים על החרם שאין ראוי להענישם ממון רק צריכין התרה על להבא וכמ"ש גם מהריק"ו הנ"ל שיהם יתירו מפאן ולהבא כו' וק"ו בן בנו של ק"ו בנ"ד שלא עברו פלל על החרם באשר אבאר בעזה"י.

ובר מן כל הנז' מוכח דהספקה הנז' לא היתה מפונרסמת רק היתה פעין מתנה טמירתא דאל"כ אף אם נאמר שהקהל היו מזידין ח"ו אשר לא יאמן פי יספר על קהל קדוש אשר המה מסויימים ומפונרסמים בכל הארצות והמה מאחת הקהלות החשובות אשר המה בכל תפוצות ישראל אבל מ"מ נאמ' האיך אותו חסיד הרב מהר"ר שמחה הפהן הנז' נתרצה להיות פה אב"ד ור"מ ולאחש לגזרת הרב מהר"ף הנ"ל ולהכשיל את הרבים.

ודומה למ"ש בפ' הריבית גבי ההוא שטרא דהוי פתוב פלגא באגר ובהפסד ואמרי' שם רב עיליש גברא רבא ואיסורא לאינשי לא הוי ספי וע"פ מ"ש הרא"ש ושאר מפרשים מ"ש איסורא לאינשי לא הוי ספי ולא הוי אמר האיך אכל הוא את האיסור ומשני דאיירי באבק ריבית ולזה אינו מוזהר רק המלנה לכן אמר דגברא רבא פרב עיליש האיך יכשיל את המלנה ויאכיל לו דבר איסור וע"ש ומה התם דאינו אלא איסור דרבנן ואפ"ה אמרי' דגברא רבא פרב עיליש איסור' לאינשי לא הוי ספי ומכ"ש באיסור חרם שהוא דאורייתא האיך נתרצה הרב החסיד כמהר"ש הפהן להיות אב"ד פה ויכשיל את בני הק"ק הזאת אלא ודאי שהיה ברור לו שנתבטלה והותרה ההספקה הנ"ל או שהיתה כמו מתנה טמירתא ולא חלה פלל וכמ"ש לעיל.

ואין לומר שלא ידע הגאון החסיד כמהרש"ך הנ"ל מגזרת ההספקה של הרב הגאון מהר"ף הנז' אבל ז"א שאם היתה גזירתו מפונרסמת ולא כמתנה טמירתא היתה יודע גם מזה הגאון מהרש"ך ז"ל שהרי אמרי' בפ' חזקת הבתים מחאה שלא בפניו הוי מחאה מ"ט חברא חברא אית ליה כו' ומכ"ש גזירת מהר"ף שהיתה נעשית לכל בני הק"ק דחברא חברא אית ליה כו'.

ואין לומר דמ"ש חברא חברא אית ליה היינו בתוך בני העיר לאנשי העיר אבל לא מחוץ לעיר אחרת והרב הנז' היה בעיר אחרת בבבלוגראדו בשעת גזרת מהר"ף אבל ז"א שהרי גבי מחאה אמרי' בגמ' מחאה שלא בפניו הוי מחאה אף ביהודה וגליל אם לא בשעת חירום וכמ"ש במשנה שם היה ביהודה והחזיק בגליל אינו חזקה עד שיהא עמו במדינה

ומוקי ר' אבא בר ממל דמשנתנו בשעת חירום ומשא"כ בשלא שעת חירום כו' ומכ"ש
בנ"ד דשכיחי שנירתי מהקא להתם במקום פבוד מנוחתו של הרב הכהן הנ"ל.

ואין לומר דמ"ש בגמ' גבי מחאה חברא חברא אית ליה היינו לפי שיש למחזיק אינה
הפסד אם לא יגלו לו ומשא"כ בנ"ד אין להרב הנז' שום הפסד ועסק בזה ואמרי' מילתא
דלא רמיא עליה דאינש ולא אדעתיה פי למה יגידו לו דברים של מה בכך אבל ז"א
שקרי מ"ש בגמ' חברא חברא אית ליה גבי מחאה שלא בפניו היינו אם מיחה בפני שנים
אז אותן שנים הגידו ג"כ בפני אנשים אחרים אף שאין להם עסק בזה המחאה בחזקת
השדה והמה יגידו לאחרים עד שיודע הדבר להמחזיק אף שאצלם הוא דבר של מה בכך
וכמ"ש בגמ' בכמה מקומות גבי עדי קנני ובשאר דברים וה"ה בנ"ד בנדאי הנה יודע מזה
הגאון מהרש"ך ז"ל אם היתה גזירה מפורסמת והאיך הכשיל את הרבים אלא נדאי שיודע
שנתבטלה ההספמה והותרה ביניהם מקדם או שהיתה כמו מתנה טמירתא שלא נתפשט'
גזירתו ולא נעשית קדין ההספמה פאשר פתבתי לעיל אבל נניח העסק הזה פעת באשר
שזה האישי אשר התעורר הריב הזה אמר שהקהל עברו על החכם העיקר בקבלת הרב
החסיד כמהר"ר שמחה פהן ז"ל מבילוגראדו יע"א.

ונחזור לנ"ד ותחלה צריכין אנו לדרוש לשון ההספמה של גזירת מהר"ף הנז' פי יותר
צריכין אנו לדקדק בלשון השטר יותר מבלשון המשנה וכמבוא' בתוספות בתמורה ריש
פ' אלו קדשים.

ונ"ל מהר"ף הנז' בגזרתו ועכ"פ ראה ראיתי שאין טוב לקבל אינה רב שיש לו פה
קרובים וצדדים כו' פי אז יעשן אף המריבה ויש לחוש שלא יעמדו בגובה אפם ובזדון
לבם לעשות מעשה להחריב קיבוץ הקהלה ולומר מי אדון לנו למחות לקבל אינה רב
שיש לו קרוב.

הנה לכאורה י"ל מ"ש בגזרת מהר"ף שיש לו קרובה וצדדים היינו אינה רב שיש לו
משפחה קרובים וצדדים לאפוקי האב"ד הנה אין לו שום קרובים רק באשר הקרה י"י
לפניו זיווג הגון לבנו בת טובים תומה אחת ואין לו שום אדם שיהיה פסול לדונו רק
לבנו פי אבי הפלה נפטר ואף אם היה חי היה פשר לדונו לפי דעת מהריק"ו שו' כ"א
והרב בעל המפה מכשיר בדיעבד כמבואר בח"מ סימן ל"ג ומכ"ש עתה שאבי הפלה
אינו בעולם וזה לא עלה על דעת מהר"ף בעולם ואף שהוסיף הרב מהר"ר אלעזר בגזרתו
על גזרת הרב מהר"ף ומבואר בו שלא לקבל שום רב שיש לו נגיעה מצד קורב' וצדדים
וחתנות היינו י"ל ג"כ מצד חתנות שהוא פסול לדונו והיינו לפ"ד בעל המפה באבי הפלה
או י"ל שפירושו מצד חתנות שהרב בעצמו נשא אשה פה אבל לא חתנות פנה שהתחתן
עם בנו והרב בעצמו הוא פשר לכל בני הק"ק ובר מן דין מי יימר שצריכין לחוש לגזרת
הרב מהר"א ז"ל הנ"ל פי הוא בעצמו כותב שכתב הספמתו על גזירת מהר"ף בהיותו
חד פרעא אארעא וחד פרעא אספינתא ואז פבר נסתלק מרבנות שלו.

איברא אין אנו צריכין לכל זה אף אם יהיבנא ליה כל טעותיה ולומר דגזר מהר"ף אף
בקורב' מצד חתנות מ"מ בנ"ד לית דין צריף בשש דלא גזר מהר"ף על נ"ד אבע"א גמ'
ואבע"א סבא. אבע"א גמ' ונקדים גמ' ביבמות פ' הע"י דף ס"א במשנה אירס את
האלמנה ונתמנה להיות כ"ג יבנוס ומעשה ביהושע ו' גמלא כו' עכ"ל א"כ מוכח מזה אף

דכ"ג אסור באלמנה מ"מ הואיל ואירסה בהיתר אף שלסוף פסולה היא לו מחמת שנתמנה להיות כ"ג ואפ"ה יכנס וא"כ צריכין אנו ללמוד למד מן הלמד דמה התם שלא עשה שום מעשה רק שאירסה אפ"ה מותר לעשות בה מעשה נישואין אחר שנתמנה להיות כ"ג ומכ"ש בנ"ד שנתקבל האב"ד הנה בהקשר גמור כפי כתב הרבנות שלו על ימים ושנים עד עת קיבוץ נדחינו רק אח"כ הקרה י"י לפניו זיווג הגון לבנו שלא יורידוהו מגדולתו ומותר לקיים אותו וליכא למיחש לשום איסור.

וכד מעיינת ודייקת בלשון גזרת הרב מהר"ף תמצא ג"כ שלשונו ממש כשגזר דוקא על מי שנתקבל באיסור דהיינו שגזר שלא לקבל באיסור שום קרוב ונ"ל גזרת מהר"ף וחשבת דרכי ולא מצאתי להם רפואה כ"א שיקחו להם איזה רב הגון הן ממדינת מערהרין כו' ועכ"פ ראה ראיתי שלא לקבל איזה רב שיש לו בקהלה איזה קרובים וצדדי' ב' ויש לחוש שלא יעמדו בגובה אפם כו' ולומר מי אדון לנו למחות לקבל הרב שיש לו קרוב כו' מכל הנז' נשמע שגזרתו לא היה אלא שלא יעמדו בגובה אפם ולומר מי אדון לנו למחות לקבל הרב שיש לו קרובים לאפוקי הרב הנה קיבלו כל בני הק"ק מתחלה וג"כ עתה בר"ח אייר העבר שמבואר בכתב הרבנות שיתנופחו אודות השכירות שלו כו' התנופחו עמו אודות השכירות שלו בלי שום מחלוקת רק פאשר בא לכאן האיש הנה התעורר מחלוקת הנה ואף שיש לדייק לכאורה מגמ' הנז' איפכא דאמרי' שם בגמ' ת"ר מנין שאם אירס האלמנה ונתמנה להיות כ"ג שיכנס ת"ל יקח אשה משמע אי לא קרא דיקח אשה ה"א מכת סברא שאסור לכנס אף שאירסה בהיתר וא"כ ה"ה בנ"ד אבל ז"א דמה שצריך קרא דיקח אשה לפי שאמרי' בגמ' שם דף נ"ט גבי כ"ג שקידש את הקטנה ובג"ר אי קיחה דאירוסין או קיחה דנישואין וכע"ז למפשט מהא דאירס את האלמנה דקיחה דאירוסין וע"ז משני התם יקח אשה פתיב לאפוקי אי לא פתיב יקח אשה רק יקח לחוד ה"א לעולם קיחה דנישואין משמע ולעולם באירס את האלמנה ונתמנה להיות כ"ג אסור לכוונסה פי קיחה דנישואין היא עיקר לכן אמרי' בגמ' ת"ר מנין שאם אירס את האלמנה ונתמנה להיות כ"ג שמתר לכוונסה דדילמא מ"ש בתולה מעמיו יקח הוא קיחה דנישואין וע"ז משני יקח אשה לאפוקי לעולם הסברא מבחין כשאירסה בהיתר מותר לקיימה אח"כ אף שנולד לה פסול וה"ה בנ"ד הואיל והקבלה היתה בהיתר רק אח"כ הגזירה של מהר"ף בא בגבולו.

וגדולה מזו אמרי' בגמ' דע"א דף מ"ד ששאל פרוקלוס בן פלוספוס את ר"ג פתיב בתורתכם לא ידבק בנדף מאומה מן החרם מפני מה רוחץ כו' והשיב לו ר"ג אני לא פאתי בגבולה והיא באה בגבולי פי המרחץ קדם ואף שאמרי' בגמ' שם תשובה נכונה השיב ר"ג לאותו הגמון כו' היינו מטעם אחר וכמבואר בגמ' שם אבל תירוץ זה דהיא באה בגבולי היא תשובה נכונה וא"כ ה"ה בנ"ד קבלת הרב בהקשר הנה קודם רק אח"כ גזר מאת י"י מן השמים שהתחתן פה והאיסור בא בגבולו.

ואין לדחות ולומר הלא זה אינו דומה למרחץ וע"א דבשלמא התם בשעה שנעשה המרחץ לא הנה בה שום איסור רק אח"כ נעשה שם ע"א ושייך שפיר היא באה בגבולו ומשא"כ בנ"ד גזירת הרב מהר"ף הנה קודם לקבלת הרב.

ונדמה זה למ"ש בתענית דף י"ב מ"ש במגילת תענית יחיד שקיבל עליו תענית של כל השנה ואירע בהם י"ט הפתובים במגילת תענית אם נדרו קודם לגזירתנו יבטל נדרו את גזירתנו ואם גזירתנו קודם לנדרו תבטל גזירתנו את נדרו ובנ"ד ג"כ גזירת מהר"ף קודם לקבלת הרב וא"כ יתבטל קבלת הרב מחמת הגזירה דוגמת אם גזירתנו קודם לנדרו.

ואף שהברייתא הזאת דמגילת תענית דגזירתנו קודם לנדרו אינו הלכה פסוקה דאיתא בסמ"ק סי' צ"ו יחיד שקיבל עליו תענית ופגעו בו י"ט של תורה יפסיק ימים הפתובים במגילת תענית לא יפסיק וא"כ משמע אף בגזירתנו קודם לנדרו לא יפסיק וזהו סותר את הברייתא הנז' אבל פד מעיינת בכלבו סי' ס"א תמצא שדברי הסמ"ק נכונים ואינו סותר הברייתא ונ"ל שם יחיד שקיבל עליו תענית של כל השנה ופגעו בו י"ט הפתובים במג"ת אם נדרו קודם לגזרתנו פלומר שגדר זה קודם תקנת הי"ט יש לו לקיים נדרו ותדחה גזירתנו מפני נדרו ואם תקנת אותן הימים קדמה ידחה נדרו מפני גזירתנו כו' וי"מ אם נדרו קודם לגזרתנו שהתחיל תעניותיו קודם שאירעו אותן הימים תדחה גזירתנו מפני נדרו וי"ט איסורו על אותן הימים מפני איסור פולל ואם גזירתנו קודם לנדרו שאירעו קודם שהתחיל להתענות אין בזה איסור פולל וידחה נדרו מפני גזירתנו והר"י פתב יחיד שקיבל עליו תענית ופגע בו י"ט של תורה מפסיק י"ט הפתובים במג"ת אינו מפסיק וא"כ דעת הר"י הוא דעת הר"י מקורבי"ל בעל הסמ"ק והוא מפרש הברייתא פדעת הי"מ הנ"ל אבל דעת רש"י ושאר מפרשים הוא כפי הראשון וכבר התבטאו בו הראשונים בפ"ה הברייתא דמגילת תענית ועיין ב"י בא"ח סי' תי"ח ובי"ד סי' רט"ו והארכתי מזה בחידושי מה שיש לדקדק בזה בדברי הרמב"ן והרא"ש הביאו הב"י שם ואין פאן מקומו באשר שהוא חוץ לעניינינו אבל מ"מ נשמע מזה דאם גזירתנו קודם לנדרו דוחה הגזירה את קבלת הנדר וה"ה בנ"ד יתבטל הקבלה מחמת הגזירה.

אבל ז"א בשלמא התם פי קבל את נדרו אז אם הגזירה קדמה אז לא חל הנדר כלל עבור שיפגע בגזרת חכמים לכן אין לו לבטל גזרת חכמים ומשא"כ בנ"ד פשנתקבל האב"ד הנה אף שהיה גזרת מהר"ף מ"מ לא חלה עליו שום גזירה רק אחר שנתחמן עצמו ואז הואיל והותר הותר.

נדומה למ"ש בגמ' דעירובין פ"ק דף י"ד ובפ' הדר ובכל הגזות גבי איתמר ג' ומת אחד מהם ב' ונתיספו עליהם רב הונא ורב יהודא ח"א שבת גזרמת וח"א דיריין גזרמת תסתים דרב הונא הוא דאמר שבת גזרמת דבעי מיניה מרב הונא עירב דרף הפתח ונסתם הפתח עירב דרף הסלון ונסתם הסלון ואמר לי שבת הואיל והותרה הותרה כו' וכ"פ הפוסקים התוס' והרא"ש והרי"ף ועיין באריכות ברא"ש ויהטור סי' שע"ז אף שיש להרמב"ם ז"ל בזה דרף אחרת אבל רוב הפוסקים פוסקי' כנז' להא דעירב דרף פתח כו' דשבת הואיל והותרה הותרה ולא נאמ' אף דבכניסת השבת היה מותר הואיל לסוף בשבת בא האיסור נאסר אח"כ נאמ' שהוא אסור אלא ודאי שהולכים אחר התחלת שבת הואיל והיתה בהיתר הותר ג"כ אח"כ וה"ה בנ"ד הואיל והקבלה היתה בהיתר וכמ"ש לעיל ואף שבפ' הזורק גבי ספינות קשורות זו בזו לא משמע הכי אבל כבר

הרגישו בזה התוס' בפ' הזורק וחילקו ביניהם אבל מ"מ הא דשבת הואיל והותרה הותרה פשוט הוא דהלכה כרב הונא וה"ה בב"ד.

וכן מוכח בגמ' דנבחים פ' המנבח מקדש במשנה אלו אם עלו לא ירדו הלן והיוצא והטמא כו' רי"א שנשחטה בליילה שנשפף את דמה כו' אם עלתה תרד רש"א לא תרד שהיה רש"א כל הפסולו בקודש הקודש מקבלו לא היה פסולו בקודש אין הקודש מקבלו ע"ש ומה התם גבי בהמה אמרה תורה אם היתה פשירה מתחלה ועלתה לקדושה אף שאח"כ נפסלה הואיל ופסולה היתה בקודש לא תרד ומכ"ש בב"ד אף לפי דעת המתעקש שגזירת מהר"ף קאי גם על החתנות אבל מ"מ אם עלה לא ירד ומעולם לא גזר על זה, ואף שאין ההלכה כר"ש בזה אלא כר"י שאמר אם עלתה תרד היינו משום דכתיבי ג' מיעוטי' זאת תורת העולה היא העולה כו' לאפוקי אי לא כתיבי מיעוטים אלו מסתברא סברת ר"ש עדיפא ונכונה וה"ה בב"ד ואף דגם ר"ש צריף לטעמיה דקרא היינו לפי דה"א כל הפסולים אם עלו לא ירדו לכן הוצרך למיעוט כו' אבל מסברא אוקרים הואיל ופסולו בקודש לא תרד ומה שיש לדקדק עוד בזה יחיש קצת עיון בסוגי' הגמ' דשם.

וכן משמע מהא דאמרי' בפ"ב דב"ב מרחיקין האילן מן הבור דאם הג"ה מן הרב המסבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר ולענד"ן לדמות האילן קדם לא יקוץ הואיל ונטעו בהיתר אף שאח"כ פרה זה הבור ומזיק לו האילן מ"מ לא יקוץ ומכ"ש בב"ד דאין פאן היזק כלל באשר אנו רואים שזה מחדש אחר ההתחנות בר"ח ניסן העבר התנוכחו עמו מחדש אודות השכירות שלו כפי שטר הרבנות בלי שום פוצה פה בכל הק"ק.

וא"כ לפ"ז אף שאמרי' שם לפני זה בגמ' גבי מרחיקין את האילן מן העיר דאמרי' שם אם העיר קדמה קוצץ גדון הלז למ"ש בפ"ג דכלאים משנה ב' וז"ל גבול שהיה גבוה טפח ונתמעט כשר שהיה כשר מתחלתו עכ"ל וכן פסק הרמב"ם בהל' פלאים והב"י בי"ד בספרו הקצ' סי' רצ"ו ע"ש הא קמן דבר שהיה כשר ואח"כ בא האיסור מ"מ כשר לפי שהיה כשר מתחלתו וה"ה בב"ד ואף שכתב הרע"ב שם וז"ל ומיהו אינו יכול לזרוע בו לאחר שנתמעט עד שיעמידנו על גובה טפח עכ"ל וא"כ גם בב"ד נאמ' שהק"ק אינם רשאים לקבל את הרב מחדש לאחר שהתחתן בהק"ק ברם בב"ד אין אנו צריכים לזה שהרי לפי מה שמבוא' בשאלה שקבלו את הרב עד קיבוץ נדחינו וא"כ הרי הוא בהקשר כל ימיו ואינו צריף שיקבלו מחדש רק הויכוח ביניהם עבור דמי השכירות וכמבואר בשאלה וק"ל.

בלא דמים ואם האילן קודם קוצץ ונותן דמים ומקשה שם בגמ' מ"ש כו' ומשני דיש חילוק בין היזק דרבני' להיזק דיחיא' וג"כ אח"כ אמר גבי אילן ולימ' הבו לי ברישא ומשני רב פהנא משום קדירא דבי שנתפי כו' וא"כ מוכח מזה דהיזק דרבנים שאני ובב"ד הוא היזק דרבנים ומכ"ש פאן דהוא פרה הבור לעצמו במה שהתחתן עצמו בהק"ק אבל לפי מ"ש הוא מיושב דאינו דומה כלל לב"ד דבשאלמא התם האילן ודאי מזיק לעיר לכן אמרי' קוצץ דאף דגבי יחיד אם האילן קדם לא יקוץ היקרא דרבנים שאני ומשא"כ בב"ד אין פאן היזק דרבנים דהלא אנו רואים אף לאחר ההתחנות התנוכחו עמו הקהל מחדש עבור השכירות שלו בלי שום פוצה פה וערעור בעולם עד שבא זה והתעורר המחלוקת הנה והסית והדיח קצת יחידים באומרו שהם עוברים על החרם הלא מסוגיא הנ"ל מביא

הג"מ ראיה בקידושין על דופוס מלותי"ר שגזר על יהודים ש'לו שיתעסקו עם היהודים הדרים תחת השרים בכפרים קטנים וידורו תחתיו ואם לאו פלה גרש יגרשם ופוסק שצריכין לקיים דברי הדופוס ולסלק היזק דרבים כו' ע"ש לאפוקי אם היה המעשה איפכא שהשרים קטנים הדרים תחתיו יגזרו על היהודים ש'להם שיתעסקו עם היהודים הדרים תחת הדופוס שיבואו לדור תחתיהם ואם לא יגרשו אותם אינם מחוייבים לציינת להם הואיל והמה מועטים נגד היהודים שדרים תחת הדופוס ומכ"ש בנ"ד שלא היה פאן חפש בעולם עד שבא זה והתעורר המחלוקת הנה.

ואם יתעקש המתעקש לומר הא איתא בגמרא דחולין דף י"ו בעי ר' ירמיה אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו וסלקא בתיקו וכתב הרא"ש ונ"ל רש"י כתב דאין נפקותא רק דרוש וקבל ש'כר והקשה הרא"ש עליו וכתב ונ"ל כו' א"נ ב"ד שרצו לאסור דבר א' אם אסור מה שיש לו מאותו המין ביד ישראל ומזה למד בת"ה סי' רפ"א הקהל שעשו תקנה בחרם שלא ימכור בשר יותר מן הערה שקצבו והיה לאחד בשר ששחט מקודם שאסור למכרו ביותר אף שהיה מותר מקודם מ"מ הואיל ונאסר נאסר וכן פסק הרשב"ץ הובא ב"י סי' רי"ח בי"ד ונ"ל מי שנשבע שלא יעשה יין למכור מפני שהעלילו עליו שמכר יין לישמעאלים ויש לו עכשיו קצת יין שהתחיל להקרים ויעשאו קודם שנשבע נראה שאסור למכרו אע"פ שנשבע אלא שלא יעשה יין למכרו כו' וא"כ מוכח מזה אף מה שהיה מותר קודם לכן ואפ"ה אמרי' הואיל ונאסר נאסר אף מה שהיה מותר מקודם וה"ה בנ"ד נאמר ג"כ אף שהותר להיות רב ואב"ד מקודם מ"מ הואיל ונאסר ע"י התחנות נאסר.

אבל לא דמי פלל אפי' כעוכלא לדנא פשיטא אי אמרי' גבי האבעי' דר"י באברי בשר נחירה דעלתה בתיקו ולקולא וכמ"ש בת"ה בשם א' מהגדולים גבי קהל שעשו תקנה שלא למכור בשר כו' וכנ"ן שהתיר להם למכור מה שהיה בידם מקודם פשיטא שבנ"ד ג"כ מותר וכמו שנבאר אלא אפי' לדעת הת"ה עצמו שמחלק בין תקנה בחרם או בשאר תקנות כו' מ"מ לא דמי נ"ד להתם דבשלמא התם בשעה שגזרו ותקנו הקהל שאסור אותו הדבר מאיזה זמן ואילך אותו המין או אותו העסק א"כ מה לי אם אותו המין או אותו העסק בא לו מחדש או שבדו כבר הלא אותו המין או אותו העסק נאסר וה"ה גבי אברי בשר נחירה אשר ממנו לקוח דין זה ומשא"כ בנ"ד אותו אדם לא נאסר מעולם אף אחר גזרת מהר"ף ונתקבל בהקשר גמור רק שמא י"י יצא הסיבה אשר מצא בת זוגו לבנו ונאמר שעבור גזרת מהר"ף ידחה מגדולתו וזה לא עלה על דעתו.

ואף שאמרי' במשנה דנדריים סתם נדרים להחמיר וה"ה בחרמים כמו בנ"ד אבל מ"מ הלא אמרי' שם שפירושן להקל ואין לה פירושן גדול מזה כמו שהוכחתי לעיל ובפרט בנ"ד שאותו הרב החכם הוא מרנצה לעם וקיבלו אותו מתחלה בכבוד גדול וגם בר"ח אייר העבר התנופחו עמו אודות השכירות שלו וכמבוא' בכתב הרבנות שלו בלי שום פוצה פה רק אחר שבא האיש הזה ודרש לכבוד עצמו ותולה בחרם.

וראיתי מ"ש הרב הרי"ט סי' ז' שמביא תשוב' הרשב"ץ הנז' ונ"ל מי שנשבע שלא יעשה יין למכור כו' מפני שהעלילו עליו שמכר לישמעאל ויש לו קצת יין שהתחיל להקרים והיה עשוי אצלו קודם שנשבע והשיב הרשב"ץ דאסור למכרו דאזלי' בטר דעת הנודר

כו' וכאותה ששנינו קונם צמר עולה עלי כו' ותנן נמי היו מסרבין בו לישא את בת אחותו כו' ה"נ פיון שפוננתו הנה למפור אין אנו מביטים לדברים היוצאים מפיו כו' ע"ש והקשה מהרי"ט ז"ל ודבריו תמוהים כי מה הוכחה יש מהא דקונם צמר כו' והיו מסרבין כו' דנדאי בעינן שיכונן בלבו מה שיוציא בשפתיו וה"נ בעינן שיוציא בשפתיו כו' וזה שנשבע שלא יעשה גם כן בלבו הנה גם העשוי כבר אין בדבריו פלוגה לא הוציא בשפתיו ודמי לנתפנין להוציא פת חטים והוציא שעורים ואדרבא משם ראיה מההוא דהיו מסרבים כו' ואמר קונם לביתה שאני נכנס טיפת צונן כו' מותר שלא נתפנין אלא לאכילה ושתיה וכתב הרא"ש שהוא מותר גם באכיל' ושתיה ולדברי הרא"ש פשיטא שהוא מותר למפור אפי' מה שעשה מחדש כו' ע"ש ואני בעניי לא אוכל לכונן את דבריו כי לענ"ד לא דמי לפת חטים והוציא פת שעורים דבשלמא התם הם דברים סותרים ואין לומר שפוננתו הנה על החטים שהרי הוציא שעורים ואין אנו יכולין לומר שגלה אחר פוננתו ומשא"כ מי שגדר ונשבע שלא יעשה יין למפור י"ל שלא הנה צריף להוציא בשפתיו שלא ימפור העשוי כבר כי זהו כ"ש הלא העיקר נדרו הנה מפני שהעלילו עליו ואף שלא הוציא מפיו הטעם מפני שהעלילו עליו אבל הפל יודעים שמפני זה נשבע ואם כן מקל שפן שנפרש פוננתו שלא ימפור העשוי כבר אף שאמר שלא יעשה למפור לא הנה צריף לפרש מה שהוא עשוי כבר ודומה למ"ש בגמ' סתם נדרים להחמיר והוא אינו יכול לפרש דבריו להקל כי באמת הוא נדר סתם ואם הנה לו אז יין בביתו פשיטא שהנה נשבע גם על אותו יין שהרי נדר שלא ימפור אפי' ליהודי רק שלא הנה יודע שיתחיל יינו להקרים שיצטרף למוכרו ואנו הולכים אחר פוננתו.

וגם מ"ש הרב מהרי"ט ז"ל אח"כ ואדרבא משם ראיה מההיא דהיו מסרבין הא דתני סיפא קונם לביתה שאני נכנס ולהרא"ש לא מבעיא שמותר למפור העשוי כבר כו' עכ"ל ע"ש. מי יתן ידעתי ואמצאהו ואערפה לפניו משפט ואדון לפניו בקרקע דפשיטא אליבא דדעת הרמב"ם והר"ן ושאר פוסקים שחולקים על הרא"ש וסוברים שאסור באכילה ושתיה באותה סעודה פשיטא שדברי הרשב"ץ נכונים וראויים למי שאמרם דאזלינן בתר פוננתו אלא אפי' לפי דעת הרא"ש שהוא יחיד בדבר זה וסבר שמותר באכילה ושתיה כו' י"ל דגם הרא"ש מודה להרשב"ץ דאסור למפור מה שעשוי כבר ומה לי שלא יעשה למפור או שלא ימפור ומ"ש שלא יעשה לפי שלא הנה לו אז יין בביתו שיצטרף למפור רק עתה שהתחיל להקרים וגם בלא"ה קשה מהו מקשה על הרשב"ץ מהא דהרא"ש הלא חולקים עליו פל הפוסקים והרשב"ץ סבר פרום הפוסקים אבל אני רואה שהולך הרב מהרי"ט ז"ל לשיטתו שכתב בתשו' שם בראשונות סי' נ"ה במה שחולק עם הח' כמהור"ר יחיאל באסאן במ"ש שהרא"ש חולק על התוספתא שהתוספתא סבר גבי קונם ביתה שאני נכנס צונן שאני טועם שמותר ליכנס לביתו ולשתות צונן ואינו אסור אלא באכילה באותו סעודה ומשא"כ הרא"ש סבר שמותר גם באכילה ושתיה והרשב"ץ סובר בדברי התוספתא וחלק עליו הרב מהרי"ט על החכם מהרי"ב הנ"ל וכתב שאין דברי הרא"ש מתפרשים כן כי מ"ש דגם באכילה ושתיה מותר לא אמר בתו' ביתו דנדאי אסור כו' רק חוץ לביתו מותר לאכול ולשתות אפי' באותו סעודה ומשנה דעת הרא"ש עם התוספתא מי כהחכם יודע פשר דבר אבל אני בעניי באלה מחילות מכבודו לא ירדתי לסוף דעתו וכמזומה דאשתמיטתי מניה מ"ש הרא"ש שם לפני זה גבי רי"א קונם יין

שְׁאֲנִי טוֹעַם עַד הַפֶּסַח אֵינוֹ אֲסוּר אֱלָא עַד לַיְלֵי הַפֶּסַח שְׁלֵא נִתְפָּוּן כּוּ' ר' יוֹסִי בְּנוֹ אוֹמֵר קוֹנָם שׁוּם שְׁאֲנִי טוֹעַם כּוּ' שְׁלֵא נִתְפָּוּן כּוּ' וּכ' הָרָא"ש הֶרְמֵב"ם ז"ל פָּתַב דְּאִין הִלְכָה כּוּ"י וּבְנוֹ וְחִילְקָ בֵּין לֹא נִתְפָּוּן דְּהִכָּא וּבֵין לֹא נִתְפָּוּן אֱלָא לְשֵׁם אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה כּוּ' וּבְעֵינֵי נִרְאָה שְׁאִין לְחַלְקָ דְּגַבֵּי לְבֵיתָהּ שְׁאֲנִי נִכְנָס וְטִיפַת צוּגְוֹ שְׁאֲנִי שׁוּתָה אֲנִן סוּתְרִים דְּבָרֵי מִפְּנֵי פְּוֹנְתוֹ וְהַנְּדָר בְּטַל לְגַמְרֵי כ"ש שְׁנַלְהָ אַחַר פְּוֹנְתוֹ וּכּוּ' וְאִם הוּא פְּדָבְרֵי הֶרֶב מֵהֲרִי"ט דְּמוֹדָה הָרָא"ש גַּבֵּי לְבֵיתָהּ שְׁאֲנִי נִכְנָס וְטִיפַת צוּגְוֹ כּוּ' שְׁאֲסוֹ' לְאַכְוֹל וְלִשְׂתוֹת בְּבֵיתוֹ וְאִינוֹ מוֹתֵר רַק חוּץ לְבֵיתוֹ וּא"כ לְמָה פָּתַב הָרָא"ש דְּגַבֵּי קוֹנָם לְבֵיתָהּ כּוּ' שְׁהַנְּדָר בְּטַל לְגַמְרֵי הֲלֵא אֵינוֹ בְּטַל לְגַמְרֵי דְּמַחְמַת נְדָרוֹ אֲסוּר לְכַנְס לְבֵיתוֹ לְאַכְוֹל וְלִשְׂתוֹת אִף שִׁישׁ לִישָׁב קִצַּת בְּדוֹחַק דַּמ"ש הַנְּדָר בְּטַל לְגַמְרֵי הֵינְנוֹ הוֹצֵאת שְׁפָתָיו שְׁלֵא יִכְנָס לְבֵיתוֹ וְטִיפַת צוּגְוֹ פִּי מוֹתֵר לִיכְנָס לְבֵיתוֹ וְלִשְׂתוֹת צוּגְוֹ כּוּ' אֲבָל זֶהוּ דוֹחַק דַּמ"מ אֵין זֶה נְדָר לְגַמְרֵי בְּטַל וּכַמ"ש לְעִיל אֱלָא וְדַאי דְּהָרָא"ש אֲזִיל לְטַעְמָהּ שְׁפָתַב אַח"כ גַּבֵּי לְבֵיתָהּ שְׁאֲנִי נִכְנָס שְׁמוֹתֵר לְכַנְס לְבֵיתוֹ לְאַכְוֹל וְלִשְׂתוֹת אִף בְּאוֹתוֹ סְעוּדָה עֲבוּר שְׁלֵא הוֹצֵיא בְּשְׁפָתָיו וְלָכוֹן פָּתַב שְׁהַנְּדָר בְּטַל לְגַמְרֵי וּלְאַפּוֹקֵי לְפִי דַעַת שְׁאָר פּוֹסְקִים הַחוּלְקִים עַל הָרָא"ש.

אֲבָל נִלְעַ"ד אִף שְׁאִינְנִי פְּדַאי לְהַכְרִיעַ בֵּין הַגְּדוֹלִים אֲבָל מ"מ נִרְאָה דְּהַעֲיָקֵר פְּדָבְרֵי מֵהֲרִי"ב דְּהָרָא"ש פּוֹסֵק דְּלֹא פְּדָבְרֵי הַתּוֹסְפָתָא וּמִטַּעַם שְׁאִינְנֵה שְׁנוּיָה בַּגַּמ' שְׁלָנוּ וְסַמָּה עֲצָמוֹ עַל מִימָרָא דְּשִׁמוּאֵל גַּבֵּי גָמַר בְּלָבוֹ לְהוֹצֵיא פֶת חִיטִּים דְּלִבְטָא בְּשְׁפָתַיִם בְּעֵינָן וּמִשָּׂא"כ הֶרְמֵב"ם וְסִיעֵתוֹ פּוֹסְקִים פְּהַתּוֹסְפָתָא וּדְלֹא פְּהָרָא"ש וּכ"כ הַב"י בְּהַדְיָא בְּסִי רִי"ח וְה"ה בְּנִדּוֹן דְּהַרְשֵׁב"ץ ג"כ חוֹלְקָ עַל הָרָא"ש וְסוּבֵר פְּרוּב הַפּוֹסְקִים.

וּמָה שְׁמַקְשָׁה הֶרֶב מֵהֲרִי"ט אַהֲרָשֵׁב"ץ דְּלְמָה לֹא יָהָא מוֹתֵר לְמַפְּוֹר מַה שְׁעָשׂוּי פְּכָר וּכְהָא דַתְּנָן גַּבֵּי הַנּוֹדָר מִן הַנּוֹלָדִים כּוּ' לֹא יִכּוֹלְתִי לִירַד לְסוּף דַּעַתוֹ מַה עֵנְנֵן הַנּוֹדָר מִן הַנּוֹלָדִים לְנִדּוֹן דְּהַרְשֵׁב"ץ דְּשֵׁם מְחוֹלְקִים בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וּבְלִשׁוֹן תּוֹרָה וּכַמ"ש בַּגַּמ' שֵׁם וּמִשָּׂא"כ בְּנִדּוֹן דְּהַרְשֵׁב"ץ בַּמ"ש שְׁלֵא יַעֲשֶׂה יֵין לְמַפְּוֹר מַכ"ש שְׁנַאֲמַר לְפִי פְּוֹנְתוֹ שְׁלֵא יִמְפְּוֹר מַה שְׁעָשׂוּי פְּכָר וְאַדְרָב' מִשֵׁם רֵאִיָּה בַּמ"ש חֲכָמִים שְׁלֵא נִתְפָּוּן כּוּ' אִף פָּאן אֲזִלִּין בְּתֵר פְּוֹנְתוֹ וּמ"ש הֶרֶב מֵהֲרִי"ט אַח"כ אֲדַמּוּכִיחַ לְאַיְסוּר מְהָא דְּקוֹנָם צְמַר הִיָּה לוֹ לְהוֹכִיחַ לְהִיָּתֵר מְהָא דְּטִיפַת צוּגְוֹ וּלְפִי דַעַת הָרָא"ש שְׁמוֹתֵר אִף בְּאַכִּילָה וּשְׂתִיָּה פְּכָר פְּתַבְתִּי לְעִיל שְׁאִין זֶה קוֹשְׂיָא אוֹ מִטַּעַם דְּהַרְשֵׁב"ץ סוּבֵר שְׁלֵא פְּדַעַת הָרָא"ש אוֹ שֵׁנָא' דְּגַם הָרָא"ש מוֹדָה בְּזֶה וְגַם מַה שְׁמַקְשָׁה אַח"כ מְהָא דְּקוֹנָם שְׁדָה שְׁאֲנִי חוֹרֵשׁ בָּהּ כּוּ' אֵינִי יוֹדַע מַה קוֹשְׂיָא דְּבִשְׁלָמָא הָתָם גַּבֵּי פְּרָה אִם הוּא דִּרְפוֹ לְחַרוֹשׁ וּא"כ לֹא אִסִּיק אַדְעָתָהּ בְּשַׁעַת נְדָרוֹ שְׁיַחְרוֹשׁ שְׁדָהּ אִישׁ אַחַר וּא"כ פִּיו וְלָבוֹ שְׁוִים פִּי עַל אִישׁ אַחַר לֹא הִיָּה פְּוֹנְתוֹ וְלֹא הוֹצֵיא בְּשְׁפָתָיו וּמִשָּׂא"כ בְּנִדּוֹן דְּהַרְשֵׁב"ץ אִף שְׁאֲמַר שְׁלֵא יַעֲשֶׂה לְמַפְּוֹר אֲנִי הוֹלְכִין אַחַר פְּוֹנְתוֹ וְנִאֲמ' שִׁמְכ"ש שְׁלֵא יִמְפְּוֹר מַה שְׁהֵם בְּבֵיתוֹ שְׁעַל זֶה הִיָּה הַעֲלִילָה גַם מַה שְׁהַקְשָׁה מֵהֲרִי"ט מְהָא דְּאֲבָרֵי בְּשֵׁר נְחִיר' כּוּ' וְהַקְשָׁה הָרָא"ש כּוּ' עַד וּפִי' הוּא דַּנ"מ לְאָדָם שְׁאֲסוּר עֲצָמוֹ בֵּא' מִן הַמֵּינִין כּוּ' וְכַתֵּב הוּא ז"ל וְכָל זֶה בְּאוֹסֵר עַל עֲצָמוֹ גּוֹף הַדְּבָר אֲבָל בְּאוֹמ' שְׁלֵא אַעֲשֶׂה פְּשִׁטָּא מַה שְׁעָשׂוּי פְּכָר לִיתִי' בְּכָלֵל זֶה יַע"ש וְעֵינָן בֵּינָם שְׁלֵא שְׁלָמָה מַה שְׁהַשִּׁיג עַל הָרָא"ש בְּזֶה וְכַתֵּב שְׁאִין מְדַמִּים נְדָרִים לְשְׁאָר אִיְסוּרִים פִּי בְּנְדָרִים הוֹלְכִים אַחַר לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְכַמוֹ שְׁהוֹלְכִי' בְּנְדָרֵי' אַחַר לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם פִּן הוֹלְכִים אַחַר פְּוֹנְתוֹ שְׁלֵא הַנּוֹדָר וְכַמְבֹּאֵ' בְּלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ם בַּפ"ח חֵהֵל' נְדָרִים דִּין ט' כָּל הַנּוֹדָר אוֹ נִשְׁבַּע רוֹאִים הַדְּבָרִים שְׁבַגְלָלָן נְדָר כּוּ' וְהוֹלְכִין אַחַר הַעֵנְנֵן וְלֹא אַחַר מִשְׁמַע הַדִּבְבוּר וּא"כ ה"ה בְּנִדּוֹן

דְּהַרְשָׁבִיץ הוֹלְכִים אַחַר פְּנוּנָתוֹ וּבִפְרֵט שְׁכַנּוּנָתוֹ אֵינוֹ סוֹתֵר אֶת דִּיבּוּרוֹ וּבַמִּשְׁלָא יַעֲשֶׂה לְמַכּוֹר הֵינּוּ מִפְּנֵי הַעֲלִילָה גְּכַלל בְּכַוְנַת דִּיבּוּרוֹ בַּמִּשְׁלָא יַמְכּוֹר מַה שְׁהֵיָה בְּיָדוֹ מִקְּנֻדָּם וְכֵן פָּסַק ב"י בְּסִפְרוֹ הַקָּצֵר כְּהַרְשָׁבִיץ וְהַסְפִּים עִמּוֹ בַּעַל הַמִּפְּהָ וְהוֹסִיף לְנוֹפֵף מִשְׁלוֹ דַּע"פ שְׁאָמַר שְׁלֵא יַעֲשֶׂה אֲזַלְיָנוּ בְּתֵר פְּנוּנָתוֹ ע"ש בסי' רי"ח גַּם מַה שְׁהַשִּׁיג הָרַב מַהר"ט עַל דְּבַרֵי הָרַב מַהר"ב מִי שְׁיֵשׁ לוֹ עֵינַיִם יִרְאֶה בְּעֵינֵי שְׁכָלוֹ שְׁיֵשׁ לִישָׁב דְּבַרֵי מַהר"ב הֵיטֵב וְלֹא רְצִיטִי לְהַאַרְיָה בְּזֶה יוֹתֵר רַק מַה שְׁנוֹגֵעַ לַנ"ד בְּדְבַרֵי הַרְשָׁבִיץ וּכַמִּשְׁלָא לַעֲלִיל שְׁיֵשׁ לְחַלֵּק בְּדְבַרֵי הַרְשָׁבִיץ לַנ"ד א"כ מִכָּל הַנ"ל זְכִינוּ לַדִּין שְׁגִזְרַת מַהר"ף לֹא הֵיטֵה מַעוֹלָם עַל מִי שְׁנִתְקַבַּל בְּהִיתָר וּכְמוֹ שְׁהוֹכַחְנוּ לַעֲלִיל.

, וַאֲבַע"א סָבְרָא שְׁמַצֵּד הַסָּבְרָא נִבְרַר ג"כ בְּגִזְרַת מַהר"ף שְׁלֵא גָזַר עַל מִי שְׁנִתְקַבַּל בְּהִיתָר וְאַח"כּ הַקָּרָה י"י לְפָנָיו זְוֹג הֵגוֹן לְבָנוּ שְׁנֵאמ' עֲבוּר זֶה יִדְחָה מִגְּדוּלָתוֹ. וְז"ל וְלֹא מְצֵאֲתִי לְהֵם רְפוּאָה כ"א שְׁיִלְקַחוּ לְהֵם אֵיזָה רַב הֵגוֹן הֵן מִמְּדִינַת מַעֲרָהֲרִין אוֹ מִמְּדִינַת אַחֲרוֹת וּמֵאַחַר שְׁהַדְרָה רְחוּקָה יִתְּנוּ לוֹ כָּל הַהוֹצָאוֹת כו'.

וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׁפִּילוּ הַבֵּיטוֹ וְרֵאוּ שׁוֹפְטֵי אֶרֶץ מִי זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲרַב לְבוֹ לְגִשְׁתּוֹ לְקַבַּל רַבְנוֹת כְּזוֹ לְבֵא מִמְּדִינַת מַעֲרָהֲרִין אוֹ מִמְּדִינַת אַחֲרוֹת בֵּין מְלָכָא לְמְלָכָא וְיַעֲקוֹר מֵאַרְצוֹ וּמִמּוֹלְדָתוֹ מִמְּלָכוֹת לְמְלָכוֹת אַחֲרַת בְּסִפְנֵת דְּרָכִים וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶסֶף דְּמוֹקְרָא חֲדָא יוֹמָא וּלְמַחֵר לִיתְבַּר דֵּהֵינּוּ ע"י שְׁיַעֲשֶׂה שִׂדּוּף פֶּה הַק"ק עִם אֵיזָה מִבְּנֵי אֵם לֹא שְׁנֵאמ' שְׁגִזְרַתוֹ הֵיָה שְׁיִקְבְּלוּ דְּוָקָא לְאֵיזָה זְקוֹן וְסָרִיס מֵאוֹתָן שְׁאֵינּוּ רְאוּיִין לִישָׁב בַּעֲדַת הַסְּנֵהֲדָרִין וְכַמְבּוּאָר בְּסִנְהֵדְרִין וְזֶהוּ דְּבַר שְׁאֵינּוּ לוֹ שְׁחַר.

וְאַף שְׁאָמְרֵי בַּגְמ' דְּבְרָכוֹת בְּעוֹבְדָא דַּר"ג וְרַאב"ע שְׁאָמְרָה דְּלֵמָא מְעַבְרֵי לָהּ וְהַשִּׁיב לִישְׁתַּמֵּשׁ אֵינֵשׁ בְּכֶסֶף דְּמוֹקְרָא חֲדָא יוֹמָא וּלְמַחֵר לִיתְבַּר דֵּהֵינּוּ בְּהִיּוֹת שְׁיִשָּׁב רַאב"ע בְּבִיתוֹ וְיִקְבַּל גְּדוּלָה בְּוֹדָאֵי וּמִסְפֵּק שְׁמָא יַעֲבִירוּ אוֹתוֹ אָמַר לִישְׁתַּמֵּשׁ אֵינֵשׁ בְּכֶסֶף דְּמוֹקְרָא כו' וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד פְּפִי גִזְרַת מַהר"ף שְׁיִקְבְּלוּ רַב מֵאַרְץ רְחוּקָה וְיַעֲזוּב אֶת אַרְצוֹ וּמּוֹלְדָתוֹ כְּאֲשֶׁר יִתְחַתֵּן עִם אֵיזָה מִבְּנֵי יִהְיֶה מְוָרָח לִירֵד מִגְּדוּלָתוֹ וְיִהְיֶה קֶרֶחַ מִכָּאֵן וּמִכָּאֵן וְאֵין לוֹמֵר שְׁיַשְׁדֵּף עֲצָמוֹ מִמְּקוֹם אַחַר אֶבֶל גְּלוּי וְיִדּוּעַ לְכָל הַרְגִּיל פֶּה שְׁכָל בְּנֵי הַק"ק מְשֻׁדְּכִים עֲצָמָם פֶּה הַק"ק בְּתוֹף הַק"ק וּמִיַּעוּט דְּלֹא שְׁכִיחֵי אֲשֶׁר מְשֻׁדְּכִין עֲצָמָם מִמְּקוֹם אַחַר כְּאֲשֶׁר שַׁק"ק הַזֹּאת הִיא רְחוּקָה מִן הַיָּשׁוּב וְעוֹמְדַת עַל הַסִּפְרָ וּמְוָרָחִים לִשְׁדֵּף עֲצָמָם מֵאוֹתוֹ הַק"ק וַא"כ הָאֵיף נֵאמ' שְׁיִבֵּא אֵיזָה אֲדָם לְקַבַּל רַבְנוֹת כְּזֶה וְיִהְיֶה מְוָרָח לִירֵד מִגְּדוּלָתוֹ עֲבוּר גִּזְרַת מַהר"ף וּבְוֹדָאֵי לֹא עָלְתָה זֹאת עַל דַּעְתּוֹ מַעוֹלָם מִי לָנוּ גְּדוּלָה בְּחִסְדֵיּוֹת וּבְעֲנִיּוֹת כַּר"י בֶּן פְּרָחָא שֶׁהִי מִן הַזּוּגוֹת וְאֵימָא בְּסוּגִיא דְּמִנְחוֹת בְּסוּפּוֹ תַּנְיָא אַר"י ו' פְּרָחָא בְּתַחֲלָה כָּל הָאוּמָר לִירֵד לָהּ אֲנִי כּוֹפְתוֹ וְנוֹתְנוֹ לְפָנֵי הָאָרִי עַתָּה כָּל הָאוּמָר לִי עָלָה מִמְּנָה מִטִּיל אֲנִי עָלְיוֹ קוֹמְקוּם שֶׁל חֲמִין שְׁהָרִי שְׁאוּל בְּרַח מְמַנָּה וּכְשֶׁעָלָה בְּקִשׁ לְהַרוּג אֶת דוּד וּמַכ"ש בַּנ"ד הֶחָכֶם הֵיָה עֶקֶר מֵאַרְצוֹ וּמִמּוֹלְדָתוֹ אֲשֶׁר יֵשֵׁב שָׁם בְּהַשְׁקָט וּבְטַח בְּכַבּוּד גְּדוּלָה וּקִיבַל הַרְבְּנוֹת הֵיָה וְעַכְשָׁיו ע"י סִיבָה מֵאֵת י"י שְׁעֵשֶׂה שִׂדּוּף פֶּה נֵאמ' שְׁיִדְחָה מִהַרְבְּנוֹת שְׁלוֹ וּבְלִי שׁוּם סָפֵק שְׁלֵא גָזַר מַהר"ף ע"ז.

וּגְדוּלָה מְזוֹ מְצִינוּ בְּתַשׁוּבָה הָרַב הַגְּדוּלָה מְהַר"י אַדְרַבֵּי סִי' ס"ח בְּעֵינֵי קַבְלַת הַחֶכֶם ע"ש שְׁהַתִּיר שְׁבוּעָה ע"ד רַבִּים שְׁאֵינּוּ לָהּ הַפְּרָה וְכַתֵּב הוּא ז"ל בְּשֵׁם הָרָאב"ד וְז"ל וְהו"נ כִּי נִתְּפוּנוּ לְדַחוֹת אֶת רַבָּם וְאֵת זְקוֹן שְׁבַעֲרִים וְהַמְבָּזָה אֶת רַבּוֹ אֵין לוֹ מְחִילָה עוֹלָמִית כו'

ומסיים שם שאין פאן, נדר וא"כ איך יעלה על דעת שיהיה גזרתו לבייש ת"ח עבור גזרתו.

פללא דמילתא בהא סליקנא ובהא נחיתנא שאין פאן חשש ונדנוד חרם בעולם מפמה טעמים נפתחנו לעיל שי"ל שמ"ש בגזרת מהר"ף גורן וצדדים לא קאי על איזה חכם שיהי' לו צד חתנות בהק"ק ואף אם נאמ' שגזרתו היה ג"כ על צד חתנות מ"מ הוכחנו מגמ' ומסברא שגזרת מהר"ף לא היה על מי שנתקבל בהיתר ואח"כ השתדף עצמו בתוך הק"ק שידחה עבור זה אף אם לא נכתב בכתב הרבנות שקיבלו אותו על ימים ושנים עד עת קיבוץ נדחינו אפי' אם נכתב סתם מאחר שקיבלו אותו בהיתר ומכ"ש שמבוא' בכתב הרבנות שלו שקיבלו אותו על ימים ושנים עד עת קיבוץ נדחינו שאין פאן שום חשש חרם.

וכל זה פתבתי אם יסכימו עמי מורי' ורבותי אשר עמהם דבר המשפט. ואודות אשר הוציא דבה על הק"ק שעברו על החרם על שקבלו להרב הגדול החסיד כמהור"ר שמחה הפהן מבילוגראדו בשנת תכ"א לפ"ק והרב הנז' היה לו קרובים ומשפחה גדולה בבודון פבר פתבתי מזה לעיל בפתח דברי והפכתי קצת בזכות הק"ק אבל צריכין אנו לדקדק עוד לפי דעת המוציא דבה שעברו על החרם במה שקיבלו את הרב הפהן הנז' ושלחו אחריו לבילוגראדו ולא בא אם נקראים עוברים על החרם וגם אם נקרא קבלתם קבלה באשר שלפי דעת המוציא דבה יש חרם שלא לקבל שום קרוב וא"כ קבלתם אינו קבלה ולא עברו על החרם של הרב מהר"ף הנז'.

ולכאורה נראה שזה תלוי בסוגי' דפ"ק דתמורה דף ד' בפלוגתא דאב"י ורבא וז"ל הגמ' אמר אב"י כל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני דאי ס"ד לא מהני אמאי לקי ורבא אמר אי עביד לא מהני והאי דלקי משום דעבר אמירא דרחמנא, הנה לכאורה י"ל לפי משמעות הפלוגתא דאב"י ורבא אף אם קיבלו אותו לא עשו פלום בקבלתם וכ"כ בהגמ"ר בשם הר"י ו' פ"רץ בשבועות דמי שנשבע או קיבל בחרם שלא יתן ועבר ומכר או נתן אין במעשיו פלום פדאמרינו בכתובות ובפ"ק דתמורה אמר אב"י כל מידי כו' ורבא אמר לא מהני והלכה פ"ר בא וכו'.

אבל ז"א פדי להציל את הק"ק מעונש החרם דפשיטא אליבא דהתוס' שם בתמורה ד"ה והשתא דשנינו כל הני שינוייא אב"י ורבא במאי פליגי כו' והקשו בתוס' אמאי לא קאמר דפליגי בהכי פגון מי שנשבע שלא, לגרש את אשתו ועבר וגירשה דלרבא לא מהני כו' ומשני וי"ל פנין שהוא בדה את האיסור לא אמר רבא דלא מהני וא"כ מוכח שהתוס' חולקים על דברי הגמ"ר בשם הריב"א דאליבא דהתוס' אם נשבע שלא יתן ונתן מהני הואיל והוא בדה את האיסור וא"כ פשיטא אליבא דדעת התוס' שאין להציל הק"ק מעונש החרם הואיל וגם רבא מודה דמהני פשהו בדה האיסור אלא אפי' לדעת הר"י ו' פ"רץ שכתב דלא מהני אליבא דרבא אף פשהו בדה האיסור מ"מ אף דלא אהנו מעשיו אבל מ"מ הלא עבר אמירא דרחמנא ולקי וה"ה בנ"ד.

אף שדברי הר"י ו' פ"רץ תמוהים דקשה אמאי מוקי הגמ' פלוגתיהו דאב"י ורבא בשנינו קונה ולא מוקי פהא דהר"י ו' פ"רץ דפלוגתיהו במי שקיבל עליו בחרם שלא יתן ונתן כו' דאליבא דרבא לא מהני אבל אין זה קושיא כי י"ל דסוגי' הגמ' דתמורה לא איירי

באיסוף פֶּזֶה רק מה שֶׁנִּמְצָא בְּמִקְרָה פְּגוֹן אֲנֹס שְׁגִירֵשׁ אוּ הַתּוֹרֵם מִן הַרְעָה עַל הַיָּפֶה וּשְׂאָר דְּבָרִים וְעֵינֵי בַסִּמ"ע ס"י ר"ח אָבֵל נִלְע"ד שְׁקוֹשֵׁית הַתּוֹס' אִינוּ קוֹשֵׁי דַאֲבֵי וְרָבָא לֹא אִיירֵי אֶלָּא בְּמִצּוֹת קְבוּעוֹת וְלֹא בְּמִצּוֹת שְׁאֵפְשֵׁר לְבַטְלָן פְּגוֹן שְׁבוּעוֹת וְחֻרְמִים שְׁאֵפְשֵׁ לְהַתִּיר אוֹתָם ע"י חֻכִּים וְכ"כ הָרֵא"ש בְּתוֹשׁב' פֶּלֶל ז' ס"י ד' וְזֶהוּ טַעְמוֹ שֶׁל הַר"י וְ פֶּרֶץ.

וְרֵאִיתִי בְּתוֹשׁב' הַר"י לְבֵית לױ דָּף מ"ד מֵה שְׁמִקְשָׁה עַל תּוֹשׁב' הָרֵא"ש הַנּוֹ וְז"ל וְתוֹ קוֹשֵׁי לִי בְּמֵאֵי דְכָתַב הָרֵא"ש כו' דְּהֵתָם פְּלִיגֵי בְּמִצּוֹת שֶׁא"א לְבַטְלָן כו' אָבֵל הַתְּקֵנָה שְׁאֵפְשֵׁר לְבַטְלָה כו' דְּמִשְׁמַע דְּכִינּוֹן שֶׁהִי בְּיָדָם לְבַטְלָה כו' אִפִּי שְׁעֵתָה לֹא בִּיטְלָה כו' וּבְגַמ' מִשְׁמַע לְהַיָּפֶה דְּפָרִיף מֵהֵוּא דְּהַגּוֹזֵל עֲצִים כו' מֵאֵי פָּרִיף דְּאִימָא שְׁאֵנִי הֵתָם דְּהֵנָּה אֶפְשֵׁר לְבַטְלָה הָאִיסוֹר קוֹדָם עֲשׂוֹתוֹ הַפְּלִים כו' וְהֵינּוּ שְׁהֵי יָכוֹל לְפָרְעַע לְחַבְרֵוֹ קוֹדָם בְּמַעֲוֹת דְּמֵי הָעֲצִים כו' הַשְׁתָּא נְמִי אֶפְלוֹ שְׁלֵא פְּרַעַם מְהֵנִי כו' לְפָרְעַם לּוֹ עֵתָה כו' עכ"ל ע"ש וְאֵנִי שְׁמַעְתִּי וְלֹא אָבִין דְּלֹא זֶה הַדְּרָף דְּבִשְׁלָמָא גְּבִי חֻרָם וְהַסְפָּמָה אִי הֵיָה מְבַטֵּל הַסְפָּמָה רֵאשׁוֹנָה אִזְ אִין פֶּאן אִיסוֹר פֶּלֶל בְּחֻרָם הַשְּׁנִי וּמִשֶּׁא"כ גְּבִי הַגּוֹזֵל עֲצִים אָף אִם פֶּרַע לְחַבְרֵוֹ הַחֻרָם הָרֵאשׁוֹן מ"מ מְהֵנִי הַחֻרָם הַשְּׁנִי וּמִשֶּׁא"כ גְּבִי הַגּוֹזֵל עֲצִים אָף אִם פֶּרַע לְחַבְרֵוֹ דְּמֵי הָעֲצִים אִם הַגּוֹזֵלָה בְּעֵין דְּהֵינּוּ הָעֲצִים לֹא יֵצֵא כִּי גּוֹזֵלָה חוֹזֶרֶת בְּעֵינֵיהָ אִם לֹא קִנְיָאָה בְּשֵׁינוּי מֵאֵי אִמְרַתָּ אִם נִתְרַצָּה לִיקַח מְעוֹת אִזְ לֹא שֵׁיף אֶפְשֵׁר לְבַטְלָה בְּלֹא רְשׁוֹת הַגּוֹזֵל לְכֹן מִקְשָׁה שְׁפִיר מֵהָא דְּהַגּוֹזֵל עֲצִים.

וְגַם מֵאֵי שְׁמִקְשָׁה מֵהָא דְּמַחְזִיר אֶת הַפֶּר בַּיּוֹם וְז"ל דְּמֵאֵי קוֹשֵׁי הָרֵי פִּינּוֹ דְּהֵוּא מִיירֵי שְׁלֵא בַב"ד א"כ לֹא קוֹשֵׁי מִיַּדִּי לְרָבָא דְּשֶׁאֵנִי הֵתָם שְׁהֵי אֶפְשֵׁר לְעֲשׂוֹת הַמְּשָׁפוֹן בְּהֵיִתֵר כו' וְהֵינּוּ ע"י שְׁלִיחַ ב"ד שְׁאִזְ הֵיָה וְדֵאִי קוֹנָה א"כ הַשְׁתָּא נְמִי שְׁמַשְׁכְּנוֹ עַל יָדוֹ מְהֵנִי.

וְאֵנִי תָמָה מְאֹד עַל תְּמִיחָתוֹ דְּמֵאֵי מִקְשָׁה שְׁהֵי יָכוֹל לְעֲשׂוֹת בְּהֵיִתֵר לְמַשְׁכְּנוֹ ע"י שְׁלִיחַ ב"ד הֵלֵא אִין זֶה סוֹגְגִי הַגַּמ' וְגַם הָרֵא"ש לֹא אִיירֵי מְזָה דְּהַעֲיָקֵר הוּא אַחַר שְׁנַעֲשֵׂה הָאִיסוֹר אִי אִמְרֵי שְׁיָכוֹל אַח"כ לְבַטְלָה הָאִיסוֹר וְלְעֲשׂוֹת הֵיִתֵר מְזָה פְּמוֹ גְּבִי הַגּוֹזֵל עֲצִים אִי הֵיָה יָכוֹל לְפָרְעַע לּוֹ דְּמֵי עֲצִים בְּלֹא רְשׁוֹת הַגּוֹזֵל וְכַמ"ש לְעֵיל וְכַמּוֹ כֵּן בְּכָל הַסּוֹגְגִי וּמִשֶּׁא"כ גְּבִי מַשְׁכּוֹן אִי הֵיָה מְמַשְׁכְּנוֹ ע"י שְׁלִיחַ ב"ד אִזְ אִין שׁוּם אִיסוֹר מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוֹפּוֹ וְלֹא שֵׁיף פֶּאן בִּיטוּל כִּי אִין פֶּאן אִיסוֹר פֶּלֶל וּבְזָה לֹא אִיירֵי הָרֵא"ש וְגַם הַסּוֹגְגִי דַגַּמ' לֹא אִיירֵי מְזָה וְגַם מֵה שְׁמִקְשָׁה שֶׁם הֵרַב מְהֵר"י לְבֵית לױ בְּתוֹשׁוֹ הַנ"ל אִמְאֵי לֹא מַחְלֵק הָרֵא"ש פְּתִירוֹצוֹ שֶׁל הַתּוֹס' אִם הוּא בְּדָה הָאִיסוֹר כו' אִין זֶה קוֹשֵׁי וְעֵינֵי בַסִּמ"ע וּבְשִׁפְתֵי פֶּהָן בַּח"מ ס"י ר"ח אִמְנָם אִי קוֹשֵׁי לִי הָא קוֹשֵׁי דְּלָמָּה לֹא אָמַר נְפָקוּתָא הַזֹּאת דְּהֵלֵא אִמְרֵי בַגַּמ' שֶׁם בַּסּוֹגְגִי זֶה דָּף ה' וְהֵרִי בְּכוֹר דְּאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תִפְדֶּה כו' אֶלְמָא לֹא מְהֵנִי וְתִיּוּבָתָא דַּאֲבֵי וּמִשְׁנֵי שְׁאֵנִי הֵתָם דְּאָמַר קָרָא הֵם בְּהַנּוֹיָתָם כו' וְרָבָא הֵם ל"ל וּמִשְׁנֵי כו' וְאֲבֵי כו' וּמִסִּיק דְּפִלִּיגִי בְּעַבּוּדַת יוה"כ בְּלִקְיַחַת דָּם הַפֶּר וְדָם הַשְּׁעִיר וּבְפִלּוּגְתָא דַּר"י וְרַבִּי יֵאשִׁיָה דַּאֲבֵי סָבַר כְּרַבִּי יֵאשִׁיָה דְּצָרִיף שְׁיָהָא דָּם הַפֶּר וְדָם הַשְּׁעִיר מְעוֹרְבִים וּמִשֶּׁא"כ רָבָא סָבַר כְּרַבִּי יוֹנָתָן מְזָה בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ וּמְזָה בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ כו' וְא"כ מֵאֵי מִקְשֵׁי בְּסוֹף הַסּוֹגְגִי בְּמֵאֵי פְּלִיגִי רָבָא וְאֲבֵי הֵלֵא שְׁנֵינּוּ פֶּל הֵנִי שְׁנֵינוּיָא כו' קוֹשֵׁי דִּילְמָא דְּפִלִּיגִי בְּפִלּוּגְתָּ דַּר"י וְר' יֵאשִׁיָה בְּעַבּוּדַת יוה"כ כִּי לַאֲבֵי דְּאָמַר מְהֵנִי וְא"כ הֵאִי הֵם הָאִמּוֹר בְּבָכוֹר אִינוּ מִיּוֹתֵר מִן כְּרַח שְׁפּוֹבֵר כו' יֵאשִׁיָה בְּעַבּוּדַת יוה"כ בְּלִקְיַחַת דָּם הַפֶּר וְדָם הַשְּׁעִיר וּמִשֶּׁא"כ אֶלְיָבָא דְּרָבָא מִן כְּרַח שְׁפּוֹבֵר כו' יוֹנָתָן שְׁפּוֹבֵר בְּעַבּוּדַת יוה"כ מְזָה עֲצָמוֹ.

וַיֵּשֶׁב דְּמַאי דְּמַקְשָׁה בְּגַמ' בְּסוּף הַסּוּגָה בְּמַאי פְּלִיגִי ר"ל בְּעֵנֶן אִי עֶבֶד מְהֵנִי אוּ לָא מְהֵנִי דְּזָהוּ עֵיקַר פְּלִיגְתִּיזְהוּ בְּזָה לָא נִפְקָא מִיְגִיָּה מִיְדֵי לְדִינָא א"כ בְּמַאי פְּלִיגִי אַף שְׂבָאָמַת יֵשׁ נ"מ בִּינִיָּהֶם לְעֵנֶן עֲבוּדַת יְה"כ אֲבָל בְּעֵיקַר פְּלִיגְתָּן לָא נ"מ מִיְדֵי אוּ י"ל דְּאַף דִּי"ל דְּנ"מ בִּינִיָּהֶם לְעֵנֶן עֲבוּדַת יְה"כ אֲבָל מ"מ קָשָׁה מַאי אֲתִי אֲבִי וְרָבָא לְאַשְׁמְעִינוּ הֲלָא כְּבָר זָהוּ מַחְלֻקְתָּ בֵּין הַתְּנָאִים ר"י וְר' יֵאֵשְׁיָה לְכוּ מְקַשֵׁי בְּמַאי פְּלִיגִי.

וּבְזָה מִיְנֻשְׁב ג"כ מ"ש בְּרַמְב"ם פ"ג מְהַל' עֲבוּדַת יְה"כ דִּין ה' שְׂפַתְב וְאַח"כ מְעַרְב הַדְּמִים דָּם הַפָּר וְדָם הַשְּׁעִיר וּמִזְּה מִשְׁנִיָּהֶם כו' וְכ"כ ב"ד שְׁם וְזָהוּ שְׁהָרִי זָהוּ אֲלִיבָא דְאַבְי דְּסֹבֵר דְּלִקַּח דָּם הַפָּר וְדָם הַשְּׁעִיר שְׁיָהוּ מְעוֹרְבִים וְאַנְן קי"ל פְּרָבָא בְּר מִיע"ל קג"ם אֲלָא לְפִי שְׁזָהוּ מַחְלֻקְתָּ אֲשָׁה יִשְׁנָה בֵּין הַתְּנָאִים הַנּו' וְאַמְרִי בְּגַמ' דִּיּוּמָא דְּף נ"ח דְּסַתְמָא דְּבְרִיָּתָא כְּר' יֵאֵשְׁיָה וְלָכוּן פָּסֵק ש י שְׂכַר' יֵאֵשְׁיָה אַף שְׁהוּא אֲלִיבָא דְאַבְי וְלָא אֲלִיבָא דְרָבָא.

אֲכֹן עֲדִינָן לָא יֵצְאָנוּ יְדֵי חוֹבְתֵינוּ בְּתוֹס' הַנּו' לְבַמָּה שְׂמַקְשָׁה שְׁם רַבִּינוּ בְּרוּךְ וְנ"ל אֲמַאי לָא קָאָמַר דְּפְלִיגִי בְּהִכִּי כְּגוֹן אִם פְּדָה בְּכוֹר אוּ מְעַשֵׁר כו' דְּלְרָבָא לְקִי מְשׁוּם דְּעֵבֵר אֲמִימָרָא דְּרַחֲמָנָא כו' וְהַנִּיחַ בְּצ"ע וְאַנְי תְּמַה עֲלִיּוּ שְׁהָרִי אִין לֹקִין כְּלָל עַל לָאו דְּלָא תְּפָדָה הָאָמֹר בְּבְכוֹר וּמְעַשֵׁר וְחֲרָמִים וְכוּן מְבֹא' בְּרַמְב"ם פ"ח מְהַל' סְנֵהֲדֵרִין שְׁמִנָּה שְׁם ר"ז לְאַנְיָן שְׁלֹקִין עֲלִיָּהוּ וְלָא מְנָה לְאַנְיָן אֲלוּ דְּלָא יִמְכֹּר וְלָא יִגָּאֵל דְּבְכוֹר וּמְעַשֵׁר וְחֲרָמִים ע"ש וְצ"ע וְעֵינָן בְּתוֹשׁוֹב' הַרְבַּ הַר"י לְבֵית לֹי דְּף מ"ה בְּמָה שְׂמַקְשָׁה עַל הַרְבִּינוּ בְּרוּךְ הַנּו'.

וְנִשׁוּב לְעֵנִינָנוּ לְפִי מ"ש לְעֵיל אִין לְלַמֵּד זְכוּת לְמָה שְׂקִיבְלוּ לְהַרְבַּ כְּמַהר"ר שְׁמֻחָה פ"ז וְעֵבֵרוּ חֲלִילָה עַל הַחֲרָם דְּמַהר"ף וּבִיּוֹמֵתֵר אֲשֶׁר הִחְזִיק הַרְבַּ הַנּו' בְּק"ק בְּוִדּוֹן בְּרַבְנוֹת שְׁלוֹ עֲרָף שְׁנֵי חֲדָשִׁים אֲמָנָם כִּד מְעֵינָת וְתוֹדְקָדָק בְּגִזְרַת מַהר"ף הַנּו' יֵשׁ לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם זְכוּת מְכַמָּה צְדָדִים וְנ"ל גִּזְרַת מַהר"ף ע"כ"פ רָאָה רְאִיתִי שְׁאִין טוֹב לְהֵם לְקַבֵּל אִיזָה רַב וַיֵּשׁ לְהֵם פֶּה קְרוֹבִים כו' עַד וַיֵּשׁ לְחוּשׁ שְׁלָא יַעֲמְדוּ בְּגִנְבָה אֲפָם מְתוּף הַקְּהֵל אִיזָה אֲנָשִׁים בְּזָדוֹן לְפָם כו' לְהַחְרִיב קִיבוּץ הַקְּהֵלָה לֹמ' מִי אָדוֹן לָנוּ לְמַחֲוֹת לְקַבֵּל הַרְבַּ שְׁיֵשׁ לוֹ קְרוֹב בְּקַהֲלָא וְכַמ"ש לְדוֹד הַנָּה עֲצָמָה וּבְשָׂרָה אֲנַחְנוּ אֲתָה תְּהִיָּה לְרֵאשׁ כו' הַנָּה מְתַחֲלָה כְּלָל אֵת הַכָּל שְׁאִין טוֹב לְהֵם לְקַבֵּל אִיזָה רַב שְׁיֵשׁ לוֹ קְרוֹבִים כו' וְאַח"כ פִּירֵשׁ הָעֵנֶן שְׁלָא יַעֲמְדוּ אִיזָה אֲנָשִׁים בְּגִנְבָה אֲפָם כו' וְלוֹמַר מִי אָדוֹן לָנוּ לְמַחֲוֹת לְקַבֵּל אִיזָה קְרוֹב וְכַמ"ש לְדוֹד גו' וְהֵינָנוּ פִּירוּשׁוֹ שְׁלָא יַעֲמְדוּ הַקְּרוֹבִים שְׁלֵ אֹתוֹ הַרְבַּ וַיֵּאמְרוּ כַמ"ש לְדוֹד כו' וַיִּרְצוּ לְקַבֵּל אֹתוֹ בְּגִנְבָה אֲפָם וְא"כ זָהוּ מְשֵׁ מ"ש בְּגִזְרַת פ"ב סְתָם גְּדָרִים לְהַחְמִיר וּפִירוּשָׁן לְהַקֵּל וְאַף שְׂבַתְחֻלָּה אָמַר סְתָם שְׁאִין טוֹב לְהֵם לְקַבֵּל אִיזָה רַב שְׁיֵשׁ לוֹ קְרוֹבִי הֵינָנוּ כְּמוֹ שְׂמִפְר' אַח"כ שְׁלָא יַעֲמְדוּ הַקְּרוֹבִים בְּגִנְבָה אֲפָם כו' וְאַף שְׂמִסִּיִּים לְבִסּוּף שְׁלָא יַעֲלָה עַל לֵב שׁוּם אָדָם בְּעוֹלָם מְבִי הַקְּהֵלָה לְתַת דְּעַתָּם לְקַבֵּל אִיזָה קְרוֹב הֵינָנוּ קָאִי עַל מ"ש לְפָנֵי זָה שְׁלָא יַעֲמְדוּ הַקְּרוֹבִים בְּגִנְבָה אֲפָם וַיֵּאמְרוּ מִי אָדוֹן לָנוּ כו' לְאַפּוּקִי אִם הֲרַחֲוִקִים שְׁל הַרְבַּ מְקַבְּלִים אֵת הַרְבַּ אַף שְׁיֵשׁ לוֹ קְרוֹבִים בְּק"ק אִזִּי לָא הַחְרִים עַל זָה כִּי אִזִּי לָא שְׁיִיָּד לֹמַר שְׁלָא יַעֲמְדוּ בְּגִנְבָה אֲפָם כו' וַיֵּאמְרוּ כַמ"ש לְדוֹד כו' שְׁהָרִי הֲרַחֲוִקִים שְׁל הַרְבַּ מְקַבְּלִים אֹתוֹ.

וְדַמְיָא לַמ"ש בַּגְמ' דְּמַכּוֹת בְּמַשְׁנֵה פ"ק גְּבִי עֲדוֹת נִמְצָא א' מִהֶם קְרוֹב אוֹ פְּסוּל עֲדוֹתָן
בְּטִלָּה אר"י בד"א בד"נ אָבֵל בד"מ תַּתְקַיְיִם עֲדוֹת בְּשֹׁאֵר ר' אוֹמֵר א' ד"מ וא' ד"נ בְּזִמְן
שְׁהִתְרוּ בָּהֶם אָבֵל בְּזִמְן שְׁלֵא הִתְרוּ בָּהֶם מַה יַעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִים שְׂרָאוּ בֵּא' שְׁהִרְגוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ
וּא"כ ה"ה בנ"ד אִם הִרְחוּקִים מְקַבְּלִים אוֹתָם וַיֵּשׁ לָהֶם הָרוּב וְלָמָּה יִגְרַע כַּח הָרַב הִזְה
כְּמוֹ גְּבִי עֲדוֹת דְּאִמְרִינֵן תַּתְקַיְיִם הַעֲדוֹת בְּשֹׁאֵר וְאִף שְׁלֵא נִדְּמָה אֶת זֶה לַד"מ אָבֵל מ"מ
הֲלֵא קי"ל פְּרַבִּי וּכְמ"ש ר"נ דְּהִלְכָה פְּרַבִּי דָּאִם לֹא הִתְרוּ בּוֹ תַּתְקַיְיִם הַעֲדוֹת בְּשֹׁאֵר בֵּין
בד"מ בֵּין בד"נ וּמַה יַעֲשׂוּ ב' אַחִים כּו' וּא"כ ה"ה בנ"ד בְּקַבְּלַת הָרַב כְּמַהֲרֵשׁ"ךְ הַנּוֹ'
וּמ"ש בְּגִזְרַת מַהֲרֵשׁ"ךְ שְׁלֵא יַעֲלֶה עַל לֵב שׁוֹם אָדָם לְתַת דַּעְתָּם בְּקַבְּלַת הָרַב לְקַבֵּל אִיזְה
קְרוֹב כּו' דְּמִשְׁמַע מְזִה שְׁאִפִּי הִרְחוּק לֹא יִתֵּן דַּעְתּוֹ לְזֶה שְׁיִסְפִּים לְקַבֵּל קְרוֹב הִינְנוּ אִם
הָרוּב קְרוֹבִים אוֹ שְׁצָרִיכִים הִרְחוּקִים לְהַשְׁלִי' הָרוּב עִם הַקְּרוֹבִים אָבֵל אִם הָרוּב מִן
הִרְחוּקִים אִף שְׁגָם הַקְּרוֹבִים בִּינֵיהֶם לִית לֵן בַּהּ וּכְמ"ש בְּגִט פְּשׁוּט וּבְגִיטִין מְלֹאֵהוּ
בְּקְרוֹבִים פֶּשֶׁר הוֹאִיל וְכָשֶׁר זוּלְתָם וּא"כ ה"ה בנ"ד בְּקַבְּלַת הָרַב מַהֲרֵשׁ"ךְ הַנּוֹ' לְהַסְפִּימוּ
רוּב מְנִין וְרוּב בְּנִין זוּלַת הַקְּרוֹבִים רַק מִיעוּטֵי דְמִיעוּטֵי אֲשֶׁר לֹא הַסְפִּימוּ עָלָיו בְּאֲשֶׁר
שֵׁא"א לְכוּיִן כָּל הַדַּעוֹת אִף אִם מְקַבְּלִים אִיזְה רְחוּק תִּמְצָא בְּרוּב פְּעַמִּים שְׁאִינָם מְסַפִּימִים
לְדַעַה א' וּמ"מ מְקַבְּלִים ע"פ רוּב הַמְּנַהִיגִים וְלֹא רוּב בְּנֵי הַק"ק וּבְקַבְּלַת הָרַב כְּמַהֲרֵשׁ"ךְ
הַנּוֹ' הַסְפִּימוּ כְּמַעַט כָּל בְּנֵי הַק"ק זוּלַת קְצָתָם אֲשֶׁר לֹא הַסְפִּימוּ עָלָיו וּא"כ עַל זֶה בְּנִדְּאִי
לֹא הִתְרִים הַגְּאוֹן מַהֲרֵשׁ"ךְ וּבְפֶרֶט שְׁהִרְבַּ מַהֲרֵשׁ"ךְ ו"ל הִזְה מְפֹרָסָם בַּתּוֹרָה וּבַחֲסִידוֹת
אִף שְׁהִרְבַּ מַהֲרֵשׁ"ךְ כְּתַב בְּגִזְרָתוֹ אִף שְׁיִהְיֶה הַגּוֹן מִצַּד תּוֹרָתוֹ וּמַעֲשָׂיו אָבֵל הָרַב מַהֲרֵשׁ"ךְ
ו"ל אֲשֶׁר הִזְה מְפֹרָסָם בְּכָל הַמְּדִינָה בְּכָל מִינֵי מַעֲלוֹת וְהִזְה אִיתֵן מוֹשְׁבּוֹ בַּק"ק בְּיִלּוּגְרָאָדוּ
וְכָל כְּפוֹנְתּוֹ הִזְה לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם וּלְהַשׁוֹת הַמַּחֲלֻקָּת מִי הוּא זֶה וְאִיזְהוּ אֲשֶׁר יֹאמֵר עָלָיו כִּי
הוּא זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר עָבְרוּ עַל הַחֶרֶם.

אָבֵל אִין אֲנוּ צָרִיכִין לְכָל זֶה כִּי כַּד מְעִינֵת בְּסִיוֹם דְּבָרֵי גִזְרַת מַהֲרֵשׁ"ךְ שְׁמִסְיִים שְׁלֵא לְתַת
דַּעְתָּם בְּקַבְּלַת הָרַב כ"א שְׁיִשְׁלַחוּ תַּחֲלָה שְׁנֵי הַצְּדִידִים דְּבִרְיָהֶם לְהַקְהֵל קְדוּשׁ כּו' ק"ק
קוֹשְׁטַנְדִינָה וּא"כ לַפ"ז לֹא עָבְרוּ עַל הַחֶרֶם רַק עָבּוּר שְׁלֵא קִיִּימוּ הַתְּנָאִי שְׁלַחוּ
דְּבִרְיָהֶם לַק"ק הַנּוֹ' שְׁנֵי הַצְּדִידִים אִם יִסְפִּימוּ לְקַבֵּל אוֹתוֹ וּא"כ הִזְה לָהֶם לְשַׁלּוֹחַ לַק"ק
הַנּוֹ' כַּת הַמַּתְנַגֵּד בְּקַבְּלַת הָרַב מַהֲרֵשׁ"ךְ ו"ל אֲלֵא צ"ל שְׁמַחְלוּ עַל זֶה אוֹ שְׁהִיוּ יוֹדְעִים
שְׁבּוֹדָאִי יִסְפִּימוּ ק"ק קוֹשְׁטַנְדִינָה בְּקַבְּלַת מַהֲרֵשׁ"ךְ ו"ל בְּאֲשֶׁר שְׁהִיָּה בְּמַעֲלוֹת טוֹבוֹת
הַנּוֹ'.

כָּל זֶה הַפְּכֵתִי בְּזִכּוֹת הַק"ק בְּאֲשֶׁר שְׁהִמְעָרְעַר הוֹצִיא דְּבָה עַל הַק"ק בְּקַבְּלַת הָרַב מַהֲרֵשׁ"ךְ
ו"ל שְׁהִיוּ יוֹדְעִים מַגְזֵרַת הָרַב מַהֲרֵשׁ"ךְ בְּמִזִּיד אָבֵל הַקְהֵל מְתַנְצָלִים עֲצָמָם שְׁבָאָמַת לֹא הָיוּ
יוֹדְעִים מַעוֹלָם מַגְזֵרַת מַהֲרֵשׁ"ךְ רַק כְּמוֹ מַתְנָה טְמִירָתָא הִזְה שְׁלַקְחוּ קְצָת אַנְשִׁים א' מַעִיר
וּשְׁנַיִם מְמַשְׁפָּחָה מִן הָרַב מַהֲרֵשׁ"ךְ אֶת כְּתַב הַגְּזֵרָה הַנּוֹ' בְּשִׁתְיָה שְׁיִהְיֶה יָדָם עַל הַעֲלִיּוֹנָה
מִפְּחַ כְּתַב הִזְה שְׁיִהְיֶה מְוַכְרָחִים בְּנֵי הַק"ק לְמַלְאוֹת רְצוֹן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וְלִכְּוֹן לֹא נָהֲגוּ
בְּכְתַב הִזְה כְּמוֹ בְּשֹׁאֵר תַּקְנּוֹת שְׁיִהְיֶה נִכְתְּבִים בְּפִנְקָס דְּמִתָּא אוֹ בְּהַכְרֹזַת קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע
אוֹ שְׁיִהְיֶה מְוַזָּח בְּתִיבַת הַקְהֵל רַק מְצָאוּ אוֹתוֹ אֲצֵל יְחִיד אַחַד וּכְמ"ש בְּשֵׁם הַירוּשְׁלָמִי
דְּמַס' שְׁבַת פ"ק וּבְשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשָׁד"ם וְאִף כִּי לְפִי הַנִּשְׁמַע הַצַּד הַמְּנַגֵּד בְּקַבְּלַת הָרַב
מַהֲרֵשׁ"ךְ אוֹמְרִים שְׁהִתְרוּ בָּהֶם שְׁלֵא יִקְבְּלוּ אוֹתוֹ שְׁיֵשׁ כָּאֵן פְּסַק וּגְזֵרַת מַהֲרֵשׁ"ךְ כּו' וְגַם
אוֹמְרִים שְׁהִרְבַּ מַהֲרֵשׁ"ךְ לֹא רָצָה לְקַבֵּל הַרְפָּנוֹת בְּעָבּוּר שְׁאִמֵּר שְׁיֵשׁ כָּאֵן חֶרֶם וּגְזֵרַת

מהר"ף אָבֵל כֵּל זֶה אֵינוֹ כְּלוּם אִם מִתְחַלֵּה לֹא הִיְתָה גְזֵרָה מְפֹרָסֶמֶת רַק הִיְתָה נְחֻבָּאת אֶל הַכְּלִים אַף שְׁנִתְּנוּ לוֹ פֶּח לְתַקֵּן לָהֶם אֵיזָה תְּקִנּוֹת אָבֵל לֹא שִׁיתָן מַגְלַת סִתְרִים לְאֵיזָה אֲנָשִׁים וּבִכְפֻרַת תְּקִנּוֹת וּגְזֵרוֹת כְּאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמַע בְּכָל תְּפֹצוֹת יִשְׂרָאֵל וְכַמְעַט הוּא גְזֵרָה שְׂאִין רֹב הַצְּבוּר יְכוּלִין לַעֲמֹד בָּהּ וְכַמ"ש בַּגְּמ' דַּע"א פ"ב וְסִמְכוּ רַבּוֹתֵינוּ עַל דְּבָרֵי רַשְׁבַּ"ג וְרַאב"צ שֶׁהֵיוּ אוֹמְרִים אֵין גּוֹזְרִין גְּזֵרָה עַל הַצְּבוּר אַא"כ רֹב הַצְּבוּר יְכוּלִין לַעֲמֹד בָּהּ וְאֵף שֶׁפְּתָבוּ הַתּוֹס' בַּפ' אֵין מַעֲמִידִין שָׁם בַּד"ה הַגּוֹי כְּלוֹ וְז"ל אֵי אֵיכָּא גּוֹי כְּלוֹ אֵין אֵי לֹא פִי' שְׂאֵינָה חָלָה כְּשֶׁאֵר גְּזֵרוֹת וַיְכוּלָה לְהַתְּבַטֵּל אַף בַּב"ד קִטָּן מִיְהוּ חָלָה הִיא לַעֲנִין שְׂצָרִיכָה שׁוּם הִיתֵר שֶׁהָרִי שְׁמֹן נִהְגוּ בּוֹ אִיסוּר עַד שְׂבָא ר"י וְהִתִּירוּ וַא"כ נִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' שֶׁהִגְזִירָה חָלָה מ"מ וְצָרִיכָה הִיתֵר אַף בַּב"ד קִטָּן מִמִּי שֶׁגְּזֵרָה הִגְזִירָה וְעֵינָן בְּתִשׁוּב' הָרַב מֵהֵרִי"ב ח"ד דָּף ה' מֵה שְׁמַפְלֶפֶל בְּזָה וַא"כ ה"ה בַּב"ד הֵיוּ עוֹבְרִים חָלִילָה עַל הַחֵרֶם בְּאֲשֶׁר שְׁלֹא הִתִּירוּ לָהֶם אַף בַּב"ד קִטָּן אָבֵל ז"א דַּמ"ש הַתּוֹס' שַׁמ"מ חָלָה וְצָרִיכָה הִיתֵר אַף בַּב"ד קִטָּן הֵינּוּ אוֹתָן הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִתְּזִיקוּ בְּגְזֵרָה הַנּוֹ' הֵינּוּ אוֹתוֹ הַמִּיעוּט וְהִתֵּר גַּם לְאוֹתוֹ הַמִּיעוּט אֲשֶׁר קִבְּלוּ הַגְּזֵרָה שֶׁהָרִי אָמְרִי' בַּגְּמ' שָׁם וְר"י הַנְּשִׂיא הָאֵיף אֲתִי לְמִשְׁרָא תְּקַנְתָּא דְּשַׁמַּי וְהַלֵּל וּמַשְׁנֵי שְׂאֵנִי שְׁמֹן הוֹאִיל וְלֹא פִשְׁט אִיסוּרוֹ בְּרֹב יִשְׂרָאֵל וּפִירִש"י לֹא פִשְׁט עֲדִינָן לֹא הִתְּזִיקוּ רַבּוֹ בְּאוֹתוֹ הַגְּזֵרָה לְנִהְוֵג בּוֹ אִיסוּר אַא"כ מוֹכַח שְׁזָה שֶׁהֵיוּ צָרִיכִין הִיתֵר הֵינּוּ אוֹתוֹ הַמִּיעוּט אֲשֶׁר קִיבְּלוּ עֲלֵיהֶם הַגְּזֵרָה וְהִתְּזִיקוּ בּוֹ אִיסוּר וְכַמ"ש בַּנְּדָרִים בַּפ"ב וּבַפְּסָחִים פ' מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ גְּבִי דְּבָרִים הַמְּוֹתְרִים וְאַחֲרֵים נִהְגוּ בּוֹ אִיסוּר וְאֵף שֶׁהִרְשָׁב"א בְּתִשׁוּב' וְגַם הָר"ן כְּתָבוּ דְּדְּבָרִים הַמְּוֹתְרִים וְאַחֲרֵים נִהְגוּ בּוֹ אִיסוּר אֵין לוֹ הִיתֵר דְּהָרִי קִבְּלָתֶם כְּאִיסוּר שֶׁל תּוֹרָה הֵינּוּ אִם קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם מַעֲצָמָם וּמִשְׂא"כ כַּשֶּׁב"ד גּוֹזְרִים וְקִיבְּלוּ עֲלֵיהֶם הַגְּזֵרָה יְכוּלִים הֵם לְבַטֵּל הֵם אָמְרוּ וְהֵם אָמְרוּ וְאִם לֹא נִתְּפַשְׁטָה גְּזֵרָתָם יְכוּלִים אִפִּי' ב"ד קִטָּן לְהִתִּיר גְּזֵרָתָם אַף לְאוֹתָן הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר קִיבְּלוּ עֲלֵיהֶם הַגְּזֵרָה וּמִשְׂא"כ אוֹתָן הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא קִיבְּלוּ הַגְּזֵרָה דִּהֵינּוּ רַבָּם אֵין צָרִיכִים הִיתֵר וְהָכִי דִּיִּיק לִישְׁנָא דְּתוֹס' הַנְּ"ל שֶׁפְּתָבוּ פִי' שְׂאֵינָה חָלָה כְּשֶׁאֵר גְּזֵרוֹת כו' מִיְהוּ חָלָה לַעֲנִין שְׂצָרִיכָה הִיתֵר אַף בַּב"ד קִטָּן שֶׁהָרִי שְׁמֹן נִהְגוּ בּוֹ אִיסוּר עַד שְׂבָא ר"י הַנְּשִׂיא וְהִתִּירוּ וַא"כ נִשְׁמַע שֶׁהִתִּירוּ לְאוֹתָן הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִהְגוּ אִיסוּר בְּשְׁמֹן אָבֵל לֹא בְּאוֹתָן הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא הִתְּזִיקוּ בְּגְזֵרָתוֹ לֹא הֵיוּ צָרִיכִים לְשׁוּם הִיתֵר וַא"כ מַכ"ש בַּב"ד שְׁלֹא הֵיוּ יוֹדְעִים כָּלֵל מִגְּזֵרָתוֹ רַק שְׂאֵחַר כְּמָה שְׁנִים הוֹדִיעוּ לָהֶם קִצַּת אֲנָשִׁים מִגְּזֵרָה זוֹ אֵינָם צָרִיכִים הִיתֵר בְּאֲשֶׁר שְׁלֹא הִתְּנֵהֲגוּ בְּהַסְפָּמָה הַזֹּאת כְּמוֹ בְּשֶׁאֵר הַסְּפָמוֹת וְכַמ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם תִּשׁוּב' הָרַב מֵהֵרִשְׁד"ם וּמַכ"ש שֶׁהִקְהֵל אוֹמְרִים שְׁזָהוּ שְׁקָר שְׁגַם בְּאוֹתוֹ פַּעַם לֹא הֵיוּ יוֹדְעִים מִשׁוּם גְּזֵרָה וְגַם מֵהֵרִשְׁד"ן ז"ל קִיבְּלוּ הַרְּבָנוֹת וְהִתְּזִיק בְּרַבְּנוֹת שְׁלוֹ עָרָף שְׁנֵי חֲדָשִׁים וְאִם הָיָה שׁוּם נִדְּנוֹד אִיסוּר בַּמ"ש קִצַּת אֲנָשִׁים שֶׁהִתְּרוּ בָּהֶם בְּקִבְּלַת הָרַב הַנְּ"ל שִׁישׁ חֵרֶם וְגַם הָרַב הַנּוֹ' יַדַּע מִזָּה וַא"כ אֵיף הִתְּזִיק עָרָף שְׁנֵי חֲדָשִׁים בְּרַבְּנוֹת הַנְּ"ל וְהַכְּשִׁיל רַבִּים וְכַמ"ש בְּפֶתַח דְּבָרֵי גְּבִי רַב עֵילִישׁ גְּבָרָא רַבָּא אִיסוּר' לְאֲנָשִׁי לֹא הָיוּ סְפִי אֵלָא וְדָאֵי שֶׁהָרַב הַנְּ"ל לֹא הָיָה יוֹדַע מִגְּזֵרָה הַזֹּאת כִּי הִיְתָה כְּמוֹ מִתְּנָה טְמִירָתָא וְכַמ"ש לֹא שֶׁהָיָה יוֹדַע וְסָבַר ג"כ כַּמ"ש לְעֵיל שְׂאֵין כָּאֵן נִדְּנוֹד אִיסוּר וּמִטְּעָמִים שֶׁפְּתָבְתִי לְעֵיל זֹאת תּוֹרַת הַעוֹלָה הִיא הַעוֹלָה מְפֹל מ"ש לְמַעְלָה שֶׁהַק"ק בּוֹדוֹן הַנְּ"ל מְגוֹקִים בְּצִדֵּק וְיוֹצְאִים זְכָאֵי בְּדִין לַעֲנִין וְכָל זֶה אִם יִסְפְּימוּ מוֹרֵי וְרַבּוֹתֵי הַיּוֹשְׁבִים עַל כְּסֵאוֹת לְמַשְׁפָּט אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם נִשְׁעָן בֵּית יִשְׂרָאֵל וְלָהֶם מִשְׁפָּט הַגְּאֹנֵל' וְאִם לֹא יִסְפְּימוּ עִמּוֹ מוֹרֵי וְרַבּוֹתֵי

אזי הקהל מבקשים התרה על מה שעבר ומתפללים על העתיד באשר שָהרב מהר"ף הרחיק נדוד לירושלים ת"ו וכמ"ש בגמ' דמ"ק אמר אמימר הלכתא הני בי תלתא דמשמתי אתו בי תלתא אחרוני ושרי ליה ואף שהראב"ד כתב שצריכים להיות גדולים כמותם לית דין צריף בשש נחשש וכבודו של הרב מהר"ף יהא מונח במקומו וב"ד יפה דמעלת תורתכם גדולים ברוב בנגן ומנגן אף שכתבו האחרונים בתשובותיהם מהריק"ו בשו"נ"א והרשב"א שאין חרמי ציבור ניתרים אלא מפאן ולהבא ולא על מה שעבר היינו דוקא אם הם מתירים בעצמם את חרמיהם אבל פשמתירים עפ"י חכם אז עוקר החרם מעיקרא וכמ"ש הרא"ש בתשו' פלל ז סי' ד' אף שלפום ריהטא משמעות הרא"ש שגם פשהקהל בעצמם מתירים את חרמיהם אז עוקרים אותה מעיקרא אבל כדי שלא להרבות מחלוקת בין הפוסקים דינונו אם נאמר שהרא"ש איירי ג"כ פשנותר החרם ע"י החכם וכן משמע מתשוב' הרב מהר"ש ח"א סי' ס"ט זולת שאר פוסקים ועבור שהאריכות שגאה נפשי לכן קצתתי ובפרט ששלימים וכן רבים מבני הק"ק אשר קבלו את הרב מהרש"ך ז"ל כבר נפטרו והלכו לעולמם ואנחנו צריכים להפך בזכותם וגם בזכות הרב הגדול מהרש"ך ז"ל אשר היה מפורסם בכל המדינה נשמתו בג"ע מחוייבים אנחנו להפך בזכותו וגם כל בתי דינים שבישראל ובפרט ב"ד יפה כמו הדרת מעל"ת תורתכם היושבים בפתח עינים עיני העדה הקדושה אשר להם בתושיה פכלים ואמנה לאל ית' שמעלתכם יספימו לדברי שלא עברו על החרם פלל בקבלת הרב כמהרש"ך ז"ל וזה הטעם מספיק ג"כ לבטל הערעור בקבלה הזאת אף שאין אנו צריכין לזה מאחר שהקבלה היתה בהיתר וכמ"ש לעיל באריכות ותו לא מידי.

פל זה העליתי במצודתי בקוצר ידיעתי והשגתי עפ"י דת תורתתי והיה פי יבואו דברי מעלתכם אלי בצל קורתתי אזי אענדם לראשי עטרתי כ"ד דברי הצעיר המצפה לתשובתכם הרמתי אנכי עפר ואפר"ים במהור"ר יעקב זצ"ל מבית אהרן מוילנא: להרב הגדול כמהור"ר משה חיים נר"ו אשר אור תורתו זרח בעיר ואם בישאל ק"ק שאלוניקו שאלה סח הנה מאז ומקדם החלתי לשאול בשלום מעל"ת ובשלום תורתו ומשנתו ורמסתי בחצרות קדשו בקצת ד"ת ואלה מוסיף על הראשונים מה הראשונים לסיני ועוקר הרים אף האחרונים פן ובאתי להודיע למר שקבלתי תשובתו הרמה על פסקי אשר שלחתי לו ע"י חתני החכם השלם הדיין המצויין כמוהר"ר יעקב נר"ו ותשואת חן למר וקריתי ושינתי כתבו דמר וראיתי תוכו רצוף אהבה עזה של תורה והספים מעל"ת עמי לדינא אף שאינו מטעם אחד אבל כבר אנו מקובלים ומוספם בפוסקים עפ"י הרב מהריק"ו שור' מ"א פשרבים מספמים לדין אף שאינו מטעם אחד נקראים רבים.

ואף שראיתי מ"ש עמיתי הרב בעל ש"ף בי"ד סימן רמ"ב ומפקפק בזה ומביא ראיה מהאגור בשם מהרא"י כו' דמשמע משם איפכא אבל כבודו במקומו מונח ולא כן אנכי עמדי בפירוש פוננת האגור הנז' פי יש לדקדק בלשון מהרא"י שכתב וז"ל בנדון זה בחלב שנתערב בשומן וספק אם יש ס' בשומן לבטלו ואח"כ הושם מהשומן בקדירה אע"ג דמוכח דהרא"ש לית ליה האי סברא לחלק בין לח המתערב כו' מ"מ אין להחמיר כו' דלכ"ע כו' חנ"נ אינו אלא מדרבנן ונ"ד כו' ע"ש והל"ל בקיצור ואע"ג דהרא"ש לית ליה האי סברא מ"מ בנ"ד בין למר כו' הואיל ואינו אלא מדרבנן כו' ומ"ש ונ"ד משמע

שהוא ענין בפני עצמו וה"פ לענ"ד דשם הנה ספק אם יש ס' לבטלו ואח"כ נחערב ונגד הקלב הנה ס' בתערוכות השני לפי ערך התערוכות הא' אי לא אמרי' חנ"נ לכן אמר דאע"ג דהרא"ש לית ליה האי סברא מ"מ אין להתמיר בזה הואיל ויש פאן ספק והוא מדרבנן אע"ג דהספק הא' אינו מדרבנן הואיל ותערוכות השני הוא מדרבנן אין להתמיר) וגם מטעם דהוי פלוגתא דרבנא תא באיסו' דרבנן דהיינו הרא"ש וא"ז ואזלינו לקולא ואח"כ אמר ונ"ד בין למר כו' ר"ל אף אם הנה איסור דאורייתא מ"מ שרי בין למר ובין למר אף אם אינם מסכימים מטעם א' וגם מ"ש בפ"ה ה"ל שמוהריק"ו פתב שכל זה הוא רחוק בעיני והמענין במהריק"ו ותמצא שאינו קאי על זה ע"ש ותמהני על הרב בעל ש"ך דאישתמיטתיה מיניה ולא ראה שכתב מהריק"ו פן בהדיא סוף שו' נ"ב נמצא העולה מזה דיפה פינון בעל המפה בח"מ סי' כ"ה ושאר האחרונים דמקרי רבים אף שאינם מסכימים מטעם א' וכ"כ בתשוב' הרב הר"י לבית הלוי סימן ג' דף ט"ז שהסכים לדברי הרב מהריק"ו ה"ל: והנה פתח דבריו האיר אל עבר פני במ"ש בתשובתו וז"ל דנדאי מלשון גזרת מהר"ף ונדאי משמע דוקא בשעת קבלת הרב עליהם שלא יהיו לו צדדים כו' אבל אם פשקיבלו הנה רחוק ונתקרב לא קאמר כו' אף מאןמנדא דמוכח ונדאי דכוננתו של מהר"ף הנה שלא הנה קרוב בין בתחלה בין בסוף כו' ומביא ראיה מתשובת הגאון מהרד"ך בית ל"ב ומביא אחריו סברת החולקים עליו מהר"י טייצאק והרב מהריב"ל ח"ב סי' פ' חולק עליו ומסקנת דבריו דהם סברות חלוקות ואזלינו בטר המנהג וקצתם הכריעו כמהרד"ך.

הנה מי יבא אחרי המלכים את אשר כבר עשאו כי קטנם עבה ממתני ואפר אני פחת פפות רגלם אבל בקצת דבריהם ראיתי תינהא בנדאי יש להביא קצת ראיה לכאורה לדברי מהרד"ך שמוסיפין על התקנה מחמת האומדנא מהא דאיתא בגיטין פ' השולח דף ל"ו גבי התקין הלל פרוזבול אמר שמואל אי איישר חילי' אבטלינג' כו' רנ"א אימא בה מילתא אקיימנא הא מקיים וקאי ה"ק אימא בה מילתא דאע"ג דלא פתוב ככתוב דמי ופירש"י אימא בה מילתא אושיב ב"ד ואתקין כו' ויש לדקדק למה לא פירש"י אימא בה מילתא ר"ל אדקדק ואפרש בתקנת הלל ולומ' דלאו דוקא אמר הלל שיכתוב דקא אלא באמירה בעלמא סגי וכמ"ש בכתובות פ' הכותב ופ' אע"פ הכותב לאשתו פני ר' חייא האומר לאשתו ומאי כותב אומר אלא ונדאי דסבר רש"י שאין להוסיף על התקנה לכן פ' אושיב ב"ד ואתקין אבל יש לדחות זה לפי שמבואר במשנה דשבועות זה גופו של פרוזבול והדיינים חותמים למטה או העדים א"כ משמע דוקא בכתובה ולא באמירה אמןם ראיתי מ"ש הרב מהרד"ך בתשו' בית הנז' בענין אי מוסיפין על האומדנא כו' וז"ל שם חדר ה' עוד כתב שם בנ"ד אין להכניס משפנתא בכלל השכירות משום אומדנא כו' עד מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן לא משתמע אלא בדבר חומרא ונגדר שהתמירו וגזרו על התורה כמ"ש עשו משמרת למשמרתי ודי לנו להתמיר ולגזור בזה דשכיח' אבל לא להעמיד חומרא במילתא דלא שכיח' ומביא ראיה מהא דביצה השוחט תרגולת ומצא בה בצים גמורות דמילתא דלא שכיחא לא גזרו כו' ע"ש באריכות.

ואני שמעתי ולא אבין לפי דבריו מה יענה בסוגיא דהנהב ובקידושין בסוגיא דאין מטבע נעשה חליפין ומקשה שם בגמ' הניחא לרב ששת אלא לר"נ מא"ל ומשני סבר כר"י דאמר ד"ת מעות קונות ומ"ט אמרו משיכה קונה גזירה שפא יאמרו נשפרו חייטיה בעלמי'.

ומילתא דשכיח' גזרו בה כו' ומלתא דלא שכיח' לא גזרו כו' וקתם מאי חומרא וגדר איפא רק מפני תיקון העולם וא"כ ה"ה במשפנתא ושכירות כמו בנדון של מהרד"ך אינו ג"כ אלא מפני תיקון העולם וג"כ שיניף מילתא דלא שכיח' כו' ועוד פתב שם מהרד"ך ז"ל וז"ל ואיפא מילתא דלא שכיחא אלא שיהיה הדבר פלא ולא יוכל להעלות על הלב לשערו פי הא דאמרי' בגיטין בעובדא דשומשני דקיבל עליו כל אונס' דמתיליד ואסתכר נהר מלפא שפא ואמר רבא אונסא דלא שכיח' הוא ומביא שם מלשון הרמב"ם ראי' שמשנים בעובדא הנ"ל שזהו אונס שאינו מצוי ולא עלה על לב המוכר דבר זה הפלא א"כ בנ"ד שכיח' במשפנת' ושכירות כו' ע"ש.

והנה פליאה בעיני דבר זה הפלא אשר פתב הרב מהרד"ך פי במחילה מקדושת תורתו לא זו הדרה פי לפי דבריו בעצמו קשה שכתב דלא נקרא מילתא דלא שכיחא אלא דבר הפלא שלא יוכל להעלות על הלב לשערו כו' א"כ לפ"ז קשה הגמ' שמביא לפני זה מהא דמצא בתוך התרגומות בצים גמורות דמקרי מילתא דלא שכיחא לא גזרו כו' ושם אינו דבר פלא שלא יוכל להעלות על לב ואדרבא זהו כמעט מצוי אף שבנדאי אינו מצוי כ"כ דעכ"פ מקרי מילתא דלא שכיח' אבל מ"מ אינו שם דבר הפלא ופלא כלל אלא נדאי שיש חילוק בין מילתא דלא שכיח' לאונסא דלא שכיח' פי מילתא דלא שכיח' מקרי אף שאינו דבר פלא ואפ"ה לא גזרו כו' וה"ה משפנתא כו' ומשא"כ אונסא דלא שכיחא הוא דבר פלא דוקא שלא יוכל להעלות על הלב פי בעצמו הוא לא שכיחא וזהו גבי שומרים דחייבים בפשיעה ובגניבה ואבידה שיכול לשמור עצמו ומשא"כ באונס דלא שכיח (ועיין בסמ"ע סי' ע"ב ס"ק י"ב וגם שם קצת דבריו תמוהי' במ"ש ראייה מסי' רכ"ה ע"ש) וא"כ מ"ש בגמ' גבי עובדא דשומשמי דרבא פטרי' קשה למה הלא קיבל עליו כל אונסא דמתיליד מאי אמרת לפי דלא שכיח קשה הלא כל אונס לא שכיח לכן מפרש הרמב"ם שזה האונס הוא דבר פלא ולא יוכל להעלות על הלב לשערו דבר זה הפלא וזהו מקרי אונס דלא שכיח' ומשא"כ מילת' דלא שכיח' הוא ענין אחר וזה ברור לענ"ד.

עוד ראיתי בענין זה מ"ש הרב מהריב"ל ח"ב סי' פ' במה שמחולק עם הרב מהרד"ך וז"ל איברא דמתוך מ"ש תלמידו של הר"ם יראה איפכא וכמ"ש הרב המנובקה הנז' וז"ל ר"ת החרים כו' וכתב תלמידו של הר"ם ז"ל וז"ל נ"ל דבמה שתיקן ר"ת ז"ל להחזיר כל הדוניא לאב לא על הבת לבדה תיקן אלא על מיתת הבן ג"כ ומה שלא הזכיר גם דונות החתן לפי שבצרפת כו' ע"ש עכ"ל וכבודו במקומו מנוח.

אבל לענ"ד אנכי לא כן עמדי בהבנת תלמידו של הר"ם ז"ל פי לפי הבנת הרב מהריב"ל בדברי תלמידו של הר"ם קשה דדברי מהר"ם יתנה סותרים זא"ז שהרי לפני זה כתב מהריב"ל דנראה מתשו' הר"ם שבמרדכי דאין פח להוסיף על התקנה מחמת האומדנא ובתלמידו של הר"ם מסיים וכן דנתי לפני הר"ם משמע שמהר"ם הסכים עם תלמידו ומזה מוכח דמוסיפין על התקנה מפח האומדנא וא"כ יתנה דברי מהר"ם סותרים זא"ז וזהו דוחק גדול לומר דמ"ש המרדכי בשם מהר"ם בפ' המקבל גבי מעשה שגזרו הקהל שלא לקנות בית מהגוי ושאלו למהר"ם אי החליף בית לבית אי מקרי זביני כו' שזה מהר"ם אינו מהר"ם מה שמביא המרדכי פירק נערה בכתובות בשם תלמידו של הר"ם ומהר"ם דפ' המקבל אינו רבו של אותו התלמיד אבל ז"א פי הרגיל בשות' דרבנן בס'

המְרַדְכִי יוֹדֵעַ שְׁסַתֵּם מְהֵרָה הוּא מְהֵרָה בְּרַוּוֹךְ וְהוּא מְהֵרָה מְרוּטֵינְבוּרְגַּ וְאִ"כ זֶהוּ מִמֶּשׁ הַפֶּל א' וְאֵף שֶׁבְּמְרַדְכִי פ' הַמְקַבֵּל מְכַנֶּה אוֹתוֹ בְּשֵׁם מְהֵרָה מְכַנֶּה אוֹתוֹ בְּשֵׁם הַר"ם אֲבָל ז"א דְקָדוּק.

אֲבָל לַעֲנֹד"ן דַּה"פ שֶׁל תַּלְמִידוֹ שֶׁל הַר"ם פִּי יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵי תַלְמִידוֹ הַר"ם שֶׁפָּתַב וְנ"ל נ"ל דְּבַמָּה שֶׁתִּיקֵן ר"ת כו' לֹא עַל הַבַּת כו' וְמָה שֶׁלֹּא הַזְכִּיר כו' קָשָׁה לָמָּה אָמַר מָה שֶׁלֹּא הַזְכִּיר לְפִי שֶׁבְּצָרְפַת כו' הַל"ל הַטַּעַם שֶׁמִּפְתַּח הָאֲוָמְדָנָא יֵשׁ לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה וְמָה לִּי בֵּן וְמָה לִי בַּת כו' אֵף נִלְע"ד דַּה"פ שֶׁל תַּלְמִידוֹ הַר"ם לְפִי דַעַת מְהֵרֵיב"ל שֶׁאֵין לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה מִפְתַּח הָאֲוָמְדָנָא בְּנֹדָאֵי גַם תַּלְמִידוֹ שֶׁל הַר"ם מוֹדָה לָזֶה דֶּהִטַּעַם דֶּהֶסוּבְרֵי שֶׁאֵין לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה מִחֲמַת הָאֲוָמְדָנָא הֵינּוּ דְּבַעֲיֵנוּ לְבַטָּא בְּשִׁפְתַיִם וְמָה שֶׁאֵינוּ מוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו בְּשַׁעַת הַתְּקֵנָה מוֹקְמִינוּ אֲדִין תוֹרָה וּמִשָּׂא"כ אִם יֵשׁ אִיזָה אֲוָמְדָנָא וְטַעַם נְכוֹן שֶׁגַם מָה שֶׁאֵינוּ רוֹצִים לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה מִחֲמַת הָאֲוָמְדָנָא אוֹתוֹ הַתּוֹסֵ' בְּעַצְמוֹ נִזְכָּר ג"כ בְּתוֹף הַתְּקֵנָה רַק שֶׁנִּשְׁמַט מִתּוֹף הַתְּקֵנָה אֲזַי כ"ע מוֹדִים דִּישׁ לְהוֹסִיף בְּזֶה עַל הַתְּקֵנָה וְלוֹמַר שֶׁבְּנֹדָאֵי נִשְׁמַט זֶה הַתּוֹסֵ' מִתּוֹף הַתְּקֵנָה מָה שֶׁאֵינוּ רוֹצִים לְהוֹסִיף וְזֶהוּ ג"כ הַפִּי שֶׁל תַּלְמִידוֹ מְהֵרָה וְנ"ל בְּמָה שֶׁתִּיקֵן ר"ת לְהַחֲזִיר כָּל הַגְּדוּנָיָא לְאָב לֹא עַל הַבַּת לְבַדָּה תִּיקוּ אֲלֵא אֵף מִיַּת הַבֵּן כו' ר"ל שֶׁתַּלְמִידוֹ מְהֵרָה אָמַר שֶׁבְּנֹדָאֵי תִיקֵן ר"ת בְּהֵדְיָא גַם עַל מִיַּת הַבֵּן בְּתוֹף הַתְּקֵנָה וְמָה שֶׁלֹּא הַזְכִּיר ר"ל בְּשִׁלְחוֹ לְצָרְפַת וְלוֹמְבְּרֵיָאָה: תְּקֵנָה הַנִּזְ' לֹא הַזְכִּיר רַק מִיַּת בַּת לְפִי שֶׁבְּצָרְפַת לֹא נִהְיָו שִׁיתָן הַחֲתָן הַגְּדוּנָיָא כו' אֲבָל בְּנֹדָאֵי בְּכָלל הַתְּקֵנָה שֶׁלֹּו בְּמָקוֹם שְׁנוֹתָנִים חֲתָנִים הַגְּדוּנָיָא תִיקֵן ר"ת בְּהֵדְיָא גַם מִיַּת הַחֲתָן וְלָזֶה הַסְּפִים גַם רַבּוֹ מְהֵרָה וְאִ"כ כ"ע מוֹדִים שֶׁאֵין לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה מִחֲמַת הָאֲוָמְדָנָ' וְדַבְרֵי מְהֵרָה אֵינָם סוֹתְרִים זַא"ז.

וְקוֹשֵׁי' זֶה בְּעַצְמָה קָשָׁה עַל הַרְבֵּי מַהֲרַד"ךְ בְּתַשׁוּבָ' הַנּוֹ' בֵּית ל"ב שֶׁפָּתַב שֵׁם וְנ"ל שֵׁם בְּחֻדְרָ ד' וְמָה לָנוּ לְכָל זֶה אַחַר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ רְאִיָּה בְּרוּרָה אֵין לְנִטוֹת יְמִין וְשִׂמְלָל שְׁהָרֵי מְצִינוּ בְּתְקֵנָה עַצְמָה שֶׁתִּיקֵן ר"ת הוֹסְפָה גְּמוּרָה וְזֶה נְוֹסָה ר"ת הַחֲרִים כו' וְכַתֵּב תַּלְמִידוֹ שֶׁל הַר"ם וְנ"ל נ"ל דְּבַמָּה שֶׁתִּיקֵן כו' ע"ש וְהוּא קְרָאָה רְאִיָּה בְּרוּרָה וְלַעֲנ"ד אֵין מִשֵּׁם רְאִיָּה כָּלל דְּשֵׁם אֵין כָּאֵן אֲוָמְדָנָ' לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה מִדַּעַתוֹ רַק הָאֲוָמְדָנָ' שֶׁבְּנֹדָאֵי הַזְכִּירוּ ר"ת בְּהֵדְיָא בְּתוֹף הַתְּקֵנָה.

גַּם יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵי מְהֵרֵיב"ל שֶׁרְצָה לְהוֹכִיחַ מִדַּבְרֵי הַמְרַדְכִי דַּפ' הַמְקַבֵּל גְּבִי מַעֲשֵׂה שֶׁגְּזָרוּ הַקְּהָל כו' שֶׁאֵין לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה מִחֲמַת הָאֲוָמְדָנָא הִנֵּה אֵין רְאִיָּה לְכַאוּרָה מִשֵּׁם כִּי יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין תְּקֵנָה הַנַּעֲשִׂית בְּחָרֵם לְתְקֵנָה שֶׁלֹּא נַעֲשִׂית בְּחָרֵם כִּי בְּתְקֵנָה הַנַּעֲשִׂית בְּחָרֵם י"ל מִחֲמַת סִפְקָ שְׁמוֹסִיפִין עַל הַתְּקֵנָה מִחֲמַת הָאֲוָמְדָנָא כִּי סִפְקָ דְּאוּרֵיָת' לְחוּמְרָא וּמִשָּׂא"כ בְּתַשׁוּבָ' הַר"ם לֹא אֵיירִי בְּתְקֵנָה שֶׁנַּעֲשִׂית בְּחָרֵם וְלָכֵן לֹא אָמַר הַטַּעַם שֶׁיֵּשׁ לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה מִחֲמַת הָאֲוָמְדָנָ' וְחִילוּק זֶה מְבֹנָאָר בַּת"ה סִי' רַפ"א וְכֵן מְבֹנָאָ' בְּיָם ש"ש בְּחֻלִּין הוּבָא בְּש"ף סִי' רִי"א בִי"ד וְאֵף שִׁי"ל דְּתְקֵנָת הַקְּהָל ג"כ דְּאוּרֵיָתָא הָוִי וְכַמ"ש בְּסִמָּ' ג הַנִּשְׁבָּע שֶׁלֹּא לִיכְנֹס בְּתְקֵנָת הַקְּהָל הָוִי שְׁבוּעַת שְׁוָא כו' אֲבָל אֵין אָנוּ צָרִיכִין לְכָל זֶה כִּי כַּד מַעֲיִינָת בְּמְרַדְכִי הַנִּזְ' לְתַמְצָא שְׁמוּכַח שֵׁם בְּהֵדְיָא גְּבִי מַעֲשֵׂה שֶׁגְּזָרוּ הַקְּהָל שֶׁלֹּא לְקַנּוֹת בֵּית מַגּוּי אֵי חִילוּף מְקַרֵי זְבִינֵי מוּכַח שֶׁאוֹתוֹ תְּקֵנָה הִיָּתָה בְּחָרֵם כו' ע"ש.

ואגב שיטפא דגירסא אודיע מה שתמהני על הגאון מהר"ם הג"ל גבי עובדא אי חילוף מקרי זביני שאינו מביא ראיה ממשנ' שלימה במס' מעשרות שחילוף מקרי זביני והמשנה הנז' הובא בגמ' דביצה סוף פ' המביא וז"ל המשנה בפ"ב במעשרות בסופו בענין מקח אי קובע למעשר המחליף עם חברו זה לאכול וזה לאכול זה לקצות כו' תיב ופי' הרע"ב וכל המפרשים הטעם דהוי מקח וקובע למעשרות א"כ מוכח מזה דחילוף מקרי זביני ואפשר שלא רצה לדמות איסור' לממונא פי שם איירי לענין איסור מעשר ומחמת חומך' אמרי' דמקרי זביני אבל ז"א דהלא זהו חומך' דאתי לידי קולא דמפריש מחיוב על הפטור כו' ועיין בתשובת מהרש"ך ח"ב סימן נ"ד שכתב בענין ההסכמות בחילוף התנות וכמדומה שהיה כעין מעשה הג"ל ולא שאת לבו לזה.

ונחזור לנ"ד דאף דיש פלוגתא בין הגוף אריותא אי מוסיפין על התקנ' מחמת האומדנ' מ"מ נלע"ד ברור דבנ"ד כ"ע מודים דאין מוסיפין על התקנה מחמת האומדנ' פשיטא לפ"ד מהרי"ט וסיעתו דסוברים שאין להוסיף על התקנ' מחמת האומדנ' בכ"מ פשיטא שלא גרע נ"ד דהלשון מוכח שלא גזר על מישנתקבל בהיתר וכמ"ש גם מעל"ת דמשמעות הלשון משמע דוקא בפשעת הקבל' לא יהיה לו קרובים ואף שכתב מעל"ת אח"כ דבנ"ד לשון ההסכמה אינו סותר האומדנא אלא משמע הכי ומשמע הכי וא"כ לכאורה דברי מעל"ת סותרים זא"ז שבראשית דבריו כתב שנדאי מלשון גזרת מהר"ף משמע דדוקא בפשעת קבלת הרב כו' אבל צריכין אנו לתרץ דברי מעל"ת אף שמשמע הכי ומשמע הכי אבל יותר נראה מוכח מלשון שנוטה לצד המשמעות שמתר לקבל רב שנתקבל אח"כ ואם כן פשיטא שמודה בזה הגאון מוהרי"ט וסיעתו ואף לפי דעת מהריב"ל בח"ב סי' פ' שכתב שהם סברות חלוקות והמנהג הוא העיקר וא"כ בנ"ד פוק חזי מה עמא דבר בכל תפוצות ישראל שהתקמים הרבנים מתחתנים עם בניהם בתוך הק"ק ויושבים בטח ושלחה עם בניהם ואין פוצה פה ואף א"ת שמשונה ק"ק הזאת מכל הקהלות שפכל הקהלות מקבלים עליהם רב אף קרובים וכאן גזר מהר"ף שלא יקבלו שום קרוב אבל מ"מ נאמר למאי דגזר גזר ולמאי דלא גזר לא גזר ואין לה בו אלא חידושו וכמבוא' בגמ' וא"כ פשיטא דבנ"ד אין להוסיף על התקנה מפח האומדנא.

אלא אפי' לדעת מהרד"ך וסיעתו שפסקו בפשיטות דיש להוסיף על התקנה מפח האומדנא מודה בנ"ד דא"א להוסיף על גזרת מהר"ף מחמת האומדנ' ונאמר שפוננתו היה שאסור לקבל רב שהיה רחוק ונתקרב אף שנתקבל בהיתר דהלא מוכרחים אנו לומר בגזירת מהר"ף שפוננתו היה בתחלת גזרתו לשם מצנה ולא שיבא איזה עבירה חלילה ע"י גזרתו וא"כ עתה אנו מסופקים אם גזרתו היה ג"כ על איזה רב שנתקבל שהיה רחוק ונתקרב פי מתוך משמעות לשונו משמע שלא היה גזרתו על איזה רב שנתקבל בהיתר שהיה רחוק ונתקרב רק מתוך האומדנא אנו יכולין להוסיף על גזרתו וכמ"ש ג"כ מעל"ת לפי דעת מהרד"ך ואי אמרי' שלא היתה גזרתו על איזה רב שנתקבל בהיתר ואח"כ נתקרב כמו שמשמע מתוך משמעות לשונו א"כ נאמ' שכל פוננתו בגזרתו הי' לשם מצנה פי איך יגזור על רב שנתקבל בהיתר להורידו מגדולתו פי פן אם יקבלוהו אחר שנעשה קרוב יבא לידי מחלוקת הלא י"ל שפא לא יבאו לידי מחלוקת ואיך הספק יוציא מידי ודאי שיצוה לעשות עבירה ודאית לבייש ת"ח בשביל ספק שפא יבאו לידי מחלוקת אח"כ וא"כ בודאי נאמ' שלא גזר מהר"ף על הרב שנתקבל בהיתר ואח"כ

נתקרב שלא יעשו עבירה גדולה מחמת ספק וכמ"ש הרב אדרבי בתשוב' סי' ס"ח העתקתי בגוף הפסק בקיצור ונ"ל שם בשם הראב"ד הנה נא הסכימו כל חכמי ארצנו על השבועה כי היא לביטול מצנה כו' כי נתפוננו לדחות את רבם ואת זקן שבועירם והמבנה את רבו אין לו חלק עולמית כו' ונהרי הוא פחולק על השכינה כו' ע"ש ואין לה ביזוי גדול מזה וכמ"ש ר"י ן' פרחי' בסוף מנחות ע"ש וא"כ בנדאי נאמר מחמת האומדנא שלא גזר מהר"ף ע"ז שיצא מגזרתו אינה מכשול ואף אם נאמ' דלא דמי נ"ד להא עובדא אשר הבאתי בשם הרב מהרי"א דהתם הית' פוננתם לדחות את רבם לכו צנה להתיר שבועה כו' אפי' עד"ר פי אין ביזוי גדול מזה ומשא"כ בנ"ד לא מקרי ביזוי ת"ח פי הרב פרה בור לעצמו במה שהתחטן עצמו בתוך הק"ק ומי צנה לו שיתחטן עצמו בתוך הק"ק וכמ"ש בגמ' דהמניח האי בירא לאו אגא פרייתה אמנם פבר דחיתי סברא זו בגוף הפסק.

ועתה אוסיף על הראשונים אף שנאמ' מחמת האומדנא' שגזרת מהר"ף הנה גם על אינה רב שנתקבל בהיתר ואח"כ נתקרב ע"י התחנות ונאמ' שאין פאן ביזוי ת"ח מאחר שהרב פרה הבור לעצמו והוא גרמא בניזקין הני מילי לא שנו בד"א אם קודם שבא הרב לבודון או לכל הפחות קודם שהתחטן עצמו הרב בתוך הק"ק שלהם היו מתרים בו הק"ק והודיעו לו מתחלה שלא יתחטן עצמו בתוך הק"ק שלהם ובאם שיתחטן עצמו אזי יהיו מוכרחים להורידו מגדולתו עפ"י גזרת מהר"ף ונהרב עבר על ההתראה הזאת ועשה שידוך בתוך הק"ק אז נאמ' שהוא פרה בור לעצמו ויאמרו דהאי בירא לאו אגא פרייתה וכמ"ש בגמ' דהמניח הנז' ומשא"כ הרב הנה לא ידע מאומה מפל זה וגם הקהל לא הודיעו לו מאומה והוא ראיה שאחר שנשטרך עם בנו בתוך הק"ק ישב בשלוח ערוף שני שנים ואין פוצה פה ומצפצף וגם כשפלה זמן שכירתו התנוכחו עמו מחדש עבור השכירות כפי שטר הרבנות שלו רק אח"כ בא איש א' מאנשי קרח וקיבץ אליו קצת אנשים והתעורר המחלוקת הנה ודומה זה למ"ש בגמ' דמציעא פ' האומנין אמר רבא האי מאן דאגיר אגירי לדוןלא ופסק נהרא כו' אי לאו בני מתא פסידא דבעל הבית ומזה למד הרא"ש ושאר פוסקים גבי מלמד דאם הבעה"ב יודע באיזה חולי של הנער והמלמד אינו יודע שאינו מאותו העיר אזי פסידא דבעה"ב וה"ה בנ"ד וזהו פשוט כביעתא בכותחא שלא גזר מהר"ף על הגדון כמו נ"ד וזהו אומדנא דמוכח יותר וא"כ בנ"ד אף לפי דעת מהרד"ך וסיעתו שמוסיפין על התקנה מפח האומדנא היינו כשאין האומדנא האחרת עומדת כנגד' שפותרת את הראשונה ומשא"כ אם האומדנא אחרת עומדת כנגדה שפותרת את הראשונה כמו בנ"ד מודים מהרד"ך ו"ל וסיעתו שאין מוסיפין על התקנה מפח אומדנא.

וראיה לזה מגמ' דכתובות ריש פ' אעפ"י שאמרו כו' אם רצה להוסיף יוסיף נתארמלה כו' מן האירוסין גובה הפל ראבע"א בתולה גובה מאתים כו' שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ואמרי' שם בגמ' רב אמר אין הלכה כראב"ע כו' ומקשה ורב לא אזיל בתר אומדנא והא איתמר מתנת ש"מ כו' ומשני תרנייהו אזלי בתר אומדנא' מ"ד אין הלכה כו' ה"נ אומדן דעתו דמשום אקרובי דעתא והא אקרובי ליה דעתא ואמרי' שם בגמ' רצה לכתוב לא קתני אלא רצה להוסיף מסייע ליה לר' ינאי דאמר תנאי כתובה ככתובה דמי וזה התוספו' יש לה דין כתובה לענין כמה דינים האמורים בגמ' שם ומזה רצה להוכיח הרב מהרד"ך דמוסיפין על התקנה מפח האומדנא' מהא דתקנו הגאונים כתובה נגבית מן

המשלשלים דיתמי וה"נ פתנפת בנין דכרין ומזונות אע"ג דלא תקנו אלא פתנפה כו' ע"ש במהרד"ך וא"כ פשאמרי דיש לתוס' זה דין פתנפ' מפח תקנת חכמים והוא ממש תנאי פתנפה א"כ נאמר ג"כ להוסיף על התקנה מפח האומדנ' דמשום אקרובי דעתא ונאמר שתגבה הכל מן האירוסין כמו גוף הפתנפה אלא משום דיש אומדנ' אחרת שפותרת כעד' את הראשונה לפי שלא פתב לה אלא ע"מ לכוונס' לכו בטה האומדנ' דמשום אקרובי דעתא ואין מוסיפין על התקנה מפח האומדנ' הנז' וא"כ ה"ה בנ"ד בגזרת מהר"ף שאין להוסיף על התקנה מפח אומדנ' לומר שלכל מיילי גזר הואיל והאומדנ' אחרת עומדת לנגדה שפותרת האומדנ' הזאת שבנדאי גזרת מהר"ף לשם מצוה היתה פנונתו ולא שיבא אינה עבירה ח"ו מזה וכמ"ש לעיל וביותר שהאומדנא הראשונה להוסיף על התקנה היא מחמת ספק והאומדנ' אחרת שפותרת את הראשונה היא מחמת שלא יבא מגזרתו אינה עבירה ונדאית לכו אין להוסיף על התקנה מפח האומדנ'.

ונידעתי גם ידעתי ששערי דחיות לא ננעלו פי יש לדחות ראי' זו דמ"ד הלכה כראב"ע משום שלא פתב לה אלא ע"מ לכוונסה סבר דהא משום אקרובי דעתא לא מקרי אומדנ' דעת ולכו אין מוסיפים על התקנ' מפח האומדנ' הזאת.

אבל ז"א שהרי אמרי בגמ' פ' נערה ואית' שם סוגי' זו על הא דת"ר פתב לה פירות פסות וכלים וכו' לימא בפלוגת' דראב"ע ורבנן קמפלגי כו' ומסיק דכ"ע כראב"ע ומ"ד זכה סבר דע"כ לא קאמר ראב"ע כו' אבל מדיד' לדידיה מודים דמשום אחתוני הוא והא אחתוני ליה ולפירש"י דהסוגי' איירי מן האירוסין וא"כ הא דמסיק משום אחתוני היינו משום אקרובי דעתא דהלא זהו קוש' ר"ת על רש"י דה"ל משום אקרובי דעתא וא"כ גם מדידיה לדידה נאמר ג"כ האומדנ' דמשום אקרובי דעתא ונאמר שזכתה היא ותגבה הכל אלא משום דיש אומדנא אחרת העומדת נגד האומדנ' הזאת וסותרתה דהיינו שלא פתב לה אלא ע"מ לכוונסה לכו לא אמרינו האומדנ' אחרת ולהוסיף על התקנה דתנאי פתנפה מטעם האומדנ' דמשום אקרובי דעתא וא"כ ה"ה בנ"ד וכ"ש שהאומדנ' להוסיף על התקנה מחמת ספיקא היא והאומדנא האחרת הפותרת את הראשונה היא מחמת נדאי ואף שיש לדייק לכאורה איפכא מסוגי' הגמ' הנז' פי לפי מ"ש שראב"ע אית ליה ג"כ האומדנ' דאקרובי דעתא וקשה באמת לראב"ע מאי חזית דאזלת בתר האומדנ' דלא פתב לה אלא ע"מ לכוונסה זיל בתר האומדנ' דאקרובי דעתא וצריכין אנו לתת טעם לשבח ולישב קוש' הנ"ל ששבר ראב"ע דכאן יש שני אומדנות א' להוציא ממון מיד המוחזק וא' להעמיד ממון בחזקתו אזי יותר טוב לומר האומדנ' דלהעמיד הממון בחזקתו ולכו אמר ראב"ע אינה גובה התוספת מחמת האומדנ' דאקרובי דעתא פי יש אומדנא להעמיד הממון בחזקתו לפי שלא פתב לה אלא ע"מ לכוונסה ואין לומר דכאן איפא שטר שפתב לה התוספ' בשטר ולימא אוקי שטרא אחזקתיה אבל ז"א דהאי סבר' ב"ש היא דסבר שטר העומד לגבות פגבוי דמי כדאמרי בהחולץ ובהאשה שנפלו גבי מתו בעליהן עד שלא שתו וסבר ב"ש דנוטלת פתנפתה ומוציאה מיד היורשים לפי שסבר דכגבוי דמי ומשא"כ אנו לא קי"ל פנותי' ומוקמי' הפעות בחזקתו וכמ"ש בגמ' פ' חזקת הלכת' פנותי' דרב יוסף בזוזי כו' אף במקום שטר כו' ע"ש דהיכי דקיימי זוזי לוקמי' ולפי מ"ש יתישב ג"כ הסוגי' דפ' יש נוטלין דף קל"ב בסוגי' דאר"נ הלכה תקרע פתנפתה ותעמוד על מתנתה ונמצא קרח' מפאן ומפאן ומקשה למימר' דר"נ לא אזיל בתר אומדנ' והתנ'.

ר"ש ן' מְנַסֵּיאַ אומר כו' אין מתנתו מתנה שאלו הי' יודע שֶׁבְנוּ קִיָּים כו' וּמִשְׁנֵי שְׁאֵנִי
הַתָּם דְּנִיחָא לֵה דְתִיפּוּק עֲלֵה קֵלָא דְכִתְבִינְהוּ נִיחֵלֵה וּפִירְשֵׁב"ם וְנ"ל וְה"נ בְּתֵר אֲנֻמְדָנ'ן
אֲזִיל ר"נ דְּנִיח' לֵה כו' וְקִשָּׁה ג"כ קִנְשָׁי' הֵנוּ דְמֵאֵי חֲזִית וּכְמ"ש לְעִיל וּלְפִי מ"ש יוֹבֵן
דְלַעוּלָם פְּשִׁישׁ ב' אֲנֻמְדָנוֹת אֲמַרִינוּ הָאֲנֻמְדָנָא פְּדִי לְהַעֲמִיד הַמְמוֹן בְּחֻזְקָתוֹ וְאַף שְׁיִישׁ קֶצֶת
לְפַקֶּפֶק בְּסוּגִיא זֹו אֲבָל פֶּד מְעִינָת שָׁם תִּמְצָא שְׁדַבְרֵי נְכוּנִים וּמְוַכְרָחִים לְשָׁם וְא"כ מְפֹל
הֵנוּ נְשַׁמַּע דְּכְשִׁישׁ ב' אֲנֻמְדָנוֹת אֲמַרִי יוֹתֵר הָאֲנֻמְדָנ'ן פְּשִׁישׁ סֶפֶק בֵּין ב' הָאֲנֻמְדָנוֹת דְּאוּקִי
מְמוֹן בְּחֻזְקָתוֹ וְחוּמְר' לְתוֹבַע וְקוּלָא לְנִתְבַּע כְּבִכ"מ שְׁאֲמַרִי בְּסִפִּיק' דְּמֻמוֹנָא חוּמְר' לְתוֹבַע
כו' וְא"כ בְּסֶפֶק אִיסוּר דְּאוּרִינָת' אֲזִילִינוּ ג"כ לְחוּמְר' וּבנ"ד הוּא ג"כ אִיסוּר דְּאוּרִינָת' כִּי
סֶפֶק חָרָם הוּא לְהַחֲמִיר וּכְמ"ש הַרְשָׁבָא בְּתִשׁוּבָא וְהַרְשָׁד"ם וּמְהָרָא"ש וְשְׁאָר הָאֲחֵרוֹנִים
בְּפִסְקִיָּהֶם וְא"כ ה"ה בנ"ד נֹאמֵר ג"כ לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה מַחֲמַת הָאֲנֻמְדָנ'ן וּלְחוּמְרָא שְׁגִזֹּר
מֵהֵר"ף עַל מִי שְׁנִתְקַבֵּל בְּהִיתֵר וְאֵת"פ נִתְקַרַב אֲבָל ז"א דְּהָא מִצְדָּה תִּבְרָא שְׁהֵרִי כְּבָר
פְּתַבְתִּי לְעִיל בְּכֻמָּה הוֹכַחוֹת שְׁבִנְדָאֵי לֹא גִזֹּר מֵהֵר"ף שְׁיִצָּא אִיזָה מְכַשׁוּל עֲבִירָה מִתַּחַת
גִּזְרָתוֹ וְזֹאת הָאֲנֻמְדָנ'ן לְהוֹסִיף עַל הַתְּקֵנָה הִיא עֲבִירָה וְדָאִית וְהָאֲנֻמְדָנ'ן אַחֲרַת שְׁאִין לְהוֹסִיף
הִיא מַחֲמַת סֶפֶק וְאִין סֶפֶק מוֹצִיא מִיָּדִי וְדָאֵי וּכְמ"ש לְעִיל וְעֵינִן בְּתִשׁוּבָא הֵרַב הֵר"י לְבֵית
לוֹי סִי י"ז דף צ"א ע"ג שְׁמַקְשָׁה בְּסוּגִיא מִי שְׁמַת גְּבִי ש"מ שְׁפַתְב נְכֻסִיו לְאַחֲרִים כו'
ע"ש.

ומ"ש עוד מכ"ת בְּפִסְקוֹ אֲשֶׁר שְׁלַח אֵלֵי וְנ"ל וְתוֹ דָּאֵם מִתִּירִים לְרַב עֲלֵיהֶם פְּשִׁנְעֻשָׁה
קְרוֹב אֵת"פ א"כ הַבָּאֵי אַחֲרֵיהֶם וְנִרְעָם שְׁלֹא יִדְעוּ אִמְתִּי הִי הַקְּוֹרְבָה בָּאִים לְהַתִּיר ג"כ
לְקַבֵּל רַב וְחָכָם אֶף שִׁיחֵה קְרוֹב מִתַּחֲלָה בְּשַׁעַת הַקְּבֵלָה וְאַף שְׁנוֹדַע לָהֶם הַהִסְפָּמָה יִחַשְׁבוּ
שְׁכָבֵר נִתְבַּטְּלָה וּמִבֵּיא רְאִיָּה לָזָה בְּסוּף דְּבָרֵיו מִתִּשׁוּבָא מֵהֵר"ד בְּעֵנִן שְׁכִירוֹת וּמִשְׁפָּנָת'
בְּהִסְפָּמָה כו' דְּפִשִׁיט' שְׁאֵם יִרְאָה אֲדָם שֶׁהַבֵּית הַמְּמוֹנְשָׁפְנָת נוֹתְנִים רְשׁוֹת לְאֲדָם לְנוֹטְלָה
מִיָּדוֹ וְאִין לוֹ בָּה חֻזְקָה יִלְוֵה ג"כ וְיִטוּל בְּתִים הַמְּנוֹשְׁפָרִים וּבְזוֹ תִתְבַּטֵּל הַחֻזְקָה אֲפִילוֹ
מִהַשְׁכִּירוֹת כו' עכ"ל דְּמַעַל"ת.

הֵנָּה לַעֲנֵנ"ד אִין הַנְּדוֹן דּוּמָה לְרְאִיָּה דְּבִשְׁלָמָא בְּנְדוֹן דְּמֵהֵר"ד שְׁפִיר קְאָמֵר שְׁאֵם יִרְאָה
הָאֲדָם כו' שְׁמוֹתֵר לְאֲדָם לְהַשִּׁיג גְּבוּל בְּמִשְׁפָּנָתָא יִשִּׁיג גְּבוּל גַּם בְּשְׁכִירוֹת לְפִי שְׁלָאו כ"ע
דִּינָא גְּמִירִי וְיִדְעֵי לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם וְלֹא יְבוֹאוּ אֶל הַב"ד לְשַׁפְּוֹט עֲבוּר זֶה כִּי זֶהוּ מְסוּר לְכָל
אֲדָם לְקִנּוֹת וּלְהַשְׁכִּין כו' וּמִשָּׂא"כ קִבְּלַת הֵרַב שְׁאִינוּ נְמָסֵר לְכָל יְחִיד רַק לְעַקּוּרֵי הַק"ק
וּלְרַבִּי וְקָא מְדַכְרֵי אֵהְדָדִי וּכְמ"ש בְּשַׁבַּת גְּבִי הַרוּחִץ בְּמִי מְעַרְה כו' פִּינּוֹן דְּרַבִּי נִינְהוּ
מְדַכְרֵי אֵהְדָדִי וְכֵן אֲמַרִי בִּיבְמוֹת פ' פִּיצָד אר"נ גְּרִים הוֹאִילֵנָאֲתָא לִיָּדוֹן נִימָא בְּהוּ מִיְלִתָּא
אַחִים מִן הָאֵם לֹא יַעֲיִדוּ כו' אֲמִימֵר אֲמַר אֲפִי אַחִים מִן הָאֵם נְמִי יַעֲיִדוּ לְכַתְּחֵלָה וּפְרִיָּד
וּמ"ש וּמִשְׁנֵי עֲרֹנָה לְכָל מְסוּר עֲדוֹת לַב"ד מְסוּר כו' וּפִירְשִׁי עֲרֹנָה לְכָל מְסוּר הַפֵּל
נוֹשְׂאִים נְשִׁים הַלְּכָה אִי שְׁרִית לְקִיָּמָה אֲתִי נְמִי לְמִשְׁרֵי עֲרֹנָה בִּישְׁרָאֵל וּמִשָּׂא"כ עֲדוֹת
לַב"ד מְסוּר וְא"נ מְפִשֶׁר' עֲדוֹת הָאֲחִים גְּרִים לֹא אֲתִי לְאַכְשׁוּרֵי בִּישְׁרָאֵל דְּב"ד יִדְעֵי כו'
וְא"כ ה"ה בנ"ד שְׁקִבְּלַת הֵרַב מְסוּר' לְעַקּוּרֵי הַק"ק וְלֹא יִטְעוּ בְּזֶה וְכֵן אֲמַרִי בְּבִיצָה פ"ק
דף ה' רַב אֲדָא כו' אֶף מִתְקַנַּת רִיב"ז וְאִילָף בִּיצָה אִסוּרָה מ"ט מְהֵרָה יִבְנֶה הַמְּקַדָּשׁ כו'
א"ה עֲדוֹת נְמִי לֹא נְקַבֵּל מ"ט מְהֵרָה יִבְנֶה הַמְּקַדָּשׁ כו' וּמִשְׁנֵי עֲדוֹת מְסוּרָה לַב"ד וּפִירְשִׁי
וְהֵם יוֹדְעִים טְעָמוֹ שֶׁל דְּבָר וְלֹא יִטְעוּ וּלְאַפּוּקִי בִּיצָה לְכָל מְסוּר וְא"כ ה"ה בנ"ד וּכְמ"ש
לְעִיל.

ובזה מִיְנוֹשֵׁב מ"ש מעל"ת אי גְזֵרִי גְזֵרָה לְגֵזֵרָה פְּשֵׁאָה בְּהָא תְּלִיָא בְּאֲשֶׁר שְׁזָה מְסוּר לב"ד ולא שְׁיִיף גְזֵרִי' זוּ וגם מה שְׁנִשָּׂא וְנָתַן מעל"ת בְּעֵינֵי מִלְתָּא דְלָא שְׁכִיחָא לָא גְזֵרוּ לָא רְצִיחִי לְהֶאֱרִיף בְּזָה מְאֹחֵר שְׁכָבֵר הוֹכַחְתִּי לְעִיל שְׁלֵא הִיְתָה פְּוֹנְתָו וּגְזֵרְתוּ שְׁל מְהֵר"ף לְעִשׂוֹת אִסּוּר וְדַאי בְּשָׁבִיל סְפֵק כּו' וּמָה שְׁמֵבִיא מעל"ת רְאִיָה מְתֻשׁוּבֵת מְהֵרֵד"ךְ בְּעֵינֵי מִלְתָּא דְלָא שְׁכִיחָא כְּבָר כְּתִבְתִּי בְּתַחֲלַת כְּתִבֵי זֶה מָה שְׁיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבָרֵי הָרַב מְהֵרֵד"ךְ בְּזָה.

כָּלֵל הָעוֹלָה בְּהָא נְחִיתָנִי וּבְהָא סְלִיקְנָא לְפִי מָה שְׁנִלְע"ד דְּלָא הִיְתָה גְזֵרַת מְהֵר"ף עַל נ"ד עַל אִיזָה רַב וְחָכָם שְׁנִתְקַבַּל בְּהִיְתָר וְאִח"פ נִתְקַרַב אָף שְׁפִוּדַאי דְּבָרֵי מעל"ת נְכוּנִים וַיִּשְׁרִים לְמוֹצָאי דַּעַת שְׁבִאֲשֶׁר שְׁהִתְקַנְהָ וּגְזֵרַת מְהֵר"ף לָא הוֹכְרָזָה לְכֹן נִתְבַּטְלָה מְעִיקְרָא וְכֹן הוּא הֶאֱמַת שְׁהִיְתָה רַק כְּמוֹ מִתְנָה טְמִירְתָּא וְכַמ"ש לְמַעְלָה.

וְאַחֵר שְׁכְּתִבְתִּי כָּל זֶה זְכִיחִי לְקַבַּל כְּתָב מִקְרָתָא קְדִישָׁא דִּירוּשָׁלַיִם ת"ו מִן הַגָּאוֹן הָרַב מוֹהֵר"ר פִּיבּוּשׁ נֵר"ו שְׁמִפְרֵשׁ דְּבָרָיו מָה שְׁכְּתָב בְּגֵזֵרְתוּ שְׁמַעוּלָם לָא הִיְתָה פְּוֹנְתָו מְעוּלָם עַל חָכָם וְרַב שְׁנִתְקַבַּל בְּהִיְתָר וּבְכַרְט כְּמוֹ בִנ"ד שְׁהָרַב עָקַר מְמַדִּינוֹת אַחֲרוֹת וְעוֹב אֶת אֲרָצוֹ וּמוֹלְדָתוֹ כּו' פְּאֲשֶׁר אֲעִתִּיק לְמַר גּוּף הַכְּתָב שְׁל הַגָּאוֹן מְהֵר"ף נֵר"ו וַיִּקְרָא בּוֹ וְשְׁמַחְתִּי ת"ל אֲשֶׁר הִנְסֵנִי בְּדַרְךָ הֶאֱמַת.

וְאָף שְׁהַפּוֹסְקִים הָאֲחֵרוֹנִי בְּכִסְקִיָּהֶם מְחֻלְקִים אִי נֶאֱמָן הַדִּיּוֹן לְפָרֵשׁ אֶת דְּבָרָיו מָה שְׁכ' בְּגֵזֵרְתוֹ כְּמוֹ שְׁהֶאֱרִיף בְּזָה הָרַב מְהֵרִיב"ל ח"ג סִימָן קט"ז וְהָרַב מְהֵרִי"ט ס' קמ"א וּשְׁאָר הָאֲחֵרוֹנִים אֲבָל ז"א עֵינֵי לִנ"ד חֲדָא שְׁכָבֵר הוֹכַחְתִּי בְּגוּף הַתְּשׁוּבָה הַנּוֹ מִמְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן גְזֵרַת מְהֵר"ף שְׁלֵא עָלְתָה עַל דַּעַתוֹ מְעוּלָם אִיזָה רַב שְׁנִתְקַבַּל בְּהִיְתָר וְכֹן מוֹרָה בְּאַצְבַּע בְּגוּף גְזֵרְתוֹ.

וְכִּי מִן דִּין מָה שְׁמְחֻלְקִים הַפּוֹסְקִים הָאֲחֵרוֹנִי בְּתֻשׁוּבוֹתֵיהֶם הִיְיָנוּ בְּאִיזָה דִּין וּמְשַׁפֵּט שְׁהִיָּה בֵּין אִישׁ לְרַעְהוּ וּמְבִיאִי רְאִיָה לְזָה מִגַּמ' נֶאֱמָן הַדִּיּוֹן לֹאמַר לְזָה חִיבְתִּי וְלְזָה זְכִיחִי כּו' וּמִשָּׂא"כ בִּנ' לָא שְׁיִיף כָּל זֶה וְהִיָּה בְּדַעְתִּי לְהֶאֱרִיף קִצָּת בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים בְּעֶסֶק הִיָּה וְשְׁלֵא יְהִי דְּבָרֵי דוֹמוֹת לְמַרְוּבוֹת וְהֵנָּה לְמִשָּׂא וְכָל מְאֲרִיף הוּא טִירְחָא לְכֹן קִצְרִתִּי וּבְכַרְט לְחָכָם גְּדוֹל כְּמוֹתוֹ יִרְבוּ בְּיִשְׂרָאֵל יִסְפִּיק הַקִּיצוֹר וְעֵינֵי בְּזָה בְּתֻשׁוּבַת הָרַב מְהֵר"מ מִיַּן ס' ק' שְׁפֶסֶק שְׂאִין הַדִּיּוֹן נֶאֱמָן לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו אַחֵר שְׁכְּתָב הַפּוֹסֵק וּמְבִיא רְאִיָה מְהָא דְּאֲמַרִּי בִּפ' הַפּוֹעֲלִים שְׁהִיּוּ מְחֻלְקִים מְתִיבֵת' דְּרַקִּיעָא אִם בְּהֵרַת קוּדָם לְשַׁעַר לְבָן כּו' מֵאֵן מוֹכַח רַבָּה בַּר נַחְמִינִי כּו' וְעִי' בַּס' כְּנִסַּת הַגְּדוּלָה ס' כ"ג לְטַח"מ וְהַנְּלַע"ד כְּתִבְתִּי אֲנִכִּי עָפַר וְאִפְר"ים הוּא הַצְּעִיר מִבֵּית אֶהֱרֹן מוֹוִילְנָא: שְׁאֵלָה סֵט נְשִׂאֲלָתִי בְּאַחַד שְׁנֵדֵר מְחַמַּת תְּשׁוּבָה וְעֵינֵי שְׁלֵא לְאַכּוֹל זְמַן יְדוּעַ מְדַבֵּר הַבָּא מִן הַחֵי אִי שְׂרִי לְאַכּוֹל דְּבִשׁ דְּבוּרִים אוֹ לְשִׁתּוֹת מְשַׁקָּה הָעוֹשִׂים מִן הַדְּבִשׁ הַנּוֹ שְׁקוּרִין מַע"ד.

תְּשׁוּבָה הִנֵּה לְכַאוּרָה לְפִי הַמְּוִשְׁפֵּל רֵאשׁוֹן נִרְאָה שְׁהוּא אִסּוּר וַיֵּשׁ לְחַלֵּק דִּין הַנּוֹ לְכַמְהָ סְעִיפִים. בְּרֵאשׁ לִילָף אַחֵר פְּוֹנַת הַנּוֹדֵר וּלְשׁוֹן הַנּוֹדֵר וּמָהוּ נִקְרָא דְּבָרִים הַבָּאִים מִן הַחֵי וְגַם אִם יֵשׁ חִילוּק בֵּין אֲכִילָה לְשִׁתְיָה דְּאָף אִם אִסּוּר לְאַכּוֹל אִי שְׂרִי לְשִׁתּוֹת הַמְשַׁקָּה הִיְצָא מִהֵן וּתְחַלְהָ גְּדוּקָה לִילָף אַחֵר פְּוֹנַת הַנּוֹדֵר וּמָהוּ הַנְּקָרָא דְּבָר מִן הַחֵי דְּהִיְיָנוּ חֵלֵב וּגְבִינָה וְחַמְאָה וּבְצִים וַיֵּשׁ עוֹד דְּבָרִים הַבָּאִים מִן הַחֵי כְּגוֹן יְאֵלִי דְּחַמּוֹרְתָא וְעוֹר הַבָּא כְּגוֹן פְּנִי שְׁל חַמּוֹר וּמִי רְגָלִים אֲבָל אֵינָם שְׁכִיחִי לְאַכּוֹל וּלְשִׁתּוֹת אוֹתָם הִנֵּה לִפ"ז נִרְאָה

שְׂדֵבֶשׁ דְּבוּרִים פְּשוּט לְאֶסוֹר דַּמ"ש דְּבִשׁ דְּבוּרִים מְחַלֵּב וְחֻמָּאָה וּגְבִינָה דְּמִקְרֵי דְּבַר הַבָּא מִן הַחֵי הִ"ה דְּבִשׁ דְּבוּרִים.

וְאִין לְהַקְשׁוֹת דְּהִיא גּוּפָא מִנ"ל דְּהַנּוֹדֵר מְדַבֵּר הַבָּא מִן הַחֵי דְּאֶסוֹר בְּחֻלְבַּב דְּהִלָּא אֲמַרֵי בַּגְמ' דְּבִכּוּרוֹת דְּהִי אַמ"ה וְאַפ"ה שְׂרֵי וְא"כ לֹא מִקְרֵי דְּבַר הַבָּא מִן הַחֵי וְנ"ל הַגַּמ' שָׁם בְּדָף ו' א"ל ר"א בְּרִיָּה דְּרָבָא לְרַב אֲשֵׁי אֶלָּא מַעֲתָה טַעְמָא דְּרַבְנָן מְגַמְל כּו' הָא לָאו הָכִי הוּ"א חֻלְבַּב דְּבַהֲמָה טַמְאָה שְׂרֵי מ"ש מָהָא דְּתַנְיָא הַטְּמָאִים כּו' אֲצַטְרִיף סַד"א הוֹאִיל דְּבַבְהֲמָה טְהוּרָה נְמִי חִידוּשׁ הוּא דְּלִיכָא מִיָּדִי דְּאֲתִי מְחֵי וְשְׂרֵי רַחֲמֵנָא וְהִיא חֻלְבַּב כִּי אַמ"ה הוּא וְשְׂרֵי הֶלְכָּה אִפִּי בְּבַהֲמָה טַמְאָה לִישְׁתְּרֵי קַמ"ל וְחֻלְבַּב דְּבַהֲמָה טְהוּרָה מִנ"ל דְּשְׂרֵי אֲלִימָא כּו' עַד אַבְע"א אֲרִיץ זְבַת חֻלְבַּב וְדְבִשׁ כּו' עַכ"ל הַגַּמ' בְּקִיצוֹר מְוַפְלַג נְשַׁמְעַע מַגְמ' הַנּוּ דְּחֻלְבַּב גּוּפָא דְּבַהֲמָה טְהוּרָה אִי לָאו דְּמוּכַח קָרָא דְּשְׂרֵי הִ"א דְּאֶסוֹר מְשׁוּם אַמ"ה וְא"כ י"ל הוֹאִיל וְגַלִּי קָרָא דְּשְׂרֵי וְלֹא מִקְרֵי אֲבָר מִן הַחֵי א"כ לֹא מִקְרֵי ג"כ דְּבַר הַבָּא מִן הַחֵי אֲבָל ז"א דַּא"כ לְפִי סְבָרָא הַנ"ל דְּהוֹאִיל וְגַלִּי קָרָא גְבִי אַמ"ה לֹא מִקְרֵי ג"כ דְּבַר הַבָּא מִן הַחֵי א"כ גְבִי בְּצִיִּים נְמִי נִימָא הָכִי דְּהִלָּא פְתַבּוּ הַתּוֹס' בַּפ' א"ט דָּף ס"ד ע"א ד"ה שְׁאָם רִיקְמָה וְנ"ל וְא"ת כּו' בְּסֻמוּף דְּדַרְיָשׁ בֵּיצַת טַמָּא דְּאֶסִירָא מְדַכְתֵּיב וְאֵת בֵּת הַיַּעֲנָה ל"ל הָא קִי"ל כֹּל הַיִּנְצָא מִן הַטְּמָא כּו' וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּבִיצַת עוֹף טְהוּר נַפ"ל דְּשְׂרֵי מְדַדְרָשִׁינָן גְבִי שְׂקִלוּם הַקּוֹן תַּקַּח לָהּ וְלֹא לְכַלְבֵּיָהּ וְלַהֲכִי אֲצַטְרִיף בֵּת הַיַּעֲנָה לְאֶסוֹר בֵּיצֵי עוֹף טַמָּא דַּסַּד"א דְּשְׂרֵי דְּלִיכָא מִיָּדִי דְּאֲתִי מְחֵי וְשְׂרֵי וְהִי בֵּיצָה כִּי אַמ"ה הוּא וְשְׂרֵי כּו' ע"ש וְתִי זֶה הוּבָא ג"כ בְּקִיצוֹר בְּהָרָא שׁ בְּבִכּוּרוֹת פ"ק וְא"כ נֹאמַר ג"כ הוֹאִיל וְגַלִּי קָרָא גְבִי בְּצִיִּים דְּשְׂרֵי וְלֹא מִקְרֵי אַמ"ה לֹא מִקְרֵי ג"כ דְּבַר הַבָּא מִן הַחֵי וְא"כ יְהִיָּה הַנּוֹדֵר מוֹתֵר גַּם בְּבְצִיִּים וְלַפ"ז נֶפֶל פּוֹתָא בְּבִירָא וְנֶפֶל פְּרָסָא בְּבִירָא דְּנִדְרוּ יְהִיָּה בְּטַל לְגַמְרֵי דְּלֹא יִמְצָא עַל מַה יְחוּל וְאִף שְׂפַתְבוּ שָׁם הַתּוֹס' תִּי אַחַר אֲבָל כְּבָר דְּחוּ אוֹתוֹ גְבִי בְּצִיִּים.

וְלִיכָא לְמִימַר דְּדַעֲתֵי אִיִּילֵי דִּיחֻמוּרְתָא וְעוֹר הַבָּא נִגְדַּ פְּנִי שֶׁל חֻמוֹר שְׁלֹא לְאֶכּוֹל דְּזִהוּ לֹא שְׂכִיחָא דְּאֶכְלֵי אִינְשֵׁי וְא"כ יִצְאוּ דְּבָרֵי לְבַטְלָה וְאַלִּיכָא דַּר"מ דְּאָמַר בְּתַמּוּרָה וּבַעֲרִכִין גְבִי הַמַּעֲרִיף פְּחוֹת מִבְּן חוֹנֵדֶשׁ וְגַבִּי הָרִי זֹו תַּמּוּרַת עוֹלָה וְתַמּוּרַת שְׁלָמִים דְּאִין אֲדָם מוֹצִיא דְּבָרֵי לְבַטְלָה פְּשִׁיטָא דְּלֹא אֲמַרֵי יִצְאוּ דְּבָרֵי לְבַטְלָה וְאַפִּילוּ לְדַבְרֵי ר"י דְּקִי"ל כְּנוֹתְיָה דַּס"ל דְּדַבְרֵי בְּטָלִים לֹא אֲמַרֵי הָכִא דְּדַבְרֵי יְהִיָּו בְּטָלִים דְּהִתָּם טַעֲמֵי בְּדִינָא וּבְלִשׁוֹן מִשָּׂא"כ כָּאֵן נִתְפּוּיָן לְאֶסוֹן עַל עֲצָמוֹ אִף דְּבַר שְׁהוּא מוֹתֵר מִצַּד הַדִּין וְלֹא מִקְרֵי דְּבַר הַבָּא מִן הַחֵי וְמ"מ בְּלִשׁוֹנוֹ וּבְדַעֲתוֹ הִיָּה לְהַקְרוֹת דְּבַר הַבָּא מִן הַחֵי אִיזָה מִן הַדְּבָרִים הַנּוּ.

וְלִיכָא לְמִימַר דְּנִשְׁיִילֵי מָה הִיָּה בְּדַעֲתוֹ בְּשַׁעַת הַנְּדָר ז"א קוֹשֵׁיָא שְׁהֵרִי כְּבָר הַקְּשָׁה קוֹשֵׁיָא זֹו בְּתוֹס' פ"ג דְּשַׁבּוּעוֹת דָּף כ' ד"ה לִישְׁנָא דְּאִתְקִיל לִיָּה וְא"ת וְנִשְׁיִילֵי מָה הִיָּה בְּדַעֲתוֹ כּו' א"נ כְּגוֹן שְׁשַׁכַּח מָה הִיָּה בְּדַעֲתוֹ אוֹ שְׁאָמַר שְׁבַדַּעֲתוֹ כֹּל מַה שְׁיִהִיָּה מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ וּבְזָה הָאֵןפֹן אִיִּירֵי ג"כ בַּנ"ד.

וְאִין לוֹמַר לְפִי תִירוּץ זֶה שֶׁל הַתּוֹס' דְּאִיִּירֵי כְּגוֹן שְׁאָמַר שְׁבַדַּעֲתוֹ כֹּל מַה שְׁיִהִיָּה מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ יְהִיָּה דְּבָרֵי בְּטָלִים לְגַמְרֵי דְּלֹא מְצִינּוּ דְּבַר הַנִּקְרָא בָּא מִן הַחֵי לְפִי הַס"ד שְׂפַתְבִּיתִי לְעִיל וְא"כ יְבַטְלוּ דְּבָרֵי וְלֹא יְהִיָּה נִדָּר כֹּלֵל הִלָּא לְפִי מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ לֹא מְצִינּוּ דְּבַר הַנִּקְרָא בָּא מִן הַחֵי ז"א קוֹשֵׁיָא דְּלַעוֹלָם שְׁאָמַר שְׁבַדַּעֲתוֹ כֹּל מַה שְׁיִהִיָּה מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ הַקְּרוֹב לְפִשׁוּטוֹ וְלֹא שְׂיִבְטְלוּ דְּבָרֵי לְגַמְרֵי כְּמוֹ גְבִי שְׁבּוּעָה שְׂאִי אוֹכַל לָהּ דְּמִסְתַּפְקָא לָן

אי משמעותא שאוכל או שלא אוכל וליכא למימר דנשיילי' מה הנה בדעתו די"ל דאמר
כל מה שיהיה משמעות לשונו אבל מ"מ דבריו לא יבטלו לגמרי או שנשבע שלא יאכל
או שנשבע שאוכל ועכ"פ באיזה צד שיהיה לא יצאו דבריו לבטלה וה"ה בנ"ד.

וגם אעיקר' דדינא פירכא מה שהקשיתי ברישא שהוא גופא מנ"ל דחלב אסור דנימא
הואיל וגלי קרא לא מקרי אמ"ה דלא מקרי נמי דבר הבא מן החי ז"א דבשלמא הא דגלי
קרא דלא ליהוי אסור מצד עצמו אבל גבי נודר בדבורו נאסר.

נשמע מקל הנז' דלכאורה הנודר מדבר הבא מן החי דאסור בדבש דבורים ובמשקים
היוצאים מהן אבל כד נדקדק בגמ' ובפוסקים תמצא שדבש לא דמי כלל לא לחלב ולא
לבעצים ואינו פשוט כ"כ לאסור ואדרבה יותר נראה פשוט להתיר מלאיסור והדבר תלוי
במחלוקות שבין גדולי הפוסקים.

ונציע תחלה בקיצור לשון הגמ' בבכורות דף ז' בעי מיניה רב ששית מי רגלים של חמור
מהו ותבעי ליה דסוסים וגמלים כו' א"ל רב ששית תניתיה שהיוצא מן הטמא טמא כו'
מטמא לא קאמר אלא מן הטמא והני נמי מינא דטמא וא"ד דסוסים וגמלים כו' פי קמבעי'
להו דחמור כו' מתיבי מפני מה אמרו דבש דבורים מותר מפני שמכניסות אותן לגופן
ואין ממצות אותן מגופן הוא דאמר כו' יעקב דאמר דנבשא רחמנא שריא (דהיינו דבש
דבורים מגזירת הפתוב אבל לא דבש הגזין) כמאן אזלא הא דתנו דבש הגזין מותר דלא
כר"י כו' ע"ש.

ויש בשיטה הזאת מחלוקת בין הפוסקים לענין דינא הרא"ש ובנו הריב"ה בטי"ד סי'
פ"א וברוקח סי' תס"ט פוסקים דבש הגזין וצרעין אסור דהיינו כר"י ודבש דבורים
מותר מגזירת הפתוב ומי רגלים אסורים כרב ששית.

אף שדברי הרוקח הנז' תמוהי' בעיני שפסי' תס"ט כתב דבש הגזין וצרעין אסור ופוסק
כר"י וכרב ששית ולעיל בסי' תס"ד כתב וז"ל בפ"א דבכורות דייק רב ששית והיוצא
מטמא ל"ק דהוי משמע מגופה דטמא אלא היוצא מן הטמא ומי רגלים דסוסים וגמלים
וחמורים אסירי כו' ודברים אלו הם כחוקמץ לשנינים דמזפי שטרי לבי תרי דפסיק פלישנא
קמא דר"ש דדייק הינצא מטמא ל"ק כו' ופסק דמי רגלים דסוסים אסירי ובאמת זהו
נפקותא בין לישנא קמא ללישנא בתרא דלישנא קמא לא קא אסר ר"ש אלא דחמור
ולא דסוסים משא"כ ללישנא בתרא וכמ"ש הרא"ש שם במה שרצה לישב דברי ר"ת
שפסק דלא כר' יעקב וכ"כ התוס' דף ז' ד"ה רוב דגים במינן משריצים וז"ל ואין
להקשות לרב ששית דאסיר במי רגלים של חמור דאפילו ללישנא בתרא דאסור אף של
סוסים וגמלים כו' משמע בהדיא ללישנא קמא לא אסר של סוסים וכן מוכח בדברי רש"י
ז"ל דף ז' ע"ב ד"ה מטמא כו' מן הטמא משמע מינו של טמא דדמו לחלב משמע דוקא
דהטעם שאסור במי רגלים משום דדמו לחלב וזהו שייך דוקא במי רגלים דחמור ולא
דסוסים וגמלים וכמ"ש בלשון האבעיא דסוסים וגמלים לא מבעיא דמאי עול ומיא נפיק
מה שאין פן דחמורים עכירי ודמי לחלב וכן מוכח בב"י ריש סימן פ"א ובשאר אחרונים
ואם פן הג"ה מן הרב המחבר ז"ל).

לְמָה פֶּסֶק הָרוֹקֵחַ כְּלִישְׁנָא קָמָא וּפְסֵק וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמֶר מ"ש אַמ"ו דְּמֵי רְגָלִים דְּסוֹסִים
אָסוּר וּע"ק לְפִי הַגָּאוֹן זְצוּק"ל שְׁדַבְרֵי הָרוֹקֵחַ מֵאֵי שְׁפוֹסֵק כְּלִישְׁנָא קָמָא דְרַב שֵׁשֶׁת בְּסִי
תַּס"ט תְּמוּהִים בְּעֵינָיו דְּמִזְכֵּי אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהַעֲמִיד דְּבָרֵי ר"ש שְׁטָרֵי לְבֵי תְרֵי כו'.

וּלְעַנְד"ן לִישָׁב כַּר"י רַק פְּסָתָם מְשֻׁנָּה דְּמַכְשִׁירִין פִּי אֵיתָא בְּתוֹס' בַּפ"ק דְּבִכּוּרוֹת דָּף ז'
וּכְמ"ש הָרָא"ש אֲלִיבָא דַּר"ת וַא"כ לְמָה ע"ב ד"ה תְּנִיתוּהָ הַיּוֹצֵא מִן הַטְּמֵא פְתַב הָרוֹקֵחַ
סִי תַּס"ט בְּסוּפּוֹ דְּדָבַשׁ טְמֵא שְׁפָתָבוּ וְז"ל הָא דְּמִשְׁמַע לְסִי הַגְזִין וְצִירְעִין אָסוּר כַּר"ש
וּכְר"י הָלֵא נְקֻטֵי לַק"מ פְּדָפְרִי לְעֵיל עַכ"ל וְאִיפָא אֲלִיב' דְּלִישְׁנָא קָמָא דְּבָרֵי ר"ש הֵם
לְמִידָק לְמָה לֹא מְקַשֵּׁי הַתּוֹס' קוֹשְׁנֵי כַּת"ק דַּר"י וּכְמִתְנִי דְּמַכְשִׁירִין דְּדָבַשׁ זֶה כְּלִישְׁנָא
קָמָא גַּבֵּי תְנִיתוּהָ שְׁהַיּוֹצֵא הַגְזִין פּוֹתֵר.

כ כו'.

וּנְלַע"ד דְּכַנּוּנְתָם הוּא לְפִי מ"ש אָכַן נִלְע"ד לִישָׁב קֶצֶת דְּבָרֵי הָרוֹקֵחַ לְעֵיל בְּרִישׁ דָּף ו'
ע"א ד"ה ל"ל לְמִתְנֵי שְׁלֵמַד בְּגַמְרָא דַּה"פ אֲלִיבָא שְׁהַיּוֹצֵא וְז"ל לְקַמְן דְּיִיק מִינָהּ מֵי רְגָלֵי
דְּלִישְׁנָא קָמָא א"ל ר"ש תְּנִיתוּהָ לְשָׁל חֲמוּר אָסוּרִי וְהָא דְּיִיק מִדְּקַתְנֵי דְּלִישְׁנָא לֹא
עָלְתָה עַל דְּעָתָה שְׁהַיּוֹצֵא שְׁנוֹתָן טַעַם לְדָבָר וְהו"ל לְהַסְתַּפֵּק בְּמֵי רְגָלִים דְּסוֹסִים וְדַגְמִלֵי
לְמִתְנֵי וְהַיּוֹצֵא עַכ"ל הָרֵי שְׁמִתְרָצִים וְז"א דְּמִדְּיוֹק דְּמִתְנֵי מִשְׁמַע דָּאָה הַתּוֹס' עַל שְׁאָמְרֵי
שָׁם בְּגַמ' לְסִימְנָא בְּסוֹסֵי וּבְגַמְלִים אָסוּר דְּמִטְמֵא לֹאקָאָמַר דְּהָרֵי מִשְׁמַע מְגוּפָא דְּטְמֵא אֲלֵא
מִן הַטְּמֵא מִשְׁמַע אָף שְׁאִינוּ מְגוּפָא דְּטְמֵא מִשְׁמַע מ"מ אָסוּר א"כ כָּל מֵי רְגָלִים אָסוּרִי אָף
דְּסוֹסִים וּגְמִלֵי וְאָף דְּמֵי עוֹל וּמֵי נְפִיק וְלֹא כַּפִּירֵשׁ"י דְּפִי הַטַּעַם דְּמִן הַטְּמֵא הוּא הַיּוֹנֵנוּ
דְּיָצָא מִטְמֵא אָף שְׁאִינוּ מְמַצּוֹת מְגוּפּוֹ דְּטַמ' וְלִיפָא נְפִיקוּתָא לְדִינָא כָּלֵל בֵּין ב' הַלְשׁוֹנוֹת
רַק מָר אָמַר חֲדָא וּמֵא"ח וְלֹא פְּלִיגֵי אָף סוּגְיָא הָרֵאשׁוּנָה דְּיִיק מִדְּיוֹקָא דְּמִתְנֵי וְהַא"ד לֹא
דְּיִיק כָּלֵל וְקוֹשְׁנֵי הַגְּמָר' דְּמִיתִיבֵי קֶשֶׁה אָף לְלִישְׁנָא קָמָא וְצִירְעֵי לְאוּקְמֵי כַּר' יַעֲקֹב וְלָכֵן
פֶּסֶק הָרוֹקֵחַ כַּר"י וּכַר"ש וְהִבִּיא לִישְׁנָא קָמָא דַּר"ש.

זֶה הַנִּלְע"ד לְדַעַת הָרוֹקֵחַ אֲבָל דְּבָרֵי צ"ע שְׁהֵם נֶגְד רַש"י וְתוֹס' וְהָרָא"ש וְשָׂאָר פּוֹסְקִים.
עַכ"פּ נִשְׁמַע מִפּוֹסְקִים הַנּוֹ' שְׁהִלְכָה כְּרַב שֵׁשֶׁת וּכַר' יַעֲקֹב דְּדָבַשׁ דְּבוּרֵי מוֹתֵר מְגֻזְרַת
הַפְּתוּב וְדָבַשׁ צְרָעִים וְהַגְזִין אָסוּר אָף שְׁאִינוּ מְמַצּוֹת מְגוּפּוֹן אֲבָל הַרְמַב"ם וְר"ת פּוֹסְקֵי
דִּלֹא כַּר"י וְדִלֹא כְּרַב שֵׁשֶׁת בְּדָבַשׁ וְהִתִּירוּ בֵּין דָּבַשׁ הַגְזִין וְצִירְעִין וּבֵין דָּבַשׁ דְּבוּרֵי הַיּוֹנֵנוּ
פְּסָתָא דְּבַרְיָת' דְּדָבַשׁ דְּבוּרֵי מוֹתֵר מְפָנֵי שְׁאִין מְמַצּוֹת אוֹתָן מְגוּפּוֹן וְכִסְתָּמָא דְּמִתְנֵי
דְּמַכְשִׁירִין דְּדָבַשׁ הַגְזִין מוֹתֵר וְדִלֹא כַּר"י דִּיחִידָאֵי אֲלֵא כַּת"ק דַּר' יַעֲקֹב וְלָכֵן פֶּסֶקוּ ג"כ
דְּמֵי רְגָלִים מוֹתֵרִים לְפִי שְׂרַב שֵׁשֶׁת אֲתֵי פִּיחִידָאֵי.

וּבְזָה מִינּוֹשֵׁב מַה שְׁהַקְשָׁה הָרָא"ש עַל ר"ת לְמָה פֶּסֶק דִּלֹא כַּר"י פִּינּוֹן דַּר"ש סָבַר כְּנוֹתֵי
וְהִבִּין הָרָא"ש בְּדַבְרֵי ר"ת שַׁר"ת פּוֹסֵק בְּמֵי רְגָלִים כַּר"ש וּלְעַנ"ד שַׁר"ת פּוֹסֵק לְגַמְרֵי
כְּהַרְמַב"ם גַּם בְּמֵי רְגָלִים וְדַחֵי דַּר"ש מֵהַלְכָתָא שְׁדַבְרֵי כְּדַעַת יַחִידָאֵי וְגַם מֵי רְגָלִים לֹא
עֲדִיפֵי מְעוֹר הַבָּא כְּנֶגֶד פְּנֵי שָׁל חֲמוּר שְׁפִשׁוּט דְּמוֹתֵר כַּמ"ש שָׁם בְּגַמ' אֲלִיבָא דְּרַב חֲסֵדָא
וְתַנְיָא כְּנוֹתֵי וְכַמוֹ שְׁתַּמָּה הַמ"מ עַל הַרְמַב"ן דְּלְמָה פֶּסֶק בְּמֵי רְגָלִים שְׁאָסוּר וּבְעוֹר הַבָּא
נֶגְד פְּנֵי שְׁמוֹתֵר כו' וְכֵן דַּעַת הַפְּלִבּוֹ סִי ק"א בְּדָבַשׁ דְּבוּרִים וְהַיּוֹנֵנוּ וְצִירְעֵי כְּהַרְמַב"ם
וְהַיּוֹנֵנוּ מִטַּעַם שְׁאִין מְמַצּוֹ מְגוּפּוֹן.

ונבוא לנ"ד דנלע"ד דתלוי במחלוקת הפוסקים דאליב' דהרא"ש והטור והרוקח דסברי דדבש דבורים מותר היינו מטעם גזירת הכתוב אף שאינו ממצות מגופן משום דהוי דבר היצא מן הטמא ולכן צריך קרא ודבש הגזין וצירעין באיסורו עומד א"כ דבש דבורי מקרי דבר הטמא מן החי עכ"פ לעגנו נודר דומיא דדבש הגזין משום דהוי יוצא מן הטמא.

ולעגנ'ן לישוב בזה ג"כ דעת הרוקח שפסק בסי' תס"ד ונ"ל ומי רגלי' של פרה מותר לאחר שחיטה ולא של בהמה טמאה וזהו דבר של חידוש שלא נמצא בפוסקי' המפורסמי' שפתיב שמי רגלים של בהמה מותר' דוקא לאחר שחיטה דהיינו אם נמצא בשלפוחית לאחר שחיטה משמע אבל מחיים אסורים וצ"ע מ"ש מי רגלים מחלב בהמה טהורה דשריא ומי רגלי' אסורים ונהלא מי רגלי' יש יותר סבר' להתיר דמיא עול ומיא נפיק משא"כ בחלב אלא צ"ל דבשלמא חלב או דבש מותר מטעם גזירת הכתוב וחידיוש הוא ולא ילפינו מחידיוש ומי רגלים אסורים משום דאתי מחי.

ובזה מיושב לענ"ד מה שהקשה הב"י על הר"ר אליעזר שהביא הטור ונ"ל וכת' הר"ר א בעלמא נקט דלא תיחלף כו' מדקתני שהיוצא דה"ל למיתני והיוצא ואם באמ' הנה הגי' במתני' והיוצא בנדאי לא ס"ד בגמ' לומר דנקטי' לסי' ולכך בתניתוה קמא לא עלה על דעתם להקשות פי"ל משי"ן דשהיוצא דייק דלסי' נקטי' וכמ"ש הת"ס לעיל ומשהיוצא כו' פשיט רב ששית הדין דמי רגלי' חמור אסור ומשא"כ בתניתוה בתרא גורס היצא בלא שיי"ן קשה הא דמשמע לסי' נקטי' ולפי גירס' זו אינו סי' מדלא קתני שהיוצא ולזה פתבו התוס' לק"מ כדפרי' לעיל ור"ל אפ"ה לק"מ ואיכא למימר לסי' נקטי' לפי מ"ש לעיל ששם דייק מדקתני שהיוצא כו' ולא קתני והיוצא ומשא"כ כאן גורס רב ששית היצא בלא וי"ו יש לדייק מ"מ מדלא קתני והיוצא בוי"ו אלא נדאי לסי' נקטי'.

או נאמר איכא דכיונת התוס' הוא במ"ש לעיל בריש דף ו' שרב ששית דייק דמי רגלים של חמור אסירי היינו מ"ן הטמא ומדוקדק בלשונם שכתבו ונ"ל לקמן דייק מינה והיינו ממן דייק דמי רגלי' חמור דוק' אסורים (ותדע דבלישנא בתרא אינו דייק ממן ואוסר אפי' דסוסי' וגמלי') ומדקתני שהיוצא דייק לסימנ' בעלמ' ולכך בתניתוה קמא קושיתם מעיקר ליתא פי"ל מדקתני שהיוצא דייק לסי' נקטי' ומדקתני מן דייק שמי רגלי' חמור אסורים ומשא"כ בתניתוה בתרא אינו דייק מדקתני מן קשה הא דמשמע לסי' נקטי' ואיך פשט מינה רב ששית שמי רגלי' בהמה טמאה אסורים ולזה פתבו לק"מ כדפרי' לעיל והיינו שפרי' לעיל ונ"ל והכא דייק מדקתני שהיוצא שנותן טעם לדבר כו' ע"ש וא"כ פשאין הגי' במתני' שהיוצא בנדאי אינו נקט לסימנא ורב ששית לא גרס שהיוצא אלא היצא דמשמע דמילתא חדתא נקט ולכך פשיט רב ששית מינה מי רגלי' בהמה טמאה אסורים ודו"ק.

ומעתה אלה לי אל הר המו"ר בשמי' ורוק"ח ה"ל פי בנדאי הרוקח פוסק פלישנא בתרא וכמ"ש הרא"ש ולכך פתיב ומי רגלי' חמורים וסוסי' וגמלים אסירי וכמ"ש רש"י והתוס' והרא"ש דללישנא בתרא אף סוסי' וגמלים אסירי ומ"ש ונ"ל בפ"א דבכורות דייק רב ששית היצא מטמא לא קאמר דהוי משמע מגופא דטמא אלא היצא מן הטמא עכ"ל וזהו פלישנא קמא.

לכן נלע"ד אפשר דהוקשה לרוקח ג"כ קושית התוס' הנז' בתניתוה בתרא הא דמשמע לסי' נקטי' ותירוץם שפתיבתי לעיל הי' נרא' בעיניו לדחוק גדול פי עי"ז מוכרחים אנו לשבש הגי' במתני' ובגמ' דמקשה ל"ל למיתני שהיוצא סימנא בעלמא הוא כו' וכדי לתקן זה שלא לשבש המתני' והגמ' הנ"ל גרס הרוקח שגם בלישנ' בתרא דייק רב ששת מדקתני מן וילעיל דייק מדקתני שהיוצא וכמו שגרס בלישנא קמא וכ"כ בדרישה בריש סי' פ"א ונ"ל ובלישנא בתרא ג"כ ה"ג לה כו' ע"ש רק שהרוקח אינו גורס בלישנא בתרא והני נמי מינא דטמא כמ"ש בלישנ' קמא אלא גורס סתם כמ"ש לעיל לשונו כדי לאסור אפילו מי רגלי סוסים וגמלי' ולקח כתב אחר זה תיזקף ונ"ל ומי רגלי' של חמורים וסוסים וגמלים אסירי עכ"ל.

ובזה נסתלק תמיהת אמ"ו וצוק"ל מן הרוקח ודו"ק וראיתי בב"ח לי"ד סי' פ"א סעיף ז' שכתב ונ"ל כתב ב"י ומיהו לר"א דאוסר מי חלב משמע דה"ה למי רגלים דטהורה דאסור אבל יש לתמוה דא"כ מאי קא בעי מיניה דרב ששת מי רגלים דחמור תיפזק לי' דאפי' דטהורה אסירי וי"ל דקמבעי' ליה אי אסירי נמי משום דאתי מטמאה ועי"ל כו' עכ"ל והב"ח הרבה להשיב אפו על הרב הב"י ונ"ל ועל התי' הראשון קשה פיון דמי חלב אסור ה"ה מי רגלים דאסור דהא הרמב"ם נמי אוסר מי חלב פדכתב הרא"ש משמו בפ"ק דבכורות ומביאו הב"י ונאפ"ה פסק דמי רגלים אפי' של חמור שרי אלא דצ"ע דלא אשקחן להר"מ במז"ל דכתב הכי בהל' מ"א.

ולפי הנראה דצריף להגיה הרמב"ן במקום הרמב"ם. ועל התי' השני נמי קשה כו' עכ"ל הנה דברי הב"ח מאד נפלאים ממני ולא הבינותיו כלל במה שהשיג על הב"י שהרי לפי מ"ש ולפי הנראה דצריף להגיה הרמב"ן וא"כ במי חלב דאוסר היא סברת הרמב"ן ולא סברת הרמב"ם ובמי רגלים דשרי היא סברת הרמב"ם ולפ"ז איף מקשה מסברות דתרי גברי אסברת הב"י וזולת זה דבריו תמוהים ביותר דהלא אם גורס הרמב"ן דאוסר במי חלב לא מסתייא דלא מסייע לו אלא נמי מביא לו ראיה לסתור שהרי הרמב"ן אוסר נמי במי רגלים וכמ"ש בפרישה סי' פ"א סעיף ט' וגם אמ"ו הגאון וצוק"ל מביאו בסמוך ע"ש וא"כ דברי הב"י והרמב"ן בחזק מחיתא מחו וליכא למימר שקושית הב"ח הוא על הב"י לפי הגי' של הב"י שהרי לפי מ"ש הב"ח בעצמו מוכח דט"ס היא וצריף להגיה הרמב"ן.

גם מ"ש דהא הרמב"ם נמי אוסר מי חלב פדכתב הרא"ש משמו בפ"ק דבכורות ומביאו ב"י עכ"ל. הנה הב"י מי"ד אין בידי ברם חפשיתי בהרא"ש פ"ק דבכורות למצוא דברי הרמב"ם (או הרמב"ן) ולא מצאתי לא מינה ולא מקצתה דוקא חלב שהתירו הפתוב אבל מי חלב אסור והקשה הב"י ונ"ל משמע דה"ה למי רגלי' אפי' דטהורה אסורה משום דאתי מחי אבל יש לתמוה דא"כ מאי קמבעי' מיניה דר"ש במי רגלי' של חמור תיפזק לי' אפי' דטהורה כו' ולענ"ד שהר' אליעזר בעל הרוקח מסייע להר"ר אליעזר שהביא הטור וקאי בשיטתיה דמי רגלים דטהורה אסורה משום דאתי מחי והיינו אמ"ה ומשא"כ לאחר שחיתה מותרת ובטמא' מיבעיא אף לאחר המיתה משום טמאה והב"י תירץ בדרף א' דפשיטא דאסירא משום דאתי מחי אלא דהאבעי' אי אסירי משום טמא' וקשה מנ"מ.

ולפי מ"ש נכון אי אסור משום דאיתי מחי מ"מ לאחר שחטיטה מותר משא"כ בטמאה. ונשמע מפוסקים הנז' דהנודר אסור בדבש דבורי' משום דאיתי מחי ומשא"כ לפי דעת הר"ת ורמב"ם וכלבו שפוסקים דבש הגזין וצירעין מותר ודלא כר"ש ור"י רק פסתם משנה דמכשירין וא"כ דבש דבורים וצירעין מותר מפני שאינן ממצות מגופן ולא נקרא דבר הבא מן החי פלל אף לענין נודר דאם הוי מקרי דבר הבא מן החי בנודר הוי אסור בלא נדר משום דאיתי מטמא אלא משום דאינן ממצות מגופן לא מקרי פלל בא מן החי וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהל' מ"א שפונסי העשבים לתוף פיהם ומקיאים וא"כ לפי מאי דפסק הב"י בש"ע סוף סי' פ"א, פדעת הרמב"ם ור"ת דבש הגזין מותר רק שמביא בלשון י"א והוא דעת הרא"ש והטור וא"כ משמע שדעתו לפסוק פהרמב"ם ור"ת רק שישי לחוש קצת ליש מי שאוסר וא"כ נראה שמותר לענין נודר בבא מן החי הדבש דבורים הואיל ואין ממצות מגופן.

ולפיכא למימר דאף אליבא דפוסקים דלא כר"י ודבש מותר משום שאינן ממצות מגופן דלא מיקרי דבר הבא מן החי דנימא מ"מ לענין נודר מקרי דבר הבא מן החי דהלא איתי מחי אבל ז"א שהרי הקשו התוספות והרא"ש דמ"ש דג טמא שבלע דג טהור שמותר ומ"ש מי רגלים דאסור אליבא דר"ש ומחלקים דגבי מי רגלים מ"מ מעורב לחלוטית הגוף וה"ה דבש דבורים משא"כ לאותן הפוסקים דלא כר"ש ור"י יעקב וא"כ מי רגלים מותר ודומה לדג טמא שבלע דג טהור ואינו מעורב בהם לחלוטית פלל וה"ה דבש דבורים והגזין.

זאת הנלע"ד מפל הנז' דהנודר מותר לאכול דבש דבורים ולשתות מי דבש הנקרא מע"ד והנלע"ד פתבתי: שאלה ע המעשה שהיה כה' ראוהו נשבע לשמעון שהבן זכר היולד לו כעת אזי יתגיהו לשמעון שימול אותו ואח"כ ילדה אשתו זכר ובקש ראוהו משמעון שימחול לו השבועה כעת באשר שהוא מוכרח לכבד את גיסו שהוא ג"כ מזהל אמנם נשבע לו מחדש שהבן הראשון שיולד לו אח"כ אזי יהיה שמעון המזהל ובכך אחרי זאת מתה אשתו של ראוהו ונשא אשה אחרת וילדה לו בן ובא שמעון המזהל שיקיים את שבועתו שימול את בנו וראוהו טוען ב' טענות טענה א' שאשתו השניה אינה רוצת ומחה בידו מלידתו לו שימול את בנה באשר שהיא רוצת שיקבד א' מקרוביה ועוד טענה שנית טוען ראוהו שגם אם לא הייתה מיחה אינו צריך לקיים את שבועתו באשר שמתה אשתו הראשונה וזאת האשה אחרת ועל האשה הזאת לא נשבע ונא יורנו מורנו הדין עם מי ושכמ"ה.

תשובה הנה כמה שראוהו רוצה לפטור עצמו משבועתו מצד שני טענות הנז' ל צריכי' אנו לדקדק בטענות הנז' ל אם יכול לפטור עצמו מעונש השבועה או בטענה ראשונה או בטענה השנייה או שניהם כא' אינם ישרים לפטור את עצמו מן השבועה.

בנדאי בעיקרא דדינא אם באנו להליץ בעד ראוהו ולפטור אותו ולומר מאחר שהוא דבר שלא בא לעולם וקי"ל דאין מקנה דשלב"ל וא"כ השבועה ג"כ מעיקר' לא חיילא אמנם ז"א טענה פלל שהרי מבואר בפוסקים ומקורו הוא בתשוב' הרא"ש הביאו מרן הב"י בי"ד סי' רס"ד ואחריו בעל המפה דאין מועיל בזה קנין אבל אם נשבע לו כופין אותו לקיים שבועתו כו' ע"ש וא"כ משמע שנקנה בשבועה נכופין ע"ז ואף.

שִׁישׁ לְדַחוֹת דְּהֵתָם אֵינְרִי שְׁהֵבֵן זָכָר נֹולֵד כְּכָר לְכֵן כּוֹפִין אוֹתוֹ שְׁיִקְיִים שְׁבוּעָתוֹ וּמֵה שְׁאִינוֹ נִקְנָה בְּקִנְיָן הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּהֵי קִנְיָן דְּבָרִים וּמִשְׁא"כ כְּשֶׁנֶּשְׁבַּע לוֹ עַד שְׁלֹא נֹולֵד דְּהֵי דְּבָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם וּג"כ הֵי רַק קִנְיָן דְּבָרִים לֹא מוֹעִיל ג"כ שְׁבוּעָה וְעֵינִי בְּהִגְמֵ"ר סוֹף פ' ר"א דְּמִילָה בְּסוֹף מִס' שְׁבַת וְנ"ל מֵהֵר"מ אוֹמֵר מִי שְׁנָדָר לְחִבְרֹו לְהִיּוֹת בְּעַל בְּרִיתוֹ אוֹ לְמוֹל אֶת בְּנוֹ צָרִיף לְקַיִים לוֹ וְאֵע"ג דְּאִין אָדָם מִקְנָה דְּשִׁלְב"ל מ"מ הוֹאִיל וּמִנְהַג בְּנֵי אָדָם כּו' הוּא כֵּן גַּם כָּאֵן צָרִיף לְקַיִים וּרְאִיָּה מְסִיטוּמַת' כּו' וְהֵר' יְחִיאֵל הֵיָּה אוֹמֵר דָּאָם הֵיָּה מִתְּנָה בְּעוֹדָה מְעוֹנְבֶרֶת אִינוּ כְּלוּם דְּהֵי דְּשִׁלְב"ל וְלֹא דְּמִי לְסִיטוּמַת' דְּהֵתָם בָּא לְעוֹלָם וּמוֹעִיל בְּהֵ קִנְיָן כּו' ע"ש וְא"כ זְכִינוּ מְזָה מִמ"ש הֵר' יְחִיאֵל עַל מֵהֵר"מ דָּאָם הֵיָּה מִתְּנָה בְּעוֹדָה מְעוֹנְבֶרֶת אִינוּ כְּלוּם וְא"כ ה"ה בנ"ד אִף שְׁנֶשְׁבַּע לֹא יוֹעִיל בְּזָה שְׁבוּעָה וְאִף שְׁכַתְבֵּה הֶרֶב בְּעַל הַמֶּפֶה בְּסִי רִס"ד ס"א אָבֵל אִם נֶשְׁבַּע כּוֹפִין אוֹתוֹ שְׁיִקְיִים י"ל דְּהֵינּוּ דוֹק' אִם נֶשְׁבַּע לוֹ שְׁיִמּוֹל אֶת בְּנוֹ אַחֵר שְׁנֹולֵד וּמִשְׁא"כ אִם נֶשְׁבַּע לוֹ קוֹדֵם שְׁנֹולֵד לֹא חָלָה הַשְׁבוּעָה וְאִין לְהַקְשׁוֹת ע"ז אִיף נֹוכַל לוֹמֵר דְּהֵרֵמֵא"י אֵינְרִי שְׁנֶשְׁבַּע לוֹ אַחֵר שְׁנֹולֵד א"כ קִשָּׁה לְמָה כְּתִב הוּא לְפָנֵי זָה דְּאִין מוֹעִיל בְּזָה קִיבּוּל קִנְיָן הֵא אַחֵר שְׁנֹולֵד הו"ל דְּשִׁב"ל וְלְמָה לֹא יוֹעִיל בְּזָה קִנְיָן אָבֵל ז"א קוֹשְׁיָא דִּי"ל דְּמָה שְׁאִינוּ מוֹעִיל בְּזָה קִנְיָן הֵינּוּ לְפִי דְּהֵי קִנְיָן דְּבָרִים וְאִינוּ חָל (וְעֵינִין בְּטוֹרֵי זָהָב ס"ק ו' שָׁם) וְא"כ י"ל לְעוֹלָם דְּאֵינְרִי שְׁנֶשְׁבַּע לְאַחֵר שְׁנֹולֵד וּמִשְׁא"כ בנ"ד דְּאֵינְרִי שְׁנֶשְׁבַּע קוֹדֵם שְׁנֹולֵד י"ל דְּכִמוֹ שְׁקִנְיָן אִינוּ מוֹעִיל גַּם שְׁבוּעָה אִינוּ מוֹעִיל אֲמָנָם כִּד מְעֵינְתָּ בְּמִקּוֹר מוֹצֵא דִין זָה תְּמַצָּא שִׁז"א כִּי דְּבָרִים אֵלוֹ לְקוֹחִים מִתְּשׁוּב' הֵרֵא"ש כָּלָל י"ב סִי ג' ע"ש וְנ"ל נְכַדֵי דִיִּדֵי הֵר' מִשָּׁה כִּהֵן אֲנִי הֵיִיתִי רְגִיל לוֹמֵר דְּבָר (שְׁלֹא) בָּא לְעוֹלָם הוּא נְיוֹתֵר מְזוֹ אִפִּי כְּכָר נֹולֵד הֵבֵן וְהִקְנָה לוֹ בְּקִנְיָן שְׁיִהֵיָּה בְּעַל בְּרִית יְכוּל לְחַזֵּר דְּקִנְיָן דְּבָרִי בְּעִלְמָא הוּא כּו' עַד כְּתִב רַבְּנָא מְאִיר כּו' דְּמִי שְׁנָדָר לְחִבְרֹו לְעִשׂוֹתוֹ בְּעַל בְּרִית אֵע"ג דְּהֵי דְּבָר (שְׁלֹא) בָּא לְעוֹלָם יֵשׁ לִילָף בְּזָה אַחֵר הַמְּנַהֵג כּו' וּמִבִּיא רְאִיָּה מְסִיטוּמַת' כּו' וְכַתֵּב עַל זָה הֵרֵא"ש וַיֵּשׁ לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי חֲדָא דְּסִיטוּמַת' הֵינּוּ דְּנֹקָא שְׁעֵשָׂה מְעֵשָׂה כּו' וְהֵי בְּמִקּוּם סוּדָר אָבֵל דִּיבּוּר בְּעִלְמָא לֹא כּו' עַד וְאֲנִי רְגִיל לְקַיִים דְּבָר זָה בַת"כ שְׁלֹא יוֹכַל לְחַזֵּר בּוֹ עַכ"ל וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק בְּהֵרֵא"ש לְמָה דְּחָה דְּבָרֵי רַבְּנָא מְאִיר דְּלֹא דְּמִי לְהֵהוּא דְּסִיטוּמַת' דְּשָׁם אֵינְרִי שְׁעֵשָׂה מְעֵשָׂה כּו' וְלֹא דְּחָה אֶת דְּבָרֵי כְּמוֹ שְׁדַחָה הֵר"ר יְחִיאֵל אֶת דְּבָרֵי דְּאֵינְרִי בְּדִשְׁב"ל כּו' וּכְמ"ש בְּהִגְמֵ"ר הַנְּ"ל וְצ"ל לְפִי שְׁהֵרֵא"ש בְּתִשׁוּב' רוּצָה לְדַחוֹת דְּבָרֵי רַבְּנָא מְאִיר בֵּין אִם אֵינְרִי קוֹדֵם שְׁנֹולֵד הֵבֵן וּבֵין אִם אֵינְרִי שְׁנֹולֵד לוֹ לְאַחֵר שְׁנֹולֵד הֵבֵן דְּאִפִּי כְּכָר נֹולֵד הֵבֵן וְנָדָר לוֹ דְּאִינוּ מוֹעִיל וְאִין לְהִבִּיא רְאִיָּה מְסִיטוּמַת' דְּהֵתָם עוֹשָׂה מְעֵשָׂה וּמִשְׁא"כ בְּהִגְמֵ"ר מָה שְׁמִבִּיא בְּשָׁם הֵר' יְחִיאֵל שְׁדוּחָה דְּבָרֵי אֵינְרִי דְּנֹקָא שְׁנָדָר לוֹ בְּעוֹד' מְעוֹנְבֶרֶת דְּהֵי דְּשִׁלְב"ל וְנָהוּ שְׁכַתְבֵּה הֵרֵא"ש בְּתַחֲלָה נְיוֹתֵר מְזוֹ אִפִּי כְּכָר נֹולֵד הֵבֵן כּו' וְע"ז קָאִי בְּסוֹף דְּבָרֵי וַיֵּשׁ לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי כּו' דְּהֵינּוּ בֵּין אִם הוּא קוֹדֵם שְׁנֹולֵד אוֹ אַחֵר שְׁנֹולֵד הֵבֵן וּמְסִיק דְּהוּא רְגִיל לְקַיִים זָה בַת"כ כּו' א"כ מוֹכַח מְזָה דְּאִף אִם אֵינְרִי שְׁנָדָר לוֹ קוֹדֵם שְׁנֹולֵד הֵבֵן מ"מ א"א לְקַיִים זָה רַק בַּת"כ כּו' וּמְשַׁמַּע מְזָה דַּע"כ פ' שְׁבוּעָה אוֹ ת"כ שִׁישׁ לוֹ דִּין שְׁבוּעָה מוֹעִיל בְּזָה וְע"ז כְּתִב בְּעַל הַמֶּפֶה אָבֵל אִם נֶשְׁבַּע לוֹ כּוֹפִין אוֹתוֹ שְׁיִקְיִים כּו' דְּהֵינּוּ אִף אִם נֶשְׁבַּע קוֹדֵם שְׁנֹולֵד הֵבֵן מ"מ חָלָה הַשְׁבוּעָה.

וְזוֹלַת כָּל הַנֵּז' א"א לוֹמֵר דְּבְשְׁבוּעָה לֹא יוֹעִיל בְּדִשְׁלְב"ל דְּכְכָר מְבִנְיָר מ"ש הֵרֵ"ב שִׁי סִי שְׁל"ה שְׁכַתְבֵּה בְּשָׁם הֵרֵא"ש בְּתִשׁוּ"ב מִי שְׁהִקְנָה לְתַת לְחִבְרֹו מְחַצִּית מָה שְׁיִרְוִיחַ דַּע"ג

דאין אדם מקנה דשלב"ל אם נשבע להשלים חייב כו' מפת שבועתו והרב בעל המפה מביא דבריו לפסק הלכה בסי' ר"ט בח"מ ס"ד בלי שום חולק וא"כ ה"ה בנ"ד אין להליץ בעד ראובן מצד הטענה דהוי דשלב"ל כי מפת השבועה מחוייב לקיים אף בדשלב"ל.

אמנם צריכין אנו לומר ולבאר אם יש זכות לראובן לפטור את עצמו מעונש השבועה מצד הטענות המבוארי' בשאלה הנז'. ועתה חל עלינו חובת ביאור מצד הטענה הראשונה שטוען ראובן שאשתו השני' אשר לקח מחדש אשר ילדה לו הבן מוחה בידו שהיא רוצה לכבד במצנה הזאת לאחד מקרוביה נלע"ד דגם מצד הטענה הזאת אין ראובן יכול לפטור עצמו מעונש השבועה שהרי כתב מהריק"ו בתשו' שו' ע"ו דאין פח לאשה ליתן לאחר למול את בנה מאחר דלא שייכ' במצות מילה והובאו דבריו בבעל המפה בסי' רס"ד בי"ד וא"כ לפ"ז בנ"ד מה שטוען שאשתו מוחה אזי אין במחאתה פלום והוא יכול לכבד במצנה הזאת להמול את בנו לכל מי שיירצה איברא עדיין חל עלינו חובת ביאור לבאר בנ"ד אם יש זכות לראובן לפטור את עצמו מעונש השבועה מצד הטענה השני' שטוען באשר שמתה אשתו הראשונה אזי הוא פטור מהשבועה.

גרסי' בגמ' דכתובות פ' הנושא דף ק"ג במשנה אלמנה כו' נותנין לה מדור לפי פבודה כו' ואמרי' שם בגמ' אמר אביי נקטינן מדור אלמנה שנפל אין היורשים חייבים לבנותו כו' וכן פסקו כל הפוסקים וכתב המ"מ בשם הרשב"א בפ"ח מהל' אישות וז"ל וכתב הרשב"א לאו למימרא שאין חייבים לבנותה אבל אם בנאווהו שתהא היא דרה בו אלא מפנין שנפל נסתלק זכותה ממנו עכ"ל ע"ש א"כ זכינו ממ"ש הרשב"א שאפ"ל אם חזר ובנאווהו נסתלק זכותה מפנין שנפל אף שהבעל נתחייב בשטר פתובה בחוב גמור שמחוייב ליתן לה דירה לאחר מיתתו ואפ"ה מפנין שנפל נסתלק זכותה ולא אמרינן פשחור ובנאווהו תהדר למלתא קמייטא שהחוב יתיה ככראשונה ותדור בו אלא אמרי' שנסתלק זכותה ממנו וא"כ ה"ה בנ"ד אע"פ שנשבע לו שיתן לו למול את בנו מ"מ הואיל ומתה אשתו הוי כמו נפל הבית ואבד המוהל את זכותו ואף שחזר ולקח אשה אחרת והוליד בן מ"מ אבד את זכותו ואינו מחוייב לכבדו שימול את בנו וכמ"ש הרשב"א גבי מדור האלמנה דאף אם בנאווהו היורשים מחדש מ"מ אבדה את זכותה.

ואין לומר דדוקא גבי יורשים אמרי' במדור האלמנה שנפל דאבדה זכותה לפי שהיורשים בעצמם לא נשתעבדו בחוב זה רק זהו חוב אביהם שנשתעבד לה או מצד תקנת חכמים לכן אמרינן שבקל יכולים היורשים לפטור את עצמם מחוב זה ואבדה את זכותה ומשא"כ בנ"ד שהוא שיעבד את עצמו ובפרט בעונש השבועה החמורה וא"כ אמרי' אף שמתה אשתו והוי כמו מדור אלמנה שנפל מ"מ לא אבד המוהל זכותו פשנשא אשה אחרת ולא דמי למ"ש הרשב"א הנ"ל דאף אם בנאווהו היורשים מחדש מ"מ אבדה זכותה דיש לחלק דבשלמ' התם גבי מדור אלמנה שנפל כו' אותו בנין חדש שפנו היורשים לא נשתעבד להאלמנה ומשא"כ בנ"ד גבי המוהל הוא עצמו שיעבד עצמו שיתן לו את בנו למולו ולא נפקע שעבודו ממנו לכן לא אבד זכותו פשנשא אשה אחרת והוליד בן.

אמנם אחר קצת העיון תמצא שחילוק זה אינו שהרי כתב הטור בח"מ סי' שי"ב סט"ז גבי נפל הבית לאחר שהשפירו אם אמר לו בית זה כו' אינו חייב לבנותו כו' ולקוח מגמ' דהשואל דאמרי' פנין דנפל אנדא ליה כו' ופרש"י לשם אנדא ליה הלך לו מזלו גרם לו

ואמאי חייב להעמיד לו בית כו' והב"י הביא לשם הגמ' הנז' והביא ג"כ דברי המ"מ בפ"ח מהלכות אישות הנז' מ"ש בשם הרשב"א גבי מדור אלמנה שנפל אף אם בנאוהו היו רש"י מ"מ אבדה זכותה ממנו ע"ש וכתב מרן הקדוש הב"י על דברי הרשב"א הנ"ל ונ"ל ומשם יש ללמוד דה"ה למשפיר כו' ע"ש והיינו אף אם בנאו המשפיר מ"מ אבד השוכר זכותו וא"כ לפי מה שחלקתי לעיל דע"כ ל"ק הרשב"א אלא דוקא גבי יורשים לפי שהם לא נשתעבדו בעצמם ומשא"כ בנ"ד גבי מוהל כו' דלפ"ז קשה על מרן הב"י איה לומד מדברי הרשב"א דין שוכר ומשפיר דאבד השוכר את זכותו דלמא בנדון דשוכר ומשפיר מודה הרשב"א דלא אבד זכותו הואיל ונשתעבד בעצמו דומיא דנ"ד גבי המוהל וביותר שכתב הב"י עוד ולמד מדין של מדור אלמנה ונ"ל ונ"ל דכי היכי דמדור אלמנה שנפל ואמר הניחו לי לבנותי אין שומעין לה ה"ה לשוכר עכ"ל ולפי מ"ש אין ללמוד ממדור האלמנה פלוג' ועל הרב ב"י ונ"ל לא קשה כ"כ לפי שאף שכתב הב"י שיש לדמות משפיר ושוכר למדור האלמנה ויש ללמוד דין של הרשב"א ממדור האלמנה לשוכר ומשפיר כו' מ"מ בספרו הקצץ השמיט הדינים אלו לפסק הלכה גבי שוכר ומשפיר וא"כ אף שכתב שיש ללמוד דין משפיר ושוכר ממדור האלמנה מ"מ השמיט דינים האלה ולא רצה לקבוע הלכה פו' ואפשר שמטעם שיש לחלק בין נדון דהרשב"א לשוכר ומשפיר וכמו שחלקתי בין נדון דהרשב"א לנ"ד גבי מוהל אמנם על הרב בעל המפה קשה שהביא דינים אלו בספרו הקצץ ואם איתא שיש לחלק כנז' א"כ דברי בעל המפה תמוהים אלא ודאי שאין לחלק בין מדור האלמנה לשוכר ומשפיר וה"ה בנ"ד גבי מוהל אם מתה אשה הראשונה אבד את זכותו דומיא דנפול הבית הנ"ל.

ונלע"ד להביא ראיה לנדון הנז' מהא דאמרי בגמ' דכתובות ריש פ' הנושא במשנה דהנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה ה' שנים נישאת לאחר ופסקה עמו שיזון את בתה ה' שנים חייב לזונה כו' ופירש"י נישאת האם לאחר אחר שגירש' הראשון כו' הפיקחין היו פותבין ע"מ שאזון את בתה ה' שנים כ"ז שאת עמי ואיתא בטא"ה סי' קי"ד מתה (האם, אינה חייב עוד לזונה וכן אם נתגרשה אפי' חזר ונשא דכל זמן שאת עמי מאלו הנשואין משמע וא"כ דון מינה ומינה דמה התם דחזר ונשא והחזיר את אשתו הראשונה אפ"ה אמרי' הואיל.

ונתגרשה אבדה זכותה אף שחזר והחזיר אשתו ומכ"ש בנ"ד דהבטיח המוהל שימול את בנו הראשון שיולד לו וא"כ כשמתה אשתו אז אבד המוהל זכותו וכשנשא ראובן אשה אחרת מכ"ש שאבד זכותו המוהל הנז' דהלא זאת היא אשה אחרת דאף אם נתגרשה הראשונה וחזר ונשא לפי מה שאמרינו בגמ' הנ"ל גבי הנושא את האשה ופסק לזון את בתה דאבדה זכותה הנה לנו לדון ג"כ גבי מוהל ומכ"ש בנ"ד שמתה אשתו ראשונה ונשא אשה אחרת שאבד זכותו מלידתו לו לימול הבן ראובן הנ"ל.

ולכאורה יש לדחות הראיה זאת מגמ' הנז' דאדילפת מסיפא בנ"ד לומר שאבד המוהל זכותו זיל דון מרישא דמתני' איפכא דאמרי' שם הנושא את האשה ופסקה עמו פדי שיזון את בתה ה' שנים חייב לזונה נישאת לאחר (היינו לאחר שגירשה הראשון חייב לזונה כו' ע"ש א"כ משמע משם דאף שגירשה הראשון מ"מ לא אבדה בתה את זכותה וחייב לזונה ומ"ש סיפא בנתגרשה דאבדה זכותה היינו לפי שהתנה כ"ז שאת עמי לכן

בַּנְתִּי אֲבָדָה זְכוּתָהּ וּמִשָּׂא"כ בִּנְיָד גִּבִּי הַמּוֹהֵל שְׁאֵמֵר רְאוּבֵן סֶתֶם אֵל שְׁמֵעוֹן הַמּוֹהֵל שֶׁהֵבֵן רֵאשׁוֹן שִׁינְלֵד לוֹ יְהֵא הוּא הַמּוֹהֵל וְאִ"כ י"ל אֶף שִׁמְתָה אֲשֶׁתוֹ מ"מ לֹא אֲבָד זְכוּתוֹ.

אֲמָנָם ז"א דְּבִשְׁלֵמָא הֵתָם גִּבִּי מִי שְׁפִסְק לְזוֹן אֶת בֵּתָה אֶף דְּנִתְגַּרְשָׁה לֹא אֲבָדָה זְכוּת לְפִי שְׁפִסְק סֶתֶם לְזוֹן אֶת בֵּתָה וַיְכוּל לְזוּנָה אֶף בַּנְתִּי אֲבָדָה לְכֵן לֹא אֲבָד בֵּתָה זְכוּתָהּ וּמִשָּׂא"כ בִּנְיָד גִּבִּי הַמּוֹהֵל שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ רְאוּבֵן שֶׁהֵבֵן רֵאשׁוֹן שִׁינְלֵד לוֹ שִׁינְלֵד הוּא הַמּוֹהֵל בְּנִדְאֵי אֵי אֶפְשָׁר לְרְאוּבֵן לְקַיֵּים הַבְּטָחָתוֹ אִם לֹא שִׁינְלֵד אֲשֶׁה שֶׁתֵּלֵד לוֹ בֶּן זָכָר וְלְכֵן אִם מָתָה אֲשֶׁתוֹ כָּבָר אֲבָד הַמּוֹהֵל זְכוּתוֹ וְדוּמָה לְסִיפָא דְּמִתְנִי בְּהִתְנַה עִמָּה כ"ז שְׁאֵת עִמִּי וּבִנְיָד אֶף בְּהִבְטִיחַ לְהַמּוֹהֵל סֶתֶם שֶׁהֵבֵן רֵאשׁוֹן הַיּוֹלֵד לוֹ יְהֵי הוּא הַמּוֹהֵל הַגִּי כְּאֵלּוֹ הַתְּנָה בְּפִירוּשׁ כ"ז שִׁינְלֵד אֲשֶׁתוֹ עִמּוֹ דְּהֵלֵא א"א לְקַיֵּים תְּנָאוֹ אִם לֹא שֶׁתֵּלֵד לוֹ אֲשֶׁתוֹ בֶּן זָכָר וְאִ"כ בְּמִתָּה אֲשֶׁתוֹ אֲבָד הַמּוֹהֵל זְכוּתוֹ וּמָה שֶׁנֶּשְׂאָ אֲחִ"כ אֲשֶׁה אֲחֵרֵת זְהוּ גִלְמַד שְׁפִיר מְסִיפָא דְּמִתְנִי הַגִּי אִם הַתְּנָה כ"ז שְׁאֵת עִמִּי וְאֲמָרִי נִתְגַּרְשָׁה אֶף שְׁחִזֵּר וּנְשָׂאָה מ"מ אֲבָדָה בֵּתָה אֶת זְכוּתָהּ וְאִ"כ מְכ"ש בִּנְיָד גִּבִּי מוֹהֵל שְׁאֵינִי זֶה אֲשֶׁתוֹ הִרְאִישׁוֹנָה רַק אֲשֶׁה אֲחֵרֵת שֶׁנֶּשְׂאָ שְׁאֲבָד הַמּוֹהֵל זְכוּתוֹ.

וְאֵינִי לְדַחֲוֵת הִרְאִיָּה הַגִּי לְמַהָא דְּפּוֹסְק לְזוֹן אֶת בֵּת אֲשֶׁתוֹ דְּאֲמָרִי בַּנְתִּי אֲבָדָה אֶף שְׁחִזֵּר וּנְשָׂאָה אֲבָדָה זְכוּתָהּ דְּהֵלֵא דְּבָרִים אֵלּוֹ לְקוּחִים מְדַבְּרֵי הִרְאִי"ש שֶׁם וְכַד מְעַיְינַת בְּהִרְאִי"ש תִּמְצָא שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ דְּחָה דְּבָרִים אֵלּוֹ וְנ"ל הִרְאִי"ש שֶׁם הַפְּקִיחִין הֵיּוּ כּוֹתֵבִין כ"ז שְׁאֵת עִמִּי וְכ' הִרְאִי"ש וּמְסַבֵּר שְׁאֵם גִּירְשָׁה וְהַחֲזִירָה כָּבָר נִתְבַּטַּל תְּנָאוֹ כו' דְּכ"ז שְׁאֵת עִמִּי מְנִשְׂוֵאִין אֵלּוֹ קְאָמֵר וְהִכִּיאִיתָא בְּיִרוּשְׁלַמִּי כ"ז שְׁאֵת עִמִּי מָתָה אֵינִי עִמּוֹ נִתְגַּרְשָׁה אֵינִי עִמּוֹ וְהִיְרוּשְׁלַמִּי נ"ל דְּאֵינִי רְאִיָּה לְכָאן דְּלֹא אֵינִי בְּהַחֲזִירָה דְּוּמָיָה דְּמָתָה עכ"ל הִרְאִי"ש וְהִרְאִי"ש מְשַׁמֵּעַ שֶׁהִרְאִי"ש בְּעַצְמוֹ דְּחָה דְּבָרִים אֵלּוֹ וְכַתֵּב שְׁאֵינִי רְאִיָּה מִהִיְרוּשְׁלַמִּי וְאִ"כ י"ל שְׁפִסְבֵּר הִרְאִי"ש בְּהַחֲזִירָה לֹא אֲבָדָה זְכוּתָהּ אֶף דְּנִתְגַּרְשָׁה בְּנִתִּים וְאִ"כ ה"ה בִּנְיָד גִּבִּי הַמּוֹהֵל אֶף בְּמִתָּה אֲשֶׁתוֹ לֹא אֲבָד זְכוּתוֹ אִם נֶשְׂאָ אֲשֶׁה אֲחֵרֵת.

אֲמָנָם ז"א שֶׁהִרְאִי הַטּוֹר הִבִּיא דְּבָרֵי הִרְאִי"ש הַגִּי לְפִסְק הַלְכָה וְאֲחֵרֵי כָּל הַפּוֹסְקִים כְּמוֹהוֹ וְאִ"כ צ"ל שְׁמ"ש הִרְאִי"ש וְהִיְרוּשְׁלַמִּי נ"ל דְּאֵינִי רְאִיָּה לֹא שְׁדַחָה דְּבָרִים אֵלּוֹ מְפִסְק הַלְכָה אֵלּא שְׁדַחָה שְׁמִהִיְרוּשְׁלַמִּי אֵינִי רְאִי לְכָאן אֲבָל מ"מ מְסַבֵּר אֲמָנָם שְׁאֵם נִתְגַּרְשָׁה אֶף אִם הַחֲזִירָה אֲבָדָה זְכוּתָהּ וְלְכֵן כְּתֵב הִרְאִי"ש מְסַבֵּר שְׁאֵם גִּירְשָׁה כו' הִינֵנו מְסַבֵּר בְּעִלְמָא וְזֶהוּ שֶׁהִבִּיא הַטּוֹר דְּבָרֵי לְפִסְק הַלְכָה.

וּבְאֵמַת יֵשׁ לְדִין זֶה רְאִיָּה בְּרוּרָה מְמָקוֹם אֲחֵר מְהָא דְּאֲמָרִי בְּב"ב פ' הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת דָּף ס"ג דְּאֲמָרִי שְׁם ת"ר בֶּן לְוִי שְׁמֵכֵר שְׁעָדָה לְיִשְׂרָאֵל כו' ע"מ שְׁמַעְשָׁר רֵאשׁוֹן שְׁלִי מְעַשָּׁר רֵאשׁוֹן שְׁלִי כו' וְאִם אָמַר לוֹ כָּל זְמַן שֶׁהִשְׁעָדָה זֹו בְּיָדָה מְכָרָה וְחִזֵּר וּלְקַחָה אֵינִי לוֹ עָלִיו כְּלוּם כו' וְאִ"כ מוֹכַח מְשָׁם דְּבִהִתְנָה סֶתֶם ע"מ שְׁמַעְשָׁר רֵאשׁוֹן שְׁלִי לֹא אֲבָד בֶּן לְוִי זְכוּתוֹ אֶף אִם מְכָרָה לְאֲחֵר דְּאִ"כ קָשָׁה לְמָה אָמַר בְּסִיפָא דְּאֵם אָמַר לוֹ כ"ז שֶׁהִשְׁעָדָה זֹו בְּיָדָה וּמְכָרָה אֲבָד זְכוּתוֹ הֵלֵא אֶף אִם לֹא הִתְנָה עִמּוֹ וְאָמַר כ"ז שֶׁהִשְׁעָדָה זֹו בְּיָדָה וּמְכָרָה אֲבָד זְכוּתוֹ ג"כ אֵלּא וְדָאֵי צ"ל דְּבִלָּא הִתְנָה עִמּוֹ כ"ז כו' וּמְכָרָה לֹא אֲבָד בֶּן לְוִי זְכוּתוֹ וְאִפ"ה אִם הִתְנָה עִמּוֹ כ"ז כו' וּמְכָרָה דְּאֲבָד אֶת זְכוּתוֹ וְכֵן כְּתֵב הַטּוֹר ח"מ ס' ר"ט בְּהִדְיָא וְע"ש בְּב"י שְׁם בְּאֵרִיכוּת וְאִ"כ ה"ה בִּנְיָד כְּשֶׁפִּסְק לְזוֹן אֶת בֵּת אֲשֶׁתוֹ סֶתֶם אֶף אִם נִתְגַּרְשָׁה חִיב לְזוּנָה וּמִשָּׂא"כ בַּנְתִּי אֲבָדָה זְכוּתָהּ אֶף אִם הַחֲזִירָה אֲבָד זְכוּתָהּ דְּוּמָיָה דְּבֶן לְוִי

שהתנה שיהיה המעשר שלו דאם התנה כ"ז שיהיה שדה זו בידך ומכרה אף אם לקחה אח"כ אבד זכותו בזה.

ובאמת ראיתי בהר"ן פ' הנושא שכתב במתני' הנז' בשם הרשב"א וז"ל הפקחין כו' וכתב הרשב"א ז"ל דמסתבר שאם גירשה וקחתינה כבר נתבטלה תנאו ואע"פ שהקחתינה כו' שאין בלשון הזה אלא כ"ז שאת עמי מנשואין הראשונים פדתנא בן לוי שמכר שדה לישראל כו' מעשר ראשון שלו ואם אמר לו כ"ז שהשדה זו בידך מכרה וקחתי ולקחה אין לו עליו פלוגא אלא כ"ז שבידך מקנני הראשון ה"נ מנשואין הראשונים קאמר כו' ע"ש.

ותמהני על הרא"ש דנהירין ליה שבילי דתלמודא ודמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה ואינו מביא ראיה לדין זה מגמר' הג"ל מהא דבן לוי שמכר שדה לישראל כו' וכמ"ש הרשב"א ראיה לדין הג"ל מגמר' דבן לוי שמכר שדה כו'.

וצריך לומר שהרא"ש סבר שיש לחלק בין הא דבן לוי כו' כ"ז שהשדה זו בידך וא"כ כשכר השדה מכר אותו השדה שהתנה עליו ונתבטל זכותו שהיה לו בו שיהיה המעשר ראשון שלו כי אינו יכול הלוקח ראשון לקיים תנאו שיתן לו מעשר באשר שמכר השדה לאחר לכן אבד זכותו אף אם חזר וקנאה ומשא"כ גבי הנושא אשה ופסקה שיזון את בתה כ"ז שאת עמי אף אם נתגרשה הלא אם היה רוצה הבעל ראשון לפרנס את בתה אע"פ שאינה עמו היה יכול שאין מי שיעכב בידו ולכן אף אם נתגרשה שאינו מחוייב לפרנסה מ"מ כשהקחתינה ה"א דעל תנאי ראשון הקחתינה וכמ"ש במשנה סוף הכותב המגרש את האשה והקחתינה ע"ד פתובה הראשונה הקחתינה וא"כ באשר שגם אם גירשה היה בידו לפרנסה משלו ואף שאינו מחוייב לפרנסה מ"מ כשהקחתינה י"ל שע"ד תנאי הראשון הקחתינה ואף שאמר' בגמ' פ' הנושא דף ק"ב אלא איהי דליתא בתנאי ב"ד כו' וא"כ לא שייך לומר על תנאי הראשונה הקחתינה אבל מ"מ אין לו שייכות לזה דאף דלא שייך בה לומר על תנאי ב"ד י"ל גבה שע"ת הראשון הקחתינה ולא אבדה זכותה הואיל ואם היה רוצה אף לאחר שגירשה היה יכול לזונה משלו ומשא"כ בבן לוי כו'.

ואף שי"ל דגם בבן לוי אם היה רוצה הלוקח ראשון ליתן לבן לוי כ"כ תבואה ופירות כמו שמגיע המעשר ראשון לבן לוי היה יכול אבל מ"מ ז"א מעשר כמו שהתנה שיתן לו המעשר משדה זו לכן אין להביא ראיה מהא דבן לוי להא דהנושא את האשה ופסק לזון את בתה וגירש' והקחתינה וזהו טעמו של הרא"ש שלא הביא ראיה מהא דבן לוי להא דהנושא את האשה כו'.

אמנם אי קשיא לי הא קשיא לי בדברי הרא"ש שכתב מסתבר שאם גירשה והקחתינה כבר נתבטל תנאו כו' ומביא ראי' מן הירושל' שהבאתי לעיל ודחי דבריו וכתב שמהירושלמי אינו ראיה דלא איירי בהקחתינה דומיא דמתה כו' ע"ש עכ"ל.

ודבריו נפלאים בעיני דהלא כד מעיינת בירושלמי שם שכתב וז"ל מתה אינה עמו נתגרשה אינה עמו הקחתינה מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין תני (גי' הר"ן בשם הרשב"א ה"נ) ופי' הר"ן שם דברי הירושלמי וז"ל (מ"ד לכתובה אבל לא לתנאים) כלומר לרב הונא דאמר בשיליהי הכותב גבי קטן שהשיאו אביו וקיימה ע"מ פתובה קיימא ל"ש

אֵלָא מְנָה וּמֵאֵתִים אַבְל תּוֹסֶפֶת אִין לָהּ ה"ה לְגִירְשָׁה וְאַח"כּ הַחֲזִירָה דַּע"מ פְּתוּבָתָה
הִרְאִישׁוּנָה אַבְל לֹא לְתוֹסֶפֶת וְלֹא לְתַנְאִים וְלִרְבִּי יְהוּדָא דְאָמַר הָתָם אֲפִילִי תּוֹסֶפֶת יֵשׁ לָהּ
ה"נ גִּירְשָׁה וְהַחֲזִירָה יֵשׁ לָהּ תּוֹסֶפֶת וְתַנְאִים הִרְאִישׁוּנִים שַׁע"ד פְּנֻלָם הַחֲזִירָה וְהָא אִיתּוּמַב
רַב יְהוּדָה ע"ש וְעֵינֵין בִּירוּשְׁלַמִי סוּף הַפּוּתַב שְׁכַתְבִּי שִׁם בְּהִדְיָא פְּלוּגְתָא הַנְּ"ל גְּבִי קָטָן
אִם לְכַתְּנָב' וְלֹא לְתַנְאִים כּו' ע"ש וַא"כ לַפ"ז מְבֻנָּא רַבָּר בָּאָר הֵיטֵב בְּהִירוּשְׁלַמִי דְבַהַחֲזִירָה
אֲלִיבָא דַּמ"ד לְכַתְּנָב' אַבְל לֹא לְתַנְאִים הַכִּי נָמִי בְּהַחֲזִירָה לֹא הַחֲזִירָה לְתַנְאִים הִרְאִישׁוּנִים
וְהֵינֵנו אֲלִיבָא דְרַב הוּנָא ס"פ הַפּוּתַב וְקו"ל פְּנוּמִיָּה דְהָא רַב יְהוּדָא שְׁחֻלַק עַל זֶה אִיתּוּמַב
שִׁם וַא"כ מְבֻנָּא רַבָּר בְּהִדְיָא דְאָר אִם הַחֲזִירָה אַבְדָּה זְכוּת' וְכ"כ הַר"ן בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א בְּפִי
וְנ"ל וְכַתְּבִי הַרְשֵׁב"א דְמִסְתַּבְּרָא שְׁאִם גִּירְשָׁה וְהַחֲזִיר' כְּבָר נִתְבַּטַּל תְּנָאוּ כּו' עַד וּמְפֻרְשׁ
מְצָאֵתִי כֵן בְּהִירוּשְׁלַמִי כּו' וְהֵינֵנו הִירוּשְׁלַמִי הַנְּ"ל וְנִפְלְאָה בְּעֵינֵי עַל דְּבָרֵי הָרָא"ש שְׁדַחָה
דְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי וְכַתְּבִי וְנ"ל שְׁאִינוּ רְאִיָּה מֵהִירוּשְׁלַמִי כּו' וְלֹא רְאָה סוּף דְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי
שְׁמֻבְנָר בְּהִדְיָא פְּדָבְרֵי הָרָא"ש שְׁאִם גִּירְשָׁה וְהַחֲזִירָה מ"מ אַבְדָּה זְכוּתָה וְכַעַת צ"ע גְּדוּל
לַעֲנ"ד וְאֶפְשָׁר לִישֵׁב דְּבָרֵי הָרָא"ש הַנְּזו' שְׁהָרָא"ש דְּרַב אַחֲרֵת הִיָּה לוֹ בְּהִירוּשְׁלַמִי הַנְּ"ל
לֹא כְּמוֹ שְׁמֻפְרֵשׁ הַר"ן בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א לְפִי שְׁהַרְשֵׁב"א מְפָרֵשׁ הִירוּשְׁלַמִי דְּמֵאֵן דְּאָמַר
לְכַתְּנָבָה אַבְל לֹא לְתַנְאִין הֵינֵנו הַפְּלוּגְתָא דְרַב הוּנָא וְרַב יְהוּדָה ס"פ הַפּוּתַב דְּקָאֵי אַקְטָן
שְׁהִשְׂיָאוּ אֲבִיו כְּתוּבָתָה קִיָּמַת שַׁע"מ כֵּן קִיָּמַת וְכֵן גַּר כּו' וְאִיתָא פְּלוּגְתָא בְּגַמ' דְרַב הוּנָא
וְר"י אִם כְּתוּבָתָה קִיָּמַת גַּם לְתוֹסֶפֶת אִם לֹא וְאִיתּוּמַב רַב יְהוּדָה דְּאָמַר בֵּין לְכַתְּנָבָה בֵּין
לְתוֹסֶפֶת וְהֵינֵנו מֵטַעַם שְׁפִירֵשׁ"י וְהַר"ן שִׁם דְּבַמְאִי תַּגְבִּי הַתּוֹסֶפֶת בְּהָאֵי שְׁטָרָא חֲסָפָא
בְּעַלְמָ' וְלִכֵּן אִיתּוּמַב רַב יְהוּדָה וּפְרִיֵשׁ הַרְשֵׁב"א דְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי דְּבַגִּירְשָׁה וְהַחֲזִירָה
דַּמ"מ אַבְדָּה בְּתָה אֵת זְכוּתָה כּו' וּבְאֵמַת לְפִי הַבְּנֻתוֹ בְּהִירוּשְׁלַמִי ס"פ הַפּוּתַב דְּזִהוּ הַפְּלוּגְתָ'
דַּמ"ד לְכַתְּנָבָה אַבְל לֹא לְתַנְאִי הֵינֵנו פְּלוּגְתָ' דְרַב הוּנָא וְר' יְהוּדָא בְּתַלְמוּד בְּבַלְי שְׁלָנוּ
א"כ קִשָּׁה לְמָה לֹא אָמְרוּ ג"כ הַלְשׁוֹן שְׁאָמְרִי בְּגַמ' שְׁלָנוּ לְכַתְּנָבָה אַבְל לֹא לְתוֹסֶפֶת כּו'
וְגַם קִשָּׁה לְמָה לֹא הִזְפִּיר בִּירוּשְׁלַמִי מִי הֵם הָאֲמוּרָאִים הַמְּחַוְלָקִים בְּזֵה הַדִּין וְכַמ"ש
בְּתַלְמוּד בְּבַלְי רַב הוּנָא וְרַב יְהוּדָה כּו' וְגַם קִשָּׁה לְמָה לֹא מְזַפִּיר שְׁזֵה שְׁאָמַר לְכַתְּנָבָה גַּם
לְתַנְאִים אִיתּוּמַב דְּהֵינֵנו ר"י שְׁאָמַר אַף לְתוֹסֶפֶת אִיתּוּמַב לְפִי שְׁמֵתְנִי אֲטַעֲיִתִי וְכַמ"ש
בְּתַלְמוּד שְׁלָנוּ וּמִכַּח אֵלוּ הַקְּוִשְׁיּוֹת לְמַד הָרָא"ש פִּי אַחֲרֵ בִירוּשְׁלַמִי ס"פ הַפּוּתַב תְּנִי רַב
חֲנָן כּו' ח"א לְכַתְּנָבָה אַבְל לֹא לְתַנְאִים קָאֵי עַל הַמְּתַנִּי מ"ש בְּמִשְׁנָה שִׁם אוֹ כְּתוּבָה וּשְׁנֵי
גִּיטִין אוֹ כְּתוּבָה וְגַט וּמִיתָה אִינוּ גּוֹבָה אֵלָא כְּתוּבָה א' שְׁהַמְּגַרֵּשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ וְהַחֲזִירָה ע"מ
כְּתוּבָה הִרְאִישׁוּנָה הַחֲזִירָה וְע"ז קָאֵי שִׁם בִּירוּשְׁלַמִי תְּנִי רַב חֲנָן כְּפִי דְרַב הִילָא תְּרִין
אֲמוּרָאִין ח"א לְכַתְּנָבָה אַבְל לֹא לְתַנְאִים כּו' ר"ל אַף שַׁע"מ כְּתוּבָה הִרְאִישׁוּנָה הַחֲזִירָה
הֵינֵנו דְּוָקָא בְּעֵיקָר כְּתוּבָה אַבְל לֹא לְתַנְאִי כְּתוּבָה וְחִרְיָנָא אָמַר אַף לְתַנְאִים וְהֵינֵנו לְתַנְאִי
כְּתוּבָה וְזֹאת הַמְּחַוְלָקַת לֹא הוּנְפְּרוּ בְּתַלְמוּד שְׁלָנוּ וְלִכֵּן לֹא הִזְפִּיר שִׁם הָאֲמוּרָאִים רַב
הוּנָא וְר"י כִּי לֹא נְחַלְקוּ בְּזֹאת וְאֵף דְּהִלְכָה כְּרַב הוּנָא שִׁם גְּבִי קָטָן שְׁהִשְׂיָאוּ אֲבִיו וְגַר כּו'
דְּכַתְּנָבָה הִרְאִישׁוּנָה קִיָּמַת הֵינֵנו מְנָה וּמֵאֵתִים אַבְל לֹא לְתוֹסֶפֶת וְכַמּוֹ שְׁפִירֵשׁ"י וְהַר"ן הֵטַעַם
דְּבַמְאִי תַּגְבִּי בְּהָאֵי שְׁטָרָא חֲסָפָא בְּעַלְמָ' כּו' וְזֵהוּ הֵטַעַם לֹא שְׁיָיָד אֵלָא גְּבִי קָטָן וְגַר
וּמִשָּׂא"כ בְּסֵתֵם אִשָּׁה אִם גִּירְשָׁה וְהַחֲזִירָה אִז אֶפְשָׁר שְׁגַם רַב הוּנָא מוֹדָה שַׁע"מ כְּתוּבָתָה
הִרְאִישׁוּנָה הַחֲזִירָה הָעֵיקָר וְגַם הַתְּנָאִין דְּהֵינֵנו הַתּוֹסֶפֶת כְּתוּבָה וּשְׁאָר תְּנָאִין וַא"כ לַפ"ז
הַפְּלוּגְתָ' הַזֹּאת שְׁמַבִּיא הִירוּשְׁלַמִי מֵהַ שְׁתַּנִּי רַב חֲנָן קוּמִי דְרַב הִילָא ח"א לְכַתְּנָבָה אַבְל

לא לתנאים כו' לא איירי מזה בתלמוד שלנו כלל פי הפלוגתא שפירושלמי אין לו שייכות להפלוגתא שבתלמוד בבלי בשם רב הונא ור"י גבי קטן שהשיאו אביו לכתובה אבל לא לתנאים והיינו מטעם דשטר חספא בעלמ' וכמ"ש רש"י ומשא"כ גבי המגרש את אשתו והחזירה ע"ד כתובה הראשונה החזירה היינו לכתובה וגם לתנאין וא"כ בנ"ד גבי הנושא האשה ופסקה עמו שיזון את בתה כו' אף שגירשה אם החזירה אח"כ י"ל דהלכת' דע"ד כתובה הראשונה החזירה אף לתנאים דהיינו מה שפסקה עמו לזון את בתה ואף שהירושלמי תלי זאת בפלוגתא אם לכתובה ולא לתנאים וה"ה בהנושא את האשה אבל מ"מ ליפא הוכחה מדברי הירושלמי הלכתא פמאן ואפשר דהלכת' כמ"ד לכתובה ואף לתנאים ואף דאיתותב רב יהודה שם בזה היינו דווקא גבי קטן וגר כו' ומשא"כ במגרש את אשתו והחזירה כו' פפי מה שפירשתי דברי הירושלמי לפי דברי הרא"ש ולכן לא מביא הרא"ש לנדון שלו ראיה מדברי הירושלמי אם גירשה והחזירה כו' להא דהנושא האשה ופסקה עמה כו' כי לא ידע להכריע פמאן מינייהו הלכתא לכן כתב מסברת עצמו ומסתבר שאם גירשה והחזירה כו' (ועיין בירושלמי פ' אעפ"י ונ"ל פני מתני' שלא הוסיף לה אלא בשביל חיבת לילה הראשון שבעל בעל גירשה והחזירה ועדיין חיבת לילה הראשון קיימת בעל מת ונפלה לפני היבם עדיין חיבת לילה הראשון קיימת) דמשמע משם דאף אם גירשה והחזירה שיעדיין חיבת לילה הראשון קיימת היינו לתוספת כתובה.

ואין להקשות לפי הפי' שפירשתי בדברי הירושלמי פ' הכותב לפי דברי הרא"ש לפ"ז צריך ביאור מה שמסיים בירושלמי ס"פ הכותב ונ"ל וחריןא אמר בין לכתובה ובין לתנאים ניחא גר קטן וקטן מגרש א"ר חגי כו' כשפא עליה משהגדיל כו' עכ"ל וא"כ לפ"ז משמע במה שמסיים ניחא גר כו' וקטן מגרש משמע שהמחלוק' דבין לכתובה ובין לתנאים קאי אמתני' דגר וקטן שהשיאו אביו כתובה קיימת איירי בגירשה הקטן והגר ועז"א שכתובה קיימת דהיינו הפתובה שכ' לה קודם שגירשה לכן מתרץ דאיירי כשפא עליה משהגדיל כו' וכמ"ש בגמ' דידן ע"ש ומ"ש בירושלמי ניחא גר כו' קאי אמתניתין ולא אמחלוקת שהביא לפני זה דבין לכתובה ובין לתנאים פי המחלוקת הנ"ל קאי אמ"ש במתני' שהמגרש את אשתו והחזירה ע"ד כתובה הראשונה מחזירה כו' וכמ"ש"ל וע"ז קאי הירושלמי בפ' הנושא אם פסקה עמו לזון את בתה כו' וגירשה והחזירה כו'.

באמת לפ"ד הר"ן בשם הרשב"א שפיאר דברי הירושלמי דהמחלוקת שבין כתובה ובין לתנאים היינו מחלוקת דרב הונא ור"י גבי גר וקטן שהשיאו אביו כו' קשה לפ"ז מאי ראיה מיייתי מזה להא דהנושא את האשה ופסק לזון את בתה וגירשה כו' דזה תלוי במחלוקת דרב הונא ור"י כו' הלא במחלוקת דרב הונא ור"י גבי גר וקטן שהשיאו אביו כו' לא איירי בגירשה כלל וכמו שמסיים הירושלמי ס"פ הכותב הנ"ל ומשא"כ לפי הביאור שביארתי דברי הירושלמי לפי דעת הרא"ש שאתי שפיר ואחרי פותבי זאת מצאתי שגם הרב מהרח"א בספרו נתיבות משפט הרגיש בקושיא זו וע"ש דף קי"ז ע"ד.

אמנם הפירוש מה שפירשתי בירו' לפי דברי הרא"ש זהו דוחק קצת וגם קשה להרא"ש דמ"מ הנה לו להביא דברי הירושלמי הנז' ראיה לדבריו דאבדה זכותה אם גירשה

והחזירה דהלא אף אם היתה מסופק הרא"ש הלכתא פמאן אם לכתובה אבל לא לתנאין או אף לתנאים מ"מ הלא קי"ל בכ"מ היכא דמספקי לן בד"מ הוא חנומרא לתובע וקנלא לנתבע והמע"ה וא"כ גם גבי הנושא את האשה כו' הבעל מוחזק והבת באה להוציא ועליה להביא ראיה אם הלכת' כמ"ד לכתובה וגם לתנאין וא"כ אין להוציא מספקי' מיד הבעל מזון הבת.

ואין לומר שסבר הרא"ש שטר העומד לגבות פגבוי דמי וא"כ הבת היא מוחזק והבעל המוציא אמןם ז"א חזק דהאי סבר' דב"ש היא ואינה משנה כמו שמפורש בגמרא דיבמות פ' החולץ דף ל"ח ובכתובות פ' האשה דף פ"א ובסוטה פ' ארוסה ע"ש.

הנה ראיתי במרדכי פ' הע"י שכתב וז"ל אבע"ל להו לשלישי ולא היה לו בנים מהו דליתבועי הנה קמאי כו' עד ונראה דאלו הדברים עשאום חכמים בבירור הדעת ולא מטעם ספק לדינם כמוציא מע"ה שאם תפסה בספק לא הוי תפיסה כו' עד ותו דקי"ל שכל שטר העומד לגבות פגבוי דמי (כ"ש גבי ספק פן הוא הגירס' בדפוס ויניציאה ובדפוס קראקא לא כתוב כ"ש רק פגבוי דמי גבי ספק ע"ש) גבי ספק דתנן מתו בעליהן עד שלא שאלו כו' והא דפריה שמה לא זכה להבנות ממנה כו' לא משום ספק פריה הכי שלא תגבה כתובה מספק זו דנדאי גביא כב"ש כו' עכ"ל ע"ש ודברים אלו צריכים ישוב למה פסק כב"ש בזה דשטר העומד לגבות כו' ולא כב"ה.

וראיתי עוד בב"ח לטא"ה סי' ט' ס"ב שכתב וזה לשונו ויש להקשות לדברי הרא"ש דלענין ממון דלא סמכינן אחזקה כו' ומפקינן ממונא כו' ולענין איסור' אזלינן בטר חזקה (דקטלנית) ובעלמא אמרינן איפקא כו'.

וכן הקשה המרדכי בשם ר"י כו' עד ואפשר דכיון ששטר כתובה ביגדה שטר העומד לגבות פגבוי דמי וחשיבא האשה מוחזק בממון ולפיכך אזלינן הכא טפי בטר רובא דלאו קטלנית ויש לה כתובה וה"א בסוף החולץ דבכתובה נדאי שטר העומד לגבות פגבוי דמי כו' ע"ש עכ"ל ודבריו תמוהים לפי מ"ש לעיל דהלא ב"ש הוא שסבר שטר העומד לגבות פגבוי דמי ולא ב"ה ולמה פסק כב"ש ודברי הב"ח נלע"ד לישוב ולומר דמ"ש הב"ח דכיון ששטר כתובה ביגדה שטר העומד לגבות פגבוי דמי לא שפסק פן אלא דמדברי ב"ש נשמע לב"ה הואיל וסבר ב"ש דבכ"מ שטר העומד לגבות פגבוי דמי ולא ב"ה מ"מ בזה אזלינן בטר רובא טפי מלבטר חזקה גבי קטלנית י"ל דגם ב"ה מודה בזה הואיל ושטר כתובה ביגדה והרוב מסייע להאשה מפח זה מקרי האשה מוחזק בממון.

אכן דברי המרדכי הנ"ל א"א לישוב פן שהרי כתב בפ"ל דקי"ל שטר העלכ"ג דמי וז"א שהרי זהו אליבא דב"ש ולא אליבא דב"ה וב"ש במקום ב"ה אינו משנה. וראיתי במהריק"ו שורש צ"ב שהביא דברי המרדכי הנ"ל ראיה לדבריו ששטר שיש בו אחריות אינו משמט לב"ש שאומר שטר העומד לגבות פגבוי דמי ומביא ראיה מדברי המרדכי הנ"ל ומסיים שם וז"ל ונהרי לה בהדיא שכתב דקי"ל שהע"ל כ"ד וא"כ אין שטר שיש בו אחריות נכסים משמט כו' עכ"ל וא"כ מוכח מדבריו שמיביא ראיה מדברי המרדכי לדבריו מהא דקי"ל כב"ש דשטר העומד לגבות פגבוי דמי.

והנה אחר החיפוש קצת ראיתי בתשוב' הרב מהרי"ט ח"א סי' קי"ט שכתב ונ"ל ודבר פשוט שמאחר דקי"ל כב"ה בפ' ארוסה דשטר העומד לגבות לאו פגבוי דמי כו' עד איברא שמצאתי למהריק"ו שורש צ"ב בענין פרוזבול שהביא מדברי המרדכי בפ' הע"י דקי"ל כב"ש דשטר העומד לגבות פגבוי דמי ותמהתי על הדבר מנין יצאו לו הדברים דב"ש במקום ב"ה אינו משנה ועוד זאת הלכות רוחות בכל התלמוד דשטר העומד לגבות לאו פגבוי דמי וכמו שהוכחתי מההוא דס"פ מי שמת מההיא דנפל הבית עליו ועל אביו עליו ועל אשתו דפליגי ב"ש וב"ה התם בהאי פלוגת' גופה וכדמוכח בהחולץ ובמקום אחר הארכתי עכ"ל ע"ש בנדאי מה שהקשה על מהריק"ו מהא דב"ש במקום ב"ה אינו משנה קושיא אלימתא אמנם מצינו אף דקי"ל דהלכה כב"ה ודברי ב"ש אינו משנה מ"מ מצינו דהלכה כב"ש במקום ב"ה ועיין בגמ' דברכות פ' אלו דברים דף נ"ב בש"א מכבדין את הבית כו' עד א"ר הונא בכולי פרקין הלכה כב"ה בר מהא דהלכה כב"ש הרי מצינו דהלכה כב"ש ואפשר ה"ה בנ"ד ואף שאמרי' בגמ' שם ור"א מתני' אפכ' וכו' נמי הלכה כב"ה אמנם כד מעיינת בהרי"ף והרא"ש תמצא שהשמיטו דברי ר' אושעיא ופסקו דהלכה כב"ש והיינו כמ"ש רב הונא.

ובמה שמקשה וכתב שהוכיח מההוא דס"פ מי שמת מההיא דנפל הבית כו' דשטר העומד לגבות לאו פגבוי דמי ומסיים במקום אחר הארכתי הנה הרחיק עדותו כי אחר קצת חפוש בתשובתי בחלק א' וגם בח"ב לא מצאתי מבואר ואדברה לכאורה דמההיא דנפל הבית אין להוכיח אם שטר העומד לגבות לאו פגבוי דמי כי כד מעיינת בתוס' בסוטה פ' ארוסה דף כ"ה ד"ה ב"ש דמקשה שם מההוא דנפל הבית לההיא דשטר העומד לגבות ועיין אח"פ בתוס' ד"ה בה"א או שותות במה שמחלקים שם התוס' ע"ש וגם בב"ב פ' מי שמת בתוס' שם בסוגי' דנפל הבית כו'.

ומצאתי ראיתי בתשוב' הרב מהרי"ט ח"ב לטח"מ סי' ע"ג שכתב ונ"ל וקי"ל נמי דשטר העומד לגבות לאו פגבוי דמי כו' ומקשה שם ונ"ל ואין להקשות ממתיני' דס"פ מי שמת מההיא דנפל הבית כו' ע"ש אבל ז"א ענין לנ"ד למ"ש מהרי"ט בח"א הנ"ל גם ראיתי שכתב הרב מהרי"ט בח"ב סימן ע"ז דף נ' ונ"ל דהא קי"ל שטר העומד לגבות לאו פגבוי דמי כדאמרי' פ' ארוסה התם בשטר כו' ע"ש גם שם לא ראיתי שום הוכחה מהא דנפל הבית כו' (וגם דבריו שם צריכים ביאור לכאורה ע"ש) ואחר כותבי מצאתי ראיתי בס' פנסת הגדולה לטח"מ סי' ס"ז להגהות ב"י ס"א ע"ש שמביא הרבה פוסקים בענין שטר העומד לגבות פגבוי דמי וע"ש מ"ש בשם הב"ח ולא הרגיש בזה מ"ש לעיל בשם הב"ח לטא"ה הנ"ל.

ונשוב לנ"ד למ"ש לעיל דא"א לומר שייסבור הרא"ש דשטר העומד לגבות פגבוי דמי ועיין בפסקיו פ' האשה שנפלו ובפ' מי שמת ובפ' החולץ כו' ועוד דאף אם נאמר שבעלמ' סבר הרא"ש דשטר העומד לגבות פגבוי דמי מ"מ בנדון זה גבי הנזשא את האשה ופסק שזון את בתה כ"ז שהיא עמו וגירשה לא שייך לומר שטר העומד לגבות פגבוי דמי דהלא מיד כשגירשה תכף נתבטל השיעבוד לפי התנאי שהתנה כ"ז שאת עמי וא"כ אף אם החזירה אח"כ לא שייך לומר שטר העומד לגבות פגבוי דמי בשלמא גבי פתובה שייך שפיר שטר העומד לגבות לפי שלא נתבטל השיעבוד ומשא"כ גבי הנזשא את

האשה כו' נשמע מכל מה שכתבנו לעיל דגבי הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה וגירשה דאבדה את זכותה אף שהחזירה לאותה אשה וכמ"ש לעיל ומכ"ש בנ"ד שאם מתה אשתו אף אם נשא אשה אחרת וילדה בן זכר שפטור מעונש השבועה שנשבע ליתן לו בנולדו דאמרינו פנים חדשות בא לכאן.

וגדולה מזו מצינו במשנה דכלים פי"ח משנה ו' מטה שהיתה טמאה מדרס נשברה ותקנה טמאה מדרס נשברה שניה ותקנה טהורה מן המדרס כו' ומפרש שם הרב ר"ע מברטנורה טהורה מן המדרס אע"ג דנתקנה ראשונה קודם שנשברה שניה מ"מ טהורה דפנים חדשות באו לכאן שלאחר שיגדה לה טומאת מדרס נתחדשו לה פנים הללו ואין זו הראשונה מאחר שפבר נתקלקל בה כדי ביטולה וא"כ ה"ה בנ"ד דמה התם לענין טומאה אמרי' הואיל ונתקלקלה אף שתיקנה אח"כ אמרי' דפרח' טומאתה וטהרה ואמרי' פנים חדשות באו לכאן וה"ה בנ"ד דהואיל שמתה אשתו.

הראשונה נתבטל השיעבוד ואף שנשא אשה אחרת דהוי כמו שתיקנה מ"מ הואיל ונתבטל השיעבוד נתבטל לגמרי מטעם דפנים חדשות באו לכאן. והטעם שכתב הרב דנתבטל טומאת מדרס מטעם דפנים חדשות באו לכאן מוכח בהדיא בן בגמ' דשבת פ' אלו קשרים ופ' עושין פסין דמקשה שם בגמ' דשבת תנו התם כל כלי בעלי בתים שעורן פרמונים בעי ר' חזקיה ניקב פמוציא זית וסיתמו כו' מהו א"ל ר"י רבי שנית לנו סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותיקנה טהורה מן המדרס כו' ואמרי' לך מ"ש ראשונה דהא קיימא שניה שניה נמי היא מתקנה ראשונה ואמר' לן פנים חדשות באו לכאן ה"נ פנים חדשות באו לכאן ע"ש וא"כ דברי הרב ברטנורה נכונים בטעם המשנה גבי מטה מטעם דפנים חדשות באו לכאן כמו סנדל שנפסקה כו' דתרונייהו בחדא מחתא מחתינהו (ומה שלא פשט ר' יוחנן הבעיא של ר' חזקיה רבו ממתיני' דמטה דהיא מקמי הך דסנדל י"ל דחזקיה רבו לא שנה עמו פסדר ושנה עמו הך דסנדל ברישא עפ"י איזה גזון שבא לפניו ובזה מיושב תמיהת התוס' שמקשי' בשם הר' אלחנן אמנם זהו קצת דוחק) וא"כ בנ"ד גבי המוהל שראובן פטור מלידתו בנו לשמעון שימול שנתבטלה השבועה כשמתה אשתו אף שנשא אחרת וכמו גבי מטה וסנדל הנ"ל.

ואין לומר שאין להביא ראיה מטומאה לנ"ד אחר דטומאה שאני שנתבטלה ומה שפשט ר"י הבעי' של חזקיה רבו מהא דסנדל דאיירי לענין טומאה היינו לפי שגם חזקיה רבו ה"ה הבעי' שלו לענין טומאה דקאי על מתני' דכל כלי בעלי בתים שעורן פרמוני' דקאי ג"כ לענין טומאה ומשא"כ בנ"ד.

אמנם ז"א שהרי בפ' עושין פסין דף כ"ד אר"נ אמר שמואל קרפף כו' פיצד עושה פורץ בו פרצה יותר מעשר וגודרו כו' אבעי' להו פרוץ אמה וגדר אמה כו' עד שהשלימו ליותר כו' מהו א"ל לאו היינו דתנו כל בעלי בתים כו' מהו ובעי' חזקיה ניקב פמוציא זית כו' וא"ל ר"י כו' סנדל שנפסקה כו' ה"נ פנים חדשות באו לכאן כו' ע"ש א"כ פשט מדיני טומאה לענין איסור שבת וא"כ ה"ה בנ"ד ג"כ איכא למילף מהא דטומאה מההיא דמטה וסנדל.

אף דאמרינו בפ' כל הכלים גבי מחט שניטל כו' אמר אביי טומאה אשבת קרמית כו' אבל פבר דחי רבא דברי אביי ואמר מאן דקא מותיב שפיר קמותיב כו' וכן בפרכות דף נ' פ'

ג' שְׁאָכְלוּ מִבֵּיא רֶאִיָּה לְבִרְכַת הַמְּזוֹן מֵהָא דְמִטָּה שְׁנַגְנֵבָה חֲצִי' כּו' וְהִתְזִירוּהָ מִקְבֻלַת טוֹמְאָה כּו' אֵלֵּם' בִּינֵן דְּפִלְגוּהָ פֶּרַח לֵה טוֹמְאָה ה"נ גְּבִי זִימּוֹן כּו' ע"ש וּא"כ ה"ה בנ"ד בְּרֵאוּבֵן שְׁנֹשְׁבַע לְשִׁמְעוֹן לִיתָן לּוֹ בְּנוֹ הָרֵאשׁוֹן לְמוֹל וְאַחַר כֶּה מֵתָה אִשְׁתּוֹ אִף שְׁנֹשְׁא אִשָּׁה אַחֲרַת וְיִלְדָה לּוֹ בֶן זָכָר אֵינּוּ מְחַוֵּיב לִיתָן לְשִׁמְעוֹן לְהַמּוֹל אֶת בְּנוֹ כִּי כִּבְר נִפְטָר מֵעֲוֹן הַשְּׂבוּעָה כְּשִׁמְתָה אִשְׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה.

פְּלֵלָא דְמִקְלָת' מִכָּל. הֵנִי רֵאִיוֹת דְּלַעִיל שְׂרֵאוּבֵן פְּטוֹר מֵעֲוֹן הַשְּׂבוּעָה וְאֵינּוּ מְחַוֵּיב לִיתָן לְשִׁמְעוֹן אֶת בְּנוֹ שְׁיָמוּל אוֹתוֹ וְהָרֵשׁוֹת בְּיָדוֹ לִיתָן אֶת בְּנוֹ לְהַמּוֹל לְכָל מִי שְׁיִרְצָה וְה' יִצְיִלְנִי מִשְׂגִּיאוֹת הַנִּלְע"ד פְּתַבְתִּי נָאִם אֶפְרַיִם הוּא הַצֶּעִיר מִבֵּית אַהֲרֹן מוֹוִילָנָא מְהַרְב הַכּוֹלָל הַגָּאוֹן מָרָא דְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל כְּמַהֲר"ר מִשָּׁה גָּאֵל אֲנָטִי נר"ו מְקַרְתָּא קְדִישָׁא דִירוּשָׁלַם תו"ב שְׁאֵלָה עֵא הָרֵאשׁוֹן שְׂפֵרֵאשׁוֹן אֵין לְמַעְלָה הֵימְנוּ.

הַשְּׁנִי שְׂפֵרֵאשׁוֹן תִּקְנַת חוּט הַשְּׁנִי אֲשֶׁר נִקְשְׂרָה אַהֲבָתוֹ בְּקִירוֹת לְבָנוֹ הָרֵאשׁוֹן שְׂבִשְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הוּא הַמְּאוֹר הַגָּדוֹל הַמְּאִיר אֶל עֶבֶר פְּנִינּוּ. הַשְּׁלִישִׁי שְׂפֵרֵאשׁוֹן לְמַשְׁפְּחוֹתָיו יִהְיֶה חוּט מְשֻׁנָּל שֶׁרוֹאֵין זֶה אֶת זֶה וְשׁוֹב הַתּוֹרָה אֵינָה פּוֹסְקַת מִמֶּנּוּ.

הַשְּׁנִי שְׂבִשְׁנֵי יָדָיו שְׁתֵּי הַלּוּחוֹת הַבְּרִית וּבְעֵשֶׂר אֲצַבְעוֹתָיו יִצְרוּ שׁוּרָא וְכִר שׁוּרָא אֵין עֲרוּף אֵלָיו בְּדוֹרְנוּ. הָרֵאשׁוֹן שְׂבִשְׁלִישֵׁי מִן הַסְּדָרִים בְּקִי רַב וְנָקִי כְּמֵאן דְּמִנְחֵי בְּכִיסְתָּל' דְּמִי וְלוֹ יָד בְּשִׁלְשָׁה הַנְּשִׂאָרִים נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתוֹ הָרֵאשׁוֹן וְיִרְאֵנוּ.

הַשְּׁלִישִׁי שְׂבִשְׁנֵי עֲמוּדֵי הַתּוֹרָה וּג"ח וְעִבּוּדַת הַפְּהִינָה פּוֹרְחַת הֵימְנוּ. הַשְּׁנִי שְׂבִשְׁלִישֵׁי מְשֻׁלֵּשׁ יְמוֹתָיו בְּמִקְרָא וּמְשֻׁנָּה וְתִלְמוּד בְּבִלִי וִירוּשְׁלַמִי חֲזַק הוּא מִמֶּנּוּ.

הַשְּׁלִישִׁי שְׂבִשְׁלִישֵׁי עַל כּוֹלֵי עַלְמֵי בְּקִשְׁת מְלַחֲמָתָה שֶׁל תּוֹרָה הוּא הַגָּאוֹן הַמְּנוֹפֵלָא בְּתוֹנֵי דְלִיבָא יְתִיב כְּמַהֲר"ר אֶפְרַיִם הַפֶּהֶן נר"ו בְּכַמּוּהֲר"ר יַעֲקֹב הַפֶּהֶן זִלְה"ה. ש' לְתוֹרָתוֹ ש' לְמִשְׁנָתוֹ.

ש' לְסִיעַת מְרַחֲמוּהֵי. ש' לְבָנָיו הַחֲכָמִים נִחְתָּנִים מִן הַמְּנִיָן אֵהֵל יִשְׂרָאֵל יִפְרִיחַ יִבְרָךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן יִרְאֵי י"י הַגָּדוֹלִים עִם הַקְּטָנִים יוֹסֵף י"י עֲלֵיכֶם אֵלֶּךָ פְּעָמִים זֹו מְשֻׁלִי וְיִבְרָךְ אֶתְכֶם כְּאֲשֶׁר דָּבָר לְכֶם בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם כְּתָבוּ הַבְּהִיר אֶל עֶבֶר פְּנֵי הָאִיר וְאוֹתֵיית מְחַפְיִמוֹת שְׁהַגֵּם שְׁהוּא בְּכָתֵב אֲשַׁכְּנֵז רוּחַ קְדָשׁוֹ הוֹפִיעַ בְּבֵית מְדַרְשֵׁינוּ וְקָרִינוּ וְשִׁלְשָׁנוּ בְּנוֹעַם שִׁיחַ סוּד וְטַעַמְנוּ צוּף דְּבַשׁ וְנוֹפֶת צוּפִים אֲמָרוּם בְּחֻלְקַת אֲמָרִים רַכּוּ מְשֻׁמָּן כּו' הוּא עַד כִּי תִמִּיד תְּהַלְתּוּ בְּפִי וּבַתּוֹרָה רַבִּים אֵהֵלְלֵנוּ מְקַצֵּת שְׂבָחוֹ שְׁלֵא בְּפָנָיו וְתִמִּיד תְּהַלְתּוּ בְּפִי יַעֲלָה גַם יַעֲלָה לְשִׁפּוֹן כְּבוֹד בְּאַרְצֵנוּ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בּוֹ בְּתוֹרָתוֹ בּוֹ בְּקַדְוִישְׁתּוֹ כִּי"ר אָמֵן.

עֵתָה בְּאִתִּי עַל שֶׁל עֵתָה בְּהֵאִי לִישְׁנָ' דְהֵרָא"ש ז"ל בַּ' הַנּוֹשָׂא הַקּוֹשֵׁי' מְבֹאֲרַת וְהֵנָּה הִיא מוֹצֵאֵת בְּתוֹרָה נְתִיבוֹת מְשַׁפֵּט הוּא סֶפֶר קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ מְהַרְב הַמְּנוֹבָהֵק כְּמַהֲר"ח אֵלְגָאֲזִי זִלְה"ה כְּנִרְאָה שְׁסֶפֶר זֶה לֹא הִגִּיעַ לְיָדוֹ נִדְפַס בְּקוֹשְׁטַנְדִינָה יַע"א אִם לַעַת כְּזֹאת לֹא הָאִיר אֶל עֶבֶר פְּנִינּוּ יִשְׁלַח אַחֲרָיו לְקוֹשְׁטַנְדִינָה כִּי יִדְעֵתִי שְׁיִהְיֶה מְאוֹרוֹ כִּי רַב מוֹמָחָה וּבְקִי הוּא וּבַתּוֹרָה ס' הַנְּ"ל דָּף קי"ז ע"ד כְּתֵב קוֹשֵׁי' מֵר שְׁיִחְזִיָּה וְכָתֵב דָּאֵשׁ תְּמִיטְתִּיהָ לְהֵרָא"ש ז"ל סוּף הִירוּשְׁלַמִי וְלֹא מְצָא יָדָיו וְרַגְלָיו לְהַשִּׁיב גַּם מֵר רֵאָה קוֹשֵׁי הַעֲנִין וְאֲנִן מֵה נַעֲנִי בְּתִרְיָהוּ הַחֲרָשׁ וְהַמְּסַגֵּר מִי יִפְתַּח בְּדוֹרוֹ עִם כָּל זֶה כִּבְר פְּתַבְתִּי מֵה שְׁעֵלְתָה מְצוּדְתִי

בדוחק והוא זה ואומר לענ"ד שגירסת הרא"ש ז"ל הנה כגירסתנו בירושלמי לא פאשר הביאה הרשב"א ז"ל דגריס בתרונניהו הכי נמי דקשה דהכי תלי זה בזה דנדאי מ"ד התם גבי קטן דחייב בין בכתובה בין בתנאין מכ"ש בנ"ד דהחזירה אף החלוקה ראשונה צריכא תלמוד דנימא דמ"ד התם דחייב דוקא בכתובה ולא בתנאים הוא מטעם דמעיקר' לא נחית הקטן לתורת חיוב ולאו בר חיוב' הוא פלל ומעולם לא נתחייב בכלום אף כשבעל וקנימה ואתינן עליה לחיוב' אמרי' דיו שנסחייבהו מחדש בכתובה משום דעל הסתם אין אדם בועל בעילת זנות ונתחייב בכתובה מחדש בכתובה אבל לא בתנאין, אף גבי הנושא את האשה ונתחייב לזון את בתה ה' שנים וזנה קצת מהם וגיירשה ונתחזרה אז יורה יודה שפנין שהחזיר' חזרה לכל החיוב שכבר היה חייב ומה גם שאמדינן דעתה שלא היתה חוזרת עמו אלא בחושבה עולם כמנהגו נוהג וחזר הדין כמו שהיינו בנושואין הראשונים משא"כ גבי קטן שמעולם לא היה שום תורת חיוב ונהיה פלא היה הכתובה והתנאים ודו"ק.

וכן הקשה הרב בעל נ"מ על הירושלמי יע"ש ולע"ד שאפשר דס"ל להרא"ש ז"ל שזו עצמו שהקשינו היא פנונת הירושלמי כפי גירסתנו בדפוס כתוב לאמר החזירה מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין תני ר"ל תני דהדבר צריף תלמוד ראיה דאפי' דהתם ס"ל לכתובה ולא לתנאים והכי הלכת' הלא אפשר דס"ל דבין לכתובה בין לתנאין כמ"ש מטעמ' דכתובנא דחילוק יש בין התם להכא אף מ"ד התם דבין לכתובה בין לתנאים והיינו מ"ש הירושלמי ומ"ד בין לכתובה ובין לתנאין מה תני ר"ל מהני הלא ג"כ במכ"ש א"נ דבסיפ' הנה גריס הכי נמי כגירסת הרשב"א אבל בריש' הנה גריס כגירסתנו תני ר"ל דהדבר צריף תלמוד ולהכי לא הביא ראיה הרא"ש ז"ל מהירושלמי דמשמע דמספק' ליה אף מסבר' קאמר דלכתוב' ולא לתנאים מטעם דהמע"ה א"נ הנה גריס מה תני שהוא אמת בחלוק' הראשונה שר"ל דלמ"ד דבין לכתובה בין לתנאים מה תני מה צריף תלמוד מכ"ש דהכ' נמי בין לכתובה בין לתנאין אף פנין דקי"ל כמ"ד לכתובה ולא לתנאים א"כ הדבר צריף תלמוד ובספק ויש בידי להאריך בזה לתרץ קושני' אחרת בלשון הרא"ש ז"ל אף לעת פזאת די בזה גם הראיתי לפניו לשונות הרמב"ם ז"ל לכבוד פהונתו מה שחדשתי עתה ח' לניסן מעניני דיומא.

כל זה נדחיתי לבקש מעתיקים להודיע ולהוודע שבתנוני דליב' יתיב ואם אשכחהו תשפח ימיני לעולם תפילתי לפני אלקיננו זה העומד אחר כתלנו דכנין פתיחין לי בבית מדרשי פסאו יכון בצדק ומשפט ומשרים בבני חיי וספימי לא יגרע מצדיק עיניו ומזוני, רויחי כנפשו הרמתה ונפש נאמן אהבתו הצעיר משה בכמהר"ר יהונתן גאלאנטי ס"ט חותם בס' צייץ הנהב גזר הקדש משנת ונבנתה העיר על תל"ה לפ"ק: שאלה ע"ב פה ק"ק בודי"ן דמתקרי אובי"ן שטאט הסכימו בהסכמה אחת וז"ל למען ידעו הדורות כתבנו זאת למשמרת אנחנו ראשי וממוני הזמן דקהילתנו בצירוף הסכמת האב"ד ובצירוף טובי הק"ק יצ"ו כו' ע"ד מעשה הנער ראובן בן יעקב ששידף עצמו עם א' מאנשי הק"ק שלנו ועשו קשר אמיץ וחזק בכתב ידם בחרמות ובקנסות שלא יעבור אחד מהצדדי' לבטל השידוף הנ"ל וכנהוג פה הק"ק שלנו שנותני' המשודכים כתב ידם זה לזה ועם זה גומרים השדוכין ואח"כ נכנס איזה רוח שטות בלב הנער הנז' לבטל השידוכים.

ותבע אותו לפנינו אבי הפלה המיועדת לו וטען הנער הנז' מאיזה טעם שאינו רוצה לעשות שידוך הנז' ל וכן השבנו לו שאנו רוצים לתקן לו הכל פאשר עם לבבו רק שלא יבייש את בת ישראל וכן לא יעשה במקומינו ויהי בדברינו אליו יום וכן קם בןחוצפא ובעזות והסיר מסנה הבושה מעל פניו ופער פיו לכלי חק בןחוצפא בפנינו ואמר אף אם אנחנו נתקן לו הכל פפי הטעמי' אפר טען לפנינו אינו רוצה לעשות שידוך הנז' ואינו חפץ לא במשנדך ולא בבתו שלא פדת משה ואחר כל זאת נתננו לו זמן פן יחזור ממחשבתו הרעה ולא יבייש את בת ישראל אפר התקשר עצמו בעבותות אהבה בחרמות ובקנסות ועמד במרדו והקשה ערפו להוסיף חטא על פשע לדבר בדברי עזות וחוצפ' פראותינו פן קמנו ונתעודדנו לקנאות קנאות ה' צבאות לעשות סיניג וגדר בקהילתינו יצ"ו שלא ינהגו בבנות ישראל מנהג הפקר ולבייש אותן שלא פדת משה וישראל וגזרנו אומר בצירוף הנז' עם הפח המסור בידינו מפל בני הק"ק יצ"ו בחרמות ונידויים שנעשו מעולם מחכמי הראשונים והאחרונים מא"ה הנה ובכל האלות והקללות הפתובות בתורת משה ושום אחד מאנשי הק"ק שלנו אינו רשאי לשדך את עצמו עם הנער הנז' ל הן שיהיה תושב פה הק"ק או שיבוא איזה איש נכרי להתגורר פה הק"ק לפי שעה או שיבוא להשתקע פה אתנו וגזירתינו בחרמות ובאלות ובקללות הנז' ל הן על איש או אשה אלמנה וגרושה ונלוצה ותומה גיורת ומשונחרת אפר תרצה לשדך עצמה הן שיגמור השידוך פה הק"ק או שיעו למקומות אחרים לגמור השידוך עם א' מהנזכרים לעיל אזי רבצה בהם כל האלות והקללות הפתובים בתורת משה הנז' ל וילכדו ברשת החנומרות החרמות הנז' ל.

ומלבד זאת הראשים והממונים שיהיו בימים ההם מחוייבים לשבר מתלעות עול בקנסות העוברים על כל הנז' ל ארבע מאות פרחים ויחולק להק"ק שלנו פפי רצון ראשי וממוני הזמן שיהי' בימים ההם אפר יעבור על א' מהפרטים הנז' ועוד מאה טאלר להשתי חברות דהק"ק פה אוב"ן ואף אם יקדש הנער בערמה איז' מהנזכרי' לעיל אזי שום בר ישראל מאנשי הק"ק הן תושב הן נכרי שיבא פה אינו רשאי לסדר לו פה סדר חנופה וקידושין והשייף לה ומי שיעבור יהיה נלכד ברשת החנומרות והקללות הנז' ל.

ואף אם ישא אשה ממקומות אחרים וירצה לגור פה אתנו עם אשתו אזי שום אחד מאנשי הק"ק שלנו ולא איש אחר המתגורר פה אתנו אינו רשאי להתעסק עמו בעסק משא ומתן וג"כ אינם רשאים לצרפו לכל דבר שבקדושה ומכ"ש וק"ו שלא יקראו אותו ליום קיבוץ ומעמד הק"ק.

ואם הנער הנז' יתן פתף סוררת לילך באלמות עם הק"ק יצ"ו וילבטל הגדר והסיג אפר נעשה לש"ש אזי מחוייבים ראשים וממונים באותו הזמן וגם כל בני הק"ק יצ"ו לצאת נגדו בכל פחם בעונש הנז' ל ולשבר מתלעות עול וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד וכל מי שיעבור על כל הנז' ל יהיה מי שיהיה הן יחיד הן רבים יחולו עליו כל האלות והחרמות הנז' ל ומחוייב בקנס הנז' ל ואיזה ראש הקהל או ממונה שיהי' בימים ההם שלא ירצה לעמוד נגד העוברים סיניג וגדר הנז' ל אזי הוא נלכד ברשת העונשים והראשים והממונים הבאים אחריהם מחוייבים לקנוס אותם וכ"ש וק"ו בנו של ק"ו שאינו רשאי שום בר ישראל לא ראשים ולא ממונים ורב וצורב יהי' מי שיהיה אפלי בצירוף כל בני

הק"ק לעשות מעמד וקיבוץ לבטל הגדר והתיקון הנ"ל אזי חל עליהם כל העונשים ומחוייב בקנס הנ"ל וכל הנז' קבלנו עלינו ועל הבאים אחרינו באלה ובשבועה ע"ד רבים שאינם יכולים להתיר לנו התיקון הנז' וזאת אשר יתנועעו יחד שלשה רבנים דהיינו רב אב"ד דק"ק קראקא יע"א במדינת פולין והרב אב"ד דק"ק שאלוניקו יע"א והרב אב"ד דק"ק קושטנדינא יע"א וכל האלות והשבועות והקנסות הנ"ל עשינו על זמן דהיינו על זמן עשרים שנה מהיום הנרשם למטה ואחר כלות עשרים שנה מהיום הרשות נתונה לראשי וממוני הזמן לבטל ולהתיר התיקון הנ"ל שיתירו להנער לדור פה אתנו להיות כאחד מיחיד הק"ק יצ"ו.

וכל מי שיעבור על כל הנ"ל יחולו עליו כל החרמות והאלות האלה והקנסות הנז' ומחוייבים ראשי וממוני הזמן להפריש אותם מכל קדושות ישראל כמו שנזכר לעיל וכל הנ"ל עשינו גדר וסיג שלא יהיו בנות ישראל הפקר ובזויות בעיני כל והנער הנ"ל הוא בערף עשרים שנה ויותר כו'.

ועל ההסכמה הנ"ל חתומים בערף כ"ח אנשים ראשים וממונים ועקורי הק"ק העומדים על משמרת פקודי הק"ק וכל צרכי הק"ק נעשה על ידיהם ובצירוף ה"ה ר"מ ואב"ד יצ"ו והנה ערף שנה וחצי ויותר מזמן ההסכמה הנז' כאשר ראה הנער פי ארכו לו הימים אשר חלפו ועברו מזמן ההסכמה ואין דורש ואין מבקש אותו מחמת ההסכמה הנז' כי סגרו דלתי ביתו זו אשתו בא הנער ראובן הנז' ובוכה ומתחנן ומתנפל לפני כל א' מהראשים והממונים ועיקורי הק"ק שיתירו לו ההסכמה הנז'.

וטענתו הוא באמרו הלא גלוי וידוע לכל שער עירינו שבא לכאן בהיותו קטן ערף ד' או ה' שנים עם אביו בהיותו במדינות פולניא אשר היה בדעת אביו ליסע עמו לארץ הקדושה וע"י סיבה אשר היתה מאת ה' שנהרג אביו בדרך והביאו אותו לק"ק בודי"ן ונשאר הוא לבדו יתום ואינו מפיר לא את אביו ולא את אמו ובעל הבית מתושבי הק"ק הנז' חמל עליו ולקחו לביתו וגידלו כבן וכאשר עשה השידוך הנ"ל בלי ידיעת הבעל בית הנז' אשר גידלו בביתו והיה כאשר נודע לו מהשידוך הנז' אזי חרה אפו וכל בני ביתו זו אשתו ואיימו וגזמו עליו בכמה אימים וגיוזומים לפעמים בדרך ולפעמים בפירכה עד שלא יכול להשיב פניהם ריקם מחמת האימים והגיוזומים ועבור זה חזר מהשידוך הנז'.

ולא ידע שיצא כזאת מלפני ראשי וממוני הזמן ועקורי הק"ק יצ"ו בהסכמה זו ולא הגידו לו כלל מעונש הזה ונוסף עוד מכאוב על מכאובו אחר שנשאר לבדו מבית אביו יתום קטן ואין עוזר והיה בבית בעל הבית הנז' ועתה על פי הסיבה אחר המעשה הנז' עלתה חלודה בינו ובין בעל הבית הנז' אשר גידל אותו בביתו עבור שהבעל בית הנז' גרם לו שהיה מוכרח לבייש את המשודכת הנז' והיה ריב בינו ובינו ודחה אותו הבעל בית מביתו.

והנה הנער בוכה אנה יפנה על ימין או על שמאל אם פלה גרש יגרש מהק"ק ואמר כאשר אבדתי מבית אבי וממשפחתי אבדתי ומתי אעשה גם אנכי לביתי לבקש אחר אבדתי להמציא לי מנוחה זיווג הגון כי באם לא אמצא פה זיווג הגון אזי געתי באנחתי ואהיה מוכרח לטלטל עצמי מדחי אל דחי כאחד מן השבוים ואיני מפיר בלשון ספרדי

ומדינות האשכנזים סגור ומסוגר אין יוצא ואין בא ולמה ידחה ע"י ההסכמה הלז נפש אהד מישראל בחנם פי אנה אפנה בהתהלכי חלילה מאהל אל אהל ובפרט הלא אותה הבתולה אשר היתה משודרת לו כבר נישאת לאיש אהד מתושבי הק"ק ומן הראוי שפבר אבדה קנאתה ושנאתה מעלי ועיקורי הק"ק וגם החתומים רובם פכולם מתחרטי על ההסכמה הנז' באשר שרואים שהנער הלז בוכה ומתחנן לפני כל אהד וא' באשר שהוא יתום ונשאר בחוסר כל ונדחה מבית בעל בית שלו אשר סמה אצלו על שלחנו עד הנה ומתייראים פי באשר לא ימצא הנער הלז תרופה להתיר לו ההסכמה הלז אזי יש לחוש פי באחרית הימים יצא מענין זה שורש פורה ראש ולענה והיה לשיפים בעיניהם ולצניני בצדיהם ודי למבינים באשר שאין לו לא עוזר ולא תומך ולא מנהל ולא מנהיג ואף שהנער הלז צוח ככרוכיא אנה יפנה ויהיה מוכרח לטלטל עצמו מדחי אל דחי.

אמנם אנו רואין שתי ראיות שהנער הלז לא יוכל לזוז מקהילתינו מפמה טעמים הידועי לבני הק"ק ולבסוף יהיה לנו למורת רוח אם לא נתיר לו את ההסכמה הנז'ל. רק שאהד מעיר ושנים ממשפחה מוחים בהיתר ההסכמה הלז דהיינו אביהבתולה אשר היתה משודרת להנער הלז והוא ג"כ אהד מהחתומים על ההסכמה הלז.

עתה נא יורנו מורינו אם נוכל בשום אופן לבטל ההסכמה הזאת אם מצד טענות הנער הלז אשר בוכה ומתחנן במר נפשו לבטל ההסכמה הנז'ל וכמבואר בטענותיו אם מצד טענות העיקורי הק"ק ושכמ"ה.

תשובה הנה ראיתי בפוסקים חדשים וגם ישנים אשר ברחו מלהטפל בעסק התרת הסכמת שבוועות ונדרים כבורח מן הנחש לחומר אזהרתם ועונשים בכן היה ראוי למשוך את ידי מזה הענין רק באשר שהנער בוכה ומתחנן בדמעות שליש באומרו באם שיתגרש מפה על ידי ההסכמה הזאת כמבואר בטענותיהם אזי יהיה העולם צר אצלו שפבר אבדה תקנתו מבית אביו וגם האלופים הגבירים הראשים וממני הק"ק וגם יחידי הק"ק הפצירו פי לבקש איזה זכות ע"פ דת תורתנו להתיר ההסכמה הנז' ובכן לא יכלתי להשיב פניהם ריקם.

תחלה צריכין אנו לדקדק ולעיין בהסכמה זו אם יש צד ופתח להתיר ההסכמה זאת בראש שמבואר בהסכמה זו וז"ל וכראותינו פן קמנו ונתעודדנו לקנאות קנאות ה' צבאות לעשות גדר וסיג בקהילתינו יצ"ו שלא ינהגו בבנות ישראל מנהג הפקר וא"כ ההסכמה הזאת הסכימו פדי לעשות גדר וסיג לרבים וכבר מבואר בריב"ש סי' קע"ח וז"ל ומ"מ שאם היה גדר וסיג לרבים או לתורה ולדבר מצוה אין רשאין להתיר ואפי' אם יסכימו פולם דאמרי בירושלמי כו' וכ"כ מהרד"ך בתשו' בית ט"ו והביא מרן הב"י בספרו הקצר סי' רכ"ח בי"ד סעיף כ"ח.

ועוד שמבואר בהסכמה הנז' וז"ל וכל הנז'ל קבלנו עלינו ועל הבאים אחרינו באלה ובשבועה עד"ר שאינם יכולים להתיר לנו התיקון הנז' זולת אשר יתנועעו יחד ג' רבנים דהיינו רב אב"ד דק"ק שאלוניקו כו' ומבואר בגמ' דגיטין פ' השולח דף ל"ו ובגמ' דמכות פ"ק אילו הן הלוקין דף ט"ז ובבכורות ס"פ אלו מומין דמסיק שם אמר אמיר הקלכת' אפילו למ"ד גדר שהודר ברבים יש לו הפרה אבל על דעת רבים אין לו הפרה פי אם לדבר מצוה פי שהוא מיקרי דרדקי וכמו שמסיק שם וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר

מצנה יש לו הפרה פי ההוא מיקרי דרדקי כו' א"כ מוכח מגמ' הנז' דנדר שנהדר עד"ר אין לו הפרה פי אם לדבר מצנה ובהספמה הנ"ל מבואר שקיבלו עליהם ההספמה עד"ר.

וביותר לפי דעת ר"ת שהביא הרשב"א בחידושי פ' השולח דר"ת גורס אבל לדבר מצנה יש לו הפרה פי הא דהוא מיקרי דרדקי כו' ודקדק ר"ת ממנה דדוקא לדבר מצנה שיהיה פעין אביהם של אותן תינוקות דשייכי בנדר ובמצנה דחרטתן שנה ומביא ראיה מהא דמעשה דגבעונים שאין לה מצנה גדולה מזו לא תחיה כל נשמה ואפ"ה לא התירוהו לדעת ר' יהודא מפני שהנדר ברבים וכ"ש עד"ר ואף שדברי ר"ת תמוהים מגמר' דמפות דף ט"ז הנז' מהסוג' דאונס שגירש וכמו שפסיים הרשב"א בחידושי וז"ל ומיהו במסכת דמפות בשמעתת' דקימו ולא קימו משמע לכאורה דאפילו בכל מצנה דעלמ' אמרו פן וצ"ע עכ"ל והעתיקו ג"כ בב"י סי' רכ"ח הנ"ל.

אמנם פד מעיינת בפסוג' שם תמצא שדברי ר"ת נכונים הם ואין בהם נפתל ועקש ואינו קשה פלום עליו מסוג' דמכות הנז' מההוא דאונס שגירש דשם מקשי' אלא אונס בטלו ולא בטלו היכי משפחת לה ומשני א"ר שימי כו' פגון שהדירה עד"ר דאמר אמיתר כו' ומסיק שם אבל אונס לא דהיא אמרי' עד"ר אין לו הפרה לדבר הרשות אבל לדבר מצנה יש לו הפרה פי הא דהיא מיקרי כו' ופרש"י אבל לדבר מצנה פגון הכא דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי יש לו הפרה אם פן זכינו מזה דגבי אונס שגירש יש לו הפרה משום דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי וזהו שדקדק רש"י אבל לדבר מצנה כגו"ן הכ"א כו' א"כ משמע דוקא פגון הכא אבל לא במקום אחר.

א"כ זכינו לפ"ז מ"ש הרשב"א בחידושי בשם ר"ת הטעם דדוק' גבי ההוא מיקרי דרדקי כו' משום דאנו סהדי דכל האבות שלדעתם הוור פולם נתחרטו כו' אבל בנדר שאין אותם הרבים שייכים ביה ולא בחרטתן אין לו הפרה ואפי' לדבר מצנה לפי שאין חרטת הרבים שנה להתחרט כו' וע"ש לא אתי ר"ת למימר ולאפוקי דבאונס שגירש אין לו הפרה פי באונס שגירש כ"ע מודים דאין הרבים מספייים דעתם מתחילה לנדר זה הואיל והוא לדבר עבירה לפי שהתורה אמרה לא יוכל לשלחה כל ימיו ובנדר הזה רוצה לבטל דברי תורה שלא להחזיר' וכל שעה הוא בעמוד והחזיר רק שאריה הוא דרביע עליה מפח נדר זה ובדאי אין דעת הרבים מספיקת לזה הנדר מתחילה ומכ"ש שאותן הרבים מספייים בחרטתה זו ולהתיר הנדר הזה הואיל ותחילת הנדר הזה לדבר עבירה ואע"פ שרש"י פי' בגמר' דמפות דף ט"ז ד"ה עד"ר גבי אונס שגירש כו' שמצא לה עון שאסורה לו והדירה עד"ר וע"ד ב"ד כו' ומשמע מדברי רש"י שמצא לה עון וא"כ תחילת הנדר לא היה לדבר עבירה.

ולפ"ז מ"ש לעיל ומכ"ש שאותם הרבים מספייים בחרטתה זו ולהתיר הנדר כו' שאין פאן כ"ש שהרי מצא עון אבל זה אינו קוש' חזא שהרי התוס' מקשי' על דברי רש"י בד"ה פגון שהדירה פרש"י שמצא לה עון שאסורה לו והדירה ולא נראה דא"כ אינו מצנה לקיים אלא שהדירה בלא שום עון פגון דאמר קונם תשמיש' עלי כו' וא"כ לפי דברי התוס' תחילת נדרו היה לדבר עבירה כו' ואפי' לדברי רש"י אין פאן קוש' פי צריכין אנו לתרץ דברי רש"י שלא יקשה עליו קוש' התוס' פי קושית התוס' קוש' אלימת' בודאי מה שדחקו רש"י לזה שפירש שמצא לה עון לפי שהוקשה לרש"י שהרי

הַנְּדָר לֹא חָל וְכִמוּ שֶׁהֲרֵגִישׁוּ הַתּוֹס' בְּזֶה וְכָתְבוּ שֶׁהַדִּיר' בְּלֹא עֶזְרָתוֹ וְשִׁפִּיר חָל עָלֶיהָ וְכִגּוֹן דְּאָמַר קוֹנָם תִּשְׁמִישׁוּ עָלַי כּו' ע"ש וְכִמוּ שֶׁאֶכְתָּב עוֹד מִזֶּה לְקַמֵּן בִּס"ד לְכֹן פִּירֵשׁ שֶׁמֶצָא לָהּ עֶזְרָתוֹ.

אָמְנָם מ"מ קָשָׁה גְּנוּשִׁיּוֹת הַתּוֹס' עַל רַש"י וְ"ל וְצ"ל לְפִי דַעַת רַש"י דֵּה"פ שֶׁמֶצָא לָהּ עֶזְרָתוֹ דְּאָסוּרָה לּוֹ לֹא שִׁישׁ עֲדִים בְּעוֹן זֶה שֶׁעָשְׂתָּ דֵּה"פ בְּנֹדָאֵי אֵינּוּ מִצְוָה שִׁיִּיִּים אוֹתָהּ וְכִפִּי גְּנוּשִׁי הַתּוֹס' אֶלָּא דַעַתָּה ה"פ שֶׁמֶצָא לָהּ עֶזְרָתוֹ דֵּהֵינּוּ כְּעִין עֶזְבָּרָא דֵּהֵהוּא סְמִיא בְּקִידוּשִׁין פ' הָאוּמַר בְּאִשְׁתּוֹ זִינְתָהּ בַּע"א כּו' וְכִמ"ש הַטּוֹר בַּא"ה ס' קט"ו וְבִס"ח קע"ח דְּמֵן הַדִּין אֵינּוּ חֲזִיב לְהוֹצִיא' רַק אִם הוּא סוּמָה עָלָיו וְנִאֲמָן לּוֹ כְּפִי תְּרִי צְרִיף לְהוֹצִיא' לְצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם וְכֵן גְּבִי אֲוֹנֵס שֶׁגִּירֵשׁ אֵינּוּ יֹכֹל לְהוֹצִיאָהּ אֲבָל מ"מ אָסוּרָה לּוֹ לְפִי שֶׁעוֹבֵר עַל הַלְּאוּ דְּלֹא יֹכֹל לְשַׁלְּחָהּ לְכֹן הַדִּירָה עַד"ר כּו' וְזֶהוּ שֶׁפִּירֵשׁ"י שֶׁמֶצָא לָהּ עֶזְרָתוֹ שֶׁאָסוּרָה לּוֹ וְאִף שֶׁבִּידֵי אָדָם אֵינּוּ יֹכֹל לְהוֹצִיאָהּ אֲבָל מ"מ אָסוּרָה לּוֹ לְצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם לְכֹן אֲדַרְהַ עַד"ר אֲבָל מ"מ רַבִּים מְסַפִּימִים בְּחֶרֶטָה זֶה הוֹאִיל וְתַחֲזִילַת הַנְּדָר הִיָּה לְדַבֵּר עֲבִירָה דֵּהוֹאִיל וְבִדְיָנִי אָדָם אֵינּוּ יֹכֹל לְהוֹצִיאָהּ וְלֹא כָּל כְּפִי מִינֵיהּ לֹא מְרַמֵּז עֲצָמוֹ עַל הַעֵד הוֹאִיל וְעוֹבֵר עַל הַלְּאוּ דְּלֹא יֹכֹל לְשַׁלְּחָהּ וְלֹא דְּמִי לְהַהוּא סְמִיא דְּבִלְאוּ הִכִּי יֹכֹל לְגַרְשָׁה בְּעַל כְּרַחֲמֵהּ וּמִשָּׂא"כ גְּבִי אֲוֹנֵס שֶׁגִּירֵשׁ עוֹבֵר עַל הַלְּאוּ וְאֵינּוּ יֹכֹל לְגַרְשָׁה בְּעַל כְּרַחֲמֵהּ.

וְהַר"ן פָּתַח בְּפָרֶק הַשּׁוֹלַח וְ"ל אָמַר אֲמִימַר הַלְּכָתָּ אִפִּי לְמ"ד נְדָר שֶׁהֲנֹדַר בְּרַבִּים כּו' עַד וְכ' הַרְאָב"ד דְּכִי אָמַרִי עַד"ר אֵין לּוֹ הַפְּרָה לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּנִשְׁבַּע לְדַבֵּר מִצְוָה כּו' וְחִזַּר בּוֹ מֵהַהוּא דְּאֲוֹנֵס שֶׁגִּירֵשׁ כּו' וְהֵתָם לֹא לְדַבֵּר מִצְוָה הוּא אֶלָּא עֲבִירָה נְמִי הוּא שֶׁהִרִי אָמְרָה תּוֹרָה לֹא יֹכֹל לְשַׁלְּחָהּ כּו' ע"ש וּמִשְׁמַעוֹתֵי דְּבַרִי הַתּוֹס' וְלֹא מִטַּעַם שֶׁמֶצָא לָהּ עֶזְרָתוֹ וְכֵן הִרִי"ב בְּסִימָן קפ"ה בְּתַשׁוּבָה דֵּהַעֲתִיק לְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְשִׁיטְתֵי מִשְׁשׁ כְּשִׁיטַת הַר"ן דְּגְבִי אֲוֹנֵס שֶׁגִּירֵשׁ לֹא דַבֵּר מִצְוָה הִיא אֶלָּא עֲבִירָה נְמִי הוּא כּו' ע"ש וְ"ל כְּפִי בְּנֹדָאֵי שֶׁאֲוֹתָם הַרְבִּים אֲשֶׁר נָדַר עַל דַּעַתָּם מְסַפִּימִים בְּחֶרֶטָה זֶה לְהַתִּיר הַנְּדָר זֶה דְּאֲוֹנֵס שֶׁגִּירֵשׁ כּו' הוֹאִיל וְתַחֲזִילַת הַנְּדָר הִיָּה לְדַבֵּר עֲבִירָה כּו'.

וְאֵע"פ שֶׁר"ת פָּתַח הַטַּעַם דְּדוֹקָה כְּעִין אֲבִיהֶם שֶׁל תִּינוּקוֹת דְּשִׁיכִי בְּנְדָר וּבְמִצְוָה כּו' וְ"ל כְּפִי בְּנֹדָאֵי גְּבִי אֲוֹנֵס שֶׁגִּירֵשׁ לֹא שִׁיכִי רַבִּים בְּנְדָר זֶה וְ"ל כְּפִי אֶיכָּא לְמִימַר דְּסוּבֵר ר"ת דְּאֵין לּוֹ הַפְּרָה אֲבָל ז"א שֶׁהִרִי מְסִיק בְּדַבְּרֵי דֵּהַטַּעַם הוּא דְּדוֹקָה כְּעִין אֲבִיהֶם שֶׁל תִּינוּקוֹת דְּשִׁיכִי בְּנְדָר וּבְמִצְוָה דְּאֵין סִהְדֵי דְּכָל הָאֲבוֹת אֲשֶׁר לְדַעַתָּם הוֹדַר כּוֹלָם נִתְחַרְטוּ מִשׁוּם שֶׁלֹּא יִבְּא תַקְלָה עַל יְדֵיהֶם שֶׁיַּעֲבֹר הָאוֹנֵס שֶׁגִּירֵשׁ עַל הַלְּאוּ דְּלֹא יֹכֹל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו וְמֵה שֶׁמְסִיק עוֹד ר"ת הַטַּעַם דְּגְבִי מִיְקָרִי דְּרַדְקֵי הַטַּעַם וְ"ל אֲבָל בְּנְדָר שֶׁאֵין אוֹתָם הַרְבִּים שִׁיכִים בִּיָּה וְלֹא בְּחֶרֶטָתוֹ אֵין לּוֹ הַפְּרָה אֲבָל כְּפִי כְּתִבְתִּי דְּגְבִי אֲוֹנֵס שֶׁגִּירֵשׁ פְּשִׁטָּא דְּחֶרֶטָתוֹ שְׁוָה וְכֹלָם יֵשׁ לָהֶם פְּתַח אֶחָד לְהַתְחַרְט מֵהַטַּעַם הַנֶּ"ל וְ"ל מ"ש ר"ת הַטַּעַם גְּבִי מִיְקָרִי דְּרַדְקֵי וְלְפִי שֶׁאֲוֹתָם הַרְבִּים שִׁיכִי בִיָּה כּו' הֵינּוּ לְפִי דְּאֵי לֹא הִנּוּ שִׁיכִי בִיָּה אוֹתָם הַרְבִּים בְּנְדָר הִנּוּ הִנּוּ אֲמִינָא דְּאֵין לָהֶם הַתְּרָה דְּמֵה לְאֵילוֹ הַרְבִּים לְהַתְחַרְט עַל הַנְּדָר הִנּוּ עֹבֵר שֶׁהַתִּינוּקוֹת שֶׁל אַחֲרֵים מְשַׁתְּבָּשִׁים בְּלִימּוֹד וּבְכַרְט לְפִי דְּבַרִי רַבָּא שֶׁאֲמַר בְּגִמְר' דְּלֹא יַחְפוּר שֶׁבְּשִׁמָּא מִמִּילָא נִפְקָא וְעֹבֵר זֶה מוֹקְמִינּוּ מִיְקָרִי דְּרַדְקֵי דְּגָרִיס וְלֹא דְּיִיק וְאֵע"פ דְּלֹא קי"ל כְּנוֹתִיָּהּ.

לכן פתב ר"ת פיון דאותם הרבים שייכי ביה כו' ומשא"כ לגבי אונס שגירש אע"פ שאין אותם הרבים שייכי ביה וכמ"ש לעיל מ"מ חרטה שנה הואיל והלאו דלא יוכל לשלחה כו' נעשה על ידיהם וכן משמע מדברי מהרי"ק שורש נ"ב דף נ"ב ונ"ל וגם אשר פתבת דחשיב דבר מצוה להשקיט הקטטות אין נלע"ד כלל להחשיב דבר מצוה אלא היכי שאי אפשר למצוה לעשות אם לא בהפרכת השבועה פי ההוא מיקרי דרדקי דלא אפשר להחזירה פותחין וכן ההוא דמכות דף ט"ז גבי ההוא אונס שגירש ואיזרה עד"ר דאי אפשר להחזירה אא"כ יפר דאז ודאי רבים מספמים בהרטה זו פדי שלא תיבטל המצוה אבל בנדון זה שאפשר להתפייס ולהתקיים השבועה בלא ביטול מצוה מי יימר דרבים מספמים בהרטה זו כו' ותדע כו' וע"ש ומסיים שם עוד אי נמי י"ל דאע"ג דמצוה לישראל עליו פיון דלא מיקחזי מצוה פי ההוא מיקרי דרדקי דמצוה גדולה היא כו' וכן ההיא דאונס שגירש מצוה מפורסמת היא להתיר לו את נדרו פדי שלא יעבור בלאו דלא יוכל לשלחה כל ימיו המפורש בתורה בהקדא אבל מצוה אחרת לא וע"ש וא"כ משמע ג"כ כמו שפתבתי.

ואע"פ דמ"ש שם מהרי"ק בתשוב' הנ"ל בזה אינו לפי דעת ר"ת רק לפי דעת החולקים על ר"ת שסברו דלכל דבר מצוה התירו גבי נדר שהנדר עד"ר ואליבאיהו פתב מהרי"ק דלאו דוקא לכל דבר מצוה.

ונהו שפתב מהרי"ק ותדע דאי לא תימא הכי כל נדרי איסור אף נדר שהנדר עד"ר יתנה להם הפרה שהרי מצוה להשאיל עליהם פדאית' שיליהי הנודר מן הירק וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מהל' נדרים ולפי דבריה נדאי רבים יספמו בהרטה זו אלא ודאי צ"ל דטעמא משום דאפשר שלא יתנה בנדר הזה ביטול מצוה כו' וע"ש דמוכח מדבריו שם שמ"ש מהרי"ק שם הוא לפי דברי החולקים על ר"ת וא"כ י"ל לפי דעת ר"ת אין לו הפרה פשנדר עד"ר אלא דוק' כההוא מיקרי דרדקי אבל ז"א דמדעת החולקים על ר"ת נשמע לר"ת דעכ"פ גבי אונס שגירש נדאי רבים מספמי בהרטה זו וכמ"ש.

ואע"פ שר"ת מביא ראיה לדבריו דלאו לכל דבר מצוה אמרו שהרי במעשה דגבעונים אין לה מצוה גדולה מזו לא תחיה כל נשמה ואפ"ה לא התירוהו לדעת ר"י מפני שהנדר ברבים ומכ"ש בעד"ר אף שנאמר שפנדאי דעת הרבים אינם מספמים לעבור על הלאו דלא תחיה כל נשמה ואפ"ה לא התירוהו לדעת ר"י וא"כ איך נאמר שבנ"ד גבי אונס שגירש שפנדאי אין דעת הרבים מספמת לנה הנדר הואיל וע"י זה הנדר הוא עובר על הלאו דלא יוכל לשלחה כל ימיו ומאי שנא מן הלאו דלא תחיה כל נשמה אמנם זה אינו קושיא דאע"ג דנאמר דלא הספמו דעת הרבים להתיר הנדר דגבעונים אע"ג שע"י זה עוברים על הלאו דלא תחיה כל נשמה מ"מ י"ל דאף ר"ת מודה דרבים מספמים גבי אונס שגירש להתיר הנדר הזה שפנדר עד"ר וחרטתם שנה שלא יעבור על ידיהם על הלאו דלא יוכל לשלחה כו' כי איתא שם בתוס' בגיטין פ' השולח דף מ"ו גבי עובדא דגבעונים בפלוגתא דר"י ורבנן ונ"ל התוס' ד"ה פיון דאמרי' כו' וא"ת בלאו הכי מי חייבא שבועה והא הוי נשבע לבטל את המצוה כו' (לפי שרצו להשלים כו') וא"כ אע"פ שבועה דגבעונים לא התירוהו לדעת ר"י הואיל והנדר ברבים מ"מ לא דמי לאונס שגירש פי במעשה דגבעונים לדעת התוס' דלא תחיה כל נשמה איירי דוקא כשאין רוצה

להשלים שְׁהָרִי ר"ת מביא ראיה לדבריו דלא לְכָל דְּבַר מְצוּה אָמְרוּ שְׁהָרִי בְּמַעֲשֵׂה דְּגַבְעוֹנִים כּו' לֹא רָצָה לְהַתִּיר אַע"פ שְׁעוֹבְרִים עַל הַלְּאוּ דְּלֹא תַחֲזִיחַ כָּל נִשְׁמָה וּלְפִי דַעַת הַתּוֹס' שְׁמַחְלָקִים בְּלֹא דְלֹא תַחֲזִיחַ אֲיִירִי דְּנוֹקָא פְּשָׁאִין רוֹצִים לְהַשְׁלִים וְא"כ רָאִיָּה שְׁל ר"ת אִינוּ רָאִיָּה אֶלָּא ע"כ צ"ל דר"ת אִינוּ סוֹבֵר פְּתִירוֹצוּ שְׁל הַתּוֹסְפוֹת.

ואע"פ שְׁהַתּוֹסְפוֹת נְכוּנִים בְּדַבְרֵיהֶם כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ בְּתִירוֹצֵם וי"ל דַּע"כ פְּשָׁאִין רוֹצִים לְהַשְׁלִים אֲיִירִי כּו' כְּדַמּוֹכְחֵי קְרָאִי כּו' צ"ל לְפִי דַעַת ר"ת דְּמָה שְׁמוּכַח מְקַרְאֵי דְּאֲיִירִי בְּשָׁאִין רוֹצִים לְהַשְׁלִים וּמָה שְׁאִין כֵּן בְּרוֹצִים לְהַשְׁלִים אַז לֹא נֶאֱמַר לֹא תַחֲזִיחַ כּו' הִינּוּ דְּנוֹקָא קוֹדֵם שְׁעֵבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּרְדֵן כְּדָאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִּי וּכְמוֹ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּקוֹשְׁיָתָם וְא"כ ר"ת אִינוּ סוֹבֵר פְּתִירוֹץ הַתּוֹסְפוֹת וְאֲדַרְבֵּה ר"ת כְּתַב שְׁאִין לְהַ מְצוּה גְדוּלָה מְזוּ כְּלֹא תַחֲזִיחַ כּו' וְאֶפ"ה לֹא הִתִּירוּהוּ כּו' אֲבָל מ"מ לֹא דְמִי כָּל לְאֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ דְּגַבִּי אֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ בְּנוֹדָאֵי אִין דַּעַת הֶרְבִּים מְסַפִּימִים לְזֵה הַנְּדָר הוֹאִיל וְע"י זֵה הַאֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ הוּא עוֹבֵר עַל הַלְּאוּ דְּלֹא יוּכַל לְשַׁלְחָה כּו' וּמַכ"ש שְׁאוּתָם הֶרְבִּים מְסַפִּימִים בְּחֶרְטָה זֹו וּכְמ"ש לְעֵיל הוֹאִיל וְאִין פֶּאן שׁוּם סַפֵּק שְׁעַל יְדִיהֶם הוּא עוֹבֵר עַל הַלְּאוּ וּמִשָּׂא"כ גַּבִּי הַלְּאוּ דְּלֹא תַחֲזִיחַ כּו' יֵשׁ קֶצֶת לְפַקְפַּק אִם כָּל דַּעַת הֶרְבִּים מְסַפִּימִים בְּחֶרְטָה זֹו מְטַעַם הַנְּ"ל וְאֶפ"ה דְּלֹא תַחֲזִיחַ הִיא מְצוּה גְדוּלָה אֲבָל מ"מ הַלְּאוּ דְּלֹא יוּכַל לְשַׁלְחָה גַּבִּי אֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ עֲדִירָה לְעַנְיָן זֵה שְׁבְּנוֹדָאֵי כָּלֵם כְּאֶחָד מְסַפִּימִים לְחֶרְטָה זֹו וּמִשָּׂא"כ בְּלֹא דְּלֹא תַחֲזִיחַ כּו' וְהַלְּאוּ דְּלֹא יוּכַל לְשַׁלְחָה גַּבִּי אֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ יֵשׁ לְדַמּוֹת לְהִיא עוֹבְדָא דְּהִיא מְקַרִּי דְּרַדְקֵי דְּאֲדַרְקֵי רְבִינָא הוֹאִיל דְּנוֹדָאֵי רַבִּים מְסַפִּימִים בְּחֶרְטָה זֹו וְה"ה גַּבִּי אֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ וְא"כ אִין לְדַחּוֹת דְּבַרֵּי ר"ת מִהִיא דְּאֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ בְּסוֹגִיא דְּשִׁמְעָתָא דְּקִימּוּ וְלֹא קִימּוּ וְגַם הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו בְּמָה שְׁמַקְשָׁה עַל ר"ת מִהִיא סוֹגִיא דְּמַכּוֹת הַנְּ"ל לֹא הַחֲלִיט הַקּוֹשִׁי שְׁיִדְחָה דְּבַרֵּי ר"ת מִכַּח קוֹשִׁיא הַנְּ"ל לְגַמְרֵי רַק כְּתַב בְּזֵה הַלְּשׁוֹן וְנ"ל וּמִיָּהוּ בְּסוֹגִיא דְּמַכּוֹת בְּשִׁמְעָתָא דְּקִימּוּ וְלֹא קִימּוּ מְשַׁמַּע לְכַאוּר"ה דְּאֶפִּילוּ בְּכָל מְצוּה דְּעֻלְמָא אָמְרוּ כֵּן וְצ"ע עכ"ל.

הַנֵּה כְּתַב הַרְשָׁב"א לְשׁוֹן מְשַׁמַּע לְכַאוּר"ה אֲבָל לֹא בְּהַחֲלִט וְדו"ק שָׁם. וְאִין לְפַקְפַּק בְּיִשׁוּב הַנְּ"ל שְׁיִשְׁבְּתֵי דְּבַרֵּי ר"ת וְכַתְּבְתֵי דְּגַבִּי אֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ כ"ע מוֹדִים דְּאִין דַּעַת הֶרְבִּים מְסַפִּימִים מִתַּחֲזִילָה לְנְדָר זֵה הוֹאִיל וְהוּא לְדַבֵּר עֲבִירָה כּו' שְׁהָרִי רַש"י פִּירֵשׁ בְּגִיטִין דְּרַף ל"ו עַד"ר כְּפֵי יִאמְרוּ לוֹ הָרִי אָנוּ מְדִירֵי אֹתָהּ עַל דַּעַתְנּוּ וְא"כ שְׁרַבִּים הַדִּירוּ וְנְדָר בְּפִנְיָהֶם ע"ד אֹתָם רַבִּים וְה"ה בְּנ"ד גַּבִּי אֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ כּו' ה"פ שְׁהַדִּירוּ אוֹתוֹ עַל דַּעַתָּם וְא"כ אִיךָ כְּתַבְתֵּי לְדַעַת ר"ת דְּגַבִּי אֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ כ"ע מוֹדִים דְּאִין דַּעַת רַבִּים מְסַפִּימִים כּו' הוֹאִיל וְהוּא לְדַבֵּר עֲבִירָה כּו' שְׁהָרִי לְפִי מָה שְׁפִירֵשׁ"י הַדִּירוּ אוֹתוֹ הֶרְבִּים בְּהַדְּיָא וְנְדָר בְּפִנְיָהֶם: אֲמַנָּם אִין זֵה כְּדִי לְדַחּוֹת הַתִּירוֹץ הַנְּ"ל שְׁיִשְׁבְּתֵי דְּבַרֵּי ר"ת חֲדָא דְּהִלָּא אֲלִיבָא דְּר"ת קִימִינּוּ דְּצָרִיכִין אָנוּ לְיִשְׁבַּב דְּבַרֵּי מְסוֹגִיא דְּמַכּוֹת גַּבִּי אֹנְסֵי שְׁגִירֵשׁ כּו' וְר"ת כְּתַב בְּהַדְּיָא בְּפ' הַשּׁוֹלַח הַבִּיאוּ הַתּוֹס' ד"ה אֲבָל לְדַבֵּר מְצוּה כּו' וְנ"ל עוֹד אוֹמֵר ר"ת דַּעַד"ר הִינּוּ פְּשָׁאוֹמֵר עַל דַּעַת פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי כּו' אֶפִּילוּ שְׁלֹא בְּפִנְיָהֶם וְא"כ מָה שְׁפָתְבְתֵי בְּיִשׁוּב דְּבַרֵּי ר"ת כּו' עוֹלָה עַל נְכוֹן וְכוּן מְסִיִּים הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו שָׁם בְּפ' הַשּׁוֹלַח בְּהַדְּיָא וּלְפִי דְּבַרֵּי ר"ת דַּעַד"ר הִינּוּ כְּשִׁמְפֵּרֵשׁ עַל דַּעַת פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי כּו' אֶפִּילוּ שְׁלֹא בְּפִנְיָהֶם וְאֶפ"ה לְפִי דַּעַת רַש"י שְׁסוֹבֵר שְׁרַבִּים מְדִירִים אוֹתוֹ וְצָרִיךְ דְּנוֹקָא בְּפִנְיָהֶם וְנֶאֱמַר שְׁגַם דַּעַת רַש"י כְּדַעַת ר"ת בְּעַנְיָן נְדָר שְׁהַנְּדָר עַד"ר אִין לוֹ הַפְּרָה כ"א לְדַבֵּר

מצנה פה הוא מיקרי דרדקי וכפי גירסת ר"ת הנ"ל והיינו כדי להשוות דעת רש"י ור"ת בכל דבר מה שנוכל להשוות אותם פי פבר אנו מוזהרים ועומדים מפי סופרים ומפי ספרים שלא להרבות מחלוקות בין הפוסקים ואעפ"י שבודאי מחולקים רש"י ור"ת בפי נדר שהנדר עד"ר דאליבא דעת רש"י צריף דוקא בפניהם ומשא"כ לפי דעת ר"ת וכמ"ש לפני זה אבל מ"מ בענין אם יש לו הפרה לשאר דבר מצנה נאמר שרש"י ג"כ סובר כדעת ר"ת הקרא קוש"ל לדוכתי לפי פירוש"י בפירושו עד"ר מה שקשה על ר"ת בזה הוא דאונס שגירש כו'.

אבל נלע"ד שגם לפירוש"י בפירושו בעד"ר ג"כ לא קשה מידי שמ"ש רש"י דאדרה עד"ר שרבים הדירו אותו על דעתם ו"ל גבי אונס שגירש ג"כ ה"פ שהאונס שגירש אמר בפניהם שרוצה לידור מאשתו הנאה והדירו אותו הרבים על דעתם אבל לא הגיד בפניהם שהוא אונס האשה הנז' ושעובר על הלאו דלא יוכל לשלחה כו' בנדרו זה אבל אם הנה מגלה בפניהם שבנדרו זה שהדירו אותו הרבים עובר על הלאו דלא יוכל לשלחה כל ימיו בודאי לא הדירו הרבים אותו פינו שהוא לדבר עבירה ועדיף מההוא מקרי דרדקי וראיתי בבית חזק שכתב בסימן רכ"ח ב"ד סעיף כ"ג ונ"ל ונדר שעד"ר כו' עד לפירוש"י עד"ר כף יאמרו לו הרי אנו מדירים אותה על דעתנו כו' עכ"ל ונראה ודאי דלאו דוקא שרבים נדרו ואמרו כף בפירוש אלא ה"ה א' שנדר ואמר שנודר עד"ר וגם הרבי אינם בפניו ואינם יודעים מזה שנדר נדר זה על דעתם ואפ"ה אנו דנין כף בנדר זה שעד"ר כאלו אמרו הרבים כף הרי אנו מדירים אותה על דעתנו כו' עכ"ל הב"ח וע"ש.

וא"כ לפי זה פשיטא שאינו קשה פלום מן פירוש"י על דברי ר"ת מה שהקשיתי לעיל ממ"ש רש"י בגיטין עד"ר כף יאמרו לו הרי אנו מדירי אותה על דעתנו וכמ"ש לעיל שהרי לפי מ"ש הב"ח לשון זה לאו דוקא הוא.

אמנם דברי הב"ח בעצמם תמוהים דמנ"ל להב"ח לומר שלא דוקא שרבים אמרו לו כף כו' שהרי כתב הר"ן פרק השולח אמר אמיר כו' עד"ר היינו שנשבע בפניהם ואמר להם על דעתכם או שאמר על דעת פלוני כו' או שאמר סתם ע"ד רבים פוליהו הני גוני עד"ר מיקרי כו' וכן כתב רב האי כו' ע"ש בר"ן וכן בחידושי הרשב"א דהיינו שרש"י חולק וסובר שעד"ר פירושו שנשבע בפניהם דהיינו בפני רבים הידועים וז"ש אח"כ הר"ן ונ"ל ובתוס' פתבו בשם ר"ת דעד"ר היינו ע"ד פלוני כו' אפילו שלא בפניהם אבל עד"ר סתם לאו פלום הוא והיינו שדעת ר"ת הוא שלא כדעת רש"י שצריף דוקא בפניהם וא"כ זהו שלא כדעת הב"ח אליבא דדעת רש"י שכתב דלשון זה לאו דוקא.

וכן משמע בחידושי הרשב"א בגיטין פ' השולח דלשון זה דוקא דהיינו שאינו מיקרי עד"ר אלא כשנשבע או נודר בפניהם ולאפוקי ר"ת סובר שאפילו שלא בפניהם רק שפרט אותם וזהו שמביא אח"כ הרשב"א בחידושו דאפי' שלא בפניהם מיקרי עד"ר וא"כ זהו שלא כדעת הב"ח הנ"ל.

ואיפשר שמ"ש הב"ח ונראה ודאי דלאו דוקא היכא שרבים נדרו כו' היינו לפי שהב"ח פוסק פאותם הפוסקים ששסוברי דעד"ר מיקרי אפי' שלא בפניהם וז"ש ונראה ודאי

דלאו דוקא כו' אָבֿל ודאי רש"י סוֹבֿר שְׁצָרִיף דוקא בְּפִנְיָהֶם וּכְמוֹ שְׁמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הָרִשְׁבָּ"א וְהָר"ן הַגָּ"ל.

וְעֵינָן בְּרִיב"ש ס' קפ"ה שְׁפֶתֶב וְז"ל וּבְפִי' עַד"ר כְּבָר רְאִיתִי מ"ש בְּמִשְׁפֵּט הַחֶרֶם כִּי י"מ כְּגוֹן שְׁאֵמֵר סֶתֶם עַד"ר וְאִינוּ מְפָרֵט אוֹתָם כו' וְאִז אֵין לוֹ הַפָּרָה לְדָבָר הָרְשׁוּת כו' וּבְשֵׁם ר"ת כְּתָבוּ דְמִי שְׁאוּמֵר סֶתֶם עַד"ר וְאִינוּ פּוֹרֵט אוֹתָם אִינוּ כְּלוּם וְאִינוּ מוֹסִיף חֲנוּמֵר בְּנִדְרָה וּפִירֵשׁ עַד"ר ר"ל שְׁמִפְרֵשׁ אוֹת' וְגַם רש"י פִּירֵשׁ כֵּן שֶׁהוּא בְּפִנְיֵי רַבִּים וְנִדְרָה לְדַעְתָּם שֶׁהוּא פִּי' כֶּף יֵאמְרוּ לוֹ הָרִי אָנוּ מְדִירִים אוֹתָהּ עַל דַּעְתֵּינוּ וּלְדָבָר הָרְשׁוּת אֵין חֶקֶם מִתִּיר אֶפִּילוּ בְּרִצּוֹנָם שְׁכִינֵן שְׁנֹדֵר לְדַעְתָּם כְּבָר סִילַק עֲצָמוּ מִן הַהִיתָר שְׁלֵא סְמַכָּה דַּעְתוֹ שְׁיִסְכִּימוּ בְּהִיתָרוֹ לְדָבָר הָרְשׁוּת אָבֿל לְדָבָר מְצוּה יֵשׁ לוֹ הַפָּרָה כו' ע"ש דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הָרִיב"ש שֶׁר"ת וְרש"י אֵינָם חוֹלְקִים שְׁפֶתֶב וּבְשֵׁם ר"ת כְּתָבוּ כו' וְגַם רש"י פִּירֵשׁ כֵּן כו' וְא"כ מִשְׁמַע שְׁרש"י וְר"ת שְׁוִין יַחַד וּבְאֵמֶת לְפִי מָה שְׁפֶתֶבְתִּי בְּשֵׁם הָרִשְׁבָּ"א וְשֵׁאֵר פּוֹסְקִים הֵמָּה רְחוּקִים כְּמִטְחֵי קִשְׁת דְּלִפִּי דַּעַת ר"ת אֵין צָרִיף לִידוֹר בְּפִנְיָהֶם וְאֵלִיבָא דַּדַּעַת רש"י צָרִיף דוקא לִידוֹר בְּפִנְיָהֶם אָבֿל מ"מ תְּרוֹנוּיָהוּ סְבָרִי שְׁלֵא כְּדַעַת הָרַמְבָּ"ן.

וּמ"מ מוֹכַח ג"כ דְּלֵא כְּדַעַת הַב"ח שְׁפֶתֶב לְפִי דַּעַת רש"י וְנִרְאָה דְּלֵא דוקא כו' אִם לֵא כְּפִי מָה שְׁיִשְׁבַּתִּי דְּבָרֵי הַב"ח הַגְּזו'. אֲמַנָּם בְּמָה שְׁסִיִּים הָרִיב"ש אַח"כ לְפִי דְּבָרֵי רש"י אִז דְּבָרֵי הַב"ח מְדוּקְדָּקִים וְז"ל הָרִיב"ש וְאֶפְשָׁר כו' וְרש"י ז"ל לֵא בָּא אֵלֵא לּוֹמֵר דָּאָף כְּשִׁמְזַכִּירִין וְיַדְעֵנוּ מִי הֵם וְהֵם נִסְכָּמִים בְּהִיתָר אֵין מִתִּירִים וּכ"ש סֶתֶם אוֹ כְּדִי שְׁלֵא נָבִין מְלִשׁוֹן הַגַּמ' שְׁאָף כְּשֶׁהַב"ד הֵם הַמְשַׁבְּעִים אוֹתוֹ צָרִיף שְׁיִזְכִּירוּ עַד"ר כְּלוּמֵר זוּלָתָם לְזֶה בְּיָאֵר רש"י ז"ל דְּכִינֵן שַׁב"ד הֵם הַמְשַׁבְּעִים עַל דַּעְתָּם ה"ז עַד"ר כו' עַכ"ל הָרִיב"ש פֶּה בְּסִי' קפ"ה.

וּבְסִי' תְּקִי"א כְּתָב בְּלִשׁוֹן רש"י כְּלִשׁוֹן הַשְּׁנִי שְׁפֶתֶב פֶּה ע"ש וְא"כ לְפִי מ"ש הָרִיב"ש בְּשִׁנֵּי מְקוֹמוֹת הַגְּזו' דְּבָרֵי הַב"ח מְדוּקְדָּקִים בְּמ"ש וְנִרְאָה וְדַאי דְּלֵא דוקא הִכָּא שְׂרַבִּים נִדְרוּ וְאָמְרוּ כֶּף בְּפִי אֵלֵא ה"ה אֶחָד שְׁנֹדֵר וְאֵמֵר שְׁנֹדֵר עַד"ר וְגַם הָרַבִּים אֵינָם בְּפִנְיֵי כו' דְּנִין כֶּף בְּנִדְרָה זֶה שַׁעַד"ר כו' ע"ש וְהֵינּוּ כְּדָבָרֵי מְסַקְנַת הָרִיב"ש הַגָּ"ל בְּשִׁתִּי מְקוֹמוֹת לְפִי דְּבָרֵי רש"י וְע"ש.

וְעֵינָן בְּעֶרְכִין פָּרַק שׁוּם הִיתוּמִים דָּף כ"ג בְּמִשְׁנֵה הַמְקַדִּישׁ כו' וְקַמְפְּלִי בְּנִדְרָה שְׁהוֹדֵר עַד"ר וּפִירֵשׁ"י עַד"ר שְׁאוּמֵרִים לוֹ נְדוּר וְצָרִיף לִישַׁב פִּירֵשׁ"י דַּעְרָכִין עִם מָה שְׁמִפְרֵשׁ רש"י בְּסוּגְיָא דְּהַשׁוּלַח וְרִאִיתִי בְּהָר"ן פָּרַק הַשׁוּלַח שְׁפֶתֶב ג"כ דְּבָרֵי ר"ת שְׁפֶתֶב הָרִשְׁבָּ"א בְּשִׁמוּ בְּלִשׁוֹן אַחַר וְז"ל וְר"ת גְּרִיס כְּהוּא מְקַרִי דְּרַדְקִי וְאֵמֵר דְּלֵא אָמְרִי לְדָבָר מְצוּה יֵשׁ לוֹ הַפָּרָה אֵלֵא כְּעֵין הַהוּא עוֹבְדָא דְּהוּי לִיָּה כְּעֵין נְדָרִי טְעוּת שְׁהִיו.

סְבוּרִים שְׁהִתִּינוּקוֹת יְצָלִיחוּ בְּלִימוּדָם מְמִיקְרֵי דְּרַדְקֵי אַחַר כו' אָבֿל בְּשִׁבִיל מְצוּה אַחֲרַת שְׁאֵין הַנְּדָר טְעוּת מִחֻמְתָּה אֵין לוֹ הַפָּרָה וְהִבִּיא רְאָיָה כו' מְגַבְּעוֹנִים כו' וְאֵעִפ"י שְׁיֵשׁ מְצוּה בְּהַרְיָגְתָם דְּכִתִּיב לֵא תַחֲיָה כָּל נְשָׁמָה כו' וּמְסִיִּים הָר"ן דְּלֵא רְאָיָה דְּכִינֵן דְּחֹזְרוּ בְּתִשׁוּבָ' לֵא הִיָּה מְצוּה בְּהַרְיָגְתָם כו' וְעֵינָן ב"י בְּסִי' רַכ"ח בִּי"ד שְׁמַעְתִּיק לִשׁוֹן הָר"ן הַגָּ"ל ע"ש.

וְלִכְאוּרָה דְּבָרֵי הָר"ן צָרִיכִים יֵשׁוּב כִּי יֵשׁ לְדַקְדַּק לְמָה לֵא דַּחָה הָר"ן דְּבָרֵי הַר"ת כְּמוֹ שְׁדַּחָה אוֹתוֹ הָרִשְׁבָּ"א מְסוּגְיָ' דְּמַכּוֹת מַהִּיא דְּאוֹנָס שְׁגִירֵשׁ וְסוּגְיָ' דְּשְׁמַעְתָּא הַגָּ"ל הִיתָה

בין עיניו תיכף לפני זה שכתב הר"ן בשם הראב"ד וז"ל וכתב הראב"ד דכי אמרי' עד"ר אין לו הפרה לא אמרו אלא פשנשבע לדבר מצנה אבל לדבר הרשות יש לו הפרה וחסור בו מדאמרי' בפרק אלו הן הלוקין גבי אונס שגירש שהדירה עד"ר והתם לאו לדבר מצנה אלא עבירה נמי הוא שהרי אמרה תורה לא יוכל לשלחה פל ימיו כו' ואחר זה תיכף כתב הר"ן הא דר"ת הנז' וה"ל לדחות דברי ר"ת מסוגי' הג"ל דמפות מההוא דאונס שגירש באשר שראה שהראב"ד חסר בו מדבריו מההוא סוגי' דאונס שגירש הג"ל.

וביותר קשה שבמה שדחה דברי ר"ת שהביא ראיה מגבועונים ודחה הר"ן ראיתו וז"ל ולא ראיה היא דכיון שחזרו בתשובה לא הנה מצנה בהריגתם כו' ע"ש ודחה הזאת אינה דחה כ"כ דברי התוס' מקשי' קושיא זו בפ' השולח דף מ"ו ע"א ד"ה פיון דאמרי מארץ רחוקה כו' וז"ל וא"ת בלא חילול השם נמי אין יכולין להורגן פיון שבאים להתגייר כו' הא למדת שאם חזרו בתשובה כו' וי"ל דאי לא חילול השם נהי שלא היו יכולים להורגן היו יכולים לגרשם מעריהם ועוד דבאותה שעה לא באו להתגייר כי אם אחרי כן ע"ש לשון התוס' וא"כ כמו שמתרצים התוס' קושית' כמו כן יש לתרץ הדחי' דהר"ן שדחה את דברי ר"ת בתרוצו של התוס', וקושיא האחרונה הזאת יש לישוב שבנדאי צ"ל שהשני תירוצים של התוס' הג"ל נראה להר"ן לדונק גדול כי לפי תי' הראשון שתירצו התוס' דאי לאו כו' דנהי שלא היו יכולים להורגן היו יכולים לגרשם מעריהם כו' א"כ לפ"ז קשה דהלא בקרא פתיב ולא הכום בני ישראל כו' ולפי תירוצו של התוס' הלא לא היו יכולים להורגן וכקושני' התוס' רק שהיו יכולים לגרשם מעריהם וא"כ איך אמר הפתוב ולא הכום בני ישראל הו"ל לכתוב ולא גירשום בני ישראל וגו' ולפי דעת התוס' צריך לדחוק ולומר שמ"ש ולא הכום בני ישראל היינו פירושו שלא גירשום ותי' זה הנה נראה להר"ן לדונק גדול וג"כ תירוץ הב' שכתבו התוס' ועוד דבאותה שעה לא באו להתגייר אלא אח"כ ג"כ דחוק למעיין שם בתוס' ולכן דחה הר"ן דברי ר"ת לפי סברת קושיות התוס' אבל מ"מ צריך לשוב למה לא דחה דברי ר"ת בקיצור מסוגיא דאונס שגירש וכמ"ש לעיל.

וצריך לישוב את זה לפי דברי הר"ן לפי שסבר דגבי אונס שגירש ואדירה עד"ר מיקרי ג"כ פועין נדרי טעות שבנדאי אילו הנה יודע שלא יפטור ממלקות בזה ויעבור בזה על הלאו דלא יוכל לשלחה כו' לא הנה נודר לכן יש לו הפרה כמו גבי ההוא מיקרי דרדקי דהוי ג"כ פועין נדר טעות בגופו של נדר ופתחו מגופו ומאות' מצנה עצמה וכן כתב הר"ן בתשובה סי' ל"ח וז"ל שפא יאמר אדם פבר חידש ר"ת ז"ל ואמר דלאו בכל דבר מצנה כו' אלא דוקא שיהא פתחו מגופו כו' מ"מ בנ"ד גבי אונס שגירש מיקרי טעות בגופו של נדר לפי שסבר שמתמת נדרו ינהי פטור ממלקות ואלו הנה יודע שלא יפטור ואדרבה מפס הנדר הוא חייב מלקות שפסח זה הוא עובר על לא יוכל וגו' לא הנה נודר כו' אבל מדברי הרמב"ן בתשובה והמיוחסות לו בסי' ע"ד משמע דמיקרי נדר טעות אף שאין הטעות מגופו של נדר וגם הפתח אינו מגופו וז"ל שם בא' שמתוך רוגזו קפץ ונשבע כו' ע"ד המקום ועד"ר כו' שלא אפנס עם אשתי בבית א' תשו' כו' ואפילו לר"ת שאמר שלא בכל דבר מצנה מתירים אלא בכי ההוא מעשה דלא אשתכח דדייק פנותיה בכאן מותר דהטעם התם משום דאנן סהדי דדעת הרבים מספקת גם כן בפתיחים שלא נדרו אלא ע"ד שיועילו לתינוקות כו' דאנן סהדי דדעת הרבים מספקים לפתחו של זה שלא עשה אלא

מחמת כעסו וכן משמע מדברי ה"ה מהרד"ך דבמקום דאיכא למימר דהוי טעות מודה ר"ת דאע"פ שגנדר יש לו הפרה אעפ"י שאין הטעות בגופו של נדר ופתחו אינו מגופו ונ"ל מהרד"ך הנז' בתשוב' בית ז' ח"ה וא"כ בנ"ד אגן סהדי דאי הנה ידע דקעבר על מצות חכמים לא היה משביעה דלא מפעיא לדעת המפרשים דאפילו מי שנשבע עד"ר כו' לא לכל דבר מצוה אמרו שמתירים אלא בכה"ג דההוא מעשה דההוא מיקרי דרדקי דלא אשתכח דדייק פנותיה הקא מודה דהא התם הטעם הוא משום דגנדר טעות הוא כו' ה"נ אגן סהדי דשבועה של טעות היתה דאיהו סבר דמצוה קעביד כו' וטעה בדבר שלא ידע דאיסור קעביד שפגרותו תעבור האשה על מצות חכמים עכ"ל ע"ש וצ"ל לפי דעת הרמב"ן וכן לפי דעת מהרד"ך דזה מיקרי טעו' בגופו של נדר ופתחו מגופו אבל זהו קצת דוחק.

א"כ מוכח משם בהדיא דאפילו לדעת ר"ת אם יש לתלות בגנדר טעות יש לו הפרה וכפי מה שישבתי דברי הר"ן הנ"ל שלכן לא דחה דברי ר"ת מההוא דאונס שגירש. ועיין בדברי הר"ן בתשוב' סי' ל"ח הנז' שפכת ונ"ל גבי נערה שנתפתתה כו' שאסרה איסור על נפשה שלא תינשא בלי רשות אמה וקרוביה כו' ועתה קרוכה רוצה לעגן אותה כו' ומסיים שם אומר אני שאפ"י לדברי ר"ת שחידש חומרא זו הרי נדון שלפנינו פההוא מיקרי דרדקי ועדיף שכבר גילתה זאת בדעתה שבשעת נדרה שהיתה נודרת כף מפני שהיתה חוששת כו' שתשב עגונה כו' ע"ש דמשמע מדברי הר"ן בזה שצריף דוקא להיות ממש כעין מקרי דרדקי שטעות בגופו של נדר ופתחו מגופו ממש.

ובזה מיושב מה שיש לדקדק בדברי הר"ן שפכת דוקא גבי ההוא מיקרי דרדקי כו' משום דהוי כעין נדר טעות כו' אבל בשביל מצוה אחרת שאין הגנדר טעות מחמתה אין לו הפרה ומביא ראיה מגבעונים דלא היתה הפרה לשבועתם אע"פ שיש מצוה בהריגתם כו' וקשה קצת הלא בעובדא דגבעונים אין לה נדר טעות גדול מזה שאילו ידעו ישראל שבקרביהם היו יושבים הגבעונים לא היו נשבעים להם נשיאי העדה ואין לה נדר טעות גדול מזה וכמ"ש שם בגיטין דף מ"ו אליבא דרבנן התם מי חזילה שבועה עלליהו פלל פניו דאמרי להו מארץ רחוקה באנו ולא באו לא חזיל' שבועה פלל כו' אלא ודאי משום חילול השם.

ולכאורה י"ל בנדאי דמ"ש בגמ' דהוי נדר טעות דלא חזילה עליה שבועה פלל היינו אליבא דרבנן דפליגי על ר' יודא וסברי דגנדר שהנדר ברבים יש לו הפרה ומשא"כ לדברי ר"י שסבר דגנדר שהנדר ברבים אין לו הפרה לא סבר הטעם משום חלול השם וכמ"ש בגמ' שם מ"ט דר"י דכתיב ולא הפום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה ורבנן התם מי חזילה עלליהו שבועה כו' ומה שמביא הר"ן ראיה בשם ר"ת לדבריו מגבעונים היינו אליבא דר"י דסבר שגנדר שהנדר ברבים אין לו הפרה וטעמא דר"י מגבעונים כו' ואם איתא דלכל דבר מצוה יש לו הפרה הלא גבי גבעונים ג"כ יש מצוה בהריגתם כו' וא"כ לפ"ז אינו קשה פלום על דברי הר"ן בשם ר"ת מה שמביא ראיה מגבעונים לדבריו.

אבל מ"מ צריף ישוב וטעם למה באמת לא מחשב לר"י כגנדר טעות הלא אין לה נדר טעות גדול מזה וכמ"ש לעיל ולא היה צריף התרה פלל. בתוס' בסוגיא הנ"ל שהרגישו

בְּקוֹשֵׁיָא זֹו בַּגְּמ' אֵלִיבָא דַר"י וְנ"ל הַתּוֹס' בַּד"ה פִּינּוֹן דְּאֶמְרֵי מְאָרְזִי רְחוּקָה כּו' עַד וַא"ת מ"ט דַר"י הָא וְדַאֵי שְׁבוּעָה בְּטַעוֹת וְעוֹד לַר"י אִיף הִנְיָחוּם בְּאֶרְזִי הַכְּתִיב לֹא יֵשְׁבוּ בְּאֶרְצָךְ כּו' וְה"ל נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה וְע"כ מִשּׁוּם חִילוּל הַשֵּׁם הוּא פְּדֹאֲמֵרִי רַבְּנָן וַי"ל דָּאִם אֵימָא דִּישׁ לֹו הַפְּרָה לֹא הִזָּה חִילוּל הַשֵּׁם בְּדָבָר עַכ"ל הִנֵּה בַּמ"ש וַי"ל דָּאִם אֵימָא דִּישׁ לֹו הַפְּרָה כּו' לְכַאֲרָה צְרִיכִין בִּיאֹור פִּי קוֹשֵׁיַת הַתּוֹס' בְּמָה שְׁהַקְשׁוּ דְּוַדַּאי שְׁבוּעָה בְּטַעוֹת הוּאֵי הֵיא קוֹשֵׁיַת אֵלִימָתָא פִּי בְּאַמְתָּ שְׁבוּעָה בְּטַעוֹת הֵיא וְכַמ"ש בַּגְּמ' אֵלִיבָא דַרְבָּנָן פִּינּוֹן דְּאֶמְרֵי מְאָרְזִי רְחוּקָה בְּאֵנוּ כּו' בְּוַדַּאי בְּקוֹשֵׁיַת הַשְּׁנִי' שְׁהַקְשׁוּ אֵלִיבָא דַר"י דְּאִיף הִנְיָחוּם בְּאֶרְזִי הַכְּתִיב לֹא יֵשְׁבוּ בְּאֶרְצָךְ כּו' זֶה אֵינוֹ קוֹשֵׁיַת לַעֲנ"ד פִּי יֵשׁ לִישָׁב קוֹשֵׁי' זֹו בְּקוֹשֵׁיַת שְׁמַקְשֵׁי הַתּוֹס' אַח"כ וְנ"ל וַא"ת בְּלֹא חַה"ש גְּמִי אֵין יְכוּלִים לְהוֹרְגָם פִּינּוֹן דְּבָאוּ לְהַתְּגַיֵּיר כְּדֹאֲמֵרִי לַעֲיִל לֹא יֵשְׁבוּ בְּאֶרְצָךְ כּו' פֶּן יַחְטִיאוּ אוֹתָךְ כּו' יְכוּל בְּעַפְו"ם שְׁקִיבֵל עֲלִיו שְׁלֹא לַעֲבֹד ע"א כּו' ע"ש וַא"כ ש"מ שְׁהַגְבַּעוּנִים בָּאוּ לְהַתְּגַיֵּיר וַא"כ בְּזָה לֹא עָבְרוּ עַל הַלְּאוּ דְלֹא יֵשְׁבוּ בְּאֶרְצָךְ פֶּן יַחְטִיאוּ אוֹתָךְ כּו' וַא"כ קוֹשֵׁיַת הַתּוֹס' שְׁהַקְשׁוּ עַל ר"י הָאִיף הִנְיָחוּם בְּאֶרְזִי אֵינוֹ קוֹשֵׁיַת דִּי"ל שְׁסָבֵר ר"י בְּאַמְתָּ בָּאוּ לְהַתְּגַיֵּיר וְקִיבֵלוּ עֲלֵיהֶם שְׁלֹא לַעֲבֹד ע"א אָבֵל קוֹשֵׁיַת הָרַאשׁוֹנִי' שֶׁל הַתּוֹס' שְׁהַקְשׁוּ מ"ט דַר"י דְּהָא וְדַאֵי שְׁבוּעָה בְּטַעוֹת הִנְיָחוּ הֵיא קוֹשֵׁיַת חֲזָקָה וְכַמ"ש לַעֲיִל וְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּתִירוּצָם צְרִיף בִּיאֹור בַּמ"ש לַעֲיִל וַי"ל דָּאִם אֵימָא דִּישׁ לֹו הַפְּרָה לֹא הִזָּה בְּדָבָר חִילוּל הַשֵּׁם.

וּלְפִי פְּשוּטוֹ צ"ל דַּה"פ דָּאִם אֵימָא דִּישׁ לֹו הַפְּרָה וַא"כ אַז בְּוַדַּאי הָיוּ הוֹרְגִים אוֹתָם יִשְׂרָאֵל אִף פִּי נִשְׁבְּעוּ לָהֶם גְּשִׁאי הַעֲדָה לְפִי שְׁיֵשׁ הֵימֵר לְשְׁבוּעָה זֹו וְהָיוּ מַתִּירִין אֶת שְׁבוּעָתָם וְלֹא הִזָּה חִילוּל הַשֵּׁם וּמִשָּׂא"כ עָתָה שְׁאֵין הֵימֵר לְנִדָּר וּשְׁבוּעָה שְׁהַנְּדָר בְּרַבִּים וַא"כ אַז יֵשׁ חִילוּל הַשֵּׁם אִם הָיוּ הוֹרְגִים אוֹתָם הוּאִיל וְנִשְׁבְּעוּ לָהֶם גְּשִׁאי הַעֲדָה בְּרַבִּים.

וּבְזָה מִתּוֹרְצִים שְׁנֵי הַקּוֹשֵׁיַת שֶׁל הַתּוֹס' אַעֲפ"י שְׁהִזָּה בְּוַדַּאי שְׁבוּעָה בְּטַעוֹת גַּם אֵלִיבָא דַר"י אָבֵל מ"מ בְּאַשְׁרֵי שְׁנִדָּר שְׁהַנְּדָר בְּרַבִּים אֵין לֹו הַפְּרָה הִזָּה קִצַּת חִילוּל הַשֵּׁם בְּפִנֵּי הָאֵנוֹמֹת וְלָכֵן לֹא עָבְרוּ ג"כ עַל הַלְּאוּ דְלֹא יֵשְׁבוּ בְּאֶרְצָךְ מִשּׁוּם שְׁהִזָּה חִילוּל הַשֵּׁם בְּדָבָר וּלְאַפּוֹקִי רַבְּנָן סְבָרִי דַּאֲע"פ דְּנִדָּר שְׁהַנְּדָר בְּרַבִּים יֵשׁ לֹו הַפְּרָה מ"מ אִיבָא חִילוּל הַשֵּׁם וְזֶהוּ הַמְּשָׁף דַּבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹ לְפִי פְּשוּטוֹ.

אָבֵל מ"מ יֵשׁ לְפַקְפַק מֵהִיכֹן יָדְעוּ הַגְּבַעוּנִים לְחַלֵּק בֵּין נִדָּר שְׁהַנְּדָר בְּרַבִּים אִם יֵשׁ לֹו הַפְּרָה אִם לֹא כְּדִי שְׁמַתוּף זֶה יִסְתַּעַף שְׁיֵשׁ חִילוּל הַשֵּׁם אִם אֵין לֹו הַפְּרָה וְכִי הַגְּבַעוּנִים דִּינָא גְּמִירִי.

וּמִצָּאֵתִי רְאִיתִי בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁב"א בְּסוּגְיָא זֹו בְּדַף מ"ו שְׁכַתְּב וְנ"ל וְרַבְּנָן מִי חִייל' שְׁבוּעָה כּו' וַאִיבָא לְמִדָּק לַר"י הִיכִי חִיילָה דְשְׁבוּעָת שְׁגָגוֹת הִימָה וְשְׁפִיר קְאָמְרִי לִיהַ רַבְּנָן וְתִירְצוּ בַּתּוֹסְפוֹת דְּוַדַּאי אִף ר"י מוֹדָה בְּהַהוּא שְׁבוּעָה דְּגַבְעוּנִים דְלֹא חִייל' כָּלֵל וּמִשּׁוּם חִילוּל הַשֵּׁם הִנְיָחוּם וְלֹא הִרְגוּם אֲלֵא מִדְּכַתִּיב פִּי נִשְׁבְּעוּ לָהֶם גְּשִׁאי עֲדָה מוֹכַח דְּמִשּׁוּם שְׁהִימָה בְּרַבִּים נִמְנְעוּ מִלְּהוֹרְגָם וְטַעֲמָא דְּמַהֲתָם מִשְׁמַע שְׁהַגְּבַעוּנִים נִתְּיָרָאוּ שְׁמָא לְאַחַר שְׁיִידַע לָהֶם שְׁרִימּוּ אוֹתָם יְהַרְגוּם וּלְפִיכָף שְׁאֵלוּם אֵיזָה שְׁבוּעָה יֵשׁ שְׁאֵין לָהּ הֵימֵר וְאָמְרוּ לָהֶם שְׁבוּעָה שְׁיִידַעוּ בְּהַ רַבִּים וּלְפִיכָף אִם יְהַרְגוּם עָתָה אַח"כ אַעֲפ"י שְׁלֹא חָלָה הַשְׁבוּעָה שְׁיֵשׁ חִילוּל הַשֵּׁם בְּדָבָר שְׁהֵם חֲשָׁבוּ שְׁאֵין לָהֶם הֵימֵר לַעֲוֹלָם בְּשׁוּם עֲנִינָן כְּמוֹ שְׁהֵם אָמְרוּ לָהֶם וַאֲיָנָם יוֹדְעִים דְּמִשּׁוּם שְׁהַטַּעוּם לֹא חָלָה הַשְׁבוּעָה כּו' עַכ"ל ע"ש.

הנה במ"ש הרשב"א ותימצו בתוס' כו' לשון זה אינו בנמצא כלל בתוס' שלנו אבל לפי מה שפתיבתי לעיל בבבאי דברי התוספות במ"ש בתירוצם וי"ל דאם איתא דיש לו הפרה לא היה בדבר חילול השם כו' נכללים כל דברי הרשב"א הנ"ל בחדושי שיש גם מה שפתיבתי שיש לפקפק האידעו הגבועונים לחלק בין נדר שהנדר ברבים כו' ולפי מ"ש הרשב"א הנ"ל מיושב כל זה לפי שהגבועונים שאלו אותם איזה שבועה יש שאין לה היתר לפי שנתיראו מהם שמא לאח"כ פאשר יודע להם שרימו אותם והרגום ונשיאי העדה אמרו להם שגדר או שבועה שידעו בה רבים אין לו הפרה כו' לאפוקי רבנו סברי דלא כן היה דאף נדר שהנדר ברבים יש לו הפרה והגבועונים עצמם ידעו שלא חלה השבועה שהרי רימו אותם אבל מ"מ נמנעו מלהקורגם משום קידוש השם שמקינים הבטחתם אף שלא נשבעו וז"ש בגמ' ורבנן התם מי חזיל עליהו שבועה כו' ומשמע דאף ר"י סובר כן דאילו היה ר"י סובר שחלה השבועה הל"ל ורבנן סברי לא חזיל שבועה ולא בלשון בתמיה ועיין בחדושי הרשב"א שם.

אמנם זהו סותר מ"ש לעיל שלדברי ר"י שסבר דנדר שהנדר ברבים אין לו הפרה לא סבר הטעם משום חילול השם ולפי מ"ש בדברי התוספות גם ר"י סובר הטעם דלא הרגום משום ח"ה וגם ר"י סובר שהיה נדר טעות רק באשר שאמרו להם נשיאי העדה שגדר שהנדר ברבים אין לו הפרה לכן לא הרגום מפני ח"ה וא"כ לפ"ז ראית הר"ן בשם ר"ת מהגבועונים אינה ראיה כלל שפתיבתי הר"ן בשם ר"ת אבל בשביל מצנה אחרת שאין הנדר טעות מחמת אין לו הפרה דוגמת הגבועונים כו' שהרי גם גבי גבועונים היה נדר טעות וכמ"ש לעיל.

אכן לפי מ"ש לעיל מיושב וכד דייקת בלשון הר"ן בשם ר"ת אין זה קושיא שפתיבתי אבל בשביל מצנה אחרת שאין הנדר טעות מחמת אין לו הפרה ודייק ל' מחמת"ה ר"ל אעפ"י שגוף הנדר טעות אבל לא מחמת אותה מצנה אין לו הפרה ודייק מהגבועונים כו' וכמ"ש לעיל בשם הר"ן בתשוב' סי' ל"ח שצריך להיות דוקא טעות מגופו של נדר ופתחו מגופו וגבי גבועונים לא מקרי טעות מגופו לפי סברת הר"ן הנ"ל.

ועיין במהרי"ק בתשוב' שו"נ"ב במ"ש וז"ל בדברי ר"ת ואעידה לי ג' עדים נאמנים ה"ה הרמב"ן והרשב"א והר"ן ז"ל שפולם כתבו משמו של ר"ת דאדרבה הא דאמרי דלדבר מצנה יש לו הפרה היינו דוקא דומיא דההוא מקרי דרדקי שהיו סבורין שיצליחו התינוקו' כו' ונמצא בהיקף וכ"ש בגדר טעות שהרי מתחילה פינונו במצות התינוקות אבל בשביל מצנה אחרת אשר מתחלת הנדר לא פינונו אליה לא שרינו נדר שהנדר עד"ר אפילו לצורך מצנה וכתב אח"כ מהרי"ק מ"ש הר"ן בשם ר"ת אבל בשביל מצנה אחרת שאין הנדר טעות מחמתה אין לו הפרה כו' ע"ש וזהו לשון הר"ן בשם ר"ת שהעתיקתי לעיל מזה כו' ג"כ מוכח שצריך להיות נדר טעות מגופו ולכן לא דחה הר"ן דברי ר"ת מההוא דאונס שגירש לפי שמיקרי ג"כ טעות מגופו של נדר וכמ"ש לעיל שהיה סבור שמתמת נדרו יפטר מן המלקות ואדרב'.

מפח הנדר הוא חייב מלקות שמפח זה עובר על לא יוכל לשלחה כו' לאפוקי לפי שאר הגאונים שפתיבתי לעיל בשמם דמשמע דאין צריך להיות הטעות מגופו של נדר כו' א"כ קשה לפ"ז נוכל לומר כמעט בכל נדרים שהם נדרי טעות ואנן סהדי כו' וכמו בנדון

דְּהַרְמָב"ן ומהרד"ך הַנ"ל ובמהרי"ק רָצָה לִישֵׁב קוֹשְׁיָא זוּ שְׁמַקְשִׁין עַל ר"ת מְהֵא דְאוֹנֵס שְׁגִירֵשׁ וְנ"ל שֵׁם וְאוֹלָם פִּי לַעֲנ"ד יֵשׁ הַרְבֵּה לְתַמּוֹה עַל ר"ת דְּהֵא מִשְׁמַע בְּהֶדְיָא בַּפ"ב דְּמַפּוֹת דְּהֵאֲוֹנֵס שְׁגִירֵשׁ וְהַדִּיר גְּרוּשְׁתּוֹ עַד"ר דְּאִין לֹקְהָ בְּשׁוּם עֲנִין מְשׁוּם דִּיכּוֹל לְהַתְּזִירָה מְשׁוּם דְּהֵנִי מְצֻנָה וְיֵשׁ לוֹ הַפְּרָה וּמִיָּנִיתִי רְאִיָּה מְהֵהוּא מִיקָרִי דְּרָדְקִי כּו' וּלְפִי דְּבָרֵיו הֵיךְ לוֹ לְלַקּוֹת דְּהֵא אִין יָכוֹל לְהַתְּזִירָה דְּלֵא עֲדִיף מְשֻׁבְעַת הַגְּבַעוֹנִים דְּלֵא הֵיךְ לָהּ הַפְּרָה מְשׁוּם דְּבַר מְצֻנָה כַּמ"ש לְעֵיל הַר"ן בְּשִׁמּוֹ שֶׁל ר"ת כּו' ע"ש הֵיךְ מִתּוֹךְ פְּתִילֵי פְתִיבוּ נִרְאָה פְּאִילוֹ מִפִּי אָנוּ חַיִּים בְּקוֹשְׁיָא זוּ וּבְאֵמַת קוֹשְׁיָא זוּ הִיא שֶׁל פֶּת קוֹדֶמִין שְׁפָבַר קוֹדֶמִוּוֹ הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו בְּקוֹשְׁיָא זוּ וְכַמ"ש לְעֵיל וְהַעֲתִיק הַב"י לְשׁוֹנוֹ בְּסִי' רַכ"ח הַנ"ל וְרֵאִיתִי שְׁרָצָה מֵהַרִּי"ק הַנ"ל לִישֵׁב קוֹשְׁיָא זוּ וְנ"ל וְאוֹלָם פִּי י"ל דְּהֵא דְקֶאֱמַר ר"ת דְּאִין לְנָה הַפְּרָה אֲפִילוֹ לְדַבֵּר מְצֻנָה אֲלֵא פְעִין עֲוֹבְדָא דְּהֵהוּא מִיקָרִי דְּרָדְקִי ע"ש הֵינֵנו מְשׁוּם דְּדִילְמָא לֹא הֵיךְ דַּעֲתוֹ לְהַתְּחַרֵּט מְשׁוּם מְצֻנָה זוּ אֲבָל אִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר שְׁפָבַר הֵיךְ דַּעֲתוֹ מְשֻׁעָה רֵאשׁוֹנָה לְהַתְּחַרֵּט מְשׁוּם מְצֻנָה זוּ הֵיךְ לוֹ הַפְּרָה בְּכָל דְּבַר מְצֻנָה אֲפִילוֹ נִשְׁבַּע עַד"ר וְהַשְׁתָּ' א"ש הֵהוּא דְּמַפּוֹת דְּנֻדְאֵי אוֹנֵס שְׁגִירֵשׁ לֹא לְקִי כּו' דְּדִילְמָא הֵיךְ דַּעֲתוֹ מְשֻׁעָה רֵאשׁוֹנָה לְהַתְּחַרֵּט מְשׁוּם מְצֻנָה זוּ כּו' ע"ש וּדְבָרֵיו אֵינָם מוּבָנִים לִי לְכַאוֹרָה בַּמ"ש אֲבָל אִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר כּו' דְּהֵלֵא סְבָרָא זוּ הִיא סְבָרַת ר' יוֹחָנָן בַּפ' הַחוּלְצֵן דָּף ל"ה וְנֶאֱמַר קי"ל דְּאִין הִלְכָה כַּר' יוֹחָנָן בְּזֵה דְּאִיתָמַר שֵׁם בְּסוּגְיָא דְּהַחוּלְצֵן לְמַעַן בְּרַת וְהַפִּילָה רי"א אֵינָה צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאֲחִים וּר"ל א' צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאֲחִים רי"א אֵינָה צְרִיכָה אַבְע"א סְבָרָא ר"י סְבַר דָּאִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר דְּהֵא דְּאִיעֲבַר' אִיפּוּלִי מִפְּלָה מִי לֹא בַת חֲלִיצָה וַיְבִיחַ הַיָּמִים הַשְׁתָּא נְמִי תִּיגְלִי מִלְּתָא לְמַפְרַע וּר"ל תִּיגְלִי מִלְּתָא לְמַפְרַע לֹא אֶמְרִי כּו' וְנֶאֱמַר קי"ל כַּר"ל בְּהֵנִי תִּלְת וְהֵא חֲדָא מִיְּנִיָּהּ וְכַמּוֹ שְׁמַסִּיק בְּגַמ' שֵׁם וַא"כ קי"ל דְּהֵא דָּאִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר לֹא סְבָרָא הִיא וַא"כ ה"ה בַּנ"ד וְתִירוּצוֹ שֶׁל מֵהַרִּי"ק בְּמַה שְׁרָצָה לִישֵׁב הַקּוֹשְׁיָא שֶׁל ר"ת מְהֵא דְּאוֹנֵס שְׁגִירֵשׁ מִפְּת סְבָרָא זוּ דָּאִם יָבֵא אֲלֵיהּ אֵינוֹ יָשׁוּב.

אֲבָל כַּד מְעִיָּנָתָּ בְּגַמ' דְּפְסָחִים תְּמַצָּא שְׁזָה אֵינוֹ דְּאִיתָא שֵׁם בַּפ' כָּל שְׁעָה דָּף ל"ד וְנ"ל אִיתָמַר הֵיכָּסַח הַדַּעַת ר"י אוֹמֵר פְּסוּל טְוִמָּאָה הֵנִי שְׁאֵם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר וַיִּטְהַרְנָה שׁוֹמְעִין לוֹ ר"ל אִי פְּסוּל הַגּוֹף הֵנִי שְׁאֵם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיִּטְהַרְנָה אִין שׁוֹמְעִין לוֹ וּפִירֵשׁ"י דְּפְסוּל הַגּוֹף הֵנִי מַעֲלָה בְּקַדְשִׁים שְׁנַפְסָלִים בְּכַף כּו' וְאֲפִל' אִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר כּו' וַא"כ מוּכַח מְשֵׁם דַּר"ל סְבַר ג"כ דְּסוּמְכִין אַהֲדָ סְבָרָא דָּאִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר כּו' רַק גְּבִי הֵיכָּסַח הַדַּעַת אֶמְרִי דְּאִין שׁוֹמְעִין לוֹ מְשׁוּם דְּפְסוּל הַגּוֹף הֵנִי דְּהֵינֵנו שְׁמַעֲלָה עֲשׂוֹ בְּקַדְשִׁים כּו' וְדוֹנְגָמָא מַה שְׁאֶמְרִי בְּמִנְחוֹת פ' הַקּוֹמֵץ וּבְגַמ' דְּמַצּוֹת חֲלִיצָה גְּבִי יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר אִין חוּלְצִין בְּסוּדָל כּו' אִין שׁוֹמְעִין לוֹ שְׁפָבַר נְהַגוּ הָעַם בְּסוּדָל וַא"כ לַפ"ז דְּבָרֵי ר"ל סוֹתְרִים זַא"ז אֲלֵא וְדַאי צְרִיכִין אָנוּ לֹאֲמַר דְּהֵדָ סְבָרָא דָּאִם יָבֵא אֲלֵיהּ אֲלִיבָא דַּכ"ע אִיתָא.

וְכֵן מְצִינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּגַמ' דְּגִיטִין דָּף מ"ב אַבְעָיָא לְהוּ מְעוֹכָב גִּט שְׁחָרוּר אוֹכֵל בְּתַרוּמָה כּו' ת"ש כּו' כְּהֵנָּה שְׁנַתְּעָרַב וְלָדָה כּו' הַגְּדִילוֹ מְשַׁחֲרָרִים זַא"ז הֵכִי הַשְׁתָּא הָתָּם אִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר בְּחַד מִיְּנִיָּהּ דְּעָבַד הוּא קָנִין כְּסָפוֹ קָרִינָן בִּיהּ כּו' ע"ש.

וְכֵן אִיתָא בְּתוֹס' בְּחוּלִין פ' הַשׁוֹחֵט דָּף ל"ח ע"ב ד"ה אֲלֵא זֵה פִי לְמִיתָה כּו' וְנ"ל וְאִין לְהוֹכִיחַ מִפְּאֵן דְּאֲפִי בִיּוֹדֵי שְׁמִים אֲפֻשָׁר לְצַמְצַם דְּקֶרָא אִיכָא לְמִימַר דְּאֲצֻטְרִיָּהּ אִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר שְׁבַצְמַצוּם נַעֲשֶׂה כּו' ע"ש וְכֵן בְּגַמ' דְּפְסָחִים דָּף י"ג ר"א אִישׁ בְּרַתוֹת' כּו'

לדברייכם אף תלויות לא ישלפו שמא יבא אליהו ויטהרם כו' וכן לקמן בסוג' דר"ח סגן הפהנים א"ר יוסי הגדול דומה לראיה אבל היא נשפוט עם הטומאה שמא יבא אליה ויטהרה כו' ע"ש.

וכן בגמ' דבכורות פ' כל פסולי המוקדשי' דף ל"ג ול"ד ע"ש. וא"כ מוכרחי' אנו לומר דמ"ש לעיל ר"ל גבי החולץ ליבמתו מעונבר' דר"י סבר שמא תליצה מטעם דאם יבא אליהו כו' ור"ל סבר דלא שמא תליצה לא מטעם דלא סבר הך סברא דאם יבא אליהו כו' רק מטעם דתיגלי מילתא למפרע לא אמרי' וכן איתא שם בגמ' רי"א אם יבא אליהו כו' השתא נמי תיגלי מילתא למפרע ור"ל סבר תיגלי מילתא למפרע לא אמרינו כו' ע"ש א"כ משמע מזה דגם ר"ל סבר דאם יבא אליהו כו' רק שתגלי מילתא למפרע לא אמרינו וה"ה בנ"ד גבי אונס שגירש ג"כ אמרינו אם יבא אליהו וכמ"ש הגאון מהרי"ק הנ"ל וא"כ תירוצו במה שתי' דברי ר"ת הוא נכון.

אמנם מ"מ יש לדחות ולומר שתירוצו אינו נכון דהלא לפי מה שפכתנו אף דר"ל סבר ג"כ הך סברא דאם יבא אליהו ויאמר כו' אבל מ"מ במקום שצריכין אנו לומר שתגלי מילתא למפרע אז לא אמרינו אם יבא אליהו ויאמר וא"כ בנ"ד גבי אונס שגירש לפי דברי מהרי"ק הנ"ל צריכין אנו לומר דאם יבא אליהו ויאמר שפך הנה דעתו משעה ראשונה להתחרט משום מצוה זו הנה לו הפרה לכל דבר מצוה ולכן גבי אונס שגירש לא לקי דדילמ' משעה ראשונה הנה דעתו להתחרט משום מצוה זו כו' והיינו ג"כ מאחר שאנו רואים שעמה הוא מתחרט על נדרו וא"כ בנדאי משעה ראשונה הנה מתחרט משום מצוה זו ולפי מה שפכתנו לא אמרי' תיגלי מילתא למפרע.

איברא פד מעיינת' בסוגיא דהחולץ בתוס' שם תמצא שיש לישוב דברי מהרי"ק ונ"ל התוס' בד"ה תיגלי מילתא למפרע לא אמרינו אע"ג דלקמן גבי ספיקות כו' חשבין ליה בת תליצה ויבום פיון דאם יבא אליהו ויאמר דהא לא קידש ומשני דלא דמי דהא אין זה ספק ראוי להתברר עכשיו שאי אפשר לידע העתידות אבל התם א"צ לידע אלא מה שבאותה שעה כו' עכ"ל וא"כ מוכח מדברי התוס' דלא אמרי' תיגלי מילתא למפרע אלא דוקא במקום שא"א להתברר הדבר מתחילה מטעם שא"א לידע העתידות אבל בכל מקום אמרי' תיגלי מילתא למפרע במקום שהיה אפשר להתברר מתחילה וא"כ ה"ה בנ"ד גבי אונס שגירש הנה אפשר להתברר מתחילה ולא היה צריך לידע העתידות אמרי' אם יבא אליהו ויאמר שפך הנה דעתו משעה ראשונה להתחרט משום מצוה זו וכמ"ש מהרי"ק וה"ה בכל המקומות הנ"ל וכן בתוס' בחולין הנ"ל שהזכרנו דאמרי' אם יבא אליהו ויאמר ג"כ א"צ לידע העתידות.

ולכאורה הנה נראה לישוב קושיות התוס' זולת החילוק שמחלקים התוס' בין היכי דספק זה ראוי להתברר כו' דתחילת הסוגיא היא בשלמא לא תתייבם כו' אלא לא תחלוץ אמאי לימא תהוי תיובתא דר"י כו' ומסיק התם אם יבא אליהו ויאמר והיינו אליבא דר' יוחנן פי כל השקלא וטריא הוא אליבא דר"י לאפוקי אליבא דר"ל סברא זו ליתא.

אמנם פד מעיינת' שם בסוגיא תמצא שקושיות הגמ' בהא דהספיקות קשה אליבא דכ"ע דהיינו על הברייתא דר' יוסי וצריך לתרץ תירוצו של הגמ' התם אם יבא אליהו כו'

וזולת זה פְּכַר הוֹכַחְנוּ דָּגָם ר"ל סָבַר הַאי סָבְרָא דָּאֵם יָבֵא אֵלֵיהוּ כּו' וְתִירוּצוּ שְׁל הַתּוֹס' הוּא אַמַּת וְנִצִּיב וְנִהוּ דוֹחַק לִישָׁב דְּבַרֵי ר"ת בְּזַה.

וְאִף שְׂרָאִיתִי בְּתִשְׁבֵּי הַגָּאוֹן מֵהַר"מ מִפְּדוּאָה סִי' ע' מִבֵּיא הַיִּשׁוּב שְׁמִישָׁב מֵהַר"ק דְּבַרֵי ר"ת מ"מ פְּתַב שְׁזַהוּ דוֹחַק גְּדוֹל וְכַבֵּר הַעֵיד מֵהַר"ק עַל עֲצָמוּ שְׁזַהוּ דוֹחַק גְּדוֹל לִישָׁב דְּבַרֵי ר"ת בְּזַה שְׁמִסִּיִּים שָׁם בְּדְבַרֵי וְז"ל וְאִין לְהַאֲרִיף בְּזַה וְיִהְיֶה הַתִּירוּץ זֶה נִכּוֹן לִישָׁב דְּבַרֵי ר"ת אִו לֹא וְעֵלּוּבָה הִיא הָעֵיפָה שְׁנַחְתוּמ' מַעֲיֵד לֹא עָלֶיהָ בְּעֲצָמוּ שִׁמְהַר"ק בְּעֲצָמוּ נִסְתַּפֵּק בְּזַה אֲבָל כְּפִי מֵה שְׁיִשְׁבַּתִּי דְּבַרֵי ר"ת לְעֵיל דְּבַרֵי הֵם נִכּוֹנִים בְּטַעֲמָם וְא"כ לְפִי דְבַרֵי דְנִדְרָר שְׁהוֹדַר עַד"ר אִין לֹו הַפְּרָה כִּי אִם לְדָבַר מִצְנָה כִּי הֵהוּא מִיקְרִי דְרָדְקִי וְאִין בְּיַדְנוּ לְהַזִּיז דְּבַרֵי ר"ת מִמְקוֹמוּ וְכִמ"ש מֵהַר"ק שָׁם אַחֲרֵי שְׁכַתְּב יִשׁוּב לְדְבַרֵי ר"ת מְסִיִּים שָׁם וְיִהְיֶה הַתִּירוּץ נִכּוֹן כּו' פְּשִׁטָּא כִּי אִם בְּעֵנִיּוֹתֵינוּ אִין לְנוּ לְהַזִּיז דְּבַרֵי ר"ת מִמְקוֹמוּ וְאִפְּלוּ כְּמֵלֵא נִימָא כּו' עַכ"ל וְאִף אִם נֵאמ' שְׁרׁוּב הַפּוֹסְקִים אֲשֶׁר מִימֵיהֶם אָנוּ שׁוֹתִים הַכְּרִיעוּ שְׁלֵא כְּדְבַרֵי ר"ת וְכִמְבּוֹא' בְּאַרְיִכוֹת בְּטִי"ד סִי' רַכ"ח וְבב"י שָׁם וְכִמ"ש ג"כ מֵהַר"ק שָׁם.

אֲמַנָּם מ"מ כָּל הַפּוֹסְקִים כְּוָלָם עוֹנִים וְאוֹמְרִים פֶּה אֶחָד דְנִדְרָר שְׁהוֹדַר עַד"ר אִין לֹו הַפְּרָה וְכִמְשִׁמְעוֹת מִסְקַנַת הַגַּמ' פ' הַשׁוֹלַח וְכִשְׁאָר מְקוֹמוֹת בְּתַלְמוּד הַזְּכָרִים לְעֵיל דְמַסִּיק בַּגַּמ' אָמַר אֲמִימָר הִילְכְתָא נִדְרָר שְׁהוֹדַר עַד"ר אִין לֹו הַפְּרָה כ"א לְדָבַר מִצְנָה א"כ בַּנ"ד שְׁקִיבְלוּ עָלֵיהֶם בְּהַסְכָּמָה שְׁקִיבְלוּ עַד"ר אִין לֹו הַפְּרָה כְּמִשְׁמַעוֹת הַגַּמ' וְכִמְסַקְנַת הַפּוֹסְקִים וְאִף לְפִי דַעַת הָרֵאָב"ד הוֹבֵא בְּהַר"ן פ' הַשׁוֹלַח וְז"ל דְכִי אָמְרִי עַד"ר אִין לֹו הַפְּרָה לֹא אָמְרוּ אֵלֵא כְּשִׁנְשַׁבַע לְדָבַר מִצְנָה אֲבָל לְדָבַר הַרְשׁוֹת יֵש לֹו הַפְּרָה וְכֵן פְּתַב מֵהַר"ק שְׁוֹרֵשׁ הַנ"ל בְּשֵׁם בַר פְּלוּגָתָא שְׁכַנְגָדוּ חוֹלַק עָלָיו שָׁם בְּגִדוֹן שְׁלוּ פְתַב דְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשֵׁם רַבִּינוּ יַעֲקֹב כּו' דְכִי אָמְרִי דְלְדָבַר הַרְשׁוֹת אִין לֹו הַפְּרָה ה"מ כְּשִׁנְשַׁבַע מִתְחִילָה לְדָבַר מִצְנָה כִּי הֵהוּא מִיקְרִי דְרָדְקִי אֲבָל נִדְרָר דְלְדָבַר הַרְשׁוֹת שְׁנַעֲשֶׂה מִתְחִילָה לְדָבַר הַרְשׁוֹת אִין דַעַת הַרְבִּים נִזְקַק לֹו וְיֵש לֹו הַפְּרָה אִפְּלוּ לְצַנְרָה דְבַר הַרְשׁוֹת עַכ"ל וְא"כ לְפִי דְבַרֵיהֶם כְּשִׁנְשַׁבַע לְדָבַר הַרְשׁוֹת יֵש לֹו הַפְּרָה וְא"כ בַּנ"ד הוּי כְּשִׁנְשַׁבַע לְדָבַר הַרְשׁוֹת וְיֵש לֹו הַפְּרָה אֲבָל ז"א חֲדָא דְכַבֵּר הַקְדַּמְנוּ בַּנ"ד שְׁקִיבְלוּ עָלֵיהֶם גְּדַר וְסִיג שְׁלֵא יְהִי בְנוֹת יִשְׂרָאֵל הַפְּקַר לְבִישׁ אוֹתָן וְאִין לָהּ נִשְׁבַּע לְדָבַר מִצְנָה גְדוֹלָה מִזוּ כִּי גְדוֹלָה הַבּוֹשָׁה וְכִמְבּוֹא' בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּפּוֹסְקִים וְאִין לֹו הַפְּרָה וְכֵן מִן דִּין הֵלֵא כְּכַר מְחוּ לָהּ אֲמוּחָא וְהַרְאָב"ד בְּעֲצָמוּ חֲזַר מְסַבֵּר זֹו מְסוּגִי דְאִנְסֵי שְׁגִירֵשׁ וְכִמוּ שְׁכַתְּב הַר"ן שָׁם דְגַבִּי אִנְסֵי שְׁגִירֵשׁ אָמְרִינוּ כְּגוֹן שְׁהַדִּירָה עַד"ר שְׁאִין לֹו הַפְּרָה וְהַתֵּם לָאוּ לְדָבַר מִצְנָה אֵלֵא עֲבִירָה נְמִי הִיא שְׁהַרִי אָמְרָה הַתּוֹרָה לֹא יוֹכַל לְשַׁלְחָה כּו' וְכֵן פְּתַב מֵהַר"ק בְּשׁוֹרֵשׁ הַנ"ל שְׁחוֹלַק עַל בַר פְּלוּגָתִי בְּגִדוֹן שְׁלוּ שְׁרוּצָה לְהַתִּיר הַנִּדְרָר עַד"ר אִם תְּחִילָה נַעֲשִׂית לְדָבַר הַרְשׁוֹת וְרָצָה לְסַמּוֹךְ עַל הַפּוֹסֵק רַבִּינוּ יַעֲקֹב הַנ"ל שְׁמַחְלַק בֵּין נִשְׁבַּע עַד"ר לְדָבַר מִצְנָה אִין לֹו הַפְּרָה וְמִשָּׂא"כ כְּשִׁנְשַׁבַע עַד"ר לְדָבַר הַרְשׁוֹת אִין לֹו הַפְּרָה וְכַתְּב ע"ז מֵהַר"ק הַנ"ל דְאִיהוּ נְמִי תְבַרִיָה לְגִזְזִיָה דְהָא הַדַּר בִּיָּה כִּמ"ש הַר"ן כּו' מֵהֵהוּא דְאִנְסֵי שְׁגִירֵשׁ כּו' עַכ"ל וְרִאִיתִי בְּתִשְׁבֵּי הַרְבֵּי מֵהַר"ר אֶהְרֹן ו' שְׁשׁוֹן סִי' קפ"ב שְׁמַקְשָׁה שָׁם עַל דְּבַרֵי הָרֵאָב"ד הַנּו' וְז"ל וְאַחַר שְׁהוּא כֵּן קָשָׁה לִי קוֹשִׁיָא חֲזַקָה בְּדְבַרֵי הָרֵאָב"ד לְכַאוּרָה (ע"ש בְּמָה שְׁנוֹשָׂא וְנוֹתָן בְּסוּגִי דְהַשׁוֹלַח אִם נִדְרָר שְׁהוֹדַר בְּרַבִּים אִם יֵש לֹו הַפְּרָה, וְכַתְּב בְּשֵׁם הָרֵאָב"ד דְכִי אָמְרִי דַעַד"ר אִין לֹו הַפְּרָה דוֹקָא בְּנִשְׁבַע לְקִיָּים הַמִּצְנָה כִּי הֵהוּא דְנוֹשָׂא נְשִׁים בְּעֲבִירָה כּו' ע"ש

וע"ז מקשה) דבהכרח דאף דנשבע עד"ר לדבר הרשות אין לו הפרה משמעתי דהכא דהא כד מקשי לר"נ דאמר אין צריה לפרט את הנדר ממתני דהנושא נשים בעבירה כו' הוי מצי לאקשויי ממתניתין דהאיה נודרת ליתומים כו' דילמא אזלא לגבי חכם כו' אלא ודאי דהוי מצי לאקשויי כמ"ש התוס' דה"מ למיפנה וצריכין אנו לתרץ כל אותו המשא ומתן שמסיק בגמ' על ההוא דהנושא נשים בעבירה כו' והיינו דמדרינן עד"ר כו' א"כ הרי לה שר"נ מוכרח לתרץ מתני דאדרה עד"ר (אף לדבר הרשות) ותו דצריכין אנו לומר דגמ' דהקשה למטה הניחא למ"ד נדר שהנדר ברבים כו' אלא למ"ד כו' ודאי שהיא עצמו יכול להקשות לעיל במאי דאר"נ דמדרינן לה ברבי וצריכין לתרץ דמדרינן עד"ר כו' וא"כ הרי לה שהגמ' ס"ל הכי בדברי ר"נ דבדבר הרשות עד"ר אין לו הפרה וא"כ זהו שלא פדברי הראב"ד שסבר דבדבר הרשות עד"ר יש לו הפרה והחליט הדבר פן וצ"ע כעת.

עכ"ל הרב מהרא"ש בתשוב' הנ"ל והעמקתי לשינוי לפי שצריה אני לדקדק עליו פי כד מעיינת עליו בדברי הגאון מהרא"ש הנ"ל תמצא שפכפא דחטא נגרי בגויה נשרוף חרדלא פי לפי דברי מהרא"ש בעצמו אין מקום לקושיתו בדברי הראב"ד דהלא לפי מ"ש מהרא"ש לפני זה בפירושו לדברי הראב"ד בא לתרץ קוש' הר"ן (דהיינו קוש'א הנז' בתוס' בגמ' ע"ש) וקושיות התוספות וקוש' הר"ן הנ"ל אליבא דרב הונא שסבר דבניסת אין מדירין אותה וכן קוש' השנייה שהקשה הר"ן אהא דפריה וליחוש דילמא אזלא לגבי חכם כו' לישגי דמדרינן אותה עד"ר כו' קוש'ו' אלו קשה דוקא אליבא דרב הונא ולא על ר"נ שסבר דאפי' ניסת מדירין אותה ומדרינן אותה עד"ר וסבר ר"נ שאף בנשבע לדבר הרשות עד"ר אינו יכול להפר וה"ה בקוש'א הראשונה שמקשה שם מהרא"ש דבמאי דמקשה הגמ' לר"נ כו' ממתני דהנושא נשי' בעבירה הוי מצי לאקשויי כו' קוש'ו' אלו אינם קוש'י' רק אליבא דר"נ ולא אליבא דרב הונא ואם פן הראב"ד לעולם סובר שאליבא דר"נ אין לחלק בעד"ר בין נשבע לדבר מצוה ובין נשבע לדבר הרשות ומה שמחלק הראב"ד בין נשבע לדבר מצוה כו' היינו אליבא דרב הונא ולפ"ז אותם שתי קושיות שהקשה מהרא"ש הנז' על דברי הראב"ד מעיקרא לית' דהלא לדברי מהרא"ש הראב"ד בא לתרץ ב' קושיות של הר"ן וקושיות של הר"ן אינן אלא אליבא דרב הונא ולא אליבא דר"נ ואלב' דר"נ מודה הראב"ד דאף בנשבע עד"ר לד"הר א"ל הפרה וכל זה פתבתי לישב דברי הראב"ד לפי מה שפירשו מהרא"ש אליבא דהר"ן שהראב"ד בא לישב קושיות הר"ן כו' אליבא דרב הונא אבל אם נאמר שהראב"ד לא בא לישב מה שקשה על דברי רב הונא ונאמ' שדברי הראב"ד הם אליבא דכ"ע ובפרט שמצאתי שהביאו הפוסקים חילוק זה בשם רש"י ז"ל וז"ל הר"ן בתשוב' סי' מ"ב בשם רש"י ז"ל ועוד שדברי רש"י ז"ל מוכיחים בפ' בתרא דמכות שאין נדר עד"ר פלום אלא בשנדר לקיים המצוה אבל לדבר הרשות לא כו' ואעפ"י שיש מי שחולק מ"מ כו' ע"ש וא"כ זהו ממש חילוקו של הראב"ד.

באמת מה שכתב הר"ן בתשוב' הנ"ל שדברי רש"י מוכיחים לחלק בזה בפ"ב דמכות לא מצאתי שם שום הוכחה בזה אם לא שנאמ' שהוכחת הר"ן ברש"י שמחלק חילוק זה לפי שכתב רש"י שם בזה ע"א ד"ה עד"ר שמצא לה עון שאסורה לו והדירה עד"ר כו' ע"ש ומזה מוכיח הר"ן דלא אמרינן עד"ר אין לו הפרה אלא כשנדר לקיים המצוה כו'

ונהו שפתיב הר"ן ואעפ"י שיש מי שחולק כו' היינו התוס' בד"ה פגון שהדיך' כו' שחולק על רש"י בזה אבל לפי מה שכתבתי לעיל בדברי רש"י ו"ל הנ"ל שהוקשה לרש"י בזה דהלא הנדר אינו חל וכמו שבאמת התוס' באי לתרץ שם וכתבו ו"ל אלא שהדירה בלא שום עון ושפיר חל עליה פגון דאמר הנאת תשמיש עלי ע"ש ולכן כתב רש"י שמצא לה עון שאסורה לו והדירה כו' ע"ש וא"כ לפ"ז אין דברי הר"ן מוכרחים לפרש ברש"י שמחלק בעד"ר בין נודר לדבר מצוה או לדבר הרשות כו' ובפרט לפי מ"ש הר"ן בפירושו להרי"ף שהראב"ד שמחלק חילוק זה בין נודר לדבר מצוה לנודר לדבר הרשות כו' חזר בו מסוגל דאונס שגירש ואיך פתב הר"ן בתשו' הנ"ל שדברי רש"י בפ"ב דמפוח והיינו בסוגיא דאונס שגירש מוכיחים לחלק בין נודר לדבר מצוה לנודר לדבר הרשות כו' והא הראב"ד חזר בו מחילוק זה מחמת סוגיא דאונס שגירש הנז', בנדאי לפי דברי הר"ן צריכים אנו לומר דמה שחזר הראב"ד מחמת הסוגיא דאונס שגירש היינו לפי שקשה להראב"ד על פרש"י קושיות התוס' הנ"ל דלפי דברי רש"י אין זה מצוה לקיימה כו' ולכן חזר בו ומפרש כפי התוספו' אבל לפי מה שכתבתי בדברי רש"י אין דברי הר"ן מוכרחים לחלק חילוק זה ברש"י אכן לפי דברי הר"ן שכתב שדברי רש"י מוכיחים פן לחלק חילוק זה והיינו חילוקו של הראב"ד ודבריו הם אליבא דכ"ע וא"כ צריכין אנו לישוב קושיות מהרא"ש מה שהניח בצ"ע על דברי הראב"ד.

אמנם כד מעיינת בסוגיא דשמעתתא תמצא שקושיות מהרא"ש על הראב"ד אינם קושיות וצריכין אנו להקדים תחילה בסוגיא מה שכתבו התוס' פ' השולח שם ד"ה ליחוש כו' ונ"ל משמע דאדרב הונא פריף כו' ועי"ל דלא מצי למיפרף אמתני' בלא רב הונא דאיבא למימ' שנדיר אותה ע"ז הפכר ותאכלנו לאלתר ותאכל אותו בפנינו אבל לרב הונא דקאמ' ניסת אין מדירין אותה ואין מועיל להדירה על הפכר זה כו' פי לא ניסת נמי ניקחיש דילמא אזל לגבי חכם כו' א"כ לפ"ז דברי הראב"ד נכונים הם ואינו קשה קושיות מהרא"ש שמקשה על דברי הראב"ד דבהכרח הוא דאף בנשבע עד"ר לדבר הרשות אין לו הפכה דה"מ לאקשוני ממתני' דהאיך נודרת כו' אלא נדאי צ"ל ולתרץ דמדרינן עד"ר כו' ולפי מה שכתבתי קוש' זאת מעיקר' פריבא ואינו יכול להקשות אמתני' דהאיך נודרת דילמא אזלא לגבי חכם דיש לתרץ שנדיר אותה ע"ז הפכר ותאכל לאלתר בפנינו כו' וכמ"ש התוס' לפי הס"ד דבלא רב הונא לא יכול להקשות אמתני' כו' מטעם דיש לתרץ פן שנדיר אותה ע"ז הפכר ותאכל אותו כו' ואינו קשה ע"ז דא"כ אפילו ניסת נמי וכמו שדוחים התוס' סברא זו אליבא דרב הונא דהלא קוש' הגמ' ממתני' דהנושא נשים בעבירה אליבא דר"נ קיימינן דסבר דא"צ לפרט את הנדר ורב נחמן סבר באמת דאפילו ניסת מדירין אותה וא"כ אפילו ניסת מדירין אותה ע"ז הפכר ותאכל אותו בפנינו ולאפוקי גבי הנושא נשים בעבירה דמקשי דילמא אזיל לגבי חכם ושרי ליה אין לתרץ שמדירין אותו ע"ז הפכר אם לא יגרש את אשתו ויאכל אותו בפנינו כו' דהלא אין מדירין אותו על העבר אם נהנית מפתנתה רק על להבא שגירש פשיורד מן העבודה ואפ' אם יאכל לאלתר לפנינו מן הפכר לא יעבור פלוס בשעה שיצא הנדר מפיו ואם"כ ילך אצל החכם כו' לכן מוכרח לתרץ שמדירים אותו ברבים וכל המשא ומתן אס"פ הניחא למ"ד כו' וא"כ לפ"ז דברי הראב"ד נכונים הם ואין להקשות עליו קושיות מהרא"ש רק שקשה ע"ז למה משני ר"נ לעיל גבי ניסת דמדרינן אותה ברבי' ולא משני דמדרינן אותה ע"ז

הפּפּר וּתאכּל אוּתוּ לַפּנינוּ וְהִנֵּה לְכאֹרֶה יֵשׁ לְתַרְצַן קוֹשֵׁיאַ זֹו בַּמ"שׁ הַחוּס' אֵלֶיבָּא דְרַב הוּנָא ד"ה אֲבַל נִישָׁאת כּו' וְז"ל וְכִי פָּרִיף וְדִילְמָא אֲזֵלָא לְגַבֵּי חֲכָם וְשָׂרֵי לָהּ ה"מ לְשִׁנוּי דְמַדְרִינָן אוּתָהּ עַד"ר אֲלָא דְבָלְאוּ הָכִי מְשַׁנֵּי שְׁפִיר וּא"כ אֵלֶיבָּא דַּר"נ גַּם כּוּן יֵשׁ לְתַרְצַן כּוּן דַּה"מ לְשִׁנוּי דְמַדְרִינָן אוּת' ע"ז הַפּפּר אֲלָא דְחָדָא מְתָרֵי טַעְמֵי נְקֻט וְאִינוּ קֹשֶׁה ע"ז הַתִּי שְׁמַתְרַץ דְמַדְרִינָן אוּתָהּ בְּרַבִּים הֲלָא קֹשֶׁה הִנִּיחָא לְמ"ד דְנָגְדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים אִין לֹו הַפּרָה אֲלָא לְמ"ד כּו' וְצָרִיף לְתַרְצַן שְׁמַדְרִינָן אוּתָהּ עַד"ר וּא"כ הֲדָרָא קוֹשְׁיוֹת מְהָרָא"ש לְדוֹנְכַתְיָה ז"א דְאֵיבָּא לְמִימַר לְפִי הַמ"ד שְׁסַבַּר דְנָגְדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים יֵשׁ לֹו הַפּרָה סָבַר שְׁמַדְרִינָן אוּתָהּ ע"ז הַפּפּר כּו' אֲכֹן זֶהוּ קֶצֶת דְחֻסָּק לּוּמ' דְחָדָא מְתָרֵי טַעְמֵי נְקֻט אִם לֹא בָּא לְאַשְׁמוּעֵינָן בְּזַה הַתִּירוּץ שׁוּם חִידוּשׁ דִּהֲלָא עַכ"פ לְפִי הַמ"ד שְׁסַבַּר דְנָגְדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים שְׁיֵשׁ לֹו הַפּרָה צ"ל דְמַדְרִינָן אוּתָהּ ע"ז הַפּפּר וּתאכּל אוּתוּ בְּפָנֵינוּ וּא"כ ה"ל לְתַרְצַן בְּקִיצוּר תִּירוּץ זֶה אֵלֶיבָּא דַּכ"ע.

אֲמָנָם נִלְע"ד דִּי"ל דְמָה שְׁאִין מְתַרְצַן ר"נ דְמַדְרִינָן אוּת' ע"ז הַפּפּר כּו' לְפִי שְׁבָא ר"נ לְהוֹרוֹת בְּזַה שְׁסַבַּר כַּמ"ד דְנָגְדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים אִין לֹו הַפּרָה כּו' דְנָגְדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים אֵלֶיבָּא מִקְלָתָא טְפִי וּכְמוֹ שְׁפַתְבוּ קֶצֶת הַפּוֹסְקִים דְאָף שְׁבַנְדַר שְׁהוּדַר עַד"ר אִין לְחַלְק בְּנִדְרֵי אֲשֵׁתוֹ וְיָכוֹל לְהַפּר הַבַּעַל גַּם נָדַר שְׁהוּדַר עַד"ר וּמִשָּׂא"כ בְּנוֹדַר בְּרַבִּים אֵלֶיבָּא מִקְלָתָא טְפִי וְאִין הַבַּעַל יָכוֹל לְהַפּר וּכַמ"שׁ הַרְשָׁבָּא בְּחִידוּשְׁיוֹ דִּישׁ מִי שְׁאֹמַר כּוּן דְאֵפִי לְמ"ד דְאִית לִיהּ דְאִין הַבַּעַל מְפַר נָדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים מוֹדָה הוּא בַּעַד"ר שְׁהוּא מְפַר דְלֹא אֲמַרו עַד"ר אִין לֹו הַפּרָה אֲלָא בְּחֲכָם מְשׁוּם דְהִתַּר שַׁע"י חֲכָם אִינוּ נִיתַר אֲלָא בְּפַתְחִים וְעַד"ר אִין לֹו פַתְחֵי אֲבַל הַפּרַת בַּעַל אִין צָרִיף פַתְחִים כּו' אֲבַל נָדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים טַעְמָא הוּא מְשׁוּם דְכָל מִקְלָתָא דְמַתְעַבְדָּא בְּאֵפִי תְלָתָא אֵלִים טְפִי וְלֹא יָכוֹל בַּעַל וְלֹא חֲכָם לְמַשְׁלָפִי וּבְזַה מִיִּשְׁב הַרְשָׁבָּא שָׁם וְכ' וְנ"ל דְהֵינָנו דְכִי אֲקוּשִׁינוּ בְּסַמוּף מִמַּתְנֵי דְכִהּוּ הַנוּשָׂא נְשִׁים בַּעֲבִירָה שְׁנִיתַר ע"י חֲכָם אֲסַקִּינוּ לְמ"ד נָדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּי י"ל הַפּרָה מַא"ל דְמַדְרִינָן לִיהּ עַד"ר וְלֹא מְקוּשִׁינוּ וּמְסַקִּינוּ הָכִי גַבֵּי אֲלִמְנָה שְׁנִישָׁאת מְשׁוּם דְלַגְבֵּי הַפּרַת בַּעַל אִין חִילוּק כּו' אֲבַל מ"מ קֹשֶׁה עַל הַיִּשׁוּב שֶׁל הַרְשָׁבָּא דְבּוֹדָאֵי אֲתִי שְׁפִיר שְׁלֹכֵן לֹא מְסִיק הַגַּמ' דְמַדְרִינָן עַד"ר מְשׁוּם דְלַגְבֵּי הַפּרַת בַּעַל אִין חִילוּק כּו' אֲבַל מ"מ לְפִי דְבָרֵי אִיף יְתוּרְצַן לְפִי דְבָרֵי ר"נ שְׁמַתְרַץ דְבְּנִיסַת מַדְרִינָן לָהּ בְּרַבִּים הֲלָא קֹשֶׁה הִנִּיחָא כּו' אֲבַל לְמ"ד יֵשׁ לֹו הַפּרָה מַא"ל וּבְדוּחַק יֵשׁ לִישָׁב לְמַעֲיָין שָׁם אֲבַל לְפִי מַה שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל מִיִּשְׁב דְלַמ"ד דְנָגְדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים יֵשׁ לֹו הַפּרָה סָבַר שְׁמַדְרִינָן אוּתָהּ ע"ז הַפּפּר כּו' וְכִפִּי מַה שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל לְפִי סְבַרַת הַרְשָׁבָּא דִּישׁ לְחַלְק בֵּין נָדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים לְעַל דַּעַת רַבִּים לְעַנְנָן הַפּרַת בַּעַל דְבְּרַבִּים אֵלֶיבָּא מִקְלָתָא טְפִי כְּפִי סְבַרַת הַרְאָב"ד דִּי"ל דְאָף נָדַר שְׁהוּדַר עַד"ר יֵשׁ לֹו הַפּרָה כְּשִׁתְּחִילַת הַנָּדַר הִנֵּה לְדַבַּר הַרְשׁוֹת וְכַסְבַּרַת הַרְאָב"ד מ"מ נָדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים אֵלֶיבָּא טְפִי וְאִין לֹו הַפּרָה אִף שְׁתַּחֲלַת הַנָּדַר הִנֵּה לְדַבַּר הַרְשׁוֹת לְכֹן מְתַרְצַן תִּירוּץ זֶה דְמַדְרִינָן אוּתָהּ בְּרַבִּים כּו'.

וּלְפִי מ"ש מִיִּשְׁב מַה שְׁרָאוּי לְדַקְדַּק בְּרַש"י בְּרַבִּים נוֹדַרַת בְּפָנֵי עֲשָׂרָה וְקַסְבַּר נָדַר שְׁהוּדַר בְּרַבִּים אִין לֹו הַפּרָה הֲלָא הַסּוּגִיָּא מְבּוֹאֲרַת לְפָנֵינוּ וּכְמוֹ שְׁמַסִּיק לְקַמֵּן אֵלֶיבָּא דַּר"נ גַּבֵּי הַנוּשָׂא נְשִׁים בַּעֲבִירָה דְמַדְרִינָן אוּתוּ בְּרַבִּים.

וילפי מ"ש דברי רש"י מדוקדקים דהיקשה לרש"י קושיתנו הנז' למה משגי דמדרינו לה ברבים הלא ע"ז קשה קושית הגמ' הניחא למ"ד כו' וצריף לתרץ תירוץ אחר דמדרינו אותה עד"ר וכאן לא שיניף לתרץ שמדרינו אותה עד"ר דלפי דברי הראב"ד עד"ר יש לו הפרה פשתחילת הנדר הוא לדבר הרשות וא"כ קשה ע"ז התי' הניחא כו' וצריף לתרץ שמדרי' אות' ע"ז הפפר ותאכל אותו בפנינו וא"כ ה"ל לר"נ לתרץ בקיצור שמדרי' אות' ע"ז הפפר כו' ולכן מתרץ רש"י קסבר נדר שהנדר ברבים אין לו הפרה כו' ר"ל דר"נ בא להורות דקסבר דנדר שהנדר ברבים אין לו הפרה לכן מתרץ תירוץ זה ובאמת הנה יכול לתרץ דמדרינו אות' ע"ז הפפר כו' ולכן לא מקשי הניחא מטעם זה דיש לישב ג"כ לפי המ"ד שסבר דיש לו הפרה שמדרינו אותה ע"ז הפפר כו' וזהו שדקדק רש"י וכתב בד"ה ברבים נודרת בפני עשרה וקשה למה דייק בפני עשרה ולא בפני תלתא אלא שסבר הטעם משום דאלימא מילתא טפי לכן פתב בפני עשרה דאלימ' מילתא טפי מבתלתא אמנם דברי רש"י אינם מובנים לי במ"ש נודרת בפני עשרה פי באמת צריף ישוב למה פתב הרשב"א בחידושו הנ"ל דכל מילתא דמתעבד' בפני תלתא אלים טפי וקשה למה פתב הרשב"א באפי תלתא ונלע"ד שדברי הרשב"א מדוקדקים לפי שאיתא בגמ' שם בדרף מ"ו ע"א ר"י אומר קל נדר שידעו בו רבים כו' ומקשי וכמה רבים רב נחמן אמר שלשה ר' יצחק אמר עשרה וא"כ רב נחמן סבר בפני ג' מקרי רבים וכל השקלא וטריא מ"ש בגמ' דמדרינו לה ברבים זהו לפי דעת ר"נ ולכן פתב באפי תלתא דהיינו פפי דברי ר"נ ודלא כר"י שסבר בפני עשרה ודברי רש"י צ"ע למה פתב בפני עשרה הלא אליבא דר"נ קיימי' ור"נ סבר בפני ג' הוי רבים וזולת זה הלא הלכה כר"נ נגד ר"י וכמ"ש הרא"ש בסוף פרקין וכן פסקו כל הפוסקים ואף שגבי רבים אין נפקותא לדינא הואיל וסברי דברבים יש לו הפרה אבל מ"מ מזה נשמע דלרבנן שסברי דעד"ר אין לו הפרה היינו ג"כ ע"ד שלשה וכו' ור"נ וכמ"ש הרא"ש שם ונראה דפחות מג' לא מקרי רבים פי הקא ודלא כר"י וכ"כ הר"ן וז"ל הלכתא עד"ר אין לו הפרה היינו שלשה כר"נ דאמר הכי לקמן בפרקין כו' עכ"ל וא"כ דברי רש"י צ"ע בזה לענ"ד.

וא"כ לפ"ז סברת הראב"ד נכונה היא דנדר שהנדר ברבים אין לו הפרה אף פשנשבוע לדבר הרשות היינו משום דאלימא מילתא טפי וכמ"ש לעיל ומתורצי' השני קושיות שהקשה עליו מהרא"ש דאמתני' דהאיף נודרת ליתומים אינו יכול להקשות דילמא אזל לגבי חכם כו' אף שפתבו התוס' דהוי מצי לאקשוני אבל מ"מ התרצן אינו מוכרח לתרץ ע"ז שמדירים אות' ברבים וכמו שמתרץ על הקושיות ממתני' דנודרת ליתומים כו' היינו שמדירים אותה ע"ז הפפר כו' וג"כ הקושני' שני' שמקשה ותו דצריכים אנו לומר בגמ' שמקשה הניחא שזה עצמו יכול להקשות במאי דאמר ר"נ לעיל דמדרינו לה ברבים וצריכין אנו לתרץ בעד"ר כו' וילפי מה שפתבתי זה אינו דאינו צריף לתרץ דמדרינו לה עד"ר פי אליבא דמ"ד דיש לו הפרה סבר שמדרינו אותה ברבים כמ"ש לעיל דר"נ בא להורות דסבר כן.

, ואף ע"פ שהתוס' פתבו בסוף הסוגיא ד"ה אמר אמיר כו' וז"ל ואע"ג דקאמר לעיל כו' הו' פריף בתר הכי הניחא. למ"ד ואיבא למימר דאדרב נחמן נמי קאי וכ"כ הרא"ש שם וא"כ לפ"ז קושיות מהרא"ש במקומה עומדת אבל מ"מ לפי דברי הראב"ד אין אנו מוכרחים לומר שסובר כן דהאי הניחא קאי גם אדר"נ הנ"ל פי באמת צריף להתישב

לפי דעת התוס' והרא"ש שהאי הניחא קאי גם ארב נחמן לעיל א"כ קנשה למה באמת השמיט האי הניחא לעיל ועיין בחידושי הרשב"א מ"ש בפסוקיא.

זו בדרך נ"ג ע"א שפתב ג"כ פועין קושיות התוס' ותירוצו ונ"ל ואי לאיסור שעה קפדי לידרוה מפל פירות שבעולם ותאכל מהן לאלתר ומסיים שם וז' ואע"ג דמפר לה בעל לבסוף אין בכך פלוג' דהא קי"ל דחכם עוקר את הגדר ובעל מגיז גיזו אלא ודאי היינו טעמא דלאיסור שעה כו' אינה חוששת כו' ע"ש הנה במ"ש דהא קי"ל דחכם עוקר את הגדר ובעל מגיז גיזו כו' ע"כ הבעל אינו יכול להפר מה שפבר אכלה באיסור פי החכם עוקר את הגדר למפרע באמת שפבריו פן הוא וכו' מבואר הוא בהרמב"ם ס"פ י"ב מהל' גדרים ונ"ל נדרה ועברה על נדרה קודם שיפר לה כו' ואע"פ ששמע בו ביום והפר לה ה"ז חייבת על דבר שעברה אם מלקות מלקות אם קרבן קרבן כו' עכ"ל ובסוף פ"ו מהל' שבועות פתב מי שנשבע שלא יאכל פת זה ואכלה ואחר שאכלה קודם שיביא קרבנו אם היה שוגג או קודם שילקה כו' ניחם ונשאל לחכם והתירו לה ה"ז פטור מן הקרבן ומן המלקות כו' ודברי הרמב"ם מבוארים בגמ' דשבועות וא"כ לפ"ז קנשה לענ"ד על מה שהקשו התוס' שם בד"ה אבל נישאת כו' וא"ת וידירוה שלא תאכל כפר זה וכו' קנשה בסמוך דפריה וליחוש דלמא אכלה לגבי חכם ושרי לה כו' ע"ש מאי מקשים התוס' מהא דמקשי בגמ' וליחוש דלמא אכלה לגבי חכם כו' וקושיות התוס' הוא דידירוה שלא תאכל כפר זה כו' ותאכל לאלתר כו' ואם פן אין החכם יכול להפר כו' הואיל וכבר נעשה האיסור כו' ולפי מה שפכתתי במשמעות דברי הרשב"א הנ"ל דאף אם תאכל לאלתר בפנינו ויפר לה הבעל לבסוף אינו מועיל למפרע בעבור שמגיז גיזו אבל מ"מ החכם עוקר את הגדר ויכול להתיר הגדר למפרע אף שפבר נעשה האיסור וא"כ קנשה הגמ' נכונה במה שמקשה וליחוש דלמא אכלה לגבי חכם כו' וקושיות התוס' אינו פלוג'.

ואפשר לישב דסברת התוס' הוא אף שבאמת החכם עוקר הגדר כו' היינו לפטור מקרבן וממלקות וכמ"ש הרמב"ם אבל פשטין עליו קרבן או מלקות פגון שעברה במזיד בלי התראה אינו מועיל שום שאלה ולכן מקשי התוס' שפיר דידירוה על כפר זה וא"כ מאי מקשי וליחוש דילמא אכלה לגבי חכם כו'.

וכד מעיינת בגמ' דשבועות פ"ג דף כ"ח תמצא שמוכח פן לכאורה שם כשעברה על השבועה אינו מועיל שאלה לפוטרה מן העונש רק במקום ששייך קרבן או מלקות דמסיק שם אממר אמר אפי' אכלה פולה נשאל עליה אי בשוגג מחוסר קרבן אי במזיד מחוסר מלקות ויש לדקדק בגמ' הלא תמצא שעבר במזיד ואכלה ואינו מחוסר מלקות פגון במזיד בלי התראה וא"כ אי ס"ל לאממר דשאלה מועלת אפי' לפטור מן העונש אלא ודאי דשאלה אינה מועלת לפוטרה מן העונש הואיל וכבר עבר ומ"ש הרשב"א שבעל מגיז גיזו וחכם עוקר הגדר קושטא דמלתא נקט דהיינו אפי' במקום שיש קרבן או מלקות אמנם זולת זה דברי התוס' צריכין ישוב במ"ש וכן קנשה בסמוך דפריה וליחוש דילמא אכלה כו' ולר"א דאמר כו' שיכול להפר כו' א"ש כו' דאיכא למיחש כו' ע"ש.

וקנשה ע"ז האיך אמר דאמי שפיר הלא תינח הקושיא ראשונה מתורצת בזה דמקשי וא"ת וידירוה אבל הלא מ"מ הקושיא שניה היא דפריה וכן קנשה בסמוך אינו מתורצת בהא דר"א כו' דמ"מ קנשה מאי מקשי וליחוש דילמא אכלה לגבי חכם וידירוה שלא

תאכל כו' ובהבנת דברי התוס' נלע"ד לפי שיש עוד לפקפק בקושית' שהקשו בהא דפרי' וליחוש דלמא אזלא לגבי חכם לפי הבנה זו דקושיות התוס' דמאי מקשינ' וליחוש כו' דידירוה שלא תאכל פפר זה כו' וא"כ לא תוכל לילה עוד לגבי חכם כו' הלא לפי הבנה זו קושיות התוס' אינו קושית דלפי מאי דאמר רב הונא דנישאת אין מדירין אותה פלל וא"כ אינו מועיל במה שידירוה על פפר זה וע"ז מקשי הגמ' שפיר וליחוש ואינו קשה מאי מקשי וליחוש דידירוה כו' הלא לפי דברי רב הונא דבניסת אין מדירים כו' ואינו מועיל שידירוה כו' ונלע"ד דהמשך דברי התוס' בקושית הראשונה פה הוא וא"ת וידירוה שלא תאכל פפר זה כו' וא"כ למה נישאת אין מדירין אותה הואיל והבעל יוכל להפר הלא אם מדירים אותה על פפר זה אין יכול להפר וא"כ למה מקשה המקשן אח"כ ניסת מ"ט כו' כי לא ניסת נמי כו' הלא הנה יכול להקשות מיניה וביה הפל בניסת דמ"ט בניסת אין מדירין אותה הלא יכולי להדירה ע"ז הפפר כו' ולפ"ז א"ש הא דמקשה התוס' אח"כ וכן קשה בסמוך דפרי' וליחוש כו' ור"ל דמקשי בסמוך דפרי' וליחוש כו' ע"ז מקשי התוס' דעדיפ' מיניה הו"ל להקשות הפל בניסת למה אמר בניסת אין מדירין אותה דידירוה על פפר זה כו' וא"כ הא דמקשים התוס' וכן קשה בסמוך היינו דומיא דקושית הראשונה וע"ז פתבו התוס' ולר"א דאמר בפ' נערה כו' אתי שפיר כו' והיינו פירושו דשני הקושיות א"ש בהא דר"א כו' ולפ"ז מתוך ג"כ הקושיות שהקשיתי בתוס' לפי דעת חידושי הרשב"א הנ"ל בזה שמקשים התוס' וכן קשה בסמוך.

ויש עוד לדקדק בסוגיא זו בהא דמקשה בגמ' פי מינסבא מפר לה בעל וקשה למה לא מקשה אמתני' בלא רב הונא דאמרי' התקין ר"ג שתהא נודרת ליתומים מה הועיל ר"ג בתקנתו אי איירי בניסת אלא יפר לה בעל ואי איירי בלא ניסת הלא יש לחוש דלכי מנסבא מפר לה פי המקשה לא ידע מזה שאין הבעל מפר בקודמים.

ולכאורה יש לישוב הקושית הזאת די"ל בלא רב הונא ל"ק אמתני' פי במתני' י"ל דאפי' בניסת מדירין אותה ברבים וכמ"ש ר"נ אבל רב הונא שאינו מחלק בין ברבים לשאינו ברבים רק בין נישאת ללא נישאת א"כ קשה בניסת אמאי אין מדירין אותה אמנם יש לישוב קושית הזאת במ"ש התוס' אח"כ ד"ה וליחוש כו' דמתני' איכא למימר שנדיר אותה ע"ז הפפר כו' וכמ"ש התוס' פנ"ל א"כ קשה למה הקשו התוס' קושיתם על וליחוש ולא הקשו על הא דמקשה פי לא נמי כו'.

ויש בסוגיא זו פמה קושיות ולא ראינו להארי' בזה וכתבתי הנ"ל לפי שראיתי להרב הגדול מהרי"ל בל בח"ג בחידושי גיטין שלו שהרגיש בקושית הנ"ל דבר"א לא מתרצא הקושית שהקשו התוס' וכן הא דפרי' בסמוך וליחוש כו' וכתב וצרי' לפרש דבמאי דקאמרי' התוס' דלר"א א"ש היינו הקושית הראשונה אבל קושית השנית במקומה עומדת וזהו דחוק מאוד ולענ"ד דברי התוס' נכונים הם וראיתי בתשו' מהר"י טרא"ני ח"א סי' קמ"ב שכתב וז"ל ועוד קשיא לי דבהל' אישות פתב הרמב"ם (בפי"ו) דין האלמנה שבתא לגבות פתובתה דתנן כו' התקין ר"ג הנזק שתהא נודרת ליתומים פל מה שירצו וגובה פתובתה ופרכינן וליחוש דלמא אזלא לגבי חכם לה ופרקינן לה אליבא דרב הונא קסבר צרי' לפרט את הנדר ומיהו אליבא דר"נ דס"ל א"צ לפרט את הנדר מסקינן לבסוף דמדרינן לה עד"ר ואם הרב ו"ל הנה פוסק פן כר"נ דא"צ לפרט כו' הנה צרי'.

להעמיד משנתינו בנדר עד"ר והוא סתם וכתב פלשון המשנה נודרת ליתומים פל מה שירצו ולא פירש שצריך להדירה עד"ר עכ"ל, ע"ש ומדברי ברי"ב נזכר במ"ש שצריך להעמיד משנתינו עד"ר היינו ג"כ שלמד אליבא דר"נ דמשני דמדרינו לה ברבים וקשה ע"ז הניחא כו' וצ"ל דמדרינו אות' עד"ר ולפי מ"ש לעיל לתרץ קושיות מהרא"ש אין דבריו מוכרחים פי נוכל לתרץ אליבא דמ"ד דיש לו מוקמינו למתני' שמדירים אותה על זה הפך כו' וכמ"ש לעיל ודברי מהרי"ט הטה פסוגת התוס' והרא"ש ה"ל ובעיקר קושיתו של מהרי"ט במ"ש דאם הרמב"ם הנה פוסק כר"נ כו' למה לא פי' שצריך להדיר' עד"ר והוא סתם פלשון המשנה נודרת ליתומים פל מה שירצו כו' נפלאה בעיני מאד הפלא ופלא שנסתפק בלשון הרמב"ם אם הוא פוסק כר"נ או כרב הונא והוכיח שאינו פוסק כר"נ דא"כ הנה לו לפרש דמדרי' אות' עד"ר הלא מפני' בהדי' בדברי הרמב"ם שפוסק כרב הונא ודלא כר"נ שהרי שם בפ"ו מהל' אישות בדין האלמנה שפאת לגבות פתובתה פתב הרמב"ם בזה הלשון פשמשיעין הב"ד או היורשים את האלמנה כו' עד היו נמנעים מלהשביע' כו' עד ואם רצו היתומי' להדירה נודרת להם פל מה שירצו כו' ואם נישאת קודם שתשבע כו' אינה נודרת ונוטלת שמה יפר לה הבעל כו' עכ"ל ע"ש וא"כ זהו ממש כדברי רב הונא שסבר דבניסת אין מדירין אותה דמפר לה בעל ולאפוקי אליבא דר"נ שסבר דמדירין אותה אף בשנישאת שהרי ר"נ סבר בגמ' פן ומזה מוכרח ג"כ שסבר הרמב"ם שצריך לפרט את הנדר דהלא אליבא דרב הונא מסקנת הגמ' שצריך לפרט את הנדר.

ותמהני מאד על רב מובהק כמותו שלא ראה מ"ש הרמב"ם בסיפא הא דבניסת אין מדירין אותה וזהו כרב הונא ובאמת מתוך דבריו משמע שלא היה מעיין באותו פעם בגוף לשון הרמב"ם שהרי פתב רק לשון הגמ'.

אמנם מה שרצה מהרי"ט להוכיח שפוסק דלא כר"נ דאם הנה פוסק כר"נ דא"צ לפרט כו' הנה צריך להעמיד משנתנו בנדר עד"ר והוא סתם אינו הוכחה כ"כ דבמ"ש הרמב"ם דנודרת ליתומים פל מה שירצו נכלל הפל דהיינו שמדירים אותה פל מה שירצו היתומים באופן שלא יהיה היתר אף שבאמת מוכח בהדיא אף שפוסק כר"ה דבניסת אין מדירין אותה לפי שמפר לה בעל אבל בשלא ניסת דדילמ' אזל' לגבי חכם כו' אין כאן הוכחה בדברי הרמב"ם שסבר לפרט את הנדר מפח מה שהשמיט הרמב"ם דמדרינו לה עד"ר שהרי במ"ש נודרת ליתומים פל מה שירצו נכלל הפל.

ותדע שהרי פתב הרמב"ם בפ"ו מהל' אישות וז"ל הערב לאשה בכתובתה כו' המגרש אשתו ידירנה הנאה ואם"כ תפרע פתובתה מן הקבלן כו' שמה יחזירנה וכן המקדיש את נכסיו וגירש את אשתו ידירנה הנאה ואם"כ תפרע פתובתה וא"כ קשה ג"כ למה לא פתב דמדירין אותו עד"ר שלא יוכל להתיר עצמו והמ"מ פתב שם שהוא גמ' פרק גט פשוט ושרש"י פי' שם שמדירים אותו עד"ר כו' וקשה למה השמיט הרמב"ם שמדירים אותו עד"ר אלא שסמך עצמו על הגמ' וזהו דרכו בכמה מקומות וה"ה במ"ש נודרת ליתומים פל הרמב"ם הפל דהיינו שמדירים אותה באופן שלא יהיה הפרה לאותו הנדר.

באמת בטא"ה סי' ק"ב פתב וז"ל הערב לאשה בכתובתה וגירשה בעלה ואין לו נכסים ותובעת פתובתה מן הערב לא יתן לה אא"כ ידירנה בעלה הנאה עד"ר שאין לה התרה

כו' נשמר מזה וכתב בהדיא שידירנה בעלה עד"ר ואינו קשה על הטור שכתב אח"כ וז"ל וכן אם הקדיש פל נכסיו ומגרשה לא תגבה כו' אא"כ ידירנה כו' ולא פתב שידירנה עד"ר כמ"ש גבי ערב די"ל שסמך הטור על מה שכתב לפני זה גבי ערב אבל על הרמב"ם קשה למה השמיט בשני הבבות הא דמדירין אותו עד"ר אלא צ"ל כמ"ש וה"ה במ"ש נודרת ליתומים פל מה שירצו וכמ"ש לעיל.

וזולת זה דברי הרמב"ם תמוהים הם בזה במ"ש וכן המקדיש נכסיו וגיירש את אשתו ידירנה הנאה כו' כי זהו במחלוקת שנוי' בערכין פרק שום היתומים ר' אליעזר ור' יהושע והרמב"ם פסק כר"א ודלא כר"י וזהו דלא פהלכתא ועיין בזה בפ"ז מהל' ערכין ובכ"מ שם ובאשר שזהו חוץ לגדר שיטתינו לא ראיתי להאריך בזה פעת.

פלל העולה מכל מה שכתבנו דדברי ר"ת נכונים הם ומינסדים על אדני פז סוגיות התלמוד דגדר שהנדר עד"ר אין לו הפרה פי אם לדבר מצנה פההוא מיקרי דרדקי. והר"ן בתשו' חש לדברי ר"ת בסי' ל"ח גבי אלמנה שאסרה איסור על נפשה עד"ר וגם מהריב"ל בח"א פלל ה' חש ג"כ לדברי ר"ת וכן בתשוב' המינוחסות להרמב"ן בכמה מקומות וכן בשאר פוסקים וא"כ בנ"ד שמבואר בהספמה שקיבלו עליהם באלה ובשבועה עד"ר כו' וא"כ אין לו התרה, ואף אם נאמר דרוב פוסקים הסכימו שלא כדברי ר"ת ולכל דבר מצנה יש לו התרה אבל מ"מ פולם פאחד עונים ואומרים דגדר שהנדר עד"ר אין התרה כ"א לדבר מצנה ולא לדבר הרשות וא"כ בנ"ד הוי לדבר הרשות ואין לו התרה.

אמנם פד מעיינת בנ"ד תמצא שיש היתר לנ"ד דלא דמי בנ"ד לגדר שהנדר עד"ר שאין לו הפרה דהלא כבר הקדמנו סוגיא דהשולח דקי"ל כרב הונא דבניסות אין מדירין אותה מ"ט דמפר לה בעל והקשו בתו' שם וא"ת וידירוה עד"ר דאין לה הפרה כו' וכתבו וי"ל דלענין גדרי אשתו אין חילוק בין ברבים לעד"ר וכיון דלרב הונא ברבים יש לו הפרה ה"ה עד"ר דכיון שאינה תלויה בדעתה כו' וכ"כ הרא"ש והרשב"א ורי"ו ושאר פוסקים וכתבו התוס' והרא"ש והטור דגדרים וחרמי שמטילים הקהל לא מקרי עד"ר אע"פ שאמרו ע"ד המקום ויש להם התרה בלא פתח וחרטה לכה נודרים ומתירים בעצמם עכ"ל והטעם פתב הריב"ש בשם הרשב"א בסי' קע"ח וכן שאר פוסקים וז"ל הרבה נבוכו מן הראשונים ז"ל בחרמי ציבור איך הם ניתרים בלא פתח ובלא חרטה וכן אין אדם מתיר את גדרי עצמו שנא' לא יחל דברו אלא שאמרו כיון שנהגו הם עצמם להתירם כו' הרי הם פאלו התנו בשעת החרם שיוכלו להתירם כשירצו כו' וזהו דומה להפרת הבעל וכטעמי' דרב פנחס דאמר פל הנודרת ע"ד בעלה היא נודרת כו' וא"כ דיכולים להתיר חרמי צבור שזה דומה להפרת בעל וכבר הקדמנו בשם התוס' והרא"ש שפוסקים דלגבי הפרת הבעל אין חילוק ויכול להתיר אפי' עד"ר וה"ה בחרמי צבור וכ"כ הריב"ש בשם הרשב"א שם בסי' קע"ח וז"ל ומתשו' הרשב"א נראה שאפילו אמרו עד"ר שמן הדין אין לו הפרה אלא לדבר מצנה בחרמי הקהל מתירין הם בעצמם אפי' לדבר הרשות.

ואף ע"פ שמתשו' הרשב"א שמביא הב"י בסי' רכ"ח על מ"ש הטור גבי גדרים וחרמים שמתירים לעצמם כו' נראה מדבריו שהרשב"א סבר דצבור אינם יכולים להתיר חרם שהחרימו עד"ר וז"ל הב"י בשם הרשב"א בתשו' על צבור שהחרימו עד"ר להתנהג

בחינוך המס בְּעֵינָיו פְּלוּנֵי וְאֵחָ"כ נִתְחַרְטוּ כִּינּוּן שֶׁהִתְחַרְמוּ עַד"ר הָרִי גִילּוֹ דְעַתָּם: שְׁלֵא עַד"ד הַמְנַהֵג הַנְּהוּג בְּקִהְלוֹת הַתְּחַרְמוֹ אֵלֶּא עַד"ד דִּין הַתּוֹרָה כּו' וּלְפִיכָּה אֵינִי מוֹצֵא הַיִּתְרָ לְתָרֵם הִזָּה כּו' ע"ש וּא"כ מוֹכַח מִתְּשׁוֹ הַרְשָׁב"א דְּאֵין לוֹ הַפְּרָה בְּחֵרֵם שֶׁהִתְחַרְמוּ הַקְּהָל עַד"ר וְנָהוּ סוֹתֵר מ"ש הָרִיב"ש בְּשֵׁמוֹ.

וְיֵשׁ לִישָׁב שֵׁמ"ש הַרִיב"ש בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א בְּתוֹשׁוֹב' אֵינִירִי בְּמִקּוֹם שֵׁיִשׁ מְנַהֵג שֶׁהַקְּהָל מִתִּירִים חֲרָמֵי צְבוּר בְּעֶצְמָם אִפִּי אִם הִתְחַרְמוּ עַד"ר וְכֵן מוֹכַח מִתְּשׁוֹ הַרְשָׁב"א שֶׁהִבִּיא הַרִיב"ש שְׁמִסִּיִּים שֵׁם בְּזָה הַלְּשׁוֹן וּמ"מ בְּחֲרָמֵי צְבוּר יֵשׁ לוֹ הַפְּרָה כִּינּוּן שֶׁנֶּהְגוּ כֵּן דַּע"ד הַמְנַהֵג הַנְּהוּג בְּקִהְלוֹת הַתְּחַרְמוֹ כּו'.

וּבְזָה יֵשׁ לְחַלֵּק שֵׁמ"ש הַב"י בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א בְּהִיפּוֹף אֵינִירִי בְּמִקּוֹם שֶׁאֵין שֵׁם מְנַהֵג וּכְמ"ש הַרְשָׁב"א בְּתוֹשׁוֹ שֶׁהוּבָא בְּב"י כִּינּוּן שֶׁהִתְחַרְמוּ עַד"ר הָרִי גִילּוֹ דְעַתָּם שְׁלֵא עַד"ד הַמְנַהֵג הַנְּהוּג בְּקִהְלוֹת הַתְּחַרְמוֹ.

וּבְזָה יֵשׁ לִישָׁב ג"כ תְּשׁוֹ הַרְשָׁב"א שֶׁהוּבָא בְּב"י תִּיְקָף אַח"ז שְׁסוֹתֵר הַתְּשׁוּבָה הַרְאֵשׁוֹנָה וְכֵן מִשְׁמַע בְּתוֹשׁוֹ הַרְשָׁב"א סִי תִרְצָה בְּדַפּוּס. וְאֵע"פ שֶׁלְכַאוֹרָה מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַטּוֹר שֶׁהַקְּהָל אֵינָם יְכוּלִים לְהַתִּיר הַחֵרֵם אֲשֶׁר הִתְחַרְמוּ עַד"ר וְנ"ל הַטּוֹר וְנִדְרִים וְחֲרָמִים שֶׁמְטִילִים הַקְּהָל לֹא מִיְקָרֵי עַד"ר כּו' וְיֵשׁ לָהֶם הַתְּרָה בְּלֹא פְתִיחַ כּו' וְנִדְרִים וּמִתִּירִים לְעֶצְמָם כּו' דְּדִיּוֹק הַטּוֹר דְּלֹא מִיְקָרֵי עַד"ר וְלָכֵן נִדְרִים וּמִתִּירִים בְּעֶצְמָם דְּמִשְׁמַע אִם אָמְרוּ בְּפִי שֶׁהִתְחַרְמוּ עַד"ר אֵינָם יְכוּלִים לְהַתִּיר.

אֲמָנָם יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַטּוֹר דַּה"פ דְּנִדְרִים וְחֲרָמִים שֶׁמְטִילִים הַקְּהָל ל"מ עַד"ר דְּהֵינּוּ אֶף שֶׁאָמְרוּ בְּפִי שֶׁמִּתְחַרְמִים וְנִדְרִים עַד"ר אִפִּי הַנִּדְרִים וּמִתִּירִים בְּעֶצְמָם אֶף שֶׁהַלְּשׁוֹן קָצַת דְּחִיּוֹק אֲבָל זֵיל בְּתֵר טַעְמָא דְּהַטַּעַם שֶׁהַקְּהָל מִתִּירִים חֵרֵם בְּעֶצְמָם הוּא מְטַעַם דְּרַב פְּנַחֵס דְּכָל הַנּוֹדְרָת ע"ד בְּעֵלָה הִיא נִדְרָת וְחֲרָמֵי צְבוּר דּוֹמָה לְנִדְרֵי אֲשֶׁתּוֹ וְהַקְּדָמָנוּ שֶׁהַבַּעַל מִפְּר אֲפִילוֹ נִדֵּר שֶׁנִּדְרָה עַד"ר וְא"כ מ"ש הַטּוֹר דְּלֹא מִיְקָרֵי עַד"ר פְּרִיּוֹשׁוֹ ג"כ דַּאֲף שֶׁהִתְחַרְמוּ עַד"ר בְּפִי יְכוּלִים לְהַתִּיר אֶת עֶצְמָם.

וְכַתְּבֵתִי זֹאת לְפִי שֶׁרְאִיתִי בְּדַבְּרֵי מְהָרִיב"ל בְּתוֹשׁוֹ ח"ב סִי ע"ב שֶׁכְּתַב וְנ"ל וְלְכַאוֹר' הִזָּה נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' שֶׁהִסְפִּימוּ לְזֹאת הַסְּבָרָא (דְּהֵינּוּ לְסַבְּרַת הַרִיב"ש בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א בְּחֲרָמֵי צְבוּר שֶׁאֲפִילוֹ אָמְרוּ עַד"ר אוֹ ע"ד הַמְּקוֹם יֵשׁ לוֹ הַפְּרָה אִפִּי לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת כִּינּוּן שֶׁנֶּהְגוּ כָּהֵן) שֶׁכְּתַבוּ בְּפ' שְׁבוּעוֹת שְׁתִּימִים וְא"ת דְּאוֹתָם חֲרָמוֹת שֶׁאִם גָּזְרוּ ע"ד הַמַּב"ה וְע"ד הַקְּהָל הִיאֵד יֵשׁ לָהֶם הַיִּתְרָ דְּאִפִּי ע"ד הַקְּהָל גְּרִידָא הָנִי עַד"ר וִי"ל דְּדַעַת הַקְּהָל כָּהֵן הוּא שִׁיתִּירוּ כְּשִׁירְצוּ כּו' וְיִמָּה שֶׁמְזַכְּרִין דַּעַת הַב"ה תִּיְקָנוּ הַגְּאוּנִים לְחַוְמָרָא בְּעֵלְמָא דְּמִשְׁמַע לְכַאוֹרָה דְּמֵאֵי דְּמִזְכְּרִים ע"ד הַמְּקוֹם וְע"ד הַקְּהָל הוּא לְחַוְמָרָא בְּעֵלְמָא אֵיבְרָא דְּאִיְפִשְׁרַר לְפ' הַדְּיָבוֹ הִזָּה בְּסַגְנוֹן אַחַר כּו' דַּע"ד הַמְּקוֹם הוּא לְחַוְמָרָא אֲבָל כְּשֶׁמְזַכְּרִים ע"ד הַקְּהָל הוּא לְקוֹלָא לֹא מִרְשֵׁי שֶׁיִּרְצוּ אֲבָל אַה"נ דְּאֵי לֹא הַזְּכִירוּ ע"ד הַקְּהָל רַק ע"ד הַמְּקוֹם אוֹ עַד"ר לֹא אָמְרִי דְּלִהּוֹי רַק חוּמְרָא בְּעֵלְמָא וְרִשְׁאֵין לְהַתִּי אֵלֶּא הָעֵינְקָר כִּי הֵיכִי דְּלֹא לְהוֹי הַפְּרָה לְשְׁבוּעַתִּיהוּ כּו' ע"ש הַנָּה בְּאֵמַת בְּמָה שֶׁנִּסְתַּפַּק מְהָרִיב"ל אִם כְּתַבוּ בְּחֲרָמֵי הַקְּהָל ע"ד הַמְּקוֹם וְע"ד הַקְּהָל הוּא חֲמוּר יוֹתֵר שֶׁכְּתַב בְּש"ע בְּסִי רַכ"ח בִּי"ד סַכ"ה נִדְרִים וְחֲרָמִים כּו' אֵע"פ שֶׁאָמְרוּ ע"ד הַמְּקוֹם (וְע"ד הַקְּהָל) הוּא הַגְּהוֹת בְּעַל מְפָה וּמְסִיִּים שֵׁם וְיֵשׁ לָהֶם הַתְּרָה א"כ מוֹכַח מְדַבְּרֵיו בְּמ"ש וְע"ד הַקְּהָל לְהַחְמִיר קְאָתִי וְר"ל אֵע"פ

שִׁכְתְּבוּ ע"ד הַמָּקוֹם וְאִפְ"ה יֵשׁ לָהֶם הַתְּרָה וְדָלָא כַּמְהַרִּי בַל דַּע"ד הַקְּהֵל הוּא לְקַוְּלָא אָבֵל מ"מ לְפִי מַה שֶׁנִּסְתַּפֵּק מֵהַרִּי בַל בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' בְּחֶרְמֵי צָבוּר כְּשֶׁאוֹמְרִים ע"ד הַמָּקוֹם אוֹ עַד"ר אִי יֵשׁ לוֹ הַפְּרָה אִי לֹא וְא"כ לִפ"ז ע"ד הַמָּקוֹם וְעַד"ר דִּין א' לָהֶם וְכַתֵּב אַח"כ מֵהַרִּי בַל דְּמַדְבְּרֵי הָרָא"ש בְּפִסְקֵי נִרְאָה שֶׁהִסְפִּים לְמֵאֵי דְכַתֵּב הַרִּי"ב שׁ בְּשֵׁם הַרְּשָׁב"א כו' וְהִינּוּ מִמֵּאֵי דְכַתֵּב הָרָא"ש בְּפִסְקֵי הַלְּפָה חֲרָמוֹת שֶׁאֵנוּ מְחַרְיָמִים אַע"פ שֶׁאֵנוּ אוֹמְרִים ע"ד הַמָּקוֹם כו' יֵשׁ לָהֶם הַתְּרָה כו' וְהָרָא"ש שֵׁם לֹא הִזְכִּיר ע"ד הַקְּהֵל וְא"כ לְפִי דְבָרָיו שֶׁמְסַפֵּים דַּעַת הָרָא"ש לְדַעַת הַרִּי"ב שׁ הַנּוֹ' וְא"כ ה"ה שֶׁדְּבָרֵי הַטּוֹר ג"כ מְסַפֵּים לְדַעַת הַרִּי"ב שׁ ג"כ מִטַּעַם זֶה פִּי דְבָרֵי הַטּוֹר לְקוֹחִים הֵם מְדַבְּרֵי הָרָא"ש וְעֵינָן ב"י וְא"כ מ"ש הַטּוֹר דָּלָא מְקַרֵּי עַד"ר מְנַכְרָחִים אֵנוּ לוֹמֵר שֶׁפִּירוּשׁוֹ אֶף שֶׁאֲמָרוּ בְּפִי עַד"ר יֵשׁ לוֹ הַתְּרָה וּמ"ש דָּלָא מְקַרֵּי עַד"ר פִּירוּשׁ שֶׁאֵין לוֹ דִּין עַד"ר לוֹמֵר שֶׁלֹּא תִּהְיֶה הַפְּרָה.

אֲכַן כַּד מְעִינֵנָה בְּדַבְרֵי מְהַרִּיב"ל תִּמְצָא שֶׁהוּא מְסַתַּפֵּק בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' וְגַם בְּהָרָא"ש שֵׁם אִם דְּבָרֵיהֶם מְסַפֵּים לְדַבְרֵי הַרִּי"ב שׁ בְּשֵׁם הַרְּשָׁב"א בְּחֶרְמֵי צָבוּר אִם נָדְרוּ וְהִתְרִימוּ עַד"ר אִם הַקְּהֵל יְכוּלִין לְהַתִּי' וְא"כ תִּמְיָהֲנִי שֶׁהַקֵּל בְּנִדּוֹן שְׁלוֹ עַל הַסְּפָמָה שֶׁנִּתְקַבְּלָה עַל כָּל יְחִידֵי הַקָּ"ק כָּל א' לְדַעַת חֲבִירוֹ וְלְדַעַת חֲכָמֵי צָפַת וְלְדַעַת חֲכָמֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁיְכוּלִים הַקְּהֵל בְּעֵצָמָם לְהַתִּירָה וְסָמָךְ עֲצָמוֹ ע"ד הַרִּי"ב שׁ בְּשֵׁם הַרְּשָׁב"א בְּמָקוֹם שֶׁכָּמָה גְּדוּלִים חוֹלְקִים עֲלֵיהֶם הַרְּמַב"ן וְשֶׁאֵר פּוֹסְקִים, וּבִיּוֹתֵר שֶׁאֵם אֲמָרוּ ע"ד הַקְּהֵלוֹת הַרְּחוּקוֹת אֲזִי אֵינוּ נִיּוֹת כְּשֶׁאֵר חֲרָמוֹת וְגַם הַרְּשָׁב"א גּוֹפֵא מוֹדָה בְּזֶה וְכַמוֹ שֶׁכַּתֵּב הַב"י בְּסִימָן רַכ"ח בְּשֵׁמוֹ וְכֵן הִכְרִיעַ גַּם כֵּן בִּש"ע וּבְנִדּוֹן דְּמְהַרִּיב"ל הִיְתָה הַסְּפָמָה לְדַעַת קְהֵלוֹת הַרְּחוּקוֹת דְּהִינּוּ חֲכָמֵי צָפַת וִירוּשָׁלַיִם כו'.

וְאִם נִבְּא לְלַמֵּד זְכוּת עַל מֵהַרִּי"ב בַּל שֶׁלֹּא מִצַּד זֶה הַטַּעַם לְבַד הַתִּיר הַסְּפָמָה בְּנִדּוֹן שְׁלוֹ רַק מִטַּעַמִּים אֲחֵרִים הַמְּבֹאָרִים שֵׁם בְּתִשׁוּ' הַנ"ל וְכַמ"ש מְהַרִּיב"ל בְּעֵצָמוֹ אַחֵר כְּפֹ' וַח"ל וְאֵע"פ שֶׁנִּמְצָא בְּתִשׁוּב' שֶׁנּוֹהֲגִים בְּמִקְצַת מְקוֹמוֹת לְהוֹסִיף בְּשִׁבּוּעַתָּם וּבְחֶרְמ' דְּבָר שֶׁיִּרְאָה מִמֶּנּוּ כו' שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם הִיּוֹת כְּשֶׁאֵר חֲרָמִים וּמוֹסִיפִים עַל דַּעַתָּם קְהֵלוֹת הַרְּחוּקוֹת עַד כָּאֵן כו' הֵא נָמִי לֹא מִיְלִתָּא כו' וְעוֹד טַעַמִּים אֲחֵרִים ע"ש א"כ בַּנ"ד מֵאַחֵר שֶׁמְבֹאָ' בְּהַסְּפָמָה שֶׁהַחֲרִימוּ עַד"ר וְע"ד קְהֵלוֹת הַרְּחוּקוֹת כְּמְבֹאָ' שֵׁם שֶׁלֹּא יִתִּירוּ הַסְּפָמָה הַנ"ל זוּלַת אֲשֶׁר יִתְנוּעְדוּ יַחַד ג' רַבָּנִים מִג' קְהֵלוֹת הַרְּחוּקוֹת אֲשֶׁר בְּשׁוּם אֶפְסָן א"א לְהַתְנוּעַד יַחַד עַד עַת קִיבוּץ גְּלוּיֹת בְּמִהְרָה וְא"כ כ"ע מוֹדִים שֶׁאֵין לָהֶם הַתְּרָה וְהַכְּרַעַת הַב"י בְּסִפְרוֹ הַקָּצֵר כְּדַעַת הַרְּמַב"ן וְהַרְּשָׁב"א וְהָרָא"ה וְאֵע"פ שֶׁבַעל הַמְּפָה כַּתֵּב שֵׁם וַח"ל וִי"א שֶׁאֲפִילוֹ אִם הִתְנוּ בְּפִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם הַתְּרָה אִפְ"ה יְכוּלִין לְחַזֵּן וְלְהַתִּירוֹ וְזֶהוּ דַּעַת הָרָא"ש וְא"כ מִשְׁמַע שֶׁחוֹלֵק עַל הַכְּרַעַת הַב"י וְא"כ בַּנ"ד, לְפִי דְבָרֵי בַעַל הַמְּפָה יֵשׁ הִיּוֹת לְהַסְּפָמָה זֶה שֶׁהִבִּיא דַּעַת הָרָא"ש.

אָבֵל ז"א חֲדָא לְפִי הַכָּלֵל הַמְּסוּר בְּיַדְנוּ בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַבְּנוּתָא בְּדַאוּרֵי יִתָּא הוֹלְכִין אַחֵר הַמְּחַמִּיר וְא"כ בַּנ"ד שֶׁהוּא סָפֵק חֲרָמִים וְהוֹלְכִין לְהַחֲמִיר וְכַמ"ש הַרְּשָׁב"א בְּתִשׁוּב' סִימָן תַּקצ"ה וַח"ל וְלַעֲנִין מַה שֶׁשֶּׁאֵלֶּת אַחֵר שֶׁהִנֵּה הַדְּבָר מְסַפֵּק אִם לְהִיּוֹת אִם לֹא יִסּוּ' כו' אִם הוּא אֲסוּר מִחֲמַת הַחֲרָם כו' הַזֹּאת סְפִיקָא דַּאוּרֵי יִתָּא כו' דַּע פִּי זֹאת סְפִיקָא דַּאוּרֵי יִתָּא דַּאֲסוּ' לְעַבְרוֹר עַל הַחֲרָם וְסְפִיקָא דַּאוּרֵי יִתָּא לְחוּמְרָא וְכֵן מְבֹאָ' בְּכַמָּה פּוֹסְקִים.

ובר מן דין נראה דבנ"ד גם הרא"ש מודה שאין התרה להספמה זו שמ"ש בעל המפה בשם י"א דאפי' התנו כפי' שלא יכלו להתירו ע"ז קאי בעל המפה שי"א דהיינו הרא"ש חולק ע"ז ולאפוקי אם אמרו ע"ד הקהלות הרחוקות והוסיפו עד"ר מודה הרא"ש דאין לו הפרה וא"כ בנ"ד אין התרה להספמה זו.

ואף אם נאמ' דדעת בעל המפה בשם הרא"ש הוא גם בעד"ר שיש לו הפרה בחרמי צבור ואף אם החרומו על דעת הקהלות הרחוקות (הוסיפו עוד) ועד"ר יש לו הפרה מ"מ נראה לענ"ד דבנ"ד אין לו הפרה שהרי הפוסקים המקילים יותר בנדון זה הוא הרי"ב בשם הרשב"א סימן קע"ח שהבאתי לעיל ואפ"ה מסיים שם הרי"ב שאחרי שכתב דעת הרשב"א שאפי' עד"ר יש לו הפרה כתב ונ"ל ומ"מ אם הנה הנדר גדר לרבים או סיג לתורה ולדבר מצוה אין ראוי להתיר כו' וא"כ בנ"ד ש'מבוא' בהספמ' וכל זאת עשינו לשם שמים לעשות גדר וסיג שלא יהיו בנות ישראל הפקר לבייש אותן וא"כ כ"ע מודים שאין הפרה להספמה זאת.

אמנם פד נדייק במקור הדינים השייכים להספמה זו תמצא שיכולין להתיר ההספמה זו אף ש'מבוא' בה שקיבלו עליהם עד"ר וע"ד הקהלות הרחוקות וגם מה ש'מבוא' בה שעשו ההספמה לשם שמים לעשות גדר וסיג כו'.

ובמה שסיימתי אפתח לבאר החלוקה הזאת ש'מבוא' בה שעשו ההספמה הזאת לעשות גדר וסיג כו' מ"מ נלע"ד דיש היתר להספמה זו. וראיתי להקדים מ"ש מהריק"ו בשו"ק"פ בענין אם ראוי ציבור לתקן תקנות שלא מדעת כולם במידי דלאו מיגדר מילתא כתב ונ"ל ופשיטא שלא מיקרי מגדר מילתא אלא במילי דשמאי שהדור פרוץ לעבור על ד"ת ורוצים לגדור גדר ולעשות סיג פי' שהוא כפי' האשה רבא דבעי לאוכחי דב"ד מתני' לעקור דבר מן התורה מדהקריב אליהו בהר הפרמל ואמר מיגדר מילת' שאני ופרש"י לעשות גדר וסיג ותקנה לישראל פי' התם שהשיבם ע"י פד מע"א וכן גבי א' שהטיח את אשתו תחת התאנין' ובא' שרכב על הסוס בשבת וסקלוהו משום מיגדר מילתא כו' ע"ש ונדייק מוהריק"ו דלא מיקרי מיגדר מילתא אלא דוקא במילי דשמאי ושהדור פרוץ בזה ולאפוקי אם אין הדור פרוץ לא מיקרי מיגדר מילתא באשר שהוא דבר שאינו שכיח אף שהוא נוגע במילי דשמאי וזהו דוגמת אליהו בהר הפרמל שהיה הדור פרוץ לעבוד ע"א וכן בא' שהיה רוכב על הסוס בשבת בימי יוננים היה ג"כ הדור פרוץ לחלל שבת וכן בא' שהטיח את אשתו תחת התאנה היה ג"כ הדור פרוץ בזנות אף שאין שם איסור גדול רק באשר שהיו פרוצים בזה וכן בעירובין פ"ק גבי מבו' שגפרץ מצידו א"ל רב הונא לא תיפלוג עלאי דרב איקלע לדמחרי"א ועבד עובדא פנותי א"ל רב בקעה מצא וגדר בה גדר ופירש"י בקעה מצא עמי הארצות היו מזולזלים במצות וחקמיר עליהם לעשות סיג ע"ש דמשמע ג"כ משום דהיו מזולזלים במצות ופרוים בזה.

ואף שאמרין בגמ' פ' פל הבשר ונ"ל ורב בקעה מצא וגדר בה גדר דרב איקלע לטטלפוישי שמע לההוא איתתא דקאמר' לאיתתא חברתה רבא דבשרא כמה חלבא בעי לבשולי אמר לא גמירא דבשר בחלב אסור איעכב וקאסר להו פחלא כו', ע"ש דמשמע דבשביל ששמע מאשה אחת דקמזולזלי גדר בה גדר.

אָבֵל ז"א דִּהְלֵא רַש"י פִּי שָׁם בִּקְעָה מָצָא רָאָה שְׁהִיּוּ מְזֻלְזָלִים בְּאִסּוֹ בְּשֵׁר בְּחֵלֶב וְהַחֲמִיר
עֲלֵיהֶם דְּמִשְׁמַע לֹא בְּשִׁבִיל הָאֵשָׁה הַזֹּאת הַחֲמִיר עֲלֵיהֶם רַק שְׁהִיּוּ רַנְבָּם אִו כּוֹלֵם מְזֻלְזָלִים
וְכֵן מִשְׁמַע בַּגַּמ' דְּקֹא' אָמַר לֹא גְמִיר' דְּבִשְׁר בְּחֵלֶב אִסּוֹ' אִיעֲכַב כּוֹ' וְקִשָּׁה לְמָה אָמַר אִיעֲכַב
כּוֹ' אֵלֶּא שְׁחָקֵר אַחֵר זֶה אִם רַבִּים מְקִילֵי בְּאִסּוֹ' הִזָּה שֶׁל בְּשֵׁר בְּחֵלֶב וְלִכְּוֹן אָסֵר לֵהוּ פַחֵל
מִשׁוּם גְּדֵר מְלִתָּא וּבִלֵּא"ה מִשְׁמַע בַּגַּמ' שְׁלֵא הָאֵשָׁה הַזֹּאת לְבַדָּה הַקְּיֵלָה בְּאִסּוֹ' הַנְּ"ל רַק
שְׁנָשִׁים אַחֲרוֹת הִיּוּ מְקִילוֹת שְׁהִירֵי אֲמֵרִינֵן בַּגַּמ' אִמַּר' אִיתְתָּא לְחַבְרַת' כּוֹ' מִשְׁמַע שְׁהִיָּה
פְּשוּט בְּעֵינֵיהֶם שְׁמֹתָר לְבִשְׁל בְּשֵׁר בְּחֵלֶב וְע"ז קֹאמ' רַב לֹא גְמִירָא דְּבִשְׁר בְּחֵלֶב אִסּוֹ'
וְלִכְּוֹן גְּדֵר בֵּה גְּדֵר בְּשִׁבִיל שְׁהִיּוּ פְּרוּצִים בְּזָה וְלֹא פּוֹקִי בַּנְּ"ד אַף שְׁפָתוֹב בְּהַסְכְּמָה רִאִינוּ
לְעִשׂוֹת גְּדֵר וְסִיג כּוֹ' מ"מ אִין הַדּוֹר פְּרוּץ בְּכָף שְׁאִינוּ שְׁכִיחַ כְּלָל זֶה הַעֲנִין בְּכַרְט בְּקֵהֵלָה
הַזֹּאת וּג"כ לֹא מְקִירֵי כ"כ מְקִילֵי דְּשִׁמְיָא אַף שְׁפּוֹדָאֵי אִסּוֹ' גְּדוּל הוּא לְבִישׁ אֵת בַּת
יִשְׂרָאֵל וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה מ"מ הֵלֵא מְבֹנָא' בְּפּוֹסְקִים וְעֵינֵין בַּא"ה סִימֵן נ' וְגַם בַּח"מ סִי' ר"ז
בְּעֵנִין קִנְס שְׁעוֹשִׁים בְּשִׁדּוּכִים דְּלֹא הִיּוּ אֲסַמְכְּתָא פִּי פְּדֵי הוּא לְקִנְס צַד הַחֲזוֹר בּוֹ לְדָמִי
בּוֹשֵׁת שְׁבִישׁ אֵת חֲבִירוֹ וְא"כ אִין לָנוּ אֵלֶּא הַקִּנְס שְׁמַחְוִיב צַד הַעֲנֹבֵר לְצַד הַמְּקִינִים וְכֹאשֵׁר
פּוֹרַע הַקִּנְס לֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם פּוֹסֵק שְׁיִתְחַיִּיב לוֹ אִו שְׁיִקְנֹס אוֹתוֹ יוֹתֵר מִהַמְּבֹנָא' בְּקִשְׁרֵי
הַתְּנָאִים וְא"כ זֶהוּ קֶצֶת נֶגֶד הַדִּין לְפַעֲמִים שְׁיִשׁ לוֹ אִיזָה טַעֲנָה עַל צַד שְׁפִנְגָדוֹ שְׁפִטוֹר מִן
הַקִּנְס וְכַמְבֹּנָא' בְּתִשׁוּבָה הַרְשָׁפָה"א הוּבָא בַּטָּא"ה הַנְּ"ל וְאִין פֶּאן שׁוּם חַיִּיב עֲלֵיו יוֹתֵר
מִהַקִּנְס וְלֹא מְקִירֵי מְגֵדֵר מִילְתָּא פִּי מִתְחַלָּה כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה יוֹדְעִים שְׁקוֹדֵם שְׁנִכְנָסִים
לְחַוְפָה שְׁהִרְשׁוּת בִּינְד כָּל אֶחָד לְחֲזוֹר בּוֹ רַק שְׁיִתֵּן צַד הַעֲנֹבֵר לְצַד הַמְּקִינִים כְּפִי מַה
שְׁהַתְּקַשֵּׁר עֲצָמוֹ בְּקִשְׁרֵי הַתְּנָאִים א"כ לֹא מְקִירֵי כ"כ מְגֵדֵר מִילְתָּא וּבְכַרְט לְפִי מַה
שְׁהַקְדָּמְנוּ שְׁלֵא שְׁיִיף מְגֵדֵר מִילְתָּא אֵלֶּא בְּדַבָּר שְׁהַדּוֹר פְּרוּץ וְלֹא בְּמִילְתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא
וְאַף שְׁבִירֵיב"ש סִי' קַע"ח מְבִיא רֵאִי דְּלִמְגֵדֵר מְלִתָּא אִין לוֹ הַפְּרָה מַגַּמ' דִּירוּשְׁל' שְׁחַד
בַּר נֶשׁ גְּדֵר דְּלֹא מְרוֹחֲנָא אֲתִי לְקַמֵּיהָ דְּרַב יוֹדֵן בַּר שְׁלוּם א"ל מֵאִי אֲשַׁתְּבַעְתָּ א"ל כּוֹ'
לְקוּבִי וְסִטוּס קְאָמִינָא א"ל לְפָרוּץ הַמְּקוּם כּוֹ' הִינְנוּ ג"כ צ"ל שְׁהִיָּה פְּרוּץ בְּשַׁחוּק דְּקוּבִיָּא
וְקִיבֵל עַל עֲצָמוֹ בְּגֵדֵר שְׁלֵא רָצָה לְהַתִּיר לוֹ הַגְּדֵר שְׁגֵדֵר לְעֲצָמוֹ שְׁלֵא יִשְׁחַוֵּק וְכֵן בְּעוֹבְדָא
דְּמַהֲרַד"ךְ שְׁהִבִּיא בֵּית י"ד שְׁעִשׂוּ הַסְכְּמָה בְּעֵנִין הַרְיָקוּד עִם הַנְּשִׁים נְשׂוֹאוֹת מִשׁוּם
הַדְּבָרִים מְכּוּנְעָרִים פְּאֵלוֹ הַמְּחוּל הִיָּתָה הַקְּנוּפָה שֶׁל זֹנוּת וְרַצוֹ אַח"כ קֶצֶתֵם לְבַטֵּל הַהַסְכְּמָה
הַזֹּאת וְכַתֵּב שֵׁם מַהֲרַד"ךְ דְּתַקְנָה וְהַסְכְּמָה הַזֹּאת נַעֲשִׂית לְמַגְדֵר מְלִתָּא וְאִינֵם רִשָּׁאִים
לְהַתִּיר הַהַסְכְּמָה הַזֹּאת לְפִי שְׁהִיּוּ פְּרוּצִים בְּכָף וְכַמְבֹּנָא' שֵׁם וּמִשָּׂא"כ בַּנְּ"ד שְׁאִין הַדּוֹר
פְּרוּץ בְּזָה כְּלָל וְאַקְרָאֵי בְּעֵלְמָא הוּא וּמְלִתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא הוּא וְלֹא שְׁיִיף בְּזָה שְׁיִיָּה בּוֹ
דִּין מִיְגֵדֵר מְלִתָּא שְׁלֵא נוּכַל לְבַטְלוֹ וְעַל גְּדוּן זֶה וְכִיּוֹצָא בְּזָה שְׁיִיף לֹאמַר דְּמְלִתָּא דְּלֹא
שְׁכִיחָא לֹא גִזְרוּ בֵּיהּ רַבָּנֵן וְלֹא שְׁיִיף לֹאמַר מִיְגֵדֵר מִילְתָּא.

וְאַף שְׁכַתֵּב מַהֲרַד"ךְ בְּתִשׁוּבָה בֵּית ל"ב וַנְּ"ל דְּכָל הֵיכָא דְּאֲמֵרִינֵן מְלִתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא לֹא
גִזְרוּ בֵּיהּ רַבָּנֵן לֹא מִשְׁתַּמַּע אֵלֶּא בְּדַבָּר חוֹמֵר וְגֵדֵר שְׁהַחֲמִירוֹ וְגִזְרוּ וְגִזְרוּ עַל הַתּוֹרָה כְּמוֹ
שְׁאֲמֵרֵי עֲשׂוּ מִשְׁמֵרֵת לְמִשְׁמֵרֵתִי וְלִפְיֵךְ אֲמֵרִינֵן כְּשִׁגְזָרוּ וְהַחֲמִירוֹ לֹא גִזְרוּ אֵלֶּא מְלִתָּא
דְּשְׁכִיחָא וְדִי לָנוּ לְהַחֲמִיר וְלַגְּדוֹר גְּדֵר בְּזָה דְּשְׁכִיחָא אֲבָל בְּמְלִתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא לֹא הַעֲמִידוּ
חֻמְרֵתֵם כְּדִאֲמֵרִינֵן בִּי"ט פ"ק אָמַר רַבָּא בְּתַרְנַגּוּלַת הַעוֹמְדַת לְאַכִּילָה כּוֹ' עַד וּמִי גִזְרֵי
וְהַתְּנָאֵי הַשּׁוֹחֲטִים תְּרַנְגּוּלַת כּוֹ' וְאִם אִיתָא לְגִזְרוֹר וּמִשְׁנֵי מִילְתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא לֹא גִזְרוּ בֵּיהּ
רַבָּנֵן כּוֹ' עַד וְנִרְאָה מֵהָא דְּלֹא אֲמֵרִינֵן מְלִתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא לֹא גִזְרוּ בֵּיהּ רַבָּנֵן אֵלֶּא דוֹקָא

בְּמִלֵּי דְחֻמְרָא כּו' דְּלִיכָא לְמִיחָשׁ מְשׁוּם אַקְרָאי כּו' אַבְל בּנ"ד אִינוּ גְזִירָה שְׂאִין הָעֲנִין לְגִדּוּר גְּדַר לְתוּרָה אֱלָא מִלְתָּא בְּאִפִּי נְפִשְׁיָה שְׂרָצוּ לְזַפּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא שְׂיִיף לומ' מִלְתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא כּו' עכ"ל ע"ש בְּמָה שְׂמַחְוֵלְק עִם בְּעַל שְׂאֲרִית יְהוּדָה בְּמָה שְׂתִיקְנוּ וְהִסְפִּימוּ בְּחָרָם שְׂכָל מִי שְׂיִשְׁפֹּר בֵּית מַעֲכוּ"ם שְׂאִינוּ רִשְׁאֵי שׁוּם יְהוּדֵי לְכְנוּס בּוּ ע"ש וּא"כ בּנ"ד י"ל שְׁגַם זֶה אִינוּ גְּדַר לְתוּרָה וְלֹא שְׂיִיף לומ' מִלְתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא דְלֹא גְזִרוּ כּו' אַבְל ז"א שְׁגַם בּנ"ד שְׂיִיף לומ' שְׂיִישׁ פְּאֵן חֻמְרָא וְגְדַר כּו' וְשְׂיִיף שְׂפִיר לומ' מִלְתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא לֹא גְזִרוּ בְּהַ רַבְּנָן וְלֹא מִקְרֵי מִיגְדַר מִלְתָּא'.

אָמְנָם דְּבָרֵי מַהֲרַד"ךְ צ"ע לַעֲנִי"ד בְּמָה שְׂמַחְוֵלְק דְלֹא אָמְרֵי מִלְתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא לֹא גְזִרוּ בְּיָה רַבְּנָן אֱלָא דּוֹקָא בְּמַקּוּם שְׂיִישׁ חֻמְרָא וְגְדַר שְׂהַחְמִירוּ וְגְדַרוּ עַל הַתּוּרָה וְכַמ"ש בּפ"ק דְּבִיעָה גְּבִי תְרַנְגְלוּת וְלֹאֲפּוֹקֵי בְּמַקּוּם שְׂאִין עֲנִין וְגְדַר לְתוּרָה לֹא אָמְרֵי מִלְתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא לֹא גְזִרוּ בִּי רַבְּנָן וְזֶה תִּימָא גְדוּלָה הֲלֵא אָמְרֵי בַגְמ' דב"מ פ' הַזֵּהָב בְּפְלוּגְתָּ דר"נ וְרַב שְׂשֵׁת אִי פִירֵי עֶבְדָּא חֲלִיפִין אִי לֹא וּמִקְשָׁה מ"ט דר"נ סְבַר לֵה כּר' יוֹחֲנָן דְאָמַר ד"ת מַעוֹת קוֹנוֹת וּמ"ט אָמְרוּ מְשִׁיכָה קוֹנָה שְׂלֵא יֹאמְרוּ כּו' וּמִלְתָּא דְשְׂכִיחָא גְזִרוּ רַבְּנָן וּמִלְתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא ל"ג בְּיָה רַבְּנָן כּו' ע"ש וּא"כ מוּכַח מְזָה דְאָף בְּדָבָר שְׂלֵא שְׂיִיף חֻמְרָא וְגְדַר לְתוּרָה מ"מ אָמְרֵי מִלְתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא לֹא גְזִרוּ כּו' וּא"כ נִסְתַּר הָעֲנִין שְׂלוֹ וְנִפְל הַבְּנִין וְצ"ע מ"מ נְשַׁמַּע מְזָה דְבְדָבָר שְׂלֵא שְׂכִיחָא וְאָקְרָאי בְּעֵלְמָא לֹא שְׂיִיף לְגִדּוּר גְּדַר וּא"כ ה"ה בּנ"ד.

וְעוֹד נִלְע"ד לְהַבִּיא רְאִיָּה לַב"ד מ"מ שְׂ בְעַל תְּוֹמַת יִשְׂרָיִם בְּתִשׁוּ' סִי קס"ט ע"ד הַהִסְפָּמָה שְׂהִסְפִּימוּ שְׂלֵא יְכְנוּס הָאָרוּס לְבֵית הָאָרוּסָה מְשׁוּם מִיגְדַר מִלְתָּא ע"ד מַעֲשֵׂה שְׂהִיָּה שְׂנִמְצָאֵת אָרוּסָה בְּבֵית אָבִיָּה מְעוֹבְרָ' וּקְצָתָם רוּצִי' לְבַטֵּל הַהִסְפָּמָה בְּאָמְרֵי שְׂבִשְׂבִיל שׁוּטָה רְשַׁע זֶה שְׂעֵשָׂה מַה שְׂעֵשָׂה לֹא נַחֲשׁוּד אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וְהִנֵּה הָעִיר הַזֹּאת עִיר וְאִם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא עָלָה עַל לֵב שׁוּם קָהֵל לְתַמְנָן תַּקְנוֹת כְּזֶה כּו' וְכֵן בְּכָל גְּלִיל טוֹרְקִיא לֹא שְׂמַעְנוּ שְׂהִסְפִּימוּ הַסְפָּמָה כְּזוֹ עכ"ל דָּף פ"ג ע"ד כָּל הָעוֹלָה מְשִׁם שְׂלֵא הִיָּה רְאוּי לְתַמְנָן תַּקְנָה לְמַגְדַר מִלְתָּא בְּשִׂבִיל א' שְׂעֵשָׂה שְׂלֵא כַּהֲנֵן וְה"ה בּנ"ד אִינוּ מִן הָרְאוּי לְתַמְנָן תַּקְנָה כְּזֶה.

וְאִם יִרְצָה הַמַּתְעַקֵּשׁ לְעַקֵּשׁ וְלוֹמַר דל"ד נ"ד לְהָא דְלַעֲלִיל דְּוֹדָאי אִינוּ רְאוּי לְתַמְנָן תַּקְנָה וְהַסְפָּמָה כְּזוֹ עַל כָּל בְּנֵי הַק"ק בְּשִׂבִיל שׁוּטָה זֶה שְׂעֵשָׂה שְׂלֵא כַּהֲנֵן אַבְל מ"מ יִישׁ לְקַנּוּס מִי שְׂעֵשָׂה שְׂלֵא כַּהֲנֵן בְּעֲנִין הָאָרוּסָה שְׂנַתְעַבְרָ' שְׂלֵא יְכְנוּס הָאָרוּס אֲצִלָּה וּא"כ ה"ה בּנ"ד שְׂקַנְסוּ אֶת הַנַּעַר שְׂבִיִּישׁ אֶת הַבְּתוּלָ' אַבְל ז"א כִּי אִף שְׂהִיָּה בְּיָדָם לְקַנּוּס אֶת הַנַּעַר הִלְזוּ אַבְל מ"מ לֹא מִקְרֵי מַגְדַר מִלְתָּא לַעֲנִין זֶה שְׂלֵא יוּכְלוּ לְבַטֵּל הַהִסְפָּמָה הַזֹּאת רַק הוּא יִישׁ לוֹ דִּין שְׂאָר חֲרָמֵי הַקָּהֵל וְכֵן מְשַׁמַּע בַּגְמ' פ' הַגּוֹזֵל קָמָא דְאָמְרֵי הֵתָם הַהוּא גְּבָרָא דְגּוֹזֵל אַפְדָּנָא דְתוֹרָ' מַחְבְּרִיָּה אֶתָּא לְקַמִּיָּה דר"נ א"ל הַאי גְזִלְנָא עֲתִיקָא הוּא וּבְעֵינָא לְמַקְנָסִיָּה כּו' וְדִיִּיק בְּמִימְרָא הַאי גְזִלְנָא עֲתִיקָא וּבְעֵינָ' לְמַקְנָסִי' כּו' דְּמַשְׁמַע מְשִׁם דְּאֵלוּ לֹא הִיָּה גְזִלְנָא עֲתִיקָא שְׂהִיָּה פְרוּץ בְּגִזֵּל לֹא הִיָּה קַנְסִיָּה ר"נ רַק מְשׁוּם שְׂהִיָּה פְרוּץ בְּגִזֵּל וְקַנְסִיָּה מְשׁוּם מַגְדַר מִלְתָּא וְכֵן מוּכַח בְּהֵרִי"ף וּבְהֵרָא"ש שְׂכַתְבוּ ע"ז הַאי גְזִלְנָא עֲתִיקָא וּבְעֵינָא לְמַקְנָסִיָּה כּו' וְעוֹד דְּגָרְסִינָן בּפ' נִגְמַר הַדִּין תַּנְיָא כּו' שַׁב"ד מְפִין כּו' לַעֲשׂוֹת גְּדַר כּו' וּמְשַׁמַּע מְזָה דה"ה בְּהַאי דְּקַנְסִיָּה ר"נ לְהַאי גְזִלְנָא הִיָּינוּ מְשׁוּם מַגְדַר מִלְתָּא וְסִיג וְדִיִּיק מְשׁוּם דִּהְנֵה גְזִלְנָא עֲתִיקָא וְהִיָּה פְרוּץ בְּכָף וְאִף שְׂבַקְצָת סְפָרֵי הֵרִי"ף לֹא כָּתַב לְשׁוֹן

עתיק"א אָבֵל בַּגְמ' וּבְהָרָא"ש וְהַטּוֹר ח"מ ס' ב' פֶּתַב גַּם כֵּן בְּזֶה הַלְשׁוֹן וְכַתּוּב רַב אֶלְפָּס
בְּהָא דְקִנְסִי ר"נ לְהַאי גַבְרָא דְגַזְלָנָא עֲתִיקָא כּו' ע"ש א"כ מִשְׁמַע מְכַל הַנְּל' דְּלֵא שְׁיִנְיָ
לוֹמֵר מִיְגִדָר מִקְלָת' אִם לֹא בְּדַבְרִים שְׁפָרוּצִים בּוֹ וְלֹא בְּמָה שֶׁהוּא דְרָף אַקְרָאִי וְכֵן מִשְׁמַע
בְּדַבְרֵי הַטּוֹר שֶׁם וְנ"ל וְאֵע"פ שְׁאִין דְּנִין כּו' אִם רוֹאִין ב"ד כּו' שֶׁהָעַם פְּרוּצִים בְּעֵבְרוֹת
כו' וּמְסִיִּים שֶׁם הִיָּינוּ פְּדֵי לַעֲשׂוֹת סִיג לַתּוֹרָה כּו' ע"ש.

וּא"כ בּנ"ד לֹא שְׁיִנְיָ בְּזֶה לוֹמֵר מִיְגִדָר מִקְלָתָא וְאִף הַנְּעַר בְּעֲצָמוֹ לֹא הָיָה רְאוּי לְקוֹנְסוֹ
כּוֹלָא הָאִי וְכַמ"ש לַעֲלִיל דְּוִגְמַת ר"נ שְׁלֵא קִנְס לְהַהוּא גַבְרָא בְּחוּמְר' זֶה רַק שְׁהִיָּה גְזֵלָן
עֲתִיקָא וְהָיָה פְּרוּץ בְּגֵזֵל וּמִשָּׂא"כ בּנ"ד וּמַכ"ש דְּלֵא מִיְקָרֵי מִיְגִדָר מִקְלָת' בּנ"ד.

וְאִפִּי לְדַבְרֵי הָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה פְּלָל מ ס' כ"ו וְכָלֵל ז ס' א' דְּמִשְׁמַע מְשִׁם בְּמָה שֶׁהִבִּיא
תּוֹף תְּשׁוּבָ' הַנְּל' הַהוּא דְּבָנֵי הָעִיר רִשְׁאִין לְהַסִּיעַ עַל קִיצוֹתָן וְסִיִּים בְּלִשׁוֹנוֹ מִשׁוּם מִיְגִדָר
מִקְלָתָא כּו' דְּמִשְׁמַע מְשִׁם שְׁחֹלֵק עַל סְבֵרַת מַהֲרִי"קוֹ וְסָבֵר דְּאִפִּי בְּדַבְרֵי שְׁאִינוֹ נוֹגַע בְּמִקְלֵי
דְּשְׁמִיָא לְאַפְרוּשֵׁי מְאִיסוֹר' מ"מ מִיְקָרֵי מִיְגִדָר מִקְלָת' בְּנֻדָּאִי לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַחֲוֹת הַהִיא
דְּתַשׁוּבָ' הָרָא"ש הַנְּל' פְּלָל מ ס' כ"ו דִּי"ל דְּאִיְרֵי ג"כ בְּמִקְלֵי דְּשְׁמִיָא דְּאִיסוֹר' אֶמְנָם
בּמ"ש בְּכָלֵל ז ס' א' שְׁכַתּוּב וְנ"ל וְרִשְׁאִין הַצִּיּוּר לְהַתְּנוּת וְלְהַסִּיעַ עַל קִיצוֹתָן לִיתָן לְזֶה
מָמוֹן חֲבִירוֹ ע"פ קִיצוֹתָן וְאִין בּוֹ מִשׁוּם גְּזֵל וְכֵן לְאַסוֹר הַמְּוֹתֵר מִשׁוּם מִיְגִדָר מִקְלָת' כּו'
דְּמִשְׁמַע מְשִׁם דְּרִשְׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְהַסִּיעַ עַל קִיצוֹתָן אִיְרֵי בְּמָמוֹן וְע"ז מְסִיִּים מִשׁוּם מִיְגִדָר
מִקְלָת' וְאִף שִׁי"ל שְׁמָה שְׁמִסִּיִּים שֶׁם מִשׁוּם מִיְגִדָר מִקְלָתָא קָאִי עַל מ"ש וְכֵן לְאַסוֹר הַמְּוֹתֵר
מִשׁוּם מִיְגִדָר מִקְלָתָא דְּהִיָּינוּ ג"כ לְאַפְרוּשֵׁי מְאִיסוֹר' אֶמְנָם רְאִיתִי בַס' פְּנֵי מִשָּׂה ח"ב
שְׁכַתּוּב בְּתַשׁוּבָ' סִימָן צ"ג וְנ"ל בְּשֵׁם מְהַרִּיב"ל בַּס' מִשָּׂא מְלָף שְׁכַתּוּב הָא דְּהָרָא"ש בְּתַשׁוּבָ'
פְּלָל ז' שְׁמִבִּיא הָף דְּרִשְׁאִים בְּנֵי הָעִיר לְהַסִּיעַ עַל קִיצוֹתָן וְסִיִּים בְּלִשׁוֹנוֹ מִשׁוּם מִיְגִדָר
מִקְלָת' הָרֵי דִּיקָרֵי דְּשְׁמִיָא לְאַפְרוּשֵׁי מְאִיסוֹ' כּו' עכ"ל ע"ש הַנְּה ספ' פְּנֵי מִשָּׂה וּמִשָּׂא מְלָף
אִינוֹ אֲתִי עֲמִי בְּמַחֲצִיתִי א"כ לְדַבְרֵי מְהַרִּיב"ל הַנְּל' מוֹכַח שְׁיֵשׁ מַחֲלוּקַת בְּזֶה בֵּין
הַפּוֹסְקִים בְּעִנְיַן מִיְגִדָר מִקְלָת' וְאִף אִם יֵשׁ סְפִיקָ' דְּאוֹרֵיית' הָיָה רְאוּי לְנוֹ לְהַחֲמִי בּנ"ד
מִטְעַם שֶׁהוּא סְפִיקָא דְּאוֹרֵיית' וְכַמ"ש לַעֲלִיל בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א וְשָׂאָר פּוֹסְקִים מ"מ נִלְע"ד
דְּאִף דִּיכּוֹלִים לְהַסִּיעַ עַל קִיצוֹתָן מִשׁוּם מִיְגִדָר מִקְלָת' בְּשָׂאָר דְּבָרִים אֲבָל נְרָאָה דַּמ"מ לְעִנְיַן
זֶה שְׁאִינָם יְכוֹלִים לְהַתִּיר הַתְּקֵנָה אִף אִם יִסְפִּימוּ כּוֹלָם לֹא מִיְקָרֵי מִיְגִדָר מִקְלָת' אֲלֵא דּוֹקָא
בְּמִקְלֵי דְּשְׁמִיָא וּבְדַבְרֵי שֶׁהַדּוֹר פְּרוּץ בְּכָף וְכַמ"ש מַהֲרִי"ק הַנְּל' וְכַמּוֹ שְׁכַתּוּבֵי בְּזֶה בְּמָקוֹם
אַחַר בְּפִסְקִים שְׁלִי וּמַכ"ש בּנ"ד שְׁיְכוֹלִים לְהַתִּיר הַהִסְכְּמָה הַזֹּאת בְּאֲשֶׁר הַהִסְכְּמָה הַזֹּאת
הִיא נְזַק וּמְכַשׁוּל לְהַקְהֵל.

וְהַבִּיטָה נָא וְרָאָה מ"ש מְהַרִּיב"ל בְּתַשׁוּבָ' ח"א פְּלָל ה' שְׁאֵלָה עַל הַחֲרָם שֶׁהַחֲרִימוּ בְּמִתָּא
לְאַרְט"א בְּהִסְכְּמָה שְׁלֵא יִכְנֹס אֶדָם לְבֵתֵי הַשָּׂרִים אִם לֹא יִקְרָאוּ בְּשֵׁם וְכו' וּמִבִּיא רְאָיָה
מִתְּשׁוּבָ' הָרִי"ב שֶׁ בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א שְׁכַתּוּבֵי לַעֲלִיל שְׁהֲרִשׁוֹת בְּיַד הַקְהֵל לְהַתִּיר הַחֲרָם זֶה
אֶפְּלִי שֶׁהַחֲרִימוּ עַד"ר וְע"ד הַמָּקוֹם כּו' וּמְסִיִּים שֶׁם אֲלֵא שְׁיֵשׁ מְקוֹם לְחֹלֵק לְחֹלֵק
וְלוֹמֵר שְׁפִינּוֹן שְׁזֹאת הַתְּקֵנָה הָיָה גָדֵר לְרַבִּים וְסִיג פְּדֵי לַעֲקוֹר וּלְבַטֵּל הַמְּלִשִׁינִים וְהַמּוֹסְרִים
שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִים לִיְכַנֵּס בְּבֵתֵי הַשָּׂרִים כּו' הָיָה נְרָאָה לְכַאוּרָה שְׁאִין כַּח בְּיָדָם וְאֶפְּלֵי שֶׁהִסְפִּימוּ
לְדַעַת א' לְבַטֵּל הַהִסְכְּמָה הַזֹּאת וְכ"כ הַרְשֵׁב"א בְּעִנְיַן הַשְּׁחֹק וְכ"כ הָרִיב"ש שְׁאִם הָיָה
הַגְּדֵר גָּדֵר לְרַבִּים כּו' אִין רִשְׁאִים לְבַטֵּל וְלְהַתִּיר אֶפְּלִי אִם יִסְפִּימוּ כּוֹלָם וְכַתּוּב אַח"כ וְאִין

כד מעינינו שפיר חזינו דאין מקום לחולק לחלוק הכי ההספמ' הזאת פדי לעקור המלשינים והמוסרי' כו' ונמצאת זאת ההספמה קרובה אל ההפסד ורחוקה אל הריוח כו' בודאי על ענין זה וכיוצא בזה נאמר שדעת הקהל להרחיק מהם הנזק ולקרוב להם התועלת כו' עכ"ל וה"ה בנ"ד באותה ההספמה שתיקנו למיגדר מילת' שלא ישדף שום אדם עם הנער הלז פה יש לחוש שהתקנה הזאת יהיה סכנה ומכשול להקהל וקרובה אל ההפסד פי באם ידחו את הנער הלז בשתי ידים יש לחוש לפירצה גדול ולפוקה ולמכשול אל הקהל פי בהיות שהנער הלז נתגדל פה מנעוריו שאביו רצה ליסע עמו לארץ הקדושה ונהרג אביו בדרך ואיש א' מאנשי הק"ק חמל עליו ולקחו לביתו ונתגדל אצלו ואינו מפיר לא את אביו ואת אמו פי היה קטן פשיצא עם אביו וכאשר יצא נהרג אביו ונשאר הוא לבדו ואינו יודע לפנות על ימין או על שמאל פי אינו מפיר לשון ספרדי והנה מקרוב נדחה מבית האיש אשר גידל אותו ע"י סבה נעמה אין לו לא מנהיג ולא מנהל ויש לחוש שלא יצא ממנו איזה שורש פורה באם שלא ישדף עצמו פה הק"ק אם ידחו אותו בשתי ידים פי מה יעשה הבן שלא יחטא וא"כ אז יהיה אותו הגדר פרצה גדולה אל פני הק"ק אם ידחו אותו וכבר הנהירונו חז"ל בגמ' דסוטה דף מ"ז ת"ר לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא פאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידים ולא פיהושע בן פרחיא וכו' ומסיים שם תני רשב"א יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת ובנדאי מ"ש מהריב"ל בתשוב' הנ"ל שעל ענין זה וכיוצא בזה שדעת הקהל להרחיק מהם הנזק כו' ולקרוב להם התועלת כו' וכיוצא בזה הנאמר במהריב"ל הוא גידון דידן שדעת הקהל להרחיק מהם הנזק כו' וא"כ אפי' אם הייתה ההספמה למיגדר מילת' יכולים הם להתיר ההספמה הלז.

ואם ירצה הבעל דין לחלוק ולומר שיש לחלק בין נ"ד לשהוא עובד' דמהריב"ל דשם איירי שנתקלקל הענין באופן שהמלשינים כבר עברו חק ומוסר ועברו תורות וחלפו חק ההספמה ונכנסו בבתי השרים ומסרו והלשינו כמנהגם וכמבוא' שם בתשוב' מהריב"ל הנ"ל וא"כ ממילא נתבטלה מה שהספימו למיגדר מילת' פי כבר נפרץ הגדר ומשא"כ בנ"ד שההספמה היא בתוקפה רק שיש לחוש שלא יצא מזה חורב' ותקלה להק"ק וא"כ יש פתחון פה לומר שבנ"ד אינם רשאים להתיר ההספמ' הנ"ל הנעשית למיגדר מילתא.

אבל ז"א שהרבה חשו חכמים להזיק דרבים וכדאית' בפ' לא יחפור גבי מרחיקין את האילן מן העיר אם האילן קדם קוצץ כו' ומקשי בגמ' שם גבי בור כו' ומשני א"ר פהנא משום קדירא דבי שנתפי כו' ומקשי מאי קושיא דילמא שאני הזיקא דרבי' מהזיקא דיחיד כו' וכתב המרדכי מפאן יש סמך שנוהגים בקהלות כו' עד דאשכחן בכמה דוכתי דחשו חכמי' להזיקא דרבי' כו' ע"ש וגדולה מזו מצינו שכתב בהג"מ בקידושין ע"ד הדוכוס אשר דרש מאת היהודי' שיתעסקו עם אותן היהודים אשר דרים תחת השרים קטנים שידורו ותחתיו ואם לאו יגרש אותם ופסק שמחוניבים אותם היהודים לסלק הזיקא דרבים פי הרבה חשו חכמים לפסידא דרבים.

ולכאורה היה נראה לומר שלפעמים מצינו שרשאים למסור את היחיד אפילו להריגה פדי לסלק הזיקא דרבים וראיה משבע בן בכרי ואף שי"ל שמשם אין ראיה ששבע בן בכרי היה חייב מיתה לפי שהיה מורד במלכות אבל ז"א שהרי איתא בירושלמי דתרומות סיעה בני אדם שהיו מהלכים ופגעו בהם עפ"ם ואמרו תנו לנו אחד מהם ונהרוג אותו

כו' ואם יחדו להם פשבע בן בכרי ומסרו אותו ואל יהרגו אר"ל והוא שיהא חייב מיתה פשבע בן בכרי ור"י אמר אע"פ שאינו חייב מיתה פשבע בן בכרי והלכה כר"י לגבי ר"ל ואע"פ שמדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות יסודי התורה משמע שפסק כר"ל אבל כבר תמה עליו בהגמ"י והניחו בצ"ע וע"ש בכ"מ אבל מדברי הסמ"ג בלאונן קס"ד וגם בסמ"ק סי' ע"ח נראה שפסקו כר"י ע"ש ועיין בטי"ד סי' קנ"ז וא"כ מוכח מפשטן דירושלמי מדברי ר"י דנשאין למסור נפש א' להורגו כדי להציל את הרבים ומכ"ש בנ"ד שאם בני הק"ק רואים שיצא מזה איזה חורבא ומקלה להם כשלא יתירו את ההסכמה הלז אודות הנער הלז שנשאין להתיר את ההסכמה הנ"ל שלא יגיע מזה איזה מכשול ומקלה להק"ק יע"א.

אבל אי מהא לא אריא שיש לדחות הראיה הזאת דלא דמי דהתם גבי סיעת בני אדם כו' אין הטעם שנשאין למסור את היחיד להריגה כדי להציל את הרבים רק הטעם הואיל והעפונ"ם יחדו אותו איש להריגה ואם לא ימסרו אותו יהרגו פולם לכן רשאים למסור אותו אף שלא היו רק שנים ופגעו בהם עפונ"ם ואמרו לא' תן לי את פלוני להריג' ואם לאו אהרוג את שניכם שנשאין למסור את חבירו להריגה אף שאין שם הצלת רבים רק הצלת יחיד, ואף שאמרי' בגמ' דפסחים פ' כל שעה וביומא פ"ב גבי שפיכות דמים יהרג ואל יעבור כי ההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל אמר לי מרא דוראי זיל קטליה לפלגיא ואי לא קטילנא לך א"ל לקטלה ואל תקטלי מאי חזית דדמא דידך סומק טפי כו' א"כ משמע משם שאינו רשאי להציל את עצמו בנפש חבירו היינו דוקא שהעפונ"ם אמר שאם לא יהרוג את חבירו אזי העפונ"ם יהרוג אותו ונחבירו ינצל אז אמרי' מאי חזית כו' לאפוקי פשהעפונ"ם אומר לו אם לא תהרוג אותו אזי אהרוג את שניכם שחבירו בלאו הכי יהרג אזי רשאי להציל עצמו בנפש חבירו וע"ש בר"נ בפ' בתרא דיומא וא"כ אין הטעם משום הצלת רבים.

אמנם נלע"ד להביא ראיה דמשום כדי לסלק המכשול מן הרבים דחינו אפי' מצות עשה מהא דאמרי' בגמ' דגיטין דף ל"ח אר"ח בר קטינא אמר רב יצחק מעשה באשה שחציה שפחה ונחציה בת חורין וכפו את רבה ועשו אותה בת חורין כמאן כו' אר"נ בר יצחק התם מנהג הפקר נהגו בה ומקשה בתוס' שם דף מ"א ע"ב ד"ה כופין את רבו כו' וא"ת וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה כו' עד ונחציה שפחה ונחציה בת חורין דכפו את רבה משום דנהגו בה מנהג הפקר כו' מצוה דרבים שאני וא"כ משום מצוה דרבים שאני להסיר מכשול מן הרבים דחינו מצוה דלעולם בהם תעבדו וכופין את היחיד לעבור עבירה שלא יהיה מכשול לרבים כמו כן בנ"ד שדחינו הא דמיגדר מילת' אף שיש קצת פתחון פה לחלוק ע"ז.

עיין בס' תומת ישרים סי' קס"ט הבאתי קצת לעיל בעובד' שעשו הסכמה שלא יכנס הארוס לבית הארוסה וקצתם רצו לבטל ההסכמה באשר שראו ההסכמה הזאת היא קלקלה ואף שמתחלת התקנה היתה גדר וכתב שם ב"ב ע"א ונ"ל ואע"פ שההסכמה הזאת שהספימו היתה משום מעשה שהיה שנמצאת ארוסה בבית אביה מעוברת והוי כי מיגדר מילת' כו' עד ואפ"י שאירע המעשה לא הי' להם לגדו' הגדרה הזאת בכל כף חומר' כו' ומסיים שם ואף שהספימו חכמי קושטנדינא ושאלוניקו וכותבים לתקנו ולהסיר

מכשול מדרף עם י"י כו' וא"כ ה"ה בנ"ד אף שכתבו בהספמה הזאת וכל זאת עשינו כדי לעשות גדר וסיג לרבים מ"מ אם היו יודעים שהתקנה הזאת יהיה בזה חשש מכשול להקהל וכמ"ש לעיל בנדאי לא הסכימו בזה ואפי' ב"ד אחר יכול לבטלו וכמ"ש בתשוב' הג"ל ונ"ל וכל וכל מביעיא לאותו ב"ד שיכולין לבטלו אלא אפי' ב"ד אחר שיכול לעשות כן ואפי' שלא יהיה בחקמה ובמנין כו'.

כלל העולה מכל מה שפתבנו דנ"ד לא מיקרי מיגדר מילתא אף שמבוא' בה וכל זה עשינו לש"ש לעשות סיג וגדר לרבים כו' מ"מ אין לו דין מגדר מילת' לענגו שאין יכולין לבטלו. מעתה נחזור על הראשונות לבאר אם יש היתר להספמה הזאת מפח מה שמבואר בה שקיבלו עליהם ההספמה הג"ל באלה ובשבועה עד"ר ושאין יכולין להתיר הספמה הג"ל זולת אשר יתנועעו יחד ג' רבנים מקהלות הרחוקות, אבל בחלקן הזאת שמבואר בה שקיבלו עליהם כו' עד"ר פבר פתבנו לעיל שלדעת הריב"ש ונהרשב"א ומריב"ל הספים עמו שיכולים לבטל ההספמה הזאת ואף שלקצת פוסקים שחולקים עליהם נראה דבנ"ד יכולים לבטלו דכבר הקדמנו והארכנו לעיל בסוגי' דגמ' דהשולח בהא דאמר אממר דאפי' למ"ד גדר שהודר ברבים יש לו הפרה עד"ר אין לו הפרה ומסיק ה"מ לד"הר אבל לדבר מצנה יש לו הפרה וכבר פתבנו לעיל שאף שכתוב בה וכל זה עשינו לש"ש לעשות סיג וגדר כו' מ"מ לא מיקרי מיגדר מילת' מהטעם שיש לחוש שהספמה הזאת יהיה לפוקה ולמכשול לבני הק"ק וא"כ מטעם זה נלע"ד דאף שמבואר בה שקיבלו עליהם באלה ובשבועה עד"ר יכולין להתירו וכמבוא' בריב"ש סי' תס"א ונ"ל ובנדון זה כו' ואע"פ שכל אחד נשבע עד"ר שאין לו הפרה אם נראה לחכם כו' דדרף הודאות יש בו נזיקי' להקהל ומכשול שבועות וחרמות מתירים כל דבר מצנה אפי' עד"ר כו' ואין לה דבר מצנה גדולה מהסיר מכשול ונזיקים מדרף הרבים כו' וא"כ ה"ה בנ"ד וכמו שפתבנו.

ולא מביעיא לדעת החולקים על ר"ת וסברי דלכל דבר מצנה יש לו הפרה פשיטא דבנ"ד יש לו הפרה דמיקרי לדבר מצנה ואפי' לדעת ר"ת שסבר דדוקא לדבר מצנה פי שהוא מיקרי דרדקי בנ"ד יש לו הפרה וכמ"ש הריב"ש שם ונ"ל ואפי' לר"ת שפי' דדוקא פי שהוא מיקרי דרדקי שהוא פעין גדר טעות כו' היינו נמי דכונתיה כו' שהיו סבורים שזהו דרף הישר ועתה נתגלה להם הנזיקים והמכשולות כו' וה"ה בנ"ד.

ובר מן דין נלע"ד דזהו מיקרי התרה לדבר מצנה דהלא אמרי' בכמה מקומות במשנה גבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין יום א' כו' א"ל ב"ש תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול כו' לבטל ונהלא לא נברא העול' אלא לפריה ורביה אלא מפני תיקון עולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין ואף שעי"ז עובר רבו על העשה דלעולם בהם תעבדו וכמ"ש לעיל ואפ"ה משום העשה דפריה ורביה כופין את רבו שלא יבטל את העבד מפריה ורביה וא"כ משום מצות פריה ורביה שלא יבטל כופין את רבו ואומרים לו חטא כדי שיזפה העבד וא"כ מכ"ש בנ"ד שהרשות בידי בני הק"ק לבטל ההספמה הג"ל כדי שלא יבטל העבד הלז ויביים מצות פריה ורביה שזו מצנה גדולה וכמ"ש התוס' בשבת פ"ק גבי בעי רב ביבי הדביק פת בתנור כו' ומקשי בגמ' שם מתקיף ליה רב ששת וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזפה חבירו והקשו בתוס' שם והא דתנו

בהשולח שם גבי מי שחציו עבד כו' וכי אומרים לאדם כו' ומשני שאני פרה ורבה במצוה רבה היא וא"כ ה"ה בנ"ד.

ואפ"ל לפי התי' השני שכתבו התוס' בשבת וגם בגיטין פה בגמ' שכתבו וי"ל דדוקא הכא אמרי' משום דפשע שהדביק פת בתנור סמוך לחשיך' לכן מקשי וכי אומרים לאדם חטא כו' וא"כ בנ"ד שפשע הנער בעצמו ומעשיו גרמו ע"י שבייש בת ישראל וא"כ הדר' קושני' הגמ' לדוכתיה וכי אומרים לאדם חטא כו' וא"כ אין להקהל להתיר ההספמה הנ"ל כדי שינקה הנער באשר שפשע בעצמו, אבל ז"א קושני' מתרי טעמי חדא מצד הנער דכבר כתבנו לעיל שמצד הדין אין לאחד על חבירו שום דין ודברים רק הקנס צד העונן לצד המקיים על קשרי התנאים שהיו ביניהם וזה לא נקרא פשיעה בעצמו זולת שאר טעמי' שיש להנער הלז שגלוי ונדוע לכל שער עירינו שלא מאת הנער יצאו הדברים רק אנשי ביתו אשר נתגדל הנער אצלם הסיתו אותו למעשה הזה בדברים רפים וקשים וגיומים ואיומים עד שהוכרח להתרצות למעשה הזה והיה אנוס על פי הדבור, וג"כ מצד הקהל לא דמי להא דמדביק פת בתנור שלא התירו לרדותה דבשלמא התם שנייה שפיר לומר וכי אומרי' לאדם חטא דהתם נקרא חוטא קצת שמוריד פת בשבת מן התנור כדי שינקה חבירו וא"א להציל חבירו מן החטא שגרם לעצמו אם לא ע"י שיעשה חטא שיוריד הפת בשבת ולכן מקשי וכי אומרים לאדם חטא באשר שפשע בעצמו אבל בנ"ד שהנער עשה חטא על שבייש בת ישראל מ"מ לא היה מוכרח לזה שיקנסו אותו שלא יוכל שום א' מבני הק"ק להשיא לו אשה כמבוא' בהספמה שיבוא על ידי זה לידי ביטול פרה ורבה רק שהקהל גרמו לו בהספמתם ולא שנייה לומר בזה שפשע בעצמו ואין אומרים לאדם חטא כדי שינקה הנער פי הקהל גרמו לו וכ"ע מודים בזה שאומרים לאדם חטא כו' והא דאמרי' בעירובין דניחא ליה לחבר למעביד אסורא קליל' התם נעשה האיסור ע"י החבר דא"ל מלא פלכלך כו' שלא יאכל טבל כו' ומשא"כ בהדביק פת בתנור לא נעשה האיסור על ידו וא"כ ה"ה בנ"ד נעשה האיסור על ידי הקהל.

ודומה לזה כתב בתשוב' המיוחסות להרמב"ן סימן רנ"ב שאלה מי שנשבע שלא ישחוק בקוביא כו' ומתחרט אם נזקקים כו' תשוב' מסתברא שאין נזקקים כו' ואין לאלו שישדקו לעבירה קטנה כדי שלא יעשה עבירה גדולה שלא אמרו בעירובין ניחא ליה לחבר כו' אלא לאיסור שבא לע"ה ע"י של חבר פי שהוא דא"ל החבר לה לקוט לי תאנים כו'.

ומ"מ צריך ישוב לפי מ"ש הרמב"ן שהחליט סברא זו דיש לחלק בין היכא שנעשה האיסור על ידו ובאמת התוס' מקשי שם ע"ז ממה דאמרי' בגמ' גבי פהו שעלתה לו יבולת חבירו חותכו כו' וכן הא דעברו הפהגים אעשה דהשלמה גבי מחוסר פפורים בע"פ ע"ש וגם קשה קושניא זו קצת על מה שכתבתי לעיל דאומרים לאדם חטא שכ"ע מודים ויש לחלק ביניהם ודו"ק.

ואין להקשות על מה שכתבתי לעיל דאומרים לאדם חטא כו' וה"ה בנ"ד וכמ"ש גבי שחציו עבד כו' שפופין את רבו משום מצות פרה ורבה הלא לא דמי דבשלמא גבי עבד שאינו רשאי לישא שום אשה לא שפחה ולא ישראלית בכל העולם אבל ז"א שהרי כבר הקדמנו שהנער הזה אסור וקשור פה בחבלי העבותות שאינו יכול לצאת חוצה ולישא

אשה וכמו שהקדמנו לעי' וכתבנו באריכות וְלֹא מִבְּעֵי' לְהַפְּוֹסְקִים שְׁחֹלְקִים עַל ר"ת פְּשִׁיטָא שְׁיִכּוּלִין לְהַתִּיר גַּם הַסְּפָמָה זֹו לְדַבֵּר מִצְוָה וְאִף לְדַעַת ר"ת כַּמ"ש לְעֵיל מ"מ מִשׁוּם מִצְוֹת פָּרוּ וּרְבוּ אֲנִן סְהַדִּי דְדַעַת הַרְבִּים מִסְּפִימִים לְזֶה וּגְדוּלָה מְזוּ פְּתַב מֵהֵרֵד"ךְ בְּתִשׁוּבָ' הַנ"ל הַזְּפָרְתִּי לְעֵיל דְּכָדִי שְׁתַּקְנִים הָאִשָּׁה מִצְוֹת חֲכָמִים מִצְוֹת פָּרוּ וּרְבוּ אִף שְׁהִיא אִינָה מִצְוָה לְשִׁמוּעַ דְּבָרֵי חֲכָמִים אֲנִן סְהַדִּי כו' וּמִקְרֵי נִדְרַי טְעוֹת כו' ע"ש וַא"כ מַכ"ש בַּנ"ד שְׁהִיאִישׁ מִצְוָה עַל פָּרוּ וּרְבוּ וַכ"כ הַר"ן בְּתִשׁוּבָ' סִי' כ"ח גְּבִי אֶלְמָנָה שְׁאָסְרָה אִיָּסֵר עַל נִפְשָׁה כו' וּמְסִיק שֵׁם אַע"ג דְּנִדְרַי שְׁהַנְּדַר עַד"ר אִין לֹו הַפְּרָה כ"א לְדַבֵּר מִצְוָה וְאִתְּמַתָּא לֹא מִיִּפְקָדָא אֲבָל מ"מ מִיִּקְרֵי דְבַר מִצְוָה כו' ע"ש וַא"כ מַכ"ש בַּנ"ד.

אִף יֵשׁ לְפַקְפַק בְּזֶה שְׁמִבְּנֹאֵר בְּלִשׁוֹן הַהִסְפָּמָה וְנ"ל וְכַל הַנ"ל קִבְּלֵנוּ עֲלֵינוּ בְּאֵלָה וּבִשְׁבוּעָה עַד"ר שְׁאִינָם יְכוּלִים לְהַתִּיר לָנוּ הַתִּיקוֹן הַנ"ל זֹולַת אֲשֶׁר יִתְנוּעְדוּ יַחַד ג' רַבָּנִים מַג' קַהֲלוֹת הַרְחֹקוֹת כְּמִבְּנֹאֵר שֵׁם וַא"כ סָגְרוּ דְלִתִּי הַהִסְפָּמָה שְׁלֵא יִהְיֶה לָהּ הֵיתֵר אִם לֹא ע"י שְׁיִתְנוּעְדוּ יַחַד מַג' רַבָּנִים הַנ"ל וַא"כ אִיף נֹאמֵר שְׁיִכּוּלִים לְהַתִּיר הַקְּהָל הַהִסְפָּמָה הַנ"ל.

אֲמָנָם פֶּד נְדִיִּיק עוֹד בְּלִשׁוֹן הַהִסְפָּמָה מֵה שְׁיֵישׁ עוֹד לְפַקְפַק בְּזֶה שְׁפָתוֹב בְּהַ תְּרִתִּי דְּבָרִים דְּסִתְרִי אֶהְדְּדִי שְׁפָתוֹב בְּהַ שְׁקִבְּלֵנוּ עֲלֵינוּ כו' עַל דַּעַת רַבִּים וּמִבְּנֹאֵר בְּפּוֹסְקִים שְׁנִדְרִים וּשְׁבוּעָה שְׁנַעֲשׂוּ עַד"ר אִין לֹו הַפְּרָה וְאַח"כ פְּתוּב בְּהַהִסְפָּמָה שְׁאִינָם יְכוּלִים לְהַתִּיר הַתִּיקוֹן זֹולַת אֲשֶׁר יִתְנוּעְדוּ יַחַד ג' רַבָּנִים וַא"כ מִשְׁמַע שֵׁם שְׁיֵישׁ הֵיתֵר לְהַסְפָּמָה זֹו בְּהַתְּנוּעְדוֹת יַחַד ג' רַבָּנִים הַנ"ל.

אֲכֹן בְּמֵה שְׁיֵישׁ לְפַקְפַק בְּסָפַק הַב' שְׁדְּבָרֵי הַהִסְפָּמָה סוֹתְרִים זַא"ז בְּזֶה יִתְנַרְץ הַסָּפַק הָרֵאשׁוֹן פִּי צ"ל דְּכּוֹנֵנַת הַהִסְפָּמָה כְּהַ הוּא לְפִי שְׁפָתַב בְּטִי"ד סִי' רַכ"ח וְנִדְרַי שְׁהַנְּדַר עַד"ר אִין לֹו הַתְּרָה בְּלֹא דַעַתָּם אַא"כ יֵישׁ מִצְוָה בְּהַתְּרָתָם וּמִשְׁמַע מְדְּבָרֵי הַטּוֹר דְּאִף לַד"הַר דְּנֹקָא בְּלֹא דַעַתָּם אִין לֹו הַתְּרָה אֲבָל עִם דַּעַתָּם הָוִי הַתְּרָה וּמִשְׁא"כ לְדַבֵּר מִצְוָה וְהִנֵּה הַגָּאוֹן מֵהֵר"א מְזַרְחִי בְּסִימָן נ"ג בְּתִשׁוּבָ' הַרְבָּה לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי הַטּוֹר וְנ"ל פְּלִיאָה נִשְׁגָּבָה מִמְּנִי מֵאִין לֹו לְהַרְבּ הַפּוֹסֵק הַזֶּה קוֹלָא גְּדוּלָה הַזֹּאת הֵלֵא ר"ת וְהַרְמַב"ן וְהַרְשֵׁב"א וְגַם הַרְמַב"ם כּוֹתְבִים בְּהַפֶּה שְׁאֶפִּילוּ עִם דַּעַתָּם אִין לֹו הַתְּרָה וְעֵינִן בְּאִרְיִכוֹת בְּמִשְׁפֵּט הַחֲרָם לְהַרְמַב"ן מ"ש בְּזֶה, בְּאַמַּת מ"ש הַרְבּ מְזַרְחִי שַׁר"ת פּוֹסֵק הַפֶּה דַּעַת מִשְׁמַעוֹת הַטּוֹר ז"א שְׁהַרִי בְּמִרְדְּכִי פ' הַשׁוֹלַח פְּתַב בְּשֵׁם ר' ז"ל פִּי ר"ת הַטַּעַם דַּעַד"ר אִין לֹו הַפְּרָה לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת מִשׁוּם דְּצָרִיף דַּעַת רַבִּים לְהַפְּרָה וּמִשְׁא"כ לְדַבֵּר מִצְוָה כו' וְאִם הָיוּ לְפָנֵינוּ וְהִנֵּה דַּעַתָּם שְׁנֵה לְהַפְּרָ יִפְר אִף לְדְּבָרֵי הַרְשׁוֹת זֶהוּ תְּנַרְף לְשׁוֹנוּ וַא"כ זֶהוּ הַפֶּה מ"ש הַרְבּ הַמְּזַרְחִי בְּשֵׁם ר"ת וְעֵינִן ב"י וַא"כ זֶהוּ פּוֹנֵנַת הַהִסְפָּמָה שְׁקִיבְלוּ עֲלֵיהֶם הַהִסְפָּמָה הַנ"ל בְּאֵלָהוּבְשְׁבוּעָה שְׁאִין לָהּ הַתְּרָה לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת וְהָיוּ מְתִירָאִים בְּעֲלֵי הַהִסְפָּמָה פִּי פִן יִרְצָה אִיזָה פּוֹסֵק לְפָסוֹק כְּדַעַת מִשְׁמַעוֹת הַטּוֹר וְסִייעָתוֹ שְׁעַם דַּעַתָּם יֵישׁ לֹו הַפְּרָה וְכִמוּ שְׁהַכְרִיעַ מֶרֶן בְּשִׁלְחָנוּ סִי' רַכ"ח סְעִיף כ"א וְשְׁלֵא כְּדַעַת בַּעַל הַמִּפָּה וּיִרְצָה לְהַתִּיר הַהִסְפָּמָה הַנ"ל לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת עִם דַּעַתָּם לְכֹן כְּתַבוּ וְהַסְּפִימוּ שְׁאִינָם רְשָׁאִים לְהַתִּיר הַהִסְפָּמָה הַנ"ל בְּלִתִּי אִם יִתְנוּעְדוּ יַחַד ג' רַבָּנִים מַג' קַהֲלוֹת הַרְחֹקוֹת הַמְּבֹאֲרִים בְּהַהִסְפָּמָה וְלֹא שְׁיִתְנוּ עַל א' דַּעַתוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְהַרְשָׁאתוֹ לְהַתִּיר הַהִסְפָּמָה הַנ"ל לְכֹן כְּתַבוּ שְׁיִתְנוּעְדוּ יַחַד אֵלּוּ רַבָּנִים וְזֶהוּ דְּבַר שְׁאִי אֶפְשָׁר עַד עַת קִץ בְּמַהֲרָה שְׁיִתְנוּעְדוּ יַחַד אֵלּוּ ג' רַבָּנִים

ולאפוקי לדבר מצנה בנדאי ניקח לכל ישראל שיעשו מצנה ע"י וא"כ בנ"ד שיש מצנה בהתירו וכמ"ש לעיל אין אנו צריכין להתנעדות ג' רבנים הנ"ל ויכולין להתיר ההספמה זו בלי התנעדות ג' רבנים אלו.

ובזה מיושב ג"כ מה שהכריע מרן הב"י בשלחנו סעיף כ"ה ואם התנו בפ"י שלא יוכלו להתירו או שאמרו ע"ד קהלות הרחוקות כו' ואם הותרם או הודר עד"ר אין לו התרה עכ"ל שנה איירי דוקא לד"הר ומשא"כ לדבר מצנה יש לו הפרה אף אם מבוא' בה ע"ד קהלות הרחוקות כו' ושאר דברים ואף שמדברי מהריב"ל בח"ב סי' ע"ב משמע דאף לד"הר אף אם פתוב ע"ד הקהלות הרחוקות יש לו הפרה כו' וכבר פתבתי בזה לעיל אבל בנ"ד כ"ע מודים.

ואין להקל בהספמה הנ"ל מטעם דאנו קי"ל כר"ת שכתבו התוס' בשמו בגיטין וכן בשאר פוסקים דעד"ר היינו דוקא כשאמר ע"ד פלוני ופלוני כו' אבל עד"ר סתם לאו כלום היא ודלא פהרמב"ן במשפט החרם שאלו והובא בריב"ש סי' קפ"ה די"מ דעד"ר ואינו מפרש אותם אזי אין לו התרה לדה"ר והספימו הפוסקים לדעת ר"ת שצריך לפרט הרבים שגדר על דעתם ובלשון ההספמה בנ"ד פתוב וכל הנ"ל עשינו כו' עד"ר שאינם יכולים להתיר לנו התיקון כו' וזולת אשר יתנועעו יחד ג' רבנים הנ"ל ויש לפקפק בלשון ההספמה אם הפ"י הוא עד"ר היינו אותם ג' רבנים כו' א"כ מקרי עד"ר המפורשי ואז צריכין אנו לכל מ"ש אם יש להתיר פדין עד"ר מפורשים אמן יכולים אנו לפרש ל' ההספמה שקבלנו עלינו ההספמה הנ"ל עד"ר ומ"ש אח"כ שאינם יכולים להתיר לנו התיקון כו' זולת אשר יתנועעו יחד ג' רבנים הוא ענין בפני עצמו וא"כ לפי פ"י זה בלשון ההספמה אם לא ידעינו מי הם הרבים אז מקרי עד"ר סתם וכבר הקדמנו דעד"ר סתם אינו מוסיף חומר בגדר ההספמה כו' ומתירים אפילו לדבר הרשות אבל ז"א חזא אף אם הלשון מסופק אם פו יש לו דין ספק חרמים והולכין להחמיר וכמבואר בגמ' דגדרים בפ"ב במשנה גדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים וכן פתבתי לעיל בשם הרשב"א ושאר פוסקים דספק חרמות להחמיר וכ"כ מהרא"ש וא"כ גם בלשון ההספמה בנ"ד הולכין להחמיר אם נפל איזה ספק ובר מן דין פבר פתב ר"ת וטור וסמ"ג ושאר פוסקים ועיין במהרי"ק שו' נ"ב שאם נדר בפני ג' אפי' לא פרט אותם אלא סתם עד"ר מיקרי עד"ר דמסתמ' ע"ד אותם רבים קאמר וא"כ ה"ה בנ"ד מאחר שמבוא' אח"כ שאינם יכולי' להתיר התיקון זולת אשר יתנועעו ג' רבנים מג' קהלות הרחוקות מסתמא דעתם על אותם הרבני' המבוארים תכף בסמוך וא"כ צ"ל מה שכתבנו שיש ג' להתיר ההספמה הנ"ל אף אם מבואר בה שאין להתירה פי אם בהתנועדות ג' רבנים דהיינו לד"הר דוקא ולא דבר מצנה.

ואין לחלק ולומר דדוק' בחרמות לבד דינא הכי שיכולים להתירו פי אין הצבור מכוננים לחרם אלא מתרימין לכל מי שיעבור על גזירתם ומשא"כ במקום שגזפ' שבועה בהספמה כמו בנ"ד אז אין יכולים להתיר.

אמן ז"א שמבוא' בתשוב' הרא"ש פל' ז' ס"ט ונ"ל ואפ' הזכירו הצבור לשון שבועה אין דעתם אלא לנדות ולהחרים לכל מי שיעבור על גזירתם וכ"כ בעל המפה בשמו סעיף כ"ה ואין לומר דלא דמי נ"ד להא דתשובת הרא"ש דהתם מיירי דהצבור החרים

והשביעו שאמרו אנו מחרימין ומשביעין כו' אז אין דעתם אלא לנדות ולהחרים לכל מי שיעבור על גזירת' ומשא"כ בנ"ד פתיב בה וכל הנ"ל קבלנו עלינו ועל הבאים באלה ובשבועה וא"כ נשקיבלו באלה ובשבועה על עצמם ההסכמה הנ"ל וא"כ לעולם מודה הרא"ש שאין לו התרה וכ"כ עמיתי בעל ש"ף בי"ד סי' רכ"ח ס"ק פ"ו שמינישב שם דברי בעל המפה שלכאורה דבריו סותרים זא"ז שבסעיף כ"ה פתב אפי' הזכירו שבועה עם החרם א"צ לא פתח כו' וכאן פתב דמקרי עד"ר ולכל הפחות צריכין פתח וחרטה וכתב דיש לחלק בין פשהשביעו הקהל כמו שהש"ץ אומר בשליחות הקהל אנו משביעים כו' אבל פשפל א' מבני הקהל בפרוטרוט אמר אני נשבע על ענין זה הוי נשבע עד"ר איברא נר' דלא דמי לנ"ד דהתם אמר שפל א' מבני הקהל בפרוטרוט אמר אני נשבע כו' אז צריך התרה ואפשר שמיקרי עד"ר ומשא"כ בנ"ד דלא אמר כ"א בפרוטרוט אני נשבע רק כמבוא' שם שפל הנ"ל קבלנו עלינו באלה ובשבועה והוי פאלו השביעם הש"צ בשליחות הקהל וא"צ התרה.

וראייתי להרב בעל ט"ז שכתב בזה פה במ"ש בעל המפה בסעיף ל' וע"ל פתבתי כו' דמקרי עד"ר וכתב שמהרי"ק הרגיש בזה כו' ומסיים בעל ט"ז וכיון שהביא בסעיף כ"ה דאמירת עד"ד המקום וע"ד הקהל לא מיקרי עד"ר אלא כעין גזירה כו' וגם בזה לא קשי מידי דציבור שאני שהם מחרימים כו' אדעתא שיכולים להתיר את החרם ואת השבועה עכ"ל ע"ש ודבריו אינם מובנים דלפי דבריו שאינו אלא גזירה ונדוי וא"כ לפ"ז לא יצטרף התרה כלל וכמבוא' בסעי' כ"ה ואפ"י הזכירו השבועה עם החרם.

באמת צ"ל שמ"ש הב"י בסעיף ל' בש"ע תשוב' הרמב"ן על צבור שהספימו על ענין כו' ונשנשבע כל איש מהם עליו כו' דאין להם תקנה עד שימצאו פתח לשבועתם כו' אזיל לטעמיה שסבר דנוקא בחרמי צבור הקילו שא"צ לא חרטה כו' שאינו אלא כעין גזירה כו' ומשא"כ פשהזכירו שבועה כו' אז צריך חרטה ופתח פדעת הרמב"ן ולכן פתב בסעיף כ"ה נדרים וחרמים שמטילים הקהל כו' א"צ פתח וחרטה ולא הזכיר שם שבועה כלל ולכן פתב בסעיף ל' תשוב' הרמב"ן צבור שהספימו ענין א' ונשנשבע כל א' מהם עליו דאין להם תקנה עד שיתחרטו פולם כו' היינו לפי שהזכירו שבועה ולא פדעת הרא"ש שכתב בעל המפה בסמוך שאפ"י הזכירו השבועה עם החרם פאלו אין שם חולק ובאמת הרמב"ן חולק בזה ולפי מ"ש לעיל בעל ש"ף שמחלק בזה אבל כד מעיינת במקור תמצא שפרו הב"י אזיל לטעמיה.

ונמצא לפי שכתבנו דבנ"ד אף שמבוא' בהסכמה וכל זה קבלנו עלינו באלה ובשבועה אינו מעלה ומוריד ויש לו דין חרמי צבור וגדולה מזו מצינו בס' בני שמואל בפסקיו סי' כ"ה שכתב שבני הק"ק פלוני אסרו איסור פלוני על נפשם בשבועה ע"ד המקום וכל א' ממנו לדעת חבירו ולדעת רבים מפונשים פלוני כו' ובאם יעברו אזי יחול עליהם גזירות שמשון כו' ולדעת יותר המחמיר בפוסקים ואפ"ה פסק שיש לו התרה לדבר מצוה כו' ואף שנשבע כ"א לדעת חבירו בטובת הנאה כו' ע"ש אף שבאמת הרב מוהרש"ח הנ"ל הפריו על המדה להקל בחנומרות רבות פאלה המבוארים בהסכמה הנ"ל ומי יבא אחר המלך את אשר פבר עשהו ובאמת לא רצה הרב הנ"ל לסמוך על דעתו רק אם יספימו עמו מורי הוראה בהיתר הסכמה זו.

אָמַנְם רְאִיתִי בְּתִשׁוּבָה ה"ה פְּנֵי מֹשֶׁה ח"א ס' כ"א שְׁפָתַי בְּעֶסֶק הַהֶסְפֵּם שְׁקִימוּ וְקִיבְלוּ
עֲלֵיהֶם בְּשָׁבוּעוֹת חֲמוּרוֹת ע"ד הַמָּקוֹם ב"ה ועד"ר מְפֹנְרָשִׁים לְבִלְתִּי הַתְּרָה כָּלֵל וּבִגְזִירוֹת
שְׁמִשׁוֹן כו' ע"ש וְהֶסְפִּים לְהַתִּיר הַהֶסְפֵּם הַנ"ל וּמִבֵּיא רְאִיָּה מִתְּשׁוּבַת בְּנֵי שְׁמוּאֵל הַנָּז"ל
וְנ"ל שְׁעַל הַפֶּל קָא פְּסִיק וְתַנִּי הָרַב שָׁם דִּישׁ מִצְנָה בְּהַתְּרָתוֹ כו' וְעַתָּה דוּן מִינָהּ וְאוּקִי
בְּאַתְרֵין כו' ע"ש וא"כ מִשְׁמַע מִשָּׁם דָּאָף שְׁנִשְׁבַּע כָּל א' בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ וְיוֹתֵר חֲנוּמְרוֹת
הַמְּבֹנְאָרִים שָׁם וּמכ"ש וק"ו לנ"ד אף שְׁמִבְּנֹאֵר בְּהַ וְקִבְּלֵנוּ עֲלֵינוּ בְּאַלְהָהּ וּבְשָׁבוּעָהּ.

אִיבְרָא נלע"ד דָּאִין אָנוּ צְרִיכִין לְכָל זֶה דע"כ לֹא קֹאמְרִי הֵנִי רַבָּנָן בְּעֵינֵין שְׁבוּעָה עַד"ר
אִין לוֹ הַתְּרָה הֵינְנוּ שְׁיִדְעֵינָן בְּנוֹדָאֵי שְׁנִשְׁבַּע וְאִז חָלָה הַשְׁבוּעָה אוֹ שְׁעֵנָה אָמֵן אַחַר
הַשְׁבוּעָה דְהֵנִי כְּמִי שְׁנִשְׁבַּע וּכמ"ש בַּגְּמ' דְשָׁבוּעוֹת פ"ד אָמֵן בּוֹ שְׁבוּעָה בּוֹ קִבְּלַת דְּבָרִים
כו' אָבֵל מִי שְׁלֹא נִשְׁבַּע וְלֹא עָנָה אָמֵן אַחַר הַשְׁבוּעָה אָף שְׁפָתוֹב שְׁנִשְׁבַּע לֹא חָלָה עָלָיו
הַשְׁבוּעָה דְלִבְטָא בְּשִׁפְתֵימָם כְּתִיב וְרִאִיתִי בְּרִיב"ש ס' קפ"ג שְׁהִבִּיא בְּזֶה מַחְלוּקָה רַמְבַּ"ן
וְהָרָאב"ד שְׁהָרָאב"ד כְּתִיב שְׁיִכּוּלִים הֵם לְהַתִּיר אָבֵל לֹא הַשְׁבוּעָה גְּבִי חֲרָמִי צְבוּר רַק ע"י
חֲכָם וּג' הַדְּיוֹטוֹת בְּפִתַח וְחֲרָטָה וּכ"כ הַרְמַב"ן אָמַנְם הוּא ז"ל כְּתִיב שְׁמִי שְׁלֹא עָנָה אָמֵן
אַחַר הַשְׁבוּעָה אִינוּ כְּלוּם וְאִין הַשְׁבוּעָה חָלָה עָלָיו כָּלֵל וְאִינוּ צְרִיף הֵיחַר כו' דְּלֹא מְצִינוּ
מִןשְׁבַּע מִפִּי אַחֲרִים שְׁיָהָא חֲזִיב אָף שְׁלֹא עָנָה אָמֵן אֲלֵא בְּשָׁבוּעַת הַעֲדוּת וְהָרָאב"ד מַחְמִיר
בְּשָׁבוּעָה דְמִשְׁבִּיעַ ש"ץ אִפִּי לֹא עָנָה אָמֵן לְהַצְרִיף שְׁאַלַת חֲכָם כו' וא"כ בנ"ד פְּשִׁטָּא
שְׁיִכּוּלִים הַקְּהֵל לְבִטּוֹל הַהֶסְפֵּם הַנ"ל אָף שְׁמִבְּנֹאֵר בְּהַ שְׁקִיבְלוּ בְּאַלְהָהּ וּבְשָׁבוּעָה הָרִי לֹא
הוֹצִיאוּ שְׁבוּעָה מִפִּיהֶם רַק שְׁחַתְּמוּ חֲתִימַת יְדֵיהֶם וּלְבִטָּא בְּשִׁפְתֵימָם כְּתִיב וְאִפִּי לְדַעַת
הָרָאב"ד שְׁמַחְמִיר וְכַתֵּב שְׁצִרִיף שְׁאַלַת חֲכָם אָף שְׁלֹא עָנָה אָמֵן הֵינְנוּ דְוּוּקָא בְּשָׁבוּעָה
שְׁמִשְׁבִּיעַ הַש"ץ לְפִי שְׁהוּא מִשְׁבִּיעַ לְדַעַתְם וְלְרַצוֹנְם אָבֵל בנ"ד שְׁלֹא הִזָּה שָׁם שְׁבוּעַת
ש"ץ וְלֹא הוֹצִיאוּ שְׁבוּעָה מִפִּיהֶם כָּלֵל רַק חֲתִימַת יְדֵיהֶם פְּשׁוּט דא"צ לֹא שׁוּם חֲכָם וְלֹא
ג' הַדְּיוֹטוֹת.

וְכֵן כְּתִיב הַמְּבִי"ט בְּתִשׁוּבָה ח"ב ס' ט"ו ע"ד הַהֶסְפֵּמָה שְׁפָתַי בְּהַ וְנ"ל וְקִבְּלֵנוּ עֲלֵינוּ אֵת
פְּלוּגֵי לְחֲכָם כו' בְּקִנְיָן וּבְשָׁבוּעָה חֲמוּרָה לְשִׁמְיָם כו' וְעַתָּה יֵשׁ קִצַּת מִהַחֲתוּמִים שְׁאָמְרוּ
שְׁאַמַּת שְׁחַתְּמוּ אָבֵל לֹא בִּיטוּ בְּשִׁפְתֵימָם וְלֹא הוֹצִיאוּ בְּשִׁפְתֵימָם וּמִפִּיהֶם שׁוּם שְׁבוּעָה כָּלֵל
כו' תִּשׁוּ כו' וְאִין שְׁבוּעָה חָלָה אא"כ כְּשִׁגְמַר בְּלָבוֹ לִישְׁבַּע וּבִיטָה בְּשִׁפְתֵימָם לִישְׁבַּע כו'
וא"כ הָרִי מְבֹנְאֵר בְּהַדְּיָא שְׁחַתְּמַת יְדוֹ אִינוּ כְּלוּם אא"כ בִּיטָה בְּשִׁפְתֵימָם הַשְׁבוּעָהּ.

ואַעפ"י שְׁפָתַי מִהַרְשֵׁד"ם בְּתִשׁוּבָה לטי"ד ס' קי"ג ע"ד הַש"ץ שְׁהֶסְפִּימוּ לְהַעֲבִירוּ וְאע"פ
שְׁשָׁב פָּגָם הוּא מַש"ה נִשְׁבְּעוּ הַשְׁבוּעָה וּמְסִיִּים שָׁם וְעַל הַטַּעַם שְׁלֹא בִּיטוּ בְּשִׁפְתֵימָם כְּבָר
אִירַע מַעֲשֵׂה בְּסֹאֲלִנוּקֵי וְהָרִאִיתִי פְּנִיָּם לְהַחְמִיר כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד אָף שְׁלֹא בִּיטוּ
בְּשִׁפְתֵימָם.

אָמַנְם מִהַרְשֵׁד"ם בְּעֲצֻמוֹ מְסִיִּים שָׁם שָׁרְבוּ עָלָיו חֲבִירָיו בְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה וְעָשׂוּ מַעֲשֵׂה לְהַקְּל
וּבנ"ד נִרְאָה דְאַפִּי הַרְשֵׁד"ם מוֹדָה וּכמ"ש אֲלִיבָא דְהָרָאב"ד לְפִי שְׁמִבִּיא שָׁם עַל מַעֲשֵׂה
הַנ"ל מַחְלוּקַת הַרְמַב"ן וְהָרָאב"ד שְׁיֵישׁ לְהַחְמִיר כְּדַבְּרֵי הָרָאב"ד עכ"ד ע"ש.

וּבִיּוֹתֵר שְׁמַצְאֵתִי בְּתִשׁוּבָה הַרְמַב"ן ס' ר"פ שְׁגַם הַרְשָׁב"א סוֹבֵר כְּדַעַת הָרָאב"ד וְנ"ל וְאִין
אָדָם צְרִיף לְעֲנוּת אָמֵן אַחַר הַשְׁבוּעָה בְּמָה שְׁהַצְבִּיבּוֹר מְנַדִּין וּמַחְרִימִין וְלֹא בְּמָה שְׁהֵם
מִשְׁבִּיעִים עַל גְּזִירָתָם כו' ע"ש אָבֵל לְפִי מָה שְׁפָתַי לְמַעַלָּה לֹא קִשְׂיָא מִיּוֹדֵי דע"כ לֹא

קאמר הראב"ד וסייעתו אלא פשמשבועם הש"צ כו' אבל חתימת ידיהם כ"ע מודים דלאו פלום הוא וכמו כן מציינו בכמה מקומות בתלמוד ובפוסקים וילענן תביעת ממון אם הודה בכתב ידו שנשבוע ואח"כ אמר שלא נשבועתי רק שחתמתי פן אם הבע"ד מודה אז א"צ לקיים שבועתו ועיין בתשו' ת"י סי' ט' ראובן שהוציא שטר שחתום בו שמעון וכתב בו שנשבוע וטען אח"כ שלא נשבועתי רק חתמתי שמי כו' ע"ש דמוכח שם לכ"ע דאם הבע"ד מודה דא"צ לקיים השבועה מפת חתימת ידו וכן הוא בת"ה בסי' שנ"ו ע"ש.

וכן מבואר בפוסקים ראשונים ואחרונים והאריכות דברים הוא לטורח בזה וא"כ בנ"ד שגלוי וידוע לכל באי שער עירנו שלא ביטו בשפתים שום א' מהם השבועה רק שחתמו חתימת ידיהם ואינם חייבים פלום עבור חתימת ידיהם.

ובמה שפכתתי נסתלק ג"כ מה שיש להסתפק בזה אי מיקרי מקבלי טובת הנאה זה מזה כמ"ש הרשב"א בתשוב' דג' או ד' אנשים שהספימו על ענין אחד ונשבועו איש אל אחיו נעשה פל' א' פעושה טובה לחבירו ואין מתירין אלא מדעת פולם וקצת מן הפוסקים סברי דאין מועיל התרה אפי' לדבר מצנה בהצטרף יחד עד"ר וקבלת טובת הנאה ועיין במהרא"ש סי' קע"ד שנסתפק בזה ולפי מה שפכתתי לא נתקשרו בשבועה פל' ואף שמבואר בה וכל זה קבלנו עלינו באלה ובשבועה, אבל זולת הנ"ל אין להסתפק בזה פל' דע"כ לא קאמר הרשב"א אלא שנשבועו איש אל אחיו כו' אבל בנ"ד אינו אלא הספמת וגזירת צבור ולחומר הענין שקיבלו עליהם באלה ובשבועה כו' לא מקרי עבור זה כמקבלי טובת הנאה וג"כ עוד שאר חקירות המבוארים שם שגזרו אומר בחרמות ונדויים ובכל האלות הפתובים בתורה כו' זהו ליתן תוקף וחומר לגזרתם ולא שיהא להם דין מקבלי טובת הנאה זה מזה וכן ראיתי לה"ה סיני ועוקר הרים הגאון מהר"ר משה פנבנשתי נר"ו בח"א בתשוב' הנ"ל שמחלק בין הא דהרשב"א להדין שלו שיש חילוק בין נשבוע איש אל אחיו שתלה בעצמו לדעת חבירו ובין הא דהרשב"א דמעולם לא אמרו אלא פשתלו עצמם זה בזה והכי דייק' לישנא שנשבועו איש אל אחיו כו' ע"ש וחילוק זה שייך ג"כ בנ"ד ואף לפי מה שחלקתי בין חרמי צבור כו' ואף שמבואר קצת מפוסקים האחרונים דגם בחרמים והספמות וגזירות צבור שייך מקבלי טובת הנאה זה מזה היינו שמבואר בה בהדיא ולא סתם.

העולה מפל' מה שפכתנו לעיל בענין הספיקות אשר הי' ראוי להסתפק בהספמה הזאת שלא יהיו ראשאים לבטל' בראש שמבואר בה וכראותינו פן קמנו ונתעודדנו לקנא קנאות ה' צבאות לעשו' גדר וסייג בקהלתנו ומבואר בפוסקים שאין לו התרה פבר פכתנו לעיל והוכחנו מתשוב' מהרי"ק שןרש' ק"פ דלא מיקרי נ"ד מגדר מילתא ומדברי בעל ת"י סי' קס"ט ומהריב"ל ח"א ושאר פוסקים.

ומ"ש בה וכל הנ"ל קבלנו עלינו ועל הבאים אחרינו באלה ובשבועה עד"ר ומבואר בפוסקים שגדר ושבועה עד"ר אין לו התרה פבר פכתנו בשם הפוסקים דלדבר מצנה יש לו התרה והוכחנו דבנ"ד מיקרי דבר מצנה נאפילו לר"ת שסבר דלא מקרי דבר מצנה אלא פההוא דמקרי דרדקי ובפרט בחרמי' של צבור לדעת הריב"ש בשם הרשב"א וסמך עליו מהריב"ל בסי' ע"ב בח"ב וכתב אף שלא במקום מצנה וכמו שפכתנו באריכות באר היטב: ומה שיש להסתפק בהספמה זו שמבואר בה שלא יהיה התרה להתיקון הלז זולת

אשר יתנועעו יחד ג' רבנים דהיינו רב אב"ד דק"ק קראקא במדינת פולין והרב האב"ד דק"ק שאלוניקו והרב דק"ק קושטטדינא יע"א פבר פתבנו והוכחנו מתש"ו מהריב"ל הנ"ל דאפי' לדבר הרשות אף אם כתב בה ע"ד קהלות הרחוקות פנודון של מהריב"ל ע"ד חכמי צפת וחכמי ירושלים מ"מ יכולים לבטלו בחרמי צבור ומכ"ש לדבר מצנה ולא גרע הא דמבואר בה שלא יהיה התרה לתיקון הלז אם לא ע"י שינועעו יחד ג' רבני מג' קהלות הרחוקות כו' מאלו היה כתוב בהספמה הנ"ל שלא יהיה התרה פלל לתיקון הלז וכמ"ש בתש"ו מהרש"ח בספרו בנ"י שמואל סי' כ"ה ונ"ל וא"כ בנ"ד השבועה עד"ר יכולין להתיר פינו שיהיה דבר מצנה וכתב עוד וכת"ש ש"אני נ"ד שגשבעו לדעת הפוסק יותר מחמיר ובנ"ד איכא דעת ר"ת כו' הוי להו כמו שגשבעו שבועה והתנו שיתנה בלי התרה וראשונה תתירו מה שגשבעו שלא להתיר כו' עכ"ל ע"ש ואיתא בתש"ו הרא"ש פלל ז' סי' ט' והביאו מרן הב"י בספרו הקצ"ר סי' רכ"ט בי"ד וכן צבור שהטילו חרם והתנו שלא יעשו התרה והתרה להתרה עד סוף פל העולם תתירו מתחילה חרם האחרון ואח"כ חרם הראשון ואיתא שם בס"ח שהקדמנו לעיל נדרים וחרמים שמשטילין הקהל כו' יש להם התרה בלא פתח ובלא חרטה וא"צ לא יחיד מןמחה ולא ג' הדיוטות אף שמבואר שם שאם התנו בפ"י ע"ד הקהלות הרחוקות כו' שאין לו התרה אבל פבר הוכחנו מפוסקים ומלשון ההספמה דבנ"ד כ"ע מודים דיכולים לבטלו דהוי לדבר מצנה ואף שמבואר בה ע"ד הקהלות הרחוקות ועד"ר מ"מ יכולין לבטלו.

ואף שיש לספק דהלא מ"מ יהיה צריך התרה ולמה יכולין לבטלו פלל בלי התרה הלא מ"ש בגמ' אמר אממר כו' עד"ר אין לו הפרה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצנה יש לו הפרה לא בעי למימר שיהא הנדר מותר מאליו אלא דסגי ליה בהתרה אבל מ"מ התרה בעי וכבר זהו מחלוקת שינה הובא בתש"ו הר"ן סי' ל"ח שפצא בתשוב' הר"ר דן שסבר לדבר מצנה אפילו הפרה לא בעי וחלק עליו הרי"ט אשבילי וסבר דמ"מ התרה בעי וכן הספ"ח הר"ן עם הרי"ט אשבילי מגמ' דאממר הנ"ל וא"כ בנ"ד צריך התרה.

אבל ז"א שפבר הקדמנו דדין חרמי צבור אינו פן וע"כ לא פליגי הר"ר דן עם הרי"ט אשבילי והר"ן הסכים עמו אלא בנדר יחיד אבל לא בחרמי צבור דנתיירין בלי פתח וחרטה פדין הפרת בעל וכדבר פנחס דכל הנודרת ע"ד בעלה היא נודרת רק אם התנו ע"ד קהלות הרחוקות ושינו ממנהגם אז אם הוזר עד"ר אין לו התרה והיינו דוקא לדבר הרשות אבל לדבר מצנה אז חזר הדין לשאר חרמי צבור ונתייר בלא פתח וחרטה.

ואין לספק בנ"ד בהספמה הנ"ל שמבואר בה שקיבלו עליהם באלה ובשבועה וע"כ לא קאמר דיש להקל אלא בחרמי צבור אבל לא פשהנפיר שבועה, אבל ז"א מפמה טעמים שהזכרנו לעיל שגלוי וידוע שלא נשבעו רק מה שחתמו חתימת ידיהם וכבר הוכחנו מתש"ו הרשד"ם וגם מתש"ו המבי"ט דלבטא בשפתיים פתיב ואם לא בפיטה בשפתיים אף אם מבואר בהספמה שגשבעו וחתמו עליהם חתימת ידיהם אינו מעלה ומוריד פמבואר בת"ה סי' שכ"ו ובשאר פוסקים.

ואין לספק בנ"ד שלא יהיה התרה דהוי קיבלו טובת הנאה זה מזה דוגמת ד' אנשים שגשבתפו והספימו יחד על ענין א' ונשבעו איש אל אחיו דכתב הרשב"א דהוי פמקבלי

טובת הנאה וקצת מן הפוסקים סברי דאין לו התרה אפי' לדבר מצוה אבל ז"א כי כבר הוכחתי דלא דמי נ"ד להא דהרשב"א ולא מקרי מקבלי טובת הנאה זה מזה מטעם שיש לחלק בין הסכמת צבור שאינו מבואר בה המשמעות מתוכו שהוא כמקבל טובת הנאה מחברו ובין הא דנדון של הרשב"א הנ"ל וגם מתשו' מהרי"קו שו' קפ"א נראה שלענין טובת הנאה מחברו בענין הסכמת ציבור אינו נראה כמקבל טובת הנאה ונ"ל מהרי"קו שם ענף ג' עוד חוששני לזה משום נשבע עד"ר כו' שהרי כל אחד מארבעתם ע"ד חברו נשבע פי כשהסכימו כולם איש אל אחיו וכל א' מהן נעשה פעולה טובה לחברו וסיים אלא שאני חוכה בזה ממ"ש הרמב"ן בחרמי צבור שלו ממ"ש שנהגו הקהל עושים תקנה בחרם כו' ומתירין לעצמם כו' ותימא על עצמה אפילו הלכו אצל חכם כו' הרי נהגו עכשיו ע"ד המקום וע"ד הקהל והוי ליה עד"ר כו' והקשה מהרי"ק ונ"ל ולפי סברא שאמרנו קשה להרמב"ן למה ליה לתלות במה שנהגו להשביע עד"ר תיפוק ליה דכל מה שמחרימים הקהל וציינתי וכל אחד מספים לדעת חברו דקחשיב עד"ר דכל א' מהם ע"ד חברו קיבל עליו החרם כו' ואפשר דלרונחא דמילתא כו' עכ"ל.

הנה מהרי"ק פתח בתרתי ומסיים בהדא שכ' שם עוד חוששני כו' משום נשבע עד"ר דאין לו כו' וכל א' מהם נעשה פעולה טובה לחברו כו' ומסיים שם בענין חרמי ציבור כו' במה שמקשה שם על הרמב"ן דהוי עד"ר ולא הזכיר כלל מטובה כמו שהזכיר למעלה דהוי פעולה טובה לחברו אלא נדאי שבענין הסכמת חרמי צבור לא שייך עושה טובה לחברו אם לא שמבואר בה ממש מתוכו שכל א' קיבל טובה מחברו עבור הסכמה הלז וע"ש בענין שנתפוח של ד' רופאים.

ואין לספק בהיתר הסכמה זו מאחר שא' מעיר ושנים במשפחה מוחים וכמו שכתבנו בגוף השאלה וא"כ אין כולם מסכימים בהיתר זה אבל ז"א צריך לפני דהלא מבואר בתשו' הרא"ש פ"ל ז' ס"ה הקהל שעשו תקנה בחרם וראובן מוחה להתיר ההסכמה היוכל הקהל להתירה בלא דעתו נראה לי שהסכמת הקהל תלוי ברוב דעות שעל כל חלוקי דעות נאמר אחרי רבים להטות כו' עכ"ל וכן מבואר בכמה פוסקי ראשונים ואחרונים והאריכות בזה ללא צורך ומכ"ש בנ"ד שהמוחה הוא נוגע בדבר מאחר שהנער הלז העיז בפניו ולו נעשה המעשה הזאת אבל החתומים האחרים רואים שתי ראיות שיש לחוש שיצא מזה איזה מכשול להקהל ח"ו לכן רוצים לבטל ההסכמה הזאת ואם כן אף שמבואר בפוסקים כשנשבע בשביל קבלת טובת הנאה וטובת תועלת חברו אפילו א' יכול לעכב מלבטל ההסכמה היינו כששמבואר לשם בהסכמה קבלת.

טובת הנאה שנשבעו עבור קבלת טובת הנאה אז אפי' א' יכול לעכב לבטל ההסכמה ומשא"כ בנ"ד וכמו שהוכחתי לעיל ומכ"ש בנ"ד להסיר גזק ומכשול מן הרבים וביותר שהמה אינם רוצים לבטל ההסכמה רק כפי אשר יורו המורים היושבים על פסאות המשפט אשר להם משפט הגאולה להסיר גזק ומכשול מן הרבים ולהורות לבני ישראל את המעשה אשר יעשו.

וראיתי לה"ה בעל פני משה נר"ו בפסקיו ח"א סי' כ"ה שהעלה לבטל ההסכמה א' אפילו בשבועה עד"ר ואפשר נמי דאיכ' נמי טובת הנאה ולתועלת חברו כו' וכתב ונ"ל ואמינ' דיש טעמים מספיקים ומרונחים לענין היתר כו' והיינו מטעם ספק ספיק' בפלוגת'

דַּרְבוּתָא כּו' ע"ש וְהִנֵּה בּנ"ד נּוּכַל ג"כ לְרַבּוּת סְפָקוֹת וּסְפָק סְפִיקָא לְמַעֲיִין בּנ"ד אָבֵל
רְאִיתִי בְכֶמָה פּוֹסְקִים הַמְּפֹרְסָמִים שֶׁכָּתְבוּ דְתַרֵּי סְפִיק' בְּפִלּוּגְתָּ דְרַבְּנֹת' לֹא מְקַרֵּי ס"ס
וְעֵינָן בְּמַהֲרַש"ח שֶׁכָּתַב בְּסִפְרוֹ ס"ג בְּסוּפּוֹ וְנ"ל וְלֹא מְבַעֲנִי לְדַעַת ה"ה מַהֲרִי"ב לְכָל
ס"ס דְּפִלּוּגְתָּ דְרַבְּנֹתָא חָדָא סְפִיקָא מְקַרֵּי אֵלָא אֶפְיֵלוּ שֶׁנִּכְחַשׁ זֶה הַפֶּלֶל רְאוּי פֶּאן
לְהַחְמִיר כּו', וְעוֹד יֵשׁ לִי טַעַם לֹדְמֵר דְתַרֵּי פִלּוּגְתָּ דְרַבְּנֹת' לֹא מְקַרֵּי ס"ס זוּלַת מ"ש
מְהַרֵּיב"ל וְנ"ל עכ"ל ע"ש וּכ"כ מַהֲרַש"ח בְּתַשׁוּבָה ס' קפ"א ח"ג וְנ"ל וְכִי הֵיכָא דַס"ס
דְּאִיסוּרָא אֲזֵלִינָן לְקוּלָא ה"ה בַּס"ס דְּמִמוּנָא כּו' וְדָבָר זֶה לְמַדְתִּי מַה"ה מְהַרֵּיב"ל כּו' עַד
אֵיבָר' בְּכַה"ג דַס"ס דְּהֵינּוּ תְרֵי קִים לִי אֵיכָא לְסוּפֵיק דְלָא הָוִי ס"ס וּכְמ"ש ה"ה הַנְּל"ל
מִשׁוּם דְּאֵיכָא לְמִימַר דְשֵׁם פִּלּוּגְתָּ דְרַבְּנֹת' חַד הוּא וְכִמוֹ שֶׁהוֹכִיחַ מַמ"ש הַתּוֹס' בְּסוּגְיָ
דְּפִתַח פְּתוּחַ דְשֵׁם אֲוֹנָס חַד הוּא כּו' עכ"ל וּכ"כ מְהַרֵּיב"ל בְּעֶצְמוֹ בַּח"ג סִימָן מ"א דְאַף
דַּבַּס"ס אֲזֵלִינָן לְקוּלָא מ"מ בְּתַרֵּי סְפִיקָא בְּפִלּוּגְתָּ דְרַבְּנֹת' לֹא מְקַרֵּי ס"ס דְשֵׁם פִּלּוּגְתָּ
דְרַבְּנֹת' חַד הוּא וּמְבִיא ג"כ רְאָיָה מְדַבְרֵי הַתּוֹס' הַנּוּ דְשֵׁם אֲוֹנָס חַד הוּא וְא"כ תְּמַהֲנִי עַל
הַגָּאוֹן בְּעַל פ"מ הַנְּל"ל שֶׁכָּתַב בְּפִשְׁטוֹת לְכַטֵּל.

הַהִסְכָּמָה הַנּוּ אֵף בְּשִׁבּוּעָה עַד"ר וְטוֹבַת הַנָּאָה כּו' מְטַעַם ס"ס בְּפִלּוּגְתָּ דְרַבְּנֵי וְכָבָר
הַקְדַּמְנוּ בְּשֵׁם כְּמָה פּוֹסְקִים דְתַרֵּי סְפִיק' בְּפִלּוּגְתָּא דְרַבְּנֹת'. לֹא מְקַרֵּי ס"ס.

וְהִנֵּה הַגָּאוֹן הַנְּל"ל מְבִיא רְאָיָה מַס' מְשַׁפֵּט צָדֵק ח"א כּו' בְּאַמַּת הַס' הַנְּל"ל אֵינּוּ אֲתִי עַמִּי
בְּמַחֲצִיתִי פְּעַת לְעֵינָן בּוּ וּבְנֹדָאֵי נְאֻמָּן עָלֵי הַדִּינָן הַגָּאוֹן הַנְּל"ל אָבֵל מ"מ נִפְלְאָה בְּעֵינֵי אֲשֶׁר
סָמַךְ עֶצְמוֹ ע"ד בְּעַל מ"צ הַנְּל"ל בְּמָקוֹם שֶׁכְּמָה גְדוּלִים חוֹלְקִים ע"ז וּבִיּוֹתֵר שֶׁמְהַרֵּיב"ל
אֲשֶׁר הִמְצִיא הָעַנְיָן כָּתַב דְתַרֵּי פִלּוּגְתָּ דְרַבְּנֹתָא לֹא מְקַרֵּי ס"ס וְהַגָּאוֹן הַנְּל"ל סָמַךְ עֶצְמוֹ
לְהַקֵּל בְּאִיסוּר דְאוֹרֵיית' וּמְצִאתִי דְבָרֵי הַגָּאוֹן הַנְּל"ל בְּעַל פ"מ מ"ש בְּשֵׁם מַהֲרַש"ח בַּס'
מ"צ אֵף שֶׁהַס' מ"צ אֵינּוּ בְּיַדֵּי אָבֵל מְצִאתִי דְבָרֵי מַהֲרַש"ח שֶׁהוּבְאוּ דְבָרָיו בְּתַשׁוּבָה מְהַר"ש
הַלּוּי הַשְּׂיִיכִים לְט"ד בַּס' ב' שֶׁמְעַתִּיק שֵׁם תַּשׁוּ מַהֲרַש"ח הַנְּל"ל וְנ"ל שֵׁם בְּדָף כ"א ע"א
אֲמָנָם אֵף שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁרְאוּי לְתַפְנֹס יוֹתֵר כְּדַעַת הַמַּחְמִיר יוֹתֵר מִשׁוּם חֲנוּךְ שִׁבּוּעָה מ"מ
בּנ"ד דְּאֵיכָּ ג"כ בְּאוֹנָס כּו' יֵשׁ לְהַתִּיר מְטַעַם ס"ס כּו' ע"ש וְהֵינּוּ מְטַעַם ס"ס בְּפִלּוּגְתָּ
דְרַבְּנֹתָא כּו' ע"ש וְכַמְדוּמָה שֶׁהוּן הֵן הַדְּבָרִים שֶׁכָּתַב בְּעַל פ"מ בְּשֵׁמוֹ בַּס' מ"צ אָבֵל מ"מ
הַרְבֵּה גְדוּלִים חוֹלְקִים ע"ז.

וְרְאִיתִי עוֹד לַה"ה בְּעַל פ"מ הַנְּל"ל בַּס' י"ח ח"א שֶׁכָּתַב בְּעַנְיָן אֵי תְרֵי סְפִיקָא בְּפִלּוּגְתָּ
דְרַבְּנֹת' חֲשִׁיב חַד סְפִיקָא כּו' וְכָתַב ג"כ שֶׁמְהַרֵּיב"ל כָּתַב דְלָא מְקַרֵּי ס"ס וְאַח"כ סִימָן
דְּאִין לְעַמּוּד עַל דְבָרֵי מְהַרֵּיב"ל בְּזֶה שֶׁהוּא פּוֹסֵחַ עַל שְׁנֵי סְעִיפֵי כּו' וְכָתַב אַח"כ שְׁרוּאָה
אֲנִי שֶׁמַּהֲרַש"ח בַּס' ט"ז וּמַהֲרַח"ש בַּס' מ"צ הֵם תּוֹפְסִים לְעֵיקָר דְתַרֵּי פִלּוּגְתָּ דְרַבְּנֹת'
מְקַרֵּי ב' סְפִיקוֹת וְאַחַר גְּשִׁיקוֹת יָדָיו וְרַגְלָיו נִפְלְאָה בְּעֵינֵי דְבָרָיו מ"ש בְּשֵׁם מְהַרְש"א
שֶׁמַּהֲרַש"ח הִחְלִיט הָעַנְיָן וְהִסְפִּי דְתַרֵּי סְפִיקָא בְּפִלּוּגְתָּ דְרַבְּנֹתָא מְקַרֵּי ב' סְפִיקוֹת
וְאַשְׁתַּמְיִטְתִּיהָ מִיְנֵיהָ מ"ש מַהֲרַש"ח בְּסוּף ס"ג הַנְּל"ל שֶׁהִעֲתִיקְתִּי לְעֵיל דְמוּכַח שֵׁם מְדַבְרָיו
שֶׁסָּבַר דְתַרֵּי סְפִיקוֹת בְּפִלּוּגְתָּא דְרַבְּנֹתָא לֹא מְקַרֵּי ב' סְפִיקוֹת וְאַף שֶׁכָּתוּב שֵׁם וְאַפְי'
שֶׁנִּכְחַשׁ זֶה הַפֶּלֶל כּו' הֵינּוּ לְרוּחָא דְמִילְתָא לְדַעַת שְׁאָר פּוֹסְקֵי וּבְאַמַּת מַה שֶׁכָּתַב
מַהֲרַש"ח בַּס' ט"ז אֵינּוּ רַק שְׁפוּתֵר הַטַּעַם שֶׁל מְהַרֵּיב"ל שֶׁכָּתַב דְשֵׁם אֲוֹנָס חַד הוּא וְע"ז
הַרְבֵּה לְהַשִּׁיב וּלְכֹן כָּתַב בַּס"ג טַעַם אַחַר אָבֵל בְּעֵיקָרָא דְדִינָא י"ל שֶׁמְסַכֵּים לְסַכְרַת

מְהַרְבֵּ"ל אִיבְרָא דִישׁ לַהֲפֹךְ בְּזָכוֹתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן הַנִּ"ל וְנֹאמֵר דְּדַבְרֵי הַגָּאוֹן הַנִּ"ל נְכוּנִים
הֵם בְּדַבְרֵי מַהֲרַש"ח שְׁמַהֲרַש"ח סֵבֵר דַּב' סְפִיקוֹת בְּפִלּוּגְתָּ' דְּרַבְּנֹת' מִיקָרִי ס"ס שְׁפַתְב
מַהֲרַש"ח בַּס"ז וְנ"ל אִיבְרָא שֵׁישׁ לְהַשִּׁיב וְלוֹמֵר שְׁהָרִי פְתַב מְהַרְבֵּ"ל כּו' דְּשֵׁם פְּלֹגְתָּ'
דְּרַבְּנֹת' חַד הוּא עַד אֲלָא שְׁנִרְאָה שְׁלֵא מְצָאנוּ יְדִינוּ וְרַגְלֵינוּ בְּעַנְנֵי הַזֶּה כּו' עַד וּמָה לִי
שְׁהַסְפִיקוֹת הֵם שְׁוִים בְּמַצִּיאוֹת לְהִיכָא שְׁהַסְפִיקוֹת הֵם שְׁוִים בְּפִלּוּגְתָּ' דְּרַבְּנֹת' וּבְסִפִּיקָא
דְּדִינָ' כּו' וְעוֹד דְּלֵא דְמִי לְהֵאִי דְהִבִּיא הָרַב בְּשֵׁם הַתּוֹס' דְּשֵׁם אוֹנֵס חַד הוּא כּו' ע"ש עכ"ל
א"כ מוֹכַח מְדַבְּרֵי שֶׁם שְׁסֵבֵר דְּשִׁנֵּי סְפִיקוֹת בְּפִלּוּגְתָּ' דְּרַבְּנֹת' מִקָּרִי שְׁפִיר ס"ס כּו' וַאֲ"כ
דְּבַרֵי הַ"ה בְּעַל פ"מ נְכוּנִים הֵם בְּדַבְרֵי מַהֲרַש"ח וְתַמְהֵנִי שְׁמַבִּיא רְאִיָּה בְּסִפְרוֹ שְׁלוֹ בְּשֵׁם
מַהֲרַש"ח מ"ש בַּס"י ט"ז וּבְאַמַּת מִשָּׁם אֵינוּ רְאִיָּה כָּלֵל רַק מַמ"ש בַּס"ז הַנִּ"ל וְאֵין בְּיַדֵּינוּ
לְסַמְּוֵךְ ע"ז וְלְהַקְל בְּאַיִסוֹר דְּאוֹרֵייתָ' בְּמָקוֹם שְׁגָדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים חוֹלְקִים ע"ז אֲמַנְם בַּנ"ד
אֵין אָנוּ צְרִיכִים לְהַרְבּוֹת בְּסִפִּיקוֹת כַּמֶּש"ל.

וְגַם בַּמ"ש הַגָּאוֹן הַנִּ"ל בַּס"י כ"ה דִישׁ טְעָמִים מְסִפִּיקִים וּמְרַוְּחִים לְהַתִּיר כּו' דְּאֶפְשָׁר
הַלְכָה פְּר"ן וְהַתּוֹס' כּו' עַד דִּילְמָא הַלְכָה כַּר"ת דְּאִית לִי בְּתוֹעֵלַת חֲבִירוֹ דְּאֵם הַתִּירוּהוּ
בְּדִיעֵבַד מְוֹתֵר אַף כְּשִׁקְיָבֵל טוֹבַת הַנְּאָה וְה"ל ס"ס הַמְתַּהֲפֹךְ כּו' ע"ש.

בְּאַמַּת דְּבַרְיוֹ צְרִיכִין בִּיאוֹר דְּזֵה לֹא מִיקָרִי ס"ס הַמְתַּהֲפֹךְ דְּאֵם נִפְתַּח בְּחֻלְקָה דִּילְמָא
הַלְכָה כַּר"ת דְּמְוֹתֵר בְּדִיעֵבַד וְאֵת"ל דְּאֵין הַלְכָה כַּר"ת וְאֵסוֹר אַף בְּדִיעֵבַד וַאֲ"כ אִיף נוֹכַל
לוֹמֵר דִּילְמָא הַלְכָה פְּהַר"ן וְתוֹס' דְּאֵף לְכַתְּחִילָה מְוֹתֵר הֵלֵא אֵם אֵין הַלְכָה כַּר"ת וְאֵף
בְּדִיעֵבַד אֵינוּ מְוֹתֵר וַאֲ"כ מַכ"ש דְּאֵין הַלְכָה פְּהַר"ן וְתוֹס' דְּמַתִּירִין אַף לְכַתְּחִילָה, אֵם לֹא
שְׁנֹאמֵר דְּהַף דַּאת"ל דְּאֵין הַלְכָה כַּר"ת כּו' הֵינְנוּ דְּנִקָּא לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת וּמַשֵּׂא"כ לְדַבֵּר מְצָנָה
הַלְכָה כְּמוֹתוֹ אֲבָל בַּנ"ד אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְכַל הַנִּ"ל לְרַבּוֹת בְּסִפִּיקוֹת כַּמֶּש"ש לְעֵיל פְּלֵלָא
דְּמִילְתָא בְּהָא סְלִיקְנָא בְּהָא נַחֲתָנָא שְׁהַרְשׁוֹת בְּיַד הָאֵלוֹפִים הַגְּבִירִים רְאִישֵׁי מְמוֹנֵי הַק"ק
בְּצִירוּף הַאֲב"ד לְבַטֵּל הַהִסְפָּמָה הַזֹּאת פְּדַרְף שְׁאָר הַהִסְפָּמוֹת מִן הַטְּעָמִים הַמְּבֹאָרִים לְעֵיל
בְּאַרִיכוֹת דְּבַר דְּבוֹר עַל אוֹפְנוֹ הַכֵּל בְּאֵר הַיֵּטֵב הַזֶּה לְהַצִּיל אֵת בְּנֵי הַק"ק מִכָּל פְּרָצָה
וְחֻדְקָא וְאֵת הַנְּעַר הַבוֹכָה וּמַבְכָּה אֲחֵרִים עִמּוֹ מִכָּל בְּדָק וְסֻדְקָא.

כֵּל זֶה כְּתַבְתִּי וְהַעֲלִיתִי בְּמַצּוֹדְתִי מַה שְׁנִלְע"ד בְּהִיתֵר הַסְפָּמָה הַזֹּאת אַף בְּאֶשֶׁר שְׁהַנּוֹשֵׂא
נוֹרָא וְאֵינוֹם וְחַמּוֹר מְאֹד לֹא רְצִיתִי לְשִׂאת עוֹל הַכְּבֵד הַזֶּה עָלַי וְאֶמְרֵתִי אֵלְכָה נָא אֵל
הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים הַיּוֹשְׁבִים עַל פְּסָאוֹת לְמַשְׁפֵּט וּבָאֵם יִסְפִּימוּ עִמִּי אֲזִי אֶהְיֶה נִמְנָה עִמָּהֶם
בְּהִיתֵר הַסְפָּמָה הַזֹּאת וְהַאֲלִקִי יִצִּילֵנוּ מִשְׁגִּיאֹת וַיִּרְאֵנִי מִתּוֹרְתוֹ נִפְלְאוֹת וַיַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ
לְטוֹבָה אוֹת.

כ"ד אָנְכִי עֶפֶר וְאֶפְרַיִם הוּא הַצֶּעִיר מִבֵּית אֶהֱרֹן מְוִיִּלְנָא: שְׂאֵלָה עַג הַנְּהָ אָנְכִי נוֹתֵן אֵת
בְּרִיתִי שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי מְחֻתְנֵי דְקָרִי וְתַנִּי שְׁפַתוֹתֵינוּ כְּחוֹט הַשְּׁנֵי הָרַב הַמְּוִפְלָא עוֹשֶׂה פְּלֵא
בְּעִיּוֹנָא וּפְלִפּוּלָא אַב"ד וְר"מ דַּק"ק בְּרוּדָא כַּמַּהֲר"ר אֲלִיקוֹם גְּעֵץ נַר"ו סָג"ל.

תְּשׁוּאוֹת חֲזָן חֲזָן לְמַעַל"ת אֲשֶׁר עָבַר עֵינַי עִיּוֹנוֹ עַל תְּשׁוּבָתִי וְהַנְּהָ בְּאֵתִי לְהַשִּׁיב לוֹ עַל רֵאשׁוֹן
רֵאשׁוֹן כּו' מ"ש מַעַל"ת וְנ"ל הַנְּרָאָה לַמ"ש הַתּוֹס' הַנְּכַרְח רַש"י לְפִי זֶה שְׁמַצָּא לָהּ עוֹן
כּו' דְּבִלְא"ה הֵנִי כְּנִשְׁבָּע לְבַטֵּל הַמְצָנָה ע"כ מְפָרֵשׁ שְׁמַצָּא לָהּ עוֹן שְׁאֵסוּרָה לוֹ אֲמַנְם
לְעַנ"ד הוּא תְּמוּהָ אִיף לֹא שָׁם רַש"י אֵל לְבוֹ דְּבַנְדָּר קְיִימִינוּ וּבְנַדָּר קִי"ל דְּחַל אֶפְיָלוֹ
לְבַטֵּל הַמְצָנָה כְּגוֹן קוֹנָם יְשִׁיבַת סוּכָה עָלַי כּו' עכ"ל מַעַל"ת.

ונפלאה בעיני על מעל"ת שנגעלם ממנו מ"ש הרשב"א בתשו' סי' תרט"ו הביאו הב"י בספרו הארוך וגם בקצור סי' רט"ו בי"ד הא דנדקרים חלים על דבר מצוה דוקא במצות עשה כו' אבל על מצות ל"ת דעלמא אינו חל כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד הנדר אינו חל על מצות ל"ת דאונס שגירש דלא יוכל לשלחה כל ימיו ואף שפתב הרשב"א הנז' פיון שיש בה עשה בקיומו ול"ת בביתו לה הנדר חל ובנ"ד שיש מצות עשה בקיומה דהיינו לו תהיה לאשה ול"ת בביתו לה דהיינו לא יוכל לשלחה אבל מ"מ הנדר שלו אינו על ל"ת רק על מצות עשה אבל אם נדר לבטל מצות ל"ת בקום ועשה אינו חל לכן פתב רש"י שפמצא לה עון כו' והתוס' פתבו שאמר קונם הנאת תשמישך עלי והטעם שאין מאכילין לאדם דבר האסור וכמבואר בגמ' דכתובות ע"ש ובזה נדחה גמי מ"ש מעל"ת אח"כ בישוב דברי רש"י ואשר השיב מעל"ת על מ"ש לישיב דברי רש"י במ"ש שפמצא לה עון שאסורה לו כו' דלא מיירי שפמצא לה עון שאסורה לו בעדים שזינתה כו' רק בע"א וכעין הוא סמ"א בקידושין כו' וכתב מעל"ת ונ"ל דקשה ע"ז פיון דא"צ לגרשה רק משום לזות שפתיים א"כ מה תיקן רש"י בזה אם לישיב קושית התוס' דהוי נשבע לבטל המצוה והנדר לא חל א"כ בזה שפמצא עד אחד נמי הנדר לבטל המצוה עכ"ל מעל"ת.

ותמהני עליו שהקשה מה תיקן רש"י דבנדאי ב"א רש"י לישיב קושית התוס' פי גם לפי תירוצו של התוס' שפי' דאירי שאמר קונם הנאת תשמישך עלי ע"כ צריכין אנו לומר שאומרים לו שעובר בזה לבטל המצוה דלא יוכל לשלחה ומתירין לו והנדר חל מטעם דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו וה"ה לפי דעת רש"י שאמר שפמצא לה עון פועל עובדא דהוא סמ"א כו' וכמ"ש וכמבואר בסי' קע"ח בטא"ה או שקינא לה תחלה או שהיא שותקת כו' ושינא אנפשיה חתיכה דאיסורא ולכן חל הנדר ואח"כ אומרי' לו שפבטל בזה המצוה דלא יוכל לשלחה כו' ולכך מתירין לו הואיל ורבים מסכימים בחרטה זו דאינו נאמן לומר שהוא מאמין לדברי העד כו' וכמ"ש הפל באר היטב בתשו' שלי ע"ש וכמ"ש מהריק"ו שורש ק"י דבמקום שיש חרם ר"ג אינו נאמן לומר שפאמין לדברי העד כו' ע"ש ולכן בנ"ד ג"כ מתירין לו את נדרו אף אם נדר עד"ר.

ומ"ש מעל"ת אח"כ ונ"ל ולכאורה הנה נ"ל דאפי' כשפמצא לה עון בעדים שאסורה ואפ"ה רשאי לקיימה וכמ"ש הב"ח בסי' קע"ז במ"ש הטור וכן אם נשאה ומצא בה ערות דבר יכול לגרשה כו' וכתב הב"ח מדכתב דיכול לגרשה כו' אבל אין כופין אותו לגרשה כו' א"כ ה"ה בנ"ד כו' ומתוך זה הרבה להשיב על הב"ח דסוטה שנסתרה בנדאי אסור לקיימה כו' ומכ"ש כשזינתה בעדים עכ"ל מעל"ת.

הנה דברי מעל"ת נכונים בב"ח שנגנס לפרצה דחוקה ולא פ"י דברי הטור כמ"ש בפרישה דאירי בדבר ערונה ממש אבל בעיקר ענין חשד מעל"ת בכשרי' את הרב הב"ח בזה דאירי יעלה על דעתו לומר דאם היא סוטה או יש עדים שזינתה שרשאי לקיימה חלילה אלא שהב"ח דקדק בלשון הטור שכתב דיכול לגרשה דמשמע לפי לשון המשנה שאינו רשאי לקיימה בנדאי דאסור לקיימה אם נאסרה עליו וא"כ למה כתב הטור הלשון דיכול לגרשה ועוד הוקשה להב"ח דבמשנה אמרי' נמצא בה דבר ערונה או שאינה ראויה לבא בישראל אינו רשאי לקיימה וא"כ פניל אותם במתני' פחד בבא בנמצא בה דבר ערונה עם שאינה ראויה לבא בישראל והטור פליג אותם לתרי בבות ולכן כתב הב"ח

דְּהָא דְּכַתְּבַה הַטּוֹר בְּבָבָא הַשְּׁנִי' וְכֵן אִם נִשְׁאַה וּמִצָּא בְּה דְּבַר עֲרֹה יָכוֹל לְגַרְשָׁה לָא אִיירי בְּנִאָסְרָה עֲלֵיו בְּעֵדִים דָּאז בְּנִדְאֵי אָסוּר לְקַיְימָה וּמְחֻיָּב לְגַרְשָׁה אֲלֵא אִיירי דּוּמְל' דְּמִצָּא בְּה עֲרֹת דְּבַר הָאָמּוּר בְּסִי קו"ט דְּשֵׁם לָא אִיירי בְּעֵדִים דְּשֵׁם אֲלִיבָא דְּב"ה קְיַימִינן דְּמִפְרֵשׁ הַקְרָא דְּמִצָּא בְּה עֲרֹת דְּבַר הַיְיָנוּ פִּירוּשׁוֹ עֲרֹה אוּ דְּבַר וְלֵא אִיירי בְּעֵדִים כָּלֵל דְּאֲלִיבָא דְּב"ש אִיירי בְּעֵדִים דְּעֲרֹת דְּבַר אֲתִיָּא לְב"ש וְלֵא לְב"ה וְשֵׁם יָכוֹל לְגַרְשָׁה וְה"ה כָּאן אַף שֶׁהוּא בָּלְאוּ דְּלֵא יוֹכֵל לְשַׁלְחָה כּו' וּמ"ש הַב"ח וְנִרְאָה דְּרַבִּינוּ סוֹבֵר דִּאֲע"ג דְּתַנּוּ אִינוּ רִשְׁאֵי לְקַיְימָה הַיְיָנוּ דְּמִצְוָה לְגַרְשָׁה כּו' ר"ל דְּהַקְשָׁה לוֹ בְּלִשׁוֹן הַטּוֹר לְמָה חֲלַקִּינְהוּ בְּתַרִּי בְּבִי וְלְמָה פִּתְב דִּיכּוֹל לְגַרְשָׁה אֲלֵא מְוַכְרְחִים אָנוּ לוֹמַר דְּהַטּוֹר לְמַד דְּמ"ש אִינוּ רִשְׁאֵי לְקַיְימָה הַיְיָנוּ גַּבִּי אִם הִיא אָסוּרָה עֲלֵיו מִחֻמַּת חֲזִיבִי לְאוּיָן וְעֵשָׂה אוּ אִפִּי בְּשַׁנְיֹת כּו' וּמ"ש בְּמִשְׁנֵה נְמִצָּא בְּה דְּבַר עֲרֹה לָא קֵאֵי עַל זֶה שְׁאִינוּ רִשְׁאֵי לְקַיְימָה רַק מִצְוָה לְגַרְשָׁה וְכִפִּי מ"ש הַב"ח אַח"כ דְּמִזְרָה בְּאַצְבָּע כְּמ"ש בְּסִי קט"ז וּבְסִי קו"ט וְהַיְיָנוּ בְּנִמְצָא בְּה דְּבַר פְּרִיצוֹת לָא עֲרֹת דְּבַר מִמֶּשׁ וְכַב"ה דְּפִירוּשׁוֹ אוּ עֲרֹה אוּ דְּבַר וְאֵז מִצְוָה לְגַרְשָׁה לְכֵן כ' הַטּוֹר דִּיכּוֹל לְגַרְשָׁה וְדִלֵּא כְּמ"ש בְּפִרְיִשָׁה דְּמ"ש הַטּוֹר דָּאִם מִצָּא בְּה עֲרֹת דְּבַר דְּפִי עֲרֹה מִמֶּשׁ וְדִלֵּא כְּב"ה ע"ש.

וּמִפְּח דְּקִדּוּק לְשׁוֹן הַטּוֹר שְׁחֲלַקִּינְהוּ בְּתַרִּי בְּבָא לְכֵן פִּתְב הַב"ח פֵּן וְכַמ"ש לְעִיל. וּמ"ש מַעַל"ת בְּכּוֹנֶנֶת רִש"י דְּנִרְאָה לוֹ לְפָרֵשׁ דְּמִיירי שְׁאָמַר שְׁרָאָה שְׁזִינְתָּה אֲשֶׁתּוֹ הָאָנוּסָה וְלָכֵן הִדְרָה כּו' וְאַח"כ יְבַקֵּשׁ לְהַתִּיר נִדְרוֹ וְשִׁבְשֻׁקָר הוֹצִיא עֲלֶיהָ שֵׁם רַע עַכ"ל מַעַל"ת.

וְתַמָּה אֲנִי עֲלֵיו דְּאִטּוּ בְּרִשְׁיַעֵי עֲסָקִינן דְּמִתְחַלָּה יֹאמַר שְׁרָאָה שְׁזִינְתָּה אֲשֶׁתּוֹ וְאַח"כ יֹאמַר שְׁהוֹצִיא עֲלֶיהָ שֵׁם רַע וְרִצִּיתִי לְהַפֵּךְ בְּזִכּוּתוֹ שְׁפִינּוּן לְמ"ש הָרֵא"ש בְּתוֹשׁוֹ פִּלְל ל"ב ס"י וְהוּבָא בְּטוֹר סִי קע"ח עַל א' שְׁהוֹצִיא קוֹל עַל אֲשֶׁתּוֹ שְׁזִינְתָּה וְאָמַר שְׁנַתְּבָרַר לוֹ וְאַח"כ נִתְּן אֲמַתְלָא שְׁמַחֲמַת הַכַּעַס הוֹצִיא קוֹל זֶה כּו' ע"ש אֲמַנָּם לְשׁוֹן רִש"י שְׁכַתְּב שְׁמִצָּא לָה עוֹן שְׁאָסוּרָה לוֹ א"א לְפָרֵשׁ פֵּן גַּם מ"ש מַעַל"ת בְּכּוֹנֶנֶת דְּבַרִּי ר"ת דְּבִאָנוּס שְׁגִירֵשׁ בְּזֵה מְקַרִּי רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל שְׁיִיכִי בְּהוּ מִשׁוּם דְּכָל יִשְׂרָאֵל עֲרַבִּים זֶה בְּזֵה וּמִקְשָׁה אַח"כ וְז"ל מַה מָּאֵד נִסְתַּרְהָ דְּרַבִּי ר"ת בְּמָה שְׁהִבִּיא רֵאָיָה לְדְּבַרִּי מֵהָא דְּהַגְבְּעוֹנִים דְּלֵא מֵהַנִּי הַפְּרָה אִפִּי לְדְּבַר מִצְוָה כ"א בְּשִׁבְלוֹם מִיִּשְׂרָאֵל שְׁיִיכִי כּו' וְהַקְשָׁה מַעַל"ת שְׁהִרִי בְּנִדְרֵי הַגְּבַעוֹנִים פְּלוֹלֵם מִיִּשְׂרָאֵל שְׁיִיכִי שְׁהִרִי פְּלוֹלֵם בָּלְאוּ דְּלֵא תְּחִיָּה כָּל נִשְׁמָה וְע"כ מְוַכְרְחִים לוֹמַר דְּמִשׁוּם ח"ה לָא עֲבָרוּ עַל שְׁבוּעָתָם וְא"כ מַנ"ל רֵאִי זֶה עַכ"ל מַעַל"ת.

הִנֵּה צָלַל מַעַל"ת בְּמִים אֲדִירִים לְתַרְזֵן קוֹשְׁתּוֹ בְּדִרְזָה רַחוּק וְקוֹשְׁתּוֹ הַזֹּאת שְׁהַקְשָׁה עַל רֵאִיוֹת ר"ת מֵהִיא דְּגַבְעוֹנִים גֵּרָם לוֹ בְּאַשְׁרֵי שְׁהִלְזָה לְשִׁיטְתוֹ שְׁסָבַר דְּנִקְרָא רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל שְׁיִיכִי מִחֻמַּת שְׁכָל יִשְׂרָאֵל עֲרַבִּים כּו' אֲמַנָּם אֲנִכִי לָא כֵּן עֲמָדִי וְאִין לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת סְבָרָא זֶה לְפ"ד ר"ת דִּיקְרָא רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל עֲרַבִּים זֶה בְּזֵה דֵּא"כ בְּכָל מִצְוֹת עֵשָׂה וּל"ת נֹאמַר פֵּן נֹאפִילוּ בְּנִדְרֵי עֲצָמוֹ אֲמַרִּינן בְּגַמ' דְּנִדְרִים פ"ק פֶּל הַנּוֹדֵר כָּאֵלוּ בְּזֵה בְּמָה וְהַמְקַיְימוֹ כָּאֵלוּ הַקְרִיב כּו' וְא"כ נֹאמַר ג"כ מִסְתַּמָּא דְּרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל שְׁיִיכִי בְּכָל הַנּוֹדֵר עַד"ר מִטַּעַם דְּכָל הַמְקַיְיִם נִדְרוֹ כָּאֵלוּ הַקְרִיב עֲלֶיהָ קִרְבָּן וְא"כ יַעֲבֹר עֲבִירָה וְכָל יִשְׂרָאֵל עֲרַבִּים זֶה בְּזֵה וּמִכַּח זֶה יִתִּירוּ כָּל הַנּוֹדְרִים שְׁנִדְרִים עַד"ר וְכַד יִדְקַדֵּק מַעַל"ת בְּכּוֹנֶנֶת דְּבַרִּי ר"ת תְּמִצָּא שְׁדִקְדֵק ר"ת בְּמ"ש דְּוִדְקָא לְדְּבַר מִצְוָה שֶׁהִיא כְּעִין אֲבִיהֶם שֶׁל תִּינוּקוֹת דְּשְׁיִיכִי בְּנִדְרֵי וּבְמִצְוָה דְּחִרְטָתָן שְׁנָה וְכָל הָאֲבוֹת שְׁלִדְעָתָם הוֹדֵר אָנוּ סְהַדִּי

שְׁנֵת־חֲרָטוֹ מִשּׁוּם לִימוּד בְּנֵיהֶם כּו' ע"ש וּמוֹכַח מִדְּבָרָיו דְּדוֹקָא אוֹתוֹ הַגָּדֵר וְהַחֲרָטָה נוֹגַע בּוֹ בְּעֲצֻמוֹ וְלֹא לְאַחֲרֵים כְּגוֹן גְּבִי מְקָרִי דְרַדְקֵי מִשּׁוּם לִימוּד בְּנֵיהֶם וְזֶהוּ שְׁמֻסִּיִּים בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁבָ"א הֵנּוּ בְּשֵׁם ר"ת וְז"ל אֲבָל בְּגֵדֵי שְׂאִין אוֹתָם הֶרְבִּים שְׂיִיכִים כּו' וְאִם פְּדָבְרֵי מֵעַל"ת הֲלֹא תִמִּיד שְׂיִיכִים] אוֹתָם הֶרְבִּים מִטַּעַם דְּכָל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה בְּזֶה וְזֶה דְּבָר שְׂאִין לוֹ שְׁחַר, וְנִסְתֵּר הָעֲנָנִים וְנִפְלֵ הַבְּנֵי שְׁמִכַח זֶה יִתְנַרֵץ גַּם כֵּן הַקְּוִשָׁיָא שְׁהַקְּשָׁה מֵעַל"ת עַל מֵה שְׁהִבִּיא ר"ת רְאִיָּה מְגַבְעוֹנִים שְׁהָרִי בְּגֵדֵי דְגַבְעוֹנִים פְּוֹלָם מִיִּשְׁבָּה שְׂיִיכִי בְּלֹא דְלֹא תַחֲזִיָּה כּו' וְז"ל שְׁהַתּוֹרָה לֹא בְּאִתָּה לְהַזְהִיר עַל לֹא דְלֹא תַחֲזִיָּה כָּל נְשֻׁמָּה רַק עַל הַמְּלִיךָ אוֹ רֹאשׁ הַצָּבָא וְנִשְׂאֵי הָעֵדָה כְּמוֹתָם אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם מוּטָל הַמְּלַחְמָה לְנִטּוֹת עַל יְמִין אוֹ עַל שְׂמָאל וּבִיָּדָם הַפֶּתַח וְהַמְּשַׁלָּה בְּעֶסֶק הַמְּלַחְמָה וְזֶהוּ שְׁנַעֲנַשׁ שְׂאוּל אֲשֶׁר חָמַל עַל אֲגַג וְלֹא נִעְנָשׁוּ שְׂאָר הָעָם וּג"כ גְּבִי יוֹאֵב כְּאֲשֶׁר נִלְחַם עַל רֶבֶה וַיִּשָׁב שָׁם שְׁשָׁה חֳדָשִׁים עַד הַכְּרִית כָּל זָכָר בְּאֵדוֹם וְאֶמְרִינָן בְּגַמ' דְּלֹא יִחַפְּנֵר שְׁשָׁאֵל אוֹתוֹ וְהַשִּׁיב לוֹ שְׁרַבּוּ לְמָדוּ מַחֵה תַמְחָה אֵת זָכָר עֲמָלֵק דִּהִינּוּ הַזְּכָרִים כּו' וְלֹא נִעְנָשׁוּ שְׂאָר הָעָם וְה"ה לְעֲנָנִים לֹא דְלֹא תַחֲזִיָּה כָּל נְשֻׁמָּה הַאֲזַהֲרָה אֵינּוּ רַק עַל הַמְּלִיךָ וְרֹאשֵׁי הָעֵדָה וּלְפ"ז בְּשֻׁנְשָׁבְעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה לְגַבְעוֹנִים בְּפָנֵי רַבִּים דִּהִינּוּ בְּפָנֵי כָּל הָעֵדָה לֹא מְקָרִי הָעֵדָה מִיִּשְׁבָּה שְׂיִיכִי בְּגֵדֵי הַגָּדֵר דִּהֲלֹא דְלֹא תַחֲזִיָּה אֵינּוּ מוּטָל עֲלֵיהֶם וְצָרִיכִים אָנּוּ לִזְמַר לְדַעַת מֵעַל"ת דְּכָל הָעֵדָה מִיִּשְׁבָּה שְׂיִיכִי בְּלֹא זֶה מִטַּעַם דְּכָל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה בְּזֶה וְכַמ"ש לְפָנֵי זֶה וְסִבְרָא זֶה דְּחֻזִּיָּה וְכַמ"ש לְו"כ דְּבָרֵי ר"ת נְכוֹנִים בְּרְאִיָּה שְׁהִבִּיא מְגַבְעוֹנִים וְעֵינֵי בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁבָ"א בְּפ' הַשּׁוֹלַח בְּמ"ש בְּשֵׁם ר"ת וְיִרְאָה שְׁדָבְרֵי כְּפִי וְדָבְרֵי מֵעַל"ת דְּחֻזִּים וְדו"ק.

וּמ"ש מֵעַל"ת עַל מ"ש דְּלַדְעַת רִש"י שְׁהֶרְבִּים מְדִירִים אוֹתוֹ מִיְיָרֵי שְׁלֹא הֵגִיד בְּפָנֵיהֶם שְׁהִיא אֲנוּסָתוֹ כּו' וְכַתֵּב מֵעַל"ת שְׁנִרְאָה לוֹ לְדוֹחֵק כִּינּוּן דָּאִם יָדְעוּ לֹא הִסְכִּימוּ הַשְׁתָּא נְמִי הַהִסְכָּמָה בְּטַעוֹת הִיָּתָה כְּמוֹ דְּאֶמְרֵי דְלְדָבָר מְצוּה מְתִירִים שְׁלֹא בְּפָנֵיהֶם מִשּׁוּם דְּמִסְתָּמָא אִם הָיוּ יוֹדְעִים כּו' הֵכָא נְמִי נִימָא הֵכִי עַכ"ל מֵעַל"ת לֹא הַבְּנֵי אֵת דְּבָרָיו בְּמֵה שְׁהַשִּׁיג עָלַי וְאֲדָרְבָּה מֵעַל"ת תְּנִיָּא דְּמִסִּיַּע לִי דְּוִדָּאֵי פְּדָבְרָיו כֵּן הוּא וְעֵיקָר אֲשֶׁר בְּנִיתִי יְסוּד עָלָיו שְׁמוּדָה ר"ת בְּאוּנָס שְׁגִירֵשׁ בְּאֲשֶׁר שְׁהַתְּחַלַּת נִדְרוֹ הִיָּתָה בְּעֵבְרָה וְה"ה לְדַעַת רִש"י שְׁרַבִּים הִדִּירוּ אוֹתוֹ ג"כ תַּחֲלַת הַסְּכָמָתוֹ הִיָּתָה בְּטַעוֹת לְכֹן יֵשׁ לוֹ הַתְּרָה וִיְהֵא רַעְנָא דְּכָל כִּי הִנֵּי מִיְלֵי לִיתְאַמְרֵי מִשְׁמָאֵי.

וּמ"ש מֵעַל"ת לְמָה מְבִיא הַרְאָב"ד רְאִיָּה לְסִתּוֹר דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ מֵהָא דְּאוּנָס שְׁגִירֵשׁ וְאֵינּוּ מְבִיא רְאִיָּה מֵהָהוּא דְּגַבְעוֹנִים דִּהֶתֶם הִיָּתָה לְדָבָר הַרְשׁוֹת תַּחֲלַת נִדְרָם וּבְזֶה יֵשׁ לָהֶם הַפְּרָה וְאֶפְ"י לְדָבָר הַרְשׁוֹת וְע"ז תִּי מֵעַל"ת דִּהַרְאָב"ד חוֹשֵׁב תַּחֲלַת נִדְרָם לְדָבָר מְצוּה כּו' אֲמַנָּם אֵין אָנּוּ צָרִיכִי לְזֶה דְּלַעוֹלָם הַרְאָב"ד חוֹשֵׁב דְּתַחֲלַת נִדְרָם הִיָּה לְד"הָר וְאֶפְ"ה אֵין כָּאֵן רְאִיָּה מְגַבְעוֹנִים לְסִתּוֹר דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ בְּמֵה שְׁרַצָּה לְפִסְוִק דְּדוֹקָא בְּנִשְׁבַּע לְדָבָר מְצוּה כּו' הוּא דָּאֵין לוֹ הַפְּרָה כּו' מִשְׁא"כ אִם נִדְרָ מִתַּחֲלָה לְדָבָר הַרְשׁוֹת כּו' דִּהָהוּא דְּגַבְעוֹנִים מְדָה אַחֲרַת הִיָּתָה בְּהֶם וְהִיָּה ח"ה בְּדָבָר וְכַמ"ש בְּגַמ' וְאֶפְ"י שְׁלַכְאוּרָה מִשְׁמַע בְּגַמ' דְּלְדָבְרֵי ר"י אֵין כָּאֵן ח"ה רַק לְדָבְרֵי רַבְּנָן אֲמַנָּם כְּפָר הַרְאִיתִי פְּנִים בְּגוֹף תְּשׁוּבָתִי שְׁגַם לְדָבְרֵי ר"י יֵשׁ כָּאֵן ח"ה וְע"ש.

וְאֲשֶׁר כְּתִב מֵעַל"ת וְז"ל וְלַכְּאוּרָה לֹא הַבְּנֵי דַעַתוֹ הֶרְמָה מ"ש וְז"ל וְלִפִּי מ"ש מִיִּשְׁבָּה כֵּד דִּיִּקְוִת בְּלִשׁוֹן הַר"ן בְּשֵׁם ר"ת אִם הַגָּדֵר טַעוֹת מְעִיקָרָא מְגוּפּוֹ כּו' וְהַקְּשָׁה מֵעַל"ת עַל

דברי דהא הקושניא במקומה עומדת מנ"ל ראיה זו דלמא התם משום ח"ה יהיה אינה חילוק שיהיה.

ותמהני על שכלו הוה למה לא הבין דברי שהרי מ"ש דברים פשוטים המה שגם ר"י סובר שהיה נדר טעות רק באשר שא"ל נשיאי העדה שגדר שהנדר ברבים אין לו הפרה לכן לא הרגום מפני ח"ה ועל זה הקשיתי שראיית הר"ן בשם ר"ת מגבועונים אינו ראיה שהרי גם גבי הגבועונים היה להם הפרה והיינו באשר שא"ל נשיאי העדה שגדר שהנדר ברבים אין להם הפרה לכן לא הרגום מפני ח"ה לאפוקי אם הגדר שהנדר ברבים יש לו הפרה בנדר טעות א"כ לא היה פאן ח"ה וכמ"ש לעיל בשם הרשב"א בבבאור דברי התוס' ועל זה תירצתי אכן לפי מ"ש לעיל מיושב פד דייקת בלשון הר"ן בשם ר"ת שכתב אבל בשביל מצוה אחרת שאין הגדר טעות מתמחה כו' ע"ש והיינו דדברי הר"ן בשם ר"ת נכונים דלא אמרי' דאין לו הפרה אלא במקום שאין הגדר טעות מתמחה וכמו שהארכתי שם ודייק מגבועונים דלא היה להם הפרה מפני ח"ה בעבור שא"ל נשיאי העדה שלא היה להם הפרה אף שהיה אמירת נשיאי העדה להם בטעות ואין פאן ח"ה אלא נדאי לא מקרי נדר טעות פשאין הטעות מחמת גוף הגדר וא"כ מ"מ איפא ח"ה ולכן לא מקרי נדר טעות ודו"ק בזה תשובה מהרב המובהק כמהר"ר מ'שה ו' חביב נר"ו מירושלים תוב"ב שאלה עד המאור הגדול המאיר לארץ ולדרים עליה הוא הרב המובהק הגאון הפכה הגדול מרנא ורבינא אפרניים מעוז ראשי.

זאת אומרת פי אמרתי אשנה פרק זה אשר צוה אותי מרן להשיגם בחולשת עיוני במ"ש רש"י בפ' בתרא דמכות דף ט"ז ע"א עד"ר שפצא לה עון שאסורה לו והדירה עד"ר וכתבו עליו התוס' ולא נראה דא"כ אינו מצוה לקיימה אלא נראה שהדירה בלא שום עון ושפיר חל עלה כגון דאמר קונם תשמישך עלי כדאיתא בגמרא עכ"ל הנה נדאי דברי רש"י באשר הבינו אותם התוס' תמוהים הרבה דאם מצא לה עון פלומר שזינתה תחתיו ונהרי היא אסורה עליו לא מקרי בטלו ולא בטלו וה"ז כמו אם מתה דא"כ לא בטלה איהו כמ"ש התוס' בדיבור הקודם לזה גם מדכתבו התוס' אלא נראה שהדירה בלא שום עון ושפיר חל עלה כגון דאמר קונם תשמישך עלי וכו' משמע דהם סוברים דמה שהוכרח רש"י לפרש כן כדי שיוכל להדירה דאל"כ לא מצוי להדירה משום דמשועבד לה וע"ז אמרו דמשום הא לא אריא דשפיר חל עלה כגון דאמר קונם תשמישך עלי כדאיתא בכתובו' ובגמרא אמנם הר"ן בתשוב' סוף סי' ל"ח פתב וז"ל ועוד שדברי רש"י מוכיחים בפ' בתרא דמכות שאין נדר עד"ר פלום אלא כשגדר לקיים מצוה אבל לדבר הרשות לא עכ"ל ונראה נדאי דהר"ן סבר כן מתוך לשון זה של רש"י שהטעם שהוצרך רש"י לפרש שפצא לה עון שאסורה לו משום דסבר שאין נדר עד"ר פלום אלא כשגדר לקיים מצוה וזו היא סברת הראב"ד שעלה בדעתו לחלק כן כמ"ש הר"ן בשם הראב"ד בפ' השולח וכמ"ש מהר"א ו' ששון בתשוב' סי' קפ"ב.

והאמת דהם דברים תמוהים מה שהבינו הגדולים הללו בסברת רש"י ולא כן אנכי עמדי כי הנה רש"י ז"ל שם במכות דף ט"ו ע"א הזכיר ענין זה ולא פתב שפצא לה עון שכ"כ שם גבי מ"ש הניחא למ"ד בטלו ולא בטלו כו' פתב שם רש"י שאין מבטל העשה אא"כ מדירה שלא תהנה ממנו נדר שאין לו הפרה פדלקמן ושם באותו הדף ע"ב בלשון

המתחיל ר"י סבר התראה ספק פתב בסוף הלשון וכשמתרין בו אל תגרש ספק הוא שפא לא יבטל העשה להדירה בהנאה ולכשידירה ויבטלנו קאמר דלקי ע"כ אלמא דבגדר לה עד"ר לחוד מוקי לה.

ועוד יש ראיה מכרחת בסוף הסוג' דף ט"ז ע"ב דמוקי התלמוד מ"ש ר"י זאת ועוד אחרת גבי פנאה אבל גבי אונס לא משום דאע"ג דהדירה עד"ר יש לו הפרה משום דהוי דבר מצוה ואם איתא כמו שהבינו הגדולים דרש"י איירי במצא לה עון שאסורה לו פלומר שזנתה תחתיו והדירה עד"ר הרי נדר זה אי אפשר להתירו דמלבד דאינו לדבר מצוה הוא לדבר עבירה וזו ראיה שאין עליה תשובה שאין פ"י דברי רש"י פאשר הבינו הגדולים הנז' ודברי רש"י צריך לפרשם דה"ק דהדירה עד"ר לחוד ומשום דהוקשה לו לרש"י היכי יקרא זה בטלו דלא דמי לבטלו דשלוש הקן דהרגה דבטלו לעשה בדינים אבל פאן שהדירה לו עד"ר התורה אסרתו עליו ולא מקרי זה בטלו ולכן הוצרך רש"י לומר דכיון דהוא המציא זה האיסור והעון שהדירה עד"ר ומתוך נדרו אסורה לו מיקרי פי הוא הגורם ובטלו לעשה קרינו ביה ולקי וא"כ מ"ש רש"י עד"ר שמצא לה עון שאסורה לו והדירה עד"ר לאו תרתי מיילי ניהו שמצא לה עון פלומר שזנתה והדירה דא"כ הל"ל שעשתה עון ולא יאמר שמצא לה עון אלא הוא אשר דברתי ודברי רש"י כף מתפרשין והוי פאלו קאמר עד"ר שהמציא לה עון שאסורה לו כגון שהדירה עד"ר וכוננתו לומר דכיון דהוא מדירה ואוסרה עליו אף שאסורה מדין תורה בטלו קרינו ביה ואי איישר חילי הייתי מגיה בלשון רש"י שי"ן במקום ני"ו וכצ"ל שמצא לה עון שאסורה לו שהדירה עד"ר ודו"ק והנלע"ד פתבתי.

הצעיר משה נ' חביב: שאלה עה מעשה בא לידי פה ק"ק בודין באשה א' שהיתה זקוקה ליכם והיתה מחולקת עמו כמה חדשים שלא רצה לחלוץ לה עד שנתפשרה וחלץ לה ובכח למחרת אחר החליצה עשתה שידוך ורצתה ליכנס לחופה בו ביום עם המשודך שלא וציויתי לשאול את פיה אימתי תכנס לטבילה ואמרה היום קודם החופה ושאלתי אימתי ספרה ז' נקיים ואמרה קודם החליצה ואסרתי לה לטבול עד אחר שתספור שבועה נקיים מחדש.

פשיטא במקומות שנהגו ליכם פשיטא שאינו מועיל הז' נקיים שספרה בהיותה זקוקה ליכם פי ויבמה אמרי' אפי' בעל פרוחה וא"כ נחשבה כא"א ואפי' במקום שאין מיבמין רק חולצים מ"מ לא סמכה דעתה וחישינו שפא תראה מחמת חימו' ועיין בתשו' הרדב"ז סי' רס"ג וגם בתשוב' הרב בעל מ"ב סי' מ"ב מדין חימוד ואמרי' בגמ' דגיזה פ' תינוקת תבעוה לינשא הג"ה מבן הרב המספר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר לפי מ"ש בתשו' מימוני סי' א' בשם ראב"ה ומביאו הב"ח בי"ד סי' קצ"ב וז"ל דשפא מחמת חימוד ראתה טפת דם ולאו אדעתיה ולפ"ז אם אומרת ברי ונתפייסה צריכה לישוב ז' נקיים ועיין לי וגם בדקתי עצמי ביום התביעה בגמ' דקדושין האומר לאשה הרי את ולא ראיתי לא היתה צריכה ז' נקיים מקודש' לאחר שתתגרש לאחר שתחלוץ אלא תבעל לאלתר עכ"ל והנה נראה לה ובמתה כו' וק"ל: בנ"ד לכאורה לומר שמוותרת לטבול בו ביום פי אמרה ברי לי שטהורה אני אמנם כבר פסקו כל הפוסקים הרשב"א והטור והב"י דלא פראב"ה וכ"כ הב"ח שם וז"ל שאפי' בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה נמי צריכה ז'

נקיים דחישינון שְׁמָא מְחַמַת חִימוּד רֵאת' טַפַּת דָּם וְאַבְדָּה וּכ"כ הִרְשָׁפִ"א וְהָכִי נִקְטִי דְלָא
פְּרָאבִי"ה עכ"ל בְּרַם צְרִיכִי אָנוּ לִיתָן טַעַם לָמָּה דְחוּ סְבַרְתָּ הִרְאָבִי שְׁהָרִי לְפּוּם רִיהָטָא
נִרְאָה סְבַרְתּוּ נְכוּנָה וְנִלְע"ד כִּי סְבַרְתּוּ דְחוּיָה מִהַגְמָ' דְהַחֹלְצִי דָּף ל"ז וּמפ"ק דְיוֹמָא דָּף
ח"י מְעוּבָד' דְּרַב אִיקְלַע לְדָרְשֵׁישׁ וּר"נ לְשִׁכְנָצִיב וְאַמְרוּ מֵאן הוּי' לְיוֹמָא כו' וּפְרִיף וְהָאֵמֵר
רְבָא תְּבַעוּהָ לִינְשָׂא וְנִתְפַּיִסָּה צְרִיכָה ז' נְקִיִּים וּמְשַׁנֵּי רַבְּנָן שְׁלוּחֵינְהוּ הָוִי מְשַׁדְרִי וּמוֹדְעִי
לְהוּ וַאֲבַע"א יְחוּדִי כו' עכ"ל ע"ש וּלְפִי סְבַרְתָּ הִרְאָבִי"ה מֵאֵי פְּרִיף מִמֵּימְרָא דְרְבָא שְׁהָרִי
י"ל דְּשָׁם אֵינְרִי פְּשָׁלָא בְּדָקָה עֲצָמָה בְּיוֹם הַתְּבִיעָה וְאֵינָה בְּרִי לָהּ שְׁהִיא טְהוּרָה וּמִשָּׂא"כ
רַב וּר"נ שְׁאַמְרוּ מֵאן הָוִי לְיוֹמָא הֵינְנוּ פְּשָׂאוֹמְרַת בְּרִי לָהּ שְׁטְהוּרָה הִיא שְׁבַדְקָה עֲצָמָה
בְּיוֹם הַתְּבִיעָה וּלְכָף מְוַתְרַת לְאַלְתֵּר וְגַם עַל הַתְּרַצָּן קָשָׁה לָמָּה לֹא מְשַׁנֵּי כָּף אֲלֵא וְדָאִי
שְׁסַבְרָא זֹו דְחוּיָה הִיא שְׁאַפִּילוּ בְּדָקָה עֲצָמָה וּמִצָּאָה טְהוּרָה בְּבִירוֹר אַפ"ה צְרִיכָה ז' נְקִיִּים
דְּחִיּוּשֵׁינוּן שְׁמָא לֹא הִרְגִּישָׁה וְאַבְדָּד' וְדָלָא פְּרָאבִי"ה וְאַפְשָׁר שְׁהוּא הִבִּין בְּגַמ' בְּמֵאֵי שְׁמַקְשֵׁי
מִמֵּימְרָא דְרְבָא לְפִי שְׁפָל כְּוֹנֵנַת רַב וּר"נ הִיָּה כְּדִי שְׁיָהָא פַת בְּסִלּוֹ וְיִנְצָלוּ מִן הַחֲטָא וּבְוַדָּאִי
לֹא הָוִי סוּמְכִים ע"ז כִּי פֶן וְאוּלֵי לֹא יִמְצָאוּ הָאִשָּׁה שְׁהִיא לְיוֹמָא שְׁתְּהָא טְהוּרָה אַחַר
שְׁנִתְרַצּוּ לָהֶם וְלֹא יְהִיָּה לָהֶם פַת בְּסִלְמָה וּמַה"ט נְמִי לֹא רְצָה הַגַּמ' לְתַרְץ פֶן וּמְשַׁנֵּי רַבְּנָן
שְׁלוּחֵינְהוּ מְשַׁדְרִי לְהוּ כו' וְאַזְ בְּוַדָּאִי יֵשׁ לָהֶם פַת בְּסִלְמָה אָמְנָם לְפִי סְבַרְתָּ הַתּוֹסֵ' בְּתִי הַב'
שָׁם ד"ה יְחוּדִי כו' ע"ש קָשָׁה עָלָיו וְדו"ק.

וְרֵאִיתִי בְּטוּרֵי זְהָב רֵישׁ סִי קצ"ב שְׁפַתְבּ וְז"ל שְׁמָא מְחַמַת חִימוּד כ' הֶרַב הַמְּגִיד כו' דְזוּ
הִיא מְדַרְבְּנָן כו' וּמִן הַתּוּרָה מְוַתְרַת כו' עכ"ל. וּבְזֵה נִיחָא לִי הָא דְאִיתָא בַפ"ק דְסוּטָה גְבִי
תְּמַר וְתַשְׁבַּב בְּפַתַח כו' שְׁאַמְרָה לִיהוּדָה טְהוּרָה אֲנִי מְנִידָה וְכֵן מְצִינוּ בְרוּת שְׁנִכְנִסָה לְמַטְתּוֹ
שְׁל בּוֹעֵז אַחַר שְׁטַבְלָה וְקָשָׁה הָא צְרִיכִים ז' נְקִיִּים אַחַר שְׁנִתְפַּיִסוּ בְּיַחַד לִישָׂא זֵה אֵת זֹו
וּלְפִי מ"ש נִיחָא דְעַדְיִין לֹא הִיָּהָה גְזִירָה זֹאת כו'.

וְעוּד נִרְאָה לְתַרְץ דְגַבֵּי תְּמַר וְרוּת לֹא הִיָּה חֲשֵׁשׁ שְׁמָא תִרְאָה מְחַמַת חִמוּד דְמִיד שְׁנִתְפַּיִס
יְהוּדָה וּבּוֹעֵז אֲזִי הָוִי עֲמָהֶם בְּמַטָּה וְה"ל כְּמִי שְׁיֵשׁ לוֹ פַת בְּסִלּוֹ מִשָּׂא"כ בְּשָׂאָר כְּלָה עכ"ל
הַט"ז. הַנָּה לֹא יִדְעַתִּי מִנֵּין לוֹ זֵה שְׁפַתְבּ שְׁבַמְטָה הָוִי כְּשִׁנְתְּפַיִסוּ יְהוּדָה וְתְּמַר וּמְפִשְׁטִיָּה
דְקָרָא אֵינוּ מְשַׁמַּע פֶן וְתוּ אִפִּי' שְׁהָוִי בְּמַטָּה שְׁהָרִי מְשַׁעָּה שְׁתְּבַעָּה וְיִדְעָה הַבִּירוֹר תְּכַף
נִתְעוֹרֵר לָהּ הַחִימוּד וְצְרִיכָה ז' נְקִיִּים וּכְמ"ש הוּא בְּעֲצָמוֹ סוּף סִי קצ"ב בְּשָׂאָלָה שְׁל
אַלְמָנָה כו' ע"ש וּמִטַּעַם דַּה"ל כְּמִי שְׁיֵשׁ לוֹ פַת בְּסִלּוֹ שְׁפַתְבּ וּמִשָּׂא"כ בְּשָׂאָר כְּלָה תִינַח
גְבִי תְּמַר וּמִשָּׂא"כ בְּרוּת אֵין זֵה נִקְרָא פַת בְּסִלּוֹ וְאַדְרָבָּה לְבָה הוּמָה יוֹתֵר וּמְחַמְדָּה שְׁהָרִי
לֹא נִגַּע בָּהּ בְּאוֹתָהּ הַלִּילָה וְלֹא יִדְעָה בְּבִירוֹר אִם יִגְאָלְנָה אוֹ טוֹב וְדְמִיָּא מְמַשׁ לְשָׂאָר כְּלָה
וְאִם נִאָּמֵר שְׁקוּשִׁיתוֹ הוּא עַל תְּמַר וְרוּת וְלֹא עַל יְהוּדָה וּבּוֹעֵז ז"א סְבָרָא כְּלָל וְאַפְכָּא
מְסַתְּבָרָא וּק"ל אֲכֵן נִלְע"ד לֹאמֵר אֲפִשָׁר שְׁיְהוּדָה וּבּוֹעֵז פְּסָקוּ פְּרָאבִי"ה הַנְּז"ל שְׁפַתְבּ אִם
בְּדָקָה עֲצָמָה בְּיוֹם הַתְּבִיעָה וְלֹא רְאִיתָה תְּבַעֵל לְאַלְתֵּר וְכֵן עֲשָׂה יְהוּדָה שֵׁא"ל הִבָּה נָא
אַבּוּא אֵלֶיךָ וּפִירִשׁ"י הַכִּינִי עֲצָמָךְ וְיִדְעַתָּה לְכָף וְהֵינְנוּ שְׁהַזְהִירָה שְׁתַּבְּדוּק עֲצָמָה קוֹדֵם
וְרוּת נְמִי פְּשִׁיטָא שְׁבַדְקָה עֲצָמָה קוֹדֵם אוֹ י"ל שְׁיִשְׁבָּה נְמִי ז' נְקִיִּים אַף שְׁמִסְדְּרוֹן שְׁל
הַפְּסוּקִים אֵינוּ מְוַכְרַח וּק"ל שְׁאֵלָה עוֹ נְטַע נְעַמָּן צְנֻצְנַת הַמֶּן הוּא אֶהוּבִי הַחֲכָם הַשְּׁלָם כֹּל
סְתוּם וְטָמוּן בְּפָנָיו לֹא נְטָמֵן כְּמַהֲרָר לִיפְמָן נר"ו אוֹדוֹת אֲשֶׁר שְׁאֵל מֵעַל"ת מֵאִתִּי לְחַוּוֹת
דְּעַתִּי לְפִי שְׁיֵשׁ מִי שְׁחוֹלֵק עָלָיו בְּדַבְרֵי תְּהוּוֹ וְז"ל הַשְּׁאֵלָה אִשָּׁה שְׁהַרְגִּישָׁה צַעַר וּכְאֵב
גְּדוֹל בְּשַׁעַת תְּשַׁמִּישׁ תְּמִיד וְזוּלַת זֵה אֵינָה יוֹדַעַת אִם יֵשׁ לָהּ שׁוּם מְכָה בְּאוֹתוֹ מְקוּם כְּלָל

רק נְסוּבָה צַעַר גָּדוֹל בְּתַשְׁמִישָׁה וְכַמְעַט בְּכָל פַּעַם שֶׁתִּשְׁמַשׁ עִם בַּעֲלָהּ תִּמְצָא לְמַחֲרַת הַרְבֵּה פְתָמִים בְּכַתּוּנַת שְׁלָה אוּ בְפִסְדֵינָן מִמְרָאוֹת הָאֲסוּרִים אֲמַנָּם לֹא רָאִתָּה שׁוֹם דָּם מִמֶּשׁ מִחֲמַת הַתִּשְׁמִישׁ נָם לֹא הִרְגִישָׁה כָּלֵל מִיִּצְיַאת הַדָּם רַק הַפְתָּמִים שֶׁנִּמְצָא לָהּ בְּעַד שְׁלָה וְהִיא לֹו מְחַלְנֶקֶת בְּקִהְלָתוֹ אִם הָאִשָּׁה הַזֹּאת טְהוּרָה הִיא וְאִם צָרִיכָה לֵיָשֵׁב שְׁבַעַה נְקִיִּים אוּ לֹא וּבְכֵן יוֹרְנוּ מוֹרְנוּ וּשְׁכַמָּה.

תְּשׁוּבָה גְרָסִי בַגַּמ' דְּנִדָּה פ' תִּינּוּקוֹת דְּף ס"ו ת"ר הֲרוּאָה דָּם מִחֲמַת תִּשְׁמִישׁ מְשֻׁמֶשֶׁת פַּעַם רֵאשׁוּנָה וְשִׁנְיָה וְשְׁלִישִׁית מִכָּאֵן וְאֵילָף לֹא תִשְׁמַשׁ עַד שֶׁתִּתְגַּרֵּשׁ וְתִנְשָׂא לְאַחַר כּו' מִכָּאֵן וְאֵילָף לֹא תִשְׁמַשׁ עַד שֶׁתִּבְדּוֹק עֲצָמָה בְּשִׁכּוּפְרָת כּו' וְאִם יֵשׁ לָהּ מִכָּה בְּאוֹתָהּ מְקוֹם תּוֹלָה בְּמִפְתָּהּ וְאִם יֵשׁ לָהּ נֶסֶת תּוֹלָה בְּוֶסֶתָהּ אִם הִיא דָּם מִפְתָּהּ מְשׁוּנָה כּו' אֵינָה תּוֹלָה וְנִאֲמַנְתָּ הָאִשָּׁה לֹוּמַר מִכָּה יֵשׁ לִי בְּמִקּוֹר שְׁמִמְנָה הַדָּם יוֹצֵא רִשְׁבֵּג"א דָּם מִכָּה הִבָּא מִן הַמִּקּוֹר טָמֵא וְרַבּוֹתֵינוּ הֵעִידוּ שֶׁהוּא טְהוֹר מֵאֵי בִּינְיָיָהוּ אָמַר עֲנָלָא מִקּוֹר מִקּוֹמוֹ טָמֵא כּו' עַכ"ל הַגַּמ'.

וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק בַּגַּמ' דְּקָאֵמַר בְּרִישָׁא וְאִם יֵשׁ לָהּ מִכָּה בְּאוֹתָהּ מְקוֹם תּוֹלָה בְּמִפְתָּהּ דְּמִשְׁמַע מִסְתַּמָּא תּוֹלָה בְּמִפְתָּהּ אִף שְׁאֵינָה יוֹדַעַת אִם מוֹצִיאָה דָּם וְאִם כֹּ"כ קָאֵמַר וְנִאֲמַנְתָּ אִשָּׁה לֹוּמַר מִכָּה יֵשׁ לִי בְּמִקּוֹר שְׁמִמְנָה יוֹצֵאת דָּם כּו' מִשְׁמַע דְּוָקָא שְׁיִוְדַעַת שְׁמִמְנָה דָּם יוֹצֵא הָא סְפִיקָא טָמֵא דְאֵין תּוֹלִין בְּמִכָּה.

וְהִיא נִלְע"ד לֹוּמַר דְּסוּגְלֵי דְשִׁמְעַתָּא אֵינְרִי בְּשִׁנְיָ חֲלוּקֵי דֵינִים רִישָׁא דְּבִרְיָיָתָא אֵינְרִי בְּרוּאָה דָּם מִחֲמַת תִּשְׁמִישׁ כּו' וְאִזְ נִאֲסַרְתָּ בְּבַעַל שְׁלִישִׁי לְעוֹלָם וְלִכֵּן בְּכָל טַעֲדֵקֵי דְאָנוּ יְכוּלִים לְתַלּוֹת תּוֹלָה בַּהּ כְּגוֹן בְּוֶסֶתָהּ אוּ בְּמִפְתָּהּ אִף שְׁאֵינָה יוֹדַעַת בְּוֶדָאֵי שְׁמִמְנָה מוֹצִיאָה הַדָּם דָּאִם לֹא נִתְלָה בְּמִכָּה אִזְ נִאֲסַרְהָ לְעוֹלָם וְהַרְבֵּה חֲשׂוֹ חֲכָמִים לְתַקְנַת עֲגוּנוֹת וְכַמ"ש הַרְשָׁפ"א בַּת"ה וְהוּבָא ג"כ בְּהַרְבַּ ב"י ס' קפ"ד וְז"ל מִפְנֵי מָה אָמְרוּ שְׁתּוֹלִין בְּמִפְתָּהּ לְפִי שֶׁהָאִשָּׁה בְּחֻזְקַת טְהוּרָה עוֹמֶדֶת וְאִפְלִי הִגִּיעַ שְׁעַת וְוֶסֶתָהּ וְנִסְתּוֹת דְּרַבְּנָן וּמִסְפֵּק אֵל תִּאֲסַרְנָהּ לְעוֹלָם וְכִינּוּן שְׁכֵן זֶה שְׁרוּאָה דָּם וְאִפְלוּ בְּשַׁעַת תִּשְׁמִישׁ תּוֹלִין לְהַקֵּל כּו' עַד וַא"ת הֲלֹא בְּנָשִׁים דְּעָלְמָא חֵיִישִׁינָן לְעוֹנַת הַנֶּסֶת כּו' וְהָאִידָּא אִתָּה מִתִּיר אֵת זֶה שֶׁהִיא בְּשַׁעַת וְוֶסֶתָהּ כּו' עַד וְאֵין דְּנִין אִפְשָׁר מִשְׁאֵי אִפְשָׁר שֵׁא"כ אִף אִתָּה אוֹסְרָה עַל בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם עַכ"ל ע"ש וַא"כ זְכִינוּ מִזֶּה שֶׁהִקְלוּ פֶה בְּרוּאָה דָּם מִחֲמַת תִּשְׁמִישׁ שְׁלֹא תִאֲסַר עַל בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם וְתִשְׁאָר עֲגוּנָה.

וּבְזֶה מִיְנֻשָׁב הַגַּמ' הַנּוּז' דְּרִישָׁא דְּבִרְיָיָתָא אֵינְרִי בְּרוּאָה דָּם מִחֲמַת תִּשְׁמִישׁ לִכֵּן אָמְרִי דָּאִם יֵשׁ לָהּ מִכָּה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם תּוֹלָה בְּמִפְתָּהּ אִף שְׁאֵינָה יוֹדַעַת אִם מִפְתָּהּ מוֹצִיאָה דָּם וּמִשֵׁא"כ בְּסִיפָא דְּבִרְיָיָתָא מָה שְׁמִסִּיִּים שָׁם וְנִאֲמַנְתָּ אִשָּׁה לֹוּמַר מִכָּה יֵשׁ לִי בְּמִקּוֹר כּו' שְׁמִמְנָה יוֹצֵא דָּם אֵינְרִי בְּשִׁאָר נָשִׁים דְּעָלְמָא לֹא בְּרוּאָה דָּם מִחֲמַת תִּשְׁמִישׁ לִכֵּן אָנוּ מִחֲמִירִים שְׁאֵינָה נִאֲמַנְתָּ לֹוּמַר מִכָּה יֵשׁ לִי בְּמִקּוֹר עַד שֶׁתִּדַּע בְּוֶדָאֵי שְׁמִמְנָה מוֹצִיא דָּם.

וּלְפִי מָה שֶׁפְתַבְתִּי יֵשׁ לֵיָשֵׁב ג"כ שְׁכֵן הוּא דַעַת הַמְרָדְכֵי בְּשִׁבּוּעוֹת בְּהַלְכוֹת שְׁפַתְב ג"כ הַבְּרִיָּיָתָא דְאֵינְרִי בְּרוּאָה דָּם מִחֲמַת תִּשְׁמִישׁ וְכַתְבֵּי אַח"כ וְאִם יֵשׁ לָהּ נֶסֶת זְמַן קְבוּעַ כּו' תּוֹלָה בְּוֶסֶתָהּ שְׁיִכּוּלָה לֹוּמַר דָּם זֶה שֶׁהִיא רוּאָה טְהוּרָה שְׁעֵדִינָן לֹא הִגִּיעַ וְוֶסֶתָהּ וְתּוֹלָה בְּמִפְתָּהּ שְׁיִכּוּלָה לֹוּמַר מִן מִפְתָּהּ הִיא כּו' וְאַח"כ לְמַטָּה בְּסוּף הָעֲנָנִין כְּתַב הַמְרָדְכֵי וְז"ל נִאֲמַנְתָּ הָאִשָּׁה לֹוּמַר מִכָּה יֵשׁ לִי בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁמִמְנָה יוֹצֵא דָּם דּוּק' שְׁיִוְדַעַת שְׁדָּם יוֹצֵא

מן המפה תולה בה אבל מספק אינה תולה אבל בשעת נסותה אפי' יודעת בנדאי שהדם יוצא מן המפה אינה תולה בה דאל"כ לא תהיה טמאה לעולם כו' ע"ש וקשה ג"כ דבתחלה פתב המרדכי ו"ל דתולה במפתה ולא פירש דדוקא בידעת שהדם יוצא מהמפה ואח"כ בבבא דנאמנת אשה לומר מפה יש לי באותו מקום פתב דדוקא שידעת שהדם יוצא מן המפה כו' ולפי מ"ש נכון הוא דרישא דברייתא מיירי ברואה דם מחמת תשמיש לכן אנו מקילים ותולין בדם מפתה אף על פי שאינה יודעת בנדאי שהדם יוצא מן המפה כדי שלא תאסרה על בעלה לעולם ותשאיר עגונה.

ומה שאין פו בסיפא בבבא דנאמנת כו' לא איירי ברואה דם מחמת תשמיש כו' וכמ"ש לעיל וכן מוכח מדברי סה"ת סי' צ"ב דהא דאמרי' בבריית' דנאמנת אשה לומר מפה יש לי כו' לא איירי לכלל ברואה מחמת תשמיש שמביא שם ברייתא הנז' מדין אשה שיש לה מפה באותו מקום כו' ולא על אינה אשה שרואה מחמת תשמיש כו'.

אמנם ראיתי בסמ"ג שפתב בלאוין קי"א שמביא ג"כ הברייתא הנ"ל דרואה דם מחמת תשמיש כו' עד נשאת לשלישי וראתה כו' לא תשמש עד שתבדוק כו' עד ונאמנת אשה לומר מפה יש לי באותו מקום שממנה יוצא דם פירש לטהרה שלא בשעת נסותה עכ"ל הנה הסמ"ג השמיט מהברייתא הנז' לפי מה דגרסינן בגמ' ואם יש לה מפה כו' ואם יש לה נסת כו' רק מביא סוף הברייתא ונאמנת אשה לומר מפה יש לי באותו מקום כו' ומוכח מדבריו שמפרש דהאי סיפא דנאמנת קאי ארישא אהא דאמר ואם יש לה מפה לכן מביא סוף הברייתא דנשמע ג"כ מזה דתולה במפה והיינו ברואה דם מחמת תשמיש ודלא כמ"ש לעיל שהסיפא איירי באשה דעלמא ולא ברואה מחמת תשמיש ודלא כמ"ש לעיל שהסיפא איירי באשה דעלמא ולא ברואה מחמת תשמיש.

אכן מ"מ צריך ישוב למה השמיט הסמ"ג הא דאמרי' בגמ' אם יש לה נסת תולה בנסותה כו' לכאורה נלע"ד לומר הא דהשמיט האי בבא דאם יש לה נסת לפי שיש כמה פירושים אהא דאמרי' דאם יש לה נסת תולה בנסותה רש"י פי' ואם יש לה נסת לקלוקול הגזה כו' והרמב"ם ונהטור פירשו שאם שימשה סמוך לנסותה כ' לא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש כו' וכתב הב"י דהגי תרי פירושא לא פליגי לענין דינא ותרנויהו הלכתא נינהו כו' לאפוקי הסמ"ג למד דהגי ב' פירושים פליגי דאליבא דעת רש"י דפי' אם יש נסת לקלוקול הגזה תולה בנסת ומשמשת בלא בדיקה בין נסת לנסת ולפ"ז י"ל שסבר רש"י דאם שמשה סמוך לנסותה מ"מ רואה מחמת תשמיש ואינו תולה לה בנסותה ולכן לא פתב הסמ"ג הא דתולה בנסותה כו' שהוא סובר פדעת רש"י ודלא פדעת הרמב"ם ונהטור ומה שלא פתב שדעתו פדעת רש"י י"ל שזה מבואר כמה שמסיים שם ונאמנת אשה לומר מפה יש לה כו' פי' לטהרה שלא בשעת נסותה בזה נכלל פירש"י ג"כ דאם יש קלוקול לנסת הגזה שיש לטהרה שלא בשעת נסותה ומשמשת בלא בדיקה בין נסת לנסת אמנם זהו דוחק.

והיותר נראה מדברי הסמ"ג כמה שמסיים פירש לטהרה שלא בשעת נסותה לפי שהסמ"ג סובר דמ"ש בגמ' ואם יש לה נסת כו' ואם יש לה מפה פירשו הא דתולין במפתה קאי אהא דתולה בנסותה וכמו שמוכח מדברי מהרא"י בפסקים וכתב' סי' מ"ז הובא בב"י סוף הסי' שפתב וז"ל כ' במרדכי שהוא ברייתא הרואה דם מחמת תשמיש דתנו בה ואם

יש לה נסת כו' תולה בנסתה [פי' ואם יש לה נסת זמן קבוע שהיא רואה תולה בנסתה] שיכולה לומר שהדם שהוא רואה טהור הוא דעדיין לא הגיע נסתה ותולה במפתה כו' אלמא דס"ל דאין אורח בא אלא בזמנו מהני דתולין במפתה.

מה שאין תולין בלא זה עכ"ל א"כ מוכח בהדיא מדבריו דמ"ש תולין בנסתה היינו פשיש לה מפה דוקא ואז תולה שלא בשעת נסתה במפה וכפירוש הזה סבר הסמ"ג ג"כ ולכן פתב הסמ"ג ונאמנת אשה לומר מפה יש לי כו' פירש לטהרה שלא בשעת נסתה והיינו דאע"ג דאין אורח בא אלא בזמנו מהני דתולין במפה דוקא כו' וכדעת מהרא"י הנ"ל והיינו דצריף תרתי לטיבותא שלא בשעת נסתה ואז תולה במפה דבשלמא בשעת נסתה לחודיה לא מהני לטהרה שהרבה נשים רואות אף שלא בשעת נסתה.

וראיתי לגבר עמייתי בספרו ש"ף סי' קפ"ז ס"ק כ' שכתב דדעת מהרא"י הנ"ל דאם יש לה נסת זמן קבוע תולה שלא בשעת נסתה בנסתה אפי' אין לה מפה כלל כו' שהרי עדיין לא הגיע נסתה אלא דדייק מהמרדכי מ"כ כ"ש דכיון דס"ל דמחזקה אין אורח בא אלא בזמנו מהני דתולין דדם טהור הוא מה שלא היו תולין בלא זה מכ"ש דס"ל דהיכא דאיכא מפה אעפ"י שאינה מוציאה דם טהורה כו' ע"ש והנה הבנה זו במהרא"י אין לו שחר כלל למעיין שם ואף שבדברי מהר"ם מפדואה דברי הש"ף נכונים אבל במ"ש בדברי מהרא"י אין להולמו.

וראיתי בב"ח סימן הנז' ס"ד שמפרש ג"כ דברי המרדכי פדעת מהרא"י הנ"ל ודלא כמ"ש בש"ף והקשה אח"כ ונ"ל אלא דצ"ע דתחלה כתב המרדכי דתולה במפתה וכו' דמשמע אע"פ שאינה יודעת דמפתה מוציאה דם ואח"כ כתב ונאמנת אשה כו' דדוקא בידעת שיוצא דם מהמפה תולה בה אבל מספק אינה תולה בה ומתריץ שם ונ"ל דהא שכתב בסוף מיירי באין לה נסתה לכך דוקא שידעת דיוצא דם מן המפה אבל תחלת דבריו הם בהא דתני ואם יש לה נסת כו' ותולה במפתה כו' איירי ביש לה נסת ותולה ראיתה בין נסת לנסת במפתה אע"ג דאינה יודעת דמפתה מוציאה דם.

הנה דבריו נפלאים דמקשה קושיא בדברי המרדכי דרישא וסיפא סתרי אהדדי וסבר לתמן ולא תמן דאיהו אפשר לומר דסיפא בדברי המרדכי איירי באשה שאין לה נסת ובמרדכי מסיק אבל בשעת נסת כו' משמע דהמרדכי איירי באשה שיש לה נסת וכמו שהרגיש הוא בעצמו בחולשת תירוצו וכתב דמדברי מהרא"י מוכח להדיא דהבין דברי המרדכי להיפך כו' והכי משמע מדברי המרדכי מדמסיק אבל בשעת נסתה כו' ע"ש וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה וכדי שלא יתבטלו דבריו מפל צד אפשר לומר דמה שמסיק המרדכי אבל בשעת נסתה כו' ודאי איירי באשה שיש לה נסת אבל במ"ש המרדכי בתחלה בסיפא ונאמנת אשה לומר כו' דדוקא בידעת שהמפה מוציאה דם איירי באשה שאין לה נסת אז צריכה לידע דוקא שהמפה מוציאה דם לאפוקי ביש לה נסת אז שלא בשעת נסתה תולה במפה אף שאינה יודעת שמפתה מוציאה דם וע"ז מסיק אבל בשעת נסתה אפילו יודעת בנדאי כו' אינה תולה במפה כו' ואף באשה שיש לה נסת כו'.

אמנם לפי מ"ש לעיל בדברי המרדכי דיש לחלק בין רואה מתמת תשמיש לאשה דעלמא דברי המרדכי נכונים וישרים למבין (ע"כ מצאתי): שאלה עז כתב המרדכי דנידה שלא

בשעת וסתה מצי אמר' ליה גסתתפה שדך והוי אונס עכ"ל ע"ש וצ"ע דבפ"ק דכתובות מסקינן דכל אונסא לא אכלה.

ונלע"ד לישוב פי אין הנושאים שנים דנדאי התם פסקינן דכל אונסא לא תקנו חכמים שיזון אותה אף בהגיע הזמן והמרדכי מפרש דפירסה נדה אחר החופה כפשוט לשון הגמ' וכמ"ש הב"ח מטעם דפסקה לה חיבת ביאה וא"כ צריד לחלק דאם נכנסה לחופה ומת אחר החופה אין לה אונס גדול ממיתה ואפ"ה אמרינן מאחר דבשעת החופה חזי לביאה קני אף אם נתחדש אונס אח"כ שלא יכול לבא עליה וא"כ צריד לפרש הא דפירסה נידה שנכנסה לחופה ביום וסתה דלא היתה חופה ראויה לביאה דחזקה אורח בזמנו בא אבל אם פירסה נידה שלא בזמנה הוי כאונס דעלמא והחופה היתה ראויה לביאה דלא מסקי אדעתיהו שתראה דם שלא בזמנה ולכן קונה אותה ולא מייתו ראיה מפ"ק דכתובות רק שלא בשעת וסתה מקרי דבר שאינו רגיל ועל פן השמיטו שאר פוסקים דברי המרדכי דהם ס"ל כפי' הרא"ש דמייירי דמתחלה היתה נדה קודם פניסת החופה וא"כ אין חילוק בין שעת וסתה לשלא בשעת וסתה דכל אונס שנולד לה קודם החופה שאינה ראויה לביאה פגון זה או פינוצא בזה לא מקרי חופה הראויה לביאה והוא ברור ודו"ק ועיין במרדכי הנז' והנלע"ד כתבתי שאלה עח נשאלתי אם אדם חייב לעמוד מפני רבו שהוא תשובה לכאורה יש להביא לנ"ד ראיה שהוא חייב דאמרי' בגמ' דיומא דף נ"ג רבא פד הוי מיפטר מיניה דרב יוסף הוי אזיל לאחוריה עד דמנגפין פרע' ומתווסין אסקופה דבי רב יוסף דמא א"כ מוכח מזה דרבא הנה נוהג פבוד ברב יוסף אע"ג דר"י הנה סגי נהור מאור עינים אבל פד מעיינת תמצא שלכאורה יש לדחות ראיה זו דאסיק שם אמרו ליה לרב יוסף הכי עביד רבא א"ל יהא רענא דתרום רישף אפולא פרקא וקשה בגמ' אי ס"ד שיהיה מחויב בכבוד רבו אף שהוא סומא א"כ למה אמרו ליה שרבא עביד הכי הלא הוא מחויב לעשות ואין לומר שא"ל כפשוטו שרבא עביד הכי בלא תימא א"כ קשה למה אמר ר"י יהא רענא דתירום רישף אפולא פרקא מה הנה החידוש פשהוא מחויב לעשות אלא ודאי שאינו מחויב לעשות פן.

אמנם יש לדחות דלעולם מחויב בכבוד רבו סומא אבל זה הוא תימא גדולה דעביד רבא פבוד פנה עד דמנגפין פרעיה דמא וכבוד פנה בנדאי אינו מחויב עד דמתווסין אסקופה דבי ר"י דמא ועל זה הנה רב יוסף מתמיה.

ואין להביא ראיה הלא מצינו בגמ' דקידושין דף ל"ג אב"י מפי הוי חזי לאונדיה דחמריה דרב יוסף דאת' הוי קאים וא"כ הלא רב יוסף מאור עינים הוי אבל יש לדחות דלמא רב יוסף לא הנה באותו זמן מאור עינים וגם יש לדחות דהלא בלא"ה לא הנה לו למיקם כ"כ מפי חזי אונדיה אלא דעביד לרווחא דמילתא אבל יש להביא ראיה שהרי מצינו בגמ' שחייב לכבדו אף שלא בפניו כמ"ש בגמ' דקידושין ובפוסקים ויש לדחות גם את זה דלמא עדיף שלא בפניו מסומא ודו"ק ועיין בפוסקי'.

וראיתי בס' שני ל"ה שנסתפק אם סומא יכול לילך אחר אשה הואיל ואמרי' אחורי ארי ולא אחורי אשה ופסק שאסור וראיה מגמרא דעירובין למ"ד דו פרצופין נבראו אדם וחסה. (הג"ה מפן הרב המחבר ז"ל) דהיינו שני גבות היו דבקים מי וזאת ליהודיה ויאמר

ולענד"ן להביא מסגי ברישא ופשיט שהזכר הולך תחל' ראיה לכאורה מגמ' דספ"ק לפי שאסור לילה אחריו אשה עכ"ל.

דמגילה אר"י ב"ש ב"מ משמיה דרב א"כ מוכח מזה אף שרבו אינו רואה גדול ת"ת מפניבד אב ואם שפל אותן אותו מחויב התלמיד לעמוד לפניו שנים שהיה יעקב בבית עבר לא נענש והנלע"ד פתבתי: עליהם כו' ע"כ ע"ש וכ"כ הרא"ש בפ"ק דקידושין ובנו הריב"ה בי"ד סי' ר"מ והב"י בשלחנו הטוהור ע"ש משמע הא אם לא היה בבית עבר אותו י"ד שנים היה נענש עליהם כמו שנענש על הכ"ב שנים אף שיצחק אביו היה סומא כשפירש ממנו כי הן חייב בכבודו ובמוראו של אביו סומא ואם הדין פה בכבוד אב עאכ"ו שיהא חייב התלמיד בכבודו ובמוראו של רבו וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהל' ת"ת ובטור י"ד ריש סי' רמ"ב פ"ש שאדם מצווה בכבוד אב וביראתו פה הוא חייב בכבוד רבו ויראתו יותר מאביו שאביו הביאו לחיי העוה"ז ורבו הביאו לחיי עוה"ב ע"ש וה"ה בנ"ד מחויב התלמיד לעמוד מפני רבו סומא.

וראיתי בפרישה שם שכתב על זה א"ל א"כ מאי יותר מאביו הא גם באביו פתב רבינו בריש סי' ר"מ דכבודו ומוראו ככבוד ומורא ה' י"ל דכל המוקש אינו שנה לגמרי אל אשר ניקש לו משא"כ מורא רבך פמורא שמים כו' נכתבו ב' המוראות במקרא חד כו' ע"ש והש"ך שם בספרו השיג עליו ע"ש והוא הולך לשטתו למ"ש בפרישה ריש סי' ר"מ וז"ל שהוקש כבודם כו' לשון ה'קש אינו מ'זוקדק כ"כ דאין זה ה'קש ממש כו' ע"ש.

ותמהני שהרי רש"י בפ' אלו מציאות דף ל"ב פתב בהדיא וז"ל הוקש כבודם בג"ש כפד את אביה כפד את ה' מהונף עכ"ל. ברם דברי רש"י צ"ע מה חידש לנו במלת בג"ש שכתב ומי הכריחו לזה ותו איפא למידק ברש"י לפני זה שם ד"ה ה"א ציינתא ליה שכתב וז"ל דאתי עשה דכבוד נדחי ל"ת דלא תוכל להתעלם אבידה עשה ול"ת היא השב תשיבם לא תוכל להתעלם עכ"ל.

ויש לתמוה למה מפרש רש"י דפריה אאל תחזיר שהרי התלמודא פתח בתרתי וז"ל שם ת"ר מנין שאם אמר לו אביו היטמא או שא"ל אל תחזיר שלא ישמע לו שנא' איש אמו ואביו תיראו כו' ומשמע הא דפריה אח"כ הא לאו הכי ציינתא ליה קאי בין אאם א"ל אביו היטמא בין אאל תחזיר ובשניהם יש עשה ול"ת כמ"ש רש"י לעיל דף ל' ע"א ע"ש וא"כ למה מפרש רש"י דפריה מאל תחזיר לחוד וכ"ת חזא מינייהו נקט א"כ ה"ל לרש"י לפרש דפריה אאם א"ל אביו היטמא דתני קודם.

ונלע"ד דהוקשה לרש"י קושית התוס' בפ"ק דיבמות דף ה' ע"א ד"ה שכתבו וז"ל נעוד קשי' דקאמר התם באלו מציאות) בסוף פרקין יכול א"ל אביו היטמא או אל תחזיר אבידה יכול ישמע לו ת"ל כו' ופריה תיפוק ליה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ומאי פריה והא לאו ועשה דטומאה אינו שנה בכל אלא בפהנים ואור"י דלא פריה אלא אאל תחזיר אבידה דל"ל קרא להכי דלאו ועשה שנה בכל הוא עכ"ל התוס' ע"ש.

וקוש' זו הוקשה נמי לרש"י ונשמר מזה ולכן מפרש באמת דפריה אאל תחזיר לחוד וכת' התוס' הנז' וק"ל. או נאמר שהוקשה לרש"י קושיא עצומה בגמ' שם דאם נאמר

דפריה בין אאם א"ל אביו היטמא בין אאל תחזיר א"כ מאי קאמר אח"כ איצטריה סד"א
הואיל והוקש כבודם כו' הלכך לציית ליה קמ"ל דלא לישמע ליה ע"ש ואיך ס"ד לומר
האי סברא שהרי שקולים הם לפי זה בהיקוש כבודם ומאי חזית דלציית לאביו יציית
להקב"ה בשלמא אם נאמר דפריה אאל תחזיר לחוד סברא נכונה היא לציית לאביו
מאחר שהוקש כבודו לכבודו ונהו פלל גדול דשב ואל תעשה עדיף והקב"ה צנה לו
להחזיר אבידה והוא בקום ועשה ואביו א"ל אל תחזיר יש סברא לומר שיציית לאביו
שהוא בשב ואל תעשה ומשא"כ אם נאמר דפריה גם אאם א"ל אביו היטמא הדרא
קושטינו לדוכתי' מאי חזית לציית לאביו שהרי שם הוא להיפך שאם יציית לאביו הרי
הוא בקום ועשה וכודאי עדיף טפי לציית להקב"ה ושיהי' בשב ואל תעשה ואיך אמר
הלכך לציית ליה ונשמר רש"י מזה ומפרש שבאמת פריה אאל תחזיר אבידה לחוד ואמי
שפיר במאי דקאמר הלכך לציית ליה והשתא נמי א"ש מ"ש רש"י אח"כ הוקש כבודם
בג"ש פבד את אביה פבד את ה' מהונך פי פונתו בזה שפא לשלול מ"ש בירושלמי
שמביאי התוס' בפ"ק דקידושין שהקפיד הקב"ה על כבוד א"ו יותר מכבודו שבכבודו
הוא אומר מהונך אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור ובכבוד א"ו הוא אומר סתם פבד
בין שיש לו ממון ובין שאין לו ממון כו' ע"ש.

ולפ"ז הדר' קושטי' הנז' לדוכתי' למה אינו מפרש רש"י דפריה גם אהיטמא ומאי תאמר
שהלכך לציית ליה דקאמר אינו סבר' הא אם נאמר כמ"ש הירושלמי הנ"ל בנדאי יש
סבר' לומר דלציית לאביו אפי' בקום ועשה מאחר דחזינן לא די דהשנה כבודם לכבודו
אלא נמי הקפיד על כבודם יותר מעל כבודו וא"כ עדיין קושטי' הנז' על רש"י במקומה
עומדת ולכן הוכרח רש"י לפרש הוקש כבודם בגזר"ה שו"ה דייק' ולאפוקי מהירושלמי
הנז' ובא לומר שזהו ג"ש כמו פל' הג"ש שבתורה והיינו כמ"ש בגמ' בקידושין דף ל"ב
ונ"ל נאמר פאן פבד את אביה כו' ונאמר פבד את ה' מהונך מה להלן בחסרון פיס אף
פאן כו' ע"ש וכבודם אינו מרובה מכבוד המקום ומה שנאמר מהונך בכיבוד המקום ולא
בכיבוד א"ו פדי ללמוד ג"ש ליתן את האמור בזה וגם הלשון והוקש אינו משמע
פהירושלמי.

ועם זה יובן פנונת התוס' שכתבו בפ' א"מ שם ד"ה פבד את י"י מהונך הא דנקט קרא
דדברי קבלה וכו' משום דניח' לי לאתווי קראי דכיבוד עכ"ל. ודברי התוס' צריה ביאור
למה באמת ניחא לי לאתווי קראי דכיבוד.

ונלע"ד שהתוס' סוברים פהירושלמי שמביאים הם בקידושי' שהקפיד הקב"ה על כבודם
יותר מעל כבודו ולכך ניחא ליה לאתווי קראי דכיבוד באשר שהסבר' דהלכך לציית ליה
דקאמר בגמ' הוא יותר מרנוח בזה וכמש"ל ודלא כפירש"י שפא לשלול הירושלמי הנז'
אמנם הלשון משום דניחא ליה אינו ניחא ודו"ק.

ואפשר שזהו ג"כ פנונת הפרישה שכתב לשון היקש אינו מזוקק והיינו שי"ל
פהירושלמי הנז' אמנם ז"א שהרי מ"ש הירושלמי אינו מוסכם בפוסקים ועיין בטור
ובש"ע ובב"ח. ונחזור לנ"ד שמפל הפוסקים הוא מוסכם שהאדם מצווה בכבודו
ובמוראו של רבו יותר מאביו וה"ה בנ"ד.

ואין לומר שמייעקב אין ראיה לנ"ד באשר שלא פיבד גם לאמו לכה נענש ביום הא ליתא שיהי בגמ' הנז' אינו מזכיר שנענש בשביל אמו אלא בשביל אביו ואפשר שאמו מטה מעידו עיניו קודם.

ובאשר ששערי דחיות לא נעלו פי י"ל מה שנענש יעקב היינו בשביל שלא היה מאכילהו ומשקהו ומכניס ומוציא וזהו הפיבוד וא"כ אין לנ"ד ראיה פי קימה בכלל מורא הוא ותו י"ל שיצחק היה אביו ורבו ומשא"כ ברבו לחוד והעיקר מאן ימר לן שהי' סומא דלא מצינו אלא פיהות עינים אף שהוכחתי במקום אחר שהיה סומא ממש.

אכן נלע"ד להביא ראיה מתוס' פ"ק דקידושין דף ל"ג ד"ה אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית שפתבו תימה למה אקפד רבא לעיל שמא קמו מפניו שחרית וערבית ולאו אדעת' ונראה לפרש דדיון זה אינו נוהג אלא באותן הדורים כו' אבל בתלמידים אחרים חייבים לעמוד אפילו ק' פעמים ביום שמא יראה אחר ויחשדם כו' ע"ש הגהה האי חשדא נראה פירושו דאיירי שהרואים לא ידעו שעמד כבר פדינו דומיא דמ"ש בגמ' דשבת דף כ"ג בשביל ד' דברים אמרה תורה להניח פאה בסוף שדהו מפני החשד כו' ופרש"י שהעוברי' רואים בגמר קצירו שהוא מכלה הפל ולא ידעו שנתנו כבר ע"ש ולא דמי להא דאמרי' בפ"ק ובתרא דברכות דף ט' וס"א אסור לעבור אחורי ב"ה כו' אבל אי אפא פתחא אחרינ' לית לן בה ולא חיישי' לחשדא פי שם בידו לתקן ולהוציא עצמו מחשדא תיכף אחר שיכנס לב"ה באידך פתחא ויראו אותו ומשא"כ בפאה אין בידו לתקן וה"ה בעמידה לפני הרב אין בידו להוציא עצמו מחשדא אחר שלא קם תיכף בפני הרואי' ולכך צריך לעמוד אפי' ק' פעמים ביום וראיתי שה"ה הב"י ו"ל הקשה נמי בא"ח סי' תרע"א בדין חצר שיש לו ב' פתחים מב' רוחות צריך להדליק נ"ח מב' פתחים שלא יחשדוהו העוברים כו' על הא דברכות הנז' וע"ש מה שמתרץ ב' תירוצים ולפי מ"ש לעיל בפאה ניחא נמי הא דנ"ח דאין בידו להוציא עצמו מחשד להני דחלפי בהאי פתח' וזהו קצת מעין תי' הא' של הב"ח בסי' תרע"א ע"ש.

אמנם תי' השני של הב"ח שם לא הבנתי פלל שכתב ונ"ל ועי"ל דבאחורי ב"ה ודאי אפשר דבאידיך פתחא ייעול ולא יהא נודע לשום אדם שנקנס הלכך ליכא חשדא אבל בנ"ח אם איתא דבאידיך פתחא הדליק היה מפורסם ונודע לעוברים ושבים ומדלא נשמע ולא נראה שהדליק איכא חשדא עכ"ל.

וקשה שהרי זהו איירי בשעה שהצבור מתפללין בב"ה ולמה לא יהא נודע לשום אדם שנקנס באידך פתח' ועוד וכי אינו יוצא טפי מחשדא אם יודעי' בו בני אדם שנקנס ותו מ"ש אבל בנ"ח אם איתא דבאידיך פתח' הדליק היה מפורסם ונודע לעוברים ושבים כו' שהרי לפי האמת הדליק באידך פתחא אלא דלהני אינשי דלא חלפי שם אמרי' בגמ' דאיכ' חשד' ואם זהו סברא קשה למה הצריכוהו חכמים להדליק בב' פתחים לא ידליק אלא בא' ומאי תאמר דזמנין דחלפי בהאי כו' ולא חלפי באידך כו' שאפילו לא חלפי באידך ישמעו הדבר ע"י עוברים ושבים וליכא חשדא אלא ודאי דז"א סברא ודו"ק.

גם ראיתי בעולת שבת בסי' הנז' ס"ק ג' שכתב ונ"ל מפני החשד פי שיאמרו פשם שלא הדליק בזו פן לא הדליק באחרת כלומר שלא ידעו שיש לחצר זה פתח אחרת ולא דמי לב"ה דלעיל סי' צ' דהתם מפורסם וידוע שיש לב"ה ב' פתחים דהפל בקיאים בב"ה

וכ"כ בלבבוש עכ"ל ובביתו אין לי לבבוש ללבנוש ולענין בו אכל מ"ש הוא בשמו לדעתו פשוט שלא ענין בגמ' דשבת הנז' מקור מוצא דין זה כו' דבפני' אתמר שם שאירי בבני מ והפל בקיאים ותו לפי דבריו קשה על הש"ע קושית הגמ' שם אילמ' חשד דעלמא אפי' ברוח א' נמי ליבעי כו' ולמה פסק דברוח א' די לו באחדובנדאי שגגה נצאה מלפניו וק"ל.

זכינו מדברי התוס' הנז' שמחויב התלמיד לעמוד מפני רבו אפילו ק' פעמים ביום מפני חשדא של הרואים ולפ"ז מה לי אם הוא סומא או לא אם הוא אינו רואה הא איכ' חשד' בפני הרואים. ואף שיש להשיב על זה דע"כ אמרי' שיחשדוהו היינו היכא שמדינ' חייב לעמוד מפני רבו סומא אכל אם מדינא אינו חייב לעמוד ליכא חשדא אמנם הא לית' חדא דלאו כ"ע דינא גמירי ותו שהרי גנאי הוא לרבו בפני הרואים וכמ"ש בפרישה סי' רמ"ב סכ"ב בשם ר"י ע"ש.

וזולת זה איכ' למיחש שמא ינודע לו ויקפיד דומיא דרבא ורב פפא שם וגם אינו יוצא ידי שמים שהוקש מוראו למורא שמים ובפרט לפי דברי ר"א שם בגמ' שקל ת"ח שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים כו' ופרש"י לפי שאינו ירא מלפני ה' וכן פסק הרי"ף והרא"ש כר"א.

וראיתי בהרא"ש בפ"ק דקידושין שכתב וז"ל רב אלפס ז"ל לא הביא הא דר' אבא א"ר ינאי אין ת"ח רשאי לעמוד כו' משום דמשמע ליה דר"א דאמר פל ת"ח שאינו עומד פליג אדר' ינאי וס"ל דהלכת' כר"א שלא נתן קצבה ולכך סמך רב אשי דברי ר"א בתר מימרא דר' ינאי לאשמעינן דפליג עליה ונחא דלא קאמר ור"א אמר לפי שלא היה בדורו של ר' ינאי עכ"ל ודבריו תמוהים בעיני לכאורה שהרי פל ר"א סתם האמור בתלמוד הוא ר"א בן פדת והוא תלמידו של ר' יוחנן ור"י הוא תלמידו של ר' ינאי וכמבואר בכמה מקומות בגמ' וכ"כ בכללי התלמוד של ה"ה מהרי"ק ז"ל דר"י ור' ינאי הלכה כר' ינאי דרבו היה ור"א ור"י הלכה כר"י דרבו היה וא"כ איך פוסק הרי"ף והרא"ש כר"א נגד ר' ינאי רבו דרבו.

אכן לפי מ"ש הר"ן בפ"ק דסופה דברי הרא"ש נכונ' למבין שכתב הא דאמרי' דאין הלכה בתלמיד במקום הרב היינו היכ' שחלק עמו בחייו דכיון דלא קיבל רבו דבריו נדחו דברי התלמיד אבל פשנחלק עמו לאחר מיתה לא ואדרבה קי"ל הלכה כבתראי ע"ש.

וזהו מדוקדק ברא"ש שכתב ונחא דל"ק ור"א אמר לפי שלא היה בדורו של ר' ינאי והיינו שמשמר נמי מזה שהקשיתי. אמנם אי קשי' לי הא קשי' לי מנ"ל לומר שר"א פליג אדר' ינאי שהרי לפי סברת התוס' הנז' שכתבו בפ"ק דקידושין דף ל"ג ד"ה אין ת"ח רשאי כו' י"ל ששניהם לדבר א' נתפוננו אלא שר' ינאי דיבר בתלמידים הדר' בבית הרב ולא בא פנים חדשות ור"א דיבר בתלמידים אחרים או אפי' הדרים בבית הרב אלא שבא פנים חדשות ולכך לא נתן קצבה וצריכים לעמוד אפילו ק' פעמים ביום שמא יראה אחר ויחשדם וכמ"ש לעיל וצ"ע.

וזכינו מזה לנ"ד שהתלמיד מחויב לעמוד גם מפני רבו סומא מה"ט. אמנם עדיין צ"ע אי מחויב לעמוד במקום דליכא למיחש לחשדא.

לכן נלע"ד להביא ראיה ממ"ש הטור ב"ד סי' רפ"ב הרוואה ס"ת פשהוא מהלך חייב לעמוד לפניו כו' עד שיתפסה מעיניהם כו' ע"ש וה"ר מנחם פתב אפילו שומע את קול הנושא או אפ"י שאין רואהו חייב לעמוד כו' עיין ב"י וכ"כ הרב המפה שם סעיף ב' ע"ש ואם מפני ס"ת חייב לעמוד אף שאינם רואים זא"ז ומכ"ש פשהוא רואה רבו אף שרבו סומא שצריך לעמוד וראיה מרבא דאמר במכות דף כ"ג פמה טפשיאי שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבא ומשמע להדני דגברא רבא עדיף מס"ת והא דאמרי בקידושין איבעני' להו מהו לעמוד בפני ס"ת ופשוטה מק"ו מפני לומדיה עומדים מפניה לא ב"ש י"ל דאירי ביניק וחסים דאלו לת"ק דר"י הגלילי א"צ לעמוד מיניק וחסים ופשוטה דהלקתא כר"י הגלילי דסבר אפ"י יניק וחסים וכן פסקו הטור והב"י ועיין בש"ע סי' רמ"ד ועל זה קאי הק"ו אבל בזמן וחסים והיינו גבר' רבא אפשיי שאינו כ"ש כי גבר' רבא עדיף וכמ"ש רבא.

אמנם אפשר לפרש עוד דה"ק פמה טפשיאי כו' לפי שהנושא הס"ת אפשר שהוא ע"ה אפ"ה קיימי מקמיה ולא קיימי מקמי גבר' רבא דאיפא תרתי שגם הנושא פהוא גבר' רבא ונקרא תורה וכמ"ש בקידושין פלום תורה עומדת מפני לומדיה וכן מצינו בסוף פד"מ שאר"א אוי לכם ב' זרועותי שהם פשתי ס"ת כו' וכן ראיתי בדרישה ריש סי' רפ"ב שמקשה ג"כ מהא דמפות על הא דקידושי' וע"ש מ"ש ועכ"פ משמע לפי דבריו שם ששונים הם ומתוספת' שמביא שם מוכח ג"כ שגבר' רבא עדיף שכתב דה"ק פמה טפשיאי כו' דהא למיקם מקמי ס"ת לא ידעינו אלא מק"ו דגבר' רבא עכ"ל ע"ש.

זאת תורת העולה הוא העולה מכל מ"ש לעיל שהתלמיד מחויב לעמוד מפני רבו סומא ומה שאמ"ו הגאון צוק"ל מביא ראיה מאב"י דקם פי חזי אונדגיה דחמריה דרב יוסף כו' ואח"כ פתב ויש לדחות דבלא"ה לא הנה לו למיקם כ"כ כו' ע"ל מאב"י ורב יוסף ומדינא עביד כה' ולא לרונח' דמילת' דהא גבר' רבא וס"ת שונים אליב' דכ"ע וכמ"ש לעיל וגבי ס"ת מחויב לעמוד אפילו בשומע קול הנושא וה"ה אב"י קם מקמיה רב יוסף מפי חזי לאונדגיה כו' אף טובא צ"ע למה אינו מוזכר דין זה בסי' רמ"ב ויש לישוב ודו"ק.

והנלע"ד פתבתי: שאלה ע"ט נשאלתי מן הרב דק"ק ניקל שפונג טבח ישראל החליף פרתו עם גוי עירוני על פרתו מה שיש לו בפפר אצל גוי א' והטבח ישראל מסר פרתו מייד להגוי לרשותו והישראל הניח פרתו אצל הגוי ותוף זמן זה ילדה פרתו זכר והוא בכור ואח"כ הלך הישראל לכפר ורצה ליקח פרתו וראה שהיא חגרית וילדה זכר ורוצה הישראל לחזור מהחליפין באומרו כי התנה עם הגוי בשעת החליפין אם יכשר בעיניו הפרה והגוי מכחישו שלא התנה עמו פלום ואותו הישראל הנה חייב להגוי סף מה ותבע הגוי לישראל לשלם לו וישראל טוען מקח טעות ויקח הפרה בפרעונו והגוי רוצה לחזור מהחליפין אף שישלם לו במזוןן אם יש לכופו להחזיק הנולד לבכור או לא.

תשובה גרסינו בגמ' ריש פרק המוכר פירות ובגמ' ריש פרק הפרה וז"ל איתמר המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן רב אמר ה"ז ש מקח טעות ושמואל אמר יכול לומר לשחיטה מכרתיו ופריה ולחזי אי גברי דזבין לרדני' לרדני' אי גבר' דזבין לנגסותא לנגסות' כו' ומשני בגבר' דזבין להא ולהא עכ"ל הגמ' הנה קושית המקשה דפריה ולחזי כו' מבוארת דקאי בין על רב ובין על שמואל וכמבואר ברשב"ם שם ולפי מאי דפריה המקשה על

שמואל היינו פירושו למה יכול המוכר לומר לשחיטה מכרתיו אי גבר דזבין לרדן' בודאי לרדן' זבין אף שי"ל דמ"ש שמואל ד יכול המוכר לומר לשחיטה היינו מטעם שהיא מן חזק ואף שהיא גבר' דזבין לרדן' מטעם דהמע"ה אכל ז"א דאם הוא גברא דזבין לרדן' אין לה ראיה גדולה מזו ומוציאין הפעות מיד המוכר וא"כ לפ"ז במ"ש אה"פ ואי גבר' דזבין לנכסות' היינו ג"כ פירושו דאף אם הלוקח מן חזק ולא נתן הפעות עדיין ואמר לרדן' זבינת' אם הוא גבר' דזבין לנכסות' אינו מועיל חזקת הממון ומוציאין הממון מיד הלוקח ואינו יכול לומר לרדן' קניתי והוא גבר' דזבין לנכסות' כו' ובנדאי לשחיטה זבין ומסיק בגמ' דזבין להא ולהא כו' ובה צדקו לענ"ד דברי הרמ"ה שהביא הטור סי' רל"ב בסופו שכתב וז"ל אכל אם הפעות עדיין ביד הלוקח כתב הרמ"ה וז"ל דאם הוא גבר' דלא זבין אלא לשחיטה מסתמא לשחיטה קנאו אף אם הלוקח מן חזק עכ"ל וקשה מנ"ל להרמ"ה זה ולפי מ"ש דברי הרמ"ה מוכרחים בגמ' וכמש"ל.

ובנ"ד שנקנה הגוי הפרה מישראל והחליף בפרה שלו וכשילדה הפרה של הגוי ברשות ישראל ילדה ותיבת בבכורה ואע"פ שנתברר לבסוף שהיא חגרית והוי מקח טעות וא"כ עדיין הפרה של הגוי ברשות הגוי פי המקח בטל ופטורה מ"מ הלא לפי מ"ש בסוגי' הנ"ל דגברא דזבין לנכסותא יכול המוכר לומר לשחיטה מכרתיו אעפ"י שהלוקח מן חזק בפעות וכמו שהספיק לזה הרמ"ה ושאר פוסקים וא"כ בנ"ד כפי מה שמבואר בשאלה שהישראל הנה טבח והוא גברא דזבין לנכסותא אף על פי שהישראל מן חזק בידים שחייב להגוי והנה יכול לומר לרדן' זבינתיו והמע"ה אכל באשר שהוא גברא דזבין לנכסותא אינו מועיל חזקת הממון ואינו יכול לבטל המקח וכי ילדה הפרה ברשות ישראל ילדה ותיבת בבכורה ואעפ"י שהישראל טען בכ"י שהתנה עם הגוי אם יכשר בעיניו הפרה וא"פ פטורה מהבכורה אכל ז"א שהרי עכ"פ מחוייב הישראל לשבע שפדבריו פן הוא וכ"ז שלא נשבע אמרי' בודאי לשחיטה זבניה וכמ"ש לעיל ואינו מקח טעות ותיבת בבכורה, ואעפ"י שהגוי רוצה ג"כ לחזור מן המקח רק שהישראל יתן לו מעותיו אמנם ז"א פלוגתא שרי מבואר בריב"ש סי' תק"י ובת"ה סי' שי"א שפ"ל הדבר הנקנה בקנין אינו מועיל אה"כ מחילה וכמ"ש בעל המפה סי' קפ"ט בח"מ ומה שהגוי רוצה לחזור מן המקח היינו מחמת שתפס את מעותיו אכל לענין קדושת הבכור פ"ב נקנה המקח וברשות ישראל ילדה פן נראה לכאורה ועיין בזה לקמן מ"ש באריכות קצת בחלוקה הזאת.

איברא פד מעינת בסוגיא דשמעתא דבכורות פ"ב דף י"ג ובפוסקים השניכים לדינים אלו תמצא שנה תלוי במחלוקת ישינה שבגמרא ופוסקים הובא בטור י"ד סי' ש"ף ובגמ' הנז' דאיתא שם דריש לקיש משום ר' אושעז' סבר דישאל שנתן מעות לגוי בבחמתו אעפ"י שלא משו קנה ותיבת בבכורה כו' ור"י סבר דבגוי משיכה קונה ולא מעות ורש"י פסק דקנינו של גוי הוא בכסף ולא במשיכה ולא בכסף ור"ת סבר פרבי יוחנן דקנינו של גוי הוא במשיכה ולא בכסף וכמבואר בהרא"ש בפ"ק דבכורות ובתי"ד סי' ש"ף וא"כ בנ"ד שמשו הגוי הפרה של הישראל והישראל עדיין לא משו הפרה של הגוי אם נאמר שהפדה של הגוי הוא הכסף אשר הנה להישראל לקבל תמורת הפדה שלו אשר משכה הגוי וא"כ לדעת רש"י שסובר דבכסף דקא קונה בגוי בין בגוי מישראל או ישראל מגוי וכמו שנקרא אה"כ ובנ"ד שלא קיבל הישראל הכסף תמורת פרתו דהיינו הפדה של

הגוי אז לא קנה הגוי הפרה של ישראל אם לא שנאמר שנקנה הפרה של הגוי מטעם חליפין וכמו שנבאר אח"כ החלוקה הזאת של החליפין או מטעם שכל המטלטלין קונה זא"ז וזהו לכאורה לא שייך בגוי אם נאמר שחליפין אינם קונים בגוי ובפרט לפי דעת רש"י שסובר דדוקא [בפסוק] פשילדה הפרה של הגוי ברשות הגוי ילדה ופטורה מן הבכורה אכן לפי דעת ר"ת שסבר דמשיכה בגוי קונה וכו"ל הוא איפכא פינון שעשה הגוי משיכה בפרה של ישראל קנה הישראל הפרה של הגוי אף שלא עשה בה משיכה פדיון ישראל שקונה במשיכה (ועיין בסמ"ע סי' ר"ג סק"ז) וכי ילדה ברשותה דישאל ילדה ותיבת בבכורה וי"ל ג"כ איפכא שהפרה של הישראל הוא הפסוק אשר נתן להגוי תמורת הפרה של הגוי וכשמשוה הגוי הפרה של ישראל לדעת רש"י שפוסק כר"ל קנה הישראל הפרה של הגוי וכי ילדה ברשותה דישאל ילדה ותיבת בבכורה וידברי ר"ת הוא איפכא וא"כ יש לצדד הצדדים האלה לפי המחלוקת שבין רש"י ור"ת שחולקים במחלוקת ר"י ור"ל אם היא חייבת בבכורה אם לאו וכמו שאכתוב עוד בזה לקמן.

וראיתי מ"ש מעל"ת ונ"ל ואף שמשוה הגוי הפרה לרשותו ובין לר"י ובין לר"ל הוי קנין גמור דהוי משיכה ומעות כו' עכ"ל ובמחילה ממעל"ת פי אין דבריו נכונים במ"ש דהוי קנין גמור בין לר"י ובין לר"ל משום דהוי משיכה ומעות פי דברים האלה הם שני הפכים פי אם נאמר דהוי קנין לר"י מטעם משיכת הפרה וקנה הפרה של הגוי שהוא הפסוק וכמש"ל וא"כ לר"ל אין פאן קנין לפי שצריך משיכה במעות ואם הוא קנין לר"ל מטעם שהבהמה של ישראל הוא פסוק וא"כ לר"י לא הוי קנין פינון שלא משוה ישראל הפרה של הגוי וכמש"ל אם לא שנאמר מטעם חליפין או מטעם שכל המטלטלין קונים זא"ז א"כ אם נאמר שזהו פנונתו מטעם חליפין או מטעם הנ"ל א"כ מהו זה שכתב דהוי משיכה ומעות וקנין חליפין אינם ענין למשיכה ומעות וזולת זה א"א לומר שפנונתו מטעם חליפין כמ"ש מעל"ת בכתבו אח"כ וראיתי בתשובת הרב משאת בנימין סימן ל"ה שכתב ונ"ל יהודי הנה לו חוב אצל הגוי כו' ונתן לו פרה בעד חובו כו' והיהודי הניח הפרה בבית הגוי ולא עשה משיכה וילדה כו' והנה שואל אם יש בו משום קדושת ספק בכור כו' משום שיש פאן לצדד ולהתיר מחמת שהטור סי' ש"ף הנז' הביא מחלוקת רש"י ור"ת אי מעות קונה או משיכה קונה ולא הכריע כו' ובספק בכור אזלינן לקולא כו'.

תשובה הבא בשאלה דבספק בכור אזלינן לקולא כו' לר"ת כו' לאו קושטא הוא שהרי רוב המחברים כו' הספימו לדברי רש"י וכן פסק הטור ח"מ סי' קצ"ד כו' עכ"ל ע"ש. והנה דברי הרב הנ"ל תמוהים בעיני מאד ותרתי תמידי קחזינא הכא חדא דמ"ש הבא בשאלה דבספק בכור אזלינן לקולא כו' לאו קושטא שהרי רוב המחברים כו' דמשמע מדבריו דאי לא הספימו רוב המחברים לפי דבריו לדעת רש"י הנה מסכים בעל מ"ב הנז' לדברי השואל דבספק בכור אזלינן לקולא וזהו גפלאה בעיני הפלא ופלא איך יצאו הדברים האלה מפיו דהלא פשוט הוא בגמ' ובפוסקים וכמבואר בביצה פ"ק ובשאר מקומות דבספק דאורייתא אזלינן לחומרא וספק בכור הוא ספק דאורייתא ואזלינן בספיקו לחומרא וכן איתא בפ' הרו"ע דף קל"ד בסוגיא דספק מתנות כו' עד וכן תני רב חייא שמונה ספיקות נאמרו בגר ד' לחיוב קרבן אשתו ונחלה ובכור בהמה טמאה וטהורה ספק לחיוב ועיין מ"ש רש"י שם ונ"ל ובכור בהמה טהורה ספק פרת לשוחטו בחוץ וצריך להמתין עד שישתאב דתו לית ביה אלא דין ממון ואוכלו במומו עכ"ל ע"ש.

וּלְכַאוּרָה עֲלֵתָה ע"ד לַיֵּשֶׁב דְּבָרֵי בַעַל מ"ב וְלַהֲפוּךְ בְּזִכּוֹתוֹ לְפִי שְׂרָאִיתִי בְּתִשׁוּבַת הָרָ"ן
סִי' ז' שֶׁכ' וְז"ל פֶּתַח מוֹרִינּוֹ תְּמַהֲתִי שְׂבָכָל אֶרֶץ הַזֹּאת אֵין מִפְּרִישֵׁין בְּכוֹר בְּהֵמָה וְאוֹמְרִי
בְּשֵׁם הַגָּאוֹן הָרַמְבַּ"ם ז"ל כּו' וְכַתֵּב הָרָ"ן שֶׁם שְׂהַרְמַב"ם סָמָךְ עַל סוּגְיַת דְּתַמּוּרָה דְּתַנּוּ
הֵתֵם וּבָאִים מֵא"י לַח"ל חוּץ מִבְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר וְאִם בָּאוּ תְּמִימִים יִקְרְבוּ וְרַמִּי בַגְמ' וְאִם בָּאוּ
תְּמִימִים כּו' וְרַמִּינָהוּ בֵּן אֲנִטְיִגְנוֹס הַעֲלָה בְּכוֹרוֹת מִבְּכָל וְלֹא קִיבְלוּ מִמֶּנּוּ וּמְסִיק הָא ר"ע
הָא ר"י כּו' וְנִרְאָה שְׂסַבֵּר הָרַמְבַּ"ם דְּלִר"ע אֵינוֹ קְדוֹשׁ כָּלֵל כּו' דְּלֹא מְסַקִּינּוֹ הֵתֵם וְלֹא
בְּשׁוּם דְּנוֹכְתָא עֲלֵה דֵּהֵהוּא פָּאן לִיקְדֹשׁ פָּאן לִיקְרַב כּו' עַד וּלְר"ע אֵינוֹ נוֹהֵג כָּלֵל כּו' ע"ש
וְכ"כ הָרֶשֶׁב"א בְּתִשׁוּבָ' סִי' שֶׁל"א וְסִי' תַכ"ז ע"ש, וּבְאַמַּת דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם תְּמַוְהִיִּם מֵאֵד
דִּהְלֵא פְּמָה סוּגְיּוֹת מוֹכִיחוֹת שְׂבָכּוֹר בְּהֵמָה נוֹהֵג בַּח"ל וְכַמ"ש הָרֶשֶׁב"א וְהָרָ"ן הִנְ"ל.

וּלְע"ד נִרְאָה לַיֵּשֶׁב דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם קֶצֶת כִּי מַה שְׂפַתֵּב הָרָ"ן שְׂסַמָּךְ הָרַמְבַּ"ם עַל סוּגְיַת
דְּתַמּוּרָה וּמוֹכִיחַ מִשֵּׁם דְּלִר"ע אֵינוֹ קְדוֹשׁ כָּלֵל הוֹאִיל וְלֹא מְסִיק הֵתֵם פָּאן לִיקְדֹשׁ וְכֵאֵן
לִיקְרַב בְּאַמַּת אֵין זֶה סְמִיכָה בְּכָל פַּחוֹ שְׂיִסְפּוֹר הָרַמְבַּ"ם מִפֶּתַח זֶה דְּבְכוֹר בְּהֵמָה אֵינוֹ נוֹהֵג
בַּח"ל מֵאַחַר שֶׁלֹּא אָמַר פָּאן לִיקְדֹשׁ וְכֵאֵן לִיקְרַב לְפִי שְׂבָזָה אֵינוֹ מִתּוֹרֵץ קוֹשִׁית הַגְּמָרָא
וְרַמִּינָהוּ בֵּן אֲנִטְיִגְנוֹס כּו' לְפִי שְׂעִיקָר קוֹשִׁית הַגְמ' הוּא דֵּהֵאִיף אָמַר בְּמַתְנִי' שְׂאִם בָּאוּ
תְּמִימִים יִקְרְבוּ וּבְעֻבְדָּא דְּמַתְנִי' דְּחֵלָה בְּהָא דְּבֵן אֲנִטְיִגְנוֹס דְּלֹא קִיבְלוּ מִמֶּנּוּ אִפִּי' בְּדִיעְבַּד
וְע"ז צָרִיף לְתַרְץ הָא ר"י וְהָא ר"ע כִּי לֹא יִתְוֹרֵץ בְּמָה שְׂיֵאמַר הָא לִיקְדֹשׁ וְהָא לִיקְרַב כִּי
לֹא שְׂיֵיף פָּאן חִילּוּק זֶה וּלְאַפּוֹקִי בְּרִישׁ פ' מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה שְׂמַקְשָׁה לִימָא מַתְנִי' דְּלֹא כַר"ע
דְּתַנּוּ רַע"א יְכוֹל יַעֲלָה אָדָם בְּשׂוֹר בְּהֵמָה כּו' וְיִקְרִיבּוּ כּו' וְע"ז מְשַׁנֵּי אִפ"ת ר"ע פָּאן
לִיקְדֹשׁ וְכֵאֵן לִיקְרַב וּלְאַפּוֹקִי בְּתַמּוּרָה פ' אֵלוֹ קְדֻשִׁים שֵׁם לֹא שְׂיֵיף תִּי' זֶה, בְּנוֹדָאֵי י"ל
שְׂהָר"ן שְׂכַתֵּב שְׂסַמָּךְ הָרַמְבַּ"ם עַל הַסּוּגְיַת הַנּוֹ' מְדָלָא מְסִיק עֲלֵה פָּאן לִיקְדֹשׁ וְכֵאֵן לִיקְרַב
לֹא שְׂיִתְרֵץ בְּזֶה קוֹשִׁית הַגְמ' כִּי בְּאַמַּת לֹא יִתְוֹרֵץ בְּזֶה קוֹשִׁי' הַגְמ' וְכִמּוֹ שְׂכַתְבִּתִּי רַק
שְׂהָר"ן הִלִּיץ בְּעַד הָרַמְבַּ"ם שְׂסַמָּךְ עַל סוּגְיַת זֹו שְׂאִם אֵיתָא שְׂיֵישׁ חִילּוּק בֵּין לִיקְדֹשׁ וּבֵין
לִיקְרַב הִי"ל לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי ר"ע הַגְמ' בְּסוּגְיַת הַנְּ"ל אִף שֶׁלֹּא יִתְוֹרֵץ בְּזֶה וְז"ש הָרָ"ן דְּלֹא
מְסַקִּינּוֹ הֵתֵם וְלֹא בְשׁו"ם דּוֹכַת"א כּו' הֵינּוּ לֹא בְּדִרְךָ תִּירוּץ רַק שְׂיִפְרֵשׁ דְּבָרֵי ר"ע כֵּן
וְזֵהוּ שְׂכַתֵּב וְלֹא בְּשׁוּם דְּנוֹכְתָא אֲבָל מ"מ אֵין זֶה הוֹכְחָה וְע"ש בְּתִשׁוּ' הָרָ"ן הַנְּ"ל שְׂדוּחָה
רְאִיָּה זֹו וְז"ל וְאַפְתִּי לֹא מְכַרְעָא מְקִלְתָא דֵּהֵהוּא דַר"ע לֹא מִיְיָרִי אֲלֵא לִיקְרַב כּו' וְאֵע"ג
דְּלֹא מְסַקִּינּוֹ הֵכִי יֵגִיד עֲלִיו רַע"ו כּו' גְּבִי מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה כּו' אֲבָל אֵין זֶה דְּחִיָּיָה דְּאִנְפָּא לְמִימַר
דְּמֵאֵי דְּתַנּוּ תַנּוּ וְדִלֵּא תַנּוּ לֹא תַנּוּ וְכַמ"ש בַּגְמ' בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וּמַה שְׂמַקְשָׁה הָרֶשֶׁב"א בְּתִשׁוּ' הַנּוֹ' עַל הָרַמְבַּ"ם מִגְמ' דְּבְכוֹרוֹת פ' כָּל פְּסוּלֵי הַפְּנוּקְדֻשִׁי
דָּף ל"ו גְּבִי הֵהוּא שְׂרוּעַ דְּאֵתִי לְקַמְיָה דְּרַב אֲשִׁי כּו' אֵי פִהֵן אֵי יִשְׂרָאֵל הוּא הָרִי בְּכוֹר
וּמוֹמוֹ עִמּוֹ אֲלֵמָא נוֹהֵג בַּח"ל לְעַנְד"ן דּוֹ"א קוֹשִׁיָא דְּאִיפְשֵׁר דְּגַם הָרַמְבַּ"ם מוֹדָה דְּמְדַרְבְּנֵן
אָסוּר וְהֵי אֲמוֹרָאֵי מְדַרְבְּנֵן הֵי עֲבָדֵי אֲבָל מ"מ הֵי מְקִילִין בְּזֶה הוֹאִיל וְהוּא מְדַרְבְּנֵן וְכֵן
מ"ש בְּסַנְהֶדְרִין א"ל ר' חִיָּיא לְרַבִּי בַר אֲחַתִּי נְחִית לְבָבָל יִתִּיר בְּכוֹרוֹת אֵל יִתִּיר כּו' הֵינּוּ
ג"כ שְׂהִיּוּ נוֹהֲגִין מְדַרְבְּנֵן וְכֵן הַמַּעֲשָׂה שְׂהִבִּיא הָרֶשֶׁב"א בְּסִי' תַכ"ו בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן מִגְמ'
דְּאֵין צָדִין מַעֲבָדָא דְּאֵמִי וְרַדִּינָאָה הֵי חֲזִי בְּנוֹכְרָא דְּבִי נְשִׂאָה וּמַרְבַּח חֲסֵדָא דְּשָׂרִי בְּנוֹכְרָא
וְלֹא זְבִין מִיְיָהוּ כּו' וּמִשְׁאָר סוּגְיּוֹת הַגְמ' וְכִמּוֹ שְׂמַבְנוֹרָא שֵׁם יֵשׁ לְתַרְץ כֵּן.

וְנוֹגְמָא לְזֵה מְצִינוּ בַפ"ק דְקִידוּשֵׁין כֹּל מְצִנָּה הַתְלוּיָה בְּאַרְצֵי אֵינוּ נוֹהֵג אֲלֵא בְּאַרְצֵי כּו' וּמְקַשָּׁה בַגּמ' מֵאֵי תְלוּיָה אֵילִימָא דְכְתוּב בָּהּ בִּיאָה הָרִי תְפִילִין וּפְטָר תְּמוּר דְכְתִיב בָּהּ בִּיאָה וְנוֹהֲגִין בַּח"ל וּפִירֵשׁ"י דְהָא אֲשַׁכְּחִן בְּכַמָּה דְוָכְתִי בְּרַבְּנָן אַמּוּרָאֵי דְבִבְבֶל הָוֵי מְנַחֲזֵי תְפִילִין וְכִתְבוּ הַתּוֹס' וְכֵן מְצִינוּ בְּבִכּוּרוֹת דְרַמִּי בַר חֲמָא דְהָוֵי מְבַבֵּל וְהִי לֹו פְטָר תְּמוּר וּמְקַשֵּׁי הַתּוֹס' וְא"ת דְלִמָּא מְדַרְבְּנָן הָוֵי עֲבָדֵי (וִי"ל דַּמ"מ הָוֵי לִיה לְמִיתְּנִי בְּמִתְנִי חוּץ מִתְפִילִין וּפְטָר תְּמוּר) וְא"כ גַּבֵּי פְטָר תְּמוּר לְפִי הַס"ד בַּגּמ' אַמְרֵי דַאֲעַפ"י דְפְטָר תְּמוּר פְטוּר מִן הַתּוֹרָה בַח"ל מ"מ הָוֵי נְהִיגֵי בְּמִצְוָה זוּ בַח"ל מְדַרְבְּנָן וְא"כ ה"ה בְּבִכּוּר לְפִי הַאָמֵת כֹּן לְדַעַת הַרְמַב"ם דְאַף דְמְדַאֲוֵרֵייתָא פְטוּר מ"מ קִצְתָם נְהִיגֵי מְדַרְבְּנָן וְלִכְּוֹ הָוֵי מְקִילִים בַּח"ל בְּזֹאת הַמְצָנָה הוֹאִיל וְהוּא רַק אִיסוּר דְרַבְּנָן וְכֵן רְאִיתִי בְּסִפְרֵי הַרְמַב"ם הַנְדַפְסִים בְּלִי כֶסֶף מְשֻׁנָּה שְׁכֵתוּב שֶׁם בַּפ"א וְז"ל מְצִנָּה בְּכּוּר בְּהֵמָה אֵינוּ נוֹהֵג אֲלֵא בְּאַרְצֵי וְאִין מְבִיאִין בְּכּוּרוֹת מַח"ל כּו' עַד אֲלֵא יֵאָכֵל בְּמוּמוֹ וְא"כ ש"מ דְאַף דְאֵינוּ נוֹהֵג בְּאַרְצֵי לְפִי גְנוּסְחָא' הַרְמַב"ם בְּסִפְרֵים הָאֵלֶּה וּכְמ"ש הַר"ן וְהַרְשֵׁב"א בְּשֵׁמוֹ מ"מ מְסִיִּים אֲלֵא יֵאָכֵל בְּמוּמוֹ שְׁמָה שְׁהִיוּ מְקִילֵי בְּבִכּוּר אֲפֻשֶׁר בְּגִיזָה וְעִבּוּדָה וּמִתּוֹךְ הַשְּׁגַת הַרְאָב"ד נִרְאָה שְׁהִיָּתָה הַגִּירָס' לְפָנָיו בְּסִפְרֵי הַרְמַב"ם מְצִנָּה בְּכּוּר בְּהֵמָה טְהוּרָה כּו' עַד אֲלֵא הָרִי הוּא כְּחֻלִּין א"א טְעוּת הוּא דְאָפִי לַר"ע כּו' לֹא אָמַר אֲלֵא לִיקָרֵב אֲבָל קִדְוֶשֶׁת בְּכּוּר יֵשׁ בּוֹ וְאֵינוּ נִגְזָז וְנִעְבָּד וְאֵינוּ נֵאָכֵל אֲלֵא בְּמוּמוֹ מִכַּח מְדַבְּרֵי שְׁהִיָּה לְפָנָיו הָגִי' הָרִי הוּא כְּחֻלִּין אֲבָל בְּסִפְרֵי הַרְמַב"ם שְׁבִינְדִינוּ בְּלִי כ"מ לֹא כָתַב שֶׁם הָרִי הוּא כְּחֻלִּין וּבְסִפְרֵי הַרְמַב"ם שֶׁעַם הַכ"מ כָּתוּב שֶׁם הָרִי הוּא כְּחֻלִּין וּמ"מ מְבִיאִין וְשֶׁם שְׁאֵינוּ נֵאָכֵל אֲלֵא בְּמוּמוֹ וּמָה שְׁהִיוּ מְקִילִין הֵינּוּ בְּגִיזָה וְעִבּוּדָה לְפִי שְׁסִבְרוּ דְמְדַרְבְּנָן הָוֵי נְהִיגֵי וּכְגִירְסַת הַרְאָב"ד בְּהַרְמַב"ם מִכַּח מְדַבְּרֵי הַרְשֵׁב"א וְז"ל בְּתַשׁוּ' בְּשֵׁנֵי מְקוֹמוֹת הַנֶּז"ל שְׁהִיָּה ג"כ גִּירְסַתוֹ כְּגִיר' הַרְאָב"ד כִּי לֹא סִיִּים שֶׁם בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם אֲלֵא נֵאָכֵל בְּמוּמוֹ רַק הָרִי הוּא כְּחֻלִּין כּו' אֲבָל בְּסִפְרֵי הַרְמַב"ם שְׁבִינְדִינוּ כְּתוּב בְּזֵה"ל וְאֵינוּ נֵאָכֵל אֲלֵא בְּמוּמוֹ כּו' אֵף שְׁבִתְשׁוּב' הַר"ן מְבִיאֵר שְׁתַּמָּה לְמָה אִין מְפָרִישִׁין בְּכּוּר בְּהֵמָה מְשֻׁמַּע שְׁלֵא הָיוּ מְפָרִישִׁין כָּלֵל אֲבָל מ"מ י"ל שְׁהִקְוֶלָא בָּא לְהֵם מִכַּח מ"ש הַרְמַב"ם שְׁמְדַאֲוֵרֵייתָא מִן תְּרַם מִכַּח זֶה בָּא לְהֵם הַקְוֶלָא שְׁהִיוּ מְקִילִים לְגַמְרֵי בְּזֵה וְתָלוּ עֲצָמָם בְּאֵילָן גְּדוּל בְּרַמַב"ם וְז"ל וְהִיָּה גְנוּסְחָאוֹת שְׁלֵהֶם בְּרַמַב"ם כְּפִי גְנוּסְחַת הַרְאָב"ד בְּרַמַב"ם.

וְרִאִיתִי בְּהַרְבַּ הַכ"מ שְׁהִגִּיָּה בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּזֵה הַלְשׁוֹן מְצִנָּה בְּכּוּר בְּהֵמָה טְהוּרָה נוֹהֲגַת בְּאַרְצֵי וּבַח"ל וְכָתַב שְׁנִינְסַח' מְנוּטַעַת נִזְדַּמְנָה לְהַרְאָב"ד וּשְׁאֵר פּוֹסְקִים וּלְפִי מ"ש אִין אֵנוּ צְרִיכִין לְכָל זֶה שְׁהַרְמַב"ם פֶּסֶק כַּר"ע שְׁאֵינוּ נוֹהֵג אֲלֵא מְדַרְבְּנָן בַּח"ל.

וְעֵינֵן בַּפ' אִין צְדִין בְּמִשְׁנָה דָּף כ"ה בְּכּוּר שְׁנַפֵּל לְבוּר רִי"א יִרְדַּ הַמְּנוּמָחָה וְיִרְאָה וּפִירֵשׁ"י בְּכּוּר בְּזִמְן הַזֶּה אֵינוּ נִשְׁחַט בְּלֹא מוּם מְפָנֵי שְׁקִדְוֶשִׁים הוּא כּו' וְהַשׁוֹחֲטוֹ כְּשֶׁהוּא תָּם כּו' חֲזִיב כְּרַת דְּמִשְׁמַע שְׁנוּהֵג בְּזִמְן הַזֶּה מְדַאֲוֵרֵייתָא וְלֹא מְדַרְבְּנָן דְּאֵלוּ מְדַרְבְּנָן אִין שְׁנִינְד' חֲזִיב כְּרַת וְכֵן פִירֵשׁ"י בַּפ' הַזֵּרוּעַ הַבְּאִתִּי לְעֵיל שְׁסַפֵּק בְּכּוּר בְּהֵמָה טְהוּרָה הוּא סַפֵּק כְּרַת לְשׁוֹחֲטוֹ בַּחוּץ כּו'.

אֲבָל ז"א קוֹשֵׁיָא חֲדָא דְרַשׁ"י סוּבַר דְלֹא כְּהַרְמַב"ם וּכְמ"ש הַר"ן בְּתַשׁוּ' הַנִּז' וְז"ל וְהִיָּה רַשׁ"י צִנָּה לְקוֹבְרוֹ בְּטִרְיוֹ"ש וְגַם ר"ת כּו' דְּמוּכַח שֶׁם שְׁרַשׁ"י סִבַּר דְלֹא כְּרַמַב"ם וְזוּלַת זֶה אִין שׁוּם קוֹשֵׁי' מִמָּה שְׁפִירֵשׁ"י בְּמִשְׁנָה פ' אִין צְדִין כִּי הַמְּשֻׁנָּה סִינְדַר' רַבִּי בַּא"י וְשֶׁם

היה נוהג דיני בכור אף שלא בפני הביית וכמבואר בגמ' וברמב"ם שם וגם במ"ש רש"י
בפרק הדרוע היינו ג"כ על הפרויקטא תני ר' חייא שהיא פרויקטא וגם נישנית בא"י שר"ח
היה תלמידו של רבי וכמ"ש רבי לא שפא ר' חייא מנא ליה.

ועיין ברמב"ם בפ"ו מהל' בכורות דין ב' שפכת שם וז"ל מעשר בהמה נוהג בארץ ובח"ל
בפני הביית ושללא בפני הביית כו' וזהו פסחם מתני' דריש מעשר בהמה ובאמת מקשה
שם בגמ' אח"כ לימא מתני' דלא כר"ע דתניא רע"א יכול יעלה אדם מעשר בהמה מח"ל
לארץ ויקריבנו ת"ל כו' ומשני אפ"ת ר"ע פאן ליקדש פאן ליקרב ואם פן מוכח מגמ'
שם דאליבא דר"ע מעשר בהמה אינו נוהג בח"ל רק ליקדש אבל לא ליקרב אף אם
הביאו לא"י והרמב"ם מביא פשטיה דמתני' ולא חילק בין ליקדש או ליקרב ושללא
פסקנת הגמ' וליבא למימר דהרמב"ם פוסק דלא כר"ע שהרי גבי בכור פסק הרמב"ם
כר"ע בדין בכור שאינו נוהג בח"ל דמקיש מעשר ובכור למעשר דגן וזהו צ"ע לכאורה,
ואיפשר דהרמב"ם העתיק פה לשון המשנה וסמך ע"ז דהלא בודאי אסור להקריב
קרבות בח"ל וממילא גם מעשר בהמה לא יקריב בח"ל ומה שנוהג בח"ל היינו לענין
שיהא נאכל במומו וסמך עצמו על מ"ש גבי בכור דאין מעלין אותו לא"י ולא יקריבנו.

ולפי מ"ש לעיל לפי דעת הרמב"ם דבכור נוהג מדרבנן לענין שיהא נאכל במומו י"ל
דגם גבי מעשר דינא הכי ועיין בתי"ט בס"פ אלו קדשים שפכת ואם פאו תמימים יקרבו
כו' עד וקרב פתב לפסק הלכה דלא יקרבו משום דבגמ' רמינן עלה ממתני' דן' אנטייגנוס
העלה בכורות מבבל כו' והך דחלה ר"ע היא וידוע דהלכה כר"ע מחבירו ולא כו' ועוד
מעשה רב ומ"ש הרב ומעשר בהמה נמי איתקש למעשר דגן כמפורש ר"פ בתרא
דבכורות כו' עכ"ל ע"ש ומוכח מזה ממ"ש התי"ט דמעשר בהמה ובכור שונים וזהו
שהספיק לפסק הלכה שפכת הרע"ב שפסק דבכור ומעשר שפלו מח"ל תמימים לא
יקרבו והיינו מלימוד הנז' שאמר בגמ' בשם ר"ע, וברי ש פ' בתרא דבכורות גבי מעשר
בהמה כתב בעל תי"ט וז"ל נוהג בארץ ובח"ל כו' דבגמ' מקשי לימא מתני' דלא כר"ע
דתניא כו' אפ"ת ר"ע פאן ליקדש וכאן ליקרב כו' עד והרמב"ם בפ"ו מהל' בכורות
העתיק המשנה פלשונה ויראה דס"ל דלא כר"ע עכ"ל התי"ט וזהו תימא הלא גבי בכור
פסק הרמב"ם כר"ע מהלימוד דמקיש בכור למעשר דגן וה"ה גבי מעשר בהמה וכמו
שהספיק הרב בעל תי"ט בעצמו לפסק הרב מברטנורא פנ"ל ולא שת לבו למ"ש
הרמב"ם גבי בכור כר"ע וכתב שהרמב"ם פסק דלא כר"ע א"כ מ"ש בכור ולפי מ"ש
בדברי הרמב"ם הנז' וכמ"ש לעיל.

ועיין ברמב"ם בפ"א מהל' מעשר שני דין י"ד שפכת וז"ל מעשר שני הואיל וטעון הבאת
מקום אין מביאין אותו מח"ל כבכור בהמה כו' ותלי הרמב"ם מעשר שני בבכור בהמה
ולא במעשר בהמה ובאמת לפי מ"ש גם במעשר בהמה דינא הכי ואמרי' בהדיא בגמ'
פ"ב דבכורות יכול יעלה אדם מעשר בהמה מח"ל ויקריבנו כו' וא"כ יש להוכיח מזה
דהרמב"ם אינו פוסק במעשר בהמה כר"ע וזהו הפך מ"ש לעיל שהרמב"ם סמך במעשר
בהמה על מ"ש גבי בכור בודאי י"ל לפי שגבי בכור מבואר בהדיא ברמב"ם ומ"ש גבי
מעשר בהמה לפי מ"ש לעיל נלמד מבכור ולכן פתב הרמב"ם גבי מעשר שני בבכור
בהמה שמבואר בהדיא אבל כד מעינת מ"ש הכ"מ שם בשם הר"י קורקוס אין להוכיח

כלום מזה שְהֶרַמְב"ם סוֹבֵר גַּבִּי מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה הֶפֶד מִמ"ש גַּבִּי בְּכוֹר וְנ"ל הַכ"מ בְּשֵׁם הַרִי"ק וְאֵע"ג דְּגַבִּי הֶבְאָה מִח"ל יִלְפִינוּ בְּכוֹר מִמַּעֲשֵׂר כְּמִבְּנֵי ר"ע וְנִרְבִּינוּ תְּלִי פֶּאן מַעֲשֵׂר בְּבְכוֹר אֶלָּא רְצָה לְכַלּוֹל רַבִּינוּ גַּם דַּר"י וְדַבְרֵי בֶן עֲזַאי כו' ע"ש וְא"כ בְּזֵה מִיִּשְׁב לָמָּה פֶּתַח הֶרַמְב"ם בְּבְכוֹר בְּהֵמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה לְפִי שְׂפָא לְכַלּוֹל גַּם דַּבְרֵי ר' יִשְׁמַעֲאֵל כו' וְר"י וְכֵן עֲזַאי לֹא מְדִים מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מְבְכוֹר לְכֵן פֶּתַח הֶרַמְב"ם בְּבְכוֹר בְּהֵמָה וְעֵינֵינוּ מ"ש הֶרַמְב"ד שֶׁם גַּבִּי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׂפָתַי הֶרַמְב"ם וְלִפְיָךְ לֹא חִיִּיבוּ לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּסוֹרֵיָא וְכַתֵּב הֶרַמְב"ד וְנ"ל א"א אֵין הִטְעַם הַזֶּה מִסְפִּיק דַּר"ע הוּא דַּס"ל הֵכִי וְלֹא אָמַר אֶלָּא לִיקָרֵב אָבֵל לִיקְדֹשׁ מִיָּהָ קְדוּשׁ כו' ע"ש וְתַמְהַנִּי שְׁהַרִי הוּא הַשִּׁיג עַל דַּבְרֵי הֶרַמְב"ם בְּרִישׁ הַל' בְּכוֹרוֹת שְׂמִתוֹף דַּבְרֵי הֶרַמְב"ד נִרְאָה שְׁהֶרַמְב"ם סוֹבֵר גַּבִּי בְּכוֹר בַּח"ל אֵינוּ נוֹהֵג וְהַרִי הוּא פְּחֻלִין וְא"כ הֶרַמְב"ם אֲזִיל לְשִׁיטְתוֹ לְפִי מַה שְׂסַבֵּר גַּבִּי בְּכוֹר בְּהֵמָה וְלְכֵן פֶּתַח שְׂמַעֲשֵׂר שְׁנֵי נְמִי דִּינָא הֵכִי וְהַרִי הוּא פְּחֻלִין וְלְכֵן אֵין מְפָרִישִׁין בְּסוֹרֵיָא כו' וְצ"ל שְׁהַשְׁגָּתוֹ הוּא שְׂפָאן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְגַם גַּבִּי בְּכוֹר אֵין דַּבְרֵיו נְכוּנִים מִטְעַם דַּר"ע לֹא אָמַר אֶלָּא לִיקָרֵב כו' וְא"כ לִפ"ז אֵין טַעַם זֶה מִסְפִּיק גַּבִּי מַעֲשֵׂרוֹת שְׂפָסוּרֵיָא כו' ע"ש וְעֵינֵינוּ מ"ש הַכ"מ בְּשֵׁם מְהַר"י קוֹרְקוֹס עַל זֶה.

וְלִפִּי מ"ש לְעֵיל שְׁהֶרַמְב"ם פֶּסֶק כַּר"ע גַּבִּי בְּכוֹר וְאֵינוּ מְחַלֵּק בֵּין לִיקְדֹשׁ וּבֵין לִקָּרֵב לְפִי שְׂפָא מְצִינוּ חִילוּק זֶה בְּגַמ' וּבְשׁוּם דְּנִקְתָּא גַּבִּי בְּכוֹר וְכַמ"ש לְעֵיל בְּתַשׁוּבַת הַר"ן וְהַרְשָׁב"א הַנ"ל וְהַנִּי עֹבְדָא דְאִיתָא בְּגַמ' מְדַרְבְּנֵן הַנִּי עֲבָדִי וְא"כ בְּזֵה מִיִּשְׁב שְׂמִדְמָה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְבְכוֹר שְׂאֵין מְבִיאִין אוֹתוֹ מִח"ל כו' וּבְשִׁלְמָא בְּבְכוֹר יֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ אַף בַּח"ל מְדַרְבְּנֵן וְמַה שֶׁא"כ בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לֹא שְׁיָיָף זֶה וְאֶפְשָׁר שְׁלִזָּה כִּינֹן הַר"י קוֹרְקוֹס וְנ"ל עַל מ"ש הֶרַמְב"ד שְׂאֵין הִטְעַם הַזֶּה מִסְפִּיק פֶּתַח הַר"י קוֹרְקוֹס אֵיפְשָׁר שֶׁאֵעִפ"כ מִסְפִּיק הוּא דְבִשְׁלָמָא בְּבְכוֹר אֵיפְשָׁר לֹא מְר בּוֹ יֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ אָבֵל בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי טַעוֹן הֶבְאָת מְקוֹם וְאִם יִפְרִישׁוּ יִהְיוּ צְרִיכִין לְהַעֲלוֹתוֹ וְאֵין קִי"ל דְּאֵין מְבִיאִין אוֹתוֹ מִח"ל לְכָף לֹא חִיִּיבוּ בְּסוֹרֵיָא כו' ע"ש וְנוֹכַח לֹא מְר שֶׁמ"ש הַר"י קוֹרְקוֹס גַּבִּי בְּכוֹר וְיֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ בַּח"ל הֵינֵנוּ ג"כ מְדַרְבְּנֵן לְאִפּוֹקִי בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לֹא שְׁיָיָף וְאֶפְשָׁר בִּירוּשָׁלַיִם שְׂפָא בְּפָנֵי הַבַּיִת לֹא הִנֵּה נֵאָכֵל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מְשׁוּם דְּמַקִּישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְבְכוֹר כְּמִבְּנֵיָא בַּפ"ב דְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי הַנ"ל מְפִי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ מַה בְּכוֹר אֵינוּ נֵאָכֵל אֶלָּא בְּפָנֵי הַבַּיִת אַף מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֵינוּ נֵאָכֵל אֶלָּא בְּפָנֵי הַבַּיִת.

וּבְזֵה הִנֵּה לִי וּנְיֻכּוֹחַ עִם חֲכָם א' שְׁלִיחַ מִירוּשָׁלַיִם ת"ו זֶה מְקָרֹב שְׁלִכְאוּרָה נְתִיבִישׁ בְּזֵה מַה שְׁהַשִּׁיב הֶרַמְב"ד עַל הֶרַמְב"ם בְּהַלְכוֹ' בֵּית הַבְּחִירָה פ"ו בְּדִין י"ד בַּמ"ש בְּמָה נְתַקְדָּשָׁה בְּקִדּוּשָׁה רַאשׁוֹנָה שְׁקִדְדָּשָׁה שְׁלֵמָה כו' וְקִדְדָּשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא לְפִיָּךְ מְקָרִיבִין קָרְבָנוֹת אַף ע"פ שְׂאֵין שֶׁם חוֹמוֹת כו' וְכַתֵּב הֶרַמְב"ד זֶהוּ סְבֵרַת עֲצָמוֹ וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּמִשְׁנָה אֲמָרוּ אִם אֵין מְקַדָּשׁ יִקָּרֵב כו' ע"ש וְהוֹסִיף הַכ"מ עוֹד לְהַקְשׁוֹת עַל הֶרַמְב"ם בְּזֵה וְנ"ל אַף הַנִּי מְקוֹמוֹת דְּקִתְנֵי אִם אֵין מְקַדָּשׁ יִקָּרֵב קִשׁוֹ וְאֵין לֹא דְאָתוּ דְלֹא כְּהִלְכְתָּא שְׁהַרִי הֶרַמְב"ם פֶּסֶק כֵּן בַּפ"ז מֵהַל' מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְצ"ע עַכ"ל הַכ"מ וְעֵינֵינוּ בְּזֵה בַּס' חִידוּשֵׁי מְהַרְא"ה שְׁחִיבֵר עַל מַס' מְגִילַת תַּעֲנִית וְע"ש בַּפ"ו מ"ש שֶׁם בְּדָף ט"ו בְּשֵׁם מְהַרְי"צ מִק"ק וּוִירַמִּיזָא וְלִכְאוּרָה נְתִיבִישׁ תְּמִיחָת הַכ"מ וְהֶרַמְב"ד בַּמ"ש הֶרַמְב"ם וְנ"ל שְׁהַבְּאִתִּי לְעֵיל בַּפ"ב דְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי דְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֵינוּ נֵאָכֵל אֶלָּא בִירוּשָׁלַיִם אֶלָּא בְּפָנֵי הַבַּיִת כו' דְּמַקִּישׁ מַעֲשֵׂר לְבְכוֹר כו' ע"ש וְכַמ"ש לְעֵיל וְהֵינֵנוּ אַף שְׂאוּמָרִים שְׂאוּכְלִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי

בירושלים אע"פ שאין שם חומה אבל צריכין אנו לומר שמקריבין שם קרבנות ואוכלין שם בכור ואז אוכלין שם גם מעשר שני וכמו שהקדמנו דמקיש מ"ש לבכור כו' משא"כ עתה אין מקריבין שם קרבנות וא"כ אין אוכלין שם מ"ש ולכן אמרינן גבי מ"ש שאם אין שם מקדש ירקב.

והיה נלע"ד לכאורה לומר ששנעלם מהכ"מ מ"ש הרמב"ם פה שהרי קוש' הכ"מ על הרמב"ם הנזכר שהרמב"ם פסק פן בפ"ז מהל' מעשר שני וקשה עליו למה מביא ראיה ממ"ש הרמב"ם בפ"ז מהל' מ"ש שאם אין מקדש ירקב ולמה לא הביא הכ"מ מ"ש בהל' מעשר שני בפ"ב הג"ל וז"ל שם בדין ד' פשם שאין אוכלין מעשר שני כו' ואם נכנס בירושלים אף בזמן הזה אין מוציאין אותו משם ומניחים אותו עד שירקב כו' וא"כ כתב זה בפ"ב שבזמן הזה מניחים אותו עד שירקב ולמה מביא ראי' מפ"ז אלא ודאי שנעלם לו מ"ש בפ"ב הג"ל אמנם לא נתיישב זה שהרי הרמב"ם פתב בפ"ו מהל' בית הבחירה הנז' שמקריבים קרבנות אע"פ שאין שם בית בנוי וא"כ לפי דברי הרמב"ם נוכל להקריב גם עתה קרבנות אעפ"י שאין שם בית ונוכל לאכול בכור שהוא קדשים קלים אף ע"פ שאין שם חומה ואי משום שאנחנו טמאים לנפש אדם ואין לנו אפר פרה הלא קי"ל כמ"ד בריש יומא ובפסחים דטומאה הותרה בצייבור ועיין בזה בס' התרומה וברמב"ם ואיפשר לומר דאף שנוכל להקריב קרבנות צבור מחמת שטומאה הותרה בצייבור אבל מ"מ בכור שהוא קרבן יחיד לא נוכל להקריב ומכ"ש לאכול בכור שהוא קדשים קלים שאין נאכלים בטומאה אמנם נלע"ד שזולת זה דברי הרמב"ם נכונים במ"ש שאוכלי מעשר שני בירושלים אעפ"י שאין שם חומה ואפ"ה א"ש הא דאין מקדש ירקב ועיין בטי"ד סי' של"א שכתב וז"ל ואח"כ יפריש הישראל א' מעשרה כו' והוא הנקרא מעשר שני כו' והיה ראוי לאכול בירושלים אע"פ שאין שם חומה כו' אלא שאי אפשר לאכול פינון שאין שם מזבח דאי תקש בכור בהמה כו' ע"ש ועיין ב"י וא"כ לפ"ז מיושב קושית הכ"מ והראב"ד דהטעם שאם אין מקדש ירקב לפי שאין שם מזבח בנוי ואף שמקריבין אף ע"פ שאין שם מזבח בנוי אבל מ"מ צ"ל שם מזבח ועיין בתוס' פ' לולב הגזול דף מ"א ד"ה דאשתקד וז"ל דאשתקד לא הוי בה"מ כו' אע"ג דאר"י שמעתי שמקריבין אעפ"י שאין שם בית בנוי ה"מ שיש מזבח בנוי שם אבל בלא מזבח לא וזהו יכול להיות פוננת הר"מ במז"ל ואין עליו שום השגה מהשגת הראב"ד וגם לא מהכ"מ הנז' ועיין בזה בתי"ט בעדיות פ"ח משנה ז' מ"ש בזה ועיין בדמשק אליעזר בפ"ק דחולין סי' ו' דף ד' וכ"א במה שנשא ונתן בהרמב"ם והראב"ד וכ"מ הנז' וכתב ג"כ שמ"ש הרמב"ם אם אין מקדש ירקב לפי שאין שם מזבח כו' ומ"ש הרב בעל דמשק אליעזר על דברי הראב"ד דלא דק תמהני פי דבריו מבוארים בכ"מ שם וע"ש באריכות.

העולה מפל מ"ש לעיל דאליבא דהרמב"ם בכור בהמה טהורה אינו נוהג אלא מדרבנן בח"ל א"כ לפ"ז כשנולד איזה ספק בבכור הוי ספק דרבנן ואזלי' לקולא וא"כ זהו הטעם של השואל שהביא הרב בעל מ"ב בתשו' הנז' וגם הסכים עמו הרב הנז' בעצמו שאזלינן בספיקא לקולא היינו הואיל והוא ספק דרבנן.

אמנם זהו תימא שסמך בעל משאת בנימין עצמו על דברי הרמב"ם להקל במקום שהראב"ד חולק עליו וכתב שהוא טעות וגם הרשב"א והר"ן כולם כאחד עונים ואומרים

שְׂדֵבְרֵי הַרְמָב"ם תְּמוּהֵיהֶם וּכְמ"ש לְעֵיל וְאֶפְשֵׁר לֹמַר שְׂמ"ש הָרַב בְּעַל מ"ב שְׁהוֹלְכִין בְּסֶפֶק בְּכוֹר לְקוֹלָא לֹא שְׁסַמָּה עֲצָמוּ בְּנֻדְאֵי עַל דְּבִרֵי הַרְמָב"ם רַק מִטַּעַם אַחַר לְפִי שְׂיִישׁ כָּאֵן סֶפֶק אִם בְּזֶמֶן הַזֶּה בַּח"ל הוּא מְדַאֲרֵייתָא וּכְדַעַת הָרֵאָב"ד אוּ מְדַרְבְּנֵן וּכְדַעַת הַרְמָב"ם וְאֵף אִם נֹאמ' שְׁבְכוֹר בְּזֶמֶן הַזֶּה בַּח"ל דְּאֲוֲרֵייתָא יֵישׁ עוֹד סֶפֶק אִם הִלְכָה פְּרִיש"י דְּגוּי קוֹנָה בְּכֶסֶף אוּ כַר"ת בְּמִשְׁיכָה א"כ בְּגִדוֹן דְּהָרַב בְּעַל מ"ב אִם קוֹנָה כְּסָף הָוֵי בְּכוֹר מִמֶּשׁ אָבֵל דְּלָמָּא הִלְכָה כַר"ת דְּמִשְׁיכָה קוֹנָה וּבְגִדוֹן שְׁלוֹ לֹא הֵייתָה מִשְׁיכָה וְלֹא קִנְיָה הִישְׁרָאֵל וְא"כ הָוֵי ס"ס וְזֶהוּ ס"ס הַמְתַּהֲפֵף וְאֲזֵלִינֵן לְקוֹלָא דְּאַף עַפ"י דְּבְסֶפֶק דְּאֲוֲרֵייתָא אֲזֵלִינֵן לְחוּמְרָא אָבֵל מ"מ בְּס"ס אֲזֵלִינֵן לְקוֹלָא אִפִּי בְּדַאֲוֲרֵייתָא וְא"כ בְּנ"ד הָוֵי ג"כ ס"ס דְּהֵינֵנוּ הֶפֶף מְעַבְדָּא דְּמִשְׁאַת בְּנִימִין לְפִי שְׁבַנ"ד הֵיָה מִשְׁיכָה בְּלֹא כְּסָף וּכְמִבְּנֹאֵר לְעֵיל.

אִיבְרָא דְּבַר זֶה צ"ע בְּגִדוּלֵי הַפּוֹסְקִים אִם זֶהוּ מְקַרִי ס"ס שְׁהָרִי פְּתַב בְּתִשׁוּב' מְהָרִיב"ל ח"ג ס' מ"א וְנ"ל וְכִי הֵיכִי דְּגַבֵּי אֶסוּרָא בְּס"ס דְּמִמוֹנָא כו' וּכ"כ הַתּוֹסְפוֹ כו' עַד דְּהִקְשׁוּ שְׁם הַתּוֹס' דְּאַמַּי מְפָסִיד' כְּתוּבָה דְּהָא הָוֵי ס"ס סֶפֶק אִם הוּא בְּקִי בְּפִתּוּחַ פְּתוּחַ כו' וְאֵת"ל כו' סֶפֶק בְּאֹנָס סֶפֶק בְּרִצּוֹן כו' עַד וּבִהְיוּא שְׁמַעְתָּת' פְּתוּבוּ הַתּוֹס' אֲבַע"א בְּאַשְׁתִּי יִשְׂרָאֵל כו' אֲפִתִי אִיכָּא ס"ס סֶפֶק בְּאֹנָס כו' וְאֵת"ל בְּרִצּוֹן סֶפֶק פְּשִׁיָּה קִטְנָה וּפְתוּי קִטְנָה אֹנָס הוּא כו' וִי"ל דְּשָׁם אֹנָס חַד כו' וְא"כ בְּנ"ד מְצִינֵנוּ לְמִימַר דְּשָׁם פְּלוּגְתָּא דְּרַבְּנֹתָא חַד הוּא עַכ"ל ע"ש וְא"כ זְכִינוּ מְזָה דְּבַס"ס אֲזֵלִינֵן לְקוֹלָא מ"מ בְּס"ס דְּפְלוּגְתָּא דְּרַבְּנֹתָא לֹא מְקַרִי ס"ס דְּשָׁם פְּלוּגְתָּא דְּרַבְּנֹת' חַד הוּא וּכ"כ הָרַב מֵהֵרַש"ךְ בְּתִשׁוּב' ח"ג ס' קפ"א וְנ"ל וְכִי הֵיכִי דְּס"ס דְּאִסוּרָא אֲזֵלִינֵן לְקוֹלָא ה"נ בְּס"ס דְּמִמוֹנָא כו' וְדָבַר זֶה לְמִדְתִּי מֵה"ה מְהָרִיב"ל כו' עַד דְּאִיבְרָא דְּכַה"ג דְּס"ס דְּהֵינֵנוּ תְּרִי קִים לִי אִיכָּא לְסְפוּקֵי דְּלֹא הָוֵי ס"ס וּכְמ"ש כו' דְּאִיכָּא לְמִימַר דְּשׁוּם פְּלוּגְתָּא דְּרַבְּנֹת' חַד הוּא וּכְמוֹ שְׁהוֹכִיחַ מְמ"ש הַתּוֹס' כו' דְּשָׁם אֹנָס חַד הוּא עַכ"ל וּבְאַמַּת פֶּד גִּדְקֶדַק בְּדִבְרֵי הַתּוֹס' בְּרֵאָז' שְׁהִבִּיא הָרַב מְהָרִיב"ל דְּשָׁם פְּלוּגְתָּא דְּרַבְּנֹתָא חַד הוּא כְּמ"ש הַתּוֹס' דְּשָׁם אֹנָס חַד הוּא אֵין מִשָּׁם שׁוּם רֵאָזִיהַ שְׂמ"ש הַתּוֹס' דְּשָׁם אֹנָס חַד הוּא הֵינֵנוּ לְפִי שְׁרִצּוֹ לְתַרְץ קוֹשְׁיָתֵם שְׁהִקְשׁוּ דְּאַפְתִי אִיכָּא ס"ס סֶפֶק בְּאֹנָס כו' וְאֵת"ל בְּרִצּוֹן כו' פְּתוּי קִטְנָה אֹנָס וְע"ז תִּירְצוּ דְּפִתוּי קִטְנָה אֹנָס הוּא דְּשָׁם אֹנָס חַד הוּא וְלֹא שְׁיִיף לְמִימַר וְאֵת"ל בְּרִצּוֹן פִּינֵן שְׁאִין זֶה נִקְרָא רִצּוֹן וְלִכֵּן לֹא מְקַרִי ס"ס וְלֹא פּוֹקֵי גַבֵּי פְּלוּגְתָּא לֹא שְׁיִיף טַעַם זֶה וְא"כ לְעוֹלָם מְקַרִי ס"ס וְכֵן מְצִאתִי בְּתִשׁוּב' הָרַב מֵהֵרַש"ח ס' ט"ז שְׁמַקְשָׁה ג"כ עַל הָא דְּמְהָרִיב"ל בְּמַה שְׁרִצָּה לְדַמוֹת פְּלוּגְתָּא דְּרַבְּנֹתָא לְהָא דְּשָׁם אֹנָס חַד הוּא ע"ש בְּסֶפֶרוֹ בְּנֵי שְׁמוּאֵל מ"ש בְּאַרְיִכוֹת עַל הָא דְּמְהָרִיב"ל.

וְאַף שְׂיִישׁ לֹמַר וּלְחַלֵּק שְׂמ"ש הָרַב מֵהֵרַש"ח דְּלֹא מְקַרִי ס"ס הֵינֵנוּ לְעַנְנֵן מְמוֹנָא לְהוֹצִיא ע"י ב' סְפִיקוֹת בְּפְלוּגְתָּא דְּרַבְּנֹתָא מִיַּד הַמְּוַחֲזָק לְאַפּוֹקֵי בְּאִסוּרָא י"ל שְׁסֹבֵר דְּמְקַרִי ב' סְפִיקוֹת וְנִקְטִינֵן לְקוֹלָא אֵף בְּאִסוּר דְּאֲוֲרֵייתָא וְהַטַּעַם י"ל דְּבִשְׁלָמָא בְּמִמוֹנָא אֲמַרִי הַמַּע"ה וְיִכּוֹל הַנְּתַבֵּעַ לֹמַר קִים לִי כו' וְא"כ אֵף בְּתִרֵי פְּלוּגְתָּא דְּרַבְּנֹתָא יִכּוֹל לֹמַר קִים לִי וּמִשָּׂא"כ בְּאִסוּר לֹא שְׁיִיף טַעַם זֶה וְא"כ בְּנ"ד דְּהוּא בְּמִקוּם אִסוּרָא מְקַרִי ס"ס בְּפְלוּגְתָּא דְּרַבְּנֹתָא וְיֵישׁ לְהַקֵּל אֵף בְּאִסוּר דְּאֲוֲרֵייתָא וּכְמוֹ כֵּן מְצִינֵנוּ בְּכַמְּהַ מְקוּמוֹת בְּפּוֹסְקִים דְּפְלוּגְתָּא דְּרַבְּנֹתָא בְּעַנְיֵינֵי דְּאִסוּר' מְקַרִי ס"ס וְעֵינֵן בְּתִשׁוּב' הָרַב מֵהֵרַש"ד מְבַטֵּא"ה שְׁפִתְבּוּ וְנ"ל וּמַעְתָּה אֲנִי אוֹמֵר שְׁקוּלִים הֵם הָוֵי הַדְּבַר ס"ס שְׂיִישׁ לְהִתִּיר אִפִּי בְּעַנְיֵן עֲרוּהַ כו' סֶפֶק אִי קְרוּבֵי הָאִם כו' ע"ש וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵיו בְּתִשׁוּב' הַשְּׂיִיכִים לִי"ד ס'י

צ"א ע"ש וגם בשאר פוסקים ועיין בתשוב' הרב הר"ש הלוי לטי"ד סי' ב' בענין שבוועה באונס שכתב שם בשם הרב מהר"ח ש"ז וז"ל אמנם אף שנאמר שראוי לתפוס פדעת המחמיר כו' יש להתיר מ"ס כו' ע"ש וזהו ס"ס בפלוגתא דרביותא לענין איסורא כו' וכן משמע מתשו' הרב מהר"מ אלשקאר סי' כ"ו ע"ש ועיין בס' פנסת הגדולה לטח"מ סי' כ"ה שכתב דאף להפוסקים דס"ל דשני ספיקות בפלוגתא דרבנותא לענין איסורא מקרי ס"ס ואזלינן לקולא אינו אלא כפי סברתם שסוברים דאף בד"מ תרי ספיקא הוי אבל להסוברים דשום פלוגתא דרביותא' חד הוא במקומא ה"ה באיסורא וא"כ בנ"ד י"ל ג"כ לאינה רבנותא' דחולקים במקומא דלא מקרי ס"ס במקומא בפלוגתא דרבנותא' ה"ה לענין איסורא וכמ"ש מהריב"ל הנ"ל בסוגיא דפתח פתוח כו' הנ"ל.

אכן ראיתי בתשובת הרב מהר"י טראני ח"א סי' קט"ז שכתב וז"ל וכבר הרוחנו במשא ומתן שלנו אע"פ שלא יצא היתר ברור מ"מ כשנצטרף מחלוק' של גדולים כו' לא נחוש לאיסור רבית מטעם ס"ס כו' והיינו ס"ס בפלוגתא דרבנותא פדמוכח שם מדבריו ע"ש וע"ש בסי' קי"ד דמוכח מדבריו דיותר יש להקל בס"ס דפלוגתא דרבנותא גבי איסורא ממה שיש להוציא ממון בס"ס הנז' ודלא כבעל כ"ה הנז' וא"כ בנ"ד יש למצוא טעם להקל בספק בכור ולהפך בזכותו של הרב בעל מ"ב הנ"ל שהספיק לסברת השואל שמיקל בספק בכור והיינו מטעם הנ"ל דהוי ס"ס.

וזולת זה יש עוד להפך בזכות הרב בעל משאת בנימין הנ"ל מה שהספיק לדעת השואל להקל בספק בכור אף שהוא ספק מדאורייתא לפי שראיתי בר"ן סי' נ"א וגם הובא בהר"ן ספ"ק דקדושים אמר רבא ד"ת שתוקי כשר כו' עד ונתור' אמרה לא יבא ממזר ממזר ודאי הוא דלא יבא כו' הא ממזר ספק יבא כו' אלמא ספק דאורייתא מדאו' לקולא (ומ"ש לחומרא הוא רק מדרבנן) וזהו סברת הרמב"ן וגם הרמב"ם דרף בדרף הנה ועיין בהל' פלאים פ"י דין כ"ז וז"ל בגד צמר שאבד כו' חוט של פשתן כו' וכבר בארנו בהל' ביאות אסורות שכל איסור דאורייתא הוא מדרבנן והקלו בספיקו והיינו מטעם הנז' מראיה שהביא הר"ן בשם הרמב"ן ובתשובת הר"ן מביא דברים אלו בשם הרמב"ם וראיתי להראב"ד שם שהשיג עליו וז"ל וכבר בארנו כו' שכל איסורי ספיקות מד"ס לפיכך הקלו בזה א"אמת הוא זה שכל הספיקות אינן של תורה מיהו כל ספק איסור תורה לחומר' ובדרבנן לקולא עכ"ל וכתב עליו הכ"מ וז"ל מה שהקשה הראב"ד כו' י"ל שחז"ל שאמרו פן הם אמרו דספק זה יהא לקולא מפני שהוא מילתא דלא שכיחא עכ"ל.

ותמהני על הכ"מ דמשמע כאן מדבריו שהרמב"ם מודה דספק דאו' לחומרא רק מה שמיקל פה בכלאים הוא מטעם שהוא מילתא דלא שכיחא ואשתמיטתיה מ"ש הרמב"ם בהל' טומאת המת סוף פ"ט ומ"ש הכ"מ בעצמו שם שפותר את דבריו מ"ש בהל' פלאים וז"ל בהל' טומאות מת דבר ידוע כו' שכל אלו הטומאות שהן משום ספק הרי הן של דבריהן ואין טמא מן התורה אלא מי שנטמא ודאי אבל כל הספיקות בין בטומאה בין במאכלות אסורות בין בעריות ושבתות אין להם אלא מד"ס וכתב הראב"ד שם שזהו שבוש גדול שהרי אמרו בכמה מקומות ספיקא דאורייתא לחומרא וספיקא דרבנן לקולא וזו ספיקא דאורייתא אבל הנה לו לומר דמשום דה"ל ס"ס ואפי' בדאורייתא לקולא עכ"ל וכתב הכ"מ שם שטעמו של הרמב"ם שמה שאמרו ספיקא

דאָרײַטא לחומרא מדרבנן בעלמא הוא שהחמירו בספיקא ומביא ראיה מתשוב' הר"ן הנז' ומסיים שם וכיון שכן אין בדברי הרמב"ם שיבוש כו' עד ויש לתמוה על הראב"ד שפסוק הל' פלאים הודה לדברי רבינו וכאן כתב שהוא שבוש גדול עכ"ל ע"ש וא"כ לפי מ"ש הכ"מ מזה מוכח שפסוק מקום סובר הרמב"ם דבספיקא איסור דאורייתא אולינו לקולא וזולת דבר שחייבים על זדונו פרת ספיקו אסור מן התורה שהרי העושה אותו חייב אשם תלוי כו' ע"ש ובסוף הל' פלאים כתב הכ"מ שמה שהקיל בספיקו זה גבי פלאים היינו מטעם משום שהוא מילתא דלא שכיחא.

וגם מ"ש הכ"מ פה גבי טומאת המת דטעמו של הרמב"ם משום שמ"ש ספיקא דאורייתא לחומרא היינו מדרבנן דבריו אינם מוכיחים לי תייתי מהיכי תייתי אף שפדברי הכ"מ פן הוא דהרמב"ם סבר שפיק' דאוריית' לחומרא הוא מדרבנן בעלמא אבל מ"מ קשה למה כתב הרמב"ם דבספיק טומאה כמו גבי הפילה אשה נפל כו' שסמיים שם שהוא טהור לגמרי הלא מ"מ יהיה טמא מדרבנן.

והכ"מ שם מסיים בסוף פרק זה ומ"ש דהל"ל משום דה"ל ס"ס י"ל שאפ"י נודה שהפילה שם נפל הוי ס"ס מ"מ דינים אחרים נזכרו בפ' זה שאין בהם אלא ספק א' והם טהורים כו' עכ"ל א"כ משמע מדבריו שמ"ש שהם טהורים בספיקא היינו מחמת דספק דאורייתא לחומרא הוא מדרבנן בעלמא וקשה לפ"ז הלא מ"מ לא העלה ארוכה לתמיהתו של הראב"ד אף שאולינו לחומרא מדרבנן בעלמא הלא מ"מ קשה למה פסק הרמב"ם שהוא טהור לגמרי הי"ל לכל הפחות לטמאות מדרבנן וזהו תמיהתו של הראב"ד שכתב שהוא שבוש גדול דהיינו מטעם למה פסק שהוא טהור לגמרי וא"כ הכ"מ שהקשה על דברי הראב"ד הנז' ל"ן ויש לתמוה שפסוק הל' פלאים הודה לדברי רבינו וכאן כ' שהוא שבוש גדול עכ"ל דבריו נפלאו ממני הלא אף שהודה לדברי הרמב"ם בהל' פלאים שפסק דאורייתא מדבריהם שכתב אמת הוא שפסוק איסור תורה אינו של תורה אבל מ"מ השיג עליו וכתב הלא קי"ל שפסק איסור תורה הוא לחומרא כו' וזהו ג"כ השגתו פה גבי טומאות המת בספיקות שהוא טהור לגמרי הלא מ"מ ה"ל לפסוק לכל הפחות שהוא טמא מדרבנן ולא לטהר לגמרי ודברי הכ"מ צ"ע.

וראיתי בתשובת הרב מהרש"ח סי' מ"ט במשא ומתן שלו בענין ספיקא דאורייתא ונ"ל ומצאתי בפ"ט מהל' טומאות מת שכ' הרמב"ם ונ"ל דבר ידוע שפסוק אלו הטומאות כו' שהן משום ספק הרי הן של דבריהם כו' ושם כתב הראב"ד עליו שזהו שבוש גדול שהרי אמרו בכמה מקומות ספיקא דאורייתא לחומרא כו' ולא ידעתי מאי קושיא דאפשר לחומרא שאמרו הוי מדרבנן כו' ע"ש בספרו ב"ש הנה מלשונו מוכח שגם הוא הבין בדברי הראב"ד כמו שהבין הכ"מ בדברי הראב"ד וכמו שפסיק שם הרב מהרש"ח ונ"ל וכבר התעורר על זה הרב מהרי"ק ונ"ל בפ"ט מהל' טומאות המת כו' ע"ש והניח הרב מהרש"ח דברי הראב"ד בצ"ע ולענ"ד דברי הראב"ד הנז' לכוונתם וישירם למוצאי דעת שפונת הראב"ד בהשגתו הלא ספק דאוריית' אף שהוא מדבריהם מ"מ החמירו בספק דאורייתא וא"כ למה הקיל הרמב"ם בטומאה וכתב שהוא טהור וכמו כן השיג עליו בהלכות פלאים אף שהודה בעיקר הענין לדברי הרמב"ם וגם הכ"מ הסכים עמו וכתב מטעם שהוא מילתא דלא שכיחא וכאן כבודו במקומו מונח לא ירד הכ"מ לכוונת הראב"ד

ואתחרינו נמשך ג"כ הרב מהרש"ח הנ"ל שהגניח דברי הראב"ד בצ"ע מטעם זה ולא שח
לבו למ"ש לעיל.

וראיתי בתשובת הרב הגדול מהרי"ט בח"ב בתשוב' השייכים לטי"ד שהשיג ג"כ על
דברי מהרש"ח הנז' והרגיש ג"כ בקצת דברי' שכתבנו וע"ש. ונכינו מכל הנז' לפי דברי
הרמב"ם שספק דאורייתא הוא מדבריהם והולכין בספיקא לקולא לפי פשוטו ומשמעות
דברי הרמב"ם ומה שא"כ לפי דברי הראב"ד ושאר פוסקים שמביא הר"ן בתשוב' הנ"ל
ובפ"ק דקידושין מוכח שספק דאורייתא מדאורייתא לחומרא אף שדברי הראב"ד
בהלכות פלאים משמעותם שמסכים לדברי הרמב"ם שהוא מדברי סופרים אבל כבר
כתב מהרש"ח שמ"ש בהל' פלאים הוא פלשון את"ל שסברת הרמב"ם הוא אמת מ"מ
הולכין בספיקא לחומרא (ועיין בתשו' הרב מהרי"ט שחולק עליו בזה) אבל לפי דעת
הראב"ד בעצמו ספק דאורייתא לחומרא מדאורי' וא"כ לפ"ז גבי פלוגתא דספק בכור
הולכין בספיקא לקולא לפי דעת הרמב"ם וסיעתו.

אמנם גם זהו דוחק לישוב הרב בעל מ"ב בזה כי לפ"ז נכנס בפרצה דחוקה להקל באיסור
דאורייתא אם לא שנאמר דמקרי תלתא ספיקי בפלוגתא דרבנותא אבל כבר כתב הרב
בעל כ"ה בח"מ סי' כ"ה דאיתן פוסקים שסוברים דלא אמרי' ס"ס בפלוגתא דרבנותא
מה לי תרי ספיקא ומה לי תלתא ספיקא.

ועוד תמה אני על הרב בעל מ"ב הנ"ל שכתב ונ"ל הפא בשאלה הראשונה דבספק בכור
אזלינן לקולא כר"ת מאחר דלא איפסקא הלכתא לא פמר ולא פמר לאו קושטא הוא
שהרי רוב המחברים הסכימו לדברי רש"י וכן פסק בח"מ סימן קצ"ד עכ"ל ואני שמעתי
ולא אבין פי דבריו תמוהים לענ"ד במ"ש שרוב המחברים הסכימו לדברי רש"י ולענ"ד
הפך הקערה על פיה ואיפכא מסתברא שרוב הפוסקים הסכימו לדברי ר"ת לעיקרא
דדינא שהרי הרא"ש בריש פ"ק דבכורות פסק כר' יוחנן דישאל קונה בכסף ולגוי
במשיכה וכ"כ הרא"ש שם בשם בעל הלכות ובשם רב האי בס' מקח וממכר וא"כ לפ"ד
בעל מ"ב שכתב שהטור ח"מ בסי' קצ"ד פסק כדברי רש"י וא"כ יהיו דברי הטור סותרים
זא"ז וגם סותרים דברי אביו הרא"ש שהרי הטור פוסק בריש סי' קצ"ח בח"מ כר' יוחנן
דבישראל מעות קונות ד"ת וא"כ לגוי במשיכה פי פלוגתא דרש"י ור"ת תלוי בפלוגתא
דר' יוחנן וריש לקיש וכפי מה שמסיק בגמ' דבכורות דאליב' דר"ל דסבר דלעמיתך
במשיכה וא"כ לגוי בכסף ומשא"כ לר"י שסבר לעמיתך בכסף ד"ת וא"כ לגוי במשיכה
והטור פוסק כר' יוחנן כמ"ש לעיל כפי מ"ש בס' קצ"ח ומשיכה תקנת חכמים וא"כ
לגוי במשיכה ד"ת, וכ"כ רי"ו במשורים נכ"ב ונ"ל משיכה בגוי קונה אם משך מישראל
אפי' נתן מעות עד שימשוך באמת פד מעיינת בדברי רי"ו תמצא שדבריו מגומגמים
שלאפי' זה העתיק לשון הרמב"ם ונ"ל שם לשון הר"מ במז"ל הגוי אינו קונה בחזקה כו'
עד ואינו מקנה אלא בשטר אבל במטלטלים קונה ומקנה במשיכה או בנדמים כו' ואח"ז
כתב הרי"ו משיכה בגוי קונה כו' וזהו דברים הסותרים זא"ז דהרמב"ם ונ"ל סובר דהגוי
קונה במשיכה או בנדמים והוא בפ"א מהל' זכיה ומתנה דין י"ד וכתב המ"מ שם שדעת
הרמב"ם דגוי קונה במשיכה וכמ"ש בגמ' דע"א ובנדמים דעת רבינו דכי אמרי' התם
משיכה קונה בגוי אף משיכה קונה ולא קי"ל כההוא סוגיא דבכורות דמה עמיתך בחזא

אף נְכָרִי בַחֲדָא כּו' וּלְאַפּוֹקֵי דַעַת רִי"ו מֵה שְׁמַבִּיא אַחַר לְשׁוֹן הַרְמַב"ם הַנָּל שְׁמַשִּׁיכָה בְּגוֹי קוֹנָה אִפִּי נָתַן מְעוֹת עַד שְׁיַמְשֹׁנָה כּו' וְנִזְהוּ דַעַת הָרָא"ש וְשִׁאָר פּוֹסְקִים הַנָּל.

וְלִיכָא לְמִימַר שִׁמ"ש רִי"ו מְשִׁיכָה בְּגוֹי קוֹנָה אִם מְשִׁיךְ מִיִּשְׂרָאֵל ר"ל אִף מְשִׁיכָה קוֹנָה וְכַמ"ש הַמ"מ בְּסוֹגֵיית הַגְּמָרָא לְדַעַת הַרְמַב"ם שְׁהָרִי מְסִיִּים הָרִי"ו אִפִּי נָתַן מְעוֹת עַד שְׁיַמְשֹׁנָה דְּמַשְׁמַע מְשִׁיכָה דְּנֻקָא וְעוֹד שְׁהָרְאָה שְׁמַבִּיא אַח"כ וְ"ל וְקִי"ל כּו' יוֹחֲנָן דְּד"ת מְעוֹת קוֹנוֹת וְלִגוֹי צְרִיף דְּבָר אַחַר וְזִהוּ מְשִׁיכָה מְשַׁמַּע דְּנֻקָא מְשִׁיכָה קוֹנָה וְכַמ"ש לְעִיל בְּסוֹגֵיית דְּבִכּוּרוֹת וְכַמ"ש הָרָא"ש שָׁם וְע"ק שְׁכַתְבַּת אַחַר זֶה תְּכַף לְשׁוֹן הַרְמַב"ם הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה מִתּוֹךְ שְׁאֲנוּ מְסוֹפְקִים אִם כּו' לְדַאֲמַר מְשִׁיכָה מְפִנְרֶשֶׁת כּו' וְא"כ לְגוֹי בְּכֶסֶף אוֹ הַלְכָה כּו' דַּאֲמַר ד"ת מְעוֹת קוֹנוֹת וְא"כ לְגוֹי בְּמְשִׁיכָה דְּלַעוֹלָם לְיִשְׂרָאֵל בְּדָבָר אַחַד וְלִגוֹי בְּדָבָר אַחַד כּו' ע"ש וְזִהוּ סוֹתֵר מ"ש לְעִיל בְּשֵׁם הַרְמַב"ם שְׁסוֹבֵר דְּגוֹי קוֹנָה בְּמְשִׁיכָה אוֹ בְּדָמִים וּבּוֹדָאֵי צ"ל שִׁמ"ש בְּאַחֲרוֹנָה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְ"ל הוּא טְעוֹת סוֹפֵר וְצ"ל לְשׁוֹן הַרְמַב"ן כִּי לֹא מְצִינּוּ לְשׁוֹן זֶה בְּהַרְמַב"ם אוֹ שְׁהוּא בְּהָרָא"ש בְּבִכּוּרוֹת אִף שְׁאִינּוּ לְשׁוֹנוֹ מְשִׁיכָה וְהוּא בְּטִי"ד סִי שְׁ"ף גְּבִי בְּכוֹר ע"ש.

וְעִינָן עוֹד בְּרִי"ו סוֹף נְתִיב הַנּוֹ מ"ש בְּשֵׁם הַר"מ בְּתִשּׁוּבָ' וְ"ל רְאוּבֵן שְׁשַׁלַּח שְׁלוּחוֹ לִיקַח לוֹ יֵין מִן הַגּוֹי בְּחוּבוֹ וְכֵן עָשָׂה וּמְשָׁכוֹ וְהַגְבִּיהוּ עַל הַעֲגָלָה וְכַאֲשֶׁר הִבִּיאוּ לְעִיר נְתַנּוּ לְשַׁמְעוֹן שְׁהִיָּה חֲזִיב לוֹ כְּמוֹ כֵן וְעַתָּה רְאוּבֵן תּוֹבְעוֹ לְשַׁמְעוֹן הֵינָן כּו' כְּתַב רַבִּינוּ מְאִיר בְּתִשּׁוּבָ' דָּאִין שְׁלִיחוֹת לְגוֹי כּו' וְעוֹד דְּדַלְמָא קִי"ל כּו' דְּיִשְׂרָאֵל בְּמְשִׁיכָה וְלֹא מִיַּד גּוֹי אֱלָא בְּכֶסֶף כּו' ע"ש וְהִנֵּה מ"ש וְעוֹד דְּדַלְמָא קִי"ל כּו' דְּגוֹי אִינּוּ קוֹנָה אֱלָא בְּכֶסֶף זִהוּ לְפִי מ"ש לְעִיל בְּשֵׁם לְשׁוֹן הַרְמַב"ן מִתּוֹךְ שְׁאֲנוּ מְסוֹפְקִים כּו' וּלְאַפּוֹקֵי לְפִי מ"ש שָׁם לְפָנֵי זֶה בְּשֵׁם הַרְמַב"ם דְּגוֹי קוֹנָה בְּמְשִׁיכָה אוֹ בְּדָמִים וְגַם לְפִי מ"ש אַח"כ דְּגוֹי קוֹנָה דְּנֻקָא בְּמְשִׁיכָה לֹא אֲתִי שְׁפִיר הָאֵי פִּיִּסְקָא שְׁכַתְבַּת בְּשֵׁם הַר"מ בְּתִשּׁוּבָ' דְּהִלָּא לְפִי מ"ש שְׁיִשְׂרָאֵל קוֹנָה מִיַּד גּוֹי בְּמְשִׁיכָה וְא"כ זָכָה רְאוּבֵן בִּינָן הַנּוֹ אַבְל זוּלַת זֶה דְּבָרֵינוּ מְעוֹרְבִים שָׁם.

וְא"כ זְכִינּוּ מְכַל הַנּוֹ מְ"ש הָרִי"ו שְׁסַבֵּר דְּקוֹנָה הַגּוֹי בְּמְשִׁיכָ' וְכֵן אִיתָא בְּכַמְּה פּוֹסְקִים לְעִיקְרָא דְּדִינָא שְׁמַשִּׁיכָה בְּגוֹי קוֹנָה כְּדָבָרֵי ר"ת וְדִלָּא כְּרִש"י וְכ"כ הַמְרָדְכִי רִישׁ פ' בְּתָרָא דַע"ז דְּמְשִׁיכָה בְּגוֹי קוֹנָה דְּנֻקָא וְלֹא מְעוֹת אִף יֵשׁ פּוֹסְקִים דְּמְעוֹת דְּנֻקָא וְלֹא מְשִׁיכָה וְצְרִיף לִיְזַהַר כּו' ע"ש וְא"כ מְשַׁמַּע דְּנֻקָא דְּעִיקְרָא מְסַקְנָא לְדִינָא שְׁמַשִּׁיכָה בְּגוֹי קוֹנָה וְלֹא כְּסָף וְהֵינּוּ כּו' רַק שְׁיֵשׁ פּוֹסְקִים כְּרִש"י וְכ"כ בְּתִשּׁוּבָ' הַר"מ מִינְץ סִי ה' בְּדָף י"ב וְ"ל וְעוֹד נ"ל אַע"ג דְּמַהֲר"מ מְצָרִיף מְשִׁיכָה וְכֶסֶף לְכַתְחֻלָּה לְאַפּוֹקֵי נְפִשָׁה מְפִלְגָתִין מ"מ דְּקִי"ל דְּמְשִׁיכָה דְּנֻקָא קוֹנָה בְּגוֹי דְּרוּב דְּעוֹת פְּסָקוֹ כּו' יוֹחֲנָן דְּיִשְׂרָאֵל בְּכֶסֶף וְגוֹי בְּמְשִׁיכָה וְכַמְעַט כָּל הַדְּעוֹת הַמֵּימּוֹנִי וְסָמ"ג וְס"א וְכֵן רַב הָאֵי גְאוֹן כּו' ע"ש בְּאַרְיִכוֹת, וְאִף שְׁמָה שְׁכַתְבַּת הַמַּהֲר"מ מִינְץ שְׁהַמֵּימּוֹנִי פּוֹסֵק דְּגוֹי בְּמְשִׁיכָה דְּנֻקָא זִהוּ כְּמַעַט טְעוֹת שְׁפִלְטָתוֹ הַקּוּלְמוֹס כִּי כְּבוֹדוֹ בְּמַקּוֹמוֹ מוֹנָח אִיפְכָא אִיתָא בְּמֵימּוֹנֵי דְּגוֹי קוֹנָה וּמְקַנָּה בֵּין בְּמְשִׁיכָה וּבֵין בְּמְעוֹת וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בְּפ"א מַהֲל' זְכִיָּה וּמִתְנָה הַעֲתַקְתִּי לְשׁוֹנוֹ פֹּה וְגַם מְבִנְאָר בְּרַמַּב"ם פ"א וּבְפ"ד מַהֲל' בְּכוּרוֹת הוּבָא בְּמ"מ בְּפ"א מַהֲלָכוֹת זְכִיָּה וּמִתְנָה הַנָּל דְּלַעֲנָן בְּכוֹר גּוֹי קוֹנָה וּמְקַנָּה בְּדָמִים א"כ מ"ש בְּשֵׁם הַמֵּימּוֹנִי דְּגוֹי קוֹנָה בְּמְשִׁיכָה ז"א וְרַצִּיתִי לוֹמַר שִׁמ"ש בְּשֵׁם הַמֵּימּוֹנִי הֵינּוּ לְעִנְיָן זֶה שְׁהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כּו' יוֹחֲנָן דְּיִשְׂרָאֵל בְּכֶסֶף אַבְל בְּזֶה שְׁהַגּוֹי קוֹנָה בְּמְשִׁיכָה דְּנֻקָא לֹא קָאֵי אֶהֱרַמַּב"ם רַק אֲשִׁאָר פּוֹסְקִים אֲמַנְם ז"א דַּא"כ

נסתר הענין ונפל הבנין שלו וגם למה מביא כלל הספמת המימוני בזה לא די שאין ראיה מדבריו אלא אדרבה סותר את דבריו בזה.

א"כ נשמע מתשוב הרב מהר"מ מינץ הג"ל אף שלא כתב בדקדוק שהמימוני סבר פן אבל מ"מ נשמע מדבריו שכתב שפמעט כל הפוסקים סוברים דמשיכה דוקא קונה בגוי וזהו דלא פדעת הרב בעל מ"ב וא"כ דבריו תמוהים שכתב בהיפך שרוב הפוסקים הסכימו לדברי רש"י.

וע"ק זולת מה שהקשיתי לעיל דלפי דברי הבעל שכתב שהטח"מ פוסק פדברי רש"י בסי' קצ"ד וא"כ יהיו דברי הטור זא"ז ממ"ש בסי' קצ"ח וכמ"ש לעיל ומ"ש בטי"ד סי' קל"ב שהרי הטור בסי' קל"ב שם וז"ל שם בד"א שהגוי נותן הפעות קודם שנתן הישראל היין אבל אם הגוי לוקח היין ואח"כ נותן הפעות פינן שאחר שקנה הגוי היין במשיכה נותן הדמי' לא הגוי יין נוסף א"כ מוכח מזה דגוי קונה במשיכה וכ"כ הב"ח שם.

אמנם פד מעיינות שם תמצא שזה אינו קוש' שמ"ש בסי' קצ"ד בטור אבל במטלטלי קונה בנתינת הפעות לא שבא להורות שפסק הלכה פריש"י שפעות בגוי קונה אלא שבא להורות שא"צ שטר כמו שצריך בקנין קרקע בגוי כמבואר בסי' קצ"ד ופעות אינן קונות לאפוקי במטלטלים קונות בנתינת הפעות אליבא דמ"ד דהפעות קונות בגוי וה"ה אליבא דר"ת שפסק הרא"ש פנותיה דמשיכה קונה אז קונה במטלטלין בגוי במשיכה שיותר טוב מנתינת הפעות שהטעם שאז סמך דעתיה דישאל בלקיחת המטלטלים ומשא"כ בקרקע שלא סמך דעתיה ולכן צריך שטר וכמבואר בסי' קצ"ד וכ"כ הרב מהרו"ך בטי"ד סי' ש"ף בדרישה וז"ל שם בס"ק י"ב הלפ' לצאת ידי שניהם כו' עיין בתשוב' מהרי"ל כו' עד וכ"ש כשלא משף אלא נתן הפעות דנדאי בכור הגוי לפי מאי דקי"ל כר"ת דגוי מישאל או איפכא אינו קונה אלא במשיכה והא דכתב הטור בסי' קצ"ד בח"מ דמטלטלים קונה ישראל מגוי בפעות פתבתי שם והוכחתי דלא כתב פן אלא לדעת רש"י כו' וקמ"ל דא"צ שטר גם פן כמו בקניית שדה דאירי ביה לפני זה ומינה נלמד דלר"ת סגי במשיכה ואין צריך שטר כו' ע"ש וזהו ממש פדברי.

ולדידי עדיפא משיכה במטלטלים בגוי כשישראל קונה מגוי שאין צריך שטר לפי שיותר סמך דעתיה דישאל אף שבאמת אין חילוק לדינא בין ישראל קונה מגוי או גוי קונה מישראל וכן מוכח ברמב"ם ובמ"מ וז"ל הרמב"ם שם דין י"ד פותי שמכר מטלטלין לישראל או קונה מטלטלין מישראל קונה במשיכה ומקנה בין במשיכה בין בדמים וכתב שם הכ"מ דמאי דקאמר הרמב"ם ומקנה בין במשיכה בין בדמים וה"ה לקונה וכ"כ המ"מ ע"ש אף שבאמת בעיקר' דינ' הרמב"ם מוחלק עם הר"ת והרא"ש ושאר פוסקים שסוברים דמשיכה בגוי קונה ולא מעות וה"ה לרש"י מעות דוקא קונה ולא משיכה והרמב"ם סבר דקונה בין במשיכה בין בדמים אבל מ"מ נשמע מדבריו דבין ישראל מגוי ובין גוי מישראל חד דינא וה"ה לשאר פוסקי' ועיקר מחלוקת ביניהם שהרמב"ם פוסק שלא פסוג' דכורות וכמ"ש המ"מ שם וזהו שמסיים המ"מ שם וכבר נחלקו עליו ואמרו דהכי קי"ל דכותי דוקא במשיכה ולא בכסף וכ"כ הרמב"ם וז"ל בהל' בכורות והדברים עתיקים עכ"ל.

ומ"ש המ"מ וכבר נחלקו עליו היינו סברת ר"ת וסיעתו שפוסקים כר"י דישאל ב"כס"ף
וילגוי במשיכה וכסוג' דהנהב ובכורות אליב' דר' יוחנן ואין חילוק בין אם פותי קונה או
מקנה. ומ"ש בסמ"ע סוף סי' קצ"ד ונ"ל וגוי אי קונה מישאל המטלטלים ב"כס"ף כו'
כבר פתבתי בריש סי' זה שיש פלוגת' בזה בין הרמב"ם לאינה רבנות' כו' עכ"ל והינו
מ"ש בריש הסי' בשם המ"מ והכ"מ וכתב עליו מחלוקת הרמב"ן וישאר גאונים דגוי
מישראל אינו קונה מטלטלים ב"כס"ף אלא במשיכה כו' ונ"ל המ"מ הנז' ואין חילוק
לסברת הרמב"ן וישאר גאונים דהינו ר"ת וסיעתו בין אם גוי קונה או גוי מקנה וכמ"ש
לעיל שזהו סברת ר"י הנז' וזהו שמשנים שם בסמ"ע הנז' ועיין מ"ש בדרישה ובסמ"ע
סי' ש"ף עכ"ל והינו ר"ל מ"ש בדרישה סי' ש"ף שהעסקתי לעיל כו' ע"ש ושם מוכח
דאין חילוק בין אי ישראל קונה מגוי או איפכא ולזה פינו ג"כ מ"ש בסמ"ע בח"מ סי'
קצ"ד בשם הגאונים שחולקים על הרמב"ם, וכתבתי כל זה לפי שראיתי מ"ש עמיתי
הרב בעל ש"ף בח"מ סי' קצ"ד בס"ק א' ונ"ל ועיין בס"ק א' בסמ"ע ונראה מדבריו
דישראל מגוי לכ"ע קונה מטלטלים ב"כס"ף וכ"נ כו' וגם פתב אח"כ בסוף הסי' ס"ק ד'
ונ"ל עיין בסמ"ע ס"ק ט"ז עד נכותי או פותי מישאל כו' נראה מדבריו דכאן מיידי
שנתן המעות לבד ולא משך ומחלק בין ישראל שקונה מגוי ובין גוי שקונה מישאל
נהא ודאי ליתא כו' ע"ש.

הנה הבין מדברי הסמ"ע מה שלא עלה על דעתו ואשתמיטתיה מ"ש בדרישה בי"ד סי'
ש"ף בעצמו העסקתי לעיל שכתב שם בהד"ל דמ"ש בח"מ פה שקונה מטלטלין בנתינת
המעות ר"ל לאפוקי שא"צ שטר כמו בקרקע ומ"ש בנתינת המעות היינו למר פדאית
ליה ולמר פדאית ליה לרש"י פדאית ליה וכן לר"ת ולשון הסמ"ע אינו אלא לשון המ"מ
שהעסקתי לעיל מ"ש בפ"א מהל' זכ"י' ומתנה ה"ל.

נראיתי מ"ש הרב בעל טורי זהב בסי' קל"ב ס"ק ח' שכתב ונ"ל ונוקא כו' הרשב"א
בתה"א הוכיח זה כו' והטור כתב על זה שאינו נראה וכב"י ע"ז שאין ספק שלא ראה
הטור דברי תה"א כו' וכתב בט"ז שדברי הטור נכונים דאע"ג דהמעות אינם קונות היינו
בגוי לדעת הטור אבל ישראל מישאל מעות קונות ד"ת וא"כ ישראל מגוי כ"ש דקונות
פדאית' בח"מ סי' קכ"ו דאם ישראל מישאל מפקיע במעמד שלשתן ק"ו מעכו"ם ה"נ
כן הוא כו' ע"ש.

הנה במה שמחלק ג"כ בין אי ישראל קונה מעכו"ם או עכו"ם קונה מישאל
אשתמיטתיה גמ' ערוכה דכורות פ"ב ובהרא"ש שם שכ' בהד"א דאין חילוק בין ישראל
שקנה מגוי או גוי מישאל לעולם דוק' במשיכה ולא מעות וכן מדברי שאר פוסקים
הבאתי קצתם לעיל.

ומה שמביא ראיה ממעמד שלשתן מ"ש הטור בסי' קכ"ו ה"ל דאם הפקיעו ממון של
ישראל ק"ו מגוי תמהני עליו שהרי מ"ש הטור דאם הפקיעו כו' ק"ו מגוי דברים אלו
לקוחים מדברי התוס' דספ"ק דגיטין וע"ש ב"דף י"ג ע"ב ד"ה במעמד ג' ונ"ל ואם הנותן
גוי נראה דקנה דאם ממונו של ישראל הפקיעו ע"י מעמד ג' דהוי הלכתא בלא טעמא
כ"ש ממון הגוי ועוד דבדיניהם דיינינו ליה שאמר' לגוי כה הוא דייניכם כו' עכ"ל וא"כ
מפורש בהד"א בתוס' הטעם דחכמים הפקיעו ממון של ישראל דהוי הלכת' בלא טעמא

לאפוקי גבי משיכה אי קונה בגוי או מעות ילפינו מקראי לר' יוחנן כדאית' ולר"ל כדאית' ולא שינה פאן ק"ו וכדאית' בפסג' דבכורות ועוד מי מדמינן ממונא לאיסורא דאם הפקיעו ממון של גוי מק"ו דהיינו שיקנה הישראל ממון של הגוי ולא יצא מזה דבר איסור שיקנה הישראל ממון של גוי מה שהוא נגד הדין אף שאינו קונה מעות בגוי ועי"ז יבא איסור יין נסוה הלא מבואר בגמ' פרק השואל דהתירא ניקחא ליה דליקניה אכל לא איסור' וא"כ פאן שהוא דבר איסור יין נסוה איה נאמר שיקנה בע"כ במעות מה שהוא שלא פדין.

ובפרישה סי' קל"ב ס"ק י' ראיתי שכתב וז"ל ומ"ש רבינו בסמוך ואינו נראה פיון דהקדים לו דינר נקנה לו היין כו' אפ"ש דהיינו טעמא דישאל מלוי קונה טפי מגוי מישאל וכמ"ש בא"ח סי' תמ"א כו' ע"ש עכ"ל.

משמע מדבריו שסובר ג"כ כמ"ש הרב בעל טו"ז הנז' דיש לחלק בין קניית ישראל מגוי ובין קניית גוי מישאל ויקשה ג"כ עליו קצת קוש' שהקשיתי על הבעל טו"ז הנז'. ומה שהביא ראיה ממ"ש בא"ח סי' תמ"א גבי נכרי שהלנה לישראל על חמצו כו' ומביא שם מחלוקת הרמב"ם ור' אפרים ור' אב"ד ור"א שבענין אם צריך שיגיע הז"פ קודם הפסח אם לא וכתב המ"מ שם הובא בב"י בקיצור דהטעם של הרמב"ם דלכ"ע קלישא קניית הגוי מישאל כו' ע"ש וזהו שכתב בפרישה פה וכמ"ש בא"ח סי' תמ"א ובאמת אין משם ראיה דשם לא איירי בקנין מעות או משיכה רק אי ישאל קונה משכונ מגוי או גוי קונה משכונ מישאל דיש פמה חילוקים ביניהם וכמבואר בב"י אליבא דהטור ורמב"ם ומשא"כ בקנין מעות או משיכה אליבא דהטור ור"א ש אין חילוק בין ישראל מגוי או גוי מישאל וכן אליבא דהרמב"ם וישאר פוסקים וכמבואר בגמ' דבכורות פ"ב ה"ל וכ"כ בעל מ"ב סי' ל"ה דאין חילוק בין ישראל מגוי או גוי מישאל אף מה שמביא ראיה מהא דמקשי מגרוטאות אהא דאמימר וכתב הא דאמימר לא אמר אלא בגוי הלוקח מישאל כו' ז"א שהרי מביא ראיה מהני פרסאי כו' ע"ש.

אבל אי קשי' לי הא קשיא לי מ"ש בפרישה סי' קמ"ו בי"ד וז"ל שם על מ"ש הטור הלוקח גרוטאות מן העכו"ם ומצא בהם ע"ז כו' ובא לישוב דברי הטור וכתב שם שהטור סובר דצריך משיכה וגם מעות וכיון למ"ש בסי' ש"ף דיש להחמיר כדעת שניהם דהיינו כדעת רש"י וכדעת ר"ת ומסיים שם וז"ל ובח"מ בסוף סי' קצ"ד דכתב וז"ל אבל במטלטלים קונה בנתינת המעות ר"ל ג"כ אחר שפבר משכמ לרשותו דבא לומר דא"צ שטר כמו בקרקעות דבלא"ה סמך דעתיה בלקיחתו המטלטלים מהגוי והן בידו עכ"ל ע"ש ומוכח מדבריו שהעיר בח"מ פוסק דצריך משיכה וגם המעות וזהו סותר דברי עצמו במ"ש בדרישה בסי' ש"ף שכתב שם דמ"ש הטור בח"מ סי' קצ"ד היינו לדעת רש"י אבל לדעת ר"ת הוא איפכא אבל באמת הוא פוסק כדעת ר"ת ומחמת חומרא דבכור כתב הרוצה לצאת ידי שניהם יש להחמיר במשיכה וגם מעות לאפוקי לדינא א"צ שניהם וכמ"ש הר"א ש בפ"ב דבכורות רק מחמת חומרא דבכור הרוצה לצאת ידי שניהם כו' אבל לא לדינא.

ואעיקר' דדינא פירכא שכתב בפרישה וז"ל שם בסי' קמ"ו לכן נראה דרבינו ס"ל דהגמ' ורש"י קאי דוקא למ"ד משיכה קונה והכי איתא בפ' השוכר כו' ואישתמיטתו הסוגיא

דְּבָכוֹרוֹת בַּפ"ב דְּמִקְשָׁה שָׁם מְסִיפָא דְּבְרִיָּתָא דְּגְרוּטָאוֹת וְאִי אֲמַרְתָּ מְעוֹת קוֹנוֹת מְשִׁיכָה ל"ל כו' ע"ש וע"ז מְשַׁנֵּי רַבָּא ג"כ כְּפִי הַסּוּגְיָא דַּע"ז דְּרִישָׁא וְסִיפָא מְקַח טְעוֹת כו'.

וְזוּלַת זֶה דְּבָרָיו תְּמוּהִים שָׁם בְּמָה שְׂרָצָה לִישָׁב דְּבָרֵי הַטּוֹר בְּסִי' קמ"ו גְּבִי הַלּוֹקֵחַ גְּרוּטָאוֹת מִן הָעֶכּוֹ"ם וּמְצָא בָהֶם ע"א שְׂכֵתָב הַטּוֹר אִם מְשַׁךְ עַד שְׁלֵא נָתַן הַמְּעוֹת יַחְזִירָם לֹא שְׂעֻדִין לֹא נִקְנוּ לוֹ וְכו' וְהִקְשׁוּ עַל הַטּוֹר וְלָמָּה שְׁהָרִי מְשִׁיכָה בְּגוֹי קוֹנָה כו' וּמְפָרֵשׁ שָׁם בְּפָרִישׁ' שִׁמ"ש הַטּוֹר שְׂעֻדִין לֹא נִקְנוּ לוֹ אֲזִיל לְטַעֲמִיָּה לְפִי מָה שְׂפָסֵק בְּסִי' שְׁ"ף גְּבִי בְּכוֹר דִּישׁ לְהַחְמִיר כְּדַעַת שְׁנִיָּהֶם וְה"ה פָּאן גְּבִי ע"ז ס"ל דְּאִין הַמְּקַח נִקְנָה עַד שְׁיָתַן לוֹ ג"כ מְעוֹת כו' ע"ש וְזֶהוּ דְּבָר שְׁאִין לוֹ שְׁחַר וְתַמְהִנִּי עַל פֶּה קְדוּשׁ יֹאמֵר לוֹ דְּבָר זֶה דָּאֵם גְּבִי בְּכוֹר כְּדִי לְצִאֵת יְדֵי שְׁנִיָּהֶם ר"ת וְרַש"י מְחַמַּת חוּמְר' אִינוּ מְפָקִיעַ מִיְדֵי בְּכוֹר עַד שְׂמִשְׁךָ וְגַם נָתַן מְעוֹת לְאַפּוֹקֵי אִיךָ נֹאמ' פָּאן גְּבִי ע"ז שְׁהוּא לְקוֹלָא דְּלֹא קָרִי ע"ז שְׁל יִשְׂרָאֵל עַד שְׁיָתַן וְגַם מְשַׁךְ דְּאֲדָרְבָּה נֹאמֵר שְׂקִנָּה אוֹתוֹ תְּכַרְךָ בְּמְשִׁיכָה וְיִזְלִיךָ לְיָם הַמְּלַח וְכִמוֹ שְׂכֵתָב הַטּוֹר בְּסִיפָא.

וּבְיוֹתֵר נִפְלְאָה בְּעֵינֵי מָה שְׂמִסִּיָּים בְּפָרִישָׁה וְז"ל וּבְזֶה מִיְנֻשָׁב ג"כ תְּמִיָּהֵת הַב"י לְמָה כְּתַב רַבִּינוּ וְכ"כ הַרְמַב"ם כו' מְשׁוּם דְּבַגְמ' מְסִיֵּק רַבָּא כו' אֲלִיבָא דַּמ"ד מְשִׁיכָה קוֹנָה בְּלֹא מְעוֹת קמ"ל (הַטּוֹר) דְּלֹא וְשִׁכ"כ הַרְמַב"ם דְּמְשִׁיכָה לְחֻדְיָה אִינוּ קוֹנָה כו' ע"ש וְהִנֵּה אֲשֶׁתְּמִיטִיָּה מ"ש הַרְמַב"ם בְּהַלְכ' זְכִיָּה וּמַתְנָה פ"א דִּין י"ד שְׁכוֹתֵי קוֹנָה מְטַלְטְלִין אוֹ מוֹכֵר מְטַלְטְלִין לְיִשְׂרָאֵל קוֹנָה וּמִקְנָה בֵּין בְּמְשִׁיכָה וּבֵין בְּדַמִּים וּבְפָרִישָׁה הַנּוֹ' הַפָּךְ הַקְּעָרָה עַל פִּיָּה וְכַתְּבֵי שְׁהַרְמַב"ם ז"ל סְבַר דְּעַכּוֹ"ם צָרִיךְ מְשִׁיכָה וּמְעוֹת, וְאִין לֹאמֵר שְׂכָא לְהוֹרוֹת שְׂכָאן גְּבִי גְרוּטָאוֹת סְבַר הַרְמַב"ם דְּבַעֲיֵנן תְּרַתִּי לְפִי דַעַת הַפָּרִישָׁה הִיָּינוּ לְפִי הַטַּעַם דְּפָרִישָׁה שְׂכֵתָב ג"כ גְּבִי בְּכוֹר דְּבַעֲיֵנן תְּרַתִּי כְּמַבּוֹאָר בְּסִי' שְׁ"ף וּמִשָּׂא"כ הַרְמַב"ם שְׂסַבֵּר גְּבִי בְּכוֹר דְּבַחְדָּא סְגִי וְכַמְבּוֹאָר בַּהַל' בְּכוֹרוֹת פ"ד יִשְׂרָאֵל שְׁנָתַן מְעוֹת לְכוֹתֵי כו' חֲזִיב בְּבַכּוֹרָה וְכֵן כּוֹתֵי שְׁנָתַן מְעוֹת לְיִשְׂרָאֵל כּוֹתֵי שְׁנָתַן כו' פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה וְהוּבָא ג"כ דְּבָרָיו בַּמ' מ' פ"א מַהֲל' זְכִי' וּמַתְנָה וְא"כ קָשָׁה לְמָה צָרִיךְ פָּאן תְּרַתִּי גְּבִי גְרוּטָאוֹת אֲלֵא צ"ל כַּמ"ש בַּגְמ' אֲלִיבָא דְּרַבָּא רִישָׁא וְסִיפָא מְקַח טְעוֹת כו' וְזֶה הַטַּעַם דְּחָה בְּפָרִישָׁה לְפִי דַעַת הַטּוֹר וְכִמוֹ שְׁהַתְּחִיל בְּפָרִישָׁה בְּזֶה שְׂכֵתָב וְצ"ע דְּלִשׁוֹן שְׁלֵא נִקְנוּ וְכַבֵּר נִקְנוּ לֹא מְשַׁמַּע כֵּן כו' וְא"כ מֵהוּ זֶה שְׂכֵתָב וְכ"כ הַרְמַב"ם הֲלֵא מְחַוְלָקִים הֵם בְּטַעֲמָא וְלִיבָא לְמִימֵר אִף שְׂמְחַוְלָקִים בְּטַעַם מ"מ שְׁוִים בְּדִין שְׂצָרִיךְ תְּרַתִּי קָשָׁה הֲלֵא הַדֵּר' קוּשְׁי' לְדוֹכְתִּיָּה הֲלֵא בְּרִיָּתָא עָרוּכָה הִיא אֲלֵא צ"ל כַּמ"ש הַב"י ע"ש (וְגַם עֵינֵן בְּסוּף דְּבָרָיו בְּפָרִישָׁה בַּס"ק ד' בַּמ"ש וְז"ל וְאֲפֻשֵׁר לֹאמֵר דְּרַבִּינוּ נִקְט כו' לְרַבּוּתִיָּה נִקְטִיָּה כו' עַד וְצ"ל דַּה"ק דָּאֵם מְשַׁךְ כו' וְר"ל אַעֲפ"י שְׂמִשְׁךָ וְקִי"ל מְשִׁיכָה דְּנִקָּא קוֹנָה בְּגוֹי כו' ע"ש וְזֶהוּ סוֹתֵר כָּל מָה שְׂכֵתָב לְעִיל שְׁהַטּוֹר סְבַר דְּבַעֲיֵנן תְּרַתִּי).

וְרִאִיתִי בַּט"ז שְׁהַרְגִישׁ בְּקוּשְׁיָא הָרֵאשׁוֹנָה הַנּוֹ' וְהַשִּׁיג עַל מ"ש הַפָּרִישָׁה הַנּוֹ' וְכַתְּבֵי לִישָׁב דַּעַת הַטּוֹר וְז"ל ע"כ נ"ל דְּכִינּוּ דְּרֵאִינוּ בְּמַסְקֵנָתָה הַגְמ' דְּבַזוּזֵי תְּלִיא מִלְתָּא לְכַאוּרָה קָשָׁה דַּל"ל מְשִׁיכָה כו' כִּינּוּ דְּמְשִׁיכָה אִינוּ עוֹשֶׂה כְּלוּם דְּטְעוֹת הוּא רַק מְפָנֵי הַרְוָאִים חָשׁוּ א"כ לִיחֻוּשׁ גְּמִי בְּמְעוֹת דְּהָא לְרַש"י מְעוֹת קוֹנוֹת כו' ע"ש וּבָא לִישָׁב בַּט"ז שָׁם דְּבָרֵי הַטּוֹר דְּהִיָּינוּ לְפִי דַעַת רַש"י שְׂסַבֵּר דְּמְעוֹת קוֹנוֹת וְזֶהוּ שְׂכֵתָב וְז"ל וְאִין לֹאמֵר לְמָה לִי מְשִׁיכָה הֵא מְעוֹת לְחֻדְיָה קוֹנָה ג"כ בְּיָדוּעַ וְא"כ נְחוּשׁ בְּשׁוּגָג כו' י"ל כו' וּמְסִיָּים בַּט"ז וְשִׁיעוֹר

דְּבָרָיו הַלּוֹקֵחַ גְּרוּטָאוֹת כּו' ע"ש וּדְבָרָיו הֵמָּה לְפִי דַעַת רַש"י שְׁסָבַר דְּבַעְלָמָּא גְּבִי גּוֹי מַעוֹת קוֹנוֹת וּכְבָר כְּתַבְנוּ וְהוֹכַחְנוּ לְעִיל שְׁדַעַת הַטּוֹר וְהָרָא"ש פְּדַעַת ר"ת דְּבַגּוֹי מְשִׁיכָה קוֹנָה וְלֹא מַעוֹת וּא"כ נִסְתַּר הָעֲנִין וְנִפְלַח הַבְּנִין דְּלִפִּי דְּבָרָיו בּמ"ש הַטּוֹר וְאִם מְשַׁנְתֵּן מַעוֹת מְשִׁיךְ כְּבָר נִקְנוּ לוֹ וְהוֹקְשָׁה לְהַטּוֹר מְשִׁיכָה ל"ל וְהִינּוּ מְשׁוּם מַעוֹת לְחֹד הִיָּה קִנְיָן גָּמוּר בְּמַעוֹתָיו וְע"ז מְסִיִּים הַטּוֹר דַּה"ל אֵלִיל שֶׁל יִשְׂרָאֵל כּו' ע"ש וְזֶהוּ תְּמוּהָ דְּהֵלֵא לְפִי דְּבָרֵי הַטּוֹר שְׁפּוֹסֵק כּר"ת הַמַּעוֹת אֵינוֹ קוֹנָה אִם לֹא שְׁנֵי שֶׁל חוֹשׁ לְדַעַת רַש"י וּר"ת כְּמוֹ גְּבִי בְּכוֹר בְּסִי"ף אֲמַנָּם לְפִי דְּבָרֵי הָרַב בְּעַל ט"ז א"א לֹא מְרַב כֵּן כְּמוֹ שְׁמַבְרָאָר בְּרֵאשִׁית דְּבָרָיו שְׁדַחָה דְּבָרֵי שְׁאָר פּוֹסְקִים בְּדַחֲזִיָּה הַזֹּאת וְגַם בְּמָה שְׁמְסִיִּים בּט"ז וְנ"ל וְלִפִּי דְּבָרֵינוּ נִתְּנִישׁב ג"כ מ"ש הַטּוֹר וּכ"כ הָרַמְבַּ"ם וְהַקְשָׁה הַב"י כּו' וְנִיחָא דְּקַמ"ל דְּתַרְנוּיָהוּ בְּעִינֵינוּ וְלֹא סָגִי בְּמַעוֹת לְחֹד ע"ש קֶשֶׁה הֵלֵא הָרַמְבַּ"ם כְּתַב בֵּין מְשִׁיךְ וְלֹא נָתַן מַעוֹת בֵּין נָתַן מַעוֹת כּו'.

וְהַנְרָאָה לְעַנ"ד לִישׁב דְּבָרֵי הַטּוֹר בּמ"ש אִם מְשִׁיךְ עַד שֶׁלֹּא נָתַן מַעוֹת שְׁעַדִּינֵינוּ לֹא נִקְנוּ כּו' וְאִם כּו' כְּבָר נִקְנוּ כּו' וּכ"כ הָרַמְבַּ"ם לְפִי שֶׁיִּשׁ לְדַקְדַּק בְּדְבָרֵי הַטּוֹר לְמָה אָמַר לְשׁוֹן שְׁעַדִּינֵינוּ לֹא נִקְנוּ וְשְׁפָבַר נִקְנוּ הוּל"ל שְׁעַדִּינֵינוּ לֹא קָנָה וְשְׁכָבַר קָנָה וְגַם לְמָה דִּילְג הַכְּבָא דְּאִם נָתַן מַעוֹת וְלֹא מְשִׁיךְ אֵיךְ דִּינוּ וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדַּק לְמָה לֹא הִבִּיא הַטּוֹר דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם כְּצוּרְתָם בּפ"ז מֵהַל' ע"ז.

וְנִלְע"ד לִישׁב אֵת הַנּוֹז' לְפִי שְׁכַד מְעִינָת בְּסוּגֵי דַע"ז וּבְכוֹרוֹת בּפ"ב הַסּוּגֵי מְתַחֲלָפוֹת בְּבְרִייתָא דְּגְרוּטָאוֹת שְׁפּוֹסֵק דְּבְכוֹרוֹת מְקַשָּׁה מְסִיפָא דְּבְרִייתָא לְמ"ד מַעוֹת קוֹנוֹת וּמְסִיךְ רְבָא לְעוֹלָם מַעוֹת קוֹנוֹת כּו' וּבְסוּגֵי דַע"ז מְקַשָּׁה לְמ"ד מְשִׁיכָה קוֹנָה מְרִישָׁא דְּבְרִייתָא דְּגְרוּטָאוֹת וּמְסִיךְ רְבָא אֵיפְכָא וְע"ש בְּתוֹסְפוֹת וּבְשִׁתֵּי סוּגֵי הָאֵלָה מְסִיךְ דְּבָאָמַת מְקַח טְעוֹת הוּא וְעִיקַר הַטַּעַם שֶׁלֹּא יִחְשְׁדוּ אוֹתוֹ שְׁהַחֲזִיר לְגוֹי ע"ז מֵה שְׁקָנָה הַיִּשְׂרָאֵל בְּקִנְיָן לְכֹן בְּמִקּוּם דְּאֵיפָא לְמַתְלֵי לְקוֹלָא תְּלִינֵנוּ כְּדִי לְהַצִּיל אוֹתוֹ מִן הַחֲשָׁד וּבְרִייתָא אֲתִיָּא בֵּין לְמ"ד מְשִׁיכָה קוֹנָה וּבֵין לְמ"ד מַעוֹת קוֹנָה וְהַטּוֹר שְׁסָבַר דְּמְשִׁיכָה קוֹנָה בְּגוֹי לֹא הַטּוֹר אִם מְשִׁיךְ עַד שֶׁלֹּא נָתַן הַמַּעוֹת יִחְזִירָם לוֹ שְׁעַדִּינֵינוּ לֹא נִקְנוּ וְזֶהוּ הַרִישָׁא דְּבְרִייתָא וּכְתִירָצוּ שֶׁל רְבָא שְׁמְסִיךְ לְעוֹלָם מְשִׁיכָה קוֹנָה וּמְשׁוּם חֲשָׁדָא וְזֶהוּ שְׁכַתְבַּר הַטּוֹר יִחְזִירָם לוֹ שְׁעַדִּינֵינוּ לֹא נִקְנוּ ר"ל אֵף שְׁמְשִׁיכָה קוֹנָה לְפִי דַעַת הַטּוֹר וּכְסוּגֵי דַע"ז מ"מ יִחְזִירָנוּ לוֹ שְׁעַדִּינֵינוּ לֹא נִקְנוּ ר"ל שְׁאִין כְּאֵן חֲשָׁד כִּי הָרֹאָה כְּסָבוֹר מֵה שְׁהַחֲזִיר לְגוֹי הַע"ז לְפִי שְׁסָבַר שְׁעַדִּינֵינוּ לֹא נִקְנוּ לוֹ לְפִי שְׁסָבַר הַקוֹנָה שְׁמַעוֹת קוֹנוֹת וְלֹא מְשִׁיכָה וְז"ש לְשׁוֹן שְׁעַדִּינֵינוּ לֹא נִקְנוּ וְלֹא כְּתַב שְׁעַדִּינֵינוּ לֹא קָנָה כִּי בְּאָמַת לְדַעַת הַטּוֹר כְּבָר קָנָה בְּמְשִׁיכָה וְזֶהוּ שְׁהַטּוֹר דִּילְג הַכְּבָא אִם נָתַן מַעוֹת וְלֹא מְשִׁיךְ שְׁיִחְזִירָם כּו' דְּזֶהוּ פְּשִׁיטָא שֶׁלֹּא קָנָה מִן הַדִּין וְלֹא יְכוּל לֹא מְרַב שְׁעַדִּינֵינוּ לֹא נִקְנוּ וְהִינּוּ שְׁאִין כְּאֵן חֲשָׁד לְפִי שְׁכַתְבַּר לֹא קָנָה מִן הַדִּין לְפִי דַעַת הַטּוֹר וְשֶׁלֹּא כְּסוּגֵי דְּבְכוֹרוֹת וּמִן הַדִּין יִחְזִירָם, וּמ"ש בְּנָתַן מַעוֹת וּמְשִׁיךְ שְׁכַתְבַּר נִקְנוּ וְלֹא אָמַר שְׁכַתְבַּר קָנָה כִּי בְּאָמַת אֵף שְׁמֵן הַדִּין הִיָּה קוֹנָה רַק כְּאֵן הוּי מְקַח טְעוֹת אֲבָל יֵשׁ כְּאֵן חֲשָׁד וְז"ש שְׁכַתְבַּר נִקְנוּ כּו' וְזֶהוּ שְׁכַתְבַּר וּכ"כ הָרַמְבַּ"ם דְּבֵין מְשִׁיךְ אוֹ נָתַן מַעוֹת בְּשִׁנְיָהֶם יִחְזִיר אֵא"כ מְשִׁיךְ וְגַם נָתַן מַעוֹת וּמְבִיא רְאִיָּה שְׁצָרִיךְ מַעוֹת וּמְשִׁיכָה וְלֹא הֶעֱתִיק לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם כְּצוּרְתוֹ לְפִי שְׁהָרַמְבַּ"ם כְּתַב גְּבִי מְשִׁיךְ וְלֹא נָתַן מַעוֹת אַעפ"י דְּמְשִׁיכָה בְּעַפְכוּ"ם קוֹנָה כְּמִקְחַ טְעוֹת הוּא וְלֹא כ"כ גְּבִי נָתַן מַעוֹת וְלֹא מְשִׁיךְ דֵּא"כ הוּי מְשַׁמַּע שְׁדַעַת הָרַמְבַּ"ם וְהַטּוֹר שְׁוִיִּים לְדִינָא דְּמְשִׁיכָה בְּגוֹי קוֹנָה דְּוּוֹקָא וְלֹא מַעוֹת וְלְכֹן כְּתַב בְּסִיפָא גְּבִי מְשִׁיכָה

אעפ"י שְׁמִשִּׁיכָה בְּגוּי קוֹנָה וְלֹא כָּתַב פֶּן בְּרִישָׁא גְבִי נָתַן מְעוֹת וְלֹא מְשִׁף לְפִי שְׁסָבֵר שְׁמִעוֹת אֵינּוּ קוֹנוֹת בְּגוּי וּבְאַמַּת הֶרְמֵב"ם סָבֵר דְּגַבִּי גוּי קוֹנָה בֵּין בְּמִשִּׁיכָה וּבֵין בְּמִעוֹת וּכְמ"ש בַּהֲל' זְכִיָּה וּמִתְנָה בַּפ"א הֲנִז' לְכֹן לֹא הֶעֱתִיק לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם ז"ל פְּצוּרְתוֹ רַק פֶּא לְהוֹרוֹת דְּאָרְף דְּבַעְלָמָא קוֹנָה בְּאֶחָד מֵהֶם אוֹ בְּמִשִּׁיכָה אוֹ בְּמִעוֹת וּמ"מ פֶּאן צְרִיף תְּרַנְיָהוּ גְבִי גְרוּטָאוֹת וּכְמ"ש הַטּוֹר וּבְאַמַּת מ"ש הֶרְמֵב"ם אַע"פ שְׁמִשִּׁיכָה בְּגוּי קוֹנָה הֵנָּה הַכ"מ מִיִּשְׁבֵּב זֶה וְכָתַב וְז"ל וְכָתַב רַבִּינוּ טַעַם דְּכַשְׁמִשְׁף וְלֹא נָתַן מְעוֹת דְּמִחְזִיר מִשּׁוּם דְּאִי לֹא כָּתַב הֵכִי הוּי קִשְׁיָא לִיָּה דְּהָא מְשִׁיכָה בְּגוּי קוֹנָה אֲבָל בְּנָתַן מְעוֹת וּמְשִׁף לֹא קִשְׁיָא מִיַּדִּי לֹא חָשַׁשׁ לְכַתְּבָה הַטַּעַם עַכ"ל ע"ש וְדַבְּרֵי הַכ"מ צְרִיכִין בִּיָּאוּר וַיִּשׁוּב כִּי לְפּוּם רִיבְהִטָּא י"ל לְפִי שְׁהוֹקְשָׁה לַהֲכ"מ בְּלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ם לְמָה אָמַר הַטַּעַם בְּמִשְׁף וְלֹא נָתַן מְעוֹת וְלָמָּה לֹא אָמַר הַטַּעַם בְּנָתַן מְעוֹת וְלֹא מְשִׁף מִשּׁוּם דְּהוּי מְקַח טְעוֹת אֲבָל ז"א דַּא"כ לְמָה סִיִּים אֲבָל בְּנָתַן מְעוֹת וּמְשִׁף לֹא חָשַׁשׁ לְכַתְּבָה הַטַּעַם דַּהֲל"ל אֲבָל בְּנָתַן מְעוֹת וְלֹא מְשִׁף כּו' וְעוֹד דְּהָאִיף תְּתַרְץ קוֹשְׁיָתוֹ שְׁכָתַב וְכָתַב רַבִּינוּ טַעַם דְּכַשְׁמִשְׁף וְלֹא נָתַן מְעוֹת מִשּׁוּם דְּהוּי קִשְׁיָא לִיָּה דְּהָא מְשִׁיכָה בְּגוּי קוֹנָה וְלָכֵן כ' הַטַּעַם וַא"כ גַּם בְּנָתַן מְעוֹת וְלֹא מְשִׁף הוּ"ל לְכַתְּבָה הַטַּעַם שְׁהָרֵי הֶרְמֵב"ם סָבֵר דְּמְעוֹת ג"כ קוֹנוֹת בְּגוּי וּכְמ"ש לְעִיל א"כ הִיָּה לוֹ לְכַתְּבָה הַטַּעַם וּבְאַמַּת כַּד מְעִינְתָּ שָׁם בְּכ"מ לְפָנֵי זֶה כָּתַב טַעַם לְנָתַן מְעוֹת וְלֹא מְשִׁף פְּשִׁיטָא דִּיחְזִיר שְׁהָרֵי עֲדִינִן לֹא בָּאוּ לִידּוֹ הַגְּרוּטָאוֹת אֲלָא אִפִּי' אִם מְשִׁף דְּהָא נוֹתַן הַגְּרוּטָאוֹת מִידּוֹ לִיד גוּי וְז"ש אַעפ"י שְׁמִשִּׁיכָה בְּגוּי קוֹנָה וְנוֹתַן הַגְּרוּטָאוֹת מִידּוֹ וְאַפ"ה יַחְזִיר וְז"ש אַח"כ אֲבָל בְּנָתַן מְעוֹת וּמְשִׁף לֹא חָשַׁשׁ לְכַתְּבָה הַטַּעַם דְּלֹא קִשְׁיָא מִיַּדִּי לְמָה יוֹלִיף הַנְּאָה לִים הַמְּלַח.

וְרִאִיתִי שֶׁהֲרָאד"ב בְּלַחֵם מְשָׁנָה שְׁלוֹ בַּהֲל' ע"ז פֶּה מְקוֹשָׁה עַל מ"ש הֶרְמֵב"ם וַאֲעַפ"י שְׁמִשִּׁיכָה בְּגוּי קוֹנָה מְשַׁמַּע דַּס"ל לְהֶרְמֵב"ם דְּמְעוֹת בְּגוּי אֵינּוּ קוֹנָה וְזֶהוּ סוֹתֵר לַמ"ש בַּהֲל' זְכִיָּה וּמִתְנָה שְׁכָתַב דְּמְעוֹת בְּגוּי קוֹנָה וְהִקְשָׁה עוֹד שְׁמִשְׁמַע מְסוּגָ' דְּבַכּוֹרוֹת בֵּין לְאַבְיִי וּבֵין לְרַבָּא דְּלָמ"ד בְּגוּי מְעוֹת קוֹנוֹת אִי לֹא קִיבַל עָלָיו לְדוֹן בַּד"י כּו' וּמִתְרַץ שָׁם הֶרַב בַּעַל לַח"מ דְּהֶרְמֵב"ם אֵינְרִי כְּשִׁקִּיבַל עָלָיו לְדוֹן בַּד"י וּמִשּׁוּ"ה כָּתַב אַעפ"י שְׁמִשִּׁיכָה בְּגוּי קוֹנָה וְלֹא כָּתַב פֶּן בְּמְעוֹת כּו' ע"ש הֵנָּה כָּתַב זֶה עַפ"י סוּגֵי דְּבַכּוֹרוֹת שְׁמִתְרַץ שָׁם הַגְּמָרָא הַב"ע כְּשִׁקִּיבַל עָלָיו לְדוֹן בַּד"י וְלָכֵן כָּתַב מ"ש ע"ש וְלַע"ד נִרְאָה שְׁאֵינּוּ פֶּן דְּמִתְחַלְּהָ הַסּוּגֵיָא דְּלָמָּא דְּלֹא אִסִּיק אֲדַעְתִּיָּה מִשּׁוּם דְּהוּי מְקַח טְעוֹת רַצָּה הַגַּמ' לְדַחוֹת דְּאֵינְרִי כְּשִׁקִּיבַל עָלָיו לְדוֹן בַּד"י רַק הַטַּעַם מִשּׁוּם מְקַח טְעוֹת מְחֻזִּי כַּע"ז בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְהָלֹא גַם שָׁם בְּסוּגֵיָא דַּע"ז קוֹשָׁה בְּסִיפָא מְשִׁיכָה ל"ל אֲלָא צ"ל דְּלֹא מְחֻזִּי כַּע"ז בְּיַד יִשְׂרָאֵל אֲלָא עַד דְּאִיכָּא תְּרִיתִי דִּיהֵיב דְּמִי וּמְשִׁף וְה"ה בְּסוּגֵיָא דְּבַכּוֹרוֹת וְאַף שְׁרִש"י בְּבַכּוֹרוֹת מְפָרֵשׁ גַּם אֲלִיבָא דְּרַבָּא וּשְׁאָר תִּירוּצֵי דְּרַבִּינָא כּו' לְפִי מֵאִי דְּמִשְׁנֵי בְּשִׁקִּיבַל עָלָיו לְדוֹן בַּד"י הֵינְנוּ שְׁרִש"י אֲזִיגֵל לְשִׁיטָתוֹ שְׁפַסְק דְּמִשִּׁיכָה בְּגוּי אֵינּוּ קוֹנָה רַק מְעוֹת קוֹנוֹת לְאַפּוֹקִי לְפִי דַּעַת הֶרְמֵב"ם וְהַטּוֹר וּשְׁאָר פּוֹסְקִים וְדַבְּרֵי הַכ"מ נְכוּנִים בְּטַעְמָם וַיִּשְׁרִים לְמוֹצָאֵי דַּעַת.

וְרִאִיתִי בְּתִשׁוּב' ה"ה מֵהֶרְש"ך ח"ב ס' קי"ד שְׁמִכְבִּיא שָׁם תִּשׁוּב' א' בְּשֵׁם הֶרַב מְהָר"י וְעֲזָרָא וְהוֹקְשָׁה לוֹ ג"כ בְּדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם בְּמ"ש אַעפ"י שְׁמִשִּׁיכָה בְּגוּי קוֹנָה וּמְכִיבֵי שָׁם ג"כ דְּבַרִּי הַכ"מ וּמְסוּפֵק בְּכּוֹנוֹת הַכ"מ וּמְפָרֵשׁ שָׁם דְּבַרִּי הֶרְמֵב"ם לְפִי תִירוּצוֹ שֶׁל אַבְיִי שְׁמִתְרַץ בְּסוּגֵיָא דַּע"ז וּבְבַכּוֹרוֹת דְּהַטַּעַם מִשּׁוּם דְּאַבְעֵי לִיָּה לְעִוְנֵי וַא"כ לַפ"ז בְּנָתַן מְעוֹת

ומִשֵׁף מִן הַדִּין יוֹלִיף לָיִם הַמְּלַח וְזֶהוּ פֶּאֶבְיִי וְלֹא־פּוֹקִי לְפִי דְבָרֵי רַבָּא אֵינּוּ צָרִיף לְהוֹלִיף לָיִם הַמְּלַח רַק מִפְּנֵי מִרְאִית עֵינַי וּבִתְשׁוּ' הַנּוֹ' פֶּתַב עוֹד וְנִ"ל פִּינּוֹן שְׂאִין נִפְקוּתָא בֵּינוּ לְרַבָּא בְּדְבָרֵי הַבְּרִייתָא וְלָכֵן פֶּתַב דֵּינוּ שֶׁל הַבְּרִייתָא פְּטַעְמָא דְאַבְיִי וּמְפָרֵשׁ לְפִי שִׁיטְתוֹ ג"כ דְבָרֵי הַטּוֹר בְּסִי' קַמ"ו הַנְּ"ל בַּמ"ש שְׁעֲדִינּוּ לֹא נִקְנוּ וְכִבֵּר נִקְנוּ כו' הַפֶּל אֲלִיבָא דְאַבְיִי.

וְזֶהוּ תִימָא שְׁפֶתַב שְׂאִין נִפְקוּתָא בֵּינֵיהֶם לְדִינָא הֵלֵא יֵשׁ נִפְקוּתָא גְדוּלָה בֵּינֵיהֶם לְעַנְיָן תַּעֲרוּבוֹת אֵי נִתְעַרְבָה שֶׁל ע"ז בֵּין שְׂאָר גְרוּטָאוֹת אֵי אֲמַרִינּוּ דְמִדִּינָא יוֹלִיף לָיִם הַמְּלַח אֲזֵ הָוִי סְפִיקָא דְאוֹרֵייתָ' וְאֲזִלִּינּוּ לְחוּמְרָ' וּכַמ"ש בְּזַבְחֵי' פ' הַתַּעֲרוּבוֹ' גְּבִי טַבְעַת שֶׁל ע"ז שְׁנִתְעַרְבָה וְגַם בְּמַתְנֵי' כו' וְעֵינַי בְּטִי"ד סִי' ק"מ וּמִשָּׂא"כ אֵי אֲמַרִי' מִשׁוּם מִרְאִית הָעֵינַי אֲזֵ הָוִי סְפִיקָא דְרַבְּנָן וְלֹא־פּוֹקִי לְפִי מ"ש לְעִיל בְּדְבָרֵי הַכ"מ א"ש אֲלִיבָא דְרַבָּא.

וְגַם ע"ש עוֹד בְּמָה שְׁמַקְשָׁה שְׁדְבָרֵי הַטּוֹר בְּסִי' קַל"ב וּבְסִי' קַמ"ו סוֹתְרִים זַא"ז ע"ש וּבַמִּשָּׁל יִתְיַשֵּׁב הַפֶּל עַל נִכּוֹן וְרִאִיתִי עוֹד שֶׁם בַּמ"ש בְּסִי' קַט"ז וְקִי"ז בְּמָה שְׁהֶאֱרִיף לְיִשְׁבַּב דְבָרֵי הַרְמַב"ם בַּהֲל' מְעִילָה וְיֵשׁ קֶצֶת לְדַקְדָּק בְּדְבָרָיו וְלֹא רְצִיתִי לְהֶאֱרִיף בְּזֶה אֲמָנָם כָּלֵל הָעוֹלָה מִדְבָרֵינוּ דְלִדְעַת הַטּוֹר וְסִיעֵתוֹ מְשִׁיכָה בְּגוֹי קוֹנָה וּכַמ"ש לְעִיל גַּם בְּשֵׁם שְׂאָר פּוֹסְקִים וְלִדְעַת הַרְמַב"ם מְשִׁיכָה קוֹנָה וְגַם מְעוֹת וּכַמ"ש בַּהֲל' זְכִיָּה וּמַתְנָה וְכַתְּבַת הַמ"מ שֶׁם דְּדִין מְשִׁיכָה פְּשׁוּט וּמִסְקִנַת הַגַּמ' פ"ב דַּע"ז וּבְדָמִים דַּעַת רַבֵּינוּ דְכִי אֲמַרִי' מְשִׁיכָה קוֹנָה אֶף מְשִׁיכָה קוֹנָה וְה"ה לְמַעוֹת כו' וְלֹא קִי"ל כְּסוּגֵיָא דְבַכּוֹרוֹת מָה עֲמִיתָף כו' ע"ש וְהִנֵּה טָרַח הַמ"מ לְמַצָּא טַעַם לְמָה פֶּתַב הַרְמַב"ם דְּמַעוֹת ג"כ קוֹנָה וְלַעֲנֹד"ן פְּשׁוּט לְפִי שְׁפִסְגוּיָא דַּע"ז מְקַשֵּׁי מַבְרִייתָא דְגְרוּטָאוֹת מְרִישָׂא דְבְרִייתָא דְקַתְנֵי יַחְזִיר לְמַ"ד מְשִׁיכָה קוֹנָה וּבְסוּגֵיָא דְבַכּוֹרוֹת מְקַשֵּׁי מְסִיפָא דְבְרִייתָא לְמַ"ד מְעוֹת קוֹנוֹת מְשִׁיכָה ל"ל וּבִתְרֵי סוּגֵי' הַנּוֹ' מְשַׁנֵּי רַבָּא רִישָׁא וְסִיפָא מְקַח טְעוֹת וַא"כ בְּסוּגֵי' דַּע"ז דְּמַקְשֵׁי לְמַ"ד מְשִׁיכָה קוֹנָה וְע"ז מְשַׁנֵּי רַבָּא לְעוֹלָם מְשִׁיכָה קוֹנָה וְהָא דִּיחְזִיר מִשׁוּם מְקַח טְעוֹת וַא"כ מְשַׁמַּע מְסוּגֵי' זֹו אֲלִיבָא דְרַבָּא לְעוֹלָם מְשִׁיכָה קוֹנָה וּבְסוּגֵי' דְבַכּוֹרוֹת דְּמַקְשֵׁי לְמַ"ד מְעוֹת קוֹנוֹת וְע"ז מְשַׁנֵּי רַבָּא לְעוֹלָם מְעוֹת קוֹנוֹת וְהָא דְצָרִיף מְשִׁיכָה כו' מִשׁוּם מְקַח טְעוֹת כו' ע"ש וַא"כ מוֹכַח מְסוּגֵי' הַנּוֹ' אֲלִיבָא דְרַבָּא דְבֵין מְשִׁיכָה וּבֵין מְעוֹת קוֹנוֹת בְּגוֹי וְלָכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם בַּהֲל' זְכִיָּה וּמַתְנָה דְבֵין מְשִׁיכָה וּמְעוֹת קוֹנוֹת וּכְמוֹ שְׁמוּכַח מִדְבָרֵי רַבָּא בְּבְרִייתָא דְגְרוּטָאוֹת וְהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כְּבְרִייתָא הַנּוֹ' וּכְפִי תִירוּצוֹ שֶׁל רַבָּא וּכַמ"ש לְעִיל.

אַ"כ זְכִינּוּ מְכַל הַנּוֹ' דְלָרוּב פּוֹסְקִים מְשִׁיכָה בְּגוֹי קוֹנָה וְלֹא מְעוֹת וְלִדְעַת הַרְמַב"ם וְסִיעֵתוֹ אוֹ מְעוֹת אוֹ מְשִׁיכָה וְלֹא כְּדַעַת רַש"י שְׁפֶסֶר דְּוָקָא מְעוֹת קוֹנוֹת וְלֹא מְשִׁיכָה וַא"כ דְבָרֵי הַרְבַּב בַּעַל מ"ב הַנְּ"ל תְּמוּהִים שְׁפֶתַב בְּהַיְפוּף וַא"כ בַּנ"ד אִם נֶאֱמַר שְׁהַפְּרָה שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל הוּא הַפְּסָף אֲשֶׁר קִיבַל הַגּוֹי תְּמוּרַת פְּרָתוֹ וּלְפ"ד רַש"י אֶף אִם לֹא מְשַׁף הַיִּשְׂרָאֵל הַפְּרָה שֶׁל הַגּוֹי קִנְאָה וְחֵיבִית בְּבַכּוֹרָה אֲכֹן לְפ"ד הַטּוֹר וְסִיעֵתוֹ שְׁרוּב הַפּוֹסְקִים הַסְּפִימוֹ עֲמוֹ דְגוֹי קוֹנָה בְּמְשִׁיכָה וְה"ה יִשְׂרָאֵל מְגוֹי וַא"כ בַּנ"ד שֶׁלֹּא מְשַׁף הַיִּשְׂרָאֵל הַפְּרָה שֶׁל הַגּוֹי פְּטוּרָה מִן הַבְּכּוֹרָה, וִי"ל ג"כ אִיפְכָא שְׁהַפְּרָה שֶׁל הַגּוֹי הוּא הַפְּסָף בְּעַד פְּרָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא קִיבַל הַיִּשְׂרָאֵל עֲדִינּוּ הַפְּסָף וַא"כ לְפ"ד רַש"י פְּטוּרָה מִהַבְּכּוֹרָה וְלִדְעַת הַטּוֹר וְסִיעֵתוֹ שְׁמִשֵּׁף הַגּוֹי הַפְּרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְנִקְנָה לוֹ הַפְּסָף וְאֶף שְׂאֲמַרִי' בְּהַזְהַב כָּל הַמְּטַלְטְלִין קוֹנֵי' זַא"ז הֵינּוּ לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל שְׁקוֹנָה בְּמְשִׁיכָה אֲבָל לְגַבֵּי גוֹי שְׂיֵשׁ מַחְלֻקַת בֵּין הַפּוֹסְקִים הַנּוֹ'

וא"כ לפ"ד הפוסקים שפסד קונה דוקא ולא משיכה א"כ יש לצדד צדדים הנ"ל ומ"מ אף שיש לצדד צדדים הנז' לפי דעת הטור שמביא בסי' ש"ף וכתב דהרוצה לצאת ידי שניהם צריף מעות ומשיכה כדי לפטור מן הבכורה וא"כ בנ"ד אף בצד א' חייב בבכורה אם לא שיש שני צדדי להקל.

ואם נאמר שמאי שאמרי בגמרא פל המטלטלין קונים זא"ז אינרי בין בישראל בין בגוי ובפרט בנ"ד שמבואר בשאלה שהחליף הישראל פרתו עם הגוי וא"כ פשמשך הגוי פרתו של ישראל קנה הישראל הפרה של הגוי וכמבואר בהנהגה ובקידושין פ"ק ובכל הפוסקים דחליפין קונה ואף שלא משך הישראל הפרה של הגוי נקנה לו בכל מקום שהיא ובכשותו ילדה וחיוב בבכורה.

ברם דבר זה צ"ע אם חליפין קונה בגוי אם לא הנה מדברי התוספות בפ"ב דבכורות בסוגיא הנ"ל דף י"ג ע"א ד"ה אימא לגוי כו' וגם בפ"ק דקידושין דף ג' ע"א ד"ה ואשה שמקשי התוס' וא"ת האיה גילף משדה עפרון כו' דלא מצינו חליפין לגוי דהא אמרי' כו' וי"ל לבר מחליפין כו' ע"ש א"פ משמע משם דחליפין קונה בגוי איבר' שאין זה פשו' כ"כ וכמו שאבאר אח"כ ואף אם נאמר שחליפין קונה בגוי וא"כ לפ"ז קנה הגוי הפרה של הישראל וממילא קנה גם הישראל הפרה של הגוי כנז' לעיל וחיבת בבכורה.

אכן יש לחלק די"ל דה"מ שהגוי קונה בחליפין היינו בחליפין דק"ס זהו סתם חליפין וכמ"ש התוס' ראיה מכסף מקנתו בכסף נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים) ולאפוקי חליפין שהוא בתורת שיווי דמים י"ל דהגוי אינו קונה וה"ה שאינו מקנה לישראל עד שימשוך הישראל וא"כ בנ"ד שהם חליפין בתורת דמים לא קנה הישראל הפרה פיון שלא משך הגוי הפרה ופטורה מן הבכורה ואע"פ שכתב המ"מ בפ"ה מה' מכירה בשם התוס' דע"כ לא קאמר דאין קונים בפירות היינו דוקא בתורת ק"ס שהוא פועל נעל ואינו בתורת שיווי דמים אבל חליפין שהוא בתורת שיווי דמים אפילו פירות נמי עבדי חליפין כו' ע"ש דמשמע משם דבתורת שיווי דמים עדיף היינו דוקא לגבי ישראל דמשיכה קונה בישראל אבל בגוי דאינו קונה במשיכה אלא בכסף לפ"ד רש"י י"ל דבתורת שיווי דמים לא מקני חליפין בגוי אלא דוקא פועל נעל שמפניו בקרא נאפין חליפין שהוא פועל נעל מסופק הרב מהרא"י בת"ה סי' ע"ר לפי דעת רש"י אי קונה בחליפין אי לאו וז"ל שם ואע"ג דרש"י פסק דכל קנינו של גוי אינו קונה אלא בכסף י"ל דהיינו דוקא לאפוקי משיכה אבל מודה הוא בחליפין כו' נאפילו את"ל דלרש"י לא מהני חליפין בגוי מ"מ כו' ע"ש וא"כ משמע מת"ה הנז' שמסופק לפ"ד רש"י אי חליפין קונה בגוי כו' אפי' חליפין שהוא פועל נעל דעלה קאי לשם.

וזולת פל הנז' מעיקרא דינא פירכא אם חליפין קונה בגוי פלל פי מצאתי ראיתי בתשו' הרב מהר"מ סי' ה' דף י"ב וז"ל ונהג נמי דהכה היהודי אל פה בסודר לא הני לדין שום קניה אפי' חליפין לא הני כו' דקי"ל פרב ועוד אפי' ללוי לא מצינו דמועיל חליפין בגוי דוקא כסף או משיכה הני קנין בגוי למר כו' עכ"ל אם פן זכינו מזה שפשוט הוא מדבריו דאין חליפין בגוי אבל מ"מ תמהני שכתב בפשיטות דאין חליפין בגוי ולא ראה מ"ש התוס' בבכורות רפ"ב הנ"ל דמקשו שם בסוגיא אי משיכה קונה בגוי או כסף וז"ל התוס' ואימא בגוי פלל וכלל לא וא"ת ואימא בחליפין דהוא מקנה ממונו כדדרשין בקידושין

מפסוף מקנתו כו' ואינו נקנה בחליפין משמע דשאר מטלטלין קונה גוי בחליפין כו' וי"ל ע"ש וגם בקידושין דף ג' הנז"ל דמשמע משם בחליפין קונה בגוי.

וכדי להפך בזכות הרב הרמ"מ נ"ל דמ"ש בחליפין לא מצינו שמועיל בגוי היינו ר"ל אף שהתוס' כתבו פן בשני מקומות הנז' לא קי"ל פנותיהו פי הם דברי היחיד וכמ"ש הרב מהרשד"ם בתשו' השניכים לח"מ סי' נ"ט ונ"ל ומן הנלע"ד שאין קנין לגוי בחליפין שהרי הכתוב אומר וזאת לפנים בישראל ואעפ"י שר"ת היה נוהג לשלוח הרשאה ביד גוי וההרשאה צריכה קנין כו' סברת יחיד כו' ע"ש וא"כ משמע מזה שפוסק שלא פדברי ר"ת שהם התוס' הנ"ל מטעם שסברת יחיד הוא וזהו ג"כ סברת הרב מהרמ"מ הנ"ל וא"כ לפ"ז אעיקרא דדינא פירכא אם חליפין קונה בגוי.

אמנם פד מעיינת בדברי הטור סי' קכ"ג בח"מ שהביא דברי הר"ת לפסק הלכה וכ"כ המרדכי בקידושין בפ"ק ודברי הטור הנז' מ"ש בשם ר"ת שיכולין לשלוח הרשאה ביד גוי מטעם בחליפין נוהג בגוי הביאו גם הב"י בספרו הקצור לפסק הלכה בלי שום חולק וכו' הרב מהרש"ל ביש"ש ב"ק בפ' מרובה פסק ג"כ בפשיטות בחליפין קונה בגוי והביא דברי ר"ת הנז' וכן שאר אחרונים וא"כ לפ"ז קנה הישראל הפרה של הגוי בחליפין וכי ילדה ברשותא דישראל ילדה וחיבת בבכורה.

וראיתי מ"ש עמיתי הרב בעל ש"ף על דברי ר"ת ונ"ל ולפי מהסס בעיקר הדין אם חליפין מועיל בגוי ורצה לדחות דברי ר"ת לפי שאינו נזכר בשום מקום דלא אישתמיט חז מניניהו שהזכיר דין זה כו' וכמדומה שלא ראה דברי התוס' בבכורות פ"ב הנ"ל ובקידושין פ"ק דף ג' שלא הביאם וגם נעלם ממנו מ"ש בת"ה סי' ע"ר הנז' בדין בכור בהמה בענין פלוגתא דרש"י ור"ת אי משיכה קונה בגוי כו' וכתב ונ"ל ובנ"ד פדי לצאת ידי פל הדעות יקח מגוי ספין או חגור דבר שהוא פלי ויקנה הבהמה לגוי בחליפין בחליפין קונה אף בגוי וע"ש שמיביא ראיה מדברי ר"ת שפסק בחליפין קונה בגוי מהא דהיה נוהג לשלוח הרשאה בידי גוי ע"י קנין חליפין ומסיים שם ונ"ל דלא אשכחן גאון דפליג אהא כו' ע"ש וכ"כ פל האחרונים בחליפין מועיל בגוי ואין חילוק בין גוי מישראל או ישראל מגוי וכמ"ש הרב מהרי"א בתשו' בדברי ריבות סי' ס"א ושלא פדברי הרשד"ם הנז'.

ומ"ש בש"ף הנז' שמוכח ממה שלא מצאו היתר לגבי בכור או לגבי חמץ להקנות לגוי בחליפין וא"כ משמע שחליפין בגוי אינו קונה ולמ"ש בש"ף לפני זה בעצמו שלא היו רגילים להקנות לגוי בחליפין כו' בזה מיושב ג"כ שלא מצאו היתר לגבי חמץ או בכור שיקנה בחליפין ובאמת פתבתי לעיל בשם הרב ת"ה סי' ע"ר גבי בכור שיקנה להגוי בחגור או בספין וזהו חליפין כו'.

ועוד כתב בש"ף ונ"ל ועוד די"ל דקרא לגופיה אתי דע"ע אינו נקנה בחליפין מטעם שאין חליפין מועיל בגוי ותדע דהא רב יוסף מפרש התם בקידושין מפסוף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים היינו משום דלא קיץ אע"ג רס"ל לר"י התם דכל שאר דברים אין מועיל קנין במידי דלא קיץ פדמוכח התם מקדושי אשה ופדיון בכור אלא ודאי כדפי' כו' עכ"ל ודבריו תמוהים דלא דמי אפי' פי עוכלא לדנא פי מה ראיה מביא אלא דלא קיץ אלא ודאי כדפי' כו' להא דמפסוף מקנתו בא להורות שאין

ע"ע נקנה בחליפין משום דאין חליפין מועיל בגוי דבשלמא אי הוי קאמר דאין ע"ע נקנה בתבואה וכלים דלא קנין מטעם דאין מועיל לדבר דלא קנין בגוי הוי דומיא לנדון דע"ע דאין נקנה בחליפין לגוי מטעם דאין חליפין מועיל בגוי אף דמועיל גבי ישראל אחי לאשמעינן שאינו מועיל בגוי לאפוקי הא דמביא ראי' מקודושי אשה ופדיון בכור זה איירי בישראל דאין מועיל במידי דלא קנין וא"כ מאי אחי לאשמעינן דאין מועיל בגוי ומאי קאמר אלא נדאי כדפ"י היינו שאתי לאשמעינן שאינו מועיל ועוד מ"ש דגם בשאר דברים בעולם אינו מועיל קנין במידי דלא קנין כדמוכח מפדיון בכור ומקודושי אשה כו' וזהו תמוה חדא דבאמת לא ידעינן בקודושי אשה דאין מועיל בדבר דלא קנין אלא מהא דכסף מקנתו וכדאמר רב יוסף בגמ' מנא אמינא לה ר"ל דאמרי' דגבי קודושי אשה אינו מועיל דבר דלא קנין ומביא ראיה מהא דכסף מקנתו שאינו נקנה בתורת תבואה וכלים כו' ועוד הא דקאמר הרב בש"ף דגם בשאר דברים אינו מועיל במידי דלא קנין כדמוכח מפדיון בכור כו' הבין הרב הש"ף דהא דמביא ראיה רב יוסף מפדיון בכור ללישנ' בתרא דרב יוסף דאפי' בכל דהו בעינן מידי דקנין וז"א למעינין שם בגמ' דבאמת אין ראיה דשיראי צריכי שומא וכמ"ש התוס' שם וכן מוכח מדברי רש"י למעינין שם.

כָּלל הַעוֹלָה מִכָּל הַנֶּזֶל דְּכָל הָאֲחֵרוּנִים וְגַם הָרְאשׁוֹנִים הַטּוֹר וְהַמְרֻדִּי וְשָׂר פּוֹסְקִים סוֹבְרִים לְהָא דר"ת דְּגוֹי קוֹנֶה בְּחֵלִיפִין לְגַבֵּי מָמוֹן זוּלַת הָרַב מְהֵרָם מִיָּנֵז וְהָרַב מֵהַרשָׁד"ם הַנֶּזֶל וּמכ"ש שְׁקוּנָה בְּדָבָר אִיסוּר לְהַחְמִיר כְּמוֹ בנ"ד וְאִף שְׁלֵפֵי דְבָרֵי בַעַל ת"ה הַנֶּזֶל שְׁמִסְתַּפֵּק לְפִי דְבָרֵי רש"י אִי חֵלִיפִין מוֹעִיל בְּגוֹי לֹא שְׁבָקִינוּ מֵאִי דְפָשִׁטָא לְכָל הַפּוֹסְקִים הָרְאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוּנִים הַנֶּזֶל שְׁפָתְבוּ לְהָא דר"ת בְּלִי שׁוּם חוֹלֵק דְּחֵלִיפִין מוֹעִיל בְּגוֹי מְשׁוּם סְפִיקָא דת"ה וְעוֹד שְׁגַם בַּעַל ת"ה לֹא פָתַח בְּן רַק לְרוּחָא דְמִילְתָּ וּבְאִמְתָּ שְׁגַם הוּא סָבַר שְׁרש"י מוֹדֵה בְּחֵלִיפִין שְׁקוּנָה בְּגוֹי כִּי עַל הַחְלוּקִי אָנוּ בּוֹשִׁים אֲלֵא שְׁבָא לְחֻלּוֹק עֲלִינוּ אֵת הַשְּׁוִים וְכָבֵר אָנוּ מְוַזְהָרִים מִפִּי סוֹפְרֵי וּמִפִּי סְפָרִים שְׁכָל מַה שְׁאָנוּ יְכוּלִים לְהַשׁוּוֹת אֵת הַמְחֻלּוֹקוֹת וְלַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין הַפּוֹסְקִים אָנוּ מְחַוְּיָבִים לַעֲשׂוֹת וּמכ"ש בנ"ד שְׁלֵא לְהַקְל בְּאִיסוּר כְּרַת.

וְהִנֵּה נִלְע"ד לְהַקְל בְּזֶה מִצַּד אַחַר שְׁלֵפֵי מְשַׁמְעוֹת הַשְּׂאֵלָה מוּבָן שְׁהַפְרָה שֶׁל הַגּוֹי הִיא בְּפֶפֶר אֲצֵל הַגּוֹי אַחַר וְלֹא הִנֵּה אִינְפֶשֶׁר לְיִשְׂרָאֵל לְיַקַּח הַפְרָה מִרְשׁוֹת הַגּוֹי הַפְרָה שֶׁל הָעִירוּנֵי אִם לֹא שְׁיִצְוֶה הָעִירוּנֵי לְהַגּוֹי שְׁבִכְפָר שְׁיִתֵּן לוֹ הַפְרָה א"כ הַפְרָה עֲדִינָן בְּרְשׁוֹת הַגּוֹי וְהוּי כְּאֵלוֹ יְלָדָה בְּרְשׁוֹת גּוֹי וּפְטוּרָה מֵהַבְּכוּרָה וְאִף שְׁקִנָּה הַיִּשְׂרָאֵל הַפְרָה בְּחֵלִיפִין מ"מ הִיא עוֹמֶדֶת בְּרְשׁוֹת הַגּוֹי בְּדִינֵיהֶם וּמִסְתַּיִיעַ לָזֶה מִמ"ש הָרַב בַּעַל מְשָׁאֵת בְּנִימִין בְּתִשׁוּי הַנֶּזֶל וְז"ל בְּלִשׁוֹן הַשּׂוֹאֵל שְׁמִשְׁפֵּט הַגּוֹיִם אִי נִגְנָבָה אוֹ נֶאֱבָדָה חֲזִיב הַגּוֹי בְּאַחֲרִיּוֹת וְא"כ ה"ל יד גוי באמצע כו' הנה מוכן מתשו' הזאת דחשיב יד גוי באמצע אם יש איזה זכות או חוב להגוי דיניהם וכ"כ הרב בעל מ"ב בתשו' דף נ"ד ע"ג וז"ל ועוד דלפי דברי השואל שפמשפט הגוים יכול לסלקו בזוהי כו' וא"כ מאי איכפת ליה לגוי בדין שלנו כי הגוי אינו חייב לדון בדין שלנו רק בדיניהם ודינא דמלכותא דינא והוי שפיר יד גוי באמצע כו' וא"כ ה"ה בנ"ד.

אָבַל ז"א חָדָא דְהֵלֵא מְבוֹאֵר הוּא בְּשָׂאֵלָה שְׁהֵלַף הַיִּשְׂרָאֵל לְכַפֵּר וְרָצָה לְיַקַּח פְּרִתּוֹ וְרָאָה שְׁהִיא חִיגְרִית וְרָצָה לְחַזֵּר מְשַׁמַּע שְׁהַגּוֹי שְׁבִכְפָר לֹא הִנֵּה מְעַפֵּב מִלִּיתְנָה רַק שְׁהַיִּשְׂרָאֵל

חזר בו ובר מן דין אם לדין יש תשובה פי לענ"ד דאין אנו יכולים להקל בכבוד אף שיש לגוי אינה זכות בדיניהם אם לא שיש לו או בןולד בדינו אף שיש לו זכות בדינו דמלכות'.

וראיה לזה מהא דאמרי' בסוג' דבכורות הנ"ל אר"ל משום ר' אושע' ישראל שנתן מעות לגוי בבקמתו כו' בדיניהם פטור מן הבכורה ומקשי שם מאי בדיניהם אילימא כו' אלא אמר אבני בדיניהם שפסקה, להם תורה כו' ע"ש באריכות וא"כ לפ"ז מאי מקשי שם מאי בדיניהם לימא ה"ק שנתן לו מעות בדיניהם דהיינו שקנה הבקמה בנימוסי הגוים אף שבדיני ישראל לא קנה הישראל מ"מ פיון שבנימוסי הגוים הוי קנין אזי חייבים בבכורה אלא ודאי מוכח שבנימוסי הגוים לקנין בכור אינו מעלה ואינו מוריד (ועיין בזה בתשו' מהר"מ מינץ סי' פ"ב) וא"כ בנ"ד לפי מ"ש לעיל שחליפין קונה בדינינו ע"פ רוב הפוסקים ושאר פוסקים החולקים בטלים במיעוט קמא ובמיעוט בתרא ומכ"ש במקום חומרא דאיסור פרת א"כ נקנה הפרה לישראל בכל מקום שהיא פיון שמשוה הגוי הפרה של ישראל וחיבת בבכורה.

ואי משום שהישראל טוען שהוא מקח טעות וכמבואר בשאלה וישראל הוא מוחזק במעות שחייב לו ויש לו מגו ואם פדבריו פן הוא א"כ היתה פטורה מהבכורה פי לא קנה ישראל הפרה של הגוי באשר שהוא מקח טעות אמנם כבר כתבתי שבדינינו הנה מחויב הישראל לישבע נגדו שבדבריו פן הוא שהיה לו תנאי עם הגוי וכל זמן שלא נשבע אין המקח טעות ופשיט' בדיניהם כמו שבדין פה בערכאות של הישמעאלים שבאשר תובע א' את חברו שחייב והוא מודה לו רק שטען שהוא חייב לו ממקום אחר או שטוען פרעתי אזי הדין פשוט בערכאותיהם שהוא מחויב לשלם לו מה שהודה ואינו יכול לטעון פרעתי או חייב לי כנגדו אם לא נוקא שיברר בעדים שבדבריו פן הוא שבדיניהם אינם פוסקים שום מגו וא"כ אינו יכול לתפוס המעות עבור המקח טעות וא"כ הגוי הוא המוחזק והמקח קיים וקנה הישראל הפרה של הגוי וחיבת בבכורה.

אמנם באשר שהוכחתי לעיל וכתבתי שאין אנו הולכים בקדושת הבכור אחר דיניהם כלל בין להקל בין להחמיר וכמו שהוכחנו מגמ' דבכורות וכמ"ש במהר"מ מינץ הנז' פי בקדושת הבכור אין אנו סומכים רק על מה שייזפה בדינו וא"כ מפח דיניהם אין אנו יכולי לחייבו בבכורה אבל מ"מ באשר שגם בדינו יש לו לחייבו בבכורה ואינו יכול לפטור עצמו בטענת מקח טעות כל זמן שלא נשבע ואף שהגוי רוצה ג"כ לחזור בו מהחליפין אינו פלום וכמ"ש לעיל בשם הריב"ש ות"ה.

וראיתי בכתבו דמר שרצה להפך בזכות הישראל כדי לפטור מן הבכורה מפח התנאי שהתנה הישראל אם יכשר בעיניו הפרה כו' וכתב אח"כ אי משום שמשוה הגוי הפרה דהוי בידו כו' מ"מ לאו פלום הוא פיון שהתנה לראותה ועתה היא חגיגתית ואף בלא תנאי יכול לבטל המקח פיון שהיא חגיגתית כו' וחזר וכתב ואף שמשוה הגוי הפרה לרשותו ובין לר"י ובין לר"ל כו' חייבת בבכורה הא נמי ליתא דמשיכה היא שלא ע"ד הקנין ומביא מעל"ת ראייה לדבריו מהא דאמר שמואל בח"ה האי מאן דזכי זכי כו' ומדבריי התוס' שם וגם מהא דעודר בנכסי הגר וכמבואר בתשובת מהר"מ.

ובמחילה ממעל"ת דלא דמי נ"ד לנדון של מהר"מ מינץ פי מבואר שם שהפעלים של הבקמות לא הקנו להיהודי רק להעבר וגם הישראל לא הכניסם לרשותו רק שיהיו

בְּחֻקֵּי הַגּוֹי הָעָרָב וְלִכְּנֹן מִבֵּיא שֵׁם מֵהֶרֶם"מ רְאִיָּה מֵהָא דְאָמַר שְׂמוּאֵל הַגָּ'ל וּמֵהָא דְעוֹדֵר בְּנִכְסֵי הַגֵּר כּו' וּמִשָּׂא"כ בִּנ"ד הוּי מְשִׁיכָה מִמֶּשׁ פְּדֵי לִקְנוֹת וּמֵאִיזָה טַעַם נוֹכַל לֹאמַר שְׂלֵא הִיְתָה הַמְּשִׁיכָה זֹה ע"ד הַקְּנִיָּה הִלָּא מְשִׁיכָהּ תִּכְרַךְ לְרִשּׁוֹתוֹ בְּרִשּׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִם נֶאֱמַר בְּאִשְׁרֵי שְׁהִיָּה לוֹ תְּנָאֵי עֲמוֹ פִּנ"ל וְעַתָּה הִיא חִיגְרִית א"כ אַף אִם הִיְתָה הַמְּשִׁיכָה ע"ד הַקְּנִיָּה אִזִּי הַמְּקַח בְּטַל לְמַפְרַע וּכְמ"ש בְּרֵאשִׁית דְּבָרָיו.

וְגַם מ"ש מֵעַל"ת וְאִי מִשּׁוּם שְׂמִשְׁוֹ דְּהוּי בְּיָדוֹ כּו' וְנִדְחָה זֶה מִחֻמַּת הַתְּנָאֵי כּו' מֵאִי זֶה שְׂחִזֹר וְכֹתֵב וְאִף שְׂמִשְׁוֹ הַגּוֹי הַפְּרָה וּבֵין לר"י וּר"ל כּו' הִלָּא גַם זֶה נִדְחָה מִחֻמַּת הַתְּנָאֵי הַגָּ'ל וּבִנְדָאֵי בְּחֻפְזוֹ פִּתְבַּח מֵעַל"ת כָּל זֶה.

וְגַם מ"ש מֵעַל"ת וְנ"ל אֲבָל אַחַר הָעֵינִין קִצְתָּ לִּפְאָ שׁוּם צַד לְהַתִּיר פִּינּוֹן שְׁהִיָּה בְּחֻלִּיפִין וְנִקְנָה לְיִשְׂרָאֵל פָּרְתוֹ שְׂל גוֹי בְּכָל מְקוֹם שְׁהִיא כּו' גַם בְּזָה בְּמַחֲלָה לֹא אוֹכַל לְהַבִּין דְּבָרָיו כִּי בְּתַחֲלָה רָצָה לְפַטוֹר אוֹתָהּ מִן הַבְּכוּרָה בְּאִשְׁרֵי שְׁהַתְּנָה הַיִּשְׂרָאֵל עִם הַגּוֹי לְרֵאוֹת הַפְּרָה אִם תִּכְשֹׁר בְּעֵינָיו כּו' וּא"כ מֵה לִי אִם הִיְתָה דְרָף חֻלִּיפִין אוֹ דְרָף מְכִירָה וּמְכ"ש פְּכִי מ"ש מֵעַל"ת שְׁהִיְתָה חֻלִּיפִין בְּתוֹרַת שְׁוִוִי דְּמִים וּא"כ אִם הַתְּנָה הַיִּשְׂרָאֵל עִם הַגּוֹי כּו' כְּמִבְּנוֹאֵר בְּשָׂאֵלָה מֵה מוֹעִיל חֻלִּיפִין בְּזָה הִלָּא הַתְּנָאֵי הַנּוֹ' מְבַטֵּל הַחֻלִּיפִין כְּמוֹ שְׂמִבְטֵל הַמְּכִירָה, וְאִף אִם אוֹמַר שְׂקָאֵי מֵעַל"ת עַל מ"ש הָא נְמִי לִיתָא דְמְשִׁיכָה זֹה הִיְתָה שְׂלֵא ע"ד הַקְּנִיָּה כּו' וְע"ז פִּתְבַּח שְׂאֵחַר עֵינִין קִצְתָּ לִּפְאָ שׁוּם צַד לְהַתִּיר פִּינּוֹן שְׁהִיָּה בְּחֻלִּיפִין כּו' וְנִקְנָה לְיִשְׂרָאֵל פָּרְתוֹ שְׂל גוֹי כּו' אַעפ"י שְׂלֵא מְשִׁיכָה כּו' לְפִי הַבְּנָה זֹה יוֹתֵר תְּמוּהִים דְּבָרָיו דְּאִם הִיְתָה הַמְּשִׁיכָה שְׂלֵא פ"ד הַקְּנִיָּה א"כ אַף אִם הִיְתָה בְּחֻלִּיפִין לֹא נִקְנָה לְיִשְׂרָאֵל הַפְּרָה שְׂל הַגּוֹי פִּינּוֹן שְׁהַמְּשִׁיכָה שְׂל יִשְׂרָאֵל לֹא הִיָּה ע"ד הַקְּנִיָּה וְאִי מִשּׁוּם שְׂכֹתֵב מֵעַל"ת אַח"כ וְנ"ל וְאִי מִשּׁוּם שְׁהִיא חִיגְרִית הָא לִיתָא שְׁהַיִּשְׂרָאֵל הוּא טַבַּח כּו' וְאִי מִשּׁוּם הַתְּנָאֵי הָרִי הַגּוֹי מְכַחִישׁוֹ ז"א עֲנִינֵן כָּלֵל לְחֻלִּיפִין וְאִף אִם הִיָּה דְרָף מְקַח וּמְכַר הִי יְכוֹל מֵעַל"ת לְדַחֹת דְּבָרָיו הָרֵאוּשׁוֹנִים שְׁהַתְּנָאֵי אִינוֹ מְבַטֵּל הַמְּקַח בְּאִשְׁרֵי שְׁהַגּוֹי מְכַחִישׁוֹ וּג"כ אִינִי יוֹדַע לְמָה עָשָׂה אֵת הַגּוֹי לְמִנְחָזֵק הִלָּא הַיִּשְׂרָאֵל הוּא מְנוֹחֵזֵק בְּדָמִים שְׂחִיב לֹא כִּי הַיִּשְׂרָאֵל הוּא מְנוֹחֵזֵק בְּפָרָה שְׂל הַגּוֹי ג"כ כְּמוֹכֵן בְּשָׂאֵלָה שְׁהַיִּשְׂרָאֵל הִלָּף לְכַפֵּר לִיקְחָה הַפְּרָה שְׂל הַגּוֹי בְּלִי שׁוּם עֵיכּוֹב רַק שְׂחִזֹר בּוֹ מִטַּעַם שְׂמַצָּא בָּהּ מוּם וּא"כ הַפְּרָה שְׂל הַגּוֹי וְהַמְּעוֹת שְׂחִיב לֹא הוּא בְּרִשּׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְהוּא הַמְּנוֹחֵזֵק וְאִי מִשּׁוּם בְּאִשְׁרֵי שְׁהַיִּשְׂרָאֵל לֹא רָצָה לִיקְחָה הַפְּרָה מִן הַגּוֹי אִזִּי הַפְּרָה שְׂל הַגּוֹי הִיא בְּרִשּׁוֹת הַגּוֹי אֲבָל ז"א כְּמִבְּנוֹאֵר בְּשָׂאֵלָה שְׁהַיִּשְׂרָאֵל לֹא רָצָה לִיקְחָה לֹא מְעוֹתָיו כּו' מִשְׁמַע שְׁהַיִּשְׂרָאֵל הוּא הַמְּנוֹחֵזֵק.

כָּל זֶה פִּתְבַּחְתִּי מֵה שְׂנַלְע"ד לְהַחְמִיר בְּקַדְוֹשֵׁת הַבְּכוּר הַזֶּה אִי מִשּׁוּם שְׂבִינֵן לְרִש"י וּר"ת שְׂמִחֻלְקִים בְּדִינֵיהֶם אִם הִלָּכָה כּו' אוֹ כּו' ל"מ פְּדֵי לְפִנְטָרָה מִן הַבְּכוּרָה צְרִיף לְצֵאת יְדֵי שְׂנִיָּהֶם וְאִם נֶאֱמַר שֵׁנ"ד אִין לֹא שְׂיִכּוֹת לְמַחֲלָקָת שְׂל רִש"י וּר"ת כִּי בִּנ"ד הִיָּה הַמְּקַתָּ דְרָף חֻלִּיפִין וְחֻלִּיפִין אִינוֹ נוֹהֵג בְּגוֹי כְּכֹר הוֹכְחֵנוּ שְׂכָל הַפּוֹסְקִים רֵאוּשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים הַסְּפִימוֹ שְׂחֻלִּיפִין נוֹהֵג בְּגוֹי וְמֵה שְׂאֵחַד אוֹ שְׂנִיָּים מְפַקְפְּקִים בְּזָה הֵם בְּטָלִים בְּרוּב וּא"כ חִיבָת בְּבְכוּרָה וְאִין לְהַקֵּל בְּזָה מֵאַחַר שְׁהִיָּה מְקַח טַעוֹת כְּפִי הַתְּנָאֵי שְׁהַתְּנָה הַיִּשְׂרָאֵל עֲמוֹ כְּמִבְּנוֹאֵר בְּשָׂאֵלָה הִלָּא הַגּוֹי כּוֹפֵר בְּתְנָאֵי וְאִף אִם נֶאֱמַר שְׁהַיִּשְׂרָאֵל הוּא הַמְּנוֹחֵזֵק מִחֻמַּת הַחֹב שְׂחִיב לֹא אֲבָל מ"מ הִלָּא הַיִּשְׂרָאֵל צְרִיף לִישְׁבַע שְׂפַדְבָּרָיו כֵּן הוּא שְׂפַקְדוֹשֵׁת בְּכוּר הוֹלְכִין אַחַר דִּינֵינוּ וּכְמ"ש לְעִיל.

אכן נלע"ד פד גרד לעומקא דדינ' תמצא שאין זה מוכרח די"ל אף אם נאמר שצריף לצאת ידי חובת רש"י ור"ת וגם חליפין נוהגין בגוי מ"מ יש לפטור בנ"ד מן קדושת הככור מחמת התנאי שהתנה הישראל עם הגוי אם תכשר בעיניו ואף שהגוי פופר מ"מ באשר שהישראל הוא המוחזק בדמים ומן הדין בדינינו הנה מחויב שבועה שפדבריו פן הוא אבל באשר שטענת הישראל עם הגוי ולכן פטור מן השבועה פי מהיכי תיתי שיתחייב לישראל שבועה היינו משום תקנתא דרב נחמן שתיקו לישבע ה'יסת ונאנו תקנתא לגוי ניקום ונעביד וכמבואר בהגות קמא וראיה ברורה לדברינו מהא דכתב הרמב"ם בפ"ד מה' טוען ונ"ל שם בדין ה' הכותי אפילו אכלה פמה שנים אין אכילתו ראי' ואם לא הביא שטר תחזור השדה לבעליה בלא שום שבועה שלא תקנו שבועת ה'יסת אלא לישראל וכתב המ"מ שם ונ"ל דברים ברורים הם שאין טענת הכותי טענה להשביע עליה ולא מצינו בגמ' בשום מקום ה'יסת ע"י כותי ולא שבועה אחרת וזה ברור עכ"ל וכ"כ הטח"מ סי' קמ"ט והב"י בספרו הקצר מביא לשון הרמב"ם ו"ל הג"ל וע"ש.

ואין לחלק בין איסור לממון דבשלמא ממון הקל מפקיעים מיד הגוי בלי שום שבועת ה'יסת כו' אבל איך נפקיע קדושת בכור שהוא איסור חמור שהוא בכרת שוחט קדשים בחוץ בלי שום שבועה כלל.

אמנם ז"א חדא דאם נאמר שצריף שבועה ובלא שבועה לא נאמין לו אף שהוא דבר איסור א"כ גם בשבועה אינו נאמן וכמ"ש הרמב"ן בתשו' סי' ק"ע ונ"ל במה שנהפך אפילו בשבועה אינו נאמן שפבר הוא חשוד לעבור על אותו הדבר שהוא מושבע מהר סיני ובר מן דין אף אם ירצה המתעקש להתעקש דלא דמי נ"ד להא דהרמב"ן מ"מ אין לחלק בין איסור לממון ולומר דדוקא לענין הפקעת ממון לא תיקנו ה'יסת נגד הגוי ומשא"כ לענין איסור שהרי מהרא"י בפסקיו סי' ק"ל מביא ראיה להפקעת קדושת בכור מהא דאמרי' פרק המפקיד גבי פל וזה אין אדם מקנה דבר שלב"ל ומשני נעשה כאומר לו כו' עד הרי פרה קנויה לה מעכשיו וכ"ש בנ"ד שהיו עיזים מעופרות פבר כו' עכ"ל וא"כ מביא ראיה מממון לאיסור פדי לפוטרה מן הבכורה וה"ה בנ"ד וכמ"ש בתשו' מהרמא"י סי' פ"ז ונ"ל ועוד אף אם נאמר דקנה הישראל במסירת המעות מ"מ מאחר שנגנבה כו' ואמרה הגויה הריני משלם כו' ניקנית הפרה להכותי ומביא ראיה מפרק המפקיד הג"ל ומסיים שם וה"ה לענין בכורה וכמ"ש מהרא"י בפסקיו סי' ק"ל גם מתוס' דהתם יש להוכיח דאין לחלק בין איסור לממון כו' ע"ש בכ"ל וא"כ מוכח מדברי הגאונים הג"ל דאין לחלק בין איסור לממון להפקיע קדושת בכור וה"ה בנ"ד.

וראיתי בכתבו דמר שכתב ונ"ל בסוף דבריו והא דכתב הרשב"א בתשו' סי' קי"ח שהגוי אינו נאמן אפילו להחמיר אם לא במל"ת כמ"ש הב"י סי' ס"ט כו' לפ"ז הרי הישראל נאמן נגד הגוי מ"מ יש לדחות היינו דוקא בעדות אבל בנ"ד הגוי יכול לזכות בדינינו מפח שהוא מוחזק בפרה בהא סמכינן אדבריו דטענתו טענה מעלי' כו' ומסיים שם לפ"ז נראה לכופו להחזיק הולד לבכור עכ"ל.

בנדאי יפה כתב מעל"ת לפ"ד מ"ש שאין ענין הא דכתב הרשב"א להא דנ"ד שהגוי תובעו וגם אין ענין לנ"ד מ"ש הב"י בסי' ס"ט גבי הדחה אבל תמהני למה עשה את הגוי למוחזק לפי המובן מהשאלה שהגוי שבכפר רצה ליתן הפרה לישראל והיא ברשות

ישראל לעיל וגם יש לו מעות של הגוי בידו וא"כ הישראל הוא מןחוק וביומר תמהני לפי דבריו שכתב שהגוי הוא המןחוק ומחויב הישראל להחזיק הולד לבכור ואח"כ מסיים שם ו"ל אבל מ"מ כיון שכל האחרונים הסכימו שהישראל נאמן נגד הגוי הוריתי להיתר עכ"ל ומקודם דחה דברי האחרונים שאינם ענין לנ"ד ואיך חזר מעכ"ת מדבריו להקל בלי שום ראיה באיסור פרת.

אמנם לפי מ"ש לעיל והבאתי ראיה מן הרמב"ם ושאר פוסקים יש להקל בזה ומ"מ אף שאנו מדמין לא נעשה מעשה אלו הייתי באותו מעמד הייתי מחמיר על אותו האיש בשבועה אף לפי מ"ש לפני זה בשם הרמב"ם ושאר פוסקים דאין משביעין עפ"י טענות הגוי דלא תיקנו שבועת הדין אלא בישראל ולא בגוי וכ"כ המ"מ ושאר פוסקים הנ"ל א"כ יש להקל מצד הדין אף באשר שאיסור קדושת בכור קל הוא בעיני הבריות הנה צריך דרישה נחקירה בענין זה לחומר האיסור קדשים בחוץ שהוא בכרת אם הישראל חזר באמת מן המקח מצד התנאי שהיה לו עם הגוי באשר שהכרה של הגוי היא בעלת מום ואיפשר שחוזר בו באשר שמצא שילדה זכר בכור ותולה קלקלתו במים והלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות והיה בדעתי להאריך לו בתלוקה באם שהגוי הוא המןחוק איך הוא הדין.

אף לדעתי הוא פשוט שישראל הוא המןחוק וכמוכן מתוך השאלה וצור ישראל יראיני מתורתו נפלאות בענין היתר בכורות. כ"ד אפרים הוא הצעיר מבית אהרן מןילנא שאלה פ עובדא הני בספר תורה שהיה לו להיות במקום אחד פרשה פתוחה ולא נשאר בסוף השיטה כשיעור ט' אותיו' מה עשה הסופר כתב תיבה שלימה ביני שיטי על אור שפין השיטה ומפח זה נשאר ט' אותיות ואלו כתב בתוך השיטה לא נשאר כשיעור אי מקרי פתוחה או לא מי אמרי' דמה שכתב על האור הני כאלו נכתב בתוך השיטה ואין כאן פתוחה או לא וכשרה.

תשובה לכאורה יש להביא ראיה קצת ממתניתין דאהלות והובא בפרק ב' דסופה גבי טומאה אם היתה מקצת הקורות מכוננות עליונות כבין המתנות אי אמרינן חבוט רמי כו' ע"ש וה"ה בנ"ד גבי ס"ת:: (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר ולענד"נ פשוט דכשרה היא לא מבעי' אליב' דקצת דעות מהפוסקים דסברי דשיעור פתוחה להניח כדי שיעור ג"י אותיות וכמו שכתבו התוספות במנחות דף ל"ב ד"ה והאינדנא כו' ובדרישה ריש סימן ער"ה עיין שם פשיטא דכשרה ואפילו לפי המוספם מרוב הפוסקים דצריך שיעור ט' אותיות מכל מקום כשרה היא שהרי כתב הרא"ש בתשוב' פלל ג' דין ז' ומביאו בנו הריב"ה בי"ד ריש סי' ער"ה וכ"פ הרב המפה בדין פתוחה שעשאה סתומה כו' ודאי מועיל תיקון כו' וכתב הפרישה שם וז"ל ונעשה תיקון כו' יגרוך כו' ונתחיל הפתוחה בראש השטה וכנגדן תלה תיבה או ב' בין השיטין כו' עכ"ל הרי מבואר לפי סברת הרא"ש כדי לעשות מסתומה פתוחה מותר לתלות בין השיטין אפי' ב' תיבות ומכ"ש בנ"ד.

ואף שיש לחלק דשם איירי שתלה מראש הפ' ואילך וכבר הניח שיעור ט' אותיות ומשא"כ בנ"ד שתלה בסוף הפ' ואלו כתבו בתוך השטה לא נשאר כשיעור ברם הא ליתא לפי מאי דכתב בטי"ד ובש"ע ריש סי' רע"ו אם טעה ודלג תיבה או יותר ותלה

בין השיטין אַבְל לא בְּרִינח שְׁבִין דָּף לְדָף כּו' ע"ש וְאִם אֵיתָא דְאָמְרִי דְמָה שְׁתִּלָּה בִּינֵי שִׁיטֵי הָנִי כְּאֵלוּ עוֹמֵד בְּתוֹף הַשְּׁטָה מִמֶּשׁ שְׁהָרִי בְּתוֹף הַשְּׁיטָה צָר לוֹ הַמְּקוֹם לְעִמּוּד וְהוּי כְּאֵלוּ נְדַחְקִים הַתִּיבּוֹת שְׁבִתוֹף הַשְּׁטָה לְחוּץ נְהָרִי הוּא כְּאֵלוּ כְּתִב בִּין דָּף לְדָף וְמָה הוֹעִילוּ חֻמְמִים שְׁאָסְרוּ בִּין דָּף לְדָף אֶלָּא ע"כ דְּלֹא אָמְרִי כְּאֵלוּ כ וְהִיכִי דְתִלָּה הָאוֹת אוֹ הַתִּיבָּה וְקִינֵי קִינֵי וְכִמוּ דְלִמְרָאָה עֵינֵי וְשִׁפּוּט שָׁם דְּלִיפָא כְּתִיבָה בִּין דָּף לְדָף וְה"ה בְּנ"ד לִיפָא כְּתִיבָה בְּתוֹף הַשְּׁיטָה אֶלָּא בִּינֵי שִׁיטֵי וְמָה"ט נְמִי הִרְאִיָּה שְׁהִבִּיא אִמ"ו הַגָּאוֹן זְצוּק"ל מִמִּתְנִי דְאֵהְלוֹת נְדַחָה וְכִמוּ שְׁהוּא בְּעִצְמוֹ אֵינּוּ מְחִלִּיטוּ לְרִאִיָּה בְּרוּרָה וְאֶפְשָׁר שְׁגַם הִרְמַב"ם שְׁמִבִּיא הַטּוֹר שָׁם יוֹדָה בְּנ"ד דְּכִשְׁרָה הִיא וְע"כ ל"ק הִרְמַב"ם שְׁאִין לוֹ תִּקְנָה הֵינּוּ הִיכָא שְׁצָרִיכָה מַחֲק וְגִרְרָה אוֹ תִּלְיָה כ"כ אוֹתִיּוֹת אוֹ תִּיבּוֹת וְאִיכָא גְּנָאִי וְלֹאפּוֹקִי בְּנ"ד דְּלִיפָא לֹא מַחֲק וְלֹא גְּרָר זוּלַת תִּלְיָת תִּיבָּה א' וְאָף דְּכ' הַטּוֹר סוּף סִי רַע"ט וְבש"ע שָׁם שְׁהִתְלִיָּה הִיא גְּנָאִי יוֹתֵר מִגְּרִירָה הֵינּוּ נְמִי הִיכָא דְאִיכָא הִרְבָּה תִּלְוִיּוֹת וְכִמְש"ל וְמִשָּׂא"כ בְּנ"ד וְאֶפְרִי לְפִי סְבָרַת הַפְּרִישָׁה שָׁם בְּס"ק ב' שְׁהִשְׁיַג עַל הַב"י ע"ש יוֹדָה בְּנ"ד.

וְאֵגַב עֵינֵי בְּדִין הַנּוֹז' רְאִיתִי מ"ש הִרְבַּ בְּעַל ש"ף בְּסִי רַע"ג ס"ק ד' וְנ"ל אִם יָכוֹל לְכַתְּבָה חֻצְיָה כּו' מִשְׁמַע דְּאֶפְרִי יוֹתֵר מִג' אוֹתִיּוֹת יָכוֹל לְכַתְּבָה חוּץ לְדָף בִּין שְׁאִינָה רֹב הַתִּיבָּה וְכ"פ הַב"ח אֶבְל לְפַעַד"ן עֵינֵי לְהַחֲמִיר כְּהִרָא"ש כּו' וְכֵן דַּעַת הַסְּמ"ק וְהַגְּמ"י שְׁכַתְּבוּ גְּבִי תִּפְרִילִין שְׁלֹא יִכְתְּבוּ ג' אוֹתִיּוֹת חוּץ לְשִׁיטָה וְלְמָדוּ פֶּן מִס"ת וְמִבִּיאוּ ב"י בִּא"ח סִי ל"ב וְכ"כ הַטּוֹר וְהַמְּחַבֵּר שָׁם סְעִיף ל"ג וְתִימָא שְׁנִרְאָה שְׁדַבְּרִי הַמְּחַבֵּר סוֹתְרִים זֹא"ז וְצ"ע עַכ"ל.

וְלַעֲנֵד"ן דְּלִק"מ דְּמ"ש בְּתִפְרִילִין שְׁלֹא ג' אוֹתִיּוֹת חוּץ לְשִׁיטָה אֶפְרִי רֹב הַתִּיבָּה בְּפָנִים הֵינּוּ לְפִי שְׁשִׁיעוֹר הַגְּלִיּוֹן בִּין דָּף לְדָף הוּא דְּבָר מוֹעֵט וְאִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁלֹא יִהְיֶה הַיְּפָר כ"כ בִּין דָּף לְדָף וְמִשָּׂא"כ בְּס"ת נִתְּנוּ שְׁשִׁיעוֹר ב' אֶצְבָּעוֹת בִּין דָּף לְדָף וְכִמְש"ש בְּטוֹר וְבש"ע הַכְּרִיעַ הַב"י בְּש"ע שְׁיָכוּלִים לְכַתְּבָה אֶפְרִי ה' אוֹתִיּוֹת חוּץ לְשִׁיטָה וְאָף שְׁגַם בְּתִפְרִילִין לֹא מְפָסֵל אִם כְּתִב ג' אוֹתִיּוֹת חוּץ לְשִׁיטָה וְכִמְש"ש הַב"י בִּא"ח סִי ל"ב בְּסִפְרוֹ הָאֲרוּךְ ה"מ בְּדִיעְבַּד וְמִשָּׂא"כ בְּס"ת מוֹתֵר אֶפְרִי לְכַתְּחִלָּה וְזֵהוּ בְּרוּר וְנִכּוֹן לַעֲנֵד"ד וְאִם תִּקְשָׁה לָךְ מִפְּקִי דְמַגְלִיָּה דָּף ז' מִמִּתְנִי דְאִין בִּין סְפָרִים לְתִפְרִילִין כּו' עֵינֵי בְּתִשׁוּ' הִרְ"ן סִי ל"ט.

וְרִאִיתִי בְּעוֹלַת תְּמִיד בִּא"ח סִי ל"ב ס"ק מ"א שְׁכַתְּבָה וְנ"ל ג' אוֹתִיּוֹת חוּץ לְשִׁיטָה הַמְּחַבֵּר קִיָּצַר בְּכָאן דְּפָעֵמִים מוֹתֵר אֶפְרִי ג' אוֹתִיּוֹת וְה"ד פְּגוֹן אִם נִזְדַּמְּנָה לוֹ תִּיבָּה בַּת שְׁשָׁה אוֹתִיּוֹת דְּמוֹתֵר לְכַתְּבוּ ג' אוֹתִיּוֹת חוּץ לְשִׁיטָה כּו' וְכ"כ בִּי"ד סִי רַע"ג עַכ"ל וְלַעֲנֵד"ן דְּלֹא דַק כִּי בְּנִדְאִי מָה שְׁהַמְּחַבֵּר קִיָּצַר בְּכָאן וְכֵן הַטּוֹר לֹא עַל מַגֵּן הוּא כִּי פּוֹנְתָם דְּגְבִי תִּפְרִילִין דְּנֻקָא אֶפְרִי אִם רֹב הַתִּיבָּה בְּפָנִים פְּמוּ בְּתִיבָּה בַּת ז' אוֹתִיּוֹת אֶפְרִי לֹא יִכְתְּבוּ לְכַתְּחִלָּה ג' אוֹתִיּוֹת חוּץ לְדָף וְכִמְש"ש הִרָא"ש גְּבִי ס"ת וְלְמָדוּ מִגְּמ' דְּמַנְחוֹת וְמִבִּיאוּ הַטִּי"ד בְּסִי רַע"ג וְע"ש בְּב"ח פֶּן לְמָדוּ הַסְּמ"ק וְהַגְּמ"י דִּין זֶה בְּתִפְרִילִין מִגְּמ' הַנּוֹז' וְעֵינֵי ב"י לֹא"ח סִי ל"ב סְעִיף כ"ט וְכִמְבּוֹאֵר נְמִי בְּשִׁפְתֵי פֶהֶן הַנּוֹז' וְלֹאפּוֹקִי בְּס"ת הַכְּרִיעַ הַמְּחַבֵּר וְפָסַק כְּהִרְמַב"ם דְּאֶפְרִי ה' אוֹתִיּוֹת יָכוֹל לְכַתְּבוּ חוּץ לְשִׁיטָה בְּתִיבָּה בַּת י' אוֹתִיּוֹת וְמִטְעַם שְׁכַתְּבִי לְעִיל וְדוּק.

וְכֵן יֵשׁ לִי לְהִבִּיא רְאִיָּה לְנ"ד מִמ"ש הִרְבַּ מִהִרָא"י בְּכַתְּבֵי סִי צ"ג בְּס"ת שְׁנַמְצָא בְּהַ כְּתוּב חוּץ לְדָף ג' אוֹתִיּוֹת מִתִּיבָּה בַּת ה' אִי שְׁרִי לְקִרוֹת בְּהַ נִרְאָה דְאִין לְהַקְפִּיד בְּדִיעְבַּד

שְׁכַבְר נִכְתְּבָה הַסּוֹת אֶפְיָלוּ בְּתִיבָה בַּת ה' דַּלְכ"ע לֹא יִכְתֹּב כּו' עכ"ל ע"ש וּבַנ"ד דְּאֵלִיבָא
דכ"ע מְוַתֵּר לַתְּלוֹת בֵּינֵי שִׁיטֵי מַכ"ש דְּכַשְׂרָה וְהַנְּלַע"ד פְּתַבְתִּי.

(עכ"ה): שְׁאֵלָה פֹּא רְאִיתִי פֶּה בַּסּוֹת שְׁהִיָּה פְּתוּב זַי"ן פְּצוּרַת נִי"ו רַק שְׁהוּא מְתַנְיָג
בְּתַגִּין שֶׁל שְׁעֵטְנִז ג"ץ וְכֵן נו"ן פְּשׁוּטָה אֶרְנָפָה הִיא מִמֶּשׁ פְּצוּרַת נִי"ו אֶרְנָפָה רַק שְׁהִיא
מְתַנְיָגַת בְּתַגִּין פִּנ"ל וְתַמְהַנִּי עַל הַמְרָאָה הַזֹּאת וְנִתְתִּי לַקְרוֹת לַתִּינּוֹק דְּלֹא חֲפִים כּו' וְקִרְאוּ
נִי"ו, וְגַם רְאִיתִי בְּאוֹתוֹ הַסּוֹת שְׁרֹב הַמִּמִּי"ן פְּתוּחִים נַעֲשֶׂה פְּנֵה ב וְכַתְּבוּ כָּל הַפּוֹסְקִים
שֶׁצ"ל צוּרְתוֹ כְּמוֹ פ"ף נִי"ו פְּנֵה מ וּבַסּוֹת הַנּוֹ הִיָּתָה הִי"ד בְּפָנָי עֲצָמָה וְלֹא הִיָּתָה נּוֹגַעַת
וּצ"ע לְדִינָא אִם הִיא כְּשֶׁרָה בְּלֹא תִיקוּן אוֹ אִם צְרִיף תִּיקוּן וְאִיךָ וּבְמָה יִתְקַן תְּשׁוּבָה
תְּחַלָּה נְבֹא לִישָׂא וְלִיתָן בְּדִין הַנּוֹי"ן וְזַי"ן הַנְּעֻשִׂים פְּצוּרַת נִי"ו רַק שְׁהִיא מְתַנְיָגַת הִנֵּה
לְפִי קֵט שְׁפָלִי חֲקַרְתִּי לְמִצְנָא זְכוּת לְסוֹפֵר הַנּוֹ אִם הוּא כּוֹתֵב כְּדִין וְכַדָּת וּלְפּוֹם רִיהֲטָא
אֲמַרְתִּי שְׁהוּא סְפָרָא דְּוִוְקָנָי וְתַלּוּי בְּמַחְלֻקַּת הַגְּאוּנִים עַפ"י מִשְׁמַעוֹת הַפּוֹסְקִים הֲלֹא הִמָּה
הַמְרָדְכִי וְרִיב"א וְס' הַתְּרוּמָה וּר"ת.

גְּרַסִּי בַּגִּמ' דְּשַׁבַּת פ' הַבּוֹנָה תִּנָּא נִתְפַּוּן לְכַתְּבֵי אוֹת אֶחָד וְעָלָה בְּיָדוֹ שְׁתִּים חֲיִיב וְהַתְּנִיא
פְּטוּר ל"ק הָא דְּבַעֲי זַיּוּנִי הָא דְּלֹא בַּעֲי זַיּוּנִי וּפִירֵשׁ"י עָלָה בְּיָדוֹ שְׁתִּים הִיָּנּוּ נְמִי נִתְפַּוּן
לְכַתְּבֵי חִי"ת וְעָלָה בְּיָדוֹ ב' זַיּוּנִין הָא דְּתַנּוּן פְּטוּר דְּבַעֲי זַיּוּנִי שְׁעַדִּין צְרִיכִי רֵאשִׁי הַזַּיּוּנִין
כו' שְׁהַזַּיּוּנִין צְרִיכוֹת ג' זַיּוּנִי כּו' כְּדֹאמְרִי בְּמַנְחוֹת א"כ מוֹכַח לְכֹאדָּרָה מִגִּמ' הַנּוֹ"ל כְּשֶׁכַּתְּבֵי
אוֹת זַי"ן בְּלֹא זַיּוּנִין וְתַגִּין לֹא מְקַרִּי אוֹת וּפְטוּר בְּשַׁבַּת וְכֵן הוּא בְּמְרָדְכִי אֲבָל אִין זֶה
הוֹכְחָה וּכְמוֹ שְׁאֲבָאָר שְׁזָהוּ מַחְלֻקַּת בֵּין גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים, הִנֵּה הַמְרָדְכִי רִישׁ גְּיֻטִין פְּסַק
כּס' הַתְּרוּמָה דְּאִין לְזַיּוּן בְּגִט אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁעֵטְנִז ג"ץ וְהוּבָא בַּטֹּא"ה ס' קכ"ה וְז"ל פְּסַק
בַּס' הַתְּרוּמָה כּו' כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂין בַּסּוֹת וְאִין לְשִׁנּוֹת כּו' אֲמַנְם רִיב"א הִיָּה מְדַקְדַּק פִּינּוּן שְׁלֹא
יִתְחַיֵּיב עֲלֵיהֶם בְּשַׁבַּת אִם יִכְתְּבֵם בְּלֹא זַיּוּן כְּמִשְׁפָּטֵם כְּדֹאִיתָא בַּפ' הַבּוֹנָה א"כ לֹא מְקַרִּי
אוֹת בְּלֹא תַגִּין וְהִיָּה מְצַרִּיף לַעֲשׂוֹת תַגִּין כְּמוֹ בַּסּוֹת וְהִיָּה אִיתָא בַּפ' הַבּוֹנָה תִּנָּא נִתְפַּוּן
לְכַתְּבֵי אוֹת אֶחָד וְעָלָה בְּיָדוֹ שְׁתִּים חֲיִיב כּו' וּבַסּוֹת הַתְּרוּמָה כְּתִיב דִּהִיא דִּהַבּוֹנָה י"ל דְּאִיָּרִי
בַּסּוֹת אוֹ בְּמִקּוּם אַחֵר שְׁנִתְפַּוּן לְכַתְּבֵי כְּמִשְׁפָּט הַסּוֹת כּו' וְתַדַּע דִּהִיא קְאָמַר הַתָּם נִטְל
לְגַוּוּ שֶׁל חִי"ת וְעֲשָׂאוּ כְּמִין ב' זַיּוּנִין מִשְׁמַע כּו' אַא"ג דְּלֹא זַיּוּן הָאוֹתִיּוֹת כּו' ע"ש.

א"כ מוֹכַח מְדַבְּרֵי רִיב"א דְּלֹא מְקַרִּי אוֹת בְּלֹא תַגִּין לַפ"ז י"ל שְׁזָהוּ פְּנוּנַת הַסּוֹפֵר שְׁהִיָּתָה
קַבְּלָתוֹ שְׁזַי"ן הִיא צוּרַת נִי"ו רַק שְׁחֲלוּק בֵּינֵיהֶם רֵאשִׁי זַיּוּנִין שְׁעַל הַזַּי"ן וְלֹא מְקַרִּי אוֹת
בְּלֹא רֵאשִׁי זַיּוּנִין וְה"ה צוּרַת נו"ן.

וְאַף שִׁישׁ לְדַקְדַּק עַל דְּבַרִּי רִיב"א דַּמְנ"ל לְהוֹכִיחַ דִּהוּאִיל וְלֹא חֲיִיב עֲלֵיהֶם בְּשַׁבַּת לֹא מְקַרִּי
אוֹת בְּלִי תַגִּין וּפִירוּשׁוֹ בַּגִּמ' הָא דְּבַעֲי זַיּוּנִי שְׁעַדִּין צְרִיכוֹת רֵאשִׁי הַזַּיּוּנִין דְּלִמָּא שְׁאֲנִי
לְעַנְנִין שַׁבַּת דְּבַעֲינָן מְלֹאכֶת מַחְשָׁבַת וְהַסּוֹפֵר פִּינּוּן לַעֲשׂוֹת רֵאשִׁי זַיּוּנִין דְּוִוְקָא לְכֵן לֹא נִגְמַר
הָאוֹת עַדִּין וּכְמ"ש הַר"ן ס"פ הַבּוֹנָה גְּבִי נִטְל לְגַוּוּ שֶׁל חִי"ת וְעֲשָׂאוּ ב' זַיּוּנִין וּכ"כ
הַמְרָדְכִי בַּפ"ב דְּגִיטִין גְּבִי וְכַתְּבֵי וְלֹא וְחֲקַק אַע"ג דִּהוּי כְּתִיב לְעַנְנִין שַׁבַּת מִשׁוּם דִּהוּי
מְלֹאכֶת מַחְשָׁבַת וְא"כ ה"ה פֶּאן וְה"פ הַגְּמָרָא הָא דְּבַעֲי זַיּוּנִי ר"ל לְעוֹלָם אִין צְרִיכִין לְזַיּוּן
כְּדִיעֵבַד גַּם בַּסּוֹת רַק שְׁהַסּוֹפֵר פִּינּוּן פֶּאן לְזַיּוּן הָאוֹתִיּוֹת לְכֵן לֹא נַעֲשִׂית מַחְשָׁבַתוֹ עַדִּין
וְלְכֵן פְּטוּר וְלִיכָּא לְמִימַר דְּלֹא אֲמַרִּי מְלֹאכֶת מַחְשָׁבַת לְקוּלָּא וְא"כ לְמָה יִפְטוּר גְּבִי שַׁבַּת
בְּלֹא זַיּוּנִין כְּשִׁמְיָקְרִי אוֹת בְּמִקּוּם א' דִּהֲלֹא אֲמַרִּין בְּגְמָרָא דְּשַׁבַּת פ' הַזּוֹרֵק וְגַם בַּב"ק פ'

פיצד הרגל נתפגין לזרוק ד' זרק ח' וכן הוא ברמב"ם פי"ג מהלכות שבת דין כ"א וכתב שם המ"מ שיש חילוף גוססאות ע"ש וא"כ מוכח דמקרי מלאכת מחשבת אף לקולא דלא נעשית מחשבתו שפיר אף שעשה מלאכה וא"כ ה"ה פשנתפגין לכתוב אות בזיונים ועלה בידו בלא זיונים אף דמיקרי אות במקום אחר פטור הואיל ולא נתקיימה שבתו וכ"כ התוס' בפ' הזורק.

אמנם יש לישב דברי ריב"א דשפיר הוכיח מדלא מקרי אות לענין שבת ה"ה בגיטין מאי אמרת דבעינו מלאכת מחשבת דאטו פשנתפגין לארוג ב' אמה בשבת ולא ארג אלא אמה א' דיפטור וזהו דבר שאין לו שחר וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה המשנה ע"ש והטעם דפטור גבי נתפגין לכתוב ח' זרק ד" לזאורה ה"ה נלע"ד להביא ראיה (הג"ה פ"ב הרב המחבר ז"ל) מהר"ן פ' הבונה שה"ס"ת הנה גוף התשובה נאבד ולקטתי כל פסולה שכתב ונ"ל ואמרינו נמי זה מזכרון בספר שהיה רשום זה בכה וזה בכה וערוב פרישיות אני רואה וחסר רוב הפלפול שפלפל אמ"ו הגאון זצוק"ל בחריותו ובקיאותו בגמרא ובפוסקים חבל על דאבדין זייני"ן נוני"ן זייני"ן פי"א נוי"ן פשוטה ומפאן שצריף לסמוך הקו הארוך של נוי"ן פשוטה באמצע ראשה הגם בצורת זיי"ן פנה ה ואל יסמוך הקו הארוך בקצה ראשה פעין נוי"ן פנה ה שא"כ הי' לו לומר ווי"ן נוני"ן נוני"ן ווי"ן כו' וע"ש ניש להקשות על מ"ש הר"ן ומפאן שצריף כו' דמנ"ל להוכיח שצריף לסמוך הקו הארוך ואינו קשה למה לא אמר נוני"ן ווי"ן דלמא אף שיעשה נוני"ן ווי"ן לא נפקא מינה מידי דהלא ניקר הוא לפי שהנוני"ן מתווייג בתגין משא"כ בווי"ן אלא נדאי מוכח שאף שמתווייג בתגין מ"מ אין צורת הני"ו דומה לצורת הזייני"ן.

ונלע"ד להביא ראיה מגמרא דהבינה דמקרי זיי"ן אף בלתי תגין ומזה מוכח ממילא דהזיי"ן לא יסמוך הקו בקצה ראשו דאמרי' במשנה שם פתב אות א' סמוך לפתב כו' נתפגין לכתוב ח"ת וכ' שני זייני"ן כו' ע"ש וקשה למה לא אמר וכתב שני ווי"ן אלא נדאי שאף בלא תגין יש הפרש בין ווי"ן לזייני"ן.

ואין לדחות דאירי בכתב שני זייני"ן דהיינו פשהיא מתווייגת בתגין דהא אמרי' בגמרא שם אח"כ תנא הגיה אות א' חייב השתא כתב אות א' פטור הגיה לא כ"ש אר"ש הב"ע כגון שנטלו לגנו דחי"ת ועשאו שני זייני"ן משמע דבנטילת הנג לחוד עשאו שני זייני"ן ולמה לא אמר ועשאו שני ווי"ן אלא דחילוק גדול יש בין נוי"ן לזייני"ן ואין לדחות כ"א דאירי עם תגין דהיינו שנטל לגנו דחי"ת ועשאו אח"כ ב' זייני"ן בתגין וכן משמע הלשון ועשאו ולא אמר ונעשה דמשמע שנעשה ממילא ב' זייני"ן אלא נדאי שעשאי דהיינו עם התגין ולאפוקי בלא תגין הני צורת נוי"ן ואין להקשות דלמה לא אמר שנטל לגנו דחי"ת ונעשה ב' ווי"ן אף בלא תגין נלע"ד דבא לישב בזה דלא נדמה לחק תוכות.

אבל לפי דעת הרשב"א והר"ן מוכח שז"א ונ"ל הרשב"א הביאו הר"ן פ' הבונה על הגמרא הנ"ל הגיה אות א' כגון שנטל לגנו דחי"ת כו' וכתב בחידושי הרשב"א דמהא שמעינו דכה"ג לא מקרי חק חתיכות שאינו אלא כמפריש בין שני אותיות דבוקות כו' ול"נ דאין מפאן ראיה דלגבי שבת ליכא קפידא בין חק תוכות לחק ירכות דכל היכא דהוי מלאכת מחשבת כו' אבל בעידי דבעינו פתיכה אין לנו עכ"ל הר"ן וא"כ מוכח מדברי הרשב"א והר"ן דמ"ש ועשאו ב' זייני"ן לא אירי שעשה אח"כ התגין עליהם

דאל"כ לא הוכיח הרשפ"א מידי מזה וגם למה לא דחה הר"ן את דברי הרשפ"א בזה דלא הוי חק תוכות הואיל ועשה אח"כ התגין עליהם אלא ודאי דזהו אינו דקדוק.

אף שיש לדחות זה דלעולם הוי חק תוכות גם אם עשה עליהם תגין מחדש דהתגין אינם מעפבים דהלא לפי נ"ד לא מקרי צורת זי"ן בלי תגין ולא הוי מתחלה רק פתצי אות ולא הוי פחק תוכות אלא ודאי מוכח דמ"ש ועשאו שני זייני"ן דהיינו שנעשה ממילא וכן מוכח מדברי הרמב"ם בפ"א מהל' שבת דין י"ג ונ"ל פגון שחלק נגו של ח"ת ונעשית ב' זיינין משמע ג"כ שנעשית ממילא וזהו בלי תגין.

ואף שמדברי הרמב"ם הנ"ל ליכא הוכחה שבאמת דברי הרמב"ם ו"ל סתומים ותמוהים שהשמיט הדין דנתפגין לכתוב אות א' ועלה בידו שתיים ולא כתב כלל החילוק בין בעי זיוני ללא בעי זיוני בנתפגין לכתוב ח"ת וגם זולת זה דברי הר"מ במז"ל תמוהים לי מאד שכתב בפ"א מהל' שבת דין י"א ונ"ל הפותב אות א' סמוך לכתב או פתב ע"ג כתב והמתפגין לכתוב ח"ת וכתב ב' זייני"ן וכן פיוצא בזה בשאר אותיות חייב הפותב אות א' בארץ ואות א' בקורה שהרי אין נהגין זה עם זה כו' פטור ע"ש וזהו הפך המושג' והגמ' דפ' הבונה דהלא מבואר שם בכותב אות א' סמוך לכתב וכתב ע"ג פתב והמתפגין לכתוב ח"ת וכתב ב' זיינין ואות א' בארץ וא' בקירה כו' פטור ואיך חלקו הרמב"ם וכתב באות א' בארץ וא' בקורה פטור ובכותב אות א' כו' והמתפגין לכתוב ח"ת בו' כתב חייב וזהו דבר שאין לו שחר וביותר תמה אני על הרב מ"מ ו"ל שמעתיק לשון המשנה כצורתה שפטור וכתב אח"כ המתפגין לכתוב ח"ת פבר נתבאר במשנה ואדרבה הלא זהו הפך המשנה.

ורציתי לומר שהוקשה להרמב"ם בגמ' דשבת במשנה שם למה לא כללן כל הפטורים בבבא א' ונ"ל המשנה כתב במשקין ובמי פירות כו' ובכל דבר שאינו מתקנים פטור לאחר ידו ורגלו ובפיו ובמרפקו כתב אות א' סמוך לכתב כו' ונתפגין לכתוב ח"ת כו' אחת בארן כו' ואין נהגין זע"ז פטור וקשה להרמב"ם למה לא כללינהו בבבא א' בין הפטור דרישא ופטור דסיפא אלא ודאי שבמצעיתא גבי פתב אות א' סמוך לכתב ובמתפגין לכתוב ח"ת הוא חייב) אמנם לפ"ז גם בלאחר ידו וברגלו ובפיו ובמרפקו חייב והרמב"ם כתב אח"ז בדין י"ד פתב בשמאלו ברגלו בפיו ובמרפקו שהוא פטור אף ש"ל דכתב אות א' הוא בבבא מצעיתא ולאחר ידו כו' שייך לבבא דרישא ומדוקדק בו שמתחיל כתב אות א' הוא ענין בפני עצמו אבל ז"א.

הנה בודאי בנתפגין לכתוב ח' וכתב ב' זייני"ן שהוא חייב יש לישוב דאיירי דלא בעי זיוני וכמו שמסיק בגמ' ולכן כתב הרמב"ם וכן פיוצא בזה בשאר אותיות חייב דבא לישוב קושית התוס' דלמה לא מקשה ממתני' אלא ממתני' הוי משמע מדקתני ב' זיינין ולא נקט ב' אותיות אחרות דלא בעי זיוני משמע משום זיון פטור ולכן כתב הרמב"ם וכן פיוצא בזה בשאר אותיות דלא תקשי למה הוא חייב בכתב ב' זייני"ן הלא צריכין זיון לכן כתב וכן פיוצא בזה כו' דאיירי דא"צ זיונין ובא להורות דגם בב' זייני"ן איירי דא"צ זיון פן י"ל הדין דנתפגין לכתוב ח' כו' ובזה מתורץ דלמה השמיט הדין דנתפגין לכתוב אות א' ועלה בידו שתיים כו' אבל בכותב אות א' סמוך לכתב כו' תמוה דלמה יהא חייב וגם

ברוקס סי' פתב בהדיא שהוא פטור ודלא בהרמב"ם הג"ל אף שגם ברוקס אינו מדוקדק כ"כ ע"ש אכל דברי הרמב"ם צ"ע.

ומה שפסיק בס' התרומה נו"ל דאיירי בס"ת או במקום א' שנתפגין לכתוב פמשפט הס"ת פטור אי בעי זיוני וזהו תמוה דמ"ש מפתב שם משמעון דאטו משום שהסופר פגון לכתוב איזה פתב פמשפט הס"ת בתגיומן הדין א"צ תגין שיפטר בשבת משום פגונתו הלא מ"מ עשה מלאכה גמורה וכמו פתב שם משמעון וכמו אריגת בגד להרמב"ם הג"ל בשלמא בס"ת לפי מ"ש דתגין פוסלין אפי' בדיעבד לכן פטור בשבת אם חסרים התגין דהוי כמו חצי אות משא"כ במקום אחר צ"ע לענ"ד.

ונחזור לנ"ד דראית ריב"א נכון דלא מקרי אות בלי תגין וא"כ יפה היתה קבלת הסופר שכתב הזי"ן בצורת ני"ו והשינוי ביניהם בתגין וגם אליבא דשאר פוסקים הרא"ש ור"ת דזיונין מעכבים, אבל מ"מ אין זה מספיק להציל הסופר משגיאה דאף שכתבו דזיונין מעכבין מ"מ מקרי שינוי בצורת האות שכתב הני"ו כעין זי"ן וכמו שהוכחתי מגמרא הנז' ומפוסקים בראשית דברי דמקרי זי"ן אף בלי תגין וזהו פגונת הר"ן שכתב בפשיטות דנו"ן פשוטה לא יסמוך בקצה ראשו כעין צורת ני"ו רק באמצע ראשו בצורת זי"ן, ומדברי הר"ן ג"כ יש להוכיח אף דנשתנה קצת רגל הזי"ן מצורת רגל הני"ו דהיינו שרגל הזי"ן אינו משוף בשונה רק דק מתחלטה ועב באמצעיתה ודק בסוף רגלה ורגל הני"ו משוף בשונה דהיינו עב מתחלטה ודק בסופה וכמ"ש בראשית דברי מ"מ הוא פסול ומקרי שינוי בצורת האות דאל"כ מנא ליה להר"ן להוכיח שרגל הני"ו יסמוך באמצע ראשו בצורת זי"ן ולא בקצה ראשו דלמא יסמוך ג"כ בקצה ראשו ומה שלא אמר נוני"ן ווי"ן לפי שהפירש ביניהם שרגל הזי"ן אינו משוף בשונה רק דק מתחלטה כנז' וכן צורת הני"ו פשוטה משא"כ צורת הני"ו ולעולם שניהם הן הווי"ן הן הזיני"ן רגלם בקצה ראשיהם אלא נדאי שנקרא שינוי בצורת האות אף אם צורת רגל הזי"ן משונה מצורת רגל הני"ו.

וכן מוכח מדברי הב"י סי' ל"ו בא"ח שכתב בשם הרב מהר"ר שמשון בעל ברוך שאמר נו"ל ני"ו תהיה עגולה לצד זמין שלא תדמה לזי"ן ואע"פ שראש הזי"ן עובר משני צדדים מ"מ חיישינן פן תיבוק דלא חכים כו' יקראהו זי"ן ויהיה פסול כו' ע"ש וא"כ פשיעה באמת רגל הזי"ן בקצה ראשו רק שישתנה קצת ברגלה כנז' שהוא פסול כנז'.

ומדברי הר"ן הנז' נבא לדקדק דנוני"ן פשוטין שעשאון בצורת ני"ו ארוכה רק עם התגין דנלענ"ד מדברי הר"ן שהוא פסול דהלא לפי דברי הר"ן שלא היה לו ידיעת בית רבו איך לכתוב הני"ו פשוט' והוכיח מגמרא דיש לסמוך הקו הארוך באמצע ראשו כו' דאל"כ יאמר נוני"ן ווי"ן וא"כ דון מינה ומינה ג"כ נ"ד דאף שהני"ו מתנייג בתגין אם סמוך הקו הארוך בקצה ראשו דפסול דאל"כ יאמר שלא יעשה נוני"ן ווי"ן דהיינו שלא יקצר רגלה וידמה לצורת ני"ו.

ואין לומר דקבלת הסופר בנוני"ן פשוטים נכונה היא דאם הנוני"ן מתנייג בתגין אף אם סמוך רגלה בקצה ראשה פשר ונהר"ן מודה בזה רק שהר"ן לא איירי בתגין ולכן לא אמר שלא יעשה ווי"ן נוני"ן לפי שאף שיקצר קצת רגל הני"ו ליכא למטעי בגון אלפין עיינין בית"ן וכן אמר שלא יעשה נוני"ן זיני"ן דהיינו שלא יסמוך הקו הארוך

בְּאֲמָצַע רֵאשׁוֹ כְּצוּרַת זַיִ"ן כִּי בְּקַל יָבֵא לְטָעוֹת כִּי שְׁנֵיהֶם מְתוּנְיָגִים וְפֶן יִקְצָר רִגְלָה וְהִיָּה דוֹמָה לְצוּרַת זַיִ"ן אֲרֻנְפָה כִּי מֵהִיכִי תִיִּי שִׁיקְרָא אוֹתוֹ לְנִי"ו כִּי הִנִּי"ו רִגְלָה סְמוּךְ בְּקִצָּה רֵאשׁוֹ וְאִינוּ מְתוּנְיָג וְאֵע"פ שִׁכְתָּב הַב"י בְּסִי' ל"ו גְּבִי נִי"ו שִׁיעֲשֵׂה רֵאשָׁה עֲגוּל כּו' כַּמ"ש לְעֵיל דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַב"י דְּאִיכָּא לְמִישׁ שִׁיטְעָה בֵּין נִי"ו לְזַיִ"ן אַף שֶׁהַזַּיִ"ן מְתוּנְיָג וְלֹא הִנִּי"ו דְּהֵתָם מְוַכְרַח הוּא דְּלִיכָּא לְמִטְעֵי רַק בֵּין נִי"ו לְזַיִ"ן כִּי דוֹמָה קִצְצַת לְזַיִ"ן מִשָּׂא כִּי גְבִי נו"ן שִׁיָּהִיָּה רִגְלָה בְּאֲמָצַע רֵאשׁוֹ יֹאמֵר שֶׁהוּא ז' וְלֹא נִי"ו כִּי הִנִּי"ו רִגְלָה בְּקִצָּה רֵאשׁוֹ בְּלִתִּי מְתוּנְיָג מִשָּׂא כִּי הַזַּיִ"ן הוּא מְתוּנְיָג וּבְאֲמָצַע רֵאשָׁה וְא"כ יוֹתֵר יִטְעָה עַל הַנוּ"ן פְּשׁוּטָה שִׁיאֵמֵר שֶׁהוּא זַיִ"ן וְלֹא נִי"ו כִּי שִׁיָּהִיָּה רִגְלָה בְּאֲמָצַע רֵאשׁוֹ כִּי מֵהִי תִיִּי שִׁיאֵמֵר שֶׁהוּא נו"ן פְּשׁוּטָה אוֹ נִי"ו כִּי שְׁנֵיהֶם רִגְלָם בְּקִצָּה רֵאשָׁם וְלִכֵּן אָמֵר שֶׁלֹּא יַעֲשֵׂה נוּנִי"ן זַיִנִי"ן וְא"כ לִפ"ז קְבֻלַּת הַסּוּפֵר הַנֶּ"ל גְּבוּנָה אֲבָל זֶהוּ דְּבָר שְׂאִין לוֹ שְׁחַר דָּאָם אֵיתָא דִּיזְדָּה הֶר"ן בְּזֶה דָּאָם מְתוּנְיָג בְּתַגִּין מְוַתֵּר לְסִמְנוֹת הַקּוֹ הָאֲרוּךְ בְּקִצָּה רֵאשׁוֹ א"כ מִנ"ל לְהֶר"ן לְהוֹכִיחַ שְׂאֵל יִסְמְנוֹת בְּקִצָּה רֵאשׁוֹ דְּלָמָּא אֲדַרְבָּא שְׁפִיר יִסְמְנוֹת בְּקִצָּה רֵאשׁוֹ וְזֶהוּ עֵיקַר צוּרַת הָאוֹת וְמָה שְׂלֹא אָמֵר ווִי"ן נוּנִי"ן כַּמ"ש לְעֵיל.

וְעוֹד אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדְּעַת דְּגִמְרָא לֹא אֵינִי אֲלֵא הִיכִי דְּאִיכָּא לְמִיטְעֵי הֵלֵא גְבִי גִימ"ל צַדִּי"ן וְכֵן אֲלִפִּי"ן עֵינִי"ן לְחַד פִּירוּשָׁא דְּמַעוֹלָם לִיכָּא לְמִטְעֵי רַק שִׁיקְרָא שִׁינּוּי בְּצוּרַת הָאוֹת וְאֵף שִׁכְתָּבוֹ דְּגְבִי גִימ"ל צַדִּי"ק הִינּוּ גִימ"ל הַפּוֹכָה דוֹמָה לְצַדִּי"ק מ"מ הַכֹּל עֵבֶר שִׁינּוּי בְּצוּרַת הָאוֹת.

וְעוֹד הֵיאֵךְ נֹאמֵר שֶׁהֶר"ן לֹא אֵינִי בְּתַגִּין הֵלֵא הַנוּ"ן פְּשׁוּטָה הוּא אֶחָד מֵאוֹתִיּוֹת דְּשַׁעֲטַנ"ז ג"ץ וְלִיכָּא לְמִימֵר דְּסִבֵּר הֶר"ן דְּמָה שֶׁחָשַׁב הַנוּ"ן בֵּין שַׁעֲטַנ"ז ג"ץ הִינּוּ נו"ן כְּפּוֹפָה וְלֹא נו"ן פְּשׁוּטָה אֲבָל ז"א דֹּא"כ הוֹאִיל וְנוּ"ן דְּשַׁעֲטַנ"ז הוּא בְּאֲמָצַע תִּיבָה דְּשַׁעֲטַנ"ז אֵינִי בְּנוּ"ן כְּפּוֹפָה א"כ ג"כ צַדִּי"ק דְּג"ץ אֵינִי בְּצַדִּי"ק פְּשׁוּטָה דְּוָקָא הוֹאִיל וְחָשַׁב אוֹתוֹ בְּסוּף תִּיבָה ג"ץ וְז"א דְּהֵלֵא רִש"י פִּירֵשׁ בְּהַדְּיָא בְּפִרְק הַקּוּמֵץ עַל הָא דְּאָמֵר רַבָּא שַׁעֲטַנ"ז ג"ץ צְרִיכִי זַיִנִי דֵּה"ה צַדִּי"ק וְנוּ"ן פְּשׁוּטָה וְאֵף שֶׁמְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל מִשְׁמַע דְּאֵינִי דְּוָקָא בְּצַדִּי"ק פְּשׁוּטָה וְנוּ"ן כְּפּוֹפָה אֲלִיכָּא דְּחַד תִּירוּצָא שֶׁמְתַרֵץ בַּהַגְמִי דַּמ"ש בְּגִמְרָא דְּשַׁעֲטַנ"ז ג"ץ צְרִיכִי זַיִנִי פִּירֵשׁ הֶרְמֵב"ם דְּאֵינִי בְּמִזְוָה וְכַמ"ש הֶרְמֵב"ם בַּפ"ה מֵהִלְכוֹת מִזְוָה דִּין ג' וְשֵׁם חָשַׁב רַק נוּן דְּנִפְשָׁה וְצַדִּי"ק פְּשׁוּטָה דְּעַל הָאֲרֵץ וְלֹא חָשַׁב צַדִּי"ק כְּפּוֹפָה דְּנִעְצָר הַשְּׂמִים וְכֵן שְׂאָר טַגִּי"ן פְּשׁוּטִין אֲבָל אֵין מִשְׁם רֵאשִׁי דְּלֹא חָשַׁב גַּם כַּמָּה צַדִּי"ק פְּשׁוּטִים וְנוּנִי"ן כְּפּוֹפִין רַק עֵרָף שְׂבַעָה אוֹתִיּוֹת בְּפִרְשָׁה א' וְשִׁשָּׁה אוֹתִיּוֹת בְּפִרְשָׁה שְׁנַיִיָּה כְּפִי הַקְּבֻלָּה שֶׁבִּידוֹ וְעַדִּין חָל עַלֵּינוּ חוֹבַת בִּיאוֹר דְּמֵאן יִימֵר שֶׁפּוֹסֵל אֶפְּלוֹ בְּדִיעֵבַד אִם סְמוּךְ רִגְלָה הַנוּ"ן בְּקִצָּה רֵאשׁוֹ עִם הַתַּגִּין דְּלָמָּא הַכֹּל לְכַתְּחֵלָה אֲבָל זֶה אִינוּ דְּהֵלֵא הוֹכַחַת הֶר"ן מְדֻלָּא אָמֵר ווִי"ן נוּנִי"ן כּו' וּמִזָּה מוֹכַח דְּפּוֹסֵל אֶפְּלוֹ בְּדִיעֵבַד דְּהֵלֵא זֶה גִלְמַד בְּגִמְרָא מְוַכְתְּבָתָם כְּתִיבָה תְּמָה וּמִכַּח כְּתִיבָה תְּמָה פּוֹסֵל אֶפְּלוֹ בְּדִיעֵבַד וְכַמּוֹ שֶׁמְבֹאָר זֶה בְּפּוֹסְקִים דְּגִלְמַד מְכַתִּיבָה תְּמָה שִׁיָּהִיָּה מְוַכְּחָה גּוּיֵל וְזֶה פּוֹסֵל אֶפְּלוֹ בְּדִיעֵבַד וְכַמ"ש הַטּוֹר וְהֵרָא"ש בְּתִשׁוֹ שְׂאָם כְּתָב אֶל"ף לְמ"ד בִּיחַד אִינוּ פֶּשֶׁר דְּבַעֲיָנָן כְּתִיבָה תְּמָה וּמַכ"ש אִם קִאִי כְּתִיבָה תְּמָה שְׂלֹא יִכְתּוּב אֲלִפִּי"ן עֵינִי"ן כּו' שְׁזֵהוּ פּוֹסֵל אֶפְּלוֹ בְּדִיעֵבַד.

וְכֵן מוֹכַח מְדַבְּרֵי הַמְּרַדְּכֵי פ"ב דְּגִיטִין וְז"ל מְכַאן מְדַקְדַּק רִיב"א דֹּא"צ בְּגַט מְוַכְּחָה גּוּיֵל כּו' וְאָמֵר ר"י דְּבְדִיעֵבַד אֵין לְפּוֹסֵלוֹ בְּשִׁבִיל כֶּף שְׁהָרֵי אֵין כְּתִיב בּוֹ וְכַתְּבָתָם כְּתִיבָה תְּמָה

כְּמוֹ בְּתַפְּיִלִּין וּבְמִזְוֹזוֹת א"כ מוֹכַח דְּמַפְּח וּכְתַבְתֶּם פְּתִיבָה תַּמָּה פּוֹסֵל בְּדִיעֵבֵד, אַף שְׁגַם הַתּוֹסֵ' וְהָרָא"ש שְׁם בַּפ"ב דְּגִיטִין מְבִיאִים דְּבָרֵי ר"י הַגָּ' ל"מ"מ לֹא מוֹכַח מְדַבְּרִיהֶם דְּגַבֵּי ס"א וְת"מ דְּפִסּוּל אִפִּי' בְּדִיעֵבֵד דִּי"ל דְּהַפֵּל אֵינְרִי לְכַתְּחִלָּה לְמַעַיִן שְׁם בְּדַבְּרִיהֶם אֲבָל מְדַבְּרֵי הַמְרָדְכֵי הַגָּ' ל"מ מוֹכַח דְּאֵינְרִי בְּדִיעֵבֵד וְא"כ מַכ"ש גַּבֵּי אֶלְפִי"ן עֵינֵי"ן כּו' וְנוֹנִי"ן זֵינֵי"ן דְּגִלְיָה ג"כ מְוַכְּתֶם פְּתִיבָה תַּמָּה.

וְדִלָּא כְּמַהְרוּ"ךְ בִּי"ד סִי רַע"ד בְּדַרְיִשָּׁה שְׁפַתְבּ וְז"ל וְהָא דְּאִיתָא פ' הַקּוֹמֵץ אָמַר ר"י פֶּל אוֹת שְׁאִין מְנַקֵּף גְּוִיל פִּסּוּל הָא פְּבָר אִיתָא מְוַכְּתֶם כּו' י"ל דְּקַמ"ל שְׁפִסּוּל אִפִּי' בְּדִיעֵבֵד דְּמִשְׁמַע מַפְּח וּכְתַבְתֶּם פְּתִיבָה תַּמָּה ה"א דְּאִינוּ אֶלָּא לְכַתְּחִלָּה וְז"א וְכַמ"ש גַּם מוֹכַח לְכַאוּרָה מַגְמ' דְּמִנְחוֹת שְׁם דְּלָא פְּהָרַב מַהְרוּ"ךְ הַגָּ' ל"ו דָּף ל"ד ת"ר יְכוּל יְכַתְּבוּ עַל הָאֲבָנִים כּו' וּמְסִיק וּכְתַבְתֶּם פְּתִיבָה תַּמָּה וְהָדַר עַל מִזְוֹזוֹת וּמֵאַחַר דְּכַתְּבַתְּ הָאֵי ג"ש ל"ל כּו' וְקָשָׁה לְפִי דְּבָרֵי הָרַב מַהְרוּ"ךְ דְּלָמָּא אֵי לָאו ג"ש ה"א דְּכַתְּיבָה שְׁאִינוּ תַּמָּה פֶּשֶׁר בְּדִיעֵבֵד קַמ"ל ג"ש וְאֵי לָאו וּכְתַבְתֶּם ה"א עַל מִזְוֹזוֹת פְּתִיב וְנִילֵף פְּתִיבָה מְאֲבָנִים בְּנֹדְאֵי לְפִי דְּרַשִׁי"ל דְּג"ש אֵתִי לְעִיפּוּבָא דְּהֵלָּא לְפִירוּשׁוֹ גְּלַיִף מַגֵּט וְגַט גּוּפִיָּה לֹא מַעֲפָבָא דְּסָפֵר אֵתִי לְסִפִּירַת דְּבָרִים בְּעֵלְמָא אֲבָל כְּבָר הַקָּשׁוֹ עֲלֵיו בְּעֵלֵי הַתּוֹסְפוֹת ע"ש, אַף שְׁזָה י"ל דְּלָא קָשָׁה מִיָּדֵי עַל מַהְרוּ"ךְ בְּדַרְיִשָּׁה דְּהֵלָּא לְפִי הַמְּסַקְנָא אֶלְיָבָא דְּרַב יְהוּדָה דְּבָאִין מְנַקֵּף גְּוִיל פִּסּוּל אִפִּי' בְּדִיעֵבֵד א"כ ע"כ פִּי' שֶׁל וּכְתַבְתֶּם פְּתִיבָה תַּמָּה דְּפִסּוּל אִפִּי' בְּדִיעֵבֵד וְא"צ שׁוּם קָרָא אַחֲרֵינָ' וְא"כ מְקָשָׁה שְׁפִיר דְּג"ש ל"ל הִגַּע בְּעֵצְמָה דְּוּכְתַבְתֶּם קָא' בַּגְמ' פ' הַבּוֹנָה שְׁלָא יַעֲשֶׂה אֶלְפִי"ן עֵינֵי"ן וְהֵי"ן חִיתִּין דְּיִנְכָּשֶׁר בְּדִיעֵבֵד אַף שְׁלִפִי פֶּשׁוּטוֹ בְּמִנְחוֹת בְּהַקּוֹמֵץ אָמַרִי אר"א חֲזוּנָא לְסָפְרֵי דְּוּנְקֵי דְּבִי רַב דְּתַלֵּי לְכַרְע' דְּה"א דְּמִשְׁמַע דְּוּקָא סָפְרֵי דְּוּנְקֵי אֲבָל לֹא שְׁיַפְסֵל בְּדִיעֵבֵד וְכַמ"ש מַהְרִיק"ו בְּשׁו' ע"א ע"ש אֲבָל מ"מ הָרִיב"ש וְשָׂאָר פּוֹסְקִים רַוּב בְּנִין וְרַוּב מְנִין פּוֹסְקִים דְּפִסּוּל אִפִּי' בְּדִיעֵבֵד וְכַמ"ש מְרַן הַב"י בֵּא"ה סִי ל"ו אַף שְׁלִפִי פֶּשׁוּטוֹ מִשְׁמַעוֹת הַגְמ' שְׁלָא יְכַתְּבֵן אֶלְפִי"ן עֵינֵי"ן י"ל לֹא שְׁיְכַתְּבֵן ע' מִשְׁ פְּצוּרַת אֶל"ף וְכֵן הֵי"ן חִיתִּין כּו' רַק שְׁלָא יִזְמָה קָצַת וְעֵינֵין בְּדַרְיִשָּׁה סִי רַע"ד הַגָּ' ל"א אֲבָל מ"מ מִשְׁמַעוֹת הַפּוֹסְקִים שְׁפּוֹסֵל אִפִּי' בְּדִיעֵבֵד.

וְאוֹדוֹת תִּיקוּן הָאוֹתִיּוֹת הַגָּ' ל"ב אֵם שְׁיַסְפִּים מַעַל"ת שְׁיַצְטָרְכוּ תִיקוּן לְכַאוּרָה מִשְׁמַע שְׁדִי שְׁמַאָרִיף הָקוּ שְׁל הַנּוֹ"ן פֶּשׁוּטָה וְהַזִּי"ן פְּדִי שְׁיַבָּא הַרְגֵל בְּאֲמָצַע רֵאשָׁה הַגֵּס אֲבָל בְּקָצַת רֵאשָׁה שְׁהִבִּיא מַהְר"א צְרָפְתִי וְגַם בְּתַשׁוּב' הָרַב מַהְרַד"ךְ וְכַמ"ש בְּרֵאשִׁית דְּבָרֵי מוֹכַח ג"כ דְּצָרִיף לְסָמִיף כֹּל הָקוּ אוֹ כֹּל הַרְגֵל וְהַסְפָּרִים הַנּוֹ' אֵינָם בְּנִדִי פְּעַת לְעֵינֵין בְּהֶם וּבְנֹדְאֵי הֵם תַּחַת יָד מַעַל"ת וּבְכֵן יוֹרְנֵי אֵינָה דְּרָף הִיָּשֶׁר לְפִי דְּעַתּוֹ וְשָׁכְלוּ הַרְמָה.

וְעַל הַבָּא בְּשֵׁאֲלָה מַחֲמַת הַמַּמִּי"ן פְּתוּחִין שְׁלָא נִגְעָה הִי"ו דְּבַמ"ם וּבְכֹל הַפּוֹסְקִים מִשְׁמַע שְׁצָרִיף שְׁיִהְיֶה פְּתוּבָה כְּמוֹ כ"ו הִנֵּה מְדַבְּרֵי הָרָא"ש וְהַטּוֹר סִי ל"ו בֵּא"ח וְבִי"ד סִי רַע"ד שְׁפַתְבוּ וְז"ל וְיִזְהַר בְּתִיקוּן הָאוֹתִיּוֹת שְׁיַדְבִּיק מַה שְׁרָאוּי לְהַדְבִּיק וְחֹשֵׁב אֶל"ף שִׁי"ן עֵי"ן צָד"י מִשְׁמַע דְּוּקָא אֵלּוּ יֵשׁ לְהֵן לִיגַע וְלֹא שְׂאָר אוֹתִיּוֹת וְא"כ מִשְׁמַע מְזָה שְׁאוֹת הַמ' אַף שְׁאִינָה דְּבִיקָה אִם תִּינּוֹק יְכוּל לְקָרוֹת פֶּשֶׁר אֲבָל ז"א רֵאשָׁה דְּשְׁפִיל לְסִיפָא דְּמִסִּיִּים חוּץ מְרָגֵל הָקוּ"ף וְה"י אֵין לְהֵן לִיגַע מִשְׁמַע אֲבָל שְׂאָר אוֹתִיּוֹת יֵשׁ לְהֵן לִיגַע אַף שְׁאִינוּ חוֹשֵׁב שְׁם אוֹת מ' בֵּין שְׂאָר אוֹתִיּוֹת שְׁלָא יִגְעוּ וְיִהְיֶה פְּתוּחָה וְא"כ י"ל דְּאֵף הִי"ו דְּשַׁבְּמ"ם וְכַעֲיִן נ"ד לֹא יַפְסֵל אִם אֵינָה נּוֹגַעַת הוֹאִיל וְשִׁיָּר צוּרַת מ"ם מְפֹל וְכֹל בְּנִגְיָעָה, אַף שְׁבַמ"ם

פתוחה אם נוגעת בפתיחה ונסתמה בנדאי פסולה א"כ י"ל שלעולם היו"ד שבמ"ם פשיגרה אם אינה נונעת אף דלא חשב אותה בסיפא גבי קו"ף וה"י אבל ז"א ראיה שהרי במ"ם פתיחה מה שמש"ייר לפי שאינו דומה לשאר האותיות לפי עיקר צורת האות שיהיה נזכר בפתיחה ומשא"כ בנ"ד על פן מהא ליפא למשמע מינה מידי ואף שכתב הטור אח"כ בשם תשו' הרא"ש דין דמ"ם פתיחה מ"מ לא פללינהו בזה הפלל ועוד שהרי כתב בהגמ"י פ"ב מהל' תפילין וז"ל הנה הר"מ פסל לי תפילין בשביל שלא היו מקצת היודין שעל האלהים ומקצת רגלי התו"ן נוגעין לגוף האות א"כ תשיב ג"כ תו"ן מה שלא חשב בטור ובקרא"ש אלא סוף דבר הפל נשמע ממה שכתב שכל האותיות צריכין להיות גולם א' מוכח שכל האותיות זולת הקו"ף והה"א וכן מוכח מדברי מהריק"ו בתשוב' שו"ת ש"ט שנסאל ע"ז בס"ת שנקודת הפ"א אינו נוגעת לגגה ופסק דפסל וראייתו ג"כ ממ"ש הטור י"ד הנז' אף שלא נזכר בטור בהדיא ואע"ג דאם הייתה פתיחה מתחלה פדין ואח"כ נפסק האות הכשיר הב"י סי' ל"ב לחד תירוץ ופסק פן בש"ע סי' הנ"ל ה"ם איירי לענין מוקף גויל דנכתבה מתחלה פדין וגם עכשיו הוא פשיעור אות קטנה ומשא"כ בנ"ד עינינו רואות שאין האות פצורתה שצריכים ליגע וכן הוא משמעות הפוסקים דלא חילקו בזה ובתשוב' הגמ"י הנז' גבי יודין שבשי"ן ועיינין נוגעים דפסולים ואף בנכתבו מתחלה פדין וכן מוכח מדברי הרב בעל תרומת הדשן סי' מ"מ ממ"ש גבי אותיות ותיבות שנמחקו קצת ורשימן נזכר כו' וע"ש.

וגם יש ליתן טעם לחלק בין איפסקא ליה בנזקבא לנ"ד בשלמא ה"ם אם נפסל ג"כ בנפסק אחר שכתב פדין ליפא תקנה עור לעשותו מוקף גויל במקום הנה שהרי ניטל הגויל מה שא"כ פאן שניטל קצת מן האות איפא תקנה לעשות דבוק במקום הנה וחילוקים הנ"ל אין אנו צריכים לנ"ד שבנ"ד נזכר הוא מתחלה שלא הי' דבוק היו"ד.

שבמ"ם להמ"ם ודברינו אלה בל יהיו למר דומות למרובות ונהגם למשא תורה היא והנלע"ד פתבתי: שאלה פב נשאלתי בשפת פ' ויקרא מצאו בס"ת סוף הפ' בפסוק ונחמשתיו יוסיף עליו חסר יו"ד בין תי"ו לו"ו ושאלוני פדת מה לעשות אם להוציא ס"ת אחרת או לא.

תשובה לכאורה הנה נראה לומר דא"צ להוציא ס"ת אחרת לפי שהוא מן חסירות ויתירות ואין אינן בקיאים וכמבואר בפ"ק דקדושין ע"ש וגם מטעם שיכולים לקרות התקנה בלא יו"ד פאלו הנה נכתב ביו"ד אמנם ז"א שהרי דרשינן בגמרא דהנהב ונחמשתיו יוסיף עליו חמשישיות הרבה והיינו הואיל ונכתב מלא ביו"ד האחרונה ועיין בתשו' הרב מהר"מ מלובלין גבי רחבה ורחבו או אהל ואהלה ע"ש והנלע"ד פתבתי.

** (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודיה ויאמר מדברי בריבי אמ"ו הגאון זצוק"ל נזכר לכאורה פנונתו לפסוק פהרמב"ם והטו' שכתב בריש סי' רע"ט בי"ד ס"ת שחסר אות א' או יתיר אפי' בסוף הפ' מוציאין אחרת כו' וכן הסכים הרמ"ה והראב"ד והרשב"א והרא"ש בתשוב' ועיין בב"י לא"ח סי' קמ"ג ס"ג ויש לתמוה שהרי כתב הב"י בשם רבו הר"י ב"ר דמ"ש הרמב"ם ס"ת שחסר אות א' פסולה דוקא לענין הכתיבה ולא לענין הקריאה כו' ע"ש וכן פסק בשלחנו הטהור ע"ש ועיין בפרישה ובש"ף ובנ"ד לא שייך למימר שיתחיל בס"ת שנייה במקום שנמצא הטעות שהרי הפסוק ונחמשתיו וגו' הוא

בסוף הסדרה וכבר כתבו האחרונים המרדכי בפ"ב דמגילה דבכה"ג אין להוציא אחרת וכן פסק הב"ח בי"ד סי' רע"ט ואף שיקרב בעל ט"ז השיג על המרדכי הנז' מ"מ מסיק לבסוף ומכריע בין הקרים הגדולים הר"י ב"י רב והמרדכי ומי פהתכם יודע פשר דבר שכתב וז"ל ע"כ נלע"ד כו' אם נמצא טעות באותו שהוא קורא אחרון כו' שאז ינהוג בדרך המרדכי הנ"ל כו' ואע"ג דיקרא אח"כ למפטיר כו' עכ"ל ע"ש ולפ"ז בנ"ד בנדאי א"צ להוציא אחרת על פן רצייתי לומר שמ"ש אמ"ו הגאון זצוק"ל וז"ל אמנם ז"א כו' אין פונתו שיוציאו ס"ת אחרת אלא שאין זה בכלל החסרות ויתרות שאינן בקיאות ועלה קאי.

ברם ז"א פי מפתח דבריו יאיר לנו פונתו שכתב דא"צ להוציא אחרת לפי שהוא מן חסרות ויתרות שאינן בקיאים ומשמע מדבריו הא אחר שנתברר מגמרא שאין זה מחסרות כו' שאינן בקיאים מחויבים להוציא אחרת וכמבואר בא"ח סי' קמ"ג מ"ש שם הרב בעל המפה ע"ש.

אמנם תמהני על הרב המפה הנ"ל תמיה גדולה שמחלק שם בין הא דאגור ובין הא דהר"י ב"י רב בין טעות גמור לחסרות ויתרות והמענין באגור בסי' קצ"ה שמביא שם בשם הא"ז והמרדכי הנז' וכתב שאם נמצא בס"ת פתוב טעות או פסוק חסר או יתיר אין להוציא אחרת כו' ע"ש הרי מבואר דהאגור איירי בחסרות ויתרות אפי' פסוק וזהו בנדאי טעות גמור פי אין לה טעות גמור גדול מזה ולא דמי כלל לחסרות ויתרות דאמרי' בקידושין דף ל' דאנן אינן בקיאות היינו איתיות ומשא"כ תיבות או פסוקים אנן בקיאות כמו אינהו ואף דאמרי' שם בפסוקים נמי לא בקיאות היינו למפסקי קראי ומשא"כ לענין חסר או יתיר אנן נמי בקיאים ולפ"ז החלוק של הרמ"א הנ"ל אינו אמת להמענין באגור וענין בדרישה ריש סי' רע"ט שמביא בשם הד"מ החילוק הנז' יותר מפורש.

גם ראיתי בס' שני לוחות הברית ריש מס' שבת דף קצ"א שכתב וז"ל ומ"ש רמ"א דמשום חסירות ויתרות אין להוציא ס"ת אחרת כו' וזהו דוקא בחסירות ויתרות שהתיבה נקראת פמות שהיא נתנה כו' וגם מטעם כו' וזהו לא שייך אלא בחסירות כו' לפי שאינן בקיאים בהם כ"כ אבל בשני קריאת התיבה וטעות גמור הידוע כו' פשוט שצריך להוציא אחרת עכ"ל.

הנה אף ש"ל שפונת הרמ"א פה הוא ברם אחר שהיסוד של הרמ"א אינו נכון נפל הענין וכמ"ש לעיל ונסתר הבנין אם לא לחלק זה החילוק זולת האגור והר"י ב"י רב. וכןראה שגם הוא לא ענין אגב חירפיה באגור ובמרדכי מקור מוצא דין הנז'.

אמנם לפי מה שהט"ז מחלק בין המרדכי והר"י ב"י רב הפל נכון הוא אף טוב צ"ע בט"ז שכתב שם בסוף סי' רע"ט הנזכר וז"ל ומה שהקשה מו"ח ז"ל על הש"ע דגלילה של ראשונה והוצאה אחרת היא הפסקה אין זה קושיא דא"כ תקשה לה גם בהיא דכ"ג דפריה תלמודא ונגליל ס"ת ולא משני שיהא הפסקה והפל נכון לפע"ד עכ"ל ומי יתן ואבין את דברות קדשו מה פשעו ומה חטאו של מו"ח הב"ח ז"ל עד שדחה אותו בקש ובכפא דחטא נגרי בגויה נשרף חרדלא שהרי הוא בעצמו פתב לפני זה בקושיא שהקשה על הר"י ב"י רב דבדין הטעות איכא שהיה טפי מגלילה דכ"ג דכאן יהיה הוצאה ס"ת אחרת וגלילתה משא"כ בכ"ג ע"ש ולפ"ז לכן לא משני הגמרא שיהיה הפסקה פי בנדאי

זאת השְׁהִיָּה מְעַט אֵינָה הַפְּסָקָה לְאִפּוּקֵי לְגִלְוֹל הַרְאִשׁוֹנָה וְלִהְיוּצִיא אַחֲרֵת וּגְלִילְתָּה עַד הַפ' שְׁקוּרָא בַּהּ בְּוֹדָאֵי עַל זֶה פֶּתַח הַב"ח דְּהִיא הַפְּסָקָה וּבִפְרָט דְּאִיפָּא לְמִיחַשׁ שְׁיִצְטָרֵף לְגִלְוֹל ס"ת הַשְּׁנִיָּה מִבְּרֵאשִׁית עַד חֲצֵי הַתּוֹרָה וְיֹתֵר אוֹ לְהִזְכֵּר וּבְזֶה אִיפָּא טוֹבָא בֵּין הָא דְכ"ג לְהָא דְנִמְצָא טְעוּת בַּס"ת וצ"ע.

וְעַכ"פּ נִשְׁמַע מִדְּבַרֵי הַט"ז דְּבַנ"ד א"צ לְהוּצִיא ס"ת אַחֲרֵת וְכ"פ הַב"ח וְכַמֵּשׁ"ל:**) * שְׁאֵלָה פֶּג קָהֵל שְׁיִישׁ לָהֶם בֵּית הָאֲסוּרִים חֲדָר אֶחָד בְּמִי שֶׁהוֹשִׁיבוּ בַּתְּפִיסָה בְּחֲדָר הַגָּז"ל עַל פְּמָה חֲדָשִׁים אֵי חֲזִיב בְּמִזוּזָה אוֹ לֹא.

תְּשׁוּבָה נִלְע"ד שְׁיִישׁ לְהִבְיָא רְאִיָּה לְדִין זֶה מִגַּמ' דְּיוֹמָא פ"ק דְּף י' גַּבֵּי לְשַׁכַּת פְּרִהֲדָרִין אֵי חֲזִיב בְּמִזוּזָה וְקַמְפְּלָגִי אֵי דִירַת בַּע"כ חֲזִיב בְּמִזוּזָה וְע"ש ** (הַג"ה מִבְּנֵי הַרְבַּ הַמְּחַבֵּר ז"ל) וְזֹאת לִיהוּדָה וְיֵאמֵר מִגַּמ' הַנּוֹז' נִלְע"ד לֹמַר שְׁבִית הָאֲסוּרִים חֲזִיב בְּמִזוּזָה וְאִיפְּסָקָא הַלְכָה פְּרַבְּנֵן שְׁאֲמָרוּ בַּגַּמ' הַגָּז"ל דִּירָה בַּע"כ שְׁמָה דִּירָה וְיִישׁ לְהִבְיָא רְאִיָּה לְזֶה מַמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ז מֵהַל' מִזוּזָה עֲשֶׂרָה תְּנָאִים יִישׁ בְּבֵית וְאַח"כּ יִתְחַזֵּיב הַדָּר בּוֹ לְעֲשׂוֹת לוֹ מִזוּזָה וְאִם חָסֵר תְּנָאֵי אֶחָד מֵהֵן פְּטוּר מִן הַמִּזוּזָה וְאֵלּוּ הֵן וְכו' ע"ש וְיִישׁ לְדַקְדָּק וְלָמַד לֹא מִבִּיא בְּכָלֵל הִי תְּנָאִין הַנּוֹז' שְׁלֹא יִהְיֶה הַדִּירָה בַּע"כ אֶלָּא וְדָאֵי שְׁהַרְמַב"ם פּוֹסֵק פְּרַבְּנֵן דְּדִירָה בַּע"כ שְׁמָה דִּירָה וְחֲזִיבָת בְּמִזוּזָה וְק"ל:**) * שְׁאֵלָה פֶּד שְׁאֲלָנִי מִשְׁפֵּט צָדֵק בֵּא' שְׁנֵהֵג בְּעֲצָמוֹ לְהַפְרִישׁ מִן הַרְיֹנָח שְׁלוֹ וּבְשִׁנָּה הַזֹּאת יִהְיֶה לוֹ בְּעֶסֶק א' הַפְּסָד וּבְעֶסֶק אַחֵר רִינֹחַ אִם מְחֻיָּב לְהַפְרִישׁ מִן כָּל הַרְיֹנָח וְלֹא יִמְלֹא הַרְיֹנָח תַּחֲלָה אֶת הַהַפְּסָד אוֹ שְׁיִמְלֹא תַּחֲלָה אֶת הַהַפְּסָד וּמִן הַמּוֹתֵר יַפְרִישׁ הַמַּעֲשֵׂר.

תְּשׁוּבָה הַשְּׁבִתִי לוֹ ע"פ הַרְאִיָּה מִן הַגַּמ' דְּהַמְקַבֵּל אָמַר רַבָּא הָאֵי עֵיִסְקָא פְּלָגָא מְלוּהָ וּפְלָגָא פְּקֻדוֹן כּו' חַד עֵסְקָא וְתָרִי שְׁטָרִי פְּסִידָא דְלוּהָ תָרִי עֵיִסְקָא וְחַד שְׁטָר' פְּסִידָא דְמְלוּהָ וְעֵינֵן בְּרַש"י וּבַט"ז ס' ק"ע"ז שֶׁם וְהַעֲקִיר שְׁאֵם בְּחַד עֵיִסְקָא פֶּתַח תָּרִי שְׁטָרִי אֵין שְׁטָר אֶחָד מְשׁוּעָבֵד לְחַבְרֵי שְׁאֵם הָיָה בֵּא' רִינֹחַ וּבְשִׁנֵי הַפְּסָד שְׁיִמְלֹאוּ הַקָּרֹן וְאַח"כּ יִחַלְקוּ הַרְיֹנָח וְאִם נָתַן לוֹ שְׁנֵי עֵיִסְקוֹת בְּשְׁנֵי פְּעָמִים וּכְתַבְּם בְּשְׁטָר אֶחָד וְהַרְיֹנָח בֵּא' וְהַפְּסִיד בְּאַחֲרֵת יִמְלֹאוּ הַקָּרֹן וְאַח"כּ יִחַלְקוּ הַמּוֹתֵר, וְא"כּ בַּנ"ד נִלְע"ד שְׁאֵם בְּשַׁעָה שְׁהִיָּה לוֹ הַפְּסָד הָיָה לוֹ חֲשׁוֹבֹן שְׁהִיָּה לוֹ הַפְּסָד וְא"כּ מֵה שְׁהִיָּה לוֹ רִינֹחַ אַח"כּ הוּא עֵנְוֵן בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְאֵינוֹ מְמַלֵּא הַרְיֹנָח אֶת הַהַפְּסָד וְצָרִיף לְהַפְרִישׁ מִכָּל הַרְיֹנָח וְלֹאפּוּקֵי כְּשִׁהִיָּה לוֹ הַפְּסָד לֹא הָיָה לוֹ מִן הַהַפְּסָד חֲשׁוֹבֹן וּבְסוּף הַשְּׁנָה חָשַׁב אֶת כָּל הַחֲשׁוֹבוֹת הַרְיֹנָח וְהַהַפְּסָד מִכָּל הַשְּׁנָה אִזּוֹ יִמְלֹא תַּחֲלָה הַהַפְּסָד מִן הַרְיֹנָח וְאַמ"כּ יַפְרִישׁ מִן הַרְיֹנָח וְעֵינֵן בַּש"ע ס' ק"ע"ז סְעִיף ל"ג וְעֵינֵן בְּרַמְב"ם וּבְשִׁאָר פּוֹסְקִים וְעֵינֵן בְּתוֹס' פ"ק דְּתַעֲנִית דְּף ט' שְׁמִבְיָאִים סְפָרֵי עֲשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֵת זֵרְעָה הַיִּנְצָא שְׁנָה שְׁנָה אֵין לִי אֶלָּא תְּבוּאֵת זֵרְעָה שְׁחִיבֵי בְּמַעֲשֶׂר רִיבִית וּפְרַקְמִטְיָא וְכָל שְׁאָר רִנְחִים מִנֵּין ת"ל אֶת כָּל דְּהַמ"ל אֶת תְּבוּאֵתָהּ מֵאֵי אֶת כָּל לְרִבּוֹת רִיבִית וּפְרַקְמִטְיָא וְכָל שְׁאָר דְּבָר שְׁמָרוּיָם עַכ"ל וְעֵינֵן בְּסִפְרֵי שְׁנֵי לִוְחוֹת הַבְּרִית דְּף רס"ב ע"א וְהַנִּלְע"ד כְּתַבְּתִי:**) * (הַג"ה מִבְּנֵי הַרְבַּ הַמְּחַבֵּר ז"ל) וְזֹאת לִיהוּדָה וְיֵאמֵר מ"ש הַב"ח בִּי"ד שְׁלִמְעֶשֶׂר מְמוֹן שְׁלָנוּ אֵין בּוֹ חִיּוּב לֹא מִן הַתּוֹרָה וְלֹא מִדְּרַבְּנֵן ע"ש ס' שִׁל"א אִישְׁתְּמִיטְתִּיהָ הַסְּפָרִי הַנּוֹז' וְעֵינֵן מ"ש הַט"ז בְּסִי הַנּוֹז' ס"ק ל"א וְתַמָּה עֲלוּ וּכְנִרְאָה שְׁגַם מִמֶּנּוּ נִעְלַם הַסְּפָרִי הַנּוֹז' ע"ש**) * שְׁאֵלָה פֶּה שְׁלוּם לְמַר וְלְתוֹרְתוֹ הוּא

אהובי ידידי הגאון המנפלא אב"ד ור"מ נ"י פ"ה עמוד הימיני כבוד שמו כמוהר"ר גרשון אשכנזי נר"ו.

הנה בשבוע העבר קבלתי דברות קדשו שאענין ברמב"ם פ"ח מהל' מעשר שני מאפס הטירדא דמצנה לא יכולתי לענין בכתבו עד יום אתמול כי יעבור פניתי עצמי קצת וראיתי כי בדק לן מר והסתיר מאתי הקושיא אשר הוקשה למר רק כתב שדברי הראב"ד ודברי הרמב"ם פשוטים ומאי דפשיטא ליה למר קמבעי' לי דכד מעיינת ברמב"ם בפ' המשנה בפ"ד דמעשר שני משנה ו' יראה שדבריו סותרים מ"ש פאן בספרו הי"ד ונ"ל בפירושו שם קרא מעשר לפירות הנלקחים במעות מעשר שני וקרא פדיה לנתינת הזקב כו' עד וירויח הוא סלע ויוציא אותם במה שירצה וזהו ענין ומשתפר בסלע כו' עכ"ל וזהו סותר למ"ש פאן ונ"ל ה"ז מפריש עליהם סלע שנאמר ונתן הפסך כו' והשכר למעשר ובפירושו מוכח שהלוקח משתפר לעצמו סלע ושאר שינויים.

והעיקר נפלאה בעיני הפלא נפלא לפי פירושו במשנה הנז' שקרא מעשר לפירות הנלקחים כו' וא"כ לפי דבריו האיוף יתיישב גמ' דקידושין דף נ"ד ע"ב ת"ש משך מעשר בסלע כו' אילמא ר"מ אמאי משתפר בסלע ונתן הפסך וקם לו אמר רחמנא כו' ע"ש (וגמ' הנז' הובא בכ"מ שם ולא הרגיש מאומה מזה) ולפי דברי הרמב"ם בפ' המשנה מאי מקשה ונתן הפסך וקם לו אמר רחמנא הלא בשעת נתינת הפסך שנה המעשר שתיים וא"כ הו"ל להקשות אמאי נותן לו סלע ונתן הפסך וקם לו בנתינת הפסך הוא קונה וע"כ מוכרחי' אנו לישב דברי הרמב"ם בגמ' הנז' דזהו קושית הגמ' לפירושו דמשך הימנו מעשר בסלע היינו פירות הנלקחים בפסך מעשר וא"כ פשוטו לו סלע אח"כ ממעות מעשר שני אז קנה מעות הפירות בעד ב' סלעים ואז הוא של מעשר שני וא"כ אמאי משתפר בסלע הלא הוא ממון גבוה אליבא דר"מ וזהו ונתן הפסך וקם לו אמר רחמנא פשוטו הפסך בעד הפירות אז קנה הפירות למפרע כו' אלא ודאי אתי' כר' יהודה דאמר מעשר שני ממון הדיוט ואז לא שייך ונתן הפסך וקם לו שזהו איירי בהקדש כו' וא"כ אליבא דר"מ מתני' אתיא כר' יהודה אליבא דמסקנא ואלבא דר"מ באמת בנתינת הפסך קונה הפירות למפרע וזהו ונתן הפסך וקם לו והשכר למעשר ודלא פמשמעות המתני' דהשכר להלוקח כי מתני' אתיא כר"י וזהו ג"כ שכתב הרמב"ם בספרו הי"ד בפ"ח מהל' מ"ש דין ו' הנז' הרי זה מפריש עליהן סלע בלבד שנאמר ונתן הפסך וקם לו בנתינת הפסך הוא קונה הפירות למפרע וכפי סברת המקשן והתראן בגמ' דקידושין אליבא דר"מ שהלכה פמותו דמעשר שני ממון גבוה וזהו שמסיים הרמב"ם והשכר למעשר דהיינו אליבא דר"מ וכפי מסקנת הגמ' הנז' וזהו דלא כהכ"מ שהרמב"ם שינה בפירושו כו' כי הרמב"ם פסק דלא כמתני' דהיינו כפי מסקנת הגמ' כר"מ וזהו דלא פהרב בעל תי"ט במעשר שני בפ"ד משנה ו' שכתב דברים דחויים ודחיקיה למענין שם ונפלאה בעיני מאד על הראב"ד אשר לא הזכיר מאומה מגמ' דקידושין הנז' דמתני' אתיא דלא פהלקתא וגם הכ"מ לא הזכיר מאומה מפי' המשנה שסותרים דבריו זא"ז וכמ"ש לעיל ובזה מתירו קושית הראב"ד שהקשה שהרי לא נתן לו הפסך ובמשיכתו קונה כו' וגם מ"ש אח"כ שהפסך של מעשר קנה הפירות למפרע ודו"ק והנלע"ד פתבתי: שאלה פו כתב הרמב"ם בפ"ד מהל' מעשרות אין הטבל נקבע למעשר כו' עד שיכניסם לבית כו' וכתב הראב"ד א"א זהו בדבר שאין לו גורן ע"ש בכ"מ ובפ"ג מהל' מעשרות כתב הרב

הכ"מ וז"ל פתב הרַאב"ד בד"א כו' ועל סְבַרַת הרַאב"ד קָשָה לי שֶהוא סוֹבֵר דְכִינּוֹן דְמִן התוֹרָה כו' דְאִין הַטְבָּל מִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר עַד שְׁיִרְאָה פְּנֵי הַבַּיִת כו' ע"כ וע"ש.

הנה דְבָרֵי הכ"מ בפ"ד ובפ"ג הנז' תְּמוּהֵי דְדְבָרֵי הרַאב"ד הֵם מִמֶּשׁ דְדְבָרֵי הגמ' פְּרָק הפוֹעֲלִים דָּף פ"ח א"ר ינאי אִין הַטְבָּל מִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר עַד שְׁיִרְאָה פְּנֵי הַבַּיִת כו' וּמְסַקְנָא דגמ' הנז' בע"ב וז"ל ואבע"א פִּי קְאָמַר ר' ינאי בְּזוֹתִים וְעַנְבִּים דְלָאוּ בְּנֵי גִוְרָן כו' (אז צָרִיף רְאִית פְּנֵי הַבַּיִת) אָבֵל חִיטִּין וְשְׁעוּרִים גִּוְרָן בְּהִדְיָא פְּתִיב כו' וא"כ זֶהוּ דְבָרֵי הרַאב"ד בפ"ד דִּין א' אִין הַטְבָּל נִקְבַּע בְּמַעֲשֵׂר עַד שְׁיִכְנִיסֵנוּ לַבַּיִת א"א זֶהוּ בְּדָבָר שְׂאִין לוֹ גִּוְרָן כו' וְזֶהוּ מִמֶּשׁ דְבָרֵי הרַאב"ד בפ"ג דִּין ב' בד"א כו' א"א חוּץ מִדְּגוֹן תִּירוּשׁ וְיִצְהָר שְׁעֵשְׂאָן בְּגוֹרָן וּמְרָחֵן כו' וא"כ קוֹשֵׁי הַכ"מ עַל הַרַאב"ד אִינוּ דְהַרַאב"ד חוֹלֵק עַל הַרְמַב"ם בְּזֶה פִּי הַרְמַב"ם סוֹבֵר דְבָבָל הַדְבָרִים צָרִיף רְאִי פְּנֵי הַבַּיִת לְאִפּוֹקֵי הַרַאב"ד סוֹבֵר פְּתִירוּץ הַשְּׁנֵי הַאֲבַע"א בַּגְמ' דר' ינאי אִינְרֵי דוֹקָא בְּזוֹתִים וְעַנְבִּים הַעוֹמְדִים לְאִכִּילָה דְלָאוּ בְּנֵי גִוְרָן וע"ש בְּתוֹס' ד"ה פִּי קְאָמַר ר' ינאי כו' וּבְרַמְב"ם מוֹכַח שְׁפוּסָק כְּתִי רְאִשׁוֹן בַּגְמ' כְּמ"ש בפ"ג דִּין ד' הַכְּנִיסָן לַבַּיִת כו' הַתְּחִיל לְגַמְרָא מְלַאכְתָּן כו' וְעֵינֵן בְּכ"מ שָׁם: שְׂאֵלָה פּוֹתָב הָרַב בְּעַל הַמַּפָּה בַּהַג"ה בִּי"ד ס' ק"ד סְעִיף א' וז"ל וְדוֹקָא בְּשָׂרֵץ יֵשׁ לְחוּשׁ אִם נִשְׂאָר שָׁם כו' אָבֵל בְּשָׂרָא אִיסוּרִים אִין לְחוּשׁ עַכ"ל ע"ש וּדְבָרֵינוּ הֵמָּה תְּמוּהֵי מְאֹד דִּהְלֵא אִפִּי בְּאִיסוּר דְאוֹרֵינִיָּתָא מִמֶּשׁ שְׁנִתְעַרְבָה כְּשִׂאִינוּ מְכִיר הָאִיסוּר נִתְבַּטַּל אִם יֵשׁ שְׂשִׁים נִגְדוֹ וְא"כ לְמָה הַשָּׂרֵץ אִינוּ בְּטָל וְגַם קָשָה עַל הַטּוֹר שָׁם שְׂפַתְבָּ שְׂאִם אִינוּ יְכוּל לְבָרְרוּ הַפֶּל אִיסוּר כו' וְזֶהוּ תִימָא דִּהְלֵא אִפִּילוּ חֲתִיכַת חֲזִיר וְחֻלְבַּ בְּטָל בְּשְׂשִׁים וּמְוֹתֵר לְאִכּוֹל הַפֶּל כְּשִׂאִינוּ מְכִיר הָאִיסוּר וְדִין זֶה הוֹצִיא הַטּוֹר מִדְּבָרֵי רַש"י בַּע"א גְּבִי הַהוּא אִימְרָטוּטֵי כו' וּפְרַש"י וְשָׂרֵץ אִיסוּרוֹ בְּכַעֲדָשָׁה כְּטוֹמְאָתוֹ כו' וּמְתוּדָה זֶה לְמַד הַטּוֹר דְשָׂרֵץ אִינוּ בְּטָל וְכִמוֹ שְׁהַקְשׁוּ הַר"ן וְהַרְשֵׁב"א עַל פִּירַש"י דַּמ"ש שְׂרָץ דִּהְלֵא אִפִּי בְּרִיָּה כְּשִׁנְתְּרַסְקָה בְּטָלָה וְרִאִיתִי לְהַרְבַּ בְּעַל הַמַּפָּה בְּסִפְרוֹ ת"ח ס' פ"ה שְׂפַתְבָּ הַטַּעַם הוֹאִיל וְאִיסוּרוֹ כְּטוֹמְאָתוֹ בְּכַעֲדָשָׁה הוּי בְּרִיָּה וְזֶהוּ דוֹחֵק דַּא"כ גַּם בְּכַזִּית שָׁל נִבְלָה נֹאמַר דִּהוּי בְּרִיָּה וְאִינָה בְּטִילָה.

וּבִיּוֹתֵר תְּמוּהָ דְבָרֵי הַרְשֵׁב"א בַּת"הָא דָּף ק"י ע"ב שְׂפַתְבָּ פִירַש"י דְשָׂרֵץ אִיסוּרוֹ כְּטוֹמְאָתוֹ וְאִינָה בְּטָלָה וְאַח"כ פְּתַב לָאו דוֹקָא בְּשָׂרֵץ שְׂאִפִּי בְּשָׂרָא אִיסוּרִים יֵשׁ לְחוּשׁ לְפַחוֹת מְכַזִּית דְחֻצֵי שְׁעוּר אִיסוּר מִדְּאוֹרֵינִיָּתָא וְאִינָה בְּטָלָה כו' ע"ש הַג"ה וְעֵינֵן בְּטוֹרֵי זֶהב בְּסִי' ק"ד שְׂמַאֲרִיף בְּזֶה) וְהֵנָּה דְבָרֵינוּ תְּמוּהֵי דִּהְלֵא כָּל אִיסוּרִים שְׂפַתְוֹרָה בְּטָלִים בְּשְׂשִׁים אִפִּילוּ אִיסוּר דְאוֹרֵינִיָּתָא מִמֶּשׁ.

הנה דְבָרֵי הַרְשֵׁב"א נִלְע"ד לִישָׁב דְהַרְשֵׁב"א קָאִי אַמ"ש בְּגַמְרָא דַּע"ז דָּף ס"ח הַהוּא עַכְבָּר' דְגַפֶּל לְחַבִּית' דְשִׁיכְרָא כו' וְלִהְמַעֲיִין שָׁם מוֹכַח שְׂכָל הַסּוּגִיָּא דְגַמְרָא שָׁם אִינְרֵי בְּאִין שְׂשִׁים נִגְדַּד הַשָּׂרֵץ דְאִמְרֵי שָׁם אִסְרִיָּה רַב לְהַהוּא שְׁיִכְרָא לִימָא קְסָבֵר רַב נו"ט לְפָגַם אִיסוּר וְכַתְבַּ הַרְשֵׁב"א שָׁם בַּת"הָא וּבְשָׂלָא הִיָּה בְּשִׁכְרָא ס' לְבַטַּל טַעַם הַעַכְבָּר וְאִמְרַר רַב שְׂשִׁית כו' וְהָכָא פִּינּוֹן דְמַאיִס אִפִּילוּ נ"ט לְפָגַם וְהֵינּוּ בְּאִין ס' דְבִישׁ ס' אִפִּי נ"ט לְשִׁבְחָ בְּטָל וְכֵן הוּא כָּל הַסּוּגִיָּא שָׁם עַד וְאִמְרַר רַבָּא הַלְכְתָא נִטל"פ מְוֹתֵר וְאִינוּ צָרִיף ס' כו' וְעַל זֶה קָאִי אַבְעִיָּא לְהוּ נָפֵל לְגוֹ חֲלָא מַאי וּפִי' בְּאִין שָׁם שְׂשִׁים וּמִבְעִי' לִיָּה אִי נ"ט לְשִׁבְחָ וְאִיסוּר אוֹ נ"ט לְפָגַם וּמְוֹתֵר וְא"צ ס' וְאִמְרֵי' שָׁם עוֹבְדָא הוּי בִּי רַב כְּהֵנָּא וְאִסִּיר וְהֵינּוּ

כְּשֶׁאֵין שָׁם ס' וע"ז הַשִּׁיב לוֹ הֵהוּא אֲמַרְטוּטִי מְרֻטָּט וְלִכֵּן אוֹסֵר רַב פְּהֵנָא וְהֵינּוּ בְּאֵין שָׁם ס' וז"ש רש"י דְּשָׁרְץ אִסּוּרוֹ פְּטוּמָאָתוֹ כַּעֲדָשָׁה וּא"כ שְׁמָא יִפְגַּע בְּמַמְשׁוֹ שֶׁל אִסּוּר כִּי אִף שְׁטַעַם הַשָּׁרְץ שֶׁהוּא לִפְנֵים בְּטֹל וּא"צ ס' מ"מ הַשָּׁרְץ עֲצָמוֹ אֵינוֹ בְּטֹל אִף שֶׁהוּא לִפְנֵים עַד ס' וְעַל זֶה פֶּתַח הַרְשָׁב"א דְּלָאוּ דְּנֻקָּא בְּשָׁרְץ דְּגַם בְּשָׂאֵר אִסּוּרִים אֵינוֹ בְּטֹל וּר"ל כְּשֶׁאֵין שָׁם ס' דְּחֻצֵי שְׂעִיעוֹר אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה מִשָּׂא"כ בְּיַשׁ ס' נֶגְדַת חֲתִיכַת הַשָּׁרְץ סֹבֵר הַרְשָׁב"א דְּגַם שָׁרְץ בְּטֹל וְזֶהוּ נֶגְדַת הַהֲג"ה שֶׁל הַרַב בְּעַל הַמַּפָּה הַנּוֹי.

כֹּל זֶה נִרְאֶה לִישָׁב דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א הַנּוֹי אֲמַנָּם הַטּוֹר שֶׁפֶּתַח דְּבָאֵינוֹ יִכּוֹל לְכַרְרוֹ הַכֹּל אִסּוּר לְמַד בַּגִּמ' הֵהוּא אֲמַרְטוּטִי כּו' ר"ל דְּפִלְגֵי אַרְבַּ הַלֵּל דְּאָמַר רַב פְּהֵנָא אִסּוּר לֹא בְּאֵין שָׁם ס' אֲלָא אֲפִילוֹ בְּיַשׁ שָׁם ס' אִסּוּר רַב פְּהֵנָא לְפִי שְׂאֲמַרְטוּטִי מְרֻטָּט הֵיךְ וְלֹא הֵיךְ יִכּוֹל לְכַרְרוֹ הַשָּׁרְץ וְשָׁרְץ אִסּוּרוֹ פְּטוּמָאָתוֹ כַּעֲדָשָׁה וְאֵינוֹ בְּטֹל וְלִכֵּן פֶּתַח דְּכְשֶׁאֵינוֹ יִכּוֹל לְכַרְרוֹ שֶׁהַכֹּל אִסּוּר לְפִי שְׁפִי הֵהוּא אֲרַמְטוּטִי כּו' לֹא כְּמוֹ שְׁפִי הַרְשָׁב"א אֲבָל זֶהוּ תְּמוּנָה כַּמ"ש לְעִיל דְּגַם בְּאִסּוּר דְּאוֹרֵייתָא בְּטֹל וְעֵינֵי בְּאו"ה כָּלֵל ל"ב וְרֵאִיתִי בְּתַשׁוּבַת הַרְשָׁב"א ס' תְּקִי"ב וְנ"ל וְמָה שֶׁשְּׂאֵלֶת בְּאִיבָרִין בֵּין שֶׁל שְׂרָצִים אִם יֵשׁ לָהֶם בִּיטוּל וְהַשִּׁיב שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בִּיטוּל ע"ש בְּאַרְיִכוֹת וּלְפִי מ"ש בְּסִפְרוֹ הַנּוֹי דְּאָפִי בְּשָׂר בְּלֹא אֲבָר אֵינוֹ בְּטֹל גַּם בְּשָׂאֵר אִסּוּרִים סוּתֵר דְּבָרֵיו מ"ש בְּתַשׁוּבַת הַנּוֹי אֲמַנָּם יֵשׁ לְחַלֵּק כִּי מ"ש בְּתַשׁוּבַת אֵיירֵי בְּיַשׁ שָׁם ס' נֶגְדַת הָאֲבָר וּבְסִפְרוֹ אֵיירֵי בְּאֵין שָׁם ס' וְאֵינוֹ בְּטֹל אִף בְּחֻצֵי שְׂעִיעוֹר דְּאִסּוּר מֵה"ת.

וְרֵצִיתִי לִישָׁב דְּבָרֵי הַרַב בְּעַל הַמַּפָּה בַּהֲג"ה הַנּוֹי דַּמ"ש דְּנֻקָּא בְּשָׁרְץ אֵינוֹ בְּטֹל הֵינּוּ לְפִי שְׂאֲמַרִי בְּמַעֲיֵלָה פ' קְדָשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ דְּאָבָר שֶׁל שָׁרְץ אִף בְּפִחוֹת מְכַעֲדָשָׁה לֹקֵי עֲלֵיו וְגַמ' זֹו הֵבִיאוּ הַרְשָׁב"א דָּף ק"י וְלִכֵּן פֶּתַח הַרַב בְּעַל הַמַּפָּה דְּאֵינוֹ בְּטֹל ג"כ דְּשְׁמָא יִפְגַּע בְּאָבָר אֲפִילוֹ פִּחוֹת מְכַעֲדָשָׁה מִשָּׂא"כ בְּשָׂאֵר אִסּוּר אֲבָל זֶהוּ דְּחֻסָּק כַּד מְעֵינֵת בְּאו"ה שָׁם וצ"ע.

וּמִרְן הַב"י ס' ק' מְבִיא בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי הוֹרָה ר' יוֹסִי בְּעַכְבָּר שֶׁבְּטֹל בְּאֵלֶף וּפְיָרְשׁוּ שָׁם דְּהֵינּוּ שָׁרְץ עַכְבָּר א"כ מִשְׁמַע שֶׁהַשָּׁרְץ בְּטֹל מְכ"ש חֲתִיכָה אֲבָל אֵין מִשְׁם רֵאִי דְּבִלְאוּ הֵכִי לֹא ס"ל כִּהִירוּשְׁלָמִי וְדו"ק: שְׂאֵלָה פַח כְּבֹד שֶׁשָּׂרוּ בְּמִים מַעַת לַעַת אֵי נְאֻסְרַת אִם אֵין שְׂשִׁים בְּמִים נִגְדָה אוֹ לֹא, גַּם נְשֵׂאֵלֶתִי בְּכַד שֶׁשָּׂהָה ג' יָמִים בְּלֹא צְלִיָּה אֵי שָׂרִי לְבַשְׁלָה אַחֵר ג' יָמִים אַחֵר צְלִיָּה אוֹ אִסּוּרָה לְבַשְׁלָה כְּדִין בְּשָׂר שֶׁשָּׂהָה ג' יָמִים בְּלֹא מְלִיחָה עַל כָּלֵם יוֹדְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּינוּ וּשְׁכַמ"ה.

תְּשׁוּבָה לְכַאוֹרָה י"ל שֶׁהִיא אִסּוּרָה שְׁהָרִי פְּשׁוּט בְּגַמְרָא דְּכָל הַבְּשָׂר וּבְפוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים דְּכַבוּשׁ הָרִי הוּא כְּמַבְוֶשֶׁל וּבְנִתְבַשְׁל הַכְּבֹד בְּלֹא מְלִיחָה וְצְלִיָּה אִסּוּר וְאִף דְּקִי"ל כּו"י בֶּן נוּרִי דְּכַבֵּד אוֹסְרַת וְאֵינָה נְאֻסְרַת לְפִי שְׂאֵינָה בּוֹלַעַת וּא"כ אִף שְׁנִתְבַשְׁלָה הַכְּבֹד בְּלֹא מְלִיחָה מוֹתֵר וְכֵן פֶּסֶק הַרְשָׁב"א לְבַשְׁלָה בְּטֹל מְכ"ש חֲתִיכָה אֲבָל כַּד מְעֵינֵת בְּפוֹסְקִים וּבְתַשׁוּבַת רש"י לְהַנ"ל תְּמַצָּא שֶׁזֶהוּ דְּנֻקָּא לְפִי ר"ת וּשְׂאֵר מְפָרְשִׁים שְׁפִירְשׁוּ הָאֲבַעְיָ בַּגִּמ' דַּכ"ה כְּבֹדָא מָה אֲתוֹן בִּיָּה אֵי שָׂרִי לְבַשְׁלוֹ בְּלֹא מְלִיחָה אוֹ אֲפִי לְפִירְש"י דְּבַנְמַלַח אֵיירֵי וְכַמ"ש הַרְשָׁב"א וְהָרֵא"ש וְהַמְרָדְכִי אֲבָל אֲלִיבָא דְּהָרִי"ף וְהַרְמְב"ם פ"ו מֵהַלְכוֹ מ"א שְׁפִסְקוּ דְּאָפִי בְּדִיעַבַד אִסּוּר כְּשֶׁנִּתְבַשְׁל בְּלֹא צְלִיָּה וְכֵן הַכְּרִיעַ רַמ"א בְּסִי' ע"ג כְּדַעְתָּם וְאַנְן דְּקִי"ל כְּבוּשׁ כְּמַבְוֶשֶׁל א"כ יֵאָסוּר הַכְּבֹד שֶׁנִּכְבְּשָׁה מַע"ל בְּמִים.

אֲבָל אֵין לְהוֹכִיחַ לְאִסּוּר מַמ"ש ש"ד ש"ג וְכֵן בְּאַגוּר וְנ"ל בְּשָׂר שֶׁשָּׂהָה בְּמִים מַע"ל רַבּוֹתֵינוּ אוֹסְרִים וְיֵשׁ מִתִּירִין לְצְלִיָּה וּא"כ י"ל בְּכַבֵּד לֹא מְבַעְיָא לְדַעַת הָאוֹסְרִים בְּבְשָׂר

דגם בפכד אסור דמה בשר שאינו מרובה כ"כ בדמים וסגי במליחה ואפ"ה אסור בכבוש לצלי ומכ"ש פכד שמרובה בדמים ולא סגי במליחה רק בצלי' אליבא דהרי"ף והרמב"ם אף בדיעבד פשיטא שאסור בכבוש אלא אפילו לדעת המתירים בשר ששרו מע"ל נראה לכאורה דמ"מ בפכד אסור דבשלקמא בשר שאינו מרובה כ"כ בדמים לכן שרי לצלותו אחר השרייה דאחר השרייה סליק חד דרגא אף שאינו יוצא דמו במליחה מ"מ יצא בצלייה משא"כ בפכד אליבא דהרי"ף והרמב"ם דדמו אינו יוצא ע"י מליחה אף בדיעבד כ"א ע"י צליה א"כ פשנשרה מע"ל י"ל דאסור אף לצלי וגדולה מזו נסתפק בהגש"ד בשם מהר"ח מווינא דבשר ששרו מע"ל דגם המליחה יועיל בו ומכ"ש צליה אליבא דדעת המתירים משא"כ בפכד, ודלא כת"ח בכלל ג' שהבין מדברי הגש"ד דנסתפק אי מהני מליחה אף אליבא דדעת האוסרים ונ"ל בשר ששקה מע"ל אסור בצליה וכמ"ש דמליחה לא מהני ביה ואע"ג דהגש"ד מסתפק אי מהני מליחה לענין הלכה נראה דלא מהני כו' ודבריו תמוהים לענ"ד דאיך יעלה על הדעת דלא יועיל צלייה ויועיל מליחה דהלא זהו פשוט בגמ' ובפוסקים דצליה פולט יותר ממליחה, ואף שיש לתרץ דמ"ש בת"ח שבהגש"ד מסתפק אי מהני מליחה היינו מכ"ש שמתיר הגש"ד לצלייה וא"כ זהו סותר הפסק שלו שפוסק דאסור לצלייה אבל ז"א דא"כ למה מביא דעת הגש"ד לסיוע שיש מתירים לצלייה הלא גם בש"ד גופיה ובב"י תמצא כמה פוסקים דיש מתירים וה"ל להביא הש"ד גופיה.

ועוד מה שמסיים ולענין הלכה נראה דלא מהני לא נשמע פן למעיין שם. אבל האמת יורה דרכו שפוננת הגש"ד שמסתפק היינו אליבא דדעת המתירים בצלייה ואז יש להסתפק אם גם מליחה יועיל בו.

וכן נרשם בהד"א בש"ד הישינים הנדפסים שנת שכ"ד דקאי אדעת המתירים ודלא כמו שהבין בת"ח דקאי אדעת האוסרים. א"כ מקל הנ"ל מוכח דכבד שנקבשה מע"ל אסור אף לצלייה אבל ז"א ששרי מצינו דדם פכד קל יותר משאר דם ששרי פכד פולו דם ואפ"ה שרי רחמנא וגם דם פכד אף שפירש אינו אלא מדרבנן וכמ"ש התוס' פכ"ה דף ק"י ד"ה פכדא מה אתון ביה ובהרא"ש שם משא"כ דם האברים שפירש אסור מדאורייתא וכמ"ש התוס' שם וא"כ י"ל איפכא דלא מבעיא לדעת המתירים בבשר כבוש פשיטא דגם בפכד מותר ששרי דם פכד דרבנן ואפילו לדעת האוסרים בבשר היינו דוקא גבי בשר לפי שדמו שפירש אסור מדאורייתא ויש לחוש שלא יצא בצלייה והוא ספק דאורייתא ומשא"כ.

גבי פכד. ואף שי"ל דמ"ש התוס' דדם פכד דרבנן היינו אליבא דר"ת דפי' הסוגיא פכדא מה אתון ביה קודם מליחה ומשא"כ אליבא דהרי"ף והרמב"ם דאנן שקלינן וטרינן אליבבייהו י"ל דדם פכד דאורייתא וכמ"ש הר"ן בפ' כ"ה ומוכח פן מסוף הסוגיא רב דימי מתני פכדא עלוי בישרא אסור דם דאורי' וכמו שהקשו ג"כ התוס' שם ד"ה דם דאורי' והניחו בתימה מ"ש בפשיטות דדם הפכד דרבנן וכן מוכח מדברי הרמב"ם דדם הפכד דאורי' דעיקר הוכחת התוס' שם דדם הפכד דרבנן מדלא מני בפ' דם שחיטה דם הפכד בהדי דם הטחול כו' אבל הרמב"ם חשיב בהד"א דם הפכד ונ"ל בפ"ו מהל' מ"א דם התמצית ודם האברים כו' ודם המתפנס ללב בשעת שחיטה ודם הנמצא בפכד אין

חַיִּיבִים עָלָיו פֶּרֶת אֲבָל הָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ פְּזִית לוֹקָה א"כ מוֹכַח בְּהִדְיָא אֲלֵיבָא דְהֶרְמֵב"ם דְּדָם
הַפֶּבֶד דְּאוּרִי' וְאִף שְׂיֵישׁ לְדַחֹת דְהֶרְמֵב"ם דִּי יִיק בְּצַחוֹת לְשׁוֹנוֹ דָּם הַנְּמַצָּא בְּפֶבֶד וְלֹא תְּנִי
ג"כ כְּמוֹ גַּבִּי טְחוּל וְכִלְיוֹת אֲלָא דְאִירִי בְּדָם שְׂבִסְמִפּוֹנוֹת הַפֶּבֶד דְּאִתִּי מְעֵלְמָא דְּוִמְיָא דְּדָם
הַמְּתַכְּנֵס לְלֵב בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה מִשָּׂא"כ דָּם הַפֶּבֶד עֲצָמוֹ הוּא דְרַבְּנָן וְכַמ"ש הַתּוֹס' ד"ה
נַחְתוּכִי לְתַחַת דָּם שְׂבִסְמִפּוֹנוֹת חֲמִירָא וְא"כ לִפ"ז יֵישׁ לְהַקֵּל בְּפֶבֶד שְׂנִכְבָּשָׁה מִע"ל אִף
שְׂמַחְמִירִים בְּבִשְׂרָא אֲבָל זֶהוּ דוֹחַק לֹמַר דְּאִירִי הֶרְמֵב"ם בְּדָם הַנְּמַצָּא בְּסִמְפּוֹנוֹת דְּהָא
פְּתָבוּ הַתּוֹס' וְהָרָא"ש שָׁם וְז"ל וְאִי מִשׁוּם דָּם שְׂבִסְמִפּוֹנוֹת הַפֶּבֶד צָרִיד קָרִיעָה אִף לְצִלֵי
דְּהוּי בְּכַרְת מִשְׁמַע דְּדָם הַסִּמְפּוֹנוֹת הוּי בְּכַרְת וְא"כ לְמָה פְּתַב הֶרְמֵב"ם דְּאִין בּוּ פֶּרֶת.

וְאִף דִּי"ל דַּמ"ש הַתּוֹס' וְהָרָא"ש דָּם שְׂבִסְמִפּוֹנוֹת שְׂמַעְלָמָא אִתִּי חַיִּיב פֶּרֶת לְפִי שְׂפִסְרִי
כְּהַמְּפָרְשִׁים שְׂמַבִּיא הַמ"מ גַּבִּי דָּם שְׂבִלְב שְׂמַעְלָמָא סְבָרִי כְּגִירְסַת הַגַּמ' בְּכַרְתוֹת אָמַר
רַב כּו' אֲבָל לֵב בְּהֵמָה חַיִּיב פֶּרֶת כּו' כִּי רַב בְּדָם שְׂבִגּוּפוֹ כּו' וְכ"כ הָרִי"ף בְּהִדְיָא וְגַם
הַמ"מ אֲלֵיבָא דְרַמְבָּ"ם וְלָכֵן הִקְלָה הֶרְמֵב"ם גַּם בְּדָם דְּאִתִּי מְעֵלְמָא גַּבִּי פֶבֶד שְׂאִינוֹ חַיִּיב
פֶּרֶת, אֲבָל ז"א שְׁהָרִי הָרָא"ש פְּתַב ג"כ גַּבִּי פֶבֶד דְּדָמָא דְּאִתִּי מְעֵלְמָא גַּבִּי סִמְפּוֹנוֹת חַיִּיב
פֶּרֶת וְאִפ"ה הֶעֱתִיק גַּבִּי לֵב מִמֶּשׁ לְשׁוֹן הָרִי"ף וְכַאֲמַת לֹא דָּמִי לְהִדְדִי לֵב הַטַּעַם דְּבִשְׁעַת
שְׁחִיטָה מְצָרִיף מִשָּׂא"כ בְּפֶבֶד וִי"ל גַּבִּי פֶבֶד כ"ע דָּם שְׂבִסְמִפּוֹנוֹת בְּכַרְת וְא"כ לִפ"ז לְמָה
פְּתַב הֶרְמֵב"ם שְׂאִין בּוּ פֶּרֶת וְגַם הַמְּעִיָּן בְּר"ן מוֹכַח שְׂסוּגִיָּא דַּגְמ' הַנ"ל דְּדָם עֲצָמוֹ
דְּאוּרִיָּתָא אֲלֵיבָא דְהֶרְמֵב"ם וְלֹא דָּם הַסִּמְפּוֹנוֹת.

וְכִּי מִכָּל דִּין תְּמוּהִים בְּעֵינֵי דְבָרֵי הֶרְמֵב"ם שְׁהֶרְמֵב"ם מוֹנֶה שָׁם דָּם שְׂבִפֶּבֶד בֵּין דָּם
הָאֲבָרִים וְדָם הַטְּחוּל וְהֶעֱתִיק הַמ"מ לְשׁוֹן הַמְּשַׁנָּה דְכַרְתוֹת דָּם הַטְּחוּל וְדָם הַלֵּב וְדָם
הַפֶּבֶד וְכַד מְעִיָּנַת בְּגִמְרָא שְׂלַפְנִינוֹ לֹא תִמְצָא שׁוּם רְמִז מִדָּם הַפֶּבֶד לֹא בְּמִשְׁנָה וְלֹא בַּגַּמ'
רַק דָּם הַטְּחוּל וְדָם הַפְּלִיּוֹת וְנִלְע"ד דְּהֵאֲמַת יוֹרָה דְרַכּוֹ דְהֶרְמֵב"ם גְּנוֹסְחָא אַחֲרַת הִזְיָה לְפָנָיו
בְּמִשְׁנָה דְכַרְתוֹת דָּם הַטְּחוּל וְדָם הַלֵּב וְדָם הַפְּלִיּוֹת וְדָם הַפֶּבֶד וְכֵן הִזְיָה גִיר' הַמ"מ לְפִי
מָה שְׂמַעְתִּיק לְשׁוֹן הַמְּשַׁנָּה וְהַגְּמָרָא וְזֶה אֲפֹשֶׁר שְׁהִזְיָה ג"כ גְּנוֹסְחַת רַב דִּימִי בְּמִשְׁנָה
דְכַרְתוֹת לְכֵן אָמַר פֶּאֵן בְּשְׂמַעְתָּתָא דְכַבֵּד דָּם דְּאוּרִיָּתָא וְקֹאֵי עַל דָּם הַפֶּבֶד וְכִמוֹ שְׂמוֹכִיחַ
גַּם כֵּן הָר"ן וְאִף שְׂמַדְבָּרֵי הָר"ן מוֹכַח שְׁהִזְיָה גִירְסַתוֹ בְּכַרְתוֹת גְּגִירְסַת הַתּוֹס' וְהַגְּמָ'
שְׂלַפְנִינוֹ דַּל"כ לְמָה הוֹכִיחַ מִכְּלָא דָּם הַפֶּבֶד דְּאוּרִיָּתָא אֲבָל מ"מ נִלְע"ד דְּרַב דִּימִי
עֲצָמוֹ הִזְיָה לְפָנָיו גְּנוֹסְחָא בְּמִשְׁנָה דְכַרְתוֹת כְּמוֹ גִירְסַת הֶרְמֵב"ם וְלָכֵן הִזְיָה פֶּשׁוּט לוֹ דְּדָם
הַפֶּבֶד דְּאוּרִיָּתָא אֲבָל הַתּוֹס' לֹא הִרְגִישׁוּ בְּחִילוּף גְּנוֹסְחָאוֹת וְלָכֵן פְּתָבוּ בְּפִשְׁטוֹת דְּדָם
הַפֶּבֶד דְרַבְּנָן מְדִלָּא מְנִי בְכַרְתוֹת דָּם הַפֶּבֶד וְהַנִּיחוּ בְּתִמָּא בְּתוֹסְפוֹ ד"ה דָּם דְּאוּרִיָּתָא
וּמִשָּׂא"כ אֲלֵיבָא דְהֶרְמֵב"ם ל"ק קוֹשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹת כְּפִי מָה שְׂמַבִּיא הַמ"מ גְּנוֹסַח הַגְּמָרָא
וְנִפְלְאָה בְּעֵינֵי עַל הָאֲחֵרוֹנִים הַגַּש"ד וְהַרְש"ל בְּתִשׁוּבָתוֹ הַנ"ל שְׂפִתְבוּ בְּפִשְׁטוֹת דְּדָם
הַפֶּבֶד דְרַבְּנָן וְלֹא הִרְגִישׁוּ בְּכָל הַנ"ל דְּהֵלֵא קוֹשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹת קוֹשְׁיָא אֲלִימְתָא הִיא וְאֲלִמְלָא
דְּמִסְתְּפִינָא אֲמִינָא לִישָׁב בְּזֶה קוֹשְׁיָא גְדוּלָה שְׁהַקְשׁוּ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים עַל הֶרְמֵב"ם דְּמָה רָאָה
לְדַחֹת דְבָרֵי ר"י בֵּן נוּרִי וְפֶסֶק דְכַבֵּד נְאֻסְרַת לְחוּמְרָא וְכַמְבֹּנָאָר בְּהָר"ן וְכַב"י אֲבָל לְפִי
מ"ש א"ש דְהֶרְמֵב"ם סְבֵר דָּם הַפֶּבֶד דְּאוּרִיָּתָא לְכֵן אֲזִיל לְחוּמְרָא וְאִף שְׁהֶרְמֵב"ם לֹא
פֶּסֶק כְּרַב דִּימִי בְּכַבְדָּא עֲלוּי בְשָׂרָא אִף דְסְבֵר דָּם דְּאוּרִיָּתָא הִזְיָנוּ לְפִי שְׂפִסְרִי לְעִנְיָן דִּיעְבַּד
לֹא עָדִיף עַכ"פ מִבִּישְׂרָא ע"ג בִּישְׂרָא וְכַמ"ש הַתּוֹס' ד"ה כְּבָדָא עֲלוּי בִישְׂרָא וְא"כ מִכָּל

הנ"ל מוכח אליבא דהרי"ף ורמב"ם דם הכבד דאורז' ונהדר' ספיק' דידן לדוכתיה דכבד
שנכבשה יאסור כמו בשר.

אבל לענ"ד נראה עיקר דאף לפי הכרעת האחרונים פהרי"ף ורמב"ם גבי פבד
שנתבשלה בלא מליחה וצלייה דנאסרה מ"מ מודים עכ"פ דכבבוש מותר דהלא מה
שהכריעו פהרי"ף ורמב"ם היינו מטעם שפכת בסמ"ק ובהגש"ד שער ד"ד לפי שאין
אנו בקיאים מהו שלוק ומהו מבושל ובשלוק אמרי' דנאסרה משא"כ במבושל וכמבואר
בת"ח פלל ד"ד.

ועכ"פ בכבבוש אין פאן ספק זה דאף שאמרו בגמרא כבבוש כמבושל מ"מ לא החזיקו בו
דין שלוק ואף לפי דעת הפוסקים אין לו דין מבושל ממש רק שמבליע ומפליט אבל אינו
מבלבל טעם החתיכה ברנטב וכמ"ש בת"ח פלל ג'.

וא"ת הלא מ"מ כבבוש מבליע ומפליט וא"כ יאסור מטעם זה. אבל ז"א שהרי פשוט בגמ'
ובפוסקים שפבד אוסרת ואינה נאסרת לפי שאינו בולעת במבושל ועכ"פ אף שבמבושל
אסור מטעם ספק שלוק אבל בכבבוש לע"ד דכ"ע מודים דכבבוש לא נכנס בספק זה.

ואף שקצתם מפקפקים במ"ש בת"ח שפבבוש אין לו דין מבושל ממש מפל מקום לפי מה
שאכתוב בסמוך נראה מבואר "דלאו לכל הדברים כבבוש כמבושל נאפי' לשלוק שהוא
גרוע ממבושל אינו (הג"ה מכו הרב המחבר ז"ל) דומה כבבוש וכמו שמוכח ממתינתין
וזאת ליהודה ויאמר מצאתי ראיתי דתרומה שאכתוב בסמוך.

פי נ"ל בס' צמח צדק סי' קכ"א שהשיג שיש ב' מיני שלוק והא' גרוע ממבושל על אמ"ו
הגאון זצוק"ל וכתב ונ"ל הנה פי דברי רש"י סותרים זא"ז דכאן בנה מכ"ת יסודו על
מ"ש הרב בת"ח בשמעתין דכבד פירש"י ד"ה שלוקה דמ"ש כבבוש כמבושל לא לכל
מילי הרבה מאוד משמע דעדיף ממבושל אמרו כו' וכבר דחה מהרש"ל בא"ו ובנזיר דף
מ"ה במשנה הנה מבשל שלו כו' לסברא זו ואינו מחלק בין שלמים או שלקן פירש"י
שלקן שאינו כבבוש למבושל כו' עכ"ל.

אמנם מצאתי מבושל יפה וא"כ הוא גרוע ממבושל און לאמ"ו הגאון זצוק"ל תניא
דמסייע וצ"ל באמת שיש ב' מיני שלוקים ומה לו נאעידה לו עדים נאמנים הרבנים
שבאמת פירש"י בנדריים שאינו מבושל בעל ט"ז ובעל ש"ף בסי' ס"ט סט"ו יפה לפי
שקשה דאם הוא עדיף גם הנה ראו הת"ח והרש"ל הנז' ממבושל א"כ הוא זו נאצ"ל זו
לכן כ' נאפ"ה פתבו דיש לסמוך ולהקל כפסק רש"י דגרוע ממבושל והוי לא זו אף רמ"א
בת"ח ע"ש.

זו ואף שקצתם מכנים הפי' בנזיר לדברי המפרש ולא לדברי רש"י וגם התוספו' חולקים
שם על זה הפירוש אבל מ"מ מוכח מסוגיא דכבד שיש ב' מיני שלוק וכמ"ש ברוקח סי'
תמ"ה שמביא בשם תוספתא הגירסא בדר"י בר"י בן ברוקה שלוקה אוסרת ואינה
נאסרת ומפרש ברוקח דאותה שלוקה הוא בישול מעט וגרוע ממבושל.

וכן מוכח ממתני' דתרומות דכבבוש אין לו ספק שלוק והוא גרוע מכולם. ונ"ל בפ"י פל
הנכבשים זע"ז מותרים כו' רי"א פל הנשלוקים רע"א פל המתבשלים כו' וכתב הרמב"ם
בפי' המשנה המאמר הנקדם התיר הכבישה ואמר ר"י אפי' השלוקים והוסיף ר"ע אפי'

המבונשלים כו' ואינו מותר אלא המבונשים בלבד כו' ע"ש ושם מוכח עכ"פ דאיןרי בשלוק שהוא גרוע ממבונשל דאל"כ מהו שהוסיף ר"ע ואפ"ה פבוש גרוע מכולם ומכ"ש פבוש אינו נכנס בספק שלוק שהוא עדיף ממבונשל ועיין בתשובת ריק"ו שורש קנ"א קצת מה ששייך לזה.

ואף שבנדריים פ' הנודר מן המבונשל פ"ה ה"ר"ן דשלוק הוא בשיל ולא בשיל היינו דוקא גבי נדרים וכמ"ש ה"ר"ן בעצמו הביאו ב"י סי' רי"ז וז"ל דנהי דשלוק משמע נמי מבונשל יותר מדאי פדאמרין בפ' פל הבשר שלוק דהכא בשיל ולא בשיל דבנדריים הולך אחר ל' ב"ח וגם הרא"ש חולק שם וכתב דשלוק הוא מבונשל יותר מדאי ומביא ראיה מפל הבשר ודברי הפל דכבוש גריע מכלהו וכמו שמוכח למענין שם לכן נלע"ד בנדון הנ"ל להיתר ומינה ג"כ יש קצת להתיר בפכד ששעה ג' ימים בלא שריה וצליה דאף שהחמירו הגאונים בפכד ששעה ג' ימים בלא שריה דאסור לבשלו הצליה היינו לפי שבישול פולט יותר וחוזר ומבליע בפכד ומשא"כ בפכד שפולטת ואינה בולע' וא"כ נראה להתיר ואף שיש קצת לפקפק בזה אבל מאחר שחומרא זו לא מצינו בתלמוד רק חומרת הגאונים ומקילים בזה בשאר דינים פגון אם נתערב באחרות וכמבואר בת"ה הובא בש"ע סי' ס"ט וא"כ ה"ה בנ"ד יש להקל והנלע"ד פתבתי.

שאלה פ"ט לשון הרב מרן הב"י ז"ל בטי"ד סי' קע"ט וז"ל בפ"ד לשד אפילו אינו מקטר לשם ע"א אלא לחבר הוי ע"א וכתב רי"ו דמהא שמעינן כו' דהמקטר לשד פדי לעשות רצונו חייב משום בעל אוב ואיני יודע מה ענין בעל אוב לזה ונראה שיש להגיה משום, ע"א עכ"ל ב"י והג"ה ועיין בש"ך ל"י"ד סוף סי' קע"ט) ודבריו תמוהים הלא בהדיא אמרי' בפ"ד מיתות פדברי רי"ו דחייב משום בעל אוב פשמקטר לחבר פדי לעשות רצונו דאמרי' שם אמר עולא במקטר לשד מקטר לשד היינו ע"א אלא במקטר לחבר והלא חובר חבר הוא ולא מצינו שהוא בסקילה רק לאו וגבי אוב הוא סקילה ומשני התורה אמרה חבר זה בסקילה עכ"ל הגמ' ע"ש וא"כ משמע בהדיא פשמקטר לשד היינו לחבר לעשות רצונו חייב משום אוב ומה שאמרין שם דחייב משום ע"א היינו במקטר לשד לשם אלוהות ולא פדי לכופו לעשות רצונו.

ונלע"ד לישב בדוחק דכד מעינת בגמרא דמקשי תחלה מ"ש הכא דקתני בעל אוב מאי מעשה איפא כו' עד ורי"א אפי' תימא רבנן פפיפת קומתו לרבנן הוי מעשה כו' עד פי קאמר ר"ל כו' אבל לרבנן לא כו' עד במקטר לשד כו' א"כ מאי דמשני בגמ' במקטר לשד היינו דוקא לר"ל דכפיפת קומתו לא הוי מעשה לכן הקשה המקשה א"כ מכ"ש הקשת זרועותיו עד שמכח זה הוצרך לשנות במקטר לשד מפני הקושיא דמגדף ובעל אוב מבעי ליה אבל לר"י דסבר דכפיפת קומתו לרבנן הוי מעשה וא"כ גם הקשת זרועותיו הוי מעשה ולכן גבי אוב חייב דהוי מעשה לרבנן וא"כ אין אנו צריכין לת"י דמקטר לשד וגם לת"י שמשני אח"כ במקטר לחבר פי אין חילוק בין מקטר לשד ומקטר לחבר דהוי הפל ע"א וחייב משום ע"א ולא משום בעל אוב וגם במקטר לחבר חייב משום ע"א וכמו שמשני באמת בגמ' דהתורה אמרה חבר זה בסקילה והיינו משום ע"א לפי שאין אנו צריכין לומר דמקטר לחבר הוא בעל אוב דזהו דוקא לר"ל אבל לא לר"י וזה שכתב הב"י ואיני יודע מה ענין בעל אוב לזה פי הלא לר"י בעל אוב הוא הקשת

זרועותיו וְחָבַר הוּא מ"ש אַח"כ נְחָשִׁים וְעַקְרָבִי וְא"כ מְקַטֵּר לְשֵׁד אפ"י רַק לְכוּפוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ ע"כ חָיִב מְשׁוּם ע"א וְלֹא מְשׁוּם אוֹב דְּאוֹב הוּא עֲנִין אַחַר לְכֵן הִגִּיה דְּצָרִיף לְהִיּוֹת ע"א וְדוּק.

אַבְל מִי יִתֵּן וְאָבִין דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בַּפ"ו מֵהַל' עַפּו"ם וְחֻקוֹתֵיהֶם הַעוֹשֶׂה אוֹב אוֹ יִדְעוּנִי כו' הִיָּה שׁוֹגֵג מְבִיא חֲטָאת קְבוּעָה עַכ"ל דְּהָרִי בַּגַּמ' אָמְרִי דְלֵר"ל יִדְעוּנִי הֵנִי לֹאֹ שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה וְא"כ אֵינּוּ חָיִב קְרָפֵן וְכַמ"ש רַש"י וְבִין לֵר"י דְסָבַר דְּחָיִב קְרָפֵן דְּאָמַר הוֹאִיל וְשִׁנְיָהֶם בְּלֹאֹ א' נְאָמְרוּ וְחָיִב קְרָפֵן מ"מ הֲלֹא אָמְרִינוּ אַח"כ וְר"י מ"ט לֹא אָמַר כֵּר"ל אָמַר לָךְ מִתְּנִי דְכָרִיתוֹת ר"ע דְּאָמַר לֹא בְּעִינֵן מַעֲשֶׂה וְא"כ מִשְׁמַע אַבְל לְרַבְּנָן בְּעִינֵן וְיִדְעוּנִי לֹא הֵנִי מַעֲשֶׂה וְגַרְע מְפַיֶּפֶת קוֹמְתוֹ וְכַמ"ש רַש"י בַּד"ה ר"ע הִיא דְיִדְעוּנִי אפ"י עֲקִימַת שְׁפָתָיו לִיכָּא וְא"כ לָמָּה פָּתַב הַרְמַב"ם דְּגַבֵּי יִדְעוּנִי מְבִיא חֲטָאת קְבוּעָה בְּשׁוֹגֵג וְצ"ע וַיֵּשׁ לִישָׁב וְדו"ק: שְׂאֵלָה צ בְּאַחַד שְׁנֵיכֶפָה וְאָמְרוּ הַמְּוֹמְחִים לְכַתּוּב קִמִּיעַ עַל קֶלֶף צָבִי וְלֹא מִצָּא קֶלֶף צָבִי רַק מִס"ת וְנִשְׂאֵלְתִי אִם מְוֹתֵר לְחַתּוּף חֲתִיכָה שֶׁל קֶלֶף הַס"ת לְצוּרָף הַקִּמִּיעַ הַנּוֹז' מֵאַחַר שְׁצָרִיף לְגִרְוֹר הַפְּתַב וְלִמְחֻק פְּמָה שְׁמוֹת.

תְּשׁוּבָה לְכַאוּרָה נִרְאָה שְׂאָסוֹר לַעֲשׂוֹת פֶּן וּבְפֶרֶט בְּעִינֵן מְחִיקַת הַשְּׁמוֹת אַבְל יֵשׁ לְהַתִּיר מֵהָא דְאָמְרִי בְּגַמְר' דְּעִירוּבִין דָּף י"ג אִם מוֹחֲקִין לְסוּטָה מִן הַתּוֹרָה בְּמַגִּילַת סוּטָה אָף שִׁי"ל וְלַחֲלַק דְּשִׂאֲנֵי הַתָּם לְפִי שְׁהַרְשׁוֹת נִיחָנָה לְסוּטָה לְמַחֲק הַשְּׁמוֹת מִשָּׂא"כ בְּשָׂאֵר דְּבָרִים אַבְל ז"א וְשִׁהָרִי אָמְרִי בַּגַּמ' דְּסוּפָה וְסִנְהֶדְרִין גַּבֵּי דוֹד בְּעִצַּת אַחִיתוֹפֶל בְּשִׁקְפֵי תְהוּמָא אָמַר מִי אֵיכָּא דְיִדְעַי אִי שְׁרִי לְמִיכְתָּב שֵׁם אַחְסָפָא כו' וְלִמַּד ק"ו מֵהַ לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ כו' אָמְנָם גַּם בְּזֶה יֵשׁ לְחֲלַק וְדו"ק: שְׂאֵלָה צ"א רְאוּבֵן שְׁקִנָּה עֶבֶד וְגַם שְׁפָחָה מִן הָעַפּו"ם וְהַכְּנִיסָם לְתַחַת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה וְהִשְׂיָא אוֹתָם לִישְׂרָאֵל וְאַח"כ מֵת רְאוּבֵן וְאִשְׁתּוֹ אִם מְחֻיָּבִים הַגָּרִים לְהַתְּאָבֵל עֲלֵיהֶם פְּדִין בֶּן אוֹ בַּת הַמְּתְאָבֵלִים עַל אָב וְאִם בְּגִזְרַת שְׁבַעָה וְשְׁלֹשִׁים וִי"ב חוֹדֶשׁ וְאָף אִם אֵינָם מְחֻיָּבִים לְהַתְּאָבֵל אִם רוֹצִים לְקַבֵּל עַל עֲצָמָם הָאֲבִילוֹת אִם יְכוּלִין לְקַבֵּל וְגַם אִם מְחֻיָּבִים בְּעַל הַגִּיּוֹרַת לְהַפְרִישׁ מֵאִשְׁתּוֹ תוֹף ז' יְמֵי אַבְלָה שְׁרוּצָה לְקַבֵּל עֲלֵיהָ.

תְּשׁוּבָה גְרָסִינוּ בְּגַמְר' דַּב"מ פ' אֵלוּ מְצִיאוֹת בְּמִשְׁנָה אַבְיָדוֹת וְאַבְיָדוֹת אָבִיו אַבְיָדוֹת קוֹדֵם אַבְיָדוֹת וְאַבְיָדוֹת רַבּוֹ שְׁלוֹ קוֹדֵם אַבְיָדוֹת אָבִיו וְאַבְיָדוֹת רַבּוֹ שְׁל רַבּוֹ קוֹדֵם שְׂאָבִיו הִבִּיאֹ לַעֲה"ז וְרַבּוֹ שְׁלִמְדוֹ חֲקָמָה מְבִיאֹ לְחִי עַה"ב עַכ"ל וְא"כ לְפִי מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה עַבּוֹר שְׁרַבּוֹ לְמָדוֹ חֲקָמָה וְמְבִיאֹ לְחִי עַה"ב עַבּוֹר זֶה הוּא קוֹדֵם לְאָבִיו וְאָמְרִי בַּגַּמ' דַּמ"ק דָּף כ"ו ת"ר וְאֵלוּ קְרַעֲנִי שְׂאִין מִתְּאָחִין הַקּוֹרֵעַ עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ וְעַל רַבּוֹ שְׁלִמְדוֹ תוֹרָה כו' וְע"ש וּלְפ"ז ה"ה בַּנ"ד בְּרְאוּבֵן שְׁגִיָּר גָּרִים וְהַכְּנִיסֵן לְתַחַת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה וְהִבִּיאֵן לְחִי עַה"ב מְחֻיָּבִים לְקָרוֹעַ עַל רְאוּבֵן שְׁמַת פְּמוֹ עַל רַבּוֹ.

אָמְנָם לְעִנֵּן אַבְיָלוֹת צ"ע דָּאָף שְׁמְחֻיָּבִים לְקָרוֹעַ עַל רַבּוֹ מ"מ לְעִנֵּן ז' וּל' מַכ"ש י"ב חוֹדֶשׁ לֹא מְצִינוּ וְאַדְרָבָה אֵיתָא בְּטִי"ד ס' רַמ"ב כְּשִׁמּוֹת רַבּוֹ י"א שְׁקוֹרֵעַ כָּל בְּגָדָיו כו' עַד וְנוֹהֵג עֲלָיו כָּל דִּין אַבְיָלוֹת מְקַצֵּת יוֹם א' כו' ע"ש וְכֵן הוּבָא בַּש"ע סכ"ה וְדִין זֶה הוּא מְוֹסָפֵם מְכָל הַפּוֹסְקִים וְאָף שְׁלִפֵי מִשְׁמַעוֹת הַטּוֹר שְׁפָתַב תַּחֲלָה י"א שְׁקוֹרֵעַ כָּל בְּגָדָיו כו' וְהַרְמַב"ן פָּתַב שְׂאִינוֹ קוֹרֵעַ אֵלָא טַפַּח וְנוֹהֵג עֲלָיו כָּל דִּין אַבְיָלוֹת מְקַצֵּת כו' וְכֵן הִיא מְסַקְנַת א"א הָרָא"ש ז"ל מִשְׁמַעֲשֶׂהוּ תְלוּי בְּפִלוּגְתָא הַרְמַב"ן וְהַרְמַב"ם אַבְל כַּד מְעִינְתָּ.

בב"ח שם שפכת וז"ל ולפי אומר שט"ס כו' נכתב שדין זה דנוהג אבילות מקצת יום כו' אינו ענין למחלוקת זה כו' ואם פן מוכח מפל זה דברבו אינו נוהג אלא מקצת יום א' ומכ"ש שאינו נוהג ז' ושלשים וי"ב חודש: שאלה צב נשאלתי פהו שמת לו מת ביי"ט ונקבר שאינו נוהג אבילות עד אחר י"ט אם רשאי לישא בפיו ביי"ט תשובה לכאורה נראה שהוא אסור דהוי דומיא דדברים שבצינעה נוהג ולפ"ז יש לחלק בין פהו מפורסם כו' דומיא דר"ת שקרא בתורה בשבת תוך ז' אבל ביי"ט נראה פשיטא שהוא אסור הואיל ובלא"ה עולה למגן ז' ודוק ועיין מ"ש הפוסקים בזה: שאלה צג נדרשתי לאשר שאלוני פה ק"ק פראג בשבת פ' בשלח תכ"ד לפ"ק אירע שמת א' ברחוב היהודים שקורים תחת השופי"ן והגידו לפהו פאשר הנה ברחוב הג"ל שיש פה מת והלך מן האהל על הרחוב ולא יוכל לצאת מן הרחוב באשר שמו אנהל זה והלאה יש עוד אהל אחר רק בין אהל לאהל יש רחוב פנוי תחת הרקיע והנה הפהו הנז' לא יוכל לפנות אנה ואנה מפני שני אנהלים והוא עומד ברחוב ומקרח לעמוד שם ברחוב כל יום השבת וליל מוצאי שבת עד יום א' אחר חצות פמעט והוא בחודש שבט וקור גדול ונתחבט הפהו אם יש מקום להמציא לו היתר לילך תחת אהל השני ולצאת משם לאיזה בית או לא תשובה לכאורה נראה פשוט לאסור אבע"א סבא ואבע"א אגרא אבע"א סבא דאטו מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום כו' וכי הואיל והותר לו לטמאות עצמו לצורך שלא להשהות בטומאה ואמרו שהותר לו לטמאות שלא לצורך ליכנס תחת האהל הטומאה מחדש ואבע"א אגרא גרסינו בפ"ק ג' מינים בנזיר דף מ"ב במשנה הנה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת א"ל אל תטמא כו' חייב על כל אחת ואחת איתמר אמר רבה אמר רב הווא מקרא מלא דיבר הפתוב לא יטמא פשהוא אומר לא יבא להזהירו על הטומאה ולהזהירו על הביאה (אבל טומאה וטומאה לא) ופירש"י לומר לה שאם נטמא במת ונזיר ונכנס באהל שיש בו מת חייב שמים א"כ מוכח מזה בהדיא שאם נטמא במת אסור ליכנס באהל מת ואף מלקות חייב על ביאה שנייה ואף שאמר רבה אבל טומאה וטומאה לא שאם נטמא במת ונזיר ונגע במת אחר שאינו חייב אלא אחת וה"ה בנ"ד היינו דוקא טומאת חיבורי' וכמו שמסיק בגמ' דטומאה בחיבורי' דאורי' דהוי פטומאה א' לאפוקי שלא בחיבורין כגון שנטמא במת ואח"כ נכנס לאהל המת חייב שמים.

ואף אי מדמית הא לטומאה וטומאה מ"מ מודים בהא דנ"ד שאסור נדא דרב יוסף בשם רב הווא פליג וסבר אפי' טומאה וטומאה נמי ואפי' לרבה שסבר דטומאה וטומאה לא היינו דאינו חייב מלקות בפ"ע אבל איסורא מיהא איכא ואף שאמרין בגמ' אח"כ שם בנזיר פהו שהנה לו מת מונח על פתיפו והושיטו לו מת אחר יכול יהא חייב ת"ל ולא יחלל במי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל ועומד וכתב הרא"ש בהל' טומאה דלא תימא הא דקתני יכול יהא חייב כו' חיובא הוא דליכא הא איסור' איכא (אלא אפילו איסור' נמי ליכא ומותר לכתחלה) וא"כ משמע שמוותר לכתחלה וה"ה בנ"ד אבל זה אינו וכמ"ש לפני זה דמתרץ הגמ' פאן בחיבורי' אדם במת כו' לאפוקי אם לאחר שפירש ממנו ונגע במת אחר חייב וכמ"ש גם הרא"ש שם והרמב"ן הג"ל א"כ מפל הנז' נראה דבנ"ד דאסור אבל פד מעיינת בפסוג' הנז' תמצא שיש יותר סבא להתיר מלאסור.

גרסינו באבל רבתי פ' הנה עומד לקבור את מתו עד שהוא בתוך הקבר מקבל מאחרים וקובר פירש ה"ז לא יטמא נטמא בו ביום ר' טרפון אומר חייב ור"ע פוטר נטמא לאחר

אותו היום הפל מודים שהוא חייב מפני שהוא סותר יום א' ופסק ר"ת הלכה כר"ע דנטמא בו ביום פטור ומותר הפהן להכניס מתו לבית הקברות לקבורו ואפ"י ה"ה ר"ע אוסר טומאה בו ביום מדבריהם כו' (דמדאוריית' הא פוטר ר"ע) גדול כבוד מתו שדוחה ל"ת דדבריהם (שלא אוסר ר"ע אלא לאחר שפירש מהעסק לגמרי כדאית' בפ' מי שמת והביא ראיה ר"ת מפ' דם הנידה דף ג"ו) דתנו נאמני הכותי' לומר קברנו שם את הנפל או לא קברנו וקאמר עלה והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול אר"י בכהן כותי עומד שם ודלמא פהן טמא הוא דנקיטא תרומה בידו ואכיל ליה אלמא דשרי לכהן טמא לעמוד במקום הקבר כו' וא"כ לפי הסוגיא דאבל רבתי אליבא דר"ע ולפי מה שפסק ר"ת כמותו אז מותר לכהן להטמאות בו ביום אף למת אחר וא"כ ה"ה בנ"ד אם יצא מאהל המת והוא עומד בתצור ואינו יודע לפנות אנה ואנה שמונתר לו ליכנס לאהל המת כדי ליכנס לבית ואפ"י ה"ה ר"ע אוסר לכתחלה מ"מ בנ"ד נראה שמונתר דהלא פתבנו לעיל מ"ש הרא"ש בהל' טומאה דאפ"י ה"ה ר"ע אוסר מ"מ משום כבוד מתו דוחה טומאה דדבריהם וא"כ בנ"ד משום כבוד הבריות דוחה ג"כ טומאה דדבריהם ואין לומר דדוק' משום כבוד מתו הוא דוחה טומאה דדבריה' אבל לא משום כבוד הבריות אבל ז"א שחרי אמרינו בגמ' פ' מי שמתו דף י"ט ע"ב אר"י אמר רב המוציא פלאים בבגדו פושטו אפ"י בשוק מ"ט אין חקמה ואין תבונה ואין עצה לנגד י"י כ"מ שיש ח"ה אין חולקין כבוד לרב כו' ת"ש דארב"צ מדלגין היינו ע"ג ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אמרו אלא אפ"י לקראת מלכי א"ה שאם יזפה כו' אמאי לימא אין חקמה כו' ומשני כדבר דאמר רבא ד"ת אהל כל שיש בו חלל טפח חוצץ בפני הטומאה ושאין בו ח"ט אינו חוצץ בפני הטומאה ורוב ארונות יש בהן חלל טפח וגזרו על שיש בהם משום שאין בהם ומשום כבוד מלכים לא גזרו בהו רבנן א"כ מוכח מזה שפשיביל כבוד מלכים מותר לטמאות בטומאה דרבנן ואין לומר דכבוד מלכים שאני היינו מטעם שאם יזפה כו' ומה שאין פן בשאר כבוד הבריות אינו דוחה איסור דדבריהם אבל ז"א שחרי אמרי' בגמ' אח"כ שם ת"ש גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה כו' ומשני בלאו דלא תסור כו' ומשום כבודו שרי רבנן וא"כ מוכח בהדיא דדוחה לאו דדבריהם כו' משום כבוד הבריות וא"כ ה"ה בנ"ד דדוחה טומאה דרבנן משום כבוד הבריות.

ואין לומר דדוק' איסור דרבנן נדחה משום כבוד הבריות אבל לא איסור דאוריית' ובנ"ד הוא איסור דאוריית' דהיינו איסור טומאת אהל המת הוא מדאוריית' אבל ז"א דגם בנ"ד הוא טומאה דרבנן וכמ"ש בש"ס סי' שע"ב על הא דמדלגים ועיין בטור שם מ"ש על הגמ' דמדלגים היינו כו' דכיון דארונות יש בהן פותח טפח אין בו אלא איסור דרבנן וזהו דוקא בימיהם שהיו קוברים בענין שיש ביציאת הקבר פותח טפח אבל האידנא שכולו סתום אפ"י יש בו אויר טפח כל כנגדו טמא מן התורה ודברים אלו לקוחים מדברי התוס' פ' מי שמתו ופ' המוכר פירות וע"ש וא"כ פשיט' כשהבית שהמת בתוכו פתוח שהשאר אהלים הסמוכים להמת אינן אלא דרבנן.

מ"ש עמיתי בעל ש"ס בי"ד סי' שע"ב ס"ק ב' כשהבית שהמת בתוכו סתום מכל צד נמי ליכא בביתם הסמוכי' טומאה אלא מדרבנן משום דסוף הטומאה לצאת עכ"ל אבל דבריו תמוהים לכאורה שכתב שהשאר אהלים אינן אלא דרבנן מהא דכתב הטור סי' שע"ב והיינו הא דמדלגין היינו ע"ג ארונות של מתים ושם טעמא אחרוני' הוא וכמ"ש התוס'.

וכן מסיים הטור דדוק' בימיהם שהיו קוברים בענין שיש ביציאת הקבר פותח טפח כו' שהארונות שלהם היו פתוחים למעלה ומשא"כ אם הטומאה יוצאת מהבית דרך הפתח או חלון ונכנס לפתח שני מ"ש אהל שני מאהל ראשון דליהוי דרבנן פי זהו נחשב הפל לאהל אחד הג"ה מין הרב המחבר ז"ל).

ולא שיהי פאן אין דרך הטומא' ליכנס וזאת ליהודה ויאמר לענ"דן פשוט לאהל שני הואיל והוא פותח טפח והפל בנ"ד להיתר לא מפעיא לפי פתוח וענין בתשו' הרב מהרי"ט סי' סברת הש"ך ב"ד סי' שע"ב דטומאת צ"ה שמוכח שם שסבר שהוא דאוריית'.

האהל זו היא מדרבנן פשיט' ואפי' לפי ע"כ מצאתי) סברת ה"ה מהרי"ט בתשוב' סי' צ"ה שהביא אמ"ו הגאון זצוק"ל דאסורו מדאוריית' מ"מ נראה להתיר בנ"ד מטעם שכתב הב"י בא"ח סי' רע"ו ומנספם הוא בפוסקים דבארצות הקרות מותר לגוי לעשות מדורה בשבת בשביל ישראל דהפל חולין אצל הקור ואע"פ דקי"ל שם אם הדליק גוי גר בשביל ישראל אסור וכמ"ש התוס' בפ' כ"כ דף קכ"ב ד"ה אם בשביל ישראל כו' דאסורו מדאוריית' וכ"כ הרא"ש ע"ש ואפ"ה הטעם דהפל חולין אצל הקור דוחה דאסור דאוריית' וה"ה בנ"ד.

אף ראיתי שם ברש"י במשנה שכתב ד"ה אם בשביל ישראל אסור מדרבנן ע"ש מ"מ יש לצדד להתיר לפי סברת הש"ך הנז' שטומאת האהל זו נמי מדרבנן היא ומה גם דבשבת איכא עוד צד להיתר וכמ"ש במקום אחר ראיה נכונה לזה מש"ס אעפ"כ כתבתי זה להלכה ולא למעשה מפח סברת הרב מהרי"ט הנז'.

ומה"ט נמי אני מפקפק בהיתר זה ששמעתי בהיותי בק"ק פראג יע"א שהורה להם מורה א' דיוציאוהו ע"י השמירה השומרים רחוב היהודים פי דוק' גבי תחומין דרבנן הדין כף אבל לא בטומאת האהל דאוריית' וזולת זה יש לחלק עוד וענין במהרי"ל מ"ש גבי מי שפא בספינה כו' ודו"ק: שאלה צד נשאלתי פה ברחוב היהודים משוכה פיפה א' אצל בית שפית הפנסת בתוכה והולכת עד צד השני של הרחוב דהיינו שעשויה באופן זה אצל בית של ב"ה יש מחיצה שנה לאורך הרחוב ערך אמה או שתים וגם מצד השני של הרחוב יש ג"כ חומה גבוה לרוחב הרחוב ערך אמה ועל חומה שנה אשר מצד רוחב הרחוב שאצל בית ב"ה משוכה פיפה עד צד החומה השנה של הרחוב שמצד השני אשר עוברים ושבים תחתיה וכיפה הנז' וגם החומה השנה עוביה ערך שנים ושלשה אמות וע"ג הכיפה בנו למעלה מחיצה משני צדדים הכיפה והחומה שיכולין לעבור מצד השני של הרחוב עד בתוך הבית אשר בתוכה ב"ה וגג על שני המחיצות אשר משני צדדי המחיצות חומת השנה וגם הכיפה.

וראיתי יש מפקפקים כשמת ב"מ במקום השני שהפנים הולכים בב"ה אף שנהו פשוט כמו שפסקו הרבנים שהיו פה לפני בואי לכאן שישברו השינ"דלן מעל החומה השנה שאינה יכולה לבא כלל תחתיה תחת הכיפה והקורה אשר מונחת על החומה השנה אשר השינדל"ן הנז' היו דבוקים עליה במסמרים ואף שאמרי' בגמ' דאהלות והובא בפוסקים בשם מהר"ח א"ז וז"ל במקום שיש עירוב כו' נמצא המבוי מחונברים ע"י הקורות החומה העירוב כו' ע"ש והיינו דוקא אם ראשי הקורות נכנסים תחת הגגים והקורה מונחת באויר המבוי שהקורה עצמה מאהלת ובוקעת ועולה ומושכת הטומאה משא"כ

כַּשֶׁהקוֹרָה וְרֵאִיתִי מְנוּחַת עַל חוֹמַת הַשָּׁנָה וְהַעֲיָקָר הָאֵהָל מִחֲמַת הַשֵּׁנִי"ד לֵן הוּא הַמְחַוְּבָרִים בְּקוֹרָה כִּי הַקוֹרָה מְנוּחָה עַל הַחוֹמָה וְאִ"כ כַּשֶׁמְסִירִים הַשֵּׁנִי"ד לֵן מִלְמַעְלָה שְׁאִין שָׁם אֵהָל כָּלֵל וְהַקוֹרָה הַמְנוּחָה עַל הַחוֹמָה אֵינּוּ מַעְלָה וְאֵינּוּ מוֹרִיד שְׁאֵינָה יְכוּלָה לְהִבִּיא הַטְּנוֹמָאָה כִּי הַשֵּׁנִי"ד לֵן נְשִׁיבָרִים בֵּין גַּג לְגַג וְלֹא אֶמְרִי לְבוּד וְכַמ"ש מֵהַרִּי"ו דְלֹא אֶמְרִי לְבוּד גַּבִּי טְנוֹמָאָה אַף בְּכָל שָׁהוּא וּמַכ"ש כַּשֶׁשֵּׁי"ש יוֹתֵר מִגַּ' טְפָחִים וּגְדוּלָה מִזּו כָּתַב בְּדַרְיָשָׁה סִי' שַׁע"א ס"ט עַל מ"ש מֵהַרִּי"ה א"ז כַּשֶׁהִיוּ לְמִידִים בְּבֵית מֵהַר"מ כו' וְכָתַב וְז"ל וְנִלְע"ד וְגַם שְׁמַעְתִּי כו' עַד מ"מ אֵינּוּ מְבִיא הַטְּנוֹמָאָה כו' ע"ש וּמַכ"ש בַּנ"ד שְׁבַכְיוֹן צִוּוּ הַרְבָּנִים שְׁהִיוּ לְפָנֵי פֶה לְסִתְרוֹ הַשֵּׁנִי"ד לֵן שְׁנַגְד הַחוֹמָה הַשָּׁנָה וְעַל חוֹמַת הַשָּׁנָה מוּטָל קוֹרָה אֲשֶׁר אֵין שָׁם אֵהָל כָּלֵל עַל הַקוֹרָה וְגַם הַקוֹרָה בְּעֶצְמָה מְנוּחַת עַל הַחוֹמָה הַשָּׁנָה וְאֵין שָׁם פֶּתַח כָּלֵל בְּשָׁנֵי צְדָדֵי הַחוֹמָה לְמַעְלָה וְגַם יֵשׁ שְׁנֵי חֲתִיכוֹת חוֹמָה גְבוּהָה שָׁנָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה אֲשֶׁר לֹא יְכוּל הַטְּנוֹמָאָה לְבֹא כָּלֵל לְצַד הַשָּׁנֵי שְׁאֶצֶל ב"ה וְאִ"כ לִית כָּאֵן בֵּית מִיחֻוֹשׁ כָּלֵל וְרַשָּׁאִים הַפְּהָגִים לִילָף לַב"ה.

וְהַנִּלְע"ד כְּתַבְתִּי: שְׁאֵלָה צֶה אֶבֶל תוֹף ז' יָמִים שֶׁל אֲבִילוֹת אֵי שְׁרִי לְקַדֵּשׁ הַלְבָנָה מֵאַחַר שְׁאֵינּוּ שְׁרוּי בְּשִׁמְחָה בְּנוֹדָאֵי אֵי יְכוּל לְקַדֵּשׁ אַחַר ז' לֹא קַמְבַּעֲיָא לָן דִּישׁ לֹו לְהַמְתִּין אֶבֶל אִם אֵין יְכוּל לְהַמְתִּין כִּי הַמְצָוָה עוֹבְרָת גַּם אֵי יְכוּל לְצִאָת מִפֶּתַח בֵּיתוֹ.

תְּשׁוּבָה לְפִי סְבַרְת בְּעַל שְׁבוּלֵי לְקַט שְׁהִבִיא הַב"י בַּא"ח סִי' קַכ"ח גַּבִּי פֶהֵן שְׁהוּא אֶבֶל אֲסוּר בְּנִשְׂיָאוֹת כְּפִים מֵאַחַר שְׁאֵינּוּ שְׁרוּי בְּשִׁמְחָה ה"ה בַּנ"ד ג"כ אֲסוּר אֶמְנָם לְפִי דַעַת הַחוֹלְקִים שָׁם וְסוֹבְרִים שְׁמֹנֶתֶר וְהַב"י כְּתַב שְׁיֵשׁ לְסִמְנוֹף עַל זֶה בְּשִׁבְעָה יָמֵי אֲבִילוֹת ע"ש וַיֵּשׁ לְדַחוֹת דְּבִשְׁלֵמָא הֵתֵם כַּשִּׁיּוֹצֵא מִפֶּתַח ב"ה אֲז אֵינּוּ מְחַוְּבָרִים וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד וְצ"ע קֶצֶת אֶבֶל נִרְאָה יוֹתֵר שְׁהוּא מְחַוְּבָרִים לְקַדֵּשׁ הַלְבָנָה אַף לְצִאָת מִפֶּתַח בֵּיתוֹ.

וְהַנִּלְע"ד כְּתַבְתִּי: שְׁאֵלָה צוֹ לְשׁוֹן הָרֵא"ש בְּפָרֶק אֵלוֹ מְגַלְחִין דִּין קִי"א וְז"ל וְאִב"ד וְשִׁמוּעוֹת רְעוֹת דָּאֵין מִתְאַחֲזִין יְלַפִּינוּ מוֹיָחֻזֶק וְיִקְרַע מְאַלְיָשָׁע בְּרַפְת הַשֵּׁם כו' וְדָאֵין מִתְאַחֲזִין נ"ל דְּכִתִּיב קְרוּעֵי בְּגָדִים כו'.

עֵינֵן בַּגְמ' דַּמ"ק דָּף כ"ו וְז"ל בְּרַפְת הַשֵּׁם מִנ"ל דְּכִתִּיב כו' ת"ר א' הַשְּׁמוּעָה כו' וּמִתְאַחֲזִין מִנ"ל אֶתְיָא קְרוּעָה מְדוּד (וּבְדָפוּס בְּסִלְיָאָה נִכְתַּב תִּיבַת מְדוּד גַּם בְּפָנִים וּבְשִׂאָר דָּפוּס נִכְתַּב קְרוּעָה מְדוּד בְּפִירֵש"י וְט"ס הוּא) כִּי לַפ"ז מְשַׁמַּע שַׁגְמ' מְתַרְץ דְּבַרְפַת הַשֵּׁם דָּאֵין מִתְאַחֲזִין יְלִיף מְדוּד וְז"א דִּהֲלֹא עֲדִינֵן לֹא גָמַר דְּדוּד גּוֹפִיָה.

, וְע"ק אֲדִיגְלִיף מְדוּד לִילָף קְרוּעָה מְאַלְיָשָׁע דָּאֵין מִתְאַחֲזִין וְשָׁם כְּתִיב בְּהִדְיָא אֵלֹא שְׁהוּא ט"ס וּמ"ש דָּאֵין מִתְאַחֲזִין יְלִיף קְרוּעָה כו' קֹאֵי אֲנָשִׂיאַ וְאִב"ד וְשִׁמוּעוֹת רְעוֹת דְּדוּד דְּגִלְיָף קְרוּעָה קְרוּעָה מְאַלְיָשָׁע וְלַפִּי לְשׁוֹן הָרֵא"ש לֹא יְלִיף קְרוּעָה רַק מַל' וַיִּחְזַק וַיִּקְרַע דְּדוּד מְאַלְיָשָׁע שְׁנֵא' וַיִּחְזַק וַיִּקְרַע.

וּבְזָה מְתוֹרְץ קוֹשִׁית הַתּוֹס' שְׁהַקְשָׁה בַּד"ה אֶתְיָא קְרוּעָה כו' תִּימָה א"כ כָּל קְרוּעָה נִילָף כו' וְלַפִּי לְשׁוֹן הָרֵא"ש מִיְנָשֵׁב דְּלֹא יְלַפִּינוּ רַק מַל' וַיִּחְזַק וַיִּקְרַע וְזֶהוּ שְׁכַתְבַת הָרֵא"ש דָּאֵין מִתְאַחֲזִין גַּבִּי בְּרַפְת הַשֵּׁם מִנ"ל לְכֹן כְּתַב הָרֵא"ש דַּנ"ל מְדַכְתִּיב קְרוּעֵי בְּגָדִים וְלַפִּי גִירְסַת הַגַּמ' דְּאֶתְיָא קְרוּעָה מְדוּד קִשָּׁה לְמָה לִיָּה הַג"ש דְּקְרוּעָה הֲלֹא גַבִּי עָרִי הַהוּדָה יְלַפִּינוּ רַק מְדַכְתִּיב קְרוּעֵי מְשַׁמַּע לְעוֹלָם וְאִ"כ ה"ה גַּבִּי בְּרַפְת הַשֵּׁם לְכֹן כַּמ"ש הָרֵא"ש הוּא עֵיָקָר.

רק שְׁקִישָׁה עַל הָרֵא"שׁ וְהֵלֵא אֶמְרֵי בְּסִנְהֶדְרֵין דְּרַף ס' וְז"ל גַּבִּי בְּרַפְתָּ הַשֵּׁם אֵין מִתְאַחֵין מִנ"ל אֶר"א אֶתְיָא קְרִיעָה מְאַלִּישָׁע וְזֵהוּ תִימָא דְאַשְׁתְּמִיטְתִּיה מִיְגִיָה הַגְמ' דְּסִנְהֶדְרֵין. וְדוּחַק לֹדְמֵר שְׁלִפֵי דַעַת ר' אָבָא יְלִיף קְרִיעָה קְרִיעָה מְאַלִּישָׁע וְלֹא פְסִתָּם גַּמ' דַּמ"ק דְּזֵהוּ דוּחַק דַּמְנ"ל דְּהַסְנִגְיוֹת חֲלוּקוֹת דְּלָמָא מ"ש בַּגְמ' דַּמ"ק דְּאֵין מִתְאַחֵין קָאֵי אֶתְרַנְוִיָהוּ דְּהֵינּוּ אֶשְׁמוּעוֹת רַעוֹת וְאַבְרַפְתָּ הַשֵּׁם וְצ"ע (וְעֵינִין בַּרְש"א וְרַש"ל מ"ש בְּסִנְהֶדְרֵין בְּתוֹס' ד"ה אֶתְיָא קְרִיעָה) וְזֵהוּ מִמֶּשׁ קוֹנְשִׁית הַתּוֹס' דַּמ"ק ע"ש.

וְעַל קוֹנְשִׁיא הָרֵאשׁוּנָה שְׁהַקְשִׁיתִי אֵיךְ נִעְלַם מִן הָרֵא"שׁ גְּמָרָא דְּסִנְהֶדְרֵין אֶר"א אֶתְיָא קְרִיעָה קְרִיעָה יֵשׁ לִינְשֵׁב לְכַאוּרָה דְּשֵׁם קָאֵי אֶשְׁמוּעָה מִן הַשׁוּמְעָה, רַק הַפְּסוּק שְׁמַבִּיא וְיָבֵאוּ אֶל חֲזַקְיָה קְרוּעֵי בְּגָדִים לֹא אֵינְרִי מִפִּי הַשׁוּמְעָה רַק מִשׁוּמְעָה עֲצָמוּ וְע"ק דְּלַכְתָּב קָרָא בְּשׁוּמְעָה מִפִּי הַשׁוּמְעָה וְנִלְמַד מַכ"ש בְּשׁוּמְעָה עֲצָמוּ.

וְאֵין לְהַקְשׁוֹת עַל הַיְשׁוּב הַנּוֹ אֵיךְ אֶמְרֵי דְּבָא לְלַמּוּד הַשׁוּמְעָה מִפִּי הַשׁוּמְעָה הֵלֵא זֵהוּ מְחַדָּשׁ הַגְּמָרָא אַח"כ ת"ר א' הַשׁוּמְעָה כּו' חֲזִיב לְקַרְוָע דִּי"ל דְּשֵׁם בָּא לְחַדָּשׁ דְּשׁוּמְעָה עֲצָמוּ אֵינוּ חֲזִיב לְקַרְוָע פַּעַם ב' אָבָל בַּגְמ' דַּמ"ק הֵייתִי אוֹמֵר דְּמָה שְׁמַקְשָׁה וְאֵין מִתְאַחֵין מִנ"ל קָאֵי אֶשְׁמוּעָה מִפִּי הַשׁוּמְעָה וְיְלִיף ג"ש דְּקְרִיעָה כּו' וְשֵׁם אֵינוּ מְבִיא הַג"ש מִפְּסוּק דְּקְרוּעֵי בְּגָדִים וְהוּא מְסוּדָר אַחַר הַת"ר א' הַשׁוּמְעָה וְא' הַשׁוּמְעָה מִפִּי הַשׁוּמְעָה אָבָל אֵינוּ מְדוּקְדָק דְּהֵרִי עֲדִינִין אֵינוּ נִלְמַד שׁוּמְעָה בְּעֲצָמוּ דְּאֵין מִתְאַחֵין וְדו"ק: וְהֵינָה מ"ש בְּסִמּוּךְ מ"ש רַש"י יְלִיף קְרִיעָה קְרִיעָה מִדּוּד נְרָאָה וְשָׁגַם כֵּן פִּירוּשׁוֹ דְּיְלִיף תְּחִלָּה וְיַחַד וְיִקְרַע וְכַמ"ש הָרֵא"שׁ דְּהֵינּוּ מְאַלִּישָׁע וְכַמ"ש הָרֵא"שׁ וְאַח"כ יְלִיף קְרִיעָה כְּפִשׁוּטָה דְּבִרְכַת הַשֵּׁם מִקְרִיעָה דְּדוּד אָף שְׁלֹא נִאָּמַר שֵׁם וְיִקְרַעִם לְשָׁנִים גַּבִּי דוּד הוֹאִיל וְכַבֵּר יְלִיף דְּדוּד מְאַלִּישָׁע וְה"ה דְּהוּי יְכוּל לְמִילָף קְרִיעָה דְּבִרְכַת הַשֵּׁם מְאַלִּישָׁע וְכַמּוֹ שְׁיְלִיף בַּגְמ' דַּפ"ד מִיתוֹת רַק שַׁבַּכ"ד מִיתוֹת אִם הֵינָה יְלִיף מְדוּד הַנּוֹצֵר לְהַאֲרִיף דְּדוּד מְנַלֵּן אֶלָּא דְּיְלִיף מְאַלִּישָׁע לְכֵן אָמַר בְּקִיצוֹר מְאַלִּישָׁע וְע"ז קָשָׁה לְהָרֵא"שׁ דְּנִילָף כֹּל הַקְרִיעוֹת מְדוּד וְכַמּוֹ שְׁהַקְשׁוֹ הַתּוֹס' לְכֵן פְּתַב דְּיְלִיף כְּאֵן דוֹקָא גַּבִּי בְּרַפְתָּ הַשֵּׁם דְּכַתִּיב קְרוּעֵי מִשְׁמַע שְׁקְרוּעִים וְעוֹמְדִים וְכַלָּא ג"ש דְּקְרִיעָה קְרִיעָה לֹא הֵינָה יְכוּל לְמִילָף מִקְרוּעֵי לְבַד רַק הוֹאִיל וְיְלִיף ג"ש קְרִיעָה קְרִיעָה וְקָשָׁה קוֹנְשִׁית הַתּוֹס' דְּנִילָף כֹּל קְרִיעוֹת לְכֵן מְתַרְץ דְּמִסְתַּבֵּר לִיָּה לְמִילָף דוֹקָא קְרִיעָה זֹה הוֹאִיל וְכַתּוּב קְרוּעֵי דְּמִשְׁמַע בַּלֵּא"ה שְׁקְרוּעִים וְעוֹמְדִים וְלַפ"ז מְתוֹרְץ גַּם גַּבִּי עָרִי יְהוּדָה דְּיְלִיף גַּם כֵּן קְרוּעֵי מַג"ש וְדו"ק.

וְלַפ"ז מִיְנֻשָׁב מַה שְׁהַקְשִׁיתִי עַל הָרֵא"שׁ: שְׁאַלְהָ צוּ אֶשְׁהָ שְׁמַת אָבִיָּה אוֹ אִמָּה אוֹ בְּנָה מֵאִישׁ אַחַר אִם בְּעֵלָה מוֹתֵר לְשַׁמֵּשׁ עִמָּה קוֹדֵם שְׁנוּדַע לָהּ. תְּשׁוּבָה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַמּוּת זֵה לַמ"ש בְּטוֹר וּבְפּוֹסְקִים מִי שְׁמַת לוֹ מֵת מוֹתֵר לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ עַל הַסְּעוּדָה קוֹדֵם שְׁנוּדַע לוֹ וְעֵינִין בַּב"ח סִי הַנּוֹ מ"ש בְּשֵׁם הַגְּהוֹת אֶשְׁרִי שְׁחֹלֵק עַל זֵה וְאִם כֵּן לַפ"ז ה"ה בַּנ"ד דְּאָסוּר וְגַם בַּל"ז יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין נ"ד לְהֵיָא דְּלַבְקֵשׁ עַל הַסְּעוּדָה קוֹדֵם שְׁנוּדַע לוֹ וְדו"ק.

אֲמָנָם מְצִאתִי בְּסִפְר חֲסִידִים סִי תַת"ו שְׁפַתְב לְהִדְיָא שְׁמוֹתֵר לְשַׁמֵּשׁ עִמָּה קוֹדֵם שְׁנוּדַע לָהּ וְאַחַר כֵּךְ מְצִאתִי בְּתְשׁוּבַת ה"ה מְהַר"ש הַלּוֹי שְׁהַרְגִישׁ בְּכָל הַנּוֹ וְאַשְׁתְּמִיטְתִּיה הַסִּפְר חֲסִידִים הַנּוֹל: שְׁאַלְהָ צַח בְּטוֹר י"ד סִי שַׁצ"ב פְּתַב הַב"ח סְעִיף ד' וְהִיא שְׁמַת בְּעֵלָה כּו' עַד וְתִימָא עַל מ"ש הַרְמַב"ם וְכֵן הָאֶשְׁהָ שְׁהִיָּתָה אֲבִילָה לֹא תַבְּעַל עַד שְׁלִשִׁים יוֹם דְּאֵי בְּאַבְיָלָה עַל שְׁאָר קְרוּבִיָּה כּו' וְתִרְצֵן הַרְבַּ הַב"י כְּאֵן וּבַכ"מ כּו' עַד וְשְׁאָרֵי לִיָּה מְאָרִי כּו'

עד ונראה פשוט כו' וכן האשה שהיתה אבילה על שאר קרוביה ונשאת תוך ימי אבילה שלא פדין לא תבעל עד ל' יום כו' ע"ש.

ונפלאתי על הגאונים הב"י והב"ח מה שמפירשי בדברי הרמב"ם וע"ק על הב"ח דכתב דאיירי בעברה ונשאת אטו ברשיעי עסקינן וגם האידו ישא אותה הבעל בימי אבילה קשה היא אינה רשאי.

ולענד"נ דדברי הרמב"ם נכונים והרמב"ם איירי במת אמו של חתן ואביה של פלה דהיינו כשהכינו כל צרכי סעודה ומת אביה של פלה דאמרינן בגמרא דנוהג ז' ימי אבילות ברישא וע"ז פתב הרמב"ם וכן האשה שהיתה אבילה לא תבעל עד ל' יום לפי שהרמב"ם אגיל לשיטתיה שכתב בסוף פי"א מהל' אכל אם מת אביה של פלה או אמו של חתן נוהגים בז' ימי אבילות ואחר כך יפנסו לחופה וינהגו ז' ימי המשחה וכתב שם הכ"מ ונ"ל ומשמע מדבריו שמיד אחר ז' ימים של האבילות תכנסה לחופה ע"ש.

ואם פן צדקו דברי הרמב"ם בזה במ"ש וכן האשה שהיתה אבילה לא תבעל עד אחר ל' ר"ל דלא תימא הואיל והתירו ליכנס לחופה התירו גם פן להבעל לכן אמר לא תבעל עד אחר ל' דבשלמא אין מאחרין וכמ"ש הרמב"ם ה"טעם הואיל וטריח ליה וקאי עליה מילתא הביאו בכ"מ ע"ש ודלא כמ"ש הב"ח הנז'.

ובזה נסתלק גם פן תמיהת הרמב"ם על הרמב"ם שכתב ולא דק דאנן אפי' באירוסינ תנו חוץ מן האלמנה כו' ואני אומר אחר הסליחה מכבוד הרמב"ם וכבודו במקומו מנוח דהרמב"ם איירי במת אמו של חתן כו' או שאר קרובים והתירו לינשא מיד אחר שבועה הואיל וטריח ליה וקאי עליה מילתא וכמ"ש הרמב"ם ב"עצמו ולפ"ז שפיר משמע דנשאת מיד ובזה גם הרמב"ם מודה ואם פן דברי הרמב"ם נכונים בטעמם בלי ספק והנלע"ד פתבתי.

שאלה צט אי אונן קודם שנקבר המת רשאי לומר קדיש על המת תשובה עיין בזוהר פ'רשת ויקהל ובפרשת במדבר אי פן אדם נידון מעת יציאת נשמה עד שעה שמוליכין אותו לקבר עיין שם: שאלה ק באחד שהתחיל לעשות גישואין ובתוך כך נפטר בת דודה של הפלה והמנהג הוא שהקרובים מחייבים להתאבל ונשאלתי אם רשאים קרובי הפלה ללפוש בגדי שבת וליכנס לחופה או שמחוייבים לינהג באבילות תשובה השבתי שהפלה דוחה אבילות וכמו שמצינו בפ"ק דכתובות גבי מי שמת אביו של חתן נוהג שבועת ימי משחה כו' אם פן דוחה המשחה את האבילות אף שיש לדחות דאדרבא משם מוכח איפכא דדוקא שמת אביו של חתן כו' דליכא אינש דטריח ליה משמע הא לאו הכי דוחה האבילות את המשחה מפל מקום יש ללמוד משם דשם מחוייב לנהג האבילות מצד הדין ואפילו הכי דוחה לפעמים ומפל שפן באבילות הקרובים שאינו אלא מצד המנהג פשיטא שאינם מחוייבים להתאבל ולשנות הבגדים ואמרינן גם פן בגמרא מעבירי' המת מלפני הפלה ועיין בפוסקים ודו"ק וישון ושמה ישגי: סליק שער דעה שער נשים שאלה קא במוטב תלתא בי דינא פחדא הוינא ואתא לקדמנא ר' אליעזר בר אהרן והעיד בת"ע באל"י וע' בלשון אשכנז והעתקנו לשונו ללשון הקודש ישמעאל א' וישמו האסן באשי הנה רגיל בביתי פעם א' בא לביתי ואמר לי בלי שום שאלה רק לפי תומו אני הייתי בפפר א' וישמו אלמאשי"ן ושמ הייתי מושל על הפפר הנז' עם הסביבות השייכים לכפר

הנז' וְשֵׁם הַמּוֹשֵׁל עַל הַכֹּפֶר נִקְרָא בְּלִשׁוֹן יִשְׁמַעְעָל סִיבְאִשִּׁי וּבְכִפְרֵי הַנּוֹ' יִשְׁבְּתִי בְּפֶתַח הַחֲצֵר בְּמִקּוֹם שְׂדָשִׁים שָׁם חֲטִים וּבָא אֵלַי הַשׁוֹפְטִים מִכֹּפֶר וְהִגִּידוּ שִׁישׁ פֶּה עֶסֶק בִּישׁ שְׂהַעֲרָלִים מִכֹּפֶר פֶּעֶרְקִיט הֶרְגוּ לַיהוּדֵי א' וְנִגְרְרוּ אוֹתוֹ אֶל יַעַר קָטָן וּבָאוּ הַעֲרָלִים הַנִּקְרָאִים רֵאצִּי"ן מִהַכֹּפְרִים וְהִגִּידוּ לָנוּ מִרְצִיחָה הַנּוֹ' וְגַם נָתַנוּ לָנוּ מִתְּנָה ג' מִרְמַנִּי שׁ וְשָׂאֲלֹתִי אֶת הַעֲרָלִים מֵהוּ הַמִּתְּנָה וַיִּשְׁיבוּ לִי הַרוֹצְחֵי נָתַנוּ לָנוּ מִתְּנָה מֵאַרְמֵנֵשׁ הַנּוֹ' וּבִכְן אֲנַחְנוּ נוֹתְנִים לָךְ כָּל אֵלֶּה דְבָרֵי הַשׁוֹפֵט אֶל הַיִּשְׁמַעְעָל הַמּוֹשֵׁל סוּבְאִשִּׁי הַנִּקְרָ' הָאֶסֶן בְּאִשִּׁי וְהִגִּיד הַיִּשְׁמַעְעָל דְבָרִים הָאֵלֶּה אֶל ר' אֱלִיעֶזֶר הַנּוֹ' וְאַחַר זְמַן הַנּוֹ' ל כָּמָּה יָמִים הִלַּכְתִּי עִם הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' ל לְבֵיתוֹ פֶּה ק"ק אוּבְן וּבָאוּ שְׁנֵי הַעֲרָלִים הַנִּקְרָאִים רֵאצִּי"ן וְנִשְׁקוּ אֶת יָדֵי הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' וְהִלְכוּ לְדֶרֶכָם וְאָמַר הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' הַנִּקְרָ' הָאֶסֶן בְּאִשִּׁי אֵלַי אֵלּוּ הַעֲרָלִים הַרֵאצִּי"ן אֲשֶׁר נִשְׁקוּ אֶת יָדֵי הַמָּה הַרוֹצְחִים אֲשֶׁר הֶרְגוּ אֶת הָאֶסְלָאן הַנִּקְרָא בל"א לִיב) וּמְחַנְיָפִים לִי עכ"ל הַיִּשְׁמַעְעָל.

כָּל זֶה הֵעִיד לְפָנֵינוּ ר' אֱלִיעֶזֶר הַנּוֹ' ל בת"ע וּבְעוֹנֵשׁ הַנּוֹ' ל. שׁוּב הֵעִיד ג"כ בְּפָנֵינוּ ב"ד בת"ע וּבְעוֹנֵשׁ הַנּוֹ' ל ר' שְׁמַעוֹן לִינ"ץ בַּהַח"ר שְׁלֵמָה מוּוִינָא אֲשֶׁר הִעֲתִיקוּ מִלִּשׁוֹן אֲשֶׁר כָּז לְלִשׁוֹן הַקְּוֹדֵשׁ אֲנִי יִשְׁבְּתִי אֶצֶל ר' אֱלִיעֶזֶר בֶּר אֶהְרֹן הַנּוֹ' בְּעֶסֶק א' וּבִכְן הִזָּה ג"כ הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' הַנִּקְרָ' הָאֶסֶן בְּאִשִּׁי אֶצֶל כ"ר אֱלִיעֶזֶר הַנּוֹ' וְאָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר לַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' ל מָה שְׂהַגְדַת לִי הִגִּד לִי עוֹד פַּעַם כְּדֵי שְׂאוּכַל לְהַבִּין הָעֲנִין הַיֵּטֵב וְאָמַר הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' ל אֲשֶׁר שָׁמוּ הָאֶסֶן בְּאִשִּׁי אֲנִי הֵייתִי בְּכֹפֶר אֶלְמָאִשִּׁין סוּבְאִשִּׁי וַיִּשְׁבְּתִי בְּפֶתַח וּבָא אֵלַי הַשׁוֹפֵט מִהַכֹּפֶר וְהִגִּיד לִי מִדָּם הַרְצִיחַ וְשָׂאֲלֹתִי לְהַשׁוֹפֵט אִיךָ וּמָה נַעֲשֶׂה הַדְּבָר וְהַשִּׁיב לִי הַשׁוֹפֵט אֶחָד עָרַל הַנִּקְרָ' רֵאצִּי"ן מִכֹּפֶר אֶלְמָאִשִּׁין נִסַּע לַק"ק אוּבְן שְׁטָאט וְרָאָה בְּדֶרֶךְ אִיךָ עָרַל א' מִכֹּפֶר פֶּעֶרְקִיט גָּרַר לְנֶהְרֵג א' לַיעַר קָטָן וְהִגִּיד הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' אַחַר שֶׁהִגִּיד לִי הַשׁוֹפֵט דְבָרִים הַנּוֹ' ל הִלַּכְתִּי עִם יִשְׁמַעְעָל אַחַר וְעַם עָרַל זֶה וְרַכְבְּתִי עַל הַסּוּס לְאוֹתוֹ מְקוֹם וְרֵאִיתִי אֶת יְהוּדֵי נֶהְרֵג וְהִזָּה שׁוֹכֵב בְּבִגְדָיו וְרֵאִיתִי שֶׁהִזָּה חָבוּל בְּפָנָיו מִן הַחוּטָם עַד הַקְּדָקוֹד פָּצַע עֲמוֹקָה וְאֶמְרָתִי אֲנִי שְׁמַעוֹן הַעֵד הַנּוֹ' ל לְהַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' ל אִיךָ אֵתָּה מִכִּיר אֶת הַיְהוּדִי שֶׁהוּא אוֹתוֹ הַיְהוּדִי וְהַשִּׁיב הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' וְכִי מַעֲט לָחֵם אֶכְלֹתִי עִם הָאֶסְלָאן (הַנִּקְרָ' בל"א לִיב) הֲלֹא הוּא יֵשֵׁב נִגְדֵי כָּמָּה שָׁנִים בְּחַנוֹת וְאָמַר עוֹד הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' וְהִלַּכְתִּי לְכֹפֶר פֶּעֶרְקִיט בְּכֹפֶר שֶׁל הַרוֹצְחִים וְשָׂאֲלֹתִי הַרוֹצֵחַ מָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ וְהִתְחִיל הַרוֹצֵחַ לְבַכּוֹת וְאָמַר לִי שְׁכּוֹר הֵייתִי וְהַשְׂדִּים הִסִּיתוּ אוֹתִי שְׂאֶהְרוֹג אוֹתוֹ וְאָמַר הַיִּשְׁמַעְעָל שְׁלַקַח מִמֶּנּוּ אֶת מְמוֹנּוֹ וְנָתַן לְהַגְזִיב וְאָמַר הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹ' ל בָּאֵם שְׂאֵתָם רוֹצִים לִילָךְ עִמִּי אֲנִי מֵרָאָה אֶתְכֶם בְּמִקּוֹם שְׁעֲצָמוֹתָיו שׁוֹכְבִים שָׁם עכ"ל הַיִּשְׁמַעְעָל וּר' שְׁמַעוֹן הִגִּיד זֶה בַּת"ע וּבְעוֹנֵשׁ הַנּוֹ' שְׁשִׁמַּע הַדְּבָרִים הַנּוֹ' מִפִּי הַיִּשְׁמַעְעָל וְהִזָּה זֶה יוֹם א כ"ה לַחֲוֹדֵשׁ אֵייר שְׁנַת תכ"ה לַפ"ק פֶּה עִיר בְּוִדוֹן הַנִּקְרָא אוּבְן שְׁטָאט וְהַכֹּל שְׁרִיר וְקִיָּם.

נָאֵם מְרַדְכֵי בֶן הַח"ר דּוֹד דִּינּוֹ. וְנָאֵם שְׁלֵמָה מְלוּבָלִין כְּהֵנָּא דִּינּוֹ.

נָאֵם מֹשֶׁה בְּכַר' מֹשֶׁה הַלּוֹי דִּינּוֹ: הַעֲדוֹת הַנּוֹ' ל הַגְּבֵהָ בַק"ק הַנּוֹ' טָרָם בּוֹאִי לְכָאן וְכָאֲשֶׁר בָּאִתִּי לְכָאן רְצִיתִי לְחַקֵּר הַעֲדוֹת הַנּוֹ' שִׁיפְרְשׁוּ לִי אֶת דְבָרֵיהֶם וְקָרָאתִי לָר' אֱלִיעֶזֶר הַנּוֹ' בְּצִירוּף הַב"ד ח"מ וְשָׂאֲלֹתִי אֶת ר' אֱלִיעֶזֶר הַנּוֹ' בְּצִירוּף הַב"ד הַח"מ אוֹדוֹת אֲשֶׁר הֵעִיד בְּפַעַם הָרֵאשׁוֹן שְׂבָא אֵלָיו הַיִּשְׁמַעְעָל הָאֶסֶן בְּאִשִּׁי וְהִגִּיד לוֹ לְפִי תָנוּמוֹ שְׂהַעֲרָלִים מִכֹּפֶר פֶּעֶרְקִיט הֶרְגוּ לַיהוּדֵי א' אִם לֹא שָׂאֵל ר' אֱלִיעֶזֶר לַיִּשְׁמַעְעָל מִי הוּא הַיְהוּדִי אֲשֶׁר הֶרְגוּ

הַעֲרָלִים הַנּוֹז' וְהַשִּׁיב ר' אֱלִיעֶזֶר לְנוּ הַב"ד ח"מ שִׁשָּׁאל אֶת הַיִּשְׁמַעְעָל וְהַשִּׁיב הַיִּשְׁמַעְעָל הַנָּ"ל הָאֶסְלָאן (הַנִּקְר' בל"א ליב) חָתָן יֶאֱקוֹב אֲשֶׁר יֵשֵׁב נִגְדוֹ בְּחִנּוּת בְּכֵן אֲנַחְנוּ ח"מ הַב"ד שִׁשָּׁאלנוּ אֶת ר' אֱלִיעֶזֶר לְמָה לֹא הִגִּיד דְּבָרִים אֶלֶּה בְּרֵאשׁוֹנָה בְּפָנַי ב"ד הַרְאִשׁוֹן וְהַשִּׁיב ר' אֱלִיעֶזֶר שֶׁהַב"ד הַרְאִשׁוֹן לֹא שִׁשָּׁלוּ אוֹתִי עַל דְּבָר זֶה כָּל הַנּוֹז' הַעֵיד בַּת"ע ע"פ הַחֲרָם וּבִשְׁאָר עֲוֹנָשִׁים הַיּוֹם יוֹם ג' ח' טַבַּת תַּכ"ז לַפ"ק פֶּה ק"ק בְּדוֹן הַנִּקְר' אוֹכֵן שִׁטְאֵט וְהַפֶּל שְׁרִיר וְקִיָּם נָאֵם אַפְר"ים מִבֵּית אַהֲרֹן מוֹוִילְנָא.

וּנְאָם שְׁלֵמָה פֶּהנָא מְלוֹבְלִין וּנְאָם מְרַדְכִי בַא"א מְשָׁה ז"ל סג"ל שׁוֹב קְרֵאתִי לַר' שְׁמַעוֹן לִינ"ץ הָעֵד הַשְּׁנַי אֲשֶׁר הַעֵיד לְמַעַלָּה בְּצִירוֹף הַח"מ וְהִגִּיד בַּת"ע ע"פ הַחֲרָם וּשְׁאָר עוֹנָשִׁים מֵה שְׁלֵא הִגִּיד בְּרֵאשׁוֹנָה וּז"ל אֲשֶׁר הִנְעַמְתָּ מִלְּשׁוֹן אֲשַׁכְּנֹז לְלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ בְּעַרְוֹ ג' אוֹ ד' חֲדָשִׁים קוֹדֵם הַזְּמַן אֲשֶׁר הִגְדַּתִּי אֶת עֲדוּתִי בְּפָנַי הַב"ד הַנָּ"ל בְּכֵן עֲמַדְתִּי לַעַת עָרַב לְפָנַי הַבֵּית שֶׁל ר' מְרַדְכִי וְעַמַּד ג"כ שֵׁם הַיִּשְׁמַעְעָל אֲשֶׁר שָׁמוּ הָאֶסְן בְּאִשִּׁי הַנָּ"ל וְסִיפֵר אֵיזָה שְׁמוּעוֹת בְּפָנַי יְהוּדִים בְּכֵן בְּאוֹתוֹ פַּעַם עָבַר לְפָנַי עָרַל א' וְנָתַן שְׁלוֹם לְהַיִּשְׁמַעְעָל הָאֶסְן בְּאִשִּׁי וּג"כ הַשְׁתַּחֲוָה לְפָנַי וְכֹאֲשֶׁר עָבַר הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹז' מִנְּגִיד פָּנָיו הַתַּחֲוִיל הַיִּשְׁמַעְעָל הַנּוֹז' לְהֶאֱנַח בְּשִׁבְרוֹן לֵב וְאָמַר הַיִּשְׁמַעְעָל הַנָּ"ל יוֹדַע אֶתָּה מִי הוּא הַעֲרָל הַזֶּה וְאִמְרַתִּי לוֹ מָה אֲנִי יוֹכֵל לִידַע וְהַשִּׁיב הַיִּשְׁמַעְעָל זֶהוּ הַעֲרָל אֲשֶׁר הָעֵבִיר הָאֶסְלָאן הַנִּקְר' בל"א ליב) מִן הָעוֹלָם וְשִׁשָּׁאלנוּ אֲנַחְנוּ הַב"ד ח"מ אֶת ר' שְׁמַעוֹן הַנּוֹז' לְמָה לֹא שִׁשָּׁאל אֶת הַיִּשְׁמַעְעָל לְאֵיזָה אֶסְלָאן הָעֵבִיר מִן הָעוֹלָם וְהַשִּׁיב ר' שְׁמַעוֹן לֹא הִנְצַרְכַּתִּי כִּי הַבְּנֵיתִי אֶת דְּבָרֵי הַיִּשְׁמַעְעָל שֶׁעַל אֶסְלָאן חָתָן יַעֲקֹב כ"ץ הוּא אוֹמֵר וְגַם הַיִּשְׁמַעְעָל הַנָּ"ל הַבֵּין וְיַדַע ג"כ שֶׁעַל אֶסְלָאן הַנּוֹז' אֲנִי מִבֵּין אוֹתוֹ דְּהֵיִינוּ בַּעַל שֶׁל הָאִשָּׁה מֵרַת יַחַנּוּט בַּת ר' יַעֲקֹב הַפֶּהן כָּל זֶה הַעֵיד בַּת"ע ע"פ הַחֲרָם וּשְׁאָר אִיוּמִים וְגִיזוּמִים יוֹם הַנָּ"ל פֶּה ק"ק אוֹכֵן שִׁטְאֵט וְהַפֶּל שְׁרִיר וְקִיָּם.

נָאֵם אַפְרִים מִבֵּית אַהֲרֹן מוֹוִילְנָא. וּנְאָם שְׁלֵמָה פֶּהנָא מְלוֹבְלִין וּנְאָם מְרַדְכִי בַא"א מְשָׁה ז"ל סג"ל.

וְאַחֲרֵי כֵן שִׁשָּׁלְתִי אֶת ר' שְׁמַעוֹן לְמָה לֹא הִגִּיד אֶת עֲדוּתוֹ הַשְּׁנַי אֲשֶׁר הִי לְפָנַי הַעֲדוּת הַרְאִשׁוֹן ג' אוֹ ד' חֲדָשִׁים בְּפָנַי ב"ד הַרְאִשׁוֹן וְהַשִּׁיב לוֹ שֶׁהִי סְבוּר שְׁהַעֲדוּת אֲשֶׁר הִגִּיד בְּרֵאשׁוֹנָה שְׁהַיִּשְׁמַעְעָל הִיָּה מְפָרֵשׁ דְּבָרָיו שְׁהִיָּה מְפִיר אוֹתוֹ וְיֵשֵׁב נִגְדוֹ בְּחִנּוּת וּג"כ שְׁרָאָה אוֹתוֹ הַרוּג וּפְצַע עֲמוּקָה אוֹתוֹ הַעֲדוּת מוֹעִיל יוֹתֵר מִזֶּה אֲשֶׁר הִגִּיד לוֹ הַיִּשְׁמַעְעָל בְּרֵאשׁוֹנָה בְּפָנַי הַבֵּית שֶׁל ר' מְרַדְכִי כִּי שֵׁם דְּבָרָיו סְתוּמִים.

וּג"כ הִגִּידוּ לְפָנַי הַעֲדִי הַנּוֹז' וּקְצַתְם מֵהַב"ד שֶׁלֹּא נָעַלְם וְחָסַר מִכָּאֵן שׁוּם יְהוּדִי בְּאוֹתוֹ הָעַת זוֹלַת ר' לִיב הַנִּקְרָא אֶסְלָאן בְּלִשׁוֹן יִשְׁמַעְעָל חָתָן ר' יַעֲקֹב פֶּהן בַּעַל הָאִשָּׁה מֵרַת יַחַנּוּט הַנָּ"ל. נָאֵם אַפְרִי"ם מִבֵּית אַהֲרֹן מוֹוִילְנָא.

וְהִנֵּה אַחַר שְׁנַתְקַבַּל הַעֲדוּת הַנּוֹז' בְּקִשׁוֹ מִמְּנֵי קְרוּבֵי הָאִשָּׁה מֵרַת יַחַנּוּט בַּת ר' יַעֲקֹב כ"ץ אִשָּׁת ר' יְהוּדָא לִיב הַנָּ"ל אִם יֵשׁ דִּי בַּעֲדוּת הַנּוֹז' לְהַתִּיר הָאִשָּׁה הַהַגּוּנָה. מִכְּבָלֵי הָעֲגוּנָה. וְלְהַצִּיב גְּבוּל הִיָּתָה פְּאֵלְמָנָה וּבְאֶמֶת דְּבָרִים הָאֵלֶּה צְרִיכִין חֲכָמָה וּבִינָה. לְיוֹדְעֵי דַעַת וְתַבּוּנָה.

לִישָׁב בְּאֶמֶת וְאִמוּנָה. דְּבָר דְּבָר עַל אֲוִפְנָה.

תשובה בהיות כי כבר אנו מוזהרים ועומדים לפקח בעסק נשים העגונות ההגונות וכמ"ש הרמב"ם בתשו' הובא בא"ה סי' י"ז וכן הרא"ש בתשו' שראוי לכל מורה הוראה לחפש ולחזור על כל הצדדים להתיר אותם ע"פ ד"ת ע"כ אמרתי אלקה נא בעקבות הראשונים לדקדק בתלמוד ובפוסקים הראשונים וגם האחרונים ובאמת יש לספק הרבה ספיקות בעדות הנז' אשר הוגבה בפני ב"ד הנז'.

הספק הראשון בתחלת העדות שהגיד ר' אליעזר וז"ל הישמעאל ושמו האסן באשי כו' פעם אחד בא לביתי ואמר לי בלי שום שאלה רק לפי תנמו כו' ויש לספק מנ"ל שהעד נאמן לומר שהגיד לפי תנמו כי יש להסתפק אם העדות שאמר הישמעאל והגיד ר' אליעזר בשמו המה ממש הדברים שאמר הישמעאל לפניו וזהו שקרא ר' אליעזר שהגיד הישמעאל לפי תנמו הואיל והיה בלי שאלה אף שלא הקדים הישמעאל לדבר לפני זה דברים אחרים ובאמת זהו מחלוקת בין הפוסקים הר"ן והרא"ש אם זה נקרא מסל"ת הספק הב' יש בזה העדות שהישמעאל הנקרא האסן באשי הגיד בשם השופט והשופט בשם הערלים שהגידו מרציחת היהודי וזהו נקרא גוי מפי גוי מי יאמר שהישמעאל נאמן שהגיד השופט לפי תנמו או שהערלים הגידו להשופט לפי תנמם.

הספק הג' יש במה שהגיד הישמעאל בשם השופט שהגידו לו שהרגו ליהודי מי יודע לאיזה יהודי הרגו הלא לא הזכיר לא שמו ולא שם אביו ולא שם עירו ואף שבעדות השני אשר הגיד ר' אליעזר לפני כן אשר שאלתי אותו למה לא שאל לאיזה יהודי הרגו והשיב ר' אליעזר ששאל אותו והישמעאל השיב שהרגו לחתנו של יאקב אסלאן מ"מ יש לספק מי יאמר שנאמן העד להעיד מה שלא אמר בראשונה הלא קי"ל פיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ואף שהגיד ר' אליעזר שפמה ימים אחר זה היה הוא בבית הישמעאל ובאו שני ערלים ונשקו את ידו ואמר הישמעאל אלו הערלים הם הרוצחים אשר הרגו להאסלאן מ"מ יש להסתפק מי הוא האסלאן הלא לא הזכיר רק שמו ולא שם אביו ולא שם עירו וג"כ יש להסתפק אם אמר על אסלאן יהודי או על אסלאן ישמעאל.

הספק הד' בעדות של הישמעאל שהגיד מפי השופט שהרגו ליהודי אם ראה אותו תוך ג' ימים אם לאו ואין מעידין אלא עד ג' ימים וכמבואר בגמ' ובפוסקים אף שתחלת העדות של הישמעאל בשם השופט אינו מעיד על איש פרטי רק יהודי סתם מ"מ בעדות השני שהגיד ר' אליעזר ששאל את הישמעאל לאיזה יהודי הרגו והשיב הישמעאל לחתן של יאקב האסלאן בזה העדות יש לספק אם ראה אותו תוך ג' ימים שהפירו הטיב דהיינו אף אם נאמר שנאמן ר' אליעזר להגיד בפעם השני מה שלא הגיד בראשונה או נאמר שהגידו לישמעאל מפי השמועה שהרגו לאסלאן ומי שהגיד לישמעאל ראה אותו תוך ג' ימים.

הספק הה' בעדות של הישמעאל שהגיד בשם השופט שהיה בפפר אלמאשין סובאשי שהוא מושל וגם מה שהגיד הישמעאל את"כ אלה הם הרוצחים שהרגו את האסלאן ולכן נשקו את ידו שהם מתניפים לו ובזה יש להסתפק אם הישמעאל נאמן מה שאמר בשם השופט או מה שאמר שהם מתניפים לו עבור הרציחה של האסלאן הלא אמרינן בגמ' בפ' כל הגט גבי שמע מקומטריסין של גוים מת פלוני או נהרג פלוני אל ישיאו את אשתו

דָּכַל מִיָּדֵי דְשִׁיכֵי בָּהּ עֲבִידֵי לְאַחֲזוֹקֵי שְׂקִרְיָהוּ וּפִירֵשׁ"י הוֹאִיל וְהוּא הַתְּפָארוֹת לְהֵם וְא"כ ה"ה בנ"ד.

הַסְּפֵק הָיָה יֵשׁ שְׁלֵא נִזְכָּר בְּעֵדוֹת שֶׁל הַיִּשְׁמַעְעָל קִבְּרָתוֹ וְיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁאֵמֵר בְּדָמֵי. הַסְּפֵק הַזֶּה יֵשׁ בְּעֵדוֹת שֶׁל ר' שְׁמַעוֹן לִינ"ץ שֶׁהָעֵיד שֶׁבִקֵּשׁ ר' אֱלִיעֶזֶר הַיִּשְׁמַעְעָל שְׂיִגִיד עוֹד פְּעַם מֵה שֶׁהִגִּיד בְּפַעַם הָרִאשׁוֹן וְיֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּזֶה אִם זֶה נִקְרָא מִסֵּל"ת הוֹאִיל שֶׁבְּפַעַם הָרִאשׁוֹן הָיוּ דְבָרָיו שֶׁל הַיִּשְׁמַעְעָל בְּמִסֵּל"ת וְאֵף שֶׁאֵח"כ הָיָה דְבָרֵי הַיִּשְׁמַעְעָל ע"י שְׁאֵלָה מ"מ לֹא נִפְיָק מִיָּדֵי מִסֵּל"ת וְכַמ"ש הָרִי"ף גְּבִי מַעֲשֵׂה דְפִנְדָּקִית אוֹ נֹאמֵר דְיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין אִם שְׁאֵל לְהַגּוֹי תִּכְרַף בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד אַחֵר שֶׁהִס"לֵת אֲזִי נֹאמֵר דְלֹא נִפְיָק מִיָּדֵי מִסֵּל"ת אֲבָל בְּנ"ד בְּעֵדוֹת שֶׁל כ"ר שְׁמַעוֹן שְׁשָׂאֵל כ"ר אֱלִיעֶזֶר אֵת הַיִּשְׁמַעְעָל הָיָה אַחֵר זָמַן שֶׁל הַגְּדַת הַיִּשְׁמַעְעָל בְּפַעַם הָרִאשׁוֹן בְּמִסֵּל"ת הַסְּפֵק הַח' יֵשׁ בְּעֵדוֹת שֶׁל כ"ר שְׁמַעוֹן שְׁסֹתֵר הַיִּשְׁמַעְעָל דְבָרָיו מֵה שְׁאֵמֵר בְּפַעַם רִאשׁוֹן בְּפָנָי כ' אֱלִיעֶזֶר אֲשֶׁר הִגִּיד לְפָנָי.

וּבְכֵן אֲבָאֵר אַחַת לְאַחַת וְעַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן כּו' בְּרֵאשׁ אוֹדוֹת הַסְּפֵק הָרִאשׁוֹן אִם הָעֵד נֹאמֵן לֹמֵר שְׂיִשְׁמַעְעָל הָיָה מִסֵּל"ת הִנֵּה רֵאִיתִי בְּתִשׁוּבָה הַמְּבִי"ט בַּח"ב ס' מ"ט שְׁכַתֵּב שְׂאִין הָעֵד נֹאמֵן לֹמֵר שֶׁהָיָה מִסֵּל"ת הַגּוֹי רַק צָרִיף לְהָעֵיד וּלְהִגִּיד הַדְּבָרִים כִּפְהִינְיָתוֹן וְהַב"ד יֵרְאוּ וְיִבְיִנוּ אִם זֶה נִקְרָא מִסֵּל"ת וּמְבִיא רֵאִיָּה מִדְּבָרֵי הָרֵא"שׁ בְּתִשׁוּבָה כָּלֵל י"ח ע"ש בְּאַמֶּת לַעֲנֵד כְּבוֹדוֹ בְּמִקְוֹמוֹ מְנַחֵחַ אֵין דְבָרָיו נִרְאִים דְהָרֵא"שׁ בְּתִשׁוּבָה לֹא כָּתֵב רַק שֶׁהִגִּיד אֵינוֹ מִגִּיד דְבָרָיו בְּפָנָי הַב"ד רַק הַשׁוֹמֵעַ דְבָרָיו אוֹמֵר בְּפָנָי הַב"ד דְבָרֵי הַגּוֹי וְאֶפְשָׁר כְּשִׂישְׁרָאֵל אוֹמֵר דְבָרָיו בְּפָנָי הַב"ד אֲמַרְוּבְקִצּוֹר מֵה שְׂשִׁינְיָה לְגוֹף הַעֵדוֹת מִהִרְיָגַת פְּלוֹנֵי, וְכֵן רֵאִיתִי כַּמָּה תְּשׁוּבוֹת מִהֶאֱחָרֻנִים שֶׁקִּיבְּלוּ עֵדוֹת כֵּזֶה שֶׁהִגִּיד הָעֵד סָתֵם שֶׁהָיָה הַגּוֹי מִסֵּל"ת וְעֵינָיִן בְּתִשׁוּבָה ה"ה בְּצִלְאֵל אֲשֶׁפְּנִי ס' ל"ב וְאֵף שֶׁלְּכֹאֲוֶרָה יֵשׁ קִצָּת לְדַחוֹת דְלֹא מוֹכַח מִשֵּׁם שְׂיִסְתֹר דְבָרֵי הַמְּבִי"ט אֲבָל כִּד מַעֲיִינָת תְּמַצָּא שְׁמַתוּף דְבָרָיו מוֹכַח שְׁלֵא כְּדְבָרֵי הַמְּבִי"ט וְה"ה בְּנ"ד אֵף אִם נִחוּשׁ לְדְבָרֵי הַמְּבִי"ט וְלֹמֵר דְאֵינוֹ מְסוּר בְּיָד כָּל אֶדָם לֹמֵר שֶׁהָיָה מִסֵּל"ת וְא"כ בְּנ"ד אֵין אֲנִי דְנִים אֶלָּא עַפ"י הַדְּבָרִים שְׁאֵמֵר ר' אֱלִיעֶזֶר בְּשֵׁם יִשְׁמַעְעָל הַנִּזְ' שֶׁהִגִּיד לוֹ הַשׁוֹפֵט כּו' שֶׁהִגִּידוּ לוֹ הַעֲרֵלִים שֶׁהִרְגוּ לִיהוּדֵי א' וְלֹא הָיָה שָׁם קְדִימַת דְבָרִים שְׁלֵא אֵמֵר הַיִּשְׁמַעְעָל דְבָרָיו בְּקִישׁוֹר דְבָר לְפָנָיו וְזֶהוּ מִחֲלֻקַּת יִשְׁיָנָה בֵּין הַפּוֹסְקִים הָר"ן וְהָרִיב"ש הָר"ן כָּתֵב בְּתִשׁוּבָה וְהִבִּיאֻהוּ הַב"י ס' י"ז דְּכָל שְׁלֵא אֵמֵר דְבָרָיו בְּקִישׁוֹר דְבָר לְפָנָיו אוֹ לְאַחֲרָיו לֹא מְקַרֵי מִסֵּל"ת וְכוּלֵי עֲוֹבָדָא דַּגְמ' הָכִי אֵיתְנָהוּ וְהָכִי מוֹכַח.

אֵף שֶׁלְּכֹאֲוֶרָה דְבָרָיו צָרִיכִין בְּיָאוּר הָאֵיף מוֹכַח מְעוֹבָדָא דַּגְמ' דְאֵינְרֵי בְּהַקְדָּמִים דְבָרִים אַחֲרִים דְהֵלֵא אַדְרַבָּה אֲמַרֵי בַּגְמ' דִּיבְמֹת פ' בְּתָרָא הֵהוּא דְקֹאֲמֵר וְאֲזִיל מֵאֵן אֵיכָּא בֵי חִינְאֵי שְׁכִיב חִינְאֵי כּו' וְשָׂאֵר עֲוֹבָדָא שָׁם וְא"כ מְשַׁמַּע שְׁלֵא הַקְדָּמִים כְּלוּם רַק אֵמֵר שְׁכִיב חִינְאֵי וְאֵין לֹמֵר דְהַדְּבָרִים שְׁאֵמֵר מֵאֵן אֵיכָּא בֵי חִינְאֵי הָיָה הַקְדָּמַת דְבָרִים אֲבָל ז"א דְהֵלֵא הַפֶּל עֲנִין וְדִיבּוֹר א' עִם שְׁכִיב חִינְאֵי וְגַם מִי הַכְּרִיחוֹ לְפָרֵשׁ כֵּן, אֲבָל כִּד מַעֲיִינָת בְּסוּגֵי הַנִּזְ' תְּמַצָּא שֶׁדְבָרָיו מְוַכְרְחִים בַּגְמ' דְאֲמַרֵי שָׁם וְז"ל וּבְגוֹי אִם הָיָה מְתַפְּנִין אֵין עֵדוֹתוֹ עֵדוֹת אַר"י ל"ש אֶלָּא שְׁנַתְּפִינֵן לְהַתִּיר אֲבָל נִתְּפִינֵן לְהָעֵיד עֵדוֹתוֹ הֵיכִי יִדְעִינָן א"ר יוֹסֵף בָּא לְב"ד וְאֵמֵר אֵישׁ פְּלוֹנֵי מֵת הִשְׂיָאוּ אֵת אֲשֶׁתוֹ זֶהוּ נִתְּפִינֵן לְהַתִּיר וְכו' אַר"י לֹא כִּד הָיָה מַעֲשֵׂה בְּאוֹשְׁעֵי בְּרִיבֵי שֶׁהִתְרִיס עִם פ"ה זְקֵנִים וְאֵמֵר לְהֵם ל"ש אֶלָּא שְׁנַתְּפִינֵן

להתיר אָבֵל נִתְפָּנֵן לְהַעֲיֵד עֲדוּתוֹ וְלֹא הוּדוּ לוֹ חֲכָמִים אֲלֵא מִתְּנִי דְקַתְנִי וּבְגוּי אִם
הִיָּה מִתְפָּנֵן אֵין עֲדוּתוֹ עֲדוּת הֵיכִי מִשְׁפַּחַת לִיה בְּמַסְל"ת כִּי הֵהוּא דְהוּי קְאָמֵר וְאֲזִיל מֵאֵן
אִיפֵא בֵי חִינוּאֵי שְׁכִיב חִינוּאֵי כו' דִּישׁ לְהַקְשׁוֹת הַמְקַשֵּׁן דְפָרִיף הֵיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה קְאֵי אַהָא
דְקָאֵמֵר שְׁלֵא הוּדוּ לוֹ חֲכָמִים רַק אִפִּי נִתְפָּנֵן לְהַעֲיֵד אֵין עֲדוּתוֹ עֲדוּת וְנִתְפָּנֵן לְהַעֲיֵד
הִיָּנּוּ שְׁאָמֵר מֵת סָתָם פְּדִלְעִיל לְכֹף פָּרִיף הֵיכִי מִשְׁפַּחַת הֵיתְרָא דְמִתְנִי' א"כ מַה מְשַׁנִּי
בְּמַסְל"ת כִּי הֵהוּא דְהוּי קְאָמֵר וְאֲזִיל מֵאֵן אִיפֵא בֵי חִינוּאֵי מַה זֶה עֲדִיף מִמֵּת סָתָם דְאֵינּוּ
נְאָמֵן וְלָמָּה יֵהָא זֶה שְׁאָמֵר שְׁכִיב חִינוּאֵי יוֹתֵר נְאָמֵן דְהָא נְמִי מֵת סָתָם קְאָמֵר וּבְמַה יִנּוּדַע
שְׁהוּא מַסְל"ת מֵאֵלוֹ אָמֵר מֵת סָתָם שְׁלֵא הוּדוּ לוֹ חֲכָמִים וּכְדִי לְתַרְץ זֶה סְבִיר' לִיה לְהַרְ"ן
דְשַׁפִּיר מְשַׁנִּי הַתְלַמוּד דְהָא דְאָמְרִינּוּ בְּנִתְפָּנֵן לְהַעֲיֵד דְהִיָּנּוּ מֵת סָתָם אֵין עֲדוּתוֹ עֲדוּת
הִיָּנּוּ פְּשָׁאוֹמֵר מֵת סָתָם לְבַד וְלֹא הַקְדִּים לּוֹמֵר דְבָר אַחֵר אָבֵל מַסְל"ת מְקַרִי פְּשָׁאוֹמֵר
ג"כ דְבָרִים אַחֲרִים וּמִתּוֹף קִישׁוֹר הַדְּבָרִים אוֹמֵר מֵת לְכֹף קְאָמֵר כִּי הֵהוּא דְהוּי קְאָמֵר
וְאֲזִיל דִּישׁ לְדַקְדַּק לָמָּה מְאָרִיף בְּלִשׁוֹן הוּל"ל בְּקִיצוֹר כִּי הֵהוּא דְקָאֵמֵר מֵאֵן אִיפֵא בֵי
חִינוּאֵי אֲלֵא וְדֵאֵי ר"ל דְהוּי קְאָמֵר מְלִלַת אַחֲרִיתִי וְאֲזִיל מֵן אוֹתָן הַדְּבָרִים וְאָמֵר מֵאֵן אִיפֵא
בֵי חִינוּאֵי פֶן נִלְע"ד לִישָׁב שִׁיטַת הַגַּמ' עַפ"י דַּעַת הַרְ"ן בְּתִשׁוּבָ' הַנּוּ' וְא"כ בְּנ"ד אֵין לְהַתִּיר
הָאִשָּׁה הַנּוּ' שְׁלֵא הַקְדִּים הַיִּשְׁמַעְאֵל לּוֹמֵר דְבָרִים אַחֲרִים רַק מְעַנֵּן הִיָּהוּדִי לְבַד אָבֵל ז"א
חֲדָא שְׁהָרִי מִחֲלֻקְתּוֹ בְּצַדוֹ הַרִיב"ש בְּתִשׁוּבָ' סִי' שַׁע"ז שְׁסוּבֵר שְׁאָר שְׁלֵא הַקְדִּים דְבָרִים
רַק מִמִּיתַת פְּלוּנִי לְבַד מ"מ מְקַרִי מַסְל"ת וְכ"כ הָרַב מְהַר"י טֵיִטְצַאק וְהִבִּיאִו הַב"י
וְהַקְּוִשָּׁא שְׁהוּקְשָׁה לְהַרְ"ן לְעִיל דְלֵא מְשַׁנִּי בַּגַּמ' כְּלוּם אַהָא דְמַקְשִׁי הֵיכִי מִשְׁפַּחַת לִיה
וּמְשַׁנִּי בְּמַסְל"ת כִּי הֵהוּא דְהוּי קְאָמֵר וְאֲזִיל מֵאֵן אִיפֵא בֵי חִינוּאֵי כו' לְפִי חֲכָמִים שְׁלֵא הוּדוּ
לְאוּשְׁעֵיָא בְּרִיבִי וְס"ל אִפִּי מֵת סָתָם נְמִי אֵין עֲדוּתוֹ עֲדוּת מ"ש מְהָא דְקָאֵמֵר שְׁכִיב חִינוּאֵי
נְמִי מֵת סָתָם לֹא קְשִׁיָא מִיָּדִי לְפִי שְׁהַמְעַשָּׂה שְׁל אוּשְׁעֵי' בְּרִיבִי קְאֵי אַהָא דְקָאֵמֵר ר"י בָּא
לְב"ד וְאָמֵר פְּלוּנִי מֵת וְהִשְׁיֵאוּ אֵת אִשְׁתּוֹ זֶהוּ נִתְפָּנֵן לְהַתִּיר וְכו' וְעֵלָּה קְאֵי הַמְעַשָּׂה
דְאוּשְׁעֵי' בְּרִיבִי כו' דְלֵא הוּדוּ לוֹ חֲכָמִים דְאִפִּי מֵת סָתָם נְמִי אֵינּוּ נְאָמֵן הוּאִיל וְאָמֵר דְבָרִיו
בְּפָנֵי הַב"ד מִתְפָּנֵן לְהַעֲיֵד מְקַרִי וְע"ז מְקַשֵּׁי הֵיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה וּמְשַׁנִּי בְּמַסְל"ת כִּי הֵהוּא
דְהוּי קְאָמֵר וְאֲזִיל מֵאֵן אִיפֵא בֵי חִינוּאֵי וְלֹא אָמֵר דְבָרִיו בְּפָנֵי הַב"ד.

וּבְזֶה מִיָּנֻשׁב דְבָרֵי רַש"י שְׁפִירֵשׁ מֵאֵן אִיפֵא בֵי חִינוּאֵי מִי מְאָנְשִׁי בֵיתוֹ שְׁל חִינוּאֵי שְׁיִשְׁמַע
דְבָרֵי דְשְׁכִיב חִינוּאֵי דְלְכְאוּרָה שְׁפַת יֵתֵר הוּא בְּדְבָרֵי רַש"י שְׁאָמֵר מִי מְאָנְשִׁי בֵיתוֹ שְׁל
חִינוּאֵי כו' וְלְפִי מ"ש הוּא נְכוֹן דְרַש"י בָּא ג"כ לְתַרְץ מַה שְׁהַקְשִׁינוּ לְעִיל מַה מְתַרְץ הַתְרַצָּן
לְכוֹן בָּא רַש"י לְפָרֵשׁ כִּי הֵהוּא דְבֵי חִינוּאֵי דְהוּי קְאָמֵר וְאֲזִיל מֵאֵן אִיפֵא בֵי חִינוּאֵי מִי מְאָנְשִׁי
בֵיתוֹ שְׁל חִינוּאֵי כו' ר"ל שְׁלֵא בָּא לְב"ד לְהַעֲיֵד רַק שְׁקָרָא לְאָנְשִׁי בֵיתוֹ שְׁל חִינוּאֵי שְׁאִינָן
רְאוּנִי לְהִיּוֹת ב"ד וְז"ש דְהוּי קְאָמֵר וְאֲזִיל בְּשׁוּק וְקָרָא לְאָנְשִׁי בֵיתוֹ וְלֹא בָּא לְב"ד פֶן יֵשׁ
לִישָׁב שִׁיטַת הַגַּמ' עַפ"י דַּעַת הַרִיב"ש.

וְכוֹן שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם גְּדוֹל אֲחָז וְהָא דְלֵא מְשַׁנִּי בְּקִיצוֹר הֵיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה לִישְׁנִי כֹל שְׁלֵא בָּא
לְב"ד עֵינָן בְּתִשׁוּבַת הָרַב מְהַר"מ מְלוּבְלִין בְּסִפְרוֹ מְנַהִיר עֵינֵי חֲכָמִים סִי' ק"י וְא"כ לְפִי
דַּעַת הַרִיב"ש הָאִשָּׁה זֹו מְוַתֵּרַת בְּעֲדוּת הַיִּשְׁמַעְאֵל הַנּוּ' דְמְקַרִי שְׁפִיר מַסְל"ת אָר שְׁלֵא
הִיָּה שְׁם קְדִימַת דְבָרִים וּכְדַעַת הַרִיב"ש הַסְפִּימוּ הָאֲחֲרוּנִי' בְּתִשׁוּבוֹתֵיהֶם וּקְצַתֶם הוּבְאוּ
בְב"י בְּשֵׁם הַר"י טֵיִטְצַאק וְהַר"י בֵּי רַב וְשָׁר הָאֲחֲרוּנִים אֲשֶׁר עֲצָמוּ מְסָפֵר.

ואף אם נחוש לדברי הר"ן ולומר דצריך קדימת דברים נראה דבנ"ד מודה הר"ן דמקרי מסל"ת אף בלא קדימת דברי דע"כ לא קאמר הר"ן דצריך קדימת דברים היינו דבלא קדימת דברים מקרי מתפנין להעיד ויש לומר דוק' פשמיפיר הגוי ומסל"ת ואמר פלוני מת ומזכיר את שמו לכל הפחות וא"כ י"ל שמתפנין להעיד ועל זה חולק הר"ב"ש וסבר דמקרי שפיר מסל"ת ומשא"כ בנ"ד שהגיד הישמעאל שהגידו לו שהרגו ליהודי א' ולא הזכיר את שמו בזה נלע"ד דמודה הר"ן דמקרי שפיר מסל"ת דלא שינה לומר דמתפנין להעיד פי על מה יעיד הלא לא הזכיר כלל לאיזה יהודי הרגו ואף שלפי עדות השני שהגיד ר' אליעזר לפני ששאלתי אותו למה לא שאל הישמעאל לאיזה יהודי הרגו והגיד ר' אליעזר ששאל באמת את הישמעאל והגיד לו לאסלאן (הנקרא ליב) חתן יאקוב א"כ יש לומר שמתפנין להעיד אבל ז"א שהרי אם לא שאל ר' אליעזר אותו לאיזה יהודי הרגו אז לא הגיד לו הישמעאל מאומה א"כ לא מקרי מתפנין ומודה בזה הר"ן וסיעתו וא"כ בזה הותר ספק הא'.

וע"ד הספק השני שיש להסתפק באשר שהישמעאל הגיד בשם השופט והשופט בשם הערלים מהריגת היהודי הנז' וזהו נקרא גוי מפי גוי ומנ"ל שנאמן הנה ראיתי בתשו' הרב מהריק"ו שו' קכ"א שפסק דגוי מפי גוי נאמן במסל"ת ומביא ראיה מגמ' דיבמות פ"ב מהא דאמרין דהחזקו להיות משיאין עד מפי עד מפי אשה כו' וגוי מסל"ת נאמן טפי מאשה שהרי אמרי' שם ולא תהא פהנת פפונדקית א"ל לכשתהא פפונדקית נאמנת דהיינו שהסיחה לפ"ת וא"כ מוכח מזה דגוי מסל"ת נאמן יותר מאשה ואשה מפי אשה נאמנת ומכ"ש גוי במסל"ת אלה הם תורף דבריו ובאמת שיש להקשות על דבריו כמו שמקשה הוא בעצמו דאדרב' מדרבנן ניייתי ראי' דגוי מסל"ת גרע מאשה מדאמרו לו ולא תהא פהנת פפונדקי וראיה שלו הוא מדר"ע דהוא יחידאי נאמן קי"ל כרבנן.

ומה שמישב שם במוהריק"ו דמ"ש במשנה אליבא דרבנן ולא תהא פהנת פפונדקית לפי שהפונדקית לא מסיחה ל"ת ומדר"ע נשמע לרבנן כו' ע"ש. הנה שותא דמרון מהריק"ו לא ידענ' לישב סוגי' הגמ' אליביה דמאי מקשי בגמ' מאי גריעות' דפונדקית ומשני דפונדקית גויה היתה ומסל"ת הלא לדברי חכמים אין מסל"ת ואין לומר דמהריק"ו מפרש דמה שמשני בגמ' דפונדקית היתה מסל"ת היינו לדברי ר"ע דא"כ מאי מקשי בגמ' מאי גריעות' דפונדקית ומשני כו' הלא אליב' דר"ע אין פאן גריעות' דרע"א במתני' לכשתהא פפונדקית ואף שיש לישב זה דמקשי אליבא דר"ע שאמר לכשתהא פפונדקית נאמנת הפונדקית הוציאה להם מקלו ותרמילו כו' וע"ז מקשי מאי גריעות' דפונדקית למה הוצרכה להוציא להם מקלו ותרמילו ולמה לא היתה נאמנת בלא"ה וע"ז משני גויה היתה ולא היתה נאמנת רק בעבור שהיתה מסל"ת אבל זהו דוחק ועוד יש לדקדק לפי דבריו שמפר' דחכמי' סברי דפונדקית לא היתה מסל"ת וא"כ לפ"ז צ"ל דרש"י ותו' מחולקים פי אליבא דתוס' ד"ה פונדקית גויה היתה כו' דגם אליבא דרבנן מסל"ת היתה רק לא מסל"ת גמור ולפ"ד מהריק"ו הנה להם להתוס' לחלוק על רש"י והנראה בעיני דרש"י ותוס' שניהם סוברים דגם אליבא דרבנן מסל"ת גמור דמה שהוציאה מקלו ותרמילו היתה יכולה לעשות פן לעדות וזהו ג"כ פוננת רש"י שכתב ולא תהא פהנת פפונדקית זו גרועה ובגמ' מפרש מאי גריעותא והיינו דגריעות' היא הואיל ולא היתה מסיחה ל"ת ממש וגו' היתה ומשא"כ ר"ע סבר דהא שהאמינוה הפונדקית רק בעבור

שְׁהִיְתָה מִסֵּל"ת מְמֹשׁ וּבְזָה מְתִישָׁב סִגְנִית הַגַּמ' דְּמִקְשֵׁי מֵאֵי גְרִיעוּתָא דְּפִנְדָּקִית הִיְיָנוּ בֵּין אֲלִיבָא דְר"ע וּבֵין אֲלִיבָא דְחֻכְמִים וּמְשַׁנֵּי פְּנִדָּקִית גְּוִיָה הִיְתָה וּמִסֵּל"ת וְאֲלִיבָא דְחֻכְמִים אַף דִּישׁ לְחֹוֹשׁ דְּלָא הִיְתָה מְמֹשׁ מִסֵּל"ת הוֹאִיל וְאָמְרוּ לָהּ אִיָּה חֲבִירָנוּ וְכִסְבַּרְתְּ הַמְקַשָּׁה אֲלִיבָא דְר"ע מ"מ הָאֲמִינוּהּ וּז"ש בְּמִתְנִי וְלֹא תְהֵא פְהֵנָת כְּפִנְדָּקִית וּמִשָּׂא"כ אֲלִיבָא דְר"ע מְקַרֵי מִסֵּל"ת מְמֹשׁ הוֹאִיל וְחִזִּיתִינָהּ בְּכִיָּא אִו אִיפְשָׁר דְּמִקְשָׁן שְׁמִקְשָׁה וְהָא אִיָּה חֲבִירָנוּ כו' מְקַשֵׁי ג"כ אֲלִיבָא דְחֻכְמִים וְהָא אִיָּה חֲבִירָנוּ קְאָמַר וְאִין פְּאֵן מִסֵּל"ת כְּלָל הוֹאִיל וְהִיָּה ע"י שְׁאֲלָה כו' וּמְשַׁנֵּי כו'.

וְהִנֵּה אַף שְׁיֵשׁ לְפַקְפֻק קִצָּת בְּדַבְרֵי מֵהֵרִיק"ו מ"מ לְעַנְיָן דִּינָא דְּבָרֵי נְכוּנִים דְּאַף לְרַבָּנָן הֵיכָא שְׁיֵשׁ מְמֹשׁ מִסֵּל"ת עֲדִיף יוֹתֵר מְעַדוֹת אֲשֶׁה וּא"כ כְּשֶׁעֲדוֹת אֲשֶׁה מְפִי אֲשֶׁה נְאֻמְנָת וּמכ"ש גוֹי מְפִי גוֹי מִסֵּל"ת וּכ"כ בַּת"ה סִי רַל"ט וְאַף שְׁהֵרִיב"ש חוֹלֵק ע"ז בְּתִשׁוּ' סִי שֶׁע"ז וְכַתֵּב דְּגוֹי מְפִי גוֹי מִסֵּל"ת לָא מְהֵנִי וְכַתֵּב עוֹד אַף דְּעֶבֶד וְשִׁפְחָה מְפִי שִׁפְחָה מְהֵנִי מ"מ מְפִי גוֹי לָא מְהֵנִי מ"מ רְאִיתִי גְדוּלִים בְּסִפְרֵיהֶם שְׁהִסְפִּימוּ לְדַבְרֵי תַר"ה דְּהַנּוּ וְלְדַבְרֵי מֵהֵרִיק"ו [לְכַאוּר' י"ל] דְּגוֹי מְפִי גוֹי מִסֵּל"ת דְּמְהֵנִי אֲלֹא הֵיכִי שְׁמִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן שֶׁל הַגּוֹי הָאֲחֵרוֹן הִיָּה שְׁהֵגוֹי הָרִאשׁוֹן הֵגִיד לַפ"ת וּמִשָּׂא"כ הֵיכִי שְׁלֹא יְדַעִינָן אִם הַגּוֹי הָרִאשׁוֹן הֵגִיד לַפ"ת נִיחֹוֹשׁ שְׁמָא הַגּוֹי הָרִאשׁוֹן הֵגִיד ע"י שְׁאֲלָה וְלֹא הֵגִיד לַפ"ת אֲבָל ז"א שְׁהֵרִי לְפִי דְּבָרֵי הַגְּאוּנִים הַנְּ"ל שְׁהִסְפִּימוּ בְּסִפְרֵיהֶם שְׁלֹא כְּדַעַת הֵרִיב"ש מְוַכְרְחִים שְׁפוּבְרִים אַף שְׁאִין אָנוּ יוֹדְעִים אִם הַגּוֹי הָרִאשׁוֹן מִסֵּל"ת שְׁהֵרִי טַעְמוֹ שֶׁל הֵרִיב"ש שְׁפֹבֵר שְׁאִינוּ נְאֻמְן גוֹי מְפִי גוֹי מִסֵּל"ת הִיְיָנוּ מְטַעַם שְׁמִבְנוֹאֵר בְּרִיב"ש שֶׁם וְז"ל שְׁהֵרִי אִין הַגּוֹי בְּקִי לְהַפִּיר אִם חֲבִירוֹ הִיָּה מִסֵּל"ת אִו מְתַפְנִין לְהַעֲיֵד כו' וּא"כ לְפִי דְּבָרֵי הַגְּאוּנִים הַנְּ"ל שְׁחוֹלְקִים עַל הֵרִיב"ש מְוַכְרְחִים שְׁפוּבְרִים אַף שְׁלֹא יְדַעִינָן אִם הַגּוֹי מִסֵּל"ת דֹּאל"כ בְּמֵאֵי קַמְפְּלִי וּכ"כ מֵהֵרֶשֶׁד"ם בְּסִי' מ': בְּהַדְיָא דְּהַלְכוֹת רַוּוּחוֹת בִּישְׂרָאֵל שְׁלֹא כְּדַעַת הֵרִיב"ש אַף דְּאִין אָנוּ יוֹדְעִים אִם הַגּוֹי הָרִאשׁוֹן הִס"ל תְּנוּמוֹ.

וְאַף אִם נְחֹוֹשׁ לְדַעַת הֵרִיב"ש יִרְאָה לְעַנ"ד דְּגַם הֵרִיב"ש בְּזָה מוֹדָה בַּנ"ד שְׁמִקְרֵי שְׁפִיר מִסֵּל"ת שְׁהֵרִי טַעְמוֹ שֶׁל הֵרִיב"ש הוּא כַּמ"ש לְעִיל שְׁאִין הַגּוֹי חֲבִירוֹ מְפִיר אִם הַגּוֹי הָרִאשׁוֹן הִתְפַּנֵּן לְהַעֲיֵד אִו הִסֵּל"ת וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד מוֹכַח מְלִשׁוֹן הַיִּשְׁמַעְעָל שְׁהֵגוֹי הָרִאשׁוֹן הִיָּה מִסֵּל"ת שְׁהֵרִי אָמַר הַיִּשְׁמַעְעָל הָאֶסְאֵן בְּאֲשֵׁי שְׁהַשׁוּפֵט בָּא אֲלֵיו וְהֵגִיד לוֹ בְּשֵׁם הָעֲרֵלִים שְׁהַכְּפָרִים הָרְגוּ לִיהוּדֵי א' וְהִיְיָנוּ שְׁהֵגִידוּ לְהַשׁוּפֵט שְׁיַעֲשֶׂה מְשַׁפֵּט בְּהַרוֹצְחֵי וְגַם הַשׁוּפֵט הֵגִיד לְאֲדוֹנוֹ הִיְיָנוּ לְהַיִּשְׁמַעְעָל הָאֶסְאֵן בְּאֲשֵׁי אֲשֶׁר הוּא יוֹשֵׁב עַל כְּסֵא מְשַׁפֵּט בְּנִימוּסָם שְׁיַעֲשֶׂה בָּהֶם מְשַׁפֵּט וְאִין לָהּ מִסֵּל"ת גְּדוּל מְזָה וּא"כ בְּזָה הַתֵּר ג"כ הַסְּפֻק הַשְּׁנִי.

וְאוֹדוֹת הַסְּפֻק הַשְּׁלִישִׁי שְׁהֵגִיד הַיִּשְׁמַעְעָל בְּשֵׁם הַשׁוּפֵט שְׁהֵגִידוּ לוֹ שְׁהֵרְגוּ לִיהוּדֵי מִי יוֹדֵעַ לְאִיָּה יְהוּדֵי הָרְגוּ הֲלֹא לֹא הַזְּכִיר לֹא שָׁמוּ וְלֹא שֵׁם עִירוֹ וְאַף שְׁבַעֲדוֹת הַשְּׁנִי שֶׁל ר' אֲלִיעֶזֶר הֵגִיד שְׁשָׂאֵל אֶת הַיִּשְׁמַעְעָל לְאִיָּה יְהוּדֵי הָרְגוּ וְהַשִּׁיב שְׁהֵרְגוּ לְאִסְלָאן חֲתָן יֶאֱקוּב מ"מ יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק מִי יֵימַר שְׁהוּא נְאֻמְן כו' וּכַמ"ש בְּתַחֲלַת הַתְּשׁוּבָ' גַם בְּזָה אִין לְהַסְתַּפֵּק שְׁהֵרִי כְּתַב הַרְמַב"ם בַּפ"א מֵהַל' גְּיָרוּשִׁין אֲבָל אִם אָמַר א' יֵצֵא מְעַמְנוּ מְמָקוֹם פְּלוּנֵי וּמַת מְחַפְשִׁים בְּאוֹתוֹ הָעִיר אִם לֹא יֵצֵא אֲלֹא הוּא תְּנַשָּׂא אֲשֶׁתּוֹ א"כ נְשַׁמַּע מְזָה שְׁאֵם לֹא יֵצֵא

אָלאַ הוא תַּנְשֵׂא אַשְׁתּוֹ וּבנ"ד שְׁהַעֲיָדוּ הָעֵדִים מִב"ד שְׁלֵא נֶעְלַם וְחָסַר מִפְּאֵן שׁוּם יְהוּדִי בְּאוֹתוֹ פְּעַם רַק ר' לִיב חֲתָן יָאקוֹב הַגָּ' ל ג"כ יִשְׂיָאוּ אֶת אַשְׁתּוֹ.

וְאַף שִׁישׁ לְדַחֹת דְּשִׁאנֵי הַתֵּם כִּי מָה שֶׁפְּתַב הַרְמַב"ם דְּמַחְפְּשִׁים אוֹתוֹ הֵינּוּ כְּשֹׂאֹמֵר בְּפִי אִישׁ שִׁיִּצָּא עִמָּנוּ מִמְּקוֹם פְּלוֹנִי אִזּוּ מְחַפְּשִׁי בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם וּמִשָּׂא"כ בִּנ"ד שְׁלֵא אָמַר הַיִּשְׁמַעְעָל רַק עַל סֵתָם יְהוּדִי שֶׁנְּהַרְג וְלֹא יִדְעִינוּ מֵאֵיזָה מְקוֹם וּמִי יִימַר שִׁיּוֹעִיל הַחִיפּוּשׁ.

וְהִנֵּה רְאִיתִי בְּתִשׁוּבַת הַרְבּ מֵהַרְשֵׁד"ם סִי' נ"ז שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְהַתִּיר עַפ"י עֲדוֹת שֶׁהִגִּידוּ בְּשֵׁם הַתּוֹגֵר שֶׁאָמַר שֶׁהִרְגוּ לַיהוּדִי שִׁיִּצָּא מִפֶּה אַעפ"י שְׁלֵא הַזְּכִיר שְׁמוֹ אֲבָל מ"מ אֵינּוּ רְאִיָּה מְשֵׁם דְּשֵׁם הַגִּיד הַתּוֹגֵר הַיְהוּדִי אֲשֶׁר יִצָּא מִפֶּה אֲבָל בִּנ"ד לֹא הַזְּכִיר שֵׁם הָעִיר כְּלָל רַק שֵׁם הַיְהוּדִי וּא"כ אֵין לֹאמַר שִׁיּוֹעִיל חִיפּוּשׁ דָּאָם אִית' יְבָדַק כָּל הָעוֹלָם כְּלוּל וּכְמ"ש בְּגַמ' דִּיבְמֹת אֲבָל בִּנ"ד בְּאֲשֶׁר שִׁדְּוַע לָנוּ שֶׁכִּפָּר פִּעְרָקִיט אֲשֶׁר הִגִּידוּ הָעֲרָלִים שֶׁנְּהַרְגוּ שֵׁם יְהוּדִי הִיא סְמוּכָה לַק"ק אוֹבֵן וְלֹא שְׂכִיחֵי שִׁיִּרְת' כְּלָל מִכָּל הַסְּבִיבוֹת שִׁיבֵא לְשֵׁם אֵיזָה יְהוּדִי כִּי אֵין שֵׁם שׁוּם קַהֲלָה וְיִשׁוּב הַסְּמוּךְ לְכַפֵּר הַנּוֹ' רַק ק"ק אוֹבֵין וְלֹא נֶחְסַר מִק"ק אוֹבֵן רַק ר' לִיב חֲתָן יָאקוֹב בַּעַל שֶׁל הָאִשָּׁה הַזֹּאת וּא"כ אֵין לְהַסְתַּמֵּךְ בְּאַחַר.

וְאַף אִם נְחוּשׁ לְכָל הַסְּפִיקוֹת וְנֹאמַר אַף דְּלֹא שְׂכִיחֵי שִׁיִּרְת' לְשֵׁם כְּלָל מ"מ מִחֲמַת חוֹנָם א"א נְחוּשׁ כִּי פֶן אֵיזָה שְׂבוּי אוֹ אִישׁ אַחַר הוּא וְלֹא בַּעַל שֶׁל הָאִשָּׁה הַזֹּאת מ"מ יֵשׁ לְהַתִּירָהּ מִטַּעַם אַחַר שֶׁהָרִי לְפִי הָעֲדוֹת שֶׁל ר' אֱלִיעֶזֶר בְּפַעַם שְׁנֵי אֲשֶׁר שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ לְמָה לֹא שְׁאַל לְהִישְׁמַעְעָל לְאֵיזָה יְהוּדִי הִרְגוּ וְהַשִּׁיב ר' אֱלִיעֶזֶר שֶׁהִגִּיד הַיִּשְׁמַעְעָל שֶׁהִרְגוּ לְאַסְלָאן חֲתָן יָאקוֹב וּא"כ בְּעֲדוֹת הַזֶּה הִגִּיד הַיִּשְׁמַעְעָל בְּפִירוּשׁ שְׁמוֹ וְשֵׁם חֲמִיו וְאֵין לְהַסְתַּמֵּךְ בְּאַחַר.

וְאַף שִׁישׁ לְסַפֵּךְ בְּעֲדוֹת הַשְּׁנֵי שֶׁל פ"ר אֱלִיעֶזֶר הֲלֹא פְּתַב הַרְמַב"ם בִּפ"ג מֵהַל' עֲדוֹת וְנ"ל וְכֵן אֵינּוּ יָכוֹל לְהוֹסִיף בְּעֲדוֹתוֹ תְּנַאי כְּלוּל שֶׁל דְּבַר כָּל דְּבַר שִׁיִּאמַר הָעֵד אַחַר שֶׁנְּחַקֵּר עֲדוֹתוֹ שִׁיבֵא מִכָּל הַיְטוּל הָעֲדוֹת אוֹ תוֹסֶפֶת תְּנַאי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ עַכ"ל וּא"כ גַּם בִּנ"ד הוֹסִיף כ"ר אֱלִיעֶזֶר בְּעֲדוֹתוֹ הַשְּׁנֵי מָה שְׁלֵא אָמַר בְּעֲדוֹת הָרֵאשׁוֹן וְכִינּוּ שֶׁהִגִּיד שׁוּב אֵינּוּ חוֹזֵר וּמַגִּיד וְאֵין לֹאמַר דְּדוֹק' בְּד"מ הַדִּין פֶּן וּמִשָּׂא"כ בְּדַבַּר אִיסוּר וְכַדוּמָה לָזֶה בִּנ"ד אֲבָל ז"א שֶׁהָרִי אֲמַרְינּוּ בְּתוֹסֶפֶת' דְּכַתְּנֻבוֹת וְהוּבָא בְּב"י סִי' כ"ט בַּח"מ וְכֵן הָעֵדִים שֶׁהִעִידוּ בֵּין לְטַמָּא בֵּין לְטָהַר בֵּין לְרַחֵק בֵּין לְקָרֵב בֵּין לְאִיסוּר בֵּין לְהַתִּיר כּו' עַד שְׁלֵא נְחַקְרָה עֲדוֹתוֹ אֲמַרו מְבַדְּדִין הֵינּוּ הָרִי אֵלוּ נְאֻמָּנִים וּמִשְׁנַחֲקָרָה עֲדוֹתוֹ בְּב"ד אֲמַרו מְבַדְּדִין הֵינּוּ אֵינּוּ נְאֻמָּנִים וּא"כ מוֹכַח מִזֶּה דְּגַבֵּי אִיסוּר נְמִי אֲמַרִי כִּינּוּ שֶׁהִגִּיד שׁוּב אֵינּוּ חוֹזֵר וּמַגִּיד וְלֹא בְּד"מ לְבַד (וְאֲדַרְבֵּה מְצִינּוּ שְׁד"מ גְּרִיעֵי טְפֵי דַא"צ דְּרִישָׁה וְחַקִּירָה וּכְמ"ש לְקַמֵּן בְּשֵׁם תְּשׁו' הַר"ן) וְעוֹד דְּאָמַר בְּפ' נְגַמַר הַדִּין גַּבֵּי הַהוּא מַעֲשֵׂה דְּבַעֲי מִיְכָסָא גַּבֵּי בְּנוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן ב"ש דְּהוּי הַדְּרִי בְּהוּ סִהְדִי וְיִהְיֵי טַעְמֵי לְמִילְתָּיהָ וְאַפ"ה אֲמַרִי שֵׁם שְׁלֵא הָיָה יָכוֹלִין לְחַזֵּר וּלְהַעֲיֵד אַף שֶׁגַּבֵּי דִינֵי נְפֻשׁוֹת אֲמַרִי וְשִׁפְטוֹ הָעֵדָה וְהַצִּילוּ הָעֵדָה וּמַכ"ש בִּנ"ד דִּישׁ פְּלֹגְתִי בְּסוּף יְבָמוֹת ר"ע וּר"ט אֵי עֲדוֹת נְשִׁים דּוּמָה לְד"מ אוֹ לְד"נ וּא"כ בֵּין לְמָר וּבֵין לְמָר אֵינּוּ חוֹזֵר וּמַגִּיד וּא"כ גַּם בִּנ"ד לֹא יָכוֹל ר' אֱלִיעֶזֶר לְהַגִּיד אַח"כ מָה שְׁלֵא הִגִּיד בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאֵין לְיִשֵּׁב הָעֲדוֹת שֶׁל ר' אֱלִיעֶזֶר דְּכִי אֲמַרְינּוּ שׁוּב אֵינּוּ חוֹזֵר וּמַגִּיד הֵינּוּ מִטַּעַם כִּינּוּ שֶׁנְּחַקְרָה עֲדוֹת בְּב"ד שׁוּב אֵינּוּ חוֹזֵר וּמַגִּיד וּי"ל דּוֹק' בְּעֲדוֹת שֶׁצָּרִיף דְּרִישָׁה וְחַקִּירָה אֲמַרְינּוּ כִּינּוּ שֶׁנְּחַקְרָה עֲדוֹתוֹ בְּב"ד שׁוּב אֵינּוּ חוֹזֵר וּמַגִּיד וּמִשָּׂא"כ גַּבֵּי עֲדוֹת נְשִׁים כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּסוּף יְבָמוֹת בְּשֵׁם ר"ח וְהָרָא"ש וְהָרִי"ף וְכָל הָאֲחֵרוֹנִים סוֹבְרִים דְּאֵינּוּ צָרִיף

דרישה וחקירה ואדרבה החוקר בעדות נשים הרי זה מגונה וכמ"ש הרמב"ם וא"כ י"ל
דיכול לתזור ולהגיד אף מה שלא אמר בראשונה אבל ז"א שהרי כתב הר"ן בתשוב' סי'
ל"ד ונ"ל ואל תחשוב שפשתפסו זה הלשון אם עד שלא נחקר' עדותן בב"ד כו' שפא
בדקדוק גמור ותלמוד ממנו שבד"מ דלא בעי דרישה וחקירה אחר שנתקבל עדותן בב"ד
שיכולין לתזור בהן כיון שלא נחקרה עדותן שזה בנדאי אינו כו' שפיון שנגמר עדותן
בב"ד שוב אינו חוזר ומגיד וא"כ מי לנו גדול מהר"ן שכתב בפשיטות דאף במקום דלא
בעינו דרישה וחקירה מ"מ אינו חוזר ומגיד וא"כ גם בנ"ד אף שא"צ דרישה וחקירה
ג"כ הדין פן וגם הב"י בח"מ נסתפק בזה ולבסוף כתב ג"כ בפשיטות כנז' וא"כ יש
להסתפק בנ"ד בעדות של ר' אליעזר אם חוזר ומגיד בעדות השני.

אבל פד דייקת ברמב"ם ובטור תמצא שעדות השני של ר' אליעזר הוא עדות נכון ונ"ל
הטח"מ סי' כ"ט אחר שנתקרה עדותן בב"ד אינו יכול העד לתזור בו ולומר דבר שסותר
עדותו כו' וכתב הרמב"ם וכן אינו יכול להוסיף בעדותו תנאי פללו של דבר פל דבר
שיאמר העד אחר שנתקרה עדותו שיבא מכלול ביטול העדות או תוספת תנאי אין שומעין
לו כו' א"כ מוכח מהטור והרמב"ם דדייקי בלישניהו דדוק' דבר שסותר עדותו אינו יכול
להגיד ומשא"כ דבר אחר שאינו סותר עדותו יכול לתזור ולהעיד וא"כ בנ"ד שאינו
סותר עדותו רק שפירש דבריו הראשונים יכול להחזיר ולהעיד ואף שכתב הרמב"ם
שאפילו תנאי אינו יכול להוסיף היינו ג"כ פירושו שיש ביטול מצד א' אם לא יתקנים
התנאי וכ"כ הרשד"ם סי' נ"ז ומשא"כ בנ"ד וכל מה שאנו יכולין לכוין העדות שלא
יהיה עדות מוכחשת יש לנו לכוין וכמבואר מדברי הר"ן בתשוב' סי' הנז' ועב"י סי' כ"ט
וא"כ ה"ה בנ"ד שמתחלה אמר שהגיד הישמעאל שהגידו לו שהרגו ליהודי א' ואח"כ
מפרש דבריו מה שהגיד שהרגו ליהודי א' היינו ליהודי אסלאן חתנו של יאקוב וז"א
סותר דבריו הראשונים ותננייהו איתנהו שמתחלה הגידו הערלים להשופט שהרגו
ליהודי סתם וכן הגיד השופט להישמעאל ואח"כ ראה הישמעאל בעצמו שהוא יהודי
האסלאן חתנו יאקוב וכן הגיד לכ"ר אליעזר וכן משמע קצת בעדות שהגיד כ"ר שמעון
לינ"ץ אחר שישאל את הישמעאל שיפרש דבריו הגיד הישמעאל הנז' שאחר שהגיד לו
השופט דברים הנ"ל אז רכב הישמעאל לאותו מקום והפירו שהוא יהודי האסלאן הנז'
וביותר שר' אליעזר נתן אמתלא לדבריו למה לא הגיד בפעם הראשון וא"כ נלע"ד
שהאשה הזאת מותרת מטעם ספק הזאת כי אין להם להסתפק עוד בספק הזאת.

ובר מן כל דין נלע"ד דיש להתיר האשה הזאת במה שהעיד כ"ר אליעזר שאחר כמה
ימים הלך לבית האסון באשי ובאו שני הערלים ונשקו את ידו והגיד לו הישמעאל שאלו
הערלים הם הרוצחים שהרגו להאסלאן ונלע"ד דגם בעדות זו יש להתיר האשה הזאת
אף שלא הנכיר שם אביו ושם עירו ובתוספת' אמרינו דבעינו דוק' שם אביו ושם עירו
וכמבואר בב"י סי' י"ז בא"ה אבל ז"א דהלא כתב הר"ן בתשוב' דדוק' היכי דאיכ' למיחש
ולהסתפק באחר הוא דמצריף שמו ושם עירו אבל במקום שאין להסתפק באחר משיאים
את אשתו אף שלא הנכיר שמו ושם עירו ובנ"ד העידו הב"ד והעדים שלא היה חסר
מפאן ק"ק אוכן רק ר' ליב חתנו יאקוב בעל של העגונה הנז' וגם אין להסתפק דלמא על
איזה איש במקום אחר הוא אומר וכמ"ש לעיל.

ועוד דאף אם נחויש בעלמ' לכל הספיקו' ונניחויש ג"כ דלמא על איש אחר קאמר כמ"ש לעיל נראה דבנ"ד אין לחויש פלל שקהרי הישמעאל הגיד אלו הם הרוצחים שקהרגו את האסלאן הידוע קאמר שקהרג ונהיננו ר' ליב בעל של האשה הזאת שקהיה מפורסם שקהרג באותו זמן וכ"כ הרב מהרי"ט בתשוב' השייכים לא"ה סי' ל"ה ול"ו שיש לסמוך על דברי הגוי מסל"ת אף שלא הזכיר שם אביו ושם מקומו אלא דאמר סתם והטעם שבוודאי על המפורסם שקהרג אפרו ובסי' ל"ו מביא ראיות לזה ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד בוודאי על האסלאן הידוע קאמר שקהרג ונהיננו ר' ליב הנז' ובוזה מיןש שב שאין להסתפק ג"כ דלמ' על איזה אסלאן ישמעאל קאמר ולא על אסלאן יהודי ועיין בתשו' הרשד"ם סי' מ"ג וביותר לפי מ"ש לפני זה שהגיד ר' אליעזר בעדות השני שלו שהגיד הישמעאל בפעם הראשון בפירושו על האסלאן ונהיננו ג"כ האסלאן שהגיד לו בפעם הראשון והוא האסלאן חתן יאקוב ובוזה הותר הספק הג' ואודות הספק הד' בעדות של הישמעאל הנז' שהגיד בשם השופט כו' שקהרגו ליהודי אשר נסתפקתי אם ראה אותו תוף ג' ימים כו' וזהו מחלוקת בין הפוסקים אם תולין להקל או להחמיר אבל ז"א דע"כ לא פליגי אלא במצאוהו הרוג ולא נודע להעד הרואה הרוג אם הוא תוף ג' ימים כו' אז תולין להחמיר כי שמא הוא איש אחר ונשתנה אחר ג' ימים ודומה שזה בעלה של זה.

וראיתי בתשובת משאת בנימין סי' מ"ד דף ס"ח ע"א שכתב וז"ל גם אין לחויש לשמא לא ראו אותו תוף ג' ימים כו' מפני שבעדותו של פמר מענדל קיסר כתב שביום ו' הלכו היהודים לדרך כו' ובעדותו של פמר כו' פתוב שישמעאלים מצאו אותו נהרגים ביום א' שלאחריו כו' עכ"ל ונהנה דבריו תמוהים מאד איך מוכח מזה שקהרגו תוף ג' ימים דלמא מה שמצאו הישמעאלים הרוגים ביום א' היו אנשים אחרים שקהרגו קודם יום ו' והיה לאחר ג' ימים ונשתנו צורתן ונדמו לאותן הישמעאלים שהם אותם היהודים אשר יצאו מהם ביום ו' בשלמא אם העידו היהודים שבאותו מקום שמצאו הישמעאלים הנהרגים ביום א' לא הי' באותו מקום שום נהרג קודם יום ו' וא"כ בוודאי תוף ג' ימים נקהרו אלו הנהרגים באותו מקום ולא נשתנו צורתם וראו הישמעאלים אלו הנהרגים והפירו אותם שהם היהודים אשר יצאו מהם ביום ו' משא"כ עתה שאין שום עדות שלא היו שם הנהרגי האלה לפני ג' ימים וא"כ י"ל שנשתנו צורתן ונדמו להישמעאלים שהם היהודים האלה ובוודאי שגגה יצאה מלפניו באלף מחילות וכן הסכימו רבותי.

ונהנה כל הנז' שיש להחמיר דוק במצאוהו הרוג כו' וכמ"ש לעיל אבל בעד מפי עד כ"ע מודים דתלינן להקל ועיין בתשוב' מהריב"ל ח"א בכמה תשובו' דעד מפי עד תלינן להקל שראה אותו תוף ג' ימים וכ"כ הרב מהרא"ש בתשו' סי' ב' שהעיד שהתיר פן בכנופיא וכ"כ פל האחרונים וכן מוכח מתשובת מהר"ם הובא בתשוב' מיימוני המתחלת חזרנו על פל הצדדים וה"ה בגוי מפי גוי מסל"ת לכל הדברים שנים וכמ"ש בתשו' הרב מהר"ם מפדואה ע"ש וא"כ פשיט' לפי העדות הראשון שהעיד ר' אליעזר שהגיד לו הישמעאל בשם השופט כו' שקהרגו ליהודי סתם ולא הזכירו לא שמו ולא שם עירו רק שאנו מתירים אותו מפח החיפוש שלא נחסר שום איש מפאן ק"ק או בן בזמן הנז' רק זה האסלאן הנק' ליב וכמ"ש לעיל פשיט' שאין פאן נפקות' אם ראה אותו תוף ג' ימים אם לאו ואפ' לפי העדות השני שהעיד ר' אליעזר שהגיד לו הישמעאל בפירושו שהוא האסלאן חתן יאקוב וא"כ יש להסתפק מי יימר שראה אותו תוף ג' ימים מ"מ האשה הנז' מותר דבעד מפי

עד תולין להקל וה"ה בגוי מפי גוי ומכ"ש בנ"ד די"ל או שהשופט בעצמו הנה מפיר את היהודי האסלאן חתן יאקוב או שהעירלים אשר הגידו להשופט הפירו אותו והוא הגיד ג"כ להישמעאל האסן באשי את שמו ושם חמיו אף שבעדות השופט אשר הגיד הישמעאל בשמו לא הזכיר רק שהרגו ליהודי סתם אבל הלא השקלא וטרני' שלנו עתה בעדות השני שהגיד כ"ר אליעזר שהגיד לו הישמעאל שהיהודי הוא האסלאן חתן יאקוב וא"כ יש לומר שהשופט הגיד לו ג"כ שהוא האסלאן חתן יאקוב או י"ל אחר שהגיד לו השופט רכב הישמעאל בעצמו לשם וראה אותו והפירו תוה ג' ימים שהוא האסלאן חתן יאקוב וכמו שמבואר באמת בעדות של ר' שמעון לינ"ץ בשם הישמעאל ומכ"ש שלפי נימוסיהם פאשר יארע איזה מקרה בלתי טהור כזה בעירות או בכפרים דמם בראשם אם לא יודיעו תכף להמושלים ובנדאי הנה תוה ג' ימים ואף דבשאינו חבול בפניו מעידים עליו אפילו אחר כמה ימים לפי דברי ר"ת אבל כבר חלקו כל האחרונים עליו וכמ"ש הרשב"א והריטב"א והרא"ה ועוד לפי העדות של ר' שמעון לינ"ץ שהגיד לו הישמעאל שראה אותו מוטל בבגדים והי' חבול בפניו מפה עמוקה מקדקדו עד חוטמו וא"כ הי' חבול בפניו ולכן צריף אליב' דקצת פוסקים אם מפירים אותו בט"ע כו' אבל אין אנו צריכין לזה כי יש הרבה חולקים בזה בעדות גוי מסל"ת אם נאמן להעיד שהפירו בט"ע ואודות הספק החמישי שיש להסתפק בעדות של ר' אליעזר בשם הישמעאל שהיה מושל הנקרא סובאשי בכפר אלמאשין והגיד לו השופט כו' וגם מה שהגיד הישמעאל אח"כ אלה הם הרוצחים אשר להאסלאן ולכונשקו את ידי ומחניפים לי ויש להסתפק דלמא משקר באשר שמתפאר שעומד לתפוס הרוצחים ואינו נאמן וכמ"ש בפ' כל הגט שמע מקונטרסין כו' אמנם ז"א שהרי כתב הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין הביאו הטור סי' י"ז וז"ל שמע מערכאות של גוים הרגנו לפלוגי אינם נאמני' וכתב הטור דמשמע מדבריו שאם אמר נהרג בדין שלא על ידם נאמנים וא"כ ה"ה בנ"ד שהגידו הערכאות שנהרג ע"י אחרים שנאמנים ואף שכתב הטור שמדברי הרא"ש יראה שאפילו אמרו שנהרג שלא על ידם שאינם נאמנים הואיל ויש תפארת לסתם ערכאות מפל שפן בנדון דינן שהיא תפארת לאותן ערכאות עצמם שהעידו דהיינו לאותו הישמעאל והשופט הוא תפארת שהם עומדים על המשמר לתפוס הרוצחים וליישרם וא"כ י"ל שבנ"ד אינו נאמן השופט וגם הישמעאל המושל הנקרא סובאשי ובפרט בסוף העדות שהגיד ר' אליעזר בשם הסובאשי שהי' מתפאר שהיו נושקים הרוצחים את ידיו ומחניפים לו בשביל יראתו ואף שהב"י דחה דברי הטור וכתב שאינו משמע פן מדברי הרא"ש ועפ"ז פסק בש"ע שלא פדעת הטור בדברי הרא"ש אבל המעיין ברא"ש תמצא שדברי הטור פנים הם בהרא"ש וא"כ מקום להאריך וכמ"ש באמת הרב בעל המפה בהג"ה שם בדברי הטור פדעת הרא"ש וא"כ גם בנ"ד אינם נאמנים אבל לענד"ן שגם לפי דעת הטור והרא"ש יודה בנ"ד שהם נאמנים שאינו תפארת להם כלל.

ומסתייעא לן סברא זו ממ"ש מרן הב"י בתשוב' השייכים לטא"ה דף כ"ז ע"ב בדין מסל"ת וז"ל ומה שטעו כ"ת דלא הוי מסל"ת לפי שהוא באי"ב ודא ולא אמר אלא דרף התפארות שעשה השתדלות כדי להוציא הדבר לאור הדבר ברור הוא דהא חרפה היא לו שאמר שהודו שהרגו ופטר אותם באלף לבנים לבד שאעפ"י שלא הנה תובע בדבר הנה לו לתלותם מאחר שהודו או לאסרם בכבלי ברזל עד שיבא התובע וכיון דא"כ

התפארות וכ"ש דחרפה נמי איפא כו' ע"ש וא"כ מכ"ש בנ"ד שאין לומר פאן שהי' התפארות כי אין לה חרפה גדולה מזו שהערלים הגידו להשופט והשופט הגיד להמושל הנקרא סובאשי משפכת דם היהודי ולא עשו לרוצח מאומה כלל ואפ"י בבית האסורים לא שם אותו ובפרט בעדות שהגיד ר' שמעון לינץ שהרוצח אמר שהשדים הסיתו אותו והודה לפני המושל הישמעאל סובאשי ואפ"ה לא עשה לו מאומה ואין לה חרפה גדולה מזו וא"כ אפ"י להרב ר"י בר שמואל סמוט שנסתפק שם והיה לו קצת וניפוח עם הרב הגאון ב"י ז"ל בתשו' הנז' מודה לענ"ד בנ"ד שא"כ התפארות.

ואודות הספק הששי שלא הזכיר הישמעאל קברתיו ברציחה זו ויש לחוש לבדדמי הנה אם אבא להאריף בעסק הזה בפלפול הסוגיא ובפוסקים הראשונים וגם האחרונים לא תיכול מגלה עפה ובכן אבא בקצרה הנה המקור בענין הזה דבעינן קברתיו הוא הרמב"ם בזהיא דיצא ישראל וגוי מעמנו כו' וכתב הב"י בשם הרשב"א כו' ונראה מדבריו שהבין שהרי"ף והר"ן"ה הסכים לדעת הרמב"ם לענין קברתיו אבל ז"א דהגאונים הנז' לא הצריכו קברתיו רק במים ובמלקמה דיש לחוש לבדדמי ומשא"כ בהריגה, ובר מן כל דין אין להסתפק בנ"ד תדא שהרי בת"ה ושאר אחרונים כתבו דלא הנצרה הרמב"ם וסיעתו קברתיו היינו דוקא בעד הרוואה דחיישינן לבדדמי אבל בעד המעיד מפי עד ומכ"ש בגוי מסל"ת מפי גוי מסל"ת דא"צ ועוד הלא בסוף העדות של ר' אליעזר שהגיד בשם הישמעאל שאותן הערלים שנישקו את ידו המה הרוצחים שהרגו את אסלאן וגם בעדות השני שהגיד ר' אליעזר שאמר הישמעאל שהרגו לאסלאן חתן יאקוב וא"פ הזכיר שמו ושם חמיו שהוא יותר משם אביו ובמקום שמזכיר שמו וכ"ש שם חמיו אצ"ל קברתיו וכמבואר בהרב המגיד.

ואף אם נאמר שלא לעשות מעשה עפ"י חילוק של המ"מ וגם נאמר בנ"ד לא הוי עד המעיד מפי עד רק עד הרוואה וכמבואר בעדות שהגיד רבי שמעון לינץ שרכב הישמעאל בעצמו לשם וראה אותו הרוג ע"י מכה צמוקה מקדקדו עד החוטם וא"כ יש לחוש שאמר בדדמי ומצריף קברתיו מ"מ נלע"ד דבנ"ד א"צ לומר קברתיו שהרי מבואר בתשובת הריב"ש ז"ל והספימו לזה כל האחרונים שקברתיו לאו דוקא אלא כל שטלטלוהו ממקום למקום ואין פוצה פה ונודד כנף הוי כמו קברתיו וא"כ בנ"ד שהעיד ר' אליעזר בשם הישמעאל שהגיד השופט בשם הערלים שגיררוהו הרוצחים ליער קטן וזהו לכל הפחות הוי כמו קברתיו וביותר בעדות של ר' שמעון לינץ שהגיד לו הישמעאל שרצה להראות להם מקום שעצמותיו שוכבים שם וא"כ מכל הנז' נלע"ד שהאשה מרת יחנט אלמנת ר' ליב חתן יאקוב פהו מותרת להנשא על פי עדות של ר' אליעזר לכל גבר דיתיצבין והנה.

אבא בקצרה מה שנסתפקתי בעדות של ר' שמעון לינץ שהעיד שבקש ר' אליעזר מן הישמעאל שיפרש דבריו מה שהגיד בפעם ראשון ויש להסתפק אם זה נקרא מסל"ת הואיל והיה ע"י שאלה.

הנה באמת לפום ריהטא נראה דזה שפיר מקרי מסל"ת ולא מקרי ע"י שאלה הואיל בפעם ראשון היה מסל"ת וכמ"ש הרי"ף והרא"ש וכל האחרונים גבי מעשה דפונדקית דהיכי דמתחיל הגוי ומסל"ת אע"ג דהדרין ומגלינן למילתה' שפיר מקרי מסל"ת

ומשיאים על פיו וה"ה בנ"ד אָבֵל רְאִיתִי בְּתִשׁוֹ' הַרְשָׁד"ם ס' מ"ב ומ"ג שְׁפָתַי דְּדוֹקָא
אִם בְּאוֹתוֹ מַעְמֵד שֶׁהַסֵּל"ת שׁוֹאֵל אוֹתוֹ הַיְשָׁרְאֵל שְׁיִגְלָה וַיִּבְרַר דְּבָרָיו אִזּוֹ לֹא נִפְיֵק מִיַּדִּי
מִסֵּל"ת וּמִשֵּׁא"כ אִם נִתְפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה וּבְמַעְמַד אַחֵר שָׁאֵל לְהַגּוֹי שְׁיִבְרַר דְּבָרָיו לֹא מִקְרִי
מִסֵּל"ת וּא"כ לִפ"ז אֵין שׁוּם תּוֹעֵלַת בְּעֵדוֹת שֶׁל ר' שְׁמַעוֹן לִינֵץ הוֹאִיל שְׁפָכַר נִתְפָּרְדוּ זֶה
מִזֶּה וּבְמַעְמַד אַחֵר שָׁאֵל ר' אֱלִיעֶזֶר שְׁהִישָׁמְעָאֵל יַגִּיד לוֹ וַיִּפְרֹשׂ אֵת דְּבָרָיו מִה שְׁאָמַר
בְּפֶעַם הָרִאשׁוֹן וְכַמְבֹּאֵר בְּעֵדוֹת שֶׁל ר' שְׁמַעוֹן לִינֵץ וּא"כ אֵין זֶה מִסֵּל"ת וְהַעֲדוֹת שֶׁל ר'
שְׁמַעוֹן לִינֵץ אֵינּוּ מַעֲלָה וְאֵינּוּ מוֹרִיד אֲמָנָם כִּד מְעִינְתָּ בְּתִשׁוֹ' הָרַב הַגְּדוֹל בְּדוֹרוֹ מֵהֵרָא"ם
ס' ע"ג תִּמְצָא שְׁדַעַת הַחֲכָם מֵהֵרָר"ר אֲבָרְהָם הַשׁוֹאֵל וְהַדּוֹרֵשׁ מִן הַגָּאוֹן מֵהֵרָא"ם עַל גְּשִׁים
הַעֲגוּנוֹת נִרְאָה דְּאִפְי' עֵבֶר זְמַן רַב בְּנִתִּים אַחֵר שֶׁהַסֵּל"ת וְחֹזֵר וְשָׁאֵל אוֹתוֹ מ"מ לֹא נִפְיֵק
מִיַּדִּי מִסֵּל"ת וְהַסְפִּים לְדְבָרָיו הָרַב מֵהֵרָא"ם בְּסִי' ע"ד בְּסוֹפּוֹ וְנ"ל וְכ"ש שְׁאֵין צָרָךְ לְזֶה
בְּנ"ד מְדַאֲמָרוּ בְּהִדְיָא וְקַבְרָנוּם ע"כ וְזֶה הִיָּה בְּדְבָרָיו הָאֲחֵרוֹנִים שְׁהִיו ע"י שְׁאֵלָה אַחֵר
זְמַן רַב שְׁהִיָּה בְּנִתִּים אַחֵר שֶׁהַסֵּל"ת וְכֵן מְבֹאֵר בְּתִשׁוֹ' הַרְשָׁד"ם בְּסִי' מ"ב ומ"ג שְׁהִי
דַעַת קֶצֶת חֲכָמִים כֵּן רַק שֶׁהַרְשָׁד"ם בְּעֶצְמוֹ חָלַק עֲלֵיהֶם מִסְבָּרָא בְּעֵלְמָא וְכֵן רְאִיתִי בְּתִשׁוֹ'
מִשְׁאֵת בְּנִימִין ס' כ"ה דָּף קנ"א ע"ג וע"ד שְׁהַסְפִּים ג"כ לְזֶה שְׁאֵם שׁוֹאֵלִין אוֹתוֹ אִף
לְאַחֵר כְּמָה יָמִים מ"מ לֹא נִפְיֵק מִיַּדִּי מִסֵּל"ת פִּינּוֹן שְׁהַעֲדוֹת הָרִאשׁוֹן הִיָּה מִסֵּל"ת וּמִבִּיא
רְאִיָּה לְדְבָרָיו מִמ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם תִּשׁוֹ' מֵהֵרָר"ר אֲשֶׁר הַסְפִּים הַגָּאוֹן מֵהֵרָא"ם לְדְבָרָיו וְגַם
מִתִּשׁוֹ' בְּנִימִין זָאב ס' ז' ע"ש וּא"כ לְפִי דְבָרֵי הַגָּאוֹנִים הַנּוֹז' פְּשׁוּט הוּא שְׁפָדִי לְהַתִּיר
הָאִשָּׁה הַזֹּאת גַּם בְּעֵדוֹתָיו שֶׁל ר' שְׁמַעוֹן לִינֵץ.

וּמָה שְׁנִסְתַּפְקִי עוֹד בְּסִפְקַי הַח' בְּעֵדוֹת שֶׁל ר' שְׁמַעוֹן לִינֵץ שְׁסַתֵּר הַיְשָׁמְעָאֵל דְּבָרָיו מ"ש
בְּפֶעַם הָרִאשׁוֹן בְּעֵדוֹת שֶׁל ר' אֱלִיעֶזֶר שֶׁלֹּא אָמַר הַיְשָׁמְעָאֵל כֵּן בְּפֶעַם הָרִאשׁוֹן בְּעֵדוֹת שֶׁל
ר' אֱלִיעֶזֶר אָבֵל כִּד דִּיִּיקַת בְּעֵדוֹת שֶׁל ר' שְׁמַעוֹן לִינֵץ הַנּוֹז' תִּמְצָא שְׁאֵין שָׁם שׁוּם סְתִירָה
בְּדְבָרָיו רַק מָה שֶׁלֹּא הִגִּיד בְּפֶעַם הָרִאשׁוֹן דִּהִיָּנוּ לְפִי שֶׁלֹּא שָׁאֵל מִמֶּנּוּ ר' אֱלִיעֶזֶר שְׁיִפְרֹשׂ
אֵת דְּבָרָיו הֵיטֵב לְכֵן הִיו דְּבָרָיו סְתוּמִים וּאֲא"כ כְּשֶׁבִיִּקֵּשׁ שְׁיִפְרֹשׂ דְּבָרָיו אִזּוֹ פִּירֹשׂ
הַיְשָׁמְעָאֵל אֵת דְּבָרָיו הֵיטֵב וְזֶה מְבֹאֵר בְּטוֹר ק"מ וּבב"י בְּסִי' ע"ט וְסִי' ל' שְׁכָל מָה שְׁאֵנּוּ
יְכוֹלִין לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הָעֵד שֶׁלֹּא יִהְיוּ דְבָרָיו סְתוּמִים זֹא"ז אֵנּוּ מְפָרְשִׁים אֵת דְּבָרָיו וּא"כ
ה"ה בְּנ"ד.

וְאוֹדוֹת הָעֵדוֹת הַשְּׁנִי אֲשֶׁר הִגִּיד ר' שְׁמַעוֹן לִינֵץ יֵשׁ ג"כ לְסִפְקַי קֶצֶת אִם הוּא נֶאֱמַן בְּאֲשֶׁר
שֶׁלֹּא הִגִּיד דְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּפָנָי ב"ד הָרִאשׁוֹן אָבֵל הַמְעִיֵּן בְּתוֹךְ הַתִּשׁוֹ' מ"ש בְּעֵדוֹת הַשְּׁנִי
שֶׁל ר' אֱלִיעֶזֶר יְתוּרֵץ ג"כ הַסִּפְקַי שְׁיֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּעֵדוֹת שְׁנֵי שֶׁל ר' שְׁמַעוֹן לִינֵץ וּבִיּוֹתֵר
שֶׁר' שְׁמַעוֹן לִינֵץ נוֹתֵן ג"כ אִמְתְּלָאָה נְכוּנָה לְמָה לֹא אָמַר זֶה בְּפֶעַם הָרִאשׁוֹן וּמְכַל הַנְּז"ל
נִלְע"ד שְׁהָאִשָּׁה מְרַת יַחַנֵּט בֵּת ר' יַעֲקֹב כִּהֵן אֶלְמֵנַת ר' לִיב הִי"ד מְוַתֵּרַת לְהַנְשֵׂא לְכָל גָּבֵר
דִּיתִי צְבִיִּין.

וּי"י יְצִילֵנִי מִשְׁגִּיאוֹת וַיִּרְאֵנִי מִתּוֹרַתוֹ נִפְלְאוֹת. אִף בְּאֲשֶׁר שְׁמִירָאֵי הַהוֹרָאָה אֲנִי וּבְכַרְט
בְּאִיסוֹר חֲמוֹר שֶׁל אִשָּׁת אִישׁ לֹא רְצִיתִי לְסַמּוֹךְ עַל דַּעְתִּי כִּי קָשָׁה עֲוֹנָשׁוֹן שֶׁל עֲרִיּוֹת אִף
בְּאִם יִסְפִּימוּ עִמִּי שָׁנִים אוֹ אֶחָד מִבְּעֵלֵי הַהוֹרָאָה הַמְּפֹרְסָמִים אִזּוֹ אֲצַרְף גַּם אֲנִי לְמַגֵּן כִּי
הִכִּי דְנַמְטִי לִי שׁוּבָא מְכַשׁוּרָא.

כ"ד אנכי עפר ואפר"ים במוהר"ר יעקב מבית אהרן מוויילנא: והספים להתיר האשה הנז' הגאון מרא דארעא דישראל מרנא ורננא בנן של קדושים הרב כמוהר"ר משה גאלנטי נר"ו ולסבת הוצאת הדפוס כי רבה היא לא חקקתי בספר תשובתו הרמה.

שאלה קב לא קם עוד כמשה. חריף ומקשה.

אכן הראשה אוירא דארעא קדישא. ראש גולת אריאל ראשון הוא לכל דבר שבקדושה.

הוא אהובי ידידי הרב הגדול המופלא בעיונא ופולפולא כמוהר"ר משה גאלנטי נר"ו הנה קריתי ושניתי כת"ב נבחר לשון צדיק יסוד עולם וראיתי תוכו רצוף אהבה עזה של תורה מ"ש רום מעלתו על פסקי בעסקי העגונה והגונה ודבריו נכונים למבין וישרים למוצאי דעת מש"ה שפיר קאמר אף דמה שרצה מעל"ת להשוות דעת מהרשד"ם עם דעת מהרא"ם ובעל מ"ב במ"ש הרשד"ם שאם הגוי מוסיף ע"י שאלה על דבריו הראשונים אחר שנתברר המעמד הראשון אינו מועיל וכתב מעל"ת דהיינו דוקא באותו ענין שלגבי ישראל המעיד מקרי חוזר ומגיד ז"א מועיל לגבי גוי ע"י שאלה אחר שנתברר במעמד הראשון לאפוקי אם גבי עדות ישראל לא מקרי חוזר ומגיד גם גבי גוי לא מקרי ע"י שאלה ומביא רום מעל"ת אח"כ מ"ש ה"ה הרשד"ם בסי' מ"ב ומ"ג הנה באופן זה שמתחלה לא הזכיר הגוי כלל ההריגה וכאלו לא אמר פלום כו' ועיקר עדות ההריגה ומי הנה נלמד מעדות הב' לכן אם העדות הב' הנה ע"י שאלה אינו מועיל פלום והנה כעת אין תחת ידי תשו' הרשד"ם על א"ה כי הנה ביד מעל"ת אכל לפי מ"ש רום מעל"ת בשם תשו' הרשד"ם הנז' בסי' מ"ב ומ"ג נלע"ד דגבי ישראל המעיד אף שלא הזכיר תחלה כלל הריגה יכול אח"כ לחזור ולהגיד מעסק הריגת היהודי ומי הנה הואיל ואין זה סותר ממש דבריו הראשונים וכמו שהארכת בזה בגוף פסקו אשר תחת יד מעל"ת והבאתי ראיה מתשו' הרשד"ם ז"ל סי' ע"ש ומדברי הרמב"ם ושאר פוסקים לכן אני מוכרח לעיין גוף תשו' הרשד"ם בסי' מ"ב ומ"ג הנ"ל וגם כמדומה לי שבתשו' הרשד"ם סי' מ"ב ומ"ג הנז' כתב דמ"ש ע"י שאלה במעמד שני לא חשיב מל"ת מטעם דמל"ת חידוש הוא ונהבו דלא לוסף עלה א"כ משמע שבשום פנים אם אמר ע"י שאלה במעמד אחר אינו מועיל איברא שני מש"ה דנפיש זכותיה וזכות ארעא דישראל כי מצאתי ראיה לדבריו מגמ' בזה כי מ"ש הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים דהיכא דמתחיל הגוי להגיד לפי תנאו אף שדבריו האחרונים הנה ע"י שאלה לא נפיק מידי מל"ת דברים אלו לקוחים ממעשה דפונדקית גבי ונהא אינה חבירו קאמרו ומשני פיון דחזיתיהו בכיא כו' וע"ז קאי הרי"ף והרא"ש הנז' דהיכא דאח"כ מגלינו למילת' שפיר ע"י שאלה לא נפיק מידי מל"ת וגבי הא דחזיתיהו בכיא אף דמתחיל דבריהם וכמ"ש הפוסקים מ"מ בהתחלת דבריה לא אמר' שום דבר מענין מיתת חבירנו רק כשאמרו אינה חבירנו אמרה מת כו' וע"ז קאי הרי"ף והרא"ש דמוכח מזה דהיכי דמגלי מילתא אח"כ שפיר ע"י שאלה לא נפיק מידי מל"ת וא"כ שפיר כתב רום מעל"ת דמ"ש מהרשד"ם בתשו' הבו דלא לוסף עלה דדוקא באותו מעמד כו' היינו דוקא דוגמת הנדון של הרשד"ם כי דון מינה ואוקי באתרה.

ברם מה שרצה מעל"ת לדמות עדות ישראל אי אינו חוזר ומגיד אז גם גבי גוי לא מקרי מל"ת ע"י שאלה במעמד אחר דוגמת הנדון שבתשו' הרשד"ם ולענד"ן דגבי ישראל

המעיד אם אינו סותר דבריו הראשונים חוזר ומגיד אף שלא הזכיר תחלה כלום מענין ההריגה אבל אין בידי פעת תשובת הרשד"ם אם נאמר שבתשו' הרשד"ם סי' מ"ב ומ"ג מקרי סותר דבריו הראשונים אבל מתוך הסברא נראית שזה לא מקרי סותר ואפ"ה אי הוי ע"י שאלה במעמד אחר לא מהני.

ונאשר כתב רום מעל"ת לתרץ מה שהקשיתי על ספר משאת בנימין והאריף רום מעל"ת ונ"ל דנדאי יש לחוש לשמא לא ראו אותן תוך ג' ימים אף אם העדים אומרים שראו אותן תוך ג' ימים אין לערער על העדים כו' וגם מ"ש מעל"ת אף אם העדים שהעידו בפנינו אמרו בפנינו שאלו שראו אותם ההרגים ידעו שהם פ' ופ"י ושהוא תוך ג' ימים לא נאמר להם מנין כו' הנה זהו פשוט ולית דין צריף בשש אף במ"ש מעל"ת בדבריו רש"י בעיקר התי' ונ"ל דמר ולהכי קאמר הרב בעל מ"ב שפינון שלפי עדות כמר אהרן וכמר מענדל ביום ו' הלכו היהודים לדרפם מן הישמעאל ובעדותן של כמר מיכל פתוב שהישמעאלים מצאו אותן הרגים ביום א' שלאחריו נמצא פאלו אמרו אותן העדים של כמר מיכל אותן שיצאו יום ו' מצאנו הרגים ביום א' וידעו והפירו כו'.

הנה תורה היא וללמוד אני צריף בכון תמהני על פה קדוש יאמר דבר זה ובפרט בחנומר איסור א"א ונחשש ממזרות להתיר ע"פ סברא זו א"א לעלמא הלא בשלמ' בסבר' הראשונה אשר אמר מעל"ת שאין אנו מדקדקים אחר העד איף יודע ואיף הפירו שהוא הוא ושהוא תוך ג' ימים יפה כתב אבל כאן להרפיב שני עדות יחד העדות של כמר אהרן וכמר מענדל בשם הישמעאלים ועדות של כמר מיכל אשר העיד בשם הגוים שראו אותן הרגים ביום א' וזהו לענ"ד צריף תלמוד דממ"נ אם נאמין לעדות של כמר מיכל שהם אותן היהודים שנהרגו כו' וא"כ אין אנו צריכים לעדות של כמר אהרן וכמר מענדל ואם לא נאמין לעדות של כמר מיכל שהם אותן היהודים ושהפירו אותן הטיב אינו מועיל ג"כ העדות של כמר אהרן וכמר מענדל כי י"ל שאותן שיצאו ביום ו' הלכו לעלמא לחיים ולשלום ואותן שמצאו הרגים המה אנשים אחרים אשר נהרגו ג' ימים לפני זה וצ"ע לענ"ד.

ומ"ש רום מעל"ת שעדות ר' שמעון עם העדות ר' אליעזר הנה בפעם א' בלי שום הפסק בנדאי סברתו נכונה בזה אבל המעשה שהיה לא כף הנה. ונאשר פלפל מעל"ת אם הדיינים הוי דומיא לעדים שנאמנים לומר ולהגיד.

הנה לכאורה נראה שהדיינים עדיפים מעדים וכמ"ש הטח"מ סי' כ"ג דשני הדיינים נאמנים לעולם אפי' יש ב' עדים שמכחישים אבל אין הנדון דומה לרא' דהתם איירי בלא שום טעות וגם אין שום פתב ביד בעלי הדינים ומשא"כ אם יש שום פתב ביד בעלי דינים לא מוכח משם שיכולין לומר איזה דבר מה שישתור דבריהם של פתבם.

ואדרבה ראיתי בתשו' מהר"ם מינץ שכתב שאם יש ביד בעלי הדינים פסק של הדיינים והדיין רוצה לפרש את מ"ש בפסקיו ולפי פשוטו של הפתב סובל פי' אחר שאינו יכול לפרש לפי דעתו והביא ראיה ממ"ש בגמ' דמציעא גבי מחלוקת במתיבת' דרקיע' אי בהרת קודם לשער לבן אי לאו קב"ה אומר טהור כו' אבל דברי מעל"ת נכונים שהדיינים לכל הפחות פעדים וכזה ישקוט שאנן עד פי יבא ינון בארע' קדיש' בשלמא נפישא.

כ"ד המעתייר ומתחנן בעדו אהובו הנאמן בכריתו הדורש בשלום תורתו ומשנתו פל הימים אנכי עפר ואפר"ים מבית אהרן מוה"ל: שאלה קג שר התורה ארי שבחבורה אספקלריא המאירה פתחה ברה הוא אהו' מחותני יושב בנשבת תחפמוני ג"ץ הינצא מתחת הפטיש הקוזק עמוד הימיני הרב המופלא בעיונא ופלפולא עושה פלא ר"מ ואב"ד כמוהר"ר אליקום גע"ץ סג"ל נר"ו.

על דבר העדות אשר הוגבה בבית דינו אודות האשה אשר כמ"ר זעליגמן חתן כמ"ר אייזק מברודא וביקש מעל"ת מאתי לחוות את דעתי בעסק האשה ההגונה ולהתיר אותה מפבלי העגונה ונ"ל הב"ד גביות העדות אשר שלח מעל"ת אלי במוטב תלתא בי דינא כו' ואתא לקדמנא הבחור פמר יצחק מקאבלא והעיד כו' ונ"ל איך בין גקומן לכפר לעסקאב ונאי זעליגמאן חתן אייזק ש"ץ מברודא פלעגט דרינן דער הרברגי צו זיין בין איך אריין גקומן אין דר זעלביגע הרברגי האב איך פיל גזעהן פין קרעמרייא אן דיא שקצ' האב איך גפרעגט ונאי איז דער יהודי טשסני (והוא פינוי לשם זעליג בלשון פיש) הין גקומן וואש בייא איך פלעגט צו זיין האבן זיא מיר גענפרט דער טייויל ונייס ונאי ער איז הין גקומן אזו בין איך ארויס גיגאנגן רופין מיך דיא ב' ערלים אונג האבן גזאגט דוא יהודי וויא גייסטו אין דען בית אריין דרינן זענן שני רצחנים זייא האבן גהרגט דען יהודי טשסני וגם בין איך גקומן אין אנדרי הייזר אין איטליכן הויז האט מען מיר גזאגט אז דיא קנעפט אויס זינר הרברגי האבן אין גפירט אין פעלד אונג האבן אים גהרגט ואח"כ בין איך קען סעמניץ גיקומן האט מען מיר גזאגט אז איין שקצה אין סעמניץ זיא הייסט פלאוו"קין ווייש פון זיין הריגה האב איך זיא גפרעגט האט זיא מיר גזאגט בייא דער מיל שקיראחוי האב איך פון ווייטן גזעהן וויא דיא שני הויז קנעכט האבן גהרגט דען יהודי טשסני אונג ער האט זיא גבעטן זיא זאלן אום אלש אוועק נעמן נייארט בייא זיין לעבן לאזן האבן זייא אום פארט גהרגט אונג איך האב מיר פער בארגן זיא זאלו מיך ניט זעהן עכ"ל.

היום יום ב' ו' אלול תכ"ה לפ"ק. עכ"ל הגביות עדות הנ"ל.

תשובה הנה ראה ראיתי וקריתי ושמיתי הגב"ע הנ"ל שהגובה בק"ק ברודא ע"ד האשה העגונה אשר פמר זעליגמן הנז' וראיתי בדברי מעל"ת שנסתפק בעדות זו שלשה ספיקות. ונ"ל מעל"ת ותחלה חל עלי חובת הפיאור באיזה אופן התירו חז"ל גוי מסל"ת. שנית אם בעינן להזכיר שם אביו ושם עירו. שלישית אם צריכין לומר קברתו דחיישי דלמא אמרו בדדמי.

והנה יש להסתפק עוד זולת הספיקות הנז' דאף אם נאמר דמקרי מסל"ת מה שאמרו הערלים בני הכפרים מהריגת היהודי אכן מ"מ יש להסתפק בזה מאחר כשפא הבחור אל הכפר שאל את בני הבית היכן הוא היהודי זעליגמן א"כ מאחר שתחלת הדבר הנה ע"י שאלה ואפשר ששמעו בני הכפר מזה וגם ראו אותו שהולך אל הבית ויצא מן הבית הנה והוי דוגמת שהבעלים מרדפים אחריהם וא"כ אף שאח"כ הגידו לו הערלים מהריגת היהודי אחר ששמעו שבעלים מרדפים אחריו י"ל דאין זה מקרי מסל"ת הנה מקור מוצא הדין הנה איתא בתשו' מיימוני בשם מהר"מ ונ"ל שם בהגה בתשו' המתחלת חזרנו על כל צידי צדדים כו' עד ונסתפקתם מאחר שהקרובים הוציאו קול בכל העיירות

שְׁמֹסְבִיב דְדָמִי קִצַּת לְאִיָּה חֲבִירָנוּ לֹא דָמִי דְהֵתָם קֹא שְׁיִילִי לִיָּה בְּהֶדְיָא אַבְל הֶכָא דְלֹא שְׁיִילִי לְהֵאִי גֹוִי גּוּפִי מְקַרִי שְׁפִיר מִסְל"ת אַע"ג דִּינְדַע שְׁמַחְפְּשִׁין אוֹתוֹ דְחַל"כ הֵיכִי מְהִימְנִין לְשׁוּם גֹוִי מִסְל"ת בְּעֵדוֹת אִשָּׁה כּו' נִימָא דְלִמָּא מְשַׁקֵּר וּלְפִי שְׁיִוְדַע שְׁהֶלְהָ בְּעֵלְהָ לְמַד"ה וְאִי אֶפְשָׁר לָהּ לְהַנְשָׂא עַד שְׁיַעֲיָדוּ לָהּ שְׁמַת אוֹמֵר פֶּן פְּדִי לְקַלְקֵלָה אֶלָּא וְדֹאִי לֹא פְלוּג רַבָּנָן כּו' אֶלָּא סְמְכִינָן אַכְל עֵדוֹת גֹוִי שְׁבִשְׁעָה שְׁבָא לְפָנֵינוּ הוּא מִסְל"ת כּו' ע"ש עַכ"ל בְּאַמַּת לְכַאוּרָה אִין רְאִיָּה לְדַבְרֵיו לְהַתִּיר פְּשֶׁהֲקֻרֻבִים הוֹצִיָּאוּ קוּל לְפִי סְבָרְתוֹ שְׁמַדְמִי זֶה לְאִיָּה חֲבִירָנוּ כִּי מָה שְׁמַבִּיא רְאִיָּה לְדַבְרֵיו דַּא"כ הֵיכִי מְהִימְנִין לְשׁוּם גֹוִי מִסְל"ת כּו' נְאָמֵר דְבְּאַמַּת לֹא מְהִימְנִין לְשׁוּם גֹוִי מִסְל"ת עַד שְׁנַדַע בְּוֵדֹאִי שְׁהוּא מִסְל"ת וְאִין אֶצְלֵינוּ שׁוּם סְפֵק אוֹ סְפֵק סְפִיקָא כְּלָל לְחוּשׁ שְׁהַגֹוִי מְכַוֵּן לְקַלְקֵלָה אוֹ אִיזָה חֲשִׁשׁ אַחַר כִּי מִסְל"ת שְׁנַאמִין לוֹ לְהַתִּיר א"א עַל יָדוֹ וְדִי לְנוּ לְהַתִּיר אַחַר שְׁיַצְא מְלִבֵּינוּ כֹּל הַסְפִיקוֹת וְהוּא בְּוֵדֹאִי מִסְל"ת כַּמ"ש הֶרִיב"ש בְּסִי' שַׁע"ז וְנ"ל אֶלָּא שְׁבַנְדוֹן זֶה שְׁהוּא תְלוּי בְּסִבְרָא אִם נְאָמֵר שְׁהוּא כְּמַשִּׁיב עַל הַשְּׂאֵלָה אִם לֹא וְעַנְנָן זֶה הוּא חֲמוּר מְאֹד שְׁהֵרִי אִם אִין זֶה מִסְל"ת אִין פְּאֵן עֵדוֹת כְּלָל וְאִם נְשִׂאת תַּצָּא הִי רְאוּי שְׁלֹא לְהַתִּיר' כּו' עַד וּבְמָה שְׁפַתְבָּתָּ כּו' וְדֹאִי הֵדִין עֲמָה דְגֹוִי מִסְל"ת חִידוּשׁ הוּא וְהָבוּ דְלֹא לוֹסִיף עֲלֵהָ כּו' ע"ש וַא"כ ה"ה בְּנ"ד וּמָה שְׁמַבִּיא מְהֶר"ם רְאִי' אַח"כ לְדַבְרֵיו מְהֵא דְכַתֵּב הֶרִי"ף גְּבִי גְזֻלָּן דְד"ת פְּסוּל לְעֵדוֹת אִשָּׁה וְאַפ"ה כְּשֶׁר בְּמִסְל"ת דְלֹא גְרַע מְגוּי כּו' וְאַע"ג דְּכָל יִשְׂרָאֵל יוֹדַע דְּמַשְׂיָאִין ע"פ ע"א וְאַפ"י פְּסוּל כּו' וְקִרְיָנוּ לִיָּה מִסְל"ת וְיִלְיָף לָהּ דְמְהִימָן מִק"ו מְגוּי כּו' ע"ש הַאֲמַת שְׁכַדְבְּרֵיו פֶּן הוּא דֹאִין חִילוּק בֵּין גֹוִי הַמְפִּיר בְּדַת יְהוּדִית וְיוֹדַע שְׁיַשְׂיָאוּהוּ עַל פִּיו כּו' אַבְל מ"מ צְרִיכִין אָנוּ לְחַקֵּר הֵיטֵב אִם בְּשַׁעָה שְׁמִסְל"ת אִם נְתַפְנִין לְהַעֲיֵד אוֹ לְהַתִּיר כּו' וּכְמוֹ שְׁמַסְיִים מְהֶר"ם בְּעַצְמוֹ שָׁם וַא"כ בְּנְדוֹן שְׁלֹו שְׁהַקְרוּבִים הוֹצִיָּאוּ קוּל בְּכָל הָעֵינְיוֹת כּו' נְאָמֵר דְדָמִי קִצַּת לְאִיָּה חֲבִירָנוּ כּו' וְה"ה בְּנ"ד כְּפִי מָה שְׁפַתְבָּתִי לְעִיל.

וְרִאִיתִי מ"ש הֶרֶב הַגְּדוֹל מְהֶרִי"קו ו"ל בְּשׁוֹרֵשׁ קַכ"א שְׁמַבִּיא רְאִיָּה לְדַבְרֵיו מְהֵא דְתָשׁוּ מְהֶר"ם הַנְז' וְעוֹד הוֹסִיף נִנְפֵף מְשֻׁלוֹ וְנ"ל וְאַשְׁרֵי גְמַמּוֹ שְׁלֹא לְהַחְשִׁיב גֹוִים הֶרֶדְפִים מִסְל"ת מְפָנִי שְׁכַבֵּר הַגִּיד הַשׁוֹפֵט אֶל הֶרֶדְפִים כֹּל הָעַנְיָן לְעַנְד"נ שְׁהַדַּעַת מְכַרַּעַת שְׁלֹא לְחַלֵּק בְּכַף דְהֵתָם נְמִי בְּהֵא שְׁכַתֵּב מְהֶר"ם דְחַשִּׁיב מִסְל"ת וְלֹא דָמִי לְאִיָּה חֲבִירָנוּ הִיוּ הַגֹוִים יוֹדְעִים שְׁהִיוּ מְחַפְּשִׁים אוֹתוֹ הַקְרוּבִים וְאַפ"ה חַשִּׁיב מִסְל"ת כּו' וּמַבִּיא הֶרֶב מְהֶרִי"קו רְאִי' לְדַבְרֵי מְהֶר"ם הַנְז' לְמַגְמ' דְהַגְזוּל בְּתַרָּא וְנ"ל וְכֵן מְשַׁמַּע קִצַּת בְּהַגְזוּל בְּתַרָּא דָף קי"ד דְמְקַרִי שְׁפִיר מִסְל"ת אַע"ג דִּינְדַע הָעַנְיָן וְאַפ"י שְׁמַעָה מְפִי הַבְּעֵלִים בְּעַצְמוֹ כְּדִמְשַׁמַּע הֵתָם לְכַאוּרָה כּו' אֲרִי"ב בְּנְאָמַת אִשָּׁה וְקִטָּן לוֹמֵר מְכַאֵן יַצָּא נְחִיל זֶה וּפְרִיָף וְאַשָּׁה וְקִטָּן בְּנִי עֵדוֹת נִיגְהוּ כּו' הַב"ע שְׁהַבְּעֵלִי מְרַדְפִים אַחֲרֵיהֶם וְהִיוּ מִסְל"ת מְכַאֵן יַצָּא נְחִיל זֶה מְשַׁמַּע לְכַאוּרָה דַּאע"ג שְׁהַבְּעֵלִים מְרַדְפִים בְּפָנֵי הָאִשָּׁה וּמִתּוֹף כֶּף נְתַעוֹרְרָת וְאוֹמְרָת מְכַאֵן יַצָּא נְחִיל זֶה אַפ"ה חַשִּׁיב מִסְל"ת וְאַע"ג שְׁשַׁמְעָה מְפִי הַבְּעֵלִים עַצְמָם שְׁאֲמָרוּ שְׁהוּא שְׁלֵהֶם כִּינּוֹן שְׁלֹא אֲמָרוּ לָהּ דְבַר וְלֹא שְׁאֲלִנָּה לְהַעֲיֵד לָהֶם דְדוֹחֵק הוּא לְהַעֲמִיד' דוֹקָא בְּדִלָּא שְׁמַעוּ הַרְדַּפְתָּ הַבְּעֵלִים מְדִלָּא פִירֵשׁ הַתְלַמוּד וְאַדְרָבָא מְדַקְאֵמֵר כְּגוֹן שְׁהִיוּ הַבְּעֵלִים מְרַדְפִים אַחֲרֵיהֶם וְהִיוּ מִסְל"ת כּו' דְמְשַׁמַּע דַּע"י רְדִיפַת הַבְּעֵלִים הַס"ל לַת עַכ"ל וְהַבְּאִתִּי דְבְרֵיו בְּאַרְיִכוֹת לְפִי שְׁיַשׁ לִישָׂא וְלִקְטָן בּוֹ הִנֵּה רְאִיתִי מ"ש הֶרֶב מְהֶרֶשׁ"ם בְּתָשׁוּ לְטַא"ה סִי' קַס"ה עַל שָׁם ה"ה מְהֶרֶדְב"ז ו"ל שְׁהַקְשָׁה עַל דְבְרֵי הֶרֶב מְהֶרִי"קו וְנ"ל וְנִיגְהוּ אִינִי מְאָמִין לְדַבְרֵי מְהֶרִי"קו הַנְז' בְּפִשְׁט הַסּוּגָל וְגַם הוּא לֹא אֲמָרָה אֶלָּא לְכַאוּרָה

ומ"ש ד'דונקס הוא להעמידה ד'דונקס בדל'א ש'מעו ה'רדפ'ת ה'ב'ע'לים מ'ד'ל'א פ'יר'ש ה'ת'ל'מוד ו'א'ד'ר'ב'ה מ'ד'ק'א'מ'ר כ'ג'ו'ן ש'ה'יו ה'ב'ע'לים כ'ו' ו'א'פ' על ג'ב ד'א'ין מ'ש'י'ב'ין א'ת ה'א'ר'י ל'א'ח'ר כ'ו' מ"מ א'ין ה'ס'נ'ג'י'א מ'ו'כ'ח'ת כ'ד'ב'ר'יו ד'מ'ה ה'נ'צ'ר'ה ה'ת'ל'מוד ל'פ'ר'ש ד'ב'ל'א ש'מ'יע'ת ר'ד'י'פ'ת ה'ב'ע'לים ע'ס'ק'י'נ'ו ד'א'ין ר'ד'י'פ'ת ה'ב'ע'לים א'ל'א ל'ג'לו'ת ש'ל'א נ'ת'י'א'ש'ו כ'ו' ע'י'נ'ו ב'ת'ש'ו' ה"ה מ'ה'ר'ש'ד"ם ה'נ'ז'פ'ר מ'ה ש'מ'ב'י'א ב'ש'ם ג'ד'ו'ל א' ב'ת'ש'ו' ה'נ'ז' ש'ה'ש'י'ג על ה"ה מ'ה'ר'ד'ב'ז' ה'נ'ז' ו'ר'צ'ה ל'ת'ר'ז' ק'ו'ש'י'א ה'נ'ז'ל ו'נ"ל ה'ח'כ'ם ה'מ'ש'י'ג ה'נ'ז'ל ו'פ'ל'י'א'ה ד'ע'ת ד'ח'י'ו'ת כ'ו' ד'ק'ש'ה ב'ע'י'נ'י כ'י מ'י ה'ג'י'ד מ'ר'א'ש ד'א'ו'ק'מ'ת'י' ד'ר'ד'י'פ'ת ה'ב'ע'לים ה'נ'ז'י ל'ג'לו'ת ש'ל'א נ'ת'י'א'ש'ו כ'ו' ד'ק'א ר'ב י'ה'ו'ד'א ל'א א'ת'י ל'ת'ר'ו'צ'י א'ל'א ק'ו'ש'י'ת ה'ג'מ' ו'א'ש'ה ו'ק'ט'ן ב'נ'י ע'ד'ו'ת ג'י'נ'ה'ו כ'ו' ו'א"פ מ'ה ש'י'י'ך י'א'ו'ש ל'ע'נ'ו נ'א'מ'נ'ו'ת ו'כ"ת ד'א'ג'ב ג'ר'ר'א נ'ק'ט'י' ר'ב י'ה'ו'ד'א ל'א'ש'מ'ו'ע'י'נ'ו ד'צ'ר'י'ך ש'י'ה'י'ה ז'ה ק'ו'ד'ם י'א'ו'ש כ'ו' ק'ש'ה ז'ה מ'ת'ר'י ט'ע'מ'י ח'ד'א ד'מ'ת'נ'י' ב'פ'י'ר'ו'ש ק'א'מ'ר ד'צ'ר'י'ך ש'י'ה'י'ה ז'ה ק'ו'ד'ם י'א'ו'ש ד'ה'כ'י ת'נ'ו ו'כ'ן נ'ח'י'ל ש'ל ד'ב'ו'ר'י'ם א'ם נ'ת'י'א'ש'ו ה'ב'ע'לים ה'ר'י א'לו ש'לו ו'ע'ו'ד ד'ל'פ'י ס'ב'ר'ת'ו ג'ר'א'ה מ'ד'ב'ר'י ר'ב י'ה'ו'ד'ה ד'צ'ר'י'ך ש'ל'א נ'ת'י'א'ש'ו ה'ב'ע'לים ו'ד'א'י כ'ו' ה'א ס'ת'מ'א ה'נ'ז'י י'א'ו'ש ו'ה'א ל'י'ת'א ד'ק'א ל'ע'י'ל ק'א'מ'ר ב'ג'מ' ו'כ'ן נ'ח'י'ל ש'ל ד'ב'ו'ר'י'ם כ'ו' ד'ק'נ'ו ד'ר'ב'נ'ו ה'ו'א כ'ו' ס'ד"א כ'ו' א'פ'י' ס'ת'מ'א נ'מ'י ה'נ'ז'י י'א'ו'ש ק'מ"ל נ'ת'י'א'ש'ו כ'ו' א'ב'ל ס'ת'מ' ל'א ה'נ'ז'י י'א'ו'ש כ'ו' ו'ל'פ'י ד'ב'ר'י ה'ר'ב ז"ל ד'מ'י'ר'י ל'ג'לו'ת ל'נ'ו ש'ל'א נ'ת'י'א'ש'ו ג'ר'א'ה ד'ק'א ס'ת'מ'א ה'נ'ז'י י'א'ו'ש ו'ה'ו'א ה'י'כ'פ'ך ה'א'ו'ק'י'מ'ת' א"כ מ'פ'ל ה'נ'ז'י ט'ע'מ'י א"א ל'פ'ר'ש פ'י'ר'ו'ש ה'ר'ב ב'ז'א'ת ה'ה'ל'כ'ה ז'ה'ו ת'ו'ר'ך ה'ח'כ'ם ה'מ'ש'י'ג על ד'ב'ר'י ה"ה מ'ה'ר'ד'ב'ז' ש'ה'ב'י'א ה"ה מ'ה'ר'ש'ד"ם כ'נ'ז' ו'כ'ד'י ש'ל'א נ'ש'ו'י'ה ל'ה"ה מ'ה'ר'ד'ב'ז' פ'ק'ט'ל'י ק'נ'י ב'א'ג'מ'י ב'מ'ה ש'ה'ש'י'ג על ה"ה מ'ה'ר'י'ק"ו ה'נ'ז' ו'כ'ת'ב ד'א'ין ר'ד'י'פ'ת ה'ב'ע'לים א'ל'א ל'ג'לו'ת ש'ל'א נ'ת'י'א'ש'ו ה'ב'ע'לים ו'ה'ש'י'ג ע'ל'יו ע'ו'ד ה'ח'כ'ם ה'מ'ש'י'ג ה'נ'ז' כ'ו' ו'כ'ת'ב ו'ז"ל ו'נ'ל'ע"ד ש'נ'ת'ח'ל'ף ל'ו ה'א'י ס'ו'ג'י'א ב'א'ו'ת'ה ש'ש'נ'י'נ'ו פ' א"מ ש'ט'ף נ'ה'ר ק'ו'ר'יו כ'ו' ו'ק'א'מ'ר ב'ס'י'פ'א א'ם ה'יו ה'ב'ע'לים מ'ר'ד'פ'י'ם כ'ו' ו'ה'ת'ם ו'ד'א'י ל'ע'נ'ו י'א'ו'ש פ'י'ר'ו'ש'ו ל'ג'לו'ת ל'נ'ו א'ם נ'ת'י'א'ש'ו ה'ב'ע'לים א'ם ל'א כ'ו' א'ב'ל ה'כ'א ל'א ש'י'י'ך ה'א'י פ'י'ר'ו'ש'א כ'ו' ע"ש ב'א'א'מ'ת מ'צ'י'נ'ו ע'ו'ד ב'ד'ף ה'ז'ה פ'ה ב'ה'ג'ו'ז'ל ב'ת'ר'א ד'ל'ש'ו'ן ש'ה'ב'ע'לים מ'ר'ד'פ'י'ם א'ח'ר'יו ה'ו'א מ'ט'ע'ם ש'מ'כ'ח ז'ה א'נו י'ו'ד'ע'י'ם ש'ל'א נ'ת'י'א'ש'ו ה'ב'ע'לים כ'י א'מ'ר'י' פ'ה ב'ג'מ' א'ח'ר ס'ו'ג'י' ה'נ'ז' ה'מ'פ'יר פ'ל'יו ו'ס'פ'ר'יו ב'י'ד א'ח'ר ו'י'צ'א ל'ו ש'ם ג'נ'י'ב'ה ב'ע'יר י'ש'ב'ע ה'ל'ו'ק'ח כ'מ'ה ה'ו'צ'י'א ו'י'ט'ו'ל ו'כ'ת'ב ה'ר"ן ש'ם ו'ז"ל י'ש'ב'ע ה'ל'ו'ק'ח ו'ק'ו'ד'ם י'א'ו'ש מ'י'ר'י ו'א'פ'י' ל'ר'ב'נ'ו ד'א'מ'ר'י' ס'ת'ם ג'נ'י'ב'ה י'א'ו'ש ב'ע'ל'י'ם א'י'ר'י כ'ג'ו'ן ש'ה'ב'ע'לים מ'ר'ד'פ'י'ם א'ת ה'ג'נ'י'ב'ה כ'ו' ע"ש ו'כ"כ ה'ת'ו'ס' ב'ד"ה ה'מ'פ'יר ו'א'פ'י' ל'ר'ב'נ'ו נ'מ'י ד'א'מ'ר'י' ס'ת'ם ג'נ'י'ב'ה מ'י'ר'י כ'ג'ו'ן ש'ה'ב'ע'לים ר'ו'ד'פ'י'ם א'ח'ר'יו ו'י'ד'ו'ע ש'ל'א נ'ת'י'א'ש'ו מ'ה'ן מ'ע'ו'ל'ם כ'ו' ע"ש א"כ מ'ו'כ'ח מ'פ'ל ז'ה ד'ל'ש'ו'ן ש'ה'ב'ע'לים מ'ר'ד'פ'י'ם א'ח'ר'י'ה'ם כ'ו' ה'י'י'נ'ו מ'ט'ע'ם ד'ב'א ל'ה'ו'רו'ת ש'ל'א נ'ת'י'א'ש'ו ה'ב'ע'לים.

א'מ'נ'ם מ'ה ש'ה'ק'ש'ה ד'ל'א ש'י'י'ך ה'כ'א ה'א'י פ'י'ר'ו'ש'א מ'כ'ח ה'ש'ג'ו'ת ה'נ'ז' מ'ת'ר'י ט'ע'מ'י ה'נ'ז' ח'ד'א ד'מ'ת'נ'י' ב'פ'י' ק'א'מ'ר כ'ו' ו'ע'ו'ד כ'ו' ה'נ'ה ט'ר'ם ג'י'ש'ב ת'ר'י ת'מ'י'ה'ו'ת ש'ל ה'ח'כ'ם ה'מ'ש'י'ג על ה"ה מ'ה'ר'ד'ב'ז' ר'א'י'ת'י ל'ה'ב'י'א מ"ש מ'ה'ר'י"ב'ל ז"ל ב'ר'א'ש'ו'נ'ו'ת פ'ל'ל א' ש'א'ל'ה ג' ש'מ'ב'י'א ג"כ ה'ס'נ'ג'י'א ד'ה'ג'ו'ז'ל ב'ת'ר'א כ'ו' ה'א ד'נ'א'מ'נ'ת א'ש'ה או ק'ט'ן ל'ו'מ'ר מ'כ'א'ן י'צ'א נ'ח'י'ל ז'ה כ'ו' ע'ד מ'ש'מ'ע ב'ה'ד'י'א ד'א'ע"פ ש'ה'יו ה'ב'ע'לים מ'ר'ד'פ'י'ם ב'פ'נ'י ה'א'ש'ה כ'ו' ו'מ'ת'ו'ך כ'ף נ'ת'ע'ו'ר'רו כ'ו' ו'כ'ת'ב א'ח"כ מ'ה'ר'י'ב'ל ז"ל א'ך ל'ב'י נ'ו'ק'פ'י כ'י ר'א'י'ת'י ב'פ'יר'ש"י ש'פ'י' מ'ר'ד'פ'י'ם א'ח'ר'י'ה'ם ק'ו'ד'ם ד'ב'ר'י ה'ק'ט'ן ד'ר'ג'ל'י'ם ל'ד'ב'ר ד'ש'לו ה'ן ו'ל'פ'יר'ש"י א'ין ל'ה'ב'י'א ר'א'י'ה כ'ו' ד'נו'כ'ל ל'ו'מ'ר ד"ס"ל ש'ל'א י'ד'עו ה'א'ש'ה ו'ה'ק'ט'ן מ'ר'ד'י'פ'ת ה'ב'ע'לים ו'ל'פ'י ד'ב'ר'יו ק'ש'ה ל'י ק'ו'ש'י' ח'ז'ק'ה מ'ה

הקשה רבינו לרב אשי על מ"ש אין מסל"ת פשר אלא לעדות אשה מהא דנחיל של דבורי דהא שאני נחיל דלא על עדו דמסל"ת סמכי אלא לפי שהיו הבועלי מרדפי ורגלי לדבר דשלו הם ומהריק"ו בתשו' סי' קכ"א פנראה מדבריו הבין זאת ההלכה כמו שפירשנו פראשונה דלרבותא נקט מרדפים אחריהם כו' עכ"ל מהריב"ל.

והנה פה בתשו' הזאת הקשה לפירש"י קושיא חזקה הנז' ולא תי' פלום וכתב שמהריק"ו חולק על פירש"י באמת לפני זה בשאלה א' הביא ג"כ מהריב"ל דברי רש"י הנז' ומהריק"ו הנז' וכתב ג"כ שיש להקשות לפירש"י קושיא חזקה הנז' ומסיים שם וכבר היה אפשר לומר כי מהריק"ו ו"ל אפי' ע"פ פירש"י כתב מ"ש כו' עכ"ל ור"ל שגם רש"י סובר שייעו האשה וקטן מרדיפת הבועלים כו' ולרבותא נקט רדיפת הבועלים דאף שייעו מ"מ מקרי מסל"ת וכמו שסובר מהרי"ק ואין פאן מחלוקת וא"כ לפ"ז לא קשה פלום הקושיא חזקה הנז' אמנם בשאלה ג' לא תי' פלום על הקושיא חזקה הנז' באמת יש לישוב הקושיא הנז' בכמה פנים וראיתי בזה מ"ש ה"ה מהרש"ל ב"ש ש"ש שלו פ' הגזל סי' כ"ח שהביא ג"כ דברי רש"י וז"ל ופירש"י הבועלים מרדפים קודם דבר הקטן כו' וכתב על זה ה"ה מהרש"ל ואין פירושו קודם דבר הקטן כו' והקטן והאשה משיבים על דבריהם או על רדיפתם דא"כ אין זה מסל"ת וכו' אלא דלאו דוקא פירש"י קודם דבר הקטן כו' ורש"י מילתא דפסיקא נקט שאם קודם דבר הקטן הם רודפים אז רדיפתם בבירור רגלים לדבר וכן הוא לשון הרמב"ם (פ"ו מהל' גזילה) נאמנת אשה כו' מפאן יצא נחיל זה והוא שיהיו מסל"ת ויהיו הבועלים מרדפים כו' אלמא דמסל"ת היינו בלא שום חקירה ורדיפת הבועלים כו' ע"ש באמת תמהני עליו שמביא ראיה לדבריו מלשון הרמב"ם ולא הביא ראיה לדבריו מדברי רבו הרי"ף שמוכח בהדיא מדברי הרי"ף דא"צ פלל רדיפת הבועלים לפי שהרי"ף השמיט קושית הגמ' ואשה וקטן בני עדות כו' וג"כ השמיט הסוגיא הא דבועלים מרדפים אחריהם רק פתב הסוגיא שאחריה הא דאמר רב אשי אין מסל"ת פשר כו' ומקשה והא נחיל של דבורים א"ל בקנין דרבנן והשמיט לגמרי הא דבועלים מרדפים א"כ מדברי הרי"ף נראה בהדיא דא"צ שיהיו הבועלים מרדפים וזהו ראיה לדברי ה"ה מהרש"ל דרש"י מלתא דפסיקא נקט ולאו דוקא פירש"י כי גם דברי הרי"ף יש לפ' פן דאל"כ יש להקשות אהרי"ף למה השמיט האוקמת' דהא הבועלים מרדפים וא"כ לפ"ז יש קצת לתמוה על מהרש"ל שלא מביא ראיה לדבריו מדברי הרי"ף אבל אין זה תימה כי עכ"פ דברי רש"י חולקים על הרי"ף כי לפי פירש"י צ"ל עכ"פ הבועלים מרדפים או קודם דברי האשה והקטן או אח"כ רק שלא ידעו הבועלים מדברי האשה והקטן לאפוקי לפי דברי הרי"ף א"צ פלל להרדפת בעלים.

באמת דברי הרי"ף צריכין ישוב למה השמיט האוקמת' דבועלים מרדפים אחריו והלא בכל הפוסקים הרמב"ם והרא"ש והטח"מ סי' ש"ע מבואר האוקמת' דצריף שיהיו הבועלים מרדפים אחריו, אף שלכאורה הרא"ש והטור חולקים אהר"מ במז"ל שלדברי הרא"ש שמביא האוקמת' כמשמעו כגון שהיו הבועלים מרדפים ואשה וקטן מסל"ת כו' וכ"כ הטור סוף סי' הנז' וא"כ המשמעות מדברי הרא"ש והטור שבועלים מרדפים קודם דברי האשה והקטן וכמשמעות דברי רש"י ומשא"כ הרמב"ם פתב תחלה שמסל"ת האשה והקטן ואח"כ פתב שיהיו הבועלים מרדפים אבל מ"מ פולם מודים דבעינן רדיפת הבועלים ולאפוקי הרי"ף השמיט לגמרי סוגי' דרדיפת הבועלים ונראה מזה דהרי"ף סבר

דאין צריף פלל רדיפת הבועלים וראיתי בתשובת הרשד"ם הנז' שהביא החכם המשגיג הנז' בתשו' הנז' שהרגיש ג"כ בקושיות הנז' בהרי"ף הנז' אגב שהקשה לו ג"כ הקושיות הנז' שהקשה מהריב"ל על פירש"י דמאי מקשה רבינא לרב אשי מהא דנחיל דלמא שם איירי במרדפים כו' ועוד הקשה שם כמה קושיות ורצה לתרץ דרב אשי פליג ארב יהודא כו' דרש"י ס"ל דרב יהודא ס"ל דבכל קנן ואפ"י קנן דאורייתא כל דחזינו דמרדפים הבועלים דרגלים לדבר דשלו הם ראוי להאמינם אפי' בשל תורה לאשה וקטן אבל בלא מרדפים אפילו בנחיל אבל בעדות אחר לא כו' ע"ש ומסיים שם ונ"ל וכן נראה מדברי האלפסי דמיתי מימרא דרב אשי לחוד בלא האי מימרא דרב יהודא משמע דס"ל דפליג עליה ולכך השמיט כו' ופסק כרב אשי דבתראי הוא כו' וגם בתשו' ה"ה מהרא"ש דרף בדרף הנה בסי' רכ"א בתשובותיו ע"ש.

ולענ"ד לישוב דברי הרי"ף לפי שיש לדקדק בפסוקי הנז' דמשני אר"י אמר שמואל הב"ע כגון שהיו הבועלים מרדפים כו' ואשה וקטן מסל"ת כו' ואח"כ מתרץ רב אשי שאני נחיל של דבורים דהוי קנן דרבנן ומקשה ודאורייתא לא והא אר"י אמר שמואל מעשה באדם א' שהיה מסל"ת כו' והעלהו רבי לכהונה על פיו כו' בתרומה דרבנן כו' ע"ש ואי אמרינן דמרדפים דוקא בעינן אז נאמינים האשה והתינוק כו' במסל"ת א"כ לפ"ז קשה הלא דברי רב יהודא אמר שמואל סותרים זא"ז דגבי נחיל סבר שאין נאמינים האשה והתינוק במסל"ת אלא דוקא במרדפים כו' וגבי עובד' דר' שהעלוהו לכהונה ע"פ תינוק מסל"ת.

אף באין מרדפין כו' וא"כ דברי ר"י אמר שמואל סותרים זא"ז. וביותר לפי סברת המקושן שהבין בעובדא דר"י א"ש שהעלהו ר' לכהונה איירי בתרומה דאורייתא וקושיות זו הנה קשה גם להרי"ף ועיין בתשוב' ה"ה מהרא"ש סי' רכ"א שהרגיש בקושיות זו וע"ש, ולכאורה יש לישוב קוש' זו דלא תקשי שדברי רב יהודא אמר שמואל סותרים זא"ז כי יש לחלק ביניהם ולומר דודאי גבי עובד' דתינוק שהיה מורכב על פתיו של אביו כו' שמספר כל המאורע שהיה מורכב על פתיו של אביו כו' ושאר מעשים כמבואר בגמ' שם ולכן מקרי שפיר מסל"ת וא"צ לדבר אחר ומשא"כ גבי נחיל שאינם אומרים האשה או התינוק רק מכאן יצא נחיל זה ואינו אומר דבר ברור ולכן לא מקרי מסל"ת גמור ולכן צריף להיות הבועלים מרדפים אחריהם.

אמנם יש לדחות ישוב זה דהתינוק לפי דעת ה"ר"ן שסבר דבעלמא לא מקרי מסל"ת כשאומר אותו הדבר לבדו כמו גבי עדות אשה שאומר פלוני מת לבד ואז מוכרחים אנו לומר פה גבי נחיל של דבורים שהבועלים מרדפים אחריהם דאל"כ לא מקרי מסל"ת ומשא"כ לפי דעת הרי"ב שחולק על ה"ר"ן רבו וסבר שזה מקרי שפיר מסל"ת א"כ א"צ שיהיו הבועלים מרדפים אחריהם ואפילו לפי ה"ר"ן וסיעתו שסובר שמסל"ת צ"ל בקשר הדברים לפניו ולאחריו מ"מ קשה לפי דבריו הלא גבי עובדא דתינוק שמספר שהיה מורכב על פתיו של אביו זהו אינו מקרי שאומר הדברים בקישור הדברים לפניו דהיינו מענין לענין רק שמאריף בספור ולמה יקרא מסל"ת ועיין בזה בתשוב' הגאונים מהרד"ך ובגמ' זאב מ"ש בשם הגאונים ובראשם ה"ה מהר"י טייטצאק ובמה שאכתוב בזה לקמן בעה"י.

וְרֵאִיתִי בַס' תּוֹרַת חַיִּים פ' הַגּוֹזֵל בְּתֵרָא בְּסוּגְיָא זֹו שְׁהִבְלִיעַ קוֹשְׁיָא הַנּוּז' בְּנַעֲמִימוֹת וְנ"ל
כְּגוֹן שְׁהִיּוּ הַבְּעָלִים מְרַדְּפִים לָאוּ מְשׁוּם דְּעֵדוּת אִשָּׁה וְקָטָן לֹא מְהַי אֵלָא הִיכִי דְאִיפָא
תְּלֵתָא מְיָלִי מְעַלְיוּתָא מַסְל"ת וּבְעָלִים מְרַדְּפִים וּבְמִילְתָא דְרַבְּנָן דְּהָא בְּסוּמוּהּ גְּבִי תְרוּמָה
מְשׁוּם דְּבַתְרֵתִי מְיָלִי סְגִי בְּתְרוּמָה דְרַבְּנָן וְקָטָן מַסְל"ת וְהָא דְבַעֲיָנָן הֵכָא בְּעָלִים מְרַדְּפִים
מְשׁוּם דְּאִי לֹא מְרַדְּפִים אִיפָא רִיעוּת' דְּאוֹרְחָא דְמִילְת' מִי שְׁנַאָבֵד לֹו שׁוֹאֵל וּמְרַדְּף וְהָא
כִּינּוּן דְּאִינוּ מְרַדְּף רְגָלִים לְדָבָר דְּלָאוּ שְׁלוֹ הֵן וְלָא מְהַי מַסְל"ת: וְלִכְּהּ בְּעֵינָן בְּעָלִים
מְרַדְּפִים דְּאִזְ לִיפָא רִיעוּת' כו' ע"ש וְאָף שְׁלֵא הִקְשָׁה בְּפִי הֵרַב בְּעַל ת"ח הַנּוּז' קוֹשְׁיָא הַנּוּז' ל'
דְּדַבְּרִי ר"י אָמַר שְׁמוּאֵל סוֹתְרִים זא"ז אָבֵל מ"מ מְתוֹרֵץ בְּמ"ש הָא דְנִקְט בְּעָלִים מְרַדְּפִים
לְפִי שְׁאֵם אִין בְּעָלִים מְרַדְּפִים אִזְ אִיפָא רִיעוּת' כו', וְהַעֲיָקֵר מַה שְׁהַכְרִיחוּ לְבַעַל ת"ח
שְׁכַתְבָּת אֵת זֶה לְפִי שְׁבִזָּה מְתַרְץ הַקּוֹשְׁיָא שְׁהַקְשִׁינוּ לְעֵיל בְּשֵׁם ה"ה מְהַרְיב"ל וְל' דְּמֵאִי
מִקְשָׁה רְבִינָא וְהָרִי גָחִיל שְׁל כו' וְלָא מְשַׁנֵּי שְׁאֵנִי גָחִיל דְּבַעֲלִים מְרַדְּפִים כו' אֵלָא מְשׁוּם
דְּבַעֲלִים מְרַדְּפִים לָאוּ מְעַלְיוּת' הוּא אֵלָא דְּאִזְ לִיפָא רִיעוּת' ע"ש.

וְהִנֵּה הַקּוֹשְׁיָא הַנּוּז' הַקְשָׁה לְהַרְי"ף דְּדַבְּרִי ר"י א"ש סוֹתְרִים זא"ז אִי אָמַרְי' דְּלָא מְקַרִי
מַסְל"ת דְּנִקְא בְּמְרַדְּפִים. וְגַם הַקְשָׁה לְהַרְי"ף הַקּוֹשְׁיָא הַנּוּז' שְׁהַקְשָׁה מְהַרְיב"ל בְּצִירוּף
שְׁאָר הָאֲחֵרוֹנִים דְּמֵאִי הִקְשָׁה רְבִינָא לְרַב אִשִּׁי מְהָא דְּנָחִיל דְּלָמָא שְׁאֵנִי גָחִיל דְּאִינְרִי
בְּמְרַדְּפִים כו' וְכַמ"ש לְעֵיל וּמִפְּחַ קוֹשְׁיּוֹת אֵלוּ הַכְרִיחַ הַרְי"ף דְּמ"ש בְּגַמ' כְּגוֹן שְׁהִיּוּ
הַבְּעָלִים מְרַדְּפִים כו' לָאוּ דְּנִקְא וְסָבַר כְּמוֹ שְׁמִפְרָשׁ הַחֲכָם הַמְּשִׁיג אֵלִיפָא דְּמְהַרְדָּב"ז דְּאֵגַב
גְּרָרָא נִקְטִיָּה רַב יְהוּדָא לְאִשְׁמוּעִי דְּצָרִיף כָּל זֶה קוֹנְדָם יְאוּשׁ דְּאֲחַר יְאוּשׁ אִין לְבַעֲלִים
זְכוּת כָּלָל וְאָף שְׁהַמְשִׁיג ע"ז הִפִּי וְכַמ"ש לְעֵיל אָמְנָם אִין בְּהַשְׁגוּתֵיּוֹ מְמַשׁ וְכַמוֹ שְׁאֲבָאָר
בַּס"ד כַּמ"ש מְהַרְשֵׁ"ל בַּס' יַש"ש הַנּוּז' דְּלָא צָרִיף רְדִיפְתָּ הַבְּעָלִים אֵלָא בְּסִתְמָא כו' וּמְסִינִים
שְׁם מְהַרְשֵׁ"ל וְנ"ל הַלְפָּה כָּל הִיכָא שְׁיִכּוּלִין לְבָרַר שְׁלֵא נְתִיבָא שׁוּ הַבְּעָלִים אוֹ שְׁלֵא יְדַעוּ
שְׁנַאָבְדוּ דְּהוּי יְאוּשׁ שְׁלֵא מְדַעַת א"צ רְדִיפְתָּ הַבְּעָלִים אֵלָא דִּי בְּעֵדוּת אִשָּׁה וְקָטָן בַּמַּסְל"ת
עַכ"ל וְזֵהוּ ג"כ דַּעַת הַרְי"ף וְלִכְּן הַשְׁמִיט הָא דְּרְדִיפְתָּ הַבְּעָלִים כו' בְּאִשְׁרָא שְׁהוּא מְסִיק
אֵלִיפָא דְּרַב אִשִּׁי דְּגַבִּי גָחִיל נְאָמָן בַּמַּסְל"ת הָאִשָּׁה וְהַקְטָן וּמְבִיא ג"כ אַח"כ הַמְעַשָּׂה דְּרַב
יְהוּדָא א"ש גְּבִי תִינוּק שְׁהִיָּה מְנוֹרֵכָב עַל כְּתִיפּוֹ שְׁל אָבִיו דְּסָגִי בַּמַּסְל"ת לְבַד בְּדָבָר שְׁהוּא
מְדַרְבְּנָן וְה"ה גְּבִי גָחִיל שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן וְא"צ מְרַדְּפִים כְּשִׁיּוֹדְעִים שְׁלֵא נְתִיבָא שׁוּ וְכַמ"ש
מְהַרְשֵׁ"ל הַנּוּז' וְע"ש.

וְרֵאִיתִי בְּתִשְׁבָּב' ה"ה בְּעַל מְשַׁפְּטִי שְׁמוּאֵל סִי' ע' דָּף ע' וְנ"ל אָמְנָם אֵגַב גְּרָרָא נְזַפִּיר מַה
שְׁקָשָׁה לִי בְּדַבְּרִי הַרְי"ף כו' שְׁלֵא הַצָּרִיף בְּעָלִים מְרַדְּפִים כו' הַפָּה כָּל הַפּוֹסְקִים כו'
וְהַגְּמָרָא עְרוּכָה הַנּוּז' וְרוּצָה לִישָׁב שְׁם דְּבַרִי הַרְי"ף הַנּוּז' וְאִין דְּבַרִי בְּרוּרִים לְמַעֲיָין שְׁם
וּדְחֻקִים בְּסוּגְיָא דְּנָחִיל ש"ד כו' ע"ש.

וּבִזָּה מְנוּשָׁב ג"כ מַה שְׁהַמְשִׁיג הַחֲכָם בְּתוֹשׁוֹ הַרְשָׁד"ם הַנּוּז' עַל ה"ה מְהַרְדָּב"ז שְׁכַתְבָּת
דְּרְדִיפְתָּ הַבְּעָלִים אִינוּ אֵלָא מְשׁוּם לְגָלוּת שְׁלֵא נְתִיבָא שׁוּ וּמְסִינִים שְׁם דְּלָא שְׁיָיָה הֵכָא
הָאִי פִירוּשָׁא מְתַרִי טַעְמֵי חָדָא דְּמִתְנִי' בְּפִי קְאָמַר דְּצָרִיף שְׁהִיָּה זֶה קוֹנְדָם יְאוּשׁ דְּהִכִּי תָנָן
וְכֵן גָחִיל שְׁל דְּבוּרִים אִם נְתִיבָא שׁוּ הַבְּעָלִים הָרִי אֵלוּ שְׁלוֹ כו' ע"ש.

הִנֵּה כָּאֵן צָרִיכִין אָנוּ לְמוֹדְעֵי מ"ש ה"ה מְהַרְשֵׁ"ל הַנּוּז' וְנ"ל וַיֵּשׁ לִי תִימָא בְּסוּגְיָא מֵאִי פְרִיף
רְבִינָא לְרַב אִשִּׁי כו' דְּהָא גָחִיל לֹא אִינְרִי בַּמַּסְל"ת לְחוּד אֵלָא צָרִיף אָף רְדִיפְתָּ הַבְּעָלִים

כו' ע"ש והיינו קונשיתתה"ה מהריב"ל ושאר פוסקים הנז' ומתוך ע"ז וז"ל ע"כ נראה בעיני דלא צריף רדיפת הבועלים אלא בסתמא שלא ידענו אם נתיאשו כו' ואולי אף רש"י פ"א פן דרגלים לדבר שהן שלו פלומר שלא נתיאש מהן והוי הפקר ומ"ש במתני' אם נתיאשו אין הא סתמא לא היינו היכא שהנחיל בנדאי שלו אבל כה"ג שהנחיל אינו בבירור שלו אלא ע"י עדות אשה וקטן א"כ כל היכא דלא רדפו הבועלים אחריהם א"צ להחזיר דאיכ' תרתי לריעות' חדא דעדות אשה וקטן לאו פלוס ועוד דדלמ' איאוש ומפח הני ספיק' אין לו להחזיר אלא ברדיפת הבועלים כו' וא"כ לא קשה פלוס מההשגות שהשיג החכם המשיג על ה"ה מהרדב"ז בראש ההשגה ראשונה מתורצת במ"ש מה שהשיג דמתני' קתני אם נתיאשו כו' אבל סתמ' לא היינו היכא דאנו ידעינן בנדאי שהנחיל שלו וכמ"ש הרש"ל הנז' ומ"ש שצריף שיהיו הבועלים מרדפים לגלות שלא נתיאשו היינו בסיפ' גבי נאמנת אשה וקטן כו' דאין אנו יודעים שהנחיל שלו פי אם ע"י עדות אשה וקטן כו' לכו צריף רדיפת בועלים.

וגם ההשגה שניה שהשיג החכם הנז' על מהרדב"ז ג"כ מתוך בזה וז"ל החכם המשיג ועוד דלפי סברתו נראה מדברי רב יהודה דצריף שלא נתיאשו דה"ק שראינו אותם מרדפים הא סתמא הוי יאוש והא לית' דהא לעיל קאמר וכן נחיל כו' דקננו דרבנן הוא כו' אפי' סתמ' נמי מיאש כו' קמ"ל אם נתיאשו כו' ע"ש ולפי מ"ש גם ההשגה זאת אינה פלוס דמ"ש בגמ' וכן נחיל של דבורים דמסתמ' לא הוי יאוש היינו היכא דידעינן בנדאי שהנחיל שלו ובזה איירי המתני' וכן נחיל של כו' וכמ"ש הרש"ל הנז' ומשא"כ בסיפ' בהא דנאמנת אשה וקטן כו' איירי דאין אנו יודעין שהנחיל שלו כ"א ע"י העדות של האשה וקטן לכו צריף רדיפת הבועלים לגלות שלא נתיאשו הא סתמ' הוי יאוש.

ובזה מיושבים השני השגות של החכם על הרב מהרדב"ז ז"ל ומה שהכריח להרב מהרדב"ז לזה הפי' במתניתין היינו לפי שהוקשה לו בסוגי' האוקמתא דרב יהוד' שאיירי במרדפים א"כ מאי הקשה רבינא לרב אשי אח"כ וכמ"ש לעיל בשם מהריב"ל והרש"ל הנז' ושאר קונשיות הנז' לכו פתב מהרדב"ז דרדיפת הבועלים אינו אלא לגלות שלא נתיאשו כו'.

ועוד השיג החכם על הרב מהרדב"ז בתשובת הרב מהרשד"ם ז"ל וז"ל ותו קשיא לי דכינן דכוננת הרב לדחות פי' מהרי"קו אמאי לא דחהו עם פירש"י שכתב מרדפים אחריהם קודם דבר הקטן דרגלים לדבר דשלו הם ע"כ הרי עם הפי' הנה אין פח למהרי"קו לפירש מה שפירש ולא להוציא הדין שהוציא וכמו כן ממהרי"קו אני תמה איה נעלם ממנו פירש"י ועם פי פירש"י נראה דחוק לכאורה עכ"ז הנה לו למהרי"קו להביאו ולעשות משא ומתן עליו.

הנה מתוך פתלי כותבו ניקר שפשוט בעיניו שה"ה מהרי"קו חולק על פירש"י ולא כן אנכי עמדי שיש לומר שגם מהרי"קו מודה לפירש"י שהבועלים מרדפים אחריהם קודם דבר הקטן כו' ואף לפי פירושו של רש"י דייק מהרי"קו את דינו דאיירי דידעו האשה והקטן שהבועלים מרדפים כו' ומתוך זה נתעוררו האשה והקטן ונהו שכתב ה"ה מהרי"קו דמשמע בהד' שאפי' שהבועלים מרדפים בפני האשה והקטן ומתוך כך נתעוררת ואומרת מפאן יצא נחיל זה כו' וא"כ לפ"ז מהרי"קו אינו חולק על פירש"י וכבר אנו מוזהרים

ועומדים מפי סופרים ומפי ספרים שכל טעדקי שאנו יכולין לעשות כדי להשוות
המתלונקת בין הפוסקים והמפרשים אנו מתווייבים להשוות אותם כדי שלא להרבות
מתלונקת בין הפוסקים וא"כ אף שה"ה מהרדב"ז חולק על ה"ה מהרי"קו במשמעות
הסוג'ל' במ"ש דאיירי בדשמעו האשה והקטן מרדיפת הבועלים כו' וכ' שאין הסוג'ל' מוכחת
כדבריו דהיננו שאין ראיה לדבריו מהסוג'ל' כי י"ל דהסוג'ל' איירי בדלא שמעו כו' ואין
ולאו ורפא בידיה אמנם מ"מ אינו מוכרח מפירש"י שיחלוק מהרי"קו עליו ויהיה מוכרח
מפירש"י דאיירי דוק' בדלא שמעו רדיפת הבועלים ולכן אין תמיהת החכם המשיג פלום
על מהרדב"ז שיחקה פי' מהרי"קו עם פירש"י.

והנה מצאתי ראיתי במהריב"ל בראשונות פלל א' סי' ג' דף ד' ע"ג שמביא תשו' הרב
מהרי"קו הג"ל וכתב אח"כ שגראה לכאור' שיש לו לרש"י ז"ל פי' אחר בזאת המימרא
דלא פמהר"ם ומהרי"קו ז"ל שהם ס"ל דמאי דנקט מרדכי'ם אחריהם לרבות' ורש"י ז"ל
לא פי' פן אלא פתב מרדכי'ם אחריהם קודם דברי הקטן כו' ע"ש.

והנה לכאורה עלה בדעת מהריב"ל גם פן כסברת החכם המשיג אמנם לבסוף מסיק הרב
מהריב"ל וכתב וז"ל וכבר היה אפשר לומר כי מהרי"קו אפילו על פירש"י כתב מה
שכתב עכ"ל ע"ש וכ"כ הרב מהרא"ש בתשו' סי' ח' שמקשה תחלה על הרב מהריב"ל
במ"ש שמהרי"קו חולק על רש"י כו' ומסיים שם ומ"מ אף לפירושו של רש"י דייק
מהרי"קו ז"ל כו' דהרי משמע שהקטן והאשה ידעו שהבועלים מרדכי'ם ולכן הביא
מהרי"קו ראיה לדבריו דאפי' דידעי מקרי מסל"ת כו' ע"ש.

עוד השיג החכם המשיג בתשובת מהרשד"ם הג"ל על ה"ה מהרדב"ז ז"ל ותחלה צריך
אני להעתיק משם מה שהקשה ה"ה מהרדב"ז על מהרי"קו הג"ל והובאו דבריו בתשו'
הרשד"ם ז"ל הג"ל במ"ש ה"ה מהרי"קו דמ"ש בגמ' פגון שהיו הבועלים מרדכי'ם
אחריהם כו' איירי ששמעו האשה והקטן שהבועלים מרדכי'ם כו' דדוחק הוא להעמידה
בדלא שמעו דוק' כו' והקשה ה"ה מהרדב"ז ז"ל דמשמע אשה דומיא דקטן שאין הקטן
יודע רדיפת הבועלים ואע"ג דשמע אין שמיעתו פלום פן האשה בדלא שמעה כו' והשיג
עליו החכם וז"ל ומי יתן ואמצא טוב טעם למשמעות הזה כי מה חכמה צריך לידע
ברדיפת הבועלים כו' פי' אינו מההכרח שהיו כ"כ קטנים שלא ידעו ולא יבינו ואדרבה פי'
היכי דמקיש אשה לקטן לומר שאינה יודעת ליקש קטן לאשה ולומר מה אשה שומעת
ומבחינת בין טוב לרע ה"נ קטן וזו היא סברא מעליא כו' עכ"ל.

הנה דברי החכם המשיג נפלאים בעיני לוי' והא דבריו דיש לומר איפכא ולהקיש קטן
לאשה ולומר דמה אשה שומעת ומבחינת וה"ה קטן כו' הלא קי"ל בכמה סוגיות בתלמוד
דכל היכא דאיכ' להקיש לקולא ולחומר' לחומר' מקשינו ולא לקולא וכאן י"ל להקיש
קטן לאשה דקטן יודע ומבחינת ברדיפת הבועלים ואפ"ה מקרי מסל"ת ונאמן ומתירין א"א
על פיו וזהו קולא וג"כ יש להקיש אשה לקטן ולומר דאינה יודעת להבחין מרדיפת
הבועלים ואז נאמנת במסל"ת וזהו חומר' דהיננו לאפוקי אם יודעת מרדיפת הבועלים אז
דומה זה לאיה חבירנו ואז לא מקרי מסל"ת ואינה נאמנת וא"כ לחומר' מקשינו ולא
לקולא.

ואם יתעקש המתעקש לומר הלא בכמה קולות אנו מקילין בעדות אשה ותנא אנפות' קמהדר בעסק העגונות להתיר אותם ממאסר העיגון וא"כ אף בזה ניקל ונאמר דמקשינן אשה לקטן ולקולא אבל ז"א שהרי אמרי' בגמ' דבכורות פ' יש בכור דף מ"ו ת"ש פדחת כו' עד שאני עדות אשה דחמירו בה רבנן ומקשי ומי אחמירו כו' והא תנן הןחוקו להיות משיאין כו' ומשני כי אקילו רבנן בסופה בתחלתה לא אקילו רבנן וכ"כ החכם המשיג הנז' בראשי דבריו שראוי להחמיר מאד בגוף העדות מסל"ת ולא להקל וכתב שם שכן ראה בכל הפוסקים פולם יענו ויאמרו שראוי להחמיר עד שנדע בבירור שהוא מסל"ת כו' וכ"כ הרי"ב ש"פ וכ"פ מהרי"ק"ו שורש ל' וכי מקלינן בסופה בסוף עדותן לאחר שפיונונו יפה כו' וכמבואר ברש"י פ' יש בכור וא"כ אין שום השגה מן החכם המשיג הנז' על ה"ה מהרדב"ז דאדרבא מקשינן אשה לקטן לחומר'.

ואין להמליץ בעד החכם המשיג דכוננתו בהשגתו לפי שהאוקמתא בגמ' פגון שהיו הבעלים מרדפים איירי בנחיל כו' שהוא דבר הנוגע בממון ולא באיסור וגבי ממונא אזלינן לקולא ושם השיג דלקיש קטן לאשה כו' אמנם גם ז"א דהלא קי"ל בכו"ל תלמוד' דכל היכא דאיכ' ספיקא בממונא אמרי' קולא לנתבע וחומר' להתובע וכאן גבי נחיל כו' אי אמרי' דמקרי מסל"ת אף דיודעים האשה והקטן מרדיפת הבעלים ומוציאין ממון על פיהם א"כ זהו חומר' לנתבע ובכל מקום הוא חומר' להתובע ואין מוציאין ממון אם לא בראיה ברורה אף שאמרי' בסמוך שאני נחיל דקנן דרבנן הוא ולכן מקילינן במסל"ת היינו אם אנו יודעים שהוא מסל"ת לאפוקי אם נאמר דבמרדפים אחריהם לא מקרי מסל"ת א"כ אף בממון לא מקרי מסל"ת דיינונו אם מקילינן במסל"ת גמור ומוציאין ממון ע"פ מסל"ת ולא בספק מסל"ת.

וגם מ"ש החכם המשיג כי אינו מההכרח שיהיו כ"כ קטנים שלא ידעו ולא יבינו וכו' וכמ"ש לעיל ואני אומר שיש קצת הכרח מהסוגי' דאיירי בקטנים שאינם מבינים דמקשי בגמ' ודלמא קמצא בעלמא שכיב להו ואסיקו ליה שמיה כו' ופירשו רש"י והר"ן קמצא חגב או נמלה כו' ואמרי' בגמ' דשבת פ' ר"ע בסופו רי"א אף המוציא חגב חי טמא כל שהוא שמצניעין לקטן לשחוק בו ואמרי' בגמ' שם ות"ק לא מצנעי ליה לקטן דלמא אכיל ליה אי מניית ור' יהוד' אי מניית קטן מספיד ליה ע"כ א"כ מוכח מגמ' דשבת דר' יהוד' סבר דחגב חי מצניעין ליה לקטן לשחוק בו ולא גזרינן דלמא אכיל ליה פי מניית ומטעם דאי מניית החגב אז קטן מספיד ספיד ליה וא"כ פשאביו מצניעו לקטן לשחוק בו מיירי בקטן שהוא קטן לגמרי כי באם הוא גדול קצת אינו מדרך העולם שיצניע לו אביו חגב לשחוק בו וכבר אמרו בגמ' דכתובות א"ר לר"ש בר שילת עד בר שית לא תקבל ומבר שית ואילך ספי ליה כתור' וגם בגיטין פ' הניזקין הפעוטות מקחן מקח כו' ועד כמה אר"י כבר שית כבר שבע כו' וא"כ במ"ש יהוד' דאי מניית החגב קטן מספיד ספיד ליה איירי בקטן כזה שאין לו הבחנה וזהו שמקשה בגמ' דיבמות ודלמא קמצא בעלמ' כו' על דבר ר"י שאמר אפי' שמע מן התינוקות שאומרים הרי אנו הולכים לספוד כו' דהיינו שעושין התינוקות הספד על החגב פי זהו דרכן של קטנים וכמ"ש ר"י בשבת דקטנים עושים הספד על מיתת חגב וא"כ גם ביבמות איירי ר"י בקטן כזה שמצניעין לו חגב לשחוק בו ועושה לו הספד וקטן כזה אין לו הבנה וא"כ יפה השיג ה"ה מהרדב"ז

על ה"ה מהריק"ו דהיינו במשמעות הסוגי' אמנם בעיקר הדין גם מהרדב"ז מודה למהריק"ו וכעמ"ש מהרדב"ז שם הובאו דבריו במהרשד"ם סי' הנז'.

וראיתי עוד בה"ה מהרשד"ם הנז' שמקשה שם על המקשה בגמ' בפסג' הנז' ואשה וקטן בני עדות ניהו אמאי לא משני דשאני נחיל כו' דהוי קנן דרבנן פדמשני רב אשי כו' ועוד מקשה שם נז"ל ועוד צריף לבקש טעם לדברי רב אשי דנראה דמפני שהוא קנן חלוש ליבועי עדות חזק לקנימו עכ"ל ונראה דב' הקושיות הנז' מתורצת חזק בירף חבירתה דמאי הקשה בקושיא הראשונה אמאי לא משני דשאני נחיל כו' דהוי קנן דרבנן די"ל דהמקשן סבר פסברת קושיא האחרת דאיפכא מסתבר' הואיל שהוא רק קנן דרבנן לא יתנה נאמנת אשה וקטן רק צריף עדות חזק א"כ קושיא הראשונה מתורצת בקושיא השנייה אמנם מ"מ קשה קושיא השנייה דצריף לבקש טעם לפי דברי רב אשי כו' ועיין בתשו' ה"ה מהרא"ש סי' רס"א והנה זולת ההשגות שהשיג ה"ה מהרדב"ז על ה"ה מהריק"ו ראייתי עוד בתשוב' ה"ה מהרד"ך בית כ"א שהקשה כמה קושיות על מהרי"קו ובאמת אין השגותיו פלום למעיין שם ורציתי להאריך בזה אף באשר שמצאתי ראיתי בתשו' מהרח"ש בקונטר' העגונה שעמד לימין צדקו של מהרי"קו וגם בתשוב' משפטי שמואל סי' הנז' דחה ג"כ דברי מהרד"ך והעמיד דברי מהרי"קו על מכוונם אף שיש לי כמה תשובות להשיב עליהם ולפלפל בדברות קדשם מ"מ משכתי ידי פעת מזה ושלא להאריך יותר מזה.

ומפל מה שהארבנו לעיל מוכח מדברי הפוסקים דלדינא מסכימים לדברי מהרי"קו ומק"ם ואף שהקשו כמה קושיות על דברי מהרי"קו מ"מ הוא אמת ותורתו אמת דאף שהוציאו קול בפפר שהוא חוקר ודורש אחר ההרוג ר' זעליגמאן הנקרא טשנסי בלשונם מ"מ לא נפיק מידי מסל"ת.

ואף אם נאמר דדברי מהר"מ ומהרי"קו הנז' אינם עולים יפה לדינא דהיינו פשהבעלים מרדפים אחריהם לא מקרי מסל"ת מ"מ בנ"ד מקרי מסל"ת דהיינו פד נדקדק בעדות של הבחור. הנז' שהגיד שמתחלה בא אל הבית שהיה רגיל להיות שם ר' זעליגמן ושאל את בני ביתו עבורו וכשיצא מן הבית קראו לו ב' ערלים ואמרו לו האף סאתה נכנס לבית הנז"ל כי בבית הנז"ל הם שני רצחנים שהרגו ליהודי טשסני וא"כ משמעו הלשון אשר הגידו לו הערלים הנז' שהם לא ידעו שפא אל הבית לחקור אחר ההרוג זעליגמן הנז' ואמרו לפ"ת שלא יכנס אל הבית הלז מחמת הרצחנים שהם והם לא ידעו פלום מרדיפת הבועלים.

אמנם צריכין אנו לחקור ולדקדק במקור הענין אם זה נקרא גוי מסל"ת באשר שלא הקדימו הערלים להגיד לו דברים אחרים רק מהריגת היהודי הנז' וכבר מחלוקת ישנה בין הראשונים והאחרונים אם לא אמר הגוי רק מהריגת פלוני אם זה נקרא מסל"ת ומחלוקת הראשונים הלא הנה ה"ר"ן והריב"ש תלמידו דלפי דעת ה"ר"ן אינו נקרא מסל"ת רק אם הגוי מספר מענין לענין עד שמגיע לפי תנמו לצרת הבת ומסל"ת מהריגת בעלה ומחלוקת הריב"ש בצדו דשפיר מקרי מסל"ת אף אם לא הקדים פלום מדברים אחרים.

הנה הָר"ן פתב בתשוב' וְהביאו ב"י סי' י"ז דכל שלא אמר דְבַר בְּקוֹשׁוֹר עֲנִין לְפָנָיו או
לְאַחֲרָיו לֹא מְקַרֵי מַסְל"ת וְכוּלֵי עוֹבְדֵי דַגְמ' הָכִי אֵיתְנִיְהוּ וְהָכִי מוֹכַח וְלְכַאֲוָרָה דְבָרָיו
צָרִיכִים בְּיָאוֹר הָאֵיךְ מוֹכַח מֵעוֹבְדָא דַגְמָר' דְּאֵינְרִי בְּהַקְדָּים דְּבָרִים אַחֲרִים כּו' וְעֵינִין בְּתִשׁוּ'
ה"ה מֵהַרִיק"א בְּסִי' וּבְקוֹנְטְרִיס ה"ה מֵהַרְח"ש לְעֲגוּנָה דְּאֵיתְתָא הַנ"ל פִּי הוּא הַמְאַסֵּף
לְכָל הַמְחַנּוֹת וְהָאֵרִיכוּ בְּזָה הוּא אִךְ לְמוֹתֵר וְלֹא עָלָה בְּיַדְנֵנוּ רַק פְּדֻמְסִיק תַּעֲלָא מִבֵּי כְרָבָא
אִךְ רְאִיתִי בְּתִשׁוּב' ה"ה פְּנֵי מִשָּׁה ח"ב סִי' פ"ז דָּף נ"א שְׁמַבִּיא בְּשֵׁם חָכָם א' שְׂיָצָא לִידוֹן
בְּדָבָר הַחֲדָשׁ וְרוֹצֵה לְהַבִּיא רְאִיָּה לְדָבָרִי הָרִיב"ש וְשָׁלָא פְדַעַת הָר"ן מְהָא דְאַמְרִי' בַּגְמ'
דַּג"ה גְּבִי גְדִי שְׁצָלָאוּ בְּחֻלְבּוֹ דְּשִׁינְלִיָּה לְקַפִּילָא אַרְמָאָה דְּפִרְש"י לְקַפִּילָא אַרְמָאָה נַחְתוּם
גוֹי וְאַשְׁמַעִינָן דְּמוֹתֵר לְסַמּוּךְ לַפ"ת וְלֹא יוֹדֵעֵיהוּ שְׁצָרִיכִין לְדָבָר אִיסוּר וּמוֹתֵר כּו' הָרִי
הַתָּם אַע"ג דְּמוֹדֵיעֵנָן לּוֹ שְׁצָרִיכִין לּוֹ מַה טַעַם יֵשׁ בּוֹ וּמִתְכַּוֵּן לְהוֹדִיעַ לּוֹ הַגּוֹי הַגּוֹי מַסְל"ת
כִּינּוֹן שְׁאִינוּ מִתְכַּוֵּן לְאַסּוֹר אוֹ לְהַתִּיר עַכ"ל וְג"כ מְבִיא שֵׁם רְאִיָּה בְּשֵׁם רַבּוֹ הָרַב (מְהָר"י
טְרַאנִי) מַפ"ב דְּגִיטִין גְּבִי הוּא שְׁטָרָא פְרָסָא דְּעֵבִיד בַּעַש"ג מְקַרֵי לַב' גּוֹיִם זָה שְׁלָא
בְּפָנֵי זָה בַּמַּסְל"ת וּמַגְבִּי בְּהוּ מְשַׁעֲבָדִי וּפְשִׁטָא שַׁע"י שְׁהִיָּה מְבַקֵּשׁ מְהָם רַב פְּפָא הָיו
קוֹרְאִים בַּמַּסְל"ת וּמַגְבִּי בְּהוּ מְשַׁעֲבָדִי שְׁלָא יָדְעוּ שְׁאֵנוּ צָרִיכִין לְעַדוּתָם כּו' וְכ"כ
הַרְשָׁד"ם עֲמוּד הַיְמִינִי בְּסִי' ע'.

וְהָרַב בַּעַל פ"מ דְּחֵי הָרְאִיּוֹת הַנּוֹ' וְז"ל וְאַחַר הַמְחִילָה דְּלָאוּ רֵאִי' הִיא דְּהָרִי טַעַם שֶׁל הָר"ן
מִשׁוּם דְּאֵיכָא יָדִים מוֹכִיחוֹת דְּהַגּוֹי מִתְכַּוֵּן לְהַעֲיֵד דַּאֲלַת"ה לְמַאי הַלְכַת' אָמַר אִישׁ פְּלוֹנִי
מְבַלִּי שׁוּם קָשֶׁר אֵלָא וְדַאי מוֹכִיחַ מִתּוֹכוֹ דְּכּוֹנְנָתוֹ לְהַעֲיֵד וְאַעֲרוּמִי קָא מַעֲרִים שְׁלָא לּוֹמַר
דְּבָרָיו בְּדָרָךְ עַדוֹת אֲבָל בְּהָאֵי דְקַפִּילָא אַרְמָאָה דְּלֹא מוֹכִיחַ מִתּוֹכוֹ מִיָּדִי דְּהָרִי אָנּוּ הוּא
דְּשִׁינְלִינָן לִיָּה מַה טַעַם יֵשׁ בְּתַבְּשִׁיל מְבַלִּי הוֹדְעָה שְׁלִדְבָר אִיסוּר וְהֵיתֵר אָנּוּ צָרִיכִין לּוֹ
אֵלָא כְּמִי שְׁרוּצָה לְהַזְמִין אֲנָשִׁים כּו' וְרוֹצֵה לִידַע טַעַם הַתְּבַשִּׁיל א"כ כְּשִׁמְשִׁיב לְשַׁאֲלַתְנֵנוּ
וְאוֹמַר מַה טַעַם יֵשׁ בְּתַבְּשִׁיל מַסְל"ת מְקַרֵי כִּינּוֹן שְׁלָא הוֹדִיעֵנוּ לּוֹ דְּלֹאִיסוּר וְהֵיתֵר אָנּוּ
צָרִיכִין לּוֹ מְאַחַר שְׁאִינוּ מוֹכִיחַ מִתּוֹכוֹ דְּלֹאִסְהִיָּדִי קֵאֲתִי גַם רְאִיּוֹת הָרַב מֵהַרִי"ט מְהֵהוּא
שְׁטָרָא פְרָסָאֵי כּו' הִנֵּה מְקוֹם לְדַחוּתָהּ כְּעֵין הַדְּחָף הַנּוֹ' עַכ"ל ע"ש.

וְנִלְעַד"ן דְּכַבִּידוֹ שֶׁל ה"ה בַּעַל פ"מ בְּמְקוֹמוֹ מוֹנָח אֲמַנָּם פֹּה דְּבָרָיו דְּחוֹקִים דְּמַחְלֵק בֵּין
הוּא דְקַפִּילָא לְהַהוּא דְּאִישׁ פְּלוֹנִי מִת דַּגְבִּי קַפִּילָא לָאוּ מוֹכִיחַ מִתּוֹכוֹ כּו' דְּשִׁינְלִינָן לִיָּה
כּו' דְּלֹאִיסוּר וְהֵיתֵר אָנּוּ צָרִיכִין לּוֹ כּו' א"כ קָשָׁה הֲלֵא גַם גְּבִי גוֹי שְׁאָמַר אִישׁ פְּלוֹנִי מִת
אִךְ שְׁלָא אָמַר בְּקוֹשׁוֹר דְּבַר לְפָנָיו נֹאמַר ג"כ דַּאִין מוֹכִיחַ מִתּוֹכוֹ דְּכּוֹנְנָת הַגּוֹי לְהַעֲיֵד
וְנֹאמַר דַּאִין כּוֹנְנָת הַגּוֹי לְהַעֲיֵד וּמַכ"ש לְהַתִּיר רַק כְּדִי שְׂיָדְעוּ הַיּוֹרְשִׁים לְיָרֵד לְנַחֲלָה אוֹ
כְּדִי לְהוֹצִיא הַחֻבּוֹת שְׁלוֹ אוֹ לְהַסְפִּיד אוֹתוֹ וּכְמ"ש הַפּוֹסְקִים וְעֵינִין בְּתִשׁוּב' ה"ה הַב"י
בְּדִין מַסְל"ת וּמַעוֹלָם אֵין כּוֹנְנָת הַגּוֹי לְהַתִּיר אֶת אֲשֶׁתוֹ אוֹ לְהַעֲיֵד וְדוּגְמָא לְמַאי דְאַמְרִי'
בַּגְמ' בְּהַנְהוּ עוֹבְדֵי דְמֵאֵן אֵיכָא בִּי חִינוּאֵי שְׁכִיב חִינוּאֵי אֵלִיבָא דְהָרִיב"ש בַּר פְּלוֹגְתִּיָּה
וְסִיעֵתוֹ דַּס"ל דְּנֶאֱמַן הַגּוֹי וּמְקַרֵי מַסְל"ת אִךְ שְׁאִינוּ אוֹמַר בְּקָשֶׁר דְּבַר לְפָנָיו רַק כְּשִׁאָמַר
אִישׁ פְּלוֹנִי מִת וּבְנֵדָאֵי מוֹכְרָחִים אָנּוּ לּוֹמַר שְׁאִין כּוֹנְנָת הַגּוֹי לְהַעֲיֵד אוֹ לְהַתִּיר רַק כּוֹנְנָתוֹ
כְּמ"ש לְעֵיל וְאִךְ שְׁהָר"ן וְסִיעֵתוֹ חוֹלְקִים עַל סְבָרָא זוֹ מ"מ נֹאמַר דַּאִין לְחַלְקַ בְּזָה בֵּין
הוּא קַפִּילָא לְהַהוּא דְּאִישׁ פְּלוֹנִי מִת כּו' וּמִדְּהָרִיב"ש נִשְׁמַע ג"כ לְהָר"ן.

אָמַנְם נלע"ד דמ"מ דבְּרִי הָרַב פ"מ נְכוּנִים שְׁדַחָה דְּבְרֵי הַחֲכָם הַנִּל בְּמַה שְׁרָצָה לְהַבִּיא רְאָיָה וְלִסְתּוֹר דְּבְרֵי הָר"ן מֵהָהוּא דְּקַפִּילָא אַרְמָאָה אָבֵל לֹא מְטַעֲמִיָּה שָׁל בַּעַל פ"מ כִּי נלע"ד דָּאִין רְאָיָה מֵהָהוּא קַפִּילָא אַרְמָאָה דְּהֵתָם הִיָּינוּ טַעֲמָא דְּקַפִּילָא נְאָמֵן מְטַעֲם שְׁיִכּוּלִין לִישְׂאֵל ג"כ לְגוּי אַחַר וּמִקְלָת' דַּעֲבִידָא לְגִלוּנֵי לֹא מְרַע נְפִשְׁיָה הַגּוּי הָרֵאשׁוֹן פִּינּוֹן שְׁיִכּוּלִין לַעֲמוֹד עַל הַדְּבָר אִם אוֹמֵר אָמַת.

ואע"ג דְּרַש"י פְּתַב הַטַּעַם דְּמִנְתֵּר לְסִמּוֹן עָלְיוּ וְלֹא שְׁיִודִיעוּהוּ שְׁצָרִיכִים לוֹ לְדַבֵּר אִיסוּר וְהִיתֵר וְהִיָּינוּ מְטַעֲם מַסְל"ת וּא"כ לִפ"ז אִין הַטַּעַם מְשׁוּם שְׁיִכּוּלִין לִישְׂאֵל לְגוּי אַחַר דֹּא"כ אַף שְׁיִודִיעוּהוּ לוֹ שְׁצָרִיכִים לוֹ לְדַבֵּר אִיסוּר וְהִיתֵר יְכוּלִין לְסִמּוֹן עָלְיוּ אָבֵל ז"א דָּאֵם מוֹדִיעֵנָן לִיָּה שְׁצָרִיכִין לוֹ לְדַבֵּר אִיסוּר וְהִיתֵר א"כ הָיִי פְּאֵלוּ סוּמְכִין עַל עֲדוּתוֹ שָׁל גּוּי וּבְאָמַת גּוּי פְּסוּל לַעֲדוּת וְלִכְן פִּירַש"י וְלֹא יוֹדִיעוּהוּ לוֹ שְׁצָרִיכִין לוֹ לְדַבֵּר אִיסוּר וְהִיתֵר וּז"ש הַתּוֹס' ד"ה וְסוּמְכִינָן אַקְפִּילָא אַע"ג דְּגוּי הוּא פִּינּוֹן שְׁקַפִּילָא הוּא לֹא מְשַׁקֵּר שָׁלֹא יַפְסִיד אוּמְנְתִיָּה אַע"ג דְּלַכְאוּרָה מְשַׁמַּע שְׁהַתּוֹס' חוֹלְקִין עַל רַש"י דְּלְדַבְּרֵי הַתּוֹס' מְשַׁמַּע דָּאִינוּ צָרִיף שִׁיסְל"ת רַק עֵיקַר הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּאִנְיָן הוּא לֹא מְשַׁקֵּר שָׁלֹא יַפְסִיד אוּמְנְתוֹ וְכֵן מְשַׁמַּע בַּב"י ס' צ"ח בִּי"ד שְׁפַתְב וְז"ל שָׁם אַחַר שְׁפַתְב שִׁמ"ש הַטּוֹר וּכ"כ א"א הָרֵא"ש שְׁצָרִיף שָׁלֹא יַדַּע שְׁסוּמְכִין עָלְיוּ פְּתַב הַב"י פְּלוּמֵר אִין בְּדַבְּרֵי הָרֵא"ש הַכְּרַע אָלֹא שְׁצָרִיף שְׁיָהָא מַסְל"ת אָבֵל לַעֲנִין קַפִּילָא אִין בְּדַבְּרֵי הַכְּרַע וְהַתּוֹס' פְּתַבו כו' עַד פִּינּוֹן דְּקַפִּילָא הוּא לֹא מְשַׁקֵּר שָׁלֹא יַפְסִיד אוּמְנְתוֹ ע"כ נִרְאָה מְדַבְּרֵיהֶם דְּבָאִינוּ מַסְל"ת אִיִּירִי כו' ע"ש א"כ מוּכַח מְדַבְּרֵי שְׁהַתּוֹסְפוֹת (הַג"ה מִכּוֹן הָרַב הַמְּחַבֵּר ז"ל) בְּיֵאוּר דְּבְרֵי הָר"ן הַנִּז' וְקַנְשִׁית הָרִיב"ש עַל הָר"ן ע"ל בְּרִישׁ ס' ק"א מ"ש אִמ"ו הַגְּאוּן זְצוּק"ל עַד וְכֵן קַבְלָתִי בְּשֵׁם גְּדוֹל אֶחָד: חוֹלְקִים עַל רַש"י וּא"כ א"א לוֹמֵר דְּטַעֲמוֹ שָׁל רַש"י דְּנִאָמֵן גַּבִּי קַפִּילָא בַּמַּסְל"ת מְשׁוּם דְּלֹא מְרַע אוּמְנְתִיָּה שְׁהָרִי לִפ"ז א"צ מַסְל"ת אִפִּי שְׁיִודַּע שְׁסוּמְכִים עָלְיוּ נְאָמֵן מְטַעֲם דְּלֹא מְרַע אוּמְנְתִיָּה.

אִיבְרָא אִין דְּבְרֵי הַב"י מְוַכְרְחִים לוֹמֵר שְׁהַתּוֹס' חוֹלְקִין עַל רַש"י דֹּא"כ לִפ"ד הַב"י צ"ל שְׁהָרֵא"ש חוֹלְקַע עַל דְּבְרֵי הַתּוֹס' וּז"א בְּנִמְצָא שְׁהָרֵא"ש יַחְלֹק עַל הַתּוֹס' אִם לֹא שְׁמִפּוֹרְשׁ בְּהַדְּיָא בְּדַבְּרֵי וְדַבְּרֵי הָרֵא"ש יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבְרֵי הַמְּחַמִּירִים שְׁהַבִּיא הַטּוֹר בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א וַיֵּשׁ מִי שְׁאוּסֵר עַד שְׁיָהָא אִנְיָן וּמַסְל"ת וְע"ז פְּתַב הַטּוֹר וּכ"כ הָרֵא"ש וְהַמְּעִיָּין בְּדַבְּרֵי הָרֵא"ש תְּמַצָּא שְׁדַבְּרֵי מְוַכְרְחִים לוֹמֵר כֵּן שְׁמִפְרֵשׁ עַל מ"ש בְּגִמְר' קַפִּילָא אַרְמָאָה הִיָּינוּ נַחְתּוּם גּוּי וּא"כ נִרְאָה שְׁסַבֵּר שְׁצָרִיף שְׁיָהָא אִנְיָן וְעִיָּין בְּדַרְיָשָׁה מ"ש בְּזָה ג"כ כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי.

וְע"כ מְוַכְרְחִים אָנוּ לְפָרֵשׁ כֵּן בְּדַבְּרֵי הָרֵא"ש דַּל"כ קִשְׁשָׁה הָאִיף יַסְבּוֹר הָרֵא"ש לִפִּי דְּבְרֵי הַב"י דְּסַבֵּר דַּמַּסְל"ת לְבַד סְגִי הֵלֹא אָנּוּן קִי"ל דָּאִין מַסְל"ת פֶּשֶׁר אָלֹא לַעֲדוּת אִשְׁהָ בְּלִבְד וְלָמָּה יָהָא נְאָמֵן פֶּאֵן הַגּוּי לוֹמֵר שְׁאִין בּוֹ טַעַם חָלַב אוֹ טַעַם בֶּשֶׂר אָלֹא צ"ל דְּגַבִּי קַפִּילָא הִיָּינוּ טַעֲמָא הוֹאִיל וְהוּא אִנְיָן נְאָמֵן אִפִּי בַּמַּסְל"ת.

וְאִין לְהַקְשׁוֹת דֹּא"כ ל"ל מַסְל"ת לָמָּה לֹא יָהָא נְאָמֵן אִפִּי בְּלֹא מַסְל"ת מְטַעֲם דְּלֹא מְרַע נְפִשְׁיָה דִּי"ל לְהָרֵא"ש וְהַתּוֹס' וְגַם לִפִּי דְּבְרֵי רַש"י דָּאִין מַתִּירִים אִיסוּר דְּאוֹרְיִית' מְטַעֲם דְּלֹא מְרַע נְפִשְׁיָה לְחוּד רַק צָרִיף שְׁיָהָא אִנְיָן וּמַסְל"ת וְזָהוּ שְׁלֹא פְּדַעַת הָר"ן ז"ל שְׁפַתְבַּ בַּפ' גִּיד הַנְּשָׂה מְשׁוּם דְּלֹא מְרַע נְפִשְׁיָה אַז א"צ מַסְל"ת וְכַתְּב דַּכ"ש אִם יוֹדַע שְׁסוּמְכִי

עָלְיוּ דְלָא מְרַע נְפִשְׁיָה אַבְל הָרָא"שׁ וְהַתּוֹס' וְגַם רִש"י אֵינָם סוֹבְרִים פֶּן וְנִדְעָתָם שְׂאָם הוּא יוֹדֵעַ שְׂסוּמְכִי עָלְיוּ הָנִי לִי דִין עַד וְאֵין גּוֹי נְאֻמָּן לְהַעֲיִד וְכ"כ בַּת"ה סִי' ע"ט בְּדִין אִם קָנוּ בְּיָצִים מִן הַגּוֹיִם בִּי"ט שְׁחָל לְהִיּוֹת אַחַר הַשְּׁבִת וְהַגּוֹי מִסְל"ת שְׁנוּלְדוּ קוֹדֵם כּו' אִם יֵשׁ לְסַמְנָה עַל דְּבָרָיו כּו' וּמְסִיק שָׁם דְּבִי"ט שְׁחָל לְהִיּוֹת אַחַר הַשְּׁבִת דְּאִיכָּ חֲשַׁשׁ דְּאוֹרֵייתָ לָא סְמַכִּינָן וּמְקַשִּׁי שָׁם מִגַּמ' דַּג"ה הַנּו' דְּאִמְרֵי שָׁם דְּלִיטְעוֹן קְפִילָא אַרְמָאָה וּפְרִש"י דְּסַמְכִי עַל קְפִילָא דְגּוֹי מִל"ת וְאֵע"ג דְּלִפְר"ת טַעַם פְּעִיקָר דְּאוֹרֵייתָ כּו' וּמְתַרְץ דְּקְפִיל' שְׂאֵנִי דְּאוּמְנָתוֹ בְּכַף וְלָא מְרַע נְפִשְׁנִי וְהָכִי אֵיתָא בְּטִי"ד דְּמִסְקַנְתָּ הָרָא"שׁ דְּבַעֲעִינָן תְּרַתִּי קְפִילָא אֲנוּמָן וְשִׁהוּא מִסְל"ת כּו' ע"ש וְכִמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל כ"כ הָרַב בְּעַל ת"ה הַנּו' לְעֵיל וְרֵאִיתִי מ"ש עֲמִיתִי הָרַב בְּעַל ש"ף בִּי"ד סִי' הַנּו' שְׁמַקְשָׁה שָׁם בְּשֵׁם מְחֻתָּנוֹ הָרַב מֵהַר"ג נִרְו' עַל הַת"ה הַנּו' וְז"ל דְּהָא הָרָא"שׁ וְסִינְעָתוֹ דְּמַצְרִיכִין קְפִילָא לָאו טַעַמ' מְשׁוּם דְּלָא מְרַע חֲזַקְתִּי דְּהָרִי הוּא מִסְל"ת אֲלָא הַטַּעַם מְשׁוּם דַּל"כ מִנ"ל שְׂיִוְדַע לְהַבְחִין בְּטַעַם כּו' וְא"כ הַדֵּר' קוֹשְׁנִי לְדוֹכְתִּיָּה דְּהָא הָרָא"שׁ פֶּסֶק כִּר"ת וּפֶסֶק דְּסַמְכִינָן אֲקַפִּילָא כּו' וְע"כ טַעַמִּיָּה מְשׁוּם מִסְל"ת לְחֻד דְּאֵי מְשׁוּם דְּלָא מְרַע אוּמְנָתוֹ תְּסַגִּי בְּקְפִילָא לְחֻד כּו' ע"ש.

וּלְפִי מ"ש לְעֵיל אֵין דְּבָרִים אֱלוּ מְוַכְרְחִים כָּלֵל וְאִדְרָבָה מְשַׁמַּע מִדְּבָרֵי הָרָא"שׁ אִיפְכָּ דְּהַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּלָא מְרַע אוּמְנָתִי וְכַפִּי דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְכַמ"ש הָרַב מֵהַר"ךְ בְּשֵׁם ס' הַדְרִישָׁה שְׁלוֹ. וּלְפִי הַטַּעַם שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל שְׂיֵשׁ לְדַחוֹת הָרֵאָה שְׁהִבִּיא הַחֲכָם הַנ"ל בְּסִפּוֹר פְּנֵי מְשָׁה מְהָא דְּקְפִיל' כּו' שְׂסוּמְכִין עָלְיוּ לִפ"ת הֵינּוּ מְטַעַם שְׂאֵינּוּ מְשַׁקֵּר כִּי יֵשׁ לִישְׂאֵל עַל זֶה ג"כ לְגוֹי אַחַר וִיכּוּלִין לְעַמּוּד עַל הַדְּבָר וְכַמְבּוֹאֵר לְעֵיל מְטַעַם זֶה יֵשׁ ג"כ לְדַחוֹת הָרֵאָה שְׁהִבִּאתִי לְעֵיל בְּשֵׁם מֵהַר"ט מִן הַגַּמ' דְּגִיטִין מֵהוּא שְׂטָרָא פְּרִסָּאָה דְּעֵבִיד בְּעַרְפָּאוֹת שֶׁל גּוֹיִם דְּמַקְרִי לִב' גּוֹיִם זֶה שְׂלָא בְּפִנֵּי זֶה בְּמִסְל"ת גַּם פֶּן הַטַּעַם הַנּו' דְּנִדְאֵי לָא מְשַׁקֵּר הַגּוֹי כִּי מְתִירָא פֶּן יִשְׂאֵל לְגוֹי אַחַר וְיִתְגַּלְּהַ שְׁקֻרוֹתוֹ לְכֵן אֵינּוּ מְשַׁקֵּר, וְיֵמָּה שְׂשַׂאֵל לְגוֹי אַחַר וְלָא סַמְךָ עַל הַגּוֹי הָרֵאֲשׁוֹן צְרִיכִין אֲנוּ לְתַרְץ זוּלַת דְּבָרֵינוּ הַנּו' בַּגַּמ' הַנּו' לְמָה שְׂאֵל רַב פְּפָא לְשַׁנֵּי גּוֹיִם וְלָא סַמְךָ עַל הַגּוֹי הָרֵאֲשׁוֹן וְצ"ל לְפִי שְׂאִמְרֵי שָׁם בַּגַּמ' וּמִגְבִּי מְשַׁעֲבָדִי בְּשְׂטָר זֶה וְא"כ לָא עֲדִיף עֲדוּתוֹ שֶׁל הַגּוֹי מִיִּשְׂרָאֵל שְׂיִשְׂרָאֵל א' אֵינּוּ נְאֻמָּן וּמַכ"ש גּוֹי וְאֵף שְׂמָה שְׁהַגּוֹי נְאֻמָּן אֵינּוּ מְטַעַם עֲדוּת רַק מְטַעַם מִסְל"ת.

וְג"כ בְּמִילְתָּא דְּעֵבִידָא לְגִלּוּיֵי אֵינּוּ מְשַׁקֵּר מ"מ לָא רְצָה לְסַמְנָה עַל גּוֹי א' דּוּמְיָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּאִמְרִינָן בְּגִיטִין שָׁם הַעֲדִים שְׂאֵינּוּ יוֹדְעִים לְקֻרוֹת שְׁנֵי קוֹרִים לְפִנֵּיהֶם וְחֻתְמִים וְעֵינִין בְּטוֹר ח"מ וּב"י סִי' מ"ה.

וְא"כ לִפ"ז אֵין רֵאָה לְהוֹכִיחַ מְשָׁם כְּמוֹ שְׂמוֹכִיחַ ה"ה מֵהַר"ט וְז"ל מְהָא דְּשְׂטָרָא פְּרִסָּאָה דְּמַקְרִי מִסְל"ת הוּאִיל וְאֵין יוֹדְעִים שְׂאֵנּוּ צְרִיכִים לְעֲדוּתָן דְּלְפִי מְאִי שְׁפַתְבְּתִי עֵיקָר טַעַמ' מְשׁוּם שְׂמִתְרָא לְשַׁקֵּר וְכַמ"ש לְעֵיל וּמְשַׁא"כ בְּעֲדוּת אֲשָׁה.

וְע"ק דְּכַפִּי דְּבָרֵיהֶם שְׂרַצוּ לְהִבִּיא רֵאָה מֵהוּא דְּשְׂטָרָא פְּרִסָּאָה וְגַם מְקַפִּילָא אַרְמָאָה כּו' לְעֲדוּת אֲשָׁה א"כ נְלַמֵּד ג"כ מְזָה אֵף אִם שׂוֹאֲלִים לְהַגּוֹי עַל מִיתַת פְּלוּנִי אִם אֲנוּ יוֹדְעִים שְׂאֵין פְּנוּתוֹ לְהַעֲיִד וְלְהַתִּיר אֶת אֲשֶׁתוֹ בְּעֲדוּתוֹ רַק לְאִיזָה פְּנוּנָה אַחֲרַת נְאֻמָּר ג"כ שְׂמִתִּירִי אֶת אֲשֶׁתוֹ בְּעֲדוּתוֹ עַפ"י הַגְּזַת הַגּוֹי וְנֹאמַר שְׂמַקְרִי מִסְל"ת וּבְאִמְתָּ ז"א וְכַמְבּוֹאֵר בְּתַלְמוּד וּבְכָל הַפּוֹסְקִים וְכַמ"ש גַּבִּי פְּנוּדְקִית גּוֹיָה הֵיטָה וּמִסְל"ת וּמְקַשָּׁה בַּגַּמ' וְהָא קְאָמְרִי אֵיָּה חֲבִירָנוּ כּו' וּמְשַׁנֵּי שָׁם פִּינּוֹן דְּחֻזִּיתִינְהוּ כּו' וְאֵין אֲנוּ צְרִיכִין לְהַאֲרִיף בְּזָה בְּחֻנָּם כִּי זֶהוּ

מבואר אפי' למתחילים דאם שאל את הגוי לא מקרי מסל"ת ולפי מה שהביאו החכמים ראיה מההוא דקפילא ומההוא דשטר' פרוסא ושמ הנה המעשה ע"י שאלה ואפ"ה מקרי מסל"ת ובע"כ שאני התם דשם יש טעם אחר וכמ"ש לעיל.

ואף שדחיתי דברי החכמים הרבנים הנז' במה שהביאו ראיות הנז' מ"מ פבר פתבו הגאונים הראשונים והאחרונים שיש לפסוק פדברי הריב"ש וסיעתו שפוסקים דאף אם אומר הגוי שמת איש פלוני לבד מקרי מסל"ת וכמבואר בב"י שכתב ה"ה מהר"י טייטלבוך שבכל פתי דינים שבשאלוניקו בימי איתני גאוני עולם שהיו ביה פשט המנהג להתיר וכדעת הריב"ש הנז' ואף שבעל המפה פתב בש"ע בהג"ה ב' דיעות דהיינו דעת הריב"ש ודעת הר"ן הנז' שמחמיר בזה מ"מ בעל המפה מודה שהעיקר כדעת הריב"ש רק שכתב אח"כ שיש מחמירי בלשון חומרי בעלמ'.

ואף אם נאמר שמ"מ יש לחוש לדברי המחמירים בנ"ד אמנם פד מעינת בעדות של הבחור שהעיד בשם הגוי על הריגת היהודי ועליגמן הנז' תמצא שאין מקום לחומרי זו בנ"ד שהרי העיד הבחור כמר .

יצחק נז"ל אזו בין איך ארויס גינגין רופין מיה שני ערלים אונ האבן גיזאגט דנא יהודי וויא גייסטו אין דען בית אריין דריין וענו שני רצחנים זנא האבן גיהרגת דען יהודי טשסני דהיינו שהעיד פאשר יצא מן הבית של הרוצח התרו בו ב' ערלים ואמרו יהודי האיך אתה נכנס לבית זה ובתוך הבית דרי' שני רצחנים שהרגו להיהודי זעליגמן וא"כ לא אמרו הערלי' שהרגו את היהודי הנז' בפני עצמו דהיינו שיהי' מוכח מדברי הערלים שבאו להעיד או להתיר רק עיקר אמירת הערלים הנה שבאו להנהיר את היהודי ועליגמן הנז' ומתוך דבריהם יש ללמוד שנהרג היהודי ועליגמן הנז' וא"כ אף הר"ן וסיעתו מודים בזה בנ"ד שאין להחמיר פלל בזה וכמ"ש גם מעל"ת.

וראיתי שכתב מעל"ת נז"ל ואין לה מסל"ת גדול מזה ומחמת זה אני אומר אף שבכל העדות לא הזכיר העד שהיה לפ"ת והרב רמ"א הביא בסעיף ט"ז ויש חולקים שהעכו"ם מחויב להזכיר שהעכו"ם הראשון הסל"ת וכ"ש ישראל המעיד מפי הגוי שמוכרח להעיד ששמע מפי גוי לפ"ת עכ"ל מעל"ת ומביא ראיה מתשו' בעל מ"ב סי' מ"ו כו'.

הנה מתוך דברי מעל"ת משמע שעדיף שיאמר העד ששמע מפי הגוי שהיה מסל"ת סתם משיגיד ישראל העד דברי הגוי הדברים פהנוייתו והכרחי לכתוב פה מה שכתבתי במקום אחר בתשובתי שה"ה המבי"ט בתשו' ח"ב סי' מ"ט כתב שאין העד נאמן לומר שהיה מסל"ת הגוי רק צריף העד להגיד הדברים פהנוייתו והב"ד יראו ויבינו אם זה נקרא מסל"ת ומביא ראיה מדברי הרא"ש בתשו' פלל י"ח ע"ש.

באמת לענ"ד כבודו במקומו מונח אין דבריו נראים דהרא"ש בתשו' לא כתב רק שהגוי אינו מגיד דבריו בפני הב"ד (רק השומע דבריו אומר בפני הב"ד) דברי הגוי ואפשר פשישראל אומר דבריו בפני הב"ד אמרן בקיצור מה ששייך לגוף העדות מהריגת פלוני וכן ראיתי כמה תשובות מהאחרונים שקיבלו עדות כזה שהגיד העד סתם שהיה הגוי מסל"ת ועיין בתשו' ה"ה מהר"ר בצלאל אשפנזי סי' ל"ב ואף שלכאורה יש לדחות דלא מוכח משם שיתור דברי המבי"ט אבל פד מעינת שם תמצא שמתוך דבריו מוכח שלא

כְּדַבְּרֵי הַמְּבִי"ט אָמְנָם בְּנִ"ד אֵין צְרִיכִין לְכָל זֶה שְׁסִיפּוֹר דְּבָרִים שֶׁל הַבְּחֹר כ"ר יִצְחָק הָעֵד מוֹכַח שֶׁהָעֲרָלִים א"ל לִפְ"ת שְׁלֵא יִכְנָס לְבֵית הַרְצָחָנִים שֶׁהָרְגוּ אֶת הַיְהוּדִי זַעֲלִיגְמָן שְׁקוֹרְאִי טַשְׁסֵנִי בְּלִשׁוֹנָם וְאֵין לָךְ לִפְ"ת גְּדוֹל מְזֵה וְעֵינֵן בְּזֵה בִתְּשׁוּ' הַמְּבִי"ט ח"א סִי' קִי"ג דָּף ג' ע"ד בְּעֹבְדָא בְּזֵה שְׁאֲמָרָה תוֹגְרָמָה לִיהוּדִי אֵל תְּכַנְס בְּאוֹתוֹ בֵּית שֶׁל אוֹתוֹ תוֹגֵר כִּי בְּאוֹתוֹ בֵּית שֶׁל אוֹתוֹ תוֹגֵר נִהְרְגוּ שְׁנֵי יְהוּדִים ע"ש בְּאַרְיִכוֹת אָמְנָם אַחַר שְׁבַאֲרָנוּ וּבְרָנוּ הַסֶּפֶק אֲשֶׁר נִסְתַּפְקְנוּ אִם מְקָרִי מִסְל"ת וּא"כ מִצַּד הַסֶּפֶק הַזֶּה יֵשׁ לְהַתִּיר הָאִשָּׁה הַזֹּאת הַנִּצְבָּת עִמָּנוּ בְּזֵה אֲכֵן לֹא יִצְאָנוּ יָדֵי חוֹבוֹתֵינוּ עֲדֵינֵן אִם יֵשׁ הֵיתֵר לְאִשָּׁה הַזֹּאת בְּאֲשֶׁר שֶׁהַבְּחֹר כ"ר יִצְחָק הָעֵיד בְּשֵׁם הָעֲרָלִים שְׁאֲמָרוּ לוֹ שְׁאוֹתָם הַרְצָחָנִים שֶׁבְּבֵית הַנְּזוֹ הָרְגוּ לִיהוּדִי טַשְׁסֵנִי כו' וְלֹא הִזְכִּירוּ הָעֲרָלִים לֹא שֵׁם אָבִיו וְלֹא שֵׁם עִירוֹ וְאֵינוּ יָדוּעַ אִם הַיְהוּדִי טַשְׁסֵנִי שֶׁהוּא כִּינוִי לְזַעֲלִיגְמָן אִם הוּא בְּעֵלְהָ שֶׁל הָאִשָּׁה הַנִּצְבָּת עִמָּנוּ בְּזֵה בְּאֵמַת קִשָּׁה מְאֹד לְהַתִּיר בְּעֵדוֹת זֶה וּמְבֹנָאָר בְּפוֹסְקִים הָרֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים כִּי קִצַּת מִן הַפוֹסְקִים מְצָרִיכִים שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בְּזֵה בְּאֲשֶׁר שֶׁהַפוֹסְקִים הַנְּזוֹ' לְסִפְרֵיהֶם מְצוּי בְּיַד כָּל וְהַאֲרִיכוֹת אֲךָ לְמֹתֵר בְּזֵה וּא"כ לְפִי הַפוֹסְקִים הַנְּזוֹ אֵין הֵיתֵר לְאִשָּׁה הַזֹּאת בְּאֲשֶׁר שֶׁהָעֲרָלִים לֹא הִזְכִּירוּ רַק שְׁמוֹ לְבַד וְאֵינוּ יָדוּעַ מִי הוּא אוֹתוֹ טַשְׁסֵנִי שֶׁהוּא כִּינוִי לְזַעֲלִיגְמָן הַנְּזוֹ'.

אֲךָ בְּאֲשֶׁר שְׁמֹנְזֵהִים אָנוּ וְעוֹמְדִים שְׁיֵשׁ לְחַקֹּר וְלִדְרוֹשׁ הַיֵּטֵב בְּזוֹ דְּרִישׁוֹת וְחִקִּירוֹת וְלִהַפֵּךְ בְּזָכוֹת הָעֲגוּנוֹת וְכַמְבֹּנָאָר בִּתְּשׁוּ' הַרְמַב"ם הַבִּיאוּ הַב"י וְשָׂאָר אַחֲרוֹנִים וְגַם אֲנַחְנוּ נִלְךְ בְּעַקְבוֹתֵיהֶם וְכַד נִדְקַדַּק בְּעֵדוֹת הַנְּזוֹ' שֶׁל הַבְּחֹר כ"ר יִצְחָק תַּמְצָא שְׁיֵשׁ בְּעֵדוֹתוֹ כְּדִי לְהַתִּיר הָאִשָּׁה הַנְּזוֹ' כִּי נִזְכַּר בְּעֵדוֹתוֹ שְׁאֲמָרוּ לוֹ הָעֲרָלִים הָאֵיךְ אַתָּה הוֹלֵךְ לְבֵית הַזֹּאת כִּי בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַבֵּית הֵם הַרְצָחָנִים שֶׁהָרְגוּ לְאוֹתוֹ הַיְהוּדִי טַשְׁסֵנִי דֵּהֵינּוּ בל"א הַגִּידוּ זֵינָא הָאֲבִין גִּיהֶרְגַת דְּעָן יְהוּדִי טַשְׁסֵנִי וּא"כ מִתּוֹךְ עֵדוֹתָם מוֹכַח שְׁאֲמָרוּ שֶׁהָרְגוּ לְאוֹתוֹ הַיְהוּדִי טַשְׁסֵנִי מִשְׁמַע שֶׁהַיְהוּדִי טַשְׁסֵנִי הָיָה מְפֹרָסִם שֵׁם וְשֶׁהָיָה יָדוּעַ וְנִזְכַּר אוֹתוֹ יְהוּדִי וְכ"כ בִּתְּשׁוּ' הָרַב מֵהַרִּי"ט ח"ב בִּתְּשׁוּ' הַשְּׂיִיכִים לְטַא"ה סִי' ל"ה בְּעֵנֵן שֶׁהָעֵיד הַתּוֹגֵר א' שְׁנֶהְרַג יְהוּדִי דְּאוֹיֵד אֲךָ שְׁלֵא הִזְכִּיר רַק שְׁמוֹ בְּלְבַד וְהַתִּירוּ מֵאַחַר שֶׁמְפֹרָסִם הָיָה וּבִתְּשׁוּ' שֵׁם סִי' ל"ו מְבִיא רְאִיָּה לְזֵה מַגְמ' דְּחֻלִּין פֹּא"ט עוֹרֵב זֶה עוֹרֵב לְמִינוֹ זֶה עוֹרֵב הָעֲמֻקִּי וּפְרִיף זֶה עוֹרֵב אִטוּ קָמֵן קָאִי אֵלָא אֵימָא עוֹרֵב זֶה עוֹרֵב אֲנִכְמָא כו' וּפִירִש"י וְכִי בְּיָדוֹ הָיָה שְׁאֲמָר זֶה עוֹרֵב וּמִשְׁנֵי דְלֹא אֵיִצְטְרִיף לְפָרוּשֵׁי שְׁיָדוּעַ הוּא וְהוּא הַשְּׁחוֹר כו' אֵלְמָא אֵין לוֹמֵר דְּבָר בְּיָדוּעַ אִם לֹא שֶׁהוּא נוֹדַע וּבְרוּר כו' וּא"כ ה"ה בְּנִ"ד שְׁאֲמָרוּ שֶׁהָרְגוּ לְאוֹתוֹ הַיְהוּדִי טַשְׁסֵנִי עַל הַיְהוּדִי הַמְּפֹרָסִם קְאָמְרִי וְכֵן מְבֹנָאָר בִּתְּשׁוּ' ה"ה הַרְשַׁד"ם סִי' מ"ג בְּמַעֲשֵׂה בְּזֵה שֶׁהָעֵיד הַתּוֹגֵר א' עַל אֲסִלְאָן שְׁנֶהְרַג שְׁוֹדָאִי עַל אֲסִלְאָן הַיָּדוּעַ קְאָמְרִי כו' עַד כִּי מָה שְׁאָנוּ צְרִיכִים שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ אוֹ שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו לְאוֹ מִקְלַת' בְּלֹא טַעַמ' הֵנִי אֵלָא כְּדִי שְׁנַדַּע עַל אֵיזָה אִישׁ מְדַבֵּר וְאִם יָדוּעַ זֶה בְּוֹדָאִי דְּמֵהֵנִי כו', וְכ"כ בְּסִי' כ"ג הַבִּיאוּ הָרַב מֵהַרִּי"ט הַנְּזוֹ' לְבְּעֵדוֹת הַיְהוּדִי י"ט שְׁנֶהְרַג ע"ש.

אָמְנָם לְהַתִּיר הָאִשָּׁה הַזֹּאת עַפ"י עֵדוֹת הַנְּזוֹ' לְלוֹמֵר שֶׁעַל הַיְהוּדִי טַשְׁסֵנִי הַיָּדוּעַ קְאָמְרִי הָעֲרָלִים צְרִיף חִקִּירָה גְּדוֹלָה וְיִשׁוּב הַדַּעַת מִב"ד יָפָה וּמְנוּקָה בְּצִדְקָא כְּמוֹ ב"ד דְּמַעַל"ת וְכַמ"ש ה"ה מְהַר"י טֵיִיטְצְאָק הוֹבָא דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּטֵי שְׁמוּאֵל סִי' פ"א שְׁצָרִיף חִקִּירָה מִב"ד יָפָה וְצִדְקָא כו' אִם אֵין שֵׁם אִישׁ אַחַר שֶׁהָיָה שְׁמוֹ טַשְׁסֵנִי וְשֶׁהָיָה רְגִיל בְּאוֹתוֹ כְּפָר וּבְאוֹתוֹ בֵּית הַנְּזוֹ' וְכַמ"ש הַרְמַב"ם סוֹף הַל' גִּירוּשֵׁין הוֹבָא בְּטַא"ה יִשְׂרָאֵל שְׁאֲמָר מֵת יְהוּדִי עִמָּנוּ

כו' אין אומדין באומדין דעמא פלוני הוא כו' אבל אמר שיצא מעמנו מעיר פלוני מחפשיין באותה העיר אם לא יצא אלא הוא תנשא כו' וכ"כ בתשו' משפטי שמואל סי' פ"א הנז' ואף שהדברים האלה ביישראל אמורים וה"ה לעדות גוי במסל"ת וא"פ לפי מ"ש מעל"ת פי ידוע בק"ק ש'לו פי ה'ה שם ביתו של זעליגמן וה'ה משאו ומתנו שם ולא הוהחזק איש אחר בשם זה ולא שכיחי שיירות לשם א"כ יש פדאי בזה העדות להתיר האשה הזאת וע"כ לא פליגי הרי"ף והרא"ש והראב"ד והמ"מ ושאר פוסקים בעובדא דיצחק ר"ג בר אבתי' דרב ביבי כו' אי חיישי לתרי יצחק או לא כו' וגם בסוג' פ"ק דב"מ וגייטין פ"ק פל הגט גבי מצא גט אשה בשוק כו' בעובדא דמי חיישינן לתרי שזורי כו' היינו דוקא בחדא לטיבות' או הוהחזק ולא שכיחי שיירות' או לא הוהחזק ושכיחי שיירותא ומשא"כ בתרנייהו לטיבות' כמו בנ"ד לפי מ"ש מעל"ת כ"ע מודים דאין אנו חוששיין לתרי שמות טשפני כו'.

וראיתי שהביא מעל"ת דברי התוספות פ"ק האשה שלום שכתבו בעובד' דיצחק ר"ג דע"כ מייירי שלא הוהחזקו שני יצחק ר"ג ושכיחי שיירות' כו' והביא מעל"ת מה שנתקשו המפרשים בדעת הרא"ש שהביא בפ"ק פל הגט ממש פלשון התוספות ואעפ"כ סיים דרבא סבר דבעינו תרתי לריעות' הוהחזקו ושכיחי שיירות' וכ"כ הטור בשם הרא"ש ומלשון התוספות הנז' משמע דבהוהחזקו לבד חיישינן וכתב מעל"ת וז"ל ואני אומר שלא פנינו יפה בדעת התוספות דהמה סברו וליהם היסוד מס"ד דהתוספות סברו דלרבא אפילו בהוהחזקו לבד חיישינן וא"א לומר פן דא"כ מאי מקשי התוספות אח"כ בד"ה אמר רבא כו' הא דלא מיימי רבא ראיה מרבו רבה והוכיח מעל"ת מזה דרבא סבר דתרתי בעינו לריעות' באשר שמוכרח דרבה סבר בפ"ק פל הגט דתרתי לריעות' בעינו.

זהו תורף דברי מעל"ת. הנה מאי דפשיטא למעל"ת דהתוספות סברי דלרבא תרתי בעינו מפח הקושיא הנזכר מבעיא לי טובא דהלא מדברי התוספות שכתבו אחרי כן בד"ה והא חבי בר נאני כו' וא"ת כו' נעוד הא בהוהחזקו תרי יצחק מודה רבא כדפירשנו לעיל והכא בהוהחזקו שני חבי בר נאני וי"ל כו' ולפי דברי מעל"ת דרבא סבר לגמרי כרבה דבעינו תרתי לרעותא א"כ מאי מקשה מהא דהוהחזקו שני חבי בר נאני הלא אף בהוהחזקו שני חבי בר נאני אם לא שכיחי שיירותא סבר רבא דלא חיישי לב' חבי בר נאני אידי דלא שכיחי שיירות' אף ש"ל דמחוזא הוי מקום שהשיירות מצויות אבל קשה למה נקטו התוס' דבהוהחזקו מודה רבא משמע בהוהחזקו לבד אלא נדאי דרבא סבר בהוהחזקו לבד חיישינן אף דלא שכיחי שיירות' וכן מוכח מדברי הרא"ש פ"ק פל הגט דיש להחמיר יותר בהוהחזקו ולא שכיחי שיירות מבלא הוהחזקו ושכיחי שיירות שכתב שם וז"ל פאן במקום השיירות מצויות כו' וא"ד הוא שהוהחזקו דלא ניהדר והיינו דרבה וא"ד אע"ג דלא הוהחזקו לא ניהדר ופליג דרבה ויראה דכ"ש אם הוהחזקו אעפ"י שאין השיירות מצויות דיותר יש לחוש שאותו המצוי בעיר עבר דרף שם כו'.

אכן אף שדברי מעל"ת אינם מוכרחים בדברי התוס' ומה שרוצה להוכיח דליפרוף גם על רבא דאמי דלא כמאן דרבה סבר דונק' ב' ריעותו' ולר"ז אפי' שכיחי שיירות לבד בלא הוהחזקו כו' אין זה דקדוק דאף דלא אמי כר"ז לגמרי אבל כרבה אמי בחד צד היכא דלא הוהחזקו אף דשכיחי שיירות' דלא חיישי כר"ז לגמרי אבל כרבה אע"ג דבחד השני אם הוהחזקו ולא

שְׂכִיחֵי שְׂיִירְתָא לָא אֲתִי פְרָבָה וּא"כ לַפ"ז אִין דְּבַרְי מַעַל"ת מְוַכְרְחִים וְלֹא דִי שְׂאִינָם מְוַכְרְחִים אֲלֵא שְׂקֻשָּׁה עַל דְּבַרְיו מַה שְׂהַקְשִׁיתִי לְעֵיל מַמ"ש הַתּוֹס' גְּבִי חֲבוּ בַר נְאַנְי.

אִיבְרָא דְאִין לְהַזְנִיחַ וּלְהַרְחִיק דְּבַרְי מַעַל"ת לְגַמְרֵי דַמ"מ יֵשׁ לוֹ פְּנִים בְּדְבַרְי הַתּוֹס' וּמְצִאתִי רְאִיתִי בְּתֻשׁוּבָ' ה"ה מֵהֶרַח"ש בְּקוֹנְטְרִיס הַעֲגוּנָה דְאִיתְת' דָּף ק"ד ע"ג וְדָף ק"ה ק"ו שְׂמַרְאָה פְּנִים לַב' הַפִּירוּשִׁים וּמִתְחַלָּה כְּתַב בְּדְבַרְי הַתּוֹס' הַפִּירוּשׁ שְׂפַתְבְּתִי וְדִלֵא כַמ"ש מַעַל"ת וְכַתַּב הָרַב הַנּוֹ' דִּישׁ לְשִׂאוֹל ע"ז הַאִיד הוֹכִיחַ זֶה מֵהֵיכָּא דְלִקְמָן גְּבִי עָנָן בַּר חֲזִיָא מְדַחֲזִישׁ רְבָא אֲלֵמָּא הֵכָּא דְנֻקָּא בְּלֵא הוֹחֲזִיקוּ וְאַחֲרֵי כֵן כְּתַב הָרַב הַנּוֹ' פִּירוּשׁ אַחֵר וַכַּמ"ש.

מַעַל"ת.

וְנִלְע"ד דְּבְדְבַרְי הַתּוֹסְפוֹת פֶּרֶק הָאֲשֶׁה שְׁלוֹם שְׂפַתְבוּ וְאִי שְׂכִיחֵי כו' יְכוּלִים לְפָרֵשׁ ב' הַפִּירוּשִׁים הַנּוֹ' מֵאַחֵר שְׂמִתְחִילִים בְּתַרְתִּי וּמְסַיְימִים בְּחֻדָּא אֲכַן בְּדְבַרְי הָרֵא"ש פֶּרֶק כָּל הַגֵּט אִין לְפָרֵשׁ רַק הַפִּירוּשׁ הַשְּׁנַי שְׂהָרֵא"ש כְּתַב שֵׁם וְז"ל גְּרִיסִינָן בְּפֶרֶק הָאֲשֶׁה שְׁלוֹם כו' עַד וְעַל פְּרָחִין מִיְיָרֵי הַתָּם דִּלֵּא הוֹחֲזִיקוּ וְשְׂכִיחֵי שְׂיִירְתָא כו' עַד וְגַם לֹא מִיְיָרֵי בְּשְׂכִיחֵי שְׂיִירְתָא וְהוֹחֲזִיקוּ דְבָהָא לֹא אָמַר רְבָא כו' אֲלֵא וְדֵאִי מִיְיָרֵי בְּשְׂכִיחֵי שְׂיִירְתָא וְלֹא הוֹחֲזִיקוּ כו' ע"ש וְאִם כֵּן הָרֵא"ש אִינוּ מְבִיא כָּל הָרֵאָה דְעָנָן בַּר חֲזִיָא וּבְרִישָׁא לְדְבִדִּי אַבְיִי מְבִיא רְאָיָה מְהֵא דְנֻכַל מַעֲשָׂה ב"ד כו' וְגַם מִתְחִיל בְּתַרְתִּי וּמְסַיְימִים בְּתַרְתִּי וְאִם כֵּן מוּכַח מִדְּבַרְי הָרֵא"ש שְׂסוּבֵר רְבָא דְדוּקָא הֵיכָּא דְאִיפָּא תַרְתִּי לְרִיעוּתָא הוּא דְחִיָּישִׁינָן וּמִשָּׂא"כ אִי הוֹחֲזִיקוּ וְלֹא שְׂכִיחֵי אוֹ שְׂכִיחֵי וְלֹא הוֹחֲזִיק לֹא חִיָּישִׁינָן וְזֶהוּ שְׂמַסְיִים שֵׁם הָרֵא"ש וּפְלִיגִי אַבְיִי וְרְבָא כו' וְרְבָא סְבֵר פְּרָבָה דִּלֵּא חִיָּישִׁינָן עַד דְאִיפָּא תַרְתִּי לְרִיעוּתָא וְלִכֵּן כְּתַב הַטּוֹר שְׂהָרֵא"ש וְהַרִי"ף סְבָרִי דִּלֵּא חִיָּישִׁינָן עַד דְאִיפָּא תַרְתִּי לְרִיעוּתָא וְאִם כֵּן דְבַרְי הָרֵא"ש וְהַטּוֹר נְכוּנִים וְאִף שְׂבְדְבַרְי הַתּוֹסְפוֹת יֵשׁ לְפָרֵשׁ ב' פִּירוּשִׁים אֲבָל בְּדְבַרְי הָרֵא"ש אִי אֲפֻשֶׁר לְפָרֵשׁ רַק פְּדַעַת הַטּוֹר וּמ"ש הָרֵא"ש בְּפֶרֶק הָאֲשֶׁה שְׁלוֹם בְּעוֹבְדָא דִּיִּצְחָק ר"ג וּמִיְיָרֵי בְּלֵא הוֹחֲזִיקוּ וְשְׂכִיחֵי שְׂיִירְתָא כו' חֻדָּא מִיְיָיְהוּ נִקְטַ וְה"ה בְּהוֹחֲזִיקוּ וְלֹא שְׂכִיחֵי שְׂיִירְתָא.

וְרֵאִיתִי ג"כ בַּס' מ"ו הָרַב בְּעַל חֶלְקַת מְחוּקָק מ"ש בַּס' י"ז ס"ק ל"ח שְׂהִבִּיא שֵׁם דְּבַרְי הַב"ח מ"ש בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן שְׂהַרְגִישׁ גַּם כֵּן בְּקוֹנְטְרִיס הַנּוֹ' בְּדְבַרְי הָרֵא"ש דְּמִשְׁמַע מִדְּבַרְיו דְּבְהוֹחֲזִיקוּ לְבַד חִיָּישִׁינָן לְדְבַרְי רְבָא וְאִם כֵּן קֻשְׁיָה עַל הַטּוֹר כו' וְדַחֲזִי שֵׁם דְּבַרְי הַב"ח, הֵנָּה אִף שְׂדְבַרְי הַב"ח בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן אִינוּ בִּיְדֵי כִי חִסְרַ אֲצִלִּי מִתּוֹךְ הַב"ח עַל א"ה אֲמַנָּם הַעֲתַקְתָּ מ"ו בְּעַל ח"מ דְּבַרְי הַב"ח בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן בְּקִיצוֹר נִרְאָה לַמ"ש הַפִּירוּשׁ בְּדְבַרְי הָרֵא"ש וְדִלֵּא כְּמִשְׁמַעוֹת הַתּוֹסְפוֹת לְפִי הַפִּירוּשׁ הַנּוֹ'.

וְרֵאִיתִי שַׁמ"ו בְּעַל ח"מ הַנּוֹ' דַּחֲזִי דְּבַרְי הַב"ח וְכַתַּב דְּהַמְעִינָן הָרֵא"ש יִרְאָה שְׂאִין הַפִּשְׁטָא כֵּן וְלֹא יִדְעִיתִי לְמָה וּמַה שְׂמַסְיִים שֵׁם אֲבָל בְּהוֹחֲזִיקוּ וְלֹא שְׂכִיחֵי שְׂיִירְתָא אַעפ"י דְּלִיפָּא תַרְתִּי לְרִיעוּתָא חִיָּישִׁינָן וַכַּמ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם הָרֵא"ש בְּפֶרֶק כָּל הַגֵּט בְּתַחֲלַת סְעִיפָא ג' עכ"ל הֵנָּה כִּד מְעִינָתָּ בְּדְבַרְי הָרֵא"ש וְכַפִּי הַדְּקוּקִים שְׂדְקוּקִיתִי בְּדְבַרְיו שְׂשִׁינָה לְשׁוֹן הַתּוֹסְפוֹת יִרְאָה מִמֶּשׁ פִּירוּשׁ הָרֵא"ש כַּמ"ש הַטּוֹר בְּשִׁמּוֹ אֲכַן בְּוִדָּאִי מַה שְׂמַחֲלַק הַב"ח בְּדְבַרְי הַטּוֹר וְהָרֵא"ש בֵּין קְרוֹב לְרַחוּק אִין דְּבַרְיו מְוַכְרְחִים לְמַעֲיָין שֵׁם.

ומה שיש להסתפק עוד בעדות הנז' שלא נזכר בעדות הבחור שאמר בשם העדים הנז' שקברו את היהודי טשסני הנקרא זעליגמן הנה מעל"ת בכתבו פתח בתלתא ספיקות ואחד מהן שלא נזכר בעדות זה וקברתיו וסינים בתרתי שלא ביאר הספק הזה כלל אמנם כד נדקדק בדברי העדות הנז' ובפוסקים השייכים לזה תמצא שיש פדי להתיר האשה הזאת בעדות של הבחור יצחק הנז' כי אבנהון דכולהו מי שמצריף שיאמר קברתיו הוא הרמב"ם בפ' י"ג מה"ג הובא בטור סי' הנז' וז"ל הטור פתב הרמב"ם יצא ישראל וגוי מעמנו למקום אחר ובא גוי והסל"ת איש שיצא עמי מת משיאים את אשתו כו' והוא שיאמר קברתיו והשיג עליו הטור וכתב ואיני יודע למה צריף שיאמר קברתיו.

הנה ראיתי כמה פוסקים שרוצים לישוב דברי הרמב"ם והרב המגיד מחלק בין פשמיזכיר שם היהודי שמת או שנהרג כו' ובין האומר סתם יהודי שיצא עמי מת וא"כ בנ"ד שהזכירו הערלים שם היהודי טשסני אצל"ל קברתיו אכן אף שתי' המ"מ דברי הרמב"ם מ"מ פתב הוא עצמו שיש להשיב על זה וכמו שמקשה הכ"מ עליו ועיין בתשוב' ה"ה מהרא"ש סי' י"ד והר"ן מחלק בין שהגוי מכיר את היהודי אז אינו צריף שיאמר קברתיו כו' משא"כ אם אינו מכיר אותו וע"ש מילתא בטעמא הובא דבריו בב"י סי' הנז' ואם פן גם לפי דברי הר"ן בנ"ד אינו צריף קברתיו שהרי הערלים אשר אמרו להבחור יצחק מההריגת יהודי טשסני היו מכירים אותו הטיב פי המשא ומתן שלו היה בכפר שלהם.

וראיתי בש"ע סעי' י"ז שכ' יצא פותי וישראל עמנו כו' וי"א שצריף שיאמר קברתיו וכתב בעל המפה בהג"ה ודוקא בכה"ג שאין מזכיר שם המת ואינו מכירו אבל אם מכירו לא בעינן קברתיו במסל"ת פתח בתרתי וסינים בחדא שמתחלה אמר ודוקא שאינו מזכיר שם המת ואינו מכירו ואפשר דבמזכיר שמו הוא מכירו אמנם ז"א פשוט דאפשר ששמע שמו מאחר.

ונראה שבעל המפה לא רצה לסמוך על הזכרת שמו לבד באשר שחילוק זה פתב המ"מ לישוב דברי הרמב"ם והמ"מ בעצמו פתב שיש להשיב על זה אף שלענין אם אינו מזכיר שמו פתב שצריף שיאמר קברתיו אמנם אף אם מזכיר שמו צריף ג"כ שמכירו וכמ"ש הר"ן פל זה פתבתי לפי דעת הר"ן והריב"ש.

אכן לענד"ן דבנ"ד אין אנו צריכין לכל זה דע"כ לא מצריף הרמב"ם קברתיו אלא דוקא כשיאמר הגוי מת איש פלוני או נהרג פלוני במסל"ת אז יש לחוש שיאמר בדדמי לכו צריף שיאמר קברתיו משא"כ כשהגוי אינו בא להודיע מיתתו או הריגתו רק מתוך דבריו של הגוי נלמד הריגתו או מיתתו כמו בנ"ד שהערלים אמרו לאותו היהודי הבחור יצחק הנז' שלא ילך לבית הזה כי המה הרגו ליהודי טשסני ואם פן הערלים לא באו רק להזהיר את היהודי ולא באו להגיד הריגתו ומיתת טשסני בזה מודה הרמב"ם וכל הפוסקים שא"צ שיאמר קברתיו וכ"כ הב"ח פ"ח פ"עין סב"א זו ומישוב בזה מה שמקשה הב"י על תשו' הרמב"ם והטעם הוא מאחר שבאו להזהיר את היהודי הנז"ל בנדאי ברור גמור אצלם שהרגו ליהודי טשסני ואם פן גם מפח הספק הזה יש להתיר האשה הנז'.

ואשר שיש לחוש להחמיר בעדות אשה הנז"ל בפו קטטה יש בינו לבינה ואיתחא בגמ' פרק האשה שלום אבעיא להו ע"א בקטטה מהו ופירש"י קטטה בינו לבינה והלך למה"י ובא ע"א ואמר מת מי מהימן ולא איפשטא וכתב הטור וז"ל אבל יש קטטה בינו לבינה

כגון שאמר גרשתי כו' אינה נאמנת ואפילו אם ע"א מסייע לה אינה נאמנת ואם נשאת פתב הרמב"ם לא תצא כו' לפי משמעות דברי הטור משמע דהיינו שיש קטטה בינו לבינה ובאה נאמרה מת בעלי אינה נאמנת ואם עד מסייע לה שתחלה אמרה היא מת בעלה וגם העד בא ואמר מת פלוני הואיל ועד מסייע לה משקרא ואינה נאמנת ולאפוקי אם היא אינה אומרת פלום ממיתת בעלה רק שהעד לבדו בא להעיד ואומר שמת בעלה או נהרג אז לא שייך לומר שהעד מסייע לה פי העד הוא העיקר ואז אנו סומכין על דברי העד ומשיאים אותה פי בשלמא אם היא אומרת שמת או נהרג ואנן אמרי' שמחמת שנאה אומרת בדרךמי (או טעם אחר) ואז אמרינן שגם העד סמוך עליה ג"כ בהיות שסובר העד שעדותו אינה מעלה ואינה מוריד שבלאו הכי היא נאמנת לכן אומרים שגם העד אומר בדרךמי (או מטעם אחר) ומשא"כ אם היא אינה אומרת פלום ואז עיקר הסמיכה על העד ונאמן ואם פן לפי זה בנ"ד אף אם יש לחוש לקטטה הלא היא אינה אומרת פלום רק העד בא והעיד ממיתת בעלה ונאמן העד ומשיאין אותה.

אמנם כד מעיינות בדברי הרמב"ם תמצא שז"א שהרי הרמב"ם פתב בפ"ג מה"ג האשה שאמרה לבעלה גרשתי כו' והכחישה והלכה היא ובעלה ושלום בעולם ובאה נאמרה מת בעלי אינה נאמנת שזו הוזהרה שקרנית ורוצה להשמט מבעלה בא ע"א והעיד לה שמת בעלה לא תנשא שמה שכרה אותו ואם נשאת לא תצא עכ"ל ואם פן לפי משמעות דברי הרמב"ם שכתב בבבא דסיפא בא ע"א והעיד לה שמת בעלה משמע שהוא בבא בפני עצמה ולא קאי אבבא דרישא דהיינו שהיא אמרת תחלה מת בעלי ואחרי כן בא העד גם פן והעיד כדבריה וכמשמעות דברי הטור רק בבא דסיפא איירי שהיא אינה אומרת פלום רק העד בא והעיד לה שמת בעלה ואפילו הכי חיישינן שמה שכרה אותו ודלא כמשמעות דברי הטור הנז' וא"כ בנ"ד יש מקום להחמיר בעדות זה אם יש לחוש לקטטה בינו לבינה דזה ממש מקרי ע"א בקטטה ולא איפשטא ולחומרא וכמ"ש הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים.

וביותר לפי מה שראיתי בב"ח שכתב בטא"ה סי' י"ז סכ"ח וז"ל וצ"ע על מ"ש רבינו ואפילו אם עד מסייע לה כו' דמנ"ל הא הלא פירש"י אלמא דלא קמבעיא ליה אלא בהלך הוא לבדו למד"ה ובא ע"א והעיד לה והיא אינה אומרת פלום אבל בהלכה היא ובעלה למד"ה ובאה נאמרה מת בעלי וגם ע"א בא ואמר מת בעלה נראה דפשיטא דתנשא דהכא נדאי דייקא שהרי היא אומרת מת ולא על עדות העד היא סומכת ומביא ראיה מלשון הרמב"ם הנ"ל ע"ש וא"כ משמע מדברי הב"ח דהסברא איפכא אף לפי דברי הטור דיש יותר להחמיר כשהעד מעיד לבד והיא אינה אומרת פלום ממה שהאשה וגם העד מעידים שמת בעלה וא"כ בנ"ד באם יש לחוש לקטטה אז אין להתיר להאשה הזאת דמקרי שפיר ע"א בקטטה ולא איפשטא ולחומרא וא"כ לפ"ז אין מקום להקל באשה הזאת אף לפי דברי הטור הנה אחר קצת חיפוש מצאתי ראיתי בתשוב' הרב הגדול מהר"א מזרחי סי' ב' בפ"י דברי הרמב"ם בויפוח שיש לו עם המ"מ בענין ע"א בקטטה במ"ש הרמב"ם הטעם דיש לחוש שמה שכרה אותו וכל מפרשיו ונושאי פליו של הרמב"ם יצאו ללקנות טעם נכון לדברי הרמב"ם במה שפדה מלבדו טעם שמה שכרה אותו וטעם זה לא נזכר בגמ' והאריה שם הרא"ם הנז' וכתב ודאמרי' גבי ע"א דמילתא דעבידא לגלויי לא משקרי בהו אינשי ה"מ היכי שמעיד מעצמו בלא פיתוי ושכירות אבל היכי שיש לחוש לפיתוי

ושכירות לא כו' עד והנה גם בעל הטורים הרגיש בזה ואמר ואפילו ע"א מסייעה אינה נאמנת ואם נישאת כתב הרמב"ם לא תצא כיון שהעד מסייעה ונראה שהוא סובר שמ"ש הרמב"ם בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה לא תנשא דמיירי פשאמרה היא מתחלה מת בעלי ולא האמינוה מפני שהחזקה שקרנית ואם"כ בא העד הנה והעיד לה שמת בעלה שפראה כמסייעה ויש לחוש שמה היא שכרה אותו אבל אם לא אמרה מתחילה שמת בעלה אלא העד בא לבד ואמר שמת בעלה נאמן הוא דומיא דע"א במלקמה וע"א ביבמה דטעמא דכולהו משום דעבידי לגלויי כו' ע"ש באריכות וא"כ מוכח מדבריו דיותר יש להאמין לע"א בקטטה כשמעיד לבדו והיא אינה אומרת כלום ממה שהיא אומרת בתחלה מת בעלי ואם"כ בא העד ומעיד כדבריה דיש לחוש לזיוף ושקר וזהו כפי הסברא אשר כתבתי בתחלה ולא פסברת הב"ח וא"כ לפ"ז יש להקל בנ"ד אף אם יש לחוש לקטטה בינה לבינו וכמ"ש לעיל מאחר שהאשה לא אמרה כלום רק העד בא לבדו וכנז' לעיל.

ואף לפי סברת הב"ח הנה נראה בעיני לכאורה לחלק דאף דאמרנו בגמרא ובפוסקים דיש להחמיר בע"א בקטטה היינו דוקא כשהעד מעיד שראה שמת או שנהרג דאיכא למיחש לבדדמי או שמה שכרה אותו לפי דעת הרמב"ם ומשא"כ אם העד מעיד ששמע מפי הגוי מסל"ת שנהרג או שמת בעלה לא שייך לומר בדדמי וגם לא שייך לומר לשמה שכרה אותו כי פן לא יתקבל עדותו מה שהגיד בשם הגוי שהיה מסל"ת כי יש הרבה חלוקי דינים בדין מסל"ת ולא כ"ע דינא גמירי וא"כ בנדאי עדותו הוא אמת אף במקום קטטה אליבא דכ"ע דאם איתא שרוצה לשקר הנה לו להעיד כפשוטו שראה שמת או ששמע שמת משא"כ כשמעיד בשם הגוי אפשר שלא יתקבל עדותו וא"כ מה הועיל השקרן בשקריותו וא"כ לפ"ז בנ"ד שמעיד הבחור ר' יצחק ששמע מהעורלים שהזהירו אותו שלא יבנס לבית הרצחנים שהרגו את היהודי טשסני וא"כ בנדאי עדותו אמת אף במקום קטטה.

והנה נלע"ד לישוב בזה מה שקשה לענ"ד קושיא חזקה לכאורה בהגהות הרי"ף שמביא בעל ש"ג פ' האשה שלום דף ת"ן ע"א סע"ף ג' בשם ריא"ז וז"ל וכן קטטה בינו לבינה אם בא ע"א ואמר מת בעליך נאמן כב"ה עכ"ל ודבר זה נפלאה בעיני שהרי זהו האבעיא בגמ' ע"א בקטטה מהו ולא איפשט' ועלתה בתיקו ותיקו דאיסורא לחומרא וכמ"ש הטור והרמב"ם ושאר פוסקים לחומרא וא"כ מה עלתה לו לריא"ז שפסק להקל וזהו לכאורה צ"ע אמנם במ"ש הוא נכון דיש לחלק בין ע"א בקטטה כשאומר שראה שמת בעלה ובין כשאומר כשמע מפי גוי מסל"ת כו' וכמ"ש לעיל וריא"ז איירי בכה"ג ששמע מפי גוי מסל"ת לכן נאמן אכן זהו דוחק מאוד לישוב דברי ריא"ז בזה דהעיקר חסר מן הספר וג"כ סיים הריא"ז כמבואר בקונטרס הראיות ולא מצינו שום רמז ראיה לסברא הזאת וגם לא מצינו חילוק זה בשום פוסק לכן צ"ע ונלע"ד לישוב דברי ריא"ז הנז' בפרט במ"ש כמבואר בקונטרס הראיות לכו' מוטל עלינו לחקור בשבע חקירות ולמצוא הראיות שלו כי איתא בגמ' ע"א בקטטה מהו טעמא דע"א מהימן משום דמילתא דעבידי לגלויי לא משקר ה"נ לא משקר א"ד טעמא דע"א משום דהיא דייקא ומנסבא והכא משום קטטה לא דייקא ומנסב' תיקו עכ"ל הגמ' וא"כ לפי הטעם דע"א מהימן משום דעבידי' לגלויי כו' וא"כ ה"ה בע"א בקטטה ומשא"כ לפי הטעם השני וכבר כתבנו לעיל בשם

הַרְמַב"ם דע"א בַּקְטָטָה אֵינוֹ נֶאֱמָן מִשּׁוּם שְׁמָא שְׁכָרָה אוֹתוֹ וְחוֹלְקִים עָלָיו הַמ"מ וְהַרְשֵׁב"א וְהַרִיטְב"א עַל מ"ש טַעַם שְׁלֵא הֶזְנַף בַּתְּלֻמוֹד.

וְהִנֵּה ה"ה הַרְא"ם בְּתֻשׁוֹב' הַנּוֹ בְּרוֹחַב שְׁכָלוֹ הַמְצִיא טַעַם נֶכוֹן וְכָתַב מֵאַחַר שְׁמַצִּינוּ שְׁהַרְמַב"ם בְּסוּף ה"ג פָּתַב שְׁטַעַם ע"א מִהֵימֵן מִשּׁוּם מִילְתָּא דְעַבִּידי לְגִלוּנֵי כּו' וְכ"כ בְּפִי"ו מֵה"ג וְאָף ע"ג דְּבַגְמ' גָּבִי ע"א בַּקְטָטָה קִמְבַּעֲיָא לִיה מְאִינָה טַעַם ע"א נֶאֱמָן וְלֹא אִיפְשָׁטָא מ"מ פִּינּוֹן דְּאִיכָּא תְּרִי אַבְעֲיָא אַחֲרֵינִי בְּכִי הָא בַּגְמ' גָּבִי ע"א בְּמִלְחָמָה וְגַם גָּבִי ע"א בִּיבְמָה פ' הָאֲשָׁה רַבָּה ג"כ הָאֲבַעֲיָא אִינָה מִב' טַעַמִּים הַנּוֹ הֵם גָּבִי ע"א כּו' וְפִסְק הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם דע"א בְּמִלְחָמָה וְע"א בִּיבְמָה דְנֶאֱמָן וְא"כ מְוַכְרַח לֹמֵר שְׁפִסְבְּרוּ דְהַטַּעַם דע"א נֶאֱמָן מִשּׁוּם דְּמִילְתָּא דְעַבִּידי לְגִלוּנֵי כּו' וְאָף שְׁהַאֲבַעֲיָו הַנּוֹ גָּבִי ע"א בְּמִלְחָמָה וְבַע"א בִּיבְמָה לֹא נִפְשָׁטָה בְּמִקוּמָה אֲבָל נִפְשָׁטָה בְּמִקוּם אַחַר כּו' וְמִבִּיא רְאִיָּה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ן בְּס' מְלַחְמוֹת בְּפ' הָאֲשָׁה שְׁלוֹם וְא"כ לְפָה הַחֲמִיר הַר"מ בְּמִז"ל בַּע"א בַּקְטָטָה וְאֵין לֹמֵר הַטַּעַם מִשּׁוּם דע"א נֶאֱמָן מִשּׁוּם דְּדִינִיקָא וּמְנִסְבָּא וְגָבִי קְטָטָה לֹא דִינִיקָא כּו' א"כ לְפ"ז הִנֵּה לוֹ לְפִסְקִים גַּם בְּבַעֲיָא דע"א בִּיבְמָה וְבַע"א בְּמִלְחָמָה פֶּן וּבְאַמַּת הַרְמַב"ם סִבַּר הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּמִילְתָּא דְעַבִּידי לְגִלוּנֵי כּו' לְכֵן הוֹסִיף טַעַם לְהַחֲמִיר גָּבִי ע"א בַּקְטָטָה מִשּׁוּם שְׁמָא שְׁכָרָה אוֹתוֹ וְע"ש בְּאַרְיִכוֹת מֵה שְׁנוֹתַן טַעַם וְתַבְלִין לְדְבָרִים הַנּוֹ.

וּבְזֶה מְתִישֵׁב דְּבָרֵי הַרִיא"ז הַנּוֹ לְפִי שֶׁהִרְאִי"ז ג"כ סִבַּר גָּבִיע"א בִּיבְמָה וְע"א בְּמִלְחָמָה פְּסַבְּרַת הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְלְפִי מ"ש הַרְמַב"ן בְּמִלְחָמוֹת שְׁלוֹ הַנּוֹ דְנִפְשָׁטוּ תְּרִי הָאִיבַעֲיָו הַנּוֹ בְּמִקוּם אַחַר וְאָף שְׁהַחֲמִירוּ עָלֶיהָ הַרְמַב"ם וְהַרִי"ף גָּבִי ע"א בַּקְטָטָה וְכָתַב שְׁלֵא נִפְשָׁטָה הָאֲבַעֲיָא אֲבָל הַרִיא"ז חוֹלַק עָלֵיהֶם בְּזֶה וְסִבַּר שְׁפִשֵׁם שְׁגָבִי ע"א בִּיבְמָה וְגָבִי ע"א בְּמִלְחָמָה נִפְשָׁטוּ הָאֲבַעֲיָו הַנּוֹ בְּמִקוּם אַחַר וְלִקְוִלָּא וְהֵינּוּ מִשּׁוּם דְּכָל מִילְתָּא דְעַבִּידי לְגִלוּנֵי כּו' וְה"ה גָּבִי ע"א בַּקְטָטָה יֵשׁ ג"כ לְפִשְׁטוּ הָאֲבַעֲיָא מִמִּקוּם אַחַר דְּהֵינּוּ מִן אוֹתָם הַמִּקוּמוֹת שְׁנִפְשָׁטוּ הַשְּׁנֵי אַבְעִיּוֹת הַנּוֹ דע"א בִּיבְמָה וְע"א בְּמִלְחָמָה דְנֶאֱמָן ע"א וְא"כ ה"ה בַּע"א בַּקְטָטָה זֶהוּ הַנִּלְע"ד בִּישׁוּב דְּבָרֵי רִיא"ז הַנּוֹ אֲמַנְם קִנְשִׁיא לִי קֶצֶת עַל זֶה דְּלִפִּי זֶה מְוַכְרַחִים אָנוּ לֹמֵר שֶׁרִיא"ז סוֹבֵר הַטַּעַם דע"א נֶאֱמָן מִשּׁוּם דְּמִילְתָּא דְעַבִּידי לְגִלוּנֵי כּו' וְכַד מְעִינַת בְּדְבָרֵי רִיא"ז הוּבָא דְבָרֵיו בִּש"ג הַנּוֹ דָּף תַּמ"ט ע"ב סְעִיף ד' וְנ"ל לְמָה הֵאֱמִינוּ ע"א בְּמִיתַת הַבַּעַל לְפִי שֶׁהוּא דְבָר הַעֲשׂוּי לְגִלוֹת כּו' וְעוֹד שְׁהַאֲשָׁה מְדַקְדַּקַּת בְּנִשְׁוֹאִיָּה כּו' וְא"כ מִבִּיא רִיא"ז ב' טַעַמִּי וְלְפִי מ"ש לְעִיל לֹא הִנֵּה לוֹ לְהִבִּיא רַק טַעַם רֵאשׁוֹן, וְאִפְשָׁר שְׁפָאן לֹא הִבִּיא רַק לְשׁוֹן הַגְמ' שְׁמִבִּיא ב' טַעַמִּים אֲכַן לְדִינָא סִבַּר הַטַּעַם הַרֵאשׁוֹן מִשּׁוּם מִילְתָּא דְעַבִּידי לְגִלוּנֵי וְכֵן מוֹכַח רִיא"ז לְפָנֵי זֶה שֶׁם בָּא ע"א וְאָמַר שְׁמַת בַּעֲלָה בְּמִלְחָמָה כְּתַב מִז"ה שְׁאָף זֶה סִפְק וּמַחֲמִירִים בְּהַ מְסַפֵּק וְאֵנִי אוֹמֵר שֶׁע"א בְּמִלְחָמָה נֶאֱמָן שְׁלֵא חֲשָׁשׁוּ חֲכָמִים אֲלֵא בְּעֵדוֹת אֲשָׁה עֲצָמָה שֶׁהִיא תוֹעָה לְפִי תַאנּוּתָה כּו' אֲבָל הָעֵד אֵינוֹ אוֹמֵר אֲלֵא מֵה שְׁרָאָה וְאֵין טַעוֹת בְּדְבָרֵיו כַּב"ה כּו' וְקִשָּׁה ג"כ עַל דְּבָרֵיו הֵלֵא ע"א בְּמִלְחָמָה הוּא אִיבַעֲיָא בַּגְמ' וְלֹא אִיפְשָׁטָא אֲלֵא שְׁפִסְבְּרַתוֹ פְּסַבְּרַת הַרִי"ף וְכַמ"ש הַרְמַב"ן בְּמִלְחָמוֹת שְׁלוֹ וּמִשָּׂא"כ מִז"ה חוֹלַק עַל הַרְמַב"ן וְכַמְבֹּאֵר בְּס' הַמְּאֹר שֶׁם וּמִטַּעַם זֶה פִּסְק רִיא"ז גַּם בַּע"א בַּקְטָטָה כּו' לְפִי שְׁנִפְשָׁטָה הָאֲבַעֲיָא בְּמִקוּם אַחַר וְכַסְבְּרַת הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהַרְמַב"ן גָּבִי ע"א בִּיבְמָה וְע"א בְּמִלְחָמָה אָף שְׁהַרִי"ף וְהַרְמַב"ם חוֹלְקִים עַל זֶה גָּבִי עַד אֲחַד בַּקְטָטָה וְהֵינּוּ מִטַּעַם אַחַר הַנּוֹ אֲבָל רִיא"ז הַשְּׁנוּה מְדוּתִיו.

ולענ"ד פּוֹנוֹנְתֵי הָאֵמֶת בְּדַבְרֵי רִיא"ז לְמַעַיִן שָׁם וּא"כ לְפִי דַעַת רִיא"ז בַּקְטָטָה נֶאֱמָן לְגַמְרֵי וּבִנ"ד אַף אִם הִיָּה קְטָטָה בֵּינוּ לְבִינָה הִיָּה הַבְּחוּר יִצְחָק הַגָּ' לְנֶאֱמָן לְהַעֲדֵי עָלָיו אֲכֹן מֵאֲחַר שְׁהָרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְשֶׁאֵר פּוֹסְקִים מְחַמִּירִים בְּעַד אֶחָד בַּקְטָטָה וּא"כ מִי יָקָל, רֹאשׁוֹ לְהַתִּיר עֲגוּנָה הַחֲמוּרָה לְדַעַתָּם הֲלֹא הֵמָּה אַבּוֹת הָעוֹלָם וְעַמּוּדֵי הַהוֹרָאָה וְאִף שִׁישׁ לְחַלֵּק בִּנ"ד לֹא מִפְּנֵי שְׁאֵנוּ מְדַמִּין נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּאִסּוּר חֲמוּר כְּזֶה וּלְהַרְבּוֹת מְמוֹזְרִים בְּיִשְׂרָאֵל חֲלִילָה, אֲמָנָם מֵאֲחַר שְׁכַבְרָה מַעֲכ"ת קְדָמֵי בְּכַתְּבוּ שְׁגָלוֹי וְיִדּוּעַ לוֹ וּלְב"ד שְׁהִיָּה שְׁלוֹם בֵּינוּ לְבִינָה כָּל יְמֵיהֶם א"כ אֵין אָנוּ צְרִיכִים לְכָל הַמַּשָּׂא וּמִתָּן הַנּוֹ' בְּנִדּוּן זֶה וְנִתְּרַת הָאִשָּׁה הַזֹּאת גַּם מִכַּח הַסֶּפֶק הַזֶּה.

וְהִנֵּה רֹאיתִי מֵה שְׁהֶאֱרִיף מַעֲל"ת בִּמ"ש בַּעַל הַמַּפָּה בַּהַג"ה בִּש"ע ס' הַנּוֹ' סִמ"ח אֶפְיָלוּ נִשְׁתַּמֵּד בַּעֲלָה וְהַנִּיחָה עֲגוּנָה אֵינָה נֶאֱמָנָת וְכַתֵּב מַעֲל"ת שְׁהַקְשָׁה הָרַב מְהָר"ש קְאֻדְנֶאָבֶר נִר"ו בַּעַל הַמַּחְבֵּר בְּרַפְת הַזְּבַח דְּהָא מְסִיק בְּהַגְהוֹת הָרִי"ף דְּמִימָר לְאוֹ קְטָטָה מְקַרִי כּו' בְּאֵמֶת כְּשֶׁהֵינּוּ יַחַד בְּקַהֲלָה קְדוּשָׁה וּמְפֹאֲרָה וְוִילְנָא יַע"א בְּבֵית מְדַרְשֵׁינוּ הַקְשָׁה מ"ו ה"ה מֵהַר"מ בַּעַל חֲלֻקַּת מַחֲזִיק קוֹשְׁיָא הַנּוֹ' וְהֵבִיא בְּסִפְרוֹ ח"מ ס"ק צ"ד רֹאִי מִמ"ש הָר"ן עַל מוֹמָר שְׂמַת בְּשַׁעַת הַדְּבָר כּו' שְׁאֵינוּ נֶאֱמָן כּו' הוֹל"ל מִטַּעַם מְשׁוּם דְּמְקַרִי ע"א בַּקְטָטָה אַף שְׁלֹא בְּשַׁעַת הַדְּבָר כּו' ע"ש.

בְּרַם מֵה שְׁהַקְשָׁה מַעֲל"ת בְּקִיצוֹר בְּשֵׁם מְחֻוֹתָנִי עֲמִיתֵי הָרַב מְהָר"ש בַּעַל בְּרַפְת הַזְּבַח לְק"מ עַל בַּעַל הַמַּפָּה דְּכַד מְעַיִנָת בְּהַגְהוֹת הָרִי"ף בִּש"ג דָּף ת"ן סְעִיף ב' שְׁכַתֵּב תְּחִלָּה בְּשֵׁם מִז"ה דְּמִימָר מְקַרִי קְטָטָה כּו' וְאַח"כ פֶּתַח רִיא"ז וְלִי נִרְאָה כּו' דְּמִימָר כּו' לֹא מְקַרִי קְטָטָה כּו' ע"ש וְאֲנִי קִי"ל כָּל מְקוֹם דְּאֵיכָא פְּלֻגְתָּא דְּרַבְּנוֹתָא בְּדִינֵי הַעֲגוּנוֹת הוֹלְכִין אֶחָד הַמְּחַמֵּר וּכְמ"ש בַּעַל הַמַּפָּה לְעִיל בְּסְעִיף ט"ו בְּשֵׁם הָרִיב"ש וְדָלָא כְּמוֹ שְׁהִבִּין הָרַב בַּעַל מ"ב מְדַבְרֵי ה"ה הַמְּזַרְחֵי לְהַפְּךָ וְכַבּוּדוֹ בְּמְקוֹמוֹ מוֹנַח שְׁגָגָה יוֹצֵאָה מְלַפְנֵיו וְעַיִן בִּס' ח"מ שָׁם וּא"כ יָפָה פֶּתַח בַּעַל הַמַּפָּה בַּהַג"ה הַנּוֹ' דָּאִם נִשְׁתַּמֵּד בַּעֲלָה מְקַרִי קְטָטָה כּו' וְכַדַּעַת הַרְמוֹז"ה וְדָלָא כְּדַעַת רִיא"ז דְּהֵינּוּ בְּדַבְרֵי הַמְּחַמֵּר וְכִפִּי שְׁכַתֵּב בַּעַל הַמַּפָּה בְּשֵׁם הָרִיב"ש הַנּוֹ' אֲמָנָם רֹאיתִי מ"ש בַּעַל ח"מ הַנּוֹ' שְׁנוֹתָן טַעַם לְשַׁבַּח לְקוֹשְׁיָא הַנּוֹ' וּמְסִיִּים שָׁם וְז"ל בְּהַגְהוֹת אֶלְפִסֵּי חוֹלֵק עַל דִּיעָה זֹאת וּבְאֵמֶת פֶּשֶׁט הַגַּמ' וְהַפּוֹסְקִים מְשַׁמַּע דָּלָא אֲמַרִי אֵינָה נֶאֱמָנָת אֲלֵא בְּחֻזֵּינָן בְּהַ רִיעוּתָא שְׁאֵמְרָה גְרִישְׁנֵי כּו' וְהוֹחֲזָקָה לְשִׁיקְרָא אֲכַל בְּשִׁבִיל בַּעֲלָה שְׁנִשְׁתַּמֵּד לֹא הוֹחֲזָקָה לְעַבּוֹר עַל אִסּוּר א"א עַכ"ל ע"ש וּא"כ לְפִי מ"ש בַּח"מ הַנּוֹ' שְׁזֶה נֶגְדַּת הַגַּמ' וְהַפּוֹסְקִים כּו' אֵינוּ עוֹלָה יָפָה הַתִּי הַנּוֹ' דָּלָא שְׁיִיף לֹאֵר לְחוּמְרָא לְהַחְמִיר מֵה שְׁהוּא נֶגְדַּת הַגַּמ' וְהַפּוֹסְקִי, אֲכֹן נִלְע"ד שְׁגַם ז"א קוֹשְׁיָא דְּאַף שְׁבַאֲמַת שְׁמִסִּיִּים רִיא"ז עַל דִּיעָה הַזֹּאת שִׁישׁ לְהַקָּל בְּמוֹמָר כְּמִבּוֹא' בְּקוֹנְטְרִיס הַרְאִיּוֹת אֲכַל גַּם ה"ה הַרְמוֹז"ה שְׁהוּא חוֹלֵק עַל רִיא"ז לֹא קְטִיל קְנִיָּא בְּאֵמֶת הוּא כִּי בְּנֻדָּי לְפִי הַטַּעַם שְׁאֵמֵר רַב חֲנִנְיָא בַּגַּמ' דְּטַעַמָּא דְּקְטָטָה מְשׁוּם דְּמִשְׁקָרָא י"ל שְׁהֶאֱמַת עִם הָרַב בַּעַל ח"מ דְּוִנְקָא בְּדַחְזִינָן רִיעוּתָא שְׁהַתְּחִילָה לְשִׁיקָר נֶגְדוֹ וְהוֹחֲזָקָה שְׁקַרְנִית אֲזִי אֵינָה נֶאֱמָנָת לְאַפּוּקֵי בְּנִשְׁתַּמֵּד בַּעֲלָה אֲזִי לֹא הוֹחֲזָקָה לְשִׁיקְרָנִית וְאֲזִי נֶאֱמָנָת כִּי לֹא הוֹחֲזָקָה לְעַבּוֹר עַל אִסּוּר א"א לְאַפּוּקֵי לְפִי דַעַת רַב שִׁימִי דְּטַעַמָּא דְּקְטָטָה הוּא מְשׁוּם דְּאֵמְרָה בְּדַדְמֵי וּא"כ לְפ"ז הַטַּעַם לֹא אֲמַרִי עֵיקָר הַטַּעַם מְשׁוּם שְׁהוֹחֲזָקָה שְׁקַרְנִית רַק הוּאִיל וְהִיא שׁוֹנָאתוֹ כ"כ שְׁרוּצָה לְהַשְׁמִיט מִפְּנֵי לְכֹן חִיִּישְׁנֵינָן דְּדִילְמָא אֲמַרָה בְּדַדְמֵי שְׁמָרוּב שְׁנָאתָה בּוֹ לֹא שְׁמָה אֵל לְבָה בְּשַׁעַת הַסְּכָנָה לְרֹאוֹת שְׁמָא לֹא מֵת וְלָכֵן אֵינָה נֶאֱמָנָת וּא"כ לְפִי טַעַם זֶה כְּשֶׁנִּשְׁתַּמֵּד בַּעֲלָה אַף שְׁהֶאֱשָׁה הַזֹּאת הִיא

כְּשֶׁרָה וְצָנוּעָה יוֹתֵר מִכָּל הַנְּשִׁים שֶׁבְּעוֹלָם טְפֵי אֲמָרֵי שֶׁהִיא שׁוֹנְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמָר גְּמוּרָה וְחִלּוּטָה עֲבוּר שֶׁכָּפַר בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל וְרוֹצֵחַ הִיא לְהַשְׁמִיט מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא לְדוֹר עִם נֶחֱשׁ בְּכַפִּיפָה אַחַת וְלָכֵן מִחֲמַת שֶׁנֶּאֱמָר הַזֹּאת כְּשִׁיבָא הוּא לְמָקוֹם הַסַּפְּנָה אִז אֵינָה שָׁמָּה אֶל לְבָה לְרֵאוֹת שֶׁמָּא לֹא מַת כְּנֹז' וְלָכֵן כ' הַרְמִז"ה שֶׁאֵין לָהּ קִטְטָה גְּדוֹלָה מִזֹּו וְאָף שֶׁגַּם הַרִיא"ז סָבַר הַטַּעַם דְּבִדְדָמִי וְלֹא מִשׁוּם שֶׁהִתְחַזְּקָה שֶׁקָּרְנִית וְכַמ"ש רִיא"ז בְּרֵאוֹשִׁית דְּבָרָיו הִרְגִיל הוּא קִטְטָה כו' עַד אִם יֵשׁ לְתַלּוֹת טַעוֹת בְּדְבָרֵיהֶם אֵינָה נֶאֱמָנָת כו' כִּסְבוּרָה שְׁמַת כו' וּמִפְּנֵי הַקִּטְטָה לֹא הִמְתִּינָה כו' ע"ש א"פ זֶה הַטַּעַם הוּא ג"כ מִשׁוּם דְּאֲמָרָה בְּדָדָמִי וְאִפ"ה סָבַר רִיא"ז דְּגַבֵּי מוּמָר נֶאֱמָנָת דְּלֹא אֲמָרָה בְּדָדָמִי אֲבָל ז"א קוֹשִׁיא דְּבִסְבָּרָה הַזֹּאת קָמִיפְּלָגִי רִיא"ז וְהַרְמִז"ה דְּהַרְמִז"ה סָבַר אֲלֵיבָא דַּמ"ד דְּבִדְדָמִי אִז גַּבֵּי מוּמָר אֵינָה נֶאֱמָנָת וּמִקָּרִי ג"כ קִטְטָה וְרִיא"ז חוֹלֵק עָלָיו בְּזָה וְסָבַר דְּאָף לְמ"ד הַטַּעַם בְּדָדָמִי צְרִיכָה לְהִיּוֹת תְּחִלָּה שֶׁקָּרְנִית ע"י הַגִּירוּשִׁין כו' ע"ש.

וּבְזָה מְיֻנָּשֵׁב מַה שֶׁדְּקָדַק מֵעַל"ת בְּכַתְּבוֹ וְהַקְּשָׁה דַּמ"ש רִיא"ז וְהַרְמִז"ה פָּתַב שֶׁאִם הִנִּיחַ בְּעֵלָה עֲגוּנָה וְהִלָּף וְהִמִּיר כו' וְלִי נִרְאָה כו' לְשׁוֹנוֹ אֵינּוּ מְדַנְּקִין דַּמ"ש מ"ש הַרְמִז"ה לַמ"ש לְעֵיל מִיְנִיָּה וּמִדְּכַתְּבֵי וְהַרְמִז"ה פָּתַב מִשְׁמַע דְּנִדְּחָה סְבָרָה הִרְאוֹשׁוֹנָה עַכ"ל מֵעַל"ת אֲבָל לְפִי מ"ש נִיחָא דְּאָף שֶׁכַּתְּבֵי וּמִז"ה פָּתַב אֵינּוּ ר"ל שֶׁיִּדְּחָה סְבָרָה הִרְאוֹשׁוֹנָה לְגַמְרֵי וְהַמְשִׁיף לְשׁוֹן הַרִיא"ז הוּא כִּף דְּמִתְחַלָּה פָּתַב דְּגַבֵּי קִטְטָה הַטַּעַם הוּא דְּאֲמָרֵי בְּדָדָמִי כו' וְהַרְמִז"ה פָּתַב לְפִי טַעַם דְּבִדְדָמִי גַּם מִמִּיר מִקָּרִי קִטְטָה וְלִי נִרְאָה דְּאֵינּוּ כֵּן כו' א"כ דְּבָרָיו עוֹלִים כַּהֲנִיגוֹן.

וְגַם מַה שֶׁהַקְּשָׁה עָלָיו מ"ו הֶרַב בְּעַל ס' ח"מ עַל סְבָרַת הַרְמִז"ה הַנִּז' מִתְּשׁוּב' הֶר"ן סִי ג' עַל מוּמָר שְׁמַת בְּשַׁעַת הַדְּבָר וְכַתְּבֵי שֶׁאֵין הֵיחָד לְאֲשַׁתוֹ מִחֲמַת שֶׁהִנָּה שְׁעַת הַדְּבָר כו' וְלְפִי דַּעַת הַנִּז' דְּכָל מוּמָר הוּי כְּקִטְטָה הו"ל לְהֶר"ן לְהַשִּׁיב בְּפִשְׁטוֹת דַּעַד אֶחָד בְּקִטְטָה אֵינּוּ נֶאֱמָן אִף שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת הַדְּבָר עַכ"ל ע"ש.

הִנֵּה דְבָרֵי מ"ו מ"ש בְּסִפְרוֹ ח"מ שֶׁגָּבוּ מִמֶּנִּי וְכַד מְעִינָת בְּתִשׁוּבַת הֶר"ן סִי ג' הַנִּז' תְּמַצָּא שֶׁאֵינּוּ קֹשֶׁה כְּלוּם עַל מִז"ה דְּשֵׁם בְּתִשׁוּבַת הֶר"ן הַמְעַשֶּׂה שֶׁהִנָּה כִּף הִנָּה שֶׁמוּמָר אֶחָד בָּא וְהִגִּיד מִסְל"ת שְׁמַת פְּלוּנֵי הַמוּמָר שֶׁהִנָּה שָׁמוּ כִּף בְּעוֹדוֹ יְהוּדֵי בַּעַת הַדְּבָר וְנִסְתַּפְּקוּ אִם יִשְׂרָאֵל מוּמָר נֶאֱמָן אֲפִילוּ מִסְל"ת כו' דִּי"ל שֶׁהִנָּה מִתְּנִירָא הֶר"ן לֹא מִרְדָּא שֶׁהִנָּה הַזֹּאת אֲסוּרָה מִטַּעַם דַּע"א בְּקִטְטָה אֵינּוּ נֶאֱמָן וְשֵׁם הִנָּה הַבְּעַל מוּמָר וּמִקָּרִי קִטְטָה כו' כִּי פֶן יִקְשׁוּ עָלָיו דְּאָף לְפִי דְבָרֵי מִז"ה דְּסָבַר דְּמוּמָר מִקָּרִי קִטְטָה הִנֵּינוּ דוֹק' אִם הִיא אֲמָרָה שְׁמַת בְּעֵלָה אֵינָה נֶאֱמָנָת לְאִפּוּקֵי עַד נֶאֱמָן לֹא מִרְדָּא שְׁמַת בְּעֵלָה הַמוּמָר וְאָף דְּקִי"ל דַּע"א בְּקִטְטָה אֵינּוּ נֶאֱמָן וְכַמ"ש הַרְמִז"ה שֶׁמָּא שְׁכָרָה אוֹתוֹ אוּ מִטַּעַמֵי אַחֲרֵים יֵשׁ לֹא מִרְדָּא דְּהִנֵּינוּ דוֹק' כְּשֶׁמַּעִיד הַעַד בְּקִטְטָה שֶׁרָאָה מִיַּת הַבְּעַל וְהוּא עַד הַמַּעִיד לְאִפּוּקֵי אִם אֲנִי מֵאֲמִינִים לוֹ מִטַּעַם מִסְל"ת אִז לֹא שִׁינָה הַטַּעַם לְשֶׁמָּא שְׁכָרָה אוֹתוֹ שֶׁהִנָּה אֲנִי מֵאֲמִינִים אֵינּוּ מִטַּעַם מִסְל"ת וְלֹא בְּתוֹרַת עֲדוּת שִׁישׁ לְחוּשׁ לְשֶׁמָּא שְׁכָרָה לוֹ וְאָף שֶׁדְּחִיתִי לְעֵיל קִצָּת סְבָרָה הַזֹּאת לְחַלֵּק בְּטַעַם שְׁמָא שְׁכָרָה לוֹ בֵּין עַד הַמַּעִיד בְּשֵׁם גוֹי מִסְל"ת אוּ שֶׁהוּא מַעִיד בְּעַצְמוֹ כִּי בּוֹדָאֵי גַּם כָּאֵן אֵיירִי שֶׁהַמוּמָר שֶׁהִגִּיד לַפ"ת שְׁמַת בְּעֵלָה הַמוּמָר לֹא בָּא אֶל הַב"ד לְהִגִּיד דְּבָרָיו כִּי ז"א מִקָּרִי מִסְל"ת כְּמִבְּנֹאֵר בַּגַּמ' וּבְפּוֹסְקִים רַק אֲנָשִׁים אַחֲרֵים שֶׁשְׁמָעוּ מִן הַמוּמָר דְּבָרָיו שֶׁהִגִּיד לַפ"ת כָּאוּ אֶל הַב"ד מ"מ לֹא רָצָה הֶר"ן לְהַכְנִיֵס אֶת עַצְמוֹ בְּמַחְלֻקָּת

ונדחי דברי המומר הנ"ל מטעם דמקרי ע"א בשעת הדבר ודבר הרי הוא פמלקמה כו' וא"כ מ"ש הרב רמ"א בהג"ה בשם הגהות הרי"ף דמומר נקר' קטטה ואינה נאמנת דבריו נכונים וראויים למי שאמרו.

ומה שרצה מעל"ת לנישב דברי רמ"א בש"ע מחמת הקושל' הנ"ל שהוא מסיק בהגהות הרי"ף דמומר לאו קטטה והביא שם דברי המ"מ שהביא הב"י שכתב שחיישינו שיהא משקרת אפי' מת על מטתו וקברתיו וכ' מעל"ת שהוא שלא פדברי התוס' והביא מעל"ת מה שהקשה הרב מהרו"ך בדרישה והניח בצ"ע כו' הנה כל הדברים האלה הם ערוכים בתשובת ה"ה הרא"ם סי' ד' ובתשוב' ה"ה מהריב"ל ח"ב סי' י"ז ובלקחם משנה פי"ג מהל' גירושין ובכ"מ שם ויתבאר לו הפל באר הטיב וקשה עלי מאד להעתיק לו לחנם מה שחקוק בעט ברזל ומה שסיים מעל"ת בתירוצו דמ"ש בעל המפה בש"ע בהג"ה הנ"ל בשם הגהות הרי"ף דמומר מקרי קטטה כו' ונ"ל וא"כ פנים דברי הגאון רמ"א שכתב וכן אם המיר והניחה עגונה נמי אינה נאמנת דהא המחבר הב"י לא איירי היכא שאומרת וקברתיו רק פשאומרת מת סתם ויפה פיון דבשלא אמרה קברתיו גם דעת הגאון הגהות מהרי"ף מסכמת דחיישינו דאמרה בדדמי עכ"ל מעל"ת.

ודבריו אינם מובנים לי לגמרי ונפלאים ממני מאד שהרי מסיים הרב רמ"א ו"ל בהג"ה תכף באותו דיבור ואפילו אמרה וקברתיו ואין לפרש בענין אחר רק באופן זה דהיינו דקאי אמ"ש המספר לפני זה בד"א שהאשה נאמנת פשיש שלום בינו לבינה כו' אבל אם יש קטטה כו' כגון שאמרה גירשני כו' והכחישוה או שנשתמד בעלה כו' ואח"כ הלכה היא ובעלה ובאה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת ועל זה כתב בעל המפה אפילו אמרה קברתיו דהיינו בין שאמרה גרשני ובין שנשתמד בעלה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת אפילו אמרה קברתיו וקאי אפרנונייהו ואין להעלות על הדעת שלמד מעל"ת דמ"ש רמ"א בהג"ה אפי' אמרה קברתיו קאי ארישא אאם אמרה גרשני ואח"כ הלכה היא ובעלה למדינת הים ואמרה מת בעלי וע"ז כתב רמ"א אפי' אמרה קברתיו ולאפוקי באם נשתמד בעלה והניחה עגונה לא שייך לומר שהלכה עמו למדינת הים ואמרה מת בעלי וקברתיו שהרי בנשתמד והניחה עגונה איירי ולא הלכה עמו למדינת הים.

אז איך תאמר וקברתיו אלא ודאי שמה שאומרת בנשתמד מת בעלי היינו ששמעה שמת בעלה ולא איירי בקברתיו אבל כד תענין בכתבו תמצא שכל השיקלא וטרקא שלו הוא אליב' דמז"ה אי איירי בקברתיו שכתב ונ"ל ונמצא לפ"ז מ"ש מז"ה על משנתנו שאם הניחה בעלה עגונה והלך והמיר קטטה הוא א"כ דעתו מכוננת בזה שגם אם אמרה מת וקברתיו אינה נאמנת ועל זה בא המפה לחלוק דאם אמרה מת בעלי וקברתיו נאמנת אבל מת סתם חיישינו דאמר' בדדמי כו' עכ"ל ועל זה סיים שכינים דברי הגאון רמ"א הנז' ואם פן גם בנשתמד והניחה עגונה נאמנת לומר מת וקברתיו ויכולין לומר שפיר בזה מת וקברתיו אף דמתחילה הניחה עגונה לסוף הלכה אליו כדי לפטור ממנו ובאתה וראתה מיתתו וקברתו א"כ מ"ש רמ"א אפי' אמרה וקברתיו קאי אפרנונייהו ועוד דאי אפשר לפרש בדברי מעל"ת שלמד פירוש הנז' בש"ע בדברי המחבר והרמ"א שמ"ש ואפילו אמרה וקברתיו קאי ארישא אאם אמרה גרשני כו' שהרי מה שסיים מעל"ת ונ"ל דהא המחבר הב"י לא איירי בקברתיו והיינו במי שאמרה גרשני בעלי כו' ואם פן לפי

זה אי אמרינן שמ"ש רמ"א אפילו אמרה קברתיו חולק אדברי המסבר פי המסבר סבר דנאמנת לפי דברי מעל"ת ואם פן הוי ליה לרמ"א לומר וי"א אפילו אמרה קברתיו פי הם דיעות חלוקות ועוד אעיקר דדינן פירכא דלפי דעת מעל"ת דדברי המסבר איירי במת סתם דהלא דברי המסבר הם דברי הרמב"ם ובמ"ש רמ"א אפי' אמרה קברתיו הוא דעת המ"מ שמפרש דברי הרמב"ם ואין פאן חולק ועיין בתשו' הרא"ם הנ"ל סוף דבר שדברי מעל"ת נפלאים בזה ממני.

אמנם לעיקר דדינא יפה כתב מעל"ת שהאשה הזאת מותרת להנשא לכל גבר דיתיצבין וע"פ חקירות המבוארים בפסק הזה ע"פ ב"ד יפה דמעל"ת שהאיש זעליגמן הנקרא טשני בלשון פיהם שהי' רגיל במשא ומתן בפפר של הערלים הנז' ושם הנה ביתו אצל הרצחנים הנז' ולא הנוחזקו שאר היהודים בשם הזה בגליל הנ"ל ושאר חקירות המבוארים לעיל וגם שהנה שלום בינו לבניה כו' אז האשה הזאת מותרת להנשא לכל כדת משה וישאל אף באשר שמיראי ההוראה אני והאיסור הזה חמור מצד עצמו בכו באם יספמו עמנו עוד א' מן הרבנים המפורסמים בהוראה בגליל שלכם אזי אנה סניף עמהם פי היכי דלימטי לי שיבא מפשוך' וגם שלא להכניס עצמינו במחלוקת בפירוש בעל המפה שהביא בסי' הנז' סל"ט דנשאת ע"פ ע"א לא תנשא רק ע"פ ב"ד של שלשה ונסתבכו בפירוש של רמ"א ו"ל.

וי"י אלקים צבאות. יצילנו משגיאות.

ויראינו מתורתו נפלאות: שאלה קד נשאלתי מק"ק ורנקפורט ונ"ל השאלה אשה אחת עגונה ועגומ' זה כמו עשרים שנה ועתה מקרוב הוגבה בעבורה בפני ב"ד פשר ונ"ל העדות במוטב תלתא בי דינא פחדא הוינא ואתא לקדמנא הח"ר יום טוב בר מאיר ונ"ל ואיימנו עליו באליו"ע והגיד בתורת עדות מה ששמע מערל א' ונ"ל ואר י"ג שנה איז איין בעל מלחמה לביתי קומן און האט מסל"ת גיוועזן און צו מיר גירעט פישטו נייט פון אופנא מאיר זיין זון איף קען אייף נאר פון אלטיר הער מיר האבן אין דער קומפניאי איין יודן גהאט איז איין וואקירר קעריל גוועזן האט נתן קנאטשטאט גהיישן וויא מיר אין פרגונדא זיין גלעגן איז ער זעהר קרנק גווארדן זענין מיר אין איין דארף גלעגן האבן ניקש דרינן גפונדן אלז איין שיסל און איין קיבל האט ער מיה גבעטן איף זאל דאף אים צו טרינקן געבן זון זענן מיר ביי דעם פייאר גלעגין האב איף אים נאף אננדר גיגעבן אויף אייליף שייסלן ואל וושיר האט זיא נאף גטרונקן און איז אים אזו דיא זיל אויס גינגן זא האבן מיר איין לאף גמאכט ביז אן דיא אקסיל אין איין שייאיר אונ האבן אים בגראבן צוויי שטונד דער נאף האבן מיר אים פר שירט זונשט העטן אים דיא הונט גפרעסין עכ"ל.

תשובה הנה קריתי ושניתי הב"ד אשר מסר מעל"ת לידי אודות האשה העגונה מבעלה פמר נתן קנאטשטאט וגם התשו' שכתב על זה הרב כמהר"ר מנחם מענדל מק"ק ורנקפורט בצירוף שני רבני' וראיתי תינהא לפענ"ד בקצת דברי הרב הפוסק הנ"ל במ"ש דלא קי"ל כר"ן ואפ"ל לא הקדים דברים אחרים רק ממיתת הבעל מקרי מסל"ת כו' וזהו תמוה שהרי בסי' י"ז הביא הרב בעל המפה בהג"ה סעיף י"ד דעת הרי"ב שמיקל באומר הגוי מת לבד ודעת הר"ן שמחמיר וגם הר"ד הסכים לדעתו ואנן קי"ל

בְּכָל מְקוֹם דְּאִיכְּ פְּלִגְתָּ בְּדִינִים אֱלוֹ אֲזַלְיִן לְחֻמְרָא וְכַמ"ש הֲרִי"ב שׁ וְהוּבָא גַם בַּהֲג"ה ש"ע הַנְּ"ל סְעִיף ט"ו וְאִף שְׁהָרַב בְּעַל מ"ב בְּתִשׁוּ"סִי וְגַם בְּסוּף סְפָרוֹ הַשִּׁיג עַל מ"ש דְּאֲזַלְיִן לְחֻמְרָא וְכַתֵּב בְּשֵׁם ה"ה מֵהֲרֵא"ם דְּאֲזַלְיִן לְקוּלָא הֵלֵא הַמְעִינִין שְׁם בְּדַבְרֵי הַמְזַרְחֵי יִרְאֵה דְכַבּוּדוֹ בְּמִקּוּמוֹ מְנַחַח שְׁגַג בְּדַבְרֵי הָרַב הַמְזַרְחֵי וְ"ל וְהָאֲמַת פְּדַבְרֵי הַרְמ"א הֲנִזְּוּ וְכַבֵּר הַשִּׁיגוּ עָלָיו כָּל הַפּוֹסְקִים וְאִין כָּאִין מְקוֹם לְהַאֲרִיךְ בְּזָה.

וְזִהוּ יֵשׁ לְיֵשֵׁב לְכַאוּרָה לְפִי שְׁמַצִּינוּ שְׁפַתְבִּי רְמ"א בַּהֲג"ה סֵט"ו בְּשֵׁם תִּשׁוּ"מ מֵהֲר"מ וְנ"ל אֲבָל שְׁאֵלוֹ פּוֹתֵי אַחַר וּבָא פּוֹתֵי מִסְל"ת שְׁמַת אַע"פ כּו' מְקַרֵי מִסְל"ת, וְכַד מְעִינִתָּ בְּב"י תִּמְצָא שְׁתִּישׁוּ"מ מֵהֲר"מ הַנְּ"ל הֲנִזְּוּ הוּא מְמַשׁ דַּעַת הֲרִי"ב שׁ וְא"כ לִפ"ז קָשָׁה דְהֵלֵא לְעִיל בְּסִיד הַבִּיא ג"כ דַּעַת הַר"ן וְכָאִן סֵתָם כַּהֲרִי"ב שׁ אֱלֵא וְדֵאִי שְׁלַעִיל לֹא כָּתֵב לְסַפִּיקָא דְדִינֵי כִי ג"כ דַּעַת רְמ"א לְפָסוּק פְּרִיב"ש וְלִכְּן סֵתָם פִּה בְּסֵט"ו כְּרִי"ב שׁ וְזִהוּ שְׁפַתְבִּי בְּלִשׁוֹן יֵשׁ מְחַמְרִים וְלֹא בְּלִשׁוֹן יֵשׁ חוֹלְקִים כִּי אִין זֶה מְחַלְקֵת כִּי רֹב מְסַפְּיִים כַּהֲרִי"ב שׁ רַק יֵשׁ מְחַמְרִים וְלֹא מִן הַדִּין וְהַרְבֵּה פְּעָמִים מְצִינוּ בְּאַחְרוֹנִים שְׁדַקְדְּקוּ בְּזָה בְּמִקּוּם שְׁמַצִּינוּ בְּלִשׁוֹן יֵשׁ מְחַמְרֵי וְאִף שְׁמַדְבְּרֵי הַרְמ"א בְּסְעִיף ט"ו אִין שׁוּם רֵאִי שְׁפָסַק פְּרִיב"ש בְּמָה שְׁמַבִּיא תִּשׁוּ"מ מֵהֲר"מ הֲנִזְּוּ שְׁלִכְן דַּקְדֵּק רְמ"א בְּדַבְרֵי וּבָא פּוֹתֵי מִסְל"ת דְּהִינְנוּ לְהַר"ן כְּדֵאִית לִיָּה וְלְהַרִיב"ש כְּדֵאִית לִיָּה וְאִף שְׁיֵשׁ לְפַקְפֵּק עַל רְאִיָּה שְׁמַבִּיא הַרִיב"ש מַגְמ' דִּיבְמוֹת וְדִלְמָא צָרָה הִיא וְלֹא מְקַשָּׁה דִלְמָא גּוֹי וְכַמוֹ שְׁמַקְשָׁה עַל זֶה ה"ה מֵהֲר"ל בַּח בְּתִשׁוּ"ע שׁ.

אֲמַנְם מְצִינוּ בְּהַרְבֵּה אַחְרוֹנִים שְׁפָסְקוּ פְּרִיב"ש ה"ה מֵהֲר"מ מְלוּבְלִין סִי' ו' בְּתִשׁוּ"וה"ה בְּתִשׁוּ"מ"ב וְה"ה בְּתִשׁוּ"מ הֲרֵא"ש וּבְשִׁאָר אַחְרוֹנִים נִמְצָא שְׁדַבְרֵי הַר"ן בְּטִלִים. אֲבָל רֵאִיתִי עוֹד בְּדַבְרֵי הָרַב הַפּוֹסֵק הֲנִזְּוּ שְׁפָסִיִּים בְּדַבְרֵי וְכַתֵּב וְ"ל וְאֵע"ג דְּלְכַאוּרָה קָשָׁה הִנֵּה לּוֹ לְהַתְרַצֵּן לְתַרְצֵן בְּקִיצוֹר דְּאִיִּרֵי שְׁלֹא אָמַר כֵּן בְּפִנֵי ב"ד וִי"ל כִּינֵן דְּהַמְתַּרְצֵן יִדַע הַמַּעֲשֵׂה שְׁהַתִּיר רַב יוֹסֵף גַּבִּי מֵאֵן אִיכָּא בִּי חִינּוּאֵי עַדִּיפָא לִיָּה לְהַבִּיא רֵאִי מְמַנּוּ כִּי מַעֲשֵׂה רַב כּו' עַכ"ל.

וְדַבְרֵי תְמוּהִים דְּמַשְׁמַע מְדַבְרֵי דִלְפִי הָאֲמַת אִף שְׁאִינוּ מִסְל"ת מְוַתֵּר גַּבִּי גּוֹי כָּל שְׁלֹא אָמַר דְּבָרֵי בְּפִנֵי ב"ד דְּכָל שְׁלֹא בָּא לְב"ד מְקַרֵי אִינוּ נִתְפַּוּן לְהַעִיד וְלֹא לְהַתִּיר לְפִי דְבָרֵי הֲרִי"ב שׁ וְכַמְדִּנְמָה לִי שְׁלֹא יִצְאוּ דְבָרִים אֱלוֹ מִפִּי דְהַרִי מַעֲשֵׂה דְפִּנְדְּקִית גּוֹיָה אִף שְׁלֹא אֲמָרָה דְבָרִיָּה בְּפִנֵי ב"ד דְּמַקְשָׁה הַגְמ' שְׁם וְהָא אִיָּה חֲבִירָנוּ קְאָמְרֵי וּמְתַרְצֵן כִּינֵן דְּחִזִּיתִינָהוּ בְּכִיָּא כּו' וּלְפ"ד הָרַב הַפּוֹסֵק נִר"ו הֲנִזְּוּ הַל"ל בְּקִיצוֹר שְׁלֹא אֲמָרָה דְבָרִיָּה בְּפִנֵי ב"ד וְאִף שִׁי"ל דְּקוֹנְשִׁית הַגְמ' הוּא עַל שְׁחֻשְׁב מִס"ל תְּנִמוּ הַפְּוֹנְדְּקִית הֲנִזְּוּ מ"מ הֵלֵא מְבוֹנָאָר בִּירוּשְׁלַמִי הוּבָא בְּמַרְדְּכִי וּבְכָל הַפּוֹסְקִים דְּצָרִיךְ דְּנֻקָא מִסְל"ת לְאִפּוֹקֵי ע"י שְׁאֵלָה אִף שְׁלֹא בְּפִנֵי ב"ד אֱלֵא הָאֲמַת לְדַעַת הֲרִי"ב שׁ ה"פ דְּהַמְקַשָּׁה הִכִּי פְּרִיךְ דְּהִי ס"ד דְּמַקְשָׁה דְּגוֹי נְאֻמֵן בְּעֵדוֹת אִשָּׁה כְּמוֹ שְׁאָר עֵדוֹת יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרַת עֵדוֹת וְכִי הִיכִי דִלְר"ל נִתְפַּוּן לְהַעִיד עֵדוֹתוֹ עֵדוֹת כְּמוֹ שְׁאָר עֵדוֹת יִשְׂרָאֵל ה"נ דְּפָסַל נִתְפַּוּן לְהַעִיד מִשׁוּם עֵדוֹת וְע"ז מְקַשָּׁה הַגְמ' הִיכִי מְשַׁכַּחַת לֵה שְׁיַעִיד בְּלֹא מְתַפְּוּן וּלְפ"ז מְדוּקְדֵּק בְּרִש"י שְׁם הִיכִי מְשַׁכַּחַת דְּלֹא נִתְפַּוּן לְהַעִיד וְלֹא לְהַתִּיר וְר"ל דְּלֹא מְצִינוּ שְׁיַעִיד בְּלֹא מְתַפְּוּן וּמְשַׁנֵּי בְּמִסְל"ת ר"ל שְׁאִין הַגּוֹי נְאֻמֵן בְּתוֹרַת עֵדוֹת דְּוּמְל' דְּשְׁאָר דְבָרִים אֱלֵא בְּמִסְל"ת וְלֹא בְּמִתְפַּוּן לְהַעִיד וּלְכַד כָּל שְׁלֹא בָּא לְב"ד וְלֹא נְשָׂאֵל אֱלֵא שְׁהַגִּיד מַעֲצָמוֹ מְקַרֵי מִסְל"ת

וסמכינן עליו אבל אם בא לב"ד אפי' מעצמו או נשאל אפי' שלא בב"ד נתפנין להעיד הוא ופסול ועיין בתשו' הרי"ב בש סי' ש"פ וסי' ש"ע ו' ובזה מיןשב גמר' הנז' גבי מעשה דפונדקית וכ"כ בני"י סוף יבמות הובא בב"י שאין הגוי נאמן מדין עדות אלא משום דקים לן דקושט קאמר ועיין בתשו' ה"ה מהר"מ מלובלין סי' ק"י שכתב ג"כ כנו'.

מ"מ בעיקר' דדינ' דבריו נכונים וראויים למי שאומרם שהאשה אלמנת ר' נתן קנאשט מותרת להנשא בלי שום ספק לכל גבר דיתציביין מאחר שהגוי אומר לפ"ת שמת על מטתו וגם קברתיו ולית פאן ספק בזה ואין פאן מקום להאריך דכבר הדברים מבוארים היטב והנלע"ד פתבתי: שאלה קה צ"ע לדינא גבי חמש נשים שאמרו חכמים במשנה פ' האשה שלום שאינן נאמנות להעיד עדות אשה אם הן נאמנות במסל"ת.

תשובה לכאורה משמע שנאמנות דלא גריעי מגוי וכן יש להוכיח קצת מגמ' דיבמות בסוף המסכת' דמקשה שם בגמ' אמ"ש ר"ע במשנה שאין משיאים לא עפ"י אשה כו' ומקשה וסבר ר"ע ע"פ אשה לא והתניא כו' משום ר"ע ומה חמש נשים שאינן נאמנות כו' אבל אשה דעלמ' נאמנות כו' ע"ש וקשה מאי מקשה הגמ' וגם למה אינו מתרץ התרץ דמה שלמד ר"ע ק"ו מה' נשים שאינן נאמנות אפילו במסל"ת והדיוק הוא אבל אשה דעלמ' נאמנת היינו במסל"ת ומ"ש ר"ע במשנה שאין משיאין ע"פ אשה היינו כשאינה מסל"ת אלא ודאי שהדין הוא דה' נשים נאמנות במסל"ת ולכן לא היה יכול לתרץ כנו' דא"כ מ"מ קשה הדיוק אבל אשה דעלמא נאמנות אף שאינן מסל"ת וא"כ מוכח לכאורה מזה דה' נשים נאמנות במסל"ת ואף שיש להקשות על זה דזהו אליב' דר"ע שסבר דאשה דעלמא אינה נאמנת ואנן לא קי"ל כר"ע אלא פתחמים דסברי דאשה בעלמ' נאמנת בעדות אשה לאפוקי ה' נשים שאינן נאמנות וא"כ שמא תאמר דאליב' דרבנן ה' נשים אינן נאמנות אף במסל"ת ז"א דהלא מדר"ע נשמע לרבנן דמדר"ע סבר דאשה דעלמ' אינה נאמנת במסל"ת וכ"ש אליב' דרבנן דסברי דאשה דעלמא נאמנת ומכ"ש דה' נשים יהיו נאמנות במסל"ת דאל"כ יהיו סברותים הפוכות וגם פלוגתא רחוקה וגם הלשון שאמר ר"ע בפריי' ה' נשים שאמרו חכמים אינן נאמנות ואם כן משמע מלשון שאמרו דגבי ה' נשים ליכא שום מחלוקת בין ר"ע וחכמים כן משמע לכאורה.

אמנם כל זה אינו נכון דמ"ש בגמ' שהגוי נאמן במסל"ת אינו מטעם נאמנות הגוי דעפ"ם אין לו שום נאמנות רק הואיל שמסל"ת דבריו נכרים שאומר אמת אם כן אם תרצה לומר דמ"ש בפריי' דר"ע דמ"ש ה' נשים נאמנות היינו במסל"ת דוקא ושם אינו שייך לשון נאמנות וא"כ איך יהיה הס"ד שאיירי הבריי' דוקא במסל"ת ולכן לא מתרץ התרץ דבריית' איירי במסל"ת אלא ודאי דבריית' איירי בשאינה מסל"ת ומשא"כ אשה דעלמ' נאמנת בשאינה מסל"ת לכן מקשה שפיר אר"ע דמתני' ולעולם ה' נשים ליכא שום הוכחה די"ל דאינן נאמנות אף במסל"ת דגריעי מגוי הואיל והיא מתפוננת לקלל.

וכן יש להוכיח בראיה ברורה דה' נשים אינן נאמנות אף במסל"ת ממ"ש הריב"ש סי' שע"ז הובא בש"ע סי' י"ז סעיף י"ד בהג"ה אם אמר גוי פלוני מת במסל"ת אע"פ שלא אמר דברים אחרים מקרי מסל"ת והוכיח הריב"ש ז"ל ממ"ש בגמ' דיבמות דף קכ"ב וגם בגיטין דף ס"ז ודילמ' שד הוא ודילמ' צרה הנאי ולמה לא מקשה ודילמ' גוי היא אלא ודאי גוי נאמן כשאמר פלוני מת אע"פ שלא אמר דברים אחרים כו' ע"ש.

וא"כ קָשָׁה אֲדַבְרֵי רִיב"ש מֵאֵי מִקְשָׁה הַגִּמְר' וְדַלְמָא צָרָה הַנְּאִי הֲלֵא זֶהוּ מִקְרֵי מִסְל"ת וּלְפִי דְעֵתוֹ לָמָּה לֹא תִּהְיֶה הַצָּרָה נְאֻמָּנָת אֲלֵא וְדֹאֵי שְׁחֻמְשׁ נְשִׁים אֵינָן נְאֻמָּנוֹת אַף בְּמִסְיִת לְפִי תַנּוּמָם. וְעֵינָן בְּתִשׁוּ' ה"ה מֵהֶרְלֵב"ח ס' ל"ו שְׁמִקְשָׁה אֲדַבְרֵי הַרִיב"ש הַנּוֹ' דְּאֵין מְשֻׁם הוֹכְחָה דְּדַלְמָא חַד מִיְנִיָּהּוּ נִקְט וּבְתִירוּץ הַתְּרָצֵן יְתוּרֵץ ג"כ קוֹשְׁתוֹ וְדַלְמָא גוּי הוּא מִתְנָא דְבִי ר"י דְּבִשְׁעַת הַסְּפָנָה פּוֹתְבִים אַע"פ שְׁאֵין מְפִירִים וְע"ש שְׁפָתַב שְׁמֻשְׁמֻח אֶת עֲצָמוֹ בְּתִירוּץ זֶה וְעֵינָן בְּר"ן שְׁחֻלְק עַל תִּשׁוּ' הַרִיב"ש הַנּוֹ' וְהוּבָא בְּש"ע ס' י"ז (וְעֵינָן מ"ש בְּמִקּוּם אַחַר מַה שְׁקָשָׁה בְּש"ע סְעִיף הַנּוֹ' אַמ"ש בַּהַג"ה סט"ו) וְהַגְּאוֹן מֵהֶר"ר הֶעֱשִׂיל הֶרֶב מִק"ק לִוְבְּלִין הַקָּשָׁה אֲתִשׁוּ' הַרִיב"ש הַנּוֹ' דַּלְפ"ד תִּינַח שְׁמִתוּרֵץ קוֹשְׁתוֹ עַל שְׁלֵא מִקְשָׁה הַגַּמ' דַּלְמָא גוּי הֵינָנוּ בִּיבְמוֹת דְּמַהְדָּר שָׁם אִם מִשִּׁיאֵין אֶת הָאִשָּׁה בְּשֻׁמְעָ קוֹל שְׁמַת הַבַּעַל אֲבָל מ"מ קָשָׁה לָמָּה לֹא מִקְשָׁה הַגִּמְר' קוֹשְׁתוֹ הַנּוֹ' בְּגִיטִין גְּבִי מ"ש כָּל הַשׁוּמְעָ קוֹלוֹ יִכְתוּב גִּט לְאִשְׁתּוֹ דְּמִקְשָׁה הַגַּמ' וְדַלְמָא צָרָה וְלָמָּה לֹא מִקְשָׁה וְדַלְמָא גוּי וְשָׁם לִיכָּא לְתַרְץ דְּגוּי נְאֻמָּן בְּמִסְל"ת שְׁהַרִי גְּבִי גִט הַגּוּי אֵינּוּ נְאֻמָּן בְּמִסְל"ת.

וְנִלְע"ד לִישָׁב דְּגְבִי גִט יֵשׁ תִּירוּץ אַחַר דְּבִשְׁלֵמ' מַה שְׁמִקְשָׁה הַגַּמ' וְדַלְמָא צָרָה הִיא ר"ל וּמְכַוֵּנָת לְקַלְקַל וְכֵן דַּלְמָא שָׂד הָנִי וּמְכַוֵּנָת לְקַלְקַל מִשָּׂא"כ גוּי לֹא שְׁיָיֵף לֹאמֵר שְׁמְכַוֵּנָת לְקַלְקַל אוֹ לְהַעֲיֵד וְא"כ מֵהִיכִי תִיַּתִּי שְׁיָיֵהָ גוּי וַיִּצְעַק מִן הַבּוֹר כְּאֵלוֹ הוּא יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר שְׁיָיֵכֶתְבוּ גִט לְאִשְׁתּוֹ וּמִשָּׂא"כ גְּבִי מִת פְּלוּנִי כִשׁוֹ"א מִקְרֵי מִסְל"ת א"ש מַה שְׁמִקְשָׁה הַרִיב"ש לָמָּה לֹא מִקְשָׁה הַגַּמ' וְדַלְמָא גוּי הוּא וְכֹא לְהַעֲיֵד שְׁמַת פְּלוּנִי אֲלֵא וְדֹאֵי שְׁהַגּוּי נְאֻמָּן בְּזֶה וּמִקְרֵי מִסְל"ת וְדו"ק.

וְהַנְּלַע"ד כְּתִבְתִּי: שְׂאֵלָה קוֹ לָאָה שְׁנֻשְׁבִּית עִם בַּעְלָהּ פִּהָן וְאִמְרָה נְשֻׁבִּיתִי וְטְהוּרָה אָנִי וְגַם בַּעְלָהּ מַעֲיֵד עָלֶיהָ שְׁלֵא זָנָה יָדוֹ מִתּוֹךְ יָדָהּ וַיֵּשׁ עֲדִים שְׁנֻשְׁבִּית וְאֵין אָנּוּ מְוַחֲזָקִים בּוֹ שְׁהוּא פִּהָן רַק מִפִּי אָנּוּ חֵיִין שְׁהוּא פִּהָן בְּכֵן יוֹרְנוּ מוֹרְנוּ אִם הָאִשָּׁה הַזֹּאת מְוַחֲזָת לְבַעְלָהּ הַפִּהָן אוֹ לֹא תִשׁוּבָה גְּרָסִי בַּפ"ב דְּכְתוּבוֹת דָּף כ"ב הָאִשָּׁה שְׂאֻמְרָה כּו' נְשֻׁבִּיתִי וְטְהוּרָה אָנִי נְאֻמָּנָת שְׁהַפָּה שְׂאֻסֵּר הוּא הַפָּה שְׁהַתִּיר וְאִם יֵשׁ עֲדִים שְׁנֻשְׁבִּית וְהִיא אוֹמְרַת טְהוּרָה אָנִי אֵינָה נְאֻמָּנָת כּו' וְא"כ לַפ"ז בַּנ"ד שְׁיֵשׁ עֲדִים שְׁנֻשְׁבִּית אַף שְׁהִיא אוֹמְרַת טְהוּרָה אָנִי אֵינָה נְאֻמָּנָת, וְאַף שְׁיֵשׁ לֹאמֵר דַּנ"ד שְׂאֻנִי דְּלֹאוּ עָלָה דְּיָדָהּ לְחֻדוֹ סְמְכִינָן רַק אֲבַעְלָהּ שְׁמַעֲיֵד עָלֶיהָ שְׁלֵא זָנָה כּו' וְא"כ י"ל שְׁהוּא נְאֻמָּן אֲמַנָּם ז"א שְׁהַרִי אֲמַרִי בְּמִשְׁנֵה אַר"ז בְּן הַקְּצָב הַמְּעוֹן הַזֶּה לֹא זָנָה יָדָהּ מִתּוֹךְ יָדֵי א"ל אֵין אָדָם מַעֲיֵד ע"י עֲצָמוֹ וְכֵן פְּסָקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים דְּאֵין אָדָם מַעֲיֵד ע"י עֲצָמוֹ וְעֵינָן בְּטֵא"ה ס' ז' וְא"כ מְצַד הַחֲלֻקָּה הַזֹּאת אֵין לְהֵאֲשָׁה הַזֹּאת הֵיטֵר פְּלָל.

אֲמַנָּם יֵשׁ לְצַד וְלְמִצּוֹא הֵיטֵר שְׁמְבֹנָר בְּשִׂאֵלָה שְׂאֵין אָנּוּ מְוַחֲזָקִים בּוֹ שְׁהוּא פִּהָן רַק מִפִּי אָנּוּ חֵיִין וְא"כ י"ל שְׁהוּא נְאֻמָּן לֹא זָנָה יָדָהּ מִתּוֹךְ יָדוֹ בְּמַגּוֹ דְּאֵי בְּעֵי שְׁתִּיק וְלֹא אָמַר שְׁהוּא פִּהָן אִזְ הִיָּה נְאֻמָּן וְאַף הִיא בְּעֲצָמָה הִיָּתָה נְאֻמָּנָת אַף אִם לֹא אֲמַרָה כְּלוּם מֵאַחַר שְׂאֵין אָנּוּ יוֹדְעִים שְׁהוּא פִּהָן וְהוּא בְּחֻזְקָת יִשְׂרָאֵל וְסַתְּמָ שְׁבוּיִי מְוַחֲזָת לְבַעְלָהּ יִשְׂרָאֵל שְׁהִיא בְּחֻזְקָת אָנוּסָה וּמ"ש בְּגַמ' גְּבִי ר"ז בְּן הַקְּצָב אֵין אָדָם מַעֲיֵד ע"י עֲצָמוֹ לְפִי שְׁהִיָּה מְפֹרָסָם בְּבֵית שְׁנֵי שְׁהִיָּה פִּהָן.

ואין לדחות זה הטעם ולומר שהרי בגמ' אמרי' הטעם דאין הבעל נאמן משום דאין אדם מעיד ע"י עצמו וא"כ תיתי מהי תיתי אף שיש לו מגו טוב מ"מ אינו נאמן בעדותו שהרי משה ואהרן אף שבנדאי בלא מגו לא משקרי ואפ"ה פסולים להעיד לקרוביהם.

אכן ז"א שהרי איתא בגמ' בכמה מקומות דאף דאינם נאמנים העדים להעיד בענין א' מ"מ במקום שיש להם מגו נאמנים דאית' בגמ' דכתובות פ"ב העדים שאמרו כתב ידונו הוא זה אבל אנוסים היינו כו' הרי אלו נאמנים כו' ואם יש עדים או שכ"י יוצא ממקום אחר אין נאמנים וברישא אמר נאמנים לפי שיש להם מגו דאין זה כתב ידונו ובסיפא אין נאמנים הואיל ואין להם מגו.

וזולת הנז' ג"כ אין מקום לראייה הנז' שהרי מ"ש בגמ' א"ל אין אדם מעיד ע"י עצמו לא בת"ע קאמר שהרי הפל יודעין שאין הבעל פשר להעיד רק הפירוש הוא אם הבעל אומר שטהורה היא הוי כאלו האשה אמרה נשפיתי וטהורה אני וגבי האשה בעצמה אם יש עדים שנשפית ואמרה טהורה אינה נאמנת וה"ה גבי בעל אם יש עדים שנשפית אינו נאמן לומר שטהורה היא דהוי כאלו היא בעצמה אמרה שטהורה היא ואינה נאמנת וא"כ לאפוקי בנ"ד שיש לו מגו שאינו פהן וה"ה היא בעצמה אלו שתקה לא הוי ידענין שהוא פהן ולכן נאמנת והוא ג"כ נאמן ואין לפקפק ולומר שאין זה מגו טוב דהאיך נאמין אותו במגו דאי הוי בעי ואמר שאינו פהן או שהוי שתיק מלומר שהוא פהן וא"כ הנה פוסל עצמו מפל דבר שתלוי בקדושת פהן כגון לברך ראשון ולישא פפיו ולטול מנה יפה בראשון ולפתוח ראשון, בנדאי במה שהיה פוסל עצמו מתרומה אין לחוש דתרומה בזמן הזה מי איכא אבל לענין שאר דברים הנז' השייכים גם בזמן הזה אז הנה פוסל עצמו וא"כ אין זה מגו טוב.

אמנם ז"א ובמחלוקת שנויה ותחילין צריכין אנו להקדים גמ' דיש נוהלין דף קל"ד האומר זה בני נאמן כו' למאי הלכתא אר"י אמר שמואל לנורשו ולפטור את אשתו מן היבום כו' אר"י אמר שמואל מפני מה אמרו זה בני נאמן כו' הואיל ובידו לגרשה וכתבו התוס' שם ד"ה הואיל ובידו לגרשה אע"ג דהאי מגו לא חשיבא שאם הנה מגרשה הנה פוסלה מן הפהונה והשתא שאמר זה בני לא פסיל לה מ"מ חשיב מגו לפוטור' מיבום עכ"ל ע"ש וא"כ מוכח מדברי התוס' שמשקשה אע"ג דהאי מגו לא חשיבא שאם הנה מגרשה הנה פוסלה מן הפהונה ואפ"ה חשיב ליה מגו ונאמן במגו זו שיש לו בן לפוטרה מיבום וה"ה בנ"ד שיש לו מגו דאי בעי הוי שתיק מלומר שהוא פהן ואז הוי נאמנת לומר נשפיתי וטהורה ובאשת ישראל נאמנת.

ואין לדחות ולומר דשאני התם דגבי האומר זה בני דבשלמא התם אע"ג דפוסלה מן הפהונה פשאומר גרשתי כו' מ"מ נאמן במגו שאומר זה דלאו כל הנשים נשואות לכהן רק מיעוטא דמיעוט' לכן נאמן במגו שיאמר שגרשה הואיל ואינו פוסלה בנדאי ולאפוקי בנ"ד אין להאמין אותו במגו דאי בעי שתיק מלומר שהוא פהן דאז בנדאי פוסל עצמו מן הפהונה ומפל דבר התלוי בפהונה ואין לומר דכאן הוא מגו הבאה בעבירה שלא הנה נושא פפיו אכן ז"א וצ"ע בתוס' בשבת פ' כ"כ שכתבו מה איסור יש בזר העולה לדוכן ועוד הלא אחר שיתירו לו יאמר שהוא פהן.

ועיין בתשובה ה"ה מהרד"ך סוף בית ח' שפתיב דאשה שבוייה שנשאית לפהן אף ע"פ שבעלה ידע בה שהיתה שבוייה מותרת במגו שהיתה נאמנת לאחר ובנדאי טהורה היא דלא שבתת היתירא כו' ע"ש ועיין בחלקת מחוקק מ"ש בזה לאפוקי נשואה שנשפית אם בעלה ידע בה אסורה דלית לה מגו ומביא ראיה מתשובת הרא"ש כ"ב סימן ה' ע"ש.

ע"כ מצאתי: (הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) וזאת ליהודה ויאמר נהירנא פד הוינא טליא שפאו השבוייה עם בעלה פהו הנז' לפני אמ"ו הגאון זצוק"ל פשהיה יושב על פסא ההוראה בק"ק בודון ובני הק"ק יצ"ו פדוהו אותם מן שאלה קז היום יום ה' י"ג אדר תכ"ט לפ"ק פה ק"ק בודון נשאלה שאלה זו לפני השבוי' וסיפרו לו המאורע וכמבואר איה לסדר קידושין לקטנה בתולה בת בשאלה וגזר עליהם שיעשו פרישה ר' זונדיל מאחר שהוא נתפס והמה צעקו במר נפשם ובכו ומבכו על בתפיסה פדי לצאת ידי כל הפוסקים הפרישה הנז' ולרסוף אמר להם אמ"ו כי הרב בעל ת"ה כתב והובא בש"ע זצוק"ל שאין להם תקנה אם לא שילכו סי' ל"ז סעיף ז' בהג"ה שצריף להחזיק למקום שאין מפירים ותלף האשה לב"ד בי"ד הקטנה כו' ובנ"ד אביה נתפס ותאמר נשפיתי וטהורה היא והיינו בבית האסורים ואינו יכול להחזיק בי"ד כמ"ש בפ"ב דכתובות ובטא"ה סי' ז' וראיתי שם בש"ע שפתיב פששולחים כי לא רצה להקל אף שהיה כמה בנות הקטנות למקום אחר כו' והוי צדדים להיתירא: פאלו מחזיק בי"ד הנה לכאורה משמע דנהו אליב' דכל הדעות אבל פד מעיינת בפסקי הרב מהרא"י מקור דין זה תמצא שם שנהו אליבא דדעה זו שאומר אדם לבתו צאי וקבלי קידושין ומשא"כ אליבא דדעה הרי"ף והמרדכי שחולקים ואומרים דאין בת קטנה יכולה לקבל קידושיה וא"כ צ"ע אם יכולה הבת קטנה לקבל קידושי' אף כששולחים אותן למקום אחר וע"ש וצריף ישוב והנה לכאורה הוריתי שיעשה אביה שלים שיעמוד במקומו לקדש בתו והנלע"ד פתבתי.

שאלה קח אליכם אישים. חכמי חרשים.

לדבר מצוה חשים. זקנים וישישים.

החכמים השלימים הרבנים המובהקים היושבים כסאות למשפט ועושים משפט לעשוקים. ב"ד יפה דק"ק בילוגראדו יע"א פל' א' לפי מעלתו ומדרגתו יי' ישמרם אכ"ר הן היום קרב לפני האלוף הגביר כהר"ר יונתן בה"ר יעקב והציע דבריו לפני ומענה בפיו באשר שידוע לי הסכסוך שבין בתו האשה מרת יוכבד ובין בעלה יאודה בר אברהם אשר עזב דרף הישר והלך ונסוע למדינת תוגרמה ומתירא שלא תתעגן בתו כל ימיה והיא רכה בשנים ובתו היתה מחזרת אחריו בהיותו פה שיגרש אותה בגט פשר ע"פ ד"ת ולא עלתה בי"ד אף כי עתה שנסע מזה ויש לחוש שתתעגן כל ימיה וצועקת על איבוד ימיה ואמר הגביר ר' יונתן הנז' שפאו לו כתבים מק"ק שלכם שחתנו יהודא הנז' רוצה לגרש את בתו בפני ב"ד שלכם בגט פשר כדת משה כו' והראה לי הכתב אשר כתב לו הרב המובהק כמהר"ר יוסף אלמושנינו נר"ו ושלח לי ההעתק משטר השליחות קבלה שתמנה בתו פה שלים קבלה שתתגרש מבבל הנ"ל תקף בקבלת השליים הגט מבבל הנז' ובכך באשר שאני קרוב אל החלו"ל אמרתי עת לחשות ועת לדבר ובאתי להודיע

לב"ד יפה דמעלתכם שאנו האשפנזים נוהגים כמהר"ף שהביא הסמ"ק בהל' גירושין והטא"ה סי' קמ"א ושאר פוסקים ראשונים ואחרונים בדין שליחות קבלת הגט ומסיים.

מהר"ף שם אבל נכון שלא תעשה אשה שליח לקבלה שאין אדם יכול לצאת י"ח כו' לכו' נכון להחמיר שלא לעשות שליח קבלה עכ"ל הטור והסמ"ק ואף שהגאון מהריק"א בספרו הקצור העתיק רוב דיני שליחות קבלה ודעתו לגרש בשליחות קבלה אבל כבר הגיה אחריו הרב בעל המפה וכתב וז"ל אבל י"א שנכון להחמיר שלא לגרש ע"י שליח קבלה פלל ומסיים וכן נוהגין וא"כ אנו בני האשפנזים הנגררים אחר חנומרות בעל המפה ובפרט בנ"ד בחומר איסור א"א וחשש ממזרות וא"כ אין לגרש ע"י שליחות קבלה.

וראיתי לדקדק בלשון שכתב הרב בעל המפה שנכון להחמיר שלא לגרש ע"י שליח קבלה פלל וא"כ משמע שקאי על הב"ד שאם עשתה האשה שליח לקבלה אזי לא יקבלו הב"ד השליחות הנז' ולא יגרשו פלל ע"י השליחות הנז' ומשא"כ על העדים אין פאן איסור לומר אם יראו הב"ד שטר השליחות קבלה ביד השליח א"כ שמא יטעו הב"ד לגרש ע"י שליחות זה לכן כתב בעל המפה שנכון להחמיר שלא לגרש פלל כו' דהיינו הב"ד ומשא"כ על העדים אין פאן איסור פי עדות לב"ד מסורה ולא חיישי' לב"ד שייטעו וכמ"ש בפ"ק דביצה דף ה' עדות מסור' לב"ד ולא יטעו אבל ביצה לכל מסור וכן ביבמות פ"ב ומ"ש ערוה לכל מסור' עדות לב"ד מסורה כו' ע"ש ומה שנזדקקו העדות לשליחות הקבלה היינו פי פון יראו הב"ד שיש מן הצנרף ליתן ולסדר ע"י שליחות הקבלה דהיינו במקום עיגון וכמו שאכתוב לקמן אז יסדרו ולא חיישינו לטעות ב"ד וע"ז כתב בעל המפה ומזהיר לב"ד שלא יגרשו פלל ע"י שליחות הקבלה אבל ראיתי בגוף הסמ"ק והטור וכ"כ בלבוש שנכון להחמיר שלא לעשות שליח קבלה וא"כ האיסור גם על האשה נעדים.

וי"ל ג"כ מ"ש בעל המפה לשון שלא יגרש היינו אף אם עברה האשה והעדים אזי לא יטעו הב"ד לפסוק בדברי הב"י ובזה יש לינשב שכ' הרב בעל המפה שלא לגרש כו' פלל דתיבת פלל לא מצינו בדברי מהר"ף לא בסמ"ק ולא בטור אלא שבא להורות שאף בדיעבד אם עברה האשה והעדים שנזדקקו לשליחות הקבלה אזי לא יגרשו הב"ד שליחות הקבלה הנ"ל וא"כ בנ"ד הנה מן הראוי להמשיך ידי מזה ג"כ ולמחות בעדים שלא יזדקקו לעדות הנה אבל לענד"ן דאף מהר"ף ושאר פוסקים הנגררים אחריו מודים דמותר לגרש ע"י שליחות קבלה ואף שכתב בעל המפה וכן נוהגים להחמיר היינו י"ל שלא במקום עיגון ואף שי"ל מ"ש בעל המפה שלא לגרש פלל פירושו אף במקום עיגון אבל ז"א שאנו מצינו בכל הפוסקים בהרבה מקומות שהחמירו בגיטין ומ"מ הקילו במקום עיגון והנה מיראי הוראה אני ובפרט בחומר איסור בנ"ד אף פי מעלתכם חכמים ונבונים ובקיאים בהל' גיטין מ"מ אודיע למעלתכם דעתי הקלושה בנ"ד פי האמת לכאורה יש פאן חשש עיגון פאשר עיניכם יחזו מישרים בהעתיקות מהכתבים אשר נשלח לב"ד יפה שלכם ובפרט שדעתו ליסע למרחקים אבל מ"מ ענ"ד נוטה מה שיש לתקן שיצא הדבר בהיתר אליבא דכל הפוסקים הוא יותר נכון ובנדאי אם מעלתכם יכולין לסדר הגט ע"פ שליחות להולכה זהו דרף הישר שלא לפגוע בכבוד הרב מהר"ף והנמשכים אחריו ובפרט בחומר א"א וביותר שאנו פה נמשכים אחר מנהג האשפנזים

כי י"ל שטעם מהר"ף הוא שפכתב שפכון להחמיר היינו מטעם שאין אדם יכול לצאת י"ח
כי צריך שהשלישה דינים יפירו כו' וכמו שהעתיק הסמ"ק והטור לשונו וא"כ בנ"ד
שהעדים יודעים ומפירים בב"ד שלכם חתימתם וא"כ הטעם בטל וי"ל שגם החומר
בטילה.

אבל ז"א שהרי כתב מהר"ף שפכון להחמיר מטעם שברוב הפעמים אינו מצוי כו' א"כ
אף שלפעמים נתבטל הטעם מ"מ הדין קיים ונכון להחמיר וביותר שכ' הרמב"ם בפ"ב
מהל' מקרים אפי' בטל הטעם שפגלו גזרו הראשונים אין האחרונים יכולין לבטל עד
שיהיו גדולים מהם וא"כ מוכח מזה דבחומר' אף שבטל הטעם מ"מ הדין לא בטל ואף
שהראב"ד שם חולק עליו אבל בנ"ד מודה מחמת חומר' א"א וזולת זה אין לו שייכות
הדין של הראב"ד לנ"ד למענין שם.

וגם מצינו בשאר פוסקים הראשונים והאחרונים דאף שהטעם בטל מ"מ הדין אינו בטל
וכמבואר בפסקי מהרא"י בת"ה סי' ק"ח גבי מי שמתו אחיו מחמת המילה ולא מל עצמו
אם יצח תפילין בשבת כו' ובתשוב' הרשב"א סי' רמ"ח גבי פת פותרים שאין להם בנים
אם פתם מותר כו' ע"ש וגם בתשובת הריב"ש סי' ל"ד בענין שמקדשים בב"ה וגם לענין
מגן אבות ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד ג"כ אף שבטל הטעם של מהר"ף מ"מ הגזירה אינה
בטלה וגם במ"ש בנדאי עיקר החומר' שלו הוא במקום שמפירין החתימות כו' כי במקום
שאין מפירין חתימות העדים מדינא אסור וא"כ לפי מנהג האשכנזים ראוי להחמיר בנ"ד
אם יכולין לסדר הגט ע"פ שליחות ההולכה כדי לחוש לגזרת וחרמת הגאון הר' פ"ר
והנמשכים אחריו בחומר' א"א.

ואף אם אינם יכולים מעלתכם לסדר הגט ע"פ שליחות ההולכה בהיות שיש לחוש שלא
בטל הגט ויש לחוש לחשש עיגון כי הרבה חששו חכמים לתקנת עגונות נלע"ד. למצא
דרך אחר לצאת ידי כל הפוסקים שהרי כתוב בת"ה סימן רל"ז הובא בב"י סי' ק"מ
בא"ה גבי מומר הבא לשלוח גט למרסקים לצאת ידי כל הספיקות שמסיק שייאמרו לו
למסור הגט לשליח שיקבלו ויזכה בו לאשתו ותתגרש מיד בקבלתו ואולי יש גמגום
בדבר אם תועיל קבלה לקד תחזור ותקח הגט ותמסרנו ליד השליח להולכ' כו' וא"כ
בנ"ד יכולין מעל"ת לתקן הענין באופן זה שימסור תחלה הגט ליד שליח לקבלה ותאמרו
לו שהיא מגורשת מיד רק לצאת ידי חובות האשכנזים הנגררים אחר חומרות מהר"ף
וסיעתו אזי יקח הגט מיד השליח ויעשה אותו שליח להולכ' כו' וגם שהרשאה יכולים
לתקן בזה באופן ובנ"ד אף לפי דעת הת"ה הנז' גבי מומר דמשמע שם שאפ"ה המומר
יכול לבטל הגט רק שהמומר אסח דעתיה מלבטל השליחות היינו דוקא בנדון שלו לפי
שהב"ד רוצים לתקן הענין ולשלוח הגט למרסקים בלי דעת האשה ובזה מפקפקים
הפוסקים אי זכות הוא לה זוכין לה שלא בפניו או חוב הוא לה מטעם דטב למיתב טן דו
והיא מצפה שיחזור בתשובה וכמ"ש בגמ' דיבמות גבי המזכה גט לאשתו במקום קטטה
כו' ומשא"כ בנ"ד שהאשה בעצמה עשתה שליח לקבלה והיא רוצה בגירושיה ובזה כ"ע
מודים דלא חיישינן לחזרת האשה וזכות הוא לה שלא בפניה ומתגרשת בקבלת השליח
רק כדי לחוש לחומרת מהר"ף שלא לגרשה על ידי שליח קבלה לכן נכון להחמיר לחזור
וליקח גט מידו ולתקן הענין כדי לצאת ידי כל הפוסקים ושיעשה שליח להולכה.

וגדולה מזו פתב בת"ה שאם אשת המומר בקשה מכמה בני אדם שאז יכולים לסמוך אהני גאוני דדי בקבלה כו' ומכ"ש בנ"ד שעשת' שליח לקבלה רק כדי לחוש לחומרת מהר"ף וסייעתו יתקן הענין בדרך הנז' פי לעבור לכתחלה על חומרת מהר"ף וסייעתו ומנהג האשכנזים זהו לדעתו וכתב הרי"ף וז"ל וה"מ לחזרה דלא מצי למחזר אבל עבדא לא נפיק לחירות אסור אם לא בדרך הנז'.

והרב מהריק"ו בשורש קמ"א פסק שאינה יכולה להתגרש עד שיגיע הגט לידה והינינו פדעת הרי"ף בפ"ק דגיטין שפתב גבי האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ה"ז יחזיר כו' וחכ"א בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים לא לפי שזכין לאדם שלא בפניו כו' עד דמטי גיטא לידיה כו' ע"ש ובאמת צריך ישוב פדעת מהריק"ו שפסק פדעת הרי"ף הלא חלקו עליו האחרונים הרא"ש והרשב"א וגם התוס' שם וביותר שמקשים עליו קושיות חזקות מסוגני הגמ' וע"ש בהרא"ש ונהר"ן שמקשה מהא דאמרי' באשה שאמרה התקבל לי גיטי כו' דאי אמרי' ותן לה הוי כזכי הוי מגורשת מיד פשיבא גט ליד השליח וכן מקידושין גבי עבד שקונה עצמו בשטר ע"י אחרים אפי' שלא מדעתו כו' וגם מפ' השולח גבי עשיתי פלוני עבדי בן חורין וגם ממתני' דתרומות גבי העבד שמכרו רבו כו' אבל פד מעינת' ברמב"ם פ"ז מה"ע ונהטור בי"ד סי' רס"ז הביא שם דעת הרי"ף דדוקא לחזרה אבל לא יצא העבד לחירות עד שיגיע הגט לידי כו' וכתב הטור וז"ל ואפ"ן לפי דבריו דוקא פשאמר תן לו אבל אמר זכה לו יצא מיד לחירות וכ"כ הרמב"ם אמר זכו בגט זה יצא מיד לחירות כו' וא"כ לפ"ז אין פאן קוש' מגמ' דקידושין גבי עבד שקונה עצמו בשטר ע"י אחרים אף שלא לדעתו היינו י"ל דאמר זכה לו וכמ"ש הטור והרמב"ם וכן יש לאוקמי מתני' דתרומות הנז', וגם מ"ש ה"ן דמצינו זכין' אפילו בגט אשה להוציא' לגמרי פשתמצ' לומר דזכות לה דגרסינן בפ' האשה שלום המזפה גט לאשתו במקום יבם פיון דסני' ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו כו' גם ז"א קוש' וכמ"ש הב"י לדעת מהריק"ו הנז' דס"ל לדעת הרי"ף דמ"ש המזפה גט לאשתו במקום יבם ובמקום קטטה כו' היינו לענין שלא יוכל לחזור בו אבל מ"מ לא יוכל להתירה בגט זה עד שיבא הגט לידיה ובדרך הזה יתישב פמעט פל הקושיות על הרי"ף.

וגם ראיתי בהרא"ש שמקשה ג"כ הרי"ף וא' מהקושיות הוא מהא דאמרי' בגמ' ומה עבד פהו שפרח כו' אינו אוכל אלמא דלרבנן מיד שהגיע כו' נשתחרר ואינו אוכל כו' ע"ש והני על חקמתו הרמה שלא ראה מ"ש רש"י בסוגיא דגיטין דף י"ג וז"ל וזה אינו אוכל משוחרר אינו אוכל כו' וקאי על משוחרר דעלמ' ועיין מ"ש בס' המלחמות בדרך תקס"ב ע"ב ודף תקס"ג ע"א מה שמתרץ לדעת הרי"ף מ"ש עליו בזה בעל המאור וא"כ בנ"ד לפי חומרת מהר"ף שאינה יכול' להתגרש בשליחות הקבלה רק שייעשה אח"כ שליחות להולך' וגיע הגט לידיה ורציתי לומר לכתחלה שיגרש בפני גיטין כו' אבל ז"א למבין והיה פדעתו לומר שיגרש ע"י שליח ההולכה וישביעו בשבועת התורה שלא יבטל הגט וכמו שמצינו בסדר גיטין בהרשאות שליח להולך' אבל פאן בנ"ד העידו לפני ב"ד שעבר הפעל יהודא בר אברהם על חרמות ושבועות א"כ אין להאמינו עוד בשבועה לכן נלע"ד לתקן הענין בדרך הנז' והוא הנכון והיה פדעתו בזה לפלפל בדברי הפוסקים והתלמוד השייך לזה רק פי אבי האשה אלצני ודחקני לאמר פלה מעשיהו בו ביום שבא לפני והוכרתי לכתוב מה שנלע"ד לפי מנהג האשכנזים ובנדאי מעלתכם המה מבפנים

ויכולים לעשות ע"צ היותר טוב רק הוּכְרַחְתִּי להודיע למעלתכם פל הנ"ל לפי מנהג האשפנזים ובאם תאמרו נואש לדברי בנדאי יצא ח"ו חורפה מזה ויתעכב הדבר ובכן עשו פחממתכם ובנדאי אלו לא היה פאן איזה חשש מחשש העגונות אזי הייתי מוחה בפירוש לעדים ולאשה שתעשה שליח לקבלה כפי מנהגינו בין האשפנזים והנה האשה הנז' עשתה שני שליחי קבלה בפעם אחת וזהו שלא פדעת בעל העיטור הביאו הטא"ה סי' קמ"א רק פדעת הרא"ש ושאר האחרונים אשר לדעת הרא"ש ודחו דברי בעל העיטור ואף שהא' עשתה בפני השליח והא' שלא בפניו והנה שלח לנד אבי האשה לכאן ההעתק מהרשאת שליחות הקבלה הלא הוא החכם השלם כמהור"ר יוסף אלמושינינו נר"ו ונפלאה בעיני עליו שהוצרך לשלוח לכאן העתק ולא נוכל לכתוב פה שליחות לקבלה.

וגם ראיתי מ"ש בכתבו הנ"ל שהעתיק לשון הרשאתו מהטור סי' קמ"א ומקרב"ן והרשב"א ואני בעיני חפשי ולא מצאתי דבר ולא חצי דבר מלשון העתקתו בדברי הטור אף שהוא שלא בפני השליח בכן בקשתי שיודיעני איה מקום ההעתק הנז' וגם ראיתי כמה דברים בהעתק שלו שאינם מוכנים לי כלל והנה אנכי שולח לכם ההעתק הנז' ושלוש על דייני ישראל כ"ד הטרוד הכותב בנחיצה רבה מאד הדורש בשלום תורתכם כ"ה אנכי עפר ואפר"ים מבית אהרן מוויילנא חונה פה ק"ק בודון: שאלה קט הנה באתי לדרוש בשלום תורתו ומשנתו מפני הכבוד ואודיע לו שקבלתי מעשה אצבעותיו ע"י השליח שהביא אתו עמו פלומר אלי הגט פרישות לכאן אשר התנצל מעל"ת עצמו אשר כתב על נהרי דונאי כו' והאריה קצת ללא צורך כי כבר נתפרסם פה ספר שמות שהיבר חמיו הגאון ז"ל אשר ראוי לסמוך עליו אף שלא בשעת הדחק ואשר קיצר בלשון ונוסח הגט ולא כתב העומד היום במתא כו' דיתבא כו' רק כתב תיבת הנזכרת ואינו כמו בנסח גיטין שלנו וכמבואר בנסח הגט של בעל המפה והלבוש ומק"י מיניץ ומק"י"ל ומק"י"י מרגליות ושאר אחרונים וגם בהראשונים כגון הרא"ש והטור וכדומה להן ולכתחלה אין לקצר במטבע שטבעו חכמים בגיטין ונדתי את מעל"ת לכף זכות בזה שבנדאי ראה איזה סדר גיטין שכתוב פן או המנהג פן בקהלתכם.

ואודות אשר כתב מכ"ת וז"ל עוד ראיתי בסדרי גיטין של האשפנזים שפותרים הנז'ן והפ"א והי' הפפופות ארנפות וכנראה שפוננתם היה כדי לערות השורות זו בזו מ"מ לא ראיתי בבעל המפה שהקפידו על זה ובנדאי הטעם משום שהן' והי' כו' הפשוטות אנו מאריכין כדי לערות השיטות א"כ אינו צריך לכתוב גם הפפופות משום חשש דספר א' אמר רחמנא כו' או מטעם שלא יוכל לכתוב בין שיטה לשיטה וגם מאחר שהסופר אינו בקי כו' עכ"ל.

הנה מעל"ת נאה דורש ואין נאה מקנים בנדאי שאר שינויים אשר ראיתי בגט הזה מה שאינו מהראוי להקפיד עליו בדיעבד לא חשתי גם פן בדיעבד בראש מ"ש מעל"ת בהתחלת הגט בשני בשפת כו' בשנת חמשת אלפים כו' אות ב' דבשנת היא מיותר וצ"ל שנת וכן הוא בכל סדרי גיטין של הראשונים והאחרונים וביותר בנסח ההרשאה ומעשה ב"ד ששלח לכאן כתב שנת ולא בשנת והיה מן הראוי לכתוב ג"כ בגט ועוד שנית ראיתי שכתב וחינכא באל"ף וכבר אנו מוזהרים מפי סופרים ומפי ספרים שלא לכתוב וחינכא

בְּאֵלֶיךָ אֵלֶּיךָ בְּהָאֵלֶּיךָ וְכִבֵּר נִשְׁאֵל עַל זֶה הַגָּאוֹן מְהֵרָה מִפְּדוּיָהּ בְּתִשׁוּבָה סִי' ו' שְׂבַגְט הַמוֹמֵר הֵיךָ פְּתוּב וְחִנְיָא בַּא"לֵךְ וְרִצָּה לְפִנְסֵלוּ וְהַשִּׁיב שְׂבַדִּיעֵבֵד כְּשֵׁר וַא"כ לְכַתְּחִלָּה הֵיךָ מִן הֵרָאוּי לְכַתְּוֹב וְחִנְיָה בְּהָאֵלֶּיךָ.

וְעוֹד רְאִיתִי שְׂפֶתֶב תִּיבֵת הַיּוֹם פֶּאן וּבְסִידוּרֵי גִיטִין שְׁלֵנוּ לֹא נִכְתַּב פֶּאן אָבֵל ז"א לְעִיפּוֹבָא וְעִינֵן בְּתִשׁוּבָה מְהֵרָה מִפְּדוּיָהּ סִי' י"ב מֵה שְׁיֵשׁ חִילּוּק בִּינֵיהֶם וְנִהְרָא וְנִהְרָא פְּשִׁטָּיה. אָבֵל מ"ש בְּעֶסֶק הַנוּנִי'ן וְהִי' הַפְּשׁוּטִים שְׁהֵמָה אַרְבָּעִים וּבְזֶה הַגֵּט מְעוֹרָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעִינֵינוּ שְׂרָאִיתִי בְּגֵט הַנּוֹז' שְׁשַׁלַּח לִידֵי אֵינוּ מְעוֹרָה זֶה בְּזֶה שְׂבַדִּיעֵבֵד י"א הַתְּחִיל הַסּוֹפֵר הַשִּׁיטָה וְדָן דִּי יִהְיֶה לִיכִי כו' עַד וְגֵט פְּיטוּרִין הוּא סוֹף הַשִּׁיטָה וְלִפְנֵי זֶה בְּשִׁיטָה י' הַתְּחִיל הַסּוֹפֵר הַשִּׁיטָה הֵרִי אֶתְּ כו' וְסִיִּים לְכָל אֶדָם וַא"כ לִפ"ז שִׁיטָה י' וְשִׁיטָה י"א אֵינֶם מְעוֹרִים זֶה בְּזֶה רַק אוֹת לְמ"ד מִתִּיבֵת לִיכִי נִמְשַׁכֵּת לְמַעְלָה קֶצֶת אָבֵל ז"א נִקְרָא מְעוֹרָה כִּי צ"ל ג"כ אֵיזָה אוֹת מְשִׁיטָה עֲלִיוֹנָה שְׂיִהְיֶה נִמְשַׁכֵּת לְמַטָּה פְּגוּן ד' אוֹן' אוֹן' הַפְּשׁוּטוֹת אוֹ כְּפִי הַמְּנִהֵג בֵּין הָאֲשִׁכְּנָזִים שְׂמֵאֲרִיכִין הַגַּמ"י'ן וְהַצֵּד"י' וְהַנוּנִי'ן הַפְּפוּפִין וַא"כ לִפִּי מֵה שְׂפִסְדֵּר הַגֵּט בֵּין לְהַטְעֵם דְּסִפֵּר א' אֲמַר רַחֲמָנִי וּבֵין לְהַטְעֵם הַשְּׁנִי שְׁלֹא יוּכַל לְכַתְּוֹב בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה יֵהִי ח"ו חֲשַׁשׁ פִּסּוּל בְּגֵט הַנּוֹז' חֲלִילָה וּבְפֶרֶט לְמ"ש הֵרֵב בְּעַל הַמַּפָּה בְּסִי' קכ"ה סְעִיף י"ח בְּהַג"ה וְנוֹהֲגִין לְעֵרוֹת כו' וְאֵם לֹא עֵינָה י"א שְׁהוּא פְּסוּל וַא"כ לִפ"ז הֵיךָ לוֹ לְחוּשׁ ח"ו לְחֲשַׁשׁ פִּסּוּל בְּגֵט הַנּוֹז' וּבְנִדְאֵי רֵאָה מַעַל"ת סִדֵּר הַגֵּט בְּלְבוּשׁ הַי"ב שׁוֹרוֹת וְשִׁיטָה י' מִתְּחִלָּת מִן גְּבַר כו' עַד לְכָל אֶדָם וַא"כ הַשִּׁיטָה י' וְי"א הֵמָּה מְעוֹרִים זֶה בְּזֶה דִּהְיִינוּ לְמ"ד מִן תִּיבֵת לִיכִי נִמְשַׁכֵּת לְמַעְלָה וְנ' פְּשׁוּטָה מִן דִּי תִּיבְיִין וּמִן יוֹמָא דְּנֻן נִמְשַׁכֵּת לְמַטָּה וּבְנִדְאֵי בְּכַנְנָה סִדֵּר הַשִּׁיטוֹת בְּזֶה הַסִּדֵּר שְׂיִהְיֶה מְעוֹרוֹת כָּל הַשִּׁיטוֹת וְגַם בְּנוּנִי'ן וְגַמִּי'ן וְצַדִּי'ן הַפְּפוּפִין.

וְרִצִּיתִי לְחֲשׂוֹד לְהַסּוֹפֵר שְׂמֵצָא בְּסִדֵּר גִּיטִין שְׂהִנְהִיג ר"ת לְכַתְּוֹב וְהֵרִי אֶתְּ מוֹטְרָת לְכָל אֶדָם בְּשִׁיטָה א' וְכַמְבּוֹנָר בְּפִסְקֵי מֵהֵרָא י"י סִי' קמ"ג וְגַם בְּפּוֹסְקִים הָאֲחֵרוֹנִים וְכַמְדוּמָה שְׂהִבִּין הֵינּוּ פִּירוּשׁוֹ שְׁלֹא יִכְתְּוֹב בְּשִׁיטָה זֹאת יוֹתֵר מִתִּיבּוֹת אֵלוּ שְׁל וְהֵרִי אֶתְּ מוֹטְרָת לְכָל אֶדָם וְלָכֵן סִדֵּר וְכַתְּב כְּנֻז' אָבֵל בְּהִיּוֹת שְׂאִינֵי מִפִּיר הַסּוֹפֵר לֹא אוּכַל לְתַלוֹת בּוֹ בּוּקֵי סְרִיקֵי כִּי חֲלִילָה לְהַעֲלוֹת עַל רַעֲיוֹנֵי דְּבָרִים וְטַעוֹת פְּזָה אֶפְיָלוּ לְמַתְחִילִים כִּי מֵה שְׂהִנְהִיג ר"ת לְכַתְּוֹב בְּשִׁיטָה אַחַת וְהֵרִי אֶתְּ כו' הֵינּוּ פִּירוּשׁוֹ שְׁלֹא לְכַתְּוֹבוּ בְּשִׁנֵּי שִׁיטוֹת אָבֵל יְכוּל לְכַתְּוֹב לְפָנָיו וְלֹאֲחֵרָיו מֵה שְׂיִרְצָה וְהֵיךָ לוֹ לְהַסּוֹפֵר לְהַתְּחִיל שִׁיטָה י' לְכָל הַפְּחוֹת מִן יוֹמָא דְּנֻן עַד לְכָל אֶדָם וְאֵז הֵי מְעוֹרוֹת הַיֵּטֵב.

וְרִצִּיתִי לְהַפֵּךְ בְּזִכּוֹתוֹ דְּמַעַכ"ת שְׂרָאָה מ"ש הֵרֵב בְּעַל הַמַּפָּה בְּסִי' קכ"ה סְעִיף ח"י וְנוֹהֲגִים לְעֵרוֹת הַשִּׁיטָה דִּהְיִינוּ שְׂיִמְשׁוּן הֵן' אוֹ הֵן' שְׂבַדִּיעֵבֵד הַעֲלִיוֹנָה עַד שִׁיטָה שְׂלִמְטָה מְמַנּוּ אוֹ רֵאֵשׁ לְמ"ד שְׂבַתְּחַתוֹנָה לְשׁוּרָה שְׁל מַעְלָה וַא"כ מִשְׁמַע מְזָה שְׂדִי אוֹ הֵרֵאֵשׁ לְמ"ד אוֹ בֵן' אוֹ ד' שְׂבַדִּיעֵבֵד עֲלִיוֹנָה אָבֵל ז"א דְּזִיל בְּתֵר טַעְמָא אוֹ מִטְעֵם שְׁלֹא יוּכַל לְכַתְּוֹב צְרִיף לְכַתְּוֹב וְלְעֵרוֹת בְּשִׁנֵּיהֶם בֵּן' אוֹ בֵן' מְלִמְעָלָה שְׂתֵהָא נִמְשַׁכֵּת מְשִׁיטָה שְׂלִמְטָה לְמַטָּה וְגַם בְּלְמ"ד מְלִמְטָה שְׂתֵהָא נִמְשַׁכֵּת לְשׁוּרָה שְׁל מַעְלָה וּבְפֶרֶט בְּגֵט הֵיךָ שְׂשַׁלַּח לִידֵי הֵיךָ תִּיבֵת לִיכִי דִּהְיִינוּ הַלְּמ"ד רַחוּק מְשִׁיטָה שְׁל מַעְלָה הֵרֵבָה וּמ"ש בְּבַעַל הַמַּפָּה אוֹ בְּרֵאֵשׁ לְמ"ד פִּירוּשׁוֹ וְרֵאֵשׁ לְמ"ד.

ומצאתי בספר א' הובא לידי מחדש ונקרא בשמו ס' נחלת שבועה וחיברו א' מהאשפנזים תלמידו של הרב בעל טורי זהב ויש בו כמה סדרי גיטין ושאר דקדוקי הגט וכתב ג"כ שתיבת או ראש ל"מ"ד הוא ט"ס וצ"ל וראש ל"מ"ד וכוונאי קבלה הוא מרבותיו וכן ראיתי בקל הגיטין.

וכן מוכח בגמ' דגיטין פ"ב ב' דף ר' דמקשה ותפוק ליה דספר א' אמר רחמנ' כו' ומשני לא צריכא דמעורה וא"כ מוכח שדבוקים האותיות ממש משיטה העליונה לשיטה התחתונה דאל"כ שדי ברינח מעט שבנתיים א"כ אינו מוכח כלום מזה שאינו צריף להיות מוקף גויל בגט מד' רוחותיה כדאמרי' ה"כא דמעורה וא"כ מוכח שדבוקים האותיות ממש וכמ"ש לפני זה ואף לפי דברי ר"י שדחה דברי ריב"ם וכתב דהא דקאמר דמעורה היינו רגל הפ"ף בטי"ת או ראש ל"מ"ד בה"א שלמעלה כו' וא"כ היא מוקפת גויל אבל מ"מ נשמע מזה שצריף להיות הגט מעורה עד תוף שיטה התחתונה או העליונה, וא"כ לפ"ז למאי דקי"ל דגט צריף להיות מוקף גויל וכמ"ש מהרי"קא בספרו הקצ"ר סי' הנז' סעיף ו' וג"כ קי"ל כבעל המפה שכתב בסעיף הנז' שיזהר שלא ימשך אות אחת כו' לתוף אות כו' א"כ צ"ל מה שצריף להיות הגט מעורה היינו בנ' שלמעלה ובל"מ"ד שפשוטה שלמטה וצ"ל שניהם יחד ולא מועיל זה בלא זה ומפל שפן בגט שבנ"ד שיהיה אות ל"מ"ד מן ליכי רחוק משיטה שלמעלה.

ואף שדברים הנז' צריכין ביאור בסוגיא דגיטין וגם הסוגיא בעצמה עם פירש"י והתוס' צריכין ביאור לכאורה שכתבו התוס' ד"ה לא צריכ' דמעור' מפאן מדקדק ריב"ם דא"צ בגט שתהא כל אות מוקפת גויל כדאמרינו ה"כא דמעורה כו' ור"י חולק עליו ואמר דאין ראיה מפאן דהא דקאמר דמעורה היינו רגל הפ"ף של שיטה העליונה בטי"ת של שיטה שמתחתיה או ראש ל"מ"ד בה"א כו'.

וקשה לכאורה הלא דברי הריב"ם נכונים דמוכח מזה שא"צ להיות מוקף גויל הגט כו' דאל"כ מאי משני דמעורה לפי ר"י הלא אף אם ראש הל"מ"ד נכנסה בה"א זהו תיקון שלא יוכל לחלק הגט לתוכו אבל מ"מ כשאמר בין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה שלו אם האותיות שבין תיבה לתיבה אינן מעורות ודבוקות יחד יכול לחלק לארכו הגט לשנים ולחתוך הנזיר שבין תיבה לתיבה עם בין השיטות ולא יועיל זה שמעורה הגט שנכנסה ראש ל"מ"ד בה"א אלא נדאי צ"ל שמעורות ודבוקות התקבות יחד וא"צ להיות מוקף גויל וכפ' ריב"ם והנה נראה להחזיק ולומר שגם בין תיבה לתיבה מעורה ג"כ לפי דעת ר"י בדרף הזה כגון תיבת שבקנת ופטרית ותרוכית וכדומה לאלו האותיות הווי"ן נכנסים לתוף רגל התי"ו וכמו כן יש לומר תוף שאר אותיות אף שאינו נדבק ממש אבל זהו דוחק גדול וגם אינו מיושב היטב דמ"מ יכול לחתוך ביניהם אם אינו נוגעין ממש ויש רינח ביניהם ואינו דומה לראש הל"מ"ד הנכנסת תוף אות ה"א כו' שאין לו רשות לחתוך הנזיר שתוף אות ה"א או תוף אות טי"ת.

והעיקר נלע"ד פשוט שהפ"י בגמ' הוא מה שמקשה בגמ' ותפוק ליה כו' קאי אאיבעי דבין שיטה לשיטה ולא אבין תיבה לתיבה וע"ז משני דמעורה ופ"י האיבעיא דרב פפא בין שיטה לשיטה כו' פירושו פאלו אמר בין שיטה לשיטה מהו בין תיבה לתיבה מהו וא"כ אבין תיבה לתיבה אינו קשה כלום ותפוק ליה דספר א' אמר רחמנא פי אף שיחתך

הַנְּיִיר שְׁבִין תִּיבָה לְתִיבָה מ"מ הֵגַט מְחֻפָּר בַּנְּיִיר שְׁבִין שִׁטָּה לְשִׁטָּה כִּי לֹא אָמַר רַק הַנְּיִיר שְׁבִין תִּיבָה לְתִיבָה שְׁלִי וְלֹא בֵּין שִׁטָּה לְשִׁטָּה וְאִזּוֹ לֹא יִכּוֹל לְחַתֵּן הֵגַט לְאָרְכוֹ וְלְחִלּוֹק אוֹתוֹ לְשָׁנִים כִּי אֵינּוּ יִכּוֹל לְנַגֵּעַ בַּנְּיִיר שְׁבִין שִׁטָּה לְשִׁטָּה מִשָּׂא"כ אִם אָמַר הַנְּיִיר שְׁבִין שִׁטָּה לְשִׁטָּה שְׁלִי אִזּוֹ צ"ל דְּמַעֲנָה דְּנִקָּא וְכַפֵּי ר"י וְדָלָא כְּרִי"ב (וְגַם מְדַבְּרֵי רִי"ו שְׂאֲכָתוּב בְּסֻמוֹ מִשְׁמַע שְׁקוּשׁוֹת הַגַּמ' וְתִפּוּק קָאֵי אֲבִין שִׁטָּה לְשִׁטָּה וְלֹא לְאַבְעֵיָא שְׁבִין תִּיבָה לְתִיבָה) וְלֹא פּוֹקֵי אֵי אָמְרֵי שְׁפִי' הַאֲבְעֵיָא דְּרַב פֶּפְא הוּא שְׂאֲמַר הַבְּעַל הַנְּיִיר שְׁבִין שִׁטָּה לְשִׁטָּה וּבֵין תִּיבָה לְתִיבָה שְׁלִי אִזּוֹ אֵינּוּ מְיֻנָּשׁב אִף אִם הוּא מְעֻנָּה כְּפִי ר"י מ"מ יִכּוֹל לְחַלֵּק הֵגַט לְאָרְכוֹ בַּנְּיִיר שְׁבִין תִּיבָה לְתִיבָה וְדַבְּרֵי רִש"י בְּסֻגְיָא הַנְּ"ל ד"ה דְּמַעֲנָה צְרִיכִין בְּיָאוּר וְלֹא יִסְבּוּל פִּי הַנְּ"ל לְדַעַת ר"י וְאֵין כָּאֵין מְקוּמוֹ לְהַאֲרִיךְ בְּזָה.

וְהִנֵּה אַחֲרֵי כֵּתְבֵי זֹאת מְצֵאתִי רְאִיתִי בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁב"א בַּפ"ב דְּגִיטִין כְּמוֹ שְׂכַתְבֵי ע"ש אֲבָל בְּרִש"י פְּתוּב ד"ה שְׂמַעֲנָה וְנ"ל דְּמַעֲנָה בְּמַקְצָת שְׁהִיּוּ בָּהּ אוֹתִיּוֹת אֲרֻכּוֹת הַמְּגִיעִין מִשִׁטָּה לְשִׁטָּה בְּרִאשֵׁי כָּל תִּיבָה וְתִיבָה עַכ"ל וְהִנֵּה מ"ש בְּרִאשֵׁי כָּל תִּיבָה וְתִיבָה כּו' נִלְע"ד לְהַגִּיחַ וּבְרִאשֵׁי כָּל תִּיבָה.

אֲבָל אֵי קָשִׁי לִי הֵא קָשִׁיָא לִי דְלִפֵּי סוּגְיָא הַתְּלֻמוּד הַנּוֹ' הַבְּעֵיָא דְּרַב פֶּפְא עֲלֵתָה בְּתִיקוֹ וְא"כ לַפ"ז אִף שְׂאֵם אָמַר סָתָם ה"ז גִּיטָּה וְהַנְּיִיר שְׁלִי אֵינָה מְגוֹרְשָׁת מִטַּעַם דְּלֹא נָתַן לָהּ כְּלוּם לְאַפּוֹקֵי אִם אָמַר בֵּין שִׁטָּה לְשִׁטָּה וְהֵגַט מְעֻנָּה הָיִי סָפֵק דְּכָל תִּיקוֹ דְּאַסוּר' לְחוּמְרָא א"כ לַפ"ז דַּבְּרֵי הַטּוֹר בְּסִי' קמ"ג תְּמוּהִים בְּעֵינֵי מְאֹד שְׂכַתְבַּת וְנ"ל ה"ז גִּיטָּה וְהַנְּיִיר שְׁלִי אֵינָה מְגוֹרְשָׁת ל"ש אִם אָמַר עַל הַנְּיִיר וְכוּ' ל"ש אִם אָמַר עַל הַנְּיִיר שְׁבִין הַשִּׁטּוֹת ל"ש אִם אוֹתִיּוֹת הֵגַט מְעוּרוֹת וְדְבוּקוֹת כּו' וְא"כ פְּשִׁטָּא לְהַטּוֹר דְּבַנְּיִיר שְׁבִין הַשִּׁטּוֹת וּמְעוּרוֹת שְׂאֵינָה מְגוֹרְשָׁת וּלְפִי סוּגְיַת הַגַּמ' הַנּוֹ' עֲלֵתָה בְּתִיקוֹ וְהָיִי סָפֵק מְגוֹרְשָׁת וְאִיךְ פְּתַח הַטּוֹר שְׂכַתְבֵי אֵינָה מְגוֹרְשָׁת וְזָהוּ קוּלָּא.

וְרְאִיתִי בְּרִי"ו חֵלֵק חֲנָה נְתִיב כ"ד ח"א שְׂכַתְבַּת וְנ"ל ה"ז גִּיטָּה וְהַנְּיִיר שְׁלִי אֵינָה מְגוֹרְשָׁת וְאִם אָמַר הַנְּיִיר שְׁבִין שִׁטָּה לְשִׁטָּה כְּגוֹן שְׁיֵשׁ אוֹתִיּוֹת אֲרֻכּוֹת כּו' וְהָיִי סָפֵר א' דָּאֵי לָאוּ הִכִּי פְּשִׁטָּא דְּאֵינָה מְגוֹרְשָׁת וְהָיִי סָפֵר א' וְלֹא שְׁנַיִם וּבֵין תִּיבָה לְתִיבָה עֲלֵתָה בְּתִיקוֹ וְהָיִי הִיא סָפֵק מְגוֹרְשָׁת א"כ מוֹכַח מְדַבְּרֵי דְּהָיִי סָפֵק מְגוֹרְשָׁת גְּבִי בֵּין שִׁטָּה לְשִׁטָּה אֵי מְעוֹר' הֵגַט וְגַם בֵּין תִּיבָה לְתִיבָה וְא"כ דַּבְּרֵי רִי"ו נְכוּנִים אֲבָל דַּבְּרֵי הַטּוֹר תְּמוּהִים שְׂכַתְבַּת דְּאֵינָה מְגוֹרְשָׁת וּבְגַמ' עֲלֵתָה בְּתִיקוֹ וְהָיִי סָפֵק.

וְלְכַאוּרָה נִלְע"ד לְיֻשָׁב דַּבְּרֵי הַטּוֹר הַנּוֹ' לְפִי שְׂרִאִיתִי בְּרַמְבַּ"ם פ"ח מֵה"ג שְׂכַתְבַּת וְנ"ל ה"ז גִּיטָּה וְהַנְּיִיר שְׁלִי אֵינָה מְגוֹרְשָׁת שְׂאֵין זֶה פְּרִיתוֹת ע"מ שְׂתַתְּנִי לִי אֵת הַנְּיִיר ה"ז מְגוֹרְשָׁת וְתַתֵּן עַכ"ל וְהַשְּׂמִיט הַרְמַב"ם הַאֲבְעֵיָא דְּבֵין שִׁטָּה לְשִׁטָּה הַנְּ"ל כּו' וְקָשָׁה לָמָּה וְגַם קָשָׁה שְׂהַרְמַב"ם הוֹסִיף מְדִילָהּ הַטַּעַם שְׂאֵינָה מְגוֹרְשָׁת מִשּׁוּם שְׂאֵין זֶה פְּרִיתוֹת וְזֶה הַטַּעַם לֹא נִזְכָּר בְּגַמ'.

וְנִלְע"ד לְיֻשָׁב דַּבְּרֵי הַרְמַב"ם וּבְזָה יִתְיַשְׁבוּ ג"כ דַּבְּרֵי הַטּוֹר שְׂהַרְמַב"ם לְמַד שְׂהַאֲיָבְעֵיָא בְּגַמ' דְּבֵין שִׁטָּה לְשִׁטָּה מֵהוּ הֵינּוּ מִטַּעַם דְּשִׁייר בְּגַט וּמִשּׁוּם פְּרוּת גִּיטָּא וְכַמ"ש הַרְשָׁב"א הוּבָא בְּב"ח ס' קמ"ג וְא"כ אֵין דְּקִי"ל דְּבְעֵינָן גַּט פְּרִיתוֹת מִמֶּשׁ וְכַמ"ש בְּפֶרֶק הַמְּגֻרָשׁ וּבַפ"ק דְּגִיטִין וּבְכַמָּה מְקוּמוֹת וְא"כ הַאֲבְעֵיָא נִפְשָׁטָה מִטַּעַם דְּאֵין זֶה פְּרִיתוֹת וְאִף

שְׁהַאִיבְעִי לֹא נִפְשְׁטָה בְּמִקוּמָה אַבְל נִפְשְׁטָה מִמְּקוֹם אַחַר מֵאַחַר דְּקִי"ל דְּבַעֲיִנן פְּרִיתוֹת מִמֶּשׁ וְאִין זֶה פְּרִיתוֹת וְכַמ"ש הִרְשָׁב"ם בְּפִרְקָה חֲזָקָת דְּרַב נ"ב ע"ש אַף שְׁלֹא עָלְתָה בְּתִיבְתָא וְאִף שְׁלִפִי שְׁעָה נִתְקַשׁוּ בָּהּ וּמִשָּׂא"כ בְּמִקוֹם שְׁנַאֲמַר תְּיִוְבַת' בַּגַּמ' וְאִף שְׁפָאן הַאֲבַעֲיָא עָלְתָה בְּתִיקוּ בַּגְמַר' וְהָוִי כְּמוֹ תְּיִוְבַתָּא אַבְל כַּד מְעִינְתָּ בְּהָרָא"ש בַּפ' הַמְבִיא תְּמַצָּא שְׁאִינוּ גָרַס תְּיָקוּ רַק בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה וּבֵין תְּיִבָּה לְתִיבָּה מֵהוּ וְלֹא גָרַס תְּיָקוּ וְלָכוּ כְּתַב הִרְמַב"ם בְּמִתְקָה לְשׁוֹנוֹ הַטַּעַם דְּאִינָה מְגוֹרְשָׁת מִטַּעַם דְּאִין זֶה פְּרִיתוֹת וְא"כ לַפ"ז אִין חִילוּק בֵּין הַנְּיִיר שְׁבִין שִׁיטָה לְשִׁיטָה כּו' דְּאִין זֶה פְּרִיתוֹת וְגַם אִינוּ חִילוּק בֵּין מְעוֹנְרָה לְשְׁאִינוּ מְעוֹנְרָה הוּאִיל וְשִׁייר בְּגִיטָא וְכַמ"ש הַב"ח בְּשֵׁם הִרְשָׁב"א וְאִין זֶה פְּרִיתוֹת וְלָכוּ כְּתַב סֵתָם דְּאִינָה מְגוֹרְשָׁת וְהַשְּׁמִיט הַאֲבַעֲיָ הַנּו' וְזֵהוּ ג"כ כְּפִנּוֹת דְּבָרֵי הַטּוֹר שֶׁכ' ל"ש כּו' לְפִי שְׁלֵמַד כְּשִׁיטַת הִרְמַב"ם וּכְגִירְסַת הָרָא"ש שְׁלֹא גָרַס תְּיָקוּ וְלָכוּ אִינָה מְגוֹרְשָׁת אַבְל זֵהוּ קֶצֶת דִּוְחָק.

וְהַנְּלַע"ד לְיִשָּׁב דְּבָרֵי הִרְמַב"ם וְהַטּוֹר שְׁהֵמָּה מְפָרְשִׁים מ"ש בַּגְמַר' בְּעִי רַב פְּפָא בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה מֵהוּ כּו' קָאִי אֲסִיפָא דְּבְרִיית' אַמ"ש בַּגַּמ' ע"מ שְׁהַנְּיִיר שְׁלִי מְגוֹרְשָׁת וְע"ז מְקַשָּׁה רַב פְּפָא בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה מֵהוּ וְסַבְר רַב פְּפָא שְׁהַטַּעַם דְּבְרִייתָא דַּע"מ שְׁהַנְּיִיר שְׁלִי דְּמְגוֹרְשָׁת הִינּוּ מִטַּעַם דְּלֹא מְקַרִי תְּנָאִי לְפִי שְׁהַתְּנָאִי וְהַמְעַשָּׂה בְּדָבָר א' וְכַמ"ש רַב אַדָּא בַר אֶהֱבָה בַּפ' מִי שְׁאַחֲזוּ וְדָלָא כְּרַב אֲשִׁי דְּמַסִּיק הַטַּעַם כְּרַבִּי דַּע"מ כְּאוֹמַר מְעַכְשָׁיו דְּמִי וּמְחֻנְיִיב לְקַיָּים הַתְּנָאִי וְע"ז מְקַשִּׁי בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה מֵהוּ אִי מְקַרִי תְּנָאִי בְּדָבָר א' וּמְעַשָּׂה בְּדָבָר אַחַר שְׁהַתְּנָאִי הוּא הַנְּיִיר שְׁבִין שִׁיטָה לְשִׁיטָה וְהַמְעַשָּׂה הוּא כְּתַב הַגָּט לְכַד בֵּין הַשִּׁיטוֹת וְזֵהוּ הַאִיבְעִיָּא שְׁלוֹ וְעָלְתָה בְּתִיקוּ לְפִי טַעַם הַנּו' דְּהַתְּנָאִי וּמְעַשָּׂה בְּדָבָר א' וּמֵה שָׂא"כ הַטּוֹר וְהִרְמַב"ם פּוֹסְקִים כְּרַב אֲשִׁי דְּהַטַּעַם דַּע"מ כְּאוֹמַר מְעַכְשָׁיו דְּמִי וְכַרְבִּי וְא"כ לְעוֹלָם מְקַרִי תְּנָאִי וּמְגוֹרְשָׁת כְּשִׁתְּקַיָּים הַתְּנָאִי אֲזִי אִין חִילוּק בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה וְלְעוֹלָם מְגוֹרְשָׁת כְּשִׁתְּקַיָּים הַתְּנָאִי וְגַבִּי רִישָׁא דְּבְרִיית' ה"ז גִּיטָה לְכַשְׁתְּחֻזִירִי לִי הַנְּיִיר אֲזִי אִינָה מְגוֹרְשָׁת אַף אִם אָמַר בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה וְהִינּוּ מִטַּעַם דְּאִין זֶה פְּרִיתוֹת וְע"ז לֹא הִיָּתָה הַאִיבְעִיָּא דְּרַב פְּפָא רַק אֲסִיפָא דְּבְרִיית' וּבְזֵה מִינְשָׁבִים דְּבָרֵי הִרְמַב"ם הֵיטַב שְׁהַשְּׁמִיט הַבְּעִיָּא הַנְּ"ל וְכַתַּב בְּמִתְקָה לְשׁוֹנוֹ רִישָׁא דְּבְרִיית' ה"ז גִּיטָה וְהַנְּיִיר שְׁלִי אִין זֶה פְּרִיתוֹת וְא"כ אִין חִילוּק בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה וְע"ז לֹא הִיָּה הַאִיבְעִיָּא דְּרַב פְּפָא רַק אֲסִיפָא דְּבְרִייתָא גַבִּי ע"מ שְׁהַנְּיִיר שְׁלִי כּו' וְהִינּוּ לְפִי סְכָרְתוֹ שְׁסַבְר דְּהַטַּעַם דַּע"מ שְׁהַנְּיִיר שְׁלִי מְגוֹרְשָׁת מִטַּעַם דְּמְקַרִי תְּנָאִי וּמְעַשָּׂה בַּד"א מִשָּׂא"כ אֲנִן דְּקִי כְּרַבִּי כּו' וְא"כ אִין חִילוּק בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה וְלְעוֹלָם מְגוֹרְשָׁת כְּשִׁתְּקַיָּים הַתְּנָאִי וְלָכוּ כְּתַב הִרְמַב"ם בְּסִיפָא ע"מ שְׁהַנְּיִיר שְׁלִי דְּמְגוֹרְשָׁת וְתַתָּן וְהִינּוּ כְּרַבִּי וְכֵן הוּא דַּעַת הַטּוֹר שְׁכַתַּב ג"כ וְתַקַּיָּים תְּנָאִי כּו' וְהִינּוּ כְּרַבִּי רַק שְׁיִישׁ לְדַקְדָּק לַפ"ז לְמָה מְהַפֵּךְ הַטּוֹר סִדְר הַגַּמ' הַרִישָׁא לְסִיפָא וְעַל הַרִישָׁא דְּגַמְרָא דְּהָרִי זֵה גִיטָה וְהַנְּיִיר שְׁלִי אִינָה מְגוֹרְשָׁת כְּתַב הַטּוֹר ל"ש כּו' וְלְפִי מ"ש דְּהַאִיבְעִיָּא דְּרַב פְּפָא קָאִי עַל הַסִּיפָא כְּשָׂאֲמַר ע"מ שְׁהַנְּיִיר שְׁלִי, אַבְל ז"א דְּקָדוּק וּמְדַרְבָּא יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדְבָרֵי הַטּוֹר שְׂאֲמַר ל"ש אָמַר עַל הַנְּיִיר שְׁלִי עֵינְקַר הַגָּט ל"ש כּו' אִם אִינָן דְּבוּקוֹת כּו' הו"ל לְסִיָּים לְעוֹלָם אִינָה מְגוֹרְשָׁת אֲלֵא שְׁזֵהוּ מְדוּקְדָּק בְּדְבָרֵי הַטּוֹר שְׁהִיפָה לְשׁוֹן הַגַּמ' וְהַקָּדִים הַסִּיפָא לְרִישָׁא אֲלֵא שְׁרָצָה לְיִשָּׁב בְּהָאִי ל"ש אִם אָמַר עַל הַנְּיִיר שְׁבִין הַשִּׁיטוֹת דְּקָאִי אַתְרֻנְיָהוּ בֵּין אַרְיִש' וּבֵין אֲסִיפָא דְּבְסִיפ' גַבִּי ע"מ מְגוֹרְשָׁת לְעוֹלָם אַף אִם אָמַר בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה וְהִינּוּ מִטַּעַם תְּנָאִי וְכַרִישָׁא גַבִּי ה"ז גִּיטָה וְהַנְּיִיר שְׁלִי ג"כ אִינָה מְגוֹרְשָׁת

לעולם ל"ש אם אמר על עיקר הנייר כו' והיגו מטעם דאין זה פרייתות וזהו שלא סיגים הטור לעולם אינה מגורשת לפי שדברי הטור שכתב האי ל"ש קאי בין ארישא ובין אסיפא וכל חד פדיניה, וזהו שהפך הטור הסדר מרישא לסיפא שלא תאמר דהאיבועי קאי אסיפא אעל מנת כו' ומטעם הנז' שהתנאי ומעשה בד"א ומשא"כ לכשתחזירי הנייר אז י"ל דמגורשת פשאמר הנייר שבין שיטה לשיטה כו' פי לא שיניך לומר הטעם של רש"י שפי' הטעם לכשתחזירי לי הניירדאינה מגורשת מטעם דלא יתיב לה פלום ומשא"כ גבי הנייר שבין שיטה לשיטה כו' לכן כתב הטור ל"ש אם אמר על עיקר הנייר וגבי ע"מ לעולם מגורשת פשתתן וגבי לכשתחזירי לי הנייר לעולם אינה מגורשת משום דאין זה פרייתות וא"כ דברי הרמב"ם והטור עולים יפה וכולהו בחדא מחת' מחתינהו וזהו שהשמיט ג"כ הרי"ף האיבועיא הנז'.

אמנם מ"מ בנ"ד לפי דעת בעל המפה שאם לא עירה הגט י"א שהוא פסול ולפי מה שהוכחנו לעיל מגמ' ומתוס' הנז' לפי דעת ר"י וריב"ם צריך להיות מעורה ממש דהיגו שראש למ"ד יכנס לתוך החי"ת או הה"א ולא די אם נמשך ראש למ"ד למעלה קצת וא"כ הנה לחשוב פאן בנ"ד חשש לפסול אף שבאמת לדינא דגמ' מוכח בהדיא דאם אינו מעורה שהוא פשר וכמ"ש בגמ' ובמתני' דפ' המגרש שנייר מקצת הגט וכתבו בדרה שני שהוא פשר וזהו בנדאי אינו מעורה.

וגדולה מזו מצאתי ראיתי בתשוב' מהרא"ש סי' ל' שהכשיר גט שנקרע לשנים לגמרי ונתנו ליד האשה וע"ש בדבריו במה שנשא ונתן בסוגי' הגמ' בהא דקאמר לא צריכא דמעורה כו' מטעם דספר א' ולא שנים ע"ש מ"ש בסוף התשובה הנ"ל על קצת דבריו שהם תמוהים ומאי דפשיט' ליה קמבעי' לי טובא בכל הדברים ש'לו ולא אאריף בזה ודוק בדבריו שם ועיי' בתשוב' מהריק"א בה"ג סי' ה'.

אמנם נלע"ד דמ"ש הרב בעל המפה שהוא פסול היגו לדין שאנו צריכין לצאת ידי כל החששות לכן כתב י"א שהוא פסול ולכן סיגים שבמקום עיגון יש להקל לפי שאין זה מדינא דגמ'.

ובזה מיושב מ"ש הב"ח בספרו לטא"ה סי' ק"ל וחולק על מ"ש בעל המפה מפח קוש'י' שהקשה עליו ממתני' דשנייר מקצת הגט וכתב בדרה שני אכל אין זה קוש'י' עליו שגם בעל המפה מודה לדינא דגמ' אכל מ"מ נשמע מדברי הרב בעל המפה דשלא במקום עיגון הנה לנו להחמיר אם לא עירה כו' ובפרט בנ"ד לפי מ"ש מעל"ת ש'לכן מאריכין הן והי' ולמה פרץ מעל"ת הגדר ש'לו וזהו נפלאה בעיני.

עוד ראיתי במעשה ב"ד ש'לו ובהרשאה ששלח מעל"ת לכאן ע"י השליח פמה דברים תמוהים בעיני מ"ש שם אנהנו ח"מ ותיבת ח"מ נכתב בר"ת ואית' בהדיא בתשוב' הר"י מינץ בסדר הגט ש'לו סי' כ"א וז"ל מהר"א אמר לכתוב חתומי מטה ופסל הרשאה אחת שהנה פתוב ח"מ פי לא טוב לכתוב ר"ת ולא נקודות והובא קצת דבריו בבעל המפה סי' קמ"א ופה בהרש' הנז' ראיתי פמה תיבות בר"ת כגון ח"מ ב"פ וגם תיבת הר"פ והי' צ"ל רבינו פרץ וגם לפעמים הנה פתוב הנז' על שם האשה ולפעמים על שם הבעל והשליח ולפעמים על שם העיר.

ועוד ראיתי בפטר שליחות הולך' הנה פתוב ג"כ תיבת ח"מ וג"כ מחקים ונקודות על פמה שורות אף שנתקיימו אח"כ וגם בפתב שפתב הבעל בהודאתו פתב ג' פעמים ב"ד בר"ת וגם תיבת ח"מ ונהנ' אבל כל הדברים הנז' אף שפתב מהר"י מינץ שפסל הרשא' אחת עבור דברים הנז' היינו פירושו לכתחלה אבל לא בדיעבד כמו בנ"ד אבל מה שראיתי שם דבר תמוה מאד שפתב מעל"ת בגט על שם הבעל והאשה והעיר וכל שום אחרון וחניכא דאית לי ולאבתי כו' והנה מן הראוי לכתוב ג"כ ושום אחרון כו' בפתב של המעשה ב"ד שלו וגם בהרשא' ובהודאת הבעל.

ובדבר הזה נסתפקתי מאד פי הדברים האלו שצריך לכתוב וכל שום אחרון וחניכא לקוחים מדברי התוס' והרא"ש פ' השולח שכתבו בשם ה"ג ור"ת חולק שם וכתב דאין נראה לר"ת דזימנין דאיתי לידי תקלה פשאין לו אלא אותו שם הפתוב בגט ואין לו חניכא וכשפותב בגט וכל שום וחניכא נראה זה הגט של אדם אחר שיש לו שם וחניכא כו' וא"כ לפ"ז שכ' מעל"ת וכל שום וחניכא דלא כר"ת עכ"פ הנה צריך למיכת' ג"כ במעשה ב"ד בהרשא' ובהודאת הבעל וכל שום וחניכא דצריך להיות שמות הגט וההרשא' שנים לכל הדברים דאי לאו הכי יאמרו שלא הרשה אותו על גט זה וא"כ אף שלדעת הפוסקים שאם נאבד ההרשא' אינו מעפב וכמ"ש ה"ה מהריק"ו בתשוב' סי' כ"ו אבל מ"מ נקרא מזוניין מתוכו מאחר שבגט נכתב וכל שום וחניכא ובהרשא' לא נכתב פן יאמרו שזה השליח לא הורשה על גט זה ועיין בפסקי מהרא"י סי' ט"ז שכתב ונ"ל ומ"ש למה לא פתבתי הפינויים בהרשא' כמו שכתבתי בגט וכתב שפתב באמת ע"ש וא"כ הקפיד לכתוב גם הפינויים בהרשא' כמו בגט ואף ששם בפסקי מהרא"י קאי אפיוניין ממש ולא אנוכל שום וחניכא אבל מ"מ דין א' לתרנויהו.

וביותר בנ"ד שעיקר הגירושין היו ע"י שליחות הקבלה אשר נשלח מפאן ובשליחות הקבלה לא נכתב וכל שום וחניכ' וא"כ אליבא דכ"ע לא הנה לו לכתוב בגט וכל שום וחניכא וגם מהריק"א שסתם פהפוסקים הנז' מודה בנ"ד מאחר שלא נכתב בפטר שליחות הקבלה.

והנה מצינו בתשוב' המזרחי סי' ל"ה שפסל גט א' עבור איזה פסול שראה בפטר מעשה ב"ד והרשא' ואמר שבנדאי אותו הב"ד שסידרו הגט לא היו בקיאים בטיב גיטין כו' וכן הריב"ש הובאו דבריו ג"כ בתשוב' הנז' אבל אנכי לא כן עמדי לחשוב און על מכ"ת ובאמת בענין גוף הגיד הכשרתי הגט וההרשא' הנז' באשר שכל שער עמי יודעים שהבעל אינו הולך בדרך הישר ועמה שהרחיק נדוד יש לחוש לחשש עיגון חלילה והרבה חשו חכמים לתקנת עגונות וכמבואר במהריק"ו שורש הנז' בעסק הרשאת הגט שנפסלה והארבתי בזה קצת מאיזה טעם הכשרתי במקום עיגון כנז' ובפעם אחר אבוא להעתיק לו וזה הנה טובה וזכות גדול לה אשר נתגרשה ע"י שליחות ההולכה פי בשליחות ההולכה אינו מן הראוי לדקדק כ"כ כמו בשליחות הקבלה שעיקר הגט תלוי בשליחות הקבלה וכמבואר בסי' קמ"א בשם הר"פ שיותר אנו מחמירים בשליחות הקבלה מבשליחות ההולכה פי בשליח ההולכה נאמן אף אם נפסלה ההרשא' מאחר שהגט בידו ועיין בתשו' הראב"ח סי' י"ב ובגופא דעובדא דגט והרשא' הנז' צרפתי עמי חכם א' שהנה פה שליח מירושלים ת"ו והפכים עמי.

ואודות ענין פתיבת וכל שום ונחניכא האריף מעל"ת והתנצל עצמו וכתב שספרת הרא"ש היא שגם ר"ת יודה עכשיו בזמן הזה שכל העולם נהגו שקורין שמות הגוים כמו יהודה אסלאן כו' ור"ל דע"כ לא קאמר ר"ת אלא מדינא דגמ' כו' וסיים לבסוף שעכשיו אין שום אדם כו' וזו סברא אלימתא כו' עכ"ל מעל"ת.

הנה מאפס הפנאי לא אאריף בזה אבל ז"א סברא פלל ועיין בב"י סי' קכ"ט במחלוקת של ה"ג ור"ת ועיין ב"ח שם דף קל"ו יראה ונרגיש בעצמו שז"א סברא פלל ואדרב' איפכ' מסתבר' ובאמת מצאתי פה הגט אשר סידרו ה"ה כמהר"ר יהודה לירמה בק"ק בילגוראדו שנ"ז ונשלח לכאן פה ק"ק בודון וראיתי שם כמ"ש לעיל תיבת שנת ולא בשנת וגם תיבת פטורין בלא יו"ד ולא הנה מענרה פלל ולא הנה פתוב בו פלל וכל שום ונחניכה בנדאי לענין מענרה תלונתי על מעל"ת באשר שנאה דרש ורצה לצאת ידי הפוסקים שצ"ל מענרה ולא נאה קנים וכמ"ש לעיל אבל תמיה לי שכתב מעל"ת פטורין ביו"ד באשר שבגט הנז' לא הנה פתוב ונחמיו דמר הי' תלמידו ה"ה מהר"י לירמא הנ"ל בנדאי הנה נוהג אחריו פן וגם ראיתי בגט שהי' פתוב בנפשכי ביו"ד א' אבל בעסק פל שום ונחניכ' נפל מר ברבנותא אשר שינה לשון הגט מלשון ההרשאות ומעשה ב"ד וביותר שראיתי עתה שאין פותבים בגט פלל כל שום ונחניכ' בקהלתכם וחי נפשי אלו לא יראתי מחשש עיגון גדול כנ"ל הייתי מרחיק עצמי לטפל בעסק הגט הנז'.

ואשר התנצל מעל"ת עצמו בעסק ההרשאה ששלח לכאן שכתבתי לו שאיני יודע מקומו וכתב מעל"ת שהדברים האלה הם דברי הטור בסי' קמ"א שבין שליח קבלה כו' יכולים לעשות שליח במקום אחר נפלאה בעיני עליו הלא המתחילים יודעים זה אבל העיקר מ"ש לו שלא אוכל לידע מקום לשון ההרשאה באשר שכתב מעל"ת חמשה לשונות שאין להם יד ורגל לכתוב פל הלשונות וסיים מר הלשון ההרשאה לקום מדברי הטור והרשב"א והר"ן וז"א ובפרט בלשון קח לי שהוא מחלוקת בין הפוסקים ואשר התנצל עצמו וכתב שלא יזיק לשון קח עם שאר לשונות של זכיה ומאי דפשיט' ליה קמבעיא לי טובא ואלו בא מעשה כזה לידי שהנה פתוב לשון קח עם שאר לשונות הייתי מסתפק בזה טובא כי אליב' דהפוסקים שסוברים שהוא לשון הולכה הוי כמו דברים סותרים זה את זה והייתי אומר שמתחלה עשאתו שליח לקבלה ואח"כ עשאתו שליח להולכה והיתה סבורה שהיא יכולה לעשות שליח להולכה וזה צ"ע גדול בסוגיית התלמוד בפרק האנמנין ובפרק האומר התקבל בסוגיא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבי לי גיטי והוא אומר הילך כמו שאמרה פי הוא סוגי' תמורה וגם בפוסקים ועיין בתשו' המזרחי שהבאתי לעיל ובתשו' מהרי"ב פלל ד סי' ל"ג בענין ראובן שאמר לשמעון תקח גט זה לאשתי כו' והנה בדעתיה להאריף לו בכל הענינים האלה על כל פרט ופרט רק שטרוד אני פעת ולעת הפנאי אאריף יותר: בערב ילין בכ"י טוב פגן רטוב אהובי ידידי הרב הפופלג והמפלא בעיונא ופולפולא החכם השלם המרום פבוד מהר"ר חנוך סג"ל נר"ו.

הנה לעצור במילין מי יוכל מלהודיע לרום מעל"ת מה שמצאתי היום בחזרתי קצת בשמעת' דיומא בטא"ה סי' קט"ו ובב"ח סעיף ז' שכתב בדין אין עדים שזינתה כו' ואם בא ע"א כו' פלוגתא דאב"י ורבא ס"פ האומר כו' עד אלא דכדי לישב מאי איכ' בין אב"י

לְרַבָּא הָא אַבְיֵי נָמִי לֹא אָמַר דְּאַסוּרָה עִפְ"י ע"א אֶלְא בְּדַמְהִימָן לִיה כְּבִי תְרִי דַּל"כ אִינְה
נְאָסְרָת עָלֵיו בַּע"א כו' ע"ש עכ"ל.

הֵנָּה דְּבָרִים הָאֵלֶּה מִרְפָּסֵן אִיגְרִי כַּד מְעַיְינַת בְּסוּגְלֵי דְשִׁמְעַתָּת' בְּפִירֵש"י וְתוֹס' מוֹכַח
בְּהִדְנָא דְאַלְיָב' דְּאַבְיֵי נְאָמֵן לְגַמְרִי ע"א אַף אִם אִינוּ נְאָמֵן לּוֹ כְּבִי תְרִי דְאַמְרִי בְּגַמ' מֵאִי
לָאו אִי מְהִימָן לָךְ דְּלָאו גְזֻלְנָא וְפִירֵש"י וְכֵן הֵר"ן אִי מְהִימָן לָךְ הָאִי עַד כְּשֶׁאָר ע"א דִּינְדַעְתָּ
בְּיָה דְלָאו גְזֻלְנָא כו' וְכֵן מוֹכַח בְּתוֹס' בְּסוּגְלֵי לְמַעַיְינֵן שָׁם וְגַבִּי אִשְׁתּוּ שְׁוִינְתָה בַּע"א אַבְיֵי
אָמַר נְאָמֵן וְגִירְסַת הַתּוֹס' הִיא הִיא הִינּוּ שְׁוִינְתָה דּוּמָה לַמ"ש לְפָנֵי זֶה ע"א אָמַר נְטִמָּאוּ
טְהוּרֻתִיהּ אוֹ אֶכְלַת חֵלֶב כו' וְשָׁם נְאָמֵן כְּפִשׁוּטוֹ וְאִין סָפַק שְׁאַחַר הַסְּלִיחָה מְכַבּוּדוֹ שְׁתַּקְפָּה
עָלֵיו מִשְׁנָתוֹ.

גַּם יַעֲיִין מַכ"ת שָׁם בְּטוּר ס' קט"ו שְׁכַתְב אֶבְל מְדַבְרֵי אַחַר אִינוּ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעַ אֶלְא ע"י
גְּלוּל וְכַתְב הַב"י לְפִי שְׁוִינְתָה טַעֲנַת סָפַק ע"ש. וְלְכַאוּרָה זֶהוּ תְמוּהָ שְׁהֵרִי אָמְרִינוּ בְּחֻנְשׁוֹן
מִשְׁפָּט ס' ע"ה טַעֲנָנוּ בְּסָפַק עִפְ"י הָעַד חֵיב לִישְׁבַע וְנָא לְהַשְׁבִּיעַ בְּתִשׁוּי שְׁלִימָה וְשְׁלוֹם
מְנַאי אוֹהֲבוֹ כְּנִפְשׁוֹ דַּש"ת וּמִשְׁנָתוֹ.

אַנְכִי עִפְרָא וְאַפְרִי"ם מִבֵּית אַהֲרֹן מוּוִילְנָא: שְׁאַלְהָ קִי הַג"ה מִכּוֹן הָרַב הַמְּסַבֵּר ז"ל וְזֹאת
לִיהוּדָה וַיֹּאמֶר רְצִיתִי לִישֵׁב קְוִשְׁתָּא אִמ"ו זְכוּק"ל עַל הַב"ח וְלֹא עָלְתָה בְּיָדֵי פְהוּגָן יִשׁוּב
נְכוּן מִפְּחַ פִּירֵש"י בְּגַמ' וְאַגַּב הָעֵינִין רְאִיתִי עוֹד דְּבָר תְּמוּהָ בַּב"ח שָׁם וְז"ל דַּמ"ש ב"י
לְחַלְקָא בֵּין כְּשֶׁהִיא שׁוֹתְקָת זֶה לֹא נִזְכָּר בְּגַמ' וְלֹא בְּפוֹסְקִים וְאִין סָפַק דַּמ"ש הוּא עַכ"ל
וְאַנְי בְּעַנְיֵי לֹא אוֹכַל לִידַע לְמָה תְּלָה הַקְּלָקְלָה בַּט"ס דְּהָא לְהַדְנָא מְבִנְיָא בְּרִש"י פְּרַק
הָאוּמַר דָּף ס"ו בְּעֻבְדָּא דְּהָהוּא סְמִיָּא ד"ה אֶפְקָה הוֹאִיל וְלֹא הִכְחִישְׁתּוּ עַכ"ל וְקֹאֵי עַל
הָאִשָּׁה וְכֵן גַּבִּי סוּטָה כְּתִב הָרַא"ש בַּב"ב דִּיבְמוֹת דָּאִם שׁוֹתְקָת הֵנִי כְּהוֹדָאָה וְאַסוּרָה לּוֹ
וְהַב"ח בְּעַצְמוֹ מְבִיא לְשׁוֹן זֶה בְּשֵׁם הַב"י לְקַמְן בְּסִי קַע"ח ס"ג וְע"ש הֵרִי לְפָנֵינוּ
דְּבִשְׁתִּיקְתָּה נְאָסְרָה לּוֹ וְה"ה בְּדִין אִם לֹא קִנָּא לָהּ וְכֹא ע"א וְאָמַר שְׁוִינְתָה וְשׁוֹתְקָת נְמִי
הֵנִי כְּהוֹדָאָה וּמְחֻיָּב לְהוֹצִיאָהּ.

בְּרַם אִי קִשִׁי לִי עַל הַב"י הָא קִשִׁי לְכַאוּרָה בְּהָא דְּמַחְלָק דְּבָסִי קט"ו הַטּוּר אִיירִי בְּצוּעָתָה
וּמְכַחֲשִׁיהָ לְעַד כו' שְׁהֵרִי בְּעֻבְדָּא דְּהָהוּא סְמִיָּא דַּא"ל מַר שְׁמוּאֵל אֶלְיָב' דְּרַבָּא אִי מְהִימָן
לָךְ כְּבִי תְרִי זִיל אֶפְק' לְצִאת י"ש וְפִירֵש"י הוֹאִיל וְלֹא הִכְחִישְׁתּוּ וּמִשְׁמַע הָא אִם הִכְחִישְׁתּוּ
לֹא תִפְקָה וְאַפִּילוּ מְשׁוּם לְזוֹת שְׁפַתִּים לִיכָּא וְאִיךָ כְּתִב הַב"י דְּהַטּוּר אִיירִי כְּשֶׁהִכְחִישְׁתָּה
לְעַד אַסוּרָה לּוֹ מְשׁוּם לְזוֹת שְׁפַתִּים וְנִלְע"ד לִישֵׁב דַּהַב"י לְמַד בְּגַמ' לַפ"ד הַטּוּר דַּה"ק
אִי מְהִימָן לָךְ כְּבִי תְרִי וְשׁוֹתְקָת דְּלֹא הִכְחִישְׁתּוּ זִיל אֶפְקָה בְּדִינֵי אָדָם וְאִי לֹא דְלֹא מְהִימָן
כו' וְהִכְחִישְׁתּוּ דַּאִיכָּא תְרִי לְטִיבוּתָא לֹא תִפְקִי אֶפִי מְשׁוּם לְזוֹת שְׁפַתִּים לִיכָּא לְאַפּוּקִי
וְאִם מְהִימָן לִיה כְּבִי תְרִי אֶפִילוּ הִכְחִישְׁתּוּ מ"מ צְרִיךָ לְהוֹצִיאָהּ מְשׁוּם לְזוֹת שְׁפַתִּים מְאַחַר
דְּסוּמָה עָלֵיו וְזֶהוּ בְּרוּר לַעֲנִי"ד וְזֶה יְהִינָה נְמִי כְּפִינְתָּ רִש"י בַּמ"ש ד"ה אֶפְקָה הוֹאִיל כו'
לְפִי שְׁרֵש"י לְמַד זִיל אֶפְקָה מְדִינָא קְאָמַר וְקִשְׁה אֶלְיָב' דְּרַבָּא דְּבַעֲי עֵדִים דְּנֹקָא וְלִזְה
מְפָרֵשׁ הוֹאִיל וְלֹא הִכְחִישְׁתּוּ דַּאִיכָּא תְרִי לְרִיעוּת' וּבַכַּה"ג רַבָּא מוֹדָה דְּכוּפִין לְהוֹצִיאָהּ.

וְתוֹ אִיכ' לְמִדְקָא בַּב"י שְׁכַתְב דְּהַטּוּר בְּסִי קַע"ח אִיירִי בְּשׁוֹתְקָת הָלֹא קִי"ל דְּשְׁתִּיקָה
כְּהוֹדָאָה דַּמִּי וְכַמְבֹּאֵר בְּרִישׁ פְּרַק הָאִשָּׁה רַבָּה וְכַמ"ש נְמִי בְּשֵׁם הָרַא"ש לְעִיל וְכַבֵּר כְּתִב
הַטּוּר בְּסִי קט"ו בְּשֵׁם הָרַמְב"ם אִם הוֹדְתָה לּוֹ שְׁוִינְתָה תַּצָּא בְּלֹא כְּתוּבָה וְלְמָה כְּתִב הַטּוּר

וכן הוא בעצמו פסק פן בש"ע בסי' קע"ח דיוציאה ויתן פתובה וליכ' למימר ולחלק בין שתיקה להודאה בפה שהרי כתב הרב המפה בסי' קע"ח שם בס"ט על הא דבא ע"א וא"ל זינתה והיא שותקת כו' ונ"ל וה"ה אם היא עצמה אומרת לו שזנתה כו' ע"ש הרי להדיא דשתיקה והודאה בפה חד דינא אית להו וצ"ע.

ובעיקר הענין על מ"ש הב"ח דאב"י נמי לא אמר דאסורה אלא בדהימן עליה כבי תרי כו' כדי ליישב פנונת הטור שכ' דדיני אדם אינו חייב להוציאה אלא משום לזות שפתיים. איברא לענד"ן דהקשה להטור קושית התוס' בקידושין דף ס"ו ד"ה רבא אמר כו' שכתבו וא"ת כיון דשותק ושתיקה כהודאה דמיא למה לא תאסור עליו וכי לא יוכל לעשותה עליו חתיכה דאיסור' וי"ל כו' ע"ש ולזה כתב הטור וכן אביו הרא"ש בקידושין הני מילי דיני אדם אין יכולין לכופו להוציאה לפי שדבר שבפירוה אין פחות משנים אבל הוא בעצמו בודאי יכול לאסרה עליו אלא משום לזות שפתיים לצאת י"ש מחויב להוציאה אי מהימן ליה כבי תרי ודו"ק.

גם מה שהקשה אמ"ו הגאון זצוק"ל על הטור במ"ש אבל מדברי אחר אינו יכול להשביעה כו' הנה הב"י אין בדי וילפום ריהטא נלע"ד לומר דלק"מ פי מ"ש הטח"מ סי' ע"ה טענו בספק ע"פ העד חייב לישבע זהו סברת הרמב"ן והראב"ד ולאפוקי הרמב"ם פוסק דאינו נשבע וכמ"ש הטור בסי' צ"ו וכתב שם הב"ח להדיא דנראה מדברי הטור דלרמב"ם אין נשבעים בטענו ספק ע"פ העד ע"ש וה"נ זהו סברת הרמב"ם ובזה צדקו דברי הטור אמנם מ"מ על הב"י קשה דפסק בש"ע בא"ה סי' קט"ו סעיף ז' דאינו יכול להשביעה בטענו ספק ע"פ העד ובח"מ סי' ע"ה סכ"ג פסק דמשביעו ע"ש.

וכדי ליישב הני תרי פסקי דש"ע פי היכי דלא ליסתרי אהדי נלע"ד לומר לכאורה דמ"ש בח"מ דמשביעו לפי שהוא קצת פטענת ברי מאחר שגלב יודע מרת נפשו שחסר לו מנה אלא שאינו יודע מי נטלה ובהא לחוד חי ע"פ העד לפיכך משביעו ומשא"כ גבי האשה אין לו ידיעה כלל שזינתה אלא הפל ע"פ העד הוא חי ובטענת ספק פזו אינו יכול להשביעה.

ויש עוד לאלוה מילין לחלק דמ"ש בח"מ דמשביעו איירי שהביא העד לפנינו ובכה"ג משביעו ש"ד כאלו הנה טוענו טענת בריא ומשא"כ גבי האשה שאין העד לפנינו אלא מפיו אנו חייני שא"ל העד שזינתה בהא כ"ע מודים דאינו יכול להשביעה מספק ולזה מצאתי און לי בטח"מ בס"ח סי' ע"ה שכתב פן הטור בשם הראב"ד ע"ש וכ"פ הרב המפה שם בסכ"ג ע"ש וזהו נכון לענ"ד.

וראיתי בב"ח בא"ה סי' קט"ו ס"ז שכתב בשם הסמ"ג והמגיד דגרסי ברמב"ם אבל בדבר אחר והקשה על זה דאם יש שם ע"א דפשוט הוא שמשביעה להכחיש את העד עכ"ל ע"ש ולפי מה שכתבתי לעיל לא קשה מידי והפל נכון בס"ד.

ע"כ הג"ה): שאלה קיא במוצאי יום החתימה. התולה ארץ על בלימה יאריך ימיו ושנותיו בנעימה.

ולחודש בכל יום בתורת י"י תמימה. הוא אהובי האשל הגדול המנפגל בדורו כל העולם צריכים לאורו ר"מ ואב"ד דק"ק ניקל שפונג כ"ש מהר"ר מנחם מענדל גר"ו.

הנה פתב נבחר לשון צדיק קבלתי זה שבועות שנים שהן ארבע ע"י חתני החכם השלם
הדין המצויין כמהר"ר יעקב נר"ו, והגיד לו מעל"ת שרוצה בתשובה שלמה ממני על
פתבו ובכו עיניתי בדברות קדשו והיו לי למשיב נפש וחרותים על לוח לבי ואשיב לו
על ראשון ראשון כו' אודות אשר האריך מעל"ת קצת שאין כותבים הגט אא"כ מפירים
שמותיהם זה היה קצת ללא צורך באשר שהוא פשוט רק דבר א' ראיתי בכתבו דמר
ונו"ל זה שרוצה לשלוח גט לאשתו לעיר אחרת ואין אנו מפירים בשם אשתו ושם אביה
אלא על פיו לאו שפיר דמי מהא דתנן בפ' ג"פ כו' והטור א"ה מיתי לה בסי' ק"ך והתם
מבואר בדברי הב"י והש"ע דאפי' שם אביהם צריך להפיר ואין הפעל והאשה נאמנים
וכתב שמבואר בב"י ובש"ע בהג"ה סי' הנו"ל עכ"ל הנה לא הבנתי דבריו כי באמת פן
הוא בהגהות ש"ע רק שמסיים שם בהג"ה הנו"ל דשם אביו נהגו לכתוב עפ"י עצמו וא"כ
מבואר אפוא והבנתי מתוך דבריו שלמד דמ"ש ושם אביו נהגו כו' קאי על סיפא דמילתא
דהיינו אפי' שהחזק ל' יום בעיר וע"ז קאי דאף אם לא החזק שם אביו אלא ע"י עצמו
מותר וזה מבואר מדקדוק ה' שדקדק הב"י מדברי הרמב"ם בסי' הנו"ל משא"כ ברישא
אם לא החזק אז צריך בירור ועדים גם על אביו.

ואנכי לא כן עמדי דלפ"ז קשה מהו ושם אביו נהגו שכתב בש"ע בהג"ה הלא זהו לקוח
מדקדוק הב"י מדברי הרמב"ם וא"כ אין זה מנהג אבל נלע"ד דפי' הגש"ע הוא דשם
אביו נהגו קאי בין ארישא בלא החזק ובין אסיפא והיינו מצד המנהג ולא מצד הדין
ודברי הגש"ע אינם נובעים ממקור דקדוק הרמב"ם רק הנה לקוחים מדברי הב"י בסי'
קכ"ט ונו"ל הב"י סימן קכ"ט בפ' ג"פ כותבים גט לאיש כו' לענין שם אביו יש לדקדק
מדברי הרמב"ם בפכ"ד מהל' מלנה שאין כותבים על פיו כו' ואעפ"י שכתב פל' מי
שהחזק כו' היינו שמו ושם אביו כו' אבל ראיתי נוהגים לכתוב שם אביו על פיו עכ"ל
הב"י וזה אין לו פל' אחד דהאי ראיתי נוהגים קאי בין ארישא ובין אסיפא דאין לומר
דונהגו קאי אפי' שהחזק בעיר ל' יום דראה נוהגים לכתוב שם אביו על פי עצמו אף
שלא החזק שם אביו עבור אביו רק הוא שהחזיק שמו ושם אביו שם ל' יום דא"כ יהיו
דברי הב"י סותרים זא"ז ונהלא בסי' ק"ך דקדק זה מדברי הרמב"ם ולא מצד המנהג
לאפוקי אם בא לברר בעדות את שמו צריך לברר ג"כ שם אביו ולא ע"פ עצמו וכפי
מ"ש מעל"ת דא"כ יציבא בארעא וגירא בשמי שמיא וסברות הפוכות דבאין לו עדים
פל' על שמו רק החזק ואף אם שם אביו לא החזק? הא נאמן עפ"י עצמו ובניש' לו עדות
על שמו לא ינהג נאמן על אביו וזהו דבר שאין לו שחר אלא דמ"ש הב"י ונהגו קאי בין
ארישא בין אסיפא וכן הוא הפירוש בהגש"ע.

והארכתי בזה קצת לפי שראיתי בלבוש בסי' ק"ך ס"ג שהשמיט לשון ונהגו וכתב לבסוף
מיהו שם אביו א"צ שיהיה מוחזק בעיר אלא ע"פ סגי דהיינו פמה שדקדק הב"י בדין ה'
מדברי הרמב"ם לכן השמיט לשון ונהגו וכמ"ש לעיל וברור הוא לענ"ד אלו ראה מ"ש
הב"י סי' קכ"ט שלא היה כותב פן אלא דגם בלא החזק א"צ להפיר שם אביו והיינו
מצד המנהג ולא מצד הדין ואם יש תחת יד מעל"ת ס' דרכי משה מא"ה יענין שם דברי
ההג"ה מהיכן נובע'.

והנה זולת זה בנדון שלפנינו שהיה מכיר השליח שם האשה ואביה אפשר שהיה נאמן דלא גרע מקרוב או פסול אף שיש לחלק קצת בינו שהוא נוגע מחמת ממון גרע מקרוב וכמ"ש בת"ה סי' ש"ח ובח"מ סי' ע"ה בסופו בהגש"ע אף שנגאמן לומר בפני נחתם כו' יש לחלק ואיני רוצה להאריך בזה לעת עתה באשר שהמגרש נסע בעצמו לק"ק פראג לגרש שם את אשתו.

ואשר הקשה מעל"ת דלקאורה דברי הפוסקים מהאחרונים סותרים זא"ז דהיינו דברי הלבוש פי בהגש"ע לא נזכר מאומה מדין ורידא או פרוטט וקנשיתו הוא דמשמע דאפי' במדינות שמדברים בלשון פ"א רפויה פרידא פרוטט פותבים ורידא ורוטט פמבואר שם בלבוש באות ני"ו והיינו כנמצא בספרי הקדמונים ובסעיף ל"ד פתב גבי פינוי וועלפליין או בכינוי מענדיל שהולכין אחר לשון המדינות ואין להקפיד האיה נמצא בספרים ותיגרין מעל"ת דיש לחלק בין השם שמשתנה מצד הלשון של המדינה מצד לעגי שפה כו' והנה באמת סברא נכונה היא וראוי ל"מי שאומר" רק שהקשה מעל"ת לנפשיה משם ויבויש וכתב מעל"ת שמסתברא דלאו דוקא נקט בסעיף ל"ד פייווש וזהו קצת דוחק.

ואענה חלקי אף אני לענד"ן דמ"ש בסעיף ל"ד דהולכים אחר לשון המדינה זהו העיקר בין בכינוי וואלפליין בין בשמות פייווש פרוטט פרידא דהיינו אם כל המדינה מדברים בלשון א' דהיינו במדינה שקוראים פ"א רפויה כמו ני"ו ויש מקומות ומדינות שאין מדברים בלשון רפה כלל כמו הבאים ממדינת ישמעאל או ממדינת איטליאה ופראנקיין רק הפל קוראים בדגוש אז כשרוצים לדבר פייווש היינו בדגוש או פרידא בדגוש א"כ כשמדברים שמות הנ"ל בלשון דגוש אז פותבי' פ"א דגושה משא"כ כשקוראים פייווש או פרידא ברפה ז"א פ"א אצלם פי ההם מדברים הפל דגוש אז פותבי' בני"ו משא"כ כשמקצת מדינה מדבר פ"א רפויה כאילו היתה ני"ו ויש באותה מדינה המדברים להיפך אז פדי שלא לטעות פותבים בני"ו שהוא ודאי כמו פ"א רפויה ואין לטעות בזה שהוא דגוש וזהו שכתב ורידא ורוטט ויבויש בני"ו דהיינו כשאין לברר עפ"י המדינה ויש לטעות משא"כ בסעיף ל"ד דיש לברר עפ"י המדינה דהכל קוראין ומדברים מענדיל או מנדיל וגם פייווש אז פותבים כפי מנהג המדינה משא"כ כשאין לברר שמקצתן מדברים כף ומקצתן מדברים כף אז פותבים הלשון שאין לטעות בו וז"ש בלבוש באותיות שלו תיבת וויבש בסי' ל"ד באות ני"ו וגם באות פ"א פתב שם פייווש משמע בפ"א אלא כמ"ש.

והנה בשאר דברים שכתב מעל"ת אודות שם הנהר אסלאווא ושם העיר מעזריציש אין להשיב על דבריו פאלו. ניתנו מסיני רק שמורגל לכתוב בין רופא דעלמא מעזריטש אבל ז"א ראיה ודברי מעל"ת נכונים פדי להשוות בשם העיר פתבינו עם פתב הערלים ל' יחד.

ואורות שם הנהר השני שאין לו שם מיוחד מובהק אלא שמזכירים שמו ריזשעק"י בלינסק"י והסכים מעל"ת שלא לכותבו כלל אלא נכלל הוא במי מעיינות שכותבים בכל גט ומסיים בסופו שיותר יש להכשיר בחסרון מבשינוי האמת פן הוא וכמ"ש מהריק"ו שורש כ"ו אבל לענ"ד אינו דומה לנ"ד דשינוי נקרא כגון בנדון דמהרי"ק שיש לשני נהרות שמות מיוחדים מרצאנו ואיימוני ואח"כ נתערבו יחד והסכים שיש לכתוב רק

שם אימוני כו' משא"כ בנ"ד שאין לנהר השני שם כלל רק שקוראין אותו מים דבלי"ן ע"ש ששופר מכפר בלין למה לא נכתב בגט נהר בלין ואין שינוי פאן השם פי אין לו שם אחר וכל הערלים אשר רוצים לכנות שם נהר זה דהיינו להפריש בינו ובין הנהר אסלאווא מכנים אותו ריזשעקי בלינסקא משמע שאינו הנהר אלא מדברים שזהו הנהר השוטף מבלין והנה אנכי שולח למעל"ת החותם מן העיר ההעתק בלשוניהם שפותבים מעזריצ'ש נדריזשק אסלאוואו א"כ פותבים ג"כ נדריזשקא ואף שיש לחלק קצת אבל ז"א ואשר פתבתי למעל"ת מקדם ראיה מגמרא דבכורות דף נ"ה למה נקרא שמו ירדן שיורד מן וכתב מעל"ת ונ"ל ותמהני מה זה ראיה לנהר שאין יודעים שמו שיהא שמו כף כמו ממקום שיורד משם אי משום שפך נמצא נהר שנקרא על שם המקום וכי צריך ראיה שיש נהרות נקראים על שם מקומם כמו בוינא וסיים מעל"ת אין ראיה זו מספקת.

והנה אפרש לפניו את שיחתי מה שקצרתי בתשובה הראשונה ואעתיק קצת לשון הגמ' דבכורות אר"ח למה נקרא שמו ירדן שיורד מן אר"א לרב אשי אתון מהכי מתניתו אנן מהכי מתנינן ליה ניקראו ללשם דן בשם דן אביהם ולשם הוא פאמיאס וירדן יוצא ממערת פאמיס ופירש"י אלמא מן קאתי וא"כ אליבא דר"א דמתני מן ניקראו ללשם דן כו' נקרא הנהר דן ע"ש העיר והשבת ולפ"ז קשה למה נקרא ירדן וצ"ל דבמקום שנתפשט חוץ לנחלת דן קראו שמו ירדן על שם שיורד משבת דן פי בנחלת דן לא יתכן לקרות שמו ירדן שיורד מן שזהו דן עצמו ונשתנה שמו ירדן ע"ש שיורד מן וא"כ אליבא דר"א ב"א דלמד.

מדיוקא דשמא דנקרא ירדן על שם שיורד מן ואינו לומד מניקרא ללשם דן כו' וא"כ מעולם לא נקרא הנהר דן וג"כ ליבא למימר שנקרא בנחלת דן יורד מן וצ"ל שאח"כ חוץ לנחלת דן נקרא ירדן על שם שיורד מן וא"כ ה"ה בנ"ד ביהר בלי"ן באשר שאין לו שם אחר להפריש בין הנהרות רק ריזשעקי בלינסקא דזה יהיה שם המיוחד שלו על שם שיורד משם בהיות שכולם קוראים לו כף להפריש בין הנהרות ונחלתי היא ממע"כ שיעיין עוד הפעם בדברי וישמע חכם ויוסיף לקח.

ואשר הסכים מעל"ת שלא לכתוב רק שם הנהר אסלאוואוי ובאמת בכל הגיטין שראיתי נכתבו שני נהרות וכן העתיק בסמ"ק בס"י קפ"ד בסדר גט שלו ב' נהרות במתא פרי"ש וכן בסד' גיטין של מהרי"ל ב' נהרות במדינת מגענצא וכן גט המועתק בש"ע מק"ק קראקא ב' נהרות וכן בלבוש במתא פוזנא וכן בסדר גיטין של מהר"י מרגליות בגט של ק"ק לובלין ב' נהרות וכן בקהלתינו ק"ק ווילנא וכן בק"ק הורדנא יש בידי גיטין עם ב' נהרות ולא ראיתי לכתוב בגט נהר אחד אף שאין לו מקור בגמרא רק בשוירי מתא דעל רכיס נהרא והיו מסתפקים בב' שוירי מ"מ שם הנהרות אינם מוציאים מידי ספק וכמ"ש הר"ן בתשובה הובא בב"י סי' קכ"ח וכל הפוסקים כולם מסכימים דנהרות אינן מעכבים וכמבואר במהרי"ק הובא בב"י מ"מ מקלמא דתמיהא הוא לכתוב נהר אחד במקום שיש שני נהרות כמו בנ"ד ואף שכתב מהרי"ק בתשוב' שו' כ"ו שמקום התערובות ואילך שאין לכתוב אלא נהר אימוני משמע שיקתבו רק נהר אחד אבל ז"א דשם ר"ל דמשני נהרות הנז' לא יכתבו רק אחד לכן עתירתי מן מעל"ת שיעיין עוד פעם בכתבי הראשון ובכתבי זה האחרון פי זהו פסק לדורות שלא יוציאו לעז על גיטין הראשונים וישיב לי

מעל"ת בתשובה שלמה וגם במ"ש בדברי הגש"ע הנז' אם יסכים מעל"ת עמי פי הוא נ"מ לדינא אם צריך בירור על שם אביהם כשאינו מוחזק: שאלה קיב המעשה שהיה כף הנה ראובן בן יעקב נשא את היתומה יוכבד בת לוי בהיותה קטנה ותוך שבעת ימי המשטה עשו סעודת דגים פנהוג לעשות אחר בעילת מצנה ויהי פאשר יצא הקול שעושים סעודת דגים להזוג אז הנערים אשר נתגדלו עמו המה ראו כן תמהו מאחר שינדעו מקדם שיש לו מכה באותו מקום ונודעו הדברים לאם היתומה יוכבד הנז' וחקרה ודרשה אחר הדברים האלה ויבוקש הדבר וימצא שאינו יכול לבא עליה כדרך כל הארץ רק בא אליה בערמה ובתרמית שמיעה באצבעו ובצפרניו והוציא דם והיתומה סברה שזהו דרך כל הארץ ותהי האם כמתריש ואמרה אולי משגה הוא והמתנה עד שטבלה אחר בעילת מצנה ואמרה שינדעו הדברים באם המצא ימצא דם פנהוג אצל הקטנות שלא חייטה המכה עד ג' או ד' פעמים ובכן אם של היתומה בדקה אחריה ולא מצאה שום פתם ומראית דם בלילות הרבה ולא טיפת זרע ואח"כ אמרה האם של היתומה אולי מחמת בעיטותא הוא כי בתה אמר' לה שאינו יכול ליזקק לה כלל ואמרה האם אראה בעצמי אם פנים הם הדברי' כי מן הסדר אשר שכבו הזוג הנז' ל הנה חלון קטן שיכולים לסגור ולפתח קצת ואז פתחה האם את החלון בנחת ושחטה שם כמעט עד חצי הלילה ובקשה לראות מה מעשיהם וראתה שהוא הופך פניו ואינו יכול ליזקק לה ויהי כדברה אליו יום יום ולא הועילו דבריה שאינו יכול ליזקק לה אז באו קרובי היתומה יוכבד הנז' אל יעקב אבי ראובן הנז' ל שיעשה לו רפואות לדבר הזה כי אולי מן השמים ירוחמו עליו ואביו פתח את הדבר ואמר שאין לו שום מכה והוא איש כדרך כל הארץ ומ"מ הלה אביו בסתר אל הרופא ישמעאל שיעשה לו רפואות להמכה שיש לו באותו מקום ואם היתומה חקרה אחר דברים האלה והלכה להרופא ישמעאל הנז' ובקשה ממנו שיגיד לה האמת והנה בתחלה העלים הישמעאל ממנה ואמר שהוא שקר שאינו עושה לו שום רפואה ואחר שהפצירה בו אמר הרופא הישמעאל שראובן הנז' יש לו מכה באותו מקום שהיה שם אבן ומחמת זה נתעפלו גידיו ונתעפש הבשר ובתוך זמן שהלה אל הרופא הנז' ל באתה האם היתומה עם קרוביה אל האב"ד הרב שבק"ק פדת מה לעשות לעסק הזה והשיב להם שימתינו עד שיירפא אותו הרופא והנה אחר שרפא אותו הרופא הנז' ל היו סבורים שחייטה המכה ועלתה לו רפואה ותעלה ואעפ"כ לא הועיל פלום ולא הנה יכול ליזקק לה כמקדם ואח"כ באו לכאן עוד רופאים אחרים ולא הועילו פלום ובכן באו עוד פעם קרובי היתומה הנז' פדת מה לעשות להפטר ממנו מאחר שהרבה רופאים הגידו שאין רפואה למכתו שיש לו באותו מקום כי הבשר הוא מעופש ודחה הרב דק"ק אותם באמת הבגין והשיב להם שאין זה מדרכיו לעשות פירוד בין איש לאשתו וימתינו עוד אולי מן השמים ירוחמו וירפאהו הרופא חנם ובכן השנאה היתה כבושה ביניהם פי המשים שלום בבית הוא בטל עד שמאסה בו אשתו היתומה יוכבד הנז' ומ"מ אמה וקרוביה דברו על לבו ועל לב הנערה שלא ידאגו כי עת לכל חפץ ויהי כדברם אל ראובן יום יום ולא השגיח בהם פעם א' עשה עצמו חולה ופעם הגיד אמתלא אחרת וזה הנה כמו תשעה חדשים אשר היו יחד דהינו מן תוך חודש שבט תל"א לפ"ק עד תוך חודש חשון תל"ב לפ"ק ותלה אם היתומה בחוצות וברחובות לדרוש את משפטה מה יהא בסופה ובתוך כך יצא הקול בעיר שמיאנה היתומה הנז' בבעלה שבא ראובן

בעלה מבית הפנסת בערבית לביתו זו אשתו היתומ' הנ"ל ואמרה לו אי איפשי בך לך
לך אל בית אביך והוציא אתו מביתה ובכך בא יעקב אבי ראובן אל הרב שבק"ק בקונבולנא
רבא על הנערה שהיא פלתו יוכבד אשת בנו ראובן אם יש להרב איזה ידיעה מזה שפלתו
יוכבד אמרה אל ראובן בערבית אחר שבא לביתו מבית הפנסת לך לך אל בית אביך אי
איפשי אתה אינה בן זוג שלי ואני איני בת זוג לפניה ועל זה יצא מן הבית והשיב לו הרב
שחלילה לו מעשות זאת ואדרבה שדחה כמה פעמים את קרובי היתומה הנז' אשר באו
אליו בקונבולנא על בנו ראובן שאינו יכול ליזקק אל אשתו ובקש יעקב אבי ראובן שיעשה
שלום ביניהם והשיב לו הרב שילך אל חתנו הדר שם בחצר אצל היתומה הנז' ובכך
עשה ובא יעקב אביו וחתן הרב אל הנערה וקרא אותה ובקש לדבר על לבה והיא השיבה
בפני חתן הרב הנז' שמיאנה בפניו וכמבואר בב"ד אשר נגבה פה הק"ק ואח"כ שלחו
אליה ראשי ופרנסי הק"ק שליח ב"ד שלהם והשיבה ג"כ פדברים הנז' ומיאנה בפניו
כמבואר בב"ד וכמה פעמים צעקה הנערה יוכבד הנ"ל לפני ראשי ופרנסי הק"ק שיתנו
עדותיה ויצדקו ועשתה מורשה שיתעסק בצרכיה לפני ראשי הק"ק ולא יכלה להשיג
הב"ד לגבות זכויותיה עד אחר שביטלה כמה תפילות בב"ה והאיש ראובן הנז' טען שהפל
שקר כי חמותו הטילה שגאה עליו מאיזה טעם והוא ג"כ איש פדרך כל הארץ ואשתו
לא גירשה אותו מביתה ולא מיאנה בו רק חמותו גירשה אותו מביתה ואין לו שום מפה
באותו מקום והרי בידיו אותה שני אנשים ונמצא איש כשאר אנשים כמבואר בעדות
האנשים שפדקו אותו במרחץ ולא ראה מום בזרותו והיתומ' הנ"ל צועקת במר נפשה
מה לה לבדיקה הזאת מאחר שהיא יודעת בודאי שאינו יכול ליזקק אליה פדרך כל הארץ
ובכך יורנו מורינו ורבינו אם יכולה היתומה יוכבד הנ"ל לצאת ממנו במיאון זו ע"פ ד"ת
ע"פ גביות עדות הנ"ל וזכויותיה ועוד שאל השואל אם ממאנין בזמן הזה מאחר שפבר
מצינו בספרי האחרונים אשר החרימו גדולי רבני אשכנז שלא למאן בזמן הזה ובפרט
פה בעיר בודון שהוא מילתא דלא שכיחא כלל ויש לומר שמא קיבלו עליהם חרם רבני
אשכנזים שלא למאן בזמן הזה כלל ועל הפל יורנו המורה לצדקה הדין עם מי אם יכולה
היתומה קטנה הנ"ל לצאת במיאון זו מבעלה שלא תהא אגידא בו ושכרו כפול מן
השמים: גביות עדות המיאון בב"ד במותב תלתא בי דינא כחזא הוינא ואתא לקדמנא ר'
שמואל הפהן בת"ע ואמר אנחנו ראשי וממוני הזמן ישבנו בב"ה עבור עסק יין ובא
לפנינו ר' יהודא בר יעקב ר' לעב (והוא יעקב אבי ראובן הבא בשאלה) וא"ל איך
המעשה אשר נעשה שהאלמנה מרת פרומט גירשה מביתה את בנו יעקב ושלחנו אנחנו
ראשי וממוני הזמן השמש חיים בר צבי אל האלמנה פרומט ושאלנו אותה למה גירשה
את חתנה ר' יעקב מן הבית והשיבה שהיא לא גירשה אותו מביתה ושלחנו לה ג' פעמים
השמש הנ"ל אל האלמנה הנ"ל שתבא אלינו או שתעשה מורשה והשיבה על מה תעשה
היא מורשה הרי בתה האנוש (יוכבד הנז' בשאלה) כאן ובכך הספמנו יחד להמציא לה
בית אחר ובכך קמתי אני ואמרתי שאני אתן להם בית החורף קטן שלי שבבית על חצי
שנה אוילי יהיה שלום ביניהם ובכך שלחנו עוד פעם אל האלמנה הנ"ל שגייד לה השמש
בשם הקהל שמצאו בית אחר שתדור בתה מרת האנוש שמה והשיבה בתה מרת האנוש
יש לי בתים הרבה מאבי איני צריך לילך לשום בית אחר לא היום ולא למחר ואיני
חפוצה בו לא היום ולא למחר כי הוא אינו בן זוג שלי עכ"ל שוב העיד בפנינו ר' יוסף

בר משה בת"ע כנו' אַנְחֵנו רַאשֵׁי וּמְמוֹנֵי הַזְּמַן יִשְׁכְּנוּ בַב"ה מִחֲמַת עֶסֶק יֵינוּ וּבֵא אֱלֵינוּ ר' יְאֻדָּה בַר יַעֲקֹב ר' לְעֵב וּא"ל מִהֲמַעֲשֵׂה שְׁגִירָשׁוֹ אֶת בְּנוֹ יַעֲקֹב מִהֵבִית וּבִיָּשׁוֹ אוֹתוֹ וְשִׁלְחָנוּ אֶת הַשְּׁמֶשׁ ר' חַיִּים בַּר צְבִי אֶל הָאֱלֻמָּנָה פְּרוּמַט מְאִיזָה טַעַם בִּיָּיִשָׁה ר' יַעֲקֹב הַגָּ' ל' וְהַשִּׁיב' שֶׁהִיא לֹא גִירָשָׁה אוֹתוֹ מִן הַבֵּית אֲךָ בִּתְּהָ מֵרַת הָאֲנוּשׁ אִשְׁתִּי ר' יַעֲקֹב גִּירָשָׁה אוֹתוֹ מִהֵבִית וּבָכָן שִׁלְחָנוּ אֶל הָאֱלֻמָּנָה הַגָּ' ל' עוֹד פַּעַם וְהַשִּׁיבָה שֶׁהִגִּירוֹת שָׁלָה כּוֹרַעַת לִילָד לְמַחֲרָ תָּבֵא וּלְמַחֲרָ שִׁלְחָנוּ אֵלֶיהָ לְהַגִּיד לָהּ שֶׁמְצָאנוּ לָהֶם בֵּית מִחֲמַת דְּרָף שְׁלוֹם אֲצֵל שְׁמוּאֵל כֹּהֵן וְהַשִּׁיבָה הָאֱלֻמָּנָה פְּרוּמַט שִׁבְתָּה לֹא עָבְרָה עַל א"א שֶׁתִּלְךָ לְבֵית אַחַר שִׁישׁ לָהּ בְּתִים הַרְבֵּה מְאֹבִיָּה שֶׁתִּשָּׁב בָּהֶם עַכ"ל שׁוֹב הַעֵיד בְּפָנֵינוּ הַחֲכָם הַשְּׁלֵם הַדַּיָּין הַמְצַוֵּיָּן כְּמֹהֲר"ר יַעֲקֹב בְּמוֹהֲר"ר בִּנְיָמִין בַּת"ע וְז"ל שְׁנַת תַּל"ב בְּחֻדְשׁ חֲשׁוֹן בְּתַחֲלַת הַלֵּילָה בָּא אֵלַי ר' יְהוּדָא בַר יַעֲקֹב ר' לְעֵב וְהַגִּיד לִי הֲמַעֲשֵׂה שֶׁעֲשִׂיתָהוּ כִּלְתוֹ מֵרַת הָאֲנוּשׁ בַּת ר' יוֹסֵף ז"ל אִשְׁתִּי בְנוֹ יַעֲקֹב שְׁגִירָשָׁה אֶת בְּנוֹ מִבֵּיתָה שְׂאִינָה רוּצָה בּוֹ וּבִקֵּשׁ מִמֶּנִּי שֶׁאֲעֲשֶׂה שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם וְאֵילָךְ עִמּוֹ לְבֵית אִמָּה מֵרַת פְּרִימַט וּבָכָן הִלְכַתִּי עִם ר' יְהוּדָה הַגָּ' ל' וְעַם אִשְׁתּוֹ שֶׁל ר' יְהוּדָה הַגָּ' ל' וּקְרָאתֶיהָ עִם בִּתְּהָ מֵרַת הָאֲנוּשׁ הַנּוֹ' שֶׁתִּרְדֵּ לְמִטָּה בְּבֵית בָּכָן בָּאוּ וְאָמַר ר' יְהוּדָא לְכַלְתוֹ הָאֲנוּשׁ הַגָּ' ל' אֶת עֲזֵי פָנִים חֲנוּצָפָה פָּנִים הֵיכָן רְאִיתָ מַעֲשֵׂה כְּזֹאת שֶׁאִשָּׁה מְגַרְשֶׁת אֶת בַּעְלָהּ מִבֵּיתָה וְהַשִּׁיבָה לוֹ גַּם הוּא עָשָׂה לִי כְּזֹאת וְלֹא פִּירָשָׁה דְּבָרֶיהָ וְלֹא רְצִיתִי לַעֲמוֹד שָׁם מִפְּנֵי שֶׁהִי בִּינֵיהֶם מְרִיבָה גְּדוּלָה וְדָבָרוּ זֶה לְזוֹ וְזוֹ לְזֶה דְּבָרִים רַעִים עַכ"ל שׁוֹב הַעֵיד בְּפָנֵינוּ ח"מ ר' יוֹסֵף בַּר יַצְחָק כ"ץ בְּעוֹנֵשׁ הַגָּ' ל' אֵיךְ שֶׁאֲנַחְנוּ רַאשֵׁי וּמְמוֹנֵי הַזְּמַן יִשְׁכְּנוּ בַב"ה מִחוֹדוֹת עֶסֶק הַיָּיִן וּבֵא אֱלֵינוּ ר' יְהוּדָא בַר יַעֲקֹב ר' לְעֵב וְהַגִּיד לָנוּ שְׁגִירָשׁוֹ אֶת בְּנוֹ ר' יַעֲקֹב מִן הַבֵּית וְשִׁלְחָנוּ הַשְּׁמֶשׁ חַיִּים בַּר צְבִי אֶל הָאֱלֻמָּנָה פְּרוּמַט וְשֶׁאֲלָנוּ אוֹתָהּ מְאִיזָה טַעַם גִּירָשָׁה חֲתָנָה ר' יַעֲקֹב וְהַשִּׁיבָה שִׁבְתָּה מֵרַת הָאֲנוּשׁ גִּירָשָׁה אוֹתוֹ מִהֵבִית וְשִׁלְחָנוּ אֵלֶיהָ עוֹד הַפַּעַם שֶׁתָּבֵא בְּעֲצָמָה שְׁנֵדָבֵר עִמָּה וְהַשִּׁיבָה שְׂאִינָה יְכוּלָה מִחֲמַת הַגִּירוֹת שָׁלָה שֶׁהִיא כּוֹרַעַת לִילָד וּבָכָן הִסְכַּמְנוּ לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם לְהַמְצִיא לָהֶם בֵּית אַחַר וְאָמַר ר' שְׁמוּאֵל כֹּהֵן שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה הַמְצָוָה שִׁיתֵן לָהֶם חֲדָר בְּבֵיתוֹ וְשִׁלְחָנוּ עוֹד פַּעַם אֶל הָאֱלֻמָּנָה וְהַגִּיד לָהּ שֶׁמְצָאנוּ לָהֶם בֵּית אַחַר וְהַשִּׁיב' הָאֱלֻמָּנָה פְּרוּמַט שִׁבְתָּה אֵינָה זוֹנָה שֶׁתִּלְךָ לְבֵית אַחַר כֹּל הַגָּ' ל' הַעֵידוּ מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּפָנֵיהֶם בְּזִמְנוֹ הַתְּמַנּוֹת שֶׁלָּהֶם שֶׁהָיוּ רַאשִׁים וּמְמוֹנִים מִן פֶּסַח שְׁנַת תַּל"א לַפ"ק עַד פֶּסַח שְׁנַת תַּל"ב לַפ"ק.

שׁוֹב הַעֵיד לְפָנֵינוּ הָרַב הַגָּאוֹן אב"ד מוֹהֲר"ר אֶפְרַיִם הַפָּהֵן בַּת"ע הַגָּ' ל' אֵיךְ ר' יְאֻדָּה בַר יַעֲקֹב ר' לְעֵב בָּא אֵלָיו וְהַגִּיד לוֹ בְּשֵׁם בְּנוֹ ר' יַעֲקֹב אֵיךְ שֶׁרָצָה בְּנוֹ לְבֹא אֶל הַבֵּית וּבִאֲתָהּ אִשְׁתּוֹ מֵרַת הָאֲנוּשׁ וְאָמְרָה לוֹ לָךְ לָךְ לְבֵית אֲבִיךָ שְׂאִינִי לָךְ שׁוֹם עֶסֶק בְּבֵיתִי וְשֶׁאֵל אוֹתִי ר' יְהוּדָה הַגָּ' ל' אִם הוּא בִּידִיעֵתִי וְהַשִּׁבְתִּי לוֹ שְׂאִינִי יוֹדַע מִזֶּה כְּלוּם וּבִקֵּשׁ מֵאִתִּי שֶׁאֲלָךְ עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם וְהַשִּׁבְתִּי לוֹ שֶׁלַּעֲתָ עִתָּה הוּא לִילָה אֶלָּא יִלְךָ אֶל חֲתָנִי שֶׁהֵאֱלַמְנִ' מֵרַת פְּרוּמַט תְּצַיִּית לוֹ כֹּל זֶה הִנֵּה בְּחֻדְשׁ חֲשׁוֹן שְׁנַת תַּל"ב לַפ"ק בְּלִיל ו' וְאַח"כּ בְּיוֹם א' שֶׁלֹּא חָרְרוּ קְרָאוּ אוֹתִי הָרַאשִׁים וּמְמוֹנִים לְשֶׁאוֹל מִמֶּנִּי עֲצָה מַה יַּעֲשׂוּ לַעֲסֹק הַזֶּה וּבָכָן שֶׁלְּחוּ הַשְּׁמֶשׁ אֶל הָאֱלֻמָּנָה הַגָּ' ל' וְהַשִּׁיבָה הָאֱלֻמָּנָה הָרִי בְּתִי הָאֲנִישׁ וְהַשִּׁיב הַשְּׁמֶשׁ שְׁדִיבֵר עִם מֵרַת הָאֲנוּשׁ וְהַשִּׁיבָה מֵרַת הָאֲנוּשׁ בְּעֲצָמָה תְּשׁוּבָה וְאָמַר הָרַב הַגָּ' ל' שְׂאִינִי זוֹכֵר גּוּף לְשׁוֹן שֶׁל הַתְּשׁוּבָה אֲבָל זֹאת הוּא זוֹכֵר שֶׁהַשִּׁיבָה שְׂאִינָה רוּצָה בְּבַעְלָהּ ר' יַעֲקֹב.

כֹּל הַגָּ' ל' הַעֵיד לְפָנֵינוּ הָרַב בַּחוּ' נִסֶּן תַּל"ד לַפ"ק. נָאִם אֶלְכֶסְנֵדֶר בְּלֹא א"ה ר"ר שְׁמַעוֹן ז"ל.

ונאם מרדכי בן א"א כהר"ר דוד פ"ץ זלה"ה. ונאם גרשם בן הח"ר יוסף.

שוב העיד לפנינו ב"ד ח"מ ר' שמעון בה"ק ר' חיים הפהן בת"ע ע"פ החרם באליו"ע ובשאר איומים שאנחנו היינו ראשי הזמן דהיינו אני ור' יוסף בר יצחק ושמואל פהן ושאר ממונים בא אלינו ר' יהודא בר יעקב ר' לעב והגיד איך שגירשו את בנו יעקב מבית שלו ובא בקובלנא רבא בפנינו ושלחנו השמש שילך לשם לביתו לשאול מאיזה טעם גירשו את יעקב מן הבית ורצינו לעשות שלום ביניהם ושתדור בבית שמואל פהן ושלחנו השמש פעמים ושלש ולבסוף השיבה הנערה מרת האנוש אשת ר' יעקב הנז' איני רוצה בו לא היום ולא למחר דהיינו בלשון אשכנז ער איז פער מיר גיט נאך היינט אונ' נאך מארגו מיר האבן קיין שלום גיט גקענט מאפן וזה היה בחודש חשון שנת התל"ב ליצירה והעיד לפנינו בחודש ניסן שנת תל"ו לפ"ק.

נאם אפרים מבית אהרן. הצעיר דוד הפהן.

נאם משה בן א"א משה ז"ל סג"ל. עדות מחמת השנים שילה בפנינו ב"ד הח"מ בא ר' אברהם בר עזריאל והעיד בת"ע שמרת האנוש בת הח"ר יוסף שושא לר' יעקב בר יהודה ר' לעב שלמו לה שנת עשר בר"ח כסלו שנת תל"א לפ"ק ואח"כ בחודש שבט בשנת תל"א לפ"ק היו ימי הנשואין עם בעלה ר' יעקב עכ"ל.

שוב העיד ר' ידידא בר יוסף שאול שאחותו מרת שרה שלמו לה שלש עשר שני בחודש תמוז שנת תל"ג לפ"ק ומרת האנוש הנ"ל שלמו לה י"ג שנים בחודש כסלו שנת תל"ד לפ"ק כל הנ"ל העידו בחודש ניסן תל"ד לפ"ק.

נאם אלכסנדר בלא"א הר"ר שמעון ז"ל. ונאם מרדכי בן א"א כהר"ר דוד פ"ץ זלה"ה.

ונאם גרשם בן הר"ר יוסף ז"ל. עדות המימין שלו שוב העיד הר"ר משה בודק בת"ע ע"פ החרם ובשאר איומים שזה ערה שנה שרציתי לעשות שלום ביניהם בין האיש ר' יאודה ובין אשתו מרת האנוש בת הר"ר יוסף ז"ל ודברתי עם הגביר הנעלה ר' נח בר יושיע דודה של מרת האנוש ואמר אלי שאלך שם לבית האיש ר' יעקב הנ"ל ואבדוק אותו באותו מקום אם הוא מתקשה וגם אם יש לו מכה באותו מקום ובכן עשיתי כדבריו וראיתי שכל מקום העטרה שבאותו מקום היה מלא כתמים לבנים דהיינו שפראית אחר שנתרפאה המכה וגם ראיתי שהנקב שהשתן יוצא ממנו נמשך למטה ואינו באמצע פי האמה כדרך כל הארץ גם רציתי להתקשות אותו במשמוש היד ולא היה לו קישוי כלל כל הנ"ל העיד בחודש ניסן תי"ו למ"ד ני"ו לפ"ק שוב העיד הר"ר אלי' במוהר"ר יהודא מווינא והעיד בת"ע ע"פ החרם ובשאר איומים וז"ל אודות ר' יעקב בר' יאודה בעלה של מרת האנוש בת ר' יוסף ז"ל שהי' פה רופא ערל א' מעיר ווינא אשר היה מרפא לר' יעקב הנ"ל ממפתו שהיה לו באותו מקום והיה אותו ערל נחויץ לחזור לעיר ווינא ואמר אלי הערל הרופא שאני התחלתי לרפאות היהודי יעקב הנ"ל מאותו המכה הנ"ל ולא גמרתי רפואתו באשר שאני מוכרח ללכת לעיר ווינא בכך לך וגמור את רפואתו של יעקב הנז' ובכן עשיתי כדבריו ורפאתי ליעקב הנ"ל מאותו המכה שהיה לו באותו המקום ואחר איזה זמן היה פה הרופא הר' יוסף חתן הרופא מומחה במהר' אשר שהיה דר בק"ק ביולגרעדו ואמרו לי שר' יוסף הנ"ל מרפא את ר' יעקב הנ"ל מן המכה שיש לו באותו

המקום ודברתי עם הר' יוסף הנז' מה צריף לרפואתו הלא אני רפאתי אותו מקדם ואמר לי הר' יוסף הנז' שנסתר' המפה הנז' לל ולכן צריף לרפואה ואני מרפא אותו. כל הנז' העיד ביום ד' י"א לחודש ניסן שנת התל"ו ליצירה פה ק"ק אוכנ. נאם אפרים מבית אהרן.

נאם הצעיר דוד הפהן. נאם מרדכי בא"א משה סג"ל תשובה הנה השאלה הזאת מתחלקת לכמה סעיפים פי יש בכאן כמה ספיקות בנ"ד שיש להחמיר בעסק המיאון הזה שלא תצא מבעלה אלא בגט בראש מה שמיאנה מתחלה בבעלה וגירשה אותו מביתה ואח"כ באו אליה חמיה ונחמותה ואמרו אליה בפני העד החכם השלם כמהר"ר יעקב את עזי פנים וחוץפא פנים היכן ראית מעשה כזאת שהאשה מגרשת את בעלה מביתה ומה שהשיבה בפני העד הנז'ל כמבואר בב"ד אם עדות הזאת מועיל לענין מיאון.

ועוד יש לדקדק ולפקפק במה שהעיד השליח ב"ד בפני הפרנסים מה שהשיבה להשליח ב"ד הנז'ל אף שזה נקרא מיאון מ"מ נאמר שהשליח הנז' נקרא יחיד ומיאון צריף להיות בפני שנים לכל הפחות אף שאינו צריף ב"ד או נאמר שהשליח ב"ד נאמן כפי תרי וכמו שמצינו בפ"ק דהגוזל ואף אם נאמר שהשליח ב"ד אינו נאמן פשנים לענין זה מ"מ צריף לדקדק אם המיאון הזה מיאון באשר שנוצר יחד העדות של הח' הש' כמהר' יעקב עם העדות שהעיד השליח של הפרנסים או נאמר שאינו מועיל צירוף באשר שלא היו ביחד ונקרא עדות מיוחדת ופסול וכמו שאבאר בעזה"י.

ועוד יש לדקדק ולפקפק בעדות שהעידו הפרנסים בשם שלוחם שהריבה הזאת אשר אנו דנין עליה השיבה בעצמה להשליח של הפרנסים שאינה חפיצה בו וכמבואר בעדות של הרב מארי דאתרא וגם בעדות של ר' שמואל פהן ובעדות של ר' שמעון פהן ובשאר עדות לא נאמר בפירוש שהריבה הנז' השיב' להשליח הנז'ל רק אמה וא"כ נאמר דהני עדות מוכחשת עדותו בטלה ועוד צריכין אנו לדקדק אם המיאון הזה מיאון פי לכאורה נראה להחמיר בזה באשר שהעדים שמיאנה בפניהם לא ידעו במספר שנותיה שהיא קטנה וכתב הרב הקדוש מהרק"א בספרו הארוך והקצר דאותם שממאנת בפניהם צריכים שידעו במספר שנותיה שהיא קטנה.

ועוד צריכין אנו לדקדק אם המיאון הזה מועיל ונאמר דאף אם יועילו עידי המיאון באשר שנתקבל העדות אח"כ שלא הגיע' למספר שנותיה אפי' לשנת י"א שנה מ"מ יש צד להחמיר באשר שלא נבדקה האשה הזאת סמוך למיאונה וי"ל שמה הביאה סימנים והני גדולה או נאמר דמאחר שנתברר שהיתה קטנה בשעת הקידושין והמיאון וא"כ נאמר אף שהביאה סימנים אינם אלא שומא בעלמ' ועוד יש להסתפק אעיקרא דדינ' דנאמר דאף דמיאון הזה נעשה הפל פדין וכדת מ"מ נאמר שיש להחמיר מאחר שפבר הספימו והחרימו רבנים הקדמוני' שלא למאן בזמן הזה והובא דבריהם בתשו' ה"ה מהר"י מינץ סי' י"ג או נאמר שאין אנו מחייבים לקיים גזירת הרבנים הנז'ל מאחר שלא נתפשטה גזירתם ואף אם נתפשטה נאמר שלא גזרו ולא עלתה על דעתם לגזור פעין עובד' הנז' דנ"ד שלא תצא במיאון מאחר שהריבה הזאת באתה מחמת טענה של ישען על ביתו ולא יעמוד ואינו יכול ליזקק לה כלל וכמבואר בעדות הנז'.

הנה טרם נבא לבאר כל הספיקות הנז' אחת לאחת למצא חשבון נציג לפניכם סוגית התלמוד השינה לנ"ד ומתוכן יתבארו כל הספיקות הנז' גרסינן בגמ' דיבמות פ' ב"ש כש"א אין ממאנין אלא ארוסות כו' בש"א בפני ב"ד ובה"א בפני ב"ד ושלם בפני ב"ד ואמרי' שם תנן התם התליצה והמיואנין בג' מאן תנא אמר רבה ב"ש הוא אבני אמר אפי' תימא ב"ה ע"כ לא קאמרי ב"ה אלא דלא בעינן מן מחים אבל ג' בעינן פדתניא כו' ובה"א כו' ואלו ואלו מודים ושצריה ג' ר' יוסי בר"י ור"א בר"ש מכשירין בשנים אר"י בר מניומי אר"נ הלכה פאותו הזוג ע"כ וכתבו התוס' ד"ה מכשירין בשנים וה"ה פחד אלא ושצריה עדות שמיאנה עכ"ל וכתבו עוד אח"כ בד"ה הלכה פאותו הזוג פר"ח דוקא בדיעבד כו' אבל לכתחלה לא דמכשירין דיעבד משמע עכ"ל.

הנה מדברי התוס' נראה דמ"ש דמכשירין דוקא דיעבד כו' מודה ר"ח דבדיעבד אף פחד סגי דאין לומר לפי דברי ר"ח דבדיעבד בתרי דוק' סגי ולא פחד כלל ואפילו בדיעבד פחד אינו מיואן א"כ לפ"ז קשה תרתי חדא דלפ"ז צריכין אנו לומר דר"ח חולק על מ"ש התוס' לפני זה דמכשירין בשנים וה"ה פחד וא"כ לפ"ז הו"ל להתוס' לומר בהדני' אבל ר"ח חולק ע"ז וסבר דמכשירין בשנים איירי ולא פחד אפילו בדיעבד וע"ק דלפ"ז דברי ר"ח אין להם טעם דזיל בתר טעמ' למה כתבו התוס' דמכשירין בשנים וה"ה פחד דדלמא פחד אינו סגי אף בדיעבד אלא צ"ל דמאחר דמכשירי' בשנים וא"צ למאן לפני ב"ד דוק' א"כ מה לי שנים ומה לי אהד וכמ"ש הרב הר"י מינץ בתשו' סי' י"ג בשם מהר' שמחה על ה'א דקאמר בגמ' הלכה פאותו הזוג כו' פ"ה ר"ח וקבלנו מרבתינו כו' דוקא בדיעבד וכתב מורי מהר"ר שמחה ומסתבר' אפי' לא מיאנה אלא בינו לבינה ומודה הבעל דמיאנה בו מיאנה מיואן כיון דמיואנין בשנים דלא בעינן ב"ד והאי דבעינן שנים לא בעינן אלא משום עדות ולשון הירושלמי מוכח קצת כו' ע"ש.

א"כ מוכח מזה דמאחר דמכשירים בשנים היינו מטעם שא"צ ב"ד ומכשירים בדיעבד וא"כ ה"ה פחד ג"כ פשוט בדיעבד וכן נראה מדברי רש"י שכתב שם בדרף ק"א ע"א בגמ' יתר על פן אר"י בר"י אפילו שיגרה אצל חנוני כו' ופירש"י ד"ה אצל חנוני דליכ' אלא חנוני ואיכא למימר משום דאטרחה הוא להביא לו חפץ משלו עכ"ל.

והנה פתב רש"י שיגרה אצל חנוני דליכ' אלא חנוני משמע מדבריו דמיאנה בפני חנוני לבד ואפ"ה אמרי' שם דמיאנה מיואן וזהו ממש פדברי התוס' דמאן דמכשיר בשנים מכשיר אפילו פחד.

וכתבתי את זה לפי שראיתי בנ"י שכתב בשם הריטב"א אהא דר"ח הנ"ל דנראה מדבריו דאפילו בדיעבד דוקא בשנים אבל בפני א' אפילו בדיעבד לא וכן ראיתי בב"י שכתב פן בשם נמוק"י שכתב בשם הרשב"א, ודאי מ"ש הב"י בשם הרשב"א הוא ט"ס וצ"ל בשם הריטב"א אבל דבריו צ"ע מ"ש ודקדק הריטב"א מדברי ר"ח דנראה מדבריו דבחד אפילו בדיעבד אינו מיואן הלא מוכח בגמ' דירושלמי דאפילו בפני נשים מיואנה מיואן גבי מעשה בתינוקת שירדה לכבס בנהר אומרים לה ה'א ארוסייה עבר אמרה תלה אמה ותנשא לו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין לה מיואן גדול מזה ומסתמא על גב הנהר בשעת הכביס' אין אנשים מצוים שם ושצריכים להעצים עיניהם שם ועיין בתשו' הר"י מינץ הנ"ל וא"כ לפ"ז דאפילו בפני נשים מיואנה מיואן ואמרי' בגמ' דיבמות פ' האשה

בְּתָרָא וּבְכַתְּוֹבוֹת פ"ב וּבְסוּטָה בְּסוּגֵיָא דר"נ פֿל מְקוּם שְׁהֶאֱמִינָה הַתּוֹרָה ע"א הִלְךְ אַחַר רֹב דְּיַעוֹת כּו' וְאִיפָא שָׁם בְּתִירוּצָא בְּתָרָא אֲלִיב' דר"נ דְּשַׁתִּי נְשִׁים חֲשׁוּבוֹת כְּעַד א' ע"ש וְהַפּוֹסְקִים פְּנֻלָם סוּבְרִים תִּירוּצָא בְּתָרָא כּו' ע"ש וְאַף שְׁלֵא דְמִי מִמֶּשׁ נ"ד לְהָא דר' נְחֻמֵּיה אָבֵל מ"מ מוֹכַח מִשָּׁם דב' נְשִׁים כְּעַד אֶחָד דְּמָיָא וּא"כ לְפִי מַאי דְאִמְרִינן בִּירוּשְׁלָמוֹ הַנּוֹ דְמִיָּאוֹן בְּפָנֵי נְשִׁים הָיִי מִיָּאוֹן וְה"ה בְּפָנֵי אֶחָד רַק שְׁצָרִיךְ שְׁנַיִם שְׁיַעֲיָדוּ עַל הַדְּבָר וְכַמ"ש הַתּוֹסֵף בְּאַמַּת מ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם הַבְּרִייתָא דִּיתָר ע"כ אִפִּי שְׁיִגְר' אֲצֵל חֲנֻנִי סוּתָר הָא דְהָרִיטְבָּ"א שְׁסוּבְר אִפִּי בְּדִיעְבַּד בְּחַד אֵינוֹ מִיָּאוֹן וּבְהָא דְשִׁיגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי מִשְׁמַע דְּבַחַד הָיִי מִיָּאוֹן וְכַמ"ש לְעֵיל י"ל לְפִי דַעַת הָרִיטְבָּ"א אֲלִיבָא דר"ח ה"פ בַּגְמ' דְאִפִּי שְׁיִגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי כּו' וְאִמְרָה א"א בְּפִלוֹנִי בְּעָלִי הֵינְנוּ שְׁאִמְרָה בְּפָנֵי שְׁנַיִם אַחֲרִים וּמ"ש יֵתָר ע"כ אִפִּי שְׁיִגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי פִירוּשׁוֹ דְהִיתָר עַל פֶּן הוּא דְאִיפָא לְמִימַר מִשׁוּם דְאִטְרַחָה הוּא וְאִפִּי הָ מִיָּאוֹנָה מִיָּאוֹן וְכַמ"ש רַש"י בְּטַעַם הַב' וְזֵהוּ דַעַת הָרִיטְבָּ"א.

אָמְנָם רַש"י חוֹלֵק עַל זֶה וְסָבַר שְׁמ"ש בַּגְמ' אִפִּי שְׁיִגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי אִמְרָה א"א שְׁבִפְלוֹנִי בְּעָלִי כּו' פִירוּשׁוֹ שְׁבִפְנֵי הַחֲנֻנִי לְבַד מִיָּאֵן וְז"ש רַש"י ד"ה אֲצֵל חֲנֻנִי דְלִיפָא אֲלָא חֲנֻנִי דְהֵינְנוּ שְׁמִיָּאָנָה בְּפָנֵי הַחֲנֻנִי לְבַד וְאִפִּי הָ הָיִי מִיָּאוֹן וְאַף שְׁכַתְּב רַש"י אַח"כ וְאִיפָא לְמִימַר מִשׁוּם דְאִטְרַחָה כּו' דְמִשְׁמַע דִּיתָר ע"כ הוּא מִשׁוּם דְאִטְרַחָה וְלֹא מִשׁוּם דְמִיָּאָנָה בְּפָנֵי הַחֲנֻנִי לְבַד וְצ"ל דְרַש"י סָבַר בְּבְרִייתָא בְּהָא דְאָמַר יֵתָר ע"כ כּו' הִפְלַל בְּמִשְׁמַע פֿל מַה שְׁאָנוּ יְכוּלִין לְרַבּוֹת בְּהָא דִּיתָר עַל פֶּן דְאִתִּי לְאִשְׁמוּעִינן אֵיזָה רְבוּתָא שְׁיִהִיָּה אָנוּ מְרַבִּינן בְּהָא דִּיתָר עַל פֶּן וְא"כ בְּהָא דְשִׁיגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי י"ל דְאִתִּי לְאִשְׁמוּעִי מִשׁוּם דְאִטְרַח' וְג"כ י"ל דְאִתִּי לְאִשְׁמוּעִי אַע"ג דְלִיפָא אֲלָא חֲנֻנִי לְבַד דְהֵי מִיָּיִנְיָהוּ מִפְקִית וְסָבַר רַש"י דְבִפְנֵי יְחִיד ג"כ הָיִי מִיָּאוֹן.

וּלפ"ז ג"כ מִיָּוֶשֶׁב בְּרַש"י שְׁכ' לְפָנֵי זֶה גַבִּי יֵתָר ע"כ אִפִּי אֲוֶרְחִי וּפִירַש"י דְלִיפָא ב"ד וְתוֹ דְהֵי מִשְׁתִּיק שְׁתִּיקִי וְלֹא קָא מוֹדְעֵי וְקִשְׁוָה ג"כ לְמָה פִירַש"י ב' טַעְמִים גַבִּי אֲוֶרְחִי וְלִפִּי מ"ש הוּא מִיָּוֶשֶׁב לְפִי שְׁבִלְיִשְׁנָא דִּיתָר ע"כ הִפְלַל בְּמִשְׁמַע דְהֵי מִיָּיִנְיָהוּ מִפְקִית וְלֹאפּוֹקִי הָרִיטְבָּ"א סָבַר אֲדַרְבָּא תְּפִסְתָּ מְרוּב' לֹא תְּפִסְתָּ וְסָבַר דְמִסְבָּר' מְרַבִּינן מְהָא דִּיתָר ע"כ גַבִּי חֲנֻנִי רַק הַטַּעַם מִשׁוּם דְאִטְרַח' לְפִי שְׁסָבַר דְמִסְבָּרָא אֵין לוֹמַר שְׁבִפְנֵי חַד יִהִיָּה מִיָּאוֹן וְלָכֵן כְּתַב הָרִיטְבָּ"א לְפִי דַעַת ר"ח דְבַחַד אִפִּי בְּדִיעְבַּד לֹא הָיִי מִיָּאוֹן.

וְרִאִיתִי מ"ש הָרַמְבַּ"ם פִּי"א מַהִל גִּירוּשִׁין וְז"ל כִּי צִדַּד מְמַאֲנָת אֲוֶמְרַת בְּפָנֵי שְׁנֵי עֲדִים אֵין רְצוֹנִי בְּפִלוֹנִי בְּעָלִי כּו' אִפִּי הָיִי אֲוֶרְחִים מְסוּבִים בְּבֵית בְּעֵלָה וְהִיא עוֹמְדַת וּמִשְׁקָה עֲלֵיהֶם וְאִמְרָה אֵינִי רוֹצָה בְּפִלוֹנִי בְּעָלִי ה"ז מִיָּאוֹן עַכ"ל וְכַתְּב הַמ"מ שְׁנָזָה מְבִנְיָאָר הִפְלַל בְּבְרִייתָא וְלִכְאוּרָה דְבָרֵי הָרַמְבַּ"ם צָרִיכִין יִשׁוּב שְׁבִבְרִייתָא הַנּוֹ אִמְרִי ת"ר אֵיזָה מִיָּאוֹן אִמְרָה א"א בְּפִלוֹנִי בְּעָלִי כּו' יֵתָר ע"כ אַר"י אִפִּי הָיִי אֲוֶרְחִי מְסוּבִין כּו' וְהֵינְנוּ כְּדָבָרֵי הָרַמְבַּ"ם וְקִשְׁוָה לְמָה הִשְׁמִיט הָרַמְבַּ"ם הַבְּבָא דְבְּרִייתָא הָא דִּיתָר עַל פֶּן אִפִּי שְׁיִגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי כּו' וְלֹא הַזְכִּיר' פֿלֵל, בְּוֹדָאֵי מַה שְׁהִשְׁמִיט הָרַמְבַּ"ם הַבְּבָא הָאֲמָצְעִית הָא דִּיתָר עַל פֶּן אַר"י אִפִּי יוֹשְׁבַת בְּאַפְרִיּוֹן ז"א קוֹשְׁיָא דְהִלָּא אַח"כ אַר"י הָא דִּיתָר ע"כ אִפִּי אֲוֶרְחִים מְסוּבִין כּו' וְכָל תַּנָּא בְּתָרָא לְאִטְפּוּיִי קָאֲתִי דְהֵינְנוּ הִיתָר ע"כ הָאֲחֲרוֹן הוּא יוֹתֵר רְבוּתָא מִן הָרֵאשׁוֹן וְלָכֵן בְּהָא דִּיתָר ע"כ אִפִּי אֲוֶרְחִים כּו' נִשְׁמַע ג"כ הָרְבוּתָא מַה שְׁנִשְׁמַע מִן הַבְּבָא אֲמָצְעִית בְּהָא דִּיתָר עַל פֶּן אִפִּי יוֹשְׁבַת בְּאַפְרִיּוֹן אָכֵן הָא דְאָמַר אַח"כ בְּשֵׁם ר"י בַר"י יֵתָר עַל פֶּן

אפי' שְׁיִגְר' אֶצֶל חֲנוּנֵי כו' הוּא חִידוּשׁ גָּדוֹל יוֹתֵר מֵהָא דִּיתֵר עַל פְּנֵי אוֹרְחִים כו' וְא"כ קִשְׁיָה לְמַה הַשְּׁמִיט הֶרְמֵב"ם הֵא דְאֶפִי שְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי כו'.

וּלְפִי מ"ש לְעֵיל בְּדַבְרֵי הָרִיטְב"א הַנִּזְכָּר לִישׁב דְּבַרֵי הֶרְמֵב"ם שְׁהֶרְמֵב"ם סֹבֵר פְּדַעַת הַר"ח שֶׁהֵבִיא הָרִיטְב"א דְאֶפִי בְּדִיעֻבְד בְּחַד לֹא הָוֵי מֵיֵאוּן וְסֹבֵר דְּהִלְכָה פְּרַב יוֹסֵף בַּר מְנוּיָמִי דְּהִלְכָה פְּאוֹתוֹ הַזּוּג דְּמַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים דְּנֻקָּא וְסֹבֵר הֵא דְאָמַר בְּבְרִייתָא בְּשֵׁם ר"י בַר"י יֵתֵר עַל פְּנֵי אֶפִי שְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי כו' חוֹלֵק עַל אוֹתוֹ הַזּוּג דְּמַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים דְּנֻקָּא וְלֹא בְּחַד וְר"י בַר"י סֹבֵר דְאֶפִי בְּאֶחָד דֵּי וְאֵין הֵלֵךְ פְּמוֹתוֹ לְכֹן הַשְּׁמִיט הֵא דַר"י בַר"י דְאֶפִי שְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי דְמִשְׁמַע דְאֶפִי בְּאֶחָד סָגִי וְכַמ"ש רַש"י וְלֹאפּוֹקֵי הֶרְמֵב"ם חוֹלֵק עַל"ז אִף שְׁהֶרִיטְב"א פֶּסֶק כַר"י בַר"י בְּהָא דְשְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי וְכַמ"ש לְפָנֵי זֶה לְעֵיל וְהֵינּוּ מִטַּעַם דְאִיכָא לְמִימַר מִשּׁוּם דְאֶטְרַחָה כו' וְלֹא מִשּׁוּם מֵיֵאוּן וְאֶפ"ה הָוֵי מֵיֵאוּן וְלַעוֹלָם דְאֶמְרָה כֹּן בְּפָנֵי שָׁנִים אֲכֹן הֶרְמֵב"ם סֹבֵר דַּמ"ש בַּגַּמ' אֶפִילוּ שְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי עֵיקַר הַחִידוּשׁ הוּא לְאֶשְׁמוּעֵינוּ דְאֶפִי בְּפָנֵי יַחֲדֵי הָוֵי מֵיֵאוּן וְהֶרְמֵב"ם לֹא סֹבֵר פְּנוּתִיה וְלְכֹן הַשְּׁמִיט הֵבְבָא זֹו דְאֶפִילוּ שְׁיִגְר' אֶצֶל חֲנוּנֵי אֲמַנָם קִשְׁיָא לִי עַל"ז לְפִי מ"ש בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם שְׁסוֹבֵר דְּהִלְכָה פְּאוֹתוֹ הַזּוּג דְּמַכְשִׁירֵי בְּשָׁנִים דְּנֻקָּא וְלֹא בְּחַד וְשְׁלֹא פְּדַעַת הַתּוֹס' וְסֹבֵר דְּהָא דְשְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי אֲתִי לְאֶשְׁמוּעֵי דְאֶפִי בְּפָנֵי יַחֲדֵי הָוֵי מֵיֵאוּן וְהֶרְמֵב"ם לֹא סֹבֵר פְּנוּתִיה בְּזֶה וְלְכֹן הַשְּׁמִיט' הֶרְמֵב"ם אֲבָל לַפ"ז קִשְׁיָה דְּדַבְרֵי ר"י בַר"י סוֹתְרִי זַא"ז דְּהִלֵּא א' מֵאוֹתוֹ הַזּוּג דְּמַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים הוּא ר"י בַר"י וְהַבְּרִייתָא בְּהָא דְשְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי הוּא ג"כ ר"י בַר"י וּמִשְׁם מוֹכַח דְאֶפִי בְּחַד הָוֵי מֵיֵאוּן וְא"כ דְּבַרֵי ר"י בַר"י סוֹתְרִים זַא"ז, בְּנֻדָּאי לְפִי פְּשׁוּטוֹ בַּגַּמ' לֹא קִשְׁיָה פְּלוּם דְאֶמְרֵי דְעֵיקַר הַטַּעַם גְּבִי חֲנוּנֵי הוּא מִשּׁוּם דְאֶטְרַחָה וְלֹא מִשּׁוּם שְׁמִיָּאָה בְּפָנֵי יַחֲדֵי וְא"כ י"ל הֵא דְּהִלְכָה פְּאוֹתוֹ הַזּוּג דְּמַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים דְּנֻקָּא וְלֹא בְּיַחֲדֵי וְזֶהוּ דַעַת הָרִיטְב"א בְּשֵׁם ר"ח אֲבָל לְפִי מ"ש בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם שְׁלֵמַד בְּהָא דְשְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי אֲתִי לְאֶשְׁמוּעֵי דְאֶפִי בְּחַד הָוֵי מֵיֵאוּן וְלִמַּד דְּהִלְכָה פְּאוֹתוֹ הַזּוּג דְּמַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים דְּנֻקָּא וְלֹא בְּחַד וְשְׁלֹא פְּדַעַת הַתּוֹס' א"כ לַפ"ז דְּבַרֵי ר"י בַר"י סוֹתְרִים זַא"ז וְנִלְע"ד דְּבִזְהָ מְנוּשְׁבִים דְּבַרֵי הַתּוֹסְפוֹת שְׁכַתְּבוּ לְעֵיל בַּד"ה מַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים וְאֶפִי בְּחַד אֲלֵא שְׁצָרֵיהּ לְעַדוֹת שְׁמִיָּאָה כו' קִשְׁיָה מַנ"ל לְהַתּוֹס' פִּי זֶה בְּהָא דְּמַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים דְאֶפִי בְּחַד וְלְפִי מ"ש הוּא מְנוּשְׁבֵי דְקִשְׁיָה לְהַתּוֹסְפוֹת קוֹשְׁיָתֵינוּ אִי אֶמְרֵי דְּמַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים דְּנֻקָּא וְלֹא בְּחַד א"כ דְּבַרֵי ר"י בַר"י סוֹתְרִים זַא"ז לְפִי שְׁהַתּוֹס' סוֹבְרִים ג"כ הַטַּעַם בְּהָא דְשְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי הַטַּעַם הוּא דְאֲתִי לְאֶשְׁמוּעֵי דְאֶפִי בְּיַחֲדֵי הָוֵי מֵיֵאוּן וְכַדַּעַת רַש"י וְא"כ קִשְׁיָה קוֹשְׁיָתֵינוּ וְלְכֹן כְּתָבוּ בְּהָא דְּמַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים וְאֶפִי בְּחַד וְזֶהוּ ג"כ דַּעַת רַש"י וְזֶהוּ לַעַנ"ד בְּיָאוּר נִכּוֹן בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' אֲבָל לְפִי מ"ש בְּדַעַת רַמְב"ם א"א לּוֹמַר כֹּן וְקִשְׁיָה קוֹשְׁיָתִי וְרֵאִיתִי בְּתַשׁוּב' ה"ה הַר"י מֵינָץ סִי' י"ג שְׁהַעֲתִיק לְשׁוֹן הַבְּרִייתָא הַנּוֹ' וְכַתֵּב בְּזֶה הַלְשׁוֹן יֵתֵר עַל"כ אַר"י אֶפִי שְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי כו' וְא"כ הַגִּירְסָא הוּא אַר"י וְלֹא ר"י בַר"י וְא"כ י"ל שְׁגַם הֶרְמֵב"ם הִיָּה לוֹ גְּנוֹסְחָא הַזֹּאת בְּבְרִייתָא אַר"י אֶפִי שְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי כו' וּבְהָא דְּהִלְכָה פְּאוֹתוֹ הַזּוּג דְּמַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים הוּא ר"י בַר"י וְא"כ אֵין פְּאֵן סְתִירָה מֵהָא דְשְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי לְהָא דְּמַכְשִׁירִין בְּשָׁנִים כִּי הֵא דְשְׁיִגְרָה אֶצֶל חֲנוּנֵי הוּא ר"י וְחוֹלֵק עַל אוֹתוֹ הַזּוּג כו' וְלְכֹן הַשְּׁמִיט הֵא דְשְׁיִגְר' אֶצֶל חֲנוּנֵי כו' לְפִי שְׁפוֹסֵק דְּהִלְכָה פְּאוֹתוֹ הַזּוּג כו'.

וְרֵאִיתִי מ"ש הַרְבּ הַמְּגִיד עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּפִי א מה"ג וְז"ל כִּי צַד מְמַאֲנֵת אוֹמֶרֶת בְּפָנָי שְׁנֵי עֲדִים וְכַתֵּב הַמ"מ פָּסֵק הֶלְכָה בְּגִמְרָא שֶׁהַמִּיאוֹן בְּפָנָי שְׁנַיִם וַיֵּשׁ מִי שֶׁפָּתַח דְּלַכְתַּחֲלָה בְּעֵינָיו ג' וְאִין פֶּן דַּעַת רַש"י וְרַבֵּינוּ וְעֵיקָר וְכו' ע"ש וּא"כ מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַמ"מ שֶׁדַּעַת רַש"י וְהַרְמַב"ם שְׁוִין וּבְאֵמַת לְפִי מ"ש מִחֲלֹקֶת גְּדוּל בִּינְיָהֶם דְּרַש"י סִבֵּר דְּבַחַד מְהַנִּי מִיאוֹן וְהַרְמַב"ם סִבֵּר דְּצָרִיף שְׁנַיִם אָבֵל ז"א קוֹשְׁיָא דַּע"כ פ' בְּזָה שְׁוִים הַרְמַב"ם וְרַש"י דַּא"צ לְכַתְּחֵלָה ג' רַק דֵּי בְּשָׁנִים וְדִלָּא כִּינֵשׁ מִי שֶׁסּוֹבֵר דְּלַכְתַּחֲלָה בְּעֵינָיו ג' אָכֵן צָרִיף לְדַקְדָּק בְּסוּגְיָא הֵיכֵן מְצָא הַמ"מ דְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּרַש"י וְאַדְרַבָּא רַש"י פָּתַח בְּהָא דְּשִׁיגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי דְּהַמִּיאוֹן בְּאֶחָד דֵּי וְכַמ"ש הַנִּימוּק"י וְזוּלַת הַנּו' רֵאִיתִי לִישֵׁב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּמָה שֶׁהַשְּׁמִיטָה הָא דַּר"י בַּר"י בְּהָא דְּשִׁיגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי לְפִי שֶׁרֵאִיתִי בְּב"י שֶׁפָּתַח בְּסִי' קנ"ה בא"ה וְז"ל קִטְנָה שֶׁבָּאָה לְמָאן וְעֲדִים הַמְּעִידִים שֶׁהִיא קִטְנָה אֵינָם מְצוּיִים פֶּאן וְאַמָּה אוֹ קְרוּבִיָּה אוֹמְרִים לְב"ד תְּמָאן עַכְשָׁיו כּו' וְאִם תְּבִיא עֲדִים אַח"כ שְׁבִיּוּם שֶׁמִּיאָנָה הֵיחָדָה קִטְנָה תְּתִירוּהָ לְהַנְשֵׂא כּו' נִרְאָה שֶׁאֵינָן ב"ד רַשְׁאִים לַעֲשׂוֹת פֶּן כּו' ע"ש בְּב"י שֶׁהָאֵרִיף בְּזָה וְא"כ י"ל שֶׁהַרְמַב"ם סִבֵּר ג"כ כִּמּוֹ שֶׁסִּבֵּר הַב"י דְּהַעֲדִים שֶׁמִּיאָנָה בְּפָנֵיהֶם צָרִיכִין לִידַע בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ שֶׁהִיא קִטְנָה וְהוֹקְשָׁה לְהַרְמַב"ם עַל הָא דְּאֶמְרִי' בַּגְמ' יִתֵּר ע"כ אִפִּי' שִׁיגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי כִּי לְפִי רִיבְּהָא נִרְאָה דְּהַחֲנֻנִי יוֹשֵׁב לְפִי תְּנֻמוֹ בְּחֻנוֹת וְהָאֵשָׁה הַזֹּאת אוֹמֶרֶת לְפָנָיו א"א בְּפִלוֹנִי בְּעֲלִי וּמַעוֹלָם לֹא חָקַר אַחֲרֵיהָ אִם הִיא קִטְנָה אוֹ גְּדוּלָה וְא"כ לְמָה אָמַר בַּגְמ' אִין לָהּ מִיאוֹן גְּדוּל מְזָה וְלָכֵן הַשְּׁמִיטָה הַרְמַב"ם הִבָּבֵא דְּשִׁיגְרָ' אֲצֵל הַחֲנֻנִי.

וּבְדוּחָק י"ל לְפִי דַּעַת הַב"י שֶׁהַמְּצִיא דִּין זֶה שֶׁהַעֲדִים שֶׁמִּיאָנָה בְּפָנֵיהֶם צָרִיכִין לִידַע בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ דְּשִׁבְקִי' לְסוּגְיָא הַנּו' דְּאִיהוּ דְּחִיק וּמוֹקֵי אֲנַפְשִׁיָּה דַּצ"ל דַּמ"ש בַּגְמ' אֲפִילוּ שִׁיגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי אֵינִי כְּשֶׁחֲנֻנִי יוֹדַע בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ וְלָכֵן אָמַר בַּגְמ' אִין לָהּ מִיאוֹן גְּדוּל מְזָה אָכֵן הַרְמַב"ם לֹא רָצָה לִיכְנֹס בְּדוּחָק הַזֶּה שֶׁאֵינִי דוֹקָא שֶׁהַחֲנֻנִי יוֹדַע בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ לָכֵן הַשְּׁמִיטָה הַזֶּה הִיא דְּשִׁיגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי כּו', וְלִפ"ז צ"ל הָא דְּהִבִּיא הַרְמַב"ם הַבְּרִיָּתָא דְּאֶפִּי' אוֹרְחֵי' מְסוּבִין אֲצֵלָה וְאַמְרָה א"א בְּפִלוֹנִי בְּעֲלִי כּו' דְּהוּי מִיאוֹן צ"ל דְּהָאוֹרְחִים יוֹדְעִים וּבְקִיָּים בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ אֲמָנָם זֶהוּ דוּחָק וְכַמ"ש שֶׁלְּפִי פְּשׁוּטוֹ מִשְׁמַע שְׁאִינָם יוֹדְעִים בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ.

וּבְאֵמַת פֶּד מְעִינָתָה בַּה"ה הַב"י בְּמָה שֶׁחִידָשׁ מִדַּעְתּוֹ הַרְמָה דְּהַעֲדִים צָרִיכִים לִידַע בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ וּמְבִיא רֵאִיָּה מַגְמ' דִּיבְמוֹת פֶּרְק מְצוֹת חֲלִיצָה מְהָא דְּאָמַר רַבָּא א"ר סְתִירָה אִין חוֹלְצִין אַא"כ מְפִירִים וְאִין מְמַאֲנִין אַא"כ מְפִירִין כּו' דְּמִשְׁמַע מַגְמ' הַנּו' לְדְּצָרִיכִים הַעֲדִים שֶׁיִּפְרִיּוּ אֵת הָאֵשָׁה בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ וְלַמ"ש לְעֵיל מְסוּגִיתָ הַגְמ' בְּהָא דְּשִׁיגְרָה אֲצֵל חֲנֻנִי וּבְאוֹרְחִים מְסוּבִין אֲצֵלָה מִשְׁמַע שֶׁאֵינָן צָרִיכִין לִידַע בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ.

וְנִלְע"ד לְחַלֵּק בִּינֵיהֶם וְלוֹמַר דַּמ"ש בַּגְמ' אִין מְמַאֲנִין אַא"כ מְפִירִים אֵינִי דוֹקָא כְּשֶׁמְמַאֲנֵת בְּפָנָי ב"ד אִין אִין הַב"ד נִזְקָקִין לָהּ אַא"כ יוֹדְעִים וּבְקִיָּים בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ שֶׁהִיא קִטְנָה וְכַמ"ש הַב"י דֵּינֵשׁ לְחוּשׁ שְׁשָׁנִים אַחֲרֵים יִרְאוּ שֶׁמִּיאָנָה בְּפָנֵיהֶם וְיִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ לָהּ שֶׁמִּיאָנָה וּבְאֵמַת עֲדִינִין הַב"ד לֹא חָקְרוּ וְנִדְרָשׁוּ עַל מִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ שֶׁהִיא קִטְנָה לָכֵן אִין הַב"ד נִזְקָקִין לְמִיאוֹן אִם לֹא שִׁיּוֹדְעִים מִתְּחִלָּה בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתֵיהָ שֶׁהִיא קִטְנָה וּמִשָּׂא"כ אִם לֹא מִיאָנָה בְּפָנָי הַב"ד שֶׁאֲמָרָה בְּפָנָי א' אוֹ שְׁנַיִם אוֹ כַּמ"ש בַּגְמ' שֶׁהִיוּ אוֹרְחִים מְסוּבִים

אָצְלָהּ אוֹ שְׁשִׁיגְרָה אָצַל חֲנֻנִי וְאַמְרָה א"א בַּפ' בְּעָלִי אֲזֵי אַעֲפ"י שְׁאִינָם יוֹדְעִים בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ מ"מ בְּאִים אוֹתָם אוֹרְחִים אוֹ הַחֲנֻנִי לִב"ד וּמַעֲיָדִים מֵה שְׁאַמְר' לִפְנֵיהֶם א"א בַּפ' בְּעָלִי וְהַב"ד חוֹקְרִים וְדוֹרְשִׁים אִם הֵיטָה קִטְנָה בְּשַׁעַה שְׁמִיאָנָה בְּפְנֵיהֶם אִם לֹאוּ.

וְלֵעֲנ"ד מִיְנוֹשֵׁב בְּזֶה דְבָרֵי רַש"י שֵׁם בְּסוּף דְּבַרְיִית' יָתֵר ע"כ אִפִּי אוֹרְחִים דְּלִיפֵא ב"ד וְדְבָרֵי רַש"י צְרִיכִין בְּיָאוֹר לֵעֲנ"ד דְּמָה בָּא רַש"י לְאַשְׁמוּעִי דְאַפִּי אוֹרְחִים דְּלִיפֵא ב"ד וְאִין לֹוֹמֵר דְּרָצָה לְאַשְׁמוּעִי דְמִמְאָנָת אַף שְׁלֵא בַב"ד יִקְשֶׁה הֲלֵא מְשַׁנָּה שְׁלִימָה הִיא דַב"ה סְבָרֵי דְמִמְאָנָת בֵּין בַב"ד וּבֵין שְׁלֵא בַב"ד אֲמַנָּם בַּמ"ש לְעִיל יִתְכֹן דְּהוֹקְשָׁה לְרַש"י בַּמ"ש בְּגַמְר' אֲפִילוֹ אוֹרְחִים מְסוּבִין דְּהוּי מִיָּאוֹן וְקִשָּׁה הֲלֵא הַב"ד שְׁמִמְאָנָת בְּפְנֵיהֶם צְרִיכִין לִיְדַע שֶׁהִיא קִטְנָה וְא"כ כְּשִׁמְיָאָנָה בְּפְנֵי אוֹרְחִים לְמָה יִהְיֵא מִיָּאוֹנָה מִיָּאוֹן דְּמִסְתַּמָּא הָאוֹרְחִים לֹא חִקְרוּ אַחַר מִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ שֶׁהֵיטָה קִטְנָה וְאַף שִׁי"ל שְׁאִיִּירֵי שֶׁהָאוֹרְחִים יוֹדְעִים בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ שֶׁהִיא קִטְנָה מ"מ לֹא הוּ"ל לְבַרְיִיתָא לְסִתְּוֹם אֲלֵא לְפָרֵשׁ דְּאַיִירֵי דְנוֹקָא בְּאוֹרְחִים כְּאַלְהָ דִּיְדַעִי בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ שֶׁהִיא קִטְנָה וְלִכֵּן בָּא רַש"י לְתַרְזֵן קוֹשְׁיָא זֹו וּמְפָרֵשׁ בְּפְנֵי אוֹרְחִים דְּלִיפֵא ב"ד וְר"ל בְּנֻדָּאֵי אִם הֵיטָה מִמְאָנָת בְּפְנֵי ב"ד אֲזֵי י"ל דְּנֻדָּאֵי לֹא הִיוּ נִזְקָקִין לָהּ אַא"כ יְדַעִי בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ לְאַפּוֹקֵי אוֹרְחֵי שְׁאִינָם ב"ד אֲזֵי אַף דְּלֵא יְדַעִי מִמִּסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ שֶׁהִיא קִטְנָה מ"מ מִיָּאוֹנָה מִיָּאוֹן כְּשִׁמְעִידִין אַח"כ בְּפְנֵי ב"ד שְׁאַמְרָה בְּפְנֵיהֶם א"א בַּפ' בְּעָלִי וְעַל הַב"ד שְׁמַעֲיָדִים לִפְנֵיהֶם עֲלֵיהֶם מוֹטֵל לְדַרוֹשׁ וְלַחְקוֹר וְלְדַרוֹשׁ אִם הֵיטָה קִטְנָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שְׁמִיאָנָה בְּפְנֵי הָאוֹרְחִים אוֹ בְּפְנֵי הַחֲנֻנִי וְאַזְ הוּי מִיָּאוֹנָה מִיָּאוֹן.

אִיבְרָא כַּד מַעֲיִינָת בְּרַמְב"ם הַנ"ל תִּמְצָא שְׁאִין לְחַלֵּק בֵּין הַמִּמְאָנָת בְּפְנֵי ב"ד לְשְׁלֵא בְּפְנֵי ב"ד כִּי אַף הַמִּמְאָנָת שְׁלֵא בַב"ד כְּתֵב הַרְמַב"ם שְׁצָרִיכִין שֶׁיְהִיו מְכִירִין אוֹתָהּ כּו' שְׁפִתְב וְנ"ל כִּי צָד מִמְאָנָת אוֹמְרָת בְּפְנֵי שְׁנַיִם עֲדִים כּו' וּמְסִיִּים שְׁנַיִם שְׁמִמְאָנָת לִפְנֵיהֶם צְרִיכִים שֶׁיְהִיו מְכִירִים אוֹתָהּ וּבַעֲלָה שְׁמִיאָנָה לִפְנֵיהֶם כּו' א"כ מוֹכַח מְזֵה דְאַפִּילוֹ בְּשְׁנַיִם שְׁמִמְאָנָת בְּפְנֵיהֶם צְרִיכִין שֶׁיְהִיו מְכִירִים אוֹתָהּ כּו'.

וְלִכְאוֹרָה הֵיטָה נִרְאָה לְחַלֵּק בֵּין הַפְּרָה דְּהַרְמַב"ם לְהַפְּרָה שְׁאֵנוּ דְנִין עֲלֵיהָ דְהַפְּר' דְּהַרְמַב"ם אִיִּירֵי בְּהַפְּרָה שֶׁיִּפְּרוּ אוֹתָהּ וְאֵת בְּעֲלָה דְהֵיִינוּ כַּמ"ש הַר"ן בְּתִשׁוֹ הוּבָא בַב"י בְּסִפְרוֹ הָאָרוֹךְ דִּישׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יֵשׁ קִטְנָה אַחֲרַת בְּעִיר וְרַמְאֵי א' פִּיתָה אֵת הַקִּטְנָה כּו' וּמִשָּׂא"כ הַפְּרָה דַּנ' אִיִּירֵי בְּהַפְּרָה אִם הִיא קִטְנָה בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ וְאַזְ יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין הַמִּמְאָנָת בַב"ד אוֹ הַמִּמְאָנָת בְּפְנֵי א' אוֹ שְׁנַיִם אֲמַנָּם כַּד מַעֲיִינָת בְּמִקּוּר מוֹצֵא הַדִּינִים הָאֵלוֹ תִּמְצָא שְׁאִין לְחַלֵּק בֵּין הַפְּרָה דְּהַרְמַב"ם לְהַפְּרָה שְׁאֵנוּ דְנִין עֲלֵיהָ דְהֵלֵא הַפְּרָה דַּנ"ד דְּצָרִיכִין לִיְדַע בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ אוֹתָם שְׁמִמְאָנָת בְּפְנֵיהֶם הוּא הַדִּין הַמְּחַוֵּדֵשׁ אֲשֶׁר הִמְצִיא הַב"י בְּשִׁכְלוֹ הַזֶּה וּמִבִּיא רְאִיָּה מְהֵא דְאַמְרֵי בַּגַּמ' א"ר כּו' אִין מְמַאֲנִין אַא"כ מְכִירִין כּו' ע"ש וְגַם דְּבָרֵי הַרְמַב"ם לְקוּחִים מַגַּמ' הַנּוֹ וְאַפ"ה מְבִנְיָא בְּרַמְב"ם דְּאַפִּילוֹ הַמִּמְאָנָת בְּפְנֵי שְׁנַיִם צְרִיכִין שֶׁיִּפְּרוּ אוֹתָהּ כּו' וְא"כ מִשְׁמַע דְּאַף הַמִּמְאָנָת שְׁלֵא בַב"ד צְרִיכִין שֶׁיִּפְּרוּ אוֹתָהּ בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ.

בְּאַמַּת צְרִיכִין אָנוּ לֹוֹמֵר לְדַעַת הַרְמַב"ם כְּדִי לִישֵׁב אֶלְיָבֵי סוּגְיָא דְשְׁמַעְתָּא בְּהָא שְׁאִין מְמַאֲנִין אַא"כ מְכִירִין וּבִיּוֹתֵר מ"ש בַּגַּמ' דִּישׁ נוֹחַלִין בְּהָא דְאַמְרִינוּ אִין מְמַאֲנִין וְאִין חוֹלְצִין אַא"כ מְכִירִין וּמְקַשָּׁה שֵׁם מְהֵא דַּש"מ כּו' וּמְסִיק דְבִי דִינָא בְּתֵר בִּי דִינָא לֹא דִּיִּיקֵי מִשְׁמַע

דהפל תלוי בב"ד לכן אין חולצין ואין ממאנין אא"כ מפירין וקרב"ם פתב דאף בשנים צריכין שיפירו כו' וצריכים אנו לומר דהואיל ואנן קי"ל דהלכה פאותו הזוג דמכשירין בשנים וא"כ גם השנים קרויים ב"ד לענין מיאון הואיל והמעשה נגמר על ידיהם וכמ"ש בגיטין פרק השולח בראשונה הנה עושה שליח ממקום אחר ומבטלו איתמר בפני פמה הוא מבטלו רנ"א בפני שנים ר' ששת אמר בפני ג' רש"א בפני ג' ב"ד קתני וחכ"א בפני ב' לבי תרי נמי ב"ד קרי ליה ומביא ראיה מפרוזבול כו' ע"ש ומפרש בריב"ש סי' רל"ב הטעם דלתרי נמי ב"ד קרי ליה פלומר בענין פזה שא"צ משא ומתן אפילו לשנים קרי ליה ב"ד כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד גבי מיאון ואף שבגמ' קאמר אין חולצין אא"כ מפירין ואין ממאנין אא"כ מפירין וא"כ מדמה מיאון לחליצה ובחליצה ע"כ צריה ב"ד של ג' דילפינו מקרא וא"כ ה"ה למיאון אבל ז"א דמילי מילי קתני הא כדאיתא והא כדאית' דלגבי חליצה מקרי ב"ד ג' ולגבי מיאון שנים וזהו מדוקדק בגמ' דלא פללינהו בחד בבא אין חולצין ואין ממאנין אא"כ מפירין דתיישי' לב"ד טועים.

ולפי מ"ש יתכן לפי שחלוקים בדיניהם בחליצה צריה ג' ולגבי מיאון צריה ב"ד של שנים ולכן צריה שיפירו אותה השנים שממאנת לפניהם וכמ"ש הרמב"ם רק שלפ"ז צריה ישוב הסוגיא דהיו אורחין מסובין בבית בעלה או דשיגרה אצל חנוני כו' דמשמע אף שאינם בקיאים במספר שנותיה.

ונלע"ד לחלק ביניהם דנדאי פשאורחים מסובים או ששיגרה אצל חנוני כו' ואמרה א"א בפ' בעלי נדאי אין לה מיאון גדול מזה וא"צ שיפירו אותם רק מעידים לפני הב"ד והמה חוקרים ודורשים אם הגיעה למספר שנותיה ומ"ש בגמ' אין חולצין ואין ממאנין אא"כ מפירים פירוש פשאמה או קרוביה באים אל הב"ד שבתה רוצה לבא למאן בפניהם אז אין נזקקין לה שתבא למאן בפניהם אא"כ שיפירו אותה שהיא קטנה במספר שנותיה וכמבואר החשש זה במרן הב"י ולאפוקי פשהאורחים יושבים לפי תנן או החנוני והאשה באה ואמרת א"א בפ' בעלי אף שהאורחים אינן יודעים כלל במספר שנותיה מגידים דבריהם בפני הב"ד והמה חוקרים ודורשי' אם היתה קטנה בשעת המיאון כו'.

וזהו שמדוניק ברש"י פרק מצנת חליצה חולצין וממאנין כו' ופירש"י ד"ה וממאנין ב"ד נזקקין למיאון כו', וקשה למה דקדק רש"י בלשון נזקקין אלא כמ"ש לעיל שהקטנה אינה לפניהם רק שרוצה לבא למאן לפניהם אז אין נזקקין לה שתבא למאן לפניהם אא"כ יפירו במספר שנותיה ומהחשש שפתב הב"י בספרו הארוך.

וזהו שמדוניק גם פן בספרו הארוך בדין המחודש מדעתו הרמה וז"ל קטנה שפאה למאן כו' ואמה או קרוביה אומרים לב"ד שתמאן עכשיו בפניהם ותכתבו לה כו' וקשה למה דניק ואמה או קרוביה אומרים ולמה לא אמר בפשוטו שהקטנה בעצמה אומרת לב"ד שתמאן בפניהם אלא צ"ל שאם הקטנה בעצמה אומרת אל הב"ד שרוצה שתמאן בפניהם בנדאי אין שנייה לומר הדין המחודש אשר חידש הרב מדעתו שאין הב"ד רשאים לעשות פן לפי שתיכף שהיא אומרת פן בפני הב"ד שרוצה שתמאן אז הוי תיכף מיאון גמור אף אם אין יודעים שהיא קטנה רק שתברר אח"כ שהיא קטנה.

וכן מבואר בתשו' הרב ת"י סי' רי"א בשם הרי"בם בנדון שפתב וז"ל קטנה יתומה שקודשה ראובן כו' ובאה היתומה לב"ד למאן ולא הספיקה פי מת בעלה פתאום כו',

תשובה אם יש עדים בדבר פשפואה היתומה לב"ד למאן שגילתה דעתה בפירוש שאינה רוצה באותו בעל או דברים שמשמען פה פגון שאמרה שאינה רוצה בבעל זה וינה (צ"ל ותלה) לב"ד לומר פה הנה זהו נדאי מיאון יקרא וא"צ מיאון אחר דהא קי"ל דאינה צריכה למאן בב"ד ואפ"ה אם היו אורחים מסובים בבית בעלה כו' ואמרה איני רוצה בפ' בעלי כו' ה"ז מיאון כו' ע"ש באריכות א"כ מוכח דאם הלכה למאן וגילתה דעתה בפני איזה אנשים שמשמען של דברים שאינה רוצה באותו בעל הוי מיאון והביא ראיה מהא דאורחים מסובים ואף אם תברר שהיתה קטנה כו' וע"ש בתשו' הנז' ולכן דקדק הב"י קטנה שפאה למאן כו' ואמה או קרובה אומרים להב"ד לא שהקטנה עצמה באה אל הב"ד שתמאן ע"ז אמר שאין הב"ד רשאים לעשות פן וה"ה אם אמה או קרובה באים אל השנים ולא אל הב"ד ג"כ דינא הכי שאין נזקקין להם אא"כ יפירו במספר שנות הקטנה כי לגבי מיאון שנים נמי נקראים בב"ד.

וכן מוכח ממ"ש בתשו' ה"ה מהר"ר בצלאל סי' ז' דף ל"ג שכתב ונ"ל וגדולה מזו משמע לי דאפילו אם שנים סומכים על קבלתו ולא הוי עד מפי עד וכו' ומסיים שם ואע"ג דאיצטריך שני אנשים פשרים (דהיינו שיעידו על השנים) כשיעידו בפני שני דיני המיאון סגי וא"צ לקבלת עדות זה בב"ד של שלשה עכ"ל וזהו כמ"ש דלמיאון שנים נמי נקראים בב"ד ובה מושבים דברי הרמב"ם וגם סוגית הגמ' הא דאורחים מסובין וגם הא דשיגרה אצל החנוני כו' עם הא דסוגית הגמ' דאין ממאנין אא"כ מכירים כו' עם הדין המחודש אשר חידש ה"ה מרן מוהרי"קא בספרו הארוך ומעתה נבא לבאר נ"ד בעסק הריבה אשר אנו דיני עליה שמיאנה בבעלה אם מיאונה מיאון עפ"י העדות אשר הוגבה לפני הב"ד ותחלה צריך אני לבא אל טענות הריבה הנז' למה מיאנה בבעלה לפי טענות שטוענת עליו שאין לו גבורת אנשים וישען על ביתו ולא יעמוד ועבור זה מיאנה בבעלה ואמרה לו לה לבית אביה כי אמה אינה בן זוג שלי ואין לה עסק בביתי בנדאי אם הנה הבעל מודה לדברים האלה אפשר שהנה די במיאון הנה עפ"י מ"ש האז"ג בפ"ש מהר"ר שמחה ז"ל הלכה פאותו הזוג וכתב מורי מהר"ר שמחה ומסתברא אפילו לא מיאנה אלא בינו לבינה כו' והעמקתי לשונו לעיל מ"ש הר"י מינץ בשמו רק הבעל כופר ואומר שמעולם לא גירשה אשתו מביתו רק חמותו ולכן צריכין אנו לברר מתוך העדות אם היא יוצאת במיאון הנה אם לאו.

פי לכאורה נראה שאין עדותן מספיק לצאת במיאון בראש תחלת העדות הוא מה שהעיד חתני החכם השלם מהר"ר יעקב במהר"ר בנימן נר"ו וז"ל בתחלת הלילה בחדש הראשון שנת תנ"ב בא אלי ר' יהודה בר יעקב ר"ל והגיד לי המעשה שעשאתו פלתו מרת האנוש אשת בנו ר' יעקב שגירשה אותו מביתה שאינה רוצה בו וביקש ממני שאלה ואעשה שלום כו' ובכן באו ואמר ר' יהודה לכלתו מרת האנוש את עזי פנים וחוצפ' פנים היכן ראית מעשה כזאת שאשה מגרשת את בעלה מביתה והשיבה לו גם הוא עשה לי כזאת ולא פירשה דבריה עכ"ל בקיצור.

הנה העדות אינו מספיק להיות מיאונה מיאון באשר שלא פירשה דבריה ואמרי' בגמ' דיבמות פ"ק ב"ש ת"ר אינה מיאון אמרה א"א בפלוני בעלי א"א בקדושיני שקדשוני אחי ואמי כו' ובנ"ד לא אמרה בפני החכם השלם העד הנז' לא הלשון א"א בפ' בעלי ולא

א"א בקידושין כו' ואף שא"ל חמיה היכן ראית המעשה שאשה מגרשת את בעלה הלא היא השיבה רק שגם הוא עשה לי כזאת ואין לו ביאור.

וגם בעדות השני שפא כ"ר יהודה בקובלנ' ע"ד המעשה אשר גירשו את בנו מביתו ומבואר שם ששלחו ראשי ופרנסי הק"ק את שלוחם אל אמה של הריבה הנ"ל למה גירשה אותו מביתו והשיבה מה השיבה כמבואר בגביות העדות ויש קצת שינוי בין עדות הפרנסיים במה שהשיב להם השמש שלוחם קצתם אומרים שהשיב להם השמש שחמותו אם הריבה הנ"ל השיבה להפרנסיים וקצתם אומרים שהריבה בעצמה השיבה להם תשובה שאינה חפיצה בבעלה כלל וא"כ הו"ל עדות מוכחשת ואוקי איתתא אחזקה שהיתה מקודשת ונשואה לבעלה הנ"ל.

ועוד יש לספק בעדות הנ"ל דאף אם נאמר שזה לא מקרי הכחשה בעדות וגם העדות של הח' מהר' יעקב הוא עדות מספיק להתיר האשה הנ"ל שיהיה מיאונה מיאון מ"מ יש צד ופתח להתמיר ונאמר דהני עדות מנוקדת שלא היו ביחד השני עדות הנ"ל עידי המיאון שמיאנה ואמרי' בגמ' דמכות פ"ק גבי היו שנים רואים אותם מחלון זה כו' ואתמר בגמ' א"ר זוטרא בר טובי' א"ר מנין לעדות מנוקדת שהוא פסול שנא' לא יומת ע"פ ע"א מאי א' כו' אלא אחד אחד כו' ואף שאמרינן בכתובות פ"ב ובסנהדרין פ"ג לעולם אין עדותן מתקיימת עד שיראו שניהם ריב"ק אומר אפילו בזה אחר זה כו' ואמרינן דהלכה כריב"ק היינו דוק' בד"מ אבל לא בדיני נפשות וכתבו הרי"ף והרא"ש פרק מי שאחזו גבי לא תתניח עמו אלא בפני עדים כו' ומביא שם לשון הירושלמי ראוה שנים שנתניחה עמו צריכה הימנו גט שני אחד בשחרית ואחד בין הערבים זה הנה מעשה ואמרו אין מצטרפים וכתב הר"ן ואע"ג דלגבי ממונ קי"ל דמצטרפין לגבי אישות דשינוי בד"נ בבת א' בעינן להו כו' ע"ש וא"כ ה"ה היכי דהו"ל מילי דאישות בבת א' בעינן להו ובנ"ד דלא הני להו בבת אחת עידי המיאון והני עדות מנוקדת ואין מצטרפין למילי דאישות כמו לענין מיאון בנ"ד.

א"כ מכל אלו הצדדים יש להתמיר בנ"ד ולומר שאין למיאונה מיאון ועוד יש לספק ונאמר שאף שאין מצטרפים אלו השני עדות בעדות של מהר"ר יעקב שמיאנה בפניו ועדות הקהל הוא שמעידים מה שנתקבל עדות של שלוחם בפניהם וזולת שאר ספיקות אשר יש בנ"ד פאשר יתבאר לפנינו הפל בעזה"י אמנם באשר שעגמה עלי העיגון של הריבה הנז' אשר היא יושבת בירפתי ביתה עגומה ועגונה כמה שנים ואי אפשר בעולם להשתדל לה גט אף בתרקבי דדינרי וריקה הזאת היא מיחוסי ארץ הן מצד אביה הן מצד אמה שאביה הנה מגדולי ומגבירי פרנסי הק"ק ואביה זקונה מצד א' הוא הרב המנובקה מהר"ר יששכר פערמון ומצד השני הרב המנובקה מהר"ר מרדכי הפהן ז"ל ומצד אמה המנוח כמהר' נח איש צדיק תמים אשר הפליא לעשות ועשה אוננים לתורה שגדב לבו והזיל מפיסו כמה אלפים גרושש הן לת"ת דק"ק שאלוניקו הן ללומדי תורה בירושלים תוב"ב ובצפת תוב"ב ושאר הקדשות לנשואי בתולות עניות פאשר ידוע לכל לכן מן הראוי לכל בתי דינים שבישראל להפד בזכותה ולפוטרה מכבלי העיגון ומה גם דכד גרד לעמקא דדינא בענין העדות הנז' תמצא ברוחה שיש להתיר הריבה הזאת מכבלי העיגון ומיאונה מיאון.

וְרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַנֶּחֱסָפֶק אֲשֶׁר אָנוּ מְסֻנְפָקִים בְּעֵדוּת שֶׁל הַח' ר' יַעֲקֹב הַנּוֹ' בְּאֲשֶׁר
שָׁלָא דְבִרָה בְּפָנֵי הָעֵד לְשׁוֹן אִי אִיפְשִׁי בִּפ' בְּעֵלֵי כו' הֲלֹא כִּד מְעִינָתָ בְּרֵאשִׁית דְּבִרְיוֹ שֶׁל
הָעֵד הַח' ר' יַעֲקֹב שָׁבָא אֵלָיו ר' יְאֻדָּה בְּקוֹבְלָנִי רַבָּא עַל הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשִׂתָּה כְּלָתוֹ לְבָנוּ
ר' יַעֲקֹב שְׂגִירָשָׁה אוֹתוֹ מִבֵּית' וְאָמְרָה אֵלָיו שְׂאִינָה רוֹצָה בּוֹ וְא"כ הוֹדָה ר' יְהוּדָה שְׁסִיפֵר
לוֹ בְּנוֹ ר' יַעֲקֹב בְּעֵלָה שְׂמִיאָנָה בּוֹ בִּינוֹ לְבִין עֲצָמָה שְׂאֻמְרָתָ לוֹ שְׂאִינָה רוֹצָה בּוֹ וְע"ז לְקַח
אֹתוֹ עִמּוֹ לְהַחֲכֵם ר' יַעֲקֹב הָעֵד אוֹלֵי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם וְקִינָה לְשְׁלוֹם וְהִנֵּה בְּעֵתָה שָׁבָא
חֲמִיָּה עִם הָעֵד הַנּוֹ' לְאֵל כְּלָתָהּ וְאָמַר אֵלֶיהָ אֵת עֲזֵי פָנִים וְחֻצְפָּא פָנִים הֵיכֵן רֵאִיתָ שְׂהֵאֲשָׁה
מְגַרְשֵׁת לְבַעַל' מִבֵּיתָה מִשְׁמַע שֶׁהוֹדָה לְדְבָרֶיהָ שְׂמִיאָנָה בּוֹ לְפָנֵי זֶה וְע"ז הֵיטָה תְּשׁוּבָת'
שְׁגָם הוּא עָשָׂה לִי כְּזֹאת וּבְאֲשֶׁר שְׂיָדוּעַ וּמְפֻרָסִם שְׂהִמְיָאוֹן הַנּוֹ' שְׂמִיאָנָה בּוֹ הוּא בְּעֵבֹר
שְׂמֵאָסָה בּוֹ וְנִפְל חֲלוּדָה בִּינֵיהֶם עַל שֶׁהִיא טוֹעֵנָת עֲלֵיו שְׂאִין לוֹ גְבוּרַת אֲנָשִׁים וְאִינוּ נוֹהֵג
עִמָּה כְּדָרָךְ כָּל הָאֲרָץ וְזֹאת הֵיטָה תְּשׁוּבָת' שְׁגָם הוּא עָשָׂה לִי כְּזֹאת שְׂאִינוּ נוֹהֵג עִמָּה כְּדָרָךְ
כָּל הָאֲרָץ וְכֹאֵן בְּפָנֵי הָעֵד הַנּוֹ' וּבְפָנֵי חֲמִיָּה נִתְּנָה טַעַם לְשִׁבְחָ לְמָה מִיָּאָנָה בּוֹ מְקַדָּם וְגִירָשָׁה
אוֹתוֹ מִבֵּיתָה וְאִינָה רוֹצָה בּוֹ עֵבֹר שְׁגָם הוּא עוֹשֶׂה לָּהּ כְּזֹאת שְׂאִינָה נוֹהֵג עִמָּה כְּדָרָךְ כָּל
הָאֲרָץ שְׂזָה הִנֵּה הַטַּעַם שְׂגִירָשָׁה אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ וּמֵאָסָה בּוֹ כִּידוּעַ לְכָל בְּנֵי הָעִיר וְרֵאִיָּה לְזֶה
מְגַמְר' דִּיבְמוֹת פ' ב"ש דף ק"ח דָּאם מְרָדָה תְּחַלָּה בְּבַעֲלָהּ בִּינוּ לְבִינָה וְאִת"כ שְׂאֵלוֹ אוֹתָהּ
בְּפָנֵי הָעֵד וּמִתְשׁוּבָתָה אָנוּ לְמִידִין שְׂמִיאָנָה בּוֹ דָּאִין לָּהּ מִיָּאוֹן גְּדוֹל מְזָה דָּאִית' שְׁם בַּגְמ'
גְּבִי כְּלָתִי דָּאֲבָדָן אִימְרוּד שְׂדַר רַבִּי ד' זוּגִי דְרַבְּנָן לְמַבְדִּיקִינָהוּ אָמְרִי לְהוּ נָשִׁי חֲזוּ גְבַרְיִיכִי
דְקָאֲתִי אָמְרִי לְמַהֲשִׁלַח רַב לְמַבְדִּיקִינָה רָאָה ר' שְׂמָרְדוֹ בְּבַעֲלִיָּהּ אֵלָא צ"ל שְׂמָרְדוֹ
בְּבַעֲלִיָּהּ בֵּינָם לְבִין בְּעֵלִיָּהֶם וְלֹא נוֹדַע לְמָה וְאִת"כ בְּפָנֵי הַנָּשִׁים שְׂאֻמְרוֹ לְהֵם חֲזוּ גְבַרְיִיכִו
וְהַשִּׁיבוּ לְהֵם נִיְהוּי גְבַרְיִיכִו דִּידְכִו וְאֵף שְׁלֹא אָמְרוּ בְּפִירוּשׁ אֵין אָנוּ רוֹצִים בְּבַעֲלִינוּ מ"מ
מִתְשׁוּבָתָם אָנוּ לוֹמְדִים שְׂעוּמְדִים בְּמַרְדָּם מַה שְׂמָרְדוֹ בֵּינָם לְבִין בְּעֵלִיָּהֶם מִתְחַלָּה וְאָמַר
רַבִּי אֵין לָּהּ מִיָּאוֹן גְּדוֹל מְזָה וְה"ה בנ"ד אֵף שְׁלֹא אָמְרָה אִת"כ בְּפִירוּשׁ אִי אֲפָשִׁי בְּפִלוּנִי
בְּעֵלֵי רַק מִתְשׁוּבָתָה אָנוּ לוֹמְדִים זֶה שְׂיָיָה ג"כ לומר אֵין לָּהּ מִיָּאוֹן גְּדוֹל מְזָה.

וְאֵע"פ שִׁישׁ לְדַחֲוֹת דְּבַשְׁלָמ' בְּעוֹבְדָא דר' אָמְרוּ בְּפִירוּשׁ נִיְהוּי גְבַרְיִיכִו דִּידְכִו וְלָכֵן הוּי
מִיָּאוֹן וּמִשָּׂא"כ בנ"ד שְׂהִיָּת' תְּשׁוּבָת' גַּם הוּא עָשָׂה לִי כְּזֹאת וְאֵין לָּהּ בְּמִשְׁמַע כָּל כְּפָה
דְּלִיְהוּי מִיָּאוֹן אֲבָל כִּד נִדְקָדַק בְּעוֹבְדָא דר' תְּמַצָּא שְׂזָהוּ מִמֶּשׁ דוּמָה לנ"ד דִּישׁ לְדַקְדַּק
במ"ש רַבִּי אֵין לָּהּ מִיָּאוֹן גְּדוֹל מְזָה מַהִי תִיִּתִי לומר שְׁלֹא יְהִיָּה מִיָּאוֹן וְגַם לְמָה הַגְּדִיל רַבִּי
הָעֵנָן וְאָמַר הַלְשׁוֹן אֵין לָּהּ וְהל"ל כְּפִשׁוּטוֹ דְּהוּי מִיָּאוֹן אֵלָא צ"ל שְׂרַבִּי הִיָּה מִתְנַרָּא שְׁלֹא
יָאֲמְרוּ דְּזָה לָּא מְקַרִּי מִיָּאוֹן הוֹאִיל וְלֹא אָמְרָה בְּפִי' א"א בְּפ' בְּעֵלֵי רַק תְּשׁוּבָה עַל הַדִּיבּוּר
שָׂא"ל הַנָּשִׁים וְלֹא מְקַרִּי מִיָּאוֹן לְכֵן הַפְּלִיג וְהַגְּדִיל הָעֵנָן וְאָמַר שְׂאִין לָּהּ מִיָּאוֹן גְּדוֹל מְזָה
שְׂהִרִי מִתְחַלָּה מְרָדוֹ בְּהֵם הַנָּשִׁים בְּבַעֲלִיָּהֶם וְאִת"כ אָמְרוּ תְּשׁוּבָה זֹו נִיְהוּי גְבַרְיִיכִו דִּידְכִו
א"כ אִיגְלָאִי מִלְתָּא שְׂמָה שְׂמָרְדוֹ בְּבַעֲלִיָּהֶן מִתְחַלָּה בֵּינָם לְבִין בְּעֵלִיָּהֶם הוּי מִחֲמַת מִיָּאוֹן
וּמכ"ש בנ"ד כְּפִי מַה שְׁסִיפֵר לוֹ אָבִיו שֶׁל הַבַּעַל דְּבָרֵי הַרִּיבָה שְׂאֻמְרָה בְּפִירוּשׁ שְׂאִינָה
רוֹצָה בּוֹ בְּפָנֵי הַבַּעַל וְגִירָשָׁה מִבֵּיתוֹ וְאִת"כ שְׂאֵל אוֹתָהּ חֲמִיָּה אָבִיָּה שֶׁל הַבַּעַל אֵת עֲזֵי
פָנִים וְכִי דָרָךְ הָאֲשָׁה לְגַרְשׁ אֵת בְּעֵלָהּ וְהִיא הוֹדִית לְדְבָרֵי שְׂגִירָשָׁה אוֹתוֹ וְאָמְרָה הַטַּעַם
הַיָּדוּעַ שְׁגָם הוּא אִינוּ נוֹהֵג עִמָּה כְּדָרָךְ כָּל הָאֲרָץ וּבְנוֹדָאִי אֵין לָּהּ מִיָּאוֹן גְּדוֹל מְזָה (וְאֵין
לְדַחֲוֹת דְּבַשְׁלָמָא הָתָם גְּבִי כְּלָתִיָּה דָּאֲבָדָן שְׂאֻמְרוֹ הַנָּשִׁים חֲזוּ גְבַרְיִיכִו דְקָאֲתִי וְהֵם הַשִּׁיבוּ
לִיְהוּי גְבַרְיִיכִו דִּידְכִו וְהוּי מִיָּאוֹן כָּאֵלוֹ אָמְרוּ בְּפִירוּשׁ שְׂאִינָם חֲפִיצִים בְּבַעֲלִיָּהֶם וּמִשָּׂא"כ

בנ"ד שלא השיבה הריבה הנז' רק בלשון הזה שגם הוא עשה לי פזאת אמנם ז"א שגם גבי פלתייה דאבדון אף שהשיבו ניהוי גבריכוו דיכחו יש לומר ג"כ לא שאינה חפיצה בו רק שאנשים אשר באו ניהוי גם פן אנשים שלהם ולא שמאסו בהם שאינם חפצים בהם כי איש א' יכול לישא כמה נשים ומ"מ מפרשים המשמעות שמיאנה בהם ומכ"ש בנ"ד שגלוי וידוע לכל בני העיר שמאסה בו וכמה פעמים בטלו התפילות המורשה שלה שיגבוה העדות בב"ד עבור המיאון הנ"ל).

וראיה לזה ממ"ש בגמ' דיבמות פ' ב"ש יתר על פן אר"י בר"י אפילו שיגרה אצל חנוני ואמרה א"א בפלוני בעלי כו' ופירש"י ואע"ג דאיכא למימר משום דאטרחהו כו' ואפ"ה תלינו במיאון כו' ואע"ג דליכא אלא חנוני וכמו דהתם תלינו במיאון וא"כ ה"ה בנ"ד דמהדברים שדיבר חמיה אליה את עדי פנים וכי יש אשה שמגרשת את בעלה מביאה כמו שעשית וא"כ למה לא השיבה לו שמעולם לא גירשה אותו ולא מאסה בו ומתשובתה שהשיבה לו היא מודית שמאסה בו וכדבריו פן הוא שגירשה מביתו רק שאמרה טעם למה גירשה אותו והינו הטעם הנ"ל ולא תלינו בטעם אחר רק במיאון וכמ"ש בגמ' דאע"ג דאיכא למימר משום דאטרחא מ"מ תולין במיאון ומכ"ש פאן שהטעם מפורסם מקדם שעלתה חלודה ביניהם והשאנה פבוש' מאחר שאינו נוהג עמה כדרך כל הארץ ואע"ג דיש לדחות דבגמ' גבי חנוני אמרה בפירוש בפני חנוני א"א בפלוני בעלי ומשא"כ בנ"ד בפני העד לא אמרה כלום שמאסה בו רק תשובה על דברי חמיה אמנם מתשו' זו אנו יודעים שהיה פשוט ביניהם המיאון וכמו שאומר העד בתחלת דבריו שאמר אליו אבי הבעל שמיאנ' בכנו בינו לבינה ועשתה מעשה שגירשה אותו ואין לה מיאון גדול מזה.

ואף שהשאלה ששאל אותה חמיה וכי יש אשה מגרשת לבעלה לא היה בפני הבעל וגם תשובתה אליו לא היה בפני הבעל ממ"מ הלא קי"ל כב"ה דמאנת בין בפניו ובין שלא בפניו ומכ"ש פאן דעיקר המיאון היה מתחלה בפניו ממש שגירשה אותו מביתה ואמר' שאינה רוצה בו וכמו שסיפר אבי הבעל להעד הח' ר' יעקב הנ"ל וע"ז היה תשובתה אליו ואין לה מיאון גדול מזה וכמו שהוכחתי מעובדא דכלת' דאבדון שמתחלה מרדו בבעליהם בינם לבין עצמם ואח"כ מתוך תשובתם איגלו בהתייהו ואמר רבי אין לה מיאון גדול מזה וה"ה בנ"ד וא"כ לפי מ"ש לעיל בשם רש"י והתוס' ושאר פוסקים וגם הר"י מינץ בשם האז"ג בשם מהר"ש דהני די בפני חד דהלכה פאותו הזוג דמכשירין בשנים לאו דוקא וה"ה בפני יחיד וא"כ בנ"ד הוי מיאון מעליא אף בפני עד א' הח' הש' ר' יעקב הנ"ל ואף שמסיימים התוס' שם בדבריהם אלא שצריך לעדות שמיאנה נראה דבנ"ד אין צריך לעדות אחר שמיאנה רק שהעד החכם מהר"ר יעקב מעיד כנז' ועד היום הוא מגורש ממנה והיא יושבת בירפתי ביתה וגם הוא יושב בנד בבית אביו מיום הנז' ואין לה עדות גדול מזה.

ואף אם נאמר שצריך עוד לעדות אחר הלא כד נדקדק בעדות שהעידו הפרנסים בשם שלוחם ששלחו אל הריבה הנ"ל מספיק ג"כ להתיר את הריבה הנז' מכבלי העגונה במיאון הזאת. בראש העדות מה שהעיד ר' שמואל פהן ששלחו הקהל שלוחם אל האשה מרת פרוימטלמה גירשה את חתנה מביתה והשיבה שהיא לא גירשה אותו מביתו ולבסוף

שִׁלְחוּ כַּמָּה פְּעָמִים שְׁלוּחָם עַד שְׁלִבְסוּף הַשִּׁיבָה הַרְיָבָה מֵרַת הָאָנוּשׁ אֲשֶׁת ר' יַעֲקֹב הַגָּ'ל
בְּעֶצְמָה שְׂאִינָה רוֹצֶה לִילָף לְבֵית אַחַר לֹא הַיּוֹם וְלֹא לְמָחָר וְהִיא אֵינָה צָרִיכָה לְבַעֲלָהּ לֹא
הַיּוֹם וְלֹא לְמָחָר שֶׁהַבַּעַל ר' יַעֲקֹב הַגָּ'ל אֵינוֹ בֶּן זוּג שְׂלָה עַכ"ל א"כ הַעֲדוֹת הַזֶּה מְסַפִּיק
שֶׁתְּהֵא מִיָּאוֹנָה מִיָּאוֹן שְׂאֵמְרָה בְּפִירוּשׁ בְּפָנֵי שְׁלִיחַ הַקְּהָל שֶׁהִיא אֵינָה צָרִיכָה אוֹתוֹ לֹא
הַיּוֹם כּו' וְנִשְׁהוּ אֵינוֹ בֶּן זוּג שְׂלָה וּא"כ אֵין לָהּ מִיָּאוֹן גְּדוֹל מִזֶּה וְגַם בְּעֲדוֹת שֶׁהַעִיד ר'
שְׁמַעוֹן הַפֶּהן שֶׁהוּא הִיָּה אַחַד מֵרֵאשֵׁי הַק"ק וּבָא אָבִי הַבַּעַל בְּקוֹבְלָנָא רַבָּא שְׁגִירְשׁוּ אֶת
בְּנוֹ יַעֲקֹב מִבֵּיתוֹ וּבְכֵן שִׁלְחוּ אֶת הַשְּׂמֵשׁ שְׁיִלָף לְשֵׁם לְבֵיתוֹ לְשֹׂאֵל מֵאִיזָה טַעַם גִּירְשׁוּ אֶת
בְּנוֹ כּו' וְרָצוּ לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בְּנֵיהֶם כּו' עַד לְבְּסוּף הַשִּׁיבָה הַנַּעֲרָה מֵרַת הָאָנוּשׁ אֲשֶׁת ר'
יַעֲקֹב שְׂאִינָה רוֹצֶה הַיּוֹם וְלֹא לְמָחָר כּו' א"כ שְׁנֵי הַעֲדוֹת שְׁמַעִידִים שֶׁהִגִּיד הַשְּׂמֵשׁ בְּפָנֵי
הַקְּהָל שְׂמִיאָנָה בְּפָנָיו הַרְיָבָה מֵרַת הָאָנוּשׁ אֲשֶׁת ר' יַעֲקֹב הַגָּ'ל וְאֵין לָהּ מִיָּאוֹן.

גְּדוֹל מִזֶּה וּבְצִירוֹף הַעֲדוֹת שֶׁל הַח' הַש' מֵהוֹר"ר יַעֲקֹב הַנּו'. וְיָמָה שְׁנֹסְתַּפְקֵנוּ בְּעֲדוֹת שֶׁל
הַרֵאשִׁים שְׂקֻצְתָם אוֹמְרִים שְׁחִמּוֹתוֹ הִיָּנּוּ אִם הַרְיָבָה הַשִּׁיבָה לָהֶם ע"י הַשְּׂמֵשׁ וְהַרְיָבָה
לֹא דִיבְרָה כְּלוּם וּא"כ לַפ"ז הו"ל עֲדוֹת מְוַכְחָשׁת וְז"ל עֲדוֹתֵן מֵהַכָּא וְאוֹקִי אֶתְתָּא אַחְזָקָה
שֶׁהִיא בְּחֻזְקָת א"א וְאָף שְׂקֻצְתָם אָמְרוּ שְׂשִׁמְעוּ בְּפִירוּשׁ שֶׁהַרְיָבָה בְּעֶצְמָה הַשִּׁיבָה תְּשׁוּבָה
הַנּו' שְׂאִינָה רוֹצֶה בּוֹ וּא"כ הו"ל אוֹתָם הַמַּעֲיִדִים שֶׁלֹּא שְׁמַעוּ הַתְּשׁוּבָה הַנּו' שְׂאֵמְרָה
הַרְיָבָה שׁוּם דְּבָר רַק אִם הַרְיָבָה הַשִּׁיבָה הַתְּשׁוּבָה הִרִי הוּא כְּאֵלוֹ אָמְרוּ לֹא רְאִינוּ וְאֵינָה
רְאָיָה וְכַמ"ש בְּכַתְּוֹבוֹת פֶּרֶק ב' שְׁנַיִם אוֹמְרִים רְאִינוּ שְׁנַתְּקַדְשָׁה וְשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא
רְאִינוּהָ שְׁנַתְּקַדְשָׁה וְנֶאֱפִילוּ דִּיגִירִי בְּחֻצָר אַחַד אָמְרִינוּ לֹא רְאִינוּ אֵינּוּ רְאָיָה וְאִם כֵּן ה"ה
בַּנ"ד וְאֵין כָּאֵן עֲדוֹת מְוַכְחָשׁת, אָמְנָם מַצְדָּה לֹא תִבְרָה דַּמ"מ מְקַרִי עֲדוֹת מְוַכְחָשׁת שֶׁהִרִי
אִיתָא בַּהֲגַמ"ר סוּף סְנֵהֲדָרִין תֵּנּוּ הֵתָם לֹא רְאִיתִי אֵינוֹ רְאָיָה וְכַתֵּב הַעֵיטוֹר וְהִכָּא דְאִיכָּ
סְהָדִי וְאָמְרִי הוּיָנָא תֵּמָן וְדִיִּקְיָנוּ בְּמִילַת' שְׁפִיר וְלֹא חֲזִינָן קִידוּשִׁין וְגִירוּשִׁין צ"ע אִי אָמְרִי
כַּה"ג לֹא רְאִיתִי אֵינוֹ רְאָיָה וּמְסַתְּבָר' דְּלֹא תֵּנּוּ לֹא רְאִינוּ אֵינוֹ רְאָיָה אֲלֵא הִכָּא דְאִיכָּ
לְמִימַר זֶה רְאָה וְזֶה לֹא רְאָה כְּגוֹן דִּיגִירִי בְּחֻצָר א' וְכַה"ג לֹא הוּי הַכְּחָשָׁה אֲבָל הִכָּא
דְּמַרְוִיָּהוּ כְּהִדְדִי נִינְהוּ כִּי אָמַר הָאָחַד לֹא רְאִיתִי כְּאֵלוֹ אָמַר לְחַבְרִוֹ לֹא רְאִיתִי וְה"ל
הַכְּחָשָׁה דּוֹמְל' לַמ"ש גְּבִי עֲגָלָה עָרוּפָה: ע"א אוֹמַר רְאִיתִי הַהוֹרֵג וְע"א אוֹמַר לֹא רְאִיתִי
דְּהוּי לִיָּה הַכְּחָשָׁה כּו' עַכ"ל.

ע"ש וְעִי' בְּה"ה ב"י בְּסִפְרוֹ הָאָרוֹן וְהַקְּצָר בַּח"מ ס' כ"ט וּא"כ ה"ה בַּנ"ד שֶׁהִיוּ יוֹשְׁבִים
הַרֵאשִׁים וְהַפְּרָנְסִים יַחַד וּבָא אֲלֵיהֶם הַשְּׂמֵשׁ שְׁלוּחָם וְאָמְרָה לָהֶם הַתְּשׁוּבָה ע"י שְׁלוּחָם
עַל שְׁלִיחוֹתָם זֶה אוֹמַר כְּפֹ הַשִּׁיבָה וְזֶה אוֹמַר כְּפֹ הַשִּׁיבָה ה"ל הַכְּחָשָׁה בְּעֲדוֹתָם הוֹאִיל
וְהִיוּ יוֹשְׁבִים יַחַד בְּאַסִּיפָה אַחַת וְה"ל כְּאֵלוֹ אָמַר לֹא רְאִיתִי וְה"ל הַכְּחָשָׁה.

בְּאֵמַת יֵשׁ לִישָׁב אֶת זֶה לְכַאוֹרָה דְּאֵינוֹ דוֹמָה נ"ד לְהָא דְּהַגְמ"ר בְּשֵׁם הַעֵיטוֹר וְגַם בְּהָא
דְּעֲגָלָה עָרוּפָה אֵיגִירִי בַּא' אוֹמַר רְאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג כּו' אוֹ א' אוֹמַר רְאִיתִי אֶת הַקִּידוּשִׁין
וְהַגִּירוּשִׁין דְּהִיָּנּוּ שְׂרָאָה הַמַּעֲשָׂה שְׂמָסַר לָהּ כְּסָף הַקִּידוּשִׁין אוֹ הַשְּׁטָר כּו' וְא' אוֹמַר לֹא
רְאִיתִי וְהִיוּ יַחַד וְהוּי הַכְּחָשָׁה דְּוֹדָאֵי לֹא טַעוּ אֵינְשֵׁי אִם נַעֲשָׂה הַמַּעֲשָׂה אוֹ לֹא נַעֲשָׂה
לְאִפּוֹקִי בַּנ"ד דְּמַלְי' בְּשִׁמְיָעָה זֶה אוֹמַר כְּפֹ שְׂמַעְתִּי וְזֶה אוֹמַר לֹא כְּפֹ שְׂמַעְתִּי וּא"כ אֵין זֶה
הַכְּחָשָׁה דְּעַבִּידִי אֵינְשֵׁי דְּטַעִי בְּשִׁמְיָעָה וְאֵינוֹ דוֹמָה שְׂמִיעָה לְרְאִיָּה.

אָמַנְם רְאִיתִי פְּתוּב עַל שֵׁם גְּדוּלֵי הַרְבָּנִים הַמְּוֹפְלָגִים הֲלֹא הִמָּה מֵהֶרְשֵׁד"ם חֶלֶק א"ב סי' כ"ח וּבִרְש"ךְ ח"א סי' כ"ח וּבִמְהַר"ב אֲשֶׁפְּנֹזֵי סי' ז' דָּאִין לְחֶלֶק בֵּין שְׁמִיעָה לְרֵאָיָה ע"ש וּא"כ חֲלִילָה לָנוּ לִיזִיל בְּתֵר אִיפְכָא וּלְחֶלֶק מְסַבְרַת לְבִינוּ מֵה שֶׁהוּא נֶגֶד גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים אַף שֶׁהוּא נִרְאֶה סְבָרָא נְכוּנָה לְחֶלֶק בֵּינֵיהֶם.

אָכֵן נִלְע"ד הַנִּכּוֹן דְּבִנ"ד לֹא מִקְרֵי הַכְּחָשָׁה בְּעֵדוּת דִּהְלֵא גְלוּי וְיָדוּעַ מ"ש הַר"ן בְּתִשׁוּבָ' סִימָן ל"ד וְנ"ל שֵׁם הַלְפָּה כָּל מַה שְׁאָנוּ יְכוּלִין לְכוּנֵן דְּבָרֵי הָעֵד שְׁלֵא תִּהְיֵי עֵדוּתוֹ מְוַכְחָשׁת יֵשׁ לָנוּ לְכוּנֵן שְׁפָשֵׁם שְׂיֵשׁ לָנוּ לְתַרְזֵן דְּבָרֵי שְׂנֵי עֵדִים הַנִּרְאִים מְכַחֲשִׁים זא"ז פְּדֵי שְׁתָּהּא עֵדוּתָן מְכַוֵּנָת בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר פְּדֵי שְׁלֵא יִהְיֶה א' מֵהֶם רְשָׁע כּו' עכ"ל ע"ש וּא"כ מוּכַח מִשֵּׁם שְׁמֻטָל עַל כָּל ב"ד לְכוּנֵן וּלְתַרְזֵן דְּבָרֵי שְׂנֵי עֵדִים הַנִּרְאִים מְוַכְחָשִׁים וּמְקוּר הַדִּין הֵנּוּ מִגַּמ' דְּפִסְחִים וְסִנְהֶדְרִין אָמַר א' בְּשְׁנֵי בַּחֲוֹדֵשׁ וּא' אֹמֵר בְּג' עֵדוּתָן קִיָּמַת שְׁזָה יוֹדֵעַ בְּעִבּוּרוֹ שֶׁל חוֹדֵשׁ כּו' וּא"כ בִּנ"ד כָּל כִּי הָיִי גּוֹנָא צְרִיף אָנִי לְאוּדוּעֵי בְּאַתְרָא דְלֹא יָדְעֵי דְאֶף דְקִצְתָם מִן הַקְּהָל לֹא הִגִּידוּ כֵּן אֵינּוּ נִקְרָא עֵדוּת מְוַכְחָשׁת כִּי שְׁלַחוּ אֶל חַמּוּתוֹ שֶׁל הַבַּעַל אִם הִמְמַאֲנַת כַּמָּה פְּעָמֵי לְתַנּוּף הַשְּׁלוּם בֵּינֵיהֶם וּבִנְתִים קִצְתָם מִן הַקְּהָל נִשְׁמָטִי מַה שֶׁהִגִּיד הַשְּׁלִיחַ ב"ד בְּרֵאשׁוֹנָה הִמָּה זוֹכְרֵי וּבְאוּתוֹ הַפְּעַם לֹא אָמְרָה כְּלוּם הִמְמַאֲנַת רַק סְמִכָה עַל מַה שְׁאָמְרָה אִמָּה בְּפִנְיָה שֶׁהִיא לֹא גִירְשָׁה אוֹתוֹ מִבֵּיתָה רַק בְּתָה וְאַחֲרֵי מִן הַקְּהָל אֲשֶׁר הִגִּידוּ שְׁשֻׁמְעוּ בְּפִירוּשׁ שֶׁהִגִּיד בְּשֵׁם הִמְמַאֲנַת אוֹתָהּ הַתְּשׁוּבָה הִיָּתָה בְּאַחֲרוֹנָה בְּאֲשֶׁר הָיוּ נִשְׁמָטִי א' א' וְכַמְבֹּאֵר בְּקִבְלוֹת הָעֵדוּת שְׁשֻׁלְחוּ אֵלֶיהָ כַּמָּה פְּעָמִים פְּדֵי לְתַנּוּף הַשְּׁלוּם.

וְהִיֹּתֵר נִרְאֶה דְאֶף לְפִי הָעֵדוּת שֶׁל אוֹתָם מִהַקְּהָל אֲשֶׁר לֹא הִגִּידוּ שְׁאָמַר אִיזָה דְבָר בְּשֵׁם הַרְיָבֵשׁ אֲשֶׁר אָנוּ דְנִין עָלֶיהָ רַק בְּשֵׁם חַמּוּתוֹ שֶׁל הַבַּעַל מ"מ נִלְע"ד דִּהְיֵי פְּאֵלוֹ אָמְרָה הִמְמַאֲנַת בְּעִצְמָהּ דִּהְלֵא הַשְּׁלִיחַ שֶׁל הַקְּהָל בָּא אֶל חַמּוּתוֹ אִם הַרְיָבָה לְמָה גִירְשָׁה אֶת חַתָּנָה מִבֵּיתוֹ וְהִשִּׁיבָה חַמּוּתוֹ שֶׁהִיא לֹא גִירְשָׁה אוֹתוֹ רַק בְּתָה הַרְיָבָה הֵנּוּ וְהַרְיָבָה הִיָּתָה עוֹמְדַת שֵׁם וְשִׁתְקָה וְהוֹדִיתָ לְדְבָרֶיהָ וְשִׁתְקָה כִּהוֹדָא' דְמֵיָא דֵאל"כ הִיָּה לָהּ לְהַרְיָבָה לְהִשִּׁיב שֶׁהִיא לֹא גִירְשָׁה אוֹתוֹ שֶׁהִיא אֵינָה חֲיִיבַת בְּכָבוֹד אִם מַה שֶׁהוּא נוֹגֵעַ בְּכָבוֹד בַּעֲלָהּ וְכַמְבֹּאֵר פ"ק דְקִידוּשִׁין אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ אֵין לִי אֶלָּא אִישׁ אִשָּׁה מִנִּין ת"ל תִּירָאוּ א"כ לְמָה נִאָּמַר אִישׁ שֶׁהָאִישׁ סִיפֵק בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת וּמִשָּׂא"כ אִשָּׁה שְׁרָשׁוֹת אַחֲרִים עָלֶיהָ דִּהְיִינוּ בַּעֲלָהּ וּא"כ לִפ"ז לֹא הִיָּה לָהּ לְשִׁתּוֹק בְּפִנְיָ אִמָּה וּבְנֵדָאֵי שְׁתִּיקוּת' כִּהוֹדָא' דְמֵיָא, וְדוּמָה לְזָה אָמְרֵי ב'פ' יֵשׁ נוֹחֲלִין גְּבֵי הַפּוֹתֵב כָּל נְכִסָּיו לְבָנוּ וְכָתֵב לְאִשְׁתּוֹ קִרְקַע כָּל שֶׁהוּא אֵיבֵד' כְּתוּבָתָה וְאָמְרֵי שֵׁם מִשׁוּם דְכָתֵב לְאִשְׁתּוֹ קִרְקַע כ"ש אֵיבֵד' כְּתוּבָתָה וּמִשְׁנֵי רַב אָמַר בְּמִזְבֵּה לָהֶן עַל יְדֵהּ וּשְׁמוּאֵל אָמַר בְּמַחֲלָק לְפִנְיָהּ וְהִיא שׁוֹתֶקֶת כּו' וְא"כ ש"מ בְּחִילָק לְפִנְיָהּ וְהִיא שׁוֹתֶקֶת אָמְרִינוּ שְׁתִּיקָה כִּהוֹדָא' דְמִי וְה"ה בִּנ"ד כְּשֶׁאָמְר' חַמּוּתוֹ לֹא אָנִי גִרְשָׁתִי אוֹתוֹ אֶלָּא בְּתֵי אִשְׁתַּי יַעֲקֹב הַנָּ"ל וְהִיא שׁוֹתֶקֶת וְהִיָּה לָהּ לֹמֵר שְׁלֵא גִירְשָׁה אוֹתוֹ וּבְנֵדָאֵי הוֹדִיתָ לְדְבָרֶיהָ וְהָיִי מִיָּאוֹן וְאֶף שְׁאָמְרֵי שֵׁם בְּגַמ' וּמִקּוּלֵי כְּתוּבָה שְׁנוּ כָּאֵן ר"ל דְּוִקָא גְּבֵי כְּתוּבָה הַקִּילוּ וּמִטְעָמָא דְאִיתָת' בְּכָל דְּהוּ נִיחָא לָהּ אָבֵל לֹא בְּבַעֲלַת חוּב כּו' וְכַמְבֹּאֵר שֵׁם בְּרִשְׁב"ם וּבְשִׁאָר פּוֹסְקִים וּמכ"ש בִּנ"ד שֶׁהוּא דְבַר אִיסוּר דְלֹא אָמְרֵי שְׁתִּיק' כִּהוֹדָא' דְמֵיָא.

כְּעוֹר כּו' וְכֵן מִשְׁמַע בִּירוּשָׁלַיִם פ"ק דְּסוּטָה נִסְתַּר' בַּע"א בְּשַׁחֲרִית וּבַע"א בֵּין הָעֶרְבִים
זֶה הִיָּה מַעֲשֵׂה וְשָׂאל ר"א בְּן תַּדְאִי לְחַכְמִים אִם זֶהוּ יְחֻד וְאָמְרוּ אֵין מְקַבְּלִין הָעֵדִים אַא"כ
רָאוּ כֹא רִיבִק"א אִפִּי בְּרָאוּ זֶה אַחַר זֶה אֶלְמָא דְרִיב"ק נָמִי אֹמֵר בְּכַה"ג אִיפָּא עֵדוּת
וּמִצְטָרְפִין וְקִי"ל כְּוֹתִי עַכ"ל ע"ש וַא"כ לַפ"ז אֵין כָּאן סִפְקָא בִּירוּשָׁלַיִם וּבְאַמְתָּא צְרִיכִין
אַנּוּ לֹאמַר שֶׁהַב"י גִּנְסָתָא אַחֲרֵת הִיָּה לוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הַגָּ'ל.

וְרֵאִיתִי בְּתִשּׁוֹ מוֹהֲרָא"ש סִי' י"ז בְּמָה שְׁחַלַּק פֶּה עַל הַב"י וְגַם עַל דְּבָרֵי הַמְּרַדְכֵי וּבְאַמְתָּא
לְפִי מָה שֶׁהִבְאִיתִי לְעֵיל דְּבָרֵי הַמְּרַדְכֵי גְכוּנִים הֵם וְע"ש וַא"כ לַפ"ז לְפִי מָה שֶׁהִכְרִיעַ ה"ה
הַב"י דְּלַעֲנִין אִישׁוֹת אֶף שִׁיבָא לִידֵי ד"נ לַד"מ מְדַמְיָנָן וַא"כ ה"ה בַּנ"ד לְעֲנִין עֵידי הַמִּיאֹון
אֶף שְׁלֵא הָיוּ שְׁנַיִם יַחַד מִצְטָרְפִין וְהָיוּ מִיאֹונָה מִיאֹון.

וְאֶף לְפִי הַפּוֹסְקִים דְּהוֹאִיל וְאֶתִי לִידֵי ד"נ לַד"מ מְדַמְיָנָן לִיה וְאֵינָן מִצְטָרְפִי וְעֵינִי בְּתִשּׁוֹ
מְהֲרָא"ש הַגָּ'ל וְגַם בְּבַעַל הַמִּפָּה סִי' י"ב מ"מ בַּנ"ד כ"ע מוֹדִים דַּלְד"מ מְדַמְיָנָן וְלֹא לַד"מ
דְּהֵלֵא זֶהוּ פְּשׁוּט בְּעֵינֵי כָּל פְּשֻׁנְתַּקְדָּשׁ הִיָּתָה קִטְנָה רַק שְׁאֲנוּ דְנִין עַל זְמַן מִיאֹונָה אֶף
שְׁהִיָּתָה קִטְנָה בְּשַׁעַת הַמִּיאֹון מ"מ אָנוּ דְנִין אִם הַמִּיאֹון מִיאֹון וּבְשַׁעַת מִיאֹונָה הִיָּתָה קִטְנָה
לֹא הִגִּיעָה עֲדִיין לְכָלֵל שְׁנוּתִיהָ דְּהִיָּנוּ לִי"א שְׁנָה וְכִמּוֹ שְׁנַבְּאָר אַח"כ שְׁעֵדוּת שְׁל הַח' ר'
יַעֲקֹב וְעֵדוּת ר' שְׁמַעוֹן הַכֹּהֵן מְעִידִים שְׁמַעֲשֵׂה הַמִּיאֹון הִיָּה בְּחֻדְשׁ חֲשׁוֹן תַּל"ב לַפ"ק
וּשְׁנֵי עֵדִים ר' אַבְרָהָם וּר' יִדִּידִיא מְעִידִים שְׁבַחְחֻדְשׁ כְּסֵלוֹ תַּל"ב לַפ"ק הַרִיבָה מֵרַת הָאָנוּשׁ
הִיָּתָה תַּחֲלַת שְׁנַת י"ב שְׁנָה שְׁלָה וַא"כ בְּשַׁעַת הַמִּיאֹון לֹא כָּלוּ עֲדִיין שְׁנַת י"א שְׁלָה וּמֵאִז
וְעַד עַתָּה לֹא נִבְעֵלָה שְׁגִירְשָׁה אֶת בַּעֲלָה מִבֵּיתָה וַא"כ אֶף שְׁעַתָּה הִיא גְדוּלָה בְּשְׁנַיִם
וּבִסְמִינִי מ"מ קִידוּשֵׁי אֵינָן אֶלָּא מְדַרְבָּנָן וְאֵינָה צְרִיכָה גִט רַק מְדַרְבָּנָן וְכַמְבֹּאָר בַּגַּמ'
דִּיּוֹצָא דוֹפָן וְכַמְבֹּאָר בַּטָּא"ה סִי' קַל"ה וַא"כ בְּאַשְׁרֵי שְׁגַם עַתָּה קִידוּשֵׁיהָ אֵינָן אֶלָּא דְרַבָּנָן
וַא"כ כ"ע מוֹדִים דַּנ"ד לַד"מ מְדַמְיָנָן וְלֹא הוֹאִיל לַד"מ הוֹאִיל וְלֹא שְׁיִיךְ כָּאן ד"נ שְׁאֵין כָּאן אִיסוּר
אַ"א דְּאוֹרֵיית' רַק סִפְקָא קִידוּשֵׁין דְּרַבָּנָן.

וְאַע"ג שֵׁישׁ מְגֹדְלֵי הַפּוֹסְקִים שְׁפוֹכְרִים דְּקִטְנָה שְׁלֵא מִיאֹונָה וְהִגְדִּילָה אֶף שְׁלֵא נִבְעֵלָה
גְּדִלֵי קִידוּשֵׁי בְּהֵדָה וְצְרִיכָה גִט מְדְאוֹרֵיית' וְכַמְבֹּאָר בַּמְהַרִּיק"ו שׁו' ל"א מ"מ לְעֲנִין זֶה
מוֹדִים כְּעֵין ב"ד שְׁבַשְׁעַת קִידוּשֵׁיהָ הִיָּתָה קִטְנָה וְגַם בְּשַׁעַת הַמִּיאֹון הִיָּתָה קִטְנָה רַק בְּעַבּוּר
שְׁהִיָּתָה עֵדוּת מִיּוֹחֲדָת נְאֻמַּר לְדַמּוּת לַד"מ וְלֹא יוֹעִיל עֵדוּתִיהָ אִזּוּ הַכֹּל מוֹדִים שַׁלְד"מ
מְדַמְיָנָן, וְג"כ מְקַרֵי סִפְקָא סִפְקָא אִם קִי"ל כְּהֲרָא"ש וְהַטּוֹר וְשָׂאָר פּוֹסְקִים דְּקִטְנָה
שְׁנַתְקַדְשָׁה וְהִגְדִּילָה וְלֹא נִבְעֵלָה אַחַר י"ב דְּאֵינָה צְרִיכָה גִט אֶלָּא מְדַרְבָּנָן וּמוֹעִיל עֵדוּת
מִיּוֹחֲדָת דְּלֹא מְקַרֵי ד"נ אוֹ נֵאמַר דְּהִלְכָה כְּהֲרִי"ף וְשָׂאָר פּוֹסְקֵי הַמְבֹּאָרֵי בַּה"ה מוֹהֲרִיק"ו
הַנּוֹ דְּאֶף שְׁלֵא נִבְעֵלָה אַחַר י"ב גְּדִלֵי קִידוּשֵׁי בְּהֵדָה מְדְאוֹרֵיין וּמְקַרֵי ד"נ וְאֶף אִם נְאֻמַּר
דְּקִידוּשֵׁי גְּדִלֵי בְּהֵדָה מְדְאוֹרֵיית' מ"מ שְׁמָא קִי"ל מְהַמְרַדְכֵי בַּפ"ב דִּיבְמוֹת וְשָׂאָר פּוֹסְקִים
הַנּוֹ שֶׁהִבְאִיתִי בְּשֵׁם ה"ה הַב"י וְז"ל וְדִינֵי גִטִּין וְקִידוּשֵׁין אֶף דְּדוּמִין לַד"מ מ"מ מִצְטָרְפִין
בְּעֵדוּת מִיּוֹחֲדָת וְזֶה מְקַרֵי ס"ס הַמְתַּהַפֵּף חֻדָּא דְשְׁמָא הִלְכָה כְּהַמְרַדְכֵי וְשָׂאָר פּוֹסְקֵי דְּדִינֵי
גִטִּין וְקִידוּשֵׁין אֶף דְּדַמְיָא לַד"מ מ"מ מִצְטָרְפִים בְּעֵדוּת מִיּוֹחֲדָת וְאֶף אִם נֵאמַר דְּאֵין הִלְכָה
כְּהַמְרַדְכֵי וְשָׂאָר פּוֹסְקֵי הַנּוֹ מ"מ שְׁמָא קִי"ל כְּהֲרָא"ש וְהַטּוֹר דְּקִטְנָה שְׁלֵא נִבְעֵלָה אַחַר
י"ב וְנִתְקַדְשָׁה בְּעוֹדָה קִטְנָה דְּלֹא גְּדִלֵי קִידוּשֵׁיהָ בְּהֵדָה רַק מְדַרְבָּנָן וְכִמּוֹ שְׁמִסִּיִּים מְהַרִּיק"ו
בְּשׁו' הַגָּ'ל בְּסוּף הַתִּשּׁוֹ וַא"כ לֹא מְדַמְיָנָן לַד"מ רַק לַד"מ וְכִשְׁר עֵדוּת מִיּוֹחֲדָת כּו' וְגַם

מבואר ברוב הפוסקי רובא דמנפר במשפטי שמואל סי' ע"ב ושהספם לפסק של הב"י דכד"מ דמו וכמו כן ה"ה מהר"ם מפדוואה סי' ל"ז וכן בה"ה מהרש"ך ח"א סי' כ"ג גבי מיאון שג"כ מסתפק במ"ש הב"י ומביא דברי המרדכי הנז' ופסק פמותו וגם בתשו' משאת בנימין סי' נ"א.

וראיתי בתשו' ה"ה בעל מ"ב סי' נ"א דף צ"ב שכתב ונ"ל ומה שיש לפקפק בזה כו' דהיינו עדות מיוחדת כו' דלאו פלום לד"נ וכבר כתב הרב ב"י בטח"מ סי' ל' גבי ע"א שראה ב' שערות בנימין וע"א ראה ב' שערות בשמאל דעדות פזה לאו פלום הוא לדיני גיט' וקידושין דכד"נ דמו וכדברי הב"י נראה מהתוספת' שהביא הרי"ף פ' מי שאחזו כו' הנז' ראוה שנים שנתחדה כו' הרי לה בהד"ל דלענין יחוד הגרושה עדות מיוחדת לא מצטרף דכד"נ דמו כו' וכ"כ הר"ן כו' עכ"ל הרב מ"ב הנ"ל ואח"כ הרבה להשיב הרב בעל מ"ב על ה"ה הב"י מהא דאמרי' בגמ' סוף יבמות פלוגת' דר"ט ור"ע אם עידי נשים בעינן דרישה נחקירה והלכה כר"ע דלא בעינן דריש' נחקירה כו' משמע דכד"מ דמו עידי נשים ובאמת אין זה קוש' פלל וכמ"ש הוא בעצמו דיש לחלק בין היטר לאיסור אף שמדאוריית' בעי דרישה נחקירה מ"מ משום עגונה הקילו ועי' בתשו' מהר"מאי סי' י"ב דף כ"ו שכתב הי"ד זה דאף דלענין עדות מיוחדת לא מדמינן לד"נ רק לד"מ משא"כ לענין דרישה נחקירה כו' דמדמינן לד"נ ע"ש בהג"ה וגם מה שמביא לפני זה בדף כ"ה ע"ד ראה מתשו' הרא"ש שכתב בכלל מ"ו סי' א' דשלא פהוגן עשו כו' עד והיה ראוי שעדות זה תתקבל כו' בדרישה נחקירה כו' ע"ש ומזה עיקר ראיתו דדיני אשה מדמינן לד"נ כו' ובאמת הרא"ש פוסק דהלכה כר"ע בסוף יבמות דעדי נשים א"צ דריש' נחקירה אלא צריך לחלק כנז'.

ומה שהקשה במ"ב עוד ונ"ל ועוד דלענין עדות מיוחדת קי"ל דלא מצטרפי כו' משמע בהדיא דוק' בד"נ אבל בעלמ' עדות מעל' הוא ומצטרפי ואפ' לענין גיטין וקדושין כו' ע"ש. הנה נפלאה בעיני מאוד על הרב בעל מ"ב הנ"ל דאישתמיטתיה מ"ש ה"ה הב"י בספרו הארוך סי' ל' בח"מ בסעף ז' במה דשקיל וטרי בהרי"ף פ' מי שאחזו ראוה שנים שנתחדה כו' א' בשחרית וא' בין הערבים כו'.

וכמ"ש הר"ן שם ואח"כ מביא הב"י דברי המרדכי פ"ב דיבמות דלכאורה משמע שחולק על הרי"ף והב"י מי'שב אותם דעדי הקידושין דהיינו בראוה שנתחד' הטעם משום דלא ראו האיש והאשה אלא ע"א לא נתכונן לשם קידושין אלא לשם זנות כו' (וזהו דלא פהר"ן הנ"ל) ואח"כ מסיק הב"י ונ"ל ולענין גידון שלפנינו נ"ל דכל דאינו ד"נ ממש אע"ג דנ"מ לד"נ מצטרפי כו' והכי נקטינן עכ"ל הב"י ונ"ל והרב בעל מ"ב ראה מ"ש הב"י בסוף הסי' גבי ראה שתי שערות בנימין וא' ראה ב' שערות בשמאל כו' מ"ש הב"י דעדות פזה לאו פלום לדיני גיטין וקדושין ועל זה בנה יסודו והרבה להשיב על נאלמלא ראה הרב בעל מ"ב מ"ש הב"י מתחלה לא פירכם ובזה מתורץ מ"ש בעל מ"ב ונ"ל ועוד תימא על הרב ב"י דאישתמיטתיה שהביא בטא"ה סי' י"א כו' גבי עידי פיעור כו' והחושד בכשירים נלקה בעצמו בזה פי אדרב' הב"י מביא דברי המרדכי בעידי פיעור הנ"ל ושקיל וטרי עליו ואישתמיטתיה להרב בעל מ"ב פל הנז'.

וגם במ"ש אח"כ ונ"ל והשתא מאחר שהוכחנו יפה דעדות מיוחדת פשרה בגיטין וקידושי' נשאר עלינו חוב לתרץ ולבאר מ"ש הרי"ף פ' מי שאחזו הנ"ל ודברי הר"ן כו' הנה מ"ש בכל זה ג"כ גרם לו שראה דברי הב"י בסוף הסימן ולא ראה מ"ש בהיפוף הדף וזהו נפלאה על רב גדול פמותו בעל מ"ב שהי' אחד מגדולי חכמי אשכנזי' ובאמת מ"ש הב"י בסוף.

הסי' גבי א' ראה ב' שערות כו' שמחלק בין ד"מ לדיני גיטין כו' ע"ש זהו סותר למ"ש הב"י בעצמו לפסק הלכה לפני זה דיני גיטין וקידושי' לד"מ דמו וכבר הקשה את זה הרב בעל ב"ח. אכן לא ראה הרב הב"ח ע"ש הב"י בבדק הבית שלו על מ"ש בסוף הסי' גבי ב' שערות כו' פתב לפי מ"ש למעלה דיני גיטין כד"מ דמו כו' ע"ש וא"כ מ"ש בתחלת הסי' הוא לפסק הלכה ומ"ש בסוף הסי' הוא רק תי' בעלמ' אבל האמת אינו פן ולכן הגיה ע"ז הוא בעצמו בספרו ב"ה הנ"ל וא"כ נשמע מזה דבנ"ד כ"ע מודים דמצטרפי' העדות ולא דמו לד"נ.

ובאמת לכאורה נראה שא"צ פאן צירוף ושיהיו נאמני' אלו שהעידו מפי השמש שליח הקהל שהרי אמרי' בהגוזל בתרא אמר רבא שליח ב"ד נאמן כפי תרי ומנדין על פיו וא"כ פשנאמן כפי תרי לנדות פיו אעפ"י שכשמנדין עפ"י השליח ב"ד אז נאסר לכמה דברי' נאפני' לאחר מיתה אין קורעים וכו' פמבאר בטי"ד סי' של"ד ואפ"ה נאמן השליח כשנים וה"ה בנ"ד שלפי מ"ש לעיל שמן הדין המיאון די באחד וכמ"ש רש"י ותוס' נאפני' שיגרה אצל חנוני ומיאנה בפני החנוני לבד אין לה מיאון גדול מזה וכשמיאנה בפני השליח ב"ד מכ"ש שיהיה נאמן כשנים להעיד שמיאנה בפניו אמנם לא מפני שאנו מדמים נעשה מעשה שהרי אמרי' שם דלא אמרו אלא לשמת' אבל לפתיח' לא מ"ט ממונ' קא שקיל מיניה וא"א ממונ' חמור מנידוי עצמו שהוא צערא דגופיה ואינו נאמן לאפקועי ממונ' ומכ"ש שאינו כשנים להעיד שמיאנה בפניו.

ואף שיש קצת לדחות זה שאני ממונ מנידוי ומיאון דנ"ד דומה לנידוי אבל זה צ"ע לעשות מעשה עפ"י זה וא"כ בנ"ד אף שלא נעשה מעשה ע"י שליח ב"ד לבד מ"מ כ"ע מודים בזה שע"י צירוף העדות של הח' הש' ר' יעקב הנ"ל שיועיל ויהיה מיאונה מיאון אף שלא ראו העדות פאחת ומטעמי' הנז' שלד"מ מדמין או מפח"ס וכמ"ש לעיל ואף שהרשב"א כתב בסי' רי"ו על אשה שנסתפקו במספר שנותיה ונתקדשה ונבדקה ולא מצאו לה סימנים אפשר שגם בזו אנו חוששים שמה נשרו אלא שיש להתישב בזה לפי שי"ל בזה שני ספיקות ספק הגיע' לכלל שנותיה ס' לא הגיעה ואת"ל הגיעה ס' הביאה סימנים ונשרו ס' לא הביאה וכל ס"ס אפי' בשל תורה לקולא ואפ"ה איני רואה בזה להקל כי יש עוד להתישב בדבר עכ"ל וא"כ מוכח מדברי הרשב"א הנ"ל שהחמיר אף בס"ס גבי ספק קטנה וה"ה בנ"ד נאמר שיש להחמיר אף בס"ס.

אמנם באמת דברי הרשב"א בעצמם צריכים ישוב וכמו שהאריכו בדברי האחרוני' בפסקיהם הרבנים הגדולים מהרר"ב אשכנזי כתב שחלקו עליו חכמי פרוניצי' ושאר גדולים וקרב מהרי"ט בתשו' סי' מ"א ונ"א רוצה ליתן טעם לשבח וגם האחרון שבאחרונים ה"ה בעל פני משה ח"א סי' י"ז הביא ג"כ דברי הרשב"א הנז' והוקשה לו ג"כ מה עלתה על דעתו להחמיר בס"ס וע"ש אבל פל הטעמים אשר כתבו על דברי

הַרְשָׁבָ"א אֵינוֹ שִׁינָה בִּנְדָ"ד אִם הַטַּעַם שֶׁל הַרְשָׁבָ"א שֶׁחֲשַׁשׁ לְהַחֲמִיר אִפִּי' בִּס"ס וְכַמ"ש בְּהַמְרָדְכִי פָּרָק הַחֹלֶץ בְּשֵׁם רַבִּינוּ בְּרוּךְ דִּישׁ מִחֲמִירִים אִפִּי' בִּס"ס כּו' הֵינּוּ דוּק' בִּס"ס דְּאוֹרֵיית' אָבֵל בִּס"ס דְּרַבָּנָן כְּמוֹ בִּנְדָ"ד שֶׁלֹּא בְּעַל אַחַר הַזְּמַן גַּם הַרְשָׁבָ"א מוֹדָה בְּזֶה וּבְנִדּוֹן דְּהַרְשָׁבָ"א הָיוּ ס"ס דְּאוֹרֵיית' לְפִי שֶׁנִּסְתַּפְּקוּ בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ וּי"ל שֶׁהִיָּתָה גְדוּלָּה אוֹ י"ל דָּאָף הַרְשָׁבָ"א לֹא הִחֲמִיר כִּי אִם בְּנִדּוֹן שֶׁלּוֹ שֶׁנִּסְתַּפְּקוּ בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ דַּאֲת"ל שֶׁהִגִּיעַ לְכָלֵל שְׁנַיִם אֵין לֹמַר עוֹד סֶפֶק אַחַר דֵּה"ל פְּנֻדָּי הַבֵּיאַ' מִשּׁוּם חֲזָקָה דְּרַבָּא דְקַטְנָה שֶׁהִגִּיעָה לְכָלֵל שְׁנוּתִיהָ חֲזָקָה הַבֵּיאָה סִמְנַיִם כּו' וְדוּק' פְּשָׁהִיעַ לְכָלֵל שְׁנוּתִיהָ וּמִשָּׂא"כ כְּשֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְכָלֵל שְׁנוּתִיהָ דָּאֵין פֶּאֶן חֲזָקָה דְּרַבָּא אֵין לְהַחֲמִיר וְעַיִן בְּזֶה בְּדַבְרֵי הַגְּאוֹנִים מֵהֶרָאנ"ח סִי' כ"ו וּבִמְהֵרִי"ט סִי' מ"א.

וְרֵאִיתִי בִּה"ה מֵהֵרִי"ט סִי' מ"א הֵנּוּ שֶׁכָּתַב עַל הָא דְּהַרְשָׁבָ"א הֵנּוּ וְנ"ל וַיֵּשׁ לְלַמּוֹד כֵּן בְּבִירוֹר מְדַבְּרֵי הָרִי"ף בִּפ' ב"ש כְּשֶׁבָּא לְהוֹכִיחַ בְּהֵיחֵא דְּרַבָּא הַלְכָת' הִיא דְּמִשְׁבָּאָה לְכָלֵל שְׁנַיִם אֵינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה הַנּוֹקְשָׁה לוֹ הֵהִיא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל בּוֹדְקִין לְמֵאוּנִין הִכִּי מִשְׁכַּחַת לֵה אֵי קוֹדֵם זְמַן וְתוֹךְ זְמַן שׁוּמָא נִינְהוּ וְאֵי לְאַחַר זְמַן כּו' הָאֵיכָ' חֲזָקָה דְּרַבָּא כּו' וּמִקְשָׁה הֶרַב מֵהֵרִי"ט דְּלוֹקֵי דְּאֵיירִי בְּנִסְתַּפְּקוּ בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ וְאֵז בְּדִקְיָנָן לֵה וְלֹא חִיִּישִׁי' שְׁמָא נִשְׂרוּ מִשּׁוּם דְּלִיכָא חֲזָקָה דְּרַבָּא אֵלָא וְדָאֵי דָּאָף בְּנִסְתַּפְּקוּ בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ חוֹשְׁשִׁין וְכַמ"ש הַרְשָׁבָ"א ע"כ תְּנַרְף דְּבָרָיו וְלַעֲנֵ"ד דָּאֵין מְדַבְּרֵי הָרִי"ף שׁוּם הוֹכְחָה לְדַבְּרֵי הַרְשָׁבָ"א דְּאֵיכָ' לְמִימַר הָא דְּלֹא מוֹקֵי הָרִי"ף דְּאֵיירִי בְּנִסְתַּפְּקוּ בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ דַּא"כ קִשָּׁה הָא דְּאָמְרֵי' בְּסוּגֵי' דְּתַלְמוּד' אַח"כ וּלְמֵאוּנִין לְאַפּוֹקֵי מִדְּר' יְהוּד' דְּאָמַר עַד שִׁירְבָּה הַשְּׁחֹר עַל הַלְבָּן כּו' לִימָא לְמֵאוּנִין לְאַשְׁמַעִינּוּ דְּדוּק' בְּנִסְתַּפְּקוּ בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ לֹא בְּדִקְיָנָן דְּסִמְכִינּוּ אַחֲזָקָה דְּרַבָּא וּלְאַפּוֹקֵי מְמָאן דְּדַחֲסֵי חֲזָקָה דְּרַב' אֵלָא וְדָאֵי דְּלֹא אֵיירִי שְׁמוּאֵל בְּנִסְתַּפְּקוּ בְּמִסְפֵּר שְׁנוּתִיהָ וְלִכּוֹ הַנּוֹקְשָׁה לְהָרִי"ף הָאֵיזֵר מְצִינּוּ דְּבְדִקְיָנָן הֵלֹא הַלְכָת' פְּנוּתִיהָ דְּרַב' וְע"ז מְשַׁנֵּי הָרִי"ף כּו' דְּאֵיירִי בְּשֶׁלֹּא בְּעַל כּו' וְא"כ אֵין שׁוּם סִיּוּעַ מְדַבְּרֵי הָרִי"ף לְהַרְשָׁבָ"א פֶּלֶל.

וְרֵאִיתִי מ"ש ה"ה בְּדוּרוֹ בְּעַל פְּנֵי מִשָּׁה נֵר"ו בְּתַשׁוּ' ח"א סִי' י"ז ג"כ עַל דְּבָרֵי הַרְשָׁבָ"א הֵנּוּ וְנ"ל וְלַעֲנֵ"ד רֵאִיתִי דְּאֶפְשֵׁר לִיחֶס סְבַרְת הַרְשָׁבָ"א לְהָרִי"ף דְּבִשְׁיטְתִּיהָ קָאֵי לְהַחֲמִיר בְּסֶפֶק שְׁנַיִם אָף בְּמוֹנַח שֶׁנִּבְדָּקָה כּו' וְע"ש וְהֵינּוּ הַקּוֹשֵׁי' שֶׁהִקְשִׁי' ה"ה מֵהֵרִי"ט עַל הָרִי"ף מֵהָא דְּהַרְשָׁבָ"א הֵנּוּ"ל הֵנָּה הֶרַב מֵהֵרִי"ט כְּתַב שִׁישׁ לְלַמּוֹד כֵּן בְּבִירוֹר מְדַבְּרֵי הָרִי"ף אָבֵל הֶרַב בְּעַל פ"מ נֵר"ו כְּתַב בְּלִשׁוֹן דְּאֶפְשֵׁר לִיחֶס סְבַרְת הַרְשָׁבָ"א לְהָרִי"ף לְפִי שְׁבּוּדָּאֵי רָאָה אֵיזָה דַּחֲסִי' לְקוֹשֵׁי' הֵנּוּ וְלִכּוֹן כְּתַב בְּלִשׁוֹן אֶפְשֵׁר וְאֶפְשֵׁר שְׂרָאָה הַדַּחֲסִי' שֶׁכְּתַבְתִּי לְעֵיל עוֹד רֵאִיתִי שָׁם בְּסִי' י"ח מ"ש בְּשֵׁם ה"ה מֵר שְׁמוּאֵל גָּאוֹן שֶׁרָצָה לְדַחֲסוֹת הוֹכְחוֹת בְּעַל פ"מ מְדַבְּרֵי הָרִי"ף וְכַתַּב מֵר שְׁמוּאֵל גָּאוֹן וְנ"ל וְה' הַיּוֹדַע דְּכִשְׁרֵאִיתִי דְּבָרָיו עָלָה עַל דַּעֲתִי כּו' לִישָׁב כּו' מִשּׁוּם דְּכּוֹלְהוּ בְּחֻדָּא מַחֲתָא מַחֲתִינְהוּ הָא דְּבוֹדְקִין לְגִיטִין כּו' ע"ש וְאֵנִי הַפְּעוּט הַנִּלְעַ"ד כְּתַבְתִּי בְּיָשׁוּב הַקּוֹשֵׁי' הֵנּוּ.

עוֹד רֵאִיתִי שָׁם בְּסִי' י"ז שְׁמִסְנִיִּים שָׁם בְּהֵיחֵר הָאֲשָׁה בְּמֵאוּנִין אָף שֶׁנִּפְלוּ כְּמָה סְפִיקוֹת בְּמֵאוּנִין הֵנּוּ"ל וְהִיָּתָה גְדוּלָּה בְּשְׁנַיִם פְּעַת וְכַמְבּוֹאֵר שָׁם בְּאַרְיִכוֹת בְּסוּף הַתְּשׁוּב' וְהֵתִיר אוֹתָהּ מִפְּתַח ס"ס וְאַחֲרָיו הַסְּפִים עִמּוֹ מֵר שְׁמוּאֵל גָּאוֹן וְא"כ ה"ה בִּנְדָ"ד שִׁישׁ לְהַחֲמִיר הָאֲשָׁה הַנִּצְאָבַת עִמָּנוּ בְּזֶה מִכְּחַ פְּמָה סְפִיקוֹת שִׁישׁ בִּנְדָ"ד וְכַמּוֹ שֶׁאַבְאֵר עוֹד בַּעֲזַה"י בְּזֶה.

ומה שיש עוד לפקפק בעדות הנז' ולומר שאין מצטרפין עדות של הקהל שמעידים מה ששמע משלוהם ונדמה זה למ"ש בגמ' דכתובות פ"ב אמר שמואל עד ודיין מצטרפין אמר רמי ב"ח כמה מעליא הא שמעתת' אמר רבא מאי מעליות' היא מאי דאסהיד סהידא לא אסהיד דיינא כו' ופסקו הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקי' כרב' דעד ודיין אין מצטרפים כו' ורב' הפירושים נענין בטח"מ סי' מ"ו סעיף י"ז וראיתי בטח"מ סי' ל' סי"ג שכתב ונ"ל אבל דיין שהעידו שנים לפניו אינו יכול להצטרף עם א' מהעדים לדון כו' וכתב שם ה"ה הב"י דזהו גלמוד מהא דפ"ב דכתובות דעד ודיין לא מצטרפי משום דמאי דמסהיד סהיד' לא מסהיד דיינא כו' ע"ש וא"כ לפ"ז בנ"ד אינם יכולים לצרף עידי הקהל בשם שלוחם עם העד הח' הש' ר' יעקב שראה המעשה מטעם הנ"ל משום דמאי דמסהיד האי לא מסהיד האי כו' וראיתי בלבוש בסי' זה שכ' דאין מצטרפין לדון הו' עצמן וא"כ משמע מדבריו אבל לענין עדות מצטרפי כו' וא"כ ה"ה בנ"ד אמנם ראיתי במאירת עינים שחולק עליו ופי' ונ"ל בס"ק ל"ז אבל דיין כו' פי' כשהדיין היה במוטב תלמא כו' וקיבלו פדת עדות של השני עדים והלכו להם שני הדיינים אינו יכול הדיין הנשאר להצטרף עם א' מהעדים להעיד בפני ב"ד כו' משום דמאי דמסהיד האי לא מסהיד האי כו' וא"כ לפ"ז אין להצטרף עדות של הח' ר' יעקב עם העדות של הקהל שהעיד מפי שלוחם.

אמנם כד מעיינת דגם ז"א ספק כלל דנדאי אם היינו צריכים לעדות כמו בשאר עדות דעלמ' אז לא היו מצטרפין העדות כלל אכן בנ"ד שכתבנו לעיל גבי פלתיא דאבדן שהמאון היה אפילו בפני נשים פשר וגם אפי' בפני א' לדעת רש"י ותוס' ושאר פוסקים ואפי' עד מפי עד מהני ועד א' נמי מהני דהא ק' נשי כע"א דמיין כו' וכמ"ש גם ה"ה בדורו כמהר"ר משה בנבנשת נר"ו בעל פ"מ בתשוב' ח"א סי' י"ז דף מ"ב ע"ד וכ"כ בתשו' הרשד"ם חלק א"ה סי' כ"ז ונ"ל אין מדקדקין באלו העדים כמו בשאר עדיות כו' דהיינו לענין קבלת עדות שלא בפניו ולשאר דברים ע"ש וכ"כ ה"ה מהר"ב אשפנזי שאפי' שנים שקיבלו עדי המיאון די דא"צ ב"ד לקבלת העדות וא"כ בנ"ד לא שייך לומר מאי דאסהיד סהדי לא אסהיד דייני דאין אנו צריכים שום ב"ד ואנו מקילין בעדות זו יותר מבכל העדות ואפילו בפני נשים ואפי' עד מפי עד רק צריכין לעדות שמיאנה ואין לה עדות גדול מזה ואף שבעלמ' אין מצטרפין מודים הכא דמצטרפי' פשיט' לדעת הרב בעל הלבוש דאיירי בלדון לפניהם הוא דאין מצטרפים ולעדות מצטרפים ומכ"ש בנ"ד דמצטרפים ואפילו לדעת הסמ"ע שפי' פירוש אחר ולפי פירושו אין מצטרפים עדות עד ודיין כו' מודה דבנ"ד שמצטרפים שהרי בלאו הכי אנו מקילין בעדות זו הואיל וקידושין אינו אלא דרבנן וכמ"ש ל' וזולת זה כמ"ש לעיל שמפמה שנים הריבה צועקת ככרוכיא ועשתה מורשה שתגבה עדותיה שמיאנה וכמה פעמים ביטלה התפלות בב"ה פידוע לכל בני הק"ק ואינה יכולה להשיג קבלת העדות עד אחר זמן רב וטירחא גדול לאחר ביטול כמה תפילות.

ועדיין חל עלינו חובת ביאור אם המיאון הזה מיאון מחמת עדות השנים וסימנים הנה בעדות השנים נלע"ד דאין כאן שום ספק שהיתה קטנה בשנים בשעת המיאון הן לפי מה שהעיד ר' אברהם בפי' בראש חדש פסלו תל"א לפ"ק היתה הריבה האנוש אשת ר' יעקב הנז' בת עשר שנים דהיינו שנשלמו לה עשר שנים וזמן הנשואי' שנישאת לר' יעקב הנז' היה בחודש שבט תל"א לפ"ק וא"כ לפי עדות זו היתה בשעת המיאון בת י"א

שנים פחות ערך חודש לפי מה שהעיד הח' הש' ר' יעקב הנ"ל שהמיואון היה בחודש חשון תל"ב וא"כ עדיין לא שלמו לה י"א שנים עד חודש פסלו וגם העד השני ר' שמעון פהן העיד מה שהעיד לפניהם השמש שלוחם היה בחודש חשון תל"ב לפ"ק וא"כ שני העדים מכונני ומעידים שמעשה המיואון הי' בחודש חשון תל"ב ולפי מה שהעיד ר' אברהם בר עזריאל שנשלמו לה עשר שנים בחודש פסלו א"כ בחודש חשון תל"ב לפ"ק עדיין לא נגמרה לה שנת י"א א"כ הייתה קטנה ממש והן לפי העד השני ר' ידידיה בר יוסף שבחודש פסלו תל"ד לפ"ק שלמו לה שנת י"ג לפ"ק וא"כ פשוטשוב למפרע מחודש פסלו תל"ד עד חודש פסלו תל"ב לפ"ק שלמו לה שנת י"א ובחודש חשון שהי' מעשה מיואון עדיין לא שלמו לה שנת י"א.

ואף שלפי הנראה נקרא עדות מוכחשת שר' אברהם העיד שבר"ח פסלו תל"א שלמו לה שנת עשר ור' ידידיה העיד סתם שבחודש פסלו שלמו כו' ולא אמר בר"ח וא"כ הוי עדות מוכחשת, ואף שאמרי בגמ' דסנהדרין ופסחים שזה אומר בב' בחודש וז"א בג' בחודש אמרי שאין זה עדות מוכחשת שטעו בעיבור' דירחא היינו דוק' ביום א' לאפוקי פאן בנ"ד שזה אומר בר"ח פסלו וז"א בחודש פסלו וא"כ שפא כ"ט בחודש פסלו הוא דאית' בגמ' דכתובות פ' מי שהיה הנהו תרי שטרי דאתי לקמ' דרב יוסף חד הוי פתיב בתמש בניסן וחד הוי פתיב בניסן סתמא אוקמיה רב יוסף ההוא דתמשי בניסן בנכסים א"ל אידיה ואנא אפסיד א"ל את כו' אימא בר כ"ט בניסן כו' וא"כ ה"ה בנ"ד ועוד די"ל בין ר"ח לשאר ימי החודש לא טעו אינשי וא"כ אותו העד שאומר בחודש פסלו סתמא אם אית' דהוי בר"ח הל"ל בר"ח דלא טעו אינשי בין ר"ח לשאר ימי החודש.

אמנם ז"א דכד מעיינת שם בגמ' דמסיות וז"ל א"ל נכתוב לי מר טירפא מאיר ואילך א"ל יכלי למימר את בר חד בניסן סתם י"ל דהוא בחד בניסן והיינו בר"ח ניסן וכן פסקו הפוסקי ועי' בהרי"ף והרא"ש והטור סי' מ"ג ואם אית' דלא טעו אינשי בין ר"ח לשאר ימי החודש וא"כ פשיטא לומר ר"ח אינו בחודש סתמ' ואיך א"ר יוסף יכלי למימר את בר חד בניסן כו' דא"כ הו"ל בר"ח ניסן אלא דקרי אינשי בר"ח ימי החודש סתמא ובר מן דין פבר פתבנו לעיל בשם הר"ן ושאר פוסקים דכל מה שאנו יכולין לתרץ דברי העדים שלא יהיו מוכחשים אנו מחוייבים לתרץ דבריהם.

וגם אין לפקפק בעדות הנ"ל מאחר שאינן זוכרי' ימי לידת הריבה האנוש הנז' רק מפת אחותו ובתו שהעד ר' אברהם מעיד על שנת בתו ומזה זוכר שנות הריבה הנז' וגם העד ר' ידידיה מעיד על שנות אחותו ומזה זוכר שנות הריב' הנז' אבל אין זה הסרון בעדות הנז' שהרי מבואר בתשו' מהריב"ל ח"ד דף י"ז שהכשיר העדות שהעיד על הקטנה מפת שנולד בתו באותו שנה שנולדה הקטנה אשר מאנה כו' ע"ש וכד מעיינת שם שבמכ"ש שיש להכשיר העדות בנ"ד בלי שום ספק כלל.

איברא שיש לדקדק ולפקפק בנ"ד מאחר שהאשה הנז' לא נבדקה בשעה מיואנה או סמוך למיואנה וא"כ י"ל שפא הביאה סימניה והיתה גדולה בשעת מיואנה ואינה יכולה למאן. הנה כד מעיינת בפסוקי הגמ' ובפוסקים תמצא שאין שום חשש לספק זה שהרי מבואר בגמ' דנידה פ' יוצא דופן דמסיק שם בפסוקי אמר רבא קטנה כל שתים עשרה שנה ממאנ' והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת הא גופה קשי' כו' והאמר

רָבָא קִטְנָה שֶׁהִגִּיעָה לְכָלֵל שְׁנוּתֶיהָ אֵינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה חֲזָקָה הַבִּיאָה סִימְנֵי כּו' וּמְסִיק אָמַר רַב דִּימֵי הִלְכְתָּא חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא נְשָׂרוּ וּה"מ הֵיכָא דְקִדְשָׁה בְּתוּף זְמַן וּבַעַל לְאַחַר זְמַן דְּאִיפָּא סְפִיקָא דְּאוּרְיִיתָא אַבְל מְעִיקְרָא לֹא וְעֵינֵי בַּפ' בָּא סִימֵן בְּמַחְלֻקְתָּ ר"י וּר"ש אֵי תוּף הִפְרָק פְּלַפְנֵי הִפְרָק אוֹ פְּלֹאֲחַר הִפְרָק וּפְסָקוּ פֶּל גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים דְּתוּף הַזְּמַן פְּלַפְנֵי הַזְּמַן דְּהֵינּוּ שְׂאִין ב' שְׁעָרוֹת סִי גְּדוּלוֹת אַא"כ בָּאוּ מִשְׁנַת י"ב וְאִילָף אַבְל קוֹדֵם לְכּוּן הַשְׁעָרוֹת הֵם שׁוּמָא וְעֵינֵי בְּזָה בְּהֵרִי"ף פ' ב"ש וְהֵרָא"ש וְהַטּוֹר סִי קנ"ה וְכֵן הֶרְמַב"ם בַּפ"ב מֵהַל' אִישׁוֹת וְאַף שֵׁיגֵשׁ בְּזָה מַחְלֻקְתָּ בֵּין הַפּוֹסְקִים אִם מְמַאֲנַת לְאַחַר י"ב שָׁנָה אִם לְאוּ וְעֵינֵי בְּטוֹר סִי הַנ"ל בַּמ"ש בְּשֵׁם הַתְּרוּמָה.

אָמְנָם לְפִי דַעַת כָּל הַפּוֹסְקִים דְּתוּף זְמַן פְּלַפְנֵי זְמַן דְּאַף אִם הִיָּה לָהּ שְׁעָרוֹת הֵם שׁוּמָא בְּעֻלְמָא וּמכ"ש כְּשֵׁלָא נְבֻדְקָה דְּדוֹק' בְּהִגִּיעָה לְכָלֵל שְׁנִים אָמַר רָבָא דְקִטְנָה שֶׁהִגִּיעָה לְכָלֵל שְׁנוּתֶיהָ אֵינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה חֲזָקָה הַבִּיאָה סִימְנֵי וּמִשָּׂא"כ בְּשֵׁלָא הִגִּיעָה לְכָלֵל שְׁנוּתֶיהָ וְלֹא נְבֻדְקָה אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ פְּלַל וְאַף שְׁדַבְרֵי הַתּוֹס' פ' יוֹצֵא דוֹפֵן דָּף מ"ו ד"ה קִטְנָה נִירָאִים שְׁמִסְתַּפְקִים בְּזָה שְׁכַתְּבוּ וְז"ל לְהַף לִישָׁנָא אֵין לְהוֹכִיחַ דְּתוּף זְמַן פְּלַפְנֵי זְמַן דְּהָא מְמַאֲנַת הֵינּוּ דְבֻדְקוּ וְלֹא אֲשַׁכְּחוּ אוֹ פְּמוֹ שְׁמַעְמִיד בְּמַסְקְנֵי דְלֹא בְּדָקוּ אַבְל הֵיכָא דְּאִיפ' שְׁעָרוֹת מְצִינוּ לְמִימַר דְּהוּי פְּלֹאֲחַר זְמַן וְאֵינָה מְמַאֲנַת כּו' א"כ מִשְׁמַע דְּלִפִּי תִירוּץ הֵרָאשׁוֹן דְּאֵיירֵי הֵיכ' דְבֻדְקוּ וְלֹא אֲשַׁכְּחוּ דְּמִשׁוּם דְּהֵיכָא דְלֹא בְּדָקוּ חֲזִינֵי שִׁי הֵינּוּ לְפִי מֵאֵי דְרַצָּה לּוֹמַר דְּתוּף זְמַן הִלְאֲחַר זְמַן אַבְל לְפִי מֵאֵי דְקִי"ל דְּתוּף זְמַן פְּלַפְנֵי זְמַן וּכְמ"ש הַתּוֹס' אַח"כ וּמ"מ נִרְאָה דְּתוּף זְמַן פְּלַפְנֵי זְמַן א"כ אִף אִם נְבֻדְקָה לֹא חֲזִינֵי וּמכ"ש אִם לֹא נְבֻדְקָה וּבַר מֵן כָּל דִּין מ"ש הַתּוֹס' אוֹ פְּמוֹ שְׁמַעְמִיד בְּמַסְקְנֵי דְלֹא בְּדָקוּ וּכּו' הוּא עֵיקַר א"כ הָא דְקָאֲמַר מְמַאֲנַת אֵיירֵי הֵיכָא דְלֹא בְּדָקוּ וְא"כ לַפ"ז אִף דְּתוּף זְמַן פְּלֹאֲחַר זְמַן הֵיכָא דְלֹא בְּדָקוּ לֹא חֲזִינֵי מְסַפִּיק' וּמכ"ש אֵי אָמַרִי דְּתוּף זְמַן פְּלַפְנֵי זְמַן.

וְרֵאִיתִי לְהַרְבֵּ הַגְּדוּל מֵהֵרָאנ"ח ח"א סִי כ"ו שֶׁהוּא פְּמִסְתַּפֵּק בְּזָה וְנֻטָּה דַעַתוֹ לְהַחְמִיר הֵינּוּ דוֹק' בְּמָקוֹם קִידוּשֵׁי תוֹרָה אָמְנָם בְּמָקוֹם קִידוּשֵׁי דְרַבָּנֵן דְּכ"ע מוֹדִים וְאֵין לְהַחְמִיר וּכְמ"ש מֵהֵר"מ מֵרוֹנְטְנֵבֶרְק בְּתוֹשׁוֹ הוֹב' דְּבָרָיו בְּסִפְרֵי הָאֲחֻרוֹנִים וְז"ל נִשְׂאֵלְתִי עַל יְתוּמָה שְׁנַתְקַדְשָׁה אִם יְכוּלָה לְמָאן מִי סְמְכִי אַעֲדוֹת נָשִׁים שֶׁהִיא בַת י"ב וְלֹא נְכֻסָּ' לִי"ג וְדֵאֵי סְמְכִינוּ בֵּינוֹן שֶׁלֹּא בַּעַל דְּאִפִּי הִיָּתָה גְּדוּלָה אֵין כָּאֵן אֵלָא קִידוּשֵׁי רַבָּנֵן הֵימְנוּהָ רַבָּנֵן בְּדְרַבָּנֵן אַבְל אֵי בַּעַל לֹא מֵהֵימְנֵי כּו' וְכַתֵּב מֵהֵרִיב"ל בַּח"ד וְז"ל וּבּוֹדֵאֵי אֵיירֵי כְּשֶׁהִבִּיא' בּוֹדֵאֵי ב' שְׁעָרוֹת דָּאִם לֹא הִבִּיאָה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת אִפִּי שְׁתֵּהָי' גְּדוּלָה בְּשָׁנִים יְכוּלָה לְמָאן בְּשֵׁלָא בַּעַל כּו' וּכְמ"ש הֵרִי"ף כּו' ע"ש וְזָהוּ דְלֹא כַה"ה הֵרָאנ"ח ז"ל וְכ"כ כָּל הָאֲחֻרוֹנִים.

וְאַף שֶׁהֵרָשַׁב"א שֶׁהִבְאֵתִי לְעִיל שְׁכַתְּבֵי בְּנַעֲרָה שְׁנִסְתַּפְקוּ בְּמַסְפֵּר שְׁנוּתֶיהָ וְנִתְקַדְשָׁה וְנְבֻדְקָה וְלֹא מְצָאוּ לָהּ סְמָנִים אִיפְשָׁר שְׁגַם בְּזוֹ חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא נְשָׂרוּ כּו' וְא"כ הֵרָשַׁב"א שֶׁהַחְמִיר אִף בְּנְבֻדְקָה וְלֹא מְצָאוּ לָהּ סִימְנֵי וּמכ"ש בְּשֵׁלָא נְבֻדְקָה וְא"כ בַּנ"ד שֶׁלֹּא נְבֻדְקָה יֵשׁ לְהַחְמִיר אָמְנָם ז"א דְבַגְדוֹן דְּהֵרָשַׁב"א נִסְתַּפְקוּ בְּמַסְפֵּר שְׁנוּתֶיהָ וְא"כ יֵשׁ לְסַפֵּק בְּקִידוּשֵׁי תוֹרָה שְׂמָא הִיָּתָה גְּדוּלָה בְּשָׁנִים וּמִשָּׂא"כ כְּשֶׁהִיא קִטְנָה בְּשָׁנִים בְּלִי שׁוּם סָפֵק בְּשַׁעָה שְׁנַתְקַדְשָׁה וְאֵין כָּאֵן קִידוּשֵׁי תוֹרָה אִף אִם לֹא נְבֻדְקָה אֵין חוֹשְׁשִׁי לְסִימְנֵים דְּשׁוּמָא בְּעֻלְמָ' נִיגְהוּ וְא"כ בַּנ"ד אֵין כָּאֵן שׁוּם סָפֵק דְּבִשְׁעַת קִידוּשֵׁי הִיָּתָה קִטְנָה בְּבִירוֹר וְגַם בְּשַׁעַת הַמִּיאוֹן אֵין שׁוּם סָפֵק שֶׁהִיָּת' קִטְנָה בְּשָׁנֵי' כְּפִי מֵהַ שְׁמַעֲדִים הַשְּׁנֵי עֲדִים כְּשִׁירִים

על השנים וא"כ אף אם הייתה נבדקת ומצאו לה סימנים אמרי' שומא בעלמ' וכ"ש כשלא נבדקה ומאחר שלא בעל אחר שנתגדלה ובנ"ד בשעת קידושיה הייתה בערה י' שנים וב' חדשים וחצי כי בחדש פסלו תל"א לפ"ק שלמו לה שנת י' ואח"כ בחדש שבט נתקדשה לבעלה וא"כ לפי חשבון זה לא הייתה בשעת קידושיה רק ערה י' שנים וב' חדשים וחצי והמאון הי' בחדש חשון תל"ב לפ"ק וא"כ הייתה עדיין לפני הזמן דעדיין לא שלמו לה שנת י"א והכל מודים בלפני זמן דאין חוששין כלל לסימנים דאמרי' שומא ניגהו אף אם הייתה נבדקת ומכ"ש כשלא נבדקה.

ואין לפקפק בזה ולומר דמתשעה שנים ולמעלה נקראת תוך זמן וכמ"ש בגמ' פ"ק יוחסין מתניח אדם עם אמו ועם בתו וישן עמהם בקרוב בשר הגדילו זה ישן בכסותו וזה כו' ואמרי' שם א"ר אסי תינוקת בת ט' שנים ויום א' תינוק בן י"ב כו' א"ד תינוקת בת י"ב כו' וא"כ משמע ללישנ' קמא תינוקות מִבֵּן ט' שנים ואילך מקרי תוך זמן אבל ז"א שהרי הרא"ש דחה גירס' זו וכן כל הפוסקים לא חשו לגירס' זו: וראיתי בתשו' ה"ה מהר"י מינץ ז"ל במה שהחמיר שלא למאן בזמן הזה ועשה לו סמוכות לדבריו מן הגמ' דפ' יוחסין הנז' בנדאי אף כי קטנו עבה ממתני אמנם התורה מונחת בקרן זויות דמה שיחס הגירס' הנז' ל' להרי"ף ומסיים שם דכדי הם רש"י ונהרי"ף לחוש לגירס' להחמיר כו' ע"ש נפלאים בעיני דבריו דלפי דבריו ובמה שמסיים שם ולריב"א דס"ל דכל א"ד טפל כו' הלכה פלישנ' קמא כו' משמע שיש לחוש פלישנ' קמא ונההרי"ף בפ' ב"ש שמביא שם כל הסוגי' דיוצא דופן בת י"א שנה נדריה נבדקין כו' ומקשה בגמ' אבעי' להו תוך זמן שהיא שנת י"ב לתינוקות פלפני זמן או פלאחר זמן כו' ואסיק רבא דתוך זמן פלפני זמן כו' ע"ש בהרי"ף וא"כ מוכח בהד' שהרי"ף מפרש דבריו בהד' דתוך זמן שהוא שנת י"ב לתינוקות כו' ולא חש כלל להא דלישנ' קמא דפ"י יוחסין הנז' ולאף כתב ה"ה הר"י מינץ דכדי הם דברי רש"י ונהרי"ף לחוש לגירס' להחמיר באשר שהרי"ף בעצמו לא חש לגירסתו להחמיר ומפרש דבריו בהד' שהוא שנת י"ב שנה ובנדאי מה שמפרש הרי"ף דבריו שהוא שנת י"ב כו' היינו לאפוקי שלא נאמר מבת ט' ואילך ומדברי הרי"ף נשמע לדברי רש"י.

ואין לומר דמ"ש הרי"ף ואסיק רבא דתוך זמן פלפני זמן היינו לענין נדרים דקאי על מתני' דנדריה נבדקים כו' אבל כד מעיינת בכל הסוגי' שמביא הרי"ף שם לענין בודקין למיאונין אי תוך זמן פלפני זמן כו' במאי דשקיל וטרי הרי"ף עם חד מרבנות' מוכח מדבריו דהא דאסיק רבא איירי גם לענין מיאון.

וזולת הנז' כד מעיינת בגמ' שם תמצא שכל הסוגי' סובבת בין למיאון ובין לחליצה ולכל הדברים דינא הכי וא"כ אף שכתב רש"י הגירס' גבי תינוקות בת ט' שנה ויום א' דהוי סימן איירי לענין שמתניח אדם עם בתו כו' וישן עמהם כו' ולא איירי כלל להחמיר שלא תמאן.

ומסיק עוד שם דאם בא העליון אפילו בקטנות' לא אמרי' תוך זמן פלפני זמן ודבריו אלו אינם מובנים לי כלל שהרי מסיק שם בגמ' דעיקר סמכינן אסתחון ולא אעליון וע"ז קאי דתוך זמן פלפני זמן וכמו שאכתוב עוד מזה לקמן בעובד' דה"ה הר"י מינץ עם בר פלוגת' ומוכח מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים שלא לחוש לזה ומי שיחוש לזה הוא

בטל במיעוטו וא"כ בנ"ד לפי העדות הנז' שהיתה קטנה בשנים בשעת קידושיה ובשעת המיאון כ"ע מודים אף שלא נבדקה דאין חוששין וכן משמע ממ"ש הרמב"ן הביאו המ"מ בה"ג ונ"ל קטנה שלא נודע אם הגיעה לכלל שנותיה והביאה סימנים לא מצינו בגמ' דינה מפורש וי"א שמטילים אותה לחומר' כדין שאר ספיקות כו' ע"ש דנשמע מדבריו תרתי דדוק' בשלא נודע אם הגיעה לכלל שנותיה דיש לחוש שמא הגיעה וגם הביאה סימנים אז יש לספק ולהחמיר משא"כ כשנודע בנדאי שלא הגיעה לכלל שנותיה ולא נבדקה אין שום ספק להחמיר.

וגדולה מזו מצאתי ראיתי בתשו' ה"ה הרשד"ם סי' ר"ז לטא"ה ונ"ל ומעתה אפילו אין עדות ברור שהיא קטנה הוי ספק דרבנן ולקול' ולא עוד אלא דהוי ס"ס כו' ספק לא הגיע' לכלל גדלות ואת"ל הגיע' ס' הביאה סימנים כו' ומביא ראיה מתשו' הרמב"ן הנ"ל ולפ"ד מהרשד"ם הנ"ל צ"ל שהוא ס"ס המתהפך דהיינו ספק שמא לא הביאה סימנים ואת"ל הביאה שמא לא הגיעה לכלל שנים והוי שומא בעלמ' דתו' זמן פלפני זמן וא"כ מכ"ש בנ"ד שבודאי לא הגיעה לכלל שנותיה והוי לפני זמן בנדאי וא"כ לפ"ז אף אם בנדאי מצאו לה סימנים הוי אמרינו דשומ' בעלמ' ומכ"ש שלא נבדקה ואין לחוש לספק קלל.

ואף שהרשב"א החמיר בס"ס וכמ"ש לעיל מיישב שם ה"ה הרשד"ם ונ"ל דהרשב"א איירי כשנסתפקו במספר שנותיה בשעת קידושיה ומשא"כ בנדון דהרשד"ם וא"כ מכ"ש בנ"ד דליכ' שום ספק אשעת קידושיה ולא אשעת מיאון דהוי קטנה במספר שנותיה.

ניתר על פן התיר ה"ה מהרי"ל בח"ד דף ט"ו ונ"ל בסוף התשו' וכיון דכן אם זאת הילדה לא נבדקה בשעת המיאון לראות אם היו בה שתי שערות כו' פינו דמספק' לן אם היא גדולה בשנים תוכל למאן ואפילו שתבדק עתה וימצאו לה אפ"ה תוכל למאן כו' וכמדומה שהנדון של ה"ה הרי"ל בל והנדון של ה"ה הרשד"ם הפל הוא נדון א' והקילו אף שהיה שם פמה ספיקות בעדות ודלא כה"ה מהראנ"ח שהחמיר שם מאחר שהיו באותו נדון פמה ריעות' ומשא"כ בנ"ד.

והנה ראה ראיתי פיתות פיתות חבורות בעלי אסופות עדר' עדר' מאבירי הרועים חכמי רבני ספרדים אשר זרקו חיצים מרה בכבד ע"ד המיאון של הריבה הנז' והטילו גודא רבא על הנושא את הריבה במיאון וסמכו על המשענת של ה"ה הר"י מינץ וסיעתו אשר דברי הרבנים נפלאו בעיני ואחר הסליחה והמחילה מפורדם אשר הם מקילים לעצמם ומחמירים לאחרים ועושים כל האשפנזים וחקמיהם לצדיקים גמורים להטיל עליהם כל החומרות ולהפך חלילה בחכמי הספרדי' אשר בכל יום ויום נוהגים קולות וקולות לא יחדלון אף בספק א' ורוצים לידון בדבר החדש ולהחמיר אצל האשפנזים אף בכמה ספיקות ומן הראוי הנה שבעסק פנה אשר הוא נוגע לאשפנזים הנה להם למשוך את ידם מזה ולשאול לחכמי האשפנזים אשר הם בקיאים במנהגיהם ופסקיהם ומי לנו גדול מה"ה הר"ן בתשו' שנשאלה לפניו בענין הנוגע לחרם דרגמ"ה וכ' שם [בסי' מ"ח] דבר זה הנה ראוי לשאול לחכמי הצרפתים ואחריו קם ה"ה הרשד"ם בתשו' וכתב פן וביותר שאנחנו בני האשפנזים גרירן אחר הכרעת בעל המפה בהכרעותיו ובפרט בנ"ד שהרב בעל המפה מביא סוף סי' קנ"ה המעשה שעשה ה"ה מהר"ר יעקב פולק נגד גזירת ה"ה

הר"י מינץ וסייעתו בימיו והכריע בעל המפה פנותי ואחריו קם ה"ה בדורינו בעל בית חדש ופסק ג"כ פדעת מהרי"ף הנ"ל וסייעתו וכהכרעת בעל המפה ועיין בתשו' ה"ה בעל מ"ב סי' כ"ט דף מ"ד ע"ג שכתב מ"ש הרב מהרמא"י (בעל המפה) כו' דבדיעבד סגי בחותם א' עליה סמכינן דבתראה הוא ובכל מקום אנו הולכין אחר דבריו כו' ע"ש ושם בגדון דמ"ב פוסק פנותיה לקול' וה"ה בנ"ד לפסוק כהכרעת בעל המפה אף לקול'.

וכ"כ ה"ה בעל שני לוחות הברית בספרו דף ע"ד ע"ב דאנו בני האשפנזים גרירן אחר בעל המפה וא"כ לפ"ז אין אנו צריכים לחוש כלל לגזירת מהר"י מינץ מאחר שהכריעו האחרונים מחכמי האשפנזים דלא פנותי ובפרט הרב בעל המפה ז"ל.

ואם נאמר שיש לחוש דק"ק בודון קבלו עליהם גזירת מהר"י מינץ וסייעתו שלא למאן מאחר שרוב הנשים נישאות קטנות וגם היתומות ביניהם ג"כ נישאות קטנות ומעולם לא נשמע בק"ק בודון שתצא אשה מבעלה במיאון בלא גט וא"כ נאמר בנדאי שקיבלו עליהם גזירת רבני אשפנזי אשר גזרו והחרימו שלא למאן וא"כ ה"ה בנ"ד.

הנה לזה צריכין אנו להביא גמ' דנבחים פי"ב במשנה כל הקדשים שאירע עור יוצא לבית השריפה וחכ"א אין לא ראינו ראיה כו' ופירש"י אין ראינו ראיה שמא לא אירע בימיו או שמא אירע ושרפוה והוא לא ראה וא"כ מוכח מדברי חכמים דאין לא ראינו ראיה ואף דלפי פירש"י טעמים הא' שמא לא אירע בימיו כו' בנדאי לפי טעם זה א"ש גם דאין לא ראינו ראיה אף שלא נשמע פה ק"ק בודון שתצא אשה במיאון ג"כ שמא לא אירע בימיו כי זה מילת' דלא שכיחא כלל וכמ"ש בגמ' הרחק מהמיואנין אבל הטעם השני דשמא אירע ושרפוה והוא לא ראה זה הטעם אינו שייך בנ"ד דבשלמ' התם ששרפוה העור אין לו קול כ"כ ומשא"כ בנ' שתצא אשה במיאון בלא גט יש לו קול ואם איתא שאירע שתצא אשה במיאון בנדאי היו יודעים מזה שיש לו קול לדבר הנה ומאחר שלא נשמע הדבר הנה פה בנדאי י"ל שקיבלו עליהם גזירת רבני האשפנזים.

ומצאתי ראיתי סיוע לדברים האלה מתשו' ה"ה מהריק"ו שו' קע"א וז"ל ואשר כתב שלא ראינו ולא שמענו אינו ראיה הדבר פשוט דדוק' פשיש ב' פיתי עדים המכחישי' זא"ז א' אומרת ראינו שנתקדש' וא' אומרת לא ראינו אבל הכא שאין פי הכא שאין אדם יודע שנהגו הראשונים להחמיר באלו הסבלונות פשיט ופשיט' דמהני אותם שאומרים ומעידים שלא ראו ושמעו שום פוצה פה ומצפצף כו' ומביא ראיה מגמ' דעירובין דף מ"א גבי הא דאין גזרי' תענית על הצבור כו' לאחר פטירתו של ר"ג בקש ר"י לבטל דבריו ועמד ר"י בן נוריעל רגליו כו' עד והושע אין שומעין לה שפבר הוקבע הלכה פמותו ולא הי' אדם שערער בדבר הרי לה שלא אמר לו לא שמעתי אינו ראיה דהא ע"כ לא היה עדותו אלא שלא שמע מערער מדלא קאמר והודו לו חכמי' כו' ע"ש א"כ מוכח מפל הנז' דלא ראיתי ולא שמעתי הוי ראיה וא"כ ה"ה בנ"ד.

אמנם ראיתי שדבר זה אינו פשוט כ"כ כי נמצא בזה מחלוקת בין הפוסקי' ועי' במ"ש ה"ה הב"י בריש ספרו י"ד שמביא לשון האגור על שחיטת הנשים וז"ל ולעולם לא ראיתי נוהגים לשחוט ולכן אין להניחן לשחוט כי המנהג מבטל הלכה כו' ואני אומר שאם היה רוצין לשחוט ולא הניחו' הנה אפשר לומר שהיה ראיה אף ראית לא ראינו אינו ראיה וא"כ לפ"ז שראית לא ראינו אינו ראיה ודוק' אם ראה המעשה שהיו רוצים

לשחוט ולא הניחום הִיָּה רֵאָה לֵאפוֹקִי בְּלֹא רֵאִינוּ סְתָמָא וּלפ"ז ה"ה בנ"ד אף שלא ראו
שלא יצאו הנשים במיאון בלא גט אינו רֵאָה עד שאם הִיָּה בְּאֵת הָאִשָּׁה לְמֵאן וְלֹא הִנִּיחוּהָ
אז הִיָּה רֵאָה וְלִסְבָּרָא זוּ מְצֵאתִי חֶבֶר בְּהִגָּהוֹת הָרִי"ף פ' הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים בְּשִׁלְטֵי
הַגְּבוּרִים שְׁפֹתָב וְנ"ל וְנִרְאָה דָּאִין לִקְרָא מְנַהֵג דְּבָר שְׁלֹא נַעֲשֶׂה מְעוֹלָם אִם לֹא שָׁבָא
מַעֲשֶׂה וְאִפְּן לַעֲשׂוֹת וְנִמְנָעוּ לַעֲשׂוֹת כּו' עַד וְכִינִצָּא בְּדִבְרֵים שְׁבָאוּ מַעֲשֶׂה לִיְדִינוּ
וְנִמְנָעִים מִלַּעֲשׂוֹת חֲשׂוֹב מַעֲשֶׂה לְהִקְרָא אַח"כ מְנַהֵג כּו' וְרֵאִיתִי שֵׁם שְׁמֵכִי רֵאָה מִמִּתְנִי'
דְּזִבְחִים הִנְ"ל מְהָא דְלֹא רֵאִיתִי עוֹר יוֹצֵא לְבֵית כּו' וּמ"ש רש"י דְּאָפִי אִיְרַע שְׁהוּא לֹא
רֵאָה כּו' הָרִי כָּל שְׁלֹא אִיְרַע הַמַּעֲשֶׂה שְׁאֵנְחָנוּ בְּאִים לְדוֹן עָלְיוּ אִין לְהִקְרָא מְנַהֵג כּו' ע"ש
וּבַעַל ש"ג הִנְ"ל הִרְגִישׁ ג"כ בּמ"ש מוהריק"ו שו' הִנְ"ל גְּבִי סְבִלוֹנוֹת דְּמִשְׁמַע מִשֵּׁם דְּלֹא
רֵאִינוּ סתמ' הִיָּה רֵאָה וְהִיָּינוּ מֵהֵהִי גַם דְּעִירוּבִין הִנְ"ל וְכַת' אַח"כ בַּעַל ש"ג וְנ"ל וְלוּלִי
שְׂאִין מְשִׁיבִין אֶת הָאָרִי כּו' הִיָּה נִרְאָה דָּאִין מִפְּאֵן רֵאָה כּו' דַּאֲפ"ת שְׁהַתְּלַמּוּד בָּא לְהַעֲיִד
שְׁהַקְּבַע הַלְכָה כּו' ג מִפְּנֵי שְׁלֹא עֲרַעֵר אָדָם מְעוֹלָם מֵאן לִימ' לָן דְּהוּי זֶה בְּכָלֵל לֹא רֵאִינוּ
דְּלִמָּא מַה שְׁלֹא עֲרַעֵר הִיָּינוּ הוּדוּ לוֹ מִמֶּשׁ דְּשִׁתִּיקָה פְּהוּדְאָה דְּמֵיָא דְּהָרִי מְצִינוּ בְּכַמָּה
מְקוֹמוֹת דְּכִי שְׁתִּיק לְבַר פְּלוּגְתִּיקָה הִיָּה הוּדְאָה כּו' ע"ש.

וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְּאִשְׁתְּמִיטְתִּיהָ לְבַעַל ש"ג הַגַּמ' דְּבִיּוֹצָה דָּף ד' וְנ"ל ת"ר מַעֲשֶׂה בְּהַלֵּל הַזְּקֵן
שְׁהִבִיא עוֹלָתוֹ לַעֲזָרָה לְסִמְנוֹן עָלְיוּ בִי"ט חֶבְרוּ עָלְיוּ תְּלַמִּידֵי שְׁמַאי הַזְּקֵן א"ל מַה טִּיבּוֹ
שֶׁל בְּהֵמָה זוּ כּו' וְאוֹתוֹ הַיּוֹם גְּבָרָה יָדָם שֶׁל ב"ש עַל ב"ה וּבִקְשׁוּ לְקַבּוֹעַ הַלְכָה כְּמוֹתָם
וְהִיָּה שֵׁם זֶקֶן א' מִתְּלַמִּידֵי שְׁמַאי הַזְּקֵן וּבָבָא בֶן בּוּטָא שָׂמוּ שְׁהִיָּה יוֹדֵעַ שְׁהִלְכֵי כב"ה וְשָׁלַח
וְהִבִּיא כָּל צֵאֵן קִדָּר כּו' וְאָמַר כָּל מִי שְׁרוּצָה לְסִמְנוֹן יָבֵא וְיִסְמְנוּ וְאוֹתוֹ הַיּוֹם גְּבָרָה יָדָן
שֶׁל ב"ה וְקָבְעוּ הַלְכָה כְּמוֹתָם וְלֹא הִיָּה שׁוּם אָדָם שְׁעֲרַעֵר בְּדָבָר כְּלוּם כּו' ע"ש וּא"כ
לפ"ד בַּעַל ש"ג שְׁפֹתָב דְּלִמ' מַה שְׁלֹא עֲרַעֵר הִיָּינוּ הוּדוּ לוֹ מִמֶּשׁ כִּי גַם דְּבִיּוֹצָה הִנְ"ל אִינוּ
סוֹבֵל פִּי זֶה בְּלִשׁוֹן וְלֹא הִיָּה שֵׁם אָדָם שְׁעֲרַעֵר בְּדָבָר כְּלוּם שְׁהוּדוּ לוֹ מִמֶּשׁ שְׁהָרִי תְּכַרֵּף
אַחַר מַעֲשֶׂה הִנְ"ל אִית' בַּגַּמ' שֵׁם וְנ"ל שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד א' מִתְּלַמִּידֵי ב"ה שְׁהִבִּיא
עוֹלָתוֹ לַעֲזָרָה לְסִמְנוֹן עָלֶיהָ מְצָאוּ תְּלַמִּיד א' מִתְּלַמִּידֵי ב"ש א"ל מַה זוּ סְמִיכָה א"ל מַה זוּ
שְׁתִּיקָה וּפִירַשׁ"י מַה זוּ סְמִיכָה שְׁאֵתָה רוּצָה לְסִמְנוֹן וְלַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי ב"ש וְהֵלֵא חוֹלְקִים
עָלֵיכֶם א"כ מִשְׁמַע דְּאָף לְאַחַר מַעֲשֶׂה שֶׁל בָּבָא בֶן בּוּטָא עֲרַעְרוּ עַל ב"ה וְסָבְרִי שְׁלֹא
לְסִמְנוֹן וּא"כ א"א לומר ש"ש שְׁלֹא הִיָּה אָדָם שְׁעֲרַעֵר בְּדָבָר הִיָּינוּ שְׁהוּדוּ לוֹ מִמֶּשׁ שְׁהָרִי
אַחַר מַעֲשֶׂה הִנְ"ל מְבִיא הַמַּעֲשֶׂה ש"מ לֹא הוּדוּ לוֹ תְּלַמִּידֵי שְׁמַאי ש"א"ל מַה זוּ סְמִיכָה
כו' וְאִין לומר שְׁהַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה הִיָּה קוֹדֵם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל בָּבָא בֶן בּוּטָא שְׁהָרִי פִּירַשׁוּ שׁוּב
מַעֲשֶׂה וּמִשְׁמַע לְאַחַר מַעֲשֶׂה הַזֶּה הִיָּה מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד א' כּו' וּא"כ לפ"ז נִרְאָה
דְּאִשְׁתְּמִיטְתִּי לְבַעַל ש"ג הַגַּמ' הַנַּז' אָמְנָם כַּד נִדְּקוּדָק בְּלִשׁוֹן הַגַּמ' שֵׁם תְּמַצָּא דְּלֹא בְּחִדָּא
מִחֲתָא מְחִתִּינָהוּ לְפִי שְׁגַבִּי מַעֲשֶׂה דְּסְמִיכָה נֶאֱמַר וְלֹא הִיָּה שֵׁם אָדָם שְׁעֲרַעֵר בְּדָבָר וְדִיִּיק
בְּלִשׁוֹן וְלֹא הִיָּה שֵׁם דְּמִשְׁמַע ש"ס לֹא הִיָּה אָדָם שְׁעֲרַעֵר אֲבָל אוֹתָם שְׁלֹא הָיוּ שֵׁם
מְעֲרַעְרִים אַח"כ וְלָכֵן מְבִיא אַח"כ הַמַּעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד א' שְׁהִיָּה מְעֲרַעֵר עַל הַסְּמִיכָה לְפִי
שְׁלֹא הִי' ש"ס בְּאוֹתוֹ פַּעַם וּמִשְׁא"כ בְּמַעֲשֶׂה דְּר"י ב"נ לֹא נֶאֱמַר ש"ס רַק וְלֹא הִיָּה אָדָם
שְׁעֲרַעֵר בְּדָבָר כְּלוּם כּו' מִשְׁמַע שְׁלֹא הִיָּה שׁוּם מְעֲרַעֵר כָּלֵל.

וְצָרִיכִין אָנוּ לִיתֵן טַעַם לְחִלְקָא בֵּין הַמַּעֲשֶׂה דְּבִיּוֹצָה לְהַמַּעֲשֶׂה דְּעִירוּבִין עַל שְׁבָאָתָא לְמָה
נֵאמ' ש"ס גְּבִי סְמִיכָ' וּבְעִירוּבִין לֹא נֵאמ' ש"ס וְנִלְע"ד סְבָרָא נְכוּנָה לְחִלְקָא פִּי עוֹבְדָא

דעירובין שעמד ר"י על רגליו אותו המעשה הנה בבית המדרש ומסתמ' התאספו שמה כל העדרים עדרי מאבירי הרועים כל הת"ח ולכן אמר שלא הנה אדם שמערער כי היו שמה בב"ה כל התלמידים ומשא"כ בעונבד' דביצה שהנה המעשה בעזרה שרצו להקריב קרבנות כל מי שרוצה להקריב קרבן הנה בעזרה ומי שלא הנה מקריב קרבן לא הנה בעזרה פי למה יפנס בחנם לעזרה ולא היו שם אסיפת הת"ח ולכן אמר שלא הנה שום אדם שערער אבל בחוץ היו כמה מערערים וכמ"ש באמת אח"כ שוב מעשה בתלמיד א' כו' שחלק על זה לפי שלא הנה שם בעזרה באותו פעם שהסכימו לזה כולם ועיין בש"ג הנ"ל במה שמנישב שם דברי מהריק"ו לפי דבריו והעולה מדבריו דאין זה לא ראינו ראיה אא"כ שבא הדבר במעשה ונמנעו מלעשותו פן כו' וא"כ ה"ה בנ"ד והב"י וגם הבעל ש"ג ולדבריו גם ה"ה מהריק"ו מסכים לזה דאין לא ראינו ראיה אם לא שבא מעשה בענין הזה וה"ה בנ"ד גבי מיאון ואף שדעת האגור אינו פן וסובר דלא ראינו אינו ראיה אכן ראיתי בס' משאת מלך דף ס"ג שכתב וז"ל ול"נ שהבנת האגור כו' פלומר שמעולם נהגו שלא ישחטו כלל ואם היו באות לשחוט היו מערערים לזה והוא בעיניו לא ראה דבר סותר לזה כו' ע"ש וא"כ לפי הפי' הרב בעל משא מלך בהאגור גם הוא מסכים לדברי הב"י וגם האגור לפי פי' של בעל מ"מ הנ"ל מסכים לדברי הב"י וגם בעל ש"ג דבריו גם מהריק"ו מסכים לזה דאין לא ראינו ראיה אא"כ במניעת הדבר.

וראיתי מ"ש עמיתי ה"ה בעל ש"ף בריש ספרו לי"ד שמביא האגור הנז' ואשר השיג עליו הב"י וכתב עליו וז"ל ולפע"ד דדעת האגור כמ"ש מהרי"קו בשו"ק ע"ב כו' וא"כ לפ"ד מהריק"ו חולק על הב"י הנה באותו שעה נעלם ממנו מ"ש בש"ג הנ"ל.

ברם ראיתי בהקבורו לח"מ סי' ל"ז ס"ק ל"ז שהקשו לו על מ"ש בריש י"ד שדעת האגור כמ"ש מהרי"קו ודעת מהריק"ו אינו פן אלא הם מיירי בדבר שבאו לעשותו ונמנעו מלעשותו משום המנהג וכ"כ בשלטי הגבורים כו' וע"ש במה שחולק על הש"ג הנ"ל ובאמת פתבתי עליו הרבה ופלפלתי עמו פא"א ונכאן אין מקום להאריך וע"ז נאמר כל ת"ח שאמר דבר הלכה לאחר מעשה אין שומעין לו פי בשעה שכ' זה בספרו לי"ד לא הרגיש בבעל ש"ג הנ"ל ועל החלוקים אנו בושים אלא שבא לחלוק עלינו את השוים פי בעל ש"ג משנה דעת מהריק"ו וכל מה שאנו יכולים להשוות דברי הפוסקים אנו מוזהרים ועומדים להשוותם.

וראיתי בתשוב' ה"ה מהרא"ם שכתב בסי' ט"ז בענין המתנות שנותנין להארוס ומתה הפלה אחר שגבסו לחנופה ובאו יורשי הפלה לגבות מחציתה שמעולם לא שמענו מנהג זה וכה"ג נדאי מנהג יפה מטעם דאפשר שיקרה זה בכל יום ערעור זה וכינן שלא שמענו שיחזירו כו' ע"ש וא"כ משמע לפ"ז דאפילו בשב ואל תעשה כגון שהוא דמתנות פלה שלא שמענו הני ראי' וא"כ לפ"ד ה"ה הרא"ם הנ"ל לא ראינו הני ראיה וזהו סותר פונותינו בנ"ד פי לכאורה נראה שהוא חולק על הפוסקים הנז' שסברי דלא ראינו לא הרי ראיה אא"כ במניעת הדבר.

אמנם פד מעינת תמצא שאין מחלוק' ביניהם שגם בעל ש"ג כתב שם וז"ל ונ"ל שאין לקרא מנהג כו' עד אם עושה פן הדבר בתדירות כו' ע"ש וא"כ גם בעל ש"ג כתב שיאירע הדבר בתדירות ונמנעים מפני המנהג אז לא ראינו ראיה אמנם בדבר שאינו בא בתדירות

אין לא ראינו ראיה וא"כ גם ה"ה הרא"ם ז"ל איירי בדבר שפא בתדירות ובנ"ד גבי עסק המיאון דהוי דבר שאינו בא בתדירות ואינו שכ"ח כלל ואף שנושאי הקטנות שכיחי הנה רוב הנישואות קטנות יש להם אב ולא שייך בהם מיאון ומיעוט הם יתומות ואף במיעוט שהם יתומות קצתם הם גדולות דלא שייך בהם מיאון ואף שקצתם מן היתומות הם קטנות מ"מ המיאון בעצמו הוא דבר שאינו מצוי באותו המיעוט יתומות קטנות מכמה טעמים שהוא דבר שנוי פשפאים לידי מיאון וע"ז אמרי' בגמ' הרחק מן המיאונים והפל מודים במיעוט דמיעוט' שאינו מצוי דלא שכ"ח' דלא שייך בזה לומר לא ראינו הוי ראיה פי אינו דומה לנדון דמהריק"ו ולא לנדון דמהרא"ם הנ"ל שהוא מצוי ושכיחי ומשא"כ בנ"ד שהוא מיעוט דמיעוטי דאינו שכ"ח ולא שייך בזה לומר דלא ראינו הוי ראיה וכמ"ש בכמה מקומות דמיעוט דאינו מצוי לא גזרינן ועיין בהרי"ף פ' האיש מקדש במ"ש הרמב"ן שם בדרך תרמ"א דאפי' לר"מ דחגיג' למיעוטי מ"מ למיעוט דמיעוט לא חגיג' וכ"ש לרבנן וכ"כ הריב"ש בסי' שע"ט דמיעוט דמיעוטי שאינו מצוי לא חגיג' הנהו תלת דר"א בן פרטא שנותנים עליו חומרי חיים כו' וכן הוא בגמ' דע"א פ"ק ועיין ברי"ו נכ"ב ח"ב גבי שאלה ראובן שידך אשה כו' שפתב ג"כ רבא דמסבלי והדר מקדשי דאפילו לר"מ לא חגיג' למיעוטי דמיעוט' וא"כ בנ"ד ליכ' למיחש כלל שפא קבלו עליהם ק"ק בודון גזירת רבני אשכנזים שלא למאן וביותר שהוא גלוי פה הק"ק שאינם חשי' כלל להפוסקי' שאינם מפורסמים ובפרט שהבעל המפה הוא מפורסם ופוסק דלא כהר"י מינץ.

ואין פאן חשש לומר שיש פאן חשש ספק חרם שהחרימו הגאונים הנז' שלא למאן כלל וי"ל שספק חרם להחמיר וכמ"ש הרשב"א בתשו' פי אין פאן ספק חרם כלל ועוד שזה שאמר הרשב"א ספק חרם להחמיר היינו פשהחרם הוא ודאי רק שנוולד ספק בחרם ופאן החרם בעצמו הוא ספק אם קבלו החרם בק"ק בודון וכמבואר בפוסקים.

ועוד דאף אם נאמר שהחרימו הגאונים הנז' ל שלא למאן היינו במקום שאין טעם נכון למאן ומשא"כ בנ"ד שפאה היתומה הזאת בטענת שאינו יכול ליזקק לה פדרך פל הארץ כ"ע מודים דלא החרימו בנדון כזה שהיתומה פאה מחמת טענה הנז'.

ואם נאמר שיש לחוש שהמיאון הנז' לא אינו מיאון מאח' שעדי המיאון לא ידעו בשעת המיאון במספר שנותיה שהיא קטנה וכבר כתב הב"י ז"ל הנפרתי לעיל יתומה קטנה שפאה למאן שאין מקבלין המיאון אם לא ידעו במספר שנותיה וא"כ אף אם נתקבל אח"כ עדות השנים שהיתה קטנה נאמר שאינו מועיל.

איברא ז"א פשוט כ"כ דאית' בגמ' דתמורה פ"ק פלוגת' דאבני ורבא דאבני אמר פל מלת' דאמר רחמנ' לא תעביד אי עביד מהני ורבא אמר אי עביד לא מהני והאי דלקי דעבר אמיר' דרחמנ' עכ"ל וא"כ לפי מאי דקי"ל כרבא דאמר אי עביד לא מהני ולפ"ז בנ"ד הואיל שפסק הב"י בספרו הקצר דצריכי' עדי המיאון לידע במספר שנותיה ובנ"ד לא ידעו במספר שנותיה וכל מידי דאמר רחמנ' לא תעביד אף אם עביד לא מהני ולכאורה י"ל דדייק בגמ' פל מידי דאמר רחמנ' לא תעביד כו' דזוק' בדבר שהוא מדאוריית' ומשא"כ בדבר שהוא מדרבנן אז גם רבא מודה אי עביד מהני וא"כ בנ"ד שעסק המיאון הוא דרבנן אם עביד מהני אמנם ז"א שהרי אית' בגמ' דכתובות פ' האשה

שֶׁנִּפְּלוּ גְבֵי הַהוּא גִבְרָא דְנִפְּלָה לֵה יִבְמָה כּו' (וע"ל בסי' שאח"ז מן וּנְפִלְאָה בְּעֵינֵי עַל פֶּה קְדוּשׁ כּו').

וּמַעֲתָה נְחֻזָּר עַל הָרֵאוּנוֹת בְּקִצְרָה שְׁזַכְנוּ לְדִין בְּנִדּוֹן שְׁלִפְנֵינוּ דְהָאִשָּׁה הַזֹּאת הִתּוֹמָה יוֹכְבֵד בַּת לִוִי הִיא פְּטוּרָה וְיוֹצֵאָה בְּמִיאוֹן וְאִין לְסַפֵּק כָּלֵל בְּכָל הַסְּפִיקוֹת אֲשֶׁר נִסְתַּפְּקוּנוּ בַּגְּבִיּוֹת הָעֵדוּת וְכֹאֲשֶׁר בְּאַרְנוֹ אֵת הַכֹּל עַל נִכּוֹן כָּל הַסְּפִיקוֹת אֲשֶׁר נִפְּלוּ בְּעֶסֶק הַמִּיאוֹן הַזֶּה אִם מִצַּד הָעֵדוּת שֶׁל הַשֵּׁנִי אִם מִצַּד עֵידי הַמִּיאוֹן אִם מִצַּד שְׁמִיּוֹם אֲשֶׁר גִּירְשָׁה אוֹתוֹ מִבֵּיתָהּ מִחֻדָּשׁ חֲשׁוֹן תַּל"ב לַפ"ק שֶׁלֹּא שָׁלְמוּ עֲדֵינָן שְׁנַת י"א שְׁלָה וְעַד הַיּוֹם שׁוֹב לֹא רָאוּ זֶה וְאֶדְרָבָה הִתּוֹמָה בִּיטְלָה כַּמָּה תְּפִלוֹת בַּב"ה ע"י הַמְּוַרְשָׁה שְׁלָה שִׁיתָנוּ עֵינֵיהָ וְיִצְדָּקוּ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה שׁוֹב אֲגִידָא בִּיהַּ וְכַמְבֹּאֵר לְעֵיל הַכֹּל בְּאַרְיִכוֹת וְאִם מִצַּד הַטְּעָמִים שְׁנַתְנָה לְדַבְרֵיהָ שְׁאִינוּ יָכוֹל לִיְזַקֵּק לָהּ כְּדָרָךְ כָּל הָאֲרִיז וְהַכֹּל יוֹדְעִים כֹּלָה לָמָּה נִכְנָסָה לְחֻפָּה וְע"ז נִתְקַבַּל הָעֵדוּת שֶׁל ר' מִשָּׁה בּוֹדֵק כַּמְבֹּאֵר לְעֵילוֹגִים הָעֵדוּת שֶׁל ר' אֵלִיָּה הַרּוֹפֵא שְׁרִיפָא אוֹתוֹ וְאִח"כּ הֵלֵךְ אֶצֶל רוֹפֵא אַחַר וְאָמַר שְׁנַסְתָּרְךָ הַמְּכָה וְאִכּ אַף שְׁהַרּוֹפֵא אַחַר יֹאמַר שְׁרִיפָא אוֹתוֹ מִי יוֹדֵעַ כִּי פֶן יִסְתַּר הַמְּכָה כַּמְקַדָּם.

וְרִצִּיתִי לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה בְּדִין הַשְּׁמַיִם בִּינֵי לְבֵינָהּ בְּפִלְפּוּל הַסּוּגָי' דְסוּף נְדָרִים וּבִיבְמוֹת פ' הַע"י וּבְפוֹסְקִים הַשְּׁיִיכִים לְזֶה אִם הִיא נֶאֱמָנָה אִם לֹא אֲבָל אִין אָנוּ צְרִיכִים לְזֶה בְּאַשְׁרֵי שְׁיוֹצֵאת בְּמִיאוֹן וְלֹא בְּגִט וְאִף שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' ס"פ הַע"י בְּסוּגָי' דְהוּא אָמַר מִיָּנָה כּו' אִם הִיא נֶאֱמָנָה וְשֶׁלֹּא לְמַהֵר בְּזֶה בְּאַשְׁרֵי שְׁרֹב הַבְּתוּלוֹת הַקְּטַנוֹת פְּתִחוֹן סְגוּר וְכַמ"ש הַרִיצ' בֵּא וּג"כ הוּבָא בְּהַגְמ"י הַלְכוֹת אִישׁוֹת וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד הַכֹּל מוֹדִים בְּאַשְׁרֵי שְׁהַרְבָּה מִן הַרּוֹפְאִים מְעִידִים וּמַגִּידִים שְׁאִין תְּרוּפָה לְמַכְתּוֹ וְאִם נֹאמַר שֶׁתִּצָּא בְּגִט אֲזִי בּוֹדָאֵי תִשָּׁבַע עַד שֶׁתִּלְבִּין רֵאש' וְהַרְבָּה חֲשׂוֹ חֲכָמִים לְתַקְנַת הָעֲגוּנוֹת וְגַם מְבֹאֵר בְּרִי"ב שֶׁל ר' ו' בְּסוּפּוֹ דְלִיכ' לְמַנְקֵט בְּאַשָּׁה כָּל הַחֻמְרוֹת כְּדִי לְעַגְנָה וּבְכַרְט בַּנ"ד.

וְאִם נֹאמַר שְׁיִכּוּפוֹ אוֹתוֹ עַל הַגִּט וְכַמְבֹּאֵר בְּהַרְבָּה מְקוֹמוֹת בְּפוֹסְקִים בְּטוֹעֵנָת יִשְׁעוֹן עַל בֵּיתוֹ וְלֹא יַעֲמֹד וְכַמְבֹּאֵר בַּה"ה מֵהַרש"ך ח"ב וּבְשָׂאֵר פּוֹסְקִים גַּם זֶה קִשָּׁה מְאֹד וּג"כ חֲשׂוֹ הָרֵאוּנוֹת וְהֶאֱחָרוּנִים שֶׁלֹּא לִיְפָסֵל הָאִשָּׁה מִן הַפְּהוּנָה בְּחֻנָּם וְכַמ"ש הַרְבֵּעַ מ"ב סוּף סִי' ק"ו וְז"ל וְאִתְּ לְרוּחָ' דְמִילְתָ' נְחֻמִּיר לְהַצְרִיכָ' גִּט כְּכָר כְּתַבְתִּי בְּתִשׁוּ' א' בְּשֵׁם הַמְּרַדְכֵי כּו' דְלֹא שְׁפִיר לְמִיַּעֲבֵד הָכִי לְפָסוּל בַּת יִשְׂרָאֵל מִן הַפְּהוּנָ' כּו' עַד וְעוֹד דַּבְּנ"ד יוֹדֵעַ דְּגִבְרָא אֵלְמָא הוּא וְיִתֵּן כְּתַף סוּרְרַת וְלֹא יִשְׁמַע לְדַבְרֵי חֲכָמִים וְנִמְצָא הַבְּתוּלָה תִשָּׁבַע עַד שֶׁתִּלְבִּין רֵאשָׁה וְכַבְרֵי כְּתַב ר"מ מְפֻדּוּאָה בְּתִשׁוּבָ' דְכָל כַּה"ג מְתִירִים הָאִשָּׁה בְּלֹא גִט כּו' ע"ש בְּאַרְיִכוֹת וְאִכּ מַכ"ש בַּנ"ד כְּפִי הַטְּעָמִים אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי בְּפֶסֶק הַזֶּה שִׁישׁ לְהַתִּיר הָאִשָּׁה הִתּוֹמָה הַזֹּאת בְּמִיאוֹן הַזֶּה בְּלֹא גִט מֵאַחַר שְׁאִינוּ אֵלָּא קִידוּשֵׁי דְרַבָּנָן וְכַמְבֹּאֵר הַכֹּל בְּאֵר הַיֵּטֵב בְּפֶסֶק הַזֶּה בְּכֹן רֵאוּי וְנִכּוֹן לְכָל מוֹרָה הוֹרְאָה לְהַפֵּךְ בְּזִכּוֹת הִתּוֹמָה אֲשֶׁר הִיא יוֹשֶׁבֶת וּבוֹכָה בְּמַר נִפְשָׁה בִּירְכַתִּי בֵּיתָהּ זֶה כַּמָּה שָׁנִים שְׁפָּנְלָה וְגַלְמוּדָה וְצַעֲקָה וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ עַד הַיּוֹם.

כָּל הַנֶּז"ל כְּתַבְתִּי לְהַלְכָה וּלְמַעֲשָׂה אִם יִסְפִּימוּ עָמִי מוֹרֵי וְרַבּוֹתֵי הַיּוֹשֶׁבִים עַל כְּסָאוֹת לְמַשְׁפָּט וּבְכַרְט חֲכָמֵי גְאוּנִים רַבָּנֵי ק"ק קוֹנְשֵׁטְנֵינָה וּבְרֵאשֵׁם עֲטֻרַת מְלוּכָה הַגָּאוֹן סִינֵי וְעוֹקֵר הָרִים פְּאֵר הַדּוֹר כַּמְהַר"ר מִשָּׁה בְּנִבְנֵשֶׁת נַר"ו בְּעַל פ"מ וִי"י יִצְיָלְנוּ מְשֻׁגְיָאוֹת

וְיִרְאֲנוּ מִתּוֹרַתוֹ נִפְלְאוֹת כ"ד אָפְרִים הוּא הַצֵּעִיר בְּמוֹהַר"ר יַעֲקֹב מִבֵּית אֶהֱרֹן זצ"ל
מְוִינְלָנָא: שְׁאֵלָה קִיג יְהִי שְׁמוֹ מְבֹרָךְ.

לוחם בְּמִלְחַמַּתָּה שֶׁל תּוֹרָה וְקִשְׁתוֹ דְרוּף. אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתִלְמִודוֹ בְּפִיו וּבְלִבּוֹ סְדוּר
וְעָרוּף.

מִיָּם חֵי"ם וּמְתוּקִים נוֹבְעִים מְבו"רֶךְ. וְעַל רֵאשׁוֹ עֲטָרַת זָהָב וְתַכְרִיף.

לְאַהֲבֵי יְדִידֵי עֲטָרַת מְלוּכַת הַרְבֵּ הַמְּבֹבְהָק אב"ד דק"ק סוֹפִיָאָה בְּמַהַר"ר חֵי"ם מְבֹרָךְ.
יְהִי מְקוּרוֹ בְרוּךְ.

וּי"י יִמְיוֹ וּשְׁנוֹתָיו יֵאָרִיף אַחַר הַתְּפִלָּה. לְאֵל נוֹרָא עֲלִילָה.

לְמִי זֹאת עוֹלָה. הִנֵּה אֲמַרְתִּי עֲתָה בְּאִתִּי מִן הַמּוֹדִיעִים וְלִפְנֵים אֲשֶׁר זֶה מְקָרוֹב הַגִּיעַ פֶּה
עִירֵי פֶסֶק א' אֲשֶׁר פֶּתַב מֵעַל"ת וּמְסַר לִיד א' מֵהַצְּדִידִים בְּעֶסֶק רִיבָה א' אֲשֶׁר מִיָּאָנָה
בְּבַעֲלָה פֶה וְאַפְרִיָוּ נְמֻטִי לִיה אֲשֶׁר מְצוֹדְתוֹ פְּרוּסָה מְרַחֵק שֶׁהַחֲלִיט מֵעַל"ת בְּפֶסֶקוֹ הִלְכָה
לְמַעֲשֵׂה שֶׁמְחַוֵּיָבַת לְחִזּוֹר עָלָיו וְגַם רֵאִיתִי פֶתַב נִבְחָר לְשׁוֹן צַדִּיק אֲשֶׁר פֶּתַב לְהַגְבִּירִים
רֵאשִׁי וּפְרָנְסִי הַק"ק יצ"ו עָבוֹר הָעֶסֶק הַנּוֹז' שֶׁיֵּאָשְׁרוּ וּיְקַיְּמוּ אֶת פֶּסֶקוֹ וְהִנֵּה אָף כִּי אוֹתִי
לֹא קָרָא וְלֹא עֲשָׂאֲנִי אֲפִילוֹ כְּגַרְמִיזָא הַדִּין בְּפֶסֶקוֹ וּבְכַתְּבוֹ הַנּוֹז' מ"מ בְּאֲשֶׁר שֶׁצַּדִּיק בָּא
לְבֵית מְלוּנִי וְנִדְרַשְׁתִּי לְאֲשֶׁר לֹא שְׁאֵלוּנִי וְנִחְקַרְתִּי לְלֹא חֲפְצוֹנִי וְלִהְיוֹצִיאָם חֶלֶק א"א מִי
פֶתַחְכֶּם יוֹדַע פֶּשֶׁר אֲמַרְתִּי אֲשֶׁנָּה פֶרֶק זֶה לְכַבּוֹדוֹ וְקָרִיתִי וְשִׁנִּיתִי אֶת פֶּסֶקוֹ הַנּוֹז' וְהִיתָה
הַקְרִיא"ה שֶׁגָּבַה מִמֶּנִּי כִּי רֵאִיתִי וְקָרִיתִי שֶׁם הַרְבֵּה דְבָרִים אֲשֶׁר בְּעוֹנֵי נִפְלְאוֹת מִמֶּנִּי
וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי לְהַמְצִיא לָהֶם תְּרוּפָתִי וְאֲשִׁים בָּהֶם דְּבַרְתִּי וְלִהְיוֹעֲלוֹתָם עַל הַסֶּפֶר אַחַת
לְאַחַת נִמְצָא חֲשָׁבוֹן וְלִהְיוֹדִיעַ לוֹ כִּי אֵין חֲבִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו בְּאֵמַת נִפְלְאוֹה בְּעֵינֵי אֲשֶׁר
יֵצֵאָה פְּזֹאת מְלִפְנֵיו לְכַתּוֹב כְּתָבִים פְּאֵלָה לְקַהֲלוֹת אַחֲרוֹת אֲשֶׁר אֵינָם סְרִים לְמִשְׁמַעְתּוֹ
כְּאֵלוֹ מִפִּיו אָנוּ חֵי"ם וּמְבו"רֶךְ אָנוּ שׁוֹתִים וּמְצִינּוֹ כִּי הַרְבֵּה הַקְפִּידוֹ חַז"ל בְּזֶה וְכַמְבֹּאֵר
בְּתוֹשִׁבַת הַרִיב"ש בְּעֶסֶק הַמְחַלְקֶת שֶׁל ה"ה מֵהַר"ר יוֹחָנָן בְּמוֹהַר"מ עִם הַצַּד שֶׁפְּגָדוֹ
וְאִיתָא בְּגַמ' דְּעִירוּבִין שְׁאָמַר ר"א בַר תַּחְלִיפָא לר"א מֵהַגְּרוּנִי וְלֹא לִיחֻוֹשׁ לְסַכָּא כּו'
וְאִיעֲנֵשׁ ר"א מ"מ הַפֶּל שְׁרוּי וּמְחוּל לוֹ וְלֹא יַעֲנֵשׁ שׁוּם אָדָם בְּסִיפְתֵי וּח"ו לֹא לְכַבּוֹד עֲצָמֵי
אֲנִי דוֹרֵשׁ כִּי מֵה לְתַבְּנָן אֶת הַבֵּר וְטוֹבָה צִיפְרָנָן שֶׁל רֵאשׁוֹנִים כּו' אָף בְּאֲשֶׁר שְׁאֵהֲבָתוֹ
תְּקוּעָה בְּלִבִּי אֲמַרְתִּי אֲשֶׁתַּעֲשֶׂע בְּדַבְרֵי קִדְשׁוֹ וְלֹא כְּבוֹן פְּדַת שְׁאָמַר לר"י תַּנְיָא דְּמִסְיַיע לָךְ
אֵלָא כַּמ"ש לוֹ ר' יוֹחָנָן אֶת כְּבֹר לְקִישָׁא דְכִי ה"א מִיְלֵת' הָיוּ מְקַשִּׁי לִי כ"ד קוֹשְׁיָא וּמִמִּילָא
רוּחָא שְׁמַעְתָּת' וּנְפִשִׁי בְּשִׂאֲלֵתִי הִבִּינִי נָא לְדַעַת אֶת דְּרָכֶיךָ דְרוּף הַחֵי"ם וְהַחֲזִירֵנִי
בְּתוֹשִׁבָה שְׁלִמָה כִּי בְּטוֹחַ אֲנִי בְּצַדְקָתוֹ שְׁיִנְעֵנַע לִי רֵאשׁוֹ וְכִהְיֹהוּ דְדָרֵשׁ רַבָּה בַר רַב הוֹנָא
גְּבִי חֲצִיָה שְׁפָחָה וְחֲצִיָה בַת חוֹרִין בְּגִיטִין וְגַם רַבָּא בַב"ב גְּבִי הוֹפְרוּ, וְלְכַסּוּף נִתְעַרְבוּ כּו'
ע"ש.

וְזֶהוּ לְשׁוֹן הַשְּׁאֵלָה אֲשֶׁר הִצִּיעַ הַשּׁוֹאֵל לְפָנָיו. שְׁאֵלָה בְּעִיר בּוֹדוֹן הַקּוֹל יֵצֵא שְׁנַעֲרָה אַחַת
אֲשֶׁר נִתְקַדְּשָׁה וְנִישְׂאָת בְּקִטְנוּתָהּ שְׁזָה ג' שָׁנִים בְּהִיּוֹתָהּ קִטְנָה מִיָּאָנָה בְּבַעֲלָה רֵאוּבֵן בְּהִיּוֹת
עִמּוֹ קִטְטָה וּמְרִיבָה וְעַדוֹת הַמִּיָּאוֹן לֹא הִגְבִּיהַ עֲדִינָן בַב"ד וְרֵאוּבֵן צָנוּחַ כְּכֹרוּכָל' דְּאוּיָבִים
אֲפִקוּיָה לְקָלָא וְשׁוֹנָאִים שְׁלוֹ לְמִדוּהָ דְבַר זֶה וְאַפִּילוֹ אִם הָאֵמַת כְּדַבְרֵיהָ כְּפִי הַנְּשַׁמַּע אֲשֶׁר
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר מִיָּאָנָה בְּפָנֵיהֶם הֵן הֵם הַדְּיוֹטוֹת וְעַמִּי הָאֲרָץ אֲשֶׁר אֵינָם בְּקִיאִי' בְּדִינֵי

המִיָּאוֹן בֵּין יְמֵינָם לְשִׁמְאֵלָם וְלֹא יָדְעוּ מֵאֵי קְאָמְרֵי רַבָּנָן שְׂאִינָם נִרְאִים לְמִיָּאוֹן בְּפִנְיָהֶם זֹאת וְעוֹד שְׁמַעֲיָדִים כָּל אַנְשֵׁי הָאֶרֶץ הֵהוּא שְׁמִיּוֹם הַיּוֹתָם בְּאֶרֶץ הַהוּא שְׁמַעוֹלָם לֹא נִשְׁמַע דְּבַר כְּזֶה שְׁתַּמְאֵן קִטְנָה בְּבַעֲלָהּ וְזֶה לָהֶם חֲדָשׁ מִמֶּשׁ שְׁנִירָאָה שְׁהַמְנַהֵג בְּעִיר שְׁלֵא לְמֵאֵן בְּאֶרֶץ הַהִיא גַּם זֶה יָמִים מְסַפֵּר שְׂבָא מְוֹרָשָׁה הַנְּעֵרָה הַהִיא לְהַתְּפַשֵּׁר עִם אָבִי הַבַּעַל שְׁתַּחֲזֹר הַנְּעֵרָה לְבַעֲלָהּ וְלֹא בָּא הַדְּבָר לִידֵי גְמַר שְׂזֵה מוֹרָה הַיּוֹת הַדְּבָר שְׁקָר וְכִזָּב אֶפְיָלוּ אִם מִיָּאָנָה בְּדַבְּרֵיו נִתְּבַטַּל הַמִּיָּאוֹן וְחֲזַר הַדְּבָר כְּמוֹ שְׁהִיתָה בְּרֵאשׁוֹנָה וּקְרוּבֵי הַנְּעֵרָה טוֹעֵנִים שְׂיִקְוֹב הַדִּין אֶת הָהָר שְׂיִגְבוּ הַעֲדוּת בְּב"ד וְכַתּוּרָה וְכַמְּשַׁפֵּט כֵּן יַעֲשֶׂה יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה לְצַדִּיקָה הַדִּין עִם מִי וְשִׁכְרוּ כְּפוֹל וּמְכַנְפֵּל מֵאֵת הַנְּגָאָן לְשַׁלֵּם שְׁכָר טוֹב לְצַדִּיקִים עַכ"ל הַשְּׂאֵלָה.

וְנ"ל תְּשׁוּבָתוֹ הֶרְמָה כְּפִי דְבָרֵי הַשְּׂאֵל נִרְאָה דְּלֹא נִתְקַבַּל שׁוּם עֲדוּת עַל הַמְּמַאֲנָת הַזֹּאת אִם הִיתָה קִטְנָה בְּשַׁעַת הַמִּיָּאוֹן א"כ הָיִי הוֹכְחָה שְׁהָיוּ ע"ה כו' וְנִסְתַּפֵּק מֵעַל"ת אִם יָבִאוּ עֲדִים כְּשָׂרִים וְיַעֲיָדוּ עַל זְמַן מִיָּאוֹנָה שְׁהִיתָה קִטְנָה וְתִתְקַבַּל עֲדוּתָם כו' מֵה יִהְיֶה דִּין הַמִּיָּאוֹן אִף שְׁלִכְתַּחֲלָה אִין לַעֲשׂוֹת כֵּן וְכַמ"ש ה"ה הַב"י וְנ"ל קִטְנָה שְׂבָאָה לְמֵאֵן וְעֲדִים הַמִּיָּאוֹן שְׁהִיא קִטְנָה אִינָם מְצוּיִים בְּכָאֵן כו' וְאָמְרוּ תַמְאֵן עַכְשָׁיו כו' וְאִם תְּבִיא אַח"כ עֲדִים כו' שְׁהִיתָה קִטְנָה תְּתִירְנָה לְהַנְּשֵׂא כו' שְׂאִין ב"ד רְשָׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן כו' וְנִסְתַּפֵּק מֵר אִם הוּא כְּשֶׁר בְּדִיעֵבַד וְכַתֵּב שְׂזֵהוּ תְּלוּי בְּמַחְלֻקָת אַבְיֵי וְרָבָא כו' דְּרָבָא ס"ל דְּכָל מְיָלֵי דְאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי דְמִשְׁמַע דְּוָקָא דְבָר שְׁהוּא מְדֹאֹרֵייתָ' אִז לֹא מְהֵנִי אִמְנָם בְּדָבָר שְׁהוּא מְדָרְבָּנָן אֶפְשָׁר דְּרָבָא מוֹדָה לְאַבְיֵי דְאִי עֵבִיד מְהֵנִי עַכ"ל מֵעַל"ת בְּתַכְלִית הַקִּיצוֹר הַנֵּה בְּמָה שְׁחִילָק מֵעַל"ת דַּמ"ש בַּגַּמ' דְּכָל מִיָּדֵי דְאָמַר רַחֲמֵנָ' לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי דְוָקָ' בְּדָבָר שְׁהוּא מְדֹאֹרֵייתָ' וְלֹא בְּדָבָר מְדָרְבָּנָן וְנִפְלָאָה בְּעֵינֵי עַל פֶּה קְדוֹשׁ יֵאמֵר דְּבָר זֶה וּבְאֵלָף מְחִילוֹת דְאִישׁתְּמִיטְתִּי מִיָּנִיָּה תִלְמוּד עֶרְוָה בְּפָרֶק הָאֲשֵׁה שְׁנַפְלוּ בְּעוֹבְדֵי דֵהוּא גְבָרָא דְנִפְלָה לֵיהּ יְבָמָה כו' בְּעֵי אַחְוָה לְמִיפְסָלָה בְּגִיטָא א"ל מֵאִי דַעֲתִיָּה מִשׁוּם נְכִסֵּי כו' אָמַר רַב יוֹסֵף כֵּינָן דְאָמְרוּ רַבָּנָן לֹא לִיזְבִּין אַע"ג דְּזַבְּוֹן לֹא הָיִי זְבִינָא זְבִינָא דְתַנְּיָא מִי שְׁמַת וְהַנִּיחַ שׁוֹמְרַת יָבָם כו' לֹא יִמְכּוֹר כו' וְאַבְיֵי חוֹלָק ע"ז שָׁם וס"ל דְּזְבִינָא זְבוּנֵי וְפִסְק הָרֵא"ש כְּרַב יוֹסֵף וְדִלָּא כְּאַבְיֵי וְכֵן פִּסְק הַטּוֹר בְּסִי קַס"ח בַּא"ה וְכֵן שְׂאָר פּוֹסְקִים וַא"כ מוֹכַח מִשָּׁם דְאַפִּי' בְּדָבָר שְׁהוּא מְדָרְבָּנָן אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי דֵהִלָּא רַב יוֹסֵף אָמַר כֵּינָן דְאָמְרֵי רַבָּנָן לֹא לִיזְבִּין כו' לֹא הָיִי זְבִינֵי וַא"כ אִיָּה עָלָה עַל דַּעֲתוֹ לְחַלֵּק בֵּין דְבָר שְׁהוּא מְדֹאֹרֵייתָ' לְדָבָר שְׁהוּא מְדָרְבָּנָן וְלוֹמַר דְּבָדָבָר שְׁהוּא מְדָרְבָּנָן לֹא אָמְרֵי אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי.

וְעַלְתָּה עַל דַּעֲתֵי לִיִּישָׁב דְבָרֵי מֵעַל"ת בְּסוּגָ' הַנּו' וְלוֹמַר דַּמ"ש רַב יוֹסֵף כֵּינָן דְאָמְרֵי רַבָּנָן לֹא לִיזְבִּין כו' אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי דְוָקָא בִּיבָמָה אָמְרֵי הָכִי וְכַמ"ש הַתּו' שָׁם דֵּהֶחֱמִירוּ בִּיבָמָה לְפִי שְׁלֵא כְּתַב לָהּ כָּל נְכִסִּים אַחְרָאִין לְכַתְּוֹבְתָהּ לְכַף תִּיקְנֵי שְׂאִינּוּ יְכוֹל לְמַכּוֹר כָּלָל כו' ע"ש בַּתּוֹס' ד"ה הַרוּצָה שְׂיִמְכּוֹר כו' וַא"כ בְּשְׂאָר דְבָרִים י"ל דְּוָקָא בְּמִיָּדֵי דְאֹרֵייתָ' אִז אִי עֵבִיד לֹא מְהֵנִי וְכַרְבָּ' בְּתַמּוּר' מִשָּׂא"כ בְּמִיָּדֵי דְרַבָּנָן וַא"כ לַפ"ז הַסּוּגָ' הַנּו' אִינוּ סוֹתֵר דְבָרֵי מֵעַל"ת.

אִמְנָם כַּד מַעֲיִנְתָּ בְּסוּגָ' הַנּו' תַמְצָא שְׂיִשׁוּב זֶה אִינוּ כִי זוּלַת דְבָרֵי מֵעַל"ת צָרִיכִין אָנוּ לִישָׁב סוּגָ' דְשְׁמַעֲתָ' לְפִי מ"ש הַתּוֹס' דֵּהֶחֱמִירוּ חַכְמִים בִּיבָמָה כו' שְׂאִינּוּ יְכוֹל לְמַכּוֹר

וּמְכָרוּ בְטֵל לְאַתֵּר דְּמִשְׁמַע אֲבָל לֹא בְשָׂאָר מְקוּמוֹת וּא"כ לִפ"ז קָשָׁה מֵאֵי מִקְשָׁה שֶׁם בְּסוּגְיָא א"ל אַבְיִי וְכָל הֵיכָא דְאָמְרֵי רַבְּנָן לֹא לִיְזַבּוֹן אֶף עַל גַּב דְּזַבְּבִין לֹא הָוֵי זַבְּבִין אֲזִינֵי וְהִתְנֵן בִּש"א תְּמַפְּנֹר וּבִה"א לֹא תְּמַפְּנֹר כּו' וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שְׂאֵם מְכָרָה וְנִתְּנָה קִיָּים כּו' א"כ מִשְׁמַע מֵאַבְיִי הַמִּקְשָׁה חִילּוּק בֵּין יְבָמָה שְׂאֲמָרוּ חֲכָמִים לֹא לִיְזַבּוֹן וּבֵין שְׂאָר מְקוּמוֹת דֹּאל"כ הַקְּשָׁה פְּלוּם דְּדִילְמָ' דְּדוֹנְקָ' בֵּיבְמָה הֶחְמִירוּ כּו' וּכְמ"ש הַתּוֹס'.

וְהִיָּה נִלְע"ד לִישָׁב לְכַאוּרָה קוּשְׁיָא זֹו דְּנֻדָּי גַּם אַבְיִי סָבַר דְּבִיבְמָה הֶחְמִירוּ וְאֵע"ג דְּזַבְּבִין לֹא הָוֵי זַבְּבִין וְקוּשְׁיָת אַבְיִי הוּא עַל דְּבָרֵי רַב יוֹסֵף שְׂאָמַר סֵתָם פִּינּוּן דְּאָמְרֵי רַבְּנָן בֵּיבְמָה דְּלֹא לִיְזַבּוֹן כּו' וְהִיָּינוּ כְּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת דְּבִיבְמָ' הֶחְמִירוּ אֲלֵא וְדָאֵי הוּאֵיל וְאָמַר רַב יוֹסֵף סֵתָם מְוֹכְרָח שְׂסָבַר דְּבָכָל מְקוּם שְׂאֲמָרוּ חֲכָמִים דְּלֹא תְּמַפְּנֹר הַמִּקְשָׁח בְּטֵל וְע"ז מִקְשֵׁי אַבְיִי וְהִתְנֵן בִּש"א כּו' וְאֵם מְכָרָה וְנִתְּנָה קִיָּים כּו' וְזֵהוּ שְׂמִדְּוֹקָדֵק בְּדָבָרֵי אַבְיִי שְׂאָמַר א"ל אַבְיִי וְכָל הֵיכָא דְאָמְרֵי רַבְּנָן כּו' וְקָשָׁה לְמָה דֵּיִיק וְכָל הֵיכָ' לְמַנ"ל שְׂאָמַר רַב יוֹסֵף בְּכָל מְקוּם אֲלֵא כְּמ"ש דְּעֵיקָר קוּשְׁיָת אַבְיִי מִפְּחַ וְכָל הֵיכָ' לְפִי שְׂדֵיִיק בְּדָבָרֵי רַב יוֹסֵף לְמָה אָמַר סֵתָם וּכְמ"ש לֵא אֲלֵא שְׂרַב יוֹסֵף אָמַר בְּכָל מְקוּם וְע"ז מִקְשֵׁי וְכָל הֵיכָא וּבְאַמְתָּ בְּעֵיקָר' דְּדִינָא סָבַר אַבְיִי ג"כ פְּרַב יוֹסֵף דְּבִיבְמָה הֶחְמִירוּ וְהַמִּקְשָׁח בְּטֵל אֵיבְרָא פֶּד מְעֵינִית בְּתִשׁוּבָ' ה"ה מְהֵרָא"ש ז"ל סִי' קַנ"ה בְּמָה דְּשְׂקִיל וְטָרֵי בְּסַעֲיָה הַנְּ"ל וְכַתְּבֵן וְנ"ל וּבְזֵה נ"ל דְּמִתְנַרְצָת קוּשְׁיָא אַחֲרֵת כּו' בְּדָבָרֵי הַתּוֹס' דְּמִתְרַצִּים דְּרַב יוֹסֵף לֹא הִיָּה צָרִיף כּו' דְּהַתִּינַח דְּמִתְרַצִּים לְרַב יוֹסֵף אֲבָל לְאַבְיִי תִקְשֵׁי אֲמַאי פְּלִיג כּו' וְא"ל דְּלֹא פְּלִיג אֲלֵא בְּמַאי דְאָמַר לְרַב יוֹסֵף וְכָל הֵיכָא לִיתָא כּו' ע"ש בְּאַרְיִכוֹת וְא"כ דְּחֵי הִפִּי' זֵה בְּסוּגְיָא הַנְּ"ל בְּב' יָדִים דֹּאל"א לֹמַר דְּלֹא פְּלִיג אֲלֵא בְּמַאי דְאָמַר וְכָל הֵיכָא אֲבָל בֵּיבְמָה לֹא פְּלִיג אֲלֵא צ"ל דְּבְעֵיקָר' דְּדִינָ' פְּלִיג דְּגַם גַּבֵּי יְבָמָה הָוֵי זַבְּבִינָהּ וְזַבְּבִינָהּ וּבְאַמְתָּ הַדִּין עֲמוּ כִי מִשְׁמַעוֹת הַסּוּגְיָא הוּא דְאַבְיִי פְּלִיג אֲדָרַב יוֹסֵף אֲעֵיקָר' דְּדִינָא בְּדִין שׁוֹמְרֵת יָבָם דְּהָוֵי זַבְּבִינָהּ זַבְּבִינָהּ מִמָּה שְׂרַצָּה ר"י לְהֵבִיא רֵאזָה מִהַבְּרִיָּית' דְּשׁוֹמְרֵת יָבָם וְאַבְיִי דְחָא' בְּב' יָדִים וְאָמַר שְׂזוּ אֵינָה מִשְׁנָה וְא"כ הַדְר' קוּשְׁיָא לְדוֹנְכְּתִיָּה דְּמוֹכַח מְזָה דָּאִין חִילּוּק בֵּין יְבָמָה לְשְׂאָר דְּבָרִים וְכֵן נִרְאָה לְכַאוּרָה מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּסִמּוּף דָּף פ"ב ע"א ד"ה פּוּמְבְּדִית' רְמָאָה שְׂהַקְשׁוּ בְּתוֹסְפוֹת וְנ"ל וְא"ת מָה רְמָאוֹת עֲשָׂה הָא אָמַר רַב יוֹסֵף דְּלֹא הָוֵי זַבְּבִינָהּ זַבְּבִינָהּ וְאָמַר ר"י דְּלַעֲיִל חֲזַר בּוּ הַפּוּמְבְּדִית' וְלֹא רְצָה לִיתֵן אַחַר שְׂיָבָם וְהָא דְקָאָמַר רַב יוֹסֵף כּו' לֹא מִשׁוּם שְׂהִיָּה צָרִיף לְאוֹתוֹ מְעֲשָׂה אֲלֵא לְפִי שְׂשִׁינָה עֲלִיו אוֹתוֹ עכ"ל בְּיָאוּר דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּמַאי דְּכַתְּבוּ וְהָא דְקָאָמַר רַב יוֹסֵף כּו' נִרְאָה שְׂהוֹקְשָׁה לְהַתּוֹס' דְּלִפ"ז שְׂכַתְּבוּ דְּהַפּוּמְבְּדִית' חֲזַר בּוּ אַחַר שְׂיָבָם וְזֵה רְמָאוֹת שְׁלוֹ קָשָׁה הָאִיף יְכוּל לְחַזּוֹר הֵלֵא אֵינְרֵי שְׂקִנּוּ מִיָּדוּ וּכְמ"ש רִש"י בְּד"ה אַע"ג דְּזַבְּבִין כּו' וּמָה שְׂעֲשָׂה זֵה כּו' וְקִנּוּ מִיָּדוּ כּו' א"כ אֵינְרֵי בְּקִנְיָן וְהָאִיף יְכוּל לְחַזּוֹר בּוּ הֵלֵא אֵינְרֵי לְאַחַר קִנְיָן פְּלוּם אֲלֵא וְדָאֵי צ"ל דְּהַקְנֵן אֵינּוּ מוֹעִיל וּכְמ"ש מְרַבְרַב אֲשֵׁי הוּאֵיל וְלֹא בְּיָדוּ כּו' א"כ קָשָׁה ע"ז לְמָה א"ר יוֹסֵף הַטַּעַם דְּהוּאֵיל וְאָמְרוּ רַבְּנָן דְּלֹא לִיְזַבּוֹן כּו' הֵלֵא אֶף אֵם לֹא אָמְרוּ רַבְּנָן בְּזֵה כְּלו' אֵם רִשְׁאֵי לְמִפְּנֵי אֵם לֹא תִפּוֹק לִיָּה דְלֹא שְׂיָיָה פְּאֵן מְכִירָה וְאַפְּי' קִנְיָן אֵינּוּ מוֹעִיל הוּאֵיל וְאֵינּוּ בְּיָדוּ וּכְמ"ש שׁוּהָא דְקָאָמַר רַב יוֹסֵף כּו' לֹא מִשׁוּם שְׂהִיָּה צָרִיף לְאוֹתוֹ מְעֲשָׂה ר"ל דְּבְאַמְתָּ רַב יוֹסֵף לֹא הִיָּה צָרִיף לְאוֹתוֹ הַטַּעַם פִּינּוּן דְּאָמְרֵי רַבְּנָן דְּלֹא לִיְזַבּוֹן דְּבִלֵּא"ה אֵינְרֵי פְּאֵן מְכִירָה הוּאֵיל וְלֹא בְּיָדוּ אֲלֵא לְפִי שְׂשִׁינָה עֲלִיו אוֹתוֹ הַדִּין וְר"ל שְׂאֵע"פ שְׂלֵא הִיָּה יְכוּל לְחַזּוֹר מִפְּחַ הַקְנֵן

מצד הדין מ"מ פינון שכלל הוא דמ"ש רבנו דלא לינבון לא הוי זביניה זביני וא"כ, נראה מדברי התוס' דרב יוסף בכל מילי אמר ולא דוקא ביבמה.

אבל יש לישב כל הנז' ולומר דנדאי רב יוסף דוק' ביבמה אמר דלא הוי זביניה זביני והמש"ה הסוג' פ"ה הוא בקושית אב"י כו' ובמאי דשלחיה לקמיה דרב חנינא וכו' ואחר פ"ה הדור ושלחיה לקמיה דרב מניומי כו' ונפק רב יוסף ונדק ואשפח וכו' דקוש' אב"י הוא וכל היכא דאמרי רבנו כו' ר"ל דנדאי אב"י פליג ארב יוסף דסבר דלא הוי זביניה זביני וכמ"ש ה"ה מהרא"ש ה"ל וקושיתו הוא ארב יוסף דמנ"ל לרב יוסף שאמר פינון דאמרי רבנו לא לינבון כו' דהיינו מפח שהחמירו כו' הלא מצינו במשנה בש"א כו' ובה"א לא תמפור ואפ"ה מודים שמכרה קנים כו' ומנ"ל לרב יוסף לחלק בין יבמה לשאר דברים שאין לו שום סמך לא ממשנה ולא מבריית' ועז"א בגמ' שלחיה לקמיה דרב חנינא שלחה כדבר יוסף ואמר אב"י אטו ר"ח פיפי תלה לה ר"ל שעיקר קושיתו הוא שדברי רב יוסף אין להם סמך לא במשנה ולא בברייתא ואדרב' מצינו במשנה גבי פלוגת' דב"ש וב"ה כו' שאם מכרה ונתנה קנים וא"כ מנ"ל לרב יוסף לומר שהחמירו ביבמה ולא הוי זביניה זביני כו' ועז"א נפק רב יוסף דק ואשפח דתנ' גבי שומרת יבם כו' שמוציאין מידו דמוכח מבריית' דלא הוי זביניה זביני וא"כ מוכח מזה שהחמירו ביבמה וכמ"ש רב יוסף דלא הוי זביניה זביני ומשא"כ גבי פלוגת' דב"ש וב"ה כו' שמכרה קנים דשם לא החמירו בדיעבד ואוקמיה אדינא דבדיעבד מכרה קנים ואב"י וסיעתו דהיינו רב מניומי פליגי על זה וסבריה דמעולם לא החמירו ביבמה ונהבריית' דנפק רב יוסף ונדק ואשפח הוא יסוד הנופל וסיוע שאין בו ממש לפי שהבריית' הנז' אינה משנה ובדומתה היא וא"כ לפי המש"ה הסוג' הזאת י"ל דלעולם רב יוסף מודה בשאר דברים אע"ג דאמרי רבנו לא לינבון אם מכר ונתן קנים ודוקא ביבמה החמירו וכנ"ל ומה שהוכחתי לכאורה מדברי התוס' בסמוך ד"ה פומבדיתא רמאה כו' דרב יוסף בכל מילי אמר וכמ"ש לעיל אין פאן הופתה ומה שפסיימים התוס' בדבריהם הנז' והא דקאמר רב יוסף כו' לא משום שהיה צריך לאותו מעשה אלא לפי ששייך עליו אותו הדין עכ"ל בנדאי ביאור דברי התוס' כמ"ש לעיל אף במה שפסיימתי לעיל ור"ל שאע"פ שלא היה יכול לחזור מפח הקנן מצד הדין מ"מ פינון שכלל הוא דמה שאמרו רבנו דלא לינבון דלא הוי זביניה זביני כו' ומפח זה הוכחתי הואיל וכלל הוא כו' דרב יוסף בכל מילי אמר כו' ז"א מוכרח פלל די"ל שאין פאן פלל רק שהתוס' באים לישב הקוש' הנז' שפכתתי לא מפח פלל רק לפי ששייך עליו אותו הדין לאותו המעשה אר"י פן והיינו אע"פ שהיה הקנן קנן ולא היה חוזר ואפ"ה לא הוי זביניה זביני ולעולם הטעם משום שהחמירו ביבמה ועיין בזה מ"ש מהרא"ש ז"ל כסי' הנז' בשם תוס' הרשב"א.

ועוד נלע"ד לישב קושית הנז' בגמ' למה לא שתי אב"י לבו לחלק ולומר שדברי רב יוסף דוקא ביבמה דבריו אמורים דיש לומר דקושית אב"י הוא על דברי רב יוסף מפח ק"ו דמה התם גבי יבמה אמרו שמכרו בטל לאלתר אף בדיעבד אע"פ שמש"ה לה פדי פתופת' ולית לה פסידא פלל רק הטירחא שצריכה לחזור ולטרוף כו' כמ"ש התוס' ועיקר הנכסים הם של הבעל ובכמה מקומות אמרי' בגמ' דאלמיה רבנו פחו וגם אמרי' בגמ' ידו עדיפא מידה ועכ"פ ידו פידה וכמ"ש בגמ' ריש פ' הפותב פלוגתא דאב"י ורבא וכו' בהחולץ ואפ"ה א"ר יוסף דלא לינבון ואם מכר מכרו בטל ומכ"ש וק"ו גבי אשה

דמחלוקת ב"ש וב"ה וסברי ב"ה דלא תמכור ולמה אמרו שאם מכרה ונתנה קנים הלא אלמוה רבנן פחו ועכ"פ ידו פינדה ולמה גבי שומרת יבם אם מכר היבם מכרו בטל אף שהנכסים היו בחזקת הבעל והם נכסי אחיו וגם לית ליה פסידא ואפ"ה מכרו בטל וא"כ נאמר גבי אשה שנפלו לה נכסים משנתארוס' שיהיה מכרה בטל הואיל ואמרו רבנן דלא תמכור אף שאמרינן בגמ' לעיל בר"פ הטעם דאימר בזכותה נפלו כו' הלא ג"כ י"ל דאימר בזכותו נפלו ואלמוה רבנן לשיעבוד' דבעל וא"כ מנ"ל לרב יוסף למימר דאע"ג דרבין לא הוי זביניה זביני וע"ז מסיק דנפק דק ואשפח ברייתא פדבריו וצריה לחלק ביניהם.

ובזה מיושב ג"כ מה שקשה עוד על דברי אב"י שמקשה מהא דאלו ואלו מודים שמכרה קנים דקשה דלמא לעולם דברי רב יוסף שרירין וקיימין דכל היכא שאמרו רבנן שלא לזבון אע"ג דרבין לא הוי זביניה זביני והיינו דוקא במקום שסתמו דבריהם ולא פירשו בהדיא דבריהם שבידיעבד יהיה מכרה קנים לאפוקי גבי מחלוקת ב"ש וב"ה שאמרו בפ"י אחר שאמרו לא תמכור שאם מכרה ונתנה קנים בזה מודה רב יוסף דהוי זביניה זביני דהם אמרו והם אמרו.

אמנם לפי מ"ש לעיל יתישב על נכון דקושית אב"י הוא מפח כ"ש וק"ו כנז' וא"כ עיקר קושית אב"י היא למה באמת אמרו שמכרה קנים גבי ארוסה לפי דברי רב יוסף הנז' הלא אם גבי יבמה א"ר יוסף שמכרו בטל וא"כ מכ"ש גבי מחלוקת ב"ש וב"ה דהל"ל שמכרה בטל מטעם הנז' וביותר שנראה לפי משמעות לשון המשנה דמ"ש במשנה אלו ואלו מודים כו' לא ב"ה אמרו דבר זה רק שרבי סתם במשנה מסבר' דנפשיה וחידיש שבידיעבד מכרה קנים דאל"כ הל"ל ובה"א לא תמכור ואם מכרה ונתנה קנים אלא שר' חידיש מדעתו סברא זו וע"ז מקשי אב"י לפי דברי רב יוסף שאמר גבי יבמה שמכרו בטל מכ"ש בגדון דב"ה גבי ארוסה שהסברא הוא להיפך שאם מכרה ונתנה שיהיה בטל.

וגם לפי הישוב הראשון שישבתי את הקושית הראשונה בבאור המשך הסוגיא דקושיתו דאב"י הוא דמנ"ל לרב יוסף לומר שהחמירו ביבמה הואיל ומצינו גבי ארוסה בפלוגתא דב"ש וב"ה שאם מכרה ונתנה קנים כו' וכפי שהארכתי לעיל בבאור המשך הסוגיא הנז' מיושב ג"כ הקושית הנז' למה שקשה על דברי אב"י הנז' דדילמא יש לחלק בין היכא שסתמו דבריהם או במקום שפירשו דבריהם ואמרו בהדיא שמכרה קנים וכמ"ש לעיל אבל לפי מ"ש לעיל בהמשך הסוגיא לא קשיא מידי דעיקר קושית אב"י הוא דמנ"ל לרב יוסף לומר שהחמירו ביבמה ואמרו שמכרו בטל הואיל ומצינו גבי ארוסה בפלוגתא דב"ש וב"ה שאם מכרה ונתנה קנים.

וכתבתי פל זה לפי שמצאתי ראיתי בתשו' הרשד"ם ז"ל לטי"ד סי' קט"ו שהרגיש בקושיתו זו וכתב ז"ל גם מ"ש כ"ת דבמקום שאמרו אם עשה עשוי ליכא לאקשויי וכו' האמת פי לכאורה נראה פן אלא דא"כ קשה דמה פריה אב"י לרב יוסף וכל היכא דאמור רבנן לא תזבון וכו' והתנן בש"א כו' ובסיפא תני אלו ואלו מודים שאם מכרה כו' קנים ומאי פריה הלא התם הם אמרו והם אמרו (וילאפוקי בדברי רב יוסף סתמו דבריהם כו') ומסיים שם ז"ל וכוונאי דהא מילתא קשה בעיני טובא וצריכה לפנים עכ"ל ולפי מ"ש לעיל הקושית הזאת אינה צריכה לפנים ומתוך כתלי כתבו של ה"ה הרשד"ם ז"ל נראה

שְהִבִין בְּמָה שְהִקְשָה אַבְיִי וְכָל הֵיכָא כּו' דְהֵינּוּ שְעִיקָר הַקְּוִשָּׁיָא שְל אַבְיִי הוּא מִפְּחַ וְכָל הֵיכָא וְהֵינּוּ שְלִמְד בְּדַבְרֵי רַב יוֹסֵף דְבְּכָל מְקוּם שְשִׁנּוּ חֲכָמִים דְלֹא תִזְבּוּן אִי עֵבִיד לֹא מְהֵי וְע"ז מְקֻשִׁי וְכָל הֵיכָא.

אַמְנָם פְּכָר פְּתַבְתִּי לְעִיל שְהִפְרִיש הֵזֶה בְּדַבְרֵי אַבְיִי אִין לּוּ הִבְנָה וְכִמּוּ שְהִאֲרַכְתִּי לְעִיל בְּזֵה וְגַם הִבְאֵתִי דְבָרֵי מְהֵרָא ש"ו"ל שְדַחָה הַפְּרִיש הֵזֶה בְּב' יָדִים בְּסוּגְלִי הַנּוּ וְהִרְאִיתִי פְּנִים לְדַבְרִים הָאֵלֶּה שְהִאֲמַת אֲתוּ.

כָּל הַמְשָׂא וּמִתָּן אֲשֶׁר נִשְׂאָנוּ וְנִתְּנָנוּ בְּסוּגְיָא דְשְמַעְתָּא דְרַב יוֹסֵף וְאַבְיִי הַנּוּ הוּא פְּדִי לְהַפְּדָה בְּזִכּוּתוֹ פְּרָאוּי וְנִכּוּן לְהַצִּילוֹ מִשְׁגָּגָה פְּדִי שְלֹא לְשׁוּנְיָה חֲלִילָה פְּטוּעָה בְּדַבְרֵי מְשִׁנָּה אִיבְרָא אַחַר כָּל הַדְרִישׁוֹת וְחִקְרִוֹת בְּסוּגְלִי הַנּוּ הוּא נִיצוּל מִן הָאָרִי וּפְגַע בּוּ הַדּוּב כִּי כַּד מְעִינְתָּ בַּהֲגֵמָ"ר ספ"ג דְשְבוּעוֹת וְנ"ל שֵׁם פְּסַק הַר"י ו' פְּרָץ מִי שְנִשְׁבַּע אוֹ קִיבֵל בְּחֶרֶם כּו' שְלֹא יִמְכּוֹר כּו' וְעֵבֶר וּמְכַר כּו' אִין בְּמַעֲשָׂיו פְּלוּם כְּדַאֲמְרִינּוּ בְּכַתּוּבּוֹת פִּינּוּ דְאֲמְרֵי רַבְּנּוּ לִיזְבּוּן אִי זָבִין לֹא מְהֵי וּמְסַתְּמ' אִין אֲמִיר' דְרַבְּנּוּ גְדוּל מְשִׁבּוּעָתוֹ וְכו' ע"ש וְאִם אִית' דִּיש לְחַלֵּק וְלוֹמַר דְדוֹק' בִּיבְמָה א"ר יוֹסֵף הֵכִי וְלֹא בְשָׂאָר דְבָרִים א"כ מֵאִי רְאִיָּה הִבִּיא הַר"י ו' פְּרָץ לְדַבְרֵי מְהָא דְכַתּוּבּוֹ מֵמֵאִי דֵא"ר יוֹסֵף כּו' וְדַלְמָא רַב יוֹסֵף דוֹקָא בִּיבְמָה אָמַר וְכַמ"ש אֵלֶּא וְדֵאִי דֵאִין לְחַלֵּק בְּנִדּוֹן דְרַב יוֹסֵף לְשָׂאָר מִיָּלִי דְרַבְּנּוּ וְלִכּוּן מִבִּיא בַּהֲגֵמָ"ר הַנּוּ לְשִׁפִּיר רְאִיָּה הַר"י ו' פְּרָץ מְהָא דְרַב יוֹסֵף שְאֲמַר פִּינּוּ דְאֲמְרֵי רַבְּנּוּ לֹא לִיזְבּוּן כּו' וּמְסַתְּמ' אִין אֲמִירָה דְרַבְּנּוּ גְדוּל מְשִׁבּוּעָתוֹ וְא"כ אִין לְחַלֵּק בִּין מִיָּלִי דְרַבְּנּוּ לְמִיָּלִי דְאוּרִיָּת' וּבְכָל מִיָּלִי דְאֲמְרֵי לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהֵי וְזֵהוּ דְלֹא כַמ"ש מְעַל"ת.

וְרִצִּיתִי לִישֵׁב דְבָרֵי הַר"י ו' פְּרָץ וְלְהַפְּדָה בְּזִכּוּתוֹ דְמַעַל"ת שְמ"ש הַר"י ו' פְּרָץ וּמְסַתְּמָא אִין אֲמִירָה דְרַבְּנּוּ גְדוּל מְשִׁבּוּעָת' וְהֵינּוּ שְמִבִּיא רְאִיָּה מְהָא דְרַב יוֹסֵף הֵכִי פִירוּשׁוֹ דְהוּאִיל וְא"ר יוֹסֵף גְבִי יְבָמָה דֵאִי עֵבֶר וְזָבִין לֹא מְהֵי הוּאִיל וְאֲמַרוּ רַבְּנּוּ גְבִי יְבָמָה דְלֹא לִיזְבּוּן וְא"כ אִין אֲמִירָה דְרַבְּנּוּ גְבִי יְבָמָה גְדוּל מְשִׁבּוּעָתָא וְלַעוּלָם בְשָׂאָר מִיָּלִי דְרַבְּנּוּ גַם הַר"י ו' פְּרָץ מוֹדָה דֵאֲרַף דְאֲמַרוּ רַבְּנּוּ לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד מְהֵי דְדוֹקָא בְּמֵאִי דְאָמַר רַחֲמֵנִי לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהֵי, א"כ אֲפַתִּי קֻשָּׁה דְהָאִיף מִיָּתִי רְאִיָּה הַר"י ו' פְּרָץ מְהָא דְרַב יוֹסֵף גְבִי יְבָמָה כּו' שְלֹא יְהִיָּה גְדוּל מְשִׁבּוּעָת' כּו' הֵלֵא כַּד מְעִינְתָּ בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' שֵׁם בְּהִאֲשָׁה שְנִפְלוּ הַנּוּ ד"ה הַרְוָצָה שְיִמְכּוֹר כּו' דְהַטְעַם דְהַחְמִירוּ חֲכָמִים בִּיבְמָה לְפִי שְלֹא פְתַב לָהּ כָּל נְכֻסָיו אַחֲרָאִין לְכַתּוּבָתָהּ כּו' וְאִין לְמִידִין מְזִה לְשָׂאָר דְבָרִים.

וְאַף שְדַבְרֵי הַר"י ו' פְּרָץ בְּעַצְמָם תְּמוּהִים דְהֵלֵא כַּד מְעִינְתָּ שֵׁם בְּסוּגְיָא דְתַמּוּרָה הַנּוּ לְעִיל בְּפִלּוּגְתָא דְאַבְיִי וְרָבָא אִי אֲמַרִי בְכָל מִיָּלִי דְאָמַר רַחֲמֵנִי לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהֵי אִם לֹא כּו' וּמְסִיק שֵׁם בְּמִסְקֵנִי דְסוּגְלִי הַנּוּ לְוַהֲשָׂתָא דְשִׁנְיָנּוּ כָּל הַנִּי שְיִנְיָנִי דְאַבְיִי וְרָבָא בְּמֵאִי פְּלִיגִי כּו' וּמְסִיק דְפְּלִיגִי בְּשִׁנְיָנִי קוּנָה כּו' וְלִפִּי דְבָרֵי הַר"י ו' פְּרָץ קֻשָּׁה לְמָה מוֹקִי פְּלִיגְתִּיהוּ בְּשִׁנְיָנִי קוּנָה כּו' וְלֹא מוֹקִי פְּלִיגְתִּיהוּ פְּגוּנָן מִי שְנִשְׁבַּע אוֹ שְקִיבֵל בְּחֶרֶם שְלֹא יִמְכּוֹר כּו' וְעֵבֶר וּמְכַר כּו' דְאַלִּיב' דְרָבָא לֹא מְהֵי כּו'.

וְרִאִיתִי בְּתוֹס' שֵׁם בְּתַמּוּרָה שְמַקְשָׁה וְנ"ל וְאַמֵּאִי לֹא קָאֵמַר דְפְּלִיגִי בְּהֵכִי פְגוּן מִי שְנִשְׁבַּע שְלֹא לְגַרְשׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ וְעֵבֶר וְגִירָשׁ דְלְרָבָא לֹא מְסַגִּי כּו' וּמְשַׁנִּי וְי"ל פִּינּוּ שְהוּא בְּרָא אֶת הָאִיסוּר לֹא אָמַר רָבָא דְלֹא מְהֵי וְלְדַבְרֵי הַר"י ו' פְּרָץ א"א לְתַרְץ כְּתִירוּצוֹ שְל הַתּוֹס'

דלפי דברי התוס' פשהוא ברא את האיסור לא אמר רבא דלא מהני ולפי דברי הר"י ו' פ'רץ אף פשהוא ברא את האיסור כגון ששנשבע שלא ימכור כו' אפ"ה אמר רבא דמהני.

ונראה שהר"י ו' פ'רץ סובר שקושית התוס' מעיקר' ליתא די"ל דאבני ורבא לא איירי עיקר פלוגתניהו אלא במצות קבועות וע"ז מקשי במאי פליגי ולא במצות שאפשר לבטלן כגון שבועות וחרמים ע"י התרת חכם אבל באמת רבא סובר דגם בזה לא מהני ועיין בזה בדברי הרא"ש פ'ל ז סי' ד' וזהו טעמו של הר"י ו' פ'רץ ועיין בסמ"ע בח"מ סי' ר"ח וראיתי בתשובת הר"י לבית לוי בפשוטי דף מ"ד מ"ה שמקשה על תשוב' הרא"ש ה"ל ונ"ל ותו קשה לי במאי דכתב הרא"ש כו' דהם פליגי במצות שא"א לבטלן כו' אבל התקנה שאפשר לבטלה כו' אפילו שעשה לא ביטלה כו' ובגמ' משמע להיפך דפריד מההוא דהגוזל כו' ומאי פריד דלמ' שאני התם דהנה אפשר לבטל האיסור קודם עשותו הפלים כו' והיינו שהנה יכול לפרוע לחברו קודם במעות דמי העצים כו' והשתא נמי אפילו שלא פרעם מהני כו' לפרועם לו עתה כו' עכ"ל ע"ש.

ואני שמעתי ולא אבין דלא זו הדרך דבשלמ' גבי חרם והסכמה אי הנה מבטל ההסכמה הראשונה אין פאן איסור פ'ל בחרם השני אז אמרי' אפי' שעשה לא ביטל החרם הראשון מ"מ מהני החרם השני ומשא"כ גבי הגוזל עצים אף אם פרע לחברו דמי העצים אם הגזילה בעין דהיינו העצים לא יצא פי גזילה חוזרת בעיניה אם לא קנאה בשנינו מאי אמרת אם נתרצה ליקח מעות אז לא שייך לומר אפשר לבטלה בלא רשות הגוזל לכו מקשה שפיר מההוא דהגוזל עצים כו'.

ועוד ראיתי שמקשה ה"ה הר"י לבית לוי ה"ל מהא דמתזיר את הפר ביום כו' ונ"ל דמאי קוש' הרי פינון דההוא מייירי שלא בב"ד א"כ לא קשיא מידי לרבא דשאני התם שהנה אפשר לעשות המשכון בהיתר כו' והיינו ע"י שליח ב"ד שאז הנה נדאי קונה א"כ השתא נמי שמשכנו על ידו מהני כו' עכ"ל.

ואני תמה ונפלאתי על תמיהתו דמאי מקשה שהנה יכול לעשות בהיתר ולמשכנו ע"י שליח ב"ד כו' הלא אין זה סוג' הגמ' וגם הרא"ש לא איירי מזה דעיקר הוא אחר שנעשה האיסור אי אפשר אח"כ לבטל האיסור ולעשות היתר מזה כמו גבי הגוזל עצים אי הנה יכול לפרוע לו דמי עצים בלא רשות הגוזל כו' וכמ"ש לעיל וכמו כן בכל הסוג' ומה שא"כ גבי משכון אם הי' ממשכנו ע"י שליח ב"ד אז אין שום איסור מתחלתו ועד סופו ולא שייך פאן ביטול פי אין פאן איסור פ'ל ובזה לא איירי הרא"ש בתשוב' וגם הסוג' דגמ' לא איירי מזה.

וגם במה שמקשה שם אמאי לא מחלק הרא"ש פתירו צו של הג"מ אם הוא ברא האיסור כו' אין זו קוש' וכבר נתחבטו בזה האחרונים ועיין בסמ"ע סימן ר"ח. אמנם עדיין לא יצאנו ידי חובתינו בתוס' הנז' במה שמקשה שם רבינו ברוך ונ"ל אמאי לא קאמר דפליגי בהכי כגון אם פדה בכור או מעשר כו' דלרבא לקי משום דעבר על מימרא דר' חמנא כו' והניחה בצ"ע יע"ש.

והנה שותא דרבינו ברוך לא ידעתי פי דבריו תמוהים בעיני שְהרי אין לוקין על לא דלא תפדה האמור בבכור ומעשר ותרמים וכן מבואר ברמב"ם פי"ח מה"ל סנהדרין שְמנה שם ר"ז לאנין שלוקין עליהם ולא מנה הלואנין אלו דלא יגאל ולא ימכר דבכור ומעשר ותרמים ודחוק לומר שיהיה מחלוקת בזה בין הרמב"ם ובין הר"י ב"ב שְהרמב"ם סבר שאין לוקין והר"י ב"ב סבר שלוקין על לאנין אלו.

ועינתי במקורם ברמב"ם בדינים הנז' וראיתי שפכת הרמב"ם בפ"ו מהל' בכורות דין ה' וז"ל שם מעשר בהמה אסור למוכרו כו' שנאמר לא יגאל כו' ויראה לי שהמוכר מעשר לא עשה פלום ולא קנה לוקח ולפיכך אינו לוקח במוכר חרמי פהנים שלא קנה לוקח כו' ולפ"ז שפכת הרמב"ם ויראה לי משמע שאינו פשוט בגמרא רק דעת עצמו הוא וא"כ לפ"ז י"ל שחולק ע"ז הר"י ב"ב מאחר שפכת הרמב"ם יראה לי כו'.

ובאמת דברי הרמב"ם תמוהים במ"ש שהמוכר מעשר לא עשה פלום ולא קנה לוקח ולפיכך אינו לוקח פי כד מעינת בסוגי' הנה"ל דתמורה בפלוגתא דאביי ורבא הנה"ל ואביי סבר דמהני דאי לא מהני אמאי לקי ומשא"כ רבא סבר דלא מהני והאי דלקי משום דעבר אמיקרא דרמנא כו' וא"כ דברי הרמב"ם תמוהים במ"ש ולפיכך אינו לוקח והינינו פאביי ולא פרבא ואנן קי"ל פרבא לגבי אביי ועיין בזה מ"ש הרב מהראד"ב בל"מ ש"ל ובעומדי על הסוגי' הנז' ראיתי עוד להקשות על מסקנת הגמ' דמסיק דאין שום נפקותא בפלוגתא הזאת רק בשנינו קונה כו' אמאי לא קאמר נמי דפליגי אביי ורבא במאי דקאמר שם בגמרא בסוגי' הנז' דף ה' ע"ב וז"ל ונהרי בכור דאמר רחמנא לא תפדה כו' אלמא לא מהני ותיובתא דאביי ומשני שאני התם דאמר קרא הם בהוייתם כו' ורבא הם ל"ל כו' ומסיק דפליגי בעבודת יוה"כ בלקיחת דם הפך ודם השעיר ובפלוגתא דר"י ור' יאשיה דאביי סבר כר' יאשיה דצריף שיהא דם הפך ודם השעיר מעורבים ומשא"כ רבא סבר כר' יונתן מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו וא"כ מאי מקשה בסוף הסוגי' במאי פליגי אביי ורבא קשה דלימא דפליגי בפלוגת' דר"י ור' יאשי' בעבודת יוה"כ פי לאביי דאמר אי עביד מהני וא"כ האי הם האמור אינו מיותר מןכרח שפוסר כר' יאשיה בעבודת יוה"כ בלקיחת דם הפך ודם השעיר ומשא"כ אליב' דרבא מןכרח שפוסר כר"י שאמר בעבודת יוה"כ מזה בפני עצמו כו'.

אמנם ז"א קושני דמאי דמקשה בגמרא בסוף הסוגי' במאי פליגי ר"ל בענין אי עביד מהני או אי עביד דלא מהני דזהו עיקר פלוגתיהו בזה ולא נ"מ מידי לדינ' וע"ז מקשי במסקנ' דגמרא אביי ורבא במאי פליגי כו' אף שיש נ"מ ביניהם לענין עבודת יוה"כ אבל בעיקר פלוגתיהו לא נ"מ מידי ועוד י"ל דאף דנ"מ ביניהם לענין עבודת יוה"כ אבל מ"מ קשה מאי אתו לאשמועין אביי ורבא הלא פכר זהו מחלוקת ישנה בין התנאים דר"י ור' יאשיה פליגי בזה לכן מקשה במסקנ' והשתא דשנינו אביי ורבא במאי פליגי כו' ולפ"ז מיושב ג"כ מה שראיתי שפכת הרמב"ם בפ"ג מהל' עבודת יוה"כ וז"ל ואח"כ מערב שני הדמים דם הפך ודם השעיר ומזה משניהם כו' וכ"כ בפ"ד שם וזהו תמוה שְהרי זהו פאביי דסבר דלוקח דם הפך ודם השעיר שיהיו מעורבים ואנן קי"ל פרבא בר מיע"ל קג"מ אלא לפי שזהו מחלוקת ישנה בין התנאים הנז' ר' יונתן ור"י ואמרינו ביומא דף נ"ח דסתמיה דבריית' כר' יאשיה לכן פסק כר' יאשיה אף דאביי סבר כוונתיה ולא רבא.

אכן במ"ש לעיל ועוד י"ל כו' דזהו מחלוקת ישנה כו' זה הישוב אינו עולה פהגן לפי המסקנ' דאמר בשנינו קונה קמפליגי דהיינו בגזל עצים ועשאן פלים כו' כמ"ש רש"י בסוף הסוג' ובזה הדין אם שנינו קונה אם לאו ג"כ הוא מחלוקת ישנה בפ' מרובה ובהגזל קמא וכמ"ש רש"י בעצמו שם.

איברא דכד מעיינת בסוג' שם ובהגזל קמא תמצ' שזילת דברינו הנ"ל א"א לינשב זה הפירוש ופליגי בשנינו קונה דהיינו בפלוגת' דמרובה והגזל קמא דא"כ לפ"ז סבר רבא שנינו לא קנה ובהגזל קמא מוכח דרבא סבר דכ"ע סבר שנינו קונה וכן הרגיש בקושני' זו ה"ה מהרי"ט ח"א סי' ס"ט והרבה להשיב על פירש"י בל"ז פמה קושיות ע"ש ומסיק דזה הפי' אינו מרש"י אלא גליון מאיזה תלמיד ע"ש.

והנה אם אמרתי להרחיב הדיבור ולהעמיק בסוג' דתמורה הנ"ל בפלוגת' דאבני ורבא יכלה הזמן כי היא מסוגיות העמקות והיינו צריכים לצאת קצת חוץ למחיצתנו ומ"ש פתבתי בראשי הפרקים מה שצריך לעניינו ועכ"פ נשמע מהגמ' ומהפוסקים דמ"ש רבא בתמורה דכל מ"ש רחמנ' לא תעביד אי עביד לא מהני לאו דוק' מ"ש רחמנ' ה"ה מ"ש רבנן לא תעביד כו' וראיתי בתשוב' ה"ה הרשד"ם ששיג על דברי הג"מ מ"ש ר"י ו' פ"ץ ובתוף פלפולו מקשה ג"כ הא דלא אמר בגמ' דתמורה דפליגי בגדון של הר"י ו' פ"ץ הנז' ולא תירץ פלום ולפי מה שפתבתי שהר"י ו' פ"ץ סובר שהסוג' הנז' איירי דוק במצות שאינו יכולים להתבטל כו' ובזה עיקר פלוגתוהו וע"ז מקשי במאי פליגי ובמש"ל מתנישב דברי הרי"ף.

ואפשר לפי שראה הרשד"ם זלה"ה שהרא"ש חולק ע"ז לכן לא רצה לתרץ פו וראיתי מ"ש שם במה שרצה איש ריבו לחלק בין מילי דאוריית' למילי דרבנן בהא דאמר רבא אי עביד לא מהני כו' כמו שרצה מעל"ת לחלק וה"ה הרשד"ם זלה"ה מחי ליה מאה עוקלי בעוקלי וכתב עליו דאינו יכול לצייר בשכלו איך איפשר להוציא דברים אלו מן השפה ולחוץ וע"ש.

והנה בעבור שעמד לפניו הדחיה הזאת פחומת ברזל דמה שאמר רבא בתמורה דלא מהני דוקא בדבר שהוא מדאוריית' ולא בדבר שהוא מדרבנן ונעלם ממנו הסוג' והפוסקים הנ"ל יצא לחתור חתירה אחרת לדחות המיאון הזה ונכנס בפרצה דחוקה במ"ש ה"ה הב"י ז"ל בספרו הארוך וז"ל קטנה שבאה למאן ועדים המעידים שהיא קטנה אינם מצויים פאן ואמה וקרוביה אומרים לב"ד תמאן עכשיו בפניכם ותכתבו לה באיזה יום שמיאנה כו' ואם תברר אח"כ ע"י עדים שהיתה קטנה תתירוהו להנשא כו' נראה שאין ב"ד רשאים לעשות פן ואפי' להעיד שתמאן בפניהם אינם רשאים כו' ע"ש וכתב מעל"ת שדברים אלו קשים להולמם במ"ש הב"י הנ"ל ואפי' להעיד שמיאנה בפניהם אינם רשאים עד שראה בס' הלבוש שתיקן הלשון וכתב אין ב"ד רשאים לעשות פן ואפי' להעיד שמיאנה בפניהם אינם רשאים שמא יראו שמיאנה בפניהם ולא ידעו שהיא קטנה ויבואו להתירה כו' וכמ"ש כו' ומסיים שם מעל"ת בדבריו וז"ל באופן שמדברי ה"ה מ"י נראה דלא יקבל עדות המיאון אחר שהמיאון נעשה שלא פהגן שלא קיבלו עדות על קטנותה כו' ומתוף זה יצא מעל"ת לדינא שפינו שאין פאן עדות על קטנותה נמצא שאנו מסופקים בשני הנערה כו' והיינו מאחר שאין לקבל עוד עדות על

קטנותה נמצא שאנו מסופקים בשני הנערה כו' הואיל ולא קיבלו מתחלה פשימאנה כו' עכ"ל בתכלית הקיצור ולא יאמן כי יסופר אם יצאו דברים האלה מפי קדוש פמותו בהבנת דברי הבי"ו והלבבוש ולכאורה מ"ש דנתקשה לו לשון מרן בספרו הארוך עד שנתישב לו בס' הלבבושים כנז' לא ידעתי לפי הבנתו למה לא נתישב לו הבי"ו כמ"ש הוא עצמו בספרו הקצר בס"ט ונ"ל אותם שממאנת בפניהם צריך שיתברר להם שהיא קטנה ומשמע שאם לא נתברר להם שהיא קטנה אין מיאונה מיאון בודאי צ"ל שביאר מעל"ת דברי ה"ה ב"י ונ"ל בספרו הקצר במ"ש שצריך שיתברר להם שהיא קטנה היינו לכתחלה אבל בדיעבד אף שלא נתברר להם שהיא קטנה מ"מ המיאון שמיאנה בפניהם הוי מיאון ויכולין להעיד בפני ב"ד אחר שמיאנה בפניהם והב"ד יקבלו עדות על קטנותה בימים שהם בזמן הזה מימי קדם שהיתה קטנה וגם ראה מעל"ת מ"ש בעל המפה בסעריה שלפני זה אלו שממאני בפניהם צריך שיפירו כו' וכתב בעל המפה ודוק' לכתחלה אבל בדיעבד אפי' שאינם מפירים כו' סגי וא"כ דבר הלמד מענינו וה"ה בסעריה שאחר זה במ"ש שצריך שיתברר להם שהיא קטנה ג"כ פירושו דוק' לכתחלה כו'.

אף שבאמת מצינו בגמ' במקום שנה צריך שפירושו אין לו תקנה ועיין בגזיר פ"ג מינין גבי גזיר ממורט בש"א א"צ העברת תער ובה"א צריך העברת תער ואמרינו שם כשאמרו ב"ה צריך ואין לו תקנה וכן אית' בסוג' דיומא פ' הוציאו לו גבי אשם מצורע ששחטו שלא לשמו כו' צריך אשם אחר להכשירו ואמרינו שם ורב חסדא א"ל מאי צריך ואין לו תקנה ומביא שם סיוע מהסוג' דגזיר ממורט הג"ל אף שהו דברי ב"ש ואינו משנה במקום ב"ה אבל הסוגיות הן הפוכות כמבואר בתוס' שם ועיין ברמב"ם בהל' גזיר פ"ח מה שתמה הכ"מ על הרמב"ם והשיא דברי הרמב"ם לדבר אחר ונעלם מהכ"מ הסוג' דיומא הג"ל שהו סוגיות הפוכות והארכתי בזה במקום אחר ועיין בתי"ט פ"ד דנגע' בזה, וא"כ בנ"ד מ"ש הבי"ו בספרו הקצר צריך שיתברר להם שהיא קטנה פירושו ג"כ צריך ואין לו תקנה אם אינם יודעים שהיא קטנה.

אמנם אינו דומה נ"ד להא דאמרינו בסוג' הנז' צריך ואין לו תקנה דשם בסוג' הנז' גבי גזיר ממורט אמרינו צריך העברת תער ואין לו תקנה לא היום ולא לעולם וכן גבי אשם מצורע כו' ומשא"כ בנ"ד שפירושו שצריך שיתברר להם שהיא קטנה ואז יש לו תקנה אם נתברר להם שמיאונה מיאון אלא צ"ל שפירושו שצריך שידעו שהיא קטנה ואם לא ידעו שהיא קטנה אז אין לו תקנה לעולם א"כ ז"א דומה לצריך ואין לו תקנה גבי גזיר ממורט וגבי אשם מצורע אם אמרינו צריך ואין לו תקנה לא היום ולא לעולם בשום אופן וכן מצינו עוד בעירובין פרק מי שהוציאוהו דף מ"ז תני ר"ח חרם שבין שני תחומי שבת צריך מחיצה של ברזל כו' ומסיק דלמא צריך ואין לו תקנה ג"כ פירושו שאין לו תקנה לא היום ולא לעולם וכן ביבמות בפ"ק בשיטה דעליה בסוג' דצריך ואין לו תקנה ג"כ פירושו כן אף בפ"ב דברכות גבי הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו אמרינו ג"כ שם צריך ואין לו תקנה יש ג"כ לידחק ולפרש כן.

איברא דהא דכתב מעל"ת שלשון ה"ה הבי"ו ונ"ל קשיא להולמם ואינו יודע פירושו אם לא שיובנו דבריו בס' הלבבושים ונ"ל לפי דלשון צריך יש לו פמה פירושי פעמים לכתחלה פעמים דיעבד וכמ"ש בגמ' דברכות הג"ל וגם במגילה ועיין בגיטין גבי המביא

גט צריף שיאמר כו' וכמו כן בהרבה מקומות אין מספר בגמ' אמנם נפלאים בעיני דברי מעל"ת במ"ש שאם לא ידעו שהיא קטנה שאפי' בדיעבד מיאונה אינה מיאון אף שאח"כ נתברר שהיתה קטנה בשעת המיאון אין מקבלין עדותי' כי הלא ריהטא דסוגי' דשמעתת' לא משמע הכי דכד מעיינת בגמ' פ' ב"ש דאית' שם פיצד ממאנת כו' יתר על פן אר"י ב"ב אפילו שיגרה בעלה אצל חנוני להביא לו חפץ משלו ואמרה א"א בפלוני בעלי כו' אין לה מיאון גדול מזה ולפום ריהטא דסוגי' זו שהחנוני יושב לפ"ת תבחנות ואשה הזאת אומרת לפניו א"א בפלוני בעלי ומעולם לא חקר אחריה אם היא קטנה או גדול' רק הוא בא אח"כ ומעיד בפניי הב"ד שאמר' פ' לפניו והב"ד חוקרים ודורשים אם היתה קטנה ואפ"ה אמרינן בגמ' שאין לה מיאון גדול מזה ובדוחק יש לדחות ולומר בסוגי' הנז' בדברי ר"י ב"ב דשבקה דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה דאיירי דהחנוני יודע שהיא קטנה, באמת פד מעיינת ברמב"ם פי"א מה"ג תמצא שהשמיט הרמב"ם היא דריב"ב אפילו שיגרה אצל חנוני כו' והרמב"ם העתיק פל הבריית' דאיהו מיאון כו' וז"ל שם פיצד ממאנת אומרת בפניי שנים אין רצוני בפלוני כו' אפילו היו אורחים מסובי' בבית בעלה והיא עומדת ומשקה עליהם ואמרה איני רוצה בפלוני בעלי ה"ז מיאון עכ"ל והשמיט הא דשיגרה אצל חנוני אמנם פד מעיינת ברי"ו ח"ח נכ"ב ח"ה תמצא שכתב הא דריב"ב אפילו שיגרה כו' וכן הרי"ף והרא"ש פולם כתבו והיא דריב"ב אפילו שיגרה כו' וצ"ל בדברי הפוסקים הנז'ל שהחנוני מפיר במספר שנותיה שהיא קטנה לפי דברי מעל"ת בהבנתו בדברי הב"י ז"ל אף שהוא דוחק גדול וצריף ישוב ברמב"ם למה השמיט הרמב"ם הכבא דריב"ב דאפילו שיגרה אצל חנוני (ובמקור הפסק אשר כתבתי על גדון הלז ישבתי דברי הרמב"ם בטוב טעם ונדעת על שהשמיט הכבא הנז' מה שהוא מחולק עם הפוסקים המפורסמים הנז' ועם רבו דרבו הרי"ף ז"ל) וכאן לא באתי רק לישא וליתן בדברי מעל"ת ואם נאמר שהרמב"ם השמיט הברייתא דריב"ב הנז'ל שלא רצה ליפנס בדוחק הנז' ולפרש הברייתא כנז' א"כ מ"מ קשה במ"ש הרמב"ם הא דאמר בפרייתא שאפי' היו אורחים מסובי' בבית בעלה והיא עומדת ומשקה עליהם ואמרה א"א בפלוני ה"ז מיאון וקשה ג"כ וכי אורחים מנא ידעי במספר שנותיה שהיא קטנה ומסתמא איירי גם באורחים דאתו מעלמ' ואינם מפירים את האשה הזאת במספר שנותיה שהיא קטנה אלא ודאי דאף דאורחים אינם מפירים במספר שנותיה מ"מ באים ומעידים לפניי הב"ד שאמרה בפניהם א"א בפלוני בעלי והב"ד חוקרים ודורשים במספר שנותיה אם היתה קטנה באותו פעם דלא כדברי מעל"ת.

הג"ה וע"ל בתשו' הקודמת ישוב על כל הנז'.) ונשמע מזה דבנ"ד מ"ש מעל"ת ע"ד השאלה שיצא קול שמיאנה ועדיין לא נתקבל שום עדות על קטנותה דלא יקבלו שום עדות ולא הני מיאונה מיאון ז"א וכמ"ש לעיל דמ"ש בגמ' אין ממאנין אא"כ מפירים היינו שאין ב"ד נזקקין למיאון אם באים אמה או קרוביה שינדקו למיאון של היתומה הקטנה אז אין נזקקין למיאון אא"כ מפירים את שניהם ויודעים מספר שנותיה שהיא קטנה ולאפוקי כשהיתומה בעצמה אומרת אף בפני האורחים והחנוני א"א בבעלי ובאים האורחים או החנוני ומעידים שאמרה בפניהם א"א בפ' בעלי אז הב"ד שמעידים בפניהם חוקרים ודורשים אחר מספר שנותיה ואם היתה קטנה באותו פעם מיאונה מיאון ואפילו לא אמרה בפירוש א"א בפ' בעלי אז הב"ד שמעידים בפניהם חוקרים ודורשים אחר

מספר שנותיה ואם היתה קטנה באותו פעם אז מיונה מיון ואפילו לא אמרה בפירוש א"א בפלוני בעלי אלא דברים שמשמעותן כד וכמש"ל בשם הרב בעל ת"י ע"ש ואפילו הב"ד או השנים שזקקו לה למאן בפניהם אף שלכתחלה אינם רשאים לעשות פן הואיל ולא היו יודעים ממספר שנותיה אבל מ"מ בדיעבד מיונה מיון ומעולם לא עלה על דעת הב"י שאפילו בדיעבד לא יהיה מיונה מיון ומ"ש הב"י ו"ל אח"כ ואפילו להעיד שתמאן בפניהם הפי' הוא כפשוטו ור"ל שאפילו אמה או קרוביה (לא) באו אל הב"ד שהקטנה תמאן בפניהם רק להעיד בע"פ ואפילו לא יכתבו ויתנו בידה שום זכות מ"מ אינם רשאים והיינו מהחשש שמא יראו שנים אחרים כו' וכמבואר שם ומ"ש מעכ"ת ונ"ל והנה דברי' אלו שכתבו אפילו להעיד שתמאן בפניהם אינם רשאים דברים אלו קשים להקלם עד שראיתי בס' הלבוש שתקן הלשון וכתב אין ב"ד רשאים כו' ואפ' להעיד שמיאנה בפניהם כו' אינם רשאים כו' ומסיים שם מעל"ת מדיליה ואפ' שישבו הב"ד לקבל עדות קטנות' איפא למיחש שמא פעם אחרת יבואו לקבל עידי המיון ולא יבואו לקבל עדי קטנותה וק"ל עכ"ל מעל"ת.

ואחר המחילה מבודו דברי מעל"ת קשים בעיני להקלם מה שהבין בדברי הלבוש ומתוך זה יצא לו הבנתו בדברי ה"ה הב"י ו"ל מה שחידש מדעתו הרמה כי הבנתו בדברי הלבוש ובב"י ו"ל מרפסן איגרי ולענ"ד מעולם לא עלה על דעת הרב בעל הלבוש והב"י הבנה זו לומר שאינו רשאי להעיד אח"כ שמיאנה בפניהם אף אם הביא עידי קטנות אבע"א גמר' ואבע"א סברא אבע"א סברא הנה זולת מה שמוכח לענ"ד מדברי הרב בעל הלבוש שכתב הטעם שיש לחוש בכגון זה שמא יראו אחרים שמיאנה בפני אלו השנים ולא ידעו שעדיין לא העידו בפניהם שהיא קטנה וכתבו לה שמיאנה בפני אלו השנים ויתירוה בלא קבלת עדות שהיא קטנה כו' ע"ש ולפי הבנתו בלבוש אין זה טעם לשבח דמה שייכות יש לטעם זה שלא יעידו אח"כ על המיון שנעשה בפניהם אם לא ידעו ממספר שנותיה כי פן יראו אחרים כו' וכתבו לה כו' וכנז' הלא אף אם לא יעידו אח"כ על המיון מ"מ אם מיאנה בפניהם אף אם לא יעידו הם אח"כ על המיון מ"מ יראו אחרים שהיו באותו מעמד ויעידו בפני איזה ב"ד מה שראו או שכתבו לה שמיאנה בפני אלו הנשים כו' ואין לומר מ"ש בלבוש הטעם כו' קאי על ראשית דבריו שכתב לפיכך קטנה שבאה למאן כו' אין ב"ד רשאים לעשות פן והיינו מטעם הנז' ולא קאי הטעם על ומ"ש אפי' להעיד שמיאנה בפניהם כו' וא"כ למה באמת אינם רשאים להעיד אם עברו וקבלו המיון לפי הבנתו דמעכ"ת.

וראיתי בדברי מעל"ת שהוסיף מדיליה ורצה לתקן וכתב ואפילו שישבו הב"ד עדות קטנותה איפא למיחש שמא פעם אחרת יבואו לקבל עידי המיון ולא יבואו לקבל עידי קטנותה עכ"ל מעל"ת וחששא זו ליתא לא בב"י ולא בלבוש ועיקר הטעם המבואר שם היינו שמא יראו אחרים כו' וזה לא שייך עברו וקיבלו המיון כו'.

ועוד היאך יעלה על הדעת סברא זו שעדי הם לפנינו אשר מיאנה מקדם ועידי קטנותה הם לפנינו עתה שהיתה קטנה באותו פעם והיא צועקת ככרוכיא שאינה אגידה בבעלה ומעולם לא היתה חפוצה בקידושיה שקידושה קרוביה ולמה תהא אגידא בבעלה ודוגמא לזה מציינו בפ' האשה רבה האשה שהלה בעלה למד"ה וא"ל מת: בעליה כו' ונשאת כו'

תצא ואמרין בגמ' ל"ש אלא בע"א אבל בשני עדים לא תצא מחכו עלה במערבא אתא גברא וקאי ואת אמרת לא תצא והקשו התוס' שם וא"ת פיון דאיכא תרי דאמרי מת ואפי' איכא ק' דאמרי שזהו מה בקב' וי"ל דלגבי דבר הנראה לעינים וידוע לכל לא הנה אומר כו' ע"ש וה"ה בנ"ד שעדי המיאון ועידי קטנותה בפנינו ותהא אגידא ביה.

בנדאי בשלמא אם לא הווקאו למיאון י"ל שאין פאן עידי מיאון לכו מוכרחת להיות אגידא ביה אבל מאחר שפבר הווקאו למיאון למה לא יקבלו עדותיה וה"ז מקרי דבר הידוע אלא נדאי שמעולם לא עלה על דעת בעל הלבוש שילמוד בדברי הב"י הנ"ל ולומר שאם עברו וקיבלו המיאון שאינם רשאים להעיד אח"כ ע"ז אלא עיקר פוננת בעל הלבוש כמ"ש בדברי הב"י ומ"ש בעל הלבוש ואפילו להעיד שמיאנה בפניהם ה"פ שקאי אמה שכתב לפני זה קטנה שבאה למאן וקרוביה ואמה באים אל הב"ד שינדקקו לה ואינם יודעים מספר שנותיה אינם רשאים לעשות פו כו' ואפי' להעיד שמיאנה בפניהם אף אם לא יכתבו לה ר"ל שאמה וקרוביה באים להעיד שינדקקו לה דהיינו שהעידו שמיאנה בפניהם כשתביא עדות על קטנותה אף אם לא יכתבו עתה אפ"ה אינם רשאים לעשות פו דהיינו להנדקק לה למיאון ומטעם שכתב בעל הלבוש שמא יראו אחרים כו' שהב"ד או השנים ננדקקו לה למאן בפניהם כו' ויכתבו לה כו' ונה הפי' ברור לע"ד בדברי ה"ה הב"י והלבוש: ומעולם לא עלה על דעתם שאפילו בדיעבד לא יקבלו אח"כ עידי המיאון כשתביא עידי קטנותה.

ועוד בר מן דין אי אפשר להעלות על הלב ולהבין מדברי הב"י והלבוש שלקוחים מדברי הב"י ז"ל ולומר שאפילו בדיעבד אם מיאנה בפניהם אינם רשאים להעיד אח"כ על מיאונה בצירוף עידי קטנותה שתביא שהרי כד מעיינת במה שמסיים הב"י ז"ל בדבריו שכתב וז"ל וכן יש ללמוד ממ"ש רבינו בטח"מ בסי' ר"ה בשם ר' יונה בענין מסירת מודעא עכ"ל הנה פה קיצר הב"י ז"ל במ"ש ר' יונה ועיין דבריו באריכות בטור סי' ר"ה הנז' שכתב וז"ל הטור וכתב הר' יונה שאפי' אמר כתבו לי שמסרתי מודעא בפניכם וכשיודע עפ"י עדים האונס שאנסוני יצטרפו עדותכם לבטל המקח אין שומעין לו כו' ע"ש ומזה הביא הב"י ראיה לדבריו ה"ה גבי מיאון הדין פו דאם יאמרו אמה או קרוביה שתמאן בפניהם ואח"כ תביא עדים על קטנותה שאין שומעים להם ועיין מ"ש הב"י בסי' ר"ה הנ"ל וז"ל ועיין במ"ש הרא"ש בפ' חליצה גבי הא דאמר רבא אין חולצין אא"כ דחיישינן כו' לב"ד טועים כו' וא"כ הב"י מדמה הא דר' יונה להא דחליצה כו' ומסיים שם הב"י וז"ל והיכא שמסר מודעא ולא ידעי באונסו וכתבוה ואח"כ פא זה ותבעו לדין והביא עדים שאנוס הנה נ"ל שאפי' להר' יונה חושבינן ליה מודעא דלא מיעט הרב ז"ל אלא שלא יכתבוה משום דחיישינן שמא לא יצריכו את זה לברר שהנה אנוס כו' עד וכיון שפן משום דנכתבה מסירת מודעא לא גרעא וכיון שפן שזה מברר שאנוס הנה חשיבא שפיר מודעא עכ"ל א"כ מוכח מפל הנז' דגם לפי דברי הר' יונה אף שלא ידעו מתחלה באונסו פיון שמברר אח"כ שאנוס הנה לא פסלינן המודעא וה"ה בנדון של הב"י ז"ל אשר חידש מדעתו הרמה יודה דבדעביד מיאונה מיאון אף דלא קיבלו עידי קטנותה תכף ולא ידעי מזה פלום דומיא דמודעא פיון שמברר אח"כ שאנוס הנה וכמ"ש הב"י בשם רי"ו.

ואף שצריך ישוב לכאורה לפי מ"ש ראיה לדבריו מהא דהר' יונה ובאמת הדין של הר' יונה בעצמו צריך ישוב לפי מ"ש ב"י שם בס"ר"ה ועיין מ"ש הרא"ש בפ' מצות תליצה כו' דהיינו הטעם דחיישי' לב"ד טועה לכן אין חולצין וממאנין אא"כ מפירים וה"ה בנדון של הר' יונה כו' וקשה לי דהלא מסקי' בפ"נ הנ"ל דמקשי שם שהוא דש"מ שפותרים אף על פי שאין מפירים אהא דאין חולצין אא"כ מפירים כו' ומשני דבי דינא בתר ב"ד לא דייקי אבל בתר עדים דייקו וא"כ קשה בנדון של הר' יונה האיה מדמה מודעה להא דחליצה כו' הלא מודעה איירי בעדים ובתר עדים דייקי דומיא הא דש"מ דכותבים אע"פ שאין מפירים לפי דבתר עדים דייקי ומה שא"כ בחליצה כו' אף שי"ל שדמי למיאון שהוא ג"כ בפני שנים אבל פבר ישבנו זה לעיל דגבי מיאון שנים נקראים ג"כ ב"ד ומשא"כ במודעה הם עדים.

ונלע"ד לישב לכאורה דמ"מ לא דמי הא דמודעה להא דש"מ דבשלמ' גבי ש"מ פשיבא היורש ניתבע את החייב בצונאת אביו כפי מ"ש העדים שפלוני חייב לו אזי אותו פ' בנדאי לא ירצה לשלם לו עד שיבוא היורש אתו עמו אל הב"ד פי אותו הפלוני יודע בנדאי שאינו חייב לו ובנדאי יאמרו שאותם העדי' לא כתבו הצונאה רק מפי ש"מ ולא עפ"י הביורר באשר שהוא יודע שאינו חייב לש"מ כלום ואז יפסקו הב"ד ביניהם שיביא היורש עדים שפלוני חייב לו ושיכנגדו ישבע שאינו חייב לו לפי שבתר עדים דייקי ומשא"כ במודעה אותו הלוקח שקנה הקרקע באונס מהמוכר הי' קצת אנוס במכירתו אף שלא יהיה כ"כ אונס כעין מעשה דפרדיסא וכיוצא בו ואותו המוכר פשימסור מודעה בפני עדים שמכר באונס אם לא יפירו העדים באונסו ויכתבו לו אף עפ"כ המודעה מודעה א"כ יצא מזה איזה תקלה דהיינו תכף שיתבע המוכר להלוקח שיחזיר לו הקרקע ויראה לו שמסר מודעה בפני עדים שמכר לו באונס אף שבאמת לפי הדין אינו אונס שיבטל המקח וסבור הלוקח מאחר שכתבו לו המודעה שמכר באונס בנדאי הוא אונס גמור שמבטל המקח ולא יבא אל הב"ד כלל ויחזיר לו הקרקע ובאמת לפי הדין אם הי' בא אצל הב"ד לא היו מבטלים המקח וא"כ העדים גרמו שכתבו לו המודעה והיה סבור הקונה שפדין עשו שחקרו אחר האונס ומבטל המקח ולכן כתב הר' יונה שאין שומעין לו אם לא יודעים מהאונס.

אכן לפי מ"ש בסמ"ע הטעם משום דחיישינן לב"ד טועים שיראו בידו פתיב' המודעה ולא יחקרו אחר עדים שיעידו אם באונסהיה פאשר אמר לברר כו' ומשמע הטעם דאין שומעין לו משום דחיישינן לב"ד טועים ולא מהטעם דלעיל שכתבתי וא"כ הדר' קושני' לדוכתיה דמ"ש הא דמודעה מהא דש"מ שאמר כתבו כו' דכותבים משום דבתר עדים דייקי ולא חיישינן לב"ד טועים.

הנה פד מעיינת בני הביאו הב"י משמו הא דה"ר יונה וכתב הטעם שהוא חושש יאמרו חזקה לא חתמו אא"כ ידעו באונסו כדאמרין בעלמא חזקה אין העדים חותמים על השטר אא"כ נעשה בגדול א"כ לפ"ז הדברים פשוטים דדוקא פאן חוששים לב"ד טועים מטעם חזקה הנ"ל ומשא"כ גבי ש"מ לא שייך חזקה זו לומר שלא כתבו העדים שפלוני חייב לש"מ אא"כ נתברר להם לכן פותרים אף על פי שאין מפירים ואז בנדאי בתר עדים דייקי וכדמסיק בגמ' : וראיתי עוד מ"ש הב"י שם על הא דהר' יונה שאפילו

לדברי הר' יונה אם הביא אח"כ עדים שאנוס הנה חשבינו ליה מודעא וכ' שמצא סעד לזה מדברי רי"ו שאמר ואם מסר מודעא אפילו ע"פ נדעי העדים האנוס בטל המקח עכ"ל ומשמע דכ"ע מודי בהכי דנדאי אין המודע' צריכה ליכתב אלא שפיון שהעידו העדים שמסר להם מודעא והם ידעו באנוס סגי כו' ומשום דנכתבה מסירת מודעא של זה לא גרעא פיון שנה מברר שאנוס הנה חשיבא ליה שפיר מודעא עכ"ל הב"י.

ולא ידעתי מהו הסעד שמצא לדברי הר' יונה בדברי רי"ו דהלא הרי"ו איברי שאומן שמסר מודע' לפניהם ידעי באנוסו לכן אף שלא נכתבה לא גרעא לאפוקי בדין של הר' יונה שבאותו הפעם לא ידעי באנוסו וכתבו לו המודע' אף שאח"כ מברר שאנוס הנה לא תועיל כלום הואיל ונעשית שלא כדיון.

ומ"ש הב"י וכיון שפן משום שנכתבה מסירת מודעא לא גרעא כו' בנדאי שלא גרעא אבל מ"מ מחמת זה גרעא שיש לחוש שיבא זה עם כתיבת המודע' לפני הב"ד ויסמכו עליו אף אם לא יברר שאנוס הי' ומטעם חזקה על העדים שלא יצא דבר שאינו מתקן מתחת ידיהם דוגמת חזקה על העדים וכמש"ל טעמו של הר"י בשם הנ"י, ואפשר שלזה כתב הב"י בלשון ומצאתי סעד לדברי מדברי רי"ו וכמ"ש בעלמא בגמ' אע"פ שאינו ראיה לדבר זכר לדבר כו'.

וא"כ עכ"פ מוכח מכל הנז' מדברי הב"י במ"ש בדברי הר' יונה ז"ל דאף דסבר הר' יונה דעדים אינם ראים להזדקק למסור מודעא לפניהם אם לא ידעו באנוסו אף שא"ל שעתיד לברר האנוס מ"מ מסיק הב"י בדברי הר"י ז"ל לפסק הלכה שאם עברו וקבלו המודעא ואח"כ מביא עדים שהיה אנוס בדבר מקבלים עדותו והמודעא פשיטה וה"ה בנ"ד גבי מיאון נמי דינא הכי וא"כ דברי מעל"ת נפלאים ממני במה שהחליט הדבר בדברי הב"י שאפילו בדיעבד אם נזקקו למיאון ולא ידעו במספר שנותיה אף שאח"כ מביאה עדים על ימי קטנותה שאין מקבלין העדות וזה לא עלה על דעת הב"י מעולם ומעל"ת בנה יסודו ע"ז ונסתר הענין ונפל הבנין.

ואשר רצה מעל"ת להביא ראיה ממ"ש ה"ה בעל פ"מ בח"א סי' י"ז שפמה פוסקים חשו להחמיר בנערה שנסתפקו במספר שנותיה כו' עד בדברי הרשב"א בעבור אשר שאל להשואל בחזקת כמה שנים היתה פשמאנה ורצה להביא ראיה מתשוב' הרב הנז' שכתב וז"ל בדה"מ ע"ג וכיון שפן יש פאן מקום עיון כו' עד שסוף דבר כו' כל הרבנים יצא להם חומרא בנערה שנסתפקו במספר שנותיה עכ"ל בעל פ"מ וכתב מעל"ת הרי בפ"י שגדון הרב הי' כעין נ"ד ממש שהיתה בחזקת בת ט' ולא חילק מה שראיתי לחלק וכתב להחמיר כו' עד וכתב שפן החמירו כל הרבנים כ"ש בנ"ד דליכא אלא ספק א' ספק שהיא גדולה ספק שהיא קטנה דאפילו החולקים על הרשב"א יודו בנ"ד עכ"ל מעכ"ת.

ותמהני שראה תחלת דברי הרב בעל פ"מ הנ"ל ולא ראה סוף דבריו שכתב וז"ל העולה מהמקובץ כו' אפתי יש מקום להקל בנ"ד והוא דבנ"ד איכא ספיקי טובא ס' גדולה בשנים או קטנה ואת"ל שהיתה גדולה בשנים דלמא לא הביאה ב' שערות ושפיר מיאנה כו' ולדדיהו בנ"ד ס' בשנים וס' בסימנים אזלינו לקולא כו' עכ"ל הרב בעל פ"מ וא"כ סיים בדבריו הלכה למעשה לקולא אף שלא מטעם זה פסק לקולא וכמבואר שם עכ"פ מוכח ממה שסיים שם שאין דברי הרשב"א מוכרחים וג"כ הרבה פוסקים חולקים עליו ואף

לפי סברתו דמעל"ת שבנ"ד יש ספק במספר שנותיה מ"מ יש להרבות בספיקות וספיקי ספיקות ורוב הספיקות המבוארים בתשוב' הרב בעל פ"מ הנז' שייכי' ג"כ בנ"ד, זולת הספק שלו יש אם הסבלונות הם קידושי תורה או דרבנן הלא ג"כ בנ"ד יש לומר שהם ספק קידושי דרבנן אם לא בעל אחר שנות הגדלות וכמבואר בפ' ב"ש וכמו שהארכתי בחלוקה הזאת בעזה"י בגוף הפסק שלי וגם הרב המובהק מר שמואל גאון הסכים עם הרב המובהק בעל פ"מ להקל מטעם הנ"ל בצירוף עוד טעמים אחרים.

הנה פל זה כתבתי לפי סברתו דמעל"ת אשר בנה יסודו שמאחר שלא נתברר בשעת המיאון שהיא קטנה שוב לא יקבלו עדות קטנותה והבין פה מדברי הרב בעל הלבוש. אמנם כבר הוכחתי בטוב טעם ודעת שמעולם לא עלה על דעת המאור הגדול הב"י ז"ל שהמציא סבר' זו מדעתו ואחריו קם ה"ה בעל הלבוש ז"ל כי אף לפי דעתם רשאים לקבל עידי קטנותה אח"כ אף אם קיבלו המיאון כו' תחלה וכ"כ ה"ה מהראנ"ח בתשו' סי' כ"ו ח"א אף שהוא מן המחמירים מ"מ כתב וז"ל ומעתה יש לנו לחקור אם יבואו עדים על זמן מיאונה שדברי העדים פן ותתקבל עדותם בפני ב"ד החשוב ע"פ התורה פכל התנאים הצריכים מה יהיה דין המיאון נראה דמהני ואע"ג שהב"ד שנעשה המיאון בפניהם לא גריעי מנשים כו' דמהני כו' וכדאיתא בגמ' וא"כ פל שיבואו עכשיו עדים פשירים בפני ב"ד חשוב ויעידו כו' ותתקבל עדותן פראוי היה נראה שמיאונה מיאון עכ"ל וע"ש ב"ב ע"ב דפשוט הוא בעיני ה"ה מהראנ"ח ז"ל שאף שהב"ד הראשון לא ידעו ממספר שנותיה וגם שלא היו מומחים מ"מ תתקבל עדותן אח"כ בפני ב"ד פשר כו' ויהיה מיאונה מיאון ומכ"ש כפי מ"ש בתחלה שיש לחלק בין מיאנה לפני ב"ד או מיאנה בפני שנים וכאשר באמת הוגבה עדות שהיתה קטנה באותו זמן ואין ספק במספר שנותיה וכמפורסם בעירנו ואף שלא נבדקה באותו זמן אם הביאה סימנים אם לא הלא פל הנביאים פה א' להם עוננים ואומרים הלכה למעשה שהסימנים לפני הפרק שומא בעלמא הוא עפ"י סוגיו' התלמוד בנדידה ועיין בהרי"ף פ' ב"ש זולת המיעוט ומיעוט דמיעוטי שפתבו שיש לחוש לאותם הסימנים של תוך הפרק ועי' בהרשד"ם סי' כ"ז ובמהריב"ל ח"ד ובמהראנ"ח סי' כ"ו ח"א ושאר פוסקים והיינו אם ראו סימנים תוך זמן ומשא"כ לחוש תוך זמן וכאשר הארכתי בזה בגוף הפסק השני לנדון זה וכאן לא באתי רק להשתעשע בדברי מעל"ת החביבים עלי.

ועוד כתב מעל"ת ז"ל הרי הוכחנו כו' וא"כ אחרי שלדעת רבנים הנ"ל שהם רבני ספרדי' המספיקים למאן בזמן הנה אשה זו צריכה גט כ"ש וק"ו בנו של ק"ו לדעת רבני אשכנזים אפילו שהיה המיאון פדת וכהלכה כו' היה ראוי להם להחמיר כו' ולהצריכה גט פדי לחוש לגזירת רבני אשכנזים שלא למאן בזמן הנה באשר ששמע שרוב הנשים או פולם נישאות קטנות כו' והאיה לא מיחו בידם כו' עד ומזה נראה כו' דק"ק בודון קיבלו עליהם גזרת הרבנים המחמירים כו' עכ"ל.

הנה בזה עדיין צריף אני למודעי ליה ולהשיב על ראשון בראש מ"ש שלדעת רבני ספרדיים היתומה צריכה גט כבר כתבתי בזה המקור מה שפנה מעל"ת יסודו עליו בזה הענין נלע"ד שאין ראוי לסמוך עליו וכמ"ל, ואשר כתב מעל"ת וכ"ש וק"ו בנו של ק"ו לדעת רבני אשכנזים שמחמירים במיאון וכמ"ש הר"י מינץ כו' ויש להם לתלות

באילן גדול מהרמ"מ כו' בזה צריך אני להציג לפניו גמ' דע"ז דף ל"ו שמן רב אמר דניאל גזר כו' ומקשה אח"כ ושמן דניאל גזר ונהאמר באלו כו' משמין דרב פתן ושמון כו' פולן מי"ח דבר וכ"ת אתא דניאל וגזר ולא קיבלו ואתו תלמידי שמאי והלל וגזרו וקיבלו וא"כ מאי אסקהדוניה דרב ופירש"י מאי אסקהדוניה דרב דאמר דדניאל גזר עליו פנין דדריה לא קיבל לאו גזירה הוא עכ"ל וא"כ מוכח מדברי רש"י דלא הנה אומר רב דניאל גזר פנין דדריה לא קיבלו גזירתה אף שפאמת אחר כמה דורות גזרו ג"כ תלמידי שמאי והלל על גזירה זו מ"מ לא מקרי הגזירה גזירה של דניאל הואיל ואין אנו צריכין לחוש לאיסור זה מחמת גזירתו של דניאל הואיל ודריה לא קיבלו עליהו וא"כ בנ"ד בראש אין אנו צריכים לחוש לגזירה הזאת שלא למאן בזמן הזה מפח גזרת הגאון מהרמ"מ ו"ל דהלא איתא בתשוב' מהרי"ו סי' קל"ג שפכתב וז"ל תחלה אבאר לה מי הנה מהר"מ מרינבורק דירתו הנה בארץ זכש"ן כו' ע"ש ומוכח שם מדבריו שאפשר שהנה כמה דורות לפני דור של מהרי"ו באפשר שלא הנה מפונסם באותו זמן של מהרי"ו ומהרי"ו שהנה כמה שנים לפני הר"י מינץ וסיעתיה וא"כ קשה קוש' הגמ' הנ"ל על הרב הר"י מינץ וסיעתו שרצו לגזור שלא למאן בזמן הזה שהרי כבר הנה גזירה קדומה מימי מהרמ"מ וכמו שמקשה בגמ' דשבת בפ"ק וידים תלמידי שמאי והלל גזרו שמאי והלל גזרו כו' ומשני שם אלא אתו אינהו גזרו ולא קיבלו מינייהו וכן בפ"ק דחולין וא"כ ה"ה בנדון הר"י מינץ ו"ל וסיעתיה צ"ל שמהר"מ גזר ולא קיבלו מינייהו ואח"כ רצו הר"י מינץ וסיעתיה לגזור מחדש על גזירת המיאון ולחדש הגזירי שגזר מהר"מ כמ"ש בגמ' שפחום וחרו ויסודים.

ובזה מינושב מה שיש להקשות על הר' יעקב פולק בר פלוגתיה של הר"י מינץ האין מלאו לבו לחלק על מהרמ"מ הלא אין ב"ד יכול לבטל. דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין אלא צ"ל שמהרי"ף הנה יודע שמהרמ"מ גזר ולא קיבלו מיניה לכן לא חש לגזירתה וכמ"ש בגמ' גבי דניאל וכמ"ש רש"י שם או נאמר שפוכר מהרי"ף שהרמ"מ לא תיקן אלא לדריה ולא לדריה דעלמא וכמ"ש בהשולח דף ל"ז גבי פרוזבול איבעי' להו כי תיקן הלל לדריה תיקן או לדריה דעלמא תיקן למנ"מ לבטולי א"א לדריה הוא דתיקן מבטלינו וא"א לדריה דעלמא תיקן לא מבטלינו דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד כו' וא"כ ה"ה בנ"ד דאפשר דמהרמ"מ לא גזר אלא לדריה ואף שמוכח מדברי הר"י מינץ שגזר סתם שלא למאן בזמן הזה אפשר היינו לפי שראה שהיו הדור פרוצי' ויאמרו א"א יוצאה בלא גט לאפוקי לא לדורות הבאים ולא שיין לומר איפשר דרי וכמ"ש ביבמות פ' החולץ ובסוטה שהרי בפסגיא דהשולח הנ"ל אמרינו גבי פרוזבול למנ"מ לבטולי פירש"י להושיב ב"ד אי אפשר דרי מעיקרא כו' שלא יהיו מונעים מלהלוות כו' נבטל תקנת הלל.

כו'.

או נאמר שמה שלא חש מהרי"ף הנ"ל לגזרת מהרמ"מ היינו ע"פ מ"ש הרמב"ם בפ"ב מהלכות ממרים וז"ל הרי שגזרו ב"ד גזירה ודימו שרוב הקהל יכולין לעמוד בה ואחר שגזרוה פקפקו בה ולא פשטה ברוב הקהל בטלה ואין רשאים לכוף העם ללכת בה גזרו ודימו שפשטה ברוב ישראל ועמד הדבר פן ימים רבים ולאחר זמן מרובה עמד ב"ד אחר

ובדק בכל ישראל וראה שאין אותה הגזירה פושטת בכל ישראל יש לו רשות לבטל ואפי' היה פחות מב"ד ראשון בתקמה ובמנין ודברי הרמב"ם נובעים ממקור הגמ' דע"א ממה שהתיר ר"י נשיאה שמן ש"ג שהיתה אחת מי"ח דבר ואמרין בגמ' הטעם משום שידק בכל גבול ישראל וראה שלא נתפשט איסורו בכל ישראל וא"כ אפי' שר בני"ד נמי שראה מהרי"ף שלא נתפשטה גזרת מהרמ"מ לענין מיאון.

ואף שאמרין בגמ' הנ"ל שם וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג כו' שאמרו אין גזירים גזירה על הציבור אא"כ רוב הציבור יכולים לעמוד בה כו' וא"כ משום שני טעמים התירו השמן ש"ג משום שלא פשט איסורו ברוב ישראל וגם אין רוב הציבור יכולין לעמוד בה וזהו הטעם לא.

שייך לומר גבי מיאון שאין רוב הציבור כו' פי מהיכי תיתי נאמר שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה וא"כ לפ"ז לא היה פח ביד מהרי"ף לבטל גזירת. ונתנת מהרמ"מ הנ"ל הנה פד מעיינות בכ"מ תראה שמתרץ ברמב"ם קוש' זו וז"ל וה"פ לדעת הרמב"ם כיון שמצאו שלא פשט איסורו אמרו ראוי להתירו שהרי מצאו שאין גזירים גזירה על הציבור אא"כ רוב כו' וכיון שפנאפי' גזרו לא הוי גזירה כו' ע"ש וא"כ לפ"ז מתרץ מה שקשה למה ביטל הר' יעקב פולק גזירת מהרמ"מ דהיינו מטעם שלא פשט לבד ואף שפי' זה קצת דוחק לפי דברי מהרי"ף הנ"ל.

וראיתי בתוס' דע"א דף ל"ו ד"ה ונתנו אין ב"ד יכול לבטל כו' תימא כו' גבי פרוזבול כו' הרי ר"י נשיאה התיר שמן אעפ"י שהיה קטן מאותו טעם דלא פשט איסורו וי"ל דה"נ מטעם דלא פשט גרידא לא התיר אם לא היה ג"כ טעם דאין רוב הציבור כו' וא"כ לפ"ז הדרי קוש' לדוכתיה דמשמע דתרנוייהו בעינן.

אמנם פד מעיינות שם בתוס' תמצא שהתוס' בעצמם דחו פ"י זה ותירצו תי' אחר דגבי י"ח דבר אפי' גדול אינו יכול לבטל היכא דפשט איסורו ומטעם דעמדו להם בנפשותיהם והיכא דלא פשט אפילו קטן יכול להתיר וזהו הטעם שהתיר ר"י נשיאה שמן ש"ג מטעם דלא פשט אף שהיה מי"ח דבר ושאר דברים שאינם מי"ח דבר אם פשט כו' אז גדול יכול להתיר ולא קטן וזהו הטעם של פרוזבול כו' ע"ש ואף שהתוס' חולקים עם הרמב"ם בי"ח דבר אכן עכ"פ שנים הם בדבר שלא פשט איסורו שאפי' ב"ד קטן יכול לבטל וזהו הטעם שהתיר ר"י נשיאה שמן ש"ג כו' ואף שמשגימים התוס' בע"ז שם וז"ל ושמן לא פשט לכה אפילו עמדו להם בנפשותיהם קטן יכול לבטל וסמכו על דברי רשב"ג דאין גזירים כו' ולפיכך הותר אף בב"ד קטן וא"כ משמע לכאורה בדברי התוספות דשמן הותר משני טעמים היינו מטעם דלא פשט ואין רוב הציבור יכולין לעמוד בו וא"כ משמע אף אם לא פשט אם רוב הציבור יכולין לעמוד בו אין ב"ד קטן יכולין לבטלו וה"ה אפי' אם פשט ואין רוב הציבור יכולין בו אין ב"ד קטן יכול לבטל וא"כ בני"ד הדר' קוש' לדוכתיה על מהרי"ף היאך ביטל גזרת מהרמ"מ הלא רוב הציבור יכולים לעמוד בה ואף אם לא פשט מ"מ אין ב"ד קטן יכול לבטל.

איברא פד מעיינות שם בתוס' שיעקר הטעם מה שהתיר ר"י השמן הוא מטעם שלא פשט איסורו ולא מטעם שאין גזרין על הציבור כו' דאל"כ דדוקא תרנוייהו בעינן א"כ למה פתבו התוס' אח"כ אכל ודאי שאר דברים אף פי פשטו יכול ב"ד הגדול לבטל ולפיכך

גבי פרוזבול כו' דהלא פרוזבול רוב הציבור יכולין לעמוד בה וכמ"ש התוס' בהתחלת דבריהם וכדמוכח בפ' השולח דף ל"ז מאי פרוזבול אר"ח פרוז בולי ובוטי וא"כ היא תקנה לעניים ועשירים וה"ל להתוספו' למנקט בלישנא אף כי פשוטו ורוב הציבור יכולים לעמוד בו יכול גדול לבטל, ואף שאין זה הוכחה כ"כ אכן כד מעיינת ממה שהתוס' מביאים ראיה מהירושלמי דשבת פ"ק הטעם בי"ח דבר מפני שעמדה להם בנפשותיהם ולאפוקי בשאר דברים שאינם מי"ח דבר וכמ"ש התוס' ג"כ בהתחלת התירוץ וכמו שפירש בירושלמי הנ"ל וא"כ עיקר סמיכת התוס' בתירוץ על הירושלמי ובהדיא איתא בירושלמי שם ר' יוחנן בעי ולא כן תנינו שאין ב"ד יכולין לבטל כו' אא"כ גדול ממנו בתקמה כו' ור"י נשיאה וב"ד מתירים השמן מה שאסר דניאל ונחבירתו אלא ר' יוחנן פדעתייה דא"ר יוחנן בשם ראב"צ מקובלני שפל גזירה שב"ד גוזרים על הציבור ולא קיבלו רוב הציבור עליהם אינה גזירה ובדקו ומצאו בגזירתו של שמן ולא קיבלו רוב הציבור עליהם כו' א"כ מוכח מהירושלמי הנז' שטעם שלא קיבלו רוב הציבור עליהם וזהו שלא פשט איסורו לכן התירו השמן ולא מטעם דהוי תרי טעמים לא פשט וגם אין רוב הציבור יכולים כו', וכן הקשו בתוס' מהירושלמי הזה בפ' השולח ד"ה אלא כו' שמקשי' שם התוס' ע"ש ורצו לתרץ ג"כ דבעינן תרתי כו' ודחו התוס' דברים אלו מהירושלמי הנז' ומתראים שם דעיקר הטעם בשמן משום דלא פשט כו' ומ"ש בגמ' דע"א וסמכו כו' שאין גוזרים גזירה על הציבור כו' לא מיייתי האי טעמא אלא משום דלא תיקשי כו' מה ראה ר"י נשיאה למנות להתירו ולא התיק גזירת הראשונים לאוסרו אף דלא פשט ומשום דראה דאין רוב הציבור יכולין לעמוד בו לכן ראה למנות עליו להתירו מטעם דלא פשט אף בב"ד קטן כו' זהו תורף דברי התוס' שם וא"כ זהו ג"כ פירוש דברי התוס' בע"א הנ"ל במ"ש התוס' ושמן לא פשט לקה אפי' עמדו בנפשותי קטן יכול לבטל וסמכו על דברי רשב"ג דאין גוזרים כו' ולפיכך הותר אף בב"ד קטן כו' ע"ש ר"ל פירוש ג"כ כמו שפירשו התוס' פ' השולח הנ"ל הא דסמכו רבותינו כו' דאל"כ יהיו דברי התוספות סותרים זא"ז בהשולח ובאין מעמידין הנ"ל דבפ' השולח משמע דקטן יכול לבטל כו' היכא דלא פשט איסורו אף דרוב הציבור כו' ובע"א לפי פשוטו משמע דקטן אינו יכול לבטל אף דלא פשט אא"כ אין רוב הציבור כו' אלא ודאי כמ"ש דדברי התוס' בהשולח ובע"א בןלם בחזא מחתא מחתינהו דבלא פשט קטן יכול לבטל אף דרוב הציבור יכולים לעמוד בה וא"כ בנ"ד מטעם זה ביטל הגאון מהרי"ף גזרת מהרמ"מ בענין המיאון אף שאפשר שהיה ב"ד קטן ממנו והיינו מטעם שלא פשט אף שרוב הציבור יכולין לעמוד בה.

וכן מוכח מדברי הגאון מהרא"ם בתשוב' סי' נ"ז דף צ"ה ע"ב וע"ג שכתב שם בשם התוס' כמ"ש דטעמא שהתיר השמן משום דלא פשט לחוד ולא משום דבעינן תרתי כו' ומביא שם דברי התוספות הנ"ל באריכות וכתב שם שהתוס' חולקים על הרמב"ם ז"ל דהיכא דפשט איסורו והיתה הגזירה שהוא סייג לתורה דאליבא דהרמב"ם אפי' אליהו וב"ד אינם יכולים להתיר ולדברי התוס' ב"ד גדול יכול לבטל אא"כ הוא מי"ח דבר ובשאר דברים שונים התוס' והרמב"ם ואם איתא שסבר הגאון מהרא"ם הנז' דהתוס' בע"א סובר בשמן הטעם משום שלא פשט וגם אין רוב הציבור יכולין לעמוד בה לכן ב"ד קטן יכולי' לבטל לאפוקי מחד טעם אין ב"ד קטן יכולים לבטל א"כ ה"ל להרב

המזרחי להביא דברי התוס' בע"א שחולקים על הרמב"ם בזה דלדברי הרמב"ם בלא פשט לחוד סגי דב"ד קטן יכולים לבטל ולכן התיר ר"י נשיאה השמן ולפי דברי התוס' בע"א צריך תרתי לא פשט וגם אין רוב הצבור יכולים לעמוד אלא נדאי שגם הרא"מ הנ"ל בתשובה הנז' סבר שדברי התוס' בע"א ובגיטין הפל א' ודברי התוס' הם עניינם במקומן בע"א ונעשירים בגיטין ומה שסתמו בע"א פירשו בגיטין.

וכתבתי כל זה לפי שראיתי בתשו' ס"ה מהריב"ל ח"ד שאלה ד' דף ה' ע"ב שפכתב ונ"ל דהתוס' פ' השולח סברי דקטן יכול להתיר דהיינו היכא שלא פשט אסורו וגם אין רוב הצבור יכולים כו' ולפי דבריו דברי התוספות סותרים זו את זו וגם לא שית לבו למה שהתוס' בעצמם מביאים ראיה מהירושלמי הנזכר וכמש"ל וזהו דבר שאין לו שחר וכן מוכח ממ"ש ה"ה הראד"ב בל"מ שלו גם פן בדברי תוספות הנ"ל ואפשר שזהו שמסיים ה"ה מהריב"ל ונ"ל ונ"ל ואף על פי שהיה אופשר לדחוק הלשונות ולמעט המחלוקת כו' ומכל מקום קושטא דמילתא כו' עיין שם.

ולענ"ד אין זה דוחק לתרץ דברי התוספות שלא להרבות מחלוקת ושלא יהיו דברי התוספות סותרים זא"ז ועל החלוקין אנו מצטערין אלא שפא לחלוק עלינו את השונים. הרי נשמע מפל הנ"ל דאין אנו צריכין לחוש פלל לגזירת מהרמ"מ ומי לנו גדול מדניאל ולא חשו לגזרתיה ואחריו תלמידי שמאי והלל ומטעמים הנז' וכמו כן לגזרת הר"י מינץ וסיעתו אין אנו צריכין לחוש מטעם זה שפכתבנו בשם הרמב"ם בהל' ממרים הנ"ל גזרו ודימו שפשטה בכל ישראל ולאחר זמן מרובה עמד ב"ד אחר כו' וראו שאין אותה גזירה פושטת כו' יש להם רשות לבטלה והקשה הכ"מ וא"ת היאך סמך ר"י נשיאה על מה שפדק דלמא בימי הראשונים נתפשטה, ואח"כ פקפקו בה ומתוך כך היה נ"ל לומר שאפילו נתפשטה תחלה פיון שעכשיו אין רוב הצבור נוהגים בה מתירין אותה אלא שראיתי ברש"י כו' ע"ש.

ונשמע מדברי הכ"מ דאף אם החזיקו מתחלה באותו גזירה פיון שעכשיו אין נוהגים בה רשאי אפילו ב"ד קטן לבטלה ומכ"ש שאם לא החזיקו בה פלל שאף רש"י מודה שאפילו ב"ד קטן יכולים לבטלו והנה בגזרת הר"י מינץ וסיעתו באותו מעשה בעצמו פקפקו בה מהרי"ף וסיעתו ולא עוד אלא שגברה ידו של מהרי"ף וסיעתו ונעשו מעשה נגד הר"י מינץ וסיעתו וקי"ל בכמה דוכתי בגמ' דמעשה רב ואף שפכתבו הפוסקים דלא בכל מקום אמרי' מעשה רב ועיין בס' כ"ה בכללי הגמ' סי' ע"ד וצ"ב מ"מ באשר שהכריעו הרבה מן האחרונים פנותו וכמו שאכתוב בסמוך וא"כ אין אנו צריכין לחוש פלל לגזירת הר"י מינץ וסיעתו באשר שאף בדורו לא קיבלו ממנו וכמ"ש לעיל גבי דניאל גזר ולא קיבלו ממנו.

ואם נאמר שמוכרחים אנו לקיים גזירת הר"י מינץ דהיינו מן הטעמים והראיות שפכתב הר"י מינץ בתשו' שלו סימן י"ג הנה אף שקטנו עבה ממתני ואין אני כפי לפצות פה נגדו וטובה צפרנו של ראשונים כו' אמנם התורה מונחת בקרן זויות וכל הרוצה ליטלה כו' וכבר כתבתי בגוף הפסק של הגדון הלז מה שיש לפקפק בראיותיו ופה לא באתי רק לישא וליתן באמרותיו הטהורות באשר שיצא לידון בדבר החדש ומכ"ש וק"ו שאנו רואים שרובם ככולם חכמי הספרדים לא חשו פלל לטעמי וראיות של הר"י מינץ

וְסִיעֲתָהּ וּקְצֹתָם שֶׁחָשׂוּ בְטָלִי בְמִיעוּטֵי דְמִיעוּטֵי וּמֵי שׁ מַעַכ"ת וְנִ"ל וּא"כ ק"ק בְּוִדּוֹן שֶׁהֵם אֲשֶׁכְּנִזִּים וְאֶפְי' שֶׁהֵיךְ הַמִּיאֹן פְּדַת וְכַהֲלָכָה הֵיךְ רָאוּי לְחֹשֶׁשׁ לְגִזְרַת רַבְנֵי אֲשֶׁכְּנִזִּים שֶׁהֵם נִגְרָרִים אַחֲרֵיהֶם בְּכָל תִּקְנוֹתֵיהֶם וּגְזֵירוֹתֵיהֶם כּו' עַכ"ל בְּאַמַּת רְאִיתִי בְּתַשׁוּ' הֶר"ן סִי מ"ח בְּעִנְיָן גְּזֵירוֹת חֶרֶם שֶׁל רַגְמ"ה שֶׁגָּזַר עַל מִי שֶׁנִּשְׁאַב ב' נְשִׁים וּמְסִיִּים שֶׁם וְנִ"ל וּלְפִיכָף אֵינִי מְכַנִּס עֲצָמֵי בְּנִדּוֹן זֶה אֶלָּא אֲנִי מְנִיחַ הַדְּבָר הַזֶּה לְחַכְמֵי צְרָפְתִּים שֶׁהֵם יוֹדְעִים הַיָּדָף פְּשָׁטָה תִּקְנָה זֹו וְהַיָּדָף הָיוּ נוֹהֲגִים בִּיהַ שַׁע"פ אוֹתוֹ הַדְּבָר רָאוּי לְנִהְיֵג כּו' וּכ"כ מֵהַרְשֵׁד"ם בְּתַשׁוּ' הַשְּׂיִיכִים לְטַא"ה סִי ע"ח שֶׁקָּשָׁה בְּעִנְיָנוּ לְהַשִּׁיב עַל הַדְּבָר בְּעֶסֶק הַנּוֹגֵעַ לְהַאֲשֶׁכְּנִזִּים כּו' וּמְבִיא ג"כ תְּשׁוּבַת הֶר"ן הַנּוֹ' וְאִם פֶּן בְּנִ"ד בְּעֶסֶק גְּזֵרַת הַר"י מִיָּנֵץ אִם הַאֲשֶׁכְּנִזִּים חָשִׁים לְגִזְרַתוֹ אִם לֹא הֵיךְ לוֹ לְמִנּוּעַ עֲצָמוֹ מֵעֶסֶק זֶה וְלְמִסְוֹר הַדְּבָר לְחַכְמֵי אֲשֶׁכְּנִזִּים שֶׁהֵם יוֹדְעִים אִם יֵשׁ לְחֹשֶׁשׁ לְגִזְרַתוֹ וְאִם פְּשָׁטָה גְּזֵרַתוֹ.

וְצָרִיף אֲנִי לְמוֹדְעֵי לְמַעַל"ת שֶׁאֲנַחְנוּ בְּנֵי אֲשֶׁכְּנִזִּים גְּרִירִים אַחַר הַכְּרַעַת בַּעַל הַמְּפָה וּבְכַרְט בְּנִדּוֹן הַזֶּה שֶׁמְבִיא הֶרֶב בַּעַל הַמְּפָה סוֹף סִי קַנ"ה הַמַּעֲשֵׂה שֶׁעָשָׂה מֵהַר"י נִגְדַת גְּזֵרַת הַר"י מִיָּנֵץ וְסִיעֲתוֹ בְּיָמָיו וְהַכְּרִיעַ בַּעַל הַמְּפָה פְּנוּתִיהָ וְאַחֲרָיו קָם הֶרֶב הַגָּדוֹל בְּדוֹרֵינוּ בַּעַל בֵּית חֲדָשׁ וּפְסֵק ג"כ פְּדַעַת מֵהַר"י וְכַהֲרַעַת בַּעַל הַמְּפָה וְשָׂאָר אַחֲרוֹנִים וְעִיָּן בְּתַשׁוּ' ה"ה מ"ב סִי כ"ט דָּף מ"ד ע"ג שֶׁכָּתַב מ"ש הַרְמַא"י (בַּעַל הַמְּפָה כּו' דְּבַדְעֵבֶד סָגִי בְּחוֹתָם א' עֲלֵיהָ סְמִכִּינוּ דְּבַתְרָאָה הוּא וּבְכָל מְקוֹם אֲנִי הוֹלְכִים אַחַר דְּבָרָיו כּו' ע"ש).

א"כ מוֹכַח דָּאָף לְהַקְלֵ אֲנִי הוֹלְכִים אַחַר דְּבָרֵי בַּעַל הַמְּפָה וְה"ה בְּנִ"ד גְּבִי מִיאֹן וּכ"כ ה"ה בַּעַל לְוַחֲוֹת הַבְּרִית בְּסִפְרוֹ דָּף ע"ד ע"ב דְּאֲנוּ בְּנֵי אֲשֶׁכְּנִזִּים גְּרוּרִין אַחַר בַּעַל הַמְּפָה וְאֶפְיָלוֹ לְהַקְלֵ אֲנִי הוֹלְכִים אַחַר הַכְּרַעַת בַּעַל הַמְּפָה ע"ש וּא"כ אֵין אֲנִי צָרִיכִין לְחֹשֶׁשׁ כָּלֵל לְגִזְרַת הַר"י מִיָּנֵץ וְסִיעֲתוֹ מֵאַחַר שֶׁהַכְּרִיעוּ הָאַחֲרוֹנִים מַחְכְּמֵי הַאֲשֶׁכְּנִזִּים דָּלָא פְּנוּתִי' וּבְכַרְט בַּעַל הַמְּפָה.

וּמ"ש מַעַל"ת וְנִ"ל וְעוֹד נִרְאָה דַּק"ק בְּוִדּוֹן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת רַבְנֵי אֲשֶׁכְּנִזִּים שֶׁלֹּא לְמֵאֵן בְּזִמְן הַזֶּה בְּאֲשֶׁר שֶׁשְׁמַע שָׂרוּב הַנְּשִׁים אוֹ פּוֹלֵם נִשְׂאֹת קְטַנּוֹת הֶרְאוּיוֹת לְצִאֵת בְּמִיאֹן וּא"ת שֶׁלֹּא קִיבְּלוּ עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת רַבְנֵים הַנּוֹ' כּו' לְמָה לֹא מִיָּחוּ בְּיָדָם הֶרְאוּשׁוֹנִים כּו' גַּם בְּזֶה צָרִיף אֲנִי לְמוֹדְעֵי לְמַעַל"ת כִּי שֶׁקָּרַעַנוּ בּוֹ וְאַדְרָבָה יֵשׁ תִּקְנָה קְדוּמָה שֶׁלֹּא לְהַשִּׂיא שׁוּם קְטַנָּה אֶף שְׂאִינָה מִן הַיְּתוּמוֹת וּמַכ"ש הַיְּתוּמוֹת זוֹלַת שְׂתַהֲיָה מִי"א שְׁנָה וּלְמַעַלָּה וְאֶף שֶׁבְּאַמַּת עוֹבְרִים עַל הַתִּקְנָה זֶהוּ מְטַעַם שֶׁרָאִשִׁי וּמְמוֹנֵי פְּרָנְסִי הַק"ק מַעַלִּימִים עֵינֵיהֶם בְּאֲשֶׁר שֶׁלְּפַעְעָמִים יֵשׁ לָהֶם צְדָדִים וּקְרוּבִים בְּתוֹךְ רָאִשִׁי וּמְמוֹנֵי הַק"ק וְלְפַעְעָמִים שָׂאָר טַעְמִים כְּמוֹ בְּכַמָּה קַהֲלוֹת שֶׁמְתַעַצְלִים לְאֲשֶׁר וּלְקַיָּים הַתִּקְנוֹת שֶׁלָּהֶם וּמַעַלִּימִים עֵינֵיהֶם.

וְאֲשֶׁר שֶׁהוּא מְסוֹפֵק וְכַתֵּב שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת הַר"י מִיָּנֵץ וְסִיעֲתָהּ שֶׁלֹּא לְמֵאֵן הַזֶּה מַעַל"ת בְּחוּץ וְאֲנַחְנוּ בְּפָנִים וְאִינוּ דוֹמָה שֶׁמִּיעָה לְרִאִיָּה אֲנִכִּי הַרְוָאָה שֶׁמֵאֵז וּמְקַדֵּם שֶׁהֵיךְ קְטַטוֹת וּמְרִיבוֹת בַּהַק"ק בְּעִנְיָנֵי הַפְּסָקִים וּמְצָאֵתִי פְּתוּב בְּפִנְקָס הַק"ק תִּקְנָה קְדוּמוֹנִי' שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם כְּפָה רַבְנֵי' וְהִתְנוּ בֵּינֵיהֶם שֶׁלֹּא יִפְסְקוּ שׁוּם פְּסֵק ע"פ תַּשׁוּ' וּפְסָקִים הֵן מֵהַרְאוּשׁוֹנִים הֵן מֵאַחֲרוֹנִים אִם לֹא מֵהַ שְׁמִבְנוֹאָר בְּטוֹר וּב"י וְשֶׁלְּחִנּוּ הַטְּהוֹר עִם הַכְּרַעַת בַּעַל הַמְּפָה וּמְפָרְשֵׁיהֶם הָאַחֲרוֹנִים וְלֹא ע"פ שׁוּם פּוֹסֵק אַחַר וְאֶף שֶׁמֵצָא לְפַעְעָמִים בְּסִפְרֵים אַחֲרֵים מִמֶּה שֶׁהֵיךְ נִגְדַת הַפּוֹסֵקִים הַנּוֹ' לְאִזִּי לֹא יִזְיֵק כְּלוּם לְהַפְּסָקִי ע"פ סְפָרִים הַנּוֹ', הֵן

אמת שקשקשילו אותי פה הק"ק לא התנו עמי שום תנאי בזה אמנם ראיתי בפנקס שלהם כמה תקנות ושינויות קדומות כנז"ל וא"כ מכ"ש בנ"ד ע"פ פוסק מהר"י מינץ וסייעתיה באשר שבעל המפה הכריע דלא פנותיה אין שום ספק כלל בזה להעלות על הדעת שקשילו על עצמם גזירת הר"י מינץ ואשר שלא נשמע שמיאנו פה אין ראיה כלל והארכתי בתלוקה הזאת ובפעם אחר אראה לשלוח לידו מ"ש בגוף הפסק הלז וכדי שלא יראה דברי למרובות והנם למשא לכו קצרתי בהרבה דברים.

ובמה שמסיים ומן הראוי לטובי הק"ק כו' לתנוף השלום ולוונגם בזה קיצר בדבריו שהיה לפרש לכל הפחות ולומר שהיא צריכה קידושין אחרים וכמ"ש גם ה"ה הר"י מינץ שהוא המחמיר במיאון ואפ"ה כתב שצריכה קידושין אחרים לזונגם יחד וגם במ"ש לטובי הק"ק לתנוף השלום אף פי אותי לא קרא אמנם אין אני צריך לאזהרתו כי מורעא דאהרן קאתינ' אוהב שלום ורודף שלום ואני מעכב הדבר שאקנה אולי אשתדל לזונגם יחד מחדש ע"י קידושין אחרים והנלע"ד כתבתי.

אנכי עפר ואפר"ים הוא הצעיר מבית אהרן מוויילנא חונה פה ק"ק בודון: שאלה קיד המעשה שהיה כף היה איש א' נסע מכאן ונקרא שמו ראובן וקראו אותו כן לס"ת בשם זה וקצתם אמרו שבמדינת פולין קראו אותו בשם אחר ואמר שבאמת השם הזה עם השם השני הוא שמו והנה קודם נסיעתו מכאן באשר שהיה נחפז ללכת מכאן ובאו אלי האיש הנז' וחקמו שלא יניח את אשתו עגונה באשר שכל הדרכים בחזקת ספנה שיתן גט לאשתו על איזה זמן ולא היה אפשר בעולם לסדר לו גט פראוי ע"פ ד"ת כי היה נחפז ללכת ויהי בעומדו על פרק הנסיעה אמרתי לו שיעשה פה שליח שיעמיד במקומו איש א' וימנה אותו שיתן גט לאשתו ויצוה להסופר ויכתוב גט הנז' ל ויצוה לעדים שיתמו גט הנז' ויצוה להרב ולהב"ד שימסרו לו גט פראוי מא' ועד מאה עד שהיה פשר לדעתינו והנה מחמת הלחץ זו הדחק ציוויתי להסופר לכתוב לו כתב ופשיתי קצת הגהות לכתב הנז' והעיקר שכחתי להגיה בתוך הכתב הנז' והעדים חתמו על הכתב הנז' שלא בפני ונשאר בידו והנה כאשר נסע מכאן ראיתי בהעתק הכתב אשר היה ביד הסופר כאשר אני שולח למעל"ת ההעתק ממנו וראיתי שאותו הכתב העיקר חסר כו' האיש הנז' מינה לסופר ולעדי' שיכתבו ויחתמו גט מא' ועד ק' גיטין כנ"ל והתנה עם השליח הנז' ל שהגט יכתוב הסופר ויחתמו העדים בלי שום תנאי אף בשעת שיתן השליח הגט לאשתו שמתחייב להתנות עמה בתנאי פפול שתהיה מגורשת מעכשיו ע"פ תנאי זה שבאם אבוא פה מהיום עד כ"ט יום בחודש אלול תל"ט לפ"ק אזי יהיה הגט הזה בטל ומבוטל פתחם הנשבר כו' ולא אוכל לומר שהייתי פה אם לא שאבא בפני ראשי וממוני הק"ק ויתנו לו כתוב וחתום שהייתי פה כו' והנה באמת ראיתי שאותו הכתב השליחות והמינוי הוא פשר לגרש בו ע"פ דעת הפוסקים הרמב"ן ובעל המאור והרשב"א וסייעתו שסברי דמ"ש בגמ' פרק המגרש הא דאמר רבא ל"ש אלא לאחר התנרף אבל לפני התנרף אפילו ע"פ גמי פסול ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא להנהו דכתבי גיטא שתקנה שתוקי לבעל עד דכתביתו לתנרף כו' היינו דוקא בתנאי הפוסל בגט כגון בחוץ לפלוני ולא בע"מ וכמבואר בגמ' דהמגרש הנז' ל ועיין בהמ"מ פ"ח מה"ג ובב"י אמנם לפי דעת הרמב"ם וסייעתו דסברי דאם התנה בע"פ קודם פתיבת התנרף הוי ספק גירושין שפירשו הא דאמר רבא שתוקי שתקי לבעל איירי בכל התנאים בעלמא וכן הוא דעת רש"י שכתב גזפו בו שלא

זנפיר שום תנאי ועיין בתוס' שם וא"כ לפ"ז גם בנ"ד מאחר ש'התנה הבעל עם השליח קודם פתיבת הגט שיתן הגט לאשתו על תנאי הנ"ל הוי ספק גירושין אף שיש לחלק דמבואר בפתב הנ"ל שצוה להסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו הגט בלי שום תנאי אכן מ"מ אינו יוצא מידי ספיקא לפי דעת הרמב"ם מאחר שעכ"פ קודם פתיבת הגט התנה עם השליח שיתנהו לאשתו ע"ת הנ"ל ואין זה פרייתות וראיתי בתשו' ה"ה מהרי"ל ב"ב סי' י' שפתיב בנדון כזה בראובן שרצה להרחיק נדוד כו' וקרובי אשתו שאלו ממנו גט זמן ונתפייס ראובן כו' והיה נחויז ללכת וצוה לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולשליח שיתן אחר שילך ושאל השואל אי שרי למעביד הכי כו' וכתב שם שיש סברא להקל בזה דמקרי כמו ספיק' כו' מ"מ מסיים שם דמ"מ לא מלאו לבו להקל בזה אם לא שיש עוד טעם אחר וע"ש.

באמת ראיתי מ"ש הב"י על ה"ה המזרחי שהפריז על המדה כמה שמחמיר שמאחר שרבו המתירים פדי הם לסמוך עליהם בדיעבד כו' וכ"ש בשעת ואפילו היה במידי דאוריית' וכ"ש במידי דרבנן כו' ע"ש ואפ"ה לא מלאני לבי להקל בזה פי ראיתי עוד בתשו' ה"ה הרדב"ז ח"א סי' ק"ה ונ"ל ראובן שאמר לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו ויתנו גט לאשתו ע"מ כף וכף ואמר אחד מבעלי ההוראה פיון שיש כמה פוסקים מקילים בזה להזכיר תנאי ע"פ קודם פתיבת הגט ראוי לסמוך עליהם כו' והשיב הרדב"ז ונ"ל הגם לכבוש את המלכה עמי בבית דאתריה דהרמב"ם הוא זה והוא מחמיר בדבר איך נקל בזה כו' וכתב עוד שאחד מבעלי ההוראה שרצה להקל שמה בשעת הדחק אמרה וכדאי הם בעלי המחלוקת דהיינו הרמב"ן והר"ן והוא שפוסקים המקילים לסמוך עליהם בשעת הדחק ומכ"ש שהרמב"ם אמר שהיא ספק מגורשת וכיון דאיכא ספק ומחלוקת ושעת הדחק נסמוך ומשום חומר' דא"א לא סמכתי לעשות מעשה להקל כו' ע"ש.

ומצאתי ראיתי שפתיב בתשו' ה"ה מהר"ת ו' יחזיקא סי' ק"ג על מעשה כזה בראובן שהיה על הפוסקים המקילים ושמה זה היה דעת בעל ההוראה הנז' נשוי אשה בשאלוניקו ורצה ללכת למצרים כו' וצוה ג"כ לעדים ולסופר לכתוב גט זמן כו' והשיב ע"ז הרב הנז' שלדעת הרמב"ם וסיעתו אין לגרש בגט זה ואע"פ שהדבר זה זר דא"כ אין לנו תקנה במגרש ע"י שליח ע"ת אלא שיכתוב הגט קודם ומעשי' בכל יום שכל חכמי ישראל העוסקים בטיב גיטין וקדושין מסדרים במי שנחויז ללכת שיאמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולשליח שיתן גט ע"מ כף וכף והולך לו הבעל וכותבים הגט והעדים חותמים בו והשליח נותנו לאשה בתנאי.

תמיה אני ע"ז דבשלמ' היכא דמקרי דעבדי הכי ואיכ' עיגונא דאיתת' נימא שנטרח להתיר האשה ולסמוך על גדולי האחרונים הרמב"ן והרשב"א והנמשכים אחריהם דסביר' להו דאין תנאי דאם באתי כו' פוסל בגט אף קודם פתיבת התנאי כו' אבל אותם המסדרים לכתחלה שיעשו כן אין דעתי נוחה מהם כו' ע"ש ובאמת נלע"ד לישב דאפשר מ"ש הרב הנ"ל בתשו' שמעשי' בכל יום כו' שמסדרי' גט כזה לפי שראיתי בתשו' ה"ה מהריב"ל הנ"ל בתשו' י' בסופו דאפשר לצאת ידי פולם שיאמר ראובן לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו כו' ולא זנפיר להם שום תנאי אלא סתמא וכשיחתמו הגט ביד פלוני שהוא

ממנה שלים ליתן הגט לאשתו ואח"כ יאמר לשליח בפני עדי' אחרים הרי שאמרתי להסופר ולעדים שיכתבו ושיתנו הגט לך ליתן אותו לאשתי ונהרני עושה וממנה את השליח לה ליתן הגט לאשתי ע"מ שאם לא אבא עד זמן פלוני שיהיה הגט משעת נתינה כו' ומסיים שם פיון דאין התנאי ידוע לסופר ולעדים אלא לאחרני אית לן להקל כו' ע"ש וא"כ לפ"ז אפשר שזהו דעת חכמים בישראל שמסדרים גט זמן כמ"ש מהרת"י הג"ל דהיינו באם שאין התנאי ידוע לעדים ולסופר כנז' אז מעשים בכל יום שמסדרים גט זמן וא"כ תמיהת מהרת"י אינו תמיה על שחכמי ישראל עושים מעשה בכל יום ומסדרים גט זמן כפי מה שכתב הרב מהריב"ל הג"ל.

ואף שה"ה מהרת"י הניח התמיה במקומה אבל כד מעיינת בדברי המסיים את התשו' שלו הוא ה"ה מה"רר יוסף שלום שכתב וז"ל ואני הבא לסיים האי פסק' אי מקילינו בהאי גיטא למיהב יחייב אי לא הנלע"ד דמקילינו משום עיגונא דמקילינו אפי' לעד מפי עד כו' וסמכינו בכל כה"ג אהרשב"א ובר שישת שכתבו דאנו סהדי דכדעתי דמגרש משוי להו שלים דלעבדו גיט' מעלית' לפום דינא וכתקוז"ל ולא לעיגונא דאיתת' מכון ודאי כשאמר לשליח ליתנו ע"מ דעתיה הוי לפום דינא דהיינו לבתר דלכתבו ית גיטא בלי שום תנאי בטר הכי ליתני שליח' שהוא תנאה כו' עד וזהו פשוט בדלוסקמי דגברי רב רבבי כמו הריב"ש ז"ל במאי דכתב גבי ואו"י גוצי דלורכי יתהון דאנו סהדי דניחא ליה דליהוי גיט' מעליא פי היכי דליפקי' מספיק' יוסף בקהר' יאודה שלום עכ"ל.

וא"כ לפ"ד הנה לנו ג"כ להקל בנ"ד ונהנה במ"ש לעיל והמלצתי בעד חכמי ישראל המסדרים גיט' זמן אשר תלונו הרב בעל ת"י עליהם ורציתי לעמוד לימין צדקם שהמה נוהגי' ע"פ סברת הרב הריב"ל הג"ל.

אמנם ראיתי בתשו' המבי"ט ח"א סימן מ"ז דף ק"ג שכתב ששאל ה"ה מהר"י בי רב אם יש הפרש בין כשהתנאי אמרו לסופר עצמו ובין כשאומר לסופר כתוב גט בלי תנאי ולשליח אמר קודם שכתב הגט אותו הגט לא תתניהו כ"א על תנאי כד וכו' יהיה הגט.

כשר או לא שלדעת הרמב"ם הוי ספק מגורשת כו' ופסק הר"י בי רב שאין לחלק בזה ואין הפרש ביניהם כו' דזיל בטר טעמיה כו' דמ"ש דהוי ספק מגורשת הוא ממ"ש הירושלמי כו' שפסול התנאים הוא מטעם אם יש ברייה דהיינו שאחרי שיתקיים התנאי נסתפקו בירושלמי אי אמרי' דהנבדר הדבר למפרע שהגט הנה גט פרייתו כו' וא"כ מה לי אם אמרו לשליח או לזולתו כו' ע"ש.

באמת כד מעיינת בתשובת הרי"ב ל הג"ל שכתב וז"ל אחרי שכתב התקון הג"ל דאפשר לצאת ידי פולם וכתב וכן ראיתי לקצת מגדולי שאלוניקו שהיו נוהגים בכך ונהרגיש ג"כ במ"ש הר"י בי רב הג"ל דהמ"מ כתב דטעם הרמב"ם הוא משום ברייה כו' ומסיים שם ואפ"ה מסתברא להקל כו' ע"ש ובאמת יש להקל בנדון זה מטעם ס"ס ועיין בתשו' ה"ה הריב"ל הג"ל וביותר לפי מה שמצינו מחלוקת בפוסקים אי אמרינו דספק דאוריית' לחומר' אי זהו מדאוריית' או מדרבנן וכמ"ש הר"ן בקידושין וגם בתשובותיו וכבר כתב בזה הכ"מ מהל' טומאת מת פ"ט שאין הספקות להחמיר אף בדבר.

שהוא מדאורייתא זהו רק מדברי סופרים וגם הראב"ד מודה לו ועיין ברמב"ם סוף ה' פלאים ועיין בזה בתשו' מהרי"ט ח"ב סי' א' לטי"ד ש'לו וגם בתשו' מהרש"ח פא"ש הארכתי בזה בפסקי בכמה מקומות וא"כ יש פאן להקל בנ"ד מטעם ס"ס אמנם לא באתי למדה הזאת בנ"ד מחמת גודל האיסור לה אם בא בתוך שני שנים כו' וכתב שיש לפקפק בגט זה לפי שצוה לכתוב גט זה ע"ת קודם שיכתוב הגט כו' והרמב"ם ורש"י הוא מהמחמירי ומסיים שם מהרי"ט וז"ל ורחש לפי לתקנת דבר זה ב' דברים הא' שהגט עצמו יצוה עליו לכתבו בלי שום תנאי לא בכתיבה ולא בנתינה אבל במינוי השליח יכול להתנות ולומר הרי צויתי לכתוב גט לאשתי שיצתו לה בלי שום תנאי ואתה פלוני אני ממנה אותה שליח ע"ת אם לא באתי מפאן ועד י"ב חודש שתהא שלוחי מעכשיו ואם באתי בתוך י"ב חודש אי אתה שלוחי וכשהשליח יתן הגט לאשה יתן לה בלי שום תנאי אלא שתהא מגורשת ממנו מיומא פשיבוא בתוך הזמן בטל השליחות למפרע ואגלאי מילתא שלא קיבלה הגט מיד שלוחו של הבעל אלא מאינש דעלמא ונמצאו הגירושין בטלי מאליהן ולא מחמת התנאי וצריף להודיע לאשה שאינה יכולה להנשא אא"כ לא בא לבסוף הזמן שאם יבא אינו שלוחו של בעל והגט לעולם הוא פשר כו' וכתב עוד תיקון אחר בזה למי שהוא נחפז לילך בדבר ויניח גט זמן לאשתו וכתב בח"ב בטא"ה ש'לו סי' י' עוד בזה וז"ל ורחש לפי לתקנה זו בשתי דרכים והיינו הדרכים הנז' ומסיים שם בסוף התשובה וז"ל והחכם הש' הר' דוד דיקאריש נר"ו הרצה דברי בשאלוניקו לפני הרב פמהר' אהרן חסון ז"ל ושמח בהם והוחזקו להיות נוהגין פן בשאלוניקי עכ"ל ורציתי ג"כ להגיה בתוך הפתב הנ"ל התיקון הלז ע"פ תשו' ה"ה מהרי"ט ועודותיו נאמנה מאד במ"ש והוחזקו להיות נוהגין פן בשאלוניקי.

רק שנטרפה השעה שנסע האיש לזרכו והעדויות חתמו בלי ידיעתי והנה לא רציתי לסדר הגט לאשה הנז' אף שהפצירו בי מאד פי ירא יראתי על פן אני פותב פל זה למעל"ת באם שיעבור דרו קהלתכם שתעכבו אותו פי יש לחוש שהבעל יהי סבור שנתגרשה אשתו ויקח אשה אחרת פכלות הזמן הנה ובשוגג יעבור על חרם דרגמ"ה.

והנה אף שאיני צדיק בעיני נתמייים בי המקרא לא יאונה לצדיק פל און פי כמו שמונה ימים אחר זה סיבב בעל הסיבות אינה סיבה שהוכרח הבעל לחזור לביתו ונתתי שמחה בלבי: שאלה קטו נשאלתי ע"ד החתן אשר שאל טבעת מאשה בלי ידיעת בעלה כו' וצוה הרב האב"ד לחזור ולקדש בפני שני עדים באותו שבת וחקם א' קרא תגר ע"ז ודעתו להפריש הזוג וליתן ריוח בין הדבקים מטעם דמבואר בא"ה סי' ס"ג דאין פונסין הבתולה לחופה בשבת לפי שע"י חופה הוא זוכה במציאתה והוי פקונה קנין בשבת ואלמנה אין קונה בה חופה כ"א יחוד לכן צריף ליחד קודם שבת נשמע שעיקר קנין של מציאה ומעשה ידיה של הבתולה היא החופה כמו יחוד באלמנה ובנדון זה מאחר שהקדושין ליתא שנעשו בטעות גם החופה ליתא ובכן יורנו מורנו פדת מה לעשות.

זהו תנרף שאלתו בשנינו לשון קצת תשובה אם אבא להשיב על עיקרא דדינ' דהמקדש בדבר שאול השואל אצל האשה בלי ידיעת בעלה אם הם קדושין אם לא לא תיכול מגילה עפה וגם מעל"ת לא שאל דין הנ"ל רק עיקר שאלתו עבור שהחופ' הוא קודם לקידושי' מאחר שהקדושין היו בטעות א"כ צריף חיבת חופה אחר הקדושין לדעת הח'

א' הַנָּ"ל אָמְנָם אַחַר הַמְּחִילָה מִכְבוֹד הַחֶכֶם הַנּוֹזֵעַ שְׁלֵעַנ"ד יָפָה הוֹרָה הָרַב הָאֲב"ד נר"ו
שא"צ חוֹפֵה חֲדָשָׁה וְאִין זֶה פְּקוּנָה קַנְיָן בְּשִׁפְתַי וְהַדְּבָר מְבֹאָר בַּגְּמ' וּבְפִּיּוֹסְקִים דְּאַף
שְׁהַחֲנוּפָה קוֹדֵם לְקִידוּשֵׁי מ"מ א"צ לֹא פְּנִיסָה לְחַנוּפָה וְלֹא בְּרִכָּה דְאִיתָא בַּגְמ' דִּיבְמוֹת
פְּרָק חֲרַשׁ וְהוּבָא בְטָא"ה ס' מ"ג דְּהַמְּקַדָּשׁ קַטְנָה אִין קִידוּשֵׁין חֲלִין אַבְל לְאַחַר שְׁתַּגְדִּיל
חֲלִין הַקִּידוּשֵׁין וְאִינָה צְרִיכָה קִידוּשֵׁין אַחֲרֵיהֶם וְגַמְרֵי קִידוּשֵׁי וְכַתְּבֵי הָרַב הַמְּגִיד בַּפ"ד עַל
דְּבָרֵי הַרְמַב"ם שֶׁמ"ש הַרְמַב"ם שְׁמַשְׁגָּדְלוּ גַמְרֵי קִידוּשֵׁי דְנוֹקָא כְּשֶׁבָעַל אַחַר שְׁגָדְלָהּ
אַבְל לֹא בָעַל לֹא עַכ"ל וְכִי בָעַל עַכ"פ גַּמְרֵי קִידוּשֵׁין הֲלֵא הַחֲנוּפָה קֹדְמָה לְקִידוּשֵׁי דְהַחֲנוּפָה
הִיא בְּקַטְנוּת וְהַקִּידוּשֵׁין וְהַבְּעִילָה הִיא בְּגִדְלוּת וְלִיכ' לְמִימַר דְּהַטַּעַם גַּבֵּי קַטְנָה הוּאִיל
וּמְצִינּוּ מְדַרְבָּנָן תַּקְנּוּ קִידוּשֵׁין לְקַטְנָה לְכֹן מוֹעִיל הַחֲנוּפָה דְּבְקַטְנוּת לְבַעֲיָלָה שְׁבְּגִדְלוּת פִּינּוֹן
דַּעכ"פ קִידוּשֵׁין הָיוּ מְדַרְבָּנָן דְּהָרֵי קָטָן שְׁלֵא תִּיקְנּוּ רַבָּנָן לוֹ קִידוּשֵׁי פְּלֵל וְכַמ"ש בַּגְמ'
דִּיבְמוֹת הַנָּ"ל וּבְטוֹר הַנָּ"ל דְּלִקְטְנָה דְּנוֹקָא תִּיקְנּוּ נְשׂוּאֵי שְׁלֵא יִנְהַגּוּ מִנְהַג הַפְּקָר וְלֹא לְקַטְן
וְאַפ"ה אֲמַרְיָנוּ גַבֵּי קָטָן שְׁקִידָשׁ בְּכַתְּבוֹת בַּפ' הַמְּדִיר קָטָן שְׁקִידָשׁ אַע"פ שְׁשִׁלַּח סְבִלוֹנוֹת
לְאַחַר מִכָּאן אִינָה מְקוֹדָשֶׁת וְאִם בָּעַלּוּ קָנּוּ רַשְׁבֵּי"א בָּעַלּוּ לֹא קָנּוּ וְהִלְכְתָא כַּת"ק וְכַמ"ש
הָרֵא"ש וְהַטוֹר וְכָל הַפּוֹסְקִים וְאַף רַשְׁבֵּי"א לֹא פְּלִיג אֲלֵא אִם אָדָם בּוֹעֵל ע"ד קִידוּשֵׁין
הָרֵאשׁוֹנִים אוֹ לֹא אַבְל מ"מ תְּרַנְיָהּ סְבָרֵי בְּבַעַל ע"ד קִידוּשֵׁי קָנּוּ אַף דְּחַנוּפָה שְׁלוֹ הִיא
בְּקַטְנוּת וְלִיכָא לְמִימַר דְּגַם הַכְּנִיסָה לְחַנוּפָה מְחַדָּשׁ דַּא"כ מֵאִי לְמִימָרָא דְּקִידוּשֵׁין חֲדָשֵׁי
עִם חַנוּפָה חֲדָשָׁה שְׁקוּנָה וְגַם אֲלִיכ' דַּת"ק דְּהִלְכְת' פְּנוּתֵי סְבָרוּ דְּבָטְלוּ קָנּוּ דְאַפִּי אִין עֲדִים
שְׁבָא עֲלֵיהּ מִשְׁהַגְדִּיל אֲלֵא שְׁנַתְיָיְחַד עִמָּה מִשְׁהַגְדִּיל וְא"כ כְּשֶׁהַכְּנִיסָה לְחַנוּפָה פְּשִׁיט' וְאִין
לְדַחוּת וְלוֹמַר לְפִי שְׁגַבֵּי קָטָן שְׁקִידָשׁ אַף דְּקִידוּשֵׁי אִינּוּ קִידוּשֵׁין מְכָל מְקוֹם בִּיאַת בֶּן ט'
שְׁנִים הָיוּ בִיאָה וְאִין לָהּ עוֹד דִּין בְּתוּלָה מִשְׁהַגְדִּיל רַק כְּאַלְמָנָה וְכַמוֹ שְׁפָתוֹב בְּהַגְהוֹת
אַלְפָסִי וְהוּבָא בְּבַעַל הַמְּפָה סִימָן מ"ג דְּאִין לָהּ רַק בְּתוּבָה מְנָה וְגַבֵּי אֲלָמָנָה אִין הַחֲנוּפָה
קוּנָה רַק הַיְחוּד כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בִּירוּשְׁלַמֵי הַלִּין דְּכֹנְסִין אַרְמְלִין צְרִיכִין לְיַחְוָדֵי כּו' קָמֵי
שְׁבָתָא וְכַמְבֹּאָר בְּהָרֵא"ש וְהַטוֹר לְכֹן אִין צְרִיף חַנוּפָה שְׁהַיְחוּד דְּקִידוּשֵׁין הִיא הַחֲנוּפָה
בְּפַעַם א' הֲלֵא בְּהַמְּדִיר גַבֵּי קָטָן שְׁקִידָשׁ הַנָּ"ל אֲמַרֵי בְּרִישָׁא קֹדְשָׁה בְּטַעוֹת בְּפָחוֹת מִש"פ
אִינָה מְקוֹדָשֶׁת וְאִם בָּעַלּוּ קָנּוּ כּו' ע"ש וְאִם לֹא בָעַל צְרִיכָה קִידוּשֵׁין אַחֲרֵיהֶם דְּהִינּוּ קִידוּשֵׁי
פְּסָרָה פְּרוּטָה אוֹ שְׁטָר וְא"צ חַנוּפָה חֲדָשָׁה דְּדוּמְיָא דְּבָטְלוּ קָנּוּ אַף שְׁהַחֲנוּפָה הָרֵאשׁוֹנָה הִיא
קוֹדֵם הַקִּידוּשֵׁין וְיִמָּה לִי לְהַאֲרִיף בְּזָה הָעֵנִין כִּי לַעֲנַ"ד הַדְּבָר פְּשׁוּט (וְכֹן מְבֹאָר בְּהַגְהוֹת
מְרַדְכֵי בְּקִידוּשֵׁין פ"ב וּבַהַגְמ"י ס' י"ח ה' נְשִׁים).

וּמ"ש הַח' שְׁקָרָא תַּגָּר עַל הָרַב מְאָרְיָה דְּאַתְרָיָה וְהַבִּיא רְאֵיהּ מַגְמ' דְּקִידוּשֵׁין וְאִשִּׁיר"י שְׁם
שְׁחוּפָה דְּנוֹקָא אַחַר קִידוּשֵׁין גּוֹמַר וְכַמְדוּמָה שְׁהַבִּין הַח' הַנּוֹזֵעַ מ"ש בַּגְמ' אֲלִיכָא דְרַב הוּנָא
דָּרָה ה' דְּהִינּוּ חַנוּפָה שְׁגוּמַר אַחַר קִידוּשֵׁי פְּסָרָה דְּדוּקָא אַחַר פְּסָרָה וְלֹא אִם הַכְּנִיסָה לְחַנוּפָה
מְקוֹדֵם וְאַח"כּ קִידוּשָׁה אַבְל ז"א שְׁהָרֵי דַעַת רַב הוּנָא דְּחַנוּפָה קוּנָה לְבַד וְאַלִיכ' דְּרָבָא
דְּחוּלְקָ עֲלֵיו וְסָבַר שְׁחוּפָה אִינּוּ גּוֹמַר אֲלֵא ע"י קִידוּשֵׁין פְּירוּשׁוֹ דְּנוֹקָא עִם קִידוּשֵׁין וְלִיכָא
נ"מ אִם קִידוּשֵׁי קוֹדְמִים אוֹ חַנוּפָה קוֹדֵם וְאַשְׁרֵי הַבִּיא רְאֵיהּ הָר"ן בְּשֵׁם בָּעַל הָעֵיטוֹר רִישׁ
פְּתוּבוֹת שְׁמַתְרִץ הַלְשׁוֹנוֹת ע"י חַנוּפָה וְקִידוּשֵׁין אַף שְׁקִידוּשֵׁין קוֹדְמִים הִינּוּ שְׁבָאָמַת
לְכַתְּחִלָּה הַקִּידוּשֵׁין קוֹדְמִין אַבְל לֹא לְעִפּוּב' וְעִינּוּ בַש"ע ס' ס' מ"ש הָרַב בָּעַל הַמְּפָה סוּף
סְעִיף א' קִידוּשָׁה בְּטַעוֹת וְהַנְּלַע"ד פְּתַבְתִּי שְׁאַלָה קַטְז וְנִשְׁאַלְתִּי לְבָאָר דְּבָרֵי הַתּוֹס' בַּב"מ
וְדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹ בְּקִידוּשֵׁין פ"י יוֹחֲסִין דְּסוֹתְרִים זַא"ז שַׁבְּב"מ דָּרָה פ"ז ד"ה ע"י בָּעֲלָה

משמע דוקא לשאול איזה פלוגית אז מותר אבל בשאלת שלום אסור ובפ' י' יוחסין משמע שם בתו' ד"ה אין שואלין כו' דבשאלת שלום מותר ע"י בעלה רק לשלוח לה בשלום אסור אף ע"י בעלה ומביא ראיה מפ' הפועלים ושם בב"מ פ' הפועלים מביא ראיה מפ"י יוחסין.

בנדאי קושא נכונה היא לכאורה אבל צריכים אנו לדקדק לפי הבנה זו בתוס' פ' הפועלים דדוק' לשאול איזה פלוגית מותר ומשא"כ בשאלת שלום אסור וא"כ מאי מקשה בגמ' שם והאמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל ומתרג' ע"י בעלה שאני כו' ולפי דברי התוס' ה"ל לתרג' בקיצור דדוק' בשאלת שלום אסור אבל לשאול איזה פלוגית מותר וזה מותר לעולם אף ע"י אחרים ול"ל לתרג' ולחלק בין ע"י בעלה לאחרים אלא ע"כ שבקי' להתוס' דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה דמ"ש התוס' בפ' הפועלים היינו דוקא לשאול איזה פלוגית פירושו שלבעלה ישאל איזה אשתה ודברי התוס' מכוונים ממש כמ"ש רש"י ד"ה באכסניא שלו לא ישאל לה לשלום אלא לבעלה ישאל מה שלום הגברת.

ומ"ש התוס' אח"כ וזאת ליהודא ויאמר ולי הפעוט אבל לשאול בשלומה אפילו ע"י בעלה נלע"ד ביישוב דברי התוס' אסור ר"ל היינו לשלוח לה בשלום וזהו הנז' אפשר דמ"ש בב"מ דוק' לשאול שמסיימים התוס' במבוא' בפ"י יוחסין איזה פלוגית פי' שלא בפניה לשאול ושם איירי בשליחות שלום וכמ"ש איזה שלומה והאיך ניהוגה וכמ"ש התוס' בפ"י יוחסין ואף שהלשון קצת הרא"ש בי' יוחסין אבל לשאול בשלומה דחוק אבל הענין מכוון ומוכרח בגמ' פי' בפניה והאיך שלומה וניהוג' אפי' דהפועלים וכמו שהוכחתי מפי' קוש' ע"י בעלה אסור דהוי פאלו מדבר.

הנ"ל ותירוצו והנלע"ד פתבתי. עמה וחישינו שתשיב לו דר' חגיבה על ששאל בשלומה וקול כזה באשה ערוה לזה פתבו כדאמרינו בי' יוחסין בעובד' דילתא כו' שלא רצה רב יהודא לשדר לה שלמא מטעמ' דקול באשה ערוה ופירש"י ואם אשאל בשלומה תשיבני וה"ה היכא שהוא שואל בשלומה בפניה אפילו ע"י בעלה אסור מה"ט וזה שפתבו נמי בקידושין והא דאמרינו כו' איזה שרה אשתה ששואלין בשלום אשה ע"י בעלה היינו דוק' בשאילת שלום דומיא דאיזה שרה כו' שלא היתה בפניהם אבל לשלוח לה שלום אפי' ע"י בעלה ושלא בפניה דאיכ' תרתי לטיבות' אפ"ה אסור ומטעם שפירש"י שם וליכ' לאקשוני לפלוני וליתני בשאילת שלום ובד"א שלא בפניה אבל בפניה אסור ז"א קוש' לפי ששם בעובד' דילתא אפשר אין לו הכרע אם בפניה ה"ה או לא ולכך מחלקים שם בין שאילת שלום לשליחות שלום דפסיק' להו וליכ' למידק לפ"ז למה משני הגמ' בב"מ ע"י בעלה שאני ולא משני שנה בפניה שאני וי"ל דרבנות' אתי לאשמועי' דאפילו ע"י בעלה היכא דהוא בפניה אפ"ה אסור ואפשר דזהו הוקשה לתוס' שם ד"ה ע"י בעלה דוק' איזה כו' אבל כנא ובחידושי אגדות מהרש"א בפ' הפועלים ראיתי שכתב וז"ל ומה שהביא הרא"ם ראיה לדבריו לאסור לשאול לאשה על האיש משום דקוב באשה ערוה לאו ראיה היא כו' דהא עלי דביר עם חנה ואלישע עם כו' ולא קאמר דבור באשה אלא קול בנהגה מקולה כו' ודקאמר בי' יוחסין לישדר שלמא לילתא משום דאמר שמואל קול באשה ערוה היינו דמדמה שילוח שלום לאשה לקול אשה שמביא נמי לידי חגיבה

עכ"ל ע"ש ולא הבנתי דבריו כי לענ"ד הם דחוקים מאד מפירש"י בי' יוחסין הנ"ל ד"ה קול באשה ערנה שנא' כו' ואם אשאל בשלומה תשיבני עכ"ל ומשמע שזה היה תשוב' ממש על דברי ר"נ ואינו דמיון גם הראיה שמביא מעני נאלישע י"ל דכוננת הרא"ם נמי הכי הוא דדונק' קול דשאילת שלום שהוא מביא קצת לידי חיבה אסור משום קול באשה ערנה אבל קול דדברים שאינם בשאילת שלום בהא נמי מודה דשרי.

עוד ראיתי שם שפכת ונ"ל ומ"ש (הרא"ם) דשאני מלאכים דלית להו יצה"ר כו' דאל"כ למה לא הקשו על המקרא עצמו דכתוב ויאמרו אליו איה וגו' עכ"ל אין פאן מקום קושיא דהמקרא אפשר לפרשו ששאלו איה שרה פדי לבשרה שיהיה לה בן אבל על התוספת' שאמר' ד"א לשאל באכסניא שאינו אלא שאלת שלום פריה שפיר מדקאמר שמואל עכ"ל ותמהני דהא המבשר לא היה אלא א' כדכתיב ויאמר שוב אשוב וגו' ובשאלת איה שרה כתיב ויאמרו לשון רבים ובדאי א"א לפרש ששאלו פדי לבשרה אלא ודאי משום ד"א לשאל בשלום אכסניא ובזה דברי הרא"ם נכונים.

גם בצדה לדרך שחיבר הרב בעל באר שבע ראיתי בפ' וירא שהשיג נמי על הרא"ם ונ"ל הרא"ם ז"ל פתב אפילו איסור' איכא משום קול באשה ערנה ואני שמעתי ולא אבין שיהי ר' יונה ז"ל פתב בהד"ל בפ' מי שמתו על הא דאמר קול באשה ערנה דה"מ בשעה שמנגנת אבל בשעה שמדברת פדרפה מותר ע"כ ואין דבריו צריכין חיזוק כי דייק הלשון קול ולא אמר דיבור כו' עכ"ל הנה לפום ריהטא נראה דקושני' חזקה היא פרם אחר העיון קצת נלע"ד דלק"מ על הרא"ם כי הוקשה להר' יונה על הש"ס שפוסד דברי שמואל להני מימרות דשוק ושיער דערנה ניהו לק"ש הלא בעובד' דילתא בי' יוחסין מוכח דאפילו בקול דבורה הני ערנה והרשב"א והראב"ד פתבו בקול דבורה לא הני ערנה לק"ש מפני שהוא רגיל ולא טריד ועיין בב"י לא"ח סי' ע"ה ולזה פתב וה"מ בשעה שמנגנת כו' והיינו לק"ש דוקא ולעולם בשאילת שלום אפי' קול דבורה הני ערנה וכדמוכח בי' יוחסין הנז' וכמש"ל.

ומה שכתב עוד ונ"ל ואל תשיבני מהא דאמרינן בי' יוחסין כי' פי ע"כ צ"ל שמנהגם היה באותו זמן להשיב שאם בנגון בקול בשיר וזמר כו' דאל"כ קשה קושני' חזקה על הר' יונה הנז' האיה פתב קול באשה ערנה דה"מ בשעה שמענת אבל ט' פכ"ל ע"ש הג"ה מן הרב המספר ז"ל) בהא דקאמר קול ולא אמר דיבור אין זה דקדוק כ"כ דדרך המקרא לומר פן כמו שמצינו ברבקה שאמר' ליעקב שמע בקולי וכן בשאול שאמר הקולך זה בני דוד וכאלה רבות במקר' וכן ביבמות פ' הערל ובטא"ה סימן קע"ב דסימני סריס ואיילוני' שקולם לקוי וחזינן דבקול דבורם נמי לקויים ובהמפלת נמי י"ל ה"פ גבי מפני מה איש קולו כו' בהרא"ש בר"פ י' יוחסין דבר תמוה דלכאורה צריה ביאור במ"ש ורש"י פי' דאפילו ע"י בעלה אסור כו' וקשה דהא תלמוד ערוף שם בקידושין דקאמר ע"י בעלה א"ל הכי אמר שמואל כו' ומשמע להדיא מגמר' דאפילו ע"י בעלה אסור וגם היכן מצינו שרש"י פי' זה ונלע"ד לפרש דברי הרא"ש דמגמר' הנז' לא היה הוכחה דאפילו ע"י בעלה אסור אלא מפירש"י שפכת ד"ה א"ל ר"נ כי זולת פירש"י הייתי אומר שע"י בעלה מותר וה"פ אפשר ע"י שליח א"ל הכי אמר שמואל אין שואלין בשלום אשה ע"י בעלה והיינו שכל זה היה תשובת רב יהודא א"ל ר"נ הכי אמר שמואל

אין שואלין בשלום אשה פלל אבל ע"י בעלה מותר וכמ"ש בב"מ ובאמת פ"א זה הנה נכון ומדוק דק נמי בגמ' דלמה לא אמר נמי אפטר ע"י בעלה כמ"ש אפטר ע"י שליח גם איפא למידק למה לא הוסיף ר"י תכף בדברי שמואל תיבת פלל ולא הנצרך להשיב לו שנית אלא ודאי שרי"א אין שואלין בשלום אשה ע"י בעלה ורנ"א הכי אמר שמואל אין שואלין בשלום אשה פלל אמנם מאחר שרש"י פ"א שרנ"א ע"י בעלה והשיב לו ר"י הכי אמר שמואל כו' משמע דאפילו על ידי בעלה אסור לפירש"י דוקא ודוק וזהו ברור: שאלה קיז נשאלתי בעל שמכר את נכסיו ואשתו מוחה בידו והלוקח טוען שאין לה על נכסיו רק שיעבוד פתובתה והוא טוען שמא תמות היא בתחלה או שמא בשעת מותו תמצא לגבות פתובתה מבני חורין ולא תבא לטרוף ממנו ובכן ילמדנו רבינו הדין עם מי ושכמ"ה תשובה נלע"ד דאם הנכסים שמכר הם מנכסי עצמו ולא מנכסי צ"ב שהכניסה לו ולא מנ"מ שלה אז הדין עם הלוקח שלא תוכל למחות עד שעת טירפא וכמ"ש בגמ' דכתובות דף פ"א ונ"ל דאלת"ה וכן לא יאמר אדם לאשתו כו' אלא פל נכסיו אחראין לכתובת אשתו אי בעי ליה לזבוגי ה"נ דלא מצי למיזבין ופירש"י בתמיהה הא אוקימנא ליה הוא באותן ג' שדות אבל מי שלא כתב ולא יחד מוכר הפל ואינה יכולה לעכב ומיהו פשימות טרפה לקוחות ועיין בב"ב דף נ' בתוס' ד"ה אלימא למעוטי ועיין בס' התרומות שער ששי ח"א במה שמאריך שם במחלוקת הפוסקים ועיין בתקנת מחוקק סי' צ' ס"ק מ"ז שכתב ואין לאשה פח למחות למכרן הלשון מגומגם קצת דאין לאשה פח למחות בבעלה למכר נכסים שלו רק בהגיע זמן הטירפא לה למחות שלא למכרן לגוי עכ"ל וע"ש בס"ק מ"ב ומה שאית' בפוסקים ובש"ע סי' צ' סי"ב וכן בעל שמכר בנכסי אשתו לא עשה פלום כו' ודייק בנכסי אשתו היינו נצ"ב או נ"מ ולא בשאר נכסים ועיין (הג"ה. מן הרב המחבר ז"ל) בח"מ הנ"ל שם ס"ק מ"ב. ואע"פ ועיין בתשו' הגאונים סי' רע"ט ובסי' שכתב בת"ה סי' של"ט ונ"ל ועתה יש קצ"ה מ"ש בדין זה.

להסתפק כו' אם האשה יכולה לעכב המכירה כו' מחמת שיעבוד פתובתה כו' דמשמע משם שהאשה יכולה לעכב המכירה אבל ז"א דקדוק וכמ"ש בח"מ הנז' הלשון מגומגם קצת כו' דלאו דוקא כו' דאין לאשה פח למחות בבעלה כו' ומ"ש בת"ה שיכולה לעכב היינו שתטרוף הנכסים פשתבא לידי גיבוי והנלע"ד פתבתי: שאלה קיח נשאלתי מן הרב דק"ק בילוגראדו לחוות את דעתי איך לכתוב גט לאשה מרת בינבינידה מפמה ספיקות הנופלים בשם הנה.

תשובה הן אמת דקשה עלי מאד מעשרה דברים קשים לטפל בעסק הזה לחומר איסור א"א וחשש ממזרות חלילה וביותר שאינני בקי בהן ובשמותיהן של גשי הספרדיים ובלשוניהם רק מפי מר אני חי וע"פ ספרים הנמצאים אתי עמי ובפרט ספר שמות אשר חיבר חמיו הגאון זצוק"ל אשר אסף וליקט כל השמות חולין וקדושים וחקר אחריהם בשבע חקירות ומאן חפים למיעבד פי הא מלתא פחמיו ז"ל אשר הוא בקי בלשון הספרדיים והאשכנזים וכמ"ש הרא"ש בתשו' פלל נ"ו סי' ט' שכתב לו ר' ישראל בעסק התקנה שהועתק מלשון ערבי ללשון עברי וכתב ר' ישראל הנז' ונ"ל הצעה ראשונה מעתה אין ראוי שיפסוק בנה אלא מי שיש בו ב' דברים הללו הא' שיהיה בעל סברא נכונה והשני שיהיה בקי בלשון ערבי האמיתות.

וה"ה בנ"ד בעסק הגט הגזי לדייק בשם האשה הנז' אין ראוי שיפסוק בעסק הזה ג"כ רק מי שיש בו ג"כ שני מדות האלה והשיב הרא"ש ז"ל ונ"ל הצעה ראשונה שכתב שאין ראוי שיפסוק דין זה אלא מי שיש בו שני דברים הללו וכו' על הצעת הסברא ת"ל חנני אלקים ויש לי כל בסברא אמיתית ככל חכמי ספרד ועל לשון ערבי שאינו בקי והנה אנכי הדל באלפי שאין לי להתפאר במעשה ידי כמו הרא"ש ז"ל והנה מן הראוי למשוך את ידי מעסק הזה לחומר הנושא אבל לעצור במילין מי יוכל פי האשה הנז' בוכה ומבכה אחרים עמה אשר היא שפולה וגלמודה דא מפעלה זה שנתים ימים ואגידא ביה עבור התרשלות עסק הגט הנז' ומר אלצני לחיות דעתי בעסק הגט הזה בשם האשה הנז' והנה לי לעינים כתב ידו דמר שכתב ונ"ל שהשם שכתוב בספר חמיו שהביא שם בנין ונידה היינו לשון ספרד והוא עצמו שם בניונידא אלא שההפך' ביניהם שזה לשון פורטוגל וזהו לשון ספרד וכו' האשה הלזו מיום שבאה לשכון בארצינו לא נקראת כ"א בשם בניונידא וגם אנשי המקום הזה הנשים הנקראות בשם הזה אין קוראין אותן בנין ונידה אלא בניונידא דוק' כי בנין ונידא לא יזכר ולא יפקד אף שבאמת הוא לשון ספרד ומן הראוי לקרות בנין ונידא עכ"ז נעתק לשון בנין ונידה מפייהם אנו הפל יודעים שביונידא ר"ל בנין ונידא עכ"ל.

הנה כפי משמעות כתבו דמר שהשם הזה מורגל אצל הנשים דהיינו הנשואות הנה מן הראוי למעל"ת לחקור אחר שטרי פתובות של הנשים האלה איך נכתבו השטרי פתובות אם כל הסופרים פולן בחדא מחתא מחתינהו לכתוב השם בשטרי פתובותיהן וכינונו לשפה אחת ודברים אחדים אזי בנדאי יש לומר שקבלה היתה בידם איש מפי איש לכתוב שם הזה כף כי באמת יש לסמוך על הפתובה שהרי מצינו בגמ' דיבמות פ' האשה א"ל ב"ש וקלא מספר פתובה גלמד שהוא כותב לה כשתנשא לאחר תטלי מה שהוא כותב ליכי וחרזו ב"ה להורות פדברי ב"ש ואין לדחות ולומר דדוק' לענין ממון סומכים על מ"ש בשטרי פתובות אבל לא לענין איסור ומכ"ש באיסור אשת איש החמור.

אמנם ז"א דהא אמרי בגמ' דהמקבל הלל הנה דורש לשון הדיוט דתניא אנשי אלכסנדריא היו מקדשין נשותיהן ובשעת פניסתן לחופה באין אחרי' וחוטפים אותה מהן ובקשו חכמים לעשות בניהם ממזרים א"ל הלל הגזן הביאו לי פתובות אמכם ומצא שכתוב בהם לכשתפנסי לחופה הני לי לאנתו ולא עשו בניהם ממזרים וכתב בני"ש שם בשם הרנב"ר שהנה דורש לשון הדיוט אף שהנה איפשר לפרש לכשתנשא לחופה הני לי נשואה גמורה ומעכשיו בשעת אירוסין כשכתב לה פתובה היא ארוסה אלא שא"כ לא הנה הדבר צריך לאומרו כו' ע"כ א"כ משמע משם אף שמשמעות לשון הפתובה יש לפרש בפירוש אחר וא"כ כפי הפי' הנה הנה להלל הגזן לחוש לחשש ממזרות כשחוטפין נשותיהן ואפ"ה הנה דורש לשון הדיוט הפתוב בפתובה וסמוך עצמו על דרש לשון הפתובה אפי' הוא רק לשון הדיוט ולא תקנת חכמים והתיר א"א וסילק חשש ממזרות מעליהם ומכ"ש בנ"ד שיש לסמוך על סמוך נוסח השם הפתוב בכתובתה.

והנה יש פתחון פה לפע"ד לחלוק דלא דמי להא דנ"ד דבשלמא בנדון דהלל שהנה סומך על שטרי פתובות היינו לפי שהנה פתוב פן בכל שטרי פתובותיהן לכן בנדאי תנאי הוא דרמי בקידושיהן שלא יהיו נגמרין עד שעת פניסתן לחופה מאחרי שמבואר פן בכל

הפתובות וכמבואר בני"שם אף שלא נכתב הרי הוא כאלו נכתב פי כל המקדש אדעת' דרבנן מקדש כמבואר בכתובות ובגיטין ובבבא בתרא ובכמה מקומות לאפוקי בני"ד בענין גוסס' דשם אינו מן הראוי לסמוך ע"ז כי זהו דבר שאינו מצוי ורגיל וע"ז נאמר דמי איפא דאנו לא ידעינו וספרא דבי דינא ידעי וכמבואר בסנהדרין גבי ההוא אודיתא.

אבל כד מעיינת שם תמצא דלא דמי לההוא אודיתא וכו' דהתם איירי שיש חשש שטעו בדין ולאו כ"ע דינא גמירי לאפוקי בשם הלנה והמלנה שמחוייבים להפיר היטב שמותיקו ובפרט בני"ד בשם בינבינידה שיותר מן רגל לכתוב וי"ו מן פי"ת שהפי"ת צ"ל רפה ומשא"כ וי"ו וא"כ יש לומר דודאי סהדי דייקי וכתבי בינבינידה ע"פ אינה חכם או אינה רב שהורה להם פן ובפרט בעיקר השם בינבינידה ולא בנין וינידא ומכ"ש שיש לומר ג"כ דמה התם בעובדא דהלל שהיה רגילין לכתוב פה וי"ל דאינו רק שופרא דשטרא ואפ"ה דרש לשונם לשון הדיוט להפקיע איסור אשת איש ומכל שכן בדבר שמדקדקים העדים יותר ומכל שכן בעיקר השם בינבינידה שיש לכתוב כמו שכתוב בכתובה ולא בנין וינידא.

ואף שיש לומר דלא אמרי' דנלמוד מספר כתובה רק בשנינוי שם גמור אבל לא בשנינוי שם בינבינידה לביין וינידה ומכל שכן לחלק בין פי"ת לוי"ו לא אמרינו דנלמוד מספר כתובה אמנם ז"א וכמו שאכתוב לקמן בענין הירמוזא פירמוזא וכמו בענין קיר"אנה כיר"אנה כו' ואיתא בגמ' דכתובות פ"ב איבעי' להו מהו להעלות משטרות ליוחסין רב הונא ורב חסדא ח"א מעלין וח"א לא מעלין ומסיק בגמ' דהאבעי' הנז' הוא דכתוב ביה אני פלוני פהו לויתי מפלוני מנה וחתמו עדים מאי אמנה דבשטר קמסהדי או דלמא אפולי מלתא קא מסהדי וכו' ופסקו הפוסקים מאחר דלא איפסק' הלכתא כמאן לכן אין מעלין.

הנה לפי מאי דפסקו הפוסקים הרא"ש והטור בא"ה סי' ג' ושאר פוסקים דאין מעלין משטרות. ליוחסין והטעם דאמנה דבשטר קמסהדי ולאו אפולה מילתא קמסהדי א"כ בני"ד מצינו בשטרי כתובות שם האשה הפתובה בינבינידה וחתומים עליה סהדי אי אמרינו דאמנה שבשטר קמסהדי ולא אפולה מילתא קמסהדי א"כ אין ללמד משטר כתובה פלום רק אענין ממון המבואר בכתובה ולא אשאר דברים.

אמנם זה אינו דאף אי אמרינו דעדים לאו אפולה מילתא קמסהדי רק אמנה. שבשטר מ"מ הכל מודים שהם מעידין שזהו שם הלנה והמלנה דאל"כ פשיטא שהשטר פסול שהרי אמרי' בגמ' בגט פשוט כותבים גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו וכותבין שובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה ובלבד.

שיהא מפירין ומסיק שם בגמרא מאי ובלבד שיהא מפירין אמר רב יהודא אמר רב ובלבד שיהא מפיר שם האיש בגט וע"פ מסקנת הגמ' וה"ה לשם האשה ושם האשה בשובר וה"ה לשם האיש וא"כ לפ"ז אי זה מקרי שנינוי השם א"כ גם השטר כתובה היא פסולה לפי שאין זה שם האשה ולא נחשדו העדים על כך לחתום את השטר הפתובה כשאין מפירין לשם האשה הוא כף ובפרט כתובה הוא מילי דפרהסיא הוא וכמ"ש בגמ' דכתובות שם פ"ב איבעיא להו מהו להעלות מנשיאות פנים ליוחסין כו' תיבעי למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דמתאכלי בצניעה אבל נשיאות פנים בפרהסיא הוא א"כ משמע

שֵׁשׁ לַחֲלָק בֵּין מִיֵּלֵי דְצַנְעָה לְמִיֵּלֵי דְפְרָהֶסְיָא וְכוּ' וְא"כ בַּנ"ד בְּכַתּוּבָא מְדַקְדָּקִים יוֹתֵר הוֹאִיל וְהוּא מִיֵּלֵי דְבְּפְרָהֶסְיָא אַף שְׁאִינוּ דוֹמָה מִמֶּשׁ הָאֵי בְּפְרָהֶסְיָא לְהָא דְפְרָהֶסְיָא לְנִשְׂיָאוֹת כַּפִּיִם מ"מ יֵשׁ לַחֲלָק בְּכַד וְכִי תִימָא הֲלֵא אֵיבְעִיָא בְּגַמְרָא דְכַתְּנֻבוֹת הַנּוּ' אִי מַעְלִין מִשְׁטָרוֹת לְיוֹחֶסֶין אֲמַרִי שָׁם הֵיכִי דְמִי אֵילִימָא דְכַתּוּב בֵּיה אֲנִי פְלוֹנִי פְהֵן חַתְמִתִּי עַד מֵאֵן מְסַהִיד עֵילֻנְהָ וְכוּ' לֹא צָרִיכָא דְכַתּוּב בֵּיה אֲנִי פְלוֹנִי פְהֵן לְוִיתִי מִפְלוֹנִי נְחַתִּימִי סְהָדִי מֵאֵי אֲמִנְהָ שְׁבִשְׁטָר קְמַסְהָדִי אוּ דְלִמָּא אֲפֹלְהוּ מְלִתָּא וְא"כ מִשְׁמַע אַף שְׁכַתּוּב בְּשְׁטָר פְלוֹנִי פְהֵן מ"מ אִי אֲמַרִי לֹא פְהֵן הוּא א"כ קָשָׁה אִיךָ לֹא יְדַקְדְּקוּ הָעֵדִים בְּשֵׁם הַלְוָה שְׁהוּא פְהֵן שְׁלֵא יִחְיִיבוּ אֶת אִישׁ אַחַר לְפֻּם רִיחֻטָּא כַּד מְעִינְתָּ בְּתוֹס' שָׁם תִּמְצָא שׁו"א קוֹשְׁיָא שְׁהָרִי הַתוֹס' מְקַשִּׁים שָׁם בַּד"ה אֲמִנְהָ שְׁבִשְׁטָר וְא"ת וְאִי לֹא אֲפֹלְהוּ מְלִתָּא קְמַסְהָדִי א"כ עֵדִים חַתְמִי אַע"ג דְלֹא יִדְעִי אִי פְהֵן כו' וְא"כ הָא דַּתְּנֵן בְּגִט פְּשׁוּט גְּבִי ב' יב"ש הַדְרִים בְּעִיר א' כו' יִכְתְּבוּ פְהֵן וּמָה מוֹעִיל בֵּינֵן שְׁעֵדִים חוֹתְמִין אַע"פ שְׁאִין מְכִירִים בּוֹ שְׁהוּא פְהֵן וּמָה מוֹעִיל וְכוּ' וי"ל דְהֵיכָא דְהוֹחֲזִיקוּ ב' יב"ש וְדֵאִי אֲפֹלְהוּ מְלִתָּא קְמַסְהָדִי כִּי אַז צָרִיכִין לִידַע שְׁהוּא פְהֵן וְהֵתָם וְדֵאִי מַעְלִין מִשְׁטָרוֹת לְיוֹחֶסֶין וְהָכָא מִיֵּרִי בְּדִלָּא הוֹחֲזִיקוּ וְא"כ הָא דְחַתְמִי עֵדִים שְׁהוּא פְהֵן אַף שְׁאִינוּ פְהֵן הֵינּוּ בְּדִלָּא הוֹחֲזִיקוּ וְבַדֵּאִי יִדְעִינוּ שְׁהוּא זֶה דְאִין שָׁם יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן אַחַר אָבִל מ"מ בְּשֵׁם הָאִשָּׁה עֲצָמָה אִיךָ נֹאמֵר שְׁלֵא דְקָדְקוּ אַף שְׁיֵשׁ לוֹמֵר אִיפְכָא בַּנ"ד שְׁהָעֵדִים בְּקַל יְכוּלִין לְטַעוֹת בְּשֵׁם הָאִשָּׁה עֲצָמָה בְּאִשְׁרֵי שְׁאִין בֵּינֵיהֶם הַפְּרֵשׁ גְּדוֹל כְּמוֹ בַּנ"ד בְּשֵׁם בִּינְבִינִידָה אָבִל מ"מ אִי אֲמַרִינוּן שְׁבַגֵּט מְקַרִי שְׁיִנּוּי הַשֵּׁם א"כ נֹאמֵר שְׁבַדֵּאִי גַם הָעֵדִים דְקָדְקוּ בְּכַד.

אֲכֹן כַּד מְעִינְתָּ בְּסוּגְיָא שָׁם תִּמְצָא שְׁקוֹשְׁיַת הַתוֹס' מַעֲיַקְרָא לִיתָא שְׁהָרִי הָאֵיבְעִי' הוּא בַּגְמ' אִי מַעְלִין מִשְׁטָרוֹת לְיוֹחֶסֶין הֵינּוּ דְכַתּוּב בֵּיה אֲנִי פְלוֹנִי פְהֵן לְוִיתִי מִפְלוֹנִי מְנָה נְחַתִּימִי סְהָדִי אַז הָאֵי בַעִי' אִי אֲמַרִינוּן אֲפֹלְהוּ מְלִתָּא קְמַסְהָדִי אוּ אֲמִנְהָ שְׁבִשְׁטָר קְמַסְהָדִי הֵינּוּ לְפִי שְׁכַתּוּב בְּשְׁטָר שְׁהַלְוָה בְּעֲצָמוֹ כְּתַב הַשְׁטָר וְכַתּוּב אֲנִי פְלוֹנִי פְהֵן נְחַתִּימִי סְהָדִי אַז י"ל דְהָעֵדִים סְמְכִי אַהֲלֻנְהָ וְלִכְן לֹא דְקָדְקוּ אַחַר הַלְוָה וְסְמְכוּ עַל מָה שְׁהַחֲזִיק בְּעֲצָמוֹ הַלְוָה וְאִין מַעְלִין מִשְׁטָרוֹת לְיוֹחֶסֶין וְלֹאפּוֹקִי כְּשַׁעֲדִים כּוֹתְבִין הַשְׁטָר נְחַתְמִים תַּחֲתֵיוּ בַּדֵּאִי אֲמַרִינוּן שְׁהָעֵדִים דְקָדְקוּ הֵיטֵב וְסְמְכִינוּ עֲלֵיהֶם מִשְׁטָרוֹת לְיוֹחֶסֶין וְאֲמַרִינוּן אֲפֹלְהוּ מְלִתָּא קְמַסְהָדִי וְא"כ לַפ"ז קוֹשְׁיָא הַתוֹס' אִינוּ קוֹשְׁיָא מָה שְׁהַקְשׁוּ מְהָא דַּפ' גִּט פְּשׁוּט גְּבִי שְׁנֵי יב"ש יִכְתְּבוּ פְהֵן דְזָהוּ קָאִי עַל הָעֵדִים וְזָהוּ שְׁאֲמַר בְּלִשׁוֹן יִכְתְּבוּ שְׁקָאִי עַל הָעֵדִים וְאִין אֲמַרִינוּן שְׁבַדֵּאִי דְקָדְקִי הֵטִיב לֹאפּוֹקִי שְׁכַתּוּב בְּלִשׁוֹן אֲנִי פְלוֹנִי פְהֵן שְׁהוּא הַלְוָה בְּעֲצָמוֹ וְהָאֵיבְעִיָא בְּגַמְרָא הוּא כְּשְׁהַלְוָה בְּעֲצָמוֹ כְּתַב אֲנִי פְלוֹנִי פְהֵן וְאִין אַף שְׁהָעֵדִים בְּעֲצָמָם אֲפֹלְהוּ מְלִתָּא קְמַסְהָדִי מ"מ אִין מַעְלִין לְיוֹחֶסֶין מֵאַחַר שִׁי"ל דְסְמְכוּ אַדְבָרֵי הַלְוָה שְׁכַתּוּב וְהַחֲזִיק עֲצָמוֹ כֵּן וְכֵן נִרְאָה דַּעַת הַרְשָׁבָא וְכַמ"ש הַר"ן בְּשֵׁם הַרְא"ה בַּפ"ב דְכַתְּנֻבוֹת וְא"כ בַּנ"ד שְׁכַתּוּב בְּכַתִּיבְתָּהּ בְּלִשׁוֹן סְהָדִי אַז אֲמַרִינוּן אֲפֹלְהוּ מְלִתָּא קְמַסְהָדִי בְּפִרְט בְּשִׁנּוּי הַשֵּׁם הִנֵּה בְּלִשׁוֹן בִּינְבִינִידָה וְאַף שְׁמִסְיִים הַר"ן שָׁם וְז"ל אָבִל הַרְמַב"ם וְז"ל סָבֵר דְאִפִּילוּ בְּלִשׁוֹן עֵדִים נְמִי מְסַפְקָא לָן וְטַעְמָא דְמִלְתָּא לְפִי שְׁאִיפְשֵׁר שְׁהַסּוּפְרִים סוּמְכִין עַל שְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם שְׁהֵן מוֹחֲזִיקִי בְּעִיר וְכִינוּן דַּחֲזוּ לִיה דְאֹכֵל בְּתֵרוּמָה וְקוֹרִין אוֹתוֹ פְהֵן אִינְהוּ נְמִי קָאֵרוּ לִיה כו' ע"ש וְא"כ לְפִי דְבָרֵי הַרְמַב"ם אַף שְׁבִלִשׁוֹן סְהָדִי נְמִי מְסַפְקָא לִיה וְא"כ בַּנ"ד אִין סוּמְכִין עַל הַשֵּׁם הַפְּתוּב בְּכַתְּנֻבָּה לְכַתּוּב כֵּן בְּגִט וְכֵן נִרְאָה שְׁהוּא דַּעַת הַטוֹר בַּא"ה סִי' ג' שְׁכַתּוּב ג"כ בְּלִשׁוֹן הִנֵּה וְאַפִּי' מִשְׁטָרוֹת מַעְלִין לְכַהֲנָה כִּי צַד

כתב בשטר פלוני פהו לנה מנה וקעדים חתומים תחתיו הרי זה בחזקת פהו אבל לא ליוחסין ע"ש וא"כ לפ"ז אינו מחלק בין בלשון סהרדי בין בלשון הלנה.

וראיתי בתשובת הרשב"א הביאו הב"י בסי' מ"ט וז"ל על שני יוסף בן שמעון וכתוב בשטר אני יוסף ב"ש נ"ר לויתי מפלוני ואפילו עדים חתומים בו לא אמרינו בכי הא אפולוהו מילתא קמסהדי כדאמרינו בפ"ב דכתובות אבל אם היה פתוב בשטר אמר לנו יוסף בן שמעון נ"ר נרא' דהוי סימן פי היכא דאי כתבו יוסף הפהו ב"ש כו' ע"ש וא"כ לפ"ז דאפילו בב' יב"ש אי כתוב בלשון אני פלוני פהו לא אמרינו אפולוהו מילתא קמסהדי וזהו כמ"ש לעיל ג"כ מ"ש הר"ן בשם הרמ"ה וזהו שלא פדברי התוספות שפחלקים בין יב"ש א' לב' יב"ש ולפ"ז קושני' התוס' ליתא וכמ"ש לעיל.

ולפי מה שפכתתי בשם הרא"ה והרשב"א שפחלקין בין אם פתוב בשטר אמר לנו ובין אם פתוב בשטר אני יוסף ב"ש והיינו מהטעם דקעדים לאו אפולוהו מילתא קמסהדי א"כ לפי דבריהם צריכין אנו לישוב מאי דאמרי' בגמרא דכתובות הנז' אי מעלין משטרות ליוחסין כו' דמשמע אבל לתרומה פשיטא דמעלין וקשה למה הלא עדים לאו אפולוהו מילתא קמסהדי וצ"ל דמ"ש דלאו אפולוהו מילתא קמסהדי לאו חלילה לומר שיעידו על מה שאינם יודעים ולא ידקדקו אלא שעדים בנדאי מדקדקים רק כשפתוב בלשון אני פלוני פהו אז סומכין על הלנה שמחזיק עצמו בכהו והשטר פשר באשר שלאו אפולוהו מילתא קמסהדי וסומכין ע"ז לענין דרבנן אבל לא לענין יוחסין לאפוקי אם נכתב שם ואמר לנו סומכין שבודאי דקדקו הטיב וסומכין עליהן ועיין בס' גידולי תרומה שער ל"ג ובמ"ש עמיתי הרב הגדול בעל שפתי פהו מה שמקשה על הרשב"א הנז' בפ"ה ולפי מה שפכתתי דברי הרשב"א נכונים ותמהני על הרב בעל המפה שהביא תשובת הרשב"א הנז' ובשלחנו הטהור בא"ה סי' ג' פתב בסעיף ב' פתב הרב הקדוש הב"י דאפ"י משטרות מעלין לכהונה כיצד הרי שהיה פתוב בשטר פלוני פהו לנה מפלוני וקעדים חתומי' תחתיו כו' וא"כ משמע משם דדוקא כשפתוב בשטר פלוני פהו לנה מפלוני אבל אם פתוב אני פלוני פהו אין מעלי' והל"ל לרבנותא דאפילו באני פלוני פהו ג"כ מעלין משטרות לתרומה בזמן הזה דדוקא ליוחסין אין מעלין בנדאי י"ל שמעתיק שם הב"י לשון הרמב"ם לפי שהרמב"ם חולק עם הרשב"א במה שפחלק הרשב"א בין פתוב ואמר לנו או אני פלוני פהו ומישב בזה קושיות התוס' הנז' וכמ"ש לעיל לאפוקי הרמב"ם חולק על הרשב"א וכמ"ש הר"ן והבאתי לעיל לפי שהרמב"ם סובר פדעת התוס' שאינו מחלק בחילוקו של הרשב"א אבל על הרב בעל המפה תמהני שמביא בח"מ הנז' דעת הרשב"א בזה וא"כ בטא"ה הנ"ל ה"ל להגיה שם על ל' הרמב"ם שהביא ב"י בספרו הקצר דאפ"י בלשון אני פלוני פהו מעלין משטרות לתרומה וכפי דעת הרשב"א וכמו שפכתתי לישוב דעת הרשב"א במה שמשמע בסוגי' הגמרא' אבל לתרומה מעלין.

דברי הב"ח מגומגמים שם בא"ה סי' ג' שכתב ואפ"י לשטרות מעלין בגמ' אלא לא צריכא דכתוב ביה אני פלוני פהו כו' וחתמי' סהדי כו' וס"ל לרבינו דה"ה בכתוב בו פלוני פהו לנה מפלוני נמי אמרינו אפולוהו מילתא קמסהדי דמאי שנא כו' עכ"ל וקשה כלפי לניא דאדרבה כשפתוב בשטר פלוני פהו לנה מפלוני וחתמי' סהדי אז כ"ע סברי דאפולוהו מילתא לפי שפתוב לשון סהדי ולאפוקי כשפתוב ביה אני פלוני פהו כו' י"ל.

דלאו אפוליהו מילתא קא מסהדי וכמו שמתלק הרשב"א. וראיתי בתשובת הרב הגדול מוהראנ"ח בסי' כ"ב במשא ומתן שלו בדברי בעת"ה בדין פהו שגירש ולא נכתב הפהו בגט שיש לפנסלו אפי' בימי האמוראים כדאיתא בפרק שני דכתובות אין מעלין משטרות ליוחסין משמע שפתבו בשטרות הפהו כו' וכ' עלה מהרא"ש דמשמע דוקא בימי האמוראי' היו כותבין אבל בימי התנאים לא היו כותבין פהו בגט והוא דתנן בג"פ בשני יוסף ב"ש דאם היה אחד מהן פהו יכתבו פהו ולא קאמר אם היה אחד מהן פהו יש היפר, משמע דבימי התנאים לא היו רגילין לכתוב פהו ומקשה שם לימא דלעולם ליכא הפרש בין זמן האמוראים לזמן התנאים והוא פלוגתא דמעלין קאי אמתני' דפ' גט פשוט דתנן התם ואם היו משולשין יכתבו פהו כו' וכתב ונ"ל ואחר עמדי על דברי התוס' שם בכתובות ראיתי שזאת הקושיא היא מתורצת פן והיינו בתירוץ של התוס' שמתלקין דדוקא בהחזקו שני יוסף ב"ש אז אפוליהו מילתא קא מסהדי בלי החזקו וא"כ אי אפשר לומר דקאי ההוא פלוגתא דמעלין אהא דגט פשוט דא"כ היכי קאמר אמנה שבשטר קמשהדי ע"כ.

הנה קושית מהרא"ש מעיקרא אין לה שחר דנאמר דעיקר האיבעני' ופלוגתייהו קאי אמה ששנינו בפ' ג"פ ואיך סידרו פלוגתייהו בסדר נשים ועיקר פלוגתייהו בסדר [גזיקין] גם מ"ש שבתירוץ של התוס' מתורצת הקושיא הנז' א"כ קשה לפ"ז מה שכתבתי שהרשב"א מחולק עם התוס' ולמ"ש הרשב"א מתורן קושיות התוס' בענין אחר והיינו דהיא דגט פשוט איירי שכתוב שם בלשון סהדי משא"כ בהיא דכתובות דאיירי שכתוב בו אני פלוני פהו כו' וא"כ קושיתו במקומו עומדת דלמא ההוא פלוגתא דמעלין קאי אהוא דגט פשוט ואינו קשה ע"ז דא"כ היכי קאמר אמנה שבשטר קמסהדי.

ז"א קושיא דבהאי בעיא מפני כגון דאמר אני פלוני פהו וחתמי סהדי. ולאפוקי בג"פ איתא שם במשנה אם היו משולשין יכתבו פהו וקאי אעדים ולאפוקי לפי שתירצו התוס' אין לומר דשם בכתובות איירי בדלא החזקו וע"ז קאי האיבעני' והפלוגת' ומשא"כ בגט פשוט איירי בהחזקו דא"כ קשה דהיה להם לפרש דעיקר האיבעני' איירי בלא החזקו ולאפוקי לפי תירוץ של הרשב"א אינו קשה דהיה להם לפרש דעיקר האיבעני' איירי וכו' כשכתוב בלשון אני פלוני פהו דהרי חילוק זה מבואר שם בהדיא וגם בשאר דברים של מהרא"ש בתשוב' הנז' יש לפקפק בו רק באשר שאינו מעניינינו קצרותי איברא נשמע מפל הנז' שהרמב"ם והרשב"א והתוס' מחולקים אף אם נמצא פתוב בשטר בלשון עדים אי אמרינן אפולי מילת' קא מסהדי.

וא"כ בנ"ד לענין גיטין אזלינן לחומר' ואין סומכין על השם הפתוב בכתובה שיכתבו ג"כ פעין זה בגיטין. אמנם פד מעיינת' ודייקת בלשון הר"ן הנז' שכתב בשם הרמב"ם גירס' אחרת הרמב"ן) ונ"ל וטעמא דמילת' לפי שאיפשר שהסופרים סומכין ע"ש.

זהו דוקא שייך אם הסופר כתב הפתובה והעדים חתומים תחתיו לאפוקי אם העדים בעצמם כתבו הפתובה אז איפשר יש לסמוך על הפתובה ואמרינן דאפוליהו מילת' קא מסהדי וגם הרמב"ם ונ"ל מודה בזה ואיפשר שהטור נמי מודה בזה דמעלין משטרות ליוחסין וג"כ נוכל לתרץ בזה קושיות התוס' הנז' אליבא דכ"ע.

ולפ"ז איפשר לישוב מה שקשה לפי מה שהעסקתי תשוב' הרשב"א הנ"ל מ"ש הב"י דמשמע פשטות בלשון סהדי אז אמרי' דעדים אפוליהו מילת' קמסהדי וכד מעיינת בתשוב' הרשב"א שבדפוס סי' אלף קצ"ו ונ"ל ואף מפני שחתמו עליהם העדים אין בכך פלוג דעדים לא אפוליהו מילת' קמסהדי וכדתנן העורר על השדה והוא חתום עליה בעד כו' ע"ש וא"כ משמע משם דהרשב"א סובר דעדים לאו אפוליהו מילתא קמסהדי וזהו סותר מ"ש הב"י בשם תשובות הרשב"א וליכא למימר דשם איירי שלא פתוב בלשון סהדי.

דכד מעיינת שם תמצא שז"א אכן לפי מ"ש לעיל לחלק בין פשהסופר פותב השטר ובין פשהעדים פותבין השטר וחומתי וא"כ י"ל שמ"ש הרשב"א בתשו' שהובא בב"י איירי שהעדים בעצמם פתבו השטר ואז אמרי' אפוליהו מילת' קמסהדי וכי שם קאי אשני יוסף בן שמעון ודקדקתי לעיל שמבואר במשנה גבי שני יוסף ב"ש יכתבו דורות או פהן והיגו שהעדים בעצמם פותבין השטר ואז מדקדקין היטב.

ולאפוקי מ"ש בתשו' הרשב"א בדפוס דלא אמרינו אפוליהו מילת' קמסהדי היגו כשהוא פתב של הסופר ואז לפעמים סומכין על הסופר בקצת דברים שאינן מעכבין בענין השטר.

אמנם זהו דוחק לפי שקשה ע"ז דלמה ליה להרשב"א לחלק בין לישנ' דידי' ובין לישנא דסהדי ה"ל לאיפלוגי בדידיה שכל השטר הכתוב בלישנ' דסהדי רק יש לחלק בין פשהעדים עצמם פותבין השטר או הסופר כתב השטר אכן ראיתי לישוב השני תשובות הרשב"א דמ"ש בתשובת הרשב"א שהובא בב"י דבלישנ' דסהדי אז העדים אפוליהו מילת' קמסהדי היגו דוקא בנדון שלו גבי יב"ש לפי שכתבו לעיל בשם התוס' שמחלקים בין ההיא דגט פשוט דשם איירי בשני יב"ש ואז מוטל על העדים לדקדק כו' וא"כ לפ"ז אעפ"י שכתבתי לעיל שהרשב"א מחולק עם דברי התוס' הנז' אבל מ"מ מודים דדוק' במלתא התלוי בעיקר השטר כגון גבי יב"ש אז אמרינו אפוליהו מילת' קמסהדי פשטות בלישנא דסהדי ומשא"כ פשאינו תלוי בעיקר השטר וכשכתב בלישנ' אני פלוני שלי"ט כו' אף שהעדים חותמים למטה גבי שני יב"ש אז לא אמרי' אפוליהו מילתא קמסהדי כי הלנה הערים וכמבואר שם ועיין בכנסת גדולה סי' מ"ט.

וראיתי בתשובות מהרדב"ז ח"א סי' רס"ח שכתב ונ"ל שאלה בשטר שכתוב בו אנו העדים ח"מ מעידין שלנה פלוני הפהן כף וכף כו' אם מעלין אותו לגשיאות פפים ולתרומה כו' תשובה עדות גמורה היא להעלות ליוחסין עד וא"ת פיון דסהדי אפוליהו מילתא קמסהדי הרי שכתוב בשטר אנו מעידין שמכר פלוני שדה שהמצר שלו הוא סמוך לשדה ראובן הרי שתהי' עדות זו לראובן שהשדה שלו כתב הריטב"א בשם רבו כו' עד ולי נראה לתרץ דבשלמא גבי שדה אינם נאמנים דהיגו לענין מצרים) דזמנין דהוי אריס כו' והוא עומד תמיד בשדה אמרו שהמצר שלו בצד שדה ראובן שרואי' שמשתמש בו תמיד לפיכך אין עדותן עדות ראיה כו' אבל גבי פהן אין קורין לשום אדם פהן אא"כ רואין אותו עניני פהנה ולפיכך נאמני' ומעלין אותו ליוחסין ע"פ עדות זה כו' ע"ש.

הנה לפי דבריו במה שמחלק בין סימני מצרים לשאר דברים א"כ בזה יש לישוב ג"כ השני תשובות של הרשב"א כי מה שכתוב בתשובת הרשב"א שבדפוס איירי ג"כ שכתוב במצרים מצר פלוני והקדש כו' וע"ז פתב הרשב"א ואם מפני שחתמו עליו העדים אין בקד פלום דעדים לאו אפוליהו מילת' קמסהדי והיינו דומיא דמ"ש מהרדב"ז לאפוקי מ"ש הרשב"א בתשובה שהובא בב"י אז מחויבים העדים לדקדקו שזהו דבר הנוגע בלנה עצמו, וכד מעינת' בתשו' מהרדב"ז הנז' תמצא שדבריו הם ממש כתשובות הרשב"א שבהביא הב"י הנז' והיינו פדברי הרא"ה והרשב"א שבהביא הר"ן הנז' ותמהני שמביא דברים הנ"ל כאלו מפיו אנו חיים בזה ובאמת זהו מחלוקת ישנה בין הרא"ה והרשב"א להרמב"ם (הרמב"ן) וכמבואר בר"ן הנזכר איה נעלם ממנו דברי הר"ן הנז' וגם דברי הרשב"א מה שהוא בדפוס.

ועוד ראיתי בתשובות מהרד"בז כ"ש שמחלק אם כתוב בלשון סהדי כו' פשיטא דאפוליי מילת' קא מסהדי עד ותו דלא גרע האי סהדותא מעדים המסיחים לפי תומן דקי"ל דמעלין ליוחסין כו' וכן מסיים בסוף התשו' דלענין תרומה דרבנן אפילו ע"א נאמן ואפילו במל"ת אבל לתרומה דאוריית' וליוחסין בעינן תרתי נאפילו במסיחין לפ"ת סגי.

לא ידעתי מ"ש דליוחסין במל"ת סגי שהרי ליוחסין בעינן עדות ממש וכמ"ש הרמב"ם בפ"ב מהל' א"ב וז"ל אינהו פהן המינס פל שהעידו שני עדים שהוא פהן ב"פ פהן וכפ"פ עד איש שאינו צריך בדיקה כו' משמע שכתב שצריך עדות גמורה ע"ש.

וע"ש בפסגיא דכתובות פ"ב בעובדא דיוחנן אוכל חלות וגם במשנה אלו נאמנין בגדלן מה שראו בקטנן ובמ"ש התוס' שם. והנה מבואר מכל מה שכתבנו לעיל דאיפשר דאם העדים בעצמם כתבו הפתובה אמרי' אפולה מילתא קמסהדי ויש לסמוך עליהם בכתובת הגט גם לענין גיטין כפי המבואר.

ואף אם לא כתבו העדים בעצמם יש לסמוך עליהם בכתובת הגט גם לענין גיטין כפי שכתב מהרי"ט בשם פירמוזא אע"פ שהיתה נקראת הירמוזא דרוב' קרי לה הירמוזא רק לפי שבשטר כתובה נכתבה פירמוזא נתגרשה בשם פירמוזא, ואף שאות הפ"א ואות ה"א אינם ממוצא אחד ומכ"ש בנ"ד בשם ביבניידה אף אם יש לכותב' ביבניידה מאחר שזהו ממוצא אחד אותיות בומ"ף ומצינו שכתוב בהדיא פן בכתובה אינו מעפב.

ואף שיש לדחות זה פי פד מעינת' בס' שמות באות ה' הירמוזא מ"ש בשם מהרי"ט הטעם בשם פירמוזא לפי שאין זה שינוי בשם אלא שאנשי קשטילייא אומרי' בה"א נאנשי פורטגאל אומרי' בפ"א ואין חלוקתו בשם זה אלא במבטא הלשון כו' ומשא"כ בנ"ד אם נכתוב ביבניידה כפי המבואר בכתובה איפשר דמקרי שינוי השם אם ראוי לכתוב השם ביין וניידה וכתב ביבניידה פשיטא שיש הפרש גדול ומקרי שינוי השם ואם ראוי לכתוב ביבניידה בוי"ו וכתב בב"ית יש ג"כ הפרש גדול ביניהם שהב"ית צ"ל רפויה והרבה הקפיד ע"ז מהרשד"ם וכמ"ש גם מעל"ת.

אבל ז"א כ"כ דחיקה פי אם נבוא להפך בזכות של הסופר אשר כתב בכתובה בשם ביבניידה נלע"ד דספך' דוקני הוא שיש עוד להסתפק בשם ביבניידה אם נכתוב ויניידה בשני ווי"ן דנדאי גלוי לפניו מ"ש בעל הלבוש בסי' קכ"ט בדיני שמות אות ו' וואלף

ורומט בְּיָ"ו רַק פּוּגִי"ל כּוֹתֵבִין בִּפְ"א תַחֲלָה וְטַעֲמָא ס"ל מְשׁוּם שְׁאֲנוּ קוֹרִין בִּל"א פּוּגִי"ל
הַפְ"א רַפָּה כּו' וְחוּלָם וְלִזְהָ א"א לְכַתּוּב בְּיָ"ו שֶׁא"כ הֵינּוּ צָרִיכִין עוֹד וי"ו שְׁנֵיהֶם מִחֲמַת
הַחוּלָם וְהֵיא מִשְׁתַּנָּה הַלְשׁוֹן שְׁהִי קוֹרִין אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁקוֹרִין שְׁאָר שְׁנֵי ווי"ן בִּל"א שְׁקוֹרִין
אוֹתוֹ כְּמוֹ וי"ו אַחַת בְּלִשׁוֹן הַקְּוֹדֵשׁ לְפִיכָּה צָרִיכִין לְכַתּוּב פְּ"א רַפָּה כּו' ע"ש וּא"כ לִפְ"ז
בְּשֵׁם הַזֶּה בְּנ"ד אִם כּוֹתֵבִין בִּינוּיָנִיד' אִזּוּ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁיִקְרָא הַיָּ"ו כְּמוֹ פְ"א רְפוּיָה כְּזֶה
בִּינוּיָנִידָה לְכֵן הֵיא מְסוּפָּק הַסּוּפֵר שְׁיֵשׁ לְכַתּוּב בִּינוּיָנִיד' בְּשְׁנֵי ווי"ן וְלִכֵּן פֶּתַב מִחֲמַת
חֲשֵׁשׁ זֶה אוֹת ב' דְּהֵינּוּ בִּינוּיָנִידָה בִּי"ת רְפוּי' שְׁהִיא בְּמַקּוֹם וי"ו שֶׁל בִּינוּיָנִיד'.

וְאַף שְׁיֵשׁ לוֹמֵר שֶׁמ"ש בְּלְבוּשׁ בְּשֵׁם פּוּגִי"ל שְׁצָרִיף לְכַתּוּב בִּפְ"א מִחֲמַת הַסּפֵק שֶׁל הַשְּׁנֵי
הֵינּוּ דוֹקָא בְּתַחֲלִילַת הַתִּיבָה יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם הַיָּ"ו הִיא בְּמַקּוֹם הַפְ"א רְפוּיָה מִשֶּׁא"כ
בְּאַמְצַע הַתִּיבָה אִזּוּ אֵין לְהַסְתַּפֵּק סֵפֶק זֶה וְאֵין קוֹרִין וי"ו אַחַת כְּעֵין פְ"א רְפוּיָה.

אֲבָל כַּד מְעִינְנָת בִּס' שְׁמוֹת בְּשֵׁם זְנוּוֹל מ"ש בְּשֵׁם מוֹהַרש"ל זְנוּוֹל בִּב' ווי"ן אֲמַנָּם בְּטוֹפָס
א' מְצִאתִי כָּל דְּבָר כּוֹתֵבִים בְּחַד וי"ו וְכֵן נִהְיָה לְכַתּוּב הַנֶּהָר וְעַר"ט ע"כ וּלִפְ"ז גַּם זְנוּוֹל
יֵשׁ לְכַתּוּב בְּחַד וי"ו דְּהִיא אֵין לְחַלֵּק אִם הַיָּ"ו בְּרֵאשׁ הַתִּיבָה אוּ בְּאַמְצַע דְּהִיא לְעִיל לֹא
חִילֵק בְּכָּה כּו' ע"ש א"כ מִשְׁמַע מִזֶּה דָּאֵין חִילּוּק בֵּין בְּאַמְצַע תִּיבָה לְהַתַּחֲלַת הַתִּיבָה.

וְכַתּוּב עוֹד שֶׁשֶׁם בְּשֵׁם מְהַר"י מֵינֵץ שְׁיֵשׁ לְכַתּוּב זְנוּבִי"ל בְּבִי"ת וְהֵינּוּ ג"כ בְּבִי"ת רְפוּיָה
וְאַף שְׁמַסִּיק שֶׁם דְּהֵינּוּ דִיעֵבַד דוֹקָא וְע"פ מ"ש בְּעַל הַמַּפָּה דְּבַדִיעֵבַד אִם שְׁנֵיהֶם וְכַתּוּב
בִּי"ת בְּמַקּוֹם ווי"ן שְׁהִיא כְּשֶׁר וְכָאֵן אֵיפְשָׁר דְּלְכַתּוּבָה כְּשֶׁר מֵאַחַר שְׁנַמְצָא כְּתוּב כֵּן
בְּכַתּוּבָה.

וְאַעֲפ"י שִׁי"ל שְׁמָה שְׁחִידֵשׁ בְּעַל הַלְבוּשׁ בְּשֵׁם פּוּגִי"ל שְׁיֵשׁ לְכַתּוּב בִּפְ"א מִחֲמַת חֲשֵׁשׁ
הַנְּ"ל דְּהֵינּוּ דוֹקָא בֵּין הָאֲשַׁכְּנָזִים שְׁמַבְטָא שְׁלֵהֶם וי"ו א' הוּא כְּעֵין פְ"א רְפוּיָה וּמִשֶּׁא"כ
בְּלִשׁוֹן מְדִינָה זוּ דְּהֵינּוּ הַסּפֵרִידִים אֵין לְחוּשׁ לִזְהָ כִּי בְּמַבְטָא שְׁפִתוּתֵיהֶם הַיָּ"ו אֵינוֹ נִקְרָא
כְּמוֹ פְ"א רְפוּיָה.

אֲבָל מ"מ יֵשׁ לְהַפֵּךְ בְּזִכּוֹת הַסּוּפֵר הַזֶּה שְׁרָצָה לְצִאת יָדֵי כָּל הַחֲשָׁשׁוֹת. וְעוֹד יֵשׁ לְסַלֵּק
עוֹד טְעוֹת אֶחָד אִם לֹא נִכְתּוּב בִּינוּיָנִידָה בִּב"ת כְּמוֹ שְׁפִתוּב בְּכַתּוּבָה כ"א נִכְתּוּב בִּינוּיָנִידָה
בְּיָ"ו יֵשׁ לְטְעוֹת שְׁלֹא יִקְרָא אֶת הַיָּ"ו בְּחוּלָם שְׁיִהְיֶה שְׁיִמוּשׁ לְאוֹת הַנּוּ"ן שְׁלִפְנֵיהֶם וְיִקְרָאוּ
אוֹתָהּ בְּשֵׁם בֵּינוּ בֵּינוּ יָנִיד' דְּהֵינּוּ שְׁהַיָּ"ו יֵהִי שְׁיִמוּשׁ לְאוֹת הַנּוּ"ן בֵּינוּ וְשְׁיִקְרָאוּ אוֹתָהּ בְּחוּלָם
וְיִהְיֶה נִחָה וְאוֹת הַיָּ"ו שְׁאֲחַר אוֹת הַיָּ"ו שֶׁל וַיִּנְיָדָה יִהְיֶה נְעָה וְיִהְיֶה נִקְרָאת יָנִידָה דְּהֵינּוּ
שְׁיִהְיֶה נִקְרָאת כְּזֶה בֵּינוּ יָנִידָה אוּ יָנִידָה בְּשׁו"א וְזֶהוּ שְׁנֵי הַשֵּׁם לְכֵן פֶּתַב הַסּוּפֵר שֶׁם
בִּינוּיָנִידָה בְּבִי"ת רְפוּי' וְכֵן יִסְוֹלֵק הַסּפֵקוֹת הַנְּ"ל וּבְאַמְת סֵפֵרָא דוֹקָנִי שְׁפִתַב בְּבִי"ת
רְפוּיָה הֵיא.

וְזֶהוּ אֵיפְשָׁר הַטַּעַם שְׁמַבְנָאָר בִּס' שְׁמוֹת בְּשֵׁם הַר"י קְאָלְדֵרוֹן שְׁפִתַב בְּשֵׁם מַהֲרִי"ט בֵּינּוּ
וַיִּנְיָדָה ב' תִּיבּוֹת שְׁלֹא יִהְיֶה הַיָּ"ו שֶׁל וַיִּנְיָדָה שְׁיִמוּשׁ לְאוֹת הַנּוּ"ן וְכַמ"ש גַּם מֵרַ מִזֶּה וְלִכֵּן
פֶּתַב ב' תִּיבּוֹת אֲבָל הַסּוּפֵר שְׁפִתַב הַכַּתּוּבָה הַזֹּאת סִילֵק טְעוֹת זֶה בְּמָה שְׁפִתַב הַשֵּׁם
בִּינוּיָנִידָה בְּבִי"ת רְפוּיָה, וְעֵינּוּ בִּס' שְׁמוֹת בִּמ"ש בְּשֵׁם בִּינוּיָנִידָה אוּ וַיִּנְטוּרָה דִּישׁ כּוֹתֵבִין
בְּיָ"ו וְיֵשׁ כּוֹתֵבִין בְּבִי"ת וְהֵינּוּ רְפוּיָה.

ואעפ"י שפכתב שם שיותר טוב לכתוב ויניטורה בן"ו היינו דוקא היכא דליכ' למיחש להני חששות הנז' וכשפותבין בינבינידה אין פאן חששות האלה אז יותר טוב לכתוב כמו שאנו מוצאין שפכתוב פן בכתובה.

אע"פ שלפ"ז אנו צריכין לנקד את הבי"ת בנקודת רפוי והרבה חשו חכמים שלא לעשות נקודות בגט וכמבואר בהרשד"ם מ"מ בנ"ד יותר טוב לנקד פדי לסלק החששות הנז' וגם זולת זה במקומכם מנקדים הגט בנקודת רפוי כמבואר בס' שמות וכל טצדקי דאנו יכולין לעשות פדי להשוות הגט עם הכתובה אנו מחנכים לעשות פדי שלא יקרה איזה שינוי השם בגט מחמת שנשתנה השם בגט משם הפתוב בכתובה.

וגם מ"ש בשם אורויליי"דה דיש פותבין בגלייידה בבי"ת רפוי ויש פותבין בגלייידה בן"ו וכתב שם דמי שפותבין בגלייידה בן"ו ולא בבי"ת פדי שלא לעשות נקודות בגט ועוד אפי"ש דעל פן פותבין בן"ו דדרך הפותב לקצר וכו' פותבים בשטרות וכתובות כשפא לכתוב אורויליי"דו פותבין שם בן"ו אחר הרי"ש והני"ו והיא משמשת למעלה ולמטה לכן החליפה וכתבו בן"ו תחת הבי"ת רפוייה פדי לקצר הבי"ת דהיינו הפילו הבי"ת מעיקרא ומשמשין בן"ו שבסוף התיבה אורו והני"ו והיא משמשת לתיבה שלאחריה אחר התיבה אחת היא אורויליי"דו ואחר דנהגו פן בכל השטרות והכתובות נמשכו מזה גם בגיטין דכונתיה דאם היו פותבין באופן אחר הנה נראה פשינוי קצת ויש לסמוך בזה על מ"ש שנוהגים לכתוב בשטרות ובכתובות כו' ע"ש.

העמקתי זה באריכות דמזה נלמד כמה דברי הצריכי' לעניינינו בראש דמבואר שם דמאחר שנהגו לכתוב בשטרות וכתובות מזה נמשכו לכתוב בגיטין. א"כ ש"מ שפומכין על השטרות וכתובות איך לכתוב בגיטין ועוד מבואר שם דהנה ראוי לכתוב בגלייידה רק שקצרו הבי"ת וכתבו הני"ו של אורויליי"דו פדי שישמש למטה ולמעלה.

ומשמע שזה שלא פדין רק מחמת שנהגו פן. אמנם בנ"ד ספרא דוקני הנה שכתב שם בינביני"דה בכתובתה שהיו רגילים לקרות בבי"ת רפוייה והנה מתירא שלא יתנהגו פן לכתוב בשם בינויניד' בן"ו אחר הני"ו וישמש ג"כ למעלה ולמטה לכן כתב בשם בינבינידה שלא יקצרו הבי"ת ואף שאין הבי"ת רפוייה מ"מ מאחר שנהגו לקרות רפוייה הרי הוא כאלו היא רפוייה וכמבואר ג"כ בס' הג"ל וכל שפן במקומות שנהגו לכתוב בגט רפי.

ועוד מבואר בתשו' המבי"ט ח"א סי' ק"ב בגט אשרה שהיה בכתובתה קיראנה וכתבו בגט פירנה והשיב דלא חשיב שינוי כו' א"כ משמע דיש ללמוד מספר פתובה ועיין ג"כ בס' תומת ישרים סי' ק"ד גבי שירון שירו"ץ הואיל ונשפח שם שירויץ שרוב הקהל קורין שירו"ץ ואותו הקהל קורין שירון זה מאתים שנה כו' עד ואדרבה מה שנהגו הקהל לקרות שירון וכותבין בשטר פתוביתיהן שירון אעפ"י דשירויץ הני השם האמיתי ושירון הני פינוי וכ"ש דראוי להקל דהא הם סמוכין לעיר של חכמים וסופרים עיר של שאלוניקו ודאי שמונגלים הם לכתוב בגיטין כמו שפותבין בשטרות פתובתיהן כו' עד דאנו סהדי דבכולהו שירון הני פתבו כמו דעדיין הני פתבי בשטרותיהם ובכתובותיהן כו' ע"ש.

א"כ משמע מזה ג"כ שיש לסמוך על ספר פתובה בשמות השייכים לכתוב ג"כ בגט. לכאורה באמת יש לדקדק בתשו' הנז' למה מביא ראיה להכשיר הגט הנז' מטעם שנכתב פן בכתובותיהן הלא בלא"ה יש להכשיר הגט הנז' דאיתא בגמ' דסופה פ' לולב הגזול ובפ' במה מדליקין גבי הני תלת מילי דאשתני שמיהו בורסיה בבל פח למאי נ"מ לגיטי נשים ופירש"י לענין שינה שמו ושם עירו כו' אף שפסופה לא פירש"י פן והספם התוס' לפירש"י שבפ' לולב הגזול אבל מ"מ לדינא שניהם אמת דמוכח משם דאם נשפח שם העיר ונשתנה שמה כותבין שם השני וא"כ ה"ה בנדון דשירון ושורוץ הנז' שנשפח שם שירון זה מאתים שנה אבל יש לדחות דגבי בורסיה בבל נשפח שם הראשון לגמרי ומשא"כ בשם שירוץ דאינו נשפח רק מן אותו הקהל ושאר העם קורין שירוץ.

אבל מ"מ נשמע דיש לסמוך על שטרי פתובותיהן וה"ה בנ"ד. וגם בתשו' מהר"א ששון סי' ל' משמע דמספר פתיבה נלמד שכתב שם לישוב הלשון הפתוב בגט עם הלשון הפתוב בכתובה לפי שמנהג הסופרים פשוטים לכתוב קצת תיבות שיש בסופן נקודות בחירי"ק כותבין א"י (וקצתן כותבין ה"י) כו' ע"ש ואף שיש לדחות שם דהספק היה בגט לפי שבשעת לידה הגידו שקראו שמו וניי' אבל למענין שם יראה שרצה להשות הלשון עם שטר הפתובה שנמצא פתוב פן בכתובתה שם ביניבינידה בנפסח הזה יש לכתוב בנפסח הזה כדי שלא יקרא שינוי השם בגט וכמבואר לעיל מחמת השם הפתוב בכתובה ואף ע"פ שיש לומר איפכא איה נכתוב בגט השם שלא פהוגן עבור איזה סופר שאינו מומחה שטעה בכתובה וכתב שלא פדת אבל כברהוכחנו לעיל מכמה טעמים שיש להפך בזכות הסופר שדונקני היה בכתובת השם הזה ביניבינידה בכתובה כדי לסלק החששות הנז' ומאחר ששם ביין ויניד' לא נזכר כלל וגם פתוב בכתובה בה"א לבסוף פמבואר בב"י סי' קכ"ט שבדיעבד אינו מעכב אף במקום שנהגו לכתוב א' לבסוף ע"ש.

כל זה פתבתי להלכה מה שנלע"ד שלא לשנות בגט שם האשה כפי אשר מצינו שכתב הסופר שם האשה הנז' אמנם למעשה צ"ע גדול בעיני וסגור בעדי דלתי שפלי מחמת שראיתי בס' שמות בשם ביין ונידה מ"ש שם בשם הר"י קאלדרון ואח"כ פתב בשם שלשה רועים הגאונים מהראנ"ח ומהרר"א פלסוף ומהררי"ט שנתנו שני גיטין עבור היו"ד של וימדה שנמצאת בקונטרס השמות חסר בין הני"ו לנז"ן של ונידה בנדאי לא לחנם נתנו שני גיטין כמבואר בפוסקים שאין ליתן שני גיטין רק מדוחק והנה חמיו הגאון מוהרש"ך בעל הספר שמות הנז' ל אשר היה חקרן גדול וה' אינה לידו אשר אסף ולקט וקניבץ קונטרסים וסדר גיטין מרבני אשכנזים וספרדיים ואינו מזכיר בספרו הנז' רק שם ביין נידה וספיקו הוא אם לכתוב ביו"ד או בלא יו"ד גם באל"ף או בה"א לבסוף והפל מודים שהם שני תיבות וכמו פדרלענמר דאלו טריפות דפסק ליה ספרא בב' תיבות וכמו יום טוב ושם טוב אבל לכתוב בינוינידה פתיבה אחת זה השם אינו נזכר בספר הנז'.

ומעל"ת פתב בכתבו שפל הנשים שבעירכם אינם נקראים רק בינוינידא ולא ביין וניד"א וחמיו נתגדל לשם ואינו מזכיר מזה השם כלום רק השם ביין וניד"א ואלו היה מן הראוי לכתוב שם א' בינוינידא לא היה שותק מלפך' בספרו השם הזה שיש חילוק בין הספרדיים והפורטגאל בכתובת השם הזה והפתובה של האשה הזאת נכתבת בק"ק

בילוגראדו שנת התכ"ח ליצירה אחר פטירת חמיו ז"ל כמבואר בהעתק מן הכתובה אשר
בידי ומן הראוי שיחקור מעל"ת הטיב בזו תקירות אחר הפתובות הנכתבות בתיי חמיו
בהיות שמכתבו דמר ראיתי ששם האשה הזאת מורגל אצלכם וכמ"ש לעיל.

והנה בנדאי אם היו באים בפני פה האיש והאשה הנז' להתגרש הייתי מצוה לכתוב שם
האשה הנז' על פי פתובתה ומר פתח לי פתח שיש לחלק בשם האשה הנז' בין הספרדיים
וכפוטגאל וכתב שאף שהשם הזה בין הספרדיים הנה מן הראוי לקראות האשה ב"ין
ולא ב"ין מ"מ קוראין אותה ב"ין וג"כ שאר הנשים שבשם הזה שבמקומכם קוראין ג"כ
ב"ין והנה מן הראוי לחקור באיזה מקום קוראין את שמות הנשים האלה בלשון ב"ין
ואיפשר שאף בלשון הספרדיים טובה קוראין ב"ין ובפוטגאל קוראין ב"ין מ"מ
כשרוצים לקראות שמות הנשים בינונידא והנה ראוי לקראות השם הזה בין הספרדיים
בין ויניד' דהיינו שיהיה היו"ד של ב"ין נרששת ולא לבלעת מ"מ הרגילות מביא שקוראין
אותה בינוניד' שמבליעין יו"ד השניה אשר הנה מן הראוי להיות נעה ומחמת הבלעת
היודי"ן האלה קוראין את שמות הנשים בשם הזה כאלו היו"ד נחה וא"כ לפ"ז מה
שמביא בספר שמות השם הגאונים ב"ין ונידה היינו אף שקוראין אותה תמיד ב"ין ונידה
ב"יו"ד נחה מ"מ ראוי לכתוב בגט ב"ין ונידה ב"יו"ד נרששת ונעה לא ב"יו"ד אחת ונחה כי
מה שקוראין אותה ב"ין ב"יו"ד אחת אינה רק קיצור השם של ב"ין וכמ"ש גם מעל"ת
מה שהובא בפוסקים במרדכי פ' השולח במקומות שקוראין לצפורה פורה וא"צ לכתוב
רק עיקור השם כו' וא"כ לפ"ז הנה מן הראוי לכתוב ב"ין ונידה כמבואר בקונטרסים של
הגאונים שמביא בס' שמות ומה שמביא מר ראיה לכתוב בינונידא מס' התרומה שהובא
בב"י שכתב וז"ל אבל אם השם הפתוב בגט קוראין אותו בכל המקומות שמפירין האיש
אע"פ שיש לו עדיין שאר שמות שאין מפירין אותו יכול להיות דאפי' לכתחלה פשר
ומזה רצה מר ללמוד ג"כ לנ"ד לכתוב שם האשה בינוניד"א וזה אינו ראיה כי תינח אי
אמרי שאין זה קיצור השם לאפוקי אי אמרי' שזהו קיצור השם אז אינו ראוי לכתוב
בגט קיצור השם וכמ"ש במרדכי הנז' ובשאר מקומות בפוסקים ועיי' בב"י, או נאמר
שנדמה זה למ"ש הפוסקים הובא בבעל המפה ובלבוש סי' קכ"ט דאם השם הקצר הוא
השם בפני עצמו כגון אלחנן חנן כותבין שניהם אלחנן דמתקרי' חנן וא"כ ה"ה בנ"ד
הנה ראוי לכתוב כן ב"ין דמתקרי' ב"ין כו' ולא דמי להא דאמרי' בגמ' דב"מ ולולב
הגזול גבי הגני תלת מילי דנשתני שמיהו בורסיה בבל למנ"מ לגיטי נשים כו' דמשמע
שאין צריך לכתוב שם הראשון כלל היינו דוקא גבי בורסיה בבל שנשתני שמיהו ונשפח
שם הראשון לגמרי ולאפוקי בנ"ד מקרי קיצור השם שהוא שם בפני עצמה במקום אחר
וראוי לכתוב ב"ין ונידה דמתקרי' בין ונידה.

ובזה ג"כ נדחין דברי מר במה שרצה להביא ראיה מן הקונטרס שהובא בב"י וגם משם
חיים ביבנט כו'. ולפי אומר לי דשם ב"ין ונידה שקוראין בין ונידה הוא קיצור השם
מביין ויוד אחת מביין אשר היתה ראויה להיות נרששת במבטא ועל פי ההרגל נבלעת
יו"ד ההרגש שהיתה ראויה להיות נעה ונעשית נחה.

מפמה טעמים לפי אומר לי כן חדא מאחר שמר כותב בכתבו שפולם בשם א' יקראו
בקהלתכם הנשים אשר שמותיהן כך בין ונידה. ובאמת זה השם הוא מלשון ספרדי

וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּיַיִן אֲלֵא בְּנֹדָאֵי שְׁזָהוּ הַשֵּׁם בְּיַיִן וַיִּנְיָדָא רַק שְׁקִינְצָרוּ הַשֵּׁם וְאִף שְׁאִינְנֵי בְּקִי בְּטִיב הַלְשׁוֹן הַסְּפָרְדִי וּפּוֹרְטֻגָּאֵל מ"מ יִרְגִישׁ מֵר בְּעֵצְמוֹ בְּהַרְגֵּל דְּבִוּרוֹ שְׁזָאֵת הַיּוֹד צָרִיכָה לְהִיּוֹת נְעָה וּמְרֻנְנָשֶׁת וּמְרֻב הַהַרְגֵּל שְׁקִישָׁה לְהַנִּיעַ הַיּוֹד מִחֲמַת זֶה חוֹזֶרֶת לְהִיּוֹת נְחָה וּכְמִבְטָא לְשׁוֹן פּוֹרְטֻגָּאֵל וְאִינְנֵי יָכוֹל לְכוֹנֵן הַטִּיב בְּכַתֵּב רַק פֶּא"פ וּבִיּוֹתֵר שְׁהַגִּידוּ לִי הַסְּפָרְדִיִּים כְּשֶׁבָּאָה אִשָּׁה לְבֵית חֲבֵרְתָּהּ אִזְ אֻמְרַת חֲבֵרְתָּהּ שִׂיא"ה בִּי"ן וַיִּנְיָד"ה וְזֶה בְּלִשׁוֹן הַקְּוֹדֵשׁ שְׁיִהְיֶה טוֹבָה הַבָּאָה וְאִזְ מְוַכְרְחִים לְהַרְגִישׁ הַיּוֹד שֶׁל בְּיַיִן לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי תִּיבּוֹת בִּי"ן וַיִּנְיָדָה וּמִשָּׂא"כ כְּשֶׁקּוֹרְאָה אִשָּׁה אַחֻתָּהּ אִזְ מְבַלִּיעֵינן הַיּוֹד הַנּוֹד פְּאֵלוֹ נִקְרָאת בְּיַיִן וַיִּנְיָדָה בְּתִיבָה אַחַת וְזֶהוּ מִחֲמַת הַרְגֵּל לְשׁוֹנֵם וְאִפ"ה הַמְקוֹר שֶׁל זֶה הַשֵּׁם הוּא בְּיַיִן וַיִּנְיָדָה.

וְעוֹד נִצָּב לִפְנֵי עֲמוּד בְּרִזָּל כְּחוֹמָה וְלִבִּי עָלִי הוֹמָה. בְּהִיּוֹת שְׁאִנֵּי בּוֹנֵה יְסוֹד גְּדוֹל בְּעֶסֶק הַזֶּה עַל סֶפֶר שְׁמוֹת שְׁהִיָּה חֲקָרָן גְּדוֹל בְּשְׁמוֹת הָאֵלֶּה אִיךְ נְעַלֵּם מִמֶּנּוּ זֶה הַשֵּׁם בִּי"ן וַיִּנְיָד"ה וְלֹא כָּתֵב רַק בְּיַיִן וַיִּנְיָדָה וְלֹא הִזְכִּיר כָּלֵל מִשֵּׁם בֵּין וַיִּנְיָדָה.

וּבְפָרֵט שְׁמִצּוֹי בְּקַהֲלִתְכֶם לִפִּי כָּתְבוּ דְמַר וְהוּא חֲקַר עַל הַשְּׁמוֹת מְמַקְוֹמוֹת וּמְמַדִּינּוֹת אַחֲרוֹת וּע"ז נֶאֱמַר דְּלִיקְסוֹם מְאִי דְתוֹתִיָּה אֲלֵא נֹדָאֵי דְהִיָּה פְּשוֹט לוֹ שְׁהַשֵּׁם בִּי"ן הוּא רַק קִיְצוֹר הַשֵּׁם שֶׁל בְּיַיִן לְכֵן לֹא הִזְכִּיר בְּסִפְרוֹ בְּשֵׁם הַגְּאוּנִים רַק בְּיַיִן וַיִּנְיָדָה כִּי זֶהוּ עֵיקַר הַשֵּׁם וְלֹא בֵּין וַיִּנְיָדָה אִף שְׁקוֹרְאִין אוֹתָהּ בֵּין וַיִּנְיָדָה אִינוּ רַק קִיְצוֹר הַשֵּׁם.

וְרִאִיתִי בְּכַתְבוֹ דְמַר שְׁכַתְבּוּ וְז"ל וְאִף שְׁכַכְל זֶה יֵשׁ דֵּי וְהוֹתֵר מ"מ כו' רְאִיָּה בְּרוּרָה מִמ"ש מוֹהֲרִיב"ל ח"ג סי' בְּשֵׁם פְּלוֹמ"ה אוֹ פְּלוֹמְבָּה דְהַפֵּל שֵׁם א' הוּא אֲלֵא שְׁהַקְּאֲשְׁטְלֵנִי קוֹרְאִין כְּף וְהַפּוֹרְטֻגָּזִי קוֹרְאִין כְּף דְאַפִּילוֹ לְכַתְחֵלָה גּוֹרֵשׁ בֵּא' מֵהֶם.

לְעַנ"ד אֵין מִשֵּׁם רְאִיָּה כִּי צָרִיכִין אָנוּ לְהַבִּין תְּחִלָּה הַנְּדוֹן שֶׁל מוֹהֲרִיב"ל כִּי מְבִנְיָן בְּשִׂאָלָה בְּשֵׁם פְּאֵלוֹמְבָּה אוֹ פְּלוֹמָה יֵשׁ מְחֻלְקִים הַמְקוֹמוֹת הַנּוֹד וּמְסִיִּים שֵׁם בְּשִׂאָלָה וְהִךְ אִיְתָתָא זִימְנִין קוֹרִין אוֹתָהּ פְּאֵלוֹמָה וְזִימְנִין קוֹרִין אוֹתָהּ פְּאֵלוֹמְבָּה.

וּר"ל שְׁגַם בֵּין הַקְּאֲשְׁטְלֵאנִי אוֹ בֵּין הַפּוֹרְטֻגָּזִי קוֹרְאִין אוֹתָהּ פְּעָמִים כְּף וּפְעָמִים כְּף וּע"ז הַשִּׁיב מוֹהֲרִיב"ל דְאַפִּילוֹ לְכַתְחֵלָה גּוֹרֵשׁ בְּאַחַד מֵהֶם מֵאַחַר שְׁהוֹחֲזָקָה בְּקַהֲלָה שְׁלָה בְּשִׁנֵּי שְׁמוֹת הַנּוֹד שְׁהֶם שֵׁם א' וְזֶהוּ שְׁדִיִּיק מוֹהֲרִיב"ל וְהִךְ אִיְתָתָהּ זִימְנִין קוֹרְאִין אוֹתָהּ כְּף וְכַד כו' מִשְׁמַע שְׁהַנְּשִׂים אֲשֶׁר מְכַנִּין אוֹתָם בְּשֵׁם זֶה אֵין לָהֶם אֲלֵא שֵׁם א' כַּנּוֹד וּע"ז פֶּסֶק מוֹהֲרִיב"ל שְׁרַשְׂאִים לְגַרֵשׁ בֵּא' מֵהֶם וְלֹאפּוֹקִי קַהֲלָה פּוֹרְטֻגָּזִי שְׁאִינֵם קוֹרְאִין אֲלֵא פְּאֵלוֹמְבָּה אִינֵם רַשְׂאִין לְהַתְגַּרֵשׁ אֲלֵא בְּשֵׁם זֶה וְה"ה הַקְּשְׁטְלֵאנִי בְּשֵׁם פְּלוֹמָה וְזֶה דוֹמָה לְמֵאִי דְאַמְרִינֵן בְּסוּגִיא דְהַשׁוֹלֵחַ שְׁלַחוּ לִיָּה בְּנֵי מְדִינַת הַיָּם לִר"ג בְּנֵי אֶדֶם הַבְּאִי מִשֵּׁם שְׁמוֹ יוֹסֵף וְקוֹרְאִין אוֹתוֹ יוֹחֲנָן כו' וְאָמַר רַב אֲשִׁי עָלָה וְהוּא דְאַיְתְּחֻזַק בְּתַרִּי שְׁמִיָּהוּ וַיֵּשׁ לִישָׁב בְּזֶה הַרְבֵּה בְּסוּגִיא הַנּוֹד וּבְתוֹס' בְּמָה שְׁהֲאֲרִיכוּ הָאַחֲרוֹנִי לִישָׁב מֵה שְׁקִישָׁה בְּשֵׁם ר"ת וְהִירוֹשְׁלָמִי.

וּמַר כָּתֵב שְׁהוּא רְאִיָּה בְּרוּרָה וְלֹא שְׁתֵּת לְבוֹ לְמָה שְׁמַדְקֵדַק מוֹהֲרִיב"ל בְּשִׂאָלָה וְהִךְ אִיְתָתָא זִימְנִין כו' וְא"כ בִּנ"ד דְעֵיקַר הַשֵּׁם בֵּין הַסְּפָרְדִיִּים בְּיַיִן וַיִּנְיָדָה לִפִּי הַבְּנַת הַשֵּׁם הַזֶּה טוֹבַת הַבָּאָה וְקוֹרְאִין אוֹתָם בֵּין וַיִּנְיָד' וְגַם כָּל שְׂאָר הַנְּשִׂים הַנְּקוֹבִים בְּשֵׁם הַזֶּה קוֹרְאִין אוֹתָם כֵּן

בְּנֹדָאֵי אֵין זֶה רַק קִיצוֹר הַשֵּׁם וְכַמ"ש לְעֵיל דַּל"כ נָפַל פּוֹתָא בְּבִירָא כִּי הַשֵּׁם שָׁל בְּיִין וְנִידָא נִשְׁפַח אֲצֻלִיכֶם לְגַמְרֵי רַק בִּינְוִינִידָא.

וּבַעַל ס' שְׁמוֹת אֵינוּ מְזַכֵּיר זֶה הַשֵּׁם כְּלָל וּבְנֹדָאֵי סְמָךְ ע"ז שְׁבִינִין וְנִידָא הוּא עֵיקַר הַשֵּׁם וּבִינִין כּו' הוּא הַקִּיצוֹר וְסְמָךְ עֲצָמוֹ עַל הַפּוֹסְקִים שְׂאִין לְגַרְשׁ רַק בְּעֵיקַר הַשֵּׁם כְּמוֹ צְפוּרָה פּוּרָה כּו'.

וְגַם מ"ש מַעַל"ת בְּשֵׁם הַרְשָׁד"ם וּבְשֵׁם מְהַרָּא"ש סִי' ל' מ"ש בְּשֵׁם הַתּוֹסֵ' כְּשֶׁהִבֵּ' שְׁמוֹת דּוּמִין זֶה לְזֶה דְּהֵינּוּ שְׁהַפְּיָנוּי דּוּמָה לְשֵׁם לְכַתְּחֵלָה כְּשֶׁר אַף בְּכִינּוּי וְלָמַד מֵר מְזַה בְּנ"ד בִּי"ן וְנִידָה וְהַפְּיָנוּי הוּא בִּי"ן וִינִי"דָה שְׁמַגְרִישִׁין לְכַתְּחֵלָה בְּשֵׁם הַפְּיָנוּי הַדּוּמָה לְשֵׁם כּו' דְּהֵינּוּ בִּינְוִינִידָא.

הִנֵּה לֹא עַל מַעַל"ת תְּלוּנְתִי כ"א עַל הַגְּאוּנִים מוֹהַרְשָׁד"ם וּמוֹהַרָּא"ש כִּי פַד מְעִינְתָּ בְּמִקּוֹר מוֹצֵא דְבְרֵי הַתּוֹסֵ' הָאֵלָה בְּסוּגֵי דְהַשּׁוֹלֵחַ הַנּוֹ' בְּתוֹסֵ' בְּד"ה וְהוּא דְאִתְחַזַּק כּו' בְּסִיּוּם הַדִּיבּוֹר כְּתָבוֹ הַתּוֹסֵ' וְהָא דְקָאֵמַר בְּהַמְגַרְשׁ כְּתָב חֲנִיכְתּוֹ כּו' כְּשֶׁר כּו' וְכּוֹ הָיוּ נִקְיֵי הַדְּעַת שְׁבִירוּשְׁלִים עוֹשִׁין כֵּן מִשְׁמַע דְּכַתְּחֵלָה א"צ לְכַתּוֹב שְׁנִיָּהֶם אַע"פ דְּגַבֵּי מְרִים שְׁבִירוּשְׁלִים אִמְרֵי דְדוּק' דִּיעַבְד כְּשֶׁר צ"ל דְּנִקְיֵי הַדְּעַת שְׁבִירוּשְׁלִים הָיוּ שְׁמוֹתֵיהֶן יְדוּעִין וְלִיפָא לְעַז א"נ כְּשֶׁהַשְּׁמוֹת דּוּמִין זֶה לְזֶה שְׁהַפְּיָנוּי דּוּמָה לְשֵׁם לְכַתְּחֵלָה כְּשֶׁר אַף בְּכִינּוּי עַכ"ל ע"ש.

וְהִנֵּה הַתּוֹסֵ' כּוֹתְבִין שְׁנֵי תִירוּצִים עַל מַה שְׁהַקְשׁוּ מִנְקֵי הַדְּעַת שְׁבִירוּשְׁלִים כּו' וְלִפִּי הַתִּירוּץ הָרִאשׁוֹן מוֹכַח דְּאַף כְּשֶׁהַפְּיָנוּי דּוּמָה לְשֵׁם אָסוּר לְכַתְּחֵלָה לְגַרְשׁ בְּכִינּוּי לְשֵׁם וְהָרִא"ש וְהַרְשָׁפ"א וְשְׂאָר פּוֹסְקִים מְקַשֵּׁי ג"כ קוֹשְׁיָא זֶה שֶׁל הַתּוֹסֵ' וּמִשְׁמִיטִין זֶה הָאֵי נְמִי שְׁכַתְּבוֹ הַתּוֹסֵ' וְכָל הָאֲחֵרוֹנִים שְׁהִבִּיאוּ הַפּו' בְּשֵׁם הַקּוֹנְטְרִיס בְּעַנְוִין פְּרָץ פְּרָצִין צְפוּרָה פּוּרָה שְׁכַתְּבוֹ בַּהֲגַמ"י וּבְמִרְדְּכִי וּג"כ מ"ש בְּסִפְרוֹ הַקְּצָר וְגַם בַּעַל תְּרוּמַת הַדְּשָׁן בְּשֵׁם יַעֲקֹב יַעֲקֹל וְזֶה הַפְּיָנוּי דּוּמָה לְשֵׁם וְאַפ"ה כְּתָבוֹ שְׂאִין לְגַרְשׁ בְּכִינּוּי וְזֶה הָא"נ שְׁכַתְּבוֹ הַתּוֹסֵ' בְּסִיּוּם דְּבִרְיָהֶם לֹא נִזְכָּר כְּלָל בְּפּוֹסְקִים וְאַפְשָׁר לֹאֵר שֶׁמ"ש הַתּוֹסֵ' א"נ כְּשֶׁהַשְּׁמוֹת דּוּמִין זֶה לְזֶה שְׁהַפְּיָנוּי דּוּמָה לְשֵׁם לֹא אִיִּירֵי בְּקִיצוֹר שֵׁם כְּגוֹן יַעֲקֹב יַעֲקֹל כּו' רַק אִיִּירֵי כְּמוֹ בְּנִדּוֹן דְּהַרְשָׁד"ם בְּעַנְוִין הַשֵּׁם שׁו"ל וְסו"ל זֶהוּ שְׁהַפְּיָנוּי דּוּמָה לְשֵׁם כּו' וְאֵינוּ קִיצוֹר הַשֵּׁם כּו' וּמְגַרְשִׁין לְכַתְּחֵלָה כּו' אֲבָל מ"מ הַדְּר' קוֹשְׁיָא לְדוּקְתִּיָּה הֲלֹא תִירוּץ זֶה הִב' שְׁהוּבָא בְּתוֹסֵ' הַשְּׁמִיטוֹ הַפּוֹסְקִים וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַתּוֹסֵ' לְתִירוּץ קָמָא דְאַף שְׁהַפְּיָנוּי דּוּמָה לְשֵׁם אָסוּר לְגַרְשׁ בְּכִינּוּי כּו' וְהִיאָךְ עֲלֵתָה עַל דְּעַת הַגְּאוּנִים הַרְשָׁד"ם וּמוֹהַרָּא"ש לְהַקְלֵ בְּאִיסוּר א"א כְּדַעַת הָאֵי נְמִי שְׁכַתְּבוֹ הַתּוֹסֵ' וְגַם הִב"י כְּתָב רִישׁ סִי' קכ"ט וְאִם חֲנִיכְתּוֹ יְדוּעָה כּו' וְעוֹד תִּירְצוּ הַתּוֹסֵ' שֵׁם א"נ שְׁהַפְּיָנוּי דּוּמָה לְשֵׁם לְכַתְּחֵלָה כְּשֶׁר כּו' וְתִירוּץ זֶה לֹא הַזְכִּירוּ נִרְאָה שְׁלֹא יִשָּׁר בְּעִינְיֵי וְלִכֵּן לֹא הַזְכִּירוּ רַבֵּינוּ וְה"ה בְּנ"ד בְּשֵׁם בִּי"ן וְנִי"דָה אִם הוּא מְקַרֵי כְּנִוִי וְכו' אֵין לְגַרְשׁ לְכַתְּחֵלָה בְּשֵׁם זֶה אַף שֶׁהוּא דּוּמָה לְשֵׁם וּבְמָה שְׁכַתְּבֵי מֵר שְׁחוּכָךְ מ"ש בַּעַל הַמְּפָה וּבַעַל הַלְבוּשׁ סִי' קכ"ט דְּכָל שְׁיָנוּי הַמְּשַׁתְּנָה מִפְּחַת לְשׁוֹן הַמְּדִינָה כְּגוֹן כּו' הוֹלְכִים אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם שְׁבַמְדִינָה זֶה שְׁנוֹתָנִים בּוֹ הֲגַט.

אוֹדִיעַ לְמַר שְׁזֶה עֲרָךְ י"ד שְׁנָה בְּהִיוֹתִי אַב"ד בְּמְדִינַת מַעַרְהֵרִין הִנֵּה לִי וְיִכּוּחַ בְּתַשׁוּבָתִי עִם הַגְּאוּן מוֹהַר"ר מְנַחֵם מַעֲנַדֵּל אַב"ד דְּק"ק נִיקֵל שְׁפּו"ר גַּט בְּעֶסֶק גַּט אֲחָד בְּמ"ש בַּעַל הַלְבוּשׁ בְּזֶה דְּכָל כְּיָנוּי הַמְּשַׁתְּנָה כּו' כְּגוֹן כְּיָנוּי וְאַלְף כּו' אוֹ בְּכִינּוּי מַעַנְדִּי"ל כּו' הוֹלְכִין

אחר לשון בני אדם שבאותו מדינה כו' וזהו סותר לכאורה מ"ש בלבבו בסעיף שאחר זה ונ"ל ואלף וריד"א ורומ"ט בני"ו וכו' עכ"ל משמע מדבריו שם שאפילו במדינות הללו שמדברין בלשון פ"א רפויה או פרוט פרידא אפ"ה יש לכתוב ורומ"ט וריד"א בני"ו כו' ע"ש וישבתי את זה באריכות ואפשר שיתישב ג"כ בזה שחוכה מר ובפעם אחר אצנה להעתיקו: אמנם מיראי הוראה אני בפרט בחומר אשת איש וקשש ממזרות חלילה ראוי לצאת ידי הגאונים הנז' בס' שמות בשם ביין וינידה ובפרט לדברי חמיו שהיה חקרון בשמות אלו וכמ"ש לעיל ולא עלתה דעתו לדבר אחר רק לקותבו בשני תיבות ביין בשני יודין ובנון פשוטה.

ובכן לפטר את האשה בגט אחד אי אפשר מפני הספיקות הנופלין בגט הזה. והלואי שנצא ידי חובתנו לפנטרה בשני גיטין בראש צריכין אנו לדקדק מה שהובא בס' שמות שמצאו בקונטרס הגאונים השמות ביי"ן וינידה חסר יוד אחר הני"ו לכן נתנו עוד גט אחר וקשה באמת למה לא היה די להם בגט אחד שסידרו כפי מה שמצאו בקונטרס השמות חסר יוד אחר הני"ו, אלא נ"ל שחששו שיטעו בזה הגט שאם יכתבו חסר יוד אחר הני"ו של וינידה יש לחוש לכמה ספיקות או שיאמרו שיש לאשה הזאת שתי שמות והו"ו של וינידה הוא כמו וגם פירושו הוא שם האחד הוא ביין והשני הוא נידה וזהו ביין וינידה כמו וגם נידה.

ואעפ"י שזהו דוחק וחסר רחוקה לטעות טעות בזה כי לא דמי לשם טוב שיש לחוש לטעות זה שמצינו שהוא שם בפני עצמו וגם יום טוב וכמו שהובא בס' שמות בשם שם טוב וגם בשם אורוסו ומשא"כ בשם ביי"ן וניד"ה לא מצינו שמות כאלה בפני עצמם מ"מ כל מה שאנו יכולין לתקן מתקנין וגם יש עוד לחוש שלא יקרא הני"ו וינידה בפ"ח וכמ"ש גם מר לכן סידרו גט אחר והטילו יו"ד בין הני"ו לני"ו של וינידה וכמ"ש הרב בעל מ"ב בשם מלכה מילכה אף שבתורה פתיב מלכה חסר פותבין בגט מילכה וכמ"ש מהרא"י בפסקיו בשם ירחמאל בלא יו"ד מ"מ פותבין ירחמאל ביו"ד אם נקרא פן ובנ"ד אנו מוצאין בכתובה ביו"ד קודם הני"ו וגם הפל קוראין אות' וינידה בחיר"ק רק הספק אם מה שקוראים אנו את האשה הזאת בינוינידה הוא קיצור השם מן ביין וינידה וא"כ צריכין אנו לכתוב ביין וינידה כמו צפורה פורה או השם של בינוינידה הוא שם בפני עצמו.

וע"ז יש לסדר שני גיטין דהיינו גט בשם ביין וינידה פמבואר בס' שמות בשם הגאונים הנז' כי פן זהו העיקר השם שלה ומה שקוראין בינוינידה הוא הבלעת היוד של ביין וזהו קיצור השם.

ואף אם נכתוב וינידה מלא יוד אינו מזיק מאחר שהפל קוראין אותה בחיר"ק וינידה וגם בכתובה מצאו פן מלא ובנדון של הגאונים הנז' אפ"ש שלא נתברר להם אם קוראין אותה בחיר"ק לאפוקי כל הפוסקי' מודים שאם ידוע שקוראין בחיר"ק שכותבין יוד כמו מילכה מלכה וירחמיאל שמביא מהרא"י והב"י ושאר האחרונים לאפוקי עיקר הספק הוא בנ"ד כי פן השם בינויניד' הוא שם בפני עצמו ואינו קיצור השם מן השם ביין וינידה.

ויכדי לסלק הספק הזה צריכין אנו לחקור אחר כל הכתובות של הנשים האחרות הנקובים בשם הזה הנמצאים שם בקהלתכם מאחר שמונגל שם שם האשה הזאת כפי כתבו דמר. כן אם פיונו לכתוב בינביניד' בכתובתם אזי יסדר הגט בשם הזה כי גם דעת מר מסכמת לכתוב פן כמו שכתוב בכתובתה רק שעומד בפניו הספק של מהרשד"ם אם לנקוד הבי"ת ברפי ובקהלתכם בלאו הכי אין חוששין לספק זה בשם הנהר סאבי שמונקדין ברפי וגם כל האחרונים חלקו עליו בשם גאמילה וכמ"ש ג"כ מר ובפרט כמ"ש לעיל בכתבת השם הזה בינביניד' וסולק הספק שלא יטעה ויקרא בינו ויגדה ושאר ספיקות הנז' וג"כ אמרינו סהדי אפוליהו מלתא קמסהדי צריכים אנו להשוות הגט עם הכתובה כל מה שנוכל להשוות אותם.

ואם לא יוכל מר לעמוד על אפיא של הכתובה אזי נלע"ד שיסדר הגט השני כזה אנת אנתתי בינוינידא כפי אשר הגידו לו בעלי הלשון של פורטגאל שפותרין שם הזה בינויניד' בצירוף טעם לשבח שכתב מר ולחשש שלא יקרא בינו ויגדה אין חוששין כל כך באשר שהעידו לפניו בעלי הלשון פורטגאל הנז' וגם בה"א לבסוף מאחר שכתב פן בקונטרס של הגאונים הנז' ואע"פ שחמיו דמר נסתפק בזה שכתב בספרו ולא ידעתי למה כתבו בה"א ולא באל"ף אין ספיק' שלו מוציא מידי ודאי של הגאונים הנז' וגם מבואר הוא בב"י סימן קכ"ט ובאחרונים שאינו מעכב אם כתבו בה"א לבסוף במקום שצריך להיות אל"ף ובפרט שכתב פן בכתובה בה"א ובשני גיטין האלה שיסדר מר יצא ידי כל הספיקות.

לכאורה היה נראה לענ"ד לפטור את האשה בגט אחד שיכתוב בגט אנת אנתתי בינו ויגדה דמתקרי' או המכונת בינוינידא באשר שהספק הוא קיצור השם ונראה שזהו קיצור השם שהוא שם בפני עצמו וכמו אלחנן חנן שפותרין שניהם וא"כ נכתוב בינו ויגדה המכונת בינוינידא.

אבל ז"א דנ"ד אינו דומה לשם אלחנן חנן שקוראין פן בכל מקום כמ"ש בגמ' דב"ק חנן בישא רב חנן חתניה דבי נשיאה ואסיקו ליה חנן על שמיה פ' אלו מגלחין חנן המצרי חנן בן אבישלום דכתובות חנן מחנני פ' גט פשוט ומה שא"כ בנ"ד שהספרדים אינם קוראין רק בינו ויגדה.

וא"כ אי אמרי' שהוא קיצור השם דהיינו הבלעת היו"ד מחמת אשגרת לישן לא נקראת מעולם בעזר הבורא שמים חדשים. זכינו לסיים שער נשים.

בינוינידא שהוא השם של פורטגאל. וג"כ אין לפטור את האשה בגט אחד ולכתוב בקיצור אנת אנתתי בינויניד' וכמ"ש בס' שמות דף נ"ג בשם נחמה נהמה שקורין אותה נהמה ונ"ל ואם כפי לצאת מידי ספיקא של הרב ז"ל רוצה לכתוב אנת אנתתי דמתקרי' נהמה הרשות בידו כו' ע"ש ועלתה בדעתי שיכתבו ג"כ בזה הגט פן אבל המעיין שם תמצא שלא דמי להא דכ"ד ואיך אנו יוצאין בזה הספיקות ועל פי ההכרח מוכרחים אנו לסדר שני גיטין בנ"ד כפי להוציא ידי כל הספיקות ועיין בב"י סי' קכ"ט במי שנשתנה שמו והקבע לו שם אחר ונשתקע כו' וכתב ב"י בשם הפוסקים דצריך לכתוב שני גיטין כו' וע"ש עוד בנדון זה לפני זה בעובדא דמהר"ף באחד שהיה חולה והחליפו שמו כו'

והצריף הרב ב' גיטין כו' ע"ש ודברי הבי"צ"ע לכאורה ולא רציתי להצריף בזה פעת וישמע חכם ויוסף לקח וכעת יספיק הקיצור וה' אלקי הצבאות יצילני משגיאות.

ויראנו מתורתו נפלאות. כ"ד אנכי עפר ואפר"ים מבית אהרן מוילנא: שאלה קיט מ"ש בגמ' דברכות פ' מי שמתו ובטא"ח סי' רמ"א ובטא"ה סימן כ"ה דאסור לשמש מטתו בפני ספרי' עד שייעשה מחיצה עשרה ילמדנו רבינו באם שהמחיצה עשויה בסריגי חלונות שקורין גגאטיר בל"א אם היא מועלת או לא ואי אמרינן לבוד תשובה הנה לכאורה יש להביא ראיה ממשנה דאהלות פי"ג הסריגית והרפפות מצטרפין כמלא מקדח דברי ב"ש בה"א עד שיהא במקום א' כמלא מקדח וא"כ משמע מזה שאין מצטרפין וה"ה בנ"ד אליבא דב"ה אבל ז"א ראיה דבשולמא גבי טומאה לא אמרינן לבוד וזה צ"ע בי"ד סי' שע"א בש"ע בהג"ה ס"ד דלא אמרינן לבוד להחמיר משמע אבל להקל אמרינן לבוד והוא לקוח מדברי מהרי"ו ושם לא אמר להחמיר רק סתם שלא אמרינן לבוד משמע אף להקל וגם מגמ' דשבת פ' מי שהחשיף גבי פקקו את המאור בטפיח משמע אף להקל לא אמרינן לבוד גבי טומאה וא"כ לפ"ז בנ"ד יש לומר לבוד והיה מותר לשמש המטה בפני ספרים אמנם ז"א דהלא הטעם דאסור לשמש דבעינן והיה מחניף קדוש ולא יראה ערות דבר משא"כ במחיצה כזו מתחזיא ואסור והנלע"ד כתבתי שאלה קכ נשאלתי בדברי הרא"ש פ"ק דכתובות שכתב וז"ל אמר ר"א האומר פתח פתוח כו' עד מצאתי פתוח בשם הר' יונה וטעו תלמידיו כו' א"נ היכא דאיכא חזקה כדלקמן שהיתה בחזקת בתולה אבל הכא ליכא חזקה דמתחתיו נבעלה שהרי אביה קיבל קדושי' כו' ע"ש ויש להקשות אדרבא הא אית לה חזקה דמתחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קידושיה ואם קודם לכן היו בתוליה חוזרים וא"כ האייף רוצה הרא"ש להוכיח דאינה נאמנת שנאנסה מאחר שמתחתיו נבעלה ואין לה חזקה כו'.

נלע"ד דהדברים פשוטים שקושני' הרא"ש הוא על הר"ר יונה פיון דליכא אלא חד ספיקא אם הוא באונס או ברצון ולמה תהיה נאמנת אף שהיא טוענת ברי והא דקי"ל כר"נ דאמר ברי ושפא ברי עדיף היינו דוקא היכא דאיכא חזקה כדלקמן שהיתה בחזקת בתולה ושם קאי לענין הפתובה משא"כ לענין איסור אין פאן שום מיוחד דאיכא ספק ספיקא ובמתניתין קאי לענין גביות פתובה אמרינן דאוקי אחזקה דשעת אירוסין ובתולה נולדה ומשא"כ בנדון של הרא"ש בשם הר' יונה קאי אם תהיה מותרת לו מפח שנאנסה מתחתיו ליכא חזקה ר"ל שנאנסה דאיכא למימר שנבעלה ברצון דהלא בנדאי תחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קידושי' וא"כ ליכא אלא חד ספיקא וע"ז אין פאן חזקה שמתחתיו נאנסה כו' ולמה תהיה מותרת לו בחד ספיקא.

ונהו יהיה המשך לשון דברי הרא"ש הנז' וז"ל א"כ היכא דאיכא חזקה שהיתה בחזקת בתולה ואוקמה אחזקה ומתחתיו נבעלה לכן אין פאן מקח טעות אבל הכא דליכא חזקה שנבעלת באונס דנדאי תחתיו נבעלה א"כ אין פאן חזקה שנבעלת באונס שתהיה מותרת לו ואדרבא אם אמרי' אוקי אחזקה שהיתה בתולה זהו גריעותא דנדאי תחתיו נבעלה וליכא אלא חד ספיקא ספק באונס כו' ואסירא בחד ספיקא משא"כ גבי הנושא את האשה ולא מצא לה בתולי' דאיירי לענין גביות פתובה ואיכא שם ב' ספיקו' לענין איסור והיתר מותרת לו מחמת שמתחתיו נאנסה או שנבעלה ברצון קודם שאירסה אבל לענין גביות

כַּתְּנֻבָּה אֲוֹקְמִיָּה אַחְזָקָה שְׁהִיְתָה בְּתוֹלָה וּמִתְחַתּוֹ נִבְעֵלָה וְהַנְּלַע"ד כַּתְּבִיתִישְׁעַר הַמְּשֻׁפֵּט שְׁאֵלָה קַכָּא וְנִשְׁאַלְתִּי בְּרֵאוּבֵן שְׁעֵשָׂה מִקַּח עִם שְׁמַעוֹן שְׁיַעֲמִיד לֹא ת"ר עוֹרוֹת שְׁלִישׁ יְהִיָּה מִשְׁקָל כָּל א' כ"ד אוֹקִיּוֹת וְשְׁלִישׁ מִשְׁקָלָם ט"ו אוֹקִיּוֹת וְשְׁלִישׁ ט"ז אוֹקִיּוֹת וְסָף כָּל זֹג עוֹרוֹת מְחֻנְיָב הַלּוֹקֵחַ לִיתֵן בְּעֵדָם ז' אַרְיֹת וְאַח"כּ שְׁלַח לֹא הַמוֹכֵר ת"ר עוֹרוֹת הַנְּ"ל וְהִיָּה מִשְׁקָלָם ט"ז אוֹקִיּוֹת וְהַלּוֹקֵחַ צָנַח שְׁלֹא קִיָּים שְׁמַעוֹן לֹא הַתְּנָאִי הַנְּ"ל בְּאַשְׁרֵי שְׁכָל הָעוֹרוֹת שְׁשֻׁלַח לֹא הֵם כְּבָדִים וְשְׁמַעוֹן הַמוֹכֵר טוֹעֵן הֲלֹא הִשְׁבַּחְתִּי אֶת מִקְחָךְ וְזֶהוּ הַפֶּסֶד לִי שְׁגָלוֹי וְיִדוּעַ שְׁהָעוֹרוֹת הַכְּבִידִים הֵם יוֹתֵר בִּיּוֹקֵר מִהַקְּלִים וּבְכֵן יוֹרְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבִּינוּ הַדִּין עִם מִי וְשַׁכְמ"ה.

תְּשׁוּבָה נִלְע"ד לְדַמּוֹת נ"ד לַמ"ש בְּגִמְר' דְּקִדּוּשִׁין פ' הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּדִינָר כֶּסֶף וְנִמְצָא שֶׁל זָהָב וְנִמְצָא שֶׁל כֶּסֶף אֵינָה מְקַוְדֶשֶׁת רַש"א אִם הִטְעָה לְשִׁבַח ה"ז מְקַוְדֶשֶׁת וְאַמְרִינוּ בְּגִמְר' דְּלֹא פְּלִיג אֲלָא בְּשִׁבַח מְמוֹן דְּנִיחָא לִיה בְּאוֹתוֹ שִׁבַח כּו' וְעֵינֵין בְּגִמְר' שֶׁם דְּאִיכָּא דְּנִיחָא לִיה בְּכִסְפָּא וְאִיכָּא דְּנִיחָ' לִיה בְּדַהֲבָא וְע"ש וַא"כ לַפ"ז לְפִי מֵאִי דְּקִי"ל דְּאִין הִלְכָה כֶּר"ש וַא"כ הַתְּנָאִי הוּא קַפִּידָא וַא"כ ה"ה בַּנ"ד אִף שְׁנַתֵּן לֹא הָעוֹרוֹת שְׁהֵם כְּבִידִים יוֹתֵר יְכוֹל לֹמַר א"א בְּמָה שְׁהֵם כְּבִידִים אִף שְׁהֵם בִּיּוֹקֵר שְׁהֵם אֵינָם רְאוּיִים לֹא לְמִלְאכָ' הַזֹּאת וְע"ש בְּתוֹס' ד"ה דְּאִיכָּא דְּנִיחָא לִיה בְּכִסְפָּא כְּגוֹן שְׁצָרִיכִים לְהַשְׁלִים תְּכַשִּׁיט כֶּסֶף וְדָבְרִי הַתּוֹסְפוֹ שֶׁם צָרִיכִים יָשׁוּב כִּי לְכַאוּרָה דְּבְרִיהֶם תְּמוּהִים וְעֵינֵין עוֹד בְּגִמְרָא וּבַטַּח"מ גַּבִּי סְפִינ' זֹו וְיֵין סֵתָם שְׁמַצָּאָה הַקַּפִּידָה מְקוּם לְנוּחַ וְהַנְּלַע"ד כַּתְּבִיתִי.

אַנְכִי עֶפֶר וְאֶפֶר"ים מִבֵּית אֶהֱרֹן מוֹנִילְנָא: שְׁאֵלָה קַכָּב הֵן הַיּוֹם קָרְבוּ לְפָנַי מִשְׁפָּטָן מִצַּד אֶחָד הַגְּבָאִים דְּחֻבְרָה הַקְּדוּשָׁה דְּג"ח הַנְּקָרָאִים קַאבִיר בְּאַשִּׁיזוּ וּמִצַּד הַשְּׁנִי הַגְּבִיר הַר' יוֹסֵף בֶּר עֲזַרְיָאֵל וְהָאֵרִיכוּ בְּטַעֲנוּתֵיהֶם בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֹו וְהַעֲתַקְתִּי לְשׁוֹנָם לְלִשׁוֹן הַקְּוֹדֶשׁ בְּרֵאשׁ הוֹצִיאֹו הַגְּבָאִים הַנְּז' ש"ח עַל ר' יוֹסֵף הַנְּז' עַל עַרְף סָף קַט"ו זְהוּבִים לְשִׁלְמָ בְּכָל תְּוֹקֵף וְעוֹז בְּכָל חִזּוּקֵי סוּפְרִים וּבְסוּף הַשְּׁטֵר נִכְתָּב שְׁלִבְטָחוֹן הַחֹב הַנְּז' נִתֵּן שְׁלִשְׁלֵת שֶׁל זָהָב כְּמִבְּוֹאָר בְּש"ח הַנְּז' וְתַבְּעוּ ר' יוֹסֵף הַנְּז' שְׁיִשְׁלַם לָהֶם אֶת הַש"ח הַנְּז' וְהַשִּׁיב ר' יוֹסֵף הַנְּז' אֲנִי הַשְּׁכַנְתִּי אֲצֵל הַחֻבְרָה ג"ח הַנְּז' שְׁלִשְׁלֵת הַנְּז' עִם שְׁאָר מִשְׁכָּנוֹת וּפְרַעְתִּי לָהֶם עַד סָף מֵאָה זְהוּבִי וְאַמְרִיתִי לְהַגְּבָאִים הַנְּז' שְׁיִתְּנוּ לִי הַשְּׁלִשְׁלֵת הַנְּז' וְאַנִּי אֲפָרַע לָכֶם הַחֹב הַנְּז' לְהַשִּׁיבוּ לִי הַגְּבָאִים לִי הַגְּבָאִים יַעֲקֹב בֶּר מְרֻדְכִי יֵשׁ בְּיָדוֹ מִשְׁכּוֹן הַנְּז' (וְאוֹתוֹ יַעֲקֹב הַנְּז' הוּא אֲשֶׁר נִעְשָׂה יִשְׁמַעֵאל) וְאָמַר יַעֲקֹב הַנְּז' לְהַגְּבָאִים הַנְּז' שְׁיֵשׁ לֹא דִין עִם ר' יוֹסֵף הַנְּז' שְׁיִלְכוּ הַגְּבָאִים עִם ר' יוֹסֵף הַנְּז' לְפָנַי ב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יִקְיָים ר' יוֹסֵף הַנְּז' הַפֶּסֶד אֲשֶׁר יָצָא מִפִּי הַב"ד אֲזִי אַחְזִיר לָכֶם הַשְּׁלִשְׁלֵת הַנְּז' וְהִלְכְתִּי עִם הַגְּבָאִי הַנְּז' לְפָנַי הַב"ד עֲבוּר הַטַּעֲנָה שְׁהִיָּה לִיעֲקֹב הַנְּז' עָלַי וְאַשְׁרֵי יָצָא מִפִּי הַב"ד קִיָּמְתִּי תְּכַף וְהִלְכְתִּי לְהַגְּבָאִים הַנְּז' שְׁיִתְּנוּ לִי הַשְּׁלִשְׁלֵת הַנְּז' כְּפִי אֲשֶׁר יָצָא עֲבוּר יַעֲקֹב הַנְּז' וְהַשִּׁיבוּ לִי הַגְּבָאִים שְׁיַעֲקֹב אָמַר שְׁשֻׁלַח הַשְּׁלִשְׁלֵת הַנְּז' עִם שְׁאָר כְּלֵי כֶּסֶף וְזָהָב שְׁלֹו לַק"ק בִּילוֹנְרָאדוּ וְכַאֲשֶׁר יִסַּע הוּא בְּעַצְמוֹ מְכָאן לַק"ק בִּילִיגְרָאדוּ אֲזִי יִשְׁלַח לְכָאן ק"ק בְּוִדוֹן הַשְּׁלִשְׁלֵת הַנְּז' וְהַשִּׁיבוּ לֹא הַגְּבָאִים הַנְּז' כַּאֲשֶׁר יִשְׁלַח הַשְּׁלִשְׁלֵת לְכָאן אֲזִי יַחְזִירוּ לֹא הַמְּשֻׁכּוֹן הַנְּז' וְטַעֲנַת הַגְּבָאִים מְבֹוֹאָר בְּגוֹף הַתְּשׁוּבָה זֹו ע"ש.

תְּשׁוּבָה הַנְּז' נְדוֹן הַנְּז' מִתְחַלֵּק לְכַמָּה סְעִיפִים בְּרֵאשׁ צָרִיכִים אָנוּ לְבָאָר אִם הַמְּלוּהָ עַל הַמְּשֻׁכּוֹן הוּא ש"ש או ש"ח וְאִם נִאֲמַר שְׁהוּא ש"ש צָרִיכִים אָנוּ לְבָאָר בְּמְלוּהָ מְעוֹת

שֶׁל צְדָקָה עַל הַמְשָׁפוֹן אִי מְקַרֵי ש"ש או ש"ח וְאִם נֹאמֵר שֶׁהוּא ש"ח צְרִיכִין אָנוּ לְבָאֵר אִם מְלִנְה מְעוֹת שֶׁל צְדָקָה בְּרִנְחִים אִי מְקַרֵי ש"ח או ש"ש וּבֵין אִם הַחֹב נִגְדַּת הַמְשָׁפוֹן וְאִם הַמְשָׁפוֹן יֵתֵר עַל הַחֹב או מֵה שְׁמַעֲלִיל עֲלָיו הַגּוֹי עֲבוּר הַמְשָׁפוֹן הַנּוֹז' וְאִחֵר שְׁנִבְאָר כָּל הַנּוֹז' צְרִיכִין אָנוּ לְבָאֵר אִם הַנּוֹז' מְקַרֵי פְּשִׁיעָה או גְּנִיבָה וְאִבְיָדָה או אֲנֻסִים וּמַעֲתָה אֶתְחִיל וְאֹמֵר בְּרֵאשׁ אֹדוֹת הַמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן אִם הוּא ש"ש או ש"ח הֲלֵא מִתְלֻקֵּת זֹו מְבִנְאָר בְּאֵר הַיֵּטֵב בַּגַּמ' פ' הָאֲנֻמְנִין וּבְפִי' הַדִּינִינִים וּמְבִנְאָר הַיֵּטֵב בְּפוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים דְּהַרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְסִיעֲתָם פּוֹסְקִים בְּמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן דְּהַרִי ש"ש וְהֵינּוּ כַת"ק דְּמַתְנִי' בְּהָאֲנֻמְנִי' וּכְרַב יוֹסֵף גַּבִּי שׁוֹמֵר אֲבִינְדָה וְהַר"י וְהַר"א ש"ש וְסִיעֲתָם פּוֹסְקִים בְּמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן הַרִי ש"ח פְּרַבָּה גַּבִּי שׁוֹמֵר אֲבִינְדָה וְכִשְׁמוּאֵל וְכו' וְהַכְרַעַת הַפוֹסְקִים הֲלֵא הֵמָּה כְּתוּבִים עַל סֵפֶר הַיִּשָּׁר בִּטח"מ ס' ע"ב וּב"י וּבְסֵפֶר הַקְּצָר וְלֵא אֲאָרִיף בְּזֵה מֵאֵחֵר שְׁכַמְעֵט אִין אָנוּ צְרִיכִים לְזֵה בַנ"ד וְכָל מְאָרִיף הוּא טִינְחָא אֲדָ אָבוּא בְּבִי תְרִי וְתִלֵּת מֵה שְׁשִׁינְדָה לַנ"ד וְנֹאמֵר דָּאָף אֲלִיבָא דְהַפוֹסְקִים כַר"י וְהַר"א ש"ש וְהֵינּוּ כְּרַבָּה וְלֵא כְּרַב יוֹסֵף דְּהַמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן הַרִי ש"ח וְהֵינּוּ מְטַעֵם שְׁפוֹסְקִים דְּפְרוּטָה דְּרַב יוֹסֵף לֵא שְׁכִיחַ מ"מ בַנ"ד מוֹדִי' בְּמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן בְּרִנְחִים דְּהַרִי ש"ש דְּאִיתָא בְּהָאֲנֻמְנִי' דָּף פ"ב וְז"ל הַמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן ש"ש רִי"א הַלְלוּהוּ מְעוֹת ש"ח הַלְלוּהוּ פִירוֹת ש"ש וְע"כ ל"פ ת"ק וְר"י אֲלֵא בְּהַלְלוּהוּ מְעוֹת אֲבָל בְּהַלְלוּהוּ פִירוֹת אֲלִיבָא דַכ"ע הַרִי ש"ש וְא"כ אֲלִיבָא דְהַפוֹסְקִים כַר"י וְהַר"א ש"ש דְּהַמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן הַרִי ש"ח וְהֵינּוּ כְּרַבָּה וְלֵא כַר"י מְשׁוּם דְּפְרוּטָה דַר"י לֵא שְׁכִיחַ אֲבָל בְּהַלְלוּהוּ פִירוֹת דְּהַרִי הַנְּאָה בְּעִין גַּם ר"י וְהַר"א ש"ש מוֹדִים דְּהַרִי ש"ש.

וְהֵנָּה לַפ"ז דְּבַרִי הַטּוֹר לְכַאוּרָה תְּמוּהִים וְצְרִיכִים בְּיָאוּר בְּסִי' ע"ב שְׁכַתֵּב וְז"ל אֲבָל ר"י פִּסְקֵי שְׁהַמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן הַרִי ש"ח כו' וְלַפ"ז הַרִי פִּסְקֵי' הַכִּי וְכו' ל"ש מְשָׁפוֹנוּ בְּשַׁעַת הַלְנֻאָתוֹ וְכו' בֵּין הַלְלוּהוּ פִירוֹת כו' בֵּין הַלְלוּהוּ מְעוֹת כו' עַכ"ל ע"ש וְקִשָּׁה לְדַבְּרִי מִנ"ל לְהַטּוֹר לֹמֵר אֲלִיבָא דְדַעַת ר"י שְׁפִסְקֵי בְּהַלְלוּהוּ פִירוֹת דְּהַרִי ש"ח הֲלֵא בְּהַלְלוּהוּ פִירוֹת לַכ"ע הַרִי ש"ש וּמֵה שְׁפִסְקֵי ר"י דְּהַרִי ש"ח הֵינּוּ בְּהַלְלוּהוּ מְעוֹת דְּנֻקָּא וּמְטַעֵם דְּפְרוּטָה דַר"י לֵא שְׁכִיחַ וְקוֹשְׁיָא זֹו קִשָּׁה ג"כ בְּהַר"א ש"ש שְׁכַתֵּב ג"כ דְּאֲלִיבָא דַהַר"י אִין חִילוּק בֵּין הַלְלוּהוּ פִירוֹת כו' וְעִינֵי ס"פ הַדִּינִינִים.

אִיבְרָא כַד מְעִינֵת בְּסוּגִי' דְּשְׁמַעְתָּא פ' הָאֲנֻמְנִי' תְּמַצָּא שְׁדַעַת הַר"א ש"ש וְהַטּוֹר נְכוּנִים הֵם שְׁלֵדְבַרִי הַר"י וְהַר"א ש"ש וְהַטּוֹר שְׁפוֹסְקִים דְּמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן הַרִי ש"ח וְהֵינּוּ כְּרַבָּה וְדִלֵּא כַר"י גַּבִּי שׁוֹמֵר אֲבִינְדָה וּפוֹסְקִים ג"כ כַר"ע וְכִשְׁמוּאֵל דְּאָבֵד הַמְשָׁפוֹן אָבֵדוּ מְעוֹתָיו וְכַמְבִּנְאָר בְּרֵאשׁ"ש בַּפ' הָאֲנֻמְנִין אֲלֵא מְחֻנְרָת' מַתְנִי' אֶתְנָא כַר"ע דְּהַמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן הַרִי ש"ש וְא"כ זֵהוּ דִלֵּא כְּרַבָּה דְאָמֵר גַּבִּי שׁוֹמֵר אֲבִינְדָה דְּהַרִי ש"ח אֲלֵא צ"ל דְּמַתְנִי' אֲיִירִי כְּנֻגָד הַחֹב וּבְזֵה מוֹדָה רַבָּה דְּהַרִי ש"ש וְהֵינּוּ מְטַעֵם דְּשְׁמוּאֵל דְּהַרִי כְּאֵלוּ פְּרִישׁ וְכ"ע אִיתַּ לְהוּ דְּרַבָּה כו' וְכַמְבִּנְאָר שָׁם וְא"כ מַתְנִי' דְּהַמְלִנְה עַל הַמְשָׁפוֹן הַרִי ש"ש הֵינּוּ כְּנֻגָד הַחֹב וְע"ז קָאֵי ר"י בְּמַתְנִי' וְאָמֵר דְּדוּקָא בְּהַלְלוּהוּ פִירוֹת הַרִי ש"ש וְהֵינּוּ ג"כ כְּנֻגָד הַחֹב דְּנֻקָּא וּמִשָּׂא"כ בְּהַלְלוּהוּ מְעוֹת דְּהַרִי ש"ח וְא"כ דְּנֻקָּא כְּנֻגָד הַמְשָׁפוֹן הַרִי ש"ש (וְעִינֵי בְּתוֹס' סוּף ד"ה גִּימָא בְּדִלָּא שְׁוִי כו') וּבְזֵה מוֹדִים ר"י וְסִיעֲתָהּ וְא"כ דְּבַרִי הַר"א ש"ש וְהַטּוֹר נְכוּנִים הֵם דַמ"ש בֵּין הַלְלוּהוּ מְעוֹת וּבֵין הַלְלוּהוּ פִירוֹת בְּשִׁיטַת הַפוֹסְקִים דַר"י קָאֵי אִם הַמְשָׁכְנוּ

פנגד החוב ואז גם ר"י מודה דהוי ש"ש ומ"ש אם המשפון יתר על החוב אז דנקא בהלנהו מעות הוי ש"ח ומשא"כ בהלנהו פירו'.
וכד מעיינת בלשון הטור תמצא שדברי הטור במתק לשונו מדוקדקים היטב לפי שיש לדקדק בלשון הטור שלפי שיטת הגאונים פתב הטור וכנגד משפוננו מיהא הפסיד ל"ש משפוננו שלא בשעת הלואתו כו' בין הלנהו פירות כו' דהיינו לא זו אף זו ואם"כ בשיטת ר"י שפסק דהוי ש"ח כו' פתב תחלה ל"ש משפנו בשעת הלואתו ואם"כ פתב בכבא דהלנהו פירו' תחלה בין הלנהו פירות כו' וא"כ אותן הבבו' סותרות זא"ז אלא שלפי שיטת הגאונים לעולם הוי ש"ש לכן פתב לשון לא זו אף זו בשני הבבות ומשא"כ לפי שיטת ר"י דכנגד החוב הוי ש"ש ולכן פתב בין הלנהו פירות שזהו ג"כ מקרי לא זו אף זו וקאי אאם המשפנו פנגד החוב ומ"ש ל"ש אם המשפון בשעת הלואתו קאי אפול שיטת ר"י שפסק דהמלנה על המשפון הוי ש"ח וע"ז קאי ל"ש אם משפנו בשעת הלואתו פשיטא דהוי ש"ח והיינו ג"כ לא זו אף זו וא"כ מ"ש בין הלנהו פירות קאי דנקא אאם המשפון פנגד החוב ומשא"כ אם המשפון יתר על החוב מודה ר"י בהלואת פירות דהוי ג"כ ש"ש.

ואף שלפ"ז הנה לו להטור להסמיך בכא של בין הלנהו פירות סמוך למ"ש אם המשפנות פנגד החוב אבל ז"א דקדוק לפי שבשיטת הגאונים שלמעלה פתב תחלה הבכא של ל"ש משפנו שלא בשעת הלואתו פתב ג"כ תחלה החלוקה של ל"ש משפנו בשעת הלואתו ודברי הרא"ש בפ' הדיינים בסופו מדוקדקים בזה יותר אליבא דשיטת הר"י שפתב בלשון זו ואצ"ל זו ל"ש משפנו בשעת הלואתו כו' ל"ש הלנהו מעות ל"ש הלנהו פירות הוי ש"ש דהיינו במשפון פנגד החוב וכו' ומשא"כ בכבא שניה דאם דמי המשפון יתירים על החוב לא פתב שם ל"ש הלנהו פירות כו' דזהו פשיטא דהוי ש"ש.

והארכתי בזה קצת לפי שראיתי בתשו' ה"ה מוהריב"ל ח"ג סי' קט"ו שכתב וז"ל ואפשר לומר דאפילו שלא הנה מוסר לשומר שני כו' דהוי ש"ש פיון דמטי ליה הנאה מזה רינח עשרה כו' והרא"ש ששהסכים לסברת התוס' פתב וכו' ל"ש הלנהו פירות כו' ואם דמי המשפון יתרים על החוב אין המלנה נותן ללנה היתרון מצינו למימר שיש לחלק בין ההיא דפירות לא הוי הנאה פולי האי פהך דנ"ד וכו' עכ"ל הנה מדבריו נראה שהבין מדברי הרא"ש ש"ש בין הלנהו פירות קאי אאם המשפון יתירים על החוב.

ונפלאתי הפלא ופלא על ה"ה מהריב"ל הנ"ל כי המעיין בסוגי' דשמעתת' אליבא דהפוסקים כרבה וכו"ע וכשמואל א"א לפרש מתניתין דהלנהו על המשפון הוי ש"ש אם לא מה שהוא נגד החוב וע"ז קאי ר"י לחלק בין הלנהו פירות כו' וכמו שהוכחתי לעיל מסוגיא דשמעתתא וכן מדקדוק דברי הטור וגם ממשמעות של הרא"ש ז"ל וגם על סברתו יש לפקפק שכ' שיש חילוק בין ההיא דפירות לא הוי הנאה פולי האי פחד דנ"ד וז"א הלא אפילו טבל עמו בציר או שלח איזה דורון נעשה ש"ש וכמבואר בהגמ"ר פ' איזה נשף ואף שהב"י בסי' ש"ג פתב על הגמ"ר שצריך להתישב בדבר אבל הרב בעל המפה וגם הב"י בעצמו מ"ש שצריך להתישב בדבר הוא מטעם אחר למעיין שם אבל באמת בנ"ד דהלנהו פירות כ"ע מודים דהוי ש"ש והיינו פנגד החוב וכמ"ש לעיל וכ"כ ה"ה מהרי"ק בשו' קנ"ה בשלמא מה שיש לחלק בין הלנהו על המשפון לנותן לו

שְׂכָר בְּהֶדְלָה עַל הַשְּׂמִירָה זֶהוּ חִילּוּק נָכוֹן וְכִמוּ שְׂאֲכָתוֹב לְקַמֵּן לְאַפּוֹקִי בְּגִדּוֹן דְּמַהְרֵיב"ל וּבְהֶדְלָהוּ פִירוֹת בְּשִׁנְיָהֶם אֵינּוּ מְקַבֵּל שְׂכָר בְּהֶדְיָא עַל הַשְּׂמִירָה וְרֵאִיתִי מ"ש בַּסַּמ"ע ס"א ע"ב ס"ק י"ד שְׁפָתַי וְז"ל אֲבָל אִם מִשְׁפָּן יִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל חֲבִירוֹ וְנוֹתֵן לוֹ הַרְיָבִית גִּרְאָה פְּשׁוּט דְּהָגִי ש"ש וְכו' וּמְסִיִּים שָׁם וְז"ל וְשִׁמְעָתִי שְׁבַתְשׁוּ בֵּן לֵב מְסַתְּפֵק בְּזֶה וְהַנִּלְע"ד פְּתַבְתִּי עַכ"ל הִנֵּה הוּא פִּינּוֹן לְזֹאת הַתְּשׁוּבָה ס"א קט"ו הַנּוֹ וְחֹלֵק נְמִי אֶתְשׁוּ מַהְרֵיב"ל הַנּוֹ וְא"כ מוֹכַח מִפְּל הַנּוֹ לְפָשְׁתְּמִיבֵל רִינּוֹחַ מִהַמְשַׁכּוֹן דְּהָגִי ש"ש וְה"ה בַּנ"ד דְּהָגִי הַגְּבָאִים ג"כ שׁוֹמְרֵי שְׂכָר וְחֲזִיבִים בְּגִיבָה וְאַבְיָדָה.

וְאֵין לְפִטוֹר הַגְּבָאִים מִטַּעַם שֶׁהֵם שׁוֹמְרֵי מַעוֹת הַהֶקְדָּשׁ וְאַמְרֵי בְּהִזְהֵב גְּבִי אוֹנָאָה וּבַפ' הַדְּיָנִים אֵלּוּ דְּבָרִים שְׁאֵין נִשְׁבָּעִים עֲלֵיהֶם עֲבָדִים וְשִׁטְרוֹת וְהַקְדָּשׁוֹת נוֹשֵׂא שְׂכָר אֵינּוּ מְשַׁלֵּם וְא"כ ה"ה בַּנ"ד דְּהָגִי ג"כ מַעוֹת הַהֶקְדָּשׁ וּפְטוֹרִים הַגְּבָאִים וְאִף שִׁ"ל דְּצָדָקָה אֵין לוֹ דִּין הַהֶקְדָּשׁ דַּאס"ד דִּישׁ לְצָדָקָה דִּין הַהֶקְדָּשׁ א"כ בַּגַּמ' דְּהַחֹבֵל דִּף צ"ג דְּמַמְעֵט צָדָקָה מִשְּׂמִירָה מְהָא דְּלִשְׁמֹר וְלֹא לְחַלֵּק לְעַנְיִים וְלָמָּה לֹא מְמַעֵט כְּפִשׁוּטוֹ מִהַפְּסוּק כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רַעְהוֹ כּו' וְלֹא שֶׁל צָדָקָה דְּלֹא מְקָרִי רַעְהוֹ וְכֵן מוֹכַח בְּמַרְדְּכִי בַּפ' הַמְּפָקִיד גְּבִי הָא דְּמַתִּיר הַר"ש מְבוּבָבְעָרְק לְהַלְוֹת מַעוֹת עַנְיִים בְּרִיבִית קְצוּצָה מְהָא דַּאֵין רִיבִית וְאוֹנָאָה לְהַהֶקְדָּשׁ כּו' וּמַהְר"ם אוֹסֵר וְרֵאִיתִיו מְהָא דְּתַנּוּן לְשִׁמּוֹר וְלֹא לְחַלֵּק לְעַנְיִים וְאַמְאִי לֹא מְמַעֵט לְהוֹ מְרַעְהוֹ אֲלֵא ש"מ דְּצָדָקָה בְּכָלֵל רַעְהוֹ הוּא וְאֵין לְצָדָקָה דִּין הַהֶקְדָּשׁ וְאִף שִׁ"ל דְּלַעוֹלָם יֵשׁ לְצָדָקָה דִּין הַהֶקְדָּשׁ וּמְהַשְׁלֵא מְמַעֵט מְרַעְהוֹ הֵינּוּ לְפִי שְׂבָא לְהוֹרוֹת בְּמַעוֹת צָדָקָה שְׁפִטוֹר אִפִּי בְּפִשְׁעֵי וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בַּרפ"ה מְהַל' שְׂאֵלָה וּפְקִדוֹן לְכֵן מְמַעֵט מְלִשְׁמֹר וְלֹא לְחַלֵּק לְעַנְיִים לְאַפּוֹקִי אִם הִיָּה מְמַעֵט מְרַעְהוֹ וְלֹא מְשַׁל הַהֶקְדָּשׁ וְה"ה בְּמַעוֹת צָדָקָה ה"א דְּלֹא אִימְעוֹט מְרַעְהוֹ אֲלֵא שְׂיֵהָא פְּטוֹר מִשְׁבוּעָה שְׂלֵא פִּשְׁעֵי דְּוִמְיָא דְּהַהֶקְדָּשׁ אֲבָל אִם נוֹדַע בְּוִדָּאִי שְׁפִשְׁעֵי מְחֻזְיָב לְשַׁלֵּם וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בַּרפ"ב מְהַלְכוֹת שְׁכִירוֹת וְז"ל וְיִרְאָה לִי שְׂאֵם פִּשְׁעֵי הַשׁוֹמֵר בְּעֲבָדִים כּו' חֲזִיב לְשַׁלֵּם שְׂאֵינּוּ פְּטוֹר כּו' ש"ח אֲלֵא מְשַׁבּוּעָה וְכֵן ש"ש שְׁמַשְׁלֵם כּו' אֲבָל אִם פִּשְׁעֵי בְּהַ חֲזִיב.

וְאִף שְׁבַרְמַב"ם שָׁם לֹא הַזְכִּיר בְּזֶה רַק עֲבָדִים וְשִׁטְרוֹת וְקַרְקַעוֹת וְלֹא הַזְכִּיר שָׁם הַהֶקְדָּשׁוֹת הֵינּוּ לְפִי שְׁפַמְהָ אַמ"ש לְפָנֵי זֶה דְּהַהֶקְדָּשׁ עֲדִיף מִינְיָהוּ דַּאִף דְּבַעְבָּדִים וְשִׁטְרוֹת אֵין נִשְׁבָּעִים מ"מ תִּיקְנוּ חֻקִּים שְׂיֵהִיו נִשְׁבָּעִים עַל הַהֶקְדָּשׁוֹת שְׁבוּעוֹת הַשׁוֹמְרִים כְּעֵין שֶׁל תוֹרָה שְׂלֵא יִזְלָלוּ בְּהַהֶקְדָּשׁוֹת וְא"כ נִלְמַד מִזֶּה שְׁמַכ"ש שְׂאֵם נוֹדַע בְּוִדָּאִי שְׁפִשְׁעֵי בְּהַהֶקְדָּשׁ שְׁמַחְזִיב לְשַׁלֵּם וְלְכֵן מְמַעֵטוֹ מְלִשְׁמֹר וְלֹא לְחַלֵּק לְעַנְיִים שֶׁהוּא פְּטוֹר לְגַמְרֵי.

אֲבָל ז"א דַּא"כ קָשָׁה תִּינַח אֲלִיבָא דְּהַרְמַב"ם אֲבָל אֲלִיבָא דְּהַרְאָב"ד וְהַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א וְשְׂאֵר פּוֹסְקִים הֵבִיאֵם הַמ"מ שְׁחֹלְקִים שָׁם עַל הַרְמַב"ם וְסוֹבְרִים שְׁפִטוֹר אִף אִם פִּשְׁעֵי בְּוִדָּאִי כְּמוֹ גְּבִי מַעוֹת צָדָקָה וְא"כ קָשָׁה הָא דְּלִשְׁמֹר אֲלֵא וְדַאִי שְׁמַעוֹת צָדָקָה אֵין לוֹ דִּין הַהֶקְדָּשׁ וְא"כ אֵין לְפִטוֹר הַגְּבָאִים מִטַּעַם שֶׁהֵם שׁוֹמְרִים מַעוֹת הַהֶקְדָּשׁ.

אֲבָל ז"א מ"מ תִּינַח מְהִיכִי תִינַח דַּעַכ"פ פְּטוֹרִים הַגְּבָאִים מִטַּעַם שֶׁהֵם שׁוֹמְרֵי מַעוֹת צָדָקָה כִּי לְדִינָא אֵין נְפִקוּתָא בֵּין מַעוֹת הַהֶקְדָּשׁ וּמַעוֹת צָדָקָה לְעַנְיָן נ"ד אִף שְׂיֵשׁ קְצַת נ"מ לְעַנְיָן רִיבִית דְּמַעוֹת צָדָקָה אֲלִיבָא דְּהַפּוֹסְקִים הַנּוֹ אֲבָל בַּנ"ד אֵין שׁוֹם חִילּוּק בִּינֵיהֶם לְחֲזִיב הַגְּבָאִים אֲלִיבָא דְּהַפּוֹסְקִים הַנּוֹ זוֹלַת הַרְמַב"ם אִם פִּשְׁעֵי בְּוִדָּאִי וְכ"כ הַטַּח"מ בַּסִּי' ש"א וְז"ל הַנּוֹפְקֵדוֹ אֶתּוֹ מַעוֹת שֶׁל עַנְיִים דִּינוֹ כְּשֶׁל הַהֶקְדָּשׁ וּפְטוֹר עֲלֵיהֶם בַּד"א בְּמִקּוֹם שְׂאֵין

לעניינם כ"א קצבתו וכו' וא"כ מוכח מזה דלענין שמירה מעות עניים ומעות הקדש שנים שהרי כתב הטור דינו כשם הקדש ואף שברמב"ם ברפ"ה מהל' שאלה ופקדון (לא) הזכיר זה הלשון דמי שהפקידו אצלו מעות עניים ופשע בהם ונגנבו פטור משום שגאמר לשמור ולא לחלק לעניים והרי הוא ממון שאין לו תובעים כו' וא"כ לא הזכיר ברמב"ם שיש לו דין הקדש י"ל דהרמב"ם אגיל לטעמיה וכמ"ש לעיל שכתב ברפ"ב דשכירות גבי עבדים ושטרות וכו' אם נודע בנדאי שפשעו חייבים וה"ה במעות הקדש ועדיף מינייהו דאפי' שבועה תיקנו חכמים שלא יזלזלו בהקדשות ומשא"כ במעות צדקה אף אם נודע בנדאי שפשע פטור מטעם שהוא ממון שאין לו תובעים (ועיין במ"ש לקמן בשם הרא"ן ששון בענין אם תיקנו בצדקה לישבע שלא יזלזלו בהקדשות) ולכן לא כתב הרמב"ם הטעם שיש לו דין הקדש ומשא"כ הטור סבר פדעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א הנז' שחולקים על הרמב"ם וסוברים שאף אם נודע בנדאי שפשעו פטורים וכ"כ הטור בהדיא בסי' צ"ה אלו דברים שאין נשבעים עליהם עבדים ושטרות והקדשות כו' ואפי' אם פשעו בהם ונאבדו פטורים מלשלם ל"ש ש"ח ול"ש ש"ש וזהו שלא פדעת הרמב"ם ולכן כתב הטור דמי שהפקדו אתו מעות עניים דינו כשם הקדש דהיינו שאפי' בפשיעה פטור.

אלא שלפי מ"ש לחלק בין משמעות לשון הטור שכתב דמי שהפקדו אתו מעות עניים דינו כשם הקדש ובין משמעות לשון הרמב"ם שכתב הטעם משום דהוי ממון שאין לו תובעים ונ"מ ביניהם אם פשע בנדאי במעות צדקה דאם יש לו דין הקדש אליבא דהרמב"ם אזי חייב דומיא דהקדש א"כ קצת קשה על הב"י בספרו הקצר סי' ש"א סעיף ו' שהעתיק לשון הרמב"ם מי שהפקידו אצלו מעות של עניים כו' ופשע בהם ונגנבו פטור כו' וה"ה ממון שאין לו תובעים משמע שפטור ממון שאין לו תובעים פטור אבל לא מטעם שיש לו דין הקדש וכמ"ש הטור ובאמת בסי' צ"ה העתיק הב"י בספרו הקצר לשון הטור אלו דברים שאין נשבעים עליהם כו' קרקעות כו' והקדשות ואפי' אם פשעו בהם ונאבדו פטורים ל"ש ש"ח או ש"ש וזהו פדעת הראב"ד והרשב"א ושאר גאונים והטור והרא"ש שחולקים על הרמב"ם וא"כ מעות צדקה יש לו ממש דין הקדש וכמ"ש הטור סי' ש"א וגם שם פסק הב"י בשלחנו הטהור סעיף ח' שלא פדעת הרמב"ם רק שכתב ויש מחייבים בפשיעה והיינו פדעת הרמב"ם אבל העיקר שלא פדעת הרמב"ם.

והנה נלע"ד לומר שמ"ש הרמב"ם הטעם מפני שהוא ממון שאין לו תובעין בא להורות לאפוקי אם הגבאי נותן לאיש אחר לשמור מעות הצדקה אז הוא חייב דהוי ממון שיש לו תובעים וכ"כ בסמ"ע ס"ק ט' ולא בא הרמב"ם להורות הטעם עבור דהוי ממון כו' והנה פטור אף מפשיעה וכן מוכח בסמ"ג שכתב ג"כ בלשון הרמב"ם דמי שהפקידו אצלו מעות כו' שפטור מטעם שהוא ממון כו' ועיין בחלק עשין סי' פ"ח ואליבא דסמ"ג אין לומר שבא להורות שפטור אף מפשיעה מטעם שהוא ממון כו' שהרי הסמ"ג פוסק פרה בענין שומר אבידה דהוי ש"ח ומעות צדקה הוי דומיא דשומר אבידה והפסוק דלשומר בא למעט ולא לחלק לעניים דהיינו שלא יתחייב בפשיעה דומיא דשומר אבידה וא"כ (ל"צ) הטעם הזה דהוי ממון שאין לו תובעים כו' בשלמא לפ"ד הרמב"ם שפוסק בשומר אבידה כו' יוסף ולכן הוצרך לומר הטעם במעות צדקה דפטור מטעם שהוא

ממון שאין לו כו' שיפטור אף מפשיעה לאפוקי דה"א דלשמור בא למעט מעות צדקה שלא יהיה לו דין דשומר אבידה ויתחייב בגניבה ואבידה לכן בא הפתוב לשמור ולא לחלק לעגניים שהוא פטור מגניבה ואבידה אבל מ"מ ה"א דבפשיעה חייב לכן אמר הטעם דהוי ממון שאין לו תובעין ופטור אף מפשיעה אבל לפ"ד הסמ"ג, קשה שפסק פרבה גבי שומר אבידה וא"כ למה פתב הטעם דהוי ממון שאין לו כו' תיפוק ליה מלשמור אבל לפי מ"ש הוא נכון דהרמב"ם לא בא להורות בזה שפתב מפני שהוא ממון כו' שיהי' פטור אף מפשיעה אלא שבא להורות בזה דנקא מפני שהוא ממון שאין לו כו' פטור לאפוקי אם הגבאי נתן מעות לאיש אחר שישמרהו לו דזהו לא מקרי לשמור ולא לחלק לעגניים והוי ממון שיש לו תובעין וחייב ובזה גם דעת הסמ"ג במה שהעתיק לשון הרמב"ם דהוי ממון שאין לו תובעים ואף שפוסק פרבה בשומר אבידה.

וכתבתי את זה לפי שראיתי בתשו' ה"ה מהריק"ו בשו' ז' דכתב בדעת הרמב"ם שמ"ש משום דהוי ממון שאין לו כו' דלפטור אף מפשיעה וכתב דלפ"ד הסמ"ג שפסק פרבה בשומר אבידה ואפ"ה העתיק לשון הרמב"ם הנז' דמ"מ ניחא ליה לאשמועינן אפי' לדברי הגאונים כו' ולא ירדתי לסוף דעתו דאף יכתוב בסמ"ג הטעם מה שאינו אליבא דהלכת' לפי סברתו.

רק שקשה קצת לפי מ"ש בדברי הרמב"ם שמ"ש ונהרי הוא ממון שאין לו כו' בא להורות לאפוקי אם הגבאי נותן מעות צדקה לאיש אחר שישמרהו לו שהוא חייב דלא מקרי לשמור ולא לחלק לעגניים ונהרי הוא ממון שיש לו תובעים א"כ קשה לפ"ז למה אמרי' בגמ' דהחובל דף צ"ג גבי שהוא ארנקי דצדקה דאפקד' רב יוסף גבי שהוא גברא דחייבי' רב יוסף משום דעגני דפומבדיתא מיקץ קיץ לשמור הוא (ועיון במרדכי פ"ק דב"ב סי' תכ"ד דף רנ"א ע"א מ"ש שם בשם הר' שמשון ב"א וצ"ע שם) ותיפוק ליה משום דשם הוי ממון שיש לו תובעים לפי שר"י היה גבאי ואפקיד גביה וכן קשה קושלי' זו על דעת המרדכי הנ"ל וכן בס' אגודה שפתב ג"כ דין זה דאם הגבאי אמר להשומר שישמרהו כו' והביאו דבריו בבעל המפה כו' וא"כ קשה מההוא עובדא דרב יוסף המ'.

ואפשר לישב כמ"ש ה"ה מהריק"ו בשו' ז' הנ"ל ונ"ל דגבי ההוא ארנקי לא אשכחן שנשתלח לרב יוסף אלא נשתלח סתם לאנשי פומבדיתא ע"ש ואנשי פומבדיתא נתנו ע"י ר"י לאותו האיש שישמרהו והוא חלקו לעגניים ולכו היה פטור מטעם דלשמור רק בעבור שעגני דפומבדיתא מיקץ קיץ חייביה רב יוסף אבל לפי פ"י דפירש רב יוסף גבאי היה קשה קצת קושלי' הנז' ואפשר שסבר רש"י שאין לחלק בהא דלשמור ולא לחלק לעגניים רק כל מעות צדקה מותר מפח לשמור כו' או שסבר כסברא השניה שפתב מהריק"ו בתשוב' הנז' דאף דנשתלח לר"י סבר היה שיכול להפקידו ביז אחר פי הוא היה חב עיר כו' וזהו אפשר שפתב רש"י שהיה גבאי דהיינו שהיה חב עיר וכו' וכל ההקדשות באו לידו וממנה עליהם אנשים אחרים לחלקם לכן מוכרח לומר דשאני עגני דפומבדיתא דמיקץ קיץ להו ולשמור הוא.

וראיתי במ"ש ה"ה מהרא"ש בתשוב' סי' ע"ג במ"ש בנמ' דהנהב דף נ"ח אר"א שבועה זו תקנת חכמים כדי שלא יזלזלו בהקדשות וכו' ע"ש בתשוב' הנ"ל רמה שנותן ונושא בפסג' דגמ' הזאת ונ"ל בסוף התשו' ואף ע"פ שזהו הדין לעגני הקדשות מ"מ נ"מ למאי

דכתב הטח"מ סי' ש"א הןפקדו אתו מעות של עניים דינן פנשל הקדש ופטור עליהם
ואע"פ שמדברי הרמב"ם כו' לא הוי מטעמא דפוטור עניים מטעם הקדש אלא מטעם
שאין לו תובעין מ"מ לא נטפל עצמינו בזה המחלוקת ואין פאן מקומו עכ"ל וא"כ מופת
מדבריו שיש חילוק ונ"מ לדינא בין הטור והרמב"ם במ"ש הטור הטעם דהוי דינן פנשל
הקדש והרמב"ם כתב שפטור מטעם ממון שאין לו תובעים כו' והיינו בענין אם תיקנו
בצדקה שישבע מתקנת חכמים כדי שלא יזלזלו בצדקה דאליבא דהטור שיש לו דין
הקדש וא"כ אף שפטור משבועת התורה אבל מ"מ מחויב לישבע מצד תקנת חכמים
שלא יזלזלו במעוה צדקה ומה שא"כ אליבא דהרמב"ם.

אבל לענ"ד דז"א דא"כ לפ"ד הטור בנדאי נשבעים על ההקדשות מפת תקנת חכמים
שלא יזלזלו וכו' אבל ז"א דהלא זה הדין במחלוקת שנויה לעיל בסי' צ"ה בסופו כתב
הטור פלוגתת רב האי והרמב"ם אם נשבעי גבי הקדש מצד התקנה שלא יזלזלו דאליבא
דרב האי אין נשבעים כלל ומה שא"כ גבי מעוה צדקה דלא תיקנו כלום שישבעו משום
שלא יזלזלו ואף שיש לומר שמסקנת הטור אפשר שהוא פרמב"ם ור' ישעי' שמביא
הטור בסי' צ"ה לפי שבאמת דברי רב האי קצת תמוהים שקשה אליביה הא דאמרין
בגמ' דהנהב אר"א שבועה זו תקנת חכמים שלא יזלזלו בהקדשות א"כ מסיק במסקנא
דנשבעין על הקדשות מצד התקנה כדי שלא יזלזלו וא"כ איה פתב רב האי דאין נשבעים
כלל.

באמת נראה לענ"ד דז"א דא"כ קושיא אליבא דרב האי די"ל שהוא סובר פדעת הר"מ שהביא
המרדכי פ' הנהב ונ"ל נושא שכתב אינו משלם ומסיק נמי הכי א"ר ששת פשקנו מידו וכן
אר"י וכתב הר"מ דיכול להיות דרב ששת ור"י קנימי אקושיא קמייטא ופליגי אדר"א
דמפרש טעמא משום שלא יזלזלו כו' וא"כ י"ל דרב האי סבר פדעת הר"מ הנז' דלפי
המסקנא תירוצו של ר"א דאמר משום שלא יזלזלו כו' אינו פי עיקר הת' דמתניתין
איירי פשקנו מידו וכתירוצו של רב ששת ור"י ואף שהר"מ כתב שיכול להינה אפשר
שסבר רב האי שהאמת פן הוא נועיין מ"ש לקמן על דברי הר"מ הנז' (ל) פל זה כתבתי
לפי שראיתי בב"ח בח"מ סי' צ"ה שכתב בסופו ומקש על הא דרב האי מגמ' דהנהב
הנז' ונ"ל ונ"ל וא"ת והיאך מפרש רב האי הא דאסקינא בפ' הנהב אלא אר"א שבועה זו
תקנת חכמים כדי שלא יזלזלו בהקדשות דאלמא דנשבעים על הקדשות כו' ע"ש אמנם
לפי מ"ש לק"מ דרב האי סובר פדעת הר"מ הנז' דרב ששת ור"י פליגי אתירוצו של
ר"א וקי"ל פנותיהו.

וראיתי בתשו' ה"ה מהרא"ש סי' ע"ג הנז' דף צ"ג שכתב ונ"ל ולר"י נמי הנה נראה
לתרץ דלהכי לא מוקי ה"ה דלעיל פשקנו מידו דאם איתא אמאי נקיט ה"ה הדין
בנשבעים ולא נקיט להו פשפשעו בנדאי דמשנתרמ' התרומה נשבעים לגזברים ואם לאו
נשבעים לבני העיר פינן דכל עיקר הברייטא אינו אלא לענין חלוק הגזברים או בני
העיר כו' ע"ש הנה באמת לשון הרב הנז' בעצמו מוטעה והוא ט"ס במ"ש ולא נקיט
פשפשעו בודי כו' וכצ"ל דמשנתרמ' התרומה משלמים לגזברים ואם לאו משלמים לבני
העיר וכמו שפסיים אח"כ שם ואם איתא אמאי נקיט לענין שבועה לימא פשפשעו בנדאי

למי משלם או לגזבר או לבני העיר וה"ה לעיל ג"כ צ"ל בין אם נשבעי לגזברים או לבני העיר.

אמנם דבריו אינם מוכיחים לי דאף נוכח לתרץ ש דמשנתרמה התרומה משלמין לגזברי וקודם שנתרמה משלמים לבני העיר הלא בין קודם שנתרמה כו' ובין לאחר שנתרמה כו' לעולם אצא השומרי שנה הנהה.

ב השלשלם להגזברים פי זהו המעות של השקלים לעולם שייך להגזברים פי אם לא ישלמו השלוחים קודם שנתרמה התרומה הלא מ"מ צריכים בני העיר לשקול אחרים תחתיהם והפוכי מטרתא למה לי שהשליח ישלם לבני העיר ובני העיר ישקלו אחרים תחתיהם הלא תכף ומיד מחוייב השליח לעשות שליחותו ולשלם לגזברים שקלים אחרים תחתיהם כשפשע בשלמא אי איירי בנשבעים א"ש שמחלק בין גזברים לבני העיר דקודם שנתרמה כו' אז נשבעים לבני העיר שלא פשעו והשלוחים פטורים ובני העיר צריכין לשקול אחרים תחתיהם אבל אחר שנתרמה כו' אז נשבעים לגזברים והשלוחים פטורים וההפסד הוא על ההקדש אבל אי איירי כשפשעו בנדאי והשלוחים מחוייבים לשלם אז אינו יכול לחלק בין קודם שנתרמה כו' ובין לאחר שנתרמה כו' דלעולם מחוייבים לשלם לגזברים פי המעות שייך להקדש והשלוחים מחוייבים לגמור שליחותם וליכא למימר דאיירי דאין להשליח לשלם דמי השקלים לכן עד שלא נתרמה כו' משלמים לבני העיר כשפשעו ידם ובני העיר מחוייבים לשלם תכף שקלים אחרים לגזברים דא"כ איכפל תנא לאשמועי' שליח ערטילאי ומסיים מסאני ללכת בשליחות.

ומסיים עוד שם בתשו' ה"ה מהרא"ש הנז' וז"ל שוב ראיתי במרדכי פ' ה'הב שכתב וז"ל כתב הר"מ דיכול להיות דרב שש'ת ור"י קיימי אקונשיא קמיינתא ופליגי אדר"א ומ"מ למדנו מדבריו דר"מ לא קי"ל כו' דהא קאמר דיכול להיות כו' עכ"ל וגם בסוף התשו' הנז' הרבה להשיב על דברי המרדכי הנז' ע"ש.

ולענ"ד באף מחילות מכווד תורתו נשתקע הדבר ולא נאמר שהרי בכל ספרי הרי"ף וגם בהרא"ש והרמב"ם בפ"ב מהל' שכירות כתבו ג"כ בזה הלשון וכולם העתיקו לשון הרי"ף הנ"ל אבל לענד"ן שדברי המרדכי הם פנינים ואמיתים בלי שום ספק וזהו פוננת המרדכי דמתחלה כתב דיכול להיות דהתירוץ דר"ש ר"י דאמרי כשקנו מידו כו' ונ"מ לגבאי צדקה ומיהו נראה ר"ל דאף שר"ש ור"י קיימי גם אקונשיא קמיינתא כו' מ"מ לא נ"מ מידי לגבאי צדקה וע"ז כתב הר"מ וכן מוכח מדברי האלפס שדילג פל זה ר"ל למה דילג הרי"ף פל אותה השיטה שהקשה בגמ' על הא דש"ח אינו נשבע מההוא דבני העיר ששלחו שקליהם כו' נשבעים לבני העיר כו' ועל קונשיא זו תי' ר"א ששבעה זו תקנת חכמים שלא יזלזלו כו' וגם השמיט הרי"ף הקונשי' שהקשה בגמ' על הא דנושא שוכר אינו משלם מהא דהשוכר את הפועל לשמור את הפרה ואת התינוק אשר ע"ז מתרצים ר"ש ור"י כשקנו מידו ואם לא הי' משמיט הרי"ף שיטות אלו גבי הקדש הנה מוכח מזה דאף דאין הקדש בזמן הנה מ"מ נ"מ לדינא בזמן הנה גבי צדקה לעניים לר"א נשבעים אף אם לא קנו מידו כדי שלא יזלזלו כו' ולר"ש ור"י אין נשבעים אם לא קנו מידו ואף שכתב הרי"ף גבי ש"ש אינו משלם ואם קנו מידו שחייב באחריות' משלם משם לא נשמע שום דבר אף סבר הרי"ף גבי מעות צדקה לפי שלא כתב שום דין פרטי גבי

הַקִּדְּשׁ כְּדֵי שְׁנוּכַל לְלַמֹּד מִזֶּה אֵינָה דִין לְעִנּוּן מְעוֹת צְדָקָה וְאִם שְׁפָתַי הֲרִי"ף גְּבִי ש"ש
וְאִם קָנוּ מִיָּדוֹ שְׁחֵיב כּו' זֶה הַדִּין קָאִי גַם אֲעַבְדִּים וְשִׁטְרוֹת וְקַרְקָעוֹת מִזֶּה לֹא נִשְׁמַע שׁוּם
דְּבָר פְּרִטִי בְּהַקְדֵּשׁ וְהִיָּה לוֹ לְהַרְי"ף לְכַתְּוֹב קִנְשֵׁי הַגַּמ' וְתִירוּצוֹ גְּבִי הַקְדֵּשׁ בְּפִרְטוֹת כְּדֵי
שְׁנוּכַל לְלַמֹּד מִמֶּנּוּ הַדִּין לְעִנּוּן צְדָקָה דַּל"כ לְמָה כַּתְּב' הַרְי"ף אֶלְא וְדַאי דְלִכְּוֹן הַשְּׁמִיט
הַרְי"ף קִנְשֵׁי הַגַּמ' דְּבִנֵי הָעִיר שְׁשֻׁלְחוּ שְׁקִלְיָהֶם וְתִי הַגַּמ' דַּר"א דְשָׁבוּעָה זֹו תִּקְנֶת
חֻכְמִים כְּדֵי שְׁלֹא יִזְלָזְלוּ כּו' לְפִי שְׁלֹא נ"מ מִיָּדִי מִזֶּה בְּזִמְנָה אִם לְעִנּוּן צְדָקָה וְלִכּוֹן
הַשְּׁמִיט ג"כ קִנְשֵׁי הַגַּמ' הָא דְהַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים לְשִׁמּוֹר כּו' וְתִירוּצוֹ שֶׁל הַר"ש וְר"י
כְּשִׁקְנוּ מִיָּדוֹ כּו' לְפִי שְׁלֹא נִפְקָא לָן מִיָּדִי בְּזִמְנָה הַזֶּה שְׁנוּכַל לְלַמֹּד אֵינָה דְבָר פְּרִטוֹת גְּבִי
הַקְדֵּשׁ דְּהֵינּוּ גְּבִי מְעוֹת צְדָקָה לְפִי דַכ"ע מוֹדִים דְּגְבִי צְדָקָה לֹא תִיקְנוּ אוֹתָהּ תִּקְנֶה שְׁלֹא
יִזְלָזְלוּ אִם שְׁתִּיקְנוּ אוֹתָהּ גְּבִי הַקְדֵּשׁ אֲלִיבָא דַר"א וּמ"ש וְאִם קָנוּ מִיָּדוֹ חֵיבִי בְּאַחֲרֵייתוֹן
זֶה קָאִי אֶפְלָל דְּמַתְּנִי אֲעַבְדִּים וְשִׁטְרוֹת וְקַרְקָעוֹת וְלֹא נוּכַל לְלַמֹּד מִזֶּה שׁוּם דְּבָר פְּרִטִי
גְּבִי הַקְדֵּשׁ לְעִנּוּן מְעוֹת צְדָקָה.

וּבְזֶה מִתְּוֹרֵץ ג"כ הַקִּנְשֵׁי שְׁנֵיָה שְׁהַקְשָׁה הָרַב מְהֵרָא ש"ה הַנ"ל בְּסוֹפּוֹ וְנ"ל וְתוּ מַנ"ל דְּהַד
דַּר"א דְאָמַר מְשׁוּם שְׁלֹא יִזְלָזְלוּ בְּהַקְדֵּשׁוֹת הֵינּוּ מְשׁוּם דְּבְּזִמְנָה הַזֶּה בְּשֶׁל עֲנִיִּים לֹא דְמִי
לְהַקְדֵּשׁ נִימָא דְלַעוֹלָם דְּמִי לְהַקְדֵּשׁ וּמֵאִי דְלֹא פְתַב לְהַהוּא תִירוּצָא הֵינּוּ דְלִיתָא לְהַהוּא
תִירוּצָא דַר"א בְּאִנְפֵּן שְׁבִיבֵי נִרְאָה מִנְּסוּחָא שְׁלָנוּ שׁוּם רְאָיָה גַם בְּקִנְשֵׁי זֹו הוּלְדֵי
לְשִׁיטָתוֹ לְפִי הַבְּנֵתוֹ בְּדַבְרֵי הַר"מ בַּמ"ש לְמָה דִּיקְלַג תִּירוּצוֹ שֶׁל הַגַּמ' כּו' וְע"ז מְקַשָּׁה
דְּהֵלֹא מִבְּנֵי בְּנִסְחָתֵינוּ תִירוּצוֹ שֶׁל הַגַּמ' כְּשִׁקְנוּ מִיָּדוֹ וְהוֹסִיף עוֹד לְהַקְשׁוֹת דְלִמָּא לֹא
פְתַב הַדַּר"א לְפִי שְׁאִינוּ סוֹבֵר כְּתִירוּצוֹ שֶׁל ר"א וְלַעוֹלָם צְדָקָה דוּמָה לְהַקְדֵּשׁ.

אֲבָל לְפִי מ"ש לְעִיל ז"א קִנְשֵׁי פְלָל דְּהוֹכַחוֹת הַמְרַדְכִי בְּשֵׁם הַר"מ הוּא דַלְמ' דִּיקְלַג הַרְי"ף
שִׁיטַת הַגַּמ' בְּפִרְטוֹת גְּבִי הַקְדֵּשׁוֹת הִיָּה לוֹ לְהַבִּיא קִנְשֵׁי הַגְּמָרָא דְבִנֵי הָעִיר שְׁשֻׁלְחוּ
שְׁקִלְיָהֶם וְגַם קִנְשֵׁי הַגַּמ' מְהַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים לְשִׁמּוֹר כּו' וְאִם הִיָּה מִבִּיא הַתִּירוּץ
הַרְאִשׁוֹן בַּגַּמ' דְּנִשְׁפָּעִים לְהַפְסִיד שְׁכָרָן וְהַשְּׁמִיט תִירוּצוֹ שֶׁל ר"א דְשָׁבוּעַ' זֹו כְּדֵי שְׁלֹא
יִזְלָזְלוּ כּו' אוֹ בְּאִם הִי' כּוֹתֵב תִירוּצוֹ שֶׁל ר"ש וְר"י כְּשִׁקְנוּ מִיָּדוֹ עַל קִנְשֵׁי הַנ"ל וְהַשְּׁמִיט
הָא דַר"א הַנ"ל מִזֶּה הֵינּוּ לוֹמְדִים דְלֹא סָבַר כְּתִירוּצוֹ שֶׁל ר"א וְהִיָּה נִשְׁמַע מִמִּילָא
דְּפְשִׁיטָא דְגְבִי מְעוֹת צְדָקָה לֹא תִיקְנוּ תִקְנֶה זֹו אוֹ בְּאִם הִיָּה מִבִּיא תִירוּצוֹ שֶׁל ר"א
דְשָׁבוּעָה זֹו תִקְנֶת חֻכְמִים כְּדֵי שְׁלֹא יִזְלָזְלוּ כּו' הֵינּוּ לוֹמְדִים מִזֶּה דְגַם גְּבִי מְעוֹת צְדָקָה
בְּזִמְנָה הַזֶּה כִּן דַּל"כ לְמָה הִבִּיא הַרְי"ף קִנְשֵׁי הַגַּמ' וְתִירוּצוֹ שֶׁל ר"א הֵלֹא לֹא שְׁיִיב
הַקְדֵּשׁ בְּזִמְנָה הַזֶּה וְזֶה בְּרוּר לְמַעֲיָנוּ שָׁם.

א"כ מוּכַח מִפְּלֵ הַנ"ל שְׁפָתַי וְהוֹכַחְתִּי דְדִין צְדָקָה וְדִין הַקְדֵּשׁ דִּין א' לְהֵם כְּמוֹ שְׁגְבִי
הַקְדֵּשׁ פְּטוּר הַשׁוֹמֵר מִדִּין שְׁמִירָה מִכַּח הַפְּסוּקָה דְרַעְהוּ וְלֹא שֶׁל הַקְדֵּשׁ וְה"ה גְּבִי צְדָקָה
בְּדִלָא קִיץ פְּטוּר ג"כ הַשׁוֹמֵר מִדִּין הַשְּׁמִירָה וְכִמוֹ שְׁהַאֲרַכְנוּ בְּזֶה לְעִיל וַא"כ י"ל לְכַאוּרָה
דְּהַגְבָּאִים דְּחִבְרָה הַקְדֵּשׁ הֵם שׁוֹמְרֵי צְדָקָה וּפְטוּרִים הֵם מִדִּין שְׁמִירָה דְש"ח אֵינוּ נִשְׁפָּע
וְנוֹשֵׂא שְׁכָר אֵינוּ מְשַׁלֵּם אֲבָל ז"א דַּע"כ לֹא פְטָרָם מִדִּין שְׁמִירָה הֵינּוּ מִמְּעוֹת צְדָקָה אוֹ
מִמְּעוֹת הַקְדֵּשׁ אֲבָל מִדִּין מְעוֹת הַדְּיוּט מִי פְטָרָם וְכַמ"ש ה"ה בְּדוּרוֹ מְהַרְש"ל בְּסִפְרוֹ
יִש"ש בַּב"ק פ' הַחוּבֵל ס' ע"א גְּבִי גְבִיא צְדָקָה שְׁמִלּוּהָ עַל הַמְשַׁכּוֹן וּמְסַר לֹא וְנֶאֱבַד
אִפִּי הוּי מְעוֹת דְלֹא קִיץ לְעִנּוּיִם כּו' וְאַפ"ה חֵיבִי לְשַׁלֵּם לְבַעַל הַמְשַׁכּוֹן מַה שְׁהִיָּה שְׁוָה

דמי המשכון יתר על החוב שהלנה משום שפשע שמסר לאחר אף שבדמי הצדקה פטור משום לשמור כו' אבל ממזון הדיוט מאן פטרין' עכ"ל וא"כ ה"ה בנ"ד חייבי הגבאי בגניבה ואבידה באשר שהם ש"ש וכל זה כתבתי להפך בזכות בעל המשכון.

בדמ פד מעינת ותרד לעומקא דדינא תמצא שאין פאן מקום לחייב להגבאי הנז' בשום אופן וביותר שפבר אנו מונהרים ועומדי' מפי ספרים ומפי ספרים דכל טצדקי דמצינו למיעבד ליפוי פח ההקדש עבדינו וכמבואר בתשו' מהרא"ש סי' קס"ב.

וראשון לציון הנה מה שטען בעל המשכון שהשלשלת הנז' נתמשפן בסף ד' מאות אריות מערל עמלק אהד ומעפה נתחיל ונאמר דע"כ לא פליגי הרי"ף והרמב"ם וסיעתו עם הרי"ף והרא"ש וסיעתו במלנה על המשכון אם הוא ש"ש או ש"ח וידעת הגאונים והרמב"ם שהמלנה על המשכון הוי ש"ש אף חייב המלנה גם במה שמשכון שנה יתר על החיב אבל לדעת הרי"ף ורא"ש שהמלנה על המשכון הוי ש"ח אף פטור מדמי המשכון היתרים על החוב אבל פנגד החוב אמרי' לכ"ע אבד המשכון אבד מעותיו והיינו דוקא בגניבה ואבידה וכמבואר בסי' ע"ב בטח"מ אבל אם נאבד באונס כ"ע לא פליגי דבעל המשכון מחייב לשלם את חובו להמלנה ומכ"ש באונס דלא שכיח דאפי' קיבל עליו אחריות אונסים בפ"ה ואפ"ה פטור מאונסים דלא שכיח וכמבואר בגמ' דגיטין פ' מי שאחזו דף ע"ג ר"פ ורב הונא בריה דרב זבין שומשמי אגודא דנהר מלפא סבא קבילו להו פל אונסא דמתיליד לבסוף כו' ומסיק דאונסא דלא שכיח הוא וכן פסקו הרי"ף ורמב"ם והרא"ש וכמבואר בטח"מ סי' רכ"ה דאף אם קבל עליו בפ"ה פל אונסים ואפ"ה פטור מאונסים דלא שכיחי ומכ"ש בנ"ד שאין לה אונס גדול מזה וכמו שאבאר אח"כ דזה מקרי אונס דלא שכיח.

בנדאי מה ששנה המשכון יתר על החוב לפי טענת בעל המשכון אין אנו צריכים לכל הנז' אף אם אין פאן אונס דלא שכיח או אפי' לא היה פאן אונס פלל היו פטורים הגבאים וכמו שאבאר בעז"ה ומכ"ש וק"ו בנו של ק"ו במה שהגוי עמלק רוצה בעד המשכון שלשלת יותר מכדי שווי שהגבאים פטורים וכמ"ש בהגמ"ר פ' הכונס מעשה ששאל ראובן משמעון סיניף שהיה לו משכון מן גוי ואבדו והיה שואל לו שמעון דבר גדול כמו ששאל ממנו הגוי ופסק נ"ל דלא משלם לו אלא דמי שווי דסתם סיניף בעלמ' לפי שנטירות' דסתם סיניף קיבל עליו ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד דאף אם היו חייבים הגבאים לא היו צריכים לשלם לו אלא דמי שווי השלשלת ולא במה שרוצה ממנו הגוי עמלק יותר מכדי שווי המשכון שלשלת הנז' ואף שמסיים שם בסופו הגמ"ר הנז' וצ"ע היינו לפי שמביא ראיות לדין הנז' מפ' הכונס הנותן דינרי זקב לאשה וא"ל הנהרי בו של כסף הוא והיזיקתו כו' ואם פשטה בו משלמת של כסף דנטירותא דכסף קיבל עליו ולא נטירותא דדהבא כו' ועוד ראיה מהא דהמשאיל מקום לתבירו להגדיש שעורים וחיפן בחיטי' כו' דאין משלם אלא דמי שעורים ומסיים וצ"ע היינו לפי שבאמת יש לדחות ראיתו וכמו שהקשה ה"ה הרש"ל ביש"ש פ' הכונס סי' ל"ד וז"ל ואמת גדול בשלמא גבי דינר זקב המפקיד גופיה פשע שאמר לה של כסף אבל אי אמר לה סתם הנהרי בו פשיטא דהוי חייב וכן התיב דחיפן בשעורים כו' אבל מה שמפקיד אדם לתבירו וראה אותו פשיטא

שְׁמַקְבֵּל עָלָיו כָּל שְׁוֵי וכו' וּמְסִיִּים שָׁם וּמ"מ אִם הֶעֱלִיל עָלָיו הַגּוֹי מִחֶמֶת הַנּוֹז' וְלִקְחַ מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִשְׁוֵי פְּשִׁיט' דְּפִטוֹר עַכ"ל הַרש"ל.

אָבֵל לַעֲנֹד"ן שָׁגַם הַגְּמ"ר פִּינּוֹן לַמ"ש הַרש"ל שְׁפֹדָאֵי לֹא עָלָה עַל דַּעַת הַגְּמ"ר שִׁיְהִיָּהּ הַשּׁוֹאֵל פִּטוֹר מִיַּד שְׁוֵי שֶׁל הַסִּיף דְּאִיָּה יַעֲלֶה זֶה עַל הַדַּעַת אָדָם מֵעוֹלָם רַק שֶׁהַנְּדוֹן שֶׁל הַגְּמ"ר הוּא שֶׁהִיָּה שׁוֹאֵל שְׁמַעוֹן מִמֶּנּוּ דְּבַר גְּדוֹל כְּמוֹ שֶׁשָּׂאֵל מִמֶּנּוּ הַגּוֹי וְהִיָּנוּ שְׂבָא עָלָיו הַגּוֹי בְּעֵלִילוֹת וְאָמַר שֶׁהִיָּה שְׁנֵה בְּיוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהִיָּה שְׁנֵה וְע"ז פֶּסֶק הַגְּמ"ר שְׁפִטוֹר הַשּׁוֹאֵל וְזֵהוּ שְׁמִסִּיִּים שָׁם דְּלֹא יִשְׁלַם אֲלָא דְּמִי שְׁוֵי שֶׁל סִיף זֶה פִּי מִהִיכִי תִּיְתִי הֵלֵא כָּל הַשּׁוֹמְרִים חֲיִיבִים לְשַׁלֵּם כְּדִי שְׁוֵי שֶׁל הַחֶפֶץ אוֹ הַפְּלִי אֲשֶׁר עָלָיו מוּטֵל לְשׁוֹמְרוֹ רַק שְׂבָא לְהוֹרוֹת שְׂבָא יִשְׁלַם לוֹ הַדְּבַר גְּדוֹל שְׁמַבְקָשׁ מִמֶּנּוּ הַגּוֹי פִּי שְׁמִירָה כְּזוֹ לֹא קִיבֵל עָלָיו וּמ"ש בַּהַגְּמ"ר דְּלֹא יִשְׁלַם אֲלָא מִה שֶׁשְׁנֵה סֶתֶם סִיף דְּעֵלְמָא הִיָּנוּ סִיף כְּזֵה שְׁנֵאָבֵד מִמֶּנּוּ וּלְפִי שְׁאוֹתוֹ סִיף אֵינוֹ בְּעוֹלָם לְכֹן אָמַר שִׁיְשַׁלַּם לוֹ סֶתֶם סִיף כְּזֵה אָבֵל לֹא מִה שְׁמַעֲלִיל עָלָיו הַגּוֹי אָבֵל פְּחוֹת מִשְׁנׁוֹי לֹא עָלָה עַל דַּעַת הַגְּמ"ר.

וּמִה שֶׁעָלָה עַל דַּעַת ה"ה הַרש"ל הַנּוֹז' לְהַכְנִיחַ זֶה בַּהַגְּמ"ר הַנּוֹז' שִׁיְשַׁלַּם לוֹ סֶתֶם סִיף דְּעֵלְמָא הִיָּנוּ פְּחוֹת מִשְׁנׁוֹי לְפִי שֶׁהִרְאָיָה שֶׁהִבִּיא בַּהַגְּמ"ר מִהַנּוֹתָן דִּינָר זָהָב לְאִשָּׁה אוֹ מַחֲזִיטִים וְחִיפּוֹן בְּשַׁעוֹרִים אוֹתָן מִשְׁלָמִין פְּחוֹת מִמֶּה שֶׁהִזִּיקוּ וְעָלָה עַל דַּעַתוֹ שֶׁע"ז מְבִיא בַּהַגְּמ"ר רֵאִי לְדִין סִיף שִׁיְשַׁלַּם ג"כ פְּחוֹת מִשְׁנׁוֹי אָבֵל לַעֲנֹד"ן דְּעֵיקָר כְּנֻנַת הַגְּמ"ר שֶׁלֹּא יִשְׁלַם רַק דְּמִי שְׁוֵי וְלֹא מִה שְׁמַעֲלִיל עָלָיו הַגּוֹי וּמִה שֶׁהִנִּיחַ הַגְּמ"ר דְּבָרָיו בְּצ"ע אֶפְשָׁר לְפִי שְׁמַעֲשֶׂה שֶׁהִיָּה גְּבִי סִיף כְּזֵה הִיָּה שֶׁהִמְשָׂאִיל הַגִּיד לוֹ שֶׁזֵּהוּ הַסִּיף הוּא שֶׁל גּוֹי וְאִפ"ה שְׂאֵל מִמֶּנּוּ לְכֹן פְּתַב הַגְּמ"ר וְצ"ע דְּבַשְׁלָמָא גְּבִי הַנּוֹתָן דִּינָרֵי זָהָב לְאִשָּׁה כו' לֹא קִיבֵל עָלָיָה רַק נְטִירוֹתָא דְּכֶסֶף וְלֹא בְּקָשׁ הַמִּפְקִיד שֶׁתִּקְבֵּל עָלָיָה רַק נְטִירוֹתָא דְּכֶסֶף וְכֹן אָמַר לָהּ שֶׁל כֶּסֶף הוּא וּמִשָּׂא"כ גְּבִי סִיף אָמַר לְהַשּׁוֹאֵל שֶׁהַסִּיף הוּא שֶׁל עֶכּו"ם וְאֵנּוּ יְדַעִינּוּ כִּי כָּל עֶכּו"ם אֵנֶס הוּא וּכְמ"ש בְּחֻזְקַת הַבְּתִיִּים וְאִפ"ה שְׂאֵל מִמֶּנּוּ וְא"כ קִיבֵל עָלָיו כָּל הָאֲחֵרִיּוֹת שֶׁל גּוֹי כְּאֵלוֹ הִיָּה שׁוֹאֵל מִן הַגּוֹי עֲצֻמוֹ וְלְכֹן פְּתַב וְצ"ע וְאִף שֶׁהַגְּמ"ר פְּתַב וְצ"ע אָבֵל מ"מ הַב"י בְּסִפְרוֹ הַקָּצֵר מְבִיא בְּסִי' ע"ב סְעִיף ח' מִשְׁמַע ג"כ מִשָּׁם שֶׁלֹּא יִשְׁלַם לוֹ יוֹתֵר מִכְּדִי שְׁוֵי וְא"כ ה"ה בְּנ"ד פְּשִׁטָא שֶׁהַגְּבָאִים פְּטוֹרִים בְּמִה שֶׁהַגּוֹי עֲמָלָק רוֹצֵה בְּעַד הַמְשָׁכוֹן יוֹתֵר מִכְּדִי שְׁוֵי שֶׁל הַמְשָׁכוֹן אִף אִם נֶאָבֵד הַמְשָׁכוֹן בְּפִשְׁעָה וְאִף מִה שֶׁשְׁנֵה הַמְשָׁכוֹן יוֹתֵר מִדְּמִי הַחֹב לְפִי דְּבָרֵי בְּעַל הַמְשָׁכוֹן ג"כ פְּטוֹרִים הַגְּבָאִים אִף אִם לֹא הִיָּה בְּכָאֵן שׁוֹם אֲנֹס רַק בְּדֶרֶךְ שֶׁ"שְׁדַעֲלָמָא שְׁחִיבִים בַּגְּנִיבָה וְאֲבִיָּדָה אִפ"ה פְּטוֹרִים הַגְּבָאִים פִּי מִהִיכִי תִּיְתִי נֹאמַר שֶׁהַגְּבָאִים ש"ש אִם נֶאָמַר מִטַּעַם פְּרוּטָה דְּר"י א"כ פְּשִׁטָא אֲלִיבָא דְּר"י וְהָרָא"ש וְסִיעֲתָם שְׁפּוֹסְקִים כְּרַבָּה דְּפְרוּטָה דְּר"י לֹא שְׁכִיחַ פְּשִׁטָא דְּהֶתֶם פְּטוֹרִים שֶׁהֵם רַק ש"ח וְאִפִּילוֹ אֲלִיבָא דְּהָרִי"ף וְהָרָא"ש וְסִיעֲתָם שְׁפּוֹסְקִים כְּר"י דְּהָרִי"ף ש"ש וּמִשׁוֹם פְּרוּטָה דְּר"י לֹא שְׁכִיחַ אִפ"ה פְּטוֹרִים הַגְּבָאִים דְּכָאֵן הֵם ש"ש מִצְּוָה לְהַקְדִּישׁ וְלֹא לְבַעַל הַמְשָׁכוֹן וְאִף אִם נֹאמַר אִיפְכָא דְּפְשִׁטָא אֲלִיבָא דְּהָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם וּכְמ"ש לְעִיל וְכ"ע מוֹדִים דְּהָרִי"ף ש"ש אָבֵל ז"א וּכְמ"ש ה"ה הַרש"ל בִּיש"ש פ' הַחֹבֵל סִי' ע"א וְז"ל וְגָבִאי הַמְלִיָּה בְּרוֹנְחִים עַל הַמְשָׁכוֹן וְנִגְנַב הַמְשָׁכוֹן נִלְע"ד דְּמִמְעוֹת צְדָקָה אֵין לְפָרוּעַ דְּהַצְדָּקָה אֵינָה פּוֹשַׁעַת וְגַם הַגְּבָאִי אֵינוֹ פּוֹרַע דְּש"ח הוּא דְּהָא הָרִיבִית נוֹפֵל לְצְדָקָה וְיִשְׁבַּע הַגְּבָאִי שֶׁלֹּא פָּשַׁע בּוֹ כְּזֵה הוּא בְּפִסְקֵי לְקוּטִי וּפְסִק זֶה אֶתָּא אֶפִּילוֹ לְרַב יוֹסֵף דְּאָמַר שׁוֹמֵר מִצְּוָה הוּא כְּש"ש אָבֵל ז"א שׁוֹמֵר מִצְּוָה לְבַעַל הַמְשָׁכוֹן אֲלָא שׁוֹמֵר מִצְּוָה הוּא לְהַקְדִּישׁ

עכ"ל ע"ש, וא"כ ה"ה בנ"ד פשיטא דאליבא דהר"י וקרא"ש הגבאים פטורים אלא
אפילו אליבא דהרי"ף וקרב"ם ושאר גאונים נמי פטורים וכל זה כתבתי לרוחא
דמילתא אבל בנ"ד אין אנו צריכין לכל זה וכמ"ש לעיל דבאונסים ובפרט באונסים דלא
שכיח פולי האי כ"ע מודים דהגבאי פטורי ומחוקב בעל המשכון לשלם להם את חובו.

ותחלה צריכים אנו לעיין ולדקדק מתוך סוגיא דשמעתת' ומפוסקים ראשונים ואחרונים
איזה דבר קרוי אונס ושומר שְׂכָר פטור בו ונציע לפניה מתני' פרק הפועלים דף צ"ג
הליקטים ה"ז אונס ומקשי' בגמ' אמאי אוקי גברא להדי גברא אמר רב בליקטי' מזניין
אבעי' להו ליקטים מזניין ורועה מזניין מהו מי אמרי' אוקי גברא להדי גברא א"ד האי
מסר נפשיה והאי לא מסר מסר נפשיה והאי לא מסר נפשיה ועיין מ"ש
לקמן בסוגי' זו וא"כ לפ"ז מקרי ליקטים מזניין אונס גמור אבל איתא פלוגת' בגמ'
דהפונס אי ליקטים מזניין מקרי גנב או גזלן וא"כ לפי המ"ד דליקטים מזניין מקרי גנב
קשה הלא ש"ש חייב בגניבה ואבידה אלא צ"ל דשאני גניבה דליקטים מזניין דפטר'
רחמנא דזהו שבויה שפטר ביה קרא גבי ש"ש ונשפר או נשפה וכמבואר בתוס' שם
בשם ר"י וז"ל הגמ' בפ' הכונס דף נ"ז א"ל אביי לר"י ואת לא תסברא דשומר אבידה
כש"ח דמי וקא אר"ח בר אבא אר"י הטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל ואי
ס"ד ש"ש כו' קרנא בעי שלומי א"ל כו' כגון שטוען טענת ליקטים מזניין א"ל ליקטים
מזניין גזלן הוא א"ל שאני אומר כו' פינן דמטמר מאינשי גנב הוא והקשו בתוס' שם ד"ה
כגון שטענו טענת ליקטים מזניין וז"ל ותימא אמאי מוקי לה בליקטים מזניין ודחיק לומר
דגנב הוא לוקמיה כגון שטענו טענת גנב באונס גדול כגון ששמר בחפירה בקרקע שא"א
לגונבה אלא במחילות תחת הקרקע דהוי אונס פליקטים מזניין וכו' ומסיים שם בתוס'
זו"ל ונראה לר"י דכיון שחייב הפתוב ש"ש בגניבה ואבידה וסתם גניבה קרויה לאונס
סבא הוא שיתחייב מגזירת הפתוב אפילו באונס גמור ואע"ג דבליקטים מזניין דהיינו
שבויה פטר ביה קרא אעפ"י שאין אונסו גדול יותר ודחיק.

הנה לפי דברי ר"י משמעות ששום אונס לא יפטור ש"ש רק בליקטים מזניין אבל עלובה
העיסה שנחתומה מעיד עליה כי התוס' בעצמם פותבי' ע"ז שהיא דחיק. וראיתי בתוס'
פרק המפקיד דף מ"ב שפותרים בעצמם את דבריהם שבפ' הכונס וז"ל התוס' שם ד"ה
אמר שמואל כספי' כתבו וצ"ע אם שמרם בקרקע ונגנבו משם אם ש"ש חייב ובפ' הכונס
משמע דחייב כו' אף תמיה גדולה למה לא יהא אונס אם העמיק בקרקע ק' אמה דמאי
ה"ל למעבד וכו' ואיך יתכן ששום גניבה לא נמצא שתהא אונס גמור פליקטי' מזניין כו'
עד ואין לתרץ דהואיל וסייב רחמנא ש"ש בגניבה אע"פ שקרויה לאונס וכו' חייב אף
בכל גניבת אונס דהא בליקטים מזניין פטור אע"ג דגנב כו' עד ונראה דכיון דאתי שואל
מק"ו דש"ש אין לחייבו בגניבת אונס בקרן ודיו כו' דש"ש ש פטור מגניבת אונס אף
שואל כן כו' א"כ מוכח מדברי התוס' שפפרק המפקיד סותרים את דברי ר"י שכתבו
התוס' בהכונס על דברי ר"י ודחיק דחה כאן בפ' ומסיק דגם בשאר גניבת אונסים פיוצא
בו פטור אף שדברי התוס' בעצמם לכאורה תמוהים בפ' המפקיד שכתבו התוס' ונראה
דכיון דאתי שואל מק"ו דש"ש אין לחייבו כו' בקרן ודיו כו' לפ"ז צריף לישוב לפי הס"ד
בגמ' דליקטים מזניין גנב הוא קשה ג"כ ע"ז פפי תירוץ של התוס' דכיון דאתי שואל
מק"ו דש"ש אין לחייבו בליקטים מזניין בקרן ודיו וכו'.

וְרֵאִיתִי לַה"ה מְהֵרָשׁ"א אֲשַׁכְּנֵי בְּחִידוּשֵׁי הַלְכוּת שְׁלוֹ שְׁפֹתַי וְז"ל בְּתוֹס' בַּד"ה אָמַר שְׂמוּאֵל כּו' וְנִרְאָה דְכִיּוֹן דְּאֵתִי שְׂוֹאֵל מִק"ו דַּש"ש וְכו' עַכ"ל וְכַצ"ל נְמִי לְמֵאֵי דַס"ד דְּלִקְסָטִים מְזוּנִין גָּנָב הוּא הֵכִי פְרִיָּה תֵאמַר בְּשְׂוֹאֵל דְּכִי נִילַף שְׁחִיבֵי בְּגִיבָה לֹא יִשְׁלַם בְּלִקְסָטִים מְזוּנִין דְּמִסְתַּמָּא הוּא חִיב קָרַן בְּכָל אָוֶנְסִים כּו' אֲבָל ק"ל לְתִירוּצָם דַּא"כ מֵאֵי פְרִיָּה נְמִי מְלִקְסָטִים מְזוּנִין דְּכִיּוֹן דְּלֹא אֵתִי שְׂוֹאֵל אֲלֵא מִק"ו דַּש"ש אֵין לְחִיבּוֹ בְּלִקְסָטִים מְזוּנִין דְּהוּי גְּנִיבַת אָוֶנְס בְּקָרַן וְדִיו לְבֹא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת פְּנֻדוֹן דַּש"ש פְּטוֹר מְלִקְסָטִים מְזוּנִין דְּהוּי גְּנִיבַת אָוֶנְס אִף שְׂוֹאֵל פִּן וְצ"ע עַכ"ל הֵרַב אֲשַׁכְּנֵי הַנּו' אֲמָנָם לַעֲנֹד"ן לִישָׁב דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּטוֹב טַעַם וְנִדְעַת שְׂאִינוּ קָשָׁה כְּלָל קוּשְׁיוֹת הֵרַב אֲשַׁכְּנֵי הַנּו' מַה שְׁהֵנִיחַ בְּצ"ע דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין אִם נֶאֱמַר דְּלִקְסָטִי מְזוּנִין גָּנָב הוּא וְכִי יִלְיָף גְּנִיבָה וְאֲבִידָה בְּשְׂוֹאֵל מַש"ש פְּרִיָּה עַל הַק"ו לֹא אִם אֲמַרְתָּ בַש"ש שְׁכִיב פְּכָל בְּטוֹעֵן טַעֲנַת לִקְסָטִים מְזוּנִין וְכו' וּבֵין אִם נֶאֱמַר דְּלִקְסָטִים מְזוּנִין גִּזְלוֹן הוּא רַק הַפִּירְכָּא הוּא עַל הַק"ו דְּלֹא אִם אֲמַרְתָּ בַש"ש שְׁחִיבֵי בְּכָפָל בְּטוֹעֵנוּ טַעֲנַת גְּנִיבַת אָוֶנְס וְכַמ"ש הַתּוֹס' כִּי בְּשִׁלְמָא אִם נֶאֱמַר דְּלִקְסָטִים מְזוּנִין גִּזְלוֹן הוּי וְהוּי אָוֶנְס גְּמוֹר דְּשְׂוֹאֵל חִיבֵי בְּאָוֶנְסִים וּמִשָּׂא"כ ש"ש פְּטוֹר מְאָוֶנְסִים וַא"כ א"ש הַק"ו דְּשְׂוֹאֵל יִתְחַיֵּיב בְּגִיבָה וְאֲבִידָה מִק"ו דַּש"ש דְּמֵאֵי פְּרִכָּת מַה לַש"ש שְׁכִיב חִיבֵי כְּפָל בְּגִיבַת אָוֶנְס וּמִשָּׂא"כ בְּשְׂוֹאֵל שְׁחִיבֵי בְּקָרַן ע"ז י"ל תִּירוּצוֹ שֶׁל הַתּוֹס' דְּכִיּוֹן דְּאֵתִי שְׂוֹאֵל מִק"ו דַּש"ש אֵין לְחִיבּוֹ בְּגִיבַת אָוֶנְס בְּקָרַן וְאֲמַרִי דִיו וְכו' הוֹאִיל וְאִנּוּ לּוֹמְדִים כָּל הַדִּין שֶׁל גְּנִיבָה וְאֲבִידָה גְּבִי שְׂוֹאֵל מַש"ש דְּהֵינּוּ חִיבֵי גְּנִיבָה וְאֲבִידָה בְּלִי אָוֶנְס חִיבֵי ג"כ גְּבִי שְׂוֹאֵל מִק"ו דַּש"ש וּפְטוֹר דְּגִיבָה וְאֲבִידָה בְּאָוֶנְס דְּהֵינּוּ פְּגוֹן שְׁחִפְרַת הַפְּקֻדוֹן בְּקָרְקַע ק' אֲמָה וְכַדוּמָה לְזַה אָנוּ לּוֹמְדִים בְּשְׂוֹאֵל שְׁהוּא פְּטוֹר מַש"ש וְאֲמַרִינּוּ דִיו כּו' דַּש"ש פְּטוֹר אִף שְׂוֹאֵל פִּן וּמִשָּׂא"כ לִקְסָטִים מְזוּנִין עֲצָמוּ הוּי אָוֶנְס שְׂאִינוּ דוּמָה לְגִיבָה וְאֲבִידָה זֶהוּ דוּמָה לְשִׁבּוּרָה וּמִתָּה הִנְאָמַר בְּשְׂוֹאֵל לְחִיבֵי וּבַש"ש לְפְטוֹר כִּי זֶהוּ שְׁבוּי' הִנְאָמַר בְּמִקְרָא וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּהַפְּנִינֵי וְנִשְׁבָּה זֶהוּ לְסָטִים מְזוּנִין וְגְּבִי שְׂוֹאֵל יִלְפִינּוּ לְחִיבֵי מִקְרָא דְנִשְׁבַּר אוּ מִת וְכַמ"ש בְּהַשְׂוֹאֵל דָּף צ"ד ע"ב שְׁבוּיָה בְּשְׂוֹאֵל מ"ל כּו' נִילַף מַש"ש אִיפָּא לְמִפְרָף מַה לַש"ש שְׁכִיב לְפְטוֹר כּו' אֲלֵא כַר' נָתַן דְּתַנְי' רַנ"א אוּ לְרַבּוֹת אֵת הַשְׁבוּיָה כּו' ע"כ זְכִינוּ מְזָה דְּלִקְסָטִים מְזוּנִין לְחִיבֵי בְּשְׂוֹאֵל יִלְפִינּוּ מִקְרָא דְנִשְׁבַּר אוּ מִת הָאֲמוֹר בְּשְׂוֹאֵל א"כ לַפ"ז יָפָה תִּירוּצוֹ הַתּוֹס' וְנִרְאָה פִּינּוּ דְּאֵתִי שְׂוֹאֵל מִק"ו כּו' אֲבָל אִם נֶאֱמַר דְּלִקְסָטִים מְזוּנִין מִקְרֵי גָנָב וְכִי יִלְפִינּוּ גְּנִיבָה וְאֲבִידָה בְּשְׂוֹאֵל מַש"ש פְּרִכִּינּוּ מַה לַש"ש שְׁכִיב מְחֻיבֵי כְּפָל בְּטוֹעֵן טַעֲנַת לִקְסָטִים מְזוּנִין דְּהוּי גָּנָב וּמִשָּׂא"כ בְּשְׂוֹאֵל שְׁחִיבֵי בְּקָרַן אִז א"א לּוֹמַר תִּירוּצוֹ שֶׁל הַתּוֹס' דְּכִיּוֹן דְּאֵתִי שְׂוֹאֵל מִק"ו דַּש"ש לְחִיבּוֹ בְּגִיבָה וְאֲבִידָה אֵין לְחִיבּוֹ אֲגִיבַת אָוֶנְס בְּקָרַן דְּהֵינּוּ לְסָטִים מְזוּנִין דְּאֲמַרִי דִיו כּו' לְהִיּוֹת פְּנֻדוֹן כַּש"ש שְׁפְטוֹר בְּלִקְסָטִים מְזוּנִין ה"ה גְּבִי שְׂוֹאֵל דַּז"א דְּהֵלֵא לְסָטִים מְזוּנִין הִנְאָמַר בַּש"ש לְפְטוֹר הֵינּוּ מִטַּעַם דְּזֶהוּ נִשְׁבָּה הָאֲמוֹר בְּתוֹרָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' וַא"כ נֶאֱמַר בְּשְׂוֹאֵל ג"כ לְסָטִים מְזוּנִין בְּהִדְיָא לְחִיבֵי בְּתוֹרָה דְּהֵינּוּ נִשְׁבָּה מִקְרָא דְנִשְׁבַּר אוּ מִת לְרַבּוֹת הַשְׁבוּיָה וַא"כ א"א לּוֹמַר גְּבִי פִּירְכָּת לִקְסָטִים מְזוּנִין גְּבִי שְׂוֹאֵל לִימָא דִיו כּו' לְהִיּוֹת פְּנֻדוֹן דַּש"ש שְׁיָהָא שְׂוֹאֵל ג"כ פְּטוֹר בְּלִקְסָטִים מְזוּנִין דַּז"א דְּהֵלֵא מִקְרָא מְפּוֹרָשׁ הוּא בְּתוֹרָה גְּבִי שְׂוֹאֵל לְחִיבֵי מִטַּעַם וְנִשְׁבַּר אוּ מִת לְרַבּוֹת הַשְׁבוּיָה לְכֵן מִקְשָׁה שְׁפִיר מַה לַש"ש שְׁכִיב מְשַׁלֵּם כְּפָל בְּטוֹעֵן טַעֲנַת לְסָטִים מְזוּנִין וּמִשָּׂא"כ שְׂוֹאֵל שְׁחִיבֵי בְּקָרַן וּמִן כְּרַח לְתַרְזַן מ"ה קָרְנָא דְּשְׂוֹאֵל עֲדִיף וַאֲבַע"א לְסָטִים מְזוּנִין גִּזְלוֹן הוּא וּבְזָה עוֹלִים דְּבָרֵי הַתּוֹס' פַּהֲגוֹן בְּלִי שׁוּם סְפָק.

ותמהני על ה"ה הרש"א אשכנזי הנז' שהניחם בצ"ע ולענד"ן מ"ש הוא נכון וא"כ נשמע מדברי התוס' דהמפקיד דיש אונסים הדומים ללסטים מזוניין שש"ש פטור כו' וא"כ ה"ה בנ"ד דהוי אונס גדול הדומה יותר ללסטים מזוניין או לכל הפחות כמו האונס דלסטים מזוניין שש"ש פטור כו' וכמו שאבאר אח"כ דפשיטא דהוי הדין כמו נאבד המשכון באונס דהגבאים פטורים ובעל, המשכון חייב לשלם את חובו.

ואף שאמרי' בגמ' דהשואל דף צ"ד ע"ב מה לשבורה ומתה שפן אונס' דסליק אדעתה' תאמר בשבויה שפן אונס' דלא סליק אדעתה' ומשא"כ בנ"ד אבל ז"א באשר שפבר פתבנו בנ"ד מקרי ממש אין לה אונס גדול מזה דלא סליק אדעתה כמו בנ"ד דשמדא לא שכיח וכמ"ש ה"ה מהרי"ט בתשו' ל"ד סי' מ"ט ומכ"ש אונס ושמד.

ואף שהרא"ש בכהונס בסוגי' דשומר אבידה אם הוא ש"ש או ש"ח הביא דברי התוס' בפ' הכונס גבי שטען לסטים מזוניין ונ"ל ומפאן דקדקו התוס' מדלא מצי לאשכוחי הפל בש"ש אלא בטענת לסטים מזוניין כו' ולא קאמר פגון שנגנבה באונס שנתן כספי' תחת הקרקע ומסיק הרא"ש פדעת ר"י שהביא התוס' פיון שמצינו ש"ש שחייב בגניבה ואבידה אין חילוק בין נגנבה באונס קטן או גדול כו' לכד באונס דלסטים מזוניין והיינו שבויה דקרא כו' פטור והיינו כמסקנ' ר"י שהביאו התוס' ואף שהתוס' מסיימם ודוחק מ"מ פסק הרא"ש והוסיף להביא ראיות משאלות דרב אחאי ובהירושלמי ע"ש וכן פסק הטור פדעת הרא"ש אביו ונ"ל בסימן ש"ג והוסיף עוד שם בלשון הירושלמי ונ"ל ש"ח פיון ששמר פראוי כל צורך פטור אבל ש"ש אפילו הקיפוהו חומה של ברזל א"א כו' וחיוב וא"כ י"ל ה"ה בנ"ד ל"מ לדעת הטור שכתב בלשון הירושלמי גבי ש"ש אפילו הקיפוהו חומה של ברזל דיש לחייב הגבאי' הנז' דהיינו שיהיה פטור לכל הפחות בעל המשכון מלשלם את חובו מה שהוא חייב אלא אפילו לדעת הרא"ש שלא כתב זה הלשון דהקיפוהו חומה של ברזל בפ' הכונס רק סתם אונס ג"כ יש לפטור את בעל המשכון מלשלם את חובו דהלא מבואר מדברי התוס' והרא"ש בפירוש דדוקא באונס דליסטים מזוניין פטור ש"ח מטעם דזהו נשבה האמור בקרא ומשא"כ בשאר אונסים אף שהוא קרוב ללסטים מזוניין אבל פד מעיינת בהרא"ש והטור ושאר פוסקים תמצא שאדברא איפקא מסתברא שהרי מסיימין שם הרא"ש והטור במה שהביאו לשון השאלות והירושלמי ונ"ל הירושלמי שהביא הרא"ש בפ' הכונס ר' אבהו בשם ר"י נאמרה שמירה בש"ח ונאמרה שמירה בש"ש ולא דמיא דשמירה שנאמרה בש"ח שומר כל צרכו פטור ושמירה הנאמרה בש"ש אין משערין אלא בגופו של אדם משמע דלעולם חייב בגניבה ואבידה אא"כ הנה גופו שם ולא הנה יכול להציל עכ"ל הרא"ש וא"כ לפ"ז איפקא מסתברא בנ"ד ל"מ לדעת התוס' בהמפקיד ושאר פוסקים שהסכימו דנגנבה באונס אף שאינו ליסטים מזוניין פטור ש"ח בו פשיטא דבנ"ד פטורים הגבאי' ובעל המשכון מחוייב לשלם את חובו דהוי אונס גדול אלא אפילו לדעת הרא"ש והטור שהביאו ראיות מדברי השאלות והירושלמי הנז' שהסכימו לדברי ר"י כמסקנת התוס' דפ' הכונס דדוקא בליסטים מזוניין פטור ש"ש מטעם שהוא נשבה האמור במקרא ומשא"כ שאר גניבה באונס חייב הש"ש מ"מ יש לפטור פאן ולחייב בעל המשכון שזהו מקרי נגנבה באונס שהרי מסיימין שם הרא"ש והטור אחר שהביא לשון השאלות והירושלמי הנז' ל משמע דלעולם הוא חייב בגניבה ואבידה אא"כ הנה גופו שם ולא הנה יכול להצילו עכ"ל וא"כ

בנ"ד שְׁהָיוּ שָׁם כָּל בְּנֵי הַקָּהָל וְלֹא הָיוּ יְכוּלִים לְהַצִּיל מִיָּדוֹ הַמְשַׁפּוֹן הַזֶּה בְּאֲשֶׁר שָׁהָהּ מוֹמָר יִשְׁמַעְעָל וְכַמ"ש לְקַמֵּן וּמָה הָיוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת פְּשִׁיטָא שְׁפִטוּרִים הַגְּבָאִים וּבַעַל הַמְשַׁפּוֹן מְחֻנָּב לְשֵׁלֶם לֹא אֶת חוּבוֹ דְּהוּי אֲנָס גְּדוּל אֶפְיִלוֹ לְדַבְּרֵי הָרָא"ש וְהַטּוֹר שְׁמַבִּיא רְאָיָה מִן הַשְּׂאֵלְתוֹת וְהִירוּשְׁלַמְיִוְהֵנָה לְכַאוּרָה דַּעַת הַשְּׂאֵלְתוֹת שְׁהִבִּיא הָרָא"ש רְאָיָה מִמְּנוּ מְגוּמְגוּמִי בַּעֲצָמָם וּצְרִיכִים בִּיאוֹר וְזו"ל הַשְּׂאֵלְתוֹת שְׁהִבִּיא הָרָא"ש וְאִי בְּאַגְר' אֶשְׁלִימ' לִי אַע"ג דְּאוּקְמִיה בְּדוּקְתִּיה דְּנִטְרִיתָא וְנִגְנָבָה אוּ נְאָבְדָה חֲזִיב בְּאַחֲרִיּוֹת' דְּבַעֲי לְמִיתַב בְּהֵדָה בִּימָמָא וּבְלִילִיא שְׁנַאֲמַר הֵייתִי בְיוֹם אֶכְלַנִי חוֹרֵב כּו' וְאִי יְתִיב בְּהֵדָה וְנִטְרָה וְאַתָּא לִקְסִטִים מְזוּנִין וְלֹא הָיוּ מְצִי לְמִיקָם בְּאַפָּה פְּטוּרִים לְשַׁלְמָה וְהָיוּ כְּשִׁבּוּיָהּ וְשִׁבּוּיָהּ בִּש"ש לֹא חֲזִיבָה רַחֲמָנָא עַכ"ל וּלְפִי מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַשְּׂאֵלְתוֹת הַזֶּה"ל שְׁפַתְב דִּש"ש חֲזִיב בְּגִנְיָבָה וְאַבִּידָה אַע"ג דְּאוּקְמִיה בְּדוּקְתִּיה דְּנִטְרִיתוֹת וְנִגְנָבָה חֲזִיב וְהֵינּוּ מִטַּעַם דְּבַעֲי לְמִיתַב מִשְׁמַע אֲבָל אִי יְתִיב בְּהֵדָה וְנִטְרָה וְאַפ"ה נִגְנָבָה פְּטוֹר אַף שְׁלֵא נִגְנָבָה בְּלִקְסִטִים מְזוּנִין וּבְאַמְתָּא כֵּן הוּא מִשְׁמַעוֹת הַגַּמ' דְּהַפּוֹעֲלִים שְׁאַמַר הַלִּקְסִטִים ה"ז אֲנָס וּמְקַשֵּׁי אַמְאִי לֹאקִי גְבָרָא לְהֵדִי גְבָרָא אָמַר רַב בְּלִקְסִטִים מְזוּנִין אִיבַעֲי' לְהוּ לְסִטִים מְזוּנִין וְרוּעָה מְזוּנִין כּו' וּמְסִיק מְסַתְבָּרָא הָאִי מְסַר נְפְשִׁי כּו' וְאִי שְׁנִיָּהֶם אֵינָם מְזוּנִינִים אֲמַרִינָן אוּקִי גְבָרָא וְכו' וְחֲזִיב הָרוּעָה וְאִי שְׁנִיָּהֶם אֵינָם מְזוּנִינִים וְאַפ"ה גְבַר הַלִּקְסִטִי עַל הָרוּעָה אִז פְּטוֹר כִּי מָה הִי לֹא לַעֲשׂוֹת וְזֵהוּ פְּדַעַת הַרְמ"ה שְׁהִבִּיא הַטּוֹר בְּסִי' ש"ג וְזו"ל כְּתַב הַרְמ"ה כָּל מָה דְּאַמְרִי דְלֹא הָיוּ אֲנָס דְּנֹקָא כְּשִׁלֵּא נְשַׁתְּדַל לְהַצִּיל אֲבָל אִי נְשַׁתְּדַל לְהַצִּיל וְלֹא יְכוּל אֵין לָךְ אֲנָס גְּדוּל מְזָה וְעֵינִין ב"ח שָׁם וּמִשָּׂא"כ בְּלִקְסִטִים מְזוּנִין אֵינוּ מְחֻנָּב לְמִסּוֹר נְכָשׁוּ כָּל לְהַצִּיל וְאַף אִם לֹא הִי שָׁם כְּשִׁבּוּיָהּ הַלִּקְסִטִים מְזוּנִין מ"מ פְּטוֹר הַש"ש אִם עֵינִיל בְּעֵידָנָא דְעֵינִילִי אֵינְשִׁי לְפִי דַּעַת הַטּוֹר סִי' הַזֶּה"ל וּלְפִי דַּעַת הָרִי"ף וְרַמְבַּ"ם אַף אִם עֵינִיל בְּעֵידָנָא דְלֹא עֵינִילִי אֵינְשִׁי אִם אֵינוּ יְכוּל לְהַצִּיל פְּטוֹר וְסִבְר' פְּלוּגְתָּא מְבֻנָּאָר בַּגַּמ' גְּבִי רוּעָה שְׁנַכְנַס לְעִיר וּבָא זָאב וְטָרַף אֲרִי וְדָרַס וְכו' וְה"ה בְּלִקְסִטִים מְזוּנִין אִם לֹא הָיָה יְכוּל לְהַצִּיל ע"י רוּעִים וּמְקַלּוֹת וְכֵן מוֹכַח בַּגַּמ' וּבַתּוֹס' שָׁם וְכ"כ הַב"ח בְּפִירוּשׁ סִי' ש"ג סְעִיף פ"ב וְזו"ל וְלֹא מִפְּטוֹר אֲלֵא ע"י אֲנָס בְּגוּף הַפְּקֻדוֹן שְׁנַשְׁבֵּר אוּ נַשְׁבָּה ע"י גְּזֻלָּה הַתָּם הוּא דְפְטוֹר אִפִּי' לֹא הָיָה שָׁם כְּדִלְקַמֵּן גְּבִי רוּעָה עַכ"ל הַב"ח ע"ש.

וּא"כ לַפ"ז גְּבִי לִקְסִטִים מְזוּנִין אַף אִם לֹא הָיָה שָׁם הַש"ש פְּטוֹר וּא"כ אִיךָ מְסִינִים הַשְּׂאֵלְתוֹת בְּדַבְּרֵי וְאִי יְתִיב בְּהֵדָה וְנִטְרָה וְאַתִּי לִקְסִטִים מְזוּנִין וְלֹא הָיוּ מְצִי לְמִיקָם בְּאַפָּה פְּטוֹר מִשְׁמַע דְּנֹקָא דְאִי יְתִיב בְּהֵדָה וְנִטְרָה אִז פְּטוֹר בְּלִקְסִטִים מְזוּנִין וּמִשָּׂא"כ אִם לֹא הָיָה שָׁם חֲזִיב אַף בְּלִקְסִטִים מְזוּנִין וְזו"א נְכוּן לְפִי סוּגְי' דְשְׁמַעְתָּא הַנּוֹז' וְכָל הַפּוֹסְקִים וְכַמוֹ שְׁהוֹכַחְתִּי לְעִיל: וְנִלְע"ד לִישָׁב דַּעַת הַשְּׂאֵלְתוֹת דְּאַפְשָׁר שְׁסוּבֵר כְּדַעַת רַבָּה דְּהַפּוֹעֲלִים גְּבִי הֵהוּא רַעִי דְּהוּי קָא רַעִי חֵינוּתָא אֲגוּדָא דְגַהַר פְּפָא שְׁרִיג חַד מִינִיָּהּ וְנִפְלָה לְמִים אֲתָא לְקַמִּיה דְּרַבָּא פְּטְרִיהָ אָמַר מֵאִי ה"ל לְמִיעֵבַד וְאַקְשִׁי לִיה מִיְתִיבִי עַד מְתִי ש"ש חֲזִיב לְשַׁמּוֹר עַד כְּדִי הֵייתִי בְיוֹם אֶכְלַנִי חוֹרֵב וְקָרַח בְּלִילָה א"ל הַתָּם בְּחַזְנִי מְתָא א"ל אֲטוּ יַעֲקֹב אֲבִינוּ חַזוֹן מְתָא הָיוּ וּמִשְׁנֵי דַא"ל לְלַבָּן אֲנָא נְטְרִי לָךְ כְּחַזְנִי מְתָא וְרַאֲגִי שֶׁל הַשְּׂאֵלְתוֹת הוּא ג"כ מִיַּעֲקֹב אֲבִינוּ דְּהוּי כְּמוֹ חַזוֹן מְתָא וְכַמ"ש בַּגַּמ' אֲלִיבָא דְרַבָּא וְלָכֵן פְּסַק דְאַף בְּלִקְסִטִים מְזוּנִין צְרִיךְ דְּנֹקָא לְמִיתַב בְּהֵדָה וְאַז פְּטוֹר אִם לֹא הָיָה יְכוּל לְהַצִּיל וּמִשָּׂא"כ אִם לֹא הָיָה הַשְּׁמוֹר שָׁם אַף בְּלִקְסִטִים מְזוּנִין חֲזִיב דְאַמְרִי' אֵלוּ הָיוּ שָׁם הָיוּ מְקַיִים בְּיָה גַם אֶת הָאֲרִי וְאֶת הַדּוֹב הַפָּה עַבְדָּהּ וְגו' כִּי בַּגַּמ' דְּהַמְקַבֵּל דָּף ק"ו מְקַשֵּׁה ר"ש עַל הָאִי דְאַמַר

שמואל ל"ש אלא שזרעה וצמחה ואכל חגב אבל לא זרעה כלל לא כו' ומקשה ר"ש מיתבי רועה שהיה רועה עדרו כו' ואמאי נימא אלו הוית שם הוי מקניינים גם את הארי כו' ומסיק משום דא"ל כו' ומסיק בגמ' קנשני דר"ש בקנשני בלי פירוקא והרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכל הפוסקים פוסקים לדינא להא דשמואל דאם לא נזרעה כלל לא דאלו זרע הוי מקניינים ביה כו' וא"כ לפ"ז הדין דרועה שהיה רועה כו' אליבא דשמואל דשמואל אין אומרים אלו יכול כו' אלא אמרי' אלו הוית שם הוי מקניינים בו גם את הארי כו' וכקנשנית הגמ' דהלא הגמ' מסיק בקנשניא הברייתא דרועה אליבא דשמואל אבל הפוסקים הנז' לא חשו להפוסקים להא דשמואל ולהא הברייתא דרועה דאומדים אותו אם יכול להציל כו' ואף דאסיק בקנשני בגמ' אין זה קנשניא על הפוסקים הנז' לפי הפלל המסור בדינו דיש חילוק בין קנשני לתיובתא וכמ"ש רשב"ם בחדוקת הפתים דף נ"ב ע"ב גבי הא דרבה אפיק סרבלא כו' דאסיק ג"כ בקנשני וכתב הרשב"ם בשם ר"ח ונ"ל נקטינו מרבנות' כו' דיש חילוק בין תיובת' כו' להיכי דעלתה בקנשני זהו דעת הפוסקים הנז' אבל בשאלתות סבר באמת פסברת שמואל וכסברת המקשן דאמרי' אלו הוית התם כו' ולכן חייב בליסטים מזונין אם לא היה השומר שם והיינו בסוגי דמתא וברייתא דרועה דאמר דאומדים אותו לא איירי בסוגי מתא ולכן אומדי' אותו כן יש לישוב דברי השאלתות.

אלא שלפ"ז דברי הרא"ש צריכים ישוב דמביא ראיה מדברי השאלתות ומסייג שם דש"ש חייב לעולם אא"כ גופו היה שם ולא היה יכול להציל והיינו בגניבה ואבידה ולאפוקי באונסי' כגון לסטים מזונין פטור אף אם לא היה שם וכמ"ש הרמב"ם והטור סי' ש"ג ולפי משמעות דברי השאלתות חייב אף בלסטים מזוניינים אם לא יתיב בהדה.

ובתוך פתבי זה ראיתי שכתב הרא"ש בפ' המפקיד בסוגי' דפשע ביה ויצאת לאגם כו' שפסק הרא"ש הלכתא כרב' דהיכא שלא בא האונס מחמת הפשיע' שפטור ומקשה מסוגי' הגמ' דהפועלים מהא דרועה שהניח עדרו ובא לעיר ובא זאב וטרף כו' מאי לאו דעילי בעידנא דעילי אינשי ומשני לא דעל בעידנא דלא עילי אינשי א"ה אימא סיפא נאם לאו פטור ואמאי תחילתו בפשיע' ומסיק הרא"ש ונ"ל ועי"ל דהתם בא האונס מחמת הפשיע' דדילמא אי הוי התם הוי מקניינים בי' גם את הארי כו' וכדאמרינו בהמקבל כו' ע"ש א"כ ש"מ שגם הרא"ש סובר כסברת המקשן דפ' המקבל דאלו הוי שם הוי מקניינים גם הארי כו' והיינו דוקא אם עילי בעידנ' דלא עילי אינשי דהוי תחלתו בפשיע' וסופו באונס והאונס בא מחמת הפשיע' כפי תירוצו של הרא"ש וכמ"ש גם הטור בשם הרמב"ם ד סברת הרא"ש בסי' רצ"א וסי' ש"ג וכתב שפן עיקר והיינו מפת תי' זה של הרא"ש וכמ"ש הב"ח שם ודלא כהב"י והיינו דוק' דעל בעידנ' דלא עילי אינשי דהיה שם פשיע' ומשא"כ אם עילי בעידנ' כו' דלא היה שם פשיע'.

ועפ"ז יש לישוב גם דברי השאלתות והרא"ש הנז' שמביא ראיה מןו דיש לחלק כנו' ובין גניבה ואבידה ושאר אונסים ודו"ק. הרי מוכח מכל מ"ש לעיל דאם היה השומר שם ולא היה יכול להציל אז.

פטור השומר אליבא דכ"ע וא"כ ממילא נשמע מכל הנ"ל דבנ"ד פטורי' הגבאים ובעל המשפון מחוייב לשלם את חובו דאין לך אונס גדול מזה כי מה היה להם לעשות עם

המומר הנז' להוציא ממנו במשפט בערפאותיהם אי אפשר כי מי יכול לדון עם מי שתקוף ממנו באשר שהיו יריאי ממנו למסור גופם וממונם ואף אם היו דנים עמו בערפאותיהם הנה משתבע ומקפטר וכמו שאכתוב בסמוך.

ותחלה אציע לפניה המעשה שהנה פה הנה כי אותו פלוני ישמעאל מומר מקדם הנה א' מגבירי הק"ק והנה א' מבני הסברה דג"ח והמנהג בין הסברה הקדושה הנז' הוא משנים קדמוני שהגבאים דהסברה הנז' הנקראים קאב"רי באשי"ז ממנים אחרים תחתיהם חג הפסח בכל שנה תמידין פסדון וג"כ ממנים שני נאמנים דהיינו השני נאמנים הנז' יש בידם כל פלי הקודש של הסברה הנז' וגם כל דמי ההקדש המשפנות ושאר צרכי הסברה ודהיינו ביד א' התיבה סגור ומסוגר וביד השני המפתח מן התיבה וגם בעל המשכון אשר אנו דנין עליו הוא ג"כ א' מבני הסברה הנז' ויהי היום בחג הפסח קודם שהמיר פלוני הנז' נתמנה להיות א' מנאמני הסברה הנז' ובידו הנה התיבה עם כל פלי הקודש וכל השייך להקדש הנז' וביד חברו נאמן השני המפתח מהתיבה ובפתח פתאום המיר הנאמן הנז' אשר הנה בידו התיבה ע"י איזה סיבה ולקח עמו התיבה הנז' וכל אשר בתוכה והיתה יללה גדולה בכל הק"ק כי הוא הנה יודע כל הנסתרות של הק"ק וינקום נקמתו מפל א' וא' ויבא עליהם בעלילות רשע ואחר שעשה המעשה הנז' לאו אלו גבאי הסברה הנז' בבקשה ותחנונים למען ה' אף שיצא מן הדת שלא יעשה כזאת שיאבד ע"י כל אשר בתוך התיבה הנז' ויהי אחר הבקשות ותחנונים אמר להם אמלא בקשתכם ואחזיר לכם התיבה הנז' אף ורק המשכון של ראובן הנז' אשר אנו דנין עליו ועוד משכון אחר של פלוני אחר אחזיק בידי באשר שהמה חייבים לי ומ"מ באם שילכו האנשי הנז' לפני דייני ישראל ויקיימו דין תורה כפי שישגזרו אזי אחזיר להם המשפנות שלהם והתרו הגבאים הנז' לבראובן הנז' לשילה לדון עמו לפני הב"ד והשיב ראובן הנז' כי מה תועלת הנה לו פשילה עם המומר הנז' לפני דייני ישראל כי מי יכופו לצניית דין ישראל באם שיצא חייב ואח"כ פשילה עמו לדין לפני הב"ד כפר נד ולד ששלח פלוני לק"ק בילגראדו עם כל פלי הכסף שלו ושאלתי להגבאים למה לא תבעו את המומר בערפאותיהם עבור המשפנות והשיבו לי ג"כ כנז' מי יכול לדון עם מי שתקוף ממנו וגם בדיניהם לא היו זוכים ממנו מאומה כי הי' כופר בפקדון ומשתבע ומקפטר ויותר טוב לדבר עמו רפות באשר באמת ע"י הדברי תחנונים החזיר כל פלי הקודש.

ומעתה אבא לבאר הנז' על כל פרט ופרט דבר דבר על אופנו בראש אודות הטענות של בעל המשכון במה שחייב לו העמלק ארבע מאות אריות נתן לו המשכון ואינו רוצה העמלק לשלם לו את חובו אין לו שום טענה על ההקדש הנז' באשר בארתי במעשה דסיף המבואר במרדכי פ' הכונס הנז' ואודות מה ששנה המשכון יתר על החוב של ההקדש כפר בארתי שאין לו שום טענה על הגבאים הנז' אף שנותן רוחי' וכמבואר ברש"ל פ' החובל באשר כתבתי הפל באריכות קצת לעיל.

ובמה שהמשכון הוא פנגד החוב ג"כ ביארתי לעיל דע"כ לא אמרי' דהוי ש"ש אלא לענין גניבה ואבידה או שנאמר דאבד המשכון אבד את חובו וכמבואר בטור והרא"ש ושאר פוסקים ועיין בח"מ סי' ע"ב באריכות ואין לה אונס גדול מזה ואף אם קיבלו עליו בפירוש אחריות אונסים מ"מ היו פטורים באונס כזה שהוא לא שכיח וכמש"ל בשם

ה"ה מהרי"ט בתשו' וכדאמר' בגמ' גבי ההוא דרבנן שומשמי כו' שהזכירתי לעיל כי לא יאומן כי יסופר שיכפור באלקי ישראל ואחר המעשה זה מה היה להם לעשות כדי להוציא המשכון מידו בכת ע"פ המשפט בערפאותיה' אי אפשר וכמ"ל.

ועתה מלכים השפילו והביטו וראו שופטי ארץ אם יש שום צד וצדי צדדים לפטור את הבעל משכון מן חובו אם מטעם שהם ש"ש אם מצד שתחלת מסירתם המשכון הנז' ליד פלוני הנז' היה שלא פדין ודומה למ"ש בהמפקיד אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר או מטעם אנת מהימן לי בשבועה כו' ז"א שהרי פתבתי לעיל שזהו המנהג של החברה הנז' למנות בכל חג הפסח שני נאמנים ושני גבאים מאנשי החברה וביד הנאמני מוסרים כל כלי הקודש והשנייה לה ואינו יכול בעל המשכון לומר אם הוא נאמן שלכם אצלי אינו נאמן ואין רצוני שיהא פקדוני כו' גם ז"א שהרי גם בעל המשכון הוא א' מבני החברה הנז' ודומה למ"ש בגמ' גבי הנהו גינאי דהני מפקדי כל יומא מרייהו גבי ההוא סבתא.

ואין ללמד זכות לבעל המשכון ממאי דאמר' בגמ' דהמפקיד דף מ"ב כ"ג כל המפקיד ע"ד אשתו ורבניו הוא מפקיד וכתבו התוס' בשם ר"ת שם דאם פשעו אשתו ורבניו ואין להם לשלם ישלם הנפקד דאל"כ כל מה שהנפקד אצל ב"ה תבוא אשתו ורבניו ותאכלם ותפטר וכ"כ הרא"ש בפסקיו וכ"כ בהגמ"י בפ"ד מהל' שאלה וא"כ ה"ה בנ"ד ואף שהרמב"ם סובר דאם לא שמרו אשתו ורבניו פראוי ונגנב או נאבד ואין לאשתו ורבניו לשלם הוא מפסיד וא"כ יתחייב בעל המשכון אצל ז"א חזק דיש לבעל המשכון לומר קים לי כהרא"ש ור"ת וסיעתו ועוד דע"כ לא קאמר הרמב"ם אלא דוקא גבי פקדון ומשא"כ במשכון גם הרמב"ם סובר ומוזק דצריף להחזיר ליד בעלי' וכן משמע לכאורה ממ"ש הרא"ש בתשוב' הובא בטור סי' ע"ב סכ"ה וז"ל אע"ג דאמר' כל המפקיד כו' אבל הממשכן כו' אבל פד מעיינת בדברי הפוסקים ראשונים והאחרונים תמצא שאין מקום לדברים הנז' ל"מ לדעת הרמב"ם שסובר שאם אין לאשתו רבניו לשלם שהוא מפסיד דפשיטא שגם כאן מפסיד בעל המשכון ואין לחלק כלל בין פקדון למשכון ואף שלדברי הרא"ש בתשו' י"ל שמחלק בין פקדון למשכון אבל ז"א כמו שהאריכו האחרונים בזה בספריהם בסמ"ע ובב"ח ואף שיש קצת לפקפק בדבריהם לא אאריף בזה פעת אבל מ"מ כולם מודים דבנ"ד אין לחלק בין פקדון דדוקא לענין חזרה יש לחלק כו' ע"ש וא"כ פשיטא לדברי הרמב"ם שסובר דאם לא שמרו אשתו ורבניו פראוי שהוא פטור פשיטא דפטורים הגבאים ג"כ בנ"ד דזהו אונס דלא שכיח דלא הוי להו למיסק אדעתיה אלא אפי' לדעת הרא"ש שסובר דאם פשעו שהנפקד חייב לשלם וכן פסק בעל המפה בסי' ע"ב ס"ל וכתב על זה בסמ"ע שגם הרמב"ם מודה בזה ע"ש מ"מ בנ"ד נראה פשוט דכ"ע מודים שאין לו על הגבאים שום דין ודברים ומחוייב לשלם את חובו מאחר שצאבד המשכון באונס דלא שכיח שהרי כתב המג"א בשם א"ז פרק המפקיד על ה' דאמרין כל המפקיד ע"ד אשתו ורבניו הוא מפקיד ואם פשעו ואין להם לשלם שחייב הנפקד לשלם אבל היכא שידוע בנדאי שהנפקד אין רגיל לשמור הפקדון בעצמו אלא בברור שכל פקדון שמפקיד בידו הוא מוסר לשל תחתיו ה"ל כאלו המפקיד בעצמו הוא מוסר הפקדון ביד מי שרגיל הנפקד למסור ונסתלק הנפקד לגמרי ואם פשע מי שהפקדון בידו פטור לגמרי וכ"כ המרדכי לפ"ד ר"ת וכ"כ ה"ה בעל ב"ח בהד"א בסי' רצ"א סעיף כ"ג וא"כ בנ"ד גלוי וידוע לכל בני הק"מ והחברה הקדושה שכל כלי הקודש והמשכנות אין

ביד הגבאים פלום רק הפל מונח ביד שני הנאמנים ובאופן הנ"ל וכל הממשכן משכון
אצל החברה יודע בנדאי מעיקרא שהגבאים לא ישמרו המשכון רק ימסרו אותו ביד
הנאמנים ובזה כ"ע מודים שאין לבעל המשכון שום דין ודברים על הגבאים דחברה
הקדושה דג"ח הנז' ומחוייב לשלם את חובו מאחר שנאבד באונס דלא שכיח וכו"ל.

ועוד נוסף על זה לפי מ"ש לעיל שמנהגם הוא שבכל חג הפסח ממנים שני גבאים ושני
נאמנים חדשים וספרו לי אנשי החברה הנז' שפחג הפסח אשר נתמנה פלוני הנז' לנאמן
בהחברה באותו חג הפסח היה בעל המשכון א' מהגבאי הנקראים קאברי באשיו והוא
בעצמו עם חבריו מינו אותו לנאמן ומטעם זה ג"כ פטורים הגבאים ואינו דומה למ"ש
הריב"ש סי' שצ"ג ובעל המפה מביאו בסי' נ"ח סעיף א' וכן מי שהפקיד ביד אחד ואמר
הנפקד שהפקדון הוא של פלוני כו' אע"ג שהמפקיד יצטרף לשלם לאותו פלוני כו' ע"ש
אבל מ"מ בנ"ד מודה הריב"ש ומטעם הנז' שהמפקיד ע"ד אשתו כו' וכמבואר שם
ברייב"ש ובהאחרונים שפוסקים פהריב"ש בלי שום ספק למעיין שם ועיין ב"ח ובנ"ד
מודה ג"כ ה"ה הרש"ך בתשו' ח"ב סי' פ"ה אף שמחייב את השומר ומשא"כ בנ"ד ועיין
בתשו' ה"ה מהר"י אדרבי סי' רי"ח ובתשו' ה"ה הר"י יעקב לבית לוי סי' ל"ה.

ואין לפטור לבעל המשכון מטעם שהם ש"ש פנגד החוב ואבד המשכון אבדו מעותיהם
(חדא מטעם שפכתתי לעיל) ועוד הלא כבר כתבתי לעיל שאין לה אונס גדול מזה וכ"ע
מודים שמחוייב לשלם את חובו ואף שלפי דעת התוס' והרא"ש דבפרק הכונס דדוקא
בלסטים מזוניין פטור משום דהוי נשבה ומשא"כ בשאר גניבת אונסים אבל ז"א כמ"ש
חדא דהתוס' פרק המפקיד דוחים וסותרים את דברי התוס' דהכונס וגם בהכונס בעצמם
שם מסיימים על דברי ר"י ודוחק ואף שהרא"ש החזיק דעת ר"י מהירושלימי ומשאלתות
(וכמ"ש לעיל) אבל פד מעיינת בדברי הגאון מהרש"ל ביש"ש פרק הכונס תמצא
שדוחים את דברי הר"י והרא"ש בב' ידים ומביא ראיה מלשון הרמב"ם בפ"א מהל'
שכירות כו' ע"ש.

ומוכח מדברי הרש"ל דלאו דוקא לסטים מזוניין קרוי אונס ה"ה שאר גניבת אונס שלא
היה יכול שמור כו' ומי לנו גדול בדורו כמותו שפסק בן הלכה למעשה וא"כ מכ"ש בנ"ד
דהוי אונס דלא שכיח פלל וכמ"ש לעיל ואף שיש להשיב על דברי הרש"ל במה שהרבה
להשיב על דברי התוספות בהכונס וגם במה שהקשה על דברי הטור סי' ש"ג וז"ל רש"ל
שם בפ' הכונס והטור כתב וז"ל ואיתא בירושלימי ש"ח פיון ששמר כל צרכו פטור אבל
ש"ש אפילו הקיפוהו חומה של ברזל כו' עכ"ל הטור ונר' מ"ש אפילו הקיפוהו חומה
של ברזל וכמעט רוב הנוסקא אינו מן הירושלימי פלל ותדע דהא הרא"ש נמי לא הביאו
פלל אלא דייק ממשמעות הירושלימי כו' הנה במ"ש שלא מצא זה הירושלימי לא אוכל
להכחישו באשר ש"ס הירושלימי פעת אינו בידי אבל מ"ש שמ"ש הטור לשון אפילו
הקיפוהו חומה של ברזל וכמעט רוב הנוסקא אינו מן הירושלימי פלל ותדע דהא הרא"ש
נמי לא הביאו ואם היה הירושלימי פדברי הטור מסתמא היה מביאו כו' פבדודו במקומו
מונח אבל במחיל' מעצמותיו הקדושים דאשתמטתיה דברי הרא"ש בפרק המפקיד
שכתב ממש פדברי הטור וז"ל הרא"ש שם אמר שמואל פספס אין להם שמירה אלא
בפרקע כו' עד ירושלימי ר' אבא בשם ר"י נאמרה שמירה בש"ח כו' עד ושמירה האמורה

בש"ש אפילו הקיפופה חומה של ברזל אין רואים אותו אלו היה שם כו' ע"ש וְהָרִי דְבָרֵי
הָרֵא"ש הֵמָּה מִמֶּשׁ פְּדָבְרֵי הַטּוֹר בַּמ"ש אֲפִילוּ הַקִּיפּוּהוּ חוּמָה שֶׁל בְּרִזָּל וְהָרֵא"ש הַרְש"ל לֹא
דָּחָה רַק דְבָרֵי הָרֵא"ש בְּהַפּוֹנֵס לְכֵן פָּתַח מֵה שֶׁפָּתַח וְאֵלּוּ רָאָה דְבָרֵי הָרֵא"ש דֵּהֲמַפְקִיד
בְּנֻדָּאֵי לֹא הָיָה פּוֹתֵב פֶּן וְגַם שָׁאָר דְחִיּוֹת שְׂדוּחָה אֶת דְבָרֵי הַתּוֹסֵפוֹת יֵשׁ לְהַשִּׁיב עֲלֵיהֶם
לְמַעַיְינֵן שֵׁם אֲבָל מ"מ הַדִּין דִּין אֲמַת וְהַפֵּל מְתוּקָן וּמְקַנְבֵּל בְּמֵה שֶׁפָּסַק הֶלְכָה לְמַעֲשֵׂה
כַּנְזָפָר לְעִיל בְּמֵה שֶׁהֵבִיא רְאִיּוֹת מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְהַגַּמ"י: וְהַנְּי אֹסִיף עוֹד לְהֵבִיא רְאִיָּה
לְדְבָרָיו כְּמוֹ בַּנ"ד מְלִשׁוֹן הַב"י בְּסִפְרוֹ הַקָּצֵר ס' ע"ב וְנ"ל הַמְּלִנָּה עַל הַמְּשָׁפוֹן כּו' וְאִם
נֶאֱמַר הַמְּשָׁפוֹן כְּגוֹן שְׂנֵלְקַח בְּלִסְטִים מְזוּנֵינִי וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִשָּׁאָר אֲוֹנִסִים יִשְׁבַּע הַמְּלִנָּה שְׂנֵאֲנָס
וַיִּשְׁלַם לוֹ בְּעַל הַמְּשָׁפוֹן אֶת חוּבוֹ וְא"כ זֶהוּ מִמֶּשׁ שֶׁלֹּא פְּדָבְרֵי הַתּוֹסֵף וְהָרֵא"ש בְּפָרֶק
הַפּוֹנֵס שֶׁפָּתְבוּ דְדוּקָא אֲוֹנֵס דְלִסְטִים מְזוּנֵינִי פְטוּרוֹ דְזֵהוּ נִשְׁבָּה לְאַפּוֹקֵי שָׁאָר אֲוֹנִסִים אֲמַנָּם
יֵשׁ לְדַחּוֹת הָרְאִיָּה הַנּוֹז' לְפִי שֶׁזֵּהוּ הַלְשׁוֹן שֶׁהֶעֱתִיק ב"י בְּס' ע"ב הַנּוֹז' הוּא מִמֶּשׁ מְלִשׁוֹן
הַרְמַב"ם בְּפ"י מֵהַל' שְׁכִירוֹת וְהַרְמַב"ם אֲזַיִל לְשִׁטְתָּיָה וְטַעַמִּי שֶׁפָּתַח בְּפ"א מֵהַל'
שְׁכִירוֹת כְּמִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן אֲשֶׁר הֵבִיא רִש"ל רְאִיָּה מִמֶּנּוּ שְׂפּוֹתֵר דְבָרֵי הַתּוֹסֵף וְהָרֵא"ש
הַנּוֹז' לְכּו' אֲבָל לְפִי דְבָרֵי הַתּוֹסֵף וְהָרֵא"ש אֵין שׁוּם גְּנִיבָה קְרוֹי אֲוֹנֵס רַק אֲוֹנֵס דְלִסְטִים
מְזוּנֵינִי אֲבָל לְפ"ז אֹסִיף לְהַפְּלִיא עַל דְבָרֵי הַב"י וְנ"ל בְּסִפְרוֹ הַקָּצֵר שֶׁבְּסִימָן ע"ב הוּא
מַעֲתִיק לְשׁוֹן הַרְמַב"ם דָּאִם נֶאֱמַר הַמְּשָׁפוֹן כְּגוֹן שְׂנֵלְקַח בְּלִסְטִים מְזוּנֵינִי וְכִיּוֹצֵא בּוֹ וְכּו'
וְהֵינּוּ פְרַמַּב"ם שֶׁחֹלַק עַל הַתּוֹסֵף וְהָרֵא"ש וְכַמ"ש ה"ה הַרְש"ל בִּיש"ש הַנּוֹז' וְלִקְמָן בְּס'י
ש"ג ס"ב פָּתַח ב"י בְּסִפְרוֹ הַקָּצֵר ש"ש חֲזִיב בְּגִיבָה וְאַבִּינָה וִי"א שֶׁאֲפִילוּ שָׁמַר כְּרֵאוֹי
כּו' וְאֲפִילוּ הַקִּיפּוּהוּ חוּמָה שֶׁל בְּרִזָּל כּו' דְדוּקָא אֲוֹנֵס שֶׁל לִסְטִים מְזוּנֵינִי פְטוּר וְזֵהוּ פְדַעַת
הַתּוֹסֵף וְהָרֵא"ש בְּפָרֶק הַפּוֹנֵס וְדִלָּא כְּמִשְׁמַעוֹת הַרְמַב"ם וְלְעִיל בְּס' ע"ב הֵבִיא דְבָרֵי
הַרְמַב"ם בְּפִשְׁטוֹת וְא"כ אִיךָ מְזַכֵּר שְׁטָרֵי לְבֵי תָרִי.

וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לִישָׁב דְּכַאֲמַת גַּם הָרֵא"ש וְהַתּוֹסֵף מוֹדִים דְּכָל אֲוֹנִסִים קְרוֹיִים אֲוֹנֵס לְפָטוּר
בִּיהַ ש"ש וּמ"ש הַתּוֹסֵף וְהָרֵא"ש דְדוּקָא אֲוֹנֵס דְלִסְטִים מְזוּנֵינִי פְטוּר הֵינּוּ גְנִיבַת אֲוֹנֵס
דְדוּמָז' דְלִסְטִים מְזוּנֵינִי דְמִטְמַר מֵאַנְשֵׁי וּמְקָרֵי גִנְבֵּ אֲז פְטוּר בִּיהַ קָרָא דְזֵה מְקָרֵי שְׁבוּיָה
וְכַמ"ש ל' וּמִשָּׂא"כ בְּשָׁאָר גְנִיבַת אֲוֹנֵס חֲזִיב וְכַמ"ש הַתּוֹסֵף וְהָרֵא"ש בְּהַדָּז' וּמַכ"ש בְּאֲוֹנֵס
שְׂאִינוּ בָּא מַחְמַת גְנִיבָה שֶׁפְטוּר ש"ש אֶף שְׂאִינוּ בְּלִסְטִים מְזוּנֵינִי וּמ"ש בְּס' ע"ב בְּשֵׁם
הַרְמַב"ם דָּאִם נֶאֱמַר הַמְּשָׁפוֹן בְּלִסְטִים מְזוּנֵינִי וְכִיּוֹצֵא בּוֹ שֶׁפְטוּר הֵינּוּ אֲוֹנֵסֵי דְעֻלְמָא
שְׂאִינוּ בָּאִים מַחְמַת גְנִיבָה א"כ נִסְתַּר הָעֲנָן וְנִפְּל הַבְּנֵן לְפ"ז מֵאִי מֵבִיא הַרְש"ל רְאִיָּה
בִּיש"ש מֵהַרְמַב"ם בְּפ"א מֵהַלְכוֹת שְׁכִירוֹת מְדַכְתֵּב וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא מֵאֵלּוּ מֵאֲוֹנֵסֵי גְדוּלִים
כְּתַר אֲוֹנֵסֵי דְגְנִיבָה וְאַבִּינָה ש"מ דְּכָל הֵיכָא דְאִיכָּ אֲוֹנֵס גְדוּל פְטוּר דְלִמָּא הַרְמַב"ם אֵינְרֵי
מִשָּׁאָר אֲוֹנִסִים שְׂאִינוּ בָּאִים מַחְמַת גְנִיבָה וּבְזֵה כ"ע מוֹדִים דְהוּי אֲוֹנֵס אֵלָּא דְדִיּוּקוֹ שֶׁל
ה"ה מְהַרְש"ל הוּא מְדַכְתֵּב הַרְמַב"ם וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּאֵלּוּ כְּתַר אֲוֹנֵסֵי דְגְנִיבָה וְאַבִּינָה
מִשְׁמַע דְכֵן כָּל פִּיּוּצָא מֵאֵלּוּ מֵינְרֵי ג"כ בְּאֲוֹנֵסֵי דְגְנִיבָה וְאַבִּינָה וְא"כ ה"ה בְּס' ע"ב פָּתַח
ג"כ וְאִם נֶאֱמַר הַמְּשָׁפוֹן בְּלִסְטִים מְזוּנֵינִי וְכִיּוֹצֵא כְּתַב ג"כ כְּתַר אֲוֹנֵסֵי דְגְנִיבָה וְאַבִּינָה,
וְא"כ אֵינְרֵי ג"כ בְּאֲוֹנֵסִים דְגְנִיבָה וְאַבִּינָה הַדֵּר' קוּשְׁנֵי לְדוּכְתֵּל'.

וַיֵּשׁ לִישָׁב לְעַנ"ד דְבָרֵי הַב"י בְּשִׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר שֶׁלֹּא יֵהִיו סוֹתְרִים זַא"ז דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין
הַמְּלִנָּה עַל הַמְּשָׁפוֹן אִם ש"ש מִשׁוּם פְּרוּטָה דְר"י אִו כְּנֻגְד הַחֹב דְהוּי ש"ש אֵלִיבָא דְכ"ע
מ"מ אֵינוּ מְקַבֵּל הַמְּלִנָּה שׁוּם שְׁכִירוֹת פְּרָטִי עַל הַשְּׁמִירָה רַק שְׂאֵנוּ עוֹשִׂים אוֹתוֹ כְּמוֹ

ש"ש ולכן אם נאנס באנס דלסטים מזונין או פיוצא בזה בשאר גניבת אונס אז פטור המלנה ומחויב לשלם לו הלנה את חובו שלא קיבל עליו רק שמירת גניבה ואבידה אבל לא גניבת אונסים יהיה מה שיהי' ולכן ראה הב"י דברי הרמב"ם במלנה על המשכון ומשא"כ בש"ש שקיבל שכר פרטי על השמירה אז לא ראה הב"י דברי הרמב"ם רק דברי התוס' והרא"ש ופטור שכל אונס שא מחמה גניבה לא מקרי אונס וסויב לבד באונס של לסטים מזונין שזהו נשבה האמורה בתורה וגם בדברי הרמב"ם משמע שיש לחלק בין המלנה על המשכון שהוא ש"ש ובין הנותן פסוף או כלים לשמור ונתן לו שכר על השמירה שהרי בפ"א מהלכות שכירות כתב נושא שכר והשוכר כו' עד ונשבעים על האונסים הגדולים כו' או נלקח בלסטים מזונין וכן כל פיוצא באלו משאר אונסים דקדק כאן הרמב"ם בלשונו שני פעמים אונסים גדולים דוקא ולקמן בפ"י מהל' שכירות גבי מלנה על המשכון כתב הרמב"ם ואם נאנס המשכון כגון שנלקח בלסטים מזונין וכיוצא בו משאר אונסים ישבע שפאנס ולא כתב הרמב"ם פה אונסים גדולים רק סתם אונסים.

אלא שיש לחלק קצת בין הש"ש דמלנה על המשכון ובין שאר ש"ש שמקבל בפירוש שכר על השמירה וכ"כ ה"ה מהרש"ך בתשו' ח"ב סימן קס"ט דיש לחלק בין שמירה דש"ש ובין שמירה דמלנה על המשכון וא"כ ה"ה בנ"ד דיש לו דין מלנה על המשכון שפטור אף באונס שאינו גדול ומכ"ש באונס גדול כמו בנ"ד.

ואף שאין ראיה מתשו' מהרש"ך הנז' דשם איירי לפטור את השומר אבל לא מוכח משם שיצטרף לשלם לבעל המשכון את חובו באונס קטן. אבל פד מעיינת בפוסקים תמצא שחד טעמא לתרנייהו ומה שאמרי' אליב' דהפוסקים כר"י והרא"ש דהמלנה על המשכון הוי ש"ח במה שהמשכון יתר על החוב לפי שאינו מגיע לו שום הנא' במה שהמשכון יתר על החוב ופרוטה דר"י לא שכיח ומשא"כ במה שהשכין כנגד החוב ולאפוקי לדעת הפוסקים פהרי"ף והרמב"ם והגאונים דמלנה על המשכון הוא ש"ש אפילו במה שהמשכון יתר על החוב דאז סויב המלנה בגניבה ואבידה ובאונסים פטור המלנה בין מה שכנגד חובו ובין מה שהמשכון יותר על חובו ואדרבא מחויב בעל המשכון לשלם לו את חובו ואין חילוק לענין אונסים בין מה שכנגד החוב ובין מה שהמשכון יותר על החוב אמנם אין אנו צריכין לכל זה בנ"ד דע"כ לא פליגי הרמב"ם וסייעתו והרא"ש וסייעתו אלא דוק' [היכ' דלא היה השומר שם] דאליב' דהרא"ש ופטור הוא אנו אומרי' אלו היה שם בודאי היה מציל ואליב' דהרמב"ם וסייעתו אומדים אותו אלו הי' שם כו' אבל באם השומר באמת היה שם ולא היה יכול להציל גם הרא"ש ופטור ושאר פוסקים מודים שהשומר פטור וזהו ממש כמו נ"ד דלא היו יכולים להציל וכמש"ל פי מה היה להם לעשות אחרי האיומים והגזומים אשר נפל אימת נפחד המומר עליהם ואינם מחייבים למסור נפשם וממונם ואף שכתב ה"ה מהרי"ק ו"ו בסי' קפ"ה ונ"ל ע"ד אשר טען שמעון שמה שנתן לגיסתו יותר על פדי פתובתה מפני שראובן אחיה גיזם אותו להביאו בעש"ג נראה שאין בטענת שמעון ממש כו' דעביד אינש דגזים ולא עביד כדאמרינן בגמ' האי מאן דנקיט נרגא בידיה כו' ע"ש שהאריך בזה.

ומצאתי ראיתי בתשו' ה"ה מהרי"ט בתשו' השניכים לח"מ סי' מ"ב שדוחה בשתי ידיים את דברי מהרי"ק הנז' ונ"ל ראיתי לה"ה מהרי"ב בשו' קפ"ה שכתב על אשר טען שמעון

שָׁנָתוֹ לְגִיסָתוֹ כּו' עַד וְכַתֵּב שְׁאִין לְחַלֵּק דְּהֵתָם (גְּבִי הָאֵי מֵאֵן דְּנִקִּיט נִרְגָּא) לֹא הָוֵי נִדְאֵי דְעֵבִיד אֲבָל הֵכָא גְבִימִתְנָה (דְּסִתְמִי) דְּמִסְתְּפִי הָאֵי נוֹתֵן דְּלִמָּא עֵבִיד וְהוֹכִיחַ פְּנֵי מִתְשׁוּ' מֵהֵר"מ שְׁבַמְרָדְכִי פ' הַנְּזִקִין.

וְאֵנִי תְּמַה הָאֵיף הוֹכִיחַ מִדְּבָרֵי מֵהֵר"מ דְּנִדְאֵי הָאֵי חִילּוּק בְּרוּר וְנִצְיִב וְאֵע"ג דְּלֹא בְּרִי הִזְיָקָא יָרָא הוּא וּמְחַמַּת פְּנֵי הוּא נוֹתֵן לוֹ וְלֹא גְמִיר וְיִהִיב דְּבִמְתְּנָה גִילּוּי מִיְלָת' בְּעֵלְמ' וּמֵהֵר"מ ז"ל בְּאֹתוֹ גְּדוּן פֶּה פֶּתַח וְכו' אֲבָל הֵכָא אֵעפ"י כּו' שְׂיֵשׁ שֵׁם אֲנֹס כּו' הָא לֹא דְמִי אֲלָא לְתַלְיִו' וְיִהִיב עַד וְאִדְרַבָּא מְהֵכָא רְאָיָה דֵאֵע"ג דְּלֹא בְּרִי הִזְיָק' מְקַרִי אֲנֹס לְבַטֵּל הַמְתְּנָה עַכ"ל וְאֵנִי בְּעֵנֵי תְּמַה עַל תְּמִיחְתּוֹ שְׁחֻשְׁב לְהַגְאֹן מֵהֵר"מ קוּ פְּקֻטְלֵי קִנֵי וְהֶאָרִיף בְּפִי דְבָרֵי הַמְרָדְכִי בִש' מֵהֵר"מ פְּאֵלוֹ הוּא לֹא יָרַד לְסוּף פְּנִינְתּוֹ וְחִלְיָה לְוֹמֵר פְּנֵי (וְעֵינֵן בְּתִשׁוּ' ה"ה מֵהֵרָאנ"ח ס' ס"ג) וְכַד מְעֵינְתָּ בְּדְבָרֵי מֵהֵר"מ קוּ תְּמַצָּא שְׁדְּבָרֵי רְאוּיָם לְמִי שְׁאֹמְרָם וְה"ה מוֹהֲרֵי"ט דְּיָלֵג עֵינְקָר הוֹכְחָתּוֹ שֶׁל מֵהֵר"מ וְנִהוּ מְהָא דְּמִבִּיא מֵהֵר"מ רְאָיָה וְנ"ל דְּאֵי מְשׁוּם דְּגִזְמִי לְהוּ עֵבִיד אֵינְשׁ דְּגִזְמִי וְכו' אֵפִי בְּמִילֵי דְּמִמוּנָ' פְּגוּן אֵיזִיל וְאִיִּקְטְלֵי לְדִיקְלָיָה דְּפִלְגְנֵי כ"ש לְמִקְטְלֵי אֵיִהוּ דְּלֹא עֵבִיד כּו' וּמִזְהָ הוֹכִיחַ מֵהֵר"מ קוּ דְּמֵאֵי מִיִּיתֵי מֵהֵר"מ רְאָיָה מְהָא דְּאֵיזִיל לְמִקְטְלֵי לְדִיקְלָא דְּפִלְגְנֵי לְהָא דְּגִזְמִי לְהֵם בְּתַפְיִסָּה דְּאֵי מְשׁוּם דְּמִגְזָמִי לְהוּ עֵבִיד אֵינְשׁ דְּגִזְמִי וְלֹא עֵבִיד דְּוִמֵיָא דְּהָאֵי דְּאֵזִיל לְמִקְטִיל לְדִיקְלָא פִּלְגְנֵי דְּלִמָּא אִף דְּאִמְרֵי גְבִי אֵזִיל לְמִקְטְלֵי לְדִיקְלָא דְּפִלְגְנֵי דְּעֵבִיד אֵינְשׁ דְּגִזְמִי כּו' וְאֵין לְחִיבּוֹ וְלוֹמֵר שְׁבִנְדָאֵי שְׁהוּא עֲשֵׂה הַמְעַשָּׂה וְקֻטִיל לְדִיקְלָא אֲבָל מ"מ נֹאמֵר דְּגְבִי אֹתָן אֲנִשִׁים שְׁקִיבְלוּ בְּחֶרֶם בְּתַפְיִסָּה דְּחִיבֵי אֲנֹס גְּמֹר הֵיכִי דְּגִזְמִי דְּמִסְתְּפִי אֵיִדָּף דְּלִמָּא עֵבִיד וְנֹאמֵר שְׁבִנְדָאֵי גְּמֵרֵי וְהִקְנוּ לוֹ מֵאִחַר שְׁקִיבְלוּ בְּחֶרֶם וְאִף אִם הוּא סְפֵק נֹאמֵר שְׁפֵק חֶרֶם לְהַחְמִיר בְּחֶרֶם דְּאֹרְיִיתָא וְכַמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּתִשׁוּ' הֵבִיאֵן מֵהֵרִיב"ל בְּתִשׁוּ' ס' מ"א ח"א וְנֹאמֵר שְׁבִנְדָאֵי גְּמֵרֵי וְהִקְנוּ לוֹ דְּוִמֵי לְהָא דְּגִזְרָה מְצַעִיתָא גְבִי סְקִרִיקוֹן וְא"כ מֵאֵי מִיִּיתֵי רְאָיָה מְהָא דְּאֵזִיל לְמִקְטִיל לְדִיקְלָא דְּפִלְגְנֵי אֲלָא נִדְאֵי מְדַמִּיִיתֵי רְאָיָה מְהָא דְּאֵזִיל לְמִקְטִיל דְּלֹא אִמְרֵי מִסְתְּפִי דְּלִמָּא קֻטִיל מְשׁוּם גִּזְזוֹ בְּעֵלְמָא ש"מ שְׁאִין לְחַלֵּק מֵה שְׁחֻלְקֵי וְלוֹמֵר דְּאִף דְּגִזְמִי וְלֹא עֵבִיד מ"מ חֲשִׁיב אֲנֹס הֵיכִי דְּגִזְזוֹ כּו' מֵאֵי אֲמַרְתָּ הֲלֹא מ"מ פֶּסֶק הַמְרָדְכִי בְּשֵׁם מֵהֵר"מ דְּאֵין בְּאֹתוֹ חֶרֶם מְשִׁשׁ פִּינּוֹן דְּאֲנוּסִין הֵיִו כּו' וְא"כ מְשִׁמַּע דְּמְשׁוּם גִּזְזוּם בְּעֵלְמָא הָוֵי אֲנוּסִין וְנִהוּ פְּדִבְרֵי מֵהֵרִי"ט דֵאֵע"ג דְּלֹא בְּרִי הִזְיָקָא מ"מ מְקַרִי אֲנֹס לְבַטֵּל הַמְתְּנָה כּו' אֲבָל ז"א דְּמֵהֵרִי"מ הוֹכִיחַ מִזְהָ שְׁפַתְבַּר הַמְרָדְכִי בְּשֵׁם הֵר"מ שְׁדַחְתּוּ אֶת חֲבִירֵיהֶם וְהוֹשִׁיבֶם בְּתַפְיִסָּ' כּו' דְּזָה מְקַרִי אֲנֹס דְּהֵיִינוּ הַתַּפְיִסָּה וְלֹא הֵגִיזוּ וְדוּק בְּזָה וְא"כ דְּבָרֵי מֵהֵרִיק"ו וְכַנְיִים נֹאמְרֵי.

וְכַתֵּב עוֹד ה"ה מֵהֵרִי"ט עַל דְּבָרֵי מֵהֵרִיק"ו הַנּוֹ' וְנֹא שׁוֹב אֲתַפְלָא עוֹד בּוֹ בְּמָה שְׁדַקְדַּק בְּגוּפ' דְּעוֹבְד' שְׁפִסֵּק מֵהֵר"מ וְנ"ל וְלֹא דְמִי לְגִזְזֵר' קְמִיִיתָא וּמְצַעִיתָא וְכו' מ"מ הֵיִהוּדִים הֵיִו יְרִיאִים כּו' מְשִׁמַּע דְּאֵפִילוּ בְּחֻשְׁש' דְּעֵלְמ' פְּדִקְאֵמֵר שְׁהֵי הֵיִהוּדִים יְרִיאִים אֲגַב אֲנֹס' גְּמִיר וּמְקַנֵי וְאֵפ"ה מְשׁוּם דְּמִגְזָמִי כּו' לֹא חֲשִׁיב יְרִיאִים וְכו' וְע"ז הַקְשָׁה מֵהֵרִי"ט וְלֹא יִדְעָנָא הֵף מִיְלָתָא אֲמֵאן מְבַעֵי לֵיהּ אֵי אֲגִזְזֵרָה מְצַעִית' וְכו' וּמָה שְׁדַקְדַּק לְשׁוֹן יְרִיאִים וְכו' מְשִׁמַּע דְּחֻשְׁש' בְּעֵלְמ' כּו' זֹו מְנִין לוֹ ע"ש שְׁהֶאָרִיף.

אֲבָל גַּם בְּזוֹ אֲתַפְלָא עֲלֵיו מְאוֹד פִּי דְּבָרֵי מֵהֵרִי"מ נְכוּנִים פִּי הוֹכְחוֹת מֵהֵרִיק"ו הוּא מ"ש מֵהֵר"מ דְּלֹא דְמִי לְגִזְזֵרָה קְמִיִיתָא כּו' דְּשִׁאֲנֵי הֵתָם דְּהַעֲפוּ"ם הֵיִו צְרִיכִים לְהַנְרִיגוּ מְפִנֵי

הִירָאָה גָּמַר וּמִקְנֵי וְאֶפְרַיִם בְּמַצְעִית' שְׁלֹא הָיוּ צָרִיכִים לְהַרְגוֹ מ"מ הַיְהוּדִים הָיוּ יִרְיָאִים כּו' וּז"ש ה"ה מֵהֵרִיק"ו מְדַקְאָמֵר שְׁהָיוּ יִרְיָאִים בְּגִזְרֵי מַצְעִית' וְלֹא אָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן שְׁהָיוּ יִרְיָאִים בְּגִזְרֵי קַמְיִיתָא וּמ"ש שְׁהָיוּ צָרִיכִים לְהַרְגוֹ אֶת הַיְהוּדִי מִפְּנֵי הִירָאָה גָּמַר וּמִקְנֵי ר"ל שְׁהָעֲכוּפִים הָיוּ צָרִיכִים לְהַרְגוֹ אֶת הַיְהוּדִי מִפְּנֵי הִירָאָה שְׁלֹא יִהְרֹג הַמַּלְכוּת אֶת הַגּוֹי עֲבוּר שְׁבִיטָל גְּזֵרְתּוֹ לְכֵן הַיְהוּדִים גָּמְרֵי וּמִקְנֵי וּמִשָּׂא"כ בְּגִזְרֵי מַצְעִית' קָאָמֵר מֵהֵר"מ מ"מ הַיְהוּדִים הֵי יִרְיָאִים זֶהוּ רַק חֲשַׁשׁ דְּעֵלְמָ' וְאֶפְשָׁר שְׁחֻשְׁב מֵהֵרִי"ט דַּמ"ש מֵהֵר"מ בַּתְּחִלָּה בְּגִזְרֵי קַמְיִיתָ' דְּשָׂאֲנֵי הֵתָם דְּהָעֲכוּפִים הָיוּ צָרִיכִים לְהַרְגוֹ מִפְּנֵי הִירָאָה גָּמַר וּמִקְנֵי ר"ל דְּשָׂאֲנֵי הֵתָם דְּהָעֲכוּפִים הָיוּ צָרִיכִים לְהַרְגוֹ לְכֵן גָּמַר וּמִקְנֵי מִפְּנֵי הִירָאָה וְלִשׁוֹן מִפְּנֵי הִירָאָה קָאֵי עַל הַיְהוּדִי לְכֵן כָּתַב מֵהֵרִי"ט דְּלִשׁוֹן יִרְאָה שְׁיִיָּדָה גַּם מִסְּפָנָה וְנִדְאִית וְהִינְנוּ ר"ל בְּגִזְרֵי קַמְיִיתָא אֲבָל ז"א דַּמ"ש מֵהֵר"מ מִפְּנֵי הִירָאָה פִּירוּשׁוֹ שְׁהָעֲכוּפִים הֵי צָרִיָּד לְהַרְגוֹ אֶת הַיְהוּדִי מִפְּנֵי הִירָאָה מְאִימַת הַמַּלְכוּת שְׁבִיטָל הָעֲכוּפִים אֶת גְּזֵרְתּוֹ הֵי מְתִירָא הָעֲכוּפִים וְלָכֵן גָּמַר וּמִקְנֵי הַיְהוּדִי וּמִפְּנֵי הִירָאָה קָאֵי עַל הָעֲכוּפִים וְלֹא עַל יִשְׂרָאֵל וְא"כ גַּם בְּזֶה נְכוּנִים דְּבָרֵי ה"ה מֵהֵרִיק"ו.

וּמ"ש עוֹד ה"ה מֵהֵרִי"ט וְטַעְנַת' דְּגִזְזִים אֵינְשׁ וְלֹא עֲבִיד כּו' עַד אֲדַרְבָּ' הוּא טַעַם לְבִטְלָה כּו' עַד וְלְדַבְּרֵי לֹא יִדְעָתִי מַה חִזְלוּק שְׁחֻלְק מֵהֵר"מ בֵּין אוֹתוֹ הַנְּדוֹן לְעוֹבְדָא דְּסִיקְרִיקוֹן אֲבָל כַּד מְעִינַת שָׁם תְּמַצָּא שְׁהַחִזְלוּק מוּבָן מִמִּילָא לְפִי דִּישׁ לְחֻלְק בֵּין גִּזְזִים הַהִרְיָגָה וּבֵין שְׁיִשְׂרָאֵל מְתִירָא מֵעֲכוּפִים מְהִרְיָגָה מְגִזְרֵת הַמַּלְכוּת אַף מְגִזְרֵי מַצְעִית' שְׁהוֹרְגֵלוּ לְהַרְגוֹ וְגַם גְּזִירָה קַמְיִיתָא לְאִפּוֹקִי הַהוּא דְּגִזְזִים לֹא דְמִי לֹא לְגִזְרֵי קַמְיִיתָא וְלֹא לְמַצְעִיתָא וְעֵינּוּ ב"י בַּח"מ ס"א ר"ה ס"ב בַּמ"ש וּל"נ לְתַרְזַן כּו' ע"ש.

עוֹד כָּתַב ה"ה מֵהֵרִי"ט עַל דְּבָרֵי ה"ה מֵהֵרִי"ק הַנּוֹ' וְנ"ל וְשׁוּב הִבִּיא הָרַב אַח"כ מִדְּבָרֵי הָרֵאָבִי"ה כְּשֶׁהִפְחִידוּ בְּדַבְּרִים וְלֹא עָשָׂה הַדְּבָר אַע"פ שְׁרָאוּ עֲדִים הָאֲוֹנָס לֹא כְּתַבִּינוּ מוֹדְעָא וְכָתַב ה"ה מֵהֵרִי"ט וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ הֵיכִי מְדַמֵּי מִתְּנָה לְזַבִּינ' כּו' ע"ש.

גַּם בְּזֶה לֹא רְאִיתִי שׁוּם תְּמִיָּה עָלָיו דְּנִדְאֵי דְּגַם מֵהֵרִיק"ו יִדַּע דְּהָרֵאָבִי"ה אֵינְרֵי בְּזַבִּינ' וְגַם ר"ח אֵלָא שְׁמֵהֵרִי"ק כָּתַב מְהָא דְּמַחְלָקִים הָרֵאָבִי"ה וְר"ח גַּבִּי זַבִּינֵי דְּאֵלִיב' דְּהָרֵאָבִי"ה אֲמַרִי דְּגִזְזִים וְלֹא עֲבִיד כּו' נִשְׁמַע מְזָה גַּם גַּבִּי מִתְּנָה אַף דְּאֲמַרִי גְלוּי מִלְתָּא בְּעֵלְמָ' מְהִינֵי] מ"מ צָרִיָּד שְׁיִדְעוּ הָעֲדִים מְהָאֲוֹנָס אַף שָׂא"צ מְסִירַת מוֹדְעָא גַּבִּי מִתְּנָה מ"מ צָרִיָּד שְׁיִהֵנִי הָאֲוֹנָס יְדוּעַ בְּעֲדִים וּכְמ"ש מֵהֵרִי"ט אַח"כ וּכְמ"ש בְּסִמּוּדָה וְא"כ מַה שְׁחֻשְׁיָב אֲוֹנָס גַּבִּי מְכַר כְּשֶׁמְסַר מוֹדְעָא ה"ה גַּבִּי מִתְּנָה אַף אִם לֹא מְסַר מוֹדְעָא רַק שְׁיִדְעוּ הָעֲדִים מְזָה וּמִשָּׁח"פ בְּעֵנִין דְּגִזְזִים לֹא חֻשְׁיָב אֲוֹנָס לְעֵנִין מְכִירָה וְלֹא כְּתַבִּינוּ מוֹדְעָה ה"ה גַּבִּי מִתְּנָה אִם לֹא מְסַר מוֹדְעָה וּבְזֶה מִינְשָׁב ג"כ מ"ש מֵהֵרִיק"ו אַח"כ דְּאֶפְילוּ לר' הָאֵי וְר"ח כּו' ע"ש.

כָּתַב ה"ה מֵהֵרִי"ט וְנ"ל וְהַטַּעַם הַשְּׁנִי שְׁכָתַב הָרַב כּו' וְעוֹד הִבִּיא מִתְּשׁוּ' הָרֵאָ"ש שְׁהוּבָא בַּטָּא"ה סִימָן קי"ח כּו' עַד וְעוֹד שְׁאִין הָאֲוֹנָס יְדוּעַ דְּלֹא מְסַרְהָ מוֹדְעָה מְעִינְקָרָא ע"כ מִשְׁמַע מִטַּעַם הַשְּׁנִי דְּאֶפְילוּ אֵי חֻשְׁיָב אֲוֹנָס לֹא חֻשְׁיָב יְדוּעַ כָּל זְמַן שְׁלֹא מְסַר מוֹדְעָה וְע"ז הַרְבֵּה לְהַשְׁיָב ה"ה מֵהֵרִי"ט וְכָתַב וְתַמָּה עֲצָמָה אִם דְּבָרֵי הָרֵאָ"ש סוֹתְרִי אֶת עֲצָמָן כּו' ע"ש שְׁהָאֲרִיָּד בְּזֶה.

ואני בעניי אני רואה שום סתירה לדברי ה"ה מהרי"קו ותמה אני עליו כי הוא העתיק דברי מהרי"קו אבל לא פכתבו וכלשונו ונ"ל מהרי"קו משמע בהקדמת מתוך טעם שני שכתב ואין האונס ידוע כו' דאפילו במחילה ששנה לדין מתנה כו' דלא חשיב אונס ידוע במה שהי' מגזם לגרשה וכ"ש גיזום בעש"ג כו' דלא חשיב אונס כיון שלא מסר מודעה עכ"ל והנה ה"ה מהרי"קו כתב אפילו כו' דלא חשיב אונס ידוע ומהרי"ט מפרש דבריו דאפילו אי חשיב ידוע אבל הצעת מהרי"קו אינו פן דכה הוא הצעת מהרי"קו וקאי אמ"ש לפני זה אחר שמסיים דברי הר"י בר ברזילי שכתב וכ"ש הקא שאין האונס ידוע דהוי גיזום דברי בעלמא ור"ל שמתחלה כתב ובר מן דין מי יוציא ממון באונס דלא מוכח כו' עד וכ"ש הקא שאין האונס ידוע כו' ור"ל שאין פאן אונס ברור רק גיזום וע"ז מביא ראיה מתשו' הרא"ש דבאונס שאינו ברור רק גיזום דברים לא הוי אונס ומשמע מטעם שני שכתב האונס ידוע דאפי' במחילה ששנה לדין המתנה דלא חשיב אונס ידוע במה שהיה מגזם לגרשה ור"ל ג"כ דלא חשיב אונס ברור הואיל והוי רק גיזום דברים בעלמא (ואין העדים יודעים מזה האונס) וגם לא מסרה מודעה אף שהוא מודה שדבריה פנים שגזים לה לגרש רק שלא היה שום אונס ברור רק גיזום דברי' ודברי היתול בעלמא דברים שאין בהם ממש וע"ז פסק הרא"ש שאין זה טענת אונס כיון שלא מסר מודעה אף אם לא היו יודעים האונס אם היה שם מסירת מודעה כו' ומאחר שלא מסרה מודעה אמרינו דעביד אינש דגזים כו' ולא היה רק דברי היתול ומזה מביא מהרי"קו ראיה דכ"ש דגזים בעש"ג דגרע טפי דלא חשיב אונס ברור וכו' ועביד אינש דגזים וכו' כיון שלא מסרה מודעה (וגם אין העדים יודעים כלל שהיה שם באונס ברור ומכ"ש אם אין שם עדים כלל) לאפוקי מהרי"ט מפרש לשון מהרי"קו דאפילו אי חשיב אונס לא חשיב ידוע כ"ז שלא מסר מודעה וע"ז הרבה להשיב אפו שזהו סותר מ"ש הרא"ש דאי ידעי העדים אע"ג דלא מסר מודעה וכו' ונפלאה בעיני שחשיב למהרי"קו פטועה בדבר פשוט שלא ידע דברי הרא"ש בפסקיו וכ"ש שמהרי"ק בעצמו כתב פן בתשו' סי' קי"ח וכמ"ש מהרי"ט בעצמו ובאמת לא עלה זה על דעת מהרי"קו דאפי' אי חשיב אונס לא חשיב ידוע כו' רק מה שכתב שאין זה אונס ידוע ר"ל דלא חשיב אונס ברור הואיל והיה רק גיזום דברים ועביד אינש דגזים ולא עביד הואיל ולא מסרה מודעה' וגם אין פאן עדים או שאינם יודעים שזה הגיזום היה אונס שהגיזום הזה היה בא לידי מעשה וכעובד' דרב פהנא בפרק הגזול בתרא או כמעשה דפרדיסא בפרק איזהו נשך כו' ולאפוקי בנדון דמהרי"קו אמרינו דגזים ולא עביד ולא מקרי אונס, ומצאתי ראיתי בתשו' מהרי"ב"ל ח"ג סי' ק"ח שמביא תשו' ה"ה מהרי"קו הנז' והמדקדק בדברי ה"ה מהרי"ב"ל המה ממש בדברי מהרי"קו דאיירי שהוא מודה שהיה מגזם לה לגרשה רק שאומר שהיה רק דברים בעלמא ואין זה אונס דעביד אינש דגזים כו' באשר שלא מסרה מודעה ואין עדים יודעים שהיה שם אונס גמור כו' או שאין שם עדים כלל ואפ"ה אין פאן מילת' דפשיט' באשר שהוא מודה לדבריה אבל מ"מ אין פאן אונס רק גיזום דברים בעלמא'.

ומ"ש מהרי"ט שבסוף התשו' זו הביא תשו' הרשב"א דמוכח פן כו' אין אנו צריכין להוכיח פן מדברי הרשב"א כי הרשב"א כתב פן בפ"י סי' תתפ"ג הובא בב"י בטא"ה סי' ק"ה גבי מוחלת כתובתה דא"צ מסירת מודעה אבל צריך עדים על האונס כשלא מסרה מודעה' וגם דברי מהרי"ק המה פדברי הרשב"א ושאר פוסקי' (וכי מ"ש) [וכמ"ש] ועוד

פֶּתַח ה"ה מהרי"ט על דְּבָרֵי ה"ה מוהרי"ק ו"ל ועוד רָצָה הָרַב לְצַדֵּד וְלוֹמַר דָּאֵף לְהַרְבּוּ
הָאֵי וְלִר"ח כו' פְּשִׁיטָא דְלֹא אָמַר אֱלָא בְּמִדְּי דְּבָרֵי הַיְזִיקָא כו' עַד וְהַדְּבַר נִרְאָה כִּן שְׁלֵא
מִחֲמַת הָאוֹנֶס הָעֵרְפָּאוֹת נָתַן ת"ק דְּנוֹקְאָטוּ שְׁאָם הָיָה רוֹצֵה לְפַזֵּר ק' או' ר' לְהַעֲיֵד נִגְד
הַשְּׁטֵר לֹא הָיָה פֶּתַח בְּרֵאוּבֵן לְהוֹצִיא כו' עכ"ל וְכַתֵּב מוהרי"ט וְתַמָּה אֲנִי דָּאִין זֶה טַעֲנָה דְּזֵה
פִּקְחָה הָיָה שְׁנָתָן ת"ק וְלִמְחַר תָּבַע לִיָּה בְּדִינָא וְלֹא לְפַזֵּר וְנִלְכוּ לְטַמְיוֹן עכ"ל וְתַמָּה אֲנִי עַל
תְּמִיחָתוֹ שְׁדוּחָה אֵת דְּבָרֵי ה"ה מוהרי"ק בְּגִילָא דְּחִיטָּתָא פִּי דְּבָרֵי מוהרי"ק הֵם נְכוּנִים הֵן
מִצַּד עֲצָמָן הֵן מִצַּד הַגְּמָר' הֵן מִצַּד הַסְּבָרָא אִיבְעִית אִימָא סְבָרָא מ"ש זֶה פִּקְחָה הָיָה כו' וְכִי
זֶהוּ פִּקְחָתוֹ שְׁיַפְזֵר ת"ק דְּנוֹקְאָטוּ עַל סְפָק שְׁיִתְבַּע אוֹתוֹ אַחֲרֵי כֵן וְסָפֵק אִם יִזְכֶּה בְּדִין
כְּאֲשֶׁר בְּאֲמַת לְפִי דַעַת מוהרי"ק אֲבָד זְכוּתוֹ וְזוּלָת זֶה כֹּל אֲשֶׁר־אִי סָפֵק אֲתִי וּמכ"ש חוֹב
כְּזֶה שְׁבִנְדָאֵי כְּמָה הִרְפִּתְקָאוֹת דַּעְדוּ עֲלֵיהּ טַרְם שְׁיִוְצִיאוּ מִמֶּנּוּ סוֹף ת"ק דוֹקְאָטוּ וְכִי לֹא
טוֹב שְׁיִוְצִיָּא ק' או' ר' אֵף שְׁיִרְדוּ לְטַמְיוֹן וְיִשְׁאַר בְּיָדוֹ ת' או' ש' בְּנִדָאֵי מְשִׁיּוּצִיָּא ת"ק עַל
סָפֵק בְּאִם שְׁיִזְכֶּה אַח"כ בְּדִין.

ואבע"א גְּמָרָא בְּסוּף סוֹפָה אֲמַרִי גְּבִי חִילָק לְחַם הַפְּנִים וְנִימָא דַּל בְּדַל אָמַר אֲבִי בּוֹצִינָא
טָבָא מְקָרָא וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת שְׁאוּהֵב אָדָם דְּבָר מוֹעֵט לְאַלְתֵּר מְדַבֵּר מְרֻנְבָה לְאַחַר זְמַן
וּא"כ ה"ה בנ"ד שְׁטוֹב לוֹ יוֹתֵר שְׁיִשְׁאַר בְּיָדוֹ ת' או' ש' תִּיכְף וְלֹא שְׁיִהְיֶה לוֹ ת"ק לְאַחַר
זְמַן וְגַם זֶה עַל סָפֵק וְאֵף שֶׁק' או' ר' יִרְדוּ לְטַמְיוֹן וְגַם כַּמ"ש מוהרי"ק מְהָא דְּאֲפִשְׁר
לְאֲשַׁתְמוּטִי רֵאזָה נְכוּנָה וּבְחֻנָּם פֶּתַח מוהרי"ט דְּאֲפִשְׁר לְאֲשַׁתְמוּטִי מִיְנִיָּה אִינְרִי בְּלִי הַפְּסֵד
מִמּוֹן הֲלֹא יוֹתֵר הַפְּסֵד יִהְיֶה לוֹ כְּשִׁיּוּצִיָּא ת"ק מְשִׁיּוּצִיָּא מִיְנִיָּה בַּק' או' ר' וְעוֹד הוֹסִיף
הָרַב לוֹמַר בְּאַחֲרוֹנָה דְּכָל דְּמַטִּי לִיָּה הִנָּאָה לְנוֹתָן אֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ כְּנִגְדַּת הַמַּתְנָה וְכו' הָיָה
פֶּתַלְיוֹ וְנִבִּין וְהוֹכִיחַ כֵּן מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק חֲזָקָת דָּף מ"ח שְׁכַתְּבוּ וְתִימָא לְרִשְׁבִּי"א
קִדִּישׁ בְּבִיָּאָה כו' ע"ש.

וְקָשָׁה הִיכִי מְשַׁמַּע מִיְנִיָּה דָּאִם בְּקִדּוּשֵׁין שְׁל פְּרוּטָה הָרִי כְּתָבוּ מִתְחַלָּה דְּזוֹחֵק לוֹמַר לְפִי
שְׁיִשׁ לָהּ הִנָּאָת בִּיָּאָה כְּלוֹמַר דְּלֹא מְקַרְיָה הִנָּאָת זְבִינִי אִם כֵּן כ"ש בְּקִדּוּשֵׁי פְּרוּטָה דְּגָרִיעֵי
טְפִי וְכו' אֱלָא שר"ל סְתִירָה אַחֲרַת דְּקִדִּישׁ סְתָם בְּכָל עֲגִינָן מְשַׁמַּע אֲפִילוּ בְּשְׁטֵר עכ"ל.

בְּמָה שְׁכַתְּבוּ מוהרי"ט הִיאָף מְשַׁמַּע דָּאִם דְּבָרֵיהֶם בְּקִדּוּשֵׁי פְּרוּטָה הָרִי כְּתָבוּ כו' וְכ"ש
בְּקִדּוּשֵׁי פְּרוּטָה דְּגָרִיעֵי טְפִי מִהִנָּאָת בִּיָּאָה לֹא יִדַּעְתִּי מִנֵּין לוֹ דְּקִדּוּשֵׁי פְּרוּטָה גְּרִיעֵי טְפִי כו'
פִּי לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ אִיפְכָא מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א דִּהְלֹא לְפִי סְבָרַת מוהרי"ט
אִי אֲמַרִי דְּקִדּוּשֵׁי בִיָּאָה הָיָה תְּלוּי' וְיִהִיב וּמכ"ש דְּקִדּוּשֵׁי פְּרוּטָה הָיָה תְּלוּיָה וְיִהִיב וּמְכַל
שְׁכֹן קִדּוּשֵׁי שְׁטֵר וּא"כ קָשָׁה לְפִי סְבָרַתוֹ לְמָה מְקַשֵׁי הַרְשָׁב"א קוֹשְׁיָתוֹ עַל הָא דְּאָמַר
רְבִינָא קִדִּישׁ בְּבִיָּאָה מֵא"ל לְקַשֵׁי הַרְשָׁב"א קוֹשְׁיָתוֹ מְהָא דְּאָמַר מֶר בַּר רַב אֲשִׁי לֹא הָיָה
קִדּוּשֵׁי מִטַּעַם הַפְּקָעָה הֲלֹא בְּלֹא הַפְּקָעָה לֹא הָיָה קִדּוּשֵׁי דְּקִדּוּשֵׁי בִיָּאָה הָיָה תְּלוּי' וְיִהִיב
וּמכ"ש קִדּוּשֵׁי פְּרוּטָה וּמכ"ש קִדּוּשֵׁי שְׁטֵר אֱלָא וְדָאֵי דִּהַתּוֹס' בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א סוֹבְרִים
דָּאֵף דְּקִדּוּשֵׁי בִיָּאָה הָיָה תְּלוּי' וְיִהִיב מ"מ קִדּוּשֵׁי פְּרוּטָה לֹא הָיָה תְּלוּיָה וְיִהִיב לְכֹן צָרִיף
לְהַפְקָעַת חֲכָמִים אֲבָל עַל רְבִינָא מְקַשֵׁי שְׁפִיר וּא"כ לִפ"ז דְּבָרֵי ה"ה מוהרי"ט דְּקִדּוּשֵׁי
פְּרוּטָה גְּרַע מְקִדּוּשֵׁי בִיָּאָה אִינָם וּא"כ דְּבָרֵי מוהרי"ק מְוַכְרְחִים בְּתוֹס' דְּקִדּוּשֵׁין פְּרוּטָה
לֹא הָיָה תְּלוּיָה וְיִהִיב וְאֵף שְׁיִשׁ לְדַחוֹת זֶה דִּי"ל דְּהַרְשָׁב"א לֹא רָצָה לְהַקְשׁוֹת עַל מֶר בַּר

רב אשי דל"ל הפקעה כו' די"ל דמ"ש דאפקיעניהו רבנן לקדושי מיניה אף אם קודש' בתרמב" דדינרי דלא הוי תלוי' וניהיב ומכ"ש קדושי פרוט' גרע טפי מהנאת ביאה.

אמנם כד תדקדק בדברי מהרי"ק תמצא שדבריו נכונים ונ"ל דאע"ג דאינו נותן לה כ"א פרוטה שכן סתם קדושי פסוף משמע שהוכחת מהרי"ק הוא מסתם קדושי פסוף שהיא פרוטה וגם מדברי נ"י בשם הריטב"א בפ' חזקת גבי תלוי' וזבין כו' וכתב הריטב"א ונ"ל וכיון דבתר דעת' דמוכר אזלינן ליכא לדמויי לגמרי לאשה ולומר פי היכי דאשה (מתגרשת) מתקדשת בפרוטה וה"ה אם קבל פרוטה משודה דליהוי מכירה דשאני אשה דהרי נתן לה דמים דכל אשה מתקדשת בפרוטה ועוד דאשה בכל דהו ניתא לה א"כ דין הוא לומר כו' דאגב אונס גמר ומקני ומשא"כ במקירה א"כ משמע דאמימר איירי בקדושי פרוטה ואף שבעיקרא דדינא נראה מדברי הריטב"א שחולק על מהרי"ק כי מהרי"ק מדמה אשה לשאר דברים והריטב"א מחלק ביניהם אבל מ"מ משמע משם שאמימר איירי בקדושי פרוטה.

ובר מכל דין יש לתמוה בדברי ה"ה מהרי"ט שחשוב למהרי"ק פטוע' חלילה למה לא היה קשה לו בדברי מהרי"ק למה הוכיח מהרי"ק סברתו מדברי התוס' מהא דמקשה ועוד דא"כ הא דאמר אממר כו' ולמה לא מביא ראיה מסוג' הגמ' גופ' מהא דאמר אממר תלוי' וקדיש הוי קדושין ולא חילק בין פסוף לשאר קדושין וסתמ' קדושי פסוף בפרוטה א"כ משמע דבהנאה מועטת חשיב כזבין.

אבל כד נדקדק בדברי התוס' תמצא שהפל עולה על נכון דבר דבור על אונפיו פי דברי התוס' צריכים ביאור כי יש לדקדק חזקא שמקשה ועוד דא"כ הא דאמר אממר לשון דא"כ לכאורה אינו מדוקדק דמשמע דנקא אי אמרי' דהנאת ביאה חשיב כתלוי' וזבין קשה על אממר הלא אי אמרי' דהנאת ביאה לא חשיב כלום מכ"ש קשה הא דאמימר וא"כ הלשון דא"כ אינו מדוקדק וע"ק בדברי התוס' למה לא מקשי התוס' האי ועוד הא דאמימר בל"ז על סוג' הא דאמר אממר תלוי' וקדיש דהוי קדושין קשה תינח אם קדיש בכסף או בביאה דהוי תלוי' וזבין אבל בשטר מא"ל דהוי תלוי' וניהיב ועדיפא מיניה ה"ל להקשות לפי סברתו מתחלה דביאה הוי תלוי' וניהיב ליקשי על אממר למה הוי קדושין תינח אם קודש בכסף הוי תלוי' וזבין אבל בביאה ובשטר מא"ל ומכ"ש לפי סברת מהרי"ט דגם קדושי פרוטה הוי תלוי' וניהיב.

איברא י"ל דברי התוס' הדק הטיב והמה מנספדים על אנני פז דהמשך דברי התוס' כד הם דדוקא מפת רבי' קשה על אממר כי בשלמא בל"ז לא קשה כלו' על אממר קדיש בשטר מא"ל דה"א דהא דאמר אממר תלוי' וקדיש הוי קדושין איירי דוקא בקדושי פסוף דהיינו אם קדשה בתרמב" דדינרי דשייך ביה תלוי' וזבין ומשא"כ קדושי פרוטה לפי סברת מהרי"ט או ביאה ושטר מודה דלא הוי קדושין דהוי תלוי' וניהיב וע"ז פליג מר בר רב אשי ואמר באשה נדאי לא הוי קדושין וי"ל למה אמר לשון נדאי ולפ"ז יתכן דפשיטא בשטר וביאה אפי' בלא הפקעה לא הוי קדושין דהוי תלוי' וניהיב וה"ה קדושי פרוטה ולפי סברת מהרי"ט אלא אפי' קודש בתרמב" דדינרי או קודש בכסף כפשוטו לפי סברת מהרי"ק ג"כ לא הוי קדושי ומטעם הפקעה וא"כ לא קשיא כלום על אממר מפת שטר פקושית התוס' וגם מהרי"ק לא רצה להוכיח כלום מסוגיא דאמימר אבל מפת

רבינא קשה שמקשה קדיש בביאה מא"ל מןכרח שהוא למד דמר בר רב אשי סתמי קאמר דמטעם הפקעה בכל קידושין לא הוי קידושין ולכן מקשי קדיש בביאה אינו מועיל הפקעה מא"ל וע"ז הקשו התוס' בשם הרשב"א דמנ"ל הא דדלמא גבי ביאה בלא הפקעה לא הוי קידושין מטעם דהוי תלויה וניהיב וא"ל דרבינא למד דסתמא קאמר מר בר רב אשי וא"כ מןכרחים אנו לומר שלמד ג"כ דאמימר סתמא קאמר בכל ענין הוי קידושין וא"כ קשה תינח ביאה ונסף י"ל דסתמא קאמר דהוי קידושין די"ל בשום צד דהוי הלנה ונבין רק אבל בשטר ליפא למימר בשום צד דהוי תצונה ונבין רק יתיב וא"כ אמאי הוי קידושין אלא ודאי דגם אממר לא קאי אפוליהו רק אקידושי פספ דשייך לומר תלנה ונבין משא"כ באינה הוי תלנה וניהיב וא"כ מר בר רב אשי שחולק דמטעם הפקעה לא הוי קידושין היינו ג"כ במ"ש אממר דהוי קידושי פספ וכנן' וא"כ קשה קושית התוספות בשם הרשב"א על רבינא ועפ"ז הוכחת מהרי"ק הוא פהוגן ממאי דמקשי התוס' ועוד דא"כ הא דאמר אממר קדיש בכסף כו' היינו מסבר' התוס' דרבינא למד דלסתמא קאמר כו' וה"ה אממר בזה מיןשב לשון ועוד דא"כ כו' ויש אתי לפרש עוד פ"א אחר בדברי התוס' לפי סברת מהרי"ק אבל האריכות שגאה נפשי וגם במ"ש ה"ה מהרי"ט עוד על דברי מהרי"ק במה שרצה להוכיח מתשוב' הרשב"א לא ראיתי להארי"ף פי אין דבריו מןכרחים למענין שם ונשמע מפל מ"ש שדברי ה"ה מהרי"ק עלו פהוגן והצלתי אותו מהשגת ה"ה מהרי"ט הנ"ל וגם ראיתי בתשו' ה"ה מהרש"ך ח"ב סי' קכ"ג שחשש לסברת מהרי"ק הנז' בענין גזים ולא עביד ע"ש מ"ש השואל שם וגם ה"ה מהרש"ך עצמו וכמבואר שם שקצת נראה מדברי הרש"ך שם לכאורה שחולק על דברי מהרי"ק אבל פד מעיינת שם בתוס' הנז' וגם בתשו' הנז' סי' י' בענין דיין המפחד והמגזם חשיב אונס שחשש לתשו' מהרי"ק'ו הנז' וראיתי קצת תמיה בתשוב' ה"ה הרש"ך הנז' שפסי' י' פסק דאונס דיין המפחד והמגזם חשיב אונס אף נגד שבועה ופסי' קפ"ג לא רצה להכריע שייחשוב אונס נגד שבועה ע"ש וא"כ לפ"ד מהרי"ק הנז' דאמר' דעביד אינש דגזים ולא עביד וא"כ ה"ה בנ"ד בענין המומר הנ"ל אבל אין מדבריו שום סתירה לנ"ד דע"כ לא אמרי' דגזים אינש ולא עביד בענין ממון גבי האי מאן דנקיט נרגא כו' או בנדון דמהרי"ק שגזים להביאו בעש"ג אלא דוקא גבי ישראל המגזם ומטעם דלא נחשדו ישראל על כף ומטעם שהוא גזל או מטעם שגדול עונש של המסור דהוי רודף דכתיב פתוא מפמר מה התוא הזה פיון שנפל כו' ויש בזה חשש סכנת נפשות וכמבואר במרדכי פ' הגזל בתרא או מטעם שכתב מהרי"ק שם וז"ל שהרי דבר פשוט פי היום הזה אדם קורא לחבירו מלשין יורד עמו עד לחייו כו' ומזה נלמד דאיסור חמור הוא בעיני העולם כו' ופשוט דכיוצא בזה אית לן למימר בזה דגזים ולא עביד ע"ש מה שהארי"ף אבל בנ"ד גבי מומר כ"ע מודים דלא שייך למימר בזה עביד אינש דגזים ולא עביד הלא אם התיר עצמו וכפר בי"י שהוא חומר' שבתמורות פי כל המודה בע"א ככופר בכל התורה וא"כ איך נאמר שלא יהיה נחשד למסור את ישראל ביד ישמעאל ונאמר דגזים ולא עביד וא"כ גם מהרי"ק'ו מודה בזה ומשא"כ לפ"ד הרמב"ם וסיעתו שסוברים אפילו ישראל המאנים והמפחד את חבירו בדבר שאפשר לו לעשות דמקרי אונס וכמבואר בטח"מ סי' ר"ה וב"י באריכות.

ויותר מזה איתא בהגוזל בתרא בעובדא דההוא גברא דהוי בעי אחויי' אתיבנא דחברין' אתי' לקמין דרב א"ל לא תחוי ולא תחוי א"ל מחוינא ומחוינא יתיב רב פהנא קמי' דרב שמטי' לקועי' מיניה כו' יע"ש וא"כ מצינו שיעשה רב פהנא מעשה בנפשי' עבור דגזים ומכ"ש בנ"ד.

ומגמרא הנז' מעובדא דרב פהנא לא קשיא על הא דפסק מהריק"ו דאמרי' דגזים ולא עביד פי בלא"ה צריכים אנו לתרץ עובדא דרב פהנא הנז' שפותר למאי דאמרי' בגמ' דכל הנשבעין דף מ"ו גבי האי מאן דנקיט נרגא כו' דאמרינו דגזים ולא עביד כו' אבל פבר נשאל ע"ז הרשב"א בתשו' סי' קפ"א הנ"ל והקשו לו אמאי הרגו רב פהנא ודלמא גזים ולא עביד והשיב הרשב"א דיש לחלק בין מי שהוא רגיל בכך ואף מי שאינו רגיל בכך אלו הפרנו בו בודאי שהוא רוצה לעשות פההוא דרב פהנא שא"ל לא תחוי והוא העיז פניו ואמר מחוינא ומחוינא הרי הוא פאלו ידענו בבירור שיעשה ואף על ספק נהרג וא"כ לפ"ז לא קשיא פלום על תשובת.

מהרי"ק הנז' שמצינו שאפילו בישאל אמרי' שחייב מיתה אם נודע לנו שפודאי ימסור קמון של ישראל דהינו ע"י אונמדות דמוכח ומכ"ש גבי מומר ישמעאל כמו בנ"ד דלא אמרי' דגזים ולא עביד ובראותי תשוב' הרשב"א סי' קפ"א הנז' ראיתי שכתב הרשב"א בשם השואל ונ"ל שאלת הא דאמרינו בהגוזל בתרא בעובדא דרב פהנא וקשיא לה וכי בשביל שאמר פו יהרג כו' ודלמא גזים פי ההוא דנקיט מגלא ותובילא ואמר איזל ואגדור לדיקלא דפ' זהו תנרף שאלתה תשובה המסור הרי הוא פנחש כו' ע"ש בתשו' הרשב"א.

הנ"ל הנה אגב שיטפא הרפיב השואל שני סוגי' גמרא יחד שאמר ודלמא גזים ולא עביד פי ההוא דנקיט מגלא כו' זהו לשון הגמ' בחזקת הבתים דף ל"ד ומשם לא נשמע דעביד אינש דגזים ולא עביד ואדרבה משם מוכח איפכא ונ"ל הגמ' אר"י האי מאן דנקיט מגלא ותובילא ואמר איזל אגדריה לדיקלא דפ' דובגיה ניהליה מהימן אלמא לא חציף איניש דגדור דלאו דיליה וסוגיית הגמ' דנשמע מיניה דעביד אינש דגזים ולא עביד מימרא היא דר"נ בפרק פל הנשבעים דף מ"ז ונ"ל אר"נ האי מאן דנקיט נרגא בידיה ואמר איזל ואקטליה לדיקלא דפלגיא כו' לא אמרי' דהוא קטליה אלמא עביד אינש דגזים ולא עביד ע"ש בתוס' ד"ה עביד אינש דגזים ולא עביד החילוק שיש בין שני המימרות הגמרא הנ"ל ואגב שיטפא לא דק ונלע"ד להביא ראיה ברורה לדברינו הנז' דיש לחלק בין ישראל דגזים למומר דגזים כו' מהא דאיתא בתשוב' מיימוני השנייכים לסדר גזיקין סי' ז' ונ"ל וישאלתם על רחל שהיתה נשואה לאחר והמיר ונתנה לו חצי זקוק ע"מ שיגרש כו' ועתה היא תובעת פתובתה מפקדון שהיה לו לבעלה המומר ביז אחרים כו' אמנם צ"ל לפטור הנאמן מטעמא אחרין דכיון דהמומר גזים לו אם לא ישיב הקמון לא מחוייב למסור נפשיה כו' כדאשכחן בהגוזל בתרא כו' כ"ש הכא דהנפקד מחוייב להחזיר למומר פקדונו ולא מחוייב להכניס גופו וממונו בסכנה עבור הפקדון עכ"ל ע"ש ותשוב' המיני' הנז' היא הלכה פסוקה הביאו הרב בעל המפה בסי' פ"ו וגם בשלטי גבורים הביא תשוב' מיימוני הנז' סוף פ' הפועלים וא"כ מוכח מתשוב' מיימוני הנז' דכיון דגזים המומר לא מחייב למימסר נפשיה וכו' ואמרינו דבודאי גזים ועביד אף שפודאי היה מן הראוי להוציא מיד הנפקד מעות של המומר מדרב נתן ומ"ש הנפקד שגזים המומר ישמעאל

נאמר ג"כ כמ"ש מהריק"ו דעביד אינש דגזים וְלֹא עֲבִיד אֱלָא צְרִיכִין אָנוּ לְחַלֵּק בֵּין יִשְׂרָאֵל וְשִׁגְיָם לְחִבְרֵי וּבֵין מוֹמְרֵי וְשִׁגְיָם לְיִשְׂרָאֵל דְּבַכְה"ג לֹא אֲמַרִּין גְּזִים וְלֹא עֲבִיד וּמִשָּׁם נִבָּא ג"כ לנ"ד וְמָה הָתָם שְׁהַמוֹמְרֵי בָּא לְהוֹצִיא אֲמַרִּי שְׁמַפְתַּח גְּזִימוֹ שְׁאִינוּ מְחַנְיִיבֵי לְמִסְוֵר נִפְשׁוֹ וּמְמוֹנוֹ וְיַחְזִיר לְמוֹמְרֵי אֶת פְּקֻדוֹנוֹ וּמַכ"ש בנ"ד שְׁהַמוֹמְרֵי הוּא מְוַחֵזֵק בְּפִקְדוֹן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שְׁהַגְבָּאִים יְבוֹאוּ לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ שְׁאִינָם מְחַנְיִיבִים לְמִסְוֵר נִפְשָׁם וּמְמוֹנָם וּבְזֶה נִסְתַּלַּק ג"כ מ"ש ה"ה מֵהַרִּי"ק הַנ"ל וְנ"ל אֲבָל הֵיכָא שְׁמַגְזֵמוּ כּו' לֹא כָּל הַמְּבִיאִים אֶת חִבְרֵיהֶם בַּעַש"ג נוֹצְחִי וְהַרְבֵּה עָשׂוּ פֶּן וְלֹא הוֹעִילוּ כָּל וְיִפֶּה דְקֻדְקֵי מֵהַרִּיק"ו לֹא כָּל הַמְּבִיאִים אֶת חִבְרֵיהֶם דְּיִיק דְּהֵינּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת חִבְרֵי וְאֲבָל בְּמוֹמְרֵי כְּמוֹ בנ"ד לֹא שְׁיִיךְ זֶה כִּי מְרוֹם מְשַׁפְטוֹ מְנַגְדוֹ וְלֹא עוֹד אֱלָא שְׁזוּכָה בְּדִין שְׁחָבִיב עֲלֵיהֶם עֲבוּר שְׁקִיבֵל דֵּת יִשְׁמַעְאֵלִים וְכַמְבֹּאֵר בְּתִשׁוֹ' הַמְּיָמוּנִי הַנּוֹ' וּבְזֶה נִסְתַּלַּק ג"כ מ"ש בְּתִשׁוּבָ' מֵהַרִּיק"ו ס' י' שְׁהַזְכָּרְנוּ לְעִיל וְנ"ל וְתַחֲלָה אֲדוֹן עַל טַעֲנַת אֲנוּס אִם יִקְרָא אֲנוּס לְפִטוֹר מְחַמְתוֹ וְאוֹמֵר דְּאִיבְרָא דְּמֵהַרִּיק"ו פְּתַב בְּשׁוֹ' קַפ"ה דְּכִינּוּן שְׁהַגְזִימוּם וְהָאִיוּם לֹא הָיָה כ"א בְּהַבָּאָה בַּעַש"ג לֹא חָשִׁיב אֲנוּס וּמִשָּׂא"כ בנ"ד לֹא הָיָה הָאִיוּם וְהַגְזִימוּם בְּהַבָּאָה בַּעַש"ג לְבַד אֱלָא הַדְּיָין בְּעֲצָמוֹ הָיָה הַמְּאִיִּים וְהַמְּפַחַד ע"ש.

אֲמַנָּם בנ"ד אִין א"צ לְכָל זֶה דְּגַבֵּי מוֹמְרֵי הַמְּאִיִּים וְהַמְּפַחַד הוּא יוֹתֵר מִן הַדְּיָין הַמְּאִיִּים כִּינּוּן שְׁבַנְדוֹן שֶׁל מֵהַרִּיק"ו לֹא הָיָה עוֹשֶׂה הַדְּיָין רַק עֲבוּר שְׁהִי אוֹהֲבוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי וּמִשָּׂא"כ בנ"ד שְׁיַעֲשֶׂה הַמוֹמְרֵי אֶת אֲשֶׁר זָמַם לְטוֹבָתוֹ וְלְהַנְאֹתוֹ וּא"כ פְּשִׁיטָא שְׁאִינָם מְחַנְיִיבִים לְמִסְוֵר נִפְשָׁם וּמְמוֹנָם לְהַתְגַּרוֹת בְּמוֹמְרֵי יִשְׁמַעְאֵל הַנּוֹ' וְאֲדַרְבֵּי בְּדַבְרֵי רַכִּים וְטוֹבִים וְתַחֲנוּנִים יְדַבְּרוּ הוֹצִיאוּ מִמֶּנּוּ כָּל כְּלֵי הַקּוֹדֶשׁ וְגַם הַמְּשַׁכּוֹן הַזֶּה הַבְּטִיחַ לִיתֵן לֵה' אַחַר שְׁיָרֵד עִמּוֹ לַד"ת בַּעַל הַמְּשַׁכּוֹן תְּכַף וְכַמְבֹּאֵר בְּטַעֲנוֹתֵיהֶם שְׁבַעַל הַמְּשַׁכּוֹן אֲמַר מַה לִּי לִירֵד עִמּוֹ לַפְּנֵי דְּיִינִי יִשְׂרָאֵל בָּאִם לֹא יִרְצָה לְקַיֵּים הַפְּסָק מִי יִכּוֹף אוֹתוֹ רַק אַח"כ יֵרֵד עִמּוֹ לַד"ת וְכַבֵּר נָד וְלָד שְׁשַׁלַּח הַמְּשַׁכּוֹן הַנּוֹ' לִק"ק בְּיַלְנוּגְרָאדוֹ עִם כָּל כְּלֵי הַפְּסָק שְׁלוֹ וְאִף אִם נִאָּמַר דַּמ"מ הָיָה לְהַגְבָּאִים לְתַפְנוֹעַ אֶת פְּלוֹ' בְּעַרְפְּאוֹתֵיהֶם אֲבָל ז"א כְּמוֹ שְׁהַשִּׁיבוּ לִי דָאָף בְּלֹא אִיוּם וְגִיזוּם לֹא הָיוּ מְרוֹנְחִים עִמּוֹ מְאוּמָ' דְּהֵיָה כּוֹפֵר בְּפִקְדוֹן וּמִשְׁתַּבַּע וּמְפַטֵּר בַּעַש"ג וּא"כ יִפֶּה עָשׂוּ הַגְּבָאִים שְׁלֹא רְצוּ לְתַפְנוֹעַ אוֹתוֹ רַק דְּבָרוּ אֲלֵיו תַּחֲנוּנִים וּמַעֲנָה רַךְ מְשִׁיב חַמָּה וְהַשִּׁיב לָהֶם שְׁיַחְזִיר לָהֶם הַמְּשַׁכּוֹן כְּנ"ל וְאִין לוֹמֵר דְּדַלְמָא לֹא הָיָה מְשַׁתְּבַּע דָּאָף אִם הוּא חֲשׂוֹד אֲמַמוֹנִ' לֹא חֲשׂוֹד אֲשַׁבּוּעַת' וְכַמְבֹּאֵר בַּפ"ק דְּמַצִּיעָא אֲבָל ז"א שְׁהַרִּי אֲמַרִּין בְּגַמְרֵי הַכּוֹפֵר בְּמַלְוָה כְּשֶׁר לְעַדוֹת בְּפִקְדוֹן פְּסוּל לְעַדוֹת כְּגוֹן דְּאִיִּיתִי סְהַדִּי וְאַסְהִידוֹ דְּהֵיָא שְׁעַתָּא דְּכַפְרֵי אִיתָא לְפִקְדוֹן בְּבֵיתִי וְכ"פ כָּל הַפּוֹסְקִי וְכַמְבֹּאֵר בַּח"מ ס' רצ"ד וְאִין לוֹמֵר דְּכָאֵן לֹא כְּפַר בְּפִקְדוֹן רַק תּוֹפְסוֹ בְּשִׁבִיל חוּבוֹ שְׁיֵשׁ לוֹ עַל הַמְּשַׁכּוֹן וּבְזֶה לֹא נִפְסַל וְכַמְבֹּאֵר בַּסַּמ"ע ס' צ"ב ס"ק י"ג וּבִיּוֹתֵר בנ"ד שְׁאֲנוּ רוֹאִים שְׁהַחְזִיר אֶת כָּל כְּלֵי הַקּוֹדֶשׁ וְלֹא תִּפְסֵי רַק הַמְּשַׁכּוֹן הַנּוֹ' אֲבָל ז"א שְׁהַרִּי אֲמַרִּין בְּגַמְרֵי פ' חֲזַקְתָּ דָּף מ"ה גַּבֵּי הֵהוּא עַפּוּ"ם דְּאֲנִיס לִיהַ לְחַמְרֵיהַ דְּזַבִּין יִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל חִבְרֵיהַ דְּהִלְכָה כְּאִמִּירֵי דְּאִפִּי אֲנִיס לִיהַ לְחַמְרָא וְהַחְזִיר אֶת הָאֲנוּפֵי מ"מ אֲמַרִּי דְּגִזְלוֹן הוּא וְכֵן פְּסָקוֹ כָּל הַפּוֹסְקִים וְעֵינִין בַּח"מ ס' רכ"ה וּא"כ ה"ה בנ"ד שְׁאִין לוֹ שׁוּם טַעֲנָה לְתַפְנוֹס אֶת מְעוֹת הַקֹּדֶשׁ וְאִף עַל בַּעַל הַמְּשַׁכּוֹן לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם טַעֲנָה רַק שְׁתַּפְּסוּ אוֹתוֹ בְּטַעֲנַת שְׁמָא עֲבוּר אִיזָה שְׁבוּעַת עֶסֶק הַשְּׁוֹתֵפִים שְׁהִי בִּינֵיהֶם.

אָבֵל אֵין אָנוּ צָרִיכִי לְכָל זֶה כִּי אִיךָ נֹאמֵר שְׂאִינוּ חֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבוּעָה כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה מוֹמֵר לַע"א וְכִפֹּר בְּכָל הַמַּצּוֹת. וּא"ל דְּזֶה לֹא נִקְרָא עַע"ז בְּאֲשֶׁר שְׁנַעֲשֶׂה יִשְׁמַעְאֵל כִּינֵן שְׁהִישְׁמַעְאֵלִים אֵינָם עוֹבְדִים עַע"ז וְאֶדְרָבָא מְרַחֲקִין עֵינֵן עַע"ז בְּתַכְלִית הַרְיָחוּק וּמִיַּחְדָּים אֶת הַיַּחֲדָא אָבֵל ז"א שְׁהָרִי כְּבָר נִשְׂאֵל עַע"ז גְּדוֹל בְּדוּרוֹ מְהֵרָדָב"ז בְּתִשׁוּבָ' סִי צ"ב וְז"ל וְשִׂשְׂאֵלֶת בְּרֵאוּבֹן שְׂאוּנְסִים אוֹתוֹ לְחִזּוֹר לְדַת יִשְׁמַעְאֵל אִם חֲזִיב לְמִסוֹר נִפְשׁוּ עֲלֶיהָ בְּאֲשֶׁר שְׁהִישְׁמַעְאֵלִים אֵינָם עַע"ז אֶדְרָבָ' מִיַּחְדָּים אֶת הַיַּחֲדָא שְׂאִין בּוּ דְנָפִי כו' תִּשׁוּבָ' כו' עַד וּמַעֲתָה אָנִי אוֹמֵר בַּנ"ד כ"ש הוּא שְׁיִהְיֶה וְאֵל יַעֲבֹר אִם מְפָנִי מַצְנָה א' שֶׁל תּוֹרָה אֲמָרָה תּוֹרָה יִהְיֶה וְאֵל יַעֲבֹד מִי שְׂאֲנִסוּהוּ לַעֲזוּב כֹּל הַדָּת וְלִכְפּוֹר בְּכָל הַתּוֹרָת מִשָּׁה עֹאכ"ו.

זֹאת נְעוֹד אֲחֵרֵת שְׂצָרִיךָ לַהוֹדוֹת שְׁהֵיָה שָׁם אָדָם שְׁמַעְלָתוֹ הוּא לְמַעֲלָה מִמַּרְע"ה וְזוֹ הִיא הַרְיָסָה בְּכָל הַדָּת כו' עַד וְכֵן יִגְעָתִי וּמַצָּאֵתִי בְּשֵׁם הַרְיָטָב"א כו' יַע"ש עַכ"ל וְא"כ נִשְׁמַע מְפָל הַנְז' שְׁעַל אֲמוּנַת הַדָּת הַנְז' מְחַזֵּיב ג"כ לְמִסוֹר נִפְשׁוּ וְלִיְהָרֵג וְאֵל יַעֲבֹר וְהַמוֹדָה בְּדַת הַנְז' שְׁמַקְרִי עוֹבֵר עַל כָּל הַתּוֹרָה כְּנִלּוֹ וְק"ו שְׁמַקְרִי חֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבוּעָה.

וְאֵין לֹאמֵר שְׁזֶה לֹא הָיָה לוֹ דִּין מוֹמֵר בְּאֲשֶׁר שְׁלֹא יֵצֵא מִן הַדָּת רַק מִחֲמַת יִרְאָה בְּעֵבֹר שְׁגִיזְמוֹ לוֹ לְהַכּוֹתוֹ בְּמַפְתּ אֶכְזָרִיּוֹת וְאֲמָרִי בַפ"ג דְּכַתְּוֹבוֹת אֶלְמָלָא נְגֻדוּהוּ לַחַמ"ו פְּלַחוּ לְצִלְמָ' כו' וְאִף שְׁהַתּוֹס' כְּתָבוּ לְשֵׁם דְּלֹא הָיָה שָׁם רַק אֲנִדְרָטִי אָבֵל הֵלֵא סִימּוֹ שָׁם דְּלֹא מִשְׁמַע כֵּן וְגַם אֲמָרִי בַגַּמ' דְּשִׁבְתָּ וְסִנְהֶדְרִין הַעוֹבֵד ע"א מְאֵהָבָה וּמִירְאָה אֲפִי אֲמָר חֲזִיב וּרְב' אֲמָר פְּטוֹר וְקִי"ל כְּרָבָא וְא"כ ה"ה בַּנ"ד אָבֵל ז"א חֲדָא דְאָף דְאֲמָרִי בַגַּמ' אֶלְיָבָא דְרָבָא שְׁהוּא פְּטוֹר הֵינּוּ מְדִינִי אָדָם וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּשִׁבְתָּ דָף ע"ב ד"ה רָבָא אֲמָר פְּטוֹר אָבֵל מ"מ יֵשׁ לוֹ דִּין מוֹמֵר וְחֲזִיב בַּד"ש וְעוֹד אִף אִם אֶלְמָלָא נְגֻדוּ לַחַמ"ו פְּלַחוּ לְצִמְחַ הֵינּוּ נְגֻדוּ מִמֶּשׁ אָבֵל לֹא בְּשִׁבְלִי גִיזוּם שְׁל הַהַפָּאָה חֲלִילָה לֹאמֵר שְׁפִלְחוּ לְצִלְמַח וּבַנ"ד לֹא הָכּוּ אוֹתוֹ רַק גִּיזְמוּ לְהַכּוֹתִי וִי"ל דְּעֵבִידִי דְגִזְמוּ וְאֵינָם עוֹשִׂים וְעוֹד שְׁמָא הָיָה יְכוֹל לְסַבּוֹל הַמַּכּוֹת וְכֵן מִן כָּל דִּין הֵלֵא יָדוּעַ לְכָל בְּנֵי הַק"ק יַע"ו שְׁהֵיָה יְכוֹל לְפָדוֹת עַצְמוֹ בְּאִיזָה סָךְ מְמוֹן טָרָם שְׁנַכְנַס לְסַפֵּק הַכְּפִירָה הַנְז' לְעֵבֹר אִיזָה נְצַחוֹן אֲשֶׁר הַכְּנִיס עַצְמוֹ לְסַפֵּק שְׁל הַכְּפִירָה וְא"כ הָיָה לוֹ דִּין מוֹמֵר גְּמוֹר וְלִיכָא לְמִימַר כְּאֵן הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ עַל תַּחֲלָתוֹ מֵאֲחֵר שְׁלִבְסוּף חִזּוֹר לְדַת יְהוּדִים א"כ נֹאמֵר דְּגַם בְּתַחֲלָה לֹא הָיָה לְבוֹ לַע"א וְלֹא מְקָרִי חֲשׂוֹד וְכַמ"ש בְּגִיטִין דָף פ' פ' הָאוֹמֵר הַתְּקַבֵּל הַבְּרִיאָה שְׁאֲמַר כְּתָבוּ גִט לְאִשְׁתִּי וְנִפְל מִעַצְמוֹ מִן הַגַּג אֲרִשְׁבָ"ג ה"ז גִּט וְאִם הָרוּחַ דְּחַתּוֹ אֵינוֹ גִּט וְהִלְכָה כְּרִשְׁבָ"ג וְאִם בְּאִסוּר א"א הַחֲמוֹר אֲמָרִי דְאִם הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ כו' ה"ז גִּט וּמִתְרַת לְעִלְמָא וּמַכ"ש בְּשִׁאֲרָ דְבָרִים דְאֲמָרִין הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ עַל תַּחֲלָתוֹ וְכַמּוֹ בַנ"ד וְנֹאמֵר דְּלֹא הָנִי חֲשׂוֹד אָבֵל ז"א כִּי אֵין לְהוֹכִיחַ מְגָמֵר דְּגִיטִין כְּלוֹ דְשִׁאֲנִי הַתָּם דְּמוֹכַח דְאֲמַר כְּתָבוּ לְכֵן אֲמָרִי דְהוֹכִיחַ סוֹפּוֹ כו' וְכַמּוֹ שְׁמַקְשָׁה עַע"ז מ' דְחֻלִּין פ"ב דָף ל"ט גְּבִי מוֹמֵר לַע"א הַשׁוֹחֵט לַע"א כו' ה"ז זְבָחִי מֵתִים שְׁחָטָה וְאִח"פ חֲזִיב עֲלֶיהָ זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה בְּקִסְרִי וְלֹא אֲמַר בְּהָ לֹא אִסוּר וְלֹא הֵיִתֵר אִסוּר לֹא אֲמָרוּ מִשׁוּם כְּבוֹדָן דְּרַבְּנָן הֵיִתֵר לֹא אֲמָרוּ מִשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְרִשְׁבָ"ג הִי רִשְׁבָ"ג אֶלְיָמָא רִשְׁבָ"ג דְּגִיטִין הַבְּרִיאָה שְׁאֲמַר כו' וּמַסִּיק דְלָמָּא שְׂאִנִי הַתָּם דְאֲמַר כְּתָבוּ כו' וְאֵין לְהוֹכִיחַ מִשָּׁם דְאֲמָרִי הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ עַל תַּחֲלָתוֹ וְכ"כ בַּת"ה סִי שִׁמ"ט בְּדִין הַמוֹמֵר כו' וּמַסִּיק דְבַעֲיָ דְנֹקָא שְׁיָהָא מוֹכַח אֲזֵ אֲמָרִי הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ כו' וְסָבֵר דַּמ"ש בַּגַּמ' דְלָמָּא שְׂאִנִי הַתָּם דְאֲמַר כְּתָבוּ לֹא בְּדָרְךָ דַּחִי אֲתָמֵר וְאֶדְרָבָא יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מַגַּמ' דַּב"ב דָף קל"ח דְלֹא אֲמָרִי הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ עַל תַּחֲלָתוֹ גְּבִי הַכּוֹתֵב נְכָסִיו לְאַחֲרִים וְהָיָה בְּהֵן עֲבָדִים וְאֲמַר הֵלֵא

א"א בָּהֶן כּו' וּמְסִיק דְּפִלְגֶּתִיָּהוּ בְּזִיקָה ע"י אַחַר וְשִׁתַּק וּלְבִסּוּף צָנַח כּו' רִשְׁבָּ"ג סָבַר דְּאֲמַרִי הוֹכִיחַ סוּפוּ כּו' וְרַבֵּן סָבְרִי דְּלֹא אֲמַרִי הוֹכִיחַ סוּפוּ כּו' וְכַמְבֹּאֵר בַּטַּח"מ סִי' רמ"א וּבב"י שְׁם וּבִשְׁאָר אַחֲרוֹנִים וּא"כ מוֹכַח דְּלֹא אֲמַרִי הוֹכִיחַ סוּפוּ כּו'.

וְאִף שֶׁהֲרַמְבַּ"ם בַּפ"ד מֵהַל' זָכִיָּה וּמִתְּנֵה חוֹלֵק ע"ז דְּהוּי סָפֵק וְכַתֵּב הַמ"מ שְׁם וְהִיָּנוּ מִטַּעַם הַסּוּגָ' הַנּוֹז' דְּבַחְוֵלִין פ' הַשּׁוֹחֵט הַנ"ל מְסַפֵּק לָן גַּבִּי מוֹמַר לַע"ז א"א הוֹכִיחַ סוּפוּ כּו' וְלָכֵן לֹא אֲמָרוּ בְּהַהוּא מַעֲשֵׂה דְקִסְרִי לֹא אִיסוּר כּו' וּמְסִיק דְּלֹא אֲמָרוּ בְּהַהוּא אִיסוּר מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבֵּן וְלֹא הִיָּתֵר מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרִשְׁבָּ"ג וְאִם הֵם נִסְתַּפְּקוּ מִי יִכְרִיעַ כ"כ הַרַב הַמַּגִּיד.

אִיבְרָא צְרִיכִין אָנוּ לִישָׁב לְדַעַת הַרִי"ף וְהָרָא"ש וְהַטוֹר שְׁפוֹסְקִים כְּרַבֵּן דְּרִשְׁבָּ"ג גַּבִּי הַפּוֹתֵב נְכִסְיוֹ לְאַחֲרִים וְקָשָׁה הֲלֹא בְּאַמַּת דְּבָרֵי הַרַמְבַּ"ם נְכוּוֹנִים וְכַמ"ש הַמ"מ דָּאִם בַּגַּמ' נִסְתַּפְּקוּ מִי יִכְרִיעַ.

וְכַדִּי לִישָׁב דְּבָרֵי הַרִי"ף וְהָרָא"ש הַנּוֹז' לְפִי סוּגָ' הַגַּמ' צְרִיכִין אָנוּ לְדַקְדַּק בְּסוּגָ' דְּחַוֵּלִין קִצָּת בַּמ"ש בַּגַּמ' דְּלֹא אֲמָרוּ בְּהַהוּא הִיָּתֵר מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרִשְׁבָּ"ג וְקָשָׁה רִשְׁבָּ"ג מַדְכ"ש בְּשִׁלְמָא לְפִי מ"ש רַב חֲסֵדָא בְּתַחֲלָה דְּלֹא אֲמָרוּ בְּהַהוּא הִיָּתֵר מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל ר"א נִיחָא אִף [כִּי יַחֲדִיד וְרַבִּים הִלְכָה כְּרַבִּי וְהוּא הַת"ק וְגַם שְׁנֵיֵהֶם סוֹבְרִים כַּר"א בַּר' יוֹסִי שֶׁהִבְעֵלִים מְפָגְלִים בְּהִדְיָא בְּמִשְׁנֵתֵינוּ עַל דְּבָרֵי הַת"ק וְגַם שְׁנֵיֵהֶם סוֹבְרִים כַּר"א בַּר' יוֹסִי שֶׁהִבְעֵלִים מְפָגְלִים רַק שְׁפִלְיָגִי בְּסָבְר' אַחַר' וְכַמ"ש בַּגַּמ' שְׁם אָבֵל לְפִי דְּבָרֵי רַבִּינָ' שְׁמִסִּיק שֶׁלֹּא אֲמָרוּ הִיָּתֵר מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל רִשְׁבָּ"ג קָשָׁה מֵאֵן דְּכַר שְׁמִיָּה וְכִי בַּכ"מ יַחֲלוּק כְּבוֹד לְשׁוּם יַחֲדִיד בְּעוֹלָם וְע"ק שְׁאֲמַר אֶלֶא א"ר שְׁזַבִּי כּו' אֶלֶא אֲמַר רַבִּינָא כּו' דְּלֹא אֲמָרוּ בְּהַהוּא הִיָּתֵר מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרִשְׁבָּ"ג כּו' וְקָשָׁה הֲלֹא לְפָנֵי זֶה בְּמַעֲשֵׂה דְקִסְרִי מְקַשִּׁי מִמַּאי דְלָמָּא ע"כ לֹא קְאָמְרִי רַבֵּן כּו' אֶלֶא דְלֹא שְׁמַעְנָא דְחַשְׁבִּיב אָבֵל הִיָּכָא דְשָׁמַע דְּחַשְׁבִּיב הוֹכִיחַ סוּפוּ כּו' א"כ ע"כ לֹא קְאָמְרִי ר"א הֵתֵם אֶלֶא גַבִּי נְכָרִי כּו' וּלְפ"ז קָשָׁה בֵּין עַל הַהִיָּתֵר וּבֵין עַל הָאִיסוּר (דַּע"כ אִף אֵלִיבָא דְתִירוּצוֹ שֶׁל רַב שִׁיזְבִּי אוֹ רַבִּינָא שֶׁלֹּא אֲמָרוּ הִיָּתֵר מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרִשְׁבָּ"ג) מַמ"נ אֲמַאי לֹא אֲמָרוּ בְּהַהוּא אִיסוּר מַאי אֲמַרְתָּ מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבֵּן הֲלֹא קָשָׁה מ"מ מִמַּאי דְלָמָּא ע"כ לֹא קְאָמְרִי רַבֵּן כּו' אֶלֶא שְׁמַעְיָנָא דְחַשְׁבִּיב אָבֵל הִיָּכָא דְשָׁמַעְיָנָא דְחַשְׁבִּיב הוֹכִיחַ סוּפוּ כּו' א"נ ע"כ לֹא אֲמַר ר"א הֵתֵם אֶלֶא גַבִּי נְכָרִי כּו' ע"ש וּא"כ קָשָׁה בֵּין עַל הַהִיָּתֵר בֵּין עַל הָאִיסוּר שִׁישׁ סַבְר' לֹא מוֹדוּ וַיֵּשׁ ג"כ סַבְר' לֹא מוֹדוּ דְּגַם ר"א מוֹדָה וְאִף אֵלִיבָא דְתִירוּצוֹ שֶׁל רַב שִׁיזְבִּי אוֹ רַבִּינָא קָשָׁה מַמ"נ אֲמַאי לֹא אֲמָרוּ בְּהַהוּא אִיסוּר מַאי אֲמַרְתָּ מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבֵּן הֲלֹא קָשָׁה מִמַּאי דְלָמָּא ע"כ ל"ק רַבֵּן כּו' וְכַדִּלְעִיל.

וְכַדִּי לִישָׁב סוּגָ' דְשָׁמַעְתָּ הַנּוֹז' וַיִּתְיַשֵּׁב ג"כ בְּזֵה דַע' הַרִי"ף וְהָרָא"ש הַנּוֹז' וְלַעַנ"ד דַּה"פ דְּלֹא אֲמָרוּ בְּהַהוּא לֹא אִיסוּר וְלֹא הִיָּתֵר אִיסוּר לֹא אֲמָרוּ מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבֵּן כּו' וּמְקַשִּׁי ע"ז מִמַּאי דְלָמָּא כּו' אָבֵל הִיָּכָא דְשָׁמַעְנָא דְחַשְׁבִּיב הוֹכִיחַ סוּפוּ כּו' א"נ ע"כ ל"ק ר"א כּו' וּמְסִיק אֶלֶא א"ר שִׁיזְבִּי א"א רַבִּינָא מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרִשְׁבָּ"ג ר"ל לֹא אֲמָרוּ בְּהַהוּא אִיסוּר מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבֵּן מַאי אֲמַרְתָּ לִימְרִי בְּהַהוּא הִיָּתֵר וְכַמּוֹ שְׁפָסְקִי הַרַבֵּן בְּאַמַּת דְּסַתֵּם מִחֻשְׁבַּת עַכּוּ"ם לַע"א לֹא אֲמַר לָכֵן אֲמַר רַב שִׁיזְבִּי וְרַבִּינָא מְשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרִשְׁבָּ"ג ר"ל דְּרִשְׁבָּ"ג סָבַר בְּעִלְמָא דְאֲמַרִינָא הוֹכִיחַ סוּפוּ כּו' אִף שְׁשָׁם בְּמַקּוּם שְׁפִלְיָג רִשְׁבָּ"ג עִם רַבֵּן כְּגוֹן כְּשִׁשְׁתַּק וּלְבִסּוּף צָנַח כּו' וְזִיקָה ע"י אַחַר כּו' אִין הִלְכָה כְּרִשְׁבָּ"ג אֶלֶא כְּרַבֵּן וְכַמ"ש הַרִי"ף

והרא"ש אָבֵל מ"מ י"ל דְרַבְנָן בְּכָאן בְּעֹנְבֵי דְקֶסְרֵי סוּבְרִים פְּסָבְר' רִשְׁבֵי"ג דְהֵתָם כַּמ"ש
בְּסוּגְיָא מְמַאי דְלָמָא ע"כ ל"ק רַבְנָן הֵתָם אֵלָא דְלֹא שְׁמַעִינוּ דְחָשִׁיב אָבֵל הֵיכִי דְשְׁמַעִינוּ
דְחָשִׁיב אָמְרֵי הוֹכִיחַ סוּפּוֹ כו' וְזֵהוּ סְבֵרַת רִשְׁבֵי"ג גְּבִי הַכּוֹתֵב נְכֶסִיו כו' אִף שְׁגִבֵי הַפּוֹתֵב
נְכֶסִיו כו' אֵין הֵלֵכִי פְרִשְׁבֵי"ג מִטַעַם דְסְבֵרַת ת"ק מְדַשְׁתִּי קִנְיָהוּ וּמִשָּׂא"כ בְּמַעֲשֵׂה דְקֶסְרֵי
לֹא ר"ל הֵיִתֵר בְּוֹדָאֵי וְכִמוֹ שְׁסָבְרֵי רַבְנָן גְּבִי הַשּׁוֹחֵט לְנִכְרֵי מִשּׁוּם פְּבֹדוֹ דְרִשְׁבֵי"ג ר"ל
דִּי"ל דְרַבְנָן דְהַשּׁוֹחֵט לְעַפּוֹ"ם סְבָרֵי בְּמַעֲשֵׂה דְקֶסְרֵי פְּסָבְר' רִשְׁבֵי"ג דְהַכּוֹתֵב נְכֶסִיו
דְאָמְרִינָן סְבֵר' הוֹכִיחַ סוּפּוֹ כו' וְהִ"ה בְּמַעֲשֵׂה דְקֶסְרֵי הוֹאִיל וְשְׁמַעִינוּ דְחָשִׁיב וְכֶסְבְּר'
הַמְקַשֵּׁה מְמַאי דְלִמ' ע"כ ל"ק רַבְנָן כו' אָבֵל הֵיכִי דְשְׁמַעִינוּ דְחָשִׁיב כו' אִף דְגְבִי הַפּוֹתֵב
נְכֶסִיו חוֹלְקִים שָׁם וְסָבְרֵי דְמְדַשְׁתִּי קִנְיָהוּ אָבֵל בְּמַעֲשֵׂה דְקֶסְרֵי י"ל שְׁסָבְרֵי פְרִשְׁבֵי"ג
וּמוֹדִים דְכָאן אָמְרֵי הוֹכִיחַ סוּפּוֹ כו' הוֹאִיל וְשְׁמַעִי דְחָשִׁיב לְכֹן נִסְתַּפְקוּ וְלֹא רָצוּ לוֹמַר
הֵיִתֵר פְּסָבְרַת רַבְנָן גְּבִי הַשּׁוֹחֵט לְנִכְרֵי וְכֶסְבְּרַת רַבְנָן גְּבִי הַפּוֹתֵב נְכֶסִיו דִּי"ל בְּמַעֲשֵׂה
דְקֶסְרֵי מוֹדִים רַבְנָן וְכֶסְבְּרַת הַמְקַשֵּׁן וְזֵהוּ שְׁפָסְקוּ הֵרִי"ף וְהָרָא"ש וְשָׂאָר פּוֹסְקִים פְּרַבְנָן
בְּהַפּוֹתֵב נְכֶסִיו לְאַחֲרִים וְלֹא פְרִשְׁבֵי"ג וּבְמַעֲשֵׂה דְקֶסְרֵי פּוֹסְקִים שְׁהוּא סָפֵק זְבָחֵי מִתִּים
וְכַמְבֹּאֵר בְּטִי"ד סִי' ד' וַא"כ מוֹכַח בְּהָא דְהֵרִי"ף וְהָרָא"ש דְלֹא אָמְרֵי הוֹכִיחַ סוּפּוֹ עַל
תַּחֲלָתוֹ וַא"כ ה"ה בַּנ"ד.

וְרֵאִיתִי בְּתִשׁוּי' ה"ה מֵהֵרִיק"ו שׁו' קַנ"ה שְׁהוּא נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּסוּגְיָא הַנּוֹז' בְּעֵינֵי הוֹכִיחַ סוּפּוֹ
כו' וְכַתֵּב אֵלֶיכָא דְהָרָא"ש וְסִיעֵתוֹ שְׁפָסְקוּ כַּת"ק בְּהֵיכָא דְהַכּוֹתֵב נְכֶסִיו וְהִי בְּהֵן עֲבָדִים
דְאֲזֵלִינוּ בְּתֵר שְׁתִּיק' דְמַעֲיָקְר' אִפִּי' הֵיכָא דְאִיכָא לְמִימַר הוֹכִיחַ סוּפּוֹ כו' וְכַתֵּב א"ל דְשָׂאֲנִי
הֵתָם שְׁעַם הַשְׁתִּיקָה הֵיכָא הַמַּעֲשֵׂה שְׁהֵרִי קִיבֵל הַשְּׁטֵר כו' עַד דְהָא ע"כ כו' עַד וְתַדַּע שְׁכֹן
הוּא דַּאֲלַת"ה קָשָׁה בַּפ"ב דְחֻלְיִן דְקֶאָמַר שְׁחָטָה וְאַח"כ חִיָּשֵׁב עֲלֶיהָ דְלֹא אָמְרוּ בְּהָא אִיסוּר
מִשּׁוּם פְּבֹד דְחֻלְיִין כו' וְאִם אֵיתָא דְאִפִּי' חֻלְיִין לֹא נִחְלְקוּ אֵלָא הֵיכָא דְאִיכָא מַעֲשֵׂה כִי
הֵתָם וְכו' שְׁקִיבֵל הַשְּׁטֵר א"כ כְּהֵהוּא מַעֲשֵׂה דְקֶסְרֵי לֹא עֲשָׂה שׁוּם מַעֲשֵׂה בְּתַחֲלָה שְׁיִסְתֹר
אֶת הַמַּחְשָׁבָה שְׁעֲשֵׂה לְבִסּוּף וְכו' זֵהוּתִנְרָף דְבְרֵיו.

הֵיכָא בַּמ"ש תַּחֲלָה אֵלֶיכָא דְהָרָא"ש וְסִיעֵתוֹ וְכו' וַא"ל דְשָׂאֲנִי הֵתָם וְכו' שְׁהֵיכָא מַעֲשֵׂה
שְׁקִיבֵל הַשְּׁטֵר כו' הֵיכָא לְדַעַת הָרָא"ש א"א לוֹמַר כֹּן שְׁהֵרִי הָרָא"ש מוֹקִי הָא דְהַכּוֹתֵב
נְכֶסִיו אֵינְרֵי בַּש"מ וְדְבָרֵיו פְּכַתּוּבִים וְכַמְסוּרֵי דְמִי וְלֹא הֵיכָא שָׁם קַבְּלַת הַשְּׁטֵר פְּמְבֹאֵר
בְּהָרָא"ש וְעֵינֵי ב"ח בַּח"מ סִי' רַמ"ה בְּסוּפּוֹ.

וְאֶפְשָׁר שֶׁמֵהֵרִיק"ו הַקָּשָׁה כֹּן לְפִי דַעַת רִשְׁבֵי"ג שְׁמַבִּיא שָׁם אָבֵל ק"ק עַל דְבְרֵיו בַּמ"ש
וַא"ל דְשָׂאֲנִי הֵתָם שְׁקִיבֵל הַשְּׁטֵר כו' וְכֹן בַּמ"ש מֵהֵרִיק"ו אַח"כ וְתַדַּע שְׁכֹן הוּא דַּאֲלַת"ה
כו' הֵלֵא בַּמ"ש שָׁם בַּגַּמ' דְהוֹכִיחַ סוּפּוֹ כו' אֵינְרֵי בְּזִיכָה לוֹ ע"י אַחַר וְשָׁתַק וְלְבִסּוּף צֻנַח
כו' וְשָׁם לֹא קִיבֵל בְּעַל הַמַּתְנָה שׁוּם שְׁטֵר רַק שְׁזִיכָה לוֹ ע"י אַחַר וְשָׁם א"א לוֹמַר דְעֲשֵׂה
הַמְקַבֵּל מַעֲשֵׂה שְׁקִיבֵל הַשְּׁטֵר וַא"כ הָא"ל אֵינּוּ קוֹשְׂיָא וְגַם בַּמ"ש וְתַדַּע אֵין פָּאן שׁוּם
הוֹכַחָה וְדוּחַק לוֹמַר בְּמָה שְׁמָסְרוּ הַשְּׁטֵר לִיד אוֹתוֹ שְׁזִיכָה בְּעַפּוּרוֹ חָשִׁיב מַעֲשֵׂה וְדו"ק
ע"ש.

אָבֵל עֲדִינֵן צְרִיכִין אָנוּ לִינְשֵׁב הַנ"ד אֵלֶיכָא דְדַעַת הַרְמַב"ם שְׁפָסְקוּ גְבִי הַפּוֹתֵב נְכֶסִיו
לְאַחֲרִים וְזִיכָה ע"י אַחַר שְׁהוּא סָפֵק וְכַמְבֹּאֵר בַּהַמ"מ שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל וְכֹן פָּסֵק הַב"י
בְּשִׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר סִי' רַמ"ה בְּסוּפּוֹ וְהֵינּוּ מִטַעַם שְׁהוּא סָפֵק אֵי אָמְרֵי הוֹכִיחַ סוּפּוֹ כו' אִם

לאו ובכ"מ שהיא ספיקא דדינא אמרי' שהיא חומר' לתובע וקולא לנתבע וא"כ ה"ה
בנ"ד נאמר ג"כ דדלמ' אמרי' הוכיח סופו כו' ולא מקרי חשוד וא"כ אמרי' דלא הנה
משתבע לשקר אף שחשוד אממון וא"פ יש לפטור לבעל המשפון מחוב הנז' דלמה לא
תבעו אותו בעש"ג אבל ז"א דע"כ לא נסתפק הרמב"ם אי אמרי' הוכיח סופו כו' אלא
דוקא בהפסד נכסיו לאחרים והנה בהם עבדים וזיכה לו ע"י אחרים ושתק ולבסוף צנח
בזה נסתפק הרמב"ם דדלמ' אמרי' הוכיח סופו כו' פרש"ג ולא יאכלו עבדים בתרומה
אחר המעשה שצנח הואיל ושתק תחלה אבל קודם שצנח ליפא מאן דפליג שבין זמן
השתקה וקודם שצנח פשיט' שיאכלו עבדים בתרומה הואיל ולא שייך בזה לומר הוכיח
סופו כו' דעדיין לא הנה סוף וא"כ ה"ה בנ"ד כל ימי משך זמן היותו מומר ישמעאל
ליפא מאן דפליג דהנה חשוד על השבועה ועל כל עבירות שבתורה וכמ"ש לעיל ולא
שייך לומר בזה הוכיח סופו כו' פי באותו פעם הנה חשוד וע"כ אנו דנין אותו על אותו
הזמן וא"כ יפה עשו הגבאים דהתברר קדוש' הנז' שלא תבעו אותו בעש"ג רק אח"כ
כשחזר ליהדותו אז י"ל שהוכיח סופו כו' מספק אמנם באותו הפעם כבר נד וקד שהרחיק
נדוד וכמ"ש"ל אבל אין אנו צריכין לכל זה כי זולת זה הגבאים הנז' לפטורים מאחר שנ"ד
מקרי אונס גמור ואפילו אונס דלא שכיח הוא.

ואם יתעקש המתעקש לומר שהרי רש"י בפרק כל שעה כתב שחייב המלוה אף אם נאנס
המשפון וכ"כ הראב"ד בפ"י מהל' שכירות וכ"כ הבעל המאור בסוף פ' הדיינים ע"ש
וא"כ בנ"ד יכול בעל המשפון לומר קים לי כהנהו תלת עמודי עולם שסופרים דחייב
המלוה אף אם נאנס המשפון וא"כ פשיטא שפטור בעל המשפון מלשלם את חובו.

אמנם ז"א חדא דכל הפוסקים האחרונים המכריעים בין דעת הרמב"ם והגאונים ובין
דעת הרא"ש ור"י אינם מחולקים רק אם מלוה על המשפון הוי ש"ש או ש"ח והכריע
המרדכי בפרק הדיינים דמספיקא לא מפקינן ממונ' אבל לדעה השלישית הנז' ולומר
שהמלוה על המשפון יתחייב באונסים לזה לא חשו כלל ולא הביאו בספריהם כלל דעה
זו ואדרבה סתמו דבריהם שבאונסי' מחויב לשלם הלנה את חובו וכמבואר בטור סי'
ע"ב ושאר פוסקי' ובר מן כל הנז' א"א לומר בנ"ד שיאמר בעל המשפון קים לי כפוסקים
הנז' דע"כ ל"ק הני גאונים דהמלוה על המשפון שיתחייב באונסים היינו במשפנו שלא
בשעת הלואה ומדר' יצחק דרש"י בפרק כל שעה קאי עלה דר"י וכ"כ הראב"ד בפ"י
וכן הרנ"ה אבל במשפנו בשעת הלואה כ"ע מודי' דאינו חייב באונסי' ובנ"ד הוי משפנו
בשעת הלואה ופשיטא לדעת בה"ג הביאו התוס' פרק האומנין דף פ"א דה"מ ד"ה
שכתבו ובה"ג נמי משמע דסיפא דהלוהו בשטר איירי שלא בשעת הלואה דמוקי הא
דאר"י דבע"ח קונה משפון דוקא שלא בשעת הלואה אבל בשעת הלואה לא קני היינו
דוקא בשטר פינן דאיפא שטר לא סמיך אמשפון אלא אשטרא אבל בלא שטר אפילו
בשעת הלואה קני והוי ש"ש כו' ע"ש וא"כ מוכח משם דבשטר לא קני משפון ולא נאבדו
מעותיו וכמבואר בהג"א סוף האומנים הביאו הב"י סי' ע"ב וא"כ בנ"ד דהלנה בשטר
וגם המשפון הנה הפל בשעת הלואה פשיט' דאף שלא הי' פאן שום אונס הנה חייב בעל
המשפון לשלם את חובו אלא אף לדעת רש"י שהביאו בגמ' הנז' בשמו וז"ל ורש"י פירש
אפשר דבשטר סבר' טפי לומר אבד המשפון אבדו מעותיו היינו אליפא דר"א אבל אליפ'
דר"ע ליפא שום נפקות' בזה ואנן קי"ל כר"ע מ"מ בנ"ד דמשפנו בשעת הלואה וגם

השטר הפל היה בשעת הלואה ומודה רש"י דאינו חייב באונסים וכמ"ש לעיל ונ"ד הוי אונס גמור.

ועדיין חל עלינו חובת ביאור בנ"ד דתימי מהיכי תימי אף אחר כל הראיות והוכחות שכתבנו דזה מקרי אונס גמור שצאבד המשכון באונס ולכן מחויב בעל המשכון לשלם את חובו אבל מ"מ הלא בעת הזאת פלוני המומר הנז' חזר לדת יהודי כמו בראשונה וא"כ נאמר שהגבאים מחויבים לטרוח להחזיר לו המשכון.

ותחלה אציע לפניה לשון הגמ' בפרק הגזול קמא דף ק"ח ע"ב נגנבה באונס והנפר הגנב אמר אביי אם ש"ח הוא רצה עושה עמו דין רצה נשבע אם ש"ש הוא עושה עמו דין ואינו נשבע רבא אמר א' זה וא' זה עושה עמו דין ואינו נשבע ומסיק בגמ' אליבא דרבא שאם קדם ונשבע אם ש"ח הוא רצה עומד בשבועתו רצה עושה עמו דין ואם ש"ש הוא עושה עמו דין ופירש"י עושה עמו דין משלם לבעלים והוא יפרע מן הגנב ואם ש"ש הוא אע"ג דפטור בלסטים מזוין הקא הואיל והנפר הגנב ולא יפסיד פלום עליו לטרוח אחריה לפיכך הוא ישלם לבעלי ויחזור ויפרע מן הגנב והמ"מ סוף הל' שאלה מביא דעת רש"י הנז' וכתב עליו וז"ל ושאר מפרשים הקשו עליו דנדאי אינו הדין שיתחייבו הם לשלם האונסים אע"פ שהנפר הגנב אלא כף פי' שהן חייבים לטרוח ולדון עמו משום דלעתים הגנב הוא אלם וקשה ואין הבעלים רוצים לטרוח לדון עמו.

וזהו דעת רבינו עכ"ל המ"מ הובא בב"י סי' רצ"ד בח"מ ע"ש א"כ נשמע מזה דלפ"ד רש"י וכן אליב' דדעת הטור שהספים לדעת רש"י כשנגנב באונס ואח"כ הנפר הגנב אז השומר משלם והוא יפרע מהגנב ואליב' דדעת הרמב"ם יכול לסבול פי' זה אלא לפי דעת המ"מ שכתב שהמפרשים הקשו על פירש"י וכתב אליבא דהלכת' שהשומר אינו מחויב לשלם לבעלים רק הטיח' מוטל על השומר וא"כ בנ"ד פשיט' לפ"ד רש"י שמחויב השומר לשלם לבעלים כשהנפר כמו בנ"ד מחויבים הגבאים דחברה הקדושה לשלם לבעל המשכון דמי המשכון ולכל הפחות הוא פטור מחובו דהוי ג"כ כמו נגנבה באונס והנפר הגנב אלא אפילו לדעת הרמב"ם וכפ' המ"מ שאינו מחויב לשלם הפקדון אבל מ"מ מחויב השומר לטרוח אחר הפקדון ואם פן בנ"ד נמי דינא הכי ומכ"ש לפי דעת הרמב"ם שכתב על המ"מ שאינו יודע מאין הכריע דעת הרמב"ם שהרי דבריו הם דברי הגמ' ממש וכל פי' שיפירש בגמ' יתפרש בדבריו עכ"ל ועפ"ז פסק הרמב"ם בספרו הקצור בסי' רצ"ד סעיף ו' והעתיק לשון הרמב"ם ובסי' ש"ה סעיף ה' כתב פדעת רש"י לפי שהב"י מפרש דעת הרמב"ם פרש"י וא"כ אליב' דכ"ע השומר מחויב לשלם לבעלים וה"ה בנ"ד.

ואף שבסמ"ע כתב שדברי הרמב"ם מוכרחים פדעת המ"מ ושלם פדעת רש"י וכתב בסי' רצ"ד ס"ק ז' שלפ"ד רש"י עושה עמו דין ר"ל המפקיד עם הנפקד וצריך לשלם לו מיד אחר שהנפר הגנב ומשא"כ לפ"ד הרמב"ם עושה עמו דין פירושו הנפקד עם הגנב וכו' ע"ש אבל אין דברי הסמ"ע נראה בעיני שיהיה הפי' לפ"ד רש"י עושה עמו דין פירושו המפקיד עם הנפקד דלע"ד דגם רש"י סובר דעושה עמו דין פי' עם הגנב והנפקד ישלם לו וכ"כ בת"ה סי' שכ"ד בדין ראובן שהמציא חוב בטוח כו' פתב וז"ל איתמר נגנבה באונס ואח"כ הנפר הגנב וכו' ופירש"י שם עושה עמו דין פלומר השומר ישלם לבעלי

והוא יעשה דין עם הגנב הרי דכתב בת"ה בלשון פלומר כמו ביאור על דברי רש"י אף שלא כתב בפירושו בדברי רש"י רק שכתב שהוא יפרע מן הגנב הוסיף בת"ה פלומר השומר ישלם והוא יעשה הדין עם הגנב הואיל ואינו מפסיד פלום כו' ע"ש בת"ה וא"כ גם הרמב"ם יכול לסבור פדעת רש"י וכך נשנית הב"י וכמו שהעלה בספרו הקצור בש"ע וזולת זה אני בעניי לא אוכל לירד לסוף דעתו של הסמ"ע במ"ש לפ"ד רש"י עושה עמו דין פ"ה המפקיד עם הנפקד והיינו שישלם לו הנפקד ואם פן העיקר חסר בגמ' מהו הדין וצ"ל לפ"ד הסמ"ע בפירוש"י שהדין הוא מה שמסכים את"כ ואינו נשבע שאינו פטור בשבועה רק שמחויב לשלם לו וא"כ העיקר חסר בגמ' מה יעשה עם הגנב.

וע"ק לענ"ד על דבריו במ"ש לפ"ד רש"י דעושה עמו דין ר"ל המפקיד עם הנפקד שישלם לו ואינו נשבע וא"כ גם מ"ש בגמ' לפני זה אליב' דאב"י גבי ש"ח רצה עושה עמו דין ג"כ פ"ה המפקיד עם הנפקד וא"כ לפ"ד הברירה בידי המפקיד דהלא לפי דבריו עושה עמו דין פ"ה עושה המפקיד עמו דין דהיינו עם הנפקד וא"כ רצה קאי נמי אהמפקיד וזה הפ"ה אינו עולה לפי סוגי' דשמעת' שמנכח לומר דהשומר יש לו [הברירה] ולא המפקיד דאל"כ קשה למה יגרע הש"ח מש"ש דגבי ש"ח הברירה בידי המפקיד לעשות עמו מה שירצה או שישלם לו או שישבע ובש"ש אין להמפקיד ברירה וע"ק מה ברירה שייך להמפקיד אם ירצה המפקיד יהיה השומר מחויב לשלם לו וא"כ פשיט' שיברור ברירה זו לעצמו שישלם לו השומר וצריך לדחוק ולומר שקאי על הפל שהברירה בידי המפקיד דהיינו רצה המפקיד עושה עמו דין שישלם לו והשומר יטריח עם הגנב ואז הפל לשומר ואם לא רצה אז נשבע והפל לבעלים אבל ז"א חז"ל דהלא הסמ"ע בעצמו כתב לפני זה בס"ק ו' דלהכי נקט הטור נגנבה בלסטים מזוין כו' לפי שבאונס פטור מהפסד כו' ואז שייך לומר דהשומר צריך לטרוח עבור המפקיד כו' א"כ מוכח מהסמ"ע שם דהא דאמרי' בגמ' נגנבה באונס לא איירי שהגנב יתחייב פפל אף ששם בסמ"ע דבריו תמוהים למענין בסוגית הגמ' בהפוגס דמוכח שם דנגנבה באונס דלסטים מזוין צריך לשלם פפל ע"ש ועכ"פ לפי סברת הסמ"ע מוכח דסוגית התלמוד בהא דנגנבה באונס לא איירי בענין חיוב' דכפל ועוד דהדרא קוש' לזכות' למה יגרע פח המפקיד גבי ש"ש דעושה עמו דין ואינו נשבע וא"כ הכפל לשומר אם ישלם הוא לבעלים ואדרבה גבי ש"ש יפה פח הבעלים מלגבי ש"ח וע"ק אעיקרא דדינא אי איירי לענין פפל דמשמעות הלשון דעושה עמו דין שהשומר אינו רוצה לשלם לו וצריך המפקיד לעמוד עמו לדין וא"כ אז הפל אינו לשומר הואיל ואטרחי' לדינא ולא שילם לו ברצון וכמ"ש בגמ' דהמפקיד גבי ההוא גברא דאפקיד פיפי כו' וכן משמע בסוגיא זו לפני זה גבי תבעוהו כו' לשומר ונשבע כו' אף שרבא סובר שמשלם הפפל למי שהפקדון אצלו היינו פינן ששילם מעצמו ומשא"כ פאן גבי נגנבה באונס והוכר הגנב דעושה עמו דין פ"ה המפקיד עם הנפקד שישלם לו ואז הפפל אינו לשומר וכן מוכח בתוס' בסוגיא זו דף ק"ח ע"א בתוס' ד"ה רבא אמר וכו' ומכ"ש לפי סברת אב"י דאף ששילם לו ברצון את"כ רק הואיל ואטרחי מתחלה לבי דינא בשבועה שהפפל אינו להשומר וא"כ א"א לומר דרצה עושה עמו דין פ"ה והפפל להשומר וג"כ לפי המסקנא אליב' דר"ח בר אבין דאיירי פגון שקדם ונשבע ורצה לעמוד בשבועתו לא יספול פ"ה הנז' ולאפוקי לפי פ"ה הב"י ברש"י שפי' עושה עמו דין ר"ל הנפקד עם הגנב מחויב לטרוח ולהוציא ואינו נשבע רק

ישלם לבעלים א"ש הסוגי' הנז' ולכן מקושי הב"י שזה הפי' יסבול ג"כ ברמב"ם ושלם
פדעת המ"מ שהרמב"ם חולק על פירש"י.

אבל באמת י"ל פוננת המ"מ שהרמב"ם שלא פדעת רש"י דאם איתא שהרמב"ם סובר
שהשומר מחויב לשלם לבעלים ודאי שהיה לו להרמב"ם לפרש ומדסתם לשונו משמע
שסובר שלא פדעת רש"י ועיין בתשו' ה"ה מהרא"ש סי' ק"ח וביותר שדברי רש"י
לכאורה צריכין ישוב אליב' דהסוגיא דשמעתתא לשם שלפי דעת רש"י שהשומר משלם
לבעלים בהופך הגנב ובש"ש לפי מסקנת הגמ' אליבא דרבא דאף אם קדם השומר ונשבע
מ"מ חייב לשלם בהופך הגנב א"כ היאך אמרי' בגמ' לפני זה אליבא דרבא תבעו הבעלים
לשומר ונשבע והופך הגנב תבעו שומר והודה כו' אמר רבא אם באמת נשבע נפטר הגנב
בהודאת שומר ובאם בלשקר נשבע לא נפטר הגנב בהודאת שומר הלא אף אם נשבע
השומר אמר רבא בסמוך פשהופך הגנב מ"מ צריף השומר לשלם לבעלים לפי דעת
רש"י וא"כ למה לא יפטר הגנב בהודאת השומר ואין לחלק דלקמן מיירי דנשבע באמת
הלא בגמ' סתמ' קאמר פגון שקדם ונשבע ואפ"ה אם ש"ש הוא עושה עמו דין דהיינו
שצריף לשלם לבעלים בין אם נשבע באמת כו' בין אם נשבע לשקר א"כ למה אמר רבא
לעיל דלא נפטר הגנב בהודאת שומר ואף שרש"י מפרש לעיל הטעם פיון דמגליא מלתא
דשקרן הוא אנו סהדי דלא ניחא לי' למרא דלתינו תו שומר עליה מ"מ קשה אע"ג דלא
ניחא ליה מ"מ הרי מחויב לשלם לבעלים ואמאי לא נפטר הגנב איברא פדי לישב קוש'י'
הנ"ל לפי דעת רש"י נלע"ד דרבא אזיל לשיטתיה וטעמיה דאיתא לפני זה בסוגיא
שהארכותי לעיל תבעוהו בעלים לשומר ונשבע והופך הגנב כפול למי אפני אמר כו' רבא
אמר למי שהפקדון אצלו פיון ששילם מקני ליה כפילא והקשו התוס' ד"ה רבא אמר כו'
וא"ת דהכא סבר רבא דאע"ג דאטרחי לבי דינא מקני ליה כפילא ובפ' המפקיד גבי ההוא
דאפקיד פפי כו' מתרץ הכא אטרחי לבי דינא וי"ל דהתם אטרחי לבי דינא ולא פרע
מידי אלא ר"נ אגבי לאפדני' כו' ולכן לא מקני לי' כפילא ומשא"כ הכא כו' פיון ששילם
לבסוף ברצון כו' מקני ליה כפילא ע"ש וא"כ ה"ה גבי נשבע לשקר אף שהופך הגנב
דצריף לשלם מ"מ לענין כפול הגנב אינו של השומר הואיל ומתחלה נשבע לשקר ודוגמא
כמ"ש בעובדא דכיפי ומשא"כ בנשבע באמת כו'.

ומצאתי ראיתי בתשו' ה"ה מהרא"ש סי' ק"ח שהרגיש בקושיא זו ולא כתב שום ישוב
ולענ"ד מ"ש הוא נכון וביותר תמה אני על ה"ה הנז' שסתם דבריו פדעת המ"מ ושלם
פדעת רש"י כולל וזהו הפך מ"ש הטור בסי' רצ"ב גבי נגנבה באונס והופך הגנב דבין
ש"ח ובין ש"ש צריף לשלם לבעלים ויעמיד הוא הגנב לדין כו' וכן פסק הב"י בשלקחו
הטהור ותמהני על הרב הנז' שלא שית לבו לפסקי המאורות הגדולים הנז' ולא הנפיר
דבריהם כולל.

אבל לפי מ"ש יש להפך בזכות בעל המשכון שצריכין הגבאים לטרונח להוציא למשכון
מן פלוני אשר חזר לדת יהודים ובעל המשכון פטור מהחוב עד שיתחזירו לו המשכון.
אמנם כד מעיינת היטב הדק תמצא שז"א ואדרבה איפכא מסתבר' ונאמר ל"מ אליבא
דדעת המ"מ שסובר שהרמב"ם חולק על רש"י וכמ"ש גם ה"ה מהרא"ש הנ"ל ופסק
פדעת המ"מ הנז' פשיטא שהגבאים פטורים ובעל המשכון חייב לשלם את חובו וכמ"ש

בסמוך אלא אפילו לדעת רש"י שפירש שהשומר ישלם להבעלים מודה גם כן בנ"ד שהגבאים פטורים דע"כ ל"פ רש"י והמ"מ אלא כשהנפר הגנב ויש עדים בודאי שיכול השומר להוציא מן הגנב הגניבה בדין רק שהטירח' הוא להעמיד הגנב בדין בלי שום הוצאה ואחר שיעמיד את הגנב לדין יכול לכוף אותו שיחזיר הגניבה לבעלים וכ"כ רש"י בהד"ל בסוגיא דנגנבה באונס והנפר הגנב ונ"ל נגנבה באונס לסטים מזונין בש"ש פטור בו ואח"כ הנפר הגנב ויכול לכופו להוציא מידו מוכח מלשונו שפרור לו שיכול לכוף את הגנב אחר העמדתו בדין והואיל ואין לו שום הפסד רק הטירחא לכן מחוייב לטרוח עצמו וכ"כ רש"י אח"כ בהד"ל ונ"ל והואיל והנפר הגנב ולא יפסיד פלוס עליו לטרוח אחריה לפיכך הוא ישלם כו' שמצנה עליו לחזור אחר האבידה ומשא"כ בנ"ד שאותו פלוני אשר חזר לדת יהודים הרחיק גודל ויש פמה חששות בספנת דרכים וגם אף אם לא יהיה סכנה מי יודע אם יכולים להוציא מידו המשפון הנז' אז כ"ע מודים דפשיטא דאין הגבאים מחוייבים לטרוח אחריהם באשר שהמשפון נלקח באונס וכמ"ש לעיל ויש ספק אם יכולים להוציא מידו וגם יש פמה חששות הנ"ל.

וגדולה מזו מציינו גבי ערב אף דלא נשתעבד רק אם אין ללנה נכסים ואמרינן בגמ' דגם המלנה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב תחלה וכתב הרא"ש וגם הרמב"ם דאם הלנה במד"ה כו' ואין לו כהן נכסים או אם הוא גברא אלמא אזי יתבע מן הערב ויגבה ממנו וכתב עוד המ"מ שאפילו יש ללנה נכסים ידועים במדינה אחרת נפרע מן הערב וכ"כ הטור וב"י בש"ע סי' קי"א סי"א דאם הלנה מכר נכסיו בעירו אע"פ שיש לו בני חורין בעיר אחרת גובה ממשעבדי כו' וכ"כ הרי"ב בש"י שי"ג וא"כ ה"ה בנ"ד שאינו מוטל על הגבאי זה הטרחה קללא דמילת' בהא סליקנ' ובהא נחיתנא דהגבאים יצאו זכאים בדיניהם ובעל המשפון מחוייב לשלם את חובו מאחר שצאבד המשפון באונס וכמו שהוכחנו בכמה הוכחות ועוד טעמים אחרים המבוארים בפנים ואינו מוטל על הגבאים לטרוח אחר המשפון הנז' וכמ"ש בסמוך אף באשר שאם היה אותו פלוני כהן היה מוטל עליהם זה הטרחה אחר שחזר לדת יהודים באם שהיו יכולים להוציא ממנו המשפון הנז' ובעד זאת הטירחא דברתי אל הגבאים הנז' ונתרצו ליתן שלישי שהוצאות ובעל המשפון יתן שני שלישים שישלחו איש א' למקום פלוני שירד עמו לדין באם שיכולים להוציא ממנו מאומה והנלע"ד פתבתי.

כ"ד המדבר במשפט וצדק. ומחפש בחורים וסדק.

להחזיק ביד עושי צדק.

וי"י אלקים צבאות יצלו משגיאות. ויראני מתורתו נפלאות.

ויעשה עמנו לטובה אות. נאם אפרים מבית אהרן מוה"לנא: שאלה קכג יורנו מורנו ורבינו לישיב דברי המרדכי בפ' ג"פ וגם בפ"ה בח"מ סי' ל"ז שפנינו לדעת א' במה שמקשי הרשב"ם בב"ב דף מ"ז ונ"ל קבלן אמרי לה מעיד וכתב הרשב"ם קבלן קבלן שקיבל המעות מידו של מלנה ונתן לידו של לנה וזהו דינו דממי שירצה המלנה יפרע תחלה אבל ערב סתמא כו' וכתב הרב הש"ך ס"ק ט"ז על זה ונ"ל ותמה אני אם פתב הרשב"ם זה דהא האי מיפטר לנה מינ' דמלנה וקבלן זה לנה הוא וכדאית' בש"ס ס"פ ג"פ ובקל הפוסקים פמבואר בסי' קכ"ט וגם המרדכי ס"פ ג"פ פתב ונ"ל ופירש"י קבלן

שְׁנֵשָׂא וְנָתַן בֵּיד גִּפְרַע מִמִּי שְׁיִרְצָה וצ"ע וגם רש"י בְּפָרֶק שׁוּם הִתּוּמִים פִּי קַבְלָן הָוֵי פִּי שְׁנֵשָׂא וְנָתַן בֵּיד גִּפְרַע מִמִּי שְׁיִרְצָה כו' עכ"ל הַחֲכָם הַשּׁוֹאֵל.

תְּשׁוּבָה נִלְע"ד שְׁדַבְרֵי הַרְשָׁב"ם נְכוּנִים הֵם בְּטַעֲמָם לְפִי שְׁצָרִיכִין אָנוּ לְדַקְדָּק בְּלִשׁוֹן הַרְשָׁב"ם שְׁפָתַי קַבְלָן עָרַב קַבְלָן כו' וְקָשָׁה לָמָּה דִּיּוּק עָרַב קַבְלָן וְתוּ אֵיכָא לְמִידָּק בְּלִשׁוֹנוֹ שְׁמִסִּיּוּם וְזֵהוּ דִּינּוֹ דְּמִי שְׁיִרְצָה יִפְרַע קָשָׁה מֵהוּ הַלִּישׁוֹן וְזֵהוּ דִּינּוֹ בְּזָה וְנִרְאָה לְפִי שְׁהוֹקָשָׁה לְהַרְשָׁב"ם בְּגַמ' שְׁאָמַר קַבְלָן אָמְרִי לֵה מְעִיד כְּעָרַב דְּמִי וְקָשָׁה אִיךָ מְדַמָּה קַבְלָן לְעָרַב וְהֵמָּה מְחֻלְקִים בְּדִינֵיהֶם וְלִמָּה יִהְיֶה לָהֶם דִּין א' וְעַל זֶה בָּא הַרְשָׁב"ם לְתַרְץ קַבְלָן דְּהֵינּוּ עָרַב קַבְלָן שְׁקִיבֵל הַמְעוֹת כו' ור"ל בְּפִירוּשׁוֹ שֶׁהוּא עָרַב וְהוּא קַבְלָן בְּזָה דְּהֵינּוּ שְׁקִיבֵל הַמְעוֹת מִיָּדוֹ שֶׁל מַלְנָה כו' וְזֵהוּ דִּינּוֹ דְּמִמִּי שְׁיִרְצָה יִפְרַע כו' וגם י"ל שְׁהוֹקָשָׁה לְהַרְשָׁב"ם ז"ל בְּמ"ש עָרַב קַבְלָן שְׁרִישָׁא דְּבְרֵינִי הוּא עָרַב מְעִיד לְלוֹה כו' וּא"כ לְפִי מ"ש בְּגַמ' אַח"כ קַבְלָן אָמְרִי לֵה מְעִיד כְּעָרַב דְּמִי כו' בְּנֻדָּא זֵהוּ אֵינּוּ לִישׁוֹן הַבְּרֵייתָא רַק סִתְמָא דְּגַמ' שְׁלֵמָד כֵּן מִתּוּךְ הַבְּרֵייתָא וּא"כ אִיךָ אָמַר קַבְלָן מְעִיד כְּעָרַב דְּמִי הֲלֹא קָשָׁה עַל זֶה לָמָּה אָמַר רִישָׁא דְּבְרֵינִי הוּא עָרַב מְעִיד הוּל"ל קַבְלָן מְעִיד דְּהֵינּוּ רַבּוּתָא טְפִי לְכֵן פִּרְשַׁב"ם קַבְלָן אָמְרִי לֵה מְעִיד כְּעָרַב דְּמִי הֵינּוּ עָרַב קַבְלָן כו' א"כ בְּמ"ש רִישָׁא דְּבְרֵינִי עָרַב מְעִיד נִכְלָל כָּל עָרַב וְכוּנּוּת הַרְשָׁב"ם בְּפִירוּשׁוֹ לְמ"ש הַטּוֹר בְּשֵׁם הַרְמ"ה בְּסִי' ק"ט וְז"ל וְכַתְּבֵהּ הַרְמ"ה דְּהָא דְּאָמְרִי כְּשֵׁנֵשָׂא וְנָתַן הָעָרַב לִיד הַלְנָה שְׁאִין לְמַלְנָה עַל הַלְנָה כְּלוּם דְּוָקָא בְּקַבְלָן אֲבָל כְּעָרַב אַע"פ שְׁנֵשָׂא וְנָתַן בֵּיד לֹא גִפְרַע הַלְנָה פִּינּוּן שְׁאָמַר לוֹ בְּלִישׁוֹן עָרְבוּת דְּלִשְׁעַבְדֵי לְלוֹה נְמִי קְמַכּוּן וְהֵינּוּ מִמִּי שְׁיִרְצָה יִפְרַע עכ"ל וְלָזֶה פִּינּוּן הַרְשָׁב"ם בְּמ"ש ע"ק שְׁקִיבֵל הַמְעוֹת ור"ל שֶׁהוּא עָרַב וְהוּא קַבְלָן בְּזָה שְׁקִיבֵל הַמְעוֹת מִיָּדוֹ שֶׁל מַלְנָה וְנָתַן כו' וְזֵהוּ דִּינּוֹ דְּמִמִּי שְׁיִרְצָה יִפְרַע ור"ל וְזֵהוּ דִּינּוֹ אִף שְׁבָאָמַת כְּעָרַב דְּעָלְמָא אֵינּוּ הַדִּין שְׁיִפְרַע מִמִּי שְׁיִרְצָה רַק דִּינּוֹ עִם הַלְנָה תְּחִלָּה וְגַם בְּנֵשָׂא וְנָתַן בֵּיד אָמְרִי בְּגַמ' שְׁאִין לוֹ דִּין עִם הַלְנָה רַק עִם הַקַּבְלָן וְלֹא פּוֹקֵי כְּעָרַב וְנֵשָׂא וְנָתַן בֵּיד אִזּוֹ וְזֵהוּ דִּינּוֹ דְּמִמִּי שְׁיִרְצָה יִפְרַע וְכַמ"ש הַרְמ"ה: וְכֵן מְצֵאתִי רְאִיתִי בְּגִידוּלֵי תְרוּמָה שְׁעַר ל"ה דָּף קנ"ד סִימָן ל"ג שְׁפָתַי.

א"ל אֲמִימַר כו' וְזֵה לִישׁוֹנוֹ הַטּוֹר הִבִּיא בְּשֵׁם הַרְמ"ה כו' עַד דְּלִשְׁעַבְדֵי לְלוֹה נְמִי קְמַכּוּן נִרְאָה שְׁדַעְתּוֹ ז"ל לֹאמַר דְּרַה"נ דִּיכּוֹל לְתַבְנֹעַ הָעָרַב תְּחִלָּה פִּינּוּן דְּנֵשָׂא וְנָתַן בֵּיד אַעפ"י שְׁלֹא אָמַר אֲלֵא לִישׁוֹן עָרְבוּת וְאֵהֵי לִישׁוֹן עָרְבוּת לְחֵיב גַּם הַלְנָה אִם יִרְצָה הַמַּלְנָה לְתַבְנֹעַ דְּאִי לֹא הָכִי לְמֵאִי אֵיזְצָטְרִיךְ לְחֵיבּוֹ בְּתוֹרַת עָרַב פִּינּוּן דְּמִמִּילָא הוּא חֵיב לְשֵׁלֵם מְפָנֵי שְׁנֵשָׂא וְנָתַן בֵּיד כו' ע"ש וְזֵהוּ מְמֹשׁ כַּמ"ש.

וְרִש"י בְּפ' שׁוּם הִתּוּמִים בְּעַרְכֵי יֵשׁ לְפָרֶשׁ ג"כ. שְׁקָשָׁה לְרִש"י בְּסוּגָי' דְּשִׁמְעָתָא בְּעוֹבְדָא דְּמִשְׁהָ בַר עֲצָרִי דְּמִשְׁנֵי בְּגַמ' קַבְלָן הָוֵי הֲלֹא לְפִי מַה שְׁמַסִּיק בְּגַמ' ס"פ ג"פ דָּתָן לוֹ וְאֵנִי נוֹתֵן לָהּ הָוֵי קַבְלָן וְזֵה לֹא שְׁיִיךְ גַּבֵּי אִשָּׁה וְאִף שְׁאָמְרִי בְּטַא"ה סִי' ק"ב דְּהַנְּשָׂאֵי לוֹ וְאֵנִי קַבְלָן הָוֵי קַבְלָן אֲבָל הֲלֹא פָתַח ע"ז הָרַב הַגְּדוֹל מֶרֶן הַב"י ז"ל שֶׁם דְּזֵהוּ דְּוָקָא לְדַעַת הָרַא"ש וְלְדַעַת בְּעַל הַתְּרוּמוֹת אֵינּוּ אֲלֵא עָרַב כו' וְלָכֵן פִּירֵשׁ"י קַבְלָן שְׁהַתְּפִיסָה רַב הוּנָא מְטַלְטְלִין כו' וְזֵהוּ נֵשָׂא וְנָתַן בֵּיד כו' ור"ל דְּאִף לְגַבֵּי אֵינֵשׁ דְּעָלְמָא נֵשָׂא וְנָתַן בֵּיד הָוֵי הוּא הַמַּלְנָה מִשָּׂא"כ כָּאֵן מְקַרֵי קַבְלָן וְהַנְּלַע"ד כְּתַבְתִּי: שְׁאֵלָה קַכְד מִי שְׁקִיבֵל עָלָיו וְהַתְּקַשֵּׁר נֶגֶד חֲבִירוֹ לְהַלְבִּישׁ אוֹתוֹ וּבְכֵן אַח"כ נִפְלוּ חֲלוּקִים בִּינֵיהֶם שְׁחִבְרוּ רוּצָה

שִׁילְבִישׁ אוֹתוֹ כָּל הַבְּגָדִים דְּהֵיִינוּ הַמְּלַבּוּשִׁים וְגַם הַמְּנַעְלִים וְזֶה שֶׁקִּיבֵּל עָלָיו אֵינוֹ רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת לוֹ מְנַעְלִים שֶׁפְּרָגְלִים אֲלָא בְּגָדִים שֶׁעַל גּוּפוֹ וּבְכֵן יוֹרְנוּ מוֹרְנוּ הַדִּין עִם מִי.

תְּשׁוּבָה הִנֵּה לְכַאוֹרָה יֵשׁ לְהִבְיָא רַאֲי' מִמְּשַׁנָּה דְּסִנְהֶדְרִין שְׁאִין הַמְּנַעְלִים בְּכָלֵל מְלַבּוּשׁ דְּאִיתָא שָׁם בַּפ"ד מִיתוֹת הָעוֹבֵד ע"א כו' אֲבָל הַמְּגַפֵּף כו' הַסֵּף וְהַמְּלַבִּישׁ וְהַמְּנַעִיל עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. כו' ע"ש הָרִי דְחָשִׁיב מְלַבִּישׁ בְּפָנָי עֲצָמוּ וּמְנַעִיל בְּפָנָי עֲצָמוּ מִשְׁמַע דְּמְנַעִילִי אֵינוֹ בְּכָלֵל מְלַבּוּשׁ אֲמַנְם יֵשׁ לְדַחוֹת זֶה וְדו"ק: שְׁאֵלָה קַכָּה נְשְׁאֵלְתִי מִק"ק בִּילוּגְרָאָדוּ עַל רְאוּבֵן שֶׁהָיָה חָיִיב לוֹ יִשְׁמַעְאֵל אֶחָד סָף מַה וְהוֹלִיכּוּ בַעַש"ג וּנְתַנּוּ בְּמִשְׁמַר בֵּית הָאֲסוּרִים וּבְעֻמְדוֹ שָׁם בָּא רְאוּבֵן וּמְכַר הַכֶּתֶב יְדוֹ שֶׁל גּוֹי אֲשֶׁר בְּשִׁבְלּוֹ זָכָה בַעַש"ג לְשִׁמְעוֹן וּמְסָרוּ בְּיָדוֹ וְא"ל כָּל זְכוֹת שְׁיֵשׁ לִי עַל הַגּוֹי אֲנִי מוֹכֵר לָךְ וַיְהִי בַּיָּמִים הַהֵם יָצָא הַגּוֹי מִבֵּית הָאֲסוּרִים מוֹפְלוּשׁ נִקְרָא בְּלִשׁוֹן יִשְׁמַעְאֵל שָׁכֵן דִּינָם שֶׁכָּל שְׁאִין לוֹ יִכְוֹל לְשַׁלֵּם וּבְכֵן יוֹרְנוּ רְבִינוּ אִם יוֹכֵל לְחַזֵּר שִׁמְעוֹן עַל רְאוּבֵן פִּינּוֹן שְׁאִין פֶּאֵן פְּתִיבָה רַק מְסִיר' וְאֵל עֲלִיוֹן יִנְחֶנּוּ בְּמַעְגְלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ וּשְׁכַמ"ה.

תְּשׁוּבָה עֵינְקָרָא דְהָאִי מִיְלִתָּא אִיתָא בַּב"ב בַּפ' הַמּוֹכֵר הַסְּפִינָה א"ר פָּפָא הָאִי מֵאֵן דְּמַזְבִּין שְׁטַרְיָה לְחַבְרִיָּה צָרִיף לְמִיְקַתֵּב לִיָּה קִנִּי לָךְ אִיהוּ וְכָל שֶׁעֲבוּדִי' דְּבִיָּה אָמַר רַב אֲשִׁי כו' עַד אָמַר אֲמִימָר הַלְּכָתָא אוֹתִיּוֹת נִקְנִית בְּמִסְרָה א"ר אֲשִׁי לְאֲמִימָר גְּמָרָא אוֹ סְבָרָא א"ל גְּמָרָא רַב אֲשִׁי אָמַר סְבָרָא נְמִי דְּאוֹתִיּוֹת מִיְלִי גִינְהוּ וּמִיְלִי בְּמִיְלִי לֹא מִיְקַנְנֵן כו' וְהַרְשָׁב"ם פּוֹסֵק פְּאֲמִימָר דְּהֵיִינוּ אוֹתִיּוֹת נִקְנִית בְּמִסְרָה וְא"צ לְמִיְקַתֵּב קִנִּי לָךְ אִיהוּ כו' וְהַתּוֹס' פְּתַבּוּ בְּשֵׁם ר"י וְר"ת דְּגַרְסִינָן בְּגַמ' הַלְּכָתָא אֵין אוֹתִיּוֹת נִקְנִית בְּמִסְרָה פְּרַבְּנָן.

כו' וְרוּב הַפּוֹסְקִים הָרִי"ף וְהַרְמָב"ם וְהָרָא"ש וְהַתּוֹס' וְשְׁאָר פּוֹסְקִים כְּנֻלָּם מִצַּד א' עוֹמְדִים וּפּוֹסְקִים דְּאֵין אוֹתִיּוֹת בְּמִסְרָה אֲנֵן הַרְשָׁב"ם וְהַתּוֹס' בְּשֵׁם הַר' יְהוּדָאִי גְּאוֹן בַּעַל ה"ג וְעוֹד רְאִיתִי לַה"ה מַהֲרַש"ח בְּבִיאורוֹ שֶׁכְּתַב בְּשֵׁם הָעֵיטוֹר שֶׁדַּעַתוֹ בְּבִירוֹר פְּדַעַת הַרְשָׁב"ם וְכַתֵּב שָׁכֵן הַסְּפִים בַּעַל מְתִיבוֹת.

וּבְאַמַּת יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הָעֵיטוֹר וּבַעַל מְתִיבוֹת שֶׁהִסְפִּימוּ לְדַעַת הַרְשָׁב"ם הֲלֹא רְאִיּוֹת ר"ת וְהַר"י שֶׁהִבְיָאוּ הַתּוֹסְפוֹת נְכוּנִים וְכַמְבּוֹאֵר בַּתּוֹס' וְהָרָא"ש בְּאַרְיִכוֹת וְא"כ לְמָה הִסְפִּימוּ לְדַעַת הַרְשָׁב"ם ז"ל וּבִיּוֹמֵר שֶׁרְאִיתִי בַּס' כְּנֻסַת הַגְּדוּלָּה שֶׁהִבְיָא בְּשֵׁם תַּשׁוּ' מִשְׁפָּטִי צֶדֶק ח"ב ס' מ"ט דִּיכוֹל הַמְּוַחֲזֵק לֹאמַר קִים לִי כְּנוֹתִיָּהוּ וְכַעַת הַס' מִשְׁפָּטִי צֶדֶק אֵינוֹ בְּיָדִי וְגַם הַרְשָׁב"א גּוֹפָא לֹא קָטִיל קַנְיָא בְּאַגְמ' הָוִי.

וּנְלַע"ד לִישָׁב דְּבָרֵי הַרְשָׁב"ם לְפִי דַעַת הַתּוֹס' א' לְאַחַת לְמַצָּא חֲשָׁבוֹן בְּרֹאשׁ מ"ש הַתּוֹסְפוֹת רְאִיָּה לְדַבְרֵיהֶם מְסוּף פ' ז"ב מִגַּמ' דְּהָהוּא אִיתָתָא דְּנִפְקָ שְׁטַר מִתּוֹתִי יְדָה אִמְר' יְדַעְנָא בִּיָּה בְּהָאִי שְׁטַרָא דְּפָרִיעַ הוּא הִימְנָה רַב נַחְמָן א"ל רְבָא פְּמֵאֵן כַּר' דְּאָמַר אוֹתִיּוֹת נִקְנִית בְּמִסְרָה וּמִקְשֵׁי הַתּוֹס' עַל סְבַרְת הַרְשָׁב"ם וְאִי הַלְּכָתָא כַּר' מֵאִי פְּרִיף רְבָא וְר"נ נְמִי לֹא מִיְהֵדֵר דְּוִדָּאִי נְאֻמָּת כו' פְּרַבִּי כו' וּמִפְּחָ זֶה מוֹכִיחִים ר"ת וְר"י דְּהַלְכָה פְּרַבְּנָן וְלַעֲנ"ד לִישָׁב דְּבָרֵי הַרְשָׁב"ם דְּאֵין מִשְׁם הוֹכַחָה פְּלֵל דְּכַד נִדְקָדַק בְּגַמ' דְּקֵאֲמַר ר"נ א"ל לָאוּ מְשׁוּם דְּאַבְעֵי קְלַתִּי' כו' הֲלֹא בְּכָל מְקוֹמוֹת אֵין מְסַפֵּר בְּסוּגִיו' הַתְּלִמוּד כְּשֶׁמְקַשֶּׂה פְּמֵאֵן פִּיחִידָאִי וּמְתַרְץ אַפ"ת רְבֵנָן וְהֵכָא טַעְמָא אַחְרֵינָא וְלְמָה לֹא אָמַר ג"כ רַב נַחְמָן לֹא פְּרַבְּנָן אוֹ אַפ"ת פְּרַבְּנָן וְהֵכָא טַעְמָא דְּאִי בְּעֵי קְלַתִּי' וְעוֹד אִיכָּא לְמִיְדַק בְּדַבְרֵי רְבָא שְׁמִקְשָׁה פְּמֵאֵן כַּר' דְּאָמַר אוֹתִיּוֹת נִקְנִית בְּמִסְרָה הָאִיף מְדַמִּי זֶה לְהַדִּין שֶׁל אוֹתִיּוֹת נִקְנִית

במסירה הלא העובדא של ההיא איתתא איירי שהשלישו הלנה והמלנה לשוןמרו וכמ"ש רש"י ואינו אלא פקדון בינה וכל היכא דאיתא ברשותא דמרא איתא ולא שייך לומר בזה אותיות ניקנית במסירה דלא ניתנו ביזו לשם קנין נאפי' מסירה אין פאן ורש"י נשמר קצת מזה בד"ה אותיות כו' וה"נ קנאתו והוי פדידה כו' רצה לתקן קצת אמנם מ"מ לא דמי אפי' פעוקלא לדני דהלא לא היתה רק שומר וכדי להבין דברי רבא ור"נ נלע"ד דה"פ דמתמה רבא כמאן כר' דאמר אותיות כו' בתמיה ותמיהתו היתה באמת הלא לא דמי פלל להא דר' וכמש"ל דההיא איתתא לא היתה רק שומר ולא נתנו לה לשם קנין וע"ז השיב ר"נ לא מטעם דאי בעי קלתיה ור"ל בנדאי לא דמי האי עובדא להא דאותיות כו' דבהאי איתתא אינה אלא שומר כו' ולא [מהימנא] אלא מטעם אי בעי קלתיה כו' ולכן לא קאמר ר"נ לא פרבנן לפי שי"ל שגם ר"נ סובר דאותיות נקנית במסירה אבל מ"מ לא דמי פלום מהאי עובדא דלא פדברי הרשב"ם ובה מנישב ג"כ מ"ש התוס' עוד ונ"ל ועוד דקאמר התם א"ד לא הימנה ר"נ א"ל רבא והא אבעי קלתיה כו' והשתא אי הלכתא כר' אמאי לא פריף כמאן דלא כר' ור"נ נמי להימנה משום דאותיות נקנית במסירה אלא משמע דאין הלכה כר' כו' ולפי מ"ש לעיל אין פאן רמז הוכחה דלא קי"ל פרבי כו'.

ומה שהקשו התוס' אח"כ לדבריהם מסוגי' דמי שמת מעובדא דאימיה דרב עמרם חסידא ה"ל מלוגא דשטרי כו' א"ל והא לא משף כו' ור"נ השיב דברי ש"מ ככתובים וכמסורים דמי נשמע מזה דר"נ סובר דאם משף קנה והיינו מסירה ואין לחלק בין ש"מ כו' וכמ"ש התוס' וג"כ מגמ' דהפותר ג"כ מוכח פרשב"ם מהא דההוא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי כו' משמע דאי מחיים תפסה קניא כו' והיינו פרבי דניקנית במסירה באמת אף שלכאורה מפאן ראיה לדברי רשב"ם אמנם מ"מ דברי התוס' נכונים בזה דאין מפאן ראיה לדברי הרשב"ם אבל לא מטעמיה שהתוס' כתבו הטעם שהיא לא היתה רוצה לקנות המלנה אלא התם רצה לדחוק היתומים כו' אמנם אין אנו צריכין לכל זה דנדאי אין מפאן ראיה לדברי הרשב"ם דאע"ג דאמר' דאין אותיות נקנית במסירה או במשיכה (דהיינו דבעי מסירה לשם קנין או משיכה לשם קנין) אף שאמר' בגמרא בפ' הספינה ברשות לוקח פינון שקיבל עליו מוכר קנה לוקח אף שלא בא ליד הלוקח לשם קנין מתחלה קנה הלוקח וא"כ גבי ההוא איתתא דאפקידו גבה מלוגמ' דשטרי קנתה אף דלא באה לידה לשם קנין אמנם דלא דמי דהתם לא באו השטרות לידה לשם קנין מתחלה וגם לבסוף אין פאן דעת אחרת שיקנו לה השטרות ומשא"כ בפרייתא דהספינה ברשות לוקח כו' פינון שקיבל עליו מוכר קנה לוקח ועיין בטח"מ סי' קפ"ט בסופו שכתב ואין המקח מתקיים לקונה אא"כ יקניהו לו המקנה אבל אם הנה לו פקדון ביזו וכיון לקנות בסכום ידוע שאמר ליתן לו למפקיד לא קנה דמשמע לכאורה דאף שהיא ברשות לוקח לא קנה דהיינו ברשות הפוקדים אצלו לא קנה ובאמת מרן הקדוש הב"י בספרו הארוך לא הראה לנו מקור מוצא דין זה אכן בספרו ב"ה מצאתי ראיתי שהגיה אבל אם הנה פקדון ביזו אחרים כו' ודברים אלו לקוחים מגמ' דהספינה ועיין מ"ש הב"ח בזה ובמ"ש הטור בס"י ר"י.

ומ"ש התוס' אח"כ מהא דג"פ במחלוקת אביי ורבא בענין אותיות נקנית במסירה אי צריף להביא ראיה כו' ג"כ מוכח דהלכה כר' וזהו דוחק גדול לומר דמחלוקתם אליבא

דמ"ד שְׁסָבַר דְּאוֹתִיּוֹת נִיקְנִית בְּמִסִּירָה וְהַתּוֹסֵ' הוֹכִיחוּ דְרָבָא הֶוְכַרְח שְׁסָבַר דְּאִין אוֹתִיּוֹת נִיקְנִית בְּמִסִּירָה דְּהָא בַּפ' ז"ב מִשְׁמַע דְּסָבַר דְּאִין אוֹתִיּוֹת נִיקְנִית בְּמִסִּירָה עַכ"ל וְהִלְךְ לְשִׁיטְתוֹ דְּלַעֲלֵל וְכַפֵּר הוֹכַחְנוּ לַעֲלֵל דְּאִין לְהוֹכִיחַ מִשֵּׁם כָּלוּם.

ומ"ש הַתּוֹסֵ אַח"כ וְאֲבִי וְדָאֵי סָבַר דְּנִקְנָה בְּמִסִּירָה כּו' וּבַפ' הָאֲשֶׁה שְׁלוּם כּו' וּמִהֶתֵּם יֵשׁ לְהִבְיָא רְאִיָּה דְרָבָא סָבַר אִין נִקְנָה מִדְּמִיָּתִי מִהֶתֵּם כּו' יֵשׁ בְּזָה ג"כ לִישָׁב לְפִי דַעַת הַרְשָׁב"ם כִּי הֵלֵא בְּזָה הַתּוֹסֵ' בְּעֶצְמָם כּוֹתְבִים וְאִין לְדַחוּת כּו' רַק שְׁהַתּוֹסֵ' דּוֹחִי' הַדְּחִי' הַזֹּאת מִדְּקֶאֱמַר מֵאֵי אֲמַרְתָּ דְלִמָּא מְסַר לִיָּה מִשְׁמַע דְּמַפְּחַ זֶה דְּיִיק רָבָא כּו' וְזֶה הַמִּשְׁמַעוֹת נִרְאָה לְדוֹחֵק לְהַתּוֹסֵ' בְּעֶצְמָם לְכֹן פְּתַבוּ מִשְׁמַע כּו' וְלֹא שְׁיֵשׁ מִזֶּה הוֹכַחָה וְא"כ י"ל שְׁהַרְשָׁב"ם וְסִיעֵתוֹ סוֹבְרִים הֵאֵי וְאִין לְדַחוּת לְאַמַּת סְבָרְתֵּם וְהֵאֵי מִדְּקֶאֱמַר מֵאֵי אֲמַרְתָּ דְלִמָּא מְסַר אִין מִשֵּׁם כ"כ מִשְׁמַעוֹת וְאֲדַרְבָּא יֵשׁ לְהִבְיָא רְאִיָּה אִיפְכָא מַגְמ' דַּפ' כָּל הִגֵּט מִהָא דְאֲמַר רָבָא זֹאת אוֹמַרְתָּ כּו' שְׁנֵי יוֹסֵף ב"ש כּו' דְרָבָא סָבַר אוֹתִיּוֹת נִיקְנִית בְּמִסִּירָה כּו' וְכִמוֹ שְׁמַקְשִׁי הַתּוֹסֵ' בְּאַמַּת אַח"כ מַגְמ' דַּפ' כָּל הִגֵּט הַנּוֹ' עַל סְבָרְתֵּם שְׁסָבְרוּ שְׁרָבָא סָבַר דְּאִין אוֹתִיּוֹת נִיקְנִית בְּמִסִּירָה.

וְרִאִיתִי בְּרֵא"ש שְׁהוֹסִיף עוֹד רְאִיּוֹת לְגִירָס' הֵרִי"ף וְהַתּוֹסֵ' אֲמַנָּם יֵשׁ לִישָׁבָם ג"כ אֲלִיבָא דְהַרְשָׁב"ם וְלֹא רְצִיתִי לְהַאֲרִיף בְּזָה יוֹתֵר בְּאַשְׁרֵי שְׁהַרְבָּה מִן הַפּוֹסְקִים פְּתַבוּ לְהָא דְרָשָׁב"ם וְעֵינֵן עוֹד בְּחִידוּשֵׁי הַרְמַב"ן מ"ש בְּזָה א"כ מְכַל הַנּוֹ' לְנִשְׁמַע דְּיֵשׁ צַד וְצִדִּי צָדִדִּין לְשִׁמוּעַ לְדַבְרֵי הַרְשָׁב"ם וְסִיעֵתוֹ עַפ"י סְנִיגוֹת הַתְּלִמוּד אֲמַנָּם מֵהַנְּעֻשָׁה שְׁכָל גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים הֵרֵאשׁוּנִים וְהֵאֲחַרוּנִים לֹא חָשׂוּ לְדַבְרֵי הַרְשָׁב"ם וְסִיעֵתוֹ וְא"כ לַפ"ז בַּנ"ד לְפִי דְבַרֵי הַתּוֹבַע דְלֹא הִיָּתָה בְּמַכִּירְתוֹ רַק מְסִירָה בְּלֹא פְתִיבָה לְפִי דְבַרֵי גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים אִין בְּמַכִּירָה זֶה מִשֵּׁם וּמִשֵּׁא"כ לְפִי דְבַרֵי הַרְשָׁב"ם וְסִיעֵתוֹ מְכִירָה זֶה מְכִירָה גְּמוּרָה וְיָכוֹל הַמְּוַחֲזָק לֹאמַר קִים לִי כְּהַרְשָׁב"ם וְסִיעֵתוֹ וְכִמוֹ שְׁמִבְּנוֹאֵר בְּשָׂאֵר פּוֹסְקִים וְעֵינֵן בְּמַהֲרַש"ח וּבְכַנְסַת הַגְּדוּלָה שְׁמִבְיָא שְׁם שְׂאֵר פּוֹסְקִים.

ובכ"י שֶׁל נִכְרִי אִם הוּא בְּתוֹרַת מְכִירָה הוּא מְחַלְקֵת בֵּין הַפּוֹסְקִים וְעֵינֵן בְּתַשׁוּ' ה"ה מַהֲרַש"ךְ ח"ב ס' קמ"ו וה"ה מַהוֹר"ר בְּצִלְאֵל אֲשַׁפְּנִזִי ס' ל"ו וּבְתַשׁוּ' ה"ה מַהֲרִי"ט חֶלֶק ח"מ ס' צ"ה וְאֵף שְׁבַאֲמַת יֵשׁ לְחַלֵּק בְּכ"י שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְשֶׁל גוֹי אֲבָל ז"א וְזֶהוּ דוֹקָא בְּמִסִּירָה בְּלֹא פְתִיבָה אֲבָל בְּכַתִּיבָה וּבְמִסִּירָה מוֹדִים בְּכַתֵּב יָד שֶׁל גוֹי זוֹלַת ה"ה מַהֲרַש"ךְ בְּתַשׁוּב' הַנּוֹ' שְׁנִסְתַּפֵּק בְּזָה וְהַנְּלַע"ד כְּתַבְתִּי.

אֲנִכִּי עֶפֶר וְאֶפְרַיִם מִבֵּית אֶהְרֹן מוֹוִילְנָא: שְׂאֵלָה קָכוּ נְדַרְשִׁיתִי לְאַשְׁרֵי שְׁאֲלוּנִי עַל אוֹדוֹת הַקְּטָטוֹת וּמְרִיבוֹת שְׁהִיָּה בֵּין שְׁנֵי הַצְּדָדִים וְהִלְךְ צַד א' לַב"ד יָפָה דַּק"ק שְׁאֲלוּנִיקוּ וְהִבְיָא אֲתוּ עִמּוֹ פְּסָקִים שְׁהִדִּין עִמּוֹ ע"ד צְדִיק הֵרֵאשׁוּן בְּרִיבוּ וְכֹאשְׁרֵי בָּא עִם הַפְּסָקִי שְׁפִידוֹ תַבַּע לְצַד הַשְּׁנֵי שְׁיָקִיִּים כָּל מֵה שְׁכַתוּב שֵׁם וְצַד הַשְּׁנֵי אֲמַר לֹא שְׁיָתֵן לֹא הִהָעֵתֵק מִהַפְּסָקִים שְׁהִבְיָא מִשֵּׁם וּמֵאִיזָה טַעַם דְּנִוּוּ אוֹתוֹ בְּלִי יְדִיעֵתוֹ וְהִצַּד שְׁהִבְיָא הַפְּסָקִים אִינוּ רוֹצֵה לִיתֵן הִהָעֵתֵק מִן הַרְאִיּוֹת הַמְּבִנוֹאֲרִים רַק הַשְּׂאֵלָה וְסוֹף הַפְּסָק וְנִשְׂאֵלְתִי לְהוֹרוֹת לְהֵם הַמְּעֻשָׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן וְהִדִּין עִם מִי.

תַּשׁוּבָה נִלְע"ד שְׁמַחְוִיבִים הִצַּד שְׁהִבְיָא הַפְּסָקִים לִיתֵן לְהִצַּד שְׁכַנְגְּדוֹ הִהָעֵתֵק מִהַפְּסָקִים מְרִישָׂא לְסִיפָא בְּלִי שׁוּם הָעֵלְמָה וְיַדַּע מֵאִיזָה טַעַם דְּנִוּוּ אוֹתוֹ אֵף שְׁמִבְּנוֹאֵר בְּפּוֹסְקִים שַׁב"ד הַגְּדוּל א"צ לְכַתּוּב מְאוּמָה לְבַע"ד אֲמַנָּם ז"א חֲדָא שְׁהִרִי פְתַב הַרְמַב"ם וְסִיעֵתוֹ שְׁאִין לְנוּ

עֵתָהּ בְּזִמְנוֹנוֹ דִּין ב"ד הַגְּדוֹל וְאֵף לְפִי דַעַת שְׁאֵר הַפּוֹסְקִים שֶׁב"ד חָשׁוּב שֶׁכָּל דוֹר וְדוֹר מְקַרֵּי ב"ד הַגְּדוֹל אֵיבְרָא ז"א חֲדָא דְהֵלֵא מְבוֹנָאָר בְּגַמ' וּפּוֹסְקִים דְּאִין ב"ד פְּחוּת מַג' אִם לֹא כְּשֶׁקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם אוֹ שֶׁהוּא מְנוֹמָקָה לְרַבִּים וְכַתֵּב מֵהֵרִי"ו וְשְׁאֵר פּוֹסְקִים שֶׁהֵאִידְנָא אִין לָנוּ דִּין יְחִיד מְנוֹמָקָה וּא"כ מַכ"ש שֶׁיְחִיד א' אִין לוֹ דִּין ב"ד הַגְּדוֹל וְאֵף אִם שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה מְסַפְּיָמִים לְדַעַת א' מ"מ לֹא מְקַרֵּי ב"ד אִם לֹא שֶׁהִתְאַסְּפוּ יַחַד וְנִשְׁאוּ וְנִתְּנוּ בְּדָבָר בְּיַחַד וְלֹא כְּשֶׁכָּל אֶחָד פֶּתַח דַּעַתוֹ בְּפָנָי עֲצָמוֹ כְּמוֹ בְּנ"ד, וְדָבָר זֶה אָנוּ לְמִידִים מִתְּשׁוּבַת הַרְשָׁפָא ז"ל הוֹבָא בְּטַח"מ ס' י"ג וְסִיִּים שֶׁם וְאִין רוֹב בְּכ"מ אֲלָא רוֹב הֵבָא מִתּוֹךְ הַכָּלָל וּמִתּוֹךְ הַמִּשְׁאָ וּמִתָּן עִם הַכָּלָל הָאֵלּוּ הֵכִי כו' לֹא עָשׂוּ וְלֹא פְּלוּם עַכ"ל וְכֵן מְצִינוּ בְּסִנְהֶדְרִין שְׁדָּנִין ד"נ בְּכ"ג וְאִתְּ"פ יְהֵא נִידוֹן עַפ"י הָרוֹב שֶׁהֵם י"ב וְכֵן הִדִּין בְּד"מ שֶׁהֵם בְּג' וְאִמְרִי שְׁנַיִם שְׁדָּנוּ לֹא הָיוּ ב"ד לְעִנְיָן פְּמָה דְּבָרִים כְּמִבְּנוֹאָר בְּפּוֹסְקִים וְאֵעַפ"י שֶׁהֵשִׁיב מְסַפְּיָמִים לְדַעַת א' וְאִין מִתְּלוֹקָת בֵּינֵיהֶם אֲלָא שְׁאִין הוֹלְכִים אַחַר הָרוֹב אֲלָא כְּשֶׁהָיוּ כְּוָלָם שֶׁם וְכְּמִבְּנוֹאָר הַכָּל בְּתִשְׁבָּא ה"ה מֵהֵרִי"ט בְּס' נ"ח בְּח"א וּבְתִשְׁבָּא הַרְשָׁד"ם ח"א ס' פ"ב וְכֵן בְּתִשְׁבָּא ה"ה מֵהֵרִי"ט ח"ב וּמַכ"ש בְּנ"ד שֶׁלֹּא הָיוּ אִפִּי' שְׁנַיִם יַחַד שֶׁהִסְפִּימוּ לְדַעַת א' רַק שֶׁכָּל א' פֶּתַח דַּעַתוֹ בְּפָנָי עֲצָמוֹ דְּאִין לֵהֶם דִּין ב"ד כָּלָל דְּלֹא מְקַרֵּי רוֹב אֲלָא בְּאַסְיָפָה וּמִתּוֹךְ מִשְׁאָ וּמִתָּן וְכֵן מְבוֹנָאָר בְּתִשְׁבָּא ה"ה הַרְלֵנ"ח בְּפִסְק הַסְּמִיכָה ע"ש וְכָל הַפּוֹסְקִים מְלִיאִים עַל גְּדוּתָם וּמַכ"ש שְׁאִינֶם נִקְרְאִי' ב"ד אֲלָא בְּאַסְיָפָה.

וְאֵף אִם נֹאמַר דִּישׁ בְּזִמְנוֹנוֹ דִּין יְחִיד מְנוֹמָקָה וְגַם נֹאמַר דִּישׁ לוֹ דִּין ב"ד הַגְּדוֹל אֵף שֶׁלֹּא הִתְאַסְּפוּ בְּיַחַד מ"מ אִינוּ דוֹמָה נ"ד לְזֶה דֵּה"מ אִם הַב"ד הַגְּדוֹל בְּעֲצָמָם אִינֶם רוֹצִים לְכַתּוֹב הַטַּעַם אֲזִי אָנוּ אוֹמְרִים דְּאִינֶם מְחַוְּיָיְבִים לְכַתּוֹב שׁוּם דְּבָר לְבַע"ד וּמִשְׁא"כ כְּשֶׁב"ד הַגְּדוֹל בְּעֲצָמָם פֶּתְחוּ הַטַּעַם מֵאִיזָה טַעַם דָּנוּ בְּנִדְאֵי לֹא מֵרֵאשׁ בְּסִתְרָא דְּבָרוֹ אֲשֶׁר הֵאָרִיכוּ לְמַעֲנֵיתָם וּבְנִדְאֵי דַעַתָּם שֶׁגַּם הִצַּד שֶׁכְּנִגְדוֹ יֵרָאֵה וְיִבִּין הַטַּעַם שְׁדָּנוּ אוֹתוֹ שֶׁמְחַוְּיָיְבִיב אוֹתוֹ הִצַּד שֶׁבִּידוֹ הַפְּסָקִים לִיתָן הַהֲעָמָק לְהִצַּד שֶׁכְּנִגְדוֹ מֵרִישָׁא לְסִיפָא וּמַכ"ש שֶׁלֹּא עָמְדוּ בְּפָנֵיהֶם שְׁנֵי הַצְּדִידִים רַק צַד א' פְּשִׁיטָא שֶׁמְחַוְּיָיְבִיב לִיתָן הַהֲעָמָק לְהִצַּד שֶׁכְּנִגְדוֹ עַד גְּמִירָא עִם כָּל הַרְאָיוֹת הַמְּבוֹנָאָרִים שֶׁם וְהִצַּד שֶׁכְּנִגְדוֹ מְחַוְּיָיְבִיב לְהִשְׁיֵב לְהִצַּד שֶׁבִּידוֹ הַפְּסָקִים עַד שִׁיתָן לוֹ הַהֲעָמָק כְּנ"ל בְּלִי הַעֲלָמַת דְּבָר וְהַנְּלַע"ד כְּתַבְתִּי שְׁתִּי אוֹתִיוֹת בְּרַגְעָא כְּמִימְרִיהָ.

אֲנָכִי עֶפְרָא וְאַפְרָאִים מְבִית אֶהְרֹן מוֹוִילְנָא. שְׁאֵלָה קַחוּ נִשְׁאֵלְתִי אִמְאֵי דְקִי"ל בְּגַמ' וּבְטַח"מ ס"ק ג' דְּשׁוּמָא הֶדְרִי וְאִמְרִי בְּטוֹר ס' ק"א בְּשֵׁם בָּא מְלִנָּה לְגַבּוֹת חוֹבּוֹ וְרַצָּה הַלְוָה לִיתָן לוֹ מְטַלְטְלִין אוֹ מְעוֹת כּוֹפִי' אֵת שִׁיתָן לוֹ קַרְקַע וְקִשָּׁה ע"ז הֵלֵא אֵף אִם נָתַן לוֹ קַרְקַע מְסַלֵּק אוֹתוֹ בְּזוּזֵי ב"ד וּמַכ"ש עֵתָהּ שְׁבָא לְסַלֵּק אוֹתוֹ בְּמְעוֹת תְּכַף מַכ"ש שְׁאִין לְכוּפּוֹ לְסַלֵּק אוֹתוֹ בְּקַרְקַע כְּשִׁישׁ לוֹ מְעוֹת.

תְּשׁוּבָה נִלְע"ד דֵּהִטַּעַם דְּאַמְרִינָן שׁוּמָא הֶדְרִי מִשׁוּם וְעֵשִׂיתָ וְהַטּוֹב וְאִמְרִי גְּבִי דִינָא דְב"מ אֲזִיל וּמְטַרְחָא וְאִיִּיתִי כְּאִן דְּב"מ מִשׁוּם דְּכ"מ שִׁישׁ רִיעוּתָא לְמוֹכַר אִין בּוֹ מִשׁוּם הַיִּשְׁרָא ג"כ הַטַּעַם כִּי הָא דְשׁוּמָא הֶדְרִי דֵּהִינּוּ דִּנְקָא גְּבִי אַגְבִּיָּה בַע"כ כְּשֶׁאֲגַבִּיָּה מִדַּעַתְהָ וְא"כ מִתְּחִלָּה רַצָּה הַמְּלִנָּה שִׁיתָן לוֹ מְעוֹת וְהַלְוָה לֹא הִזְהִלוּ מְעוֹת וְהוֹכְרַח לִיקַח מִמֶּנּוּ קַרְקַע עַפ"י הַשׁוּמָא אֲזִי אִתְּ"פ כְּשֶׁבָּא לְסַלֵּק אוֹתוֹ בְּמְעוֹת אִמְרִי' שׁוּמָא הֶדְרִי מִשׁוּם וְעֵשִׂיתָ הַיִּשְׁרָא וְהַטּוֹב כִּי מִתְּחִלָּה רַצָּה לִיקַח מְעוֹת מִשְׁא"כ עֵתָהּ שְׁאִינֶם רוֹצִים לִיקַח מְעוֹת אֲבָל כְּשֶׁהַמְּלִנָּה רוֹצָה מִתְּחִלָּה קַרְקַע אֲזִי לֹא שִׁיָּךְ לְסַלֵּק אוֹתוֹ מִשׁוּם וְעֵשִׂיתָ הַיִּשְׁרָא וְהַטּוֹב כִּי מֵהֵאִי טַעְמָא

שְׂרָצָה לִיקַח קִרְקַע וּבְמִקוֹם פְּסִידָא דְמוֹכֵר אוּ הַמְלִינָה לֹא תִיקְנוּ וְעֵשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב וְגַם י"ל כְּפִשׁוּטוֹ דַּמ"ש בְּסִי' ק"א הָיִי דְוּמְיָא דְאַגְבִּי' מְדַעְתִּי' כִּי כְּשֵׁיִשׁ לֹו מְעוֹת אֲזֵי אֵין צְרִיכִים הַב"ד לְשׁוּם לֹו קִרְקַע בְּחוּבוֹ רַק שְׂיִתֵּן לֹו קִרְקַע וְלֹא מְעוֹת מִשָּׂא"כ גַּבֵּי שׁוּמָא הֶדְרִי וְיִשׁ רוּצִים לְחַלֵּק כִּי הַב"ת הַנְּ"ל מִיִּירִי דְעֵשְׂאָה הַקִּרְקַע אֶפּוֹתִיקִי וּז"א לְמַעֲיִין שָׁם וְהַנְּלַע"ד פְּתַבְתִּי: וְשָׂאֵלָה קַכַּח נְשֵׂאֵלְתִי מִן הַגְּבִיר כַּה"ר אֶלֶיָּה בֵּר' יְדִידִיָּא אֹדוֹת שְׁנַתְּמַנָּה לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס עַל הַיְתוּמָה בֵּת אַחִיו הַמְּנוּחַ הַנְּעֵלָה הַגְּבִיר כַּה"ר יְאַנְדָּה בֵּר' יְדִידִיָּא שְׂהִיא מְשֻׁנְדָּת לְבְנֵי הַבְּחוּר הַנְּחַמָּד כַּמְהוּר"ר אֶרִיִּהוּדָה לִיב הַפְּהוּ.

וְעַתָּה הַגִּיעַ הַתּוֹר וַיְמִי הַנְּשׂוֹאִין מְמַשְׁמֵשִׁין וּבְאִין וְרוּצָה מְמַנָּה פִּיטוּרִין קְוֹדֵם שְׂיֹוצִיא עֲזוּבוֹן אֲבִיָּה מִתַּחַת יְדוֹ תְּשׁוּבָה אֲף שְׁמֵן הָרְאוּי הֵיָה לְסַלֵּק עֲצָמֵי מְנַדוֹן זֶה בְּאַשְׁרֵי שְׂהַדְּבָרִי הָאֵלָה הַמָּה נוֹגְעִים לְבְנֵי הַחֲכָם נִר"ו שְׂהוּא מִיִּנְעַד לְבֵת אַחִיו הַיְתוּמָה הַנְּז' אֲף בְּאַשְׁרֵי שְׁנַלַע"ד שְׂהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים בְּגַמ' וּבְפּוֹסְקִים הַשְּׂיִיכִים לְנַדוֹן זֶה אֲף לְמַתְחִילִים כְּמוֹ שְׂאַבְאָר אַח"כ לְכֵן לֹא מְנַעַתִי אֶת עֲצָמֵי מְלַכְתְּנוֹב דְּלַתוֹת שְׁלֵשׁ וְאַרְבַּע בְּנַדוֹן הַנְּז'.

הֵנָּה מְבוֹאָר בְּגַמ' דְּגִיטִין פ' הַנְּזָקִין מְחַלְקֵת דְּאַבָּא שְׂאוּל וּת"ק בְּאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׂמִינָהוּ ב"ד אוּ אֲבִי הַיְתוּמִים דְּאַבָּא שְׂאוּל סְבֵר שְׂאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׂמִינָהוּ ב"ד יִשְׁבַּע וּמִינָהוּ אֲבִי הַיְתוּמִים לֹא יִשְׁבַּע וְכַמְבוֹאָר הַטַּעַם בְּגַמ' שָׁם וְכָל הַפּוֹסְקִים הַמְּפּוֹרְסִים הָרִי"ף וְהָרָא"ש וְהָרַמְבַּ"ם וְשָׂאָר פּוֹסְקִים פֶּה אֶחָד מְסַפִּימִים דְּהַלְכָה כְּאַבָּא שְׂאוּל הַנְּז' וְדִלָּא כַּת"ק וְשְׂבֵר אִיפְכָּא דְּמִינָהוּ אֲבִי הַיְתוּמִים יִשְׁבַּע וּמִינָהוּ ב"ד לֹא יִשְׁבַּע וְכַתְּבַר הָרַבָּב"ד וְהַטוּר מְבִיאֵו בְּסִי' ר"ץ דְּאִין ב"ד יְכוּלִין לְמַנּוֹת אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס לְהַאֲמִינוּ בְּלֹא שְׂבוּעָה וְאַף שְׂהָרָא"ש חוֹלֵק עָלָיו וְכַתְּבַר שְׂאָם יִרְאֶה לְב"ד שְׂהוּא תּוֹעֵלֵת לִיתוּמִים שְׂלֹא מְצָאוּ בְּעִנְיָן אַחַר כּו' רִשְׁאִין לְמַנּוֹתוֹ אֲף בְּלֹא שְׂבוּעָה הֵיִינוּ דְּנוֹקָא בְּתַחֲלַת הַמִּינוּי אֲבָל לְבַסוּף אַחַר שְׂרוּצָה לְהַסְתַּלֵּק מֵאַפּוֹטְרוֹפּוֹסוֹת אֵינָם יְכוּלִין לְפַטוּר אֶת עֲצָמָם בְּלִי שׁוּם שְׂבוּעָה וְאִם אָמַר יֹאמֵר הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׂאִינוּ רוּצָה לְמַסְנֵר הַנְּכַסִּים לִיתוּמָה עַד שְׂתַתֵּן לֹו פְּטוּרִים וּמְחִילָה שְׂלֹא תִשְׁבַּיעַ אוֹתוֹ גַּם בְּזֶה אֵינוּ יְכוּל לְפַטוּר עֲצָמוֹ בְּלִי שְׂבוּעָה וְכַמְבוֹאָר בְּתַשׁוּ' מֵהַר"מ טְרַאגִי ח"א ס' שִׁמ"ו שְׂפַתְּבַר שָׁם אֶפְטְרוֹפּוֹס שְׂרוּצָה לְמַסְנֵר הַנְּכַסִּים לִיתוּמִים אֵין הַיְתוּמִים חֲיִיבִים לַעֲשׂוֹת לֹו שְׂטַר מְחִילָה אֲלֵא שְׂיִזְדוּ בְּפָנֵי עֲדִים שְׂקִיבְלוּ מִן הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס סָף כְּףֹ וְאֵינָם חֲיִיבִים לְהוֹדוֹת שְׂקִיבְלוּ כֹּל נְכַסֵּי אֲבִיהֶם כּו' וַא"כ מוֹכַח מְזֵה דְּאִין הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס יְכוּל לְתַפְּנוֹס הַנְּכַסִּים שְׂל הַיְתוּמִים עַד שְׂיִתְּנוּ לֹו פְּטוּרִים.

וְאֵין לֹוֹמֵר דְּשָׁם בְּתַשׁוּ' ה"ה הַמְּבִי"ט הַנְּ"ל אֵיִירִי שְׂרוּצָה הָאַפְטְרוֹפּוֹס לְמַסְנֵר הַנְּכַסִּים דְּהֵיִינוּ בְּרַצוּנוֹ הַטּוֹב אֲזֵי אֵינָם צְרִיכִים לִיתֵּן לְהָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס פְּטוּרִים וּמְחִילָה אֲבָל כְּשְׂרוּצָה לְתַפְּנוֹס בְּנְכַסִּים שְׂל הַיְתוּמִים שְׂאִינוּ רוּצָה לְמַסְנֵר לָהֶם עַד שְׂיִתְּנוּ לֹו פְּטוּרִים יְכוּל לְתַפְּנוֹס אֶת הַנְּכַסִּים כּו' אֲבָל ז"א חֲדָא דְּמַשְׁמַעוֹת הַמְּבִי"ט בְּתַשׁוּ' הַנְּז' אֵינוּ כֵּן דְּאַף שְׂפַתְּבַר הַמְּבִי"ט הַלְּשׁוֹן אֶפִּילוֹ שְׂרוּצָה לְמַסְנֵר הַנְּכַסִּים כּו' פִּירוּשׁוֹ שְׂרוּצָה לְמַסְנֵר הַנְּכַסִּים לִיתוּמִים דְּהֵיִינוּ עַל תְּנַאי שְׂיִתְּנוּ לֹו פְּטוּרִים וְע"ז כְּתַב הַמְּבִי"ט דְּאֵינָם צְרִיכִים לִיתֵּן לֹו פְּטוּרִים כּו' דַּל"כ מֵהִיכִי תִיתִי שְׂיִתְּנוּ לֹו פְּטוּרִים אִם לֹא תִבַּע הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס מֵהֶם וְעוֹד בֵּר מִן דִּין אִם יוֹעִיל טַעְנָה זֹו שְׂיִכּוּל לְתַפְּנוֹס הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס אֶת הַנְּכַסִּים עַד שְׂיִתְּנוּ לֹו פְּטוּרִים א"כ מָה הוֹעִילוֹ חֲכָמִים בְּתַקְּנָתוֹ שְׂאַמְרוּ בְּמִינָהוּ ב"ד שְׂיִשְׁבַּע הֵלֹא כֹּל אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס יְכוּל לְפַטוּר עֲצָמוֹ מִן

השבועה כְּשִׁירְצָה לְתַפְּנוֹס בְּנִכְסִים עַד שְׁתַּנּוּ לוֹ פְּטוּרִים אֲלָא וְדַאי נְשַׁמְקַע הַדְּבָר וְלֹא נֶאֱמַר.

וְזוּלַת הַנּוֹז' אֵינּוּ יָכוֹל לְתַפְּנוֹס בְּפִקְדוֹן עֲבוּר הַפְּטוּרִים וְכַמ"ש מֵהַרִּי"ו בְּתַשׁוּ' סִי' ל"ה וְנ"ל אֲכַן מ"ש שֶׁר' יְקוּתִיאֵל מוֹדָה שְׁחֵיב כּו' וְאֵינּוּ רוּצָה לְפָרְעָם עַד שֶׁר' מ' וְאֲשַׁתּוּ יִתְּנוּ לוֹ פְּטוּרִי' אִם אֵיתָא הָכִי לָאו דִּינָא קְאָמַר כּו' ע"ש וְכ"כ שָׁם בְּסִי' כ"א וּבְעַל הַמַּפָּה הִבִּיאוּ בַטַח"מ סִי' ע"ב סְעִיף י"ז וְמָה הֵתֵם דָּאֵית לֵיה מְגוּ וְאִפ"ה אֵינּוּ יָכוֹל לְתַפְּנוֹס הַמָּמוֹן בְּשִׁבִיל הַפְּטוּרִים וְכַמ"ש בַּנ"ד דָּאֵין לוֹ מְגוּ בְּאֲשֶׁר שְׁפָכַר נִתְחַיֵּיב בְּקוּשְׁרֵי הַתְּנָאִים לְתַת הַנְּדוּוּנָא לְבַת אֲחִיו וְל' בְּכֶסֶף מְלֵא יִתְנַנֵּה וְשֶׁאֵר הַדְּבָרִים הַמְבֹאָרִים שָׁם לִיכָא מֵאֵן דְּפְלִיג דָּאֵינּוּ יָכוֹל לְתַפְּנוֹס הַמָּמוֹן בְּשִׁבִיל הַפְּטוּרִים א"כ וְכֵינּוּ לְדִין שְׁהָאֲפוּטְרוּפוֹס שְׁמִינְהוּ ב"ד אֵינּוּ יָכוֹל לְפִטוּר עֲצָמוּ בְּלִי שְׁבוּעָה רַק שְׁצָרִיף לִישְׁבַע בְּנִק"ח כְּעֵין דְּאוּרִייתָא שְׁבוּעַת הַמְשָׁנָה שְׁנָשָׂא בְּאִמּוּנָה בְּנִכְסֵי הַיְתוּמָה וְשֶׁלֹּא בְּזָבֻז כְּלוּם מְנִכְסֵי הַיְתוּמָה מֵה שְׁאֵינּוּ לְתוּעֵלַת הַיְתוּמָה וְשֶׁלֹּא עֵיכָב בְּיָדוֹ כְּלוּם מְשַׁל הַיְתוּמָה.

אִף בְּאֵם תֵּאמַר הַיְתוּמָה שְׁתַּנּוּ לָה חֻשְׁבוֹן צְדָק מִמַּעוֹת שְׁכָא לִידוֹ מְנִכְסֵיהָ הִנֵּה לְכֹאוּרָה מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַגַּמ' וְהַפּוֹסְקִים שֶׁא"צ לִיתָן חֻשְׁבוֹן דְּהֵלֵא מְבֹאָר הוּא בַּגַּמ' דְּגִיטִין שָׁם וְנ"ל הָאֲפוּטְרוּפוֹסִים תּוֹרְמִין וּמַעֲשָׂרִין לְהַאֲכִיל וְלֹא לְהַנִּיחַ כּו' וְאֵין פּוֹסְקִין עֲלֵיהֶן צְדָקָה וְאֵין פּוֹדִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשְּׁבוּיִין כּו' וְצָרִיף לְחֻשְׁבַּ עֲמָהּ בְּאַחְרוּנָה רִשְׁבַּג"א א"צ וְהִלְכָה כְּרִשְׁבָּ"ג וְכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם פִּי"א מֵהַל' נְחֻלוֹת כְּשִׁיגְדְלוּ הַיְתוּמִי' נוֹתֵן לָהֶם מָמוֹן מוֹרִישָׁם וְא"צ לַעֲשׂוֹת חֻשְׁבוֹנוֹת אֲלָא אוֹמַר לָהֶם זֶה הַנְּשֶׁאֵר וְנִשְׁבַּע בְּנִק"ח שְׁלֵא גְזַלְם כְּלוּם כּו' וְא"כ מִשְׁמַע דָּאֵין הָאֲפוּטְרוּפוֹס צָרִיף לִיתָן חֻשְׁבוֹן רַק שְׁנִשְׁבַּע בְּנִק"ח שְׁלֵא גְזַלְם כְּלוּם וְה"ה בַּנ"ד.

אֲמַנָּם נִרְאָה דְּנֻקָא שְׁיִיף בְּאֲפוּטְרוּפוֹס א' שְׁמִינְהוּ ב"ד אֲזַ א"צ לִיתָן חֻשְׁבוֹן כִּי מִי יוֹכַל אוֹתוֹ אֲבָל אִם שְׁנֵי אֲפוּטְרוּפוֹסִים הֵם שְׁמִינְהוּ ב"ד צָרִיכִין לִיתָן חֻשְׁבוֹן לְחֻבְרִירוֹ כִּי חֻבְרִירוֹ יוֹכַל לְהַכְחִישׁוֹ אִם הַהוּצָאָה הַזֹּאת נַעֲשִׂית בִּידֵיעָתוֹ וְגַם הַחֻשְׁבוֹן שְׁלוֹ הוּא אֲמַת וְצְדָק וְכֵן מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם פִּי"א מֵהַל' הַנּוֹז' בְּלִשׁוֹן יַחִיד וְהַבְּאֵתִי לְעֵיל לְשׁוֹנוֹ דְּהֵינּוּ כְּשִׁיגְדְלוּ הַיְתוּמִים נוֹתֵן לָהֶם מָמוֹן מוֹרִישָׁם כּו' וְנוֹתֵן לָהֶם הוּא לְשׁוֹן יַחִיד כּו' וְא"כ מִשְׁמַע מְזָה אֲבָל כְּשֶׁנִּתְמַנּוּ שְׁנֵי אֲפוּטְרוּפוֹסִים צָרִיכִים לַעֲשׂוֹת חֻשְׁבוֹן דְּהֵינּוּ שְׁתַּנּוּ חֻשְׁבוֹן א' לְחֻבְרִירוֹ וְא"כ אֲפֻשֶׁר לִפ"ז הוּאִיל וְצָרִיף בְּלֵא"ה לִיתָן חֻשְׁבוֹן לְחֻבְרִירוֹ אֲזַ יִהְיֶה הַחֻשְׁבוֹן ג"כ בְּפִנֵי הַיְתוּמִים.

אֲכַן פֶּד מְעֵינְתָּ בְּדַבְּרֵי ה"ה מֵהַרִּי"קו שׁוֹנֶרֶשׁ כ"ב תְּמַצָּא שֶׁמ"ש הַרְמַב"ם כְּשִׁיגְדְלוּ הַיְתוּמִים א"צ לַעֲשׂוֹת חֻשְׁבוֹן כּו' לָאו דְּנֻקָא בְּיַחִיד אֵיִרִי אֲלָא אִף בְּב' אֲפוּטְרוּפוֹס אֵינָם צָרִיכִים לִיתָן חֻשְׁבוֹן בְּפִנֵי הַיְתוּמִי' וְנ"ל מֵהַרִּיק"ו שָׁם בְּעֶסֶק הַטְּעָנוֹת וְתַבִּיעוֹת שְׁהֵיָה בֵּין הַר' בְּרוּף כּו' וּבֵין הַר' שְׁמוּאֵל כּו' עַד רֵאשׁוּנָה עַל מָה שְׁתַּבַּע הַר"ש מַר' בְּרוּף שְׁיַצְדִּיק חֻשְׁבוֹנָתוֹ מִמָּה שְׁנַעֲשָׂה אֲפוּטְרוּפוֹס כּו' עַל נִכְסֵי אֲחִיוּתֵיהֶם כּו' וּפֶסֶק שֶׁא"צ לַעֲשׂוֹת חֻשְׁבוֹן וְנ"ל שָׁם שֶׁהַר' בְּרוּף הִשִּׁיב שְׁאֵין עֲלָיו לְהַצְדִּיק חֻשְׁבוֹנוֹ בְּאֲשֶׁר שְׁהַצְדִּיק חֻשְׁבוֹנוֹ לְפָנָי אִם הַיְתוּמוֹת בְּמַעֲמַד אֲנָשִׁים נִכְבְּדִים כּו' וּמֵאֲז הוּשַׁם הַמַּעוֹת בְּיַד ר' אַבְרָהָם מְקַרִּימָה שְׁנַעֲשָׂה אֲפוּטְרוּפוֹס גַּם הוּא עִמּוֹ וְשִׁיִּלְכוּ לְפָנָי ר' אַבְרָהָם מְקַרִּימָה וְיַצְדִּיק חֻשְׁבוֹנוֹתוֹ כּו' וְע"ז פֶּסֶק שֶׁא"צ לִיתָן חֻשְׁבוֹן וְנ"ל שָׁם וְלֹא מִיבַעֲיָא מִשׁוּם שֶׁהַר' בְּרוּף מוֹכֵן לְהַצְדִּיק

חשבונותיו דנדאי די בכף מאחר שגם הוא נתמנה אפוט' עמו כו' וא"כ משמע אף בשני אפוט' אינם צריכי' ליתן חשבון.

ואף שמינים נשם מוהריק"ו ו"ל ו"ל אלא אפילו לא הנה שום אדם משים חשבון פיון שהר' ברוך משלם ליתומים הנ"ל דבר ראוי וקשוב א"צ שום חשבון כו' פי אם לישיבע שלא גזלם ולא עיפב משלקהם פלום כו' וא"כ משמע מדברי מהריק"ו דהטעם הוא דנקא דאין צריף ליתן שום חשבון היינו מחמת שמשלם ליתומות דבר ראוי וקשוב אז ומשמע מזה אכל אם אינו נותן להיתום דבר ראוי וקשוב אז צריף ליתן חשבון.

אמנם ז"א דאף שמהריק"ו נותן טעם שאינו צריף ליתן חשבון מחמת שנותנים ליתומות דבר ראוי וקשוב זהו לרונח' דמילת' אבל לעיקרא דדינא אף שאינו מוסר להם דבר ראוי וקשוב אינם צריכים ליתן חשבון שהרי מביא ראיה מדברי הרמב"ם הנז' והרי"ף שם שפסק פריש"ג דא"צ לחשב עמהם באחרונה וגם מדברי הרמב"ם פי"א דנחלות הנז' דא"צ ליתן חשבון ומסיים שם מהריק"ו ו"ל ו"ל לה בהדיא דאין האפוטרופסים צריכי' לעשות חשבון אלא נשבעים שלא גזלו היתומים א"כ מוכח מזה תרתי חדא שמביא ראיה מהפוסקים הנז' דאף דאינו נותן ליד היתומים דבר קשוב מ"מ א"צ ליתן חשבון וגם מוכח מזה דאף שדברי הרמב"ם בלשון יחיד אמורים מ"מ דברי מהרי"קו שכתב אלא נשבעים שלא גזלו כו' משמע אפילו בשני אפוט' א"צ ליתן חשבון.

ואף שי"ל שמ"ש מהרי"ק לשון רבים נשבעים שלא גזל קאי באפוטרופסים דעלמא וכמ"ש בפ"ב דקדושין עלה נ"א מאי בוגרות בוגרות דעלמא וגם בסנהדרין פ"ג עלה כ"ז מאי שבועות שבועות דעלמא וגם שם בפ"ק מאי נפשות דעלמא וגם ביבמות פ' ר"ג עלה נ"ג מאי צריכות צריכות דעלמא וכן בכמה מקומות בתלמוד וא"כ ה"ה בלשון מהרי"קו יש לפרש כן.

אבל כד מעיינת שם תמצא שז"א חדא דעונדא דמהרי"קו הנה בב' אפוט' ואז ליזל בתר טעמא המבואר בגמ' ובפוסקים הטעם דאפוטרופוס שמניהו ב"ד א"צ ליתן חשבון היינו לפי שצריף לישיבע וזהו שכתב מוהרי"קו באפוטרופוס שמניהו היתומים הואיל וא"צ לישיבע צריף ליתן חשבון וכ"כ המרדכי פרק הנזקין בשם מהר"מ והביא דבריו הרב המפה סימן ר"צ סט"ז ע"ש א"כ משמע שעיקר הטעם הוא שמניהו ב"ד א"צ ליתן חשבון לפי שצריף לישיבע שלא גזל ולא עיפב בידו פלום משלקהם וא"כ מה לי באפוטרופוס א' או בשני אפוטרופוסים וכן משמע כל הפוסקים והנה בידי להאריף בזה בדברי הפוסקים ובסוגית הש"ס.

אף באשר שהגביר הר' אליה האפוטרופוס הנז' שנתמנה מפי ב"ד עם האפוטרופוס השני אלצוני להשיב על שאלתו ולא נתנני השיב רוחי פדי שיהנה פטור קודם הנשואין של היתומה בת אחיו המשודכת לבני הבחור הח' המופלג נר"ו וימי הנשואין מממששין ובאין לכן השבתי לו בקצרה.

ויכללא דמילתא מפל הנז' שאפוטרופוס שמניהו ב"ד א"צ ליתן חשבון הואיל וצריף לישיבע אמנם אעפ"י שאינו צריף ליתן חשבון כפר ידוע מ"ש הרמב"ם שם ו"ל אעפ"י שאין אפוטרופוס צריף ליתן חשבון כמו שבארנו צריף לחשוב בינו לבין עצמו לדקדק

וילהזרה הרבה מאביהם של יתומים שהוא רוכב בערבי כו' עכ"ל ועיין בטח"מ סי' ר"ץ
בכח מחויבים האפוטר' לחשוב ביניהם חשבון צדק ולדקדק בחשבון היטב ואח"כ ישבע
הר' אליה הנ"ל שחשבוננו חשבון אמת וצדק ושללא עיכב בידו כלום מעזבון אחיו הנ"ל
אז הוא פטור ומסולק מכל עורר וטוען עבור האפוטרופוסות הנ"ל ושלום על דיני
ישראל.

כ"ד הפותב בנחיצה וחותם בקולמוס רצוצה אפרים הוא הצעיר מבית אהרן מוילנא:
שאלה קכט ראובן מת והניח ג' בנים ובת א' וקודם מותו הניח כל אשר לו לבניו וצוה
שהבנים מחויבים ליתן לבתו אחותם איזה סך מן פסך וזהב וגם יתנו לה בכל שבוע כל
א' וא' עשרה לעולם ונ"ל הצנואה בל"א עוד מוזין לעולם געבין מיין זין י' לבנים
בכל שבוע ושבע כו' והי' על תיבת לעולם העברת הקולמוס ואחרי מות ראובן הנז'
עמדה לדין בת ראובן הנ"ל עם אחיה הנ"ל אודות י' לבנים וטענו האחים שלא צוה
אביהם שיתנו לעולם כי היה העברת הקולמוס על תיבת לעולם ונכתה אחותם בדין וכן
קיבלו וקימו האחים הפסק הנז' כמה שנים ואח"כ מת א' מן האחים והניח יורשים
ותבעה אחות אביהם לבני אחיה שיתנו לה עשרה לבנים בכל שבוע כאשר נתן לה אביהם
והשיבו לה היורשים בני אחיה הלא אביהם לא נתחייב ליתן לה כלום רק מחמת שאביהם
ירש את ראובן אבי אביהם וכשמת אביהם ולא נשאר ממנו אפילו פ"א מירושית אבי
אביהם אלא כל מה שנשאר ממנו הוא מן סך הנדוניה אשר הכניסה לו אמם כי כל נכסי
אביהם כבר פלה ונשרף בשריפה אשר שרף ה' פה הק"ק זה כמה שנים והקרקות אשר
ירש מאבי אביהם הוציאו היורשים שטר מתנה אשר נתן ראובן לאביהם ולאשתו אם
הבנים במתנה ואביהם ירש הקרקעות.

מאתם וגם שאר הקרקעות קנו מנכסיהם מחמת העלילה אשר העליל עליהם אח אחד
שנעשה ישמעאל עבור הירושיה וגם כל עזבון אביהם ירד לטמיון ליד המומר הנז' ובכח
על הפל יורנו מורנו ורפנו המורה לצדקה ומשפט עם מי הדין ושכמ"ה תשובה בראש
מקדמי אר"ש צריכין אנו לדקדק בלשון הצנואה אשר הביא הרב כמהר"ר אלעזר
בפסקו שפסק עליהם ונ"ל האחין הנז' הוציאו שטר צנואה מתחת ידיהם והיה כתוב בו
בלשון הזה עוד מוזין לעולם געבין מיין זין י' לבנים כל שבוע ושבע כו' והיתה העברת
קולמוס על תיבת לעולם ופירושו של לעז הצנואה הנז' הוא בלשון הקודש עוד מוכרחים
לעולם ליתן בני עשרה לבנים בכל שבוע ושבע כו' דהיינו שלפני זה היה כתוב בצנואה
הנז' שהניח לבתו פלונית הנז' איזה סך מתכשיטי פסך וזהב וסיים עוד מוכרחים לעולם
ליתן בני עשרה לבנים כו' לבתו הנ"ל כו' הנה לכאורה נראה מלשון הצנואה שצוה
המוריש שיתנו בניו לעולם לבתו עשרה לבנים בכל שבוע דהיינו כל ימי חיי בתו ודברי
ש"מ ככתובים ומסורים דמי ואף שמת א' מן האחים מ"מ היורשים מחויבים לפרוע
חוב אביהם מחמת צנואת אבי אביהם.

ואשר רצו היורשים לפטור עצמם מתביעה זו בטענה שלא ירשו כלום מאבי אביהם כי
עזבון אבי אביהם פלה ונאבד ונשרף הפל רק נשאר מעזבון אבי אמם וממה שהכניסה
לו אמם לנדוניה וממתנותי וגם הקרקעות לא ירש אביהם רק נתן הפל במתנה אבי

אביהם בְּחַיֵּי זְמַן רַב מְקוּדָם לְאַבְיָהֶם וְכַמְבּוֹאֵר בְּשֵׁטְרֵי הַמִּתְנּוֹת וּא"כ אֵינָם מְחַוֵּיבִים לְשֵׁלֵם חוֹב צְנוּאֵת אַבֵּי אַבְיָהֶם.

טָרַם נְבוֹא לְבָאֵר הַחֲלוּקָה הַזֹּאת צָרִיכִין אָנוּ לְהַקְדִּים סוּגֵיית הַתְּלִמוּד בַּפ' הַתְּקַבֵּל גְּנִיבָא יִנְצָא בְּקוּלָר הָוֵי אָמַר הַבּו ת' זִו לר' אַבְיָנָא מִחֲמַרָּא דְנָהַר פְּנִיָּא כּו' קִשְׁיָא לִיה לר' אַבְיָא חֲמַרָּא לֹא קֹאֲמַר כּו' מִחֲמַרָּא קֹאֲמַר (וּפִירֵשׁ"י וְכִי עוֹשִׂין מְעוֹת מִיֵּינן) וְאִיזְדָּה מִחֲמַרָּא כְּדִי לִיִּפּוֹת פַּחוּ וּפִירֵשׁ"י כְּדִי לִיִּפּוֹת פַּחוּ שְׂיִהֵא לּוּ כֹּל הֵיִן בְּאַחֲרֵיִת שְׂאָם אָמַר תְּנוּ לּוּ יֵיִן אִם הִתְמַיִץ קֶצֶת מִן הֵיִן הֵיִן אִם הִתְמַיִץ שְׂלָה הִתְמַיִץ וְאִם אָמַר דְּמִי חֲמַרָּא וּמְכָרוּ הֵיִמְנוּ קֶצֶת וְנִאָבְדוּ הַמְעוֹת אָמַר לּוּ אָבְדוּ מְעוֹתֵיהּ וְלִכְּן אָמַר מִחֲמַרָּא כּו' וְרַבּוּ הַפִּירוּשֵׁי בְּדַעַת רִשׁ"י כַּמְבּוֹאֵר בְּאַרְיִכוֹת בַּתּוֹס' וְהָרָא"ש דְּהַתּוֹס' פִּירֵשׁוּ לְפִי דַעַת רִשׁ"י דְּאִי לֹא אָמַר מִחֲמַרָּא אִזּוּ הִתְפָּסַד לְפִי חֲשׁוֹבֹן לְאַפּוֹקִי אִי אָמַר מִחֲמַרָּא אִינוּ מְפָסִיד כֹּל לְרִשְׁבִּי"א פִּי דְדַבְּרֵי רִשׁ"י כִּפְשָׁטָן דְּאִי לֹא אָמַר מִחֲמַרָּא וְנִפְסַד אִף כֹּל הִתְפָּסַד עַל הַתְּקַבֵּל כּו' ע"ש בְּהָרָא"ש וְהָר"ן שֵׁם הַסְּפִים לְדַעַת הָרָא"ש וְהַתּוֹס' דְּהֵיִנוּ לְפִירֵשׁ"י שְׂאִין כֹּל הִתְפָּסַד עָלָיו רַק לְפִי הַחֲשׁוֹבֹן וְכַתֵּב דָּא ע"ג דְּאָמַרִּי בֵּית בְּבִיתִי אֲנִי מוֹכֵר לָהּ אוּ שׁוֹר בְּשׁוּרֵי וּמַת א' כּו' הֵיִנוּ טַעְמָא שְׂפָל בֵּית וְכֹל שׁוֹר עוֹמְדִים בְּפִנֵּי עֲצָמוּ כּו' וּבְאַמַּת כַּד מְעַיְינַת בְּהָרָא"ש בַּמ"ש בְּשֵׁם הַרִיצַב"א שְׁחוּלֵק עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְכַתֵּב דְּדַבְּרֵי רִשׁ"י כִּפְשָׁטָן שְׂפָל הִתְפָּסַד עָלָיו וּמְבִיא רְאִיָּה מִמְּסַכַּת בְּכוֹרוֹת פ"ב מְהָא דְּאָמַרִּי שֵׁם הַכֹּל מוֹדִים בְּמַפְקִיד טְלָה אֲצִלוּ וּמַת א' דְּמַצִּי לְמִימַר לִיה שְׂלָה מַת דְּהַמַּע"ה וְהָרָא"ש דְּחִי דְּבָרֵינוּ שֵׁם דְּלֹא דְּמִי לְהָא דְּבְכוֹרוֹת כּו' דְּוַדָּאִי כִּפְשָׁמְפְקִיד דְּבָר מְבִנְרָר אֲצִל חֲבִירוֹ מְצִי לְמִימַר שְׂלָה מַת אֲבָל אִם הִקְנָה לּוּ בְּחִבּוּתֵינוּ י' חֲבִיּוֹת לֹא נִתְבָּרַר חֲלָקוּ מְעוֹלָם כּו' ע"ש וְצָרִיף יִשׁוּב לְמָה מְבִיא הַרִיצַב"א רִאִי לְדַבְּרֵינוּ מְהָא דְּבְכוֹרוֹת וְאִינוּ מְבִיא רְאִיָּה מְהָא דַּפ' בְּתָרָא דְּמִנְחוֹת כְּמוֹ שְׂמַבִּיא הָר"ן וְנִרְאָה דְּהַרִיצַב"א סָבַר דְּלֹא דְּמִי הָא דְּמִנְחוֹת לְגִדּוֹן שְׂלוּ דְּהַתָּם גְּבִי בֵּית בְּבִיתִי אוּ שׁוֹר בְּשׁוּרֵי כּו' שְׂפִיר קֹאֲמַר דְּמִרְאֵהוּ מַת אוּ נְפוּל לְפִי שְׂתַלָּה בְּדַעַת עֲצָמוּ אִיזְנָה בֵּית אוּ שִׁיר שְׂיִרְצָה לִיתְנוּ לּוּ הִרְשׁוּת בְּיָדוּ לִכְּן מִרְאֵהוּ נְפוּל אוּ מַת וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד כִּפְשָׁאֲמַר לּוּ תְנוּ לּוּ ת' זִוִּי מְדַמִּי חֲמַרָּא אוּ חֲמַרָּא אִזּוּ אִינוּ תְּלִי בְּדַעַת עֲצָמוּ כֹּל רַק שְׂצוּנָה לְאַחֲרֵים שְׂיִתְנוּ לּוּ וּא"כ י"ל שְׂמָא כְּוֹנְנָתוּ הִי שְׂיִתְנוּ לּוּ מְהִיפָה וְלִכְּל הַפְּחוֹת הִתְפָּסַד לְפִי חֲשׁוֹבֹן לִכְּן אִינוּ מְבִיא הַרִיצַב"א רִאִי דְּכֹל הִתְפָּסַד עָלָיו מְהָא דְּמִנְחוֹת דִּישׁ לְחֲלָק וּמִשָּׂא"כ מְהָא דְּבְכוֹרוֹת מְבִיא שְׂפִיר רִאִי מְהָא דְּהַמְפָּקִיד טְלָה אֲצִלוּ דְּמַצִּי לְמִימַר שְׂלָה מַת וְשֵׁם אִין לְחֲלָק הַחֲלוּקָה הַנ"ל דְּתוֹלָה בְּדַעַת עֲצָמוּ אֲלָא מְהַטְעֵם דְּהַמַּע"ה וְה"ה בַּנ"ד אִם אָמַר מְדַמִּי חֲמַרָּא כּו'.

וְהָר"ן אַע"פ שְׁחוּלֵק עַל הַרִיצַב"א וְהַסְּפִים לְדַעַת הַתּוֹס' אָמְנָם מ"מ מְחַוֵּלֵק עִם הָרָא"ש שְׂהַסְּפִים ג"כ לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת שְׂלָפִי דְּבָרֵי הָרָא"ש בְּמָה שְׁחוּלֵק עַל הַרִיצַב"א שְׂהַרִיצַב"א כְּתֵב שֵׁם הַבִּיאוּ הָרָא"ש דְּפִירֵשׁ"י עֵיִקֵר דְּאָדָם הַמְקַנָּה לְחֲבִירוֹ עֲשֵׂר חֲבִיּוֹת בְּחִבּוּתֵינוּ וְהַחֲמִיצוּ מְקַצְתָּן מְצִי לְמִימַר שְׂלָה הִתְמַיִצוּ וּמְבִיא רְאִיָּה מְהָא דַּפ' בְּדְכוֹרוֹת וְע"ז חוּלֵק הָרָא"ש דִּישׁ לְחֲלָק בֵּין כִּפְשָׁהֲפְקִיד אֲצִלוּ דְּבָר מְבִנְרָר כּו' וְלֹאֲפּוֹקִי אִם הִקְנָה לּוּ עֲשֵׂר חֲבִיּוֹת בְּחִבּוּתֵינוּ לֹא נִתְבָּרַר חֲלָקוּ וְהָר"ן חוּלֵק עַל הָרָא"ש בְּזָנָה דְּלִפִּי דַעַת הָרָא"ש שְׂסָבַר דְּבַהֲקָנָה לּוּ עֲשֵׂר חֲבִיּוֹתֵינוּ סְתָם לֹא נִתְבָּרַר חֲלָקוּ וְאִינוּ יְכוּל לִזְמַר שְׂלָה הַפְּסִיד וּא"כ קִשְׁיָה ע"ז מְהָא דַּפ' בְּתָרָא דְּמִנְחוֹת גְּבִי שׁוֹר בְּשׁוּרֵי אוּ בֵּית מְבִיתִי דַּג"כ לֹא נִתְבָּרַר חֲלָקוּ וְאִפ"ה מִרְאֵהוּ מַת וְנְפוּל וְלִכְּן כְּתֵב הָר"ן חֲלוּקָה אַחַר לְפִי שְׂפָל בֵּית וְכֹל שׁוֹר עוֹמְדִים בְּפִנֵּי עֲצָמוּ אֲבָל הִכָּא שְׂלָא זָכַר לּוּ חֲבִיּוֹת כְּוֹ וְכֹף אֲלָא חֲמַרָּא הָרִי הֵיִן כְּוֹלֵוּ מְעוֹרָב וְהָאִיף יִאֲמָרוּ לּוּ

שְׁלֵף הַחֲמִיץ כּו' וּבְזֶה מוֹדָה הָר"ן לְהַרְצֵב"א דָּאָם אָמַר לּוֹ תָּנוּ עֲשׂוֹר חֲבִיּוֹת בְּחֲבִיּוֹתָיו דְּמִקְרֵי נִתְבָּרַר חֲלָקוֹ וְיִכּוֹל לֹאמַר שְׁלֵף הַחֲמִיץ דְּוּמְיָא בֵּית מִבֵּיתִי אוֹ שׁוֹר בְּשׁוֹנְרֵי כּו' וְדִלָּא פְּדַעַת הָרָא"ש וְיִלְאֲפּוֹקֵי אִם אָמַר סֵתָם חֲמָרָא וְלֹא זָכַר לּוֹ פֶּה וְכָף חֲבִיּוֹת מוֹדָה בְּזֶה לְהָרָא"ש וְחוֹלֵק עַל הַרְצֵב"א דָּאִינוּ יִכּוֹל לֹאמַר שְׁלֵף הַחֲמִיץ וְע"ש וּבִטְחָ"מ סִי רַנ"ג מ"ש הָרַב הַב"י בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים הַנּוֹז' וְע"כ לֹא פְּלִיגֵי אֲלָא אִם אָמַר מְחַמָּרָא דְכ"כ פְּדֵי לִיפּוֹת פָּחוּ שְׂיֵהָא לּוֹ פֶּל הֵינן בְּאַחֲרֵיּוֹת וְה"ה אִם אָמַר סֵתָם תָּנוּ מְנָה לְפִלוֹנֵי וּמַת יִתְּנוּ לְאַחַר מֵיתָה וְא"כ ה"ה בַּנ"ד שְׂצוּנָה הַמְצָוּנָה שְׂיִתְּנוּ בְּנֵי לְבָתוֹ עֲשֶׂרָה לְבָנֵי בְּכָל שְׁבֻעָה כּו'.

אָמְנָם פֶּד מְעִינָתָ שֵׁם בַּגְמ' תִּמְצָא שׁוֹ"א שְׁהָרֵי מְסִיק בַּגְמ' שֵׁם דְּמִתְּנִי אֵינְרֵי בִש"מ כּו' וְלֹא שְׁנָא אָמַר מְנָה זֶה אוֹ מְנָה סֵתָם כּו' וְהִלְכָת' לְמְנָה קְבוּרָה לֹא חֵינְשִׁינָן וְכָתַב הָרִי"ף אָף דְּלִמְנָה קְבוּרָה לֹא חֵינְשִׁינָן מ"מ מִשְׁמַע שְׁהָאוּמַר הָרִינֵי נוֹתֵן לְפִלוֹנֵי מְנָה מִמֶּשׁ דְּוִקָא קְאָמַר הַלְפָה הֵיכָא דְאֵיתָא בְּעֵינֵיהָ מְנָה קְאָמַר וְאִם נֶאֱבַד מִרְאֵהוּ אֶבֶד וְכֵן נִמְי כָּל הֵיכָא שְׂיֵשׁ לּוֹ כַּמָּה מְנִים בְּעֵינֵי כָּל א' בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְנֶאֱבַד א' מֵהֶם מִרְאֵהוּ אֶבֶד דִּיז בְּעַל הַשְּׁטַר כּו' וְאָפִי אָמַר מְנַכְסֵי וְלֹא אָמַרִי לִיפּוֹת פָּחוּ כּו' דְּשָׁאנֵי הֵתָם (גַּבֵּי מְחַמָּרָא) דִּיֵּהִיב לֵיה ת' זוּזֵי וְתִלְיָנָהוּ בְּחַמָּרָא דְהוּא מִיָּדִי אַחֲרֵינָא אֲבָל הֵכָא בְּאוּמַר מְשָׁלֵי קְאָמַר כּו' וְהֵיכָא דָּאִין לּוֹ מְנָה מִיּוֹחַד אֲלָא ת"ק זוּזֵי בְּבֵת אַחַת וְנֶאֱבַד מְנָה מֵהֶם לֹא הַפְּסִיד זֶה אֲלָא לְפִי חֲשַׁבּוֹן כּו' וְא"כ בַּנ"ד שְׁפֵלָה וְנֶאֱבַד וְנִשְׁרַף הַעֲזָבוֹן שְׁהַנִּיחַ הַמְצָוּנָה שְׂיִתְּנוּ לְבָתוֹ וְאָפִי אָמַר מְנַכְסֵי לֹא אָמַרִי לִיפּוֹת פָּחוּ וְכַדַּעַת הָר"ן הַנּוֹז' וְה"ה הַב"י בְּסִפְרוֹ הַקָּצֵר הִבְיָא דַּעַת הָר"ן הַנּוֹז' לְפַסֵּק הַלְכָה בְּלֵי שׁוּם חוֹלֵק וְאָף שְׁכַתָּב וְיֵשׁ מִי שְׁאוּמַר הָרֵי כְּבָר יְדוּעַ לְמַתְחִילִים דְּבַמְקוֹם שְׁכַתָּב בַּל יֵשׁ מִי שְׁאוּמַר אִין שֵׁם מְחַלּוֹקָתָ וְעֵינֵי בַסְמ"ע סִי ט"ז ס"ק א' יֵשׁ מִי שְׁאוּמַר כּו' שְׁכַתָּב וְז"ל וְהֵיּוֹתֵר נִרְאָה דְּהַמְחַבֵּר לֹא כִּינּוֹן לְכַתּוּב יֵשׁ מִי שְׁאוּמַר מִשׁוּם שְׂיֵשׁ פְּלוּגְתָא בְּזֶה כּו' ע"ש וְא"כ כְּשֵׁלָא אָמַרִי לִיפּוֹת פָּחוּ אִזִּי כְּשֶׁנֶּאֱבַד וְנִשְׁרַף מִרְאֵהוּ אֶבֶד אוֹ שְׁרוּף וּבַנ"ד אָף שְׂיִרְשׁוּ הַבְּנִים אֶת אַבְיָהֶם קֶצֶת מִטְּלָטְלִים אוֹ סְחוּרֹת וְשָׂאֵר דְּבָרִים יְכוּלִים לֹאמַר הִיבְרָשָׁה אֲשֶׁר יִרְשָׁנוּ מֵאַבְיָנוּ הוּא הַנְּשָׂאֵר לּוֹ מֵהַנְּדוּנָי שְׁלוֹ שְׁהַכְּנִיסָה לּוֹ אָמְנוּ אוֹ מֵהַמְתְּנוֹת אֲשֶׁר נָתַן לּוֹ אָבִי אָמְנוּ.

וְלֹא שְׂיֵיף פָּאן לֹאמַר שְׂיֵהָי' הַהֶפְסֵד לְפִי חֲשַׁבּוֹן דְּהֵינָנוּ שְׂיִחְשַׁבּוּ כַּמָּה הֵיָה הַסֵּף מִמָּה שְׁהַכְּנִיסָה לּוֹ אָמְם וּמָה שְׁהִי מִיְרֻשַׁת אָבִי אַבְיָהֶם אֲבָל ז"א דְּבִשְׁלָמָא בְּנִדּוֹן דְּהָר"ן אֵינְרֵי דְּצוּנָה לִיתָן חֲכָף מְעוֹתָיו לְפִלוֹנֵי אֵיזָה סֵף וְלֹא אָמַר מְנָה מִיּוֹחַד אִזִּי כְּשֶׁהַנִּיחַ ת"ק זוּזֵי בְּבֵת א' וְנֶאֱבַד הַהֶפְסֵד לְפִי חֲשַׁבּוֹן וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד שְׂצוּנָה לִיתָן בְּכָל שְׁבֻעָה כּו' לְדוּרוֹ עוֹלָם אִזִּי לֹא שְׂיֵיף לֹאמַר זֶה שְׂיֵהָיָה הַהֶפְסֵד לְפִי חֲשַׁבּוֹן וּבְזֶה מִיְנֻשָׁב ג"כ דְּלֹא שְׂיֵיף לֹאמַר פָּאן כָּל דְּפָרִישׁ מִרְבֹּב קְפָרִישׁ וּכְמ"ש ה"ה בְּעַל ת"ה סִי שִׁי"ד וּכְמ"ש ה"ה מְהָרִי"ל בְּתִשׁוֹ סִי קַס"ט גַּבֵּי הָאֲתְרוּגִים וְהוּבָא קֶצֶת דְּבָרֵיהֶם בַּטְח"מ סִי רַצ"ב בִּש"ע בַּהַג"ה סִי דְּלֹא שְׂיֵיף פָּאן חֲלוּקִים הָאֵלָה ע"ש וְעִי' מ"ש בְּסוּמָף בְּזֶה וְאָף שְׁהַנְּצָרְכוּ לְפָרוּעַ הַכְּתוּבָה לְאָמְם סֵף רַב עֲבוּר נְדוּנָיָתוֹ שְׁהַכְּנִיסָה לּוֹ מ"מ יֵשׁ לְהִיּוֹרְשִׁים הִיְתוּמִים לֹאמַר מָה שְׂנָתְנוּ לְאָמְנוּ הַכְּתוּבָה הוּא מְפָעוֹת אַחַר וּמָה שְׂנָשָׂאֵר לָנוּ הוּא מִיְרֻשַׁת אָבִי אָמְנוּ פִי הַרְשׁוֹת בְּיָדָם לְסַלֵּק אֶת בְּעַל חוּבוֹת שֶׁל אַבְיָהֶם מֵאֵיזָה מְעוֹת שְׂיִרְצוּ דְּהֵינָנוּ מְנַכְסֵי אַבְיָהֶם פְּדֵי שְׂיִשְׂאֵר לָהֶם יְרוּשַׁת אָבִי אָמְם וְכִמוֹ כֵּן מְצִינוּ בְּתִשׁוֹ מוֹהַר"ם גַּבֵּי עֵישׁוֹר נְכֻסִים שְׁהַבְּנוֹת אֵינָן נוֹטְלוֹת אֲלָא מִן הַקְּרָקַע וְאִם הֵי פָּאן בְּעַלֵּי חוּבוֹת וְהַבְּנִים אוּמְרִים לְסַלֵּק אוֹתָן בְּקַרְקָעוֹת

והבנות אומרות לסלק במטלטלי פדי שישארו הקרקעות ליתומים ויטלו מהן עישור נכסים הדין עם הבנות כו' ותשובה זו הובא' בבעל המפה בטא"ה סי' קי"ג ס"ד ע"ש וה"ה בנ"ד ג"כ הדין עם היתומים לסלק פתובת אמם במה שיראה בעיניהם באיזה נכסים לטובתם פדי שישארו נכסי אמם בני חורין לסלק מהם את מתנת אבי אביהם.

איברא דיש לחלק דבשלקא גבי בע"ח אם בא לגבות מנכסי היתומים שרשות בידם לסלק הב"ח בקרקעות לטובתם היינו לפי שהמטלטלין דיתמי אינם משועבדים לבע"ח רק קרקעות לכן הרשות בידם לסלקה בקרקעות ומשא"כ בכתובת אשה דאמרי' ביבמות פ' אלמנה גבי המכנסת שום לבעלה היא אומרת פלי אני נוטל והוא אומר דמים אני נוטן פלוגתא דרב הונא ורב יהודה הדין עם מי ופסקו הפוסקים כרב יהודה דהדין עמה ועיין בהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ושאר פוסקים ובטא"ה סי' פ"ח וא"כ לפ"ז הבנים אינם יכולים לסלק את פתובת אמם בשאר מטלטלים ומטלטליה וכליה שהכניסה לאביהם קודמים לגבות ממנו וא"כ אין היורשים יכולין לומר שסילקנו את הפתובה בשאר נכסים ומה שנשאר לנו הוא מירשת אבי אמנו היינו מנדוניא שהכניסה לאבינו.

אכן כד מעיינת קצת תמצא שחילוק זה אינו ברור חדא דאי אפשר לומר דהטעם דיכולין לסלק את הבע"ח במקרקעי בעבור ששעבוד הב"ח על הקרקעות דמטלטלי דיתמי אינם משועבדים לבע"ח שהרי אחר תקנת הגאונים קיימינו דגם המטלטלין דיתמי משועבדי לבע"ח ואין חילוק ביניהם וכמבואר בטח"מ סי' ק"ז ועוד שהרי כתב הרב המפה שם בטא"ה סי' קי"ג ונ"ל דה"ל לענין שטר חצי זכר הנוהג בינינו שאין הבנות נוטלין חלק בקרקעות אם היו פאן בע"ח הרשות ביד הבנים לסלק אותם במטלטלים פדי שישארו הקרקעות ליתומים כו' א"כ מוכח מזה שאין הטעם גבי עישור נכסים משום ששעבוד הבעל חוב על הקרקעות שהרי בדין שטר ח"ז הדין הוא להיפך אלא שהפל תלוי בטובת היתומים, באמת יש לכאורה להקשות קוש' זו על הרב המפה דמדמה שא"ז להא דעישור נכסים והוציא דין חדש דהרשות ביד היתומים לסלק הבע"ח המטלטלין פדי לדחות השטח"ז כמו שאמרי' גבי עישור נכסים עישור נכסים יש לומר הטעם הוא משום דמטלטלי דיתמי אינם לבע"ח ומשא"כ גבי שטח"ז הוא איפכא והנה ראיתי פתוב בשם בעל המפה שהקשה בספרו ד"מ על הדין דשח"ז הנז' ונ"ל ואין לחלק דשאני התם דסתם שעבוד ב"ח על הקרקע יכול לסלק הבע"ח בקרקע אבל הכא מנ"ל לסלק הב"ח במטלטלי ולהשאיר הקרקעות ומתריץ שם בד"מ ונ"ל ז"א דהרשות ביד האב לסלק הב"ח במטלטלי ובזווי וה"ה ביד הבנים ותמיד הנכסים בחזקת הבנים ונד המוציא מהם על התחתונה עכ"ל ועיין בס' מ"ו חלקת צרקה לשון ד"מ הגי מעין מ"ש לעיל וא"כ בנ"ד אף שהאשה יכולה נופר פלי אני שאו ש בית אביה לאפוקי פשאינה אומרת פן הרשות ביד היתועים לסלקר בעלת מקבלת מתנה שירשו קרקעות מאביהם והקרקעות הנז' ירש פיה מאבי אביהם וא"כ מחוייבים לשלם לדודתם אהות אביהם קולא שלי מאביהם והיתומים הוציאו שטר מתנה שנתן אבי אביהם הקרקעות והמטלטלין במתנה לאביהם וקצת מן הקרקעות ירשו מאמם הנה צריכין אנו לברר אם אותן המתנות של הקרקעות יש להם דין מתנת שכ"כ בנדאי מחוייבי' לשלם לדודתם מהקרקעות הנז' וזולת הנז' צריכין אנו לברר אם שעבודה על הקרקעות או על שאר מטלטלי אם לאו שהרי מבואר בצנואה הנז' שצנה הנותן שיתנו לה הבנים עשרה לבנים בכל שבוע וכתבנו לעיל

בְּשֵׁם הָר"ן שְׁהָאוֹמֵר הַרְיָנִי נוֹתֵן מְנָה לְפָלוֹנִי מְנָה מִמֶּשׁ דְּוִקָּא קְאָמֵר וְלֹא אָמְרִי דְשָׁנָה מְנָה קְאָמֵר כּו' וְאָפִי אָמֵר מִנְכָּסִי כּו' וְכ"כ הַרְשָׁבָ"א הוֹבֵא דְבָרָיו בְּמ"מ פ"י מֵהַל' זְכִיָּה דְדוֹקָא פְּשֻׁנְמָצָא לִש"מ מְנָה בְּעֵין נוֹתָנִים אוֹתוֹ לְמַקְבֵּל הָא לָאו הִכִּי אֵין מוֹכְרִין מִנְכָּסִי הַש"מ לְתַת לוֹ דְכִי אָמֵר מְנָה דְוִקָּא קְאָמֵר וְא"כ לִפ"ז אֵין לְמַקְבֵּל מִתְּנָה זְכוּת בְּסַרְקָעוֹת וּבִשְׂאָר מִטְּלָטְלִי.

אָמְנָם יֵשׁ לְחֻלְק בְּנ"ד בֵּין הָא דְרִשְׁבָ"א וְהָר"ן הַנּוֹז' וְכַמ"ש לְעֵיל דְבִשְׁלֵמָא בְּהָא דְרִשְׁבָ"א וְהָר"ן הַנּוֹז' אֵינְרִי דִש"מ אָמֵר תְּנוּ מְנָה לְפָלוֹנִי מִיָּד אֶז אָמְרִי דְמְנָה דְוִקָּא קְאָמֵר וְכַמ"ש הַגְּאוֹנִים הַנּוֹז' וּמִשָּׂא"כ בְּנ"ד דְלֹא אָמֵר הַש"מ שְׂיִתְנוּ לְבִתִּי תְּכָרְךָ רַק בְּכָל שְׁבוּעָה וְשְׁבוּעָה יִתְנוּ לָהּ עֲשָׂרָה לְבָנִים וּבְנֵדָאֵי לֹא פִינּוֹן הַש"מ אֶת דְבָרָיו בְּמִתְּנָתוֹ שְׁלֵא יִגְעוּ הַיּוֹרְשִׁים הַמְזוֹנְמָנִים שְׁהַנִּיחַ פְּדִי שְׂיִתְנוּ הַיּוֹרְשִׁים לְבִתּוֹ אַחֲוֹתָם בְּכָל שְׁבוּעָה מֵהַמְזוֹנְמָנִים הַנּוֹז' עֲשָׂרָה לְבָנִים וּבְנֵדָאֵי הֵיטָה פְּוֹנְתּוֹ אֶף שְׂיִוְצִיאוּ לְצָרְכָם אֶת הַמְזוֹנְמָנִי שְׁהַנִּיחַ אֶזִּי יִתְנוּ מִפִּסָּם בְּכָל שְׁבוּעָה מִשְׁלָתָם לְאַחֲוֹתָם עֲשָׂרָה לְבָנִים וְא"כ י"ל דְלֹא דְוִקָּא מְנָה קְאָמֵר אֶלֶּא שְׁנָה מְנָה: וּבִיּוֹתֵר שְׁנִסְתַּפֵּק הַמ"מ בְּרִישׁ פ"י מֵהַל' זְכִיָּה הַנּוֹז' דְאָפִי אָמֵר הַש"מ תְּנוּ מְנָה לְפָלוֹנִי י"ל דְשָׁנָה מְנָה קְאָמֵר וְנ"ל עַל הָא דְרִשְׁבָ"א הַנּוֹז' מ"מ צ"ל שְׂאָפְשֵׁר לְחֻלְק דְכִינּוֹן דְקִי"ל דְלְמְנָה קְבוּרָא לֹא חֵיִישִׁינּוּ וְדָאֵי אֵין אָדָם מוֹצִיא דְבָרָיו לְבִטְלָה וְשָׁנָה מְנָה קְאָמֵר כּו' וּמִסִּיִּים וְצ"ע ע"ש וְא"כ ה"ה בְּנ"ד וְאֶף שְׁהַטְעַם שְׁפִתָּב הַמ"מ מִשּׁוּם דְאֵין אָדָם מוֹצִיא דְבָרָיו לְבִטְלָה לֹא שְׂיִינּוּ הֵכָא בְּנ"ד דִּהַש"מ לֹא הוֹצִיא דְבָרָיו לְבִטְלָה שְׁהַרִי הַנִּיחַ סָף מְמוֹן רַב בְּעֵין וְא"כ י"ל דְמוֹדָה הַמ"מ לְדְבָרֵי הַרְשָׁבָ"א דְמְנָה דְוִקָּא קְאָמֵר אֶכּוּ מֵה שְׁחֻלְקָתִי לְעֵיל י"ל דְכ"ע מוֹדִי דְשָׁנָה קְאָמֵר וְלֹא דְוִקָּא מֵהַמְטַבֵּעַ שְׁנִמְצָא בְּשַׁעַת מִיתָה אֶלֶּא אֶף אִם יוֹצִיאוּ הַמְעוֹת שְׁהִי בְּשַׁעַת מִיתָה לְצָרְכָם אֶזִּי הִמָּה חֵיִיבִים בְּאַחֲרִיּוֹת וְכָל נְכִסְיָהֶם אַחֲרָאִין וְעַרְבָאִין לְמַפְרַע מְנָהוֹן חוֹב הַצְּנוּאָה הַנּוֹז'.

וְאֶף אִם נָאֵמֵר דְכְּוֹנְנַת הַש"מ הִיָּה שְׂיִתְנוּ הַיּוֹרְשִׁים לְאַחֲוֹתָם י' לְבָנִים בְּכָל שְׁבוּעָה הֵינּוּ שְׂיִהִיָּה מְעוֹת הָעַזְבוֹן בְּפִקְדוֹן בְּיָדָם וּמְנָה יִתְנוּ לְאַחֲוֹתָם הַנּוֹז' מ"מ נָאֵמֵר שְׂאִם הוֹצִיאוּ הַמְעוֹת לְצָרְכָם הָרִי הוּא כְּאֵלוֹ שְׁלַחוּ יָד בְּפִקְדוֹן וְהַמְעוֹת הוּא בְּאַחֲרִיּוֹתָם וְאֶף אִם נָאֵבֵד וּנְשָׂרַף בְּרִשְׁוֹתָם נָאֵבֵד וּנְשָׂרַף וְזוֹלַת זֶה נִרְאָה שְׁהַמְעוֹת הָעַזְבוֹן אֲשֶׁר צָנָה הַמְצָנוּהָ.

שְׂיִתְנוּ לְבִתּוֹ בְּכָל שְׁבוּעָה הוּא עַל אַחֲרִיּוֹת שְׁלָתָם בְּאֲשֶׁר שְׁהוֹצִיאוּ אֶת מְעוֹת הָעַזְבוֹן לְצָרְכָם אֶף אִם נִקְרָאִי שׁוֹלַח יָד בְּפִקְדוֹן מ"מ חֵיִיבִים בְּאַחֲרִיּוֹת וְכַמְבֹּאֵר בַּגְּמ' דִּהַמְפָּקִיד שְׂם בְּמִשְׁנָה הַמְפָּקִיד מְעוֹת אֶצֶל שׁוֹלְחָנִי אִם צְרוּרִי לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְפִיכָּה אִם אֶבְדוּ אֵינּוּ חֵיִיב בְּאַחֲרִיּוֹתָם וְאִם מוֹתְרִי יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְפִיכָּה אִם אֶבְדוּ חֵיִיב בְּאַחֲרִיּוֹתָם וְכֵן פְּסָקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים וְעֵינּוּ בְּטוֹר סִי רַצ"ב וּבב"י שְׂם וְע"כ אֵינּוּ מְחֻלְק שְׂם בְּמִתְּנִיתִין בֵּין שׁוֹלְחָנִי לְבַע"ה אֶלֶּא בְּאִם לֹא הִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אֲבָל בְּאִם הִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם פְּשִׁיט' שְׁחֵיב בְּאַחֲרִיּוֹתָם בֵּין שׁוֹלְחָנִי וּבֵין בַּע"ב וּבִיּוֹתֵר לְפִי מ"ש הַמְרָדְכִי שְׂם שְׁעַכְשָׁיו שְׁפָל עֲסָקִינוּ בְּרִיבִית וּבִקְנִיית סְחוּר' כָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ דִּין שׁוֹלְחָנִי וְא"כ לִפ"ז הוֹאִיל וְנִבְיָהֶם הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמְעוֹת הָעַזְבוֹן נִשְׂאָר הָאַחֲרִיּוֹת עָלָיו וְאֶף אִם כָּלָה וּנְשָׂרַף הָעַזְבוֹן אַחֲרִיּוֹתוֹ עָלָיו וְכָל נְכִסְיוֹ אַחֲרָאִין וְעַרְבָאִין לְמַפְרַע מְנָהוֹן כָּל דְּמֵי הַצְּנוּאָה הַנּוֹז'.

וּבְזָה מִיּוֹשֵׁב ג"כ דְלֹא שְׂיִינּוּ כְּאֵן לֹאֵר שְׂיִהִיָּה הַהֶפְסֵד לְפִי הַחֲשָׁבוֹן וְכַמ"ש הָר"ן גְּבִי הֵיכָא דְאֵין לוֹ מְנָה מְיֻחָד אֶלֶּא ת"ק זוּז בְּבֵת אַחַת וְנָאֵבֵד מְנָה מֵהֶם לֹא הֶפְסִיד זֶה אֶלֶּא לְפִי

חשבון לאפוקי בנ"ד לא שייך זה דשם איירי שלא הוציאו היו"רשים המעות רק המעות העזבון שהגנים המוריש הוא בעין אז ההפסד לפי חשבון משא"כ בנ"ד שהוציאו היו"רשים המעות לצרכם אז כל האחריות עליה ועינין מ"ש לעיל בזה.

ואם נאמר תינח אחריות דגניבה ואבידה שיהיה עליהם אבל לא אחריות האונסין פגון אם נשרף פמו בנ"ד וכמ"ש בגמ' דפ' המפקיד הנ"ל המפקיד מעות אצל שולחני כו' אם מותר' ישתמש בהם לפיכך אם אבדו חייב באחריותו א"ר הונא אפי' נאנסו כו' ור"נ אמר נאנסו לא כו' ופסקו הפוסקים דהלכה כר"נ וא"כ לפ"ז בנ"ד שצאבד באונס השריפה י"ל דהיו"רשים אינם חייבים באחריותו.

ברם פד מעיינת שם תמצא שז"א שהרי כתב הרי"ף על הא דהלכתא כר"ג וה"מ היכא דאבדו ועדיין לא אשתמש בהו אבל אם אשתמש בהו ה"ל הלואה גביה כו' ואי אתניסו תיתנסו ליה ובהא אפי' ר"נ מודה וכן פסקו הפוסקים וא"כ בנ"ד יורשו הנותן חייבים באחריותו אף אם פלה ונשרף העזבון הואיל והשתמשו במעות העזבון לצרכם.

איברא פד מעיינת תמצא שיש לחלק בין נ"ד להא דהמפקיד אצל שולחני דבשלמא גבי שולחני אף דהמפקיד נותן לו רשות להשתמש אמדינו דעתי דבנדאי לא נתן לו רשות שישתמש בהו ויפסיד את שלו כשיהיה לו איזה הפסד שיהיה האחריות עליו וכמ"ש בגמ' דהמפקיד שם ורנ"א נאנסו לא א"ל רבא לר"נ לדידך דאמרת נאנסו לא אלמא לא הני שואל עלוניה אי שואל לא הני ש"ש נמי לא הני א"ל בהא מודינא לך הואיל ונהנה מהני בההוא הנאה דאי מתרמי לי זבינא כו' וא"כ מה התם שלא השתמש בהם עדיין אמרי' הואיל ונהנה מהנה אף שלא היה לו עדיין הנאה ומכ"ש כשכבר השתמש בהם ונהנה מהפקדון לאפוקי בנ"ד שצונה המוריש ליתן מתנה לבתו וא"כ אלו לא צונה המוריש פלוג אז היו כל נכסי בחזקת היו"רשי הבנים ולא לבת פלל וא"כ המוריש העביר במתנה זו קצת נחלה מהבנים ונתן לבתו וצונה להבנים ליתן לבתו י' לבנים בכל שבוע כו' ואמדינו דעתי' שאף שהעביר קצת נחלה מהבנים היינו כשיהיה העזבון או תמורתו בעין לאפוקי כשיבא איזה אונס שיהיה הם באחריות המתנה בזה לא אמרי' שיהיה אפי' אחריות אונסים עליהם, וג"כ דמי להמפקיד הנז' דבשלמא התם הרשות בידי המפקיד להוציא מהנפקד הפיקון בכל עת ובכל שעה ולכן אמדינו דעת המפקיד כנז' שיהיה האחריות עליו וג"כ אמרי' הואיל ונהנה מהנה ומשא"כ בנ"ד אם היה רוצה מקבלת המתנה להוציא מן היו"רשים מה שצונה לה אביה לא היתה יכולת בינדה מאחר שצונה ליתן לה בכל שבוע כו' וא"כ ל"א בזה דהוי המעות בהלואה גבי היו"רשי ולא שייך בזה כ"כ הואיל ונהנה מהנה.

ובזה מיושב מה שהקשה הרא"ש על הרי"ף במ"ש הרי"ף הנז' וה"מ היכא דאבדו ועדיין לא השתמש כו' אבל אם השתמש ה"ל הלואה כו' וכ"כ רב האי גאון ז"ל עכ"ל והקשה הרא"ש ע"ז וז"ל וצריך פי' לדבריו מה הוצרך להשמיענו ראי' מן הגאון שאם השתמש בהם שחייב באחריותו ומפרש דברי הרי"ף דבעי למימר אף אם החזיר' למקומם בלי דעת בעלי' כו' ע"ש ולפי מ"ש א"ש דהרי"ף אתי לאשמועי' דלא תימא הואיל ומצינו פמו בנ"ד דאף אם השתמש בהם אינו חייב באחריות' וא"כ ה"ה בהמפקיד אצל שולחני ולכן כתב הרי"ף דאם השתמש בהו ה"ל הלואה גביה ואי אתנסו אתנסו ליה וע"ז מביא

רָאָה מְרַב הָאֵי גָאוֹן וְאָף שְׁבִנְדָאֵי דְבְרֵי הָרָא"ש נְכוּנִים וְרֵאוּיִים לְמִי שְׁאַמְרֵם מ"מ יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבְרֵי הָרֵי"ף כְּנֹז' וְא"כ לִפ"ז בְּנ"ד אֵין הַיּוֹרְשִׁים חֲזִיבִים בְּאַחֲרִיּוֹת וְכִשְׁפֵּלָה וְנִשְׁרָף הָעֵזְבוֹן אֵין שְׁעִבּוּדָה עַל שְׂאָר נְכָסִים כְּגוֹן הַקְּרָקְעוֹת וְשְׂאָר נְכָסִים שְׁלֵהֶם מִטַּעַם זֶה אָכֵן מִטַּעַם רֵאשׁוֹן שְׁפִתְבְּתִי לְעִיל דְּיֵשׁ לְחַלֵּק בְּנ"ד לְהָא דְהִרְשֵׁב"א וְהִרְ"ן דְּנִדּוֹן דְּהִרְשֵׁב"א וְהִרְ"ן אֵינְרִי שְׁצִנָּה לִיתָן מִיַּד הַמְּנָה לְפִלוּנִי וּמִשָּׂא"כ בְּנ"ד י"ל דְּאָף אִם נֶאֱבַד הַמְּזֻמְנִי גּוֹבָה מִשְׂאָר נְכָסִי וְא"כ גַּתְחִיבּוּ הַיּוֹרְשִׁים לְקַיָּים הַצְּנוּאָה הַנּוֹ' נֶגְדַּד דּוֹדְתָם אַחוֹת אַבִּיהֶם כְּמִבְּנָאָר בְּצִנּוּאָה הַנּוֹ'.

אַמְנֵם כַּד נִדְקַדַּק בְּתוֹכֵן לְשׁוֹן הַצְּנוּאָה תִּמְצָא שְׁהַיּוֹרְשִׁים זְכָאֵי בְּטַעְנוּתִיהֶם כִּי ל' הַצְּנוּאָה הוּא שְׁצִנָּה הַמְּצֻנָּה שְׁיִתְנוּ הַבְּנִים לְבִתּוֹ לְעוֹלָם י' לְבָנִים בְּכָל שְׁבוּעָה וְשְׁבוּעָה כִּי בְּנִדָאֵי לְכַאוּרָה נִרְאָה מִלְשׁוֹן הַצְּנוּאָה שְׁיִתְנוּ הַיּוֹרְשִׁי לְבִתּוֹ סָף הַנּוֹ' כָּל יְמֵי חַיֵּי בִתּוֹ וְא"כ לִפ"ז גַּם הַיּוֹרְשִׁי מְחַזְּקִי לִיתָן אָף שְׁמַת א' מִן הָאֲחִים וְכַמ"ש לְעִיל אָכֵן כַּד מְעִינְתָּ בְּסוּגִי' הַתְּלִמּוּד הַשְּׁיִיכִים לְזֶה צְרִיף יֵשׁוּב אִם הַחֹב מוּטֵל עַל הַיּוֹרְשִׁים לְקַיָּים צְנוּאָת אַבִּי אַבִּיהֶם בְּמָה שְׁצִנָּה אַבִּי אַבִּיהֶם שְׁיִתְנוּ הַבְּנִים לְבִתּוֹ לְעוֹלָם י' לְבָנִים בְּכָל שְׁבוּעָה אִם לְעוֹלָם הוּא הַפִּי' דְּהֵינּוּ כָּל יְמֵי חַיֵּי הַבְּנִים לְאַפּוֹקִי כְּשִׁימּוֹתוֹ הַבְּנִים אוֹ א' מֵהֶם אִזְ הַיּוֹרְשִׁי שֶׁל אוֹתָם הַבְּנִים פְּטוּרִים אוֹ לְעוֹלָם הוּא הַפִּי' שְׁיִתְנוּ הַבְּנִים לְעוֹלָם לְבִתּוֹ דְּהֵינּוּ כָּל יְמֵי חַיֵּי בִתּוֹ וְאָף אִם יְמוֹתוֹ הַבְּנִים אִזִּי יִתְנוּ הַיּוֹרְשִׁי שֶׁל אוֹתָם הַבְּנִים לְדוֹדְתָם אַחוֹת אַבִּיהֶם קְצָבְתָהּ בְּכָל שְׁבוּעָה כּו' וְכָל יְמֵי חַיֵּיהָ גְרָסִינָן בַּגְּמ' דְּגִיטִין פ' הַמְּבִיא תַנּוּן דָּף כ"א ע"ב וְגַם בַּפ' הַמְּגַרֵּשׁ דָּף פ"ג ע"ב בְּסוּגִי' דַּר"י הַגְּלִילִי אוֹמֵר אֵין כּוֹתְבִין עַל דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים כּו' מ"ט דְּתַנּוּאָה סָפֵר כּו' עַד וְאֵינְדָּף מְבַעֵי לִיָּה דְבָר הַפּוֹרֵת בֵּינוֹ לְבִינָה כְּדַתְנָא ה"ז גִּיטָף ע"מ שְׁלֵא כּו' שְׁלֵא תִלְכִי לְבֵית אַבִּיָּה לְעוֹלָם אֵין זֶה פְּרִיטוֹת וְהַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' שֶׁם ד"ה שְׁלֵא תִלְכִי לְבֵית אַבִּיָּה לְעוֹלָם אֵין זֶה פְּרִיטוֹת תִּימָא הָא אִם מֵת אַבִּיָּה אוֹ מְכָרוּ תּוֹ לֹא חָשִׁיב בֵּית אַבִּיָּה כְּדַתְנָן בְּהַשְׁוֹתָפִים קְוֹנָם לְבֵיתָף שְׁאֵנִי נְכָנֵס שְׁדָף שְׁאֵנִי לּוֹקַח מֵת אוֹ מְכָר לְאַחַר מוֹתֵר וִי"ל דְּכָל יוֹצְאֵי חֲלָצִיו קְרוּיִים בֵּית אַבִּיו וְאִפִּי' שְׁמַת כְּדַתְכִּיב שְׁבִי אֶלְמָנָה בֵּית אַבִּיָּה כּו' ע"ש וְסוּגִי' זֹו דְּתוֹס' הוּבָא ג"כ בְּעִירוּבִין פ"ק דָּף ט"ז ע"ב ע"ש.

הַנּוֹ' יֵשׁ לְדַקְדַּק בְּתוֹס' מֵאֵי מְקָשׁוּ מֵהַהוּא דְּנִדְרִים מְקוֹנָם בֵּיתָף שְׁאֵנִי נְכָנֵס שְׁאֵם מֵת מוֹתֵר דְּלִמָּא שְׁאֵנִי בֵּין אָמַר לְעוֹלָם וּבֵין אִם אָמַר לְבֵיתָף סָתָם דָּאִם אָמַר לְבֵיתָף סָתָם אִזְ אִם מֵת כּו' מוֹתֵר וְאִם אָמַר לְעוֹלָם הַנּוֹ' לִישְׁנָא יִתִּירָא וְלִטְפוּיִי קָאֲתִי לְכֹן אָף אִם מֵת אוֹ מְכָרוּ לְאַחַר אָסוּר.

וְרֵאִיתִי בְּתִשׁוּב' הָרִיב"ש סִי ר"ז דָּף קל"ו ע"ג שְׁכַתְּב בְּשֵׁם הָרִשְׁבָּ"א וְז"ל דְּהֵאֵי דִינָא דְּאִמְרֵי דְּכָל מִילְתָּא דְּאָמַר וְלֹא צְרִיף לְטְפוּיִי קָאֲתִי אֵין בְּנִדְיָנוּ כַּח לְדוֹן בּוֹ בְּדַמְיוֹנוֹת אֶלְא בְּמִקּוּם שְׁאִמְרוּ שְׁהִרִי הִנֵּה לָנוּ לּוֹמֵר דָּאֵע"ג דְּלֹא צְרִיף הוּא אָמַר מִשׁוּם שׁוּפְרָא דְּשְׁטְרִי כְּדִי שְׁלֵא יָבֵאוּ לְעַרְעֵר אַע"פ שְׁמֵן הַדִּין סָתְמוּ כְּפִירוּשׁוֹ כְּדַאֲמְרִי בַּפ' הַמּוֹכֵר אֶת הַבֵּית כּו' וְהַלְכָף אָנּוּ לֹא עֲבָדִינוּ עוֹבְדָא אֶלְא בְּהִנְף דָּאֲתַפְרְשׁוּ בַּגְּמ' כּו' ע"ש וְעֵינִן בְּסוּף סִי ס"א בַּטַּח"מ בַּב"י שְׁהֵעֲתִיק בְּקִיצוֹר לְשׁוֹן הָרִשְׁבָּ"א הַנּוֹ' בְּתִשׁוּב' וּבְנ"ד צְרִיכִין אָנוּ לְדַקְדַּק אִם לֹא אָמַר לְעוֹלָם מַה דִּינוֹ לְכַאוּר' מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הַגְּמ' דְּנִדְרִים דָּף כ"ח פ"ג נוֹדְרִים לְהוֹרְגִים כּו' הִיכִי נָדַר כּו' א"ר עֲמָרָם אָמַר רַב בְּאוּמַר יֶאֱסְרוּ פִּירוֹת עוֹלָם עָלֵי אִם אֵינָן שְׁל בֵּית הַמְּלָךְ וְכִינוֹן דְּאָמַר יֶאֱסְרוּ אִיתְסְרוּ עָלֵיו כָּל פִּירֵי דְּעִלְמָא בְּאוּמַר הַיּוֹם כּו' א"כ

מוכח מזה דאי לא דאמר היום ואמר סתם הוי אסור לעולם אכן כד מעיינת בפוסקים תמצא שזה תלוי בפלוגתא דרבנאות דהרשב"א והרא"ש הובא בב"י סי' קי"ד בטא"ה ונ"ל פתב הרשב"א פל שמקבל עליו לזון או שמזכה לאיש בנכסיו סתם כ"ז שצריך משמע והביא ראיה מגמ' דנדרים הנז' והרא"ש בתשו' פלל ו' פתב שהמקבל לזון את חבירו סתם או יתן לו ק' זהובים לשנה יפטר בשנה א' מנדרו וע"ש ולכאורה משמע שאין פאן מחלוקת בין הפוסקים דעובדא דהרא"ש איירי מאחד שאמר או יתן לו ק' זהובים לשנה מוכח שאין דעתו ליתן לו לעולם אמנם מחלוקת הנז' הביא ג"כ בעל המפה בטח"מ סי' ס' סעיף ג' דמי שמקבל עליו לזון את חבירו סתם אי משמע כל ימי חייו או לשנה א' והיינו מחלוקת הרשב"א והרא"ש הנז' ועיין בסמ"ע ובאמת נראיתי בהר"ן שם בנדרים שפתב ונ"ל היכי נדר כו' באומר יאסרו פירות עולם עלי ונהי דסתמא לעולם משמע כו' עד ומיהו נהי דהקא מסקינן דבלאו אונסא לעולם משמע פיון דסתמא קאמר אפי' או מר בלבד היום לא מהני ואפ"ה מי שגמר בלבד לדור מפת חיטים כו' והוציא פת סתם כו' עד דהקא היינו טעמא מפני שמתכוין לומר לשון שיהא לעולם ומש"ה כל היקא דליכא אונסא לעולם משמע כו' ע"ש וא"כ מוכח מהא דהר"ן דדוקא התם לעולם משמע ולכן יש לישב דעת הרא"ש בזה שסובר כסברת הר"ן ואפשר מ"ש הר"ן ומחלק בזה לפי שקשה לו ג"כ מהראיות שהביא הרא"ש שם בתשו'.

ועיין בתשו' הרא"ש שמקשה פ' מי שאחזו כו' דסתמא לעולם משמע א"כ קשה מהא דגיטין פ' מי שאחזו הנ"ל לדברי הרא"ש הנז' דפוסקים פרבא כו' ומשני דדוקאגבי גט דדינא הכי כו' ועיין בהר"ן פ' מ"ש מ"ש בזה ומה שמסיים שם בשם הרשב"א דגבי ד"מ אפשר דאליבא דכ"ע סתם כמפרש כל ימי חייו משמע ומסיים והדבר צריך תלמוד כו' ותמהני דכאן משמע שהרשב"א מסופק גבי ממונא אי אמרי' סתם לעולם משמע דהיינו אי מקבל עליו לזון את פלוני כו' ולמ"ש בשם הרשב"א בסי' קי"ד הנז' משמע שהרשב"א הכריע פן וגם בחידושי הרשב"א בגיטין דף ק"ו ע"ד מסיים בזה וצ"ע ע"ש.

העולה מהמקובץ דזה תלוי בפלוגתא דרבנאות דהרא"ש הנ"ל אם אמר סתם ולא אמר לעולם מהו דינו וא"כ אליבא דהרשב"א דסבר דסתם נמי לעולם משמע א"כ בנ"ד כשאמר לעולם הוי לישנא יתירא ולטפויי קאתי דהיינו שאף היורשים אחר מות אביהם מחוייבים ליתן לדודתם אחות אביהם כפי הצואה ולכן פתבו מלת לעולם ולאפוקי לפי דעת הרא"ש דסתם לא משמע לעולם א"כ אין פאן יתור לשון והוצרך לומר לעולם שיתנו לה היורשים דהיינו אחיהם בעצמם לעולם ולא שיפטר עצמם בשנה אחת וא"כ לפ"ז פשמת א' מהאחים אזי בני האחים פטורים מהחוב הנז'.

ואף לפי דעת הרשב"א בעצמו כפי מה שכתבתי לעיל מ"ש הריב"ש בשמו דלא בכל מקום אמרי' דלישנ' יתיר' לטפויי קאתי אלא במקום שאמרו בגמ' ולפ"ז בנ"ד ג"כ אפשר שלא אמרי' בזה לישנא יתירא לטפויי קאתי וא"כ אף שפתב בצוואה מלת לעולם לא אמרי' לטפויי קאתי ולהוציא בזה ממון מירשי אחיה אלא דנין בזה דאינו אלא שופך דשטרך דהאחים בעצמם יתנו לעולם אף דא"צ אמנם ראיתי בתשו' הרשב"א הביאו הב"י בח"מ סי' רי"ד מחו' ג' שכתב ונ"ל מה שטען ראובן על השנות בשטר מלת לעולם פעמים דלטפויי קאתי כו' אינו טענה שלא אמרו אלא במה שהוא בעצמו משוייר וזה בא

וטפּי מילתא וְשִׁירָו בְּפִירוּשׁ' כו' פֹּאמֶר חוּץ מֵאֵלוּ כו' וְכֵן בִּשׁ"מ הָאֹמֵר ק"ק זֵוּז לְבִכּוּרֵי בְּרֵאוּי לֹו וְלִבְע"ח בְּרֵאוּי לֹו כו' אֲבָל פֶּאן הֵיָה צ"ל לְעוֹלָם לְשׁוֹפְרֵי דְשִׁטְרֵי כו' ע"ש וּא"כ לְכֹאֹר' מִשְׁמַע שְׁזָהוּ סוּתֵר קֶצֶת מ"ש הָרִיב"ש בְּשֵׁם הָרִשְׁבָּ"א דָּאִין בְּיַדֵּינוּ פֶּח לְדוֹן בְּדִמְיוֹנוֹת בְּמִילְתָא דְאֶמְרֵי לְטַפּוּי קֶאֱתִי כו' אֲלָא בְּמִקּוֹם שְׁאֶמְרוּ כו' וְכֹאֵן בְּתִשׁוּ' הַנּוּז' מִשְׁמַע הוֹאִיל וְלֹא דְמִי לְהָא דְאֶמְרוּ בְּגִמְרָא פֶר' הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת וְכֵן גַּבִּי ש"מ כו' וְלִכּוֹן אִין אָנוּ אוֹמְרִים לְטַפּוּי קֶאֱתִי וִי"ל דִּמ"ש הָרִשְׁבָּ"א בְּתִשׁוּ' סִי הַנּוּז' ר"ל דְאָרְף אִם נֹאמֵר בְּכָל מְקוֹם אֶמְרֵי דְלִישְׁנָא יִתִּירָא לְטַפּוּי קֶאֱתִי מ"מ בְּזָה בִּמ"ש בְּמִלַּת לְעוֹלָם לֹא אֶמְרֵי לְטַפּוּי קֶאֱתִי כו' וּא"כ ה"ה בִּנ"ד וְכִמ"ש לְעִיל.

וּבְאֶמֶת רְאִיתִי בִּה"ה הַב"י ז"ל סוּף סִי ע"ב שְׁכַתְּב בְּשֵׁם הָרִשְׁבָּ"א בְּתִשׁוּב' שְׁנֹשְׂאֵל עַל רְאוּבֵן שְׁמִשְׁכֵּן עֲלֵיתוּ כו' וּמְסִיִּים שָׁם וְז"ל וְאֵל תֹּאמֶר שְׁלֹא נִכְתַּב הַתְּנַאי לְתוֹסֶפֶת עַנְיָן אֲלָא לְשׁוֹפְרָא דְשִׁטְרֵי וְכִדְאֶמְרֵי בִּפ' הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת לֹא הִיא דְכָל הֵיכָא דְאִיכָא לְמִילְף מִן הַתְּנַאי יִלְפִינָו וְלִפְנֵי זֶה פֶּתַב הָרִשְׁבָּ"א וְז"ל וְהַשִּׁיב הַדִּין עִם שְׁמַעוֹן לְפִי שְׁשׁוֹרַת הַדִּין אִפִּי בְּלֹא תְּנַאי יְכוֹל הֵיָה לְמִשְׁכָּנָה אוֹ לְהַשְׁפִּירָה לְאַחֲרִים כו' וְאִפִּי בְּיֹוֹתֵר מְסִיעֵתוּ הֵיָה רִשְׁאֵי כו' מִיָּהוּ אִם יִרְאֶה לִב"ד שְׁיֵשׁ הַפֶּד אִינוּ רִשְׁאֵי אֲבָל עֲכָשְׁוּ שְׁנָתָן לֹו רִשׁוֹת הַתְּנַאי מוֹסִיף לְהַשְׁפִּירָה לְכָל מִי שְׁיִרְצָה אִפִּי לְסִיעָה גְּדוּלָה כו' ע"ז מְסִיִּים שָׁם כִּנּוּז' דְלֹא אֶמְרֵי שְׁכַתְּב הַתְּנַאי לְשׁוֹפְר' דְשִׁטְרֵי רַק לְתוֹסֶפֶת דְכָל לִישְׁנ' יִתִּירָא לְטַפּוּי קֶאֱתִי כו' וּא"כ זֵהוּ סוּתֵר תִּשׁוּב' הָרִשְׁבָּ"א שְׁהִבִּיא הָרִיב"ש וְגַם הַב"י בְּשִׁמוּ הַנּוּז' ל.

וְצִרִיף לֹוֹמֵר דְאָרְף שְׁבִתְשׁוּ' הָרִשְׁבָּ"א הַנּוּז' דֵּהֵאִי מִלְתָּא דְאֶמְרֵי דְכָל מִלְתָּא דְאֶמֶר כו' דְלְטַפּוּי קֶאֱתִי אִין בְּיַדֵּינוּ פֶּח לְדוֹן בְּדִמְיוֹנוֹת אֲלָא בְּמִקּוֹם שְׁאִינוּ דוֹמָה מְכָל הַצְּדָדִים לְמַה שְׁאֶמְרֵי בְּגַמ' פ' הַמּוֹכֵר הַנּוּז' וּמִשָּׂא"כ בְּהָא דְנִדּוֹן דְהָרִשְׁבָּ"א בְּתִשׁוּב' שְׁהִבִּיא בְּסִי ע"ב מְרָן הַב"י דְדוֹמָה לִמ"ש ר"ע בְּגַמ' וְאֶפְשֶׁר דְעֲדִיף יוֹתֵר לְפִי שְׁפִירִשְׁב"ם בְּמִשְׁנָה שָׁם בִּפ' הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת עֲלָה ס"ד ע"א ד"ה בְּזִמְן שְׁאֶמֶר לֹו חוּץ מֵאֵלוּ כו' וְתְּנַאי שְׁלֹא לְצִנּוּרָף הוּא שְׁהָרֵי אִינָן בְּכָלֵל בֵּית אֲלָא לְטַפּוּי מִלְתָּא קֶאֱתִי וְשִׁיר לֹו דְרָף כו' וְלִרְבָּנָן לֹא אֶתִּי לְטַפּוּי פְּלָל דְבִלֹא"ה שְׁיִיר לְעֶצְמוּ דְרָף וְלִרְחֻקָא דְמִלְתָּא אֶמֶר כֵּן שְׁלֹא יֹאמֵר דְלֹוֹקֵחַ פֶּל הַבַּיִת וְלֹא עֵיכְבֶּת' דְרָף שְׁאִין כָּל הַמּוֹכְרִים בְּקִיָּאִים בְּדִינֵים כו' ע"ש וּא"כ לִפ"ז גַּבִּי תְּנַאי דְבְּזִמְן שְׁאֶמֶר חוּץ מֵאֵלוּ יֵשׁ לִבְע"ד לְחֻלּוֹק כִּמ"ש רִשְׁבָּ"ם אֲלִיכָא דְרַבְּנָן וְאִפִּי"ה סְבֵר ר"ע דְלְטַפּוּי קֶאֱתִי וּמְכ"ש בְּנִדּוֹן דְהָרִשְׁבָּ"א שְׁהִתְנָה בִּפִּי אוֹ לְהַשְׁפִּירָה לְמִי שְׁיִרְצָה דֵּהִי דִי שְׁיֹאמֵר אוֹ לְהַשְׁפִּירָה וְאָרְף שְׁמִשְׁמַע מִתְּחִלַּת לְשׁוֹן הַתְּנַאי כו' מ"מ לְשׁוֹן הַתְּנַאי בְּעֶצְמוֹ הוּא דוֹמָה לִמ"ש ר"ע בְּגַמ' גַּבִּי בּוֹר וְדוֹת וְהַלְשׁוֹן לְמִי שְׁיִרְצָה פְּשִׁטָּא דְלִיכָא לְמִטְעֵי כְּלָל דְמִשְׁמַע אִפִּי לְסִיעָה גְּדוּלָה.

וּבְזָה מִיְּנֻשָׁב ג"כ מַה שְׁהַקְשָׁה ה"ה מְהָרִיב"ל בַּח"א עֲלָה קכ"ו ע"ד סוּף פְּלָל י"ט שְׁהִבִּיא ג"כ בְּשֵׁם הָרִשְׁבָּ"א מ"ש הָרִיב"ש וְהַב"י הַנּוּז' בְּשִׁמוּ שְׁאִין פֶּח בְּזָה לְדוֹן בְּדִמְיוֹנוֹת וְכַתְּב ע"ז וְז"ל וַיֵּשׁ לְתַמְנָה שְׁבִתוּף תִּשׁוּ' הָרִשְׁבָּ"א מְצִינוּ תִּשׁוּ' א' הַפֶּף מְזָה עַל אוֹתָם עֲשֶׂרָה תִּלְמִידִים שְׁשֻׁכְרוּ רַב וְהִתְנּוּ בִּינֵיהֶם שְׁפָל מִי שְׁיִמְרֹוד כו' ע"ש וּא"כ דְבָרֵי הָרִשְׁבָּ"א סוּתֵרִים זא"ז ע"ש שְׁמְסִיִּים ה"ה מְהָרִיב"ל וְז"ל וְלַחֲפֹזוֹן הַשּׁוֹאֵל לֹא אוֹכַל לְהֶאֱרִיף בְּזָה כו' וְלִפִּי מ"ש לְעִיל מִיְּנֻשָׁב דְבִנְדָאֵי לֹא אֶמֶר הָרִשְׁבָּ"א שְׁלֹא לְדוֹן כְּלָל בְּלִשׁוֹן לִישְׁנ' יִתִּיר' לְטַפּוּי קֶאֱתִי כו' אֲלָא הֵיכִי דְלֹא דְמִי מְכָל הַצְּדָדִים לְהָא דְאֶמְרֵי בְּגַמ' גַּבִּי ר"ע דְלִישְׁנ'

נתירא לטפויי קאָתי ומשא"כ בַּנְדוֹן הַנּוֹ גַּבִּי י' ת"ח דְּמוּכַח מִיַּנְיָהּ וּבִיָּהּ וּכְמ"ש הַרְשָׁב"א וְדוּמָה זֶה לַמ"ש בַּגְּמ' גַּבִּי כָּל וּפְרָט אֵין בְּכָל אֵלָא מַה שְׂבַפְרָט דְּוָקָא וּכְלָלָא בְּתָרָא לַטְפוּי אָתִי מַאי דְדָמִי לַפְרָט מְשַׁנֵּי צְדָדִים וְעֵינֵין בְּרַש"י בְּחֻלִּין סוּף פֶּא"ט בְּסוּגְיָא דְיָמִים וּנְחָלִי כָּל וּפְרָט כּו' וּבִשְׂאָר מְקוֹמוֹת אֵין מְסַפֵּר וְעֵינֵין מְקוּרוֹ בְּנִזִּיר עֲלֵה ל"ה פ"ג מִיַּנִּין וּבִפ' בַּכּל מְעַרְבִין וְהִנֵּה מְצֵאתִי תְשׁוּ' הַנּוֹ דִּי תַלְמִידִים כְּתוּבָה בְּמִנְחָסוֹ לְהַרְמַב"ן סִי' א' בְּאַרְיכוֹת יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִבִּיאָה ה"ה מְהַרִּיב"ל הַנּוֹ וְאֶפְשָׁר שֶׁהִיא בְּאַמַּת מְדַבְרֵי הַרְמַב"ן וְלֹא מְהַרְשָׁב"א אֶף שְׂבָאוּ בְּתוֹכוֹ קִצְתָם מִתְשׁוּבַת הַרְשָׁב"א אֲכֵן רְאִיתִי בַּמ"ש ה"ה מְהַרְש"ח בְּתִשְׁבִּי' סִי' ל"א שְׂמַבִּיא ג"כ הַקְּוִשָׁא הַנּוֹ בְּשֵׁם מְהַרִּיב"ל וְגַם בְּשֵׁם מְהַרְש"ךְ ח"א וְהִנֵּה תְשׁוּ' מְהַרְש"ךְ ח"א אֵינוֹ בְּיַדִּי כְּעַתְּ אֲבָל רְאִיתִי בְּמְהַרְש"ח הַנּוֹ לְשִׁמְבִּיא בְּשֵׁם מְהַרְש"ךְ הַנּוֹ לְכִי הַרְשָׁב"א לֹא סָגַר הַדְּלַת אֵלָא שְׁלֹא נָתַן רְשׁוֹת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּלִישְׁנֵי נִתְיָרֵי דְשִׁטְרֵי כּו' אֵלָא דּוּמְיָא דְהִנֵּהוּ שְׁנֵא' בְּתַלְמוּד כּו' ע"ש וְהוּא מְעִין הַדְרָף שְׂפַתְבְּתִי לְמַעַלָּה (וְעֵינֵין בַּס' כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה בַּסִּי' ס"א מ"ש שֵׁם בְּשֵׁם הַרְבֵּה פּוֹסְקִים בְּעֵנִין לִישְׁנֵי נִתְיָרָא לַטְפוּי קָאָתִי) וְעֵינֵין בְּתִשְׁוֹ' ה"ה מְהַרִּיב"ט ח"ב לַח"מ סִי' קי"ט דָּף קכ"ה ע"ג שְׂמַקְשָׁה ג"כ הַקְּוִשָׁא דְשְׁנֵי תְשׁוּ' הַרְשָׁב"א הַנּוֹ וְע"ש מַה שְׂתִּירָן.

וְרְאִיתִי בְּרַמְב"ם פ"א מְהַל' נְזִירוֹת דִּין ח' דְּבַר תְּמוּהָ בְּעֵנִין דְּלִישְׁנָא נִתְיָרֵי לַטְפוּי קָאָתִי שְׂפַתְב"ן וְנ"ל הַרְיָנִי נְזִיר כּו' עַד הַרְיָנִי נְזִיר שְׁלִשִׁי יוֹם וְיוֹם א' ה"ז נְזִיר נְזִירוֹת א' שְׁל שְׁלִשִׁים וּא' יוֹם עַכ"ל וּדְבָרֵי אֵלוֹ לְקוֹחִים מַגְמ' דְּנְזִיר דָּף ז' בְּמִשְׁנֵה הַרְיָנִי נְזִיר ל' יוֹם וְשָׁעָה א' נְזִיר שְׁלִשִׁים יוֹם וְשָׁעָה א' שְׂאִין נְזִירוֹת שְׁעוֹת וְאַמְרֵי בַּגְמ' אָמַר רַב ל"ש אֵלָא דְאָמַר שְׁלִשִׁי וּא' יוֹם אֲבָל אָמַר שְׁלִשִׁי יוֹם וְיוֹם א' נְזִיר שְׁתֵּים רַב סָבַר לֵה כַר"ע דְּדַרְשֵׁי לִישְׁנֵי נִתְיָר' דְתַנּוֹן לֹא אֵת הַבּוֹר וְלֹא אֵת הַדּוֹת כּו' ע"ש וּא"כ מְשַׁמַּע מַגְמ' אֵלִיבָא דְרַב דְּנְזִיר שְׁתֵּים וְרַמְב"ם כְּתַב דְּנְזִיר ל"א יוֹם כּו' וּבִיּוֹתֵר תְּמוּהָ עַל הַכ"מ שֶׁהַעֲתִיק לְשׁוֹן הַגְמ' הַנּוֹ וְלֹא הַרְגִּישׁ בְּזֵה שְׂדַבְרֵי הַרְמַב"ם הֵם נִגְדַּת הַגְמ' וּבַס' ל"מ הַרְגִּישׁ בְּזֵה וְכַתַּב שֶׁהוּא ט"ס בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם כּו' ע"ש אֲמַנְם קָשָׁה עֲלֵינוּ עַד מְאֹד לְהַגִּיָּה הַסְפָּרִים וּבַפְרָט שְׂפַכְרָא אֲנוּ מְוַזְהָרֵי מִפִּי סוּפְרֵי וּמִפִּי סְפָרִים שְׁלֹא לְהַגִּיָּה שׁוּם סֶפֶר וּכְבָר הַחֲרִים ר"ת ע"ז וְכַמְבֹּאֵר בְּתִשְׁוֹ' מְהַרְד"ךְ.

וְרַצִּיתִי לִישֵׁב לְכַאוּרָה שֶׁהַרְמַב"ם פּוֹסֵק הַלְכָה כְּרַבְנָן וְדָלָא כַר"ע דְּרַבְנָן לֹא דָרְשׁוּ לִישְׁנֵי נִתְיָר' לַטְפוּי קָאָתִי וְכַמְבֹּאֵר בְּרַשָׁב"ם פ' הַמּוֹכֵר אֵת הַבַּיִת דָּף ס"ד הַנּוֹ וּא"כ לְפִי דְבָרֵי רַבְנָן אֵין חִילּוּק בֵּין אָמַר ב' פְּעָמִים יוֹם וְיוֹם אוֹ פְּעַם א' וְלַעוֹלָם אֵינוֹ אֵלָא נְזִיר א' שְׁל ל"א יוֹם כְּפִשְׁטֵי דְמַתְנִי וּבְזֵה מִיּוֹשֵׁב ג"כ דְבָרֵי הַכ"מ שֶׁהִבִּיא לְשׁוֹן הַגְמ' דְבָרֵי רַב שְׂסָבַר לֵה כַר"ע דְּדַרְשֵׁי לִישְׁנֵי נִתְיָר' כּו' מְשַׁמַּע שְׂרַבְנָן פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ וְהַלְכָה כְּרַבְנָן וְדָלָא כַר"ע וְאֶף דְקִי"ל הַלְכָה כַר"ע הֵינּוּ מְחַבְּרוֹ וְלֹא מְחַבְּרֵי וְדַבְרֵי הַרְמַב"ם כְּרַבְנָן וְלֹא כְּרַב כְּפִשְׁטֵי דְמַתְנִי'.

אֲכֵן כַּד מְעֵינָת בְּרַמְב"ם תְּמַצָּא שִׁישׁוּב זֶה אֵינוֹ נֶכּוֹן דִּהְלֵא הַרְמַב"ם פָּסֵק בְּכַמְּהָ מְקוֹמוֹת הַלְכָה כַר"ע בְּזֵה וְעֵינֵין בַּפִּי"א מְהַל' זְכַיָּהּ וּמַתְנֵה דִּין י"ט גַּבִּי הָאוּמַר תְּנוּ לְפָלוּנִי מְאִתִּים זֹז בְּחֻבּוֹ כְּרָאוּי לוֹ כּו' וְכֵן בַּפִּי"א מְהַל' מְכִירָה דִּין ג' וְכֵן בַּפִּי"ב מְהַל' עֲרֻכִין דִּין ו' גַּבִּי הָאוּמַר קוּמְתוּ עָלֵי כּו' אָמַר מְלֵא קוּמְתוּ עָלֵי נוֹתֵן אִפִּי שְׂרַבִּיט הַנְּכַפֵּף כּו' וְאַמְרֵי בַּגְמ' דְעֲרֻכִין וּפ' הָאוּמַר עֲלֵה י"ט דְאֵתִיא כַר"ע דְדִיִּיק לִישְׁנֵי נִתְיָרָא בְּאַמַּת מַה שְׂפַסְק הַרְמַב"ם

בפי"א מהל' זכנייה הנז' גבי האומר תנו כו' בחובו פראוי לו כו' ליפא הוכחה משם דאיתיא כר"ע אף דבגמ' אמרי' בפי"נ עלה קל"ח אר"נ הא מני ר"ע היא דדניק לישני יתירא הלא פתב רשב"ם לשם ונ"ל ומיהו רבנן נמי אודו דכל לישנא יתיר' לטפויי קאתי היכא דאיפא מידי לטפויי פי הכא כו' והא דאמרן הא מני ר"ע לאו דוקא דה"ה לרבנן כו' וא"כ לפ"ז ליפא הוכחה משם דאיתיא כר"ע ולפי מ"ש מיןשב הא דהאריף הרשב"ם בלשונו דגם רבנן מודו בזה לפי שקשה להרשב"ם הלא הברייתא דאם אמר כו' לפלוגי ב"ח פראוי לו דנוטלן ונוטל חובו אין שום חולק בזה והלכה פברייתא וכל הפוסקים פוסקי' פברייתא הנז' ואיף אמר ה"מ ר"ע היא דהיינו פייחידאי נגד רבנן לכו פתב הרשב"ם דגם רבנן מודו בזה כו' אמנם בפכ"ה מהל' מכירה הנז' ובשאר מקומות הנז' ל מוכח בהדיא דפסק כר"ע.

וראיתי בתשוב' ה"ה מהרי"ט בח"מ סי' פ"א שהקשו לו הקושיא הנז' ל ברמב"ם בהל' נזיר הנז' לדברי הרמב"ם הם נגד המסקנ' דגמ' אליפא דרב וע"ש מה שנקנס בדחוקים דרב סבר כר"ע ור"ע לא אמרה פך וגם בעיניו נראה לדחוק רק שהביא סגורין' לדבריו משאר סוגי' התלמוד אמנם פנראה מדבריו דאישתמיטתי סוגי' תלמוד ירושלמי בזה ונ"ל הירו' בפ"ק דנזיר רב אמר הריני נזיר ל' יום ויום או נזיר שתים דהני יכול למימר שלשים וא' יום מתנית' פליגי על רב הריני נזיר יום א' הריני נזיר שעה א' כו' ה"ז נזיר שתים מאי הל"ל שלשים וא' שעה מתניתא פליגי על רבנן לא נחלקו ר' ישמעאל ור"ע על האומר הריני נזיר ל' יום ויום א' שאינו נזיר אלא א' ועל מה נחלקו על האומ' הריני נזיר שלשים יום ויום א' שאינו נזיר אלא א' וגם ר"ע מודה ביה ודלא פתלמוד שלנו ואפי' באומ' הריני נזיר שלשים יום ועוד יום א' סבר ר"ע שאינו נזיר אלא אחת ומכ"ש באומר הריני נזיר ל' יום ויום א' וא"כ פסק הרמב"ם פירושקמי ודלא וכ"כ ה"ה הרלב"ח סי' קכ"ז דף קצ"ה ע"ב שהרגיש בקושני' זו ונ"ל וצ"ע בהרמב"ם פ"ג מהל' נזירות דפסק דלא פנותיה ומסיים שם והנראה שסמך על הירושלמי בזה שם במקומו אמנם הטעם שהכריחו לסמןף על הירושלמי ולא על הבבלי נראה שאינו דבר חמור להשיגו עכ"ל ונלע"ד לפי שאמרינן בגמ' רב סבר לה כר"ע דדריש לישנא יתירא כו' ובאמת לפי מ"ש לעיל ה"ה מהרי"ט בתשו' דמלשון הגמ' שאמר רב סבר לה כר"ע משמע לא אמרה פך כו' יש לישוב בזה שסמך הרמב"ם על הירושלמי והיינו כר"ע על הבבלי פי באמת זולת זה קשה בגמ' שאמר רב סבר כר"ע דדריש לישנא יתירא כו' וכד מעיינת מוצא מקור דינו של ר"ע וכמבואר ג"כ בנזיר והיינו גבי מכר לו חוץ מבור ודות כו' אם צריף ליקח לו דרף מפת לישנא יתיר' כו' די"ל דע"כ ל"ק דדריש לישנא יתירא אלא גבי ממון ויש לדמות לזה ג"כ דיש לדרוש לישנא יתירא לטפויי קאתי היינו במ"ש בפ' י"נ גבי מאתים וזו לפלוגי בחובו פראוי לו דאמרי' ה"מ ר"ע היא דדריש יתירא כו' לאפויי גבי איסור פמו בנ"ד גבי נזיר לא אמרי' לישנא לטפויי ועפ"ז יש לדחות תלמודא דידן מקמי ירושלמי אכן פד מעיינת בגמ' דערכין דף י"ט בפ' האומר משקלי תמצא שגם בדבר האיסור אמרי' שם מני ר"ע היא ומביא ראי' מהא דר"ע הנז' דאמרי' בפ' האומר משקלי הנז' ל אר"י האומר קומתו עלי נותן שרביט שאינו נכפף מלא קומתו עלי נותן שרביט הנכפף מיתבי מלא קומתו עלי נותן שרביט שאינו נכפף ומשני הוא דאמר כר"ע

דְּדִיִּיק לִישָׁנָא יתִירָא גְבִי לֹא אֶת הַבּוֹר וְלֹא אֶת הַדּוֹת הַנּוֹ' כּו' בְּזִמְן שְׁאָמַר חוּץ מֵאֵלּוּ שֶׁאֵצ' לִקְחָ לּוֹ דְּרָךְ כּו' וְאִ"כ מְבִיא רְאִיָּה מֵר"ע מִמְּמוֹן לְאִיסוֹ' וְהִיָּנּוּ הַקְּדָשׁ וּפְסֻק הַרְמַב"ם פֶּרֶב יְהוּדָה הַנְּ"ל בִּפ"ג דְּעַרְכִּין דִּין ו' וְנ"ל הָאוֹמֵר קוֹמְתוֹ עָלֵי כּו' נוֹתֵן שְׂרָבִיט שְׁאִינּוּ נְכַפְף כּו' אָמַר מְלֵא קוֹמְתוֹ עָלֵי נוֹתֵן אִפִּי' שְׂרָבִיט שְׁנֹכַפְף וְכֹתֵב הַכ"מ שֵׁם דְּהִיָּנּוּ פֶּרֶב יְהוּדָה דְּאֶתְיָא כּר"ע כּו' וּלפ"ז אֵין לְחַלְק בְּדַבְּרֵי ר"ע בֵּין מְמוֹן לְאִיסוֹר לִפ"ד הַרְמַב"ם הַנּוֹ' וְאִ"כ צְרִיכִין אָנוּ לִישָׁב לְמָה סְמָךְ הַרְמַב"ם עַל הִירוּשָׁלַמִי וְלֹא עַל הַתְּלֻמוֹד שְׁלָנוּ.

וּלְפִי מ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם מַהֲרִי"ט דְּלִשׁוֹן הַגַּמ' קָשָׁה לְהַרְמַב"ם הוֹאִיל וְאָמַר רַב סָבַר פְּר"מ מִשְׁמַע דְּאָנּוּ לֹא ס"ל פְּנוּתִיָּה כּו' ע"ש א"כ לִפ"ז קָשָׁה ג"כ אֲדַבְּרִיו מְסוּגְלֵי דְּעַרְכִּין הַנּוֹ' דְּמִשְׁנֵי בַּגְמ' שֵׁם הוּא דְּאָמַר כּר"ע ר"ל רַב יְהוּדָה סָבַר כּר"ע מִשְׁמַע ג"כ דְּאָנּוּ לֹא ס"ל פְּנוּתֵי' וּמַכ"ש שִׁישׁ לְדַקְדַּק בְּעַרְכִּין פֶּן מֵאֲחַר שְׂפַרְיִיתָא עֲרוּכָה לְשֵׁם דְּגַם בְּאוֹמֵר מְלֵא קוֹמְתוֹ עָלֵי דְּנוֹתֵן שְׂרָבִיט שְׁאִינּוּ נְכַפְף וְדָלָא פֶּרֶב יְהוּדָה וְאִ"כ לִפ"ז יֵישׁ לְדַקְדַּק שֵׁם שְׁפִיר מַה שְׁמִשְׁנֵי בַּגְמ' שֵׁם וְהָא רַב יְהוּדָא דְּאָמַר כּר"ע וְאָנּוּ לֹא קִי"ל פְּנוּתִיָּה וְאִפ"ה פְּסֻק הַרְמַב"ם בְּעַרְכִּין בִּפ"ב הַנּוֹ' פֶּרֶב יְהוּדָה וְדָלָא פְּבַרְיִיתָא וּבִיּוֹתֵר שְׁהַקְּשׁוּ הַתּוֹס' לְשֵׁם בְּעַרְכִּין ד"ה הוּא דְּאָמַר כּר"ע תִּימָא פְּבַרְיִיתָא מֵאֵן תִּנְיָא לֹא ר"ע וְלֹא רַבֵּן כּו' ע"ש וְאִפ"ה לֹא הִשְׁגִּיחַ הַרְמַב"ם בְּזָה וּבְנֻדָּאֵי לֹא נְעַלְמַם מְהַרְמַב"ם קְוִשִׁית הַתּוֹס' אִף שְׁלֹא רְאָה הַתּוֹסְפוֹת מ"מ הַקְּוִשִׁיא לֹא נְעַלְמַם מִמְּנֹו וְאִ"כ ה"ה בְּנֻזִיר ה"ל לְפֻסְוֹק פְּתִלְמוֹדָא דִּידֵן וְלֹא פְּהִירוּשָׁלַמִי.

וְאִפְשָׁר לְחַלְק דְּבַהֲהוּא דְּנֻזִיר לֹא דְּמִי לְכָל הַנְּךָ דְּאָמְרֵי' בַּגְמ' הָא מְנִי ר"ע הִיא דְּאֲבֻהָנוּ דְּכּוּלְהוּ הוּא הָא דְּאָמְרֵינוּ בַּגְמ' גְבִי הַמוֹכֵר הַבֵּית וְאָמַר חוּץ מִבּוֹר וְדוֹת כּו' וְנָהוּ לִישָׁנָא יתִיר' וּבָאִים לְדִין הַמוֹכֵר וְהַלּוֹקֵחַ וְאִי אָמְרֵי' דְּלִישָׁנָא יתִירָא לֹא לְטַפּוּנֵי קָאֲתִי אֲזִי הוּא חוֹב לְאַחַר מִשְׁנֵי הַבְּעֵלֵי דֵינִים וּבְזָה מוֹדָה ר"ע דְּלִישָׁנֵי יתִירָא לְטַפּוּנֵי קָאֲתִי וּמַזָּה נְלַמֵּד ג"כ לְשָׂאֵר מְקוֹמוֹת פִּיּוּצָא בְּזָה כְּמוֹ גְבִי אִם אָמַר תְּנוּ לִפ' ב"ח מְאֲתִים זִוּז בְּחוּבוֹ פְּרָאוּי לּוֹ וְאֲזִי בָאִים ג"כ לְדוֹן הַב"ח עִם הִירוּשָׁלַי וְנְלַמֵּד ג"כ מְהָא דר"ע הַנּוֹ' וְה"ה גְבִי הָא דְּעַרְכִּין בְּאוֹמֵר מְלֵא קוֹמְתוֹ עָלֵי כּו' אֲזִי בָאִין לְדִין הַגְּזוּבָר וְהַמְקַדִּישׁ אִם הַדִּין שְׁנוֹתֵן שְׂרָבִיט הַנְּכַפְף אוֹ שְׁאִינּוּ נְכַפְף וְאֲזִי דְּרִשִׁינּוּ לִישָׁנֵי יתִירָא וְנְלַמֵּד ג"כ מְהָא דר"ע הַנּוֹ' וּמִשָּׂא"כ בְּהָא דְּנֻזִיר הָאוֹמֵר הַרְיֵנִי נְזִיר שְׁלִשִׁי יוֹם וְיוֹם א' כּו' אֲזִי אֵין פְּאֵן שׁוּם טַעֲנָה בֵּין שְׁנֵי בְּעֵלֵי דֵינִים וְלֹא דְּמִי לְהָא דר"ע לְמַדְרֵשׁ בְּזָה לִישָׁנֵי יתִירָא רַק רַב סָבַר בְּהָא כּר"ע וְסָבַר שְׁדִינוּ שְׁל ר"ע יֵישׁ לְדַמּוֹת לְזָה וּבְאֶמְתַּת יֵישׁ לְחַלְק בֵּינֵיהֶם וּכְמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְכֵן דְּחִי הַר"מ בַּמַּז"ל הָא דְּתִלְמוּדָא דִּידֵן וְסָמָךְ עַל הִירוּשָׁלַמִי בְּאִשְׁרָ שְׁמַצָּא שֵׁם פְּבַרְיִיתָא בְּהִדְיָא שְׁפוֹתֵר דְּבַרֵי רַב דר"ע סָבַר דְּפִשְׁטָא בְּאוֹמֵר הַרְיֵנִי נְזִיר ל' יוֹם וְיוֹם א' דְּאִינוּ אֶלָּא נְזִיר א' וְאִפִּי' בְּאוֹמֵר הַרְיֵנִי נְזִיר ל' יוֹם וְעוֹד יוֹם א' אִפ"ה סָבַר ר"ע דְּאִינוּ אֶלָּא נְזִיר א' וְאִף שְׁבִשְׂאֵר מְקוֹמוֹת מְצִינוּ שְׁסָבַר ר"ע דְּלִישָׁנֵי יתִירָא לְטַפּוּנֵי קָאֲתִי מ"מ מוֹדָה בְּנֻזִיר הַנּוֹ' וְהִיָּנּוּ לְפִי שִׁישׁ בֵּינֵיהֶם לְחַלְק וּכְמוֹ שְׁפַתְבְּתִי.

רַק שְׁקָשָׁה ע"ז דִּלְפ"ז שְׁאָמְרֵי' שְׁהַרְמַב"ם סְמָךְ עַל הִירוּשָׁלַמִי וְדְּחִי דְּבַרֵי רַב שְׁאָמַר בְּתִלְמוּדָא דִּידֵן דֵּישׁ לְחַלְק בֵּינֵיהֶם בֵּין אִם אָמַר ל' יוֹם וְיוֹם א' לְפִי שְׁבִירוּשָׁלַמִי אִינוּ מְחַלְק רַק בֵּין אָמַר וְעוֹד יוֹם א' כּו' וְקָשָׁה הִלָּא מְסִיק שֵׁם בִירוּשָׁלַמִי דְּאִפִּי' בְּאָמַר וְעוֹד

יום א' סבב ר"ע דאינו אלא נזיר א' ור' ישמעאל סבב דנזיר שנים ואנו קי"ל הלכה כר"ע מחבירו וביותר שהרמב"ם פתב שר' ישמעאל הנה תלמידו ועיין בעדיות פ"ב משנה ו' בפלוגתת השום והבוסר והמלילות שריסקן מבע"י שר' ישמעאל אומר יגמור ורע"א לא יגמור ועיין בתי"ט שם שכתב וז"ל ומ"ש הרב דהלכה כר"י ואע"פ שהוא תלמיד דר"ע וכמ"ש הרמב"ם הלכה כר"ע מחבירו כ"ש מתלמידו כו' ע"ש ונה קשה ג"כ פאן למה פסק הרמב"ם שלא פדעת ר"ע שחולק עם ר"י בירושלמי.

ונראה לפי שאמרי' בגמ' דידן סוף פ"ק דנזיר ת"ר האומר הריני נזיר ואחת מונה שנים ועוד מונה שלש א"כ מוכח בגמ' דידן מברייתא בהדיא דאם אומר ועוד שיש חילוק נזירות ביניהם והרמב"ם פתב שם בדין ח' אומר הריני נזיר ואחת ה"ז נזיר שנים הריני נזיר ואחת ועוד ה"ז נזיר ג' נזירות כו' והיינו פברייתא הנז' ונהו דלא כר"ע שסבב דאף אם אומר ועוד יום אינו אלא נזיר א' ולכן פסק הרמב"ם דלא פדברי ר"ע וכסתמא דברייתא דאיתא כר' ישמעאל ומסיים שם הרמב"ם הריני ל' יום ויום א' ה"ז נזיר א' של ל"א יום והיינו שלא פדברי רב בתלמוד' דידן ובה מיןשב מה שקשה לפי מ"ש שהרמב"ם סמוך על הירושלמי ודחי תלמודא דידן שאמר רב סבב כר"ע מאחר שמצינו שירושלמי חולק ע"ז וסבב דהכל מודים אם אומר שלשי' יום ויום א' שאינו אלא נזיר א' ומחלוקת ר"ע ור"י הוא באומר הריני נזיר שלשי' יום ועוד יום א' א"כ קשה למה השמיט הרמב"ם גוף הדין באומר הריני נזיר ל' יום ועוד יום כו' שלדברי ר"ע אינו אלא נזיר א' איברא לפי מ"ש הוא מיןשב זה שהרמב"ם פוסק בזה שלא פדברי ר"ע אלא פדברי ר"י אף שהוא תלמידו מאחר שסתמא דברייתא בסוף פ"ק דנזיר אותם כר"י ודלא כר"ע והרמב"ם מביא ברייתא הנז' דהיינו באומר הריני נזיר ואחת ועוד מונה שלש שלשון ועוד מורה על חילוק נזירות וה"ה באומר הריני נזיר שלשי' יום ועוד יום א' שמורה על חילוק נזירות ואף שיש לחלק בין האומר הריני נזיר וא' ועוד ובין האומר הריני נזיר שלשי' יום ועוד יום שהפסיק בתיבת שלשי' ביניהם אפשר שמודה הפרייתא דאינו אלא נזיר א' וכדברי ר"ע במתנית' אשר הובא בירושלמי הנז' אכן מאחר שלא מצינו בהדי' שיש לחלק בין אם הפסיק בתיבת שלשים ביניהם ואם לאו י"ל שסובר הרמב"ם שאין לחלק ביניהם ופוסק כסתמא דברייתא ואלקבא דר' ישמעאל דבאומר ועוד ה"ז חילוק נזירות וה"ה באומר הריני נזיר ל' יום ועוד יום הרי זה חילוק נזירות אף שהפסיק בתיבת שלשים ביניהם.

וראיתי בתוס' בנזיר עלה ז' ע"ב שכתבו ד"ה הריני נזיר שלשים ושעה א' ומעתה לא קיימא דבור דנזיר אשעה ונהי נזירות ל"א יום כו' ונהי פאלו אומר הריני נזיר ל"א כו' דיום א' מצטרף שפיר בהדי שלשים יום למינהו נזיר כל ל"א יום כו' ואח"כ כתבו התוס' וה"ה אם אומר הוי נזיר ל' יום ויום א' דלא הוי נזיר אלא ל"א יום פינון שהפסיק בתיבת שלשי' דאדרישא קאי כו' וע"ש ומי יתן ואבין דברי התוס' במ"ש וה"ה אם אומר הריני נזיר ל' יום ויום א' דלא הוי אלא נזיר ל"א יום ונהו סותר מה שמסיק סתמא דתלמודא אלקבא דרב דדוק' באומר ל"א יום אז לא הוי אלא נזיר א' ומשא"כ באומר ל' יום ויום א' הוי נזיר שנים ונהו צ"ע לענ"ד.

לענד"ן שמ"ש התוס' וה"ה אם אמר כו' דנהו פתבו התוס' אליבא דרבנן ואפשר שפסקו פתכמים וכמ"ש הרמב"ם ודלא פמשמעות הגמ' אליב' דרב דבאמר שלשי' יום ויום א' דהוי נזיר שתיים ואליב' דר"ע והתוס' אפשר שפסקו פתכמים ודלא כר"ע ולפי מ"ש לעיל לישב דברי הרמב"ם וכמ"ש ה"ה מהרי"ט ז"ל דרב סבר כר"ע ור"ע לא סבר פרב א"כ גם ר"ע סבר דאינו אלא נזיר א' וכמ"ש התוס' וא"כ גם דברי התוספות מסכימים לדעת הרמב"ם ועיין עוד מ"ש התוס' למטה בסוף העמוד ד"ה ואי תנא כו' ובאמצע הדיבור שם ד"ה ל"ש דאמר ל"א יום פי' דלא הוי נזיר (כצ"ל) אלא שלשי' וא' יום אבל אמר שלשי' יום ויום א' נזיר שתיים לפי שייתר בלשונו ב"פ יום כו' וכו"ע כו' דמפרשי שם דברי רב ואין זה סותר למ"ש לעיל בשם התוס' וה"ה אם אמר הריני נזיר שלשי' יום ויום א' דלא הוי נזיר אלא ל"א יום פיון שהפסוק כו' דמ"ש פאן הוא פא לפרש דברי רב בגמ' ולמעלה פתב אליב' דרבנן שחולקי' על ר"ע שרב סבר פנותי'.

אף מ"ש התוס' אח"כ פנה הדיבור וי"ל דבמתני' פי' לישנא דסליק היינו הריני נזיר ל"א יום כו' דבריו צריכין ביאור וגם במ"ש אח"כ וה"ה דברי'ש' נמי פי' אמר כו' וגם במ"ש אח"כ אבע"א כו'. ונראה ביאור דברי התוס' דהתוס' מתרצי' דבמ"ש רב ל"ש אלא שאמר ל"א יום כו' אף שבמתני' לא הזכיר אלא שלשי' ושעה א' ע"ז פתבו התוס' דמ"ש במתני' ל' ושעה א' היינו משום דבמתני' בסיפא פה פי' מ"ש במתני' בריש' הריני נזיר ושעה א' כו' ה"ז נזיר שתיים ע"ז מפרש בסיפא במתני' דאם אמר הריני נזיר שלשי' ושעה א' דהפסיק בתיבת שלשי' נזיר ל"א יום וע"ז פתבו התוס' דהיינו הריני נזיר ל"א יום ר"ל דהריני נזיר ל' ושעה א' היינו הריני נזיר ל"א יום וכמ"ש רב וז"ש התוס' אח"כ וה"ה פי' אמר הריני נזיר ויום א' דהוי נזיר שתיים אבע"א הריני נזיר ונהפל דיבור א' ור"ל וה"ה כו' דהוי נזיר שתיים אם אמר ונהו אבע"א ר"ל אם אמר הריני נזיר ויום א' דהפסיק בתיבת שלשיים בנתיים דהיינו שאמר הריני נזיר שלשי' ויום א' דלא הוי נזיר אלא ל"א יום ואהא דקאמר רב ל"ש כו' זהו הנלע"ד בבניאור דברי התוס' לעיל במ"ש וה"ה אם אמר ל"א יום ויום א' דלא הוי נזיר אלא ל"א יום ונהיינו פדברי הרמב"ם ודלא פמשמעות הסוגיא זהו נראה קצת דוחק (ע"כ צאתי): שאלה קל כת"ב נבחר לשון צדיק יסוד עולם נפוך ספיר ויהלום קבלתי אשר צדיק לן מר במ"ש בהג"א פ' השואל בשם א"ז וז"ל המשפיר בית לחבירו עד אדר זה אומר עד אדר א' וז"א עד אדר ב' או השפיר עד סוף אדר ז"א עד סוף אדר א' וז"א עד סוף אדר ב' חולקין ביניהם והקשה מעל"ת וז"ל דהא קי"ל פרב נחמן דס"ל דקרקע בחזקת בעליה עומדת גבי ההיא דהמשפיר בית לחבירו והזכיר לו חודש ושנה בין שאמר לו דינר לחודש י"ב דינרים לשנה בין שאמר לו י"ב דינרים לשנה דינר לחודש אם נתעברה השנה נתעברה למשפיר ואפ"ל פא בסוף חודש פולו למשפיר א"כ למה פתב הג"א בשם א"ז דחולקים.

ועוד הקשה מעל"ת שאין זה תלוי בלשון בני אדם אם הוא אדר א' או אדר ב' ונדבר זה במחלוקת שנויה בפ' קונם יין במשנה דר"מ סבר דסתם אדר הוא אדר שני ור"י סבר דסתם אדר הוא אדר א' וא"כ למה פסק הגא"ש בשם א"ז דיתחלקו אי ס"ל כר"מ דסתם אדר הוא אדר ב' אפ"ל יבא בתחלת החודש פולו לשוכר ואי ס"ל כר"י אפ"ל פא בסוף חודש פולו למשפיר דסתם אדר הוא אדר א' ואי מספק' ליה הלכתא פמאן ה"ה לו לומר דקרקע בחזקת בעליה עומדת ואפ"ל פא בסוף חודש פולו למשפיר.

עוד הקשה מעל"ת על מ"ש הטור סי' שי"ב בח"ע נו"ל השפיר לו את התחנות ונפחת' מבע"ל אם יורד ודר בבית או בעליה ולא איפשטא לכך לא ידור בבית ואם דר אין מוציא' מידו עכ"ל והקשה מעל"ת דכיון דקי"ל כר"נ דקרקע בחזקת בעליה עומדת לכל ספק שיפול בין שוכר ומשפיר אפי' בא בסוף החודש פולו למשפיר א"כ ה"נ ה"ל למתני קרקע בחזקת בעליה עומדת.

תשובה במאי דסינים מר אפתח בקושא אחרונ' שהקשה פיו דקי"ל כר"נ כו' א"כ ה"נ כו' הנה כד מעיינת בלשון הרא"ש פה שכתב בלשון הזה ובתרייתא סלקא בתיקו ונד השוכר על התחנות' כו' וא"כ לפ"ז באמת הוא כמו שפסק ר"נ דקרקע בחזקת בעלי' עומדת ולא ידור בבית רק כמו שירצה המשפיר שידור בעלי' אבל בטור הוסיף ושינה מלשון אביו הרא"ש וכתב דלא איפשטא לכך לא ידור בבית ואם דר אין מוציא' מידו הלשון הזה דאם דר אין מוציאין ידו צריף ביאור מה יכול להוציא מידו הלא על כל פנים מחוייב שיפול לו דירה או למעלה בעלי' העליונה: או בבית למטה.

והנה נראה בעיני לפרש דה"פ לפי שאם אחר שדר השוכר בבית יטעון המשפיר שלא הנה מחוייב ליתן לו ביתו לדור בו רק העלי' העליונה ושכירות הבית שנה יותר משכירות העלי' ולכן קאמר הטור דאם דר אין מוציאין מידו דאז השוכר הוא מוחזק והמשפיר בא להוציא לכן אין מוציא' כי השוכר יטעון חד עליונה קבלית עלי ולא שתי עליות כו' וע"ז קשה קצת קושיתו דמר דלפי דקי"ל כר"נ דקרקע בחזקת בעלי' עומדת ואפי' בא בסוף החודש פולו למשפיר וצריף לשלם לו השכירו' של חדש י"ג וא"כ ה"ה בנ"ד ולמה כתב הטור דאם דר אין מוציא' מידו השכירות מה ששנה הבית יותר מן העליונה וכיותר קשה על לשון הרמב"ם שכתב בדין זה בפ"ה מהל' שכירות לפיכך לא ידור ואם דר אין מוציא' אותו משם ולשון הרמב"ם הזה העתיק הב"י בספרו הקצר וזהו הלשון הוא משונה לפי הדין מלשון הטור דלפי לשון הטור משמע דאין מוציא' מידו היינו השכירות לאפוקי אם התחיל לדור למטה ואח"כ רצה המשפיר בעה"ב להוציא מן הבית תוך ימי השכירות בטענה הראשונה בעלי' השפיר לו ולא בית אז יכול להוציא מיד השוכר דמי השכירות אז המשפיר הוא המוציא אז אין מוציא' מיד השוכר אף שגם ע"ז קשה מ"ש מהא דאפי' בא בסוף החודש שפולו למשפיר ומוציא' דמי השכירות מיד השוכר של חודש העיבור ומשא"כ בנ"ד גבי נפחת' העלי' אבל מ"מ אינו קשה כ"כ לפי לשון הרמב"ם שהעתיק הב"י הנז' דאם דר אין מוציא' אותו משם דמשמע מלשון זה דהרמב"ם דה"ק דמיד שהתחיל לדור למטה אין מוציא' אותו מהבית וכן ביאר הרב בעל הסמ"ע לשון הרמב"ם הנז' במה שהעתיקו הב"י בספרו הנז' וא"כ קשה יותר הלא הם מחולקי' על גוף הקרקע כי לפי דברי המשפיר יש לו לדור בעלי' ולא בבית וא"כ לימא קרקע בחזקת בעלי' עומדת וכפי מאי דקי"ל כר"נ אמנם נלע"ד לחלק בין הדין דהמשפיר לו לשנה י"ב דינרים דינר לחודש כו' דהתם כשבא חודש העיבור או חודש י"ג אין לו שום טענה לדור עוד בקרקע זו לפי דברי המשפיר שלא השפיר לו (רק על י"ב חודש ואין להשוכר שום זכות בקרקע לכן אמרי' דקרקע בחזקת בעליה עומדת ומחוייב לשלם להמשפיר כי הקרקע הוא של המשפיר ולפי דבריו אין לו שום זכות בקרקע ומשא"כ בנ"ד כשנפחת' העליה והשוכר יש לו עכ"פ זכות בקרקע של המשפיר לדור בו גם לפי טענת המשפיר רק שהמשפיר רוצה שידור בו בעליונה והשוכר טוען

שְׁהִיבִית מְשׁוֹנְעָבָד לִי וְחַד עֲלֶיהָ קִבְּלִיתִי עָלַי וְלֹא שְׁתִּי עֲלִיּוֹת וְלֹא מְצִי הַמְשַׁכֵּיר לְדַחֲוֹת אֶת
הַשׁוֹכֵר מֵהָאֵי בֵּיתָא מְקַרְקַע שְׁלוֹ לְגַמְרִי כִּי גַם לְפִי דְבָרֵי הַמְשַׁכֵּיר יֵשׁ לְהַשׁוֹכֵר עַכ"פ
זְכִּיָּה בְּקַרְקַע שְׁלוֹ לְכֹן לֹא אָמְרִי קַרְקַע בְּחֻזְקָתָהּ בְּעֲלִיָּהּ עוֹמְדָת וְאִין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִשָּׁם
הוֹאִיל וְהַשׁוֹכֵר מוֹחֲזֵק בְּעַתָּה.

וְלִכְאוּרָה הָיָה נִרְאָה בְּעֵינַי לְחַלְקָא בֵּין הֵהִיא דַּנ"ד לְהָא דַּר"נ אִם נִתְעַבְּרָה הַשְּׁנָה וְהַשְּׁכִיר
לוֹ הַשְּׁנָה וְחֻזְשִׁים כּו' לְפִי שִׁבְנ"ד גַּבֵּי נִפְתְּחָה הָעֲלִיָּה עֲלֵתָה בְּתִיקוּ בַּגְמ' וְגִלּוּי וְיָדוּעַ לְמַר
מ"ש הָרָא"ש בַּפ' הַפּוֹנָס גַּבֵּי בְּעֵי אֲמִימָר עָשׂוּ תִּקְנָת נִגְזָל בְּמַסּוֹר דְּעֲלֵתָה בְּתִיקוּ וְכַתְּב
הָרָא"ש וּמְסַפֵּיקָא לָא מְפַקִּינָן מְמוֹנָא וְדִלָּא כְּרַב הָאֵי שְׁפַתְב דְּכָל תִּיקוּ דְּמְמוֹנָא חוֹלְקִין כּו'
וּכ"כ בְּסַמ"ג בַּמ"ע ע' וּכ"כ ה"ה מְהַרְשֵׁ"ל בִּיש"ש פ' פִּיצַד הַרְגָּל ע"ש וּפְשׁוּט הוּא בְּכַמָּה
מְקוֹמוֹת וַא"כ יֵשׁ לְחַלְקָא בֵּין דְּבָר שְׁנֹסְתַּפֵּק בְּלִשׁוֹן מִפְּחַ שְׁעֲלֵתָה בַּגְמ' בְּתִיקוּ וַא"א לְשׁוּם
אָדָם בְּעוֹלָם לְפִשְׁוֹט הַאֲבַעֲיָ שְׁעֲלֵתָה בְּתִיקוּ וּלְפָרֵשׁ הַלִּישׁוֹן שְׁנֹסְתַּפֵּק הַגְמ' לְכֹן אָמְרִי
קַרְקַע בְּחֻזְקָתָהּ בְּעֲלִיָּהּ עוֹמְדָת כִּי אִף שְׁהַשׁוֹכֵר טוֹעֵן כְּפֹה הֵיטָה פּוֹנְתִי וְהַמְשַׁכֵּיר טוֹעֵן כְּפֹה
הֵיטָה פּוֹנְתִי הוֹאִיל וְהַדִּין נִסְתַּפֵּק לְהַתְּלַמוֹד בְּלִישׁוֹן הַנּוֹז' וְעֲלֵתָה בְּתִיקוּ וְלְכֹן לֹא אָמְרִי
קַרְקַע בְּחֻזְקָתָהּ בְּעֲלִיָּהּ עוֹמְדָת וְיָמָה שֶׁא"כ בְּנִדּוֹן דַּר"נ גַּבֵּי הַמְשַׁכֵּיר בֵּית בִּי"ב זְהוּבִים לְשָׁנָה
דִּינָר לְחֻזְדָּשׁ אֲזוּ אִין הַטַּעַם שְׁנֹסְתַּפֵּק לְהַתְּלַמוֹד שׁוּם דְּבָר בְּזָה כִּי גַם לְהַשׁוֹכֵר וּמְשַׁכֵּיר
נִסְתַּפֵּק וּכְמ"ש רַש"י וּשְׁאָר מְפָרְשִׁים שְׁהַסְפֵּק נוֹלַד תְּכַף בְּחֻזְדָּשׁ י"ג קוֹדֵם שְׁבָאוּ לַב"ד
לְכֹן אָמְרִי בְּזָה קַרְקַע בְּחֻזְקָתָהּ בְּעֲלִיָּהּ עוֹמְדָת וְעֵינָן לְקַמָּן מ"ש בְּשֵׁם הַגָּא"ש בְּשֵׁם הָא"ז
מֵה שְׁיֵשׁ לְחַלְקָא בֵּין סְפִיקָא דְתִיקוּ.

וְאַחֲרֵי כוֹתְבֵי זֹאת מְצֵאתִי קוֹשְׁיָא הַנּוֹז' בְּסַפֵּר הָרַב בְּעַל מַעֲשֵׂה חֲזִיָּא דָּף קִי"א וַע"ש מֵה
שְׁתִּירָץ ע"ז וְלַעֲנַד"נ כְּמ"ש לְעֵיל. וְאַשְׁרֵי הַקְּשָׁה מַעַל"ת בְּהָא דְהַגָּא"ש בְּשֵׁם א"ז
בְּהַמְשַׁכֵּיר בֵּית לְחַבֵּירוֹ ז"א עַד אֲדָר א' כּו' דְּחוֹלְקֵי מְהָא דְאָמַר ר"נ דְּקַרְקַע בְּחֻזְקָתָהּ בְּעֲלִיָּהּ
עוֹמְדָת גַּם מְהָא דְדָבָר זֶה בְּמַחְלֻקָתָהּ שְׁנוּיָה בַּפ' קוֹנָם יִין כּו' ע"ש.

הִנֵּה מְצֵאתִי רְאִיתִי בְּתַשׁוּב' הָרַב מְהָר"י מִינְיָן סִי' ט' שְׁהַרְגִישׁ ג"כ בְּזָה שֵׁם בְּעֵנָן הַמְשָׂא
וּמִתָּן שְׁלוֹ מִי שְׁנוֹלַד בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה בְּאֲדָר וּכְשֶׁהֲגִיעַ לְשַׁנַּת י"ג הַשְּׁנָה מְעַנְבְּרָת מְתִי יְהִיָּה
בַּר מְצוּהָ כּו' ע"ש.

וּתְמַהֲנִי עָלָיו מֵאֵי מִיִּיתִי רְאִיָּה מְהָא דְסִימָ' א"ז הִלָּא בְּזָה הַדִּין לֹא חֻזְדָּשׁ הָא"ז פְּלוּם וּדְבָרֵי
וּלְשׁוֹנוֹ הֵם מִמֶּשׁ פְּלִישׁוֹן הַרְמָב"ם פ"ז מֵהַל' שְׁכִירוֹת וְהַעֲתִיק לְשׁוֹנוֹ מֶרֶן הַב"י בְּשִׁלְחָנוּ
הַטְּהוֹר בְּסִי' שִׁי"ב סט"ו וְיָמָה שְׁמוּכִיחַ מְדַבְּרֵי הָא"ז הִנֵּה יְכוּל לְהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי הַרְמָב"ם
אֲבָל אֵינּוּ רֵאִי שְׁדַבְּרֵי לְקוֹחִים מְדַבְּרֵי הַגְמ' פ' הַשׁוֹאֵל אֲמָנָם בַּמ"ש הָרַב מְהָר"י מִינְיָן
אח"ז בְּשֵׁם הָא"ז בְּעֵנָן ז"א עַד אֲדָר א' וּז"א עַד אֲדָר ב' כּו' דְּחוֹלְקִים בִּינֵיהֶם כּו' דְּהֵתָם
בְּתַנְאָם וּבְדַבּוּרָם תְּלִיָּא מִקְּלֵת' כּו' וְזוּלַת זֶה דְבָרֵי הָא"ז צ"ע מַפ' קוֹנָם יִין כּו' תְּמַהֲנִי אִף
לְפִי דְבָרֵי שְׁפַתְב דְּהֵתָם בְּתַנְאָם וּבְדַבּוּרָם תְּלִיָּא מִקְּלֵת' הִלָּא קְשָׁה קוֹשְׁתוֹ דְּמַר דְּאִף
כְּשֶׁמְחוֹלְקִים בְּתַנְאָם וּבְדַבּוּרָם דַּז"א שְׁהֵתְנָה עַד אֲדָר א' אוֹ ע"ס אֲדָר א' וּז"א עַד אֲדָר ב'
אוֹ ע"ס אֲדָר ב' דְּהֵינּוּ הַמְשַׁכֵּיר קְשָׁה מ"מ אֲמֵאֵי קְאָמַר דְּחוֹלְקִים וְלֹא כַּדְקִי"ל כְּרַב נַחְמָן
דְּקַרְקַע בְּחֻזְקָתָהּ בְּעֲלִיָּהּ עוֹמְדָת וַא"כ לַפ"ז יִשְׁבַּע הַמְשַׁכֵּיר שְׁכַדְבְּרֵי כֹן אוֹ אֲפֹשֶׁר אִם
הַמְשַׁכֵּיר בָּא לְהוֹצִיא מִיַּד הַשׁוֹכֵר וְאִיכָּ' מִגּוֹ לְהַשׁוֹכֵר שְׁהַשׁוֹכֵר נִשְׁבַּע וְנִפְטָר אִף לְפִי דְבָרֵי

ר"נ מאחר שאין פאן ספק הנופל בהלשון כמו בדינו של ר"נ רק שמחולקים בתנאם ועכ"פ אין פאן הדין דיתלוקו ביניהם.

איברא במ"ש מר על הא"ז אמאי קאמר דיתלוקו ביניהם ודלא כר"נ נלע"ד דהוקשה להא"ז בסוגיא זו דהשואל דהלא אנו קי"ל הלכה פרשב"ג במשנתנו חוץ מערב וצידן וראי' אחרונה וכמבאר בגיטין פ' מי שאחזו ובסנהדרין פ' ז"ב ובכמה מקומות בתלמוד ומכ"ש פאן במשנתנו דאנו קי"ל בכ"מ דמעשה רב וג"כ כר"י דנימוקו עמו ובעובדא דמשנתנו בא' ששכר מרחץ בי"ב זהובי לשנה מדינר זהב לחודש שבא מעשה לפני רשב"ג ור' יוסי ופסקו שיתלוקו את חודש העיבור ואמרי' בגמ' מעשה לסתור ומשגי חסורי מחסרה והכי קתני כו' מזה מוכח דהלכה כמתני' וא"כ מי הוא זה אשר מלאו לבו לפסוק דלא במשנתנו פרשב"ג ור"י ומכ"ש שמעשה רב ואין פאן שום חולק הלא אף דקי"ל הלכה כר"נ בדינא הלא קי"ל ג"כ כשמואל בדינ' ואפ"ה שמואל אינו חולק אמתני' ומפרש דמתני' איירי בבא באמצע החודש מאחר שהיא סבר דתפוש לשון ראשון אבל על ר"נ קשה האיך יתלוק על מתני' שושגית בלי שום חולק ומכ"ש במקום מעשה רב וא"כ איך נפסוק הלכה כמותו בשלמא על רב לא קשה פלוג' שומר אי הוינא התם הוי היבנא פלו' למשפיר משום דתפוס לשון אחרון משום די"ל דרב תנא ופליג כמ"ש בכמה מקומות בתלמוד אבל על רב נחמן קשה.

באמת כד מעיינת בסוגיא זו בני"תמצא שהרגיש בקושני' זו דאיך יתלוק ר"נ על מתני' שפסק יתלוקו וכתב דלדידיה לר"נ מתני' סומכוס היא דאמר ממון מוטל בספק חולקין לאפוקי ר"נ סבר פרבנו דפליגי על סומכוס דאמרי' אוקי ממוניה בחזקת מאריה וקרע בחזקת בעליה עומדת ואפי' בא בסוף החודש פלו' למשפיר שהספק לא עכשיו נולד אלא מתחלת החודש והעמד קרע על חזקתו כו' ע"ש וא"כ לפ"ז מתני' אתיא פסומכוס ור"נ סבר פרבנו שחולקים על סומכוס והלכה פרבנו לכן סוברים רוב הפוסקי' כר"נ שסבר פרבנו ודלא פסומכוס לאפוקי הגא"ש בשם הא"ז סבר פרשב"ם פ' המוכר הבית שכתב שם בד"ה תנו חלק לפלוני בנכסי כו' וקי"ל פרשב"ם דאמר ממון המוטל בספק חולקין וכן בפ' המוכר פירות בריש פירקין דף צ"ב ע"א ד"ה לשחיטה מכרתיו ואפי' לסומכוס דאמר בפ' שור שנגח ממון המוטל בספק חולקים וקי"ל פנותי' דסתם לן תנא התם פנותי' הני מקלי כו' ע"ש א"כ משמע שם פרשב"ם פוסק פסומכוס וכן מוכח בב"ב פ' חזקת הבתים דף ל"ה דמקשה שם ומ"ש מהמתלוי פרה בחמור כו' ומתני' אתיא פסומכוס ומ"מ פריד מיןא בגמ' ואע"פ שכתבו התוס' שם ד"ה ומ"ש כו' אין להוכיח מכאן דהלכה פסומכוס מדפריד מיןא משמע דהלכה כמותו וכמו שפסק הרשב"ם הנז' מפמה טעמים, וראיתי עוד בתוס' שם שכותבים אח"ז וכן בפ' השואל קאמר דשמואל מספקא ליה אי תפוש לשון ראשון כו' ומתני' דקתני כו' ובא מעשה לפני רשב"ג ור"י ואמרו יתלוקו כו' ומוקי שמואל בבא באמצע החודש כו' אלמא סבר פרבנו כו' לא פסומכוס ורב נחמן נמי סבר פרבנו דקרע בחזקת בעליה עומדת כו' ומוקי מתני' פסומכוס וכו' קי"ל בדיני כו' ואע"ג דקי"ל פרשב"ג במשנתנו ה"מ בסתמא אבל הכא דפליג ר"נ לא עכ"ל התוס' הנה דברי התוס' לכאור' נראים לדונק גדול שהוקשה להם קושני' הנה"ל מה שקשה להגא"ש בשם הא"ז דקי"ל הלכה פרשב"ג במשנתנו ולכן פסק הא"ז באמת במשנתנו וכרבשב"ג לפי מאי דקי"ל הלכה פרשב"ג במשנתנו ואף שמתרצי' התוס' ה"מ בסתמא

אַבְל הָכָא דְפְלִיג ר"נ לֹא בְּאַמְתָּ זֶה הַיְשׁוּב נִרְאֶה לְכַאוּרָה לְדוֹחֵק דְאִיף יִדְחָה ר"נ הַפְּלִל דְקִי"ל בְּכָל סוּגְיָה הַתְּלִמוּד דְהִלְכָה פְּרִשְׁבָּ"ג בְּמִשְׁנֵתֵינוּ וְזֶהוּ שְׁהִבִּיאוּ לְהַגְא"ש בְּשֵׁם א"ז לְפִסְנוֹק דְיִחְלֹקוּ דְהִינּוּ פְּרִשְׁבָּ"ג וְכַפִּי הַפְּלִל דְקִי"ל וְאִף שְׁמוּקֵי שְׁהוּא סִבְר פְּסוּמְכוּס מ"מ הֵלֵא רְאִינוּ כְּמָה פּוֹסְקִים הֶרְשָׁב"ם וְסִיעֵתוֹ שְׁסוּבְרִי פְּסוּמְכוּס.

אַבְל שְׁלֵא לְדַחֲוֹת דְבְרֵי הַתּוֹס' בְּגִילָא דְחִיטְטָא בְּהָא דְמִשְׁנוּ אַבְל הָכָא דְפְלִיג ר"נ לֹא. רְאִיתִי בְּהֶרָא"ש בַּפ' הַמוֹכֵר אֶת הַבֵּית בְּסוּגְיָה דְהָאוֹמֵר תְּנוּ חֵלֶק לְפְלוּנֵי בְבוּר סוּמְכוּס אוֹמֵר אֵין פְּחוֹת מְרַבִּיעִית כּו' פִּירְשׁב"ם כּו' דְמִסְפֵּק' לָן הִלְכָה חוֹלְקִים וְקִי"ל פְּסוּמְכוּס דְסֵתָם מִתְנִי' כְּנוּתִי' בַּפ' שׁוֹר שְׁנַגַח אֶת הַפֶּרֶה וּבְהִשׁוּאֵל גְּבִי הַמְחַלִּיף פֶּרֶה בְּחִמּוֹר כּו' ור"י פֶּסֶק כְּרַבְנָן כּו' וּמִבִּיא רְאִיָה מְעוּבָדָא דְמִרְחֵץ בְּצִיפּוֹרֵי שְׁפִסְק רְשָׁב"ג יִחְלֹקוּ ור"נ חוֹלֵק עָלָיו וְהִשְׁתָּא תִיקְשִׁי לר"נ מִתְנִי' אֵלָא ע"כ מִתְנִי' מוּקִי לָה פְּסוּמְכוּס וְלֹא קִי"ל כְּנוּתִי' וּמְקִשִׁי הֶרָא"ש אַח"ז וְז"ל וְתִימָא לְמֵאֵי דְפְרִיִש' לר"נ דְמִתְנִי' דְהִשׁוּאֵל דְקִתְנִי יִחְלֹקוּ פְּסוּמְכוּס א"כ הִלְכְתָא כְּנוּתִיָה דְהָא קִי"ל פְּרִשְׁבָּ"ג בְּמִשְׁנֵתֵינוּ וִי"ל הֵנִי מְקִיל בְּסִתְמָא אַבְל הָכָא דְפְלִיג אַמּוֹרָא אַהֲאֵי פִיִסְק' לֹא אֶזְלִינוּ בְּתַרְנִי כְּדִמוּכַח בְּכַתְּוּבוֹת בְּהַמְדִיר גְּבִי הָא דְתָנוּ רִשְׁבִּג"א בַּד"א בְּמוּמִין גְּדוּלִי כּו' אָמַר רַבָּא אַר"י הִלְכָה פְּרִשְׁבָּ"ג וּמְקִשִׁי וּמִי אַר"י הֵכִי כּו' וּמִשְׁנֵי אַמּוֹרָאֵי נִינְהוּ כּו' ע"ש שְׁרַצָּה הֶרָא"ש לְהוֹכִיחַ דַּה"ה אַם אַמּוֹרָא אַחַר אוֹמֵר דְלֹא כְּנוּתִי' שְׁאִין הִלְכָה כְּמוֹתוֹ ע"ש בְּהֶרָא"ש וַא"כ לַפ"ז דְבְרֵי הַתּוֹס' בַּפ' חֲזַקְתָּ הַנָּ"ל שְׁכַתְבוּ אַבְל הָכָא דְפְלִיג ר"נ לֹא נְכוּנִים הֵם מִפְּחַ הֶרָאִיָה שְׁהִבִּיא הֶרָא"ש וַא"כ לַפ"ז קִשָּׁה עַל הַגָּא"ש בְּשֵׁם א"ז לְמָה פֶּסֶק כְּמִתְנִי' דְרִשְׁבָּ"ג אָמַר יִחְלֹקוּ הֵלֵא ר"נ אַמּוֹרָא חוֹלֵק ע"ז.

אַמְנָם כַּד מְעִינִת בְּהֶרָא"ש שְׁשֵׁם תְּמַצָּא שְׁדְבְרֵי הַגָּא"ש בְּשֵׁם הַא"ז נְכוּנִים הֵם שְׁפִסְק פְּרִשְׁבָּ"ג בְּעוּבָדָא דְמִרְחֵץ דְיִחְלֹקוּ וְאֵין לְדַחֲוֹת דְבְרֵי מִפְּחַ דְבְרֵי הַאֲמוֹרָא ר"נ שְׁמִסִּיִּים שְׁשֵׁם הֶרָא"ש וְז"ל וְאֵין נ"ל רְאִיָה (מְהָא דְפָרַק הַמְדִיר) דְהֵתָם פְּרִיף אַמְאֵי הַנּוֹצְרֵף לְפִסְנוֹק כְּנוּתִיָה וְאֵי הֵנִי פֶּסֶק בְּחֻמְמִים כ"ש דְהֵנִי פְּרִיף שְׁפִיר טְפִי דְקִשְׁיָא מַר' יוֹחֲנָן אַר"י כּו' ע"ש וַא"כ לַפ"ז דְבְרֵי הַא"ז נְכוּנִים הֵם אַבְל לַפ"ז דְבְרֵי הַרַב מְהֶר"י מִינֵץ בְּתִשׁוּבָה הַנּוֹ' תְּמוּוֹהִים דְמוּקִי הָא דַּא"ז הַנּוֹזְכֵר דְהֵתָם בְּתַנְאָם וּבְדַבּוּרָם תְּלִיא מְקִלְתָא הֵלֵא קִשָּׁה מ"מ לְמָה פֶּסֶק דְחוֹלְקִים בִּינֵיהֶם.

וְרְאִיתִי שְׁכַתְבַּת עֲמִיתִי הַרַב בְּעַל שְׁפִתֵי כַּהֵן בְּבִיאוּרוֹ לַש"ע בַּח"מ סִי' שִׁי"ב ס"ק ט"ו שְׁהַעֲתִיק ג"כ לְשׁוֹן הַגָּא"ש בְּשֵׁם הַא"ז הַנָּ"ל וְהַקִּשָּׁה ג"כ קוֹשְׁתוֹ דְמַר וְכַתְבַּת שְׁדְבְרֵי הַא"ז לְקוֹחִים מְהַתּוֹסְפֵת' פ"ח דַּב"מ כּו' וְכַתְבַּת וַיֵּשׁ לְתַמּוּנָה לְמָה פֶּסֶק דְלֹא כַר"נ וּמִשְׁנֵי וְנִרְאֶה דַּהֲא"ז אֶזְזִיל לְטַעֲמִי' שְׁכַתְבַּת בַּהַגָּא"ש פִּא"מ בְּשֵׁמוֹ כּו' עכ"ל ע"ש הַנָּה בַּמ"ש דַּהֲא"ז אֶזְזִיל לְטַעֲמִיָה בַּמ"ש בַּהַגָּא"ש בְּשֵׁם הַא"ז פִּא"מ שַׁר"ח פֶּסֶק דְכָל תִּיקוּ דְמְמוֹנָא חוֹלְקִים אֲמַת שְׁכֵן הוּא שָׁם.

אַמְנָם דְבְרֵי הַגָּא"ש בְּשֵׁם הַא"ז מְגוּמְמִים שְׁשֵׁם שְׁכַתְבַּת שְׁשֵׁם אַח"כ וְז"ל הִלְכָה נְשַׁבַּע הַנְּמָסֵר כּו' דְקִאֵי נְמִי בְּתִיקוּ דְאִיבְעִיא לְהוּ אֵי עֲשׂוּ תְקַנְתָּ נְגִזְל בְּמָסוֹר כּו' וְכֵן סוּבֵר רַב אֶלְפִּס כּו' ע"ש וְדְבְרֵי הַא"ז בְּזֶה תְּמוּוֹהִים שְׁכַתְבַּת שְׁכֵן סוּבֵר רַב אֶלְפִּס דְמִשְׁמַע שְׁרַב אֶלְפִּס סוּבֵר גְּבִי הַנְּמָסֵר דְנוֹטֵל וַא"ז וְז"ל הֶרִי"ף פָּרַק הַכּוֹנֵס בְּעֵי אַמִּימָר עֲשׂוּ תְקַנְתָּ נְגִזְל בְּמָסוֹר כּו' וּמִסִּיִּים הֶרִי"ף וְכָל תִּיקוּ דְמְמוֹנָא לְקוֹלָא כּו' ע"ש וְכָל קוֹלָא הוּא קוֹלָא לְנִתְבָּע וְחוּמְרָא לְהַתּוּבַע דְמִשְׁמַע שְׁהַנְּמָסֵר אֵינוּ יְכוּל לְהוֹצִיא כְּלוּם אֵלָא בְּרְאִיָה וְלֹא אֲמַרִינוּ דְחוֹלְקִים

ואיך פתב שְהַרִי"ף סוֹבֵר פֶּן אַם לֹא שְנֹאמֵר שְקֵאֵי עַל שֶׁל מַעֲלָה בַמ"ש שִׁיחֲזִיק בָּמָה שְׂבִידוֹ וְכֵן סוֹבֵר רַב אֶלְפֶס כו'.

בְּרַם מְצֵאתִירֵאִיתִי בְהֵרָא"ש סוֹף פ' הַבֵּית וְהַעֲלִיָּה בְעֵי ר' יִרְמְיָה מַגִּיעַ לְנוֹפוֹ וְאִין מַגִּיעַ לְעֵינֵיךְוּ מֵאֵי תִיקוּ וְכָתַב ע"ז בַּהֲגַא"ש בְּשֵׁם הָא"ז וְנ"ל פִּי ר"ח דְּכָל תִּיקוּ דְמַמוֹנָא קו"ל לְקוֹלָא וְחוֹלְקִין עַכ"ל א"כ מְבֹנָאָר מִזֶּה דֵהָא"ז סֹבֵר בְּשֵׁם ר"ח דְתִיקוּ חוֹלְקִי' וּמְבֹנָאָר ג"כ בַּמ"ש דְקו"ל לְקוֹלָא וְחוֹלְקִים א"כ נִשְׁמַע דְלְקוֹלָא הוּא חוֹלְקִים א"כ מ"ש הָרִי"ף פ' הַפּוֹנֵס גָּבִי עָשׂוּ תִקְנַת נִגְזָל בְּמַסּוֹר תִּיקוּ וּמְסִיִּים הָרִי"ף וְכָל תִּיקוּ לְקוֹלָא כו' הוּי' ג"כ חוֹלְקִים וַא"כ לִפ"ז נְכוּנִים דְבָרֵי הַגַּא"ש בְּשֵׁם הָא"ז בִּפ' א"מ דְּכֵן סוֹבֵר הָרִי"ף פְּלוֹמֵר הוּאִיל וְסִיִּים הָרִי"ף דְאֶזְלִינוּ לְקוֹלָא אָבֵל ז"א פֶּד מְעִינַת בְּדָבָרֵי הָרִי"ף בְּמַקּוֹם שְנֹאמֵר בּוֹ תִיקוּ בְּתַלְמוּדָא ע"ש וּמָה שְׁמַחֲלַק בְּשֵׁ"ף בְּשֵׁם הָא"ז שִׁישׁ לְחַלֵּק בֵּין תִּיקוּ לְשֹׂאָר דְבָרֵי עֵינֵן מ"ש לְעֵיל א"כ נִשְׁמַע מִתּוֹךְ דְבָרֵי הָרַב בְּעַל שֵׁ"ף דְלָכֵן פֶּסֶק בַּס' א"ז דְחוֹלְקִים לְפִי שִׁישׁ לְחַלֵּק בֵּין לְשׁוֹן עַד אֲדָר אוֹ הַמְשַׁפֵּיר אֶת בֵּיתוֹ בִּי"ב זְהוּבִים לְשָׁנָה דִינֵר זְהָב לְחֻדָּשׁ כו' וְאִפ"ה מְוַכָּרַח לְסִיִּים בְּשֵׁ"ף דְלָא ק"ל כֵּהָא"ז כו' בְּזֶה וּלְפִי מ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם נ"י וְהַתּוֹסֵ' וְהָרֵא"ש דַּמ"ש רְשָׁב"ג בְּמִשְׁנֵתֵינוּ הוּא אֶלִיבָא דְסוּמְכוּס וְהָא"ז פֶּסֶק ג"כ פְּסוּמְכוּס וּכְמוֹ שְׁפֶסֶק רְשָׁב"ם בַּב"ב בְּכִמָּה מְקוּמוֹת וּלִפ"ז מִיִּנְשָׁב ג"כ בְּמָה שְׁהַקְשָׁה דְדָבָר זֶה תְּלוּי בְּמַחֲלֻקַּת פ' קוּנָם יִין וְכָתַב מַעַל"ת אֵי מְסַפְקָא לִיָּה הִלְכְתָא כְּמָאן נִימָא קַרְקַע בְּחֻזְקַת בְּעִלְיָה עוֹמְדַת וּלְפִי מ"ש הוּא נְכוּן לְפִי שֵׁהָא"ז סֹבֵר פְּסוּמְכוּס בְּכָל סְפִיקָא דְמַמוֹנָא וּכְמ"ש רְשָׁב"ג גָּבִי י"ב זְהוּבִים לְשָׁנָה מְדִינֵר זְהָב לְחֻדָּשׁ.

עוֹד רְאִיתִי מ"ש הָרַב בְּעַל שֵׁ"ף הַנֵּז' וְנ"ל וְנִרְאָה דֵהָ תּוֹסְפֵת' אֶתִיבָא פְּרִשְׁב"ג דִּיחֲלֻקוּ חוֹדָשׁ הָעֵיבוֹר וְלֹא ס"ל דְקַרְקַע בְּחֻזְקַת בְּעִלְיָה עוֹמְדַת וּלְכָף קַתְנִי בְּתוֹסְפֵתָא גַם בְּרִישָׁא דִי"ב זְהוּבִים לְשָׁנָה חוֹלְקִין כו' הִנֵּה נִרְאָה מְדָבְרֵי דַמ"ש בְּרִישָׁא דְתוֹסְפֵתָא דִי"ב זְהוּבִים לְשָׁנָה חוֹלְקִים חוֹדָשׁ הָעֵיבוֹר וּדְבָרֵי תְמוּהִים דַּא"כ יִהְיֶה דְבָרֵי הַתּוֹסְפֵתָא דְלָא כְּמָאן פִּי גַם רְשָׁב"ג וְרַב וּשְׂמוּאֵל וְר"נ כ"ע מוֹדִים אִם שָׁכַר בִּי"ב זְהוּבִים לְשָׁנָה וְנִתְעַבְרָה הַשָּׁנָה דְנִתְעַבְרָה לְשׁוֹכֵר וּפְלֹגְתִיָּהּ בִּי"ב זְהוּבִים לְשָׁנָה דִינֵר זְהָב לְחֻדָּשׁ.

וְהִנֵּי אֶעֱתִיק לָךְ רִישָׁא דְתוֹסְפֵתָא כְּכַתְבָּה וְכַלְשׁוֹנָה וְנ"ל הַמְשַׁפֵּיר בֵּית לְחַבְרֵי בִי"ב זְהוּבִים לְשָׁנָה ה"ז מְחַלְקֵן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה עַד אֲדָר נִתְעַבְרָה הַשָּׁנָה ז"א עַד אֲדָר רֵאשׁוֹן כו' וְהָרִישָׁא דְתוֹסְפֵת' הוּא עַד מְחַלְקֵן בִּינֵיהֶם וּפְרִוּשׁוֹ שְׂאֵם שָׁכַר הַבֵּית לְשָׁנָה סְתָם ה"ז מְחַלְקֵן דֵהֵינּוּ אִם נִתְעַבְרָה ה"ז מְחַלְקֵן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה אוֹתָן הַשָּׁנִים עָשָׂר זְהוּבִים שְׁלִשָּׁה עָשָׂר חֲלָקִים וּבְעַד כָּל חוֹדָשׁ נִגִיעַ זְהָב פְּחוֹת חֲלָק י"ג דֵהֵינּוּ לְעַנְנֵן אִם יִתְפַּשְׂרוּ אִימַת יִתֵּן לוֹ הַשְּׂכִירוֹת דֵהֵינּוּ לְכָל חוֹדָשׁ אִזִּי יִחֲלֻקוּ כָּל הַי"ב זְהוּבִים עַל י"ג חֲלָקִים אוֹ אִם יִרְצֶה הַשׁוֹכֵר לְפָנוֹת מִבֵּיתוֹ תוֹךְ הַזְּמַן בִּידְעַת הַמְשַׁפֵּיר אִזִּי יִחַלֵּק הַשְּׂכִירוֹת עַל י"ג חֲלָקִים וּבְמָה שְׂאֵמֵר בְּתוֹסְפֵתָא עַד אֲדָר הוּא בְּבָא דְסִיפָא בְּאֵם שְׁהַשְּׁפִיר אֶת הַבֵּית עַד אֲדָר וְנִתְעַבְרָה הַשָּׁנָה ז"א עַד אֲדָר רֵאשׁוֹן אִזִּי יִחֲלֻקוּ בִינֵיהֶם וּכְעִין עוֹבְדָא דְרְשָׁב"ג וְדָלָא כַר"נ וְזֶהוּ שְׁפָרִישָׁא דְתוֹסְפֵתָא אִמֵר לְשׁוֹן ה"ז מְחַלְקֵן וּבְכַבָּא דְסִיפָא אִמֵר חוֹלְקִין בִּינֵיהֶם וּבְרִישָׁא לֹא אִמֵר בִּינֵיהֶם וְגַם לֹא אִמֵר חוֹלְקִי' רַק מְחַלְקֵן כו' לְאִפּוּקֵי עֲמִיתֵי הָרַב בְּעַל שֵׁ"ף הַבֵּין דְלְשׁוֹן מְחַלְקֵן וְחוֹלְקִין בִּינֵיהֶם הַכָּל א' וְלֹא דַק וְתַדַע שְׁהַרִי הַשֵּׁ"ף בְּעַצְמוֹ פְתַב שְׂדָבְרֵי הָא"ז לְקוּחִים מְתוֹסְפֵתָא הַנֵּז' וּלְשׁוֹן הָא"ז בְּסִיפָא הוּא הַמְשַׁפֵּיר בֵּית לְחַבְרֵי עַד

אָדָר כּו' וְהָרִישָׁא דְלִשׁוֹן הָא"ז הוּבָא בְתִשְׁבֵּת הָרַב מְהָר"י מִינְיָ הַנּוֹ' סִי ט' וְז"ל הַמְשַׁפֵּיר בֵּית לְחַבְרֹו לְשָׁנָה נִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה נִתְעַבְּרָה לְשׁוֹכֵר לְחַדְשִׁים נִתְעַבְּרָה לְמַשְׁפִּיר כּו' ע"ש בְּתִשְׁבֵּי הַר"י מִינְיָ הַנּוֹ' וְזֵהוּ מִמֶּשׁ כְּמִשְׁנֵתֵינוּ וְכִלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם וְכַפִּי דַעַת הַש"ךְ הַל"ל יִחְלֹקוּ שְׁסוּבָר פְּתוּסָפְתָא אֶלָּא וְדָאֵי שְׁגַם הַתּוּסָפְתָא מוֹדָה בְּזֵה וּמ"ש הַתּוּס' מְחַלְקִין בְּיָנֵיהֶם פִּירוּשׁוֹ כּמ"ש לְעִיל.

והנלע"ד פְּתַבְתִּי אֲנִכִי עֶפֶר וּאֶפֶר"ים מִבֵּית אֶהֱרֵן מוֹוִילְנָא: שְׂאֵלָה קָלָא רְאוּבֵן הָיָה לוֹ פֶּסֶק עַל שְׁמַעוֹן שְׂיִשְׁבַּע אוֹ שְׂיִתָּן לוֹ סָךְ מִמּוֹן בְּעַד הַשְּׁבוּעָה וְשְׁמַעוֹן לֹא רָצָה לְיִשְׁבַּע וְהַתְּפֹשֶׁר עֲצָמוֹ לִיתָן לְרְאוּבֵן אֵיזָה סָךְ בְּעַד הַפֶּסֶק הַנֶּ"ל וְנָתַן מִשְׁכּוֹן בְּיַד הַשְּׁלִישׁ עַל הַפֶּשֶׁר הַנֶּ"ל וְקָרַע הַפֶּסֶק וְקָבַע זְמַן עַל הַפֶּשֶׁר בְּאֵם שְׂיַעֲבֹר הַזְּמַן שֶׁהַשְּׁלִישׁ יִתֵּן הַמִּשְׁכּוֹן לְיַד רְאוּבֵן וְהַעֲבִיר שְׁמַעוֹן הַמוֹעֵד וְנָתַן הַשְּׁלִישׁ הַמִּשְׁכּוֹן לְיַד רְאוּבֵן וְאַח"כּ הֵבִיא שְׁמַעוֹן עֲדוּת שֶׁהוּא פְטוּר מִן הַשְּׁבוּעָה וְשִׁפְדָּבְרִיו כֵּן הוּא וְתוֹבַע עֲכָשְׁיוֹ מִרְאוּבֵן שְׂיַחֲזִיר לוֹ הַמִּשְׁכּוֹן מֵהַ שְׁנָתָן לוֹ הַשְּׁלִישׁ וּבְכֵן יוֹרְנוּ מוֹרִינּוּ הַדִּין עִם מִי וּשְׁכַמ"ה תְּשׁוּבָה נִלְע"ד הַדִּין עִם שְׁמַעוֹן שֶׁהָרִי פִּשְׁרָה צָרִיכָה קִנְיָן וְכָאֵן לֹא הָיָה שׁוּם קִנְיָן וּבְכַרְט בְּאִתָּן לָהּ וְאָף שְׁנָתָן לוֹ הַמִּשְׁכּוֹן בְּיַד הַשְּׁלִישׁ הֲלֵא מִשְׁכּוֹן אֵינּוּ קוֹנֶה וְגַם לֹא אָמַר קוֹנֶה בְּגוֹף הַמִּשְׁכּוֹן וְכַמ"ש ר' יִרְחוּם וְהוּבָא בַח"מ ס' ק"ץ וּבַא"ה ס' ק"ח וַא"כ מְנָה אֵין כָּאֵן מִשְׁכּוֹן אֵין כָּאֵן וְאָף שֶׁהַחֲזִיר לוֹ הַשְּׁלִישׁ הַמִּשְׁכּוֹן מ"מ הֲלֵא הַמִּשְׁכּוֹן אֵינּוּ קוֹנֶה וְאָף שֶׁהַחֲזִיר ע"פ ב"ד וְגַם י"ל הֲלֵא קָרַע הַפֶּסֶק עַל פִּיו וּבְזֵה נִתְחַיֵּיב שְׁמַעוֹן בְּמַעוֹת הַפֶּשֶׁר תְּכַרְךָ "אַבְל ז"א דִּהֲלֵא כָּאֵן לֹא הָיָה שׁוּם קִנְיָן עַל הַמַּעוֹת.

(הג"ה מִבְּנֵי הָרַב הַמְחַבֵּר ז"ל) הַפֶּשֶׁר וּקְרִיעַת הַפֶּסֶק זֵהוּ לֹא מְצִינוּ וְזֹאת לִיהוּדָא וַיֹּאמֶר ד"ת לֹא יִדְעָנָא שְׂיִהְיֶה נִקְרָא קִנְיָן וְגַם מֵהַ שֶׁהַחֲזִיר לוֹ וְכַקְלִיפַת הַשׁוּם אֲנִי נִגְדֵי אִמ"ו הַשְּׁלִישׁ עֵינֵן בְּדִינֵי אֶסְמַכְתָּא בְּסִי ר"ז הַגָּאוֹן זְצוּק"ל אִף תוֹרָה הִיא וְלִלְמוּד דְּצָרִיף קִנְיָן בְּב"ד חֲשׁוּב: אֲנִי צָרִיף וְכָאֵן הֵבֵן שׁוֹאֵל שֶׁהָרִי אִפִּי' אִם הָיָה בְּקִנְיָן מ"מ אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לְשְׁמַעוֹן מִטַּעַם פִּשְׁרָה בְּטַעוֹת וְכַמ"ש הָרַמְבַּ"ם וּמְבִיאֵו הַטַּח"מ וְהַש"ע סוֹף ס' כ"ה וְז"ל דֵּינֵן שְׁטַעָה וְחַיֵּיב שְׁבוּעָה לְמִי שְׂאֵינּוּ חַיֵּיב שְׁבוּעָה וְעֵשָׂה זֵה פִּשְׁרָה עִם בַּע"ד כְּדִי שְׂלֵא יִשְׁבַּע וְאַח"כּ יִדַּע שְׂאֵינּוּ כֵּן שְׁבוּעָה אַע"פ שֶׁקִּנְיָן מִיָּדוֹ עַל הַפִּשְׁרָה אֵינּוּ כְּלוּם דְּקִנְיָן בְּטַעוֹת הוּא וְחֹזֵר עַכ"ל וְה"ה בַּנ"ד אִף אִם הִי' בְּקִנְיָן מֵאַחַר שֶׁעֲשָׂה הַפִּשְׁרָה כְּדִי שְׂלֵא יִשְׁבַּע וְאַח"כּ מְצָא עֲדִים דְּפִשְׁרָה בְּטַעוֹת הוּא וְחֹזֵר.

וְלִיכָּא לְמִימַר דְּבַנ"ד אֵין זֵה נִקְרָא פִּשְׁרָה בְּטַעוֹת דְּמִי הִכְרִיחוּ לְהַתְּפֹשֶׁר אִם הָיָה טוֹעֵן יֵשׁ לִי עֲדִים אֶלָּא שְׂאֵינֶם כָּאֵן הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ זְמַן וְכַמְבֹּאֵר בַּטַּח"מ וּבַש"ע ס' ט"ז ע"ש וּמְדַלָּא טַעֲוֵן הִכִּי אֵיִהוּ דְּאַפְסִיד אֲנַפְשִׁיהָ וּמִשָּׂא"כ בְּדֵינֵן שְׁטַעָה.

בְּרַם ז"א דְּאֵטוּ בְּשׁוֹפְטֵנִי עֶסְקִי דִּיעֲשֶׂה פִּשְׁרָה אַחַר שְׂיִודַע שְׂיֵשׁ לוֹ עֲדִים לְזַכּוֹתוֹ אֶלָּא ע"כ צָרִיכִים אָנוּ לוֹמַר דְּלֹא יִדַּע אִם יֵשׁ לוֹ עֲדִים וְאַח"כּ מְצָא עֲדִים וּמְבֹאֵר לְהַדְּלִי בְּמַתְנֵי ס' פ' ז"ב דְּכָל זְמַן שֶׁמְבִיא רְאִיָּה סוֹתֵר אֶת הַדִּין וְכַתֵּב הַטּוֹר וְהַב"י בְּשִׁלְחָנוּ רִישׁ ס' כ' דְּאַפִּי' אִם פָּרַע כְּבָר וְאַח"כּ מְצָא עֲדִים אוֹ רְאִיָּה לְזַכּוֹתוֹ מְבִיא וְסוֹתֵר אֶת הַדִּין וְה"ה בַּנ"ד אִפִּי' נָתַן הַשְּׁלִישׁ הַמִּשְׁכּוֹן לְרְאוּבֵן מְבִיא עֲדִים וְסוֹתֵר הַדִּין וְהַפִּשְׁרָה.

וְאֵין לוֹמַר דְּנִקְא גְבִי דִּין אֶמְרִי' אִם מְצָא עֲדִים אַח"כּ סוֹתֵר הַדִּין אֲבָל גְּבִי פִּשְׁרָה דְּעֵשָׂה מְרַצּוֹנוֹ הַטּוֹב וּבְקִנְיָן אֵינּוּ יָכוֹל לְחֹזֵר שֶׁהָרִי כְּתֵב הַב"י בְּשִׁלְחָנוּ ס' י"ב ס' ד' בְּשֵׁם תְּשׁוּבָ'

ה'רשפ"א הכופר בפקדון ונתפטר עמו ומחל לו ואח"כ מצא עדים יכול לחזור בו וה"ה למי שנתפטר כו' עכ"ל ע"ש הרי לפנינו דאפילו בפשרה הנעשה פדינו אפ"ה זה שפגדו יכול לחזור בו פשמצא עדים וה"ה בנ"ד.

וביותר לפי מ"ש הב"ח בסי' י"ב ששהפשרה דמיא למחילה בטעות והרב המפה פתב בסי' רמ"א בהג"ה ס"ב דכל מחילה בטעות יכול לחזור בו אפילו קנו מיניה ע"ש וה"ה בנ"ד אפי' אם קנו מיניה יכול לחזור ואף שכתב בתשו' לגאון ומביאו הטח"מ סי' קנ"ד סל"ח מחילה בטעות דלא מוכח מילתא דבטעות הוא הוי מחילה ע"ש תדא דכבר השיג עליו הב"י בספר בדיק הבית שלו ועיין ב"ח ואפי' לפי סברת הב"ח שם שכתב הכי נקטינו בתשו' לגאון הנז' הא גם בנ"ד מוכחא מילתא דבטעות הוי וכמ"ש לעיל.

אמנם דברי הב"ח הנז' תמוהים בעיני לכאורה במ"ש בסי' י"ב ס"ט וז"ל אבל מחילה א"צ קנין פירוש אע"ג דפשרה היא נמי מחילה כו' וצריכה קנין כו' שאני פשרה דדמיא למחילה בטעות דהפשרני הטעום בדבריהם כו' ובקנו מיני' כו' לא הוי קנין בטעות כו' עכ"ל ואיכא למידק שהרי לפי מה שפסק הרב המפה כל מחילה בטעות אפילו קנו מיניה יכול לחזור בו וכמ"ש לעיל וא"כ למה מועיל הקנין בפשרה וכן ראיתי נמי בסמ"ע שם שמשלק חילוק הנז' אבל אינו מדמה למחילה בטעות דעלמא וילכך דברי הסמ"ע נכונים למבין אבל דברי הב"ח אינם מובנים לי.

אף הא קשיא לי על הרב הסמ"ע שכתב בסי' רמ"א ס"ק י' וז"ל אבל לאחר שנטל כו' בתשו' הרשפ"א הביא הב"י ומסיק בטעם דין זה דאף אם הנה מחילה בטעות הוי מחילה וז"ל דכוננתו דוקא במחילה בטעות כזו כו' ע"ד שכתב הטור בס"ס קנ"ד סל"ח מחילה בטעות פי האי דלא מוכח מילתא דבטעות הוא הוי מחילה עכ"ל ע"ש שהרי לפי מ"ש לעיל שהשיג הרב הב"י בספרו בדיק הבית על תשוב' לגאון הנז' ולפ"ד הסמ"ע שהב"י פסק כן בש"ע כתשו' הרשפ"א מטעם דבעינן מוכחא מילתא דבטעות הוי לפ"ז נראין דברי הב"י שפספסו ב"ה ומ"ש פה בש"ע בסי' רמ"א סעיף ג' סותרים זא"ז וצ"ע.

עכ"ה מן הרב המחבר ז"ל: שאלה קלב נשאלתי שני אחים קנו חצר בשנותפוח והאח הגדול קיבל על עצמו לבנותו ולתקן כל מה שצריך ונגד זה התקשר עצמו את הקטן שמתחייב ליתן לאח הגדול חצי ההוצאה שלשה ימים אחר הבגן והתקון ובאם שלא יתן לו חצי ההוצאה אחר ג' ימים אזי אין לו עוד חלק ונחלה בחצר הנז' וכל זה נעשה בכל תוקף התקשרות כתקחז"ל ויהי אחר הזמן הנה נשרפה כל העיר בשנת תכ"ט לפ"ק ובתוכם החצר הנז' ואח הגדול ירד מנכסיו והוכרח למכור החצר הנשרף פי אין ידו משגת לבנותו ועתה אחר מכירת החצר הנז' תבע אח הגדול מהקטן שישלם לו מה שהנה צריך לתקן את החצר הנז' וכמבואר בשטר ההתקשרות שלהם ואח הקטן משיב לו תן לי החצר ואני אמתן את הפל ובאשר שנשרף הגג והצינורות ונפלו החומות אין לה עלי פלום והגדול משיב שיתן לו דמי ההוצאות: מה שפיזר כבר פי על מנת פן חלקו החצר הנז' וכמבואר בשטר ההתקשרות שלהם והקטן טוען שאינו חייב לו פלום רק שלשה ימים אחר שיגמור בגין החצר וכיון שנשרף אזדא לו הזכות ועתה יורנו מורינו הדין עם מי ושכמ"ה עכ"ל השאלה.

תשובה גרסינו בגמרא פרק השוכר ת"ר השוכר הספינה וטבעה בתצי דרף רבי נתן אומר אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן ה"ד אלימא בספינתא זו ונין סתם אם נתן אמאי לא יטול נימא ליה הב לי ספינתא דאנא מיייתינא חמרא אלא בספינה זו ונין זה אם לא נתן אמאי לא יתן נימא ליה הב לי חמרא ואנא מיייתינא ספינתא א"ר פפא לא משפחת אלא בספינה זו ונין זה ופסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם הברייתא זו דכל שאינו יכול לקיים תנאו אזי ידו על העליונה אפילו להוציא ממון מן השני שאינו יכול לקיים תנאו כגון בספינה סתם ונין זה ומכ"ש להעמיד הממון בחזקתו.

ואף שהרא"ש חולק על הרי"ף בספינה סתם ונין זה וכתב שאינו משלם אלא השוכר של חצי הדרף אבל עיקר ראיות הרא"ש הוא במה שחולק על הרי"ף היינו מהגמ' דהאי מאן דאוגיר אגירא לדוןלא ופסק נהרא כו' דמוכח משם דכל אונס שאירע לבעה"ב שלא הנה לו לידע יותר מהפועלים פסידא דפועלים וכבר דחו במה מרבנותא דברי הרא"ש הנז' וכתבו שאין זה קושיא לדברי הרי"ף מגמ' הנז' דשאני התם דהפועלים לא אבדו פלום רק שנתבטלו אין נותן להם פלום אבל הכא שמשפיר הפסיד ספינתו כפועל בטל מיהא אית ליה כיון שמזונמן לקיים תנאו ועיין בתוס' בסוגי' הנז' אבל דעת הרא"ש נלע"ד שדוחה תי' זה וסובר שאינו נותן אלא שכירות של חצי הדרף משום דמאי חזית דאזלת בתר פסידא דבעל הספינה זיל בתר' פסידא דבעל היין והוא מוחזק אף שהתוס' כתבו כיון שהוא מוחזק לקיים תנאו ור"ל בזה שהוא עדיף מבעל היין אבל הרא"ש לא סבר סברא זו וסבר שבעל היין עדיף בזה שהוא מוחזק.

וזולת התי' של התוס' נלע"ד לישב דברי הרי"ף מהשגת הרא"ש דבשלמא התם עדיין לא התחיל במלאכה והוא באמצע הדרף לכן לא הני פסידא דפועלים אבל ז"א שהרי בגמ' דפסק נהרא בפלגא דיומא לא משמע הכי וא"כ בנ"ד הואיל ואחיו הקטן מוחזק הוא אומר לאחיו הגדול תן לי הבית ואני אסתן ואבנה.

אף שי"ל דלא דמי דבשלמא התם גבי ספינה שנטבע לגמרי וא"א בשום אופן לקיים תנאו ומשא"כ גבי בית שנשרף ונשאר עדיין מקום של הבית וא"כ יכול בעל הבית לומר אני אבנה ותן לי מה שאמה צריך ליתן לי ודומה למ"ש בגמ' גבי ספינה סתם ונין סתם שכל א' יכול לקיים תנאו מי שמקיים תנאו ואידך אינו מקיים אף אם לא נתן מחוייב ליתן.

אבל ז"א דאדרבה משם ראיה דכל זמן שעדיין לא בנה הבית וא"כ יכול אחיו לומר כשתבנה הבית אזי אסתן לך מה שמגיע ממני ודומה למ"ש בגמ' גבי ספינה סתם ונין סתם אם המשפיר מביא ספינה ואין השוכר מביא יין צריך ליתן לו שכרו ואם השוכר מביא יין אחר ואין המשפיר מביא ספינה אפי' שקיבל הפל צריך להחזיר וא"כ יכול בעל המעות לומר לבעל הבית כשתבנה אסתן לך ואף לפי מה דמסיק בגמ' ובטור וכ"ז שלא יביא לא זה ולא זה נותן לו חצי השוכר אעפ"י שהוא מוחזק וכמבואר בטור סי' שי"א הפל באר הטיב וא"כ בנ"ד לכל הפחות יתחייב ליתן חצי ההוצאה אבל נלע"ד דלא דמי דבשלמא התם בעל הספינה יאמר לבעל היין הביא היין שלך ואני אביא הספינה וה"ה איפקא ולכן מצי אהד לומר לתבירו פל זמן שלא תביא את שלך ונמצאתי טורח ואפסיד מעותי בחנם ולכן מחוייב ליתן החצי ויפסיד החצי אבל הכא בעל המעות יאמר לבעה"ב תן לי הבית

כַּשְׁתַּבְּנָה אוֹתוֹ אֲזַי אָתָּן לָהּ הַמַּעוֹת מֵהַ שְׁאֵנִי מְחַנֵּיב לִיתֵּן לָהּ לְאַפּוֹקֵי בַעַה"ב אֵינּוּ יָכוֹל לֹמַר תָּן לִי הַמַּעוֹת וְאֲנִי אֲבָנָה שְׁהָרִי אֵינּוּ מְחַנֵּיב לִיתֵּן לוֹ עַד שְׂיִבְנָה אֶת הַבַּיִת.

וְהִנֵּה רָאִיתִי בַּתְּשׁוּבָ' מִיְּמוֹנֵי לֹס' מִשְׁפָּטִי סִי' כ"ז שֶׁהֵבִיא תְּשׁוּבָ' ר' שְׁמִשׁוֹן בֵּא' שְׁשׁוֹכֵר בַּיִת מֵאַשָּׁה וְהַקְדִּים לָהּ ד' דִּינָר וְנִשְׁרַף הַבַּיִת וְדִקְמָה הַדִּין זֶה לְשׁוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה וְטַבְעָה לָהּ בַּחֲצֵי הַדֶּרֶךְ אִם נָתַן לֹא יִטּוֹל וְאִם לֹא נָתַן לֹא יִתֵּן וְהִינּוּ בְּיַד זֶה וְסְפִינָה זוֹ וְאֵע"ג דְּלִכְאוּרָה דְּמֵיָא לְסְפִינָה זוֹ וְיִין סְתָם דְּאָמְרִי' אִם נָתַן אֲמַאי לֹא יִטּוֹל וְיִמָּא הַב לִי סְפִינָתָא כּו' לֹא דְמֵי דְהָתָם יָפָה פֹּחַ הָאוֹמֵר סְתָם פִּינּוֹן שְׁחַבְּרוּ פִי' זֶה וְהוּא אוֹמֵר סְתָם אֲבָל פֶּאן אִיפָּא לְמִימֵר מְזִלוּ גְרָם מִיַּדִּי דְהָוִי אֲמַשְׁכִּיר בַּיִת לְחַבְּרוּ וְנִפְל כּו' ע"ש וְגַם בְּמָה שְׁמַסִּיק לְחַלֵּק בֵּין הֵיכָא דְאִיפָּא מִפְּתַת מְדִינָה ע"ש וְא"כ ה"ה בנ"ד.

וְלִכְאוּרָה נִלְע"ד שְׁאָח הַקָּטָן מְחַנֵּיב לְשִׁלְמָה לְאַחֵיו הַגְּדוֹל דְּמֵי חֲצֵי הַהוֹצָאָה שֶׁל הַבְּנֵין וְהַתִּיקוֹן שֶׁהוֹצִיא הוֹאִיל וְנֶאֱמַר שְׁנִשְׁרַף הַבַּיִת וְנִדְּוָגְמָא לְזֶה מְצִינּוּ בְּגַמְר' דְּגִיטִין עֲלֵהּ בְּמַעֲשֵׂה דְצִיָּדָן אֲרַשְׁבִּי"ג מַעֲשֵׂה בְצִיָּדָן כּו' וְאָמַר בְּגַמ' מֵאִי תִבָּא דְקַתְנֵי מַעֲשֵׂה חֲסוּרֵי מְחַסְרָא וְה"ק אִם אָמַר לָהּ ע"מ שְׁתַּתְנֵי לִי אֲצִטְלִיתָּהּ וְאֲבָדָה אֲצִטְלִיתָּהּ דְּוָקָא קְאָמַר רַשְׁבֵּי"ג אִם אָמַר לָהּ ע"מ שְׁתַּתְנֵי לִי אֲצִטְלִיתָּהּ וְאֲבָדָה תִּתֵּן לוֹ אֶת דְּמֵיהָ וְאֲרַשְׁבִּי"ג מַעֲשֵׂה בְצִיָּדָן כּו' ע"ש וְא"כ נִשְׁמַע מְזֵה אִף דְּהַתְנָה שְׁתַּתֵּן לוֹ הָאֲצִטְלִית הוֹאִיל וְנֶאֱבָדָה תִּתֵּן לוֹ אֶת דְּמֵיהָ וְכַוְדָּאִי אִם הִנֵּה הָאֲצִטְלִית קִיָּים כ"ע מוֹדִים דְּאֲצִטְלִית דְּוָקָא קְאָמַר רַק הוֹאִיל וְנֶאֱבָדָה וְאִינָה בְּעֵין אֲמַרִּינּוּ שְׁתַּתֵּן לוֹ דְּמֵיהָ וְה"ה בנ"ד הוֹאִיל וְהַחֲצֵר בְּעֵין יִתֵּן לוֹ דְּמֵיו מֵהַ שְׁהוֹצִיא וְאִף דְּחַכְמִים פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ וְסַבְרֵי דְאֲצִטְלִית דְּוָקָא קְאָמַר וְאֵינּוּ קִי"ל דְּבִנְיָה אֵין הִלְכָה פְּרַשְׁבִּי"ג שֶׁהוּא א' מַג' הַלְכוֹת דְּעָרַב וְצִיָּדָן כּו'.

וּתְמַהֲנֵי בְּזֵה בְּהֵרָא"ש פ' לִוְלָב הַגְּזוּל וּבִטּוֹר הַל' סִנְפָּה סִי' תְּרַנ"ח בְּב"י שֶׁשׁ שְׁכַתְּבַת בְּשֵׁם בְּעַל הָעֵיטוֹר גְּבִי אֲתָרוֹג וְז"ל וְאֵע"ג דְּחֻזְרַת דְּמִי' הָוִי חֻזְרָה פְּדָאֲמַרִּינּוּ גְּבִי אֲצִטְלִית כּו' דּוּק' אֲצִטְלִית אֲמַרִּינּוּ הֵכִי מַה לִּי הִיא וּמַה לִּי דְמֵיהָ אֲבָל גְּבִי אֲתָרוֹג פִּי אָמַר הַחֲזִירוּ לִי אֲתָרוֹג דְּוָקָא קְאָמַר וְאִם לֹא הַחֲזִירוּ לֹא יֵצֵא כּו' ע"ש וְלִכְאוּרָה דְּבָרֵי הָרָא"ש בְּשֵׁם בְּעַל הָעֵיטוֹר תְּמוּהִים דְּמֵי רָאָה מְבִיא מֵאֲצִטְלִית הֵלָא זֶהוּ דְּבָרֵי רַשְׁבִּי"ג וְאֲלִיפָּא דְּחַכְמִים חֻזְרַת דְּמִי' לֹא הָוִי חֻזֵר וְאֵינּוּ קִי"ל כַּת"ק וְדָלָא פְּרַשְׁבִּי"ג וְעֵינֵין בַּתְּשׁוּבַת ה"ה מְהֵרָא"ש סִימָן ס"ג עֲלֵה פ"ג מ"ש בְּעֵינֵין זֶה וְכַתְּבֵי ג"כ דְּגְבִי אֲצִטְלִית לְצַעוּרֵי מְכוּנִין.

אֲמַנָּם נִלְע"ד דְּע"כ לֹא פְּלִיגֵי רַבְּנָן עֲלֵיהּ דְּרַשְׁבִּי"ג אֲלֵא בְּגִיטִין דְּלְצַעוּרָה קְמַכּוּנִין וְהָא לֹא צַעוּרָה וְכַמ"ש שֶׁשׁ בְּגַמְר' דָּף ע"ד גְּבִי פְּלוּגְמָא דְּרַבָּא וְרַב יוֹסֵף דְּע"כ לֹא קְאָמְרֵי רַבְּנָן אֲלֵא דְּלְצַעוּרָה קְמַכּוּנִין כּו' אֲבָל הָכָא מְשׁוּם הַרְוּחָה וְהָא לֹא אֲצִטְרִיף וְרָאִיתִי בַּתְּשׁוּבַת ה"ה מְהֵרָשָׁד"ם חֵלֵק א"ח סִימָן כ"א שְׁכַתְּבֵי וְז"ל עֲמַדְתִּי מְרַעִיד פְּשָׁרָאִיתִי מ"ש בְּעַל הָעֵיטוֹר אֵע"ג דְּחֻזְרַת דְּמִי' הָוִי חֻזְרָה פְּדָאֲמַרִּינּוּ גְּבִי אֲצִטְלִית כּו' ע"ש וּמִשְׁנֵי שְׁנַרְאָה בְּעֵינֵינוּ דְּלִשׁוֹן הָעֵיטוֹר ה"ק כּו' ע"ש הִנֵּה דְּבָרֵינוּ דְּחֻקִּים מְאֹד לְמַעֲיָין שֶׁם וְעֵינֵין בְּכַנְסַת הַגְּדוּלָה סִימָן זֶה וְא"כ בנ"ד דְּלֹא שְׁיִיף לְמִימֵר לְצַעוּרָה קְמַכּוּנִין מְחַנֵּיב לִיתֵּן לוֹ דְּמֵיהָ דְּמֵי הַהוֹצָאוֹת אִף שְׁזָהוּ לְכְאוּרָה הַיְפוּף הַגְּמָרָא הַנּוֹכַח דְּשֶׁם גְּבִי גִיטִין וְאֲתָרוֹג אֲיִירֵי שְׁהַתְנָה בְּעַל שְׁתַּתֵּן לוֹ הָאֲצִטְלִית וְאִז אֲמַרִּינּוּ שְׁיִכּוּלָה לְקִיָּים הַתְּנָאִי שְׁתַּתֵּן לוֹ דְּמֵיהָ וּמִשָּׂא"כ בנ"ד הוּא אִיפָּא שְׁהַתְנָה אַח הַגְּדוֹל עִם הַקָּטָן לְכַשְׂיִבְנָה הַבַּיִת הָאֵחַ הַגְּדוֹל אֲזַי יִתֵּן לוֹ הַקָּטָן דְּמֵיהָ וְא"כ עֲתָה שְׁלֵא בְּנָה הוּא פְּטוֹר: שְׁאֵלָה קַכְג יְלַמְּדֵנוּ רַבִּינוּ רַאוּבֵן

ושמעון היו שותפים זה כמה שנים והיה מנהגם לכתוב שטר שותפות פראוי והיו קובעים בו זמן קצוב ובאותו השטר לא היו פותבים סף המעות שהי' מניח כ"א וא' אלא היו פותבים פ' א' לחבירו כ"י מסף המעות שהיה מניח פ' א' לתוך השותפות כו' וטענות הצדדים מבואר הכל באריכות בתשובה זו ע"ש תשובה הנה באתי להשיב על ראשון ראשון כו' אחת לאחת נמצא חשבון.

ע"ד המבואר בשאלה וז"ל הנה טוענת האפטרופסית אשת המנוח ז"ל שפינון שהיא לא עשאה הקנן ולא בירר' הפשרנים ה"ל כל מה שעשו הפשרנים הוא בטל דהק"ס שעשתה ונתנה פח ליד חמיה אינו כלום דנתינת רשות הוא דבר שאין בו ממש ואינו נקנה בק"ס וכיון שכן הפשרה בטלה כו'.

עיקרא דהאי מילתא גרסינן בגמ' פ' מי שמת דף קמ"ז א"ר רבה אר"נ שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו למימרא דסבר ר"נ מילתא דאיתא בכריא איתא בש"מ ומילתא דליתא בכריא ליתא בש"מ והאר"נ כו' ע"ש ופירשב"ם והתוספות שהדירה אין בו ממש להקנותה ופירות דקל נמי אין אדם מקנה דשלב"ל וכיון דכריא אפילו בק"ס לא קני דמילי לא מיקני אא"כ הקנה לו החפץ כגון דקל לפירותיו ובית לדור בו כו' וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וזהו מקור מוצא הדין דאין אדם יכול להקנות דבר שאין בו ממש.

אף ראיתי בזה ברמב"ם דברים שאינם מוכנים לי לכאורה שכתב בפ"י מהל' זכ"י ומתנה ש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום שלא הקנה לו דבר שיש בו ממש שהדירה והאכילה וכיוצא בהן הרי הן כדבור וכשינה שאין נקנין אכל אם אמר תנו בית זה לפלוני פדי שידור בו עד זמן פלוני או תנו דקל זה לפלוני פדי שיאכל פירותיו דבריו כו' שהרי הקנה להם הגוף דבר שיש בו ממש כו' עכ"ל.

הנה דברי הרמב"ם נפלאים ממני דלאו רישא סיפא ולאו סיפא רישא שמתחלה כתב ש"מ שאמר ידור פלוני כו' לא אמר כלום דפתח בחדא ומסיים בתרתי דוקא שאמר שני דברים שקצב זמן לדירתו ואמר ג"כ תנו בית זה לפלוני פדי שידור כו' דבריו קיימים דמשמע אם אמר תנו בית לפלוני פדי שידור כו' ולא אמר עד זמן פלוני לא אמר כלום.

לכאורה נלע"ד דברי הרמב"ם לישוב דדבריו במחלוקת שנויה המחלוקה שפינון הגאונים שלפני הרמב"ם הובא בעיטור במאמר שני קנין דף ה' כתב רבינו האי דדבר שאין בו ממש כגון אויר ודירה ואכילת פירות בלא גוף בכולהו לא הוי קנין ואפילו אגב ארעא ואנן דייקנין לה מהא דגרסינן בפ' מי שמת אמר רבא אר"נ ש"מ שאמר ידור פ' בבית זה ויאכל פירו' דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו ופרשי רבונותא דדבר שאין לו גוף הוא ואפ' יורש אינו יורשה] וכו' ש"מ דדירה ואויר ופירות יורש אינו יורשה אכל רבינו נחשון פירש מפני שלא אמר ידור בו בין כף ובין כף (וצ"ל ידור בו כף וכף וכמ"ש בעל העיטור בשם רב שרירא במתנת ש"מ דף צ"ז ע"ש) דידור בו שעשה אחת משמע והרב א"א פירש לה בהא טעמא איהו דייקנין לה וכו' ע"ש ועיין במתנות ש"מ בדף צ"ז ה"ל ועיין בהגמ"י פ"י מהלכות זכייה ובהגמ"ר פ' מי שמת הנז' הובא ג"כ דברי העיטור הנז' וא"כ לפי סברת

רב נחשון שפכתב הטעם דש"מ שאמר ידור פלוני בביתי לא אמר פלום משום דלא קצב זמן וא"כ אפילו שעה א' במשמע ואפשר שזהו פוננת הרמב"ם שפכתב ש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה לא אמר פלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני כדי שיידור בו עד זמן פלוני לאפוקי אם לא קצב לו זמן אז שעה א' במשמע אף אם אמר תנו בית זה לפלוני מ"מ מקרי דבר שאין בו ממש מטעם שלא קצב לו זמן דמשמעות שעה א' במשמע אכן עדיין לא יצאנו בזה ידי חובתנו.

בדברי הרמב"ם כי למאי שפכתבי בדברי הר"מ במז"ל שפדי לסלק מעליו תלונת קנין דבר שאין בו ממש צריף שני דברים דהיינו שיאמר תנו בית זה לדור בו ועד זמן פלוני ואלו בפי"כ מהל' מכירה פתב הרמב"ם וז"ל אין אדם מקנה לא במקור ולא במתנה אלא דבר שיש בו ממש אבל דבר שאין בו ממש אינו נקנה פיצד אין אדם מקנה ריח התפוח כו' לפיכך המקנה לחבירו אכילת פירות דקל זו או דירת בית זו לא קנה עד שיקנה לו גוף הבית לדור בו כו' דמשמע אף אם לא קצב לו זמן לדור בו קנה ואם פן דברי הרמב"ם בפכ"ב מהל' מכירה ובפי"י מהל' זכיה סותרים זא"ז וג"כ פתב הרמב"ם בספ"ה מהל' מכירה הדברים שאין בהם ממש אין הקנין מועיל בהם פיצד כו' ולא הזכיר שם קביעות זמן בודאי שם יש לישוב ששם לא הזכיר רק דברים שאין נקנין אבל לא פתב שם דבר והפוכו באיזה אופן שהם ניקנין פגון בית לדור בו ולכן לא הזכיר שום קביעות זמן.

לכאורה יש לישוב דבפ"ה הנז' איירי בקנין דברים ולא בקנין דבר שאין בו ממש וכמו שפסיים שם אכן נראה שאין לחלק ביניהם ומ"מ קשה מפכ"ב מהל' מכירה, ולכאורה עלה בדעתי לישוב שני הלשונות ברמב"ם הנ"ל כי בפ"י מהל' זכיה איירי בש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה ולא היה שם קנין רק שדבריו פכתובים וכמסורים דמי לכן צריף שני דברים כדי לעשות מזה דבר שיש בו ממש דהיינו שיאמר תנו בית זה לפלוני שיידור בו ויקצוב לו זמן ולאפוקי בחד מינייהו אפתי מקרי דבר שאין בו ממש ומשא"כ בהל' מכירה מיירי בבריא שהיה שם קנין רק כדי לסלק מעליו דין ודברים שאין בו ממש לכן בחד מינייהו סגי אף שלא קצב לי זמן.

אמנם לא משמע פן בגמ' דמקשה למימרא דכל היכא דאיתא בבריא איתא בש"מ ודליתא בבריא לית בש"מ והאמר רבא אר"נ ש"מ שאמר תנו הלואתי לפלוני כו' אע"ג דלית' בבריא כו' משמע דבריא וש"מ יש להם דין א' ואדרב' ש"מ עדיף מבריא לפי סברת המקשן שמקשה מהא דאמר רבא אר"נ כו' וכן מוכח מדברי ה"ה מהרשד"ם בתשו' ח"מ ש"ל סי' שכ"ג לדעת רב נחשון וסיעתו אם אמר ש"מ ידור פלוני בבית זה זמן פך מידי דהוי אהלואתי לפלוני כו' ואע"ג דליתא בבריא אית' בש"מ ה"נ בידור פלוני אע"ג דלית' בבריא כו' אע"ג שקצב לו זמן איתא בש"מ פיון שקצב לו זמן וא"כ מוכח מדבריו דגבי ש"מ כשקצב.

לו זמן מהני אע"פ שלא א"ל תנו בית זה לדור בו ובבריא לא מהני כו' וג"כ. זולת זה נראה לדוחק מ"ש דהרמב"ם סבר כסברת רב נחשון דאף אם אמר תנו בית זה לפלוני מקרי דבר שאין בו ממש עד שיקצוב זמן לדירתו מעיינת בבעל העיטור בשם רב נחשון הנז' לא מפני דבר שאין ממש אתינף עלה רק משום דכשאמר ידור פלוני בבית זה לא

משמע אלא שעה אחת ועיין במהרשד"ם הנז' ושני לשונות של הרמב"ם הנז' עלה בדעתו לישב דמ"ש בהל' מכירה איירי ג"כ שקצב לו זמן לדירה וזהו שמסיים שם כמו שיתבאר ור"ל שיתבאר בהל' זכיה ומתנה ושם איירי בקצב לו זמן אמנם אף לפ"ז מ"מ צריכים לשוב באותו בבא עצמו במ"ש בהל' זכיה ומתנה שתחלת דבריו הם ש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר פלוני שלא הקנה לו דבר שיש בו ממש כו' אבל אמר תנו בית זה לפלוני כדי שיידור בו עד זמן פלוני או תנו דקל זה לפלוני כדי שיאכל פירותיו דבריו קיימים כו' וקשה באותו בבא עצמו למה שינה הרמב"ם את טעמו שפדין תנו בית זה לפלוני כדי שיידור בו פתב שצ"ל ג"כ עד זמן פלוני ואלו בסיפא בדין תנו דקל זה לפלוני כדי שיאכל פירותיו לא פתב הרמב"ם בזה שצ"ל ג"כ עד זמן פלוני.

ואפשר לומר דכד מעיינת בגמ' מקור מוצא הדין הוא בפ' מי שמת ה"ל פאשר העתקתי לשונו לעיל בשם ר"נ ופירשב"ם שהדירה אין בו ממש להקנותו ופירות דקל נמי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא"כ ר"נ אע"ג דכילינהו בתדא בבא מ"מ הרשב"ם וגם התוספות מחלק אותם בטעם וסבר שגבי דירה הוא מטעם דבר שאין בו ממש וגבי פירות הדקל הוא מטעם דבר שלב"ל וא"כ אפשר לפ"ז מחולקים ג"כ בדין שלהם כדי לסלק הקנין בדבר שאין בו ממש לכן צריך ליתן זמן להקנין וכדי לסלק הקנין בדבר שלב"ל א"צ ליתן זמן להקנין רק כשאומר תנו דקל זה לפירותיו מקרי דבר שיש בו ממש דהא פירות ממש יש בהם אלא הטעם משום דשלב"ל וכשאומר תנו דקל זה לפירותיו מקרי דבר שבא לעולם.

אכן ראיתי מרן הב"י סותר זה בספרו הארוך שכתב בסי' רי"ב וז"ל לפיכך המקנה לחבירו דירת ביתו כו' ומביא פירשב"ם שחלק בין דור פלוני בבית זה ובין יאכל פלוני דקל זה כו' ואח"כ פתב אבל הרמב"ם פתב בפכ"ב מהל' מכירה דידור ויאכל תרנייהו הוא מטעם שאין בו ממש דכיון דאמר יאכל ואכילה אין בה ממש כו' ונלע"ד לישב דברי הרמב"ם דיש לחלק בין תנו בית זה לפלוני שיידור בו ובין תנו דקל זה לפלוני שיאכל פירותיו דבאומר תנו בית זה לפלוני שיידור בו סתם לעולם משמע וכמ"ש בגמ' דנדריים פ"ג דף כ"ח נודרי להרגי' כו' היכי נדר א"ר עמרם כו' באומר יאסרו פירות עולם אם אינן של בית המלך וכיון דאמר יאסרו איתסרו כל פירות דעלמ' באומר היום כו' א"כ מוכח מזה דאי לא דאמר היום יאמר סתם הוי אסור לעולם וכמ"ש הר"ן שם בנדריים דסתמא לעולם משמע אף שאין זה פשוט כ"כ דהלא מצינו בזה מחלוקת בין גדולי הפוסקים הראשונים הרשב"א והרא"ש הובא במרן הב"י בא"ה סי' קי"ד כל שמקבל עליו לזון או שמופה לאיש בנכסיו סתם כ"ז שצריך משמע והובא ראיות מגמ' הנז' ומצינו בזה פלוגת' בגמ' דגיטין פרק מי שאחזו גבי ה"ז גיטיה ע"מ שתשמישי את אביו כו' פלוגת' דרבא ורב אשי אם סתם לעולם משמע וכן הרא"ש בתשו' פלל ז סי' י"ז ע"ש באמת אפשר להשוות המחלוקת שלהם אמנם לא אאריה בזה ועיין מ"ש הרב בעל סמ"ע בסי' ס' ס"ק ט"ו וגם בסי' רי"ב אבל מ"מ נוכל לומר דהרמב"ם מחלק ביניהם וסבר דגבי דירה משמע לעולם אם לא שיפרש דמי מיפס דכל שעה ראוי לדור בו ואם לא פי' הש"מ אז אנו אומרים דדעתו לעולם מאחר שלא פי' לכן פתב הרמב"ם שאמר עד זמן פלוני ומשא"כ תנו דקל זה לפירותיו א"צ לפרש עד זמן פלוני דגבי פירות יש

הפסק בין פירות שנה זו לשנה האחרת ואז אנו אומרים דלא הקנה לו אלא לפירותיו הסמוכים לפי שאח"כ יש הפסק ביניהם לכן מחלק הרמב"ם בין המקנה ביתו לדור ובין המקנה דקל לפירותיו.

אבל ראיתי בתוס' פרק מי שמת הנז' ד"ה ש"מ כו' שכתבו ונ"ל דהא דירת ביתו יכול להקנות לו ע"י הבית שיקנה לו הבית לדור כהו' וכהו' שנה ופירות דקל ע"י שיקנה לו הדקל לאכול פירותיו כהו' וכהו' שנה א"כ ש"מ מדברי התוס' שאין לחלק בין פירות דקל לדירת בית ובתנניהו צריך לפרש זמן ואפשר שהתוס' נקטו לרבנותא בתרנוניהו כהו' זמן כהו' שנה לומר דאפ"ה לא חשיב אית' בקריא כו' וע"ש בתוס'.

וראיתי מ"ש הרב בעל המפה בסי' רי"ב ס"א בהג"ה ונ"ל האומר ידור פלוני בבית זה ולא קצב לו זמן הדירה אפי' רק שעה א' במשמע ונרשם בצדו שדברים האלה לקוחים מדברי הגמ' דסוף ב"ב ולפי מ"ש לעיל בפ' דברי הגמ' בשם בעל העיטור דברים האלה במחלוקת שנויה והיינו דברי רב נחשון הנז' דמ"ש בגמ' ידור פלוני בבית זה לא קני לא מטעם דבר בו ממש אלא מטעם דידור פלוני בבית הנה מקרי דבר שאין בו ממש ולא קני פלל אפי' אגב ארעא אם לא פשאר תנו לו בית זה וידור בו וא"כ לפ"ד בעל המפה שמיא דברי ר' נחשון דבאומר ידור פלוני בבית זה אף שעה א' במשמע ה"ל לפרש דבריו ולכתוב בלשון י"א פי לפ"ד רב האי לא משמע שעה א'.

ואפשר לומר שבעל המפה למד ג"כ בדברי הרמב"ם כמ"ש לעיל שבפ"י מהל' זכיה גבי ידור פלוני כו' צריך לפרש תנו לו בית זה וידור בו כו' עד זמן פלוני וכמ"ש ה"ה הב"י בספרו הקצר סעיף כ"א ע"ש וא"כ ה"ה בקריא צריך ג"כ לפרש עד זמן פלוני דאל"כ שעה א' במשמע דמילת' דאית' בקריא איתא בש"מ וכמ"ש בגמ' במי שמת הנז' לראיה הרב המפה שכתב הב"י לפני זה בש"ע לשון הרמב"ם בפכ"א מהל' מכירה דהמקנה לחבירו דירת בית לא קנה עד שיקנה לו הבית לדירה כו' והוקשה לו דהלא צריך לפרש הזמן וכמ"ש הרמב"ם בהל' זכיה גבי ש"מ הנז' וכמ"ש הב"י בעצמו בשלחנו הטהור סי' רי"ג לכן כתב בעל המפה דהאומר ידור פ' בבית זה אפילו שעה א' במשמע אם לא קצב לו זמן וכדעת הרמב"ם גבי ש"מ וה"ה בקריא.

ונהו דברי הרב הסמ"ע שכתב בס"ק ג' ונ"ל ועד"ר שהוכחתי דלאו דוקא קאמר האי דינא באומר ידור פלוני בבית זה אלא אפילו הקנה לו הבית כו' ע"ש ואף שהרחיק עדותו וכתב ועד"ר שהוכחתי כו' ולא זכינו לראות הוכחתו ולענד"ן שפוננתי לדעת הגדול ודלא כמ"ש עמיתי הרב בעל ש"ף שהוטב בעיניו דברי חתנו שהשיג על הסמ"ע הנז'.

ומצאתי ראיתי בתשו' ה"ה מהראנ"ח ח"א סי' ק"ך שמיא שם הסוגי' דפ' מי שמת הא דש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה כו' עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו וכו' שהדירה אין בה ממש להקנותה וכמ"ש הרשב"ם והתוס' והרמב"ם אבל העיטור כתב משם רב נחשון גאון דטעמ' משום דאיכא למימר דידור בו שעה א' קאמר אבל פי אמר תנו בית לדור בו כו' ע"ש וכתב אח"כ ולבי נוקפי דשמא המפרש שפי' דידור בו לא אמר פלוני משום דדירה אין בו ממש סבר דסתם ידור בו לא משמע אלא שעה א' ולכן לא אמר פלוני משום דלא הקנה לו דבר שיש בו ממש עד שיאמר תנו בית כו' איירי שפי' הש"מ דבריו דלאו שעה א' קאמר ואעפ"כ ידור בו לא אמר פלוני משום דאין בה ממש

בו' וא"כ משמע מדברי ה"ה הראנ"ח ז"ל שגרא' פמסתפק בדברי ר"נ גאון שאמר דידור
שעה א' במשמע ותנו לו בית לדור בו משמע לעולם דהיינו כ"ז שצריף וזהו פפי מ"ש
בש"ף ואח"כ כתב ולפי נוקפו וזהו פפי מ"ש בסמ"ע ואני פתבתי הנלע"ד בדברי הסמ"ע
וכפי מ"ש הראנ"ח ולפי נוקפי וכמבואר ברמב"ם וכמ"ש הראנ"ח אח"כ ז"ל ואפשר
שלה פיון הרמב"ם שכתב אבל אם אמר תנו לו בית פלוני שידור בו פלוני עד זמן פלוני
דבריו קיימים ועם שיש לפרש בדברי הרמב"ם דלרבותא נקט עד זמן פלוני לומר אע"ג
דלא מקנה לו גוף הבית אלא בהשאלה עד זמן פלוני דבריו קיימים עכ"ל ע"ש מוכח
מדבריו שפיון בהרמב"ם כמש"ל ועיין בתשובת ה"ה מהרי"ט ח"ב בח"מ ס"מ שמיביא
ג"כ דברי הראנ"ח ובמה שנשא ונתן שם יש לי כמה גמגומים ובאשר שאינו מעניינינו
לא אצריף בזה.

ומפל מש"ל שהקנינו אינו מועיל בדבר שאין ביה ממש ובנ"ד לפי דברי השואל דנתינת
הרשות מקרי דבר שאין בו ממש וא"כ אינו נקנה בק"ס ואף שלדברי ר"נ גאון דמ"ש
בגמ' ידור פלוני בבית זה לא קני מטעם דשעה א' במשמע וא"כ י"ל דקנין חל על דבר
שאין בו ממש אבל כד מעיני' בעיטור והובא דבריו בהגמ"י הנ"ל מוכח דאף דמסיגי'
דגמ' פ' מי שמת לא משמע דקנינו אינו חל על דבר שאין בו ממש כו' וי"ל דמ"ש ידור
פלוני כו' לא אמר פלום מטעם דשעה א' במשמע כו' אבל מוכח מירושלמי וגמ' דפ'
המוכר הבית דקנינו אינו חל על דבר שאין בו ממש גבי בן לוי שמכר שדה ואמר ע"מ
שמעשר ראשון שלי כו' וכמ"ש מהרשד"ם בח"מ וא"כ בנ"ד לפי דברי השואל דנתינת
רשות הוי דבר שאין בו ממש לא מקני ואפילו אג"ק לא מקני וכמ"ש רב האי הובא
דבריו בעיטור ובהגמ"י הנז' ואף שלפי סברת ר"נ שאמר דידור פלוני בבית זה הוא
מטעם דשעה א' במשמע וא"כ י"ל דדבר שאין בו ממש מקני לכל הפחות אבל באשר
שפבר אנו מוזהרים מפי ספרים ומפי סופרים שלא להרבות מחלוקת בין הפוסקים וא"כ
בנ"ד מאחר שאינו מפורש בהדיא בדברי ר"נ שחולק על רב האי בזה ומצינו בבעל
העיטור הנ"ל שגם ר"נ סובר דדבר שאין ממש לא מקני בק"ס וה"ה אגב ארעא ואף
שמצינו בכמה דברים שחלוקים ביניהם ועיין בתוס' פ"ק מי שמת ד"ה ש"מ שאמר
הלואתו לפלוני כו' דאע"ג דלית' בקריא בקנין כו' ונהי דיכול להקנות אג"ק כו' ע"ש
מ"מ אינו מוכרח שרב נחשון חולק בזה על רב האי וכן משמע מלשון הב"י סי' רי"ב
שמביא לשון הגמ"ר בסוף ב"ב דהטעם דידור פלוני בבית זה לא אמר פלום משום דשעה
א' במשמע והיינו דדברי רב נחשון ואח"כ תקיף כתב ז"ל וכתב עוד שם דבר שאין בו
ממש פגון אויר ודירה כו' לא מהני קנין אפילו אג"ק וזהו לשון רבינו האי וכתב שני
דעות בלי שום מחלוקת אלא צריכים אנו לומר דאין בזה מחלוקת ביניהם.

איברא בנ"ד אין זה פשוט כ"כ דמקרי דבר שאין בו ממש שהרי כתב הרמב"ן בתשו'
סימן ס"ז ז"ל ראובן נתן דירה לשמעון בעלי' שלי כו' ועכשיו בא ראובן לסלקו מחמת
שלא הקנה לו גוף הקרקע כו' תשובה כו' ומסיים שם שאם קנו מידו מגופו של קרקע
קנו מידו כו' עד שאפילו אם חזרו בסוף השטר וקנינא לפלוני על כל מאי דכתיב ומפורש
לעיל שאף זה יועיל לקנות גופה של קרקע כו' דקנין שכתבו בסוף ליפות פחו כו' וכ"כ
הרשב"א בתשו' הביאו מרן בספרו הארוך בסי' רי"ג ז"ל במחן' ז' שאלת ראובן השאיל
בית לשמעון כו' וראיתי שה"ה הב"י כתב בסימן קצ"ה דברי הרמב"ן בתשו' הנז' ומסיים

שם שרבו האי פתב דבר שאין בה ממש לא מהני קנן אפי' אגב ארעא כו' ואין פו דעת הרשב"א בתשו' הנז' והרמב"ן בתשו' הנז' ובאמת נלע"ד שגם רבינו האי מודה לדברי הרמב"ן והרשב"א שאם קנו לבסוף וקנינא מיניה שאינו מקרי דבר שאין בו ממש ובזה מודה רב האי ואין פאן מחלוקת וז"ש הרב המפה בסי' רי"ב דאף במקום דבר שאין בו ממש דאם החזירו הקנן למטה בשטר דקנה בענין המועיל וזהו פדברי הרמב"ן והרשב"א ולא חש לדברי האי פלל ואפשר דהיינו מטעם שכתבנו דגם רב האי מודה בזה.

ומצאתי ראיתי בתשו' ה"ה מהרא"ש סימן פ"ג שהביא דברי הרמב"ן והרשב"א הנז' דאם פתב קנן לבסוף דאלים פח הקנן וכתב אח"כ אבל פבר ידענו שרב האי חולק בזה דמשמע בזאת התשובה שחש לדברי רב האי והיינו כמ"ש הב"י הנז' ומלבד זאת שחש לדברי רב האי פתב עוד אח"ז שמתשו' הרשב"א יראה המעיין שהוא פמסתפק אם יועיל קנן לבסוף וכד מעיינת בספרו סימן קל"ג תמצא שהחליט העסק שלו עפ"י דברי הרשב"א והרמב"ן הנז' ולא הזכיר דברי רב האי פלל וכנראה שדבריו סותרים זא"ז כי עבור המחלוקת הנז' פתב שהיורש הוא המונחזק ולא זכה המקבל אף שפתב לבסוף הקנן והיינו פדברי רב האי ובסי' קל"ג פתב בפשיטות פדברי הרשב"א והרמב"ן וכעת צ"ע.

וא"כ בנ"ד לפי דברי השואל היינו צריכים לראות מי הוא המונחזק עפ"י מחלוקת הנז' באשר שלפי סברת רב האי שאין בו ממש אינו נקנה בקנן אף אם חזר הקנן לבסוף וכדעת ב"י בסי' קצ"ה הנז' ואם פן גם פאן נתינת רשות מקרי דבר שאין בו ממש אכן פבר פתבנו דנוכל להשוות המחלוקת דגם רב האי מודה בזה.

וזולת פל הנז' נראה דבנ"ד אין אנו צריכים לכל זה שהרי התוס' פתבו בפ' מי שמת ד"ה ש"מ שאמר הלואתו לפלוני כו' ומה שרגילין לכתוב הרשאה גבי מלוה פ' לעיל בפ' הספינה דהיינו מ"ש בהספינה דף ע"ז ע"ב ד"ה רב פפא ה"ל תריסר אלפי זוזי לפי דגרסינו בהגוזל דהוי מסיק כו' קשה היכי קנינהו ניהל' ואנן היכי פתבינו הרשאה אמלנה כו' ומסיים שם ואור"ת דתקנת חכמים היא לענין שיוכל לעשות שליח אפילו בהרשאת מלוה אע"ג דאין יכול להקנותה עכ"ל ובחידושי הרמב"ן פ' הספינה מבואר יותר בשם ר"ת דלא מקני הלואה באגב אבל הרשאה מיהו הוי וקני למינהו שלוחא פלומר שאם מינהו שליח וכתב ליה הרשאה אג"ק הוי שלוחי' ועיין בתוספות פ' מרובה דף ע' ד"ה אמטלטלי דכפריה כו' וכן מבואר בכל הפוסקים ראשונים ואחרונים ומכ"ש בקנן פשרה פזה וכן מעשים בכל יום.

ובר מן דין איתא בהגמ"ר פ' חזקת תשו' לרבינו משולם בר קלונימוס על ג' אחים שהתנו יחד בקנן על נכסי אחותם שנתן לה בעלה כו' וע"ש מה שהאריך בראיות ומסיים שם דיוכל אדם להקנות בכה"ג אף בדבר שאינו מועיל קנן כו' ותשו' הנז' מביא ה"ה בעל המפה בתשו' סי' ע"ח ומוכיח משם ונ"ל וא"כ בנ"ד שעשו הפשרה בין הצדדים הנז' ושני הצדדים הקנו זה לזה בפשרותיהם ודאי גמרי ומקני אהדדי אף בדבר שאינו מועיל קנן כו' ע"ש עכ"ל וא"כ אנו למדין מן הלמד גם בנ"ד זולת הנ"ל דמעשים בכל יום כנז' בנדאי גמרי ומקני אהדדי וכנדון דה"ה מהרמא"י בתשו' הנז'.

ועל הטענה השנית שטוענת האפוטרוֹפֶסִית אִשֶׁת הַמְּנוּחַ שְׁפִינן שְׁהִיא לֹא עֲשֵׂתָהּ הַקְּנִין וְלֹא בִּירְרָה הַפְּשָׁרִים כֹּל מַה שְׁעָשׂוּ הַפְּשָׁרִים הוּא בְּטֵל וּמְבֻטֵל. הִנֵּה לְכַאוּרָה גִרְאָה שְׁהֵדִין עִמָּה שְׁהָרִי מְבֻנָּאָר הוּא בְּהָרִי"ף וְהָרֵא"ש בַּפ' הַגּוֹזֵל וְנ"ל וְגַבְרָא דְמוֹרְכִין לִית לִיה רְשׁוּתָא לְאוֹרוּכִי גַבְרָא אַחֲרִינָא בְּהוּא אֹרְכָת' וְכֹן פְּסֵק בַּטַּח"מ ס' כ"ג וְשָׂאָר פּוֹסְקִים וַא"כ בַּנ"ד פְּפִי טַעֲנַת הָאִשָּׁה הָאֲפּוֹטְרוֹפֶסִית פִּינן שְׁהִיא לֹא בִּירְרָה אֶת הַפְּשָׁרִים רַק שְׁנָתְנָה פֶּת וְהִרְשָׁאָה לְחַמֵּיהָ אִין לוֹ רְשׁוּת לְמַנּוּת לְאַחַר אֲכֹן פֶּד גְּדַקְדַּק בְּמִקּוּר מוֹצֵא דִין זֶה בְּהָרִי"ף וְהָרֵא"ש תַּמְצָא שׁו"א שְׁפִתְבוּ הַטַּעַם דְּגַבְרָא דְמוֹרְכִין לִית לִיה רְשׁוּתָא לְאוֹרוּכִי גַבְרָא אַחֲרִינִי כו' מִשּׁוּם דְּמַצִּי לְמִימַר אִין רְצוּנִי שְׁיִהֵא פְקֻדוּנִי בִּיד אַחַר ע"ש בְּאַמַּת דְּבָרֵי הָרִי"ף וְהָרֵא"ש צְרִיכִין יָשׁוּב שְׁפִתְבוּ הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּמַצִּי לְמִימַר אִין רְצוּנִי שְׁיִהֵא.

פְקֻדוּנִי בִּיד אַחַר שְׁהָרִי אִיתָא בַּגַּמ' דְּהַמְפְּקִיד עָלָה ל"ו אִיתָמַר שׁוּמַר שְׁמָסַר לְשׁוּמַר רַב אָמַר פְּטוּר וּר' יוֹחָנָן אָמַר חֲזִיב אָמַר אַבְיִי כו' לְטַעֲמִיהָ דַּר"י לֹא מִבְּעֵי' ש"ש שְׁמָסַר לְש"ח כו' אֶלָּא אֶפִּילוּ ש"ח שְׁמָסַר לְש"ש כו' דַּא"ל אִין רְצוּנִי שְׁיִהֵא פְקֻדוּנִי בִּיד אַחַר וּמְסִיק שָׁם אָמַר רַבָּא הִלְכְתָא שׁוּמַר שְׁמָסַר לְשׁוּמַר חֲזִיב כו' אֶפִּי' ש"ח שְׁמָסַר לְש"ש מ"ט דַּא"ל אִנְתָּ מְהִימֵן לִי בְּשִׁבּוּעָה הָאִיָּה לֹא מְהִימֵן לִי בְּשִׁבּוּעָה וּפְסָקוּ הָרִי"ף וְהָרֵא"ש כַּר' יוֹחָנָן וְאַלִּיב' דְּרַבָּא מִטַּעַם דְּאַנְתָּ מְהִימֵן לִי בְּשִׁבּוּעָה כו' וְדִלָּא כְּאַבְיִי שְׁמָפְרָשׁ הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּאִין רְצוּנִי שְׁיִהֵא פְקֻדוּנִי בִּיד אַחַר וַא"כ לְמָה פְּסָקוּ הָרִי"ף וְהָרֵא"ש וְשָׂאָר פּוֹסְקִים שְׁהִמְנָה אֶת הַמְּוֹרְשָׁה אִינוּ רְשָׁאֵי לְמַנּוּת מְוֹרְשָׁה אַחַר בַּחֲרִיקָאוּ מִטַּעַם דְּאִין רְצוּנִי שְׁיִהֵא פְקֻדוּנִי כו' וְנ"מ טוֹבָא בִּין שְׁנֵי הַטַּעֲמִים כְּגוֹן דְּאִיכָּא עֲדִים דְּנִטְרָה שׁוּמַר בְּתָרָא פִי אֹרְחָה וְנֶאֱנָסָה לֹא מְחִיב שׁוּמַר קָמָא לְשִׁלּוּמֵי לְפִי הַטַּעַם דְּהָאִיָּה לֹא מְהִימֵן לִי בְּשִׁבּוּעָה דְּהָא לִיכָּא שְׁבּוּעָה דְּלִימָא לִיה אִנְתָּ.

מְהִימֵן לִי בְּשִׁבּוּעָה וַאֲע"ג דְּמָסַר לְשׁוּמַר אַחַר בְּלֹא רְשׁוּת וְאַמְרִי אִין הַשּׁוֹאֵל רְשָׁאֵי לְהַשְׁאִיל כו' ה"מ לְכַתְּחִלָּה אֶבְל בְּדִיעְבַּד לֹא מְקָרִי פְּשִׁיעָה כו' וְכ"כ הָרִי"ף שָׁם וְלֹא פּוֹקִי לְפִי הַטַּעַם דְּאִין רְצוּנִי כו' אֶפִּי' בְּדִיעְבַּד חֲזִיב.

וְרֵאִיתִי לְה"ה מֵהָרִיק"ו שׁו' ו' שְׁכַתְבּ וְנ"ל וּמ"ש מַר כו' דְּנָהִי דְּמִטַּעַם דְּאִין רְצוּנִי כו' אִין לְחִיב שְׁהָרִי פִּירְשׁוּ הַתּוֹס' דְּטַעַם דְּאִין רְצוּנִי כו' לֹא הָוִי אֶלָּא כְּעִין פְּשִׁיעָה. וְכַבֵּר הוֹכְחֵנוּ דְּאִין לְחִיב בְּפְשִׁיעָה לְעַנְנֵן מְעוֹת שֶׁל צְדָקָה כְּדָכְתַּב מַר כו' וּמ"מ יֵשׁ לְתַפְסָה עַל כַּף עַכ"ל ע"ש.

הִנֵּה דְּכָרִיו אִינָם מוֹבְנִים לִי בַּמ"ש דְּאִין לְחִיב מִטַּעַם דְּאִין רְצוּנִי כו' מִשּׁוּם דְּהוּא מְעוֹת צְדָקָה וּפְטוּר מִפְּשִׁיעָה דְּמִשְׁמַע מְדָכְרִיו דְּאִי לֹא הָוִי מְעוֹת צְדָקָה הִנֵּה חֲזִיב מִטַּעַם דְּאִין רְצוּנִי וְכַבֵּר כְּתַבְנוּ לְעִיל לְפִי מַה שְׁפָסְקוּ הָרִי"ף וְהָרֵא"ש וְשָׂאָר פּוֹסְקִים כְּרַבָּא מְאִי דְּשׁוּמַר שְׁמָסַר לְשׁוּמַר חֲזִיב מִטַּעַם דְּאַנְתָּ מְהִימֵן בְּשִׁבּוּעָה כו' לְאַפּוֹקִי לְפִי הַטַּעַם דְּאִין רְצוּנִי כו' אִינוּ חֲזִיב רַק לְכַתְּחִלָּה אָסוּר וְכ"כ מֵהָרִיק"ו בְּעֶצְמוֹ אַח"ז בְּסוּף הַפְּסָק שׁוּרְשׁ הַנּוֹ' דְּלְהַפּוֹסְקִים כְּרַבָּא דְּלִית לִיה מִטַּעֲמָא דְּאִין רְצוּנִי אִין חֲזִיב בְּדִיעְבַּד רַק לְכַתְּחִלָּה לְעַנְנֵן אָסוּר וּמ"ש.

הַתּוֹס' דְּמִטַּעַם אִין רְצוּנִי כו' לֹא הָוִי אֶלָּא כְּעִין פְּשִׁיעָה הִינּוּ אֲלִיב' דְּאַבְיִי שְׁסָבַר דְּמַה שְׁחֲזִיב ר"י בְּשׁוּמַר שְׁמָסַר לְשׁוּמַר הִינּוּ מִטַּעַם דְּאִין רְצוּנִי כו' לְכֹן כְּתַבּוּ הַתּוֹס' דְּהָוִי כְּעִין

פשיעה אבל לדברי רבא שסבר דמה שחייב ר"י היינו מטעם דאנת מהימן לי בשבועה כו' לפי דבריו מטעם דאין רצוני כו' אינו חייב פלל רק לכתחלה אסור ולא הוי פשיעה נאנו קי"ל פרבא.

ואפשר. לישב דברי מהריק"ו שכתב פן דאף אליבא דאביי [שסבר שחייב מטעם דאין רצוני כו' אפ"ה בנדון שלו דהוי מעות צדקה מ"מ פטור כו' ומ"ש ה"ה מהרי"קו א"ח"פ ונ"ל ומ"מ יש לתופסה על פה דפשיטא דבכל עגנו פסיק ותני דאין השואל רשאי להשאיל מטעם דאין רצוני כו' ואפילו היה שומר הראשון קל שבקלי כו' ומוכיח זה מגמ' דהמפקיד מהא דפריה למ"ד דאין רצוני כו' מההיא דהשוכר את הפרה מחבירו כו' ודחיק לשנויי ולא בעי לאוקמיה פגון שהשואל נאמן יותר כו' ע"ש הלא אף לפי דבריו דאין לחלק בזה מ"מ קשה דלוקמיה פגון שהבעלים רגילים להפקיד אצלו דבר זה תמיד דבזה כ"ע מודים דאף לפי הטעם דאין רצוני כו' מ"מ.

פטור מטעם שרגילים להפקיד אצלו דבר זה תמיד (דבזה כ"ע מודים דאף לפי הטעם דאין רצוני כו' מ"מ פטור מטעם שרגיל להפקיד אצלו תמיד) וכמו שמוכח מדברי הרמב"ם בפ"א מהל' שכירות וכ"כ הטח"מ סי' רצ"א לפי מאי דקי"ל דשומר שמסר לשומר חייב מטעם דאנת מהימן כו' ואפ"ה אם רגיל להפקיד אצלו תמיד פטור ומכ"ש לפי הטעם דחייב מטעם דאין רצוני כו' מ"מ אם זהו רגיל אצלו להפקיד תמיד שהוא פטור ולא יוכל לומר אין רצוני כו' וכן מוכח בהדיא בגמרא בעובדא דהנהו גינאי דאפקידו מריהו גבי ההוא סבת' כו' וקאמר התם הא דרב לאו כפי' איתמר אלא מפלגא והיינו מעובדא דהני גינאי כו' וסברי דלכן פטר רב מטעם שומר שמסר לשומר פטור ומסיק ולא היא דשאני התם דכל יומא נמי אינהו גופיהו הוי מפקדי גבי ההיא סבת' כו' ור"ל דלעולם גם רב סבר שומר שמסר לשומר חייב והיינו מטעם דאין רצוני כו' וכמו שסובר ר"י אליבא דאביי וגבי גינאי היינו טעמא דפטור מטעם דאינהו גופיהו הוי מפקדי גבי ההיא סבתא כו' וא"כ לפ"ז קשה מאי מקשה תכף א"ח"פ ר' אבא בר ממל מהא דהשוכר פרה מחבירו כו' ולימא אין רצוני כו' ולישני דאירי שרגיל להפקיד אצלו אלא ודאי שנגאה לר' אמי התי' הנה לדונסק וה"ה התי' של מהרי"קו ו"ל נראה לר' אמי ג"כ לדונסק ולכן לא מתרץ תירוצו ולפ"ז אין להוכיח מגמ' הנז' לדינא דברי מהריק"ו הנז'.

העולה מפל מ"ש שלפי מאי דמסקי' דהלכה פרבא בשומר שמסר לשומר. ואין להקשות מ"ש בגמ' דגיטין פ"ק ע"ה י"ד הולך מנה לפלוגי כו' ומקשה בגמ' לימא אין רצוני שיהא פקדוני ביז אחר כו' א"ר זירא פשהוהזק פפרן משמע בגמ' שם אם לא הוהזק פפרן יכול לחזור בו מטעם דאין רצוני כו' ושם מייירי בדיעבד פשנתן פבר הפקדון ליד השליח ברם ז"א קושני' דגבי שומר שמסר לשומר ג"כ אם השומר הראשון רוצה שיחזיר לו הפקדון שנתן בידו לשומר ג"כ יכול לחזור בו מטעם זה וה"ה אף אם נתן בידו להוליה הפקדון לבעליו יכול לחזור בו מטעם זה דז"א מקרי דעביד הואיל ועדיין הוא בעין ומשא"כ גבי שומר שמסר לשומר איירי שנגבד הפקדון מיד השומר השני בעגנו שהשומר הראשון היה פטור מ"מ מטעם שומר שמסר לשומר הב' חייב כ.

אָמַנָם אִי קִשִׁי לִי הָא קִשִׁי לִי דְכַד מְעִינַתָּ שָׁם בְּסוּגְיָא דְאִיתָא אִיתָמַר הוּלֵךְ מְנָה לְפָלוּגִי
שְׂאֲנִי חֲזִיב לֹו אָמַר רַב חֲזִיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ וְאָם בְּאֵל לְחֹזֶר כּו' וּמְסִיק תְּנִי פְּנוּתִיהָ דְרַב הוּלֵךְ
מְנָה לִפ' שְׂאֲנִי חֲזִיב לֹו כּו' הוּלֵךְ מְנָה לִפ' פְּקֻדוֹן שְׂיִשׁ לֹו בְּיַדִּי חֲזִיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ וְאָם בְּאֵל
לְחֹזֶר אֵינֹו חוֹזֵר כּו' וְא"כ הִבְרִייתָא זֹו אֲתִיָּא פְּרַב שְׂאֲמַר תְּנִיָּא פְּנוּתִיהָ דְרַב וְא"כ מֵאִי
מִקְשָׁה תּוּ פְּקֻדוֹן לִימָא לִיָּה אִין רְצוּנִי כּו' הֲלֵא פַד מְעִינַתָּ בְּהַמְפָּקִיד בְּפָלוּגְתָּא דְשׁוּמַר
שְׂמָסַר לְשׁוּמַר רַב סָבַר פְּטוּר לֹא מִבְּעִיָּא ש"ח שְׂמָסַר לִש"ש דְּעִילּוּנְיָה עֲלֵיהָ לְשְׂמִירְתּוֹ
אַלָּא אִפִּי ש"ש שְׂמָסַר לִש"ח כּו' שְׁהָרִי מִסַר' לְכֹן דַּעַת ר"י סָבַר חֲזִיב שְׂיָכּוּל לֹוּמַר אִין
רְצוּנִי כּו' וְא"כ מִשְׁמַע דְרַב לֹא סָבַר הֲכִי שְׂיָכּוּל לֹוּמַר אִין רְצוּנִי כּו', וְאַפְשָׁר לְכַאוּרָה
דְאַף דְרִישׁ' דְבְרֵייתָא גַבִּי הוּלֵךְ מְנָה לִפ' שְׂאֲנִי חֲזִיב לֹו אֲתִיָּא פְּרַב לְאַפּוֹקִי סִיפָא דְבְרֵייתָא
אֲתִיָּא כַכ"ע בְּדִין הוּלֵךְ מְנָה לִפ' פְּקֻדוֹן שְׂאֲנִי חֲזִיב לֹו וְלְכֹן מִקְשָׁה לִימָא לִיָּה אִין רְצוּנִי
כּו' דְהֵינּוּ גַבִּי פְּקֻדוֹן וְהֵינּוּ אֲלִיבָא דְר"י דְק"ל פְּנוּתִיהָ אַבְל זְהוּ דְחֹסֶק בְּאַמַת פַּד מְעִינַתָּ
שָׁם בְּסוּגְיָא דְשְׂמַעְתָּתָא דְהַמְפָּקִיד בְּעִנְיָן שׁוּמַר שְׂמָסַר לְשׁוּמַר שְׂפָבַר רַב פְּטוּר מְסִיָּם שָׁם
וְהָא דְרַב לֹאוּ בִפִּי אִיתָמַר אַלָּא כּו' דְהִנְהוּ גִינְאִי כּו' אֲתִי לְקַמְיָה דְרַב פְּטָרִי' מֵאֵן דְחֹזָא
סָבַר דְשׁוּמַר שְׂמָסַר לְשׁוּמַר פְּטוּר וְלֹא הִיא כּו' ע"ש וְא"כ לִפ"ז אַפְשָׁר שְׁגַם רַב מוֹדָה
לְר"י בְּשׁוּמַר שְׂמָסַר לְשׁוּמַר שְׂהוּא חֲזִיב וְאִין לְהַקְשׁוֹת ע"ז מִמָּה שְׂמָסִיָּם שָׁם אָמַר רַבָּא
הִלְכְתָּא שׁוּמַר שְׂמָסַר לְשׁוּמַר חֲזִיב כּו' וְאָם אִיתָא דְגַם רַב סָבַר שְׂהוּא חֲזִיב א"כ קִשָּׁה
הִלְכָה מְפָלָל דְפְּלִיגִי וְכִמּוֹ שְׂמַקְשָׁה אֲבִיָּי בְּגַמ' דְשִׁבְתָּ פ' הָאוּרְגַּ וּבְאֵלוֹ קִשְׁרִים וּבְכִיבָּה פ'
א"צ וּבַע"א פ' כָּל הַצְּלָמִים וּבְכִמָּה מְקוּמוֹת בְּתַלְמוּד אַבְל ז"א קְוָשְׁנִי דְמָה שְׂפָסַק רַבָּא
הִלְכְתָּא הֵינּוּ שְׂהִלְכְתָּ דְחֲזִיב מִטַעַם דֹא"ל אֲנָתָּ מְהִימַן לִי בְּשַׁבּוּעָה כּו' וְדִלָּא פְּאַבְיָי
שְׂמַפְרָשׁ הַטַעַם דְר"י מִשׁוּם דְאִין רְצוּנִי כּו' אַבְל מ"מ נִשְׁמַע מְכָל הַנּוֹז' דְעִיקָר הַטַעַם הוּא
דְשׁוּמַר שְׂמָסַר לְשׁוּמַר חֲזִיב הֵינּוּ מִטַעַם דְאַנְתָּ.

מְהִימַנַת לִי בְּשַׁבּוּעָה כּו' אַבְל מִטַעַם דְאִין רְצוּנִי כּו' בְּדִיעְבַד אֵינֹו חֲזִיב וְא"כ. בְּזַה יִתְיַשֵּׁב
ג"כ מ"ש לְעִיל דְלָמָּה פְּתַבּוּ הָרִי"ף וְהָרֵא"ש דְגַבְרָא דְמוֹרְכִין לִית לִיָּה רְשׁוּתָא לְאוּרוּכִי
גַבְרָא אַחֲרִינָא מִטַעַם דְאִין רְצוּנִי כּו' הֵינּוּ ג"כ פִּירוּשׁוֹ שְׂאָם הַמְּוֹרְשָׁה מִינָּה אַחַר תַּחֲתִיו
וְבֵא לְתַבּוּעַ אֵת הַלְוָה בְּהַרְשָׁאָתוֹ מִן הַמְּוֹרְשִׁי הָרֵאשׁוֹן אֲזִי יָכוּל הַלְוָה אוּ הַנְּפָקֵד לְהַשִּׁיב לֹו
שְׂאִין רְצוּנִי לְדוֹן עֲמָדָּה אוּ לִיתָן לִיָּדָּה שְׁגַם פְּקֻדוֹן כִּי פִן וְאוּלַי יֵאמַר הַמְּוֹרְשָׁה אִין רְצוּנִי
שְׂיָהָא פְּקֻדוּנִי בְּיַד אַחַר אַבְל אִם עֲבַר וְדָן עֲמָו אוּ שְׁנַתָּן הַפְּקֻדוֹן לִיָּדוֹ אֲזִי אִין לְהַמְּוֹרְשָׁה
עֲלִיו פְּלוּם דְהֵינּוּ בְּתַנָּאִי שְׂלֵא יוּכַל לֹוּמַר אֲנָתָּ מְהִימַנַת לִי בְּשַׁבּוּעָה כּו' וְכַמ"ש דְהֵינּוּ
אִם הַמְּוֹרְשָׁה רְגִיל לְהַפְּקִיד פְּקֻדוֹנֹתֵיו בְּיַד הַמְּוֹרְשָׁה הַשְּׁנִי וְכַמ"ש לְעִיל וְאִין לְפַקְפַק בְּזַה
שְׂהַמְּוֹרְשָׁה רְגִיל לְהַפְּקִיד פְּקֻדוֹנֹתֵיו בְּיַד הַמְּוֹרְשָׁה הַשְּׁנִי א"כ לִפ"ז גַּם מִטַעַם שְׂאִין רְצוּנִי
כּו' לָמָּה אֵינֹו יָכוּל לְמַנּוֹת אוֹתוֹ מְוֹרְשָׁה בַחֲרִיקָאוֹ ז"א קְוָשְׁנִי דְמ"מ לְכַתְּחִלָּה אֵינֹו יָכוּל
לְכַוֵּף אֵת הַנְּפָקֵד שְׂיִתָּן הַפְּקֻדוֹן לִיָּדוֹ כִּי יֵאמַר הַמְּפָקִיד אִין רְצוּנִי עֲתָה שְׂיָהֵי' פְּקֻדוּנִי כּו'
אַף שְׂרָגִיל הַשְּׁנִי לְהַפְּקִיד בְּיָדוֹ אַבְל מ"מ בְּדִיעְבַד מָה שְׂעֵשׂוּי עֲשׂוּי וְא"כ בַּנ"ד שְׂפָבַר
הוֹכַחְנוּ מִדְּבָרֵי הָרִי"ף וְשְׂאָר פּוֹסְקִים דְאַף דְאַמְרִי' דְגַבְרָא דְמוֹרְכִין לִית לִיָּה רְשׁוּתָא
לְאוּרוּכִי גַבְרָא אַחֲרִינָא מִטַעַם דְאִין רְצוּנִי כּו' הֵינּוּ דְנֹקָא לְכַתְּחִלָּה לְאַפּוֹקִי דִיעְבַד מָה
שְׂעֵשׂוּי עֲשׂוּי וְה"ה בַּנ"ד שְׂפָבַר נַעֲשָׂה הַפְּשָׁר וְא"כ מָה שְׂעֵשָׂה עֲשׂוּי.

וּמָה שְׂטוּעָנַת הָאֲשָׁה הָאֲפוֹטְרוֹפְסִי שְׂהִיא לֹא עֲשֵׂתָה הַקְּנִין עַל הַפְּשָׁרִים הֲלֵא עֲשֵׂת' הַקְּנִין
לְחִמָּה שְׂהוּא ג"כ א' מְהָאֲפוֹטְרוֹפְסִים שְׂהַקְּנִתָּה לֹו ד"א קְרַקַע וּבִק"ס שְׂפָל מָה שְׂיַעֲשָׂה

חמיה האפוטרופוס עם השותף יהא עשוי בין לדין ובין לפשר ומבואר שם הו' שימחול לו חלק מן העזבון שיהיה מחילתו כמחילתה וקרושות בידו ליתן לו פטורים ולא אוכל לומר לתקוני שדרתיה ולא לעוותי וכל מי שיבא מד' רוחות העולם ויערער על הפשר שיהא דברים בטלים כו' וא"כ מהיכי תיתי שתוכל לערער על הפשרנים ועל הפשר הלא הקנה בקנין אג"ק ובכל יפוי פח וכמבואר שם שמה שיעשה יהא עשוי ומכ"ש בנ"ד שלא וניתרו הפשרנים פלום בממון היתום ואדרבה העמידו ממון היתום מכוננו וכמו שאבאר אח"כ ואף אם לא נעשה ונכתב הפשר ראוי הוא לעשות ולהכתב מאחר שהוא טובת היתום היתום וגדולה מזו כתב ה"ה מהרא"ש בתשו' סי' קכ"ג על ראובן ושמעון שגפלו ביניהם הפרשי' כו' נכנסו יחידים להטיל שלום ולא רצה שמעון לקבל קנין בשום צד עד כי אמר יחיד מהקהל אני אטול קנין עבורך ואמר שמעון טול אתה קנין עבורי ועתה טוען שמעון משטה הייתי בך כו' ופסק שם דשמעון מחוייב לקיים הקנין שעשה היחיד בעבורם כו' עכ"ל ומכ"ש בנ"ד שהאשה האפוטרופוסית בעצמה קיבלה קנין לחמיה האפוטרופוס שמחוייבת לאשר ולקיים בכל תוקף ועוז מה שעשה חמיה.

ואין לערער על הפשר הנז' ולומר שהאשה האפוטרופוסית בעצמה אין לה פח למנות אחר תחתיה מאחר שבעלה הפנחה מינה אותה ואין לה רשות למנות אחר תחתיה כי אף שפיתנו לעיל דגבר' דמורכין כו' אף שבדיעבד מה שעשה עשה אבל מ"מ בנ"ד נראה לדמות למ"ש ה"ה מהריק"ו ו"ל שו' ו' ע"ד הארנקי של צדקה אשר הופקד ביד הר' חיים חולפן ורצו הקהל לחייב אלמנתו כו' עד גם על מה שהפקידה המעות ביד אחרים נלע"ד שלא פדין עשתה ואע"ג דממנה עליהם כר"ח ו' תרדיון מ"מ לא השליטה המת במעות ההם אלא אותה באשר היא אשתו ואיך תוכל להשליט אחרים עליה' פשיטא שאין לה לעשות והביא ראיה ממ"ש מהר"מ כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד באשר שמיינה בעלה את אשתו לאפוטרופוסית ובפרט שמבואר בפטר הצוואה שנתן לה ידה על העליונה וא"כ אין לה רשות למנות אחר תחתיה.

אמנם לא דמי אפי' פעוכלא לדנא דבשלמא התם בעובדא דמהרי"קו שפסר לה בעלה פיס מלא מעות ומינה והשליטה ושייף לומר הטעם דאין רצוני כו' פאפיי או מטעם אנת מהימן לי בשבועה כו' ואפי' הוא אדיר שבאדירים וכמ"ש מהריק"ו שם לפי דברי רבא אליבא דר"י ומשא"כ בנ' דאין שייף שום א' מהטעמים הנז'.

ואף שמביא מהריק"ו ו"ל ראי' מתשוב' מהר"מ הביאה המרדכי פ' החובל וז"ל ועוד השיב רבינו מאיר על ראובן ושמעון שהיה להם שום רבושה שאין שום אדם רשאי לבנות דבר בב"ה זולתם ועתה בא ראובן למפור רבושתם לאחר נראה דלאו כל פמיניה שהרי לא השליטו הקהל אותו מצנה אלא לאותו האיש ולזרעו אבל לא למפור לאחרים כו' ה"נ ל"ש כו' ע"ש וא"כ מביא מהריק"ו לדבריו ראיה מדברי מהר"מ אף דשם לא שייף לומר הטעם דאין רצוני כו' או טעם הנז' וא"כ ה"ה בנ"ד יש ג"כ להביא ראיה מהר"מ הנז' דאינה רשאי להשליט לאחר אף דלא שייף טעמים הנז'.

אכן כד מעיינת שם בתשובת ה"ה מהריק"ו הנז' תמצא שלא דמי נ"ד להא דמהר"מ הנז' שהרי מסיים שם מהריק"ו וז"ל דמה שפסק מהר"מ ו"ל דיש ללקת אחר הקהל שהשליטו אביהם כו' באותה המצנה כו' כמו כן יש ללקת אחרי דעת הנותן שהשליט אשתו באותו

המעוות כו' ולא לאחר שאפילו יבא אליהו לא היה משליטו באותו המעוות אלא רצה לתלות הפל באשתו כו' ע"ש ומשא"כ בנ"ד שאינו רק הרשאה לעשות סוף ומעמד עם שנתפו לטובת היתום ואבי היתום המנוח לא מינה לאשתו לבדה לאפטרופס אלא לאחרים עמה והיא נתנה פח לאפטרופס השני שגם ה"ה מהריק"ו ו"ל ומהר"מ ו"ל מודים בזה שהרשות בידה באשר שגם האפטרופס השני מבקש טובת היתום יותר ממנה ואף שמבואר בצנואה שנתן לה פח שתהיה ידה על העליונה מ"מ היינו לענין אחר וכמו שאבאר אבל לענין לבקש טובת היתום הלא ידוע לכל שער עירי שאינה יודעת בטיב משא ומתן ואינה נושאת ונותנת כלל בנכסי בתוך הבית רק יושבת בנרפתי ביתה וכל כבודה פנימה פשיטא ופשיטא שהרשות בידה ומה שעשה האפטרופוס השני לטובת היתום שביירר הפשרני [עשוי] ולא שייך לומר בזה אומדן דעת המצווה כמו בנדון דמהר"מ ומהריק"ו כנו' דאדרב' בנ"ד יש אומדן דעת להקפד דבנדאי אומדן דעת המצווה באשר שאביו הוא בר משא ומתן וידוע להפך בזכות היתום ולאפוקי אלמנתו שאינה יודעת כלום ואף שצוה לה שתהיה ידה על העליונה דהיינו שלא ידחו אותה האפטרופסי השנים מפל וכל לכו היה מיפה פחה.

וכמו שמבואר אח"כ בשטר הצנואה בענין חלוקת ממון של השאת בתולות שיתנו האפטרופסים הרווחים לידה והיא עם ב' האפטרופסים יראו פדת מה לעשות למי שיתנו הרווחים של השאת בתולות ויש לדקדק בל' ה' למה היה צריך לפרש שיתנו מעות הרווחים הנז' בידה הלא אף אם אין המעוות בידה הלא פי' בשטר צנואה שידה על העליונה אלא שצריכין לפ' שייפה את פחה בזה שלא ידחו אותה הב' אפטרופסים שלא ישאלו את פיה כלל כלל ולכן צוה המנוח שיתנו הפירות בידה ואעפ"כ חזר ופי' והיא עם ב' האפטרופסים יחלקו המעוות כפי רצונם ובנדאי שילכו אחר הרוב ולא נתן לה הפח לבדה שהיא תחלק המעוות כפי רצונה רק עם ב' האפוטי' אף שהמעוות בידה וה"ה בכל הדברים פירושו פן מה שצוה שתהיה ידה על העליונה שדעת המצווה היה לחלוק לה פבוד שלא ידחו אותה בהיותה יושבת לכבוד בעלה לאפוקי בדברים הנוגעים לענין משא ומתן אין חכמת האשה אלא בפלך בהיות שהיא אינה נושאת ונותנת בתוך הבית ואינה בקיא' בכלל משא ומתן ואדרבה אם יהיה העזבון נגדר אחריה אזי יש לחוש שייכלה ממון היתום עי"ז פונדע לכל שער עירינו ובנדאי מן הראוי לב"ד להשיג על זה וכל המרבה לדקדק במה שמבואר בצנואה שתהיה ידה על העליונה בנדאי ידו על התחתונה פי עי"ז ילך ממון היתום לאבדון וא"כ מה שנתנה פח והרשאה וקבלה ק"ס בכל תוקף להאפטרופס השני שמה שעשה יהא עשוי ומכ"ש לפי מ"ש בטענות של הצדדים שנשאו ונתנו ביחד פדת מה לעשות בעסק העזבון לטובת היתום והספימו יחד להפשרני הנ"ל רק באשר שהאשה האפטרופסית אינה יכולה לצאת ולבוא נתנה פח והרשאה לחמיה האפטרופוס השני שמעשה קיימים.

ונלע"ד עוד שאף אם לא קיבלה האפטרופוסית ק"ס ולא הרשת' להאפטרופוס השני והאפטרופוס השני תבע נתפטר עם השותף הנז' אמרי' שבנדאי ידעה מזה ושתקה ונתרצית למעשיו ואינה יכולה למחות עוד באשר שהיתה בתוך העיר.

וראיה לזה דכתובות דף צ"ד א"ר הונא הני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינ' חד נאזל
חד מנייהו ביהדי' לדינ' לא מצוי אינדי' למימר ליה לאו בע"ד דידי את אלא שליחותייהו
קעביד כו' א"ל מי דמי התם שבועה לא' כו' הכא אמר אלו הוי התם הוי טענינ' טפי ולא
אמרן אלא דליתיה במת' אבל איתא במת' איבעי ליה למיתי כו' ע"ש וראיתי בזה חילוף
פירושים דלפי פרש"י ונהר"ן האי ולא אמרו שיתחזר וידון אלא דלא הוי שותף במתא
כשבא חברו לדין כו' דמשמע שאם היה שותף במת' א"צ שיתחזר וידון ולפי' הנה הסכימו
הרמב"ם ונהרא"ש והטור ושאר פוסקים.

אמנם ראיתי במרדכי פ' הנז' שכתב וז"ל הני תרי אחי כו' עד והמנימון כתב בפ"ג
מהלכות שותפים א' מן האחים או השותפים שבא לתבוע כו' הואיל ויש לו חלק באותו
מזון וא"צ הרשאה משאר השותפים ואין השותף האח' יכול לומר לשותפו אלו הייתי
יודע שהיית טענות אחרות הייתי טוען כו' שהרי א"ל למה לא באת גם אתה לפיכ' אם
לא הי' במדינה יש לחזר על הבע"ד ולדון כו' ומסיים המרדכי וז"ל וכתוב בפ' אע"פ
(והוא ט"ס וצ"ל בפ' מי שהיה נשוי) אמר רב הונא שני אחים או שני שותפים שיש להם
דין עם א' מבני העיר והלך א' מהם והלך הנשאר לדון מעשיו קיימים פאלו עשאו שליח
אבל אם ישנו באותה העיר צריכין לבוא שניהן ונ"ל דזהו דלא פמנימון הוא עכ"ל וא"כ
לפי דעת המרדכי הנז' לא על המנימון לבדו יצא רק על הפלל פולו יצא פי לא ראיתי
בשום מפרש שיפרש פן פי לכאורה פירושו הוא איפכ' מפירש"י ונהר"ן ושאר מפרשים
שהוא מפרש ולא אמרו אלא דלית' במת' ר"ל ולא אמרו דשליחותי' קעביד ולא מצוי
טעין פעם אחר אלא דלית' במתא אבל איתא במת' מצוי טעין פעם א' עד שיהיה ג"כ
בשעת טענה השותף הא' וזהו שלא פדעת כל המפרשים ולא די שפירושו הוא שלא
פדעת כל המפרשים אלא שדבריו בעצמן סותרים זא"ז מ"ש בהגמ"ר סוף פי"א וז"ל
ה"ג בפירקין הני תרי אחי או תרי שותפי דאית להו דינא ביהדי' חד נאזיל חד מינייהו
לדינא לא מצוי אינדי' למימר ליה לא ניחא דתשתעי דינא בהדאי אלא שליחותי' קעביד
ונקא דאית' במת' דאבעי ליה למיתיה אבל ליתא במת' לא דמצוי א"ל אנא הוי טענינ'
טפי עכ"ל וא"כ זהו סותר מ"ש במרדכי גופי' ואפשר שלכן כתב ה"ג בפירקין ורצה
לשלול הגירסא שהובא במרדכי גופ' אבל באמת לא שייך בזה שום גירסא אחרת רק
פי' אחר בגמ' דלא כפירש"י ושאר מפרשים ומצאתי ראיתי סיוע לדברי המרדכי הנז'
בסמ"ג עשין פ"ב שכתב וז"ל א"ר הונא ב' אחים שיש להם דין עם א' כו' והלך אחד
מהם והלך הנשאר לדין מעשיו קיימים פאלו עשאו שליח אבל אם ישנו בעיר צריך
לבא שניהם כו' וזהו פדברי המרדכי הנז' ועיין ב"ח מ"ש בזה שאינו מחולק הסמ"ג עם
רש"י ונהרמב"ם רק בפ' הסוגי' אבל לא לדינא ובאמת הם שני הפכים לדינ' וכבר השיגו
עמיתי הרב בעל ש"ך בספרו בסוף סי' קכ"ב ב"ח"מ וכן ראיתי בתשובת ה"ה מהרשד"ם
ז"ל בח"מ סי' קס"ב שפביא דין זה מ"ש הסמ"ג בשם הגא"ש ולא ראהו שהסמ"ג כ"כ
וכתב גם פן שלפי דברי הגא"ש הדין הוא בהיקף ממ"ש הרמב"ם ונהרא"ש וכנו הריב"ה
שלפי דברי כל הפוסקי' בדאיתא במת' אמרי' שליחותי' קעביד וא"צ לבא ולאפוקי לדברי
הגא"ש וסיעתו צריכין לבא שניהם ובדליתא במתא הדין הוא להיקף דלפי דברי הגא"ש
אינו יכול לומר לאו בעל דברים דידי את ולדברי רש"י יכול לומר לו לאו בע"ד ד"א
והנה בנ"ד בשני אפוטרופסים שהם כשני שותפים דאית להו דינא ביהדי' חד מינייהו

דלדברי רש"י והרמב"ם והרא"ש וסיעתו פשהשנותף השני במת' אמרינו שליחותא קעביד וה"ה בנ"ד.

ואף אם נאמר דלפי דעת הסמ"ג והמרדכי וסיעתו דהדין הוא בהיקף דכשהשנותף בעיר צריף לבא כו' ולא אמרי' שליחותא קעביד וגם לפי דברי הרא"ש ורש"י והרמב"ם וסיעתו נאמר ג"כ דלא אמרינו שליחותא קעביד שהרי כתב הריטב"א וז"ל והיא נותנת דכל היכא דאיתא לחבריה במתא כפינו להנתבע לדון עמו על הפל ולא מצי א"ל לאו בדד"א ואם השנותף קטן או אשה מסתבר' כמאן דליתא במתא חשיב כו' ועיין בב"י סי' קע"ו מחוק' כ"ב שמביא דברי הריטב"א הנז' וא"כ לפ"ז בנ"ד שהאפוטרופוסית השניה היא אשה וא"כ נאמר דאף שהיא בעיר היא כמאן דליתא דמי ועיין בבעל המפה שם שמביא דברי הריטב"א בשם י"א ונאמר עוד דע"כ לא קאמר בגמ' דשליחותי' קעביד דוקא בשני שותפים אי תרי אחי כו' ומשא"כ בשני אפוטרופסי' שיש להם דין אחר ויכול לסתור הדין ולומר דלאו שליחות' קעביד.

ונאמר עוד דע"כ לא אמרי' בגמ' אליבא דרש"י והרמב"ם וסיעתי או אליב' דהסמ"ג והמרדכי הנז' דיוכל למימר שליחותיה קעביד היינו לדין דוקא וכמ"ש בגמ' שבוועה לא שבוועה לק' וה"ה לדינא כשאינו יכול לשנות הטענות ומשא"כ בפשרה וא"כ פשיטא גבי אפוטרופוס דיוכל למימר מי שמך לאיש לפשר עצמך עם הבע"ד אלא אפי' גבי אחי ושותפי ג"כ יכול למימר לאו שליחותי' קעביד ונדמה לזה מ"ש המרדכי פ' החובל בשם מהר"מ וגם באגודה סוף פ' החובל וז"ל וכתב הר"מ ראובן תבע לשמעון אתה פטרות בעל חובי כו' בלא ידיעתי דאין שמעון נאמן שצוה לו וע' בזה בב"י בסי' קע"ו בספרו הקצר בסופו וגם בבעל המפה שם בסעף י"א וא"כ ה"ה בנ"ד ג"כ נאמר לא אמרי' שליחותי' קעביד בפשר'.

אמנם פד מעיינת תמצא שז"א דע"כ לא שייך כל מ"ש לעיל אלא באם אין לאפוטרופוס הא' פח והרשאה מהאפוטרופוס השני דאז שייך לומר מ"ש לעיל מי שמך לאיש לפשר עצמך עם הבע"ד משא"כ כשיש לו פח והרשאה מהאפוטרופוס השני שפשר עצמו עם הבע"ח וכל מה שיעשה יהא עשוי ולא יוכל לומר לתקוני שדרתי' כו' וא"כ פשיטא שבפשר אין יכול לא השנותף ולא האפוט' לערער שעשה שלא בידיעתו שהרי יש לו פח והרשאה ממנו אלא אפי' אפשר שאם מחל לו החוב ג"כ אינו יכול לערער.

ואף שמבואר בתשוב' הרשב"א סי' אלה צ"ז וז"ל הנני משיב בקצרה על דברי ריבות כו' עד אם אמת בדברי שמעון שראובן מחל לגוים כל החוב אע"פ שא"ל שמעון כשם שפעשה בשלחמעשה בשלי חייב ראובן לפרוע כל החוב כו' ע"ש ועיין בסי' קכ"ג שמביא שם הב"י תשו' הנז' של הרשב"א לפסק הלכה בספרו הקצר סעף ו' וא"כ לפ"ז אם מחל החוב חייב היינו דוקא אם לא אמר בפ' שהרשות בידו למחול החוב ומשא"כ אם נתן לו רשות למחול החוב וכמבואר בתשו' הרשב"א הנז' ע"ש וא"כ בנ"ד שמבואר בפשר הרשאה ומחילתו כמחילתה כו' אפשר שיכול למחול ג"כ וכמבואר בטור סי' קכ"ג אף שז"א פשוט כ"כ לענין דינא דאם מחל כל החוב שיהיה המחיל' קיימת פי' יש לבע"ד לפקפק בזה אמנם לענין פשרה כ"ע מודים שהרשאה שנתנה על הפשרה שהיא קיימת ואינה יכולה לערער.

ואין לפקפק בנ"ד באשר שמבואר בצוואה שמנוח הנפטר מינה ג' אפטרופסים על העזבון שלו ובנ"ד לא היה יכולת בידם לפשר עצמם עם השלישי כי האפטרופוס השלישי אינו מבקש רק טובת עצמו ולא טובת היתום באשר שהוא נוגע בדבר ואין פאן רק שנים.

טרם שנבא להוכיח מתוך שטר הצוואה שלא ירד המנוח להמכונן שיהיה דוקא ג' אפטרופסים יחד נבא להוכיח תחילה מדברי הפוסקים. מצאתי ראיתי בטי"ד סי' רנ"ט בהל' צדקה שמביא מרן הקדוש בספרו הארוך תשו' הרשב"א וז"ל כתב הרשב"א ששאלתם ראובן חלה וצנה על נכסיו ומינה ב' אפטרופסים על בניו וצנה להאפטרופסי' לחלק ההקדש לפי ראות עיניהם כו' ועכשיו נפטר אחד מהאפטרופסים ורצה הקהל למנות אחר תחת אותו שנפטר שיהיה אפטרופס עם השני החי והאפטרופס טוען שאין למנות אחר עמו תשובה אני רואה כו' וכן אין להקהל למנות אחר עמו עכ"ל הנה ממשמעות דברי הרשב"א בתשו' הזאת משמע שדבריו מסבך' דנפשיה אמר שכל שיהיחיד ממנה אפטרופוסין אם ימות א' מהם או הלה למד"ה אז הנשארים יהיו נוהגים מינויים ואין מינויים בטל.

אמנם כד מעיינת לכאורה יש לדמות נדון דהרשב"א למ"ש בגמ' דסנהדרין פד"מ דף ס"ו ובהנחנקין ריש פירקין ובשבעות פ"ג ובכמה מקומות בתלמוד גבי איש איש כי יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אמו שלא אביו אביו שלא אמו מנין ת"ל אביו ואמו קלל דברי ר' יאשיהו ר' יונתן אמר משמע שניהם כא' ומשמע א' בפני עצמו עד שיפרט לה הפתוב יחדיו כו' ע"ש וא"כ משמע לפ"ד ר' יאשיהו דאם פרט שנים אמרי' דוקא שנים יחד ולכן הוצרך התורה לפרש אביו ואמו קלל וסמך קלל' גם לאמו שחייב על אמו בפני עצמו ולאפוקי לפ"ד ר' יונתן בכל התורה זולת גבי פלאים אמרינן אפי' א' במשמע אם לא פי' יחדו כמו גבי פלאים וא"כ לפ"ז קשה בתשוב' הרשב"א הנז' שכתב ומ"מ אני רואה בכל המקומות כו' כאלו מפיו אנו חיים בזה מפת מנהג וסברא דנפשיה ובאמת כד מעיינת בגמ' הנז' תמצא שזהו מחלוקת בגמ' הנז' גבי אביו ואמו קלל בין ר"י ור' יונתן.

באמת עלה על דעתי לומר לפי שהרשב"א פסק בפלוגתא דגמ' הנז' כר' יאשיהו שבכל התורה משמע שניהם יחד דוקא ולכן גבי מקלל אביו ואמו פירשה בתוך' אביו ואמו קלל לסמוך קללה לאמו לחייב גם על קללת אמו לחודי' ודלא כר"י שאמר שבכל התורה אפילו א' במשמע וא"כ לפ"ז גבי אפטרופוס אם מינה ב' או ג' אפטרופסים אם מת או הלה א' מהם למד"ה אז מינויים בטל דב' או ג' דוקא קאמר וכו' ודלא כר' יונתן לכן הוצרך הרשב"א להחזיק את דינו מפת המנהג וסברא דנפשיה ולא לפי דין תורה.

אמנם לפ"ז קשה דתשובות הרשב"א סתרי אהדדי כי מצאתי בתשובת הרשב"א הובא בהרב הקדוש בב"י בטי"ד סי' רכ"ח דף רע"ד וז"ל כתב הרשב"א בתשובה ראובן שצנה חנוף בנו והשביעו שלא ילנה לשום אדם ממונו יותר מסף פלוני כ"א ברשות שמעון ולוי ועכשיו מת שמעון היוכל חנוף בנו להרשות ברשות לוי לבדו או לא תשובה פלוגתא דר' יאשיהו ור"י כל מקום שנאמר פ' ופ' כגון אביו ואמו קלל אם משמע שניהם כא' או אפילו א' א' בפני עצמו נאנן קי"ל כר' יונתן דאמר משמע שניהם כא' ומשמע א' א' בפני

עצמו עד שיפרט לה הכתוב יחדיו כו' ואף זה כשהשביעו לא השביעו אלא שלא ילנה כ"א ברשות שניהם או ברשות אחד מהם עכ"ל ע"ש וא"כ בתשו' זו מוכח דהרשב"א פוסק כר' יונתן ודלא כר' יאשיה וא"כ הדרי קושיא לדוכתיה למה פסק הרשב"א בתשובה הנזכר גבי אפוטרופוס דאם מת או הלך אחד מהם למד"ה מפח המנהג והסברא דאין המינוי שלהם בטל משמע אבל לא מן הדין וזהו סברת ר' יאשיה ודלא כר' יונתן דאליבא ר' יונתן גם מן הדין אין מינויין בטל ועיין מ"ש ה"ה מהרא"ם בתשובה סי' נ"ב ובטי"ד סי' רט"ז בהג"ה מ"ש שם עמיתי הרב בעל ש"ך ס"ק כ"ב.

והיה נראה בעיני לומר איפכ' דהרשב"א פוסק באמת כר' יונתן וכמו שמוכח בהדיא מדבריו בתשו' הנז' בדין ראובן שצוה את חנוה בנו כו' ומ"ש בתשובה בדין ראובן שחלה ומינה ב' אפוטרופוסים כו' שתלה דבריו במנהג המקומות כו' היינו שלא ליתן פ"פ לבע"ד לחלוק שיש פוסקים כר' יאשיה שסבר גבי אביו ואמו קלל דשנים דוקא ולכן כתב הרשב"א דאף להפוסקים כר' יאשיה מודים בנ"ד גבי אפוטרופוס כו' כי באמת מצאתי ראיתי בתשוב' הרא"ש פל"מ סי' י"ב שכתב וז"ל ראובן שהיה במד"ה ושלחה לו אשתו שלים כו' ונתן גט לשליח בתנאי שאם יבא לעיר שאשתו שרויה שם ויראה שם בפניה ובפני עדים כו' או אם לא תהיה אשתו מצויה בעיר שיראה את עצמו בפני א' מן הזקנים ובפני עדים יהיה הגט בטל כו' והנה עבר הזמן והאשה אומרת שלא בא וכן הזקנים אומרים שלא בא כו' ע"ש ומסיים שם הלכך בנ"ד שתולה ביאתו בעדים כו' ליכא למיחש כו' פיון שאין ביאתו מבטלת הגט עד שיביא עדים שנתראה לאשה בפניהם או לזקן בפניהם הלכך אפי' לעז ליכא כו' ע"ש דמשמע מדברי הרא"ש דמה שהתנה שיראה שם בפני אשתו ובפני עדים או בפני אחד מן הזקנים ובפני עדים כו' דוקא בפני שניהם יחד ולכן מסיים הרא"ש שם פיון שאין ביאתו מבטלת הגט עד שיביא עדים שנתראה לאשה בפניהם והינו כר' יאשיה גבי איש איש פי יקלל את אביו ואת אמו דדוקא אביו ואמו משמע אם לא שפי' אביו ואמו קלל וכמבואר בגמרא שם ולכן כתב הרשב"א בתשו' גבי מי שמינה ב' אפוטרופוסים דאף להפוסקים כר' יאשיה דה"א תרנויהו דוקא אפ"ה מפח מנהגי מקומות ומפח הסברא דאין מינוי שלהם בטל כו' אבל באמת הרשב"א פוסק כר' יונתן וכמ"ש גבי ראובן שצוה את חנוה בנו כו'.

אמנם ראיתי בתשובת ה"ה מהר"י אדרבי בדברי ריבות סי' קס"ב שכתב בענין שטר צוואה שאמר ראובן ש"מ שיהיו אפוטרופסי' שמעון אחיו ולוי שנתפכו כו' ומסיים שם וז"ל גם במה שפסק שכל מה שנשא ונתן לוי בנכסיו של ראובן אחרי מותו בלתי רשות שמעון אחיו של המת שנתמנה עמו לאפוטרופוס פל ההפסד ראוי שיפרע לוי מנכסיו כדין פושע ז"א מחנור פלל וראיה לזה גבי אביו ואמו קלל פלוגת' דר' יאשיה ור"י כו' וקי"ל כר' יונתן וכן פסק הרשב"א בתשובה על ענין ראובן שצוה חנוה בנו והשביעו שלא ילנה כ"א ברשות כו' והשיב דהלכת' כר"י דמשמע כ"א בפני עצמו הרי שפסק כר"י לקולא להתיר שבועה חמורה כ"ש בנ"ד לאוקמי ממונא בחזקת מאריה דאמרינן דהלכתא כר' יונתן דמשמע דכל אחד בפ"ע ולכן כשאמר ראובן שיהיו אפוטרופוסים שמעון ולוי ר"ל שניהם יחד או כל אחד בפ"ע וע"ש א"כ זכינו מדברי ה"ה הר"י אדרבי שמביא ראיה בדין מי שמינה ב' אפוט' ועשה אחד שלא מדעת חבירו שמעשיו קיימין מהא דתשו' הרשב"א גבי ראובן שצוה את חנוה בנו ומהא דקי"ל כר' יונתן כו' ובאמת

הַרְשֵׁב"א עֲצָמוּ לֹא רָצָה לְהִבְיָא רְאֵיהּ מַגְמ' דְּר' יֵאֲשִׁיָּהּ וּר"י גַּבְי אַפּוֹטְרוֹפּוֹס כּו' רַק מְבִיא רְאֵיהּ מִמְּנַהֵג הַמְקוֹמוֹת וּמִסְבָּר' כּו' וּכמ"ש לְעֵיל בְּתִשְׁבֻּבָה שְׁהִבְיָא הַב"י בְּסִי' רַנ"ט וּמְדַבְּרֵי בְּרִיבֵי נִיפְרָ שְׁלֵא רְאָה תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א הַנ"ל מַה שְׁמְבִיא הַב"י בְּסִי' רַנ"ט בְּאַשְׁרֵי שְׁלֵא הִבְיָא בְּתִשְׁבֻּבָה הַנ"ל וְהִבְיָא תְּשׁוּבָה אַחֲרַת בְּעֵנִין רְאוּבֵן שְׁצִנָּה אֶת חֲנוּף כּו'.

וְאַפְשֵׁר לֹדְמֵר שְׁלֵא רָצָה הֶרֶב אֲדַרְבֵּי לְהִבְיָא תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א שֶׁל סִי' רַנ"ט לְפִי שְׁהִקְשָׁה לֹא ג"כ קִנְשִׁיתִינוּ לְמַה מְבִיא רְאֵיהּ מִמְּנַהֵג הַמְקוֹמוֹת הֲלֵא מִן הַגַּמ' גַּם דְּבָרֵינוּ מְוַכְרְחִים וּלְפִי מֵאִי דְקִי"ל כּו' יוֹנְתָן וּכמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּתִשְׁבֻּבָה הָאֲחֵרַת שְׁהִשְׁבִּיעַ אֶת חֲנוּף כּו' וְשֵׁם פֶּסֶק בְּהִדְיָא כּו' יוֹנְתָן וּמִשֵּׁם לְמַד ק"ו וְכַמְבֻּאָר בְּדַבְּרֵי רִיבּוֹת וְהֶרֶב בְּעַל ד"ר לֹא רָצָה לְתַרְץ פְּתִירוֹץ שְׁלֵנוּ שְׁפִתְבְּנוּ שְׁפִתְבּוּ פֶּן אַף לְפִי מֵאֵן דְּסָבֵר כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ וּלְפִי שְׁסָבֵר דְּלִיפ' שׁוּם פּוֹסֵק שְׁיִסְבֹּר כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ לְפִי דְאִיתָא בְּגִמְר' דְּב"מ פ' הַשּׁוֹאֵל עָלָה צ"ה וַיִּלְעוֹד תְּנִיָּא מִמִּשְׁמַע שְׁנֹאֲמֵר אִם בְּעָלְיוּ עִמּוֹ לֹא יִשְׁלַם אִינִי יוֹדַע שְׁאֵם אִין בְּעָלְיוּ עִמּוֹ יִשְׁלַם כּו' וְתִנְיָא אִידָּהּ עַד אַבְיֵי סָבֵר כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ וּמְתַרְץ לְקַרְאֵי כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ רְבָא סָבֵר כּו' יוֹנְתָן וּמְתַרְץ לְקַרְאֵי כּו' יוֹנְתָן כּו' א"כ מוּכַח מִשֵּׁם דְּאַבְיֵי סָבֵר כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ וְרָבָא כּו' וְא"כ מִמִּילָא אִין הִלְכָה כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ דְאִין הִלְכָה פְּאַבְיֵי בֵּר מִיע"ל קג"ם נֶגְד רְבָא וְדַבְּרֵי הֲרֵא"ש אִינֵם מְוַכְרְחִים שְׁסָבֵר כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ וּכְמוֹ שְׁנֹבָאָר אַח"כ.

אֲכֹן פֶּד מְעִינָתָּ בְּסוּגִיתָ הַתְּלִמוּד תִּמְצָא שׁו"א עוֹלָה יָפָה לֹדְמֵר שְׁלֵא תִמְצָא שׁוּם פּוֹסֵק שְׁסוּבֵר דְּהִלְכָה כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ הוֹאִיל וְאַבְיֵי מְתַרְץ מִתְּנִיתִין כְּנוֹתִיָּה דְכַעִין סוּגִי' זֹו תִמְצָא בְּתִמְרוּהָ עָלָה ה' פְּלוּגָת' אַבְיֵי וְרָבָא גַּבְי פֶּל מִקְלֵתָא דְאָמֵר רַחֲמֵנִי לֹא תַעֲבִיד אִי עֲבִיד מְהֵנִי אִו לֹא מְהֵנִי דְאַבְיֵי סָבֵר דְמְהֵנִי וּמְקַשִּׁי שֵׁם וְהָרִי בְּכוֹר כּו' אֶלְמָא לֹא מְהֵנִי כּו' תִּיּוּבָתָא דְאַבְיֵי וּמִשְׁנֵי א"ל שְׁאֵנִי הֵתֵם דְאָמֵר קָרָא כּו' וְלְרָבָא הָאִי הֵם מֵאִי עֲבִיד לִיהָ כּו' וְאַבְיֵי הָאִי סָבֵר' מַנ"ל מוּלְקַח מְדָם הִפֵּר וּמְדָם הַשְּׁעִיר כּו' עַד דְתִנְיָא וְלִקְחָ וּגו' עַד שְׁיִהִיוּ מְעוֹרְבִין דְבָרֵי ר' יֵאֲשִׁיָּהּ וְרָבָא הֵתֵם מְזָה בַפ"ע וּמְזָה בַפ"ע וְסָבֵר לֵה כּו' יוֹנְתָן עַכ"ל א"כ מוּכַח מִסוּגִי' זֹו דְאַבְיֵי סָבֵר כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ דְדָם הִפֵּר וְדָם הַשְּׁעִיר בְּמַעֲשֵׂה יוה"כ צָרִיף שְׁיִהִיוּ מְעוֹרְבִין לְקַרְנוֹת הַמְזֻבָּח וְרָבָא סָבֵר כּו' יוֹנְתָן דְאִין מְעַרְבִין לְקַרְנוֹת רַק לִישׁוֹן מְזָה בַפ"ע כּו' וְכַד מְעִינָתָּ בְּרַמְב"ם בְּהִלְכוֹת עֲבוֹדַת יוה"כ פ"ג סוּף דִּין ה' פְּתַב וַיִּלְעוֹד וְאַח"כ מְעַרְבֵי שְׁנֵי הַדָּמִים דָּם הִפֵּר וְדָם הַשְּׁעִיר וּמְזָה מִשְׁנֵיהֶם ד' הַזְיוֹת עַל ד' קַרְנוֹת הַמְזֻבָּח הַזֶּהָב כּו' ע"ש וְכ"כ הַרְמַב"ם ג"כ בַפ"ד מֵהִלְכוֹת הַנֹּז' בְּעֵנִין סִדֵּר פֶּל הַמַּעֲשִׂים שְׁפִתְבּוּ שֵׁם וְאַח"כ מְעַרְהָ דָּם הִפֵּר לְתוֹף דָּם הַשְּׁעִיר כּו' וּמִתְחִיל לְהַזוֹת מְדָם הַתְּעַרְבוֹת עַל קַרְנוֹת הַמְזֻבָּח הַזֶּהָב וְכו' וְהִינֵנוּ כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ וְדָלָא כּו' יוֹנְתָן וּלְפִי מֵאִי דְמַסִּיק בְּתִמּוּר' דְאַבְיֵי סָבֵר כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ דְמְעַרְבִין לְקַרְנוֹת וְרָבָא סָבֵר כּו' יוֹנְתָן דְאִין מְעַרְבִין רַק מְזָה בַפ"ע וְאַ"כ לְפִי מ"ש לְעֵיל דְהִלְכָה כּו' יוֹנְתָן וְלֹא כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ הוֹאִיל וְאַבְיֵי סָבֵר כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ וְרָבָא כּו' יוֹנְתָן וְהִלְכָה פְּרָבָא נֶגְד אַבְיֵי וְאַ"כ קָשָׁה עַל הַר"מ בַמַּז"ל אִיף פֶּסֶק בְּעֵנִין מְעַרְבִין לְקַרְנוֹת כּו' יֵאֲשִׁיָּהּ וְלֹא כּו' יוֹנְתָן הֲלֵא זָהוּ סְבַרְתָּ אַבְיֵי וְזָהוּ מִשֵּׁם הַפְּלוּגָתָא דְר' יֵאֲשִׁיָּהּ וְר' יוֹנְתָן בְּעֵנִין אָבִיו וְאַמּוֹ קָלֵל.

בְּוֹדָאֵי בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּעֲצָמוּ נִלְע"ד דְלִק"מ עַל שְׁפֶסֶק פְּתִנָּא דְמְעַרְבִין לְקַרְנוֹת נֶגְד רְבָא דְכַד מְעִינָתָּ בְּיוֹמָא פ' הוֹצִיָּאוּ לֹא עָלָה נ"ז נ"ח בְּסוּגִיָּא דְמְעַרְבִין לְקַרְנוֹת בְּפְלוּגָתָא דְר' יֵאֲשִׁיָּהּ וְר' יוֹנְתָן דְאִיתְמַר ר' יֵאֲשִׁיָּהּ וְר"י ח"א מְעַרְבִין לְקַרְנוֹת כּו' וְאָמֵר תְּסַתִּינֵם דְר'

יאשיה הוא דאמר מערבין דאמר אע"ג דלא פתיב יחדיו כמאן דאמר יחדיו דמי (ויהיננו בפלוגתא דאביו ואמו קלל וכמ"ש רש"י לשם) ומסיק אפ"ת ר' יונתן שאני התם דכתיב אחת וא"כ לפ"ז פסק ג"כ כר' יונתן ואף דמסיק התם אח"כ תניא דלא פשינויני דר' יונתן סבר מזה בפני עצמו כו' הלא מסיק אח"כ בתניא איך כו' וסתמא כר' יאשיה וא"כ סתם התנא בברייתא כר' יאשיה וגם התנא דמתניתין סבר דמערבין לקרנות שסתם עירה דם הפך לתוך דם השעיר וכמו שאמר בגמ' תנו כמ"ד דמערבין לקרנות כו' ולא שבקינן סתמא דמתניתין וברייתא מפני ברייתא אחרת שיש בו מחלוקת ואף שמיסיק בתמורה דזהו אתיא אליבא דאבני ולא פרכא י"ל דמ"מ פסק פנותיה וכמו שפשינויני בפ' המפקיד גבי פלוגתא דשומר שומר לשומר שפסק ר"ח הלכה כאבני ויהיאו הרא"ש שם וכתב הטעם משום דרכא סבר פנותיה וג"כ הואיל ומחלוקת אליבא דרב ורב נחמן ולא אליבא דנפשיה וא"כ ה"ה במחלוקת ר' יאשיה ור"י אם מערבין לקרנות סבר אבני כר' יאשיה ורכא כר' יונתן מ"מ הואיל וסתם מתני' וסתם ברייתא אתיא כר' יאשיה אף דאתיא כאבני מ"מ הלכה פנותיה ולא אמרינן דהלכה פרכא לגבי אבני אלא פשחולקים בסברת עצמם ולא פשחולקים אליב' שאר תנאים או אמוראים וכמ"ש ה"ה מהריק"ו שו' קי"ד גבי פלוגת' דיהרג ואל יעבור ודלא כה"ה בעל בנימן זאב בסי' ש"ג ולא כה"ה מהרלב"ח בפסק הסמיכה.

פל זה יש לישוב לפי דברי הרמב"ם וליתן טעם לשוב למה פסק כמותו אבל לפי מ"ש לעיל לישוב את דברי הרב מהרי"א שסבר דליכא שום פוסק שיסבור פרכי יאשיה הואיל ואבני סבר פנותי' ודלא פרכא לא א"ש.

ומצאתי ראיתי בתשו' ה"ה מהרי"ב ח"ג סי' י"ז שכתב בפסק הנדון שלו פעין נ"ד דהיינו שש"מ מינה אפוטרופוס' ואחר שמת האפוטרופוס הא' שהם רוצים להשגיח ולמנות אפוטרופוס אחר בתצי אותו ממון או למנות אפוטרופוס א' בתברת אותו אפוטרופוס הנשאר בחיים והאפוטרופוס טוען מאחר שמת חבירו שהוא לבדו ינהג כו' ומביא שם מהרי"ב רציה מתשו' הרשב"א הנז' דהדין עם האפוטרופוס מהא דראובן שמינה את חנוך בנו שמביא הרשב"א רציה מפלוגת ר' יאשיה ור"י ואנן קי"ל כר"י כו' וכתב שם מהרי"ב דמה שהלכה כר' יונתן היינו פדמשמע בפרק השואל מדרבא סבר לה כר' יונתן ומתיר לקראי כר' יונתן ואבני סבר לה כר' יאשיה כו'.

ותמהני עליו דאשתמקטתי ג"כ הסוגי' דתמורה הנז' בענין פלוגתא דר' יאשיה ור"י הנז' דאע"ג דאבני סבר כר' יאשיה מ"מ הלכתא פנותיה דאבני וכמ"ש הרמב"ם הנז' ושאר פוסקים ולא על ה"ה מהרי"ב ושאר פוסקים הנז' תלונתי אלא גם על בעל הנמוק"י בפ' השואל שכתב וז"ל ותניא בגמ' ת"ר אביו ואמו קלל כו' ד"ר יאשיה ר"י אומר משמע שניהם כא' ומשמע א' בפני עצמו איתמר אבני סבר כר' יאשיה ורכא סבר כר' יונתן כו' וקי"ל כר' יונתן משום דרכא סבר ליה פנותיה וכל היכא דפליגי אבני ורכא הלכה פרכא בר מיע"ל קג"ם כ"כ הרנב"ר והרשב"א בתשו' סי' כ"ו ע"ש וקשה ג"כ קושני' הג"ל דאשתמקטתי גמ' דתמורה הג"ל.

וביותר תמה אני על דברי התוס' אשר מימהם אנו שותים ונהירין להו שבילי דתלמודא וכתבו בפ' אותו ואת בנו דף ע"ט ד"ה עייל לי וז"ל ומיהו שמואל פסק פחנניא כו' ועוד

דחנניא סבר כר' יונתן ובפרק השואל אמר דאביי סבר כר' יאשיה ורבא סבר כר' וקי"ל
פרבא לגבי אביי קשה ג"כ התימא הנז' אשר הקשיתי לעיל דאשתמיטיהו גמ' דתמורה.

ודברי התוספות יש לישב די"ל דהתוס' חולקים על הרמב"ם בזה וסוברים באמת שהלכה
כר' יונתן דאין מערבין לקרנות פרבא ולא פאביי אבל שאר הפוסקי' הנ"ל קשה דאין
לתרץ אותם בתירוץ זה דהיה להם להביא דברי הרמב"ם ולהשיג עליו פי המה ראו
דבריו ומשא"כ התוס'.

אף שראיתי בתוספות שמביאים ג"כ דברי הרמב"ם וכמבואר בתוס' במנחות פרק
התכלת דף מ"ב ע"ב ד"ה תפילין כו' אבל מזוזות לא בעי עיבוד לשמן וכן פירש הרמב"ם
דמזוזה לא בעי לשמה ולא פ"י מנא ליה ושמא מהא עכ"ל התוס' וכן איתא בהרמב"ם
פ"א מהל' תפילין ובטוי"ד סי' רפ"ח כתב בשמו כן אבל אפשר שלא היה מפורשים כ"כ
בזמן התוס'.

וראיתי עוד בתשו' ה"ה מהריב"ל הנז' שמביא שם בסימן י"ז ובסי' ש"ח תשו' הרא"ש
שהבאתי לעיל בענין ראובן שמסר גט לשליח ע"ת שאם יבא לעיר שאשתו שרויה שם
תוך זמן שמונה חדשים ויראה שם בפניה ובפני עדים או בפני הזקן ובפני עדים כו'
וכמ"ש לעיל וכתב שיראה לכאורה שהרא"ש סבר כר' יאשיה וחולק על הרשב"א שסבר
כר' יונתן לפי שהרא"ש סבר שצריך להתראות בפני האשה ובפני העדים או בפני הזקן
ובפני העדים ומסיים שם בכמה דרכים שהרא"ש אינו חולק על הרשב"א וקצתם דוחה
הוא בעצמו וכתב לבסוף והדרך הנכון שיראה לי כדי שלא לחלוק הרא"ש על הרשב"א
כו' וע"ש מ"ש שעיקר התראות הוא בפני האשה או בפני הזקן שהוא שלוחה ובפני
העדים כדי שלא ישקר ויאמר שבא אפילו שלא בא כו' ע"ש.

והנה הוא כתב שהוא דרך הנכון בעבור שאמר בפני עדים וכדי שלא ישקר כו' קשה
הלא הוא נתן לה גט מרצונה ולמה רוצה מתחלה להתנות שיוכל לקלקל אותה וישקר
אח"כ ויאמר שבא וע"ש.

ולענ"ד דהרא"ש והרשב"א שוין ביחד דהרא"ש מודה בנדון דהרשב"א גבי ראובן
שהשביעו חנוך בנו כו' שלא ילנה כ"א ברשות שמעון ולוי דמשמע א' מהם וכו' יונתן
דקי"ל כפונתיה והיינו משום שפרט אותם ברשות שמעון ולוי אז א' מהם משמע ולאפוקי
גבי גט שהתנה שאם לא יתראה בפני האשה ובפני הזקן ובפני העדים כו' דלא פרט
העדים מי הם אז לא נוכל לומר דאף בפני א' מהם משמע דהיינו בפני האשה או בפני
הזקן או בפני העדים א"כ קשה ה"ל להתנות בקיצור שיתראה בפני הזקן ולא היה לו
להזכיר עדים כלל או היה לו להזכיר שיתראה בפני האשה ולא היה לו להזכיר עדים
ויהיה לה נאמנות שאם יבא ויתראה עצמו בפני עדים והאשה לא תדע מזה שהרי לא
ייחד עדים שמשאל אותם וא"כ יבא מכשול מזה שהיא תסבור שלא בא ותנשא או
שמשב עגונה לעולם אלא שרצה לבקש תקנה במלתא דשוניא לתרנויהו דניחא ליה וגם
לה שלא רצה ליתן לה נאמנות לכן התנה בפני האשה ובפני העדים ולא רצה להתנות
בפני עדים לחודי' דא"כ נפל פותא בבירא שלעולם תהיה אגידא ביה שתתירא להנשא
פי פן יביא אח"כ עדים וה"ה בפני הזקן ובפני עדים מזה הטעם צריך שיהיו במצב א'
כדי שלא יעזו ג"כ שהתראה בפני עדים והלכו להם וכמ"ש הרא"ש בתשו' אח"כ וג"כ

ליפא למיחש נשמה יביא עדים שנתראה בפניה ובפני עדים והלכו להם כו' והיינו מטעם הנז' ואף שכתב הרא"ש הטעם דכולי האי לא חציף כו' פירושו ג"כ דלא חציף אינש לפי שאנו רואים בתחלת תנאי שלו שלא רצה לבא עליה בעקיפין וכמ"ש לעיל והתנה במילתא דשניא לתרנוניהו וא"כ גם הרשב"א מודה לדברי הרא"ש ויש עוד לדקדק בזה כמה דקדוקים רק באשר שהוא חוץ לעניינינו לא נאריה בזה יותר וכל מאריה טירחא הוא.

בזה ראיתי לישא וליתן כמה שרצה ה"ה מהרי"ב להשוות את המחלוקת של הרשב"א והרא"ש מפח מ"ש רש"י בפלוגתא דרבי יאשיהו ור"י ונ"ל וכבר חשבתי דרוך א' לומר נמי דלא פליג הרשב"א עליה דהרא"ש והיא דכ' רש"י כו' ונ"ל ואע"ג דני"ו מוסיף על ענין ראשון משמע נמי א' מהם עד שיפרט לה הכתוב יחדיו כו' פדרה שהוצרה לפרוט בכלאים כו' עד ואיפא למידק דכיון דעיקר המשמעות הוא דני"ו מוסיף על ענין ראשון למה אצטרף יחדו ואפשר לתרץ כו' דנימא דכוננת רש"י למימר דאי לאו קרא דלא תחרוש שור ונחמור יחדיו הייתי אומר מסבך' דמשמע שניהם כא' והני"ו מוסיף על ענין ראשון אבל כיון דאצטרף למימר בשור ונחמור יחדיו משמע היכא דלא כתב' יחדו לא משמע אלא פל א' בפני עצמו כו' ולפ"ז התירוץ לישנא דנמי הוא דחוק ע"ש.

ונלע"ד דה"פ בדברי רש"י לפי שיש לדקדק בדברי רש"י שכתב ר"י יונתן אמר מתחלת המקרא משמע קשה מ"ל מתחלת המקרא: או מסוף המקרא וגם מה הוא הסוף המקרא וע"ק בדברי רש"י מה שמסיים ואביו ואמו קלל דריש ליה לקמן כו' זהו מיותר אלא נלע"ד דהוקשה לרש"י בגמ' שדברי ר' יונתן שאמר משמע שניהם כא' ומשמע א' בפני עצמו עד שיפרט יחדיו כו' קשה מנ"ל השני משמעות הנז' לר' יונתן ומפח קוש' הנז' תרצה לפרש בדברי ר"י שקאי על דברי ר' יאשיהו שמביא מתחלת הפסוק איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו וקאמר אין לי אלא אביו ואמו הואיל ונאמר את אביו ואת אמו אביו שלא אמו כו' מנ"ל ת"ל אביו ואמו קלל דהיינו סיפא דקרא בפ' קדושים וע"ז קאי רבי יונתן וקאמר משמע שניהם כא' דהיינו מתחלת המקרא דפ' קדושים את אביו ואת אמו ומשמע א' בפני עצמו דהיינו סיפא דקרא דפ' קדושים וזהו שמסיים עד שיפרט לה הכתוב יחדו ור"ל אע"ג דכתיב אביו ואמו קלל דהיינו ני"ו דואמו מוסיף על אביו דהיינו שניהם יחד ז"א עד שיפרט לה הכתוב יחדו דבשלמא בתחלת המקרא שנא' את אביו ואת אמו דאת הפסיק הענין ואתי ני"ו דנאת הדר ערבי ומוסיף על הענין לכן משמע שניהם יחד הואיל והפסיק הענין והדר ערבי, וכעין סוגיא זו מצינו בפ"ב דע"א עלה כ"ב אבני שוהם הפסיק הענין הא ואבני מלוואים כתי' דהדרי ערבי כו' ע"ש וה"ה ה"נ, וא"כ קפליג על ר' יאשי' דר' יאשיהו לומד הואיל וסמך קלל לאמו בסיפא דקרא לכן אמרי' דכל א' בפני עצמו חייב ור"י פליג ע"ז ואומר לא מן זה השם הוא חייב ע"ז בפני עצמו כו' רק הואיל ולא קאמר יחדיו בסיפא דקרא וא"כ לפי הפירוש זה בדברי ר' יונתן הוקשה לרש"י מנ"ל לר"י דמקלל לאחר מיתה דחייב דמסיק לקמן בהנצנקיין עלה מ"ח ע"ב ת"ל אביו ואמו קלל לאחר מיתה דהיינו סיפא.

דקרא הנז' ומקשה הניחא לר"י דמינתר ליה קרא אביו ואמו קלל אלא לר' יאשיה כו' קשה הלא גם לר"י לא א"ש דגם לדידיה אינו מינתר סיפא סיפא דקרא דאביו ואמו קלל וכמ"ש לכן בא רש"י לתרץ את כל זה ואמר רי"א מתחלת.

המקרא משמע את אביו ואת אמו אע"ג דני"ו מוסיף על ענין ראשון משמע נמי א' מהם ר"ל תיקף בתחלת המקרא בלא סוף המקרא דאביו ואמו קלל אע"ג דני"ו מוסיף כו' והנינו דהדרי ערבי מ"מ משמע נמי א' מהם עד שיפרט לה הפתוב יחדו גם ברישא דקרא כדריש שפרט לה הפתוב בכלאים אע"ג דיש לחלק דבשלמא גבי פלאים לא פתיב לא תחרוש את שור ואת חמור לכן הוצרכו יחדיו אבל אין לחלק ביניהם וז"ש רש"י משמע נמי ר"ל אע"ג דכתיב ואת משמע נמי א' מהם ונהו שמסיים רש"י ואביו ואמו קלל דסופה: דריש ליה לקמן בהנחנקין לרבות את המקלל לאחר מיתה ולכאורה הוא מינתר פה ואין לו ענין לכאן ולפי מ"ש הוא מיושב דזהו עיקר קושית רש"י על: הפי' הנז'.

ובזה מתורץ הקושיא שהקשה ה"ה מהרי"ב דכיון דעיקר המשמעות הוא דני"ו מוסיף כו' למה איצטריך יחדו דבאמת אין זה עיקר המשמעות רק גבי פי' קלל את אביו ואת אמו דהדרי ערבי לכן י"ל דהני"ו מוסיף ואפ"ה משמע נמי א' הואיל ולא פתיב יחדו דאין חילוק בין הני"ו דנאת או הני"ו דנאמו ה"ה הני"ו דלא תחרוש שור וחמור יחדו ואפ"ה צריך יחדיו ונהו שדקדק רש"י לשון נמי: ומצאתי ראיתי בתשו' ה"ה מהרשד"ם ו"ל לטא"ה סי' מ"ח שהשיב ג"כ על הגדון של מהרי"ב וימביא ג"כ הסוגיא מחלוקת של ר' יאשיה ור"י הנז' והקשה ג"כ בדברי רש"י קושיא של מהרי"ב ל"הנז' ולפענ"ד מ"ש הוא הנכון.

עוד הקשה הרב הרשד"ם הנ"ל וז"ל והשתא בדברי התוס' קשה מאי קאמרי אלא מסבא קאמר עד שיפרוט לה הפתוב יחדו מה סבא היא כו' עד כיון דמסבא' יש לנו לומר שפי' הני"ו לחלק א"כ לר' יונתן שתי תכיפות בכלאים מנין דמיחדיו לא מצוי לאפוקי משום דאית לן למימר דאי לא יחדיו ה"א פל' א' לבדו בשור לבדו כו' ע"ש ומסיים והאמת פי' קושיא הזאת הוא גדולה בעיני ואיני יודע לה תירוץ כו' עד וא"כ צריך לבאר דברי התוס' מאי הקשו לפירש"י מדברי ר' יאשיה לר"י כו' עכ"ל והאריך בבניאור דברי התוס' ללא צורך כי הדברים פשוטים אבל עיקר קושיתו במקומו עומדת וסבר לתקן ולא תיקון דמה שמסיים הרשד"ם וז"ל אלא שונדאי ר' יונתן לא הביא ראיה מקרא דיחדו דכלאים דידע דאין משם ראי' כנז' עכ"ל הרשד"ם והנינו דידע דאין משם ראיה לפרש יחדיו צריך לשני תכיפות.

אלא מסבא' קאמר כו' וכמו שמסיים התוס' א"כ הדרי קוש' לדוכתיה דמנ"ל דיחדיו אתי לשתי תכיפות דלמא יחדיו אתי הואיל ומשמע א' בפני עצמו מכח הסבא גבי אביו ואמו קלל ומה לי גבי שור וחמור מכח הסבא' ולכן צריך יחדיו אמנם אין זה קושיא דמיחדיו נלמד הכל דזה מקרי יחדיו פשהם קשורים וג"כ בשתי תכיפות וי"ל עוד דהאי יחדו אתי דלא תימתא מסבא' משמע א' וא' בפני עצמו אבל מדלא פתיב לא תלבש יחדו צמר ופשתים או לא יחדו בשור וחמור וכתוב יחדיו לבסוף נלמד שיהיה צמר ופשתים או שור וחמור יחדיו דנאק והנינו שיהיו קשורים ומחוברים וגם מחובר בשתי תכיפות כו'

ועיין בזה בחידושי הלכות מהר"מ מלובלין: ו"ל ובחידושי האשכנזים האחרונים ואין להאריך בזה.

וראיתי עוד כמה שנשא ונתן ה"ה מהרשד"ם בתשו' הנז' והביא לבסוף דברי ה"ה מהריב"ל הנ"ל וג"כ מביא תשו' הרשב"א הנז' בענין ראובן שצנה לחנוף בנו כו' וחולק עליו ומקשה על דברי הרשב"א מהא דאמרי' בפ' השולח אמר אמימר הלכת' אפי' למ"ד כו' עד עד"ר אין לו הפרה וכתבו התוס' בשם ר"ת דעד"ר היינו פשאומר ע"ד פלוני ופ' וכ"פ הרא"ש והריב"ה בנו וגם הרשב"א פתב בתשו' בעצמו כו' דמשמע שמודה עכ"פ לדברי ר"ת וא"כ דברי הרשב"א סותרים זא"ז דמשמע דהיכא דאמר ע"ד פלוני ופ' כו' ע"ד פולקם יחד ולא אמר כל א' בפני עצמו וג"כ נגד דברי ר"ת וקרא"ש והטור כו' זהו תורף דברי הרשד"ם.

ולענד"ן שאין מכל זה קושל' על הרשב"א בתשו' חנוף בנו הנז' דהרשב"א סובר וכן אליבא דר"ת וקרא"ש והטור בנו וסיעתו שמ"ש עד"ר היינו ע"ד פ' ופ' ופ' לאפוקי פשאומר רק אני נודר ע"ד פ' ופ' ופ' לפי דעת הרשב"א וסיעתו כשלא אמר תחלה אני נודר עד"ר אז לא מקרי עד"ר די"ל דמשמע כל א' בפני עצמו וכמ"ש בתשו' גבי חנוף כו' וכן לע"ד מוכרחים אנו לומר ולתרוץ מ"ש מרן הקדוש בספרו הקצר בטי"ד סי' רכ"ח שכתב ג"כ בסעיף כ"א נדר שעד"ר אין לו התרה כו' ואין נקראים פחות מג' וכגון שיפרוט אותם ע"ד פ' ופ' ופ' כו' וא"כ משמע מדבריו דכשאומר ע"ד פ' ופ' כו' פולקם ביחד משמע ואח"כ פתב בסי' זה בסעיף מ' אב שהשביע את בנו שלא ילנה כ"א ברשות שמעון ולוי מותר להלות ברשות א' מהן וזהו תשו' הרשב"א דחנוף כו' וא"כ לפ"ז דברי ב"י בספרו הקצר סותרים זא"ז וכמו שמקשה הרשד"ם אלא ודאי צריכין אנו לומר ג"כ דמ"ש הב"י בסעיף כ"א בענין נודר עד"ר היינו שפי' תחלה שפיר נודר עד"ר ואח"כ פורט אותם פ' ופ' כו' ולכן אין אומרים פ' או פ'.

וראיתי עוד שכתב ה"ה מהרשד"ם וז"ל גם צריך אני לידע הא דקאמר דקיי"ל כר"י מנ"ל כו' והאריך בזה ואח"כ פתב שפצא מציאה בב"מ פ' השואל כו' ותמהני דאשתמטתי דברי התוס' הנז' בחולין פ' אותו ואת בנו הנז' שהעסקתי לעיל שכתבו בפ' דהלכה כר' יונתן וכן שאר פוסקים הנז' ויש עוד לישא וליתן שם בתשו' הנז' רק פי האריכות שגאה נפשי: ומעתה נבא אל הנ"ד שמבואר בצנואה שמנינה המנוח ראובן שני אפוט' עם אשתו לפי דברי הרשב"א בתשו' דחנוף כו' דאו זה או זה משמע וכ"כ בתשו' הרשב"א האחרת שהבאתי לעיל בהדיא בענין ראובן חלה כו' ומינה שני אפוט' על גכסיו כו' ומסיים שם והדין נותן שאלולי פן אם הלך א' לזרפו קצת ימים לעסקיו יהא המינוי בטל עד שוב חבירו ואין זה דעת הצבור ולא דעת המצנה כו' וא"כ מכ"ש בנ"ד שנתנו ונשארו יחד האפוט' פדת מה לעשות מחמת עסק השנותפות שהיה בינו ובין האפוט' השלישי והאפוט' השלישי אמר ג"כ שהוא מבקש טובת היתום באשר שהמנוח אבי היתום היה עמו פשני אחים גם יחד ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה שהיה ביניהם ואף שהיה נוגע בדבר מחמת מומן ועלתה ההסקמה ביניהם שיתפשו בו ביחד לטובת היתום והאשה האפוט' נתנה פת ורשות והרשא' וקיבלה ק"ס על ההרשא' להאפוט' השני שהפטר קנים וכן הסכים הרב מהרי"א הנ"ל במי שפמנה ב' אפוט' אפי'

א' במשמע וכן הסכים לזה ה"ה מהריב"ל ח"ג סי' י"ז שהביא ג"כ ב' תשו' הרשב"א הנ"ל לראי' במי שממנה ב' אפוטרופסים אפי' אחד מהם במשמע ומכ"ש בנ"ד אף שי"ל שהשותף החי האפוטרופוס השלישי היה דורש טוב לעצמו ולא טובת היתום מ"מ הלא נשארו שני האפוטרופסים וכי בשביל זה יהא מינויין בטל באשר שהשותף האפוט' הג' נוגע בדבר וזאת הסב'ר' אין להעלות על הלב ואפי' לפי מ"ש לעיל בשם הרשד"ם ו"ל שחולק על דברי מהריב"ל בנדון שלו גבי גט מ"מ מודה בנ"ד מטעם הנ"ל אבע"א גמר' ואבע"א סב'ר' דאטו משום שהאפוטרופוס הא' הוא נוגע יתבטל מינויין.

וראיתי בתשו' ה"ה מהרא"ש סי' נ"ב שמביא ג"כ פלוגתא דר' יאשי' ור"י בעסק האפוטרופסים ומביא דברי מהריב"ל הנ"ל אף שמחלק בין לשון תורה ללשון בני אדם מ"מ בנ"ד מודה מטעם הנ"ל שהרי גם הרשב"א כתב בשני תשו' הנז' בא' פתוב מצד הדין בתשו' דחננו ב'ענן פלוגתא דר' יאשי' ור"י ובתשו' השני' פתוב ג"כ מצד המנהג הקהלות ומכ"ש בנ"ד גם מהרא"ש מודה דאף דלשון בני אדם לפי סב'רתו לא משמע פן מ"מ הרשב"א כתב בתשו' ג"כ מצד הסב'ר' דגם מהרא"ש מודה לזה.

וכן ראיתי בתשו' ה"ה מהרי"ט ח"א סי' קכ"ז עלה קס"ח ע"א שכתב ואפי' שנאמר בממנה ג' או ד' אפוטרופסים בעינן דעת פולם ואין יכולין לעשות זה בלא זה ואין ענין למחלוקתו של ר"י ור"י כו' דמשמע שניהם כא' כו' עד שיפרוט לה הפתוב יחדיו כו' דסב'ר' הוא דבכל דבר שבמזון ומשא ומתן כל פמה דנפיש דייקו טפי כו' מ"מ זהו לענין הסכמתם כו' ע"ש דמשמע מדבריו שכתב בלשון ואפי' שנאמר דמשמע שאין דעתו להחליט הדין שלא פדעת הרשב"א וסיעתו הנז' רק כבא לצאת ידי החולקי' על הרשב"א לרוחא דמילת' כו' אבל דעתו נוטה לדעת הרשב"א וסיעתו ומכ"ש בנ"ד וכמ"ש לעיל: ואף שראיתי בתשו' ה"ה מהרא"ם בסי' נ"ב ונ"ל היסוד השני כו' ופלוגת' דר"י ור"י אינו דומה פלל לנ"ד ואין צורך להאריך בזה כו' משמע שדוח' לגמרי פלוגת' דר"י ור"י הנז' וכתב ופוק חזי מאי עמא דבר במי שמקבל עליו שני דייני' כו' אמנם נרא' דגם בנ"ד גבי אפוטרופוס אף ה"ה מהרא"ם מודה דלאו דוקא פולם ביחד כמו בנ"ד דאטו אם יהי' א' מהם לזרכו כו' יתבטל עסק היתום ואינו דומה פלל לדינים כו' וכן ראיתי בכתבי ה"ה מהרא"י בסי' ע"ג שכתב ונ"ל והפנים השניים כו' דמשום שכתב בשטר אחרי שיאמרו אלא שיעקור דירתו כו' לא יהי' קשר אא"כ יאמרו שניהם דמשמע משם ג"כ דאליבא דר"י דהלקה פמותו בשאמר בלא או פגון פ' ופ' דבזה הוא פלוגתא דר"י ור"י ואלקי' דר' יונתן משמע או זה או זה והיינו בנ"ד ג"כ גבי אפוטרופסים דלא משמע דוקא שניהם יחדיו.

וראיתי בטורי זקב סי' רכ"ח ס"ק מ"ט שהקשה שם אמ"ש מרן הקדוש בספרו הקצ'ר בסי' הנז' סעיף מ' שמביא שם בתשו' הרשב"א דחננו הנז' וכתב הוא ונ"ל זהו מתשו' הרשב"א שמביא הב"י ויליף לה מדר' יונתן כו' ומקשה שם פמה קושיות וכתוף הקושיות הנז' מביא ג"כ פתבי מהרא"י הנז' ונ"ל ובכתבי מהרא"י כו' ראיתי שכתב באם אומר או פלוני ואמר ג"כ לשון כולל כו' עד ומשמע שם דבמקום שלא אמר לשון כולל אלא פלוני ופלוני הני מצי לאשתמוטי ולומר דוקא מה שאמרו שניהם אני מתקשר כו' ע"ש.

ונפלאים דבריו בעיני על הבנתו בכתבי מהרא"י פבדו במקומו מנח דנדאי הוא הופך הקערה על פיה מ"ש מהרא"י אבל אי כתב בתחלה בלא או וכיילינהו כו' לא הוי דמי קלל לפלוגתא דר"י ור"י ומוכח שם מדבריו לאפוקי אי כתב בלא או ולא כילינהו אז דמי ממש לפלוגתא דר"י ור"י ונהלכה כר' יונתן רק שמהרא"י בא לצאת ג"כ לפי דברי ר' יאשיהו ולאפוקי לפי דברי ר"י אף דלא כילינהו וממש כמ"ש הרשב"א גבי חנוך כו' וכמ"ש הב"י בספרו הקצר הנז' וזהו ברור וגם בשאר קושיות שמקשה שם לא ראיתי בם ממשות שמקשה פיון דיש לו שני משמעות מנ"ל שאותו המשביע נתפסו לשניהם ולהקל כו' ע"ש ז"א קושיא להרשב"א שאינו מחלק בין לשון נדרים לשאר לשונות ובנדאי נתפסו בלשון תורה הואיל ולא אמר יחדו.

וגם מ"ש אח"כ ממ"ש רש"י בחומש בפסוק וה' הפה כל בכור שפיר"שי לשון תוספו' כמו שאמר פלוני ופלוני הרי לפניך שמשמעות הלשון לפי פשוטו הוא לשון תוספת כו' ואין זה קושיא דאפשר סבר כר' יאשיהו וכמשמעות גמ' דיומא או אפשר דמ"ש כמו פלוני ופלוני היינו לפי שאמר וה' הפה כל בכור הני"ו דוי"י הוא מוסף על הראשונים כמו שמפרש בהדיא פלוני ופלוני יחד ומה שמקשה עוד שם ממ"ש הפוסקים גבי נודר כבר תרצתי, לעיל מה שנלע"ד אמנם דברי מהרא"י בעצמו משמע כדברינו יע"ש.

קלל העולה מכל מ"ש דאף שמינה ג' אפטרופסים אינו במשמע שלא יגמר שום עסק אם לא בהתנועדות השלשה יחד וכמ"ש כל הפוסקים ואינו דומה קלל למ"ש הרשב"א בתשו' הובא בב"י סי"ג בח"מ ונ"ל כל שקיבלו עליהם הקהל דעת ה' האנשים ד' או ה' אין הולכין אחר הרוך כו' ואם לא הספיקו לדעת א' הרי הנתבע פטור כו' ע"ש דאינו ענין לנ"ד וכמ"ש הפוסקים דאטו אם יסע אפטרופוס א' למד"ה שיהא מינויים בטל כו' וזהו דבר שאין לו שחר ומכ"ש בנ"ד ששאו ונתנו שלשתם יחד ואף אם נאמר שהאפטרופוס השלישי השותף דורש טוב לעצמו בשביל זה אינו בטל המינוי שלהם ומעשיהם שעשו זהו מ"ש לעיל מתוך סוגית התלמוד והפוסקים: איברא זולת כל הנז' כד נדקדק בלשון הצנואה תמצא מבואר היטב שמה שמינה המנוח ג' אפטרופסים לא מינה דוקא ג' אפטרופסים שהרי מבואר בצנואה בראש מינה לשני אפטרופסים ואשתו תהיה עמהם כ"ז שתשב.

לכבוד בעלה ולא תנשא לאיש וכתב אח"כ בפ"י שכ"ז שתנשא לאיש שיהיה האפטרופסות של אשתו בטל ואם נתן עיקר האפטרופסות רק לשנים הנ"ל ולא צנה שימנה במקומה אפטרופוס ג' רק שכל מה שיעשו השנים יהיה עשוי וא"כ מה שמינה מתחלה ג' אפוט' לא שיהיה דוקא ג' ביחד וא"כ אף לפי מ"ש הרב המזרחי בתשו' סי' נ"ב שדחה סברה זו היא דאמרינו לעיל במי שאמר פלוני ופלוני אי אמרינו שניהם יחדו או כל א' בפ"ע דתליא] בפלוגתא דר"י ור"י כו' מ"מ מודה בנ"ד וכמ"ש לעיל ובפרט שמוכח מלשון הצנואה בעצמו שלא ירד אדעתך דג' דוקא ואף אם שיש בזה מחלוקת בין הפוסקים כבר כתבנו דהשותף הוא מוחזק וכמו שאבאר אח"כ ומכ"ש לפי מה שמצאתי כתוב ע"ש ה"ה מהר"ם מלמד ז"ל שכתב בסי' מ"ב דמה שעשה האפטרופוס הא' בלתי ידיעת אפוט' השני יכול המוחזק לומר קים לי ומה שעשה עשוי אף שיש לחלק דוקא בשני אפטרופסים אבל בג' אפשר דאינו עשוי אמנם כבר כתבנו בנ"ד מתוך

משמעות לשון הצנוּא' דלא נחית אדעת' דג' ובפרט שהספיקו שנים דהאשה נתנה פח לאפוט' השני שיגמר העסק אשר התחילו לישא וליתן פדת מה לעשות בעסק העזבון לטובת היתום וכמ"ש לעיל הפל באר היטב וא"כ זכינו מפל מ"ש דהפשר הנעשה בין האפוטרופוס ובין השותף האפוטרופוס השני שהוא שריר וקיים וא"א לבטלו והנה אחרי פותבי זאת ראיתי לחכם א' שרצה לבטל הפשר הנ"ל באשר שהסברה נותנת שאין בידה למנות אפי' אחד מן השוק תחתיה ומכ"ש לתת פחה לאיזה מהאפוט' שמיינה אותם בחברתה דהא נדאי אין בידה לעבור אדעתיה שרצה שיהיה ג' אפוטרופסים ולא ב' ורצה להביא ראי' מהא דכתב ה"ה מהריב"ל ח"א סי' מ' שכ"כ דאפי' יהא רשות וכח לממוני הקהלות לתמן תקנות להם רשות לשום אחרים תחתיהם וסברה גדולה והגע בעצמה שאדם מקבל עליו לדיינים לפ' ופ' פשיטא שלא היה להם רשות למנות אחרים תחתיהם עכ"ל מהריב"ל וה"ה דכונת' שאין בידי האפוטרופוס למנות אחר תחתיו ומכ"ש היכא שמיינה ב' דהא נדאי דאין בידי א' להסתלק ולמנות הא' שיהא הפל נעשה על ידו כגדון שלפנינו עכ"ל החכם הנזכר.

וכבודו במקומו אבל אין לנ"ד שום דמיון כלל לגדון דמהריב"ל דהתם ממוני הקהלות אין להם למנות אחרים דהקהל בעצמם יאמרו שהם יבררו אחרים תחתיהם וה"ה לדייני' ומה שאין פן בנ"ד שהמנוח מיינה אפוט' ונפטר בנדאי מיינה אותם שיעשו כל מה שיעלו בדעתם שיהיה לטובת היתום אף אם יגמר העסק על ידי האחרים ומ"ש שאין בידה למנות אפי' א' מן השוק ומפל שפן שלא למנות א' מהאפוט' כו' ואיפכא מסתבר' דאף דאין פח ליתן רשות לאחר מן השוק באשר שמעביר על דעת המצווה וכמבואר בתשו' הרא"ש הנ"ל ואחריו הרב מהרי"א בתשו' שכתבו שאין לאפוט' למנות אחר תחתיו אף כשמת אבל ליתן פח ורשות לאפוט' שהיא רשמה ושלטאה ודומה למ"ש לעיל גבי שהוא סבתא דכל יומא אינהו גופייהו הוימפקדי וה"ה באפוטרופסים שיש רשות לאפוטרופוס א' ליתן רשות לאפוט' השני שיגמור זה העסק על ידו והגע בעצמה אם הניח אביו להיתום ממון במד"ה וא"כ לפ"ד החכם הנז' יהיו מחוייבי' כל האפוטרופסים דוקא ליסע יחד לשם להוציא ממון היתום ועיין בתשו' הרא"ש כלל פ"ז סי' ב' בדין אפוט' שעשה מורשה לאחר להוציא ממון היתום ושאר כל הפוסקים מלאים על גדותם ואין צורך להאריך בזה ומכ"ש בנ"ד שהאשה האפוט' הנז' יודעת מפל העסק והיא יושבת בירפתי ביתה ואין לה לצאת אנה ואנה הנכרחה ליתן פח ורשות בק"ס בעסק הזה לעשות גמר וסוף שלא יבא היתום לידי הניזק.

וג"כ אין שייך לבטל הפשר באשר שלא קנו מיידה בכרירת הפשרנים כמו מחמיה האפילו שהרי גדול' מזו מצינו בתשו' מהרא"ש סי' קכ"ג בשנים שנפלו ביניהם הפרשים ונכנסו יחידי' מהקהל להטיל שלום ביניהם וא' נטל קנין והשני לא רצה ליטול קנין ואמר לאחר ליטול קנין עברו ואח"כ חזר בו ופסק שמחוייב לקיים הקנין מדין ערב ע"ש בתשו' מהרא"ש ה"ל ומכ"ש בנ"ד שהיא בעצמ' קבלה ק"ס לחמ'י בכל תוקף בעסק הזה ואין לבטל הפשר באשר שאין רשות בידי האפוט' לחוב ליתומים ולירד לדין וכמבואר בהנזקין ובכל הפוסקים אף שהיה בידינו להאריך בזה אם בדעביד מה שעשה עשוי אף שהוא חוב להיתומים אמנם באשר שהיא משנה שאינה צריכה לנ"ד.

באשר שגלוי ומפונרסם להב"ד ולהפרנסים ולכל בני הק"ק ששהפשר הזה אף אם לא נכתב ונעשה הנה ראוי להכתב ולעשות באשר שאמרין בפרק הריבית עלה ע' א"ל רבה לרב יוסף הגי זוזי דיתמי היכי עבדינן א"ל מותבינן בב"ד ונהבינן ליה זוזא זוזא א"ל והא מפליגין קרנא כו' א"ל ל מר היכי עביד כו' ומסיק רב אשי חזינן גברא דמשפי נכסי ומימן כו' ע"ש וא"כ הרבה חשו חכמינו במעוה היתומי' להבטיחן וגם חשו שלא להוליך מעוה היתומים במקום ספנה וכמבואר ברמב"ם ובטח"מ סי' ר"ץ ומכ"ש בנ"ד שעסק השותפות שהיה להפנות עם השותף הסי שפל עסקיהם היה במלנה בריבית לאו"ה בהקפות בלי שום משכון ומפונר ומפונר בין העמים אנה ואנה בספנת דרכים וזולת זה גלוי וידוע דת הנתונה בערפאותיהם פשוטנין ריבית להמלוים אחת דתם שמחוייבים המלוי' להחזיר הריבית מכמה שנים ואף אם יבואו עידי שקרים ומכ"ש עידי אמת ואף אם יביאו עידי שקרים על הקרן שקיבל הנפטר אזי יצא נקי מנכסיו ובפרט בנדון שלנו שהשותף האחד נפטר ובנדאי בעודו בחיים חיותו אז הסי יוכל להכחיש את הסי וגם יש חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בע"ח ומשא"כ אחר פטירתו שאין המת יכול להכחיש את הסי וגם אזד' חזקה דאין אדם מעיז כו' ואדרבא מעיז ומעיז ויש לחוש לכמה ספנות שלא יקלה הקרן של היתום והפשרנים הבטיחו הקרן של היתום בהבטחה נאמנה שרירא וקיימא והשותף הסי קיבל עליו כל האחריות עד עולם מי הוא זה אשר מלאו לבו לומר שהפשר הזה אינו טובת היתום וע"ז נאמר כמ"ש בסנפך דף נ"ו ונימא ליה דל בדל אמר אבני בוצינ' טבא מקרא וע"פ פר"ת לשם ובכתובות וכמו חצי שנה אחר הפשר הנז' היה אהבה וחבה בין האפו"ט' ובין השותף הסי וקיימו וקבלו על עצמם לקיים הפשר הזה וכמה פעמים בא ממון של עסק השותפות הנז' ליד האשה והאפוטרופוס השני ולא רצו לגזע בממון זה והחזירו הממון ליד השותף הסי באשר שעפ"י הפשר שלהם מגיע כל ממון השותפות להשותף הסי והוא מחוייב לשלם להיתום כפי הפשר עד שאח"כ עבור איזה מן המסיתים הדורשים טובת עצמם ומבקשים לכלות ממון היתום הצליחו מעשיהם שהסיתו האשה האלמנה הנ"ל שתערער על הפשרה ומאחר שאנו רואי שקיימו הפשר שוב אינם יכולים לבעל.

ונדמה את זה למ"ש בגמ' דכתובות ריש פ' הכותב לאשתו כו' וכי כתב לה מאי הוי כו' א"ה אפילו נשואה נמי כו' עד אבעיא להו קנו מידו מהו אמר ר"י מדין ודברים קנו מידו רנ"א מגופה של קרקע קנו מידו כו' אמר אבני מסתברא מילת' דר"י בעורר אבל בעומד מגופא של קרקע קנו מידו כו' ופירש"י אבעי' להו קנו מידו אברייתא דהאומר לחבירו דין ודברים כו' לא אמר פלוג משום גריעותא דלישנא הוא קנו מידו מהו שאין חליפין באין אלא לדבר שיש בו ממש ועל גופה של קרקע קנו מידו ויש בזה מחלוקת בין רב יוסף ור"נ ואמר אבני דלא אמר ר"י אלא בעורר מיד פשפא חבירו להחזיק בחלקו כו' ואמר שדין ודברים בעלמא אמרתי לה כו' אז לא אמר אבל בעומד יום או יומים ואח"כ ערער לא דהשתא הוא דקא הדר ביה ולמדוהו לטעון כף כו' ע"ש א"כ זכינו לנ"ד דבפולגת רב יוסף ורב נחמן דר"י סבר פשהלשון גרוע אז אינו מועיל קנן ואפ"ה בא אבני תלמידו והכריע דרב רב יוסף לא אמר אלא דוקא אם מערער מיד ומשא"כ בעומד אמרי' דמגופה של קרקע קנו מידו אע"ג דהלשון גרוע אמרי' בנדאי דדעתו וכוננתו הנה לקנות בקנן זה קנן ממש ואף שהוא מערער עתה אמרי' שאנשים הסיתו אותו ולמדוהו

לטעון פֿך ווא"כ מכ"ש בנ"ד לפי מ"ש ששהוא ערף חצי שנה אחר הפֿשר הנז' הנה אהבה וחסד ושלום ורעות בין השותף התי ובין האפוטרוֹפֿסים הנ"ל וכן"ל רק אחר ששמעו לעצת המסיתים וא"כ פֿשיטא לר"נ שאמר מגופה של קרקע קנו מידו ה"ה בנ"ד ואפ"ן לר"י שסבר מדין ודברים קנו מידו ואפ"ה לא איירי אלא בעורר מיד אכל בעומד כפירש"י יום או יומים ואפ"ה אמרינן דמגופה של קרקע קנו מידו ואינו יכול לערער ומכ"ס בנ"ד שנה ערף חצי שנה אשר לא ערערו ואח"כ שלמדוה לטעון פֿך שאין בערעורם פֿלום והפֿשר בתוקפו ובגבורתו ובחזקתו וראיתי שה"ה מהרשד"ם בסי' שכ"ג מביא ראי' מגמ' הנז' בנדון הדומה לנ"ד ומסיים שם וז"ל והאמת לענ"ד דבר זה ברור ולא יחלוק עליו אלא מי שאוהב השָררה והניצוח עכ"ל וא"כ ה"ה בנ"ד ואף שראיתי שפנגדו חלוק עליו בנדון הנז' ה"ה מהרי"א סי' קצ"ו שכתב וז"ל ומה שרצה להביא ראיה כו' מהא דאמר אבני מסתברא מילתא דר"י בעורר אכל בעומד לא כו' ואני אומר שאין מפל אלו הדברים ראי' פֿלל כו' אלא שר"י ס"ל שאין הלשון סובל זה הפירוש אלא פֿשגילה דעתו לבסוף ושתק נמצא שחונק וקיום הענין לא בא מצד העמידה בשדה או בבית אלא מצד לשון המתנה ולכן בשלמא בנדון ההוא שהיה שם קנין מהני דאמרינן דמגופה של קרקע קנו מידו כו' ע"ש מה שמאריך בזה הנה אף ששפל מצב פֿמוני איני פֿדי להכריע בין המאורות הגדולים פי פֿן ירצו את גולגלתי דודאי לדינא איני פֿמכריע את רבותי אכל הראי' של ה"ה הרשד"ם הוא מגמ' הנז' דאף שמצד הלשון שאמר ידור פ' בביתי לא אמר פֿלום מ"מ פֿשעומד בבית ולא ערער אמרינן בנדאי דלישנא הוא דאתקיל ליה והל"ל הלשון שמועיל ע"פ תקחז"ל ולא עלתה בידו וע"ש אכל פֿבר הקדמתי שלא פֿאתי להכריע ביניהם אמנם לפי מ"ש לעיל שם ה"ה מהרי"א דבשלמא בנדון ההוא שהי' שם קנין מהני כו' וא"כ גם ה"ה מהרי"א מודה בנ"ד דבעומד אינו יכול לערער ואף שםסיים בתשו' הנז' באופן שפֿלל העולה מדברי שקיום וחונק הענין לא בא שם אלא מצד הלשון מתנה שפֿובל פי' חונק המתנה אכל בנ"ד אינו סובל כו' ע"ש ואני אומר שנהו שייך בנדון שלו בשטר צנואה שצוה ידור פֿלוני בביתי כו' ודירה אין בו ממש לפי מ"ש בגמ' כו' ומשא"כ בנ"ד שיש לפרש גם לשון ההרשאה שהרשה את חמיה על הפֿל וכן הוא אמת פֿמבואר נגלה שהיו מתניעצים יחד תחלה על הפֿל וגם אחר הפֿשר היו מרוצים זמן רב והיה שם קנין שהרשאה היה בקנין בנדאי אמרי' שדעתה היתה שתועיל הרשאה בכל אופן המועיל וכמבואר הפֿל באר היטב בלשון ההרשאה ובזה גם הרב מהרי"א מודה בלי שום ספק דהראי' מגמ' דכתובות הנז' היא ראיה נכונה אכל בנ"ד אין אנו צריכין לכל זה וכמ"ש לעיל שאין ספק שהפֿשר הזה הוא טובת היתום וכאשר הארכנו לעיל בזה דאף אם לא נכתב ראוי להכתב ואף אם יעלה על דעת האפוטרוֹפֿסים לבטל הפֿשר הרי הרשות נתונה להב"ד לכופם לקיים הפֿשר באשר שהמה ראי' שנהו טובת היתום ואף באפוט' שמינהו אבי יתומים יש רשות ביד הב"ד לסלק אותו וכמ"ש הרמב"ם בפ"י מהל' נחלות אם רואים שמאבדים ממון היתום: ומכ"ש שמחוקיבם הב"ד להשגיח שלא יבא לידי פֿך שיכלה ממון של היתום אף באפוטרוֹפֿסים שמינהו אבי היתומים ולית דין צריך בשש.

נבא לבאר הטענה בענין הנאמנות המבואר בכתיבת יד של השותפות וגם הנאמנות המבואר בשטר שותפות שלהם וגם הנאמנות המבואר בשטר הצנואה שלהם הנה מבואר

בתוספות דתמורה ריש פָּרָק אֵלּוּ קִדְּשִׁים ד"ה לָא מִבְּעִיָא וְנָה לְשׁוֹנוּ וְתִימָא דְבְּרִישׁ הַפּוֹתֵב בְּעֵי פְּרִי פִירוֹת דְּוֹקָא אוּ עַד עוֹלָם דְּוֹקָא וְהֵכָא לָא הוּי הֵכִי וי"ל דְּהֵתֵם בְּלִישְׁנֵי הַפּוֹתֵב בְּשִׁטְר דִּינִיקֵי דָּאִין לְכַתּוּב בְּשִׁטְר דְּבַר שְׂאִינוּ צָרִיף אָבֵל בְּלִישְׁנָא דְּמִתְנִי' לִיפָּא לְמִידָק פְּוֹלִי הָאִי וְהָאֵרְכְּתִי בְּמָקוּם אַחַר בְּבִיאֹור דְּבְּרִי הַתּוֹסְפוֹת מַה שְׂיִישׁ לְדִקְדָּק בּוּ אָמְנָם לָא אֲאָרִיף פֶּה רַק בְּדְּבַר הַצָּרִיף לְדִינָא וְעֵינֵן בְּנָה בְּתִשׁוּבַת ה"ה מְהָרָא"ש וְנִשְׁמַע מְזָה דִּישׁ הַרְבֵּה לְדִקְדָּק בְּלִשׁוֹן הַשִּׁטְר: בְּרֵאשִׁית צָרִיכִין אָנוּ לְפָרֵשׁ הַכ"י שְׁנִתְּנוּ הַשְּׁוֹתֵפִים זֶה לְזֶה וּמְבֹאָר שֵׁם וְז"ל וְיֵהָא לְרֵאוּבֵן כּו' לְשִׁמְעוֹן וּלְב"כ נְאֻמְנוֹת מְפֹרָשׁ בַּכ"י זֶה וְזֶה צָרִיף בִּיאֹור מַה הִיָּה חֶסֶר אִם לָא נִכְתַּב נְאֻמְנוֹת מְפֹרָשׁ בְּשִׁטְר רַק נְאֻמְנוֹת סִתְּמ.

הִנֵּה כַּד מְעִינְתָּ בַּס' הַתְּרוּמוֹת שְׁעַר נ"א תִּמְצָא שְׁפֵתֵב דְּכִי כְּתִיב נְאֻמְנוֹת סִתְּמ לְמַלְוָה אִם טָעַן שְׁלֵא נִפְרַע כָּלֵל מְהֵי וְאִם פּוּגֵם שְׁטְרוֹ לָא מְהֵי נְאֻמְנוֹת סִתְּמ עַד שְׂיִכְתּוּב הַנְּאֻמְנֵי בְּכּוֹלוֹ כְּבִמְקַצְתּוֹ כּו' וי"א דְּבִין כְּףָּ וּבִין כְּףָּ נְאֻמְנוֹת כּו' וְעֵינֵן בְּהַרִיב"ה סִי' פ"ד וְאִם פְּוֹל דְּה"ה בַּנ"ד אִם הִיָּה פְּתוּב בּוּ נְאֻמְנוֹת סִתְּמ אִם הִיָּה פּוּגֵם שְׁטְרוֹ נִתְּבַטַּל הַנְּאֻמְנוֹת שְׁלוֹ לְכֵן כְּתִב לְשׁוֹן נְאֻמְנוֹת מְפֹרָשׁ ור"ל כְּאֵלּוּ פִּירֵשׁ בְּהַדְּיָא דְּאַף פָּגוּם שְׁטְרוֹ לָא יִתְּבַטַּל הַנְּאֻמְנוֹת שְׁלוֹ אָבֵל זֶהוּ דוֹחֵק דְּזֶהוּ גִיחָא לְפִי דְּעַת הָא' שֶׁל בַּעַל הַתְּרוּמוֹת שְׁסַבֵּר שְׁצָרִיף שְׂיִכְתּוּב הַנְּאֻמְנֵי בְּכּוֹלוֹ כְּבִמְקַצְתּוֹ אָבֵל לְפִי סְבַרְתָּ הִי"א דְּבִין כְּףָּ כּו' נְאֻמְנוֹת וְכֵן פְּסָקוּ רַבֵּי הַפּוֹסְקִים הַרִיב"ה וְהַרְמַב"ם בַּפְּט"וֹ מֵהַל' מַלְוָה הַתְּנָה הַלְוָה שְׂיֵהָא נְאֻמְנוֹת בְּכָל עַת שְׂיֵאמַר פְּרַעַתִּי כּו' טָעַן הַלְוָה בְּשִׁטְר זֶה פְּרַעַתִּי מִקְצָתוֹ כּו' וְהַמְלָוָה אוֹמַר לָא פְּרַע כְּלוּם מְשַׁלֵּם הַמְקַצֵּת כּו' שְׁהֵרִי הַאֲמִינוּ כּו' וְכַתֵּב ע"ז הַמ"מ וְז"ל וּמִדְּבַרֵי רַבֵּינוּ יֵישׁ לְלַמּוּד דְּבִנְאֻמְנוֹת סִתְּמ מוֹעִיל בִּין בְּכּוֹלוֹ בִּין בְּמִקְצָתוֹ וְכ"כ ז"ל בִּין בְּנְאֻמְנוֹת לְוָה בִּין בְּנְאֻמְנוֹת מַלְוָה כּו' ע"כ אִף שְׂיִישׁ לְדִקְדָּק בְּדְּבַרֵי הַמ"מ דְּמַנ"ל לְהַשְׁוֹת נְאֻמְנוֹת הַלְוָה לְנְאֻמְנוֹת הַמְלָוָה שְׁנוּטֵל בְּלֵא שְׁבוּעָה אָבֵל מ"מ י"ל שְׁסַבֵּר הַמ"מ דְּכ"ש הוּא דָּאִם מוֹעִיל נְאֻמְנוֹת לְוָה לְבַטּוּלֵי שְׁטְרָא אִף בְּשְׁבוּעָה וּמַכ"ש שְׁנְאֻמְר שְׂיִוְעִיל הַנְּאֻמְנוֹת לְקִיָּים הַשִּׁטְר אִף בְּלֵא שְׁבוּעָה וְעֵינֵן בְּזֶה בְּגִידוּלֵי תְּרוּמָה דְּף ק"ח ע"ב שְׁעַר כ"א חֶלֶק ד' וַא"כ לַפ"ז שְׁרֹב הַפּוֹסְקִים פּוֹסְקִים כְּסָבְרָא הָאֵחָרֻנָּה וְכֵן הַכְּרִיעַ מֶרֶן הַב"י ז"ל וַא"כ לַפ"ז צָרִיף בִּיאֹור מַהוּ נְאֻמְנוֹת מְפֹרָשׁ.

וְאִפְשָׁר לֹאמַר דְּלְכֵן כְּתִיב נְאֻמְנוֹת מְפֹרָשׁ וְכִינּוּן לַמ"ש הַרְשָׁב"א בְּתִשׁוּבָה סִי' תַּתְּקַצ"א וְז"ל עוֹד הַשִּׁיב בְּשִׁטְר שְׁפֵתֵב בּוּ תֵהָא נְאֻמְנוֹת עֲלֵי בְּכָל עֵנִינֵי הַשִּׁטְר כּו' שְׂאִין הַנְּאֻמְנוֹת אֵלָּא בְּעֵנֵן הַשִּׁטְר מִמַּשׁ כְּגוֹן שְׁזָה אוֹמַר מְנָה שְׁפֵתוֹב כְּאִן נִתְּתִיו לָהּ וְזֶה טוֹעֵן לָא קַבְּלֵתִי שְׁטוֹעֵן שְׁטַר אֲמָנָה כּו' אָבֵל שְׂיֵהָא נְאֻמְנוֹת לֹא נִפְרַעַתִּי אִינוּ נְאֻמְנוֹת שְׂאִין זֶה מְעֵנִינֵי הַשִּׁטְר אַא"כ פְּתוּב לוֹ מְפֹרָשׁ כּו' וְעֵינֵן ב"י סִי' ע"א מְחַוְדָּשׁ כ"ה וַא"כ אִפְשָׁר לֹאמַר שְׁלְכֵן כְּתִב שְׂיֵהִיָּה לְכַתֵּב דִּין נְאֻמְנוֹת מְפֹרָשׁ כּו'.

אוּ אִיפְשָׁר לֹאמַר דָּאִם לָא כְּתִב שְׂיֵהִיָּה לֹא נְאֻמְנוֹת מְפֹרָשׁ הִיָּה אִפְשָׁר לֹאמַר שְׂיֵהִיָּה לוֹ דִּין נְאֻמְנוֹת שְׂהַאֲמִין מַלְוָה לְוָה כּו' דְּנוּטֵל בְּשְׁבוּעָה וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בַּפְּט"וֹ מֵהַל' מַלְוָה וְכֵן הַרִיב"ה בַּסִּי' ע"א וְלְכֵן כְּתִב לוֹ שְׂיֵהָא לוֹ דִּין נְאֻמְנוֹת מְפֹרָשׁ שְׂיִטּוּל בְּלֵא שְׁבוּעָה אָבֵל הַפִּירוּשׁ הִזָּה דְּחֹזֵק דְּגַם בְּנְאֻמְנוֹת סִתְּמ הִיָּה נוּטֵל בְּלֵא שְׁבוּעָה מֵאַחַר שְׁמִבּוּאָר שֵׁם שְׂיֵהִיָּה לְכַת"י כֵּל דִּין שְׁטְר גְּמוּר כּו' וּבְשִׁטְר שְׂיִישׁ בּוּ נְאֻמְנוֹת נוּטֵל בְּלֵא שְׁבוּעָה וְה"ה בְּכַתֵּב יָד אָכֵן אַחַר כֵּל הַפִּירוּשִׁים דְּאַף שְׁנוּטֵל בְּלֵא שְׁבוּעָה אָבֵל מ"מ אַחַר הַפְּרָעוֹן, הִיָּה יְכוּל לְהַשְׁבִּיעוֹ וְכַמְבּוּאָר בְּרַמְב"ם בַּפְּט"וֹ הַנּוֹ הַרִי שְׁפָרְעוּ וְטָעַן הַמְלָוָה שְׁלֵא נִפְרַע וּפְרַעוּ פְּעַם

שְׁנֵייהָ מִפְּנֵי הַתְּנָאי כּו' הָרִי הַלְּנָה חוֹזֵר וְתוֹבֵעַ אֶת הַמְּלִנָּה כּו' וְאִם כָּפַר יִשְׁבַּע הַיָּסֵת כּו' וּא"כ ה"ה בנ"ד אף שְׁפָתוֹב נְאֻמָּנוֹת מְפֹרָשׁ אוֹ אֲפֻשֶׁר דְּלִכּוֹן פָּתַב נְאֻמָּנוֹת מְפֹרָשׁ הַיָּינוּ אִף לְאַחַר הַפְּרָעוֹן לֹא יִשְׁבַּע אֱלֹא דמ"מ י"ל שְׁיִשְׁבַּע ע"י גְּלָגוּל וּכמ"ש בַּה"ת הַנּוֹז' וְעֵינָן בַּהֲרִיב"ה סִימָן ע"א דְּצָרִיף לְמִיכְתָּב בְּשִׁטְר שְׁיִהָא נְאֻמָּן בְּלִי שׁוּם שְׁבוּעָה קו"ח וְגִלְגוּל לְעוֹלָם וְאִז אֵינוֹ מְשֻׁבָּע לֹא בְּתַחֲלַת הַפְּרָעוֹן כּו' וְלִזָּה בָּא לְהוֹסִיף בְּשִׁטְר שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן זֶה לְזֶה שְׁיִהָיֶה לָהֶם נְאֻמָּנוֹת עַל הַפֶּל בְּלִי שׁוּם שְׁבוּעָה כּו' לְעוֹלָם כּו' אִיבְרָא עכ"פ זֶהוּ פְּשׁוּט דְּנְאֻמָּנוֹת שְׁלָהֶם אִף שְׁפָתוֹב בּוֹ מְפֹרָשׁ אֵינוֹ אֱלֹא אִם יִהְיֶה כְּפִירָה בִּינֵיהֶם בְּלֹא עֵדִים אִז יִהְיוּ נְאֻמָּנִים זע"ז לְאִפּוֹקִי אִם יָבוֹאוּ עֵדִים וְיִכְחִישׁוּ אֶת אַחַד מֵהֶם בְּוֹדָאֵי אֵינוֹ מוֹעִיל הַנְּאֻמָּנוֹת שְׁלָהֶם מֵאַחַר שְׁלֹא פִּירָשׁ בְּהִדְיָא שְׁיִהָיֶה נְאֻמָּן כְּשֵׁנֵי עֵדִים וּכמ"ש הַטּוֹר וְהַרְמַב"ם הַנ"ל הַתְּנָה הַמְּלִנָּה עִם הַלְּנָה שְׁיִהָיֶה נְאֻמָּן בְּכָל עֵת לֹאמֵר שְׁלֹא פְרָעוֹ כּו' נְאֻמָּן בְּלֹא שְׁבוּעָה אֲבָל אִם הִבִּיא עֵדִים שְׁפָרְעוּ אֵינוֹ נוֹטֵל כְּלוּם עַד שְׁיִתְנָה בְּפִירוּשׁ כּו' שְׁיִוְעִיל אִף נֶגְדַּ עֵדִים כּו' וְאִף אִם הָיָה מְאֻמֵּינוֹ כְּשֵׁנֵי עֵדִים מ"מ הָיָה מְשֻׁבָּע אוֹתוֹ אַחַר הַפְּרָעוֹן וְאִפְּלוּ פְרָעוֹ תַּחֲלָה בְּעֵדִים וּכמ"ש הַרִי"ן מַגַּא"ש וּבַעַה"ת וְעֵינָן בְּטוֹר הַנּוֹז' וְדִלָּא כְּרַב הָאֵי שְׁחוֹלֵק עַל זֶה וְע"ש וְכַתְּבִיתִי זֶה לְפִי שְׁרָאִיתִי מִי שְׁרָצָה לְפָרֵשׁ בְּמָה שְׁפָתַב נְאֻמָּנוֹת מְפֹרָשׁ הַיָּינוּ אִף נֶגְדַּ עֵדִים אֲבָל זֶה לְדַעֲתִי מִקְּצָה מִן הַדַּעַת.

אֲמָנָם מֵהַ שְׁהוֹסִיפוּ בְּשִׁטְר שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי וְעֵשׂוֹ חִיזוּק לְדַבְּרֵיהֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר כּו' לְמַעֲיָין שְׁם בְּשִׁטְר הַשְּׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי ג"כ הַכַּת"י הַנּוֹז' דְּהַיָּינוּ הַסֵּף הַמְּבֹרָאָר בַּכַּת"י וּמְבֹרָאָר בְּשִׁטְר שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי עֲלֵיהֶם בַּק"ס הַנּוֹז' שְׁיִהָא תוֹקֵף וְכַח לַכַּת"י שְׁבִידֵי שְׁנֵי שְׁנֵי כּו' וְלְעוֹלָם לְכָל א' וַא' מֵהַשְּׁנֵי שְׁנֵי וּלְב"כ נְאֻמָּנוֹת עַל חֲבִירוֹ וי"א בְּלִי שׁוּם שְׁבוּעָה וּג"ש רַק בְּדִיבּוּרָם הַקְּלִי הָא נְאֻמָּן לֹאמֵר כָּל כָּף סֵף מְעוֹת קָרוֹן וְרוֹחִים לוֹ בְּתוֹף הַשְּׁנֵי שְׁנֵי אוֹ הָיָה לוֹ בְּשְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי בְּאִנְפֵּן שְׁלֹא יִכּוֹל שׁוּם אָדָם לְהַשְׁבִּיעַ כִּנּוֹז' כְּכֹר כְּתַבְנוּ לְעִיל בְּשֵׁם הַתּוֹס' דְּתַמּוּרָה שְׁיִשׁ לְדַקְדָּק בְּלִשׁוֹן הַשְּׁטֵר הַרְבֵּה יוֹתֵר מְלִשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה וְאֲמַרִי בַב"ב פ' י"ג דָּף קל"ח ש"מ שְׁאֲמַר תְּנוּ ק"ק זֹז לִפ' בַּע"ח כְּרָאוּי לוֹ נִיטְלָן וְאֶת חוֹבוֹ כּו' וּמִקְשָׁה בַּגַּמ' וְדִלְמָא כְּרָאוּי לוֹ בְּחוּבוֹ קְאָמַר אַר"ג הָא מְנִי ר"ע הִיא דְּדִיִּיק לִישְׁנָא יַתִּירִי כּו' וּבְוֹדָאֵי לְפִי פְּשׁוּטוֹ מְשֻׁמַּע הָא מְנִי ר"ע וְלֹא קו"ל כְּנוֹתִיָּה.

בְּרַם כַּד מְעֵינָתָּ בְּרִשְׁבָּ"ם תְּמַצָּא שְׁגָם רַבָּנָן מוֹדוּ לְזֶה וְהָא דְּאָמַר הָא מְנִי ר"ע לֹא דוֹק' כּו' ע"ש אִף שְׁאִין זֶה פְּשׁוּט כ"כ דְּאֲמַרִי לִישְׁנֵי יַתִּירִי לְטַפּוּיִי קֹאֵי שְׁהָרִי כְּתַב הַרְשָׁבָ"א הִבִּיאוּ הַרִיב"ש סִי ר"ז וְנ"ל דְּהָאֵי דִּינָא דְּאֲמַרִינָן דְּכָל מִיִּלְת' דְּאָמַר וְלֹא צָרִיף לְטַפּוּיִי קֹאֵתִי אֵין בְּנִדְיָנוּ פָּח לְדוֹן בּוֹ בְּדַמְיוֹנוֹת אֱלֹא בְּמִקּוּם שְׁאֲמָרוּ כּו' עכ"ל וְהַאֲרַכְתִּי בְּזֶה בְּמִקּוּם אַחַר וְכָאֵן יִסְפִּיק הַקְּיָצוֹר דַּכ"ע מוֹדִים דְּלְטַפּוּיִי קֹאֵתִי הֵן בְּשִׁטְר הַשְּׁנֵי שְׁנֵי הֵן בְּשִׁטְר צְנוּאָה וְכִמוֹ שְׁאֲבָאָר וּלְפִי שַׁבְּנ"ד הַחֲזִיקוּ בְּשִׁטְר שְׁנֵי שְׁנֵי אֶת כְּתַב יָדָם בְּכָל תּוֹקֵף כּו' וְנוֹסֵף ע"ז כְּתַבוּ שְׁיִהָא לְעוֹלָם לְכָל א' נְאֻמָּנוֹת עַל חֲבִירוֹ בְּלִי שׁוּם שְׁבוּעָה כּו' וּמְסִיִּים עוֹד בְּאִנְפֵּן שְׁלֹא יִכּוֹל שׁוּם אָדָם לְהַשְׁבִּיעַ כִּנּוֹז' וְלִמָּה זֶה הַתְּנָה בִּינֵיהֶם שְׁלֹא יִכּוֹל שׁוּם אָדָם לְהַשְׁבִּיעַ כּו' בְּזֶה נִתְּנוּ גָמַר וְקִי לְדַבְּרֵיהֶם שְׁבָכָל עֶסֶק הַשְּׁנֵי שְׁנֵי לֹא יִכּוֹל שׁוּם אָדָם בְּעוֹלָם לְהַשְׁבִּיעַ וּבְזֶה נְבֵא לְבָאָר ג"כ הַצְּנוּאָה דְּהַיָּינוּ הַנְּאֻמָּנוֹת הַמְּבֹרָאָר בְּשִׁטְר הַצְּנוּאָה שְׁפָתַב שְׁם שְׁצוּנָה לְפָנֵי מוֹתוֹ שְׁיִהָא שְׁנֵי שְׁנֵי חֲסִי נְאֻמָּן בְּכָל אֲשֶׁר יֹאמֵר שְׁקִיבֵל מְתוּף הַשְּׁנֵי שְׁנֵי וּבְוֹדָאֵי ג"כ הַפְּרִירוּשׁ שְׁיִהָא נְאֻמָּן בְּלִי שׁוּם שְׁבוּעָה וְנִלְמַד סְתוּם מִן הַמְּפֹרָשׁ וּג"כ מְבֹרָאָר אַח"כ בְּשִׁטְר צְנוּאָה מ"ש לְעִיל שְׁהַשְּׁתַּף חֲסִי יִהָא נְאֻמָּן עַל מָה שְׁיֹאמַר

שָׁנָתוֹ לְהַשְׁתַּף יְהִיָּה ג"כ נֶאֱמָן עַל הַפֶּל בְּנֻדָּי הַסִּיּוֹם הַזֶּה בְּצִוְנוֹאָה שְׁצִנָּה לֹא עַל הַקְּבֵלָה לְבַד יְהִיָּה נֶאֱמָן רַק עַל הַפֶּל יְהִיָּה נֶאֱמָן ג"כ וּבְנֻדָּי מ"ש שְׁיִהְיֶה נֶאֱמָן עַל הַפֶּל ג"כ פִּירוּשׁוֹ בְּלִי שְׁבוּעָה וְכַמְבֹּאֵר בְּשֵׁטֶר הַשְׁתַּפּוֹת שְׁלֵהֶם בְּאִפְּן שְׁאִין שׁוּם אָדָם יְכוּלִים לְהַשְׁבִּיעַ כּו' וּא"כ גַּם בְּמָה שְׁצִנָּה שְׁיִהְיֶה שְׁתַּפּוֹ נֶאֱמָן עַל הַקְּבֵלָה בְּנֻדָּי ג"כ הַפִּירוּשׁ בְּלִי שׁוּם שְׁבוּעָה וְאִינוּ דוֹמָה כָּלֵל לְהֵאֵר דְּכַתֵּב הֶרְמֵב"ם בַּפֶּט"ו מֵהַלְכוֹת מְלִנְה דָּאִם הַמְּלִנְה הָאֱמִין לְלִנְה לִזְמַר שְׁהַשְׁטֵר פְּרוּעַ כּו' דַּעֲכ"פ צָרִיף הַלְּנָה לִישְׁבַע דְּאֶמְרִינוּ מֵאֵי נֶאֱמָן בְּשְׁבוּעָה כִּינּוּן דְּלֹא כָּתֵב לִיָּה מֵהִימְנַת לִי בְּלֹא שְׁבוּעָה בְּנֻדָּי בְּשְׁבוּעָה קָאֵמֵר וּמֵהִימְנַת לִי לְבִטּוּלִי שֵׁטֶר' כּו' וְעֵינֵין בַּטַּח"מ ס' ע"א סל"ד וּבְהַרְי"ף פ' הַפּוֹתֵב אֲבָל בַּנ"ד אִינוּ דוֹמָה כָּלֵל לְהֵאֵר דְּלַעֲיֵל דְּבִשְׁלֵמ' הֵתָם יֵשׁ בְּיַד הַמְּלִנְה שְׁטֵר גְּמוּר שְׁמַחְזִיב הַלְּנָה לְשַׁלֵּם לֹא מְכִיסוּ וְאִין לֹא שׁוּם טַעֲנָה וְלֹא אַחֲרִיּוֹת כָּל אֲנֻסִים אוֹ הַפֶּסֶד שְׁבַעוּלָם בְּלִי שׁוּם חִלּוּקִים וְאִזְ צָדְקוֹ דְּבָרֵי הַגְּאוּנִים הַרִי"ף וְהַרְמֵב"ם וְטוֹר וְסִיעֲתָם דְּנֻדָּי נֶאֱמָן בְּשְׁבוּעָה קָאֵמֵר וְשִׁתְּהִי' תְּבִיעֲתוֹ כְּמִלְנָה ע"פ וּמִטַּעֲמֵם דְּמִלְנָה מְקַרֵי מְוַחֲזָק בְּשֵׁטֶר וְהַלְּנָה נִקְר' מוֹצִיא וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד אִין זֶה שְׁטֵר מְלִנְה רַק שְׁטֵר שְׁתַּפּוֹת בְּנֶאֱמָנוֹת כְּמָה הַנִּיחַ כָּל א' לְתוֹף הַשְׁתַּפּוֹת וּמְבֹאֵר בְּשֵׁטֶר שְׁתַּפּוֹת שְׁרִינְח וְהַפֶּסֶד לְפִי עֶרְף סף הַמְּעוֹת שֶׁל כָּל א' וְע"ז יֵשׁ לְכָל אֶחָד כָּל הַנֶּאֱמָנוֹת וּבְנֻדָּי אִם יְהִיָּה הַפֶּסֶד אוֹ יְבֵא אִיזָה אֲנֻס עַל עֶסֶק הַשְׁתַּפּוֹת בְּנֻדָּי יִתְבַּטֵּל כְּתִיבַת יְדִיהֶם עִם כָּל הַנֶּאֱמָנוֹת וְאִינוּ מְחַזְזִיב שְׁתַּפּוֹ לְשַׁלֵּם לֹא מְכִיסוּ לְמִלְאוּת סף הַקְּרָן שֶׁלֹא אֲשֶׁר הַנִּיחַ בְּשְׁתַּפּוֹת עִם הַנֶּאֱמָנוֹת שֶׁלֹא רַק יִחְלַקוּ הַהַפֶּסֶד לְפִי שְׁטֵר שְׁלֵהֶם וּא"כ בְּטַל הַכַּת"י וְנִתְבַּטְּלָה הַנֶּאֱמָנוֹת וּכְמ"ש הַרְמֵב"ם בַּפֶּט"ו מֵהַל' שְׁלֹחִין גְּבִי רְאוּבֵן שְׁהֵטִיל לְכִיס ת' זְהוּבִים וְשִׁמְעוֹן הֵטִיל ר' כּו' שְׁאִין הַשְׁתַּפּוֹת מֵהַנְּשַׁבְּעִים וְנוֹטְלִים כּו' וְעֵינֵין בַּטַּח"מ ס' צ"ג וּא"כ ה"ה בַּנ"ד דְּאֵרְף דְּשֵׁם אֵיירִי בְּלֹא נֶאֱמָנוֹת וּבַנ"ד אֵיירִי בְּנֶאֱמָנוֹת אֲבָל עַכ"פ אִין הַנ"ד דוֹמָה כָּלֵל לְשֵׁטֶר הַלְּנָה שְׁהֵאֱמִין הַמְּלִנְה לְהַלְּנָה כּו' שְׁמֹכְרַח הַלְּנָה לִישְׁבַע וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד דְּלֹא מְקַרֵי שְׁטֵר גְּמוּר דְּהֵלֵא אֵרְף אִם אֲנֻ מְחַזְזִיב הַכַּת"י בְּכָל תְּנֻקָּה וְעוֹז אִינוּ צָרִיף לְשַׁלֵּם לֹא כָּלֵל בְּאֲשֶׁר שְׁגָלוּי וְיָדוּעַ הַמְּשָׂא וּמִתָּן שֶׁל הַשְׁתַּפּוֹת הִיָּה בְּעֶסֶק הַלְּנָה בְּהַקְּפָה בֵּין הָאֲנוּמוֹת וְכָל אֶחָד מֵהַשְׁתַּפּוֹת יְכוּל לִזְמַר לְחַבְּרוֹ הַכַּת"י שְׁלֵף הוּא אֲמַת מֵה שְׁנַתָּה לְתוֹף הַשְׁתַּפּוֹת אֲבָל הוּא מְוַבְּלַע בְּחֻבוֹת שְׁבִין הַאו"ה וּא"כ כַּת"י אִינוּ שְׁנָה כְּלוּם וְאִינוּ צָרִיף לְשַׁלֵּם מְכִיסוּ וְאִינוּ דוֹמָה כָּלֵל לְשֵׁטֶר שְׁהֵאֱמִין הַמְּלִנְה לְלִנְה.

וְזוּלַת כָּל הַנֵּי כְּבָר הוֹכְחֵנוּ מִגּוֹף הַצִּוְנוֹאָה דְּנֶאֱמָן בְּלֹא שְׁבוּעָה קָאֵמֵר וְיֵשׁ לְהַבִּי' רְאִיָּה לְזֶה מֵהָא דְּכַתֵּב הָרֵא"ש בְּתַשׁוּבָה כָּלֵל פ"ו ס' ד' ו'ז"ל וְשִׁשְׁאֵלְתָּ עַל עֶסֶק רְאוּבֵן שְׁמַת וּמִינָה אֵת שְׁמַעוֹן אַפּוֹט' וְהֵאֱמִינוּ וּפְטָרוּ מִשְׁבוּעָה וּמְכַל דִּין וּדְבָרִים וְהָיוּ לְשִׁמְעוֹן תְּבִיעוֹת עַל רְאוּבֵן וּא"ל רְאוּבֵן בְּשַׁעַת מִיתָה אֲנִי מֵאֲמִינָה בְּכָל מָה שְׁתֵּאֲמֵר שְׁיֵשׁ לָךְ אֲצִלִי וְאֵמֵר שְׁמַעוֹן אִינִי רוֹצֵה לִישְׁטוֹל אֲלֵא בְּשְׁבוּעָה וּמִת רְאוּבֵן וְאִח"פ מִת שְׁמַעוֹן קוֹדֵם שְׁנִשְׁבַּע וּנְשָׂאָרוּ נְכִסֵי רְאוּבֵן בְּרִשׁוֹת יוֹרְשֵׁי שְׁמַעוֹן הָאֲפוֹטְרוֹפּוֹס וְטוֹעֲנִין יוֹרְשֵׁי שְׁמַעוֹן הָא דְּאִין אָדָם מוֹרִישׁ כּו' דוֹק' לְהוֹצִיא אֲבָל לְהַחֲזִיק מֵה שְׁבִינְדָם לֹא וְכו' וּפְסֵק הָרֵא"ש דְּהִדִּין עִם יוֹרְשֵׁי שְׁמַעוֹן כּו' עַכ"ל ע"ש הַרִי אֲנֻ לְמִדִּין שְׁנֵי דְבָרִים חֲדָא שְׁדִיִּיק בְּתַשׁוּבָה דְּרְאוּבֵן אֵמֵר לְשִׁמְעוֹן אֲנִי מֵאֲמִינָה בְּכָל מָה שְׁתֵּאֲמֵר כּו' וְאֵמֵר שְׁמַעוֹן אִינִי רוֹצֵה לִישְׁטוֹל אֲלֵא בְּשְׁבוּעָה כּו' מִשְׁמַע דָּאִם לֹא אֵמֵר שְׁמַעוֹן כֵּן הִיִּיתִי מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רְאוּבֵן שְׁיִהְיֶה שְׁמַעוֹן נֶאֱמָן אֵרְף בְּלֹא שְׁבוּעָה וְעוֹד אֲנֻ לְמִדִּים דְּיֵשׁ חִלּוּק גְּבִי יוֹרְשִׁים בֵּין לְהוֹצִיא בֵּין לְהַחֲזִיק כְּמָה שְׁבִינְדוֹ וּא"כ ש"מ דַּמ"ש אֲנִי מֵאֲמִינָה בְּלֹא שְׁבוּעָה קָאֵמֵר וּמַכ"ש בַּנ"ד דְּמוֹכַח בְּהַדְּנָה

דמה שהאמין ראובן לשמעון בלא שבועה וכמו שהוכחתי מגוף הצנואה שצוה לפני מותו.

ואין לפקפק בזה שיתבטל הנאמנות מאחר שהאמין לשמעון לשתפו ראובן על הכת"י בנאמנות מפורש כמבואר בכת"י ובשטר שנתפוח ואם פן יש לו נאמנות אף נגד העדים ואם פן אף אם עידי הצנואה חתמו הצנואה שהאמין ראובן לשמעון שנתפו בכל אשר יאמר שקיבל ממנו אין עדותם פלום באשר שיש לראובן כת"י על שמעון בנאמנות מפורש אף נגד עדים ועידי הצנואה אינם נאמנים לומר שצוה פה פדי למרע הכ"י והשטר שנתפוח וכדאית' ברמב"ם בפט"ו מהלכות מלוה.

אבל ז"א חז"א שהרי פבר הוכחנו לעיל דהכ"י וגם השטר שנתפוח אף אם יש לכל א' נאמנות על חבירו מ"מ אין זה אלא בנאמנות סתם ולא בנאמנות נגד עדים וא"כ עידי הצנואה הם נכונים ומקובלים וזולת זה דאף אם נאמר שהנאמנות מפורש פירש אף נגד עדים ועיין בתשו' ה"ה מהריב"ל ח"א פלל י"ט סי' ק"ה מ"מ עידי הצנואה שרירא וקיימא שהרי כתב הר"י מגא"ש דאף בנאמנות פועדים אמרינן דוק' פשהעדים מעידים בפנינו פרע לו בהא אמרינן שנאמן יותר מהעדים אבל אם יעידו בפנינו הודה שנפרע נאמנים שלא פסלם אלא על הפרעון והודאה מילת' אחריתי כו' ועיין בטור סי' ע"א סעיף והרמב"ם סברי פן וגם הרא"ש ושאר גאונים ואף שמביא הטור סברת הר' ישעיה שחולק על הר"י מגא"ש והרמב"ם והרשב"א בתשו' סי' תתקנ"ב הסכים לדברי הר' ישעיה וכמבואר במרן הקדוש בספרו הארוך אבל פבר הכריע הוא בספרו הקצר פדעת הרי"ף והרמב"ם והר"י מגא"ש וסייעתו ולא חש פלל לסברת הר' ישעיה וסייעתו.

ואף שראיתי עמיתי הרב בעל שפתי פהן שם ס"ק ח' אסף וקיבץ דעות הרבה שמסכימים לדעת הר' ישעיה וע"ש בספרו אבל מ"מ באשר דקי"ל בספי' דפלוגתא דרבנות' אין מוציאין מיד הפוזק ובנ"ד בעל המעות מוחזק ולא בעל השטר דקי"ל כב"ה בסוטה פ' ארוסה גבי מתו בעליהו עד שלא שתו דסברי ב"ה דלא שותות ולא נוטלות פתובה ואמרינן בגמ' הטעם דב"ש סברי שטר העומד לגבות פגבוי דמי וב"ה סברי שטר העומד לגבות לאו פגבוי דמי וקי"ל דב"ש במקום ב"ה אינו משנה וא"כ בעל השטר אינו נקר' מוחזק בספי' דפלוגת' דרבנות' ואף שראיתי במרדכי ביבמות פ' הע"י פסק דשטר העלכ"ד וז"ל ותו דקי"ל דשטר העלכ"ד וכב"ש גבי ספק סוטה וגם מהריק"ו בשו"צ"ב ג"כ החזיק בסבר' זו בענין שמקטת פספס ומביא ראי' מדברי המרדכי הנז' אמנם פבר השיגו עליהם האחרונים בספריהם פראש ה"ה מהרי"ט בתשו' סי' קי"ט בח"א שכתב ודבר פשוט מאחר דקי"ל כב"ה בפ' ארוסה דשטר העלכ"ד אלא שראיתי בהגא"ש בפ' יש נוטלין שכתב שר' פרוך מארץ ינון כתב דמספיקא לא מפסד' פתובה והקשה הוא ז"ל דדבר תימא הוא דבכל דונקתא אמרינן המע"ה מספיקא היכי גביא ומפח זה הקשה גם אמהריק"ו מה שמביא בשם המרדכי הנ"ל דסבר דשטר העלכ"ד.

ובאמת נפלאה בעיני על ה"ה מהרי"ט דנהירין ליה שבילין דנהרדעה דהפוסקים ולא ראה מ"ש בעל שלטי גבורים בפ' המקבל שנתקשה בזה והביא דברי ה"ה מהריק"ו הנ"ל וכתב וכל ימי היו דברי המרדכי בעיני לפלא איך פסק פדברי ב"ש כו' ומסיים שם דכונות' למאן דפסק פהמרדכי דשט' העלכ"ד לא פסק רק גבי פתובה דס"ל שטר פתובה

מקרי להחזיק משום דאלים פח מעשה ב"ד וכמחוקקתו היא כו' ע"ש וא"כ לפ"ז לא קשי מידי על הגא"ש בשם רבינו ברוך מארץ ינו הנ"ל דאיירי ג"כ בכתובה וראיתי בב"ח בח"מ סי' ס"ז שהפליא מאוד ג"כ אמהריק"ו והמרדכי הנ"ל וכתב ג"כ דהמרדכי איירי בכתובה כו' ע"ש אף קשה לי על סברא זו דבכתובה אמרינו דוק' פגבוי דמי אף לב"ה דשטר כתובה מקרי מחזק ומשא"כ בשאר שטרות א"כ קשה לפ' פד מעיינת בתוס' פ' ארוסה עלה כ"ה ד"ה ב"ה סבר כו' ומקשה ונ"ל אי קשיא מהא דאמרי יתומים אנו השבחנו וב"ח אמר אביכם השביח ומסיק דר"י סבר על היתומים להבי' ראיה מ"ש ארעא פיון דלגוביינא קאי פמאן דגבי דמי כו' וכי ר"י סבר כב"ש י"ל דהקא השיעבוד עצמו של כתובה עומדת בספק לא קיימא ארע' לגוביינ' אמרי בית היזל דלאו פגבוי דמי אבל התם היתומים מודים לבע"ח בקרקע עצמו כו' הלכך אפילו ב"ה מודו כו' ע"ש א"כ לפ"ז מ"ש בעל ש"ג והב"ח דסברי דוק' גבי כתובה אמרינו דכגבוי דמי ולא במקום אחר א"כ יהיה סברתו הפוכה מב"ה דסברי דוק' כתובה בסוטה שיש ספק לעגנו שיעבוד כתובה לכן סברי דלאו פגבוי דמי ובודאי י"ל בכוננת התוס' דדוק' גבי כתובה דסוטה תירצו התוספות שיש ספק לעגנו שיעבוד כתובה ומשא"כ במקום אחר לעגנו כתובה סברי דכגבוי דמי אבל כדמעיינת בב"ח ובש"ג תמצא שקאי על שיעבוד כתובה דסוטה ע"ש וראיתי בתשובת ה"ה מהריב"ל ח"א דף קכ"ט ע"ג שהקשה בנו הר"ד ו' לב ונ"ל אבל קשה לי הא דאמרינו בשבועות פ' כל הנשבעין גבי אין אדם מוריש כו' דפליגי ב"ש וב"ה אי אמרינו שהעלכ"ד וב"ה קאמרי לאו פגבוי דמי וכיון דכן הוא קשה במאי דקאמרי התוספות אע"ג דמגו להוציא לא אמרינו שאני התם דאיכ' שטרא וצ"ע עכ"ל.

ותמה אני על תמיהתו למה מביא הגמ' דכל הנשבעין דשם לא נזכר רק דברי ב"ש בעלה מ"ח ולמה אינו מקשה ממקור הפלוגת' דב"ש וב"ה בפרק ארוסה ושם יש ג"כ שטר כתובה ביז הנשים וצ"ל דראה מהר"ד ו' לב התירוץ של התוס' הנז' הואיל ויש ספק לעגנו שיעבוד כתובה ומשא"כ גבי יתומים שמודים לבע"ח כו' וא"כ אינו קשה פלוגת פשמת לנה בחיי מלנה דהלא אף בחייו לא היה יכול לגבות מהם פלוגת ומשא"כ בהפכות גבי סיטראי פתבו התוס' בפ' חזקת שפיר דשאני התם דאיכא שטרא גבי קי"ל פנותיה דרבה בארעא וכנותיה דרב יוסף בזוזי כו' ועיין בתשובת ה"ה מהרי"ט ח"א סי' ע' עלה פ"ו ע"ג מה שכתב בזה.

וראיתי להרב בעל כ"ה בסימן פ"ב בעגנו פללי המגו סימן נ"ז שהאריך שם בזה לפי דברי ב"ה דקי"ל דשהעללכ"ד ומביא שם קוש' מהר"ד ו' לב הנ"ל וע"ש מה שתירץ בזה והתירוץ השני הוא מעין התירוץ שכתבתי לעיל ופשוט הוא לדעתי אף שהוא האריך בזה והנלע"ד פתבתי וכלל דבריו כמעט אליבא דכל הפוסקים דהיכי דאיכ' שטרא מעליא לא מקרי מגו להוציא ולא אמרינו בזה שטר העללכ"ד ולאפוקי היכא דליכ' שטרא מעליא אז לא אמרינו דכגבוי דמי.

ומסיים שם בעל כ"ה ונ"ל ודע דאף דכתבו התוספות דהיכא דאיכ' שטרא מעליא אז לא הוי מגו להוציא לעגנו ספיק' דדינא אין בעל השטר נקר' מחזק פמבואר בסי' כ"ה בהגהות ב"י בכללי קים לי כו' וכוננתו למ"ש שם דאין בעל השטר נקר' מחזק לומר קים לי

דקי"ל כב"ה דשטר העללכ"ד כו' ומביא ראיה לדבריו מהא דאמרין בפ' הפרה גבי המחזיק בשטרותיו של גר לא החזיק בשדה.

ולכאורה הנה נלע"ד דאין משם ראיה דע"כ לא אמרי' בגמ' דהפדה דהמחזיק בשטרותיו של גר לא החזיק בשדה ונקא התם שלא הנה לו מעולם זכייה בשדה של גר רק עתה בא לידו לזכות ע"י השטרות אז אמרינן דלא מקרי פגבוי דמי משא"כ במי שיש לו זכייה בממון של גר מקדם רק עתה הלנה בא עליו באיזה טענה לבטל השטר והמלנה עומד בשטר מהיכי תיתי לומר שלא יקרא המלנה מוחזק וגם מה שמביא ראיה אח"כ מדברי הגמ"י איירי ג"כ בנדון פנה שלא הנה לו מעולם זכייה בממון ולכן לא מקרי מוחזק מחמת השטר ועיין בהגמ"י בפ"א מהלכות זכייה אות ה' וכו"כ התוס' בפ' הספינה וכן מורי רבינו על אשה שתפסה כתבי חובות של בעלה לצורך מזונותיה ואירי ג"כ בנדון פנה שבאתה לזכות בממון על ידי השטרות של בעלה ולכן לא זכתה.

ודנגמא למ"ש בגמ' דהספינה ובטור סימן ס"ו אותיות אין ניקנין אלא בכתיבה ומסירה ואף שזכה בנייר לצור עפ"י צליחותו מ"מ לא זכה בממון הואיל ומעולם לא הנה לו זכייה בממון רק עתה בא לזכות ע"י השטר זה.

ואף שראיותיו הנז' אינם מוכרחים אבל מ"מ מפל הפוסקים מוכח דהיכא דליכ' שטר מעליא דאין בעל השטר נקרא מוחזק ובנ"ד פשוט הוא דלא מקרי שטר מעליא לגבות בו דאין זה רק שטר ראיה להורות שהניח השותף סף זה לתוף השותפות ואף שמבואר בכתי"י פל מיני חזוקים אבל מ"מ אינו עומד לגבות מן השותף שלו רק מתוף עסק וכמה הרפתקאות וטצדקאות אשר מיועדים ומזומנים ומוכנים לעסק שותפות שלהם וכאשר כתבתי לעיל באשר השותפות שלהם מפוזר ומפורד בין העמים ויכול לומר הרי שלף לפניך בחובות אצל או"ה ואז השותף פטור ממנו ובשטר פנה כ"ע מודים דלא פגבוי דמי ובנדאי בעל המעות מקרי מוחזק ולא בעל השטר וא"כ בכ"מ דאיכ' פלוגמא דרבנות' אין מוציאים מיד המוחזק ובפרט שגדולי הפוסקים המפורסמים ראשונים והאחרונים מסכימים לסברת הר"י מגא"ש.

ואומר אני שאף להפוסקים דהיינו הר' ישעיה וסיעתו שמסכימים דאף לענין הודאה פסולים מודים בנ"ד גבי עידי הצנואה דבשלמ' בנדון דהר' ישעיה העדים מעידים שהודאה לפנייהם שנפרע והוא המלנה כופר בהם ואומר שלא הודאה מעולם בפניהם לכן המלנה נאמן באשר שהאמין לו הלנה יותר משני עדים ומשא"כ בנ"ד שהשותף המנוח נפטר וצנה קודם מותו שהוא מאמין לשותפו הדי בכל אשר יאמר ואין המת יכול להכחיש הדי רק שאנחנו נטעון טענה זו לזכות היתום שאלו הנה הדי טוען וכופר בעדים שמעולם לא האמין אותו וכבר מבואר בגמ' פרק המוכר את הבית וגם בפוסקים ראשונים ואחרונים דמילת' דלא שכיח לא טענינן ליתמי וא"כ עידי הצנואה נאמנין.

וכל מה שהטרחנו עצמינו לישוב אי אמרינן דנאמנות מפורש המבואר בכתי"י וגם בשטר השותפות איירי אפילו נגד עדים אבל כבר כתבנו דזה אינו פשוט לומר דנאמנות מפורש איירי אפילו נגד עדים כו' וכמ"ש לעיל.

ואין לפקפק בנאמנות האמור בשטר צנואה ולומר שנאמנות אינו מועיל לגבי יתומים וכמ"ש בכתובות פ"ק הכותב בפלוגתא דאבא שאול ו' אמא מרים גבי נקי נדר ונקי שבועה דמסיים שם בגמ' אבל מה אעשה כבר אמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ונדבר זה במחלוקת שנויה אם הפטורים מועיל גבי יורשים כי דעת גדולי פוסקים הראשונים הרי"ף והרמב"ם בפט"ו מהלכות מלנה וכן הרמב"ן פתבו דמועיל הנאמנות נגד היורשים והראב"ד הוסיף עוד לומר דאפ"י נגד הלקוחות מועיל נאמנות ויש מן הגאונים הצרפתים ר"י ור"ת והרא"ש שפסקו כאבא שאול ו' אמא מרים דאין הפטור מועיל גבי יורשים והלכות רנוחות פה בח"מ שפסקו בהדיא בדעת הרי"ף והרמב"ם וסיעתו הנז' דנאמנות מועיל אף לגבי יורשים בלי שום מחלוקת ואף ששם גבי פתובת אשה חשו לדעת ר"ת ור"י והרא"ש שאינו מועיל פטור ונאמנות כו' לפי שגבי אשה חיישינן לצררי טפי ומשא"כ בב"ח וכ"כ הריב"ש בסימן תצ"ד בדעת הרי"ף וסיעתו ובודאי לפי ההנחה שהנחנו שבעל המעות מקרי מוחזק ולא בעל השטר פשיטא דאין ספק דמועיל נאמנות אבל אין אנו צריכים לכל זה דע"כ לא פליגי אלא אם הלנה בא להוציא בשטרו מיד יורשי הלנה אז שייך מחלוקת שבין הגאונים הנז' לאפוקי להחזיק מה שבידו כמו בנ"ד ומסתייע לו ממה שצוה המנוח בעצמו קודם מותו שהאמין אותו דליכ' מאן דפליג שהוא נאמן בלא שבועה.

ולכא למימר דמשעוה שנפטר כבר נפלו נכסי קמי יתמי ואין לו שליטה על אותו הממון של יורשים דז"א שייך בנ"ד דאדרב' הוא הודה קודם מותו שהשט"ח שבידו על שמעון שהוא פרוע והאמין את שמעון מפל מה שיאמר והודה בחליו שאינו מניח לבניו רק חספא בעלמ' ודוגמ' למ"ש הטור ריש סי' ק"ח ושאר פוסקים נגם בסי' ס"ט דגובין מן היורשים אף מלנה ע"פ פשהודה בחליו ומכ"ש שייחזיק שמעון במה שבידו עפ"י הודאתו בחליו דגדול פח המחזיק מפיח המוציא וכמ"ש הרא"ש בפ"ק דב"מ גבי ע"א המסייע פוטר משבועה ע"ש.

ואינו דומה פלל אפילו פעוקלא לדנא למ"ש המרדכי פ' י"ג דכל שמינה אפטרופוס לחלוק בנכסיו לאחר מותו כפי ראות עיניהם דאינו פלל דכבר נפלו נכסי קמי יתמי כו' דהתם שאני דלא צוה פלום מחיים בשעוה שיש לו רשות ושלטאה על ממוןו ולאחר מותו כבר נפלו נכסי קמי יתמי ומשא"כ בנ"ד שצוה המנוח שיהיה שותפו נאמן בכל אשר לו יאמר הן על קבלה הן על שאר דברים דהרי הוא פאלו הודה שהשטר שהניח בתיבה שלו הוא רק חספא בעלמא וכמ"ש בגמ' דחזקת בפלוגתא דרבא ורב יוסף במאי קא גביא בהאי שטרא חספא בעלמ' הוא דלא גרע מהא דכתב רי"ו נ"ו ח"ד בשם המפרשים דאם נמצא כתוב בפנקסו שטר יש לי על פלוני הוא פרוע ולא גרע האומר בפיו מאלו מצאו כתוב בפנקסו ולא גרע נמי מהא דכתב הרא"ש בתשובה פלל ס"ח ראונו נפטר ונמצא באחד משטרותיו שטר זה פרוע או שנפרע כה עושים כמו שכתוב בשובר ומכ"ש בנ"ד ואף שרבו הפירושים בתשובת הרא"ש הנז' הרב בעל ע"ש והרב בעל מ' והב"ח ושאר אחרונים אבל בנ"ד אין אנו צריכין לכל זה באשר שהודה בפיו עדיף מנמצא כתוב לפי כל הדעות.

וראיה ברוך לענ"ד מהא דכתב בעה"ת שער כ"ג בשם הר"י ברצלוני וכן הרמב"ן בתשוב' סי' פ"ה במלנה שהוציא ש"ח מקנינים וטוען הלנה שהוא פרוע והמלנה אומר איני יודע דהכריע שם דהמלנה צריה להחזיר לו שטר ונאין עליו אלא חרם כו' וכן הכריע הטוח"מ סי' נ"ט וה"ה בנ"ד וגם מבואר בפרק גט פשוט האומר לבנו בשעת מיתתו שטר אחד בין שטרותי פרוע הרי הן פלן פרועים מספק ומכ"ש בנ"ד שאומר בפירוש בשעת מיתתו השטר בידי על פלוני שקבלתי עליו והרי הוא פרוע מקצתו והוא מאמין ללנה שהוא נאמן ואין היורשים יכולין להוציא מידם דהלא בשטר בלא נאמנות מקוניבים היורשים ליטבע תחלה כמ"ש בפרק כל הנשבעים ובטור סי' ק"ח וכן הרי"ף והרא"ש ובנ"ד שהצואה מקניימת בעדים שהודה בחלו ששטרו שבידו על שמעון הוא חספא ואיך יגבו היורשים בזה ועל זה נאמר כמ"ש בפ' הריבית גבי ההוא דודא דיתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שיבקייהו וכמ"ש בערכין פרק שום היתומים אמר רב מריש לא הני מזדקינא לנכסי דיתמי כיון דשמעית להא דאמר הונא חברין משמיה דרב יתמי דאכלי לאו דידהו ליזלו בתר שבקייהו מפאן ואילף מזדקינא וכבר האריף בזה הרא"ש בתשובה פלל פ"ו סימן ב' דאף דטענינו ליורש כל מאי דמצי אבוקהו למיטען אבל מ"מ מילתא דלא שכיח לא טענינו ליתמי וכמבואר בהמוכר הבית גבי שטר פיס היוצא על היתומים ומסיים שם הרא"ש ונ"ל אלא מצנה לדיינים לדון דין צדק ולחקור ולדרוש ולהוציא הדין לאמתו כמו בדין של אדם אחר דיתמי דאכלי דלאו דידהו כו' וגם האפוטרופוס של היתומים אסור לטעון ליתומים דבר שנואה לו שהוא שקר כו' ע"ש ושם איירי אפילו להוציא מן היתומים ומכ"ש שאין מחזיקין בטענות שקר כדי לבוא בעקיפין עבור היתום ולהטיל שבועה בחנם על מי שאינו מחויב שבועה וכמו שהוכחנו ע"פ דברי הפוסקים וגם מגוף הצוואה ושאר זכויות המבוארים בשטר השותפות ששותף החי פטור בלא שבועה.

ואין לומר שיתבטל הנאמנות של השותף החי באשר שלפי דברי האפוטרופוס שטוען עליו שמתחלה אמר לו שנתן ליד ראובן ונתפז ערה סף תשעה מאות גרו"ש ואח"כ אמר שמה שנתן לראובן הנה אלה וק"כ גרו"ש וא"כ סותר את דבריו הראשונים ונאמר שעבור זה יתבטל הנאמנות שלו ולומר דמקרי פפרן.

אבל ז"א דלו יהא פדברי האפוטרופוס אין זה מקרי פפרן דהלא מבואר בהפוסקים ראשונים ואחרונים דלא מקרי פפרן אא"כ פפר בב"ד ואא"כ הכחישוהו עדים וכמ"ש הרי"ף והרא"ש על הא דאמרי בפרק קמא דמציעא א"ר בב"ח אר"י האומר לחבירו מנה לי בינך והלה אומר אין לה בידי פלום והעדים מעידים אותו שיש לו וחסר ואמר פרעתי הוחזק פפרן וכתבו הרי"ף והרא"ש שם דאיירי בב"ד וכ"כ הרמב"ם ובעה"ת שער י"א ושאר פוסקים ועיין בטח"מ סי' ע"ג וגם יש עוד הוחזק פפרן שהתובע לחבירו בפני עדים ואמר אתם עדים וכפר כו' ויש חילוק בין אם נעשה פפרן באתם עידי או ע"י ב"ד לענין אם טען פרעתי אח"כ וכמבואר בעה"ת שער מ"ב בשאר פוסקים ע"ש אבל שלא בב"ד ושלם בעדים כ"ע מודים דלא מקרי פפרן.

ואף שכתב הריב"ה בשם הר"י יונה דאפילו פפר חוץ לב"ד אינו יכול אח"כ לומר פרעתי איירי ג"כ בהכחישוהו עדים ועיין בתשו' ה"ה מהרי"ט סימן ל"ו מ"ש בזה אבל מ"מ

חלילה לחשוב מחשבת פיגול על הר' יונה שיאמר שמקרי פפרן בינו לבין עצמו וגם הר' קלונימוס בתשוב' הובא בטור סי' ע"א שנמצא פפרן ע"י עדים ומכ"ש בנ"ד שהשנתף הנפטר נתן לו נאמנות על כל אשר יאמר פי הוא זה אשר קיבל מתוך השנתפות וכבר כתב ה"ההריק"ו בשרשיו סימן ס"ה אף דאין אדם נאמן לומר טעיתי אפילו פשיש לו מגו אבל בחשבונות שכתב על פנקסו נאמן לומר שטעה היינו משום דנדאי מדקדק אדם היטב קודם שיודה שישלם לחבירו אבל פאן דסמך אהימנות' דידיה שהאמין אותו השנתף הנפטר ולא פלטה הנאמנות שלו פשיתברר לו אף אחר שנה שטעה שנתן לשנתפו יותר מזה פי שר של שכחה שכיח וכמ"ש ה"ה הרשב"א בתשוב' הביא ה"ה ב"י בספרו הארוך סוף סימן ע"ט במי שתובע חבירו בב"ד ואמר הלה איני יודע וחיבוהו ואחר כך אמר גזפרתי שפרעתי וכתב על זה הרשב"א אעפ"י שאמר מתחלה איני יודע שר של שכחה שכיח כו' ע"ש ומכ"ש בנ"ד דאין לו לדקדק כ"כ מאחר שיש לו נאמנות ולא מרע נאמנות שלו ולא הורע חזקתו כלל.

וגדולה מזו כתב הרב בעל דברי ריבות בתשוב' סימן קס"א בראובן שהאמין ללוי שנתפו שיהיה נאמן בכל אשר יאמר ואח"כ קלקל מעשיו ששני שנים אחר פטירת שנתפו לא היה יכול להביאו לידי חשבון והתרה בו בפני הקהל ועדה ולא שת לבו לזה ואפ"ה פסק דלא איתרע הנאמנות שלו ומכ"ש בנ"ד ואף שהרשד"ם בח"מ סימן שמ"ט כתב דאיתרע הנאמנות שלו היינו לפי ששם קלקל השנתף את מעשיו אחר פטירת המנוח זה שני שנים וכמה טירחות טרחו וכמה יגיעות יגעו ולא היו יכולין להביאו לידי שום חשבון וג"כ התרו בו בפני פרנסי העדה ובזה ניחא דאמרינן דאיתרע נאמנות שלו.

ונלע"ד להביא ראיה לנדון של הרשד"ם ולדמות להא דאמרינן בגמ' דהמפקיד בסוגיא דשילם ולא רצה ליטבע למי משלם לבעל הפקדון ובגמ' אמרינן לא שילם שילם ממש אלא פיון שאמר הריני משלם מקני פפלא ומבעיא ליה בגמ' אמר הריני משלם וחרז ואמר איני משלם ומסיים שם עד דאטרוחי לבי דינא כו' ובזה לא מקני פפילא וה"ה בנדון של הרשד"ם דאנמדן דעתיה דמאחר דהטריחו אותו לב"ד ולא שת לבו לזה אחר כל הטירחות בנדאי איתרע הנאמנות שלו ואדעתא דהכי לא האמינו ומשא"כ בנ"ד דאדרבה ברצונם הטוב קיבלו הפשננים לפשר אותם לטובת היתום וכמ"ש לעיל והיה אהבה וחיבה ביניהם וא"כ אף לפי דברי האפוסטרופוס שהראה להם חשבון בפעם שנית לא כמו בראשונה בנ"ד עבידי אינשי דטעי וכמ"ש בשם מהריק"ו הנז' ובפרט בחשבונות שבפנקסו דאין זה אלא עצת המסיתים שהסיתו שיבואו לידי קטטה והפכרות.

ואין אנו צריכין לפלפל בדברי הפוסקים בסוגיא דפ"ק דגיטין גבי הנהו גינאי דעבדי חושבנא בהדי הדדי כו' לבסוף עביד חושבנא כו' דאינו נאמן כו' וגם אם נאמן לומר טעיתי במגו דפרעתי דאינו ענין כלל לנ"ד פי בנ"ד יש לו נאמנות מצדי צדדים על כל אשר יאמר והשנתף החי הוא הפונדק וטוען ברי והאפוסטרופוסים באים להוציא בטענת שמה ואינן יכולין למרע הנאמנות שלו על שהוסיף מאתים ועשרים גרו"ש בחשבון השני לפי דבריהם פי יכול להוסיף פהנה וכהנה אחר שיתברר לו בזכרונו כמה שלקח שנתפו הנפטר מתוך השנתפות פי לא צוה דוקא שיהיה נאמן כמה שכתבו בפנקס רק על

כָּל אֲשֶׁר יֹאמֵר בְּעַל פִּהּ מַה שֶׁקִּיבֵל מִתּוֹךְ הַשְּׁוֹתָפוֹת וְאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא נִרְשָׁם בְּפִנְקֶס וְהִנְאָמְנוֹת שֶׁלּוֹ מ"מ קִיָּים.

, וְאִם נֹאמַר דְּבִנ"ד יֵשׁ אִיזָה סְפִיקָא דְּדִינָא אִם קִיָּים הִנְאָמְנוֹת וְאִינוּ צָרִיךְ שְׁבוּעָה אוֹ הִנְאָמְנוֹת בְּטֵל וְצָרִיךְ שְׁבוּעָה הֲלֹא מְבוֹאָר בְּהֵרָא"ש פֶּרֶק הַפּוֹתֵב גְּבִי פְּלוּגָת' הַמּוֹשִׁיב אֶת אִשְׁתּוֹ חֲנֻנִית הֲרִי"ף פֶּסֶק כַּת"ק וּר"ח כַּר"ש וְכַתְּבֵהּ הֵרָא"ש דְּכִינּוּ דְּאִיכָא פְּלוּגָתָא דְּרַבְּנֹת' לֹא עֲבָדִינוּ עֲוֹבְדָא לְחִיבּוֹ שְׁבוּעָה וְכֵן אִיתָא בַּטָּא"ה סִי' צ"ז וּבִתְשׁוּבַת ה"ה מֵהֲרִי"ט ח"א סִי' קצ"א וּבִתְשׁוּבַת הֲרִי"ה הֲלוֹי סִי' ג' וּבִשְׁאָר פּוֹסְקִים וְא"כ ה"ה בִּנְד"ד.

וְרִאִיתִי לְחֻכְמֵי א' שֶׁרְצָה לְבַטֵּל הִנְאָמְנוֹת שֶׁל הַשְּׁוֹתָף הַחִי וְלוֹמֵר דָּאף שֶׁהָאֵמִין לְהַשְׁתָּתֵּף הַחִי עַל כָּל אֲשֶׁר יֹאמֵר שֶׁהוּא קִיבֵל כִּי אִם דְּנִאָמְנוֹת מְפֹרָשׁ מִהֲנִי לְגַבִּי יוֹרְשִׁים מ"מ שְׁאֵנִי הֵתֵם דִּידֵיעַ אֲמַאי הִימְנִיָּה דִּהִינּוּ שְׁיַעֲוֹר הַסְּכּוּם הַפְּתוּב בְּשִׁטְרָה וּמִשָּׂא"כ כָּאֵן דְּלֹא פְּרִישׁ דְּהָא וְדָאִי אֵלּוּ הָיָה בָּא לְסַלֵּק לִיתּוּם בְּלֹא כְּלוּם בְּאוּמְרוֹ שֶׁהַכֵּל נָתַן לוֹ לֹא הָיוּ שׁוֹמְעִין לוֹ דְּהָא וְדָאִי מִיָּדִי שְׁיִירִיָּה שְׁפֹן אִיתִיָּה בְּמִשְׁמַע הַלְשׁוֹן וְהָא לֹא פִּירֵשׁ אֶלָּא דְּשִׁבְקִיָּה לְמַה שִּׁיאֵמַר בְּהוּא שְׁעֵתָא דְּנִפְלִי גְּכִסִּי קָמִי יִתְמִי וְכֵן לֹא פֶּל כְּמִינִיָּה כּו' עַכ"ל וְנֹאנִי אוֹמֵר נִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא נֹאמַר שֶׁהֲרִי פְּתַבְנוּ לְעִיל בְּמַחְלֻקַת שְׁבִין הֲרַב אֲדַרְב"י וְ"ל וְהֵרְשַׁד"ם בְּרִאִיבֵן שְׁצוּהָ לְפָנֵי מוֹתוֹ וְהָאֵמִין לְשׁוֹתָפוֹ בְּכָל אֲשֶׁר יֹאמֵר שֶׁסוֹבֵר הֲרַב אֲדַרְב"י שֶׁהִנְאָמְנוֹת כְּלוֹ קִיָּים אִם אַחַר כָּל הַרְיָעוּתוֹת הַנִּמְצָאִים בְּנִאָמְנוֹת הַנּו' בְּאֲשֶׁר שֶׁלֹּא נִהְגַּ עֲצָמוֹ כְּשׁוֹרָה וְכַמְבוֹאָר בִּתְשׁוּבַת הֲרַב אֲדַרְב"י הַנּו' וְאֵע"פ כֵּן הִתְחַזַּק שֶׁם מֵהֲרִי"א בִּתְשׁוּבַת הַנּו' אֶת הִנְאָמְנוֹת וְאֵע"פ שֶׁלֹּא פִּירֵשׁ קוֹדֵם מוֹתוֹ עַל מַה הָאֵמִין אוֹתוֹ וְא"כ נֹאמַר ג"כ שֶׁהִנְאָמְנוֹת בְּטֵל מֵאַחַר שֶׁלֹּא פִּירֵשׁ עַל מַה הָאֵמִין אוֹתוֹ וּמֵאַז נִפְלוּ זִוְיֵי קָמִי יִתְמִי וְהִנְאָמְנוֹת שֶׁלוֹ בְּטֵל אֶלָּא וְדָאִי נִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא נֹאמַר וְאִם שֶׁהֲרַב מֵהֵרְשַׁד"ם חוֹלֵק שֶׁם עַל זֶה בְּנִדּוֹן הַנּו' הִינּוּ בְּשִׁבִיל שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ הוֹרַע פְּחוֹ בְּהִנְאָמְנוֹת שֶׁלוֹ בְּאֲשֶׁר שֶׁלֹּא שֶׁתּ לְבוֹ לְגִזְרַת הַפְּרָנְסִי זִוְלַת שְׁאָר רִיעוּת' אֲבָל לֹא כְּתַב הֵרְשַׁד"ם מִזֶּה כְּלוּם שֶׁיִּתְבַּטֵּל הִנְאָמְנוֹת שֶׁלוֹ עֲבוּר שֶׁלֹּא פִּירֵשׁ בְּחִיּוֹ עַל אִיזָה סֵף הָאֵמִין אוֹתוֹ וְאֵח"פ נִפְלִי גְּכִסִּי קָמִי יִתְמִי אֶלָּא וְדָאִי דָּאִין לְחַלֵּק בְּזָה כָּלֵל.

וְיִמָּה שֶׁרְצָה לְהַבִּיא רְאִיָּה מֵהָא דְּכַתְּבֵהּ הַמְרָדְכִי פִּי"נ לְרַגְמ"ה כָּל שְׁמִינָה אֲפוּט' לְחַלּוֹק בְּנִכְסֵי לְאַחַר מוֹתוֹ דָּאִין בְּדְבָרָיו כְּלוּם דְּמִיד שְׁמַת נִפְלוּ גְּכִסִּי קָמִי יִתְמִי כּו' אִינוּ עֲנִין לִנְד"ד וְכַמ"ש לְעִיל וְכֵן מְבוֹאָר בְּהֵדְיָא בִּתְשׁוּבַת מֵהֲרִי"ט ח"א סִי' ס' דָּף ע"א ע"ג ע"ש בְּשִׂאָלָה שְׁנַתָּן נִאָמְנוֹת לְאַחַד וְעַתָּה שְׂאֵל הַשּׁוֹאֵל אִי הָיוּ שְׁיַעֲבֹד בְּמַה שֶׁמְשַׁעֲבָד עֲצָמוֹ בְּדְבָר שְׁאִין לוֹ קִצְבָה כּו' וּפְסִק שְׂאֵף לְדְבָרֵי הַרְמְב"ם שְׁאִין חִיּוּב חָל עַל דְּבָר שְׁאִינוּ קְצוּב מ"מ מְחַוִּיב לְשֵׁלֵם מֵאַחַר שֶׁהָאֵמִינוּ עַל כָּל אֲשֶׁר יֹאמֵר דְּהַרְמְב"ם וְרַבּוֹתֵינוּ סְבָרִי דְּכָל דְּבָר שְׁאִינוּ קְצוּב לֹא סְמָכָא דְּעַתָּה וְלֹא גָמַר וְיִהִיב אֲבָל הֵכָא אִין כָּאֵן לֹא מִתְנָה וְלֹא מְחִילָה אֶלָּא שְׁסַמְדָּ עַל אִמּוּנָתוֹ שֶׁל זֶה וְאִם נוֹטֵל הֲרִי זֶה גִּזְלָא בִּידוֹ וְלַעֲנִין נִאָמְנוֹת מִהֲנִי אֲפִילוֹ בְּדְבָר שְׁאִינוּ קְצוּב דְּהָא הִימְנִיָּה מַה לִּי מְעַט מַה לִּי הֲרַבָּה דְּמֵאֵן דְּחָשִׁיד אֲאֵלְפָא זִוְיֵי חָשִׁיד אַחַד וּמִסְתַּמָּא אֵלּוּ הָיָה חוֹשְׁדוֹ עַל פ"א לֹא הָיָה מֵאֵמִינוּ כּו' ע"ש וְזֶה מְבוֹאָר בְּהֵדְיָא כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְנוּ וְדָלָא כְּסִבְרַת הַחֻכְמֵי הַנּו' וְשֶׁם אִיִּירִי בְּנִאָמְנוֹת לְהוֹצִיא וּמַכ"ש בִּנְד"ד שֶׁהוּא לְהִתְחַזֵּק.

כֵּל זֶה כְּתַבְנוּ ע"פ הַשְּׂאֵלָה שֶׁסִּדָּר הַשּׂוֹאֵל שֶׁבִּיטוּל הַפֶּשֶׁר הוּא טוֹבַת הַיְתוּם. אָמְנָם בְּאִשֶּׁר שְׁגָלוּי וְיָדוּעַ לְכָל בְּנֵי הַק"ק יצ"ו שֶׁהַפֶּשֶׁר הַנּוֹזֵה הוּא טוֹבַת הַיְתוּם וְאֶלְמָלָא לֹא נִכְתַּב רְאוּי הוּא לְהַפְתֵּב וְאֶפְסֵי קִצְהוּ כְּתַבְנוּ בְּתוֹךְ הַפֶּסֶק בְּאִשֶּׁר שֶׁכָּל עֶסְקֵי הַשְּׁוֹתְפוֹת שְׁלֵהֶם הִיָּה בְּהַלְוָאָה בְּרִיבִית בְּהַקְפָּה לֹאו"ה וְכִסְפָּם מְפֹנֵר וּמְפֹנֵר בֵּין הָעַמִּים בְּסַפְנַת דְּרָכִים זוּלַת שְׂאָר סַפְנוֹת וְכִבָּר כְּתַב הַמ"מ שְׂאִין שׁוֹלְחִין מְטַלְטְלִין אוֹ סְחוּרָה שֶׁל יְתוּמִים בְּמִקּוֹם שִׁישׁ סַפְנַת דְּרָכִים וְסִפְק אֹנֶס כּו' וּמכ"ש בנ"ד בְּהַלְוָאָה לִישְׁמַעְאֵלִים וְעֶסְק הִיָּה הוּא עֲלוּל לְכַמָּה עֲלִילוֹת רִשְׁעֵי אֶף אַחַר כִּמָּה שָׁנִים וְאִינָם יְכוּלִין לְנַגּוֹשׁ אֶת הַנּוֹשִׁים כִּי פֶן וְאוּלֵי יַעֲלִילוּ בְּרִשְׁעֵי שִׁיכְלָה הַקָּרֵן עִם הַרִיבִית כִּי כָּל אֲגַב גְּבִיָּה בְּעֵי וְכָל אֲשֶׁרֵי אֶסְפֵּק אֶתִּי סִפְק לֹא אֶתִּי וּמכ"ש בְּחֻבוֹת בֵּין הַגּוֹיִם.

וּגְדוּלָה מְזוּ כְּתַב ה"ה הַמְבִי"ט בְּתִשְׁוֵי ח"ב ס' ע"א דָּף ל"ו וְהִבִּיא לְשׁוֹן הָרַב תְּרוּמַת הַדָּשָׁן דְּהַסְבָּרָא הִיָּתָה נוֹתְנַת דְּמַפְלַ מְלוּנָה שֶׁל רִיבִית לֹא יִתְנוּ מִס בְּסִפְק אֶתִּי סִפְק לֹא אֶתִּי דְּכָל פְּנוּנַת הַיְשְׁמַעְאֵלִים לְהַפְקִיעַ אֶת הַפֶּל כּו' ע"ש וּק"ו בְּנֹזֵה שֶׁל ק"ו בְּמַעֲוֹת יְתוּמִים כִּי הַרְבֵּה חֲשׂוֹ חז"ל שִׁיְהִיָּה מְמוֹן הַיְתוּמִים בְּטוֹחַ וּע"ז נֶאֱמַר בּוֹצִינָא טְבָא מְקַרָּא וְהַשְּׁוֹתְרָה הַחֵי קִיבֵל עֲלָיו כָּל הָאֲחֻרִיּוֹת ע"פ דְּבָרֵי הַפְּשָׁרִים הֵן מִכִּמָּה שָׁנִים שֶׁעָבְרוּ וְהֵן לְהַבָּא וְשִׁלְמִים וְכֵן רַבִּים הֵמָּה רְאוּ כֵן תְּמָהוּ עַל אֲשֶׁר קִיבֵל עֲלָיו הַשְּׁוֹתְרָה הַחֵי הַעוֹל הַכְּבֵד הִיָּה וּבִפְרֵט שְׁנַפְטֵר הַשְּׁוֹתְרָה הַמְנוּחַ וְאִזּוּ יֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְעִידֵי שְׁקָרִים שִׁיעִידוּ בַעַשׂ"ג שֶׁקִּבֵּל הַמְנוּחַ הַקָּרֵן וְגַם נִתְנוּ לוֹ רִיבִית וְיָיִךְ יִכְחִישֵׁם כִּי אֵין הַמַּת יְכוּל לְהַכְחִישׁ אֶת הַחֵי וּבְהִיּוֹתוֹ בְּחַיִּים חֵיּוֹתוֹ אֵין אָדָם מַעֲיִז פְּנִיּוֹ בְּפָנֵי בַעַל חוּבוֹ וּמִשְׂא"כ לְאַחַר מִיתָה.

וּבִיּוֹתֵר שֶׁבֵּן"ד אֵין מִי שִׁיְטָרִיחַ אֶת עַצְמוֹ עֲבוּר הַיְתוּם כִּי שְׁלִשָּׁה אַפּוֹטְרוֹפְסִים מִיָּנָה הָאֲחֻד הִיא אֶלְמָנוּתוֹ וְאִינָה יוֹדַעַת כָּלֵל בְּעֶסְק מִשְׂא וּמִתָּן וְאִבֵי זְקִינּוֹ שֶׁל הַיְתוּם הוּא זְקֵן וְטָרוּד וּע"י זֶה יְכַלָּה הַקָּרֵן שֶׁל הַיְתוּם וְאִם יֵאמְרוּ לְשַׁכְּוֹר אִינָה אִישׁ מְמָמוֹן הַיְתוּם פְּשִׁיטָא שִׁיכְלָה מְמוֹן שֶׁל הַיְתוּם וְכֹאֲשֶׁר טָעַן בְּאַמַּת הַשְּׁוֹתְרָה הַחֵי.

זֹאת תּוֹרַת הַעוֹלָה מְכָל מ"ש לְעִיל שֶׁהַפֶּשֶׁר הַנּוֹזֵה הוּא בְּתוֹקְפוֹ וּבְגְבוּרָתוֹ וּבְחֻזְקוֹ מִכִּמָּה טְעָמִים הַמְבֹנְאָרִים בְּפֶסֶק הִיָּה וְהַעֲיָקָר שֶׁאֲנַחְנוּ אֲבִיָּהֶם שֶׁל יְתוּמִים מְצָאנוּ רְאוּנוּ שֶׁהַפֶּשֶׁר הַנּוֹזֵה הוּא טוֹבַת הַיְתוּם מְצִידֵי צְדָדִים דְּמָה שֶׁפּוֹגֵם בְּעוֹר מְשַׁבִּיחַ בְּבִשְׁרָ וּמָה שֶׁפּוֹגֵם בַּצ"ל מְשַׁבִּיחַ בְּנִבְי"ה וּבִנ"ד אֶף שִׁישׁ לְהַיְתוּם קִצְת מְנִיעַת רִינוּחַ בְּאִשֶּׁר שֶׁהַקָּרֵן שְׁלוֹ הוּא בְּטוֹחַ וְאִינוּ מְנוּחַ עַל קָרֵן הַצְּבִי וּבּוֹצִינָא טְבָא מְקַרָּא זוּלַת הָאֲחֻרִיּוֹת אֲשֶׁר מְקַבֵּל עֲלָיו שְׁוֹתְרָה הַחֵי אֲשֶׁר עַד הִנָּה הִיָּה לוֹ הַיְזֵק לְאַלְפֵי מַחְמַת הָאֲחֻרִיּוֹת הַנּוֹזֵה וְזֶהוּ טוֹבַת הַיְתוּם בְּנֹדָאֵי בְּלֵי שׁוּם סִפְק וְאוֹדוֹת הַנְּאָמְנוֹת שְׁלוֹ כִּבָּר כְּתַבְנוּ דֵּי וְהוֹתֵר וְהוֹכְחָנוּ מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים הַנּוֹזֵה וְגַם מִתּוֹךְ דְּבָרֵי שְׁטֵר הַשְּׁוֹתְפוֹת וְהַצּוּאָה שֶׁהַנְּאָמְנוֹת הַמְבֹנְאָר שֵׁם פִּירוּשׁוֹ בְּלֹא שְׁבוּעָה וְאִינוּ הוֹחֲזֵק כְּפָרֵן כָּלֵל וְלֹא הוֹרַע הַנְּאָמְנוֹת שְׁלוֹ כְּלוּם.

אֶף בְּאִשֶּׁר שֶׁכִּבָּר כְּתַב הַרְמַב"ם ז"ל גְּבִי אַפּוֹט'. שֶׁמִּיָּנָהוּ ב"ד שֶׁאֵע"פ שְׂאִינוּ צָרִיךְ לִיתֵן חֲשָׁבוֹן מ"מ צָרִיךְ לְזַקְדָּק וּלְהַזְהֵר הַרְבֵּה מְאֹבִיָּהֶם שֶׁל הַיְתוּמִים שֶׁהוּא רוֹכֵב עַרְבוּת וְה"ה בִּנ"ד וּבִפְרֵט שְׂאֵנוּ מְנוּזָהרִים וְעוֹמְדִים מִפִּי רוּעָה נֶאֱמָן שְׂאֵמֵר וְהִיָּתָם נְקִיִּים מִי"י וּמִיִּשְׂרָאֵל בְּכֵן גְּזַרְנוּ עַל הַשְּׁוֹתְרָה הַחֵי שִׁיעֲשֵׂה נְקִיּוֹת שְׁלוֹ בְּפָנֵי הָאַפּוֹטְרוֹפְסִים אוֹ בְּפָנֵי הַב"ד וְיִשְׁבַּע שֶׁהַחֲשָׁבוֹן הַסֵּף אֲשֶׁר מְסַר לִיד הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׂאוֹתוֹ הַחֲשָׁבוֹן הוּא חוּב גְּמוּר וְאַמִּיתִי מִהַקְבָּלוֹת אֲשֶׁר קִיבֵל הַמְנוּחַ רְאוּבֵן הַנּוֹזֵה וְאוֹתוֹ הַסֵּף לֹא נִחְשָׁב בְּשׁוּם חֲשָׁבוֹן רַק

שצריך לנפות זה הסף מעסק השותפות החדש אשר נעש' ביניהם ואז יהיה נקי מי"י ומישראל ואין להרהר אחריו ואף שמן הדין אינו מגיע לו שום שבועה וכמו שהארכנו בזה ואינו יכול לגלגל עליו שום גלגול שבועה מן העסקים הקודמים מפמה טעמים כי המדקדק בשטר שותפות שלהם ימצא מבואר נגלה שפטרן מן הגלגולים וזולת זה אין לגלגל עליו בשבועה הזאת.

ודומה למ"ש בגמ' פ' כל הנשבעים א"ר הונא לכל מגלגלים חוץ משכיר שאין מגלגלין וכתבו התוספות שם ד"ה לכל מגלגלין חוץ כו' פי' ריצב"א כו' דדוקא נקט שכיר משום דשבועתו אינו אלא להפיס דעתו לא חיבוהו כ"כ שיכול לגלגל עליו כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד דשבועה הזאת אינו אלא לעשות נקיות שיהיה נקי מי"י ומישראל שלא מן הדין ועיין עוד מזה בת"ה סי' שכ"ז גבי הא דאין מגלגלין על מי שנהפכה עליו שבועה וא"כ מפל הלין טעמים פשוט הוא שאין לגלגל עליו בשבועה זו ופטורים ומסולקים הם זה מזה מחמת עסק השותפות ויקיים כל א' מהצדדים מה שמבואר בגזרת הפשרנים אשר בינך כל אחד ואחד ויהיו האפטרופסים יחד באהבה ושלום וריעות לטובת היתום ואז יהיה משפורתה כפולה מאבי היתומים הוא האל הרוכב בערבות כ"ד פי' המדבר בצדק ובמשפט תפדה ציון וירושלים אנכי עפר ואפרניים מבית אהרן מוילנא: שאלה קלד נשאלתי לחוות את דעתי החלושה במ"ש התוס' ריש פ' כה"ג דסנהדרין ונ"ל כ"ג דן פשיטא פלומר למה לי למיתני דן כו'.

הנה יש לדקדק מה באו ללמדנו דהא פשיטא דשמעתתא הכי הוא וי"ל משום דלפום ריהטא דשמעתתא איפא למידק אמאי לא פריף מדן ודנין אלא מדן לחודיה משמע דהמקשן היה יודע דדנין אותו איצטריך ליה ואפ"ה היה קשה לו למה לי למיתני דן דלא מסתבר ליה לתרץ דתנא רישא דן אגב סיפא דדנין וא"כ היה קשה מאד חידוש לו התרצן דנין אותו איצטריכ' ליה ועוד היה קשה מאי פריף תו נמי פשיטא הלא המקשן מתחלת דבריו דלא פריף מדנין משמע דהוי ס"ל דדנין איצטריך ומפח אלו קושיות היינו מפרשים פנונת הסוגיא דהכין הוא דקמפרש פי' דמתני' ולאו קושיא הוא וה"ק כ"ג דן פשיטא ודנין אותואיצטריכא ליה ופריף הא נמי פשיטא ולאפוקי פי' זה כתבו התוספות דלאו פי' דמתני' הוא אלא קושיא היא פלומר למה ליה למיתני דן ומשני דנין איצטריכא לי' וטעמיהו דאין לשנות פי' הסוגיא פדכתבתי לעיל משום קושיא דדניקין דלא פריף מדן ודנין דהכין הוא אורחא דתלמודא למידק חדא בחדא וכתבו עוד ופריף הא נמי פשיטא פלומר פיון דפשיטא ליה דדן כו' פנונתם דלא נימא דעיקר קושיות הגמ' הוא משום דה"ל למיתני כ"ג דנין אותו ודן דאי הוי תנא הכי לא היה במתני' קושיא פשיטא אלא בסיפ' דתנא דן והיינו מתרצים דדנין אותו פרישא איצטריך ליה ותנא סיפא אגב רישא אבל השתא דתנא דן ודנין אותו יש ב' קושיות על פשיטא א' פרישא ל"ל למיתני דן ואי אמרת דסיפ' דדנין אותו איצטריך ליה הא נמי פשיטא דדנין אותו ולאפוקי פי' זה כתבו דכוננת המקשן לומר דכיון דפשיט' לי' מסבר' דדן פשיטא נמי דדנין ורישא וסיפא לא איצטריכא פלל דמסבר' דענין דדן ודנין אותו.

וכתבו עוד ולאו משני דסד"א דאין דנין אותו ומתוך שאין דנין אותו הוא נמי אינו דן פנונתם מבוארת דלישני דאי מסבר' היינו אומר' לאידך גיסא דאין דנין אותו ומתוך

שָׁאִין דְּנִין אוֹתוֹ הוּא אֵינּוּ דִּן וְדָחוּ הַתּוֹס' סַבְר' זוֹ מְשׁוּם דְּאַפְתִּי הִי' לוֹ לְהַקְשׁוֹת לִיתְנִי דִּן לְבַד אֲלֵא וּדְאִי מְדַבְּרִיט הַתְּנָא תְּרַתִּי דִּן וְדִנִּין אוֹתוֹ ע"כ סְבָרָא זוֹ לִיתָא וְהַסְבָּר' אֲמִיתִית הוּא דִּדְן וְדִנִּין אוֹתוֹ זֶהוּ פְּנוּנַת הַתּוֹס'.

וְנוֹרְאוֹת נִפְלְאוֹתֵי אִיהּ דְּחוּ וְלֹא מְשַׁנֵּי כּו' מְשׁוּם דְּאַפְתִּי הִנּוּ פְּרִיָּה לִיתְנִי דִּן לְבַד אֲטוּ טְפִי עֲדִיף לִיהּ לֹאמַר דְּכּוֹלָא בְּבֵא הִיא פְּשִׁיט' דִּן וְדִנִּין וְקַתְנִי לֵה אִיִּדִי דְּסִיפֵא דְּמִלְּהּ מְשׁוּם דַּסְד"א דְּאִין דְּנִין אוֹתוֹ וּמִתּוֹךְ שָׁאִין דְּנִין אוֹתוֹ הוּא אֵינּוּ דִּן וְלֹא הִנֵּה קָשָׁה לִיהּ אֲלֵא תְּצִי בְּבֵא דְּדִנִּין אוֹתוֹ בְּלְבַד שֶׁהִיא פְּשִׁיטָא דְּנִלְמַד מִתְּלוּקָא דְּרִישָׁא דִּדְן הָא וּדְאִי דְּבָרִים הִלְלוּ קָשִׁים לְשׁוּמְעָם.

וְרִאִיתִי בְּתִשׁוּבַת ה"ה מֵהֶרֶש"ךְ ח"א דָּף פ"ב ע"ג שֶׁהַקְּשָׁה בְּמַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹס' וְלֹא מְשַׁנֵּי דַסְד"א כּו' דִּירְאָה מִדְּבָרֵיהֶם דְּמַסְבָּר' זוֹ אֲמַרִּינוּ דְּלֹא דִּן וְלֹא דְּנִין אוֹתוֹ וְזֶהוּ הֶפְּךָ תִּי' הַגַּמ' דְּמְשַׁנֵּי אִיִּדִי דְּבְעֵי לְמִיתְנֵי מְלָה לֹא דִּן וְלֹא דְּנִין עכ"ל ע"ש וְאֲנִי שִׁמְעֵתִי וְלֹא אֲבִין דְּוּדְאִי הַכִּין הוּא דְּקוּשְׁטָא דְּמִילְתִּי דְּהוּא הֶפְּךָ תִּי' הַגַּמ' וְזֹהִי פְּנוּנַת הַתּוֹס' לֹאמַר דְּהָא דְּלֹא מְשַׁנֵּי הַגַּמ' הֶפְּךָ מִמַּה שֶׁתִּירֵץ דְּתְנִי דִּן וְדִנִּין אִיִּדִי דְּמִלְּהּ מְשׁוּם דְּהִנֵּה קָשָׁה לִי לְאוֹתוֹ תִּירֵץ דְּלִיתְנִי דִּן לְחוּדִיהּ.

וּמַה שְׁנִלְע"ד נִכּוֹן דְּכּוֹנְנַת הַתּוֹס' שֶׁכָּתְבוּ וְלֹא מְשַׁנֵּי דַסְד"א כּו' פְּנוּנַתָּם לֹאמַר דְּאִי קָשָׁה לֵה דְּלִישְׁנֵי דְּמַסְבָּר' הֵינּוּ אוֹמְרִים דְּאִין דְּנִין אוֹתוֹ וּמִתּוֹךְ שָׁאִין דְּנִין אֵינּוּ דִּן וְא"כ אִיִּצְטְרִיכוּ שְׁפִיר לְמִיתְנֵי דִּן וְדִנִּין הָא וּדְאִי לִיתָא דְּלֹא שְׁנֵי הַכִּי בַּגַּמ' מְשׁוּם דְּאַפְתִּי הִנּוּ קָשִׁי' דְּלִיתְנֵי כ"ג דִּן בְּלְבַד וְחִלּוּקַת וְדִנִּין אוֹתוֹ דַּכ"ג תּוּ לֹא צְרִיָּה וְגַם חִלּוּקַת מְלָה לֹא דִּן וְלֹא דְּנִין אוֹתוֹ כּוֹלָה הִיא מִיּוֹתֶרֶת דְּפְשִׁיט' הִיא מַסְבָּר' דְּאִין דְּנִין וּמִתּוֹךְ שָׁאִין דְּנִין אוֹתוֹ אֵינּוּ דִּן אֲלֵא וּדְאִי ע"כ הַנְּצָרָה לְתֵרֵץ וְלֹאמַר דְּתְנִי לֵה אִיִּדִי דְּמִלְּהּ מְשׁוּם דְּהַסְבָּר' הִנּוּ אִיפְכ' פִּינוּ דְּפְשִׁיט' לִן דִּדְן פְּשִׁיטָא נְמִי דְּדִנִּין וְגַבִּי מְלָה אִיִּצְטְרִיכוּ לְלַמְדֵּינוּ דְּלֹא דִּן וְלֹא דְּנִין הֶפְּךָ הַסְבָּר' וְהַפְּלֵל הָעוֹלָה דְּלִפִּי תִירֵץ הַגַּמ' הַבְּב' דַּכ"ג דִּן וְדִנִּין אַגַּב סִיפֵא דְּמִלְּהּ הִיא שְׁנוּיָה וְהוּוּ שְׁקוּלִים דְּתְנָא שְׁתִּים דִּן וְדִנִּין דְּלֹא אִיִּצְטְרִיכוּ אַגַּב שְׁתִּים דְּמִלְּהּ דְּאִיִּצְטְרִיכוּ לֹאמַר לֹא דִּן וְלֹא דְּנִין הֶפְּךָ הַסְבָּר' אֲבָל אִי הִנּוּ מְשַׁנֵּי לְמִימַר הַתּוֹס' דַּסְד"א דְּאִין דְּנִין בְּחִלּוּקָה א' דַּכ"ג דִּן הִנּוּ סְגִי וְשִׁלְשָׁה חִלּוּקוֹת הַנְּשִׂאָרִים דְּהֵינּוּ [דְּנִין] דַּכ"ג וְדִן וְדִנִּין דְּמִלְּהּ הו"ל מְשַׁנֵּה שְׁאִינָה צְרִיכָה וְתִלְתָא אַגַּב חֲדָא לֹא תְנִי תְנָא.

כְּתִבוּ עוֹד וּמִיָּהוּ קָשָׁה גַבִּי מְלָה לִיתְנֵי לֹא דְּנִין וְיִדְעִינוּ שְׁפִיר דְּאֵינּוּ דִּן כּו' פְּנוּנַתָּם מְבֹאֶרֶת דְּקָשְׁיָא לְהוּ לְפִי מ"ש דְּהָא דְּלֹא מְשַׁנֵּי דַסְד"א כּו' מְשׁוּם דְּאַפְתִּי הִנּוּ פְּרִיָּה לִיתְנֵי דִּן לְבַד כּו' מֵהִיא טַעְמָא נְמִי קָשָׁה גַבִּי מְלָה דְּלִיתְנֵי לֹא דְּנִין אוֹתוֹ וּמִמִּילָא יִדְעִינוּ דְּאֵינּוּ דִּן וְא"כ חֲזַר הִדִּין שְׁהֵם ג' בְּבוֹת יִתְירוֹת אַגַּב חֲדָא שְׁהֵם דִּן וְדִנִּין דַּכ"ג הִלֵּא וְלֹא דִּן דְּמִלְּהּ וְתִירְצוּ דְּלֹא דְּמִי דְּוּדְאִי גַבִּי כִּהֵן דְּכִינוּ דְּבְרָאשִׁית דְּבְרִיו דְּקַתְנִי דִּן שְׁמַעִינוּ דְּדִנִּין אוֹתוֹ וְגַם שְׁמַעִינוּ דְּמִלְּהּ לֹא דִּן וְלֹא דְּנִין אוֹתוֹ הוּא קָשָׁה מִצַּד דְּלִיתְנֵי תִלְתָא בְּבִי דְּלֹא צְרִיכִי פִינוּ דְּכִבְרָה הֵם פְּשׁוּטִים מְלִשׁוֹן הַתְּנָא וְגַם מִן הַסְבָּרָא לְמֵאִי אִיִּצְטְרִיכוּ אֲבָל אִי אֲמַרְתָּ דְּהַסְבָּר' הוּא דִּדְן וְדִנִּין תְּנָא רִישָׁא דְּכִהֵן אַגַּב מְלָה וּבְמִלְּהּ עֲצֻמוֹ תְּנָא לֹא דִּן תְּחִלָּה וְאַח"כ תְּנִי דְּלֹא דְּנִין אוֹתוֹ דְּאֵינּוּ נְשִׁמְעָה מִחִלּוּקַת לֹא דִּן דְּהָא אִיפְשָׁר דְּהוּא אֵינּוּ דִּן אֲבָל דְּנִין אוֹתוֹ.

וְרִאִיתִי עוֹד לֵה"ה מֵהֶרֶש"ךְ שֶׁהַקְּשָׁה בַּמ"ש הַתּוֹס' וּמִיָּהוּ קָשָׁה גַבִּי מְלָה לִיתְנֵי לֹא דְּנִין כּו' דְּהִנֵּה לְהֵם לְהַקְשׁוֹת גַבִּי מְלָה דְּלִיתְנֵי לֹא דִּן בְּלְבַד וְשְׁמַעִינוּ דְּאִין דְּנִין אוֹתוֹ וְכַמ"ש

התוס' גבי פהו לעיל ובזה אין מקום לתירוץ התוס' הנז' ואני שמעתי ולא אבין דנדאי גבי מלך אי הוי תני לא דן בלבד לא הוי שמעינו דאין דנין אותו דה"א דטעמ' דאינו דן משום דלא תענה על וכמ"ש לקמן בגמ' וא"כ הו"א דאינו דן אכל דנין ומשא"כ גבי פהו פנין דתני דן שמעינו דדנין אותו וזהו פשוט.

ומ"ש עוד התוס' ועוד אגב דתני' כ"ג דן ודנין כו' הקשה ה"ה מהרש"ך דבגמ' משני דכ"ג הוא אידי דמלך ונראה דתני' זה של התוספות הוא לתירוץ השני של הגמ' ולא קשיא פתבו עוד וקא דלא שקיל וטרי בתלמוד' הכי משום דקא פשיט' דתני בסיפא אגב רישא ואין לדקדק דקא פתבו לעיל איפכ' ונ"ל דאפתי הנה פריה ליתני דן לבד ומינה ידעינו דדנין אותו וקלא פשיט' דתני סיפא אגב רישא משום דלעיל פנונתם להקשות דתלת בבי דסיפ' הוי יתירא ותלת בבי קדא לא תני תנא כמ"ש לעיל אכל הכא התוס' קיימי לתירוץ שני של דריש' דדן ודנין איצטריה וכינון דהו' איצטריה תנא גבי מלך לא דן קדא יתירא אגב כ"ג דתני דן ואגב דתני דנין תני גמי מעידין כו' פתבו עוד קף פי' הר"י טריו"ש ובחנם דחק לדקדק קף דנדאי בין גבי מלך בין גבי כ"ג יש חידוש כו' וא"ת אי הכי לישני בגמ' דאיצטריה למיתני כ"ג דן משום דאין דנין ומתוך שאין דנין אינו דן וכינון דאיצטריה למיתני כ"ג דן תני ואמאי משני אידי דבעי למיתני מלך ותו דגבי מלך גמי איכ' למיפרה דנין קף הקשה מהרש"ך ז"ל.

ואני שמעתי ולא אבין דנדאי קושיא זו הרגישו בה התוס' בסוף דבריהם שפתבו ואפ"ה אין להקשות אמאי לא משני דמשום הכי תני דן ודנין אותו דאדרבה לאידה גיסא אי לא הוי תני שום דבר בכ"ג ה"א דמסבך' דן ודנין.

איברא דאיפ' לאתמוהי דלא משני מידי במ"ש דאדרבה לאידה גיסא אי לא הוי תני שום דבר בכ"ג דהו"א מסבך' דן ודנין אותו וקלא סברות שקולות הן דאפשר לומר פנין דדן דנין ואפשר לומר פנין דאין דנין אותו אינו דן וא"כ הדרא קוש' דשפיר איצטריה ליה למיתני כ"ג דן ואמאי משני דתני גבי כ"ג אידי דמלך ולכן דברי הר"י טריוש נראין יותר דקא דלא משני הכי משום דהיה קשה ליתני כ"ג דן בלבד וכמ"ש לעיל.

ומה שנראה דהתוס' חולקים עם הר"י טריו"ש במלת' דסבך' התוס' סוכרים דיותר סבר' הוא לומר פנין דדן דנין אות' מלומר פנין דאין דנין דן דלישתמש אינש בכסא דמוקר' ולמחר ליתבר והר"י טריו"ש ס"ל דמסבך' מבחויז אין להכריח דטפי עדיף לומר דן ודנין אלא מסבך' מבחויז הדבר שקול דיש פנים לכאן ולכאן והיינו דפריה המקשה הא גמי פשיט' פלומר פנין דפשיט' לן דדן פשיט' לן דדנין פלומר דיש סבר' לומר פן וכינון שפן היכי אמרת דדנין איצטריכא ליה וקלא דן תלויה בדנין ומדברי התרצן משמע דהיינו יכולין לומר דדן ואינו דנין אותו וזה א"א אלא אם נאמר דן ודנין אותו ואם נאמר אין דנין אותו נאמר דאין דן והנלע"ד פתבתי: שאלה קלה נשאלתי לבאר לשון הרא"ש פ' הגזול קמא עלה צ"ט ע"ב דין י"ד א"ר אשי ל"ש אלא שנתן לחרש שיצה תיבה ומגדל כו' עד וכתב רב אלפס ז"ל ומסיק רבא דכ"ע אין און קונה בשבב כלי כו' עד ומיהו לאו ראיה היא דאיפ' למימר דפליגי בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף עכ"ל.

הנה דברי הרא"ש צריכין ביאור פי לכאורה דבריו תמוהים שכתב ומיהו לאו ראיה דאיפ' למימר דפליגי בישנה לשכירות כו' הלא מ"מ ראיתו ראיה חזקה היא דמ"מ

מְנוֹכַח לומר דאין אָנֹן קוֹנֵה כו' אף אם פְּלִיגֵי בִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת כו' וא"כ יִסְבְּרוּ חֻכְמִים דִּישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת מִתְחַלָּה וְעַד סוֹף וְאִם הָיָה סוֹבֵר דְּאָנֹן קוֹנֵה בְּשִׁבְחַת פְּלִי וְא"כ אֵין פֶּאן הַלְנוּאָה וְהִיתָה מְקוֹדֶשֶׁת וְלָמָּה סְבָרֵי חֻכְמִים דְּאִינָה מְקוֹדֶשֶׁת וְקוֹשְׁיָא זֹו מְקֻשָּׁה ג"כ בִּס' יִש"ש פ' הַגּוֹזֵל קָמָא דִּין כ"א ע"ש תְּשׁוּבָה גלע"ד לִישָׁב דִּלְק"מ וְה"פ מ"ש וּמִיָּהוּ לָאוּ רְאִיָּה ר"ל שְׁדוּחָה רְאִיתוּ שְׁהִכְרִיחַ דַּמְמ"נ מְנוֹכַח אוּ שִׁסְבְּרוּ כ"ע דְּאִין אָנֹן קוֹנֵה אוּ שִׁסְבְּרוּ חֻכְמִים דְּאִין אָנֹן קוֹנֵה וְע"ז פֶּתַב וּמִיָּהוּ לָאוּ רְאִיָּה דְּאִינָפ' לְמִימַר דְּפִלִּיגֵי בִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת כו' ר"ל דְּלָמָּה לְעוֹלָם דְּכ"ע סְבָרֵי דְּאָנֹן קוֹנֵה בְּשִׁבְחַת פְּלִי וּמָה שְׁקֻשָּׁה דְּלָמָּה סְבָרֵי חֻכְמִים דְּאִינָה מְקוֹדֶשֶׁת דִּי"ל דְּפִלִּיגֵי בִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת מִתְחַלָּה וְע"ס ר"ל לְעוֹלָם בְּאָנֹן קַבְּלוּ י"ל דְּקוֹנֵה בְּשִׁבְחַת פְּלִי מִשָּׂא"כ בְּשִׁכְרֵי יוֹם אֵינוּ קוֹנֵה בְּשִׁבְחַת פְּלִי וְכָאן אֵיירֵי בְּשִׁכְרֵי וְאֵינוּ קַבְּלוּ וְא"כ לֹא קָנָה הַפְּלִי וְיִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת מִתְחַלָּה וְעַד סוֹף וְא"כ הָיָה הַלְנוּאָה לְכֹן אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת וּדְבָרִים אֵלוּ מְנוֹכַחִים קֶצֶת מִדְּבָרֵי רִש"י פ' הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ דָּף מ"ח ע"ב ד"ה וְאִבְע"א דְּכ"ע יִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת כו' עַד פְּלוֹמַר הֵכָא בְּשִׁלָּא הַתְּנָה לְהִיּוֹת שְׁכִיר יוֹם אֵלָא קַבְּלוּ וּבְאָנֹן קַבְּלוּ קוֹנֵה בְּשִׁבְחַת פְּלִי וְזֵהוּ דַּעַת הָרָא"ש וְתַמְזִיָּה רַבָּה עַל דְּבָרֵי הָרַב בְּעַל יִש"ש שְׁלָא רְאָה דְּבָרֵי רִש"י וְחוֹלַק עַל דַּעַת הָרָא"ש בַּמ"ש וּמִיָּהוּ לָאוּ רְאִיָּה כו'.

וְשִׁמְעֵתִי שְׁבַס' מַעֲדָנֵי מְלֹךְ מְתַרְץ דְּבָרֵי הָרָא"ש בְּדֶרֶךְ הַנּוֹ' וְשִׁמְחֵתִי שְׁפִנּוֹנְתִי לְדַעַת הַגְּדוֹל אָמְנָם לֹא רְאִיתִי ס' הַנּוֹ'. וּמָה שְׁקֻשָּׁה קֶצֶת לְפִי מָה שְׁפִתְבָּתִי דְּבִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת קְמִיפְלִיגֵי וְאָנֹן קוֹנֵה כו' א"כ לָמָּה אָמַר בְּסוּגְלֵי דְּהַגּוֹזֵל דְּכ"ע אֵין אָנֹן קוֹנֵה וּפְלִיגֵי בִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת לִימָא דְּכ"ע אָנֹן קוֹנֵה וְכַמ"ש לְעֵיל דִּי"ל דְּהִיָּה קֻשָּׁה לִימָא מְסִינֵיעַ לְרַב אִסִּי וְדו"ק.

גַּם לְדַעַת הַרִש"ל גַּלְע"ד דְּהַקְשָׁה לוֹ עַל הָרָא"ש שְׁנָה הַפִּי אֵינוּ סוֹבֵל בְּדְבָרֵי בַּמ"ש וּמִיָּהוּ לָאוּ רְאִיָּה דְּאִינָפ' לְמִימַר דְּפִלִּיגֵי בִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת כו' דַּא"כ קֻשָּׁה הֵיאָךְ פֶּתַב הָרָא"ש מִתְחַלָּה וְנ"ל דְּאִין רְאִיָּה מְשָׁם דַּה"נ אָמַר רַבָּא כו' וְכֹן נְמִי אֵי סְבָרֵי אָנֹן קוֹנֵה בְּשִׁבְחַת פְּלִי כו' הָיָה מְקוֹדֶשֶׁת לְכ"ע עַכ"ל דְּהֵלָא הָרָא"ש יְכוֹל לְדַחוּת סְבָרָא זֹו דְּאָף אֵי סְבָרֵי כ"ע דַּאק"ב פְּלִי מ"מ אִינָפָא לְמִימַר [דְּפִלִּיגֵי] בִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת מִתְחַלָּה וְע"ס וְכַמוֹ שְׁדַחָה הָרָא"ש בְּסוֹפּוֹ בַּמ"ש וְנ"ל לְהַבִּיא רְאִיָּה דְּאֵי פְּלִיגֵי כו' ע"ש וְזֵהוּ פְּנוּנַת רִש"ל בִּיש"ש דְּהֵלָא רְאִיָּה חֲזָקָה הֵיא וְאֵין לומר כַּמ"ש דְּהֵינּוּ כְּמוֹ שְׁדַחָה הָרָא"ש וְסָבַר פְּדַעַת רִש"י בְּקִידוּשֵׁין דְּפִלִּיגֵי בִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת כו' דַּא"כ קֻשָּׁה הֵיאָךְ פֶּתַב הָרָא"ש מִתְחַלָּה וְנ"ל דְּאֵין רְאִיָּה מְשָׁם כו' וְכֹן נְמִי אֵי סְבָרֵי אָנֹן קוֹנֵה בְּשִׁבְחַת פְּלִי הָיָה מְקוֹדֶשֶׁת לְכ"ע כו' ה"ל לְהָרָא"ש לְדַחוּת כְּמוֹ שְׁדַחָה בְּסוֹף דִּי"ל דְּפִלִּיגֵי בִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת וְכָאן לֹא אֵיירֵי בְּקַבְּלוּת אֵלָא מְנוֹכַח דְּלֹא סָבַר הָרָא"ש פְּדַעַת רִש"י בְּקִידוּשֵׁין לְכֹן מְקֻשָּׁה רִש"ל דִּלְפ"ז רְאִיתוּ רְאִיָּה חֲזָקָה כַּמ"ש הָרָא"ש נ"ל לְהַבִּיא רְאִיָּה מַמ"נ כו' וְאֵין רְאִיתוּ פְּלוּם בַּמ"ש דְּפִלִּיגֵי בִישְׁנָה לְשִׁכְרוֹת כו' (וְעֵינֵין בְּחִידוּשֵׁי רִש"א פ' הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ מָה שְׁמַקְשָׁה בְּזָה עַל הָרָא"ש בְּקִידוּשֵׁין וְתַמְזִיָּה לִי עֲלִיו שְׁאִינוּ מְזַפִּיר פְּלוּם מ"ש הָרָא"ש בַּב"ק).

וּבְאָמַת יֵשׁ לִישָׁב דַּעַת הָרָא"ש שְׁאִינוּ קֻשָּׁה פְּלוּם קוֹשְׁתֵי רִש"ל בִּיש"ש שְׁמִתְחַלָּה פֶּתַב הָרָא"ש וְנ"ל דְּאֵין רְאִיָּה מְשָׁם כו' וְכֹן נְמִי אֵי סְבָרֵי אָנֹן ק"ב פְּלִי לְפִי שְׁדַעַת רִש"י בְּקִידוּשֵׁין אֵינוּ מְנוֹכַח דְּגַבֵּי שְׁכִיר יוֹם לֹא אָמְרִינֵן אַקב"כ דִּי"ל דְּגַם גַּבֵּי שְׁכִיר יוֹם אָמְרִינֵן

אק"ב פלי וזיל הכי קמדחי ליה כו' ונהו שפתיב הרא"ש ונ"ל דאין ראיה משם כו' וכן נמי אי סברי אקב"כ הוי מקודשת לכ"ע מאי אמרת דפליגי בישנ' לשכירות כו' די"ל דגם אי אמרינן דפליגי בישנ' לשכירות י"ל דקנה הפלי ונהו מקודשת לכ"ע וא"כ ראיית הרי"ף אינו ראיה במ"ש לדחות דברי רב אפי הויל ונאמר לכ"ע אין אקב"כ נאח"פ פתיב הרא"ש נ"ל להביא ראיה (דדעת הרי"ף נכונים הם) דאי פליגי באומן קונה א"כ הלכה פתקמים וא"כ אף לפי סברא זו דגם גבי שכירות אמרי' אומן קונה כו' מ"מ הלכה פתקמים דאינ' מקודש' נאח"פ פתיב הרא"ש ומיהו לאו ראיה דאיכ' למימר דפליגי בישנ' לשכירות כו' ור"ל דדעת הרי"ף אינם נכונים דיש לדחות דפליגי בשכירות וגבי שכירות לא אמרי' אקב"כ וכדעת רש"י וכ"ע סברי דאקב"כ וזיל הכי קמדחי ליה כו' והוכחת הרי"ף אינה הוכחה ודו"ק היטב.

איברא נלע"ד לישוב בדרה אחר דברי הרא"ש הנז' ונדקדק תחלה בדברי הרי"ף והתוס' והרא"ש מה שיש לדקדק בדבריהם, במ"ש הרי"ף ומסיק אמר רבא דכ"ע אין אומן קונה וכן הלכת' למה אינו מוכיח הרי"ף דהכי הלכת' מפח דמסתמ' הלכה פתקמים אף אם פליגי באומן קונה יסברו חכמים דאין אומן קונה, וכן קשה קושיא בדברי התוס' מ"ש ואין ראיה משם לפסק הלכה מזה שאמר דכ"ע ישנה לשכירות כו' קשה ג"כ הלא אף אם פליגי בישנ' לשכירות יסברו חכמים דישנ' לשכירות כו' והלכה פתקמים אלא מוכרחים אנו לומר דהתוס' והרי"ף סוברים דז"א מוכרח באם שחולקים בישנה לשכירות או באומן קונה ויסברו חכמים דישנה לשכירות או אומן קונה דיהיה הלכה פן די"ל דהלכה כר"מ וכמו שפסק באמת ר"ת והטור לפי דעת הרא"ש דהלכה דאומן קונה בשבח פלי ועיין בטא"ע סי' כ"ח וכמ"ש הרא"ש בקידושין הנ"ל שמיביא דעת ר"ת באחרונה אבל דעת הרא"ש חולק בזה על הרי"ף והתוספות וסובר דאף אם פליגי ויסברו חכמים דאין אומן קונה הלכה פתקמים.

ומעתה מבוארים דברי הרא"ש היטב דמתחלה חולק על דברי הרי"ף מפח סברת התוספות וכתב ונ"ל דאין ראיה כו' היינו לפי סברת הרי"ף דמוכח דהלכה פן מפח שאמר כ"ע אין אומן קונה כו' נאח"פ פתיב הרא"ש ונ"ל להביא ראיה לפי שהרא"ש סובר דזה א"א לומר דהלכה כר"מ רק פתקמים וא"כ מ"מ נמוכח דאין אומן קונה כו' וא"כ אינו קשה דאי אפשר לאוקמי' בע"א פי הוכחת הרא"ש אינו מסוגל' דגמ' רק סבר' דנפשיה מ"מ"נ, נאח"פ פתיב הרא"ש ומיהו לאו ראיה ר"ל אף שדחיתי תחלה סברת הרי"ף מפח דברי התוס' דהויל וא"א לאוקמי' בע"א לכן מוקי דכ"ע סברי דישנה לשכירות כו' מפח.

זה דחיתי דברי הרי"ף ע"ז פתיב ומיהו לאו ראיה ר"ל אותה דחזקה אינו ראיה מדברי התוס' דאיכ' למימר דפליגי בישנה לשכירות כו' וא"כ לפ"ז סברת הרי"ף די"ל דהלכה כר"מ למה מוקי ככ"ע למה לא מוקי דפליגי בישנה לשכירות וי"ל דהלכה כר"מ וא"כ מ"ש התוס' דאינו ראיה לפסק הלכה ז"א פי היא ראיה נכונה לפסק הלכה די"ל דפליגי בישנה לשכירות והלכה כר"מ והגמ': מוקי ככ"ע דסברי ישנה לשכירות וא"כ מוכח דהלכה פן ולפ"ז אין פאן שום דחזקה על דברי הרי"ף ודברי הרי"ף נכונים לפי סברתו דהויל ומוקי רבא דכ"ע סברי דאין אומן קונה ולמה אינו מוקי דפליגי באומן קונה וי"ל

דְּהִלְכָה כַר"מ אֶלָּא וּדְאֵי דְהִלְכָה דְאִין אֶמְנָן קוֹנָה וּדו"ק וְהַנְלַע"ד כְּתַבְתִּי: שְׁאֵלָה קְלוּ
נְשֵׂאֲלִיתִי בְּלִשׁוֹן הָרָא"ש בַּפ"ק דְּמַצִּיעָא עֲלֵה ו' ע"ב וְנ"ל לְעוֹלָם אִימָא לָךְ תְּקַפּוּ פְהוּ כּו'
וְהָכִי אַר"נ בַּפ' בֵּית פּוֹר גְּבִי מְרַחֵץ כּו' וְקִשָּׁה מְאִי מִיִּיתִי רֵאִי מְרַב נַחְמָן דְּאָמַר פְּלוּ
לְמַשְׁפִּיר דְּתַפְיֶסָה לֹא מְהַנִּי בְּטַעֲנַת סְפָק הָא ע"כ הָתָם לָאו מְטַעֲמָא דַּה"ל טַעֲנַת סְפָק לֹא
מְהַנִּי תַפְיֶסָה אֶלָּא מְטַעֲמָא קַרְקַע בְּחֻזְקַת בְּעֻלְיָה קִיָּמַת וְכַמ"ש הָרִי"ף שֵׁם דַּה"מ קַרְקַעִי
אַבְל בְּמַטְלָטְלִי מְהַנִּי תַפְיֶסָה וּמִיָּיתִי לִיה הָרָא"ש גּוּפְיָה הָתָם בַּפ' הַשְׁוֹאֵל וְאַפִּי אִי הָווּ
טוּעֲנִין הַשְׁוֹכֵר וְהַמְשַׁפִּיר בְּרִי הוּא דִּינָא הָכִי כְּדַמּוּכַח בַּפ' הַמְקַבֵּל עֲלֵה ק"י ע"א גְּבִי הָא
דְּפָרִיךְ הָתָם וְהָא קִיָּמָא לֹן הִלְכְתָא כְּנוֹתִיָּה דַּר"נ כּו' וּמְשַׁנֵּי הָתָם בְּמִילְתָּא דְלֹא עֲבִידָא
לְגִלוּנֵי כּו' וּמִיָּיתִי לֵה הָרִי"ף וְהָרָא"ש הָתָם אֶלְמָא דַּר"נ אָמַר לְמִילְתִּיָּה אַפִּי בְּטַעֲנַת בְּרִי
דַּאֲל"כ לֹא הָוִי פְּרִיךְ מִיָּדִי לְרַב כְּהֵנָּא וְעוֹד מְדַמְשַׁנֵּי הָתָם מִקְלָתָא דְעֲבִיד' לְגִלוּנֵי אֶלְמָא
דְּאִי הָוִי מִקְלָתָא דְלֹא עֲבִיד' לְגִלוּנֵי הָוִי מְפָקִינוּ מְהַמְלִנָּה אַף עַל גַּב דְּטוּעֵן בְּרִי וְכ"כ הָרָא"ש
גּוּפְיָה שֵׁם דְּאִם מְתוּ הַעֲדִים מְפָקִינוּ מִיַּד הַמְלָנָה א"כ ע"כ הָתָם טַעֲמָא הוּא מְשׁוּם דְּקַרְקַע
בְּחֻזְקַת בְּעֻלְיָה עוֹמְדַת אֶפִּילוּ טוּעֵן בְּרִי תְּשׁוּבָה נַלְע"ד דְּהַמְעַיִן שְׁפִיר בְּדַבְּרֵי הָרָא"ש
יִרְאָה דְּהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים דַּמ"ש הָרָא"ש דְּלֹא מְהַנִּי תַפְיֶסָה גְּבִי תְּפִסּוּ פְהוּ הִיָּינוּ אַחַר
שְׁנוּלְד הַסְּפָק וְאַהֲא הַבִּיא רְאִיָּה מְהָא דְּאָמַר ר"ל דְּאַפִּי בָּא בְּסוּף הַחֻזְדָּשׁ לְמַשְׁפִּיר וְטַעֲמָא
הוּא כְּמוֹ שְׁפִירֶש"י בַּפ' הַשְׁוֹאֵל כִּינּוּ דְּהַקַּרְקַע בְּחֻזְקַת בְּעֻלְיָה עוֹמְדַת א"כ הָוִי פְּאֵלוּ נוֹלְד
הַסְּפָק מִתְחִילַת הַחֻזְדָּשׁ דְּמָה שְׁדַר בְּבֵית הָוִי בְּחֻזְקַת הַמְשַׁפִּיר אַבְל אִי הָוִי מְטַלְטְלִין כְּגוֹן
שְׁשׁוּכֵר פְּרָה מְמַנּוּ וְכַא בְּסוּף הַחֻזְדָּשׁ פְּלוּ לְשׁוֹכֵר דְּהַסְּפָק נוֹלְד אַחַר שְׁתַּפְּס כְּבָר וְלִיכָּא
לְאוּקְמִיָּה בְּחֻזְקַת בְּעֻלְיָה וְטַעֲמָא כִּינּוּ דְּלֹא טַעֵן בְּרִי דְּמַסְפֵּק' תְּפִסּוּ וְלִכְּךָ אִם בָּא בְּתַחֲלַת
הַחֻזְדָּשׁ וְהַפְּרָה בְּיָדוֹ אִינוּ יָכוֹל לְתַפְסָה כִּינּוּ שְׁהַתְּפִיס' קוֹדֵם שְׁנוּלְד הַסְּפָק וְלִיכָּא טַעֲנַת
בְּרִי וְעַל כֵּן כְּתַב הָרָא"ש בַּפ' הַשְׁוֹאֵל דְּבְרֵי הָרִי"ף דְּאִם תְּפִסּוּ לֹא מְפָקִינוּ מִיָּנִיָּה דְּקָאִי אַהֲא
אִם בָּא בְּסוּף הַחֻזְדָּשׁ דְּהַתַּפְיֶסָה הִיא אַחַר שְׁנוּלְד הַסְּפָק דְּגְבִי מְטַלְטְלִין לֹא שְׁיָיְדָ לוֹמַר
בְּחֻזְקַת בְּעֻלְיָה עוֹמְדַת פְּשִׁיטָא דְּמְהַנִּי תַפְיֶסָה אַפִּי מְסַפִּיק'.

וְהָא דְּהַקְשָׁה מַעֲל"ת עַל שְׁהַגְּמ' דְּהַמְקַבֵּל מוּכַח דְּאִיָּירִי אַפִּי בְּטַעֲנַת בְּרִי לֹא מְהַנִּי גְּבִי
קַרְקַע מְטַעֲמָא דְּקַרְקַע בְּחֻזְקַת בְּעֻלְיָה עוֹמְדַת אַף שְׁהַאֲמַת כֵּן הוּא דְּסַתְמָא דַּגְמ' אִיָּירִי בְּטוּעֵן
טַעֲנַת בְּרִי דְּהָא אִיכָּא עֲדִים שְׁיָבוֹאוּ וְיַעֲזִידוּ כְּדֵאִית' בַּגְמ' א"כ מְסַתְמָא גַּם הַבַּעַל דְּבָר הוּא
יּוֹדַע הַאֲמַת מ"מ נִרְאָה דְּאִין כָּאן קוֹשְׁי' כִּלְל דְּהָא פְּשִׁיט' הוּא דְּהַגְמָר' אִיָּירִי שְׁיָדוּעַ לְכָל
הָעוֹלָם שְׁנִכְנַס בְּחֻזְקָה לְאַכְוֹל הַפִּירוֹת וְלִיכָּא לְהַמְלָנָה שׁוּם מְגוּ בְּעוֹלָם דַּאֲל"כ יְהֵא נְאָמָן
הַמְלָנָה בְּמַגּוּ, וְאַל יִתְעַקֵּשׁ הַמְתַּעַקֵּשׁ עַל זֶה כִּי כֵּן מְבֹאֵר בְּהַדְּבָא בְּתַשׁוּבַת הָרִי"ב שׁוּא"כ
פְּשׁוּט הוּא אִם יִקְחַ אָדָם חֲפֵץ מִחֲבִירוֹ בְּפָנֵי עֲדִים וְרָאָה אוֹתוֹ בְּיָדוֹ דְּלִיכָּא מְגוּ פְּשִׁיטָא
דְּאִינוּ נְאָמָן לוֹמַר שְׁקִנְיָה אוֹתוֹ מִיָּדוֹ כְּבָר וְצָרִיךְ לְהַחֲזִיר לְיָדוֹ א"כ ה"ה בַּנ"ד (אִי מְתוּ
הַעֲדִים אוּ הִלְכוּ לְמַד"ה) מְאִי מוּעִיל טַעֲנַת בְּרִי כִּינּוּ שְׁיָדוּעַ לְכָל שְׁאֵכֵל הַפִּירוֹת בְּחֻזְקָה
וְלֹא הַחֲזִירוֹ לוֹ וְכַהֲא אֶפִּילוּ רַב כְּהֵנָּא מוֹדָה אֶלָּא ע"כ צ"ל דְּהַטַּעֲמָא הוּא כִּינּוּ דְּהוּא בָּא
בְּטַעֲנָה מְלִישְׁנָא דְּשְׁטָרָא דְּכַתְבּוּ בּוֹ שְׁנִין סַתְמָא וְהַמְלָנָה אִינוּ יָכוֹל לְבָרַר דְּפִירוּשׁ לִישְׁנָא
דְּשְׁטָרָא הוּא כֵּן וּמְסַפִּיק' בָּא לְתַפְסּוּ דְּהִיָּינוּ סְפִיקָא דְּפִירוּשׁ הַשְׁטָר אִינוּ יָכוֹל לְבָרַר שְׁהַפִּי'
הוּא עַל ג' שְׁנִים וְקַרְקַע בְּחֻזְקַת בְּעֻלְיָה עוֹמְדַת וְהָוִי פְּאֵלוּ נוֹלְד הַסְּפָק קוֹדֵם אִינוּ נְאָמָן
א"כ שְׁפִיר קָאֲמַר הָרָא"ש דְּהַטַּעֲמָא הוּא מְשׁוּם סְפִיקָא וְזֶהוּ בְּרוּר וְהַנְלַע"ד כְּתַבְתִּי: שְׁאֵלָה
קְלוּ מַעֲשָׂה בָּא לְיָדֵי רְאוּבוּן עֲשָׂה מְקַח עִם שְׁמַעוֹן לְהַעֲמִיד לוֹ סְחוּרָה לְזִמְן קְצוּב וְנִתְקַשְׁר

בקנס גדול ובת"כ בפ"מ באם שיצבור הזמן ולא יועיל לו שום אונס וג"כ נתן לו משכון על הקנס ותוף זה הזמן או ביום דמישלם הזמן קודם שעבר הזמן בא לוי ואמר אני שמעתי וברור לי שלא יבא שמעון לזמן שימיינם המקח ואח"כ תרצה ליקח הקנס ממנו בכן אני מוכן להעמיד לך המקח והסחורות מה שמחוייב להעמיד לך שמעון כפי המקח שלו כדי שלא יהיה לך אח"כ שום דין ודברים על שמעון עבור הקנס וראובן משיב לאו בעל דברים דידי את הלא אין אתה שליח שלו ובכן יורנו מוריגו הדין עם מי ושכמ"ה תשובה צ"ע אם אמרי' זכין לאדם שלא בפניו במקום שפא לחייב לאחרים בזכיה הנה בטח"מ סי' פ"א סעיף ל' כתב וז"ל וכתב בעה"ת ראובן שאמר לשמעון חייב אתה ענה ללוי ואמר לשמעון כן כו' עד ואע"פ שלא בא ראובן בהרשאת לוי כו' ע"ש ומוכח דזכין לאדם שלא בפניו אף במקום שפא להתחייב ע"ש ויש קצת להביא ראיה מפ"ק דקידושין ע"ה כ"ג ע"א גבי עבד פנעני קונה עצמו בכסף ע"י אחרים כו' שלא מדעתו כו' ומשני רבא כסף קבלת רבו גרמה לו שטר קבלת אחרים גרמה לו ור"ל גבי כסף הואיל ואחרים נותנים כסף לאדון ופודין את העבד להוציאו לחירות אע"ג דר"מ סבר חוב הוא לעבד שיוצא לחירות מ"מ חבין לו שלא בפניו פינו שאתרים עוסקים בטובת האדון ואם ממילא יצא חוב לעבד אין לחוש ע"ש בפירש"י וא"כ בנ"ד יש ללמוד דאם הוא זכות לחבירו שלא בפניו כו' ודו"ק ועיין בתשוב' הריב"ש סי' מדין זה.

שוב במעשה הנ"ל בא שמעון ולא העמיד לו הסחורות דהיינו שפא ביומא דמישלם הזמן בלא סחורה ובאותו היום הנכרח ראובן לברוח מהעיר עם כל בני העיר מחמת השונא והנכרח להניח כל אשר לו בביתו בתוף המהפכה גם הסחורות שהיה לו מקדם וראובן תובע הקנס ממנו דהיינו שפא ראובן להחזיק במשכון ושמעון טוען ב' טענות הא' שהרי לוי עמד במקומי ורצה ליתן לך הסחורות תוף הזמן וכנ"ל ועוד טוען שהרי אם הבאתי לך הסחורה לזמן אזי הנכרחת להניח הסחורה בתוף המהפכה כדרך שאר סחורה.

נראה שטענה שניה יש לדמות למ"ש בגמ' דהמקבל המקבל שדה מחבירו ונשדפה אם מפת מדינה כו' ואמרי' בגמ' אלו זרעת הוי מקנים בי לא יבשו בעת רעה כו' ואי נשדפו שאר שדותיו של חוכר כו' ע"ש בגמ' אכל צ"ע.

ועיין בגמ' דהגוזל גבי שדה שנטלו מסיקין אם מפת מדינה כו' ע"ש: שאלה קלח לשון התוספתא סוף מס' ב"מ אם היה בלן או ספר או נחתום והגיע ערב הרגל רוצה לילך לביתו מעכבין עליו עד שישאר או עד שיצמיד אחר במקומו ע"כ.

הנה דברי תמוהים דלמה כופין אותו אין לומר שהוא שכיר או קבלן וה"ל כדבר האבד כמו גבי משרתת שכתב בת"ה סי' שכ"ט דמשרתת אצל בעה"ב נקרא דבר האבד וא"כ הלא מ"מ קשה הלא אף בדבר האבד לא אמרי' רק שזכר עליהן או מטען וכמ"ש בגמ' בפ' האונגין וגם בטח"מ סי' של"ג ושל"ד אף שלדברי הפוסקים בדבר האבד אם חוזר בו מחייב לשלם ההפסד מדינא דגרמי היינו דוקא בדבר האבד של ממון משא"כ בדבר אבד שאינו של ממון פטור וכמ"ש בת"ה הנז' ונהביאו הרב בעל המפה בהג"ה סי' של"ד.

ואיפא למיזק אי איירי התוספתא הנ"ל בשכיר או קבלן א"כ מאי ראיה מביא בהגהות מיימוני פ"א מהל' תפלה וגם בתשובת מהר"ם דפוס פראג סי' תתרי"ו דאם רוצה א'

מהן לצאת מהעיר קודם ימים נוראים ואין שם אלא מנגן מצומצם כופין אותו שיעמיד אחר במקומו ומביא ראיה מן התוספת' זו הלא התוספת' הנ"ל איירי בשכיר וקבלן.

הנה קושיא זו יש לישב דראייתו הוא הלא גבי שכיר או קבלן שאין הגוף משועבד ויכול לחזור ומ"מ בדבר האבד שאינו ממון כגון ערב הרגל כופין אותו שישאיר או שיעמיד אחר וא"כ ה"ה בנ"ד גבי עיר שאין בה אלא מנגן מצומצם אמנם גוף הדין תמוה וע"ק הלא.

שם בתוספתא איירי בכופין זה את זה הבני עיר כו' וע"ז מביא הדין דבבבן או סופר ושם לא איירי בשכיר ויש רוצין להעמיד התוספתא הנ"ל בשכיר או קבלן והוי כדבר האבד ומתוה זה רוצים לומר דגם בפועל או קבלן או משכנת דאמרינן בגמ' שוכר עליהן או מטען היינו פשיכול להטעותו או להשכיר פועלים אבל אם אין מוצאי תמורתו ואינו יכול להטעותו כופין את הפועל או קבלן לגמור מלאכתו בדבר האבד, אבל לענ"ד ז"א חדא דגבי דבר האבד שאינו של ממון כגון מלמד וכדומה לזה כ"ע מודים דאינו חייב פלום וא"כ ה"ה גבי בלן או ספר וא"כ למה כתב בתוספת' שייכול לכפותו שישאיר או שיעמיד אחר תחתיו וע"ק לפי הדיעות שהביא בפוסקים הנז' ובפרט בת"ה הנז' דגם בדבר האבד של ממון אין כופין אותו אלא כדי שיעור שתפס ב"ה השכירות משל פועל או הבבן אבל אם תפס איזה חבילה השכיר מחוייב להחזיר לו אף שמלאכתו נפסד והאיך יעלה בדעתו שיכופו איתו לגמרי שמחוייב לעשות מלאכתו הלא אם יכול לכופו בגופו שמחוייב לגמור מלאכתו ואיך יחוייב להחזיר לו החבילה שבידו וזה דבר שאין לו שחר וז"א סברא שייחולקו הפוסקים בזה אם יכול לכופו בגופו דהיינו לפי סברא הנ"ל שמחוייב להחזיר לו החבילה ואינו מחוייב פלום מדיני דגרמי חולקת על התוספתא וסוברת דאין כופין אותו בגופו שיגמור מלאכתו וזהו דבר תימה ודו"ק.

ועיין בתשובת מהריק"ו מדינים אלו בסי' קל"ג ובתשו' מהרי"ל ובתשובת הריב"ש: שאלה קלט כתב הרב הב"י בטח"מ סי' קמ"ג בשם הנ"י וז"ל כתב הנ"י ומשמע מהקא דא"צ שיהיה המערער פל שלש במקום שיוכל למחות כו' עכ"ל.

הנה עיינתי בנ"י ופי' בגמ' במאי דקאמר דכל שתא ושתא אתית כו' בשלמא אם לא היית בא אלא בשנים ראשונים ולא בג' הנה לה תי' דדעתך הנה למחות בסוף כו' ש"מ אפי' הנה מתחלה במקום שיוכל למחות כיון דלבסוף הוא במקום שאינו יוכל למחות לא הוי חזקה אלא דקשה לפ"ז גם נוכל לדקדק איפכא דאם הנה מתחלה במקום שאינו יכול ולבסוף במקום שייכול דלא תיהוי חזקה מדהוצרך למימר פל שתא ושתא פי' אפי' שנים הראשונים ונוכל נמי לומר בשלמא פדלעיל.

ולענ"ד להביא ראיה ברורה מגמ' דכתובות עלה י"ז ע"ב דקאמר ולוקמיה כגון שהחזיק ב' בפניו וא' שלא בפניו דלא הוי חזקה וכגון שברח כו' ש"מ אפי' הנה מתחלה במקום שייכול כיון דבסוף הוא במקום שאינו יכול לא הוי חזקה ומינה מדקאמר ב' בפניו וא' שלא בפניו ולא קאמר איפכא ב' שלא בפניו וא' בפניו ש"מ דאם הנה באופן זה הוי חזקה משום דהכל הולך אחר החזתו ודו"ק והנלע"ד פתבתי.

שאלה קמ לוקח שגילה בדעתו בשעת גמר המקח שקונה חפץ בשביל איש א' ולא התנה בפ' שאם לא ירצה ליקח איש האחר שיחזיר לו החפץ ועדיין לא נתן לו הלוקח מעות ואח"כ לא רצה האחר ליקח החפץ באומרו שיש לו חסרון קצת ואף שאינו נחשב לכלום ובכך יורנו מורינו ורבינו אם יוכל לחזור המקח או לא ושכרו פפול מן השמים נלע"ד הלכה ולמעשה דהמקח חוזר וצריך המוכר לקבלו אם לא נתן לו הלוקח עדיין המעות וראיה לזה ממוכר שגילה בדעתו למיסק לא"י ומכר קרקעותיו פדאיתא בגמ' דקידושין וביאור הטור והמחבר בח"מ סי' ר"ז וא"כ ה"ה בנ"ד וכ"כ מרן הב"י שם מחודש ל"א ונ"ל שם מוכר שום דבר וגילה דעתו שרוצה להוליכו למקום פלוני ששנה יותר ונל קודם שהוליכה יכול לחזור בו כמו מוכר נכסיו לעלות לא"י בפ' המוכר פירות עכ"ל.

ואף שיש לחלק דשם איירי בזל אבל נראה דכ"ש כשתולה בדע' אחרים וגילה בזה דעתו שלא רצה ליקח לעצמו ולא רצה אחר לקבלו דחוזר המקח ואע"ג דדינים הנז' איירי במוכר קרקעותיו אבל לא במטלטלים וכמ"ש הטור שם בשם רש"י והרב בעל המפה בהג"ה ס"ג מ"מ בלוקח אין חילוק בין מטלטלין לקרקעות וכמשמעות לשון הב"י הנז' דאיירי במטלטלי דכתב ורוצה להוליכו למקום אחר כו' וגם בפ' המוכר פירות איירי במקבל יין להוליך כו' הן אמת שהב"י ז"ל לא דק בזה במה שסתם בסי' ר"ז לכתוב בסתם שבפ' המוכר איתא דהלוקח שגילה דעתו שיוכל לחזור דהא בסי' ר"ל בטור סעיף ה' פתב דעת הר"י דדוקא במקבל יין בעיסקא אמרו בפ' המוכר דאם גילה דעתו דיוכל לחזור אבל בלוקח לא מהני בגילוי דעת וחילוק בין מוכר ללוקח שמקחו מקח גמור וכתב שם שר"ח ור"א לא חילקו שם והביא שם דע' הרמ"ה שהכריע דעת ג' בזה ע"ש וגם המ"מ פי"ז מהל' מכירה פתב ב' דעות בזה ולא הכריע ולעיל בסי' ר"ז אשתמיטתיה להרב הב"י מזה והסמ"ע מביאו בסי' ר"ל בקיצור לשון הטור דסי' ר"ז ובשלחן הטהור לא הזכיר לא בסי' ר"ז וסי' ר"ל וא"כ מספיקא לא מפיקין ממונא ודו"ק והנלע"ד פתבתי: שאלה קמא על אודות ההפרשות שהיה בין ראובן ושמעון כמבואר בטענותיהם ובכך נתרצו לב' אנשים מן השוק דלאו דינא גמירי שישאלו להלומדים הד"ת ועם מי הדין ובכך שאלו לא' שהי' חכם בעיניו וזיכה את החייב וחיוב את הזכאי וזה שיצא חייב צועק ככרוכיא למה אהיה נספה בלא משפט כי מה שנתרציתי על האנשים הנז' באופן שישאלו לד"ת ועכשיו לומדים אחרים הגידו לי שהדין עמי ובכך נשאלתי מפרנסי ומנהיגי הק"ק להוציא המשפט לאורה והדין עם מי.

תשובה איתא בתשו' הרא"ש פלל נ"ט סימן ו' וז"ל ועוד ילמדנו ראובן שהוציא בליטת עליותו לחוץ כו' ושמעון פבר הרחיק בנינו כי דנו להם להרחיק ולא שאלוני על פכה אם אני מחויב לומר לשמעון שלא הי' צריך להרחיק ושלום בנה יחיאל תשובה כו' עד ומצוה לומר לשמעון דאינו מחויב להרחיק דהשבת אבידה הוא פי טעו בדבר משנה וחזר הדין עכ"ל ועיין בטח"מ סימן קנ"ד וזכינו מתשובת הרא"ש הנז' דאף שכבר נעשה מעשה ששמעון הרחיק ואפ"ה פתב הרא"ש דהשבת אבידה הוא לומר לשמעון שאינו מחויב להרחיק אף שלא שאל אותו רק בנו ה"ה הר"ר יחיאל שאלו אם יפה פסקו הדינים ואפ"ה פסק שמצוה לומר לשמעון כו' מפני השבת אבידה ומכ"ש בנ"ד שעדיין לא נעשה מעשה עפ"י הפסק הנ"ל והבעל דין שמעון צועק ככרוכיא למה אהיה נספה בלא משפט הן בענין הרביית הן בענין השותפות המבואר בטענותיהם וגם שאלו אותי

פרנסי מנהיגי הק"ק אם הדין תורה כף הוא בכו מוכרח אני שלא להעלים האמת בראש כפי המבואר בטענות הצדדים הנז' שתבע ראובן את שמעון עבור עסק השותפות שהיה ביניהם בדבר המלח ושאר סחורות והאריכו בטענותיהם רוב הטענות שלהם הם ללא צורך ולא היה צריך להעתיקם כלל ולהשחית הנזיר ודיו בחנם רק באשר לשלחו אלי פרנסי ומנהיגי הק"ק הטענות בכתב במבואר בשאלה הנז' אני מוכרח להשיב להם עפ"י הטענות בשאלה.

רק נברר האוכל מתוך הפסולת מה שצריך לנו לעיקר' בדינא בראש המקור של הטענות ראובן הוא ששמעון נתן השותפות מלח לישמעאלים מעיר גרון בהקפה ע"י ציווי ושמעון משיב שפשע שמחו היהודים שלא יתן להישמעאלים בהקפה פי המה אינם בטוחים וע"ז ראובן לו שמחלת היהודים היה לאחר מעשה וכבר נד נלד שלקחו הישמעאלים המלח הגה מחמת טענות אלו תשובת ראובן נכונה אף שמתוך גביות העדיות אינו משמע כדבריו מ"מ יכול ראובן לתרץ העדות שכבר נעשה מעשה.

וזולת זה יש להפך בזכות ראובן ולומר שאינו צריך להשגיח בהתראת ומחאת היהודים שאמרו שאינם בטוחים מאחר שעושה ברשות שותפו א"כ מוטל על שמעון לשלם לו חלק ההפסד שלו או אפשר כל ההפסד וכמ"ש בגמ' דהגוזל קמא ר"ל אחוי ליה דינרא לר"א א"ל מעליא הוא א"ל חזי דעליך קא סמיכנא א"ל אמאי דאי משתכחא בישא בעינא לשלומי כו' עד א"ל ר"מ וסבירא ליה פנותיה כו' ואף ששם בגמ' בעובדא דר"ל מיירי דא"ל חזי דעליך קסמיכנא וא"כ משמע דוקא הואיל וא"ל חזי דעליך קסמיכנא לכו פסק שמחויב לשלם לו לאפוקי כשלא אמר לו חזי דעליך קסמיכנא אינו מחויב לשלם.

אמנם כבר כתבו התוס' והרא"ש דאע"ג דלא אמר חזי דעליך קא סמיכנא מ"מ מחייב לשלם ומ"ש ובעובדא דר"ל לעיל חזי דעליך קא סמיכנא לאו דוקא כמו בעובדא דר' חייא דאמר להיא איתתא על דינר רע שהוא טוב ופסק דין לעצמו שמחויב לשלם אף דמסיק שם דוקא לפנים משורת הדין היינו משום דלא צריך למיגרמר כו'.

ואף דהרי"ף ושאר פוסקים סברי דצ"ל דוקא חזי דעליך קא סמיכנא וע"ש בהרא"ש והרי"ף וא"כ בנ"ד שלא אמר ראובן בפירוש חזי דעליך קא סמיכנא היה פטור שמעון ממנו אבל ז"א שהרי כ"ע מודים דאם מוכחא מילתא דעליו קסמיה אף שלא אמר בפירוש חזי דעליך קסמיכנא חייב ועיין במהרי"ו סימן פ' וכמ"ש הרי"ף והרמב"ם הביאו הטור סי' ש"ו גבי המראה דינר לשולחני כו' והוא שיאמר לשולחני עליך אני סומך או שהדברים מראים שהוא סומך על ראיתו ולא יראה לאחרים וא"כ מוכח מזה דא"צ לומר בפירוש חזי דעליך קסמיכנא רק שיהא מוכח מדבריו פן וא"כ בנ"ד לפי הטענות ראובן שאמר לו שמעון שיתן המלח לישמעאלים ואמר לו ראובן היא אתה מצונני ליתן המלח לישמעאלים הלא הם היו חייבים לה ולא יכולת להוציא מהם והשיב לו שמעון אעפ"כ ואם פן משמע שראובן סמך עליו ולא מיבעיא לדעת התוס' והרא"ש וסיעתו דסברי אף אם לא אמר חזי דעליך קסמיכנא דחייב וה"ה בנ"ד אף ששמעון משיב לו שצוה לחקור על הישמעאלים הנ"ל הלא הוא משיב פהוגן שעשיתי כפי ציווי וא"כ פשיטא לדעתם שחייב שמעון אלא אפילו לדעת הרי"ף והרמב"ם וסיעתו דסברי דצ"ל דוקא חזי דעליך קסמיכנא מ"מ חייב בנ"ד דהלא הם סוברים דאף אם לא אמר בפירוש

אָלאַ שְׁמֵרָאִים הַדְּבָרִים שֶׁהוּא סוֹמֵךְ עָלָיו הוּא חֲזִיב וְהַ"ה בְּנִ"ד אֵין לָהּ אֲנֻמְדָּן גְּדוּלָה מְזוֹ וְעֵינֵן בְּמִ"ש הֶרֶב בַּעַל הַמַּפָּה בְּסִפְרוֹ הַקָּצֵר סִמְן כַּ"ט וְלִקְוֹת מַדְבְּרֵי מַהֲרִי"ו דָּאָם אָמַר א' לְמַלְנָה לְהַלּוֹת לְפָלוּנִי כִּי הוּא בְּטוֹחַ וְעֵשָׂאוֹ עַל פִּי שֶׁהוּא חֲזִיב כּו' ע"ש.

אִיבְרָא בְּאַשֶׁר שְׁשִׁמְעוֹן בָּא עָלָיו מִשְׁנֵי צְדָדִים עַל תְּשׁוּבָה רֵאשׁוּנָה שֶׁהִשִּׁיב לְרֵאוּבֵן שֶׁהִיָּהוּדִים מִיָּחוּ בּוֹ כְּפִי גְבִיּוֹת הַעֲדוּת וְכִבְרַת כְּתִבּוֹ לְעִיל דֵּי הַצְּוֹרָה אַף אַחַר אַחֲרוֹן אָנִי בָּא מֵהַ שֶׁהִשִּׁיב עוֹד לְרֵאוּבֵן שֶׁאַחַר כָּל זֹאת הִתְפָּשְׂרוּ עֲצָמָם בְּפָנֵי ר' שְׁמוּאֵל וְנִשְׁבַּע לְפָנֵי ר' שְׁמוּאֵל וְהוּא עָשָׂה פְּשָׁרָה בֵּינֵיהֶם וּבִשְׁבוּעָה שֶׁהוּא יִקְבַּל עָלָיו הַסְּחֹרָה וְהַמְּלַח הַחֹב הַנּוֹז עִם הַהֶפְסֵד וְעַם הַרְיֹנָח כְּמִבְּנֹאֵר לְעִיל וְיִתֵּן לוֹ חֲמִשִּׁים גְּרוֹ"ש כּו' וְרֵאוּבֵן מִשִּׁיב שְׁמִחְמַת הַשְּׁבוּעָה לְפָנֵי ר' שְׁמוּאֵל הוּא שֶׁקָּרַב בְּלֹא שְׁבוּעָה הִיָּתָה וְכִמְבֹּאֵר בְּטַעְנוּתֵיהֶם בְּאַרְיִכוֹת וּמְחַמַּת הַהֶפְסֵד לֹא עָשִׂיתִי עִמּוֹ שׁוּם שְׁבוּעָה בְּפָנֵי ר' שְׁמוּאֵל וְר"ש הֵעִיד בְּת"ע שֶׁרֵאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן הִתְקוּטְטוּ וּבָא ר' שְׁמוּאֵל וְאָמַר מֵהַ יֵשׁ בֵּינֵיכֶם וְאָנִי רוֹצֵה לְפָשֵׁר אֶתְכֶם דִּהְיִינוּ שֶׁרֵאוּבֵן יָקַח עָלָיו הַפֶּל וְרֵאוּבֵן הִיָּה מְרוֹצֵה לְכָל זֶה וְעַבּוֹר הַהֶפְסֵד לֹא נִזְכָּר שׁוּם דְּבָר וּבִשְׁבוּעָה הִי הַפֶּל וְשִׁמְעוֹן לֹא יֵהִי לוֹ עֶסֶק אֲצֵל הַסְּחֹרָה וְהַשְּׁוֹתְפוֹת.

הִנֵּה אַף שְׁמַעֲיָד ר"ש שְׁמִחְמַת הַהֶפְסֵד לֹא נֹזַכַּת בְּפָנָיו שֶׁקִּיבַל עַל עֲצָמוֹ אֲבָל כִּד מְעִינָתָ וְתִדְקָדֵק הֵיטֵב בְּעֲדוּתוֹ מְבֹנָאֵר בְּדְבָרָיו בְּהִדְלֵי שֶׁפִּירוּשׁוֹ כֵּן הוּא שֶׁהָרִי מְעִיד שְׁנִתְפָּשְׂרוּ בְּפָנָיו בְּשְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְשִׁמְעוֹן שׁוּם עֶסֶק הֵן בְּסְחֹרוֹת וְהֵן בְּשְׁוֹתְפוֹת וְא"כ לְדְבָרֵי ר"ש הָעֵד עֲדִינֵן יֵשׁ לוֹ עוֹד חֵלֶק בְּשְׁוֹתְפוֹת דִּהְיִינוּ בְּהֶפְסֵד וּדְבָרָיו סוֹתְרִין זֹאת אֲלֵא וְדָאֵי שֶׁפִּירוּשׁוֹ מְמִילָא שֶׁאֵין לוֹ עוֹד חֵלֶק כְּנ"ל בְּעֶסֶק הַשְּׁוֹתְפוֹת הֵן בְּרֵינָח וְהֵן בְּהֶפְסֵד וּבְכַפְרֵי שֶׁכִּבְרַת סִילָק רֵאוּבֵן אֶת שִׁמְעוֹן וְנָתַן לוֹ כְּפִי הַפָּשֵׁר שֶׁלָּהֶם כְּפִי טַעְנַת שִׁמְעוֹן וְא"כ לִפְנֵי טַעְנַת שִׁמְעוֹן נִכְוָנָה לְכֹאוּרָה.

אָמְנָם בְּאַשֶׁר שֶׁרֵאוּבֵן מְכַחֵשׁ הָעֵד הַנּוֹז וְאָמַר שֶׁמְעוֹלָם לֹא נִשְׁבַּע בְּפָנֵי ר' שְׁמוּאֵל רַק בְּלֹא שְׁבוּעָה הִיָּתָה הַפֶּל הִנֵּה צְרִיכִין אָנּוּ לְעֵינֵן בְּזֶה אִם הַפָּשֵׁר הַנּוֹז הִיא בְּתוֹקְפוֹ לְפִי טַעְנַת שִׁמְעוֹן אוֹ אִם הִיא בְּטִלָּה לְפִי טַעְנַת רֵאוּבֵן אוֹ אִם הִיא בְּטִלָּה גַם לְפִי טַעְנַת שִׁמְעוֹן וְאַצִּיג לְפָנֵיהֶם בְּקִיצוֹר גַּמ' דְּסִנְהֶדְרִין פ"ק א"ר אֲשֵׁי ש"מ פְּשָׁרָה אֵינָה צְרִיכָה קִנְיָן וּמְסִיק וְהַלְכָתָא פְּשָׁרָה צְרִיכָה קִנְיָן וְכֵן פְּסָקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים וְא"כ לְכֹאוּרָה בְּנ"ד שֶׁלֹּא הִיָּה שׁוּם קִנְיָן אֲזִי הַפְּשָׁרָה בְּטִלָּה אֲבָל ז"א מְכַמָּה טַעְמִים חֲדָא דְלְפִי טַעְנַת שִׁמְעוֹן וְהַעֲדָאוֹת הָעֵד קִיָּיְמוּ וְקִיָּבְלוּ עַל עֲצָמָם עֶסֶק הַפָּשֵׁר בְּשְׁבוּעָה וְכִבְרַת כְּתִבּוֹ בַּעַל הַרְבַּע בְּעַל ת"י בְּסִמְן קַ"ח בְּעֵנֵן וְאִי פְּשָׁרָה צְרִיכָה קִנְיָן כּו' וּמְסִיִּים שָׁם וְז"ל וְאֵף אֶת"ל שֶׁאֵין כָּאֵן קִנְיָן אֲלֵא תְּקִיעַת כַּף וְלִהְיֶה רַבְּנוֹאֲתָא דְש"ל דְּפְשָׁרָה צְרִיכָה קִנְיָן הֵוִי אִפִּי' בַּג' א"כ פִּינּוֹן דְּלִיכָא קִנְיָן לֹא סָגִי י"ל פִּינּוֹן שִׁישׁ כָּאֵן תְּקִיעַת כַּף סָגִי וּמְבִיא שָׁם רֵאזִיה לְדְבָרָיו דְּכּוֹפִין אוֹתוֹ לְקַיָּים שְׁבוּעָתוֹ וְכִמְבֹּאֵר בְּרִיב"ש סִמְן שֵׁנ"ה וְלֹא אֶעֱתִיק לְשׁוֹנָם בְּאַרְיִכוֹת בְּאַשֶׁר שֶׁכָּל דְּבָרֵיהֶם מְסוּרִין וְכְתוּבִין.

וְאֵף לְפִי דְבָרֵי רֵאוּבֵן שֶׁמְכַחֵשׁ אֶת הָעֵד וְאָמַר שֶׁהַפְּשָׁרָה הִיָּתָה בְּלֹא שְׁבוּעָה מ"מ גִּרְאָה שֶׁהַפְּשָׁרָה קִיָּיְמַת שֶׁהָרִי כְּתִבּוֹ הַרִיטְב"א הוּבָא בְּמֶרֶן הַקְּדוּשׁ בְּסִפְרוֹ הַקָּצֵר וְאַרְוֵה שְׁאֵלָתָּ שֶׁפֶּשֶׁר שֶׁאֵין בָּהּ קִנְיָן אֲבָל אַחַר שֶׁגָּזְרוּ הַפְּשָׁרָנִים בֵּינֵיהֶם וְקִיבַל הַנְּתַבֵּעַ גְּזִירָתָם כּו' אִם הוּא יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ.

תְּשׁוּבָה זֶה נ"ל פְּשׁוּט שֶׁאִם הַשְּׁטֵר שֶׁקִּיָּיְמִים הַנְּתַבֵּעַ הוּא עֲשׂוּי כְּרֵאוּי הֵן בְּלִשׁוֹן הוֹדָאָה הֵן בְּלִשׁוֹן חֲזִיב דְּשׁוּב אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ כִּי אֵין אַחַר חֲזִיב כְּלוּם וְעַדִּיכָא דָּא מְקַנְיָן עַכ"ל

וא"כ מכ"ש בנ"ד ד' דעדיף יותר מנדון דהריטב"א דשם לא נעשה הפשר מרצונו הטוב רק עפ"י גגרתם של הפשרנים י"ל שיכול לחזור בו הואיל ולא נעשה בקנן דאף דאמרי' בגמ' מחילה א"צ קנן ואפ"ה פשרה צריכה קנן אפילו מתובע אף שהוא דומה למחילה היינו משום שאינו מוחל מרצונו רק עפ"י הפשרנים והוי כמו מחילה בטעות וכמו שהאריכו בזה התוס' בפ"ק דסנהדרין הנז' ואפ"ה.

(הג"ה מן הרב המחבר ז"ל) סובר הריטב"א דאם כבר קיבל ונעשה וזאת ליהודא ויאמר מ"ש לעיל ע"פ גגרתם שאינו יכול לחזור ומכ"ש בפאלה קל"א בהג"ה שדברי בנ"ד שלא היה גזרה מאת הפשרן הב"ח בטח"מ בסי' י"ב אינם מוכנים רק מרצונם הטוב התפשרו עצמם לי והן עתה ראיתי שדבריו נובעים בפני העד ר"ש וקיבל וקנים הנתבע ונזלים מבאור מים חיים דברי התוס' את מה שהתרצה עצמו לפני הפשרן בפ"ק דסנהדרין דף ו' בד"ה צריכה הנ"ל שאינו יכול לחזור בו אף בלא קנן כו' ע"ש שהתוס' נמי הרגישו קנן ובשבועה ואין לו עוד טענה על בזה במ"ש שם וז"ל ואע"ג דהשתא שמעון.

אף באשר שיש הכחשה דאיכא קנן הוא כמו קנן בטעות ביניהם אודות ההפסד לפי טענת מיהו אלימא מילתא טפי בקנן כו' ראובן לא נעשה הפשר בשבועה' כלל ע"ש ודו"ק. ובפרט אודות ההפסד לכן הוא תובע לשמעון שישלם לו ההפסד ולפי דברי שמעון בפירוש נאמרו הדברים בשבועה הי' הפשר בין לרינח בין להפסד והעד העיד שהפשר נעשה בשבועה ומחמת ההפסד לא נזכר כלל אף שהוכחנו מדברי העדות שבודאי המשמעות הוא שנקלל גם ההפסד אף מפני שאנו מדמין נעשה מעשה באשר שיש פפירה ביניהם וכבר ידוע מ"ש הרמב"ם בהל' שלוחין והובא בטור סי' צ"ג וז"ל ראובן שהטיל לכיס ת' דינרין והטיל שמעון מאתיים והרי המון ביז ראובן אין אומרים שישבע ראובן שבועת השותפים וישלם שמעון כו' וה"ה בנ"ד ישבע שמעון בנק"ח שפדבריו כן הוא שפירוש נאמרו הדברים בשעת הפשר הן לרינח הן להפסד ונפטר מראובן.

ואין לטעות בזה ולומר שהפשרה היתה בטעות שהיה סבור ראובן שלא יהיה הפסד ולכן התפשר עמו ואח"כ נולד ההפסד שלא פרעו לו הישמעאלים בעד המלח ונדמה זה למ"ש ה"ה המבי"ט ח"ב סי' קמ"ד גבי שותפים שהתפשרו בפני שני פשרנים וגזרו לשלם לשותף השני עפ"י הפשר ואח"כ היה הפסד ופסק שהיה פשרה בטעות כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד.

אמנם ז"א דומה כלל לנ"ד דהתם הפשרנים העידו בפירוש שהפשר היה על תנאי זה ששיערו שפך וכך יהיה הפסד ואח"כ נתברר שלא היה יכול להוציא החצי מה ששיערו ולכן הוי פשרה בטעות ומשא"כ בנ"ד שלא היה שום תנאי רק דברים שבלב ודברים שבלב אינן דברים וכמ"ש בפ"ב דקדושין ובכ"מ ובטח"מ סי' ר"ז ובשאר פוסקים ואף אם הי' הפשרן אומר בפירוש ששיער בעצמו פך וכך אינו נאמן באשר שאינו אלא אחד ואינו נאמן וכמבואר בתשובת הרשד"ם בח"מ סימן ט' ומכ"ש שהפשרן אינו מעיד כלום.

ועוד שהרי מבואר בתשו' ה"ה מהריב"ל בהד"א ח"א סי' צ"א ראובן נתן לשמעון מעות להסתחר בהם כו' ואח"כ כשהפרידו השותפות נתן שמעון לראובן החשבון ואמר שעלה

לסוף פלוני ולהיות שהדבר ברור בעיניהם נתן שמעון לראובן כתב ידו לשלם לו מה שנשאר לו בעד הרינוח ואח"כ טען שמעון כי החובות שהיו חייבים לו מזמן השנותפות הפסיד מהן הרבה ובשעת החשבון חשב שיפרעו לו ועכשיו שלא פרעו נמצא שלא היה שם רינוח ואינו חייב פלום ורצה לדמות זה למחלוקת שהביא הטור בסי' פ"א בין הראב"ד ובעל העיטור ואח"כ כתב שמחוייב שמעון לשלם לראובן כפי כת"י שנמתן לו כו' וזה אין צריך לפנים עכ"ל מהריב"ל וא"כ מכ"ש בנ"ד שלא נתן לו ראובן שום רינוח רק הקרן וכבר נתפרדו זה מזה בשבועה שאין לו שום טענה על שמעון.

ואף שראיתי בתשו' ה"ה מהרש"ך סוף ח"ג שמביא דברי ה"ה מהריב"ל ז"ל והשיג עליו. איברא פד מעינת שם תמצא שאין בהשגתו פלום ובחנם השיג עליו כי לענ"ד אינו קשה פלום מכל התלוונות אשר הוא מתלווה עליו וזה יצא ראשון' מה שהקשה על ע"ש מהריב"ל דהאי מילתא תליא בפלוגת' דרבנאות' הראב"ד ובעל העיטור ויכול לומר קים לי פהראב"ד כו' ומקשה מהרש"ך הלא גם בעה"ת מספים לבעל העיטור ודאי דאין מקום שיוכל המונחזק לומר קים לי פהראב"ד כו' פינו דהאי יחידאה לגבי תרי כו' וכמ"ש ה"ה מהריב"ל דאין המונחזק יכול לומר קים לי בפלוני הגאון היכא שפך חכמי ישראל חולקים עליו ונראה דה"ה בחד לגבי תרי כו' עכ"ל הנה אין זה קושני' פלל דמהריב"ל לומר דמ"ש מוהריב"ל דאין המונחזק יכול לומר קים לי בפלוני הגאון כו' היינו היכא שפך חכמי ישראל חלוקין עליו ולאפוקי חד לגבי תרי וכמ"ש מהרא"ש בתשובה סי' קכ"א דסבר דאף דהרמב"ן הוא יחיד נגד בעל התרומות וסיעתו מ"מ יכול לומר קים לי כהרמב"ן אף ששם מבואר הטעם משום דאין הלכה פתלמיד במקום רבו אמנם מסיים שם וז"ל וכ"ש במילת' דפשיט' ליה להרמב"ן וכתב עליו שהוא ברור כו' וא"כ משמע במ"ש וכ"ש במילת' דפשיטא כו' דהיינו אף שאינו מטעם שהלכה הוא פתלמיד במקום רבו ועיין בתשובת ה"ה מהרא"ש סי' קל"ה ובסי' הנז' ועיין בס' כ"ה סי' כ"ה אות ט"ו וא"כ אין תפיסה על ה"ה מהריב"ל מפח קושניא זו.

ומה שהקשה עוד על ה"ה מהריב"ל ז"ל ונ"ל ועוד יש לתמוה על הרב ז"ל כי מתחלת דבריו לא כתב פלל מה שהיה בענין שכתב שמעון כת"י לראובן וא"כ נמצא דל מהקא הטעם שכתב הרב דכת"י של שמעון חשיב כאשר אמר אדם עידי וא"כ הוי בההוא עניינא בגוונא דליכא עדים פלל ובדליכ' עדים אפי' בעל העיטור יודה שיכול לומר בסתמ' יהבית ליה ומשתבע דלא הוי רנוחא וא"כ בההוא גזון של מהריב"ל דין הוא דאליכא דכ"ע יוכל שמעון לומר טעיתי בחשבונ' מגו דאי הוי אמר דלא יהיב ליה אלא בסתמא עכ"ל אמנם אין זה קושני' פלל ודבריו אינם מובנים לי ובאלף מחילות מפבוד תורתו פי פד מעינת שם בגזון דמהריב"ל שטען אח"כ שלא היה רינוח וכתב מהריב"ל ז"ל לכאורה דדבר זה תלוי בפלוגתא דרבנאות' הראב"ד ובעל העיטור סובר אף שלא אמר אדם עידי רק שנמתנו לו בפני עדים לאו פל פמיניה והראב"ד סבר דצ"ל אדם עידי ונקא כו' וכת' אח"כ פשיטא שיוכל לומר שמעון קים לי פהראב"ד היינו שצ"ל אדם עידי אף שמ"מ היה לו עדים שנמתן לו לשם רינוח שהרי כת"י בידו נחשב פעדים או לכל הפחות הרי הוא פאלו אומר בהדיא ומודה לו שמה שנמתן לו לשום רנוחא קאמר וכמו שהעתיק בעה"ת בשער מ"ב ח"ו לשון בעל העיטור וז"ל אי נמי דקא מודה ליה דכי יהיב ליה לשום רנוחא קאמר ואין לה הודאה גדולה מזו וכן העתיק הטור לשונו ואף שמהריב"ל

אינו מעתיק לשון זה אבל מ"מ גם לפי העתקת מהריב"ל סבר בעל העיטור לאו כל כמיניה כו' אף באשר שפלוניגא דרבנות' הוא יכול שמעון לומר קים לי פהראב"ד דצ"ל אתם עידי ואח"כ כתב ה"ה מהריב"ל וז"ל אבל פד מעיינינו שפיר אשפחן דבנ"ד כ"ע מודו כו' ור"ל דכת"י חשוב פאתם עדי וא"כ אפי' הראב"ד מודה כו' ודלא פהבנת ה"ה מהרש"ך דמתחלה חשב דכת"י הרי הוא פאלו אין שם עדים כלל וז"א דסברת מהריב"ל הוא מתחלה דכ"י אינו אלא פנותן לפני עדים ולא אמר אתם עידי ולבסוף מסיק דכת"י חשוב פאתם עידי וזהו ברור וראיתי עוד שעמיתי ה"ה בספרו שפתי פהן לח"מ סי' פ"א בסוף הסי' השיג על ה"ה מהריב"ל וז"ל ה"ל ג"כ וקצר המצע פה לסלק מעליו תלוניתו ובפרט באשר שלגדון דידן היא משנה שאינה צריכה דהמשא ומתן הוא אי אמרי' טעיתי במיגו דפרעתי אם לא ומשא"כ במקום דאינו יכול לומר פרעתי כ"ע מודים דאינו יכול לומר טעיתי וסבור הייתי שלא יהיה הפסד פי זהו אינו רק דברים שבע"פ ולא שיניך לומר טעיתי ובנ"ד שאינו יכול לומר פרעתי כ"ע מודים שאינו יכול לומר טעיתי שבשעת הפשר הייתי סבור שיפרעו לי הישמעאלים בעד המלח ואח"כ היה הפסד בהחוב של הישמעאלים שהרי בנ"ד לא שיניך למימר מגו דפרעתי ואין לומר שבנ"ד יתבטל הפשרה אף אם אינו מעיד הפשרן ששיער בעצמו שלא יהיה הפסד כ"כ או אף אם מעיד ואינו נאמן מ"מ נאמר שיתבטל הפשרה מפח אומדן דעתא דאם היה יודע שיהיה הפסד אזי לא היה מתפשר עמו וכמו שכתב הרא"ש פ' אלמנה ניוזנית בסוגיא דזבין ולא איצטריכו ליה וזי אי הדר זביני אי לא הדר זביניה דמסיק בגמ' דהדר זביני וכתב שם הרא"ש דיש הרבה דברים שאפילו גילוי הדעת אין צריכין משום דאיכא אומדנא דמוכח ואפי' לא גילה דעתו אנו סהדי דלהכי איפוין כו' כגון ש"מ שכתב כל נכסיו אם עמד חוזר היינו מחמת אומדנא וזהו דשמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים אר"ש בן מנסיא אלו היה יודע שפנו קיים לא היה כותב נכסיו לאחרים כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד.

אמנם שהרי הרא"ש שהמציא דברים האלה כתב בעצמו דיש דברים דאפי' גלוי דעת אין צריך משום דאיכא אומדנא דמוכח כו' אם בן משמע דנקא היכא דאיכא אומדנא דמוכח וכמו שמסיים שם בהרא"ש כל אלו אומדנ' דמוכח הלכך אפילו גלוי הדעת לא בעינן אבל זבין ולא איצטריכו ליה וזי וזהו גבירא דזבין נכסי אדעתא למיסק לארעא דישאל אע"ג דגילה אדעתיה מעיקרא וידוע לכל שלדעת בן הוא מוכר בעינן גלוי דעת בשעת מעשה כו' וא"כ מכ"ש בנ"ד שלא היה גלוי דעת בזה כלל בזה וליכא אומדנא דמוכח כלל ואדרבה איכא אומדנא איפכא שהרי בלאו הכי הוא מקבל עליו חצי ההפסד רק בעבור חלק ההפסד של שותפו הוא מחשב ההפסד כנגד.

שכרה. ועוד דבכל מה שאמרין לעיל דבכל מקום דאיכא אומדנא דמוכח כגון גבי ש"מ שכתב כל נכסיו לאחרים ועמד חוזר דאיכא אומדנא שפודאי.

היה סבור שימות ואח"כ נולד לו שעמד וגם בהוא דמי שהלה בנו למד"ה ושמע שמת בנו וסבר שפודאי מת רק אח"כ נולד לו שהיה קיים משו"ה אמרינן דלא בעינן גלוי דעת ואיכא אומדנא לאפוקי בנ"ד לפי טענות ראובן שטען על שמעון שנתן המלח בשותפות וצוה אותו ליתן בהקפה לישמעאלים וא"ל ראובן שהם אינם בטוחים כו' וכמבואר בטענותיהם וגם אח"כ השיב לו שמעון שיהודים בעיר הנז' מיחו בו שלא יתן להם

בהקפה פי אינם בטוחים והשיב ראובן שמה שמיוחו בו היהודים היה לאחר מעשה דמוכה מטענות אלו שאלו היה קודם מעשה לא היה נותן לישמעאלים המלח בהקפה לפי שאינם בטוחים ואפ"ה אחר כל זאת התפשר עצמו עם שותפו שמעון וקיבל על עצמו כל הסחורות והחובות הנ"ל של המלח אף שיעד שהם אינם בטוחים וא"כ אף שהרא"ש סבר דאזלינו בטר אומדנ' היינו דוקא.

היכא דמוכח שאפי' בזבין ולא איצטרף ליה זוזי כו' ובהיה דזבין אדעתיה למיסק לארעא דישראל לא מיחשב אומדנ'. ובאמת דברי הרא"ש בזה תמוהי' שהרא"ש בעצמו כתב בתשו' כלל פ"א פ"ג דאיכא אומדנא דמוכח פגון היה דזבין ולא איצטרף ליה זוזי ובההוא דמתנות שכ"מ בכוליה ובההוא דידוע שבנו קיים כו' וא"כ מדמה הרא"ש ההוא דזבין ולא איצטרף ליה להיה דמתנת שכ"מ בכוליה ולהיה דידוע שבנו קיים דאיכ' אומדנ' דמוכח כו' ובפסקיו כתב להיפך דמ"ש בגמרא והלקתא זבין ולא איצטרף ליה זוזי לא מקרי אומדנ' דמוכח.

וראיתי שה"ה מרן הקדוש בספרו הארוך הרגיש בקושני' זאת והניחה והב"ח בספרו כתב שחזר בפסקיו ממה שחזר בתשו' וזהו דוחק ונלע"ד לישב קושניא זאת פי כד מעיינת' בסוגי' הנז' ובתוס' תמצא הרא"ש המה ממש דברי התוס' בגמ' שכתבו בד"ה זבין ולא איצטרפו ליה זוזי כו' וכגון שגילה בדעתו בפשט המכר כו' קשה מה הנקשה להתוס' שכתבו וכגון שגילה כו' על האיבעיא שאיבעיא להו זבין ולא איצטרפו ליה כו' ולא כתבו במסקנא על מה שמסיק והלקתא זבין כו' הדרי זביני כו' הו"ל לפרש פן ובנדאי ז"א קושניא כ"כ לפי שהקדימו לפרש את דבריהם אבל לפ"ד יתישב ונראה דהוקשה להתוס' אי איירי דלא גילה בדעתו א"כ קשה על הפשטן שרצה לפרש ולפשוט ת"ש דההוא בצורתא כו' דלמא אי בצורתהדרי זביני לפי שכל העולם ראו בהדל' משום בצורת' זבין לאפדני וא"כ הוי אומדנא דמוכח ומשא"כ כשזבין ולא איצטרפו ליה זוזי כו' לא הוי אומדנ' דמוכח ולכן כתבו התוס' דבריהם תקף על האיבעיא דאיירי כגון שגילה בדעתו כו' ולכן אתי שפיר דבעי למיפשט מההוא בצורת' דיש"ג"כ אומדנא דמוכח ואחר כך כתבו התוספות ד"ה אי הכי כו' והקשו על פירש"י וכתבו דנראה כמו שפירשב"ם דמאי דאמר אין בצורתא משפח שכיחא היינו דההוא בצורתא משפח שכיחי וא"כ אין זה אומדנא דמוכח וא"כ האיבעיא בגמ' דזבין ולא איצטרפו ליה כו' אין אנו צריכין לומר שגילה דעתו דשפיר פשיט מהא דההוא בצורתא דמשפח שכיח כו' וה"ה בכל זבין ולא איצטרפו ליה כו' וא"כ קשה לפ"ז למה קאמר אח"כ והלקתא דזבין כו' הדרי זביני הלא האבעיא נפשטת שפיר למה צריך למפסק ההלכה מה שאין סוגיו' התלמוד פן אלא שיש שני מיני זבין ולא איצטרפו ליה זוזי דאם יש אומדנא דמוכח כמו ההוא בצורתא לפי ההוי אמינא דאיירי באומדנא דמוכח אז אין צריך שום גלוי דעת ומשא"כ כשאינן פאן אומדנא דמוכח אז צריך גלוי דעת וע"ז אמר והלקתא דזבין ולא איצטרפו ליה זוזי דהדרי זביניה אף בלא גלוי דעת כמו ההוא בצורתא לפי סברת ההוי אמינ' דלא שכיח בצורתא רק מפח אומדנא דמוכח אז הדרי זביניה וזה שכתב הרא"ש בתשוב' דזבין ולא איצטרפו ליה דהדרי זבינא דומיא דמברחת ודומיא דמי שהיה לו בן במד"ה ושמע שמת דהוי ג"כ אומדנא דמוכח ומ"ש בפסקיו דצריך גלוי דעת דוקא היכא דליכא אומדנא דמוכח וא"כ לפ"ז אין אנו צריכין לדוחק של ה"ה הב"ח הנז' ואשר טען ראובן שאף לפי דברי שמעון

שקבלתי עלי כל העסק בשבועה גם ההפסד מ"מ זה היה בטעות באשר שבשעת הפשר לא היה יודע שלקח אותו פלוני הסחורות הנ"ל והמה לטמיון פי לא אוכל להוציא מן אותו פלוני הסחורות או המעות תמורתן.

הנה אף שאינו מפנרש בפירוש בטענות של ראובן שטוען שהוא פשרה [בטעות] מחמת שלקח אותו פלוני הסחורות הנ"ל מתוך התנות שלא בידיעתו רק עיקר הטענה של ראובן הוא שמעון היה הסיבה שלא פרע לו הפלוני בעד הסחורה הנז' פי קודם שבא שמעון לשם הבטיח אותו הפלוני הנז' לשלם לו תוך שמונה ימים וכאשר בא שמעון נסוג אחר מחמת שאמר לו שמעון שרוצה למפור לו הבית שלו ובאמת בטענה הזאת אין לו על שמעון כלום וכמו שאבאר אח"כ אמנם אף שלא טען ראובן כן בפירוש מ"מ גלמד עליו זכות שיקנים בו כגון זה פתח פיה לאלם ונאמר שמפח זה הוא פשרה בטעות ולכאורה דברי ראובן נכונים בזה.

ונדמה נדון זה למ"ש בגמ' דנזיר פ' ב"ש ע"ג ל"ב מי שנזיר בנזיר והלך להביא את בהמתו ומצא שנגנבה אם עד שלא נגנבה בהמתו נזר ה"ז נזיר ואם משנגנבה בהמתו נזר ופירש"י אם משנגנבה בהמתו נזר שפדעתו היה לקבל עליו נזירות על אותו הבהמה ובשעת שנזר לא היתה ברשותו ה"ז אינו נזיר דנזירות בטעות היתה וא"כ ה"ה בנ"ד לפי טענת ראובן שבשעה שהתפטר עמו לא ידע שלקח אותו הפלוני הסחורות מתוך התנות שלו וא"כ הפשרה היתה בטעות אף שיש פתחון פה לבע"ד לחלוק בין הקדש טעות לפשרה בטעות להוציא ממון.

איברא זולת זה אינו דומה לנ"ד שהוא דנזיר דבשלמא התם יש לברר אם נגנבה הבהמה קודם שנזר או לאחר שנזר ומשא"כ בנ"ד ראובן בעצמו אינו יודע אם אותו הפלוני לקח הסחורות מתוך התנות קודם הפשר או אחר הפשר וא"כ נדמה דין זה דנ"ד למ"ש בגמ' דכתנבות פ' המדיר אר"י אמר שמואל המחליף פרה בתמור ומשך בעל התמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשון התמור עד שמת תמורו על בעל התמור להביא ראי' שהיה קיים בשעת משיכת הפרה כו' ומסיק שם אלא פי אתי רמי בר יחזקאל ואמר לא תציתינהו להנהו פללי דכנייל יהודה אחי משמיה דשמואל כל שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה ונחלקו הגאונים הרי"ף והרא"ש דלפי דברי הרי"ף לעולם על בעל התמור להביא ראי' וכן פסק הרמב"ם והרא"ש ורש"י ושאר צרפתים פירשו דמ"ש בגמ' כל שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראי' פירושו על בעל הפרה וע"ש ברש"י בסוג' הנז'.

באמת דברי הרי"ף צריכין ישוב דא"כ לפי דבריו קשה למה קאמר רמי בר יחזקאל לא תציתינהו להנהו פללי דכנייל יהודה אחי משמיה כו' הלא גם לפי דברי רב יהודה וגם לפי דברי רמי על בעל התמור להביא ראיה אף ששינה את טעמו ואמר הטעם משום דנולד הספק ברשותו אבל מ"מ הלא לפי שניהם הדין אמת דעל בעל התמור להביא ראיה והר"ן והר"ם פירשו את דברי הרי"ף דנ"מ ביניהם דאלו מת ברשותו של בעל הפרה לדברי רב יהודה על בעל התמור להביא ראיה הואיל ונולד הספק בממונו ולפי דברי רמי על בעל הפרה להביא ראיה הואיל ונולד הספק ברשותו ולפי דברי הרי"ף והר"ן לא נתפרש בדבריהם אם התמור עומד בסומטא מהו דינו אם על בעל התמור להביא ראיה או על בעל הפרה דבעומד בסומטא לא שייך לומר דנולד הספק ברשותו דבשלמא

לדברי רב יהודה דעיקר הטעם הוא הואיל ונולד הספק בממונו עליו להביא ראיה א"כ גם בעומד בסימטא מ"מ נולד הספק בממונו לכן על בעל התמור להביא ראיה ומשא"כ לפי דברי רמי.

ולכאורה יש לומר דבעומד בסימטא הוי ממון המוטל בספק וחולקין וכמ"ש בסוגיא דהשואל גבי המחליף פרה בתמור וילדה כו' דאמרי' במשנה יחלוקו ואף דאוקמינא בגמ' דסומכוס היא ואנו לא קי"ל פנותיה אלא פרבנו וכמבואר בקרא"ש והנ"י שם אמנם הרמב"ם פסק גבי המחליף את הפרה וילדה דייחלוקו היינו בעומדת באגם ותמהו עליו ועיני' בטח"מ סי' רכ"ג והמ"מ בפ"ך מהל' מכירה פתב הרמב"ם בעצמו פסק בהל' גזקי ממון בפ"ט דלא פתכמים ומסיים שם המ"מ וז"ל ואולי שהוא סובר דכי מוקמי' לה פסומכוס ודלא פרבנו פשעומדת ברשות מוכר אבל בעומדת באגם אפי' רבנו מודו כו' ע"ש ולפ"ז אפשר בהמחליף פרה בתמור ומת וקיימא בסימטא אמרי' יחלוקו כו' אפשר דגם רבנו מודו בזה: אכן ראיתי בקרא"ש פ' המדיר שכתב על דהרי"ף וז"ל ורב אלפס פתב שאף לפי דברי רמי כו' על בעל התמור להבי' ראיה ונהרי נולד ספק ברשותו וכאן נמצא וכאן הנה כו' אבל אם הנה התמור עומד בסימטא אז צריף בעל הפרה להביא ראיה וזהו סותר למה שכתבתי לפי דעת הר"ן והר"ן.

וראיתי בהריב"ה בסי' רכ"ד שכתב גבי המחליף פרה בתמור ומת כו' וז"ל פתב רב אלפס שאם הנה עומד בסימטא אז צריף בעל הפרה להביא ראיה וכ"כ הרמב"ם עכ"ל הנה באמת לא ראיתי לא בהרמב"ם ולא בהרי"ף שחלק בין עומדת ברשות בעל התמור ובין עומדת בסימטא שצריף ולפי מ"ש לעיל בדברי הרמב"ם דייחלוקו פשעומדת בסימטא גבי המחליף פרה בתמור וילדה אפשר שה"ה גבי מת התמור פשעומדת בסימטא סובר פן ולפ"ז נתישב לי דברי מרן בספרו הקצר שהעתיק לשון הרמב"ם גבי המחליף פרה בתמור ומת ואינו מחלק פשמת ברשות בעל התמור או ברשות שאינה של שניהם דהיינו בסימט' לפי שלא מצא חילוק זה בין בלשון הרי"ף ובין בלשון הרמב"ם ולכן סתם הדברים אבל הרב הסמ"ע כתב ג"כ לשון הטור אלשון הרמב"ם הנ"ל ולא חילק בזה ע"ש).

וראיתי בקרא"ש שדוחה דברי הרי"ף וכתב וז"ל ועוד מאי קאמר רמי בר יחזקאל כו' דלמא הא דקאמר רב יהודה על בעל התמור להביא ראיה היינו משום דסתמ' דמילת' כו' אבל אם הנה עומד בסימט' כו' מודה רב יהודה כו' ע"ש ועיין בזה מ"ש הר"ן והר"ן דאל"כ דר"י הפל תלוי פל שנולד הספק בממונו כו' ולא ברשותו ומשא"כ לפי דברי רמי ובמ"ש רמי לא תציתנהו להנהו פללי דכנייל יהודה אחי כו' אנו רואין לפי ששינה טעמו של שמואל ואמר הטעם פל מי שנולד הספק ברשותו כו' מוכח שרב יהודה לא סבר זה הטעם ולכן לפי טעמו של רב יהודה קשה ממתיני' דכלה הי פלה כו' וממתיני' דמחט כו' לאפוקי לפי טעמו של רמי לא קשה פלום וגם במה שהקשה הרא"ש קושני' הראשונה עיין בזה בהר"ן ובהר"ן הנז'.

איברא צריכין אנו לישוב מה ראו על פכה הרי"ף וסייעתו שפירשי דברי רמי דעל בעל התמור להבי' ראיה ולמה להם להכניס עצמם לספיקא של קושני' הרא"ש הנז' ונלע"ד לפי שהתוס' פתבו שם בסוגי' בד"ה פל שנולד הספק ברשותו כו' דהקשו התוס' מהא

דפרידו בהשואל גבי מחליף פרה בתמור וילדה ונחזי ברשותיה דמאן קיימ' וניהוי אינדו המוצי' מתבירו עליו הרא' משמע דאי הוי ברשות על בעל התמור להבי' ראיה ואמאי נהלא נולד הספק ברשותו כו' ובאמת דברי התוס' קשים להקלמם במ"ש משמע דאי הוי ברשות בעל הפרה על בעל התמור להבי' ראיה ואמאי נהלא נולד הספק ברשותו כו' דאדר ב' הואיל ונולד הספק ברשותו של בעל התמור ולכן על בעל התמור להבי' ראיה: בתשו' הריב"ש סי' קע"ג וסי' שצ"ד שנתקשה בזה וכתב וז"ל משמע דאי משו' בעל הפרה את התמור כו' ואמאי נהרי פינון שמשו' בעל הפרה את התמור עמדה בעל התמור אפי' היא בבית אחד וכינון שנולד הספק לטיבותא יש לנו לומר שברשותו נולד ועל האחר להביא ראיה כמו שאם היה לרעתו היינו אומרים שברשותו נולד ועליו להבי' ראיה בהיפוך כו' ע"ש ומתמצים התוס' דיש לחלק בין ספק הנולד לטיבות' ובין ספק שנולד לגריעותא וע"ש בריב"ש וזהו קצת דוחק אמנם ראיתי בהגהות ה"ה מהרש"ל שפגיה בדברי התוס' וצ"ל משמע דאי הוי ברשות בעל התמור על בעל הפרה להבי' ראיה כו' ונחלף לו בין פרה לתמור וכמ"ש הרא"ש בדברי הרי"ף.

ולענד"ן דביאור דברי התוס' בלי הג"ה לפי מאי דאמרי' בגמ' המע"ה א"כ משמע דאי הוי ברשות בעל הפרה על בעל התמור להבי' ראיה ואמאי נהלא נולד הספק ברשותו ור"ל נהלא נולד אין פרושו שבאמת נולד אלא ר"ל שלא נולד הספק ברשותו של בעל התמור אלא ברשות בעל הפרה וז"ש ואחר שמשו' בעל הפרה את התמור נודע שילדה הפרה וא"כ לא נולד הספק ברשות בעל התמור רק ברשות בעל הפרה וא"כ אמאי על בעל הפרה להבי' ראיה וזהו ג"כ הפירוש כפי הגהות הרש"ל רק שלפ"ז אין אנו צריכין להגהות אף שהלשון נהלא נולד קצת דוחק שפירושו כאלו אמר נהלא לא נולד אמנם הדוחק הזה יותר טוב מלהגיה הספרים כי כבר אנו מוזהרים מ ועומדים שלא להגיה ועל זה החרים ר"ת וכמ"ש ה"ה מהרד"ך בתשו' בשמו' בית ט"ז וא"כ לפ"ז מ"ש בביאור דברי התוספות וקושית התוספות קשה דוקא לפי דעת הרא"ש ולא לפי דעת הרי"ף שאמר שמ"ש בגמ' לא תציתנהו להנהו פללי כו' אלא כל שנולד הספק ברשותו כו' היינו לעולם על בעל התמור להבי' ראיה מטעם שנולד הספק ברשותו ואמרינו פאן נמצא וכאן היה וכמ"ש הרא"ש בשמו' ולכן גבי המחליף פרה בתמור וילדה דאי הוי ברשות בעל הפרה על בעל התמור להביא ראיה וזהו שמקשה ולימ' המע"ה ור"ל שנאמר ג"כ פאן נמצא הספק וכאן היה ברשות בעל הפרה ילדה כמו גבי המחליף פרה בתמור ומת אמרינו לעולם פאן שעל בעל התמור להביא ראיה וטעם שפאן נמצא מת ונולד הספק ברשותו אמרינו שפאן היה וה"ה גבי המחליף פרה וילדה מקשה גם פן דנימא המע"ה מטעם שפאן נמצא פאן היה ר"ל פאן נמצא שילדה ונולד הספק ברשותו וכאן היה ומשא"כ לפי דעת רש"י ורא"ש שפירשו שבא רמי בר יחזקאל להורות שעל בעל הפרה להביא ראיה מטעם שנולד הספק ברשותו של בעל הפרה שמת התמור אחר משיכת הפרה כו' וא"כ גבי המחליף פרה וילדה נימא ג"כ הכי וכפי מ"ש לעיל בביאור דברי התוספות מתמצים שיש לחלק בין ספק שנולד לטיבותא ובין ספק שנולד לגריעותא לאפוקי לפי דעת הרי"ף אין אנו צריכין לחילוק זה ולכן פ"ה הרי"ף דבריו של רמי דלא פהרא"ש לפי שזהו דוחק לחלק בין ספק שנולד לטיבותא או לגריעותא.

וְרֵאִיתִי בַסַּמ"ע ס"ד רכ"ד ס"ק ג' שְׁפָתַי וְנ"ל הָרִי הִיא בְרִשׁוֹת בַּעַל הַפֶּרֶה דַּס"ל פִּינֹן שְׁנוֹלֵד הַסֶּפֶק דְּהֵינּוּ שְׁנֹתוֹנֵדַע מִמִּיתָתוֹ אַחַר הַמְשִׁיכָה בְּזִמְנֵי שְׁהִיָּה בְּחֻזְקָת בַּעַל הַפֶּרֶה הַמַּע"ה כּו' וְעֵינַי פְּרִישָׁה שֶׁם פְּתַבְתִּי טַעַם לְמָה לֹא אֶמְרִינּוּ ג"כ בַּר"ס שְׁלַפְנֵי זֶה בְּמַחְלִיף פֶּרֶה בְּחַמּוֹר כּו' וְיִלְדָה כּו' דְּהוּל"ל ג"כ פִּינֹן דְּבִשְׁעַת מְשִׁיכַת הַחַמּוֹר הַפֶּרֶה הִית' בְּחֻזְקָת בַּעַל הַחַמּוֹר וּבְחֻזְקָה שְׁהִיָּתָה מְעַנְבֵר' וְנוֹלֵד הַסֶּפֶק שְׁנוֹדַע שְׁאִינָה מְעַנְבֵרַת אַח"כ מוֹקְמִי אַחְזָקָת מְעַנְבֵרַת כְּמוֹ שְׁהִיָּתָה לְקוֹדֵם לְכֹן וְעֵינַי בַּב"ח שְׁמַקְשָׁה שֶׁם ג"כ קוֹשֶׁיָא זֹו בְּאִפְּנֹן א' וְהִיא כְּעֵינַי קוֹשֶׁיָא הַתּוֹס' וְהַסַּמ"ע וְהַב"ח מְקַשֶׁיָא קוֹשֶׁיָא הַנּוֹ' דְּוָקָא לְפִי דַעַת הָרָא"ש וְלֹא לְפִי דַעַת הָרִי"ף וְהֵינּוּ כַּמ"ש לְעֵיל אֶמְנֵם נִפְלְאָה בְּעֵינַי עַל הַסַּמ"ע וּב"ח שְׁלֹא הִבִּיאוּ דְבָרֵי הַתּוֹס' הֲלֹא בְּתִירוּץ שֶׁל הַתּוֹס' יִתְנַרֵץ ג"כ קוֹשֶׁיָא הַסַּמ"ע וְהַב"ח דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין סֶפֶק שְׁנוֹלֵד לְטִיבוּתָא אוֹ לְגִרְעִיּוּתָא וְאֶפְשָׁר שֶׁהַב"ח וְהַסַּמ"ע פִּירְשׁוּ דְבָרֵי הַתּוֹס' הַנּוֹ' לְמ"ש לְחַלֵּק בֵּין סֶפֶק שְׁנוֹלֵד לְטִיבוּת' אוֹ לְגִרְעִיּוּתָא דְזֵהוּ נִרְאָה לָהֶם לְדוּחַק לְפִי שְׁרֵאִיתִי בְּלַחֲמֵם אֲבִירִים בְּחֻזְקָתוֹ שְׁלֹו שְׁמַקְשָׁה עַל פִּי דְבָרֵי הָרִיב"ש בְּתוֹס' א"כ לֹא יִתְכַן הַתִּירוּץ שֶׁל הַתּוֹס' דְּלֹא מְתַרְצִים מִיַּדִּי בַּמ"ש וְצָרִיף לְחַלֵּק בֵּין סֶפֶק שְׁנוֹלֵד לְטוֹבִית' אוֹ לְגִרְעִיּוּתָא כּו' הֲלֹא עַל דָּא מְקַשֶׁינַן לְמָה נְחַלֵּק בֵּין סֶפֶק הַנּוֹלֵד לְטִיבוּת' אוֹ לְגִרְעִיּוּת' אִם לֹא שְׁנֵאֲמַר דְּהַתּוֹס' כְּתִבוּ בְּעֶצְמָם דַּלפ"ז צָרִיכִין אֲנִי לְחַלֵּק בֵּין סֶפֶק הַנּוֹלֵד לְטִיבוּת' כּו' וְזֵהוּ דוּחַק א"כ נִרְאָה לְהַתּוֹס' בְּעֶצְמָם לְדוּחַק וְלְכֹן מְתַרְצִים הַסַּמ"ע וְהַב"ח תִּירוּץ אַחַר: אִיבְרָא בַתִּי שֶׁל הַסַּמ"ע וְהַב"ח יִתְנַרֵץ קוֹשֶׁיָא הַתּוֹס' לְמַעֲיִין שֶׁם וּתְמַהֲנִי שְׁלֹא כְּתִבוּ מְזֵה כְּלוּם וּבַהֲגַא"ש בְּפִרְקִין כְּתִב ג"כ כְּתִירוּצוֹ שֶׁל הַתּוֹס' וְנ"ל מִיְהוּ הִיכָא שְׁהַסֶּפֶק לְמַעֲלִיּוּתָא כְּגוֹן הַמַּחְלִיף פֶּרֶה בְּחַמּוֹר וְיִלְדָה דְּלֹא אֶמְרִינּוּ כֹל שְׁנוֹלֵד הַסֶּפֶק בְּרִשׁוֹתוֹ אֲלֹא הַמַּע"ה עַכ"ל וְהֵינּוּ כְּתִירוּץ שֶׁל הַתּוֹס' ע"ש אִף קִשָּׁה לִי דְלִפִּי תִירוּצוֹ שֶׁל הַתּוֹס' וְגַם לְפִי דַעַת רַש"י וְרָא"ש דְּכֹל שְׁנוֹלֵד הַסֶּפֶק בְּרִשׁוֹתוֹ עָלָיו לְהִבִּיא רֵאִי אִפִּי הוּא מְוַחֲזֵק כּו' וְכַמ"ש הַתּוֹס' מַהֲהוּא דְטַבַּח וְזֵהוּ סוֹתֵר מ"ש הַתּוֹס' בְּנִינְדָה עָלָה נ"ח ע"א בְּסוֹפּוֹ פ' הָרוּאָה כְּתִב דְּאֶמְרִי שֶׁם בְּדָקָה חֲלוּקָה וְהַשְׁאִילָה לְחַבְרָתָה הִיא טְהוּרָה וְחַבְרָתָה תוֹלָה בָּהּ דְּאֶמְר' אַחְרוּנָה לֹא מַהֲיָמְנַת לִי דְאֵת בְּדַקְתִּיהּ וְהַקְשׁוּ בְּתוֹס' שֶׁם וְא"ת מְדִינָא נְמִי תַתְּחַיֵּיב הַשְּׁנִינְיָה לְכַבְּסוֹ כְּדִאֶמְרִינּוּ בְּהַמְדִיר כֹּל שְׁנוֹלֵד הַסֶּפֶק בְּרִשׁוֹתוֹ עָלָיו לְהִבִּיא רֵאִיָּה וְי"ל פִּינֹן דְּאִינָה לְשִׁנְיָה אֲלֹא בְּתוֹרַת שְׁאֵלָה אִינָה מְמַשׁ בְּרִשׁוֹתָהּ וְעוֹד י"ל דְּהֵתֵם קְאָמַר שְׁאֵם יִרְצָה לְהוֹצִיא יְבִיא רֵאִיָּה אֲבָל הֵכָא לֹא תַתְּחַיֵּיב הָאֲחֻרוּנָה לְכַבְּסוֹ עַכ"ל וְא"כ מְשַׁמַּע לְפִי תִירוּץ הַשְּׁנִי שֶׁל הַתּוֹס' דְּדוֹקָא לְהוֹצִיא אֶמְרִינּוּ דְמִי שְׁנוֹלֵד הַסֶּפֶק בְּרִשׁוֹתוֹ יְבִיא רֵאִיָּה וְזֵהוּ סוֹתֵר מ"ש הַתּוֹס' בְּהַמְדִיר וְזֵהוּ ג"כ לְגִרְעִיּוּת' גְּבִי כְּפּוּס חֲלוּקָה שְׁמַחְזִיקֵת הָאֲחֻרוּנָה לְכַבְּסוֹ הַחֲלוּקָה בְּעַבּוֹר שְׁנוֹלֵד הַסֶּפֶק בְּרִשׁוֹתוֹ וְאִפ"ה אִינָה מְחַזְּקֵת וְאִין שְׁיִיף לְחַלֵּק בֵּין גִּרְעִיּוּתָא לְמַעֲלִיּוּתָא דְשֶׁם בְּנִינְדָה אִיירִי לְגִרְעִיּוּת' וְאִפ"ה חַבְרָתָה תוֹלָה בָּהּ.

וְרֵאִיתִי ג"כ בְּמִרְדְּכִי שְׁמַקְשָׁה בְּשֶׁם רִי"ט מִיּוֹנֵי מַהֲהוּא דְטַבַּח וּמַהֲהוּא דְמוֹמִין עַל הַגַּמ' דְּנִדָּה שְׁאֶמַר רַב שְׁשֵׁת דְּחַבְרָתָה תוֹלָה בָּהּ הֵינּוּ לְעַנְיָן דִּינָא לְעַנְיָן כִּיבּוּס וּמְתַרֵץ ג"כ כְּמוֹ שְׁכְּתִבוּ הַתּוֹס' וְקִשָּׁה ג"כ קוֹשֶׁיָא הַנּוֹ'.

וְאֶפְשָׁר לֹמַר לְפִי שֶׁהַמ"מ כְּתִב בְּשֶׁם הַרְשָׁב"א גְּבִי טַבַּח אִי אֶמְרִי אִפִּי יְהִיב דְּמִי אֶמְרִינּוּ דְצָרִיף לְהִבִּיא רֵאִיָּה אוֹ דוֹקָא כְּשִׁלֹא יְהִיב טַבַּח דְּמִי וְע"ש בַּמ"מ מ"ש עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְז"ש הַתּוֹס' ב' תִּירוּצִים דְּלַתִּי הָרֵאֲשׁוֹן שְׁמַחְלִיקִים פִּינֹן דְּאִינָה לְשִׁנְיָה אֲלֹא בְּתוֹרַת שְׁאֵלָה כּו' הֵינּוּ לְפִי מ"ש בְּהַמְדִיר אֲלִיבָא דְשְׁמוּאֵל דְּכֹל מִי שְׁנוֹלֵד הַסֶּפֶק בְּרִשׁוֹתוֹ עָלָיו לְהִבִּיא

ראיה אפי' הוא מוחזק ולפ"ז יש לחלק בין לגריעות' ובין למעליותא וכמ"ש התוס' ומ"ש בתי' שני דדוקא להוציא אפרי' היינו לפי הפוסקים שהביא המ"מ דבטבח איירי דוקא להוציא צריף להביא ראיה.

וראיתי בתשו' ה"ה הרשד"ם בח"מ שלו סי' ש"ט שמביא סוגיא זאת דמחליף פרה בתמור כו' וגם מביא תי' התוס' דיש חילוק בין שהספק הוא למעליותא או לגריעותא וכשהספק הוא למעליות' פגון גבי המחליף פרה בתמור וילדה דאז לא אזלינן בתר הספק הנולד ברשותו כו' אלא המע"ה ומביא ראיה מתירוף שני של התוס' בנדה גבי הא דאמר רב ששת לעגנן דינא איתמר כו' ע"ש.

ודבריו תמוהים בעיני ואחר המחילה מפבוד תורתו דשם איירי שיש ספק גם לגריעותא שמתחייב האשה לכבסו וכמ"ש לעיל וגם ראיתי אח"כ שכתב על תירוף השני שכתב במרדכי הנז' דהיא דהמדיר לא איירי אלא לעגנן שאם השני בא להוציא מן הראשון והקשה הרשד"ם דזה הפי' בהיא דמחט כו' אינו לא כפירש"י כו' שפירש אפי' לא יהיב טבח דמי כו' אלא דסבר דמ"ש בגמ' דלא יהיב טבח דמי הפל כפושט' כו' ע"ש ולפי מ"ש לעיל יתכן שהמרדכי בשם הרי"ט מיוני כתב זה התי' לפי הפוסקים שסוברים דהיא דטבח איירי דלא יהיב דמי בעל הבהמה בעי לאיתויי ראיה כו' וכמ"ש הרי"ף והמגיד וכמ"ש לעיל.

הרי זכינו מכל מ"ש במחלוקת הרי"ף והרמב"ם עם הרא"ש וסיעתו דלפי דברי הרי"ף לעולם על בעל התמור להביא ראיה אף שהוא מוחזק דאמרין פאן נמצא פאן הנה ולפי דעת הרא"ש וסיעתו אפי' עומד בבית בעל התמור הואיל והספק נולד ברשותו של בעל הפרה על בעל הפרה להביא ראיה.

ובזה נבוא לנ"ד שהתפשו עצמם הצדדים הנז' שראובן קיבל על עצמו כל הסחורות וסילק את שמעון כפי הפשר ובתוף כף נמצא שלקח פלוני הסחורות מתוף התנות הרי זה ממש דומה לסוגיא דגמ' הנז' דומיא דמחליף פרה בתמור ומשך בעל התמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את התמור עד שמת ואין ידוע אם מת קודם המשיכה או אחר המשיכה כו' וה"ה בנ"ד שלקח שמעון את שלו ובנתים נחסרו הסחורות מן התנות ולא נודע אם קודם הפשר נחסרו הסחורות מן התנות ואם אחר הפשר נחסרו א"כ בשעת הפשר לא היתה פשרה בטעות ומה שנוסר מן הסחורות הנה ברשות ראובן שהסחורות היו שלו ונהרי הוא כמ"ש בגמ' בהמחליף כו' ולא הספיק בעל הפרה למשוך את התמור עד שמת תמורו וה"ה בנ"ד שלא הספיק ראובן למשוך הסחורות עד שנודע שנחסרו לו מן הסחורות ואם כן לפי דעת הרי"ף והרמב"ם שבעל התמור צריף להביא ראיה שהנה תמורו קיים בשעת משיכת הפרה וה"ה בנדון דידן הנה צריף שמעון להביא ראיה שהסחורות היו שלקמים ולא נחסרו מהם פלום קודם הפשר ואם לא יביא ראיה אזי הפשר בטל ומשא"כ לפי דעת הרא"ש שסובר שבעל הפרה צריף להביא ראיה אפי' עומד בבית בעל התמור דכיון שמשך בעל התמור את הפרה נקנה התמור לבעל הפרה בכל מקום שהוא וה"ה בנ"ד מאחר שסילק ראובן את שמעון כפי הפשר נקנו לו הסחורות בכל מקום שהן ועל ראובן להביא ראיה שנוסרו מן הסחורות קודם הפשר והפשר הוא בטעות ואם לא יביא ראיה אזי הפשרה בתוקף' וההפסד לראובן וא"כ לפ"ז

שהוא מחלוקת בין הפוסקים היינו צריכים לבוא לידי מדה זו ולומר חומרא לתובע וקולא לגנתבע שהנתבע יאמר קים לי כו'.

אמנם פד מעינת בני"ד תמצא שאין אנו צריכין לומר שום קים לי בני"ד שהרי כבר כתבנו לעיל דע"כ לא פליג הרי"ף והרא"ש והרמב"ם אלא כשהתמור בבית בעל התמור אז סובר הרי"ף והרמב"ם בעל התמור צריך להביא ראיה שהרי כתבו המפרשים הרי"ן והר"ן גם הרא"ש בעצמו לדעת הרי"ף מה שפסק שעל בעל התמור להביא ראיה אף לפי לישנא בתרא דשמואל לפי מאי דכילל רמי בר יחזקאל היינו דוקא כשהתמור עומד ברשות בעל התמור אבל כשעומד בסומטא] אז גם הרי"ף מודה שעל בעל הפרה להביא ראיה לפי לישנא בתרא דשמואל וא"כ בני"ד לא מיבעיא לדעת הרא"ש שפוסק בהדיא דבעל הפרה צריך להביא ראיה אפי' התמור עומד בבית בעל התמור וזהו מקרי נולד הספק ברשותו דהיינו ברשות בעל הפרה מאחר שקבר נסתלק בעל התמור מבעל הפרה ומשך את הפרה וא"כ ה"ה בני"ד פשיטא שבעל הפרה דהיינו ראובן מחוייב להביא ראיה אחר שנולד ברשותו שלקחו הסחורות מתוך התנות ולא נודע אם קודם הפשר או לאחר הפשר וע"ז יביא ראיה שלקחו הסחורות מתוך התנות (ולא נודע אם) קודם הפשר הנה אלא אפי' לפי דעת הרי"ף והרמב"ם דעל בעל התמור להביא ראיה אף שמשך בעל התמור את הפרה מ"מ הואיל ונולד הספק ברשותו לכן צריך בעל התמור להביא ראיה וא"כ לפ"ז בני"ד הנה צריך שמעון להביא ראיה שגלקחו הסחורות אחר הפשר מתוך התנות ובאם לא יביא ראיה יתבטל הפשר.

איברא ז"א שהרי כתבנו לעיל דאף לפי דעת הרי"ף והרמב"ם דוקא כשהתמור עומד בבית בעל התמור אמרי' דעל בעל התמור להביא ראיה ומשא"כ אם התמור עומד בסומטא אז גם הרי"ף מודה שבעל הפרה צריך להביא ראיה וכ"כ הריב"ה והרא"ש לדעת הרי"ף וא"כ כשעומדת בסומט' על בעל הפרה להביא ראיה נאמרי' פ' הספינה וגם ברמב"ם ובטור סי'.

קצ"ח החילוק שבין קנין מסירה למשיכה דמסירה קונה בר"ה ובחצר שהוא של שניהם ומדמה הגמ' והפוסקים דין סומטא לחצר של שניהם ועיין ברמב"ם בפ"ט מהלכות טוען ובטור סי' קל"ח ולפ"ז מ"ש הפוסקים בשם הרי"ף הנז' דאם הפרה עומדת בסומטא אז מודה הרי"ף דעל בעל הפרה להביא ראיה וא"כ ה"ה בחצר של שניהם ג"כ מודה הרי"ף דעל בעל הפרה להביא ראיה וא"כ בני"ד שהספק נולד מה שלקחו הסחורות מתוך התנות והתנות היתה קודם הפשר ברשות של שניהם בדין השותפין והעסקא דמילת' ידיעא שהוא של שותפות הרי הוא ברשות שניהם וא"כ זהו דומה ממש לסומט' ומודה הרי"ף והרמב"ם דעל בעל הפרה להביא ראיה וא"כ בני"ד צריך ראובן להביא ראיה שלקחו הסחורות מתוך התנות ובאם לא יביא ראיה אזי הפשר בתוקפו ואינו יכול לטעון שפשרה בטעות היא כי מה שנעשה ההפסד שלקחו הסחורות מתוך התנות נעשה ברשות ראובן ומכ"ש אם נאמר שזהו מקרי רשות ראובן לבד וא"כ לפ"ז אין לראובן שום טענה ותביעה על שמעון מחמת לקיחת הסחורות מתוך התנות והפשר הוא בתוקפו ואם אמור יאמר ראובן שבאמת הוא רוצה לברר שלקחו הפלוני הסחורות מתוך התנות קודם הפשר אף שבאמת קשה מאד לברר מתי לקחו הסחורות מתוך התנות מאחר

שֶׁהַפֶּשֶׁר הָיָה בַק"ק בְּדוֹן וְהַסְחָרוֹת שֶׁלְקָחוּ מִתּוֹךְ הַחֲנוּת הָיָה בְּעִיר גְרוֹ"ן וְצָרִיכִין הַעֲדִים שִׁיעִידוֹ שֶׁקִּוְּדָם הַפֶּשֶׁר נִלְקָחוּ הַסְחָרוֹת מִתּוֹךְ הַחֲנוּת וּמִי יַעֲיֵד עַל זֶה הַבַּעַל דְּבָר בְּעֲצָמוֹ שֶׁלְקָח מִסְחָרוֹת אֶפְשָׁר שֶׁאֵינּוּ נֶאֱמָן מִכַּפָּה טְעָמִים חָדָא שֶׁהוּא נוֹגַע בְּעֵדוּת שָׂאָם יִתְבַטֵּל הַפֶּשֶׁר אֲזִי הַסְחָרוֹת הַמָּה בְּשׁוֹתְפוֹת וְאֲזִי הַשְּׂנִי נוֹחַ לוֹ וְהֵרָאשׁוֹן קָשָׁה מִמֶּנּוּ כִּי יוֹתֵר נוֹחַ לוֹ שִׁיְהִי חֲזִיב שְׁוֹתְפִים וְלֹא לֹא כִּי אִם הַהֶפְסֵד הוּא עַל שְׁוֹתְפֵי הָא' אֲזִי הוּא נוֹגֵשׁ אוֹתוֹ בְּאֶשֶׁר שֶׁכָּל הַהֶפְסֵד הוּא לוֹ לְבַדּוֹ וּמִשָּׂא"כ אִם הַחֹב שֶׁל שְׂנִיָּהֶם אֲזִי אֵין כ"כ גְּדוֹל עַל הָא' וְאֵין נוֹגֵשׁ אוֹתוֹ בְּיוֹתֵר וּכְמ"ש בַּגְמ' דְּחֻזְקַת הַבְּתִים טַעֲנָה נְכוּנָה לוֹמֵר שֶׁהֵרָאשׁוֹן נוֹחַ לִי וְהַשְּׂנִי קָשָׁה מִמֶּנּוּ וְאֶפְרָא אִם נֹאמֵר שֶׁיוֹתֵר טוֹב הוּא שִׁיְהִי חֲזִיב לֹא כְּמ"ש בַּגְמ' דְּכַתְּנֻבוֹת דְּלֹא נִיחַ לִיהִ דְּלִיפְשׁוֹ שִׁטְר' וְה"ה בְּנ"ד דְּלֹא נִיחַ לִיהִ דְּלִיפְשׁוֹ בַע"ח.

אָמְנָם מ"מ נוֹגַע קֶצֶת מֵאֲחַר שֶׁבָּאָם הַהֶפְסֵד לְשׁוֹתְפִים א"כ הוּא מְמַלְּוֶה לְמַלְּוֶה וּכְמ"ש בַּגְמ' דְּגִיטִין גְּבִי מַעֲמָד שֶׁלְשֶׁתּוֹן דְּקִנֵּי דְּמִשְׁתַּנֵּי מְמַלְּוֶה יִשְׂנִי לְמַלְּוֶה חֲדָשָׁה וְאֶפְרָא אִם נֹאמֵר שֶׁזֶהוּ אֵינּוּ טַעַם מְסַפִּיק לְעֵשׂוֹתוֹ נוֹגַע בְּעֵדוּת שֶׁהֵרָא בְּאֶמְת גְּבִי מַעֲמָד ג' מִקְשָׁה ע"ז הַטַּעַם מ"מ אֶפְרָא אִם לֹא יִהְיֶה נוֹגַע בְּעֵדוּת מ"מ אֵינּוּ רַק עַד א' וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת ע"י ב' עֲדִים.

וְאִם יֹאמֵר רְאוּבֵן שִׁיְרָצָה לְבָרֵךְ ע"פ ב' עֲדִים שִׁיעִידוֹ בְּאִיזָה זְמַן לְקַח הַסְחָרוֹת מִתּוֹךְ הַחֲנוּת וַיְבָרֵךְ ג"כ מְתִי הָיָה הַפֶּשֶׁר פֶּה ק"ק בְּדוֹן וְאֲזִי יוֹכֵל לְבֹא לִיְדֵי בִירוֹר אִם לְקִיחַת הַסְחָרוֹת הָיָה קִוְּדָם הַפֶּשֶׁר אוֹ הַפֶּשֶׁר וּבָאָם שִׁיְהִי קִוְּדָם הַפֶּשֶׁר אֲזִי הַפֶּשֶׁר הָיָה בְּטַעוֹת וַיְרָצָה רְאוּבֵן לְבַטֵּל הַפֶּשֶׁר אֲזִי הַדִּין מִשְׁתַּנֵּה כִּי כַּד מַעֲיִינָתָ בְּטַעוֹת שֶׁל הַצְּדִידִים כְּמִבְּנוֹאֵר בְּשָׂאֵלָה יֵשׁ הַכְּחָשָׁה בִּינֵיהֶם שֶׁרְאוּבֵן טוֹעֵן שֶׁבִידִיעַת וּבִרְשׁוֹת שְׁמַעוֹן יֵשֵׁב שֶׁל פְּלוֹנֵי הַנָּ"ל שֶׁלְקָח הַסְחָרוֹת מִתּוֹךְ הַחֲנוּת וְטַעֲנַת שְׁמַעוֹן הִיא אֲדַרְבֵּי הָיָה מְצֻנָּה לוֹ שֶׁלֹּא יֵשֵׁב בַּחֲנוּת שֶׁל פְּלוֹנֵי הַנָּ"ל כִּלְלֵי רַק יִקַּח לְעֲצָמוֹ חֲנוּת אַחֲרַת וּא"כ לְפִי דְבָרֵי שְׁמַעוֹן שִׁיְנָה רְאוּבֵן בְּעֶסֶק הַשְּׁוֹתְפוֹת וּפְשׁוּט הוּא בַּגְמ' דְּהַגּוֹזֵל וְגַם בְּרַמְבַּ"ם בְּפ"ה מֵהַל' שְׁוֹתְפִים דְּהַמְשַׁתְּפֵי עִם חֲבִירוֹ לֹא יִשְׁנָה מִמֶּנְהֶם כו' וְלֹא יִפְקִיד בְּיַד אַחֲרִים כו' וְכְמִבְּנוֹאֵר בְּתַשׁוּב' הָרֵא"ש כִּלְלֵי פ"ט ס' י"ד שֶׁאֶפְרָא בְּדָבָר שֶׁהַשְּׁוֹתְפֵי דָרְוֹ לְעֵשׂוֹת פְּגוֹן לְמַפְּוֹר בְּהַקְפָּה אֶפְרָא שֶׁדָּרְכוֹ לְמַפְּוֹר בְּהַקְפָּה כו' מְקַרֵּי ג"כ שִׁיְנָוֵי אִם הַתְּרָה בּוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה וְה"ה בְּנ"ד וּא"כ לְפ"ז יִשְׁבַע שְׁמַעוֹן כְּפִי טַעֲנוֹתָיו שֶׁאֶמֶר לְרְאוּבֵן שֶׁלֹּא יֵשֵׁב בַּחֲנוּת שֶׁל פְּלוֹנֵי הַנָּ"ל כִּלְלֵי וּא"כ שִׁיְנָה רְאוּבֵן בְּעֶסֶק הַשְּׁוֹתְפוֹת וְאִם הַרְוִיחַ הַרְוִיחַ לְאֶמְצַע וְאִם הַפְּסִיד הַפְּסִיד לְעֲצָמוֹ וְאִם לֹא יִשְׁבַע אֲזִי הַחֹב שֶׁל פְּלוֹנֵי הַנָּ"ל הוּא לְאֶמְצַע.

וְאֶפְרָא שֶׁכְּתוּב בְּטַעֲנוֹת שֶׁלְהֶם שֶׁרְאוּבֵן אָמַר שֶׁשָּׂאֵל שְׁמַעוֹן אֵת רְאוּבֵן בְּאִיזָה חֲנוּת יִרְצָה לְיֵשֵׁב וְהַשִּׁיב לוֹ בַּחֲנוּת שֶׁל פְּלוֹנֵי עַד שִׁיְמָצָא חֲנוּת אַחֲרַת וְנִמְצָא שִׁיְשַׁבְתִּי בְּרְשׁוֹתוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן וְשְׁמַעוֹן הַשִּׁיב לוֹ אֲנִי לֹא אֶמְרָתִי לוֹ שִׁיְשַׁב בַּחֲנוּת פְּלוֹנֵי אֲנִי אֶמְרָתִי לוֹ שִׁיְשַׁב בַּחֲנוּת אַחֲרַת וְלֹא הָיָה עִם רְשׁוֹתֵי וּא"כ יֵשׁ לְבַע"ד לְחַלּוֹק וְלוֹמֵר דָּאָף שֶׁהַשִּׁיב לוֹ אֲנִי לֹא אֶמְרָתִי לוֹ שִׁיְשַׁב בַּחֲנוּת שֶׁל פְּלוֹנֵי אֵין הַמְשַׁמְעוֹת שֶׁהַתְּרָה בּוֹ שֶׁלֹּא יֵשֵׁב בַּחֲנוּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ פְּלוֹנֵי רַק שֶׁלֹּא דִיבֵר מִזֶּה פְּלוֹם וְנִדְמָה זֶה לְמ"ש בַּגְמ' דְּהַמְפָּקִיד בְּעוֹבְדָא דְּכְשׁוֹתָא דְּאֶמֶר לְסַרְסִיָּה מֵהֵאֵי רְמִי וְאֲזִיל אִיהוּ וְרְמִי מֵאִידָף כו' עַד גִּימָא לְסַרְסִיָּה זִיל שְׁלִים אֶמֶר לֹא אֶמֶר לִי מֵהֵאֵי רְמִי וּמֵהֵאֵי לֹא תִרְמִי כו' ע"ש וּא"כ ה"ה בְּנ"ד בְּרַם ז"א אַבַּע"א גְמַר' וְאַבַּע"א סְבָרָא דְּאִיתָא בַּגְמ' מֵהֵאֵי רְמִי כו' דְּמִקְשָׁה הַתּוֹס' שָׁם מֵהֵאֵי דְּהִבִּיא לִי מִן הַחֲלוֹן וְהִבִּיא מִן הַדְּלוֹסְקָמָא דְּשְׁלִיחַ מְעַל אַע"ג דְּמִין א' הוּא הָתָם מִיְרִי שֶׁלֹּא הָיָה בְּבֵית א' וְהִכָּא אֵיְרִי

שְׁהִיָּה בְּבֵית א' וְלֹא הָיָה לוֹ לִידַע שְׁאָמַר דּוֹקָא מֵהָאֵי רַמִּי עַכ"ל וְע"ש עוֹד בְּתוֹס' שָׁם דְּבִשְׁנֵי מֵינִין הָיָה קְפִידָה אִפִּי בְּבֵית א' וּבְמִין א' הָיָה קְפִידָא בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת וְכַן פֶּסֶק בַּהֲג"א שָׁם וּא"כ לִפ"ז הֵתִי' שֶׁל הַתּוֹס' דְּבִשְׁנֵי מֵינִין הָיָה קְפִידָא אִפִּי בְּבֵית א' וּבְמִין א' הָיָה קְפִידָא בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת וּמַכ"ש בִּנ"ד דְּבִשְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבְשְׁנֵי מְקוֹמוֹת דְּהָיָה קְפִידָא אַף שְׁדַבְרֵי הַתּוֹס' שָׁם צָרִיכִין בִּיאֹר בַּמ"ש לְחַלֵּק בֵּין בֵּית א' לִב' בְּתִים וְהֵינּוּ מֵהָהוּא שְׁלִיחַ דְּמַעַל דְּקִנְשֵׁי הַתּוֹס' אֵינּוּ קִנְשֵׁי דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין הַקְדָּשׁ דְּבָכָל דְּהוּ הָיָה שִׁנּוּי אַבָּל לְעִנְיָן לְאִפּוֹקֵי מִמוֹנָא צָרִיךְ שִׁנּוּי גָּמוֹר א"כ י"ל דְּבִנ"ד לִיכָא שִׁנּוּי אֲכַן ז"א דְּאֲדַרְבָּא בִּנ"ד פְּשִׁיטָא דְּהָיָה שִׁנּוּי מֵאַחַר שְׁהַקְפִּיד שְׁמַעוֹן וְא"ל שִׁישֵׁב בְּחֲנוֹת אַחֲרוֹת וְעִי"ז בָּא לוֹ הֵהֲפֹסֵד וּמִצָּא' קְפִידָא מְקוֹם לְנוֹחַ וּכְמ"ש הָרֵא"ש גְּבִי הַשּׁוֹכֵר אֶת סְפִינָה זֹו וְטַבְעָה בְּחֲצֵי דְרָדָּה וְעֵינָן בְּהֶאֱמָנִין גְּבִי הַמְשַׁפֵּיר חֲמוֹר כו' וּבִטְח"מ סִי' שִׁי"א וְה"ה בִּנ"ד וּבְפֶרֶט מֵהַטְעָמִים הַמְבֹאָרִים לְמָה רָצָה שְׁמַעוֹן שִׁישֵׁב בְּמְקוֹם אַחַר דּוֹקָא וְהָיָה קְפִידָא וְהָיָה שִׁנּוּי גָּמוֹר כִּשְׂא"ל לִישֵׁב בְּחֲנוֹת אַחֲרוֹת.

וְכַן מִן כָּל זֶה אֲבַע"א סְבָרָא דְּמוֹכַח מִתּוֹךְ הַטְעָנוֹת עֲצָמָם שְׁמִיחָה בּוֹ שְׁלֹא יֵשֵׁב כָּלֵל בְּחֲנוֹת שְׁלֵמוֹת אוֹתוֹ פְּלוֹנֵי שְׁהָרֵי טְעָנוֹת רְאוּבֵן הוּא שִׂא"ל שִׁישֵׁב בְּחֲנוֹת שְׁלֵמוֹת פְּלוֹנֵי עַד שְׁאֲמָצָא מְקוֹם אַחַר וְא"כ לִפִּי דְּבָרֵי רְאוּבֵן בְּעֲצָמוֹ לֹא הָיָה נִיחָא לוֹ שִׁישֵׁב בְּחֲנוֹת שְׁלֵמוֹת רַק לִפִּי שְׁעָה וְע"ז הַשֵּׁיב לוֹ שְׁמַעוֹן לֹא אֲמַרְתִּי שִׁישֵׁב בְּחֲנוֹת שְׁלֵמוֹת רַק בְּחֲנוֹת אַחֲרֵת מְוַכַּח שֶׁהַשֵּׁיב לוֹ עַל טְעָנוֹתָיו שְׁלֵמוֹת רְאוּבֵן שִׂא"ל שִׁישֵׁב בְּחֲנוֹת שְׁלֵמוֹת כו' וְיֵשֵׁב עִם רְשׁוֹתוֹ וְהוּא מְשִׁיב לוֹ שְׁלֹא אֲמַרְתִּי לוֹ שִׁישֵׁב בְּחֲנוֹת שְׁלֵמוֹת אוֹתוֹ פְּלוֹנֵי רַק שִׁיקַח תְּכַף חֲנוֹת אַחֲרֵת אַף לִפִּי שְׁעָה הַקְפִּיד עָלָיו שִׁישֵׁב דּוֹקָא בְּחֲנוֹת אַחֲרֵת וְהוּא שִׁינָה בּוֹ וְאִם הִפְסִיד הִפְסִיד לְעֲצָמוֹ וְזֶהוּ בְּרוּר.

וְזוֹלָת זֶה יֵשׁ לְחַיֵּיב אֶת רְאוּבֵן בְּאֲשֶׁר שְׁהֵלָה מִן הָעִיר וְהֵנִיחַ מִן הַסְּחָרוֹת בְּתוֹךְ הַחֲנוֹת שְׁלֵמוֹת פְּלוֹנֵי וְהָיָה פּוֹשַׁע וְנִדְמָה זֶה לַמ"ש בַּגְּמ' סוֹף הַפּוֹעֲלֵי' רוּעָה שְׁהִיָּה רוּעָה עֲדָרוֹ וְהֵנִיחַ עֲדָרוֹ וְכָא לְעִיר בָּא זָאב וְטָרַף אֲרִי וְדָרַס אֵין אוֹמְרִים אֵלּוּ הָיָה שָׁם הָיָה מִצִּיל אֵלּא אוֹמְרִים אֵלּוּ הָיָה שָׁם הָיָה יָכוֹל לְהַצִּיל חַיִּיב כו' וְא"כ ה"ה בִּנ"ד שִׁיִּצָּא מִן הָעִיר וְהֵנִיחַ הַסְּחָרוֹת שְׁלֵמוֹת בְּתוֹךְ הַחֲנוֹת שְׁלֵמוֹת פְּלוֹנֵי שֶׁהוּא חַיִּיב וְאֵין לָהּ פְּשִׁיעָה גְּדוּלָה מְזוֹ שְׂאִם לֹא הֵנִיחַ הַסְּחָרוֹת בְּתוֹךְ הַחֲנוֹת שְׁלֵמוֹת אוֹתוֹ פְּלוֹנֵי לֹא הָיָה בָּא לִידֵי הִפְסֵד הַסְּחָרוֹת.

וְאַף שְׁמִבְּוָר בְּטְעָנוֹת שְׁלֵמוֹת רְאוּבֵן שְׁהֵלָה מְעִיר הַנּוֹ' בְּעֶסֶק הַשְּׁוֹתְפוֹת וְנִדְמָה זֶה לַמ"ש בַּגְּמ' דְּעַל בְּעִידָנָא דְּעִיָּלֵי אֵינְשֵׁי וְאֲמַרִּינָן שָׁם אֲבַרְיִיתָא הַנּוֹ' מֵאֵי לָאו דְּעַל בְּעִידָנָ' דְּעִיָּלֵי אֵינְשֵׁי וְאִפ"ה חַיִּיב וּמִשְׁנֵי לֹא דְּעַל בְּעִידָנָא דְּלֹא עִיָּלֵי אֵינְשֵׁי וְא"כ מִשְׁמַע דְּעַל בְּעִידָנָ' דְּעִיָּלֵי אֵינְשֵׁי פְּטוֹר וּבִנ"ד דְּעַל בְּעִידָנָ' דְּעִיָּלֵי אֵינְשֵׁי שִׁיִּצָּא מִן אוֹתָהּ הָעִיר לְצִוְרָה הַשְּׁוֹתְפוֹת הַנּוֹ' וּפְטוֹר.

אֲמָנָם ז"א שְׁהָרֵי כְּתִב הָרִי"ף בְּפֶרֶק הַמְּפָקִיד וְגַם בְּהָרֵא"ש בְּאֲרִיכוֹת דְּבִין עַל בְּעִידָנָא דְּעִיָּלֵי אֵינְשֵׁי וּבִין עַל בְּעִידָנָא דְּלֹא עִיָּלֵי אֵינְשֵׁי חַיִּיב וְאֵשְׁנוּנֵי' לֹא סְמַכִּינָן וְכ"כ הָרַמְבַּ"ם בַּפ"ג מֵהַל' שְׁלוּחִינָן וְא"כ מַכ"ש בִּנ"ד דְּעִדִּיף יוֹתֵר מִפְּשִׁיעָה דְּשׁוֹמֵר שְׁמֵסֵר לְשׁוֹמֵר חַיִּיב אַף אִם הַשְּׁנֵי ש"ש וּמַכ"ש בִּנ"ד שְׁמַמְשׁ הַנִּיחָה בְּלֹא שְׁמִירָה כָּלֵל דַּמְמ"נ אִם לֹא מְסָרָה לְאוֹתוֹ פְּלוֹנֵי שִׁישְׁמוֹר הַסְּחָרָה שְׁהֵנִיחַ בְּיָדוֹ רַק שְׁהֵנִיחָה בְּחֲנוֹת שְׁלֵמוֹת אוֹתוֹ פְּלוֹנֵי א"כ הָיָה מִמֶּשׁ דּוֹמָה לַמ"ש בַּגְּמ' דְּהֶאֱמָנִין א"ר הוּנָא הַנּוֹחַ לְפָנֵיהּ אֵינּוּ לֹא ש"ש וְלֹא ש"ח וְאִם

אמר הא ביתא קמך מאחר שישב שם בחנות של אותו פלוני אמרי' ג"כ דאינו ש"ח כו' הרי שהניח הסחורות בלא שמירה מאחר שהמפתח של החנות ביד אותו פלוני ואם היה נגנב או נאבד היה פטור אותו פלוני מהטעמים הנז' ואם מסר הסחורה לאותו פלוני בידו לשמור א"כ יש לו דין שומר שמסר לשומר דאמרינו בגמ' לא מיבעיא ש"ח שמסר לש"ח שהוא חייב אלא אפילו ש"ח שמסר לש"ש חייב כו' ומכ"ש בנ"ד שאף לפי טענת ראובן נראה שמחמת דוחק אשר נתרצה לישוב שם בחנות של אותו פלוני אף פי ראובן בעצמו שם ומכ"ש שלא היה לו להניח שם הסחורות באשר נסע משם אף בעסק השותפות מ"מ הלא צריך לשומרו כמו ש"ש דהשותפים ש"ש זה לזה אף פי מקבל בעסקא כמו בנ"ד שעליו לבדו מוטל להתעסק בהסחורות והוי ש"ש וכמבואר בהגמ' וברמב"ם ז"ל בהל' שותפים ובטור סימן קע"ז בי"ד והביא הטור בסימן ש"ג לשון הירושלמי וגם לשון השאלתות.

הג"ה אמנם כל מ"ש אינו ענין לדינא וע"ל בסימן קכ"ב דף פ"ט מ"ש אמ"ו דנ"ד דמה שיש לחלק בין הגאון זצוק"ל בישוב דעת השאלתות על בעידנא דעייילי אינשי ובין על והרא"ש בעידנא דלא עייילי אינשי היינו לענין אם יתחייב ש"ש באונסין אבל בענין גניבה ואבידה אין לחלק דחייב בגניבה ואבידה וכמ"ש הטור בשם הירושלמי הנז' ואפילו הקיפוח מחיצה של ברזל חייב בגניבה ואבידה אא"כ היה שם ולא היה יכול להציל וא"כ בנ"ד היה ראובן יכול להציל ומדלא הציל חייב שגהו דומה לגניבה ואבידה.

וראיתי שה"ה מהרש"ל בספרו ים ש"ש האריך בזה בפרק הפונס היינו לענין גניבה באונס אבל שלא באונס חייב וראיתי שכ' שם ה"ה הנז' וז"ל על מ"ש הטור בשם הירושלמי אפילו הקיפוח חומת ברזל וכמעט רוב הגוססא אינו מן הירושלמי ותדע שהרי הרא"ש לא הביאו כלל אלא דייק ממשמעות הירושלמי כו' עכ"ל ואחר המחילה מכבוד תורתו אישתיטתיה דברי הרא"ש דפרק המפקיד ושם הביא לשון הירושלמי ממש כלשון הטור.

ומפל מ"ש לעיל מוכח שראובן פשע מה שהניח הסחורות בחנות של פלוני ומכח זה בא לו ההפסד ואף שנסע מהעיר הנז' בעסק העסקא של השותפות וכמבואר בטענותיהם מ"מ לא היה לפשוט ראובן בעסק השותפות באשר ששמעון נתן לידו כל העסק שיתעסק בו והיה לו לשמרו פראוי ולא להניחו בחנות הנז' ועל דבר הטענה שתבע ראובן את שמעון והראה לו שרשום אצלו על הפתב שלקח כף וכף ריבית ממנו וגם כלי של כסף שקורין רעכע"ל בל"א ג"כ לקח ממנו בעבור הריבית כפי הרשום אצלו בפתב ושמעון השיב לו כל מה שלקחתי ממנו ריבית הכל בהיתר לקחתי ע"פ הדין.

הנה נבא לבאר עיקרא דדינ' וצריכין אנו להביא מ"ש הרמב"ם פ"ד מהל' מלנה וז"ל הוציא עליו שטר מקונים והלנה אומר כו' שחוב זה הוא ריבית או אבק ריבית או שטען שהוא שטר אמנה כו' כללו של דבר שטוען טענה שאם הודה בעל השטר היה השטר בטל והמלנה עומד בשטרו ואומר שזה שקר ואומר הלנה ישבע ויטול כו' יש מי שהורה שחייב בעל השטר ליטען עד ורבותי הורו שלא ישבע אלא על הפרעון אבל כל אלו הטענות לא כל הימנו לבטל השטר מקונים אלא ישלם ואח"כ יטעון על המלנה כו' ואם כפר ישבע היסת וכ"כ הטח"מ סוף סימן פ"ב.

ויש לדקדק קצת למה נקט הרמב"ם שני בבות דהלנה אומר שחוב זה הוא ריבית (דהיינו פירושו ריבית קצוץ) וגם אמר לו אבק ריבית ל"ל תרנויהו ליתני חדא. ונלע"ד לישוב לפי שהרמב"ם הביא שיש מחלוקת בין הגאונים דיש מי שהורה שחייב לישוב כו' ולכן נקט הרמב"ם רבותא דאפילו פשוטו לקחת ממני ר"ק והוי אמינא דא"צ לישוב לפי שאין אדם משים עצמו רשע שגם הלנה עובר על כמה לאנין וכמ"ש במשנה ס"פ הריבית ואפ"ה פסקו הגאונים שצריך לישוב המלנה ומכ"ש פשוטו שהשטר הוא אבק ריבית שע"ז מונה המלנה ולא הלנה וכמ"ש הרא"ש והנ"י על מ"ש בגמ' רב עיליש גבר רבא ואיסור' לאינשי לא הוי ספי דמקשה למה לא אמר היאך עבד רב עיליש מעשה איסור הלא גם הלנה מונה ומתיר דבריבית דרבנן אינו עובר הלנה רק על לפני עור כו' לכן אמר ואיסור' לאינשי לא הוי ספי ודוקא בת"ח וכמ"ש רב עיליש גברא רבה כו' ע"ש וא"כ פשוטו שהוא אבק ריבית שאין פאו איסור לגבי הלנה עצמו ומכ"ש שצריך לישוב ואח"כ נקט הרמב"ם הבבא דאו אבק ריבית היינו לרבותא לפי דעתו שסבר שנוטל המלנה בלא שבועה והיינו משום דאין אדם משים עצמו רשע ופשיטא בר"ק שא"צ לישוב אלא אפילו בא"ר גם פן א"צ לישוב י"ל דנקט הרמב"ם שני חלוקות לרבותא לפי דעתו שסבר שנוטל בלא שבועה רק לאחר הפרעון משביע היסת ונקט ברישא החלוקה דר"ק לרבותא דאפ"ה יכול להשביע אח"כ וסיפא נקט א"ר לרבותא דרישא דאפ"ה נוטל בלא שבועה.

אף צריך לישוב קצת למה השמיט הטור החלוקה דאו א"ר ונקט סתם שטוען לקחת ממני ריבית ואפשר דהטור לא בא לאשמוענו רק הרבות' דסיפא דאפ"ה הרשות בידי להשביע אח"כ.

אף נראה שיש בזה מחלוקת שהרי פתב רי"ו בסוף ח"ו נ"א בשם ר"מ וז"ל הטוען את חברו לקחת ממני ריבית ומשכונ הנה לי אצלה והוצרכתי לתת לה ריבית והמלנה כופר או שטוען ע"י עכו"ם בא משכונ לידו ובהיתר נטלתי נאמן המלנה בלא שבועה וכדאמרי גבי פרזנבול כו' דלא שביק אינש היתירא כו' ואם המשכונ בידו ואמר המלנה שע"י עכו"ם בא לידו נוטל הריבית בלא שבועה ואם פבר נתן לידו הלנה הריבית אין יכולת בידו להוציאו מטעם דאין אדם משים עצמו רשע לומר נתתי ריבית החזירו לי שהרי לאו דלא תשימון קאי אמלנה ואלוה כו' והנה לו להפסיד משכונו קודם שהנה נוטן לו ריבית ע"ש.

והנה בנדאי דברי ר' ירוחם מגומגמים בזה ובפרט מ"ש בנתינת טעם שאמר דאין אדם משים עצמו רשע לומר נתתי ריבית החזירו לי שהרי לאו דלא תשימון נשף קאי אמלנה ואלוה כו' והנה לו להפסיד משכונו כו' וקשה אדרבה אם הלאו דלא תשימון קאי אמלנה וא"כ למה הנה לו להפסיד משכונו והנה לו להביא הפסוק דלא תשיף דקאי אלוה דלכך הנה לו להפסיד משכונו כו' ואפשר שמ"ש שהרי קאי אמ"ש ברישא דאין יכולת בידו להוציאו שהרי לאו כו' וא"כ המלנה בנדאי לא עבר אלאו כו' או איפשר שטוען שיתחזר לו הריבית מטעם שעובר על לא תשימון עליו פירושו שלא ישים על הלנה ריבית וזהו טענתו ומ"ש אח"כ דהנה לו להפסיד משכונו קאי אמ"ש דאין אדם משים עצמו רשע דהיינו שגם הלנה עובר על כמה לאנין וכמ"ש בגמ' ועיין בזה בתשו' ה"ה מהריב"ל ז"ל

ח"ב סי' מ"ו שפכתב ג"כ שדברי ר' ירוחם הנה מגומגמים ויש בו כמה פקפוקים אבל לא הרגיש במ"ש וע"ש.

אמנם נראה לכאורה דרי"ו חולק על מ"ש הר"מ במז"ל דלפי דעת הרמב"ם יכול להשביע אח"כ ולפי דעת הר"י ב"ש הר"מ אינו יכול להשביע ובאמת נלע"ד לישוב דרי"א איירי במשכון לכן אינו יכול להשביע לפי הטעם שלו דהיה לו להפסיד משפוחו לפי שהמלנה אינו נוגשו ובקש להחזיק במשפוחו ולאפוקי הרמב"ם איירי בשטר שהמלנה נוגשו ומוכרח ליתן לו הריבית בשביל השטר ובכחצונו לא היה נותן לו ולכן הרשות בידו להשביע אח"כ: וראיתי שכתב ה"ה מהריב"ל ז"ל הנ"ל בתשו' ונ"ל דהרמב"ם חולק על הר"מ כו' אם לא שנאמר דלאו כ"ע דינא גמירי ואע"פ שכתב הריבית בשטר לא הוי פאלו פבר נתן הריבית וסבור היה שיכול להשבע ולא הוי משים עצמו רשע כו' וע"ש ואחר המחילה מכבוד תורתו דבריו דחוקים והנלע"ד פתבתי.

ונראה עוד לומר דיש לחלק בין טענת בהיתר לקחתי ובין אם כופר דכשהוא כופר צריך לישבע ומזה איירי הרמב"ם לאפוקי ר"י ב"ש הר"מ איירי בטענת היתר לקחתי אז א"צ לישבע.

אכן יש לחלק עוד בין אם טוען להד"ם או אם טוען בהיתר לקחתי דהרמב"ם איירי כשטוען להד"ם וכמבואר בדבריו לכן נשבע אחר הפרעון והר"י ב"ש הר"מ איירי כשטוען בהיתר לקחתי או אני לוקח בהיתר דחזקה דלא שביק איניש היתרא וכו' ועיין בסמ"ע סי' פ"ב ס"ק ל"ד אבל ר' ירוחם מדמי הדין אם המלנה אומר בהיתר לקחתי כאשר העתקתי לשונו לעיל ועיין בבעל המפה בי"ד סי' קע"ז סי"א שמביא שם דעת בעל מישרים הנז' לפלוגתא על מ"ש הרשב"א דאם כופר דמשביעים אותו שבועת היתר ונשמע מפל הנז' דכ"ע מודים כשאומר בהיתר לקחתי ריבית דא"צ לישבע וכ"כ ה"ה המבי"ט ח"א עלה ס"ד וכ"כ ה"ה מהרא"ש סי' מ"ט בתשו' דאליבא דכ"ע היכא דטוען הלנה על המלנה שלקח ממנו ריבית דנאמן בלא שבועה כנז' וכן הספיקו כל האחרונים וא"כ לפ"ז טענת שמעון נכונה במה שטוען כל מה שלקחתי מראובן ריבית הפל בהיתר לקחתי ע"פ הדין פתקחז"ל.

ואין לתפוס את שמעון בלשונו במה שטוען כל מה שלקחתי מראובן ריבית הפל בהיתר לקחתי דמשמע מראשית דבריו שמודה שלקח ממנו ריבית שהרי אומר כל מה שלקחתי ממנו ריבית אבל ז"א תפיס' עליו פלל דכמו כן מצינו לשון הנה בכל הפוסקים ומלאים על גדותם בסי' קס"ט וקע"ז וכמ"ש שם ויש מקילין ללוות בריבית בדרך זה ואשגירת לישן הוא זה והפל הולך אחר החיתום שמסיים שלקח ממנו בהיתר ע"פ הדין ובגמר דבריו אדם נתפס ומ"ש שמה שלקחתי ממנו ריבית הוא תשובה על טענת ראובן ולשון זה מצינו בהד"א ג"כ בסמ"ע בח"מ סי' פ"ב ס"ק ל"ד ונ"ל ואם כפר ישבע היתר כו' אבל אם הודה ואומר שנטל ממנו ריבית אבל היה בהיתר בזה פתב מור"ם שם דאפי' היתר א"צ לישבע כו' משום דחזקה כו' עכ"ל וע"ש א"כ ה"ה בנ"ד וא"כ לפ"ז אין לראובן שום טענה ותביעה על שמעון הן מחמת הפלי של כסף שקורין רפב"ל בל"א הן מן שאר דברים שלקח ממנו ריבית כפי טענת ראובן דמסתמא לא שביק אינש היתרא ואכיל איסור' כו' ונאמן היינו בלא שבועה וכמבואר בסמ"ע ב"ש ר"ת והרא"ש והטור ואף

שהרמ"ה ובעל העיטור חולקים על ר"ת הנז' אבל פל האחרונים סתמו דברייהם וכן איתא בקרא"ש דנאמן בלא שבועה ומכ"ש בנ"ד וכמ"ש לעיל.

ואם נאמר שמ"מ יברר שמעון את דבריו היאך לקח ממנו בהיתר פי פן ואולי הוא טועה בדין שסובר שלקח ממנו בהיתר ובאמת לקח ממנו באיסור דלאו כ"ע דינא גמירי וכמבואר בתשובת הרא"ש הביאו הריב"ה בטח"מ סי' ס"ז גבי פרוזבול ונ"ל ואני לא סמכתי מעולם על זה משום דלא שכיחי האידין' פותבי פרוזבול כו' ומעולם לא זכה אדם לפני באשפו בטענה זו וא"כ ה"ה בנ"ד.

אבל ז"א שהרי הרא"ש פתב הטעם משום דלא שכיח האידינא פותבי פרוזבול ומשא"כ בנ"ד שהרי מבואר בפוסקים ובטי"ד סי' קס"ח ההיתר עיסקא שעושה המלנה עם הלנה וגם בסי' קס"ט היתר המלנה על משפנות ש"ג וגם בסי' קע"ג ההיתר שעושים ע"פ טרשא דרב נחמן שפירש"י שמוכר לו סחורה ביותר מדמיה ובלבד שלא יפרש כו' וכשם שלפי דברי ר"נ דסבר טרשא שרי היינו למפור ה"ה ליקח בזול ג"כ מותר בהקדמת מעות מאידך דר"נ דאמר האי מאן דיהיב זוזי לקיראה וקאזלי ד' ד' בזוזי נאמר והיבנא לך ה' ה' בזוזי איתנהו גבי' שרי ליתניהו גבי' אסור פשיטא לא צריכא דאית לי' אשיראי כו' וכ"כ הטור סי' קע"ג פשם שאסור למפור ביוקר בשביל המתנת המעות פה אסור ליקח בזול בשביל הקדמת המעות כו' אא"כ ישנו ברשות המוכר כו' ואם נבוא לישא וליתן בסוגי' טרשא דר"נ ע"פ הפוסקים במחלוקת שבין הרמב"ם והרי"ף וישאר דברים השייכים לזה בסוגיית התלמוד יכלה הזמן והמה לא יכלה ובאשר שזהו משנה שאינה צריכה לנ"ד דפשוט הוא בכל הפוסקים ואם יש לו מותר הן למפור ביותר משווייה בשביל המתנת המעות והן לקנות בפחות בשביל הקדמת המעות ופה עירנו ידוע שעיקר המשא ומתן של המלוים על צד ההיתר ע"פ טרשא דר"נ הנ"ל וכמבואר ג"כ בפסק הנועםק בשאלה שקונה ממנו סחורה בזול כמה אקע"ס פסוף או כמה מותגא"ל זכה או כמה חתיכות בגדים לאנדרי"ז שמודה המוכר שיש לו בביתו ואף אם לא נכתב לפעמים בשטר שיש לו בביתו הרי הוא כאלו נכתב וכמ"ש בגמ' דהמקבל גבי ר"י הנה דורש לשון הדיט מאחד שנהגו פה והקונה מחייב עצמו ליתן לו הפסוף או הזכה או הבגדים לזמן המוגבל עמו אף שהוא מוזיל גביה בעבור הקדמת המעות מותר כשיש לו בביתו ונהו מותר אליבא דכ"ע וכמבואר בגמ' ובכל הפוסקים בעובדא דקיראה אם יש לו כו' ע"פ הודאת המוכר שמודה לו שיש לו בביתו הסחורות הנז' והודאתו כק' עדים דמי וכמבואר בהגמ"ר פא"נ בשם ר"ח על הא דר' אושעיא שאם יאמר המוכר שיש לו פירות מותר וא"צ להבי' ראיה ונהביאו מרן הקדוש בספרו הארוך בסי' קס"ג וכן פסקו האחרונים הביאו בעל המפה בספרו הקצר בסי' קס"ב סעיף ב' ונ"ל לזה שאמר שיש לו מעט מאותו המין יוכל המלנה להלות לו וא"צ ראיה לדבריו ואף ששם איירי לענין סאה בסאה וכד מעיינת בהגמ"ר בשם ר"ח בריש פא"נ תמצא שכתב שם על הא דר' אושעיא דאיירי דרף מקח ולא דרף סאה בסאה שהוא דרף הלואה די"ל דדוקא גבי מכירה מתיר הגמ"ר בשם ר"ח לא סאה בסאה שהוא דרף הלואה אמנם נראה שלמד בעל המפה שהוא ק"ו דמה במכירת שום דבר דצריף להיות ברשותו כל שיעור המכירה ואפ"ה: נאמן ומכ"ש סאה בסאה שא"צ להיות בידו רק מאותו המין מעט שהוא נאמן לומר שיש לו כו' ועיין ברי"ו בח"ב שכתב על הא דר' אושעיא דאם יש לו מותר די"מ שיש לו כל מה

שפסק וי"מ דהוי כמו סאה בסאה ומרן הכריע בספרו הארוך וקצרו דבעינו כל מה שפסק וכתב שם ג"כ הגמ"ר הנז' בסי' קס"ג וגם בסי' קס"ט סי"ח גבי מלנה על משכנות ש"ג ובסי' קע"ג ס"ז ועיין שם.

ואף אם אמר המוכר דהינו הלנה על ההיתר מכירה זאת שלא היה לו בביתו כשעשה עמו מקח סך הפסד או זהב או בגדים הנז' ושקר אמר לו מתחלה בשעת המקח שהיה לו כל אותן הסחורות בביתו אינו נאמן וכמבואר בהרא"ש בתשו' פל"ק ח והביאו הטור סי' קס"ט שאם בשעת פדייה אומר השליח לא אמרתי לה אמת תחלה אלא שלי הוא אמר המלנה איני מאמינה אלא לדבריה הראשונים אני מאמין שאיני רוצה להחזיקה ברשע כו' וכתב שם הרא"ש ודע שהנהגתי היתר בזה כל ימי כו' וא"כ ה"ה בנ"ד: דאף אם אמר ראובן שלא היה לו בביתו מתחלה אינו נאמן ומסיים שם הרא"ש דאף אם ירצה לישובע שהמשכון היה שלו ולא של עפו"ם ואפ"י עדים מעידים שהוא של ישראל כיון שהודה תחלה שהוא משכון של עכו"ם ואף שמהרש"ל בתשו' סי' צ"ט מפקפק בזה שלא יהיו העדים נאמנים אבל בשבועה כ"ע מודים שאינו נאמן ומכ"ש בשפכר נתן הריבית למלנה והוא מבקש שיחזיר לו בטענה הנז' ולא דמי למ"ש ה"ה מהר"מ אלשקאר בתשו' סי' ל"ד בענין הריבית בראובן שנתן לשמעון מעות לקנות לו סחורה בדוגיות ואח"כ טען שמעון שאותה הסחורה הוקרה ולא אפרע לה אלא מעותיה פי כל מעשינו אינו אלא תנהו ולא היה אלא ריבית והאריה שם ומסיים בסוף דבריו וז"ל פללא דמילת' דאם יביא ראובן ראיה בעדים שהיה שטר קבוע כו' או שהיה לשמעון הסחורה הריבית ברשותו יגבה ממנו על אותה הסחורה בדוגיות ואם לא יביא ראובן ראיה וטוען טענת פרי ישובע שמעון שלא היה כל אותה הסחורה בשעת המכירה ולא יפרע לו מאותה הסחורה כו' אלא כפי החשבון מעות שקיבל ממנו או המעות שקיבל ממנו בלי שום תוספות פלל דהוי אבק ריבית ואינו יוצא מיד לנה למלנה וא"כ ה"ה בנ"ד היה צריך שמעון להביא ראיה שהיה לראובן ברשותו סך אותו הפסד או הבגדים ובאם לא יביא ראיה אזי ישובע ראובן שלא היה לו אותו הסחורה ולא יתן לו שום תוספות פלל על המעות שקיבל ממנו אמנם ז"א שהרי שם איירי שלא הודה שמעון בשעת שנתן לו המעות כו' שיש לו סחורות אלו בביתו רק שאמר לראובן אני אמפור לה אותה הסחורה באותו הסכום שאמה רוצה לקנות בדוגיות כו' דאז הוי כמו ריבית דהינו אבק ריבית ומשא"כ בנ"ד שמחייב עצמו בשטר ע"פ הודאתו שיש לו בביתו אז כ"ע מודים וגם ה"ה מהר"מ אלשקאר הנז' מודה דלא הוי ריבית פלל דהודאת בע"ד כק' עדים דמי.

ואף אם לא נכתב בשטר שהודה שיש לו בביתו הרי הוא פאלו נכתב וכמ"ש לעיל בשם התוס' גבי ר"י היה דורש לשון הדיוט ומכ"ש באיסור ריבית דלא שביק היתירא ואכיל איסורא וכמו כן מצינו בגמ' הנז' דהמקבל הלל הזקן היה דורש לשון הדיוט באנשי אלכסנדרי' שהיו חוטפין נשותיהן כו' ובקשו לעשות בניהם ממזרים כו' ואמר הביאו לי כתובת אמכם והתיר אותם כו' ולפי דברי התוס' שכתבו גבי ר"מ היה דורש לשון הדיוט דאף אם לא נכתב פאלו כתב דמי וה"ה גבי הלל הזקן שהתיר א"א צריך ג"כ לומר אף שלא נכתב כפתיב דמי דהינו שבקצת כתובות לא היה כתוב פן בפירוש היה דורש לשון הדיוט פאלו היה כתוב פן בכל הכתובות מאחר שנהגו לכתוב פן היה תולה בטעות סופר או שלא היה צריך לכתוב בפירוש מאחר שנהגו פן ועפ"ז התיר ממזרים וא"א ומכ"ש

בנ"ד ובמקום אחר בפסקי הארכנו בבניאור התוס' מה באו התוס' לאשמועינן במ"ש דאף אם לא נכתב כו' וג"כ כל הסוגי' דהמקבל בענין הנה דורש לשון הדיוט וא"כ פשיטא בנ"ד.

וביותר מצינו שכתב מרן בסי' קע"ב גבי משפנתא דסורא דאם עשו משפנתא סתם ולא התנו במשפנתא דסורא אזלינן בתר מנהגא דבני העיר וה"ה בנ"ד דמנהג כל בני העיר הוא וידוע לרבים לכל המתעסקים בהלואה היתר בא' מג' דרכים הנז' מהם הוא מכירת הסחורה שיש לו בביתו ע"פ תקחז"ל ובזה מודה מהר"מ אלשקאר פי פד מעיינת בתשו' של ה"ה מהרמ"א הנ"ל תמצא שכתב ונ"ל אע"ג דשטרא דראובן שטרא מעלי' דלית ביה ספיקא פלל מ"מ ה"ל בספיקא דכיון דמכר זה באיסור עומד ה"ל לפרושי על מה סמוך במקח וכיון שלא נתברר בשטר נשאר הדבר בספק ומספיקא לא מפקינו לאפוקי בנ"ד דנתברר בשטר פשיטא אם כתב בהדיא בשטר שיש לו בביתו שנתברר בשטר ואף אם לא נכתב בהדיא הרי הוא כאלו נכתב ונאמן בהודאתו כמאן עדים וכמ"ש לעיל.

ולא דמי למ"ש הרא"ש בתשו' פלל ק"ח ט"ו בענין ראובן שהלנה לשמעון חטים ועשה בהם שט"ח ולא הזכיר סכום מעות ועתה באים לטעון כו' דפסק שם הרא"ש דעל המלנה לברר בעדים שהיה לו חטים למלנה קודם שיוציא המנה ממנו ואם אין עדים ישבע הלנה שלא היה לו כו' וא"כ ה"ה בנ"ד.

איברא פוליהו בחדא מחתא מחתינהו דמהר"מ אלשקאר הנז' הביא ראיה מדברי הרא"ש הנז' בתשוב' סי' ל"ד הנז' ונ"ל וכ"כ הרא"ש בתשו' והביא דבריו הריב"ה בטי"ד והיינו בסי' קס"ב ובאמת הרא"ש אזיל לטעמי' שכתב שם בסי' ז' בכלל הנז' ונ"ל ראובן לנה משמעון ק' דינרים גא"קישש ובשעת ההלואה היו נותנים ז' בזהב וראובן טוען שרוצה לפורעו בשעת ההלואה וטען שמעון שהיה לו גאקיש"ש בביתו בשעת ההלואה לית דין ולית דיין דשרי כו' אבל אם ראובן טוען שלא היה לו בביתו גאקיש"ש בשעת ההלואה מצי ראובן למיטען קים לי שלא היה בידי כו' ולא בעינא למיעבד איסורא וע"ז סמוך הרא"ש ג"כ בסי' ט"ו דהיינו כשלא הודה לו בעל השטר שהיה לו חטים בביתו לכן פסק שישבע הלנה וכמ"ש שם הרא"ש בהדיא דאם מודה ראובן כו' וא"כ ה"ה בנ"ד כשמודה המוכר דהיינו הלנה בשעת המכירה שיש לו בביתו כ"ע מודים דאין פאן ריבית פלל.

אמנם זולת כל הנז' פטור שמעון מראובן מכל הטענות שטען עליו בעסק הריבית וכל מה שהארכנו בזה היא משנה שאינה צריכה שהרי מבואר בטענות ובפסקו שפסקו השני אנשים החתומים שם ע"פ השאלה ששאלו לא' הדין תורה וכמו שהעתיקתי בשאלה מבואר שם שעשה ראובן עמו מקח על בגדים או על כסף וטענת ראובן הוא שהמקח היה באיסור שלא היה לו בביתו הסחורות הנז' וזה הפלי של כסף שקורין רעכ"ל לקח בחשבון הריבית ושמעון השיב לו כל מה שלקחתי ריבית היה בהיתר ע"פ הדין הנה אף אם לא היה טוען שמעון שמה שלקח ממנו לקח בהיתר רק היה מודה לו שלא היה לו בביתו מ"מ פטור שמעון מראובן באשר שז"א אלא אבק ריבית ואינה יוצאה בדינינים פלל מאחר שהוא ע"ד מכירה וכמ"ש בגמ' וכמ"ש ה"ה מהר"מ אלשקאר בתשו' הנז' ואף אם היה תופס ראובן משמעון איזה דבר היה צריך להחזיר לשמעון ולא תועיל

תפוסתו שיהי' מתחייב להתזיר לו האבק ריבית שלקח ממנו וכמ"ש הרא"ש הביאו מרן הקדוש בספרו הקצ"ר סי' קס"א רק בבא לצאת ידי שמים הנה מתחייב להתזיר לו וכבר פתב הריב"ש סי' שצ"ב בשם הרמב"ן שאם תפס התובע מפקינן מינני' שאין תפוסה מועלת במה שאין לו זכות בה אלא בבא לצאת ידי שמים גבי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע שפטור אי תפס מפקינן ואע"פ שהוא חייב בבא לצאת י"ש אלא מוציאין מידו ומביא ראיה ממ"ש לעיל בשם הרא"ש והאחרונים מביא הוא בשם הגאונים גבי אבק ריבית שאינה יוצאה בדינינים שאם אחר שפרע לנה למלנה תפס הלנה מן המלנה פשיעור האבק ריבית ומפקינן ומביא ראיה מגמ' דאמרי' דלא מחשבינן משטרא לשטרא עם היות שגרא שפבא לצאת י"ש אפי' באבק ריבית חייב להתזיר ומכ"ש לפי מ"ש הרשב"א דאבק ריבית אפי' לצאת י"ש אינו חייב להתזיר וא"כ מכ"ש בנ"ד ששמעון אומר שמה שלקח ממנו ריבית הנה בהיתר ע"פ הדין דאין לראובן שום טענה ותביעה עליו וזהו פשוט כביעתא בכותחא.

ומ"ש בפסקי של האנשים הנז' ע"פ השאלה ששאלו לא' ע"פ הדין שמתחייב להתזיר לו הרעכ"ל של פסוף חלילה להעלות על הלב סברא הזאת פי אף שאמרינן בגמ' פ' הריבית האי מאן דאסיק זוני' לחברין' בריביתא וניהיב ליה גלימא כו' רבא אמר גלימא מפקינן מינני' דלא לימרו גלימא דמיפסי וקאי גלימא דריביתא הוא כו' וגם אמרינן בגמ' הניח להו אביהו מעות של ריבית אינו חייבים להתזיר ואם הניח להו אביהו פרה וטלית וכל דבר המסוייגים חייב להתזיר היינו פשייתברר שלקח ריבית קצוצה ולקח הגלימא בעד הריבית אז מפקינן מינני' וה"ה כל דבר המסוייגים לאפוקי בנ"ד לפי טענת שמעון שאמר כל מה שלקחתי ריבית הנה בהיתר ע"פ הדין פשיטא שפטור בלא שבועה וג"כ בענין המכירה של פסוף ובגדים הנז' וכמ"ש לעיל העולה מכל מ"ש דהדין עם שמעון והאנשים ששאלו לא' ע"פ הדין טעה בדבר משנה והנלע"ד פתבתי: שאלה קמב ראובן הנה לו פסק על שמעון שישבע בפתיחת ארון הקודש וכאשר פתחו הארון הקודש והתחיל חבירו שמעון להגיד ע"ד המקום כו' וקם ראובן בתמתו ולא הניחו לישבע וחסף הפסק מייד השמש ואחר שנה קם והתרה בו שישבע וחבירו שמעון טוען מאחר שהתחיל לישבע ולא הניחו מחל לו וראובן טוען שלא מחל לו בכך יורנו מורנו ורבינו הדין עם מי ושמ"ה תשובה גרסינן בגמ' דב"ק בהגוזל קמא עלה ק"ח ע"ב וז"ל בעי תשובה רבא עמד לישבע בשקר ולא הניחוהו מהו תיקו וכתבו התוס' שם ד"ה ולא הניחוהו כו' דמשום דלא הניחוהו לישבע לא מחל לו ולא מיפטור בהכי כו' עכ"ל ע"ש ע"כ מצאתי): הגה"ה מן המחבר ז"ל וזאת ליהודא ויאמר וכ"כ בהגא"ש ס"פ הגוזל קמא ע"ש ולפ"ז בנ"ד נראה שהדין עם ראובן ואפי' היינו אמרים בעלמא פשלא הניחו לישבע מחיל ליה מ"מ בנ"ד לא נקרא מחילה לפי שמבואר בשאלה שבמתו קם ולא הניחו לישבע כו' ודמאי למ"ש הרב המפה בח"מ סוף סי' של"ג בדין בעה"ב שאמר לפועל לה מעמדי אם אמר לו דרך פעס אינו כלו' ע"ש וה"ה בנ"ד.

מ"מ יש למצוא זכות לשמעון דאם הנה טוען מחלת לי השבועה אח"כ הנה נאמן וכמ"ש הסמ"ע בסי' פ"ז ס"ק פ"ה ע"ש ואף שיש לחלק מיירי כשאין הפס"ד בידו משא"כ בנ"ד. איברא אי מהא לא תברא ל"מ לפי סברת הרמב"ם שכתב הטור בסי' ל"ט והרב המפה בש"ע דנאמן לומר פרעתי נגד פס"ד פשיטא דגם בנ"ד נאמן לומר מחלת דטענת מחילה

וטענת פּרעתי דין א' להם וכמ"ש הרמב"ן ומביאו הטור וש"ע בסי' פ"ב ע"ש אפי' הפוסקים דסברי דאינו נאמן לומר פּרעתי נגד הפס"ד מ"מ בנ"ד נאמן לומר מחלת אפי' נגד הפס"ד שהרי פתב שם הרב המפה ואם איחר פמה ימים עם הפס"ד שבידו ולא תבעו סברא הוא שפּרעו מדשתק פּולי האי ע"ש ומ"ה בנ"ד מאחר שאיחר שנה א' ולא תבעו לשפּוע סברא הוא דמחיל ליה מדשתק פּולי האי וליפא למימר דוקא גבי תביעת ממון נאמן לומר פּרעתי אם איחר פמה ימים עם הפס"ד שבידו דסברא הוא דפּרעו מדשתק פּולי האי כי הנה יכול להרויח עם הפעות משא"כ בתביעת שבועה מה ירויח אם יתבענו לישבע היום או אחר שנה אמנם ז"א שהרי אם לא ישבע מחוייב ליתן לו על מה שלא רצה לישבע ונקרא נמי תביעת ממון וכמ"ש הרא"ש ריש פ' פל הנשבעים ונ"ל אטו שבועה לאו ממון הוא דזמנין דלא בעי לאשפּועי וקנהיב ממונא כו' עכ"ל ע"ש.

וגם ליפא למימר שאפי' אם מחל לו השבועה מ"מ הממון לא מחל וכמ"ש התוס' בהגוזל קמא הנז' בשם בעל ה"ג שמביא אמ"ו הגאון זצוק"ל שהרי מצאתי ראיתי בספר הראב"ן בסי' ק' דף ל"ג שמביא דברי בעל ה"ג הנז' וכתב דה"ג איירי היכי דנתגלה אח"כ הדבר בעדים אבל היכא דלא מצא עדים מחילת השבועה היא מחילת התביעה ע"ש באריכות וה"ה בנ"ד.

(עכ"ד) שאלה קמג עובדא בא לידי בפועל א' שרצה ללמוד אצל בעה"ב מלאכת פאסמא"ן והתקשר עצמו שיעשה לו בכל שבוע ק"ע אמות ריינוש פאסמא"ן ומה שיקסר לו ממדה הנז' ישלם לו ההפסד הפועל הנז' והתקשר עצמו בק"ס ובת"כ בפ"מ ובכל מיני פויי פח ואח"כ רצה הפועל לחזור באומרו שא"א בעולם להשלים השיעור הנז' ות"כ וקנין הנז' נעשה בטעות ורוצה לברר ע"פ אנמנים פסמא"ר שא"א בעולם לעשות שיעור הנז' בשבוע א' ובעה"ב השיב שאפשר נאפי' שא"א לפי דבריו הלא התקשר עצמו לשלם לו ההפסד וע"ז הקנין קיים וטענת הפועל אף שלפעמים אפשר להשלים היינו באם שלא יעשה מלאכה הגונה וגם מי שהוא בעל מלאכה עשר שנים ורגיל במלאכתו משא"כ למי שאינו רגיל היטיב כו' בכך היו קצתם מפקפקים לזכות הפועל מטעם שהוא קנין בטעות: תשובה נלע"ד הדין עם הבעה"ב ואינו דומה לקנין בטעות דגבי הנהו גנני דעבידי חושבני בהדי הדדי כו' וקנו מיניה אמרינו שהוא קנין בטעות כו' ע"ש היינו דוקא התם לפי שמברר שלא נשאר אצלו מאומה משא"כ בנ"ד טענת בעה"ב הוא שישלם לו הפעות המפסיד תמורת המלאכה ומה לי למלאכתו ועיין בגיטין פ"ק בהרי"ף גבי ההוא גנני ועיין בתשובת מהרי"ו סי' ל"ג באשה שפטר את היורשים מכתובת' עבור ששמו לה איזה חייב מעפום בכתובת' ואח"כ פפר העפום ופסק אף דקנו מינה שהוא קנין בטעות ע"ש אמנם מ"מ לא דמי לנ"ד ואין לדמות למ"ש במשנה דהפועלים גבי ע"מ שתרדי לים או כו' וכל תנאי שא"א לקיים בסופו כו' אינו תנאי היינו דוקא התם לפי שא"א לקיים כלל משא"כ בנ"ד אפשר לקיים קצת התנאי שישלם לו ההפסד וכאלו נותן לו דמי שכירות שילמוד המלאכה אצלו דהיינו ההפסד פאסמא"ן הנז' ולגדולה מזו אמרינו בפ' המגרש וגם בטא"ה סי' קמ"ג גבי ע"מ שתאכלי בשר חזיר מקרי אפשר לקיים מאחר דאפשר ללקות ולקיים התנאי ותולה בדעת עצמו ואף שיעבור על דבר תורה וג"כ לא דמי להא דרב ענן שקיל בידקא בארעא בפ' חזקת הבתים ועיין בח"מ סימן קמ"ב ודו"ק והנלע"ד פתבת': שאלה קמד ראונו שנתן מעות לשמעון לחפור

לו מרתף בתוך ביתו וינפה ממעותיו בכל שנה בעד השכירות של המרתף שיניח לתוכו זין ועתה יצאה הגזירה מן המלך יר"ה שמי שימצא אצלו זין בביתו יתחייב ראשו למלך וראובן טוען שיחזיר לו מעותיו ושמעון השיב לו הרי שלך לפניך כי המרתף אינני צריך לי ובשבילה הנה לי ההוצאה לחפור ועשה עם המרתף מה שתראה ונסתתפה שדה ומזלה גרם ובכן יורנו מורנו המורה למשפט הדין עם מי תשובה עיין בטח"מ סי' ר"ל במי שקנה זין ואת"פ הוהל ורוצה לחזור ותלוי בפלוגתא דהר"י יונה ור"ח ועיין בסי' שכ"א בפלוגתא דה"ה הר"מ פדוואה אם מפת מדינה אם מנפה לו מן חכירו וגם עיין בסי' שי"ג סעיף י"ז בהג"ה גבי נשבר הבית ונשבר כל העיר הני מפת מדינה ומנפה לו משכירתו מה שלא דר בין הקדים לו שקרו או לא ייש לחלק בין נשבר לב"ד דהמשפיר א"א לקנים תנאו והשוכר מוכן לקנים תנאו ומשא"כ בנ"ד דהמשפיר יוכל לקנים תנאו ועיין בסי' של"ד ס"א בהג"ה ובסמ"ע ובש"ך ולפי מה שמחלק בסמ"ע בשם ד"מ בסי' שכ"א גבי מלמד שגזר המושל שלא ללמוד דהני מפת מדינה וכל ההפסד על הבעה"ב ומקשה שם ולא דמי לקרקע דאכלה חגב שמנפה לו מחכירו כו' ולמה גבי מלמד ההפסד על הבעה"ב שהוא השוכר ולא על המלמד די"ל דדוקא גבי קרקע שעדיין עומדת בחזקת המשפיר אמרינן יפסיד כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד גבי מרתף שהוא בחזקת המשפיר כו' אמנם יש לחלק ועיין בש"ך מה שמחלק בע"א וחולק על הסמ"ע ע"ש: שאלה קמה בית הפנסת שנשבר גגו והוכרחו להשתדל מהשכרה בסך גדול שיתן רשות לבנות הגג ובני הק"ק טוענים שיגבו לפי המזון והעשירים טוענים שב"ה צריך כל אחד בשנה ועוד טוענים פת שלישית שעיקר ההשתדלות של הבנין והוצאה יתנו מי שיש לו מקומות בב"ה כי באם שתפול ח"ו הב"ה לא יהיה להם שום הנאה במקומות בב"ה בכן על הפל יורנו מורנו ורבינו הדין עם מי.

תשובה לפי המבואר בתשו' מהר"י מינץ שהוצאות בנין ב"ה לפי המזון גם בנ"ד הדין עם בני הק"ק והכת שרוצים שיתן עיקר ההוצאה מי שיש לו מקומות דבריהם נכונים ואף שמבואר בפוסקים דבנין ב"ה לפי המזון היינו דוקא במקומות שלא נהגו לבנות המקומות בב"ה במחיר פסוף אלא כל הקודם זכה משא"כ במקום הזה שקונים המקומות בדרמים ובאם שתפול ח"ו הב"ה לא יהיה להם שום הנאה ממקומם ועל כן מחוייבים ליתן כמעט עיקר ההוצאה ועיין בח"מ סי' קס"ג: לפי מנהגינו בש"ח שכותבים משמעות ש"ח על פמה שאלה קמו זקוקים פסוף צרוף וע"פ הדין צריך להיות כל הפסוף בידו וכמבואר בטי"ד סי' קס"ג וקע"ה ובאם שהלנה אין לו פסוף צרוף רק פסוף סתם כפי שיווי של המשמעות אם יכול להתקשר עצמו על פסוף צרוף וה"ה אם ראובן נותן מעות לשמעון להעמיד לו פסוף צרוף לחצי שנה קודם שיצא השער ויש לו בביתו פסוף סתם אם מקרי מקח הנעשה באיסור או לא: הנה לכאורה יש להביא ראיה מגמ' דקידושין דף ס"ב ע"א תשובה תנן ה"ה אין תורמין מתלוש על המחובר כו' בעי מיניה רב אסי מר"י כו' לכשיתלשו כו' ומסיק ר"י כל שבידו לאו במקום מעשה דמי וא"כ ה"ה בנ"ד הלא יכול לעשות מכסף סתם פסוף צרוף וא"כ לא מקרי מקח הנעשה באיסור.

רק שעדיין צ"ע תינח אם הוא צרוף אז הוא בידו משא"כ אם הוא אינו צרוף לא מקרי בידו דמסיק שם בגמ' איתיה האומר לאשה לאחר שאתגזיר כו' אלא גר בידו ומשני מי יזמר דמזדקקי ליה תלתא וא"כ ה"ה בנ"ד ג"כ יש לומר מי יזמר דמזדקקי ליה צרוף

שִׁיְצַרְף אֶת כֶּסֶף אֶבֶל י"ל דְּדוֹקָא גַבִּי גַר אֲמַרִּינֵן מִי יִימַר דְּמַזְדַּקִּי לִיה מִשָּׂא"כ גַּבִּי חַד לָא אֲמַרִּינֵן מִי יִימַר שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' בַּד"ה גַר צָרִיף שְׁלֵשָׁה שָׁם ע"ב וְז"ל דְּוִקָא בְּקַבְלַת מַצּוֹת כּו' אֶבֶל בְּטְבִילָה בְּחֻדָּא סְגִי וּמוּכַח מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' דְּבַחַד סְגִי וְלֹא שְׁיָיְדָה לֹאמַר מִי יִימַר לְפִי שְׁכַתְבוּ הַתּוֹס' בְּדַבּוּר אַחַר ד"ה אֶלָּא מַעֲתָה כּו' תִּימָא אַמַּאי לָא מִשְׁנֵי כּו' מִי יִימַר כּו' וּמִשְׁנֵי וי"ל דְּטְבִילָה לְאַחַר שְׁחֲרוּר מְקַרִּי טְבִילַת גַר וְלֹא בְּעֵי ג' עכ"ל וְקִשְׁיָה הֲלֵא עֲדִינֵן לִישְׁנֵי מִי יִימַר דְּמַזְדַּקִּיק לִיה חַד דַּעכ"פ צָרִיף תְּרֵי אֶלָּא וְדַאי בְּתַרִּי לָא אֲמַרִּי מִי יִימַר וּא"כ ה"ה בַּנ"ד לָא אֲמַרִּי מִי יִימַר דְּמַזְדַּקִּיק לִיה צוּרְף.

אֶבֶל יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּבִשְׁלֵמָא הֵתֵם לָא אֲמַרִּי מִי יִימַר גַּבִּי חַד לְפִי שְׁכַל אֶחָד רָאוּי לְזַה גַּבִּי טְבִילַת גַר וְשְׁחֲרוּר אַף שִׁי"ל דְּצָרִיף דְּוִקָא ת"ח אֶבֶל ז"א וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד דְּצָרִיף דְּוִקָא צוּרְף לְמִלְאָכָה זֹו אֲמַרִּי מִי יִימַר.

וְגַם בְּלֹא"ה יֵשׁ לְדַחֲוֹת הֲרָאָנִי מִתּוֹס' הַנּוּ דַּמ"ש הַתּוֹס' דְּהֵהוּא א"צ ג' גַּבִּי טְבִילַת גַר וְשְׁחֲרוּר אֶבֶל מ"מ חַד צָרִיף וְלַעוֹלָם גַּם גַּבִּי חַד אֲמַרִּינֵן מִי יִימַר בְּעֵלְמָא וּמִשָּׂא"כ שָׁם קָאִי אַמ"ש בַּגַּמ' אֶלָּא מַעֲתָה הֲרֵי אוֹמַר לְשַׁפְּחָתוֹ הֲרֵי אֶת מְקוֹדְשָׁתָא לְאַחַר שְׁאִשְׁתַּחֲרַרְיָהּ וּא"כ הָאָדוֹן שְׁמִשְׁתַּחֲרַרְהָ הוּא יָכוֹל לְהִיּוֹת בְּעַצְמוֹ אֶצֶל הַטְּבִילָה וְלֹא שְׁיָיְדָה מִי יִימַר גַּבִּי חַד בְּנִדּוֹן דְּהָאוּמַר לְשַׁפְּחָתוֹ וּמִשָּׂא"כ בְּעֵלְמָא אֶבֶל בְּלֹא"ה מוּכַח מִתּוֹס' הַנְּ"ל דְּגַבִּי טְבִילַת גַר בְּחֻדָּא סְגִי וְז"א עֵיפּוּב דְּהֵלֵא הַתּוֹסְפוֹת מְבִיאִים רָאָיָה מֵהֵיֵא דְּמִי לָא טְבַל לְקַרְנֵן וְכֹן מִי לָא טְבַלָּה לְנִדְתָהּ וְשָׁם א"צ אֶפִּי חַד רַק אִם טְבַלָּה בִּינָה לְבִין עַצְמָהּ וְכַמ"ש הַר"ן ע"ש אֶבֶל לְפִי מ"ש הַר"ף וְשָׂאָר פּוֹסְקִים פ' הַחֹלֶץ שְׁכַתְבוּ דְּגַם גַּבִּי טְבִילַתוֹ שֶׁל גַר צָרִיף ג' וּמ"ש מִי לָא טְבַל לְקַרְיוֹ ר"ל מְסַתְמָא טְבַל ג"כ לְפָנֵי טְבִילָה זֹו טְבִילַת גַר וְהִיּוּ ג"כ ג' אֶצֶל הַטְּבִילָה א"כ לָא מוּכַח מִיָּדִי מְזַה וְעִינֵן מ"ש בְּבִיאוּרֵי לְקִידּוּשֵׁין בְּסוּגְיָא דְּשְׁמַעְתָּתָא זֹו וְעִינֵן בַּגַּמ' דְּאִיזְהוּ נְשָׂהּ וּבִטִּי"ד סִי קַע"ה גַּבִּי מְחַסְרֵי שְׁתִּים פּוֹסֵק מְחַסְרֵי ג' אִינוּ פּוֹסֵק ע"ש בְּסוּגְיָא הֵהִיא.

ע"כ מְצִאתִי רְשׁוּם): שְׁאֵלָה קַמְזוּ רָאוּבֵן הוֹצִיא ש"ח בְּחַתִּימַת יָד שֶׁל שְׁמַעוֹן לְפָנֵי הַב"ד שְׁיָקִימוּ אוֹתוֹ וְאִין הַב"ד מְפִירִים כָּל הַחַתִּימָה רַק מְפִירִין אוֹת אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם מֵהַחַתִּימָה אִם יֵשׁ לְקַיָּים כָּל הַחַתִּימָה ע"י אוֹת א' אוֹ ב' מֵהַחַתִּימָה שְׁמִפִּירִים: תְּשׁוּבָה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּיא רָאָיָה מַגַּמ' דְּגַט פְּשׁוּט מֵהָא דְּרַב חֲסֵדָא חֲתָם ס' וּר"ע ע' וּמִשְׁמַע דְּמְקִיָּיִמִים מֵאוֹת אֶחָד אֶבֶל יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּהֵתֵם לָא חֲתָמוּ אֶלָּא אוֹת אֶחָד דְּהִיָּינוּ רַב חֲסֵדָא הַס' וּר"ע הַע' וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד שְׁחַתְּם כָּל הַחַתִּימָה.

(ע"כ מְצִאתִי) שְׁאֵלָה קַמְחֵן הַיּוֹם קָרְבוּ לְפָנֵי שְׁנֵי הַצְּדָדִים ע"ד שְׁרָאוּבֵן וְשְׁמַעוֹן קָנוּ חֲצַר חֲנוּרְפָה אַחַת אַחֲרֵי בֵיתָם וְחֲצִירָם לְפִי הַשְּׁטֵר מְכִירָה שְׁבִינְדָם וּבְכֹן בְּאִשְׁרֵי מִתּוֹ רָאוּבֵן וְשְׁמַעוֹן וְיָרְשׁוּ לוֹי וְיִהְיֶה מִצַּד רָאוּבֵן וְיִשְׁשָׁכֵר וְזַבּוּלוֹן מִצַּד שְׁמַעוֹן בְּכֹן כְּהִיּוֹם בָּאוּ לְחַלֵּק הַחֲנוּרְפָה הַחֲצַר הַנּוּ וְיִוְרְשִׁי רָאוּבֵן טוּעֲנִים שְׁיִחְלְקוּ הַחֲנוּרְפָה לְרוּחְבָּהּ דְּהִיָּינוּ שְׁאוּרָה הַחֲצַר הַחֲנוּרְפָה מִצַּד מְעַרְבֵי הוּא עַל פְּנֵי כָּל הַבַּיִת שֶׁל שְׁמַעוֹן וְרוּחְבָּהּ הַחֲצַר הַנְּ"ל לְצַד דְּרוֹם הוּא עַל פְּנֵי כָּל הַחֲצַר שֶׁל רָאוּבֵן וְעַתָּה יוֹרְשִׁי רָאוּבֵן טוּעֲנִים שְׁיִחְלְקוּ הַחֲצַר לְרוּחְבָּהּ דְּהִיָּינוּ אֶת אֲוִרָה הַחֲצַר יִחְלְקוּ לְרוּחְבָּהּ כְּזֶה וְיִקְחֵי רָאוּבֵן חֲלָקוֹ לְצַד דְּרוֹם שֶׁהוּא מְצַרְן וְשְׁמַעוֹן יִקְחֵי חֲלָקוֹ לְצַד מְעַרְבֵי אֶצֶל בֵּיתוֹ וְיִוְרְשִׁי שְׁמַעוֹן טוּעֲנִים שְׁיִחְלְקוּ לְאוּרָה וְרוּצִים שְׁיִתְּנוּ לְהֵם חֲלָקָם מִצַּד מְעַרְבֵי עַל פְּנֵי כָּל אֲוִרָה בֵּיתָם וְחֲצִירָם וְהַשְּׂאָר יִקְחוּ יוֹרְשִׁי רָאוּבֵן וְיִוְרְשִׁי

ראובן צועקים כְּרוּכָא על הַחֲלוּקָה הזאת שְׂאם יַחֲלוּקוּ לְאַנְרָף אַזי יִהְיֶה לָהֶם הַפְסָד גדול שְׁלֵא יִהְיֶה שְׁנֵה לְכָלוּם פִּי בְּאֵם יַחֲלוּקוּ לְרוּחַב אַזי יִהְיֶה כָּל חֵלֶק מְרוּבָע וְיִהְיֶה רְאוּי לְעִשׂוֹת חֶדֶר מְחֻצֵי חֲנֻכָּה וְגַם שְׂמִימָצָאוּ קוֹנִים הַרְבֵּה על חֵלְקָם וְגַם יִהְיֶה כָּל חֻצֵי הַחֲצָר לְצַד דְרוֹם אֲצֵל חֻצֵינָם וּמִשָּׂא"כ אִם יַחֲלוּקוּ לְאַנְרָף אַזי נִפְסָד חֵלְקָם פִּי הִנֵּה חֵלְקָם אַרְיָף וְקָטָן וּבְכֵן יוֹרְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּינוּ וְהַדִּין יִקְוֶה אֶת הָהָר בֵּינֵינוּ תְּשׁוּבָה גְרָסִינוּ בִּפ"ק דב"ב דף י"ג הֵוֹא גְבֵרָא דְזַבִּין אַרְעָא אֲמִימָצָרָא גְרָסִינוּ דְבִי כו', וע"ש בְּתוֹס' וּבְחִידוּשֵׁי הַרש"א אֲשֶׁכְּנֹזִי מַה שְׂמִמְקָשָׁה שֵׁם בְּתוֹס' וְעֵינֵן מ"ש הָרָא"ש וְעֵינֵן בִּמ"ש הַב"י בִּטח"מ ס' קע"ד בְּמַה שְׂרוּצָה לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּסוּפּוֹ וְנ"ל וְיוֹתֵר נ"ל דְּהַרְמַב"ם לֹא גָרַס וְהִלְכְתָּא כִּר"י אֲלֵא בְּתָרֵי אַרְעֵתָא אֶחָד נִגְרִי כו' עַד וְלֹא חֵילֶק בְּתָרֵי אַרְעֵתָא אֶתְרֵי נִגְרָא כו' ע"ש וְנֵהוּ תִימָא הֲלֵא קָשָׁה לִפ"ז אִיף יִתְנַרְץ בְּזָה קוֹשֵׁת הַב"י וְגַם מַה שְׂהַרְגִישׁוּ בְּזָה בְּעֵלֵי הַגְּהוֹת הֲלֵא קי"ל כְּרַבָּה נִגְד ר"י בַּר מְשֻׁדָּה קָנְנוּ כו' דְּהֵינֵנוּ סוּגְיָא דְהַכָּא.

וּלְפִי מ"ש ב"י לֹא יִתְיַשֵּׁב זֶה בְּתָרֵי אַרְעֵתָא אֶחָד נִגְרָא דְבְּזָה לֹא פְּלִיג רַבָּה רַק אֲבִי וצ"ע. וְהֵנָּה בִּנ"ד צָרִיף לִיִּישָׁב אִם שְׂיִיף בְּחֻצֵירוֹת פְּלוּגְתָּת רִש"י ור"ת פִּי בְּבִתִּים מוֹדָה רִש"י דִּלֵּא שְׂיִיף מְעַלִּינוּ לִיה כו' וּכְמ"ש הַב"י שֵׁם וְאִף שְׂהַמְרָדְכִי בְּשֵׁם סֶפֶר הַחֲכָמָה חוֹלֶק עַל זֶה וּס"ל דְּגַם לְרִש"י שְׂיִיף בְּבִתִּים מְעַלִּינוּ לִי וְנ"ד בְּחֻצָר יֵשׁ לוֹ ג"כ דִּין שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלַחִין אֲלִיבָא דְרִש"י וְגַם יֵשׁ לוֹ דִּין בְּתִים וְתִלוּי בְּפִלוּגְתָּא הַנָּ"ל וְעֵינֵן ב"ח וּבְבִיאורֵי וּמַה שְׂיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל הַב"ח.

וְעֵינֵן בְּחִידוּשֵׁי הַרש"א אֲשֶׁכְּנֹזִי מ"ש בַּד"ה מְעַלִּינוּ לִיה כו' וְנ"ל בַּא"ד שְׂהַגְגֵר מִפְסִיק כו' עַד אֲבָל מְלִשׁוֹן הָרָא"ש וְנ"י נִרְאָה שְׂגַם לְפָרוּשׁ הַתוֹס' כו' לֹא יִדְעָתִי לְהוֹלְמוֹ כו' עַד אִם לֹא יָבֵא לְשַׁנֵּי מִן הַנִּגְרָא כו' וְנֵהוּ דְחֹק עַכ"ל.

אֲמַנָּם נִרְאָה שְׂהַדְבָרִים פְּשׁוּטִים אִף שְׂיִהְיֶה לֹא חֵלֶק בְּאֲמָצַע וְהַב"י יִהְיֶה לוֹ ב' חֵלְקִים רְחוּקִים מ"מ יִהְיֶה לוֹ גַם פֶּן חֵלֶק כְּנֻגַד דְּהֵינֵנוּ שְׂיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְמִשְׁוֹף הַמִּים דְּהֵינֵנוּ הַנִּגְגֵר לְשַׁנֵּי קְצוּוֹת שְׂדוּתֵיו כְּמוֹ שְׂאֵם הִנֵּה לוֹ אֶחָד מְצָרָא כָּל א' שְׂבָה שְׁלָם זֶה" מִצַּד א' שְׁל הַנִּגְגֵר וְהַשְּׂנֵי מִצַּד הַשְּׂנֵי א"כ הִנֵּה יָכוֹל לְהַשְׁקוֹת מִן הַנִּגְגֵר אֶת כָּל שְׂדֵהוּ אִף שְׂחֻצֵי הַשְּׂדֵה הוּא רְחוּק מִן הַנִּגְגֵר מ"מ הִנֵּה יָכוֹל כָּל א' לְהַשְׁקוֹת שְׂדֵה שְׁלֹו וְה"ה ג"כ אִם לְקַח זֶה שְׂנֵי חֻצָּאֵי שְׂדוֹת שְׂאֲצֵל הַנִּגְגֵר וְהַשְּׂנֵי שְׂנֵי חֻצָּאֵי שְׂדוֹת הַרְחוּקִים מִן הַנִּגְגֵר יָכוֹל הַשְּׂנֵי ג"כ לְהַשְׁקוֹת אֶת שְׂנֵי חֻצָּאֵי שְׂדוֹת שְׁלֹו מִן הַנִּגְגֵר אִף שְׂהֵם רְחוּקִים קָצַת מִן הַנִּגְגֵר כְּמוֹ שְׂאֵם לְקַח כָּל א' שְׂדֵה שְׁלָם זֶה מִצַּד זֶה שְׁל הַנִּגְגֵר וְזֶה מִצַּד הַשְּׂנֵי וְא"כ הִנֵּה מִפְסִיק הַנִּגְגֵר לְכָל שְׂנֵי הַשְּׂדוֹת וְה"ה בְּחֲלוּקָה הַזֹּאת וְא"כ לְאֲבִי יָכוֹל כָּל א' לוֹמֵר בְּעֵינֵן לְאֲפוּשֵׁי אַרְיָסִי דִּלְמָא יִפּוּל גּוֹרְלֵי בְּאֲמָצַע וְאִף שְׂתִהְיֶה רְחוּק הַשְּׂנֵי מִן הַנִּגְגֵר ז"א מְעַכְבַּ חֲלוּקַת הַגּוֹרְלֵי אִף שְׂאֲמַרְיֵנוּ אַח"כ חַד גִּיסָא נִגְרָא וְחַד גִּיסָא נִהָרָא פִּלְגָא בְּקַרְנָזוֹל הֵינֵנוּ מְטַעַם דְּהִלְכָה כִּר' יוֹסֵף דִּלְמָא הָאֵי מִידְנִיל כו' וְאֲפֹשֵׁר שְׂבָזָה מוֹדָה אֲבִיו וְכַמְשֻׁמְעוֹת הַסּוּגְיָא.

כָּל זֶה י"ל לְשִׁיטַת רִש"י וְתוֹסְפוֹת שְׂפִירְשׁוּ שְׂנִגְגֵר פִּירוּשׁוֹ יְאוּר שְׁל מִים אֲבָל לְפִי שִׁיטַת הַרְמַב"ם שְׂמִבִּיא הַב"י וְשְׂאָר פּוֹסְקִים דְּנִגְגֵר פִּירוּשׁוֹ דְּרָף א"כ צ"ל לִפ"ד הַרְמַב"ם (ע"כ מְצָאֵתִי): שְׂאֵלָה קַמַּט רְאוּבֵן שְׂמַת וְהַנִּיחַ יְתוּם קָטָן וּמִינָהּ אֲפוּט' קוֹדֵם מוֹתוֹ לְאֲבִיו עַל כָּל נְכָסָיו אֲשֶׁר מִנִּיחַ לְבָנוּ הֵיְתוּם קָטָן וְהֵנָּה אַחַר כְּמָה שְׂנִים חָלָה הָאֲפוּטְרוֹפּוּס הַנָּ"ל וְהִנֵּה לוֹ ג' בָּנִים זוֹלַת רְאוּבֵן הַמְּנוּחַ הַנּוֹ' נִנְטָה לְמוֹת וּקְרָא לֹא מְקוּרָבֵיו וְא"ל בְּחֵלֶק רְבִיעִית

שְׁמַגִיעַ לִיתוּם קָטָן הַנָּ"ל מֵעֲזוּבוֹנֵי תַהֲיָה אֶתְהָ אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס עָלָיו וְגַם תַהֲיָה בְּמִקּוּמֵי עַל נִכְסֵי הַיְתוּם מֵהַ שְׂיֵשׁ לוֹ מֵאֲבִיו בְּנֵי רְאוּבֵן וְ"ל הַנְזו' וּבְתוֹךְ נִכְסֵי שֶׁל רְאוּבֵן הַנָּ"ל יֵשׁ מְעוֹת הַקִּדְשׁ שֶׁהַקִּדְשׁ לִפְנֵי מוֹתוֹ עֲבוּר נִשְׁמָתוֹ ק' וְהוֹבִים קָרָן לְלוּמְדֵי תוֹרָה יִתְּנוּ הַפִּיּוֹת וְעוֹד ק' וְהוֹבִים קָרָן וְהַפִּיּוֹת לְהַכְנִסֵת כְּלָה וְהַנְזו' אַחֲרֵי מוֹת הָאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס הַנְזו' עָרְעְרוּ בְּנָיו שֶׁל הָאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס הַנָּ"ל אַחֲרֵי רְאוּבֵן עַל שְׁמִינָה לְאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס אִישׁ אַחֵר עַל נִכְסֵי הַיְתוּם וַיְהִי בְּיָמֵם הָאֵלֶּה נִפְטַר הַיְתוּם קָטָן הַנְזו' וַיִּרְשׁוּ הַשְּׁלֵשָׁה אַחִים הַנְזוֹכְרִים נִכְסֵי הַיְתוּם וַיָּבֵאוּ הַיְרֻשָׁה לְיַד הַב"ד פְּדִי לְחִלּוֹק בֵּינֵיהֶם שְׂיֵשׁ בְּתוֹךְ הַנִּכְסִים שֶׁל הַיְתוּם שְׁנֵי מְאוֹת זְהוּבִים הַקִּדְשׁ לְלוּמְדֵי תוֹרָה וְלְהַכְנִסֵת כְּלָה וְעַתָּה שְׂאֵל הַשּׂוֹאֵל אִם יֵשׁ רְשׁוּת לְאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס לְמִנּוֹת אַחֵר בְּמִקּוּמוֹ אִם לֹא אוֹ נֹאמֵר שֶׁהַב"ד יִמְנּוּ הָאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס וְהַמְקוֹר עַל הַשְּׂאֵלָה הוּא אִם מִי שְׁמִינָה הָאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס לְאִישׁ א' קוֹדֵם מוֹתוֹ אֵה הוּא יְכוּל לְמִנּוֹת לְאִישׁ א' וּבְפֶרֶט שְׁמִינָה לְאִישׁ הַהוּא לְאֶפּוֹט' עַל נִכְסֵי זולת נִכְסֵי רְאוּבֵן הַמֵּת אִם יֵשׁ לוֹמֵר מֵהַ שְׁעוֹשָׁה בְּשֵׁלּוֹ ג"כ עוֹשָׂה בְּשֵׁלּ הַמֵּת אוֹ י"ל שֶׁע"ז לֹא מִינָה הַמֵּת אוֹתוֹ לְאֶפּוֹט' פִּי י"ל אֶת מְהִימַנֵת לִי רַק הַב"ד מְחַוֵּיבִים לְמִנּוֹת אֶפּוֹט' לְפִי רְאוּת עֵינֵיהֶם.

וְגַם יֵשׁ עוֹד לְהַסְתַּפֵּק בְּנִכְסֵי הַהַקִּדְשׁ מֵאַחֵר שֶׁהוּא מְמוֹן שְׂאִין לוֹ תוֹבְעִין וְעַל הַכֹּל יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה לְצִדְקָה וּשְׂכַמ"ה עַכ"ל הַשְּׂאֵלָה. תְּשׁוּבָה גְרָסִינוּ בְּגִמְרָא פֶּרֶק אֶלְמָנָה גְזוּנִית עָלֶיהָ ק' רְבִינָא הָנִי בִידֵיהָ חֲמָרָא דְרְבִינָא זוּטִי יִתְמָא בַר אַחַתִּיהָ הָנִי לִיהַ לְדִידֵיהָ נְמִי חֲמָרָא הָנִי קַמְסִיק לִיהַ לְסִיכְרָא אֶתָּה לְקַמֵּיהָ דְרַב אֲשִׁי א"ל מֵהוּ לְאֶמְטוּי בַּהֲדָן א"ל זִיל לֹא עֲדִיף מְדִידָךְ עַכ"ל, א"כ י"ל לְכַאוּרָה דְמוֹכַח מִגַּמ' מְדַבְרֵי רַב אֲשִׁי שְׂאֵמֵר לֹא עֲדִיף מְדִידָךְ שְׂיֵשׁ בְּיַד הָאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס לְעֲשׂוֹת בְּנִכְסֵי הַיְתוּמִים מֵהַ שְׂעִישָׁה בְּשֵׁלּוֹ וְא"כ ה"ה בַּנ"ד וְאִף שֶׁפְתַב הָרֵא"ש עַל זֶה דְכֵן רְאוּי לְעֲשׂוֹת מִי שְׁבִידוֹ מְעוֹת יְתוּמִים שְׂעִישָׁנָה בְּמֵאמֵר ב"ד וְלֹא שְׂיֵאמֵר מְדַעַת עֲצָמֵי אֲעֲשֶׂה נִכְסֵי יְתוּמִים כְּמוֹ בְּשֵׁלּי כו' עַד וְהַכֹּל לְפִי רְאוּת עֵינֵי וְא"כ מוֹכַח מְדַבְרֵי הָרֵא"ש אִיפְכָא וְא"כ ה"ה בַּנ"ד אֲבָל ז"א שְׁהַרִי כ' הַטַּח' סִימָן ר"ך וְנ"ל וְנִרְאֶה דְזֶה לֹא אִיִּרֵי אֵלָא בְּמִי שְׁהִיָּה בְּיָדוֹ וְלֹא נִתְמַנָּה אֶפּוֹט' אֲבָל הָאֶפּוֹט' א"צ עוֹד ב"ד אֵלָא יַעֲשֶׂה כְּפִי הַנִּרְאֶה לוֹ וְא"כ בַּנ"ד שְׁמִינָה הַמְּנוּחַ לְאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס אֶת אֲבִיו וְהַרְשׁוּת בְּיָדוֹ לְעֲשׂוֹת מֵהַ שְׂיִרְצָה וּבִיּוֹתֵר שֶׁהוּא בְּשֵׁלּ יְתוּם כְּמוֹ שְׁעוֹשָׁה בְּשֵׁלּוֹ וְהָאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס מִינָה לְאִישׁ אַחֵר עַל לְאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס ג"כ רְשָׁאֵי לְמִנּוֹתוֹ עַל נִכְסֵי עֲזוּבוֹן אֲבִיו הַמְּנוּחַ רְאוּבֵן נִרְאֶה מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם בְּפִי"א מֵהַל' נְחֻלוֹת שֶׁכְּתַב וְנ"ל מִי שְׁהִיָּה בְּיָדוֹ שֶׁל יְתוּמִים כו' עַד ה"ז עוֹשָׂה בְּשֵׁלּ יְתוּמִים כְּדָרְךָ שֶׁהוּא עוֹשָׂה בְּשֵׁלּוֹ וּמִשְׁמַע שֶׁם מְדַבְרֵיו דַּא"צ לְאֶמְלוּכֵי בַב"ד וּמֵהַ שְׂשָׂאֵל רְבִינָא לְרַב אֲשִׁי הִיָּינוּ יָדַע הַדִּין אֲבָל מֵאֵן דִּינַע הַדִּין א"צ לְהַמְלִיךָ בַב"ד.

וְאִין לְחַלֵּק דְלֹא דְמִי רְבִינָא בְּעֲצָמוֹ הָנִי בִידֵיהָ פְקִדוֹן שֶׁל הַיְתוּמִים וּשְׂאֵלְתוֹ הִיָּה אִם רְשָׁאֵי לְקִטְלָה עֲמָנוּ בְּדָרְךָ כו' וְהַשִּׁיב לוֹ מֵהַ שְׂעִישָׁה בְּשֵׁלּוֹ כו' יַעֲשֶׂה בְּשֵׁלּ הַיְתוּמִים וְהִיָּינוּ מְטַעַם שְׁלֵעוֹלָם נִשְׂאָר הוּא הַשּׂוֹמֵר עָלָיו וּמִשָּׂא"כ בַּנ"ד שֶׁהָאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס רוֹצֵה לְמִנּוֹת אִישׁ אַחַד בְּמִקּוּמוֹ וַיְכוּל הַיְתוּם לוֹמֵר אִין רְצוֹנִי שְׂיֵהָ פְקִדוֹנִי בְּיַד אַחֵר וְכַמ"ש בְּגַמ' דְהַמְפְקִיד אֲבָל ז"א שְׁהַרִי אֶמְרִינָן שֶׁם בְּהַמְפְקִיד גְּבִי הַהוּא סְבָתָא כו' שְׂאֵנִי הַתָּם דְאִינְהוּ גּוֹפִיָּהוּ הָנִי מְפָקְדֵי מְרִיָּהוּ גְּבִיָּהוּ וְה"ה בַּנ"ד דְאֲבִיָּהֶם שֶׁל יְתוּמִים ג"כ הִיָּה מְפָקִיד אֲצֵלוֹ וְאִף שִׁי"ל דְאִין רְאָנָה מִגַּמ' דְהַהוּא סְבָתָא דְשֶׁם י"ל דְהָנִי מְפָקְדֵי אוֹתוֹ דְכָר בְּעֲצָמוֹ אֲבָל אִם מְפָקִיד אִינְהוּ דְכָר אַחֵר אֲזִי מ"מ יְכוּל לוֹמֵר אִין רְצוֹנִי שְׂיֵהָ פְקִדוֹנִי בִידֵי אַחֵר וְכֵן מוֹכַח מִל' הַרְמַב"ם בְּפִי"א מֵהַל' שְׁכִירוֹת וְנ"ל לְפִיכָךְ אִם דְרָךְ הַבְּעָלִים לְהַפְקִיד תְּמִיד דְכָר זֶה אֲצֵל

השומר השני הרי השומר הראשון פטור כו' דמשמע לכאורה דדוקא אם רגילים להפקיד תמיד ולא באקראי וגם דבר זה דוקא וילמעט דבר אחר אבל ז"א וכמו שהארבתי בזה במקום אחר בתשובתי והוכחתי דדברי הרמב"ם לאו דוקא וכן פתבו האחרונים ואין פאן מקום להאריך בנ"ד בהיות שלסוף אינו נפקותא לדינא בנ"ד.

אמנם פד מעינת בנ"ד תמצא שז"א דע"כ לא קאמרינן התם בגמ' דרשאי לעשות בשל יתומי כמו בשל הדינו דוקא אם האפטרופוס שמנהו אבי יתומים או הב"ד הוא בעצמו חי ואז רשאי לעשות עם נכסי יתומים כמו בשל ולפעמים אף שלא נתמנה מפי אבי יתומים או מב"ד אפ"ה יכול לעשות כמו בשל דהיינו ביתומים שפמכו אצל בעה"ב שלקהם דין אפטרופוס יש לו וכמבואר בגמ' דגיטין ע"ש אבל האפטרופוס הזה מת אף במנהו אבי יתומים אין לו רשות למנות אפטרופוס אחר במקומו כי כבר נפלו נכסי קמי יתמי וכמ"ש בגמ' גבי התקבלתי דר' אבא ועיין בטור סי' קכ"ב סעיף ב' וס"ו וכן משמע בהדיא בתשובת הרא"ש סי' ע"ז סעיף ז' וז"ל על אודות ראובן שמת כו' ומנה את שמעון אפטרופוס כו' לימים מת שמעון והניח נכסי היתומים בידי בנו כו' ונעשה איזה היזק ע"י בנו כו' וטען היתום דשכירות האפטרופוס כמאן דליתא דמי כיון שלא מנהו ב"ד דאין לאפוט' פח למנות אחר במקומו והשיב הרא"ש כו' דכירד ברשות הוי כו' דנהי דלא מנהו ב"ד מ"מ כיון שגשתדל בנכסי היתום כו' לא גרע מיתומים שפמכו כו' ע"ש א"כ משמע בהדיא דלכתחלה אין בידי למנות אפטרופוס אחר במקומו ואף שדברי ה"ה אדרב"י בתשוב' סי' קכ"ג נראה לכאורה שפסק להיפך שכתב וז"ל לענין הדבר הנשאל אי חשיב כאפטרופוס כיון שלא מנהו אבי יתומים ולא ב"ד כ"א האפטרופוס האחר מנהו ואין לו פח על זה וכמ"ש הרא"ש בתשו' (היינו בתשו' הנ"ל) וכתב דנראה דיש לו דין אפטרופוס כו' ע"ש וזהו לכאורה היפך ממ"ש לעיל אבל ז"א שהרי מביא תשו' הרא"ש הנז' ולא פסק דלא כן ומיהו רק מטעם דהוי ביתומי שפמכו אצל בעה"ב כו' דהיינו ג"כ לענין זה אם כבר נעשה ההיזק על ידו דלא הוי פירד שלא ברשות אבל מ"מ אפטרופוס רשאי למנות אפטרופוס אחר במקומו (ע"כ מצאתי).

שאלה ק"ג סרסור שגמר המקח בסיתמתא פדרה התגרים ואח"כ שאלה מקחו המקח זה לזה והסרסור רוצה שכל סרסורותו באומרו שפבר נתחייבו לו ומאי איכפת לו אם מקחו זה לזה ובכך יורנו מורנו הדין עם מי תשובה נראה דהדין עם הסרסור מאחר שפבר גמר כל פעולתו ואין שום פעולה נשאר עליו א"כ אף שפמחו זה לזה מחוייב לשלם לו ולא דמי לשדכן שאם נתבטלו הנשואין א"צ לימן לו שפכו וכמ"ש מהרא"י בפסקיו והרב בעל המפה בח"מ סוף סי' קפ"ה דשאני התם דאף שקיבלו קנין שישאו זה לזה וזה נגמר כבר הלא לא הקנו גופם זה לזה אלא חיוב על הנשואין ולא נגמרה פעולתו ומשא"כ הלא כיון דהמקח נגמר בקנין והסחורה הרי היא כאלו היא ברשות הלוקח ודאי נגמר פעולתם לגמרי ולא מהני מחילתם.

וראיה ממ"ש בע"ש ס"ס קפ"ה הביאו הסמ"ע נשם ותמה על הרב בעל המפה שכתב במקום שיש מנהג אי בטלו השידוכין הפסיד שפכו הלא עשה השדכן פעולה במה שנתחייב החוזר קנס וא"ל דהרב בעל המפ' איירי שפמחו זה לזה כו' ז"א דאין להם למחול חובו כו' ע"ש הרי מפלל דבריו מוכח להדיא דאם מה שגמר הקנס מקרי גמר תו

לא מהני מחילה ואף שבסמ"ע דחה דבריו ע"ש משום דס"ל דבקנס לא עביד לי' מידי דאינו אלא משום פונש ע"ש אכל אי לאו טעם זה גם הסמ"ע מודה בדינו זהו פשוט כביעתא בכותקא אף שרבים חולקים ע"ז ועיין ביש"ש במס' ב"ק פ' הגוזל בתרא דנראה לכאורה דהספיק לסברת הרב בעל ע"ש ואל תשיבני ממ"ש הרב בעל ת"ה והובאו דבריו בקרב בעל המפ' בסי' רנ"ד ס"ו בהג"ה דראובן שהמציא חוב בטוח לשמעון ונטל שכו' ואת"כ נתקלקל החוב דצריף ראובן לטרונ שנית דשמעין מזה אף דכבר עשה שליחותו ונגמר פראוי אפ"ה אם נתקלקל צריף לטרונ ושמה דאי אינו רוצה לטרונ צריף להחזיר שכו' דשאני התם דכינו דנתקלקל הוי פאלו לא גמרו כלל משא"כ בנ"ד דהם עצמם הגורמים ומוחלים זה לזה ומ"ל למחול חובו של סרסיר פיון דהם גורעים ושמעתי מי שרוצה להביא ראיה לסתור טועה הוא והמע"ד פתבתי.

הא לה קצת ביאודים על ה"מ מחידושי שמצאתי בכתבי הקודש של אמ"ו הגאון זצוק"ל לקוטי בתר ליקוטי חבל על דאבדין קנא פתב הטח"מ סי' כ"ה שיראה מדברי אביו הרא"ש ז"ל שחולק על הרמ"ה ז"ל וס"ל להרא"ש שאם היה הטעות בשיקול הדעת מיד כשפסק הדין אעפ"י שעדיין לא הוציא מיד המתחייב קם דינא ומה שעשה עשוי כו' עכ"ל ע"ש.

ודבריו תמוהים מאד ואי אפשר לומר כלל שפן דעת הרא"ש ונדרכה דעת הרא"ש ז"ל כהרמ"ה וכמו שאבאר נדא דא"כ יציבא בארעא וגירא בשמי שמיא דהא אפי' אי הוי הטעות בשקול דעת קם דינא ומנכרח זה לשלם ומכ"ש אי ליכא טעות בשקול הדעת דמנכרח זה לשלם וא"כ אמאי פטר רבי חייא היורשים לשלם החצי השני הרי קם דינא.

ועוד קשה דהא להרי"ף והרמב"ם וסיעתם לא מחייבי אדינא דגרמי אף לר' מאיר אלא כשנשא ונתן ביד הא לאו הכי אפי' גרמי ליכא וא"כ אף להרא"ש לא מחייב אלא משום דינא דגרמי והכי מוכח להדיא בהרא"ש בכמה מקומות וא"כ כשלא הוציא עדיין מאי גרמי איכא והא על פרוץ לא אמרי' דקם דינא אלא משום דזה המוחזק אומר מאן לימא לן דטעית דלמא טעמא קמא דידך אמת וא"כ כ"ש כשזה מוחזק מעיקרא ולא שילם עדיין שיקול לומר המוחזק קים לי כשטעמא בתרא דיליה וכ"ש הוא דאם על שקר יוכל המוחזק לומר יכול להיות שהוא אמת מכ"ש שעל אמת יוכל לומר שהוא אמת ועוד כ"ש הוא אם על המוחזק שלא פדין מכ"ש במוחזק מעיקרו האיך אפשר לחייב את הדין לשלם כשהדין אומר וצוועק על זה שלא ישלם והיאך נכריחו לזה לשלם ולחייב את הדין הלא הדין אומר אני אני מרשה לה לשלם.

והנלע"ד לומר דכוננת הרא"ש הוא דר' ישמעאל לא הוי טועה בשיקול הדעת משום דמשמע ליה להרא"ש דר' ישמעאל לא קבלוהו הוי וא"כ קשה אמאי לא חייב ר' חייא את ר' ישמעאל לשלם ועוד נראה והוא העיקר דהרא"ש פתב פן אפי' לדעת הרי"ף ועיין בהרי"ף פ' אד"מ ותראה שפמעט דברי הרא"ש פ' ז"ב מועתקים מדברי הרי"ף הנז'.

ודו"ק היטב פי לאהבת הקיצור קצרת ומהנלע"ד פתבתי: קנב פתב הרב בעל המפה בהג"ה בח"מ סי' כ"ח ס"ב וז"ל מלמד שהיה אצל בעה"ב והלנה לעפוי"ם על משכנות כו' עד אין יכול לעכבם עכ"ל הנה לכאורה הדין זה תמוה דלמה אין יכול לעכבם הלא ע"פ ההכרח הוכרח לשלם להעפוי"ם ואינו דומה לפורע חובו שלא מדעתו וכד מעיינת.

בְּמִרְדְּכִי פ' הַכּוֹתֵב וְהוֹבָא בב"י סוֹף ס' פ"ו וְנ"ל שֶׁעַל הַמְּלַמֵּד שֶׁהִלְוֶה מְעוֹתָיו ע"י
בַּעַה"ב כו' וְהַנִּיחַ קֶצֶת מְעוֹתָיו בְּיַד שְׂמֵעוֹן כו' עַד נ"ל דְּאֵין לַבַּעַה"ב עַל שְׂמֵעוֹן פְּלוּם
אֵלָּא יִלְוֶה אַחַר הַמְּלַמֵּד וְיִתְבַּעְנֵנו כו' וְדִין זֶה הוּא נֶכּוֹן דֵּהֵיִאָּדָּה יְכוּל הַבַּעַה"ב לְהוֹצִיא מִיַּד
אַחַר מְעוֹת שֶׁל הַמְּלַמֵּד קוֹדֵם שֶׁתְּבַע לְמַלְמֵד וּמִיִּתִי שְׂפִיר רְאִיָּה מִגַּמ' דג"פ מֵהָהוּא דִּינָא
דְּאַחַתִּיה לְנִכְסֵי דְלָנָה כו' אֲבָל דִּין זֶה שֶׁהֵבִיא פֶּה דֵּהֵמְעוֹת שֶׁל הַמְּלַמֵּד הוּא בְּיַד הַבַּעַה"ב
קִשְׁיָה דְלָמָּה אֵין יְכוּל לְעַפְּבָם הֵלָּא הוֹצֵרָהּ לְפִשָּׁר עִם הָעַפּוֹ"ם עֲבוּרוֹ.

וְנִלְע"ד לִישָׁב הַג"ה זֶה דְכַד מְעַיְינַת בְּמִקּוּר דִּין וְהוּא לְקוּחַ מֵהַגְּהוֹת מְרַדְּכִי סוֹף פ' ג' פ'
וְשֵׁם תְּמַצָּא פְּתוּב שַׁבְעָה"ב צָרִיף לְפִיִּס אֶת הָעַפּוֹ"ם כו' מִשְׁמַע שְׂעֻדִין לֹא נָתַן שׁוּם
מְעוֹת עֲבוּרוֹ לְהָעַפּוֹ"ם א"כ דְּבָרֵי הָרַב בְּעַל הַמַּפָּה הַנּוֹ' אֲתִי שְׂפִיר דַּה"פ ג"כ שְׂרוּצָה
לְעַפְּב הַמְּעוֹת עֲבוּר שְׂיִצְטָרָף לְפִשָּׁר לְעַפּוֹ"ם לְכֵן אֵינוֹ יְכוּל לְעַפְּבָם מִסְּפִיקָא אִף שֶׁהִלְשׁוֹן
הוֹצֵרָהּ לְהַתְּפִשָּׁר עִם הָעַפּוֹ"ם שֶׁמְבִיא בַּהַג"ה זֶה לֹא מִשְׁמַע פֶּן כִּי לְשׁוֹן הוֹצֵרָהּ מִשְׁמַע
שְׂפִירָה פִּישָׁר עֲצָמוֹ עִם הָעַפּוֹ"ם מ"מ כַּד מְעַיְינַת שֵׁם בַּהַגְמ"ר מְקוּר מוֹצָא דִּין זֶה תְּמַצָּא
שֵׁם שְׂעֻדִין לֹא פִישָׁר עֲצָמוֹ לְכֵן מְבִיא רְאִיָּה מֵהָהוּא דִּינָא דְאַחַתִּיה לְנִכְסֵי דְלָנָה כו' מִשָּׂא"כ
לְפִי הִלְשׁוֹן שֶׁמְבִיא הָרַב בְּעַל הַמַּפָּה בַּהַג"ה שְׂפִירָה עֲצָמוֹ כו' א"כ מֵהוּ רְאִיָּה מֵהָהוּא
דִּינָא כו' בְּשִׁלְמָא הֵתֵם לֹא הִיָּה מְעוֹת הִלְוֶה בְּיַדוֹ מִשָּׂא"כ כָּאֵן הוּא בְּיַדוֹ וַיֵּשׁ לוֹ הִיָּזַק בְּרִי
שְׂחִיב לְשִׁלְמָא עֲבוּרוֹ אֲבָל לְפִי מ"ש שְׂעֻדִין לֹא פִישָׁר עֲצָמוֹ מְבִיא שְׂפִיר רְאִיָּה כְּמוֹ גְּבִי
הָהוּא דִּינָא דְאַחַתִּיה כו' אֵינוֹ יְכוּל לִירַד לְנִכְסֵיו מִסְּפִיקָא כְּמוֹ כֵן בַּנ"ד אֵינוֹ יְכוּל לְתַפְּנֵס
וּמִי יִימַר שְׂיִהִיָּה לוֹ הִיָּזַק אִף לְפִי זֶה דְּבָרֵי הַסַּמ"ע בַּס"ק א' תְּמוּהִי מֵאֵי מִקְּשָׁה מְפּוֹרַע
חֻבּוֹ שֶׁל עַפּוֹ"ם שֶׁלֹּא מִדְּעֵתוֹ כו' בְּשִׁלְמָא הֵתֵם וְדֹאֵי פָּרַע אֲבָל גְּבִי מְלַמֵּד מִי יִימַר דִּיפָּרַע
מֵאוּמָּה עֲבוּרוֹ.

וְשְׂמַעְתִּי שִׁישׁ מִי שְׂרוּצִים לְהַגִּי' בַּהַג"ה הַנּוֹ' וְהַנִּיחַ מְעוֹתָיו בְּיַד בַּעַה"ב אַחַר דֵּהֵינּוּ בְּיַד
שְׂמֵעוֹן וְא"כ זֶהוּ מִשֵּׁם הַדִּין שֶׁהֵבִיא הַמְּרַדְּכִי פ' הַכּוֹתֵב הַנּוֹ' וְגַם זֶהוּ הַדִּין שֶׁמְבִיא בְּתִשׁוּבַת
מְהַר"ם ב"ב ס' ל"ז לְאַפּוֹקֵי דִין זֶה שֶׁמְבִיא סוֹף ג"פ לֹא נִמְצָא בְּתִשׁוּ' מְהַר"ם הַנּוֹ' אֲמָנָם
זֶהוּ תְּמוּהָ וְהַנְּלַע"ד כְּתִבְתִּי.

קִנְג פְּתַב הַב"י ר"ס קכ"ט וְנ"ל הָעָרַב לְחַבְרֵי מִשְׁתַּעַבְד מִן הַתּוֹרָה כו' בְּסוֹף בְּתִרָא מִיִּתִי
לֵה מְאָנְכִי אַעֲרַבְנּוּ עַכ"ל הִנֵּה יֵשׁ לְעֵינַי דְּבַגְמ' שֵׁם מְסִיק דְלָא יִלְפִי מֵהָאֵי קְרָא אֵלָּא
מִפְּסוּק מְשָׁלִי לְקַח בְּגָדוֹ גו'.

וְהִיָּה נִלְע"ד לּוֹמַר מִשׁוּם דְּבַגְמ' הוּא רַב חֶסֶדָּא דְמִקְשָׁה הָאֵי קַבְּלָנוּת הוּא וְא"כ י"ל דְּרַב
חֶסֶדָּא לְטַעְמִיהָ אֲזִיל דַּס"ל לְקַמְן דָּאֵם אָמַר מִתְחַלְּהָ לְשׁוֹן קַבְּלָן וּלְבַסּוֹף לְשׁוֹן עָרַב כְּמוֹ
תַּן לִי וְאֲנִי עָרַב הוּי קַבְּלָן אֲבָל לְדִיָּן דַּס"ל פְּרָבָא דְבַכּוּלוֹ הוּי עָרַב וְלֹא קַבְּלָן א"כ אִף
שְׂמִתְחַלְּהָ אָמַר לְשׁוֹן תְּנָה אוֹתוֹ גו' פִּינּוֹן דְּלְבַסּוֹף אָמַר לְשׁוֹן עָרְבוּת אָנְכִי אַעֲרַבְנּוּ וְגו' הוּי
עָרַב וּבְפִרְט דְּפִסּוּק תְּנָה אוֹתוֹ וְגו' הוּא דְּבָרֵי רְאוּבֵן וּפְסוּק אָנְכִי אַעֲרַבְנּוּ הוּא דְּבָרֵי יְהוּדָה.

אֵין לְהַקְשׁוֹת בַּל"ז בַּגַּמ' מֵאֵי מִקְשָׁה רַב חֶסֶדָּא מִתְּנָה אוֹתוֹ וְגו' דְּכְתִיב גְּבִי רְאוּבֵן אֲפִסּוּק
אָנְכִי אַעֲרַבְנּוּ וְגו' דְּכְתִיב גְּבִי יְהוּדָה י"ל דְּמִסְתַּמָּא לֹא בָּא יְהוּדָה לְגַרְע הָעָרְבוּת דְּרְאוּבֵן
רְצָה לְהִיּוֹת קַבְּלָן וְלֹא רְצָה יַעֲקֹב לִיתֵן עִמּוֹ בְּנִימִין וְא"כ אֵין סַבְר' שְׂיִאמַר יְהוּדָה אַעֲרַבְנּוּ
לְשׁוֹן עָרְבוּת אֵלָּא מִסְתַּמָּא בָּא לְהוֹסִיף אֶלְשׁוֹן תְּנָה אוֹתוֹ וְהוּי כְּאֵלוֹ אָמַר לְשׁוֹן תְּנָה אוֹתוֹ
אַעֲרַבְנּוּ דַּס"ל לְרַב חֶסֶדָּא לְקַמְן דְּהוּי קַבְּלָן לְכַף מִקְשָׁה הָאֵי קַבְּלָנוּת הוּא אֲבָל אֲנִי דַּס"ל

שהוא לשון ערב א"כ אפי' הנה אמר בפירושו תנה גו' ואערבנו הנה ערב פיון שהזכיר לשון ערבות וכ"ש שלא נאמר תנה וגו' גפי' יהודה כלל ועינינו רואות שפא לגרע הערבות ולפ"ד הנז' מיןשב דברי הב"י הנז' דכתב דמיתמי לה מאנכי אערבנו היינו לפי מאי דקי"ל ואין להקשות לפ"ז ר' יצחק דפליג לקמן ארב חסדא למה יליף הוא מפסוק לקח בגדו י"ל דלטעמי' דרב חסדא קאמר (ועיין בחידושי הלכות ואגדות של רש"א) והנלע"ד פתבתי: קנד שם בסי' הנז' בס"ג פתב הב"י וז"ל וערב היוצא לאחר חיתום שטרות כו' עד וכתב הרב המגיד פכ"ה מהל' מלנה שגראה מדברי הרמב"ם ז"ל שסובר שערב היוצא אחר חיתום שטרות צריך קנין כו' עכ"ל ע"ש ויש להקשות שהרי בגמרא דכתובות פ' הנושא דף ק"ב ע"א מוכח שם דלא בעי קנין דאל"כ מאי קאמר שם אמר רבא פתבאי כו' מנ"ל הא דלמא גפי' ערב שאחר חיתום שטרות גם ריש לקיש מודה משום דהנה שם קנין ונראה דזהו שפתב ב"י דהרמב"ן העלה מסוגי' שבפרק הנושא.

והנה נראה לדחוק ולומר דאין פירושו דהרמב"ם וסיעתו מוקי למתני' דערב היוצא אחר חיתום בקנין דאל"כ ודאי לא הנה פליג בן ננס אלא הם פירשו הגמ' דקאמר ס"פ ג"פ והלקחא בכולהו בעי קנין קאי נמי אערב היוצא אחר חיתום שטרות דבעי קנין ודלא כר' ישמעאל דמחייב אפי' בלא קנין ודו"ק גם זה שם בסעיף י"ב פתב הב"י וז"ל הביאו ע"ש בין השמשות ובמ"ש ברח לא נפטר הערב כו' פן פתב בעה"ת בשם תשובת הרי"ף כו' וכתב דהיינו דוקא כשערב לגופו של לנה כו' עכ"ל ע"ש הנה נראה פשוט דהטור ע"כ ס"ל דקאי גם אפשנתערב במקומו דהא פתב הטור עד שישבע הלנה שאין לו מה לפרוע מוכח אבל אם נשבע חייב הערב לשלם אלא פנונת הרב הב"י דהרב המגיד פירשו פן אבל לא הטור וראיתי במ"מ פכ"ה מהל' מלנה דאינו פתוב שם תיבות אלו עד שישבע הלנה לקח מוקי בערב לגופו דאלו במקומו אפילו בשאר ימים לא הנה פטור דבשלמא כשנתערב לגופו איכא לפלוגי דבשאר ימים כשהביאו נפטר מיז ומזלו דמלנה גרם שברח אבל בע"ש בהש"מ לאו הבאה מקרי אבל כשנתערב במקומו מה לנו להבאתו שהביא הערב אם ברח מיז הלא לא נתערב לגופו רק במקומו והוי כאלו לא הביאו והוא מתחלתו ועד סופו במד"ה דמחויב הערב לשלם ודו"ק: ג"ז שם בסעיף י"ז פתב הב"י וז"ל ואם אמר המלנה ממי שארצה כו' פתב הר"י הלוי שיקול להפרע מן הערב תחלה כו' פן פתב בעה"ת בשמו בשער ל"ה כו' עכ"ל ע"ש וצ"ע הלא בגמ' אמר בד"א שאין נכסים ללנה אבל יש נכסים ללנה לא יפקע מן הערב וראיתי בבעה"ת שער ל"ה שפתב דהר"י הלוי מפרש דהאי בד"א ה"פ בד"א דאמרי' כשנעשה לו ערב ולא אמר ממי שירצה דלא יפרע מן הערב תחלה אבל אם (לא) פרע לו הלנה נפרע מהערב אלא כשאין ללנה נכסים אבל אם יש לו אפילו תבע ללנה ולא פרע צריך לחזור ולטרונס להוציא מהלנה ולא יפרע מהערב וצ"ע לפ"ז א"כ מאי מקשה הגמ' שם אר"י דקאמר ל"ש כו' הא מדקתני סיפא כו' והוצרך להגיה ולתרגם חסורי מחסרה הלא ר"י דקאמר ל"ש קאי אאם אינו אומר ממי שארצה וא"כ שפיר פליג ר"ג אפשארמר ממי שארצה כפשטי' דמתני': ויש לישב בדוחק גדול דהמקשה פריך מדקאמר רשב"ג בין פה ובין פה כו' משמע דגם ארישא פליג ובשלמא בלא ר"י ס"ד דת"ק ס"ל דערב אפילו יש נכסים ללנה יפרע מן הערב כשנתבע תחלה את הלנה וא"כ רשב"ג פליג בתרתי בין כשאמר ממי שארצה או לא אמר אם יש נכסים ללנה לא יפרע מן הערב אבל השתא לר"י דמודה

ת"ק ביש לו נכסים דלא יפרע מאי בין כה כו' דקאמר דפליג אתרתי ומתרץ דפליג חסורי מחסרהא כ' ולפ"ד פליג רשב"ג אהנהו תרתי אכשאמר ממי שארצה אפרע או קבלן דס"ל לס"ק דאפי' הג"ה וזאת ליהודא ויאמר מצאתי ראיתי בשאלתות דרב אחאי גאון בפ' מקץ שפכת ונ"ל א"ר הונא מנלן לערב שמשעת עבד שנאמר אנכי אערבנו מזדי תבקשנו א"ל רב חסדא התיב יהודא גופי' לנה הוא דכתיב שלחה הנער אתי אלא א"ר חסדא מהכא בגי' אם ערבתי גו' כו' עכ"ל ע"ש ולפי גי' זו לק"מ וק"ל ועיין בס' מחנה אפרים שחיבר אמ"ו הגאון זצוק"ל על התורה מה שפכתתי שם בפ' ויגש: יש נכסים ללנה יפרע מהם ורשב"ג ס"ל ביש נכסים לא יפרע ודו"ק היטב בגמ' מה שקשה על זה: קנה פתח הב"י בסימן קל"ד סעיף א' ונ"ל וכתב הר"י הלכה אמן בין דמסר ליה בסהדי כו' ע"ש.

ויש להקשות לפ"ז למה אמר בגמ' תיובתא דרבה ממשנה דאמן אין לו תזקה הלא גם לאביי הוא תיובתא דאביי ס"ל דצריף ראה נכאן מוכח דא"צ אפי' ראה. וראיתי בב"ח שפי' דברי הב"י דלדידיה א"צ לא ראה ולא עידי מסירה ותימא רבה לפ"ז מאי מקשה בגמ' אביי לרבה מברייתא ראשונה דראה עבדו כו' אי בדאיכא עדים ל"ל ראה הלא גם לדידי' קשה ל"ל ראה הא איהו ס"ל דא"צ לא עדים ולא ראה וצ"ע ועיין מ"ש הב"ח בסוף דבריו ונהיה נראה לפרש לפי שיטה זו דמברייתא דראה נמי פריף כו' וע"פ דברים אלו רצייתי לישב ולא עלתה בידי.

אמנם יש לישב דבשלמא לאביי דס"ל דאינו נאמן אפילו לא ראה וליכא עדים ומכ"ש כשראה וא"כ י"ל דנקט ראה לרבותא משום סיפא דקתני ראה טליתו ביז אחר כו' דשם הוי רבותא אפילו ראה נאמן האחר אבל לרבה דס"ל גבי אמן בראה נאמן האמן כשליכא עדי מסירה וא"כ ליכא שום רבותא בראה דלדידיה אין שום נפקותא בין ראה ובין לא ראה ודו"ק.

והנלע"ד דהכי פירושו בגמ' לר"ת ונהרי"ף וה"ק היכי דמי אי דאיכא עדים ל"ל ראה א"כ בין לאביי ובין לרבה לא יתכן הברייתא' אלא ודאי דליכא עדים וקתני ראה בשלמא לדידי א"ש דאיירי כשטען האמן מעולם לא בא לידי בתורת אומנות רק בתורת מכירה וז"ש מה טיבו אתה מכרת לי ר"ל מעולם לא בא לידי רק בתורת מכירה ולהכי מצריף ראה דדוקא כשמודה האמן שפא לידו בתורת אומנות רק שאח"כ מכרו לו אז סבר אביי לרי"ף ור"ת דא"צ לא עדים ולא ראה דלא אמרי' שום מגו הואיל ומודה שפא לידו בתורת אומנות אבל היכא דאומר שמעולם לא בא לידו בתורת אומנות רק בתורת מכירה אז צריף ראה או עידי מסירה ואם פן מסתמא כשמסרו לו בפני עדים אף שלא ראו אם בתורת מכירה או בתורת אומנות אמרי' מסתמא בתורת אומנות שפא לידו ולא אמרינן מגו דהתנורתי אז צריף מ"מ ראה דליכא מגו דהתנורתי אף דהעדים אינם יודעים אם מכרו לו אם לא הואיל ויודעים שהיה שלו מקודם אף שלא היו בשעת מסירה לא אמרינן מגו ונהו טעמא דמסתבר דמודה אביי בזה להרי"ף ור"ת דאל"כ לקתה מדה"ד לאביי לפי הרי"ף דכשאומר הא' לאמן טלית דעל פתיפה שלי יהיה נאמן אף דליכא עידי מסירה ולא ראה ונהו דבר שאין לו שחר וכי איף אדם עשוי למפור כליו לאמן וא"כ לאביי יתכן הברייתא אבל לרבה דכשליכא עדים נאמן האמן קשה למה יהיה בעה"ב נאמן בראה לבד ונהו נכון ומסתבר.

קנו פתב הטור בסימן קמ"ו סי"ד פל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה כו' ועיני' מ"ש
הב"ח להוכיח מלישנא דמתני' שם וצ"ע דאיך איפשר לומר כן הא שבועות אלו הם
שבועות הוסת דלא נתקנה בימי המשנה רק בימי ר"נ ואיך איפשר לומר דהמשנה דקדק'
בלשונה לכונן לזאת השבועה ונלע"ד לנשב דברי הטור ע"פ מ"ש הרב בעל המפה
בהג"ה סי' ע"ה גבי תיקה פרוצה דכשיש רגלים לדבר משביעי' אפי' בטענת שמה וא"כ
ה"ה בנ"ד אין לה רגלים לדבר יותר מזה דהניח' ביד זה ג' שנים ולא מיקה מוכח דאינו
שלו אלא אפשר דמכרה לאחר ולכך משביעים אותו ונהי דלענן הקרקע בחזקת בעליה
עומדת והוי המערער לעולם מוחזק כדאימת לקמן ומוציאין מן המחזיק מ"מ לענן
הפירות דנקרא המחזיק מוחזק אפשר דאין מוציאין אלא בעדים אחרים וכמ"ש הטור
לעיל סי' קמ"ה ס"ו ודו"ק ג"ז שם בסעיף כ"א פתב הטור ואם לא טען קנאה ממה בפני
וגם אין לו עדים שראוהו שדר בו לא הוי חזקה עכ"ל אבל אם טען נאמן אף אם אין לו
עדים וגבי ראוהו שדר בו כו' משמע אף אם טען שראוהו שדר בו אינו נאמן וצריך להביא
עדים ונלע"ד שזה מתורץ במ"ש הב"ח ס"ד שמקשה אמאי לא מהימנין ליה לומר בפני
דר בו במגו כו' ומתורץ בשם המרדכי מהא דאיסי במקום שיש רואה כו' א"כ בזה מתורץ
דגבי קנאה בפני לא שייך שם יש רואה לכן א"צ עדים רק אם טען שקנאה בפני כו' ודוק
ע"ש ועיני' ב"ח שם ותמצא שדבריו דחוקים בתי' השני ג"ז שם בסעיף כ"א וישאל
מעותיו מהמוכר כו' ואין להקשות דלקמן סעיף נ"ה מביא ב' דעות דרבינו יונה פליג י"ל
דה"פ דעכ"פ הוא תובע להמוכר ושואל ממנו מעותיו פי שמה יודה לדבריו שהוא של
המערער ולא יטעון הטענה שפתב הר' יונה ונראה דלזה פינו הר"ף שמביאו ב"י לקמן
סכ"ה וכתב עליו דדבריו אינם מוכנים ואני אומר דה"פ ואזיל איהו ותבע לאידך דזבנה
מיניה פי' שואל מעותיו בדיינים דלאו ברשיעי עסקינן ופן ואולי יודה דהמערער, טרפו
בדין ממנו ואז מחזיק לשלם ואי אית ליה פסידא כו' פי' דהמוכר לא יודה ויטעון כמ"ש
רבינו יונה איהו דאפסיד אנפשיה וק"ל: ג"ז שם בסעיף הביא המחזיק עדים כו' מלשון
זה מוכח שהוא מפרש שהוא מעשה חזקת הפתים דף ל' ע"ב דקאמר א"ל והא אית לי
סהדי דאית באורחא ואמרית לי זבנה ניהלי כו' פי' המערער טען כן על המחזיק וכן
הרא"ש בהדגא ולפ"ז אינו מדוקדק בגמ' ב"פ א"ל דקאמר א"ל פלוני א"ל והא אית לי
סהדי כו' ואם הפל הוא דברי המערער לא הנה ב' פעמים א"ל ופשוט הלשון משמע
דהמחזיק אמר למערער איך אתה פלגיא גולגא והא אית לי סהדי שרצית לקנות ממני
וכמ"ש גם הטור סעיף ל' אף שם פתב לקנות לו מן המוכר ולא ידעתי למה לא פתב
ממני מדברי הרשב"ם בגמ' שהיתה הגירסא לפניו והא כו' זיל זבנני' ניהליה זיל משמע
דקאמר ליה לך אל המוכר וקנה אותה לי ולכך פתב הרשב"א ואם שלח היתה הנה לך
להוציא ממנו כו' ולא פתב ממני וק"ל: ג"ז שם בסעיף ל"ח טען פל א' מהם שהיא של
אבותיו והביא המערער עדים שהיתה של אבותיו מעולם כו' עכ"ל הנה דין זה נלמד
מעובדא דפ' חזקת דף ל"ג ע"ב וע"פ הרשב"ם שם ומ"ש אה"פ בסעיף ל"ט נלמד מעובד'
בדף ל"א שם ויש לעיין בגמ' מי דחקו לרשב"ם בעובדא דלקמן שפי' שהעדים מעידים
מעולם ולמה לא פירשו ממש כעובד' שפדף ל"א וצ"ע: ג"ז שם בסעיף ל"ט וז"ל והיינו
מפרשים דבריו שאבותיו לקחוה מזה או מאבותיו כו' עכ"ל וצ"ע דהא לעיל סעיף י"ז
פתב הטור דאם אמר אני ירשתי ממורישי צריך להביא עדים שדר בו המוכר יום א'

ומשמע בהקדיא אפ"א אם הוא בעצמו טוען ראיתו דר בו אינו מועיל בלא עדים וכאן בסל"ט טוענין הב"ד בעדו לפרש דבריו שר"ל שלקחיה מזה בלא שום ראיה שאבותיו דרו בו יום א' פדמוכח בסוף הסעיף דקאמר ומיהו דוקא שאין לו עדים שאבותיו דרו בו כו': והנה נלע"ד לחלק ולומר דלעיל מביא המערער עדים שהיא שלו אין טוענין שלקחיה אבותיו של זה מן המערער אבל פאן המערער טוען טענה גרועה שהיתה של אבותיו ולא קאמר שלו והוא בעצמו אינו יודע אם מכוהו אבותיו טוענין נמי שמא הוא בעצמו מכרו אמןם זה דחוק מאוד.

עוד ראיתי בסמ"ע ס"ק ס"ב דכתב בהקדיא אפ"א אם הוא בעצמו יטעון פאן אבותי קנאוהו ממה צריף להביא עדים שדרו בו יום א' ונהו סותר דברי הטור דמוכח מינן' אפ"א הב"ד טוענין בעדו לפרש דבריו אבותיו קנאוהו ממנו אפ"א ליפא עדים שדרו בו וזולת זה פליאה נשגבה על הסמ"ע שכתב אם הוא בעצמו יטעון צריף להביא עדים למאי צריף עדים שדרו אבותיו דע"כ לא אמרינן אלא אם הב"ד טוענין בעדו פדמוכח לעיל ס"ז וס"ך אבל אם הוא בעצמו טוען ברי שאבותי קנאו ממה נאמן במגו שאני קניתי ממה פדמוכח בגמ' פאם אמר קמי דידי ובנה מינן' ועיין לעיל בסעיף כ' בטור וב"י ועיין ב"ח במ"ש הב"ח סוף דבריו ולפ"ז ה"ה כו' נראה דה"פ דאם יטעון של אבותי שאני סובר שקנאוהו ממה שהרי דרו בו יום א' והמדקדק היטב יראה דהסמ"ע לא פיון כלל לדברי הב"ח: קנו פתב הרב הב"י כמ"ט מחודש ג' ונ"ל פתב הריטב"א בתשו' אין מחזיקין בנכסי א"א נאפי' חזקת נזקין כו' והא אמר רבה בר אבבה אין חזקה לנזקין עכ"ל וצ"ע דהא גם רבה קאי אחזקה דמקשה שם אהא דקאמר שם פגון שחפר בורות שיחין ומערות והא אמר רבה כו' ופירשב"ם דע"י שהזיק הקרקע ירצה לקנות גוף הקרקע ולא קאי כלל אחזקת נזיקין וא"כ מאי ראיה היא זו ובר מן דין קשה הלא לפי מה שמתרץ בגמ' אין דין חזקה פי' לא בג' שנים אלא לאלתר ע"כ דיש חזקה וצ"ע ודו"ק ג"ז שם בסעיף כ"ג פתב הטור והיכא שירד לנכסי קטן וכו' וכתב הב"ח נראה דהריב"ה כו' ויש לתמוה כו' ובפסקא שאח"ז פתב ומ"ש וא"א כו' ויש לתמוה כו' ע"ש הנה מתוך דברי הב"ח מוכח דהבין מדכתב הרא"ש לשון לא ידע שהיתה של אביו קאי אפשטוען המחזיק שקנאה מאביו ועל זה הקשה מה שהקשה וכתב דרש"י בכתובות חזר ממה שפי' בהמפקיד ולענ"ד דמי שיש לו חזק לטעון: נראה להדיא דאין שום חילוק ולא מוכח פלוג מהרא"ש ורש"י דהא דכתב לא ידע שהיתה של אביו ע"כ גם פשטוען אני קניתי ממה והוא אומר לא קניתי שואלין אותו א"כ למה לא עשית מחאה פשהגדלת להחזיק זה ג' שנים הנצרך לומר לא ידעתי שהיתה קרקע זו של אבי וא"כ נפל היסוד והבנין פולו דרש"י והרא"ש מיירי גם פשטוען אתה מכרת אין פאן חזקה דיש לו תירוץ על המחאה שלא עשה משום שלא ידע פשהגדיל שהיתה של אביו פיון שהחזיק בה בעודו בקטנותו ואני מבין מה חילוק יש בין טוען קניתי מאבי או ממה דהא גם פשאומר קניתי ממה משיב שהוא שקר והא דלא מחיתי שלא ידעתי ואין זו שום סתירה מרש"י דהמפקיד לרש"י דכתובות ולא שום חזקה וגם ר"י ברצלוני מיירי בין טוען אתה מכרת או אביך ודו"ק: קנו פתב הב"ח כ"ג סוף סעיף ו' למה ליה להטור למימר דהורע פח המגו תיפוק לי' דאין אומרים מגו ממון לממון כו' ע"ש דכתב הטור הא על הדיוק כו' וקשה לי מאי הנה דעתו דרב משרשיא דסבר דיהא נאמן במגו הא הני מגו ממון לממון וגם

ל"ל לאב"י למימר לקוחה לא מצית אמרית כו' ושם אין לומר ולינישב דכוננתו להורות לנו דין משום הדיוק דהא עם רב משרשי' דיבר ואין שום נפקותא לנדון דידיה להדיוק אלא ע"כ לומר דשם נמי הנה המעשה שאכל כפר הפירות ואפ"ה קאמר דהורע פח המגו דלקיחה לא מצית אמרת כו' ודוק והמעניין בגמ' שם יתישב לשון הגמ' שפיר דקאמר אמנא אכפשיה כו' ואמנא אי אהדרין' כו' אוכלי שיעור זוזאי כו' פ"ה דהאכילה כפר עברה אלא דקאמר בפני אב"י שהוא דימה בנפשי' קודם האכילה פה שאם יתבעוהו יהא נאמן במגו וכן משמע לשון דקאמר רק אכל ארעא דיתמי וע"ש ברשב"ם ואב"י השיב אפי' היום שפבר אכלת אין אתה נאמן.

ועפ"ז יתישב נמי מה שהקשה הב"ח ס"ט ארבינו יונה איך מנישב הך עובדא כו' ולפי מ"ש לק"מ דהך עובדא מיירי שאכל פירות כפר וע"כ לא קאמר בפ' המקבל דכשאמר שטר הנה לי ואבד אינו נאמן אלא פשעדיין לא אכל אבל אם כפר אכל פשיטא דאין מוציאין מידו ככל מוחזק ובר מן דין תמיה לי אהב"ח דמביא ראיה לרא"ש וסייעתו דסוף הסי' מעובד' דרב משרשיא הא שם לא איצטריך לרב משרשי' לטעון פלל שטר הנה לי ואבד אלא הנה טוען הוא חייב לי מעות ואני תופס לאכול הפירות הגע בעצמך וכי תעלה על דעתך שרב משרשיא יעדון שקר חלילה דהא באמת פלו שני המשפנות' כדמוכח שם ולא הושפן אצלו בשביל זוזי אחרוני ואיך יטעון שטר הנה לי על אותן שנים.

וגדולה מזו נ"ל דלקמן ס"ח פתב אם הנה המלנה טוען אמת שנתמשפן אצלי על ג' שנים בשטר ועוד ב' שנים אחרים הושפן אצלי אחר שפלו הג' שנים ראשונים בע"פ בלא שטר נמי הנה נאמן דליפא ריעותא אלא פשאומר על אותן ב' שנים נמי הנה לי שטר ואבד משום דאמרי' מסתמא מזהיר זהיר כו' אבל זה שאומר שלא הנה לו שטר מעולם על ב' שנים האחרונים והוי פאלו הנה מתחלה בע"פ נאמן ולא אמרינו פינו דהשפין אצלו מתחלה ג' שנים ראשונים בשטר אלו הנה פדכריו הנה נותן לו שטר ג"כ על הב' שנים האחרונים דאפשר דלא נזדמן לו או האמין לו אח"כ דאטו מי שיעשה הלואה לחבירו בשטר שוב אינו מלנה לו בע"פ וצ"ע ודוק: קנט פתב הטור בסי' קנ"ג סעיף ח' והרמב"ם פתב אפי' אם אין בו טפח אם לא מיתה כו' וכתב הב"ח דלפי הטעם פינו דראה ולא עיכב עליו מסתמא מחל לו ואין חילוק בין טפח לפחות טפח כו' ע"ש וקשה דע"כ לא אמרינו אלא בדבר שמקפידין עליו אבל בפחות מטפח דאין מקפידין כפי רשב"ם בגמ' וכדאיתא לקמן גבי סולם למה יהא חזקה משום שלא מיתה דהא אין מקפידין ואם תרצה לומר דס"ל להרמב"ם דהוי דבר שמקפידין א"כ איך פתב הב"ח דזה פתב הרמב"ם לפי הטעם פינו דראה ולא עיכב מחל לו אפי' אם יסביר הרמב"ם דאין חזקה אלא בג' שנים נמי יכול לסבור דיש לו חזקה אחר ג"ש פינו דמקפידין והחילוק ביניהם נמי בבגין הוא: אמנם נלע"ד דאין זה תלוי בטעם חזקה לאלתר ומחילה אלא הרמב"ם מדין הגמ' דקאמר רב הונא דס"ל פנותי' דבעל החצר יכול למחות בבעל הגג אפי' בפחות מטפח משום זימנין דבעית והוי היזק ראייה הוי כמו זיו טפח דמודה רב יהודה נמי דהוי חזקה כמ"ש הרא"ש ה"ה פחות מטפח לרב הונא דזה תלוי בזה פינו שייכול למחות ולא מיתה ממילא הוי חזקה כמ"ש הרא"ש ה"ה פחות מטפח לרב הונא דזה תלוי בזה פינו שייכול למחות ולא מיתה ממילא הוי חזקה) ואין חילוק ביניהם אלא בבגין כמ"ש הטור בשמו וע"ש

בתוס' ועיין בסמ"ע מ"ש לפ"ר דברי הרמב"ם הנו' ונראה להוכיח דגם רש"ב"ם ס"ל פנותיה דהא הוא פ"א נמי יש לו חזקה ואין בעל החצר רשאי לבנות להסיר תשמישו (וכן פירשב"ם פ' הפרק) פחות מטפח אין לו חזקה ואינו יכול למחול בעל הגג לבעל החצר לבנות לבטל תשמישו פשיטתא ע"ש ומדלא פירש אין לו חזקה שאם ירצה לחתוך היז משום היזק ראיה דזמנין דבעית פדאיתא בגמ' מוכח דס"ל דלזה יש לו חזקה פ"נ דלא מיחה תוף ג' אכל לענין לבנות קאמר דאין לו חזקה גם בהרא"ש ורי"ף לא מצאתי שום רמז דיתלקו בזה על הרמב"ם דאפשר דגם אינהו ס"ל מדיכול בעל החצר למחות ולא מיחה הוי חזקה לאחר ג' שנים שאינו יכול לחתוך היז משום היזק ראיה ויש לתמוה על הטור מ"ש בס"ה לפיכך בין תוף ג' בין לאחר ג' יכול למנועו כל שעה שיירצה וצריך להסירו כו' מוכח דאחר ג' מוכח לחתוך היז פשיטתא אפי' לא ירצה לבנות וכן מוכח לקמן ס"ח מדכתב והרמב"ם פ"ח ב' כו' בלשון פלוגתא וכן הובאו דבריו בש"ע בהג"ה א"כ מנ"ל להטור דלמא גם הרי"ף והרא"ש מודו וכמ"ש ואפשר דס"ל להטור דאף דאמר רב יהודה דבעל החצר יכול למחות משום זמנין דבעית ואיכא היזק ראיה מ"מ אם לא מיחה לא הוי חזקה בשביל זה דהא יכול למימר איפכא הא דלא מחיתי משום שראיתי כל ג' שנים נשתמשת באהדורי אפי' ולא איכפת לי ועכשיו אין אני רוצה דהא כל מקום שיש למערער טענה על שלא מיחה אין לשכנגדו חזקה פדאיתא לעיל סי' קמ"ו.

ואחר פותבי זאת ראיתי מ"ש הרא"ש סוף פ' חזקת גבי חלון צורי ונ"ל ראיתי ראיתי קצת מפרשים כל הני דאמר אין חזקה כו' אין יכול לכופו לסתום כו' ולא מסתבר כו' ומביא הטור וב"י לקמן סי' קנ"ד סי"ז ע"ש ונדמה דמשם למדו הטור ודוק ועיין בב"י סי' קנ"ד מ"ש שהריב"ש בתשו' סי' תצ"ו פ"ח ונ"ל וכבר הוכחתי בתשובה ביטול סברת הרא"ש כו' ע"ש: ג"ז שם בסע"ף י"א פ"ח הר' ישעיה דכל זה לא מייירי אלא בחצר חבירו כו' שהרי מחלונו רואה בו ומה יעשה לו היזק כו' ע"כ הנה מוכח מזה דאין שנייך היזק ראיה בזיו שלפני החלון כו' הא לא שנייך ביה היזק ראיה וא"כ איך קאמר הגמ' משום רב הונא דיכול למחות הלא בלא"ה רואה מחלונו ויש לישב דהר' ישעיה מייירי מחצר השנותפים דיכול לפתוח פמה חלונות שיירצה ועפ"י מ"ש לקמן סי' קנ"ד ס"ה בטור וב"י דהיינו שנתן לו רשות אז יש לו חזקה וא"כ אפי' איכא היזק ראיה טפי ע"י היזו נמי שרי דהא יכול לפתוח אפי' חלון לכתחלה ואפשר דמייירי דאיכא היזק ראיה טפי ע"י היזו והא דקאמר הר"י אם רצה להוציא זיו לפני חלונו משום הא דקאמר בתר הכי וגם לבנות נגדו כו' ומ"ש שהרי מחלונו רואה בו ומה יעשה לו היזק פירושו דהא אם ירצה לפתוח חלון הרשות בידו ויכול לראות בו וא"כ אינו עושה לו היזק ע"י היזו דלא יחייב חלון פ"ה אנו יכולין ליישב דבריו וכל זה דוחק בעיני ודוק: ג"ז שם בסע"ף כ' פ"ח ה"ח ויש להקשות לפי רש"ב"ם כו' וצ"ל כו' וזו היא דעת הרש"ב"ם כו' ולכאורה דבריו צ"ע דהא רש"ב"ם לא מייירי אלא פשלא מיחה דאין לזה חזקה ובאמת אם ירצה למחות מיד הרשות בידו פמו גבי זיו ויש לישב בדוחק וע"ל מ"ש ס"ח להוכיח פ"רש"ב"ם ודו"ק: ג"ז שם בסע"ף כ"ב פ"ח ה"ב"י סוף הסע"ף ונ"ל ובסוף סי' זה פ"ח רבינו בשם רבינו יונה שאם לא נתן תקרה אינו יכול לנעוץ במקומות אחרים כו' ונראה מדבריו כו' היכא שנתן עליהם תקרה ומעזיבה כו' עכ"ל ע"ש ולענד"ן פשוט דלרבינו יונה בגמ' מייירי נמי בלא גמינת תקרה פפשיטא דגמ' ולא קאמר הר"י בלא גמינת תקרה אין לו

חזקה אלא שאינו רשאי לנעוץ במקומות אחרים או להרחיב אותו חור דהני כמו נעיצה במקום אחר ושאין לו באבנים אבל להכביד על הבנין רשאי וז"ש הגמ' אחזיק להנרדי שהם קלים אחזיק לכשורי שהם כבדים כפירושב"ם וכו' דניק לישנאדהר"י לקמן דלא מיירי מהפבדת הפשורי משום דלזה א"צ תקרה ומעזיב' ודו"ק ואין להקשות אם יעשה פשורי העבים ע"כ יצטרף להרחיב ז"א קושיא פלל דלא מיירי מעבים אלא מכופד דאם הנה מתחלה קלים יכול להניח אח"כ כבדים אפי' של ברזל או אפי' עבים רק באופן שלא ירחיב דהיינו ישפיץ ויחתוך ויקצר קצוהו עד שיפגס בחור הראשון או מיירי שחור הראשון הנה מתחלה בריוח שיכול להכניס עתה הכבדים והעבים והוא פשוט בעיני קס פתב הב"י סי' קנ"ד מחודש ב' וז"ל פתב הרשב"א בתשוב' במשנתנו לא שאנו לא יפתח אדם פתח פנגד פתח במבוי כו' עד וצ"ע שבאותה תשובה קודם לכן ועב"ח שגראה מדבריו שרוצה לישוב ודבריו צ"ע מאי קאמר דהא מ"ש ב"י וצ"ע היינו על מ"ש הרשב"א ולפי גמרתנו כל שהפיר ונדע הרי הוא פנותן רשות כו' הרי דשתיקה לבד מועיל היינו שהפיר ונדע ושתק ולא מיחה ובאותה תשוב' לפני זה פתב דידע ושתק אינו פלום אלא דוקא פשטיעו ואין לומר דהב"ח פא לפסוק הלכה ולא לישוב דברי הרשב"א דאין לשונו משמע פלל כן.

והיותר נראה לישוב דברי הרשב"א דלטעמי' אגיל דכ' הב"י בשמו לעיל דס"ל דאפי' במחילה צריך ג"ש וא"כ מ"ש לעיל שהפיר ונדע כו' היינו שמחזיק זה ג' שנים והפיר ונדע ולא מיחה הוי פנותן רשות ומסתמא מחל והוי כשאר כל חזקות שנאמרו בתלמוד ומ"ש קודם לכן דוקא פשטיעו היינו לענון שיהא חזקה לאלתר ודו"ק ג"ז שם בסעיף ג' ולא מבעיא שאינו רשאי לפתוח בית חדש כו' וכתב הב"ח והכי מוכח סוגיא דתלמודא כו' ולענ"ד לא יש משם הוכחה פלל ואינו כדבריו ועיין ברשב"ם וברא"ש שם ודו"ק: שם והרמ"ה פתב שאף דיורים אינו רשאי להוסיף כו' וכתב הב"ח דס"ל דאפי' קנה בית בצדו מותר לפתוח לביתו פרמב"ם ולא ידעתי מי דחקו להב"ח לפרש פן מה שאין לשון הרמ"ה והטור סובל פלל דוק ותשכח שהוציא דברי הרמ"ה מפשטן והפלי הנכון הוא כמ"ש הב"י: ג"ז שם בסעיף ג' גבי פיסקא והרמב"ם פתב כו' שם ט"ס יש וצריך למחוק מן ונ"ל דה"ה לבונה עליה ע"ג ביתו כו' עד דשרי להרי"ף ונראה דגם מ"ש ה"ה אח"ז פתב הרמב"ם כו' ונ"ל דלרבנותא נקט שאפי' כו' הוא נמי ט"ס עד וכתב עוד הרמב"ם כו' דהא בכסף משנה פ"ה מהל' שכנים פתב ב"י בשם תשו' הרי"ף דכתב להדיא דצריך דוקא לסתם הפתח ע"ש מה שהאריך שם בכ"מ וכן הוא בש"ע דוק שם ויתישב לה הגמ' לפי פי' הרמב"ם מה שמקשה מרישא לסיפא ודו"ק: קסא פתב הב"י בסי' קס"ח ונ"ל ועל תי' א' קשה אע"פ שגדלו עם סיוע הגושין פיון שהוא כו' פ"ש ונלע"ד דהיורד לעומק דברי המגיד יראה דלק"מ דהמגיד אגיל לטעמיה שכתב ריש פ"ו מה' גזילה דבשלוולית של נהר ס"ל לרמב"ם דמסתמא מיאשים ומבואר שם ברמב"ם ואם לא יחזיר פי' אם לא ידע דמיאש מסתמא וה"פ דרב המגיד סבר דאם נעקרו בלא גושיהן הוי ממש בשלוולית של נהר דמסתמא מיאש פיון שנעקרו שלא גושיהן הוי אבל אם נעקרו עם גושיהן אינו מיאש מסתמא פיון דגושין שלו מסייעין לגידול וכשאינו מיאש אפי' בשלוולית של נהר אינו שלו וכו' מיושב גושיות הרב הב"י הנז' והיא ברור ג"ז שם בב"י בסוף סי' הנז' ונ"ל וכתב שם הרב המגיד שהרשב"א חולק על זה שכתב אפי' פחות מרביעית נמי כו'

ע"ש הנה המעיין במ"ש דהרשב"א מוכיח זה מדקאמר הגמ' אי דאמר קוז אפי' פחות מרביעית נמי לבעל הקרקע דלא הנה להגמ' למימר לשון נמי אלא פירושו נמי עם בעל הקרקע וקציו הוא של בעל הזתים ולפי זה קשה מאי יאמר הרשב"א במאי דקאמר בגמ' אח"ז אי דאמר ליה כל אימת דבעי קוז אפי' רביעית נמי של בעל הזתים דשם ליפא למימר דפליג נמי עם בעל הזתים הא גבי רביעית באמת הדין כן דיחלוקו וע"כ לומר דכוננת הגמ' שיהיה שלו לבדו ומאי דקאמר נמי פירושו עפ"י הדרה שכתב המ"מ פשיטא פחות מרביעית יהיה של בעל הזתים ואפי' רביעית נמי וא"כ ברישא נמי ה"פ איפכא פשיטא דרביעית הוא של בעל הקרקע לבדו ואפי' פחות מרביעית נמי ודוק: קסב פתב הב"י בסי' קע"א ס"ס א' וז"ל היינו דוקא פשיטא במקום שהוא היזק ראיה וכ"כ הרב המגיד בפ"א מהל' שכנים עכ"ל ותמה אני על דברי המ"מ מה שלא עלה על דעתו וכ"ש על דעת הרמב"ם וטור דודאי מ"ש הרמב"ם וטור להבדיל בין חלקו מירי אפי' במקום שאין היזק ראיה ולא מירי מפותל דוקא כמו שעושים במקום דשייך היזק ראיה אלא הבדל במסיפס בעלמא כדי שיהא נתפס פגנב וראיה ברורה לדברי מהא דרפ"ק דבתרא פריף אמ"ד היזק ראיה לאו שמייה היזק ממשינה דאין חולקין את החצר אלא כו' הא יש בו ד' אמות חולקין מאי לאו ככונתל ומשני לא במסיפס הרי בהדיא דאפי' היזק ראיה לאו שמייה היזק מכל מקום מוכרח לחלוק בהבדל במסיפס וא"ה אף שאנו קי"ל היזק ראיה שמי' היזק מ"מ אפי' במקומות שאין שייך היזק ראיה מוכרח לחלוק במסיפס בעלמא כמו למ"ד לאו שמי' היזק בכל מקום ולישנא דמגיד הכי דייק דכתב והבדל זה הוא לפי מה שהוא מקום פ"י שאם מקום שהוא מקום שיש בו היזק ראיה הרי אלו בונים את הפותל כו' עכ"ל הרי בהדי' דהרב המגיד לא החליט דהרמב"ם מירי דוקא בהיזק ראיה אלא בא בכאן דההבדל אינו שנה דבמקום שאין שייך היזק ראיה א"צ פותל אלא הבדל בעלמא במסיפס סגי ובמקום דשייך היזק ראיה צריף פותל גמור שלא יציץ מזה לזה כמבואר לעיל בטור והמגיד קיצר בכאן והוא דבר פשוט ודו"ק: והרבה יש לדקדק על מ"ש הסמ"ע ר"ס זה לפי הסוגי' הגמ' ועיין מ"ש הסמ"ע ס"ק כ"ב וצ"ע: ג"ז שם בסי' ט' תשובה לגאון ומה לו אם ישאר פשיעור או לא ישאר וצ"ט עכ"ל הב"י ודבריו צ"ע דהא ודאי יש חילוק דאם יניח מחלקו עד שהנשאף יהיה שיעור חצר אז אח"כ יכול לומר גוד או איגוד ואם לא לא וכמ"ש הטור לעיל סעיף ט"ז ודוק.

ג"ז שם בסכ"א פתב הב"י וז"ל ומ"ש רבינו אפי' אם דמיהם שנים כו' כ"כ הרא"ש שם ופשוט הוא עכ"ל ולענד"ן דלאו כ"כ פשוט הוא דאיצטריף להו להרא"ש וטור לכתוב כן לאפוקי מדעת רש"י דפי' כל הסוגיא דמירי שפחה או פלי א' שנה יותר מחברתה ועיין ברש"י ובגמ' ובלשון רש"י שמביא הב"י לפני זה וכן מצאתי בהדיא בחידושי הרמב"ן פ"ק דב"ב דחולק בנה ודו"ק: ג"ז שם בסעיף כ"ב וכן אם יש להם כו' עד וכתב הרמ"ה ק"ל אם יאמר לו חבירו כו' וכתב הב"ח דתמה רבה דמלשון רש"י בגמ' מוכח בהדיא שלא כהרמ"ה וכן פתב הסמ"ע כו' ע"ש והמעייין ומדקדק יראה להדיא דגם לשון רש"י יש לפרש כדברי הרמ"ה דאין פירושו של רש"י דאם יאמרו גוד שניהם או אגוד שניהם יועיל אלא ה"פ אם יאמר גוד שניהם או אגוד שניהם וגם יאמר או גוד א' אגוד א' יועיל וכן דייקא שפיר לשון רש"י ונלע"ד דבזה מיושב דלקמן סי' רפ"ט סוף ס"א

משמע בטור דס"ל דשייך גוד או אגוד בשניהם ועפ"י מ"ש התוס' בכתובות דף ק' ע"א והרא"ש שם ותוס' בקידושין דף מ"ב ע"א ד"ה ובזריים כו'.

אמנם יש לדחות דשם בסי' רפ"ט מייירי דיכול לומר אכל פלים גוד או אגוד בזה אחר זה וכמ"ש הטור בשם הרמ"ה ודו"ק: ג"ז שם סוף סכ"ח שאם ירצה הבן כו' עיין בסמ"ע שפכת דלשון תשובה זו משמע ליה דלא כרמא"י בהג"ה כו' ע"ש ולכאורה דבריו תמוהים דאיהו יעלה על הדעת דהבן יכול לכפות את האלמנה והאלמנה לא תוכל לכפותו שלא תלקה מדה"ד וכעין שפכת הב"י לקמן סעיף ל"ג בשם תשו' הרשב"א ע"ש ודו"ק: קסג פתב הב"ח בסי' קע"ב סוף ס"א דנראה דרש"י ורמב"ם מפרשי שהיא דחזקת הבתים כמ"ש הר"י כו' ע"ש והמענין יראה להדיא דטעות נזדקק פאן בפני הב"ח ואחר המחילה מפבודו דאיהו יעלה על הדעת דע"י החזקה יקח יותר ממה שיבא מן הדין לפתח דאם הדין נותן דאין לכל פתח להשלים לה לד' אמות מצדדים א"כ אף שיחזיק ג' שנים ויאמר בראשונה פתחתי לא יתא שיהיה עדים המעידים כדבריו לא הי' לוקח יותר רק כפי רחוב הפתח וע"ש ברא"ש והדברים ברורים למבין ואין פגונת הר"י אלא דע"י החזקה יטעון זה ויאמר אח"כ לא אני פתחתי אלא אתה נתת לי כו' ואז יקח כפי מה שיבא מן הדין וק"ל: ג"ז שם סוף ס"ב פתב הב"י וכתב המ"מ כו' הלכך אם מגיע לכל א' מהם לחלקו בחצר זו בית שיש בו ד' על ד' ולפניו אויר שיש בו ד' על ד' כו' עכ"ל פן הנסחא אמיתי וכן הוא במ"מ הנדפס במיימוני הגדולים שעם המגדל עוז והיינו משום דאזיל לטעמיה כמ"ש ב"י לפני זה בשם המגיד בשם ר"י הלוי דס"ל דאף מ"ש רב אסי אר"י ד' אמות שאמרו חזן משל פתחים לא מייירי אלא ונקא בקנו מן ההפקר וא"כ בשותפים שקנו או ירשו אפ"ל ליכא בחצר אלא ארבע אמות לפני כל בית חולקים והא דכתב הב"י ס"ס ד' בשם הנימוקי יוסף בשם הר"י ד' על ח' כו' שם מייירי בקנו מן ההפקר או אפשר דנ"י אזיל לטעמיה דכתב הב"י לעיל בשמו דס"ל דר"י הלוי לא קאי אר' אסי אר"י כו' לכך צריך לכל הפחות לפני פתח א' ד' על ח' לכל אחד ואחד ואפ"ל שותפים שקנו יחד או ירשו ועמ"ש לקמן סוף הסי' בשם ר"י הלוי ומ"ש הב"ח שם ומוכח בהדיא בטור ריש סי' זה ומלשון הש"ע שפכת בד"א אלא שקנו מן ההפקר וכו' דס"ל דלא קאי אלא אפלוגתא דרב הונא ורב חסדא ולא אמ"ש לפני זה ריש הסי' חצר המתחלקת נותן לכל פתח ד' אמות פ"ל לפרק משאו ולפ"ז יש לתמוה אמהרמא"י בהג"ה סוף סעיף ב' דכתב אם מגיע לכל א' לפני ביתו ד' על ד' חולקים והיינו כמ"ש המגיד בשם ר"י הלוי וא"כ לפ"ז הנה להרמא"י לכתוב ג"כ תחלת הסי' דהא דנותני לכל פתח ד' אמות היינו ונקא בשקנו מן ההפקר דהא ס"ל להמ"מ בשם הר"י הלוי דא"נ ד"א לפני פתח מלבד ד"א בחצר אלא ונקא בשקנו מן ההפקר ולא בשאר שותפים וצ"ע לדינא.

נדע שבס' המיימוני שעם הכ"מ פתב בלשון המ"מ בשם ר"י ולפניו אויר שיש בו ד' על ח' כו' ונראה דהוא ט"ס דמוכח וצ"ל ד' על ד' ודו"ק ומלשון הרא"ש שמביא הב"י ס"ס זה מוכח דלהגאונים דס"ל כר"י הלוי לא קאי אר"א אר"י שיהיה פתב הרא"ש אלא פיון שיש לו לפתח א' שיעור פירוק משאו ד' אמות ועוד ד"א לחצר כו' הרי דס"ל לרא"ש דלגאונים נמי אפי' בחצר השותפים צריך ד"א לפני פתח א' מלבד ד"א שבתצר ודו"ק ג"ז שם סעיף ד' פתב הב"י וז"ל פתב הרא"ש ז"ל כו' עד ונקא בשביל רב הונא פ"ל פן שירשו או שותפים שחלקו פשיטא שאין חולקין החצר לפי פתחים כו' עכ"ל ולפ"ז קשה

מאי האי דאמר'י בגמ' תניא פנותי' דרב חסדא דלמא אתיא נמי כרב הונא מוקי לה באחין שירשו או שנתפסו שחלקו וכעין שהקשה הב"י לעיל ס"ב ונראה דס"ל להרא"ש דלרב הונא לא מצינו לעולם שנותנים ד"א לפני הפתח ואין שום חלוקה אחרת אלא דבשנתפסי חולקים בשנה כל הקצור ובהפקר לפי הפתחי' אבל חלוקה בנתינת ד' אמות לפני הפתח לא מצינו ותדע דאל"כ ה"ל לרב הונא לאשמועינן דין אחים שירשו או קנו איהם חולקים שנותנים ד"א בפני כל פתח ופתח כמו שהזכיר רב חסדא גבי הפקר וק"ל: קסד פתב הב"י בסי' קע"ד בס"ב פסקא ודע שמלבד פירש"י ור"ת כו' והרא"ש דחה פי' זה וכתב ואין לשון עלוי מתפרש כו' עכ"ל.

הכא מדברי הב"י מוכח דהבין מדברי הרא"ש שבא לדחות פי' ה"מ וה"פ כ' אאלפי הבנת ב"י ואין לשון עליו מתפרש בסגנון זה הוא לשון קושלי' דלפי פי' זה אין לו פי' אלא שמעלין כו' דלשון עליו אין פירושו אלא בשביל שחביב עליו וזה לא יתפרש לפי פשוט הי"מ ודבריו תמוהים בעיני הלא גם לרש"י דפי' מעלין משום דפעמים מתברכת או לר"ת שפירש מעלין אין אנו רוצים לנותר זכות שלנו כי פן ואולי יפול לנו בגורל ותשלם לנו במיטב אין לה טענה גדולה מזו ונלע"ד דלא בא הרא"ש לדחות פי' הי"מ אלא אדברה בא לפרש וה"ק ואין לשון עליו כו' פי' אין אתה יכול לפרש שום פירוש בלשון עליו בסגנון זה אלא שמעלין כו' ר"ל אלא כה אתה מוכרח לפרש שמעלין אותו בשביל שחביב עליו בלא טעם וטענה פי' לפירושו דאלו לרש"י לשון עליו פירושו כפשוטו כלשון מעולה שבנכסים היינו לנו היא משופחת כנכסי דבי בר מריון שהיו מעולות דלפעמים זה מתברכת ולר"ת פירושו מעלין ליה לא ניתן לה זכות שיש לנו באותו שדה אם לא בדמים יקרים ואין בזה משום מדת סדום שהרי יש לנו זכות בגורל זה שמא יפול לנו הגורל בין ב' השדות הרשות בדינו שלא נחליף עמך אם לא בדמים יקרי' כו' ע"ש ברא"ש וא"כ לרש"י ור"ת אין לה טעם וטענה גדולה מזו והני שפיר לשון עליו אבל לפי פי' הי"מ הם מעלין אותו בלא טעם וטענה שהרי באמת אין דעתם ליתן כה אלא להעלות עליו ולא שהוא באמת מעולה והארכת קצת להוציא מלבן של המפקפקי' ודו"ק פי' פשוט הוא לענ"ד ג"ז שם בסעיף ג' וכן אם יש לו שדה אצל א' מהם כו' הקשה הב"ח דלפר"ת אמאי לא מצי למימר מעלינו כדבי בר מריון כו' עכ"ל ודבריו אינם מוכחי' לי כלל פי' הקושלי' מעיקרא ליתא דע"כ לא אמרי בגמ' דכחול למימר מעלינו כו' אלא כשהוא בא ליקח השדה שאצל המצר בלא גורל שלא פעיקר החלוקה אבל כאן הרי הוא רוצה לחלוק פעיקר החלוקה והיינו כל השדה למחצה ובגורל כדינו לא יכול למימר מעלינו והוא דבר פשוט וק"ל ועיין בלשון ר' יונה שמביא הב"י בשם הרא"ש ז"ל קסה פתב הב"י בסי' קע"ה סעיף י"ד קנאה במאמים כו' עד וכתב הרא"ש כו' ולא שיתן המצרן כו' הדבר פשוט דהרא"ש פתב פן אף דקאמר הגמ' סבור מינה כו' דאינו אלא ה"א מ"מ פתב פן התוס' האמת להורות דאפי' על מעשה כזה אר"נ אין אונאה כו' דמסיים לשון הרא"ש ע"ש דאי לא אשמועינן ה"א דהם סברו דיפסיד הלוקח מאה מפיסו ועל זה קאמר ר"נ אין אונאה כו' אבל נגד המוכר ה"א גם ר"נ מודה פניו דאינו אלא שליח המצרן ויסקימו יחד המצרן והלוקח לחזור יכול לחזור לכה מוכיח הרא"ש דנדאי לא ס"ד שיהא ההפסד ללוקח אלא ס"ד דיוכלו המצרן ולוקח לחזור נגד המוכר ואפי' על מעשה כזה קאמר ר"נ דאין אונאה כו' וסיים הרא"ש בטעמו פניו דקנאה לעצמו כו' ובה נסתלקה תמיהת הב"ח

מ"ש דאיכא לתמוה אהרא"ש למה פ"י לפי הס"ד ואין אנו צריכין להרחקת עדותיו של הב"ח דכתב דהרא"ש פתב פן משום הא דכתב פ' א"נ פ' הדבר ברור למבין כמ"ש.

והא דסיים הרא"ש בטעם כיון דקנאה לעצמו ולא פתב כפשוטו משום דאין אונאה לקרקעות נראה משום דלא תיקשי הא קי"ל לקמן סי' קפ"ב ס"ז דבשליח שטעה אפי' פל' שהיא המכר בטל אפי' בקרקע ע"ש לכה פתב דשאני הכא דמתחלה קנאה לעצמו אינו שליח גמור וכ"כ התוס' בהדיא בכתובות דף צ"ט ע"ב בד"ה ה"ג כו' ודו"ק: ג"ז שם בסעיף ט"ו מ"ש הב"י בשם המגיד נראה שפותר למ"ש הסמ"ע סי' ע"ב בשם הר"ן ס"ק מ"ט מביאו הב"י סי' פ"ט דלא אמרינן גבי משכון דנשבע כשהמלנה תבעו כו' ע"ש דהא פאן בא המצרון לתבוע ולהוציא המשכון ממנו ואפ"ה פתב הרמב"ם דנשבע בנק"ה ולא היסת ודו"ק: ג"ז שם בסעיף ע"ד פתב הב"י וז"ל פתב רבינו ירוחם פירש"י ואח"כ פתב והרמב"ם פ"י בענין אחר ואפשר שפוננתו לומר כו' ע"ש ודברי הב"י תמוהי' למה דחק עצמו לחלק בין רש"י להרמב"ם בכוונת ר"י הלא פתב הב"י לפני זה אבל רי"ו כו' וכ"כ הרמב"ם כו' הרי ס"ל להרב הב"י דהרמב"ם לא פ"י פירש"י ונלע"ד דהמדקדק ומעיין בדברי רי"ו יראה להדיא דמ"ש רי"ו והרמב"ם פירש בענין אחר פוננתו דלא פשוט פירוש דלא פירש"י דכתב שכנים הדרים אצלו בדירה ולא כפי' רי"ו שרגיל עמו במשא ומתן כו' אלא אם הוא מיושב העיר אף שאין ידוע לנו שרגיל במשא ומתן נקרא שפני העיר ודברי הב"י צ"ע ג"ז שם בסעיף פ"ה מחודש פתב הב"י וז"ל ומצאתי כו' ודבריהם מבוארים כמ"ש וז"ל התשובה כו' ע"ש הנה יש לעיין הא זו אדרבה סותר דברי הב"י דבתשובה פתב הטעם משום שאין ראוי לערבם והב"י פתב הטעם משום דדי לו במקום א' ודו"ק ג"ז שם בסעיף פ"ו פתב הב"י ואם פירש כו' עד ותמהני מהרב המגיד כו' ע"ש דברי הב"י תמוהים פאן וגם בכסף משנה דהלא דברי המגיד נכונים דאין שום חולק פי הרמב"ם איירי כשפירש בשטר המתנה והרשב"א איירי בשלא פירש כמ"ש בהדיא ברשב"א מביאו המ"מ בשלא פירש לו כו' ע"ש.

ג"ז שם בסעיף פ"ח פתב הב"י ותלמידי הרשב"א כו' ואם קנאה אחר בעל משכונה מוציא מידו כו' זהו סותר למ"ש הב"י תקף אח"ז בשם המגיד בשם הרשב"א ודו"ק: קסו פתב הב"י בסי' ק"ץ סעיף ז' וז"ל דאטו הרמב"ם אמורא הוא דליפלוג על רבא כו' ע"ש דברי הב"י בכאן הם תמוהים וראיתי שגם הב"ח הרגיש בזה ונלע"ד דהרמב"ם יש לו הוכחה מן הגמ' דרבא שאמר וכן לענין ממונא לא קאי אלא אבבא קמיינתא דבגמ' קאמר וצריכא כו' נאי אשמועינן גבי ממונא משום דאתיהב למחילה אבל קידושין אימא לא צריכא וא"כ בהאי צריכותא אינו מתורץ רק בבא קמיינתא דשייך ביה מחילה שהרי היא אינה לוקחת הפמון רק אומרת תן מנה לפלוני ואשדש לה אבל בבבא תנינא הילך מנה והתקדשי לפלוני שם אינו שייך האי צריכותא משום דאתיהב למחילה דהא שם אדרבה היא מקבלת הפמון וא"כ קשה איך מתורץ בהך בבא לכתוב גבי ממונא ולא גבי קידושין אלא ע"כ לומר דמ"ש רבא וכן לענין ממונא לא קאי פלל אהך בבא תנינא כמ"ש הר"ן דלא קאי אבבא בתרייתא דהא בבא בתרייתא ילפינן מדין שניהם והיינו נמי מעבד פנעני וכבר אמרי' מעבד ליכא למילף ושאר פוסקים דפליגי ארמב"ם ס"ל כיון דבבבא קמיינתא ובתרייתא שייך הצריכותא דמחילה לא איכפת בחדא בבא כיון דשייך ברובא ורובא קאי אפוליהו ודו"ק: קסז פתב הב"י בסי' קצ"ז ס"א וז"ל ולי אבי"ה נראה

דְּהִלְכָה פְּרַבְּנָן בַּפ"ק דְּקִידוּשֵׁין דְּאָמְרֵי בְּהֵמָה דְּקָה בְּמִשְׁיכָה אָבֵל גְּסָה בְּמִסְרָה כּו' ע"ש וְזֵהוּ תְּמוּזָה קֶצֶת דּו"א לֹא פְּרַבְּנָן דְּמַתְּנִיתִין דְּאָמְרֵי בְּהֵמָה דְּקָה בְּמִסְרָה וְלֹא פְּרַבְּנָן דְּבְרֵיִתָּא דְּאָמְרֵי זֶה וְזֶה בְּמִשְׁיכָה וְלֹא כְּפִירֵשׁ"י וְיֵשׁ לִישָׁב וְדו"ק: ג"ז שֵׁם בְּסַעֲפֵי ז' פִּיֶּסְקָא פְּתַב הַב"י וְנ"ל וּמְהוּ מְסִרְתָּא כּו' עַד וּמְדַבְּרֵי הָרָא"ש מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּוָקָא בְּפָנָיו שְׁפַתְב וְהָא דְּמִשְׁיכָה מוּעֵלְת לֹא דְּמִשְׁיכָה עֲדִיפָא וְכו' וְכֵן נִרְאֵה שְׁהֵבִין רַבִּינוּ שְׁלֹא פְּתַב דְּבַמְסִרָה בְּעֵינָן בְּפָנָיו עַכ"ל וְהִנֵּה דְּבָרָיו אֵלּוּ תְּמוּזָהִים כַּד מְעַיְינַת בְּהָרָא"ש פ' הַסְּפִינָה דְּהִלָּא מ"ש הָרָא"ש וְהָא דְּמִשְׁיכָה מוּעֵלְת זֵהוּ אֵינּוּ לְשׁוֹן הָרָא"ש רַק לְשׁוֹן ר"ת שְׁהֵבִיא לְפָנָי זֵה וְאַח"כּ מְקַשָּׁה עָלָיו הָרָא"ש וְכַתְּב וְנ"ל וּמָה שְׁפִירֵשׁ דְּבַעֲיָנָן מְסִרָה בְּפָנָיו לֹא יַדְעָנָא מַנ"ל וּלְבַסּוּף מְסִיִּים הִלְכָּה נִרְאֵה פִירֵשׁב"ם עֵיקָר וּא"כ אַדְרַבָּה מוּכַח דְּהָרָא"ש סָבַר דְּבַמְסִרָה אַף שְׁלֹא בְּפָנָיו וְגַם מ"ש הַב"י וְכֵן הֵבִין רַבִּינוּ שְׁלֹא פְּתַב דְּבַמְסִרָה בְּעֵינָן זֵהוּ תְּמוּזָה דְּהִלָּא אַדְרַבָּה הַטּוֹר פְּתַב בְּהִדְיָא וְלָזֶה הַסְּפִים א"א הָרָא"ש ו"ל דְּמְסִרָה אַף שְׁלֹא בְּפָנָיו וְהִל"ל דְּגַם רַבִּינוּ פְּתַב בְּהִדְיָא וְגַם מ"ש הַב"י וְאַפְשָׁר דְּלְרוּחָא דְּמִקְלָתָא קְאָמַר מוּכַח שְׁהֵבִין דַּמ"ש הָרָא"ש וְהָא דְּמִשְׁיכָה מוּעֵלְת הוּא דְּבָרֵי עֲצָמוּ וְז"ל דְּזֵהוּ לְשׁוֹן ר"ת שְׁהִקְשָׁה עַל פִירֵשׁב"ם וְדו"ק וצ"ע: קִסַּח פְּתַב הַטּוֹר בְּסִי' קצ"ח דְּבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת כּו' ע"ש וְתִימָה עַל הַרְמַב"ם וְכָל הַפּוֹסְקִים שְׁפָסְקוּ ד"ת מְעוֹת קוֹנוֹת אֵלּא מְדַרְבְּנָן מְשִׁיכָה קוֹנָה וּא"כ אִם הַמְּקַח בְּרִשׁוֹת לּוֹקַח אִז א"צ מְשִׁיכָה דְּאִין שְׁיִיף לּוֹמַר נְשָׂרְפוּ חֵיטָף בְּעֵלְיָה פִינּוּן שְׁעֵלְיָה שְׁל לּוֹקַח מְוִשְׁפָּרַת לְמוּכָר וְהִינּוּ בְּרִשׁוֹת לּוֹקַח כַּמ"ש בַּגַּמ' דַּב"מ פ' הַזֵּהָב וּבַגַּמ' דְּגִיטִין פ' כָּל הַגֵּט אָמְרֵי אֵיפְכָא דְּאִיתָא שֵׁם הַמְּלָנָה מְעוֹת אֵת הַפְּהֵן וְאֵת הַלּוּי לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עָלָיו כּו' אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר וְאָמַר רַב פָּפָא ל"ש אֵלּא בַעַה"ב בְּכַהֵן אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר וּפִירֵשׁ"י לְפִי שְׁהִפְהֵן א"צ שׁוּם מְשִׁיכָה כַּה וְקָנָה.

אָבֵל פְּהֵן בַּעַה"ב יָכוֹל לְחַזֵּר לְפִי שְׁעֵשְׂאוּ כְּזוּכָה מְבַעַה"ב וְהַפְּהֵן עֲדִינּוּ לֹא מְשַׁף הַמְּעַשָּׂר מִיַּד הַבַּעַה"ב לְכֵן יָכוֹל לְחַזֵּר וְע"ש בְּרִשׁ"י וְכָל הַפּוֹסְקִים פָּסְקוּ כְּרַב פָּפָא וּמְטַעְמוּ דְּרִשׁ"י וְנ"ל וּלְפ"ז הָרִי הַשְּׁנֵי דֵינִים סוּתְרֵי זַא"ז כִּי בַטּוֹר סִי הַנּוֹז' פּוֹסֵק מְדַרְבְּנָן צָרִיף מְשִׁיכָה מְשׁוּם גְּזֵרָה וְכִשְׁהוּא בְּרִשׁוֹת לּוֹקַח אִז אֵין שְׁיִיף גְּזֵרָה זֶה וּא"כ לְפִי טַעַם רִשׁ"י בְּגִיטִין הַנּוֹז' לְמָה יָכוֹל הַפְּהֵן לְחַזֵּר בַּבַּעַה"ב הִלָּא הוּא בְּרִשׁוֹת בַּעַה"ב וּא"צ מְשִׁיכָה וצ"ע וְדו"ק כִּי יֵשׁ לִישָׁב: קִסַּח פְּתַב הַסַּמ"ע בְּסִי' ר"א ס"ב ס"ק ד' וְלֹא חָשׂוּ לְכַה"ג לְשָׂמָא נְשָׂרְפוּ כּו' ע"ש ק"ק מֵאֵי קִשְׂיָא לִיָּה הָא דְּלָמָא פִינּוּן דְּמִנְהַג הַתְּגָרִין הָנִי הִכִּי וְהַתְּגָרִי' בְּעֲצָמָם אֵינָם חָשִׁים לָזֶה וְע"ק לְפִי הַתִּי' שְׁהִשִּׁיב פִינּוּן שְׁלֹא קִיבְלוּ כָּל הַדְּמִי' ע"כ לֹא חָשׂוּ מְשַׁמַּע שְׂאָם הִיָּה מְנַהֵג תְּגָרִים לְקַנּוֹת בְּכָל הַדְּמִים אֵינּוּ מְנַהֵג מְשׁוּם שְׁלֹא יֵאמְרוּ כּו' וְזֵהוּ תְּמוּזָה דְּאִם נִהְיֵה הַתְּגָרִי' בַּע"כ לֹא חָשׂוּ לְשָׂמָא יֵאמְרוּ וְלֹא יָהֵא אֵלּא כַּמְנַהֵג לְקַנּוֹת בְּת"כ וּבְמִסְרִית הַמְּפָתַח דְּלֹא חָשׂוּ לְשָׂמָא יֵאמְרוּ וְק"ל קַע פְּתַב הַסַּמ"ע בְּסִי' ר"ה סְעִיף ח' ס"ק י"ט לְתַרְזֵן דְּבָרֵי הַש"ע מְסִי' קַנ"א וְלַחֲלַק בֵּין פְּשִׁהֲנָה בִּידוּ מִתְּחִלָּה בְּגִזְלָה וּבֵין כְּשִׁנְתָּנוּ לִיד אַחַר בְּתוֹרַת זְבִינֵי ע"ש וְיֵשׁ לְהַקְשׁוּ' עָלָיו מַגַּמ' שֵׁם מֵאֵי מְקַשָּׁה מְסִיִּקְרִיקוֹן דְּלָמָא בְּסִקְרִיקוֹן אֵיִירִי שְׁהִיָּה בְּתַחֲלָה בְּתוֹרַת גְּזוּלָה וְאַח"כּ קָנָה אָבֵל הָא דְּרַב הוּנָא אֵיִירִי כְּשִׁהֲנָה בִּידוּ מִיַּד בְּתוֹרַת קַנְיָן וְע"כ לִיכָּא לְמִיחָשׁ וְזְבִינָה וְזְבִינֵי זְבוּנֵי וְאַפְשָׁר פִינּוּן שְׂאָמַר בַּגַּמ' סְתָם תְּלָנָה וְזַבִּין מְשַׁמַּע שְׁבַתְּחִלָּה תְּלָנָה דְּהִינּוּ שְׁלֹא בָּא מְעוֹלָם לִידוּ תְּחִלָּה בְּתוֹרַת זְבִינֵי וְדו"ק: קַנְיָנוּטְרוֹס אַחֲרוֹן מִפְּנֵי הַרְבּ הַמְּחַבֵּר זְכוּק"ל בְּשָׂאֵלָה ב חֲסַר הַג"ה זֶה וְעֵינּוּ בְּפָסְקִים

וּכְתָבִים שֶׁל מַהֲרַ"ר אִיסְרֵל בְּסִימָן קנ"ט שֶׁמְקַשֶּׁה נָמִי הָא דְאֶמְרִינָן נִיחָא לִיה לְאִינְשׁ
לְמַעַבְד מְצוּנָה בְּמַמּוּנָה, גַּבֵּי הַמְבָרָךְ בְּלוּלָב דְחֻבְרָיָה בְּלֵא יְדִיעָתוֹ.

ע"ש בְּשֵׁם הַסֵּמ"ק וּא"ז מַה שֶׁתִּירָצוּ: בְּשֵׁאלָה ד תְּשׁוּ' זֹו נִשְׁלָחָה אֵלַי מִק"ק פְּרָאג מְאוּהָבֵי
הָרַב הַמְּוֹפְלָג כַּמַּהֲרַ"ר אֵלֶיהָ שֶׁפִּירָא בְּעַל הַמְחַבֵּר אֵלַי' זֹוטָא וְאֵלַי' רַבָּא. וְנ"ל בְּפִנְיָא דִּי
ט וּמַעְלֵי שְׁבָתָא.

וְרַב חֲדוּתָא. לְרַב בְּאוּרֵיִתָא.

נְהִירִין לִיה שֶׁמַּעֲתָתָא. מוהר"ר יְהוּדָא לִיב פ"ץ יצ"ו יִסְגָּא אַחֲרֵיתוֹ מְרֵאשִׁיתוֹ.

הָאֵלוֹף כַּהֲרַ"ר וּוְאֵלֶף בֶּן אַחֲוֹתוֹ נָתַן לִי קוֹנְטְרוֹס א' וּבִיקֶשׁ מִמֶּנִּי לַעֲיִין בָּהּ הוּאִיל שֶׁאֲנִי
עוֹסֵק עִתָּה בְּהַלְכוֹת פֶּסַח וְעֵינֵינִי בְּמַה שֶׁנִּתְקַשֶּׁה מִכ"ת עַל פֶּסַק שֶׁל מַר אָבִיו וְתְשׁוּ' מ"ב
ב'א' שֶׁנֶּזְכַּר אַחַר שֶׁשׁ שְׁלֵא מְכַר י"ש וּפְסָקוֹ לְשַׁפְּוֹ הֵי"ש וְכֵן לְאַחַר פֶּסַח אֲסוּר] אִף
בְּהַפְסֵד מְרֻנְבָּה וּלְמַעַן אֶהְבְּתוֹ וְחֻבְתּוֹ עָלַי אֲשִׁיב לוֹ עַל רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן וּבִקְצָרָה.

מַה שֶׁהִקְשֶׁה עַל תּוֹס' ד"ה וְדַעְתּוֹ עֲלוֹן' כו' דָּף ו' יַעֲיִין מַר בְּמַהֲרַשׁ"א וְיִמְצָא נַחַת. וּמַה
שֶׁתָּמָה עַל הַב"ח סִימָן תל"ד שֶׁפִּי' דְּבָרֵי רַש"י שֶׁם שְׁמָא יִמְצָא גְלוּסְקָא יָפָה בְּתוֹךְ הַפֶּסַח
א"כ מֵאֵי פְרִיף הַש"ס וְכִי מִשְׁכַּחַת לָהּ לְבַטְלָהּ הָא אֵינִירִי תוֹךְ הַפֶּסַח וּמִתּוֹךְ כָּף פִּי' מַר פִּי'
אַחַר וְאִינוּ נ"ל עֵינֵיךָ שֶׁאֵין הַלְשׁוֹן בְּפִרְש"י סוֹבְלוֹ פֶּלֶל לְמַעֲיִין וְכַדְבָּרֵי הַב"ח מְבֹאָר
בְּר"ן רִישׁ פְּסָחִים גַּם קִשְׂיָא עַל פִּי' מִכ"ת מִתּוֹסְפוֹת ר"פ כָּל שְׁעָה ד"ה וְאִי כו' דְּדִיִּיקִי
מִדְּפִרִיף וְכִי מִשְׁכַּחַת לִיבַטְלָהּ מִשְׁמַע דְּכָל שְׁלֵא מִשְׁכַּחַת אִינוּ עוֹבֵר אֶלְמָא דְמִקְשׁוֹן הֵיזָה
יַדַּע דְּמִיִּירִי תוֹךְ הַפֶּסַח.

וְעַל קוֹשְׁיַת מִכ"ת י"ל דְּפִרִיף מִשׁוּם דְּלֵא יַדַּע דֵּא"א לְבַטְלָהּ תוֹךְ הַפֶּסַח וּמִשְׁנֵי לִיה הַתְרַצָּן
דְּאֶמַר ר"א שְׁנֵי דְּבָרִים כו' גַּם אֲשֶׁתְּמִיט לְמַר דְּבָרֵי הַב"ח גּוֹפֵי' סִי' תל"א דָּף רס"ט ע"א
דְּמִשְׁמַע הָכִי לְהִדְיָא ע"ש.

וּבְאֲמַת אִי לָאו דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְהַר"ן שֶׁהִבְאִתִּי הֵייתִי מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַש"י דְּפִי' הָכִי לְמִסְקָנָא
דְּש"ס דְּמִשְׁנֵי דְּלֵמָא מִשְׁכַּחַת לָהּ לְבַתֵּר אֲסוּר דְּאֶכְתִּי קִשְׂיָה בְּיִטוּל לְמָה לִי כְּשִׁישְׁכַּח
יַבְעֲרֵנוּ אֶלְא צ"ל נָמִי מִשׁוּם דְּדַעְתִּיהָ עֲלוֹן' וְחַס לְשִׁרְוֹף וְדו"ק שֶׁהוּא נָכוֹן.

וּמַה שֶׁיִּדְּוִי רַב לוֹ דְּשִׁקִּיל וְטָרִי בְּתוֹס' ד"ה וְאִם כו' דָּף י"א בְּמַה שֶׁהִקְשֶׁה עַל רַש"י בְּמֵאֵי
דְּשִׁינָה וְלֵא נְקֻט בְּזִמְן הַבִּיעוּר וְהִקְשֶׁה מִכ"ת מִשׁוּם דְּר"י דְּקָאֵמַר בְּשַׁעַת הַבִּיעוּר מִיִּירִי
בְּתַחֲלַת שֶׁשׁ דְּוָקָא דְּהוּא זְמַן שְׁרִפָּה וּלְכַף שִׁינּוּ חֲכָמִים וְאֶמְרוּ בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד נִלְע"ד תּוֹס'
הוֹכִיחַ דְּמִיִּירִי ר"י בְּכָל שְׁעָה שְׁשִׁית דְּהָא טַעְמָא דְּר"י דְּאִינוּ בּוֹדֵק אַח"כ מְגַזְרָה דְּלֵמָא
אַתִּי לְמִיכַל מִיִּנְיָה וְשַׁעַת שְׁשִׁית מְוֹתֵר מִדְּאוּרֵיִתָא לְאַכּוֹל רַק מִדְּרַבָּנָן דְּגִזְרֵי דְּלֵמָא טַעֲי
בְּשִׁבְעִיעִית כְּדִפְּי' רַש"י בְּמַתְנֵי דְּתוּלִין וְדָאִי לֵא יִגְזוֹר אִפִּי' עַל בְּדִיקָה וְהָא דְּקָאֵמַר שׁוֹרְפִין
בְּתַחֲלַת שֶׁשׁ הֵינּוּ מִדְּרַבָּנָן וְר"י הָכֵא שַׁעַת הַבִּיעוּר דְּאוּרֵיִתָא קָאֵמַר וְכֵן מִשְׁמַע בְּר"ן
דְּאִף לְפִי' רַש"י דְּמְוֹתֵר לְר"י כָּל שְׁעָה שְׁשִׁית גַּם מַה שֶׁכָּתַב מְפ"ת דְּמוֹכַח מִדְּבָרֵי תּוֹס'
הִנּוּ אֶלְיָבָא דְּרַש"י שְׁאִינָם עוֹבְרִים עַל בַּל יִרְאָה עַד שֶׁתְּחַשֵּׁף וְאִין אֲסוּר בְּהִנְאָה וְהַעֲמִיד
מִכ"ת יְסוּד גְּדוּל לְדִינָא עַל זֶה יִפְרוֹשׁ לִי מַר דְּבָרֵי וְשִׁיחוּתֵי שְׁהֵם תְּמוּהִים מְאֹד בְּעֵינֵי
וּמ"ש תּוֹס' דְּרַש"י לֵא רְצָה לְפָרֵשׁ כֵּן מִפְּנֵי שֶׁפִּי' בְּמִשְׁנֵה דְּבוֹדְקִין שְׁלֵא יַעֲבֹר בְּבַל יִרְאָה
כו' ע"כ פִּירוּשׁוֹ דְּלְכָף לֵא פִירַש"י לְאַחַר הַמוֹעֵד עַל אַחַר הַפֶּסַח דְּאַחַר הַפֶּסַח לִיפָא בְּבַל

יִרְאֶה אֲבָל בְּאֵמֶת ע"פ מִשֵּׁשׁ עַד שְׁתַּחֲשֶׁף וְדַאי אֲסוּר בְּבַל יִרְאֶה וְגַם אֲסוּר בְּהִנָּאָה וְהָא
דְּמוֹתָר לְבִדּוֹן עַד שְׁתַּחֲשֶׁף כְּתַב הֶר"ן הִטְעַם דְּחֻכְמִים לֹא גָזְרוּ דִלְמָא אֲתִי לְמִיכַל אֲלָא
הֵיכָא דְאִיכָא פֶּרֶת וְדו"ק.

גַּם מִשְׁפַּחַת שְׁפֹן מְצָא בְּהִדְיָא בְּרִש"י דָּף כ"ח גְּבִי חֲמִיץ לְפָנֵי זְמַנּוֹ שְׁפִי לְפָנֵי זְמַנּוֹ מִשֵּׁשׁ
עַד שְׁתַּחֲשֶׁף עכ"ל וְהִינּוּ שְׁרִש"י אֲזִיל לְטַעְמוֹ שְׁאִין עוֹבְרִים בְּבַל יִרְאֶה עַד שְׁתַּחֲשֶׁף עכ"ל
תְּמִיזָה לִי דְאָף הֶרְמֵב"ם וְסִיעֵתוֹ שְׁפִסְקוֹ דְאֲסוּר בְּהִנָּאָה מִשֵּׁשׁ עַד שְׁתַּחֲשֶׁף פִּי נְמִי הָכִי
לְפָנֵי זְמַנּוֹ מִשֵּׁשׁ עַד שְׁתַּחֲשֶׁף אֲלָא דס"ל דְהִלְכָה כר"י דְעוֹבֵר עָלָיו וְכמ"ש ב"י בסי' תמ"ג
וְכֹן נִרְאִין דְבָרֵי רִש"י כְּדִמְשַׁמַּע בב"י שֶׁם סוּף דְבָר אֵינִי רוֹאֶה כָּלֵל בְּדָבָרֵי רִש"י שְׁנִיתִיר
מִשֵּׁשׁ עַד שְׁתַּחֲשֶׁף אֲלָא ס"ל כְּמוֹ דְקִי"ל עֵינָךְ פְּרַמְב"ם וְסִיעֵתוֹ וְדַעָה אַחֲרֵת דְפִסְקוֹ כר"ש
בְּטֵלָה לְגַמְרֵי נֶגְד הֶרְמֵב"ם וְגֵאוּנִים וְכמ"ש הַמַּגִּיד.

וְגַם מ"ש מְכ"ת עַל רְאִיָּה שֶׁהִבִּיא בְּתִשׁוּ' מ"ב מִמִּתְנִי' דִּיבְדוֹן לְאַחַר מוֹעֵד דְמִתְנִי' מִיִּירֵי
שְׁלֹא בְטָלוּ אֲבָל אֲנִן דְבְטָלִינוּ מוֹתֵר בְּהִנָּאָה וְשְׁפֹן מְצָא בב"ח ס' תמ"א עכ"ל בְּאֵמֶת שְׁפֹן
כְּתַב הַב"ח לְחַד תִּירוּצָא וְהִינּוּ לְבַעַל הָעֵיטוּר דְמִתִּיר חֲמִיץ אַחַר פֶּסַח בְּהִנָּאָה אֲבָל לְהִטוּר
דְקִי"ל כְּנוֹתִיָּה דְאֲסוּר בְּהִנָּאָה מִיִּירֵי אָף שְׁבִיטָלוּ גַם ק"ק עַל הַב"ח וְשְׁפִסְמָה עַל ס' תל"ה
בסי' תמ"ח וְשֶׁם מוֹקֵי רִישָׁא דְמִתְנִי' דִּיבְדוֹן תוֹף הַמוֹעֵד אָף שְׁבִיטָלוּ א"כ סִיפָא דְוִמְיָא
דְרִישָׁא וְכֹן מִשְׁמַע פְּשָׁטָא דְמִתְנִי' וְאִי קִשְׁיָא עַל מ"ב הָא קִשְׁיָא הָא פִּירְשׁוּ תוֹס' עַל מִתְנִי'
דִּיבְדוֹן לְאַחַר מוֹעֵד כְּדִי שְׁלֹא יִתְעַרֵב חֲמִיץ שֶׁל אֲסוּר בְּהִיטָר וְיִאֲכָלוּ ע"כ א"כ י"ל
דְבִהִנָּאָה מוֹתֵר וּבְזָה נְמִי קִשְׁיָה עַל הַב"ח ס' תמ"ח מֵאִי פֶרִיף עַל בַּעַל הָעֵיטוּר מִיְהוּ בְר"ן
וּבְרִטְנוּרָה רִאִיתִי שְׁלֹא יִתְעַרֵב חֲמִיץ שְׁאֲסוּר בְּהִנָּאָה כו' מ"מ אֵין רְאִיָּה מִמִּתְנִי' כָּלֵל דִּי"ל
דְמִשׁוּם אֲסוּר אֲכִילָה צָרִיף לְבִדּוֹן וְכמ"ש שְׁאִין קוֹשְׁיָא כָּלֵל מִמִּתְנִי' עַל בַּעַל הָעֵיטוּר גַּם
נ"ל דְאָף לְהֶר"ן וּבְרִטְנוּרָה י"ל דְמִתְנִי' מִיִּירֵי בֵּין בְּבִיטָלוֹ בֵּין לֹא בִיטָלוֹ וּבְבִיטָלוֹ בְּעִינֵן
בְּדִיקָה אַחַר הַפֶּסַח רַק מִשׁוּם אֲסוּר אֲכִילָה וּבְלֹא בִיטָלוֹ מִשׁוּם אֲסוּר הִנָּאָה נְמִי.

גַּם קִשְׁיָה לִי עַל רְאִיָּה שְׁנִית שֶׁהִבִּיא מ"ב מֵהָא דְאָמַר רַב הַמוֹצָא חֲמִיץ בִּי"ט יְכֶפֶה עָלָיו
כְּלִי וְכַתְּב הֶר"ן דְשׁוֹרְפוֹ לְאַחַר י"ט וְזֶה וְדַאי מִיִּירֵי בְּבִיטָלוֹ ע"כ דְלָמָּא מִיִּירֵי הֶר"ן בִּי"ט
רִאשׁוֹן דְצָרִיף לְשׁוֹרְפוֹ בַח"ה וְכֹן מְצָאִיתִי לְהִדְיָא בְּתִשׁוּ' מֵהֶרִי"ו ס' קצ"ג וְנ"ל הַמוֹצָא
חֲמִיץ בִּי"ט יְכֶפֶה עָלָיו כְּלִי עַד חוּש"מ וְיִשְׁרָפְנוּ וּמ"מ אָף שְׁדַחֲתִי רִאִיוֹתִיו מ"מ אֵין לָנוּ
רְאִיָּה לְהִיטָר וְאֲדַרְבָּה מְצִינוּ שֶׁהִטוּר ס' תמ"ח אוֹסְרוּ וְיֵמָה שְׁכַתְּב מְכ"ת דִּירוּשְׁלָמִי
שֶׁהִבִּיא הִטוּר ס' תמ"ח מִיִּירֵי בְּזְמַנּוֹ שֶׁהִיָּה מְבִטָלִין בְּלֵב הוּא דְחָשׁ לְאֲסוּר בְּהִנָּאָה אַחַר
הַפֶּסַח אָף שְׁבִיטָלוּ דְשָׁמָּא שְׁכַח לְבִטָלִי וְיַעֲרִים לוֹמַר שְׁבִיטָל אֲבָל אֲנִי שְׁנוֹהֶגֶין לוֹמַר כָּל
חֲמִירָא כו' בְּפֶה תְּכַף אַחַר הַבְּדִיקָה אֵין חֲשֵׁשׁ סִפְקָא שְׁפֹנוֹדַאי בְּטָלוֹ עכ"ל בְּאֵמֶת שְׁשֻׁמְעֵתִי
לְכַמָּה לוֹמְדִים שְׁמַקְשִׁים זֶה עַל תִּשׁוּ' מ"ב וּבּוֹנִים יְסוּד גְּדוֹל עַל זֶה לְהַקְל וְלַעֲנ"ד וְדַאי
זֶה לִיתָא דֹא"כ תְּקַשִּׁי עַל ב"י ס' תל"ד שְׁכַתְּב דְלִירוּשְׁלָמִי צָרִיף לוֹמַר דְּוִקָא בְּפֶה מְדַכְתְּב
וְיֵאמַר כָּל חֲמִירָא כו' דִּיהָא דְבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי סוֹתְרִין וְעוֹד דְאָף לְטוּר שְׁכַתְּב דְסָגִי בְּלֵב
מ"מ הָא כְּתַב בסי' תל"ו שְׁנוֹהֶגֶין לוֹמַר בְּפֶה מִשׁוּם ע"ה שְׁלֹא יִשְׁכַּחוּ וְכִינּוֹן שְׁהִיוּ נוֹהֲגִין
בְּדוּרוֹ כֹּן אִיף הִחְמִיר עָלֵינוּ כָּל כֶּף לְאֲסוּר כְּדָבָרֵי יְרוּשְׁלָמִי לְאֲסוּר בְּהִנָּאָה גַם הַש"ע
וּלְבוֹשׁ שְׁהִיוּ בְּזְמַנֵּינוּ פִּסְקוֹ הָכִי בסי' תמ"ח אֲלָא וְדַאי חֻכְמִים הִחְמִירוּ בְּגִזְרָתָם שְׁלֹא יְבֹאוּ
לְהַקְל בְּחֲמִיץ בְּפֶסַח וְחֲשִׁשׁוּ שְׁמָא יִשְׁכַּח אֲדָם לְבִטָלוֹ וְיֵאמַר שְׁבִיטָלוֹ וּבְנִדַאי שְׁכִיחֵי כְּמָה

ע"ה ששוכחים לבטל וכי אפשר דרי ואף שינדע שזה ביטל ויש לו עדים מ"מ לא פלוג רבנו בגזרתם וחששו שמה פעם אחרת יתירו למערים לומר שביטלו פדמשמע בירושלמי.

גם נ"ל דכיון שעיקר ביטול בלב הוא לא מהני אמירה בלא מתשבת הלב שמכיון ממש לבטל פהפקר וכמה ע"ה שמטהגים כל אמירת כו' ואינם יודעים מה מהגים וביטול כזה אינו מועיל לענ"ד דהא פתב הטור סי' תל"ו דעיקר הביטול שמתשב בלבו לבטלו רק שנוהגין לדבר משום ע"ה וא"כ יהא תקנתו קלקלתו אלא דלא מהני ואף דרמ"א פתב בש"ע סי' תל"ד ז"ל ויאמר הביטול בלשון שמכין ואם אמרו בלשון הקודש יצא ופי' בע"ח דאפי' אינו מבין יצא ע"כ זה צריכה עיונא שעניינתי בכל ספרי ש"ע ישנים וחדשים ולא פתב כלל תיבת יצא רק ז"ל ואם אמרו בל' הקודש כל חמירא כולל חמץ כו' משמע דקאי למטה על כל חמירא שכולל הפל וכו' ראיתי מבואר בלבוש.

גם עניינתי במקור דין זה שהוציא רמ"א מתשו' מהרי"ו סי' קצ"ג ז"ל עמי הארצות ונשים יבטלו בלשון אשכנז ע"כ ולא פתב מידי מה דיעבד ואף דבסימני מהר"ם רבקש וע"ת ונ"ץ מצייני מהר"י ברין טעות הוא בינדע שהיה כתוב מהרי"ו וטעה הסופר לכתוב מהרי"ב וסברי שהוא מהר"י ברין וזה פשוט.

ואין ספק אלי שאיזה תלמיד טועה הכניס בדברי רמ"א תיבת יצא שהיה קשה לו לשון רמ"א שפתב ואם אמר בלשון הקודש כל חמירא כו' דקשה הא כל חמירא אינו לשון הקודש אלא לשון תרגום ולכן חשב שיש ס"ס ברמ"א וצ"ל בלשון הקודש יצא.

ולענ"ד אין זה קושיא דקרי לשון הש"ס לשון הקודש דהא בתרגום אין נכלל בחמירא שאור וחמץ כמ"ש בלבוש. ועוד נ"ל דאף אם נאמר דרמ"א פתב ואם אמרו בלשון הקודש יצא היינו שיודע בלבו שמבטל ומפקיר באמירה זו אלא דאין מבין לשון הקודש ומ"מ יודע שמבטל בזה ולכך יצא דלא גרע מבטול לחוד אבל בשאינו יודע כלל שמפקיר ומבטל בזה רק אמרו פעור המצפצף כמו שישנו הרבה ע"ה אינם יוצאים כלל העולה דאין יוצא בשאינו מבין וא"כ נשאר החשש במקומו שמה יערים ויאמר שהבין יודע וגדולה מזו ראיתי בר"ן ריש פסחים דטעמא דבדיקה דחששו לבני אדם שלא יבטלוהו במחשבתו לגמרי.

ועוד נ"ל דעכשיו שתיקנו דבלילה אומרים דלא חזית' וביום אומרי' נמי דחזית' פדאיתא סי' תל"ז א"כ אין הפוננה כלל לבטל בלילה היין שרף ושאר חמץ שבביתו ואין מבטל אלא דלא חזית' וא"כ עיקר הביטול ביום וביום ודאי הרבה אנשים בעלי עסקים שוכחים לבטל בזמנו ובר מן דין יש לדמותו להא דאמרי' בש"ס ביצה דף ה' דמה שאסרו חכמי הש"ס אף דאין הטעם שייך האידנא אין להתיר וכן מבואר בטור י"ד סי' קט"ו גבי גבינה וק"ו שאין פח לדין להתיר.

גם מ"ש מכ"ת לחלק דונקא אחר הפסח שיטנו לבו לומר שבטלו אבל לא בנדון זה שמצא בע"פ אחר שש ואומר שמבטלו עכ"ד ודאי קושטא קאמר אבל אין פדאי בסכרא זו להתיר איסור ועוד הא אמרינו בשבת אדם בהול על ממונו ואי לא שרית ליה אתא לכבויה'.

גם נ"ל דהגזנפר אחר שיש או תוך הפסח גרע יותר דמצנה דרבנן לשוןרפו אף שביטלו כדמוכח בש"ס דכופה עליו פלי דלעיל ואם עבר ולא שרפו ודאי אסור בהנאה אחר פסח וגם הירושלמי לא הוצרך לאסור אלא במצא חמץ בביתו אחר פסח שלא ידע ממנו תוך הפסח ואף שפגזנפר בתוך שעה ששית דעתי נוטה לאסור דהא מדרבנן אסור בהנאה ועוד הא בתשו' מ"ב שם כתב עוד טעם שאין הביטול מועיל ליי"ש זה פיון שדעתי עילגו' ודואג עליו ועובר על כל יראה עד שיבערנו מן העולם.

סוף דבר חלילה להקל ולהתיר בהנאה בחמץ גמור אחר פסח בין שגזנפר אחר שיש ובין אחר פסח ויפה הורו הראשונים ויען שהוא סמוך לחג הסוכות וטרידנא בטרידנא דמצנה סוכה ולולב והסופר צריך להעתיקו לכן קצתתי ועכ"ת ישיב לי תשובה נכונה ואם הוטב בעיניו אזי אפשר לו להדפיסו בתוך תשובותיו שוב בא לידי ס' שיירי כ"ג וראיתי שכ' סי' תמ"ח דירושלמי מייירי שלא הפקיר לפני עדים אבל הפקיר לפני עדים או לפני ב"ד מותר אפי' באכילה והביא ראיה מדקאמר התם בגמ' עליו מפולת לית פאן הערמה ע"כ ולענ"ד אין ראיה דשם ליפא חשד קלל אבל בהפקיר ובטול לא פלוג רבנן כדפירשתי לעיל וכן משמע בטור ואחרונים אף שמביא שם ראיה מפסקירקנטי סי' קנ"ז מ"מ כל הפוסקים חולקים עליו כדפירשתי ועוד הא רקנטי מתיר שם אף לכתחלה וזה הלכ"ע אסור ועוד נ"ל דרקנטי מייירי במפקיר ממש ומוציאו לחוץ דרך הפקר גמור דבזה לא תקנו חכמים שישרפנו פיון שהיה מפקירו כדין הפקר גמור וצ"ע.

ויותר תימא על ע"ת ס"ס תמ"ז שהשיג על שכ"ג ומתיר אף בהפקיר בינו לבין עצמו והביא ראיה מא"ח סי' רמ"ו בשבת דלא דק דבזה גרע בחמץ בפסח דחיישינו להערמה וכמ"ש בס' מטה משה סי' תקמ"ד להדיא ומשמע נמי שם דאף ביטל בפני עדים לא מהני.

ובעיקר התשובה מפר אביו באם עבר ומכרו לעכו"ם דשקיל וטרי ומדמה לדין חליפין דמותר לאחרי' וה"ה דמותר היין שרף לאחרי' וכתב אף שיש לחלק דהכא היין שרף עצמו הוא בעין כו' עכ"ד תמוה בעיני דפשוט וברור דאף דחליפי חמץ מותר מ"מ החמץ עצמו אסור אף אחר פסח וראייה מהג"ה מיימוני שהביא הב"י ס"ס תמ"ז אם נתערבו חטי חמץ בחטים פשרים ולא נודע עד אחר פסח אף דקניס ר"ש מ"מ די שיליף הנאה לים המלח ויזהר שלא יחזור עכו"ם וימכרונו לישראל אחר ע"כ הרי דאף דהוליף הנאה לים ומכרו לעכו"ם אפ"ה יזהר שלא ימכרו עכו"ם לישראל.

ובזה שלום אהו' כנפשו הצעיר אליה שפירא. וזו היא תשובתי שר התורה.

ארי שפחבורה. מגורה טהורה.

חיית"י דכתר"י פתר שם טוב וכתר מלכות וכתר תורה. אבע"א גמ' אבע"א פלפול וסברה.

סיני ועוקר הרים ומשפרה. ה"ה אהובי נאמן בבריתי דיתייב בתוואני דלבאי.

הרב המופלג כמהר"ר אליה שפירא נר"ו יאיר בתדירה. בריש כל מראי"ן אגא תמ"ה על ידיעות התמיהו"ת דבי אלי"ה תנא.

עלי ה"ו פולגנה. לרב חסד"א ורב חני"א.

שְׁעֵבֶר עֵיוֹנוּ בְּשִׁכְלוֹ הֶרְמָה בְּדַעַת וּתְבוּנָה. אַע"פ שֶׁזֶה סוֹתֵר וְזֶה בּוֹנֵה.
מ"מ אֶת וְה"ב בְּסוֹפָה בְּאַמְת וְאַמוּנָה. וְאַרְיֵמִית יָדֵי בְּצִלוֹ וּבְתַחֲיִנָּה.
לְהַשׁוּכֵן מְעוֹנָה. קִדְּם אֱלֹהָא דְמַאי"ר עֵינֵינָא.

יְנַהִיר לָן עֵינֵינוּן מִדְּאוּרֵינִיתָא קְדִישָׁא וּמִכְסוּפָא יִשְׁנַבְינָא יְהֵא רַעְנָא דְלָא נְכַסִּיף לָא בְּעֵלְמָא
דִּין וְלָא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי גְּדַמְנָא. בְּפִנֵי מְרַנָּא וְרַבְּנָא.
מַה טוֹב וְמַה נְעִים אֲמַר נְעִים זְמִירוֹת שְׂגִיאוֹת מִי יְבִינָה. וְאַל אֱלֹהֵי אֲשִׁים דְּבִרְתִּי וְאַשִּׁיב
לוֹ עַל רֵאשׁוֹן כּו' בְּתִשׁוּבָה נְכוּנָה.
לְפִי קִט שְׁפְלֵי וּבִינָה. וְזֶה יֵצֵא רֵאשׁוֹנָה.

רֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה. פֶּתַח דְּבְרֵי יֵאִיר וְשְׁאַעֵינוּן בְּרַש"א וְאַמְצָא נַחַת.
אֶת חַטָּא"י אֲנִי מְזַכֵּיר הַיּוֹם וְאַשׁ בְּקַרְבֵי קוֹדֶשֶׁת. כְּבִשָׁר בְּקַלְחַת.
דְּגַבְרָא עֲרֻטִילַי אֲנָא וְסַפְרֵי וְאוֹר עֵינֵי אֵין אֶתִּי חֲרוֹת עַל הַלְּוָחַת. מִיּוֹם שֶׁיֵּצֵא אֶתִּי מִבֵּיתִי
בֵּית מְלֵא סַפְרֵי וְנִלְקַתִּי בְּעו"ה בְּמַכָּה מְשׁוּלַחַת.
אֶל אֶרֶץ אַחֲרַת כִּיּוֹם הַזֶּה וְאַתְּ כָּל וְתוֹכַחַת. מַכַּת הַמְּדִינָה בַּפֶּח וּפְחַת וְשְׁמוֹנֵי כְּעִיר הַנְּדַחַת.
לֹא מְצֵאתִי נַחַת וְלַעֲיִין בּוֹ אִם הִלְכָה זֶה מְקוֹנַחַת לְטַעֲנוֹם טַעַם כְּבִדְבֵשׁ הַצְּפִיחַת. דָּאֵין אֲנִין
בְּלֵא כְּלֵי מַצְלַחַת.

וּבְקַצַּת סַפְרֵים הַנְּמַצָּאִים אֶתִּי עַמִּי בְּמַחֲצֵתִי לַע"ע אֲנִי מְשַׁמְעֵשֶׁע בְּהֵם אַחַת לְאַחַת. וּבִזְהָ
אֵין הִלְכָה זֶה מְרֻנְחַת וְאֵין הַקּוֹמֵץ מְשַׁבֵּיעַ אֶת הָאֶרֶץ לְהַשִּׁיב עַל אֲמְרוֹתֵינוּ טְהוֹרוֹת
בְּתִשׁוּבָה נַצַּחַת הִנֵּה מ"ש מַכ"ת שְׁפִירוּשֵׁי בְּלִשׁוֹן רַש"י אֵינוֹ סוֹבְלוֹ לְמַעֲיִין לֹא יִדְעֵתִי
לְמָה אֵי מְשׁוּם דְּאוּמֵר אֶפְי' בְּרַגַּע א' דְּשִׁפְתַּת יֵתֵר הוּא פְּשִׁיטָא דְּעוֹבֵר כְּשֶׁמְשַׁהָא בְּרַגַּע בְּתֵר
אִסּוּרָא כִּי ה"פ ע"י שְׁחָס עֲלָה לְשׁוֹרְפָה וּמְשַׁהָא כִּי חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת אֵיף לְהַצִּילָה וּבִינֵי
בֵּינֵי יַעֲבֹר הַזְּמַן בְּרַגַּע א' וּמְסִייעַ לָן גְּמִי פִירַש"י בְּרִישׁ דָּף ז' ד"ה פִּינּוֹן דְּאִסּוּרָא דְּרַבְּנָן
הוּא כּו' וְלֹא מְצִי מְבַטֵּל לָהּ בְּלַבּוֹ וְכִינּוֹן דְּחָס עֲלָה וּמְשַׁהָא לָהּ פְּוֹרְתָא עֶבֶר עֲלֵיהּ עַכ"ל
וְאִיכָּא לְמִידָק מַאי בְּעֵי רַש"י הֲלֵא כְּבָר מְלִתָּא דָּא אֲמוּרָה לְעִיל וְנִרְאָה דֵּה"פ דְּפִרְיָךְ
וְנִבְטָלִי בְּשִׁית פִּינּוֹן דְּזַמְנָא בִיעוּרָא הוּא וְלֹא פִּשְׁעֵי וּמְשַׁנֵּי פִּינּוֹן דְּאִסּוּרָא כּו' וְלֹא מְצִי מְבַטֵּל
לָהּ בְּלַבּוֹ וְא"ת לְבַטְלָהּ בְּשִׁרְיָפָה פִּינּוֹן דְּזַמְנָא בִיעוּרָא הוּא וְלִז"א פִּינּוֹן דְּחָס עֲלָה פִּי לְשׁוֹרְפָה
וּמְשַׁהָי לִי פּוֹרְתָא עֶבֶר עֲלֵיהּ וְכַמ"ש לְעִיל כִּי עַל הַבִּיטוּל בְּלַב אֵינוֹ חָס כְּמוֹ עַל הַשְּׁרִיפָה
דְּבִיזִים הוּא מְאַבְדָּה וְכַמ"ש בַּהֲג"ה בְּשַׁאֲלָה ד' ע"ש דְּבִזְהָ מְתוֹרֵץ גְּמִי קוֹנְשִׁית הַתּוֹס'
לְשָׁם.

וְלִיכָּא לְמִימֵר דְּכּוֹנוּנַת רַש"י הוּא בְּזֶה לּוֹמֵר עַל שְׁמָא יִמְצָא תוֹף הַפֶּסַח וְכַמ"ש מַכ"ת וְכו'
הָא כְּבָר פִּירַש"י זֶה לְעִיל וּמַאי דְּפִרְיָךְ וְנִבְטָלִי בְּשִׁית קָאֵי עַל הָא דְּמְשַׁנֵּי דְּלָמָּא פִּשְׁעֵי כּו'
וְתוֹ שְׁהַרִי לְרַש"י אֲסוּר לְשׁוֹרֵף בִּי"ט וְאֵיף נוֹכַל לּוֹמֵר דְּרַש"י אֵינִירִי בִּי"ט וְחָס עֲלָה
לְשׁוֹרְפָה דְּאֶפְי' אֵינוֹ חָס עֲלָה אֲסוּר לְשׁוֹרְפָה מְטַעַם הַבְּעָרָה שְׁלֵא לְצוּרָךְ וְכַמוֹ שְׁאַבְאָר
בְּסֻמוּךְ.

ומ"ש מכ"ת גם קשה על פי מכ"ת מתוס' ר"פ פל שעה ד"ה ואי כו' עכ"ל ולענ"ד אין פאן סתירה פלל פי התוס' אזלי לשיטתם בסוגיא זו כמ"ש בפ"ק דף ו' ד"ה ונדעתין עילנויה והקשו על פירש"י שם פי דרף אחר הנה להם בסוגיא זו דפריד וכי משפחת לה לבטלה פלומר בין ע"י ביטול בלב בין ע"י ביטול שריפה וכמ"ש הב"ח בס' תל"א ע"ש ודין גרמא דהקשו על רש"י שם (אמנם לפי מ"ש בהג"ה שם דפריד על הביטול בלב דוקא ובפרט לפי מ"ש הרקנטי בתשו' דיוכל לבטל ע"מ לזכות בה אחר הפסח בנדאי דברי רש"י נכונים) וכונת התוס' בפ' פל שעה הכי הוא שפכתו דכל כמה דלא משפחת לה לא עבר בבל יראה מדפריד וכי משפחת לה לבטלה פלומר אי משפח לה מקמי איסורא לבטלה בלב ואי משפח לה בתר איסורא היינו משש עד שתחשה לבטלה בשריפה ותיפוק ליה דכבר עבר בבל יראה ומהא הוכיחו דכל שאינו יודע היכן הוא אינו עובר עלה ולעולם דהמקשן ידע דבתר איסורא לא מהני ביטול וכמ"ש לעיל בהג"ה ולא כמ"ש הב"ח בס' תל"א ובנדאי לא אישתמיט ממני פי רמזתיו בתשו' שם שפכתתי ולא כמ"ש הב"ח ולא פכתתי הנ"ל פי נשמט מן הדפוס (בס' תל"א ע"ש) וליפא לאקשוני א"כ מאי משני דלמא כו' ולא מצי מבטל דאר"א כו' הא גם המקשן ידע דין זה די"ל דהתירצן סבר דפריד על קודם איסורא ולא ידע דפריד נמי על בתר איסורא משש עד שתחשה דיבטלנה בשריפה ואי תקשי וניחוש דלמא משפחת לה ביו"ט אפשר דלא חשו לזה לפי שהגלוסקא היא דבר חשוב ונדעתיה עלנויה אי חסרה ובי"ד מכבדין פל המקומות שפכית ובנדאי אי לא מצאה בי"ד תו ליפא למיחש לשמא ימצא ביו"ט משא"כ בפירורי חמץ פד נ"ל לפרש פוננת התוס' הנ"ל אף תמיהתי קיימת לפי פי' הב"ח מאי משני דלמא משפחת לבתר איסורא הא כבר תירצו דמתחשש שמא ימצא גלוסקא יפה בתר איסורא תיקנו הביטול פלילה ומאי דילמא כו' והל"ל לבתר איסורא לא מצי מבטל כו'.

ומ"ש מכ"ת דפי' הכי למסקנא דש"ס כו' דאפתי קשה ביטול ל"ל פשמשכח יבערנו אלא צ"ל כו' ודו"ק שהיא נכון עכ"ל ולענ"ד אינו נכון דלפי פירושו קשה דשמא ימצא הגלוסקא ביו"ט ואסור לשרוף ביו"ט וכמ"ש לעיל וכמבואר במימרא דרב יהודא אמר רב בדין המוצא חמץ ביו"ט כו' וזה אינו תלוי אם חס עלה דנאסרה עליו לשורפה מגזרת חכמים ואין לומר דרש"י סובר היכא דלא ביטלו מותר לשורפו ביו"ט וכמו שפירא מדברי הב"י בס' תמ"ו ברם הא ליתא דהא להדיא מבואר ברש"י בפ' פל שעה דף ל"ו בר"ה אין לשין העיסה כו' דאסור לשרוף ביו"ט ובלא ביטלו איירי וכן פתב הב"ח ריש ס' תמ"ו ומביאו דברי רש"י הנז' דסבר דאסור לשרוף ביו"ט אם לא ביטלו אלא ישליכנו בנהר.

ומ"ש הב"י וכן נראה מדברי רש"י אינו קאי על השריפה דהא לרש"י בתר איסורא השבתתו בכל דבר והבערה שלא לצורך היא אלא דקאי על אם לא ביטלו דמותר לטלטלו ביו"ט וישורפנו דקאמר לאו דוקא אלא ישליכנו בנהר דא"כ יהיו דברי רש"י סותרים דא"ז ודו"ק.

וראיתי שפכת מכ"ת בקונטרס השני ונ"ל פתב מכ"ת שאינו נכון דבי"ט אסור לשרוף כו' תמיהני עליו דבהדיא פתב הב"י ס' תמ"ו דרש"י ס"ל היכא דלא ביטלו מותר לשורפו ביו"ט וא"ל דמש"ה תקנו הביטול כדי שלא יבא לשורפו ביו"ט דז"א מן הסברא דהא

שְׂרִיפָה ביו"ט אינו אלא איסור דרבנן ואי קשה קושיא זו קשה על מכ"ת שפי' דתוס' ס"ל דהמקשן פריה אי משכח לה לבתר איסורא לשרפינהו מאי פריה דלמא משכח לה ביו"ט ותוס' ס"ל דאסור לשרוף ביו"ט אף בלא ביטלו עכ"ל ולפי מ"ש לק"מ מדברי הב"י הנז' פי אדרבה רש"י סובר דאסור לשרוף ביו"ט אף בלא ביטלו וכמ"ש נמי הב"ח הנז' ולפ"ז בנדאי קשה על מכ"ת שמחזיק נמי פי' של הב"ח ברש"י דשמא ימצא גלוסקא יפה וחס עלה לשורפה איירי ביו"ט שקהרי לפי סברת רש"י אסור לשרוף ביו"ט ותו קשה שקהרי לפי סברתו שפכתתי לעיל איכא נמי למיחש שמא ימצא ביו"ט שחל להיות בשבת דלכ"ע אסור.

גם מ"ש מכ"ת דז"א מן הסבר' דשמא ימצא ביו"ט דהא שריפה כו' עכ"ל אפשר דחכמי ראו לעשות סייג שלא לעבון אפי' אאיסור דרבנן אמנם מה"ט נראה דאינו סברא דמשגי בגמ' שמא ימצא גלוסקא יפה כו' לישגי שמא ימצא חמץ ביו"ט ויבא לשרוף ועל פירושי בתוס' נמי לק"מ חדא דכבר פתבתי דפריה על משש עד שתחשה ואי משכח לה נמי ביו"ט אסור לשורפו ביו"ט אלא דלא איירי בהכי מטעם שפכתתי דמלתא דלא שכיחא היא ואפ"ה אינו עובר עליה במזיד וכמ"ש בנ"ץ בסי' תמ"ו וע"ש מה שמביא נמי בשם הגאון מהר"ם מלובלין בתשו' סי' כ'.

ומ"ש מכ"ת וז"ל תוס' הוכיחו דמיירי ר"י בכל שעה ששית כו' ונדאי לא יגזור אפי' על בדיקה עכ"ל הנה מ"ש שם בהג"ה לא פאתי להכריע ח"ו בין רש"י ותוס' אלא לישב קושיתם על רש"י ומאי דפשיטא ליה למר קמבעיא לי טובא דהא חזינו זולת זה דמחמיר ר"י טפי מר"מ במתני' דשורפין וה"ה דמחמיר בבדיקה מטעם דאיכא למיחש דלמא אתי למיכל מיניה באיסורא דרבנן דקיל נאיתי לזולתי וטפי איכא למגזר היכא דקיל וכדאמר'י בריש ביצה י"ט דקיל נאיתי לזולתי סתם לן תנא כר"י דמחמיר ע"ש ואין זה גזרה לגזרה דהא פולה חדא גזרה היא מטעם דלמא אתי למיכל ותו שקהרי חמץ לאתר הפסח דלא מתסר אלא מדרבנן ואפ"ה הצריכו חכמים בר פלוגת' דר"י בבדיקה לאתר הפסח מטעם דעשו חזיוק לדבריהם פשל תורה וכמ"ש הר"ן ומביאו הב"י בסי' תל"ה ה"ה ר"י אף דבחמש אינו אלא מדרבנן עשה חזיוק לדבריו פשל תורה דאסור למבדק תוך שש וסוף שש מטעם דלמא אתי למיכל ואף דמצינו לר"י בגיטין דף נ"ג דלא ס"ל כף היינו דוקא ה"ה מטעם דמבדל בדילי ובלא"ה אית ליה חזיוק ומשא"כ ה"ה איפכא הוא דמחמץ לא בדיל ולכך עשה נמי חזיוק לדבריו פשל תורה ועיין ביבמות דף ל"ו בתוס' ד"ה חזיוק וכו'.

ומ"ש מכ"ת ור"י ה"ה קא שעת הביעור דאורייתא קאמר וכן משמע בר'ן וכו' עכ"ל הנה כבר אמרתי שאין הר"ן בביתו אבל תמהני פה קדוש יאמר זה דהא שעת הביעור דאורייתא אינו אלא בשבע ורש"י פי' במתני' בשעה ששית שהוא מועד הביעור וע"כ בשעת ביעור דרבנן מיירי דומיא דשורפין בתחלת שש.

ובקונטרס השני ראיתי שכתב וז"ל ומה שפכתתי ור"י דה"ה שעת הביעור דאורייתא קאמר פי' כל זמן דמותר לאכול מדאורייתא וזהו ה"ה שעת הביעור עכ"ל לא הבנתיו וצריך פי' לפירושו שעת היתר אכילה מדאורייתא מאן דכר שמייה במתני' דהא שעת הביעור קאמר ושעת הביעור דר"י הוא תחלת שש.

ומ"ש מכ"ת בְּהָא דְתוֹס' אֵלִיבָא דְרַש"י כו' שְׁאַפְרֵשׁ שִׁיחֲתִי כו' עכ"ד דְּבַרְקֵי פְּשׁוּטִים הֵם לְפִי דְבַרֵי הַתּוֹס' דְרַש"י לֹא רָצָה לְפָרֵשׁ דְקָאֵי אֶלְאֲחֵר הַפְּסַח לְפִי שְׁפִי בְּמִשְׁנֵה קַמָּא הִטְעַם דְּבוֹדְקִין שְׁלֵא יַעֲבֹר בְּבַל יִרְאֶה וּלְאֲחֵר הַפְּסַח מַה לּוֹ לְבִדּוּק וְאִינוּ מְתַקֵּן בְּכַף וּמֵאֵי דְהוּי הוּי וּמִשְׂא"כ עַד שְׁתַּחֲשֵׁף דְעַדִּין לֹא עֵבֵר וְיֵשׁ בְּיָדוֹ לְתַקֵּן פִּי אֵינָם עוֹבְרִים עַד שְׁתַּחֲשֵׁף.

וּבְקוּנְטְרוֹס הַשְּׁנֵי רְאִיתִי שְׁכַתְבּוֹ וְנ"ל דְאָף שְׁעוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה מ"מ אִינוּ עוֹבְרֵעַד שְׁיִמְצָא כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת ר"פ כָּל שְׁעָה וּא"כ מַה לִּי כְּשֶׁעוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה עכ"ל הִנֵּה קוֹשֵׁיָא זֶה יִקְשֶׁה עַל הָרֵא"ש ב'פ' כָּל שְׁעָה שְׁכַתְבּוֹ יִשְׂרָאֵל שְׁמִצָּא חֲמִיץ בְּבֵיתוֹ אֲחֵר הַפְּסַח מִן הַדִּין הוּא מוֹתֵר דְכִינּוֹן דְּבִטְלוֹ לֹא עֵבֵר עַל בַּל יִרְאֶה וְלִיכָּא לְמִקְנָסִי עכ"ל וְקוֹשֶׁה ל"ל לְמִימֵר הִטְעַם מִשׁוּם דְּבִיטְלוֹ אִפִּי לֹא בִיטְלוֹ מ"מ אִינוּ עוֹבְרֵי עַד שְׁיִמְצָא וְכֵן בְּהַגְמִי"י בַּפ"א וְהַב"י מְבִיאֵו סוּף ס' תמ"ז וְנ"ל אִם נִתְעַרְבוּ חֲטִימֵי חֲמִיץ בְּשֵׂאֵר חֲטִימֵי פְּשָׁרִים וְלֹא נוֹדַע עַד לְאֲחֵר הַפְּסַח אַע"ג דְּקִנְסָא קִנְיֵי ר"ש מ"מ כו' עכ"ל וְקוֹשֶׁה שְׁהָרִי מֵאֵי דְקִנְיֵי ר"ש מִשׁוּם דְּעֵבֵר בְּבַל יִרְאֶה וְכִשְׁלֵא יָדַע עַד לְאֲחֵר הַפְּסַח אִינוּ עוֹבְרֵי עַלְהָ וְלִיכָּא לְמִקְנָסִי אֶלְא וְנֵדְאֵי סְבַרְת הַתּוֹס' יַחֲדָאֵי הִיא.

ומ"ש מכ"ת בְּשֵׁם הָר"ן אִינוּ בְּבֵיתִי אֲבָל רְאִיתִי בְּתִיב"ט שְׁהֵבִיאֵו וְכַתְבּוֹ זֶה בְּלִשׁוֹן אֲפֻשָׁר וְלֹא בְּהַחֲלֵט וְאֲפֻשָׁר נְמִי מַה"ט דְּהִנְקוּשָׁה לּוֹ מִגַּמ' דְּפְסָחִים שְׁם דָּף י"א דְּפָרִיף ר"י אר"י מְמַתְנִי דְשִׁבְתָּ לֹא יִקְוֵב כו' ור"י מִתִּיר וּמִשְׁנֵי מִשׁוּם חוּמְרָא דְשִׁבְתָּ מְבַדֵּל בְּדִילִי כו' ע"ש הָרִי לְהַדְיָא אִפִּי אֵלִיבָא דר"י דְגִזֵּר בְּחֲמִיץ לְמִיבְדַּק מִטְעַם דְּלָמָּא אֲתִי לְמִיכַל לֹא גִזֵּר הִיכָּא דְאִיכָּא חוּמְרָא וּמכ"ש רַבְּנָן דְלֹא גִזְרִי דְלָמָּא אֲתִי לְמִיכַל מִטְעַם דְּמַחְזִיר עָלָיו לְשׁוֹרְפוֹ מַכ"ש דְלֹא גִזְרוּ מִשְׁתַּחֲשֵׁף עַד לְאֲחֵר הַפְּסַח דְאִיכָּא תַרְתִּי לְטִיבוּתָא חוּמְרָא דְעֵנוּשׁ פְּרַת וּמַחְזִיר עָלָיו לְשׁוֹרְפוֹ וּבְנֵדְאֵי מְבַדֵּל בְּדִילִי דְוּמֵיָא דְשִׁבְתָּ אֵלִיבָא דר"י וְאָף דְסָקִילָהּ חֲמוּרָה.

מִפְּרַת מ"מ שְׁהָרִי יֵשׁ לְחֲמִיץ חוּמְרָא טְפִי הֵן בְּעוֹנֵשׁ הֵן לְאִינְשֵׁי מִשְׁתַּחֲשֵׁף וְלִמְעַלָּה מִן לְאֲחֵר שֵׁשׁ עַד שְׁתַּחֲשֵׁף וּבְנֵדְאֵי קוֹשֶׁה עַל רַש"י לְמַה מְפָרֵשׁ עַד שְׁתַּחֲשֵׁף אָף דְאִיכָּא הִטְעַם דְּמַחְזִיר עָלָיו לְשׁוֹרְפוֹ אֶלְא וְנֵדְאֵי כַּמ"ש הַתּוֹס' אֵלִיבָא דְרַש"י סוֹבְרִים דְאִינוּ עוֹבְרִים בְּבַל יִרְאֶה עַד שְׁתַּחֲשֵׁף וְלִכְּף כַּתְבּוֹ הָר"ן בְּלִשׁוֹן אֲפֻשָׁר וּמַהָּא חֲזִינּוּ נְמִי וּמְסִייעַ לָן לַמ"ש לְעִיל דר"י מְחַמֵּיר בְּבִדְיָקָת חֲמִיץ טוֹבָא אָף דְאִיכָּא חוּמְרָא מַה שְׁלֵא גִזֵּר כֵּן בְּשִׁבְתָּ.

וּבְקוּנְטְרוֹס הַשְּׁנֵי רְאִיתִי שְׁכַתְבּוֹ וְנ"ל דַּה"פ דְשִׁבְתָּ חֲמִירִי לְאִינְשֵׁי וְכַה"ג אֲמַרִי בְּהַנְיָזְקִין שְׁבִיעִית חֲמִירָא לְהוּ עכ"ל נִרְאֶה כְּנֻנְתּוֹ מִשְׂא"כ חֲמִיץ דְלֹא חֲמִירִי לְאִינְשֵׁי שְׁהָרִי הִמְעִינּוּ בְּגִיטִין שְׁם דָּף נ"ד מִשְׁמַע דְּבִאֲתַרְנָי דר"י שְׁבִיעִית חֲמִירָא לְהָ מִשְׁבְּתָּ וְתוֹ אִפִּי דְשִׁבְתָּ חֲמִירָא לְכָל הָעוֹלָם אֶלְא דְזַמְנִין בְּדִילִי מְקִילְתִּי טְפִי מְחַמֵּירָתָא וְזַמְנִין אִיפְכָּא וְכַמ"ש הַתּוֹס' בַּפ"ק דְסוּטָה דָּף ז' ד"ה א"ל ק"ו כו' ע"ש מ"מ גְּבִי חֲמִיץ בְּנֵדְאֵי חֲמִיר טְפִי הֵן לְאִינְשֵׁי הֵן בְּעוֹנֵשׁ מִשְׁתַּחֲשֵׁף מְלֵאֲחֵר שֵׁשׁ עַד שְׁתַּחֲשֵׁף וְכַמ"ש לְעִיל דְהָא לְסְבַרְתָּ בְּעַל הַמְּאֹר מוֹתֵר אִפִּי בְּאֲכִילָהּ עַד שְׁתַּחֲשֵׁף וְכַמְבֹּאֵר בְּרֵא"ש פ' כָּל שְׁעָה וְהַטּוֹר מְבִיאֵו בְּסִי תמ"נ ע"ש אֲבָל מִשְׁתַּחֲשֵׁף אֲסוּר לַכ"ע.

ומ"ש מְרַש"י דַּפ' כָּל שְׁעָה דָּף כ"ח עַל זֶה קוּרָא אֲנִי עָלִי שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין וּמְזַקְנִים אֲתַבּוּנָן יְהוּדָה הַיְּהוּדָה וְלֹא בּוֹשׁ וּמִי לָנוּ גְדוֹל מְרָבָא וְרַבָּה דְמְצִינוּ בַב"ב וּבְגִיטִין הַדָּר אוֹקִיִּים אֲמוּרָא עָלֶיהָ כו'. וּמַה שְׁהִקְשָׁה עַל הַמ"ב וּמְבִיא רְאִיָּה מְתִישׁוֹ מְהֵרִי"ו ס' קצ"ג אֲפֻשָׁר

זו היא ראיית המ"ב דלמה כתב הר"ן לשון לאחר יו"ט ולא קאמר בחש"מ אלא ודאי לאחר יו"ט ממש קאמר וצר לי מאד שאין לי ספרי' אלו בביתי לע"ע להשתעשע בהם.

ומה שכתב מכ"ת ונ"ל ולענ"ד בנדאי זה ליתא דא"כ תקשי על הב"י כו' וענ"ל ולענ"ד דלק"מ פי י"ל משנה זו קודם תקנה נשנית והתקנה דיאמרו בפה נתקנה בסוף זמן ר' יוחנן שסיידר התלמוד וירושלמי וכה"ג מצינו נמי בכמה מקומות בש"ס דמשני פאן קודם תקנה פאן לאחר תקנה פאן קודם גזרה כו' בחולין דף ל"ב ובשבת דף ל"א ובב"ק דף צ"ד ע"ש עי"ל אפשר דמעיקרא בזמן הירושלמי היו נוהגים לאמרו בפה מצד המנהג והמנהג לא נתפשט עדיין פי לא נעשה המנהג מתקון חכמים והקילו בו ואיפא למיחש שפא יערים מאחר שלא נתפשט המנהג משא"כ בזמן הזה אף שלא נעשה מתקנת חכמים אלא מצד המנהג וכמ"ש הטור בסי' תל"ו מ"מ פבר נתפשט המנהג וכמ"ש בב"ח בסוף סי' תמ"ו ונ"ל דבזמן הזה הפל מבטלין כ"ע מודים דמהני ובזה מיושב נמי תמיהת הב"י בסי' תל"ד על הטור הנז' ודו"ק והפוסקים שהיו אחר הירושלמי שהחמירו י"ל מה"ט אפשר דחשו שלא יבדקו כלל ויקילו באיסור חמץ ויסמכו על הביטול וכמו שמקשי התוס' בר"ש פסחים על שהצריכו בדיקה דלכן החמירו אף שאומר שביטול שפא יערים והיינו דוקא היכא דלא ידעי בבירור שלא בדק אף שביטול או שבדק אלא שלא ביטול ומערים אבל היכא דינדעינן בדבדק וביטול וכמו שאנו נוהגין בזמנינו דאהני ואהני וכמ"ש לעיל בשם הב"ח שהיה אחרון שבאחרונים ובכה"ג בנדאי לא החמירו האחרונים עלינו אלא דהם נמי מייירי מזמן הירושלמי כמ"ש לעיל.

ומ"ש מכ"ת וביטול פנה אינו מועיל לענ"ד דהא כתב הטור כו' וא"כ יהא תקנתו קלקלתו אלא דלא מהני כו' עכ"ל ועתה אני אומר יקשה מכ"ת לנפשי' וכי יתקנו חכמים מידי דאיתי לידי תקלה דנדאי לתקנה עשו ולא לתקלה וכה"ג פתבו התוס' בגיטין דף ל"ג ע"א ע"ש וליפא למימר שתקנתם היה להני אינשי שמבינים ונדעי מאי קאמרי רבנן הרי מ"מ תקלה הוא דע"י הני אינשי שאינם מבינים יכשלו הרבה בני אדם בתמצם אחר הפסח והלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות אלא ודאי דחכמים סמכו על הא דישאל קדושים הו' ודעת כל אדם לבטל בלב שלם דנדאי לא שבקי היתירא ואכלי איסורא וכמבואר נמי בגיטין דף ל"ז ע"ב וכתבו שם התוס' ד"ה לא שביק כו' אר"ת דמה"ט נאמן אפי' בלא שבועה עכ"ל ע"ש וכ"כ הרא"ש ובנו בטח"מ סי' ס"ז מביאו ע"ש וכמו דסמכי' אה"ט להוציא ממון באיסור שביעית דאורייתא מכ"ש דנסמך אה"ט להחזיק ממנו בידו באיסור חמץ דרבנן מקנס' בעלמא וביותר דהשמטת פסחים בזמן הזה דרבנן ואיפא למיחש דאיתי לזלזולי ביה ולא היה לו פרוזבול מעולם ואפ"ה נאמן להוציא מכ"ש באיסור חמץ דאוריית' דלא איתי לזלזולי ביה דנאמין לו בזמן הזה להחזיק בממונו וכמבואר בר"ש ביצה י"ט דקיל כו' וכמ"ש לעיל.

ואף שכתב שם הטור בשם אביו הרא"ש בתשו' ונ"ל האמת שכתבו רבותינו שפאמן אפי' בלא שבועה ואני מעולם לא סמכתי על זה כו' עכ"ל היינו דוקא מטעם שכתב שם דלא שכחי האי דנא כותבי פרוזבול וגם אין איסור לשמטת פסחים דיוע להמון עם ולא מחזיקין ליה באיסור' ולא הדורי בתר היתירא כו' ע"ש ומשא"כ בנ"ד דבזמנינו הפל מבטלין וכמ"ש לעיל וגם האיסור חמץ דיוע להמון עם דבנדאי לא שבקי היתירא ואכלי

איסור' ועל זה סמכו חכמינו ותיקנו לומר בפה מטעם שלא ישפחו אכל מטעם שלא יבינו די בזה שבדעתם לבטל בלב שלם ורחמנ' לבא בעי.

ומ"ש מכ"ת פלל העולה דאינו יוצא פשאינו מבין וא"כ נשאר החשש במקומו שפא יערים ויאמר שהבין ונדע עכ"ל ולענ"ד הא ליתא דאם הוא יודע להערים בדין ביטול יודע נמי שבפאמירה זו מבטלים ואם אינו יודע הך הא נמי אינו יודע וקרי זה מוטל על השופט אשר יהיה בימים ההם ואין לדין אלא מה שענינו רואות וכמו שעשה הרא"ש בפרוזבול וכמ"ש בנו הריב"ה בשמו שהיה שואלו מהו פרוזבול ולמה פתבת אותו כו' עד שהיה נתפס בשקרו ע"ש וה"ה בנ"ד אם הוא בר הכי דלא ידע מאי קאמרי רבנן ואמר שביטל ויש להסתפק בו יכולין לשאלו מהו הביטול ואיך מבטלין כו'.

ובקונטרס השני כתב מכ"ת וז"ל גם מ"ש דלא שביק היתירא כו' פמו בפרוזבול כו' יקשה זה על הירושלמי וכל הפוסקים דחיישינן שפא יערים אלא דהתם שאני דיש סברא דנזק ליקח פרוזבול שלא יפסיד ממונו גם אינו ענין לחמץ אחר פסח כלל דטעמא משום קנסא וקמירו עכ"ל הנה על הירושלמי לק"מ שהרי כבר כתבתי דהירושלמי והפוסקים אחרונים מייירי מזמן הירושלמי שהי' עיקר הביטול בלב ובנדאי לא שבקי היתירא כו' אלא דבשכחה תליא מלתא ושר של שכחה שכחה וכמ"ש בתשובת הרשב"א ומביאו הב"י לח"מ בסי' ע"ט לכן אינו נאמן מה"ט דלבו אנסיה דסבר שביטל ולא ביטל ומשא"כ בפרוזבול ומ"ש מכ"ת אלא דהתם שאני דיש סברא כו' הנה אם גלף אחר הסברות יש כמה סברות להיקף שבנדאי לא היה לו פרוזבול אי לאו ה"ט דלא שבקי היתירא כו' לפי שיש לו טירחא לילף לב"ד ולסופר וחסרון פיס פשיטי דספרי לכתוב הפרוזבול זולת שאר סברות ומשא"כ בחמץ אין לו טירחא ולא חסרון פיס ולא שום חשש ואיכא למימר דבנדאי בטלו זולת מחשש שפא יערים ששכח אם ביטל ובמנינו לא שייך זה וכמ"ש לעיל ומ"ש.

מכ"ת ולענ"ד אין זה קושיא דקרי לשון הש"ס לשון הקודש כו' עכ"ל לא הבנתיו דנדאי לשון הש"ס אינו קרוי לשון הקודש וכן מוכח בב"י סי' תל"ד שכתב וגם אינו בלשון הקודש כו' זולת זה איך מפרש דברי הרב בעל המפה בהג"ה שם ואם אמרו בלשון הקודש כל חמירא כו' אכל בשאר לשונות כו' ובנדאי בתוך שאר לשונות כו' דקאמר נכלל גם לשון הקודש דקרא לפי שחמץ ושאר תרתי מילי ניהו וא"כ איך יקרא הל' ש"ס לשון הקודש ולשון הקודש ממש יקרא שאר לשונות וזהו דחוק גדול אלא הפוננה כמ"ש בע"ת אפי' שאינו מבין יצא דומיא דבהמ"ז וכמבואר בסי' קצ"ג וע"ש בע"ח ס"ק ב' וכן ראיה ממגילה דפריה בגמ' שם דף ח"י והא לא ידע מאי קאמרי כו' ע"ש ומשמע דכ"ע מודו היכא דקרא הוא בלשון הקודש אפי' שאינו מבין יצא וליכא למימר דלא דמי לביטול חמץ דבעינו דין הפקר שיחשוב בלבו שהרי אין זה תלוי בהבנת לשון הקודש דאפי' אם מבין ואינו חושב בלבו לבטלה בלב שלם לא מהני וכי גרע פשאומר בפה כל חמירא אפילו שאינו מבין ומבטלו בלבו משלא אמר בפה כלל רק בלב מבטל דהא עכ"פ לא פשע באמירה זו דעי"כ יזכור לבטלו בלב דמה"ט נהגו לומר כל חמירא וכמ"ש נמי מכ"ת אף מה שפייס מכ"ת וז"ל פלל העולה דאינו יוצא פשאינו מבין תמוה בעיני שהרי

לפי מ"ש מקודם דלא גרע מבקטול בלב לחוד ובנדאי יוצא כשאינו מבין ואפשר דכוננתו להני אינשי שאינם יודעים לבטל ועלה קאי.

ומ"ש מכ"ת ועוד נ"ל דעכשיו שתקנו כו' אין הפנונה לבטל בלילה הי"ש ושאר חמץ כו' עכ"ל שהרי פתב הב"ח בסי' חל"ד דלא חזיתני' ר"ל בין החמץ שלא ראה אותו בשעת הבדיקה ולא אסיק אדעתני' לבערו עכ"ל ע"ש.

ומ"ש מכ"ת ובר מן דין יש לדמותו להא דאמרי' בש"ס כו' ובי"ד סי' קט"ו כו' וק"ו שאין פח לדידן להתיר עכ"ל הנה בענין אם הטעם בטל דישתנה הדין מבואר בכמה מקומות בפוסקי' בתשובת הרשב"א סי' רמ"ח וכן בכתבי מהרא"י סי' ק"ח ובתשובת הריב"ש סי' ל"ד ובב"י לא"ח סי' קכ"ד ס"ה ע"ש אמנם אינו דומה לנ"ד כלל פי שם איירי בשעה שגזרו על הדבר לא היתה להם פוצה פה ומצפצף נגדם ולחלוק עליהם כלל ולכך אפי' שישתנה הטעם הדין קיים משא"כ בנ"ד בחמץ לאחר הפסח גם באותו מנין שגזרו ואסרו אליבא דר"י חלק עליו ר"ל ואמר דלא חזיש להערמה.

וכה"ג איכא לשנויי בתוס' פ"ק דמגילה דף ה' ע"ב ד"ה ובקשו לעקור כו' דהקשו היכי ס"ד דהאי תנא הנה רוצה לעקור תשעה באב ונהא אין ב"ד יכול לבטל כו' ותירצו וי"ל דרצה לעקרו מתשיעי לעשירי כדאר"י אלו הנאי התם עכ"ל ואיכא למידק הא דפריד' הגמ' בריש פרקין דאי ס"ד אנשי כ"הג וט"ו תיקון אתי רבנן ועקרי תקנתא כו' והתנן אין ב"ד כו' מאי הלא לפי פי' התוס' דכשאין עוקרין לגמרי ליכא ביטול תקנתא ונלע"ד דזה הוקשה להתוס' ולכך כתבו כדאר"י אלו כו' פלומר היכא אמרי' דאין ב"ד יכולין לבטל היינו כשלא היתה באותו מנין שום פוצה פה משא"כ בט' באב גם באותו שעה לא הספיק ר"י לקובעו בט' לכן יש פח בי"ד אחר לבטל משא"כ במגילה ובהיותי במחצתכם קדוש הקשיתי קושני' זו למר אביו הרב המופלג והמופלא גר"ו וכמדומה לי שגם הוא השיב לי כנז' ויש עוד דרך אחר לישוב קושניא זו ודו"קומה שהשיג מכ"ת על השניי' פנסת הגדולה ולענד"ן דבריו נכונ' דזיל בתר טעמא דאסרו בירושלמי החמץ אחר הפסח דחיישינן להערמה דיאמר הפקרתיו ולא הפקיר וכשהפקיר בפני עדים או ב"ד ליכא למיחש להערמה דהא איכא סהדי דמסהדי דבאנפיהו הפקיר ולא גרע ממעשר דחיישינן נמי להערמה ואפ"ה כ"ע מודו אם הפקיר בפני עדים או בי"ד ליכא הערמה כלל וכמבואר בס"פ אין בין המוֹדָר וע"ש בפ"י הרא"ש והר"ן ואף שכתב הרב בעל מטה משה סי' תקמ"ד וז"ל שמה גבי חמץ החמירו הערמה כו' וכה"ג אוסר ר"י בירושלמי כו' אע"ג דבשאר דיני הפקר לא החמירו פגון לפוטרו מן המעשר ודוגמא זו באיסור שביבת בהמתו כו' עכ"ל ע"ש ומשמע לכאורה שאפי' בעדים וב"ד החמירו בחמץ טפי ממעשר ברם אחר העיון קצת נלע"ד דגם המטה משה סובר דבפני ב"ד ליכא למיחש להערמה גבי חמץ וכמ"ש הרב בעל שכ"ג הנז' דאיכא למידק שכתב וכה"ג אוסר ר"י בירושלמי למה דייק ר"י אלא דהוקשה לו אהני תרי פסקי דסתרי אהדי דלגבי חמץ קי"ל כר"י דחייש להערמה ומשמע הא בפני שלשה דליכא למיחש להערמה כלל והוי הפקר וכמ"ש לעיל בשם שכ"ג ובשילתי אין בין המוֹדָר איפסק' הלכת' פריב"ל נגד ר"י דהוי הפקר מן התורה אפי' באחד ואפי' בינו לבין עצמו ולזה בא לתרץ וכתב וז"ל אלא משום דגבי

חמץ איפא למיחש רמאות טפי פ' דלכך החרמירו בחמץ להפקיר דוקא בפני ב"ד משא"כ
במעשר ושבת ומאי דכתב וכה"ג אסר ר"י קאי על דחיישינו להערמה ודוק.

והא דל"ק שם דיפקירם בפני ב"ד ושמא דהאי תקנתא דישתנו בטיט הוא יותר טוב ע"ש.
אמנם אי קשיא לי הא קשיא על הרב בעל שכ"ג הנז' שכתב דירושלמי מייירי שלא
הפקירו בפני עדים כו' שהרי זהו סברת ר"י ור"י סבר במעשר שאפ"י הפקיר בפני שנים
אינו הפקר וצריף ג' דוקא ומכ"ש בחמץ דהחרמירו טפי וכמ"ש לעיל ורציתי לומר אפ"ש
דסבר דמעשר אמר משמיה דרב"י ול"ה לא סביר' ליה שהרי כתבו פל הפוסקים
דהלכתא פריב"ל לגבי ר"י ומשמע דר"י נמי ס"ל הכי וגם מ"ש מהר"ם מרקנטי בתשו'
סי' קנ"ז נמי יש לפרש הכי דאייירי שהפקיר בפני ג' ולא כמ"ש בעולת שבת סוף סי'
תמ"ז.

ובקונטרס השני כתב מכ"ת וז"ל דאף שבתשובתי הנחתי פ'י רקנטי בצ"ע ועכשיו אני
מתזיקו דמייירי בהפקר גמור וכן משמע מע"ת דאל"כ יפסוק ע"ת נגד הש"ע וכל
הפוסקים בסי' תמ"ת עכ"ל.

הנה אף שנאמר שפוננת הרקנטי פן אבל מע"ת לא ראיתי שום משמעות בדבריו ולא
דמי להירושלמי בסי' תמ"ח פ'י שם איפא למיחש להערמה מאחר שלא ידע קודם הפסח
מזה החמץ אמרי' אפ"ש דלא אסיק אדעת'י ושכח להפקירו ומערים ומשא"כ בגדון
דהרקנטי החמץ לפניו קודם שש ומפקירו בפ"י.

כף י"ל פוננת הע"ת אמנם זולת זה ליתא וכו' שכתבתי וכמ"ש נמי מכ"ת. וב"ש מכ"ת
ובעיקר התשו' כו' וראייתו מהגמ"י שמביא הב"י בסוף סי' תמ"ז סהדי במרומים גם
אני הייתי נבוך בזה בהיותי מעתיקו להביאו לחיבור הדפוס ויראתי לשלוח ידי בעטי
מאחר שלא סיים תשובתו וכמ"ש בהקדמתי להספר ומה גם שכתב ואף שיש לחלק ולא
כתב ואין לחלק כו' פ'י גם לו הוקשה זה אלא שלא סיים תשובתו כדרכו בתשובותיו
הארונים דשקיל וטרי ומראה פנים לכל צד.

אמנם מ"מ רציתי לומר אפ"ש דלמד מ"ש בהגמ"י ויזהר שלא יחזור העכו"ם וימכרונו
לישראל אחר היינו מטעם שאח"כ הישראל אחר יחזור וימכרנה לאותו ישראל ולעולם
לישראל אחר היכא דליכא למיחש להאי חששא י"ל דשריא אבל דבר זה צריף ראיה.

איברא דברי הב"י שם תמוהים בעיני שכתב ולא ידעתי למה ולענד"ן דראייתו מגמ'
דפסחים בעונדא דהוא ארבא כו' דהדר רבא מקמייתא מדאיתותב עלה רבה בר לינאי
מדיו פלאים ואמר דלזבינהו קבא קבא כו' קשה למה הדר מקמייתא הל"ל שיליכו הנאה
לים המלח ומהא הוכיח אפי' בהולכת הנאה לים המלח לא מהניא להתיר באכילה אלא
בהנאה ודו"ק ומ"ש מכ"ת סוף דבר חלילה להקל כו' עכ"ל תמהני על מכ"ת דמי לא ידע
בכל אלה שהרי גם אנכי לא כתבתי שם בהג"ה למעשה אלא דרף פלפולא בעלמא
וחלילה לי מעשות זאת ואפ"י שהיה אמ"ו הגאון זצוק"ל מיקל היה לי לעשות כדבריו
וכ"ש עתה שהוא מחמיר עאכ"ו שראוי לי להחמיר כמ"ש הר"מ מרוטנבורק ומביאו
טא"ח בסי' תקנ"ד על פן אל יאשימוני מכ"ת וסיעת מרחמוהי שעלה על לבי להקל ח"ו
אלא אמרתי אולי איזה חכם שדעתו רחבה ימצא סעד וסמוך לדברי וכי מפני שאנו מדמין

נעשה מעשה ח"ו אפי' בראיה ברורה לא הייתי מכניס עצמי להקל במקום שהוא מחמיר
אלא דרך משא ומתן בעלמא פתבתי ואל דעות אלקים הוא יודע דטרידנא טובא ופניתי
מסדר למודי מרוב חביבותי דמר עלי ואם שגיתי אתי תלין.

ומן השמים יורני ובדרך ישרה נדריכני ומשגגה נצילני. ובזה ישא ברכה חיים ושלום
והצלחה.

מאלקי המערכה. וכסא כבוד תורתו נגדיל יאדיר שליח חדות מעוזו נוצר תאנה יאכל
פרי' על פכה כ"ע אהובו פנפשו הדורש בשלום תורתו ומשנתו שמורה וערוכה ותהלתו
תמיד בפי הצעיר הטורד ודואג ארי"הודה ליב מבית אהרן בהגאון הרב המתבר צוק"ל
הנודד כצפור מקנו ומצפה לרחמי שמים.

להסתפח בנחלת י"י לחזור ולעלות לעה"ק ירושלים. תוב"ב אמן: בשאלה כח שפתבתי
שם בהג"ה ניש לתמוה על הרמב"ם שהרי בגמ' לא אמר רק זויזי ומהיכן הוציא לומר
בין פלים כו' הנה במהדורא בתרא ראיתי להדיא בהמפקיד בדרך ל"ה גבי גברא דאפקוד
כפי גבי חברה ע"ש ומשם הוציא הדין לומר בין פלים כו': בשאלה לו מ"ש בסוף
הג"ה שמ"ש הריב"ש איירי בלא פלי זמר חסר ואו ע"י עפוי"ם): בשאלה פט בסוף הג"ה
חסר זה (ע"כ ט"ס הוא וצ"ל בסוף פ' פל הבשר) וקושיא זו שהקשיתי על הב"ח שם
שאלתי לאוהבי הרב המופלג כמהר"ר אליה שפירא מק"ק פראג הנ"ל והשיב לי ונ"ל
ולקושטא דמילת' דייע למר מ"ש בספרי לי"ד בזה שהוכחתי באריכות דהב"ח שהגיה
רמב"ן וכן הגיה מע"מ טעו וא' מן הראיות דהא הטור כתבו בשם הד"ר אלעזר ולמה לא
דרך בדרך הרא"ש אביו לכתבו בשם רמב"ם או רמב"ן אלא ודאי פולה חדא הוא
דמצאתי דין זה בס' יראים שחבר ר' אלעזר ממיין סי' קמ"ח ומכונה בשם בלשון
הפוסקים רא"ם וא"כ צ"ל בהרא"ש והרא"ם במקום ונהרמב"ם וכן הוא באגודה פ' פל
הבשר ואגור סי' אלף רי"ט וכתבתי שם דמזה יצא מכשול גדול להרב הב"י וב"ח וט"ז
וכל אחרוני' שהאריכו וכתבו ופסקו דר' אלעזר מודה דמותר במי רגלים ואלו היו רואים
בס' יראים שם לא היה עלה על דעתם דשם מבואר בהדי' דאוסר גמי מי רגלים וכן
מצאתי מבואר בתשו' רשב"א סי' תקע"ז ונ"ל והחכם שאסר מי רגלים ומי חלב כו'
עכ"ל הנה אף שהחרים ר"ת שלא להגיה שום ספר וכמבואר בתשו' מהרד"ך בית ט"ו
אמנם זהו טעות דמוכח וכמו שראיתי באגור סי' א' רי"ט דכיון האמת לאמיתתה של
תורה מה שלא מצאו כל אנשי חיל ידיהם בזה: בשאלה עח הקוש' שהקשיתי על הרא"ש
בפ"ק דקידושין על שפוסק כר' אלעזר נגד ר' ינאי שהרי סתם ר"א האמור בתלמוד הוא
ר"א ו' פדת וכמבואר ברש"י בשבת דף י"ט ע"ב ובבמות דף ע"ב ע"ב ע"ש והוא היה
תלמידו של ר"י ור' יוחנן היה תלמידו של ר' ינאי שהיה רבו דרבו עיין לעיל בשאלה
ע"ח הנז' ושאלתי לאוהבי החכם המופלג הרב כמהר"ר יעקב דיין המצויין דק"ק פראג
בעל המתבר מנחת יעקב והשיב לי ונ"ל פתח דברו יאיר שהקשה בהאי לישנא דהרא"ש
בשם הרי"ף בפ"ק דקידושין כו' שוב יישב מר מפח דברי הר"ן פ"ק דסנפיה הנה שפתו
ברור מללו.

ברך י"י חיל בישוב נכון אף בלא"ה נראה דלק"מ דאף שר' ינאי היה רבי דר"י וכדאי תא
בדברי הרי"ף ונהרא"ש עצמו בפא"ט גבי גלודה אבל לפי לשון הרא"ש שכתב שם ונ"ל

שְׁבָכֵל מְקוֹם הַלְכָה כְּמוֹתוֹ בְּאִסּוּרֵי נֶגֶד ר' יוֹחָנָן עַכ"ל מִשְׁמַע דְּנֻקָּא בְּאִסּוּרֵי מְאָכְלוֹת הַלְכְתָּהּ פְּנוּתָהּ מִשְׁא"כ בְּשִׁאָר דְּבְרֵי א"כ דְּבְרֵי הָרָא"ש נְכוּנֵי אַף דְּבְרֵי הָרָא"ש שֵׁם בַּפ' א"ט בְּעֶצְמָם תְּמוּהִים דְּכִיּוֹן דַּר' יִנְאִי הֵיךָ רַבּוֹ א"כ מַה לִּי אִסּוּר' מַה לִּי מְיָלִי אַחֲרֵינָא כּו' שׁוֹב מְצַאֲתִי בְּמַעֲדָנִי מְלָךְ פִּא"ט דְּף קַס"ט ע"ב שְׁמַתְמִיָּה ג"כ עַל הָרָא"ש דָּאָם רַבּוֹ הוּא לְמַה פִּסְק דְּנֻקָּא בְּאִסּוּרֵי הַלְכְתָּא פְּנוּתָהּ וְכוּ הָרִי"ף פִּסְק בְּסֵתָם וְרַבֵּינוּ שְׁיִטְפָּא דְלִישְׁנָא נֶקֶט דְקָאָמַר דְּהַלְכְתָּהּ פְּנוּתֶיהָ דְרַב בְּאִסּוּרֵי נֶקֶט נְמִי הֵכִי עַכ"ל אָבֵל מ"מ הַלְשׁוֹן דְּחֻק לַע"ד וְצ"ע עַכ"ל.

וְזֶהוּ תְּשׁוּבָתִי מַה שְׁדַּיִיק מַכ"ת בְּאִסּוּרֵי מְאָכְלוֹת מִשְׁמַע אָבֵל בְּשִׁאָר אִסּוּרִים לֹא קָשָׁה דַּא"כ גַּם מֵאֵי דְקִי"ל הַלְכָה כְּרַב בְּאִסּוּרֵי נְמִי נֶאֱמַר בְּמְאָכְלוֹת דְּנֻקָּא וְזֶהוּ נְשַׁתְקַע וְלֹא נֶאֱמַר אֲלֵא בְּכָל דְּבַר אִסּוּר זֹלַת בַּד"מ וְכַדְמוּכַח בַּגַּמ' דְּבְכּוּרוֹת דְּף מ"ט ע"ש וְתוּ דְהָא פֶּתַח הָרָא"ש וּבְכָל מְקוֹם הַלְכָה כְּמוֹתוֹ בְּאִסּוּרֵי בְּנוֹדָי פְּנוּתוֹ אִפִּי' בְּאִסּוּרֵי שְׁאִינוּ מְאָכְלוֹת דְּוּמְנִי דְאִסּוּרֵי שְׁפֶתַב הָרָא"ש בַּפ"ק דְקִידוּשֵׁי דַאלַת"ה הָרִי הַלְשׁוֹן בְּכָל מְקוֹם מְיוֹתֵר הוּא וְהָרָא"ש שְׁמַר מְזַה דְלֹא תִימָא דְדְבַר הַלְמַד מִעֲנִינֵינוּ דְקִימֵי בְּאִסּוּרֵי מְאָכְלוֹת דְּנֻקָּא וְלִזְה פֶּתַח וּבְכָל מְקוֹם הַלְכָה כְּמוֹתוֹ בְּאִסּוּרֵי וְהָרִי קוֹשְׁתִי לְדוּכְתִי'.

וְהֵאֵי דְדַיִיק בְּאִסּוּרֵי פִינּוֹן דְרַבּוֹ הוּא מ"ל אִסּוּר' מ"ל אַחֲרֵינָּה נִלְע"ד אֶפְשָׁר דְלִרְבוּת' נֶקֶט ל"מ בְּמִמּוֹנֵי' פְּשִׁטָּא דְהַלְכָה כַּר' יִנְאִי דְרַבּוֹ הֵיךָ אֲלֵא אִפִּי' בְּאִסּוּרֵי דְמְצִינוּ בְּחֻלּוּיֵי דְף כ"ח דָּאָמַר רַבָּא חֲפִים יוֹסֵף בְּרִי בְטָרְיָפוֹת כַּר"י וְכוּ בְדָף נ' שֵׁם אָמַר כּוֹן עַל רַב מְשַׁרְשֵׁי' בְרִי' וְהֵייתִי סוֹבֵר אַף דַּר' יִנְאִי רַבּוֹ הוּא מְאַחַר דְמְצִינוּ דַּר"י חֲפִים טוּבָא הָוִי בְטָרְיָפוֹת דְהָא מְצִינוּ דְקַלְסִי' רַבָּא הַלְכָה כְּמוֹתוֹ וְלִזְה פֶּתַח אִפִּי' בְּכָל מְקוֹם הַלְכָה כְּמוֹתוֹ בְּאִסּוּרֵי נֶגֶד ר"י אִפִּי' בְטָרְיָפוֹת וּמַכ"ש בְּשִׁאָר דִּינֵי אִסּוּר וּק"ו בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת דְאִין לָהּ מְקַצוּעַ גְּדוּל בַּתּוֹרָה דְלֹא מְצִינוּ דְקַלְסוּהוּ לַר' יוֹחָנָן פְּשִׁט' דְהַלְכָה כַּר' יִנְאִי דְרַבּוֹ הֵיךָ וּבְזֶה נִסְתַּלְקָה תְּמִיחָתוֹ וְתִמְיַחַת הָרַב בַּעַל מַע"מ הַג"ל וְדו"ק וְהַנְלַע"ד פֶּתַח בְּתִי'.

וּבְסוּף תְּשׁוּבָתוֹ נִשְׁאַלְתִּי מְמַנּוֹ וְז"ל בַּא"ה סִי' כ' פֶּתַח רַמ"א א בַּהֲג"ה ה דְכָל אִשָּׁה שְׁאִינָהּ חֲיִיבַת מִיתָה עַל יְדוֹ אִינָה נְאָסְרַת עַל בַּעֲלָהּ וְלִכּוֹן פֶּתַח הָרַב בַּעַל הַטּוּרִים הֲרַבָּה דִּינֵים אִימְתִי חֲיִיבִים מִיתָה אוֹ לֹא וְנ"מ בְּזִמְנֵי הֵיךָ עַכ"ל וְתִמְיַחַת בְּעִינֵי תְּמִיחָה קִימַת דְהָא מְשַׁמֵּשׁ בְּאֶבֶר מֵת אִינוּ חֲיִיב מִיתָה כַּמ"ש הַטּוּר וְהוּא פְּשׁוּט בַּש"ס בִּיבְמוֹת דְּף נ"ה דְכְּתִיב ש"ז בְּרָאוּי לְהַזְרִיעַ וּבְסִי' קַע"ח מְבִנְאָר בַּטּוּר וּבַש"ע דְאֶפִּי' ע"י שְׁחוּף מְקַנֵּין וְאִשָּׁה נְאָסְרַת ע"י וְכַמְבִּנְאָר בְּפִשְׁטוֹת בַּש"ס דְסוּטָה וְשְׁחוּף הֵינּוּ מְשַׁמֵּשׁ בְּאֶבֶר מֵת וּבְכַר שְׁאַלְתִּי קוֹשְׁתִי' זֹ לַכְּמָה גְּדוּלִי וְאִין פּוֹתֵר אוֹתָם לִי וּבַד"מ רְאִיתִי שְׁהִבִּיא עוֹד סְמוּכוֹת לְדִין זֶה מִנ"י פ"ב דִּיבְמוֹת כּו' גַּם מִשֵּׁם אִין רְאִיָּה דְאָף דִּי"ל שְׁדַעְתּוֹ שְׁכָל שְׁחִיב מִיתָה נְאָסְרַת עַל בַּעֲלָהּ אָבֵל מ"מ לְהִיפּוֹף אִין רְאִיָּה כּו'.

וְאַגַּב זֹאת בָּאתִי לְעוֹרֵר עוֹד בְּדִין זֶה מַה שְׁרְאִיתִי בְּתִשׁוּ' מִהָרָא"ש שְׁאַלְהָ קַנ"ו וְז"ל נֶפֶל מְחֻלְקַת אִם כְּשִׁאָנוּ אוֹמְרִים אִסּוּרָה לְבוֹעֵל הוּא דְנֻקָּא כְּשִׁאָנוּ הַבוֹעֵל הוּא הָרָאשׁוֹן שְׁאַסְרָה לְבוֹעֵל אָבֵל אִם כְּבָר הֵייתָה אִסּוּרָה לְבוֹעֵל מִחֲמַת אַחַר שְׁאַסְרָה אִם מְוַתֵּרַת לְבוֹעֵל הַשְּׁנִי כְּשִׁיגְרִשְׁנָה הַבַּעַל וְכו' וְלֹא יִדְעָתִי מֵאֵי קָא מְסַתְּפָקָא לְהוּ הֵלֵא ש"ס עֲרוּכָה הִיא בְּסִנְהֶדְרִין בַּפ' הִיוּ בּוֹדְקִין דְּף מ"א בְּהָא דְמִקְשָׁה הַש"ס וְהָא יְכוּלִין לֹאמַר דְלֹאֲסְרָה עַל בַּעֲלָהּ שְׁנֵי בְּאִנּוּ וְא"כ מֵאֵי מִקְשָׁה הַש"ס הֵלֵא אִינָה נְאָסְרַת עַל בּוֹעֵל שְׁנֵי פִינּוֹן שְׁכַבְר

נְאֻסְרָה לְבַעֲלָהּ אֶלָּא וְדַאִידָאִין חִילּוּק וּבְכָל עֵינָן נְאֻסְרָת עַל בּוֹעֵל שְׁנֵי וּבְמִטּוֹתָא מִיְגִינָה לְמַר שְׁיִשִּׁים עֵינּוּ עַל זֶה עַכ"ל הַשְּׂאֵלָה שֶׁל הָרַב הַמְחַבֵּר מְנַחֵת יַעֲקֹב הַנּוֹז': תְּשׁוּבָה הֵנָּה כְּבָר גְּלוּי וְנִדְוָע לְמַר שְׁסַפְרֵי נְאוֹר עֵינֵי אֵין אֲתֵי וְגַר אֲנֹכִי בְּאַרְצֵן הַזֹּאת כְּאַרְח נָטָה לְלוּן וְהַתְּשׁוּ' מְהֵרָא"ש הַנ"ל וְזוֹלַת שְׂאָר סְפָרִים הַמְדַבְּרִים בְּהַאי עֵינֵינִי' אֵין בְּבֵיתִי לְעֵינֵי רַק מִפִּי מַר אֲנִי חֵי אַעֲפ"כ אֲמַרְתִּי לְהַשִּׁיב לּוֹ מַה שְׁיִוְרְנִי מִשְׁמִים וּבְמֵאֵי דְסִינִים מַר אֲפַתַח בְּמֵאֵי דְהַקְשָׁה עַל הָרַב מְהֵרָא"ר אֲהָרֹן וְ' שְׁשׁוֹן הַנ"ל מִגַּמ' דְסִנְהֶדְרִין נִלְע"ד דְלִק"מ דִּי"ל דַּמ"ש בַּגַּמ' וְהָא יְכוּלִין לֹאמַר לְאֻסְרָה כּו' לְאוּ מְדִינָ' קְאָמַר אֶלָּא דְהַש"ס בְּעֵי לְאַשְׁכּוּחֵי לְהַעֲדִים טַעֲנָה דִיכוּלִין לְפִטְוֹר עֲצָמָן אַף דְלֹא דִינָא הֵכִי כִי מְאַחַר דְלֹא הִתְרוּ בְּהָ יְכוּלִין לֹאמַר כְּשִׁפְאֵנוּ לַב"ד לֹא לְחֵיב' מִיתָה נְתַכְּנֹנוּ אֶלָּא לְאֻסְרָה עַל בּוֹעֲלָהּ שְׁנֵי וּכְמוֹ שְׁפִירֵש"י שֶׁם מַא"ל דְלֹא דִינָא הֵכִי מְצִי לְמִימַר לְאוּ דִינָא גְּמִירְנָא וְלֹא דַמ"ש כְּשֶׁם שְׂאֻסְרָה לְבַעֲלָ אֻסְרָה לְבּוֹעֵל כּו' פִּירוּשׁוֹ דְאִינָה נְאֻסְרָת אֶלָּא הֵינּוּ סוּבְרִים דְדִינָא הֵכִי וּבְקוֹנוֹטְרוּס הַשְּׁנֵי רְאִיתִי שְׁפַתְבּ מַכ"ת וְז"ל דְאֵם אִית' דְדַעַת הַש"ס שֶׁם לְמִימַר דִיכוּלִין הַעֲדִים לְעֲשׂוֹת עֲצָמָן פְּלֵא יוֹדְעִין א"כ לְעוֹלָם לֹא יִתְחַיִּיבוּ עֲדִים זֻמְמִין דִיכוּלִין לֹאמַר שְׂלֵא יִדְעֵנוּ שְׁיִתְחַיִּיבוּ מִיתָה עַל יְדִינוּ אוּ לֹא יִדְעֵנוּ שְׁיִזְנֶנְתָּה מְבוֹעֵל רֵאשׁוֹן כּו' אֶלָּא דְלֹא פְלֵא פְּמִינֵיהּ לְמִימַר הֵכִי שְׂלֵא יִדְעֵנוּ וְעֲדִים זֻמְמִין א"צ הַתְּרָאָה עַכ"ל.

הֵנָּה אֲפֻרֵשׁ שְׁיִחְתִּי לְמַר בְּדַאִי עֲדִים זֻמְמִין א"צ הַתְּרָאָה אֶלָּא הֵכִי קְאָמִינָא דְעֲדִים זֻמְמִין אֵינִים נְהַרְגִים עַד שֶׁהֵם יַעֲשׂוּ הַתְּרָאָה דְכָל זְמַן שְׂלֵא הִתְרוּ יֵשׁ לְהֵם טַעֲנָה זֹו אֲבָל אַם הִתְרוּ בְּדַאִי נְהַרְגִין וְאֵינִן יְכוּלִין לֹאמַר לֹא יִדְעֵנוּ דְאֵין הַתְּרָאָה אֶלָּא לְהַמִּית וּכְמוֹ שְׁפִירֵש"י שֶׁם וְעֵינֵי בַתּוֹס' בְּפָרְק קַמָּא דְסִנְהֶדְרִין דָּף ט' ע"ב ד"ה עֵינֵי הָאֵב וְגַם זֶה אוֹדִיעַ לְמַר שְׁזֵה שְׁנָה מְדֵי עֲבָרֵי מְאַרְעָא קְדִישָׁא דְרַב מְדִינַת אִיטַלְיָא רְאִיתִי מְלַכִּים מְדִינִים אֵלוּ עִם אֵלוּ חַכְמֵי ק"ק לִיגוֹרְנָה יַע"א בְּפִי לְשׁוֹן הַתּוֹס' הַנּוֹז' בְּהַאי דְכְּתַבוּ פִּינָן שְׂלֵא הִתְרוּ בְּהֵן כּו' אֵי קִאֵי עַל עֵינֵי הָאֵב אוּ עַל עֵינֵי הַבַּעַל וְשְׂאֻלוֹנֵי לְחַוּוֹת אֶת דְעַתִּי הַקְלוּשָׁה וְהַשְׁבַּתִּי לְהֵם הַנִּלְע"ד דְקִאֵי עַל עֵינֵי הָאֵב שְׂלֵא הִתְרוּ בְּעֵינֵי הַבַּעַל וּמַנ"ל דְלֹא הִתְרוּ דְעֲדִים זֻמְמִין לֹא בָּעוּ הַתְּרָאָה דְאִימַת יִתְרוֹ בְּהֵן וּכְמִבְּנָאָר בְּכַתְּנֻבוֹת דָּף ל"ג ע"ש וַא"ת אֵי יִדְעֵי דְעֲדִים נְמִי לֹא בָּעוּ כּו' י"ל בְּדַאִי לְחֵיב עֵינֵי הַבַּעַל בָּאוּ וְהָאֵי דְלֹא הִתְרוּ דְלֹא בְּעֵי הַתְּרָאָה וְלִזְהָ כְּתַבוּ וְכַה"ג אֲמַרִי חֶבֶר א"צ הַתְּרָאָה עֵינֵי נַעֲרָה הַמְּאֻנְרָסָה אֵין נְהַרְגִין מִתּוֹךְ כּו' אַף דִּיְדַעֵי נְמִי דְחֶבֶר א"צ הַתְּרָאָה אַפ"ה יְכוּלִין לְהַצִּיל עֲצָמָן בְּהַאי טַעֲנָתָא פִּינָן דְלֹא הִתְרוּ בְּהָ ה"ה מְדֵי הָאֵב נְמִי אִית לְהֵם הָאֵי טַעֲנָתָא לְטַעוֹן פִּינָן דְלֹא הִתְרוּ בְּעֵינֵי הַבַּעַל וְתִירְצוּ בְּטוֹב וִי"ל דְהַכָּא שְׂאֵנִי כּו' אֲבָל הֵתֵם לֹא יִדְעֵי כּו' וְק"ל.

וְלִיכָּא לְמִימַר דְקִאֵי עַל עֵינֵי הָאֵב שְׂלֵא קִיבְלוּ הַתְּרָאָה מְעֵינֵי הַבַּעַל א"כ פִּינָן דְלֹא הִתְרוּ מְהֵן הַל"ל וְתוֹ לְפִי פִי' זֶה אֵינוֹ שְׁיִיף לֹאמַר כַּה"ג וְאַף שְׂכַה"ג קִאֵי עַל דִיכוּלִין לֹאמַר לְאֻסְרָה עַל בְּעֻלָּה בְּאֵנוּ וְלְהַצִּיל עֲצָמָם מְהַרְיָגָה א"כ לְמָה כְּתַבוּ לְמ"ד וְהַל"ל א"צ הַתְּרָאָה וְהַל"ל בְּקִיצוֹר וְכַמָּה דְקִדּוּקִים יֵשׁ עוֹד לְדְקִדּוּק לְדַחּוֹת פִּי' זֶה.

וּלְפִירוּשׁ הַרְאֵשׁוֹן הַסְּפִימוּ עִמִּי הָרַבָּה מְחַכְמֵי אִיטַלְיָא כְּשֶׁהַצַּעֲתִי דְבָרֵי לְפִנְיָהֶם וּבְכַמָּה הוֹכַחוֹת וְרֵאיוֹת אֲשֶׁר נִשְׁפָּחוּ מִמֵּנִי מְדַאָּגוֹת וְטִירְדוֹת וְחוֹלְשָׁא דְאוֹרְחָא בְּכַמָּה הַרְפַּתְקָאוֹת דְעָדוּ עָלַי מִמְצַר"ים עַד הֵנָּה וְדו"ק.

ועל מה שתמה מכ"ת על הרב המפה בא"ה סימן כ' הנה נראה לכאורה לפום ריהטא בנדאי דקונשיא עצומה היא ובתר עיונא בהאי מילתא אמינא לענ"ד דדברי הרב המפה נכונים דאיפא למידק למה פתב הרמ"א סברתו על סיפא דטור בדין קטן כו' ולא פתב על הרישא בדין מי שבעל בלא קונשיא אבר כו' ולכן נלע"ד דדונק' בקטן איירי וכו' ה"ה לקמן בסימן קע"ח דאין מקנין ע"י קטן ואינה נאסרת ורבית' אתי לאשמועי' דלא תימא דוקא ע"י קינוי וסתירה אינה נאסרת ע"י קטן דמעטין' רחמנא מוקינא איש אבל היכא דבנדאי זינתה נאסרת קמ"ל דאינה נאסרת לפי שאינה חייבת מיתה ובשחוף אינה נאסרת אלא ע"י קינוי וסתירה דוקא דבקפידא דבעל תליא רחמנא וקניא את אשתו פתיב וכן אמרי' בסוטה דף כ"ה ע"ב וביבמות דף נ"ה וכשקניא לה נאסרה אבל אם זינתה בעדים עם השחוף דאינה חייבת מיתה לא נאסרה נמי דהא לא קניא לה ולא ידענו דקפיד ולכן פתב הטור בס"י כ' מי שבעל בלא קונשיא אין חייבים פלום ובס"י קע"ח פתב דנאסרת בקינוו' לה ע"י שחוף וזה שפתב הרמ"א אח"כ ולכן פתב הטור הרבה דינים כו' לנפקותא בזמן הגה באיזה ביאה אשה נאסרת על בעלה כלומר באיזה ביאה נאסרת בקינוי או בלא קינוי כמו במשמש באבר מת דאינה חייבת מיתה אינה נאסרת אלא בקינוי וכן בדין אם היא ישינה או שוגגת או אונסת בכולן אינה חייבת מיתה אינה נאסרת נמי אלא בקינוי דוקא וזולת בקטן דאינה חייבת מיתה ואפ"ה אינה נאסרת בקינוי מגזרת הפתוב דמעטין' רחמנ' מוקינא איש פתיב ולא קטן וכמ"ש לעיל ולכך פתב הרמ"א סברתו על דין קטן שלא לכיילי' בהני דינים המבוארים בטור דכולהי בחדא מחתא מחתינהו זולת קטן ועל ראיתו מנ"י נמי לק"מ דדייק בלישניה דקאמר חייב מיתה ונאסרה על בעלה פשיטא אם חייב מיתה למה לא תאסרה עליו (ועיין סברא זו נמי שפתב הרא"ש בפ"ב דיבמות על בעל ה"ג בעובדא דרוכל אלא ודאי דבעי לאורויי לן ההיפוך אם הוא הגדון באופן שאינה חייבת מיתה דומיא דקטן שפא על הגדולה נמי אינה נאסרת.

והנלע"ד פתבתי. ושאלתי קונשיא זו לשארי אהובי החכם המופלג אב בחכמה ורף בשנים הרבני כמהר"ר יששכר בערמאן הלוי דיין המצויין דק"ק פירדא יע"א והשיב לי וז"ל ובדבר הקונשיא ששאל אותי מפ"ח בשם חכם א' מפראג יע"א לענד"ן לתרץ שבס"י כ' מיירי באדם שאפשר לשמש חי ומשמש מת משא"כ בסוטה מיירי באדם שא"א לשמש כ"א מת.

וכן פירש"י בהד"א בגמ' על שחוף. וראה לזה שיש חילוק ביניהם שהרי בסימן קס"ו מבואר בטור ובש"ע המשמש מת לא קנה ביבמה ובס"י קע"ב נתבאר שהסריס אדם שפא על יבמה קנה אותה וסריס ושחוף דין אחד להם וכן משמע בפ' ארוסה דף כ"ו ע"ב בתוס' בד"ה שחוף ע"ש שכתב ושפא שחוף וכו' ש"מ שסריס ושחוף בחד דינא איתדנו ואפ"ה קנה ביבמה ומשמש מת לא קנה אלא ודאי שיש חילוק שמי שפא לשמש חי ומשמש מת לא הוי ביאה משא"כ שחוף שהוא בתולדה פן הוי ביאה.

ועוד ראיה שאל"כ קשה קונשיא חזקה מנ"ל לשמואל לומר שחוף מקנין על ידו הלא שם ג"כ פתיב ש"ז כמו גבי א"א ולמה לא אמרינן למעט משמש מת כמו גבי א"א דאמרינן ביבמות דף נ"ה ע"ב ש"ז למעט משמש מת כמו כן יש לומר גבי סוטה ש"ז למעט משמש

מת אלא ונדאי שבאמת גם גבי סוטה משמש מת אין מקנין על ידו אלא דוקא שחוף שהוא קמור ממשמש מת.

ועוד שהחכם המקשה קושיא זו למה לא הקשה על הגמ' שגם בגמ' משמע ששויין להדדי שכל מה שחייב באשת איש על ידו מקנין בסוטה וה"ה להיפך שהרי אמרינן בסוטה דף כ"ה ע"ב על מאי שמתרין הגמ' ש"ז בסוטה פרט לשקונא לה בנשיקה ופריה הניחא למ"ד העראה זו הכנסת עטרה וכו' הקשה תוס' בד"ה אלא למ"ד וכו' ותימא אדרבא איפכא מסתברא וכו' אלא למ"ד העראה זו הכנסת עטרה ולא חשיבא נשיקה גבי שאר עריות הכא מאי איצטריה למעוטי וכו' ע"ש.

ואם נאמר שמשמש מת בא"א פטור ואפ"ה בסוטה מקנין ע"י בשתוף שהוא קדא עם משמש מת לדעת גם המקשה קושיא א"כ ה"ה נשיקה שאף שבא"א פטור אצטריה למעטיה שאין מקנין ע"י אלא ונדאי שכל עריות שויין להדדי ומה שבא"א פטור גם בסוטה אין מקנין על ידו ושחוף בא"א חייב לכה בסוטה מקנין על ידו ודו"ק.

ואי קשי' לי הא קשיא לי היאך כתב רמ"א שלכה פתב הטור הרבה דינים פדי ללמוד ממנו שכל מאי שאינו חייב מיתה אין אשה נאסרת על ידו הרי באותו סימן פסק וכתב אחד שוגג ואחד מזיד שוגג פטור וא"כ ה"ה שאין אשה נאסרת על ידו ונהרי בסי' קע"ח כתב רמ"א וחילק בין שוגג לסברה שהוא בעלה שאינה נאסרת שוגג שסברה שמותר לגנות ופטורה ממיתה ואפ"ה אסורה לבעלה ודו"ק.

עכ"ל התשובה של חביבי החכם המופלג ש"ב כמהר"ר יששכר בערמן בן האלוף התורני הראש והקצין כהר"ר יצחק זעקל סג"ל פ"ו דק"ק פירדא יע"א. הנה סהדי במרומים דגם אנכי הייתי בדרה זו כי חילוק נכון הוא לכאורה אף באשר ששערי דחיות לא ננעלו די"ל מ"ש הטור וש"ע בסי' קס"ו המשמש מת לא קנאו ביבמה היינו מטעם שכתבו שם שלא נתפווין לשם ביאה כלל אבל סריס אדם שבא על היבמה דקנה אותה מטעם דנתפווין לשם ביאה ולפי מ"ש התוס' דשחוף הוי רבות' טפי בנדאי סריס עדיף משחוף דמתקשה וקרוי ביאה ולכה קנה ביבמה ומשא"כ שחוף.

וגם על שמואל לק"מ פי י"ל נמי דשמואל סבר כאידך מ"ד דש"ז בא"א פרט לממש מתה וממשמש מת בא"א חייב ולכן בסוטה מקנין על ידו ועיין בריש פ' הבע"י בתוס' ד"ה שאנסוהו כו'. וזולת זה איכא סברא למימר טפי דמקנין ע"י מי שמשמש מת ואפשר נמי לשמש חי דאיכא למיחש דימשמש נמי חי משחוף דמשמש מת לחוד דליכא למיחש להא ותו דהא משנה שלימה היא ע"י כל העריות מקנין חוץ מן כו' יאמר נמי חוץ ממשמש מת ואין לומר תגי ושייר מאי שייר דהאי שייר אלא ונדאי דע"י משמש מת נמי מקנין ואע"ג דאיכא נמי האי סברא דשחוף בתולדותו הוא כה ונהוי ביאה שהרי סריס חמה נמי בתולדותו הוא כה ואפ"ה אינו חולץ ואינו מייבם וביבמה לא קנה וכדמשמע בטור ובש"ע ריש סימן קע"ב ע"ש.

וצר לי מאד שלא הנה לי שהות להודיע לו על דברות הראשונות של"ו דנאמר בהם טוב דבנפשי ידענא. דחריפי שמעתתי בעינא וצילותא דעתיה פיומא דאיסתנא.

ולבו כפתחו של אולם בתקמה ותבונה. דנחית לעומקא דדינא להשיב לי על אלה הדברים
תשובה נכונה ומה שהקשה מכ"ת על הרמא"י מדין שוגג שבסי' קע"ח משמע דבשוגג
שסברה שמוטר לזנות אסורה לבעלה ובסי' כ' פסיק ותני דבשוגג אינה חייבת מיתה.

הנה בהשקפה ראשונה נלע"ד דנדאי האי פלגא דכנייל הרמא"י היכא דאינה חייבת מיתה
אינה נאסרת קאי נמי אשוגג והא דבשוגג שסברה שמוטר לזנות נאסרה ה"ט דאיכפוננה
לשם זנות אף דיאמרו לה אח"כ דאסור לזנות מאחר דנעשה לה פהיתר ונשתרשה בחטא
קשה הפרישה ואין אפוטרופוס לעריות ולכה אסורה לבעלה דשוגג קרוב למזיד הוא
ומשא"כ בסברה שהוא בעלה לא היה פוננתה לזנות כלל לכה לא נאסרה.

ועל אודות התשו' אשר שלח לי מכ"ת על הקושני' שהקשיתי בטורי זקב סימן שצ"ז על
הראיות שמביא לסתור דברי מהרי"ב ב'אשר שארונה היא בפלפול וסברה. והמצע
להשתרע קצרה.

לחוקקה בספר בחיבור הזה לחברה. ומה גם דשמעתא דא בעי עיונא טובא בסוגיא דגדה
ופסחים וכתובות בשיטה חמורה.

והפועלים דוחקים ואצים עלי לאמר פלה מעשיך לגומרה. על פן אמרתי פא"פ בו אדברה
ואשתעשע עמו ואקח מועד לעינין בהאי עניינא דבדעתתי להיות אתו עמו במקחיצתו
במהרה: נשאלתי מגיסי הזקן זה קנה חקמה מ"ו החכם השלם הפולל כמוהר"ר יעקב
נר"ו לבאר דבור תוס' בפסחים דף קי"ז ע"ב ד"ה למען תזכור את יום צאתך ממצרים
לכה קבעו זכר ליציאת מצרים ושמעתי מהר"מ שיש במדרש לפי שבמצרים כו' עכ"ל.

והשבתי לו לפום ריהטא נלע"ד דהוקשה להתוס' למה אנו לומדים הג"ש להזכיר יציאת
מצרים בקידוש היום של שבת ולמה לא נלמוד הג"ש להזכיר של שבת בקידוש היום
של י"ט ולזה פתבו ושמעתי מהר"מ כו' וכשנגאלו ממצרים צנה להם ל"ט מלאכות של
שבת הרי דמספר שמירת המלאכות בשבת נצטוו עבור המלאכות שעבדו בהם המצריים
לכה צריכין להזכיר יציאת מצרים בקידוש היום של שבת כי זה בא מסיבת יציאת
מצרים ומשא"כ להקפיד לא שייך ואחר שהשבתי לו כנז' אמר לי שלזה הביאור פנינו
ג"כ קצת מחכמי ק"ק פראג יע"א: אמנם עדיין לא יצאתי י"ח בבאיור דברי התוס' דאיכא
למידק בתחלת דבריהם שכתבו לכה קבעו זכר ליציאת מצרים הלא דברים אלו אף
למותר.

לכן נלע"ד דהוקשה להם על הגנוסח שקבעו בקידוש היום לומר זכר ליציאת מצרים
ולמה לא נקט לישנא דקרא לומר זכר ליום יציאת מצרים וכמ"ש למען תזכור את יום
צאתך וגו' ולזה באים לתרץ קושיא זו ושמעתי מהר"מ כו' ולפ"ז לא שייך לומר זכר
ליום וגו' כי היום דיציאת מצרים לא גרם לבטל אותם מעבודת פרה שהרי פבר בר"ה
בטלה עבודה מאבותינו ממצרים וכמ"ש בגמ' דר"ה ולכה קבעו סתם זכר ליציאת מצרים
וקאי נמי אתחלתא דגאולה והיינו זכר ליציאת משיעבוד עבודת מצרים ובה מבווארים
דברי התוס' היטב ודו"ק.

ומגיסי החכם הנז' שמעתי ישוב אחר וזהו דהוקשה להתוס' למה קבעו הלשון זכר כי
מה זכירה שייך בשבת ליציאת מצרים שהרי שבת הוא זכר לששת ימי המעשה אם הוא

בשביל שהתורה צוה לנו למען תזכור הל"ל סתם ואותנו הוצאת ממצרים לזה באי התוס' לתרץ ושמעתי מהר"מ כו' ושייך שפיר למימר הלשון זכר ליציאת מצרים פי ע"י השבת שאנחנו שובתים ממלאכה הוא זכר לל"ט מלאכות ששעבדו אותנו בפסח\רף במצרים ע"כ ודפח"ח.

והנלע"ד פתבתי: אמרתי לכתוב פה אידי דזוטר הוא ומירפס מה שנסאלתי לישוב השאלה ששאל בן הרב בעל תי"ט על הא דאמרינן בשבת דאבות מלאכות מ' חסר אחת הם נגד מלאכה ומלאכתו שבתורה והמענין בקונקרדסיות בשורש לאף ימצא יותר וענין בתי"ט בפ"ו דשבת מ"ש שם.

ואני הצעיר אמרתי לומר עוד דבר אחד פאשר עמדתי לחשבון מלאכה ומלאכתו שכתובים בתורה ימצא ארבעים ובתוכם מלאכה ומלאכתו דבעי ר"י עליהו ומאי דאמרי בקצת גוססאות בש"ס ומלאכות ט"ס הוא דהא לא מצינו בתורה דכתיב מלאכות אלא צ"ל מלאכה ומלאכתו שבתורה דוק ותשפח: עוד נשאלתי לבאר תמיהת הרב בעל תוי"ט דסלקא ליה בתיקו במאי דכתב בפ"ה דשקלים משנה ב' ונ"ל חוץ מכן אחיה כו' ותימא דפתחיל שעל הקינין ונחונגא חופר שיחין ג"כ דבר שבממון היו ויחידים הם עכ"ל ואני בעניי השבתי דלענד"ן דלק"מ דבנדאי אין עושין שררה על הצבור במקום פחות משנים ופתחיה ונחונגא דיחידים היו לא היו ממונים על דבר שבממון פי פתחיה שעל הקינין הנה ממונה על הוראת איסור והיתר וכמ"ש שם הרע"ב ונ"ל והנה צריך שיתמנה על זה חכם גדול ובקי כו' וכדאימא נמי במנחות דף ס"ה ע"ש וכן נחונג' חופר שיחין לא הנה ממונה על דבר שבממון אלא על חופרי שיחין הנקרא בלשון ישמעאל מי' מאר באש"י ואין בידו דבר שבממון וענין בב"ק פ' הפרה ובסוף במות וק"ל: